Københavns Universitet

Årbog 1998

Københavns Universitets Årbog 1998

Hovedredaktion
Jens Fink-Jensen (ansvh.), Niels Lademark Petersen,
Winnie Hjorth Hansen, Lis Andersen

Fakultetsredaktører
Niels-Christian Tolvang-Nielsen, Det teologiske Fakultet
Sarah Rosenkrands, Det juridiske Fakultet
Hanne Kristensen, Det samfundsvidenskabelige Fakultet
Kirsten Jung, Det sundhedsvidenskabelige Fakultet
Karsten Borup, Det humanistiske Fakultet
Nils Koudahl, Det naturvidenskabelige Fakultet

Omslagslayout
Martin Scheuer (mdd)

Forsidefoto
Af Nina Lemvigh-Müller: To granitugler
flankerer indgangen til Studiegården mellem
Sankt Peders Stræde og Studiestræde.

Typografisk layout og tilrettelæggelse
Jens Fink-Jensen

Oplag
1.600

Hovedadresse
Københavns Universitet
Nørregade 10
Postboks 2177
1017 København K

Telefon: 35 32 26 26
Telefax: 35 32 26 28
E-mail: ku@ku.dk

Adresseliste findes bagest i årbogen.

Årbog 1998 findes i elektronisk udgave
på Københavns Universitets webadresse,
www.ku.dk, hvor der også er adgang til en
elektronisk vejviser til søgning efter personer
eller afdelinger.

ISBN 87-90665-06-0
ISSN 0129-3126
Trykt hos Special-Trykkeriet Viborg a-s, 1999
Skrifttyper: Verdana og Times New Roman
Un 02,1-559

Indhold

Universitetet som helhed 11

Rektors årsberetning 13
Immatrikulationsfesten 15
Årsfesten 15
Universitetets organisation og styring 16
Medlemmer af Konsistorium 16
Københavns Universitets historie 19

Det teologiske Fakultet 23

Dekanens beretning 25
Besvarelse af universitetets prisspørgsmål i teologi for 1997 25

Institut for Bibelsk Eksegese 27
Institut for Kirkehistorie 32
Institut for Systematisk Teologi 38

Det juridiske Fakultet 45

Dekanens årsberetning 47

Det retsvidenskabelige Institut A 49
Det retsvidenskabelige Institut B 55
Det retsvidenskabelige Institut C 64
Det retsvidenskabelige Institut D 69

Det samfundsvidenskabelige Fakultet 77

Dekanens årsberetning 79
Besvarelse af universitetets prisspørgsmål i samfundsvidenskab for 1997 80

Økonomi
Økonomisk Institut 81

Statskundskab
Institut for Statskundskab 101

Antropologi
Institut for Antropologi 115

Sociologi
Sociologisk Institut 125

Anvendt Datalogi
Center for Anvendt Datalogi 137

Det sundhedsvidenskabelige Fakultet 139

Dekanens årsberetning 141
Besvarelse af universitetets prisspørgsmål i sundhedsvidenskab for 1997 142

Anatomi
Medicinsk-Anatomisk Institut 143
(Sektion A, B og C)

Fysiologi
Medicinsk Fysiologisk Institut 161
(Afdelingen for Cellulær og Molekylær Fysiologi, Afdelingen for Endokrinologi og Metabolisme, Afdelingen for Neurofysiologi, Afdelingen for Nyre og Kredsløb, Afdelingen for Patofysiologi, Laboratorium for Kybernetik)

Biokemi og Genetik
Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik 183
(Biokemisk Afdeling A, B og C, Afdelingen for Medicinsk Genetik)

Mikrobiologi
Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi 209
(Substratafdeling, Klinisk Virologisk Afdeling, Interferonlaboratoriet)

Farmakologi
Farmakologisk Institut 223

Patologi
Øjenpatologisk Institut 237
Institut for Molekylær Patologi 239
(Laboratoriet for Molekylær Patologi, Tumorpatologisk Laboratorium, Laboratoriet for Eksperimentel Onkologi, Elektronmikroskopisk Afdeling, Proteinlaboratoriet, Neuropatologisk Laboratorium)

Folkesundhedsvidenskab
Institut for Folkesundhedsvidenskab 259
(Afdeling for Almen Medicin, Biostatistisk Afdeling, Afdeling for Epidemiologi, Afdeling for International Sundhed, Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning, Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori, Afdelingen for Miljø- og Arbejdsmedicin, Afdeling for Social Medicin og Psykosocial Sundhed, Afdeling for Sundhedspsykologi, Afdeling for Sundhedstjenesteforskning, Medicinsk-Historisk Museum)

Retsmedicin
Retsmedicinsk Institut 299
(Retsgenetisk Afdeling, Retskemisk afdeling, Retspatologisk Afdeling)

Odontologi
Odontologisk Institut 313
(Kliniksektionen ved Odontologisk Institut, Afdeling for Bidfunktionslære og Oral Fysiologi, Afdeling for Dentalmaterialer, Afdeling for Oral Diagnostik, Afdeling for Oral Mikrobiologi, Afdeling for Oral Patologi & Medicin, Afdeling for Ortodonti, Afdeling for Parodontologi, Afdeling for Protetik, Afdeling for Pædondonti, 3 D Laboratoriet ved afdeling for Pædodonti, Afdeling for Radiologi, Afdeling for Retsodontologi og Tandmorfologi, Afdeling for Samfundsodontologi og Videreuddannelse, Afdeling for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi**,** Afdeling for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi, Afdeling for Tandsygdomslære)

De kliniske Institutter
Klinisk Institut for Gynækologi/Obstetrik, Pædiatri samt Vækst og Reproduktion 345
Klinisk Institut for Intern Medicin og Geriatri 351
Institut for Klinisk Biokemi, Klinisk Fysiologi og Nuklearmedicin og Radiologi 364
Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi 369
Klinisk Institut for Neurologi, Neurokirurgi og Psykiatri 379
Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Ophthalmologi og Dermato-venerologi 383
Andre Patologisk Afdelinger, Rigshospitalet og Amtssygehuset i Herlev 387
(Det Patologisk-Anatomiske område står for øjeblikket uden for institutstrukturen)

Øvrige sundhedsvidenskabelige områder
Central Forskningsenhed for Almen Praksis 389
Afdelingen for Eksperimentel Medicin 392

Det humanistiske Fakultet 395

Dekanens årsberetning 397
Besvarelse af universitetets prisspørgsmål i humaniora for 1997 398

Historie
Institut for Historie 399
(Afdelingen for nyere økonomisk og social historie, Lokalhistorisk Afdeling)

Samfunds- og kulturhistorisk orienterede fag
Institut for Folkloristik 421
Institut for Arkæologi og Etnologi 422
Institut for Religionshistorie 433

Kunstfag m.v.
Institut for Film- og Medievidenskab 439
Institut for Kunsthistorie og Teatervidenskab 447
Institut for Litteraturvidenskab 456
Musikvidenskabeligt Institut 463

Sprogvidenskab
Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab 469

Nordiske sprog
Institut for Nordisk Filologi 475
(Dansk, Dansk Folkevisekultur 1550-1700, Dansk Sprog-og Stilhistorisk Tekstbase, Finsk Afdeling, Dansens Æstetik og Historie, Center for Arbejderkulturstudier, Center for Kvinde- og Kønsforskning, Center for Minoritetsstudier)
Det arnamagnæanske Institut 502
Institut for Dansk Dialektforskning 505
Institut for Navneforskning 509

Øvrige europæiske sprog
Engelsk Institut 513
(Center for Oversættelsesvidenskab og Leksikografi)
Institut for Germansk Filologi 522
Romansk Institut 526
Københavns Universitets Østeuropainstitut 536

Ikke-europæiske sprog
Carsten Niebuhr Instituttet for Nærorientalske Studier 541
(Afrikansk afdeling, Assyriologisk afdeling, Iransk afdeling, Nærorientalsk afdeling, Semitisk afdeling, Ægyptisk afdeling, Tyrkisk afdeling)
Asien-instituttet 549
Institut for Eskimologi 555

Klassiske sprog
Institut for Græsk og Latin 559

Psykologi
Psykologisk Laboratorium 565
Institut for Klinisk Psykologi 576

Øvrige humanistiske områder
Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik 585
Humanistisk informatik 596
Den billedskabte Virkelighed 597

Det naturvidenskabelige Fakultet 599

Dekanens årsberetning 601

Datalogi
Datalogisk Institut 603

Matematik
Institut for Matematiske Fag 617
(Matematisk Afdeling, Afdeling for Operationsanalyse, Afdeling for Teoretisk Statistik)
Forsikringsmatematisk Laboratorium 630

Kemi
Kemisk Institut 635
(Kemisk Laboratorium I, II, III, IV og V, Symbion Afdeling)

Fysik
Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik 671
(Astronomisk Observatorium, Geofysisk Afdeling, Niels Bohr Institutet, Ørsted Laboratoriet, Center for Jordens Klima og Biogeokemiske Kredsløb)

Zoologi
Zoologisk Institut 737
(Afdeling for Populationsbiologi, Cellebiologisk-Anatomisk Laboratorium, Ferskvandsbiologisk Laboratorium, Marinbiologisk Laboratorium)
Zoologisk Museum 762
(Hvirveldyrafdelingen, Invertebratafdelingen, Den entomologiske afdeling, Udstillingsafdelingen)

Botanik
Botanisk Institut 783
(Afdeling for Alger og Svampe, Svampelaboratoriet, Botanisk Laboratorium, Økologisk Afdeling)
Botanisk Museum og Centralbibliotek 805
Botanisk Have 812

Molekylærbiologi
Molekylærbiologisk Institut 819
(Afdeling for Biologisk Kemi, Afdeling for Generel Mikrobiologi, Afdeling for Molekylær Cellebiologi, Afdeling for Proteinkemi, Genetisk Afdeling, Plantefysiologisk Afdeling, Center for Enzymforskning)

Zoofysiologi
August Krogh Institutet 841
(Zoofysiologisk Laboratorium (ZL), Laboratoriet for Cellulær og Molekylær Fysiologi (LCMF), Biokemisk afdeling (BKA))

Idræt
Institut for Idræt 859
(Afdeling for Human Fysiologi, Afdeling for Historie og Samfundsvidenskab, Afdeling for Praktik, Pædagogik og Psykologi)

Geologi
Geologisk Institut 873
Geologisk Museum 893

Geografi
Geografisk Institut 907

Øvrige naturvidenskabelige områder
Arktisk Station 919

Centre og enheder uden for fakulteterne 925

Centre ved Københavns Universitet
Center for Afrikastudier 927

Grundforskningscentre ved Københavns Universitet
Polis Centeret 931
Søren Kierkegaard Forskningscenteret 932

Særlige administrative enheder
Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere (SKT) 941

Universitetets forskning 945

Æresdoktorer 947
Doktorer 951
Ph.d.-grader 977
Undervisningsprisen 979
Københavns Universitets Prisspørgsmål for 1999 981

Bibliografi
Videnskabelige afhandlinger ..... Se under de enkelte institutter
Ph.d.-afhandlinger ..... Se under de enkelte institutter
Prisopgaver ..... Se under de enkelte fakulteter
Specialer ..... Se webudgaven under www.ku.dk

Universitetets uddannelser ... 985

Uddannelser og eksaminer
Uddannelsernes struktur ... 987
Fagene ... 987
Åben uddannelse og gæstestuderende ... 990
Studiestatistik ... 991
Forskeruddannelse: Ph.d.-studerende ... 996
Den centrale Studie- og Erhvervsvejledning ... 997
Stipendieforhold ... 998
Statens Uddannelsesstøtte ... 998
Åbent Universitet ... 998

Internationalt samarbejde og udveksling ... 999

Fællesområdet ... 1007

Universitetsdirektørens årsberetning ... 1009

Københavns Universitets samlede økonomi ... 1013
Ordinær virksomhed ... 1015
Ekstern virksomhed ... 1017
Indtægtsdækket virksomhed (IV) ... 1017
Tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed (IFV) ... 1018
Andre tilskudsfinansierede aktiviteter (ATA) ... 1020
Retsmedicinske undersøgelser ... 1021
Økonomiske fremtidsperspektiver ... 1021
Fondsstøtte ... Se under de enkelte institutter

Personaleforhold
Personaletal ... 1023
Professorer i lønramme 38 ... 000
Professorer udnævnt (varigt ansatte) ... 1026
Lektorer udnævnt ... 1027
Fratrådte professorer ... 1027
Tjenestegørende professorer afgået ved døden ... 1027
Jubilæer ... 1027
Hovedsamarbejdsudvalget 1998 ... 1027

Nekrologer ... 1031

Bygninger og lokaler ... 1045

Administrativ databehandling (ADB) ... 1049

Informationsvirksomhed ... 1051

Adresser ... 1061

Universitetet som helhed

Det teologiske Fakultet

Det juridiske Fakultet

Det samfundsvidenskabelige Fakultet

Det sundhedsvidenskabelige Fakultet

Det humanistiske Fakultet

Det naturvidenskabelige Fakultet

Centre og enheder uden for fakulteterne

Universitetets forskning

Universitetets uddannelser

Fællesområdet

Informationsvirksomhed

Adresser

Universitetet som helhed

Rektoratet

Rektor Kjeld Møllgård

Prorektor Joan Conrad

Fotograf: Nina Lemvigh-Müller

Rektors årsberetning

Ved årsskiftet til 1998 forelå resultatet af det netop gennemførte ordinære rektorvalg. Undertegnede Kjeld Møllgård blev valgt som rektor og Joan Conrad som prorektor for de kommende fire år. I vores valgprogram havde vi bl.a. lagt vægt på en øget demokratisering af universitetets ledelsesform. På årets første møde i Konsistorium fremlagde vi derfor forslag om en udvidelse af de rektorale udvalg, således at alle Konsistoriums grupper fik tilbudt plads i samtlige rådgivende udvalg.

Udvalgene fik stærkere tilknytning til rektoratet, idet enten rektor eller prorektor blev formand for alle udvalg. Den rådgivende position blev understreget, og vigtigheden af Konsistoriums centrale rolle i den universitetspolitiske beslutningsproces blev dermed tydeliggjort. Frygten for at diskussionerne i Konsistorium ville blive tamme gentagelser af udvalgsbehandlingerne har vist sig ubegrundet.

Universiteternes organisation og ledelse blev i det hele taget et af årets store universitetspolitiske spørgsmål. 1998 rummede en række ministerielle udmeldinger og initiativer som skabte debat om universiteternes struktur og styreform. I begyndelsen af 1998 udsendte Undervisningsministeriet således et debatoplæg – den såkaldte Institutionsredegørelse – om institutionsområdets fremtidige struktur. Redegørelsen indeholdt overvejelser om fusioner, såvel horisontalt mellem institutioner med ensartede uddannelser, som vertikalt mellem institutioner med uddannelser der ligger i forlængelse af hinanden.

Ved de indledende drøftelser af Institutionsredegørelsen på Københavns Universitet blev universitetsuddannelsernes fundamentale tilknytning til det forskningsmæssige udgangspunkt fastholdt som ufravigeligt, ligesom forskellen imellem universitetsuddannelsernes og de mellemlange uddannelsers sigte blev understreget.

Vi finder i rektoratet, at det grundlæggende drejer sig om at respektere uddannelsernes forskellighed. Vi har fuld forståelse for ønsket om at få etableret overbygningsuddannelser til visse af de mellemlange uddannelser, men i det omfang vi har blandet os i debatten, har vi fastholdt, at den universitære kvalitet ikke må lide skade. Ellers bliver der jo heller ikke noget at komme efter for de mellemlange uddannelser. Vi har ikke lagt skjul på, at vi tror det kan blive svært, at fastholde kvaliteten og progressionen i uddannelserne, hvis det uddannelsesmæssige grundlag for undervisningen på et overbygningsmodul er ukendt eller meget differentieret. En tilfredsstillende meritløsning på dette problem er endnu ikke fundet.

Efter et Folketingsvalg blev institutionsansvaret for universiteterne overflyttet til Forskningsministeriet, mens de uddannelsespolitiske spørgsmål fortsat henhører under Undervisningsministeriet. Hermed fik universiteterne reelt 2 ministerier at forholde sig til. Ressortændringen betød en ændring i hvilke spørgsmål, der fra ministeriel side var i fokus.

Hvor Undervisningsministeriet i vid udstrækning koncentrerede sig om at skabe sammenhæng gennem hele uddannelsessystemet, er det centrale for Forskningsministeriet en styrkelse af den enkelte institutions planlægning og styring samt et udvidet samarbejde med sektorforskningsinstitutioner og erhvervsliv. Forskningsministeriet initierede i den sammenhæng en debat om resultat- og udviklingskontrakter for de enkelte institutioner under universitetsloven. Ideen om kontraktstyring har været under udvikling i den statslige sektor længe. På universitetsområdet er den imidlertid uprøvet, og 1998-drøftelserne nåede da også kun den indledende fase. I erkendelse af at det især på forskningsområdet vil være nærmest meningsløst at binde sig til fremtidige fastlagte resultater, skiftede Forskningsministeriet hurtigt betegnelsen resultatkontrakt ud med udviklingskontrakt og senere med begrebet udviklingsaftale.

Resultat- og udviklingskontrakter

På Københavns Universitet drøftede vi i ledelsen løbende de ministerielle udmeldinger. I efteråret 1998 foranstaltede vi et seminar for Konsistorium og Hovedsamarbejdsudvalget, hvor vi indbød Forskningsministeriets departementschef og en repræsentant fra en af Kulturministeriets institutioner til at fremlægge deres ideer og erfaringer med resultat- og udviklingskontrakter. Samtidig arbejdede Forskningsministeriet – sammen med Undervisningsministeriet – på et oplæg til de kommende kontrakter. Tidsplan og strategi skiftede lidt undervejs, og vi besluttede derfor på Københavns Universitet, at starte de interne diskussioner uafhængigt af, hvad der måtte blive det endelige resultat af de ministerielle overvejelser. Derfor fremlagde vi på Konsistoriums sidste møde i 1998 forslag til, at Universitetet igangsatte drøftelser om en kommende udviklingskontrakts indhold. Vi tilrettelagde arbejdet således, at drøftelserne tog udgangspunkt i vores hidtidige langtidsplan, som vi under alle omstændigheder havde planer om at revidere. Dette forslag tilsluttede Konsistorium sig, hvormed startskuddet for store dele af de politiske drøftelser for 1999 var givet.

I den langtidsplan, som arbejdet med udviklingskontrakter har taget afsæt fra, er et væsentligt element universitetets forskningsmæssige satsningsområder: Bioteknologi, nord/syd og miljø. På alle tre områder arbejdes der kontinuerligt med udviklingen af det tværfakultære samarbejde, og såvel forskere som studerende har stor glæde af den koordinering og de initiativer, der igangsættes.

Særlig fokus har der været på bioteknologi, hvor vi fortsat arbejder på etableringen af et bioteknologisk forskningscenter på Tagensvej, der gennem integreret faglig og fysisk planlægning mellem universiteter, hospitaler, forskerparker og erhvervsliv sikrer og udbygger den anerkendte, internationale position, som universitetets forskning har, samtidig med at forskningens resultater bruges til gavn for samfundet.

Anvendelsen af forskningsresultater har i stigende grad aktualiseret behovet for at beskytte forskningsresultaterne gennem patentering. Vi afsatte således i efteråret 1998 ressourcer til en patentfunktion, der har fået til opgave at hjælpe og rådgive forskere, hvor der er muligheder for at kommercialisere resultaterne af forskningen. Universitetet var således på forkant med den nyligt vedtagne lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutioner, der giver institutionerne ret til at overtage forskernes rettigheder til kommercialiserbare forskningsresultater, og forudsætter at institutionerne har et beredskab på området.

Folkesundhedsvidenskab

Sidst på foråret måtte vi konstatere en afklarings- og planlægningsbrist vedrørende grundlaget for den nye uddannelse i Folkesundhedsvidenskab. På Det sundhedsvidenskabelige Fakultet havde man i forarbejdet til den nye uddannelse ageret i tiltro til, at der fra de bevilgende myndigheders side ville blive skaffet økonomisk dækning til såvel undervisningen som til lærernes forskning. Dette skete ud fra den forståelse, at Folkesundhedsuddannelse er en regulær universitetsuddannelse, der burde være forskningsbaseret i lighed med andre universitetsuddannelser. Her havde man imidlertid gjort regning uden vært. Hverken Forskningsministeriet eller Undervisningsministeriet ville yde mere og andet end det taksametertilskud, de indskrevne studenter kunne hjembringe via deres bestående eksaminer. Ministeriernes meldinger var, at universitetet måtte iværksætte denne uddannelse igennem interne omprioriteringer.

Økonomi

Meldingen fulgte i kølvandet af krav om medfinansiering af det planlagte universitetsbyggeri på Amager. Også her krævede Forskningsministeriet interne omprioriteringer, og selvom disse krav efterhånden er hverdagskost i forbindelse med forslag og nye initiativer, fandt vi, at den samlede økonomiske situation måtte overvejes nøje, inden vi kunne sige ja eller nej til at gå videre med disse projekter. Et forhold der yderligere støttede vores forsigtighed var, at det store naturvidenskabelige fakultet havde svære økonomiske problemer, og der var udsigter til budgetreduktioner for Københavns Universitet som helhed. Vi meddelte derfor offentligheden og ministerierne, at vi så os nødsaget til at udskyde igangsættelsen af den nye Folkesundhedsuddannelse, hvis ikke vi kunne finde en fornuftig løsning på de økonomiske problemer. Det førte til nogle skarpe meningsudvekslinger med ministerierne i pressen. Resultatet blev nedsættelsen af et fællesudvalg i begyndelsen af sommeren, der skulle vurdere, i hvilket omfang medfinansieringen af byggeriet på Amager kunne nedbringes via et vist genbrug af det eksisterende byggeri. Da dette tegnede til at kunne lykkes, gav vi efter et ekstraordinært Konsistoriemøde, hvor perspektiverne blev trukket op i relation til den uholdbare situation på Folkesundhedsuddannelsen, tilsagn om at påbegynde optaget til denne uddannelse i februar 1999.

IT-Højskole

Læren af disse brydninger synes at være, at vi, hvadenten vi vil det eller ej, må indstille os på stigende ministerielle krav om egne interne omprioriteringer, og på at universitetsvirksomhed i stigende grad må drives forretningsmæssigt. I det hele taget synes forretningskonceptet at være i uimodståelig fremgang i den statslige sektor og på universitetsområdet.

Dette koncept blev bekræftet senere på året i 1998, hvor Forskningsministeriet fremlagde planer om en ny IT-Højskole i Hovedstadsregionen. Vi var selvfølgelig meget interesserede i dette initiativ, idet vi med Datalogisk Institut på Det naturvidenskabelige Fakultet i forvejen havde et forsknings- og uddannelsesmiljø med store kvaliteter, der efter vores opfattelse kunne spille en hovedrolle i et sådant nyt IT- miljø. Vi argumenterede derfor for et stærkt samarbejde med DIKU, kombineret med både samfundsvidenskabelige og humanistiske elementer, idet de IT-uddannelser, der skal udvikles, ikke skal være specifikt naturvidenskabelige alene. Forskningsministeriet insisterede imidlertid på, at den nye IT-Højskole ikke skulle integreres i en af de eksisterende institutioner, men skulle have selvstændig bestyrelse og etableres via dispensationsbestemmelserne i den eksisterende universitetslov. Dette kunne Konsistorium ikke

tilslutte sig, da man ikke kunne se nogen begrundelse for dette krav. Resultatet blev, at Forskningsministeriet valgte at etablere IT-Højskolen som et frifakultet ved Handelshøjskolen i samarbejde med andre universitetslovsinstitutioner i regionen.

At man valgte en anden institution end Københavns Universitet, er jo spillets regler, men det giver anledning til alvorlige overvejelser. På den ene side annonceres fra politisk-ministerielt hold, at universitetsdemokratiet tages alvorligt, og at man politisk er indstillet på at udbygge demokratiet f.eks. gennem større studenterindflydelse ved valgene til lederposterne, samtidig med at man på den anden side åbenlyst tilkendegiver, at sådanne nye tiltag som IT-Højskolen skal foregå uden om selvsamme universitetslovs ledelsesstrukturer, for at erhvervslivet kan have den fornødne tiltro til og indflydelse på initiativet. Dilemmaet mellem den ledelsesmagt som universitetsloven af 1993 indvarslede og styrkede, og manglende ministeriel tiltro til selvsamme ledelsesstruktur, slår her åbenlyst igennem, og det er til at forudsige, at dilemmaet også vil manifestere sig de kommende år.

Budgetter og bygninger

De interne budgetdrøftelser på universitetet bar i 1998 præg af, at vi står overfor store bygningsinvesteringer, samtidig med at driftsbevillingen ikke følger trop, hverken for så vidt angår undervisningsindtægterne (taksameterindtjeningen) eller basisbevillingerne til forskningen. I en presset økonomisk situation har vi fra rektoratets side ikke turdet undlade at tage hul på en drøftelse af såvel delvis egenfinansiering af den fysiske udbygning, som medfinansiering af det vedligeholdelsesmæssige efterslæb, der i så mange år har præget vore bygninger på sørgelig vis. Det stod klart for rektoratet, at en solidarisk bygningsfinansiering på sigt må sammenkædes med en langt større aktivitetssammenhæng med den interne bevillingsfordeling end hidtil praktiseret. I 1998 fik vi taget hul på dette problemkompleks i form at en beskeden vækst i midlerne til det vedligeholdelsesmæssige efterslæb. Samtidig implementerede vi et internt udarbejdet bygningsdrifttaksameter. Især det sidste er et resultat, der må hilses velkommen, idet dette taksameter på overskuelig vis knytter aktiviteter og bevillinger sammen i en fornuftig incitamentsstruktur, der nok vil sætte sig spor fremover.

Øresundsuniversitetet

Som et af de mere perspektivrige elementer skal endelig nævnes universitetets medlemskab af Øresundsuniversitetet. Udbygningen af samarbejdet forløber godt, og universitetssamarbejdet i regionen tiltrækker sig i stigende grad befolkningens og politikernes bevågenhed, ligesom også erhvervslivet i stigende grad interesserer sig for samarbejdet. I oktober 1998 overgik formandsskabet for Øresundsuniversitetet til undertegnede.

Rektor Kjeld Møllgård

Immatrikulationsfesten

Immatrikulationsfesten blev holdt den 2. september 1998 og indledtes med en fanfare. Efter Rektors tale til de nyimmatrikulerede fremførtes J.L. Heiberg og C.E.F. Weyses "Hellige Flamme" og festen afsluttede med "Nat over Frue Plads" komponeret af Uffe Englund. Derefter var der fest i Konsistoriegården. For de musikalske indslag stod Studenter Sangforeningen samt Musikvidenskabeligt Instituts Bigband MI22.

Årsfesten

Universitetets årsfest den 19. november 1998, indledtes med fanfare af Musikvidenskabeligt Instituts Big Band – MI22. Efter tale af Rektor Kjeld Møllgård fremførte Studenter-Sangforeningen 3 sange af Edward Elgar. Herefter talte Mette Haslund fra Forenede Studenterråd og MI22 spillede Uffe Englunds "Nat over Frue Plads".

Professor, dr.scient. Christian Wichmann Matthiessen holdt festforelæsning om "Øresundsområdet: et udviklingsperspektiv", hvorefter universitetskoret Lille MUKO under ledelse af Jesper Grove Jørgensen fremførte 4 arrangementer af henholdsvis J.O.E. Hornemann, Waldemar Ahlén, Robert Sund og Sv.S. Schultz.

Årets undervisningspris, også kaldet "Årets Harald", blev i år tildelt lektor Henning Bech, Sociologisk Institut. Derefter fulgte promovering af 4 æresdoktorer, proklamation af årets doktorer og uddeling af 6 guldmedaljer og 4 sølvmedaljer.

Traditionen tro fulgte som afslutning J.L. Heiberg og C.E.F. Weyses kantate: "Hellige Flamme" og festen afsluttedes med fanfare.

Ved den efterfølgende festaften i Det Kongelige Teater opførtes operaen "Falstaff".

Universitetets organisation og styring

Københavns Universitet er en statsinstitution under Forskningsministeriet og styres efter bestemmelserne i Universitetsloven fra 1993, som giver Universitetet et på mange områder udstrakt selvstyre, herunder et økonomisk selvstyre med hensyn til hvordan dets samlede bevilling skal anvendes.

Universitetet ledes af rektor. De faglige hovedområder, fakulteterne, ledes af dekaner, og institutterne af institutledere. Studienævnene – som har ansvaret for undervisning og eksamen m.m. – ledes af studieledere.

En række kollegiale organer indgår i Universitetets styring: Konsistorium for Universitetet som helhed, et fakultetsråd på hvert fakultet, og institutbestyrelser på de enkelte institutter.

Universitetets organisationen bæres, som illustreret i figur I (se næste side), af tre søjler:

Den kollegiale struktur

De kollegiale organer består af Konsistorium, fakultetsråd, institutbestyrelser og studienævn. Organerne er ikke over- eller understillet hinanden, og deres beslutninger er, hvad faglige skøn angår, endelige. Lovligheden af beslutningerne kan imidlertid forelægges Rektor og overordnede myndigheder.

Konsistorium
Konsistorium er universitetets øverste kollegiale organ og varetager universitetets interesser som uddannelses- og forskningsinstitution. Det drøfter og fastlægger – efter høring på fakulteterne – de langsigtede retningslinier for universitetets virksomhed og udvikling, herunder faglige udviklingsplaner for universitetet som helhed. Konsistorium har Rektor som formand. I Konsistorium har Rektor, dekaner og lærerrepræsentanter i alt 8 medlemmer, det tekniske og administrative personale har 2 og studenterne 3. Endelig er der 2 eksterne medlemmer. Den 6. dekan, p.t. den juridiske, deltager i møderne uden stemmeret, ligesom Prorektor og Universitetsdirektøren.

Fakultetsrådene
Fakultetsrådene er sammensat efter tilsvarende principper.

Institutbestyrelserne og studienævnene
Intitutbestyrelserne og studienævnene består af repræsentanter for lærere og det tekniske og administrative personale. I studienævnene deler lærere og studenter pladserne.

Ledelsesstrukturen

Rektor er den øverste ansvarlige for hele universitetets virksomhed. Udover Rektor består ledelsessøjlen af dekaner, studieledere og institutledere. Der er tale om et hierarkisk forhold, hvor Rektor har den overordnede kompetence i alle sager.

Rektoratet
Ved valget i efteråret 1997 blev professor, med.dr. Kjeld Møllgård valgt som rektor, og lektor, cand.pæd. Joan Conrad som prorektor.

Den teknisk-administrative struktur

Til rådighed for Rektor er en administration, der ledes af Universitetsdirektøren. Direktøren for Københavns Universitet er cand.polit. Else Sommer.

Medlemmer af Konsistorium 31.12.1998

Universitetets ledelse

Rektor, professor, med.dr. Kjeld Møllgård.
Dekanen for Det teologiske Fakultet, professor, dr.theol. Jens Glebe-Møller.
Dekanen for Det samfundsvidenskabelige Fakultet, lektor, mag.scient.soc. Tage Bild.
Dekanen for Det sundhedsvidenskabelige Fakultet, professor, med.dr. Hans Hultborn.
Dekanen for Det humanistiske Fakultet, lektor, cand.mag. John Kuhlmann Madsen.
Dekanen for Det naturvidenskabelige Fakultet, lektor, cand.mag. Henrik Jeppesen.

Valgt af det videnskabelige personale

Lektor, dr.odont. Inger Kjær.
Lektor, dr.phil. Henrik S. Nissen.

Valgt af det tekniske og administrative personale

Journalleder Evy Ekholm.
Regnskabsfører Karin Vendelbo.

Udpeget af Undervisningsministeren

Overborgmester Jens Kramer Mikkelsen.
Direktør Bente Beedholm.

Valgt af de studerende

Stud.mag. Magnus M. Andersen.
Stud.med. Troels Arvin.
Stud.scient.pol. Mette Haslund.

Deltager uden stemmeret i Konsistoriums møder

Prorektor, lektor, cand.pæd. Joan Conrad.
Dekanen for Det juridiske Fakultet, professor, lic.jur. Vagn Greve.
Universitetsdirektør, cand.polit. Else Sommer.

Figur 1. Generel beslutningsstruktur

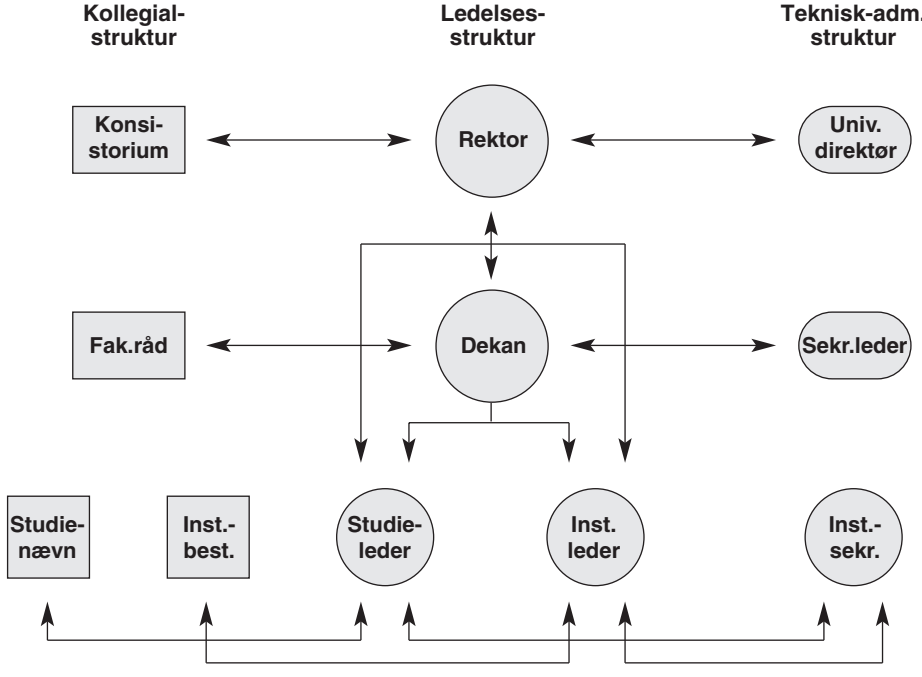

Københavns Universitets historie

I. 1479–1788

Funktion og virke, akademiske grader og eksaminer

Københavns Universitet blev indviet 1. juni 1479, efter at Christian I. i 1475 havde opnået pave Sixtus 6's tilladelse til oprettelsen. Det nye universitet var, da det blev oprettet, en del af den universelle katolske kirke, og lignede med sine 4 traditionelle fakulteter (Teologi, Jura, Medicin og Filosofi) de fleste andre senmiddelalderlige universiteter. Det blev organiseret efter de retningslinier, der var blevet udviklet ved universitetet i Paris, men med universitetet i Köln som det umiddelbare forbillede. Dette mønster med en stærk tysk indflydelse på den måde hvorpå man indrettede akademiske forhold i Danmark, har været karakteristisk frem til efter 2. verdenskrig.

Medens man i nutiden opfatter forskning og undervisning som to lige vigtige dele af et universitets virkeområde, var det i middelalderen klart undervisningen, der var den vigtigste, og dette gjaldt også for Københavns Universitet. Selvom der også her i ældre tid blev opnået vigtige videnskabelige resultater, er det først fra slutningen af 1700-tallet, at forskningen for alvor slår igennem som det ene hovedelement i universitetets liv.

Fysisk blev det ældste universitet placeret i Københavns gamle rådhus på hjørnet af Nørregade, hvor nu Bispegården ligger.

Reformationen i Danmark 1536 fik afgørende betydning for Københavns Universitet. Det blev reorganiseret, fik tillagt betydelige faste indtægter, og der blev oprettet et antal permanente lærestole. I universitetsfundatsen fra 1537 blev universitetets rolle klart defineret: Fra at have været en lille brik i en altomfattende europæisk kirke blev det nu universitetets vigtigste opgave at være det ideologiske kraftcenter i den nye dansk-norske lutherske statskirke og det sted, hvor kirkens præster blev uddannet.

Fysisk blev dette markeret ved, at universitetet overtog Sjællands Biskops rummelige residens ved Frue Plads, den nuværende universitetsfirkant, der blev rammen omkring universitetets virksomhed de næste 350 år.

De rigelige økonomiske midler gav grundlag for et betydeligt selvstyre, der blev udøvet af Konsistorium som det øverste styrende organ, hvor i ældre tid alle de normerede professorer havde sæde, under ledelse af en rektor. Tilsvarende blev de enkelte fakulteter ledet af dekaner. Nye universitetsfundatser i 1732 og 1788 justerede – men ændrede ikke radikalt – rammerne omkring universitetets virksomhed. Den faglige og økonomiske udvikling efter 1800, med stærkt stigende udgifter, ikke mindst til naturvidenskaberne, stillet over for konstante indtægter, førte 1836 til, at universitetet mistede sit økonomiske selvstyre. Og det stigende antal lærere gjorde det fra 1817 nødvendigt at indføre valg af repræsentanter til Konsistorium m.v., men grundlæggende forblev den styreform, der var grundlagt efter 1536, i kraft til 1970.

Med reformationen startede en udvikling, hvorefter universitetet blev statens universitet, med uddannelse af statens embedsmænd som sin vigtigste opgave. I konsekvens heraf udvikledes frem imod slutningen af 1700-tallet – ved siden af de traditionelle akademiske grader (baccalaureus-, licentiat-, magister- og doktorgraden) – et system af embedseksaminer. Den første begyndelse kom 1629 med en bestemmelse om, at ingen måtte kaldes til præst, med mindre han kunne fremlægge en attestation fra tre professorer, heraf mindst to teologiske, på sine kundskaber. Dette førte i 1675 til, at der indrettedes en egentlig formel eksamen, den teologiske attestats. En lidt anden ordning finder man i medicin, hvor det i 1672 blev bestemt, at den medicinske doktorgrad skulle være en betingelse for at kunne praktisere som læge, en ordning, hvis virkninger har kunnet spores frem til nutiden i og med at antallet af medicinske doktorer stadig overstiger alle andre til sammen. I den nye universitetsfundats fra 1732 blev der endvidere fastsat regler for en eksamination i de forskellige medicinske discipliner, før tilladelse til at disputere for doktorgraden blev givet.

Frem til det 18. århundrede havde Det juridiske Fakultet, der normalt kun bestod af én professor, kun haft ringe betydning. Dette blev ændret i 1736, hvor der blev indført dels en egentlig juridisk embedseksamen med latin som sprog, dels en "juridisk eksamen for ustuderede", d.v.s. en praktisk juridisk prøve på dansk, denne blev bibeholdt frem til 1936.

Endelig havde siden 1600-tallet magistergraden normalt været forudsætningen for at blive rektor i latinskolerne, dette blev præciseret i Danske Lov 1683.

I 1788 fik universitetet en ny fundats. I denne, der på mange måder kom til at bestemme rammerne for universitetets virksomhed frem til 2. halvdel af det 20. århundrede, blev de forskellige eksaminer reviderede, og der blev indført speci-

fikke embedseksaminer i alle fakulteter. Ved samme lejlighed blev ekstern censur – som det omgivende samfunds kontrol med de universitetsuddannelser, der fik tillagt betydelig kompetence i samfundet – indført. 1788 fundatsen kan siges at afslutte den udvikling, hvorefter universitetets vigtigste opgave er at uddanne statens embedsmænd.

Fag

Fra starten i 1479 var universitetet som nævnt blevet grundlagt med fakulteter i teologi, jura, medicin og de filosofiske discipliner, men da der ikke var egentlige faste lærestole, og da kilderne er sparsomme, er det ikke muligt at sige noget mere konkret om undervisningen, undtagen at den sandsynligvis er foregået efter samme retningslinier som i Köln og andre tyske universiteter.

Et vigtigt element i reorganiseringen efter reformationen var, at universitetet nu fik et antal faste professorater, samtidig blev der fastsat en række bestemmelser for undervisningen.

De tre teologiske professorer dækkede de traditionelle teologiske discipliner, først og fremmest bibelstudier, dogmatik o.s.v. En af dem, Niels Hemmingsen (1513-1600) opnåede international berømmelse, og hans værker blev oversat til en række sprog.

Den enlige juridiske professor beskæftigede sig hovedsagelig med natur-, romersk og kanonisk ret, medens uddannelse i, og studier af dansk ret frem til 1736 foregik uden for universitetet, i en form for mesterlære i administration og retsvæsen.

De to medicinske professorer var frem til efter 1600 især beskæftiget med studiet af antikkens autoriteter som Hippocrates og Galen. Efter 1600 blev egentlig empirisk baseret forskning introduceret på Københavns Universitet, hvor navne som Thomas Bartholin (1616-1680), der opdagede lymfekarsystemet, og Niels Stensen (1638-1686), der opdagede ørespytkirtlens udmunding i mundhulen samt redegjorde for tårevæskens dannelse og funktion, opnåede international berømmelse. Stensen tillige for de studier, der førte til grundlæggelsen af geologi som videnskab.

Det filosofiske Fakultet, der efter datidens opfattelse var det lavest rangerede – fik professorerne således kun ca. 2/3 af den løn de teologiske fik – fungerede som forskole til de andre fakulteter, særligt Det teologiske Fakultetets 7-9 professorer underviste i latin, græsk, hebraisk, filosofi, retorik og etik, der alle fungerede som hjælpefag til teologi. Endvidere undervistes der i matematik, ligesom astronomi spillede en rolle.

Fra tid til anden blev nye discipliner (poesi, fransk sprog og litteratur, metafysik m.fl. introduceret) men den eneste varige nyskabelse var professoratet i historie og geografi fra 1635.

Adskillige af professorerne ved Det filosofiske Fakultet var fremragende videnskabsmænd, og enkelte opnåede international anerkendelse, således Ole Rømer (1644-1710), kendt for opdagelsen af lysets hastighed.

II. Det 19. århundrede

Universitetsfundatsen fra 1788 blev rammen omkring Københavns Universitets forvandling fra klassisk europæisk universitet til en moderne forsknings- og undervisningsinstitution. Det 19. århundrede er endvidere starten på en aldrig senere afsluttet vækstperiode. I 1788 havde universitetet ca. 20 faste lærere og omkring 1.000 studenter. I 1900 var disse tal vokset til henholdsvis ca. 60 og ca. 4.000.

De formelle rammer omkring universitetets akademiske grader og embedseksaminer forblev stort set uændrede gennem hele århundredet, men blev naturligvis udbygget i takt med den faglige udvikling.

1838-1842 blev der således gennemført en reorganisation af de medicinske uddannelser i Danmark. I 1785 var den selvstændige læreanstalt Kirurgisk Akademi blevet oprettet, først og fremmest for at tilfredsstille hærens og flådens behov for praktisk dygtige læger. Akademiets undervisning var god, også bedre end den, der leveredes af Det medicinske Fakultet. Et tegn herpå var, at størstedelen af fakultetets kandidater tillige aflagde eksamen ved akademiet, mens det omvendte ikke i samme grad var tilfældet. Derfor blev det i 1838 besluttet at indføre en fælles embedseksamen for de to institutioner, og fire år senere tog man skridtet fuldt ud og integrerede Kirurgisk Akademi og Det medicinske Fakultet i et nyt lægevidenskabeligt fakultet på universitetet.

I 1848 ændredes Det juridiske Fakultet ved indførelsen af den statsvidenskabelige embedseksamen (cand. polit.) til Det rets- og statsvidenskabelige Fakultet.

Samme år blev der ved Kgl. forordning indført en nyskabelse, der skulle vise sig af meget stor betydning, nemlig indførelsen af den såkaldte "magisterkonferens". Baggrunden må findes i 1788-fundatsens meget stive embedseksaminer, der gjorde det vanskeligt for de studenter, der dyrkede nye discipliner, ikke mindst de naturvidenskabelige, at få en formel afslutning på deres ud-

dannelse. Dette blev muligt med magisterkonferensen, der var en bemyndigelse for universitetet til at sammensætte en individuel eksamen i de discipliner, hvor der ikke var fastsat en embedseksamen. På den måde blev magisterkonferensen et betydningsfuldt instrument for en løbende udvidelse af universitetets fagkreds i de humanistiske og ganske særligt de naturvidenskabelige videnskaber. De sidstnævnte fik først i 1883 en egentlig embedseksamen, da 1788-fundatsens latinskolelærereksamen, med dens stærke vægt på de klassiske sprog, blev afløst af skoleembedseksamen (cand.mag.) hvor moderne sprog og ikke mindst realfagene spillede en betydelig rolle.

Fra gammel tid havde enkelte naturvidenskaber (matematik, astronomi og i nogen grad fysik) hørt hjemme i Det filosofiske Fakultet, medens botanik og kemi havde optrådt som medicinske hjælpevidenskaber. 1788-fundatsen styrkede naturvidenskaberne og i 1829 blev Polyteknisk Læreanstalt oprettet med det formål, i tæt samarbejde med universitetet, at varetage den praktiske uddannelse af civilingeniører. Det er et karakteristisk for den stærke tyske indflydelse, at denne uddannelse, ligesom de tilsvarende praktisk orienterede uddannelser i veterinær- og jordbrugsvidenskab, farmakologi m.v. blev henlagt til særlige højskoler, medens de mere teoretiske studier forblev på universitetet, hvor der i 1850 blev oprettet et selvstændigt matematisk-naturvidenskabeligt fakultet med lærestole i astronomi, matematik, fysik, kemi, zoologi, botanik og mineralogi.

Også fagkredsen i Det filosofiske Fakultet blev kraftigt udvidet med nye lærestole i de moderne sprog, dansk og nordisk sprog og litteratur, sammenlignende litteratur, arkæologi, musik og kunsthistorie samt psykologi, for at nævne nogle af de vigtigste.

Videnskabeligt opnåede Københavns Universitet i løbet af det 19. århundrede en pæn placering i det internationale videnskabelige samfund, takket være en række fremtrædende professorer inden for en bred faglig vifte. Århundredets største navn er givet H.C. Ørsted (1777-1851) verdenskendt for sin opdagelse af elektromagnetismen.

III. Det 20. århundrede

Ved indgangen til det 20. århundrede var Københavns Universitet vel forankret i såvel den internationale videnskabelige verden som i det danske samfund, hvis præster, jurister, økonomer og andre embedsmænd, læger og gymnasielærere m.fl. det uddannede. Den vækst, der havde præget det foregående århundrede fortsatte frem til ca. 1960. Herefter blev universitetet i løbet af en kort årrække underkastet en radikal fornyelsesproces, der forvandlede det fra et relativt lukket samfund, hvis studenter rekrutteredes fra det samme snævre miljø, som dets kandidater efterfølgende gled ind i, til en demokratisk masseuddannelsesinstitution.

Dette fremgår tydeligt af studentertallet: I 1960 var det på ca. 6.000, og den del af en ungdomsårgang, der tog studentereksamen eller tilsvarende adgangseksamen til universiteterne var på 6-7%. 30 år senere var de tilsvarende tal ca. 30.000 og næsten 50%.

Udviklingen i lærerkorpset viser et tilsvarende billede: De ca. 50 professorer i 1900 var i 1960 blevet til ca. 140, et tal der fordobledes i løbet af de næste årtier. Efter 1960 voksede antallet af ikke-professorale lærere, der indtil da havde været beskedent, drastisk, således at antallet i begyndelsen af 1990'erne var nået op på knap 1.800. Nok så vigtigt er, at de fra begyndelsen af 1970'erne ændrede status fra at være betragtet som hjælpelærere, der fungerede under professorernes vejledning og på disses ansvar, til at have i praksis samme rettigheder og forpligtelser med hensyn til faglig udvikling, uddannelse og eksamen o.s.v. som professorerne. Endnu stærkere vækst skete inden for det tekniske og administrative personale, (TAP), der i antal kom til at overstige det videnskabelige personale (VIP).

Dette fik indflydelse på universitetets styreform, der i mangt og meget havde bestået uændret gennem århundreder. I 1970 vedtog Folketinget Universitetsstyrelsesloven, der i 1973 blev udstrakt til næsten alle højere læreanstalter. Loven betegnede et radikalt brud med fortiden, og var karakteristisk ved, at indflydelse og kompetence blev decentraliseret og henlagt til styrende organer på institut-, fakultets- og universitetsniveau. Sammensætningen af disse blev som hovedregel 50% VIP, 25% TAP og 25% studerende. Tilsvarende blev rektors og dekaners indflydelse svækket. Et endnu mere radikalt skridt var, at ansvaret for udviklingen af uddannelserne blev henlagt til studienævn, hvor lærere og studerende hver har halvdelen af pladserne.

Styrelsesloven blev fra 1993 afløst af universitetsloven, der indebærer en styrkelse af universitetets ledelse på alle niveauer (rektor, dekaner, institut- og studieledere), bl.a. gennem en reduktion af de styrende organers formelle kompetence, og af TAP'ers og studerendes pladser heri, dog er studienævnene bibeholdt stort set uændret.

Stigningen i antallet af studerende og lærere førte til en tilsvarende voldsom udvidelse af de

fysiske rammer. Denne var startet allerede i 2. halvdel af det 19. århundrede, hvor universitetet, efter at universitetsfirkanten med hovedbygningen fra 1836, Universitetsbiblioteket fra 1861 og Zoologisk Museum fra 1870 var blevet fuldt udbygget, tog dele af Københavns voldterræn i brug: Observatoriet fra 1861, Botanisk Have fra 1870 og Geologisk Museum og Kemisk Laboratorium fra 1893, for at nævne de vigtigste. Hertil knytter sig den nye Polytekniske Læreanstalt i Sølvgade fra 1890.

I begyndelsen af det 20. århundrede flyttede universitetet sin byggeaktivitet nord for søerne. Starten kan siges at være det nye Rigshospital fra 1906, der tillige skulle være universitetshospital. Ellers var det især de naturvidenskabelige fag, der flyttede mod nord, som Institut for teoretisk Fysik fra 1916 og det nye medicinsk-naturvidenskabelige universitetsbibliotek fra 1938.

Herefter var perioden 1960-1980 vidne til en hidtil uset byggeaktivitet, hvor store bygningskomplekser (Zoologisk Museum, H.C. Ørsted Instituttet, August Krogh Institutet og Panum Instituttet) omkring Nørre Fælled blev rammen omkring en række medicinske og naturvidenskabelige fag. Hertil knytter sig det nye Rigshospital, der stadig er det centrale universitetshospital. Samtidig overtog botanikken den gamle Polytekniske Læreanstalt i Sølvgade.

De humanistiske fag, der havde modtaget en meget stor del af de mange nye studerende efter 1960, var i vid udstrækning blevet placeret i midlertidige lejemål i det indre København. De blev i løbet af 1970'erne samlet i et stort kompleks (KUA – Københavns Universitet Amager) i den nordlige del af Amager Fælled. Af forskellige grunde var kvaliteten af dette byggeri mindre god, og det er i midten af 1990'erne blevet besluttet, at det skal erstattes af et helt nyt byggeri på samme sted.

Ved udgangen af det 20. århundrede fremtræder Københavns Universitet med sine 32.000 studenter og over 7.000 videnskabelige, tekniske og administrative medarbejdere, sine mere end 100 uddannelser, fordelt på lige så mange institutter og andre faglige afdelinger, som landets største uddannelsesinstitution.

Intet universitet kan videnskabeligt være i front på alle områder, heller ikke Københavns Universitet, men det har hele tiden formået internationalt at hævde sig smukt på en lang række områder, ligesom det tiltrækker langt flere ansøgere, end der er studiepladser til.

Ejvind Slottved, universitetshistoriker

Det teologiske Fakultet

Dekanatet for Det teologiske Fakultet

Dekan Jens Glebe Møller

Prodekan Niels Peter Lemche

Dekanens årsberetning

I 1971 rykkede Det teologiske Fakultet ind i Messens gamle lagerbygning i Købmagergade. Den gang med små 500 studerende og en lærerstab på omkring 20. Nu er vi ca. 1000 studerende (hvortil kommer studerende på Åbent Universitet), og lærerstaben (inkl. Eksterne lærere) er også vokset til det dobbelte. Det er indlysende, at vi har mangel på plads. Og så er lagerbygningen altså ikke indrettet til undervisning. Alle gamle studerende vil erindre undervisningslokaler med søjler ned igennem rummet, så en trediedel af tilhørerne ikke kan få øjenkontakt med forelæseren og omvendt. Kun ét lokale er anvendeligt til moderne IT-undervisnng – og det har ingen vinduer! Det er da charmerende at befinde sig i den indre by og kunne se vagtparaden kl. halvtolv hver dag, men vi kunne ønske os andre og bedre lokaliteter. Spørgsmålet er, om vi nogensinde får dem?

Jeg nævner de fysiske rammer velvidende, at det altafgørende er, hvad vi har at putte i dem. Men hvis rammerne ikke er i orden, så daler kvaliteten af både forskning og undervisning. Og kvalitet er et nøgleord for Det teologiske Fakultet lige så vel som for Universitetet som helhed. Vi bestræber os på alle felter og inden for alle teologiske discipliner på at levere kvalitet.

I det forløbne år har vi alligevel igen skullet lægge ryg til kritik af den teologiske uddannelse. Men kritikken har for os at se været diffus. På den ene side er uddannelsen atter blevet kritiseret for ikke at forholde sig tilstrækkeligt til den samfundsmæssige og kirkelige virkelighed. På den anden side er den blevet kritiseret for ikke at give de vordende præster tilstrækkelig teologisk ballast. Forhåbentlig kommer der lidt mere klaring på situationen, når evalueringen af den teologiske uddannelse – som tog sin begyndelse med udarbejdelsen af vores selvevaluering – afsluttes i løbet af 1999. Den vil helt sikkert medføre ændringer af vor nugældende studieordning, som vi allerede sidste år begyndte at kigge kritisk på. Ét problem, som vi jo deler med andre fakulteter, er, at vore mange nye studerende ikke medbringer de fornødne kundskaber fra gymnasiet eller for den sags skyld hjemmefra. Så vi har måttet oprette kurser i bibelkundskab og tysk.

På forskningsfronten hævder lærerstaben sig smukt såvel nationalt som internationalt, som man kan se af de 3 institutters beretninger. Det vil være svært at udpege en såkaldt "nulforsker" blandt Fakultetets lærere. 5 ph.d.-grader og 1 doktorgrad er blevet tildelt i årets løb. Og også formidlingen har vi taget os af f.eks. gennem medvirken i Folkeuniversitetets undervisning, foredrag på stiftskurser, i sognegårde og mange andre steder. Adskillige af lærerne er også som forfattere eller fagkonsulenter tilknyttet Den Store Danske Encyklopædi.

Vi har intensiveret udbuddet af undervisning under Åbent Universitet. Det er vor klare fornemmelse, at der blandt de lidt ældre årgange eksisterer et stort behov for teologisk uddannelse på akademisk niveau. Derfor undervises der nu inden for så godt som alle teologiske discipliner på Åbent Universitet. Der er ingen grund til at lægge skjul på, at vi også har en økonomisk interesse i at være med på dette felt. Vi får mulighed for at ansætte eller fastholde lærere, som ellers ville gå tabt for Fakultetet.

Økonomien er i øvrigt en kilde til stadig bekymring. Det er vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at lægge budgetter, som kan balancere. Alligevel kom vi igennem året uden større underskud, og det har ikke været nødvendigt at skride til uansøgte afskedigelser.

På Københavns Universitet har vi igen været aktive på satsningsområderne. Især gennem Center for Afrikastudier, der jo administrativt og fysisk er tilknyttet Fakultetet. Centrets bibliotek vokser stadig og er meget søgt. Det samme er dets undervisning og tirsdagseminarerne med indbudte udenlandske gæsteforskere. I slutningen af året flyttede Søren Kierkegaard Forskningscenteret ud til større og bedre lokaler. Men det udmærkede samarbejde er dermed ikke ophørt. Og så har vi indgået en samarbejdsaftale med søsterfakultetet i Lund, som vi venter os meget af. De teologiske studier i Lund og i København er meget forskellige i deres opbygning og til dels også indhold. Alligevel er det tanken at udveksle lærere, studerende og ph.d.-studerende, så vi også giver vort bidrag til opbygningen af Øresundsuniversitetet.

Jens Glebe-Møller, Dekan

Besvarelse af universitetets prisspørgsmål

Guldmedalje: Steen Thøgersen, "Palæstinas arkæologi i den persiske tid".

Institut for Bibelsk Eksegese

Forskningsvirksomhed

Institut for Bibelsk Eksegese udgør rammen om forskningen og undervisningen i stofområderne Gammel og Ny Testamente samt de bibelske skrifters omverden, d.v.s. den græsk-romerske kultur og den antikke jødedom. Det betyder, at Bibelsk Eksegese beskæftiger sig med såvel hebraisk som græsk filologi, egentlig fortolkning, hermeneutik, d.v.s. teoridannelsen omkring tekstfortolkning samt historie, herunder Det Mellemste Østens arkæologi. Traditionelt har Gammel og Ny Testamente fungeret som praktisk adskilte fag, bl.a. på grund af at Det gamle Testamente er skrevet hebraisk, Det nye Testamente på græsk, men også fordi man fortrinsvis har betragtet Det gamle Testamente som kilde til det israelitisk-jødiske folks historie og religion, Det nye Testamente som en kristen skriftsamling. Men en voksende erkendelse af den intertestamentariske periodes betydning og kristendommens jødiske oprindelse har ført til et frugtbart samarbejde mellem de to fag. Forskningsvirksomheden koncentrerer sig for tiden omkring forståelsen af det gamle Israel, betydningen af den før-kristne græske oversættelse af Det gamle Testamente, Qumran og jødedommens såvel som kristendommens indfældethed i den hellenistiske verden samt nye hermeneutiske tilgange til bibelstudiet, herunder den af kvindeteologien inspirerede kønshermeneutik.

Enkeltstående forskningsprojekter inden for gammel- og nytestamentlig eksegese

Gammel Testamente

Davids Salmers brugs- og virkningshistorie. En undersøgelse af specielt to områder inden for denne historie, dels Salmernes brug i tempel og synagoge i eftereksilsk tid, herunder brug i Qumran, dels Salmernes historie i Den Danske Bibel. Arbejdet indgår i projektet: "Udarbejdelse af en ny kommentar til Davids Salmer" ved en arbejdsgruppe ved Institut for Gammel og Ny Testamente, Aarhus Universitet (Bodil Ejrnæs).

Kommentar til Jobs Bog (Arne Munk).

Undersøgelse af de kulturbærende lag bag tilblivelsen af Det gamle Testamente, især forholdet mellem tempel, synagoge og visdomstraditioner, idet det længe har været erkendt, at den påfaldende uensartethed i det gammeltestamentlige tekstmateriale hviler på et tilsvarende uensartet grundlag og oprindelsessted (Arne Munk).

Tell el-Fukhar, Jordan. Færdiggørelse af udgravningsrapport for årene 1990-93 (John Strange).

Artikel om bystater i Filistæa (John Strange).

Artikel om Historiografi og arkæologisk syntese (John Strange).

Fortsat undersøgelse af "Helligdomme i Jerusalem" (John Strange).

"The Archaeology of Jordan". Bidrag til bog af samme titel om Senbronzealderen (John Strange).

Overgangsperioden Senbronze-Jernalder. Indsamling af materiale (John Strange).

"Changing Perspectives in Biblical Interpretation". Samlede artikler, bind 1-2 (Niels Peter Lemche i samarbejde med Thomas L. Thompson).

"From Gilgamesh to the Gospels". Monografi om den fortællende tradition i Den Nære Orient i oldtiden (Niels Peter Lemche i samarbejde med Thomas L. Thompson og Philip R. Davies, Sheffield).

"Die Bibel und die Geschichte". Færdiggørelse af tysk revideret udgave af "The Bible in History: How Writers Create a Past", Cape, London, 1999 (Thomas L. Thompson).

"Interpreting David". Monografi om motiver og metaforer omkring Davidsskikkelsen i bibelsk litteratur (Thomas L. Thompson).

Det Københavnske Dødehavstekstinitiativ

Videnskabelig undersøgelse og publikation af en række pergamentruller fra Qumran ved Det døde Hav (Frederick H. Cryer, Jesper Høgenhaven, Søren Holst, Gregory Doudna).

Pesher Nahum. Restoration and interpretation of 4QpNah (3 bind) (Gregory Doudna).

Det hebraiske sprogs historie: kan bibelske tekster dateres på grundlag af sproglige træk? (Søren Holst).

"Esajaskommentar C" fra Qumran. Undersøgelse af den litterære struktur, tekstfortolkningsprincipperne og de teologiske positioner i "Esajaskommentar C" (4QpIsa^{c}) fra hule 4 i Qumran, set i relation til øvrige Bibelkommentarer blandt Qumranteksterne (Jesper Høgenhaven).

Essæerne i antikke tekster. Undersøgelse af de antikke teksters (Filon, Josefus, Plinius d.Æ.) omtale af essæerne, særlig med henblik på teksternes litterære karakter (Jesper Høgenhaven).

Det babyloniske eksil. Afslutning på monografisk undersøgelse af historiske og teologiske mo-

tiver, knyttet til eksilet i Det gamle Testamente (Jesper Høgenhaven).

Ny Testamente

Færdiggørelse af bog om "Paul and the Stoics. An Essay in Interpretation". Bogen udkommer omkring årtusindskiftet på T&T Clark (Edinburgh, UK) og Westminster John Knox (Louisville, USA) (Troels Engberg-Pedersen).

Artikel om Philons "De Vita Contemplativa". Artiklen udkommer i Journal for the Study of Judaism, første nummer 1999 (Troels Engberg-Pedersen).

Deltagelse i det norske antikprojekt "Det kristne menneske: konstruksjon av ny identitet i antikken" (Troels Engberg-Pedersen).

Pastoralbrevenes teologi (Troels Engberg-Pedersen).

Spiritual Maleness and Women's Authority in new Testament Apocrypha. Projektet er tredje og sidste del af bidrag til en serie af European Research Conferences, sponsoreret af European Science Foundation (Lone Fatum). Bogen er planlagt til udgivelse senere i 1999: "Household, Family, and Christian Traditions". Ed. A.B. Mulder-Bakker, Groningen (Lone Fatum i samarbejde med Elena Giannarelli, Firenze).

Lærebog i Ny Testamente efter aftale med forlaget Anis (Geert Hallbäck).

Studier i Matthæusevangeliets teologi med henblik på affattelsen af en kommentar til skriftet (Mogens Müller).

Fortsatte studier i de bibelske forudsætninger for teologien i de nytestamentlige skrifter (Mogens Müller).

"Hermeneutik og mytologisk konstruktion hos Filon, apokalyptikken og Paulus". Afsluttende arbejde med disputatsprojekt (Henrik Tronier).

"Apokalyptikkens historiefilosofi". Artikel til Forum for Bibelsk Eksegese, bind 10 (Henrik Tronier).

Videnskabelig kommentar til 2. Korintherbrev (Henrik Tronier).

Kosmologi og himmelrejser som erkendelsesform (Henrik Tronier).

Nyformulering af afmytologiseringsprogram (Henrik Tronier).

Ph.d-projekter

"The Heavens of Heavens Belong to Yahweh, but He Gave the Earth to the Sons of Adam. Studies in the World-View of the Old Testament" (Tilde Binger).

"En receptionsæstetisk læsning af Romerbrevet". Færdiggørelse af ph.d.-afhandling (Gertrud Yde Iversen).

"Tragediedigteren Ezekiel og udvandringen fra Ægypten. Studier i den litteratur-historiske kontekst for jødisk oprindelsestradition med særligt henblik på de gammeltestamentlige exodusmotiver og den hellenistiske tragediedigter Ezekiel" (Flemming A.J. Nielsen).

"Hellenistisk-jødiske forudsætninger for aleksandrinsk eksegese med specielt henblik på allegoresen" (Rasmus Nøjgaard).

"Prosa og parallelismer i Det gamle Testamente" (Allan Rosengren Petersen).

Redaktion af tidsskrifter m.v.

Konsulenter ved Nationalencyklopædien: Niels Peter Lemche, John Strange og Mogens Müller. Øvrige medarbejdere: Tilde Binger, Troels Engberg-Pedersen, Geert Hallbäck, Niels Hyldahl, Arne Munk og Allan R. Petersen.

Ancient Philosophy (referee Troels Engberg-Pedersen). Bibliana (redaktion Tilde Binger, Gertrud Yde Iversen, Rasmus Nøjgaard). Copenhagen International Seminar (redaktion Frederick H. Cryer, Niels Peter Lemche og Thomas L. Thompson). Dansk teologisk Tidsskrift (hovedredaktør Mogens Müller), Discoveries in the Judean Desert, vol. XX (editor Frederick H. Cryer). Dead Sea Scroll Foundation (medlem af board of directors Frederick H. Cryer). European Association of Biblical Studies (Executive Director Niels Peter Lemche). Forum for Bibelsk Eksegese bind 10, redaktion Geert Hallbäck og John Strange. Bind 11, redaktion Geert Hallbäck, Niels Peter Lemche.

Journal for Hebrew Scripture (medlem af editorial board Niels Peter Lemche). Nordisk Nytestamentligt Nyhedsbrev (redaktør Troels Engberg-Pedersen). Scandinavian Journal of the Old Testament, 'SJOT' (redaktion Frederick H. Cryer, Niels Peter Lemche, Thomas L. Thompson.

Kongresser

Seventh International Conference on the History and Archaeology of Jordan, afholdt juni 1998 i København (John Strange i samarbejde med Department of Antiquities, Amman, Jordan).

Society of New Testament Studies 53. Årsmøde i København, afholdt august 1998 (Niels Hyldahl, Mogens Müller, Lise Lock).

Formidlende virksomhed

Niels Peter Lemche har gæsteforelæst på SBL kongres i Krakow.

John Strange deltog i maj 1998 i 1. Internationale kongres for Nærøstlig Arkæologi i Rom med foredrag.

Thomas L. Thompson har holdt gæsteforelæsning ved Hebrew University i Jerusalem, John Hopkins University i Baltimore og Candler School of Theology i Atlanta. Desuden har han gæsteforelæst ved International Society of Biblical Literature i Krakow og ved International Organization for Old Testament Studies i Oslo.

Frederick H. Cryer forelæste på Oriental Institute, Chicago, i november 1998.

Troels Engberg-Pedersen deltog i SBL møde i Orlando, Florida, i november måned.

Lone Fatum har været gæstelærer ved Ilisimatursarfik/Grønlands Universitet i Nuuk.

John Strange

Stab

Årsværk
VIP: 12,0
TAP: 2,1

VIP, internt finansieret
Ejnæs, Bodil, lektorvikariat.
Engberg-Pedersen, Troels; lektor.
Fatum, Lone Høgild; lektor.
Hallbäck, Geert; lektor.
Hyldahl, Niels Christian; professor.
Lemche, Niels Peter; professor.
Müller, Mogens; professor.
Munk, Arne Leininger; lektor.
Strange, John; docent.
Thompson, Thomas; professor.
Tronier, Henrik Axel Peer; lektor.

Stipendiater, internt finansieret
Binger, Tilde.
Iversen, Gertrud.
Nielsen, Flemming A.J.
Nøjgaard, Rasmus.
Petersen, Allan Rosengren.

TAP, internt finansieret
Lock, Inge Lise; overassistent.
Pemmer, Anne-Lise; korrespondent.

Eksternt finansieret personale
Cryer, Frederick Harris; forskningslektor.
Doudna, Gregory Lee; forskningsadj.
Høgenhaven, Jesper; forskningslektor.
Holst, Søren; projektmedarbejder.

Ph.d.-afhandlinger

Binger, Thilde: The heavens of heavens belong to Yahweh, but he gave the earth to the sons of Adam.

Thyssen, Henrik Pontoppidan: Præekstistenskristologi og metafysik – Studier i Johannesprologens filosofiske baggrund.

Fondsstøtte

H.P. Hjerl Hansen Mindefondet
Tell el Fukhar, Jordan – udgravning (John Strange) kr. 5.553.

Københavns Universitets Almene Fond
7. kongres for Jordans Historie og arkæologi (John Strange) kr. 304.446.

Private fondsmidler
SNTS-kongres august 1998 (Niels Hydalhl) kr. 182.500.

Private fondsmidler
7. kongres for Jordans Historie og arkæologi (John Strange) kr. 435.000.

Statens Humanistiske Forskningsråd
7. kongres for Jordans Historie og arkæologi (John Strange) kr. 40.000.

Statens Humanistiske Forskningsråd
SNTS-kongres august 1998 (Niels Hyldahl) kr. 20.000.

Statens Humanistiske Forskningsråd
Støtte til Det Københavnske Dødehavstekstinitiativ (Niels Peter Lemche) kr. 1.582.495.

Publikationer

Doudna G.L.: Dating the Scrolls on the Basis of Radiocarbon Analysis. i: The Dead Sea Scrolls after Fifty Years s. 430-471, P. Flint og F. Vanderkam, Brill, Leiden 1998.

Ejrnæs B.: Genesis 1 – i Luthers fortolkning. i: Alle der ånder skal lovprise Herren! s. 197-224, Else K. Holt, Anis, Frederiksberg 1998.

Ejrnæs B.: Eksegetisk litteratur. i: Dødehavsskrifterne og de antikke kilder om essæerne i ny oversættelse s. 349-427, Bodil Ejrnæs (red.) i samarb.m. N.P. Lemche og M. Müller, Anis, Frederiksberg 1998.

Ejrnæs B.: Skriftsynet igennem den danske bibels historie – således som det afspejler sig i bibeloversættelserne og i de kommentarer der ledsager bibelteksterne. Forum for Bibelsk Eksegese 6. 270 s. Museum Tusculanums Forlag, København 1995.

Ejrnæs B.: Det gamle Testamente som del af den kristne kanon i oversættelserne af 1931 og 1992. Dansk Teologisk Tidsskrift 3/1994, s. 161-176, 1994.

Ejrnæs B.: Brug og genbrug af poesi i Qumranteksterne. i: Collegium Biblicum Årsskrift 1997. Den poetiske litteratur i Gammel og Ny Testamente s. 56-60, Ole Davidsen, Det teologiske Fakultet, København 1997.

Engberg-Pedersen T.: Marcus Aurelius on Emotions. i: The Emotions in Hellenistic Philosophy. The New Synthese Historical Library Vol. 46 s. 305-337, Juha Sihvola & Troels Engberg-Pedersen, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Netherlands 1998.

Engberg-Pedersen T.: Universalisme og etnicitet hos Paulus. i: Etnicitet i Bibelen. Forum for Bibelsk Eksegese 9 s. 108-123, Niels Peter Lemche og Henrik Tronier, Museum Tusculanum, København 1998.

Engberg-Pedersen T.: Gevinst og risiko i jagten på den historiske Jesus. i: Den historiske Jesus og hans betydning s. 11-49, Troels Engberg-Pedersen, Gyldendal, København 1998.

Fatum L.: Filipperbrevet og Brevet til Filemon fortolket. 160 s. Det Danske Bibelselskab, København 1998.

Fatum L.: Kristus og den politiske Jesus. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 321-336, Theodor Jørgensen og Peter K. Westergaard, Anis, Frederiksberg 1998.

Fatum L.: Den kollektive Kristus. Kristus-identitet som eskatologisk etnicitet. i: Etnicitet i Bibelen. Forum for Bibelsk Eksegese 9 s. 124-143, Niels Peter Lemche og Henrik Tronier, Museum Tusculanum, København 1998.

Fatum L.: Brotherhood in Christ: A Gender Hermeneutical Reading of 1 Thessalonians. i: Constructing Early Christian Families. Family as Social Reality and Metaphor s. 183-197, Halvor Moxnes, Routledge, London and New York 1997.

Fatum L.: Hellig krigserklæring. Anmeldelse af Det Nye Testamente. Oversat af Ole Wierød. Forlaget Alios 1997. 300 s. Præsteforeningens Blad 21, 23.5.1997, s. 497-501, 1997.

Fatum L.: Image of God and Glory of Man: Women in the Pauline Congregations. i: Image of God and Gender Models in Judaeo-Christian Tradition. s. 50-133, Kari Elisabeth Børresen, Fortress Press, Minneapolis 1995.

Fatum L.: Gender Hermeneutics: The Effective History of Consciousness and the Use of Social Gender in the Gospels. i: Reading From this Place. Vol. 2. Social Location and Biblical Interpretation in Global Perspective. s. 157-168, Fernando F. Segovia and Mary Ann Tolbert, Fortres Press, Minneapolis 1995.

Hallbäck G.: Sacred Meal and Social Meeting: Paul's Argument in 1 Cor. 11.17-34. i: Meals in a Social Context. Aspects of the Communal Meal in the Hellenistic and Roman World s. 167-176, Inge Nielsen & Hanne Sigismund Nielsen, Aarhus University Press, Århus 1998.

Hallbäck G.: Den historiske Jesus som teologisk projekt – en kritisk betragtning. i: Den historiske Jesus og hans betydning s. 159-181, Troels Engberg-Pedersen, Gyldendal, København 1998.

Hallbäck G.: Markusevangeliets politiske intrige. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 337-355, Theodor Jørgensen og Peter Westergaard, Anis, København 1998.

Hallbäck G., Jensen H.J.L., Wiberg B.: Gads Bibel Leksikon I – II. 937 s. Gads Forlag, København 1998.

Lemche N.P.: Prelude to Israel's Past. Background and Beginnings of Israelite History and Identity. 248 s. Hendrickson Publishers, Peabody, MA 1998.

Lemche N.P.: I Proistoria tou biblikou Israel apo tis arxes eos to telos tou 13ou ai p.X. 404 s. Ekdoseis P.S. Pournara, Thessaloniki 1998.

Lemche N.P.: New Perspectives on the History of Israel. i: Perspectives in the Study of the Old Testament and Early Judaism s. 42-60, Florentino García Martínez og Ed Noort, Brill, Leiden-Boston-Köln 1998.

Lemche N.P.: The Understanding of the Community in the Old Testament and in the Dead Sea Scrolls. i: Qumran Between the Old and New Testaments s. 181-193, Frederick H. Cryer og Thomas L. Thompson, Sheffield Academic Press, Sheffield 1998.

Lemche N.P.: 'For de har forkastet hærskarers Herres lov' – eller 'Vi og de andre!' om forfatterne der 'skrev' Det gamle Testamente. i: Alle der ånder skal lovprise Herren! Det gamle Testamente i tempel, synagoge og kirke s. 63-90, Else K. Holt, Anis, Frederiksberg 1998.

Lemche N.P.: The Israelites in History and Tradition. Library of Ancient Israel. 246 s. SPCK/ Westminster John Knox Press, Louisville, Kentucky, 1998.

Lemche N.P.: Greater Canaan: The Implications of a Correct Reading of EA 151:49-67. Bulletin of the American Schools of Oriental Research 310, s. 19-24, 1998.

Lemche N.P.: Om historie, sociologi og teologi – gammeltestamentlige perspektiver. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 269-288, Theodor Jørgensen og Peter K. Westergaard, Anis, Frederiksberg 1998.

Lemche N.P.: Israel og dets land. i: Etnicitet i Bibelen. Forum for Bibelsk Eksegese 9 s. 11-22, Niels Peter Lemche og Henrik Tronier, Museum Tusculanum, København 1998.

Lemche N.P.: The Origin of the Israelite State – a Copenhagen Perspective on the Emergence of Critical Historical Studies of Ancient Israel in Recent Times. Scandinavian Journal of the Old Testament 12, s. 44-63, 1998.

Munk A.: Stammepolemik. i: Etnicitet i Bibelen. Forum for Bibelsk Eksegese 9 s. 52-66, Niels Peter Lemche og Henrik Tronier, Museum Tusculanum, København 1998.

Müller M.: Jesus Kristus. i: Den Store Danske Encyklopædi s. 102-105, Gyldendal, København 1998.

Müller M.: Jesus Kristus som konstruktion af det absolutte. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 309-320, Theodor Jørgensen og Peter K. Westergaard, Anis, København 1998.

Müller M.: Dødehavsskrifternes betydning. Præsteforeningens Blad årgang 88 (1998), s. 590-595, 1998.

Müller M.: Indledning. i: Dødehavsskrifterne og de antikke kilder om essæerne i ny oversættelse s. 9-16, Bodil Ejrnæs i samarb.m. N.P. Lemche og M. Müller, Anis, København 1998.

Müller M.: De antikke kilder om essæerne. Indledt og oversat. i: Dødehavsskrifterne og de antikke kilder om essæerne i ny oversættelse s. 463-527, Bodil Ejrnæs i samarb.m. N.P. Lemche og M. Müller, Anis, København 1998.

Petersen A.R.: The Royal God. Enthronement Festivals in Ancient Israel and Ugarit? 121 s. Sheffield Academic Press, Sheffield 1998.

Petersen A.R.: The Archaeology of Khirbet Qumran. i: Qumran between the Old and New Testaments. JSOTSS 290. Copenhagen International Seminar 6 s. 249-260, Frederick H. Cryer og Thomas L. Thompson, Sheffield Academic Press, Sheffield 1998.

Petersen A.R.: (Review). Hebrew Bible / Old Testament: The History of Its Interpretation. Vol. I From the Beginnings to the Middle Ages (Until 1300). Part 1 Antiquity. Scandinavian Journal of the Old Testament 11, 1997, s. 307-310, 1997.

Petersen A.R.: Where Did Schaeffer Find the Clay Tablets of the Ugaritic Baal-cycle? Scandinavian Journal of the Old Testament Vol. 8, no. 1, s. 45-60, 1994.

Strange J.: Jordans arkæologi fra senbronzealderen til den hellenistiske periode. Collegium Biblicum, Årsskrift 1998, s. 87-95, 1998.

Strange J.: Bibelatlas. 64 s. Det Danske Bibelselskab, København 1998.

Strange J.: Stuttgarter Bibelatlas. 64 s. Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart 1998.

Strange J.: Kirke og universitetsundervisning. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 259-267, Theodor Jørgensen og Peter K. Westergaard, Anis, Frederiksberg 1998.

Strange J.: Etnicitet i arkæologi. i: Etnicitet i Bibelen. Forum for Bibelsk Eksegese 9 s. 43-51, Niels Peter Lemche og Henrik Tronier, Museum Tusculanums Forlag, København 1998.

Thompson T.L.: Salmernes bogs 'enten-eller' spørgsmål. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 289-308, Theodor Jørgensen og Peter K. Westergaard, Anis, Frederiksberg 1998.

Thompson T.L.: Kritiske synspunkter på religion – også vor egen. Eller: Hvordan man studerer islam i Jordan. Chaos: Dansk-Norsk Tidsskrift for religionshistoriske studier 30, s. 111-130, 1998.

Thompson T.L.: Hidden Histories and the Problem of Ethnicity in Palestine. i: Western Scholarship and the History of Palestine s. 23-40, Michael Prior, Melisende, London 1998.

Thompson T.L.: Creating the Past: Biblical Narrative as Interpretive Discourse. Collegium Biblicum Årskrift 1998, s. 7-23, 1998.

Thompson T.L.: Etnicitet og Bibel: Flere 'jødedomme' og Det nye Israel. i: Etnicitet i Bibelen. Forum for Bibelsk Eksegese 9 s. 23-42, Niels Peter Lemche og Henrik Tronier, Museum Tusculanum, København 1998.

Thompson T.L.: The Exile in History and Myth: A Response to Hans Barstad. i: Leading Captivity Captive: The Exile as History and Theology s. 101-119, Lester L. Grabbe, Sheffield Academic Press, Sheffield 1998.

Thompson T.L.: 4Q Testimonia and Bible Composition: A Copenhagen Lego Hypothesis. i:

Qumran Between the Old and New Testaments s. 261-276, F.H. Cryer og Th.L. Thompson, Sheffield Academic Press, Sheffield 1998.
Tronier H.: Allegorese og universalisme – erkendelse som gruppemarkør hos Filon og Paulus. i: Etnicitet i Bibelen. Forum for Bibelsk Eksegese 9 s. 67-107, Niels Peter Lemche og Henrik Tronier, Museum Tusculanum, København 1998.

Institut for Kirkehistorie

Forskningsvirksomhed

Instituttets primære forskningsområde er kirkens historie fra aposteltiden til vore dage. I både forskning og undervisning lægges der vægt på at fastholde, at kirkehistorien udgør et samlet forløb, og at kirkedannelsernes teologi, forkyndelse og institutionelle historie må studeres i sammenhæng med de skiftende samfundsforhold og åndelige strømninger. Det er karakteristisk for instituttet, at det udøver sin virksomhed i samarbejde og dialog med en række humanistiske discipliner. I det daglige arbejde er en betydelig grad af specialisering nødvendig, og forskningsplanlægningen tager i høj grad hensyn til de videnskabelige medarbejderes særlige kompetencer og interesser. Det betyder, at hovedparten af forskningen for tiden vedrører emner inden for middelalderens, reformationstidens og det 19. og 20. århundredes kirkehistorie, herunder missionshistorien og 3. verdens kirkehistorie.

1. Middelalderen

1.1 Indførelsen af De ti Bud som kateketisk lærestykke. Med afsæt i senantikkens og den tidlige middelalders til dels billedlige læsning af lovgivningen på Sinaj gøres rede for den teologiske (skolastiske) baggrund for dekalogens stigende betydning i høj- og senmiddelalder samt nyere tid (Ninna Jørgensen).

1.2 Debatten mellem Thomas Wylton og Pierre Auriole. På grundlag af især studenternedskrifter af debatterne ved Pariseruniversitetet i det andet årti af det fjortende århundrede stiles der imod en kortlægning af den teologiske debat, der udspandt sig mellem på den ene side den engelske teologiske professor Thomas Wylton og hans elever og på den anden side den franske teologiprofessor Pierre Auriole. Denne debat giver et glimrende indblik i det intellektuelle liv ved datidens universiteter, men er også vidnesbyrd om en meget tidlig konfrontation mellem arven fra Johannes Duns Scotus (scotismen) og en gryende nominalisme. Derudover vil en sådan kortlægning tjene til at påvise den redaktionshistoriske udvikling af kapitlerne (quæstionerne) i Pierre Auriole's "Quodlibet" fra omkring 1320 og dermed fungere som forarbejde til en kritisk udgave af dette værk (Lauge Olaf Nielsen).

1.3 Pierre Auriole's kommentar til Peter Lombarderens sentensbog. Der forskes i den franske teolog Pierre Auriole og hans kommentar til Peter Lombarderens klassiske værk "Libri IV Sententiarum". Arbejdet sigter mod en kritisk udgave af den anden og ikke tidligere udgivne kommentar til Lombarderens første bog (Lauge Olaf Nielsen).

1.4 Middelalderliturgi og musikdramatik. Interartielt studium af liturgisk-dramatiske tekster fra middelalderen (Nils Holger Petersen).

2. Reformationen

2.1 Studier i frihedsbegrebet hos Luther. Der arbejdes med en historisk og teologisk kommentar til Luthers frihedstraktat fra 1520 (Steffen Kjeldgaard-Pedersen).

2.2 Teologiske og sociale virkninger af danske studenters ophold ved universiteterne i Wittenberg og Halle i reformationstiden og i pietismens periode (Martin Schwarz Lausten).

3. Det 17.-18. århundrede

3.1 Pietisternes forestillinger om kiliasmen og deres missionsbestræbelser blandt jøder i Danmark. Undersøgelsen indgår som et led i bindet "Kirke og synagoge II (1700-1760)", som behandler det teoretiske grundlag for regeringens og kirkens holdning til jødedom og jøder i Danmark samt den praktiske politik over for disse (Martin Schwarz Lausten).

4. Det 19.-20. århundrede

4.1 Dansk salmehistorie i det 19. århundrede med tyngdepunkt i N.F.S. Grundtvigs salmedigtning (Peter Balslev-Clausen).

4.2 Studier i kunst og religion omkring 1900. Gennemgang af kilder inden for litteratur, billed-

kunst, musik og teologi til belysning af den ændrede religiøse holdning i symbolismens tid (Jørgen I. Jensen).

5. Den 3. verden

5.1 Kristne missionærer og staten: Sammenlignende studier mellem Afrika og det karibiske område. Med udgangspunkt i kolonitidens Uganda arbejdes der med paralleller dels til Eritrea, hvor italienske, katolske missionærer opbyggede et uddannelsessystem under afstandtagen fra 20'ernes og 30'ernes fascisme, dels til Ghana, hvor europæiske missionærer, bl.a. danske, blev erstattet af vestindiske missionærer af slaveoprindelse. Arbejdet er led i en bogudgivelse, der sker i samarbejde med Dr. Michael Twaddle, Institute of Commonwealth (Holger Bernt Hansen).

5.2 Udvikling og forandring i Uganda. Arbejdet har bestået i færdiggørelse af en bog, "Developing Uganda", som skildrer de senere års udvikling mod demokrati i lyset af stærke etniske og religiøse modsætninger. Projektet er udført i samarbejde med ovennævnte Dr. Michael Twaddle (Holger Bernt Hansen).

5.3 Færdiggørelse af monografien "The New Way of the Bachama. The Making of an African Christianity", til udgivelse på Edinburgh University Press (Niels Kastfelt).

5.4 Religion, etnicitet og politik i Nigeria. Hovedparten af kildematerialet til dette projekt er indsamlet, og den endelige bearbejdelse vil begynde primo år 2000 (Niels Kastfelt).

5.5 Religion og politik i Afrika og Mellemøsten. Dette udføres under Københavns Universitets Nord/Syd-satsningsområde under ledelse af Niels Kastfelt. Der er i årets løb afholdt en international konference om emnet ved Københavns Universitet (Niels Kastfelt).

5.6 Redaktionsarbejde i forbindelse med bogen "The Quran and the Bible as Political Models in Africa and the Middle East" (Niels Kastfelt).

6. Center for Kunst og Kristendom

6.1 Fortsættelse af registrering af salmerne i de autoriserede danske salmebøger (Peter Balslev-Clausen).

6.2 Center for Kunst og Kristendom er værtsinstitution for et fireårigt projekt: "Troper og sekvenser i Piacenza, Biblioteca Capitolare codex 65. En textkritisk edition og en analyse af deres litterære aspekter og teologiske betydning i liturgireformen Ritus Placentinus" (Brian Møller Jensen).

6.3 Fortsatte studier over reformation og billedkunst ca. 1525-95 (Eva Louise Lillie).

6.4 Fortsatte studier i 1800-tallets danske altertavlemotiver (Eva Louise Lillie).

6.5 Revision af Kalkmaleriregistranten med henblik på rettelse af fejl i dateringer og motividentifikationer og på nyregistrering af udsmykninger, som er afdækket siden 1965 (Eva Louise Lillie).

Ph.d.-projekter

Lovens første brug hos Friedrich Gogarten. En undersøgelse af Friedrich Gogartens lovforståelse 1926-1938 set i sammenhæng med teologi og politik i samtidens Tyskland (Morten Brøgger).

Musik og teologi i det 17. århundrede: En kirke- og intellektualitetshistorisk undersøgelse af det poetisk-musikalske kunstværk i den lutherske tradition med særligt henblik på Heinrich Schütz (Sven Rune Havsteen).

Eskatologiske aspekter i århundredskiftets musik 1890-1920 (Eva Marie Jensen).

Kierkegaards og Luthers nadverforståelse. En systematisk helhedsfremstilling med særligt henblik på den reformatoriske sondring mellem lov og evangelium (Roar Lavik).

Martin Luthers teologi set i lyset af hans strid med den skolastiske teolog Jakob Latomus i 1521 (Anna Vind).

Udgivervirksomhed, redaktionshverv m.v.

Peter Balslev-Clausen er ansvarshavende redaktør for Hymnologiske Meddelelser.

Holger Bent Hansen er medlem af Editorial Board for tidsskriftet African Affairs, udg. af The Royal Africa Institute, London, og af The Board, International Africa Institute, London, der udgiver tidsskriftet "Africa".

Sven Rune Havsteen er medlem af redaktionen for tidsskriftet "TRANSfiguration – Nordisk Tidsskrift for Kunst og Kristendom".

Niels Kastfelt er referee ved African Affairs (London) og African Economic History (Wisconsin), samt medarbejder ved Danmarks Nationalleksikon.

Steffen Kjeldgaard-Pedersen er medarbejder ved Lutherjahrbuch/Lutherbibliographie og fagkonsulent ved Den Store Danske Encyklopædi.

Martin Schwarz Lausten er medredaktør af Dansk Teologisk Tidsskrift.

Eva Louise Lillie er medredaktør af Kirkehistoriske Samlinger og ansvarshavende redaktør for ICO-Iconographisk Post.

Lauge Olaf Nielsen er fagkonsulent på Den Store Danske Encyklopædi og "Editorial adviser and reader" for "Medieval Philosophy and Theology" (Cambridge U.P.).

Nils Holger Petersen er ansvarshavende redaktør for det nyoprettede tidsskrift "TRANSfiguration – Nordisk Tidsskrift for Kunst og Kristendom" (udkommer 1999).

Arbejde i kollegiale organer, bedømmelseshverv m.v.

Peter Balslev-Clausen er medlem af og sekretær for Kirkeministeriets salmebogskommission, formand for Grundtvigselskabet og Salmehistorisk Selskab, medlem af styrelsen for Nordisk Institut for Hymnologi og bestyrelsesmedlem af B.S. Ingemann-Selskabet.

Morten Brøgger er medlem af ph.d.-studienævnet.

Holger Bernt Hansen er medlem af Det teologiske Fakultetsråd, formand for studienævnet for Afrikastudier, studieleder, medlem af fagkyndigt udvalg og opponent ved Lizzi Rasmussens disputats, Det teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, 1997-98 og medlem af bedømmelsesudvalg ved besættelse af professorat i missionsteologi og økumenisk teologi, Aarhus Universitet og referee ved besættelse af professorat i Commonwealth Studies, University of London.

Jørgen I. Jensen er formand for ledelsesgruppen i Center for Kunst og Kristendom og for sikkerhedsudvalget og medlem af styrelsen for Selskabet for Danmarks Kirkehistorie samt af styrelsen for Fakultetets forsamlingslokale.

Ninna Jørgensen er medlem af Det teologiske Studienævn.

Niels Kastfelt er formand for Det teologiske Fakultets internationale udvalg, medlem af konsistoriums internationaliseringsudvalg, medlem af Det teologiske Fakultets ph.d.-studienævn og af Det teologiske Fakultets samarbejdsudvalg, samt formand for Focusområdet for Religion og Politik under Københavns Universitets Nord/Syd satsningsområde.

Steffen Kjeldgaard-Pedersen er institutleder, medlem af Continuation Committee for den internationale Lutherforskningskongres og formand for dens lokalkomité, fakultetsrepræsentant i Præstehøjskolens institutionsudvalg og medlem af styrelsen for Nordisk Institut for Hymnologi og for Nordisk Forum for Studiet af Luther og Luthersk Teologi samt af styrelsen for Selskabet for Danmarks Kirkehistorie.

Martin Schwarz Lausten er formand for Selskabet for Danmarks Kirkehistorie og for den danske afdeling af Commission Internationale d'Histoire Ecclésiastique Comparée, medlem af lokalkomiteen for 10th International Congress for Luther Research samt medlem af bedømmelsesudvalg med henblik på besættelse af et lektorat i Kirkehistorie ved Grønlands Universitet.

Lauge Olaf Nielsen er medlem af Det teologiske Fakultetsråd, af Statens humanistiske Forskningsråd, af Nordisk Publiseringsnævn for Humaniora samt af Nordisk Samarbeidsnævn for humanistisk Forskning.

Nils Holger Petersen er leder af Nordisk netværk vedrørende kunstarterne og liturgien i middelalderen og medlem af bestyrelsen for Nordisk selskab for interart studier (NorSIS) samt medlem af bestyrelsen for Modus senter for middelaldermusikk, Oslo.

Studierejser

Morten Brøgger har foretaget en studierejse til universitetet i Bonn, Tyskland (april-juli); Holger Bent Hansen har foretaget en studierejse til Uganda og Tanzania; Ninna Jørgensen har været på studieophold med henblik på læsning af håndskrifter ved British Library, London; Niels Kastfelt har foretaget feltarbejde i Nigeria i februarmarts; Lauge Olaf Nielsen har foretaget arkivstudier ved Oxford Universitet samt ved det spanske nationalbibliotek i Madrid og ved Universitetsbiblioteket i Salamanca.

Gæsteforelæsninger og konferencer

Holger Bernt Hansen har deltaget i African Studies Association Conference, Chicago og holdt gæsteforelæsninger ved University of Edinburgh (Faculty of Divinity og Centre of African Studies) og ved University of Dar es Salaam.

Sven Rune Havsteen har deltaget i Det internationale Heinrich-Schütz-Selskabs konference i Weissenfels, han har været medarrangør af det tværfaglige seminar "Mystik: erfaring og udtryk i teologisk, religionshistorisk og æstetisk belysning" i København, og han har forelæst på Præstehøjskolen over "Luthersk-protestantisk musik".

Brian Møller Jensen har deltaget med et foredrag i International Medieval Congress in Kalamazoo, Michigan, og han har gæsteforelæst på School of Music på Ohio State University i Columbus, Ohio, over "Hodie puer natus est nobis. The Christmas texts in Piacenza, Bibl. Cap. c. 65"; "Why is Antoninus riding a red horse?, The old Piacentinian patron in Piacenz. Bibl. Cap. c. 65".

Eva Marie Jensen har deltaget med et foredrag i Nordisk Selskab for Interart-studiers tredje konference: "Teatralitet och konstarternas interrelationer" på Göteborg Universitet, desuden ved det nordiske seminar om Mystik i København.

Jørgen I. Jensen har holdt gæsteforelæsning i Glasgow om Carl Nielsen og den danske kultur.

Ninna Jørgensen har været leder af det nordiske seminar om Mystik i København og leder af et koordineret forskningsinitiativ "Kristendommen i traditioners perspektiv" under projekt FREJA – "Female Research in Joint Action" samt gæsteforelæser ved den internationale kongres om "Oral Perspectives on Early European Verbal Culture" i Odense.

Niels Kastfelt har holdt gæsteforelæsning ved University College, London.

Nils Holger Petersen har været indbudt forelæser ved International Symposium on Word & Music Interactions, Indiana University, Bloomington, USA: "Composition in Liturgy and Latin Medieval Drama (in memoriam C. Clifford Flanigan)", ved det nordiske seminar om Mystik i København: "Music Dramatic Extroversion and Contemplative Introspection: Hildegard of Bingen's Ordo Virtutum", har deltaget med foredrag i den internationale middelalderkongres ved universitetet i Leeds, i Cantus Planus konferencen (under the International Musicological Society) i Esztergom, Ungarn, i det 9. internationale kollokvium arrangeret af Société Internationale pour l'Etude du Théatre Médiéval på Odense Universitet og i Nordisk selskab for Interart-studiers tredje konference, "Teatralitet och konstarternas interrelationer" på Göteborg Universitet, samt været arrangør af og foredragsholder ved nordisk workshop om rekonstruktion af middelalderliturgi ved Senter for Middelalderstudier i Trondheim.

Formidlende virksomhed

Der har været afholdt 2 seniorseminarer for instituttets medarbejdere, ph.d.-studerende og andre interesserede.

Steffen Kjeldgaard-Pedersen

Stab

Årsværk
VIP: 9,0
TAP: 1,8

VIP, internt finansieret
Grane, Leif Henning; professor (fratrådt 31.01.98).
Hansen, Holger Bernt; professor.
Jensen, Jørgen Ingwertsen; lektor.
Jørgensen, Ninna; lektor.
Kastfelt, Niels; lektor.
Kjeldgaard-Pedersen, Steffen; professor.
Lausten, Martin Schwarz; professor.
Nielsen, Lauge; lektor.
Petersen, Nils Holger; forskningslektor.

Stipendiater, internt finansieret
Brøgger, Morten; ph.d.-studerende.
Vind, Anna, ph.d.-studerende.

TAP, internt finansieret
Andersen, Ann Marie; overassistent.
Hemmingsen, Søren Elmerdahl; videnskabelig ass.
Rasmussen, Maria Cornelia; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Jensen, Brian Møller; forskningsadj.

Fondsstøtte

Nordisk Forskerakademi
Hymnologi som interdisiplinært forskningsfält (Steffen Kjeldgaard-Pedersen) kr. 51.391.

Nordisk Forskerakademi
Forsker workshop (Ninna Jørgensen) kr. 55.930.

Publikationer

Grane L.: For 30 år siden. En tale fra 1968 med et par bemærkninger. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 505-519,

Theodor Jørgensen, Peter K. Westergaard, Anis, København 1998.
Grane L.: The Fathers and the Primacy according to Johann Eck. i: Auctoritas Patrum II. Neue Beiträge zur Rezeption der Kirchenväter im 15. und 16. Jahrhundert s. 67-76, Leif Grane, Alfred Schindler, Markus Wriedt, Philipp von Zabern, Mainz, Tyskland 1998.
Grane L.: Die Reform der Kirche in einigen Flugschriften des Jahres 1520. i: Die frühe Reformation in Deutschland als Umbruch. Wissenschaftliches Symposion des Vereins für Reformationsgeschichte 1996 s. 181-190, Bernd Moeller (Hrsg.), Gütersloher Verlaghaus, 1998.
Grane L.: Auctoritas Patrum II. Neue Beiträge zur Rezeption der Kirchenväter im 15. und 16. Jahrhundert. i: Auctoritas Patrum II. Neue Beiträge zur Rezeption der Kirchenväter im 15. und 16. Jahrhundert s. 1-324, Leif Grane, Alfred Schindler, Markus Wriedt (udg.), Philipp von Zabern, Mainz, Tyskland 1998.
Grane L.: Die ekklesiologische Bedeutung der Rechtfertigungslehre -aus Luthers Sicht. Zeitschrift für Theologie und Kirche Beiheft 10, s. 1-13, 1998.
Grane L.: Erasmus og hans tyske disciple i de tidlige reformationsår. Afskedsforelæsning ved Københavns Universitet, fredag den 9. januar 1998. Præsteforeningens Blad 1988/27, s. 614-622, 1998.
Grane L.: Erasmus i den tidlige reformation 1518-1521. Dansk teologisk Tidsskrift 2/1998, s. 106-119, 1998.
Grane L.: Det lutherske kirkesyn og dets kritrikere. CEKK Nyhedsbrev 4, 1998, s. 7-11, 1998.
Grane L.: Kan det almindelige præstedømme bruges til noget? i: Kirkeretsantologi 1997 s. 53-62, Selskab for Kirkeret, Århus 1997.
Grane L.: Grundtvigs forhold til Luther og den lutherske tradition. i: Grundtvig Studier s. 21-41, Grundtvig-selskabet af 8. september 1947, København 1998.
Grane L.: Tro og tradition. Forelæsning ved det teologiske fakultet, Islands Universitet, Reykjavik, fredag, den 24. oktober 1997. i: Studia theologica islandica 12 s. 29-39, Studia theologica islandica, Studia theologica islandica, Reykjavik 1998.
Grane L.: Et halvt århundrede med teologien. FØNIX 22. årgang 1998, s. 130-144, 1998.
Havsteen S.R.: Koralen i J.S. Bachs Matthæuspassion. Hymnologiske Meddelelser 3/1995, s. 147-161, 1995.
Havsteen S.R.: Kom, I døtre, hjælp mig med at klage". Om teologien i J.S. Bachs Matthæuspassion. FØNIX 2/1996, s. 88-104, 1996.
Jensen B.M.: "... in between are doors! Porta caeli in Italian medieval liturgical poetry. Ecclesia Orans XV/1, s. 39-58, 1998.
Jensen B.M.: Celebrating Christmas in Piacenza in 114z. i: CANTUS PLANUS 1995, Papers Read at the 7th Meeting, Sopron s. 413-433, Laszlo Dobszay, Hungarian Academy of Sciences, Institute of Musicology, Budapest 1998.
Jensen B.M.: Benedikts Regel. 7-186 s. Museum Tusculanum, København 1998.
Jensen E.M.: Gustav Mahlers brug af Klopstock i den 2. symfoni. Musik og Forskning 23, 1997/98, s. 73-110, 1998.
Jensen J.I.: Undergrundsteologi – om Gerrard Winstanley. i: Teologien i Samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 427-440, Theodor Jørgensen, Peter K. Westergaard (red.), Anis, København 1998.
Jensen J.I.: Det urolige hjerte og de faste kundskaber. i: Idealer i religion og religionsforskning s. 27-37, Lene Buck, Oluf Schönbeck, m.fl. (red.), Museum Tusculanum, København 1998.
Jensen J.I.: Poul Borum. Grundtvigstudier 1997, s. 11-15, 1998.
Jensen J.I.: Kristendommen, undervejs i S-toget mellem Sjælør og Dybbølsbro. Kritik 135, s. 1-6, 1998.
Jørgensen N.: Guds frygt og Guds fred – Helliggånden i Thomas Müntzers teologi. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 385-404, Theodor Jørgensen, Peter K. Westergaard (red.), Anis, København 1998.
Jørgensen N.: Jakobsstige og Himmelstorm. Spirituel vejledning og tilværelsestolkning i det kirkelige billedsprog. FØNIX 4/1998, s. 205-222, 1998.
Kastfelt N.: Kampen om den verdslige stat – et nigeriansk eksempel. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 463-474, Theodor Jørgensen, Peter K. Westergaard (red.), Anis, København 1998.
Kastfelt N.: Women Evangelists in Adamawa: Three Missionary Biographies. 1-22 s. Institut for Kirkehistorie, Københavns Universitet 1998.
Kastfelt N.: Nigeria: Peoples and Cultures: Northeastern Nigeria. i: Encyclopedia of Africa South of the Sahara s. 319-321, John Middleton (ed.), Charles Scribner's Sons, New York 1998.
Kastfelt N.: The Story of Ngburum and the Partridge. Linto. Newsletter of the Gwaha Foundation vol. 1, no.8, s. 2-3, 1998.

Kjeldgaard-Pedersen S.: Den kristne frihed – Luthers bidrag til frihedstænkningen? i: Årbog for Københavns Stift 1998 s. 33-36, Arne Bugge, Hans Chr. Sørensen m.fl., Københavns Stift, København 1998.

Kjeldgaard-Pedersen S.: Manden. der gik omkring og stillede krav. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 475-504, Theodor Jørgensen, Peter K. Westergaard (red.), Anis, København 1998.

Lausten M.S.: Haltungen zum Judentum und zu den Juden in der dänischen Kirche während des Pietismus mit besonderer Bezugnahme auf die Judenbekehrungen. i: Biographie und Religion. III. Internationales Callenberg-Kolloquium in Halle 15.-17.10.1997. Hallesche Beiträge zur Orientwissenschaft Bd. 24 s. 91-108, Walter Beltz (Hrsg.), Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg, Institut für Orientalistik, Halle, Tyskland 1998.

Lausten M.S.: Glaube und Politik im Verhältnis zwischen Melanchthon und König Christian III. von Dänemark-Norwegen. i: Philipp Melanchthon als Politiker zwischen Reich, Reichsständen und Konfessionsparteien s. 123-137, Günther Wartenberg und Matthias Zentner (Hrsg.), Edition Hans Lufft im Drei Kastanien Verlag, Wittenberg 1998.

Lausten M.S.: Die dänischen Theologen in der lutherischen Reformationszeit und die Juden. i: Jewish Studies in a New Europe. Proceedings of the Fifth Congress of Jewish Studies in Copenhagen under the auspices of the European Association for Jewish Studies s. 472-478, Ulf Haxen, Hanne Trautner, Karen Lisa Goldschmidt, A.A. Reitzel A/S, København 1998.

Lausten M.S.: Danmarks Kirkehistorie, 2. udg., 5. oplag. 1-352 s. Gyldendal, København 1998.

Lausten M.S.: Fyrstemoral og samfundsmoral – Christian 3.'s holdning til Philipp af Hessens bigami (1540/41) i: Teologien i Samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 405-425, Theodor Jørgensen, Peter K. Westergaard (red.), Anis, København 1998.

Nielsen L.O.: The critical Edition of Peter Aureoli's Scholastic Works. i: Editori di Qvaracchi – 100 Anni Dopo s. 217-226, A. Cacciotti, B.F. de Mottoni (eds.), Edizioni Antonianum, Rom 1997.

Nielsen L.O.: Signification, Likeness, and Causality. The Sacraments as Signs by divine Imposition in John Duns Scotus, Durand of S. Pourcain, and Peter Auriole. i: Vestigia, Imagines, Verba. Semiotics and Logic in Medieval Theological Texts s. 223-254, C. Marmo, Brepols, Turnhout 1997.

Nielsen L.O.: Teologistudiet i middelalderen – Pierre Auriole. Teol-Information 18, s. 11-15, 1998.

Nielsen L.O.: Review of "Mechthild Dreyer, Nikolaus von Amiens: Ars fioei Catholicae – ein Beispiel axiomatischer Methode". Journal of the History of Philosophy 35, s. 623-624, 1997.

Petersen N.H.: Composition and Local Planning of Liturgical Chant in the Middle Ages. Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae 39/2, s. 259-266, 1998.

Petersen N.H.: A Mutual Lamenting: Mother and Son in "Filius Getronis". i: Roma, magistra mundi. Itineraria culturae medievalis s. 687-701, Jacqueline Hamesse (éd.), Fédération Internationale des Instituts d'Études Médiévales/Homland Foundation, Louvain-La-Neuve 1998.

Petersen N.H.: "The Martyrdom of Saint Magnus" (1976). Biblisch-theologische und musikalisch-literarische Traditionen in der Oper von Peter Maxwell Davies. i: Religion-Literatur-Künste. Aspekte eines Vergleichs s. 430-439, Peter Tschuggnall (Hrsg.), Verlag Müller-Speiser, Anif/Salzburg 1998.

Petersen N.H.: "In Rama sonat gemitus…". The Becket Story in a Danish Medievalist Music Drama. A Vigil for Thomas Becket. i: Medievalism in the Modern World. Essays in Honour of Leslie J. Workman s. 341-358, Richard Utz, Tom Shippey (ed.), Brepols, Turnhout 1998.

Petersen N.H.: Messiaen's "Saint François d'Assise" and Franciscan Spirituality. i: Messiaen's Language of Mystical Love. (Studies in contemporary music and culture, vol. I) s. 169-193, Siglind Bruhn (ed.), Garland Publishing, Inc., New York/London 1998.

Petersen N.H.: Getrons søn: Den nære og fjerne middelalder. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 369-384, Theodor Jørgensen, Peter K. Westergaard (red.), Anis, København 1998.

Petersen N.H.: The Musical and Liturgical Composition of Visitatio Sepulchri Offices. i: Cantus Planus 1995. Papers read at the 7th Meeting, Sopron s. 451-462, Laszlo Dobszay (ed.), Hungarian Academy of Sciences. Institute of Musicology, Budapest 1998.

Petersen N.H.: Understanding Medieval Chant and Liturgy. i: Gregorian Chant and Medieval Music s. 139-50, Antun Dybdahl, Ola Kai Letang, Nils Holger Petersen (eds.), Tapir, Trondheim 1998.

Institut for Systematisk Teologi

Et markant træk ved året har været den første tilknytning af en indisk gæstelektor, Dr. George Oommen, United Theological College, Bangalore. Foruden sit primære arbejde med ph.d.-vejledning har han undervist på fakultetets femte kursus Church and Culture for engelsksprogede studerende, hvor i alt 16 gæstestuderende deltog fra alle verdensdele.

Året har også indebåret separationsforhandlinger med Søren Kierkegaard Forskningscenteret, der i sin nye femårs-bevillingsperiode (fra Grundforskningsfonden) fra 1. januar 1999 er i nye lokaler i Store Kannikestræde 15 med selvstændig juridisk status, men i fortsat praktisk samarbejde med Institut for Systematisk Teologi. Der samvirkes bl.a. om bibliotek og fælles adjunkt med særligt henblik på servicering af de mange udenlandske Kierkegaard-studerende, der hvert år opsøger Københavns Universitet.

Forskningsvirksomheden

Fagene under området Systematisk Teologi (Dogmatik med Økumenisk Teologi samt Etik og Religionsfilosofi) drives som en kritisk og konstruktiv undersøgelse af kristendommens læreindhold og ethos i fortid og nutid med sigte på at belyse kristendommen som forpligtende livstydning i dag. Faget Praktisk Teologi beskæftiger sig særligt med kirkens kommunikationsformer. Gennem forskningsfællesskabet mellem fagene satses der på at give både dybde og bredde i instituttets bidrag til den teologiske erkendelse omkring den gensidige udveksling af udfordringer, som karakteriserer forholdet mellem kristendommen og samtiden.

Forskningsprofilen ved Institut for Systematisk Teologi er præget af såvel forankring i en mangeårig fagtradition som optagethed af de udfordringer, som udviklingen i kirke og samfund stiller os overfor.

Menneskesyn og personbegreb er et hovedtema i instituttets studier. Kristendommen ser mennesket som en person, idet såvel den enkelte som fællesskabet tillægges afgørende betydning. Det er i lyset af denne dobbelthed, menneskesynet undersøges og overvejes i teologisk perspektiv – i forhold til de aktuelle filosofiske, religiøse og etiske udfordringer.

Ikke blot mennesket, men hele tilværelsen er metafysisk og teologisk bestemt. Vi lever forviklede med andre mennesker og med naturen i kraft af sprog, handling, sansning og følelser. Teologisk udtrykt lever mennesket – som selv skabt – indfældet i hele den skabte verden. Diskussionen om, hvad et menneske er, må ikke mindst føres i kritisk dialog med den drastiske udvikling inden for naturvidenskaberne i disse år.

Som en vigtig inspirationskilde i den nødvendige filosofiske, etiske og teologiske debat om menneskesyn står Søren Kierkegaard. Af historiske – og geografiske – grunde er vi forpligtede til, at instituttets forskning matcher den internationale interesse for Kierkegaards forfatterskab. Men der er samtidig tale om en grundforskning, som udgør et kritisk orienteringspunkt for store dele af den teologi og filosofi, der undervises i ved fakultetet.

Med Det andet Vatikanerkoncil i 1960'erne blev den økumeniske udfordring til luthersk teologi sat på instituttets dagsorden. Forskning i lutherdommens forhold til andre kristne konfessioner er fortsat en central opgave. I de senere år forskes der også i forholdet mellem kristendommen og de andre religioner. I forlængelse heraf og ud fra indsigten i kristendommens forankring i dens kulturelle kontekst genoptages samtidig den af Grundtvig rejste debat om forholdet mellem det menneskelige og det kristelige og dermed forholdet mellem kristendom og kultur.

Til undersøgelsen af luthersk identitet i dag hører i dansk sammenhæng også forskning i kirkelivet og kirkeforståelsen i folkekirken. Der arbejdes her såvel dogmatisk som empirisk og kirkeretligt med undersøgelser af, hvordan folkekirkens opgave stilles og løses i en postmoderne, multikulturel kontekst. Spørgsmålet om kirkens teologiske identitet kobles således sammen med spørgsmålet om kirkens betingelser som bærer af kristen kommunikation i dagens samfund.

I de enkelte discipliner er der blevet arbejdet med følgende emner:

1. Dogmatik med økumenisk teologi

1.1. Dogmatiske grundproblemer i forbindelse med arbejde med dogmatisk grundbog (Svend Bjerg).

1.2. En retsteologisk undersøgelse af begrebet bekendelsestroskab, særligt relateret til Confessio Augustana (Kristine Krogh Garde).

1.3. Fundamentalteologiske undersøgelser af forholdet mellem dogmatik, religionsfilosofi og filosofi (Jens Glebe-Møller).

1.4. Den tyske Grundtvig-udgave (Theodor Jørgensen, K.E. Bugge og Flemming Lundgreen-Nielsen).

1.5. Paul van Burens kristologi og Israelssteologi (Krista Rosenlund Larsen).

1.6. Maria og nåden. Nyere katolsk mariologi i økumenisk belysning (Bente Lybecker).

1.7. Studier med henblik på en definition af 'kristen spiritualitet' (Bente Lybecker).

1.8. Syndslæren med henblik på dels syndsbegrebets betydning for den teologiske antropologi, dels præmisserne for en nutidig formulering af syndslæren (Kirsten Busch Nielsen).

1.9. Dietrich Bonhoeffers teologi, særligt hans tolkning af det kristne menneskesyn (Kirsten Busch Nielsen).

1.10. Sakramentteologi, særligt spørgsmålet om nadveren i soteriologisk perspektiv (Kirsten Busch Nielsen).

1.11. Tilrettelæggelse af projektet 'Vesteuropæisk kristendom i traditionens perspektiv. Erfaring, refleksion og institution' (Kirsten Busch Nielsen og Ninna Jørgensen).

1.12. Kommentar til Folkekirkens bekendelsesskrifter (Peder Nørgaard-Højen).

1.13. Ekklesiologi og etik (Peder Nørgaard-Højen).

1.14. Fælleserklæringen om retfærdiggørelseslæren (Peder Nørgaard-Højen).

1.15. Identitet og kontinuitet: Traditionel livsforståelse og kristen livsforståelse i en afrikansk kontekst, belyst ud fra moderne afrikansk teologis syn på Kristus (Jørn Henrik Olsen).

1.16. Den kristne mission i Bibelens, historiens og vore kontekster (Jørn Henrik Olsen).

1.17. Religionernes teologi (Jørn Henrik Olsen og Theodor Jørgensen).

2. Etik og religionsfilosofi

2.1. Troens lidenskab hos Søren Kierkegaard og i sufismen. Nogle relationer mellem Kierkegaard og islam (Safet Bektovic).

2.2. Grundbog i religionsfilosofi (Arne Grøn).

2.3. Etiske grundproblemer (Arne Grøn).

2.4. Forholdet mellem tænkning og retorik hos Kierkegaard (Arne Grøn).

2.5. Religion og refleksion i Ricoeurs hermeneutik og i Luhmanns systemteori (Carsten Pallesen).

2.6. Studier i fænomenologi, filosofisk hermeneutik og systemteori (Carsten Pallesen).

2.7. Om forholdet mellem subjektivitet og intersubjektivitet i Kierkegaards forfatterskab belyst ud fra en dialogfilosofisk indfaldsvinkel (Pia Søltoft).

2.8. Det forsvundne subjekt – refleksioner over fællesskabets etik (Liselotte Willer).

2.9. Naturlig teologi – med særligt henblik på Luthers begreb "Deus absconditus" (den skjulte Gud) (Jakob Wolf).

2.10. I forlængelse af spørgsmålet om en teologi om naturen undersøges og vurderes bedømmelsen af den naturlige teologi i det 20. århundredes teologi (Jakob Wolf).

3. Praktisk teologi

3.1. Folkekirkemedlemskab i retsteologisk og kirkeretlig belysning (Preben Espersen, Hans Raun Iversen og Theodor Jørgensen).

3.2. Lærebog i sjælesorg (Tor Johan Grevbo).

3.3. Danske ekklesiologier og ekklesialitetsidealer siden naturretsfilosofien (Hans Raun Iversen).

3.4. Mission blandt kulturkristne (Hans Raun Iversen).

3.5. Teologi og terminologi i nordiske ordinationsritualer (Bent Hylleberg og Hans Raun Iversen).

3.6. Foregangskvinder i kirke og samfund. Diakonissehuset Skt. Lukas Stiftelsen 1900-2000 (Liselotte Malmgart).

3.7. "Ekklesiola in ekklesia" i Skandinavien (Mikkel Vigilius).

Redaktion af tidsskrifter m.v.

Følgende medarbejdere er redaktionsmedlemmer i: Dansk Kirkeliv (Hans Raun Iversen); Halvårsskrift for praktisk teologi (Tor Johan Grevbo og Hans Raun Iversen); Kerygma und Dogma (Theodor Jørgensen); Kierkegaardiana (Arne Grøn); Literature and Theology (Svend Bjerg); Lutherische Monatshefte (Peder Nørgaard-Højen); Neues Athenäum/New Athenaum (Theodor Jørgensen); Nordisk Missionstidsskrift (Hans Raun Iversen og Jørn Henrik Olsen); Panorama. International Journal of Comparative Religious Education and Values (Peder Nørgaard Højen); Studia Theologica. Scandinavian Journal of Theology (Kirsten Busch Nielsen); Søren Kierkegaard Selskabets populære skrifter (Pia Søltoft).

Anden virksomhed

Jens Glebe-Møller er fagkonsulent ved Den Store Danske Encyklopædi.

Tor Johan Grevbo er medlem af European Network for Theological Education.

Arne Grøn er medlem af bestyrelsen for Søren Kierkegaard Selskabet.

Hans Raun Iversen er medlem af bestyrelsen for Nordisk Institut for missionsforskning og økumenisk teologi.

Theodor Jørgensen er medlem af internationalt følgeudvalg for den nye kritisk-videnskabelige Schleiermacher-udgave, Akademie der Wissenschaften, Göttingen, styringsgruppen for Nordisk Netværk for kontekstuel teologi, styringsgruppen for Selskab for Kirkeret, Board of Sino-Christian Studies, Hong Kong, præsidiet for Luther Akademie, Ratzeburg, og bestyrelsen for Grundtvig-Selskabet samt næstformand i Schleiermacher-Gesellschaft.

Kirsten Busch Nielsen er medlem af Kirkernes Verdensråds Kommission for Faith and Order, Det mellemkirkelige Råds arbejdsgruppe vedrørende Kirkernes Verdensråd samt styregruppen for Netværk for Teologisk Uddannelse i Norden.

Peder Nørgaard-Højen er præsident for den videnskabelige styrelse ved The International Bridgettine Center i Farfa, Italien, og medlem af Præstehøjskolens Institutionsudvalg.

Pia Søltoft er sekretær i Søren Kierkegaard Selskabet.

Kongresdeltagelse og gæsteforelæsninger

Safet Bektovic har deltaget i NIME forskerkursus i Stavanger.

Jens Glebe-Møller har forelæst på Nordisk Systematikerkonference i Uppsala og gæsteforelæst på St. Olaf College, Northfield, Minnesota.

Arne Grøn har holdt foredrag ved Kierkegaardsymposium i Wien. Arne Grøn og Carsten Pallesen har deltaget i konference i European Society for Philosophy of Religion i Hofgeismar, Tyskland.

Hans Raun Iversen og Bent Hylleberg har deltaget i konference om Ordinationens teologi og terminologi i kirken i de nordiske lande i Farfa, Italien.

Theodor Jørgensen har deltaget i Nordisk systematikerkonference i Sigtuna, i NIME konference om Religionernes Teologi i Stavanger, og i Luther-Akademie Ratzeburg efterårskonference, har beklædt et tre-måneders gæsteprofessorat ved Makumira University College, Tanzania, har været visiting guest-professor i tre uger i Oslo og har gæsteforelæst ved Den nordelbiske kirkes pastoralseminar.

Bente Lybecker har været på studieophold i Rom og har deltaget i konference om 'Maria santa e immacolata segno dell'amore salvifico di Dio Trinità. Prospettive ecumeniche' i Ascoli Piceno, Italien. Bente Lybecker, Kirsten Busch Nielsen og Peder Nørgaard-Højenhar deltaget i konference om 'Ecclesiology and Ethics. The Church as a Sign in Society in Europe' på The International Bridgettine Center, Farfa, Italien.

Liselotte Malmgart har deltaget i konferencen: Spiritus – Lux – Caritas. International Congress in Deacony i Lahti, Finland.

Kirsten Busch Nielsen har deltaget i Nordisk systematikerkonference i Sigtuna, Sverige, og i arbejdsmøde om projektet 'Autonomi og relationalitet' i Nordisk Netværk for Kontekstuel Teologi i Magleås.

Peder Nørgaard-Højen har foretaget rejser til Italien, Rumænien og Sverige og har deltaget i Leuenberger Lehrgespräche.

Jørn Henrik Olsen har deltaget i arbejdsmøde i Nordisk Netværk for Kontekstuel Teologi i Magleås, i NIME forskerkursus i Stavanger med oplæg samt i europæisk konference for missiologer i Stavanger.

Pia Søltoft har deltaget med paper i konferencer i Northfield, USA, og i Kristianssand, Norge.

Jakob Wolf har deltaget i konference om teologi og naturvidenskab i Durham, England, og har

gæsteforelæst ved Institut for Sykepleievitenskap, Tromsø Universitet, Norge.

Søren Kierkegaard-biblioteket har været benyttet ved kortere eller længere ophold af: Valerio Bea (Italien), Alberto Gallas (Italien), Daniel Gamper (Spanien), Tom Hersey (Belgien), Sonja Kolberg (Schweiz), Janne Kylliänen (Finland), Michael S. Lotti (England), Marius Mjaaland (Norge), Andrea Nelsen (USA) og Richard Pukarthofer (Østrig).

Instituttet har afholdt gæsteforelæsninger ved sognepræst Ole Skjerbæk Madsen, København: 'Mission og dåb i folkekirken og i en fri folkekirke', professor A. M. Allchin, University of Oxford: 'The Holy Spirit in the Theology of N.F.S. Grundtvig', Bishop of Diokleia Kallistos Ware, University of Oxford: 'The Holy Spirit in Orthodox Theology', professor Howard W. Stone, Brite Divinity School, Texas: 'Depression and Hope in Pastoral Care and Counseling' med efterfølgende seminar om 'Theological Assessment in Pastoral Care', samt gæsteforelæsninger i forbindelse med kurset 20th Century Christianity Worldwide ved: Gæstelektor George Oommen, Bangalore, Indien: 'India', lektor Manfred Hoffmann, Lund: 'South America', professor Aasulv Lande, Lund: 'Japan'. Endvidere forelæsninger ved docent Dag T. Andersson, Universitetet i Tromsø: 'Glemt menneskelighet og ny humanitet' med efterfølgende seminar om 'Bilder som bevæger mørket' og professor Ted Peters, Pacific Lutheran Theolgical Seminary and Graduate Theological Union, USA: 'Sin as a Human Phenomenon'.

Formidlende virksomhed

Instituttet har i årets løb afholdt følgende offentlige arrangementer:

(19.-20. januar): "Menneskesyn og sjælesorg". Åbne studiedage ved professor Tor Johan S. Grevbo, professor Theodor Jørgensen og professor Arne Grøn.

"Økumenisk engagement og teologisk erkendelse": Seminar i anledning af Peder Nørgaard-Højens 60 års-dag ved professor dr. André Birmelé, Strassburg, og professor Ola Tjørhom, Stavanger (16. februar).

"Seeing is believing: Toward a Spiritual Interpretation of Visual Art", lysbilledforedrag ved kunstmaler og Art Specialist Karen Stone, MA, Texas (25. maj).

"Kulturkristendom og kirke". Åben studiedag ved sognepræst, dr.theol. Mogens Jensen, lektor Hans Raun Iversen, adjunkt Kurt Larsen og generalsekretær Kaj Bollmann (20. november).

To ph.d.-forelæsninger på grundlag af afhandlingerne: "Menighedsetablering i spændingen mellem tradition og kontekst. En undersøgelse af 103 menighedsfælledsskaber etableret i perioden 1987-92" ved ungdomssekretær Søren Østergaard og "Det kristne fællesskab i tre storbymenigheder" ved sognepræst Morten Miland (27. maj).

Kompaktkursus over det 20. århundredes trinitetsteologi ved ekstern lektor Henning Thomsen, præst ved domkirken i Ålborg (11.-20. maj).

3 seminarer om medlemskab af folkekirken i kirkeretlig og retsteologisk belysning ved ph.d.-studerende Mikkel Vigilius og adj. professor Preben Espersen (12. februar), professor Theodor Jørgensen og adj. professor Preben Espersen (12. marts) og lektor Hans Raun Iversen og adj. professor Preben Espersen (2. april).

3 projektseminarer: "Bekendelsestroskab i teologisk og kirkeretlig forstand" ved ph.d.-studerende Kristine Krogh Garde, opponenter: adj. professor, dr.jur. Preben Espersen og ph.d.-studerende Mikkel Vigilius (28. september), "Deaconesses as Female Avantgarde in Church and Society" ved ph.d.-studerende Liselotte Malmgart, opponenter: gæstelektor George Oommen og ph.d.-studerende Kristine Krogh Garde (16. november) og "Models of ekklesiolae in ekklesia" ved ph.d.-studerende Mikkel Vigilius, opponenter: gæstelektor George Oommen og ph.d.-studerende Liselotte Malmgart (18. november).

3 kompaktkurser: "Islam i Danmark" ved lektor, dr.phil. Jørgen Bæk Simonsen, Carsten Niebuhr Instituttet, Københavns Universitet, og sognepræst, dr.theol. Lissi Rasmussen, København (19.-30. januar), "Islamisk teologi" ved professor J. Dudley Woodberry, Fuller School of World Mission, Pasadena, Californien og cand.mag. Mogens Mogensen (17.-28. august) og "Menighedsmodeller i storbymission. Københavns kirkeliv i missiologisk belysning" ved provst emer., lic.theol. Finn Allan Ellerbek, København, ass. prof. dr. Stanley Mutunga, Nairobi Evangelical Graduate School of Theology og lektor Hans Raun Iversen, Institut for Systematisk Teologi.

Hans Raun Iversen

Stab

Årsværk
VIP: 9,4
TAP: 1,2

VIP, internt finansieret
Bjerg, Svend; lektor.
Glebe-Møller, Jens; professor.
Grevbo, Tor Johan; gæsteprofessor.
Grøn, Arne; professor.
Iversen, Hans; lektor.
Jørgensen, Theodor W. Holzdeppe; professor.
Nielsen, Kirsten Busch; adjunkt.
Nørgaard-Højen, Peder; lektor.
Pallesen, Carsten P.; lektor.
Søltoff, Pia; forskningsadjunkt.
Wolf, Jakob; lektorvikar.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Bektovic, Safet.
Lybecker, Bente.
Vigilius, Mikkel Enok.

TAP, internt finansieret
Muriset, Birgitte; overassistent.
Petersen, Inger Ibsen; akademisk medarbejder.
Schmid, Hermann Alois; akademisk medarbejder.
Tange, Else Kjær; assistent.

Eksternt finansieret personale
Garde, Kristine Krogh, stip.
Malmgart, Liselotte, stip.
Oommen, George; lektor.
Olsen, Jørn Henrik; kand.stip.

Ph.d.-afhandlinger

González, Darío: Idéalité et détermination. Ètudes sur Kierkegaard.
Miland, Morten: Det kristne fællesskab i tre storbymenigheder.
Østergaard, Søren: Menighedsetablering i spændingen mellem tradition og kontekst. En undersøgelse af 103 menighedsfællesskaber etableret i perioden 1987-92.

Fondsstøtte

Forskerakademiet
Rejse- og løn til gæsteprof. Georg Oommon (Hans Raun Iversen) kr. 151.000.

Norfa
Nordisk gæsteprofessorat i Oslo og Uppsala (Theodor Jørgensen) n.kr. 117.000.

Publikationer

Bektovic S.: De bosniske muslimer. Seramis 5, s. 9, 1998.
Espersen P.: Lov om menighedsråd. Normal forretningsorden. Med kommentarer af Preben Espersen. 210 s. Jurist- og økonomforbundets forlag, København 1998.
Espersen P.: Kirke og demokrati. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 13, Theodor Jørgensen og Peter K. Westergaard, ANIS, Frederiksberg 1998.
Espersen P.: Religionsfrihed i retlig belysning. i: Årbog for Københavns Stift s. 20-24, Årbog for Københavns Stift, København 1998.
Glebe-Møller J.: Notes on Wittgenstein's Reading of Kierkegaard. Wittgenstein Studies 2/97, s. 11, 1997.
Glebe-Møller J.: Kristologi fra neden – eller den systematiske teologis interesse i den historiske Jesus. i: Den historiske Jesus og hans betydning s. 21, Troels Engberg-Pedersen, Gyldendal, København 1998.
Glebe-Møller J.: Teologin och postmoderniteten. Svensk Teologisk Kvartalskrift 3, s. 10, 1998.
Glebe-Møller J.: "Whereof one Cannot speak, Thereof one Must be Silent". Studia Theologica Vol. 51, No 2, s. 12, 1998.
Grøn A.: Kierkegaards "zweite" Ethik. i: Kierkegaard Studies. Yearbook 1998 s. 358-368, Niels Jørgen Cappelørn and Hermann Deuser, Walter de Gruyter, Berlin/New York 1998.
Grøn A.: The Dialectic of Recognition in Works og Love. i: Kierkegaard Studies. Yearbook 1998 s. 147-157, Niels Jørgen Cappelørn and Hermann Deuser, Walter de Gruyter, Berlin/New York 1998.
Grøn A.: Menneskesynet i det opbyggelige. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 71-86, Theodor Jørgensen og Peter K. Westergaard, ANIS, Frederiksberg 1998.
Grøn A.: "Anden" etik. i: Studier i Stadier. Søren Kierkegaard Selskabets 50-års Jubilæum s. 75-87, Joakim Garff m.fl., C.A. Reitzel, København 1998.
Grøn A.: Subjektivitet og negativitet: Kierkegaard. 443 s. Gyldendal, København 1997.
Grøn A.: Anerkendelsens dialektik og begreb. i: Teologi og modernitet s. 50-65, Peter Thyssen og Anders Moe Rasmussen, Aarhus Universitetsforlag, Århus 1997.
Grøn A.: Gegenseitigkeit in Der Liebe Tun? i: Kierkegaard Revisited. Kierkegaard Studies. Monograph Series 1 s. 223-237, Niels Jørgen

Cappelørn and Jon Stewart, Walter de Gruyter, Berlin/New York 1997.

Grøn A.: The Relation Between Part One and Part Two of The Sickness Unto Death. i: Kierkegaard Studies. Yearbook 1997 s. 35-50, Niels Jørgen Cappelørn and Hermann Deuser, Walter de Gruyter, Berlin/New York 1997.

Grøn A.: Der Begriff Verzweiflung. i: Kierkegaard Studies. Yearbook 1996 s. 33-60, Niels Jørgen Cappelørn and Hermann Deuser, Walter de Gruyter, Berlin/New York 1996.

Grøn A.: Kierkegaards Phänomenologie? i: Kierkegaard Studies. Yearbook 1996 s. 91-116, Niels Jørgen Cappelørn and Hermann Deuser, Walter de Gruyter, Berlin/New York 1996.

Grøn A.: Synligt og usynligt. i: Vinduer til Guds Rige. Seksten forelæsninger om kirken s. 135-154, Hans Raun Iversen, ANIS, Frederiksberg 1995.

Grøn A.: El concepto de la angustia en la obra de Kierkegaard. Thémata. Revista de Filosofía 15, s. 15-30, 1995.

Grøn A.: Kierkegaards forudsætning. Dansk Teologisk Tidsskrift 4/1995, s. 267-290, 1995.

Grøn A.: Problemet subjektivitet. i: Denne slyngelagtige eftertid. Tekster om Søren Kierkegaard. Bind 1 s. 123-137, Finn Frandsen og Ole Morsing, Slagmark, Århus 1995.

Grøn A.: Sokrates og Smulerne. Filosofiske Studier 15, s. 97-107, 1995.

Iversen H.R.: Teologi i fællesfeltet mellem universitet, kirke og samfund. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 11-27, Theodor Jørgensen og Peter K. Westergaard, ANIS, Frederiksberg 1998.

Iversen H.R.: Five Recent Papers on Church and Culture in Denmark. 76 s. Institut for Systematisk Teologi, København 1998.

Iversen H.R.: Incarnation, Congregation, and Mission. i: Pandit, Moti Lal.el.al., s. 203-218, Munshiram Manoharlal Publisher, New Delhi 1998.

Iversen H.R.: Leaving the Distant Church: The Danish Experience. i: Leaving Religion and Religious Life s. 139-158, Bar-Lev, Mordechai and Shaffir, William, Jai Press Inc., Greenwich, Connecticut 1997.

Iversen H.R.: Kaj Munk som præst og pastoralteolog. i: 'På Lolland jeg den hented'. En samling artikler udgivet i 100-året for Kaj Munks fødsel s. 59-67, Carl P. Behrens m.fl., Paul Kristensens Forlag, Herning 1998.

Iversen H.R.: Den dybe sammenhæng. Anmeldelse af A. M. Allchins Grundtvigbog. Dansk teologisk tidsskrift 2, s. 157-162, 1998.

Iversen H.R.: Det mellemkirkelige fakultet. i: Årbog 1997. Mellemkirkelige erfaringer s. 44-51, Det mellemkirkelige Råd, København 1998.

Jørgensen T.: Ordet blev kød! Kan det også blive kunst i dag? i: Kamp må der til. Engagementets brydning mellem åbenhed og tradition. Festskrift tilegnet Ole Jensen s. 63-74, N.H. Brønnum, E. Christiansen, L. Paludan, J. Wolf, Mimer, Hadsten 1997.

Jørgensen T.: Autonomi og trosretfærdighed. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 87-97, Theodor Jørgensen og Peter K. Westergaard, ANIS, Frederiksberg 1998.

Jørgensen T.: Grundtvig og den lutherske tradition. i: Grundtvig Studier 1998 s. 42-60, Grundtvig-Selskabet, Danske boghandleres Kommissionsanstalt, København 1998.

Jørgensen T.: Christianity in Multi-Religious Societies: Missiological perspectives. SMT Swedish Missiological Themes Vol. 86. No. 4, s. 531-540, 1998.

Nielsen K.B.: Den forsvundne synder. Forholdet mellem autonomi, synd og syndserkendelse belyst ud fra Bonhoeffers sene skrifter. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 99-118, Theodor Jørgensen og Peter K. Westergaard, Anis, Frederiksberg 1998.

Nørgaard-Højen P.: Ökumenisches Engagement und theologisches Erkennen. 212 s. Peter Lang GmbH, Frankfurt am Main 1998.

Olsen J.H.: Død og identitet i afrikanske hverdagskulturer set i et korsteologisk perspektiv. i: Vardagskulturens teologi i nordisk tolkning s. 192-207, Sigurd Bergmann och Carl Reinhold Bråkenhielm, Nya Doxa, Nora, Sverige 1998.

Pallesen C.: Under vandet med Luhmann: Om teologisk kommunikation mellem diskurs og system. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 29-52, Theodor Jørgensen og Peter K. Westergaard, ANIS, Frederiksberg 1998.

Pallesen C.: Ved det andet øjekast. Tekster af og om Niklas Luhmann. Præsteforeningens Blad 1998/39, s. 886-893, 1998.

Pallesen C.: "Serressurrection". Om ting og opstandelse. i: Mangfoldighed og syntese – perspektiver i Michel Serres' filosofi s. 70-99, Jesper Egholm og Niels Lyngsøe, Det Kongelige Danske Kunstakademi, København 1998.

Søltoft P.: Det etiske hos Kierkegaard. Præsteforeningens Blad 10, 1997, s. 185-194, 1997.

Søltoft P.: Love and Continuity; the Significance of Intersubjectivity in the second part of "Either-Or". i: Kierkegaard Studies – Yearbook

1997 s. 210-228, Niels Jørgen Cappelørn & Hermann Deuser, Walter de Gruyter, Berlin-New York 1997.

Søltoft P.: Working on Love (interview). i: Søren Kierkegaard – an autentic Life s. 28-31, Ben Alex, Scandinavia Publishing House, København 1997.

Søltoft P.: Svimmelhedens etik. i: Filosofi & Samfunn. Søren Kierkegaard s. 175-183, Finn Jor, Høyskole forlaget, Norwegian Accademic Press, Kristianssand, Norge 1998.

Vigilius M.E.: Inden for eller uden for? Dansk Kirkeliv 1999, s. 50-56, 1998.

Wolf J.: Farvelæren og en etisk verdensanskuelse. Essaysamling udgivet i forb.m. filmen "Lyset, mørket og farverne" (om Goethe), s. 8, 1998.

Wolf J.: Naturerkendelsen og den objektive fantasi. KVAN 52, s. 10, 1998.

Wolf J.: Emmanuel Lévinas' filosofi i kritisk belysning. i: Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 20, Theodor Jørgensen og Peter K. Westergaard, ANIS, Frederiksberg 1998.

Det juridiske Fakultet

Dekanatet for Det juridiske Fakultet

Dekan Vagn Greve

Prodekan Jens Kristiansen

Dekanens årsberetning

Det juridiske Fakultet har i det forløbne år været inde i en rolig udvikling, hvor forskningen, undervisningen, formidlingen og administrationen er blevet styrket, konsolideret og forbedret på en række punkter, men hvor fakultetets hovedproblemer fortsat er uløste. I forbindelse med den årlige revision af fakultetets langtidsplan måtte det konstateres, at fakultetets forskningsbevilling stadig er uacceptabelt lav, og at sammenhængende hermed staben af heltidslærere er alt for lille. De fysiske rammer for undervisningen er også fortsat utilstrækkelige. Fakultetet har i de senere år kunnet pege på flere anvendelige og billige løsninger på lokaleproblemet, men har ikke kunnet vinde forståelse herfor i ministeriet. Med de begrænsninger der følger af disse forhold, er der, som det vil fremgå af det følgende, opnået fortræffelige resultater.

Forskningen

Fakultetet har i 1998 tildelt én doktorgrad og syv ph.d.-grader. Selv om tallene er små, er der en positiv udvikling, f.eks. dobbelt så mange ph.d.-grader i 1998 som i 1997. Den videnskabelige stab har endvidere skrevet et stort antal bøger og artikler. Arbejdet udmønter sig i såvel grundforskning (f.eks. de nævnte afhandlinger) som anvendt forskning (f.eks. håndbøger, kommentarer og lærebøger). Medens retssystemet for ikke mange år siden måtte karakteriseres som næsten helt nationalretligt, er en stærkt stigende del nu kraftigt præget af supranationale og internationale retsregler, f.eks. EU's. Dette aftegner sig også i forskningen, der i voksende grad vedrører sådanne emner og publiceres på andre sprog end dansk.

Fakultetet har kun 3,4% af universitetets faste lærerstab. Efter Fakultetets langtidsplan skal der ske en kraftig stigning i antallet. Fakultetet gør også derfor en kraftig indsats for tiltrække højtkvalificerede kandidater til ph.d.-uddannelsen og søger at skabe en attraktiv arbejdsplads for dem. I 1998 blev der opslået 9 stillinger (professor, lektor og adjunkt) og ansat 5. Det er absolut ikke noget stort tal, men sat i relation til den eksisterende stabs størrelse er det et markant fremskridt.

Fakultetet har haft vanskeligt ved at rekruttere kvalificerede unge forskere. Det skyldes blandt andet lønforholdene på det private arbejdsmarked (advokater) og i de slutstillinger i centraladministrationen og ved domstolene, som lader sig sammenligne med slutstillingerne på Universitetet. I 1998 gennemførtes der et nyt lønsystem, som imidlertid er ganske utilstrækkeligt til at fjerne lønforskellene på sammenligneligt arbejde.

Undervisningen

Fakultetets optag og samlede studentertal har været stabilt i de senere år.

I 1996 blev der gennemført en ekstern evaluering af uddannelsen. Resultatet var særdeles positivt. Og fakultetet har siden søgt at tilpasse uddannelsen til de i denne udtrykte ønsker. I 1998 vedtoges en ny studieordning. Den var frugt af et godt samarbejde mellem studieledelsen og studenterrepræsentanterne. Den skal styrke den faglige fordybelse og refleksion.

Der sker en stadig udvikling af fagene. På kandidatuddannelsen tilbydes således nye fag, f.eks. i år en bredere vifte af kurser inden for skatteret, økonomi og regnskabslære. I det forløbne år er der udbudt en ny type kurser, hvor det teoretiske kombineres med praktik, f.eks. ved politi eller domstole.

Fakultetet har vedtaget og delvis iværksat et ambitiøst pædagogisk handlingsprogram med henblik på at effektivisere undervisningen, herunder særligt at betone indlæring af de metodiske færdigheder og at forøge lærernes beherskelse af forskellige undervisningsformer. Alle lærerne har gennemgået pædagogiske kurser. I undervisningsforløbet er en del af den almindelige holdundervisning blevet afløst af uddybningstimer, som giver en bedre studenter-lærerkontakt, og som muliggør indlæring af de metodiske elementer, f.eks. juridisk argumentation. Lærebøgerne omarbejdes løbende, undervisningsmateriale lægges ud på fagenes hjemmesider, og IT har en voksende plads i søgningen efter de relevante retskilder. En del af undervisningslokalerne er blevet udstyret med IT-hjælpemidler. På disse og andre måder tilpasser undervisningen sig den samfundsmæssige og pædagogiske udvikling.

Det juridiske Fakultet har et ekstremt forhold mellem antallet faste lærere og antallet studerende. For tiden 1:94. Det betyder, at den direkte kontakt mellem de faste lærere og studenterne ikke har det omfang, som er ønskeligt. En meget stor del af undervisningen meddeles af deltidslærere, der på den måde sikrer en tæt kontakt mellem praksis og teori. Fakultetet sætter meget stor pris på det uundværlige og fremragende arbejde,

der ydes af disse. Samtidig må det siges, at deltidslærere aldrig vil kunne overtage alle de funktioner, der varetages af heltidslærerne, der som aktive forskere kan og skal tilføre undervisningen andre elementer.

Ganske mange af fakultetets studerende tilbringer en del af studietiden ved et udenlandsk universitet. Omvendt modtager fakultetet et ganske stort antal udlændinge. I alt omkring 170 udveksles på den måde. Fakultetet ved, at dets evne til at tiltrække udlændinge under den store konkurrence, der foregår mellem alverdens universiteter, beror på, at det kan tilbyde et højt fagligt niveau placeret attraktivt i Københavns indre by.

Rammerne for de jurastuderendes sociale samvær, der indirekte har stor betydning for studiets effektivitet, er fortsat ikke tilfredsstillende. Det særdeles godt fungerende Jurahus med bibliotek, computerfaciliteter og kantine er ikke tilstrækkeligt til vore 4000 studenter.

Fakultetet har en stor effektivitet. Med 11% af universitetets studerende har det 20% af kandidaterne. Vore kandidater modtages godt på arbejdsmarkedet; der er en lav arbejdsløshedsprocent, når man sammenligner med andre samfundsvidenskabelige uddannelser.

Formidling

Det juridiske Fakultet formidler i vidt omfang sine forskningsresultater til brugerne ad en række kanaler. Det sker gennem udgivelse af håndbøger, tidsskrifter, årbøger, redaktionsvirksomhed m.m. I sammenhæng hermed står, at Fakultetet i betydeligt omfang bidrager til en hensigtsmæssig retsudvikling, blandt andet gennem lærernes medlemsskab af sagkyndige udvalg.

Administration og personaleforhold

Fakultetet lægger megen vægt på, at det har en effektiv og moderne administration med medarbejdere, der har et godt og inspirerende arbejdsmiljø.

Ved årets slutning oprettedes et særligt økonomikontor med henblik på en mere effektiv økonomistyring og en udbygget personaleadministration.

Vagn Greve, Dekan

Det retsvidenskabelige Institut A

Undervisningsvirksomhed

Den undervisning, instituttet udbyder, omfatter en række af fagene på studiets grunduddannelse, almene fag samt en række fag på overbygningsuddannelsen, bl.a. immaterialret, konkurrenceret, IT-ret, praktisk aftaleret og proces.

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved Det retsvidenskabelige Institut A dækker et bredt emneområde inden for den anvendte jura (retsdogmatikken) og de almene fag retshistorie, kriminologi og retssociologi. Den følgende oversigt er systematiseret under et antal faglige hovedområder. Enkelte forskningsprojekter falder ikke nødvendigvis inden for et sådant område.

1. Formueret

Mads Bryde Andersen har sammen med professor Joseph Lookofsky arbejdet med en ny lærebog i Obligationsret, og en første del heraf om "Ydelsen" er blevet pensum på studiets 2. år. Arbejdet fortsætter med henblik på udgivelse af en anden del i 1999 om "Misligholdelsesbeføjelser".

Christian Johansen har afsluttet sit forskningsprojekt om bygherrens ret til at påbyde entreprenøren ændringer af den aftalte ydelse med afhandlingen "Om bygherrens ændringsret", der er indleveret til bedømmelse for den juridiske ph.d.-grad.

Jens Valdemar Krenchel har fortsat arbejdet med sit forskningsprojekt om loyalitetspligt i kontraktforhold. Han har endvidere sammen med adjunkt, lic.jur. Søren Friis Hansen fra Juridisk Institut ved Handelshøjskolen i København påbegyndt et projekt om dansk selskabsret.

Vibe Garf Ulfbeck har arbejdet videre med projektet "Kontrakters Relativitet".

2. Selskabsret

Jesper Lau Hansen har indleveret ph.d.-afhandlingen "Fondsbørsbegrebet. Aspekter af en fondsbørsretlig forudsætning" til bedømmelse. Afhandlingen er en del af et større fondsbørsretligt projekt, som fortsættes.

Thorbjørn Sofsrud har afsluttet sit projekt med indlevering af afhandlingen "Bestyrelsens beslutning og ansvar – spørgsmål til bedømmelse af bestyrelsesmedlemmers erstatningsansvar" til bedømmelse for den juridiske doktorgrad.

3. Proces

Birgitte Brøbech har videreført arbejdet med ph.d.-afhandlingen om ulovligt tilvejebragte beviser og tilfældighedsfund.

Hans Gammeltoft-Hansen, der har orlov som Folketingets Ombudsmand, har videreført sin forskning inden for forvaltnings- og procesretten.

Eva Smith har arbejdet videre med sine studier over kriminalitet udøvet af unge fra minoritetsgrupper. Som formand for Det kriminalpræventive Råd har hun udgivet en rapport om emnet. Hun har desuden beskæftiget sig med dommerhabilitet og i en tidsskriftsafhandling gennemgået et stort antal kendelser for at få et overblik over problemets omfang.

4. Immaterial- og konkurrenceret

Caroline Heide-Jørgensen har videreført sit projekt vedrørende konkurrenceretlig regulering af liberale erhverv.

Ingrid Brix Jensen har videreført arbejdet med forskningprojektet om "Immaterialret, – retsværn og kreditorforfølgning". Projektet behandler tings- og kreditorforfølgningsretlige spørgsmål i forbindelse med hel og delvis overførelse af immaterialrettigheder.

Mogens Koktvedgaard har arbejdet med den europæiske og nationale varemærkeret og udsendt en ny udgave af den kommenterede varemærkelov. Han har desuden fortsat arbejdet med harmoniseringen af den europæiske patentret, herunder implementeringen af bioteknologidirektivet (til dels i forbindelse med formandskabet fra Erhvervsministeriets rådgivende udvalg for industriel ejendomsret).

Morten Rosenmeier har videreført sit projekt "Værkslæren i ophavsretten", der analyserer de grundlæggende betingelser for ophavsretlig beskyttelse i kontinentaleuropæisk og anglo-amerikansk ophavsret.

Jens Hemmingsen Schovsbo har fortsat arbejdet med projektet om kontraktrettens udvikling og aftaler om overdragelse af immaterialrettigheder.

5. IT-ret

Mads Bryde Andersen har fortsat sin forskning – herunder i talrige lovforberedende sammenhænge – i den retlige regulering af informationsteknologien og har i den forbindelse bl.a. færdiggjort arbejder om den såkaldte år 2000-problematik, om

privatlivsbeskyttelse ved Internet-kommunikation og om digitale dokumenters bevisværdi.

Kim Frost har påbegyndt et ph.d.-projekt om udvalgte juridiske aspekter af elektronisk handel.

Henrik Udsen har påbegyndt et ph.d.-projekt om digital signatur i retlig belysning.

6. Folke- og EU-ret

Dorthe Dahlgaard Dingel har indleveret sin afhandling "A Harmonization of the National Judicial Review of the Application of EC Law in the Field of Public Procurement" til bedømmelse for ph.d.-graden.

Ole Due har offentliggjort essays om europaretlige emner med tilknytning til EF-domstolen, herunder om ændringerne i Domstolens kompetencer ved ikrafttrædelsen af Amsterdam-traktaten og om anvendelsen i national ret af de af Domstolen anerkendte grundrettigheder.

Dorte Køhler Frandsen har opnået ph.d.-graden på grundlag af afhandlingen "The European Court of Justice – Towards a New Balance Between Integration and Sovereignty?".

Nick Hækkerup har opnået ph.d.-graden på grundlag af afhandlingen "Kontrol og sanktioner i EF-retten, bekæmpelse af uregelmæssigheder over for EF's budget".

Catherine Jacqueson har påbegyndt ph.d.-projektet "The ECJ's Strategy for European Integration".

Anne Lise Kjær har videreført sit projekt om "Retspluralisme og flersprogethed i den EU-retlige integrationsproces".

Hjalte Rasmussen har udsendt tredje udgave af sin lærebog "EU-ret i Kontekst" og monografien "European Court of Justice". Han har endvidere medvirket ved udgivelsen af arbejder om Amsterdam-traktaten og publiceret flere arbejder, bl.a. om forfatningsretlige og EU-retlige aspekter af de danske domstoles prøvelse af Maastricht-ratifikationsloven.

Lise Skovby har fortsat fremstillingen af Studier i den nordiske transportrets almindelige del med henblik på udgivelse i 1999. Hun har endvidere fortsat studier af europæisk ejendomsret.

7. Retshistorie

Pernille Ulla Knudsen har videreført sit ph.d.-projekt "Byfogedens dømmende og udøvende magt 1600-1800".

Henrik Stevnsborg har fra 1.2.-31.12.1998 haft undervisnings- og administrationsfri, mens han har været gæsteforsker ved Dansk Folkemindesamling, hvor han – i grænseområdet mellem sagn og historie – har studeret den ældste danske retshistorie, især i den periode hvorfra ingen samtidige, skriftlige kilder er bevaret.

Ditlev Tamm har redigeret værket Dansk forvaltningshistorie og færdiggjort en fremstilling af Konservatismens historie i Danmark. Han har tillige forberedt en række afhandlinger om Grundloven 1849-1999.

8. Kriminologi og retssociologi

Ulla V. Bondeson har publiceret flere arbejder om forskellige kriminologiske og retssociologiske emner samt revideret rapporten "The Nordic Moral Climates".

Redaktionshverv af videnskabelige tidsskrifter

Mads Bryde Andersen er medlem af redaktionskomitéen for Computer Law and Security Report, Datasikkerhedsbladet, EDI Law Review og Lov & Data. Han er desuden ansvarshavende redaktør for Gad JURI DISC og Nyt fra UBVA.

Ole Due er medlem af redaktionskomitéen for "EU-ret og Menneskeret", af Editorial Advisory Board for "Fordham International Law Journal" og af Redaktionsrådet for "Europarättslig Tidskrift". Han er endvidere formand for bestyrelsen for Fonden til udgivelse af "Nordic Journal of International Law".

Ingrid Brix Jensen er medlem af redaktionskomitéen for RETFÆRD, Nordisk juridisk tidsskrift.

Mogens Koktvedgaard er redaktør for Ugeskrift for Retsvæsen, litterær afdeling, samt dansk redaktør for Nordiskt Immaterielt Rättsskydd (NIR).

Hjalte Rasmussen er medlem af redaktionskomitéen for Journal of European Integration, Revue Européenne de Droit Public samt Diritto comunitario e degli scambi internazionali.

Lise Skovby er dansk korrespondent til UNIDROIT's Uniform Law Review.

Arbejde inden for kollegiale organer

Mads Bryde Andersen er institutleder og IT-ansvarlig, formand for Biblioteksudvalget for Juridisk Institutbibliotek og medlem af Fakultetsråd, Kursusudvalg og af andre udvalg under Kursusudvalg og Fakultetsråd. Han er desuden formand for IT-sikkerhedsrådet, Justitsministeriets udvalg om papirløs tinglysning, for samme ministeriums

arbejdsgruppe om datakriminalitet samt bl.a. medlem af Justitsministeriets udvalg vedrørende Økonomisk kriminalitet og datakriminalitet og af Økonomiministeriets udvalg om den finansielle sektor efter år 2000.

Ulla V. Bondeson er medlem af Dansk Kriminalistforenings bestyrelse og Justitsministeriets kriminalpolitiske udvalg. Hun er endvidere medlem af Conseil de Direction du Centre International de Criminologie Comparée, Université de Montréal, bestyrelsen for Institut Vasco de Criminologia, Universidad del Pais Vasco, San Sebastian samt medlem af Board of Direction og Scientific Commission (vice president) for the International Society for Criminology.

Ole Due er bestyrelsesformand i Dansk Udenrigspolitisk Institut (DUPI), medlem af kuratoriet for Europäische Rechtsakademie Trier og af Honorary Advisory Council of European Law Research Center at Harvard Law School. Han er desuden formand for Dansk Forening for Europaret.

Dorte Køhler Frandsen er administrator af fakultetets internationale processpil, præsident for The European Law Moot Court Society samt medlem af bestyrelsen for Dansk Forening for Kvinderet.

Kim Frost er medlem af ph.d.-studienævnet.

Mogens Koktvedgaard er medlem af ph.d.-studienævnet, formand for Dansk Selskab for Ophavsret, Retsinformationsrådet, Erhvervsministeriets rådgivende udvalg for industriel ejendomsret, Teleklagenævnet, Radio- og TV-reklamenævnet, Service 900-Nævnet, Satellit- og Kabelnævnet samt næstformand for Registerrådet.

Hjalte Rasmussen er formand for fakultets to internationale udvalg og medlem af Københavns Universitets internationale udvalg samt EU-kommissionens Conseil Universitaire.

Jens Hemmingsen Schovsbo er medlem af kandidatstudienævnet (suppleant).

Eva Smith er bestyrelsesformand for Det Kriminalpræventive Råd og for Københavns Retshjælp. Hun er desuden formand for Rådgivningsudvalget (Erhvervsministeriet), næstformand for Patientklagenævnet samt medlem af TV 2's bestyrelse. Hun er endvidere medlem af Strafferetsplejeudvalget, Retsplejerådet og Politikommissionen (Justitsministeriet), udvalget vedrørende Trossamfund (Kirkeministeriet) samt af to komitéer ved Europarådet vedr. diskrimination og minoritetsrettigheder.

Henrik Stevnsborg har været koordinator på De almene Fag, fagleder på Tværfag samt medlem af Studienævnet. Han har desuden været medlem af rejsefonden for juridiske kandidater og studerende ved Københavns Universitet.

Ditlev Tamm er konsulent for Lenskontrollen (Civilretsdirektoratet), formand for Revisorkommissionen (Erhvervs- og Selskabsstyrelsen), suppleant i Konkurrenceankenævnet, medlem af bestyrelsen for Société Jean Bodin samt Beirat for Max-Planck-Institut für europäische Rechtsgeschichte, Frankfurt M.

Rejser, kongresdeltagelse og foredrag

Instituttet har i november måned gennemført en studierejse til Oslo, hvor man bl.a. har mødtes med kolleger ved Universitetet i Oslo og besøgt Høyesterett.

Mads Bryde Andersen har bl.a. som formand for arbejdsgruppen om Electronic Commerce ledet UNCITRAL-møder i Wien og New York (januar, juni/juli). Har desuden været sessionsleder ved en OECD-konference om databeskyttelse (Paris, februar), ved EU's internationale konference om digital signatur (København, april) og ved det Nordiske Formueretsmøde (Gimo, juni). Har endvidere været officielt medlem af den danske delegation i OECD-konferencen om elektronisk handel (Ottawa, oktober). Han har bl.a. holdt foredrag i Dansk Dataforening (februar), Dansk Forening for Industriel Retsbeskyttelse (april), Dansk Selskab for Ophavsret (april), Dansk Forening for Arbejdsret (København, oktober), ved International Confederation for Computer Law Associations (Oslo, juni), MIPEX plenary meeting (København, juli), Nordisk Retsinformatikkonference (Odense, september), European Security Forum (Paris, oktober), Society for Computers & Law (London, oktober), og Nordisk Forsker-workshop i Retsinformatik ved Stockholms Universitet (oktober). Herudover har han holdt gæsteforelæsning ved universitetet i Bergen (marts) og ved Roms Universitet (april).

Ulla V. Bondeson har holdt plenarforedrag om "Global Trends in Corrections" ved World Congress of Criminology i Seoul (august) samt præsenteret et paper om "Conceptions of Crime and Punishment" ved American Society of Criminology Annual Conference i Washington (november).

Ole Due har bl.a været foredragsholder og paneldeltager ved en EF-retlig kongres på Fordham Law School i New York, været ordstyrer under Fédération Internationale pour le Droit Européen's kongres i Stockholm, har holdt foredrag

ved norske universiteters doktorandseminar på Svalbard og ved videreuddannelseskurser for jurister i Sverige og Danmark.

Dorte Køhler Frandsen har deltaget i en række internationale processpil (februar, marts og september) samt i United Kingdom Association for European Law: Legal Issues of the Amsterdam Treaty (London, juni).

Kim Frost har sammen med Henrik Udsen holdt foredrag på Datalogisk Institut om digitale transaktioners retlige regulering (oktober).

Jesper Lau Hansen har deltaget i Nordisk Formueretsseminar i Gimo (maj) og i FIDE's 18. kongres i Stockholm (juni). Han har desuden holdt foredrag ved den 3. Nordiske Selskabsretskonference i Århus (oktober) og på Finansministeriets seminar om corporate governance i Hellerup (november).

Ingrid Brix Jensen har været arrangør af et seminar om "Immaterialrettigheder i konkurs" afholdt i advokatrådets regi (januar).

Anne Lise Kjær har deltaget i konferencen "Rethinking Constitutionalism in the European Union" i København (marts), i nordisk juridisk forskerkursus i Gilleleje (september) og i "International Conference on Document Design" ved Universitetet i Tilburg (december).

Pernille Ulla Knudsen har deltaget i sommerkursus for europæiske retshistorikere på Max-Planck-Instituttet i Frankfurt (august) og i nordisk juridisk forskerkursus i Gilleleje (september). Hun har desuden holdt oplæg om sin prosopografiske undersøgelse om sociale netværk ved en workshop i Växjö (november).

Mogens Koktvedgaard har deltaget i diverse faglige møder, her og i udlandet, bl.a. Nordisk Formueretsmøde, Uppsala (maj) samt Association Littéraire et Artistiques Study Days, Cambridge (september). Han har desuden holdt foredrag om udviklingslinierne i immaterialretten, Göteborg (marts) og i Norsk Forening for Industriel Retsbeskyttelse, Oslo (oktober).

Jens Valdemar Krenchel har opholdt sig ved Max-Planck Institut für Ausländisches und Internationales Privatrecht i Hamburg (januar). Han har desuden været på studiebesøg ved Institute of Advanced Legal Studies i London (marts) og deltaget i Nordiske Formueretsdage i Gimo og i International Congress of Comparative Law i Bristol (juli/august).

Hjalte Rasmussen har bl.a. forelæst ved Université Montesquieu (Bordeaux), University College Dublin samt Max Planck-instituttet i Heidelberg.

Lise Skovby har deltaget i F.I.D.E. kongres i Stockholm, Transportrådets seminar i København om delstrategi for dansk transportforskning, Nordisk Institutt for Sjøretts 18. nordiske søretsseminar i Lund samt Academy of European Law's konference i Trier om The European Citizen and the European Legal Area.

Morten Rosenmeier har foretaget en studierejse til Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Patent-, Urheber- und Wettbewerbsrecht i München (juli).

Jens Hemmingsen Schovsbo har holdt foredrag på nordisk retsinformatikkonference i Odense (september), samt deltaget i mødet for de nordiske foreninger for industriel retsbeskyttelse i Tromsø (juni).

Eva Smith har holdt foredrag om mediation ved Århus Universitet (marts), om retssikkerhed i Juridisk Forening, Kalundborg (april) samt holdt foredrag for norske advokater i Oslo og Tromsø (juni). Hun har desuden holdt foredrag om habilitet ved Nordisk Studenterjuriststævne (juni) og ved Østre Landsrets årsmøde (juni), om børneafhøringer, Sverige (juni) om vidnebeviset på Dommerfuldmægtigmøde (oktober) og om dansk procesret under et japansk besøg ved Københavns Universitet.

Ditlev Tamm har holdt foredrag på Det danske Institut i Rom (januar), på symposiet "Privileg im europäischen Vergleich" ved Max-Planck-Instituttet i Frankfurt (marts), holdt gæsteforelæsninger på Istituto de Investigaciones de Historia del Derecho i Buenos Aires (april), ved universitetet i Bergen (april), i Lund (maj) og på seminaret "Verfassungswandel um 1848" i Berlin (juni). Har desuden holdt foredrag i Genève (oktober), deltaget i Karls universitetets 650 års jubilæumssymposium (april), seminar om slaveri i Trondheim (august), Deutscher Rechtshistorikertag i Regensburg (september) samt Société des Droits de l'Antiquité i Madrid (oktober). Han har endvidere holdt foredrag i anledning af Indenrigsministeriets 150 års jubilæum (november).

Henrik Udsen har deltaget i Forskningsministeriets konference om digital signatur-pilotprojekter (maj) samt i nordisk retsinformatikkonference i Odense (september). Har desuden sammen med Kim Frost holdt foredrag om digitale transaktioner på Datalogisk Institut (oktober).

Gæster ved instituttet

Senior Counsel Joan Remsu, Ministry of Justice, Canada (Mads Bryde Andersen).

Professor Howard Anawalt, Santa Clara University, California, USA (Mads Bryde Andersen).

Professor Dr. Andreas Wacke, Institut für römisches Recht der Universität zu Köln (Ditlev Tamm).

Mads Bryde Andersen

Stab

VIP, internt finansieret
Andersen, Mads Bryde; professor.
Bondeson, Ulla V.; professor.
Due, Ole; Adjungeret professor.
Frandsen, Dorte; adjunkt.
Hansen, Jesper Lau; amanuensis.
Hækkerup, Nick; adjunkt.
Jensen, Ingrid Brix; kand.stip.
Jørgensen, Caroline Heide; forskningsass.
Koktvedgaard, Mogens Georg; professor.
Rasmussen, Hjalte; professor.
Schovsbo, Jens Hemmingsen; adjunkt.
Skovby, Lise; lektor.
Smith, Eva; professor.
Sofsrud, Thorbjørn; forskningsadj.
Stevnsborg, Henrik; lektor.
Tamm, Ditlev; professor.
Ulfbeck, Vibe Garf; adjunkt.

Stipendiater, internt finansieret
Frost, Kim; ph.d.-studerende.
Johansen, Christian; ph.d.-studerende.
Knudsen, Pernille Ulla; ph.d.-studerende.
Krenchel, Jens Valdemar; ph.d.-studerende.
Mortensen, Birgitte Brøbech; kand.stip.
Rosenmeier, Morten; ph.d.-studerende.
Udsen, Henrik; ph.d.-studerende.

TAP, internt finansieret
Christensen, Hanne; kontorfuldmægtig.
Ebbesen, Lene; korrespondent.
Krogh, Hanne; ekspeditionssekretær.
Rumble, Christopher Charles; korrespondent.
Sandberg, Siv M. Sturesdotter; overassistent.
Skjødt, Britt Ingegærd; korrespondent.
Ørveile, Gerda Margrethe; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Dingel, Dorthe Dahlgaard; kandidatstipendiat.
Kjær, Anne Lise; forskningslektor.

Ph.d.-afhandlinger

Frandsen, Dorte: The European Court of Justice – Towards a new Balance between integration and sovereignty?

Hækkerup, Nick: Kontrol og sanktioner i EF-retten – Bekæmpelse af uregelmæssigheder over for EF's budget.

Broberg Petersen, Morten: The European Commission's Jurisdiction to Scrutinise Mergers.

Kofod Olsen, Birgitte: Identifikationsteknologi og individbeskyttelse – en øvelse i juridisk teknologivurdering.

Fondsstøtte

Statens Humanistiske Forskningsråd
Retspluralisme og flersprogethed i den EU-retlige integrationsproces (Anne Lise Kjær) kr. 1.464.000.

Publikationer

Andersen M.B., Hau E.: Rettighedsproblemer i forskningsarbejder. 1-151 s. Akademikernes Centralorganisation, København 1998.

Andersen M.B.: Overvågning af medarbejdernes Internet-kommunikation. i: "Med lov..."Retsvidenskabelige betragtninger i anledning af professor Vagn Greves 60 års fødselsdag s. 53-67, Jørn Vestergaard, Flemming Balvig, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Andersen M.B.: Om lovgivning og retsudvikling i informationssamfundet. DATAPOSTEN Særnummer, december 1998, s. 35-40, 1998.

Andersen M.B.: Nogle IT-retlige problemer ved årtusindskiftet. 103 s. År 2000-Sekretariatet, c/o Dansk Dataforening, København 1998.

Andersen M.B., Lookofsky J.: Lærebog i obligationsret, Del I – Ydelsen. 143 s. København 1998.

Bondeson U.V.: Den kriminella karriären. Svensk Juristtidning 10, s. 926-936, 1998.

Bondeson U.V.: Kriminelle karrierer. Ugeskrift for Retsvæsen 50, s. 512-517, 1998.

Bondeson U.V.: Victim Costs and Consequences: A Revised Look. i: Festschrift für Hans Joachim Schneider s. 367-377, H.D. Schwind, E. Kube, H.H. Kühne, Walter de Gruyter, Berlin, New York 1998.

Bondeson U.V.: Global Trends in Corrections. International Annals of Criminology 36-1/2, s. 91-116, 1998.

Bondeson U.V.: Concluding Remarks. i: International Workshop on Crime in the Post-Modern Society and its Counter Measures s. 172-173,

Indonesian Association of Criminology, Jakarta 1998.

Bondeson U.V.: Economic Criminality. The Swedish Case – a Story of Limited Success. i: Crime in Post-Modern Society and its Counter Measures s. 16-24, Indonesian Association of Criminology, Jakarta 1998.

Bondeson U.V.: Reflections on the Interplay between Criminological Research and Criminal Policy. i: Festschrift für Günther Kaiser s. 57-69, H.J. Albrecht et al, Duncker & Humblot, Berlin 1998.

Bondeson U.V. (ed.): The Nordic Moral Climates. 2nd revised edition. 1-108 s. København 1998.

Due O., Gulmann C.: Community Fundamental Rights as Part of National Law. i: Scritti in onore di Giuseppe Federico Mancini s. 405-422, Seminario Giuridico della Università di Bologna, Dott. A. Giuffrè Editore, Milano 1998.

Due O.: The Amsterdam Treaty and the Court of Justice (Working Papers 1998/6). 23 s. Dansk Udenrigs politisk Institut (DUPI), København 1998.

Gammeltoft-Hansen H.: The Ombudsman's Role from a Nordic Perspective. Ombudsmanship in Denmark. i: The European Yearbook of Comparative Government and Public Administration, Vol. III/1996 s. 309-320, Rijks Universiteit Leiden, Leiden 1997.

Gammeltoft-Hansen H.: Strafferetspleje I (Grundbegreber – Bevis -Domstolene -Påtalen), 2. udg. 233 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Gammeltoft-Hansen H.: Ombudsmandsudtalelsers gennemslagskraft – korrektion og replik. Juristen 4, s. 168-170, 1998.

Gammeltoft-Hansen H.: Ombudsmandens beskyttelse af ytringsfriheden. i: Grundloven og menneskerettigheder i et dansk og europæisk perspektiv s. 381-393, Morten Kjærum, Klaus Slavensky, Jens Vedsted-Hansen (red.), Hans Gammeltoft-Hansen og Jon Andersen, Det Danske Center for Menneskerettigheder, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1997.

Gammeltoft-Hansen H.: Rettspleie og rettsopgjør. i: Det vanskelige opgøret s. 9-29, Johs. Andenæs, Tano Aschehoug, Oslo 1998.

Hansen J.L.: Autoritetstab? Retsfilosofisk atavisme ved udgangen af det 20. århundrede. Ugeskrift for Retsvæsen 37, s. 315-318, 1998.

Hansen J.L.: Anmeldelse af Bergström & Samuelsson: Aktiebolagets grundproblem. En rättsekonomisk analys. Ugeskrift for Retsvæsen 50, s. 517-519, 1998.

Hansen J.L.: Den gode pram Sequana. Ugeskrift for Retsvæsen 41, s. 369-372, 1998.

Hækkerup N.: Kontrol og sanktioner i EF-retten. Bekæmpelse af uregelmæssigheder over for EF's budget. 348 s. DJØF, København 1998.

Kjær A.L.: Ret og sprog i EU: Mangfoldighed, sprogforbistring og grænser for integration. Retfærd 83 4, s. 4-14, 1998.

Koktvedgaard M., Wallberg K.: Varemærkeloven og Fællesmærkeloven, 2. udg. 358 s. DJØF, København 1998.

Koktvedgaard M.: Ideel ret og musik. i: Ton och Rätt s. 33-38, STIM, Iustus, Uppsala, Sverige 1998.

Krenchel J.V., Hansen S.F.: Introduktion til selskabs- og foreningsretten. 215 s. GAD Jura, København 1998.

Rasmussen H., Andersen M.B.: Ny lov kan skabe kaos i retssystemet. Lov & Ret 6, s. 22-25, 1998.

Rasmussen H., Koch H.: Europa Traktaterne. Fra Rom til Amsterdam – i parallel opsætning. 760 s. Gad Jura, Thomson Information A/S, København 1998.

Rasmussen H.: The European Court of Justice. 400 s. Gad Jura, København 1998.

Rasmussen H.: EU-ret i kontekst, 3. udgave. 614 s. Gad Jura, Thomson Information A/S, København 1998.

Rasmussen H., Krarup O.: Amsterdam-traktaten – så den kan forstås. 100 s. Fremad, Danmark 1998.

Schovsbo J., Kur A.: Recht der Werbung in Europa: Dänemark. i: Recht der Werbung in Europa s. 1-167, Gerhard Schricker, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 1998.

Schovsbo J.: Markedsføring af parallelimporterede mærkevarer. Ugeskrift for Retsvæsen 3, s. 16-21, 1998.

Schovsbo J.: Parallelimport i et regionalt perspektiv. Ugeskrift for Retsvæsen 41, s. 361-367, 1998.

Schovsbo J.: As If Made for Each Other – Intellectual Property Rights and Protection of Compatible Products. International Review of Industrial Property and Copyright Law 5, s. 510-534, 1998.

Smith E.: Evidentiary Standards in Sexual Abuse Cases in Nordic Legal Systems. i: Recollections of Trauma. Scientific Evidence and Clinical Practice s. 505-509, Plenum Press, New York and London 1998.

Smith E.: Denmark. i: Civil Justice in the Countries of the European Union s. 57-76, Trenton Publishing and CEDAM, London 1998.

Smith E.: Dommeren som enhedsfunktionær. Lov og Ret 1, s. 22-25, 1998.
Smith E.: Et juridisk skoleridt. Nogle principielle betragtninger om Retsplejerådets betænkning om behandling af nævningesager. Ugeskrift for Retsvæsen 48, s. 470-475, 1998.
Smith E.: Habilitetshysteriet. Ugeskrift for Retsvæsen 44, s. 375-381, 1998.
Stevnsborg H.: Odin forklædt som biskop. Folkeminder 3, s. 3-7, 1998.
Stevnsborg H., Christensen J.: 1864. Fra helstat til nationalstat. 125 s. Forlaget Emil, Ordrup, København 1998.
Stevnsborg H.: Medicinen der var værre end sygdommen – om boligens ukrænkelighed 1771-1772. i: "Med lov...". Retsvidenskabelige betragtninger i anledning af professor Vagn Greves 60 års fødselsdag s. 247-256, København 1998.
Stevnsborg H.: Anmeldelse af Knud Rasmussen: General de Meza og Den Dansk-Tyske Krig 1864. Personalhistorisk Tidsskrift, s. 282-283, 1998.
Stevnsborg H.: Anmeldelse af Erik Anners: Brottet, straffet och polisen i den europeiska rättsutvecklingen. Ugeskrift for Retsvæsen B, s. 163-163, 1998.
Stevnsborg H.: Anmeldelse af "Københavns Politigård 1924-1999" udarbejdet af Arkitektur Forum. Fortid og Nutid, s. 156-156, 1998.
Tamm D.: Retskultur, retlig stil og retsfamilier – i en verden i forandring. i: Grønlandsk kultur- og samfunds Forskning 97 s. 35-44, Jete Rygaard i samarbejde med Claus Andreasen, Birgitte Jacobsen, Daniel Thorleifsen, Hanne Petersen, Atuagkat, Nuuk 1998.
Tamm D.: Legal Cultures, Affection and Community. i: Love and Law in Europe s. 115-119, Hanne Petersen, England 1998.
Tamm D.: The Nordic Legal Tradition in European Context – Roman Law and the Nordic Countries. i: Nordisk Identitet. Nordisk rätt i europeisk gemenskab s. 15-31, Pia Letto-Vanamo, Helsingfors 1998.
Tamm D.: Phases of co-operation, shades of guilt: Coping with then tangled web of collaboration in post-war Denmark. i: Modern Europe after Fascism 1943-1980s. Volume II s. 1458-1482, Stein Ugelvik Larsen, New York 1998.
Tamm D.: Gamle myter på nye lædersække. Kritik 136, s. 77-79, 1998.
Tamm D.: Montesquieu og lovenes ånd. i: Montesquieu om lovenes ånd. Bind 1 s. XXXIII-XXXVIII, Merete Klenow With, Gads Forlag, København 1998.
Tamm D.: Europæisk retshistorie. 94 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.
Tamm D.: Hvorfor læse Beccaria? i: Cesare Beccaria: Om forbrydelse & straf & Voltaires Kommentar s. 211-218, Sven Helles, Museum Tusculanums Forlag (Københavns Universitet), København 1998.
Tamm D.: La legge dello Jutland del re Valdemar II e la legge dello Uppland: Due codici nordici del 1200. i: Federico II 1194-1994... colendo iustitiam et iura condendo... s. 471-483, Andrea Romano, Edizioni De Luca, Rom 1997.
Tamm D.: The Universities in the Nordic Countries. i: Le Università minori in Europa (secoli XV-XIX) s. 207-219, Gian Paolo Brizzi og Jacques Verger, Rubbettino, Soveria Manelli (Catanzaro), Italien 1998.

Det retsvidenskabelige Institut B

Undervisningsvirksomhed

Instituttets undervisning omfatter for det første en række af fagene på studiets grunduddannelse. Hovedvægten er lagt på Offentlig Ret, hvortil kommer Almindelig Retslære og Retten i samfundet samt Juridisk Informationssøgning. For det andet udbydes en lang række kurser på studiets overbygning som f.eks. Arbejdsret, Forvaltningslære, Socialret, Sundhedsret, Mægling samt en række offentligretlige og folkeretlige kurser.

Forskningsvirksomhed

I det følgende angives de hovedforskningsprojekter, som den enkelte medarbejder behandler.

1. Statsforfatningsret

1.1 Komparativ europæisk statsret
Projektets formål er at beskrive og at analysere den retlige og politiske kontrol mellem parlamenter og regeringer i såvel teori som praksis i et udvalg af europæiske nationalstater.

Baggrunden for projektet, der ikke er EU-retligt, er behovet for at undersøge karakteren af den almene demokratiske balance mellem de styrende og de styrede inden for de enkelte lande for at sikre udviklingen af en harmonisk konsensus i et centralistisk Europa. En sådan viden må anses for grundlæggende for en gensidig forståelse af kvaliteten af de demokratiske livsbetingelser med henblik på nationalstaters, eventuelt regioners, fortsatte stabile eksistens og deres samvirke i og uden for EU (Henning Koch).

1.2 Den slesvigske model i Europa – en juridisk analyse af nationale mindretals rettigheder

Efter Murens fald har minoriteter præget den europæiske dagsorden. Borgerkrigen i det tidligere Jugoslavien har vist, hvilke katastrofer mindretalskonflikter kan føre til. Samtidig kæmper baskerne for uafhængighed fra både Spanien og Frankrig, og i Nordirland har konflikten efter en længere våbenhvile atter kostet menneskeliv.

På den baggrund undersøger projektet i 1. del den internationale beskyttelse af nationale mindretal, mens de statsretlige problemstillinger analyseres i 2. del. Efter en overordnet gennemgang af de mulige problemer vil skole- og partilovgivning samt forenings- og kirkeretten i Danmark, Tyskland og Østrig blive præsenteret. Denne komparative del skal danne grundlag for konklusionen i 3. del, der bl.a. skal præsentere mulige løsningsmodeller (Sten Harck).

1.3 Den Europæiske Union og det danske folkestyre

Projektet udspringer af en aktiv deltagelse i dels Europa-Parlamentets arbejde dels i den verserende retssag om Grundloven og Unionstraktaten, der blev afsluttet med Højesteretsdom af 6. april 1998. Med udgangspunkt i det såkaldte "demokratiske underskud" søges det klarlagt, hvordan Den Europæiske Union påvirker det danske folkestyre, herunder Grundloven. Udover at klarlægge de ydre betingelser for folkestyret, anses det for vigtigt at analysere den samlede retsskabelsesproces og de indirekte – muligvis utilsigtede – virkninger der følger af at EU's institutioner i stigende omfang overtager de nationale rollehavenders opgaver (Ole Krarup).

1.4 Magtfordelingslæren i hisltorisk komparativt og analytisk perspektiv

Magtfordelingslæren, som er udtrykt i grundlovens § 3, udgør en af de mest grundlæggende normer i statsforfatningsretten både i Danmark og i andre lande. Ved at sammenholde lærens historiske og geografiske forgreninger med en analytisk kritik, søges en ny forståelse for magtfordelingslærens rolle i den danske forfatning (Henrik Palmer Olsen).

1.5 Racediskriminationsforbuddet på arbejdsmarkedet

Projektets overordnede formål er at beskrive og analysere rækkevidden af forbudet mod racediskrimination på arbejdsmarkedet i et internationalretligt, EU- retligt og nationalretligt perspektiv.

Projektets generelle og metodemæssige del vil omfatte en undersøgelse af folkeretlige kilders værdi på internationalt og nationalt niveau. Desuden vil forskellige tilgange til fortolkning af folkerettens kilder blive undersøgt. Herefter vil de folkeretlige og EU-retlige forpligtelser til bekæmpelse af racediskrimination på arbejdsmarkedet mere konkret blive kortlagt. Endeligt vil Danmarks opfyldelse af disse forpligtelser blive undersøgt (Pia Justesen).

1.6 Interesseafvejning ved partskonflikter, der indebærer inddragelse af menneskerettigheder

Menneskerettigheder spiller efterhånden ikke blot en rolle i forholdet mellem staten og dens borgere, men også for afgørelsen af retlige konflikter mellem private, idet staten antages at have en pligt til at sikre, at private ikke krænker andre privates menneskerettigheder ("den indirekte Drittwirkung"). Projektets emne er en undersøgelse af interesseafvejningen i sager, hvor det må lægges til grund, at der findes en sådan "indirekte Drittwirkung". I projektet undersøges hvilke kriterier, Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol lægger vægt på ved afgørelsen af sager, hvor begge parter principielt kan påberåbe sig en menneskerettighed. Tilsvarende undersøges interesseafvejningen ved de danske domstoles praksis i sådanne sager. Undersøgelsen foretages med henblik på at analysere, hvilken betydning det får for menneskerettighedsbegrebet, at regler af menneskeretlig karakter (efterhånden) må inddrages i løsning af konflikter mellem private (Marianne Nørregaard).

1.7 Forfatningskontrol med grundrettigheder

Formålet med projektet er at diskutere danske domstoles – især Højesterets – mulige fremtidige rolle i beskyttelsen og udviklingen af individets forfatningssikrede menneskerettigheder over for lovgivningsmagten. Der redegøres for, hvor dom-

stolskontrollen i Danmark står i dag, og hvilke generelle tendenser, der evt. kan spores i den nyeste retspraksis. I den retspolitiske del gennemføres komparative studier af forfatningskontrollen i Tyskland og Norge med henblik på en diskussion af, hvilke fortolkningsprincipper og prøvelsesstrategier, der – under hensyn til dansk demokratisk kultur – er legitime i varetagelsen af domstolskontrol med lovgivningsmagten (Jens Elo Rytter).

2. Forvaltningsret

2.1 Lærebog i Forvaltningsret
En fremstilling i almindelig forvaltningsret til brug for undervisningen på Offentlig Ret, 3. år (Steen Rønsholdt).

2.2 Forvaltningslære
En fremstilling til brug for undervisningen i forvaltningslære, Offentlig forvaltning på kandidatuddannelsen (Carsten Henrichsen).

2.3 Dansk og europæisk flygtningeret under forandring
Gennem studier af centrale aspekter af den danske og europæiske retsudvikling søges det belyst, hvordan international flygtningebeskyttelse bliver påvirket af tre samtidige processer: Intensiveret immigrationskontrol med direkte og indirekte virkning for asylretten, EU-harmonisering og gradvis integration af de centraleuropæiske lande heri, samt øget fokus på midlertidig beskyttelse og repatriering. Dele af disse studier foregår indenfor to forskellige forskernetværk, et nordisk og et bredere europæisk. Desuden analyseres forskellige dele af den nationale implementering af flygtningeretten i Danmark i et forvaltningsretligt perspektiv, blandt andet med sigte på opdatering af lærebogsmateriale (Jens Vedsted-Hansen).

2.4 Forvaltningsretlige grundbegreber
Et projekt om magtfordrejningslærens udvikling og position i den almindelige forvaltningsret med særligt henblik på forandringer i teori og praksis er afsluttet. Projektet argumenterer bl.a. for værdien af et subjektivt magtfordrejningsbegreb i modificeret form. Herudover arbejdes med forskellige muligheder for et større projekt om et eller flere andre grundbegreber i komparativ belysning (Michael Gøtze).

3. Retsinformatik

3.1 Persondatabeskyttelse
Der arbejdes med en undersøgelse og vurdering af den danske databeskyttelsesret i lyset af implementeringen af direktiv 95/46 EF og den generelle internationale og informationsteknologiske udvikling. Både den generelle regulering i lov om behandling af personoplysninger med tilhørende praksis og den sektorspecifikke regulering inddrages. Det tilstræbes at yde et bidrag til forståelsen af privatlivets fred i det moderne informationssamfund (Peter Blume).

4. Socialret
Der arbejdes på en samlet fremstilling af socialretten. Denne inddeles i 3 dele, hvoraf første del udkom i efteråret 1998: Socialret – almindelige principper, retssikkerhed og administration (Gad Jura). De to sidste dele omhandler socialrettens to grundelementer i forsørgelsen: Pengeydelser og omsorgsydelser. Herudover planlægges en særlig behandling af tvang i socialretten, navnlig reglerne vedrørende børn og unge (Kirsten Ketscher).

5. Sundhedsret

5.1 Persondatabeskyttelse i sundhedssektoren
Hovedforskningsprojekt vedrører persondatabeskyttelsen i sundhedssektoren. Projektet omfatter dels en almen del, hvor persondatabeskyttelsesbegrebet analyseres i et retligt, historisk og kulturelt perspektiv, dels af en speciel del, hvor persondatabeskyttelsen indenfor et konkret område – sundhedssektoren – undersøges. I projektet ses der bl.a. på samspillet mellem sundhedsretlige- og persondatabeskyttelsesretlige principper i forbindelse med behandlingen af persondata, og det undersøges, om de forskellige elementer i databeskyttelsen (registrering, opbevaring, anvendelse, videregivelse, destruktion, arkivering og aktindsigt) imødekommer grundlæggende hensyn til beskyttelse af den enkeltes integritet og privatliv (Mette Hartlev).

6. Arbejdsret
Lærebogsprojekt om det arbejdsretlige system. Fremstillingen tager sigte på at give en samlet fremstilling af det arbejdsretlige system. Hovedvægten lægges på en række centrale problemstillinger, herunder arbejdsrettens placering i forhold til det almindelige juridiske univers (bl.a. kontraktsretten, offentligretten og EU-retten). Derud-

over behandles grundelementerne i det kollektive organisations- og aftalesystem, kollektive overenskomsters og lovgivnings betydning for ansættelsesforholdet (løn- og arbejdsvilkårene) samt det særlige arbejdsmiljø- og arbejdsskadeforsikringssystem (Jens Kristiansen).

7. Energiret (European Energy Law)

Projektet er et fællesprojekt med 8 andre europæiske universiteter og indeholder tre dele: (I) En international del, der omhandler følgende fire kapitler – Internationale institutioner, en analyse af folkerettens regulering af energiaktiviterne, Energicharteret samt den EU-retlige regulering af energisektoren. Anden del (II) omfatter den nationale del, og følgende ti kapitler – Belgien, Danmark, Frankrig, Tyskland, Italien, Holland, Norge, Spanien, Storbritannien og Østeuropa. Tredje del er en komparativ analyse, der dækker en sammenligning af de konstitutionelle, og forskellige administrative og reguleringsmæssige rammer, der fastlægges for aktiviteterne af de enkelte lande, og mere specifikt af reguleringen af olie- gasaktiviteter, kulproduktion, elektricitetssektoren, varmesektoren, naturgassektoren og den miljøaspektets integration i reguleringen af energiforsyningen. Herunder fokuseres tillige på de tendenser, der afspejler sig for fremtidens regulering af energisektoren som sådan. Hertil kommer naturligvis en introduktion og en afslutning. Det var hensigten af projektet skulle afsluttes i 1998, men der har været forsinkelse med de forskellige bidragsydere, således at den komparative analyse først kan afsluttes i 1999. Projektet resulterer i en lærebog, der vil blive anvendt i undervisningen på overbygningsfaget International Energy Law and the Environmental Impact og udgives på Oxford University Press. Der arbejdes endvidere med et projekt på dansk om den offentlige regulering og styring af energiforsyningen i Danmark. En omfattende nyregulering har set sit lys i løbet af de seneste par år, men er endnu ikke færdigimplementeret. Der er således vedtaget en række direktiver på de enkelte sektorområder, og en energireform er under forhandling mellem de politiske partnere. Disse nydannelser vil indgå i den juridiske analyse (Anita Rønne).

8. Almindelig Retslære

Der arbejdes med specialstudier inden for udvalgte emner (Henrik Zahle).

9. Konflikthåndtering

Der arbejdes med konflikthåndtering i bred forstand, d.v.s. ud fra et procedureperspektiv, et substantielt perspektiv samt et psykologisk perspektiv. Procedureperspektivet indeholder studier af fremgangsmåden ved forskellige former for konflikthåndtering, det substantielle perspektiv vedrører forskellige konflikttyper indenfor civilret, strafferet samt internationale konflikter og det psykologiske perspektiv vedrører konflikthåndteringens grad af tilfredshed hos parterne, den forebyggende effekt samt muligheden for forsoning. Studierne sker i vekselvirkning med udøvelse af konflikthåndtering/mægling i praksis (Vibeke Vindeløv).

Universitetsadministration

Peter Blume: Institutleder for Det retsvidenskabelige Institut B. Fakultetets biblioteksansvarlige. Medlem af Biblioteksudvalget/Institutbiblioteket.

Lisbeth Dick: Medlem af Det retsvidenskabelige Institut B's bestyrelse. Kirsten Ehlers: Medlem af Det juridiske Fakultets samarbejdsudvalg (indtil 1.6).

Mette Hartlev: Medlem af Det juridiske Fakultetsråd. Medlem af Eksamensankenævnet ved Det juridiske Fakultet. Medlem af Samarbejdsudvalget for Det juridiske Fakultet (indtil 1.6). Medlem af bedømmelsesudvalg vedr. ph.d.-afhandling og adjunktur, Århus Universitet.

Carsten Henrichsen: Næstformand for Det juridiske Studienævn (vicestudieleder). Formand for Dispensationsudvalg under Det juridiske Studienævn. Medlem af Det retsvidenskabelige Institut B's bestyrelse (viceinstitutleder).

Kirsten Ketscher: Lokale- og bygningsansvarlig ved Det juridiske Fakultet. Medlem af dekanens styringsgruppe. Formand for det af dekanen nedsatte efteruddannelsesudvalg.

Henning Koch: Medlem af Københavns Universitets Valgbestyrelse. Medlem af Kursusudvalget. Formand for Offentligretsudvalget ved Det juridiske Fakultet. Medlem af Københavns Universitets Valgbestyrelse. Medlem af Rektoratets Koordineringsgruppe vedrørende det forskningsmæssige satsningsområde NORD/SYD.

Jens Kristiansen: Prodekan ved Det juridiske Fakultet. Finansansvarlig ved Det juridiske Fakultet. Medlem af Det juridiske Fakultetsråd. Medlem af Det juridiske Fakultets samarbejdsudvalg. Medlem af Hovedsamarbejdsudvalget ved Københavns Universitet. Medlem af Universitetets koordinationsudvalg om gennemførelse af det ny lønsystem for det videnskabelige personale.

Henrik Palmer Olsen: Medlem af Det juridiske

Fakultets forskningsintergruppe. Medlem af bibliotkesudvalget for Institutbiblioteket.

Jens Elo Rytter: Medlem af ph.d.-studienævnet ved Det juridiske Fakultet.

Anita Rønne:Koordinator for ERASMUS-program i Energiret.

Steen Rønsholdt: Dekan for Det juridiske Fakultet (indtil 1.2). Referandar for rektor (fra 1.2). Medlem af Offentligretsudvalget ved Det juridske Fakultet. Klagesager ved Det juridiske Fakultet.

Lilli Streymnes: Medlem af Det juridiske Fakultetsråd.

Vibeke Vindeløv: Formand for Det juridiske Fakultets Intergruppen (indtil 1.2). Formand for Forskningsintergruppen (indtil 1.2). Næstformand for Universitets Internationaliseringsudvalg (indtil 1.2). Medlem af Det retsvidenskabelige Institut B's bestyrelse (indtil 1.2). Medlem af Samarbejdsudvalget for Det juridiske Fakultet. Medlem af Hovedsamarbejdsudvalget ved Københavns Universitet.

Henrik Zahle: Medlem af Det juridiske ph.d.-studienævn. Medlem af diverse bedømmelsesudvalg.

Anden administration

Peter Blume: Medlem af panel for videreuddannelse for akademikere i offentlig administration (RUC). Formand for Biblioteksafgiftsnævnet (Kulturministeriet). Medlem af bestyrelsen for Dansk Forening for edb og jura. Medlem af Legal Advisory Board, EU, DGXIII. Vicepresident i International Federation of Computer Law Associations. Medlem af følgegruppen for Center for Registerforskning. Medlem af bestyrelsen for Axel H. Pedersens rejselegat. Medlem af arbejdsgruppen vedr. formidling af retspraksis (Justitsministeriet). Medlem af Forskningsministeriets ekspertpanel vedrørende markedet for elektroniske informationstjenester og informationsprodukter i Danmark.

Mette Hartlev: DJØF-tillidsrepr. suppl.

Kirsten Ketscher: Professor II ved Det juridiske Fakultet, Universitetet i Oslo, Avdeling for Kvinnerett. Medlem af Folketingets Grundlovskomité. Cheflønsforhandler for DJØF.

Henning Koch: Medlem af Folkeuniversitetets styrelse. Medlem af Rigspolitichefens styringsgruppe for politiforskning. Medlem af bestyrelsen for Det Danske Center for Menneskerettigheder. Medlem af Justitsministeriets Politikommission. Medlem af Justitsministeriets Udvalg vedrørende PET og FE. Medlem af Justitsministeriets forskningspolitiske udvalg.

Ole Krarup. Medlem af Europa-Parlamentet.

Jens Kristiansen: Medlem af bestyrelsen for Dansk Forening for Arbejdsret.

Anita Rønne: Bestyrelsesmedlem i Den danske Olieretsforening. Bestyrelsesmedlem i The Academic Advisory Group, Section on Energy and Natural Resources Law, International Bar Association, London.

Steen Rønsholdt: Medlem af Justitsministeriets efteruddannelsesudvalg. Medlem af det justitsministerielle udvalg vedr. aktindsigt i personalesager. Medlem af Indenrigsministeriets Klagereformudvalg.

Jens Vedsted-Hansen: Medlem af bedømmelsesudvalg på Handelshøjskolen i København vedr. ph.d.-afhandling. Medlem af bedømmelsesudvalg på Det Europæiske Universitets-Institut i Firenze vedrørende ph.d.-afhandling. Medlem af bedømmelsesudvalg på Aalborg Universitet vedr. lektorstilling. Medlem af referencegruppe vedr. Rockwool Fondens Forskningsenheds projekt om indvandreres og flygtninges Levevilkår i Danmark. Medlem af arbejdsgruppe på Malmö Högskola vedr. etablering af menneskerettigheds-program.

Vibeke Vindeløv: Medlem af bestyrelsen i Center for Etik og Ret. Medlem af Folkeuniversitetets programudvalg. DJØF-tillidsrepræsentant.

Henrik Zahle: Medlem af Advokatrådets udvalg om retshjælp i forvaltningen. Medlem af Valgretsnævnet, Indenrigsministeriet. Medlem af Fagkomiteen for Rettsvitenskap, Norges Forskningsråd, Oslo.

Udgivervirksomhed/Redaktionelle hverv

Peter Blume: Medredaktør af Årsberetning 1997. Medlem af editorial board for International Review of Law Computers and Technology. Redaktør af Nordisk Årbog for Retsinformatik 1998. Referent af artikler til JILT: Journal of Information, Law and Technology. Referent af artikel til Journal of common market studies.

Lisbeth Dick: Medredaktør af Årsberetning 1997.

Mette Hartlev: Redaktør af det nordiske tidsskrift Retfærd.

Kirsten Ketscher: Medlem af redaktionen af det nordiske tidsskrift Retfærd.

Henning Koch: Fast anmelder (forfatningsret og forvaltningsret) for Ugeskrift for Retsvæsen.

Ole Krarup: Redaktør af Arbejdsretlig Forlags serie, Lighed for Loven.

Jens Kristiansen: Medredaktør af FAKTA/Personalejura.

Henrik Palmer Olsen: Medlem af redaktionen af det nordiske tidsskrift Retfærd.

Anita Rønne: Rapportør for Danmark, Journal of Energy & Natural Resources Law, International Bar Association, London.

Peter Blume

Stab

VIP, internt finansieret
Blume, Peter Erik; professor.
Gøtze, Michael; adjunkt.
Harhoff, Frederik Krogh; lektor.
Hartlev, Mette; lektor.
Henrichsen, Carsten Michael; lektor.
Ketscher, Kirsten; professor.
Koch, Henning; professor.
Krarup, Ole; professor.
Kristiansen, Jens; lektor.
Olsen, Henrik Palmer; adjunkt.
Rytter, Jens Elo; forskningsass.
Rønne, Anita; lektor.
Rønsholdt, Steen; professor.
Vedsted-Hansen, Jens C.; lektor.
Vindeløv, Anne Vibeke; lektor.
Zahle, Henrik; professor.

Stipendiater, internt finansieret
Harck, Sten; ph.d.-studerende.
Justesen, Pia Lynggaard; ph.d.-studerende.
Koch, Pernille Boye; ph.d.-studerende.
Nørregaard, Marianne; kandidat stip.

TAP, internt finansieret
Berner, Pia Hindborg Høst; overassistent.
Dick, Lisbeth; kontorfuldmægtig.
Ehlers, Kirsten; ekspeditionssekretær.
Mikaelsen, Grete; overassistent.
Qviste, Inge; korrespondent.
Rønne, Mette Maria Saxtorph; assistent.
Streymnes, Lilli; kontorfuldmægtig.
Westmann, Anja; overassistent.

Ph.d.-afhandlinger

Christoffersen, Lisbet B.: Kirkeret mellem Stat, marked og civilsamfund.

Gøtze, Michael: Magtfordrejningsbegrebets udvikling i teori og praksis.

Fondsstøtte

Margot og Thorvald Dreyers Fond
Overbygningskursus (Vibeke Vindeløv) kr. 50.000.

Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd
Alf Ross's 100 års fødselsdag (Henrik Palmer Olsen) kr. 100.000.

Det Kongelige Kommunal- og Regionaldepartement- Oslo
Nordiske komparative studier (Jens Vedsted-Hansen) kr. 41.879.

Publikationer

Bentzon A.W.: Eksport af ret – en arbejdsnote. i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 21-34, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf.Fak.Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Bentzon A.W.: Kriminalitet og retspleje i de grønlandske udviklingssamfund. i: "Med lov..." Retsvidenskabelige betragtninger s. 19-34, Jørn Vestergaard og Flemming Balvig, DJØF, København 1998.

Blume P.: Retsidealismens morrads. Juristen, s. 123-127, 1998.

Blume P.: Den nye forvaltning. Juristen 3, s. 108-115, 1998.

Blume P.: Retskultur. Studier, Det retsvidenskabelige Institut B 65, s. 1-36, 1998.

Blume P.: Beskyttelse af oplysninger om strafbare forhold. i: "Med lov..." Retsvidenskabelige betragtninger s. 35-52, Jørn Vestergaard og Flemming Balvig, DJØF, København 1998.

Blume P.: Databeskyttelsesretligt tilsyn med domstole og Folketing. UfR 15, s. 117-123, 1998.

Blume P.: Internettet og retten. i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 35-48, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf. Fak. Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Blume P.: Alfa og omega – en refleksion. i: Ret og skønsomhed i en overgangstid s. 181-190, Peter Blume og Kirsten Ketscher, Akademisk Forlag, København 1998.

Blume P.: New technologies and human rights: Data protection, privacy and the information society. Studier, Det retsvidenskabelige Institut B 67, s. 1-25, 1998.

Blume P.: Pligtaflevering: Retlige karakteristika. i: Den trykte kulturarv s. 265-280, Henrik Horstbøll, John T. Lauridsen, Museum Tusculanums Forlag, København 1998.

Blume P.: Beskyttelse af persondata. i: IT-retlige emner s. 15-38, Peter Blume m.fl., DJØF, København 1998.

Blume P.: Retskultur. Retfærd 18, s. 31-48, 1998.

Blume P.: Data Protection of Law Offenders. Information, Communication and Society Vol 1 no 4, s. 442-466, 1998.

Harck S.: Den internationale beskyttelse af nationale mindretal. i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 49-72, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf. Fak. Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Harck S.: Fra politiske erklæringer til forpligtende rettigheder. Sønderjysk Månedsskrift, s. 127-132, 1998.

Harck S.: Nationale mindretal i europæisk kontekst. Retfærd 83, s. 54-66, 1998.

Harhoff G.F.K.: The Rwanda Tribunal. A presentation of some legal aspects. International Review of the Red Cross 321, s. 665-673, 1997.

Hartlev M.: Internationalisering af patientrettigheder. i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 73-96, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf. Fak. Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Hartlev M.: DNA-registrering i forbindelse med behandling af straffesager. i: "Med lov..." Retsvidenskabelige betragtninger s. 101-120, Jørn Vestergaard og Flemming Balvig, DJØF, København 1998.

Hartlev M.: Retten til privatliv – et begreb med uklare konturer. i: Ret og skønsomhed i en overgangstid s. 219-238, Peter Blume og Kirsten Ketscher, Akademisk Forlag, København 1998.

Hartlev M.: Anmeldelse af Bente Ohnstad: Taushetsplikt, personvern og informasjonssikkerhet i helse og socialsektoren. Ad Notam Gyldendal, Oslo 1996. 221s. TfK, Tidsskrift for Rettsvitenskap 1-2/98, s. 322-331, 1998.

Hartlev M.: Patientsretsstillingsloven. Nyhedsbrev for Socialsektor 17, s. 10-14, 1998.

Hartlev M.: DNA-forslag på kant med menneskerettighederne. Lov & Ret 4, s. 4-7, 1998.

Henrichsen C.M.: På vej mod en ny studiereform – et svar på internationaliseringen af den nationale ret. i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 239-259, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf. Fak. Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Henrichsen C.M.: Retsidealistiske strømninger i retsvidenskaben. i: "Med lov..." Retsvidenskabelige betragtninger s. 121-140, Jørn Vestergaard og Flemming Balvig, DJØF, København 1998.

Henrichsen C.M.: Retfærdighed – en begrebsanalyse. i: Ret og skønsomhed i en overgangstid s. 239-258, Peter Blume og Kirsten Ketscher, Akademisk Forlag, København 1998.

Henrichsen C.M.: Anmeldelse af Inger-Johanne Sand: Styring av kompleksitet. Rettslige former for statlig rammestyring og desentralisert statsforvaltning. Retfærd 80, s. 83-90, 1998.

Henrichsen C.M.: Offentlig forvaltning. Lærebog i forvaltningslære (4.rev.udg.). 407 s. Samf.Fak.Repro-Center, København 1998.

Henrichsen C.M.: Forvaltningsret. i: Introduktion til Jura s. 123-144, Peter Blume, Akademisk Forlag, København 1998.

Justesen P.L.: Kan udlændinge køre taxa? i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 97-108, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf. Fak Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Ketscher K.: Strafferet og Socialret – fætter og kusine? i: "Med lov..." Retsvidenskabelige betragtninger s. 141-151, Jørn Vestergaard og Flemming Balvig, DJØF, København 1998.

Ketscher K.: Fra ægteskabskontrakt til arbejdskontrakt. i: Ret og skønsomhed i en overgangstid s. 129-143, Peter Blume og Kirsten Ketscher, Akademisk Forlag, København 1998.

Ketscher K.: Tørklædereglen – en socialretlig reaktion på udenlandsk adfærd. i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 109-121, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf. Fak. Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Ketscher K.: Tørklædereglen – En socialretlig reaktion på udenlandsk adfærd. Nyhedsbrev for Socialsektor 12/98, s. 10-14, 1998.

Ketscher K.: De Lege, Juridiska Fakulteten i Uppsala, Årsbog-1997. Ad Studium et ad Laborem Incitavit, Elsa Eschelsson. UfR, s. 188, 1998.

Ketscher K.: Det registrerede partnerskab og den norske kirke. Lov og Rett, s. 553-563, 1998.

Ketscher K.: Om folkekirkens grundlovsmæssige særstatus. i: Dansk Kirkeliv 1999 s. 72-76, Vita Andreassen, Kaj Böllmann & Hans Ravn Iversen, Unitas Forlag, København 1998.

Ketscher K.: Socialret, almindelige principper, retssikkerhed og administration. 1-338 s. Gad-Jura, København 1998.

Ketscher K.: Kvinderet. i: Den Store Danske Encyklopædi Gyldendal, København 1998.

Koch H.: Ytringsfrihedens relativitet. i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 123-142, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf. Fak. Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Koch H.: The Concept of Parliamentary Government in Constitutional Monarchies. i: "Med lov..." Retsvidenskabelige betragtninger s. 153-178, Jørn Vestergaard og Flemming Balvig, DJØF, København 1998.

Koch H.: Tilbage til fremtiden – Aboriginere og australsk common law. i: Ret og skønsomhed i en overgangstid s. 65-84, Peter Blume og Kirsten Ketscher, Akademisk Forlag, København 1998.

Koch H.: Constitutionalization of the Legal Order – Judicial Review of the Constitutionality of Legislation. Danish report to the XVth World Congress of Comparative Law. 1-20 s. Bristol 1998.

Koch H.: Danmarks Forfatning. i: Introduktion til jura (2.rev.udg.) s. 67-82, Peter Blume m.fl., Akademisk Forlag, København 1998.

Krarup O.: Lov eller aftale – Om arbejdsrettens reguleringsformer: Anmeldelse af Jens Kristiansens "Lønmodtagerbeskyttelse i dansk arbejdsret". UfR 1998, s. 56-60, 1998.

Krarup O.: Anmeldelse af Vibeke Vindeløvs doktordisputats: "Konflikt, tvist og mægling – konfliktløsning ved forhandling". UfR 1997, s. 527-528, 1998.

Krarup O., Rasmussen H.: Amsterdamtraktaten – så den kan forstås. 1-152 s. Fremad, København 1998.

Krarup O.: 25 års hemmeligheder. i: Et navn forbundet med kampen mod EU, Festskrift til Jens-Peter Bonde s. 59-66, Ole Krarup, Sven Skovmann, Annie Hagel, Notat, København 1998.

Krarup O.: København-Bruxelles retur – Rejsenoter. i: Ret og skønsomhed i en overgangstid s. 323-330, Peter Blume og Kirsten Ketscher, Akademisk Forlag, København 1998.

Kristiansen J.: Organisationsfrihed og eksklusivaftaler. i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 143-158, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf. Fak. Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Kristiansen J.: Straf og andre sanktioner på arbejdsrettens område. i: "Med lov..." Retsvidenskabelige betragtninger s. 179-192, Jørn Vestergaard og Flemming Balvig, DJØF, København 1998.

Kristiansen J.: Diskriminationsforbud på det danske arbejdsmarked. i: Ret og skønsomhed i en overgangstid s. 145-156, Peter Blume og Kirsten Ketscher, Akademisk Forlag, København 1998.

Lindholt L.: Om at undervise i menneskerettigheder – kontekstuelt, tak! i: Ret og skønsomhed i en overgangstid s. 85-92, Peter Blume og Kirsten Ketscher, Akademisk Forlag, København 1998.

Olsen H.P.: Anmeldelse af det retfærdige samfund: Om lighed som ideal i etik og politik. Retfærd 81, s. 79-85, 1998.

Olsen H.P.: Rationalitet, ret og moral. Juristen 3, s. 116-122, 1998.

Olsen H.P.: Cohabitation: Et to-hovedet uhyre i fransk statsforfatningsret. i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 159-174, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf. Fak. Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Olsen H.P.: Det forudsatte førvidenskabelige retsbegreb. i: Ret og skønsomhed i en overgangstid s. 259-274, Peter Blume og Kirsten Ketscher, Akademisk Forlag, København 1998.

Petersen H.: 50 år efter Den Juridiske Ekspedition – Spredte refleksioner over kolonier, køn og ret. i: Ret og skønsomhed i en overgangstid s. 21-40, Peter Blume og Kirsten Ketscher, Akademisk Forlag, København 1998.

Petersen J.E.: Den europæiske menneskerettighedsudvikling – samspillet mellem nationale og overnationale domstole. i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 175-184, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf. Fak. Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Petersen J.E.: Retsteori & Retfærdighed – om grundrettigheder og behovet for en normativ retslære. Studier, Det retsvidenskabelige Institut B 64, s. 1-50, 1998.

Petersen J.E.: Den åbne forfatning, menneskerettigheder og inter-/overnational ret. Retfærd 82 3, s. 19-31, 1998.

Rønne A.: Globalisering af energisektoren og energiretten. i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 185-194, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf. Fak. Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Vedsted-Hansen J.C.: Internationale forpligtelser for uafhængige myndigheder. i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 195-214, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf. Fak. Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Vedsted-Hansen J.C.: Kap.1: Midlertidig beskyttelse i intern. kontekst: Rammer for nordisk

flygtn. politik. Kap. 4: Midlertidig beskyttelse i dansk asylpolitik. Kap. 5: Mod harmoniseret midlertidighed som asylstrategi i Europa. i: En ny flyktningpolitikk i Norden? Midlertidig beskyttelse på 1990-tallet s. 15-37, 147-162, 163-18 Aina Tollefsen Altamirano, Maria Appelqvist, Jan-Paul Brekke, Jens Vedsted-Hansen, Nordisk Ministerråd (Nord 1998: 17), København 1998.

Vedsted-Hansen J.C.: Danske erfaringer med klagenemnd i asylsaker. i: Rettssikkerhet i norsk asylpraksis (konferencerapport). 45-50 s. Chr. Michelsens Institutt. Bergen 1998.

Vedsted-Hansen J.C.: Asyl, indvandring og beskyttelse af flygtninge. i: Amsterdam-traktaten og menneskerettighederne s. 15-19, Det Danske Center for Menneskerettigheder, København 1998.

Vedsted-Hansen J.C.: Amsterdam-traktatens betydning for asyl- og indvandringspolitik. i: Amsterdam-traktaten – Retlige og Indre Anliggender s. 19-24, Socialistisk Folkeoplysningsforbund, Århus 1998.

Vedsted-Hansen J.C.: An Analysis of the Requirements for Voluntary Repatriation. International Journal of Refugee Law Vol. 9, s. 559-565, 1998.

Vedsted-Hansen J.C.: Torturforbud som udsendelsesbegrænsning: "non refoulement"-virkningen af EMRK artikel 3. EU-ret & Menneskeret 2, s. 49-57, 1998.

Vedsted-Hansen J.C.: Opbrud i europæisk flygtningebeskyttelse. i: Indenrigsministeriet 1848-1998 s. 397-414, Indenrigsministeriet, København 1998.

Vedsted-Hansen J.C.: Responding to the Arrival of Asylum-Seekers – Control vs. protection in asylum procedures. Paper no. IX/2 s. UN Task Force on Basic Social Services for All (BSSA), Session: 2 July 1998. Genève 1998.

Vindeløv A.V.: Artikel til baggrundshæfte til filmen "Carlos & Abel". Folkekirkens Nødhjælp. København 1998.

Vindeløv A.V.: Alternativ konfliktløsning i Japan – en inspiration på godt og ondt. i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 215-230, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf. Fak. Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Vindeløv A.V.: Konfliktråd, tribunaler og sandhedskommissioner. i: "Med lov..." Retsvidenskabelige betragtninger s. 293-306, Jørn Vestergaard og Flemming Balvig, DJØF, København 1998.

Vindeløv A.V.: Konfliktløsning i Bosnien – og i Danmark. Kan vi lære af hinanden? i: Ret og skønsomhed i en overgangstid s. 361-369, Peter Blume og Kirsten Ketscher, Akademisk Forlag, København 1998.

Zahle H.: International eller dansk? undersøgelse af udsnit af dansk juridisk litteratur. i: Retsvidenskabeligt Institut B. Årsberetning 1997 s. 231-238, Peter Blume & Lisbeth Dick, Samf.Fak.Repro-Center/Hertz Bogtrykkergård, København 1998.

Zahle H.: Virkelighedserkendelse og bevisforsømmelse. i: Ret og skønsomhed i en overgangstid s. 275-290, Peter Blume og Kirsten Ketscher, Akademisk Forlag, København 1998.

Zahle H.: Rettens kilder – en introduktion. Studier, Det retsvidenskabelige Institut B 68, s. 1-45, 1998.

Zahle H.: Forvaltning mellem etik og ret. i: Hvor går den etiske grænse s. 69-82, Lars Nordskov Nielsen, Børsens Forlag, København 1998.

Zahle H.: Danmark: Indledende øvelse. i: Le Costituzioni dei Paesi dell'Unione Europea s. 157-167, Elisabetta Palici di Suni Prat m.fl., Cedam, Padova 1998.

Zahle H.: Troværdighed: Et mønster for bevisvurdering. i: Stat, politik og folkestyre, Festskrift til Per Stavang s. 195-206, David Doublet, Alma Mater, Bergen 1998.

Zahle H.: EU og den danske grundlov. 1-111 s. Chr. Ejlers Forlag, København 1998.

Zahle H.: Er domstolenes grundlovsprøvelse en effektiv individbeskyttelse? Jussens Venner 1-2, s. 37-55, 1998.

Zahle H.: Rituel slagtning og religionsfrihed. Menneskerettigheder og EU-ret 2/1998, s. 58-68, 1998.

Zahle H.: Hjemmestyret i dansk forfatningsret – en fredelig pluralisme. i: Retsforhold og samfund i Grønland s. 51-60, Hanne Petersen og Jacob Janussen, Ilisimatusarfik (Universitetet), Nuuk 1998.

Zahle H.: Hvem kontrollerer hvem? Lov & Ret 3, s. 5-7, 1998.

Zahle H.: Afdækning af genus-relationens relevans. Kommentarer til Eva Maria Svensson: Genus och rätt – en problematisering af föreställningen om rätten. Juridisk Tidsskrift 4, s. 1309-1314, 1998.

Zahle H.: Kan paragraffer ruste? Lov & Ret 5, s. 9-10, 1998.

Zahle H.: Magtudredningen. http://ftp.ps.aau.dk/magtudredningen.htm Elektronisk indlæg på hjemmesideadr.. 1998, Internetpublikation.

Det retsvidenskabelige Institut C

Undervisningsvirksomhed

Instituttets undervisning omfatter for det første en række af fagene på studiets grunduddannelse: Hovedvægten er lagt på familie- og arveret og de formueretlige fag (ejendomsret og obligationsret), hvortil kommer folke- og EU-ret og dele af offentlig ret. For det andet udbydes en lang række kurser på studiets overbygning (kandidatuddannelsen).

Forskningsvirksomhed

Medarbejdernes forsknings- og undervisningsvirksomhed ligger hovedsagelig inden for følgende retsvidenskabelige fagområder: Formueret, dele af offentlig ret, folke- og EU-ret samt familie- og arveret. En væsentlig del af medarbejdernes forsknings- og undervisningsvirksomhed består i at tilvejebringe lærebøger og materialesamlinger m.v. som grundlag for undervisningen dels under bacheloruddannelsen, dels under kandidatuddannelsen.

1. Formueret (Obligationsret og Ejendomsret)

1.1
Arbejdet med ph.d.-afhandling. Titlen er "Internationale ejendomsretlige konflikter i dansk ret". Afhandlingen belyser udover dansk ret tillige amerikansk ret og internationale konventioner på området, herunder EU-konkurskonventionen. Udkast til afhandlingen er i august 1998 indleveret som bilag til adjunktansøgning. Der arbejdes videre med afhandlingen. Endvidere arbejdet på artikel i UfR 1998 B s. 395-398 "Tidsubegrænsede aftaler om brugsret til et areal, der udgør en del af en samlet fast ejendom. Udstykningslovens § 16, stk. 1" og endelig på en artikel på engelsk omhandlende spørgsmålet om forudsigelig aktivfordeling når en virksomhed med aktiver i flere lande går konkurs (Ulrik Rammeskow Bang-Pedersen).

1.2
Fortsat udarbejdelse af en fremstilling om dansk rets almindelige og specielle regler om forældelse af fordringer. – Revision af lærebog i "Kreditorforfølgning" (sammen med Peter Møgelvang-Hansen). – Revision af kommentarer til en række erstatningslove i forbindelse med forberedelse af ny hovedudgave af Karnovs Lovsamling (Bo von Eyben).

1.3
I samarbejde med professor dr.jur. Mads Bryde Andersen er der arbejdet med en ny lærebog i faget Obligationsret. Første del om "Ydelsen" er udgivet i 1998 som stencil-udgave og er blevet pensum på grunduddannelsen (jurastudiets 2. år). Forfatterne fortsætter samarbejdet med henblik på udgivelse af lærebogens anden del om "Misligholdelsesbeføjelser" .

I forbindelse med XVth International Congress of Comparative Law i Bristol, England (1998) er der desuden udarbejdet to danske nationale rapporter, der vedrører privatretlige emner. Den ene rapport handler om UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts og har titlen: "The Limits of Contractual Freedom Under the UNIDROIT Principles and Danish Law". Den anden rapport handler om lovvalg og har titlen: "Danish Private International Law at the End of the 20th Century: Progress or Regress (or Both)?".

Begge rapporter er nu antaget til udgivelse i udlandet.

Der er arbejdet videre med projektet til udvikling af hypertekst undervisingsprogrammer: Computer Assisted Legal Instruction, Legal Education Automation Project ("CALI/LEAP"). Der arbejdes blandt andet på en udvidelse af projektet med særlig henblik på at gøre CALI-programmerne tilgængelige over World Wide Web (Joseph Lookofsky).

1.4
Afsluttet arbejdet med afhandling om forpagtningsaftaler vedrørende landbrugsjord. Afhandlingen belyser retsstillingen mellem ejer og forpagter i relation til deres hovedforpligtelser: At stille brugen af ejendommen til rådighed h.h.v. at betale vederlaget (lejen).

Revideret kapitel om ejendomsret til 2. udgave af Peter Blume (red.), Introduktion til Jura, Akademisk Forlag.

Påbegyndt arbejdet med lærebog om fast ejendoms anvendelse og regulering i samarbejde med Bo von Eyben og Peter Pagh (Peter Mortensen).

1.5
Arbejdet med en kommentar til forsikringsaftaleloven samt en afhandling om den private ulykkesforsikring. (Ivan Sørensen).

2. Folke- og EU-ret

2.1
Arbejdet med ph.d.- afhandling der har til formål at undersøge den internationale, retlige og faktiske beskyttelse af flygtninge i situationer med massive flygtningestrømme. Geografisk tages der udgangspunkt i beskyttelsen af flygtninge i den tredje verden, hvor hovedparten af verdens flygtninge i dag befinder sig. Fokus vil her være på omfanget og kvaliteten af denne beskyttelse, når store grupper af flygtninge krydser internationale grænser på flugt fra forfølgelse i deres hjemland(e) (Ann Vibeke Eggli).

2.2
Arbejdet med materialesamlinger til kursusfaget: "International Environmental Law" og "EU-miljøret" samt supplementsbind til materialesamling til kursusfaget: "Miljøret".

Endvidere kronik i Berlingske Tidende december 1998 om jordforureningslov.

Forskningsprojekt om miljøansvar afsluttet og antaget til forsvar af den juridiske doktorgrad. – Arbejdet med undersøgelser om dansk implementering af EU's miljøregler (Peter Pagh).

2.3
Der er arbejdet på færdiggørelse af afhandling om diskriminationsbegrebet samt kommentar til dansk patientretslovgivning (Lars Adam Rehof).

3. Familie- og arveret

3.1
Arbejdet med værgemålsproblemer samt artikel i Juristen om "Vedvarende fuldmagter, en lovskitse" (Svend Danielsen).

3.2
Arbejdet på afhandling om regulering af børns familieforhold. Centralt er spørgsmålet om, hvorledes retten kan understøtte et godt familieliv, og hvilke forestillinger om retfærdighed der knytter sig til familielivet – stedet for mere intime personlige relationer. Forældremyndighed og samvær er de centrale retlige begreber i projektet (Annette Kronborg).

3.3
Arbejdet med familieretlige problemstillinger i relation til pensioners behandling på ægtefælleskifte og andre økonomiske forhold mellem ægtefæller. Desuden arbejdet med retlige spørgsmål i forbindelse med børns forsørgelse. Herudover arbejdet med bioretlige spørgsmål, herunder om rettigheder i forhold til helbredsdatabaser, biobanker m.v. Endelig arbejdet med problemstillinger i relation til forholdet mellem ret og etik samt komparative studier i relation til gentest og genscreening, kunstig befrugtning, transplantation m.v. (Linda Nielsen).

3.4
Fortsat udarbejdelse af ph.d-projekt om ret og etik inden for prænatal genetisk diagnostik, d.v.s genetisk diagnostik hovedsageligt af befrugtede æg og fostre. Formålet med projektet er at redegøre for og analysere den materielle og processuelle regulering af dette område. Det er tanken, at drøfte hvilke overordnede etiske principper der ligger til grund for den materielle regulering, og for så vidt angår den processuelle regulering er formålet at foretage nogle overvejelser over styrings- og kontrolforanstaltningers funktion samt etiske råds rådgivende og debatskabende funktion. Reguleringen i Danmark vil blive sammenlignet med reguleringen i bl.a. de øvrige skandinaviske lande, og der vil efter omstændighederne blive fremsat forslag til ændring af gældende dansk regulering (Nina Schultz-Lorentzen).

3.5
Færdibearbejdet ph.d.-afhandling om dementes retsstilling. Påbegyndt arbejdet med en guide til værgemålsloven til Forlaget Greens Jura. Ved at afslutte arbejdet med et juridisk kapitel til en håndbog i demens for Hans Reitzels Forlag (Dorthe Vennemose Buss).

Studieophold i udlandet

Svend Danielsen: 1 uges studieophold i London for at studere den engelske lovgivning og praksis om vedvarende fuldmagter.

Ann Vibeke Eggli: Deltaget i International konference om menneskerettigheder i Leiden, Holland, Week-end workshop arrangeret af the Refugee Studies Programme, Oxford, England og 6th International Research and Advisory Panel Conference on Forced Migration afholdt i Jerusalem, Israel.

Joseph Lookofsky: Studierejse til New York University, New York, USA.

Stipendiat og Licentiatvejledning

Svend Danielsen: I bedømmelsesudvalget vedrørende Dorthe Buss' ph.d.-afhandling.

Joseph Lookofsky: Vejleder for 3 ph.d.-studerende. De 3 projekter har retssammenlignende og/eller internationalt privatlige perspektiver.

Linda Nielsen: Vejleder for adjunkt Annette Kronborg, adjunkt Dorthe V. Buss og ph.d.-studerende Nina Schultz-Lorentzen.

Peter Pagh: Licentiatvejledning til Anne Vitting, et projekt om økologisk mælk.

Lars Adam Rehof: Vejleder for ph.d.-studerende Ann Vibeke Eggli og Anette Lund Hansen.

Redaktionsvirksomhed, m.v.

Svend Danielsen er domsredaktør ved Ugeskrift for Retsvæsen og Tidsskrift for Familie- og Arveret.

Bo von Eyben er medlem af hovedredaktionen for Karnovs Lovsamling og er redaktør for tidsskriftet "Justitia".

Joseph Lookofsky er medlem af redaktionen for Obligationsretlig domssamling.

Peter Mortensen er redaktionsmedarbejder ved Karnovs Lovsamling samt medredaktør af Tidsskrift for Landbrugsret udgivet af GadJura.

Linda Nielsen er medlem af redaktionskomiteen for Lov & Ret (Advokatsamfundet) og Journal of Social Welfare & Family Law.

Peter Pagh er medredaktør på Schultz udgivelse om EU's miljøret samt medredaktør på Miljøretlige Afgørelser og Domme.

Lars Adam Rehof er medlem af redaktionskomitéen for Folketingets Festskrift i anledning af 150-års jubilæet.

Ivan Sørensen er medlem af redaktionskommitéen for Forsikrings- og erstatningsretlig domssamling og medlem af redaktionen for obligationsretlig domssamling.

Medlemskab af udvalg, kommissioner, m.v.

Dorthe V. Buss: Medlem af Alzheimerforeningens retsudvalg.

Svend Danielsen: Medlem af en nordisk arbejdsgruppe om internationalprivatlige regler på familierettens område. Bestyrelsesmedlem i Juridisk Forening.

Bo von Eyben: Formand for Taksationskommissionen for Sjælland m.v. Medlem af det af trafikministeren nedsatte ekspertudvalg vedrørende visse spørgsmål om ekspropriationserstatning. Medlem af det af justitsministeren nedsatte udvalg vedrørende revision af erstatningsansvarsloven. Formand for Ankenævnet for Dansk Tandlægeforenings Patientskadeforsikring. Medlem af bestyrelsen (næstformand) for Dansk Selskab for Forsikringsret.

Joseph Lookofsky: Medlem af Intergruppen h.h.v. Forskningsintergruppen. Generalsekretær for Den danske Komité for komparativ Ret (Association International des Sciences Juridiques).

Peter Mortensen: Ph.d.-studieleder (fra 1/2-98). Medlem af Rektors centrale ph.d.-udvalg (fra 1/2-98). Bestyrelsesformand for Rejsefonden for juridiske kandidater og studerende. Bestyrelsesmedlem i Bernths rejselegat. Individuelt medlem af Comité Européen de Droit Rural (CEDR).

Linda Nielsen: Formand for Etisk Råd. Formand for Justitsministeriets Ægtefællepensionsudvalg. Formand for Justitsministeriets Børnelovsudvalg. Formand for Nordisk Komité om Bioetik. Næstformand i Elektricitetsrådet. Suppleant i Procesbevillingsnævnet. Medlem af Justitsministeriets udvalg vedrørende PET og FE. Medlem af Justitsministeriets Forskningsudvalg. Medlem af bestyrelsen af International Society of Family Law.

Peter Pagh: Medlem af kursusudvalget. Formand for Albertslund beboerklagenævn. Medlem af Teknologirådets arbejdsgruppe vedrørende eksport af farlig teknologi.

Lars Adam Rehof: Formand for Dank Røde Kors' Folkeretsudvalg. Medlem af bestyrelsen for Dokumentations- og rådgivningscentret vedrørende racediskrimination (DRC). Medlem af bestyrelsen for International Commission of Jurists (ICJ) – Danish Section og Avocats sans Frontieres, DK.

Ivan Sørensen: Medlem af Det juridiske Fakultetsråd, samarbejdsudvalget og ledelsesgruppen. Formand for bestyrelsen i ROSA (Daghøjskole).

Gæsteforelæsninger og rejser

Dorthe V. Buss: Deltaget i socialministeriets værgemålskonference, Jura Informations konference om svage ældre, nordisk kvinderetligt seminar, politisk høring om demens samt nordisk forskerkursus om retlig polycentri. Undervisning i dementes retsstilling i Vallensbæk kommune og Roskilde amt, undervisning ved efteruddannelse af sygeplejersker arrangeret af Gerontologisk institut og Dansk Sygeplejeråd, undervisning af

læger på efteruddannelse samt foredrag for pårørende til demente arrangeret af Alzheimerforeningen.

Bo von Eyben: Deltaget i AIDA, 10. World Congress, i Marrakesh maj 1998, og i Nordisk Forsikringsretskolloquium i Oslo, september 1998.

Joseph Lookofsky: Deltaget som arbitrator (voldgiftsmand) i Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot Court Competition (Vienna, Austria). Desuden som ansvarlig holdleder for KU-holdet.

Peter Mortensen: Ph.d.-seminar i Praktisk forskningsarbejde, Århus Universitet, d. 29. april. Ph.d.-seminar i Komparativ juridiske forskning, Århus Universitet, d. 11. maj.
Forelæst om regulering af fast ejendom ved Finansrådets kursus om "Pengeinstitutterne og ejendomsomsætningen", København, d. 26. november.

Linda Nielsen: Deltaget i Nordisk Konference om Familieret i Stockholm (Januar). Deltaget i bioretlig konference i Torino, Italien som inviteret oplægsholder (marts). Deltaget i Europarådskonference om bioetik i Paris (marts). Deltaget som inviteret oplægsholder i Familierets Konference i Norge (marts). Deltaget som inviteret oplægsholder i Familieretlig Konference i Bologna. Deltaget i Nordisk Bioetisk Konference (april). Deltaget som inviteret oplægsholder i bioretlig konference i Rennes (maj). Deltaget i konference i København om Bioethics and Biolaw (juni). Deltaget som inviteret oplægsholder i international konference om "Assisted Reproduction" i København (juli). Deltaget som inviteret oplægsholder på Undervisningsministerens Sorø-møde (juli). Deltaget som inviteret oplægsholder på bioretlig konference i Edmonton, Canada (september). Deltaget i konference om forbedring af lovkvaliteten på Marienlyst (oktober). Deltaget som inviteret oplægsholder om bioret og bioetik i Verona (oktober). Deltaget i Europarådets Bioetik Konference i Oporto (november). Deltaget i konference om ægtefællepension og skilsmisse i Manchester (december).

Peter Pagh: Foredrag på Stockholm Universitet om European Community Environmental Law den 4-6/9-98 over emnerne: EU's informationsdirektiv og EU's lovgivning om naturbeskyttelse. Foredrag om EU-miljøret ved konference afholdt af Institute for European Environmental Policy, London 25-26/9-98. Foredrag om danske erfaringer med implementering af EU-miljøretten ved konference i anledning af 10 års jubilæum for Journal of Environmental Law, London 9-10/10-98. Kursusleder og underviser på Europäische Rechts Akademie Trier om EU-miljøret, den 12-13/11-98. Foredrag for ungarske embedsmænd arrangeret af European Institute – Denmark den 29/9-98.

Nina Schultz-Lorentzen: Deltaget i European Network for Biomedical Ethics Third Symposium: Ethics in Human Procreation, Genetic Diagnosis and Therapy organised by the Center for Ethics in the Sciences and Humanities, University of Tübingen, and the Sheffield Institute of Biotechnological law and Ethics, University of Sheffield. Seminar om den retlige regulering af kroppen og forestillinger om kroppen, Nordisk kvinderetsnetværk.

Ivan Sørensen: Forelæsninger i obligationsret og overbygningsfaget forsikringsret samt specialforelæsning i forsikringsret. – Foredrag i Oslo, Nordisk kollokvium i AIDA vedr. "Skjulte handlingsklausuler i forsikringsaftaler". – Foredrag i forsikringsselskaber om grov uagtsomhed i forsikrings- og erstatningsretten.

Peter Pagh

Stab

VIP, internt finansieret
Bang-Pedersen, Ulrik Rammeskov; amanuensis.
Buss, Dorthe Vennemose; adjunkt.
Kronborg, Annette; adjunkt.
Lookofsky, Joseph Michael; professor.
Mortensen, Peter; lektor.
Nielsen, Linda; professor.
Pagh-Rasmussen, Peter; lektor.
Rehof, Lars Adam; lektor.
Sørensen, Ivan; lektor.
Von Eyben, Bo Edler; professor.

VIP, Stipendiater, internt finansieret
Andersen, Camilla Baasch; ph.d.-studerende.
Bjørk, Anita Karin Plesner; ph.d.-studerende.
Eggli, Ann Vibeke; kand.stip.
Hansen, Anette Lund; ph.d.-studerende.
Schultz-Lorentzen, Nina; kand.stip.
Vitting, Anne; ph.d.-studerende.

TAP, internt finansieret
Ancher, Inge Færm; overassistent.
Andersen, Marianne Momme; overassistent.
Christensen, Lone Lintz; korrespondent.
Christiansen, Inge; assistent.
Jerle, Pia; overassistent.
Lavtsen, Elsebeth; korrespondent.
Nielsen, Jytte Hvidsø; ekspeditionssekretær.

Ph.d.-afhandlinger

Hertz, Jens Michael Ketilbjørn: Jurisdiction in Contract and Tort under the Brussels Convention.

Fondsstøtte

Advokatsamfundet

Deltagelse som voldgiftsdommer (Institutlederen) kr. 3.000.

Publikationer

Andersen C.B.: "Furthering the Uniform Application of the CISG; Sources of Law on the Internet". Pace International Law Review, s. 1-7, 1998.

Andersen C.B.: "Reasonable Time in Article 39(1) of the CISG – Is Article 39(1) Truly a Uniform Provision?". i: CISG Yearbook s. 1-95, Kluwer, New York, USA 1998.

Eyben B.E.von, Møgelvang-Hansen P.: Kreditorforfølgning – materiel foged- og konkursret. 1-359 s. GadJura, København 1998.

Eyben B.E.von: Kommentar til lov om erstatningsansvar, lov om erstatning til ofre for forbrydelser, lov om patientforsikring og lov om Blødererstatningsfonden. i: Karnovs Lovsamling – suppleringsbind for 1997 s. 10778-10817, Karnovs Forlag, København 1998.

Eyben B.E.von: Anmeldelse af Håkan Andersson: Trepartsrelationer i skadeståndsrätten. Ugeskrift for Retsvæsen 1,2/1998, s. 11-12, 1998.

Kronborg A.: DNA i bevisretligt perspektiv. Juristen 11, s. 344-351, 1998.

Lookofsky J.: Anmeldelse af Peter Arnt Nielsen: International Privat- og Procesret. Ugeskrift for Retsvæsen 11, s. 113-116, 1998.

Lookofsky J.: Om forvaring, værneting og "Surprising Standard Terms". Ugeskrift for Retsvæsen, s. 495-501, 1998.

Lookofsky J.: CISG DEL II og Værneting i UfR 1998.1092 ØLK. Ugeskrift for Retsvæsen, s. 6-10, 1998.

Lookofsky J., Andersen M.B.: Del I – Ydelsen, Lærebog i obligationsret. 1-143 s. Repro-Centret, Københavns Universitet, København 1998.

Lookofsky J.: The Limits of Commercial Contract Freedom: Under the Unidroit "Restatement" and Danish Law. American Journal of Comparative Law XLVI, Summer 1998, No 3, s. 485-508, 1998.

Nielsen L.: Bioethics: From Ethics to Law, from Law to Ethics. Publications of the Swiss Institute of Comparative Law, s. 30, 1997.

Nielsen L., Vestergaard J., Balvig F.: Bioteknologi – straf og styring. i: "Med lov..." Retsvidenskabelige betragtninger s. 193-208, Jørn Vestergaard og Flemming Balvig, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Nielsen L.: Dalla bioetica alla biolegislazione. i: Una Norma Giuridica Per La Bioetica s. 45-63, Arti Grafiche Editoriali Srl, Urbino, Italien 1998.

Nielsen L.: From Bioethics to Biolaw. i: A Legal Framework for Bioethics s. 39-53, Kluwer Law International, The Netherlands 1998.

Nielsen L.: Familiebegrebet i lovgivningen. 1-211 s. Nordisk Bogcenter, Haslev 1998.

Pagh P.: Er uvidenhed en retskilde? i: "Med lov..." Retsvidenskabelige betragtninger s. 209-225, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Pagh P.: Producentansvar som styrmedel – några kritiska synspunkter. i: Producentansvar i Norden – Nordisk seminarium s. 66-76, TemaNord, Danmark 1998.

Pagh P.: Dansk bidrag til International Yearbook of Environmental Law, 1997. i: International Yearbook of Environmental Law s. 345-347, Clarendon Press, Oxford 1998.

Pagh P.: Miljøansvar – en ret for hvem. 1-613 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Pagh P.: Replik om fuglebeskyttelse. Ugeskrift for retsvæsen, s. 182-184, 1998.

Rehof L.A., Nielsen H.K.: International Arbejdsret. 1-381 s. Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, København 1998.

Rehof L.A., Nielsen H.K., Harlang C.: International Arbejdsret – Dokumentarbind. 1-831 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Sørensen I.: Anmeldelse af C.C. Munksgaard Nielsen og Malene Stadil: Lov om forsikringsvirksomhed. En kommentar. Ugeskrift for Retsvæsen Særtryk, s. 426, 1998.

Sørensen I.: Den traditionelle ulykkesdefinition – en kommentar. Juristen 4/1998, s. 162-167, 1998.

Sørensen I.: Det forsikringsretlige forsætsbegreb. i: "Med lov..." s. 257-269, Jørn Vestergaard og Flemming Balvig, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Det retsvidenskabelige Institut D

Historie

Kriminalistisk Institut var det første institut på Det rets- og statsvidenskabelige Fakultet. Dets område var dengang kriminologi og strafferet. Senere blev der oprettet andre juridiske institutter på fakultetet, og de er med tiden blevet samlet i de tre retsvidenskabelige institutter, A, B og C. I modsætning til det daværende Kriminalistisk Institut var de tre andre institutter ikke fagspecifikke.

I 1996 skete der forskellige ændringer i staben på Kriminalistisk Institut, således at medarbejdernes forskningsområder ikke længere alene var de kriminalistiske fag. Det gjorde det naturligt for instituttet at ændre navn til Det retsvidenskabelige Institut D.

I 1998 er lektor, cand.jur. Kjeld Hemmingsen blevet udnævnt til forskningsprofessor på Handelshøjskolen i København. Lic.jur. Henrik Dam er efter sin hidtidige adjunktansættelse blevet ansat som lektor ved instituttet. Gæsteforsker MA Shin Matzuzawa har erhvervet ph.d.-graden ved Rikkyo University i Japan. Kandidatstipendieperioderne for cand.mag. Joi Bay og cand.jur. et phil. Helle Blomquist er ophørt. Instituttet har fået to nye ph.d.-studerende, cand.jur. Thomas Elholm og cand.jur. Jacob Graff Nielsen. Professor, lic.jur. Vagn Greve er pr. 1. februar 1998 blevet valgt til dekan for Det juridiske Fakultet og professor, dr.jur. Flemming Balvig til leder af Det retsvidenskabelige Institut D fra samme dato. Lektor, lic.jur. Jørn Vestergaard er ved Landsforeningen SINDs årsmøde på Rebild Bakker Konference-center i september 1998 blevet tildelt den nyindstiftede "Sind-Samfunds Pris", som tildeles "en person eller en organisation, der uden for SINDs regi har ydet en særlig bemærkelsesværdig og påskønnelsesværdig indsats til gavn for sindslidende og/eller pårørende eller til fremme af psykisk sundhed".

Instituttets fagområder

Arveret og dødsboskifteret

Genstanden for arveretten er – som for skifteretten – de formueretlige aktiver og passiver, som kan overføres til andre i tilfælde af død, og som tilhørte respektive påhvilede den afdøde i dødsøjeblikket. Det samlede sæt af arve- og skifteretlige regler afgør dels, hvad der skal ske med de aktiver, afdøde efterlod sig, dels om og hvordan afdødes kreditorer kan opnå dækning for deres krav. De arveretlige regler fastlægger, hvem der legalt eller ifølge testamente er arvinger, og hvor meget og hvad den enkelte arving skal arve af det, der er i behold i boet, medens de skifteretlige regler regulerer afviklingen af dødsboet mellem arvingerne og kreditorerne og navnlig er bestemmende for, hvordan afdødes kreditorer skal dækkes eller sikres dækning.

Generationsskifte

Faget generationsskifte omfatter formueværdiers overgang til næste generation ved gave, salg, arv eller ved kombinationer heraf. Det karakteristiske er, at formålet med dispositionerne er at sikre de personer, der overtager aktiverne – som typisk består af en eller flere virksomheder – og/eller at sikre aktiverne. Et generationsskifte foregår ofte – men langtfra altid – således, at værdier overgår til børn, børnebørn, ægtefælle, beslægtede eller besvogrede. Sker det fuldtud ved gave, tales om et fremrykket generationsskifte. Omfatter den planlagte overførsel en virksomhed, tales om virksomhedsgenerationsskifte, og ellers om privat generationsskifte. Faget omfatter de familieretlige regler (ægtefællers aftaler om ægteskabets formueordning), de arveretlige regler, de skifteretlige regler samt reglerne om afgift af arv og gave.

Kriminologi

Kriminologi er studiet af kriminalitetens udbredelse, årsager og virkninger. Medens strafferetten beskæftiger sig med kriminalitet ud fra en juridisk synsvinkel, anlægger den kriminologiske forskning en sociologisk, psykologisk eller socialpsykologisk synsvinkel. Kriminalitet er resultatet af et samspil mellem en række faktorer: Individet (som det har udviklet sig blandt andet gennem opdragelsen), de små og store grupper man vokser op i og lever i (f.eks. familie, kammerater, arbejdsplads, skole, bymiljø), den sociale position (bestemt især af uddannelse, erhverv og økonomi), love og andre regler, diverse institutioner (politi, domstole, fængsler, forsorg, o.s.v.), massemedierne (aviser og ugeblade, fjernsyn og film) og mange andre samfundsforhold.

For at kunne beskrive, forstå og forklare kriminaliteten, og hvilken rolle den spiller for borgerne i vort samfund, er det derfor nødvendigt at studere andet og mere end blot de kriminelle handlinger og personer. Man må også inddrage de andre faktorer i samspillet. På samme måde må man

studere kriminalitetens virkninger ikke blot på ofrene for kriminalitet, men også på de kriminelle selv og deres familier og på dem, der ikke direkte er indblandet. Kriminologer nøjes ikke med at søge at konstatere, hvorledes tingene forholder sig. Det hører også til deres opgave at søge at forudsige udviklingen og at fremsætte begrundede forslag til løsning af aktuelle kriminalitetsproblemer. Først og fremmest interesserer man sig naturligvis for måder til bekæmpelse af kriminalitet (kriminalprævention). Et væsentlig led heri er at bidrage med forskningsresultater til den stadige ajourføring og revision af lovgivningen på det strafferetlige område.

Medieret

Pressen og de elektroniske medier omtales ofte som den fjerde samfundsmagt, og der er heller ingen tvivl om, at pressen spiller en særdeles betydelig rolle i bl.a. det politiske liv. Pressens interesse for både de mere alvorlige samfundsspørgsmål og døgnets begivenheder medfører imidlertid, at pressens medarbejdere på godt og ondt let kommer til at overtræde samfundets og retssystemets normer og regler, bl.a. i forhold til borgerens privatliv og personlighed. I 1992 trådte en ny medieansvarslov i kraft. Loven regulerer ansvars- og hæftelsesforholdene m.v. for medierne. Medieansvarsloven opretholdt bl.a. et system med et særligt ansvar for den ansvarshavende redaktør, der både er udvidet og begrænset i forhold til de almindelige ansvarsregler.

Retssociologi

Retssociologien er den gren af sociologien, der beskæftiger sig med forholdet mellem ret og samfund. Blandt de vigtigste retssociologiske emner kan nævnes rettens sociale funktioner, lovgivningens virkninger og rettens rationalitet, retlig regulering som styringsmiddel i forhold til enkelte myndigheder og personer, domstole og administrative myndigheder som konfliktløsere, den juridiske profession samt retten i lyset af samfundsmæssige forandringer. Traditionelt skelnes der mellem den operationelle retssociologi, der vedrører rettens indvirkning på andre samfundsforhold, og den genetiske retssociologi, der vedrører samfundsmæssige forholds indvirkning på retten. Ofte vil der kunne iagttages en vekselvirkning mellem retsregler og samfundsudvikling.

For retssociologien er det en central problemstilling, hvorledes lovenes intentioner opfyldes i praksis, idet lovenes virkemåde er afhængig af den sociale, økonomiske og politiske sammenhæng. Retlig regulering kan have utilsigtede virkninger, endog stik imod det tilsigtede. Almindeligvis skelnes der i den forbindelse mellem lovens manifeste og latente funktioner. Forholdet mellem loven på papiret og loven i praksis kan studeres inden for alle retsområder, f.eks. ved at undersøge familien, arbejdsmarkedet, socialforsorgen eller kriminalforsorgen.

Skatteret

Skatte- og afgiftsretten udgøres af det kompleks af retsregler, der omhandler påligning, opgørelse og indkrævning m.v. af skatter og afgifter. Dansk ret indeholder ikke en definition af begrebet skatter og afgifter, men der er generelt enighed om, at skatter og afgifter betegner de pligtmæssige betalinger til det offentlige, der ikke kan anses som vederlag for nogen tilsvarende eller speciel modydelse fra det offentlige. Skatte- og afgiftsretten omfatter og regulerer således en række forskellige former for beskatning og afgiftspålæggelse, der opdeles i emner af systematiske hensyn. Blandt emnerne kan nævnes skattemyndighedernes organisation og opgaver, reglerne om fuld og begrænset skattepligt, skatterettens kilder, retssikkerhed inden for skatteretten samt indkomst- og udgiftsbegreberne.

Strafferet

Strafferetten angår fastlæggelsen af det strafbares område samt brugen af strafferetlige sanktioner. Strafferetlig forskningsvirksomhed vedrører fortolkning og analyse af straffeloven og af særlovgivningens straffebestemmelser. Fortolkningsvirksomheden sker blandt andet ud fra lovforarbejder og retspraksis. Det undersøges, hvordan de retsudøvende myndigheder anvender reglerne, når de skal afgøre, hvorvidt en person har begået noget kriminelt, og hvilken straf den pågældende i givet fald skal pålægges. Interessen kan også knytte sig til forholdene omkring straffuldbyrdelsen. Om denne indfaldsvinkel benyttes til tider betegnelsen kriminalpolitik, men dette udtryk har også en videre betydning, hvor det blandt andet omfatter de grundlæggende principper for kriminalisering. Strafferetlige studier kan være af retshistorisk art, ligesom der kan foretages komparative undersøgelser af forskellige landes strafferetlige system.

Retsfilosofi

Retsfilosofien er den gren af filosofien der beskæftiger sig med de grundlæggende ideer om rettens væsen, dens tilblivelse og former. Forholdet mellem juraen og menneske, natur og samfund står i centrum. I den teoretiske del under-

søger man rettens idé: Er retten udtryk for Guds vilje, det gode liv, en immanent gudskraft i verden, en menneskelig universel fornuft, suverænitetens befaling, en dommerideologi, en social konstruktion, en normativ enhed, en særlig juridisk metode, et særligt begær eller et venskab og en kærlighedskamp. I centrum står her forholdet mellem ret og moral og retfærdighedens tilblivelse. Den mere praktisk orienterede del sætter fokus på selve retsanvendelsen, retsafgørelsen og beslutningssituationen. Det centrale spørgsmål er om det vi forstår ved ret er et resultat af en særlig juridisk metode eller det er forankret i en etisk dømmekraft. Er retten blot begrundelsesteknik eller beror den på en situationsforståelse? Er den juridiske fornuft en instrumentel overflade eller beror den på en dybere besindighed og sanselighed? Den teoretiske og den praktiske del kan dog ikke ses uafhængigt af hinanden. De spiller sammen.

Retsfilosofien behandler retten som en åndsvidenskab ("Geisteswissenschaften"). Retten er ligesom humaniora og samfundsvidenskaben generelt beskæftiget med at skulle forstå menneskelige handlinger indenfor en kultur. I de senere år er der tale om en fornyet stillingtagen til måder at tænke retten på. Her er hele rettens videnskabelighed til genstand for en fornyet selvransagelse og meget tyder på at retten må forstås i sammenhæng med politisk filosofi, litteraturvidenskab, psykoanalyse, teologi, mytologi og kunst. Retten handler ikke kun om øjeblikkelige afgørelser ved domstolene, men må ses som et særligt udtryk i en bredere kulturel sammenhæng, der er dybt forbundet med vores syn på menneske, natur og samfund. Ofte vil vores spørgsmål om hvad vi skal forstå ved juridisk viden ikke kunne adskilles fra selve spørgsmålet om rettens tilblivelse og hvad retten overhovedet er. Forholdet mellem ret og teknologi og mellem ret og natur er blot to områder, hvor rettens mere praktiske anvendelsessbetoning er forbundet med rettens åndsvidenskabelige indsigt. At tage stilling til disse retsområder i dag kræver en vedvarende refleksion der beror på menneskesyn, natursyn og samfundssyn.

Forskningsvirksomhed

Flemming Balvig

Undersøgelser af voldens omfang og karakter via voldsofferundersøgelser og analyser af politiregistreret vold. Særlige analyser af voldtægt og vold mod kvinder generelt. Opstart af evalueringsprojekt vedrørende nærpolitiforsøg i Danmark. Tillige opstart af et projekt, der sigter på i 1999 at gentage selvrapporteringsstudier af børne- og ungdomskriminalitet i ti kommuner. Sådanne studier er tidligere gennemført i 1979 og 1989/1990.

Joi Bay

Forskningsprojekt om kriminalitetens sociale organisering er blevet afsluttet med bogen "Fra subkultur til subsamfund", som udkommer i 1999. Et nyt forskningsprojekt om bandekriminalitet har været under forberedelse.

Henrik Dam

Udgivet lære- og håndbogen "Almen Skatteret" sammen med medforfatterne Kjeld Hemmingsen og Finn Taksøe-Jensen. Offentliggjort artikel om skatterettens historie i samarbejde med Kjeld Hemmingsen. Medforfatter på hånd- og lærebogen "Skatteret, Speciel del I". Bistået Finn Taksøe-Jensen ved færdiggørelsen af bogen "Lærebog i arveret". Fortsat arbejdet med disputats om beskatning af multinationale selskaber.

Thomas Elholm

Pr. 1. september 1998 påbegyndt arbejdet med en ph.d-afhandling, der har arbejdstitlen: "EU-rettens påvirkning af dansk strafferet". Afhandlingens kerneområde er en analyse og vurdering af den påvirkning af dansk strafferet, der udspringer af EU-regler om administrative sanktioner inden for landbrugsretten. Der er til brug for afhandlingen foretaget en afdækning og sammenligning af de ansvarsbetingelser, som gælder i henholdsvis dansk strafferet og i EU-retten.

Vojko Fajgelj

Et forskningsprojekt vedrørende strafansvar er under udarbejdelse. Der lægges især vægt på strafbare handlinger begået under påvirkning af rusmidler. Der er i løbet af 1998 sket en del ændringer i forhold til den oprindelige version af afhandlingen med titlen: *Actiones liberae in causa seu libertatem relatae* eller midlertidigt utilregnelige personers strafansvar. Afhandlingen omtaler de problemer, der opstår i forbindelse med forbrydelser begået i selvforskyldt og forbigående rustilstand, når strafansvaret angående disse forbrydelser skal fastsættes.

Rasmus Kristian Feldthusen

Arbejdet med ph.d.-afhandling med titlen "Fortsatte ejerrettigheder i legal og retspolitisk belysning". Afhandlingen er et bredt ejendomsretligt, arveretligt, generationsskiftemæssigt og skatteretligt projekt. Afhandlingens tyngdepunkt er base-

ret på det særegne engelske retsinstitut trusts. Udover engelsk ret inddrager afhandlingen romerret, dansk retshistorie og dogmatik samt tysk ret. Ph.d.-afhandling med titlen "Fortsatte ejerrettigheder i legal og retspolitisk belysning". Afhandlingen er et bredt ejendomsretligt, arveretligt, generationsskiftemæssigt og skatteretligt projekt. Afhandlingens tyngdepunkt er baseret på det særegne engelske retsinstitut trusts. Udover engelsk ret inddrager afhandlingen romerret, dansk retshistorie og tysk ret.

Der er i medio 1998 foretaget forskningsophold ved Max-Planck Institut i Hamburg, hvor der blev forsket i tysk rets regler om Treuhand, Testamentsvollstreckung og Vor- und Nacherbschaft. Medvirket ved udarbejdelse af testamentskompendium til brug for undervisningen i kursusfaget Privat Generationsskifte.

Arbejdet som medforfatter af bogen "Principles of European Trust Law" tilendebragt.

Vagn Greve

Der er blandt andet udgivet en engelsksproget gennemgang af den danske strafferet og straffeproces sammen med Lars Bo Langsted og Peter Garde. Arbejdet er blevet fortsat på en ny lærebog i den strafferetlige ansvarslære.

Lars Holmberg

Analyse af data indsamlet i Glostrup politikreds under arbejdstitlen "Retsgrundlag og konkrete skøn". Hensigten er at belyse omfanget af de skøn, politiet foretager i det daglige arbejde, samt at analysere faktorer, der har indflydelse på de konkrete beslutninger. Ud over retsgrundlaget kan nævnes forholdet til offentligheden, interne formelle og uformelle prioriteringer, eventuelle forskelle mellem de forskellige politiafdelinger, organisationskulturelle forhold m.v. Af særlig interesse er politiets udvælgelse af mistænkelige personer, samt den betydning, politiets bedømmelse af mistænkte har for afgørelserne i konkrete sager. Arbejdet forventes afsluttet i form af en ph.d.-afhandling i begyndelsen af 1999.

Peter Kruize

Ph.d.-afhandling om røvere i Danmark og Holland. Som teoretisk ramme for en sammenligning mellem røverier og (unge) røvere i Danmark og Holland anvendes det såkaldte rationalitetsperspektiv. Hovedformålet med projektet er at afprøve grænserne for dette perspektivs rækkevidde under forskellige (rets)kulturelle omstændigheder. Metodisk gennemføres projektet dels ved en analyse af politiregistrerede forhold og dels ved interviews med indsatte, dømt for røveri. Mørketalsproblematikken søges afdækket ved en sammenligning mellem opklarede og uopklarede forhold. I 1998 er de fleste empiriske data samlet.

Alexander Carnera Ljungstrøm

Retsfilosofi. Arbejder i spændingsfeltet: Jura, filosofi og litteratur. Der er tale om et grundforskningsprojekt, der forsøger at forbinde ret, etik og æstetik. I denne sammenhæng arbejdes der med forsøget på at forme en bredere humanvidenskabelig retstænkning, der bygger på fænomenologisk filosofi, et bud på en sådan retstænkning udkom i august 1998 under titlen: "Rettens alkymi: Om venskab, retfærdighed og pathos", Samlerens forlag. Bogen er en omskrevet version af Ljungstrøms ph.d-afhandling. Har tillige arbejdet med et større forskningsprojekt, der søger at udvikle en nomadisk samfunds- og retstænkning.

Shin Matsuzawa

Studier af strafferetten i Danmark, Tyskland og Japan i komparativt perspektiv, især om ansvarslære og forskningsmetode og japansk strafferetsfortolkningsmetode i empirisk belysning.

Ansat som Research Fellow of the Japan Society for the Promotion of Science fra April 1998, med studier af skandinavisk strafferet som forskningsopgave.

Jacob Graff Nielsen

Påbegyndt arbejdet pr. 1. september 1998 med en ph.d.-afhandling med titlen "Skattelovgivningens legitimitet med Grundloven". Projektet tilsigter at afdække, om der indenfor skattelovgivningen er eksempler på konflikter med principperne i grundlovens § 43 om forbud mod delegation af skattepålægskompetencen, § 46 om Folketingets parlamentariske kontrol med de offentlige finanser samt § 73, som omhandler ejendomsrettens ukrænkelighed.

Lene Ravn

Studiet af de interprovinsial-strafferetlige forhold mellem danske landsdele er blevet fortsat på komparativ basis. Der er skrevet artikler om udstrækningen af de danske international-strafferetlige regler, samt om den strafferetlige behandling af omskærelse af drenge og piger. Udarbejdelse af paper vedrørende et EU-projekt om bestikkelse, korruption og hvidvask af penge.

Annika Snare

Udgivet lærebog i viktimologi (i samarbejde med lektor Beth Grothe Nielsen, Århus Universitet).

Der er publiceret en artikel om kvinder, der dræber. Redaktionen af et af Berl Kutchinsky efterladt værk om pornografi er færdiggjort. Der er arbejdet videre med alternativ konfliktløsning (restorative justice) og emnet retsøkonomi.

Finn Taksøe-Jensen

Udgivet "Skifte af dødsboer i kompendieform"; I, 236 sider, II A, 202 sider, II B, 99 sider, og sammen med Lise Dybdahl, III "Skifteordningerne i Tyskland, Sverige, England, Norge, Frankrig, Italien og Spanien", 94 sider.

Udgivet bogen Skifte af Dødsboer i juni, 732 sider med bistand af Lise Dybdahl.

Udgivet en kommentar til lov om Skifte af dødsboer, 584 sider i juni med medforfatterne Mogens Kjærgaard Møller, Per Holkmann Olsen og Jytte Scharling.

Udgivet bogen Almen skatteret i september, 611 sider med medforfatterne Henrik Dam og Kjeld Hemmingsen.

Udgivet Lærebog i Arveret i november, 300 sider.

Færdiggjort manuskriptet til bogen Skatterettens specielle del I, ca. 350 sider, med medforfatterne Henrik Dam og Kjeld Hemmingsen.

Påbegyndt arbejde med Skatteret speciel del II – afskrivninger.

Påbegyndt bogen Guide til arve- og skifteret, 150 sider. Opdateret Karnovs lovsamling – arveretten m.v. til udgivelse 1. april 1999. Anmeldt Kommentar til Boafgiftsloven af Engholm Jacobsen.

Udarbejder 2. udgave af Almen Skatteret, udkommer 1. september 1999.

Jørn Vestergaard

Tvang i psykiatrien: Der arbejdes med fortsatte studier af dansk og udenlandsk psykiatrilovgivning indenfor civilret og strafferet. Der er publiceret nogle artikler om den aktuelle revision af psykiatriloven samt en festskriftartikel om foranstaltninger over for lovovertrædere med nedsat forstandsevne.

Dødshjælp: I forlængelse af udarbejdelsen af Det Etiske Råds redegørelse om dødshjælp arbejdes der videre med en gennemgang af dansk og udenlandsk ret samt etiske aspekter vedrørende afståelse fra livsforlængende behandling, smertebehandling, lægeligt drab efter begæring og hjælp til selvmord.

Instituttets formidlende virksomhed

Instituttet udgiver en skriftserie "Kriminalistisk Skriftserie", hvori blandt andet indgår en "Kriminalistisk Årbog" med artikler fra forskningsområderne strafferet og -proces, kriminologi og retssociologi. Instituttet udgiver desuden en årsberetning.

Instituttet afholder regelmæssigt interne seminarer med henblik på drøftelse af de enkelte medarbejderes projektplaner, beretninger fra rejser m.v.

Desuden afholdes eksterne seminarer om emner, som henvender sig til forskere og praktikere såvel som almindeligt interesserede. Herudover står instituttets medarbejdere jævnligt som arrangør af forskellige organisationers forskningsseminarer og konferencer.

Flemming Balvig

Stab

VIP, internt finansieret
Balvig, Flemming; professor.
Bay, Joi; forskningsass.
Dam, Henrik; lektor.
Greve, Vagn; professor.
Hemmingsen, Kjeld; lektor.
Høilund, Dorthe; forskningsassistent.
Ljungstrøm, Alexander; adjunkt.
Snare, Annika; lektor.
Taksøe-Jensen, Finn; professor.
Vestergaard, Jørn; lektor.

VIP, Stipendiater, internt finansieret
Blomquist, Helle; kand.stip.
Elholm, Thomas; ph.d.-studerende.
Fajgelj, Vojko; ph.d.-studerende.
Feldthusen, Rasmus Kristian; ph.d.-studerende.
Holmberg, Lars; ph.d.-studerende.
Nielsen, Jacob Graff; ph.d.-studerende.

VIP, eksternt finansieret
Kruize, Peter; kand.stip.

TAP, internt finansieret
Iversen, Karen Marie; Bibliotekar.
Stender, Marie; Ekspeditionssekretær.
Willer, Mette Vibeke; Overassistent.

Fondsstøtte

Det Kriminalpræventive Råd
Selvrapporteret ungdomskriminalitet (Flemming Balvig) kr. 360.000.

Publikationer

Balvig F.: Hævnen kender ingen grænser. i: Afskrækkelse eller forbedring s. 98-103, Per Straarup Søndergaard, CDR Forlag, Århus 1998.

Balvig F.: Kan voldtægt tælles? i: Kriminalistisk Årbog 1997 s. 81-92, Peter Kruize, Lene Ravn, Det retsvidenskabelige Institut D, Københavns Universitet, København 1998.

Balvig F.: Kriminalpolitik: Et krydsfelt mellem moralsk fornuft og moralsk panik. Social Kritik nr. 54, s. 62-75, 1998.

Balvig F.: Retten i samfundsmæssig belysning. 361 s. Det juridiske Fakultet, København 1998.

Balvig F.: Stofmisbrugerne og følgekriminaliteten. Stof nr. 5, s. 20-23, 1998.

Balvig F.: Vold mod kvinder. i: "Med lov...".Retsvidenskabelige betragtninger i anledning af professor Vagn Greves 60 års fødselsdag s. 1-18, Jørn Vestergaard, Flemming Balvig, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Balvig F.: Vold på gaden, i hjemmet og på arbejdet: Oversigt over resultater fra voldsofferundersøgelsen 1995/1996. 169 s. Rigspolitichefens Trykkeri, København 1998.

Balvig F.: Voldtægtsudviklingen i Danmark. i: Voldtægters omfang og karakter i Danmark: En undersøgelse af voldtægtsanmeldelser i 1990, 1991 og 1992. 44 s. Rigspolitichefens Trykkeri, København 1998.

Bay J.: Da organiseret kriminalitet blev importeret til Danmark: Kriminalvetenskapeliga texter tillägnade Vagn Greve. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1998, s. 175-201, 1998.

Bay J.: The Danish Response to the Questionnaire on Organized Crime in the Baltic Sea Area. i: Nouvelles Études Pénales – Organized Crime in the Baltic Sea Area s. 51-70, Editions Érés, Toulouse, France 1998.

Bay J.: Definitions of Organized Crime in the European Union – A Criminological Perspective: Paper presented at Scandinavian Research Council for Criminology's conference: Esboo, Finland, May 21-24 1998. i: Organised Crime & Crime Prevention – What Works?: Rapport fra NSfK's 40. forskerseminar Espoo, Finland 1998 s. 20-34, NSfK, NSfK, København 1998.

Bay J.: Hvorfor Danmark?: 1970erne som forudsætning for "Den Store Nordiske Rockerkrig". i: Kriminalistisk Årbog 1997 s. 53-80, Peter Kruize, Lene Ravn, Det retsvidenskabelige Institut D, Københavns Universitet, København 1998.

Dam H., Taksøe-Jensen F., Hemmingsen K.: Almen skatteret. 611 s. Magnus A/S, København 1998.

Dam H.: Skatterne og skatteretten i historisk perspektiv. i: "Med lov...".Retsvidenskabelige betragtninger i anledning af professor Vagn Greves 60 års fødselsdag s. 69-86, Jørn Vestergaard, Flemming Balvig, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Fajgelj V.: En betragtning om forholdet mellem færdselsretten og strafferetten. i: Kriminalistisk Årbog 1997 s. 167-182, Peter Kruize, Lene Ravn, Det retsvidenskabelige Institut D, Københavns Universitet, København 1998.

Feldthusen R.K.: Anmeldelse af opslagsværket Danmarks Riges Love. Magnus Nyt nr. 1, 1998.

Gram A., Holmberg L., Kruize P.: Politiret: en materialesamling. 608 s. Det retsvidenskabelige Institut D, Københavns Universitet, København 1998.

Greve V.: Anmeldelse af A. Eser & B. Huber (Hrsg.):"Strafrechtsentwicklung in Europa 5.1. Landesberichte 1993/1996 über Gesetzgebung, Rechtsprechung und Litteratur. Freiburg i Br.: Max-Planck-Institut, 1997. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1998, s. 77, 1998.

Greve V.: Anmeldelse af Jørgen Jochimsen [et al.]: "Domme i kriminelle sager 1996". – Kbh.: Gad Jura, 1998. 259 s. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1998, s. 76-77, 1998.

Greve V.: Anmeldelse af Petter Asp:"EG:s sanktionsrätt straffrättsligt perspektiv. Uppsala: Iustus Förlag, 1998. 456 s. Ugeskrift for Retsvæsen 1998 B, s. 239-242, 1998.

Greve V.: Collective Responsibility from a Danish Point of View. i: Einzelverantwortung und Mitveranwortung im Strafrecht: European Colloquium 1996 on Individual, Participatory and Collective Responsibility in Criminal Law s. 118-129, 406 ff., Albin Eser, Barbara Huber, Karin Cornils (Hrsg.), Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht, Freiburg im Breisgau 1998.

Greve V.: Er straffeloven forældet? i: Kriminalistisk Årbog 1997 s. 23-32, Peter Kruize, Lene Ravn, Det retsvidenskabelige Institut D, Københavns Univeristet, København 1998.

Greve V., Jensen A., Toftegaard Jensen G.: Kommenteret straffelov: Speciel del. 6. omarbejdede udgave med tillæg. 499 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1996.

Greve V.: Om kålorm og andre voldsmænd. Kronik i Kristeligt Dagblad 14. december 1998,

Greve V.: Straffelovrådets betænkning om en lov om fuldbyrdelse af straf m.v.: Delbetænkning III om sanktionsspørgsmål. 333 s. Justitsministeriet, København 1998.

Greve V.: Straffesystemet. i: Introduktion til jura 2. udgave s. 185-194, Peter Blume, Akademisk Forlag, København 1998.

Greve V., Jensen A., Toftegaard Nielsen G.: Tillæg til Kommenteret straffelov. Almindelig del og Speciel del. 27 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Holmberg L.: Anmeldelse af Patrich Du Phuoc Long with Laura Richard: "The Dream Shattered. Vietnamese Gangs in America." Boston: Northeastern Univeristy Press, 1996. – XII, 250 s. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1998, s. 397-400, 1998.

Holmberg L.: Community policing, privatisering af politiet og nye veje i det kriminalpræventive arbejde. i: Kriminalistisk Årbog 1997 s. 129-142, Peter Kruize, Lene Ravn, Det retsvidenskabelige Institut D, Københavns Universitet, København 1998.

Holmberg L.: Policing the Customers: How Danish Police Officers Label the People They Work Among. Criminal Justice Policy Review vol. 9, nr. 2, s. 169-184, 1998.

Krarup N.: Breaking up a fight...? i: Kriminalistisk Årbog 1997 s. 157-166, Peter Kruize, Lene Ravn, Det retsvidenskabelige Institut D. Københavns Universitet, København 1998.

Kruize P.: Dubieuze vormen van politiegeweld. Anmeldelse af Nils Uildriks "De normering en beheersing van politiegeweld". Rotterdam: Sanders Institut,1997. xi, 236 s. Recht der werkelijkheid nr. 2, s. 97-101, 1998.

Kruize P.: Hvornår er en grundbog en grundbog? Anmeldelse af Liv Finstad og Cecilie Høigaard (red.): "Kriminologi". Oslo: Pax, 1997. 418 s. Social Kritik nr. 57/58, s. 190-191, 1998.

Kruize P., Ravn L. (red.): Kriminalistisk Årbog 1997. 204 s. Det retsvidenskabelige Institut, Københavns Universitet, København 1998.

Kruize P., Ravn L.: Politiets anvendelse af skydevåben. i: Kriminalistisk Årbog 1997 s. 119-127, Peter Kruize, Lene Ravn, Det retsvidenskabelige Institut D, Københavns Universitet, København 1998.

Kruize P.: Samfundets forventninger til fremtidens politi. Nyhedsavis fra Rigspolitichefen 1998, s. 10-11, 1998.

Kruize P., Ravn L.: Årsberetning 1997. 55 s. Det retsvidenskabelige Institut D, Københavns Universitet, København 1998.

Langsted L.B., Garde P., Greve V.: Criminal Law in Denmark. 221 s. DJØF Publishing / Kluwer, København 1998.

Ljungstrøm A.C.: Alt begynder med venskabet. Kronik i Information 27. maj 1998,

Ljungstrøm A.C., Fuglsang M.: Fortællingen og øjeblikket. Kronik i Information 13. februar 1998,

Ljungstrøm A.C.: Rettens alkymi: Om venskab, retfærdighed og pathos. 399 s. Samleren, København 1998.

Ljungstrøm A.C.: Rettens tavse stemme: Retfærdighed, venskab og tragik. Retfærd årg. 21, nr. 80, s. 21-39, 1998.

Ljungstrøm A.C., Tode C.: Æggehovedet og fodboldenglen. Information 10. juni 1998,

Ljungstrøm A.C., Fuglsang M.: Poetik og samfundsvidenskab. Kronik i Information, 9. januar 1998,

Matsuzawa S.: "Dansk strafferet og strafferettens pragmatiske videnskab". ? s. Rikkyo Universitet, Tokyo, Japan 1998.

Matsuzawa S.: Nogle karakteristiske træk ved japansk strafferetspleje. i: Kriminalistisk Årbog 1997 s. 183-190, Peter kruize, Lene Ravn, Det retsvidenskabelige Institut D, Københvans Universitet, Københavns 1998.

Ravn L.: Er omskærelse strafbar? i: Kvinder på randen s. 126-148, Annalise Kongstad, Britta Kyvsgaard, Anette Storgd, Århus Universitetsforlag, Aarhus 1998.

Ravn L., Kruize P.: Kriminalistisk Årbog 1997. 204 s. Det retsvidenskabelige Institut D, Københavns Universitet, København 1998.

Ravn L., Olsen J.: Mere statistik om psykisk syge tilsynsklienter. i: Kriminalistisk Årbog 1997 s. 107-118, Peter Kruize, Lene Ravn, det retsvidenskabelige Institut D, Københavns Universitet, København 1998.

Ravn L.: Særlige pligtforhold i den internationale strafferet. i: Kriminalvetenskapelige texter tillägnada Vagn Greve s. 325-341, Niels Jareborg, Per-Ole Träskman, Britta Kyvsgaard, Iustus Förlag, Uppsala, Sverige 1998.

Ravn L., Kruize P.: Årsberetning 1997. 55 s. Det retsvidenskabelige Institut D, Københavns Universitet, København 1998.

Snare A.: Andre veje til løsning af konflikter. Bidrag til Den Grønlandske Retsvæsenskommission. 16 s. [s.n], [S.l.] 1998.

Snare A.: Hjælp til ofre – hvordan? i: Kriminalistisk Årbog 1997 s. 143-156, Peter Kruize, Lene Ravn, Det retsvidenskabelige Institut D, Københavns Universitet, København 1998.

Snare A.: Kvinder der dræber: Et pinakotek. i: Kvinder på randen s. 32-55, Annalise Kongstad, Britta Kyvsgaard, Århus Universitetsforlag, Aarhus 1998.

Snare A., Balvig F., Blomquist H., Lindhardt K., Nyhus I., Vindeløv V.: Retten i samfundsmæssigbelysning 2. udgave. 361 s. Det juridiske Fakultet, 1998.

Snare A., Grothe Nielsen B.: Viktimologi: Om forbrydelsens ofre: Teori og praksis. 184 s. Aarhus Universitetsforlag, Århus 1998.

Snare A.: Kvinde der dræber: Et billedgalleri. Materialisten: Tidsskrift for forskning, fagkritik og teoretisk debatt nr. 4, s. 39-66, 1998.

Snare A.: Retsøkonomi. i: Retten i Samfundsmæssig belysning 2. udgave s. 151-189, Flemming Balvig...[et al]., Det juridiske Fakultet, København 1998.

Taksøe-Jensen F., Feldthusen R.K.: Testamenter: nye konciperingsmåder og deres betydning ved generationsskifte. 235 s. Det samfundsvidenskabelige Fakultets Reprocenter, 1998, København 1998.

Taksøe-Jensen F., Dam H., Hemmingsen K.: Almen skatteret. 611 s. Magnus A/S, København 1998.

Taksøe-Jensen F., Kjærgaard Møller M., Holtmann Olsen P., Scharling J.: Dødsboskifteloven med kommentarer. 584 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Taksøe-Jensen F.: Faderskab – ikke en privatsag for moderen. Lov & Ret 1, s. 5-10, 1998.

Taksøe-Jensen F.: Lærebog i arveret. 277 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Taksøe-Jensen F.: Skatteretlig ansvar på objektivt grundlag for arvinger og andet godtfolk: Om efterskat og tillægsskat. i: "Med lov..." Retsvidenskabelige betragtninger i anledning af professor Vagn Greves 60 års fødselsdag s. 271-284, Jørn Vestergaard, Flemming Balvig, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, Københvan 1998.

Taksøe-Jensen F., Dybdahl L.: Skifte af dødsboer. 723 s. Gad Jura, København 1998.

Taksøe-Jensen F., Feldthusen R.K.: Testamenter: Nye konciperingsmåder og deres betydning ved generationsskifte. 235 s. Det samfundsvidenskabelige Fakultets Reprocenter, København 1998.

Vestergaard J., Balvig F.: "Med lov...".Retsvidenskabelige betragtninger. Festskrift i anledning af professor Vagn Greves 60 års fødselsdag. 347 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1998, København 1998.

Vestergaard J., Vestergaard K.: Bibliografi – Vagn Greves publikationer pr. 31. januar 1998. i: "Med lov..." Retsvidenskabelige betragtninger i anledning af professor Vagn Greves 60 års fødselsdag s. 331-347, Jørn Vestergaard, Flemming Balvig, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Vestergaard J.: Foranstaltninger over for lovovertrædere med nedsat forstandsevne. i: "Med lov..." Retsvidenskabelige betragtninger i anledning af Vagn Greves 60 års fødselsdag s. 307-330, Jørn Vestergaard, Flemming Balvig, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Vestergaard J.: Forhåndserklæringer vedrørende psykiatrisk behandling: Selvbestemmelsesret og livstestamenter. Notat til Landsforeningen Sind. 8 s. ?. København 1998.

Vestergaard J.: Klageordninger i psykiatrien : Bemærkninger ved Justitsministeriets høring d. 23.07.97 om revisonen af psykiatriloven. i: Kriminalistisk Årbog 1997 s. 191-194, Peter Kruize, Lene Ravn, Det retsvidenskabelige Institut D, Københavns Universitet, København 1998.

Vestergaard J., Engholm M.: Materialesamling til psykiatriret. 595 s. Københavns Universitet, København 1998.

Vestergaard J., Balvig F.: "Med lov..." Retsvidenskabelige betragtninger i anledning af professor Vagn greves 60 års fødselsdag. 347 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Vestergaard J.: Psykiatriske patienters retsstilling: Den aktuelle lovrevision. Socialpolitik – Medlemsblad for Socialpolitisk Forening, s. 4-12, 1998.

Vestergaard J.: Strafferetlige og procesretlige opgavetekster. 94 s. Københavns Universitet, København 1998.

Vestergaard J.: Psykiatriske patienters retsstilling: Den aktuelle lovrevision. LPD-avisen 32, s. 40-48, 1998.

Det samfundsvidenskabelige Fakultet

Dekanatet for Det samfundsvidenskabelige Fakultet

Dekan Tage Bild

Prodekan Hans Jørgen Whitta-Jacobsen

Dekanens årsberetning

I 1998 er der navnlig fire temaer, der har sat sit præg på fakultetets dagsorden: En fornyelse af udviklingsplanen, en kulegravning af fakultetets interne budgetmodel, et forsøg på at opnå en aftale i fakultetets samarbejdsudvalg om udmøntningen af decentral løn på AC-området samt en langsigtet løsning af fakultetets lokaleproblemer.

Den tidligere udviklingsplan, vedtaget i 1994, har længe stået for en revision. Denne første plan bestod i det væsentlige af de enkelte institutters udviklingsmål, mens der på fakultetsniveau ikke var planlagt fælles tiltag. Tiden har vist, at det på nogle områder både er muligt og nødvendigt med en fælles indsats for at fakultetet kan stå sig i konkurrencen med andre uddannelsesinstitutioner. Derfor vedtog fakultetsrådet i april, at fornyelsen af fagenes planer skulle suppleres med en generel fakultetsplan.

Planarbejdet blev indledt på institutniveau ud fra den filosofi, at en plan, som medarbejderne ikke selv har været med til at lave og føler "ejerskab" til, blot vil samle støv på hylden. Fornyelsen af fagenes planer blev udført hen over sommeren og afsluttet med et seminar i fakultetsrådet i oktober. Arbejdet med fakultetsplanen tog udgangspunkt i en afsøgning af institutplanerne for at finde områder, hvor der kunne samarbejdes om en fælles udviklingsindsats.

Blandt de emner, der er indgået i arbejdet med en fakultetsplan, kan nævnes spørgsmålet om et øget forsknings- og undervisningssamarbejde på tværs af institutterne, en fast rutine for intern forskningsevaluering på fakultetsniveau samt en fælles internationaliseringsindsats i form af et engelsksproget undervisningsprogram med elementer fra alle fag på bachelorniveau, der kan tiltrække flere studerende fra oversøiske universiteter. Målet er at tilvejebringe flere uddannelsespladser på attraktive betalingsuniversiteter i USA, Canada, England og Australien. Andre væsentlige emner er en fælles IT-politik med samarbejde om opgradering af anvendelsen af IT i undervisning og eksamen samt en udvikling af fakultetets formidlingscenter til et egentligt pædagogisk center. Den endelige fakultetsplan ventes vedtaget i foråret 1999.

Et andet vigtigt område, der har været på dagsordenen i det forløbne år, er arbejdet med en ny budgetmodel, der skulle træde i stedet for en tidligere model aftalt i 1996. Målet med dette arbejde var at opnå en ny flerårig forhåndsaftale om et sæt principper for fordelingen mellem fagene, således at arbejdet med de kommende års budgetfordeling kunne overstås med et hug. Dette arbejde foregik parallelt med en tilsvarende bestræbelse i rektors planlægningsudvalg, som sigtede på et fireårigt budgetforlig på universitetsniveau. Desværre gik samarbejdet om en flerårig aftale i stå, dels på grund af en uventet hård nedskæring af de ordinære bevillinger, dels på grund af forskningsministeriets varsling af en ny budgetmodel, der blev kædet sammen med et ikke særligt klart og forudsigeligt koncept om den såkaldte udviklingskontrakt. Resultatet blev, at fakultetet opgav ambitionen om en flerårig budgetmodel og vedtog en afventende og pragmatisk fordeling for 1999. Arbejdet med budgetmodellen har dog ikke været spildt. Der foregik i foråret og sommeren en grundig kulegravning af alle lag i fakultetets økonomi, der vil være et værdifuldt afsæt for en senere genoptagelse af arbejdet.

I foråret nedsatte fakultetets samarbejdsudvalg et lønudvalg med repræsentanter for leder- og medarbejderside med det formål, at opnå en fakultetsaftale om udmøntningen af det nye decentrale lønsystem på AC-området. Hensigten var at afslutte arbejdet inden sommeren. Dette viste sig dog at være for optimistisk. Forhandlingerne afdækkede grundlæggende uenigheder, især om anvendelsen af varige kvalifikationstillæg. Efter en tænkepause er arbejdet genoptaget ved indgangen til det nye år, og det forventes at en aftale kan opnås inden sommeren 1999.

Fakultetets lokaleproblemer har ligesom i de foregående år været et stående punkt på dagsordenen. Universitetets fysiske helhedsplan, der i hovedtræk færdiggjordes i 1998, viser ikke overraskende, at samfundsvidenskaberne lider under et stort efterslæb målt i forhold til de af Byggedirektoratet anerkendte normer. Det gælder i særlig grad undervisningslokaler, studenterarbejdspladser og kantinefaciliteter. Endvidere er en anseelig del af lokalerne utidssvarende og dårligt vedligeholdt. Institutterne er tillige spredt på flere forskellige adresser, hvilket i nogle fag føles som en hindring for opbygning af et velfungerende fagligt miljø.

Fakultetet har også i 1998 arbejdet for en overtagelse eller leje af Kommunehospitalet, således at tre af fagene kan samles i nyistandsatte lokaler. Desuden har en række andre muligheder for anskaffelse af bedre auditorier været afprøvet samtidig med at fakultetet har forsøgt at eksponere de voksende lokaleproblemer ved en pressekampagne. Det er fakultetets håb, at der sker en endelig afklaring af spørgsmålet om Kommunehospitalet i 1999, således at vi ved, hvor vi står.

Denne beretning har især kredset om problemerne. Lyspunkterne er heldigvis i flertal. Der har været arbejdet med udviklingstiltag og kvalitetsforbedringer på alle fronter. Generelt er søgningen til fakultetets fag stadig meget stor. Kandidatproduktionen har aldrig været større og efterspørgslen efter de færdige kandidater er stabil. De eksterne evalueringer har vist, at den videnskabelige produktion er af høj kvalitet og der synes at være en glædelig tendens til forstærket internationalt samarbejde og øget international publicering. I efteråret afholdtes for første gang en fakultetsmiddag for interne og eksterne samarbejdspartnere. Fakultetet synes den var vellykket og håber at denne middag med tiden kan blive en fast tradition.

Tage Bild, Dekan

Besvarelse af universitetets prisspørgsmål

Guldmedalje: Katja Lette Kvaale, "Der ønskes en diskussion af narrativens rolle i antropologi. Besvarelsen skal bygge på etnografisk feltarbejde og/eller mere overordnede antropologiske analyser".

Økonomi

Økonomisk Institut

Økonomisk Institut (postadresse: Studiestræde 6, 1455 København K; internet-adresse: http://www.econ.ku.dk) blev oprettet i 1958. Det er nu pr. 31. december 1998 arbejdsplads for 66 videnskabelige medarbejdere (heraf 15 ph.d.- studerende) og 16 teknisk-administrative medarbejdere. Hertil kommer tre videnskabelige medarbejdere på orlov. Udover forskning i økonomi og et bredt spektrum af dertil knyttede discipliner varetager instituttet undervisning ved studiet i økonomi (det statsvidenskabelige studium), ved matematikøkonomi studiet under Det naturvidenskabelige Fakultet, ved Center for Afrikastudier samt ved ph.d.-studiet i økonomi. Der er p.t. immatrikuleret 28 ph.d.studerende ved ph.d.-studiet i økonomi.

Institutleder gennem hele 1998 var lektor Troels Østergaard Sørensen. Universitetets Statistiske Institut blev i september 1996 sammenlagt med Økonomisk Institut, og medarbejderne derfra indgår i Økonomisk Instituts årsberetning fra og med 1997. Som en integreret del af Økonomisk Institut indgår følgende centre m.v.:

Centre for Industrial Economics (CIE), oprettet sept. 1995 med bevilling fra Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd og Erhvervsministeriet; centerdirektør: Professor Stephen Martin;

Economic Policy Research Unit (EPRU), oprettet sept. 1993 med bevilling Danmarks Grundforskningsfond; fra sept. 1998 placeret ved Økonomisk Institut; centerleder: Professor Peter Birch Sørensen;

Development Economics Research Group (DERG), en udviklingsøkonomisk forskergruppe oprettet juli 1996 med bevilling fra Rådet for Ulandsforskning; koordinator: Lektor Finn Tarp.

Informationsvirksomhed

Instituttet og de dertil knyttede centre udgiver løbende forskellige serier arbejdspapirer: Discussion Papers from Institute of Economics (også kaldet Rosa serie, engelsksproget), Discussion Papers from Centre for Industrial Economics (også kaldet Grå serie, engelsksproget), Rød serie (ph.d.-afhandlinger), Blå serie (fortrinsvis på dansk og med særlig vægt på danske institutioner o.l.), Gul serie (fortrinsvis på dansk og med særlig vægt på danske data) samt Grøn serie (undervisningsnoter). Desuden udgiver Economic Policy Research Unit (EPRU) fire serier: Working Papers Series, EPRU Analyses, EPRU Economic Studies og EPRU Reprint Series.

Økonomisk Institut udgiver sammen med Cambridge University Press tidsskriftet European Review of Economic History og sammen med MIT Press bogserien Zeuthen Lectures. Denne bogserie er resultatet af den af instituttet siden 1996 afholdte særlige forelæsningsrække, Zeuthen Lectures, hvor en internationalt fremtrædende forsker giver en oversigt over den nyeste forskning på et område. I juni 1998 blev årets Zeuthen Lectures givet af professorerne Torsten Persson (Stockholms Universitet) og Guido Tabellini (IGIER Economic Research Centre i Milano) med titlen Political Economics and Economic Policy. Yderligere oplysninger om de forskellige publikationsserier og informationsaktiviteter fra instituttet og centrene kan hentes på internetadresserne: http://www.econ.ku.dk og http://www.ku.dk/led/forsk/

Uddannelserne

Økonomisk Studienævn har ansvaret for BA- og kandidatstudierne i økonomi (hhv. BA.polit. og cand.polit., idet dog betegnelsen cand.oecon. også kan vælges). Desuden har Økonomisk Studienævn ansvaret for tilvalgsuddannelsen i økonomi. Lektor Peter Erling Nielsen har været formand (studieleder) hele perioden. Studenteroptaget udviste i 1998 en vis stigning efter flere års tilbagegang eller stagnation; der optages nye studerende både sommer og vinter. Det samlede optag i 1998 udgjorde ca. 425. Kandidatproduktionen var 181 i opgørelsesperioden (ult. september 1997-ult. september 1998). For at modvirke for stort frafald er iværksat en række initiativer, bl.a. inspireret af evalueringsrapporten Økonomiuddannelserne, udsendt af Evalueringscenteret i begyndelsen af 1998. Økonomistudiet har stadig betydelige problemer med for små og dårlige undervisningslokaler.

Der er under det EU-sponsorerede Socrates/Erasmus-system etableret samarbejdsaftaler med universiteterne i Wien, Lissabon, Venedig, Bielefeld, Alicante, München og Bologna. For også at fremme udvekslingen med nordamerikanske universiteter har fagene, herunder økonomistudiet, under Det samfundsvidenskabelige Fakultet i

1998 oprettet COPRISS, som er et organ, der udbyder undervisning til især amerikanske gæstestuderende, og som medvirker til, at vore studerende kan komme til universiteter i USA og Canada.

Med støtte fra Økonomisk Studienævn udgives af en redaktion af økonomistuderende bladet Polit´en med information og debat om studiets forhold.

Ansvarlig for den økonomiske forskeruddannelse er ph.d.-studienævnet i økonomi, der deltager i netværket Danish Doctoral Programme in Economics og i nordiske forskeruddannelsesnetværk. Professor Christian Schultz har hele perioden været formand (ph.d.-studieleder).

Forskningsvirksomheden

Forskningen ved Økonomisk Institut spænder over et bredt spektrum af discipliner med tilknytning til økonomi.
Forskningsaktiviteterne kan klassificeres i følgende forskningsområder:
1. Økonometri og empirisk økonomi.
2. Teoretisk og anvendt statistik og demografi.
3. Mikroteori og generel ligevægtsteori.
4. Makroøkonomi, herunder pengeteori og international økonomi.
5. Offentlig økonomi og regulering.
6. Driftsøkonomi og erhvervsøkonomi/politik.
7. Økonomisk historie og teorihistorie.
8. Udviklingsøkonomi og komparativ økonomi.

En kort karakteristik af hvert enkelt forskningsområde er givet i det følgende som indledning til forskningsberetningerne fra de til forskningsområdet knyttede medarbejdere.

1. Økonometri og empirisk økonomi

Karsten Albæk, Ellen Andersen, Andreas Beyer (til 1.9), Martin Browning, Raquel Carrasco (fra 1.8), Mette Ejrnæs, Christian Hjorth-Andersen (dekan indtil 1.2), Martin Junge (fra 1.7), Katarina Juselius, Clara Jørgensen (indtil 1.12), Hans Christian Kongsted, James McIntosh (til 1.2), Axel Mossin.

Gruppen arbejder dels med udvikling af økonometrisk teori og metode, dels med empiriske undersøgelser på konkrete talmaterialer. Arbejdet inden for gruppen omfatter således projekter med konstruktion og analyse af tidsseriedata og paneldata, udvikling af økonometriske analyseredskaber og projekter omkring samspillet mellem formulering af økonometriske modeller og økonomisk teori.

1.1 Nordisk projekt om sammenhængen mellem arbejdsløshed og løndannelse i regioner; konsekvenser for afskedigede arbejdere, en sammenligning mellem Belgien og Danmark; deltagelsen i de danske orlovsordninger (Karsten Albæk).

1.2 Meget tidlig dansk empirisk økonomi (Ellen Andersen).

1.3 Common trend-analyse for en tysk makromodel; Pengepolitik i Tyskland: Var der et regimeskift i 80érne? (Andreas Beyer).

1.4 Mikroøkonometriske studier af husholdningsadfærd og velfærdsøkonomi (Martin Browning).

1.5 Arbejdsløshedsunderstøttelsens påvirkning af arbejdsudbudet; beslutningen om at nedsætte sig som selvstændig (Raquel Carrasco).

1.6 Empirisk analyse af efterlønordningen, hvor forskellen mellem mænds og kvinders tilbagetrækningsmønstre belyses (Mette Ejrnæs).

1.7 Empirisk analyse af sammenhængen mellem husholdningers forbrug og indkomst (Mette Ejrnæs og Martin Browning).

1.8 Emner inden for kulturøkonomi og industriøkonomi (Christian Hjorth-Andersen).

1.9 Empiriske analyser af makroøkonomiske nøglerelationer er udført med anvendelse af den kointegrerede VAR-model; effekterne af den økonomiske integration i Europa på makroøkonomien er undersøgt empirisk (Katarina Juselius).

1.10 Udvikling af hypotesetest i økonometriske modeller for tidsrækker med dobbelte enhedsrødder (Hans Christian Kongsted).

1.11 Strukturelle skift i makroøkonomien, herunder empiriske test af "ny økonomi"-hypotesen (Hans Christian Kongsted, med Merete Konnerup, DØRS).

1.12 Teorier og begrebsudvikling vedrørende socialpolitik og velfærdssamfund; den Keynesianske afsætningsbegrænsning i teorihistorisk og teoretisk perspektiv (Axel Mossin).

2. Teoretisk og anvendt statistik og demografi

Erling B. Andersen, Hans Oluf Hansen, Niels-Erik Jensen, Anders Milhøj, Jon Stene.

Gruppen består af medarbejderne fra det tidligere Statistisk Institut. Gruppen arbejder dels med udvikling af statistisk metode og anvendelser af statistisk metode inden for forskellige fagområder, dels med studier af befolkninger, både den danske og udenlandske.

2.1 Latent strukturanalyse, herunder latent regressionsanalyse; associationsmodeller, herunder grafiske fremstillinger, hvor de estimerede parametre suppleres med konfidenselipser; mixturemodeller for tællefordelinger med overdispersion (Erling B. Andersen).

2.2 Analyse, fremskrivning og mikrosimulation af udvalgte befolkningsprocesser (arbejdsstyrkemobilitet i nærvær af ekstern vandring; demografiske konsekvenser af HIV/AIDS i nærvær af regional migration); analyse af regional fertilitet og dødelighed i Danmark 1983-95 i regi af Central and Eastern European Demographic Network (CEDN); et samarbejdsprojekt med epidemiologer ved Karolinska Sjukhuset, Stockholm, vedr. vægtudviklingen blandt svenske værnepligtige, er afsluttet (Hans Oluf Hansen).

2.3 Analyse af kapaciteten mht. kundebetjening i endelige køproblemer; udarbejdelse af ny udgave af lærebog i teoretisk statistik med tilhørende opgavesamling (Niels-Erik Jensen).

2.4 Udviklingen i danskernes alkoholforbrug, herunder grænsehandlen med Tyskland og Sverige og markedsandelene for øl, vin og spiritus; desuden lærebogsprojekter (Anders Milhøj).

2.5 Udarbejdelse af internationale statistikstandarder for ISO, den internationale standardiseringsorganisation; statistisk analyse af forsøg med løvers adfærd overfor forskellige stimuli under varierende observationsforhold (Jon Stene).

3. Mikroteori og generel ligevægtsteori

Svend Albæk (orlov), Claes Bengtsson, Morten Bennedsen, Inger Brisson (til 1.9), Birgit Grodal, Jacob Gyntelberg (til 1.7), Frank Hansen, Ninette Pilegaard Hansen (fra 1.7), Lars Jebjerg, Mogens Jensen, Peter Lyk Jensen (til 1.5), Stéphanie V. Lyk-Jensen (fra 1.8), Andreas Junge (til 1.4), Søren Kyhl (til 1.11), Stephen Martin (direktør for Centre for Industrial Economics), Jose Luis Moraga (til 1.9), Carsten Krabbe Nielsen, Christian Schultz (se også gruppe 4), Birgitte Sloth, Peter Sørensen, Mich Tvede, Hans Jørgen Whitta-Jacobsen (se også gruppe 4), Karl Vind, Liansheng Wang (se gruppe 4).

Den mikroøkonomiske teori handler om samspillet mellem enkeltindividernes økonomiske adfærd. Det undersøges, hvorledes den enkeltes handlinger inden for de rammer, der er fastlagt af de økonomiske regler og institutioner i samfundet, betinger og påvirker den økonomiske situation i dette samfund.

3.1 Projekt om velfærdsmæssige konsekvenser af forskellige ejerskabsstrukturer for virksomheder, der ikke handles på børsen, er afsluttet (Morten Bennedsen, med Daniel Wolfenzon, Harvard).

3.2 Velfærdsmæssige konsekvenser af stærkere investor beskyttelse i virksomheder, der ikke handles på en børs (Morten Bennedesen, med Daniel Wolfenzon, Harvard).

3.3 Analyse af hvordan forskellige parlamentariske organisations former påvirker lobbygruppers aktivitetsniveau (Morten Bennedsen, med Sven Feldmann, Chicago).

3.4 Økonomier med ufuldstændige markeder og virksomheder, herunder undersøgelse af optimalitets egenskaber ved Drèze-ligevægte (Birgit Grodal, med Egbert Dierker og Hildegard Dierker, University of Vienna).

3.5 Generel ligevægtsteori for store endelige økonomier med klubber (Birgit Grodal, med B. Zame and B. Ellickson, UCLA, og S. Scotchmer, UC Berkeley).

3.6 Jensen's ulighed for funktioner af flere variable er generaliseret til operatorer på et Hilbertrum, en generalisation af tidligere resultater for funktioner af én variabel og for funktioner af to variable (Frank Hansen, med H. Araki).

3.7 Samfundsøkonomiske vurderingsmetoder, der kan anvendes på transportøkonomiske problemer, herunder opbygning af en generel ligevægtsmodel (Ninette Pilegaard Hansen, med Mikkel Bennike Munksgaard, COWI).

3.8 Kapitalstruktur og regulering; kreditmarkeder og regulering (Lars Jebjerg).

3.9 Hvordan usikkerhedsaversion kan forklare forekomsten af ufuldstændige kontrakter (Lars Jebjerg, Jacob Gyntelberg og Birgitte Sloth).

3.10 Stokastiske læreprocesser i signaleringsspil; generel ligevægtsudvælgelse i klassen af monotone signaleringsspil; stokastiske læreprocesser i Bayesianske spil; generelle resultater og ligevægtsudvælgelse i specielle spil (Mogens Jensen, Birgitte Sloth og Hans Jørgen Whitta-Jacobsen).

3.11 Design af finansielle aktiver i generel ligevægts-modeller (Søren Kyhl).

3.12 Teorien og økonometrien for auktioner og for regulerede markeder (Stéphanie V. Lyk-Jensen).

3.13 Teorien om virksomheders tekniske innovationer; modeller for virksomheders konkurrencepolitik; eksperimentel afprøvning af teorien om vertikale overtagelser (Stephen Martin).

3.14 Læreprocesser i spil med aktører, som har strukturel information; valutaunioner, når aktørerne har rationelle overbevisninger; definitionen af endogen usikkerhed (Carsten Krabbe Nielsen).

3.15 Projekt om andelsselskabers relative styrke i konkurrence med profitmaksimerende virksomheder færdiggjort (Christian Schultz, med Svend Albæk).

3.16 Effekten på hjemmemarkedet af eksport-karteller (Christian Schultz).

3.17 Implicitte kartellers valg af strategisk variabel (Christian Schultz, med Luca Lambertini, Bologna).

3.18 Ligevægte i uendelige forhandlingsspil; vist at ved stigende diskontering fås entydige ligevægte, også i modeller hvor entydighed ikke tidligere er fundet (modeller med flere end to parter, modeller med en endelig mængde alternativer) (Birgitte Sloth, med Ebbe Groes).

3.19 Rationel horde-opførsel ved store populationers individuelle valg under usikkerhed (Peter Sørensen, med Lones Smith).

3.20 Ufuldkommen aggregering af information igennem åben debat; unøjagtig kommunikation fra en ekspert, der ellers ønsker at få ret for at bevise kompetence (Peter Sørensen, med Marco Ottaviani).

3.21 Profitabel manipulation af finansielle markeder uden brug af insiderviden (Peter Sørensen, med Jörgen Weibull).

3.22 Kan aktivitetskrav i forbindelse med arbejdsløshedsforsikring forbedre forsikringen mod arbejdsløshed? (Torben Tranæs og Claus Thustrup Hansen).

3.23 Produktionsefficiens af udbudskonkurrence (udbudsaktioner) under usikkerhed med anvendelse på privatiseringer (Torben Tranæs, med Kala Krishna, Penn State University).

3.24 Forhandling, herunder generalisering af Kalai-Smorodinsky løsningen; asymmetrisk information (Mich Tvede).

3.25 Teori om additive funktioner og deres anvendelse i økonomisk teori, herunder formaliseringer af usikkerhed og grundlaget for statistik (Karl Vind).

3.26 Projekt om ikke-transitivitet af Allais-paradokset færdiggjort (Hans Jørgen Whitta-Jacobsen, Birgitte Sloth, Torben Tranæs, med Ebbe Groes).

4. Makroøkonomi, herunder pengeteori og international økonomi

Marta Aloi (til 1.9), Trine Filges (til 1.5), Christian Groth, Erik Gørtz, Per Svejstrup Hansen, Claus Thustrup Hansen, Henrik Jensen, Martin Kjeldsen-Kragh (til 1.9), Anders Tauber Lassen (til 1.6), Peter Erling Nielsen (studieleder, begrænset forskningsaktivitet), Lars Haagen Pedersen (orlov), Poul Schou (til 1.12), Christian Schultz (se også gruppe 3), Peter Birch Sørensen (leder af EPRU; se også gruppe 5), Troels Østergaard Sørensen (institutleder, begrænset forskningsaktivitet), Niels Thygesen, Jacob Vastrup, Liansheng Wang, Hans Jørgen Whitta-Jacobsen (se også gruppe 3), Anders Ølgaard (professor emeritus).

Makroøkonomiens formål er at forklare summariske økonomiske størrelsers opførsel. Man studerer de regelmæssigheder, der kan iagttages i landenes samlede indkomst, forbrug, investeringer, beskæftigelse, produktivitetsudvikling, inflation m.v. Opgaven er at nå til forståelse af disse størrelsers udvikling på det korte sigt (konjunkturbevægelser) såvel som det lange sigt (økonomisk vækst). Til emneområdet hører også arbejdsmarkedsforhold, penge- og valutapolitik, finanspolitik, europæisk valutarisk samarbejde m.v.

4.1 Ikke-lineær dynamik og endogene konjunkturbevægelser; markedsimperfektioner og finanspolitik i intertemporal generel ligevægts-makro-

teori for lukkede og åbne økonomier (Marta Aloi).

4.2 Løn- og beskæftigelsesforskelle mellem et arbejdsmarked med industriforbund og et arbejdsmarked med fagforbund (Trine Filges).

4.3 Humankapital og skala-effekter i F & U-baseret vækstteori; teknologisk udvikling og humankapital med særligt henblik på den faldende tendens i forholdet mellem antal patenter pr. år og F & U-udgifterne (Christian Groth).

4.4 Naturressourcer og "knivsæg-problemet" i teorien om endogen produktivitetsvækst (Christian Groth og Poul Schou).

4.5 Konjunkturelle og skatte- og kreditpolitiske spørgsmål (Erik Gørtz).

4.6 Endogenisering af sekventielle ligevægte i pris- og mængdespil; effekter af handelsliberalisering, når handel foregår mellem lande, hvor konkurrencen er ufuldkommen; optimal pengepolitik i dynamiske modeller med faste prisændringsomkostninger (Per Svejstrup Hansen).

4.7 Ligevægtsudvælgelse og konvergenshastighed i evolutionære koordinationsspil (Per Svejstrup Hansen, med Oddvar M. Kaarbøe).

4.8 Makrovirkningerne af stigende lønpres (færdiggjort); interaktionen mellem pengepolitik og forekomsten af prisstivheder (Claus Thustrup Hansen).

4.9 Projekt om, hvordan skatteprogression influerer arbejdsmarkedets funktionsmåde, færdiggjort (Claus Thustrup Hansen, med Lars Haagen Pedersen, Danmarks Statistik, og Torsten Sløk, International Monetary Fund).

4.10 Betalings-tv.; konkurrenceregulering i general ligevægt (Claus Thustrup Hansen og Søren Kyhl).

4.11 Kan aktivitetskrav i forbindelse med arbejdsløshedsforsikring forbedre forsikringen mod arbejdsløshed? (Claus Thustrup Hansen og Torben Tranæs).

4.12 Projekt om implikationer af internationalt pengepolitisk samarbejde indenfor en teoretisk, dynamisk model med multiple ligevægte er afsluttet; projekt om stokastisk to-lande model, hvori pengepolitikken af regeringerne uddelegeres til uafhængige centralbanker, og hvori det undersøges, om tilstandsuafhængige delegeringsformer kan sikre internationalt efficient pengepolitik, er ligeledes afsluttet (Henrik Jensen).

4.13 Alternative pengepolitiske målsætninger i stokastiske, dynamiske økonomier med pengepolitiske troværdighedsproblemer (afsluttet); økonomisk konvergens i model for endogen bestemmelse af pengepolitisk regime; finansielle sanktioner og omfordeling i forbindelse med finanspolitikken i en pengepolitisk union (Henrik Jensen, med Roel M.W.J. Beetsma, Dutch Ministry of Economic Affairs).

4.14 Diskontinuiteter i ligevægtsstrategier i dynamiske spil (afsluttet); dynamiske versioner af velkendt pengepolitisk spil (Henrik Jensen, med Ben Lockwood, University of Warwick).

4.15 Færdiggjort arbejde om betydningen af polarisering for konjunkturstabiliserende politik (Christian Scultz).

4.16 Gæld, migration og lokale valg; effekten af migration og gæld på valget af lokale offentlige goder (Christian Schultz, med Tomas Sjöstrom, Penn State University).

4.17 Samspillet mellem regionale overførsler og migration (Christian Schultz, med Paolo Manasse, IGIER).

4.18 Overførsler i en føderation med lokale valg (Christian Schultz, med Ignacio Ortuno Ortin, Universidad Alicante).

4.19 Effekten af asymmetrisk information i demokratiske valg (Christian Schultz).

4.20 Optimal samfundsmæssig opsparing i en lille åben økonomi (Peter Birch Sørensen).

4.21 Arbejdsmarkedsteoretiske og -politiske problemstillinger, herunder nye lønformer i den offentlige sektor og arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger (Troels Østergaard Sørensen).

4.22 Revideret udgave af bogen European Monetary Integration (Niels Thygesen, med Daniel Gros).

4.23 Arbejde, på grundlag af den under 4.22 nævnte bog, med finanspolitiske og eksterne kon-

sekvenser af Den økonomiske og monetære Union (ØMU) (Niels Thygesen).

4.24 Betydningen af frihandel for den langsigtede vækstrate (færdiggjort); vurdering af velfærdseffekter ved aktiv brug af finanspolitik; samspillet mellem forskellige landes regeringer i deres valg af udgiftspolitik (Jacob Vastrup).

4.25 Protektionisme, markedsadgang og udenlandsinvesteringer; learning og spillovers knyttet til udenlandsinvesteringer; teori om endogen udformning af handelspolitik, når der er strategisk interaktion og politiske særinteresser; endogen vækst med henblik på at forklare fænomener som "gode vækstcirkler" og "vækststiger" (Liansheng Wang).

4.26 Betydningen af ufuldkommen konkurrence for forekomsten af og egenskaberne ved endogent forklarede konjunktursvingninger, herunder tilfældet med adgangsbarrierer og tilfældet med fri adgang (Hans Jørgen Whitta-Jacobsen).

4.27 Virkningerne af at lade arbejdsløshedsunderstøttelsen afhænge af, om der er tale om korttids- eller langtidsledighed, analyseret i en fagforeningsmodel (Hans Jørgen Whitta-Jacobsen og Claus Thustrup Hansen).

4.28 Virkninger og evaluering af traditionel økonomisk politik, når det antages, at økonomiens fluktuationer er endogene (Hans Jørgen Whitta-Jacobsen, med Marta Alois, Nottingham, og Teresa Lloyd-Braga, Lissabon).

5. Offentlig økonomi og regulering

Inger Brisson (til 1.9), Hans Keiding, David Dreyer Lassen (fra 1.9), Klavs Lindeneg, Katrin Millock (fra 1.8), Jørgen Birk Mortensen, Peter Birch Sørensen (leder af EPRU; se også gruppe 4).

Gruppen beskæftiger sig med økonomiske aspekter af tilstedeværelsen af en offentlig sektor af betydelig størrelse såvel som med styring af denne sektor.

5.1 Emner inden for spilteori og generel ligevægtsteori; desuden anvendt forskning i sundhedsøkonomi og boligøkonomi i ulande (Hans Keiding).

5.2 Implementering af frihed, lighed og effektivitet i den økonomiske aktivitet; desuden revideret udgave af lærebog om prioritering og styring (Klavs Lindeneg).

5.3 Teknologi-spredning; overvågning og effektuering inden for miljøprojekter, brugen af frivillige aftaler og deres virkning på konkurrencen; modstanden mod genmodificerede organismer i landbruget; energipolitik (Katrin Millock).

5.4 Privatisering og udlicitering; kompleks regulering inden for miljøområdet, specielt miljøregulering i et liberaliseret el-marked; økonomiske anvendelser af begrebet bæredygtig udvikling (Jørgen Birk Mortensen).

5.5 Optimal skattestruktur i en økonomi med både hjemmeproduktion og markedsproduktion (afsluttet); optimal beskatning af arbejdsindkomst i imperfekte arbejdsmarkeder (afsluttet); virkningerne af progressiv indkomstbeskatning i en økonomi med et tvedelt arbejdsmarked (Peter Birch Sørensen).

6. Driftsøkonomi og erhvervsøkonomi/politik

Svend Albæk (orlov), Jan Gunnarsson, Hans Keiding (se gruppe 5), Stephen Martin (se gruppe 3).

Driftsøkonomi drejer sig om den enkelte virksomheds økonomiske problemer og forskellige metoder til at løse dem. Der er gerne tale om optimeringsproblemer, hvor man skal bestemme de mest fordelagtige handlingsstrategier i givne problemsituationer. De erhvervsøkonomiske fag belyser enkelte sektorers, branchers og virksomheders vækst, fornyelse og tilpasning samt erhvervspolitik for koordinering af nationale konkurrencefordele i en global økonomi. (Flere af disse emner er også behandlet inden for gruppe 3 og 5 ovenfor).

6.1 Regionalisering af området omkring Østersøen og om relationerne til andre regionale systemer i Europa; der lægges særlig vægt på det subnationale niveaus rolle i international politik og de muligheder politiske aktører har for at påvirke konkurrenceevnen i internationalt aktive virksomheder; der er også gennemført case-studier (Jan Gunnarsson).

6.2 Undersøgelse af EU-rådgivning til virksomhederne i hovedstadsregionen, herunder EU-lobbyist funktionen for regionen (Jan Gunnarsson).

7. Økonomisk historie og teorihistorie

Jørgen Peter Christensen (se også gruppe 8), Hector Estrup, Ingrid Henriksen, Martin Hasforth Harms, Gunnar Persson.

Økonomisk historie studerer den historiske ud-

vikling i de vigtigste nationaløkonomiske størrelser. Hovedvægten lægges på beskrivelse og analyse af den økonomiske vækst og dens årsager. Andre centrale temaer er teknologiske og institutionelle ændringer ud fra en historisk synsvinkel, udviklingen i levevilkår og indkomstfordeling samt den økonomiske politiks rolle. Teorihistorie omhandler den økonomiske teoris udvikling.

7.1 Løn- og arbejdsmarkedsforhold i Danmark i 1800- og 1900-tallet, herunder udviklingen i lønandelen i industri og byerhverv ca. 1870-1970 og lønforskelle mellem kvinder og mænd; desuden historiske nationalregnskaber (Jørgen Peter Christensen).

7.2 Fortsat projekt om en ny Danmarks økonomiske historie fra ca. 1500 til nu, bidrager navnlig vedr. perioden ca. 1910-1960 (Jørgen Peter Christensen).

7.3 Begrebsmæssig og teorihistorisk undersøgelse af rationalitet vs. moral i økonomisk teori, herunder analyse af den rationelle vilje; desuden udvidet udgave af lærebog om teorihistorie (Hector Estrup).

7.4 Sammenhængen mellem økonomi og filosofisk etik (Martin Hasforth Harms).

7.5 Dansk finansforvaltning 1901-1953 (afsluttet); den historiske udvikling af kooperativer, herunder undersøgelse af andelsorganiseringens udbredelse i Danmark, Irland og Holland og disse landes stilling på det engelske fødevaremarked omkring 1880-1914 (Ingrid Henriksen).

7.6 Studier af kornmarkeders efficiens i Europa, herunder omfanget af lagerspekulation og eksistensen af loven om én pris (Gunnar Persson).

8. Udviklingsøkonomi og komparativ økonomi

Christian Friis Bach, Jørgen Peter Christensen (se også gruppe 7), Jørgen Estrup (orlov), Rasmus Heltberg (orlov 13.1-12.7), Peter Hjertholm, Jens Kovsted, Uffe Nielsen, Mette Jessen Knudsen (orlov fra 1.4), Claus Christian Pörtner, Finn Tarp, Liansheng Wang (se gruppe 4).

Gruppens forskningsområde dækker udvalgte udviklingsøkonomiske problemkredse af teoretisk og anvendelsesorienteret art og komparative studier af udviklingen i Østeuropa, bl.a. med henblik på omstillingen fra plan- til markedsøkonomi i disse lande.

8.1 Optimal kontrolmodel for bæredygtig drift af tropiske skove, færdiggjort (Christian Friis Bach).

8.2 Betydningen af metoder til toldaggregering for resultaterne fra generelle ligevægtsmodeller (færdiggjort); Kinas handelsregime og fødevaresituation med anvendelse af en global generel ligevægtsmodel, herunder især statens rolle i import/eksport (Christian F. Bach med Will Martin, Verdensbanken).

8.3 Modelbaseret studium af EU-udvidelsen og Østeuropa, med fokus på den fælles landbrugspolitik (Christian Friis Bach, med Søren E. Frandsen, Statens Jordbrugs- og Fiskeri-økonomiske Institut).

8.4 Opbygning af en input/output-tabel for Palæstina (Christian Friis Bach, med Noman Kanafani og Michael F. Jensen, Sektion for Økonomi, (KVL).

8.5 Økonomiske reformer og økonomisk udvikling i Rusland (Jørgen Peter Christensen).

8.6 Langsigtet økonomisk udvikling i udviklingslandene (Jørgen Peter Christensen).

8.7 Institutionelle forhold i ulandenes landbrug med særligt henblik på ejendomsrettigheder og naturressourcer (Rasmus Heltberg).

8.8 Udviklingsbistand til den finansielle sektor (færdiggjort) (Jens Kovsted).

8.9 Uformelle finansielle institutioner i udviklingslande (Jens Kovsted, med Peter Lyk-Jensen).

8.10 Empirisk undersøgelse af børns sundhed og dødelighed i Guinea-Bissau (Jens Kovsted, Claus Chr. Pörtner og Finn Tarp).

8.11 Sammenhænge mellem fattigdom og miljøforringelse, med særlig fokus på betydningen af holdninger til tid og risiko (Uffe Nielsen).

8.12 Miljøbistand og udvikling (Uffe Nielsen og Rasmus Heltberg).

8.13 Efterspørgsel efter børn, hvor disse er forsikringssubstitutter (færdiggjort); børns tidsforbrug og børnearbejde i Filippinerne (Claus Chr. Pörtner).

8.14 Redaktion af bog om international udviklingsbistand (Finn Tarp).

8.15 Opbygning af en social accounting matrix for Mozambique, analyse af den mozambikanske økonomi på basis heraf (færdiggjort); udvikling af en anvendt generel ligevægtsmodel for Mozambique og politik-analyser på basis heraf (Finn Tarp, med Channing Arndt og Henning Tarp Jensen).

8.16 Studier af majs og kreditmarkederne i Mozambique (Finn Tarp, med Channing Arndt)

8.17 CGE baseret analyse vedr. det såkaldte agricultural bias (færdiggjort) (Finn Tarp, med Sherman Robinson m.fl.).

8.18 Metodearbejde om estimering af parametre i CGE modeller (Finn Tarp, med Channing Arndt og Sherman Robinson).

8.19 Motiverne bag fordelingen af dansk bistand og dens historiske udvikling (færdiggjort) (Finn Tarp, Chr. Friis Bach, Henrik Hansen og Søren Baunsgaard).

8.20 Den internationale bistands effektivitet (Finn Tarp, med Henrik Hansen).

Anden virksomhed

To af instituttets medarbejdere er medlemmer af Det økonomiske Råds formandskab: Peter Birch Sørensen (hele perioden) og Jørgen Birk Mortensen (fra 1.7).

Følgende medarbejdere er fellows i Econometric Society: Martin Browning, Birgit Grodal, Karl vind.

Følgende medarbejdere har i perioden bidraget med artikler og/eller som fagkonsulent ved Den Store Danske Encyklopædi (antal artikler tilføjet i parentes efter hvert navn): Erling B. Andersen (2), Christian Schultz (1), Hector Estrup (22; fagkonsulent), Christian Groth (1), Christian Hjorth-Andersen (1), Hans Keiding (22), Anders Milhøj (12), Peter Erling Nielsen (6), Jørgen Birk Mortensen (1), Axel Mossin (1), Niels Thygesen (13), Karl Vind (3), Anders Ølgaard (1). Nærmere om artiklerne, se internetadressen

http://www.ku.dk/led/forsk/

Anden virksomhed i øvrigt

Ellen Andersen: Medlem af bestyrelsen for: Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut, Institut for Grænseregionsforskning og medlem af: Det økonomiske Råd, Erhversankenævnet, Registerrådet, Det økonomiske Råd, Tilsynsrådet for Pressens Finansieringsfond, Ekspertudvalget under Regeringens Hovedstadsudvalg, Videnskabernes Selskab og (formand for) dettes kassekommission.

Christian Friis Bach: Formand for Mellemfolkeligt Samvirke.

Martin Browning: Research Director ved Canadian International Labor Network; European Coordinator for SOLE, Electronic Seminar Series.

Hans Oluf Hansen: Medlem af International Union for The Scientific Study of Population (IUSSP), Committee on AIDS.

Hector Estrup: Medlem af og kasserer i Videnskabernes Selskab.

Birgit Grodal: Medlem af Concil and Executive Committee for Econometric Society, formand for regional Consultants of Econometric Society, medlem of Europea Academia, External Advisor for European Commission, medlem af Revisorkommissionen og af Konkurrencerådet.

Frank Hansen: Medlem af Research Group in Mathematical Inequalities and Applications.

Ingrid Henriksen: Rådsmedlem i The Scandinavian Society for Economic and Social History og bestyrelsesmedlem i Dansk Forening for Økonomisk og Social Historie.

Christian Hjorth-Andersen: Formand for Nationaløkonomisk Forening, medlem af Folkeuniversitetets styrelse, Kulturministeriets Offentlige Forskningsudvalg, styregruppen for netværket Nordisk Kulturpolitik under Forandring og Programkomiteen for Nordisk Miljøforskning.

Katarina Juselius: Medlem af Det samfundsvidenskabelige Forskningsråd.

Jørgen Birk Mortensen: Medlem af underudvalget om produktion, økonomi og beskæftigelse under Pesticidudvalget og af energiforskningsudvalget Energi og Samfund; dansk repræsentant i det nordiske energiforskningsprogram Energi og Samfund og DANIDA´s repræsentant i bestyrelsen for Economy and Environment – Program for Southeast Asia, Singapore.

Peter Erling Nielsen: Medlem af Erhvervsankenævnet under Økonomiministeriet, af evalueringsudvalget vedr. cand. merc-studierne og af forskningsrådet ved Norges Banks Forskningsafdeling.

Gunnar Persson: Trustee i European Historical Economics Society.

Jon Stene: Medlem af Dansk Standards udvalg S238: Anvendt Statistik og ISO (International Or-

ganisation for Standardization, Technical Committee 69: Applications in Statistics.

Christian Schultz: Medlem af Statsministeriets Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne.

Birgitte Sloth: Revisor for Socialøkonomisk Samfund; medlem af følgegruppen vedr. det danske Volentary Agreements Implementation and Efficiency-program.

Peter Birch Sørensen: Executive Vice President for International Institute of Public Finance og medlem af forretningsudvalget for samme organisation.

Troels Østergaard Sørensen: Medlem af Danmarks Statistiks forskningsudvalg, af Socialforskningsinstituttets rådgivende forskningsudvalg og af bestyrelsen for DREAM-modellen i Danmarks Statistik.

Finn Tarp: Medlem af Statsministeriets rådgivende udvalg vedrørende Grønlands økonomi, Det danske FAO-udvalg under Fødevareministeriet, Forskningsministeriets Task Force for EUs særprogram Samarbejde med Tredjelande og Internationale Organisationer, den af African Economic Research Committee (AERC) nedsatte styrekomité for et multi-lande forskningsprogram om fattigdom og økonomisk politik, og af Udenrigsministeriets udvalg vedrørende socialt og miljømæssig bæredygtig udvikling.

Niels Thygesen: External evaluator af Den internationale Valutafond's rådgivning; medlem af European Shadow Financial Regulatory Committee, af Scientific Committee for Center for Monetary and Banking Studies, Genève, og af Fremtidsrådet.

Udgiver- og redaktionsvirksomhed

De af instituttet og de tilknyttede centre udgivne publikationsserier er anført i indledningen. Derudover:

Martin Browning: Medredaktør af Journal of Human Resources; i redaktionsudvalget for Research in Economics, Journal of Economic Literature og Econometrica.

Frank Hansen: Redaktør for Mathematical Inequalities and Applications.

Ingrid Henriksen: Nationalredaktør for Scandinavian Economic History Review.

Christian Hjorth-Andersen: Medlem af redaktionsudvalget for Nationaløkonomisk Tidsskrift og Journal of Consumer Policy.

Henrik Jensen: Medlem af redaktionsudvalget for Atlantic Economic Journal.

Klavs Lindeneg: Medlem af redaktionsudvalget for European Environment.

Stephen Martin: Redaktør af International Journal of Industrial Organization og medredaktør af Review of Industrial Organization.

Gunnar Persson: Redaktør af det af Økonomisk Institut sammen med Cambridge University Press udgivne tidsskrift European Review of Economic History; redaktør af den af Økonomisk Institut sammen med MIT Press udgivne bogserie Zeuthen Lectures.

Christian Schultz: Medredaktør af Scandinavian Journal of Economics og The Manchester School.

Peter Sørensen: Medredaktør af Macroeonomic Dynamics.

Peter Birch Sørensen: Medredaktør af International Tax and Public Finance; medlem af redaktionskomiteerne for European Economic Review, Fiscal Studies, CPB Report og Nationaløkonomisk Tidsskrift; medlem af panelet for Economic Policy.

Finn Tarp: Reviewer for Kluwer Academic Publishers, medlem af redaktionsudvalget for Journal of International Development og for Økonomi og Politik.

Niels Thygesen: Medlem af redaktionsudvalget for Weltwirtschaftliches Archiv, de Economist, Économie Internationale og Open Economies Review.

Refereevirksomhed

Karsten Albæk: Review of Economics and Statistics.

Morten Bennedsen: International Journal of Industrial Organization, European Economic Review.

Andreas Beyer: Economica, Journal of Comparative Economics, Empirical Economics.

Birgit Grodal: Econometrica og Journal of Mathematical Economics.

Jan Gunnarsson: Scandinavian Journal of Management.

Frank Hansen: Reviewer for Mathematical Reviews og referee for andre matematiske tidsskrifter.

Per Svejstrup Hansen: Scandinavian Journal Of Economics.

Claus Thustrup Hansen: Economica, International Tax and Public Finance og Labour Economics.

Christian Hjorth-Andersen: Journal of Economics.

Lars Jebjerg: Environmental and Resource Economics.

Henrik Jensen: American Economic Review, The Economic Journal, European Economic Review, Journal of Economic Theory, Nationaløkonomisk Tidsskrift, Scandinavian Journal of Economics.

Katarina Juselius: Oxford University Press, Journal of International Money and Finance, Journal of Applied Econometrics, Journal of Economic Modelling, Empirical Economics.

Hans Keiding: Journal of Mathematical Economics, Journal of Economic Theory, Social Choice and Welfare.

Hans Christian Kongsted: Econometrics Journal.

Carsten Krabbe Nielsen: Economic Theory og Journal of Economic Theory.

Gunnar Persson: Economic History Review og Economic Development and Cultural Change.

Claus Chr. Pörtner: Journal of Population Economics.

Jon Stene: Mathematical Reviews.

Christian Schultz: European Economic Review, Rand Journal, Journal of Industrial Economics, International Journal of Industrial Organization, Scandinavian Journal of Economics, The Manchester School, American Political Science Review, Labor, Journal of Economics, Social Choice and Welfare.

Birgitte Sloth: Journal of Institutional and Theoretical Economics, Scandinavian Journal of Economics.

Peter Sørensen: Review of Economic Studies og Oxford Economic Papers.

Peter Birch Sørensen: European Economic Review, Scandinavian Journal of Economics, Journal of Public Economics, Economic Policy Journal of Economic Dynamics and Control og MIT Press.

Mich Tvede: Journal of Economic Dynamics and Control og Journal of Economic Theory.

Karl Vind: Journal of Mathematical Economics, Economic Theory og Journal of Economic Theory.

Hans Jørgen Whitta-Jacobsen: Oxford University Press.

Afholdte konferencer, workshops m.v.

Martin Browning: Medarrangør af CILN-conference i Ontario, Canada.

Birgit Grodal: Arrangør af Econometric Society's vintermøde, Prag; medarrangør af European Workshop in General Equilibrium Theory, Barcelona, arrangør af ph.d.-kursus Topics in Incomplete Contracts, Kbh.

Hans Oluf Hansen: Arrangør af Conference on Measurement of Risk and Modelling The Spread of AIDS, Kbh.(i samarbejde med The IUSSP Committee on AIDS).

Christian Hjorth-Andersen: Medarrangør af Konference for danske økonomer, Hindsgavl.

Katarina Juselius: Arrangør af konferencen Theory and Evidence in Macroeconomics, Firenze.

Stephen Martin: Arrangør af det 25. årsmøde i European Association for Research in Industrial Economics, Kbh.

Katrin Millock: Arrangør af Environmental Economics Workshop Series, Kbh.

Jørgen Birk Mortensen: Arrangør af konferencen Bæredygtig udvikling og af den årlige konference for det Nordiske energiforskningsprogram Energi og Samfund.

Gunnar Persson: Arrangør af "Zeuthen Lectures", Kbh., og af en session om Markedsintegration på XII. International Economic History Congress i Madrid.

Christian Schultz: Medarrangør af ph.d. workshop i Kbh. og af ph.d. workshop i Århus.

Jon Stene: Arrangeret møde i arbejdsgrupperne ISO/TC 69/SC 1/WG 4 og ISO/TC 69/SC 3/WG 3 ved Dansk Standard og ved DIN i Berlin.

Troels Østergaard Sørensen: Medarrangør af "Zeuthen Lectures", Kbh.

Finn Tarp: Arrangør af Ph.d.-kursus om Social Accounting Matrices and Computable General Equilibrium Models for Development Analysis, Kbh., af International forfatterkonference, Foreign aid and development, Kbh., og af Workshop Analysing Economic Structure and Policy in Mozambique: Some New Applications, Maputo.

Gæsteforelæsninger, kongresforedrag m.v.

Karsten Albæk: Foredrag ved International Institute of Public Finance, Cordoba, Argentina; ved Nationaløkonomisk Forenings møde, Hindsgavl; ved Conference on Labour Market Institutions and Labour Market Outcomes, Burlington, Ontario; og ved konferencen Panel Data and Structural Labour Market Models, Sandbjerg.

Erling B. Andersen: Gæsteforelæsninger i England og Oklahoma, USA.

Morten Bennedsen: Gæsteforelæsninger på Århus Universitet, Cambridge University, London Business School, University College of London, IEA i Barcelona, Stockholm Business School, Stockholm University (IIE), Århus Handelshøjskole, Harvard University.

Andreas Beyer: Papir ved: 20. Symposium i Anvendt Statistik, Århus Universitet; Økonomisk Institut, Århus Universitet; University of Southhampton; Universitetet i Firenze; Econometric Societys årsmøde i Berlin; foredrag ved konference i Konstanz, Tyskland.

Martin Browning: Foredrag ved Socialforskningsinstituttets konference om Intra-household Allocation, Kbh.; gæsteforelæsning/paper ved Stockholm School of Economics; Stockholm University; CEMFI, Madrid; University of Carlos III, Madrid; Conference on Recent developments in household economics, Barcelona; University College London; Institute for Fiscal Studies, London; Laval University, Quebec; Canadian International Labour Network conference, Ontario; Aarhus Universitet; University of Bristol og University of Warwick.

Raquel Carrasco: Paper ved Econometric Societys årsmøde, Berlin.

Jørgen Peter Christensen: Paper ved 4. nordiske workshop om historiske nationalregnskaber, Bergen.

Mette Ejrnæs: Paper ved Yale University, New Haven, og ved 38th Cliometric Conference, St. Louis.

Jan Gunnarsson: Paper ved 1998 års Öresundssymposium i Alnarp og ved Workshop on Growth, Complexity and Knowledge, Lunds Universitet.

Birgit Grodal: Gæsteforelæsninger ved CERGE, Prags Universitet, ved DELTA, Paris, ROY seminar i Paris, og på CORE, Belgium; foredrag på Workshop in General Equilibrium Theory, Barcelona, Econometric Society's European Meeting, Berlin, og European Economic Association´s kongres i Berlin.

Frank Hansen: Gæsteforelæsning ved San Dai Kenkyukai, Osaka.

Hans Oluf Hansen: Foredrag ved Conference on Measurement of Risk and Modelling The Spread of AIDS, Kbh.

Per Svejstrup Hansen: Paper ved European Economic Association´s kongres i Berlin.

Claus Thustrup Hansen: Paper ved Royal Economic Society´s årsmøde i Warwick og ved European Economic Association´s kongres i Berlin.

Rasmus Heltberg: Papir på International Association of Agricultural Economics Inter-Conference Symposium, Sydafrika; foredrag for SLUSE-studerende, RUC, og på DERG workshop, Kbh.

Ingrid Henriksen: Papir ved Economic History Workshop, Yale University.

Christian Hjorth-Andersen: Foredrag i International Association of Cultural Economists, Barcelona; International Association for Research in Industrial Economics, Kbh.

Henrik Jensen: Foredrag ved: Institute for International Economic Studies, Stockholms Universitet (to gange); Center for Financial Studies, Universitet i Frankfurt; EPRU konferencen European Economic Integration and Institutional Change, Hornbæk; European Economic Association´s kongres i Berlin; konferencen Implementation of Price Stability, Frankfurt.

Mogens Jensen: Foredrag ved 9th Summer Festival on Game Theory, Stony Brook, USA, og ph.d. workshop på Koldkærgård, Århus.

Katarina Juselius: Gæsteforelæsning ved University of Oxford, European University Institute, Firenze, University of Bologna, Italien, foredrag ved Econometric Society European Meeting, Berlin, inviteret foredrag ved konferencen Theory and Evidence in Macroeconomics, Bergamo, Italien.

Hans Keiding: Paper ved Spanish Meeting of Game Theory og Italian Meeting of Game Theory.

Hans Christian Kongsted: Foredrag ved: Dansk Økonometrisk Selskabs årsmøde, Sandbjerg; konference om European Unemployment and Wage Determination, Firenze; Sveriges Riksbank, Stockholm.

Stéphanie C. Lyk-Jensen: Paper ved: 10th International Conference on Cultural Economics, Barcelona; Conference on Econometrics, Ajaccio; Association of Southern European Economic Theorists´ møde i Bologna.

Stephen Martin: Foredrag ved: Industrial Organization Society´s møde i Chicago, BETA Université Louis Pasteur i Strasbourg, University of Lancaster, Universität Erlangen-Nürnberg, Universitat Valencia, Universitat Jaume, Handelshøjskolen i Kbh. (to gange), Second Oslo Competition Conference, ASSET 1998 Annual Meeting i Bologna, Humboldt Universitetet i Berlin, Southern Economic Association Annual Meeting i Baltimore, Cornell University, Fundacion Empressa Pubblica i Madrid, Universidad Complutense de Madrid.

Katrin Millock: Paper ved European Economic Association´s kongres i Berlin og ved ph.d. workshop i Holbæk.

Jørgen Birk Mortensen: Foredrag i Nationaløkonomisk Forening, ved konference om bæredygtig udvikling, Kbh., og ved konference om miljøregulering med økonomiske styringsinstrumenter.

Axel Mossin: Foredrag ved forskermødet Økonomisk Idehistorie, Lund.

Carsten Krabbe Nielsen: Foredrag ved: SITE v. Stanford University, konference om General Equilibrium i Venedig, Lunds Universitet, Keio University i Tokyo, Kyoto University, Osaka University og Econometric Society´s årsmøde i Berlin.

Gunnar Persson: Gæsteforelæsning ved Yale University; Institut Nationale de la Recherche Agricole, Paris; Cliometric Society 37th Congress, Washington University, St. Louis; University College, Dublin.

Claus Chr. Pörtner: Paper ved årsmødet for Population Association of America, Chicago; Workshop in Trade and Development, Yale University; og årsmødet for European Society for Population Economics, Amsterdam.

Christian Schultz: Paper ved European Economic Association´s kongres i Berlin, ved IGIER konference i Milano og i Nationaløkonomisk Forening, Kbh.

Jon Stene: Foredrag ved ISO/TC 69's møde i Berlin; Dansk Cyklist Forbunds temamøde i Nykøbing F., International Biometric Conference, Kapstaden, Syd-Afrika.

Birgitte Sloth: Gæsteforelæsning ved Universitat de Barcelona, paper på European Economic Association´s kongres i Berlin og på Econometic Societys årsmøde i Berlin.

Peter Sørensen: Foredrag ved Séminaire Roy, Paris.

Peter Birch Sørensen: Invited Lecture ved årskongressen i International Institute of Public Finance, Cordoba; foredrag i den svenske Nationaløkonomiske Forening, Stockholm, Finnish Economic Council, Helsinki, og Dansk Udenrigspolitisk Institut, Kbh.

Finn Tarp: Foredrag ved Nationaløkonomisk Forenings møde, Hindsgavl, Bandim Health Project, Guinea-Bissau, AERC poverty project, Cape Town, Modelling the Mozambican economy, Maputo, Economic and Social Research Council, Reading, og UNEP/Risø ph.d.-kursus, Værløse.

Niels Thygesen: Foredrag ved Colloquium Social Challenges of Economic and Monetary Union, Bruxelles; 10 gæsteforelæsninger om ØMU, Université de Paris-X, og fire om samme emne ved London School of Economics; foredrag ved Oxford University, Financial Markets Group, London School of Economics, National Institute for Economic and Social Research, London, London School of Economics (Special public lecture), European Union Programme, Institut d'Etudes Politiques, Paris, Workshop International Finance Sector, Princeton University, SUERF (Marjolin Lecture), Universität Frankfurt, seminar i Bank of Japan, Tokyo, konferencen L'euro en tant que stabilisateur dans le système économique internationale, Institut d'Études Européennes et Internationales de Luxembourg, og ved Scandinavian International Management Institute, Kbh.

Torben Tranæs: Foredrag ved: Warrick University i England, International Conference on Game Theory ved Stony Brook i USA, E.A.R.I.E.-konference i Kbh. og ASSET-konferencen i Bologna.

Mich Tvede: Foredrag ved HEC i Paris og Workshop on General Equilibrium i Zinal.

Jacob Vastrup: Paper ved ph.d.-workshop, Koldkærgaard, Århus.

Karl Vind: Foredrag ved Stanford University og Stony Brook USA.

Liansheng Wang: European Economic Association´s kongress, Berlin, Universitet i Oslo, EPRU workshop, Kbh.

Hans Jørgen Whitta-Jacobsen: Gæsteforelæsninger ved Paris VI og Catholic University of Portugal, paper ved Euripean Economic Association´s kongres i Berlin.

Rejser (forskningsophold) af mere end én måneds varighed

Morten Bennedsen: Harvard University, 1.3-1.6. Mette Ejrnæs: University College London 1.1-1.8. Frank Hansen: Osaka og Tokyo (25.6 – 10.8). Mogens Jensen: Northwestern University Chicago (1.1-15.7). Hans Christian Kongsted: University of California, San Diego, 29.10-31.12. Uffe Nielsen: Department of Economics and International Development, University of Bath, England (1.1-1.7). Carsten Krabbe Nielsen: Keio University, Japan (14.1-29.3). Gunnar Persson: Institut Nationale de la Recherche Agricole, Paris, september 1998. Claus Chr. Pörtner: Economic Growth Center, Yale University, jan-juni. Niels Thygesen: Financial Markets Group, London School of Economics, marts-april. Jacob Vastrup: Princeton University (sept. 97-juni 98). Karl Vind: Forskellige universiteter i USA (juli-aug.).

Gæster

Følgende gæster har opholdt sig ved instituttet i mere end en måned: Egbert Dierker og Hildegard

Dierker, University of Vienna (med støtte fra CIE), Guo Gang (Suzhou Universitetet, Kina, finansieret af Rektorkollegiet), Hollard Guillaume (Université Aix-Marseille), Paulo Klinger Monteiro (CORE University), Kiyohiko G. Nishimura (University of Tokyo), Paola Volbonesi (University of Padua).

Instituttet har endvidere haft kortere besøg af følgende udenlandske forskere: Yves Balasco (University of Geneva), Teresa Lloyd Braga (FCEE, Universidade Católica Portuguesa), Stephen Broadberry (University of Warwick), Luis Corchon (Universitat Pompeu Fabra), Richard Day (University of Southem, California), Huw Dixon (University of York), Christian Dustman (UCL), JeanFrancois Fagnart (University of CERGY), Sven E. Feldmann (University of Chicago), Monique Florenzano (Cepremap, Paris), Carolin Fohlin (CALTECH, Berlin), Takako FujiwaraGreve (Keio University, Tokyo), Dale W. Jorgenson (Harvard University), Murray Kemp (University of New South Wales, Australia), Mikko Leppämäki (University of Helsinki), Francesco Lippi (Bank of Italy), Wilfredo Leiva Maldonoda (Universitat Pompeu Fabra, Barcelona), Paulo Manasse (Universita Statale, Milano), Dale T. Mortensen (Northwestern University, USA), Ignacio OrtunoOrtin (Universidad de Alicante), Marco Ottaviani (University College London), Bezalel Peleg (University of Hebrew, Israel), Neil Rankin (Nuffield College, Oxford), Sherman Robinson (Intern. Food Policy Research Inst. Washington DC), John Roemer (University of California, Davis), Suzanne Scotchmer (University of California, Berkeley), Lars E.O. Svensson, (University of Stockholm), Chris Taber (Northwestern University, USA), Ed Taylor (University of California, Davis), Poul Mathias Thomsen (International Monetary Fund, USA), Erik Thorbecke (Cornell University), Daniel Wolfenzon (Harvard University), William Zame (University of California).

Gæste-ph.d.studerende: Maria Belén Martinez Asenjo (University of Alicante).

Troels Østergaard Sørensen

Stab

Årsværk
VIP: 53,4
TAP: 14,8

VIP, internt finansieret
Albæk, Karsten; lektor.
Aloi, Marta; forskningsadj.
Andersen, Ellen; professor.
Andersen, Erling B; professor.
Bach, Christian Friis; adjunkt.
Brisson, Inger Edith; adjunkt. Til 31.8.98.
Browning, Martin; professor.
Carrasco Perea, Raquel; forskningsadj.
Christensen, Jørgen Peter; lektor.
Estrup, Hector; professor.
Filges, Trine; forskningsass. Til 30.4.98.
Frederiksen, Niels Kleis; forskningsadj. Til 31.1.98.
Grodal, Birgit; professor.
Groth, Christian; lektor.
Gunnarsson, Jan Sture Gunnar; lektor.
Gørtz, Erik Christian; professor.
Hansen, Claus Thustrup; adjunkt.
Hansen, Frank; lektor.
Hansen, Hans Oluf; lektor.
Hansen, Per Svejstrup; adjunkt.
Henriksen, Ingrid; lektor.
Hjorth-Andersen, Christian; professor.
Jensen, Henrik; lektor.
Jensen, Niels Erik; lektor.
Juselius, Katarina; professor.
Jørgensen, Clara Margrethe Dyh; forskningsass. Til 30.11.98.
Keiding, Hans; professor.
Kjeldsen-Kragh, Martin; forskningsass. Til 31.8.98.
Kongsted, Hans Christian; adjunkt.
Kyhl, Søren; forskningsass. Til 31.10.98.
Lassen, Anders Tauber; forskningsass. Til 31.5.98.
Lindeneg, Klavs; lektor.
Milhøj, Anders; lektor.
Millock, Katrin Eleonora; forskningsadj.
Monteiro, Paolo Klinger; forskningslektor. Til 31.3.98.
Mortensen, Jørgen Birk; lektor.
Mossin, Axel; lektor.
Nielsen, Carsten Krabbe; adjunkt.
Nielsen, Peter Erling; lektor.
Persson, Karl Gunnar; docent.
Schou, Poul; forskningsass. Til 30.11.98.
Schultz, Christian; professor.
Sloth, Birgitte; lektor.
Stene, Jon Magne; docent.
Sørensen, Peter; adjunkt.
Sørensen, Peter Birch; professor.
Sørensen, Troels Østergaard; lektor.
Tarp, Finn; lektor.
Tranæs, Torben; lektor.
Tvede, Mich Palle; lektor.
Vind, Karl Damkjær; professor.

Wang, Liansheng; adjunkt.
Whitta-Jacobsen, Hans Jørgen; lektor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Bengtsson, Claes Leig.
Ejrnæs, Mette.
Gyntelberg, Jacob. Til 30.6.98.
Harms, Martin Hasforth.
Heltberg, Rasmus.
Jebjerg, Lars.
Jensen, Mogens.
Knudsen, Mette.
Kovsted, Jens Anders.
Lester, Jacob.
Nielsen, Uffe.
Pörtner, Claus Christian.
Seeward, Peter.
Vastrup, Jacob Andreas.

TAP, internt finansieret
Andersen, Aase; overassistent.
Bengtsson, Hanne; afdelingsleder.
Blomqvist, Charlotte; overassistent.
Christiansen, Lotte; korrespondent.
Eriksson, Karin Lund; assistent.
Florin, Jette; korrespondent.
Geil, Edda Gudrun; overassistent.
Hansen, Henriette Aabo; bibliotekar.
Lundgaard, Rigmor; kontorfuldmægtig.
Pedersen, Lene Wagner; assistent.
Ring, Vibeke; bibliotekar.
Schnedler-Meyer, Pia Charlotte; fuldmægtig.
Saavedra, Myrtha M. Cereceda; overassistent.
Vestergaard, Pia Lund; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Bennedsen, Morten; forskningsadj.
Beyer, Andreas Hermann; forskningsadj. Til 31.8.98.
Hjertholm, Peter; forskningsadj.
Junge, Martin; forskningsass.
Lyk-Jensen, Peter; forskningsass. Til 30.4.98.
Martin, Stephen; professor.
Moraga Gonzalez, Jose Luis; forskningsadj. Til 31.8.98.
Munk, Knud Jørgen; lektor. Til 30.4.98.
Olsen, Rene Housøe; forskningsass. Til 30.4.98.
Thygesen, Niels Christoffer; professor.
Vincent, Stephanie Paule; forskningsadj.
Kovsted, Anne Vibeke; fuldmægtig.
Mark, Grethe; kontorfuldmægtig.
Hansen, Ninette Pilegaard; ph.d.-studerende.
Lassen, David Dreyer; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Hansen, Claus Thustrup: Imperfections in Commodity and Labour Markets – a Macroeconomic Approach.
Hansen, Lill Thanning: Endogenous Growth Theory: Essays on Optimal Policy, Market Imperfections and Fertility.
Lind, Kim Martin: Sectoral Models for Producers long and short run Behaviour applied to Danish Pig Production: Construction, Estimation and Testing.
Lyk-Jensen, Peter: Essays in Collusive and Cooperative Auction Procedures.
Rubin, Jonathan: Econometric Studies of a European Economic and Monetary Union.
Sløk, Torsten: Essays in Policy-oriented Macroeconomics.
Stæhr, Karsten Michael: Six Essays on Wages, Price Inflation, and Stabilization Policies.
Vestergaard, Niels: Property Rights based Regulation of Fishery: Application and Theory.

Fondsstøtte

Arbejdsmarkedsstyrelsen
Afskedigelser- og overvågning af arbejdsmarkedet (Karsten Albæk) kr. 240.000.

Danida
Development Economics Research Group (Finn Tarp) kr. 4.736.485.

Danmarks Grundforskningsfond
Economic Policy Research Unit (EPRU) (Peter Birch Sørensen) kr. 20.000.000.

Den Danske Bank
Professorat Niels Thygesen (Troels Østergaard Sørensen) kr. 1.452.390.

European Science Foundation
Market integration and commercial networks (Karl Gunnar Persson) kr. 215.000.

Forskerakademiet
Forskeruddannelseskurset "Social Accounting Matrices and Computable General Equilibrium Models" (Finn Tarp) kr. 217.129.

Nordisk Forskerakademi
Nordisk deltagelse i ph.d kursus (Finn Tarp) kr. 44.203.

Nord/Syd-satsningsområdet

Udgifter i forbindelse med afholdelsen af en International konference om Udviklingsøkonomi oktober 1998 (Finn Tarp) kr. 266.823.

Samarbejde med 3. verdensuniversiteter (Finn Tarp) kr. 19.282.

Nos-S Nord. Samarb. Nemnd for Samfundsforsk.

Makroøkonomiske transmissionsmekanismer (Katarina Juselius) kr. 530.000.

Rådet for Ulandsforskning

"Poverty traps, a case study – Guinea Bissau" (Finn Tarp) kr. 114.000.

Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd

Computable General Equilibrium Approach to Public Economics (Troels Østergaard Sørensen) kr. 423.000.

Falling transport costs, the law of one price and market integration, France 1825-1900 (Karl Gunnar Persson) kr. 120.000.

International AIDS konference i København (Hans Oluf Hansen) kr. 25.000.

Matematisk Økonomi (Mich Palle Tvede) kr. 2.400.000.

The dynamics of household income and consumption (Martin Browning) kr. 2.999.057.

Transportrådet

Transportøkonomi (Birgitte Sloth) kr. 2.100.000.

Publikationer

Albæk K., Arai M., Asplund R., Barth E., Madsen E.S.: Measuring wage effects of plant size. Labour Economics 5, s. 425-48, 1998.

Albæk K.: Worker Flows and Job Flows in Danish Manufacturing 1980-91. The Economic Journal 108 (451), s. 1750-71, 1998.

Albæk S., Overgaard P.B.: Signaling and Rent Extraction via Contract Proposals in Franchising. CIE Discussion Papers 03, s. 1-35, 1998.

Albæk S., Schultz C.: On the Relative Advantage of Cooperatives. CIE Discussion Papers 02, s. 1-8, 1998.

Albæk S., Schultz C.: On the Relative Advantage of Cooperatives. Economics Letters 59, s. 357-361, 1998.

Aloi M., Dixon H.D., Lloyd-Braga T.: Endogenous Fluctuations in an Open Economy with Increasing Returns to Scale. Discussion Papers 03, s. 1-28, 1998.

Andersen E.: De første 25 år. Nationaløkonomisk Tidsskrift 136(1), s. 50-60, 1998.

Andersen E.: Sven Danø 22. februar 1922 – 10. marts 1998. Nationaløkonomisk Tidsskrift 136(3), s. 275-88, 1998.

Andersen E.B., Jensen N-E., Milhøj A.: Opgaver i teoretisk statistik for økonomer. 239 s. Akademisk Forlag, København 1998.

Andersen E.B., Jensen N-E., Milhøj A.: Teoretisk statistik for økonomer. 627 s. Akademisk Forlag, København 1998.

Araki H., Hansen F.: Jensen's Operator Inequality for Functions of Several Variables. Discussion Papers 13, s. 1-11, 1998.

Bach C.F., Will M.: The Importance of State Trading in China's Trade Regime. i: China in the World Trading System: Defining the Principles of Engagement, s. 155-71, F.M. Abott (ed.), Kluwer Law International, Cambridge 1998.

Bach C.F., Will M.: State Trading in China. i: State Trading in the 21st Century, s. 287-302, P. Mavroidis and T. Cottier (eds.), Univ. Michigan Press, Ann Arbor, Michigan 1998.

Bach C.F., Frandsen S.E., Stephensen P.: European Integration and the Common Agricultural Policy ACGE Multi Regional Analysis. i: Economic Transition and the Greening of Policies: Modeling the New Challenges for Agriculture and Agribusiness in Europe, s. 22-46, M. Brockmeier, J.F. Francois m.fl., Wissenschaftsverlag Vaug, Kiel 1998.

Bennedsen M., Wolfenzon D.: The Balance of Power in Close Corporations. CIE Discussion Papers 15, s. 1-36, 1998.

Bennedsen M.: Public Versus Private Ownership under Costly Taxation. CIE Discussion Papers 16, s. 1-16, 1998.

Bennedsen M.: Political Ownership. CIE Discussion Papers 17, s. 1-27, 1998.

Bennedsen M.: Political Ownership and the Behaviour of Special Interest Groups. 130 s. Harvard University, Boston 1998.

Beyer A.H.: Monetary Transmission in Germany: Evidence From a Structural Econometric Model. Discussion Papers 05, s. 31, 1998.

Beyer A.H.: European Money Demand and the Role of UK for its Stability: A Cointegration Analysis. Discussion Papers 07, s. 1-28, 1998.

Beyer A.H.: Encompassing the VAR: A Formalization of Seasonal Encompassing with an Application on a German Macromodel. Discussion Papers 12, s. 1-17, 1998.

Beyer A.H.: Modelling Money Demand in Ger-

many. Journal of Applied Econometrics 13(1), s. 57-76, 1998.

Beyer A.H.: Determistic Variables in Cointegrated Processes: The Case of German Unification. i: Symposium i Anvendt Statistik, s. 125-41, V. Høst and H.J. Juhl (eds.), Institut for Økonomi, Aarhus 1998.

Browning M., Chiappori P.A.: Efficient intrahousehold allocations: a general characterisation and empirical tests. Econometrica 66(6), s. 1241-78, 1998.

Christensen J.P. (red.): Nordiske historiske nationalregnskaber – Workshop 3. Blåt Memo 202, s. 1-228, 1998.

Christensen J.P., Svensson L.: Wage Structure Adjustment During Boom and Crisis: Female Relative Wages in Swedish and Danish Manufacturing, 1914- 1922. i: Economic Crisis and Restructuring in History. Experiences of Small Countries, s. 65-90, Timo Myllyntaus (ed.), Scripta Mercaturae Verlag, Katharinen, Germany 1998.

Christensen T.: Topics in Environmental and Natural Resource Economics with Emphasis on Uncertainty and Irreversibility. 153 s. Økonomisk Institut, København 1998.

Ejarque J.M., Tranæs T.: Skill-Neutral Shocks and Institutional Changes: Implications for Productivity Growth and Wage Dispersion. Discussion Papers 04, s. 1-25, 1998.

Ejrnæs M., Persson K.G.: Market Integration and Transport Costs in France 1825-1903: A Threshold Error Correction Approach to the Law of One Price. Discussion Papers 19, s. 1-32, 1998.

Ejrnæs M., Danø A.M., Husted L.: Gender Differences in Retirement Behaviour. København 1998, 66 s. Publikationsart diverse.

Estrup H.: Nogle grundtræk af den økonomiske Teoris Udvikling. 306 s. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Grodal B., Dierker E.: The Price Normalization Problem in Imperfect Competition and the Objective of the Firm. CIE Discussion Papers 08, s. 1-30, 1998.

Grodal B., Dierker E.: Modeling Policy Issues in a World of Imperfect Competition. Scandinavian Journal of Economics 100(1), s. 153-79, 1998.

Grodal B., Dierker E., Dierker H.: How to Compare Profits when Firms have Market Power. i: Von der Theorie zur Wirtschaftspolitik – ein Östrischer Weg, s. 109-131, Frantz Baltzarek, Felix Butchek and Gunther Tichy, Lucius & Lucius, Stuttgart 1998.

Groes E., Jacobsen H.J., Sloth B., Tranæs T.: Testing the Intransivity Explanation of the Allais Paradox. CIE Discussion Papers 18, s. 1-17, 1998.

Groes E., Jacobsen H.J., Sloth B., Tranæs T.: Nash Equilibrium with Lower Probabilities. Theory and Decision 44, s. 37-66, 1998.

Groes E., Jacobsen H.J., Sloth B., Tranæs T.: Axiomatic characterizations of the Choquet integral. Economic Theory 12, s. 441-48, 1998.

Gunnarsson J.: Udvidet EU-rådgivning til virksomhederne i Hovedstadsregionen. 230 s. Scandinavian Academy of Science, København 1998.

Gunnarsson J.: The Contours of a Regional System on the Baltic Rim: An Industrial Policy Perspective. i: Hur en region bildas, s. 53-75, Boel Flodgren, Örestadsuniversitetet, Lund 1998.

Gunnarsson J.: Patterns of Competition and Collaboration in the Öresund Region. The Baltic Sea Region: Business and Industry, Politics and Trends 1, s. 27-32, 1998.

Hansen C.T., Jacobsen H.J.: Duration Dependent Unemployment Benefits in Trade Union Theory. Discussion Papers 08, s. 1-30, 1998.

Hansen C.T., Kyhl S.: Pay-per view Television: Consequences of a Ban. Discussion Papers 10, s. 1-22, 1998.

Hansen C.T.: Monetary Stabilization Policy in a Dynamic Stochastic Menu Cost Model. Discussion Papers 18, s. 1-21, 1998.

Hansen C.T.: Øvelser i grundfaget makroøkonomi (revideret). Undervisningsnoter 77, s. 1-38, 1998.

Hansen C.T.: Long Run Impact of Increased Wage Pressure (Economic Policy Research Unit- Discussion Paper No. 1998-07), 26 s., 1998.

Hansen C.T.: A Note on Blanchard & Kiyotaki (1987) (Economic Policy Research Unit – Discussion Paper No. 1998-06), 12 s., 1998.

Hansen H.O.: Opgaver i DEMOGRAFI 1 (ISSN 0106-5211, Blå Serie) . København 1998, 140 s. Publikationsart diverse.

Hansen H.O.: A new AIDS model with reproduction and regional mobility – with an application based on data from Uganda. i: Conference on Measurement of Risk and Modeling the Spread of AIDS (Papers), s. 39-62, IUSSP, International Union for the Scientific Study of Population, Liège, Belgien 1998.

Hansen H.O., Rasmussen F., Johansson M.: Trends in overweight and obesity among 18-year-old males in Sweden between 1971 and 1995. Acta Pædiatrica 88, s. 431-37, 1999.

Hansen P.S., Kaarbøe O.M.: Equilibrium Selection and the Rate of Convergence in Coordination Games with Simultaneous Play. Discussion Papers 14, s. 1-23, 1998.

Heltberg R.: Rural market imperfections and the farm size-productivity relationship: evidence from Pakistan. World Development 26(10), s. 1807-26, 1998.

Henriksen I.: Freehold Tenure in Late 18th Century Denmark. i: Land, Labour and Tenure : The institutional arrangements of conflict and cooperation in comparative perspective, s. 53-65, Clara Eugenia Núñez (ed.), Secretariado de Publicationes de la Universidad de Sevilla, Sevilla 1998.

Henriksen I., Guinnane T.W.: Why Danish Credit Co-operatives Were so Unimportant. Scandinavian Economic History Review 46(2), s. 32-55, 1998.

Hjorth-Andersen C.: Nogle temaer for den økonomiske forskning. Nationaløkonomisk Tidsskrift 136(1), s. 1-8, 1998.

Hollard G.: An Asymmetric Model of Spatial Competition. CIE Discussion Papers 12, s. 1-9, 1998.

Hougaard J.L., Tvede M.: Nonconvex n-Person Bargaining: Efficient Maxmin Solutions. Discussion Papers 20, s. 1-17, 1998.

Hougaard J.L., Tvede M.: The Kalai-Smorodinsky Solution: A Generalization to Nonconvex n-Person Bargaining. Discussion Papers 21, s. 1-4, 1998.

Jacobsen H.J.: Endogenous Firms and Endogenous Business Cycles. Discussion Papers 15, s. 1-21, 1998.

Jensen H., Beetsma R.M.W.J.: Optimal Inflation Targets, "Conservative" Central Banks, and Linear Inflation Contracts: Comment. EPRU Working Paper Series 11, s. 1-22, 1998.

Jensen H., Lockwood H.B.: A Note on Discontinuous Value Functions and Strategies in Affine-Quadratic Differential Games. Economics Letters 51(3), s. 301-6, 1998.

Jensen H., Beetsma R.M.W.J.: Inflation Targets and Contracts with Uncertain Central Banker Preferences. Journal of Money, Credit, and Banking 30(3), s. 384-403, 1998.

Jensen N-E.: Kø- og Lagerplanlægning. Undervisningsnoter 78, s. 1-136, 1998.

Jensen N-E.: Kø- og Lagerplanlægning Bind II. Undervisningsnoter 80, s. 1-166, 1998.

Juselius K.: Changing Monetary Transmission Mechanisms with the EU. Empirical Economics 23, s. 455-81, 1998.

Juselius K.: A Structured VAR under Changing Monetary Policy. Journal of Business & Economic Statistics 16(4), s. 400-12, 1998.

Keiding H., Hougaard J.L.: On the functional form of an efficiency index. Journal of Productivity Analysis 9, s. 103-11, 1998.

Keiding H., Fristrup P.: Minimal manipulability and interjacency for two-person social choice functions. Social Choice and Welfare 18, s. 455-67, 1998.

Kongsted H.C.: An I(2) Cointegration Analysis of Small-Country Import Price Determination. Discussion Papers 22, s. 1-25, 1998.

Kongsted H.C.: Structural VARs and Structural Changes: Has "new economics" changed the way economies work? (Working Paper No. 2). 59 s., København 1998.

Kongsted H.C.: Modeling Price and Quantity Relations for Danish Manufacturing Exports. Journal of Business and Economic Statistics 16(1), s. 81-91, 1998.

Lindeneg K.: Prioritering & Styring (lærebog, 2. udgave). 399 s. Akademisk Forlag, København 1998.

Martin S.: Product Market Competition Policy and Technological Performance. CIE Discussion Papers 01, s. 1-31, 1998.

Martin S.: Strategic and Welfare Implications of Bundling. CIE Discussion Papers 14, s. 1-6, 1998.

Martin S.: Vertical market participation. Review of Industrial Organization 13(3), s. 321-31, 1998.

Martin S.: Publicity vs. Prohibition & Punishment. i: European Competition Policies, s. 105-41, Stephen Martin (ed.), Elsevier-North Holland Publishers, Amsterdam 1998.

Martin S., Harstad R., Normann H-T.: Experimental tests of consciously parallel behavior in oligopoly. Applied Industrial Economics, s. 123-45, 1998.

Martin S.: Depression cartels, market structure, and performance. i: Competition, Efficiency, and Welfare. Alfred Haid, Jürgen Weigand and Dennis Mueller (eds.), s. 85-99, Kluwer Academic Publishers, Boston 1998.

Martin S., Scott J.T.: Financing and Leveraging Public/Private Partnerships. 81 s., 1998.

Martin S. (ed.): European Competition Policies. 432 s. Elsevier-North Holland, Amsterdam 1998.

McIntosh J.P.: Duality Theory and the Consistent Estimation of Technological Parameters: Why Cost Function Estimation Can Be Wrong. Discussion Paper 01, s. 1-10, 1998.

McIntosh J.P.: Wage Determination and Employ-

ment in Traditional Agriculture. Discussion Papers 02, s. 1-15, 1998.

Menezes F.M., Monteiro P.K., Temimo A.: Discrete Public Goods with Incomplete Information. Discussion Papers 11, s. 1-15, 1998.

Milhøj A.: Metodediskussion. i: Betænkning om kommunernes udgiftsbehov, s. 5-46, Indenrigsmimisteriets finansieringsudvalg, Indenrigsministeriet, København 1998.

Moraga Gonzalez J.L., Padrón-Fumero J.L.: The Adverse Effects of Environmental Policy in Green Markets. CIE Discussion Papers 11, s. 1-22, 1998.

Mortensen J.B.: Contracting-out – an attempt to increase efficiency in the public sector. Socialiniai Mokslai Ekonomika, Kaunas, Lithauen 1(14), s. 78-81, 1998.

Mortensen J.B.: Udlicitering og effektivisering af den offentlige sektor. i: Omstilling i den offentlige sektor i et økonomisk perspektiv, s. 179-93, Kirsten Bregn (red.), Jurist- & Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Mossin A.: Den originale Keynes og den neoklassiske syntese. Samfundsøkonomen 6, s. 13-21, 1998.

Mossin A.: De nye lønsystemer – tidstypisk, men problematisk modernisering. Samfundsøkonomen 4/5, s. 40-47, 1998.

Nielsen C.K.: On Some Topological Properties of Stable Measures. i: Endogenous Economic Fluctuations; Studies in the Theory of Rational Beliefs, s. 69-93, Mordecai Kurz (ed.), Springer Verlag, Berlin 1997.

Nielsen C.K.: Rational Belief Structures and Rational Belief Equilibria. i: Endogenous Economic Fluctuations; Studies in the Theory of Rational Beliefs, s. 121-45, Mordecai Kurz (ed.), Springer Verlag, Berlin 1997.

Pedersen T.M.: The Hodrick-Prescott Filter, the Slutzky Effect, and the Distortionary Effect of Filters. Discussion Papers 09, s. 1-15, 1998.

Pedersen T.M., Elmer A.M.: International Evidence on the Connection between Business Cycles and Economic Growth. Discussion Papers 23, s. 1-20, 1998.

Pedersen T.M.: How Long are Business Cycles? Reconsidering Fluctuations and Growth. Discussion Papers 24, s. 1-39, 1998.

Pedersen T.M.: Nyklassisk og real business cycle teori. Samfundsøkonomen 6, s. 50-58, 1998.

Persson G.: Towards a Functional Explanation of Institutional Change. i: Mellem økonomi og historie, s. 127-41, Lars Herlitz (red.), Ålborg 1998.

Schultz C.: Monetary Policy, Delegation and Polarization. Discussion Papers 17, s. 1-25, 1998.

Stene J.: Methods for statistical analysis of scent mark experiments. i: Chemocommunication and Social Behaviour in three Panthera Species in Captivity, with Particular Reference to the Lion, s. 213-26, Kristian Funding Andersen (ed.), Wolfson College, Cambridge, U.K. 1998.

Sørensen P.B.: Lecture Notes on and Exercises for Alan J. Auerbach and Laurence J. Kotlikoff: Macroeconomics – An Integrated Approach. Part One: From Micro to Macro: Modeling Income Determination and Growth. Undervisningsnoter 79, s. 1-85, 1998.

Sørensen P.B.: Comments on Allen, Gasiorek and Smith: The competition effects of the single market in Europe. Economic Policy 27, s. 473-76, 1998.

Sørensen P.B.: Nordic Tax Policy Towards the Year 2000 and Beyond. i: Tax Policy in the Nordic Countries, s. 204-29, Peter Birch Sørensen (red.), Macmillan Press Ltd., London 1998.

Sørensen P.B.: Recent Innovations in Nordic Tax Policy: From the Global Income Tax to the Dual Income Tax. i: Tax Policy in the Nordic Countries, s. 1-27, Peter Birch Sørensen (red.), Macmillan Press Ltd., London 1998.

Sørensen P.B.: Public Finance in a Changing World: Introduction and Summary. i: Public Finance in a Changing World, s. 1-32, Peter Birch Sørensen (red.), Macmillan Press Ltd., London 1998.

Sørensen P.B.: Skatter och sysselsättning i tjänestesektoren. Ekonomisk Debatt 26(7), s. 539-48, 1998.

Sørensen P.B.: Lever vi i en "Ny økonomi", der kræver en ny politik? Nationaløkonomisk Tidsskrift 136(1), s. 88-91, 1998.

Sørensen P.B., Hagen K.P.: Taxation of Income from Small Businesses: Taxation Principles and Tax Reforms in the Nordic Countries. i: Tax Policy in the Nordic Countries, s. 28-71, Peter Birch Sørensen (red.), Macmillan Press Ltd., London 1998.

Sørensen P.B., Andersson K., Kanniainen V., Södersten J.: Corporate Tax Policy in the Nordic Countries. i: Tax Policy in the Nordic Countries, s. 72-137, Peter Birch Sørensen (red.), Macmillan Press Ltd., London 1998.

Sørensen P.B., Hagen K.P., Norrman E.: Financing the Nordic Welfare States in an Integrating Europe. i: Tax Policy in the Nordic Countries., s. 138-203, Peter Birch Sørensen (red.), Macmillan Press Ltd., London 1998.

Sørensen P.B. (red): Tax Policy in the Nordic Countries. 229 s. Macmillan Press Ltd., 1998.

Sørensen T.Ø.: Lavtlønnet! Kan det betale sig at arbejde? Samfundsøkonomen 3, s. 15-20, 1998.

Tarp F., Bach C.F., Baunsgaard S., Hansen H.: Danish Aid Policy: Theory and Empirical Evidence. Discussion Papers 06, s. 1-22, 1998.

Tarp F., Lau M.I.: Mozambique: Macroeconomic Performance and Critical Development Issues. i: Post-Apartheid Southern Africa: Economic Challenges and Policies for the Future, s. 288-310, Lennart Petersson (ed.), Routledge, London 1998.

Tarp F., Arndt C.: Maize Markets and Rural Storage in Mozambique: A Spatial and Temporal Analysis. Purdue University, Journal Paper 15710, s. 1-35, 1998.

Tarp F., Bautista R., Wobst P.: Policy Bias and Agriculture: Partial and General Equilibrium Measures. Trade and Macroeconomic Discussion Paper Series 25, s. 1-33, 1998.

Tarp F., Jensen H.T., Cruz A., Robinson S.: Social Accounting Matrices for Mozambique: 1994-95. Trade and Macroeconomic Discussion Paper Series, Washington D.C. 28, s. 1-124, 1998.

Tarp F., Arndt C., Schiller R.: Storage of Maize in Mozambique: A Spatial and Temporal Analysis. Purdue University Research Bulletin, W. Lafayette, USA B-769, s. 1-42, 1998.

Thygesen N.: Fiscal Institutions in EMU and the Stability Pact. EPRU Working Paper Series 17, s. 1-21, 1998.

Thygesen N., Gros D.: European Monetary Integration – From the EMS to EMU. 574 s. Addison-Wesley Longman, London og New York 1998.

Thygesen N.: EMU, Britain and Other Outsiders. Financial Markets Group Special Paper, London School of Economics 102, s. 1-32, 1998.

Thygesen N.: Europe on Its Road to EMU. International Journal of Business 3(1), s. 1-14, 1998.

Thygesen N.: Britain: Preparing the Ground for Single Currency Participation. Portfolio, Nomura International 5(7), s. 16-19, 1998.

Thygesen N.: Monetarismen. Samfundsøkonomen 6, s. 29-36, 1998.

Tranæs T., Krishna K.: Allocating Multiple Units by Sealed-Bid Auctions. CIE Discussion Papers 05, s. 1-31, 1998.

Tranæs T.: Tie-breaking in Games of Perfect Information. Games and Economic Behavior 22, s. 148-61, 1998.

Tvede M., Ghiglino C.: Multiplicity of Equilibria. Journal of Economic Theory 75(1), s. 1-15, 1997.

Tvede M., Hervé C., Ghiglino C.: Externalities, Internalization and Fluctuations. International Economic Review 38(2), s. 465-77, 1997.

Vincent Lyk-Jensen S.: Sequential Auctions with Heterogeneous Bidders. CIE Discussion Papers 19, s. 1-18, 1998.

Ølgaard A.: Glæden ved de fremmede. 1 s., København 1998.

Ølgaard A.: Monetary prospects for the European Union. Socialiniai Mokslai Ekonomika, Kaunas, Lithauen 1(14), s. 82-84, 1998.

Statskundskab

Institut for Statskundskab

Faget udformede i efteråret 1998 en samlet udviklingsplan for forskning, uddannelse og administration. Planen dækker perioden 1998-2003 og rummer desuden en status over fagets aktuelle situation. Den kan rekvireres ved henvendelse til institutsekretæren. Oplysninger om faget kan også hentes på internettet (www.polsci.ku.dk).

Forskning

Instituttets forskningsprofil koncentrerer sig om studiet af politik og forvaltning på både nationalt og internationalt niveau. I forskningsplanen, som også er revideret i 1998, peges på følgende tre koncentrationsområder: 1) europæisk integration og sikkerhed, 2) magt- og demokratiproblemer og 3) offentlig sektor i opbrud.

Det interdisciplinære forskningsprojekt "Copenhagen Research Project on European Integration" (CORE), som startede i 1991 og har sit tyngdepunkt på instituttet, er videreført i 1998. CORE der modtog større bevillinger fra SSF i 1993 og 1996 er nu i sin afsluttende fase. Der er fortsat fire ph.d.-studerende knyttet til projektet. En række større forskningsarbejder, der er resultat af delprojekter under CORE, er under udgivelse. CORE's seminaraktivitet er derimod betydeligt lavere end tidligere. Selve projektet vil fortsætte på et forholdsvis lavt aktivitetsniveau, men med koncentration om færdiggørelse af delprojekter indtil år 2000. CORE ledes af en styringsgruppe bestående af lektor og Jean Monnet professor Morten Kelstrup (formand), forskningsleder og Jean Monnet professor Bertel Heurlin, professor og Jean Monnet professor Hjalte Rasmussen (jura, KU) og lektor Finn Østrup (HHK).

Instituttet har fortsat modtaget støtte fra EU-kommissionen til to Jean Monnet-professorater, som indehaves af Bertel Heurlin og Morten Kelstrup.

Instituttet igangsatte i 1993 et projekt i forlængelse af forskningsplanens koncentrationsområde "magt og demokrati". Formålet var at fremme såvel den teoretiske som den empiriske forskning i det moderne samfunds demokratiproblemer, både inden for allerede etablerede demokratier og i forbindelse med demokratiseringsprocesser. I 1996 modtog en tværdisciplinær forskningsgruppe under ledelse af lektor Lars Bille fra SSF en bevilling på 7,6 mio. kr. til en videreførelse af 'DemokratiProjektet' frem til år 2000. Forskere fra Københavns Universitet, Roskilde Universitetscenter, Aalborg Universitet, COS og Handelshøjskolen i København deltager i Demokratiprojektet som ledes af en styringsgruppe bestående af lektor Lars Bille (formand), professor Jørgen Goul Andersen, lektor Jens Hoff, lektor Uffe Jakobsen, professor Torben Beck Jørgensen, professor Tim Knudsen og professor Ove K. Pedersen. Demokratiprojektet samarbejder bl.a. med LOS i Bergen, SCORE i Stockholm og Whitehallprojektet i UK.

Instituttet samarbejder med Handelshøjskolen i København, Roskilde Universitetscenter, Aalborg Universitet, Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut og Danmarks Forvaltningshøjskole i Center for Offentlig Organisation og Styring (COS), som sigter mod tværdisciplinær forskning og forskeruddannelse inden for den offentlige sektors styringsproblemer. COS indgik i 1994 en formaliseret samarbejdsaftale om finansiering og styring. Institutleder Per Kongshøj Madsen repræsenterede i 1998 instituttet i COS's bestyrelse, medens lektor Jens Hoff frem til sommeren 1998 var centerleder for COS.

Siden 1990 har instituttet medvirket i et tværdisciplinært center vedrørende dansk forvaltningshistorie, finansieret af Statens humanistiske Forskningsråd. Hovedformålet med projektet er at frembringe den første samlede fremstilling af dansk forvaltningshistorie fra de ældste tider til nutiden. Hidtil er udgivet en række monografier og artikler. Professor Tim Knudsen er medlem af ledelsen og i redaktionen af værkerne.

I 1996 fik en tværdiciplinær forskningsgruppe på fem forskere under ledelse af lektor Lis Højgaard, Institut for Statskundskab og Charlotte Bloch, Sociologisk Institut, en bevilling på 5,6 mill. til gennemførelse af et fem-årigt projekt om "Køn i den akademiske organisation". Projektet analyserer baggrunden for kønsskævheden i uddannelse og forskning. Bevillingen er placeret på Institut for Statskundskab og fra Instituttet deltager desuden lektor Hanne Nexø Jensen.

Professor Torben Beck Jørgensen indgår i ledelsen af Magtudredningen, som er et forskningsprojekt, der er sat i gang på foranledning af Folketinget og som har til formål at analysere det danske folkestyres situation ved overgangen til det 21. århundrede.

Den betydelige vækst i omfanget af den ekster-

ne forskningsfinansiering har betydet at instituttet i 1996 ansatte en akademisk forskningsadministrator, som bistår de store eksterne projekter og desuden forbereder instituttets planlagte værtskab for European Consortium for Political Research Joint Sessions of Workshops i 2000.

Uddannelser

Instituttet varetager følgende uddannelser: Bachelor i statskundskab (3 år), sidefag i samfundsfag (2 år), hovedfag i samfundsfag (cand.phil., 4 år) og cand.scient.pol. (5 år). Hertil kommer tilvalg for humanistiske bachelorer (1 års studium fordelt på 2 år). Lektor Uffe Jakobsen har i 1998 været studieleder. Instituttets uddannelser er i 1998 blevet evalueret i forbindelse med den landsdækkende evaluering af uddannelserne i statskundskab, forvaltning/administration og samfundsfag, der gennemføres af Evalueringscenteret på opdrag af Samfundsuddannelsesrådet. Resultatet af evalueringen offentliggøres i 1999.

Instituttet oprettede i 1993 en ny forskeruddannelse. Der er i 1998 lagt vægt på fortsat udbygning af forskeruddannelsen bl.a. gennem etablering af nye ph.d.-seminarer og kurser. Herudover deltager instituttet i flere nationale og nordiske forskeruddannelsesnetværk. Forskeruddannelsen har sit eget studienævn. Docent Ib Damgaard Petersen har i 1998 været ph.d.-studieleder.

Instituttet deltager i to ERASMUS-netværk, ét for forvaltningsstudier og ét for europæiske og internationale studier. Der er udvekslingsaftaler med 40 europæiske universiteter. Herudover er der en stor udveksling af gæstestuderende. På årsbasis sender instituttet 70-80 studerende ud. For de ca. 50 udenlandske studerende ved instituttet er der etableret et engelsksproget undervisningsprogram med fra 6-8 engelsksprogede udbud pr. semester. Endvidere medvirker instituttet i NORDPLUS- og TEMPUS- programmerne. Instituttet varetager et særligt introduktionsforløb for udenlandske studerende. Docent Tom Bryder var i 1998 ansvarlig for de internationale programmer.

Instituttet deltager endvidere i undervisningssamarbejdsprojektet "Baltic University Programme", som lektor Uffe Jakobsen er ansvarlig for.

Informationsvirksomhed

Instituttets medarbejdere driver det ikke-kommercielle forlag "Politiske Studier", som primært publicerer instituttets forskning. Docent Ib Damgaard Petersen er ansvarlig for forlaget. Instituttet udgiver desuden en årlig "Forskningsplan" samt følgende skriftserier: Arbejdspapirserie (AP, gul serie), Undervisningsserie (US, rosa serie), Specialeserie (SS, lysegrøn serie) og en Licentiatserie (LS). Der arbejdes løbende med udviklingen af disse serier. Studienævnet udgiver informations- og debatbladet "Statskundskab Kontakt", der udkommer en gang om måneden og "Politologiske Studier", som udkommer kvartalsvis. Publikationerne kan fås ved henvendelse i instituttets reception (Kvikskranken).

I efteråret 1997 publiceredes instituttets engelsksprogede hjemmeside på internettet (www.polsci.ku.dk). Her findes information om instituttets forsknings- og uddannelsesaktiviteter og praktiske oplysninger til brug for danske og udenlandske forskere og studerende. Hjemmesiden udbygges løbende til et centralt redskab for instituttets interne og eksterne kommunikation. Desuden har instituttet i 1998 taget et "intranet" i brug i form af et elektronisk informationssystem for instituttets medarbejdere.

Andet

Som nærmere beskrevet i udviklingsplanen befinder instituttet sig i en ekspansionsfase. I 1997 besattes to nye professorater, og der blev tildelt to adjungerede professorater i 1998. Et tredje nyt professorat (i international politik) er under besættelse. Også for de øvrige personalekategorier, herunder for TAP-personalet, var 1998 et år i vækst.

Instituttets presserende lokaleproblemer blev i foråret 1997 løst gennem overtagelse af en bygning i Landemærket 9, hvor der indrettedes supplerende kontor- og undervisningslokaler. Instituttet har desuden fortsat interesse i en samlet udflytning i forbindelse med Universitetets eventuelle overtagelse af Kommunehospitalet, således at der på sigt atter kan ske en samling af instituttets aktiviteter på én adresse.

De enkelte medarbejderes forskningsplaner 1998/99

For en mere detaljeret beskrivelse af medarbejdernes forskningsinteresser og aktuelle forskningsprojekter henvises til "Forskningsplan 1998/99", som kan fås ved henvendelse til institutsekretæren.

1. Komparativ politik

1.1 Koncentrationsområdet: Magt- og demokratiproblemer

"Østasiatisk demokratisering i regionalt og internationalt perspektiv". I samarbejde med danske og østasiatiske forskere (Tage Bild).

Ledelse af SSF's forskningsprojekt "Demokrati og institutionel udvikling" (Lars Bille).

"Democracy and International Crisis Management" (Tom Bryder).

"Demokrati fra neden". Teoretisk og empirisk forskning til forståelse af relationerne mellem sociale fællesskaber, politiske fællesskaber og politiske institutioner (Bolette Møller Christensen).

"Demokrati fra neden". Gennemførelse af kommunestudier (Skanderborg og Indre Nørrebro) og af landsdækkende survey (Jens Hoff).

"Government and Democracy in the Information Age", GADIA (Jens Hoff).

Ledelse af forskningsprojektet "Politisk begrebsforandring og demokratisk udvikling i Danmark" (Uffe Jakobsen).

Demokratibegrebets udvikling i Danmark (Uffe Jakobsen).

Begrebslige og teoretiske aspekter af demokrati- og demokratiseringsproblematikken i forbindelse med de aktuelle forandringsprocesser i de postkommunistiske lande og debatten i Danmark (Uffe Jakobsen).

Demokratisering og udenrigspolitik (Uffe Jakobsen).

Projekt om topembedsmænds kvalifikationer og rekrutteringsbaggrund – i samarbejde med Tim Knudsen (Hanne Nexø Jensen).

Folketinget og dets samspil med centraladministrationen (Henrik Jensen).

"Demokrati, politiske systemer og de højtudviklede, moderne samfunds demokratiproblemer" (Morten Kelstrup).

Projekt om "Den europæiske integration og demokratiske udfordringer". Delprojekt under instituttets Demokratiprojekt (Ove K. Pedersen i samarbejde med Dorthe Pedersen, Handelshøjskolen).

Projekt om "EU's miljøpolitiske potentialer i europæisk standardisering" (Ove K. Pedersen i samarbejde med Erik Højbjerg og Christian Frankel, COS).

Projekt om "Institutional Theories. Is a synthesis possible?". Projektet finansieres af SSF og Rockefeller Foundation, USA (Ove K. Pedersen i samarbejde med John L. Campbell, Dartmouth College, USA).

Udarbejdelse af ph.d.-afhandling om begrebshistorie som teoretisk-metodisk grundlag for en analyse af politikbegrebets forandring efter 1945 (Tina Pipa).

"Constitutional engineering; referendums, federalism and rational choice theory" (Mads Qvortrup).

"Checks and Balances" (Mads Qvortrup).

1.2 Politisk teori, partier, parlamentarisk politik og politisk adfærd

"Melting the Frozen Scandinavian Party System" (Lars Bille).

"Party Responses to the Erosion of Voter Loyalties" (Lars Bille).

"Party Change" (Lars Bille).

"Dansk partipolitik 1998" (Lars Bille).

"Recruitment Patterns to the European Parliament" (Tom Bryder).

"Køn og politik. Politikforståelse og politisk karriere blandt kvindelige og mandlige toppolitikere i Danmark. En kvalitativ analyse" (Lis Højgaard).

"Folketingets partigrupper" (Henrik Jensen).

Udarbejdelse af ph.d.-afhandling om unge og demokratiet set i et generationsperspektiv (Ulla Højmark Jensen).

Politisk terrorisme (Willy Johannsen).

Sammenfattende analyser af vælgernes opbakning bag politikerne og partierne (Hans Jørgen Nielsen).

Analyse af folketingsvalget 1998 (Hans Jørgen Nielsen).

Deltagelse i Rockwool Fondens projekt om indvandrernes integration på arbejdsmarkedet (Hans Jørgen Nielsen).

Fortsat arbejde på ph.d.-afhandling med overskriften "En kortlægning af magtstrukturer i det danske folketing" (Henriette Bjørn Nielsen).

Projekt om "Politisk journalistik i Danmark fra 1975 til 1998" (Ove K. Pedersen i samarbejde med Erik Meier Carlsen).

"Conservatism and liberalism" (Mads Qvortrup).

"Party Government under Societal Changes" (Gunnar Sjöblom).

"Notes on Concepts of Institution" (Gunnar Sjöblom).

"Familie, identitet og medborgerskab" (Kirsten Thomsen).

Politisk massekommunikation (Steen Sauerberg).

1.3 Interesseorganisationer og politik

Arbejdsliv og politik i et lønmodtagerperspektiv. I samarbejde med CARMA, Aalborg Universitet (Tage Bild).

Interesseorganisationer i dansk politik (Karsten Ronit).

1.4 Sociale forholds historie, kultur og politik

"Politisk Propaganda i Krig og Fred"(Tom Bryder).

Analyse af dansk kulturpolitik (Willy Johannsen).

Partier og politisk massekommunikation med særligt henblik på de regionale valgudsendelsers rolle i forbindelse med folketingsvalg (Steen Sauerberg).

2. Forvaltning

2.1 Koncentrationsområdet: Offentlig sektor i opbrud

Fortsat arbejde med ph.d.-afhandling med titlen: "The Development of Transnational Institutions and Organizations in the Process of European Integration" (Anders Esmark).

Fortsat arbejde med ph.d.-afhandling med titlen: "Ethnic Equality in the Public Sector in Denmark" (Marco Goli).

"Reform af offentlige virksomheders organisation og styring i 1990'erne". Projekt under Demokratiprojektet: Demokrati og institutionel udvikling (Carsten Greve).

Implementering af forskningsevaluering (Hanne Foss Hansen sammen med Finn Borum, Handelshøjskolen i København).

Undersøgelse af evalueringspraksis i centraladministrationen (Hanne Foss Hansen og Anja Hansen).

Analyse af forandring i universitetssektoren i et historisk institutionelt perspektiv (Hanne Foss Hansen).

Informationsteknologi i Grønlandsk forvaltning (Jens Hoff).

Deltagelse i to internationale projekter om topembedsværket (under Demokratiprojektet) (Lotte Jensen).

Arbejde med indlæg i bogprojekt om centraladministrationen (Lotte Jensen).

Teoretisk og begrebsmæssigt arbejde vedrørende offentlig organisationsteori, herunder analyser af intern og ekstern styring, den offentlige sektors heterogenitet m.v. (Torben Beck Jørgensen).

En komparativ undersøgelse af den offentlige sektor (Torben Beck Jørgensen i samarbejde med R.A.W. Rhodes).

Undersøgelse af offentlige værdier og offentlig organisering (Torben Beck Jørgensen i samarbejde med Barry Bozeman).

Leder af delprojekt 4 om forvaltningens institutionelle udvikling under Demokratiprojektet (Torben Beck Jørgensen).

Projekt om regering og centraladministration (Tim Knudsen).

Komparativt projekt om 'departemental secretaries' i 6 lande (Lotte Jensen og Tim Knudsen).

"Organisatoriske forandringer i de centrale forvaltninger i Norge, Sverige og Danmark". Projekt under Nordisk Ministerråd og Nordisk samfundsvidenskabelige Forskningsråd (Ove K. Pedersen i samarbejde med Per Lægreid, Bergen).

"Konsekvenser af den europæiske integration på de centrale forvaltninger i Sverige, Norge, Danmark og Finland". Projekt under Nordisk Ministerråd (Ove K. Pedersen i samarbejde med Per Lægreid, Bergen og Bengt Jacobsson, Stockholm)

Offentlig forvaltning på udvalgte sektorområder (Karsten Ronit).

2.2 Forvaltningshistorie

Fortsat arbejde med ph.d.-afhandling med titlen: "Danish Research Policy in an International and Historical Institutional Perspective. From Research Autonomy to State Guidance" (David Grønbæk).

Selvforvaltning gennem interesseorganisationer (Karsten Ronit).

2.3 Køn, organisation og sociale forhold

Ledelse af SSF-projektet: Køn i den akademiske organisation (Lis Højgaard).

Køn i den akademiske organisation, bl.a. kompareret med akademikere i centraladministrationen (Hanne Nexø Jensen).

Teoretisk videreudvikling om køns betydning for forandringer i organisationer i forbindelse med projektet KARLA, Køn, Arbejde, Ressourcer, Lokalitet og Arbejdsmarked (Hanne Nexø Jensen).

Fortsat arbejde med ph.d.-afhandling med titlen "Theory and methodics of social work with families raising children or teenagers with special needs of support" (Flemming Nielsen).

3. International politik

3.1 Koncentrationsområdet: Europæisk integration og sikkerhed

Projekt (GLOBE) om europæisk integration, globaliseringen og den amerikanske verdensorden, herunder delprojekt om statsdannelser (Birthe Hansen).

Udarbejdelse af ph.d.-afhandling "Constructing the Socio-economic Order and Emerging Polity of the EU" (Helle Johansen).

Teorier om europæisk integration (Morten Kelstrup).

Demokrati og EU (Morten Kelstrup).

"Danmarks Europapolitik efter 1945" (Morten Kelstrup og Hans Branner).

EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, herunder teoretiske aspekter (Henrik Larsen).

"Globalisering, den ny verdensorden og Europa" (Ib Damgaard Petersen).

Udarbejdelse af ph.d.-afhandling om Vestens konstruktion af den europæiske orden efter afslutningen af Første Verdenskrig, Anden Verdenskrig og den Kolde Krig (Mikkel Vedby Rasmussen).

Etniske minoriteter i Skandinavien (Steen Sauerberg).

Fortsat arbejde med ph.d.-afhandling med titlen: "The return of the Berlin Republic – Germany in Europe at the edge of the 21th Century" (Jørgen Staun).

Teoriarbejde om europæisk integration og globalisering (Kirsten Thomsen).

Suverænitet og europæisk integration (Marlene Wind).

Retlige aspekter af europæisk integration (Marlene Wind).

EU's fremtidige arkitektur (Marlene Wind).

Globalisering af retten, menneskerettigheder og suverænitet (Marlene Wind).

Udarbejdelse af ph.d.-afhandling om "Explaining the integration and non-integration of small European states – A realist model of integration" (Anders Wivel).

3.2 Teorier i International Politik

Udarbejdelse af ph.d.-afhandling om "The Change of the Northern Tier: From the military involvement to the economic cooperation and the formation of collective hegemonic system within a complex area" (Ali Aghsan).

"Just-War"-theories (Tom Bryder).

Forskning i teoretisk model for unipolaritet (Birthe Hansen).

Projekt om statsdannelse og det internationale system (Birthe Hansen).

FN's rolle i international politik (Peter Viggo Jakobsen).

Tyskland og EU (Morten Kelstrup).

"International Relations Theory and the Politics of European Integration: Power, Security and Community" (Morten Kelstrup og Michael Williams).

Teorier vedrørende analyse af udenrigspolitik (Henrik Larsen).

Udviklingstendenser i det globale system, "The World War Pattern" (Ib Damgaard Petersen).

Private organisationer i global politik (Karsten Ronit).

Normer og international politik (Marlene Wind).

Sociologiske teorier og europæisk integration (Marlene Wind).

Suverænitets diskurser i 18- og 19-hundredetallet og i dag (Marlene Wind).

3.3 Sikkerhedspolitik og internationale konflikter

The changing role of UN security resolutions 1984-1997 (Tom Bryder).

Analyse af sikkerhedspolitik i Mellemøsten (Birthe Hansen).

FN's fredsoperationer (Peter Viggo Jakobsen).

The Nordic Approaches to UN Peace Operations after the Cold War (Peter Viggo Jakobsen).

Western Use of Coercive Diplomacy after the Cold War (Peter Viggo Jakobsen).

Western Military Intervention after the Cold War (Peter Viggo Jakobsen).

Coercing Proliferators (Peter Viggo Jakobsen).

Public Opinion, the Media and Western Conflict Management after the Cold War (Peter Viggo Jakobsen).

The development of military doctrine for peace support operations (Peter Viggo Jakobsen).

Dayton fredsplanens fremtid (Peter Viggo Jakobsen).

Deltagelse i internationalt forsknings- og kildeudgivelsesprojekt om "The Socialist International during the First World War" (Uffe Jakobsen).

Europæisk sikkerhed (Morten Kelstrup).

Det europæiske samarbejdes sikkerhedspolitiske dimension (Henrik Larsen).

3.4 Danmarks og andre landes udenrigspolitik

Medlemmerne i Europaudvalget 1971-1994 (Tom Bryder).

Dansk forsvars- og Baltikumpolitik (Birthe Hansen).

Udviklingen i dansk sikkerhedspolitik siden 1989 (Peter Viggo Jakobsen).

Dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik (Morten Kelstrup).

Danmarks Europapolitik efter 1945 (Morten Kelstrup, Hans Branner).

Dansk udenrigspolitik/europapolitik (Henrik Larsen).

Britisk udenrigspolitik/europapolitik (Henrik Larsen).

4. Økonomi og økonomisk politik
Komparative studier i de politiske, organisatoriske og økonomiske betingelser for og effekter af arbejdsmarkedspolitiske reformer (Per Kongshøj Madsen).

Bertil Ohlin i København. En undersøgelse af den svenske økonom Bertil Ohlins betydning som professor ved Københavns Universitet 1925-1929 (Niels-Henrik Topp).

Kjeld Philip's disputats. En alternativ tilgang til analysen af finanspolitikkens virkninger (Niels-Henrik Topp).

5. Sociologi og sociale forhold
Køn og viden. Delprojekt under Det tværdisciplinære forskningsprojekt: Køn i den akademiske organisation. En undersøgelse af baggrunden for kønsskævheden i uddannelse og forskning (Lis Højgaard).

Familien under forandring (Kirsten Thomsen).

6. Metodologi
Kontekstuel diskursanalyse (Tom Bryder).

Videnskabsteori og kvalitative metoder (Bolette Møller Christensen).

Redaktionsvirksomhed

Tage Bild er medlem af redaktionen for "Copenhagen Papers in East and Southeast Asian Studies". Lars Bille er medlem af redaktionen samt anmelderredaktør for "Økonomi og Politik", referee for "Scandinavian Political Studies" og "Party Politics" samt fagkonsulent på Den Store Danske Encyklopædi, Danmarks Nationalleksikon. Tom Bryder er medlem af redaktionen for "Politics & Individual", reviewer for "Political Psychology", "Statsvetenskabelig Tidsskrift", "Cooperation and Conflict" og boganmelder på "Res Publica". Carsten Greve er hovedredaktør af "Nordisk Administrativt Tidsskrift" og referee på "Public Administration". Hanne Foss Hansen er medlem af editorial board og referee for "Science Studies". Jens Hoff er medlem af redaktionen på "Information Infrastructure and Policy" og referee for DJØF forlag og Kluwer Publishers. Uffe Jakobsen er Corresponding Editor for "Socialism and Democracy" og referee for "Scandinavian Political Studies". Henrik Jensen er medlem af komité vedrørende udgivelse af et skrift i anledning af Grundlovsjubilæet 1999. Lotte Jensen er redaktionsmedlem på "Samfundsøkonomen" og referee på "Public Administration". Torben Beck Jørgensen er medlem af editorial board for "Nordiske Organisasjonsstudier" og "Public Administration", og referee for "European Journal for Political Research", "Public Administration", "Organization Studies" og "Scandinavian Political Studies". Morten Kelstrup er medlem af redaktionskomiteen for "Cooperation and Conflict" og af redaktionspanelet for "Politica" samt referee for "European Journal of International Relations, Cooperation and Conflict" og "International Negotiations". Tim Knudsen er referee for "Public Administration" og "Politica", redaktør af Dansk Forvaltningshistorie samt medlem af komité vedrørende udgivelse af et skrift i anledning af Grundlovsjubilæet 1999. Hans Jørgen Nielsen er med i redaktionspanelet på "Økonomi og Politik" og referee ved "Scandinavian Political Studies". Ove K. Pedersen er medlem af editorial board for "International Journal for Public Sector Management". Ib Damgaard Petersen er redaktør af "Politiske Studier". Steen Sauerberg er referee for "Journal of Communication","Scandinavian Political Studies" og "Norsk Medietidsskrift". Gunnar Sjöblom er referee for "Scandinavian Political Studies", "European Journal of Political Research" og "Journal of Theoretical Politics". Niels-Henrik Topp er referee for "Scandinavian Political Studies". Marlene Wind er referee for "European Journal of International Relations". Anders Wivel er medlem af redaktionen for "Libertas".

Længerevarende rejser

Ali Aghsan har været på forskningsophold på SOAS University, London, Department of Middle East Studies, Manchester University og ECO college of Insurance, Teheran University, Iran. Tom Bryder har arbejdet som faglig konsulent for EU-kommissionen i Bruxelles og som metodelærer på ph.d.-uddannelsen ved Örebro Universitet. Lotte Jensen har deltaget i konference i Australien. Ove K. Pedersen har været visiting scholar på Dartmouth College, USA. Mikkel Vedby Rasmussen har været på forskningssemester på London School of Economics and Political Sciences i efteråret 1998. Steen Sauerberg har undervist på Grønlands Universitet, Ilisimatusarfik, i Nuuk i foråret 1998 og deltaget i konference om etniske konflikter i Montreal, Canada. Gunnar Sjöblom har deltaget i IPSA's konference i Boston. Karsten Vrangbæk har været på forskningsophold på Yale

(School of Public Health), USA. Anders Wivel har været på forskningsophold på University of Chicago, USA (Department of Political Science).

Gæsteforelæsere udefra

Copenhagen Lectures: Ved instituttet blev i 1998 oprettet en international talerstol med den hensigt at skabe et mødested for viden og kompetence fra de vigtigste sektorer i det internationale og nationale samfund. Her indbydes personer med høj og anerkendt status til at forelæse over et selvvalgt emne for en overvejende indbudt kreds af politikere, embedsmænd, diplomater, journalister og forskere. Forelæsere i 1998 har været professor Ruth Wedgwood, Yale Law School og Council of Foreign Relations; fhv. efterretningschef Markus Wolf; ambassadør Thorvald Stoltenberg; Chief of the Task Force for the EU-Enlargement Claus van der Paas og præsident Guntis Ulmanis, Letland.

Instituttet har derudover i 1998 været besøgt af et stort antal gæsteforelæsere fra ind- og udland. Pladsen tillader ikke en oplistning.

Gæsteforelæsninger

Tom Bryder: Institut för Statsvetenskap, Lunds Universitet. Bolette Møller Christensen: Sociologisk Institut, Kulturkonference på Indre Nørrebro. Carsten Greve: EGPA i Paris, Warwick, Forum for Kvalitetsudvikling, DJØF, Odense Universitet, LO, Kommunedata, Handelshøjskolen i København, Dansk selskab for Statskundskab. Birthe Hansen: Forsvarsakademiet, Krigsvidenskabeligt selskab, Beredskabsstyrelsens befalingsmandsuddannelse, Folkeuniversitetet, Danmarks Forvaltningshøjskole, DUPI, Folketingshøring, Beredskabsstyrelsens Højskole, Samfundsfagslærerforeningen, Udenrigsministeriet. Hanne Foss Hansen: Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd, Danmarks tekniske Universitet, Forskningsforum. Jens Hoff: Undervisningsministerens Sorø-møde, RUC, AaU. Uffe Jakobsen: Folkeuniversitetet. Peter Viggo Jakobsen: BISA University of Sussex, Center for Udviklingsforskning, DUPI, FN-forbundet, FN's Informationskontor, Frit Forum, ISA Minneapolis, ISA/ECPR Wien, SHAPA Belgien, Søværnets Officersskole, Young Europeans for Security, København. Hanne Nexø Jensen: MPH, RUC, Københavns Kommune. Henrik Jensen: Folketinget og DJØF. Lotte Jensen: Griffith University Brisbane, div. kommuner, boligselskaber, interesseorganisationer og græsrodsbevægelser. Torben Beck Jørgensen: Bispebjerg Hospital, MPA-uddannelsen, Handelshøjskolen, MPP-uddannelsen, RUC, Danmarks Forvaltningshøjskole, LOS-Senteret, Bergen, Dansk Selskab for Statskundskab, SCORE, Stockholm, Lederuddannelsen, COS. Morten Kelstrup: RUC, DUPI. Tim Knudsen: Forvaltningshøjskolen, Socialforskningsinstituttet, Institut for Fremtidsforskning, RUC. Henrik Larsen: Forsvarsakademiet. Per Kongshøj Madsen: DJØF, konference i Oslo, Angestelltenkammer i Bremen. Hans Jørgen Nielsen: Teknologirådet. Ove K. Pedersen: Dansk Sygeplejeråd, BUPL, MPA-uddannelsen, Forsvarsakademiet, Ålborg Universitet, Danmarks Lærerhøjskole, Sociologisk Institut, Dartmouth College, USA, Nordisk Ministerråd, SCORE, CORE, EU-kommissionen, Bruxelles. Steen Sauerberg: Institut for Fremtidsforskning. Niels-Henrik Topp: Lunds Universitet. Marlene Wind: Harvard University, Århus universitet, European University Institute i Firenze, Det danske Institut i Rom.

Anden formidlende virksomhed

Ali Aghsan har kommenteret Mellemøstens forhold i pressen. Tage Bild har kommenteret fagforeningsforhold i presse og radio. Lars Bille har ofte holdt foredrag og kommenteret den politiske udvikling i TV, radio og presse. Bolette Møller Christensen har kommenteret omkring lokalpolitik i radio, TV og pressen. Carsten Greve har kommenteret i radioen. Birthe Hansen har kommenteret i TV, radio og pressen samt holdt foredrag og skrevet kronikker. Hanne Foss Hansen har kommenteret i presse og tidsskrifter om evaluering og universitetssektorens udvikling. Jens Hoff har kommenteret forhold vedrørende forvaltning og informationsteknologi i TV, radio og pressen. Han har undervist og vejledt MPA-studerende. Lis Højgaard har kommenteret lønforskelle mellem kønnene i radio og presse. Peter Viggo Jakobsen har kommenteret i radio og TV. Hanne Nexø Jensen har kommenteret i presse og radio om kønsfordelingen i forskerverdenen og centraladministrationen. Lotte Jensen har skrevet et antal artikler og debatindlæg i fagblade i boligsektoren. Torben Beck Jørgensen har kommenteret i radio og pressen. Morten Kelstrup har kommenteret i TV og radio. Tim Knudsen har løbende kommenteret i TV, radio og dagblade, samt holdt forelæsninger på Folkeuniversitetet, ved Politiets efteruddannelse og i foredragsforeninger. Henrik Larsen har kommenteret i TV samt i dansk og udenlandsk presse. Per Kongshøj Madsen

er dansk korrespondent for "SYSDEM" ("EU's Employment Observatory"). Hans Jørgen Nielsen har løbende kommenteret i Berlingske Tidende samt radio og TV. Ove Kaj Pedersen har kommenteret i radio og presse og haft en omfattende foredragsvirksomhed. Ib Damgaard Petersen har kommenteret i pressen. Mikkel Vedby Rasmussen er medlem af styregruppen på magasinet "Politologiske Studier". Steen Sauerberg har kommenteret i medierne bl.a. om folketingsvalget d. 11.3.98 i norsk, svensk og finsk radio. Niels-Henrik Topp har forelæst på Folkeuniversitetet.

Andet

Tage Bild er dekan for Det samfundsvidenskabelige Fakultet og universitetsudpeget medlem af 4. Maj Kollegiets bestyrelse.

Lars Bille er medlem af bestyrelsen for "Selskabet for Historie og Samfundsøkonomi", medlem af Folkeuniversitetets Programråd, medlem af ECPR's Standing Group on Political Parties samt medlem af styringsgruppen for Copenhagen Lectures.

Tom Bryder er regional repræsentant for "The International Society of Political Psychology".

Carsten Greve er medlem af Centre for Contemporary Welfare Studies (CCWS), Aalborg Universitet.

Birthe Hansen er medlem af bestyrelsen for NISA (Nordic International Studies Association), af repræsentantskabet for Dansk Udenrigspolitisk Institut (DUPI) og af Forsvars-kommissionen af 1997.

Hanne Foss Hansen er medlem af styregruppen for evalueringen af høgskolereformen under Norges Forskningsråd samt medlem af styringsgruppen for forskningsprogrammet "Norden og Europa" under Nordisk Ministerråd.

Jens Hoff er formand for styregruppen for COST Action A14; leder af projektet "Demokrati fra neden" og medlem af Demokratiprojektets styringsgruppe.

Lis Højgaard sidder i referencegruppen til Nordisk Ministerråds projekt: "Kjønn og Universitet i Norden", i rådgivende gruppe for NIKK's (Nordisk Institut for Kvinne- og kjønsforskning, Oslo) projekt: "Likestilling ved universiteter og høgskoler i Norden" og er eksternt medlem af Skolerådet på Kunstakademiets Arkitektskole.

Peter Viggo Jakobsen er medlem af DUPI's ekspertgruppe, som har bidraget til udredningen "FN, Verden og Danmark".

Uffe Jakobsen er repræsentant for forskningsgruppen "Industrial Relations Research Unit" og medlem af styregruppen for nordisk begrebshistorisk netværk.

Hanne Nexø Jensen er suppleant i Ligestillingsrådet for Kvindeforskere i Danmark og medlem af Udvalg for Ligestilling i Forskning, udpeget af forskningsministeren.

Torben Beck Jørgensen er medlem af hovedbestyrelsen for Nordisk Administrativt Forbund, bestyrelsen for forlaget Politiske Studier, forskningsledelsen for Magtudredningen og af The International Comittee in American Society of Public Administration.

Morten Kelstrup er medlem af forretningsudvalget for Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd, formand for Dansk Selskab for Europaforskning, medlem af DUPI's repræsentantskab samt medlem af ECPR's "Standing Group on International Relations".

Tim Knudsen har været medlem af finansministeriets udvalg vedrørende forholdet mellem minister og embedsmænd.

Per Kongshøj Madsen er personligt udpeget medlem af Socialforskningsinstituttets rådgivende Forskningsudvalg, medlem af Det offentlige forskningsudvalg om velfærdsforskning, tilforordnet Arbejdsministeriets offentlige forskningsudvalg og formand for bestyrelsen for Forskningsinitiativ vedrørende etablering af center (forskerskole) for opbygning af forskningskompetence i "Integration, produktion og velfærd".

Ove Kaj Pedersen er blandt meget andet formand for rektors internationaliseringsudvalg, conseiller special for Ritt Bjerregårds Kabinet, EU Kommissionen, medlem af Scientific Advisory Board for SCORE, medlem af styregruppen for MPA-uddannelsen, leder af to forskningsprojekter på Danmarks Journalisthøjskole og medlem af styregruppen for Demokratiprojektet.

Ib Damgaard Petersen er formand for bestyrelsen for forlaget "Politiske Studier".

Steen Sauerberg er formand for Dansk Selskab for Statskundskab; medlem af forskellige styregrupper i forbindelse med oprettelse af et Tematisk Netværk for europæisk Statskundskab koordineret via Fondation Nationale des Sciences Politiques, Paris.

Gunnar Sjöblom er instituttets 'official representant' i European Consortium of Political Research (ECPR) og medlem af International Political Science Association's Executive Committee og programkomité.

Kirsten Thomsen er medlem af bestyrelsen for forlaget "Politiske Studier".

Kirsten Thomsen

Stab

Årsværk
VIP: 30,4
TAP: 14,0

VIP, internt finansieret
Bild, Tage Nørrelund; lektor.
Bille, Lars Christian; lektor.
Bryder, Tom; lektor, docent.
Christensen, Bolette Møller; lektor.
Greve, Carsten; adjunkt.
Hansen, Birthe; lektor.
Hansen, Hanne Foss; lektor.
Hoff, Jens Villiam; lektor.
Højgaard, Lis; lektor.
Jakobsen, Peter Viggo; adjunkt.
Jakobsen, Uffe; lektor.
Jensen, Hanne Nexø; lektor.
Jensen, Henrik Skildal; lektor.
Jensen, Liselotte Skovgaard; adjunkt.
Johannsen, Willy; lektor.
Jørgensen, Birte Holst; forskningsass. Til 30.6.98.
Jørgensen, Torben Beck; professor.
Kelstrup, Morten; lektor.
Knudsen, Tim Frydshou; professor.
Larsen, Henrik; adjunkt.
Madsen, Per Henrik Kongshøj; lektor.
Markussen, Martin Osvald; adjunkt.
Nielsen, Hans Jørgen; lektor.
Pedersen, Kate Pepke; forskningsass. Til 30.4.98.
Pedersen, Ove Kaj; professor.
Petersen, Ib Damgaard; lektor, docent.
Qvortrup, Mads Havnstrup; forskningsadj.
Ronit, Karsten; lektor.
Sauerberg, Steen; lektor.
Sjøblom, Bengt Gunnar Olof; professor.
Thomsen, Agnes Kirsten; lektor.
Topp, Niels-Henrik; lektor.
Wind, Marlene; adjunkt.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Esmark, Anders.
Jensen, Ulla Højmark.
Johansen, Helle.
Löfgren, Karl.
Nielsen, Henriette Bjørn.
Pipa, Tina Buchtrup.
Poulsen, Jørgen Staun.
Rasmussen, Mikkel Vedby.
Vrangbæk, Karsten.
Wivel, Anders.

TAP, internt finansieret
Berg, Thomas; fuldmægtig.
Elleby, Gitte; assistent. Til 31.3.98.
Grün, Ditte Steimann; assistent.
Hansen, Pia Bjørn; bibliotekar.
Hersom, Annette M.; assistent.
Jensen, Jette Inger; bibliotekar.
Jørgensen, Helle; assistent.
Koch, Lars Peter; fuldmægtig. Til 30.11.98.
Kure, Bente Elisabeth; kontorfuldmægtig.
Larsen, Vivi; kontorfuldmægtig.
Ludvigsen, Jens; bibliotekar.
Munzert, Inge Lise; overassistent.
Møller, Merete Rishøj; overassistent.
Pernø, Bente; assistent.
Petersen, Annelise; kontorfuldmægtig.
Petersen, Lene Bjørg; kontorfuldmægtig.
Schwartz, Sarah-Ann; assistent.
Sørensen, Lillian; overassistent. Til 31.3.98.
Sørensen, Susanne Bruun; kontorassistent.
Widell, Pia; edb-medarbejder.

Eksternt finansieret personale
Grønbæk, David; kand.stip.
Melgaard, Minna Birgitte; forskningsass.
Nielson, Trine; forskningsass.
Henningsen, Ulla Rødgaard; forskningsass.
Jacqueson, Catherine; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Hansen, Lene: Western Villains or Balkan Barbarism? Representations and Responsibility in the Debate over Bosnia.

Madsen, Morten: Demokrati og individualisering – udfordringer til det organisationsinterne demokrati i fagforeninger set i et medlemsperspektiv.

Vad, Torben Bundgaard-Pedersen: Europeanisation of Standardisation – European Institution Building and National Persistence in the Area of Technical Standardisation.

Fondsstøtte

Diverse Private Tilskud
Forelæsningsrække (Ove Kai Pedersen) kr. 300.000.

Forskningsrådene
Dansk forskningspolitik i internationalt perspektiv fra selvforvaltning til statsstyring? (David Jens von Haller Grønbæk) kr. 1.182.204.

Statens Byggeforskningsinstitut
En undersøgelse af beboerdemokratiet (Liselotte Jensen) kr. 174.000.

Nor-Fa Nordisk Forskerakademi
Integration og geopolitik (Morten Kelstrup) kr. 113.856.

Rådet for Ulandsforskning
Humanitær bistand – et scenario for fred og stabilitet (Trine Nielson) kr. 87.419.

Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd
Evaluering Viden, magt, legitimering? (Hanne Foss Hansen) kr. 1.249.200.
Globalization, European Polotics and the American Challenge (Birthe Hansen) kr. 1.000.200.
Seminar for forskere inden for offentlig forvaltning (Torben Beck Jørgensen) kr. 80.000.

Universitetet i Oslo og Nordisk Ministerråd
Politisk præstation og deltagelse (Lars Bille) kr. 75.000.

Publikationer

Bild T.: Do Trade Unions have a Future? The Case of Denmark. Acta Sociologica Vol. 41, no. 3, 1998, s. 195-207,

Bild T.: Kulturel forsinkelse. i: Den Store Danske Encyklopædi, Gyldendal, København 1998.

Bille L.: Danemark. i: Les partis politiques en Europe de l'Ouest s. 105-127, Guy Hermet, Julian Thomas Hottinger, D-L. Seiler, Economica, Paris 1998.

Bille L.: Politisk kronik. Den politiske udvikling i 2. halvår 1997. Økonomi og Politik Vol. 71, no. 1, s. 63-73, 1998.

Bille L.: Politisk kronik. Den politiske udvikling i 1. halvår 1998. Økonomi og Politk Vol. 71, no. 3, s. 46-59, 1998.

Bille L.: Dansk partipolitik 1987-1998. 322 s. DJØF, København 1998.

Bille L.: Partier og interesseorganisationer. i: Interesseorganisationer i dansk politik s. 85-117, Karsten Ronit, DJØF, København 1998.

Bille L.: Landsmøde. i: Den Store Danske Encyklopædi, Gyldendal, København 1998.

Bille L.: Liberalt Centrum. i: Den Store Danske Encyklopædi, Gyldendal, København 1998.

Bille L.: Lobbyisme. i: Den Store Danske Encyklopædi, Gyldendal, København 1998.

Bille L.: Lokalliste. i: Den Store Danske Encyklopædi, Gyldendal, København 1998.

Bille L.: Løsgænger. i: Den Store Danske Encyklopædi, Gyldendal, København 1998.

Bille L.: Masseparti. i: Den Store Danske Encyklopædi, Gyldendal, København 1998.

Bille L.: Medlemsparti. i: Den Store Danske Encyklopædi, Gyldendal, København 1998.

Bille L.: Militarisme. i: Den Store Danske Encyklopædi, Gyldendal, København 1998.

Bille L.: Moderata samlingspartiet. i: Den Store Danske Encyklopædi, Gyldendal, København 1998.

Bryder T.: The Human Face of Politics. Political Psychology and Politicised Cultere in the Twentieth Century. 281 s. Politiske Studier, København 1998.

Bryder T.: "Entartede musik": The Political, Historical and Psychological Background to the infamous Musical Exhibition by the Nazis in 1938. 30 s. Institut for Statskundskab. Arbejdspapir 1998/4, København 1998.

Greve C.: Den grå zones fremtid. Grus Vol. 19, no. 54, s. 23-40, 1998.

Greve C.: Den grå zone – fra offentlig til privat virksomhed. 2. udg. 84 s. DJØF, København 1998.

Greve C.: Statslige aktieselskaber i Danmark i et NPM perspektiv. i: New Public Management i Norden s. 111-131, Kurt Klaudi Klausen, Krister Ståhlberg, Odense Universitetsforlag, Odense 1998.

Hansen B.: Politik i Mellemøsten. 164 s. DUPI, Dansk Udenrigspolitisk Institut, København 1998.

Hansen B.: Fremtidens forsvar. Beretning fra Forsvarskommissionen 1997. i: Forsvarsministeriet, København 1998.

Hansen B.: Multiple Identities of European States. i: Explaining European Integration s. 147-165, Anders Wivel, Politiske Studier, København 1998.

Hansen B., Jensen C. Birthe Hansen, Carsten Jen Grundbogen i Statskundskab. 371 s. Akademisk Forlag, København 1998.

Hansen B.: Unipolaritet og forandringer i Mellemøsten 1989-1997. i: Grundbogen i Statskundskab s. 189-203, Birthe Hansen, Carsten Jensen, Akademisk Forlag, København 1998.

Hansen B.: Introduktion til International Politik. i: Grundbogen i Statskundskab s. 132-139, Birthe Hansen, Carsten Jensen, Akademisk Forlag, København 1998.

Hansen B., Heurlin B. Birthe Hansen, Bertel Heu The Baltic States in Global Politics. s. Curzon Press, London 1998.

Hansen B.: The Baltic States and Security Strategies Available. i: The Baltic States in World Politics. s. 86-111. Birthe Hansen, Bertel Heurlin, Curzon Press, London 1998.

Hansen B.: The Unipolar World Order and its Dynamics. 26 s. Dansk Udenrigspolitisk Institut, København 1998.

Hansen B.: Den arabiske lederskiftebølge. 20 s. Institut for Statskundskab. Arbejdspapir 1997/4, København 1998.

Hansen B.: Israel og palæstinenserne ved en skillevej. Udsyn no. 4, s. 12-18, 1998.

Hansen H.F.: Anm. af Peter Dahler-Larsen: Den rituelle reflektion – om evaluering i organisationer". Økonomi og Politik Vol. 71, no. 3, s. 63-64, 1998.

Hansen H.F.: Videnskab og forskning. i: Sociologi – en grundbog til et fag s. 233-246, Heine Andersen, Hans Reitzels Forlag, København 1998.

Hansen H.F.: Den historiske arv – Danmark. i: Fra opbygning til ombygning i staten. Organisationsforandringer i tre nordiske lande s. 69-104, Per Lægreid, Ove Kaj Pedersen, DJØF, København 1998.

Hoff J.V., Goul Andersen J.: Polarisering og politisk deltagelse – myte eller realitet? i: Grundbogen i Statskundskab s. 47-60, Birthe Hansen, Carsten Jensen, Akademisk Forlag, København 1998.

Hoff J.V.: Hverdagsmagere, tovholdere og iscenesættere. Personliggørelsen af det politisk ansvar. Uddannelse Vol. 31, no. 7, s. 20-28, 1998.

Højgaard L.: Kvinder og mænd i dansk toppolitik. 80 s. Institut for Statskundskab. Arbejdspapir 1998/3, København 1998.

Højgaard L.: Women and Men in Top Positions – The construction of Gendered Leadership in Business, Politics and among Government Officials. 24 s. Institut for Statskundskab. Arbejdspapir 1998/2, København 1998.

Højgaard L.: Anm. af Christopher Lasch: Kvinderne og det fælles liv – kærlighed, feminisme og ægteskab. Økonomi og Politik Vol. 71, no. 1, 1998.

Højgaard L.: Anm. af Ann-Dorthe Christensen m.fl.(ed.): Det kønnede samfund. Kvinder, Køn og Forskning Vol. 7, no. 3, 1998.

Højgaard L.: Workplace Culture, Family supportive Policies and Gender Differencies. i: Women, Work and the Family in Europe s. 140-151, E. Drew et al., Routledge, London 1998.

Højgaard L., Jensen H.N., Henningsen I., Søndergaard D.M., .: Reduktionisme og kønsfordeling i forskerverdenen – replikker tl Bertel Ståhel: Kvinder og mænd i dansk universitetsforskning i 1990'erne. 34 s. Køn i den akademiske organistion, København 1998.

Jakobsen P.V.: The Danish Approach to UN peace Operations after the Cold War: A New Model in the Making. International peacekeeping Vol. 5, no. 3, s. 106-123, 1998.

Jakobsen P.V.: The Lessons Learned Literature and Low Consent Peace Operations: Identifying the Conditions for Success. 24 s. ISA. Vienna 1998.

Jakobsen P.V.: The Strategy of Coercive Diplomacy: Refining Existing Theory to Post-Cold War Realities. i: Strategic Coercion: Concepts and Cases s. 61-85, Lawrence Freedman, Oxford University Press, London 1998.

Jakobsen P.V., Schaub Jr. G.: Rally `Round the Flag: Stars and Stripes Only? s. Int. Studies Association. Minneapolis 1998.

Jakobsen P.V.: Western Use of Coercive Diplomacy after the Cold War: A Challenge for Theory and Pratice. 215 s. Macmillan Press, London 1998.

Jakobsen P.V.: Sleeping Through the Night? EU Member Involvement in Military Conflict Management in the 1990s. i: Explaining European Integration. 13 s. Anders Wivel, Political Studies Press, København 1998.

Jakobsen P.V.: The Emerging Consensus on Low Consent Peace Support Operations and its Implications for the Traditional Peacekeepers. 28 s. BISA. Sussex 1998.

Jakobsen P.V.: FN´s fredsoperationer i 1990erne: praksis, problemer og perspektiver. 60 s. DUPI, Working Paper 7, København 1998.

Jensen H.N.: Gender as the Dynamo: When Public Organizations have to change. i: Is there a Nordic Feminism? Nordic Feminist Thought on Culture and Society s. 160-175, Drude von der Fehr, Anna G. Jónasdóttir, Bente Rosenbeck, UCL Press, London 1998.

Jensen H.N.: Offentlig forvaltning i et kønsperspektiv. i: Grundbogen i Statskundskab s. 297-311, Birthe Hansen, Carsten Jensen, Akademisk Forlag, København 1998.

Jensen H.N.: Hof & Stat revisited! En bedre måde at systematisere skaren af offentlige organisationer på. Økonomi og Politik Vol. 71, no. 1, s. 50-62, 1998.

Jensen H.N.: Anm. af Ann-Dorte Christensen, Anna-Birte Ravn & Iris Rittenhofer(red.): Det kønnede samfund. Forståelser af køn og social forandring. Politica Vol. 30, no. 1, s. 118-120, 1998.

Jensen H.N.: Scenarier for fremtidens kønssammensætning i forskerverdenen. i: Reduktionisme og kønsfordeling i forskerverdenen. Replikker til Bertel Ståhle: Kvinder og mænd i dansk universitetsforskning i 1990'erne s. 26-29, Inge Henningsen. København 1998.

Jensen H.N., Knudsen T., Berthelsen R.G., Munk I., Olsen J.K., Olsen P.L.: Rekrutteringsmønstre og karriereveje for centraladministrationens topembedsmænd. 29 s. Institut for Statskundskab, København 1998.

Jensen L.: Interpreting New Public Managing: The Case of Denmark. Australian Journal of Public Administration Vol. 75, no. 4, s. 54-66, 1998.

Jensen L.: Cultural Theory and the Democratization of Functional Domains. Public Administration Vol. 76, no. 1, s. 117-139, 1998.

Jensen L.: Kvarterløft – Bypolitik mellem lokalt demokrati og netværksimplementering. Byplan no. 1, s. 15-19, 1998.

Jensen L.: Bottom-up. Forskning med hovedet under armen? i: Samfundsforskning bottom-up. Teori og metode s. 169-198, Peter Bogason, Eva Sørensen, Roskilde Universitetsforlag, Roskilde 1998.

Johansen H.: Den Europæiske Union – Ja eller Nej – Hvor svært ka' det være? Politologiske Studier no. 2, 1998.

Johansen H.: Exploring the Colour of the Beast: Hegemony and Political Projects in the European Union. i: Explaining European Integration s. 297-320, Anders Wivel, Political Studies Press, København 1998.

Jørgensen T.B.: Offentligt etos og offentlige organisationer. Nordisk Administrativt Tidsskrift Vol. 79, no. 2, s. 178-201, 1998.

Jørgensen T.B., Hansen H.F., Antonsen M., Melander P.: Public Organizations, Multiple Constituencies, and Governance. Public Administration Vol. 76, no. 3, s. 499-518, 1998.

Kelstrup M.: Intergration Theories: History, Competing Approaches and New Perspectives. i: Explaining European Integration s. 15-55, Anders Wivel, Copenhagen Political Studies Press, København 1998.

Kelstrup M.: Et demokratisk EU? 64 s. Systime, Aalborg 1998.

Kelstrup M.: Institutionalisation and negotiation in the process of European Integration. 26 s. Paper presented at the workshop on "The European Union as a negotiated order". Vienna 1998.

Kelstrup M.: Demokrati, politiske systemer og de højtudviklede moderne samfunds demokratiproblemer. 70 s. CORE. Working Paper 3/1998, København 1998.

Knudsen T.: Konsociationisme. i: Den Store Danske Encyklopædi, Gyldendal, København 1998.

Knudsen T.: Les fonctionaires Danois et la definition des politiques. Revue Francaise d´administration publique no. 86, avril-juin, s. 293-300, 1998.

Knudsen T.: Skal vi have en ny grundlov? i: NOTER, Historielærerforeningen for gymnasiet og HF, s. 18-23, Odense 1998.

Larsen H.: Explaining the Common Foreign and Security Policy – the New Research Agenda. i: Explaining European Integration s. 237-255, Anders Wivel, Political Studies Press, København 1998.

Larsen H.: Domestic Constraints in British and Danish European Policy in the 1990s with Special Reference to the Intergovernmental Conferences. 27 s. Institut for Statskundskab. Arbejdspapir 1998/1, København 1998.

Larsen H.: The concept of security in the EU/CFSP. 25 s. Vienna 1998.

Larsen H.: Danish CFSP Policy in the Post Cold War Period: Continuity or Change? 25 s. Brighton 1998.

Madsen P.K.: Elemente erfolgreicher Arbeitsmarktpolitik in Dänemark. i: Von den Nachbarn lernen s. 148-152, Peter Scherrer et al., Schüren, Marburg 1998.

Madsen P.K.: Arbeitszeitpolitik und Vereinbarungen über bezahlte Freistellungen – Die Dänische Erfahrungen in der 90er Jahren. WSI Mitteilungen Vol. 51, no. 9, s. 614-624, 1998.

Madsen P.K.: Paid Leave Arrangements and Gender Equality: The Danish Experience in the 1990s. 8 s. OECD. Paris 1998.

Madsen P.K. Per Kongshøj Madsen (ed. Work and Welfare – Proceedings of the Workshop of the COST A7 Final Conference. 156 s. Office for Official Publications of the EC, Luxembourg 1998.

Madsen P.K.: Et foregangsland – også efter år 2000. DJØF-Bladet no. 18, s. 22-24, 1998.

Madsen P.K.: Svær fremtid for de svage på arbejdsmarkedet. LO Magasinet no. 2, s. 10-13, 1998.

Madsen P.K.: Unemployment: Recent Trends: Denmark. Employment Observatory SYSDEM Trends no. 30, s. 14-19, 1998.

Madsen P.K.: Arbejdsmarkedsreformen – Erfaringer og perspektiver. i: Landsarbejdsrådets Arbejdsmarkedspolitiske Redegørelse 1997 s. 83-159, Landsarbejdsrådet, København 1998.

Madsen P.K.: A Transitional Labour Market: The Danish Paid Leave Arrangements. i: New Institutional Arrangements on the Labour Market. Transitional Labour Markets as a New Full Employment Concept s. 68-73, European academy of the Urban Environment, Berlin 1998.

Madsen P.K.: Anm. af Jan Lindhart & Anders Uhrskov: Fra Adam til robot. Arbejdet – historisk og aktuelt. Økonomi og Politik Vol. 71, no. 1, s. 84-85, 1998.

Madsen P.K.: Das Dänische "Beschäftigungswunder". Die Mitbestimmung no. 5, s. 36-38, 1998.

Madsen P.K.: Ministeriet og arbejdsmarkedsforskningen. i: Arbejdsmarkedspolitisk Årbog 1997 s. 73-92, Arbejdsministeriet, København 1998.

Madsen P.K.: Transitionelle arbejdsmarkeder – et generelt perspektiv på det rummelige arbejdsmarked. i: Arbejdsmarkedspolitisk Årbog 1997 s. 94-101, Arbejdsministeriet, København 1998.

Madsen P.K.: Forms of self-employment in Denmark. SYSDEM Trends no. 31, s. 13-17, 1998.

Marcussen M.: Ideas and Elites: Danish Macro-Economic Policy-Discours in the EMU-Process. 376 s. Aalborg Universitet, Aalborg 1998.

Marcussen M.: Central Bankers, the Ideational Life-Cycle and the Social Construction of EMU. 82 s. Det Europæiske Universitetsinstitut, Firenze 1998.

Nielsen H.J.: Hvorfor respekterer man ikke loven? i: Borgerne og loven s. 158-206, Jørgen Goul Andersen, Århus Universitetsforlag, Århus 1998.

Nielsen H.J.: Forvalterne og loven. i: Borgerne og lovene s. 396-432, Jørgen Goul Andersen, Århus Universitetsforlag, Århus 1998.

Nielsen H.J.: Vælgerne og EU. Politologiske Studier no. 2, s. 26-27, 1998.

Nielsen H.J.: Anm. af Ole Borre & Jørgen Goul Andersen: Voting and Political Attitudes in Denmark. Økonomi og Politik Vol. 71, no. 2, s. 55-57, 1998.

Pedersen O.K.: Interesseorganisationerne og den parlamentariske styreform. i: Interesseorganisationer i dansk politik s. 197-232, Karsten Ronit, DJØF, København 1998.

Pedersen O.K., Lægreid P., Jacobsson B.: Endringer i statlige organisasjonsformer i Skandinavien: Forvaltningspolitik, europeisering og historiske bindinger. 34 s. Demokrati-projektet, København 1998.

Pedersen O.K.: Anm. af Kerstin Jacobsson: Så gott som demokrati. Sociologisk Forskning no. 1, s. 95-104, 1998.

Pedersen O.K.: Anm. af: Paul Hirst: Globalisering, demokrati og det civile samfund. Økonomi og Politik Vol. 71, no. 2, s. 57-59, 1998.

Pedersen O.K.: Forhandlingsøkonomi – om spil og institutioner i den danske model. i: Grundbogen i statskundskab s. 61-78, Birthe Hansen, Carsten Jensen, Akademisk Forlag, København 1998.

Pedersen O.K., Højbjerg E., Frankel C.: EU miljøpolitiske potentialer i europæisk teknisk standardisering. 37 s. COS, København 1998.

Pedersen O.K., Campbell J.: The Evolutionary Nature of Revolutionary Change. 19-53 s. Office for Official Publications of the EU. Luxembourg 1998.

Pedersen O.K.: Forhandlingsøkonomi – om spil og institutioner i den danske model. i: Grundbogen i statskundskab s. 61-78, Birthe Hansen, Carsten Jensen, Akademisk Forlag, København 1998.

Pedersen O.K.: Denmark no seitai nikansuru seidosi. Shakaibunka Kenkyu, s. 78-93, 1998.

Petersen I.D.: Ole Karup Pedersen 8.2.1929 – 20.12.1997. i: Københavns Universitets Årbog 1997 s. 989-991, Ejvind Slottved m.fl., Københavns Universitet, København 1998.

Petersen I.D.: Karl W. Deutsch – en kæmpe i international politik – disciplinens historie. Politologiske Studier Vol. 1, no. 2, s. 28-31, 1998.

Qvortrup M.H.: Konservatismens genealogi – en britisk genealogi. i: Konservatismens veje og vildveje s. 15-27, Mikael Jalving, Svend Gunbak, Gunbak paperbacks, København 1998.

Qvortrup M.H.: Voter-Knowledge and Participation. Representation. Journal of Representative Government Vol. 35, no. 4, s. 255-264, 1998.

Qvortrup M.H.: The prospects for the council of the Isles. 10 s. The Northern Ireland Assembly Transistion Programme. London/Belfast 1998.

Rahigh-Aghsan A.: Hegemonic Power and Regional Cooperation: EU and ECO in Perspective. i: Explaining European Integration s. 215-236, Anders Wivel, Copenhagen Political Studies Press, København 1998.

Rasmussen M.V.: Post war: Reflections on the Integration of the European Security Community. i: Explaining European Integration s. 78-100, Anders Wivel, Copenhagen Political Studies Press, København 1998.

Thomsen K.: Rita Liljeström. i: Den Store Danske Encyklopædi, Gyldendal, København 1998.

Thomsen K.: Familie og livsfaser. i: Sociologi – en grundbog til et fag s. 169-183, Heine Andersen, Hans Reitzels Forlag, København 1998.

Topp N.H., Andersen P., Kærgaard N.: The Danish Economist Jens Warming – An Odd Genius. i: European Economists of the early 20th Century. Studies of neglected Thinkers of Belgium, France, the Netherlands and Scandinavia. Vol 1. s. 331-348, Warren J. Samules, Warren J. Samuels, Edward Elgar, Cheltenham, UK 1998.

Topp N.H.: Anm. af Lars Meldal: Væksten grænser. Fra Adam Smith til Herman Daly. Det Økologiske Råd, 1996. Økonomi og Politik no. 1, s. 76-77, 1998.

Topp N.H.: Anm. af Torben Andersen og Karsten Ronit: Den danske banksektor mellem tradition og forandring. Systime, 1997. Økonomi og Politik no. 2, s. 59-61, 1998.

Topp N.H.: Anm. af Jesper Jespersen: Miljøøkonomi. DJØF, 1998. Økonomi og Politik No. 3, s. 66-67, 1998.

Topp N.H.: Kjeld Philip. Stockholm i København og Aarhus. 19 s. Institut for Statskundskab. Arbejdspapir 1998/5, København 1998.

Wind M.: Europa efter Amsterdam. Politologiske Studier no. 2, s. 4-7, 1998.

Wind M.: IR. Theory Meets European Union Law. Constitutional Battles, Sovereign Choices & Institutional Contingencies in the Legacy of the European Integration Process. 382 s. Dep. of Political and Social Science, European University Institute, Firenze 1998.

Wind M.: Mod et mere fleksibelt EU. Udenrigs no. 4, 1998.

Wivel A.: Europæisk integration i amerikansk fortolkning. Politologiske Studier Vol. 1, no. 2, s. 40-41, 1998.

Wivel A.: Introduction. i: Explaining European Integration s. 9-14, Anders Wivel, Copenhagen Political Studies Press, København 1998.

Wivel A.: New Threats and Old Dilemmas: European Integration in the International System. i: Explaining European Integration s. 166-189, Anders Wivel, Copenhagen Political Studies Press, København 1998.

Wivel A. (red.): Explaining European Integration. 323 s. Copenhagen Political Studies Press, København 1998.

Wivel A.: Europæisk integration i amerikansk fortolkning. Anm. af Michael baun: An imperfect union og af Michael Calingaert: European integration Revisited: Progress, prospects and U.S.Interests. Politologiske Studier no. 2, s. 40-41, 1998.

Wivel A.: Anm. af Hans Mouritzen: Theory and Reality of International Politics. Politica Vol. 30, no. 4, s. 483-486, 1998.

Antropologi

Institut for Antropologi

Instituttet beskæftiger sig med kultur- og samfundsforhold i hele verden. Virksomheden er baseret på det etnografiske feltarbejde, der også indgår som en integreret del i hovedparten af de ph.d.-projekter, der er knyttet til instituttet. Fra tidligere at have fokuseret primært på samfund udenfor Europa, er den antropologiske grundforskning nu i lige så høj grad baseret på materiale fra Danmark og det øvrige Europa.

Instituttets forskere arbejder både med udviklingen af generelle antropologiske teorier og metoder og med etablering af et udgangspunkt for en anvendt antropologi. I instituttets langtidsplan indgår fire prioritetsområder og et satsningsområde, som nyder særlig bevågenhed i såvel forskning som undervisning.

Instituttets forskning bliver præsenteret ved internationale konferencer og seminarer, og der afholdes regelmæssigt gæsteforelæsninger og forskellige former for seminarer i løbet af året. Der lægges vægt på, at skabe et levende forskningsmiljø, hvor den enkeltes arbejde også bliver fremlagt og diskuteret ved interne seminarer. Der afholdes således ugentlige interne forskerseminarer hvert semester med oplæg af og for lærere, ph.d.-studerende, undervisere og forskere med tilknytning til instituttet. Desuden blev der i januar afholdt en vellykket 2-dages konference for alle lærere, ph.d.-studerende og forskere ved instituttet over temaet kompleksitet og komparation.

Der er sket en række ændringer i instituttets bemanding i løbet af 1998. I januar tiltrådte Susan Reynolds Whyte et ny-etableret professorat i antropologiens praktiske anvendelse. Senere på året blev Karsten Pærregaard ansat som lektor med særlig henblik på området lokal og global udvikling. Esther Fihl og Peter Hervik blev ansat som lektorvikarer og dr. Frank Heidemann fra Freie Universitet i Berlin gæstede instituttet fra januar til juni. Instituttets samarbejde med DANCED, miljøministeriets tværfaglige program for "Sustainable Land Use and Natural Resource Management", resulterede i at Quentin Gausset blev ansat som forskningsadjunkt i miljøantropologi med særlig henblik på det sydlige Afrika. Professor Kirsten Hastrup tog orlov fra sit professorat for at flytte til Det Danske Center for Menneskerettigheder, hvor hun skal være forskningschef indtil udgangen af år 2000.

Instituttet har også i 1998 været hjemsted for flere større forskningsprogrammer. The Tororo Community Health Project i Uganda, et ENRECA samarbejde støttet af DANIDA og under ledelse af Susan Reynolds Whyte, påbegyndte en ny 3-årig projektperiode. To andre projekter "Structuring Diversity – Danish Responses to Emerging Multiculturalism", støttet af Det samfundsvidenskabelige Forskningsråd og under ledelse af Peter Hervik samt "Nordiske komparative studier om midlertidigt ophold for bosniske flygtninge i et repatrieringsperspektiv", støttet af Indenrigsministeriet og under ledelse af Jonathan Schwartz, afsluttedes i løbet af året. "Børneantropologisk Netværk", der blev etableret ved instituttet i 1997 med støtte fra Statens Humanistiske Forskningsråd, har fortsat sit virke i 1998.

Forskning

Det interkulturelle samfund

Den moderne verden er præget af komplekse kulturprocesser, der sker dels i forbindelse med befolkningsbevægelser, f.eks. migration eller flugt, dels i sammenhæng med de mangeartede kulturelle påvirkninger, der tilflyder det enkelte menneske, f.eks. via medier. Verden består således af dynamiske sociale felter, hvor forskellige former for erfaring og begrebsliggørelse stadigt konfronteres gennem handlende, interagerende og fortolkende sociale aktører. Dette studeres særligt gennem kvalitative undersøgelser af disse sociale aktørers positionering og identitetsdannelse i relation til disse komplekse forhold.

Projekter

"The Club Experience: Processes of Inclusion and Exclusion in Children's Recreational Sport Clubs. An anthropological Investigation of Sport Club Sociality and Social Integration in Vesterbro" (Sally Anderson).

"Indian Art Worlds in Contention – A Study of the Contended Fields of Specific Indian Art Worlds" (Helle Bundgaard).

"Muslim, Woman and Intellectual. Women's Islamic Activism in Fes, Morocco" (Connie Carøe Christiansen).

"Daglige praksiser i eksil. Om bosniske flygtninges identitetsdannelse i eksil i Danmark under påvirkning af særlovene" (Gitte Engholm).

"Sophiehaveprojektet. Udviklings- og forskningsprojekt om samspillet mellem beboere i et

socialt boligområde og den kommunale forvaltning"; "Børn, venskab og slægtskab i Ullerød og omegn" (Heidi Jensen).

"Afrikanisering af afrobrasiliansk religion i Sydøstbrasilien: Etnicitet og identitet" (Tina Gudrun Jensen).

"Betydningssætning af mad og fødevarer på Rossel Island, Papua Ny Guinea" (John Liep).

"Globale familiesystemer: Migration belyst gennem caribiske livshistorier" (Karen Fog Olwig).

"Mellem diaspora og immigration: Et komparativt studie af peruanere i Spanien, USA, Japan og Argentina" (Karsten Pærregaard).

"Civil Wars and Indian Identities in El Salvador" (Henrik Rønsbo).

"Civil Society, Citizenship and Ethnic Relations in Ex Yugoslavia"; "Flygtningepolitik vedrørende de bosniske og evt. de albanske flygtninge fra Kosovo med ophold i de nordiske lande" (Jonathan Schwartz).

"Talens magt og afmagt. Politisk repræsentation blandt Guaraní i Brasilien" (Dorthe Nyland Sørensen).

"Ulandsforskningens etiske problemstillinger" (George Ulrich).

"Kontinuitet og forandring i den materielle kultur på Nias i Indonesien set i lyset af tværkulturel kontakt" (Bente Wolff).

Lokal og global udvikling

Den stadig ulige fordeling af ressourcer mellem Nord og Syd udgør et af verdens mest presserende problemer. Inden for antropologien har lokal og global udvikling i nord-syd perspektiv længe udgjort et centralt forskningsområde. Der foretages kritiske studier af de begreber og antagelser, der ligger i de udviklingsmodeller, der er skabt hovedsagelig i Nord, og selve dikotomien Nord-Syd – også en Nord-konstruktion – problematiseres ligeledes. "Syd" udgør et komplekst og differentieret socialt, økonomisk og politisk felt, der ikke kan subsumeres under én samlet, udifferentieret kategori.

Projekter

"Edifying Islamism. the Case of Morocco" (Connie Carøe Christiansen).

"Coping with Complexity: Aspects of Owambo Identity in Namibia" (Dorte Ulrik Petersen).

"Between Modernity and Development: The Art of Making Progress in the Peruvian Andes" (Karsten Pærregaard).

"Tradition and Change: Gender, Land Tenure and Inheritance Rights among the Baganda" (Abby Sebina-Zziwa).

"Forskningsprojekt under satsningsområdet "politisk kultur" (Inger Sjørslev).

"Ulandsforskningens etiske problemstillinger" (George Ulrich).

"Uddannelsesforhold blandt urbane squatterfamilier i Kathmandu – en analyse af den kulturelle og sociale betydning af formel skoling i Nepal" (Karen Valentin).

"Burial Society Records as a Source of Demographic Data in Tororo and Busia Districts, Uganda" (with Jackson Pabire Higenyi, Makerere Universitet)(Michael Whyte).

"Community Participation in Health Research: A comparative study of the practice of community participation in Trinidad, Guinea, Uganda, Philippines, and Bangladesh (carried out for the Council on Health Research for Development)" (Susan R. Whyte).

Sundhed og medicinsk praksis

Dette forskningsfelt søger at udvikle teorier og metoder, som kan bidrage til en bedre forståelse af sundhedsforhold – globale såvel som lokale. Disse er i dag mere komplicerede og sammensatte end nogensinde, som følge af bl.a. den generelle globalisering i verden og udviklingen indenfor den medicinske teknologi. De vestlige landes lægemidler og medicinske behandlingsformer har således fået voksende betydning i den tredje og fjerde verden. Samtidig er alternative behandlingsformer, ofte med rod i ikke-vestlige kulturer, blevet mere og mere udbredte i den vestlige verden. Ved at undersøge disse forhold som sociale og kulturelle fænomener og sammentænke institutioner og magtstrukturer med individuelle sygdomsoplevelser, bidrager den medicinske antropologi til fagets almene udvikling og dets praktiske anvendelse.

Projekter

"Surgical Intervention and Reproductive Health in Brazil" (Anne Line Dalsgaard).

"Youth, Sexuality and Social Change in a Vietnamese City" (Tine Gammeltoft).

"Den psykologiske, sociale og kulturelle forståelse af angst, depression og smerte i befolkning og sundhedsvæsen", delprojekt: "Kommunikation og kultur" (Hanne Jessen).

"Maternal Education and Child Health in Samia Bugwe" (Anne R. Katahoire).

"Sundhedskommunikation blandt iteso børn i Uganda" (Lotte Meinert).

"Børnesundhed blandt Jop'Adholaerne i det sydøstlige Uganda. Fortolkning af symptomer og brug af biomedicin i en lokal kontekst" (Hanne Overgaard Mogensen).

"Children and Health Communication in a Community in western Kenya" (Onyango Ouma).

"The Topology of Illness Transmission. Localising processes among Bissa in Burkina Faso" (Helle Samuelsen).

"Lægemidler, reformbevægelser og spontan remission – en komparativ antropologisk undersøgelse af bedringsprocesser ved alkoholmisbrug" (Vibeke Steffen).

"Alkoholforskning i Grønland og rusen som lokal praksis" (Bo Wagner Sørensen).

"Community Drug Use in Uganda: Action research for better use of pharmaceuticals"; "Community and Health System in Uganda: A Longitudinal Study of Interaction and Change"; "Materia Medica: Cultural perspectives on medicines" (Susan R. Whyte).

Social erfaring og kulturel viden

Centralt for dette felt er spørgsmålet om, hvordan perception er forbundet med handlen: Hvordan mennesker opfatter verden, handler i den, og gennem deres handlen medvirker til at ændre både verden og deres erfaring af den. Dette satsningsområde undersøger således forholdet mellem sprog, bevidsthed og kultur og forholdet mellem implicit viden og ubevidste motiver til handlen – herunder den implicitte erkendelse af magtforhold. Feltet, som grundlæggende handler om en teori om viden, rejser fundamentale metodiske og teoretiske problemstillinger.

Projekter

"Børn, idræt og identitet på et hjørne af Vesterbro" (Sally Anderson).

"At blive sig selv. En antropologisk analyse af adopteredes og barnløse mødres fortællinger om slægtskab" (Ing-Britt Christiansen).

"Barndom og børnedomme – en antropologisk analyse af forholdet mellem kulturelle opvækstbetingelser og kognitiv udvikling" (Eva Gulløv).

"Kønsbarrierer for den gode naturvidenskabsmand" et studie af fysikstuderende med særligt henblik på kulturelle læreprocessers forbundethed med social handlen og videnskabelig viden" (Cathrine Hasse).

"The Robustness of Religious Ideas: Cognitive and Social Constraints" (Christian K. Højbjerg).

"Den religiøse interesse – et antropologisk forskningsprojekt om folkereligiøsitet i Danmark" (Cecilie Rubow).

"Anekdoter i antropologisk forskning og formidling" (Jonathan Schwartz).

"Social forandring i Grønland: Hvad registreres internt som betydningsfulde forandringer, og hvordan er forholdet mellem den interne registrering og det eksterne perspektiv?" (Bo Wagner Sørensen).

Miljø og samfund

De globale miljøforholds påtrængende karakter har medført et ønske om at skabe en større forskningsindsats inden for dette felt. Gennem regionalt baserede og komparative studier undersøges samspillet mellem naturopfattelser og de måder, hvorpå omgivelsernes fysiske ressourcer udnyttes lokalt, regionalt og endda globalt. Målet er at skabe større forståelse for miljøaspekter ikke blot i forhold til udviklingsproblematikken, men også som et bærende element i den sociale og politiske diskurs i den moderne verden.

Projekter

"Solid Waste as a Contended Political Field in Urban Madras" (Helle Bundgaard).

"Study of the Relationship between Pastoralist and Agriculturalist People in Adamawa (Cameroon) and of Their Competing Ways of Managing Natural Resources" (Quentin Gausset).

"Conceptualization and Conservation of Nature in Toma Society" (Christian K. Højbjerg).

"Natur, Kultur og Nation. Natursyn og Nationalisme i Litauen" (Åke Norbrog).

"Household Food Supplies and Nutrition Study, Tororo and Busia Districts, Uganda" (in cooperation with Center for Child Health and Development, Makerere University) (Michael Whyte).

Andet

Projekter

"Sammenlignende studie af rangordnet udveksling i Oceanien" (John Liep).

"Slægtskab og forplantningsteknologi i Danmark. En antropologisk undersøgelse af de individuelle, sociale og kulturelle implikationer af den ny forplantningsteknologi" (Tine Tjørnhøj-Thomsen).

Kongresser

Helle Bundgaard: "Contending Indian Art Worlds". Paper presented at the 1st. International Convention of Asia Scholars, Leiden.

Quentin Gausset: "From Domination to Participation: The Political Use and Abuse of the Coran in Northern Cameroon". Paper presented at the North-South conference on "The Quran and the

Bible as Political Models in Africa and the Middle-East" (Copenhagen University); "AIDS and the study of sexuality in Africa". Paper presented at the 5th Biennial EASA conference (Frankfurt).

Cathrine Hasse: "Krop, internalisering og magi i videnskabens antropologi. Fysik-kulturens implicitte forestillingsverden" Paper presented "At leva med tingen – Mikroorienterede studier av tekniska praktikke" (Göteborg Universitet); "Gender diversity in play with Physics" Paper delivered at the Research Course "Culture and Human Development. Contradictions and Challenges in the Transformation of Social practices", (Tartu, Estland); "Play, gender and creativity in Physics" Paper for "Laboratory of Comparative Human Cognition Conference" (University of California, San Diego).

Peter Hervik: "97th Annual Meeting of the American Anthropological Association", Paper: "Guided Forgetting and Didactic Remembering of Mayan Identities and the Challenge to Theories of Cultural Transmission (Philadelphia); "International Conference: Discourse Analysis and Social Research" Paper: "Internalization of Danish Discourses of Cultural Diversity: Reflections on the Limits of Discourse Analysis" (Copenhagen Business School, Sørup Herregård, Ringsted).

Christian Kordt Højbjerg: "Tradition Invented or Inherited? The Construction of Loma Cultural Identity", 5th Biennal EASA Conference (Frankfurt am Main); "The Robustness of Religious Ideas: Loma Religion and the Guinean Politics of Iconoclasm.", African Studies Association 41st Annual Meeting (Chicago, Illinois).

Heidi Jensen: "Introductory Remarks on Children and Kinship", The Network for Anthropological Child Research: Workshop on Children and Kinship (København).

Hanne Jessen: "Kompleksitet og komparation", Paper: Erfaring og repræsentation af angst, depression og smerte – nogle metodiske implikationer (Skjoldnæsholm).

Åke Norborg: The Evasive Nature of Constructivism", Uses of Nature – Towards an Anthropology of the Environment, workshop i Tartu.

Karen Fog Olwig: "National and Local Identity in St. John: Danish and American Perspectives", The 30th Annual Conference of Association of Caribbean Historians (Suriname); "Privilegier og rettigheder som slave og fri – emancipatiopnen på St. Jan, Dansk Vestindien", symposium i anledning af 150 års jubilæet for slavernes frigivelse (Nationalmuseet, København); "The Etnographic Field Revisited: Towards a Study of Common and not so Common Fields of Belonging", Session on "Community Revisited: A review of the relationship between community, place and culture" (EASA, Frankfurt).

Dorte Ulrik Petersen: "Christianity as Genre: Religious and cultural expressions in Ovamboland, Namibia" 41st Annual Meeting of the African Studies Association (Chicago, Illinois, USA).

Karsten Pærregaard: "Reconfiguring Gender and Kinship: The Strategic Use of Family Relations among Peruvian Migrants in Spain and the US", The Annual American Ethnological Society Meeting (Toronto); "The Vissicitudes of Politics and the Resilience of the Peasantry: The Contestation and Reconfiguring of Political Space in the Peruvian Andes" LORPA V seminar organiseret af Center for Udviklingsforskning (Gilleje).

Cecilie Rubow: Visiting Scholar ved Center for Advanced Religious and Theological Studies (Cambridge University).

Helle Samuelsen: "Local perceptions of health and illness" North-South Initiative seminar on Environment, Health and Sustainable Development (University of Copenhagen); "Local Preventive measures in relation to child health – a case from Burkina Faso". The 97th AAA Annual Meeting (Philadelphia).

Jonathan Schwartz: "Swedish Anthropological Association conference. "The Global and the Local". Paper on Prespa Lake Region in Macedonia (Lund); American and Canadian Ethnological Associations Meetings. Paper: Fluid Borders, Rocky Crossings: Around Lake Prespa in Macedonia (University of Toronto, Canada); "Exile and Diaspora" Paper: Low Profile Diasporas. Ethnic Communities from the Republic of Macedonia in Copenhagen (Lund University, Institute of Ethnology).

Inger Sjørslev: 5th Biennal EASA Conference (Frankfurt am Main).

Vibeke Steffen: "Kompleksitet og komparation" Paper: Implicit sammenligning: Medicinsk antropologi hjemme (Skjoldenæsholm, Danmark); "Medical anthropology at home" Paper: Implicit comparison: Experiences from medical anthropology in Denmark (Zeist, Holland); "The history of unconventional medicine" Paper: Alternative or conventional: Reform movements and medicines in American and Danish addiction treatment (Norrköping, Sverige); "American Anthropological Association 97th Annual Meeting" Paper: Sober alcoholics and moral drinkers – American and Danish approaches to addiction treatment (Philadelphia, USA).

Birgitte Refslund Sørensen: "Local Realities and the International Community: The Production

and Use of Knowledge", Paper: presented at internal workshop on Complexity and Comparison (Institute of Anthropology, Copenhagen); "Women's Battles After War. Critical Perspectives on Post-War Reconstruction", Paper presented at the ICAES, 14th International Congress (Williamsburg).

Bo Wagner Sørensen: "The Concept of Conflict in Studies of Violence Against Women"; Third Interdisciplinary Meeting of the European Network on Conflict, Gender and Violence (Stockholm); "Køn, misbrug og vold i Grønland"; Center for Rusmiddelforskning: Kønsperspektiver i rusmiddel(mis)brug (Koldkærgaard, Århus); "'Strong' Women and 'Weak' Men: A Western Discourse in Arctic Clothing?"; 11th Inuit Studies Conference (Nuuk, Grønland).

George Ulrich: "The Ambiguous Relations between Power and Morality: Practices of Intervention in Development" Paper: Confronting Charges of Ethical Imperialism: Towards an interactive Approach to Professional Ethics.

Susan R. Whyte: "Discussion of Contextualizing Child Health in Sub-Saharan Africa" American Anthropological Association 97th Annual Meeting (Philadelphia, USA); "People and Medicines in East Africa, Mbale, Uganda: The Politics of Knowledge in Action Research on Pharmaceuticals".

Ansattes gæsteforelæsninger uden for IA

Helle Bundgaard, FOF.

Tine Gammeltoft, Københavns Universitet, Hanoi, Vietnam, University of Amsterdam.

Quentin Gausset, Summer University of Resita, Romania.

Cathrine Hasse, Center for Naturfilosofi og Videnskabsstudier, København, Niels Bohr Institutet, København, Antropologforeningen, København, Institut for Sociologi, Institut for Antropologi, København.

Peter Hervik, University of Vienna, Austria.

John Liep, Roskilde Universitetscenter, Aarhus Universitet.

Karen Fog Olwig, Institut for Antropologi, Trondheims Universitet, Nord/Sydgruppen, Oslo.

Karsten Pærregaard, Romansk Institut (Spansk), Københavns Universitet.

Cecilie Rubow. Jysk Åbent Universitet, Århus.

Jonathan Schwartz, Roskilde Universitets Center, Philosophical Faculty, Institute of Sociology, Skopje University, Historisk Institut, Københavns Universitet, Moesgård.

Inger Sjørslev, Snoghøj Folkehøjskole.

Birgitte Refslund Sørensen, The International People's College, Helsinore.

Bo Wagner Sørensen, Institut for Eskimologi, København Universitet.

Georg Ulrich, Københavns Universitet, Institut for Etnografi og Socialantropologi, Århus Universitet.

Michael Whyte, Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, København.

Susan R. Whyte, Anthropological-Sociological Centre, University of Amsterdam, Nederlandene; Nordic School of Public Health, Gøteborg, Sverige; Department and Museum of Anthropology, University of Oslo, Blindern, Norge; Institutgruppe for Samfundsmedisinske fag, University of Oslo, Blindern, Norge.

Formidling

Sally Anderson: Kursus i antropologiske børnestudier. Emne: Socialisering i den danske folkeskole (Folkeunversitetet i København); Diplomuddannelsen i Socialt Arbejde. Kursus i psykosocialt arbejde med invandrere og flygtninge (Den Sociale Højskole i København) Emne: Danskernes socialisering i Danmark

Peter Hervik: Seminar- og formidlingsrejse vedrørende projektet "Forskellighedens Logik" (University of North Carolina, Chapel Hill og Appalachia, Boone, Northwestern University, University of Indiana, Bloomington og Harvard University); Vesteuropæiske ny-racisme, medie-analyse m.v. (Wien, Østrig).

Cecilie Rubow: Foredrag om "Folkereligiøsitet i dag – måder at tro på" (Folkeuniversitetet Hjørring).

Helle Samuelsen: Undervisning på Research Methodology Course i Logical Framework Approach, Dansk Bilharziose Laboratorium; Undervisning på Rambøll/Danida's "Overseas General Management Course, workshop vedrørende "Health, Water and Sanitation Sector", Æbeltoft; Undervisning af sygeplejersker i Dansk Røde Kors asylafdeling i medicinsk antropologi (Tisvilde og Nyborg).

Vibeke Steffen: Undervisning om Minnesotamodellen i forbindelse med efteruddannelse for misbrugsbehandlere (Den Kommunale Højskole i Grenå samt på den selvejende institution Alkologuddannelsen i Danmark, Rønne); Oplæg i an-

tropologforeningens metodeforum: Feltarbejde i eget samfund.

Inger Sjørslev: Foredrag på internationalt seminar "Everyday rituals and the mystic in the virtuel space" organiseret af "Projektgruppen LXX" (Århus); "Ritual and performance in the modern, secularized world, seen in an anthropological perspective" (Folkeuniversitetet).

Bo Wagner Sørensen: Artikler til "Den Store Danske Encyklopædi" (eskimologi); Katalogtekst til Pia Arkes kunstudstilling "Piteraq"; Foredrag om Grønland på Folkeuniversitetet i København.

Dorthe Nyland Sørensen: MS Forberedelseskursus for frivillige, Kolding, Interkulturel Kommunikation; "Vold og agressivtet" (Studie 2000, Danmarks Radio); "Politisk repræsentation blandt Indfødte Folk" (Krogerup Højskole); "Politisk repræsentation blandt postmoderne jægere og samlere" (Netværk for Latinamerikastudier).

George Ulrich: ENRECA Health Network, The ethics of research in developing countries: Orientation and discussion – the preliminary results of a study.

Susan R. Whyte: Forsvarets Sanitetskole, København, medicinsk antropologi; Dansk Røde Kors, Tisvildeleje og Svendborg, medicinsk antropologi for sundhedsarbejdere ved center for asylansøgere.

Redaktionel virksomhed

Sally Anderson: Gæsteredaktør – Jordens Folk, I gæsteredaktion til Temanr. Børn, Tidsskrift for Antropologi.

Quentin Gausset: Co-editor of Paideusis – Journal for Interdisciplinary and Cross-Cultural Studies.

Peter Hervik: Ekstern reviewer for danske og udenlandske forlag.

Christian K. Højbjerg: Tidsskriftet Antropologi, Medarbejder ved Den Store Danske Encyklopædi.

Heidi Jensen: Gæsteredaktion, Tidsskriftet Antropologis temanummer: Børn.

Hanne Jessen: Gæsteredaktion, Tidsskriftet Antropologi nr. 39: "Mad og drikke".

Karen Fog Olwig: Member of editorial board, Cultural Anthropology; Reviews for American Ethnologist.

Cecilie Rubow: Medl. af redaktionerne ved Jordens Folk & Kritisk forum for praktisk teologi.

Jonathan Schwartz: Ans.redaktør, Jordens Folk: Etnografisk revy, anonymous reviewer, various international periodicals.

Inger Sjørslev: Medredaktør af FOLK, Journal of the Danish Ethnographic Society, Medlem af IWGIA's Advisory Board (The International Workgroup for Indigenous Affairs).

Vibeke Steffen: Gæsteredaktion, Tidsskriftet Antropologis temanummer om mad og drikke; Boganmeldelse til Social Science & Medicine.

Bo Wagner Sørensen: Redaktør på Jordens Folk; Gæsteredaktør på "Mad og drikke", Tidsskriftet Antropologi.

Dorthe Nyland Sørensen: Gæsteredaktion, Tidsskriftet Antropologis temanummer: "Mad og Drikke".

Karen Valentin: Gæsteredaktion (ansv.), Tidsskriftet Antropologi om Børn.

Michael Whyte: Editorial board: Worldviews: Environment, Culture, Religion.

Susan R. Whyte: Corresponding editor, Medical Anthropology Quarterly; Editorial board, Anthropology & Medicine; Editorial board, Health Transition Review; International Advisory, Editorial Board, Handbook of Disability Studies.

Anden faglig virksomhed

Anne Line Dalsgaard: Medlem af bestyrelsen for Antropologforeningen i Danmark.

Tine Gammeltoft: Medlem af styregruppe for Denguefeber projekt (Dansk Vietnamesisk Forening/Rigshospitalet); Medlem af baggrundsgruppe for udviklingen af et "Reproductive Health Tool Kit" (Danida); Medlem af Arbejdsgruppen til opfølgning på FN's Befolkningskonference om Befolkning og Udvikling, Cairo 1994 (Danida); Deltagelse i udviklingen af Dansk Røde Kors' internationale strategi for primær sundhedspleje.

Peter Hervik: Forfatter på den danske nationalencyclopædi.

Heidi Jensen: Medlem af styregruppen for Børneantropologisk Netværk.

Åke Norborg: Ph.d.-bedømmelsesudvalgsformand, KU.

Karen Fog Olwig: Medlem af Statens Humanistiske Forskningsråd; Medlem af bedømmelsesudvalg, Linköping Universitet; Gæsteforsker, Norsk Center for Børneforskning, Trondheims Universitet.

Karsten Pærregaard: Opponent ved Disputationsforsvar af Maaria Seppänen ved Geografisk Afd., Helsinki Universitet.

Cecilie Rubow: Medl. af Dansk Etnografisk Forenings bestyrelse.

Jonathan Schwartz: Medlem: Institut for Antropologi's Studienævn og Biblioteksudvalg; Tillidsmand Dansk Magisterforening, Medlem: Censor korps, Etnografisk afdeling, Moesgård; Censor Korps: Minoritets Studier, KU. Institut for Pædagogik, KU; Adviser to curriculum in anthropology, Institute of Sociology University in Skopje, Makedonia.

Inger Sjørslev: Medlem af bestyrelsen for Det Danske Center for Menneskerettigheder; Medlem af Rådet for Internationalt Udviklingssamarbejde (næstformand).

Vibeke Steffen: Stillingsbedømmelsesudvalg (Aarhus Universitet); Ph.d.-bedømmelsesudvalg (K.U.).

Bo Wagner Sørensen: Ph.d.-bedømmelsesudvalgsformand, Københavns Universitet; Censor, Europæisk Etnologi, Københavns Universitet; Medlem af "European Network on Conflict, Gender, and Violence".

Karen Valentin: Medlem af styregruppen for Børneantropologisk Netværk.

Michael A. Whyte: Medlem af Det samfundsvidenskabelige Fakultetsråd; Medlem af bestyrelsen Netværk for Produktion og Sundhed hos fjerkær i U-lande.

Susan R. Whyte: Council on Health Research for Development; KUs Koordineringsgruppe vedrørende Nord/Syd; DANIDAs Rådgivende Panel vedrørende Forskningsbistand; ENRECA Health Network; Interim Uddannelsesudvalg, Masters in International Health, KU; Styrelsesmedlem, Dansk Bilharziose Laboratorium; Forskerskole i International Sundhed.

Udenlandske gæsteforelæsere i 1998

Kim Allen, University of North Carolina, Chapel Hill. Cristina Szanton Blanc, Columbia University. Edward Friedman, University Wisconsen. Jonathan Friedman, Lunds Universitet. Marianne Gullestad, Bergens Universitet. Dorothy Holland, University of North Carolina. Alf Hornborg, Lunds Universitet. Willy Jansen, University of Nijmegen. Michael Kearney, University of California. Patricia Lather, Ohio State University. Leif Manger, Universitetet i Bergen, Kenneth Olwig, Trondheims Universitet. Steven Sampson, Lunds Universitet. Christina Toren, Brunel University. Heindrich Wyngaard, Cape Town

Michael Whyte

Stab

Årsværk
VIP: 17,9
TAP: 4,8

VIP, internt finansieret
Bruun, Ole; lektor. Til 15.7.98.
Bundgaard, Helle; adjunkt.
Fihl, Esther; lektorvikar. Fra 1.8.98.
Gammeltoft, Tine; adjunkt.
Gausset, Quentin; forskningsadj.
Hastrup, Kirsten Blinkenberg; professor. Orlov fra 1.2.98.
Heideman, Frank Michael; lektorvikar. Til 31.7.98.
Højbjerg, Christian Kordt; forskningsadj.
Liep, John Aage; lektor.
Norborg, Åke; lektor.
Olesen, Asta; lektor. Fra 1.8.98.
Olwig, Karen Fog; lektor.
Pærregaard, Karsten; lektor. Fra 1.8.98.
Schwartz, Jonathan; lektor.
Sjørslev, Inger; lektor.
Steffen, Vibeke; lektor.
Sørensen, Birgitte; lektorvikar. Til 31.7.98.
Sørensen, Bo Wagner; lektorvikar.
Veber, Hanne; lektorvikar. Til 31.1.98.
Whyte, Michael A; lektor.
Whyte, Susan Reynolds; professor

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Anderson, Sally.
Christiansen, Ing-Britt J.
Engholm, Gitte.
Jensen, Tina G.
Tjørnhøj-Thomsen, Tine.
Valentin, Karen.

TAP, internt finansieret
Fuchs, Christina; assistent. Til 19.1.98.
Jensen, Bente; kontorfuldmægtig.
Pedersen, Henny; kontorfuldmægtig.
Pedersen, Jørgen; kontorfuldmægtig.
Poulsen, Ulla Susan; assistent.
Starcke, Jan D.; bibliotekar.

Eksternt finansieret personale
Dalsgård, Anne Line; ph.d.-studerende.
Hasse, Cathrine; kand.stip.
Hervik, Peter; forskningslektor.
Jessen, Hanne; forskningsassistent.
Katahoire, Anne; ph.d.-studerende.
Meinert, Lotte; ph.d.-studerende.

Mogensen, Hanne Overgaard; ph.d.-studerende.
Onyango-Ouma, Washington; ph.d.-studerende.
Petersen, Dorte Ulrik; ph.d.-studerende.
Rubow, Cecilie; ph.d.-studerende.
Rønsbo, Henrik; ph.d.-studerende.
Samuelsen, Helle; ph.d.-studerende.
Sebina-Zziwa, Abby; ph.d.-studerende.
Sørensen, Dorthe Nyland; kand.stip.
Ulrich, George; forskningsadj.
Wolff, Bente; ph.d.-studerende

Ph.d.-afhandlinger

Bach, Kirsten: Qadiens efterkommere og andre landsbybeboere – social reproduktion, strukturer og praksis'er i en ægyptisk landsby.
Hohnen, Pernille: A Market out of Place? Remaking Economic, Social and Symbolic Boundaries in post-Communist Lithuania.
Johnsen, Nina: Maasai Medicine. Practicing Health and Therapy in Ngorongoro Conservation Area, Tanzania.
Sørensen, Pernille: Money is the True Friend. Trust, Morality and Economic Practice among the Iganga Maize Traders in Uganda.

Fondsstøtte

COHRED, UNDP Geneve
WG4 on community participation (Susan Reynolds Whyte) kr. 31.225.

Demokratifonden
Et studie af antropologiundervisning (Åke Norborg) kr. 9.936.

Den Sociale Sikringsstyrelse
Børn i socialt belastet boligbyggeri (Heidi Jensen) kr. 115.000.

Idrættens Forskningsråd
Driftudgifter ph.d.-studerende (Sally Dean Anderson) kr. 30.000.

Rådet for Ulandsforskning
Conservation of nature in Toma Society (Christian Kordt Højbjerg) kr. 215.820.
Education among urban Kathmandu low income families (Karen Valentin) kr. 100.164.
Youth, sexuality and social change (Tine Mette Gammeltoft) kr. 70.111.

Danida-Enrecaprogram
Community and Health System; Interaction and Change in Uganda (TORCH v. Susan Reynolds Whyte) kr. 7,3 mill.

Publikationer

Anderson S.: Trygge grænser? Jordens Folk 1, s. 27-32, 1998.
Anderson S.: Oplev Mennesker. Jordens Folk 3, s. 3-7, 1998.
Dalsgård A.L.: Beauty Queens on the Global Stage. i: s. 151-154, FOLK, -, 1998.
Engholm G.: "Vi har et tilbud, Esad". Om kommunal integration af bosniske flygtninge i Danmark. i: Kommet for å bli? Om integrasjon og tilbakevending blant bosniske flykninger i Norden. Berit Berg, s. 195, Nordiske Ministerråd, København 1998.
Engholm G.: Rejsen tilbage – en bosnisk kvindes identitetsudvikling. Reflektioner i eksil og i mødet med hjemlandet. i: Mot ett normalt liv: Bosniska flyktingar i Norden. Aleksandra Ålund, s. 216, Nordiske Ministerråd, København 1998.
Gammeltoft T.: Vietnam: A Will to Create Changes'. i: Women's Voices, Women's Choices – on Reproductive Health. Linde Nordahl Jacobsen & Nell Rasmussen, s. 81-90, The Danish Family Planning Association, Copenhagen 1998.
Gammeltoft T.: The Politics of Vietnamese Family Planning: Gender and Personhood. i: Facets of Power and Its Limitations: Political Culture in Southeast Asia. Ing-Britt Trankell and Laura Summers, s. 103-113, -, Uppsala 1998.
Gausset Q.: Double Unilineal Descent and Triple Kinship Terminology. The Case of the Kwanja of Cameroon. Journal of the Royal Anthropological Society 4 (2), s. 309-323, 1998.
Gausset Q.: Historical Account or Discourse on Identity? A Reevaluation of Fulbe Hegemony and Autochthonous Submission in Banyo (Adamawa, Cameroon). History in Africa 25, s. 93-110, 1998.
Gausset Q.: The Classification of Disease among the Tonga of Zambia. Paideusis – Journal for Interdisciplinary and Cross-Cultural Studies 1, s. 43-52, 1998.
Gausset Q.: Pouvoir et Bilinéarité chez les Kwanja. Ngaoundéré-Anthropos 2, s. 89-104, 1998.
Gausset Q.: Bamoum, Chamba, Dowayo, Fulbe, Mambila, Mofu, Mundang, Tikar, Tonga. i: Dictionnaire des Peuples. Sociétés D'afrique,

D'Amérique et D'Océanie. Tamisier J.C., Larousse, Paris 1998.

Gausset Q., Mogensen H.O.: Review: Le Silence et le Sens. Essai d'anthropologie du Sida. Cahiers d'Études africaines 149, XXXVIII (1), s. 139-201, 1998.

Hasse C.: Learning to Pattern physicist virtues: Male and female disimilarities. i: Justification and Enrolment Problems in Education Involving Mathematics and Physics. Jens Højgaard, Mogens Niss, s. 106-121, Tine Wedege, Roskilde Universitet Press, Roskilde 1998.

Hasse C.: Kulturelle forestillinger og køn i videnskabens samfund. Portræt af en gruppe fysikstuderende med antropolog. 51 s. -, Københavns Universitet 1998.

Hervik P.B.: Internalization of Danish Discourses of Cultural Diversity: Reflections on the Limits of Discourse Analysis. Occasional Paper No 58, s. 42, 1998.

Jensen H.: "Hvad er det for en skole?". Midlertidighed og bosniske børns skolegang. i: Et midlertidigt liv. Bosniske flygtninge i de nordiske lande. Jonathan Schwartz, s. 111-154, Nordiske Ministerråd, København 1998.

Liep J.: Connubia in the making: A comparative view of the kain timur complex. i: Perspectives on the Bird's Head of Irian Java. Proceedings of the Conference Leiden, 13-17 October 1997. Jelle Miedema, Cecilia Odé & Rien A.C. Dam, s. 259-74, Editiond Rodopi B.V, Amsterdam 1998.

Meinert L.: Usund viden. Sundhedsundervisning og medicinsk praksis blandt Iteso børn i Uganda. Tidskrift for Antropologi Temanummer om børn, 1998.

Meinert L.: Medicin kan ethvert barn da købe. s. 30-31. København 1998.

Meinert L.: Kondomer, konflikter og kompromis'er. Jordens Folk 3, s. 96-102, 1996.

Norborg Å.: Sehen – Hören – Verstehen Musikinstrumente und Schallgeräte bei der Kusasi und Mamprusi in Nordost-Ghana. Yearbook for Traditional Music Vol. 30, 1998, s. 150-151, 1998.

Olwig K.F.: Hacia una reconceptualizacion de la migracion y transnacionalizacion. Estudios Sociales 30 (109), s. 53-75, 1997.

Olwig K.F.: Constructing Lives: Migration Narratives and Life Stories among Nevisians. i: Globalised Identities. Mary Chamberlain, s. 63-80, Routledge, London 1998.

Olwig K.F.: Caribbean Family Land: A Modern Commons. Plantation Society in the Americas 4 (2-3), s. 135-58, 1998.

Olwig K.F.: Review: Fakkelstafetten. En olympisk ouverture. Social Anthropology 6 (1), s. 133-134, 1998.

Olwig K.F.: The Mobile Middle Class. Anthropology Newsletter November, s. 11-12, 1998.

Olwig K.F.: Contesting Homes: Home-Making and the Making of Anthropology. i: Migrants of Identity. Perceptions of Home in a World in Movement. Nigel Rapport & Andrew Dawson, s. 225-36, Berg, Oxford 1998.

Pærregaard K.: The dark side of the moon: Conceptual and methodological problems in studying rural and urban worlds in Peru. American Anthropologist Vol. 100 no. 2, s. 11, 1998.

Pærregaard K.: Intercepting local lives in a global world: The use of life stories in the research of poverty. i: In search of alternatives: Poverty, the poor and local organizations. s. 65-67, Neil Webster, Centre for Development Research, CUF, Copenhagen 1998.

Pærregaard K.: Alleviating poverty in Latin America: Can local organizations be of any help? i: In search of alternatives: Poverty, the poor and local organizations. s. 51-61, Neil Webster, Centre For Development Research, CUF, Copenhagen 1998.

Rubow C.: Døden & Ritualet – om tro og tabu i begravelser. i: Dødens Rum. Annelise Ballegaard Petersen & Anne-Louise Sommer, s. 10, Odense Universitetsforlag, 1998.

Rubow C.: Tro i danske verdener. KRITIK 135, s. 9, 1998.

Samuelsen H.: Åndebørn. Tidsskriftet Antropologi 38, s. 95-105, 1998.

Samuelsen H.: Local Perceptions of Health and Illness. i: Environment, Health and Sustainable Development. The case of the Onco-freed zones of West Africa. Sevein Occasional Papers no 9. s. 113-120, Reenberg A. & Møller Pedersen E., -, Copenhagen 1998.

Schwartz J.M.: Visions of Diaspora in Contemprary Social Science. i: Jewish Studies in a New Europe. U.Haxen, H. Trautner-Kromann, s. 757-769, K.L. Goldschmidt-Salamon, C.A. Reitzel, Copenhagen 1998.

Schwartz J.M.: Book Review: Mistrusting Refugees. Social Anthropology Vol 5,3, s. 336-7, 1997.

Schwartz J.M.: Book Review: The Macedonian Conflict, Ethnic Nationalism in a Transnational World. American Anthropologist Vol. 99,4, s. 870-1, 1997.

Schwartz J.M.: "Highschool Classmates Revisited". Anthropology Today 14, 6, s. 14-16, 1998.

Schwartz J.M.: Boganmeldelse. G. Prakash Reddy "Har du været på højskole? En indisk antropolog ser på et mini-Danmark" 1997. Jordens Folk, Etnografisk Revy 1, s. 52-53, 1998.

Schwartz J.M.: "Hold Them, Tigers! Hvordan og hvorfor lærer danske børn og unge at spille amerikansk softball". Jordens Folk, Etnografisk Revy 3, s. 22-30, 1998.

Schwartz J.M.: Danish Association of Anthropologists workshop on Applied Anthropology. Anthropology in Action 5, s. 2, 1998.

Schwartz J.M.: "Spinoza". Information, København 1997.

Schwartz J.M.: Boganmeldelse: On Toleration. Information, 4 s., København 1998.

Schwartz J.M.: Et midlertidigt liv. i: Bosniske flygtninge i de nordiske lande. Jonathan Schwartz, s. 9-19, Introduktion, Nordiske Ministerråd, København 1998.

Schwartz J.M.: Kultur og Symboler. i: Sociologi – en grundbog til et fag. Heine Andersen, s. 247-260, Hans Reitzels, København 1998.

Schwartz J.M.: En fiktiv evaluering:Om pædagogik på universitetet. Dansk Pædagogisk Tidsskrift 1, s. 3-4, 1998.

Sjørslev I.: Women, Gender Studies and the International Movement. i: Indigenous Women: The Right to a Voice. s. 296-315, Diana Winding, IWGIA Doc. No. 88, Copenhagen 1998.

Sjørslev I.: Culture and Indigenous Rights. i: World Culture Report: Culture, Creativity and Markets. s. 85-93, UNESCO Publishing, Paris 1998.

Sjørslev I.: Activism and Research – After 30 Years, What do We Need to Know? Indigenous Affairs 3, s. 6-12, 1998.

Steffen V., Whyte S.R.: Courses in Medical Anthropology: The Nordic Countries. Anthropology & Medicine Vol 5 no. 2, s. 227-233, 1998.

Sørensen B.R.: Women and Post-Conflict Reconstruction: Issues and Sources. Occacional Paper 2, s. 88, 1998.

Sørensen B.R.: Self-Help Activities Among Internally Displaced People. i: Rights have no borders. Internal Displacement Worldwide. Wendy Davies, s. 24, Norwegian Refugee Council/Global IDP Survey, Oslo 1998.

Sørensen B.R.: Golfens globale og lokale verden. Jordens Folk 3, s. 8, 1998.

Sørensen B.W.: Between Two Cultures? Notes on "Halfies", Culture and Identity. Yumtzilob, Tijdschrift over de America's Vol. 9 No. 4, s. 349-370, 1997.

Sørensen B.W.: Explanations for wife beating in Greenland. i: Multidisciplinary perspectives on family violence. R.C.A. Klein, s. 153-175, Routledge, London og New York 1998.

Sørensen B.W.: "Hjemmehørende" kunst s. 1-4. København 1998,

Ulrich G.: Etikkens svære vej. KONTAKT 3, s. 3, 1998.

Valentin K.: Ægteskabsstrategier blandt teenagere i Nepal. Jordens Folk Vol. 32 (2), s. 19-26, 1997.

Whyte M.A., Whyte S.R.: The values of development: Conceiving growth and progress in Bunyole. i: Developing Uganda. Holger Bernt Hansen, s. 227-244, Michael Twaddle, James Correy, Oxford 1998.

Whyte M.A.: Talking about AIDS: The biography of a local AIDS organization within the Church of Uganda. i: AIDS Education: Interventios in Multi-Cultural Societies. s. 221-230, Inon Schenker, Francisco Sy, Galia Sabar Friedman, -, New York 1997.

Whyte M.A.: Social and Cultural Contexts of Food Production in Uganda and Kenya. i: African Families and the Crisis of Social Change. s. 125-134, T. Weisner, C. Bradley, P. Kilbride, Greenwood Press, Westport 1997.

Whyte S.R.: Anthropology of Consequence: Problem and Practice in a Complex World. s. 1-19. København 1998.

Whyte S.R.: Pharmaceuticals as Folk Medicine: Transformations in the Social Relations of Health Care in Uganda. i: The Art of Medical Anthropology: Readings. s. 319-334, Sjaak van den Geest & Adri Rienks, Het Spinhuis, Amsterdam 1998.

Whyte S.R., Steffen V.: Courses in Medical Anthropology: The Nordic Countries. Anthropology and Medicine 5, s. 227-233, 1998.

Whyte S.R., Ingstad B.: Disability in Global Perspective: Do Cultural Differences Matter? Behinderung und Dritte Welt 9, s. 2-5, 1998.

Whyte S.R., Ingstad B.: Help for People with Disabilities: Do Cultural Differences Matter? World Health Forum Vol. 19, nr. 1, s. 42-46, 1998.

Sociologi

Sociologisk Institut

Instituttets virksomhed

Sociologisk Institut fortsætter sin udbygning. Som det eneste sociologiske institut i Danmark lægger instituttet afgørende vægt på at styrke sociologiens placering i Danmark. I den forbindelse afholder instituttet bl.a. en række seminarer om forskningsmæssige, undervisningsmæssige aktiviteter. Målsætningen for instituttets egen forskning er at drive internationalt kvalificeret, pluralistisk forskning. Dette indebærer en styrke i almen sociologi samt i de væsentligste sociologiske specialer. Et andet led i styrkelsen af en sociologisk profil i en dansk offentlighed er, at instituttets medarbejdere deltager i forskellige typer anvendt forskning. Instituttet har endvidere en gæsteprofessorordning, hvor udenlandske professorer har månedlange ophold på instituttet.

I lighed med fakultetets øvrige institutter har Sociologisk Institut vedtaget en langtidsplan, der beskriver instituttets målsætninger og veje til målopnåelse for de kommende år. Blandt de vigtigste dele af langtidsplanen skal nævnes to fra henholdsvis forsknings- og undervisningsområdet.

Satsningsområder

Instituttet vil fremover prioritere forskningen inden for fire satsningsområder. Baggrunden er, at der er tale om forskningsområder, som ligger centralt i den nyere sociologi. Områderne er valgt, så de ikke bliver alt for snævre, og der er desuden tale om områder, hvor instituttets forskere har en særlig stor faglig kompetence. Satsningsområderne indebærer ikke, at der kun skal forskes inden for disse områder, men ambitionen er i særlig grad at udvikle disse områder i de kommende år. Satsningsområderne er: 1) Kultur og identitet: Dette område drejer sig om analyser af normer, videns- og forståelsesformer og trosforestillinger. Det omfatter desuden analyser af sædvaner, symboler, ritualer og livsstil i forskellige grupper og samfundstyper. I forbindelse hermed omhandles emner som kulturel identitet, multikulturalisme, subkulturer og minoriteter, herunder migration, etnicitet og køn. 2) Marginalisering og velfærd: Forskningsområdet vedrører analyser af den samfundsmæssige ulighed og hvilke processer, der skaber eller modificerer den. Særlige vigtige analyser er, hvilke processer, der medfører og vedligeholder social marginalisering, og hvilke processer, der evt. kan modvirke dette. Dette indebærer endvidere studier af velfærdsmæssige foranstaltninger og karakteren af den offentlige forvaltning i Danmark og andre lande. 3) Viden og samfund: Relationen mellem viden og samfund studeres ud fra tre gensidigt afhængige strukturelle perspektiver: Videns- og befolkningsudvikling, vidensorganisation og viden som symbolsk system. Centrale emner er derfor videnssamfundets konsekvenser for social differentiering, forandrings- og udviklingsprocesser i relation til vidensorganisationer og samfund, og studier af de videnskabelige og teknologiske symbolsystemer og disses sociale funktioner. 4) Værdier og social forandring: Dette satsningsområde handler om fordelingen og udviklingen af værdier i samfundet primært i et komparativt perspektiv. Særligt vigtige emner er værdimæssige forandringer som f.eks. sekularisering eller normændringer og deres sammenhæng med samfundets udvikling. Et andet sæt af spørgsmål vedrører hvilke faktorer og aktører, der skaber/ønsker at skabe social forandring.

Nyt uddannelsesinitiativ

Sociologisk Instituts uddannelser er meget søgt af studerende fra andre fag. For at imødekomme ønsker om en mere formaliseret uddannelse for disse studerende, vil instituttet starte en et-årig suppleringsuddannelse i sociologi.

Det skal endelig nævnes, at instituttet i langtidsplanen som et langsigtet mål har et betydeligt øget studenteroptag, og dermed en vækst i instituttets størrelse. Begrundelsen er den meget store søgning til studiet. Det er imidlertid ikke muligt at udvide studenteroptaget inden for de nuværende lokalerammer. I det hele taget er det stærkt utilfredsstillende og hæmmende for et godt institutmiljø, at instituttets lokaler er delt på tre forskellige lokaliteter. Det er derfor et stort ønske for instituttet at få samlede lokaler.

De enkelte medarbejdere

Peter Abrahamson arbejder med velfærdsteori og komparative analyser af europæiske velfærdsstater.

Bjarne Hjorth Andersen arbejder med livsformsanalyser, gennemførelsen af den tredje danske levekårsundersøgelse, den internationale værdiundersøgelse og analyser af børns opvækstvilkår.

Heine Andersen er sammen med lektor, dr.phil. Bo Jacobsen leder af et SSF-støttet projekt "Videnskabssociologi med særligt henblik på samfundsforskningens kvalitetsspørgsmål" og arbejder desuden med forholdet mellem generel sociologisk teori og moralfilosofi.

Henning Bech arbejder med analyser af det moderne samfunds sociokulturelle fænomener (herunder byliv, kønsrelationer, billedmedier og seksualitet) samt med videnskabshistoriske og videnskabsfilosofiske perspektiver i denne sammenhæng.

Margareta Bertilsson arbejder med generel sociologisk teori og metode. Leder et SSF-finansieret forskningsprojekt om professions- og magtudvikling i Danmark.

Yvonne Due Billing arbejder fortsat med studier af organisationskulturer, køn og arbejdsliv og har sammen med professor Mats Alvesson arbejdet på en revision af "Understanding Gender and Organization" (Sage 1997) med henblik på udgivelse på Studentlitteratur 1999.

Charlotte Bloch arbejder med analyser af følelser i hverdagslivet. Hun er desuden sammen med lektor Lis Højgaard leder af det tværrådslige støttede projekt "Køn i den akademiske organisation".

Tom Broch arbejder med problemer indenfor området betydningsproduktionens logiske struktur.

Peter Gundelach arbejder med frivillige organisationer og leder den danske del af den europæiske værdiundersøgelse. Han arbejder endvidere med studiet af fællesskaber, herunder af dansk identitet.

Margaretha Järvinen har fortsat sine undersøgelser af marginalisering og marginelle grupper, herunder bl.a. forskning i hjemløshed, misbrug og behandling. Hun arbejder desuden med kønsteoretiske problemstillinger.

Svend Kreiner har fortsat sit arbejde med grafiske modeller og item respons modeller. Han har desuden arbejdet med forskningprojekter i relation til arbejdsmiljø, børns kognitive udvikling, sammenhængen mellem færdigheder, selvvurdering, forældre- og lærervurdering blandt skoleelever, demens og kognitiv dysfunktion hos ældre, udvikling af læseprøver baseret på specifikke teorier for børns læseudvikling og har i året arbejdet med en bog til undervisning i kvantitativ metode.

Jørgen Elm Larsen arbejder med social differentiering og nye integrationsformer i overgangen til det postindustrielle samfund og med køn, magt og politik.

Allan Madsen fortsætter sine analyser af selvorganiserede aktiviteter blandt langvarigt sindslidende.

Yvonne Mørck arbejder inden for områderne etniske minoritetsunge i Danmark, kultur-, etnicitets- og kønsteorier samt kvalitative metoder.

Redaktionsvirksomhed

Peter Abrahamson: Medlem af redaktionspanelet for Sociological Research Online.

Heine Andersen: Medlem af redaktionspanel for tidsskrifterne Dansk Sociologi og VEST. Tidskrift för Vetenskapsstudier. Referee for Acta Sociologica.

Henning Bech: Medlem af redaktionspanel for tidsskrifterne Kvinder, køn og forskning; Zeitschrift für Sexualforschung; Sexualities.

Margareta Bertilsson: Referee Theory, Culture and Society. Consulting Editor Acta Sociologica, Associate Editor European Journal of Sociology.

Yvonne Due Billing: Editorial board member og referee på tidsskriftet Gender, Work and Organization.

Charlotte Bloch: Suppleant til bestyrelsen for Forlaget Sociologi. Referee for Dansk Sociologi.

Tom Broch: Bestyrelsesmedlem, Forlaget Sociologi.

Peter Gundelach: Medlem af redaktionspanelet for Samfundsøkonomen. Referee for Acta Sociologica.

Mararetha Järvinen: Referee for Acta Sociologica. Referee for tidsskriftet Young. Referee for Nordisk Alkohol & Narkotikaforskning. Referee for publikationsserie ved National Research and Development Centre for Welfare and Health, Helsinki.

Jørgen Elm Larsen: Medlem af redaktionspanelet for tidsskriftet Dansk Sociologi.

Allan Madsen: Medlem af redaktionen af tidsskriftet Dansk Sociologi.

Yvonne Mørck: Medredaktør af tidsskriftet Jordens Folk. Gæsteredaktør på tidsskriftet Kvinder, Køn & Forskning.

Gæster ved instituttet

Zygmunt Bauman, University of Leeds. Nils Christie, Universitetet i Oslo. Mitchell Dean,

Macquary University, Australien. Mats Ekström, Universitetet i Örebro. Willy Guneriussen, Universitetet i Tromsø. Jørgen Dahlberg Larsen, Aarhus Universitet. Karin Lützen, RUC. Joe Maguire, University of Loughborough. Andrew Pickering, University of Illinois. Annick Prieur, NOVA, Oslo. Lars-Henrik Schmidt, Danmarks Pædagogiske Institut. Stephen Turner, University of South Florida. Annemette Sørensen, University of Boston. Susan Whyte, Institut for Antropologi, KU.

Gæsteforelæsninger, kongresforedrag m.v.

Peter Abrahamson: Child Care in Europe, TMR-Seminar, Department of Social Sciences, Roskilde University. Møde i Rådet for Europæisk Politik, Rønne. EU: Forretning eller fællesskab? Sociologisk Udsyn, Sociologisk Institut. Marginalisering, Før Dead-Line, DR 2. Om international publicering, UCSF, Rigshospitalet. Samfundsvidenskabelige forståelser af velfærdsstaten; Velfærdsstatens krise: Myte eller realitet?; Velfærdsstatens udfordringer og fornyelse, Socialministeriet, Eigtveds Pakhus. New models for social citizenship in Europe: Denmark towards a new millennium, New Models for Social Citizenship, Roskilde University. Extenting International Relations, Universidad de Complutense, Universidad de Autonoma, Madrid. Social kvalitet, Frelsens Hærs Nordiske Socialråd, Espergærde. From passive support to active involvement: Active labor market policy as a major trend in renewal of social policy, Preamble center, New York City. Doing Sociology on Middle Class Morality: Interviewing Alan Wolfe, Brookline, Massachussetts. Aktivlinien, Nordisk Socionomforbund, Thorshavn, Færøerne. Velfærdsbegrebet, Arkitektskolen i Aarhus. Comparing Social Protection in France and Scandinavia, Meeting in the Scientific Committee, Paris. Postmodern Governing of Social Exclusion: Social Integration or Risk Management?, 14th. World Congress of Sociology, Montréal, Quebec, Canada. Family policies in Denmark: Issues and prospects, TMR-Seminar, University of Tampere, Finland. The Scandinavian Model of Welfare with a View to France; Activation and Social Policies: Comparing France and Scandinavia, Franco-Nordic Conference, MIRE, Gilleleje. Social Policy and Poverty in the European Union, Skovtofte Socialpædagogiske Seminarium, Virum. De socialpolitiske intentioner til debat: Det personlige ansvar, det fælles ansvar, det offentliges ansvar, Aarhus Kommunes Social- og Sundhedsforvaltning, Aarhus. Om begrebet social udstødelse, Center for Integration og Differentiering, Handelshøjskolen i København. Gastprofessor, Mannheimer Zentrum für europäisches Sozialforschung, Universität Mannheim, Tyskland. Current Perspectives on the Scandinavian Model of Welfare, Mannheimer Zentrum für europäisches Sozialforschung, Universität Mannheim, Tyskland. The Scandinavian Model in European Perspective, Institut für Soziologie, Universität Heidelberg, Tyskland.

Bjarne Hjorth Andersen: Oplæg om etik i samfundsforskningen, ph.d.-seminar, Institut for Statskundskab, KU.

Heine Andersen:"Talcott parsons", Institut for Statskundskab, Århus Universitet. "Vidensproduktion i postpositivismens periode", ph.d.-kursus, Institut for Statskundskab, KU. Konference om "Philosophy and Social Science", Prag. Konference om "Social studies of science" arrangeret af European Society for social studies of science and technology, Lisabon.

Henning Bech: 14th World Congress of Sociology, Montreal; foreningen Bøsse/Lesbiske Universitetsstuderende, KU; foreningen Halvstuderede Homoer, Aarhus Universitet; School for International Training, Vermont; Symposium for Preben Hertoft, Rigshospitalet; Stop Aids kampagnen, København. Europride, Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm.

Margareta Bertilsson: Panelmedlem i diskussion om "Universitetet och Samhället" ved Lunds Universitets 330-års jubileum. Panelforedrag i Aarhus, Dansk Etnologisk Forening om Globalisering og Sociologi. Foredrag i Lund, Nordisk Retshistorisk Seminar om Retslige Identiteter "Den skandinaviske Retsrealisme". Forelæsning i Gøteborg, Sociologiska Institutionen, om Max Weber. Konferensedeltager og præsentation i Buenos Aires, Clasco og Forskningsrådsnämndens Konferens om Globalisering. Verdenskongressen i Sociologi, Montreal, RC Committee om Historisk Sociologi ("On Scandinavian Sociology, A Moral Dialectic"). Gilleleje ved Nordisk ph.d.-konference om Rettens Polycentri ("Om Rätten i Spändningsfältet mellan en central viljemakt og decentraliserade handlingskonsekvenser").

Yvonne Due Billing: Key note speaker på international konference i Dortmund (Rationalisation, Organisation and Gender): "Gender and Bureaucracies". Præsentation af paper på international konference i Manchester, UMIST (Gender, Work

and Organisation): "Questioning the notion of feminine leadership". Foredrag og seminar i Sønderborg om kvindelige og mandlige arbejdspladskulturer, inviteret af Sønderjyllands Amt. Forelæsning ved Lunds Universitet, Psykologiska Institutionen om køn og organisationer.

Charlotte Bloch: Netværksseminar i forskningsinitiativet "Kønsbarriere i de højere uddannelser og forskning". Årskonference: Kønsbarriere i de højere uddannelser og forskningen. Think-Tank on "Youth Unemployment". Adecco Foundation, Panum, Medicinsk Kønsforskning.

Margaretha Järvinen: Seminar om forskning i socialt arbejde, arrangeret af Socialministeriets udvalg vedrørende forskning i socialt arbejde, Middelfart. Konference om Alkohol Forskning: Forbrug/Misbrug, forebyggelse, behandling, Helsingør.

Jørgen Elm Larsen: Foredrag på Master of Public Policy programmet, RUC: "Fattigdom i velfærdsstaten"; præsentation af paper på ISA World Congress, Montreal, RC 19: Lone Parents: How do they work and care in different welfare state regimes; opponent på Mission Interministérielle de Recherche et d'Experiméntation (MIRE) konference: Comparer les systémes de protection sociale en france et dans le pays nordiques.

Yvonne Mørck: Deltaget i konferencerne Sveriges Antropologförbunds Årskonferens, Lunds Universitet med oplægget "Et forsvar for bricolagemodellen", Åland Minority Days, The Ålands Islands Peace Institute med oplægget "When gender Go to Town" samt holdt 16 universitetseksterne og -interne foredrag for bl.a. gymnasie-, HF- og handelsskolelærere og universitetsstuderende. Studietur til Beirut, Libanon.

Udvalg og fonde

Bjarne Hjorth Andersen: Medlem af BUPL's og SL's Forsknings- og Udviklingsfond; medlem af bestyrelsen for Dansk Sociologforening; medlem af det rådgivende forskningsudvalg for Danmarks Statistik.

Heine Andersen: Medlem af bestyrelsen i Filosofisk forum.

Margareta Bertilsson: Medlem af Forskningsministeriets EU-Task Force; Repræsentant for EU's Programkomite (TSER); Medlem af Komiteen om Forskning vedrørende Europa og Globale Processer (Forskningsrådsnämnden i Sverige); Sagkyndig bedømmer til diverse forskningsansøgninger til Riksbankens Jubileumsfond, Stockholm.

Yvonne Due Billing: Sagkyndig bedømmer til diverse forskningsansøgninger til Riksbankens Jubileumsfond, Stockholm.

Tom Broch: Medlem af styringsgrupperne for Læreranstalternes fælles formidlingskursus.

Peter Gundelach: Formand for Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Medlem af Forskningsforum, fungerende formand 1.9.-31.12. Medlem af forskellige udvalg vedrørende uddannelser i Folkesundhedsvidenskab. Medlem af bestyrelsen for Nordisk Sociologforbund. Medlem af det offentlige forskningsudvalg om velfærdsforskning. Medlem af forskningsudvalget for energi og samfund. Formand for Socialministeriets arbejdsgruppe om forskning i socialt arbejde. Medlem af det rådgivende forskningsudvalg for Dansk Sygehus Institut. Medlem af det rådgivende forskningsudvalg for Danmarks Statistik. Medlem af Sociologforskningsinstituttets rådgivende forskningsudvalg. Medlem af forskningsudvalget for Institut for Idræt, KU. Medlem af Standing Commitee for the Social Sciences under European Science Foundation. Medlem af rektors forskningsudvalg. Medlem af EURESCO (Programme of European Research Conferences). Medlem af Steering commitee for EUROHORC. Medlem af Det samfundsvidenskabelige Fakultetsråd. Sagkyndig bedømmer til diverse forskningsansøgninger til Riksbankens Jubileumsfond, Stockholm.

Margaretha Järvinen: Medlem af Socialministeriets arbejdsgruppe for evaluering af schweizisk forsøgsprojekt med heroinforskrivning. Medlem af Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg. Medlem af arbejdsgruppe for forberedelse af forskerskole på området Integration, Produktion og velfærd. Sagkyndig bedømmer til forskningsansøgninger til bl.a. Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet (S).

Jørgen Elm Larsen: Deltager i to SSF-støttede forskningprogrammer: "Nye strukturer og ændret hverdagsliv" under Center for Social Integration og Differentiering (CID) og "Køn, magt og politik" (GEP). Medlem af forskergruppen i forbindelse med "Den europæiske værdiundersøgelse". Medlem af forskergruppen i forbindelse med "Level of Living Survey 1999". Medlem af styregruppen for "Forskeruddannelsesnetværk inden for social- og arbejdsmarkedsforskning (SI, SFI, AKF og ØI, AU – med bevilling fra Forskerakademiet). Deltager i det europæiske forskningsnetværk "Local Anti-Poverty Action" (LAPA). Medlem af Dansk Sociologforenings bestyrelse.

Ph.d.-projekter

Søren Kaj Andersen: Arbejdsmarkedsrelationer i den kommunale/regionale sektor i EU.

Jörg Beckmann: From traditional to reflexive automobilisation.

Sølvi Karin Børresen: Etniske minoriteters boligvalg og bosætning.

Anders la Cour: Integration og differentiering – en undersøgelse af Niklas Luhmanns teori om sociale systemer og dens anvendelse på ældreområdet.

Manni Christine Crone: Etik og politik i det 20. årh.

Stine Gotved: Cybersociologi – om fællesskaber på internet.

Susanne Kuehn: Livsstil, adfærd og energiforbrug.

Mads Lind: Konfliktprocesser i en sportskontekst.

Nikolaj Lubanski: Internationaliseringen af bygge- og anlægsbranchen – EU og den sociale dimension.

Mikkel Mailand: Den danske model – lokalt og regionalt.

Steen E. Navrbjerg: Nye arbejdsorganiseringer, decentralisering og fleksibilitet.

Bente Marianne Olsen: Skal fædre passe børn?

Leif Olsen: Viden og videnformidling på handicapområdet.

Inge Kryger Pedersen: Karriereforøb og forældreskab blandt elitesportsudøvere.

Poul Poder Pedersen: Når en organisation bearbejder sig selv – et sociologisk studie af viden, kommunikation og magt.

Christel Stormhøj: Individualisering, kønskonstruktion og kulturel konsumption blandt unge.

Lone Friis Thing: Konfliktprocesser i en sportskontekst.

Gerda Thorsager: Køn og fagbevægelse i moderne velfærdsstater.

Tine Trærup: By- og boligområders sociale udvikling.

Elsa Ørhede: Lønmodtagernes psykosociale arbejdsmiljø.

Fondsansatte

Eva Brendstrup cand.mag. et art., forskningsadjunkt arbejder med projektet "Psykosomatiske lidelser og alternative behandlingsmodeller. Flemming Røgilds: Grænseland Europa: Diasporakulturer, racisme og ungdomskulturer: To-årigt forskningsprojekt under Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråds program: Europæisk og international udvikling. Formålet med projektet er en undersøgelse af samspillet mellem det globale og det lokale i de grænselande i to udvalgte europæiske metropoler, der er domineret af etniske minoriteter og de dermed transnationale netværk, som de enten kan indgå i eller forhindres i at indgå i på grund af forskellige former for nationalisme og racisme, således at det bliver disse forholds betydning for den europæiske integrationsproces, der sættes i fokus. Projektet er baseret på en blanding af deltagerobservation og kvalitative interviews i henholdsvis London og Berlin og en teoretisk sammenfatning heraf. Flemming Røgilds er medlem af tidsskriftet Social Kritiks redaktionspanel.

Hanne Willert arbejder på et projekt, finansieret af Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd, om børns opvækstvilkår i hus- og landarbejderfamilier sidst i 1800-tallet. Projektet har til formål at føre den 25 år gamle diskussion om familiestrukturen i tidligere tiders danske landbosamfund ud over den blotte diskussion om 3-generationsfamilie kontra kernefamilie – altså videre end til diskussionen om husholdenes sammensætning. Projektet vil både undersøge de interne relationer i husholdene og familierne, undersøge familiens 'indre klima' – som det f.eks. giver sig udtryk i forholdet mellem børn og forældre – men også se på især børnenes relationer til det omgivende samfund og dets institutioner. Kildematerialet til undersøgelsen er de erindringer, der i 1951-56 blev indsamlet under Nationalmuseets Industri-, Håndværker- og Arbejderundersøgelser (NIHA). Hanne Willert har undervist på kurset Børne- og ungdomskultur på Åben Uddannelse i Odense, deltaget i The Second European Social Science History Conference i Amsterdam, samt bidraget til diskussionen om barndomsvilkår og børnearbejde inden for diverse forskernetværks-grupper på internettet.

Center for Humanistisk Sundheds- og Ældreforskning

Centret er det organisatoriske centrum for fire større råds- og fondsfinansierede forskningsprojekter. Projekterne er tværfaglige og er organiseret efter center-uden-mure-ideen med kernen placeret på Sociologisk Institut. Projekterne beskæftiger sig med sygdom, sundhed, ældreliv og forskningssociologi. De medvirkende forskere befinder sig på Sociologisk Institut, Institut for Antropologi, Institut for Folkesundhedsviden-

skab, de psykologiske institutter og Institut for Folkloristik, alle Københavns Universitet, desuden på Aarhus Universitet, RUC samt Handelshøjskolen i København.

Medarbejdere i Center for Humanistisk Sundheds- og Ældreforskning
Centerleder: Dr.phil. Bo Jacobsen.
Projektsekretærer: Mikkel Bo Madsen, BA, Claude Vincent, BA og Carolina Magdalene Maier, stud.scient.soc.

Forskningsgruppen FAOS

Forskningsgruppen Arbejdsmarkedsorganisationernes Sociologi, FAOS, er en uafhængig forskningsgruppe ved Københavns Universitet, Sociologisk Institut. Formålet med FAOS er for det første at udvikle sociologisk grundviden om arbejdsmarkedet og dets organisationer. For det andet at foretage studier af organisations- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet i en dansk og europæisk sammenhæng, og for det tredje at formidle viden og deltage i diskussioner om arbejdsmarkedet.

FAOS afsluttede med udgangen af 1998 forskningsprogrammet "Den danske Model i nationalt og internationalt perspektiv". Programmet definerede rammerne for FAOS's forskning i perioden 1993-1998 indenfor fire hovedområder. For det første var fokus rettet mod udviklingstræk i det danske aftalesystem på det private og offentlige arbejdsmarked på nationalt niveau (Jesper Due og Jørgen Steen Madsen). For det andet var fokus rettet mod den danske models lokale og decentrale former (Steen E. Navrbjerg og Mikkel Mailand). Fokus var for det tredje rettet mod internationaliseringen af arbejdsmarkedet og arbejdsmarkedsreguleringen i tilknytning til EU-integrationen (Carsten Strøby Jensen, Nikolaj Lubanski, Søren Kaj Andersen). Endelig og for det fjerde var fokus rettet mod udviklingen i den offentlige sektor på decentralt plan (Jørgen Steen Madsen, Lise Lotte Hansen, Søren Kaj Andersen). Et nyt 5-årigt forskningsprogram, "Mod multiniveau regulering af arbejdsmarkedsrelationerne", starter pr. 1.1.1999.

Medarbejdere i FAOS
Forskningslektor, fil.dr. Jesper Due.

Forskningslektor, fil.dr. Jørgen Steen Madsen.

Videnskabelig medarbejder, ph.d.-studerende, mag.art. Søren Kaj Andersen.

Videnskabelig medarbejder, mag.art. Lise Lotte Hansen (til 1.4.).

Forskningslektor, dr.scient.soc. Carsten Strøby Jensen.

Videnskabelig medarbejder, ph.d.-studerende, mag.art. Nikolaj Lubanski.

Videnskabelig medarbejder, ph.d.-studerende, mag.art. Steen E. Navrbjerg.

Videnskabelig medarbejder, ph.d.-studerende, cand.scient Mikkel Mailand Simonsen.

Landsdækkende Koordinering af Kvinde- og Kønsforskning

Koordinator Hilda Rømer Christensen.

Formålet med koordinationen er på landsplan at støtte og initiere forskning og formidling indenfor kvinde- og kønsforskning. Koordinatoren udgiver tidsskrift og nyhedsbrev, tager initiativ til konferencer og seminarer, bistår ved formidling af kvinde- og kønsforskning, arbejder på at fremme internationalisering af dansk kvinde- og kønsforskning. Koordinatoren har udover de administrative forpligtelser også forskningsret. Disputatsprojekt: Køn, religion, modernitet: KFUK i komparativt og kulturanalytisk perspektiv. Køn og velfærdsstat i mellemkrigstiden. Supervisor i NORFA projektet: Womens Movements and Internationalization – The Third Wave. Afholdt seminar: Cyberspace. Hilda Rømer Christensen er ansvarshavende redaktør for Kvinder, Køn og Forskning og er medlem af Styregruppen for Nordisk Institut for Kvinde- og Kønsforskning (i regi af Nordisk Ministerråd). Medlem af Expertgruppen for genusforskningens integrering under det svenske forskningsrådsnämn. Medlem af den danske komite i "The International Federation for Research in Women´s History" tilknyttet The International Commitee for Historical Sciences.

Peter Gundelach

Stab

Årsværk
VIP: 30,0
TAP: 6,7

VIP, internt finansieret
Abrahamson, P.; lektor.
Andersen, Bjarne Hjorth; lektor.
Andersen, Heine; lektor.
Bech, Henning; lektor.
Bertilsson, Margareta; professor.

Bloch, Charlotte; lektor.
Broch, Tom Fredrik; lektor.
Gundelach, Peter; professor.
Järvinen, Margaretha Maria; lektor.
Kreiner, Svend; lektor.
Larsen, Jørgen Elm; lektor.
Madsen, Allan Michael; lektor.
Mørck, Yvonne; adjunkt.
Olsen, Bente Marianne; forskningsass.
Pedersen, Inge Kryger; forskningsass.
Sørensen, Annemette; professor.
Thing, Lone Friis; forskningsass.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Crone, Ida Christine.
Gotved, Stine.
la Cour, Anders.
Lind, Mads.
Pedersen, Poul P.

TAP, internt finansieret
Christensen, Diana; overassistent.
Christensen, Jane; overassistent.
Christiansen, Vita; kontorfuldmægtig.
Fogtdal, Susanne; kontorfuldmægtig.
Kirk, Hans Jakob; systemprogrammør.
Kirk, Otto Johannes; edb-medarbejder.
Nielsen, Yannik; edb-medarbejder.
Rasmussen, Jesper Thor; edb-medarbejder.
Steffensen, Vinni Lisa; overassistent.
Thorborg, Ulla Larsen; bibliotekar.

Eksternt finansieret personale
Andersen, Søren K.; forskningsstip.
Brendstrup, Eva; forskningsadj.
Christensen, Hilda Rømer; forskningslektor.
Due, Jesper Jørgen; forskningslektor.
Elam, Mark; forskningsadj.
Hansen, Lise Lotte; forskningsass.
Jacobsen, Bjarne Johannes; projektmedarbejder.
Jacobsen, Bo; lektor.
Jensen, Carsten Strøby; forskningslektor.
Kuehn, Susanne; forskningsadj.
Lubanski, Johan N G; ph.d.-studerende.
Madsen, Jørgen Steen; forskningslektor.
Navrbjerg, Steen Erik; ph.d.-studerende.
Petersen, Kåre F. V.; projektmedarbejder.
Rasmussen, Rikke Sanderhoff; forskningsass.
Røgilds, Flemming; forskningslektor.
Simonsen, Mikkel Mailand; ph.d.-studerende.
Slot, Line Vikkelsø; videnskabelig medarb.
Stokholm, Katrine; videnskabelig medarb.
Willert, Hanne; forskningsadj.
Thorsager, Gerda; ph.d.-studerende

Ph.d.-afhandlinger

Olsen, Leif: Viden, der gør forskel. Erfaringsdannelse fra forsøg med videnscentre på handicapområdet.
Ottosen, Mai Heide: Børn i sammenbragte familier. Et studie af forældreskab som social konstruktion.
Pedersen, Inge Kryger: Den excellente præstation. Elitesport, kvinder og karriere.
Ørhede, Elsa: Om brugen af surveydata i arbejdsmiljøundersøgelser – et metodestudie.

Fondsstøtte

CEEP, Bruxelles
Resarch-participation on the patterns and the management prospects of the bilaterally social parties (Jesper Due/Jørgen Steen Madsen) kr. 254.000.

Energistyrelsen
Livsstil, adfærd og energiforbrug (Susanne Kuehn) kr. 552.000.

Forskerakademiet
Forskeruddannelsesnetværk inden for social- og arbejdsmarkedsforskning (Peter Gundelach) kr. 1.200.000.

KTO/De (Amts)Kommunale Arbejdsgivere
Ny løn i amter og kommuner (Jesper Due/Jørgen Steen Madsen) kr. 320.000.

Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd
Ph.d.-stipendium til Gerda Thorsager (Sociologisk Institut) kr. 1.250.935.
Prometheus Unbound? On the relation between knowledge and power in modern Denmark (Margareta Bertilsson) kr. 3.349.200.
Teoretiske og empiriske undersøgelser i videnssociologien (Bo Jacobsen) kr. 248.596.

Publikationer

Abrahamson P.: Socialpolitik i EU – konvergens eller divergens. i: Socialpolitik. J.E. Larsen og I.H. Møller (red.), s. 275-291, Munksgaard, København 1998.
Abrahamson P.: Les expériences sociales-democrates ont-elles atteint leurs limites dans les pays nordiques? La Pensee et les Hommes

Nouvelle Série vol. 41, no.38, s. 195-199, 1998.
Abrahamson P.: Efter velfærdsstaten: Ret og pligt til aktivering. Nordisk Sosialt Arbeid vol. 18 nr. 3, s. 133-143, 1998.
Abrahamson P.: Fremtidens socialpolitik set i internationalt perspektiv: Rammerne om det socialpolitiske råderum. Social Politik Nr. 5, s. 46-56, 1998.
Abrahamson P.: Sociologi om middelklassemoral i Amerika. Social Kritik nr. 59-60, s. 64-75, 1998.
Abrahamson P.: Velfærdsmix's om postmoderne velfærd: Fra velfærdsstat til velfærdsfællesskaber. Social kritik nr. 59-60, s. 86-111, 1998.
Abrahamson P.: The Social Quality of Europe. i: Combating social exclusion and poverty in Europe. W. Beck, L. van der Maesen, A. Walker (red.), s. 145-176, The Policy Press, Bristol 1998.
Abrahamson P., Hansen F.K.: Poverty and Social Exclusion in the European Union. 87 s. European Parliament, Directorate General for Research, Social Affairs Series SOCI 101 EN, Luxembourg 1998.
Abrahamson P.: Postmodern Governing of Social Exclusion: Social Integration or Risk Management? 52 s. Sociologisk Institut, København, Sociologisk Institus rapportserie 13:98, 1998.
Andersen B.H.: Anmeldelse af W. Borg og H. Buur (red.): Danske lønmodtageres arbejdsmiljø og helbred 1990-95. Dansk Sociologi vol. 9, nr. 1, s. 106-108, 1998.
Andersen B.H., Jensen B.: Børn og Eliteidræt – i tal. 87 s. Institut for Idræt, København 1998.
Andersen B.H., Jensen B., Jørgensen K.: Introduktion. i: Børn og Eliteidræt – i tal. Bjarne Hjort Andersen og Bente Jensen (red.), s. 11-17, Institut for Idræt, København 1998.
Andersen B.H., Jensen B.: Baggrundsoplysninger. i: Børn og eliteidræt – i tal. Bjarne Hjorth Andersen og Bente Jensen (red.), s. 18-30, Institut for Idræt, København 1998.
Andersen H. (red.): Sociologi – en grundbog til et fag. 342 s. Hans Reitzels Forlag, København 1998.
Andersen H.: Sociologiens rødder og dannelse. i: Sociologi – en grundbog til et fag, s. 13-26, H. Andersen (red.), Hans Reitzels Forlag, København 1998.
Andersen H.: Funktionalisme og sociale systemer. i: Sociologi – en grundbog til et fag, s. 27-47, H. Andersen (red.), Hans Reitzels Forlag, København 1998.
Andersen H., Brante T., Olav K. (red.): Leksikon i sociologi. 294 s. Akademisk Forlag, København 1998.
Andersen H.: Prioritering af forskningsområder i dansk samfundsforskning. Dansk Sociologi vol. 9 nr. 1, s. 100-103, 1998.
Andersen H.: Politiske holdninger i faglige overbevisninger blandt samfundsforskere i Danmark. 48 s. Sociologisk Institut, København, Sociologisk Instituts rapportsserie 6, 1998.
Andersen H.: Prestige og indflydelse i samfundsvidenskaberne – vurderinger hos danske forskere. 40 s. Sociologisk Institut, København, Sociologisk Instituts rapportserie 8:98 1998.
Andersen H.: Anmeldelse af Carsten Aabo: "Normativitet og gyldighed i ret og moral". Dansk Sociologi vol. 9 nr. 2, s. 98-101, 1998.
Andersen H.: Køn og karriereforhold i dansk forskning – særligt i samfundsvidenskaberne. 59 s. Sociologisk Institut, København, Sociologisk Instituts rapportserie 10 1998.
Andersen H.: Politiske holdninger og faglige overbevisninger blandt samfundsforskere i Danmark. Dansk Sociologi vol. 9 nr. 3, s. 55-74, 1998.
Bauman Z.: Time and Class – New dimensions of Stratification. 18 s. Sociologisk Institut, København, Sociologisk Instituts rapportserie 7 1998.
Bech H.: Századvégi nyugati szexualitások: queer identitások és a modern homozexuális eltünése. Replika no. 33-34, s. 243-257, 1998.
Bech H.: Freud og Freudkritik – kortfattet introduktion for studerende. 63 s. Sociologisk Institut, København, Sociologisk Instituts rapportserie 1 1998.
Bech H.: A Dung Beetle in Distress: Hans Christian Andersen Meets Karl Maria Kertbeny, Geneva, 1860. Some Notes on the Archaeology of Homosexuality and the Importance of Tuning. Journal of Homosexuality vol. 35 no. 3/4, s. 139-161, 1998.
Bech H.: Citysex – Representing Lust In Public. Theory Culture & Society/ Love and Eroticism vol. 15 no. 3/4, s. 215-241, 1998.
Bech H.: Real Deconstructions: The Disappearance of the Modern Homosexual and the Queer. 45 s. København/Montreal, 1998.
Bech H.: Homosexuelle Politik am fin de siècle: Das Verschwinden der Homosexuellen und das "Queere". i: Verqueere Wissenschaft? Zum Verhältnis von Sexualwissenschaft und Sexualreformbewegung in Geschichte und Gegenwart, s. 25-34, Ferdinand, U., Pretzel, A. og Seeck, A. (eds), LIT Verlag, Münster 1998.
Bertilsson M., Therborn G.: De la casa de muñe-

cas al Estado de bienestar y después? Zona Abierta 82/83, s. 185-202, 1998.
Bertilsson M.: Prometheus Unbound? On the Relation Between Knowledge and Power. 30 s. Sociologisk Institut, København, Sociologisk Instituts rapportserie 4 1998.
Bertilsson M.: Socialkonstruktivisme: Et erkendelsessociologisk perspektiv. i: Socialkonstruktivisme – bidrag til en kritisk diskussion, s. 17-40, M. Järvinen og M. Bertilsson (red.), Hans Reitzels Forlag, København 1998.
Bertilsson M.: A note on 'The idea of the university in the global era: From knowledge as an end to the end of knowledge'. Social Epistemology vol. 12, no. 1, s. 85-88, 1998.
Bertilsson M.: Mater Semper Certa Est. Technological Systemic Changes and Economic Theories 98:5, s. 124-129, 1998.
Bertilsson M.: Scandinavian Sociology – A View of a Moral Dialectic. 28 s. Sociologisk Institut, København, Sociologisk Instituts rapportserie 11 1998.
Bertilsson M., Therborn G. (red.): From a Doll's House to the Welfare State: Reflections on Nordic Sociology. 100 s. ISA-Publication, Montreal 1998.
Billing Y.D.: Könssymbolik och kvinnors kärriermöjligheter. i: Ledning av företag och förvatninger – förutsätninger, former, förnyelse., Arvidsson G. och Lind R. (eds.), SNS, Stockholm 1998.
Bloch C.: FLOW: – Beyond Fluidity and Rigidity. A Phenomenological Investigation. 32 s. Sociologisk Institut, København, Sociologisk Instituts rapportserie 3 1998.
Bloch C.: Kroppens stemthed – en undersøgelse af stress i hverdagslivet. Dansk Sociologi vol. 9, nr. 2, s. 61-78, 1998.
Bloch C.: Når arbejdet bliver vores andet hjem – om kommercialiseringen af sociale relationer. Dansk Sociologi vol. 9, nr. 2, s. 91-96, 1998.
Bloch C.: Kunsten at glemme tiden. Lederne II, s. 21-22, 1998.
Broch T.: En diskurs over den sociale handling. 72 s. Sociologisk Institut, København, Sociologisk Instituts rapportserie 2 1998.
Due J., Jensen C.S., Navrbjerg S.E., Lubanski N., Andersen S.K., Mailand M., Hansen L-L., Petersen K.F.V., Kristiansen J.: Towards Mulitlevel Regulation of Employment relations. 5-year research programme – an outline proposal. 56 s. Sociologisk Institut, København 1998.
Due J., Madsen J.S., Petersen K.F.V., Jensen C.S.: Denmark. i: Collective bargaining in Western Europe 1997-1998., Guiseppe Fajertag (ed), ETUI, Brussel 1998.
Due J., Andersen S.K.: The Changing role of employers' associations and unions in public sector employment relation s.14 s., København, 1998.
Due J., Madsen J.S., Mailand M.: Arbejdsmarkets parter, multniveauregulering og transitionelle arbejdsmarkeder. i: Arbejdsmarkedspolitisk årbog, s. 120-145, Arbejdsministeriet, København 1998.
Elam M.: Når maskiner eksploderer, hjul falder af og brødristere går amok! Om objektivistiske versus konstruktivistiske repræsentaioner af teknologisk viden og praksis. i: Socialkonstruktivisme – Bidrag til en kritisk diskussion, s. 68-87, M. Bertilsson og M. Järvinen (red.), Hans Reitzels Forlag, København 1998.
Elam M.: When Harry Met Sandra: An Alternative Engagement After the Science Wars. Science as Culture Vol. 7 No. 1, s. 95-109, 1998.
Gundelach P.: Danish Sociology: The Need for a New Beginning. i: From a Doll's House to the Welfare State: Reflections on Nordic Sociology. M. Bertilsson og G. Therborn (eds.), s. 51-56, ISA, Spanien 1998.
Gundelach P.: Sociale forandringer. i: Sociologi – en grundbog til et fag, s. 305-321, H. Andersen (red.), Hans Reitzels Forlag, København 1998.
Gundelach P.: Per Lindquist(1997): Det klyvbare ämnet. Diskursiva ordningar i svensk kärnkraftspolitik 1972-1980. Sociologisk Forskning 1/98, s. 91-94, 1998.
Gundelach P.: A lack of systematic methodology. Acta Sociologica vol. 41. no. 4, s. 380-381, 1998.
Jacobsen B.: Voksenundervisning og livserfaring. 120 s. Christian Ejlers Forlag, København 1998.
Jacobsen B.: Eksistensens psykologi. 238 s. Hans Reitzels Forlag, København 1998.
Jacobsen B., Jørgensen S.D., Jørgensen S.E.: Kræft og eksistens – om at leve med kræft. 317 s. Dansk psykologisk forlag, København 1998.
Jensen C.S., Navrbjerg S.E., Madsen J.S., Due J.: The impact of global competition on industrial relations – Responses to internationalisation in Europe, s. 47-50. United States and Japan. København, 1998.
Jensen C.S., Navrbjerg S.E., Due J., Madsen J.S.: Tillidsrepræsentant '98 – en profil. 46 s. LO, København 1998.
Jensen C.S., Navrbjerg S.E., Lubanski N.: Fagbevægelsens tillidsrepræsentant – forholdet til de

faglige organisationer og overenskomstsystemet. 52 s. LO, København 1998.
Jensen C.S.: Arbejdsmarked og europæisk integration II. Sociologisk Insitut, København 1998.
Järvinen M., Bertilsson M. (red.): Socialkonstruktivisme – bidrag til en kritisk diskussion. 175 s. Hans Reitzels Forlag, København 1998.
Järvinen M., Bertilsson M. (red.): Indledning. i: Socialkonstruktivisme – bidrag til en kritisk diskussion, s. 9-16, M. Järvinen og M. Bertilsson (red.), Hans Reitzels Forlag, København 1998.
Järvinen M.: Social konstruktivisme i kønsforskningen. i: Socialkonstruktivisme – Bidrag til en kritisk diskussion, s. 88-104, M. Järvinen og M. Bertilsson (red.), Hans Reitzels Forlag, København 1998.
Järvinen M.: Det dårlige selskab – misbrug, behandling, omsorg. 215 s. Socpol, Holte 1998.
Järvinen M.: Att konstruera och dekonstruera sociala problem. i: Kvinder på randen. Annalise Kongstad, Britta Kyvsgaard og Anette Storgaard (Red.), s. 13-31, Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 1998.
Järvinen M.: Om Bourdieus reflexiva sociologi. Sociologisk Forskning 2/98, s. 5-20, 1998.
Järvinen M.: Socialt udstødte. i: Socialpolitik. J. E. Larsen og I. H. Møller (red.), s. 193-206, Munksgaard, København 1998.
Järvinen M.: Anmeldelse af M. Tungland: Narkomiljøet. Alkohol- och Narkotikatidsskrift 2, s. 112-115, 1998.
Larsen J.E., Andersen J.: Velfærdsstat og velfærdssamfund. i: Sociologi – en grundbog til et fag, s. 149-168, red.: Heine Andersen, Hans Reitzels Forlag, København 1998.
Larsen J.E., Hornemann I.M.: Socialpolitik. 378 s. Munksgaard, København 1998.
Larsen J.E.: Det største socialpolitiske problem. i: Socialpolitik. J.E. Larsen og I. H. Møller (red.), s. 11-20, Munksgaard, Socialpædagogisk Bibliotek 1998.
Larsen J.E., Møller I.H.: Teorier om velfærdsstat og socialpolitik. i: Socialpolitik. J. E. Larsen og I. H. Møller (red.), s. 21-53, Munksgaard, København 1998.
Larsen J.E., Andersen J.: Fattigdom. i: Socialpolitik. J.E. Larsen og I. H. Møller (red.), s. 172-192, Munksgaard, København 1998.
Larsen J.E., Andersen J.: Gender, poverty and empowerment. Critical Social Policy vol. 18 no. 2, s. 241-258, 1998.
Larsen J.E.: Solo Parents- How do They Work and Care in Differnt Welfare State Regimes? 90 s. Sociologisk Institut, København, Sociologisk Instituts rapportserie 12 1998.
Larsen J.E.: Enlige forældre og velfærdsstatsregimer. 147 s. Handelshøjskolen, CID studies nr. 20, København 1998.
Larsen J.E., Andersen J.: From Social Class to Social Exclusion. 53 s. Copenhagen Bussiness School, CID Studies no. 21, København 1998.
Lubanski N., Navrbjerg S.E.: Human resource management and trade unions: conflict or cooperation? s. 69-70. København. 1998.
Lubanski N., Navrbjerg S.E., Jensen C.S.: Nye roller, ny viden – tillidsrepræsentant – tillidsrepræsentanten og de fagpolitiske uddannelser. 44 s. LO, København 1998.
Lubanski N.: Eurosite conference. 6 s. Bruxelles 1998.
Lubanski N., Due J.: Applying the Market Paradigm – Europe's Labour Markets reveal a complex pattern of differences and similarities. IIRA's 11th Wrold Congress, Bologna, Italien 1998.
Lubanski N.: Europæisering af arbejdsmarkedet – bygge- og anlægssektoren i Tyskland, Danmark og Sverige. s. Sociologisk Institut, København 1998.
Lubanski N.: Bygge- og anlægsbranchen i det nye Europa – udviklingen i Tyskland, Danmark og Sverige. 18 s. Danske Entreprenører, København 1998.
Madsen A.: The Turbulent History of Danish Sociology. Newsletter of the British Sociological Association 72, s. 14-15, 1998.
Madsen A.: Anmeldelse af William Outhwaite: Habermas – en kritisk introduktion. Politica 1:98, s. 110, 114, 1998.
Madsen J.S., Due J., Andersen S.K.: Divensitioning og konvergens mellem offentlig og privat. Politica 30 årg. nr. 3, 1998.
Mørck Y.: Bindestregsdanskere. Fortællinger om køn, generationer og etnicitet. 325 s. Forlaget Sociologi, København 1998.
Mørck Y.: Migration, Kvinder og skønlitteratur. Spændingsfeltet mellem hjemvé og hjem. Kvinder, køn og Forskning 4, s. 84-94, 1998.
Mørck Y.: Bindestregsdanskere – lettere sagt end gjort. Information om Indvandrere 2, s. 4-8, 1998.
Mørck Y.: Etniske minoritetsunge, blandingskultur, køn og storbyliv. Undervisere for tosprogede elever 4, s. 24-26, 1998.
Mørck Y.: Gender and Generation: Young Muslims in Copenhagen. i: Muslim European Youth. Reproducing etnicity, religion, culture. Steven Vertovec & Alisdair Rogers (red.), s. 133-145, Ashgate Publishing, Aldershot 1998.
Mørck Y.: Rapport om et undervisningsforløb i

kvalitative metoder i 1997 og 1998. 27 s. Sociologisk Institut, København 1998.
Mørck Y.: Anmeldelse af Marianne Skytte: Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde. Social Kritik 54, 1998.
Mørck Y., Røgilds F.: Moving away from the language of domination. Interview with Bell Hooks. Kvinder, Køn og Forskning vol. 4, s. 8-15, 1998.
Navrbjerg S.E., Jensen C.S., Lubanski N.: Den samarbejdende tillidsrepræsentant – forhold til kollegaer og ledelse. 64 s. LO, København 1998.
Navrbjerg S.E., Jensen C.S., Due J., Madsen J.S.: Fremtidens tillidsrepræsentant – arbejdsplads, politik og solidaritet. 44 s. LO, København 1998.
Navrbjerg S.E.: Nye arbejdsorganiseringer, fleksibilitet og decentralisering – et sociologisk case-studie af fem industrivirksomheders organisering og samarbejdsforhold. s. Sociologisk institut, København 1998.
Thing L.F.: Emotions and Gender in Sport. 18 s. Sociologisk Institut, København, Sociologisk Insituts rapportserie 9 1998.

Anvendt Datalogi

Center for Anvendt Datalogi

Historie

Center for Anvendt Datalogi blev oprettet i 1985 som en videreførelse og udbygning af Indre By Terminalen, der var blevet oprettet i 1972 med det formål at stille centrale edb-faciliteter til rådighed for fakultetet, nu Det samfundsvidenskabelige og Det juridiske Fakultet. Indre By Terminalen fungerede som en fællesafdeling, men Center for Anvendt Datalogi er et selvstændigt institut, styringsmæssigt placeret direkte under Det samfundsvidenskabelige Fakultet, men dog fortsat med opgaver over for Det juridiske Fakultet.

Centrets VIP-stillinger oprettes med særlige tilknytninger til bestemte faggrupper, og det videnskabelige personale ved centret skal således ud over at deltage i centrets almindelige virksomhed og udvikling, specielt varetage undervisnings- og udviklingsopgaver rettet mod de særligt tilknyttede fagområder.

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved Center for Anvendt Datalogi må ses i sammenhæng med den udvikling, der karakteriserer edb-anvendelsen inden for de samfundsvidenskabelige fag. Centret har til formål at tage initiativer, yde bidrag til og støtte udviklingen af fagintegreret og anvendt datalogi i forbindelse med undervisning og forskning inden for fagene. Anvendelsen af edb som værktøj i forskellige faglige sammenhænge får derved en central placering, og det kan ofte være vanskeligt at adskille forskning, udviklingsarbejde og den formidlende virksomhed, der udøves i samarbejde med medarbejdere fra fakulteternes øvrige institutter, eller i forbindelse med deltagelse i udvalg og udredningsarbejde. Væsentlige forskningsområder er metoder og teknikker vedrørende samfundsvidenskabeligt orienterede systemer, fagorienterede programpakker og datamatiske beslutningsstøttesystemer, herunder samspillet mellem databaser og databearbejdningsværktøjer. Desuden arbejdes med problemstillinger omkring client/server værktøjer, herunder forholdet mellem web-klienter og tunge klienter, dette set såvel for generel administrativ databehandling som for egentlig samfundsvidenskabelig databehandling.

Anden virksomhed

Centret vedligeholder et bredt udbud af programmel til brug for undervisnings- og forskningsopgaver. Til statistiske og operationsanalytiske opgaver anvendes programsystemet SAS. Til økonometriske problemstillinger anvendes AREM-OS, GAUSS og PC-GIVE. Som programmeringssprog anvendes bl. a. APL, FORTRAN, Visual Basic, JAVA og EXCEL.

Til videregående programudvikling anvendes Visual Studio pakken, med bl.a. værktøjerne Interdev, Visual Modeler og J++.

Centret driver desuden den centrale netværksservice for et lokalnet i Indre By området, omfattende institutterne ved Det teologiske, Det juridiske og Det samfundsvidenskabelige Fakultet, samt Det samfundsvidenskabelige Fakultetssekretariat. Centret stiller efter aftale programmel til rådighed på centrale filservere. Centret driver post- og web-servere, og en række specialiserede servere. Nettet giver desuden adgang til fælles printere, og kommunikationsmulighed for den enkelte PC til omverdenen (Internettet).

Centret har PC-rum med et betydeligt antal arbejdspladser.

Centret yder rådgivning vedrørende etablering af fremvisningsmuligheder i auditorier o.l., med henblik på at gøre det let for undervisere at vise edb-udviklet undervisningsmateriale for større undervisningshold.

Centret yder edb-mæssig rådgivning vedrørende et meget bredt spektrum af programmeringssprog, styresystemer og programpakker. Desuden gives vejledning, rådgivning og praktisk hjælp i forbindelse med anskaffelse af edb-udstyr ved fakulteternes enkelte institutter og i forbindelse med anskaffelse og implementering af nye programprodukter.

Torben Warnich-Hansen

Stab

Årsværk
VIP: 2,0
TAP: 4,9

VIP, internt finansieret
Traberg, Jeppe; lektor.
Warnich-Hansen, Torben; lektor.

TAP, internt finansieret
Andersen, Åge; systemprogrammør.
Danscher, Morten; systemprogrammør.
Facius, Arne; systemprogrammør.
Krogh, Peter; systemprogrammør. Til 31.10.98.
Lauritsen, Jesper Linnemann; systemprogrammør.
Nielsen, Morten Fogt; edb-medarbejder. Fra 1.10.98.
Wismann, Erik; systemkonsulent.

Det sundhedsvidenskabelige Fakultet

Dekanatet for Det sundhedsvidenskabelige Fakultet

Dekan Hans Hultborn

Prodekan Inger Kjær

Prodekan Niels Juel Christensen

Portrætfoto af Dekan Hans Hultborn:
Rigmor Mydtskov

Dekanens årsberetning

For Det sundhedsvidenskabelige Fakultet har 1998 været præget af et øget studenteroptag og stagnerede økonomiske ressourcer. Det var netop den manglende forskningsdækning af de nye undervisningsinitiativer – sammen med universitetets øvrige økonomiske problemer – der var baggrunden for, at starten af den nye tværfakultære bachelor-/kandidatuddannelse i folkesundhedsvidenskab blev sat i bero i begyndelsen af maj 1998. Ved en efterfølgende behandling i Konsistorium, den 28. maj 1998 besluttedes at universitetet alligevel skulle sikre at uddannelsen i folkesundhedsvidenskab igangsættes – nu med studiestart 1. februar 1999.

Den stagnerede økonomi ville med uændret forbrugsmønster give anledning til et akkumulerende underskud i årene fremover. Derfor nedsattes 4 udvalg til at kulegrave fakultetets forskellige områder, for at finde forslag til varige besparelser. Flertallet af disse udvalg afsluttede arbejdet i 1998, men beslutningerne om hvordan besparelserne skal udmøntes, vil først blive taget i 1999.

Forskning og satsningsområderne

Universitetets tre satsningsområder – Bioteknologi, Miljø og Nord/Syd – kan genkendes også i fakultetets prioriteringer. Indenfor det bioteknologiske område besattes i løbet af året et professorat i molekylær genkendelse og professorater i molekylær patologi, og molekylær neuropatologi er opslået i årets løb. Ved Afdelingen for Eksperimentel Medicin udvides mulighederne for arbejde med transgene dyr. Fakultetet vil også huse et eksternt finansieret professorat i "eksperimentel molekylær genetik", der dog formelt er knyttet til Molekylærbiologisk Institut ved Det naturvidenskabelige Fakultet.

Universitetets satsninger indenfor Miljø og Nord/Syd genfindes i fakultetets bredde satsning indenfor folkesundhedsvidenskaberne. Ved Institut for Folkesundhedsvidenskab besattes i årets løb professorater i international sundhed, epidemiologi og biostatistik. Endvidere etableredes en tværfakultær forskerskole i International Sundhed, med støtte fra Forskerakademiet.

Den medicinske kliniske sektor

Fakultetet, Hovedstadens Sygehusfællesskab (H:S) og Københavns Amts Sygehusvæsen (KAS) samarbejder i et Samordningsudvalg, der danner rammen omkring et konstruktivt arbejde for at løse fælles problemer såvel på uddannelses- som på forskningsområdet. I løbet af året er 7 kliniske professorater besat. Herudover er 14 kliniske professorater nu under besættelse. Af de 21 kliniske professorater, der blev besat/er under besættelse i 1998, er ikke mindre end 10 eksternt finansierede. Det er glædeligt, at fakultetet kan tiltrække ekstern finansiering på dette niveau.

Et dominerende tema for den kliniske sektor er manglen på substantielle øremærkede statslige bidrag til universitetshospitalerne i Danmark. I februar 1998 blev der underskrevet en aftale om kliniske professorers arbejds- og ansættelsesforhold. På baggrund af denne generelle aftale udarbejdes nu konkrete, individuelle stillingsbeskrivelser for alle kliniske professorer. Parallelt med dette arbejde nedsattes et ekspertudvalg under Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd (SSVF) for at kulegrave problemer og løsningsforslag vedrørende klinisk forskning på hospitaler i Danmark. Udvalget forventes at færdiggøre sin rapport i begyndelsen af 1999. Problemerne for den kliniske forskning må søges i flere forhold, hvor såvel økonomi som ledelse og stillingsorganisation er vigtige komponenter.

De prægraduate studier, nye uddannelser, studenteroptag og kandidatproduktion

Der tegner sig i fremtiden et perspektiv med et betydeligt øget antal studerende ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet. Det fremkommer ved et betydeligt meroptag ved det medicinske studium, et behersket meroptag på det odontologiske studium, den nye Master of Public Health-uddannelse samt etableringen af det nye bachelor-/kandidatstudium i folkesundhedsvidenskab. I og med at "Universiteter i Vækst" nu er afsluttet og erstattet af en stagnationsperiode, giver dette meroptag en tiltagende belastning af såvel økonomiske som fysiske rammer ved fakultetet. Planerne for en etårig masteruddannelse i international sundhed videreføres, men arbejdet med en tværfaglig kandidatuddannelse i sundheds-/helsefag for sygeplejersker, ergoterapeuter, fysioterapeuter og jordemødre blev indholdsmæssigt afsluttet og vedtaget, men implementeringen udskudt grundet ovenstående ressourceproblemer.

Arbejdet med den ny studieplan for det lægevidenskabelige studium er blevet videreført i løbet

af året – men ikke uden svære problemer. I begyndelsen af året medvirkede de tre sundhedsvidenskabelige fakulteters diskussioner med Undervisningsministeriet, om såvel bachelorstruktur som studietidsforkortelse fra 6 1/2 til 6 år, at semesterudvalgenes arbejde i praksis gik i stå. Den såkaldte martsplan til nye studieordning (uden bachelor og med 6 1/2 års studietid) blev straks returneret af Undervisningsministeriet. I juni 1998 nedsattes et studieplansudvalg med opgave at fremkomme med forslag om ny studie- og eksamensordning indefor en bachelor-/kandidatstruktur og med 6 års normeret studietid. Udvalget fremlagde sin indstilling 1. oktober, der straks blev vedtaget af Studienævnet for Medicin (7. oktober 1998) og Fakultetsrådet (9. oktober) og derefter fremsendt til Undervisningsministeriet. Ministeriets godkendelse forventes en af de første dage af 1999.

Fra Evalueringscentret udkom i april 1998 selve evalueringsrapporten om tandlægeuddannelsen. Odontologisk Institut og studienævn fandt at rapporten indeholder en række udmærkede betragtninger og anbefalinger. Styregruppen udtaler bl.a. i evalueringsrapporten, at den danske tandlægeuddannelse i et internationalt perspektiv har en høj standard, men mener at uddannelsen trænger til en pædagogisk modernisering, hvilket man er enig i.

I 1998 optog fakultetet 455 studenter til medicinstudiet, 100 til tandlægestudiet, 27 til Humanbiologistudiet og 29 til den nye Master of Public Health uddannelse. Fakultetet har i det forløbne år færdiguddannet 106 medicinske kandidater, 52 odontologiske kandidater, 23 humanbiologiske kandidater og 21 Master of Public Health kandidater.

Ph.d.-grader og doktorgrader

Ph.d.-uddannelsen har kvantitativt været en succes med ca. 500 ph.d.-studerende (inklusive dem, der har orlov eller er under bedømmelse) i slutningen af 1998. Omregnet til aktive heltidsstuderende udgør antallet ca. 338 årsværk. Tilgangen i 1998 var 127.

Den offentlige omtale af ph.d.-uddannelsen har dog været kritisk. Kritikken fremføres oftest på et meget spinkelt eller direkte forkert grundlag. I løbet af året afsluttedes en gennemgang af den sundhedsvidenskabelige forskeruddannelse, der gennemførtes i Forskerakademiets regi sammen med landets tre sundhedsvidenskabelige fakulteter. Rapporten er ikke ukritisk. Med udgangspunkt i den kraftige ekspansion af ph.d.-uddannelsen i de sidste få år ønskes overvejelser af indhold og omfang af kurserne, ligesom niveauet for ph.d.-afhandlingerne. Man ønsker niveauet så højt som muligt, med en efterfølgende indstilling af behovet for doktorgraden. Udvalget foreslår at en etårig forskningsintroduktionsuddannelse indføres (Master of Health Sciences).

Udvalget peger også på at ph.d.-ordningens nuværende omfang vil binde betragtelige ressourcer ved fakulteterne, idet 2/3 af de ph.d.-studerende i dag ikke har det fornødne taxametertilskud.

I løbet af året etableredes en fælles bioteknologisk forskeruddannelse i Hovedstadsområdet. En ph.d.-forskerskole inden for international sundhed blev i årets løb etableret med støtte fra Forskerakademiet. Herudover er der fra fakultetet ansøgt om støtte til etableringen af en tilsvarende ph.d.-skole i neurobiologi. Der er i det forløbne år ved fakultetet tildelt 118 ph.d.-grader samt 43 doktorgrader.

Fællesområdets decentralisering

I 1997 bød vi ca. 100 medarbejdere fra teknisk service, intern service og rengøring velkommen under fakultetets paraply, idet decentraliseringen af Fællesområde 3 trådte i kraft. Decentraliseringsinitiativet udsprang af et kraftigt besparelseskrav, evt. med et dårligere serviceniveau som følge. Efter en effektiv reorganisering på flere områder, kan det dog konstateres, at vi har kunnet bevare, og til og med øge serviceniveauet. En række større renoveringsprojekter gennemførtes ved Panumbygningen i 1998, herunder en fornyelse af større dele af tagbelægningen.

Hans Hultborn, Dekan

Besvarelse af universitetets prisspørgsmål

Guldmedalje: Marie Nørredam, "Er der lige adgang til hospitalsbehandling i Danmark?".

Anatomi

Medicinsk-Anatomisk Institut

Instituttets ledelse

Institutleder er professor, dr.med. Jørgen Rostgaard. Institutbestyrelsen består af institutleder, professor, dr.med. Jørgen Rostgaard (der tillige er sektionsleder for sektion B), professor, dr.med. Bo van Deurs (sektion A), lektor, cand.med. Karin Nilausen, afløst fra 1. maj 1998 af lektor, cand.med. Jørgen Tranum-Jensen (begge fra sektion C), samt TAP-repræsentant laborant Yaël Balslev.

Undervisningsafdelingen

Undervisningsafdelingen ledes af institutleder, professor, dr.med. Jørgen Rostgaard, kontorfuldmægtig Vibeke Lund, overassistent Lillian Legind og laboratoriebetjentformand Flemming Grandt.

Afdelingen varetager tekniske og administrative funktioner, som er fælles for forskningssektionerne og som påhviler dem i fællesskab, samt forvalter økonomien i forbindelse hermed. Disse fællesfunktioner er: a) Arbejdsopgaver med studenterundervisningen, eksaminer og prøver. b) Forvaltning af samlinger, undervisningsmateriale og undervisningslokaler. c) Bygningsmæssige forhold (dog undtaget indretning og anvendelse af lokaler tildelt forskningssektionerne) samt administrative forhold i forbindelse med instituttets donationsordning.

Undervisningsudvalg

Undervisningsudvalget på Medicinsk-Anatomisk Institut består af kursuslederne og instituttets repræsentant i studienævnet for medicin. I 1998 er udvalget således sammensat: Institutleder, professor, dr.med. J. Rostgaard, lektor, dr.med. Ole William Petersen (formand), lektor, cand.odont. Harry Jessen, docent, dr.med. Svend Kirkeby (repr. for Tandlægeskolen), lektor, dr.med. Carsten Röpke, lektor, dr.med. Cathrine Ørskov og kontorfuldmægtig Vibeke Lund.

Medicinsk-Anatomisk Institut, Sektion A

Forskningsvirksomhed

1. Cellulær Immunologi

1.1. Signaltransduktion i T og B lymfocytter
Lymfocytter kan aktiveres til celledeling, cytokinproduktion samt til at undergå såkaldt aktiverings-induceret celledød. Aktiveringen foregår udover via T og B celle receptoren for antigen (TCR og BCR) også gennem såkaldte costimulerende overflademolekyler. Et af disse er vævstype klasse I molekylet (MHC-I), hvis signaltransducerende egenskaber vores gruppe i disse år karakteriserer på funktionelt, biokemisk og molekylært niveau (M.H. Claesson, S. Bregenholt, T.R. Petersen, A.E. Pedersen og M. Ruhwald).

1.2. Rationel basis for T cellemedieret immunterapi af kræft
Vi fortsætter arbejdet med at karakterisere tumorafstødningsantigener på humane kræftceller. Arbejdet involverer cellebiologiske, immunologiske og molekylærbiologiske metoder og foregår i samarbejde med Institut for Medicinsk Immunologi, og Kræftens Bekæmpelse (M.H. Claesson, T.R. Petersen, B. Johansen, S. Bregenholt og P.A. Würtzen).

1.3. Inflammatorisk tarmsygdom i scidmus
Scid-mus kan ikke selv danne funktionelle T og B lymfocytter. Vi inducerer ved adoptiv overførsel af normale T lymfocytter en kronisk inflammatorisk tarmsygdom, der ligner kronisk inflammatorisk tarmsygdom hos mennesket. Projektet foregår i samarbejde med laboratorier i Tyskland, England, Sverige og Norge (M.H. Claesson, S. Bregenholt og J. Brimnes)

1.4. Immunologiske undersøgelser af brystkræftpatienter
Brystkræftpatienter modtager en gang ugentligt psykologisk støtteterapi og deres perifere T lymfocytter undersøges immunologisk *in vitro*. Projektet foregår i samarbejde med Odense Universitetshospital, Rigshospitalet og Hillerød Amtssygehus (A.N. Sørensen og M.H. Claesson).

1.5. Virkningsmekanismer af interleukin (IL)-15 på T celler og T-celle forstadier
Vi har i det forløbne år fortsat undersøgelser af effekter af dette cytokin, som delvist benytter samme receptor som IL-2. Det har vist sig at IL-15 er

en effektiv vækstfaktor for thymocytter (T-celle forstadier) med selektiv effekt på bestemte subpopulationer af thymocytter. I årets løb har specielt IL-15's signaleringsveje i T celler og induktion af aktiveringsassocierede molekyler været studeret (C. Röpke, S. Thulesen og M.H. Nissen, i samarbejde med N. Ødum, IMMI, Panum Instituttet).

1.6. Den immunologiske funktion af det retinale pigmentepithel

Aldersrelateret macula degeneration (AMD) udgør den væsentligste årsag til blindhed i den vestlige verden. En væsentlig årsag til AMD antages at være tab af øjets retinale pigmentepithel (RPE) grundet degenerative forandringer. Med henblik på transplantation af RPE celler til behandling af AMD og degenerative retinale lidelser karakteriseres den immunologiske funktion af det RPE *in vitro*, herunder dets interaktion med lymphoide celler og *in vivo* ved transplantation af RPE i et porcint system. Arbejdet er et fællesprojekt mellem Øjenafdeling E, Rigshospitalet, Øjenpatologisk Institut, Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi, Medicinsk Fysiologisk Institut og Medicinsk-Anatomisk Institut, Københavns Universitet (M.H. Nissen, C. Röpke, A. Jørgensen, C. Kæstel, Y. Liang, N. Junker, A. Wiencke, J.F. Kiilgaard, N. Ødum, J.U. Prause, E. Scherfig og M. la Cour).

1.7. Karakterisering af forhold med betydning for stress-induceret apoptose i retinale pigmentepithel celler

Da apoptose af øjets retinale pigmentepithel kan have betydning for udviklingen af aldersrelateret macula degeneration, ønsker vi at identificere de proteiner i cellen, der er af betydning for den apoptotiske proces. Analyser af medicamina der såvel kan fremme og hæmme apoptosen, indgår ligeledes i disse undersøgelser. Arbejdet er et fællesprojekt med Øjenafdeling E, Rigshospitalet og Øjenpatologisk Institut, Københavns Universitet (M.H. Nissen, C. Röpke, A. Jørgensen, C. Kæstel, Y. Liang, A. Wiencke, J.F. Kiilgaard, N. Ødum, J.U. Prause, E. Scherfig og M. la Cour).

1.8. Den patogenetiske proces ved autoimmun uveitis

Uveitis udgør en væsentligt årsag til blindhed. Uveitis er i en række tilfælde betinget af immunsystemets autoreaktion på øjets egne antigener. Vi ønsker derfor i et eksperimentelt murint system at karakterisere nogle af de faktorer, der er af betydning for udviklingen af autoimmun uveitis induceret ved interfotoreceptorretinolbindende protein (IRBP) så som cytokinprofil, selektiner og integriner. Arbejdet er et fællesprojekt mellem Øjenafdeling E, Rigshospitalet, Øjenpatologisk Institut, og Medicinsk-Anatomisk Institut, Københavns Universitet (M.H. Nissen, C. Röpke, J.V. Forrester, J. Liversidge og J.U. Prause).

2. Strukturel Cellebiologi

2.1. Endocytose og intracellulær vesikeltransport

Ved en kombination af morfologiske, biokemiske og molekylærbiologiske metoder dissekerer vi endocytoseapparatet i mammale celler. Mere specifikt ønsker vi at belyse molekylære mekanismer for clathrin-afhængig og – uafhængig endocytose, endosomers og lysosomers funktionelle og strukturelle organisation, og transportvejene mellem endosomer og Golgi apparatet (flerårigt hovedprojekt, Bo van Deurs, F. von Bülow, M. Stahlhut, P. Nicoziani, F. Vilhardt og P. Thomsen, i samarbejde med K. Sandvig, Inst. f. Kræftforskning, Radiumhospitalet, Oslo).

2.2. Identifikation af nye bindingspartnere for caveolin-1

Caveolin-1 er et markørprotein for caveolae, der er 50-80 nm clathrin-frie invaginationer af plasmamembranen. Vi har anvendt det såkaldte gær to-hybrid system for at finde nye proteinligander til caveolin-1, som eventuelt kunne bekræfte caveolins/caveolaes rolle i endocytose. Blandt de fundne ligander har vi koncentreret os om cytoskeletproteinet filamin, som binder til aktin. Vi forsøger nu ved hjælp af confocal mikroskopi og biokemiske metoder at belyse betydningen af caveolins interaktion med filamin (M. Stahlhut og Bo van Deurs).

2.3. Endocytose af urokinase receptoren (uPAR)

uPAR er et GPI-forankret membranprotein, der efter binding af ligand (uPA) og inhibitor internaliseres ved en clathrin-afhængig mekanisme. Vi har transfekteret MDCK celler med human uPAR og vist ved en kombination af immunoguld mærkning på ultracryosnit, confocal mikroskopi og biokemiske metoder, at uPA også kan endocyteres ved en clathrin-uafhængig mekanisme. Endvidere viser vores resultater, at der er forskel på optagelsesmekanismen i polariserede og ikkepolariserede MDCK celler (ph.d.-stud. F. Vilhardt og Bo van Deurs, i samarbejde med K. Sandvig).

2.4. Betydningen af GTPasen rab7 for dannelse af lysosomer
Vi har udtrykt det grønt-fluorescerende protein GFP koblet til vildtype rab7 og til dominant negative og aktive mutanter af rab7 i HeLa celler. Ved hjælp af confocal mikroskopi kombineret med immunofluorescence detektion af forskellige proteiner associeret med sene endocytoseorganeller, samt immunoguld elektronmikroskopi, har vi vist, at rab7 er af betydning for aggregation og fusion af disse organeller (ph.d.-stud. P. Thomsen, Bo van Deurs, P. Nicoziani og L. Kayser, i samarbejde med C. Bucci, Universitetet i Napoli).

2.5. Effekten af det virale HPV16 oncoprotein E5 på lysosomers proton-ATPase
Ved anvendelse af humane keratinocyter, der udtrykker hele HPV genomet og musefibroblaster transfekteret med E5, ønsker vi at belyse, hvorledes E5 hæmmer proton ATPasen. Endocytose og intracellulær transport måles ved hjælp af . biokemiske og morfologiske metoder, og det lysosomale pH måles ved video mikroskopi og fluorescens ratio måling (ph.d.-stud. P. Thomsen, Bo van Deurs og L. Kayser, i samarbejde med B. Norrild, Proteinlaboratoriet).

2.6. Differentiering i den humane mammakirtel og i mammacancer
Der arbejdes fortsat med udvikling af avancerede dyrkningsmodelsystemer, som tillader studie af såvel normal mammakirtel som neoplastiske forandringer (flerårigt projekt, Ole W. Petersen).

Desuden arbejdes der med karakterisering og isolering af differential udtrykte gener i aktiverede – versus ikke-aktiverede fibroblaster (flerårigt projekt, Lone Rønnov-Jessen, August Krogh Instituttet, og Ole W. Petersen).

Et nyt projekt sigter mod at forstå betydningen af myoepitel celler som potentielle tumor-suppressorceller og for opretholdelse af normal differentiering (ph.d.-stud. T. Gudjonsson og Ole W. Petersen).

Endelig undersøges sammenhængen mellem integrinekspression og morfogenese af normalt og malignt mammaepitel (Ole W. Petersen).

3. Afsnit for Eksperimentel Histokemi

3.1. Led
YKL-40 er et glykoprotein, som strukturelt hører til chitinaserne uden at have chitinasevirkning. YKL-40 er forhøjet i serum og ledvæske ved slidgigt og leddegigt. Vi undersøger lokalisationen af YKL-40 i hofteled og knæled ved disse lidelser (B. Volck, J.S. Johansen, K. Østergaard, P.A. Price, C. Garbarsch og I. Lorenzen).

3.2. Arteritis temporalis
YKL-40 er fundet i granula i leucocyter og makrofager og findes i bindevævet ved f.eks. cirrhose. Vi har igennem flere år studeret cellerne ved arteritis temporalis og forsøger at lokalisere YKL-40 i karvæggen ved denne lidelse, da en del af cellerne udgøres af makrofager og kæmpeceller. De lysmikroskopiske undersøgelser korreleres til serums indhold af YKL-40 (J.S. Johansen, B. Baslund, P. Price, C. Garbarsch, I. Lorenzen og M. Stoltenberg).

3.3. Tværstribet skeletmuskulatur
Muskelfibrene i human skeletmuskulatur fra kæbe og lår fra unge og gamle måles efter forudgående farvning for ATP-ase. Forskellige parametre undersøges for at kunne iagttage forskelle i aldringsprocesserne i muskler af forskellig embryologisk oprindelse og med forskellig nerveforsyning og funktion (S. Kirkeby og C. Garbarsch).

3.4. Dyrkning af thyroideacelle
Studier af thyroideaceller *in vitro* har gennem mange år været foretaget med et serum supplement. Til dato findes der ingen mere gennemgribende undersøgelser af de optimale forhold for dyrkning af humane thyroideaceller uden serum. Vi er derfor igang med at evaluere en række faktorers betydning for et serumfrit kultursystem (L. Kayser, C.K. Rasmussen, U. Feldt-Rasmussen, J. Thomsen og V. Balle).

3.5. Karakterisering af thyroideavævs enzymaktivitet
Ved anvendelse af både mikrospektrofotometri og fluorescensmikroskopi foretages kvantitering af udvalgte enzymer med relation til thyroideacellers funktion og vækst under normale og patologiske forhold. I øjeblikket er undersøgelserne fokuseret på β-galactosidase og cathepsin B, samt NADPH relaterede enzymer (L. Kayser, H. Perrild, J. Thomsen, V. Balle og P.E. Høyer).

3.6. Nitrogen oxid synthase i thyroideavæv
Nitrogen oxid synthase er en NADPH dehydrogenase, der katalyserer omdannelsen af arginin til citrullin under fraspaltning af NO, der både kan fungere som second messenger og scavenger. NO er formentlig også medvirkende ved oxidering af arachidonsyre. Der findes tre former for nitrogen oxid synthase: Endothelcelle (eNOS), hjernecelle

(bNOS) og inducerbar (iNOS). Ved anvendelse af immun- og enzymhistokemiske metoder vil vi beskrive distribution og aktivitet af NOS i thyroideavæv ved forskellige sygdomstilstande (L. Kayser, P.E. Høyer, J. Thomsen, H. Broholm og D. Francis).

3.7. Applikation af fluorescensbaserede kvantitative metoder

Fluorescerende prober kan anvendes som indikatorer for pH og ion koncentrationer, oksidativt stress, enzym aktiviteter, og som markører for proteiner og strukturer i levende celler. Disse prober giver mulighed for samtidigt at studere flere aspekter af den cellulære funktion og struktur ved anvendelse af kvantitativ videomikroskopi. Dette er et specielt interesseområde, hvor der foregår en stadig evaluering af tilgængelige prober og udvikling af nye applikationer (L. Kayser).

3.8. Regulation af vækst og differentiering under organogenesen

Aldersbetingede forandringer i glykosyleringen i skeletmuskulatur undersøges ved hjælp af kvantitativ lektinhistokemi (S. Kirkeby og P.E. Høyer).

3.9. Meioseaktiverende sterol

Det meioseaktiverende sterol (MAS) er ansvarlig for igangsætning og genoptagelse af meiosen. Vi forsøger nu a) at isolere, klone og lokalisere MAS-receptoren , b) at kortlægge gener involveret i meiosen, c) at lokalisere MAS-producerende celler i gonaderne, d) at undersøge den endokrine og parakrine regulation af MAS på *in vitro* modning og befrugtning af oocyter (A.G. Byskov, M. Baltsen, P.E. Høyer og N. Tommerup).

3.10. Naturlige og miljøfremmede hormoners indflydelse på kønsorganernes udvikling

Vi undersøger effekten af østradiol, diethylstilbestrol, oktylphenol og monoethyl phtalat på udviklingen af kønskirtler, kønsgange og brystkirtler hos mus, svin og mennesker. I første omgang undersøges disse stoffers effekt på proliferation, apoptose og østrogen a-receptoren (A.G. Byskov, M. Nielsen, Y. Balslev og P.E. Høyer).

3.11. Interaktion mellem kønsceller og somatiske celler

Der udføres immuncytokemiske og elektronmikroskopiske undersøgelser af kønscellernes interaktion med de somatiske celler i kønskirtler under den humane fosterudvikling (Y. Balslev, A.G. Byskov og P.E. Høyer).

3.12. Udvikling af befrugtningsdygtige oocyter fra dyrkede fosteræggestokke fra mus

Modne oocyter kan udvikles i langtidsdyrkede æggestokke fra musefostre. Elektronmikroskopi viser imidlertid, at kommunikation mellem oocyt og somatiske celler ikke opretholdes, og at follikler ikke dannes. Desuden resulterer befrugtning i polyspermi. Dyrkningen søges nu justeret med henblik på at opnå normal oocytmodning og befrugtning (Y. Balslev, A.G. Byskov og P.E. Høyer).

Særlige hverv

C. Röpke er kursusleder for 5.-6. semesters anatomiundervisning og medlem af studienævnets semesterudvalg for 4.-6 semester, samt bestyrelsesmedlem i Købmand i Odense, Johann og Hanne Weimann f. Seedorffs Legat.

M.H. Claesson har været medlem af SVF's forskningsudvalg og har været opponent ved et ph.d.-forsvar ved SVF i København.

M.H. Nissen er formand for bedømmelsesudvalg ved en ph.d.-afhandling af Jes Dietrich. "Funktion and sorting of the T-cell receptor. The role of CD3γδ".

F. von Bülow er sikkerhedsleder ved område 2, Panum Instituttet, og er fællestillidsmand for medlemmer af Dansk Magisterforening ved fakultetet og dermed medlem af fakultetets samarbejdsudvalg.

Bo van Deurs er medlem af institutbestyrelsen for MAI, medlem af Det sundhedsvidenskabelige Fakultets Forskningsudvalg, og bestyrelsesmedlem i fru Astrid Thaysens Legat for lægevidenskabelig grundforskning. Endvidere har han været medlem af bedømmelsesudvalget til professoratet i cellebiologi ved Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, og ekstern bedømmer for Human Frontiers in Science Program.

Ole W. Petersen er kursusleder for 1.- og 2.- semesters makroskopiundervisning, formand for MAI's undervisningsudvalg, og har været medlem af fakultetets studieplansudvalg samt været ekstern bedømmer for "The Bupa Foundation", London, UK; og medlem af UICC's (Union Internationale Contre Le Cancer's) stipendieudvalg. Er endvidere medlem af bestyrelsen for "Martha Margrethe og Christian Hermansens Legat".

C. Garbarsch er sektionsleder ved Medicinsk-Anatomisk Institut, sektion A.

Y. Balslev er medlem af MAI's institutbestyrelse, og det dekanale *ad hoc* udvalg om kandidatuddannelse for hospitalslaboranter, samt af SVF's TAP-videreuddannelsesudvalg.

Redaktionsvirksomhed

M.H. Nissen er National Editor for APMIS (immunologiske sektion).

Ole W. Petersen er medlem af Editorial Board på The Breast Journal og Pathobiology.

Bo van Deurs er medlem af Editorial Board på Journal of Submicroscopical Cytology and Pathology.

Gæster, ph.d-studerende, speciale-studerende etc.

Ye Liang, ph.d., M.D. er gæsteforsker hos C. Röpke og M.H. Nissen.

Specialestuderende: Stud.scient. C. Kæstel hos C. Röpke og M.H. Nissen.

Specialestuderende: Stud.scient. S. Thulesen hos C. Röpke.

Ph.d-studerende: Cand.scient. A. Jørgensen hos M.H. Nissen og C. Röpke.

Stud.med. N. Junker oppebærer skolarstipendium fra SSVF hos C. Röpke.

S. Bregenholt, T.R. Pedersen og J. Brimnes er ph.d-studerende støttet af SVF, cand.scient. A.N. Sørensen er A-TAP og støttes med løn fra Kræftens Bekæmpelse indtil 31.12. 1998, cand.scient. B. Johansen er A-TAP og støttes indtil 31.12. 1998 af Kræftens Bekæmpelse, cand.scient., ph.d. P. A. Würtzen er ansat som forskningsadjunkt og støttes af Kræftens Bekæmpelse, M. Ruhwald er ansat som stud.med. og oppebærer et skolarstipendium fra SSVF, alle hos M.H. Claësson.

Ph.d., Dipl.Biokem. M. Stahlhut er forskningsadjunkt i Bo van Deurs gruppe.

F. Vilhardt har været, og P. Thomsen og C. Hansen er ph.d-studerende i Bo van Deurs gruppe.

Ph.d. C. Bucci har arbejdet og P. Nicoziani arbejder i Bo van Deurs gruppe i forbindelse med et EU TMR program.

Ph.d. L. Sander Jensen har været forskningsadjunkt hos Ole W. Petersen.

Cand.med. Helga Lind Nielsen og cand.scient. T. Gudjonsson arbejder hos Ole W. Petersen, T. Gudjonsson som ph.d-studerende.

B. Volck er ph.d-studerende hos C. Garbarsch.

Foredrag, rejser og kongresdeltagelse

C. Röpke har deltaget i The association for research in vision and ophthalmology's årlige møde i Fort Lauderdale, Florida, USA, og i "Den tiende internationale immunologikongres" i New Delhi, Indien.

F. von Bülow har deltaget i kursus i confocal laser-scanning microscopy i Göttingen, Tyskland, hos Carl Zeiss og har desuden deltaget i kursus i billedbehandling i Münster hos Soft Imaging System.

Bo van Deurs har været session chairman ved FEBS-Silver Jubilee Meeting i København, og deltaget i 100-års jubilæumsmødet om Golgi komplekset i Pavia, Italien.

Ole W. Petersen har været session chairman ved FEBS-Silver Jubilee Meeting i København.

P.E. Høyer har deltaget i XI'th International Workshop on Development & Function of the Reproductive Organs, Amsterdam.

L. Kayser har været chairman for session ved AESF-98, Ratzeburg, Tyskland.

T. Gudjonsson har deltaget i American Association for Cancer Research's kongres i USA, hvor han var modtager af "AACR-Rhone-Poulenc Rorer Young Investigator Award" for submission of a Meritorious Abstract.

Medicinsk-Anatomisk Institut, Sektion B

Forskningsvirksomhed

1. Lys- og elektronmikroskopiske undersøgelser

1.1. Den endolymfatiske sæk, et hormonproducerende organ?

En mulig årsag til Meniere's sygdom kan bero på en fejlregulering af peri- og endolymfe. Elektronmikroskopiske undersøgelser af den endolymfatiske sæk har vist, at dens struktur og indhold er forenelig med, at der her sker en produktion af et hormonlignende stof. Indsprøjtes ekstrakter af den lymfatiske sæk fra rotter på en levende rotte har vi vist, at rotten responderer med en øget urin- og saltudskillelse. Hvis dette hormon, som vi har valgt at benævne *saccin*, har en lignende effekt på det indre øre, er det muligt, at vi kan give en forklaring på, hvorledes Meniere's sygdom opstår og endvidere, at der på lang sigt kan udvikles en rationel behandling mod denne lidelse. Der er i det forløbne år arbejdet med forsøg på biokemisk oprensning af *saccin* (K. Qvortrup og J. Rostgaard, i samarbejde med N.-H. Holstein Rathlou, Carolyn Deacon, Jens Juul Holst, MFI og Anders Johnsen, KK 3013, RH).

1.2.Epithelial spheroids, en ny model for ion transporteksperimenter

Ud fra luftvejsepitel fra raske patienter med cystisk fibrose er det lykkedes at udvikle en ny cellekultur præparation. I stedet for at dyrke cel-

lerne på et fast underlag, tvinges cellerne under dyrkningsprocessen til at finde sammen i små aggregater, hvorfra de danner frit svømmende, væskefyldte, een-lagede og polariserede epitelbolde. Boldene kan tænkes at danne model for fysiologiske salt- og vandtransport studier og kan endvidere anvendes i udforskningen af sygdommen cystisk fibrose. De morfologiske studier drejer sig om transmission- og scanning elektronmikroskopiske undersøgelser samt ved freeze fracture analyser at vurdere epitelcellernes junctions (K. Qvortrup og J. Rostgaard, i samarbejde med P.S. Pedersen 4062, RH; N.-H. Holstein Rathlou og O. Frederiksen, MFI).

1.3. Betydningen af arteria bronchialis for udviklingen af pleurale adhærancer og graft survival i lungetransplantations-model på grise

Arteria bronchialis er et nutritivt kar for bronchierne. Ved lungetransplantationer foretages revaskularisering af a. bronchialis kun i få centre. I en dyreeksperimentel model er det formålet at undersøge betydningen af bronchial revaskularisering for graft funktion og opståen af obliterativ bronchiolitis og stenose af bronchie-anastomosen. De morfologiske studier drejer sig om scanning elektronmikroskopiske undersøgelser af bronchiernes cilier (K. Qvortrup og J. Rostgaard, i samarbejde med P.S. Olsen, U.G. Svendsen og J. Gade, Afd. RT, RH).

Neuroanatomisk arbejdsgruppe

Gruppen udfører undersøgelser af neuroendokrine regulationsmekanismer i hjernen med fokus på hypothalamus. Der er 2 hovedlinier i undersøgelserne. Dels studeres (a) centre i hjernen, der regulerer hormoners døgnrytmer og dels (b) områder, der er involverede i regulering af appetit og tørst. Endelig har vor udvikling af antistoffer mod de fem subtyper af somatostatinreceptorer givet anledning til en kortlægning af disse receptorer i hjernen.

2.1 (a) Studier over regulationen af hormonelle døgnrytmer

De fleste hormoners døgnrytme genereres af den suprachiasmatiske kerne (det indre ur) i hypothalamus. Denne kernes egen rytme påvirkes af lys via retina og en nervebane i synsnerven. Fra nucleus suprachiasmaticus sendes impulser til andre hormonproducerende områder i hjernen, af hvilke corpus pineale er et af de vigtigste target områder (M. Møller og medarbejdere).

2.2 (a) Peptider PACAP findes i de neuroner, der fra retina kan fase-forskyde det indre ur

Vi har ved immuncytokemiske studier på elektronmikroskopisk niveau kunnet vise, at PACAPerge nerveterminaler danner synapse med neuroner i den suprachiasmatiske kerne, samt at disse nerveterminaler ofte også indeholder neurotransmitteren glutamat. Dette er interessant, idet den samme nervecelle rummer et peptid (PACAP), der fase-forskyder det indre ur om dagen og glutamat, der kun kan fase-forskyde uret om dagen (M. Møller, i samarbejde med J. Fahrenkrug og J. Hannibal, Klin. Kemisk Afd., Bispebjerg Hospital).

2.3 (a) PACAPerge nervetråde innerverer også koglekirtlen, og PACAP kan stimulere pinealocytterne til melatoninproduktion

Vi undersøger nu, med både anterograd og retrograd *in vivo* tracinger, hvor de nerveceller ligger, der sender de PACAPerge nervetråde til kirtlen. På grund af, at de PACAP-holdige nervetråde i koglekirtlen også indeholder calcitonin gene related peptide, er vi især interesserede i trigeminusgangliet, der rummer mange perikarya med begge peptider. Dette ganglion har tidligere været betragtet som et rent sensorisk ganglion, men vore undersøgelser tyder på, at der kan være motoriske komponenter i gangliet (M. Møller og Liu Wei, i samarbejde med J. Fahrenkrug og J. Hannibal).

2.4 (a) PACAPs indflydelse på melatonin produktionen

Dette undersøges dels i dyrkede pinealocytter fra får, dels i samme dyr *in vivo* ved at applicere peptidet gennem en mikrodialyse-sonde og måling af den resulterende melatoninsekretion ved hjælp af radioimmunoassay (M. Møller i samarbejde med Jean-Paul Ravault, Tours).

2.5 (a) Melatoninproduktionen kan også reguleres gennem paracrin sekretion af hormoner i selve kirtlen

Vi har kunnet vise tilstedeværelsen af celler i oksens koglekirtel, der indeholder mRNA, der koder for hypothalamushormonerne vasopressin og oxytocin. Ved hjælp af immunhistokemi kan vi desuden vise, at peptidet translateres i cellerne (M. Møller, i samarbejde med Corin Badiu og M. Coculescu, Bucharest).

2.6 (a) Vi har tidligere vist, at somatostatinholdige celler er tilstede i corpus pineale

Ved hjælp af de af os udviklede antistoffer mod

somatostatin-receptorerne, undersøger vi i forskellige species hvilke receptorsubtyper, der er tilstede i kirtlen. Vi har ved hjælp af de samme antistoffer foretaget en kortlægning af disse receptorer i hjernen hos hamstre og i det hypothalamo-hypophysiale system hos rotten (L. Helboe og M. Møller, i samarbejde med Carsten Stidsen, Novo Nordisk A/S).

2.7 (b) Studier vedrørende regulationen af fødeindtagelse

Inden for appetitregulation beskæftiger gruppen sig primært med betydningen af to nyligt opdagede neurotransmittere: GLP-1 (glucagon-like-peptide 1) og CART (cocaine-amphetamine regulated transcript). Begge peptider findes i nerveceller i hjernen og er af os og andre vist at hæmme fødeindtagelsen hos rotter, hvis de indgives i hjernens ventrikelsystem.

2.8 (b) GLP-1 dannes ved en posttranslationel processering af preproglucagon genet

Ved in situ hybridisering med riboprober (Mads Tang Christensen, i samarbejde med Peter Kristensen, Novo Nordisk A/S) har vi vist, at GLP-1 udelukkende udtrykkes i hjernestammen (nucleus tractus solitarius) og disse GLP-1 holdige neuroner bl.a. projicerer til hypothalamiske kerner involveret i regulationen af fødeindtagelse (paraventrikulære kerne og den arcuate kerne). I modsætning til den distinkte lokalisering af GLP-1 neuronet har vi ved hjælp af in situ hybridisering (Mads Tang Christensen, i samarbejde med Peter Kristensen, Novo Nordisk A/S) vist, at GLP-1 receptoren er vidt distribueret i hele CNS. I hypothalamus er GLP-1 receptoren både udtrykt i såvel den arcuate som den paraventrikulære kerne. I en række kendte genetiske modeller for overvægt (ob/ob, db/db, Zucker-rotten) er det tiltænkt, at undersøge ekspressionen af GLP-1 receptor mRNA i hypothalamus samt GLP-1 mRNA ekspression i hjernestammen.

2.9 (b) Ved applicering af GLP-1 i hjernens ventrikel system udøver GLP-1 en potent hæmning af såvel føde- som væskeindtagelsen

Vi har vist, at denne hæmning er såvel farmakologisk som adfærdsmæssigt specifik. Effekten på fødeindtagelsen medieres via den arcuate kerne, dog ikke via en direkte hæmning af den NPY-erge arcuate-paraventrikulære bane men via en bane neuroner lokaliseret parallelt med denne (Mads Tang Christensen og Niels Vrang, i samarbejde med Philip J. Larsen, Novo Nordisk A/S). Det er planen at identificere denne bane samt undersøge GLP-1's interaktion med andre neuropeptider (NPY, CRF) og cirkulerende hormoner (Leptin, corticosterone) med kendt effekt på føde-og væskeindtagelsen samt effekten ekspressionen af GLP-1 i centralnervesystemet.

2.10 (b) Peptidet CART findes i nerveceller i flere forskellige områder i hypothalamus som man ved er involveret i kontrol med appetit og metabolisme

Vi har vist, at recombinant CART peptid udøver en potent hæmning af fødeindtagelsen hos rotter, når det gives i ganske små doser i hjernens ventrikelsystem. Desuden at CART kan hæmme den appetit-stimulerende effekt af neuropeptid Y. Meget tyder på at de CART-holdige nerveceller i hypothalamus, der medierer denne hæmning af fødeindtagelse, findes i den hypothalamiske Arcuate kerne, idet ekspressionen af CART messenger RNA i dette område påvirkes af den cirkulerende mæthedsfaktor Leptin og af faste, tydende på, at disse CART celler er involveret i et eller flere hypothalamiske kredsløb med betydning for appetitregulation. Vi er i øjeblikket, via mikroinjektioner af CART i forskellige hypothalamiske områder i færd med at lokalisere det eller de områder i hypothalamus, der medierer den appetitnedsættende effekt af CART (Niels Vrang og Mads Tang Christensen, i samarbejde med Philip J. Larsen og Peter Kristensen, Novo Nordisk).

2.11 (b) For at få en ide om hvilke celle-typer i hypothalamus, der producerer CART peptid, har vi undersøgt co-lokalisationen af CART og andre neuropeptider ved hjælp af immunhistokemi (monoklonale antistoffer mod CART rejst af Jes T. Clausen, Novo Nordisk)

De fleste CART syntetiserende celler findes i den Arcuate kerne og i celler i et stort område af den laterale del af hypothalamus. I den Arcuate kerne dannes CART og pro-opio-melanocortin (POMC) i de samme celler og i lateral hypothalamus danner mange celler både CART og melanocyt-koncentrerende hormon (MCH). Dette er interessant i lyset af, at både POMC deriverede peptider og MCH har betydning for regulation af appetit og metabolisme. Studier af CART cellernes forbindelser i hypothalamus (neuroanatomiske tracing studier) er planlagt (Niels Vrang, i samarbejde med Peter Kristensen, Jes T. Clausen og Philip J. Larsen, Novo Nordisk).

2.12 (b) Da man endnu ikke kender CART receptoren, har vi for at spore CART følsomme områder (og derfor muligvis områder med den potentielle CART receptor) injiceret CART i hjernens ventrikelsystem og efterfølgende ved hjælp af immunhistokemi for protoonkogenet c-Fos (et generegulatorisk protein, der benyttes som markør for cellulær aktivering) set på aktiverede celler
Vi har fundet at CART stimulerer c-Fos genet i flere områder i hypothalamus og hjernestamme indflydelse på appetitregulation (blandt andet den paraventrikulære kerne i hypothalamus og nucleus tractus solitarius i hjernestammen) som tegn på, at CART virker ind på nerveceller i disse områder, nerveceller, der muligvis har CART receptorer og som medierer CART's appetitnedsættende virkning (Niels Vrang og Mads Tang Christensen, i samarbejde med Peter Kristensen og Philip J. Larsen, Novo Nordisk).

3. Morfologiske forandringer af hjerne- og rygmarv samt muskelvæv ved Werdnig Hoffmanns sygdom og Weawer-syndromet
Undersøgelse er fortsat ved anvendelse af modeldyr. Sideløbende er undersøgt modeldyrs kromosomale forhold og DNA struktur (K.M. Hansen).

4. Vækstfaktorer
EGF er en vækstfaktor, som dannes udfra et over 1000 amino-syre stort membranbundet forstadie og virker ved at binde sig til specifikke cellulære receptorer. Det fremmer vækst og differentiering. TGF-alfa er en anden ligand, som også virker over EGF-receptoren. EGF-receptoren findes i de fleste væv. EGF udskilles primært eksokrint, og har en slimhindebeskyttende og sårhelende effekt. TGF-alfa er primært den endogene/endokrine ligand. Pilotforsøg har vist, at det sympatiske nervesystem spiller en vigtig rolle for sekretionen af EGF. Regulationen af EGF-indholdet i spyt og urin undersøges, specielt med hensyn til det autonome nervesystem (Jesper Thulesen, Ebba Nexø, Per Jørgensen og Steen Seier Poulsen).

4.1. EGF-systemets rolle i forbindelse med kompensatorisk vækst
Hyperphagi-modeller, diabetes eller partiel fjernelse af et organ undersøges bl.a. ved anvendelse af TGF alfa gene knockout mus (Jesper Thulesen, Lennart Friis Hansen, Ebba Nexø, Per Jørgensen og Steen Seier Poulsen).

4.2. EGF udskilles i store mængder i urinen
Der er etableret en rottemodel til undersøgelse af, om urin-EGF har indvirkning på slimhinden i urinblæren. Specielt undersøges, om EGF har betydning for vækst og funktion (impermeabilitetsgrad) af overgangsepitelet (Jesper Thulesen, Per Jørgensen, Ebba Nexø og Steen Seier Poulsen).

4.3. Trefoil faktorer (TFT) produceres i exokrine celler i mavetarmkanalen og virker ved at sammenkæde mucinmolekyler således, at viscositeten af mucin øges
Virkningen af peroral og parenteral trefoil faktor II og III i forbindelse med experimentelt inducerede tarminflammationer undersøges (Jesper Thulesen, Maria Salling Rasmussen, Ebba Nexø, Lars Thimm (Novo) og Steen Seier Poulsen).

4.4. Trefoil faktorer optages i proximale tubuli i nyren, men bliver på grund af udtalt proteaseresistens ikke degraderet
De morfologiske og metaboliske effekter af længerevarende behandling med TFF2 undersøges (Jesper Thulesen, Maria Salling Rasmussen, Ebba Nexø, Lars Thimm og Steen Seier Poulsen).

4.5. GLP2 er et peptid, der produceres af endokrine celler i distale tyndtarm
I mus er det vist, at subcutan administration af GLP2 medfører tarmvækst. I experimentelle modeller (korttarms rotter o.a.) undersøges, hvorvidt GLP2 er af betydning for kompensatorisk tarmvækst. Ligeledes undersøges omsætningen af GLP2, og potentielle bindingssteder i tarmen lokaliseres ved autoradiografi. Interaktioner mellem GLP2 og EGF-systemet karakteriseres (Jesper Thulesen, Bolette Hartmann, Cathrine Ørskov, Jens Juel Holst og Steen Seier Poulsen).

5. Glukagon-sekretin familien
Opklaring af virkningsmekanismer for peptid-receptor systemer, der indvirker på glukosebalance hos normale og patienter med type 2 diabetes, idet en øget viden om disse virkningsmekanismer er af afgørende betydning for opklaringen af type 2 diabetes patogenese og udvikling af nye behandlingsstrategier.

5.1. Opklaring af GIP, GLP-1 og GLP-2s virkningsmekanismer ved hjælp af dyreeksperimentelle studier kombineret med immunhistokemi, autoradiografi, og in-situ hybridisering
Ved hjælp af veletablerede PCR-teknikker undersøges forekomsten af mutationsfejl i peptiderne

selv og disses receptorer. Eventuel ændring i reguleringen af peptidreceptorerne undersøges med brug af receptor-antistoffer (Cathrine Ørskov og Jens Juul Holst).

5.2. Undersøgelse af naturligt forekommende mutationer i glukagon-receptorer
Disse giver anledning til konstitutiv aktivitet. Introduktion af disse mutationer i GIP, GLP-1 og GLP-2 receptoren og karakterisering af disse receptorer (Cathrine Ørskov, i samarbejde med Siv A. Hjorth, Novo Nordisk).

Andre aktiviteter og hverv
J. Rostgaard er institutleder for Medicinsk-Anatomisk Institut, samt sektionsleder for forskningssektion B.

J. Rostgaard og K. Qvortrup har været kursusledere af ph.d.-kurset "Lysmikroskopi og billedoptagelse" 17.-21. august 1998.

Morten Møller er præsident for European Pineal Society og er medlem af Det sundhedsvidenskabelige Fakultetsråd og Forskningsudvalg.

Morten Møller er medlem af bestyrelsen for Landsforeningen til Bekæmpelse af Hjernesygdomme.

Morten Møller er medlem af den fagkyndige Komité under Landsforeningen til Bekæmpelse af Blindhed.

Steen Seier Poulsen er suppleant til Fakultetsstudienævnet og Fakultetsrådet og er medlem af dispensationsudvalget under Det sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Redaktionsvirksomhed
Morten Møller er medredaktør af J. Pineal Research, European Pineal Society News og redaktør af HjerneForum.

Bedømmelseskomiteer
Morten Møller var medlem af ph.d.-bedømmelseskomité for Banthit Chetsawan, Faculty of Graduate Studies, Mahidol University, Bangkok: "Receptor mediation of melatonin synthesis in mammalian pineal glands".

Gæster samt ph.d-studerende
Corin Badiu og Liliana Badiu "C.Davila", University of Medicine, Bucharest har samarbejdet med Morten Møller om: "Vasopressin og vasotocin innervation of the bovine and ovine pineal gland".

Cand.med. Mads Tang Christensen og cand. med. Niels Vrang er ph.d-studerende hos Morten Møller.

Cand.med. Jesper Thulesen er ph.d-studerende hos Steen Seier Poulsen.

Rejser
Morten Møller har været inviteret foredragsholder ved 19th Conference of European Comparative Endocrinologist, Nijmegen, 1.-5. sept. 1998.

Morten Møller har holdt foredrag på Faculty of Graduate Studies, Mahidol University, Bangkok, om PACAPs funktion i døgnrytmegenererende systemer i hjernen.

Jesper Thulesen har deltaget i "International Gut Symposium: growth factors and nutrients in intestinal health and disease", Osaka, Japan.

Medicinsk-Anatomisk Institut, Sektion C

Forskningsvirksomhed

1. Kernelegemer
Deres indhold af fibrillære centre er undersøgt i cancerceller og i normale celler udtaget fra skjoldbruskkirtler (se årbøger 1995-96). I fortsættelse heraf undersøges disse cellers indhold af fibrillære centre i kernerne udenfor kernelegemerne (L. Andersen, i samarbejde med L. Kayser, sektion A, og N. Keiding, Statistisk Forskningsenhed).

2. Biomekanik og funktionel anatomi

2.1. Gangfunktion hos patienter med genetisk betinget spasticitet
Der udføres klinisk ganganalyse i tre dimensioner af patienter med genetisk betinget spasticitet. Lidelsen indebærer, at de perifere ekstremitetsnerver er intakte, mens axoner i medulla spinalis degenererer. Foruden biomekanisk ganganalyse undersøges modulation af Hoffmann refleksen under gangcyklus med særlig henblik på præsynaptisk inhibition (stud. ph.d. Tine Alkjær, lektor Erik B. Simonsen). Der samarbejdes med Afdeling for Medicinsk Genetik på Panum Inst (lektor Sven Asger Sørensen og adjunkt Jørgen Nielsen) samt Medicinsk Fysiologisk Institut (lektor Poul Dyhre-Poulsen).

2.2. Gangfunktion hos patienter med klumpfod
I Danmark har behandlingen af klumpfod (talipes equinovarus) været standardiseret gennem mange år. I dette projekt foretages imidlertid en objektiv

vurdering af gangfunktionen hos voksne patienter med klumpfod med henblik på at evaluere behandlingsmetoden (stud. ph.d. Tine Alkjær og lektor Erik B. Simonsen). Der samarbejdes med Aarhus Universitet (stud.scient. Eva Pedersen).

2.3. Gangfunktion hos normale personer med varus eller valgus knæ

I forbindelse med klinisk ganganalyse i tre dimensioner optræder et drejningsmoment omkring knæleddets sagittale akse – d.v.s. i frontalplanet. Fortolkningen af dette drejningsmoment er uklar, derfor undersøges normale personer med udtalt varus eller valgus stilling af knæleddet (stud. ph.d. Tine Alkjær og lektor Erik B. Simonsen). Der samarbejdes med Aarhus Universitet (stud. ph.d. Henrik Dörge og professor Thorsten Ingeman Hansen).

2.4. Undersøgelse af bevægelsesmønstre hos raske og hos patienter med overrevet forreste korsbånd

Ph.d.-projekt ved cand.scient. Tine Alkjær.

Der foretages en tredimensional ganganalyse samt en analyse af en bremsebevægelse hos raske og patienter med overrevet forreste korsbånd. Ligeledes undersøges den isokinetiske muskelstyrke i både lårets fleksorer og ekstensorer samt evnen til voluntært at aktivere knæekstensorerne. Patienterne testes før og efter rekonstruktion af korsbåndet. Desuden testes en gruppe patienter, der funktionelt klarer sig tilfredsstillende uden rekonstruktion (stud. ph.d. Tine Alkjær, lektor Erik B. Simonsen, lektor Poul Dyhre-Poulsen). Projektet udføres i samarbejde med Bispebjerg Hospital (overlæge Michael Kjær) samt Gentofte Amtssygehus (overlæge Uffe Jørgensen).

2.5. Computer-simulation af bevægelse

Ph.d.-projekt ved cand.scient. Henrik Sørensen.

Formålet med dette projekt er dels at etablere computersimulation af biomekaniske systemer ved Medicinsk-Anatomisk Institut C, dels at anvende metoden til studier af sportsbevægelser. Computersimulation udføres ved at opbygge en matematisk model af kroppen i computeren. En model består bl.a. af antropometriske og muskelfysiologiske data. Modellen kan "trænes" til at udføre forskellige bevægelser; i det konkrete projekt studeres længdespring. Ved at ændre på modellens data kan det studeres, hvordan ændringer i eksempelvis muskelstyrke påvirker præstationen. Endvidere kan det studeres, hvordan knogler, ligamenter og muskler belastes under bevægelsen (Projektet udføres i samarbejde med professor van den Bogert, Dept. Biomedical Engineering, Cleveland Clinic Foundation, Cleveland, OH, USA).

2.6. Computer-simulation af løft

Ph.d.-projekt ved cand.scient. Thomas Bull Andersen.

Formålet med projektet er at udvikle en computersimulationsmodel til studier af rygbelastning under løft. Ved at benytte en computermodel fremfor humant baserede forsøg undgås etiske problemer i forbindelse med studiet af belastninger af størrelser, der må formodes at involvere en skadesrisiko (Projektet udføres i samarbejde med Arbejdsmiljøinstituttet).

2.7. Computer-simulation af muskelkontraktion

Specialeprojekt ved stud.scient. Klaus Amtoft.

Formålet med projektet er at udvikle en computermodel af en muskel, der kontraktionsmekanisk opfører sig som en biologisk muskel. Modellen kan bruges til at studere, hvordan ændringer i eksempelvis neural stimulation og aktiveringsdynamik påvirker funktionelle parametre som kontraktionsstyrke og -hastighed (Projektet udføres i samarbejde med Per Aagaard, Team Danmark Testcenter, Bispebjerg Hospital, og Jesper L. Andersen, Center for Muskelforskning, afdeling for Molekylær Muskel Biologi, Rigshospitalet).

3. Effekten af sojaprotein på aterogene og antiaterogene plasmalipoproteiner

Når dyriske proteiner i kosten erstattes med sojaprotein, sænkes plasmakoncentrationen af det aterogene LDL, og koncentrationen af det beskyttende HDL øges. Sojaprotein skulle derfor være en selvskreven komponent af antiaterogen kost. Forudsætningen er dog, at sojaproteinet er uden toksiske effekter. Vi har fundet, at soja øger koncentrationen af det aterogene lipoprotein(a) (Lp(a)) markant; men vi har desuden fundet, at den Lp(a)-eleverende komponent kan fjernes ved alkoholekstraktion af sojaproteinet. Vi undersøger nu sojas effekt på apolipoprotein AI, AII og B, før og efter alkoholekstraktion (K. Nilausen, i samarbejde med H. Meinertz, Rigshospitalet).

4. Elektronmikroskopiske undersøgelser af caveolae

I fortsættelse af tidligere undersøgelser (se årbøgerne 1986-97) har vi med immunfluorescensteknik undersøgt vævsfordelingen af et af os nyopdaget caveolært protein og dettes colokalisation, med kendte caveolære proteiner hos rotten,

og vi har med en speciel fraktioneringsteknik undersøgt proteinets fordeling mellem forskellige membrancompartments. Vi har endvidere udført højopløsnings scanning-elektronmikroskopiske undersøgelser af caveolae og deres relationer til andre membransystemer i fedtceller (J. Tranum-Jensen, i samarbejde med M. Voldstedlund og J. Vinten, Medicinsk Fysiologisk Institut).

5. Den lytiske mekanisme for streptolysin O og anvendelse af toxin-mutanter som mikroskopiske markører for membrancholesterol

I fortsættelse af tidligere undersøgelser har vi i indeværende år afsluttet en undersøgelse af den molekylære mekanisme ved dannelsen af membranlæsioner, fremkaldt af streptolysin-O, undersøgt ved hjælp af. en specifik mutant, der ikke, som det native toxin, kan oligomerisere i membranen. Det muterede toxin har bevaret det native toxins specifikke cholesterolinteraktion, og vi har undersøgt toxinets mulige anvendelse som markør for membrancholesterol ved fluorescens- og elektronmikroskopi (J. Tranum-Jensen, i samarbejde med M. Palmer og S. Bhakdi, Inst. für Med. Mikrobiologie, Johs. Gutenberg Universität, Mainz, Tyskland).

6. Det cellulære grundlag for motorikkens regulering i fordøjelseskanalen, med specielt henblik på struktur og funktion af det interstitielle væv

6.1. Fordøjelseskanalens pacemakerceller

Aspekter af den cellulære kobling, dels mellem de glatte muskelceller, dels mellem disse og deres pacemakerceller. Der er tilvejebragt det morfologiske grundlag for en model, baseret på mekanisk kobling via postulerede strækfølsomme såkaldte peg-and-socket kontakter, parallelt med/alternativt til elektrisk kobling via gap junctions. Der er påvist korrelationer mellem antallet af peg-and-socket kontakter og tarmmuskulaturens funktionstilstand, dels afhængigt af motilitetsmønster på fikseringstidspunktet, dels afhængigt af eksperimentel distension. En fysiologisk model er udviklet og undersøges i samarbejde med J. Huizinga, IDRU, McMaster Univ., Canada. I samarbejde med F. Gustafsson og N.-H. Holstein-Rathlou, MFI, er indledt undersøgelser over peg-and-socket kontakter i vasculær muskulatur (L. Thuneberg).

6.2. Tarmmuskulaturens interstitielle væv

Der videreføres undersøgelser med immunmetoder og elektronmikroskopi med henblik på at placere tarmmuskulaturens makrofager morfologisk og funktionelt i forhold til beskrevne typer af makrofager og dendritiske celler i andre væv, incl. respons på aktiverende substanser. Vore undersøgelser, der omfatter et muligt samspil mellem tarmmuskulaturens makrofager og pacemakerceller er udstrakt til musemutanten op/op (osteopetrotisk), der er fundet at mangle makrofagpopulationen, uden synlig ændring i organisationen af de øvrige vævskomponenter, herunder pacemakerceller (H.B. Mikkelsen og L. Thuneberg).

6.3. Undersøgelser af tarmepithelcellers eliminering

Intraepitheliale, cytotoksiske lymfocytter og subepitheliale makrofager synes at være involveret i tarmepithelcellers apoptotiske forandringer og eliminering. Betydelige artsforskelle gør sig gældende vedrørende den endelige eliminering af epithelcellerne i villustoppene. Dette forsøges belyst ved morfologiske (lys- og elektronmikroskopiske) og enzymhistokemiske undersøgelser (H. Jessen).

Anden virksomhed

Særlige hverv

Sektionsledere på MAIC i 1998 var Karin Nilausen indtil 30. april. Siden 1. maj er hvervet blevet varetaget af Jørgen Tranum-Jensen.

H.B. Mikkelsen er medlem af Kvinderegensens eforat.

Erik B. Simonsen er medlem af Team Danmarks Forskningsudvalg.

L. Thuneberg er daglig sikkerhedsleder ved område 2, Panumbygningen.

Redaktionsvirksomhed

Finn Bojsen-Møller er Section editor for Acta Anatomica, Basel, og Scandinavian Journal of Medicine and Sciences in Sports, København, og har i forbindelse hermed bedømt 18 artikler.

Erik B. Simonsen er section editor for Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports og tilknyttet redaktionen af European Journal of Applied Physiology.

Jørgen Tranum-Jensen er medlem af Konsistoriums bladuvalg.

Gæster, ph.d.-studerende, specialestuderende

Stud.med. Patrick Hanson, Lunds Universitet, er gæsteforsker ved Laboratoriet for funktionel anatomi og biomekanik.

Cand.med. Milena Penkowa er ph.d-studerende hos J. Tranum-Jensen.

Cand.scient. Henrik Sørensen er ph.d-studerende hos Finn Bojsen-Møller.

Cand.scient. Tina Alkjær og cand.scient. Thomas Bull Andersen er ph.d-studerende hos Erik B. Simonsen.

Stud.scient. Morten Havkrog har været og stud.scient. Klaus Amtoft er specialestuderende, begge hos Erik B. Simonsen.

Foredrag, rejser og kongresdeltagelse

Karin Nilausen har deltaget med foredrag i 71st Meeting of the American Heart Association i Dallas, Texas, USA 8.-11. nov.

L. Thuneberg har deltaget i 16th International Symposium on Gastrointestinal Motility, Lorne, Australien, samt efter invitation i 9th European Symposium on Neurogastroenterology and Motility, Maastricht, Holland.

Viceinstitutleder Ole William Petersen

Stab

Årsværk

VIP: 29,57.
TAP: 39,42.

Medicinsk-Anatomisk Institut

VIP, internt finansieret

Andersen, Lars Erik; lektor.
Bojsen-Møller, Finn; lektor.
Bylow, Fritz Albert Von; lektor.
Claesson, Mogens Helweg; lektor.
Deurs, Bo Gregers Van; professor.
Garbarsch, Charly; lektor.
Gudjonsson, Thorarinn; forskningsass (eksternt finansieret 9 mdr., fastansat 3 mdr. i 1998).
Hansen, Knud Mogens; lektor.
Høyer, Poul Erik; lektor.
Jessen, Harry; lektor.
Kayser, Lars; lektor.
Mikkelsen, Hanne Birte; lektor.
Møller, Morten; professor.
Nilausen, Karin Johanne; lektor.
Nissen, Mogens Holst; lektor.
Petersen, Ole William; lektor.
Poulsen, Steen Seier; lektor.
Qvortrup, Klaus; adjunkt.
Rostgaard, Jørgen; professor.
Rømert, Paul; lektor.
Røpke, Carsten; lektor.
Simonsen, Erik Bruun; lektor.
Thuneberg, Lars; lektor.
Tranum-Jensen, Jørgen; lektor.
Ørskov, Cathrine; lektor.

Stipendiater, internt finansieret

Thulesen, Jesper; ph.d-studerende.
Brimnes, Jens; ph.d-studerende.
Bregenholt, Søren; ph.d.-studerende.
Jørgensen, Annette; ph.d.-studerende.
Penkowa, Milena; ph.d.-studerende.
Petersen, Troels Reichert; ph.d.-studerende.
Sørensen, Henrik; ph.d.-studerende.
Thomsen, Peter; ph.d.-studerende.

TAP, internt finansieret

Adrian, Nina; rengøringsassistent.
Algreen-Ussing, Hanne Kirsten; laborant.
Bakhøj, Lotte C. Elmer; histolaborant.
Balslev, Yael Messodie; ph.d., ledende laborant.
Christensen, Marianne Juhl; hospitalslaborant.
Falk, Keld; laboratoriebetjent.
Forchhammer, Sussi Ellen Juel; laborant.
Gleie, Mary-Ann; histolaborant.
Grainger, Sigrid; histolaborant.
Grandt, Flemming; laboratoriebetjent.
Grandt, Johnny; laboratoriebetjent.
Hadberg, Hanne; ledende laborant.
Hafiz, Rukhsana; praktikant.
Hahn, Maria Grazyna; fotograf.
Hansen, Else Margrethe; hospitalslaborant.
Heidemann, Vibeke; histolaborant.
Hjortenberg, Ulla; histolaborant.
Houlind, Bianca Antoinetta; hospitalslaborant.
Jensen, Poul; ingeniørassistent.
Jeppesen, Mette Hvalsøe; laborant.
Kørner, Jeanne; kontorfuldmægtig.
Legind, Lillian; overassistent.
Lund, Tove Marianne Taulo; laboratoriefuldm.
Lund, Vibeke; kontorfuldmægtig.
Mørk, Lise Wittrup; assistent.
Nielsen, Lars-Bo; betjent.
Nielsen, Per; håndværker.
Ohlsen, Annemette; laboratorietekniker.
Ottosen, Keld Bo; fotograf.
Pedersen, Kirsten Gemynte; ledende laborant.
Peters, Susan; histolaborant.
Pries, Mette Marie; praktikant.
Rentzmann, Ursula; ledende laborant.
Risto, Birgit Ingrid; fotograf.
Rulykke, Ane-Marie; laboratorietekniker.
Schousboe, Jette; histolaborant.
Sharwany, Lis; overassistent.
Stensballe, Mikkel A.; fotograf.
Stub-Christensen, Kjeld; fotograf.
Sørensen, Birgit; rengøringsassistent.

Sørensen, Julie M.W.; praktikant.
Thomsen, Pernille Sjølin; laborant.
Thøgersen, Dorte Raun; praktikant.
Zejnuli, Muaber; praktikant.

Eksternt finansieret personale
Alkjær, Tine; ph.d.-studerende.
Andersen, Thomas Bull, ph.d.-studerende.
Bucci, Cecilia; forskningsadj.
Helboe, Lone; forskningsadj.
Jensen, Lilli Sander; forskningsadj.
Johansen, Britta; projektmedarbejder.
Nicoziani, Paolo; forskningsass.
Schmidt, Maria; laborant.
Stahlhut, Martin; forskningsadj.
Sørensen, Anja Nørbæk; projektmedarbejder.
Vilhardt, Frederik; forskningsass.
Vrang, Niels; forskningsass.
Würtzen, Peter Adler; forskningsadj.

Ph.d.-afhandlinger

Helboe, Lone: Localization of somatostatin receptors in the central nervous system and pituitary gland.
Skov-Petersen, Søren: Physiological and biochemical studies of intracellular signal transduction mediated by MHC Class I molecules expressed on human T-cells.
Stawski, Gitte: Undersøgelse af simuleret iskæmi og reoxygeneringsskader belyst ved hjælp af neonatale rotte myokardieceller i kultur.
Aagaard, Henrik: Meniscal allograft transplantation in sheep.

Fondsstøtte

Medicinsk-Anatomisk Institut, Sektion A

Aage Louis-Hansens Mindefond
Endocytose (Bo van Deurs) kr. 90.000.

Astrid Thaysens Legat
Identifikation af differentialudtrykte gener (Ole William Petersen) kr. 30.000.

Bergthoru Magnusdottur/Jakobs J. Bjarnasonars
Molecular markers of branching morphogenesis in the human breast gland (Thorarinn Gudjonsson) kr. 36.960.

Den Alm. Danske Lægeforening
Neurodegenerative hjernesygdomme (Torben Moos) kr. 20.000.

Fabrikant Einar Willumsens Mindelagat
Effekten af lokal inflammationsterapi (Mogens Helweg Claësson) kr. 42.500.

Gerda og Aage Haensch's Fond
Udvikling af anti-kemokin strategier i behandling af experimental kronisk inflammatorisk tarmsygdom (Søren Bregenholt) kr. 50.000.

Hestehandler Rønne M. Jensen og hustru mindelegat
Molecular merkeres of s of branching morphogenesis in human breast gland (Thorarinn Gudjonsson) kr. 269.144.

Hørslev-Fonden
CD4 T-celler i IBD (Søren Bregenholt) kr. 50.000.

Kong Christian den IX og Dronning Louises Jubilæum
Udvikling af anti-kemokin strategier i behandling af experimental kronisk inflammatorisk tarmsygdom (Søren Bregenholt) kr. 40.000.

Kong Christian den X's Fond
cd4+ Tceller i IBD (Søren Bregenholt) kr. 20.000.

Kræftens Bekæmpelse
Cellecyklus-regulerende protein-derivater (Mogens Helweg Claësson) kr. 536.000.
Endocytose (Bo van Deurs) kr. 200.000.
Forskerpris (Ole William Petersen) kr. 25.000.
Tumorcelle-fibroblast interaktion (Ole William Petersen) kr. 1.308.000.

Lily Benthine Lund/Friis m.fl.
Hjerneudvikling (Torben Moos) kr. 10.000.

Nordisk Forsknings Komite
Endocytose (Bo van Deurs) kr. 300.000.

Novo Nordisk Fonden
Endocytose og intracellulær membrantrafik (Bo van Deurs) kr. 60.000.
Identification of differentially genes. (Ole William Petersen) kr. 53.000.
Interleukin -15's effekter på T-lymfocytter og deres interaktion med vævsceller (Carsten Röpke) kr. 50.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
Endocytose, intracellulær membrantrafik og proteolyse (Bo van Deurs) kr. 750.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
Dendritiske cellers funktion ved vævscelle-T lymfocyt interaktioner (Carsten Röpke) kr. 93.000.
Melatonins betydning for T celle receptor induceret Ca2+mobilisering i humane T lymfomer (Mogens Helweg Claësson) kr. 55.800.
T-lymfocyt apoptose reguleret af interaktion mellem T lymfocytter og vævsceller (Carsten Röpke) kr. 300.000.

Synoptic Fonden
Studieophold i Japan/synoptik, Sasakawa (Annette Jørgensen) kr. 25.895.

Medicinsk-Anatomisk Institut, Sektion B

Aage Louis-Hansens Mindefond
CNS-kontrol (Niels Vrang) kr. 100.000.

Diabetesforeningen
Anatomiske/fysiologiske studier (Niels Vrang) kr. 45.000.

Eli Lilly's Diabetologiske Forskningsfond
CNS kontrol med fødeindtagelse (ART, GLP-1 leptin) (Niels Vrang) kr. 25.000.

Forskerakademiet
Rejse-og ophold i 6 måneder til Lilian Badius (Morten Møller) kr. 63.300.

Landsforeningen for bedre hørelse
Oprensning og karakterisering af saccin (Klaus Qvortrup) kr. 55.000.

Lundbeckfonden
Lokalisering af somatostatinreceptorer i hjernen (Lone Helboe) kr. 150.000.

Lægeforeningens Forskningsfond
Dyreforsøg (Klaus Qvortrup) kr. 35.000.

Nordisk Forsknings Komite
GLP-2 og tarmvækst (Jesper Thulesen) kr. 50.000.
Centralnervesystemets kontrol med fødeindtagelse (Niels Vrang) kr. 85.000.

Novo Nordisk Fonden
Anatomiske/fysiologiske studier af peptidet CART (Niels Vrang) kr. 35.000.
Kvantitering af receptorer efter transfektion af receptor gener (Cathrine Ørskov) kr. 40.000.

P. Carl Petersens Fond
Introduktionsstipendium (Niels Vrang) kr. 294.800.

Ruth König-Petersens Fond
Indkøb af forsøgsdyr (Klaus Qvortrup) kr. 15.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
Neuroendokrin regulation (Morten Møller) kr. 2.000.000.

Værn om Synet
Lokalisering af neurotransmittere i den retinohypathalamiske bane (Morten Møller) kr. 33.900.

Medicinsk-Anatomisk Institut, Sektion C

Alfred Møller
Menisktransplantation (Henrik Aagaard/Finn Bojsen-Møller) kr. 12.000.

Publikationer

Aagaard P., Simonsen E.B., Magnusson S.P., Larsson B., Dyhre-Poulsen P.J.: A new concept for isokinetic hamstring/quadriceps strength ratio. Am J Sports Med Vol 26, No 2, s. 231-237, 1998.

Andersen L.E., Kayser L., Keiding N., Thomsen J.: A morphometric analysis of nucleoli in cultured carcinoma cells of the human thyroid. Analytical Cellular Pathology Vol 16, s. 131-140, 1998.

Behnke O., Forer A.: From megakaryocytes to platelets: Platelet morphogenesis takes place in the bloodstream. Eur J Haematol Vol. 60, Nr. 61 (Supplementum), s. 3-24, 1998.

Bregenholt S., Claesson M.H.: Splenic T helper cell type 1 cytokine profile and extramedullary haematopoiesis in severe combined immunodeficient (scid) mice with inflammatory bowel disease (IBD). Clin Exp Immunol Vol. 111, s. 166-172, 1998.

Bregenholt S., Bland P., Delbro D., Reimann J., Claesson M.H.: Inflammatory bowel disease in severe combined immune deficient (Scid)

mice: Histo- and immuno-pathogenesis. i: Old Herborn University Seminars Monograph, No.11., s. 45-58, Tyskland 1998.

Bregenholt S., Claesson M.H.: Increased intracellular Th1 cytokines in scid mice with inflammatory bowel disease. Eur J Immunol Vol. 28, s. 379-389, 1998.

Bregenholt S., Reimann J., Claesson M.H.: Proliferation and apoptosis of lamina propria $CD4^+$ T cells from scid mice with inflammatory bowel disease. Eur J Immunol Vol. 28, s. 3655-3663, 1998.

Bregenholt S., Brimnes J., Reimann J., Claesson M.H.: Accumulation of immunoglobulin-containing cells in the gut mucosa and presence of faecal immunoglobulin in severe combined immunodeficient (scid)mice with T cell-induced inflammatory bowel disease IBD. Clin Exp Immunol Vol. 114, s. 19-25, 1998.

Claesson M.H.: Om kollektiv sundhedsbevarelse og naturlig modstandskraft. Futuriblerne Vol 26, No 3, s. 15-20, 1998.

Claesson M.H.: Sygdomsdisponeret personlighed og stagnerende middellevetid. Futuriblerne Vol 26, No 4, s. 5-6, 1998.

Dietrich J., Bäckström T., Lauritsen J.P.H., Kastrup J., Christensen M.D., Bülow F.A.v., Palmer E., Geisler C.: The phosphorylation state of CD3 γ influences T cell responsiveness and controls T cell receptor cycling. J Biol Chem Vol 273, No 37, s. 24232-24238, 1998.

Gerwien J., Kaltoft K., Nielsen M., Nielsen M-B., Svejgaard A., Geisler C., Röpke C., Ødum N.: Staphylococcus enterotoxin A modulates interleukin 15- induced signaling and mitogenesis in human T cells. Tissue Antigens Vol 51, s. 164-173, 1998.

Hansen P.B., Penkowa M., Johnsen H.E.: Hematopoietic growth factors for the treatment of myelodysplastic syndromes. Leukemia and Lymphoma Vol 28, s. 491-500, 1998.

Hanson P., Magnusson S.P., Simonsen E.B.: Differences in sacral angulation and lumbosacral curvature in black and white young men and women. Acta Anat Vol 162, s. 226-231, 1998.

Helboe L., Stidsen C.E., Møller M.: Immunohistochemical and cytochemical localization of the somatostatin receptor subtype sst_1 in the somatostatinergic parvocellular neuronal system of the rat hypothalamus. J Neurosci Vol 18, Nr. 3, s. 4938-4945, 1998.

Jacobsen I.M., Claesson M.H.: Veto cell suppression mechanisms in the prevention of allograft rejection. APMIS Vol 106, s. 345-356, 1998.

Jørgensen A., Wiencke A.K., la Cour M., Kæstel C.G., Madsen H.O., Hamann S., Lui G.M., Scherfig E., Prause J.U., Svejgaard A., Ødum N., Nissen M.H., Röpke C.: Human retinal pigment epithelial cell-induced apoptosis in activated T cells. Investigative Ophthalmology & Visual Science Vol 39, No 9, s. 1590-1599, 1998.

Kirkeby S., Moe D., Claesson M.H.: GalGα1->4Gal-glycans are expressed on myofibrillar associated proteins. Cell Tissue Res Vol 293, s. 285-291, 1998.

Kristensson K., Claustrat B., Mhlanga J.D.M., Møller M.: African trypanosomiasis in the rat alters melatonin secretion and melatonin receptor binding in the suprachiasmatic nucleus. Brain Research Bulletin Vol 47, No 3, s. 265-269, 1998.

Leander P., Vrang N., Møller M.: Neuronal projections from the mesencephalic Raphe nuclear complex to the suprachiasmatic nucleus and the deep pineal gland of the golden hamster (Mesocricetus auratus). J Comp Neurol Vol. 399, s. 73-93, 1998.

Lelievre S.A., Weaver V.M., Nickerson J.A., Larabell C.A., Bhaumik A., Petersen O.W., Bissell M.J.: Tissue phenotype depends on reciprocal interactions between the extracellular matrix and the structural organization of the nucleus. Proc Natl Acad Sci USA Vol 95, No 25, s. 14711-6, 1998.

Llorente A., Rapak A., Schmid S.L., van Deurs B., Sandvig K.: Expression of mutant dynamin inhibits toxicity and transport of endocytosed ricin to the Golgi apparatus. J Cell Biol Vol. 140, No. 3, s. 553-563, 1998.

Llorente A., van Deurs B., Sandvig K.: Transport of apically but not basolaterally internalized ricin to the Golgi apparatus is stimulated by 8-Br-cAMP in MDCK cells. FEBS lett Vol. 431, s. 200-204, 1998.

Magnusson S.P., Aagaard P., Simonsen E.B., Bojsen-Møller F.: A biomechanical evaluation of cyclic and static stretch in human skeletal muscle. Int J Sports Med Vol 19, s. 310-316, 1998.

Mikkelsen H.B., Malysz J., Huizinga J.D., Thuneberg L.: Action potential generation, Kit receptor immunohistochemistry and morphology of steel-Dickie ($S1/S1^d$) mutant mouse small intestine. Neurogastroenterol Mot Vol. 10, s. 11-26, 1998.

Moos T., Oates P.S., Morgan E.H.: Expression of the neuronal transferrin receptor is age dependent and susceptible to iron deficiency. J Comp Neurol Vol. 398, s. 420-430, 1998.

Moos T., Morgan E.H.: Kinetics and distribution of [^{59}Fe-^{125}] transferrin injected into the ventricular system of the rat. Brain Res Vol. 790, s. 115-128, 1998.

Moos T., Morgan E.H.: Evidence for low molecular weight, non-transferrin-bound iron in rat brain and cerebrospinal fluid. J Neurosci Res Vol 54, s. 486-494, 1998.

Møller M., Masson-Pévet M., Pévet P.: Annual variations of the NPYergic innervation of the pineal gland in the European hamster (Cricetus cricetus): A quantitative immunohistochemical study. Cell Tissue Res Vol. 291, s. 423-431, 1998.

Møller M.: Peptidergic cells in the mammalian pineal gland. Morphological indications for a paracrine regulation of the pinealocyte. Biology of the Cell Vol. 89, s. 561-567, 1997.

Møller M., Hay-Schmidt A.: Direct neuronal projection from the dorsal raphe nucleus to the pineal complex of the rat: A Phaseolus vulgaris-leucoagglutinin in vivo neuronal tracing study. J Pineal Res Vol. 25, s. 19-23, 1998.

Nansen A., Christensen J.P., Röpke C., Scheynius A., Thomsen A.R.: Role of interferon-&gamma in the pathogenesis of LCMC- induced meningitis: Unimpaired leucocyte recruitment, but deficient macrophage activation in interferon-&gamma knock- out mice. Journal of Neuroimmunology Vol 86, s. 202-212, 1998.

Nielsen L.F., Moe D., Kirkeby S., Garbarsch C.: Sirius red and acid fuchsin staining mechanisms. Biotechnic & Histochemistry Vol. 73, No.2, s. 71-77, 1998.

Nielsen M-B., Ødum N., Gerwien J., Svejgaard A., Bendtzen K., Bregenholt S., Röpke C., Geisler C., Dohlsten M., Kaltoft K.: Staphylococcal enterotoxin-A directly stimulates signal transduction and interferon-&gamma production in psoriatic T-cell lines. Tissue Antigens Vol 52, s. 530-538, 1998.

Nielsen M-B., Gerwien J., Nielsen M., Geisler C., Röpke C., Svejgaard A., Ødum N.: MHC class II ligation induces CD58 (LFA-3)-mediated adhesion in human T cells. Exp Clin Immunogenet Vol 15, s. 61-68, 1998.

Nilausen K.J., Meinertz H.: Variable lipemic response to dietary soy protein in healthy normolipemic men. Am J Clin Nutrition Vol 68, No 6(S) Supplement, s. 1380S-1384S, 1998.

Nissen M.H., Bregenholt S., Nording J.A., Claesson M.H.: C1-esterase inhibitor blocks T lymphocyte proliferation and cytotoxic T lymphocyte generation *in vitro*. International Immunology Vol 10, No 2, s. 167-173, 1998.

Palmer M., Harris R., Freytag C., Kehoe M., Tranum-Jensen J., Bhakdi S.: Assembly mechanism of the oligomeric streptolysin O pore: The early membrane lesion is lined by a free edge of the lipid membrane and is extended gradually during oligomerization. The EMBO Journal Vol 17, No 6, s. 1598-1605, 1998.

Petersen O.W., Rønnov-Jessen L., Weaver V.M., Bissell M.J.: Differentiation and cancer in the mammary gland: Shedding light on an old dichotomy. Adv Cancer Res Vol 75, s. 135-161, 1998.

Phansuwan-Pujito P., Jitjaijamjang W., Ebadi M., Govitrapong P., Møller M.: Opioidergic innervation of the tree shrew pineal gland: An immunohistochemical study. J Pineal Res Vol. 24, s. 209-214, 1998.

Ploug T., van Deurs B., Ai H., Cushman S.W., Ralston E.: Analysis of GLUT4 distribution in whole skeletal muscle fibers: Identification of distinct storage compartments that are recruited by insulin and muscle contractions. J Cell Biol Vol 142, No 6, s. 1429-1446, 1998.

Rømert P., Mikkelsen H.B.: c-kit immunoreactive interstitial cells of Cajal in the human small and large interstine. Histochem Cell Biol Vol. 109, s. 195-202, 1998.

Schydlowsky P., Strandberg C., Tranum-Jensen J., Bojsen-Møller F., Jørgensen U., Galbo H.: Post-mortem ultrasonographic assessment of the anterior glenoid labrum. Eur J Ultrasound Vol 8, s. 129-133, 1998.

Skov S., Nielsen M., Bregenholt S., Ødum N., Claesson M.H.: Activation of stat-3 is involved in the induction of apoptosis after ligation of major histocompatibility complex class I molecules on human Jurkat T cells. Blood Vol 91, No 10, s. 3566-3573, 1998.

Sørensen A.N., Claesson M.H.: Effect of the opioid methionine enkephalinamide on signal transduction in human T-lymphocytes. Life Sciences Vol 62, No 14, s. 1251-1259, 1998.

Terkelsen O.B.F., Jahnen-Dechent W., Nielsen H., Moos T., Fink E., Nawratil P., Müller-Esterl W., Møllgård K.: Rat fetuin: Distribution of protein and mRNA in embryonic and neonatal rat tissues. Anat Embryol Vol. 197, s. 125-133, 1998.

Tørring N., Jørgensen P.E., Poulsen S.S., Nexø E.: Epidermal growth factor in the rat prostate: Production, tissue content and molecular forms in the different prostatic lobes. The Prostate Vol. 35, s. 35-42, 1998.

Vogel U.B., Sandvig K., van Deurs B.: Expression of caveolin-1 and polarized formation of in-

vaginated caveolae in Caco-2 and MDCK II cells. J Cell Sci Vol. 111, s. 825-832, 1998.

Voigt M., Dyhre-Poulsen P.J., Simonsen E.B.: Modulation of short latency stretch reflexes during human hopping. Acta Physiol Scand Vol 163, s. 181-194, 1998.

Volck B., Price P.A., Johansen J.S., Sørensen O., Benfield T.L., Nielsen H.J., Calafat J., Borregaard N.: YKL-40, a mammalian member of the chitinase family, is a matrix protein of specific granules in human neutrophils. Proceedings of the Association of American Physicians Vol. 110, No. 4, s. 351-360, 1998.

Wang F., Weaver V.M., Petersen O.W., Larabell C.A., Dedhar S., Briand P., Lupu R., Bissell M.J.: Reciprocal interactions between beta1-integrin and epidermal growth factor receptorin three-dimensional basement membrane breast cultures: A different perspective in the epithelial biology. Proc Natl Acad Sci USA Vol 95, No 25, s. 14821-6, 1998.

Weaver V.M., Petersen O.W., Wang F., Larabell C.A., Briand P., Damsky C., Bissell M.J.: Reversion of the malignant phenotype of human breast cells in three-dimensional culture and in vivo by integrin blocking antibodies. J Cell Biol Vol 137, No 1, s. 231-245, 1997.

Woldbye D., Larsen P.J.: The how and Y of eating. Nature Medicine Vol 4, No 6, s. 671-672, 1998.

Fysiologi

Medicinsk Fysiologisk Institut

Historie – se årbog for 1997. (WWW-adresse: http://www.ku.dk/aarbog/97/3/3250.html).

Forskningsvirksomhed

Afdelingen for Cellulær og Molekylær Fysiologi

1. Cellulær signaltransduktion

1.1 Transport og signalering af betydning for energistofskiftet

Deponering og frigivelse af glucose og fedt i organismens lever, fedt og muskelceller reguleres af insulin. I laboratoriet undersøges signalering fra insulinreceptoren til forskellige cellulære processer, bl.a. glycogensyntese, glucosetransport og triglyceridsyntese, og den eventuelle betydning af plasmamembranens caveolae herfor. I samarbejde med Center for Proteomanalyse ved Odense Universitet analyseres proteinexpressionsændringer i skeletmuskulatur, som induceres ved insulinresistens. Samspillet mellem organismens fedt- og kulhydratstofskifte belyses ved at undersøge leptinproduktionens påvirkelighed af farmaka (nicotinsyreanaloger, proteasehæmmere), som primært påvirker fedtcellers stofskifte og differentiering, og som sekundært påvirker organismens glucosetolerance (J. Vinten, J. Tranum-Jensen, K. Christiansen, J. Carlsen, D. Worm, M. Voldstedlund).

1.2 Nitrogen oxid og cycliske nukleotiders rolle i kontrol af stimulus-sekretions-koblingen i eksokrint væv

Syntesen af de intracellulære, Ca^{2+} frigivende signalstoffer, cyclisk ADP-ribose og inositol 1,4,5-trisphosphat, er under kontrol af bl.a. cyclisk GMP (cGMP). Forståelsen af den cellulære kontrol med syntesen og nedbrydningen af cGMP er derfor essentiel, for at forstå hastigheden, hvormed primærsekretet dannes. Vi anvender digital billedanalyse til målinger af den intracellulære, frie Ca^{2+} koncentration, ($[Ca^{2+}]_i$). Vi har fundet, at nedbrydningen af cGMP, gennem phosphodiesterasen, er under cellulær kontrol, og at dette forhold direkte afspejles gennem målinger af $[Ca^{2+}]_i$. Nitrogen oxid (NO) som frigives fra nerveenderne aktiverer syntesen af cGMP i cellen, og også dette forhold afspejles i $[Ca^{2+}]_i$ og kan iagttages som en stigning i $[Ca^{2+}]_i$, når NO tilsættes cellesuspensionen. Vore data viser, at en vigtig faktor for syntesen af cyclisk ADP-ribose og inositol 1,4,5-trisphosphat, som kontrollerer $[Ca^{2+}]_i$, er en proteinkinase som aktiveres af cGMP (K. Tritsaris, D.K. Looms, B. Nauntofte, S. Dissing).

2. Stoftransport over cellemembranen

2.1 Transport af ioner, nonelektrolytter og vand over cellemembranen

Undersøgelse af kinetikken for glukose- og 3-o-methylglukosetransport i erythrocytter (J. Brahm).

Undersøgelser af de transportkinetiske forhold for urinstof- og vandtransport i erythrocytter (J. Brahm).

Effekter af oxygenering og deoxygenering på transport af vand og uorganiske anioner over nogle fiskearters erythrocytmembran (J. Brahm, F.B. Jensen, Sydfynsk Universitetscenter).

Transport af vand og uorganiske anioner gennem skildpaddens erythrocytmembran (J. Brahm, T. Wang, University of Birmingham).

Enzymatiske egenskaber ved det membranbundne protein CD38 i erythrocytmembranen (J. Brahm, S. Dissing, F. Wibrand).

2.2 Ionkanalers molekylære struktur og funktion

Arbejdet i laboratoriet er centreret omkring afklaring af den molekylære struktur, funktion og regulering af en række K^+ selektive kanaler. K^+ kanaler kan molekylært grupperes i fire store familier: Ca^{2+}-aktiverede kanaler (K_{Ca}), spændingsafhængige kanaler (K_v), to-pore kanaler (K_{TP}), og inward rectifiers (K_{IR}).

Inden for de Ca^{2+}-aktiverede K^+ kanaler har vi sidste år klonet den subtype, der hedder IK kanalen og udtrykt denne stabilt i en mammal cellelinie. IK kanalen kan aktiveres af et organisk molekyle (1-ethyl-2-benzimidazolon), og denne effekt er fundet at være stærkt Ca^{2+} afhængig. IK kanalen reguleres fysiologisk af den intracellulære Ca^{2+} koncentration, men vi har tidligere fundet, at intracellulære H^+ ioner (pH 6-8) regulerer kanalaktiviteten. Der er blevet lavet en række chimerer og konkatamerer af IK kanalen til belysning af kanalens molekylære bindingssteder. IK kanalen findes bl.a. i T-lymfocytter, og expressionen af

denne opreguleres 20-30 X ved aktivering af T-cellerne. I samarbejde med dr. Niels Ødum (IMMI) har vi fundet, at en blokade af IK kanalen også hæmmer aktiveringen af T-lymfocytterne. Der findes en anden type Ca^{2+} aktiverede K^+ kanaler, SK kanaler, hvoraf der eksisterer tre subtyper (SK1-3), og den funktionelle forskel på disse tre subtyper karakteriseres.

Vi har arbejdet med stabil expression af en række spændingsafhængige K^+ kanaler, som inkluderer KCNQ1-4 og HERG kanalen med henblik på studier af deres regulation. KCNQ1 og HERG findes i hjertet, hvor mutationer i dem giver anledning til forlænget QT interval og arrytmi. KCNQ2-4 findes primært i hjernen, og mutationer heri giver også anledning til en række sygdomme som epilepsi og hørenedsættelse.

Der har også været udført et betydeligt arbejde på Na^+ kanaler. Den spændingsafhængige Na^+ kanal fra hjertet rH1 findes at aktivere og inaktivere ved betydeligt mere negative spændinger end den tilsvarende kanal fra hjernen, rB2A. En række forsøg i laboratoriet tyder også på, at det man klassisk opfatter som use-dependent blok af Na^+ kanaler, i højere grad er afhængigt af hvilemembranpotentialet end af stimulationsfrekvensen.

En del af året er i øvrigt gået med at opbygge laboratoriet, idet de første medarbejdere startede i april måned (B.S. Jensen, N.K. Jørgensen, M.G. Korsgaard, K.A. Pedersen, R. Søgaard, M. Grunnet, S.-P. Olesen).

3.Epitelial transport

3.1 Hypertension og Na,K,2Cl cotransport
En undersøgelse af endogene og eksogene regulatorer af den bumetanid-sensitive cotransporter, BSC1, lokaliseret specifikt i den luminale cellemembran af ascenderende ben af Henles slynge. F isoformen af BSC1 undersøges efter ekspression i frø-æg (N. Bindslev, K. Rønsbo, A. Bækgaard).

COX1 og COX2 ved serotonin(5-HT)-Induceret kolon sekretion
En undersøgelse af cyclo-oxygenase enzymerne COX1 og COX2's deltagelse i 5-HT-induceret eksokrin sekretion i rottenes øvre og nedre kolon. Undersøgelsen foregår på strippet kolon i voltageclamp med måling af effekten af specifikke COX antagonister på 5-HT-stimuleret kortslutningsstrøm (N. Bindslev, B. Engelmann, M.B. Hansen).

Tachykinin-receptor subtyper ved sekretion i jejunum
En undersøgelse af subtyper med antagonister og signaltransducere for tachykinin receptorer i grisens jejunum i Ussings kammer. Udover en NK1 receptor synes en afvigende NK2 receptor at være involveret (N. Bindslev; J. Thorbøll, P. Christensen, P. Schmidt, E. Skadhauge, T.T. Tindholdt, KVL).

Molekylær transport i human duodenal-biopsier fra patienter med og uden ulkus
En undersøgelse af de nutritive og sekretoriske transporter i frisk udtagede duodenal biopsier fra patienter med ulkus og kontrol gruppe uden ulkus. I mikro-Ussing kammer opstilling måles kortslutningsstrøm. Mikro-Ussing kammer opstillingen og tilhørende registreringsudstyr er udviklet gennem det forløbne år. Glukose absorption og cAMP induceret sekretion er foreløbig karakteriseret. Undersøgelsen foregår nu på Glostrup Hospital (N. Bindslev; R. Larsen, A. Mertz-Nielsen, M.B. Hansen, KAS Glostrup).

Na,K,2Cl cotransport og mulig regulering via G-beta-3 protein i nyren
En undersøgelse af lokalisationen af G-beta-3 proteinet i rottenyrer og humane nyrer, samt en undersøgelse af samspillet mellem dette G-protein og den nyre-specifikke Na,K,2Cl cotransport udtrykt i frø-æg og humane cellelinier (N. Bindslev, K. Rønsbo, J. Kvist Christensen (Rigshospitalet), M. Møller).

3.2. Na^+/glucose cotransportproteinets evne til at transportere vand
Vi har udtrykt både den humane såvel som kaninens Na^+/glucose cotransportør i Xenopus oocyter. Ved at følge oocytens volumenændringer har vi kunnet sammenholde proteinets evne til at transportere Na^+ og glucose med dets transport af vand. Udover proteinernes egenskaber som molekylære vandpumper har vi undersøgt deres passive vandpermeabilitet. Proteinerne vil – udsat for en osmotisk gradient på 15 mOsm – passivt transportere ligeså meget vand som den aktive transport. Det passive og det aktive bidrag vil tilsammen kunne forklare den samlede vandtransport over tyndtarmens børstesøm (A-K. Meinild, D. Klærke, T. Zeuthen).

Passiv vandtransport gennem vandkanaler
Vi har udtrykt de 6 vandkanaler: Aquaporin 0, 1, 2, 3, 4 og 5 i ovennævnte oocyt system. Ved at måle den osmotiske effektivitet af osmolytter af forskellig størrelse har vi fundet, at kun vand kan gå igennem AQP 1, 2, 4 og 5. Dette viser, at vand passerer disse kanaler i række (single file). AQP 0

og 3 har en større diameter, idet formamid (3.9 Ångstrøm) kan gå igennem. AQP 3's evne til at mediere vand- og glyceroltransport er blevet undersøgt som funktion af ydre pH. Vandtransporten lukker ved pH 6.5 og glyceroltransporten ved pH 6.1. Poren kan beskrives som bestående af tre titrerbare histidin aminosyrer (A-K. Meinild, D. Klærke, T. Zeuthen).

Transplantation af retinal pigmentepitel
Aldersrelateret maculadegeneration forårsages af aldersforandringer i det retinale pigmentepitel (RPE). Muligheden for transplantation af dyrkede RPE-celler undersøges i en dyreeksperimentel model, hvor grisen anvendes som recipient. Sideløbende undersøges dyrkede humane RPE-celler med hensyn til transportfysiologiske og immunologiske egenskaber samt morfologi. Vi har bl.a. fundet (ved hjælp af fluorescens-metoder), at fluxerne af vand og brintioner er koblede i analogi til fund i nascent væv (T. Zeuthen, M. Bundgaard, S. Hamann; A.K. Wiencke, J.F. Kiilgaard, M. la Cour, Rigshospitalet).

3.3 Intestinal transport af aminosyrer
I samarbejde med Lars Kristian Munck, Roskilde Amts Sygehus i Køge, har jeg afsluttet undersøgelsen af transporten af D-aspartat og L-glutamat i kaninens tyndtarm. Vi har herefter undersøgt den samme transportfunktion i rottens tyndtarm, der kvalitativt er forskellig fra kaninens, og i marsvinets tyndtarm, der synes kun kvantitativt at adskille sig fra kaninens. På Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole har vi i samarbejde med E. Skadhauge og M.L. Grøndal fortsat arbejdet med at karakterisere aminosyretransporten i grisens tyndtarm (B.G. Munck).

3.4 Sammenlignende studier af blod-hjerne barrieren
Hos de fleste hvirveldyr er blod-hjerne barrieren lokaliseret til hjernekapillærernes endotel. Elektronmikroskopiske undersøgelser af størens hjerne tyder på, at denne primitive fisk er en sjælden undtagelse. Foreløbige resultater har givet holdepunkter for, at størens barriere er lokaliseret til de perivaskulære gliaceller (M. Bundgaard).

Elektronmikroskopiske undersøgelser af albumin-magnetit-partikler i rotters perfunderede tarmkrøs udsat for magnetfelt
Det er vist, at magnetfeltet kan fastholde partiklerne i mikrokarrenes lumen, samt at partikler fokalt har passeret venolers endotel. Arbejdet er led i et større projekt, der har til formål at udvikle medicin, der kan administreres i store doser lokalt (M. Bundgaard, B. Quistorff).

4. Molekylære virkningsmekanismer ved transmembran signalering og transport

Karakterisering af G-protein koblede receptorers molekylære aktiveringsmekanisme
Formålet med vores studier er ved integreret anvendelse af molekylærbiologiske, biokemiske og biofysiske teknikker at karakterisere molekylære virknings-mekanismer involveret i aktivering og inhibering af G-protein koblede receptorer. Vi fokuserer især på anvendelsen af fluorescens spektroskopiske analyser til identificering og kortlægning af agonist-inducerede konformationsændringer i receptormolekylet. Vores metode er baseret på anvendelse af polaritetssensitive, sulfhydryl-reaktive fluorescerende prober som molekylære reporterer. Mutanter af den 2 adrenerge receptor med cysteiner i selekterede positioner udtrykkes i Sf9 insektceller, oprenses og mærkes med den fluorescerende probe IANBD. Ved integrering af vores spektroskopiske data med avancerede computersimuleringer har vi opstillet en model for G-protein koblede receptorers aktiveringmekanisme (C. Grånäs, Fazila Asmar, A.D. Jensen, U. Gether).

Molekylære virkningsmekanismer ved transmembran transport af monoaminer
Monoamin transporterne omfatter noradrenalin, dopamin og serotonin transporterne, som alle tilhører familien af Na^+/Cl- afhængige transportere. Transporterne medierer "re-uptake" af monoaminerne til den presynaptiske nerveterminal og spiller herved en afgørende rolle for regulering af monoaminernes fysiologiske effekter. Samtidig er transporterne angrebsmål for en lang række lægemidler inkl. bl.a. antidepressiva samt nyudviklede Parkinsonmidler. Formålet med dette projekt er at afklare monoamin transporternes molekylære virkningsmekanismer. Dette involverer identificering af ligand bindingsdomæner, kortlægning af topologi samt karakterisering af konformationsændringer, som er afgørende for transporternes og receptorernes molekylære funktion. Vi søger at opnå dette ved anvendelse af flere molekylærbiologiske og biokemiske teknikker herunder mutagenese, zink-site engineering, samt spektroskopiske analyser (L. Nørregaard, Claus Juul Jensen, K. Nørregaard Nielsen, U. Gether).

Afdelingen For Endokrinologi og Metabolisme

1. Regulatoriske peptider

I dette laboratorium, der udgør en del af Det Bioteknologiske Center for Cellulær Kommunikation (CCC), undersøges fysiologiske og patofysiologiske virkninger af de regulatoriske peptider, d.v.s. små æggehvidestoffer, der dannes i specialiserede celler (nerveceller, hormonproducerende celler og såkaldte parakrine celler) og som efter udskillelse binder sig til specifikke receptorer og målorganerne og herigennem styrer organernes funktioner. De regulatoriske peptider fungerer således som hormoner, neurotransmittorer og parakrine transmittorer.

Laboratoriets hovedaktivitet ligger for tiden i udforskning af den fysiologiske og patofysiologiske betydning af:

1. Hormonet glucagon-like peptide-1 (GLP-1), som er det mest potente insulin-stimulerende stof, der kendes. Indgift af stoffet har vist sig fuldstændigt at kunne normalisere blodsukkeret hos stort set alle patienter med insulin-uafhængig sukkersyge. Samtidig har stoffet potente virkninger på sekretion og motilitet i mavetarmkanalen. Disse effekter medieres af nervus vagus og involverer centre i hjernen. Muligvis fungerer hormonet herigennem også som appetithæmmende faktor. I vort fortsatte arbejde søger vi at opklare hormonets virkningsmekanismer i detaljer, samt at belyse stoffets anvendelsesmuligheder i behandlingen af sukkersyge og overvægt, herunder udvikling af egnede analoger.
2. Hormonet glucagon-lignende peptid-2 (GLP-2), et søsterhormon til GLP-1. GLP-2 udskilles parallelt med GLP-1, men har ikke virkning på blodsukkeret. Til gengæld har det beslægtede virkninger på mavetarmkanalen, og synes at virke som vækstfaktor for tarmslimhinden. Vi har udviklet specifikke analysemetoder for dette hormon og undersøger nu dets sekretion og virkninger på både mennesker og forsøgsdyr. Med henblik på udforskningen af de regulatoriske peptiders funktion har vi udviklet en række eksperimentelle modeller, som tillader udforskning af parakrine og neuronalt styrede funktioner: Isolerede, perfunderede organer fra grise med bevaret autonom innervation. På disse modeller kan alle regulatoriske aspekter undersøges, og ved hjælp af nyudviklede, specifikke receptorantagonister eller immunoneutralisering med monoklonale antistoffer kortlægger vi virkningsspektret af det enkelte regulatoriske peptid. Hovedopgaver har været belysning af betydningen af neuropeptiderne vasoaktivt intestinalt polypeptid (VIP), pituitary adenylate cyclase activating polypeptide (PACAP), og tachykininerne, galanin og gastrin releasing peptid (GRP) for regulationen af motoriske og sekretoriske funktioner i ventrikel, tyndtarm, pankreas, galdeblære og binyrer (J.J. Holst, C. Deacon, M.-B. Toft-Nielsen, T. Vilsbøll, M. Zander, P. Schmidt, A. Wettergren, M. Wøjdemann, B. Hartmann, K. Tornø, L. Hansen, M. Harr).

2. Metabolisme og dykkermedicin

Undersøgelse af effektivitet og funktionskarakteristika for forskellige asthmainhalatorer for småbørn. En matematisk model til beregning af effektiviteten er opstillet og testet (J. Madsen, M. Zak, J. Bülow, H. Bisgaard).

Gravimetrisk påvisning af bobler i væv

Forfining af teknik til påvisning af bobler i væv med henblik på undersøgelse af supersaturationsgrænser i medulla spinalis ved dekompression (S. Nielsen, J. Hink, J. Madsen).

Gennemblødningsbestemmelser i subcutis hos adipøse samt i peritendinøst væv hos normale forsøgspersoner (J. Bülow, J. Madsen).

3. Peptiderge mekanismer

Myometriets receptorer

Undersøgelser af oxytocin analogen carbetocins metabolisme, uterotone aktivitet og receptorbinding i myometriet (T. Barth, P. Melin, T. Engström & H. Vilhardt).

Fortsatte undersøgelser over samspillet mellem myometriets receptorer for oxytocin og for $beta_2$-adrenoceptorer hos gravide rotter (T. Engström, A. Atke & H. Vilhardt).

Adenohypofysen

Peptiderg (substans P, TRH, VIP) påvirkning af signalsystemer (adenylat cyclase isozymer, MAP kinaser) i hyperplastiske hypofyseceller (S.E. Mau, M-R Witt & H. Vilhardt).

Karakterisering og påvirkning af phospholipase A2 i såvel humane hypofyse-tumorceller som i GH3 celler, en rotte hypofysecellelinie (S.E. Mau, T. Særmark, L. Poulsgård, K. Schmidt, M. Kosteljanetz & H. Vilhardt).

4. Ca^{2+}-ATPaser og deres betydning for Ca^{2+}-depoternes funktion

Vi har fortsat vores arbejde på Ca^{2+}-ATPaser (Ca^{2+} pumper) i de intracellulære Ca^{2+} depoter,

med følgende langsigtede mål: 1. At kortlægge de forskellige molekylære former for Ca^{2+} pumper. 2. At udvikle nye farmakologiske/biokemiske værktøjer med henblik på studier af den rolle, som Ca^{2+} pumperne spiller i de cellulære responser. 3. At anvende den indhøstede basale viden om endoplasmatisk reticulum (ER) Ca^{2+}-ATPaser til studier rettet mod en afklaring af den molekylære basis for sygdomme, hvor forstyrrelser i de intracellulære depoters funktion spiller en fremtrædende rolle.

Ad.1. Ca^{2+} pumpernes heterogenitet.

Vi har konstrueret isotypespecifikke cDNA-prober for sarco-endoplasmatisk reticulum Ca^{2+}-ATPaser (SERCA) 1, 2a, 2b og 3. Proberne har afsløret en isoformspecifik regulering af ekspressionen af Ca^{2+} -ATPaser i PC12 celler. Udsættelsen af cellerne for en række stressbetingelser medførte en opregulering af SERCA 2b, men ikke af SERCA3 -isoformen. Opreguleringen er observeret på mRNA- og proteinniveau efter faktorer som enten tømmer endoplasmatisk reticulum (ER) for Ca^{2+} (thapsigargin, ionofor A23187, EGTA) eller medfører en belastning af proteinsyntesen gennem en ophobning i ER af proteiner med fejl i den sekundære struktur (efter behandling med DTT, azetidin, brefeldin A). Disse resultater peger på en ny rolle for SERCA2b-ATPaser som stressresponsproteiner. Den fysiologiske rolle af dette stressrespons er formentlig at sikre vedligeholdelsen af Ca^{2+} -lagret i ER, samtidig med, at produktionen af Ca^{2+}-bindende proteiner til ER lumen øges under stress (C. Caspersen, M. Treiman).

Ad.2. Karakteriseringen af den fluorescerende analog til thapsigargin (SERCA-ATPase inhibitor) ACTA (8-O-(4-aminocinnamoyl)-8-O-debutanoylthapsigargin) er afsluttet

Denne analog bindes til Ca^{2+} -ATPasen med en affinitet, der næsten er lig med thapsigargins. Bindingen medfører en specifik stigning (op til 300%) af stoffets fluorescens. Vi har vist at ACTAs fluorescens afhænger af ligevægten mellem ATPasens 2 hovedformer E_1 og E_2 , og stoffet kan derfor benyttes som en konformationel probe i en række studier af dette enzym (K. Procida, C. Caspersen, M. Treiman; H. Kromann, S.B. Christensen, Danmarks Farmaceutiske Højskole).

Ad.3. I det fortsatte samarbejde med en gruppe fra Max-Planck Institut i Köln har vi fundet at en udsættelse af dyrkede cortexneuroner for NO medfører at aktiviteten af Ca^{2+} -ATPasen i ER hæmmes, og ATPaseproteinet delvist nedbrydes. NO er et signalstof, som formodes produceret i patologisk høje koncentrationer under hjerneiskæmi.

Vores fund peger på, at den NO-medierede skade på Ca^{2+} -ATPasen kunne bidrage til en udtømning af Ca^{2+} -depoter i de iskæmiramte områder, og derved til den velkendte nedgang i disse områders proteinsyntese. Den irreversible hæmning af proteinsyntesen antages at være en sandsynlig årsag til den forsinkede neurondød efter hjerneiskæmi (M. Treiman, W. Paschen, Max-Planck-Institut, Köln).

5. Neuroendokrin regulation af hypofysefunktionen under normo- og patofysiologiske forhold

Serotonerge receptorers betydning for hypothalamus- og hypofysehormonfrigørelsen

De senest karakteriserede serotonin (5-HT) receptorer, $5\text{-}HT_4 - 5\text{-}HT_7$, er undersøgt for deres mulige mediering af 5-HT- og stress-induceret hormon respons hos rotter. Virkningen af serotonin (5-HT) på den hypothalamiske ekstracellulære koncentration af hypofysebaglaps hormonerne arginin vasopressin (AVP) og oxytocin (OXY) er undersøgt ved cerebral mikrodialyse. Ved in situ hybridisering på hjernesnit fra rotter behandlet med forskellige 5-HT agonister er der for AVP, OXY, corticotropin releasing hormon (CRH) og proopiomelanocortin (POMC) påvist opregulering af mRNA i hypothalamus og i hypofysen som tegn på ændringer i hormonsyntesen. Endelig har vi studeret stress-inducerede ændringer i forekomsten af 5-HT immunoreaktivitet i hjernestammens raphekerner og i hypothalamus (H. Jørgensen, U. Knigge, A. Kjær; M. Møller, Med. Anat. Inst.; J. Warberg).

Histaminerg regulation af hypofyse- og hypothalamushormonsekretionen

To nyudviklede og hidtil uafprøvede histamin (HA) H_1-agonister (histaprodifendihydrogenmaleat og dimetylhistaprodifendihydrogenoxalat) har vist god effekt (dosis-respons kurver) på frigørelsen af ACTH, OXY, og AVP efter central administration på rotter. Noget overraskende har stoffernes effekt dog ikke kunnet blokeres med den "klassiske" H_1-antagonist mepyramin, hvilket i øjeblikke efterprøves. En evt. perifer effekt af HA er studeret ved samtidig indgift af HA og en perifert virkende H_1-antagonist (cetirizin).

Repetitivt stress: Påvirkning af rotter med forskellige "2.-gangs" stress stimuli (immobilisering, endotoxin og insulin-induceret hypoglykæmi) en uge efter påvirkning med immobiliseringsstress ("1.-gangs" stress) viser forskellige adaptationsmønstre.

Betydningen af AVP for HA- og dehydreringsinduceret stigning i plasma renin aktiviteten (PRA) er studeret ved immun-neutralisering af endogent AVP ved indgift af antiserum mod AVP på rotter, der stimuleres med HA eller dehydreres i 24 timer.

Med henblik på at karakterisere de neuroendokrine virkninger af HA og stress ønskes udført eksperimenter på homozygote H_1-receptor "knock-out" mus. Vi har modtaget 4 af disse mus fra Japan, og er ved at etablere en avl.

Histaminanalyse: En HPLC-baseret analyse har vist sig for ufølsom til at måle HA på cerebrale mikro-dialysater, hvorfor vi er gået i gang med etablering af en radio-enzymatisk HA-analyse (U.S. Kristoffersen, K.R. Madsen, U. Knigge, A. Kjær, J. Warberg).

Effekten af tyngdestress på endokrine, renale og kardiovaskulære variable hos mennesker

Der er gennemført forsøg med ændring i tyngdestress dels ved nedsænkning i vand til forskellige niveauer og dels (som forundersøgelse til forsøg på den Internationale Rumstation i år 2000) ved langvarigt (20 dage) sengeskråleje (-6°). Den gradvise nedsænkning i vand benyttedes til kvantitering af lav- og højtryksreceptorers indvirkning på neuroendokrine elementer. Sammenhængen mellem kredsløbsreflekser og nyrefunktion er undersøgt hos hjertepatienter nedsænket i vand. De foreløbige resultater viser, at hjertepatienterne har en væsentlig nedsat udskillelse af natrium under nedsænkningen i forhold til normale (P. Norsk, A. Gabrielsen, B. Pump, Morten Schou, DAMEC Research A/S; Jørgen Warberg).

Afdelingen for Neurofysiologi

Nerveceller og nervenetværk

1.1 Elektrofysiologiske undersøgelser af hjernens styring af bevægelser hos mennesker

Vi har i det forløbne år hovedsageligt koncentreret os om indlæringen af nye motoriske opgaver. Vi har anvendt transkranial magnet stimulation til at kortlægge den corticale repræsentation af forskellige muskler, f.eks. en af de muskler, der styrer pegefingeren. Vi har fundet, at den corticale repræsentation af denne muskel bliver større i forbindelse med indlæringen af en ny motorisk opgave (tegning af ellipse på Laptop computer ved hjælp af museknap), men ikke i forbindelse med gentagne udførelser af en over-indlært bevægelse.

Vi har derudover anvendt correlations og coherence analyser til at undersøge den centrale aktivering af benets muskler under gang. Vi har fundet, at der er en udtalt tendens til synkronisering af motoriske enheder registreret fra såvel den samme som fra synergistiske muskler. På basis af igangværende undersøgelser på patienter med forskellige læsioner af de centrale motoriske baner håber vi at kunne fastslå, hvilke centrale motoriske baner, der er ansvarlige for denne synkronisering (J.B. Nielsen, N. Petersen, L.O.D. Christensen, H.S. Jensen, S. Hansen).

1.2 Studier af neuronale netværk og informationsprocessering i nerveceller

Det neuronale netværk i rygmarven, som hos pattedyr er ansvarlig for rytmiske bevægelsesmønstre som gang, undersøges. Vi bruger et *in vitro* præparat af den isolerede rygmarv til disse studier.

Informationskodning i interneuroner

Vi har tidligere vist ved læsionsstudier, at der er en rostrocaudal eksitabilitetsgradient i den rytmedannende evne i rygmarven. I dette projekt har vi registreret ekstracellulært fra rytmisk aktive celler i den rostrale og caudale del af rygmarven ved hjælp af såkaldte tetroder og on-cell patch-registreringer. Vore undersøgelser har vist, at den rostrocaudale eksitabilitetsgradient afspejles i en tilsvarende rostrocaudal gradient i interneuroners aktivitet. D.v.s. at netværket, der kontrollerer gangen, er distribueret langs rygmarven. Fyringsfrekvensen i individuelle neuroner er lav og variabel. Dette betyder, at enkeltceller overfører informationen ved hjælp af få aktionspotentialer og oftest med en ringe præcision. Informationen om gangens timing og koordinering opstår således som et populationsrespons i mange nerveceller (M. Tresch, M. Raastad, O. Kiehn).

Visualisering af kommissurale interneuroner med kalcium-imaging

For at visualisere aktiviteten i kommissurale interneuroner, som er ansvarlig for højre-venstre koordinering under gang, har vi startet et samarbejde med Oslo Universitet, hvor vi benytter kalcium-dyes til at visualisere aktive neuroner ved hjælp af et to-foton scanning mikroskop. Det langsigtede mål er at karakterisere disse interneuroner anatomisk, elektrofysiologisk og molekylært (O. Kiehn, J. Glover og A-L Eide, Oslo Universitet).

Interaktion mellem synaptiske potentialer og specifikke membranegenskaber
Vores tidligere undersøgelser har vist, at en stor del af de rytmisk aktive celler primært er drevet af synaptisk input. Vi undersøger nu, hvilket bidrag neuroners egne ionkonduktanser giver til deres aktivitet. Vi vurderer specielt, hvordan en indadgående blandet kalium-natrium strøm, kaldet I_h, indvirker på motorneuroners rytmiske aktivitet. Dette gøres ved at anvende et computerprogram, der i "real-time" kan injicere en strøm, der nøje efterligner ændringerne i I_h's biofysiske optræden under rytmisk aktivitet. På den måde kan man efter først at have blokeret I_h farmakologisk og derefter bragt den tilbage ved hjælp af computersimuleringen præcist evaluere samspillet mellem nervecellernes membranegenskaber og det synaptiske input under rytmisk aktivitet (O. Kiehn, O. Kjærulff, R. Harris-Warrick og B. Johnson, Cornell University).

Transmitter-modulering af I_h.
Undersøgelserne af samspillet mellem I_h og den rytmiske synaptiske aktivitet kræver en præcis bestemmelse af I_h's biofysiske parametre samt en vurdering af, om I_h moduleres af de transmittersubstanser, vi bruger til at initiere den rytmiske aktivitet. Ved brug af enkelt-elektrode voltage clamp har vi bestemt I_h's biofysiske parametre i motorneuroner, samt fundet, at I_h forstærkes af serotonin (5-HT), der forårsager et depolarisende skift i strømmens aktiveringskurve. 5-HT har også en kinetisk effekt, idet aktiveringshastigheden af I_h øges. Under forløbet af dette studium har vi desuden afdækket I_h's sameksistens med en anden strøm, som også bidrager til inward rectification. Denne strøm bæres sandsynligvis af kaliumioner (O. Kjærulff, O. Kiehn).

1.3 Den interneuronale organisation af rygmarvens gangcenter
(M-C. Perreault, H. Hultborn).

1.4 Signalbehandling i nerveceller og nervenetværk i rygmarven
Vi har især beskæftiget os med at undersøge, hvorledes langsomme, ulineære, postsynaptiske membranegenskaber, betinget af L-type calciumkanaler, bidrager til signalbehandling i rygmarvens motoneuroner.

Det har været antaget, at den NMDA inducerede oscillatoriske aktivitet i motoneuroner er en følge af de NMDA styrede receptorkanalers spændingsregulering. Vi har nu vist, at L-type calciumkanaler spiller en afgørende rolle for oscillationer induceret af såvel NMDA som muscarin. Det understreger yderligere L-kanalernes centrale rolle i den synaptiske regulering af motoneuroners funktionelle egenskaber.

I forlængelse heraf har vi også vist, at den synaptiske regulation af L-kanalernes aktivitet kan være en mekanisme for synaptisk styring af den rumlige fordeling af calcium-influksen i dendritter. Dette har ført os til at foreslå denne styring som en vigtig mekanisme for lokal postsynaptisk plasticitet i motoneuroner.

For at opstille og analysere teorier for, hvorledes L-kanalerne kan bidrage til informationsbehandling i motoneuroner, opbygger vi matematiske modeller. For at gøre disse modeller så realistiske som muligt baserer vi dem, så vidt muligt, på eksperimentelle måleresultater. Vi har i den forbindelse udviklet og anvendt en ny metode til bestemmelse af nervecellers elektrotone struktur.

Endelig har vi gennemført en analyse af mekanismerne for et oscillatorisk response i rygmarven induceret under langvarig stimulation af en dorsalrod. Analysens vigtigste resultater er, at mekanismen er knyttet til interaktion mellem en række elementer og således er et eksempel på en distribueret oscillator, i hvilken de enkelte elementer ikke i sig selv kan fungere som "unit oscillator" (J-F. Perrier, R. Delgado-Lezama, P. Guertin, G. Svirskis, J. Hounsgaard).

1.5 Membranegenskaber og synaptisk transmission
Arbejdet med udvikling af et langtidsholdbart *in vitro* præparat til undersøgelse af synaptisk plasticitet og andre cellulære mekanismer i pattedyrhjernen fortsætter. Projektet skal føre til reduktion af forsøgsdyrsbrug på videnskabelige institutioner og i industrien. EU har besluttet at støtte arbejdet i en periode på tre år. Sammen med grupper i Italien, Frankrig, Schweiz, Tyskland og i Odense udvikles en perforeret siliciumskive med indbyggede mikroelektroder, der kan anvendes som base for dyrkning af vævssnit af hippocampus og andre CNS-strukturer med henblik på elektrisk stimulation og registrering af elektrisk aktivitet i intakte neurale netværk. Flere prototyper er afprøvet og en model er nu under færdigudvikling (Jahnsen, Balestrino, Dupont, Grattarola, Koudelka-Hepp, Köhling og Zimmer).

1.6 Dendritfunktion i lillehjerne og lugtekolbe

Cerebellum
Spatial synaptisk integration i granulaceller og

andre celler i cortex cerebelli analyseres i fortsættelse af tidligere studier, og som partner i et EU-Biotech samarbejde om "Computation in the cerebellum".

Elektrofysiologien af 'mostråde', der udgør det største antal axoner, som formidler information til cerebellum, er blevet analyseret (J. Midtgaard, H. Jörntell, EU-Biotech gruppe: 6 partnere i Europa og Israel).

Bulbus olfactorius
Synaptisk integration i mitralcelle dendritter undersøges ved hjælp af "dual-patch recordings" og computersimuleringer i samarbejde med Sect. of Neurobiology, Yale Univ. Med. School (J. Midtgaard, W. Chen, G.M. Shepherd, M. Hines).

2. Sansesystemets betydning for motorisk kontrol

Betydningen af sensorisk information udløst i ligamenter for kontrollen af bevægelser
Sensoriske nervefibre stimuleres elektrisk gennem overfadeelektroder eller fine trådelektroder indsat i ligamenter hos mennesker. EMG registreret fra muskler omkring leddene undersøges under voluntære bevægelser og i hvile (M. Krogsgaard, T. Fischer Rasmussen, P. Dyhre-Poulsen).

Evnen til at skifte motorisk program hos gymnaster
Gymnasterne instrueres til under en bevægelse at skifte fra bevægelsen til en ny bevægelse og reaktionstiden sammenlignes med en almindelig reaktionstid (J. Sandfeld og P. Dyhre-Poulsen).

Undersøgelse af muskelkontraktionens og refleksers betydning for regulering af muskelstivheden under en bevægelse
Det er almindeligt antaget, at reflekser øger muskelstivheden. Hos forsøgspersoner, der holder en svag voluntær muskelkontraktion, strækkes musklen ved hjælp af en hydraulisk motor. Muskelstivhedens afhængighed af kontraktionsgraden og reflekserne måles (H. Lauridsen og P. Dyhre-Poulsen).

3. Interaktion mellem nerver og skeletmuskulatur

Lys- og elektronmikroskopiske undersøgelser af muskel- og nervebiopsier fra patienter med neuromuskulære sygdomme (H. Schmalbruch, J. Vissing).

Mitotisk aktivitet i normale og denerverede rottemuskler (D.H. Lewis (Bristol), H. Schmalbruch).

Genterapi af motoriske forhornscellesygdomme: Virkning af neurotrofe stoffer på mutant musen pmn (= progressiv motor neuropati) og den transgene SOD mus, som mangler enzymet superoxyd dismutase (G. Haase, A. Kahn, F. Revah (Paris), H. Schmalbruch).

Gentransfer til Schwannske celler og regeneration af nerver (G. Haase, A. Kahn (Paris), C. Krarup, J. Sørensen, H. Schmalbruch).

Cisplatin neuropati hos mennesker, aber og mus (C. Krarup, A. Krarup-Hansen, H. Schmalbruch).

Er mnd2 (motor neuron disease 2) mus en model for forhornscellesygdomme? (H. Schmalbruch, C. Krarup, G. Haase (Paris).

4. Regulation af hjernens og perifere nervers blodgennemstrømning

Hjernen
Forskningen inkluderer udvikling af nye metoder i dyreeksperimentelle studier med anvendelse af laser-optiske teknikker og simple elektrofysiologiske teknikker til målinger af signalstoffer i hjernens ekstracellulærrum. Udviklingen af de laseroptiske teknikker er hovedsageligt foregået i København, men i øvrigt i samarbejde med neurologisk afdeling, Humbolt Universitet, Berlin. Forskningen er centreret omkring de basale mekanismer, hvorved nervecellen øger blodgennemstrømningen i hjernen af betydning for forståelsen af fysiologiske aktiveringsstudier hos mennesker ved anvendelse af positron emmission tomography (PET) eller magnetisk resonans (MR). I undersøgelserne anvendes såvel stimulation af sensoriske systemer som stimulation af små neuronale kredsløb i hjernen med karakterisering af samtidige elektrofysiologiske svar og neurokemiske ændringer (N. Akgören, K. Cæsar, M. Lauritzen, C. Mathiesen, A. Norup Nielsen).

Perifere nerver
Et andet område er udforskning af regulation af blodgennemstrømningen i de perifere nerver, herunder koblingen mellem aktivitet i nerven og blodgennemstrømningen. Der er anvendt dyreeksperimentelle undersøgelser, hvor vi har standardiseret en test til påvisning af endothelcelleafhængig vasodilatation. Metoden forventes appliceret på dyremodeller for medicinske sygdomme med afficeret endothelcellefunktion, herunder diabetes, hvor der ofte ses en samtidig neuropati.

Gruppen indgår i et samarbejde med Department of Clinical Neurosciense, University of Calgary, Canada, om patogenesen ved diabetisk neuropati. Denne del af forskningen er tæt knyttet sammen med den kliniske funktion, og der er planlagt etableret målinger af blodgennemstrømningen af de perifere nerver på mennesker (K. Thomsen, M. Lauritzen).

Afdelingen for Nyre og Kredsløb

1. Regulation af kredsløbs- og nyrefunktioner

1.1 Blodgennemstrømning, model-formulering

Varmeudvaskningsmetoden er blevet anvendt til måling af hudens blodgennemstrømningshastighed i hudområder med og uden arterio-venøse anastomoser. Målinger ved et moderat arbejde på en ergometercykel har vist en reduktion i gennemblødningshastigheden i de arterio-venøse anastomoser i tommelfingerens pulpa initialt i ca. 4 min, hvorefter disse dilateres (M. Midttun, P. Sejrsen).

Varmeudvaskningsmålinger udført på storetåens pulpa på normalpersoner, viste samme høje gennemblødningshastighed i hjerteniveau og med nedad hængende ben, svarende til et uændret perfusionstryk. Patienter med claudicatio intermittens viste en betydelig reduktion i gennemblødningshastigheden i hjerteniveau og normale værdier ved nedhængning. Patienter med hvilesmerter havde lav gennemblødningshastighed i begge positioner. 6 til 12 måneder efter karkirurgisk rekonstruktion fandtes normalisering af forholdene hos begge patientkategorier (M. Midttun, P. Sejrsen og W. Paaske).

Videreudvikling af varmeudvaskningsmetoden til også at omfatte varmeindvaskning ved udvikling af en ny type probe (P. Sejrsen, M. Midttun, J. Hove og H.P. Nissen-Petersen).

Teoretiske modelbetragtninger over den relevante middelradius anvendt i Laplace's lov for et tykvægget blodkar. Det er vist, at radius, der bør anvendes i Lapalace's lov for et blodkar, skal være af en størrelse beliggende imellem karrets indre og ydre radius svarende til en middelværdi for strukturer, der optager spændingen i væggen (M. Colding-Jørgensen, P. Sejrsen og M.J. Mulvany).

1.2 Regulering af nyrernes udskillelse af salt og vand

(L.J. Andersen, P. Bie).

1.3 Dynamiske aspekter af nyre- og kredsløbsfunktionen

Vi har afsluttet en undersøgelse af virkningen af renin-angiotensin systemet på såkaldt "conducted vascular responses" fremkaldt ved mikroapplikation af noradrenalin. Undersøgelsen viste, at intravenøs infusion af angiotensin II forstærker det "konduktede" respons i intestinal arterier, hvorimod losartan, der hæmmer angiotensin II receptorerne (AT_1), medfører et næsten totalt bortfald af de "konduktede" responser (F. Gustafsson, N-H. Holstein-Rathlou).

Vi har desuden påbegyndt en række molekylærbiologiske undersøgelser over ekspressionen af diverse connexiner i vaskulære glatte muskelceller med henblik på at belyse de molekylære mekanismer, der ligger til grund for angiotensin II's effekt på det "konduktede" respons (F. Gustafsson, B. Arensbak, N-H. Holstein-Rathlou).

I samarbejde med forskningslektor, lic.scient. Preben Alstrøm, Niels Bohr Instituttet, har vi udviklet en matematisk model af karvæggen. Modellen viser, at karvæggens cylindriske form under visse omstændigheder (maksimal vasokonstriktion) kan blive ustabil, således at karret antager en form, der ligner "pølser på en snor" (sausaging)". Fænomenet blev observeret eksperimentelt allerede i 1954, men det er først nu der er udviklet en teori, der belyser mekanismen bag "pølsedannelsen". Selve "pølsedannelsen" synes at være nært forbundet med de karskader, der ses ved akut højt blodtryk (F. Gustafsson, P. Alstrøm, N-H. Holstein-Rathlou).

I samarbejde med University of Southern California, Los Angeles, har vi fortsat undersøgelserne omkring betydningen af redistribution af den apikale Na/H exchanger i proksimale tubuli ved tryknatriurese (A. McDonough, N-H. Holstein-Rathlou).

I samarbejde med Brown University, Providence, og University of Southern California er der gennemført flere undersøgelser omkring analyse af nonlineære tidsserier fra biologiske systemer (K. Chon, V.Z. Marmarelis, N-H. Holstein-Rathlou).

1.4 Osmotisk diurese

Undersøgelsen søger at afklare tidligere undersøgelsers inkonsistente resultater ved at belyse de tidlige ændringer i nyre-og tubulusfunktionen ef-

ter intravenøs infusion af 10% mannitol-opløsning, som giver en stigning i plasma osmolalitet på ca. 20 mosm/L. Specielt ønskes afklaring af den tubulo-glomerulære feedback mekanismes reaktion. Undersøgelsen omfatter renal clearance- og blodflow målinger; ændringer i plasma renin koncentration og i tidlig distal tubulusvæskes NaCl-koncentration; i salt- og vand udskillelse i urinen, i hæmatokrit værdien og i plasma protein koncentration.

Samarbejdet med en række kliniske afdelinger om nyre og tubulusfunktionen undersøgt med lithium clearance metoden ved forskellige nyresygdomme er fortsat (P.P. Leyssac).

2. Epiteliale transporter

Iontransport og transportregulering i luftvejsepitel in vitro

Vi har demonstreret høje absorptionshastigheder af natriumklorid i *in vitro* præparationer af epithel fra kaninens næseseptum. Transportmekanismer er blevet karakteriseret. Den dominerende aktive transport er en amilioridfølsom natrium absorption. Præparationen anvendes nu til undersøgelser af transportveje og mekanismer for klorid absorption og reguleringen heraf. Desuden undersøges mulige mekanismer for den akutte regulering af natrium absorptionen (O. Frederiksen, T.L. Klausen, P.S. Pedersen, Pædiatrisk afd. GGK, Rigshospitalet).

Ændringer i iontransporter ved cystisk fibrose

En ny type primærkultur af humant luftvejsepithel anvendes til undersøgelser (ved hjælp af mikroelektrode og optiske teknikker) af iontransportmekanismer i epithel fra normale mennesker og fra cystisk fibrose patienter. Der er især fokuseret på relationerne vand og elektrolyttransporter (O. Frederiksen, N.-H. Holstein-Rathlou, P.S. Pedersen, Pædiatrisk afd. GGK, Rigshospitalet).

Eksperimentel cardiologi

(J. Kanters).

Afdelingen for Patofysiologi

1. Muskelmetabolisme, glukose-homeostasen

Regulation og rolle for Hormon Sensitiv Lipase i skeletmuskel (J. Langfort, Polish Academy of Sciences; C. Holm, Lunds Universitet; T. Ploug, J. Ihlemann, H. Galbo).

Hormonproduktion i arbejdende muskler (P. Dahl, Ploug, H. Galbo).

Interaktionen mellem diæt, tabletbehandling, muskelarbejde og stofskifte hos type 2 diabetikere (J.J. Larsen, F. Dela; S. Madsbad, Hvidovre Hospital; H. Galbo).

Effekten af lavt muskel-glykogenindhold på substratforbrænding under fysisk arbejde (F. Dela; B. Saltin, G. van Hall, Center for Muskelforskning (CMRC), Rigshospitalet).

Effekten af noradrenalin-infusion på GLUT4-mængden i skeletmuskulatur (F. Dela, Aa. Handberg).

Betydningen af umiddelbar præoperativ ernæring for den hormonale stressreaktion samt for træthed, kræfter og livskvalitet efter operation (F. Dela; M. Gaard, Kir.afd. L, Århus Amtssygehus).

Insulin-stimuleret blood flow i patienter med rygmarvsskade (F. Dela; F. Biering-Sørensen, Neurocenteret, Rigshospitalet).

2. Mikrodialyse af fedt- og muskelvæv

Fysisk aktivitets indflydelse på triglyceridmobilisering i fedt- og muskelvæv fra rotter og mennesker (B. Stallknecht, L. Hahn Enevoldsen, J. Langfort; B. Kiens, August Krogh Institutet; H. Galbo).

Betydningen af metaboliske og inflammatoriske forhold i nakkemuskler for spændingshovedpine (B. Stallknecht; M. Ashina, Glostrup Hospital).

3. Glukosetransportens regulation i skeletmuskulatur

Ved hjælp af diverse fysiologiske, biokemiske og histologiske teknikker undersøges i inkuberet, perfunderet og dyrket muskulatur de molekylære mekanismer, hvorved insulin og kontraktion øger glukosetransporten i skeletmuskel (T. Ploug, J. Ihlemann, H. Lauritzen, M. Viese, M. Donsmark; E. Ralston, NIH, USA; H. Galbo).

Effekten af in vivo kontraktioner på glukosetransporten i human skeletmuskel (F. Dela; J. Zierath, H. Wallberg-Henriksson, Karolinska Hospital, Stockholm).

4. Fysisk træning og protein ekspression i skeletmuskel

Funktionel genomisk analyse samt morfologisk lokalisation af GLUT4 i skeletmuskulatur. Betydningen af type 2 diabetes samt effekten af fysisk træning (F. Dela, T. Ploug; H. Beck-Nielsen, Odense Universitetshospital, P.M. Larsen, Centre for Proteome Analysis, Odense Science Park).

Laboratorium for Kybernetik

Det cannabinerge systems rolle i respirations-regulationen
Cannabinoider, også syntetiske som WIN 5512-2, påvirker det motoriske respirations system. Disse substanser hæmmer adenylyl-cyclase, acetylcholine, calcium-kanaler samt 5-hydroxytryptamin receptor-aktivering i neuroner. Vi studerer den cannabinoide CB1-receptors rolle i respirationsregulationen. Vi har fundet, at WIN 5512-2 hæmmer respirationen centralt, men samtidig forstærker stoffet virkningen af signaler fra corpora carotici (P.-E. Paulev).

Anden virksomhed

Længerevarende forsknings- og studieophold
N-H. Holstein-Rathlou: Brown University, Providence, USA.

O. Kiehn: Afd. for Basal Biomedicin, Oslo Universitet.

J. Midtgaard: Yale Medical School, New Haven.

P.E. Paulev: Polish Academy of Science, Warszawa.

N. Petersen: Prince of Wales Medical Research Institute, Sidney, Australien.

Udenlandske gæsteforskere på længere ophold
H. Galbo: Ass.prof. J. Langfort, Polish Academy of Science, Warszawa; ass. prof. A. Hua, University Beijing.

J. Hounsgaard: Prof. Rodolfo Delgado Lezama, Mexico; dr. Pierre Guertin, Canada; dr. Jean-Francois Perrier, Frankrig; ph.d. Raoul Russo, Uruguay.

H. Hultborn: Ph.d. Marie-Claude Perreault, Canada.

O. Kiehn: Post.doc Morten Raastad, Norge; post.doc Matthew Tresch, USA, post.doc. Manuel E. Denton, Mexico.

H. Schmalbruch: Stud.med. Mihai Moldovan, Rumænien.

H. Vilhardt: Dr. Tom Barth, Czech Academy of Sciences.

Redaktionelle hverv
8 af instituttets videnskabelige medarbejdere har redaktionshverv ved i alt 22 videnskabelige internationale tidsskrifter.

Administrative opgaver
J. Brahm: Kursusleder for fysiologi; medlem af 1-2 semesterudvalg vedrørende ny studieplan.

F. Dela: Fagleder i faget humanbiologi og sygdomslære ved uddannelse i Folkesundhedsvidenskab.

S. Dissing: Kursusleder for cellebiologikursets biofysikdel og medicinsk fysik.

O. Frederiksen: Medlem af instituttets undervisningsudvalg.

H. Galbo: Studieleder for humanbiologi.

J.J. Holst: Stedfortrædende institutleder og medlem af bestyrelsen, formand for bestyrelsen for afd. for eksperimentel medicin; medlem af instituttets undervisningsudvalg; medlem af 4-6 semesterudvalg vedrørende ny studieplan.

N-H. Holstein-Rathlou: Medlem af Fakultetets Forskningsudvalg, Fakultetets udvalg vedrørende multimedie/computerassisteret undervisning.

H. Jahnsen: Medlem af Rektors Biblioteksudvalg 2, af Panum Instituttets biblioteksudvalg og af UB2's forskningsudvalg.

S-P. Olesen: medlem af 1-2 semesterudvalg vedrørende ny studieplan.

H. Schmalbruch: Medlem af instituttets bestyrelse.

P. Sejrsen: Instituttets arbejdsgiversikkerhedsrepræsentant, medlem af 7-8. semesterudvalg vedrørende ny studieplan og af udvalget for etablering af en kandidatuddannelse i sundhedsfag for de mellemlange sundhedsuddannelser.

J. Vinten: Studieleder for ph.d.-uddannelsen ved fakultetet.

J. Warberg: institutleder, formand for instituttets samarbejdsudvalg, formand for instituttets undervisningsudvalg, medlem af fakultetets samarbejdsudvalg, medlem af fakultetets Spareudvalg 1 vedrørende teoriundervisningen, medlem af Panum Instituttets kunstudvalg, revisor i Medicinske Universitetslæreres Forening (MULF).

Disputatsbedømmelser
Aarhus Universitet: M. Lauritzen.
Københavns Universitet: P. Sejrsen (2), H. Galbo, H. Vilhardt.

Disputats udgået fra instituttet
J.B. Nielsen: Cocontraction of antagonistic muscles in man.

Vejlederhverv
18 af instituttets videnskabelige medarbejdere var vejledere for 41 ph.d.-studerende, 2 doktorander, 3 bachelorstuderende, 12 specialestuderende og 7

scholarstipendiatar. Fra 8 laboratorier er der udgået 7 ph.d.-afhandlinger og 3 specialer.

Varia

H. Galbo: Professorbedømmelser ved Univ. Toronto og Univ. Southern California.

J.J. Holst: Medlem af bestyrelsen for Michelsenfonden; medlem af Videnskabernes Selskab; fagkonsulent for fysiologi, cellebiologi og anatomi ved det Danske Nationalleksikon; modtager af Dandyprisen.

N-H. Holstein-Rathlou: Adjungeret professor ved Dept. Physiology, Brown University, USA; formand for Dansk Selskab for Teoretisk Biologi, medlem af bestyrelsen for Blodtrykscentret ved KU.

O. Kiehn: Medlem af Lunds Biomedicinske Forskerskolens bestyrelse.

P.P. Leyssac: Medlem af Panel of Independent Assessors, National Health and Medical.

Research Council, Commonwealth of Australia, formand for Centret for Blodtryksforskning.

J. Madsen: Medlem af Søværnets dykkemedicinske udvalg, European Diving Technology Commission og af The Diving Medical Advisory Committee; sagkyndig for Retslægerådet.

M. Treiman: Bestyrelsesmedlem Center for Neurovidenskaberne.

H. Vilhardt: Dansk repræsentant i bestyrelsen for Nordisk Forening for Fysiologi.

J. Warberg: Kustode ved Panum Instituttet.

Institutleder, Jørgen Warberg

Stab

Årsværk
VIP: 45,61
TAP: 56,06

Medicinsk Fysiologisk Institut

VIP, internt finansieret
Bie, Peter; lektor.
Bindslev, Niels; lektor.
Brahm, Jesper; lektor.
Bundgaard, Magnus; lektor.
Christensen, Poul; lektor.
Deacon, Carolyn F.; lektorvikar.
Dela, Flemming; lektor fra 01.09.98.
Dissing, Steen; lektor.
Divac, Ivan; lektor.
Dyhre-Poulsen, Poul Jannik; lektor.
Frederiksen, Ole; lektor.
Galbo, Henrik; professor.
Handberg, Aase; adjunkt.
Holst, Jens Juul; professor.
Hounsgaard, Jørn Dybkjær; lektor.
Hultborn, Hans; professor.
Jahnsen, Henrik; lektor.
Kanters, Jørgen Kim; adjunkt.
Klærke, Dan Arne; adjunkt.
Leyssac, Paul P.; lektor.
Madsen, Joop Jørgen Viggo; lektor.
Olesen, Søren-Peter; professor.
Paulev, Poul-Erik; lektor.
Perreault, Marie-Claude; forskningslektor.
Ploug, Thorkil; lektorvikar.
Poulsen, Jørgen Hedemark; lektor.
Schmalbruch, Henning; lektor.
Sejrsen, Per; lektor.
Skydsgaard, Jørgen M; lektorvikar.
Treiman, Marek Ryszard; lektor.
Vilhardt, Hans; lektor.
Vinten, Jørgen; lektor.
Warberg, Jørgen; lektor.
Zeuthen, Thomas; lektor.

Stipendiater, internt finansieret
Andersen, Jens Lundbæk; kand.stip.
Arensbak, Birgitte; ph.d.-stud.
Caspersen, Casper; ph.d.-stud.
Engstrøm, Thomas; forskningsassistent til 30.06. 98.
Hartmann, Bolette; ph.d.-stud.
Højgaard, Michael V.; kand.stip.
Ihlemann, Jacob; ph.d.-stud.
Jørgensen, Henrik Stig; kand.stip.
Larsen, Jens Jørgen Sølvgaard; ph.d.-stud.
Looms, Dagnia; ph.d.-stud.
Meinild, Kristine; ph.d.-stud.
Petersen, Nicolas; ph.d.-stud.
Schmalbruch, Ina; ph.d.-stud.

TAP, internt finansieret
Albæk, Lene; hospitalslaborant.
Amtorp, Jytte A B; laboratorietekniker.
Bisgaard, Gitte; overassistent.
Bjærg, Marianne Beatrice; histolaborant.
Braig, Inge Lis; kontorfuldmægtig.
Brodersen, Birgitte Elisabeth; assistent 01.01.-31.01.98.
Bryrup, Karin; overassistent fra 01.06.98.
Buhl, Jonathan; praktikant.
Christensen, Birthe Lynderup; hospitalslaborant.
Christiansen, Anna; rengøringsassistent.
Christoffersen, Svend; teknikumingeniør.
Clante, Karin Mette Outzen; instruktionslaborant.
Djørup, Allan; teknikumingeniør.
Eidsvold, Trine; hospitalslaborant.

Engberg, Elin Dorthea; ledende laborant.
Flagstad, Erna; overassistent.
Godfrey, Jan Kaj; laborant.
Grann, Mads Peter Leschly; finmekaniker.
Grøndahl, Lillian Karin; laboratorietekniker.
Gudbrandsen, Egil Roald; ingeniørassistent.
Hagman, Pia; hospitalslaborant.
Halkier, Julia Anne; assistent.
Hansen, Addi Solveig; rengøringsassistent.
Hansen, Lis; laborant.
Harpøth, Jonna Alice; hospitalslaborant.
Heins, Eva Christensen; hospitalslaborant.
Helmer, Kurt; ingeniørassistent.
Holm, Grace C A; overassistent fra 01.06.98.
Hulgaard, Pernille Oddershede; laborant.
Jensen, Peter; elektronikmekaniker.
Jørgensen, Lone; hospitalslaborant.
Kall, Lisbeth; hospitalslaborant.
Karlsen, Kristian; ingeniørassistent.
Kjeldsen, Inge Margrethe; hospitalslaborant.
Kjær, Ingrid; hospitalslaborant.
Knudsen, Birdie; hospitalslaborant.
Kofoed-Madsen, Rune; praktikant.
Kraunsøe, Regitze, hospitalslaborant fra 01.11.98.
Larsen, Elsa; hospitalslaborant.
Lohmann, Svend; ingeniørassistent.
Lylloff, Therese Ackermann; overassistent.
Mikkelsen, Lise; hospitalslaborant.
Mortensen, Werner; teknikumingeniør.
Mosthaf, Hildegard; kontorfuldmægtig.
Nielsen, Grete Elisabeth; hospitalslaborant til 30.06.98.
Nielsen, Jan; ingeniørassistent.
Nielsen, Poul Bo; ingeniørassistent.
Nissen-Petersen, Hans Peter; civilingeniør.
Olsen, Birgitte Dolberg; ledende laborant.
Orth, Annette; hospitalslaborant.
Pedersen, Inge Hornung; hospitalslaborant.
Petersen, Ninna Buch; hospitalslaborant.
Planbæk, Anders; praktikant.
Ravn, Christina; overassistent.
Rickelt, Lars F; akademisk medarbejder.
Rydberg, Danni Vagner; praktikant.
Salomonsson, Anni; laborant.
Soland, Tove Klent; hospitalslaborant.
Staffeldt, Vibeke; instruktionslaborant.
Sørensen, Barbara; laborant.
Sørensen, Connie Hamann; rengøringsassistent.
Sørensen, Kurt Juel; ingeniørassistent.
Temdrup, Conni; laborant.
Thomsen, Anna Maria; laborant 01.02-28.02.98.
Thaarup, Grete Lisa; hospitalslaborant.
Winther, Annitta; rengøringsassistent.
Østermark-Johansen, Inge; hospitalslaborant.

Afdeling for Cellefysiologi

VIP, eksternt finansieret
Akgoren, Nuran; forskningsadj.
Gether, Ulrik; forskningslektor
Jensen, Anne Dam; forskningsadj.
Jensen, Bo Skaaning; forskningsadj.
Kiilgaard, Jens; klinisk ass.
Rasmussen, Søren Gøgsig Faarup; forskningsass.
Wiencke, Anne; klinisk ass.

Stipendiater, eksternt finansieret
Bentz, Anne Birgitte; ph.d.-stud.
Korsgaard, Mads; ph.d.-stud.
Larsson, Kim Per; ph.d.-stud.
Nielsen, Alexander Norup; ph.d.-stud.
Nørregaard, Lene; ph.d.-stud.
Tritsaris, Katerina; ph.d.-stud.

TAP, eksternt finansieret
Grøndahl, Lillian Karin; laboratorietekniker.
Harpøth, Jonna Alice; hospitalslaborant.
Hulgaard, Pernille Oddershede; laboratorietekniker.
Kjeldsen, Inge Margrethe; hospitalslaborant.
Lind, Trine; laboratorietekniker.

Afdeling for Patofysiologi

VIP, eksternt finansieret
Dela, Flemming; forskningslektor til 31.08.98.
Hua, A.; forskningsstip.
Langfort, J.; forskningsstip.
Stallknecht, Bente Merete; forskningsadj.

Afdeling for Endokrinologi og Metabolisme

VIP, eksternt finansieret
Deacon, Carolyn F.; forskningsstip.
Dreyer, Marianne; forskningsass.
Jørgensen, Henrik Stig; forskningsass.
Rickelt, Lars F; forskningsass.
Schmidt, Peter; forskningsadj.
Vadsholt, Thomas; forskningsass.

TAP, eksternt finansieret
Albæk, Lene; hospitalslaborant.
Mathiasen, Hanne; hospitalslaborant.
Oxbøl, Jytte; hospitalslaborant.
Petersen, Hannelouise Kissow; hospitalslaborant.
Utzon-Frank, Jakob; hospitalslaborant.
Vilhelmsen, Birgit; hospitalslaborant.

Afdeling for Neurofysiologi

VIP, eksternt finansieret
Delgada-Lezama, Rodolfo; professor.
Denton, Manuel Enriques; forskningsadj.
Guertin,Pierre; post.doc.
Kiehn, Ole; forskningslektor.
Kjærulff, Ole; forskningsadj.
Midtgaard, Jens; forskningsadj.
Perrier, Jean-Francois Marie; forskningsadj.
Raasted, Morten Jan; forskningsadj.
Tresch, Matthew Conrad; forskningsadj.

Stipendiater, eksternt finansieret
Christensen, Lars, O.D.; ph.d.-stud.
Mathiesen, Claus; ph.d.-stud til 30.04.98.
Noraberg, Jens; kand.stip.
Thomsen, Kirsten; ph.d.-stud. til 31.03.98.
Aagaard, Per; phd.-stud. til 31.03.98.

TAP, eksternt finansieret
Hansen, Lis; laborant.
Kjær, Ingrid; hospitalslaborant.
Olsen, Jan Christian Brønd; kontorassistent.
Temdrup, Conni; laborant.

Afdeling for Nyre og Kredsløb

VIP, eksternt finansieret
Andersen, Lars Juel; forskningsass.
Gustafsson, Finn; kand.stip.
Holstein-Rathlou, N.-H.; forskningsprof.

TAP, eksternt finansieret
Christensen, Birthe Lynderup; hospitalslaborant.
Christensen, Eva Heins; hospitalslaborant.
Godfrey, Jan Kaj; laborant.
Hansen, Sigurd Kramer; laborant.
Petersen, Ninna Buch; hospitalslaborant.
Sørensen, Barbara, laborant.

Stipendiater, eksternt finansieret
Jensen, Berit Thornvig; ph.d.-stud.

Ph.d.-afhandlinger

Akgören, Nuran: The mechanisms of coupling between the blood flow and neuronal activity in the cerebellum.
Bestle, Morten Heiberg: Virkningen af hypoksæmi på regulationen af den renale vandudskillelse.
Danielsen, Anne Grethe Miller: Regulation of insulin receptor signaling by tyrosine and serine/threonine phosphorylation.
Holm, Ninna Rose: The Modulation of Voltage-gated Ion Channels by Neurotophic Factors.
Iversen, Elsebeth Tove: Virkning af inhaleret β2-agonist på arbejdskapacitet, energiomsætning og lungefunktion.
Jørgensen, Tino Dyhring: Cellular signalling-mechanisms involved in the stimulus-secretion coupling in exocrine acinar cells.
Karlsen, Finn Michael: Autoregulation and renal injury in Dahl rats.
Larsen, Ole Hyldegaard: Volume changes of nitrogen and helium bubbles in adipose tissue during air, heliox or oxygen breathing.
Schydlowsky, Pierre: The value of non-invasive methods in diagnosis of lesions caused by anterior shoulder dislocation. With special emphasis on labral lesions.
Sørensen, Jesper: Perifer nerveregeneration gennem acellulære segmenter.
Voldstedlund, Marianne: Glucose transporter-and Na/K-ATPASE Isoforms in the adipocyte plasma membrane. Immuno-gold labelling in a novel ultra-structural plasma membrane preparation.
Aagaard, Per: Maximal Contractile Strength of the Quadriceps an Hamstring Muscles evaluated by Isokinetic Dynamometry.

Fondsstøtte

Afdeling for Cellefysiologi

Beckett Fonden
Ionkanalers molekylære struktur og funktion (Søren-Peter Olesen) kr. 80.000.

Carlsbergfondet
Molekylære virkningsmekanismer (Ulrik Gether) kr. 112.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme
Molekylære virkningsmekanismer (apparatur) (Ulrik Gether) kr. 30.000.

Kræftens Bekæmpelse
Det molekylære grundlag for aktivering af heterotrimiske G-proteiner (Ulrik Gether) kr. 760.000.

Carlsberg Mindelegat
Manometri af ventrikel, duodenum og jejunum hos mennesker (Mark Berner Hansen) kr. 190.000.

Enid Ingemans Fond
Manometri af ventrikel, duodenum og jejunum hos mennesker (Mark Berner Hansen) kr. 100.000.

Lundbeckfonden
Manometri af ventrikel, duodenum og jejunum hos mennesker (Mark Berner Hansen) kr. 50.000.
Serotonintransporteren (Ulrik Gether) kr. 825.000.

Novo Nordisk Fonden
Funktionel kobling mellem nervecelleaktivitet og øgninger i hjernens blodgennemstrømning (Martin Lauritzen) kr. 100.000.
Karakterisering af D2 dopamine receptors G protein-kobling og specificitet (Bo Skaaning Jensen) kr. 25.000.
Karakterisering af cellulære signalprocesser i eksokrint væv ved anv. af en adenovirus teknik (Steen Dissing) kr. 50.000.
Klonede og epiteliale ca 2+ aktiverede k+-kanaler (Dan Arne Klærke) kr. 20.000.
Monoamintransportere Molekylære virkningsmekanismer ved aktivering og blokering (Ulrik Gether) kr. 65.000.
Vandtransport gennem membranproteiner (Thomas Zeuthen) kr. 50.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
Karakterisering af cellulære signaleringsprocesser (Steen Dissing) kr. 300.000.
Molekylær struktur og funktion af Ca2+-aktiverede K+-kanaler (Søren-Peter Olesen) kr. 2.000.000.
Vandtransport gennem membranproteiner (Thomas Zeuthen) kr. 400.000.
pH regulation af epitelielle Ca-aktiverede CI-kanaler (Dan Arne Klærke) kr. 111.600.

The John and Birthe Meyer Foundation
Molekylære virkningsmekanismer (Ulrik Gether) kr. 563.400.

Velux Fonden af 1981
Etablering af nyt celle og molekylærbiologisk laboratorium (Søren-Peter Olesen) kr. 1.851.000.

Vera og Carl Johan Michaelsens Legat
Ionkanalers molekylære struktur og funktion (Søren-Peter Olesen) kr. 250.000.

Afdeling for Patofysiologi

Dandy Fonden
Undersøgelse af diabetisk muskulatur (Henrik Galbo) kr. 75.000.

Diabetesforeningen
Protein kinase c/phorbal ester og phospholipase D's rolle i kontraktions og insulin glykosetransport (Jacob Ihlemann) kr. 45.000.

Idrættens Forskningsråd
Fysisk aktivitets indflydelse på humane skeletmusklers proteinekspression og metabolisme (Flemming Dela) kr. 73.711.
Intramuskulær nedbrydning af triglycerid under fysisk arbejde hos trænede og utrænede mænd og kvinder (Bente Stallknecht) kr. 33.000.

Lægeforeningens Forskningsfond
Regulation af intramuskulær lipolyse under svær muskelaktivitet (Henrik Galbo) kr. 22.000.

NATO
Regulation of glucose transport in skeletal muscle (Thorkil Ploug) kr. 35.824.

Nordisk Forsknings Komite
Fysisk trænings indflydelse på lipidmetabolismen/novo (Bente Stallknecht) kr. 65.000.

Novo Nordisk Fonden
Alpha blokker (Flemming Dela) kr. 30.000.
Fysisk aktivitets indflydelse på postprandial lipidæmi hos Type 2 diabetiker (Jens Jørn Larsen) kr. 45.000.
Protein kinase c/phorbal ester og phospholipase D's rolle i kontraktions og insulin glykosetransport (Jacob Ihlemann) kr. 25.000.

P. Carl Petersens Fond
Mekanismen bag faldet i plasma insulin koncentration under fysisk arbejde (Flemming Dela) kr. 54.250.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
Insulin medieret regulation af den humane glukose og proteinmetabolisme (Flemming Dela) kr. 523.200.

Afdeling for Endokrinologi og Metabolisme

Beckett Fonden
Løn til projekt tachykininernes funktion (Peter Thelin Schmidt) kr. 60.000.

Carlsbergfondet
Tachykininernes funktion som neurotranmittorer i

mavetarmkanalen (Peter Thelin Schmidt) kr. 193.932.

Dandy Fonden
GLP-1 forskning (Jens Juul Holst) kr. 75.000.

Direktør E. Danielsen og Hustrus Fond
Behandling med GLP 2 (Bolette Hartmann) kr. 50.000.

Direktør Jacob Madsen og Hustru Olga Madsens Fond
Endokrinologisk forskning (Thomas Engstrøm) kr. 10.000.

Else og Mogens Wedell-Wedellsborgsfond
Tachykininernes funktion som neurotransmittorer i mavetarmkanalen (Peter Thelin Schmidt) kr. 60.000.
Endokrinologisk forskning (Thomas Engstrøm) kr. 30.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme
Tachykininernes funktion som neurotransmittorer i mavetarmkanalen (Peter Thelin Schmidt) kr. 24.000.

Grosserer Erns Fischers Mindelegat
Nedbrydning af Glucagon-like peptide-1 (Carolyn F. Deacon) kr. 40.000.

Handelsgartner Ove William Buhl Olesen
Livmoderforandringkarakterisering af interaktion ml myometriets oxycopin og B2-adrenerge receptorer (Thomas Engstrøm) kr. 12.500.

Kong Christian den X's Fond
Driftsmidler, endokrinologisk forskning (Thomas Engstrøm) kr. 5.000.

Konsul Ehrenfried Owesen og Hustrus Fond
Behandling med GLP-2 (Bolette Hartmann) kr. 50.000.

Lily Benthine Lunds Fond
Kortlægning af en ny calciumpumpes rolle ved beskyttelse mod celledød (Marek Treiman) kr. 30.000.

Nordisk Forsknings Komite
Cellulær signalisering i hypofysetumor celler (Hans Vilhardt) kr. 50.000.

Novo Nordisk Fonden
Ikke-insulinafhængig diabetes mellitus (NIDDM) Inkretin-hormonernes rolle i patogenese og behandling (Jens Juul Holst) kr. 205.000.
Karakterisering af interaktionen ml. myometriets oxytocinerge or beta-2-adrenerge systemer (Thomas Engstrøm) kr. 65.000.
Neuroendokrin regulation (Jørgen Warberg) kr. 65.000.
Undersøge livmoder for cancer (Thomas Engstrøm) kr. 40.000.

P.A. Messerschmidt og hustru fond
Tachykininernes function som neurotransmittorer i mavetarmskanalen (Peter Thelin Schmidt) kr. 30.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
Histamin som neuroendokrin regulator af hypothlamus og hypofysehormon sekretion (Jørgen Warberg) kr. 111.600.
Phospholipase A2 (Hans Vilhardt) kr. 100.000.

Steno Diabetes Center
Analysearbejde for hormoner GIP og GLP-1 (Jens Juul Holst) kr. 100.000.

Afdeling for Neurofysiologi

Agnes og Poul Friis' Fond
Genterapi ved traumatiske nervelæsioner (Jesper Sørensen) kr. 100.000.
Molekylære og cellulære mekanismer for regulation af sensormotorisk integration i rygmarven (Jens Midtgaard) kr. 20.000.

EU
Information transfer and computation in the cerebellar cortex an experimental and modeling analysis (Jens Midtgaard) kr. 867.030.
Synaptic modulation of neuronal excitability in the spinal cord (Jørn Hounsgaard) kr. 998.838.

Fabrikant Einar Willumsens Mindelegat m.fl.
Cisplatin neurotoksicitet (Anders Krarup-Hansen) kr. 95.000.

Fonden for Neurologisk Forskning
Genterapi af traumatiske perifere nervelæsioner (Jesper Sørensen) kr. 50.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme
Genmodificerede cellers indflydelse på nerveregeneration (Christian Krarup) kr. 15.000.

Forskerakademiet
Rejse, annuum og løn til gæsteforsker Matthew Tresch (Ole Kiehn) kr. 324.000.

Læge Sofus Carl Emil Friis og Hustru Olga Doris
Den sensoriske styring af aktiviteten i hjernestammens gangcentre (Hans Hultborn) kr. 260.000.

Lægeforeningens Forskningsfond
Genoverførsel af vækstfaktorer til kattens Schwann celler og effekt på regeneration (Christian Krarup) kr. 20.000.

Novo Nordisk Fonden
Presynaptisk inhibition af synaptisk transmission fra la-inhiberede interneuroner til motoneuroner (Hans Hultborn) kr. 125.000.
Sensorisk styring af det spinale gangcenter (Hans Hultborn) kr. 80.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
Dendriftfunktion i mitralceller og lillehjerne granulaceller (Jens Midtgaard) kr. 300.000.
Genterapi ved forhornscellesygdomme og traumatiske nervelæsioner (Henning Schmalbruch) kr. 450.000.

Afdeling for Nyre og Kredsløb

Eva og Robert Voss Hansens Fond
Endothel og glat muskelcellekobling i arteriolevæggen hos normo og hypertensive rotter (Finn Gustafsson) kr. 20.000.

Frederiksberg Hospital
Endothel og glat muskelcelle kobling (Finn Gustafsson) kr. 17.500.

Gerda og Aage Haensch's Fond
Ultralangsomme homeostatiske reaktioner på saltbelastning (Jens Lundbæk Andersen) kr. 40.000.

Hjerteforeningen
De salt og vandregulerende systemers dynamik akutte ændringer i renin systemet og vasopression (Peter Bie) kr. 92.800.
Rejselegat til USA (Finn Gustafsson) kr. 12.000.

Hjerteforeningen/Helsingør Sygehus
QT variabilitet (Jørgen Kanters) kr. 560.000.

Johann og Hanne Weimann, født Seedorffs Legat
Stipendium 1.8.98.-31.12.99 (Lars Juel Andersen) kr. 135.073.

Konsul Ehrenfried Owesen og Hustrus Fond
Ultralangsomme homeostatiske reaktioner på saltbelastning (Jens Lundbæk Andersen) kr. 96.000.

L.P.H. Poulsen og Hustru Sofie C. Poulsens Fond
Relationen mellem forhøjet blodtryk og nyrefunktionen (Paul P. Leyssac) kr. 75.000.

Landsdommer Helge Hoff og Hustru Legat
TGF systems (Paul P. Leyssac) kr. 143.865.

Lægeforeningens Forskningsfond
Endothel og glatmuskelcelle kobling i arteriolevæggen hos normo og hypertensive rotter (Finn Gustafsson) kr. 32.000.

Medicon
Cardiovasculær dynamik (Jørgen Kanters) kr. 136.202.
Effects of dofetilide on nonliniar dynamics in heart rate variability (Jørgen Kanters) kr. 92.000.
Holter-monitoring (Jørgen Kanters) kr. 20.000.

Merck Sharp og Dohme
Blodtrykscentrets forskningsformidlingudarbejdelse af artikler om renin-angiotensin systemet (Paul P. Leyssac) kr. 50.000.
Helsingør imf 1 life undersøgelse (hotlips) (Jørgen Kanters) kr. 78.000.

Novo Nordisk Fonden
TGF og nefron-nefron koblingens mekanisme spec. hos hypertensive rotter (Paul P. Leyssac) kr. 40.000.
Dynamisk information i elektrokardiografiske signaler, fysiologisk baggrund og klinisk betydning (Jørgen Kanters) kr. 160.000.
Endothel og glat muskelcellekobling i arteriolevæggen hos normo og hypertensive rotter (Finn Gustafsson) kr. 50.000.
Funktionelle relationer ml. saltindtagelse (Peter Bie) kr. 125.000.
Karakt. af de celle og molekylære mekanismer ansvarlige for ændring i celle-celle interaktion (Birgitte Arensbak) kr. 125.000.
Luftvejsslimhindens salt og vandbalance i mekanismer og regulation (Ole Frederiksen) kr. 50.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

Karakterisering af de cellulære og molekylære mekanismer ansvarlige for ændringen i celle-celle interaktion (Birgitte Arensbak) kr. 150.000.

Funktionelle relationer mellem saltindtag, blodtryk og nyrefunktion (Peter Bie) kr. 2.000.000.

Luftvejsslimhindens salt- og vandbalancemekanismer og regulation (Ole Frederiksen) kr. 200.000.

Steen Horne Nielsen

Sammenhængen mellem plasma, hormoner og proteinuri hos patienter med hjertesygdomme (Peter Bie) kr. 30.000.

Publikationer

Akgôren N.: The Mechanisms of Coupling between the blood Flow and Neuronal Activity in the Cerebellum. 1-59 s. Eget, Panum Inst. 1998.

Baekgaard A., Bindslev N.: Novel protein kinase C, nPKC, inhibition of murine bumetanide-sensitive Na^+o,. K^+o,, 2Cl cotransporter BSC1 in Xenopus oocyte. Pflûgers Arch 436, s. 189-198, 1998.

Berg E., Madsen J.J.V., Bisgaard H.: *in vitro* performance of three combinations of spacers and pressurized metered dose inhalers for treatment of children. Eur. Respir. J 12, s. 472-476, 1998.

Deacon C., Hughes T.E., Holst J.J.: Dipeptidyl peptidase IV inhibition potentiates the insulinotropic effect of glucagon-like peptide 1 in the anesthetized pig. Diabetes 47, s. 764-769, 1998.

Deacon C., Knudsen L.B., Madsen K., Wiberg F.C., Jacobsen O., Holst J.J.: Dipeptidyl peptidase IV resistant analogues of glucagon-like peptide-1 which have extended metabolic stability and improved biological activity. Diabetologia 41, s. 271-278, 1998.

Dreier J.P., Kôrner K., Ebert N., Gôrner A., Rubin I., Bach T., Lindauer U., Wolf T., Villringer A., Einhâupl K., Lauritzen M., Dirnagl U.: Nitric oxide scavenging by hemoglobin or nitric oxide sysnthase inhibition by N-Nitro-L-Arginine induces cortical spreading ischemia when K^+o, is increased in the subarachnoid space. J Cereb Blood Flow Metab. 18, s. 978-990, 1998.

Engstrøm T., Vilhardt H., Christensen N.J.: β_3-desensitisation in non-pregnant estrogen primed rat myometrium involves modulation of oxytocin receptor gene expression. J. Mol. Endocrinol. 20, s. 261-270, 1998.

Engstrøm T., Barth T., Melin P., Vilhardt H.: Oxytocin receptor binding and uterotonic activity of carbetocin and its metabolites following enzymatic degradation. Eur. J. Pharmacol. 355, s. 203-210, 1998.

Geertsen P.F., von der Maase N.V.H., Olsen N.V., Fogh-Andersen N., Nielsen S.L., Leyssac P.P.: Renal hemodynamics, sodium and water reabsorption during continuous infusion of recombinant interleukin-3. Clin.Sci. 95, s. 73-81, 1998.

Gether U., Kobilka B.K.: G protein-coupled receptors. II. Mechanism of agonist activation. J. Biol. Chem (minireview) 273, s. 17979-17982, 1998.

Guertin P.A., Hounsgaard J.: Chemical and electrical stimulation induce rhythmic motor activity in an *in vitro* preparation of the spinal cord from adult turtles. Neurosci. Lett. 245, s. 5-8, 1998.

Guertin P.A., Hounsgaard J.: NMDA-Induced Intrinsic Voltage Oscillations Depend on L-Type Calcium Channels in Spinal Motoneurons of Adult Turtles. J.Neurophysiol. 80, s. 3380-3382, 1998.

Haase G., Pettmann B., Vigne E., Castelnau-Ptakhine L., Schmalbruch H., Kahn A.: Adenovirus-mediated transfer of the neurotrophin-3 gene into skeletal muscle of pmn mice: Therapeutic effects and mechanisms of action. J Neurol Sci 160 (Suppl.1), s. 97-105, 1998.

Hammann S., Zeuthen T., La Cour M., Nagelhus E., Ottersen O.P., Agre P., Nielsen S.: Aquaporins in complex tissues: Distribution of aquaporins 1- 5 in human and rat eye. Am.J.Physiol. 274, s. C1332-C1345, 1998.

Hansen J., Fogh-Andersen N., Leyssac P.P., Strandgaard S.: Glomerular and tubular function in renal transplant patients treated with and without cyclosporin A. Nephron 80, s. 450-457, 1998.

Holst J.J., Flint A., Raben A., Astrup A.: Glucagon-like peptide 1 promotes satiety and suppresses energy intake in humans. J. Clin. Invest. 101, s. 515-520, 1998.

Holst J.J., Gromada J., Bokvist K., Ding W.G., Nielsen J.H., Rorsman P.: Glucagon-like peptide 1 (7-36) amide stimulates exocytosis in human pancreatic beta-cells by both proximal and distal regulatory steps in stimulus-secretion coupling. Diabetes 47, s. 57-65, 1998.

Holst J.J., Gromada K., Rorsman P.: Cellular regulation of islet hormone secretion by the incretin hormone glucagon-like peptide 1. Pflügers Arch. 435, s. 583-594, 1998.

Holst J.J.: Glucagon-like peptide-1 – a new hormone and a new drug. Ugeskr. Læger 160, s. 2371-2377, 1998.

Holst J.J.: Obesity – did anything happen since leptin? Ugeskr. Læger 160, s. 1182-1184, 1998.

Holst J.J., Jensen P.B., Blume N., Mikkelsen J.D., Larsen P.J., Jensen H.I., Madsen O.D.: Transplantable rat glucagonomas cause acute onset of severe anorexia and adipsia despite highly elevated NPY mRNA levels in the hypothalamic arcuate nucleus. J. Clin. Invest. 101, s. 503-510, 1998.

Holst J.J., Deacon C.: Inhibition of the activity of dipeptidyl-peptidase IV as a treatment for type 2 diabetes. Diabetes 47, s. 1663-1670, 1998.

Holst J.J.: Nutrients of animal origin and function of gut hormones. i: Food and Health: Role of Animal Products., s. 13-22, Enne, G. & Greppi, G.F., Elsevier, Paris 1998.

Holst J.J., Deacon C., Toft-Nielsen M., Bjerre-Knudsen L.: On the treatment of diabetes mellitus with glucagon-like peptide-1. Ann. N.Y. Acad. Sci. 865, s. 336-343, 1998.

Holst J.J.: Regulatory Peptides of the Gut. i: Small Bowel Disorders., Ranjit N. Ratnaike, Kluwer Academic & Lippincott Raven, 1998.

Holst J.J.: Treatment of type 2 diabetes with glucagonlike peptide 1. Current Opinion in Endocrin. and Diabetes 5, s. 108-115, 1998.

Holstein-Rathlou N-H., Karlsen F.M., Leyssac P.P.: Blood pressure variability and kidney function. Fundam.Clin.Pharmacol 12 (suppl.1), s. 29-34, 1998.

Johansen L.B., Pump B., Warberg J., Christensen N.J., Norsk P.: Preventing hemodilution abolishes natriuresis of water immersion in humans. Am. J. Physiol. 275, s. R879-R888, 1998.

Jørgensen H., Knigge U., Kjær A., Vadsholt T., Warberg J.: Serotonergic involvement in stress-induced ACTH release. Brain Research 811, s. 10-20, 1998.

Kanters J.K., Højgaard M.V., Agner E., Holstein-Rathlou N-H.: Influence of forced respiration on nonlinear dynamics in heart rate variability. Am.J.Physiol. 272, s. 1149-1154, 1997.

Kappel M., Dela F., Barington T., Galbo H., Pedersen B.K.: Immunological effects of a hyperinsulinaemic euglycaemic insulin clamp in healthy males. Scand. J. Immunol. 47, s. 363-368, 1998.

Kappel M., Poulsen T.D., Galbo H., Pedersen B.K.: Influence of minor increases in plasma catecholamines on natural killer cell activity. Horm. Res. 49, s. 22-26, 1998.

Kappel M., Poulsen T.D., Hansen M.B., Galbo H., Pedersen B.K.: Somatostatin attenuates the hyperthermia induced increase in neutrophil concentration. Eur. J. Appl. Physiol. 77, s. 149-156, 1998.

Kappel M., Poulsen T.D., Galbo H., Pedersen B.K.: Effects of elevated plasma noradrenaline concentration on the immune system in humans. Eur. J. Appl. Physiol. 79, s. 93-98, 1998.

Kappel M., Dela F., Barington T., Galbo H., Pedersen B.K.: Immunological effects of a hyperinsulinaemic euglycaemic insulin clamp in healthy males. Scand. J. Immunol. 47, s. 363-368, 1998.

Karlsen F.M., Leyssac P.P., Holstein-Rathlou N-H.: Tubuloglomerular feedback in Dahl rats. Am.J.Physiol. 274, s. 1561-1569, 1998.

Kiehn O., Kjærulff O.: Distribution of Central Pattern Generators for Rhythmic Motor Outputs in the Spinal Cord of Limbed Vertebrates. Ann.N.Y.Acad.Sci, s. 110-129, 1998.

Kiehn O., Eken T.: Functional role of plateau potentials in vertebrate motor neurons. Curr Opin Neurobiol 8.6, s. 746-752, 1998.

Kiehn O., Harris-Warrick R.M., Jordan L.M., Hultborn H., Kudo N.: Neuronal Mechanisms for Generating Locomotor Activity. Ann. N.Y.A cad.Sci. 860, 1998.

Kiehn O., Hounsgaard J., Sillar K.T.: Basic Building Blocks of Vertebrate Spinal Central Pattern Generators. i: In Neurons, Networks, and Motor Behavior., s. 47-60, P.S.G. Stein, S. Grillner, A.I. Selverston, D.G. Stuart, MIT Press, Cambridge, MA 1997.

Kjær A., Knigge U., Jørgensen H., Warberg J.: Dehydration-induced renin secretion: Involvement of histaminergic neurons. Neuroendocrinology 67, s. 325-329, 1998.

Kjær A., Knigge U., Jørgensen H., Warberg J.: Selective inhibition of magnocellular vasopressin neurons by hypoosmolality: Effect on histamine- and stress-induced secretion of adrenocorticotropin and prolactin. Neuroendocrin. 67, s. 330-335, 1998.

Kjær A., Larsen P.J., Knigge U., Jørgensen H., Warberg J.: Neuronal histamine and expression of corticotropin-releasing hormone, vasopressin and oxytocin in the hypothalamus: Relative importance of H_1 and H_2 receptors. Eur. J. of Endocrin. 139, s. 238-243, 1998.

Klokker M., Mohr T., Kjær M., Galbo H., Peder-

sen B.K.: The natural killer cell response to exercise in spinal cord injured individuals. Eur. J. Appl. Physiol. 79, s. 106-109, 1998.

Knigge U., Kjær A., Jørgensen H., Warberg J.: H3 receptor modulation of neuroendocrine responses to histamine and stress. i: The Histamine H_3 Receptor., s. 41-58, R. Leurs and H. Timmerman, Elsevier Science B.V., 1998.

Kobilka B.K., Gether U.: Examination of ligand-induced conformational changes in the beta2-adrenergic receptor by fluorescence spectroscopy. Adv.Pharmacol. 42, s. 470-473, 1998.

Kobilka B.K., Gether U., Siefert R., Lin S., Ghanouni P.: Examination of ligand-induced conformmational changes in the beta2 adrenergic receptor. Life Sci. 62, s. 1509-1512, 1998.

Langfort J., Ploug T., Ihlemann J., Enevoldsen L.H., Stallknecht B., Saldo M., Kjær M., Holm C.B., Galbo H.: Hormone-sensitive lipase (HSL) expression and regulation in skeletal muscle. i: Skeletal Muscle Metabolism in Exercise and Diabetes., s. 219-228, Richter, E.A., B. Kiens, H. Galbo & B. Satin, Plenum Press, N.Y. and London 1998.

Lauritzen M., Aldershvile J.: Nitrogen oxid. i: Medicinsk Årbog 1998., s. 55-66, København Universitet, København 1998.

Leyssac P.P.: Role of renin in renal physiology. i: In Renin-Angiotensin., s. 115-125, H.R. Ulfendahl & M. Aurell, Portland Press, England 1998.

Looms D.K., Tritsaris K., Dissing S., Jørgensen T.D., Nauntofte B.: Regulation of salivary secretion: Interactions between signalling pathways. i: Oral biology at the turn of the century., s. 1-13, Fejerskov, O. & Guggenheim, B., Karger Verlag, Basel 1998.

Looms D.K., Nauntofte B., Dissing S.: ADP Ribosyl Cyclase Activity in Rat Parotid Acinar Cells. Eur. J. Morph. 36, s. 181-185, 1998.

Madsen J.J.V.: *in vitro* performance of three combinations of spacer and pressurized metered dose inhalers for treatment in children. Eur. Respir. J. 12, s. 472-476, 1998.

Madsen J.J.V., Ranneries C., Bülow J., Buemann B., Christensen N.j., Astrup A.: Fat metabolism in formerly obese women. Am. J. Physiol. 274, s. E155-E161, 1998.

Mathiesen C., Cæsar K., Akgôren N., Lauritzen M.: Activity-dependent increases of blood flow in rat cerebellar cortex depends on excitatory synaptic input, not increased activity of target cell. J Physiol. 512, s. 555-566, 1998.

Meinild A.K., Klærke D.A., Zeuthen T.: Bidirectional Water Fluxes and Specificity for small Hydrophilic Molecules in Aquaporins 0-5. J.Biol.Chem. 49, s. 32446-32451, 1998.

Meínild A.K., Klærke D.A., Loo D.D.F., Wright E.M., Zeuthen T.: The human Na^+-glucose cotransporter is a molecular water pump. J.Physiol. 508, s. 15-21, 1998.

Naslund E., Gryback P., Backman L., Jacobsson H., Holst J.J., Theodorsson E., Hellstrom P.M.: Distal small bowel hormones: Correlation with fasting antroduodenal motility and gastric emptying. Dig. Dis. Sci. 43, s. 945-952, 1998.

Naslund E., Backman L., Holst J.J., Theodorsson E., Hellstrom P.M.: Importance of small bowel peptides for the improved glucose metabolism 20 years after jejunoileal bypass for obesity. Obes. Surg. 8, s. 253-260, 1998.

Nauck M.A., Sauerwald A., Ritzel R., Holst J.J., Schmiegel W.: Influence of glucagon-like peptide 1 on fasting glycemia in type 2 diabetic patients treated with insulin after sulfonylurea secondary failure. Diabetes Care 21, s. 1925-1931, 1998.

Norregaard L., Frederiksen D., Nielsen E.Ø., Gether U.: Delineation of an endogenous zinc-binding site in the human dopamine transporter. EMBO J. 17, s. 4266-4273, 1998.

Porksen N., Grøfte T., Nyholm B., Holst J.J., Pincus S.M., Veldhuis J.D., Schmitz O., Butler P.C.: Glucagon-like peptide 1 increases mass but not frequency or orderliness of pulsatile insulin secretion. Diabetes 47, s. 45-49, 1998.

Raastad M., Enríquez-Denton M., Kiehn O.: Synaptic signaling in an active central network only moderately changes passive membrane properties. Proc.Natl.Acad.Sci. 95, s. 10251-10256, 1998.

Rasmussen T.N., Bersani M., Schmidt P., Thim L., Kofod H., Jørgensen P.N., Holst J.J.: Isolation and molecular characterization of porcine calcitonin gene-related peptide (CGRP) and its endocrine effects in the porcine pancreas. Pancreas 16, s. 195-204, 1998.

Russo R.E., Nagy F., Hounsgaard J.: Inhibitory control of plateau properties in dorsal horn neurones in the turtle spinal cord *in vitro*. J.Physiol. 506.3, s. 795-808, 1998.

Schydlowsky P., Strandberg C., Galbo H., Krogsgaard M., Jørgensen U.: The value of ultrasonography in the diagnosis of labral lesions in patients with anterior shoulder dislocation. Eur. J. Ultrasound 8, s. 107-113, 1998.

Schydlowsky P., Strandberg C., Tranum-Jensen J., Bojsen-Møller F., Jørgensen U., Galbo H.: Post-mortem ultrasonographic assessment of

the anterior glenoid labrum. Eur. J. Ultrasound 8, s. 129-133, 1998.

Seifarth C., Bergmann J., Holst J.J., Ritzel R., Schmiegel W., Nauck M.A.: Prolonged and enhanced secretion of glucagon-like peptide 1 (7-36 amide) after oral sucrose due to alpha-glucosidase inhibition (acarbose) in Type 2 diabetic patients. Diabet. Med. 15, s. 485-491, 1998.

Seifert R., Wenzel-Seifert K., Lee T.W., Gether U., Sanders-Bush E., Kobilka B.K.: Different effects og Gs,alpha splice variants on the 223-adrenoceptor-mediated signalling: The 223-adrenoceptor coupled to the long splice variant of Gs,alpha has properties of a const. act. receptor. J.Biol. Chem. 273, s. 5109-5116, 1998.

Sengelov H., Voldstedlund M., Vinten J., Borregaard N.: Human neutrophils are devoid of the integral membrane protein caveolin. J.Leukoc. biol. 63, s. 563-566, 1998.

Skydsgaard J.M.: Modification of Cl^- transport in skeletal muscle of Rana temporaria with the arginine-binding reagent phenylglyoxal. J. of Physiol. 510, s. 591-604, 1998.

Stallknecht B., Vissing J., Galbo H.: Lactate production and clearance in exercise. Effects of training. Scand. J. Med. Sci. Sports 8, s. 127-131, 1998.

Stoving R., Vinten J., Handberg A., Ebbesen E., Hangaard J., Hansen-Nord M., Kristiansen J., Hagen C.: Diurnal variation of the serum leptin concentration in patients with anorexia nervosa. Clin Endocrinol. 48, s. 761-768, 1998.

Svartberg J., Holst J.J., Gutniak M.K., Adner N.: The ethanol augmentation of glucose-induced insulin secretion is abolished by calcium antagonism with nifedipine: No evidence for a role of glucagon-like peptide- 1 (GLP-1). Pancreas 16, s. 66-71, 1998.

Svirskis G., Hounsgaard J.: Transmitter Regulation of Plateau Properties in Turtle Motoneurons. J.Neurophysiol. 79, s. 45-50, 1998.

Sørensen J., Haase G., Krarup C., Gilgenkrantz H., Kahn A., Schmalbruch H.: Gene Transfer to Schwann Cells after Peripheral Nerve Injury: A Delivery System for Therapeutic Agents. Ann Neurol 43, s. 205-211, 1998.

Thorbøll J.E., Bindslev N., Tindholdt T.T., Schmidt P., Christensen P., Skadhauge E.: Tachykinins mediate changes in ion transport in porcine jejunum through release of prostaglandins and neurotransmitters. Reg. Peptides 77, s. 105-111, 1998.

Thorbøll J.E., Bindslev N., Hansen M.B., Schmidt P., Skadhauge E.: Functional characterization of tachykinin receptors mediating ion transport in porcine jejunum. Eur. J. Pharmacol. 359, s. 271-279, 1998.

Toft-Nielsen M., Madsbad S., Holst J.J.: Exaggerated secretion of glucagon-like peptide-1 (GLP-1) could cause reactive hypoglycaemia. Diabetologia 41, s. 1180-1186, 1998.

Tolessa T., Gutniak M.K., Holst J.J., Efendic S., Hellstrom P.M.: Glucagon-like peptide-1 retards gastric emptying and small bowel transit in the rat: Effect mediated through central or enteric nervous mechanisms. Dig. Dis. Sci. 43, s. 2284-2290, 1998.

Tolessa T., Gutniak M.K., Holst J.J., Efendic S., Hellstrom P.M.: Inhibitory effect of glucagon-like peptide-1 on small bowel motility. Fasting but not fed motility inhibited via nitric oxide independently of insulin and somatostatin. J. Clin. Invest. 102, s. 764-774, 1998.

Torffvit O., Jørgensen P.E., Kamper A-L., Holstein-Rathlou N-H., Leyssac P.P., Poulsen S.S., Strandgaard S.: Urinary excretion of Tamm-Horsfall protein and epidermal growth factor in chronic nephropathy. Nephron 79, s. 167-172, 1998.

Treiman M.R., Procida K., Caspersen C.: ACTA, a fluorescent analogue of thapsigargin, is a potent inhibitor and a conformational probe of skeletal muscle Ca^{2-}ATPase. FEBS Letters 439, s. 127-132, 1998.

Treiman M.R., Casperson C., Christensen S.B.: A tool coming of age: Thapsigargin as an inhibitor of sarco- endoplasmic reticulum Ca^{2+}-ATPase. Trends in Pharmacological Sciences 19, s. 131-135, 1998.

Voldstedlund M.: Glucose transporters and Na/K-ATPase isoforms in the adipocyte plasma membrane. s. 9-87. Eget Forlag, Med.Physiol. & Anatomy, Univ. Copenhagen 1997.

Warberg J.: Centralnervesystemet som "hormondirigents" s. 20-21, 1998. Lundbeckfondens Årsberetning for 1997.

Warberg J.: Human Fysiologi – en grundbog. 1-480 s. Polyteknisk Forlag, Denmark 1998.

Wettergren A., Wojdemann M., Holst J.J.: Glucagon-like peptide-1 inhibits gastropancreatic function by inhibiting central parasympathetic outflow. Am. J. Physiol. 275, s. G984-G992, 1998.

Wettergren A., Wojdemann M., Holst J.J.: The inhibitory effect of glucagon-like peptide-1 (7-36) amide on antral motility is antagonized by its N-terminally truncated primary metabolite GLP-1 (9-36) amide. Peptides 19, s. 877-882, 1998.

Willms B., Idowu K., Holst J.J., Creutzfeldt W.,

Nauck M.A.: Overnight GLP-1 normalizes fasting but not daytime plasma glucose levels in NIDDM patients. Exp. Clin. Endocrinol. Diabetes 106, s. 103-107, 1998.

Wojdemann M., Wettergren A., Hartmann B., Holst J.J.: Glucagon-like peptide-2 inhibits centrally induced antral motility in pigs. Scand. J. Gastroenterol. 33, s. 828-832, 1998.

Wojdemann M., Wettergren A., Sternby B., Holst J.J., Larsen S., Rehfeld J.F., Olsen O.: Inhibition of human gastric lipase secretion by glucagon- like peptide-1. Dig. Dis. Sci. 43, s. 799-805, 1998.

Biokemi og Genetik

Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik

Historie

Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik (IMBG) blev oprettet 01.01.1993. Instituttet blev dannet ved sammenlægning af de tre tidligere biokemiske institutter, Biokemisk institut A, B og C og det tidligere genetiske institut, Arvebiologisk Institut. Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik er opdelt i fire afdelinger svarende til de fire oprindelige institutter.

Instituttets forskning falder indenfor områderne:

Metabolisk Biokemi, Celle- og Membranbiologi, Molekylær Biologi herunder Biomolekylær Genkendelse samt Molekylær Genetik og Cytogenetik.

Instituttet underviser i kemi, cellebiologi, biokemi og genetik for læge- og tandlægestuderende, molekylærbiologi for humanbiologistuderende samt deltager i undervisning i forskellige emner på postgraduat niveau.

Oprindelsen til den biokemiske del af det nuværende Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik daterer sig tilbage til 1928, hvor det biokemiske institut blev oprettet. Dette havde til huse i Rockefeller komplekset, Juliane Mariesvej 28-30. I 1964 blev det biokemiske institut opdelt i to selvstændige institutter, Biokemisk Institut A og B, idet de tidligere boliger for professorerne i biokemi og fysik blev inddraget til at huse Biokemisk Institut B. Som yderligere led i udbygningen af Det lægevidenskabelige Fakultets teoretiske institutter blev Biokemisk Institut C oprettet i 1968. Instituttet fik til huse i Rådmandsgade 71. I efteråret 1974 og foråret 1975 flyttede de tre Biokemiske Institutter A, B og C alle til samme bygning i Panum Instituttet.

To lektorer med tilhørende TAP personale fra det nedlagte Medicinsk Kemiske Institut blev i 1991 optaget i Biokemisk Institut A. Medicinsk Kemisk Institut blev oprettet i dec. 1967 og fik til huse i Rådmandsgade 71. Øvelseskurset i kemi for lægestuderende blev dog indtil 1976 afholdt i lokaler på H.C. Ørsted Instituttet. I efteråret 1981 startede overflytningen af først øvelseskurset til Panum Instituttet og i august 1983 flyttede selve Medicinsk Kemisk Institut til Panum Instituttet. Medicinsk Kemisk Institut blev nedlagt i 1991.

Den genetiske del af det nuværende Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik har sin oprindelse i Institut for Human Arvebiologi og Eugenetik, der blev indviet den 14.10.1938 i en bygning rejst af midler fra The Rockefeller Foundation på Tagensvej 14. Oprettelsen af instituttet var foranlediget af et andragende af professor i almen patologi, Oluf Thomsen (1878-1940), der foreslog oprettelse af en lærestol med tilhørende institut i menneskets arvebiologi og eugenetik. I 1983 flyttede instituttet til Panum Instituttet og tog samtidig navneforandring til Arvebiologisk Institut.

Biokemisk Afdeling A

(Herunder Panum Instituttets NMR-center).

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskningsvirksomhed falder indenfor områderne: Stimulus-sekretions-koblingen i isolerede Langerhansske øer, stofskifteregulation, calciumphosphater, calciumfluorider, knogle- og tandmateriale og blodtryksregulation.

Undersøgelser over stimulus-sekretions-kobling i isolerede Langerhansske øer

Myristoyleret protein kinase C (20-28), en cellepermeabel protein kinase C inhibitor

I nærværende projekt undersøges specificiteten af det myristoylerede pseudosubstrat peptid, protein kinase C (20-28) (myrPKC), der som hæmmer af protein kinase C α & β (PKC) er rettet mod disse kinasers substrat bindingssted, og som er gjort cellepermeabel ved kobling til myristinsyre. Det er påvist, at myrPKC både kan stimulere og hæmme PKC aktivitet, idet myrPKC i lighed med myristinsyre også kan optræde som lipid kofaktor ved stimulation af PKC. Endvidere er det påvist, at myristinsyre i lighed med myrPKC dosis-afhængigt både kan stimulere og hæmme PKC-induceret insulinsekretion. Disse foreløbige resultater betvivler anvendeligheden af myristoylerede pseudosubstrat peptider som specifikke hæmmere af protein kinaser i Langerhansske øer (Peter Thams, Kirsten Capito).

Palmitinsyre og ceramiders indvirkning på metabolismen i de Langerhansske øer
Vi har tidligere vist, at fedtfodring af mus medfører dysfunktion af de Langerhansske øer muligvis med efterfølgende celledød. I nærværende projekt undersøges årsagerne hertil med specielt fokus på en mulig effekt af ceramider og ceramidderivater. Det er vist at dyrkning af øer med palmitinsyre medfører en forøget basal glucoseoxidation og en nedsat glucose-stimuleret insulinsekretion, hvorimod C_2-ceramid ingen effekt har. C_{16}-ceramid og ceramidderivaterne sphingosin og sphingosin-1-phosphat hæmmer alle aktiviteten af den calcium-uafhængige phospholipase A_2, hvilket kan være en medvirkende årsag til fedtsyre-induceret nedsættelse af insulinsekretionen (Kirsten Capito, Peter Thams).

Stofskifteundersøgelser
Gruppens forskning ligger indenfor emnet metabolisk regulation, herunder specielt regulation af glycogenolyse, glycolyse og oxidativ fosforylering i lever og muskler samt leverens prioritering af fundamentale funktioner og regeneration. Der er etableret et udstrakt tværdisciplinært samarbejde, bl.a. med det formål at kunne belyse en given problematik både i eksperimentelle modeller (cellekulturer, perfunderede organer, intakte forsøgsdyr) og mennesker, enten under fysiologiske omstændigheder eller i klinisk sammenhæng. Blandt samarbejdspartnerne skal specielt nævnes onkologisk afdeling K på Rigshospitalet, Finsensinstituttet og Patologisk-Anatomisk Institut vedrørende stofskifteregulation i tumorer samt anæstesiafdelingen og hepatologisk afdeling på Rigshospitalet vedrørende lever- og muskelstofskifte. I denne sammenhæng er NMR-centeret en del af det murstensløse Cancercenter, Rigshospitalet/Panum/ Finsensinstituttet. Desuden samarbejdes med Rigshospitalets Neurologiske Forskningsenhed om metaboliske forandringer i hjerne under aktivering.

Regulation af glycolyse og glycogenolyse i skeletmuskulatur, dels hos normale forsøgspersoner, dels i en perfunderet bagbensmuskel fra rotte og i primærkulturer af rottemyocytter
Tidligere NMR-forsøg på mennesker viste overraskende, at den traditionelle opfattelse af glycolyseregulation via metaboliske aktivatorer, specielt uorganisk fosfat, AMP og ADP næppe er korrekt, men at glycolysen øjensynlig er intimt sammenkædet med selve kontraktionsprocessen. Undersøgelserne videreføres med henblik på at belyse sammenhængen mellem det mitochondrielle redoxforhold samt det cytosolære pH. Desuden er der gennemført målinger af glycolysehastigheden på skeletmuskulatur hos patienter med malign hypertermi.

Vi har vist, at mitochondrier fra sådanne patienter har forhøjet aktivitet af en ikke-ATP producerende såkaldt exo-NADH oxidase knyttet til musklernes mitochondrier. Vi har tidligere fundet tilsvarende forandringer hos svin med arveanlæg for malign hyperthermi. Det overvejes, hvorvidt denne observation kan være resultatet af en indtil nu ukendt genetisk ændring hos svin og mennesker, som lider af malign hyperthermi.

Regulation af glycogenmetabolismen er undersøgt i primærkulturer af muskelceller under elektrostimulation og undersøgelserne af, hvorvidt glycogen syntese og nedbrydning følger en "ordnet" kinetik er fortsat.

Humane musklers maksimale aerobe ATP omsætning, dels bedømt ved NMR teknik, dels ved direkte måling på mitochondrier isoleret fra en biopsi udtaget fra samme muskel, som NMR undersøgelserne er udført på
Resultaterne demonstrerer, at den mitochondrielle aktivitet fuldt kan redegøre for det maksimale aerobe stofskifte. Endvidere er det bl.a. ved at sammenholde sådanne resultater med direkte målinger af musklens varmeproduktion vist, at den mekaniske nyttevirkning er omkring 50 % under den initiale del af kontraktionen og ikke kun 20-30 % som normalt antaget. Dette forventes på afgørende måde at øge forståelsen af muskelkontraktionens energetik. I denne forbindelse undersøges sammenhængen mellem ATP turnover og afgivet energi fra en kontraherende muskel (m. tibialis anterior hos normale forsøgspersoner) med ^{31}P-NMR spektroskopi.

Regulation af pyruvatdehydrogenase
I årets løb har vi videreført undersøgelser af regulation af enzymet pyruvatdehydrogenase (PDH) blandt andet med henblik på at belyse, hvorvidt lactatproduktionen i musklen primært er et resultat af anoxi eller kan ses som et misforhold imellem glycolysehastighed og pyruvatdehydrogenase-aktivitet. I primærkulturer af myocytter undersøges koblingen mellem glycogenolyse, PDH flux, PDH aktivitet og iltforbrug ved bestemmelse af disse variable ved forskellige hastigheder af glycogenolyse. I denne sammenhæng er der udviklet en metode til at måle iltforbrug i primærkulturer af myocytter.

PDH regulationsmekanismen undersøges tillige i hjernen, med henblik på at belyse om den langsomme fjernelse af lactat ophobet efter anoxi er forårsaget af PDH hæmning.

Gluconeogenese i andre organer end leveren

Det antages sædvanligvis, at organismens evne til at danne glucose fra substrater som lactat, pyruvat og alanin (gluconeogenese) hos pattedyr helt overvejende foregår i leveren. Vi har i årets løb startet en serie eksperimenter med det formål at belyse, om denne antagelse er korrekt hos mennesker.

Resultater fra målinger på patienter som undergår levertransplantation viser overraskende, at blodsukkeret holdes normalt i den fase, hvor patienten er uden lever. Den sandsynlige forklaring, som undersøges for tiden er, at nyrernes gluconeogenese er tilstrækkelig til at dække organismens glucosebehov.

Parallelle undersøgelser på normale forsøgspersoner viser, at også for hjernens vedkommende er der grund til at genoverveje den traditionelle opfattelse af organernes kulhydratomsætning. Her viser a-v målinger over hjernen under hårdt fysisk arbejde, at hjernen i betydelig grad optager lactat, hvor det normalt antages, at hjernen i denne situation udelukkende er glucoseforbrugende.

Udvikling og test af modeller for såkaldt stereotaktisk medicin

Teknikken bygger på kobling af medicin (f.eks. cancer-kemiterapeutica) til ferromagnetiske partikler, som herefter med passende magnetfelt gradienter fastholdes i det vævsområde, hvor en høj medicinkoncentration ønskes fremkaldt. Forsøgene er bl.a. udført i et perfunderet rotte-tarm-krøs, hvor der er etableret en opstilling, som tillader observation og video optagelse af magnetitpartiklernes bevægelser i et enkelt kapillær. Resultaterne viser klart, at det er muligt med et passende magnetfelt at tilbageholde partikler i kapillæret på en kontrolleret måde. Disse resultater har givet baggrund for at gå i gang med at fremstille magnetitpartikler, hvor på der er koblet et test stof, hvis fordeling i organismen under påvirkning af et passende magnetfelt vil blive undersøgt i det kommende år.

Leverens prioritering af fundamentale cellefunktioner og regeneration: Paracetamols celletoxicitet i hvilende og prolifererende leverceller

Hvis leveren udsættes for hepatotoksiske stoffer, øges tolerancen overfor stofferne. Samtidigt ses en øget regenerativ aktivitet i leveren. Det er projektets formål, med paracetamol som modelstof, at undersøge om den øgede tolerance skyldes 1) en ændret enzyminduktion i cellerne, 2) en effektiv erstatning af celletab ved regeneration, eller 3) en kombination af disse forhold. Der er i det forløbne år forsøgt etableret *in vitro* modeller af primærkulturer af hvilende og prolifererende leverceller, og karakteriseringen af den paracetamol inducerede toksicitet i de to typer af kultur er påbegyndt. Prolifererende levercellekulturer er etableret ved dyrkning af celler ved lav celletæthed i nærvær af Hepatocyte Growth Factor og Epidermal Growth Factor. Der anvendes celler dels fra normale rotter og dels fra 70% hepatektomerede rotter. I sidstnævnte tilfælde vides levercellerne i vidt omfang at være i en replikativ fase. Hvilende cellekulturer etableres ved dyrkning af cellerne ved høj celletæthed. Kulturerne udviser de forventede egenskaber med hensyn til celleintegritet, bedømt ud fra indholdet af laktat dehydrogenase, og DNA syntese, målt som indbygning af tritieret thymidin i DNA, samt dennes respons på vækstfaktorer. Fortsatte undersøgelser skal belyse paracetamols toksiske effekt i de forskellige kulturtyper og cellerne vil blive karakteriseret med hensyn til mRNA for gener, der karakteriserer fundamentale leverfunktioner og replikation.

Isokalorisk overindtagelse af fedt eller kulhydrat hos unge mænd

Det har været fremført, at fedme hos mennesker kun kan skyldes fedt i kosten og ikke kulhydrater, idet kulhydrater ikke normalt omdannes til fedt hos mennesker. Den tidligere beskrevne undersøgelse (Årbog 1997), hvis formål er at undersøge om unge mænd, der i 3 uger indtager et overskud af enten kulhydrat eller fedt, deponerer dette overskud forskelligt, er afsluttet. I det forløbne år er dataanalyse og bearbejdning fortsat. Forsøgene viser at stigningen i vægt, fedtmasse og fedtfri masse var ens i de to grupper, og at det ikke var muligt at påvise ændringer i energiforbruget under søvn i interventionsperioden . Overindtagelse af fedt nedsatte udskillelsen af nitrogen (protein) og kulhydrat med fæces både i sammenligning med perioden før overindtagelse og med individer med overindtagelse af kulhydrat. Overindtagelse af kulhydrat bevirkede omdannelsen heraf til fedt (de novo lipogenese) både i leveren og udenfor leveren. Leverens bidrag til de novo lipogenese var relativt lavt, ca. 1/3 af den totale.

(Bo Belhage, John Dich, Peter Elsner, Keld

Fosgerau Jensen, Birgitte Freisleben De-Blasi, Anette Juel Fritzen, Niels Grunnet, Mads Marcussen, Masao Mizuno, Signe Mortensen, Peter Fæster Nielsen, Bjørn Quistorff, Aivaras Ratkevicius).

Herudover er der især samarbejdet med Hans og Ulla Rasmussen, Biologisk Kemi, August Krogh Instituttet, Jens Bangsbo og Bengt Saltin, Institut for Idræt; Niels H. Secher, Torsten Lauritsen, Niels Tygstrup og Peter Ott, Rigshospitalet; Paul Kristjansen, Institut for Molekylær Patologi og Magnus Bundgaard, Medicinsk-Fysiologisk Institut; Ina Schmalbruch og Olaf B. Paulson, Rigshospitalets Neurocenter.

Krystalkinetiskeundersøgelser af biomineraler

Arbejdet sigter mod forebyggelse og behandling af såvel nogle tand-, led- og knoglesygdomme som af fremkomst af nyre- og galdesten. Specielt undersøges dannelses-, vækst- og opløsningsprocesser af tungtopløselige calciumforbindelser. Undersøgelserne sigter også mod en udbygning af den molekylære beskrivelse af processer i krystaloverflader, herunder også makromolekylers interaktion med disse processer.

a) For nærmere at forstå knogledannelse undersøges induktionstider for HAP udfældning/vækst i vandige suspensioner af collagen, hvortil der covalent er bundet phosphoproteiner. Arbejdet foregår i samarbejde med Dr. M.A. Crenshaw, UNC, USA.

b) Der udføres kinetiske undersøgelser af monokline og trikline calciumpyrophosphatdihydratkrystaller, der ved udfældning i ledbrusk hos ældre medfører, at der opstår pseudo-arthritis-urica med smerte til følge. Yderligere undersøges kinetik af calciumpyrophosphattetrahydrat-krystaller, som tilsyneladende udviser en hidtil ukendt autoinhibition, som formodentlig skyldes adsorption af calciumpyrophosphatkomplekser. Dette synes dog ikke at forhindre, at der efter en timelang induktionstid fremkommer udfældning af en blanding af andre former af calciumpyrophosphat-krystaller.

c) For at teste vore teorier for kimdannelse på helt andre systemer undersøges induktionstider for industrielt relevante systemer som udfældning af Al_2O_3, et bærestof for katalysatorer, i samarbejde med Haldor Topsøe A/S (Jørgen Christoffersen, Margaret R. Christoffersen).

Undersøgelser over nitrogen oxid systemet

Nitrogen oxid (NO) er et signalstof, der påvirker blodkarrene, nerverne og hjernen. Det virker på blodkarrene, således at de relakserer, på hjernen og i nervesystemet som transmitterstof. NO medvirker ved regulationen af hjernens blodgennemstrømning, både ved ændringer i blodets indhold af kuldioxid og ilt, og ved aktivering af nerveceller. I høje koncentrationer er NO toksisk, og af denne grund er NO i søgelyset for skadelige påvirkninger af hjernevæv og perifert nervevæv ved neurologiske sygdomme. Formålet med undersøgelserne er dels ved dyreeksperimentelle undersøgelser at belyse NO's betydning som mediator af ændringer i hjernens blodgennemstrømning, dels under basal-fysiologiske omstændigheder og når kredsløbet er truet. Enzymet, nitrogen oxid synthase (NOS), aktiviteten analyseres i hjernevæv, kar og i perifert nervevæv. Specifikt i perifert nervevæv hos rotter med eksperimentel diabetes, hvor NOS aktiviteten stiger parallelt med det diabetiske forløb. Den kombinerede basale og kliniske tilgang til problemet er medvirkende til en større forståelse for hvordan, der kan skabes et grundlag for en terapeutisk intervention via ændringer i NO synthase aktiviteten ved hjælp af regulation /anvendelse af hæmmere af NOS. Tidligere arbejder har vist, at NOS-hæmning, med flere forskellige hæmmere af NO-synthasen kan ophæves ved hjælp af 3-morpholinosydnonimine (SIN-1) både *in vitro* og in vivo, og at dette fænomen skyldes en opregulering af den opløselige guanylat cyclase (sGC). sGC er targetmolekyle for NO og er via produktion af cGMP ansvarlig for en stor del af NO's virkning. Arbejdet omfatter undersøgelser over indholdet at cGMP og aktiviteten af sGC i cerebellum, perifert nervevæv og aorta hos rotter, under: 1. standard betingelser, 2. ved hjælp af SIN-1, der er NO-donor, 3. 1H-(1,2,3,)oxadiazolo(4,3,-alfa)quinoxalin-1-one (ODQ), der er en specifik hæmmer af sGC, samt hæmmere af NO-synthasen.

Projektet foregår i samarbejde med professor, overlæge, dr.med. Martin Lauritzen, KAS, Glostrup, professor, Dr. Douglas Zochodne, Calgary, Alberta, Canada, ph.d.-studerende læge Kirsten Thomsen, Med. Fys. Inst. Panum (Inger Rubin).

Anden virksomhed

Kongresser, rejser, gæsteforelæsninger m.v.

Peter Thams: 34th Annual Meeting of the EASD, Barcelona, Spain, 8-12. september 1998.

Bjørn Quistorff: Studieophold ved Dept. of Biochemistry and Biophysics, University of Pennsylvania, USA, (2 uger); ved Dept. of Physics, University of Illinois, USA, (1 uge), begge steder

inviteret foredrag; Dept. of Physics, Princeton University, USA (prof. Will Habber) Dept of Physics, University of Maintz, Tyskland (prof. Otten); Dept. of Physical exercise, University of Tokyo, Japan (prof. T. Hamaoka); Experimental Biology 98, San Francisco April 98 (abstract); 8th international congress on obesity, Paris sept. 98 (4 abstracts).

Masao Mizuno: Dept. of Physical exercise, University of Tokyo, Japan (prof. T. Hamaoka) 2 besøg i 98; Int. Symp. on optimal exercise for disease prevention, Fukuoka, Japan July 1998; 53rd. congress of Japaneese Society of Physical Fitness and Sports Medicine, Yokohama, Japan, sept. 1998.

Aivaras Ratkevicius: University of Kaunas, Dept. of Physiology and Physical Exercise, 2 besøg i forbindelse med samarbejdsprojekt.

Disputats- og andre bedømmelseskomiteer

Peter Thams: Formand for bedømmelsesudvalg.

Bjørn Quistorff: Medl. af udvalg til bedømmelse af professorat i hepatologi ved Rigshospitalet; formand for bedømmelsesudvalg for ph.d-afhandling (Nicolai Brun).

Redaktionsvirksomhed

Bjørn Quistorff: Analytical Biochemistry; The European J. of Applied Physiology and occupational physiology; The Journal og Physiology; Biomedical Optics; The Scandinavian J. of Clinical and Laboratory Investigation.

Gæsteforskere

Søren Pehrson, Haldor Topsøe; Jesper Dohrup, Haldor Topsøe. Begge hos Jørgen og Margaret Christoffersen.

Yoshiano Nakagawa, MD, Otaru University, Hoikido, Japan; Takashi Kawabata, MD, Otsuka Prefectual University, Japan. Begge hos Bjørn Quistorff.

Biokemisk Afdeling B

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning er koncentreret omkring studier af nucleinsyrers egenskaber, syntese og funktion; men inkluderer også projekter vedrørende cellulære reguleringsmekanismer i ciliaten Tetrahymena samt studier af fedtsyretransport over membranen.

Mekanismen for membrantransport af fedtsyrer

Vi har fundet, at røde blodlegemers membraner har begrænsede højaffine bindingssteder og en transport kapacitet for fedtsyrer (FA) ligesom muskelceller. Membranaffiniteten af FA-anjonen er omtrent som albumins. Betydningen af membranens proteiner og lipider for transporten er undersøgt for humane- og fåre erythrocytmembraner. Transporthastighederne er korreleret til antallet af dobbeltbindinger i FA, men de er over det dobbelte for humane i forhold til fåre membraner. Dette kan forstås ud fra fåremembraners indhold af sphingomyeliner i stedet for phosphatidylcholiner. Resultaterne sandsynliggør en transport ved diffusion af uladet FA dannet, når FA-anjonen er bundet til specifikke domæner (Inge Bojesen, Eigil Bojesen).

Cellekernens arkitektur

En forståelse af cellekernens opbygning har interesse bl.a. i forbindelse med cancer, da strukturændringer i kernen er blandt de universelle karakteristika for den maligne celle. Genregulatoriske mekanismer er funktionelt koblet til cellekernens arkitektur, idet kernen indeholder domæner, som faciliterer koncentrering og rumlig organisering af regulatoriske molekyler for DNA replikation og genekspression. Vi har evidens for at DNA udgør et vigtigt struktur-element som dele af et netværk, forbundet med kerneporerne. Vi arbejder med karakterisering af chromatinfibres organisering i kernen ved hjælp af elektronmikroskopi og lokalisering af specifikke RNA molekyler ved hjælp af *in situ* hybridisering (Mogens Engelhardt).

Regulering af genekspression

De ribosomale 5S rRNA gener er isoleret fra menneskeceller og fra udvalgte dyreceller med henblik på at sammenligne genstrukturen i nærtbeslægtede celletyper. 5S rRNA generne findes i tandem repeterede enheder i størrelse på én til otte kilobaser, afhængig af organisme. Der er ligeledes stor forskel på, hvordan generne er lokaliseret på metafase kromosomer, idet de kan findes i fra ét til tre loci. In situ hybridisering er udført med fluorescens mærkede og radioaktive RNA og DNA prober. De radioaktive prober kan identificere genområder, som ikke findes ved hjælp af fluorescence mærkede prober. Dette problem undersøges nu også med PNA prober. Foruden ægte 5S rRNA gener findes et stort antal genvarianter og pseudogener. Vi har beskrevet en ekstern promotor, som er stærkt konserveret i forskellige

arter. Betydningen af denne promotor er undersøgt *in vitro* efter mutagenese i udvalgte positioner. Promotorens betydning for genregulation i celler er ved at blive undersøgt ved transfektion og kvantitative målinger ved RT-PCR teknik (Sune Frederiksen, Bodil Lomholt).

Kemisk og fysisk stress på enkelt-celle niveau

Vi har kunnet fastslå, at såvel fysisk som kemisk stress kan bevirke celledød hos den encellede organisme *Tetrahymena*. Kemisk og fysisk stress virker forstærkende på hinanden. Tilsætning af blok-polymere Pluronic F-68 (10^{-6} M) forlænger cellernes overlevelse under begge stress-former.

Ved hjælp af immunoblotning har vi påvist et Bak-1 lignende protein hos *Tetrahymena* celler, der overføres fra vækst til sult. Bak-1 indgår i dødskaskader hos højere celler. Forsøg planlægges for at belyse samspillet mellem stress, overlevelsesfaktorer og celledød. Vi vil bl.a. studere effekten af heat-chok proteiner (Hsp/chaperoner) samt af visse antibiotika, der kan hæmme disse (radicicol, geldanamycin) (Per Hellung-Larsen, Birgitte Saietz i samarbejde med Stanislava Pankratova, gæst fra det russiske forskningsakademi (RAS) i St. Petersborg.

Karakterisering af en insulinreceptor i ciliemembranen i en encellet eukaryot

En formodet insulinreceptor i ciliemembranen I *Tetrahymena thermophila* er karakteriseret immunologisk og ønskes nu partielt karakteriseret med hensyn til aminosyresekvens bl.a. ved hjælp af Maldi-teknikken, således at det kromosomale gen for dette membranprotein kan karakteriseres med PCR-teknikken.

Formålet med undersøgelserne er at kunne studere signalpeptidinduceret signaltransduktion af betydning for kemotaxi og mRNA transskription i forbindelse med igangsættelse af cellevækst i denne encellede organisme (Vagn Leick, Søren Tvorup Christensen i samarbejde med Søren Neve og Karsten Kristiansen, Odense Universitet).

Cellebiologisk og molekylærbiologisk karakterisering af centrin og dets tilhørende strukturelle gen

Under et sabbatophold på Albert Einstein College of Medicine i New York i efteråret 1997, blev der udført immunkemisk og immuncytologisk karakterisering af det calciumbindende protein centrin. PCR-kloning af strukturgenet er afsluttet for nylig inklusive en intron på 80 nukleotider. Formålet med undersøgelserne er, at frembringe et DNA-konstrukt af centringenet, der kan anvendes til gen-knockout-eksperimenter for at studere de kemosensoriske ændringer i transgene celler (Vagn Leick i samarbejde med Takashi Hamasaki, Peter Satir og Mitchell Bernstein, Dept. of Anatomy and Structural Biology, Albert Einstein College of Medicine at Yeshiva University, Bronx, New York, USA (udføres som transatlantisk samarbejde ved hjælp af et NATO Collaborative Research Grant).

Kinasering af STAT3 proteiner samt betydningen for transkriptionskontrol i leukocytter

Forskningssamarbejde med lektor Niels Ødum, Institut for Medicinsk Mikrobiologi (se Årbog der) (Vagn Leick).

RNA og DNA strukturer samt protein-DNA interaktioner involveret i transskriptions regulation

Vi har udviklet uranyl fotoprobning til at undersøge ligand-DNA interaktioner og DNA strukturer samt metal-ions bindingssteder i DNA og RNA. Projekter omhandlende struktur af ribozymer foregår i samarbejde med professor David Lilley, Dundee University, som er leder for en af de førende grupper på dette område. Sekvens dirigeret DNA bøjning er vigtigt i ligand genkendelse af DNA sekvenser og er bl.a. involveret i regulering af transskriptionen. Selvom fænomenet har været kendt i mange år, er der ikke hel klarhed for, hvad der inducerer bøjningen af specifikke DNA sekvenser. Projekter omhandlende DNA bøjning har stor prioritet (Niels Erik Møllegaard i samarbejde med David Lilley og Peter E. Nielsen).

Struktur og funktion af små RNA molekyler

Laboratoriet beskæftiger sig hovedsageligt med opklaring af strukturen af specifikke RNA molekyler og karakterisering af de tilknyttede proteiner. Især undersøges en række af os opdagede nukleolære RNA molekyler. Undersøgelserne omfatter bl.a. genkloning og ekspressionsanalyser, kemisk og enzymatisk strukturprobning samt forskellige former for partikelkarakterisering. I forlængelse af de strukturelle studier undersøges om RNA molekylerne har funktion i forbindelse

med fundamentale processer i cellekernen, f.eks. forarbejdning af forstadier til ribosom RNA. I et beslægtet projekt undersøges struktur – funktions relationer for en ny klasse af ribozymer (RNA enzymer), herunder disses biologiske betydning for udsplejsning og videre forarbejdning af en særlig klasse af introns. De undersøgte ribozymer forventes at kunne udvikles til bioteknologiske anvendelige molekyler, f.eks. i forbindelse med genterapi (Henrik Nielsen).

Biomolekylær genkendelse

Gruppens forskningsinteresse ligger indenfor biomolekylær genkendelse med særlig reference til det genetiske materiale DNA og specielt med henblik på at udvikle syntetiske reagenser, som er i stand til at genkende DNA'et på en sekvensspecifik måde. Sådanne reagenser kan anvendes til at modulere genekspressionen og har derved et meget stort anvendelsespotentiale i molekylærbiologiske undersøgelser af enkelte geners biologiske funktion og ikke mindst i udviklingen af gen-terapeutika. Denne forskning har bl.a. ført til udviklingen af et DNA-lignende molekyle, PNA (akronym for "Peptide Nucleic Acid"), som kemisk set er en hybrid mellem et peptid og et DNA-molekyle, men som uagtet dets kemisk set ringe lighed med DNA har bibeholdt DNA'ets strukturelle egenskaber. PNA anses for at være et af de bedste bud på en "lead"-forbindelse til udvikling af næste generation af "antisense" og "antigene" gen-terapeutika. Forskningen er dels koncentreret om at videreudvikle PNA-teknologien i kemisk henseende, dels om at studere og udnytte PNAs genkendelse af DNA og RNA. Specifikt prøver vi at udvikle et PNA gen-terapeutikum rettet mod et cancer-relateret gen, for hvilket forøget aktivitet er karakteristisk for malign brystkræft. Endvidere har nylige resultater vist, at antisense PNA'er effektivt kan nedregulere specifikke gener i bakterien E.coli, og denne opdagelse søges udnyttet til at studere bl.a. funktionen af sigma faktorer. Endelig syntetiserer og undersøger vi reagenser, som binder sekvensspecifikt til "minor groove" i DNA.

Derudover udføres projekter, der søger at belyse molekylære mekanismer i tilknytning til RNA-transskriptionsprocessen, samt projekter med det formål at anvende kombinatorisk PNA-peptid kemi bl.a. til identifikation af gode vaccine-antigener (Peter E. Nielsen, Thomas Bentin, Helle Knudsen, H. Jakob Larsen, Niels Erik Møllegaard, Jens Nederby Nielsen, Ask Püschl, Trine Ljungstrøm, Satish K. Awasthi, Xavier Doisy, Uffe Koppelhus, Ki-Hyun Kim).

Anden virksomhed

Gæsteforskere

Stud. Scott Avecilla, Californien, USA, 01.09.-31.12 (v/Peter E. Nielsen). Dr. Satish Kumar Awasthi, Indian Inst. of Science. Bangalore, Indien 01.01.98 – 31.12.98. Dr. Liam Good, Canada, 01.01.-31.03.98 (v/Peter E. Nielsen). Ph.d.-studerende Ki-Hyun Kim, Sydkorea, 01.09.98 og ca. 3 år frem (v/Peter E. Nielsen). Ph.d.-studerende Stanislava Pankratova, St. Petersborg 01.03.98-31.12.98.

Gæstebesøg

Professor Denys Wheatley, University Medical School, Univ. of Aberdeen, Skotland (v/Niels Erik Møllegaard). Professorerne Peter og Birgit Satir, Albert Einstein College of Medicine, Bronx New York, USA (v/Vagn Leick).

Kongresdeltagelse/udlandsophold m.v.

Inge Bojesen: "25th Silver Jubilee FEBS Meeting", København.

Søren Tvorup Christensen: Indledte i slutningen af året sit l-årige forskningsophold ved Dept. of Anatomy and Structural Biology, Albert Einstein College of Medicine at Yeshiva University Bronx, New York, USA.

Mogens Engelhardt: "Nuclear Matrix", Colorado, USA.

Per Hellung-Larsen: "25th Silver Jubilee FEBS Meeting", København.

Sune Frederiksen: "25th Silver Jubilee FEBS Meeting", København.

Niels Erik Møllegaard: Forskningsophold på Department of Pharmacology, Cambridge University og på Department of Biochemistry, Dundee University.

Henrik Nielsen: "RNA98", Madison, USA og "25th Silver Jubilee FEBS Meeting", København.

Peter Nielsen: Inviteret foredragsholder ved: "Regulatory Structures of Nucleic Acids and Proteins", Berlin, Tyskland; "Dansk Selskab for Histon og Cytokemi", København, Danmark; Ernst Schering Res. Foundation Workshop", Berlin, Tyskland; "Gene targeted drugs: Function and delivery", Göteborg, Sverige; "Gene targeted drugs: Function and delivery", Stockholm, Sverige; "Oncogenic Fusion Proteins as specific targets for Cancer Treatment", Milano, Italien; "25th FEBS Meeting", København; "Augustusburg Conference, Augustusburg, Tyskland; "Antisense 98", London, England; "1st Int. Symp. on Molecular Medicine", Kreta, Grækenland.

Særlige forhold vedrørende undervisning

Henrik Nielsen: Valgt som årets underviser ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Peter Nielsen: Organiserede EMBO-kursus i august 1998.

Vagn Leick: Undervisningssamarbejde med Docent Thorkild Bøg-Hansen Proteinlaboratoriet i forbindelse med et ph.d.-kursus "Receptor Course" i maj 1998.

Bedømmelsesarbejde

Sune Frederiksen*:* Medlem af lektorbedømmelsesudvalg.

Vagn Leick*:* Formand for ph.d.-udvalg til bedømmelse af cand.scient. Jens Nederby Nielsens ph.d.-afhandling.

Henrik Nielsen: Formand i udvalg vedrørende ph.d.-bedømmelser ved henholdsvis Det naturvidenskabelige- og Det sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Redaktionsvirksomhed

Vagn Leick: Medorganisator af 9th European Conference of Ciliate Biology i Helsingør, Danmark.

Peter Nielsen: Regional editor på "A Combinatorial Chemistry & High Throughput Screening", Advisory editor på "Bioconjugate Chemistry" (ACS), "Journal of Molecular Recognition", "European Bulletin of Drug Research" & "Chemistry, A European Journal" og medlem af Editorial Board på "Biochimica et Biophysica Acta" & "International Journal of Oncology"

Foreningsvirksomhed

Peter Nielsen: Medlem af bestyrelsen i Biologisk Selskab.

Biokemisk Afdeling C

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskningsaktiviteter omfatter oprensning og karakterisering af proteiner og hormoner samt studier af normale og patologiske processer knyttet til biologiske membraner. Sigtet med en del af afdelingens forskning er at belyse basale cellebiologiske fænomener, som vedrører biosyntese og intracellulær transport af membranproteiner, signaltransduktion og aktivering og regulering af blodkoagulation og fibrinolyse. En sådan forøget viden er af betydning for forståelsen af normale og patologiske cellers fenotype og af proteiners og hormoners funktion.

Insulin signaltransduktion

a) Insulin stimulering af metaboliske processer

Ved anvendelse af hepatocytter fremstillet med EDTA perfusionsmetode i stedet for den traditionelle collagenase metode studerer vi insulins effekt på metaboliske processer. Resultaterne viser, at både glycogen- og lipidsyntesen øges ved insulin stimulation. For at studere signalvejen er effekten af forskellige inhibitorer undersøgt.

Forsøgene viser at lipogenesen, ligesom den insulin stimulerede glycogen syntese, er medieret via en phosphatidylinositol 3-kinase aktivering af protein kinase B/AKT. En aktiv MAP kinase er ligeledes nødvendig mens p70 S6 kinase ikke er involveret. For yderligere at klarlægge signalvejen, der fører til en øget lipidsyntese undersøges specifikke protein kinase hæmmeres indflydelse på en eventuel insulin medieret aktivering af udvalgte nøgleenzymer som pyruvat dehydrogenase og citrat lyase. Undersøgelserne foregår i samarbejde med lektor J. Vinten Med. Fys. Inst (Jens Carlsen, Kirsten Christiansen).

b) Phosphatidylinositol 3-kinase som signalmolekyle

For at forstå detaljer i signalvejen fra insulin til metaboliske ændringer, studerer vi phosphatidylinositol 3-kinase aktivitet (PI 3-kinase) i insulin responsive hepatocytter og binding af inositolphosphater til cytosolære proteiner.

PI 3-kinase aktivitet er undersøgt i subcellulære fraktioner af insulin stimulerede hepatocytter efter immunopræcipitation med specifikke antistoffer. Forsøgene viser, at der findes tre pools af PI 3-kinase aktivitet, som kan repræsentere forskellige signalveje. Sideløbende studeres cytosolære proteiners binding til produkter af PI 3-kinase aktivitet, phosphatidyl inositol 3,4-bisphosphat (PI 3,4-PP). Liposomer bestående af plasmamembran lipider og PI 3,4-PP inkuberes med cytosol. Efter gradientcentrifugering og immunoblotting undersøges om cellulære proteiner specifikt er bundet til de PI 3,4-PP berigede liposomer (Kirsten Christiansen, Jens Carlsen).

Membrantransport af lipophile molekyler

Udvikling af et serum albumin-baseret sensormolekyle (BSA-HCA) til kontinuert registrering af fedtsyre-koncentrationer er netop afsluttet. BSA-HCA anvendes nu til bestemmelse af kinetiske konstanter for fedtsyrers association og dissociation med bindingsproteiner og lipider ved stopped-flow spektrofluorometri. Arbejdet med frem-

stilling af lipidvesikler til kinetiske studier af fedtsyretransport i membranstrukturer er fortsat. Der anvendes kombinationer af cholesterol og phospholipider isoleret fra rotte lever (Erland J.F. Demant).

Transskriptionel regulering

Kortlæggelsen af reguleringen af grisens laktase-phlorizin hydrolase (LPH) gen er fortsat. Potentielle gen-regulatoriske DNA sekvenser er tidligere blevet identificeret i LPH promoteren ved deletionsanalyse. En enhancer- og en repressor-sekvens er blevet underlagt en detaljeret undersøgelse ved hjælp af transfektionsforsøg i coloncancercellelinien Caco-2. Der er blevet lavet punktmutationer i disse sekvenser for at fastslå betydningen af disse sekvenser under differentieringen af tarmepitelceller.

Interaktionen mellem transkriptionsfaktorer med betydning for ekspressionen af LPH er blevet undersøgt. Tidligere transfektionseksperimenter har påvist, at homeodomæne proteinet Cdx-2 er en nøglefaktor for tyndtarmsspecifik ekspression. Vi har vist, at Cdx-2 interagerer med mindst to andre transkriptionsfaktorer: HNF-1alpha og Pdx-1. HNF-1alpha er involveret i transskriptionen af mange gener i epitelceller fra bl.a. lever, nyre og bugspytkirtel. Pdx-1 er udtrykt i bugspytkirtlen og proximalt i tyndtarmen. Begge faktorer aktiverer LPH promoter i samarbejde med Cdx-2 og denne aktivering er synergistisk. Vi har yderligere vist ved hjælp af GST-pulldown-eksperimenter, at både HNF-1alpha og Pdx-1 interagerer med Cdx-2 direkte i opløsning.

Et projekt er startet, hvor forskellige dele af den humane LPH promoter er blevet klonet foran luciferase genet. Den humane LPH promoters aktivitet er blevet undersøgt i Caco-2 celler. En undersøgelse af den humane LPH promoter og en sammenligning med grisens LPH promoter kan føre til karakterisering og identifikation af vigtige gen-regulatoriske elementer, der er nødvendige for høj laktase ekspression hos menneske og vil kunne forklare den molekylære mekanisme ved adult-type hypolaktasi (laktose intolerance), som er en af de mest almindelige arvelige tilstande i den menneskelige population (Jesper Troelsen, Cathy Mitchelmore, Anne Hansen, Ove Norén, Hans Sjöström).

Differentiering af tarmkryptceller

Arbejdet med at isolere markører for tarmkryptceller er fortsat ved anvendelse af expressionsanalyse-teknikker. Isolerede tyndtarmskrypter og villi analyseres med hensyn til deres mRNA expressionsprofil ved hybridisering af cDNA prober til genome display array filtre. Udfra hybridiseringsmønstret af 18300 expressed sequence tags (ESTs) er ca. 50 kryptspecifikke ESTs blevet identificeret. Disses expressionsprofil langs krypt aksen analyseres for nærværende med henblik på identifikation af potentielt stamcelle-specifikke ESTer (Jørgen Olsen, Ove Norén, Hans Sjöström, Mehrdad Tadjali, Jesper Troelsen).

Interaktion mellem forskellige typer tarmceller

Udvikling og vedligeholdelse af normal og patologisk tarm mucosa afhænger af interaktion mellem epitelceller, sub-epitelielle fibroblaster og immunceller. Sådanne interaktioner er medieret dels via cytokiner og dels via extracellulær matriks (ECM) proteiner. Promoteren for laminin gamma2 kæde genet (LAMC2) er blevet analyseret (samarbejde med P. Simon-Assmann, INSERM U. 381, Strasbourg) og udviklet som et modelsystem for studier af cytokin og ECM medieret tarmcelle-interaktioner. Opnåede resultater viser, at LAMC2 promoteren stimuleres af hepatocyt vækstfaktor (HGF) og TGF-beta1. Et kombineret AP-1/Sp1 site er essentielt for HGF responset, mens TGF-beta stimuleringen sker via et potentielt SMAD site. Igangværende analyser sigter på at afklare signaleringen i detaljer herunder betydningen af ECM proteiner for promoterens cytokin respons (Jørgen Olsen, Jesper Troelsen).

Intracellulær protein transport og sortering

Vore tidligere studier har vist, at børstesømmembranen og et subapikalt, tubulovesikulært kompartment, fra hvilket transporten til børstesømmembranen er mikrotubuli afhængig, er organiseret i rafts, hvortil mange børstesømenzymer og andre apikale proteiner er associeret. I det forløbne år er betydningen af rafts for den apikale membrantrafik i tyndtarmens epithelceller blevet undersøgt ved at cholesterol-deplettere tyndtarmsmukosa i organ kultur med det cholesterolbindende stof methyl-β-cyklodextrin og hydroxymethyl-glutaryl-coenzym A reduktase hæmmeren lovastatin. Cholesterol indholdet blev reduceret med ca. 50%, og raft-associationen af nysyntetiserede børstesømenzymer reduceredes ligeledes. Morfologisk påvirkedes først og fremmest Golgi apparatet, hvis cisterner forvandledes til talrige 100-200 nm vesikler. Børstesømenzymet aminopeptidase N var tilstede i disse Golgi vesikler og blev desuden i nogen grad missorteret til den basolaterale plasmamembran samtidig med, at transporten til børstesømmembranen blev reduce-

ret. I modsætning til aminopeptidase N blev den basolaterale markør Na^+/K^+-ATPase ikke missorteret til børstesømmembranen. Sammenlagt viser resultaterne, at Golgi apparatet er involveret i raft dannelsen, og at denne har betydning for den apikale membran trafik.

Et studium af raft membran mikrodomæner i fibroblast-lignende synoviocytter fra patienter med kronisk rheumatoid arthritis er påbegyndt. Disse celler udtrykker betydelige mængder af aminopeptidase N/CD13, som er overvejende raft-associeret. Dette afspejler muligvis en lokalisation af enzymet i caveolae (små membraninvaginationer på celleoverfladen). Foreløbige resultater viser, at cholesterol-deplettering med methyl-β-cyklodextrin hæmmer synoviocytters evne til at stimulere lymfocytter i co-kultur. Betydningen af dette fund studeres nærmere med henblik på at klarlægge raft-domæners rolle i det komplekse samspil mellem synoviocytter og lymfocytter ved rheumatoid arthritis.

Studier af det apikale tubulovesikulære kompartment (apikale sorteringsendosom) er fortsat med det formål at påvise betydningen af dette organel i exocytosen af apikale membran- og sekretoriske proteiner i polariserede cellelinier.

Vi har tidligere opdaget at nogle medlemmer af serpin familien secerneres hovedsageligt til apikal membranen af MDCK celler, mens andre secerneres usorteret (ligeligt til de to membran domæner). Vi har valgt hovedsageligt at arbejde med corticosteroid-bindende globulin (CBG) som apikalt secerneret model protein og antithrombin (AT) som usorteret model protein.

For at undersøge betydningen af N-bundet glycosylering for den apikale sortering af CBG har vi undersøgt betydningen af mutagenese af de 6 N-glycosylerings consensus sekvenser. CBG muteret i hvert af de 6 N-glycosylerings sekvenser blev alle secerneret apikalt ligesom det ikkemuterede protein. CBG muteret i alle 6 N-glycosylerings consensus sekvenser blev også secerneret apikalt fra MDCK celler. Heraf har vi konkluderet at N-glycosylering ikke har betydning for det apikale sekretion af CBG (samarbejde med George V. Avvakumov og Geoffrey L. Hammond, University of Western Ontario, London, Ontario, Canada).

For at identificere det apikale sorterings signal på CBG har vi lavet en række kimærer mellem CBG og AT. Efter recombinant ekspression i MDCK celler blev graden af apikal sekretion undersøgt for hver enkelt konstruktion. Vi har på denne måde identificeret et 28 aminosyrer langt segment, der i en kimær konstruktion med AT er i stand til at dirigere det recombinante protein til apikal siden af MDCK celler. Vi fortsætter nu arbejdet med en nærmere karakterisering af dette segment (Samarbejde med George V. Avvakumov og Geoffrey L., Hammond University of Western Ontario, London, Ontario, Canada og med Martin Spiess, University of Basel, Basel, Switzerland).

Sortering af CBG til den apikale overflade må ske via interaktion med en membran-bunden sorterings-receptor. For at identificere proteiner fra MDCK celler, som interagerer med CBG har vi brugt et gær "two-hybrid" system. Vi har nu screenet 15 millioner kloner fra et MDCK cDNA bibliotek, og har derved identificeret mere end 60 positive kloner, som er ved at bliver nærmere undersøgt. Mindst en af disse kloner koder for et protein, der interagerer specifikt med CBG.

Vi har også startet forsøg på at identificere det apikale sorteringssignal på det membran-bundne protein, aminopeptidase N. Tidligere undersøgelser identificerede et apikalt sorterings signal i den enzymatisk aktive del af proteinet, men det var kun undersøgt for en secerneret version af aminopeptidase N. Sorteringsignalet for den membran-bundne aminopeptidase N er således ukendt. Det undersøges nu i MDCK celler, som bliver stabilt transfekteret med ekspressions plasmider for forskellige kimære mellem aminopeptidase N og et usorteret membran-bundet protein. Ved at studere sorteringen af disse kimære, kan vi identificere hvilken del af aminopeptidase N, som er afgørende for den apikale sortering.

For at kunne beskrive den tredimensionelle struktur af aminopeptidase N og understøtte identificeringen af et sorteringssignal ønsker vi at krystallisere den apikalt secernerede form af aminopeptidase N. Til dette formål ekspresseres den sekretoriske form af aminopeptidase N i Drosophila, cellelinien S2 (Michael Danielsen, Gert H. Hansen, Jacob E. Larsen, Cathy Mitchelmore, Irene Mørk, Ove Norén, Morten Rosted, Hans Sjöström, Lotte K. Vogel).

Cøliaki

Ved sygdommen Cøliaki reagerer tyndtarmsmukosa på gliadiner i hvedemel med atrofi af villi og hypertrofi af krypter. Vi har tidligere i samarbejde med Ludvig Sollid og Knut Lundin, Rikshospitalet Oslo og Peter Roepstorff og Roman Körner ved Odense Universitet som de første demonstreret en epitop, som efter deamidering af en distinkt glutamin til glutaminsyre kan aktivere T-lymfocytter isoleret fra tyndtarmsmukosa hos syge individer. Vi har fortsat samarbejdet og vist, at enzymet vævstransglutaminase *in vitro* kan foretage

en deamidering af glutamin i den rigtige position og derved generere en aktiv epitop. Nuværende arbejde sigter på at kortlægge mekanismerne for deamidering *in vivo* og herved især betydningen af vævstransglutaminase (Hans Sjöström, Ove Norén).

Blodets kontaktfasesystem

Kontaktfasesystemet består af faktor XII, prekallikrein og "high molecular mass kininogen" (HK). Det udgør i klassik forstand den del af koagulationssystemet, som aktiveres ved kontakt med negativt ladede overflader, såsom glas og kaolin. I cellefri systemer er kontaktfasesystemets initieringsmekanismer, *in vitro*, klarlagt. Negativt ladede overflader binder og inducerer en Zn^{2+} afhængig konformationsændring i faktor XII som resulterer i proteolytisk autoaktivering. Det aktiverede faktor XII er efterfølgende i stand til ved proteolyse at aktivere ikke alene koagulationssystemet men også komplement-, fibrinolyse- og kallikrein-kinin systemet. Omend aktiveringsmekanismen for kontakfasesystemet er en anden *in vivo*, er der ingen tvivl om, at det er involveret i såvel trombose, hæmostase, og inflammation. I samarbejde med Prof. Alvin Schmaier, University of Michigan, Ann Arbor, Michigan, USA undersøger vi i modelforsøg om karvæggen og dennes beskaffenhed, har betydning for kontaktfasesystemets funktion. Som model for karvæggen anvendes endothelceller fra navlestrenge. Disse celler er fundet at have receptorer for både HK og faktor XII. Vi har identificeret en ikke tidligere beskrevet receptor for factor XII på endothel celler og er nu i gang med at karakterisere bindingen af faktor XII til cellerne. Disse undersøgelser, samt undersøgelser af aktivering af receptor-bundet kontaktfaseproteiner har vendt op og ned på konceptet for aktiveringen kendt fra undersøgelser i cellefri systemer. Faktor XII autoaktiveres ikke, og aktiveringen af prekallikrein er uafhængig af faktor XII og aktiveres sekundært til PK. Medens kallikrein forlader cellen efter, at det er dannet forbliver aktiveret factor XII bundet til receptoren. Vi har desuden fundet, at cellebundet aktiveret faktor XII deltager i fibrinolysen ved at aktivere plasminogen og, er nu igang med at undersøge om og hvorledes denne aktivering adskiller sig fra aktiveringen i cellefri systemer.

Som led i vores undersøgelser af faktor XII's binding til endothelceller konstateredes, at faktor XII også bandt til matrixproteinerne laminin og fibronektin, men ikke til collagen type I. Til forskel fra bindingen til cellerne, hvor faktor XII og HK bindes til forskellige receptorer, konkurrerer faktor XII og HK om bindingen til matrixproteinerne.

Såvel bindingsstudierne som aktiveringsstudierne vil blive fortsat i det kommende år (Rasmus Røjkjær, Karina Feddersen, Inger Schousboe).

Anden virksomhed

Kongresser, rejser, gæstelæsninger m.v.

Jens Carlsen: 25th Silver Jubelee FEBS Meeting, København.

Jakob Larsen: "Introduction to Biacore" 02.06.98 Biocore AB, Uppsala, Sweden; EMBO summer School "Receptor-Ligand Interactions: Analysis by Integrated Advanced Methods" 19.-29.07.98 University of Bologna, Bologna, Italy; Inviteret foredragsholder ved The Biomembrane Centers Symposia on "Endocytosis and Intracellular Trafficking of Proteins", University of Aarhus; 38th American Society for Cell Biology Annual Meeting, December 12-16, San Francisco, CA.

Cathy Mitchelmore: 25th Silver Jubilee FEBS Meeting, København; 3rd EMBL Transcription Meeting, Heidelberg, Germany; Danish Biochemical Society minisymposium on "Yeast hybrid systems in analysis of protein interactions with protein or DNA", København and Aarhus.

Ove Norén: 9th IMP Spring Conference "The Cell Biology of Cancer"; 25th Silver Jubilee FEBS Meeting, København (oral presentation of poster); Falk Symposium 110 "Intestinal Mucosa and its diseases-Pathophysiology and Clinics.

Jørgen Olsen: Inviteret foredragsholder ved XVI-møde ved Fed. Eur. Connective Tissue Soc., Uppsala.

Hans Sjöström: Annual meeting of Scandinavian Immunological Society, Copenhagen, May, 1998, (oral poster presentation); 123th International conference on "Changing Features of coeliac disease", Tampere, July, 1998, (poster presentation); World Congress of Gastroenterology, Vienna, Sept. 1998, poster presentation; Falk Symposium 110 "Intestinal Mucosa and its diseases – Pathophysiology and Clinics" Freiburg, October 1998, (poster presentation).

Jesper Troelsen: 25th Silver Jubelee FEBS Meeting, København.

Lotte Vogel: European Science Foundation's research Conference "Exocytosis" Giens, France, 26. september -1. october 1998; 38th American Society for Cell Biology Annual Meeting, December 12-16, San Francisco, CA.

Foreningsvirksomhed

Jakob Larsen: Studenter repræsentant i Biokemisk Forenings bestyrelse.

Ove Norén: Medlem af Novo Nordisk Fondens Læge- og naturvidenskabelige komité; 1. og 2. semesterudvalg for den ny studieplan for medicin.

Hans Sjöström: Medlem af fakultetets forskningsudvalg; formand for 1. og 2. semesterudvalg til indførelse af ny studieordning; medlem af Novo Nordisk Fondens Nordisk Forsknings komité.

Inger Schousboe: Co-chairman of the European Antiphospholipid Forum; Chairman of the subcommittee on Contact Activation of The Scientific and Standardization Committee of The International Society on Thrombosis and Haemostasis; Member of the International Advisory Committee for the XVIIth Congress of the International Society on Thrombosis and Haemostasis, Washington; Member of The International Society on Thrombosis and Haemostasis.

Jesper Troelsen: Organisator af symposierne "Gene regulation in development of pancreas, gut and liver" og "Yeast Hybrid Systems in Analysis of Protein Interactions with Protein or DNA" i Biokemisk Forenings regi; sekretær i Biokemisk Forening.

Lotte Vogel: Sekretær i Biokemisk Forening.

Disputats- og andre bedømmelseskomiteer

Kirsten Christiansen: Formand for bedømmelsesudvalg for ph.d-afhandling ved Københavns Universitet.

Ove Norén: Medlem af bedømmelsesudvalg for et lektorat og et professorat v. Århus Universitet; formand for et bedømmelsesudvalg for et professorat i Molekylær patologi v. Københavns Universitet; formand for et bedømmelsesudvalg for et lektorat i klinisk genetik v. Københavns Universitet; medlem bedømmelsesudvalg for et professorat i "Experimental mammalian genetics".

Hans Sjöström: Medlem af bedømmelsesudvalg for professorat i biokemi, Tampere, Finland; bedømmelsesudvalg for professorat i cellebiologi, KVL; bedømmelsesudvalg for professorat i medicinsk biokemi, Århus.

Andre aktiviteter

Jørgen Olsen: Alfred Benzon stipendiat ved INSERM U 381, Strasbourg, Frankrig.

Lotte Vogel: Desirée og Niels Yde stipendiat ved Biozentrum, Basel, Schweitz.

Afdelingen for Medicinsk Genetik

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning vedrører normalgenetisk variation hos mennesket (human genetik), påvisning af nye sygdomsgener udfra kendskabet til deres kromosomale lokalisation og ekspressionsmønstre samt årsagerne til og virkningen af ændringer i arveanlæg og kromosomer, der kan medføre sygdomme (medicinsk genetik). Forebyggelse af disse genetisk betingede sygdomme forudsætter, at man kan karakterisere de sygelige processer på celle- og molekylært niveau, relatere dem til de kliniske symptomer og benytte dem i diagnostisk øjemed.

Human genetikken, som er i voldsom ekspansion, er nøgle til andre medicinske fag. Forskningen er også grundlag for vores genetiske rådgivning og diagnostiske kromosom- og DNA-undersøgelser. Afdelingen får derved kontakt med praktiserende læger, hospitalsafdelinger og patienter.

Centromer morfologi og funktion

Menneskets normale kromosomer indeholder repetitivt alpha satellit DNA i alle normale centromerer; under mitose og meiose dannes her et kinetochor, som indeholder proteiner, der er nødvendige for kromatidadskillelse og transport af kromosomet til polerne. Et defekt centromer medfører oftest tab af kromosomet og efterfølgende celledød. I sjældne tilfælde flyttes centromerfunktionen til et DNA-område, der mangler de centromer-specifikke sekvenser. Tilstedeværelsen af/mangel på kinetochorudvikling og afvigende kinetochorudvikling undersøges lys- og elektronmikroskopisk med antistoffer rettet mod proteiner, der er en del af centromerfunktionen (Annelise Wandall i samarbejde med Jørn Koch og Claus Andersen, Kræftens Bekæmpelse, Aarhus).

Cri du chat syndromet

Re-evalueringen af de cytogenetiske forhold hos 125 familier med cri du chat barn og/eller synligt tab af materiale fra den korte arm af kromosom 5 (5p-) er fortsat. Udover tidligere omtalte teknikker: CGH (Rigshospitalets kromosomafdeling ved M. Kirchhoff, C. Lundsteen), FISH (A.N. Silahtaroglu) og mikrodissektion (X. Zhang, U. Friedrich) er en ny metode til påvisning af kromosomale brudsteder (CGH-microarrays) etableret ved University of California, San Francisco (X. Zhang, D. Pinkel). 5p- materialet anvendes dels til kontrol af metodens følsomhed og dels til afklaring af brudsteder i ikke afsluttede familier.

Hovedsigtet med analyserne – udover individuel genetisk rådgivning- er at identificere de mindst 6-7 forskellige gener, der må være ansvarlige for den store kliniske variation som forekommer, specielt hvad angår den psykomotoriske udvikling hos patienter med tab af 5p materiale. I samarbejde med bl.a. kolleger fra Århus Universitet (H. Yang, N. Gregersen, L. Bolund) er et sådant tentativt kandidatgen: Human nucleoporin 155 (Nup155) identificeret. Nup 155 er lokaliseret til bånd 5p13, men dets rolle i sammenhæng med psykomotorisk udvikling ved visse former for cri du chat syndromet er endnu uafklaret (Erik Niebuhr).

Brystkræft

Som led i et samarbejde med DBCG (Danish Breast Cancer Cooperative Group) har afdelingen modtaget tumorvæv fra 119 kvinder med brystkræft. Alle kvinder var under 45 år (forventet antal mutationer: 5-10%) og havde enten bilaterale eller multicentriske tumorer. Materialet er gennemundersøgt for mutationer i to af de gener (BRCA1 & BRCA2), som vides at disponere for brystkræft (Jón Thór Bergthórsson) samt for mutationer i p53 (Theresa Larriba Harboe).

Der blev i dette pilotprojekt påvist 21 forskellige sygdomsdisponerende mutationer i 28 (23%) tumorer; i 24 tilfælde påvistes sjældne varianter, som ikke med den nuværende viden menes at være sygdomsdisponerende. Noget overraskende blev der påvist lige mange disponerende mutationer i BRCA1 og BRCA2; 8 af de i alt 21 forskellige disponerende mutationer, heraf 6 i BRCA2, er ikke tidligere beskrevet. I p53 er der indtil videre påvist 29 mutationer.

BRCA1 mutationerne var hyppigst i gruppen med bilaterale tumorer af typen intraduktal eller medullær samt østrogen/progesteron receptor negative. BRCA2 mutationerne var hyppigst i gruppen med multicentriske tumorer af typen lobulær samt receptor positive.

I projektets hovedfase skal der nu undersøges væv fra 1400 prøver indsamlet af patolog Siri Klausen (Erik Niebuhr).

Sygdomsassocierede kromosombrud

Ved en lang række arvelige sygdomme har et fåtal af patienterne en mikroskopisk synlig mutation, ofte i form af translokationer med kromosombrud i et specifikt gen. Disse kromosombrud kan benyttes til kortlægning, isolering og identifikation af de ansvarlige sygdomsgener. Systematisk kromosomanalyse af udvalgte patientgrupper er foretaget ved type 2 diabetes i samarbejde med O. Pedersen og T. Hansen (Steno Diabetes Center) og ved Parkinson's sygdom (samarbejde med H. Pakkenberg, Kommunehospitalet). Endvidere koordineres en international registrering, indsamling af materiale og systematisk kortlægning og kloning af sygdomsassocierede kromosombrud, og der etableres en on-line database, der tillader komplicerede søgninger efter sammenhæng mellem kromosomområder og sygdom (Niels Tommerup, Merete Bugge, Kim Rasmussen, H.-H. Ropers samt 285 samarbejdspartnere globalt).

HVATER association

Hos en patient med Vater association (Vertebra anomali, Anal atresi, Trachea og Esophagus anomali, Radius anomali) har vi fundet et balanceret kromosomrearrangement med to involverede brudsteder. Vi har kortlagt begge brudpunkter med fluorescens in situ hybridisering (FISH) til regioner, der maksimalt er 500-1000 kb store, og kloner nu kandidatgener fra disse områder. Til de efterfølgende mutations-analyser indsamler vi materiale fra VATER patienter fra både inden- og udenlandske samarbejdspartnere (Zeynep Tümer, Merete Bugge, Claus Hansen, Niels Tommerup, i samarbejde med Jørgen Thorup, Claes Lundsteen, Jean-Pierre Fryns, Eva Holmberg).

Kortlægning af kromosomfejl med YAC panel

Til kortlægningen af translokations-brudsteder associeret med sygdom har vi i samarbejde med Max-Planck Instituttet i Berlin udviklet et panel af YAC prober, der tilsammen dækker 1/3 af genomet. Dette panel benytter vi også til karakterisering af andre kromosomfejl ved hjælp af FISH (Zeynep Tümer, Niels Tommerup, i samarbejde med Karen Brøndum-Nielsen).

Genetisk analyse af medfødte hjertefejl

Medfødte hjertefejl forekommer i næsten 1% af alle nyfødte, og er en vigtig årsag til sygelighed og død. En væsentlig del af disse hjertefejl er genetisk betingede. Imidlertid er kun relativt få gener identificeret, hvor mutationer forårsager medfødte hjertedefekter. Vi har startet et projekt, hvor vi indsamler blodprøver fra børn med hjertefejl og fra disses forældre. Disse prøver vil blive undersøgt for kromosom-ændringer, der kunne benyttes til at isolere nye gener, der forårsager hjertedefekter. Materialet vil også blive benyttet til analyse af nye kandidatgener for hjertedefekter (Niels Jørgen Larsen, Niels Tommerup, i samarbejde med J. Ramsøe Jacobsen, T. Jensen, G. Stafanger).

Analyse af BAP1 ved brystkræft
Isoleringen af gener for arvelig brystcancer, bl.a. *BRCA1*, forventes at få stor betydning for diagnostik og genetisk rådgivning af disponerede familier. Vi har tidligere kortlagt genet for Breast Cancer Associated Protein 1 (BAP1) til kromosom 3p21-22, en region, hvor der er rapporteret genetisk tab ved bl.a. brystcancer. BAP1-proteinet er isoleret ved at det binder sig til BRCA1-proteinet. Vi er nu i færd med at karakterisere den genomiske struktur (exon-intron struktur) af *BAP1,* med henblik på mutationsanalyse af genet hos patienter med brystcancer, for at se, om mutationer i dette gen er involveret i brystkræft (Niels Tommerup, Claus Hansen, i samarbejde med Jon Thor Bergthorsson, Bent Ejlertsen, H. Vissing, E. Niebuhr).

Kortlægning af nye gener
De fleste genetiske sygdomme og dispositioner er eller vil blive kromosomalt kortlagt, f.eks. ved koblingsanalyse. Kromosomal kortlægning af gener kan derfor identificere nye, potentielle positions-kandidatgener for specifikke sygdomme. Ved kombineret FISH og analyse af radiation hybrid cellelinier er der kortlagt flere gener med mulig sygdomsrelevans (Niels Tommerup, Claus Hansen, Asli Silahtaroglu, samarbejde med bl.a. K. Brøndum-Nielsen, H. Vissing, H. Leffers, B. Honoré, F. Rauscher, P. Gromov, J. Celis, R.W. Johnstone, S.K. Moestrup).

Cubilin, det sandsynlige gen for autosomal recessiv megaloblastær anæmi (MGA1)
Vi har genetisk og fysisk kortlagt det humane gen for intrinsic factor-vitamin B_{12} receptor, *cubilin (CUB1)*, til det område på kromosom 10p, hvor locus for autosomal recessiv megaloblastær anæmi (MGA1) er lokaliseret, og således etableret *CUB1* som en oplagt kandidat for MGA1 (Niels Tommerup i samarbejde med Søren K. Moestrup).

Isolering og kortlægning af gener associeret med Wilms tumor (WT1) genet
Vi har kortlagt to nye gener, CIAO og PAWR, der begge koder for proteiner, der er associeret med Wilms tumor gen produktet WT1. CIAO og PAWR er således funktionelle kandidater for både medfødte misdannelser og kræftsygdomme, der involverer nyrer, genitalier og gonader (Niels Tommerup i samarbejde med R.W. Johnstone, H. Vissing, Y. Shi).

Kortlægning af genekspression
Karakterisering af den normale og abnorme funktion af de tusindvis af nye gener og genprodukter bliver et nøglefelt i fremtiden. For at identificere gener, der er associeret med specifikke medfødte misdannelser og sygdomme, foretages en systematisk analyse af genekspression i forskellige fostervæv og -stadier. Differentielt udtrykte gener identificeres ved hjælp af mRNA differential display teknik, bl.a. for at identificere kendte og ukendte gener, der er involveret i udviklingen af f.eks. testis, ovarier, det indre øre, øjet samt det aksiale skelet. I forbindelse med dette projekt er der givet tilladelse til en systematisk indsamling af føtalt væv fra fosteruge 6-13 med henblik på isolering af RNA. Som et supplement til dette har vi benyttet nye computer-baserede algoritmer til at identificere gener, der er specifikt udtrykt i enkelte væv, f.eks. testis og øre-væv (digital differential display). Det forventes, at dette projekt vil føre til identifikation og kortlægning af en række gener, der er involveret i fundamentale embryologiske processer, samt til identifikation og kortlægning af hidtil ukendte kandidatgener for genetiske sygdomme (Niels Tommerup, Claus Hansen, Nanna Rendtorff, Christian Olesen, i samarbejde med H. Leffers, S. Gammeltoft, M. Strauss, A.G. Byskov, T. Greve, L Westergaard, I. Kjær).

Kobber relaterede gener
Menkes og Wilsons sygdom er begge kobberstofskifte sygdomme, der skyldes mutationer af henholdsvis ATP7A og ATP7B generne. Vi benytter mRNA differential display teknik for at isolere nye kobber relateret gener, og undersøger ekspressionen af ATP7A og ATP7B under fosterudviklingen (Lars Riff Jensen, Zeynep Tümer, Niels Tommerup, i samarbejde med Nina Horn).

Genekspression i relation til kromosomstruktur
Vi arbejder med at etablere modeller til analyse af overordnet kromosomstruktur og kondensering. Nogle gener udtrykkes forskelligt, afhængig af, fra hvilken forælder de stammer. Sådanne kønsspecifikt prægede (genomisk imprintede) gener er involveret i sygdomme som mola, cancer, Prader-Willi, Angelman og Beckwith-Wiedemann syndromer. Den kønsspecifikke prægning af specifikke dele af genomet er associeret med bl.a. ændret replikation samt cross-talk mellem de to homologe, uens prægede kromosomregioner i cellens interfase. Ved hjælp af en nyudviklet metode til spredning af interfasekerner forsøger vi med FISH at kortlægge de kromosomer/kromosomre-

gioner, der er imprintede. Dette vil kunne identificere potentielt associerede sygdomme, og vil også kunne afdække spatiale associationer mellem replikation og imprintning (Niels Tommerup, Asli Sihlataroglu).

Kortlægning af komplekse normalegenskaber og sygdomme

Familiebanken udgør ca. 1000 normalfamilier med fire eller flere børn. Heraf er celler fra ca. 250 familier transformeret til permanente cellelinier. Vi har nu en bank af nedfrosne celler, som direkte kan analyseres for DNA markører ved hjælp af PCR teknikken, samt for mRNA. Vi har typet en del af familierne for ca. 600 DNA polymorfier og fået et tæt net af markører til opdagelse af hyppige egenskaber med multifaktoriel arvegang: Der arbejdes med gener, der er årsag til ustabil blære, depression, psoriasis, åreknuder, klumpfod, hårcyster, forhøjet IgE og forskellige normalegenskaber. I år har vi lokaliseret et nyt kromosomområde, hvori gener, der kan forårsage psoriasis og hårcyster er beliggende. Et kandidatgen som kan forårsage udvikling af hårcyster bliver undersøgt i samarbejde med læge M.L. Bisgaard (Rigshospitalet). De øvrige sygdomme er ved at blive finkortlagt (Hans Eiberg, Jan Mohr).

Genet GUCY1B2 (kvælstofoxid følsomt guanylyl cyclase) er blevet kortlagt til kromosom 13q14.3 i samarbejde med Sönke Behrends i Hamburg (Hans Eiberg).

I en stor græsk familie med sent debuterende glaucom er genet for denne lidelse placeret til kromosom 3q21 i samarbejde med M. Petersen, Grækenland (Hans Eiberg, Niels Tommerup).

Vi har fundet, at der er mere end et gen, der er ansvarligt for cholestase hos personer i Grønland. I Øst Grønland skyldes det en defekt på kromosom 18 i FIC1 genet, medens i Vest-Grønland har sygdommen en anden årsag (Hans Eiberg, IM Nielsen).

Gener, der er ansvarlig for forskellige vandladningsproblemer søges kortlagt i samarbejde med C. Djurhuus, S. Rittig, H. Shaumburg (Skejby Hosp.) og A. von Gontard i Køln (Hans Eiberg).

Diabetes type II gener forsøges kortlagt i samarbejde med Steno Diabetes Center (T. Hansen, S. Urhammer, O.B. Pedersen). Genmutationer i Modygenet er nu fundet og karakteriseret (Hans Eiberg).

Almindelige mutationer i generne der indgår i fedtsyre oxideringen (MCAD og SCAD) screenes i normalbefolkningen. Acetyl-CoA dehydrogenase og keratin 5 og 14 undersøges tilsvarende. Projektet er i samarbejde med N. Gregersen, K. Christiansen, M. Corydon, B.S. Andersen, C.B. Sørensen og S. Kølvraa, Skejby Hospital (Hans Eiberg).

Lokalisering og sekventering af glucocyltransferase enzymer foretages i samarbejde med E. Bennett, H. Clausen fra Odont. Inst. Panum (Hans Eiberg).

Neurogenetik

Gennem det seneste ti år er der påvist gener, der indeholder sekvenser af ensartede trinucleotider, der synes at være af betydning for centralnervesystemets udvikling og normale funktion. Trinukleotidsekvenserne er polymorfe, idet deres længde, betinget af antallet af gentagne trinukleotider, varierer i populationen, men de har høj grad af meiotisk såvel som mitotisk stabilitet hos raske personer. Det er fundet, at mutationer i form af forlængelser af sådanne sekvenser kan give anledning til arvelige sygdomme, der alle rammer nervesystemet. Specielt synes forlængelser af CAG-repeat sekvenser i den kodende del af genet at medføre en patologisk tilstand præget af neurodegeneration, idet man foreløbig kender 8 forskellige arvelige neurogenetiske sygdomme, hvor de respektive gener alle indeholder en forlænget CAG-repeat sekvens. Mekanismen bag disse mutationers opståen er endnu ukendt.

Trinukleotidsekvenserne i de pågældende gener translateres til proteiner indeholdende polyglutaminsekvenser (polyglu), som for de kodede proteiner er tilsvarende forlængede. Proteinerne udtrykkes i alle væv, men medfører kun celledød i specifikke områder i centralnervesystemet. Sammenhængen mellem forlængede polyglu og celledød er endnu helt uafklaret.

Undersøgelser af disse gener og deres genprodukter er fortsat. For at få oplysning om den patogene såvel som den normale funktion af et af proteinerne, huntingtin, der kodes af genet for Huntingtons chorea, foretages undersøgelser af gen og genprodukt *in vitro* og *in vivo.*

I et kanin retikulocytlysat system undersøges mulighederne for hæmning af huntingtinekspression ved hjælp af antisense teknik. Ved at rette antisense oligonukleotider mod forskellige target sekvenser i første exon af huntingtin genet og det homologe rotte gen identificeres de mest effektive antisense oligos. Derefter anvendes antisense molekylerne til hæmning af huntingtin i dyrkede celler og *in vivo* i rotter.

Som cellemodel har vi valgt embryonale teratocarcinom celler (NT2), som kan uddifferentieres til postmitotiske neuroner (NT2-N). Disse celler, der indeholder normalt huntingtin, undersøges

med henblik på den intracellulære fordeling af proteinet og med henblik på dets stabilitet. Endvidere undersøges mulighederne for at hæmme huntingtin ekspressionen med en antisense oligo (i samarbejde med Carsten Röpke, Medicinsk-Anatomisk Institut). For at opnå celler, som udtrykker et huntingtinfragment med forlænget polyglu, har vi transfekteret NT2 celler med genets exon1 indeholdende forlængede CAG-repeat sekvenser. Vi har iagttaget dannelse af inklusioner, som forekommer karakteristisk i patientceller i områder, hvor der sker celledød. Ved co-transfektion med en antisense oligo har vi kunnet vise, at der sker en hæmning af såvel huntingtinfragment ekspressionen som inklusionsdannelsen. Dette fund giver mulighed for en nærmere undersøgelse af sammenhængen mellem forekomst af inklusionerne og den specifikke celledød.
Antisense hæmning af det homologe protein hos rotter forsøges ved dosering af antisense oligo til specifikke områder af hjernen via en indopereret minipumpe (samarbejde med Jesper Karle, Afd. O, Rigshospitalet og Mogens Nielsen, Sct. Hans Hospital).

Det er nylig påvist, at der forekommer en minisatellitpolymofi i promotorregionen i genet.

Da der blandt danske familier med Huntington's chorea forekommer forskelle i såvel alder for sygdomsdebut som symptomernes sværhedsgrad, undersøges polymorfien i udvalgte familier og endvidere om der er en association mellem den nævnte polymorfi og varierende transkriptionsniveau.

En undersøgelse, der har til formål at belyse, om muligheden for prænataldiagnostik ved Huntingtons chorea kan antages at reducere antallet af nye tilfælde, er påbegyndt.

Undersøgelserne af den psyko-sociale virkning ved Huntingtons chorea er fortsat. En række personer i familier med sygdommen er blevet interviewet og materialet er under bearbejdelse.

I samarbejde med to amerikanske grupper arbejdes der på at finlokalisere og klone genet for hereditær spastisk paraparese lokaliseret til kromosom 2, som vi tidligere har vist må antages at indeholde en CAG-forlængelse. Koblingsanalyserne for de øvrige typer er fortsat.

Der er i samarbejde med Psykokemisk laboratorium og afd. O, Rigshospitalet, foretaget undersøgelser af genetiske polymorfier i serotonintransporter genet og antal af serotonintransportere hos patienter med bipolar manio-depressiv psykose med henblik på undersøgelser af mulig association.

Charcot-Marie-Tooths sygdom er en perifer nervelidelse, der fortrinsvis rammer ekstremiteterne. Med henblik på, om hørenedsættelse er en følge af sygdommen er et stort antal patienter med CMT blevet undersøgt for evt. hørenedsættelse. Da CMT er en genetisk heterogen sygdom, der kan underinddeles i forskellige typer, undersøges, om hørenedsættelsen er knyttet til bestemte typer af CMT.

Ekspressionsanalyser af mutationer i alfa-galaktosidase genet ved Fabrys sygdom er ved at være afsluttet. Der er i samarbejde med en amerikansk gruppe foretaget mutationsanalyser af amerikanske patienter med Fabrys sygdom, hvorved fem ikke tidligere beskrevne mutationer er fundet.

Efterundersøgelsen af forekomsten af cancer ved neurofibromatose i en tidligere undersøgt kohorte er afsluttet og bekræftede de tidligere fund, at cancer forekommer signifikant hyppigere ved denne lidelse.

I samarbejde med Neurologisk afd. Bispebjerg Hospital er der påbegyndt en epidemiologisk, klinisk og molekylærgenetisk undersøgelse af hereditær torsions dystoni (Kathrine Abell, Kirsten Fenger, Lis Hasholt, Lotte Huniche, Pernille Kofoed, Bjarke Naver, Lisa Nerup, Jørgen Nielsen, Christine Nellemann, Anne Nørremølle, Kirsten Rosenberg, Sven Asger Sørensen).

Anden virksomhed

Kongresser, rejser, foredrag, høringer m.v.

Kathrine Abell, Lis Hasholt og Sven Asger Sørensen: European Society of Human Genetics 30. Annual Meeting, Lissabon.

Kathrine Abell og Lis Hasholt: Antisense 98 Conference, London.

Christine Nellemann: Studieophold hos dr. Marianne Bronner-Fraser, Caltech University, Californien.

Annelise Wandall: Inviteret foredragsholder ved 4th Int. Workshop on Chromosome Segregation and Aneuploidy, Porto, Portugal.

Sven Asger Sørensen: Indbudt foredragsholder ved Sct. Mary's Hospital, London og ved IBC Conference on Migraine, London.

Niels Tommerup: Gæsteprofessor ved Leipzip Universität, Tyskland; organisator for 2nd workshop of "Mendelian Cytogenetics Network" ved 30th Annual Meeting of European Society of Human Genetics (Lissabon); inviteret foredragsholder ved HUGO/European Science Foundation Meeting on Human gene Expression Mapping (Paris); ved Leipzig Universität; ved Dansk Selskab for Cancerforskning; ved Annual Portugese Meeting of Medical Genetics (Porto); ved 3rd Int. FISH Meeting (Steamboat Springs, Colorado);

ved Dansk Skånsk Selskab for Mandlig Reproduktion; ved 8th Course of Medical Genetics i San Giovanni Rotondo (Italian); ved First Nordic Meeting on FISH (FISH 98 Workshop)(Århus); ved Nordic Course in Medical Genetics (Bergen).

Zeynep Tümer: Inviteret foredragsholder ved Int. Symposium on Metals and Genetics (Toronto); deltog med poster i 30th Annual Meeting of European Society of Human Genetics (Lissabon).

Niels Jørgen Larsen: Deltog med poster i Plant Animal Genome VI, San Diego, Ca., USA.

Merete Bugge: Foredragsholder ved 2nd workshop of "Mendelian Cytogenetics Network" ved 30th Annual Meeting of European Society of Human Genetics (Lissabon).

Nanna Rendtorff: Foredragsholder ved Minisymposium 1998 for Danish Research Center for Growth and Regeration.

Disputats- og andre bedømmelseskomiteer

Lis Hasholt: Formand for fire bedømmelsesudvalg vedrørende ph.d.-afhandlinger ved Københavns Universitet.

Sven Asger Sørensen: Formand for bedømmelsesudvalg ved lektorat i Biokemi ved Københavns Universitet. Formand henholdsvis medlem af to bedømmelsesudvalg vedrørende ph.d-afhandlinger ved Københavns og Århus Universiteter.

Niels Tommerup: Medlem af bedømmelseskomiteen ved en medicinsk disputats samt tre ph.d.-afhandlinger ved Københavns Universitet.

Redaktionsvirksomhed

Niels Tommerup: Medlem af Editorial Board of J. of Med. Genet. og Cytogenet. Cell Genet; ad hoc referee for Nature Genet., Am. J. of Hum. Genet., Hum. Genet., Clin. Genet., J. Med. Genet., Am. J. Med. Genet., Stain Technol., Eur. J. Hum. Genet., TIG; Ugeskr. f. Læger.

Zeynep Tümer: Ad hoc referee for Am. J. Hum Genet.; Am. J. Med Genet.; Acta Paediatrica.

Foreningsvirksomhed

Sven Asger Sørensen: Medlem af Etisk Råd og af World Federation of Neurology Research Group on Huntington's Disease.

Niels Tommerup: Medlem af American Association for the Advancement of Science og American Society of Human Genetics.

Niels Tommerup, Merete Bugge og Zeynep Tümer: Medlemmer af European Society of Human Genetics.

Niels Tommerup og Zeynep Tümer: Medlemmer af Human Genome Organization (HUGO).

Niels Tommerup: Formand for Dansk Selskab for Reproduktion og Fosterudvikling, bestyrelsesmedlem af European Society of Human Genetics og Eur. Association of Cytogeneticist, samt Europæisk medlem af International Standing Committee on Human Cytogenetic Nomenclature (ISCN).

Institutleder, Kirsten Christiansen

Stab

Årsværk
VIP: 48,34
TAP: 71,93

Biokemisk Afdeling A

VIP, internt finansieret
Capito, Kirsten; lektor.
Christoffersen, Jørgen; lektor.
Christoffersen, Margaret Ruth; lektor.
Dich, John Alfred; lektor.
Elsner, Peter; forskningsadj.
Grunnet, Niels; lektor.
Mizuno, Masao; adjunkt.
Quistorff, Bjørn; professor.
Ratkevicius, Aivaras; adjunkt.
Thams, Peter Grevsen; lektor.

TAP, internt finansieret
Bache, Jens; praktikant.
Christensen, Lisbeth Rabing; laboratorietekniker.
Christiansen, Lene Høyer; laborant.
Frandsen, Lis; laborant.
Hall, Marianne; overassistent.
Hansen, Lillian Helene Lund; laboratoriefuldm.
Hendriksen, Susanne; rengøringsassistent.
Honore, Neel; praktikant.
Johannessen, Susanne; overassistent.
Kuzimska, Julita; laboratorieoverass.
Mortensen, Mette Prehn; praktikant.
Nielsen, Steen; ingeniørassistent.
Nielsen, Sussi Karina; praktikant.
Nielsen, Verner Flemming; laboratoriebetjent.
Schou, Mette Kjær; kemotekniker.
Skou, Sally Agnes; rengøringsassistent.
Sommerfeldt, Anita; hospitalslaborant.
Therkelsen, Ib; laboratoriefuldm.
Thomasen, Rasmus; praktikant.
Tønnesen, Ida Cohrt; laboratoriefuldm.
Villemoes, Preben; teknikumingeniør.
Vinther, Bente; hospitalslaborant.
Wennicke, Hanne Elin; hospitalslaborant.

Eksternt finansieret personale
Friis, Tove Dalgaard; assistent.
Mortensen, Signe Eva; forskningsass.
Nielsen, Peter Fæster; forskningsass.

Biokemisk Afdeling B

VIP, internt finansieret
Bojesen, Inge Norby; lektor.
Engelhardt, Mogens; lektor.
Frederiksen, Sune; lektor.
Hellung-Larsen, Per; lektor.
Leick, Vagn Ravnsgaard; lektor.
Møllegaard, Niels Erik; adjunkt.
Nielsen, Henrik; lektor.

Stipendiater, internt finansieret
Ask, Püschl; ph.d.-studerende.
Bentin, Thomas; ph.d.-studerende.

TAP, internt finansieret
Abdel-Rahim, Moh D Saleh Moh D; betjent.
Andersen, Henning; teknikumingeniør.
Duun, Torben Svane; ingeniørassistent.
Frederiksen, Karin; laboratorietekniker.
Frederiksen, Aase Margit; hospitalslaborant.
Frenzel, Franz Bo; laboratorietekniker.
Grave, Michael; akademisk medarbejder.
Holm, Ole; ingeniørassistent.
Høyer, Ellen Vibeke; overassistent.
Iversen, Charlotte A Goos; laboratorietekniker.
Jensen, Rita Skovgård; laboratorietekniker.
Jørgensen, Irene Margrethe; laboratorietekniker.
Larsen, Annie Merry; rengøringsassistent.
Mai, Muoi Xoi; laboratorietekniker.
Robinson, Hanne; rengøringsassistent.
Sørensen, Inger Lyhne; laboratorietekniker.

Eksternt finansieret personale
Behrens, Carsten; projektmedarbejder.
Christensen, Søren Tvorup; forskningsadj.
Doisy, Xavier Gilbert Francois; forskningsadj.
Malik, Leila; forskningsass.
Nielsen, Jens Nederby; forskningsass.
Nielsen, Peter E.; forskningsprofessor.
Jørgensen, Margit; laborant.
Louv-Jansen, Neel A; laborant.
Madsen, Hanne; laborant.
Uhrenfeldt, Else; assistent.

Biokemisk Afdeling C

VIP, internt finansieret
Carlsen, Jens Borchsenius; lektor.
Christiansen, Kirsten; lektor.
Danielsen, Erik Michael; lektor.
Demant, Erland J.F.; lektor.
Hansen, Gert Helge; lektor.
Noren, Ove; professor.
Olsen, Jørgen; lektor.
Schousboe, Ellen Inger; lektor.
Sjøstrøm, Hans Gunnar; professor.
Troelsen, Jesper Thorwald; adjunkt.

TAP, internt finansieret
Anthonsen, Dorit; laboratorietekniker.
Christiansen, Lise-Lotte; laboratoriefuldm.
Cloos, Elisabeth Weis; laboratorietekniker.
Harder, Birgit Johnsen; laborant.
Immerdal, Lissi; laboratoriefuldm.
Jacobsen, Ulla Juel; rengøringsassistent.
Laustsen, Liselotte; laborant.
Lintner, Rita; laboratorietekniker.
Madsen, Nina Adrian; rengøringsassistent.
Møller, Jette; laborant.
Nystrøm, Birthe Annelise; laborant.
Porst, Tove; overassistent.
Poulsen, Erik Gildsig; elektromekaniker.
Szyper, Grazyna; praktikant.
Thorsen, Evy; hospitalslaborant.

Eksternt finansieret personale
Kennebo, Anette Melchior; laborant.
Mauritzen, Lene; laborant.
Mitchelmore, Catherine E.; forskningsass.
Røjkjær, Rasmus; forskningsadj.
Vogel, Charlotte Katrine; forskningslektor.

Stipendiater, internt finansieret
Larsen, Jakob; ph.d.-studerende.
Rosted, Morten; ph.d.-studerende.
Tadjali, Mehrdad; ph.d.-studerende.

Afdeling for Medicinsk Genetik

VIP, internt finansieret
Eiberg, Hans Rudolf Lytchoff; lektor.
Fenger, Kirsten; lektor.
Hasholt, Lis Frydenreich; lektor.
Larsen, Niels Jørgen; adjunkt.
Niebuhr, Erik; lektor.
Nielsen, Jørgen Erik; forskningsadj.
Sørensen, Sven Asger; lektor.
Tommerup, Niels; professor.
Tümer, Zeynep A; adjunkt.
Wandall, Annelise; lektor.

Stipendiater, internt finansieret
Rendtorff, Nanna Dahl; ph.d.-studerende.
Rosenberg, Kirsten; ph.d.-studerende.

TAP, internt finansieret
Becher, Minna; hospitalslaborant.
Boesen, Anja Rafn; laboratorietekniker.
Christensen, Elsebeth Lund; laboratorietekniker.
Doherty, Kelli Louise; praktikant.
Girke, Karen Even; overassistent.
Gram, Naja; praktikant.
Henriksen, Karen Friis; hospitalslaborant.
Holm, Hanne; assistent.
Klausen, Jens Andreas; laboratorietekniker.
Kristensen, Mona Britt; laborant.
Kryhlmand, Ingrid Anne; kontorfuldmægtig.
Løgstrup, Birgit Anne-Lene; rengøringsassistent.
Niebuhr, Anita; hospitalslaborant.
Olsen, Lisbeth Vinding; laboratorietekniker.
Polat, Ellen Maria; laborant.
Wandall, Lene Tina; hospitalslaborant.
Winther, Kirsten Engell; hospitalslaborant.

Eksternt finansieret personale
Bergthorsson, Jon Thor; forskningsass.
Bugge, Merete; forskningsadj.
Hjermind, Lena Elisabeth; forskningsass.
Huniche, Lotte; forskningsass.
Jensen, Lisa Neerup; forskningsass.
Silahtaroglu, Asli; forskningsadj.
Christensen, Dorthe Lyndrup; hospitalslaborant.
Erichsen, Elin Ølgaard; assistent.
Klostergaard, Pernille; assistent.
Mikkelsen, Annemette Friis; laborant.
Olsen, Pia Langball; hospitalslaborant.
Petersen, Karina; hospitalslaborant.
Rasmussen, Lillian Egeberg; laborant.

Ph.d.-afhandlinger

Elsner, Peter: Glycogenmetabolismens systematik i myotubes; cellekultur som *in vitro* model for skeletmusklers glycogenstofskifte.
Hallenberg, Charlotte: Regulation of human 5 S rRNA gene expression and detection of 5 S rRNA variants in the ribosomes.
Knudsen, Helle: Antisense properties and cellular uptake of peptide nucleic acids.
Koefoed, Pernille: Molecular genetic investigation of spinocerebellar ataxia.
Nielsen, Jørgen Erik: Hereditary spastic paraplegia.
Nielsen, Peter Fæster: Glycolyse og glyconeogenese i skeletmuskulatur.
Røjkjær, Rasmus: Factor XII Autoactivation. The role of Zinc and surface.

Fondsstøtte

Biokemisk Afdeling A

Conmed
Udvikling af sterotaktisk medicin (Bjørn Quistorff) kr. 1.200.000.

Gerda og Aage Haensch's Fond
Stimulus-sekretions-kobling i isolerede Langerhansske øerglukose-induceret insulinsekretion (Peter Thams) kr. 10.000.

Haldor Topsøe
Samarbejdsaftale molekylære beskrivelser af krystal kinetik og udfældning af katalysatorbærere (Jørgen Christoffersen) kr. 200.000.

Hjerteforeningen
ATP gendannelse i perfunderet hjerte efter iskæmi vurderet med 31p-mrs.nr. 97-2-3-30-22550 (Bjørn Quistorff) kr. 350.000.

Jeppe Juhls Mindelegat
Muskelcellekultur (Peter Elsner) kr. 87.500.

Novo Nordisk Fonden
Effekt af aminosyre i hvilket omfang bliver et overskud af kulhydrater i kosten omdannet til fedt (Niels Grunnet) kr. 40.000.

Otsuka Pharmaceuticals Co
Muscle research agreement (Masao Mizuno) kr. 237.644.

Biokemisk Afdeling B

AIDS Fondet
PNA som hæmmer af HIV revers transkriptase (Peter E. Nielsen) kr. 100.000.

Alfred Benzon's Fond
In vivo synthesis of proteins containing non-natural amino acids (Peter E. Nielsen) kr. 425.500.

Carlsbergfondet
Karakterisering af den molekylære og biokemiske baggrund af de enkelte komponenter (Søren Tvorup Christensen) kr. 340.990.

Lundbeckfonden
Udvikling af gen-terapeutiske lægemidler (Peter E. Nielsen) kr. 700.000.

Løvens Kemiske Fabrik
Afsluttende undersøgelser af insulinreceptorer og deres protein tyrosin kinase aktivitet i Tertrahym (Søren Tvorup Christensen) kr. 20.000.
Specifik in vivo indkorporering af fotoreaktiv aminosyre i proteiner (Jens Nederby Nielsen) kr. 125.000.

NATO
Genom-knockout af centrin gener i Tetrahymena (Vagn Leick) kr. 37.843.

Novo Nordisk Fonden
Annulære phospholipiders rolle for binding og transport af langkædede fedtsyrer i erythrocytmembrane (Inge Bojesen) kr. 30.000.
Karakterisering af en insulinreceptor i en eencellet eukaryot (Vagn Leick) kr. 38.000.

Biokemisk Afdeling C

Novo Nordisk Fonden
Cytokin medieret interaktion mellem tarm endoderm og mesenkym (Jørgen Olsen) kr. 260.000.
Endosomsystemets betydning f den intracellulære transport af nysyntetiserede apikale membranprotein (Gert Helge Hansen) kr. 70.000.
Karakt. af den transkript.regulering af gener specifikt ekspresseret i tarmen (Jesper Thorvald Troelsen) kr. 75.000.
Karakterisering af binding og aktivering af endothelceller og thrombocytter (Inger Schousboe) kr. 60.000.

Novo's Fonds Komité
Intracellulær transport af børstesømenzymer (Michael Danielsen) kr. 75.000.

Statens Sundhedsvidenskab. Forskningsråd/NASTRA
Karakterisering af mekamismen for apikal sortering af sekretoriske proteiner (Lotte Vogel) kr. 2.400.000.

Afdeling for Medicinsk Genetik

Dansk Parkinsonforening
Undersøgelse af Parkinson (Niels Tommerup) kr. 399.000.

Danmarks Psoriasis Forening
Kortlægning af gen for psoriasis (Hans Eiberg) kr. 94.000.

Direktør Leo Nielsen og Hustrus Fond
Hereditær ataxi og paraplegi i korrelation mellem genotype og fænotype (Jørgen Erik Nielsen) kr. 40.000.

Fonden af 17.12.1981
Indkøb (Niels Tommerup) kr. 20.000.

Fonden for Neurologisk Forskning
Hereditær spastisk paraplegi (Jørgen Erik Nielsen) kr. 50.000.

Højmosegård Legatet/Lægeforeningen
p53 mutationer (Jon Thor Bergthorsson) kr. 26.000.

Jeppe & Ovita Johls Mindelegat
Kortlægning af cholestase og depression (Hans Eiberg) kr. 50.000.

Kræftens Bekæmpelse
FISH analyse (Niels Tommerup) kr. 1.758.000.

Malberg Fond m.fl.
Dansk Spielmager vogt forening (Hans Eiberg) kr. 110.000.

Novo Nordisk Fonden
Hereditær ataxi og paraplegi i korrelation mellem genotype og fænotype (Jørgen Erik Nielsen) kr. 30.000.
Karakt. af kromosomregioner og gener involveret i endokrinologiske sygdomme (Niels Tommerup) kr. 65.000.
Opbygning af molekylærgenetisk lab (Niels Tommerup) kr. 75.206.

Signe og Peter Gregersens Mindefond
Psykologiske og sociale aspekter ved livsførelsen med huntingtons chorea (Lotte Huniche) kr. 100.000.

Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd
Undersøgelser over den normale og patologiske funktion af proteiner med repetitive polyglutaminsekve (Sven Asger Sørensen) kr. 400.000.

Publikationer

Biokemisk Afdeling A
Boushel R., Pott F., Madsen P., Rådegran G., Nowak M., Quistorff B., Secher N.: Near infrared spectroscopy for muscle metabolism during

rythmic handgrip. European Journal of Applied Physiology 79, s. 41-48, 1998.

Boushel R., Madsen P., Nielsen H.B., Quistorff B., Secher N.: pH or potassium for the reflex elevation of blood pressure during post exercise muscle ischaemia. Acta Physiologica Scandinavica 164, s. 269-275, 1998.

Capito K., Hansen S.E., Hedeskov C.J., Thams P.: Metabolism of phosphatidylcholine in mouse pancreatic islets. i: Physiology and Pathophysiology of the Islets of Langerhans., s. 217-221, Soria, Plenum Press, New York, USA 1997.

Christoffersen J., Christoffersen M.R., Hunding A.: Comments on optimization of glycolysis. Biochemical Education 26, s. 290-291, 1998.

Christoffersen J., Christoffersen M.R., Jaszczak P.P.: Men har studenterne tilstrækkeligt fagligt grundlag? Update 98. Ugeskrift for Læger 160/52, s. 7655-7656, 1998.

Christoffersen J., Dohrup J., Christoffersen M.R.: The importance of formation of hydroxyl ions by dissociation of trapped water molecules for growth of calcium hydroxyapatite crystals. Journal of Crystal Growth 186, s. 275-282, 1998.

Christoffersen M.R., Dohrup J., Christoffersen J.: Kinetics of growth and dissolution of calcium hydroxyapatite in suspensions with variable calcium to phosphate ratio. Journal of Crystal Growth 186, s. 283-290, 1998.

Dreier J.P., Körner K., Ebert N., Görner A., Rubin Lauritzen I.E.J., Back T., Lindauer U., Wolf T., Villringer A., Einhäupl K.M., Lauritzen M., Dirnagl U.: Nitric oxide scavenging by hemoglobin or nitric oxide synthase inhibition by N-Nitro-L-arginine induces cortical spreading ischemia when K^+ is increased in the subarachnoid space. Journal of cerebral blood flow and metabolism 18, s. 978-990, 1998.

Elsner P., Quistorff B., Hermann T.S., Dich J.A., Grunnet N.: Regulation of glycogen accumulation in L6 myotubes cultured under optimized conditions. American Journal of Physiology 275, s. 925-933, 1998.

Grunnet N., Dich J.A.: Effect of fasted and fed conditions on protein turnover in perifused cultured hepatocytes. Nutrition 14, s. 23-29, 1998.

Hamaoka T., Mizuno M., Osada T., Ratkevicius A., Norup Nielsen A., Nakagawa Y., Katsumura T., Shimomitsu T., Quistorff B.: Changes in qygenation and phosphocreatine during exercise and recovery in relation to fiber types and capillary supply in human skeletal muscle. Europt Series 3194, s. 478-484, 1998.

Møller P., Wallin H., Grunnet N., Risom L., Knudsen L.E.: DNA damage in isolated rat hepatocytes exposed to C.I. pigment orange 5 and C.I. pigment yellow 12 by the alkaline comet assy. Teratogenesis, Cacinogenesis and Mutagenesis 18, s. 9-16, 1998.

Ratkevicius A., Mizuno M., Povilonis E., Quistorff B.: Energy metabolism of the gastrocnemius and soleus muscles during isometric voluntary and electrically induced contractions in man. Journal of Physiology 507.2, s. 593-602, 1998.

Ratkevicius A., Skurvydas A., Povilonis E., Quistorff B., Lexell J.: Effects of contraction duration on low-frequency fatique in voluntary and electrically induced exercise of quadriceps muscle in humans. European Journal of Applied Physiology 77, s. 462-468, 1998.

Søgaard K., Christensen H., Fallentin N., Mizuno M., Quistorff B., Sjøgaard G.: Motor unit activation patterns during concentric wrist flexion in human with different muscle fibre composition. European Journal of Applied Physiology 78, s. 411-416, 1998.

Thams P., Capito K.: L-arginine stimulation of glucose-induced insulin secretion through membrane depolarization and independent of nitric oxide. Diabetologia 41, s. A138, 1998.

Vissing J., Vissing S.F., MacLean D.A., Saltin B., Quistorff B., Haller R.G.: Sympathetic activation in exercise is not dependent on muscle acidosis: Direct evidence from studies in metabolic myopathies. Journal of Clinical Investigation 101, s. 1654-1660, 1998.

Biokemisk Afdeling B

Bojesen I.N., Bojesen E.: Nature of the elements transporting long-chain fatty acids through the red cell membrane. J. Membrane Biol. 163, s. 169-181, 1998.

Boulmé F., Freund F., Moreau S., Nielsen P.E., Gryaznov S., Toulmé J-J., Litvak S.: Modified (PNA, 2'-O-methyl and phosphoramidate) anti-TAR antisense oligonucleotides as strong and specific inhibitors of *in vitro* HIV-1 reverse transcription. Nucleic Acids Research 26, 23, s. 5492-5500, 1998.

Bukanov N.O., Demidov V.V., Nielsen P.E., Frank-Kamenetskii M.D.: PD-loop: A complex of duplex DNA with an oligonucleotide. Proc. Natl. Acad. Sci. USA 95, s. 5516-5520, 1998.

Cherny D.I., Fourcade A., Svinarchuk F., Nielsen P.E., Malvy C., Delain E.: Analysis of various sequence-specific triplexes by electron and atomic force microscopies. Biophys. J. 74, s. 1015-1023, 1998.

Christensen K., Lomholt B., Hallenberg C., Nielsen K.V.: Mink 5S rRNA genes map to 2q in three loci suggesting conservation of synteny with human 1q. Hereditas 128, s. 17-20, 1998.

Christensen L., Hansen H.F., Koch T., Nielsen P.E.: Inhibition of PNA triplex formation by N^4-benzoylated cytosine. Nucl. Acids Research 26, s. 2735-2739, 1998.

Einvik C., Nielsen H., Westhof E., Michel F., Johansen S.: Group I-like ribozymes with a novel core organization perform obligate sequential hydrolytic cleavages at two processing sites. RNA 4, s. 530-541, 1998.

Eriksson M., Christensen L., Schmidt J., Haaima G., Orgel L., Nielsen P.E.: Sequence dependent N-terminal rearrangement and degradation of peptide nucleic acid (PNA) in aqueous solution. New J. Chem. 1998, s. 1055-1059, 1998.

Giesen U., Kleider W., Berding C., Geiger A., Ørum H., Nielsen P.E.: A formula for thermal stability (T_m) prediction of PNA/DNA duplexes. Nucleic Acids Research 26, 21, s. 5004-5006, 1998.

Good L., Nielsen P.E.: Antisense inhibition of gene expression in bacteria by PNA targeted to mRNA. Nature Biotechnology 16, s. 355-358, 1998.

Good L., Nielsen P.E.: Inhibition of translation and bacterial growth by peptide nucleic acid targeted to ribosomal RNA. Proc. Natl. Acad. Sci. USA 95, s. 2073-2076, 1998.

Hallenberg C.: Regulation of human 5S rRNA gene expression and detection of 5S rRNA variants in the ribosomes. 59 s. Eget Forlag, Det sundhedsvidenskabelige Fak., Københavns Univ. 1998.

Knudsen H.: Antisense properties and cellular uptake of peptide nucleic acids. 55 s. Eget Forlag, Det sundhedsvidenskabelige Fak., Københavns Univ. 1998.

Koppiz M., Nielsen P.E., Orgel L.E.: Formation of oligonucleotide-PNA-chimeras by template-directed ligation. Journal of the Amer. Chemical Society 120, s. 4563-4569, 1998.

Kozlov I.A., Nielsen P.E., Orgel L.E.: A method for the 32_P labeling of peptides or peptide nucleic acid oligomers. Bioconjugate Chem. 9, s. 415-417, 1998.

Krotz A.H., Larsen S., Buchardt O., Eriksson M., Nielsen P.E.: A "Retro-Inverso" PNA: Structural implications for DNA and RNA binding. Bioorganic & Medicinal Chemistry 6, s. 1983-1992, 1998.

Kuhn H., Demidov V.V., Frank-Kamenetskii M.D., Nielsen P.E., .: Kinetic sequence discrimination of cationic bis-PNAs upon targeting of double-stranded DNA. Nucleic Acids Research 26, 2, s. 582-587, 1998.

Kurakin A., Larsen H.J., Nielsen P.E.: Cooperative strand displacement by peptide nucleic acid (PNA). Chemistry & Biology 5, 2, s. 81-89, 1998.

Ljungstrøm T.: Antisense properties and cellular uptake of peptide nucleic acid (PNA) targeted to cancer related genes. 64. Eget Forlag, København 1998.

Mologni L., leCoutre P., Nielsen P.E., Gambacorti-Passerini C.: Additive antisense effects of different PNAs on the *in vitro* translation of the PML/RARα gene. Nucleic Acids Research 26, s. 1934-1938, 1998.

Nielsen H., Thuesen I.: Paleogenetics. i: Mummies, disease & ancient cultures., s. 355-363, A. Cockburn, E. Cockburn, and T.A. Reyman, Cambridge University Press, USA 1998.

Nielsen P.E.: Peptide nucleic acid (PNA). From DNA recognition to antisense and DNA structure. Biophys. Chem. 68, s. 103-108, 1997.

Nielsen P.E.: Sequence-specific recognition of double-stranded DNA by peptide nucleic acids. i: Advances in DNA Sequence-Specific Agents, Vol. 3., s. 267-278, JAI Press Inc., 1998.

Nielsen P.E.: Antisense properties of peptide nucleic acid. i: Handbook of Experimental Pharmacology, Vol. 131, 20. Antisense Research and Application., s. 545-560, S.T. Crooke, Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg 1998.

Nielsen P.E.: Structural and biological properties of peptide nucleic acid (PNA). Pure & Appl. Chem. 70, s. 105-110, 1998.

Nielsen P.E.: PNA-peptidnukleinsyrer. På vej mod genterapeutiske lægemidler. Ugeskr. Læger 160/36, s. 5171-5174, 1998.

Nielsen P.E.: Peptide nucleic acids. Science & Medicine 5, s. 47-56, 1998.

Püschl A., Sforza S., Haaima G., Dahl O., Nielsen P.E.: Peptide nucleic acids (PNAs) with a functional backbone. Tetrahedron Lett. 39, s. 4707-4710, 1998.

Ratilainen T., Holmén A., Tuite E., Haaima G., Christensen L., Nielsen P.E., Nordén B.: Hybridization of peptide nucleic acid (PNA). Biochemistry 37, s. 12331-12342, 1998.

Straarup E.M., Schousboe P., Hansen H.Q., Kristiansen K., Hoffmann E.K., Rasmussen L., Christensen S.T.: Effects of protein kinase C activators and staurosporine on protein kinase activity, cell survival, and proliferation in Tetrahymena thermophila. Microbios 91, s. 181-190, 1997.

Terkelsen O.B.F., Jahnen-Dechent W., Nielsen H., Moos T., Fink E., Nawratil P., Muller-Esterl W., Møllgård K.: Rat fetuin: distribution of protein and mRNA in embryonic and neonatal rat tissues. Anat. Embryol. 197, s. 125-133, 1998.

Wang J., Nielsen P.E., Jiang M., Cai X., Fernandes J.R., Grant D.H., Ozsoz M., Beglieter A., Mowat M.: Mismatch-sensitive hybridization detection by peptide nucleic acids immobilized on a quartz crystal microbalance. Analytical Chemistry 69, 24, s. 5200-5202, 1997.

Biokemisk Afdeling C

Bruun H.Q., Sjöström H., Norén O.: The TATA-Less, GC-Rich Porcine Dipeptidylpeptidase IV (DPPIV) Promotor Shows Bidirectional Activity. Biol.Chem. 379, s. 75-81, 1998.

Demant E.J.F.: Anthracycline-protein molecular interactions. Doctoral thesis. 38 s. Eget Forlag, Copenhagen 1998.

Demant E.J.F., Friche E.: Kinetics of Anthracycline Accumulation in Multidrug Resistant Tumor Cells: Relationship to Drug Lipophilicity and Serum Albumin Binding. Biochemical Pharmacology 56, s. 1209-1217, 1998.

Demant E.J.F., Friche E.: Equilibrium binding of anthracycline cytostatics to serum albumin and small unilamellar phospholipid vesicles as measured by gel filtration. Biochemical Pharmacology 55, s. 27-32, 1998.

Hansen G.H., Delmas B., Besnardeau L., Vogel L.K., Laude H., Sjöström H., Norén O.: The Coronavirus Transmissible Gastroenteritis Virus Causes Infection after Receptor-Mediated Endocytosis and Acid- Dependent Fusion with an Intracellular Compartment. Journal of Virology 72, s. 527-534, 1998.

Mitchelmore C., Troelsen J.T., Sjöström H., Norén O.: The HOXC11 Homeodomain Protein Interacts with the Lactase- Phlorizin Hydrolase Promoter and Stimulates HNF1 alpha- dependent Transcription. The Journal of Biological Chemistry 273, s. 13297-13306, 1998.

Moestrup S., Schousboe I., Jacobsen C., Leheste J-R., Christensen E.I., Willnow T.E.: Beta2-glycoprotein-I (apolipoprotein H) and beta2-glycoprotein-I-phospholipid complex harbor a recognition site for the endocytotic receptor megalin. Journal of Clinical Investigation 102, s. 902-906, 1998.

Molberg Ø., McAdam S.N., Körner R., Quarsten H., Kristiansen C., Madsen L., Fugger L., Scott H., Noren O., Roepstorff P., Lundin K.E.A., Sjöström H., Sollid L.M.: Tissue transglutaminase selectively modifies gliadin peptides that are recognized by gut-derived T cells in celiac disease. Nature Medicin 4, s. 713-717, 1998.

Motta G., Røjkjær R., Hasan A.A.K., Cines D.B., Schmaier A.H.: High molecular weight kininogen regulates prekallikrein assembly and activation on endothelial cells: A novel mechanism for contact activation. Blood 91, s. 516-528, 1998.

Nery L.E.M., da Silva M.A., Josefsson L.I., Castrucci A.M.D.: Cellular signalling of PCH-induced pigment aggregation in the Crustacean Macrobrachium potiuna erythrophores. J. Comp. Physiology B 167, s. 570-575, 1998.

Olsen J.: Molecular biology of aminopeptidase N-Amino acid sequence, gene structure and tissue-specific gene regulation. 62 s. Eget Forlag, Copenhagen 1998, Doctoral thesis.

Røjkjær R., Hasan A.A.K., Motta G., Schousboe I., Schmaier A.H.: Factor XII is not essential for contact system activation on endothelial cells. Thromb. Haemost. 80, s. 74-81, 1998.

Simon-Assmann P., Lefebvre O., Bellissent-Waydelich A., Olsen J., Orian-Rousseau V., De Arcangelis A.: The laminins: role in intestinal morphogenesis and differentiation. Ann. N.Y. Acad. Sci. 859, s. 46-64, 1998.

Sjöström H.G., Lundin K.E.A., Molberg Ø., Körner R., McAdam S.N., Anthonsen D., Quarsten H., Norén O., Roepstorff P., Thorsby E., Sollid L.M., .: Identification of a Gliadin T-Cell Epitope in Coeliac Disease: General Importance of Gliadin Deamidation for Intestinal T-Cell Recognition. Scand.J. Immunol. 48, s. 111-115, 1998.

Afdelingen for Medicinsk Genetik

Bennett E.P., Weghuis D.O., Merkx G., Kessel A.G.v., Eiberg H., Clausen H.: Genomic organization and chromosomal localization of three members of the UDP-N-acetylgalactosamine: Polypeptide N- acetylgalactosaminyltransferase family. Glycobiology 8, s. 547-555, 1998.

Bennett E.P., Hassan H.S., Mandel U., Mirgorodskaya E., Roepstorff P., Burchell J., Taylor-Papadimitriou J., Hollingsworth M.A., Merkx G., Kessel A.G.v., Eiberg H., Steffensen R., Clausen H.: Cloning of a Human UDP-N-Acetyl-(-d- Galactosamine: Polypeptide N-Acetylgalactosaminyltransf. That Complements Other GalNAc-Transf. in Complete O-Glycosylation of the MUC1 Tandem Repeat. The Journal of Biological Chemistry Vol. 273, No. 46, s. 30472-30481, 1998.

Bugge M., Collins A., Petersen M.B., Fisher J.,

Brandt C.A., Hertz J.M., Tranebjærg L., de Lozier-Blanchet C., Nicolaides P., Brøndum-Nielsen K., Morton N., Mikkelsen M.: Non-disjunction of chromosome 18. Human Molecular Genetics Vol. 7, No. 4, s. 661-669, 1998.

Eiberg H.: Total Genome Scan Analysis in a Single Extended Family for Primary Nocturnal Enuresis: Evidence for a New Locus (ENUR3) for Primary Nocturnal Enuresis on Chromosome 22q11. European Urology 33 (suppl 3), s. 34-36, 1998.

Gontard A.v., Eiberg H., Hollmann E., Rittig S., Lehmkuhl G.: Molecular genetics of nocturnal enuresis: Clinical and genetic heterogeneity. Acta Pædiatr. 87, s. 571-578, 1998.

Gontard A.v., Eiberg H., Hollmann E., Rittig S., Lehmkuhl G.,: Genetic Heterogeneity in Nocturnal Enuresis. Am J Psychiatry 153, s. 885, 1997.

Gontard A.v., Hollmann E., Benden B., Eiberg H., Rittig S., Lehmkuhl G.: (1997) Clinical enuresis phenotypes in familial nocturnal enuresis. Scand.J.Urol.Nephrol 31 (suppl.183), s. 11-16, 1997.

Gregersen N., Winter V.S., Corydon M.J., Corydon T.J., Rinaldo P., Ribes A., Martinez G., Bennett M.J., Vianey-Saban C., Bhala A., Hale D.E., Lehnert W., Kmoch S., Roig M., Riudor E., Eiberg H., Andresen B.S., Bross P., Bolund L.A., Kølvraa S.: Identif. of four new mutations in the short-chain acyl-CoA dehydrog. (SCAD) gene in two pt.: One of the variant alleles, 511C-T, is present at an unexp high freq in the generel population, as was the case. Human Molecular Genetics Vol.7, No.4, s. 619-627, 1998.

Gromov P.S., Celis J.E., Hansen C., Tommerup N., Gromova I., Madsen P.: Human rab11a: Transcription, chromosome mapping and effect on the expression levels of host GTP-binding proteins. FEBS Letters 429, s. 359-364, 1998.

Hansen C., Bugge M., Brandt C.A., Hertz J.M., Tranebjærg L., Mikkelsen M., Petersen M.B.: Apolipoprotein E alleles in mothers of trisomy 18 conceptuses. Clinical Genetics 53, s. 321-322, 1998.

Hasle H., Olsen J.H., Hansen J., Friedrich U., Tommerup N.: Occurrence of Cancer in a Cohort of 183 Persons with Constitutional Chromosome 7 Abnormalities. Cancer Genet Cytogenet 105, s. 39-42, 1998.

Hollmann E., Gontard A.v., Eiberg H., Rittig S., Lemkuhl G.: Molecular genetic, clinical and psychiatric associations in nocturnal enuresis. British Journal of Urology 81, suppl. 3, s. 37-39, 1998.

Jensen B.S., Strøbæk D., Christophersen P., Jørgensen T.D., Hansen C., Silahtaroglu A.N., Olesen S-P., Ahring P.K.: Characterization of the cloned human intermediate- conductance Ca^{2+}-activated K^+ channel. The American Physiological Society, s. 848-856, 1998.

Jensen D.E., Proctor M., Marquis S.T., Gardner H.P., Ha S.I., Chodosh L.A., Ishov A.M., Tommerup N., Vissing H., Sekido Y., Minna J., Borodovsky A., Schultz D.C., Wilkinson K.D., Maul G.G., Barlev N., Berger S.L., Prendergast G.C., Rauscher III F.J.: BAP1: A novel ubiquitin hydrolase which binds to the BRCA1 RING finger and enhances BRCA1-mediated cell growth suppression. Oncogene 16, s. 1097-1112, 1998.

Jensen P., Fenger K., Bolwig T.G., Sørensen S.A.: Crime in Huntington's disease: A study of registered offences among patients, relatives,and controls. J Neurol Neurosurg Psychiatry 65, s. 467-471, 1998.

Johnstone R.W., Wang J., Tommerup N., Vissing H., Roberts T., Shi Y.: Ciao 1 Is a Novel WD40 Protein That Interacts with the Tumor Suppressor Protein WT1. Journal of Biological Chemistry Vol. 273, No. 18, s. 10880-10887, 1998.

Karadima G., Bugge M., Nocalaidis P., Vassilopoulos D., Avramopoulos D., Grigoriadou M., Albrecht B., Passarge E., Annerén G., Blennow E., Clausen N., Galla-Voumvouraki A., Tsezou A., Kitsiou-Tzeli S., Hahnemann J.M., Hertz J.M., Houge G., Kuklik M., Macek M., Lacombe D., Miller K., Moncla A., Pajares I.L., Patsalis P.C., Prieur M., Vekemans M., von Beust G., Brøndum-Nielsen K., Petersen M.B.: Origin of nondisjunction in trisomy 8 and trisomy 8 mosaicism. European Journal of Human Genetics 6, s. 432-438, 1998.

Kjer B., Eiberg H., Kjer P., Rosenberg T.: Dominant optic atrophy mapped to chromosome 3q region. Acta Ophthalmol.Scand 74, s. 3-7, 1996.

Koefoed P., Hasholt L., Fenger K., Nielsen J.E., Eiberg H., Buschard K., Sørensen S.A.: Mitotic and meiotic instability of the CAG trinucleotide repeat in spinocerebellar ataxia type 1. Hum Genet 103, s. 564-569, 1998.

Kozyraki R., Kristiansen M., Silahtaroglu A.N., Hansen C., Jacobsen C., Tommerup N., Verroust P.J., Moestrup S.K.: The Human Intrinsic Factor-Vitamin B_12 Receptor, Cubilin: Molecular Characterization and Chromosomal Mapping of the Gene to 10p Within the Autosomal Recessive Megaloblastic Anemia (MGA1) Region. Blood Vol. 91, No. 10, s. 3593-3600, 1998.

Løkkegaard T., Nielsen J.E., Hasholt L., Fenger K., Werdelin L., Tranebjærg L., Lauritzen M., Colding-Jørgensen E., Grønbech-Jensen M., Henriksen O.A., Sørensen S.A.: Machado-Joseph disease in three Scandinavian families. Journal of Neurological Sciences 156, s. 152-157, 1998.

Nicolaidis P., von Beust G., Bugge M., Karadima G., Vassilopoulos D., Brøndum-Nielsen K., Petersen M.B.: Analysis of the Origin of the Extra Chromosome in Trisomy 8 in 4 Cases of Spontaneous Abortions. Fetal Diagnosis Therapy 13, s. 42-45, 1998.

Nielsen J.E., Krabbe K., Jennum P., Koefoed P., Jensen L.N., Fenger K., Eiberg H., Hasholt L., Werdelin L., Sørensen S.A.: Autosomal dominant pure spastic paraplegia: A clinical, paraclinical and genetic study. J Neurol Neurosurg Psychiatry 64, s. 61-66, 1998.

Nothwang H.G., Wirth J., Brandl B., Haaf T., Nielsen K.B., Tommerup N., Ropers H.H.: Identification of positional candidates for neurological disorders on chromosome 13q14-q22. Cytogenet Cell Genet 79, s. 293-297, 1997.

Rendtorff N.D., Hansen C., Silahtaroglu A.N., Henriksen K.F., Tommerup N.: Isolation of the Human Beaded-Filament Structural Protein 1 Gene (BFSP1) and Assignment to Chromosome 20p11.23-p12.1. Genomics 53, s. 114-116, 1998.

Silahtaroglu A.N., Hacihanefioglu S., Güven G.S., Cenani A., Wirth J., Tommerup N., Tümer Z.A.: Not para-, not peri-, but centric inversion of chromosome 12. J Med Genet 35, s. 682-684, 1998.

Sørensen S.A., Niebuhr E.: "Er cancer arvelig?". i: Medicinsk Årbog 1997. Munksgaard, s. 35-44, Munksgaard, København 1997.

Urhammer S.A., Hansen T., Clausen J.O., Eiberg H., Pedersen O.: The g/a Nucleotide Variant at Position -30 in the (-Cell- Specific Glucokinase Gene Promotor Has No Impact on the (- Cell Function in Danish Caucasians. Diabetes 47, s. 1359-1361, 1998.

Urhammer S.A., Møller A.M., Nyholm B., Ekstrøm C.T., Eiberg H., Clausen J.O., Hansen T., Pedersen O., Schmitz O.: The effect of two frequent amino acid variant of the hepatocyte nuclear fact.-1(gene on estimates of pancr. (-cell funct in caucasian glucose-tolerant first-degree relatives of tp.2 diabetic ptt. Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism Vol. 83, no. 11, s. 3992-3995, 1998.

Urhammer S.A., Hansen T., Ekstrøm C.T., Eiberg H., Pedersen O.: The Ala/Val98 Polymorphism of the Hepatocyte Nuclear Factor- 1(Gene Contributes to the Interindividual Variation in Serum C-Peptide Response during an Oral Glucose Tolerance Test: Evidence from..... Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism Vol. 83, No 12, s. 4506-4509, 1998.

Wandall A., Tommerup N.: Kinetochore presence and kinetochore loss in human marker chromosomes. i: Chromosome Segregation and Aneuploidy., University of Nevada, Reno, USA, 1998.

Wandall A., Tranebjærg L., Tommerup N.: A neocentromere on human chromosome 3 without detectable (-satellite DNA forms morphologically normal kinetochores. Chromosoma 107, s. 359-365, 1998.

Mikrobiologi

Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi

Historie

I 1883 blev verdens første lærestol i bakteriologi oprettet ved Københavns Universitet, og i 1893 blev Carl Julius Salomonsen tildelt et professorat i almindelig patologi – først og fremmest på grund af hans tidlige og originale indsats inden for den medicinske bakteriologi. Under udførelsen af dette arbejde blev han vejledt af Peter Ludvig Panum. I 1890'erne påvistes den beskyttende effekt af difteriserum fremstillet i dyr, og Salomonsen etablerede en beskeden afdeling, der skulle fremstille dette serum, således at det kunne være til rådighed for patientbehandlingen på landets sygehuse. Afdelingen skiltes ud i 1902 og blev til Statens Serum Institut. I 1910 flyttede universitetsinstituttet til en nybygning på Juliane Maries Vej, og i 1920 overtog Oluf Thomsen professoratet. Hans store indsats drejede sig om udforskningen af blodtyper og deres arvelighed, og denne aktivitet gav anledning til oprettelsen af arvebiologisk institut. Fra 1941 til 1965 var K.A. Jensen instituttets professor. Han arbejdede gennem mange år med tuberkelbakterien, og fik internationale opgaver i forbindelse med bekæmpelsen af TB. Under anden verdenskrig lykkedes det ham at isolere en penicillinproducerende svamp, og i samarbejde med Løvens Kemiske Fabrik produceredes og oprensedes penicillin af en høj kvalitet, der kunne frigives til klinisk brug i 1943. Instituttets forskning gav anledning til oprettelsen af både Institut for Eksperimentel Medicin (1956) og Proteinlaboratoriet (1964). Under M. Volkert, der beklædte professoratet fra 1965 til 1983, udviklede instituttet sig til et moderne mikrobiologisk institut, der beskæftigede sig med studiet af bakterier, virus og parasitter. Dette krævede ombygninger og nyt apparatur, og i 1967 tog man konsekvensen af disse faglige ændringer og gav instituttet navnet Institut for Medicinsk Mikrobiologi.

Samme år oprettedes under Det lægevidenskabelige Fakultet Institut for Eksperimentel Immunologi. Til oprettelsen var knyttet et nyt ordinært professorat i "Eksperimentel transplantations- og immunbiologi", hvortil kaldtes Morten Simonsen, der i en årrække havde været direktør for en engelsk forskningsinstitution, og som hurtigt omdøbte instituttet til: Institut for Eksperimentel Immunologi. Dette var planlagt som et rent forskningsinstitut uden undervisningsforpligtelse, men påtog sig fra 1980 den immunologiske undervisning for studerende i biokemi og biologi ved Det naturvidenskabelige Fakultet.

I 1992 fusionerede de to institutter, og samme år flyttede det nye institut ind på Panum Instituttet under det nuværende navn.

Undervisning

Instituttet er ansvarlig for undervisningen af lægestuderende og humanbiologistuderende i disciplinerne bakteriologi, virologi, parasitologi og immunologi og administrerer undervisningen i klinisk immunologi. Instituttet har endvidere ansvaret for undervisning i immunologi af de biokemi- og biologistuderende fra Det naturvidenskabelige Fakultet, herunder uddannelsen af specialestuderende. Endvidere er der til stadighed ved instituttet et større antal ph.d.-studerende, ligesom der afholdes 1 – 2 postgraduate kurser årligt.

Substratafdeling

Afdelingen fremstiller reagenser, substrater, vævsmedier, sterile utensilier m.m. til instituttet og andre laboratorier på Det sundhedsvidenskabelige Fakultet. Afdelingen steriliserer infektiøst affald og dekontaminerer rester fra genteknologisk forskning. Afdelingen råder over 5 autoklaver, 3 vaskemaskiner, 2 sterilbænke, 2 tørsterilisatorer og moderne aftapningsudstyr. Substratafdelingen ledes af afdelingsleder Jan Finn Ditlevsen.

Forskningsvirksomhed

Bakteriologi

Pseudomonas aeruginosa

"Common" antigen for *Pseudomonas aeruginosa* undersøges (N. Høiby, P. Jensen).

Antistofsvar og beskyttelse mod kronisk *P. aeruginosa* infektion i lunger hos normale rotter og atymiske rotter (N. Høiby, H. Krogh Johansen, C. Moser, E. Jespersen, J. Rygaard, H.P. Hougen, Z. Song).

Forekomsten af IgG subklasse antistoffer spe-

cifikke for *P. aeruginosa* antigen og deres funktion (N. Høiby, T. Pressler, O. Ciofu, T. Dam Petersen).

Pseudomonas som biofilm, dens interaktion med polymorfkærnede leukocytter og komplementsystemet, resistensmekanismer især produktion af kromosomal beta-lactamase (N. Høiby, B. Giwercman, A. Kharazmi, O. Ciofu, T. Dam Petersen, J. Campbell, N. Bagge).

Celle-celle kommunikation i patogenesen af kronisk *P. aeruginosa* lungeinfektion hos cystisk fibrose patienter (N. Høiby, M. Givskov, P. Lindum, W. Hong).

Molekylærbiologisk og immunologisk baserede strategier til bekæmpelse af biofilmdannende, beta-lactamase hyperproducerende *P. aeruginosa* ved kronisk lungeinfektion hos cystisk fibrose patienter (N. Høiby, S. Molin, A. Kharazmi, K. Mathee-Narasimhan (USA), B. Giwercman, J. Campbell, O. Ciofu, N. Bagge).

Molekylærbiologisk undersøgelse af virulensfaktorer hos bakterier

Cytokin produktionen i forskellige musestammer undersøges under lungeinfektion med *Pseudomonas aeruginosa* ved hjælp af Rnase protection assay (Claus Moser, Hanne Colding, Niels Høiby).

Typning af *Helicobacter pylori* stammer fra patienter med gastrointestinale lidelser foretages ved PCR-RFLP og RAPD typning med henblik på at korrelere de forskellige typer til stammernes evne til adhærance. Undersøgelsen foretages i samarbejde med Statens Serum Institut (Andreas Munk Petersen, Karen Krogfelt, Leif Percival Andersen, Hanne Colding).

Påvirkning af resistente *Helicobacter pylori* stammer med non-antibiotika og antibiotika med henblik på at opnå synergisme og revertering af resistensen foretages i samarbejde med Sønderborg Sygehus (Jette M. Kristiansen, Leif Percival Andersen, Hanne Colding).

Virologi

Molekylær virologi

Identificering af proteindomæner er nødvendig for funktionen af glykoproteiner fra mæslinge virus og respiratorisk syncytial virus.

Aktiviteten af de virale glykoproteiner er nødvendig for viruspartiklernes infektiøsitet. Projektets formål er at identificere regioner på de virale glykoproteiner, der er involverede i glykoproteinernes aktivitet eller er nødvendige for korrekt posttranslatorisk modificering og aktivering af glykoproteinerne. For tiden arbejdes med karakterisering af den endoproteolytiske aktivering af fusions glykoproteinet samt identificering af aminosyrer i det receptorbindende mæslinge virus glykoprotein, som afgør dets affinitet til forskellige receptorer. Projektet bidrager til forståelsen af de virale infektioners molekylære patogenese, og kan måske identificere mål for fremtidige antivirale lægemidler. Projektet udføres af lektorvikar, ph.d. Gert Bolt, stud.scient.biokemi Line Nielsen og laborant Mette Thylstrup.

Klinisk Virologisk

Respiratorisk Syncytial Virus

Respiratorisk Syncytial Virus (RSV) infektioner hos børn indlagt på hospitaler i Københavnsområdet. Cirka 90 RSV-stammer er nærmere undersøgt (typebestemt og under-typebestemt ved PCR og ved restriktionsanalyse af de respektive genomer). Desuden er cytokinindholdet i luftvejssekret blevet fulgt for nogle få cytokiners vedkommende. Sygdomsalvorligheden hos de pågældende patienter er fundet relateret dels til RSV-type og undertype, dels til cytokinindholdet i sekret. Dette arbejde er publiceret i 1998, men projektet fortsætter.

Det antivirale stof Zanamivir

Det antivirale stof Zanamivir (en neuraminidase hæmmer) undersøges overfor influenza-infektioner hos forskellige risikopatienter i samarbejde med dels praktiserende læger, dels med lungemedicinske afdelinger som et kontrolleret placeboforsøg, hvor vores afdeling har deltaget dels med diagnostik af de pågældende influenza-infektioner, dels med undersøgelse af luftvejssekret for cytokinindhold hos de pågældende influenza-patienter.

Parvovirus B19-stammer

Parvovirus B19-stammer, dels danske, dels udenlandske er isoleret fra patienter og derefter er de pågældende stammers genomer sammenlignet (ved sekventering og restriktionsanalyse). Rekombination af stammer er demonstreret ligesom superinfektion med nye stammer hos immundefekte patienter. Dette arbejde er publiceret i 1998.

Parvovirus B19 infektion

Parvovirus B19 infektion som ætiologisk faktor hos patienter med sygdommen ITP (Ideopatisk thrombocytopenisk purpura). Foreløbige resultater bliver publiceret i 1999, men projektet fortsætter.

Parvovirus B19 infektion som ætiologisk faktor til "relapse" hos patienter med akut leukæmi. Dette projekt er påbegyndt i 1998 og vil fortsætte de næste par år.

De ovennævnte projekter er kun mulige ved et godt samarbejde med kolleger på børneafdelinger dels i København, dels i Odense, Aarhus og i Aalborg.

Parasitologi

Pneumocystis carinii

Lunger fra dyr i Københavns Zoologiske Have undersøges fortsat for forekomst af pneumocyster (i samarbejde med Erik Eriksen, Zoologisk Have og Vivi Bille-Hansen, Statens Veterinære Serumlaboratorium).

Genetisk karakterisering af pneumocyster fra danske heste (i samarbejde med Peter Ahrens og Vivi Bille-Hansen).

Genetisk karakterisering af pneumocyster fra vildtlevende brune rotter i Danmark (i samarbejde med Ann Wakefield og Robert Palmer, Oxford University og Jens Lodal, Statens Skadedyrslaboratorium).

Malaria og leishmaniasis forskning

Parasitologisk afdeling arbejder tæt sammen med forskere på Epidemiafdeling M og Klinisk Mikrobiologisk Afdeling, Rigshospitalet under paraplyen Center for Medicinsk Parasitologi (CMP). CMP har et veletableret net af internationale samarbejdspartnere i Europa, Afrika, Amerika og Australien. I 1998 var i alt ca. 50 personer (laboranter, laborantelever, sekretærer, seniorforskere, ph.d.-studerende, og specialestuderende) tilknyttet CMP helt eller delvist. Mange af medarbejderne er involveret i prægraduat eller postgraduat uddannelse herunder vejledning af de 15 ph.d -studerende, der er tilknyttet centeret. Den af forskerakademiet støttede forskerskole, "The Graduate School of International Health" udgår fra CMP.

Forskningen ved CMP er hovedsageligt centreret omkring sygdommene malaria og leishmaniasis. Vi arbejder med: At karakterisere det immunologiske respons til sygdommene, at udvikle DNA vacciner mod leishmaniasis, at udvikle nye lægemidler fra planter som anvendes i behandling af sygdommene i Afrika og Kina, og at monitorere resistens udvikling.

Det meste af arbejdet er finansieret med eksterne midler fra såvel nationale som internationale forskningsprogrammer. I 1998 blev 30 publikationer antaget til offentliggørelse i internationale tidsskrifter.

Interferonlaboratoriet

Laboratoriet fortsætter sit flerårige projekt vedrørende optimering af interferonsystemet for infektioner som er interferonafhængige, idet der fokuseres specifikt på de cytokiner/interleukiner, som influerer afgørende på det antivirale potentiale som interferon systemet besidder, per se. I denne forbindelse undersøges specielt virkningen af IL-8 på IFN-systemet, idet IL-8 undertiden udøver en markant depression af IFN-systemets antivirale effektor funktion.

Laboratoriet fortsætter projektsamarbejdet med Farmaceutisk Højskole (Carsten B. Knudsen, Søren B. Christensen) og RH (Chen Ming) vedrørende en integreret metode til behandling af bl.a. Rhinovirus infektioner (G.M. Scott, R.J. Tyrell, UK; projektet støttes af bl.a. Universitets Innovation). I dette tilfælde anvendes en ny type stoffer, som potentierer IFN-systemt markant ved rhinovirus infektioner; samtidigt ser det ud til, at IL-8's depression af IFN-systemet bliver ophævet. Det undersøges derfor mere systematisk, om der er en regulatorisk forbindelse mellem interferonsystemet og IL-8.

Der er indledt et projektsamarbejde med T. Owens, USA med henblik på yderligere at afprøve nye substrater til måling af mitochondriefunktionen i forskellige typer celler; disse nye syntetiske substrater vil bl.a. muliggøre gentagne målinger af de samme inficerede cellekulturer uden at influere på infektionsforløbet, hvilket har betydet en væsentlig forøgelse af laboratoriets mulighed for at udføre kinetiske undersøgelser af virusinfektioner/interferon-systemet, i bl.a. *in vitro* modeller af herpes virus infektioner (Kurt Berg).

Immunologi

MHC-peptid komplekset

Immunsystemet (IS) forsvarer kroppen mod fremmed invasion, og benytter til det formål flere forskellige genkendelsesmekanismer, som sætter det i stand til at skelne mellem "eget", som ikke må beskadiges, og "fremmed", som skal angribes. Af de celler, som er i stand til at skelne mellem eget og fremmed, påkalder især T cellerne sig interesse. Disse undersøger vores cellers indre for tilstedeværelsen af fremmede proteiner. De såkaldte MHC molekyler spiller her en nøglerolle, idet de udvælger og binder protein fragmenter

(= peptider) fra vore cellers indre og transporterer dem ud på cellernes overflade, hvor T cellerne kan genkende dem. MHC molekylerne er specifikke, d.v.s. de vælger nogle peptider og ignorerer andre. Laboratoriets grundlæggende antagelse er, at en detaljeret viden om MHC's specificiteter vil få afgørende indflydelse på vores evne til at analysere og manipulere T celler og dermed IS. Vi har, som beskrevet i årbogen 1996, udviklet følsomme og robuste metoder til at beskrive og måle MHC's specificitet (evne til at skelne), og forsøger at anvende denne viden til at forudsige immunsystemets reaktioner. Vi mener, at det nu er praktisk og teoretisk muligt at foretage en total kortlægning af alle humane MHC specificiteter. En sådan kortlægning kan danne grundlaget for fremtidens rationelle immunmanipulation herunder vaccineudvikling. Det er ikke nogen lille opgave, man har allerede registreret flere hundrede forskellige MHC molekyler. Vi kalder da også populært projektet for "det humane MHC projekt".

Vi opstillede i årbogen 1996 en række delmål. Et af de vigtigste delmål er at opnå evnen til at producere de forskellige MHC molekyler i mængder, som tillader detaljeret analyse og evt. også manipulation med immunsystemet. Vi har ved hjælp af genteknologi udviklet en metode, som fra bakterier tillader os at producere store mængder MHC klasse I (klasse II forsøges også) molekyler af høj kvalitet. Molekylerne er sammenlignet med tilsvarende molekyler fra naturlige kilder og i omfattende analyser finder vi, at deres specificitet er uændret, d.v.s. de kan anvendes til vores formål. Vi finder samtidig, at molekylerne er mere effektive peptid-bindere end de tilsvarende naturlige molekyler. Den genteknologiske fremstillingsmetode er blevet patenteret, og den vil komme til at udgøre hjørnestenen i vores analyse af MHC specificitet. Udviklingsarbejdet har også ført til opstilling af nye teorier for dannelsen af MHC molekyler; teorier, som for tiden er under afprøvning. Et større samarbejde med Jan Hansen og Søren Brunak (DTU) om at anvende "kunstig intelligens" (neurale netværk) er påbegyndt, og har allerede givet lovende resultater, som skal forfølges i et vaccine-samarbejde med Anders Fomsgaard (SSI) rettet mod HIV. Som et sideprodukt af evnen til at masseproducere MHC molekyler har det også sat os i stand til at fremstille de såkaldte "tetramere" MHC komplekser, som kan anvendes til specifik markering af T celler.

Prof., dr.med. Søren Buus, ph.d. Lars Østergaard Pedersen, ph.d. Anette Stryhn, ph.d. Nanna Kristensen, ph.d.-stud. Sanne Lise Lauemøller, ph.d.-stud. Nils Jakob Vest Hansen, ph.d.-stud. Christina Sylvester-Hvid, stud.med. Tine Henrichsen, stud.scient. Thomas Blicker, laborant, cand. scient. Lise Lotte Bruun Nielsen, laborant Jeanne Stahl Hansen, laborant Durita Poulsen, laborant Ann-Katrine Egholm Larsen, sekretær Janne Wagner Kent og stud.med. Therese de la Cour.

Struktur og funktion af T celle receptoren

T lymfocytterne spiller en meget central rolle i det specifikke immunsystem. T lymfocytterne udtrykker på deres celleoverflade en unik receptor, kaldet T celle receptoren (TCR). Ved hjælp af TCR kan T lymfocytterne skelne fremmed fra selv. Gruppens forskning er centreret om at bestemme strukturen og funktionen af TCR. Til disse undersøgelser anvendes en række molekylærbiologiske, proteinkemiske og cellebiologiske metoder. Vi har bl.a. ved at producere kimære receptor molekyler identificeret forskellige regioner af TCRs komponenter, der er involveret i regulation af TCRs funktion. Vi har identificeret et motiv i CD3-gamma kædens cytoplasmatiske hale, der regulerer hvor mange TCR den enkelte T lymfocyt udtrykker. Endvidere identificeres, hvilke molekyler dette motiv interagerer med i T lymfocytterne og hvilke protein kinaser og fosfataser motivet reguleres af. Den fysiologiske rolle af dette motiv studeres nu ved at rekonstituere CD3-gamma knock-out mus med CD3-gamma i forskellige muterede varianter (samarb. med A. Kruisbeek, The Netherlands Cancer Institute, Holland). Sammenhængen mellem ligand-afhængig og -uafhængig TCR internalisering og recykling undersøges (samarb. med T. Backstrom, Malaghan Institute, New Zealand). Endelig studeres, hvorledes protein tyrosin fosfataser indvirker på signalering gennem TCR.

Ved hjælp af computer modeller har vi forudsagt strukturen af CD3-gamma (en af komponenterne i TCR) og dens mulige interaktionssteder til de øvrige komponenter i TCR. Ved at mutere i CD3-gamma har vi efterfølgende kunnet vise hvilke regioner/aminosyrer, der er involveret i interaktionen mellem CD3-gamma og TCRs øvrige komponenter. Rekombinant CD3-gamma og -epsilon produceres med henblik på røntgen-krystallografisk struktur bestemmelse og antistof produktion (samarb. med L.Ø. Pedersen, IMMI; M. Gajhede, HCØ; og Claus Kock, SSI). Et nærmere kendskab til strukturen og funktionen af TCR vil formentlig på længere sigt åbne mulighed for mere raffinerede former for immunterapi end de i dag anvendte (Carsten Geisler i samarbejde med Jes Dietrich, Jesper Kastrup, Jens Peter Holst Lauritsen og Charlotte Menné).

Immunsystemets reaktion ved virus-infektioner

For at kunne vælge de mest effektive komponenter til en målrettet vaccine mod sygdomsfremkaldende virus, er det nødvendigt at have et grundigt kendskab til, hvilke af immunsystemets effektormekanismer, der mest effektivt eliminerer et givet viralt patogen. Projektets formål er derfor at analysere immunsvaret under en eksperimentel virusinfektion. Tidligt lykkedes det gruppen at dokumentere den cytotoksiske T celles centrale betydning både ved akutte og ved persisterende infektioner. Senere blev det i et samarbejde med Annika Scheynius, Karolinska Sjukhuset, vist, hvordan T cellernes aktivering ledsagedes af et skift i deres adhæsionsmolekyler, som muliggjorde deres udvandring i inficerede væv. Disse undersøgelser blev udført i en nu klassisk virusmodel og er derefter udvidet med studier, der involverer andre virus. Resultaterne peger på, at det for værten optimale immunsvar er bestemt af det enkelte virus' indgangsport, spredning og patogenese. Generelt gælder det imidlertid, at en solid og langvarig immunitet kræver medvirken af T såvel som B celler. Er den ene gren af immunsystemet kompromitteret, kan virus måske nedkæmpes i den akutte fase, men vil senere kunne dukke op igen. De forskellige effektormolekylers og effektormekanismers rolle for infektionernes forløb undersøges i genetisk ændrede dyr, der er frataget evnen til at udtrykke isolerede cellebundne eller opløselige molekyler, der er af betydning for udviklingen af det optimale immunsvar – såkaldte "knock out" mus. Der arbejdes i denne forbindelse med dyr, der specifikt mangler f.eks.: MHC klasse I eller klasse II molekyler, B celler, T celler, IFN gamma R, IFN gamma, IFN alpha/beta R, perforin, CD40L, forskellige adhæsionsmolekyler (selektiner), og endelig mus, der er transgene for en T celle receptor specifik for virus. Ved hjælp af disse sidstnævnte mus er det lykkedes at belyse mekanismer, der under infektioner, som fører til produktion af alpha/beta interferoner, på denne måde tilsyneladende – og uspecifikt – kan hjælpe til opretholdelsen af organismens hukommelsesceller, rettet mod andre virus og erhvervet under tidligere infektioner.

Deltagere: Dr.med. Ole Marker, dr.med. Allan Randrup Thomsen, ph.d. Jan P. Christensen (p.t. Memphis, Te, USA), cand.scient., ph.d.-stud. Anneline Nansen, stud.scient. Camilla Lykke Andersen (speciale), stud.scient. Susanne Andreasen (speciale), stud.scient. Christina Bartholdy (speciale) samt stud.scient. Jeanette Erbo Christensen (speciale).

T celle reaktioner mod glykoproteiner og -peptider

Vi har i de foregående 6 år vist, at T hjælper celler kan godkende glykopeptid epitoper og at sådanne T celler har specificitet mod såvel glykanen som peptidet. Dette er relevant for T celle reaktioner mod tumorer idet mange cancere udtrykker abnorme, umodne sukkergrupper, benævnt Tn, T, sialyl-Tn og sialyl T antigenerne, på deres overfladeproteiner, bl.a. på glykoproteinet Muc1, som er udtrykt på mange mammacancere.

I det forløbne år har kræfterne været indsat i en undersøgelse af T celle receptor strukturen i vore 30 glykopeptid specifikke hybridomer.

Hybridomerne varierer markant med hensyn til deres Vα brug, omend 1/3 af dem anvender Vα4. Udvalget af Vβ gener var mere begrænset og domineret af Vβ1 og Vβ15. Der var ingen korrelation mellem Vα eller Vβ brug og hydridomets antigen finspecificitet. Aminosyre sammensætningen i T celle receptor CDR3 regionerne var domineret af små polære aminosyrer som glycin, asparagin, serin, alanin og glutaminsyre. Disse aminosyrer dominerer også i andre sukker-genkendende proteiner, som antistoffer og sukker-specifikke enzymer. Vi er nu i gang med at undersøge evnen af MUC1-deriverede peptider til at binde til MHC klasse II molekyler fra mus med henblik på at designe en glykopeptid baseret vaccine, som kan beskytte mod MUC1-udtrykkende muse mammacancer. Bindende peptider vil blive O-glykosyleret med ovennævnte tumorglykaner og anvendt i vaccinen i kombination med "fusionsceller" af tumorceller og dendritiske celler. Ole Werdelin, Teis Jensen, Tina Friis, Monika Gad i samarbejde med Morten Meldal, Carlsberglaboratoriet.

Regulation af vækst, adhærence og apoptose i raske T celler og ved allergi og cancer

Gruppens forskning fokuserer på signalering gennem cytokin-receptorer, aktivering af intracellulære signalveje og overførsel af transkriptionsfaktorer til cellekernen, samt regulationen af disses funktion i lymfocytter. Studierne omfatter cytokiner af IL-2 familien (IL-2, IL-4, IL-7, IL-15) og accessoriske molekyler som CD45, der er en tyrosin phosphatase, CD4, CD48 og MHC klasse II, der er direkte eller indirekte associeret med tyrosin kinaser. Hensigten er at klarlægge, hvordan signalveje er koblet til effektorfunktioner som adhærence, apoptose og vækst af raske T celler og ved cancer (lymfomer og malignt melanom), autoimmune sygdomme og allergiske lidelser. Studierne er rettet imod "crosstalk" mellem intracellulære signalveje og fokuserer på tyrosinkinaser

og fosfatasers rolle i aktiveringen af den klasse af transkriptionsfaktorer, som benævnes **S**ignal **t**randucers and **a**ctivators of **t**ranscription eller Stat proteiner. Farmakologisk manipulation af signalprocesserne og effektorfunktionerne studeres med det formål at blotlægge angrebspunkter for fremtidig immunterapi (Niels Ødum i samarbejde med cand.scient. Mette Nielsen, cand.scient. Søren Skov, cand.scient. Jens Gerwien, cand.scient. Anders Woetmann Andersen og ph.d- stud. Johannes Brockdorff og ph.d- stud. Mai-Britt Nielsen, i perioder gæsteforskerne cand.scient. Tord Labuda (Lunds Universitet) og Clare Amos (University of Sheffield), specialestuderende Karsten Eriksen, Christine Brender og Sasha Solow, samt tekniker Teia Stokkendahl).

Arbejde inden for kollegiale organer

Ole Marker har siden primo april været institutleder, og dermed formand for instituttets bestyrelse og samarbejdsudvalg. Medlem af semesterudvalg i forbindelse med den nye studieplan for læger. Medredaktør af 3. udgave af: Basal og klinisk Immunologi, FADL. Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende 2 ph.d.-afhandlinger og en seniorforsker. Vejleder ved en OSVAL II: NK cellen (Henrik Pierre Calum) og en OSVAL I. Censor på flere OSVAL I. Tillidsrepræsentant for veterinærer ved K.U. indtil institutleder.

Hanne Colding har deltaget i 3rd International workshop on pathogenesis and host response in *Helicobacter* infections. Helsingør. Pre-congress symposium of ECC-2 BICON-7. A new approach to resistance problems. Interactions between antibiotics and other drugs in the reversal of resistance. Aabenraa Sygehus. Kvinfo konference. "Kvindeliv i EU". Hotel Faaborg Fjord. Kursusleder ved 2 kurser i Problembaseret Undervisning afholdt for Fakultetets videnskabelige medarbejdere. Hanne Colding er desuden medlem af Lægeforeningens ligestillingsudvalg som repræsentant for de universitetsansatte, samt medlem af bedømmelsesudvalg ved disputats af Martina Plantzar. Interactions of Vitronectin and Plasminogen with *Helicobacter pylori*. Lund.

Bente Langvad Hansen har siden 1970 været den daglige administrator af instituttets prægraduate undervisning.

Allan Hornsleth har deltaget i følgende kongresser: 1) European Soc for Clinical Virology, London, Januar 1998, 2) 38. ICAAC kongres, San Diego, USA, September 1998.

Forskere ved CMP har i årets løb undervist på en række eksterne kurser, deltaget i evalueringer af forskningsansøgninger til Europa Kommissionen, været referees for en række internationale tidsskrifter, siddet i bestyrelser for videnskabelige selskaber, arbejdet i udvalg, der planlægger nye uddannelser i International Sundhed på Københavns Universitet. Hverken malaria eller leishmaniasis er endemiske sygdomme i Danmark, og CMP har derfor feltforskningsprojekter i Ghana, Tanzania og Sudan. CMP modtager støtte fra EU, WHO og Danida, og deltager i "The African Malaria Vaccine Testing Network", samt i "European Malaria Vaccine Initiative".

Allan Randrup Thomsen har været medlem af styregruppen for det bioteknologiske center for Cellulær Kommunikation. Bedømmer af 2 ph.d.-afhandlinger og et antal specialerapporter.

Søren Buus, Allan Randrup Thomsen og Niels Ødum var medlemmer af organisationskomiteen for Scandinavian Society of Immunology's møde i København 1998. Søren Buus er chairman for "The peptide component" under den 13. internationale histocompatibilitets workshop og konference (13th IHWC, Seattle 2001). Han har endvidere været formand for bedømmelsesudvalg i forbindelse med professoratsbedømmelser, ph.d- og doktorafhandlinger. Han er desuden medlem af den videnskabelige komite for den næste internationale immunologikongres i Stockholm 2001.

Niels Ødum er medlem af Immunologisk Selskabs bestyrelse, (medarrangør af den Skandinaviske Immunologikongres og sommerskole i København 1998) samt medlem af ph.d.-stipendieudvalget ved Molekylær Biologisk institut. Co-editor for Experimental and Clinical Immunogenetics (Karger, Basel) og referee ved flere internationale tidsskrifter.

Gæster og rejser

Jan Pravsgaard Christensen har siden medio 1997 været Alfred Benzon stipendiat og post doctoral fellow hos Peter Doherty, St. Judes Childrens Hospital, Memphis, Te, USA. Ph.d. graden: Jan Pravsgaard Christensen erhvervede i 1998 ph.d.-graden med afhandlingen: "Role of cell adhesion molecules in targeting of virus-activated T cells to sites of infection".

Carsten Geisler og Jes Dietrich var i marts måned på studierejse til The Malaghan Institute of Medical Research, Wellington, New Zealand. Carsten Geisler var i maj måned på studietur til

The Netherlands Cancer Institute, Amsterdam, Holland.

Gæster hos Niels Ødum: Professor Tomas Mustelin, La Jolla Institute for Allergy and Immunology, San Diego, USA. Niels Ødum's gruppe har i 1998 deltaget i FASEB – summer meeting og Keystone Winter Symposia USA. Cand.scient. Johannes Brockdorff var på et 2-årigt (til nov. 98) ophold som gæsteforsker ved Ja Jolla Institute for Allergy and Immunology, San Diego. Cand. scient. Søren Skov er i 2 år gæsteforsker ved X-cyte Research Laboratory, Seattle og Sasha Solow er på 12 mdr. ophold ved University of Washington, USA.

Institutleder, Ole Marker

Stab

Årsværk
VIP: 25,0
TAP: 35,0

VIP, internt finansieret
Berg, Kurt; lektor.
Bolt, Gert; lektorvikar.
Buus, Søren; professor.
Ciofu, Oana; adjunkt.
Colding, Hanne; lektor.
Geisler, Carsten; lektor.
Hansen, Bente Langvad; lektor.
Hornsleth, Allan Kruckow; professor.
Høiby, Niels; professor.
Marker, Ole; lektor, institutleder.
Pedersen, Ib Rode; lektor, institutleder. Ib Rode Pedersen afgik ved døden d. 6. april 1998.
Settnes, Osvald Peter; lektor.
Theander, Thor Grundtvig; lektor.
Werdelin, Ole; lektor, docent.

Stipendiater, internt finansieret
Hansen, Nils Jacob Vest.
Jensen, Teis.
Kastrup, Jesper.
Lauemøller, Sanne Lise.
Sylvester-Hvid, Christina.

TAP, internt finansieret
Andersen, Grethe Thørner; laboratorietekniker.
Andersen, Harry; kontorfuldmægtig.
Andersen, Lisbeth Østerskov; overassistent.
Christophersen, Jackie Lars; praktikant.
Corfitz, Anne; laboratorietekniker.
Ditlevsen, Jan Finn; afdelingsleder.
Emborg, Inge Merete; laborant.
Frisenborg, Eve Charlotte; kontorfuldmægtig.
Gantriis, Birgitte; sygeplejerske.
Hansen, Carl Christian; laboratoriemester.
Hansen, Lise; praktikant.
Hansen, Susan Kristine; overassistent.
Hershøj, Bente Lene; laboratorietekniker.
Herup, Inger Kirsten Rosenørn; hospitalslaborant.
Hoff-Jensen, Birgitte; laboratorietekniker.
Horn, Marianne; praktikant.
Høcker, Michael Benjamin; praktikant.
Jensen, Susanne Lena; laboratoriemedhjælper.
Jægerskou, Janne; praktikant.
Jønson, Gunnar; ingeniørassistent.
Kjærgaard, Anne; laboratoriemedhjælper.
Kristiansen, Dorthe; laborant.
Kubert, Rikke Kjær; laborant.
Larsen, Birthe Elise; laboratorietekniker.
Larsen, Lisbeth Buus; praktikant.
Madsen, Lina Lykke; praktikant.
Meyer, Gorm Stolpe; praktikant.
Mortensen, Lone Malte; hospitalslaborant.
Møller, Jette Teglhus; laboratorietekniker.
Nielsen, Bodil Lisbeth; laborant.
Nielsen, Ingrid Winther; praktikant.
Noer, Lone Jeanette; laboratoriemedhjælper.
Olsen, Sonja; Rengøringsassistent.
Pedersen, Mette Nordahl; laboratorietekniker.
Schou, Louise; praktikant.
Schreiber, Sussie; laborant.
Simonsen, Beth Højer; laborant.
Stokkendahl, Teia Makholm; laborant.
Thaisen, Helene Marie; praktikant.
Thylstrup, Mette Therese; laborant.
Tock, Simon; praktikant.
Winkel, Britt; teknisk tegner.
Yousefi, Marjan; laborant.
Zaza, Wafaa; praktikant.

VIP, eksternt finansieret
Ameera Graafer, Mohmed Ahmed; forskningsass.
Andersen, Anders Woetmann; forskningsass.
Andresen, Keld; forskningslektor.
Brockdorff, Johannes; forskningsass.
Christensen, Jan Pravsgaard; forskningsstip.
Dabiri, Shahriar; gæsteprofessor.
Dalsgaard, Kristian; forskningsprofessor.
Dietrich, Jes; forskningsadj.
Elhassan, Ahmed Mohamed; gæsteprofessor.
Gerwien, Jens; forskningsadj.
Hviid, Lars; forskningslektor.
Kristensen, Nanna; forskningsass.
Kurtzhals, Jørgen; forskningslektor.
Kaastrup, Peter; forskningslektor.
Nielsen, Mai-Britt; ph.d.-stud.

Nielsen, Mette; forskningsadj.
Pedersen, Lars Østergaard; forskningslektor.
Skov-Petersen, Søren; forskningsadj.
Ulrich, George; forskningsadj.

TAP, eksternt finansieret
Bagger, Anna; overassistent.
Hansen, Jeanne Stahl; laborant.
Hansen, Peter Jess; laborant.
Kent, Janne Wagner; assistent.
Larsen, Ann-Kathrine Egholm; laborant.
Larsen, Lars Bruun; laborant.
Poulsen, Durita; laborant.
Sørensen, Anna-Louise; laborant.
Østergaard, Stine; laborant.

Ph.d.-afhandlinger

Bruun, Louise: Variability of Human immunodeficiency Virus (HIV) during Antiretroviral Treatment.
Christensen, Jan Pravsgaard: Role of cell adhesion molecules in targeting virus-activated T-cells to sites of infections.
Dalum, Iben: Immunization against self proteins.
Dietrich, Jes: Function and sorting of the T cell receptor:The role of CD3γ.
Hougs, Liselotte: Klonalitet, isotypeskift og affinitetsmaturering i det humane B-lymfocyt-respons mod *Haemophilus influenzae* type b Kapselpolysakkarid.
Scheutz, Flemming: Vero cytotoxin producing Escherichia coli (VTEC) isolated from Danish patients.
Zhai, Lin: Mechanism of Action of Oxygenated Chalcones on Human Pathogenic Protozoan Leishmania.

Fondsstøtte

Alfred Benzon's Fond
Forskningsophold på New Zealand (Carsten Geisler) kr. 60.000.
T-cell mediated immunity to a persistent gamma herpes virus (Jan P. Christensen) kr. 180.000.
Transkriptionsfaktoren stats-3's regulatoriske betydning (Søren Skov) kr. 335.580.

Boehringer Mannheim
Pilotprojekt patentering (Søren Buus) kr. 686.750.

Carlsbergfondet
Cytokinreceptorsignalering og aktivering af stat proteiner i lymfocytter (Mette Nielsen) kr. 50.000.

Christian Larsen og dommer Ellen Larsens Legat
Betydningen af cd40/cd40L interaktioner for immunologisk hukommelse mod gentagne angreb af virussygdom (Allan Randrup Thomsen) kr. 50.000.

Danida
(Thor G. Theander) kr. 7.280.000 (over 3 år).

Dansk Kræftforsknings Fond
Statssignalering i mycosis fungoides (Niels Ødum) kr. 145.000.

Danske Lægers Forsikring/Codan
Rejse (Erik Heegaard) kr. 20.000.

Det Hansen-Bille Brahe'ske familiefond
RSV-virus, infektioner og cytokiner (Allan Hornsleth) kr. 75.000.

Direktør E. Danielsen og Hustrus Fond
RSV-luftvejssygdom og betændelsesfaktorer (Allan Hornsleth) kr. 51.550.

Direktør Jacob Madsen og Hustru Olga Madsens Fond
Receptor 2 (Gert Bolt) kr. 10.000.

EU
Udvikling af mucosale adjuvanter til vacciner (Kristian Dalsgaard) kr. 1.493.080.

Eva og Henry Frænkels Mindefond
T-celle genkendelse af tumor associerede glykoner (Teis Jensen) kr. 75.000.

Fonden af 17.12.1981
Kandidatstipendium IL-13 expression og receptor expression i T-celler fra patienter med allergi (Jens Gerwien) kr. 368.582.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme
Beskyttelse imod MUCI udtrykkende muse mammacancer ved vaccination med MUCI deriverede glykopeptider (Ole Werdelin) kr. 20.000.

Forskerakademiet
Forskeruddannelsesaktiviteter (Thor G. Theander) kr. 1.000.000.

Forskningsrådene
DNA vaccine (Søren Buus) kr. 2.419.532.

Friis Fond
Dræber T celler og malignt melanom (Carsten Geisler) kr. 35.570.

Gerda og Aage Haensch's Fond
Beskyttelse imod MUCI udtrykkende muse mammacancer ved vaccination med MUCI deriverede glykopeptider (Teis Jensen) kr. 50.000.
Betydningen af kemokiner/cytokiner for T-celle medieret inflammation (Anneline Nansen) kr. 100.000.
Structural and functional studies of the T-cell receptor (Jesper Kastrup) kr. 40.000.

Glaxo Wellcome A/S
Anti influenza midlet 2ANAMIVIR (GG167) (Allan Hornsleth) kr. 15.700.

Grosserer C.P. Frederiksens Studielegat
Anskaffelse af computer (Mikael Boesen) kr. 14.000.

Jacob Madsens og Hustru Olga Madsens Fond
RSV-infektion og betændelsesfaktorer (Allan Hornsleth) kr. 10.300.

Johann og Hanne Weimann J. Seedorffs Legat
(Mette Nielsen).

Kristian Kjær og hustru Margrethe Kjær
Tumor associerede glykomer (Teis Jensen) kr. 85.000.

Kræftens Bekæmpelse
T celle genkendelse af tumor associerede glykaner (Ole Werdelin) kr. 800.000.
Cytotoksiske t lymfocytters reaktivitet mod antigene fra patienter med malignt melanom (Carsten Geisler) kr. 662.375.

Købmand Sven Hansen og Hustru Ina Hansens Fond
RSV-sygdom og betændelsesfaktorer (Allan Hornsleth) kr. 25.770.

Lily Benthine Lunds Fond
Parvovirus B19 infektioner hos ITP-patient (Erik D. Heegaard) kr. 30.000.

Lægeforeningens Forskningsfond
Adhæsionsmolekyle ekpressionen ved virusinfektion (Allan Randrup Thomsen) kr. 30.000.

Nationalforeningen til Bekæmpelse af Lungesygdomme
Betændelsesfaktorer ved RSV betingede luftvejssygdomme hos mindre børn (Allan Hornsleth) kr. 90.000.

Novo Nordisk Fonden
T-celler genkendelse af glykaner (Teis Jensen) kr. 40.000.
Vævstypemolekylers regulatoriske funktion/ Novo (Niels Ødum) kr. 100.000.
Beskyttelse imod MUC1 udtrykkende muse mammacancer ved vaccination med MUCI deriverede glokopeptider (Ole Werdelin) kr. 60.000.
Internalisation and sorting of immuno-receptor (Carsten Geisler) kr. 75.000.
Signaltransduktion (Niels Ødum) kr. 126.000.
(Thor G. Theander) kr. 50.000.

Novo/Leo Nielsen m.fl.
Adhæsionsmolekyle ekspression v. virusinfektion (Ole Marker og Allan Randrup Thomsen) kr. 45.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
Cytokin receptor signalering og aktivering af Stat proteiner i lymfocytter (Mette Nielsen) kr. 450.000.

RUF
(Trine Staalsø) kr. 380.704.
(Thor G. Theander) kr. 837.555 (over 3 år).

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
Infektionsforsvaret ved virusinfektion (Allan Randrup Thomsen) kr. 450.000.
Internalisation and sorting of immunoreceptors (Carsten Geisler) kr. 750.000.
Signal transduction and intracellular trafficking of the T cell receptor and CD4 (Jes Dietrich) kr. 1.368.240.
(Thor G. Theander) kr. 516.000.

The John and Birthe Meyer Foundation
MHC immunologisk reaktion (Søren Buus) kr. 1.596.757.

Tode-Legatet
Rejse støtte til studierejse til National Heart, Lung and Blood Institutes, Bethesda, USA (Erik Heegaard) kr. 20.000.

Torben og Alice Frimodts Fond
Virusaktiverede proteaser 2 (Gert Bolt) kr. 53.000.

Ville Heises Legat
Parvo B19 infektion hos ITP-patient (Erik D. Heegaard) kr. 87.000.

Werner Richter og Hustrus Legat
RSV-virus, infektioner og cy tokiner (Allan Hornsleth) kr. 30.000.

WHO/TDR
(Thor G. Theander) kr. 155.600.

Publikationer

Ahmed A.A., Wahbi A., Norlind K., Kharazmi A., Sundqvist K-G., Mutt V., Liden S.: *In vitro* Leishmania major promastigote-induced macrophage migration is modulated by sensory and autonomic neuropeptides. Scand J Immunol 48, s. 79-85, 1998.

Akanmori B.D., Kurtzhals J., Goka B.Q., Adabayeri V., Ofori M., Hviid L.: Serum levels of cytokines and receptors in malaria: Association with cerebral malaria and severe malarial anaemia. 1998.

Amos C., Woetmann A., Nielsen M., Geisler C., Ødum N., Brown B.L., Dobson P.R.M.: The role of caspase 3 and Bclx in the action of interleukin 7: A survival factor in activated human T cells. Cytokine 10, s. 662-668, 1998.

Andresen K., Christensen C.B.V., Jørgensen L., Jensen A.T.R., Kemp M., Kharazmi A., Theander T.G.: Construction of DNA vaccines against Leishmaniasis. 1998.

Bolt G., Pedersen I.R.: The role of subtilisin-like proprotein convertases for cleavage of the measles virus fusion glycoprotein in different cell types. Virology Vol. 252, s. 387-398, 1998.

Brockdorff J., Kanner S.B., Nielsen M., Borregaard N., Geisler C., Svejgaard A., Ødum N.: Interleukin-2 induces integrin-dependent signal transduction involving the focal adhesion kinase-related protein B (FakB). Proc Natl Acad Sci (USA) 95, s. 6959-6964, 1998.

Brygge K., Sørensen C.H., Colding H., Ejlertsen T., Højbjerg T., Bruun B.: Ribotyping of strains of Moraxella (Branhamella) catarrhalis cultured from the nasopharynx and middle ear of children with otitis media. Acta Oto-Laryngologica 3, vol. 118, s. 381-386, 1998.

Bygbjerg I.C., Hviid L., Theander T.G., Kharazmi A.: Centre for Medical Parasitology and Department of International Health, Rigshospitalet and University of Copenhagen – A tropmedeurop member research profile.

Cavanagh D.R., Elhassan I.M., Roper C.S., Robinson V.J., Giha H.A., Holder A.A., Hviid L., Theander T.G., Arnot D.E., McBride J.S.: Human antibody response to Plasmodium falciparum merozoite surface protein 1 in an area of unstable malaria in Sudan. J Immunol 161, s. 347-359, 1998.

Dietrich J., Geisler C.: TCRT allows stable expression of receptors containing the CD3γ leucine-based receptor-sorting motif. J. Biol. Chem. 273, s. 26281-26286, 1998.

Dodoo D., Staalsoe T., Giha H.A., Hviid L., Theander T.G.: Antibodies to conserved and variant regions of Plasmodium falciparum erythrocyte membrane protein 1 (PfEMP1) in Ghanaian children. 1998.

Dodoo D., Theander T.G., Kurtzhals J.A.L., Jakobsen P.H., Moon R., Ridley R.G., Hviid L.: Antibody responses to a recombinant RAP1 antigen in Ghanaian children. 1998.

Gasim S., Elhassan A.M., Khalil E.A.G., Ismail A., Kadaru A.M.Y., Kharazmi A., Theander T.G.: Presence of high levels of IL-10 in plasma and production of IL-10 by keratinocytes during visceral leishmaniasis (kala azar) are associated with development of post kala azar dermal leishmaniasis (PKD. Clin Exp Immunol 111, s. 64-69, 1998.

Gasim S., Elhassan A.M., Khalil E.A.G., Ismail A., Kadaru A.M.Y., Kharazmi A., Theander T.G.: The contrasting roles of IL-10 in human diseases caused by human protozoans: 1. Increased production in Kala-Azar patients predict subsequent development of post Kala-Azar dermal leishmaniasis. 1998.

Geisler C., Dietrich J., Nielsen B.L., Kastrup J., Lauritsen J.P.H., Ødum N., Christensen M.D.: Leucine-based receptor sorting motifs are dependent on spacing relative to the plasma membrane. J Biol Chem 272, s. 21316-21323, 1998.

Gerwien J., Nielsen M., Pedersen M.N., Svejgaard A., Röpke C., Ødum N.: Stahpylococcal enterotoxin A modulates IL-15 responses in human T cells. Tissue Antigens 51, s. 164-173, 1998.

Giha H., Staalsø T., Dodoo D., Elhassan I.M., Satti G.M.H., Arnot D., Hviid L., Theander T.G.: A 9-year longitudinal study of the acquisition and decay of antibodies to variant Plasmodium falciparum antigens on the surface of infected erythrocytes. 1998.

Giha H., Staalsø T., Dodoo D., Elhassan I.M., Satti G.M.H., Arnot D., Hviid L., Theander T.G.: Antibodies to several var types of Plasmodium falciparum antigens on the surface of infected erythrocytes are acquired during the short malaria season in eastern Sudan. 1998.

Giha H.A., Theander T.G., Staalsø T., Roper C.S., Elhassan I.M., Babiker H., Satti G.M.H., Arnot D.E., Hviid L.: Seasonal variation in agglutination of Plasmodium falciparum-infected erythrocytes. Am J Trop Med Hyg 58, s. 399-405, 1998.

Giha H.A., Staalsø T., Dodoo D., Satti G.M.H., Elhassan I.M., Arnot D., Hviid L., Theander T.G.: Overlapping antigenic repertoires of PfEMP1 expressed by different strains of parasites. 1998.

Hansen G.N., Hansen B.L.: Immunocytochemical localization and characterization of mammalian thyrotropin-like material in the pituitary of the Australian lungfish, Neoceratodus forsteri. Cell Tissue Res 294, s. 515-523, 1998.

Hornsleth A., Klug B., Nir M.: Severity of RSV-disease related to type and genotype of virus and to the IL6/TNF-α ratio in naso-pharyngeal secretion. Ped. Infect. Dis. Journal 17, s. 1114-1121, 1998.

Hornsleth A.: Virologi.: Basal og Klinisk Mikrobiologi. Niels Høiby, s. 249-421, Niels Høiby, FADL, København 1998.

Hviid L.: Malarial immunity, protection and disease in populations living in endemic areas. Expert Rev Mol Med vol 24, 1998.

Høiby N., Settnes O.P.: Parasitologi" (kapitel 10).: Basal og Klinisk Mikrobiologi (2. udg.). N. Høiby et al., FADL, København 1998.

Ismail A., El Hassan A.M., Kemp K., Gasim S., Møller T., Hviid L., Kharazmi A., Theander T.G.: Cell-mediated immune responses of Sudanese post kala-azar dermal leishmaniasis. 1998.

Jelinik T., Ronn A.M., Lemnge M.M., Curtis J., Mhina J.I.K., Duraisingh M.T., Bygbjerg I.C., Warhurst D.C.: Polymorphisms in the dihydrofolate reductase (DHFR) and dihydropteroate synthetase (DHPS) genes of Plasmodium falciparum and in vivo resistance to sulphadoxine/pyrimethamine in isolates from Tanzania. Trop Med Int. Health 3, s. 605-609, 1998.

Jensen A.T.R., Gasim S., Ismail A., Gaafar A., Kurtzhals J.A.L., Kemp M., El Hassan A.M., Kharazmi A., Theander T.G.: Humoral and cellular immmune responses to synthetic peptides of the Leishmania donovani kinetoplastid membrane protein- 11. Scan J Immunol 48, s. 103-109, 1998.

Jensen A.T.R., Gasim S., Ismail A., Gaafar A., Kemp M., Kharazmi A., Alce T.M., Smith D.F., Theander T.G.: IgG antibodies detected against recombinant gene B protein from Leishmania donovani and a synthetic peptide of this protein. 1998.

Jensen T., Aliouat E.M., Lundgren B., Settnes O.P., Karlsson A., Dahlgren C., Dei-Cas E., Obel N.: Cultured rat and purified human Pneumocystis carinii stimulate intra- but not extracellular free radical production in human neutrophils. J. EUK. Microbiology 5, vol. 45, s. 544-547, 1998.

Johansen J., Christensen L.S., Hornsleth A.: Typing of European strains of parvovirus B19 by restriction endonuclease analysis and sequencing identification of evolutionary lineages and evidence of recombination of marks from different lineages. Virus Research 53, s. 215-223, 1998.

Jørgensen A., Wiencke A., la Cour M., Hamann S., Lui G.M., Sherfig E., Prause J.U., Svejgaard A., Ødum N., Nissen M.H., Röpke C.: Human retinal pigment epithelial cells induce apoptosis in activated T cells . Ophthal Vis Sci 39, s. 1590-1599, 1998.

Kemp K., Akanmori B.D., Adabayeri V., Goka B.Q., Kurtzhals J., Behr C., Hviid L.: Cytokine production by re-emerging T cells following P. falciparum malaria. 1998.

Kemp K., Hviid L., Kemp M., Kurtzhals J., Kharazmi A., Theander T.G.: A T cell population expressing both IFN-γ and IL-10 in cell cultures from individuals with a history of visceral leishmaniasis. 1998.

Kemp K., Theander T.G., Hviid L., Dafalla M., Kurtzhals J.A.L., Kharazmi A., Kemp M.: Single-cell analysis of cytokines in human PBMC activated by Leishmania antigens. 1998.

Kemp K., Theander T.G., Hviid L., Kharazmi A., Kemp M., Kemp M.: Single cell analysis of cytokine synthesis by Leishmania- reactive cells. 1998.

Kemp K., Theander T.G., Hviid L., Kharazmi A., Kemp M.: Cellular sources of cytokines in leishmaniasis. 1998.

Kemp M., Handman E., Kemp K., Ismail A.,

Mustafa M.D., Kordofani A.Y., Bendtzen K., Kharazmi A., Theander T.G.: The Leishmania promastigote surface antigen-2 (PSA-2) is specifically recognised by Th1 cells in humans with naturally acquired immunity to L. major. FEMS Immunol Med Microbiol 20, s. 209-218, 1998.

Khalid S.A., Friedrichsen G.M., Kharazmi A., Theander T.G., Olsen C.E., Christensen S.B.: Limonoids from Khaya senegalensis. Phytochemistry 49, s. 1769-1772, 1998.

Kurtzhals J., Adabayeri V., Goka B.Q., Akanmori B.D., Oliver-Commey J.O., Nkrumah F.K., Behr C., Hviid L.: Low plasma concentrations of interleukin 10 in severe malaria compared with cerebral and uncomplicated malaria. Lancet 351, s. 1768-1772, 1998.

Kurtzhals J., Reimert C.M., Tette E., Dunyo S., Koram K., Akanmori B.D., Nkrumah F.K., Hviid L.: Increased eosinophil activity in acute Plasmodium falciparum infection – association with cerebral malaria. Clin Exp Immunol 112, s. 303-307, 1998.

Kurtzhals J., Adabayeri V., Goka B.Q., Akanmori B.D., Oliver-Commey J.O., Nkrumah F.K., Behr C., Hviid L.: The contrasting roles of IL-10 in human diseases caused by parasitic protozoans: 2. Defective production in severe malarial anaemia. 1998, s.

Kurtzhals J., Gyan B.A., Goka B.Q., Omer F.M., Ofori M., Akanmori B.D., Behr C., Hviid L.: Elevated levels of nitric oxide and low levels of IL-10 associated with severe malarial anaemia in African children. 1998.

Lauritsen J.P.H., Christensen M.D., Dietrich J., Kastrup J., Ødum N., Geisler C.: Two distinct pathways exist for down-regulation of the TCR. J Immunol 161, s. 260-267, 1998.

Lofthus D.J., Squarcina P., Nielsen M.B., Geisler C., Castelli C., Ødum N., Apella E., Parmiani G., Rivoltini L.: Peptides derived from self proteins as partial agonists and antagonists of human $CD8^+$ T cell clones reactive to MART 1. Cancer Res 58, s. 2433-2439, 1998.

Moser C., Kharazmi A., Song Z., Høiby N.: IL-12 treatment of Balb/c mice with chronic Pseudomonas aeruginosa lung infection results in decreased IL-4 production but more severe lung inflammation. 1998.

Nansen A., Christensen J.P., Røpke C., Marker O., Scheynius A., Thomsen A.: Role of interferon-γ in the pathogenesis of LCMV-induced meningitis: Unimpaired leucocyte recruitment, but deficient macrophage activation in interferon-γ knock-out mice. Journal of Neuroimmunology 86, s. 202-212, 1998.

Nielsen M-B., Gerwien J., Nielsen M., Geisler C., Röpke C., Svejgaard A., Ødum N.: MHC Class II ligation induces CD58 (LFA-3)-mediated adhesion in human T cells. Exp Clin Immunogen 15, s. 61-68, 1998.

Nielsen M-B., Ødum N., Gerwien J., Svejgaard A., Bendtzen K., Bregenholt S., Röpke C., Geisler C., Dahlsten M., Kaldtoft K.: Staphylococcal enterotoxin-A directly stimulates signal transduction and interferon gamma in psoriatic T cells . Tissue Antigens 52, s. 530-538, 1998.

Nielsen M., Pedersen M.N., Svejgaard A., Ødum N.: Interleukin-2 and -15 activate Stat 3a in human T lymphocytes. Cytokine 10, s. 735-738, 1998.

Nielsen M.H., Settnes O.P., Aliouat E.M., Cailliez J.C., Dei-Cas E.: Different ultrastructural morphology of Pneumocystis carinii derived from mice, rats, and rabbits. APMIS Vol. 106, s. 771-779, 1998.

Nielsen S.F., Christensen S.B., Cruciani G., Kharazmi A., Liljefors T.: Antileishmanial chalcones. Statistical design, synthesis and three-dimensional quantitative structure-activity relationship analysis. J Med Chem 41, s. 4819-4832, 1998.

Nielsen S.F., Kharazmi A., Christensen S.B.: Modifications of the alpha, beta-double bond in chalcones only marginally affect the antiprotozoal activities. Bioorg Med Chem 6, s. 937-945, 1998.

Oketch-Rabah H.A., Lemmich E., Dossaji S.F., Theander T.G., Olsen C.E., Cornett C., Kharazmi A., Christensen S.B.: Antiprotozoal properties of 16,17-dihydrobrachychalyxolid from Veronica bradycalyx. Planta Med 64 64, s. 559-562, 1998.

Refsgaard Iversen E., Colding H., Petersen L., Ngetich R., Shanks G.D.: Epidemic Shigella dysenteriae in Mumias, western Kenya. Transactions of the Royal Society of Tropical Medicine and Hygiene 92, s. 30-31, 1998.

Rivoltini L., Loftus D.J., Squarcina P., Castelli C., Rini F., Arienti F., Belli F., Marincola F.M., Geisler C., Borsatti A., Appella E., Parmiani G.: Recognition of melanoma-derived antigens by CTL: Possible mechanisms involved in down-regulating anti-tumor T-cell reactivity. Crit. Rev. Immunol. 18, s. 55-63, 1998.

Roper C.S., Richardson W., Elhassan I.M., Giha H.A., Hviid L., Satti G.M.H., Theander T.G., Arnot D.E.: Seasonal changes in the Plasmodi-

um falciparum population in individuals and their relationship to clinical malaria: A longitudinal study in a Sudanese village. Parasitology 116, s. 501-510, 1998.

Sittie A.A., Lemmich E., Olsen C.E., Hviid L., Christensen S.B.: Alkamides from Phyllanthus fraternus. Planta Med 64, s. 192-193, 1998.

Skov S., Nielsen M., Bregenholt S., Ødum N., Claesson M.H.: MHC class I ligation of human T cells activates the TYK-2 kinase and induces tyrosine phosphorylation, nuclear translocation, and DNA binding of the Stat3 transcription factor. Blood 91, s. 3566-3573, 1998.

Song Z., Kharazmi A., Wu H., Moser C., Johansen H.K., Faber V., Rygaard J., Høiby N.: Effect of ginseng treatment on neutrophil chemiluminescence and IgG subclasses in a rat model of chronic Pseudomonas aeruginosa pneumonia. Clin Diag Lab Immunol 5, s. 882-887, 1998.

Staalsø T., Hviid L.: The role of variant-specific immunity in asymptomatic malaria infections: Maintaining a fine balance. Parasitol today 14, s. 177-178, 1998.

Staalsø T., Khalil E.A.G., Elhassan I.M., Zijlstra E.E., Elhassan A.M., Giha H.A., Theander T.G., Jakobsen P.H.: Antibody reactivities to conserved linear epitopes of Plasmodium falciparum. Immunol Lett 60, s. 121-126, 1998.

Staalsø T., Giha H., Dodoo D., Theander T.G., Hviid L.: Detection of antibodies to variant antigens on Plasmodium falciparum infected erythrocyes by flow cytometry. 1998.

Staalsø T., Giha H., Dodoo D., Theander T.G., Hviid L.: Detection of surface-bound antibodies on Plasmodium falciparum infected erythrocytes by flow cytometry. 1998.

Staalsø T., Hamad A.A., Gafaar S., Elhassan I.M., Giha H.A., Satti G.M.H., Hviid L., Arnot D., Theander T.G.: Antibody responses to parasite antigens on infected erythrocytes in individuals with chronic, asymptomatic Plasmodium falciparum infection. 1998.

Svane I.M., Engel A-M., Thomsen N.B., Wulf H.C., Werdelin O.: High MHC class I expression correlates with slow growth in UV-induced skin carcinomas in hairless mice. APMIS 106, s. 1101-1107, 1998.

Theander T.G.: Unstable malaria in Sudan: The influence of the dry season. Malaria in areas of unstable and seasonal transmission. Lessons from Daraweesh. Trans R Soc Trop Med Hyg 92, s. 589-592, 1998.

Thomsen A., Nansen A., Christensen J.P., Andreasen S.Ø., Marker O.: CD40 Ligand is pivotal to efficient control of virus replication in mice infected with lympocytic choriomeningitis virus. Journal of Immunology 161, s. 4583-4590, 1998.

Thomsen A.: Infektionsforsvaret ved virusinfektioner. i: Basal og klinisk mikrobiologi., s. 287-293, N. Høiby, FADL, 1998.

Thomsen A., Nansen A., Christensen J.P.: Virus-induced T cell activation and the inflammatory response. Current Topics in Microbiology and Immunology 231, s. 99-123, 1998.

Werdelin O., Cordes U., Jensen T.: Aberrant expression of tissue-specific proteins in the thymus. A hypothesis for the development of central tolerance. Scand. J. Immunol. 47, s. 95-100, 1998.

Zhang J., Salojin K., Gao J-X., Cameron M., Dixon J., Geisler C., Delovitch T.L.: TCR αβ chains associate with the plasma membrane independently of CD3 and TCRT chains in murine primary T cells. J. Immunol. 161, s. 2930-2937, 1998.

Farmakologi

Farmakologisk Institut

Historie

Frem til slutningen af 1800-tallet havde farmakologien til huse på Frue Plads. Lokaliteterne havde i en årrække været for små til den farmakologiske samling, og med udviklingen af den eksperimentelle farmakologi, som påbegyndtes under professor Hans Chr. Joachim Gram (1891-1900), og med ansættelsen af Johannes Carl Boeck (professor 1900-1938) som assistent i 1897, blev behovet for laboratorieplads til eksperimentel farmakologisk forskning påtrængende. Dette førte etablering af det første egentlige farmakologiske institut i hjørneejendommen Bredgade-Fredericiagade i 1898-99.

Med den voldsomme udvikling af den eksperimentelle farmakologi under professor Boeck blev instituttet dog snart for småt, og i 1910 flyttede man ind i den nybyggede store, smukke institutbygning på Juliane Mariesvej 20, nabo til det samtidigt indviede Rigshospital. Det samlede personale bestod dengang af en bestyrer, 2-3 videnskabelige og et lignende antal tekniske medarbejdere. Man havde imidlertid tænkt så stort, at der med en senere udvidelse til den Retskemiske Afdeling (overflyttet til Retsmedicinsk Institut i 1973) var rigelig plads til de ca. 45 medarbejdere, der i december 1992 flyttede ind på Panum Instituttet, bygning 18, 5. og 6. etage. De gamle institutbygninger på Juliane Mariesvej overførtes til Rigshospitalet ved et mageskifte.

I januar 1993 blev Neuropsykiatrisk Institut (tidligere Psykokemisk Institut) på Rigshospitalet sammenlagt med Farmakologisk Institut under betegnelsen Neuropsykiatrisk Laboratorium. Laboratoriet havde 100 års jubilæum i 1998. For at tilgodese den molekylære farmakologi blev der oprettet et nyt professorat, som efter opslag blev besat med Thue W. Schwartz i april 1997. I efteråret 1997 lykkedes det, ved stor fleksibilitet fra alle sider, at skaffe plads til indflytning af Rigshospitalets Laboratorium for Molekylær Farmakologi, næsten 20 personer, på det begrænsede areal i bygning 18. Ved årsskiftet 1998/1999 havde instituttet en samlet stab på 76 medarbejdere inkl. den miljømedicinske forskergruppe, som formelt blev overflyttet til Institut for Folkesundhedsvidenskab pr. 1.4.98, men som stadig har laboratorier i bygning 18.5.

Undervisning

Instituttets prægraduate undervisning er struktureret i en række adskilte kursusforløb med tilhørende eksamens/tentamen for læge-, tandlæge- og humanbiologistuderende.

Følgende prægraduate undervisningsforløb blev afholdt i 1998

a. Kursus i farmakologi for lægestuderende.
b. Kursus i farmakologi for tandlægestuderende.
c. Kursus i farmakologi for humanbiologistuderende, inkl. øvelseskursus.
d. Kursus i forordningslære og klinisk farmakologi for lægestuderende.
e. Kursus i neuroblok/biologisk psykiatri for lægestuderende.
f. Kursus i miljømedicin for lægestuderende.
g. OSVAL 1 og 2 for lægestuderende.
h. Vejledning af specialestuderende.

Instituttets lærere deltog derudover i en række kursusforløb beregnet på ph.d.-studerende og andre målgrupper

a. Postgraduat kursus i toksikologi (kursusleder S. Edelfors).
b. Kursus i farmakologisk receptorkarakterisering (Neuropsykiatrisk Laboratorium).
c. Undervisning i proteinkemi ved Molekylær Biologisk Institut, Det naturvidenskabelige Fakultet (Thue W. Schwartz).

Satsningsområder

Instituttets satsningområder er

a. Molekylær Farmakologi
b. Kardiovaskulær og renal farmakologi
c. Neurofarmakologi
d. Toksikologi
e. Klinisk farmakologi

Molekylær Farmakologi

Laboratoriet for Molekylær Farmakologi blev i 1998 yderligere etableret ved ansættelse af 2 laboranter, og en ledigbleven lektorstilling er opslået som adjunktstilling. En større ombygningsplan med etablering af genteknologiske laboratorier er ved at være tilendebragt.

Kardiovaskulær/renal farmakologi
Et professorat og to kombinationsstillinger er under besættelse.

Neurofarmakologi
Instituttets neuroforskning foregår fortsat på Neurofarmakologisk Laboratorium, Rigshospitalet, hvor den tætte relation til patientbehandlingen ved Rigshospitalets Neurocenter er en afgørende inspiration for forskningen. Laboratoriet havde 100 års jubilæum i 1998. En adjunktstilling overføres i 1999 til Neuropsykiatrisk Laboratorium og planlægges videreført som et lektorat.

Toksikologi
Med overflytningen af den miljømedicinske forskergruppe til Institut for Folkesundhedsvidenskab i 1998 er den forskningsmæssige basis for undervisningen i toksikologi i fare for at forsvinde fra instituttet. Området ønskes i 1999 styrket gennem opslag af et professoratet i farmakologi og toksikologi med særlig vægt på genteknologisk udvikling af nye lægemidler.

Klinisk farmakologi
Professoratet i klinisk farmakologi er placeret på Rigshospitalet i Laboratoriecentrets afdeling Q. Den kliniske farmakologi er under opbygning finansieret af programmidler, og der er oprettet en 6-årig speciallægeuddannelse. Der er i 1998 etableret 5 kliniske lektorater finansieret af CPNC (Clinical Pharmacology Network Copenhagen), og de ansatte kliniske lektorer deltager i instituttets prægraduate undervisning.

Forskningsprojekter

1. Molekylær Farmakologi
Molekylær farmakologi er læren om, hvordan lægemidler virker på det molekylære niveau. Det drejer sig her om studier af den molekylære genkendelse mellem lægemidler og deres receptorer og studier af de molekylære mekanismer der leder til aktivering eller inaktivering af selve receptorerne. På Laboratoriet for Molekylær Farmakologi har interessen i ca. 10 år været rettet mod de G-protein koblede receptorer med deres syv transmembrane segmenter (7TM receptorer), der udgør den største superfamilie af proteiner og lægemiddel-targets i vores organisme. Især receptorer for peptid hormoner og neuropeptider studeres. Der anvendes i stort omfang molekylær biologiske metoder til at klone og udtrykke receptorer og deres ligander i cellelinier og til specifikt at ændre deres struktur (mutagenese) baseret på 3D molekyle-modeller af receptorer og ligander.

1.1 Biofysiske studier af aktivering og inaktivering af 7TM receptorer
Konformationelle ændringer i receptorer er hidtil blevet studeret indirekte ud fra binding af radioaktive ligander og måling af signaltransduktion. Dette projekt er rettet mod at måle strukturelle ændringer mere direkte ved hjælp af elektron paramagnetisk spektroskopi målinger (EPR) baseret på signaler fra nitroxid holdige prober og paramagnetiske metal-ioner, der indbygges i såvel ligander som i receptorerne. I de initielle faser af projektet arbejdes der med molekylær biologisk at optimere de udvalgte receptorer til forsøgene bl.a. ved kovalent fusion med G-proteiner og med receptor solubilisering og oprensning (C.E. Elling, & T.W. Schwartz i samarbejde med prof. W. Hubbell, UCLA).

1.2 Metal-ion bindingssteder som strukturelle og funktionelle prober i 7TM receptorer
7TM receptorer er som de fleste andre membranproteiner endnu kun sparsomt strukturelt karakteriseret. Ved at introducere histidin- eller cysteinrester, kan man opbygge artificielle metal-ion bindingssteder i receptorerne. Disse zink eller kobber-bindingssteder udgør yderst effektive prober til at analysere afstandsforhold og konformationelle ændringer i receptorerne. Der arbejdes med systematisk at "måle" afstande i receptorerne og med at opbygge inaktiverende og nu især også aktiverende metal-ion bindingssteder i en lang række receptorer (C.E. Elling, B. Holst, L.O Gerlach, S.A. Hjorth, M.M. Rosenkilde & T.W. Schwartz).

1.3 Metal-ion kelatorer som lægemiddel prober i transgene dyr
Der er inden for de sidste år blevet opdaget flere hundrede nye 7TM receptorer – nogle som uventede subtyper af kendte receptorer og andre som såkaldte "orphan receptorer" – hvor vi ikke kender deres fysiologiske betydning. Dette projekt er rettet mod at udvikle en generel teknologi til at karakterisere sådanne receptorer. Baseret på mange års erfaring med indbygning af aktiverende og inaktiverende metal-ion bindingssteder i 7TM receptorer, vil der blive konstrueret "kontakter" i receptorerne, således at vi kan tænde og slukke for receptorerne ved hjælp af metal-ioner i kompleks med små hydrofobe, velegnede kelatorer. Sådanne komplekser kan være relativt atoksiske,

og derved bruges som generiske lægemidler – agonister og antagonister – i transgene dyremodeller. Herved kan man undgå en række hidtidige problemer vedrørende f.eks. gen "knock-out" forsøg og kan karakterisere receptorens fysiologiske rolle samt dens potentiale som mål for udvikling af nye lægemidler (B .Holst, L.O. Gerlach, C.E. Elling & T.W. Schwartz i samarbejde med diverse transgene laboratorier i verden).

1.4 Glucagon receptorens struktur og funktion

Glucagon er et centralt hormon i glucose metabolismen og glucagon antagonister er derfor interessante lægemiddelkandidater til behandling af diabetes. Glucagon receptoren er medlem af en vigtig, speciel underfamilie af 7TM receptorer, som endnu kun i meget ringe grad er blevet karakteriseret. Projektet er rettet mod at forstå de molekylære interaktioner imellem peptidliganden, receptoren og det intracellulære G-protein. Hertil anvendes bindings- og signal transduktionsstudier med peptid analoger og multiple receptor mutanter. Der arbejdes bl.a. med konstitutivt aktive receptor mutanter, indbygning af metal-ion bindings steder, samt fusionskomplekser mellem de tre involverede molekylære komponenter (S.A. Hjorth & T.W. Schwartz i samarbejde med C. Ørskov, Anatomisk Institut).

1.5 GLP-1 receptorens struktur og funktion

Glucagon-like hormone 1 (GLP-1) er et tarmhormon, som stimulerer insulinfrisætningen og nedsætter ventrikkeltømningen. GLP-1 receptor agonister er derfor eftertragtede lægemiddelkandidater mod Type-II diabetes. GLP-1 receptoren tilhører samme familie som glucagon receptoren. Projektet er især rettet mod at analysere GLP-1 / receptor interaktioner ved hjælp af biofysiske metoder (S.A. Hjorth & T.W. Schwartz i samarbejde med T. Frimurer, L. Bjerre Knudsen og H. Thøgersen, Novo Nordisk A/S).

1.6 CRF receptorens struktur og funktion

Corticotropin releasing factor (CRF) er selvsagt involveret i frisætningen af ACTH, men er også et vigtigt, udbredt neuropeptid, der bl.a. regulerer fødeindtagelse og menes at være involveret også i en række mentale lidelser f.eks. depression. CRF-receptorerne tilhører glucagon receptor familien og er det første eksempel fra denne familie, hvor der findes højaffine non-peptid stoffer. Der arbejdes mod at forstå den molekylære interaktion af CRF og af non-peptid stoffer med CRF receptorerne, specielt med henblik på karakteriseringen af selektiviteten af forskellige ligander for de to subtyper af CRF receptorer (S.A. Hjorth i samarbejde med S.M. Nielsen, Lundbeck A/S og W. Vale, UCSD, San Diego).

1.7 Receptor-kinetiske studier af tachykinin receptorer

Tidligere har vi i stor detalje kortlagt bindingssteder for peptider og non-peptid lægemidler (nye lægemiddel kandidater til depressionsbehandling) mod især NK-1 receptoren (substance P) og gennemanalyseret denne med metal-ion bindingssteder. Det nuværende projekt fokuserer på kinetiske aspekter af ligand/receptor og receptor/G-protein interaktioner på molekylært og på cellebiologisk niveau. Vigtige elementer i studierne er brugen af multiple radioaktive ligander, signal transduktionsstudier og bl.a. konstruktion af fusionsproteiner mellem receptorer og G-proteiner. Der arbejdes med nye og kontroversielle modeller for 7TM receptorers funktionsmekanismer (H. Hastrup & T.W. Schwartz).

1.8 Kemokin receptorer og HIV infektion

Kemokiner er kemotaktiske cytokiner, der udgør en stor, nyopdaget familie af små proteiner, der normalt bl.a. kontrollerer, at vore hvide blodlegemer afpatruljerer de forskellige dele af kroppen på en hensigtsmæssig måde. Kemokiner er desuden helt essentielle ved inflammation, hvor de tilkalder de rette type af hvide blodlegemer afhængig af tilstanden. AIDS virus (HIV) bruger kemokin receptorer til at inficere de hvide blodlegemer. Projektet er rettet mod at karakterisere de molekylære mekanismer i HIV's interaktion med kemokin receptorerne og at forstå de farmakologiske principper i at blokere denne proces (M.M. Rosenkilde, T.N. Kledal, H.R. Lüttichau & T.W. Schwartz i samarbejde med J. Gerstoft, medicinsk afd. M. Rigshospitalet; P. Clapham, Cancer Research Institute og M. March, University College, London).

1.9 Kloning og karakterisering af virale kemokiner og kemokin receptorer

Visse herpes og pox virus har "stjålet" gener, der koder for kemokin proteiner og receptorer og har derefter strukturelt optimeret dem til bestemte farmakologisk fænotyper, som virus kan bruge mod vores immunforsvar (f.eks. bredspektret antagonisme – vMIP-II) og til f.eks. vævs-targeting. Disse virusspecifikke virale proteiner er interessante som antiinflammatoriske midler men også som target for antivirale midler. I projektet bliver alle de viral kemokiner og kemokin receptorer

klonet fra human herpes virus (HHV) -4 (Epstein Barr), HHV-5 (cytomegalo), HHV6, HHV7 og HHV8 samt visse poxvirus. De sekretoriske former af de viral kemokiner karakteriseres protein kemisk og deres farmakologiske fænotype og derved deres biologiske betydning bestemmes i et stort batteri af humane kemokin receptorer. De virale kemokin receptorer udtrykkes i mammale celle linier og disse "orphan" receptorer screenes for biologisk aktivitet og binding med diverse humane kemokin ligander (T.N. Kledal, H.R. Lüttichau, M.M. Rosenkilde & T.W. Schwartz).

1.10 Strukturfunktion af viral kemokiner
Virus har udnyttet en proces som minder om moderne lægemiddel udvikling ved omdannelsen af "stjålne" kemokin peptider til f.eks. bredspektrede antagonister: Genetisk variation (kombinatorisk kemi) kombineret med *in vivo* selektion (screening). I projektet bruger vi nu "reverse kemi" til at karakterisere de strukturelle ændringer som virus på snedig vis har udnyttet til at opnå disse farmakologiske egenskaber. Kemokinerne og varianter af disse (bl.a. fusionsproteiner med indikator enzymer) udtrykkes i bakterier og gær og oprenses ved affinitetskromatografi og HPLC (T. Boesen, & T.W. Schwartz i samarbejde med Dr. C.-W. Chung, GlaxoWellcome, Stevenage, UK).

2. Allergiske, inflammatoriske og immunologiske lidelser: Basale mekanismer, diagnostik og medikamentel behandling

2.1 Rottemastceller
Mediatorer fra mastceller menes helt eller delvist at forårsage symptomerne ved allergiske lidelser af type I (høfeber, nældefeber, astma, etc.). Udviklingen af nye lægemidler og behandlingsprincipper ved disse sygdomme er betinget af et nøje kendskab til de mekanismer, der medvirker i mastcellereaktionen. Rottemastceller kan isoleres til en næsten ren cellepopulation, og er derfor velegnede til studier af cellulær funktionsregulation. Sådanne undersøgelser er ikke blot af relevans for forståelsen af patofysiologiske mekanismer og behandling ved allergiske sygdomme, men er af videre interesse, idet analoge processer er væsentlige for normalfunktion af en række celletyper og for patologiske reaktioner ved inflammation og malignitet. Undersøgelserne har specielt fokuseret på calciums og protein kinase C's rolle i stimulations-respons koblingen (N. Grosman).

2.2 *Cellemembraner*
Mekanismerne for de cellulære effekter af en række teststoffer, som er kendt for at påvirke forskellige calcium-regulerede signalsystemer, er ikke fuldt afklaret. Afledt af ovennævnte studier undersøges et udvalg af sådanne stoffers indvirkning på aktiviteten af calcium-ATPasen i cellemembraner fra rotteleukocytter og -hjerne (N. Grosman).

2.3 Immunoinflammatoriske lidelser
Mikroorganismer og deres produkter mistænkes for at spille en vigtig rolle for udløsning og forværring af astma og andre luftvejslidelser.

Vore undersøgelser tyder på, at dette skyldes deres evne til at inducere mediatorfrigørelse, eller forstærke en svag mediatorfrigørelse. Undersøgelserne forventes at kaste nyt lys over infektionsbetingede og arbejdsudløste lidelser både med hensyn til ny cellebiologisk viden, patogene mekanismer, nye behandlingsmuligheder og sporing af skadelige stoffer i arbejdsmiljøet. Vi har fundet, at bakterier og forskellige bakterieprodukter (LPS, peptidoglykan) frigør histamin. Der er 3 forskellige mekanismer: Én allergisk (IgE-medieret) og to ikke-allergiske. En undersøgelse af deres betydning ved indeklimasyge i svinestalde og vandskadede bygninger med svampeproblemer er nu igang. Projektet satser desuden på en dyberegående undersøgelse af de ikke-allergiske mekanismer. En anden vigtig virkning er, at bakterieprodukter ligesom virus og mikrosvampe kan forstærke histaminfrigørelsen. Dette skyldes muligvis karbohydrater, som indgår i bakterie- og svampesporevæggen, i LPS samt i influenza A virus. Her er glucan, galactan og poly-N-acetylglucosamin af særlig interesse. Potenseringen ophæves af forskellige monosaccharider (galactose, N-acetylglucosamin m.v.). Foruden undersøgelse af mediatorfrigørelse fra basofile leukocytter, vil også lungemastceller og epiteliale celler opnået ved bronkoalveolær lavage blive undersøgt. Patienter med astma, kronisk bronkitis, indeklimasyge, samt normale individer inkluderes. Da mikroorganismer stimulerer celler til frigørelse af cytokiner, vil cytokiners evne til mediatorfrigørelse og potensering ligeledes blive undersøgt. Undersøgelser af adhesionsmolekyler, essentielle for den allergisk-inflammatoriske proces, ønskes også medinddraget (S. Norn, O. Larsen; i samarbejde med P. Stahl Skov, Referencelaboratoriet, H. Permin, F. Gyntelberg og H. Meyer, Rigshospitalet, S. Gravesen, ALK, T. Sigsgård, Arbejdsmedicinsk Institut, Århus, P. Clementsen, Gentofte Hospital, C.H. Mordhorst, Statens Serum Institut).

3. Kardiovaskulær og renal farmakologi

3.1 Diuretikas farmakodynamik

Projektets formål er at belyse diuretikas tubulære og hæmodynamiske virkninger, herunder især kompensatoriske modregulationsmekanismer udløst af diuretikabehandling. Som forsøgsmodel anvendes ubedøvede rotter med permanente katetre. I en længerevarende forsøgsrække har vi undersøgt de renale kompensationer ved kronisk behandling med loop-diuretika og tiazider, samt mekanismerne for diuretika synergisme. Vi har endvidere, ved hjælp af nye teknikker, undersøgt mekanismerne bag tiaziddiuretikas antidiuretiske effekt ved diabetes insipidus (S. Christensen, T.E.N. Jonassen, Nadeem Janjua).

3.2 Lithiumclearance som markør for proksimal Na-reabsorption

Under normale fysiologiske forhold reabsorberes lithium parallelt med NaCl og vand i nyrernes proksimale tubuli, men kun i ringe udstrækning længere distalt i nefronet. Li-ionens renale clearance kan derfor benyttes som kvantitativt mål for udstrømningen af tubulusvæske fra de proksimale tubuli og – i forbindelse med GFR bestemmelse – til beregning af proksimal og distal Na-reabsorption. Projektet har til formål, at afprøve hypotesen om Li-ionens selektive proksimale reabsorption og at vurdere under hvilke forhold, hypotesen ikke er holdbar. Det har således vist sig, at Li reabsorberes i nefronets distale afsnit ved elektrolytmangeltilstande (Na og K). (S. Christensen i samarbejde med K. Thomsen, Psykiatrisk Hospital, Århus).

3.3 Patofysiologiske mekanismer ved kronisk nyreinsufficiens

Lithiumbehandling medfører hos nyfødte rotter interstitiel nefropati ledsaget af hypertension og kronisk nyresvigt. Modellen karakteriseres bl.a. ved glomerulære forandringer, idet nogle glomeruli hypertrofierer, medens andre, tilsyneladende atubulære glomeruli, atrofierer. Modellen danner basis for fortsatte morfologiske studier over patogenesen for kronisk nyreinsufficiens (S. Christensen i samarbejde med Niels Marcussen, Århus Kommunehospital).

3.4 Patofysiologiske mekanismer bag udviklingen af natriumretention ved eksperimentel levercirrhose

Patogenesen bag udviklingen af Na-retention ved levercirrhose er stadig uafklaret. Hos rotter med eksperimentel levercirrose i det tidlige kompenserede stadium har vi påvist markant forøget Na-reabsorption i Henles slynges tykke ascenderende ben (TAL), vurderet ved farmakologisk blokade med furosemid, associeret med tubulær hypertrofi og øget ekspression af den bumetanid følsomme Na-K-2Cl cotransporter i samme tubulussegment. Vi har undersøgt betydningen af vasopressin, aldosteron, angiotensin-II og renal sympatisk nerve aktivitet for disse funktionelle og strukturelle forandringer i TAL hos rotter med levercirrose, og fundet at både fravær af vasopressin og kronisk blokade af aldosteronreceptorerne kan ophæve forandringerne. Ligeledes kan kronisk administration af somatostatin analogen octreotid ophæve forandringerne. Vi har endvidere studeret den vasopressin medierede vandreabsorption hos levercirrhotiske rotter, og fundet nedsat aquaretisk response på vasopressin receptor type-2 blokade associeret med nedsat expression af den vasopressin regulerede vandtransporter aquaporin-2 (AQP2). I forlængelse af disse studier har vi udført en række studier over interaktionen mellem aldosteron og vasopressin på den renale koncentreringsmekanisme og expression af AQP2 hos både normale og cirrhotiske dyr.

Aktuelt studeres mekanismerne bag forandringerne i den distale Na-reabsorption hos cirrhotiske rotter *in vivo* og *in vitro* (mikrodissekerede tubuli) samt effekten af kronisk blokade af NO-systemet med L-NAME. Endvidere undersøges, om hyperreabsorptionen af NaCl i TAL udløser ændringer i NaCl-reabsorptionen i distale konvolute tubuli, samt mekanismerne bag den ændrede AQP2 expression i levercirrhotiske rotter (T.E.N. Jonassen, M. Græbe, A.M. Heide, S. Johansson, A.M. Sørensen og S. Christensen i samarbejde med N. Marcussen, Patologisk Institut, Århus Kommune Hospital, S. Nielsen, Anatomisk Institut, Århus Universitet, A. Flyvbjerg, Medicinsk Afdeling M, Århus Kommune Hospital, F. Andreasen, Farmakologisk Institut, Århus Universitet og M.A. Knepper, NIH, Bethesda, USA.).

3.5 Mekanismer bag udviklingen af hyponatriæmi og ødemer ved kronisk hjerteinsufficiens

Patogenesen bag udviklingen af svær inkompenceret hjerteinsufficiens med hyponatriæmi og ødemer er stadig uafklaret. I en model på inkompenseret hjerteinsufficiens hos rotter har vi påvist øget expression og ændret targeting at den vasopressin-regulerede vandkanal aquaporin-2, tydende på at øget vasopressin-medieret vandreabsorption er medvirkende til udviklingen af hyponatriæmi og ødemer ved inkompenseret hjerteinsuf-

ficiens. Aktuelt studeres den funktionelle betydning af øget AQP2 expression på den renale tubulære vand-reabsorption. Derudover studeres betydningen af angiotensin-II for den øgede expression af AQP2. Vi vil i det kommende år undersøge interaktionen mellem det tykke ascenderende ben af Henle's slynge og samlerørerne hos rotter med inkompenseret hjerteinsufficiens, med særlig vægt på betydningen af angiotensin-II, aldosteron, prostaglandiner og vasopressin (D. Staahltoft, S. Christensen, N. Janjua, A.M. Sørensen og T.E.N. Jonassen i samarbejde med N. Marcussen, Patologisk Institut, Århus Kommune Hospital, S. Nielsen, Anatomisk Institut, Århus Universitet og M.A. Knepper, NIH, Bethesda, USA).

3.6 Endotoksin-induceret akut nyre-insufficiens

Akut nyreinsufficiens optræder hyppigt hos kritisk syge patienter med septisk betinget multiorgansvigt. Dødeligheden hos disse patienter overstiger 50%. I kronisk kateriserede rotter undersøges patofysiologiske mekanismer bag udviklingen af akut nyreinsufficiens ved endotoksæmi induceret med infusion af lipopolysakkarid (LPS). De primære forsøg har til formål at klarlægge LPS-dosis-virkningsforholdet og tidsforløbet for de funktionelle ændringer i GFR og den segmentelle, tubulære behandling af vand og natrium. Herunder testes hypotesen, at LPS-induceret akut nyreinsufficiens omfatter en nedsat renal koncentrationsevne p.g.a. nedsat ekspression /mobilisering af renale aquaporiner. Desuden undersøges, om behandling med fosfodiesterasehæmmere type 3 og 4 påvirker ekspressionen af aquaporiner og de funktionelle og histologiske virkninger af LPS (N.V. Olsen, T.E.N. Jonassen, S. Christensen i samarbejde med S. Nielsen, Århus Universitet, og N. Marcussen, Århus Kommunehospital).

4. Neurofarmakologi

4.1 Kvantitativ autoradiografi

Den metodologiske udvikling af kvantitativ autoradiografi af receptorer er fortsat med henblik på at gøre analysen så nøjagtig som muligt. Kortlægning af en række serotoninreceptorer i rottehjerne har fundet sted, og ved hjælp af en ny meget specifik 5HT-2a ligand er det blevet vist, at behandling med "lykkepiller" (citalopram og fluoxetin) medfører ændringer i antallet af 5HT-2a receptorer i bestemte områder af rottehjerne. Også nikotin-receptorer er blevet kortlagt ved hjælp af epibatidin, og i den forbindelse blev der fundet en ikke tidligere beskrevet epibatidinreceptor lokaliseret til medial habenula, interpeduncular nucleus og corpus pineale. Der er gjort forsøg på at finde den endogene ligand til denne ikke-nikotinfølsomme receptor, men foreløbig uden held (P. Plenge, E. Mellerup).

4.2 Serotonin transporteren og serotonin transporter-genet ved depression

Hovedparten af antidepressive lægemidler virker ved at hæmme serotonin-transporteren, hvilket er baggrunden for et stort antal undersøgelser af dette funktionelle protein hos depressive patienter. Senest er det vist at serotonin-transportergenet indeholder to polymorfier i ikke-kodende regioner (i opstrømsflankeregionen og intron nr. 2). I en undersøgelse af 100 depressive patienter og 100 kontrolpersoner har vi vist, at antallet af serotonin-transportere i thrombocytter dels afhænger af om man er patient eller kontrolperson, dels af hvilken genotype man er m.h.t. polymorfien i intron 2 (E. Mellerup, P. Plenge, H. Dam, T. Bolwig, M. Balslev Jørgensen i samarbejde med S.A. Sørensen og L. Hasholt, Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik).

4.3 Serotonin og iskæmisk hjerneskade

Der eksisterer endnu ingen behandling, som kan reducere cerebrale skader ved apopleksi. En række nyere undersøgelser har vist involvering af flere receptorsystemer, enten i mekanismen ved neurondød eller som led i en postiskæmisk plasticitet. Dette projekt omhandler således serotoninsystemets rolle for udvikling af iskæmisk hjerneskade. Foruden den primære vævsbeskadigelse, udløst af lokal hypoxi, forekommer der med en vis forsinkelse et tab af neuroner i andre områder af hjernen. Man har forsøgt at reducere den sekundære skade f.eks. ved hjælp af glutamatantagonister eller calciumantagonister. En anden mulighed er, at man ved at påvirke serotoninsystemet vil kunne modvirke den eksitotoxiske påvirkning. Ved hjælp af kvantitativ autoradiografi, undersøges serotonerge receptorer i rottehjerne efter induktion af global iskæmi. Endvidere undersøges eventuelle neuroprotektive effekter af forskellige serotoninligander på rotter efter global cerebral iskæmi. Den neuroprotektive effekt undersøges med stereologisk celletælling og funktionelle tests (L. Torup, E.T. Mellerup, i samarbejde med N.H. Diemer, Institut for Molekylær Patologi).

4.4 Serotoninreceptorer, OCD og seksualfunktion

OCD (obsessive compulsive disorder)-symptomer kan dæmpes med såvel SSRI (selektive serotonin reuptake inhibitorer) som antiandrogener. Begge disse farmaka medfører endvidere en række seksuelle bivirkninger. SSRI fremkalder via øget synaptisk serotoninkoncentration ændring i antallet af post- og præsynaptiske serotoninreceptorer, mens antiandrogener via transkriptionsinducerende steroidreceptorer ændrer dannelsen af forskellige funktionelle proteiner. I et forsøg på at identificere serotoninreceptorer, der kunne være involveret i OCD, undersøges ved hjælp af kvantitativ autoradiografi hjerner fra rotter, der er behandlet med SSRI eller antiandrogener. For at verificere virkningen af SSRI og antiandrogener vurderes forsøgsdyrenes seksualadfærd både kvantitativt og kvalitativt (Per Nedergaard, Erling Mellerup, Per Plenge).

4.5 Undersøgelse af apolipoprotein E isotypens betydning for synaptisk remodellering efter hjerneskade og Alzheimers sygdom

Apolipoprotein E har tre almindeligt forekommende alleler hos mennesket og allelen APOE-E4 (tilstede hos én ud af seks) er koblet til øget risiko for Alzheimers sygdom. Med restriktionsenzym analyse af PCR forstærket vævsmateriale har vi undersøgt sammenhængen mellem APOE-E4 allel hyppigheden og bedring efter hjernesygdom. Vi har på et dansk materiale fra H:S Neurocenterets Demensklinik genfundet den øgede hyppighed af APOE-E4 ved Alzheimers sygdom og undersøger nu eventuelle sammenhænge med hjernens blodgennemstrømning ved sygdommen. Vi har også påvist, at patienter genoptrænet efter traumatisk og iskæmisk beskadigelse af hjernen bedres mindre, hvis de bærer APOE-E4 allelen. Vi fandt derimod ingen sammenhænge mellem kognitiv svækkelse ved affektive sygdomme og APOE-E4. For at muliggøre eksperimentelle undersøgelser af APOE's rolle ved hjerneskade og for undersøgelse af mulige farmakologiske behandlinger har vi etableret avl af APOE-knockout mus. Disse vil vi teste ved indlæringsforsøg i vandlabyrint efter hjernebeskadigelse, ved kvantitative målinger af transkriptionsfaktorer og deres mRNA, og ved dyrkning af hjerneceller i primære kulturer (O.S. Jørgensen, T. Laksafoss og A.S. Nielsen i samarbejde med A.-L. Christensen, G. Christoffersen, P. Høegh, L. Kessing, T.W. Teasdale, G. Waldemar).

4.6 Neuropeptid Y (NPY) og epilepsimodeller

Intracerebroventrikulær NPY injektion er vist at have antiepileptisk effekt ved kainsyre- eller pentylenetetrazol-kramper. Kainsyrekramper er en model for komplekse partielle anfald, mens antiepileptisk aktivitet mod pentylentetrazol peger på virkning mod myoklone generaliserede anfald. Dette taler for et muligt antiepileptisk terapeutisk potentiale af fremtidigt udviklede NPY-agonister. Den antiepileptiske effekt synes at medieres via Y5 receptorer. Fordi disse overvejende er til stede centralt, vil specifikke Y5-agonister muligvis kun have få perifere bivirkninger (D.P.D. Woldbye).

4.7 NPY og morfinafhængighed

NPY hæmmer såkaldte "wet dog shakes" (WDS), der ledsager epileptisk aktivitet. Fordi WDS også optræder som tegn på morfinafhængighed, blev det undersøgt, om NPY kunne hæmme morfinabstinenser. En markant antiabstinens effekt blev påvist af NPY, der medieres via Y5-lignende receptorer (T.R. Sørensen & D.P.D. Woldbye).

5. Lægemiddelbivirkninger

Et samarbejdsprojekt, støttet af bevilling fra EU's Biomedicinske forskningsprogram: "Adverse Drug Reactions (ADR) signal analysis project", gennemføres i samarbejde med R. Edwards, WHO Collaborating Centre for International Drug Monitoring, Uppsala, IMS International Drug Monitoring, Uppsala og medarbejdere fra IMS International, London. Formålet er at udvikle proceduremæssige og statistiske metoder til vurdering ADR signaler fra WHO databaser i Uppsala i relation til demografiske data, bl.a. fra IMS databasen. Projektet forventes at resultere i et system til vurdering af ADR signaler i EU og andre regioner, som sikrer at højrisiko situationer for nye lægemidler identificeres tilstrækkelig tidligt til at lægemiddelkatastrofer kan forebygges (J. Schou).

6. Anæstesiologiske undersøgelser

6.1 Trachealkatetre

Der er udviklet et system til korrektion og overvågning af trykket i trachealkatetres cuff. Systemet består af en ventil monteret på trachealkatetrets spids og et luftreservoir, som kan kompensere for trykændringer i cuffen, hvilket bl.a. kan skyldes ændringer i tracheas tonus og dermed diameter. Luftreservoiret har en indikator, der viser ekvilibreringtrykket. Med en hurtig regulation af

cufftrykket, som ovenfor omtalt, forventes det, at den hyppige frekvens af aspiration forbi cuffen til lungerne kan reduceres, og at trykskader på trachealslimhinden kan undgås. Ventilsystemet og luftreservoiret er patenteret i Danmark, USA og Europa. Systemet er videreudviklet med henblik på. at opretholde normal sekrettransport i trachea uden intubation med trachealtube med cuft.

Siden 1974 har man vidst at N_2O under anæstesi kan diffundere ind i trachealkatetres cuff og øge tryk og volumen. Dette modvirkes i praksis ved forskellige metoder til trykaflastning. Det har ikke tidligere været vist at oxygen på samme måde kan øge tryk og volumen, omend i mindre udtalt grad. Laboratorieforsøg har vist at trykket i højvolumencuffs i løbet af 12 timer kan øges 300-400% med 100% oxygen og 20-80% med 50% oxygen (N. Lomholt).

6.2 Nye projekter

Der er udviklet en metode til fremstilling af forsænkede huller på trachealsugekatetre, for at reducere trækket i slimhinden og reducere skadevirkningen samt øge effektiviteten. Endvidere vanddampfugter, som p.g.a. høj vandtemperatur forebygger vækst af bakterier i fugtervandet, og metode til phoryngeal administration af væske og ernæring til patienter (N. Lomholt).

7. Toksikologi, miljømedicin og klinisk farmakologi

Den overordnede målsætning er at forske i metaboliske processers betydning for fremmedstoffers effekter i mennesket. Der fokuseres på dannelse og effekter af reaktive oksygenforbindelser og på enzymatisk omsætning af fremmedstoffer. Den overordnede strategi er en kobling mellem *in vitro* metoder, dyreforsøg og epidemioligske/mekanistiske studier med anvendelse af biomarkører hos mennesker.

7.1 Reaktive oxygen forbindelser (ROS) som skademekanisme: Muligheder for farmakologisk intervention

7.1.1 Oksidativ DNA-skade

Oksidativ DNA-skade, dens rolle som kræftudløsende og fertilitetsbegrænsende årsag og determinerende faktorer undersøges hos mennesker og i dyremodeller.

Hos mennesker måles den oksidative DNA-skadehastighed ved udskillelse af reparationsproduktet 8-oxodeoxyguanosin i urinen. Her undersøges effekten af rygning og ophør hermed (S. Loft, H.E. Poulsen, A.J. Larsen, i samarbejde med P. Tønnesen, KAS Gentofte) samt en række erhvervsmæssige eksponering for luftforurening, først og fremmest dieseludstødning. Intervention med forskellige antioksidanter undersøges hos store rygerpopulationer (S. Loft, H.E. Poulsen, H. Prieme, samarbejde med J. Salonen, Kuopio). I en igangværende undersøgelse med 5-20 år gamle urinprøver fra 3 europæiske biobanker bliver det muligt at vise, om den oksidative DNA-skadehastighed kan forudsige risikoen for senere at få kræft (samarbejde med Kuopio, Utrecht og Glostrupundersøgelserne).

I en rottemodel reproduceres og udbygges tidligere iagttagelser hos mennesker af en beskyttende effekt af rosenkål i store mængder på DNA skaden. Foreløbigt kan kogte rosenkål og et ekstrakt nedsætte både spontant og ekstrainduceret skadehastighed og vævsniveauer af DNA-skade. Arbejdet fortsætter med identifikation af de aktive komponenter og undersøgelser af de involverede mekanismer, især omkring induktion af antioksidative enzymer og DNA reparation (S. Loft, H.E. Poulsen, X. Deng, C. Zhu og M. Sørensen).

Mekanismen for DNA-beskadigelse fra benzen, som er en leukæmiinducerende luftforureningskomponent fra biludstødning, undersøges i relation til peroxynitrit, der især dannes af nitrogenoksid og superoksid ved inflammation. Benzen kan især sammen med peroxynitrit inducere oksidativ DNA skade, som måles ved 8-oxodeoxyguanosin i DNA og enkeltcellegelelektroforese af knoglemarvsceller. I overensstemmelse med hypotesen om at inflammation spiller en væsentlig rolle, er det vist, at den benzeninducerede skade potenseres af inflammation induceret med forbolmyristat og lipopolysakkarid og begrænses af dexametason (S. Loft, H.E. Poulsen, J. Tuo).

Nitrater frigiver nitrogenoksid og inducerer superoksiddannelse, som kan føre til peroxinitritdannelse. I rotter undersøges om nitroglycerin sammen med N-acetylcystein medfører 8-deoxyguanosindannelse i DNA (S. Loft, H.E. Poulsen, B.M. Borgbjerg, samarbejde med J. Aldershvile, RH).

I sæd-DNA fra mennesker er der betydelig oksidativ skade målt ved 8-oxodeoxyguanosin (S. Loft, H.E. Poulsen, i samarbejde med bl.a. N.-E. Skakkebæk og J.P. Bonde, Rigshospitalet). I en populationsundersøgelse med gentagen sædprøvetagning er der undersøgt determinerende faktorer, hvor tobaksrygning ikke synes at have betydning, mens svejsning muligvis har det. Denne hypotese undersøges i en fornyet populationsundersøgelse af metalarbejdere og kontorpersonale (S. Loft, A. Wellejus, i samarbejde med J.P. Bonde). I

en rottemodel undersøges tillige om miljøfaktorer, især østrogene stoffer, kan inducere sådan skade (S. Loft, H.E. Poulsen, A. Wellejus).

7.1.2 Regulation af plasma-antioksidanter, specielt C-vitamin

C-vitamin er den vigtigste nutritionelle vandopløselige antioksidant, mens E-vitamin og carotenoider udgør de vigtigste fedtopløselige antioksidanter. Forholdet mellem oksideret og reduceret C-vitamin, som måles i plasma med en nyudviklet HPLC-metode, synes at være et mål for oksidativt stress. I rygeophørsstudier og befolkningsundersøgelser belyses tidsforløbet af ændringer i antioksidanter og relationer til ovennævnte markører for oksidativ DNA skade (S. Loft, H.E. Poulsen, H. Priemé og A.-J. Larsen).

7.1.3 Pankreatitis

ROS rolle ved pankreatitis acuta belyses i rottemodeller med henblik på mulig intervention med antioksidanter. Forsøg med to forskellige modeller, injektion af galdesalt i pankreasgangen og overstimulation af pankreas med hormon, tyder på at oksidative skader ikke er væsentlige ved pankreatitis (S. Loft, H.E. Poulsen, P. Kruse).

7.2 Nitrogenoksid og nitrattolerance: Mekanismer belyst i rottemodeller

Nitrogenoksid er et radikal i familie med reaktive oksygenforbindelser. NO er en væsentlig regulator for kartonus, indgår i inflammatoriske cellers cytotoxiner og er neuromediator. Nitrater virker kardilaterende ved frigørelse af NO, men tolerance ved den terapeutiske anvendelse er et stort klinisk problem. Gennem rottemodeller i form af hæmodynamik i kateteriserede dyr in vivo, endoteldenuderet aorta og karstrips søges mekanismer belyst med hensyn til thiolers rolle, øget endotelial dannelse af superoksid og skæbnen af NO dannet fra nitrater og i endotelet. Inflammation frisætter NO, og det skal undersøges, om dette interfererer med den farmakologiske anvendelse af nitrater (S. Loft, H.E. Poulsen, B.M. Borgbjerg, samarbejde med J. Aldershvile og S. Boesgaard, RH).

7.3 Metabolisme af lægemidler og andre fremmedstoffer: Relation til ønskede og uønskede effekter

7.3.1 Testikelcancer, fertilitet og metaboliske risikofaktorer

Den stigende forekomst og geografiske variation af testikelkræft tyder på at miljøfaktorer er væsentlige, men de har endnu ikke kunnet identificeres. De fleste kræftfremkaldende miljøfaktorer elimineres eller aktiveres ved metaboliske processer, som kan variere individuelt. I et case-referent design med ca. 500 deltagere undersøges, om en række aktiviteter af fremmedstofomsættende enzymer, målt direkte ved substratomsætning eller ved genotypning, er risikofaktorer for testikelkræft (S. Loft, H.E. Poulsen, K. Vistisen, i samarbejde med J.H. Olsen, Cancerregisteret og Det strategiske Miljøforskningsprogram). Den vigtigste risikofaktor synes at være aktiviteten af cytokrom P450 (CYP1A2) bestemt ved metabolitter af koffein i urinen. I en planlagt populationsundersøgelse belyses evt. sammenhæng mellem CYP1A2 aktivitet og sædkvalitet ligesom sammenhæng mellem koffeinomsætning og kvindelig fekunditet, som synes at være påvirkelig af kaffeforbrug.

7.3.2 Nikotins metabolisme: Effekter og interaktioner

Nikotins metabolisme er kompliceret, og der er flere mulige aktive metabolitter. I en rottemodel undersøges leverens rolle ved autoinduktion af nikotinmetabolismen. Ved hjælp af mikrodialyse i hjernen planlægges undersøgt metaboliske interaktioner og konsekvenser for moderstof og metabolitniveauer i målorganet. Ved hjælp af humane og rotte levermikrosomer og bioteknologisk fremstillede rene cytokrom P450 enzymer planlægges undersøgt nikotinmetabolisme og potentielle interaktioner. Humanrelevante potentielle interaktioner planlægges undersøgt i frivillige raske forsøgspersoner (S. Loft, H.E. Poulsen, S. Jørgensen).

7.4 Organiske opløsningsmidlers toksiske effekter

Målet med projekterne er at finde biokemiske og morfologiske ændringer i CNS, der forklarer de symptomer, der ses efter eksposition med organiske opløsningsmidler i erhvervssammenhæng og ved snifning, samt at undersøge om eksposition under graviditet med organiske opløsningsmidler påvirker fostret varigt. P.g.a. deres lipofile egenskaber optages opløsningsmidler let i nervesystemet. Da en lang række undersøgelser indikerer, at specielt nervecellemembranens funktion ændres, måles membran-ATPase aktiviteten, "membranfluidity" samt nervecellens intracellulære Ca^{2+} koncentration målt med FURA2-teknik. Sidstnævnte metode har afsløret, at visse opløsningsmidler fremkalder lækager i nervecellen. Det undersøges derfor, om der er sammenhæng

mellem lækagen og erkendt neurotoksisk effekt. Opløsningsmidler anvendes i stigende grad som rusmidler (snifning). De anvendte høje doser medfører let iltmangel med dannelse af iltradikaler, der beskadiger cellemembranen. Derfor bestemmes hyppigt anvendte opløsningsmidlers effekt på radikaldannelsen. I samarbejde med U. Hass og S. Lund, Arbejdsmiljøinstituttet, undersøges udvalgte opløsningsmidlers effekt på hjernen efter eksposition i fosterperioden. En mulig effekt søges klarlagt med samme parametre som ovenfor (S. Edelfors).

Personaleforhold

Nyansættelser

Afdelingslæge, dr.med. Niels Vidiendal Olsen (lektorvikar 1/11, ansættes pr. 1.4.1999 i kombinationsstilling, d.v.s. 1/2 overlæge ved RH: Neurocentret + 1/2 lektor).
Hospitalslaborant Mette Simons Hansen (1.6).
Hospitalslaborant Vibeke Reichardt (1.5).
Værktøjsmager Ole Jensen (1.6).

Nye kliniske lektorer

Overlæge, dr.med. Jan Aldershvile.
Overlæge, dr.med. Jesper Sonne.
Overlæge, dr.med. Henrik Lublin.
Overlæge, dr.med. Hanne R. Christensen.
Overlæge, dr.med. Jens Knud Larsen.

Afgange

Lektor, ph.d. Siv A. Hjorth (til NOVO-Nordisk).
Professor, dr.med. Steffen Loft (til Institut for Folkesundhedsvidenskab).
Laborant Annie Jensen (til Institut for Folkesundhedsvidenskab).
Miljøtekniker Anna Hansen (til Institut for Folkesundhedsvidenskab).

Prismodtagere

Professor, dr.med. Thue W. Schwartz modtog Lundbeckprisen.
Professor, dr.med. Jens Schou modtog Schmiedeberg medaljen ved Riga Universitet.

Institutleder, Sten Christensen

Stab

Årsværk
VIP: 14,34
TAP: 20,44

VIP, internt finansieret
Borgbjerg, Birgitte Molke; adjunkt.
Christensen, Sten; lektor.
Edelfors, Sven; lektor.
Grosman, Nina; lektor.
Hjorth, Siv A; lektor.
Jonassen, Thomas; adjunkt.
Loft, Steffen Huitfeldt; professor.
Lomholt, Vagn Niels Finsen; lektor.
Norn, Svend; docent.
Olsen, Niels Vidiendal; lektorvikar.
Petersen, Jørgen Søberg; lektor.
Schou, Jens Sølver; professor.
Schwartz, Thue Walther; professor.
Woldbye, David Poul; adjunkt.

TAP, internt finansieret
Elbak, Lisbet; hospitalslaborant.
Elsman, Pia; laborant.
Fenger-Eriksen, Hanne; hospitalslaborant.
Francker, Annette; laborant.
Glendrup, Dorrit; laboratorietekniker.
Haumann, Anette Friis; laborant.
Hummelgaard, Susanne; hospitalslaborant.
Jensen, Annie; laborant.
Jensen, Ole; finmekaniker.
Knudtzen, Charlotte; glasvasker.
Madsen, Ole Steen Lindegaard; ingeniørassistent.
Mulvad, Tina; laborant.
Månsson, Allan; betjent.
Nielsen, Annette; laborant.
Nielsen, Iben; dyreassistent.
Nielsen, Merete Engell; laborant.
Olsen, Tine; overassistent.
Petersen, Steen; ingeniørassistent.
Petersen, Lene Juel; korrespondent.
Poulsen, Cheri-Ann Lykkegaard; assistent.
Rantonen, Javed Raza; elev.
Selmanovska, Fatime; glasvasker.
Skov, Jess; finmekaniker.
Strange, Mia; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Elling, Christian E.; ph.d.-stud.
Gerlach, Lars-Ole; stud.scient.
Hansen, Anna; miljøtekniker.
Hansen, Anne Mette Simons; hospitalslaborant.
Hastrup-Nielsen, Hanne; stud.scient.
Heide, Astrid Marie; humanbiol.stud.
Iversen, Helle; hospitalslaborant.
Jensen, Kristian Kirk; humanbiol.stud.
Janjua, Nadeem Rezaq; stud.med.
Jingsheng, Tuo; stipendiat.
Johansson, Susanna Maria; stud.med.
Jørgensen, Stig; kandidatstipendiat.

Kledal, Thomas N.; ph.d.-stud.
Klemp, Kristian; stud.med.
Lange, Birgitte Holst; forskningsass.
Lüttichau, Hans Rudolf; ph.d.-stud.
Martini, Lene; Humanbiol.stud.
Mouret, Grete Hoppe; korrespondent.
Reichhardt, Vibeke; hospitalslaborant.
Rosenkilde, Mette M.; ph.d.-stud.
Sørensen, Mette; forskningsass.
Sørensen, Trine Ryberg; forskningsass.
Vibede, Nikolaj; stud.scient.
Wellejus, Anja; ph.d.-stud.
Worck, René; ph.d.-stud.
Zhu, Chumyuing; gæstestipendiat.
Zoffmann, Sannah; ph.d.-stud.

Neuropsykiatrisk Laboratorium

VIP, internt finansieret
Jørgensen, Ole Steen; lektor.
Mellerup, Erling Thyge; docent.
Plenge, Per Krener; lektor.

Stipendiater, internt finansieret
Torup, Lars; ph.d.-stud.

Stipendiater, externt finansieret
Laksafoss, Torunn.
Wörtwein, Gitta.

Specialestuderende
Nedergaard, Per.
Jørgensen, Søren Frank.
Zedeler, Anne.

TAP, internt finansieret
Bennike, Bente Guldhammer; hospitalslaborant.
Broberg, Anne-Mette; korrespondent.
Centervall, Gyda; hospitalslaborant
Reiff, Lise; laborant.

Ph.d.-afhandlinger

Larsen, Finn Ole: Skimmelsvamp induceret histaminfrigørelse fra humane mastceller og basofile granulocytter.

Mogensen, Helle Smith: Quantitation of glutamate receptor subunit mRNAs in primary neuronal cultures: A comparative study of cultured mouse and rat cerebellar granule cells.

Prieme, Helene: Biomarkers af oxidative DNA damage, lipid perioxidation, and plasma ascorbate: Effect of smoking cessation.

Vistisen, Kirsten Kjeldgaard: Testicular cancer: Risk factors related to foreign compound metabolism.

Fondsstøtte

Aage Thuesen Bruun og hustru
NaC1-retention (Thomas Jonassen) kr. 47.500.

Carlsbergfondet
Intramolekylære interaktioner i G-protein (Thue Schwartz) kr. 125.000.

Det Strategiske Miljøforskningsprogram
Luftforurening af luftveje (Steffen Loft) kr. 26.400.

Eva og Robert Voss Hansens Fond
Øget Na-transport i TAHL ved lever Cirrhose (Thomas Jonassen) kr. 25.000.

Fonden af 1870
NPY receptorer (David P.D. Woldbye) kr. 90.000.

Hjerteforeningen
Karakterisering af cystomegalovirus og dets kemokin-receptor for udvikling af aterosklerose (Thue Schwartz) kr. 50.000.

Jeppe Juhl og Hustru Ovita Juhls Mindelegat
Undersøgelse af rosenkåls effekt på rotter (Steffen Loft) kr. 50.000.

Johann og Hanne Weimann, født Seedorffs Legat
Scholarstipendium til Anne-Mette Sørensen (Jørgen Søberg Petersen) kr. 85.000.

Kræftens Bekæmpelse
Kemokiner og kemokin receptorer fra kaposi's sarkom associeret herpesvirus (Thue Schwartz) kr. 1.350.000.

Michaelsens Fonden
Nyrefunktionen ved eksperimentel sepsis (Sten Christensen) kr. 93.000.

Novo Nordisk Fonden
Molekylær farmakologisk karakterisering af kemokiner og kemokin receptorer fra human herpesvirus 8 (Thue Schwartz) kr. 100.000.

Psykiatrisk Forskningsfond
NPY og kramper (David Woldbye) kr. 45.000.

Ruth König-Petersens Fond
Øget Na-transport i TAHL ved lever Cirrhose (Thomas Jonassen) kr. 15.000.

Scleroseforeningen
Human Herpesvirus-6-Virale kemokiner og receptorer ved Sclerose (Thue Schwartz) kr. 250.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
Saltreabsorptionen i Henles slynge (Sten Christensen) kr. 2.400.000.
Virale Chemokiner og Chemokin Receptorer (Thue Schwartz) kr. 1.500.000.

Sundhedsministeriets Miljømedicinsk Forskningscenter
Benzeneksponering i bymiljø (Steffen Loft) kr. 300.000.

Vera og Carl Johan Michaelsens Legat
Kræftforebyggende egenskaber af rosenkål (Steffen Loft) kr. 120.000.

Neuropsykiatrisk Laboratorium

Ivan Nielsens Fond
Anskaffelse af kryostat (Ole Steen Jørgensen) kr. 161.150.

Publikationer

Farmakologisk Institut

Deng X-s., Tuo J., Poulsen H.E., Loft S.: Prevention of Oxidative DNA Damage in Rats by Brussels Sprouts. Free Rad. Res. Vol. 8, s. 323-333, 1998.

Ditzel H.J., Rosenkilde M.M., Garred P., Wang M., Pedersen C., Burton D.R., Schwartz T.W.: The CCR5 receptor acts as an alloantigen in CCR5Δ32 homozygous individuals: Identification of chemokine- and HIV-1 blocking human autoantibodies. Proc.Natl.Acad.Sci., Vol. 95, no. 9, s. 5241-5245, USA, 1998.

Geertsen P.F., von der Masse M.H., Olsen N.V., Levin-Nielsen S., Leyssac P.P.: Renal haemodynamics, sodium and water reabsorption during continuous intravenous infusion of recombinant interleukin- 2. Clinical Science Vol. 95, s. 73-81, 1998.

Grosman N.: Influence of probes for calcium-calmodulin and protein kinase C signalling on the plasma membrane Ca^{2+}-ATPase activity of rat synaptosomes and leukocyte membranes. Immunopharmacology Vol. 40, s. 163-171, 1998.

Grønbeck L., Marples D., Nielsen S., Christensen S.: Mechanism of antidiuresis caused by bendroflumethiazide in conscious rats with diabetes insipidus. British Journal of Pharmacology Vol. 123, s. 737-745, 1998.

Haderslev K.V., Sonne J., Poulsen H.E., Loft S.H.: Paracetamol metabolism in patients with ulcerative colitis. Br.J.Clin.Pharmacol. Vol. 46, s. 513-516, 1998.

Hansen B.H., Jensen S.Z., Elling C., Hjorth S.A., Schwartz T.W.: Steric hindrance mutagenesis versus alanine scan in mapping of ligand binding sites in the tachykinin NK1 receptor. Molecular Pharmacology Vol. 53, no. 1, s. 166-175, 1998.

Hjorth S.A., Ørskov C., Schwartz T.W.: Constitutive activity of glucagon receptor mutants. Molecular Endocrinology Vol. 12, no. 1, s. 78-86, 1998.

Jespersen B., Randløv A., Abrahamsen J., Fogh-Andersen N., Olsen N.V., Kanstrup I.L.: Acute cardiovascular effect of 1,25-dihydroxycholecalciferol in essential hypertension. American Journal of Hypertension Vol. 11, s. 659-666, 1998.

Jonassen T.E.N., Nielsen S., Christensen S., Petersen J.S.: Decreased vasopressin-mediated renal water reabsorption in rats with compensated liver cirrhosis. Am.J.Physiol. 275, sektion F, s. 216-225, 1998.

Jonassen T.E.N., Petersen J.S., Sørensen A-M., Andreasen F., Christensen S.: Aldosterone Receptor Blockade Inhibits Increased Furosemide- Sensitive Sodium Reabsorption in Rats with Liver Cirrhosis. Journal of Pharmacology and Experimental Therapeutics Vol. 287, no. 3, s. 931-934, 1998.

Jones R.M., Hjorth S.A., Schwartz T.W., Portoghese P.S.: Mutational evidence for a common kappa antagonist binding pocket in the wild-type kappa and mutant mu[K303E] opioid receptors. J. Med. Chem. Vol. 41, s. 4911-4914, 1998.

Karle J., Woldbye D.P.D., Elster L., Diemer N.H., Bolwig T.G., Olsen R.W., Nielsen M.: Antisense Oligonucleotide to $GABA_A$ Receptor υ2 Subunit Induces Limbic Status Epilepticus. Journal of Neuroscience Research Vol. 54, s. 863-869, 1998.

Kledal T., Rosenkilde M.M., Schwartz T.W.: Selective binding of human cytomegalovirus encoded, broadspectred receptor US28 to the membrane-bound CX3C chemokine, fractalkine. FEBS Lett. Vol. 441, s. 209-214, 1998.

Kristensen K.S., Pedersen M., Clementsen P., Olsen O.T., Skov P.S., Permin H., Norn S.: The in vivo and *in vitro* effects of rhG-CSF on allergic, haematological and biochemical variables. APMIS Vol. 106, s. 1108-1112, 1998.

Larsen F.O., Clementsen P., Hansen M., Maltbæk N., Ostenfeldt-Larsen T., Nielsen K.F., Gravesen S., Skov P.S., Norn S.: Volatile organic compounds from the indoor mould Trichoderma viride cause histamine release from human bronchoalveolar cells. Inflamm. Res. Vol. 47, suppl. 1, s. 5-6, 1998.

Larsen F.O., Norn S., Mordhorst C.H., Skov P.S., Milman N., Clementsen P.: Chlamydia pneumoniae and possible relationship to asthma. APMIS Vol. 106, s. 928-934, 1998.

Lindquist M., Pettersson M., Edwards I.R., Sanderson J.H., Taylor N.F.A., Fletcher A.P., Schou J.S., Savage R.: How does cystitis affect a comparative risk profile of tiaprofenic acid with other non-steriodal antiiinflammatory drugs? An international study bases on spontaneous reports and drug usage data. Pharmacoloyg & Toxicology Vol. 80, s. 211-217, 1997.

Loft S., Poulsen H.E.: Estimation of oxidative DNA damage in man from urinary excretion of repair products. Acta Biochimica Polonica Vol. 45, no. 1, s. 133-144, 1998.

Loft S., Poulsen H.E.: Markers of oxidative Damage to DNA: Antioxidants and Molecular Damage. Methods in Enzymology Vol. 300, s. 166-184, 1998.

Loft S., Poulsen H.E.: Measurement of Oxidative Damage to DNA Nucleobases in vivo. i: Advances in DNA Damage and Repair s. 267-281, Dizdaroglu and Karakaya, Plenum Press, New York 1998.

Loft S., Deng X-S., Tuo J., Wellejus A., Sørensen M., Poulsen H.E.: Experimental study of oxidative DNA damage. Free. Rad. Res. Vol. 29, s. 525-539, 1998.

Loft S., Thorling E.B., Poulsen H.E.: High fat diet induced oxidative DNA damage estimated by 8- oxo-7,8-dihydro-2-deoxyguanosine excretion in rats. Free. Rad. Res. Vol. 29, s. 595-600, 1998.

Meyer H.W., Larsen F.O., Jacobi H.H., Poulsen L.K., Clementsen P., Gravesen S., Gyntelberg F., Norn S.: Sick building syndrome: Association of symptoms with serum IgE specific to fungi. Inflamm. Res. Vol. 47, suppl. 1, s. 9-10, 1998.

Michel M.C., Beck-Sickinger A., Cox H., Doods H.N., Herzog H., Larhammer D., Quirion R., Schwartz T.W., Westfall T.: XVI: International Union of Pharmacology Recommendations for the nomenclature of neuropeptide Y, peptide YY and pancreatic polypeptide receptors. Pharmacol.Rev. Vol. 50, no. 1, s. 143-150, 1998.

Nielsen S.M., Elling C., Schwartz T.W.: Split-receptors in the tachykinin NK-1 system – mutational analysis of intracellular loop 3. Eur. J. Biochem. Vol. 251, s. 217-226, 1998.

Olsen N.V.: Effects of dopamine on renal haemodynamics, tubular function, and sodium excretion in normal humans. Danish Medical Bulletin Vol. 45, s. 282-297, 1998.

Olsen N.V., Christensen H., Kanstrup I.L., Klausen T., Fogh-Andersen N., Plum I., Hansen J.M.: Effects of hyperventilation and hypocapnic/normocapnic hypoxemia on renal function and lithium clearance in humans. Anesthesiology Vol. 89, s. 1389-1400, 1998.

Porkkala-Saratao E.K., Nyyssönen K., Kaikkonen J.E., Poulsen H.E., Hayn E.M., Salonen R.M., Salonen J.T.: A randomized, single-blind, placebo-controlled trial of the effects of 200 mg α-tocopherol on the oxidation resistance of atherogenic lipoproteins[1-3]. Am. J. Clin. Nat., Vol. 68, s. 1034-1041, 1998.

Poulsen H.E., Prieme H., Loft S.: Role of Oxidative DNA damage in cancer initiation and promotion. Eur.J.Cancer.Prevention Vol. 7, s. 9-16, 1998.

Poulsen H.E., Weimann A., Salonen J.T., Nyyssönen K., Loft S., Cadet J., Douki T., Ravanat J-L.: Does vitamin C have a pro-oxidant effect? Nature Vol. 395, s. 231-232, 1998.

Poulsen H.E., Loft S., Prieme H., Vistisen K.K., Lykkesfeldt J., Nyyssonen K., Salonen J.T.: Oxidative DNA damage in vivo: Relationship to age, plasma antioxidants, drug metabolism, glutathione-S-transferase activity and urinary creatinine excretion. Free Rad. Res., Vol. 29, s. 565-571, 1998.

Poulsen H.E., Loft S.: Interpretation of oxidative DNA modification: relation between tissue levels, excretion of urinary repair products. i: DNA and Free Radicals: Techniques, Mechanisms & Applications s. 261-270, O.I. Aruoma and B. Halliwell, UK 1998.

Poulsen T.D., Klausen T., Richalet J-P., Kanstrup I.L., Fogh-Andersen N., Olsen N.V.: Plasma volume in acute hypoxia: comparison of a carbon monoxide rebreathing method and dye dilution with Evans' Blue. European Journal of Applied Physiology Vol. 77, s. 457-461, 1998.

Prieme H., Nyyssönen K., Grønbæk K., Klarlund M., Loft S., Tønnesen P., Salonen J.T., Poulsen

H.E.: Randomized controlled smoking cessation study: Transient increase in plasma high density lipoprotein but no change in lipoprotein oxidation resistance. Scand.J.Clin.Lab.Invest. Vol. 58, s. 11-18, 1998.

Prieme H., Loft S., Klarlund M., Grønbæk K., Tønnesen P., Poulsen H.E.: Effect of smoking cessation on oxidative DNA modfication estimated by 8-oxo-7,8-dihydro-2'-deoxyguanosine excretion. Carcinogenesis Vol. 19, no. 2, s. 347-351, 1998.

Rosenkilde M.M., Lucibello M., Hansen B.H., Schwartz T.W.: Natural agonist enhancing bis-His zinc-site in transmembrane segment V of the tachykinin NK3 receptor. FEBS Letters Vol. 439, s. 35-40, 1998.

Schou J.S.: Letter from the editor. Pharmacology & Toxicology Vol. 82, s. 1-2, 1998.

Schwartz T.W., Ijzermann A.: Principles of Agonism – Undressing Efficacy. Trends Pharmacol. Sci. Vol. 19, s. 433-436, 1998.

Shalmi M., Jonassen T.E.N., Thomsen K., Kibble J.D., Bie P., Christensen S.: Model explaining the relation between distal nephron Li^+ reabsorption and urinary Na^+ excretion in rats. Am.J.Physiol. Vol. 274, s. F445-F452, 1998.

Signoret N., Rosenkilde M.M., Klasse P.J., Schwartz T.W., Malim M.H., Hoxie J.A., Marsh M.: Differential regulation of CXCR4 and CCR5 endocytosis. J.Cell.Sci. 111, s. 2819-2830, 1998.

Sørensen A-M., Christensen S., Jonassen T.E.N., Andersen D., Petersen J.S.: Fosterskadelige virkninger af ACE-hæmmere og antiotensin II-receptorantagonister. Ugeskrift for Læger Vol. 160, nr. 10, s. 1460-1464, 1997.

Tuo J., Wolff S.P., Loft S., Poulsen H.E.: Formation of Nitrated and Hydroxylated Aromatic Compounds from Benzene and Peroxynitrite, A Possible Mechanism of Benzene Genotoxicity. Free Rad. Res. Vol. 28, s. 369-375, 1998.

Ulrichsen J., Woldbye D.P.D., Madsen T.M., Clemmesen L., Haugbøl S., Olsen C.H., Laursen H., Bolwig T.G., Hemmingsen R.: Electrical amygdala kindling in alcohol-withdrawal kindled rats. Alcohol & Alcoholism Vol. 33, no. 3, s. 244-254, 1998.

Woldbye D.P.D., Larsen P.J.: The how and Y of eating. Nature Medicine Vol. 4, no. 6, s. 671-672, 1998.

Woldbye D.P.D.: Antiepileptic effects of NPY on pentylenetetrazole seizures. Regulatory Peptides Vol.75-76, s. 279-282, 1998.

Woldbye D.P.D., Klemp K., Madsen T.M.: Neuropeptide Y Attenuates Naloxone-Precipitated Morphine Withdrawal via Y5-like Receptors[1]. JPET Vol. 284, no.2, s. 633-636, 1998.

Neuropsykiatrisk Laboratorium

Dam H., Jakobsen K., Mellerup E.T.: Prevalence of winter depression in Denmark. ActA Psychiatrica Scandinavia Vol. 97, s. 1-4, 1998.

Mogensen H.S., Beatty D., Morris S., Jørgensen O.S.: Amyloid Beta-peptide (25-35) changes (Ca2+) in hippocampal neurons. NeuroReport Vol. 9, s. 1553-1558, 1998.

Nielsen A.S., Waldemar G., Jørgensen O.S.: Alzheimers sygdom – ætiologi og patogenese. Ugeskrift for Læger Vol. 160, nr. 22, s. 3193-3197, 1998.

Plenge P.K., Mellerup E.T.: Non-Acetylcholine displaceable ^{3}[H]epibatidine binding in the rat brain. Neuroscience Letter Vol. 248, s. 65-67, 1998.

Rossner S., Wørtwein G., Gu Z., Yu J., Schliebs R., Bigl V., Perez-Polo J.: Cholinergic control of nerve growth factor in adult rats: Evidence from cortical cholinergic deafferentation and chronic drug treatment. Journal of Neurochemistry Vol. 69, s. 947-953, 1998.

Wørtwein G., Yu J., Toliver-Kinsky T., Perez-Polo J.: Responses of young and aged rat CNS to partial cholinergic immunolesions and NGF treatment. Journal of Neuroscience Research Vol. 52, s. 322-333, 1998.

Patologi

Øjenpatologisk Institut

Historie

Siden september 1941 har al øjenpatologi i Danmark været centraliseret. I begyndelsen udførtes øjenpatologi i laboratoriet på Rigshospitalets øjenafdeling, hvor den første lægeansættelse i faget fandt sted den 1. oktober 1946.

Et selvstændigt laboratorium med eget annuum blev oprettet i 1959, men lokalerne forblev på Rigshospitalets øjenafdeling. I 1966 overflyttedes laboratoriet til egne lokaler på Rigshospitalet, Tagensvej.

I 1972 fik laboratoriet institutstatus, og i 1977 overflyttedes det til Teilumbygningen, Frederik V's Vej 11.

I 1978 oprettedes ved Københavns Universitet et ordinært professorat i øjenpatologi, som trådte i funktion den 1. april 1979.

Siden 1. maj 1994 har professoratet i øjenpatologi og det kliniske professorat i oftalmologi ved Rigshospitalet været fusioneret til et teoretisk/klinisk professorat.

I begyndelsen af 1998 flyttede Instituttet fra 5. sal til nye lokaler på 1. sal i Teilumbygningen og undergik ved denne lejlighed en tiltrængt modernisering.

Instituttet er ikke opstået hverken ved deling af et institut eller ved sammenlægning af flere institutter.

Instituttets tilblivelse og historie er beskrevet i S. Ry Andersens bog: "Med lup og pen"; en øjenpatologs betragtninger, fra forlaget Scriptor, København, 1988.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsaktiviteter omfatter okulær onkologi, okulær immunologi, eksperimentel okulær patologi og histopatologisk specialmetodik. Som eksempler på Instituttets forskning skal nedenfor nævnte emnegrupper anføres:

1. Okulær onkologi

1.1 Instituttet er center for histopatologiske undersøgelser af øjne og væv fra øjne og øjenomgivelser fra hele landet. Instituttet fører en landsdækkende database, der indeholder histologiske og kliniske data over alle maligne uveamelanomer (pigmenterede kræftsvulster i øjets regnbue- og årehinde).

1.2 En tilsvarende database over orbitale tumorer er oprettet i samarbejde med landets øvrige patologiske institutter og neurokirurgiske afdelinger.

1.3 Tumorerne undersøges histopatologisk, histokemisk og elektronmikroskopisk. Med monospecifikke antistoffer undersøges indholdet af vævskarakteristiske proteiner, herunder reguleringsmekanismer for induceret apoptose.

1.4 Transvitreal retinochorioideal biopsi. Ved en speciel biopsiteknik udtages biopsier fra glaslegeme, nethinde og årehinde hos patienter med medfødte lidelser eller med læsioner mistænkt for malignitet (J.U. Prause og E. Scherfig, Rigshospitalets øjenafdeling).

1.5 En dyreeksperimentel model for maligne uveamelanomer er udviklet. Væv fra humane tumorer dyrkes på ryggen af nøgne mus (S. Heegaard).

2. Sjögrens syndrom

2.1 Evaluering af sygdomskriterier og objektive okulære tests samt epidemiologi ved primært Sjögrens syndrom (K. Bjerrum).

2.2 Studier af musemodel for primært Sjögrens syndrom (SS). Der arbejdes med semiallogene transplantationskimærer, som udvikler en exokrinopati, som kan sammenlignes med kirtelmanifestationerne hos patienter med Sjögrens syndrom. Reaktionen udvikles hos mus, når immunkompetente celler fra indavlede donorer (homozygote for vævstype H-2d) overføres til voksne, ikke-bestrålede hybridrecipienter (heterozygote for vævstype H-2d).

Én af de dyremodeller for SS, som gruppen (A. Ussing, I. Sørensen, J.U. Prause) har udviklet, viser Sjögren-manifestationer uden symptomer på nyresygdom. Den SS-lignende kirtelinflammation har samme udbredelse og udviklingshastighed hos både hanner og hunner, men gruppen har påvist, at de hæmatopoetiske rekoloniseringsmønstre er forskellige hos han- og hunmus, samt at også donorernes køn indvirker på de cellulære reaktioner.

Der arbejdes med nøjere karakterisering af rekoloniseringsmekanismerne, samt med isogen transplantation.

3. Membranundersøgelser
Membrana limitans interna retinae danner grænsen mellem øjets corpus vitreum og retina. De morfologiske forhold omkring og i membranen er undersøgt hos normale og syge dyr og hos mennesker (S. Heegaard).

4. Behandlingen af okulære brydningsfejl med excimer-laser
Med laserlys fjernes overfladiske dele af cornea, således at en bedre brydende flade opnås. Som led i udviklingen af denne behandling udføres kliniske og histopatologiske studier af helingsprocesserne i kaninkorneae efter fotorefraktiv kirurgi med excimer-laser (C. Edmund, S. Heegaard, S. Johansen, J.U. Prause).

5. Transplantation af retinalt pigmentepithel
En af de væsentligste blindhedsårsager i den industrialiserede verden er den aldersrelaterede nethindedegeneration. Centralt i denne sygdom er ødelæggelse af nethindens pigmentepithel. I samarbejde med Rigshospitalets øjenafdeling (E. Scherfig, M. La Cour, J.K. Kiilgaard, J. Nicolini og A. Wiencke), Fysiologisk Institut (S. Haamann, T. Zeuthen) og Anatomisk Institut (C. Røpke, A. Jørgensen og M. Holst Nissen) studeres transplantation af pigmentepithelceller fra kultur til retina *in vitro* og *in vivo* på grise (S. Heegaard, J.U. Prause).

Undervisning

Foruden studenterundervisning i øjenpatologi som led i det prægraduate kursus i øjensygdomme varetager Instituttet undervisning i de postgraduate A-kurser for læger under uddannelse i henholdsvis øjensygdomme og patologisk anatomi.

Faglige hverv

J.U. Prause er vicepræsident i EVER (European Association for Vision and Eye Research), og arrangerede sammen med den øvrige bestyrelse i EVER årets fælleseuropæiske møde i Las Palmas, Mallorca.

Institutleder, J.U. Prause

Stab

Årsværk
VIP: 1,98
TAP: 3,9

VIP, internt finansieret
Heegaard, Steffen; lektor, dr.med.
Prause, Jan Ulrik; professor, dr.med.

TAP, internt finansieret
Frisch, Maj-Britt Puggaard; histolaborant.
Gielsager, Dorthe; assistent.
Iversen, Henrik Lykke; laborant.
Støvhase, Anne; histolaborant.

Fondsstøtte

Synoptik Fonden
Etablering og karaterisering af xenotransplantation fra humane okulære magligne melanomer (Steffen Heegaard) kr. 10.000.

Svend Espersens Fond m.fl.
Database + EM+ museprojekt (Steffen Heegaard) kr. 74.600.

Svend Espersens Fond m.fl.
Hæderslegat til diverse (Jan Ulrik Prause) kr. 100.000.

Svend Espersens Fond m.fl.
Diverse (Jan Ulrik Prause) kr. 75.000.

Svend Espersens Fond m.fl.
RPE-projekt (Jan Ulrik Prause) kr. 72.425.

Publikationer

Øjenpatologisk Institut

Andersen S.R.: Doktorringen – endnu en gang. Bibliotek for læger 190;2, s. 189-198, 1998.
Andersen S.R.: Øjenpatologi i Danmark. Oftalmolog 4, s. 16-22, 1998.
Bjerrum K.B.: Prevalence of KCS and primary Sjögren Syndrome. Ophthalmological Digest 4, s. 30, 1998.
Bjerrum K.B.: Snake-like chromatin in conjunctival cells of a population aged 30-60 years from Copenhagen City. Acta Ophthalmologica Scandinavica 76, s. 294-299, 1998.
Campbell J.R., Burnier M.N., Croxatto J.O., Lee W.R., McLean I.W., Naumann G.O.H., Pe'er J., Prause J.U., Tarkkanen A., Sahel J., Sobin L.H., Tso M.O.M., Uyama M.: Histological Typing of Tumours of the Eye and its Adnexa. Springer – Verlag, Berlin Heidelberg 1998.
Gerner I-L.N., Nørregaard J.C., Jensen O.A., Prause J.U.: Konjunktivale naevi i Danmark

1960 – 1980. Ugeskrift for læger 160;25, s. 3728-3731, 1998.
Heegaard S., Prause J.U.: Leiomyoma of the caruncle. Acta Ophthalmologica Scandinavica 76, s. 731-733, 1998.
Jensen O.A., Prause J.U., Scherfig E.: Transvitreal retino-choroidal biopsy of suspected malignant lesions of the choroid. Ophthalmological Digest, 1998.
Johansen S., Heegaard S., Bjerrum K.B., Prause J.U.: Healing effect of Sodium-Sucrose-Octasulfate and EGF on epithelial corneal abrasions in rabbits. Lacrimal Gland, Tear Film and Dry Eye Syndromes 2, s. 683-686, 1998.
Johansen S., Heegaard S., Prause J.U., Rask-Pedersen E.: The healing effect of all-trans retinoic acid on epithelial corneal abrasions in rabbits. Acta Ophthalmologica Scandinavica 76, s. 401-404, 1998.
Jørgensen A., Wiencke A.K., la Cour M., Prause J.U., Scherfig E., Kæstel C.G., Madsen H.O., Hamann S., Lui G.M., Svejgaard A., Ødum N., Nissen M.H., Röpke C.: Human retinal pigment epithelial cell-induced apoptosis in activated T cells. Investigative Ophthalmology & Visual Science vol. 39, no. 9, s. 1590-1599, 1998.
Oxholm P., Prause J.U., Schiødt M.: Rational Drug Therapy, Recommendations for the Treatment of Patients with Sjögren's Syndrome. Drugs 56 (3), s. 345-353, 1998.
Ussing A.P., Naeser P., Sørensen I., Prause J.U.: Isogeneic spleen cell transfer does not produce Sjögren's syndrome-like autoimmune exocrinopathy in murine F1 hybrids. Scandinavian Journal of Immunology 47, s. 638, 1998.

Institut for Molekylær Patologi

Historie

Se Årbog 1996.

Proteinlaboratoriet indgår sammen med de tidligere Patologisk Anatomisk Institut og Neuropatologisk Institut i Institut for Molekylær Patologi. Der forhandles om etableringen af et bioteknologisk center på Tagensvej, hvor Institut for Molekylær Patologi forventes indplaceret. Hvad angår Proteinlaboratoriets historie henvises i øvrigt til tidligere årbøger.

Laboratoriet for Molekylær Patologi

Speciallæge, lektor dr.med. Reidar Albrechtsen og læge, lektor, dr.med. Ulla M. Wewer.

Vores forskningsgruppe, der i 1998 bestod af i alt 7 videnskabelige (Reidar Albrechtsen, speciallæge, lektor, dr.med.; Ulla M Wewer, lektor, dr.med.; Marian Durkin, ph.d.; Brent Gilpin, ph.d; Frosty Loechel, BA; Kousuke Iba, MD, ph.d.; Xiufeng Xu, ph.d.), 2 scholars (Hong Jiang og Hiroko Iba), to forskningslaboranter (Brit Valentin og Aase Valsted) og 1 specialestuderende (Camilla Frölich) arbejder med betydningen af cellematrix interaktioner ved sygdom, især cancer og muskelsvind. Vi arbejder især med laminin, integrins og ADAM proteiner. Vi har i det forløbne år etableret faciliteter i vores laboratorium til at generere transgene mus. Se også vores hjemmeside: http: www.ullaw.pai.ku.dk. På vores hjemmeside har vi også indsat noter til undervisning i Patologisk Anatomi for medicinstuderende.

Redaktionsvirksomhed

UW er medlem af The Editorial Board for tidsskriftet "Differentiation" og referee's for talrige internationale tidsskrifter.

Tumorpatologisk Laboratorium

Laboratoriets forskningsaktiviteter udføres i et integreret samarbejde med Strålebiologisk Laboratorium, Finsencentret, Rigshospitalet, under ledelse af overlæge, dr.med. Hans Skovgaard Poulsen, samt med lektor, dr.med., ph.d. Paul E.G. Kristjansen, Laboratoriet for Eksperimentel Onkologi.

Undersøgelserne af brystkræft foregår i samarbejde med overlæge, dr.med. Nils Brünner, Finsenlaboratoriet, Rigshospitalet.

Redaktionsvirksomhed

M.S.-T. og H.S.P. er referee's for en række internationale cancer tidsskrifter.

Forskningsvirksomhed

Vækstkinetik, vækstregulation, eksperimentel terapi

Human lunge- og brystkræft etableret *in vitro* og

transplanteret til immun-defekte nude mus studeres med henblik på at kortlægge tumorernes biologiske karakteristika og følsomhed for stråle-, kemo- og endokrin terapi. Vækstkurver, isotopmærkningsteknik og flow cytometrisk DNA analyse anvendes til detaljeret beskrivelse af tumorernes vækstkinetik, og med de fastlagte parametre som referencer studeres effekten af kendte såvel som nye anti-cancer terapeutika.

Molekylærbiologiske teknikker anvendes til kortlægning af de vækstregulatoriske forhold i småcellet lungecancer. Undersøgte faktorer omfatter cykliner, cyklin dependente kinaser (CDK) og CDK inhibitorer (CKI), som sammen med fosfataser er nøgleparametre i regulationen af cellers overgang fra en fase til den næste i cellecyklus.

Tumor vækstkurver konstrueres ved anvendelsen af et til formålet designet computer program, som endvidere beregner terapi-induceret vækstforsinkelse (specific growth delay), som er et mål for behandlingseffekt (kandidatstipendiat, cand. med. Marianne Krarup; lektor, dr.med. Mogens Spang-Thomsen).

Vækstfaktor receptorer i småcellet lungekræft

I cellelinier og xenotransplantater af småcellet lungecancer undersøges forekomsten af receptorer for epidermal growth factor (EGF) samt for transforming growth factor α og β(TGFα, TGFβα). I tumor linier med påvist receptor indhold studeres endvidere effekten af cytostatika og radioterapi på receptor profilen. Tilsvarende undersøges om receptor profilen påvirkes ved etablering af tumorerne i *in vitro* og *in vivo* modelsystemer, og receptor data relateres til tumorernes øvrige biologiske egenskaber. I cellelinier studeres endvidere funktionen af TGFß og den mulige tilstedeværelse af en funktionel autokrin loop (kursusreservelæge, ph.d. Lars Damstrup; ph.d.-stipendiat, cand.scient. Susanne Hougaard; seniorforsker, cand.scient., ph.d. Niels Abrahamsen; lektor, dr.med. Mogens Spang-Thomsen; overlæge, dr.med. Hans Skovgaard Poulsen).

Metastaser, invasion, genterapi

Et essentielt karakteristikum for cancer er evnen til spredning ved lokal invasion eller ved metastasering. Modeller til in vivo studier af disse fænomener for humane tumorer har hidtil manglet, men en særlig baggrundsstamme af nude mus tillader nogle tumorer, at udtrykke disse egenskaber. Formålet med dette projekt er derfor at etablere de omtalte nude mus med xenotransplanterede humane maligne tumorer som model for basalbiologiske studier af cancercellers invasion og metastasering. Til detektion af (mikro) metastaser i modellen introduceres genet for ß-galactosidase i de anvendte tumor celler, hvorefter selv meget små metastaser kan detekteres ved en simpel farve reaktion.

I et andet projekt studeres den mulige sammenhæng mellem småcellet lungecancer cellers invasive og metastatiske potentiale og ekspression af epidermal growth factor receptor (EGF-r). EGF-r negative tumor celler transficeres med genet for receptoren og transfectanternes spredningspotentiale evalueres ved et *in vitro* invasions assay.

I samarbejde med M.D. Anderson Cancer Center, Houston søges EGF receptoren endvidere anvendt som mediator for introduktion af DNA i småcellet lungecancer celler med henblik på at udvikle et grundlag for genterapi overfor denne type cancer (seniorforsker, cand.scient., ph.d. Niels Abrahamsen; kursusreservelæge, ph.d. Lars Damstrup; overlæge, dr.med. Nils Brünner; lektor, dr.med. Mogens Spang-Thomsen; overlæge, dr.med. Hans Skovgaard Poulsen).

DNA reparation

DNA molekylet er konstant udsat for beskadigelse. En væsentlig del af det humane genom er involveret i DNA reparationsprocesser og er derved medvirkende til at begrænse mutationsfrekvensen. DNA reparationsprocesser fungerer i nøje samspil med cellecyklus kontrol.

Laboratoriets panel af småcellet lungecancer cellelinier undersøges med henblik på at kortlægge sammenhængen mellem DNA reparations kapaciteten i celler og udviklingen af resistens overfor antineoplastisk behandling.

Molekylærbiologiske metoder anvendes til direkte og indirekte bestemmelse af DNA reparations kapacitet, og den cellulære sensitivitet/resistens overfor kemoterapeutika bestemmes med et klonogent survival assay.

Betydningen af DNA reparationsprocesser for resistens overfor ultraviolet lys (UV) studeres i Chinese Hamster Ovary (CHO) cellelinier. En UV-resistent CHO cellelinie undersøges for differentiel ekspression af reparationsgener i forhold til den parenterale UV-sensitive cellelinie.

Endelig anvendes en normal human fibroblast cellelinie til undersøgelser af samspillet mellem cellecyklus kontrol, DNA reparation og transskription af involverede gener. I disse studier inkluderes både reparation af UV-induceret skade og ekspression af cellecyklus regulerende gener (ph.d.-stipendiat, cand.scient. Lasse Riis Hansen; adjunkt, ph.d., cand.med. Lone Nørgård Petersen).

Vækstfaktorer og brystkræft
Undersøgelserne af brystkræft *in vitro* og transplanteret til nude mus fokuserer på polypeptid vækstfaktorers regulation af tumorernes vækst og respons på endokrin terapi, samt deres rolle i udvikling af multi-hormonel resistens (MHR) heroverfor. Molekylærbiologiske teknikker anvendes i karakteriseringen af gener, hvis aktivitet ændres under endokrin manipulation og under udvikling af resistens. Resultater antyder, at en kortlægning af disse processer vil kunne udnyttes til rationel terapi af brystkræft. Endvidere isoleres de forskellige cellepopulationer fra brystkræft og karakteriseres med hensyn til steroidhormon metabolisme, sekretion af proteolytiske enzymer og proliferative egenskaber (stipendiat, cand.med. Thomas L. Frandsen; lektor, dr.med. Mogens Spang-Thomsen; overlæge, dr.med. Nils Brünner).

Laboratoriet for Eksperimentel Onkologi

Laboratoriet ledes af lektor, dr.med., ph.d. Paul E.G. Kristjansen og forskningen udføres i snævert samarbejde med medarbejdere i Tumorpatologisk Laboratorium. Endvidere samarbejdes med ph.d. Lone Bastholm, EM-afdelingen.

Redaktionsvirksomhed
P.E.G.K. er referee for en række internationale cancer tidsskrifter.

Forskningsvirksomhed

Eksperimentel in vivo NMR-spektroskopi
I samarbejde med NMR-centret, Panum Instituttet studeres brystcancer og småcellet lungecancer *in vitro* og transplanteret til nude mus med NMR-spektroskopi under ubehandlet vækst samt under kemo- og stråle- og endokrin terapi. Sideløbende undersøges tumorerne biokemisk med henblik på en uddybende beskrivelse af de energi-metaboliske forhold. Undersøgelserne har til formål at søge den non-invasive NMR-teknik etableret til prædiktion og tidlig monitorering af behandlingseffekt i kliniske og eksperimentelle systemer. Endvidere anvendes metoden til farmakokinetiske studier, hvor intratumorelle koncentrationer af cytostatika bestemmes (cand.med., ph.d. Claus A. Kristensen; lektor, dr.med., ph.d. Paul E.G. Kristjansen).

Tumor patofysiologi, farmakologi og metabolisme
Xenotransplantater anvendes til undersøgelser af metaboliske og fysiologiske karakteristika i humane solide tumorer, samt ændringer deri under adaptation til antineoplastisk terapi. Desuden udføres intratumorale farmakokinetiske undersøgelser af cytostatika med særlig vægt på at identificere parametre, der er bestemmende for optagelsen i tumorvævet af blodbårne stoffer.

Dele af disse undersøgelser udføres under anvendelse af en til de aktuelle studier udviklet perfunderet tumormodel. Undersøgelserne foregår i samarbejde med NMR-Center, Panum Instituttet og Steele Laboratory for Tumor Biology, Harvard Medical School, Boston, USA (ph.d.-stipendiat, cand.med. Eva L. Lund; cand.med. Henriette Lindberg; lektor, dr.med., ph.d. Paul E.G. Kristjansen).

Tumor angiogenese i humane gliomer og småcellet lungecancer
Sammen med EM-afdelingen undersøges, hvorledes konventionel cancerterapi indvirker på tumorvævets evne til at nydanne blodkar. Hensigten er at afklare, på hvilken måde moderne terapi rettet mod kar-nydannelse (anti-angiogen behandling) mest hensigtsmæssigt kombineres med eksisterende effektive behandlingsformer. Endvidere afprøves nye anti-angiogene forbindelser i specielt tilpassede eksperimentelle modelsystemer. Dele af undersøgelserne udføres i samarbejde med Løvens Kemiske Fabrik, Finsenlaboratoriet og Radiumstationen, Århus (ph.d.-stipendiat, cand. med. Eva L. Lund; ph.d-studerende, stud.scient. hum.biol. Michael Kragh, cand.med., ph.d. Claus A. Kristensen; stud.scient. Nanna Junker; stud. scient. hum.biol. Minna W. Pedersen; lektor, dr. med., ph.d. Paul E.G. Kristjansen).

Elektronmikropisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Angiogenese og plasminsystemet ved human mammacancer
Invasion og metastasering af cancerceller kræver, at cancercellerne kan trænge igennem det omliggende væv og skaffe sig adgang til lymfe- eller blodbanen. Det formodes, at det proteolytiske enzym – plasmin – kan deltage i nedbrydningen af omliggende proteinstoffer. Plasminogen aktivator receptor – uPAR – spiller en vigtig rolle i aktiveringen af plasmin systemet. Gennem de senere år

har det vist sig, at angiogenese formentlig er en vigtig brik i metastasering af maligne tumorer. Vi undersøger med immunhisto- og cytokemi lokalisationerne af uPAR og endothelceller i biopsier fra brystcancer med henblik på at belyse mekanismerne i den tidlige fase af tumorspredning (L. Bastholm, F. Elling, M.H. Nielsen i samarbejde med F. Rank, Rigshospitalets afdeling for Patologi).

Angiogenese ved human brystkræft
Eksperimentelle undersøgelser har vist, at Vascular Endothelial Growth Factor, VEGF kan stimulere karnydannelse. Vi undersøger, om VEGF er kraftigere udtrykt i tumorceller fra brystkræft patienter med spredning til lymfeknuder sammenlignet med patienter med lokal sygdom. Undersøgelserne gøres med immunhistokemi og *in situ* hybridisering på biopsi materiale (Stud.scient. hum. biol. C. Enggaard, L. Bastholm, F. Elling i samarbejde med F. Rank, Rigshospitalets afdeling for patologi).

Muteret Epidermal vækstfaktor receptor – EGFR – og malignitet
Vi undersøger de lysmikroskopiske og ultrastrukturelle ændringer, der opstår ved transfektion af muteret EGFR III i human småcellet lungecancer cellelinie i kultur og transplanterede til "nøgne" mus. Transfektionen medfører ændringer i cellernes tight junctions, som indicerer, at cellerne ændrer sig til en mere malign type. Dette understøtter *in vitro* resultater (L. Bastholm og F. Elling i samarbejde med L. Damstrup, H. Skovgaard Poulsen og N. Abrahamsen, Finsencentret Rigshospitalet).

Testiscancer
Pato-anatomiske studier af præmaligne og maligne tilstande er fortsat. Der arbejdes specielt med nyere tumormarkører til immunhistokemiske farvninger (J. Visfeldt).

Testis anomalier hos børn
Der er foretaget histologiske undersøgelser og patogenese studier, specielt hos børn, der opereres for Kryptorkisme. Antallet af kimceller er reduceret i intra-abdominalt lejrede testes, og det kan være vanskeligt at afgøre, om de overhovedet findes. Det er ligeledes svært at demonstrere kimceller i *in vitro*-kulturer af humane testisbiopsier efter længere tids dyrkning (21 dage). Vi har udviklet en immunhistokemisk metode med brug af et DAKO-antistof til MIC2 genproduktet med henblik på at opnå en "negativ reaktion" af kimcellerne, med kontrast til de positivt farvede Sertolieller. De foreløbige resultater (præsenteret ved 4. International Workshop on Carcinoma in situ and Cancer of the Testis) har været særdeles gode, og metoden anvendes nu til alle testisbiopsier, hvor det er vanskeligt (og kritisk) at lokalisere kimcellerne (J. Visfeldt).

Cancer hos thorotrastpatienter
Patoanatomiske studier af det danske Thorotrastmateriale er fortsat. De Thorotrastinducerede leukæmitilfælde og levercancere er gennemgået. Der er endvidere undersøgt for p 53 mutanter i de Thorotrastinducerede levertumorer (J. Visfeldt).

Cervixcancer
Undersøgelserne er fortsat. Differentialdiagnosen mellem adenokarcinom fra cervix og adenokarcinom fra endometriet kan være vanskelig. Vi har undersøgt begge typer adenokarcinom for HPV DNA af typerne 16, 18 og 33. Undersøgelserne tyder på en markant større forekomst i adenokarcinomer fra cervix. Det kan konkluderes, at HPV undersøgelser kan være vigtige for differentialdiagnosen i nogle tilfælde af cervical og endometrioid adenokarcinom (J. Visfeldt).

Redaktionsvirksomhed
J.V. er redaktør ved APMIS.

Institutleder, Folmer Elling

Proteinlaboratoriet

Forskningsvirksomhed

Det neurale *celleadhæsionsmolekyle (NCAM)*
NCAM er et celleadhæsionsmolekyle af immunglobulinsuperfamilien og udtrykkes især i nervesystemet. NCAM medierer celleadhæsion og signaltransduktion og menes derved at påvirke neuritudvækst og dannelse af nervecellekontakter under nervesystemets udvikling. NCAM er endvidere involveret i remodulering af nervecelleforbindelser i det voksne nervesystem i forbindelse med indlæring og regeneration.

1.1. Strukturen af NCAMs ekstracellulære del
For at bestemme den tertiære struktur af NCAM og belyse sammenhængen mellem struktur og funktion af proteinet er rekombinante moduler udtrykt i gærcellen *Pichia pastoris*. Strukturen af Ig1 og Ig2 er bestemt ved multidimensionel NMR spektroskopi og er vist at være af I-set typen af Ig-

moduler. Derudover er Ig3 samt Fibronektin type 3 modul 2 udtrykt og under NMR-analyse. Der arbejdes med udtrykkelsen af Ig4 samt Ig5 med det formål også at bestemme strukturen af disse moduler ved hjælp af NMR. Strukturen af de kombinerede Ig1-2 moduler er ved at blive analyseret ved røntgenkrystallografi. Ligeledes undersøges strukturen af bindingen mellem en peptidligand og Ig1. Endvidere arbejdes der med at udtrykke de to fibronektin type 3 moduler enkeltvis og i kombination og undersøge disse ved røntgenkrystallografi. Ig1 og Ig2 modulerne binder til hinanden, formentlig i en dobbelt reciprok binding. De involverede aminosyrer i denne binding er identificeret ved hjælp af NMR og en mulig bindingsmekanisme er foreslået. I forbindelse hermed er der fremstillet Ig1 moduler og kombinerede Ig1-2-moduler med muterede aminosyrer i formodede bindingsområder. Disse mutationer er ved gelfiltration vist at ophæve bindingen mellem NCAMs Ig1- og Ig2-moduler (V. Soroka, V. Kiselyov, U. Badsberg, F. Marques, L.V. Kristiansen, V. Berezin, E. Bock i samarbejde med F. Poulsen, P.H. Jensen, Carlsberg laboratoriet og C. Kasper og I. Kjøller Larsen, Farmaceutisk Højskole).

1.2. NCAMs binding

Med henblik på at identificere moduler involveret i NCAMs homofile binding undersøges binding af rekombinante NCAM-moduler ved hjælp af plasmon-overflade-resonansanalyse. Endvidere undersøges bindingen af peptidligander for NCAM til rekombinante NCAM-moduler (V. Kiselyov og E. Bock).

1.3. Undersøgelse af in vitro aggregation i primære neuronale kulturer

I laboratoriet er etableret et morfologisk assay baseret på primære cerebellare og hippocampale neuroner dyrket i mikrobrønde. I dette system er det muligt at kvantitere dannelse af celle-aggregater og fascikulerede processer samt neuronal migration. Det er påvist, at NCAM spiller en rolle for denne *in vitro* udvikling. Ved hjælp af modul-specifikke peptidligander for NCAM og rekombinante moduler med målrettede mutationer i formodet vigtige aminosyrer søges det kortlagt, hvilke områder i NCAM molekylet, der er vigtige for neuroners evne til celleadhæsion og dannelse af fascikulerede processer (F. Marques, B. Hartz, L.C.B. Rønn, V. Soroka, V. Kiselyov, V. Berezin og E. Bock).

1.4. NCAM-associeret (Ca^{2+}-Mg^{2+})-ATPase aktivitet

NCAM spiller en vigtig rolle for synaptisk plasticitet i den voksne hjerne, og under hjernens udviklingen. Det er for nylig vist, at NCAM kan binde og hydrolysere ekstracellulært ATP. Derfor er betydningen af ATP for NCAM-medieret celle adhæsion og neurit udvækst blevet undersøgt. Det er vist, at ekstracellulært appliceret ATP og strukturelle ATP-analoger med forskellig effektivitet inhiberer aggregation af hippocampale neuroner. Rotte-gliom-BT4Cn-celler uden NCAM ekspression er ude af stand til at aggregere på et agarsubstrat men aggregerer efter transfektion med NCAM. Denne NCAM-afhængige aggregation inhiberes af ekstracellulært ATP. Derudover hæmmes neuritudvækst induceret specifikt af homofil NCAM-NCAM binding af ATP og ATP-analoger. Disse fund viser, at NCAM-medieret adhæsion moduleres af ekstracellulært ATP. Under forhold uden NCAM-NCAM binding stimulerer ATP neuritudvækst direkte, øjensynlig ved at aktivere en signaleringskaskade, der involverer binding mellem NCAMs fibronektin-homologimoduler og FGF-receptorer. Resultaterne tyder på, at ekstracellulært ATP er involveret i synaptisk plasticitet ved at modulere NCAM-medieret adhæsion og neurit udvækst (G. Skladchikova, L.C.B. Rønn, V. Berezin, V. Kiselyov, E. Bock).

1.5. Identifikation og karakterisering af syntetiske NCAM-bindende peptider ved screening af kombinatoriske peptidbiblioteker

Syntetiske resinbundne peptidbiblioteker er screenet med NCAM og rekombinante NCAM-moduler med henblik på at identificere modulspecifikke ligander. Sekvensen af NCAM-bindende peptider er bestemt, hvorefter peptider med formodede sekvens-motiver er blevet syntetiseret. For at belyse den biologiske effekt af peptiderne undersøges effekten på neuritudvækst, neuronal celleaggregation og procesdannelse i primærkulturer af hippocampale neuroner, idet disse assays afspejler kendte NCAM-funktioner. En syntetisk ligand for NCAMs fibronektin type 3 moduler, kaldet D1, er således blevet identificeret og vist at stimulere neuritudvækst fra primære hippocampale neuroner, formentlig ved at aktivere transmembransignalering. Endvidere modulerer D1 celleadhesion og proliferation samt neuritudvækst induceret specifikt af NCAM-NCAM-binding i et ko-kultur system. En ligand for NCAMs N-terminale Ig1-modul er ligeledes identificeret fra et kombinatorisk bibliotek. Dette peptid, kaldet C3, stimulerer neuritudvækst, formentlig ved at aktivere fibroblast vækstfaktor receptoren (FGF-R), som efterfølgende inducerer en stigning i intracellulært calcium i neuronet. Dette er vist,

ved at undersøge C3s effekt på neuritudvækst fra PC12 celler transient transficeret med en dominant negativ FGF-R og fra cerebellare neuroner fra transgene mus udtrykkende en dominant negativ FGFR (L.C.B. Rønn, B. Hartz, V. Kiselov, V. Berezin, V. Soroka, E. Bock i samarbejde med P. Doherty og J.L. Saffell, London og med A. Holm og S. Østergård, KVL).

1.6. Funktion af den intracellulære del af NCAM ved neurit udvækst

Med det formål at undersøge den funktionelle betydning af den intracellulære del af NCAM, er PC12E2-celler, der udtrykker specifikke isoformer af NCAM blevet transient transficeret med plasmider, der udtrykker den cytoplasmatiske del af forskellige NCAM-former eller fragmenter heraf. De transficerede PC12E2-celler er dernæst udsået på et monolag af fibroblaster med eller uden NCAM-ekspression med henblik på at undersøge neuritudvækst induceret specifikt af NCAM-NCAM-binding. Transficerede celler er identificeret ved hjælp af et ko-transficeret plasmid kodende for "Green Fluorescent Protein" (GFP). Disse studier har identificeret et lille område i den cytoplasmatiske del af NCAM-140 som værende af afgørende betydning for NCAM-induceret neuritudvækst. I samme model er betydningen af MAP-kinase signalering for NCAM-induceret neuritudvækst blevet undersøgt. Transient ekspression af dominant negativ Raf er således vist at blokere NCAM-induceret neuritudvækst. Denne blokering ophæves ved ekspression af konstitutivt aktiv MEK2 og delvist af arachidonsyre. Ligeledes ophæver MEK2 delvist den inhiberende effekt af FGFR-antistoffer på NCAM-induceret neuritudvækst. Disse fund tyder på, at MAP-kinase- og PLCgamma-aktivitet er af afgørende betydning for neuritudvækst induceret af NCAM-binding (K. Kolkova, V. Novitskaya, V. Soroka, N. Pedersen og E. Bock).

1.7. Betydningen af transkriptionsfaktorerne CREB og Hes-1 for NCAM-medieret neuritudvækst

PC12-celler udviser ved differentiering lighedstræk med sympatiske neuroner. Et testsystem, hvor PC12-celler vokser på et monolag af enten NCAM-transficerede fibroblaster eller på kontrol-fibroblaster uden NCAM-ekspression, er derfor velegnet til studiet af NCAM-aktiverede signaltransduktionsveje. Forskellige rekombinante former af CREB og Hes-1 er blevet testet i dette system. Forsøgene har vist, at overekspression af vildtype Hes-1 eller en negativ form af CREB specifikt hæmmer neuritudvækst induceret af NCAM. Endvidere er udført rescue-forsøg, hvor cellerne er transficeret både med cDNA kodende for genet af interesse og med enten cDNA for formodede opstrømsfaktorer, eller cellerne behandles med forskellige farmaka, som influerer på specifikke elementer i signaltransduktionsvejene (U. Jessen, V. Berezin, E. Bock).

1.8. Undersøgelse af syntetiske NCAM liganders betydning for intracellulært calcium

Der er identificeret et antal peptid-ligander for individuelle NCAM-moduler, bl.a første Ig modul og fibronektin homologi-modulerne, med en betydelig stimulerende effekt på neuritudvækst. Der arbejdes med at klarlægge, hvorledes disse peptider påvirker intracellulær signalering, bl.a. ved at studere ændringer i intracellulært calcium efter binding af peptidligander for NCAM. Det er således vist, at C3, en syntetisk peptidligand for NCAM-Ig1-modulet, inducerer en transient stigning i intracellulært calcium i fura-2-loadede primære hippocampale neuroner og PC12-celler. Der arbejdes med at klarlægge de tilgrundliggende mekanismer (L.C.B. Rønn, V. Berezin og E. Bock i samarbejde med Sten Dissing, Medicinsk Fysiologisk Institut, Panum Instituttet).

1.9. Identifikation af peptider med stimulerende effekt på neuritudvækst ved screening af opløselige kombinatoriske peptidbiblioteker

Opløselige peptidbiblioteker undersøges i primære neuronale cellekulturer med henblik på at identificere peptider med betydning for neuritudvækst. Disse biblioteker består af et antal hexapeptidblandinger, hvoraf en dipeptidsekvens er kendt i hver blanding, mens sekvensen af de fire øvrige aminosyrer i peptidet er ukendt. Hver blanding screenes for effekt på neurit-udvækst. Udfra de kendte dipeptidsekvenser i de blandinger, der har effekt, vil hexapeptider med fuldstændig kendt sekvens designes, hvorved aminosyresekvenser af betydning for neurit-udvækst vil kunne identificeres (I. Ralets, L.C.B. Rønn, V. Berezin, E. Bock i samarbejde med A. Holm og S. Østergård, KVL).

1.10. Casein Kinase 2 og neuritudvækst

Effekten af proteinkinasen Casein Kinase 2 (CK2) på neuritudvækst er undersøgt ved transient transfektion af PC12 celler med konstrukter kodende for CK2. Vi har fundet, at transfection med den katalytiske subunit af CK, alpha, stimu-

lerer neuritudvækst, mens den regulatoriske subunit af CK2, beta, ikke har effekt alene. Derimod sås øget neuritudvækst hos PC12 celler ved transfektion med begge subunits (B. Hartz, V. Berezin, L.C.B. Rønn og E. Bock i samarbejde med B. Boldyreff og O.-G. Issinger, Odense Universitet).

1.11. Interaktion mellem celleadhæsionsmolekyler i neural udvikling

Der arbejdes med at analysere betydningen af interaktioner mellem celleadhæsionsmolekylerne NCAM og L1 i den neuronale cellemembran. Der er etableret *in vitro* modeller, hvori en specifik homofil L1-L1 binding kan undersøges via observation af neuritudvækst induceret specifikt af L1 binding. I disse modeller er de rekombinante NCAM-moduler Ig1, Ig2 og Ig3, der menes at være involveret i homofil NCAM-binding, vist at hæmme L1-induceret neuritudvækst. Dette indikerer, at mere komplekse signaleringsveje gælder for L1-medieret neuritudvækst end hidtil antaget (L.V. Kristiansen, L.C.R. Rønn, V. Kiselyov, N. Pedersen, V. Berezin, E. Bock).

1.12. Undersøgelse af NCAMs betydning for regeneration

For at undersøge om NCAM peptidligander med stimulerende effekt på neuritudvækst kan virke gunstigt ved nerve-regeneration, undersøges peptidernes virkning på axonal udvækst fra cervikale ganglier og fra vagus-nerven. Endvidere undersøges peptidernes betydning for regeneration af neuronale forbindelser i organotypiske vævsskivekulturer (L.C.B. Rønn, V. Berezin og E. Bock i samarbejde med Pernille Jahnsen og Jens Zimmer, Odense samt med Martin Kanje, Lund).

1.13. NCAM-ligander og indlæring

Det er tidligere vist, at NCAM spiller en rolle i forbindelse med indlæring og hukommelse. Af denne grund er en ligand for NCAM Ig1 modulet, kaldet C3, blevet testet i en model for ikke-rumlig hukommelse, passive avoidance. I denne model blev det undersøgt, om injektion af C3 i ventriklerne havde effekt på rotters evne til at huske et tidligere indlært passive avoidance-response, hvor indgang i et mørkt kammer udløste et elektrisk fodstød. Vi observerede, at peptidet havde en hæmmende effekt på rotters evne til at huske det tidligere indlærte respons ved injektion af peptidet på bestemte tidspunkter. Dette understreger, at NCAM har betydning for etablering af hukommelse (B. Hartz, L.C.B. Rønn, V. Berezin og E. Bock i samarbejde med A.Foley og C.Regan, Dublin, Irland).

2. Undersøgelser af cellers morfologi og motilitet in vitro

Ændringer i cellers morfologi og motilitet er af stor betydning under udviklingen af væv samt for migration af celler, bl.a. i forbindelse med immunologiske reaktioner og sårheling. Endvidere er evnen til migration afgørende for tumorcellers spredning. Det molekylære grundlag for cellers morfologi og motilitet bliver derfor undersøgt *in vitro*.

2.1. NCAMs betydning for cellers morfologi og motilitet

Vi har fundet, at udtrykkelse af en transmembran isoform af NCAM (NCAM-140) direkte kan modulere cellemotilitet uafhængigt af NCAM-medieret celle-celle eller celle-substrat adhæsion. Gliom celler, der udtrykker NCAM-140, viste nedsat motilitet i forhold til NCAM negative celler på substratet fibronektin og havde ændret aktinskelet, færre fokale adhæsioner, mere rund morfologi og mindre adhæsivitet. Den reducerede motilitet var kun delvist forårsaget af den ekstracellulære del, idet celler, der udtrykte den lipidforankrede NCAM-120 kun viste let reduceret motilitet. Ved transfektion med den cytoplasmatiske del af NCAM-140 blev den reducerede motilitet af celler, der udtrykker NCAM-140, delvis ophævet men forårsagede nedsat motilitet af kontrolcellerne. Dette indikerer, at den cytoplasmatiske del af NCAM-140 både kan konkurrere med og delvist erstatte den transmembrane NCAM-140. Det blev desuden fundet, at den extracellulære del af NCAM medfører nedsat gliomcellemotilitet, når den præsenteres enten som en opløselig form af NCAM eller af NCAM udtrykkende fibroblaster. Denne virkning ses dog kun på kontrolceller, hvilket viser, at både endogent og eksogent udtrykt NCAM kan binde en heterofil receptor, der modulerer cellemotilitet. Det er formentlig binding af det andet immunoglobulinmodul der binder heterofilt, idet dette, men ikke det første modul, udtrykt som rekombinant protein havde samme effekt som hele den ekstracellulære del af NCAM. Disse resultater viser, at NCAM kan modulere cellemotilitet både via ekstracellulære bindinger med en heterofil receptor og gennem cytoplasmatiske interaktioner med signaltransduktions faktorer (S. Prag, N. Pedersen, P. Walmod, A. Kawa, K. Kolkova, R. Hartmann-Petersen, V. Berezin & E. Bock).

2.2. Undersøgelser af cellemotilitet og sårheling

Mangelfuld cellemigration i kanten af kroniske

sår er en mulig årsag til forsinket sårheling. Dette undersøges ved videooptagelse af påvirkningen af cellemotilitet ved tilsætning af såreksudat til cellekulturer. Ydermere analyseres såreksudater for indholdet af cytokiner og matrix-degraderende enzymer. Vi har fundet et forhøjet niveau af visse cytokiner og enzymer i kronisk eksudat i forhold til akut såreksudat. Metoden til indsamling af såreksudat bliver optimeret udfra ovennævnte faktorer (R. Zilmer, V. Berezin og E. Bock i samarbejde med Peter Samuelsen, Coloplast A/S og Finn Gottrup og Tonny Karlsmark fra Bispebjerg Hospital).

2.3. Karakterisering af sammenhængen mellem cellecyklus og cellemotilitet

Regulation af cellemotilitet (cellebevægelse) og proliferation (celledeling) er af betydning for bl.a. fosterudvikling og sårheling, samt for metastasering og invasion i forbindelse med cancer. Ved hjælp af videooptagelser af kulturceller foretages en undersøgelse af cellers morfologi og motilitet i relation til deres position i cellecyklus (G1 og G2 fasen). Ved hjælp af transiente og stabile transfektioner af kulturceller med forskellige GTPaser i konstitutivt aktive og dominant negative former undersøges disse proteiners indvirkning på sammenhængen mellem cellecyklus og cellemotilitet (P. S. Walmod, V. Tkach, E. Lepekhin, V. Berezin, E. Bock).

2.4. Betydningen af små GTP-bindende proteiner og AP1 transkriptionsfaktorer for cellemotilitet

En gruppe af proteiner, der har vist sig at have betydning for cellemotilitet, er gruppen af små Ras-relaterede GTPaser, der bl.a. inkluderer Ras, Rho og Rac. L-celler er derfor transficeret transient med cDNA konstrukter kodende for disse GTPaser og AP1 transkriptionsfaktorer for at undersøge disse proteiners betydning for cellemotilitet. Det er således vist, at ekspression af dominant negativ Rac eller Ras eller ekspression af konstitutivt aktivt Rho eller Ras hæmmer cellemotilitet. Derimod øges cellers motilitet efter transient transfektion med cDNA kodende for c-Fos, Fra-1 og Fra-2 mens ekspression af c-Jun eller JunD ikke påvirkede cellemotilitet (V. Tkach, E. Lepekhin, P.S. Walmod, V. Berezin, E. Bock i samarbejde med B.M. Willumsen).

2.5. Regulation af cellemotilitet ved modulation af integrinfunktion

Integriner er overfladereceptorer, der forbinder cellers intracellulære cytoskelet med den ekstracellulære matrix. I kulturceller samles integriner ved ligandbinding i fokale kontakter, hvorfra der endvidere udgår signaler til regulation af genekspression. Ved modulation af integriners ekstracellulære og intracellulære bindinger studeres integriners betydning for cellemotilitet. Dette opnås bl.a. ved at transficere celler med den cytoplasmatiske del af integrin beta1 eller FRNK, der begge hæmmer integrinsignalering på forskellige niveauer. Transficerede celler identificeres ved cotransfektion med EGFP, EGFP koblet til ovennævnte hæmmere eller aktin eller tubulin, for samtidigt at kunne studere hæmmernes lokalisering eller cytoskeletale ændringer. Forsøgene inkluderer bl.a. transfektioner af kulturceller med vektorer kodende for den cytoplasmatiske del af integrin beta1 og proteinet FRNK (L. Christensen, P.S. Walmod, N.Pedersen, V. Berezin, E. Bock).

3. Udvikling af metoder til analyse af cellulær motilitet og differentiering

3.1. Udvikling af et automatiseret billedanalysesystem til måling af cellers morfologi og motilitet

Et billedanalysesystem kaldet PRIMA er udviklet med henblik på at undersøge cellers motilitet og morfologi efter videooptagelser fra mikroskop. PRIMA er modulært opbygget, således at nye moduler kan tilføres efterhånden som de udvikles. PRIMA kan kontrollere funktioner koblet til mikroskopet såsom bevægelse af præparatet, fokusering og optagelse og lagring af billeder fra et stort antal områder i præparatet. Lagrede billeder, optaget af farvede celler eller af ufarvede celler i fasekontrast, kan processeres med henblik på genkendelse af celler og bestemmelse af omrids af strukturer og koordinater for geometrisk centrum af stukturer. PRIMA kan således automatisk tegne omrids af cellers kontur. På basis af dette kan afledes en række parametre, som tillader en morfometrisk analyse af celler i kultur inklusive analyse af neuronale processer. Der arbejdes endvidere på at undersøge cellemorfologi ved hjælp af interferens-reflektionsmikroskopi. Ved optagelser i præ-programmerede tidsintervaller kan systemet beregne cellers motilitet ved brug af enten konturer eller centroidmarkering og indtegne cellernes tilbagelagte spor. Der er udført en række studier for at validere metoden og for at sammenligne anvendeligheden af langtids- og kortids-undersøgelser af cellemotilitet (A. Berezin, V. Belmann, D. Karasyk, V. Berezin, R. Hartmann-Petersen, A. Kawa & E. Bock).

3.2. Udvikling af in vitro cellesystemer til at belyse stoffers teratogene effekter
Valproat (VPA), et anti-epileptisk medikament, er vist at have teratogen virkning, hvilket forårsager neuralrørsdefekter i humane fostre, der udsættes for lægemidlet tidligt under svangerskabet. VPA og VPA-analogers effekt på cellemotilitet er undersøgt, og det er vist, at VPA har en kraftig hæmmende effekt. Den hæmmende effekt af VPA analoger korrelerer med stoffernes teratogene potentiale. Det undersøges, hvorledes valproat-analoger påvirker signal transduktion, især med fokus på Ras-MAP-kinase signalering. Det forsøges endvidere at etablere et system til automatiseret screening for teratogener ved hjælp af kvantitativ computer-assisteret mikroskopisk evaluering af klonal cellecyklusprogression og differentiering (V. Berezin, E. Lepekhin, A. Kawa, P. Walmod, E. Bock i samarbejde med C. Regan, UCD, Dublin, Irland).

3.3. Udvikling af metoder til computer-assisteret neuritmåling
Til undersøgelse af neuritudvækst er udviklet et program, kaldet ProcessLength, der tillader måling af neuritter på lagrede videobilleder af neuronale cellekulturer baseret på stereologiske principper, hvilket gør neuritmåling mere objektiv og effektiv sammenlignet med konventionelle metoder. Ved hjælp af en tælleramme, der overlejrer billeder af cellekulturer, kvantiteres antallet af intersektionspunkter mellem neuritter og tællelinier, hvorefter den samlede længde af neuritterne kan estimeres. Programmet giver endvidere mulighed for at måle neuritter ved hjælp af konventional tracing, idet neuritternes forløb optegnes på en computerskærm ved hjælp af en mus (A. Berezin, L.C.B. Rønn, I. Ralets, V. Berezin, V. Belmann, B. Hartz og E. Bock i samarbejde med Morten Bech og Arne Møller, Neurosearch).

4. Analyse af HPV type 16 oncogeners syntese og funktion
HPV-16 syntetiserer under infektion otte proteiner (E1 – E7, L1, L2), heraf er E5, E6 og E7 oncoproteiner, som alle hæmmer essentielle cellefunktioner. Laboratoriets indsats er koncentreret omkring analysen af E7 og E5 proteinet.

4.1. Promotor mapning
Projektets formål er at identificere nye promotorer i den del af HPV-16 genomet, der koder for de tidlige proteiner E1 – E7. Der er tidligere kun identificeret to promotorer for HPV-16, P97 og P670. Vi har identificeret to nye promotorer P482 og P542, som vi er i færd med at karakterisere. Begge kan muligvis regulere E7 specifik mRNA syntese. Der er ligeledes fokus på at identificere en potentiel E5 specifik promoter (T.H. Jensen, B. Gavnholt, B. S. Madsen, M. Rosenstierne og B. Norrild).

4.2. HPV-16 E5 funktionsanalyse
E5 er et oncogen, som kan promovere vækst af transformerede celler i soft agar. Endvidere formodes E5 at interagere med den vakuolære ATPase (16kD proteinet), og bevirker manglende surgørelse af lyzosomerne. E5 mutanter anvendes til at analysere mutantproteinernes evne til at binde til 16kD proteinet og belyse de funktionelle moduler af E5. E5 ændrer endvidere værtscellernes motilitet, hvilket undersøges både i stabile cellekloner og i transient transficerede celler (O. Rudenko og B. Norrild).

4.3. Antistoffer specifikke for HPV-16 E5
Vi har udviklet monoklonale antistoffer fremstillet mod et fusionsprotein. Antistofferne er udviklet i samarbejde med K. Kock, SSI og A. Holm, KVL.

4.4. Differential Display analyse af celler med HPV-16 E5 og E7 under inducerbar kontrol
Det er med denne metode muligt at identificere gener, hvis ekspression reguleres som følge af syntese af E7 eller E5 proteinerne. Der arbejdes med MCF-7 celleliner indeholdende E5 og E7 under tetracyklin kontrol. Dette tillader analyse af hvilke m-RNA, der induceres eller ændres i cellerne, når de virale proteiner induceres ved borttagning af tetracyklin fra mediet. Der er identificeret et Calcium bindende protein, der reguleres i E7 syntetiserende celler (B. Schønning, M. Andresen, B. Norrild i samarbejde med H. Leffers, RH).

4.5. Karakterisering af S-100 proteiner
S-100P er reguleret via en HPV-16 E7 protein afhængig pathway. Hvilken betydning dette protein har for HPV, vides ikke. Et analogt protein S-100 A12 er isoleret af E. Lukanidin, afd. for Molekylær Cancer Biologi, Kræftens Bekæmpelse. Vi karakteriserer dette proteins funktion parallelt med analysen af S-100P. Endvidere er betydningen for neuritudvækst testet for et andet medlem af S-100 superfamilien. Dette calcium-bindende protein, metastase associeret protein Mts1 (S100A4), er vist at være en potent stimulator af neuritudvækst fra primære hippocampale neuro-

ner i kultur. Den neuritogene effekt af Mts1 er vist at være afhængig af en signaltransduktionsvej, der inkluderer aktivering af Ras, MAP-kinase, phospholipase C-gamma og protein kinase C (S. Mikkelsen, V. Novitskaya, V. Berezin, E. Bock og B. Norrild i samarbejde med E. Lukanidin, Kræftens Bekæmpelse).

4.6. Analyse af HPV-16 E7 proteinets funktion på cellecyklus progression

E7 genet er indsat i MCF-7 celler under tetracyklin kontrol enten alene eller sammen med p21 genet. P21 bør ved opregulering standse cellerne i G1 fasen. Det undersøges, hvorledes denne kontrol ophæves af E7 proteinet. Endvidere anvendes de dobbelt inducérbare celler til at undersøge, hvilke cellecyklus proteiner E7 danner komplexer med. Dette projekt er et samarbejde med Afd. for Molekylær Cancer Biologi, Kræftens Bekæmpelse (S. Arndal, J. B. Birk og B. Norrild i samarbejde med J. Bartek og J. Lukas).

5. Herpes simplex virusmorfogenese

Med immunofluorescens og immunoguld cryolelektronmikroskopi beskrives HSV-1 viruspartiklers og glykoproteiners intracellulære lokalisation og transport i inficerede cellekulturer. Det er med denne metode blevet muligt at påvise virusglycoprotein i cellernes kernemembran samt ændringer i mikrotubuli som følge af HSV-1 infektion (H. Jensen og B. Norrild).

6. Glycoformer af Orosomucoid

I vore undersøgelser af glycoproteiners reaktion med lectiner er vi blevet facineret af et cirkulerende plasmaprotein, orosomucoid eller AGP alpha-1 acid glycoprotein, som endogen ligand til en familie receptorer. Orosomucoid har været kendt i mere end 100 år, men funktionen er uklar. Vi er gået ud fra, at proteinets karakteristiske kulhydrater, glycoform-mønster og receptorer kunne pege på en biologisk betydning. Vi har beskrevet permanente patologiske ændringer af glycoformerne hos thyrotoxiske patienter (T. C. Bøg-Hansen, T. Zimmermann-Belsing (Rigshospitalet) og U. Feldt-Rasmussen (Rigshospitalet).

7. Adhæsion af patogene bakterier

For at studere de initielle processer, der fører til adhæsion af patogene bakterier, er der blevet udviklet og anvendt et adhæsionsassay. Mange undersøgelser har i de sidste 10 år vist, at de molekylære mekanismer, der fører til adhæsion, involverer overflade adhæsiner på bakterier og deres ligander på overflader i værtsorganismen, ofte både specifikke og uspecifikke reaktioner. Der er her specielt studeret kliniske isolater af patogene Streptokokstammer udvisende et komplekst bindingsmønster bl.a. til proteiner som fibronektin, laminin og vitronektin samt et komplekst bindingsmønster involverende kulhydrater og adhæsiner (C. Schou, T.C. Bøg-Hansen i samarbejde med N.E. Fiehn (Tandlægeskolen, Panum Instituttet).

Kongresser og møder

Elisabeth Bock har deltaget i og været arrangør af symposiet "Cell adhesion molecules" ved FEBS årlige internationale møde i København. Endvidere har hun sammen med Rebecca Matsas, Grækenland, været arrangør af Round Table "Cell Adhesion Molecules in Aging and Regeneration", Fifth conference of the Institute of Developmental Neuroscience and Aging, Cagliari, Sardinien. Elisabeth Bock har endvidere arrangeret symposiet "Structure and Function of the neural cell adhesion molecule, NCAM" ved det 12. Internationale Møde for European Society for Neurochemistry, St. Petersborg. Endelig har Elisabeth Bock, som koordinator af et EU-finansieret forskningsprogram vedrørende neural celle genkendelse, deltaget i to møder i Berlin og Hannover.

Vladimir Berezin har deltaget i: 12th International Meeting of European Society for Neurochemistry, St. Petersburg; 28th Annual Meeting of Society for Neuroscience, San Diego, USA.

Barbara Hartz har deltaget i: Keystone Symposium, The Hippocampus: Toward a Molecular Model of Cognition, Park City, Utah, USA.

Ulla Jessen har deltaget i: The Second Regional Öresund Biokonference, Lunds Universitet, Sverige.

Lars V. Kristiansen har deltaget i: The Second Regional Öresund Biokonference, Lunds Universitet, Sverige; 25. FEBS Møde, København, Danmark.

Kateryna Kolkova har deltaget i: Workshop, From Transgene to Protein, Jerusalem, Israel.

Eugene Lepekhin har deltaget i: 25. FEBS Møde, København, Danmark.Vera Novitskaya 12th Bienal ESN General Meeting, St.Petersburg, Russia.

Vladislav Soroka har deltaget i: Minisymposium, Molecular Mechanisms in Regulation of Growth, Regeneration and Apoptosis, Hagedorn Research Institute, Gentofte, Danmark (Foredrag).

Lars Christian Rønn har deltaget i: Keystone Symposium, The Hippocampus: Toward a Molecular Model of Cognition, Park City, Utah, USA; Neurobiology and Neuroendocrinology of Age-

ing, Bregenz, Østrig (Foredrag); 25. FEBS-møde, København (Foredrag).

Rikke Zilmer har deltaget i: 2nd European Tissue Repair Society Meeting.

Elisabeth Bocks gruppe har i øvrigt deltaget i Minisymposium, Molecular Mechanisms in Regulation of Growth, Regeneration and Apoptosis, Hagedorn Research Institute, Gentofte, Danmark og i et videnskabeligt symposium ved Research Centre for Medical Biotechnology, Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole (KVL), København, Danmark.

Bodil Norrild har deltaget i: "The Cell Cycle", Keystone, Colorado, USA, Dansk Selskab for Cancerforsknings årsmøde, 25. FEBS Møde, København, Danmark, Second Regional Bioconference on biomedicine and biotechnology, Lund, Sverige.

Olga Rudenko har deltaget i: Dansk Selskab for Cancerforsknings årsmøde, Silver Jubilee FEBS Meeting, København.

Thomas Hartig Jensen har deltaget i: Dansk Selskab for Cancerforsknings årsmøde, 25. FEBS-møde, København.

Mia Andresen har deltaget i: Dansk Selskab for Cancerforsknings årsmøde.

Birger Samsø Madsen har deltaget i: Dansk Selskab for Cancerforsknings årsmøde, 25. FEBS Møde, København, Danmark, Second Regional Bioconference on biomedicine and biotechnology, Lund, Sverige.

Sanne Mikkelsen har deltaget i Dansk Selskab for Cancerforsknings årsmøde, 25. FEBS Møde, København, Danmark, Second Regional Bioconference on biomedicine and biotechnology, Lund, Sverige.

Jesper Bratz Birk har deltaget i: Second Regional Bioconference on biomedicine and biotechnology, Lund, Sverige.

Sanne Frost Arndal har deltaget i: Second Regional Bioconference on biomedicine and biotechnology, Lund, Sverige.

Thorkild C. Bøg-Hansen har deltaget i: Entrepreneurship – Kontakt mellem universiteter og industri (poster), Utvecklingen i Öresundsregionen, Öresundssymposium, Alnarp, Sverige (forelæser), Joint PhD-course Lund-Copenhagen in Microbial Adhesion and Virulence (forelæser), Glycocompoounds 98, Vancouver, Canada, Annual Meeting, Society for Glycobiology, Baltimore, MD, USA. Christian Schou har deltaget i: 8th International Congress on Infectious Diseases, Boston, MA, USA.

Endvidere har Proteinlaboratoriet afholdt årligt statusmøde (2 dage) på Hotel Kong Arthur, København med deltagelse af alle medarbejdere.

Kurser og anden undervisning

Ph.d.-kursus, Receptors and Signal Transduction, Panum Institutet, Københavns Universitet, Eugene Lepekhin, Thorkild C. Bøg-Hansen og Søren Buus.

Laboratoriekursus for humanbiologer i cellebiologi, Thorkild C. Bøg-Hansen, Bodil Norrild, Nina Pedersen.

Laboratoriekursus for humanbiologer, Proteinoprensning, Thorkild C. Bøg-Hansen, Bodil Norrild, Nina Pedersen.

Ph.d-kursus, Immunochemical Methods, Thorkild C. Bøg-Hansen.

Ph.d.-kursus, Kommercialisering af forskningsresultater Thorkild C. Bøg-Hansen og Henrik Kruckow.

Ph.d.-kursus, Academic Writing in English, Elementary Course, Thorkild C. Bøg-Hansen (syv delkurser afholdt).

Ph.d.-kursus, Academic Writing in English, Advanced Course, Thorkild C. Bøg-Hansen (to delkurser afholdt).

Ph.d.-kursus, Academic Communication, Thorkild C. Bøg-Hansen (fire delkurser afholdt).

Symposium for IDA "Presentation of Neurosearch" i København, Thorkild C. Bøg-Hansen.

Redaktionsvirksomhed

Elisabeth Bock er medredaktør af International Journal of Developmental Neuroscience og Journal of Neuroscience Research. Redaktør af Vol. 71, Suppl. 1 af Journal of Neurochemistry.

Thorkild C. Bøg-Hansen er redaktør af serien Lectins, Biology, Biochemistry, Clinical Biochemistry.

Faglige hverv

Bodil Norrild er medlem af Fakultetets Forskningsudvalg, medlem af Fakultetets Forskningsudvalgs Forretningsudvalg, formand for Dansk Kræftforsknings Fond, medlem af CRN komitéen for Bioteknologi under EU, medlem af Taskforce for Bioteknologi under Forskningsministeriet og medlem af "The Life Sciences and Technologies Interprogramme Group on Vaccines" under EU. Bodil Norrild har været formand for bedømmelsesudvalget ved bedømmelse af en disputats samt deltaget ved bedømmelse af lektorat ved Københavns Universitet.

Elisabeth Bock har været formand for den Internationale programkomité for det 12. Internationale Møde for European Society for Neurochemistry, St. Petersborg, 1998, medlem af den Videnskabelige programkomité for den 5. Konference arrangeret af Institute of Developmental Neuroscience and Aging, Cagliari, Sardinien, og medlem af den Vi-

denskabelige programkomité for den 5. IBRO Verdenskongres i Jerusalem 1999. Endvidere har hun været formand for arbejdsgruppe vedrørende kapacitetsbehov for fremmede virksomheder i KU's Bioteknologiske Center, medlem af arbejdsgruppe vedrørende patentering og licensformidling, samt medlem af udvalg "Faglig Profil" vedrørende Københavns Universitets Bioteknologiske Center. Elisabeth Bock er endvidere medlem af Kræftens Bekæmpelses Læge- og Naturvidenskabelige Udvalg, formand for Koordineringsgruppen for Københavns Universitets satsningsområde Bioteknologi, medlem af styrelsen for Medicon Valley Academy, medlem af bestyrelsen af DAKO A/S og medlem af ATV's Erhvervsforskerudvalg. Elisabeth Bock er desuden koordinator af EU Biotechnology Programme: The role of the neural cell adhesion molecule L1 and its ligands in normal brain development and hereditary brain diseases, samt med-koordinator af: Technical viability of a novel device for automated high-volume screening of teratogens based on simultaneous quantitative computer-assisted microscopical evaluation of clonal cell cycle progression and differentiation state. Endvidere er hun medlem af Dansk Forskningscenter for Vækst og Regeneration finansieret af Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, og Forskningscenter for Neuro-medicinalkemi, Molekylær design, specificitet og genkendelse, finansieret af Lundbeckfonden. Elisabeth Bock har været officiel opponent ved én disputats og været medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende professorat i anatomi med særlig henblik på neurovidenskab, Odense Universitet, og vedrørende overlægestilling og forskningslederstilling ved Finsencentret, H:S.

Medlemmer af samarbejdsudvalget på Institut for Molekylær Patologi fra Proteinlaboratoriet

Elisabeth Bock, Thorkild C. Bøg-Hansen (Tillidsmand, suppleant for områdets fællestillidsmand (Dansk Magisterforening)), Jane Tullberg, Annette Brandi.

Elisabeth Bock

Neuropatologisk Laboratorium

Forskningsprojekter

Neurontabet efter fokal og global cerebral iskæmi

Fokal cerebral iskæmi som følge af okklusion af a. cerebri media (MCAO) hos rotter medfører en akut læsion bestående af et centralt svært iskæmisk fokus omgivet af en randzone (penumbra) af hypoperfunderet væv. Cellerne i randzonen er truede, men kan afhængig af tilstrækkelig kollateral blodforsyning forblive i live i et tidsrum efter den arterielle okklusion.

Med vores dyremodeller er det hensigten at opnå så "naturlige" betingelser som muligt, d.v.s. en lignende situation som den, der findes i patienter med apopleksia cerebri. Opmærksomheden er specielt rettet mod temperaturens indflydelse, både under og efter den iskæmiske påvirkning på infarktets størrelse, samt andre omstændigheder, f.eks. anæstesiens påvirkning af blodgennemstrømningen i hjernen. Dette undersøges med forskellige teknikker, dels histologiske teknikker (farvning, opmåling af infarktstørrelse), Laser-Doppler-Flow til måling af blodgennemstrømning samt magnetisk resonans billeddannelse (MRI). Sidstnævnte sker i samarbejde med MR-afdelingen på Hvidovre Hospital. MRI er en ikke-invasiv teknik, der tillader visualisering af infarktet gentagne gange i samme dyr. Desuden er det muligt også at foretage målinger af blodgennemstrømningen i hjernen og beskrive vævet på anden vis, f.eks. ved at måle vands diffusionskoefficient. Ved således at følge og karakterisere infarktudviklingen er det hensigten at evaluere en AMPA-antagonists effekt bedst muligt. Herudover er det planlagt at undersøge nervecellernes funktion i infarktets randzone.

Det er vist, at cerebrale infarkter udvider sig i timerne efter okklusionen, og at dette sker på bekostning af væv i randzonen. Cellerne i læsionens fokus dør hurtigt, mens cellerne i penumbra er levedygtige i nogle timer efter blodproppen, men dør efterhånden, hvis ikke blodforsyningen genetableres. Et delprojekt undersøger mekanismerne bag denne progredierende celledød i randzonen. Det gøres ved studier af metabolismen i randzonen, dels ved autoradiografisk bestemmelse af proteinsyntese og glukosestofskifte og dels ved belysning af sammenhængen mellem iltradikaldannelse, mitokondriebeskadigelse og udvikling af infarkter i hjernen hos rotter med aflukning af a. cerebri media. Mitokondriernes stofskifte undersøges efter oprensning af disse fra iskæmiske hjerneområder samt på vævssnit, der farves histokemisk for aktiviteten af de enkelte mitokondrielle elektrontransportkomplekser. Effekten af iltradikalscavengers (antioxidanter) på disse parametre samt infarktstørrelsen vurderes.

I samarbejde med Bispebjerg Hospital (Henrik Stig Jørgensen) undersøges, om medikamentel induceret hypotermi efter 30 minutters reversibel

MCAO nedsætter infarktvolumen og bedrer sensorimotorisk status. Kropstemperaturen nedsættes medikamentelt til 34° C i henholdsvis 12, 24 og 72 timer efter apoplexien og dyrene aflives efter 3 dage, 1 måned og 6 måneders overlevelse. Ved apoplexi er hypotermi den enkeltfaktor som har størst betydning for en gunstig prognose. De udvalgte farmaka har alle tidligere været afprøvet på mennesker under anden indikation. Projektet er designet således, at en eventuel gunstig effekt af medikamentel hypotermi ved eksperimentel apoplexi direkte kan videreføres i humane pilotstudier.

Glutamattransportører og –receptorer

Adskillige studier har fundet ændringer af glutamathomeostasen under og efter iskæmi, og i relation hertil er det vist, at glutamatantagonister på AMPA-receptoren nedsætter vævsskaden, hvis de gives i den tidlige fase efter global eller fokal iskæmi.

Ved hjælp af vor nyudviklede teknik, mikrodialyse ekstraktion, har vi undersøgt den cellulære optagelse af glutamat i rottehjernens hippocampus, under og til forskellige tidspunkter efter transient cerebral iskæmi. Teknikken, der er baseret på ekstraktion af teststoffet 3H-D-aspartat relativt til referencestoffet 14C-mannitol, fra mikrodialyseproben til intracellulære kompartments, gør det muligt på intakte forsøgsdyr at følge ændringer i optagelsen af 3H-D-aspartat (og følgelig af glutamat) over tid, i forløbet af patologiske processer. I timerne efter transient iskæmi i rottehjernen ses i hippocampus en nedsat optagelse af 3H-D-aspartat, tydende på et nedsat turnover af ekstracellulær glutamat. I dagene efter iskæmi, i forbindelse med degeneration af CA1 regionens pyramideceller, ses en progressiv reduktion af den cellulære kapacitet for optagelse af 3H-D-aspartat, hvilket kan være af patogenetisk betydning for iskæmisk neurondød i hippocampus.

Celle- og molekylærbiologiske undersøgelser af AMPA receptoren søger at afklare dens betydning for iskæmi-induceret neuronskade. Gennem pulsmærknings forsøg og antisense behandling er det målet at afklare, om der i CA1 regionen, efter kortvarig global iskæmi, gennem nedbrydning og nysyntese er mulighed for at udskifte GluR2 proteinerne i den 2-3 dages periode, der går før man ser selektiv CA1 pyramidecelle udfald. En udskiftning af AMPA receptor subunit proteinerne er således en nødvendighed for opfyldelse af GluR2 hypotesen, der udsiger, at en selektiv nedsættelse af syntesen af GluR2 vil føre til calcium permeable AMPA receptorer og dermed vil resultere i forsinket celledød. Ydermere undersøges ændringer i ekspressionen af AMPA receptor proteinerne ved hjælp af immunhistokemi og Western blotting og ligandbindingen på snit efter kortvarig global og tolerance inducerende iskæmi.

Transient global iskæmi forstyrrer den intracellulære calcium homeostase. Efter iskæmisk tolerance udvikling er den iskæmi-inducerede $[Ca^{2+}]_i$ stigning reduceret i forhold til ikke tolerante dyr. Forskellige plasma membran receptorer og kanaler medierer Ca^{2+} influks, men også Ca^{2+}-kanaler i ER (IP_3 og ryanodine recptoren) medierer øget $[Ca^{2+}]_i$. Ændringer af IP_3 receptoren og ryanodine receptoren efter cerebral iskæmi og under udvikling af cerebral iskæmisk tolerance er således undersøgt.

4-kars-okklusion + hypotensions modellen er anvendt til at inducere iskæmi og tolerance overfor iskæmi. Receptorerne er undersøgt ved [^{3}H]-ligan bindings studier på hjernesnit, *in situ* hybridisering med [^{35}S] eller [^{33}P]- mærkede oligonucleotidprober, samt ved immunhistokemi ligeledes på hjernesnit. Desuden er IP_3 receptoren undersøgt ved Western blot og dot-blot i samarbejde med Oslo Universitet.

I samarbejde med Georg Müller (Klinisches Institut Neurologie, Wien) bestemmes betingelserne for udvikling af apoptotisk (programmeret celledød) og nekrotisk neurondød for hilusneuroner og granulaceller gennem regulation af glucocorticoid responset under eksperimentel cerebral iskæmi. Iskæmisk neurondød i hilus og gyrus dentatus er en blanding af apoptotisk og nekrotisk celledød bestemt af iskæmitiden, overlevelsestiden og glucocorticoid spejlet. Vor arbejdshypotese er at NBQX blokerer nekrose mens MK-801 blokerer apoptose. Ved at inducere kort (10 min) eller lang (15 min) tids iskæmi under henholdsvis sænkning af glucocorticoid spejlet med kemisk adrenalectomi (metyrapone) eller forhøjelse af glucocorticoid spejlet ved indgift af dexamethason, og samtidig blokere apoptose med MK-801 og nekrose med NBQX, vil vi kortlægge, hvilke neurontyper i hilus og gyrus dentatus der under hvilke betingelser udvikler apoptose og nekrose efter cerebral iskæmi. Specifikke farvemetoder vil blive brugt som markør for de forskellige neurontyper og identifikation af apoptotisk celledød. Neurontabets omfang vil blive stereologisk bestemt. Projektet er støttet af Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd over 2 år.

Enkeltcelle-RT-PCR og mRNA differential Display

Med enkeltcelle RT-PCR teknikken bestemmes i samarbejde med Farmaceutisk Højskole ekspressionen af mRNA for GABA-receptor subunits i

cortikale og cerebellare cellekulturer. Formålet er at finde farmaka som kan anvendes til subunit specifik terapi i CNS og gennem subunit specificiteten at begrænse bivirkningerne. For den GABA-receptor modulatoriske effekt af midazolam er vist en hovedeffekt af alfa-6 som hæmmer midazolam-effekten, samt alfa-6 interaktioner med gamma-2 og beta-3, således at alfa-6 hæmmer midazolam-effekten i receptorer, som indeholder beta-3 og mangler gamma-2. Tilsvarende er for zink vist en hovedeffekt af beta-3 som øger zink-effekten, og en gamma-2 hovedeffekt samt gamma-2/delta interaktion som indikerer at gamma-2 kun hæmmer zink-effekten i receptorer, som tillige indeholder delta. Hovedeffekter og interaktioner er fundet gennem regressionsanalyse, som netop er mulig, når man bestemmer subunit ekspressionen i hver enkelt celle. En verifikation af de beskrevne sammenhænge mellem receptorsubunits og farmaka foretages nu på celler i kultur selektivt transfekteret med de relevante subunits. Endelig undersøges sammenhængen mellem transskription og translation for alfa-6 og gamma-2 i celler i kultur, som binder fluorescerede antistoffer mod disse subunits og efterfølgende analyseres for mRNA ekspressionen med enkeltcelle RT-PCR teknikken.

MRNA differential display teknikken er modificeret sammen med Peter Warthoe, således at der nu opnås sekvenser fra mRNA's kodende del. Vi har undersøgt iskæmi-tolerante rotters hippocampus, og fundet adskillige opregulerede mRNA'er og noget færre nedregulerede. Der foretages verificering af reguleringerne med kvantitativ PCR og *in situ* hybridisering.

Til kompetitiv PCR blev der designet en intern rekombinant DNA standard, der havde primer sites for GluR1-4 og desuden primer sites for β-actin. Syntese af en rekombinant intern RNA standard, med primer sites for Glukose transportør 3, en 19 baser fælles GluR1-4 sekvens og en "anker" sekvens, er påbegyndt. Glukose transportør 3 (GluT3) skal bruges til at kontrollere mængden af aspireret cytoplasma fra cellen. De GluR1-4 fælles 19 baser og "ankeret" bruges til at måle effektiviteten af den første PCR amplificering, inden prøven deles til de fire individuelle AMPA subunits. Denne første amplificering er nødvendig for at have materiale/DNA nok, til at kunne dele prøven.

Til at fastslå hvor meget cytoplasma, der aspireres fra en enkelt celle, bruges som denne standard GluT3.

In situ hybridisering med proberne mGluR1-8 og GluR1-4 blev udført på frysesnit fra 4VOH 8-9 min. rotter. Der var tre grupper: Sham, 1 dags og 4 dags overlevelse. Resultatet var overraskende ved delvis at støtte GluR2 hypotesen.

Nils Henrik Diemer

Stab

Årsværk
VIP: 30,4
TAP: 33,22

Institut for Molekylær Patologi

VIP, internt finansieret
Albrechtsen, Reidar; lektor, dr.med.
Bastholm, Lone; laboratorieleder, ph.d.
Elling, Folmer; lektor, dr.med.vet.
Faarup, Poul; lektor, dr.med.
Kristjansen, Paul E.G.; lektor, dr.med., ph.d.
Petersen, Lone Nørgård; adjunkt, ph.d.
Rank, Fritz; Klinisk lektor, dr.med.
Spang-Thomsen, Mogens; lektor.
Visfeldt Jacob, professor, dr.med.
Wewer, Ulla M.; lektor, dr.med.

Stipendiater, internt finansieret
Kragh, Michael; ph.d.-stud.
Lund, Eva Løbner; kand.stip.

TAP, internt finansieret
Amossen, Inge; dyreassistent.
Bech, Ninna Vissing; rengøringsassistent.
Børgesen, Bent Harald; overfotograf.
Christensen, Pia Pagels; rengøringsassistent.
Christiansen, Jette; hospitalslaborant.
Gyldholm, Ruth; rengøringsassistent.
Hansen, Conny; dyrepasser.
Hansen, Steen Ruben; ingeniørassistent.
Hauberg, Fischer Annette; hospitalslaborant.
Hellhammer, Ursula; hospitalslaborant.
Hornehaver, Vibeke; histolaborant.
Høppner, Pratuang; rengøringsassistent.
Johansen, Jytte; assistent.
Johnsen, Johnny; dyreassistent.
Krogh, Annette Hougaard; overassistent.
Larsen, Tina; hospitalslaborant.
Mai, Paul Meyer; laboratoriebetjent.
Mijakowski, Bendt; laboratoriemester.
Nielsen, Brit Valentin; laborant.
Olsson, Jannie; dyreassistent.
Pilgaard, Connie; laborant.
Qvistmose, Camilla Lønqvist; assistent.
Røhrmann, Jette Holmstrøm; laborant.
Valsted, Aase Gerd; hospitalslaborant.

Eksternt finansieret personale
Durkin, Marian E; forskningsadjunkt, ph.d.
Fritzel, Henriette; forskningsass.
Fröhlich, Camilla; specialestuderende.
Gilpin, Brent John; forskningsadjunkt, ph.d.
Haages, Søren; staldbetjent.
Hansen, Lasse Riis, ph.d-stud.
Iba, Kousuke; MD, ph.d.
Jiang, Hong, scolar.
Krarup, Marianne; forskningsass.
Kristensen, Claus Andrup; forskningsass., ph.d.
Lindberg, Henriette; forskningsassistent.
Loechel, Steven Charles; forskningsadj.
Villingshøj, Mette; hospitalslaborant.
Xu, Xiufeng; forskningsadjunkt, ph.d.

Proteinlaboratoriet

VIP, internt finansieret
Andresen, Mia; forskningsass.
Berezin, Vladimir; lektor.
Bock, Elisabeth Marianne; professor.
Bøg-Hansen, Thorkild Christian; lektor.
Hartz, Barbara Pia; forskningsass.
Norrild, Bodil; lektor.
Pedersen, Nina; adjunkt.
Schou, Christian; forskningsass.
Skladchikova, Galina; adjunkt.

TAP, internt finansieret
Bach, Sonja Elen; rengøringsassistent.
Brandi, Annette Bue; økonomimedarbejder.
Christiansen, Lene; laborant.
Fridthjof, Lisbeth; laborantelev.
Hagen, Eva Elisabeth; laborantelev.
Helin, Helle; overassistent.
Holm, Birgit; Assistent, sekretær.
Leerhøj, Lina Maria; overassistent.
Madsen, Lene Nordby; korrespondent.
Sørensen, Ingrid; laboratorietekniker.
Tullberg, Jane; laborant.

Eksternt finansieret personale
Belman, Vadym; stud.scient.
Berezin, Anton; forskningsass.
Hansen, Søren Prag; forskningsass.
Jensen, Helle Lone; forskningsadj.
Jensen, Thomas Hartig; forskningsass.
Karasyk, Dmytro; forskningsass.
Kawa, Anna Karina; forskningsstip.
Kiselyov, Vladislav; forskningsstip.
Kolkova, Kateryna; videnskabelig medarb.
Lepekhin, Eugene; gæsteprofessor.
Novitskaia, Vera; forskningsass.
Ralets, Igor; stud.scient.
Rudenko, Olga; forskningsass.
Rønn, Lars Christian; forskningsadj.
Schønning, Bolette Hellung; forskningsass.
Soroka, Vladislav; forskningsstip.
Tkach, Vadim; forskningsass.
Walmod, Peter Schledermann; forskningsass.
Bang, Lærke Katja; laborant.

Ph.d.- studerende
Ulla Badsberg.
Mette Juel Bojsen-Møller.
Rikke Zillmer.

Specialestuderende
Arndal, Sanne Frost.
Birk, Jesper Bratz.
Christensen, Laila.
Enell, Anna.
Gavnholt, Britta.
Jessen, Ulla.
Kristensen, Lars Villiam.
Madsen, Birger Samsø.
Mikkelsen, Sanne.
Rosenstierne, Maiken Worsøe.

Neuropatologisk laboratorium

VIP, internt finansieret
Fryd Johansen, Flemming; lektor.

Stipendiater, internt finansieret
Dahl, Christina; ph.d.-stud., integreret ordning.
Kjøller, Connie; ph.d.-stud.

TAP, internt finansieret
Jensen, Berit; histolaborant.
Jensen, Lisbeth Lund; hospitalslaborant.
Nielsen, Marianne; ledende-instruerende laborant.

Eksternt finansieret personale
Alsbo, Carsten; ph.d.-stud.
Bruhn, Torben; forskningslektor.
Christensen, Thomas; forskningsadj.
Diemer, Nils Henrik; forskningsprof.
Hansen, Lise; laborant.
Karnick, Elisabeth; ph.d.-stud.

Gæsteforskere
Torup, Lars.
Woldbye, David.
Meden, Per.
Voss, Jesper.
Rasmussen, Rune Skovgaard.
Andersen, Martin.

Ph.d.-afhandlinger

Calderon De la Barca, Ana Maria: There is no lectin-like activity in gluten to account for celiac disease.

Ingvardsen, Bente Krag: Neurogenic inflammation in dura mater – an animal model of migraine

Nielsen, Lise Rud: p53 mutational spectra in the lung and bladder cancers. A study of urban bus drivers and a reference group.

Fondsstøtte

Institut for Molekylær Patologi

IMK almen fond
Cancer forskning (Folmer Elling) kr. 1.400.000.

Erland Richard Frederiksen og hustru
Karmorfologi og angiogense i solide tumorer (Paul E.G. Kristjansen) kr. 20.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
Angiogenese i human tumor xenografts (Paul E.G. Kristjansen) kr. 300.000.

Fondet for Tumorbiologisk Forskning
Perfunderede vævsisolerede humane tumor (Paul E.G. Kristjansen) kr. 150.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
Behandlingsinduceret modulation af angiogenese og karmorfologi i solide tumorer (Poul E.G. Kristjansen) kr. 900.000.

Iris Preus Mindefond
Cellecyklus regulerende faktorer i SCLC (Marianne Krarup) kr. 386.428.

Kræftens Bekæmpelse
DNA reparation i SCLC (Lone Nørgaard Petersen) kr. 200.000.

Private fondsmidler, Velux, Munksholm, Haensch, Novo
Laminin (Ulla Margrethe Wewer) kr. 862.477.

Kræftens Bekæmpelse
ADAM 12, A Disintegrin and metalloprotease protein, og dets betydning ved cancer (Ulla Margrethe Wewer) kr. 866.000.

Kræftens Bekæmpelse
Laminin rolle ved cancer (Ulla Margrethe Wewer) kr. 900.000.

Kræftens Bekæmpelse
Laminin-bindende proteiners betydning for cancer cell adhæsion og invasion (Frosty Loechel) kr. 450.000.

Neuropatologisk Laboratorium

Boehringer Ingelheim Pharma
Ampa antagonisters virkning på hjerneinfarkt (Nils Henrik Diemer) kr. 241.000.

Statens Sundhedsvidenskab. Forskningsråd/NASTRA
Frie radikaler og iskæmi-induceret organelskade i hjernen (Nils Henrik Diemer) kr. 500.000.

Proteinlaboratoriet

Anna og Jakob Jakobsens Legat
Analyse af Human papillomavirus type 16's betydning for udvikling af livmoderhalskræft (Bodil Norrild) kr. 15.000.

C.C. Klestrup og hustru Henriette
Analyse af Human papillomavirus type 16's betydning for udvikling af livmoderhalskræft (Bodil Norrild) kr. 20.000.

Civ. ing. Bent Bøgh og hustru Inge
Analyse af Human papillomavirus type 16's betydning for udvikling af livmoderhalskræft (Bodil Norrild) kr. 20.000.

Dagmar Marshalls Fond
Analyse af Human papillomavirus type 16's betydning for udvikling af livmoderhalskræft (Bodil Norrild) kr. 50.000.

Direktør E. Danielsen og Hustrus Fond
Analyse af Human papillomavirus type 16's betydning for udvikling af livmoderhalskræft (Bodil Norrild) kr. 50.000.

Direktør Jacob Madsen og Hustru Olga Madsens Fond
Indkøb af celleincubator (Nina Pedersen) kr. 10.000.

Diverse Private Tilskud
Herpes simplex virus: Til drift eller løn (Helle Jensen) kr. 110.000.

EU
Technical viability of a novel device for automated highvolume screening (Elisabeth Bock) kr. 1.950.818.

Ella Alice Svendsens Legat til Sygdomsbekæmp
Analyse og funktion af papillomavirus type 16 (Bodil Norrild) kr. 10.000.

Eva og Henry Frænkels Mindefond
Indkøb af apparatur (Vladimir Berezin) kr. 88.218.

Fabrikant Einar Willumsens Mindelegat m.fl.
Analyse af Human papillomavirus type 16's betydning for udvikling af livmoderhalskræft (Bodil Norrild) kr. 100.000.

Fonden af 17.12.1981
Scholarstipendium (Barbara Pia Hartz) kr. 75.000.

Fonden til Lægevidenskabens Fremme
Analyse af human Papillomavirus E5 genregulation (Bodil Norrild) kr. 20.000.
Den molekylære baggrund for indlæring og hukommelse: Betydning af NCAM-medieret signaltransduktion (Nina Pedersen) kr. 30.000.

Kræftens Bekæmpelse
Signaltransduktionsveje involveret i regulation af motilitet af tumorceller (Vladimir Berezin) kr. 326.767.

Lundbeckfonden
Identification of artificial ligands promoting neural plasticity and nerve regeneration (Vladimir Berezin) kr. 900.000.

Lægeforeningens Forskningsfond
Indkøb af celleincubator (Nina Pedersen) kr. 20.000.

Løvens Kemiske Fabrik
Analyse af Human papillomavirus type 16's betydning for udvikling af livmoderhalskræft (Bodil Norrild) kr. 100.000.

The Plasmid Foundation
Rejsepenge til deltagelse i "The Hippocampus" i Utah, USA (Lars Christian Biilmann Rønn) kr. 12.000.

Velux Fonden af 1981
Computerudstyr/velux (Elisabeth Bock/Vladimir Berezin) kr. 275.000.

Vera og Carl Johan Michaelsens Legat
Den molekylære baggrund for indlæring og hukommelse: Betydning af NCAM-medieret signaltransduktion (Elisabeth Bock) kr. 622.000.

Publikationer

Institut for Molekylær Patologi

Cohn R., Herrmann R.J., Sorokin L., Wewer U.M., Voit T.: Laminin alpha2 chain-deficient muscular dystrophy: Variable epitope expression in severe and mild cases. Neurology 51, s. 94-100, 1998.

Durkin M.E., Albrechtsen R., Chambers D.M., Abott C.M., Wewer U.M.: Evaluation of Lama5 as a candidate for the mouse Ragged (RA) mutation. Biochem Biophys Res Commun 250, s. 125-130, 1998.

Kuang W., Xu H., Vachon P.H., Liu L., Loechel F., Wewer U.M., Engvall E.: Genetic correction of merosin deficiency in the dy2J mouse model of congenital muscular dystrophy. Partial genetic correction in two models. J Clin Invest 102, s. 844-852, 1998.

Loechel F., Gilpin B.J., Engvall E., Albrechtsen R., Wewer U.: Human ADAM 12 (meltrin a) is an active metalloprotease. J Biol Chem 273, s. 16993-16997, 1998.

Sieb J.P., Dörfler P., Tzartos S., Wewer U.M., Rüegg M.A., Meyer D., Baumann I., Lindemuth R.: Congenital myastenic syndromes in two kinships with endplate acetylcholine receptor and utropin deficiency. Neurology 50, s. 54-61, 1998.

Wewer U., Gilpin B.J., Loechel F., Mattei M.G., Engvall E., Albrechtsen R., .: A novel secreted form of human ADAM 12 (meltrin a) provokes myogenesis in vivo. J Biol Chem 273, s. 157-166, 1998.

Wewer U., Iba K., Durkin M., Nielsen F.C., Gilpin B.J., Loechel F., Engvall E., Albrechtsen R.: Tetranectin is a novel marker for myogenesis during embryonic development, muscle regeneration, and muscle cell differentiation *in vitro*. Dev Biol 200, s. 247-259, 1998.

Proteinlaboratoriet

Bacon C.L., Berezin V., Bode G., Bock E., Bojic U., Doherty P., Edvardsen K., Ehlers K., Ellerbeck U., Julien P., Kawa A., Maar T., Nau H., Pirovano R., Regan C., Schousboe A., Spezia F., Walsh F.S., Williams E.J.: Cell proliferation, migration and CAM-dependent neurite outgrowth as developmental *in vitro* endpoints for

screening teratogenic potential: Application to valproic acid and related analogues of varying potency. Toxicol *in vitro* 12, s. 101-109, 1998.

Bock E.: Twelfth General Meeting of the European Society for Neurochemistry. J. Neurochem 71, Suppl. 1, 1998.

Bojic U., Ehlers K., Ellerbeck U., Bacon C.L., O'Driscoll E., O'Connell C., Berezin V., Kawa A., Lepekhine E., Bock E., Regan C., Nau H.: Studies on the teratogen pharmacophore of valproic acid analogues: Evidence of interactions at a hydrophobic centre. Eur.J.Pharmacol. 354, s. 289-299, 1998.

Cornelis F., Sier C.F.M., Stephens R., Bizik J., Mariani A., Bassan M., Pedersen N., Frigerio L., Ferraro A., Danø K., Brünner N., Blasi F.: The level of urokinase-type plasminogen activator receptor is increased in serum of ovarian cancer patients. Cancer Research 58, s. 1843-1849, 1998.

Dzhandzhugazyan K., Bock E.: NCAM and ecto-ATPase of rat Synaptosomes. in: Neurochemistry, Cellular, Molecular and Clinical Aspects s. 707-711, A. Teelken, J. Korf, Plenum Press, New York 1998.

Jakobsen P.H., Heegaard P., Koch C., Wasniowska K., Lemnge M.M., Jensen J.B., Sim B.K.L.: Identification of an erythrocyte binding peptide from the erythrocyte binding antigen, EBA-175, which blocks parasite multiplication and induces peptide-blocking antibodies. Infection and Immunity 66 (9), s. 4203-4207, 1998.

Jensen H., Norrild B.: Herpes simplex virus type 1 infected human embryonic lung cells studied by optimized immunogold cryosection electron microscopy. J. Histochemistry and Cytochemistry 46, s. 487-496, 1998.

Jensen P.H., Thomsen N.K., Soroka V., Berezin V., Bock E., Poulsen F.: ^{1}H and ^{15}N resonance assignment of neural cell adhesion molecule module-2. J. Biomolecular NMR 12, s. 569-570, 1998.

Kawa A., Stahlhut M., Berezin A., Bock E., Berezin V.: A simple procedure for morphometric analysis of neuronal processes and growth cones using parameters derived from the contour and convex hull of the object. J. Neurosci. Meth. 79, s. 53-64, 1998.

Kustikova O., Kramerov D., Grigorian M., Berezin V., Bock E., Lukanidin E., Tulchinsky E.: Fra-1 induces morphological transformation and increases *in vitro* invasiveness and motility of epithelioid adenocarcinoma cells. Mol. Cell. Biol. 18(12), s. 7095-7105, 1998.

Maar T.E., Lund T.M., Gegelashvili G., Hartmann-Petersen R., Moran J., Pasantes-Morales H., Berezin V., Bock E., Schousboe A.: Effects of taurine depletion on cell migration and NCAM expression in cultures of dissociated mouse cerebellum and N2A cells. Amino Acids 15, s. 77-88, 1998.

Pedersen N., Bock E.: Metoder i Molekylærbiologi. i: Sundhedsvidenskabelig Forskning s. 511-535 Kap. 22, D. Andersen, B. Havsteen, P. Riis, G. Almind, E. Bock, FADL, København 1998.

Rønn L.C.B., Hartz B., Bock E.: The neural cell adhesion molecule (NCAM) in development and plasticity of the nervous system. Experim. Geront. 33 (7/8), s. 853-864, 1998.

Rønn L.C.B., Holm A., Bock E., Østergaard S., Olsen M., Jensen P.H., Poulsen F., Soroka V., Ralets I., Berezin V.: NCAM binding compounds PA 1998 01232, 1998 (Patent- ansøgning). 1998.

Schou C., Bøg-Hansen T.C., Fiehn N.E.: Bacterial binding to extracellular matrix proteins – *in vitro* adhesion. Acta Patologica et Mirkobioligica (APMIS), 1998.

Skladchikova G., Berezin V., Bock E.: Valproic acid, but not its non-teratogenic analogue 2-isopropylpentanoic acid, affects proliferation, viability and neuronal differentiation of the human teratocarcinoma cell line NTera-2. Neuro-Toxicol. 19(3), s. 357-370, 1998.

Walmod P.S., Foley A., Berezin A., Ellerbeck U., Nau H., Bock E., Berezin V.: Cell motility is inhibited by the antiepileptic compound valproic acid and it's teratogenic analogues. Cell Motil. Cytoskeleton 40, s. 220-237, 1998.

van Driessche E., Beeckmans S., Bøg-Hansen T.C.: Lectins, Biology, Biochemistry. Clinical Biochemistry Vol. 12, 1998.

Neuropatologisk Laboratorium

Bering R., Draguhn A., Diemer N.H., Fryd F.: Ischemia changes the coexpression of somatostatin and neuropeptide Y in hippocampus neurons. Exp Brain Research 115, s. 423-429, 1997.

Bruhn T., Christensen T., Diemer N.H.: Evidence for increased cellular uptake of glutamate and aspartate in the rat hippocampus during kainic acid seizures. A microdialysis study using "indicator diffusion" method. Epilepsy research 26, s. 363-371, 1997.

Hu P., Diemer N.H., Bruhn T., Fryd F.: Effect of the AMPA-receptor antagonist, NBQX, on neuron loss in dentate hilus of the hippocampal formation after 8, 10 or 12 min. of cerebral

ischemia in the rat. J. Cereb. Blood Flow Metab 17, s. 147-152, 1997.

Karle J., Woldbye D.P.D., Elster E., Diemer N.H., Bolwig T.G., Olsen R.W.: Antisense oligonucleotide to gammaaminobutyric acid type A receptor gamma2 subunit induces limbic status epilepticus. J. Neuroscience Research 54, s. 863-869, 1998.

Lehrman E., Christensen T., Zimmer J., Diemer N.H., Finsen B.: Microglia and macrophage reactions mark progressive changes and define the penumbra in the rat neocortex and striatum after transient middle cerebral artery occlusion. Jour. Comp. Neurol. 386, s. 461-476, 1997.

Lehrmann E., Kiefer R., Christensen T., Toyka K.V., Zimmer J., Diemer N.H., Hartung H.P., Finsen B.: Microglia and macrophages are major sources af locally transforming growt factor-beta 1 after transient middle cerebral artery occlusion in rats. GLIA, s. 347-448, 1998.

Ulrichsen J., Ebert B., Haugbøl S., Bech B., Olsen C., Diemer N.H., Hemmingsen R.: Serotonin-1A receptor autoradiography during alcohol- withdrawal. Psychoparmacology 132, s. 19-26, 1997.

Folkesundheds-videnskab

Institut for Folkesundheds-videnskab

Institutleder: Allan Krasnik.

Instituttet blev oprettet i sin nuværende skikkelse d. 1. januar 1997 med udgangspunkt i det tidligere Institut for Almen Medicin, Biostatistik, Medicinsk videnskabsteori og Social Medicin, IABVS. Baggrunden var ønsket om en styrkelse af fagområdet ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet med henblik på at etablere et institut svarende til en School of Public Health ved mange større universiteter. Som grundlag havde et fakultetsnedsat udvalg (Koordinationsudvalget) gennemført en bred analyse af forskningsaktiviteter inden for fagområdet, forskningsstrategier, uddannelsesaktiviteter og ressourcebehov.

Folkesundhedsvidenskabens opgave er at skabe et videnskabeligt fundament for arbejdet med at forbedre befolkningens sundhed. Forskningen omfatter befolkningens sundhedsstatus, tiltag, der skal forbedre befolkningens sundhed og samfundets indsats til reduktion af sygelighed og dødelighed. Forskningen er tværvidenskabelig og udføres af forskere med baggrund i sundhedsvidenskab, naturvidenskab, samfundsvidenskab og humaniora. Instituttet rummer de fleste fag, der bidrager til folkesundhedsvidenskaben. Flere af afdelingernes forskning og rådgivning har også relation til andre dele af sundhedsvidenskaben.

Instituttets medarbejdere varetager undervisning på de prægraduate læge-, tandlæge- og humanbiologuddannelser, på ph.d.-uddannelsen og på den i 1996 oprettede Master of Public Health uddannelse. Derudover har instituttet medvirket i planlægningen af en række nye uddannelsesinitiativer, herunder bachelor-/kandidatuddannelsen i folkesundhedsvidenskab (start september 1998), en masteruddannelse og en forskerskole i international sundhed og en kandidatuddannelse i sundhedsfag for personer med en mellemlang, videregående sundhedsuddannelse.

Instituttet rummede ved sin etablering tre allerede eksisterende og fire nyoprettede afdelinger, der er suppleret med yderligere tre afdelinger i 1998: International Sundhed, Sundhedspsykologi og Epidemiologi. Efter beslutning i Fakultetsrådet og Konsistorium blev Medicinsk Historisk Museum 1. januar 1998 sammenlagt med instituttet, og en Afdeling for Medicinens Historie vil senere blive oprettet.

Instituttet samarbejder med de mange andre institutioner i Hovedstadsområdet, der arbejder med dele af folkesundhedsvidenskaben, herunder andre universitetsinstitutter, sektorforskningsinstitutter og social- og sundhedsvæsenet. Der er med henblik på at fremme dette samarbejde oprettet et Forum for Folkesundhedsvidenskab, hvor man drøfter faglige emner af fælles interesse.

De mange nye initiativer på området har medført et betydeligt arbejdspres for instituttets medarbejdere. Det tager lang tid at gennemføre de nødvendige nye stillingsbesættelser og at udvide de fysiske rammer, men det er på trods af mange praktiske problemer lykkedes i løbet af de to første år i det nye institut at opnå et stort og voksende tværfagligt miljø i overenstemmelse med fakultetets målsætninger om en oprustning af fagområdet.

I det følgende præsenteres årsrapporterne for de enkelte afdelinger og fagområder i instituttet.

Afdeling for Almen Medicin

Afdelingsleder: Hanne Hollnagel.

Almen medicin er et klinisk lægeligt speciale og Afdeling for Almen Medicin er de praktiserende lægers universitetsafdeling. Forskningsaktiviteterne omhandler især:

1. Den almenmedicinske grundforskning omhandlende de processer, som danner basis for det kliniske arbejde i almen praksis: læge/patientforholdet, den patientcentrerede konsultationsproces, den biopsykosociale sygdomsmodel m.v.

2. Klinisk forskning angående hyppige henvendelsesårsager i almen praksis med henblik på at forbedre håndteringen af disse.

3. Forebyggelsesforskning, herunder baggrund for sundhed og identifikation af sygdomsårsager, om balancen mellem personers risiko og helbredsressourcer, om ændring af levevaner og levekår, om baggrunden for livsstilsvaner, om sundhedsoplysning.

4. Sundhedstjenesteforskning inklusive kvalitetsvurdering, f.eks. om befolkningens kontakter til primær sundhedstjeneste, lægevagtens funktion, samarbejdet mellem primær og sekundær sektorer, helbredsstatusmål.

Det er karakteristisk for forskning i almen medicin, at den indeholder elementer af både grundforskning, klinisk forskning, samfundsmedicinsk forskning og medicinsk humanistisk forskning,

hvorfor samarbejdet med andre fagområder er stort. Herudover er det karakteristisk, at forskningen er patientcentreret, det vil sige, at den inddrager patienternes egen vurdering af deres helbred, patienternes vurdering af sundhedsvæsenets funktion m.v. Afdelingen har en væsentlig rolle som videnskabelig rådgiver og støtte for det omfattende netværk af forskningsaktive i almen praksis og i primær sundhedstjeneste.

Afdelingen underviser på lægeuddannelsens første år sammen med kliniske psykologer i patientkontakt, studenterrolle, lægerolle og patientrolle samt kommunikation. Afdelingen varetager endvidere hovedkursus i almen medicin på studiets sidste semester. I forbindelse med hovedkurset opholder hver student sig 10 dage hos en praktiserende læge og gennemfører her sine egne konsultationer. Disse optages på video, hvorefter der gives supervision. Der er tilknyttet 200 praktiserende læger som kliniske undervisere. Sideløbende med opholdet hos den praktiserende læge gives teoretisk undervisning i faget på universitetet.

Afdelingen samarbejder med den Teoretiske Specialeuddannelse i Almen Medicin og med Central Forskningsenhed for Almen Praksis, idet disse siden 1978 har været placeret i nær tilslutning til Afdeling for Almen Medicin. Forskningsenheden er en selvejende institution, som arbejder under vedtægter indgået mellem Praktiserende Lægers Organisation og Sygesikringens Forhandlingsudvalg, og dens formål er at udføre forskning i almen praksis og tilgrænsende områder.

Forskningsvirksomhed

1. Den almenmedicinske grundforskning omhandlende de processer, som danner basis for det kliniske arbejde i almen praksis

"Forståelse mellem læge og patient i konsultationen"
Projektet bygger på en analyse af 17 video-optagne konsultationer fordelt på 4 læger, efter-interview med patient og læge ud fra en genspilning af videoen. Fokus er på patientens og lægens indre dialog. De foreløbige resultater peger på, at til trods for, at der kun er tale om et mindre sammenfald mellem patientens og lægens forståelse, oplever begge parter god forståelse og tilfredshed med konsultationen (Jan-Helge Larsen, Ole Risør, Bo Jacobsen, Bente Arnika, Inge Pallesen, Annemarie Dencker).

Hvad gør sproget ved relationen mellem patient og læge?
Med udgangspunkt i supervision af erfarne praktiserende lægers konsultationsvideoer fokuserer vi på sproget. Konsultationer og supervisonsprocessen optages på bånd og analyseres (Jan-Helge Larsen og Lene Malmstrøm).

Samtalen hos lægen
Med det formål at beskrive og analysere faktorer, der har betydning for forståelsen i læge-patient samtaler i almen praksis, har vi båndoptaget 43 almindelige konsultationer i de to deltagende lægers praksis. Den deltagende sprogpsykolog har herefter indhentet såvel lægens som patientens kommentarer til de optagne konsultationssamtaler. Analyse efter principperne for kvalitative metoder. Projektet er støttet af Statens Sundhedsvidenskabelige og Humanistiske Forskningsråd (Arne Hantho og Lena Jensen).

Positive sundhedsfaktorer – en bedre balance mellem risikotænkning og ressourcetænkning
En teoretisk model for konsultationen omfattende patientens selvvurderede helbredsressourcer samt egen konsultationsforskning ang. kvinders selvvurderede helbredsressourcer er publiceret. Data ang. mænd analyseres nu. Forskningsmetoden er kvalitativ (Hanne Hollnagel og professor dr.med. Kirsti Malterud, Institut for Almen Medicin, Universitetet i Bergen, Norge).

2. Klinisk forskning angående hyppige henvendelsesårsager i almen praksis

Overgangsalderen – set fra kvindens perspektiv
Rådgivning bliver i dag præget af risikotænkning, bl.a. p.g.a.. muligheden for at forebygge knogleskørhed og hjertekarsygdomme. Dette kan resultere i sygeliggørelse af en periode i kvindens liv. For at kunne give en sundhedsfremmende rådgivning, behøver vi en viden om, hvordan vi kan styrke resurserne. Kvindens egen vurdering undersøges ved hjælp af kvalitative interviews. Udvælgelsen sker via en spørgeskemaundersøgelse af tilfældigt udvalgte kvinder (Lotte Hvas).

Osteoporose-knogleskørheds betydning oplevet af 60-årige kvinder. Opfattelse, holdning og adfærd til risiko og forebyggelse
Omhandler en beskrivelse af kvinders viden, forståelse, opfattelse, holdning og adfærd i relation

til knogleskørhed, risiko og forebyggelse. Herudover beskrive og udvikle ny viden om lægfolks opfattelse af helbredsrisici og diskutere hvorledes denne viden kan anvendes i praksis (Susanne Reventlow).

Den kroniske patient
Hverdag og rådgivningsaspekter. Belyst ved kvalitative interviews med astma- og adipositaspatienter (Sybille Bojlén).

Demensudredning i almen praksis / Implementeringsstrategiers betydning for effekten af DSAM's kliniske vejledning om demens i almen praksis
Projektet har som overordnet formål at forbedre de praktiserende lægers indsats ved demensudredning. Evaluering af en klinisk vejledning om demens, udgivet af Dansk Selskab for Almen Medicin (DSAM) og en analyse af, om de måder den kliniske vejledning introduceres på over for de praktiserende læger (implementeringsstrategierne), har betydning for lægernes efterlevelse af anbefalingerne i den kliniske vejledning (Frans Boch Waldorff).

Lændesmerter i almen praksis – efter 22 år
Femoghalvfjerds patienter og samme antal kontrolpersoner matchet i forhold til køn og alder genindkaldes 22 år efter henvendelse for lændesmerter i almen praksis. Deltagerne undersøges objektivt og interviewes om forløbet af helbredsmæssige, sociale og arbejdsmæssige forhold siden første henvendelse. Firs personer er undersøgt, resten forventes undersøgt i marts 1999, hvorefter data vil blive analyseret (Hanne Thorsen, Poul A. Pedersen, Charlotte Skjøtt & Simon Vittov).

3. Forebyggelsesforskning, herunder baggrund for sundhed og identifikation af sygdomsårsager

"Sådan gør vi altså i vores familie – eller Hvordan fru Hansen får sin livsstil"
Projektet belyser betydningen af rygevaner i danske børnefamilier. Formålet er at øge forståelsen af baggrunden for rygevaner, og dermed øge indsigten i de barrierer, der vanskeliggør rygeophør. Undersøgelsen er metodologisk inspireret af det antropologiske feltarbejde og teoretisk af de filosofiske/videnssociologiske hverdagslivsteorier (ph.d.-studie ved Charlotte Tulinius).

20 års opfølgning af 1936-populationen i Glostrup
Ved helbredsundersøgelsen i 1976 af alle 40-årige i fire kommuner omkring Amtssygehuset i Glostrup blev helbred vurderet på flere måder: Selvvurderet helbred, kontakt med sundhedsvæsenet, lægemiddelanvendelse, sygefravær, klinisk og lægevurderet helbred. Populationen er genundersøgt efter 5, 10 og 20 år (Hanne Hollnagel, Lars Møller, Thomas Drivsholm Susanne Husfeldt, m.fl.)

Funktionstab hos ældre mennesker
Fra 1. juli 1998 skal kommunerne tilbyde 2 årlige hjemmebesøg til alle borgere over 75 år. Den endelige udformning af hvordan organisationen af opsøgende besøg bedst skal tilrettelægges er der endnu ikke viden om. Formålet er at undersøge, om det medfører flere aktive leveår at tilbyde optimal tværfaglig intervention til ældre mennesker med tidlige funktionstab (Mikkel Vass, Kirsten Avlund).

Sammenhænge mellem osteoporose/ knogleskørhed, knoglebrud og levekår/ livsstil i en population af 60 årige
I almen praksis bliver vi i stigende omfang rådspurgt om risiko for, forebyggelse og behandling af knogleskørhed. Projektet ønsker at skabe større viden om sammenhænge mellem knogleskørhed, knoglebrud, samfund og livsform. Projektet er primært baseret på epidemiologiske data fra befolkningsundersøgelsen i Glostrup (Susanne Reventlow).

4. Sundhedstjenesteforskning, helbredsstatusmål

Københavns lægevagt – aktivitet og kvalitet
Projektet har kortlagt kontaktårsager, behandling, henvisningsmønster, patientforløb og -tilfredshed ved Københavns Lægevagt. I projektet indgik endvidere vurdering af konsekvenserne af indførelse af vagtklinikker og natvisitation for ydelsesmønster, økonomi og patienttilfredshed i lægevagten. Projektet omfattede endelig udvikling og validering af en patienttilfredshedsskala med lægevagtsydelser samt en undersøgelse af ICPC-klassifikationens reliabilitet og validitet anvendt i forbindelse med lægevagtsydelser. Ph.d-afhandling forsvaret november 1998 (John Sahl Andersen).

Indvandreres forbrug af lægeydelser fra almen praksis
Sygesikringsregisterundersøgelse med sammen-

ligning af danskeres og indvandreres forbrug af sygesikringsydelser i almen lægepraksis i dag- og vagttid (John Sahl Andersen i samarbejde med læge, ph.d. Lise Dyhr, Central Forskningsenhed for Almen Praksis).

Sygesikringsregisterforskning
Fra 1. januar 1996 bliver danske børn selvstændigt registreret i sygesikringsregistret, og derved kan kontakt- og ydelsesmønstret i almen praksis for voksne og børn beskrives. Der arbejdes med 5 projekter, se nedenfor (Hanne Hollnagel, Hanne Thorsen og John Sahl Andersen i samarbejde med Poul A. Pedersen, Niels de Fine Olivarius fra Den Centrale Forskningsenhed for Almen Praksis samt professor Kirsti Malterud).

Sygesikringsregistret som et forskningsredskab
En beskrivelse samt en vurdering af kvaliteten af sygesikringsregistret som et forskningsredskab. Undersøgelse for fejlkilder er udført, og det konkluderes, at Sygesikringsregistret med få begrænsninger kan anvendes til forskning efter 1. januar 1997.

Konsekvensen af børns selvstændige registrering
At undersøge betydningen af ændringen af børns registrering i sygesikringsregistret ved at sammenligne opgørelser over kontakter for alle aldersgrupper fra 1994 og 1995 med tilsvarende opgørelser for 1996 og første halvdel af 1997.

Metoder til udregning af baggrundsbefolkningen
Et metodestudium, som har til formål at undersøge betydningen af forskellige definitioner af baggrundsbefolkningen ved opgørelser af kontaktmønster til almen praksis.

Kontaktmønsterundersøgelser
At beskrive børns (a) og voksnes (b) kontakter til almen praksis fordelt på køn og alder og i forhold til socio-demografiske variable. Sådanne undersøgelser har ikke tidligere været gennemført, da børneydelser har været registreret under en af forældrene indtil 1. januar 1996.

Patientens formål med en konsultation i almen praksis
Litteraturgennemgang med henblik på begrebsafklaring. Udvikling af et spørgeskema til patienter i venteværelset. Patienterne følges gennem et år via data fra sygesikringsregistret.

Referenceværdier for den danske version af Nottingham Health Profile (NHP)
Tilvejebringelse af danske 'normaldata' for NHP samt udarbejdelse af en dansk brugervejledning for anvendelse af NHP med henblik på at forstærke værdien af anvendelsen af NHP i Danmark, og skabe mulighed for tværkulturel sammenligning inklusive Danmark af helbredsopfattelse udtrykt gennem NHP (Hanne Thorsen).

Astma hos børn – frem mod samordning
Organisationsstudie, som på basis af en teoretisk og deskriptiv analyse af børneastma samt på basis af astmafamiliers og lægers vurdering af det danske sundhedsvæsens varetagelse af sygdommen, giver bud på en smidigere varetagelse af børneastma. Udfra et medicinsk og strukturelt rationale konkluderes det, at samordning og funktionsforskydning af ukompliceret børneastma mod almen praksis ville være hensigtsmæssigt og ville kunne frigøre betrængte sygehusressourcer (Marianne Stubbe Østergaard, ph.d-afhandling).

Effekten af konsulentbesøg hos praktiserende læger
Randomiseret, prospektiv undersøgelse af effekten af besøg hos almen praktiserende læger af kolleger med henblik på at ændre ordinationsmønster af astmamedicin og brugen af peakflow og udvidet lungefunktionsundersøgelse (Klaus Witt, Erik Knudsen, Vestsjællands amt).

Faktorer der påvirker den praktiserende læges beslutning om hvilken speciallæge eller sygehusafdeling, han henviser til
Spørgeskemaundersøgelse blandt alle praktiserende læger med ydernummer i Vestsjællands amt (Klaus Witt).

Diagnostik af halsbetændelse ved undersøgelse af svælgpodninger for gruppe A streptococantigen og bestemmelse af C-reaktivt protein i almen praksis
Klinisk afprøvning af de ADT kits der markedsføres i Danmark (Klaus Witt).

5. Andet

Medicinsk historie
10 års arbejde med udforskning af muskelteorier i 1600-tallet afsluttes med publikationer i 1997/1998 (Troels Kardel).

Forberedende arbejde med udgivelse af Niels Stensens biologiske arbejder i engelsk oversættelse fortsætter (Troels Kardel).

Arbejde inden for kollegiale organer m.v.

Gert Almind: Medlem af Danmarks Forskningsråd, formand for Det Psykosociale Forskningsudvalg i Kræftens Bekæmpelse, formand for Dansk Sygehusinstituts Forskningsudvalg, formand for Forebyggelses-Politisk Råd i Sundhedsministeriet.

John Sahl Andersen: Medlem af samarbejdsudvalget, edb-udvalget, lokaleudvalget og undervisningsudvalget ved Institut for Folkesundhedsvidenskab. Fg. afdelingsleder dec. 1998. Deltaget i auditgruppe under H:S til bedømmelse af patientforløb i akut kirurgisk gastroenterologi. Medlem af Den regionale videnskabsetiske Komite for Københavns og Frederiksberg Kommuner. Medlem af Kvalitetsudviklingsudvalget for almen praksis i Københavns kommune. Medlem af arbejdsgruppen for etablering af et Videnscenter for almen praksis i Københavns kommune. Medlem af Dansk Selskab for Almen Medicins koordinationsgruppe for udarbejdelse af kliniske vejledninger.

Sybille Bojlén: Medredaktør af Månedsskrift for Praktisk Lægegerning. Hæderspris: Modtaget Magda og Svend Aage Friedrichs Mindelegat på kr. 30.000 for forskningsindsats i almen medicin.

Arne Hantho: Medlem af Fællesudvalget (Efteruddannelsesudvalg for Københavns Kommune, Københavns, Roskilde og Bornholms Amt).

Hanne Hollnagel: Medlem af Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd. Gæsteprofessor ved Institut for samfundsmedicinsk fag, Universitetet i Bergen, Norge. Medlem af studieplanudvalg af sept. 1998. Medlem af Institutbestyrelsen.

Lotte Hvas: Formand for DSAM's referencegruppe vedrørende risiko og screening (Risikogruppen).

Jan-Helge Larsen: Formand for OSVAL-udvalget. Gæsteforelæser ved Institutt for allmennmedisin, Universitetet i Oslo, desuden vejleder ved Institut för allmännmedicin, Göteborg Universitet.

Steen Neldam: Medlem af bestyrelsen i Dansk Selskab for Good Clinical Practice, kasserer. Medlem af Advisory Board, British Medical Journal, månedlig GP udgave.

Susanne Reventlow: Medlem af DSAM's forskningsudvalg. Medlem af DSAM's referencegruppe om risiko og screening. Medlem af Vestsjællands Amt MTV (medicinsk teknologivurdering) gruppe om osteoporose. Medlem af bedømmelsesudvalget ved ansættelse af 1/2-tids adjunkt i almen medicin ved Odense Universitet nov. 1998. Medlem af Forskningsfondens (Fonden for finansiering af forskning i almen praksis og sundhedsvæsenet i øvrigt) forretningsudvalg.

Jens Aage Stauning: Formand for bestyrelsen, Fonden for Tidsskrift for Praktisk Lægegerning, medlem af H:S Sundhedsfaglige Forskningsråd, medlem af institutråd H:S Postgraduate Medicinske Institut, medlem af bestyrelsen for Det Medicinske selskab i København.

Hanne Thorsen: Medlem af udvalg under Det sundhedsvidenskabelige Fakultet vedrørende Kandidatuddannelse for faggrupper med mellemlange videregående sundhedsuddannelser.

Charlotte Tulinius: Medlem af DSAM's forskningsudvalg, næstformand i Lægeforeningens Sundhedskomité, formand for Udvalget vedrørende Sundhedsformidling under Sundhedskomitéen.

Jens Tørning: Medlem af DSAM's uddannelsesudvalg, medlem af videreuddannelsudvalget i Københavns Amt. Medlem af Fællesudvalget (Efteruddannelsesudvalg for Københavns Kommune, Københavns, Roskilde og Bornholms Amt). Kursusleder i Specialeuddannelsen for Almen Medicin. Medlem af bedømmelseudvalget til almen medicinske blokstillinger i Københavns Amt. Almen medicinsk uddannelseskoordinator i Københavns Amt.

Mikkel Vass: Medlem af redaktionskomite for Månedskrift for Praktisk Lægegerning i artikelserie om ældre. Deltager i DSAM's gruppe, som udarbejder vejledning for demensudredning i almen praksis. Deltager i STEP, Standardised Assessment of Elderly People in Primary Care in Europe, ekspertgruppe om forebyggelse på ældreområdet med udgangspunkt i Department of General Practice, Hannover Medical School. Medlem af PLO/DSAM's Forebyggelsesudvalg. Formand for Lægeforeningens Gerontologiudvalg.

Frans Boch Waldorff: Hæderspris: Modtaget Magda og Svend Aage Friedrichs Mindelegat på kr. 30.000 for forskningsindsats i almen medicin.

Klaus Witt: Medlem af censorkorpset i almen medicin. Medlem af fakultetsudvalg om kommunikationsundervisning. Medlem af fællesudvalget om oprettelse af almen medicinsk universitetsklinik. Referee ved SJPHC. Medlem af Vestsjællands amts MTV gruppe vedrørende osteoporosediagnostik.

Marianne Stubbe Østergaard: Medlem af Københavns Lægeforenings Sundhedsudvalg, Fællesudvalget for Hvidovre Hospitals region, Sundhedsstyrelsens Baggrundsgruppe for "Peakflowmeterkampagnen", Københavns Kommunes baggrundsgruppe for Astmaskolen, Københavns

Kommunes gruppe vedrørende "Fælles retningslinier for overfølsomhedssygdomme", sekretær i DSAM's Astma-Allergigruppe.

Internationalt samarbejde, gæster

Dr. Peter Pritchard, Honorary Secretary of UK-Nordic Medical Educational Trust, Oxford. 11.05.98; Workshop: The application of knowledge in GP. Evidence Based Medicine, IT. 12.05.98; Lecture: Shared care, making it work. 13.05.98; Workshop: Academic writing.

Ryuki Kassai, ass. professor ved Hokkaido Centre for Family Medicine, Nikko Memorial Hospital, Hokkaido, Japan, 8.-10. juni 98.

Richard J. Botelho, M.D., Associate Professor of Family Medicine, Psychiatry & Nursing, Director of Fellowship Training in Family Medicine, Family Medicine Center, New York. Workshop d. 24.08.98; When education and advice don't work: Motivate behavior change.

Jamie Santilli, Associate Professor at Department of General Practice, Minnesota. Møde d. 27.08.98 om præ- og postgraduat undervisning samt forskning.

Videnskabelige kongresser, gæsteforelæsninger, rejser m.v.

12 af afdelingens forskere har deltaget i 15 nationale, nordiske eller internationale videnskabelige kongresser eller workshops i årets løb og har holdt 11 inviterede foredrag samt 20 kongrespræsentationer. Hver eneste videnskabelig medarbejder har været arrangør af konference, kursus eller workshop.

Biostatistisk Afdeling

Afdelingsleder: Niels Keiding.

Biostatistisk Afdelings forskningsaktiviteter kan groft opdeles i tre grupper: teoretisk-statistisk forskning, metodeudvikling i tilknytning til konkrete anvendt-statistiske projekter og en lang række samarbejdsprojekter om mange forskellige lægevidenskabelige opgaver, idet afdelingens medarbejdere foruden med den teknisk-statistiske indsats normalt indgår integreret i drøftelserne også af de substantielle resultater af undersøgelserne.

1. Statistisk teori for (censurerede) overlevelses- og forløbsdata

Ved censurerede overlevelsesdata forstås opgørelser, hvori det om visse individer kun vides, at de på et vist tidspunkt stadig er i live, mens man for andre kender selve overlevelsestiden. Tilsvarende situationer foreligger ofte ved mere generelle forløbsdata.

1.1. Arbejdet med modeller for overlevelsesdata, herunder modeller, der tillader heterogenitet i den betragtede population (frailty-modeller), er fortsat. Med modellerne studeres dødsalderens afhængighed af genetiske og miljømæssige faktorer (Jørgen Holm Petersen) og analyse af gentagne hændelser fra retrospektive studier (Thomas Scheike, Torben Martinussen (KVL), Jørgen Holm Petersen).

1.2. Øvrige projekter vedrører robusthed over for residual heterogenitet (Niels Keiding), test for "centre effects" (Per Kragh Andersen, John P. Klein, Mei-Jie Zhang (Medical College of Wisconsin)), parametrisk estimation af hazardfunktioner (Halina Frydman), bidrag til "Encyclopedia of Biostatistics" (Per Kragh Andersen, Niels Keiding), "number to treat"-begrebet (Per Kragh Andersen, Douglas Altman (Oxford)), informativ højrecensurering i accelererede levetidsmodeller (Jan Parner, Niels Keiding), målefejl på forklarende variable (Per Kragh Andersen, Knut Liestøl (Oslo)), gentagne hændelser (Niels Keiding, Lise Brøndsted), multistate modeller for patienter med oesophasugvarice (Per Kragh Andersen, Sille Esbjerg, Thorkild I.A. Sørensen (Institut for Sygdomsforebyggelse)), semiparametriske modeller for current status data (Niels Keiding, Thomas Scheike, Kamilla Begtrup (Center for Epidemiologisk Grundforskning)).

2. Analyse af gentagne målinger

Ud fra gentagne observationer (f.eks. tidsmæssige udviklinger) for en række objekter, der naturligt hører sammen i en eller flere populationer, søger man at beskrive (og sammenligne) de enkelte populationer. Udvikling af ikke-parametriske test for regressionsmodeller (Thomas Scheike, Mei-Jie Zhang). Sammenligning af vækst (Thomas Scheike, Mei-Jie Zhang, Anders Juul). Statistiske metoder til bestemmelse af behandlingseffekt for vækstdata (Ingrid Harbo). Thomas Scheike og Torben Martinussen (KVL) studerer dynamiske additive regressionsmodeller. Test i lineære blandede normale modeller (Anders Brix, Peter Dalgaard).

3. Statistiske metoder i genetik

Anders Stockmarr studerer anvendelsen af Mixed Gauss-modeller og "floating bin"-metoden på DNA-profil data. Anders Stockmarr og Jørgen

Hilden studerer hvorledes vægten af DNA-profil evidens i kriminalsager skal fastlægges, i det tilfælde hvor den mistænkte er fundet via en databasesøgning.

Anders Stockmarr har yderligere studeret DNA-profiler fra blandede spor, marginal-analyser ved DNA-profil baseret evidens, anesammenfald for DNA-profil data, grafteoretiske metoder til beregning af Profilsandsynligheder.

Claus Ekstrøm studerer parametriske modeller for polygene sygdomme med henblik på anvendelse i kernefamilier.

4. Udglatningsmetoder

Asymptotisk analyse af den såkaldte L-kurve der kan benyttes i forbindelse med valg af udglatningsparametre (Peter Dalgaard). Ikke-parametrisk estimation af reference kurver baseret på lokalt vægtet lineær regression (Thomas Scheike, Jørgen Holm Petersen). Test til sammenligning af ikke-parametriske regressionsfunktioner (Thomas Scheike). Udglatning af kumulerede størrelser (Thomas Scheike).

5. Epidemiologisk metodik

Effekten af tilfældig variation i ekspositionsmålet på den estimerede association (Jørgen Hilden). Empirisk Bayes udglatning af alders- og kalendertidsspecifikke incidenser i Lexisdiagrammet (Niels Keiding, Y. Ogata, K. Katsura (Tokyo), Anders Green (Odense), Claus Holst (Danmarks Pædagogiske Institut)). Effekten af risikofaktorer korrigeret for tidsafhængige confounders (Jan Parner). Case-cohort designet i competing risks situationer (Per Kragh Andersen, Per Sørensen). Flerdimensionale competing risks modeller (Per Kragh Andersen, Jan Wohlfahrt, Mads Melbye). Tvillinge- og adoptionsdesign til adskillelse af arv og miljø (Jørgen Holm Petersen). Estimation af sklerose incidens baseret på retrospektive data (Sille Esbjerg, Niels Keiding). Estimation af fordelingen af tid til graviditet baseret på tværsnitsstudier (Niels Keiding, Helle Hartvig, Svend Juul (Århus). Goodness-of-fit tests i latent variabel modeller (Jørgen Holm Petersen, Karl Bang Christensen).

6. Statistiske metoder i eksperimentel medicin

Peter Dalgaard fortsætter sit arbejde med udvikling af metoder til parameterestimation i differentialligningsmodeller, specielt semiparametrisk estimation af funktionelle parametre. Dette sker med særligt henblik på studiet af nethindens og glaslegemets transportforhold.

Christian Couppé og Anders Fuglsang (Amtssygehuset i Gentofte) forbereder et elektromyografisk studie af trigger points og infiltrationer i skuldermuskulaturen med henblik på at belyse disse begrebers forbindelse indbyrdes og kendte anatomiske muskelkomponenter. Jørgen Hilden er inddraget i den overordnede planlægning og den nødvendige blinding af EMG-undersøgeren.

7. Rumlig statistik

I analysen af rumlige punktmønstre, kan afhængighed mellem to typer af punkter skyldes enten "ægte" (biologisk) afhængighed mellem de to typer eller at de to typer begge er afhængige af en fælles underliggende variabel. Eksisterende metoder til test af afhængighed mellem to punktmønstre kan ikke skelne mellem disse to typer afhængighed (Anders Brix, Denis Allard, Joël Chadaeuf (INRA, Avignon)).

8. Ordnede kategoriserede data med henblik på studiet af inter- og intra-observatørvariation

Alternative mål for observatørvariation af ordnede kategoriserede data baseres på latente modeller, hvor der betinges med patientens (kendte eller ukendte) sande tilstand. Modellerne er baseret på varianskomponentmodeller for normalfordelte data, men adskiller sig fra disse, idet der kun observeres binært eller semikvantitativt (ofte ja/nej) (Lene Theil Skovgaard, Jørgen Hilden). Jørgen Hilden samarbejder med bl.a. Michael Albeck, Morten Frisch, Claus Fenger og Bjarne Stigsby om disse emner.

9. Statistisk diagnose, klinisk beslutningsanalyse m.v.

Jørgen Hilden har en del internationale kontakter på dette felt. Emner inden for statistisk prognose og bedømmelse af prognostiske udsagns træfsikkerhed, samt neurale netværk i prognostik, er på ny taget op i fortsat samarbejde med en hollandsk gruppe (Ewout Steyerberg, René Eijkemans, Dik Habbema, Veerle Coupé, Rotterdam) med forgreninger til Odense (Werner Vach) og kolleger i Freiburg, Tyskland.

10. Statistisk software udvikling

Peter Dalgaard deltager i udviklingen af den gratis statistiske software pakke "R" som medlem af det såkaldte "core team".

Anders Brix har udviklet en række R-funktioner til brug ved kurset i regressionsanalyse for

ph.d-studerende ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet.

11. Statistisk teori for kausal analyse
Jan Parner studerer sammen med professor Elja Arjas, Nevanlinna Institute, Helsinki, kausal analyse ved brug af mærkede punktprocesser.

12. Anvendt-statistisk samarbejde og service
Medarbejderne har i beretningsåret været aktive i et stort antal lægevidenskabelige samarbejdsprojekter og serviceopgaver, og pladsen tillader kun en meget summarisk gennemgang af længerevarende samarbejdskontakter. En mere udførlig oversigt kan rekvireres ved henvendelse til Biostatistisk Afdeling. Samarbejde og service foregår med medarbejdere ved Fakultetets institutter og hospitals- og sygehusafdelinger og med Center for Epidemiologisk Grundforskning, desuden i begrænset omfang med Forskningsinstitut for Human Ernæring (KVL), Statens Seruminstitut og enkelte andre universitetsinstitutter og sygehuse.

12.1. Fysiologi og cellebiologi: Forøget blodgennemstrømning ved elektrostimulation af hjernebarken hos rotter. Bestemmelse af flow gennem leveren. Elektrostimulation af nerver hos rotter. Galdeblærens volumen og galdevejens lukning (Peter Dalgaard, Susanne Rosthøj, Lene Theil Skovgaard).

12.2. Human genetik: Kromosomfejl i fostervand- og moderkageprøver. Filterteknik ved fostervandsprøver. Genetiske og miljømæssige faktorer for adipositas. Arvelighed af kronisk obstruktiv lungefunktion. Arvelighed af håndeksem. Tvillingestudie af migræne (Jan Parner, Per Kragh Andersen, Charlotte Hindsberger, Lise Brøndsted, Jørgen Holm Petersen).

12.3. Vækst og reproduktion: Variation mellem laboratorier i forbindelse med sædkvalitetsmålinger. Udviklingen i sædkvalitet. Normalmateriale for hormoner relateret til vækst. Menstruationscyklus og udskillelse af væksthormoner. Ventetid til graviditet. Geografiske forskelle i sædkvalitet. Sædkvalitet blandt mænd til gravide kvinder i forskellige egne af Europa. Vækst for cystisk fibrose patienter. Døgnvariation og normalkurver for ASL. Gonade-aktivitet i de første 2 leveår. Dosisrespons vurdering ved carcinoma in situ testis. Menarkealder for cystisk fibrose patienter. Døgnvariation i Inhibin B. Samvariation af Inhibin B og andre hormoner. Strålebehandling og TSH. Hashbrugeres vækst (Birthe Lykke Thomsen, Niels Keiding, Thomas Scheike, Jørgen Holm Petersen, Jørgen Hilden).

12.4. Ernæring: Vægtændringers betydning for dødelighed. Kost og vækst for spædbørn. Energiomsætning og søskende. Sociale forskelle i ernæring (Birthe Lykke Thomsen, Charlotte Hindsberger, Per Kragh Andersen, Lise Brøndsted).

12.5. Anæstesiologi ISPOCD: EU-projekt vedrørende kognitive forstyrrelser hos ældre efter anæstesi (Lene Theil Skovgaard, Klaus Larsen, Helle Hartvig).

12.6. Hypertension: Vurdering af blodtryk og puls hos normale i alderen 20-79 år baseret på 24 timers registrering med bærbart udstyr. Sammenligning af klinikblodtryk og hjemmeblodtryk (Michael Weis Bentzon).

12.7. Lungemedicin: Lungeinfektion hos cystisk fibrose patienter. Astma og rygnings betydning for lungefunktion. Langtidsregistreringer af lungefunktion m.v.. hos patienter med α_1-antitrypsin mangel. Alder og rygnings betydning for lungefunktion. Respiratoriske virusinfektioner hos raske børn. Sammenhæng mellem inhalation af kortikosteroider og FEV_1. Lungeinfektioner i dyremodel (Lene Theil Skovgaard, Jan Parner, Lise Brøndsted, Peter Dalgaard, Anders Brix).

12.8. Diabetes: "Økologisk" association mellem diabetesincidens og HLA-subtyper. Arveligheden af type II diabetes. Diabetes omsorg i almen praksis (Anne Helms Andreasen, Niels Keiding, Claus Ekstrøm, Helle Hartvig, Mads Tvede).

12.9. Anatomi: Stereologisk studium af fibrillære centre og nucleoli i cancerceller og raske celler hos patienter med cancer thyroidea (Niels Keiding).

12.10. Oftalmologi: AZM's indflydelse på nethindens transport (Peter Dalgaard).

12.11. Cancerepidemiologi og -prognose: Prognosestudier for patienter med lymfotisk leukæmi, med livmoderhalskræft. Intervention for kolorektal cancer. Risiko for brystkræft fra klorerede forbindelser. Forhold i graviditeten og tidlig barnealder som prædiktorer for cancer. Ultralyd scanning og biopsi til vurdering af svulsters studier (Niels Keiding, Lene Theil Skovgaard, Jørgen Hilden, Jørgen Holm Petersen, Helle B. Hartvig).

12.12. Fysiurgi og ortopædi: Muskelstyrke hos patienter med reumatoid arthritis. Retrospektiv sammenligning af hofteproteser. Måling af formåen i dagligdagen hos patienter med nakkesmerter. Case-kontrolstudie af sociale risikofaktorer for udvikling af juvenil kronisk arthritis. Optræning af patienter med rygmarvsskader. Kroniske infektioner og sygdomsaktivitet hos reumatoid arthrit patienter. Observatør variation ved nakke/skulder problemer. Kraft- og ledvinkelproprioception ved muskelømhed (Jan Parner, Niels Keiding, Charlotte Hindsberger, Klaus Larsen, Jørgen Holm Petersen, Lene Theil Skovgaard, Jørgen Hilden).

12.13. Leversygdomme: Prognosestudier af behandling af oesophagusvaricer med sklerosering og/eller betablokkere samt af medicinsk behandling dels af patienter med alkoholiske leverlidelser, dels af patienter med primær biliær cirrhose (Birthe Lykke Thomsen).

12.14. Hjertesygdomme: Sammenligning af målemetoder til bestemmelse af glucosemetabolisering. Behandling af hjerteinsufficiens. Undersøgelse af radiofrekvens ablation (Peter Dalgaard, Klaus Larsen, Lene Theil Skovgaard).

12.15. Andre diagnostik- og prognosestudier: Dødsalderens afhængighed af genetiske og miljømæssige faktorer på basis af Adoptionsregisteret (statistiske "frailty"-modeller). Observatørvariation ved histologisk og røntgenologisk diagnostik. Sammenhæng mellem motion og mortalitet. Pseudomonus infektion og overlevelse hos patienter med cystisk fibrose. Livsstilsfaktorer og apopleksi. Geno-typer og lipoproteiner. Evaluering og fortolkning af hudtests. Psoriasis behandling (Per Kragh Andersen, Jørgen Holm Petersen, Jørgen Hilden, Jan Parner, Claus Ekstrøm, Anders Stockmarr, Jørgen Holm Petersen, Thomas Scheike).

12.16. U-landsepidemiologi: Antistoffers effekt på malaria forekomst. Sammenhæng mellem flere forekomster af malaria. Den geografiske effekt på malaria. Malaria-parasit typer og Malaria (Thomas Scheike og Susanne Rosthøj, Anne-Sofie Hansen).

12.17. Miljøepidemiologi: Effekten af kviksølveksponering på den kognitive funktion blandt 7 år gamle færøske børn. Indeklima i Københavnske skoler (Esben Budtz-Jørgensen, Niels Keiding, Jørgen Holm Petersen).

12.18. Diverse epidemiologi og social medicin: Creutzfeld-Jacobs sygdom i Storstrøms Amt. Socialt netværk og motionsadfærd. Adgang til sundhedsvæsenet. Skalavalidering. Steroid-præparater mod astma i almen praksis. GH-skalaen fra SF-36 (Jørgen Hilden, Esben Budtz-Jørgensen, Jørgen Holm Petersen, Helle Hartvig, Sille Esbjerg, Lise Brøndsted, Niels Keiding, Karl Bang Christensen).

12.19. Gastroentereologi: Markov procesbeskrivelse af kliniske forløb af Crohns sygdom og colitis ulcerosa (Lise Brøndsted, Niels Keiding).

12.20. Gerontologi: Funktionsevnen for ældre mennesker og dens samspil med risikofaktorer og overlevelse. Dimensionering af ældreomsorgsevaluering. Tidsmæssig udvikling af knoglers mineral indhold (Torben Martinussen, Niels Keiding, Sille Esbjerg, Lene Theil Skovgaard).

12.21. Urologi: Prædiktorer for dårligt udbytte af prostataoperation. Urininkontinens (Charlotte Hindsberger, Niels Keiding, Peter Dalgaard, Susanne Rosthøj).

12.22. Odontologi: Overlevelse af implantater. Behandling af søvnapnø (Niels Keiding, Jørgen Hilden).

12.23. Almen Medicin: Hvem går til praktiserende læge. Hyppigheden af morfikaordination ved Københavns Lægevagt (Niels Keiding, Esben Budtz-Jørgensen).

12.24. Arbejdsmedicin: Udvikling af allergier hos bagere. Helbred hos medarbejdere hos DSB i København. Københavnske kloakarbejdere. Risikomarkører for udvikling af erhvervsastma (Lise Brøndsted, Jørgen Holm Petersen, Michael Weis Bentzon, Niels Keiding).

12.25. Immunologi: Histologisk klassifikation af osteoarthritis. Immunologiske parametre i relation til malaria (Lene Theil Skovgaard).

12.26. Psykiatri: Indlæggelsesmønstret for manio-depressive. Planlægning af skizofreni-projekt. Neurofysiologisk opfølgning af skizofrene. Er depression en risikofaktor for brystkræft. Tvillingestudie af skizofrene (Per Kragh Andersen, Elisabeth Olsen, Niels Keiding, Sille Esbjerg).

12.27. Fortyndingsrækker: Modeller for frekvensen af T-celler hos donorer i forbindelse med

knoglemarvstransplantation (Lise Brøndsted, Lene Theil Skovgaard).

Konsulenttjeneste i forskningsmetodologi og statistik

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd afviklede sit engagement i konsulenttjenesten i forskningsmetodologi og statistik pr. 30. juni 1997 efter at have drevet ordningen siden 1969 og ordningen videreføres i regi af de 3 regionale forskningsfora knyttet til de sundhedsvidenskabelige fakulteter i Vestdanmark (Århus), Syddanmark (Odense) og Østdanmark (København). Ordningen finansieres fremtidigt af sygehusejerne.

Østdansk Sundhedsvidenskabeligt Forskningsforums Konsulenttjeneste administreres af Niels Keiding. Tjenestens konsulentstab er blevet nybemandet efter opslag i fagtidsskrifterne i 1998. I 12 måneders perioden december 1997-november 1998 har der været i alt 68 henvendelser, hvoraf 62 opnåede støtte.

Redaktions- og bedømmelsesvirksomhed

Afdelingens medarbejdere er i betydeligt omfang engageret i redaktions- og bedømmelsesvirksomhed, samt i en dialog med tidsskriftsredaktører om den statistiske fremstillingsform i medicinske artikler og den redaktionelle bedømmelse heraf. Således er Niels Keiding Book Review Editor og Per Kragh Andersen er medlem af redaktionen for Statistics in Medicine, Per Kragh Andersen er associate editor for Statistical Methods in Medical Research, Niels Keiding er medlem af advisory board for Biometrical Journal. Niels Keiding er medredaktør af statistik-monografiserier ved Chapman & Hall. Jørgen Hilden skriver på introduktioner til statistisk tankegang for Månedsskrift for Praktisk Lægegerning og Bibliotek for Læger. Per Kragh Andersen, Niels Keiding og Thomas Scheike refererer artikler for Mathematical Reviews og mange af medarbejderne fungerer som bedømmere af artikler i statistiske og lægevidenskabelige tidsskrifter (navnlig Per Kragh Andersen, Jørgen Hilden, Niels Keiding, Jørgen Holm Petersen, Thomas Scheike og Lene Theil Skovgaard).

Niels Keiding medvirker ved bedømmelse af ansøgere til et professorat ved Fakultetet, samt en disputats og en ph.d-afhandling ved Fakultetet, og en ph.d-afhandling ved Universitetet i Freiburg, Tyskland. Niels Keiding har bedømt (ved site visit) Department of Statistics, Oxford University. Niels Keiding er medlem af programkomiteen "Sundhedsfremme" under Forskningsforum som repræsentant for Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Per Kragh Andersen har medvirket ved bedømmelsen af en disputats og 1 ph.d-afhandling ved Fakultetet. Peter Dalgaard har medvirket ved bedømmelse af 2 ph.d.-afhandlinger. Thomas Scheike har bedømt en ph.d-afhandling ved Fakultetet. Lene Theil Skovgaard har bedømt 2 adjunkturer ved Aarhus Universitet.

Deltagelse i ekspertgrupper og lignende

Jørgen Hilden deltager i Methods Working Group for Systematic Reviews of Diagnostic Tests under det internationale Cochrane-samarbejde. Han er medlem af styregruppen for Mor-Barn-Kohorten, der omfatter ca. 9000 konsekutive fødsler på Rigshospitalet i årene 1959-61, samt medlem af data- og sikkerhedsovervågningskomiteen for et internationalt klinisk forsøg (Streptig-001) med immunoglobulinbehandling af toksisk streptokok-syndrom samt et indenlandsk studie, der sammenligner hysterektomimetoder.

Per Kragh Andersen er medlem af bestyrelsen for Kræftens Bekæmpelses projekt "Kost, Kræft og Helbred".

Niels Keiding er formand for følgegruppen for Center for Registerforskning under Danmarks Grundforskningsfond, medlem af institutrådet ved Institut for Sygdomsforebyggelse (H:S), styregruppen for Hovedstadens Center for Prospektive Befolkningsstudier og af Danmarks Statistiks forskningsudvalg.

Jørgen Hilden har leveret en biografi til Dansk Kvindebiografisk Leksikon om genetikeren, dr.med. Margareta Mikkelsen.

Undervisning

Foruden den prægraduate undervisning for stud.med. og stud.odont. (sammen med lektor Kirsten Fenger, Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik) og for humanbiologer har vi i beretningsåret afholdt 8 ph.d.-kurser, nemlig Basal statistik for sundhedsvidenskabelige forskere (4), Varians- og regressionsanalyse for eksperimentel sundhedsvidenskabelig forskning, Statistisk analyse af overlevelsesdata, Anvendelse af statistisk programmel, Varianskomponentmodeller og interobservatørvariation, Avanceret statistisk analyse af epidemiologiske undersøgelser samt – i samarbejde med Afdeling for Sundhedstjenesteforskning – Epidemiologi.

Desuden varetager vi undervisningen i statistik (i tæt samarbejde med epidemiologi) for MPH-

studerende samt planlægningen af undervisningen i statistik for den kommende bachelor og kandidatuddannelse i folkesundhedsvidenskab.

Per Kragh Andersen var vejleder ved fem medicinske ph.d.-projekter (kvantitativ genetisk analyse af fedmemål, reproduktions faktorer og risiko for brystcancer, death clustering in developing countries, prognostisk betydning af ventrikelflimmer, dødsårsager for patienter med AMI), Jørgen Hilden ved en (hjerteinsufficiens i almen praksis), Niels Keiding ved syv (epidemimodeller for mæslinger og difteri, grafiske modeller i sundhedsanalysen, vægt og helbred, forløbsstudier omkring ensidigt gentaget arbejde, tidsafhængig konfounding, panelstudier (genetisk epidemiologi for ikke insulin afhængig diabetes), miljøepidemiologi og kviksølv), Thomas Scheike ved to (fertilitet relateret til bevægelsesmønstret af spermatozoer, analysis of growth data: Statistical methods to access treatment effects) og Lene Theil Skovgaard ved en (gynækologisk onkologi og stråleterapi).

Internationalt samarbejde, gæster

Biostatistisk Afdeling har en bred international kontaktflade, både via internationale kollegers besøg her og via vore egne udenlandske studieophold og deltagelse i internationale konferencer, se nærmere nedenfor. Specielt deltager Niels Keiding, Per Kragh Andersen og Thomas Scheike i et samarbejde med John P. Klein og Mei-Jie Zhang, Medical College of Wisconsin.

Også Jørgen Hildens arbejde inden for området rationel klinik foregår i det væsentligste i fortsat samarbejde med grupper i udlandet, Erasmus Universiteit, Rotterdam (Dik Habbema, m.fl.) og University of Queensland, Brisbane (P. Glasziou).

Lene Theil Skovgaard og Klaus Larsen er medlemmer af et forskerteam til vurdering af evt. kognitive forstyrrelser efter anæstesi hos ældre mennesker (ISPOCD = "International Study of Postoperative Cognitive Dysfunction") finansieret af EU-midler med kliniske centre i en række lande samt databaseekspertice i Eindhoven, psykologgrupper i Maastricht og Manchester samt central styring fra København.

Anders Brix samarbejder inden for rumlig statistik med Denis Allard og Joël Chadoeuf fra Institut National de la Recherche Agronomique (INRA), Avignon.

Anders Brix deltager i det europæiske forskningsnetværk "Spatial and Computational Statistics Network" under EU's program for "Training and Mobility of Researchers".

Knut Liestøl (Norge) opholdt sig i Afdelingen til juli, Rosa Lamarca i marts. Fhv. afdelingsforstander Michael Weis Bentzon (Statens Seruminstitut) har arbejdsplads i Biostatistisk Afdeling.

Rejser og foredrag

Afdelingens medarbejdere har opretholdt en betydelig rejseaktivitet i beretningsåret. Per Kragh Andersen holdt inviteret foredrag i De Kalb (USA), ved Workshop on Event History Analysis, Montréal (Canada), Paris (Frankrig), Bordeaux (Frankrig), Milwaukee (USA), Seattle (USA), holdt 3 inviterede foredrag ved Workshop on Multi-State Models in Epidemiology, Le Vésinet (Frankrig), og underviste ved European Educational Programme in Epidemiology, Firenze (Italien).

Anne Helms Andreasen holdt inviteret foredrag hos Novo Nordisk.

Esben Budtz-Jørgensen holdt inviteret foredrag ved ATSDR, Atlanta (USA), ved Dansk Epidemiologisk Selskabs 13. årsmøde, Hindsgavl, og ved Workshop on Scientific Issues Relevant to Assessment of Health Effects from Exposure to Methylmercury, Raleigh (USA).

Anders Brix holdt inviteret foredrag i Foulum.

Jørgen Hilden holdt inviteret foredrag ved 20th Anniversary Meeting of the Society for Medical Decision Making, Cambridge (USA), 6th Cochrane Colloquium, Baltimore (USA), og Sønderjyllands Lægekredsforening, Aabenraa.

Niels Keiding holdt inviteret foredrag i Tartu (Estland), ved DBCG's 20 års jubilæumsmøde, Waterloo (Canada), Boston (USA), Milwaukee (USA), De Kalb (USA), ved Workshop on Event History Analysis, Montréal (Canada), holdt 3 inviterede foredrag ved Workshop on Multi-State Models in Epidemiology, Le Vésinet (Frankrig), ved Dansk Epidemiologisk Selskabs 13. årsmøde, Hindsgavl, ved Symposium on Practical Issues in the Application of Survival Analysis to Clinical Trials, Reading (England), Chapel Hill (USA), ved Workshop on Scientific Issues Relevant to Assessment of Health Effects from Exposure to Methylmercury, Raleigh (USA), ved IBC Konference, Cape Town (Sydafrika).

Klaus Larsen holdt inviteret foredrag i Düsseldorf (Tyskland).

Jan Parner holdt inviteret foredrag i Tartu (Estland), Helsinki (Finland).

Thomas Scheike holdt inviteret foredrag i Milwaukee (USA), ved 2-dagesmøde i Dansk Selskab for Teoretisk Statistik, København og i München (Tyskland).

Lene Theil Skovgaard holdt inviteret foredrag ved Arbejdsmiljøinstitutet, København.

Anders Stockmarr holdt inviteret foredrag i København og Odense.

Medarbejderne er engageret i organisationen af internationale videnskabelige konferencer, således er Niels Keiding medlem af programkomiteen for International Society for Clinical Biostatistics, Dundee 1998. Niels Keiding er vicepræsident for International Statistical Institute. Peter Dalgaard er formand for Dansk Selskab for Teoretisk Statistik og medlem af programkomiteen og organisationskomiteen for den 17. nordiske konference i matematisk statistik, 1998. Jørgen Hilden er medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Medicinsk Filosofi, Etik og Metode.

Afdeling for Epidemiologi

Afdelingsleder: Elsebeth Lynge.

Per 1. september 1998 blev der ved instituttet oprettet en afdeling for epidemiologi. Samtidig blev Elsebeth Lynge ansat som professor i epidemiologi.

Forskningen i epidemiologi skal dreje sig om, hvorfor middellevetiden i Danmark er kortere end i de omkringliggende lande. Endvidere arbejdes med risikofaktorer til kræftsygdomme og vurdering af effekten af screening for kræftsygdomme.

Der er foretaget evaluering af mammografiscreeningen i Københavns kommune. Projektet indebar høj kvalitet men relativt ringe tilslutning blandt Københavnske kvinder. Der foretages også en evaluering af screening mod livmoderhalskræft.

Elsebeth Lynge er medlem af editorial board for Cancer causes and Control og Scandinavian Journal of Work, Environment and Health. Elsebeth Lynge er endvidere medlem af Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd; Advisory Committee on Cancer Prevention; European Commission, DG V; Tobaksskaderådet; og i 1998 Udvalget vedrørende delstrategi for Transportforskning.

Thorkild I.A. Sørensen er professor og overlæge i klinisk epidemiologi og leder af H:S Institut for Sygdomsforebyggelse. Hans forskning har drejet sig om multistage analyser af kliniske forløb ved levercirrose med variceblødning, kvantitativt genetiske studier af kropsvægt og relaterede fysiologiske fænotyper og af generel sygelighed og dødelighed, molekylærgenetiske studier af fedme, analyser af den tidsmæssige udvikling af fedme-epidemien, determinanter for og konsekvenser af vægtændringer, betydningen af mængde og art af alkoholindtagelse for sygelighed og dødelighed, analyser af U-formede risikofunktioner. Han deltager i Center for Epidemiologisk Grundforskning, hvori en større fælles aktivitet er den nationale fødselskohorte, Bedre Sundhed for Mor og Barn, og i Hovedstadens Center for Prospektive Befolknings studier, der er et samarbejde mellem de tre store kardiovaskulære befolkningsstudier i København. Han er redaktionskomitemedlem i flere videnskabelige tidsskrifter, medlem af Hjerteforeningens bio-medicinske forskningsudvalg, af Ernæringsrådet og formand for dets Udvalg for Redelig Ernærings-formidling, og forskningsrådgiver for Sundhedsudvalget under Forsikring og Pension. Han har deltaget i planlægningen af den nye bachelor/kandidat uddannelse i folkesundhedsvidenskab og af kandidat-uddannelsen i sundhedsfag for personer med mellemlange videregående sundhedsuddannelser.

Arne Astrup er tilknyttet epidemiologisk afdeling som adjungeret professor.

Afdeling for International Sundhed

Afdelingsleder: Ib Bygbjerg.

International sundhed omhandler sundhedsforhold i lavinkomstsamfund, spændende fra medicinsk antropologi over marginaliserede gruppers sygdom og sundhedsforhold til arktisk og tropemedicin. Faget har sin rod i tropemedicin og omfatter med særlig interesse de største sundhedsproblemer globalt som fattigdomsrelaterede infektionssygdomme og ernæringsproblemer, men også hjemlige sundhedsforhold som asylansøgeres psykiske og fysiske sundhed og rejsende danskeres helbred indgår i forsknings- og undervisningaktiviteter.

Forskningsvirksomhed

I nært samarbejde med Epidemiafdelingen og Klinisk Mikrobiologisk afdeling, Rigshospitalet (RH) og Institut for Medicinsk Mikrobiologi & Immunologi (IMMI), Panum Instituttet er opbygget et Center for Medicinsk Parasitologi, som særligt beskæftiger sig med to udbredte folkesygdomme i troperne og i fattige lande, malaria og leishmaniasis. Fra at omfatte mere biomedicinske aspekter af disse parasitære infektioner er forskningen udvidet til sundhedstjeneste og sociologi/antropologi ved samarbejde med Afdelingen for Sundhedstjenesteforskning og Institut for Antropologi.

Under en foreløbig 9-årig Danida-bevilling (ENRECA) er opbygget et nært samarbejde med National Institute for Medical Research, Tanzania

senest udvidet med Institute of Public Health, Muhimbili University College, Tanzania med hovedformålet at uddanne tanzanianske ph.d.- og Masters-studerende.

Hovedprojekterne herunder er: 1) Malaria as a tracer condition for health sector reform in Muheza District, NE Tanzania (ph.d. student Martin Alilio, I. Bygbjerg, S. Whyte, A. Krasnik). 2) Malaria parasite dynamics: epidemiology, allelic diversity and turnover rates of Plasmodium falciparum infections in children in Tanzanian children (ph.d. student Stephen Magesa, I. Bygbjerg, P. H. Jacobsen, P.E. Simonsen). 3) Malaria chemotherapy at the primary health care level (ph.d.-student Donath Tarimo, I. Bygbjerg, M. Alifrangis, A. Björkman, Karolinska Instituttet). 4) Malaria resistens med særligt henblik på DHFR & DPHS mutationer bestemt ved PCR (ph.d.-studerende Michael Alifrangis, I. Bygbjerg, T. Theander). 5) Efficacy of quinine in severe and complicated malaria in Muheza District Hospital, Tanzania (postdoc Theonest Mutabingwa, I. Bygbjerg, A. Rønn, L. Vestergaard).

I samarbejde med IMMI: 6) Malaria chemoresistance in the Sudan (ph.d.-student Insaf Khalil, I. Bygbjerg, T. Theander, G. Satti, University of Khartoum); i samarbejde med IMMI og RH. 7) Leshmania visceralis klinisk og subklinisk i Sudan (ph.d.-studerende Torsten Møller, T. Theander, A. Kharazmi, I. Bygbjerg).

I samarbejde med Dansk Bilharzioselaboratorium: 8) Malaria and anaemia in pregnancy in Uganda (R. Ndyougami, P. Magnussen, I. Bygbjerg); 9) Lyfatisk filariasis i Muheza District, Tanzania (ph.d.-studerende Peter Bernhard, P. Magnussen, I. Bygbjerg, P.E. Simonsen).

Desuden samarbejdes med RH om: 10) Forbedring af malariabehandling og diagnostik i Tanzania (post.doc Anita Rønn, Klinisk Farmakologisk Afd., I. Bygbjerg, H. Enghusen-Poulsen, M. Alifrangis, S. Magesa, M. Lemnge) og 11) Thrombocytopeni ved malaria (I. Bygbjerg, A. Rønn, P. Bernhard, K. Møller, L. Vestergaard, H. Hasselbalch og E. Taaning KAS Glostrup).

12) Gender identity: A neglected dimension in the study of reproductive and sexual behaviour in urban Tanzania (post.doc Margrethe Silberschmidt).

Undervisning

I. Bygbjerg underviser lægestuderende i tropemedicin, MPH-studerende i international sundhed, i samme emner ved Kursus i international sundhed afholdt ved SVF i samarbejde med IMCC, samt ved talrige postgraduate (A-kurser o.l.) i infektionsmedicin i Lægeforenings- og Sundhedsstyrelses-regi samt for Forsvarets Sundhedstjeneste.

Derudover ved ph.d.-kurser i forbindelse med det Danida-støttede forsknings- og undervisningsnetværk ENRECA, særligt indenfor primary health care.

Desuden i forbindelse med den nyoprettede Postgraduate School of International Health, hvor Forskerakademiet har givet en særbevilling til især ph.d.-studerendes uddannelse i international sundhed på højt niveau (skolen ledes af lektor Thor Theander, IMMI, i nært samarbejde med bl.a. Afd. for International Sundhed). Desuden undervist i rejse- og tropemedicin i Orissa, Indien.

M. Silberschmidt har bl.a. undervist på Center for Afrikastudier (befolkningsspørgsmål, køn og seksuel og reproduktiv sundhed) samt på ph.d.-kursus ved Afd. for Medicinsk Kvinde og Kønsforskning (kønnet som parameter i den medicinske forskning).

Redaktionshverv

I. Bygbjerg er medredaktør af en serie artikler om rejsemedicin i Månedsskrift for Praktisk Lægegerning. Review arbejde for blandt andet Vaccine og Acta Pathologica Immunologica Scandinavica.

Internationalt samarbejde

I Bygbjerg

I Afrika: University of Khartoum, National Institute for Medical Research, Tanzania, Muhimbili University College of Medicine, Tanzania. EANMAT (East African Network for Monitoring Antimalarial Treatment).

I Indien: Christian Hospital, Bissamcuttack, Orissa, Christian Medical College, Dept. of Community Medicine, Vellore.

I Europa: Karolinska Institutet, Stockholm, Tropemedicinsk Institut i München & Heidelberg. TROPMEDEUROP (sammenslutningen af europæiske skoler og institutter for international sundhed og tropemedicin); TROPEDEUROP (undervisninginitiativet under TROPMED, med henblik på at udarbejde fælleseuropæisk Masteruddannelse i International Health).

I. Bygbjerg er desuden medlem af World Federation for Medical Education, af Internationalt Udvalg under Dansk Røde Kors samt local secretary for The Royal Society of Tropical Medicine & Hygiene.

M. Silberschmidt samarbejder bl.a. med

I Afrika: University of Dar es Salaam, Muhimbili University College of Health Sciences, Institute

of Public Health, Department of Behavioural Sciences.

I Europa: International Health Care Research (ICHAR), Karolinska, Stockholm.

I samarbejde med ICHAR,Ministry of Health, Tanzania og Danida, Tanzania er to projektforslag udarbejdet: 1) An intervention programme to reduce maternal and perinatal mortality in Kigoma, Tanzania og 2) Reproductive health consequences of female genital mutilation in Dodoma, Tanzania. Prof. Staffan Berström, ICHAR samt M. Silberschmidt er supervisors på begge projekter. Projekterne forventes at sættes i gang i løbet af 1999.

Samarbejde er desuden diskuteret med Chr. Michelsen Research Institute i Bergen; London School of Tropical Medicine and Hygiene i London, Columbia University i New York samt Institut National D'Études Demographes i Paris.

Rådgivnings- og anden virksomhed

I. Bygbjerg: Rådgiver for udenrigsministeriet og forsvaret samt Europæiske Rejseforsikring i trope- og infektionsspørgsmål. Konsulent i tropemedicin, Rigshospitalets Epidemiafdeling.

M. Silberschmidt har udført review arbejde for OECD/DAC Expert Group on Women in Development/Sida af Danidas bistand vedrørende seksuel og reproduktiv sundhed. Hun er desuden medlem af arbejdsgrupppen til forberedelse af Danmarks deltagelse i opfølgningen af FN's Befolkningskonference og har i tilknytning hertil også været rådgiver for Danida.

Formidling, konferencer etc.

M. Silberschmidt har bl.a. holdt foredrag på Chr. Michelsen Research Institute i Bergen om seksuel og reproduktiv sundhed og adfærd i Dar es Salaam og i Sundhedsstyrelsen i København om kvindelig omskæring i Afrika. Hun deltog i American Studies Association Conference i Chicago og holdt foredrag om sammenhængen mellem socioøkonomiske ændringer, kønsidentitet, seksualitet i Østafrika. Hun har desuden medvirket i DR's udsendelse Millenium om HIV/AIDS i Afrika. Hun er medlem af Ingeniørforeningen i Danmarks u-landsbestyrelse.

Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning

Afdelingsleder: Birgit Petersson.

Historie

Kvinders biologiske, psykiske og sociale situation er generelt underbelyst i den medicinske forskning. For at ændre dette forhold blev Medicinsk Kvindeforskning formelt knyttet til Institut for Social Medicin med et lektorat i 1987. Gruppen for Medicinsk Kvindeforskning har været tilknyttet instituttet siden 1979. Fra 1997 blev Medicinsk Kvindeforskning en selvstændig afdeling. Arbejdet består i, foruden at belyse kvinders forhold, at fremme forståelsen af forskellen mellem de to køn med respekt for en social ligestilling. De biologiske kønsforskelle er ikke eller sparsomt belyst i de medicinske lærebøger. Dette har store konsekvenser for kvinder, som behandles som om de biologisk er som mænd, både hvad angår sygdomsprofylakse og sygdomsbehandling. Formålet med faget er, at forskningen på disse områder fremmes, og at fremtidens læger ikke er uvidende om kønsforskellene og deres betydning for sygdom og sundhed.

Projekter

1) Bulimia nervosa – en kvalitativ undersøgelse (B. Petersson). 2) Et forløbsstudie af lægeuddannelsen (B.Petersson m.fl.). 3) Sygdom og sundhed i relation til køn og arbejdsforhold (B. Petersson m.fl.) 4) Sundhed og sygdom i relation til kønsforskelle i livsstil og vilkår i arbejdsliv og familieliv (E. Smidth-Fibiger). 5) A study of Sexual Relationships and their Socio-Cultural Context in North-West Namibia (B.P. Tersbøl). 6) PRIM-projekt om forebyggelse af EGA, ensidigt gentaget arbejde (E. Nygaard).

Internationalt projektarbejde

B.P. Tersbøl har været på feltarbejde i 9 mdr. i det nordlige Namibia.

Undervisning

B. Petersson udbyder VKO-godkendt symposium 2 gange årligt og afholder ph.d.-kursus i samarbejde med E. Nygaard og H. Hollnagel: "Kønnet som parameter". B.Petersson har undervist på institut for Human Ernæring, København. B.P. Tersbøl har afholdt to debatdage på en folkeskole (9.-10. kl.) på en namibisk skole. Deltog som underviser på ph.d.-kurset "Kønnet som parameter". Temamøde om Feltarbejde i Namibia. E. Smidth-Fibiger: (Temamøde) Oplæg om psykosociale arbejdsmiljøbelastninger i relation til køn. Oplæg om Pierre Bourdieus teori om den sociokulturelle konstruktion af køn perspektiveret i relation til sundhed. Deltog som underviser på ph.d-kurset "Kønnet som parameter"

Redaktionserhverv
B. Petersson er i Ugeskrift for Lægers redaktionspanel samt Archives of Women's Mental Health. Udfører reviewarbejde for bl.a. Scand. Journal of Social Medicine, Acta Obstetricia et Gynecologica Scandinavia, Nora og The European Journal of Women's Studies.

Internationalt/nationalt samarbejde
B. Petersson er medlem af bestyrelsen for World Psychiatric Ass's section on Womens Mental Health og medlem af bestyrelsen for Center for Etik og Ret.

Arbejde i kollegiale organer, bestyrelser og lignende
B. Petersson trådte 1/12-1998 tilbage som formand for bestyrelsen for Studenterrådgivningen i Danmark, er næstformand for KVINFO's bestyrelse. B. Petersson er formand for Det sundhedsvidenskabelige Fakultets Ligestillingsudvalg og formand for Institut for Folkesundhedsvidenskabs undervisningsudvalg. B.Petersson er desuden afdelingsleder for Afdeling for Medicinsk Kvinde-og Kønsforskning.

Konferencer, seminarer forelæsninger m.v.
B. Petersson har deltaget som oplægsholder og workshopleder på Association of European Psychiatrist i København, holdt foredrag på talrige biblioteker og i aftenskoler om spiseforstyrrelser samt kvinders middellevetid. Afholdt undervisning om køn og kønsforskelle på Hälsovårdhögskolan i Göteborg. Har undervist læger om spiseforstyrrelser, bl.a. på lægedagene i Bellacentret. Desuden har B. Petersson afholdt kurser ved forebyggelsescentre i Ringkøbing og Vejle Amt. E. Nygaard har været med i planlægning og afholdelse af seminaret "Nye ideer til virksomhedens EGA-indsats".

Radio- og TV-udsendelser
B. Petersson har bl.a. medvirket i Harddisken (DR2) om henholdsvis forskning og misundelse, i Rapporten om slankekure, i Rigets Tilstand om aborter (TV2) samt en lang række andre TV- og Radioudsendelser om abort. Har sammen med journalist Annette Johansen lavet programmet: Nyt liv til Ophelia (om unge pigers udvikling).

Kurser
E. Smidth-Fibiger deltog i følgende ph.d.-kurser: "Bourdieus refleksive sociologi", Københavns Universitet, "Det kvalitative forskningsinterview", Århus Universitet og "Begreber og teorier i psykosocial sundhedsforskning", Københavns Universitet.

Priser
B. Petersson blev tildelt Valborg & Edith Larsens legat.

Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori

Afdelingsleder: Peter Rossel.

Faget omfatter tre delområder, nemlig medicinsk filosofi, klinisk teori (klinisk beslutningslære og forskningsmetodologi) og medicinsk etik. Fagets prægraduate undervisningsforpligtelse omfatter et kursus på 3. semester, samt et kursus på 8. semester (med afsluttende eksamen). Desuden er fagets medarbejder engageret i forskellige forskningsprojekter.

Forskningsvirksomhed
Henrik R. Wulff arbejder med sygdomsbegrebet i et kaosteoretisk og evolutionsbiologisk perspektiv i forbindelse med nedennævnte tværfaglige projekt (2). Under dette projekt er afholdt international konference på KolleKolle 22-24 oktober om emnet "Complexity and Disease".

Peter Rossel har i forbindelse med nedennævnte tværfaglige projekt (1) sammen med Søren Holm og overlæge, dr.med. Jens Benn Sørensen, Rigshospitalet, igangsat et projekt, som tilsigter at give en omfattende belysning af den mundtlige information til patienter, der spørges om deltagelse i forsøg med behandling for onkologiske lidelser.

Søren Holm har arbejdet med en række medicinsk-etiske emner, herunder ressourcefordeling i sundhedsvæsenet, spørgsmål omkring nye reproduktive teknikker, forsker-patient kommunikation og Europarådets bioetik-konvention.

Peter Gøtzsche forsker i meta-analyser og udfører metodologisk forskning, især inden for randomiserede forsøg, observationelle studier og meta-analyser samt i virkning af uspecifikke interventioner (placebo).

Asbjørn Hróbjartsson arbejder på sin ph.d.-afhandling om evidensen for effekt af placebointervention. Alle randomiserede kliniske undersøgelser med en placebo gruppe og en ubehandlet gruppe er samlet og analyseret. Herudover har han forsket i "placebos" begrebslige og definitoriske aspekter. Desuden har AH forsket i det kontrollerede kliniske forsøgs historie.

Anne Gammelgaard er tilknyttet nedenfor

nævnte tværfaglige projekt (2). Hun arbejder med sygdomsbegrebet i et evolutionsbiologisk perspektiv og undersøger, hvorvidt sygdomme kan forstås ud fra biologiske evolutionsteorier. Herunder om biologiske evolutionsteorier kan øge forståelsen af sygdomsprocesser, og om de bidrager med nye indsigter af relevans for den medicinskfilosofiske kontrovers mellem naturalister og normativister om definitionen på "sygdom".

Morten Skydsgaard har færdiggjort sit arbejde med F.L. Bangs feberteori som et eksempel på et intern medicinsk sygdomsbegreb doceret ved Københavns Universitet i perioden 1790-1840. Desuden er aspekter af F.L. Bangs sygdomsbegreb blevet sammenlignet med moderne lægevidenskabelige teorier. Han er ligeledes tilknyttet nedennævnte tværfaglige projekt (2).

Stig Brorson har været tilknyttet afdelingen som scholarstipendiat. Han har arbejdet med en dansk introduktion til den polske læge Ludwik Fleck's videnskabsteori. Sidenløbende hermed arbejder han fortsat med en filosofisk analyse af grundlaget for medicinsk begrebsdannelse og taksonomi.

Afdelingen deltager i to forskningsrådsfinansierede tværfaglige forskningsprojekter: (1) "Behandler-patient kommunikation i forbindelse med deltagelse i biomedicinske forskningsprojekter" og (2) "Sygdoms- og sundhedsbegrebet i et tværfagligt videnskabsteoretisk perspektiv".

Undervisning

Ud over studenterundervisningen på lægeuddannelsen varetager afdelingens medarbejdere prægraduat undervisning på humanbiologi-uddannelsen. Desuden er der afholdt kurser for ph.d-studerende, og herudover varetager afdelingens medarbejdere undervisning på Master of Public Health-uddannelsen. Henrik R. Wulff er beskæftiget med revision af fagets lærebøger. Han har sammen med Peter Gøtzsche revideret en af disse. Fagets medarbejdere har desuden undervist ved adskillige postgraduate kurser i medicinsk etik. Afdelingen udbyder desuden kurser til sygeplejersker under "Åben Uddannelse". Kurserne (med afsluttende eksamen) arrangeres i samarbejde med Gunnar Nielsen (Dansk Institut for Sundheds- Sygeplejeforskning).

Internationalt samarbejde

Henrik R. Wulff er medlem af Executive Board, European Society for Philosophy of Medicine and Health Care. Han har holdt gæsteforelæsning i Oslo.

Søren Holm deltager i 4 EU-sponserede projekter "Euro-priorities". "Reproductive Choice and Control of Fertility". "Lifestyles and Communicable Disease". "EURICON". Han er medlem af bestyrelsen for International Association of Bioethics.

Peter C. Gøtzsche er leder af Cochrane Placebo Methods Working Group. Medlem af planlægningskomitéen og Conference Chair for "50 years of Clinical Trials: Past, Present and Future" (British Medical Association). Konferencen fandt sted i oktober 1998).

Redaktions-og bedømmelsesvirksomhed

Henrik R. Wulff er ansvarshavende redaktør og Peter Gøtzsche redaktør af Bibliotek for Læger. Wulff er medlem af Editorial Board for Journal of Theoretical Medicine. Journal of Philosophy and Medicine. Medicine. Health Care and Philosophy. Clinical Epidemiology og Medic.

Søren Holm er medlem af Editorial Team for Medicine. Health Care and Philosophy og Kharón. I samarbejde med professor John Harris (Manchester) redigerer han bogserien "Issues in Biomedical Ethics" for Oxford University Press.

Peter Gøtzsche er redaktør i Cochrane Empirical Methodological Studies Methods Working Group. Medlem af Editorial Advisory Board. The Cochrane Collaboration. Medlem af Advisory Board. Clinical Effectiveness Directory, BMJ Publishing. Medlem af editorial board ved British Medical Journal, Scandianvian Journal of Rheumatology.

Henrik R. Wulff og Søren Holm har været bedømmer af artikler ved forskellige tidsskrifter.

Henrik R. Wulff har været bedømmer af en ph.d-afhandling. Han har været formand for tre udvalg til bedømmelse af ansøgere til professorater (to sager afsluttet og en påbegyndt).

Søren Holm har bedømt en ph.d.-afhandling.

Peter Gøtzsche har bedømt 2 ph.d.-afhandlinger.

Andet

Henrik R. Wulff er formand for Fakultets Internationale Udvalg.

Priser

Henrik R. Wulff blev tildelt Barfred-Pedersen Æresgaven fra Den almindelige danske lægeforening.

Afdelingen for Miljø-og Arbejdsmedicin

Afdelingsleder: Eva Støttrup Hansen.

Ved udgangen af 1998 består afdelingens videnskabelige stab af en professor, en lektor og en lektorvikar. Afdelingen varetager den prægraduate undervisning i arbejdsmedicin for medicinstuderende og deltager endvidere i undervisningen på uddannelsen i humanbiologi. Afdelingens forskning ligger henholdsvis på det eksperimentelle, det kliniske og det epidemiologiske område.

De arbejds- og miljømedicinske problemers karakter nødvendiggør en betydelig bredde i såvel forskningsmæssige metoder som faglig kompetence. Det er afdelingens intention at bygge videre på den stærke skandinaviske epidemiolgiske forskningstradition ved at kombinere moderne epidemiologisk metodologi med følsomme målemetoder fra bl.a. toksikologi og molekylærbiologi. Korrekt anvendt vil sådanne målemetoder kunne øge den "opløselighed", man kan opnå i et epidemiologisk design, og man vil herved mere præcist og effektivt end hidtil kunne klarlægge forskellige miljøfaktorers indflydelse på helbredet.

Forskningsvirksomhed

Steffen Loft (SL)

Den overordnede målsætning er at forske i metaboliske processers betydning for risiko for fremmedstoffers helbredseffekter i mennesket. Der fokuseres på dannelse og effekter af reaktive oxsygenforbindelser og omsætning af fremmedstoffer, især relateret til luftforurening, østrogene stoffer og kostfaktorer. Nøgleeffekter er oxsidativ DNA-skade og dens rolle som kræftudløsende og fertilitetsbegrænsende årsag. Den overordnede strategi er en kobling mellem *in vitro* metoder, dyreforsøg og epidemiologiske/me-kanistiske studier med anvendelse af biomarkører hos mennesker.

Eva Støttrup Hansen (ESH)

1. Luftforurening og dødelighed – en epidemiologisk undersøgelse af særligt belastede erhvervsgrupper.
2. Dødelighed blandt danske læger.
3. Sygelighed og dødelighed blandt kloakarbejdere.
4. Etiske og sociale aspekter af den arbejds- og miljømedicinske praksis.

Lars Sjöstedt (LS)

1. Genetiske risikomarkører for udvikling af IgE-medieret allergi.
2. Mulig beskyttelseseffekt af HLA B16 mod hurtig allergi.
3. I hvilken udstrækning øger eksponering for environmental tobacco smoke products risikoen for senere udvikling af astma?
4. Astma og personlighed.

Arbejde i kollegiale organer, bestyrelser og lignende

ESH er medlem af forskningsudvalget vedrørende miljømedicinsk epidemiologi under det svenske "Naturvårdsverket".

Herudover er ESH medlem af "Scientific Committee on Epidemiology in Occupational Health" under "International Commission on Occupational Health" (ICOH), og er desuden beskikket som ekspertmedlem af miljøankenævnet.

SL har været formand for Rektors udvalg for ADB-teknik, medlem af fakultetets Informationsteknologiudvalg og Biblioteksudvalg, næstformand i Dansk Selskab for Arbejds- og Miljømedicin, medlem af Lægeforeningens Lægemiddeludvalg, sekretær i Lægemiddelstyrelsen, medlem af Det Rådgivende Koordinationsudvalg for Sundhedsministeriets Miljømedicinske Forskningscenter og medlem af følgegruppen for Center for Integreret Miljø og Toksikologi (CETOX), bestyrelsesmedlem i Clinical Pharmacology Network Copenhagen, medorganisator af Free Radical Research Conference I København maj 1998, medorganisator af European Workshop on Drug Metabolism i København juni 1998, medorganisator af European Environmental Mutagen Society Congress i København juli 1999.

LS har deltaget i arbejdsgruppen vedrørende dyreallergener ved Københavns Universitet og bidraget til udarbejdelse af pjecen "Funktionskrav til dyrerum og lokaler til dyreeksperimentelt arbejde".

Redaktionserhverv m.v.

ESH har siddet i redaktionskomitéen for "Scandinavian Journal of Work, Environment and Health", samt lejlighedsvis udført referee-opgaver for en række andre internationale tidsskrifter.

LS har udført referee-opgave for "Journal of Occupational and Environmental Medicin".

SL har bedømt to ph.d.-afhandlinger og været ekstern reviewer for World Cancer Research Foundation og for Thilithon, samt været reviwer for en række internationale tidsskrifter.

Rejser og foredrag

ESH har holdt foredrag om "Videnskabelige, etiske og sociale aspekter på helbredsundersøgelser" ved Århus Lægekredsforenings heldagsmøde 28/1-1998. Hun har tillige holdt foredrag om "Epidemiology of Asphalt Workers" ved "Society of Toxilogy Satellite Meeting (5-8/3-1998): Developing occupational exposure values from toxicology and epidemiology studies" i Seattle, USA. efter invitation af "American Conference of Governmental and Industrial Hygienists". Herudover har hun holdt foredrag om "Undersøgelse af dødelighedsmønstret blandt danske automekanikere" på en konference 26/5-1998 for sikkerhedsrepræsentanter i autobranchen. Endelig har hun deltaget i "International Symposium on Epidemiology in Occupational Health" 23-26/9-1998 i Helsinki.

LS har deltaget i "The Fifth International Congress of Behavioral Medicine" 19-22/8-1998 i København.

SL har været inviteret foredragsholder ved seks internationale konferencer i 1998.

Afdeling for Social Medicin og Psykosocial Sundhed

Afdelingsleder: Lars Iversen.

Det er afdelingens mål at drive forskning i sociale og psykosociale faktorers betydning for folkesundheden med henblik på at skabe videnskabelig basis for effektive forebyggelsesaktiviteter. Dette indebærer analytiske studier med forebyggende sigte, interventionsstudier og herudover:

1. Videreudvikling af nøglebegreber og metoder til måling heraf, herunder sociale og psykosociale sygdomsdeterminanter (handlekompetence, sociale relationer, social status, sundhedsadfærd), helbredsstatus samt konsekvenser af sygdom (funktionsevne, marginalisering, sygdomsadfærd).
2. Videreudvikling af metoder til analyse af sammenhænge mellem psykosociale forhold og helbred samt metoder til evaluering af forebyggelseseffekt.

Forskning

Hovedparten af afdelingens forskere (Kirsten Avlund, Bjørn Holstein, Birgitte Bjerre, Mogens Trab Damsgaard, Pernille Due, Jens Modvig, Merete Osler, Rikke Lund, Ina Borup, Inge Lissau, Pia E. Henriksen) deltager i et projekt indenfor tværvidenskabelig sundhedsforskning om psykosociale forholds betydning for sygdoms- og sundhedsadfærd. Projektet udføres i samarbejde med Dansk Institut for Klinisk Epidemiologi (DIKE) og Psykologisk Laboratorium (KUA) og har til formål at udvikle begrebsmæssige analyser, og præcise definitioner af begreberne: social status, sociale relationer og handlekompetence. I denne forbindelse er der på afdelingen oprettet et forskningsforum for Sociale relationer med speciel fokus på at udvikle valide, operationelle måleinstrumenter for sociale relationer (Kirsten Avlund, Bjørn Holstein, Pernille Due, Jens Modvig, Rikke Lund, Charlotte Lerche, Mogens Trab Damsgaard, Birgitte Bjerre, Pia E. Henriksen, Mette Rasmussen, Lis H. Jensen).

En gruppe af afdelingens forskere modtog en større bevilling til et langsigtet projekt om sundhed, arbejdsløshed, marginalisering på arbejdsmarkedet og psykosociale faktorer. Projektet gennemføres i samarbejde med Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut og Psykologisk Laboratorium. Projektet er tværvidenskabeligt og kobler data fra registre, spørgeskema- og interviewundersøgelser (Lars Iversen, Jens Modvig, Rikke Lund, Ulla Christensen).

Afdelingens øvrige projekter

1. Psykosociale prædiktorer for sygelighed og dødelighed

a. Sociale og psykosociale prædiktorer for dødelighed (Bjørn Holstein, Gert Almind).

b. University of Copenhagen Longitudinal Study (UNICLAS) (Pernille Due, Bjørn Holstein, Rikke Lund, Gert Almind).

c. Aktive leveår i alderdommen (Bjørn Holstein, Kirsten Avlund, Pernille Due).

d. Helbreds- og sociale konsekvenser af krisefremkaldt flytning (Niels Michelsen).

e. Børn af psykisk syge forældre – 20 års opfølgning (Niels Michelsen).

f. Børnemishandling: Omfang og psykosociale forhold (Niels Michelsen).

g. Psykosociale risikofaktorer, overvægt og fedme (Inge Lissau, Pernille Due, Bjørn Holstein).

h. Kønsforskelle i sociale relationers betydning for udvikling af sygdom og død (Rikke Lund).

i. Sociale forhold, kost og helbred (Merete Osler).

j. Psykosociale faktorer og funktionsevne fra 70- til 80-års-alderen (Kirsten Avlund, Mogens Trab Damsgaard, Rikke Lund, Pernille Due).

k. Sociale relationer som prædiktor for dødelighed og funktionsevnetab (Kirsten Avlund, Mogens Trab Damsgaard, Bjørn Holstein).

l. Sundhed, adfærd og arbejdsmarkedstilknytning (Lars Iversen, Jens Modvig, Niels Michelsen, Rikke Lund, Ulla Christensen).

m. Sociale forhold og helbred (Merete Osler).

2.Psykosociale konsekvenser af sygdom og behandling

a. Funktionsevne blandt 75-80 årige i tre nordiske lande (Kirsten Avlund).

b. Forebyggende hjemmebesøg hos gamle mennesker. Hvordan gøres det bedst muligt (Kirsten Avlund, Mikkel Vass).

c. Forløb, varighed og opfølgning af sygedagpenge (Jens Modvig).

d. Livskvalitet efter akut myokardieinfarkt. DANAMI-2 undersøgelsen (Ole Steen Mortensen).

e. Rehabilitering af hjertepatienter (Lars Iversen).

f. Effekt af forebyggelsessamtaler om alkohol og tobak (Lars Iversen).

g. Rådgivning af operationspatienter om rygning og anæstesikomplikationer (Lars Iversen).

3. Sundhedsadfærd

a. Skoleelevers helbred og sundhedsadfærd (Pernille Due, Bjørn Holstein, Ina Borup, Lis Hentze Jensen, Mette Rasmussen, Inge Lissau).

b. Sundhedsadfærd i den danske befolkning (Pernille Due, Bjørn Holstein).

c. Voksnes ryge-,motions- og kostvaner (Merete Osler).

d. Tobaksrygning: Adfærd og helbred (Merete Osler).

e. Tidlig intervention overfor børnefedme i Europa (Inge Lissau).

f. Skoleelevers vurdering af den sundhedsfremmende indsats (Ina Borup).

g. Skolesundhedsplejerskers opfattelse af den gode sundhedssamtale (Ina Borup).

h. Internationalt forskningsprojekt om betydningen af skolens rygepolitik for børn og unges rygevaner (Pernille Due, Bjørn Holstein, Lis Hentze Jensen, Mette Rasmussen).

i. Skolesundhedspleje som intervention mod ulighed i børns sundhed (Ina Borup).

j. Evaluering af Sundhedsstyrelsens alkoholkampagner 1993-98 (Lars Iversen).

4. Befolkningens sundhed

a. Den danske SF-36 fase II database (Mogens Trab Damsgaard, Jakob Bjørner).

b. Incidensen af iskæmisk hjertesygdom (Merete Osler).

Undervisning

Afdelingen varetager – i samarbejde med flere af instituttets andre afdelinger – følgende fag på medicinstudiet

1. Administrativ Medicin.
2. Epidemiologi.
3. Klinisk social medicin.
4. Medicinsk sociologi.

I arbejdet med revision af den lægevidenskabelige uddannelse deltager flere af afdelingens lektorer/professorer, bl.a. gennem medlemskab af forskellige semesterudvalg, formandskab for 11. semesterudvalg samt deltagelse i formandsmøder (Niels Michelsen).

Afdelingen afholdt i 1998 tre af fakultetets forskeruddannelseskurser

1. Psykosociale teorier og begreber i sundhedsforskning.

2. Spørgeskema- og interviewmetoder i klinisk og samfundsmedicinsk forskning.

3. Ernæringsepidemiologi.

En stor del af afdelingens forskere er gået aktivt ind i arbejdet med at planlægge fakultetets nye uddannelser i folkesundhedsvidenskab. Kirsten Avlund har deltaget i arbejdsgruppen vedrørende oprettelsen af en kandidatuddannelse i sundhedsfag for personer med mellemlang, videregående sundhedsuddannelse. Bjørn Holstein er uddannelsesleder for Master of Public Health-uddannelsen og har deltaget i den internationale evaluering af den danske Master of Public Health-uddannelse. Derudover har Bjørn Holstein og Pernille Due planlagt nye moduler på Master of Public Health-uddannelsen. Afdelingen har endvidere været involveret i udviklingen af den nye bachelor/kandidatuddannelse i Folkesundhedsvidenskab. Niels Michelsen har været vicestudieleder, og Lars Iversen og Kirsten Avlund har været fagledere for faget levekår og sundhed i Danmark på første studieår.

Flere af afdelingens medarbejdere har været kursusledere og kursuslærere ved afdelingens egne ph.d.-kurser (Mogens Trab Damsgaard, Pernille Due, Lars Iversen, Merete Osler og Bjørn Holstein). Desuden har flere medarbejdere været lærere på andre ph.d.-kurser, på speciallægekurser og andre postgraduate kurser (Kirsten Avlund, Bjørn Holstein, Lars Iversen, Niels Michelsen, Ole Steen Mortensen og Merete Osler).

Bedømmelsesarbejder

Bjørn Holstein har bedømt tre ph.d.-afhandlinger og siddet i bedømmelsesudvalget til en lektorstil-

ling. Lars Iversen har bedømt fire ph.d.-afhandlinger og siddet i bedømmelsesudvalg til to professorater. Niels Michelsen har bedømt en ph.d.-afhandling. Merete Osler har bedømt en ph.d-afhandling og 2 seniorforskerstillinger ved DIKE og Arbejdsmiljøinstituttet.

Redaktionshverv

Afdelingens forskere medvirker i redaktionen af en del videnskabelige tidsskrifter:

Bjørn Holstein er medlem af redaktionspanelet for Scandinavian Journal of Social Medicine, Aging Clinical and Experimental research samt Scandinavian Journal of Occupational Therapy. Inge Lissau er medlem af editorial board for International Journal of Behavioural Medicine.

Merete Osler er medlem af editorial board for European Journal of Public Health.

Jens Modvig er assisterende redaktør af Ugeskrift for Læger, Videnskab og Praksis og er medlem af videnskabeligt panel for Scandinavian Journal of Social Medicine. Niels Michelsen er medlem af videnskabeligt panel for International Journal of Social Welfare.

Desuden har følgende forskere reviewet artikler i videnskabelige tidsskrifter: Kisten Avlund (Scandinavian Journal of Social Medicine, Aging Clinical and Experimental Research, Ugeskrift for Læger), Pernille Due (Ugeskrift for Læger), Bjørn Holstein (European Journal of Public Health, Ugeskrift for Læger), Lars Iversen (Danish Medical Bulletin, Scandinavian Journal of Social Medicine, Ugeskrift for Læger), Ole Steen Mortensen (Quality of Life Research), Jens Modvig (Scandinavian Journal of Social Medicine, Ugeskrift for Læger, American Journal of Epidemiology), Merete Osler (Scandinavian Journal of Social Medicine, Ugeskrift for Læger, European Journal of Public Health, European Journal of Epidemiology, European Journal of Clinical Nutrition), Inge Lissau (Scandinavian Journal of Nutrition), Niels Michelsen (Ugeskrift for Læger, Scandinavian Journal of Social Welfare) og Ina Borup (Scandinavian Journal of Caring Sciences).

Arbejde i kollegiale organer og lignende

Københavns Universitet

Niels Michelsen er medlem af interimstudienævnet for bachelor/kandidat-uddannelsen i folkesundhedsvidenskab. Mogens Trab Damsgaard er medlem af Københavns Universitets ADB-teknikudvalg og af fakultetets Informationsteknologiudvalg. Rikke Lund er medlem af fakultetets ph.d.-studienævn.

Videnskabelige selskaber

Kirsten Avlund er medlem af Dansk Gerontologisk Selskab. Pernille Due er formand for Dansk Selskab for Psykosocial Medicin. Bjørn Holstein er medlem af bestyrelsen for Dansk Gerontologisk Selskab og har siddet i den videnskabelige komite for den 5. internationale konference om Psykosocial Medicin. Lars Iversen er medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Samfundsmedicin. Inge Lissau er videnskabelig sekretær i Dansk Selskab for Psykosocial Medicin samt sekretær for European Childhood Obesity Group. Niels Michelsen er medlem af Medicinsk Selskab i København. Merete Osler er formand for Dansk Epidemiologisk Selskab, medlem af Dansk Medicinsk Selskabs repræsentantskab. Ole Steen Mortensen er kasserer i Dansk Selskab for Psykosocial Medicin.

Andre videnskabelige organer

Bjørn Holstein er medlem af Socialforskningsinstituttets forskningsudvalg og bestyrelsen for Gerontologisk Institut. Lars Iversen er medlem af Hjerteforeningens udvalg om forebyggelse og psykosocial forskning. Niels Michelsen er medlem af institutrådet for Institut for Sygdomsforebyggelse og af styregruppen for "Copenhagen Perinatal Cohort 1959-61". Merete Osler er medlem af Hjerteforeningens Fagudvalg.

Andre samfundsmedicinske organer

Niels Michelsen er formand for bedømmelsesudvalget vedrørende projektarbejde i den samfundsmedicinske speciallægeuddannelse. Niels Michelsen er desuden medlem af bestyrelsen for Dag- og Døgncenteret for Mentalhygiejnisk forening for børn og unge, for Welander Fonden og Robinsohn Fonden. Bjørn Holstein er medlem af Tobaksskaderådet og af det sagkyndige udvalg i Komiteen for Sundhedsoplysning. Lars Iversen er medlem af bestyrelsen for Universitetshospitalernes Center for Sygepleje- og Omsorgsforskning, medlem af Kræftens Bekæmpelses forebyggelsesudvalg, medlem af Psykiatrifondens forebyggelsesudvalg og af Landsforeningen til bekæmpelse af Hjernesygdommes forebyggelsesudvalg. Merete Osler er medlem af Det Statslige Ernæringsråd.

Videnskabelige kongresser og lignende

Afdelingen har i samarbejde med Dansk Selskab

for Psykosocial Medicin og International Society of Behavioral Medicine arrangeret den 5. Internationale konference om Psykosocial Medicin, som blev afholdt den 19.-22. august 1998 på Danmarks Tekniske Universitet. Pernille Due var præsident for kongressen og næstformand for den videnskabelige komite. Inge Lissau var formand for organisationskomiteen og Kirsten Avlund, Bjørn Holstein, Birgit Pallesen og Marianne Johansen medlemmer af organisationskomiteen.

Afdelingens forskere har derudover deltaget i en række nationale og internationale videnskabelige kongresser og kurser. Bl.a. har Bjørn E. Holstein arrangeret international workshop om "Research on Childrens' Health and Lifestyles" i Helsinge. Lars Iversen har deltaget i 6th International Conference on Health Promoting Hospitals i Tyskland. Rikke Lund har deltaget i Nordisk Gerontologisk Kongres i Trondhjem. Margit Groth har deltaget i møde og workshop under concerted action projekt: FAIR 97-3096. "Compatibility of the household and individual nutrition surveys in Europe and disparities in food habits" i Bruxelles og foredrag om "Disparities in food habits: Denmark". Ina Borup har deltaget i HBSC-møder i Riga og Wien samt deltaget i Health Promotion konference i Cardiff.

Afdeling for Sundhedspsykologi

Afdelingsleder: Erik Lykke Mortensen.

Sundhedspsykologiens sigte er at anvende psykologiens viden i forståelsen af sygdom og sundhed. Faget fokuserer på de psykologiske faktorer, der fremmer sundhed og på psykologiske årsager til og følger af sygdom.

I maj 1998 etableredes Sundhedspsykologi som en selvstændig afdeling under Institut for Folkesundhedsvidenskab. Med henblik på afdelingens videre opbygning har et fagudvalg haft til opgave at beskrive forsknings- og undervisningsopgaver for en psykologiafdeling ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet. Undervisningsmæssigt arbejdes der tæt sammen med Afdeling for Almen Medicin og Odontologisk Institut.

Afdelingen råder i øjeblikket over to VIP-stillinger. Erik Lykke Mortensen (ELM) har siden 1. marts 1998 været ansat som lektor. Den anden VIP-stilling er i øjeblikket under besættelse som adjunktur/lektorat. Bo Møhl (BM) har i 1998 været ansat som lektorvikar. I foråret 1998 har Michael Linde (ML) været ansat som forskningsadjunkt ved afdelingen.

Forskningsvirksomhed

1. Undersøgelser med udgangspunkt i Rigshospitalets Mor-Barn Kohorte
Efterundersøgelser af cirka 1200 individer født på Rigshospitalet i 1959-61 giver mulighed for detaljerede analyser af en række præ- og perinatale faktorers udviklingspsykologiske og helbredsmæssige betydning: Prænatale medicinpåvirkninger (herunder barbiturater og kønshormoner), rygning under graviditeten og ammeperiodens varighed. Desuden udnyttes materialet til undersøgelser af psykologiske kønsforskelle, psykologiske og sociale faktorers betydning for alkoholforbrug, præmorbid intelligens og personlighed ved psykiatriske lidelser samt tidlig forekomst af cancer. Projektet støttes af Statens Forskningsråd og Sundhedsstyrelsen. ELM samarbejder med danske (bl.a. Hans Henrik Jensen og Carolina Ripa) og amerikanske forskere (June Reinisch og Stephanie Sanders).

2. Fortsatte forløbsundersøgelser af 1914-kohorten i Glostrup
Denne kohorte af oprindeligt knap 1000 individer er fulgt ved undersøgelser i 1964, 1974, 1984, 1989 og 1995. Den psykologiske del af undersøgelserne fokuserer på intellektuelle funktioner i 50-80-års alderen (ELM i samarbejde med bl.a. Marianne Schroll, Kirsten Avlund, Bjørn Holstein).

3. Betydningen af gener, familiemiljø og individuelt miljø for personlighed og intellektuel funktion
Et omfattende søskendestudium, hvor der bl.a. fokuseres på helbredsrelevant psykologiske individkarakteristika. Projektet støttes af SSF (ELM i samarbejde med Kirsten Ohm Kyvik og Thorkild I.A. Sørensen).

4. Derudover deltager ELM i en række forskellige projekter af sundheds-psykologisk relevans
Bl.a. evaluering af psykoterapi, psykologiske faktorers sammenhæng med forløbet af cancersygdomme, klinisk beskrivelse af somatiserende patienter, og interventionsstudier med henblik på patientinformation og på forebyggelse af hjerte-karsygdomme og alvorlige sindslidelser.

5. En europæisk multicenter undersøgelse af seksuel adfærd hos studerende og undersøgelser af seksualitet hos somatisk syge patienter (BM i samarbejde med Sexologisk Klinik)

6. ML har under sin ansættelse arbejdet på et ph.d.-projekt om psykologisk intervention ved akut opstået somatisk sygdom

Ph.d.-vejledning
ELM har i 1998 været vejleder for 5 ph.d.-studerende. To projekter er afsluttet i 1998, medens tre nye ph.d.-projekter er i planlægningsfasen.

Bedømmelsesarbejder
ELM har siddet i bedømmelsesudvalg for to lektorater og har i 1998 fungeret som bedømmer af artikler for tre internationale tidsskrifter.

Tillidshverv m.v.
ELM er medlem af styringsgruppen for Rigshospitalets Mor-Barn Kohorte og af planlægningsgruppen for den nationale fødselskohorte Bedre Sundhed for Mor og Barn. ELM er desuden medlem af det Tværministerielle Udvalg vedrørende Anvendt Ældreforskning.

Rejser og foredrag
BM og ELM har deltaget i den internationale sundhedspsykologiske kongres i Wien, og ELM har deltaget i den 5. internationale kongres for psykosocial medicin i København.

Afdeling for Sundhedstjenesteforskning

Afdelingsleder: Signild Vallgårda

Afdelingen blev oprettet 1/1 1997 i forbindelse med oprettelsen af Institut for Folkesundhedsvidenskab.

Forskning
Sundhedstjenesteforskningen omhandler årsager til og følger af sundhedsvæsenets organisation og funktion. Inden for området sundhedstjenesteforskning arbejder afdelingen med følgende temaer: 1. Analyser af de forhold, der påvirker sundhedsvæsenets udformning, forandring og styring. 2. Analyser af effekter af strukturelle forhold i sundhedsvæsenet. 3. Analyser af effekter af specifikke interventioner og programmer, evalueringsforskning. 4. Desuden arbejdes der med teori- og metodeudvikling inden for to områder; komparative metoder og helbredsstatusmåling.

Flere af forskningsprojekterne udføres i samarbejde med forskere i Storbritannien, Holland, Frankrig, Spanien, Canada, USA og Sverige. Jakob Bjørner arbejdede i et år fra 1/7 1997 til 30/6 1998 i Boston sammen med John Ware omkring udviklingen af spørgeskemaet SF 36. Der foregår også forskningssamarbejde med andre forskningsmiljøer i Danmark. Hanne Fredslund var gæsteforsker på Institut for organisation på Københavns Handelshøjskole i fem måneder i 1998.

I. Sundhedsvæsenets udformning, forandring og styring

1. Forebyggelsesopfattelser i sundhedsvæsenet (Lisa Dahlager).

2. Hvilke muligheder og barrierer skaber de organisatoriske forhold på Bispebjerg Hospital for integration af forebyggelsesaktiviteter i hospitalsstrukturen? (Hanne Fredslund).

3. Entrenchment of cancer genetic services in European health care. A comparative study including France, Holland and Denmark (Lene Koch).

4. Eugenik i praksis – sterilisation i Danmark 1929-1967 (Lene Koch).

5. Organiseringen af kræftbehandlingen i Danmark i begyndelsen af det 20. århundrede (Heidi Kyhl).

6. Analyse af sundheds- og socialpolitik for ældre i Danmark og Japan (Hirobumi Ito).

7. Forebyggelsespolitikken i Danmark og Sverige i dette århundrede (Signild Vallgårda).

8. European Network of Biomedical Ethics, delprojekt af "Genetics in Human Reproduction" (Lene Koch).

II. Effekter af strukturelle forhold i sundhedsvæsenet

1. Forbrug af almen praksis. Befolknings- og sundhedsrelaterede faktorer, som påvirker kontaktmønstre og ydelsesforbrug (Allan Krasnik).

2. Den perinatale dødeligheds udvikling i dette århundrede, en international sammenligning (Signild Vallgårda).

3. Sociale og etniske forholds betydning for adgangen til sundhedsvæsenet blandt kvinder med brystkræft (Marie Nørredam, Mogens Grønvold og Allan Krasnik).

4. Muligheder og barrierer for sygehusvæsenets forebyggelsesindsats blandt patienter fra etniske minoriteter belyst ved kommunikationen med 1. generationsindvandrere på Bispebjerg Hospital (Allan Krasnik, Jette Joost Michaelsen, Hanne Jessen Busch og Marie Nørredam).

5. Udvikling og validering af metoder til evaluering af palliativ indsats og brug af disse på Palliativ Medicinsk Afdeling, Bispebjerg Hospital (Mogens Grønvold).

III. Effekter af specifikke interventioner og programmer

1. Livskvalitet ved efterbehandling af brystkræft (Mogens Grønvold).

2. Behandling af cataract i Danmark, Spanien og Nordamerika (Tavs Folmer Andersen og Jens Christian Nørregaard).

3. Behandling af patienter med galdesten. Medicinsk teknologivurdering (Tavs Folmer Andersen, Torben Jørgensen (Glostrup) og Mette Madsen (DIKE)).

4. Prostatektomi – prospektiv undersøgelse af prostatektomipatienter før og efter operation (Tavs Folmer Andersen).

5. Coping med infertilitet og infertilitetsbehandling (Lone Schmidt).

6. Kostvejledning som forebyggelse og behandling i primær sundhedssektor. Medicinsk Teknologivurdering (Ulla Træden og Valgerdur Gunnarsdottir).

IV. Metodeudvikling

Foruden den metodeudvikling, der foregår som en integreret del af forskningsprojekterne, arbejdes med projekter, der udvikler metoder til sundhedsstatusmåling.

1. Det danske SF-36 fase II – et valideringsprojekt (Jakob Bjørner).

2. Det danske SF-36 fase II database (Mogens Trab Damsgaard og Jakob Bjørner).

3. Dansk befolkningsundersøgelse af helbredsspørgeskemaer, validering og indsamling af norm-data (Torquil Watt, Mogens Grønvold og Jakob Bjørner).

Redaktions- og bedømmelsesvirksomhed

Tavs Folmer Andersen har bedømt et lektorat og fire ph.d.-afhandlinger. Signild Vallgårda har været formand for et disputatsbedømmelsesudvalg ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet og medlem ved et ved Historisk Institut i Oslo. Allan Krasnik har bedømt ph.d.-afhandlinger ved Københavns og Århus Universiteter. Tavs Folmer Andersen, Lene Koch, Allan Krasnik, Lone Schmidt og Signild Vallgårda har bedømt artikler til en række videnskabelige tidsskrifter. Allan Krasnik er medlem af European Public Health Associations videnskabelige komité og af Ugeskrift for Lægers videnskabelige panel.

Rejser og foredrag

Allan Krasnik har som foredragsholder og mødeleder deltaget i European Association of Public Health konferencen i Göteborg og årsmødet samt ledermødet i Association of Schools of Public Health in the European Region i Madrid. Han har desuden holdt inviterede foredrag bl.a. ved Seminar on the Integration of Primary Health Care Services ved Health Services Management Centre, University of Birmingham og ved Copenhagen Workshop on Health Care Services in Africa. Han deltager i den internationale planlægningskomité for Københavns Kommunes og Sundhedsministeriets konference: Reducing inequalities in health og i planlægningskomitéer for Medicon Valley konferencer om forebyggelse i sundhedsvæsenet.

Signild Vallgårda arrangerede Fjerde Nordiske Konference for Humanistisk Sundhedsforskning.

Mogens Grønvold var har deltaget i en række internationale konferencer herunder flere som cochairman ved sessioner om livskvalitet.

Lene Koch har holdt foredrag om "Etiske aspekter ved genetisk testning og rådgivning for arvelige cancersygdomme" ved Danish Breast Cancer Cooperative Groups 20-års jubilæum, Københavns Universitet. "Om kritikernes rolle i den bioetiske debat", ved symposium på Kriminalistisk Institut, Københavns Universitet. "The concept of disease in PID and germline gene therapy", ved konference om Biomedical Ethics (Maastricht, Holland). "Writing the history of eugenics" ved konference om Historiographical problems in eugenic history (Magleås Højskole). Hun har desuden deltaget i en konference om Genetisk rådgivning og testning i Paris oktober.

Ulla Træden har deltaget i The Fifth International Congress of Behavioral Medicin in Copenhagen.

Tillidshverv m.v.

Allan Krasnik er institutleder og medlem af Det sundhedsvidenskabelige Fakultets forskningsudvalg og ph.d.-kursusudvalg. Han er medlem af Nordisk gruppe for sundhedstjenesteforskning og af strategigruppen for World Federation of Medical Education. Som instituleder er han formand for institutbestyrelsen og instituttets samarbejdsudvalg. Tavs Folmer Andersen er medlem af fakultetets fysiske udvalg og medlem af Udvalget vedrørende sundhedstjenesteforskning under Det Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd. Mogens Grønvold er medlem af bestyrelsen og var frem til 1/5 sekretær for den europæiske kræftforskningorganisations, EORTC's Quality of Life Study Group. Lene Koch er medlem af Etisk Råd. Signild Vallgårda er afdelingsleder også ved Medicinsk-Historisk Museum og er medlem af forskningsledelsen for Udredningen vedrørende magt og demokrati i Danmark.

Undervisning

Afdelingen varetager undervisning på lægeuddannelsen, har ansvar for administrativ medicin, og medvirker i andre fag ved lægeuddannelsen; på MPH-uddannelsen med ansvaret for fælles- og specialmodulerne om sundhedsvæsenets organisation, ledelse og økonomi og fællesmodulet i epidemiologi; samt på ph.d.-uddannelsen med kurser i sundhedstjenesteforskningens teorier og metoder, epidemiologi, humanistisk/historisk sundhedsforskning, kvalitative forskningsmetoder m.v.

Tavs Folmer Andersen er studieleder på den nye bachelor-kandidatuddannelse i folkesundhedsvidenskab, og har i den forbindelse været på en studierejse til University of Maastricht. Allan Krasnik har også medvirket ved planlægningen af bachelor-kandidatuddannelsen i folkesundhedsvidenskab samt af Masteruddannelsen i International Health.

Lone Schmidt har modtaget Landsforeningen for Ufrivilligt Barnløse pris som blev uddelt for første gang efteråret 1998.

Medicinsk-Historisk Museum

Afdelingsleder: Signild Vallgårda.

Museet blev stiftet som en privat institution i anledning af Den Alm. Danske Lægeforenings 50 års jubilæum i 1897. I 1910 fik museet egne lokaler i det netop nedlagte Kgl. Frederiks Hospital i Bredgade, og i 1917 overtog Københavns Universitet samlingerne. Fire år senere måtte man forlade lokalerne i det gamle hospital til fordel for Kunstindustrimuseet, og efter en omflakkende tilværelse tilkendtes museet i 1929 det tidligere Fysiologisk Institut i gården til Bredgade 62. I 1946 lykkedes det museet at få overdraget resten af bygningskomplekset Bredgade 60 – 62, omfattende Det kgl. kirurgiske Akademi (opført 1786 – 1787), Titkens Gaard (opført 1754) og det omtalte Fysiologisk Institut (opført 1867).

I disse bygninger blev genstandene opstillet som studiesamlinger, ordnet efter emne. I slutningen af 1960erne blev museet åbnet for et alment interesseret publikum. Foruden offentlig samling og studiesamlinger rummer museet bibliotek, billedsamling, arkiv, konservatorafdeling, fotoatelier og værksteder. Den første januar 1998 blev Medicinsk-Historisk Museum en del af Institut for Folkesundhedsvidenskab, i første omgang som en del af Afdeling for Sundhedstjenesteforskning.

Fondsbevillinger

Museet har i løbet af året modtaget bevillinger fra flere fonde. Cand.pharm. Povl M. Assens Fond har bevilget 153.592 til istandsættelse og sikring af farmacisamlingen, som blev gjort klar til åbning 4. juni. Den kan nu ses i forbindelse med særlige omvisninger. Cand.pharm. Povl M. Assens Fond har også bevilget 350.000 til forberedelse og gennemførelse af en udstilling om sygdomme og sygdomsbehandling i middelalderen, som vil åbne til april i Middelalderåret 1999. Augustinusfondet har bevilget 200.000 og Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond 10.000 til bogrestaureringen. Professor Gammeltofts Legat har bevilget 32.000 til indkøb af bogskabe med glaslåger til den Saxtorphske Samlings bøger.

Udstillinger og anden formidlingsaktivitet

Se afsnittet Informationsvirksomhed sidst i årbogen.

Forskningsprojekter

Lars Ole Andersen: Placebo- og nocebobegrebet i historisk og kulturel betydning. Anna-Elisabeth Brade: Homøopatiens historie i Danmark. Anna-Elisabeth Brade: Trykte danske populærmedicinske skrifter 1500 – 1900. Bodil Haarmark: Fattig og syg i 1850ernes København. Bodil Haarmark: Ældre dansk journalskrivning. Poul R. Kruse: Lægemiddelterapien i Danmark i 1600-tallet. Ole Munck: Medicinsk-Historisk Museums August Krogh-samling. Ole Munck: Transversal tomografi (sammen med Johs. Præstholm). Ole Munck: August Kroghs og Brandt Rehbergs kapillærfilm fra 1924. Mogens Norn: Øjeninstrumenternes historie. Fra stærstikkernål og øjenspejl til moderne teknik. Mogens Norn: Københavns Kommunes Øjenafdelings historie 1864 – 1996. Mogens Norn: Vilhelm Bergsøe's øjenlidelse. Johs. Præstholm: Transversal tomografi med den fotografiske film som signalreceptor 25 år før CT. Inge Reimann: Instrumentsamlingens historie. Torben Schiødt: Lægerne Johs. Fibiger og Adolph Hannover.

Redaktionelt arbejde

Lars Ole Andersen: Medicinsk-Historisk Museums Småskrifter. Anna-Elisabeth Brade: Medicinsk-Historisk Museums Småskrifter (ansvarshavende). Set & Sket i Medicinsk-Historisk Museum (ansvarshavende). Bodil Haarmark: Medicinsk-Historisk Museums Småskrifter. Poul R. Kruse: Dansk medicinskhistorisk Årbog. Theriaca – Samlinger til farmaciens og medicinens hi-

storie. Bibliotek for Læger (det videnskabelige panel). Torben Schiødt: Set & Sket i Medicinsk-Historisk Museum.

Undervisning
Undervisningen ved museet består dels i vejledning af lægestuderende i forbindelse med såkaldte OSVAL-opgaver, hvor Anna-Elisabeth Brade har vejledt i alt 33 studerende, dels et kursus om "Sygdomsopfattelser, terapi og offentlige foranstaltninger" ved Anna-Elisabeth Brade og et ugekursus om "Forestillinger og foranstaltninger over for sygdomme" med lektor Signild Vallgårda som kursusleder.

Stab

Årsværk
VIP: 62,81
TAP: 41,3

Institutsekretariatet

TAP, internt finansieret
Atkins, Victoria Jane; kontorfuldmægtig.
Christensen, Lene Hanne; overassistent.
Kyhn, Birte; overassistent.
Olsen, Inge Fisker Hansted; administrator.

Afdeling for Almen Medicin

VIP, internt finansieret
Andersen, John Sahl; amanuensis.
Bojlen, Sybille; adjunkt.
Hantho, Arne; forskningsass.
Hollnagel, Hanne; professor.
Larsen, Jan-Helge; lektor.
Reventlow, Susanne; adjunkt.
Risør, Ole; amanuensis.
Tørning, Jens; amanuensis.
Witt, Klaus; adjunkt.
Østergaard, Marianne; forskningsass.

TAP, internt finansieret
Brydholm, Ann-Charlotte; kontorfuldmægtig.
Drikkjær, Anja J.; assistent.
Hansen, Pia; overassistent.
Jørgensen, Minna Stigbjerg; assistent.

Eksternt finansieret personale
Hvas, Lotte; associeret forsker.
Thorsen, Hanne; forskningsleder.
Tulinius, Charlotte; associeret forsker
Vass, Mikkel; associeret forsker.
Waldorff, Frans Borch; associeret forsker.

Biostatistisk afdeling

VIP, internt finansieret
Andersen, Per Kragh; professor.
Brøndsted, Lise; forskningsass.
Dalgaard, Peter; lektor.
Hilden, Jørgen; lektor.
Jensen, Anders Brix; forskningsadj.
Keiding, Niels; professor.
Scheike, Thomas; lektor.
Skovgaard, Lene Theil; lektor.

TAP, internt finansieret
Jensen, Kathe; kontorfuldmægtig.
Kragskov, Susanne; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Andersen, Elisabeth Anne Wreford; forskningsass.
Andreasen, Anne Helms; projektmedarbejder.
Brøndsted, Lise; forskningsass.
Budtz-Jørgensen, Esben; ph.d.-stipendiat.
Christensen, Karl Bang; forskningsass.
Esbjerg, Sille; forskningsass.
Hartvig, Helle Bøggild; forskningsass.
Hindsberger, Charlotte; ph.d.-stipendiat.
Jensen, Anders Brix; forskningsadj.
Larsen, Klaus; kand.stip.
Petersen, Jørgen Holm; forskningsadj.
Johnsen, Anne Toft; overassistent.
Lauridsen, Connie; assistent.
Parner, Jan; kand.stip.

Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori

VIP, internt finansieret
Andersen, Hanne; adjnkt.
Holm, Søren; lektor.
Rossel, Peter J. Hancke; lektor.
Wulff, Henrik R.; professor.

TAP, internt finansieret
Espholm-Kjær, Kirsten; kontorfuldmægtig.
Nielsen, Anne Grethe; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Bjørn, Else; forskningsass.
Brorson-Hansen, Stig Chr.; scholarstip.
Hróbjartsson, Asbjørn; kandidatstip.
Gammelgaard, Anne; forskningsass.
Rix, Bo Andreassen; forskningsadj.

Schilhab, Theresa; forskningsass.
Skydsgaard, Morten; forskningsass.

Afdeling for Sundhedstjensteforskning

VIP, internt finansieret
Andersen, Tavs Folmer; lektor.
Bjørner, Jakob Bue; forskningsadj.
Dahlager, Lisa; forskningsass.
Krasnik, Allan; professor.
Schmidt, Lone; adjunkt.
Vallgårda, Signild; lektor.

Stipendiater, internt finansieret
Kyhl, Heidi Sophia; ph.d.-stud.

TAP, internt finansieret
Andersen, Anita; overassistent. (til ult. okt. på denne afdel.)
Andersen, Maria Ditte; elev.
Holm, Bente R.; overass.
Hussain, Asman; elev (til ult. okt. 98 på denne afdel.).
Krejsgaard, Bente; overassistent. (pension 1.6.)
Neumann, Flemming Breson; teknikumingeniør.
Vraa, Birthe; kontorfuldmægtig.

Eksternt finansieret personale
Esbjerg, Rikke Harriet; forskningsass. (ophør ultimo marts 98).
Fredslund, Hanne; ph.d.- studerende.
Grønvold, Mogens; forskningsadj.
Ito, Hirobumi, forsk.ass.
Koch, Lene; forskningslektor.
Svendsen, Mette Nordahl; forskningsass.
Træden, U; forskningsadj.

Medicinsk-Historisk Museum

VIP, internt finansieret
Brade, Anna-Elisabeth; lektor.

TAP, internt finansieret
Albrechtsen, Kurt Eddy Østerby; konservator (ophør ult. jan. 1998).
Andersen, Lars Ole; museumspædagog.
Christensen, Inger Holm; assistent (ophør ult. maj 1998).
Claesson, Rikke Kirstine; fotograf.
Dukholm, Lene; museumsmedhjælper.
Jessen, Mikkel; museumspædagog.
Jøhnk, Karin Damgaard; kontorfuldmægtig.
Jørgensen, Folke Blomhøj; betjent.
Lassen, Birthe; bogbinder.
Meyer, Ion Ivan Knud; konservator.
Pryning, Lasse Erland; laboratoriebetjent.
Winkel, Britt; teknisk tegner.

Eksternt finansieret personale
Haarmark, Bodil; forskningsadjunkt.

Afdeling for Social Medicin og Psykosocial Sundhed

VIP, internt finansieret
Avlund, Kirsten; lektor.
Christensen, Ulla; forskningsass.
Damsgaard, Mogens Trab; lektor.
Due, Pernille; adjunkt.
Holstein, Bjørn Evald; lektor.
Iversen, Lars; professor.
Michelsen, Niels; klinisk prof.
Modvig, Jens, forskningsadj.
Osler, Merete; lektor.
Svensson, Charlotte Lerche; forskningsass.

Stipendiater, internt finansieret
Lund, Rikke; ph.d.-studerende.

TAP, internt og eksternt finansieret
Andersen, Anita, kontorfuldmægtig (fra 01.12.98).
Henriksen, Christina; elev.
Holm, Malene; assistent.
Gudmann, Aase; uddannelseskoordinator.
Johansen, Marianne; overassistent.
Keller, Pia Sussi; overassistent.
Pallesen, Birgit; kontorfuldmægtig.
Sawitz, Allen; systemplanlægger.
Therkildsen, Eva; elev.

Eksternt finansieret personale
Albertsen, Karen; forskningsadj.
Bjerre, Birgitte; forskningsass.
Brøndsted, Lise; forskningsass.
Esbjerg, Sille; forskningsass.
Henriksen, Pia; scholarstipendiat.
Groth, Margit; seniorforsker.
Jensen, Lis Hentze; forskningsass.
Jepsen, Eva; ergoteraperut.
Kristensen, Ina Bodil Borup; forskningsass.
Lissau, Inge; forskningsadj.
Mortensen, Ole Steen; ph.d.-studerende.
Rasmussen, Mette; forskningsass.
Sørensen, Lisbeth Villemoes; forskningsass.

Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin

VIP, internt finansieret
Gyntelberg, Finn; klinisk professor.
Hansen, Eva Støttrup; lektor.

Loft, Steffen Huitfeldt; professor.
Sjøstedt, Lars; lektorvikar.
Mikkelsen, Sigurd; klinisk lektor.

TAP, internt finansieret
Hansen, Anna; miljøtekniker.
Jensen, Annie; laborant.
Vraa, Birthe; overassistent (indtil ult. nov. 98).

Eksternt finansieret personale
Chunying, Zhu; ph.d.-studerende.
Sørensen, Mette; forskningsass.
Wellejus, Anja; ph.d.-studerende.

Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning

VIP, internt finansieret
Bang, Hanne; forskningsass.
Jackson, Hannah Bing; forskningsass.
Jensen, Else Nygaard; adjunkt.
Petersson, Birgit; lektor.

Stipendiater, internt finansieret
Tersbøl, Britt Pinkowski; ph.d.-studerende.

TAP, internt finansieret
Christensen, Marianne Holck; overassistent.
Hjorth, Trine; elev.
Nielsen, Karina; overassistent

Eksternt finansieret personale
Høedt-Rasmussen, Ellen; forskningsass.
Hussain, Asmah; assistent (fra 01.11.98).
Smidth-Fibiger, Eva; kand.stip.

Afdeling for International Sundhed

VIP, internt finansieret
Bygbjerg, Ib; professor.
Silberschmidt, Margrethe; forskningsadj.

TAP, internt finansieret
Kjær, Nana; overassistent.

Afdeling for Sundhedspsykologi

VIP, internt finansieret
Linde, Michael; forskningsadj.
Mortensen, Erik Lykke; lektor.
Møhl, Bo; lektorvikar.

TAP, internt finansieret
Hansen, Pernille Frejby; overassistent.
Jørgensen, Mui Ruth Viben; overassistent.

Afdeling for Epidemiologi

VIP, internt finansieret
Lynge, Elsebeth; professor.
Sørensen, Thorkild I.A.; klin. professor.

Ph.d.-afhandlinger

Andersen, John Sahl: Københavns Lægevagt – aktivitet og kvalitet.
Bjerre, Birgitte Dalsgaard: Tilværelsen med Urinafledning. En socialmedicinsk undersøgelse af urologiske patienter efter anlæggelse af urinafledning.
Clemmensen, Inge Havnstrup: Physical Activity and Cancer.
Graugaard, Christian: "Professor Sands høns – om sexualbiologi i mellemkrigstidens Danmark".
Ivens, Ulla Irene: Epidemiologisk undersøgelse af helbredseffekter ved indsamling og genanvendelse af husholdningsaffald
Jensen, Gunnar V Hagemann: Prognostiske aspekter ved ventrikelflimren under indlæggelse efter akut myocardieinfarkt.
Martinussen, Torben: Statistical Analysis Based on Incomplete Data with Mortality Follow-Up.
Mortensen, Ole Steen: Livskvalitet efter invasiv behandling for iskæmisk hjertesygdom.
Nielsen, Niss Bjørn Skov: Sundhed og livsstil hos elever på ungdomsuddannelserne i Frederiksborg Amt.
Norup, Michael Slott: Etiske problemer i forbindelse med abort og behandling af nyfødte.
Thranov, Ingrid Regitze: Complication to radiotherapy of cervical cancer after introduction of LDR brachytherapy using afterloading technique.

Fondsstøtte

Direktør E. Danielsen og Hustrus Fond
Doktordisputatsen "Nye risikofaktore for udvikling af iskæmisk hjertesygdom" (Lars Møller) kr. 10.000.

Wedell-Wedellsborgs Fond
Medicinsk spørgeskemaervalidering (Torquil Watt) kr. 18.600.

Afdeling for Almen Medicin

Fonden vedrørende Finansiering af Forskning
Patientcentreret registerforskning i almen praksis

kobling af patient og lægeopfattelser (Hanne Hollnagel) kr. 300.000.

Sygekassernes Helsefond
Patientcentreret registerforskning i almen praksis (Hanne Hollnagel) kr. 420.000.

Fondsstøtte (administreret udenfor KU)

Fonden vedr. finansiering af forskning i almen praksis og sundhedsvæsenet i øvrigt
Overgangsalderen – set fra kvindens perspektiv (Lotte Hvas) kr. 200.000.
"Sådan gør vi altså i vores familie" eller "Hvordan fru Hansen får sin livsstil" (Charlotte Tulinius) kr. fuldtidsstipendium + kr. 89.000. i driftsudgifter.
Osteoporose-knogleskørheds betydning oplevet af 60 årige kvinder (Susanne Reventlow) kr. 309.100.
Københavns Lægevagt – aktivitet og kvalitet (John Sahl Andersen) kr. 50.000.
Forebyggende hjemmebesøg (Mikkel Vass) kr. 215.000.

Sygekassernes Helsefond
Overgangsalderen – set fra kvindens perspektiv (Lotte Hvas) kr. 110.000.
Demensudredning i almen praksis (Hans Boch Waldorff) kr. 300.000.

Danske Fysioterapeuters Forskningsfond
Lændeproblemer i almen praksis efter 22 år (Hanne Thorsen) kr. 38.000.

Biostatistisk afdeling

Dansk Hypertensionsselskab
Løn Michael Weis Bentzon (Jesper Mehlsen) kr. 20.000.

EU
ISPOCD 2 The Int. Study of Postop. Dysfunction (Jakob Trier Møller) kr. 449.904.

John Ware
Løn Karl Bang Christensen (Jakob Bue Bjørner) kr. 336.000.

NATO
Statistical models for event-history analysis and longitudinal studies (Per Kragh Andersen) kr. 51.402.

Nationalforeningen til Bekæmpelse af Lungesygdomme
Undersøgelse af lungesygdom (Jørgen Vestbo) kr. 90.000.

Statens Sundhedsvidenskab. Forskningsråd
Aflønning af statistiker Lise Brøndsted (Lars Erik Bryld) kr. 115.500.
Statistisk-epidemiologisk metodeudvikling (Niels Keiding) kr. 600.000.

Statens Sundhedsvidenskab. Forskningsråd/NASTRA
Fejlkilder i klinisk og epidemiologisk forskningkvalificering, effekt og håndtering (Lene Theil Skovgaard) kr. 1.500.000.

Sygekassernes Helsefond
Moderens kviksølv-eksponering og barnets kognitive funktion (Niels Keiding) kr. 100.000.

Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori

Kræftens Bekæmpelse
Undersøgelse af sygdom opfattelse og kræftmetaforer (Bo Andreasen Rix) kr. 98.000.

Afdeling for Sundhedstjensteforskning

Direktør E. Danielsen og Hustrus Fond
BBH som model hospitalThe first international interdiciplinary advance in qualitative methods confe (Hanne Fredslund) kr. 35.000.
Forebyggelsesopfattelse blandt professionelle og patienter på et hospital (Lisa Dahlager Jørgensen) kr. 50.000.

Fonden af 1870
Opholdsudgifter ved Institut für Geschichte der Medicin der Robert Bosch Shiftung i Stuttgart (Lars Ole Andersen) kr. 78.000.

Knud Højgaards Fond
Studieophold ved Inst. für Geschinchte der Medizin (Lars Ole Andersen) kr. 10.000.

Kræftens Bekæmpelse
Et studie af identitetsmæssige & sociale problemstillinger med hensyn til at modtage genetisk rådgivning (Mette Nordahl Svendsen) kr. 73.240
Indførelsen af strålebehandling af kræft i Danmark (Heidi Kyhl) kr. 100.000.

Sygekassernes Helsefond
Forebyggelses opfattelser på vej mod et grundlag for forebyggelse og sundhedsfremme på et hospital (Lis Dahlager Jørgensen) kr. 304.000

Medicinsk-Historisk Museum

Lundbeckfonden
Fattig og syg i 1850'ernes København (Bodil Haarmark) kr. 164.993.

Augustinus Fonden 97-2718
Renovering af Museets bogsamling (Signild Vallgårda) kr. 200.000.

Cand. Pharm. Poul Assens Fond
Udstilling (Signild Vallgårda) kr. 350.000.

Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond
Støtte til restaurering (Signild Vallgårda) kr. 10.000.

Sygekassernes Helsefond
Fattig og syg i 1850'ernes København (Bodil Haarmark) kr. 164.993.

Afdeling for Social Medicin og Psykosocial Sundhed

Dansk Sygeplejeråd
Doctor af public health afhandling (Ina K. Borup) kr. 100.000.

EU
Biomedprogram (Bjørn Holstein) kr. 188.258.

Rosalie Petersens Fond
Den gode sundhedssamtale (Ina K. Borup) kr. 28.000.

Statens Humanistiske Forskningsråd
5. International Congress of Behavioral Medicine (Kirsten Avlund Frandsen) kr. 20.000.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
Organisationsanalyse og cost-effectivenesanalyse af kostvejledning i primær sundhedssektor (Ulla Træden) kr. 271.200.
Kostvaner og helbred (Merete Osler) kr. 450.000.
Self-rated health and mortality (Bjørn Holstein & Jakob Bjørner) kr. 280.000.

Sygekassernes Helsefond
Kostvaner og helbred (Merete Osler) kr. 100.000.
Kostvaners sammenhæng med levevilkår og livsstil (Margit Velsing Groth) kr. 200.000.
Påvirkning af unges rygevaner (Bjørn Holstein & Pernille Due) kr. 400.000.

Forskningsrådene
Sundhedsfremme og forebyggelse (Lars Iversen) 10.000.000 kr.

Wedell-Wedellsborgs Fond
Sociale relationers betydning for helbred og død (Rikke Lund) kr. 25.000.

Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning

Rådet for Ulandsforskning
A study of sexual relationships and their sociocultural context in the northwestern Namibia (Brit Pinkowsky Tersbøl) kr. 209.446.

Sygekassernes Helsefond
Sygdom & sundhed (Birgit Petersson) kr. 500.000.

Valborg & Edith Larsens Fond
Legat folkesundhedsvidenskab (Birgit Petersson) kr. 60.000.

Afdeling for International Sundhed

Udenrigsministeriet
Kompensation for arbejdsbyrde, forbundet med medlem hos RUF (Ib Bygbjerg) kr. 24.438.

Publikationer

Afdeling for Almen Medicin

Andersen J.S.: Københavns Lægevagt – aktivitet og kvalitet. 123 s. Månedsskrift for Praktisk Lægegerning, København 1998.
Andersson O.K., Neldam S.: The antihypertensive effect and tolerability of candesartan cilexetil, a new generation anglotensin II, in comparison with cosartan. Blood Pressure 7, s. 53-59, 1998.
Avlund K., Vass M.: Measuring functional ability among elderly people in primary care. i: Functional Health Outcomes in Primary Care and Family Medicine. Proceedings of a WONCA research group meeting s. 213-214, Kirsten

Avlund, Mikkel Vass, Fischer, Lam, Niederstadt, Saltman, Projekt Verlag, Hannover 1998.
Beich A.: Minnesota-missionærer. Dagens Medicin 6, s. 30-31, 1998.
Beich A.: Ædru alkoholikere har ikke diplomatisk immunitet. Dagens Medicin 6, s. 41, 1998.
Beich A.: Forebyggelse for folket. Ugeskrift for Læger 160 (51), s. 7476-7478, 1998.
Bojlen S.: Health Counselling. i: People and their family doctors – Partners in care. Abstracts s. 182, Sybille Bojlén, Irish College of General Practitioners, Wonca 98, Dublin 1998.
Gannik D., Lunde I.M.: Kliniske vejledninger – hvor leder de patienterne hen. Practicus 22 (120), s. 108-109, 1998.
Hagerup A., Beich A.: Den svære sandhed om alkohol. Den 23.11.98 s. Berlingske Tidende. København 1998.
Hollnagel H., Møller L.F., Kristensen T.S.: Selvvurderet helbred som prædiktor for udvikling af iskæmisk hjertesygdom. Ugeskrift for Læger 160, s. 4063-4066, 1998.
Hollnagel H.: From risk factors to patients' health resources. i: People and their family doctors – Partners in care. Abstracts s. 172, Hanne Hollnagel, Kirsti Malterud, Irish College of General Practitioners, Wonca 98, Dublin 1998.
Hollnagel H., Malterud K.: The magic influence of classification systems in clinical practice. i: Functional Health Outcomes in Primary Care and Family Medicine. Proceedings of a WONCA research group meeting s. 88-92, Hanne Hollnagel, Kirsti Malterud, Fischer, Lam, Niederstadt, Saltman, Projekt Verlag, Hannover 1998.
Hvas L.: Derfor nøler læger med recepten. 38 s. København 1998.
Hvas L.: Svangreomsorg og gestationel mellitus. Ugeskrift for Læger 160/32, s. 467-469, 1998.
Hvas L.: Risikogruppen i DSAM, hvad er det? Practicus 122, s. 175-176, 1998.
Larsen J-H.: Tanker om almen medicins teorigrundlag. Månedsskrift for Praktisk Lægegerning 1, 76. årgang, s. 31-39, 1998.
Larsen J-H., Risør O.: Telefonkonsultationer i lægevagten – analyse af samtalemønstre mellem læge og patient. Månedsskrift for Praktisk Lægegerning 5, 76. årgang, s. 605-617, 1998.
Larsen J-H., Risør O.: Video supervision courses for GPs in Greece. i: People and their family doctors – Partners in care. Abstracts s. 90, Jan-Helge Larsen, Ole Risør, Irish College of General Practitioners, Wonca 98, Dublin 1998.
Larsen J-H., Risør O.: The consultation lab: Practical & Bathe. i: People and their family doctors – Partners in care. Abstracts s. 90, Jan-Helge Larsen, Ole Risør, Irish College of General Practitioners, Wonca 98, Dublin 1998.
Olivarius N.d.F.: Hvilken publikationsaktivitet? Et alternativt syn på forskningsregistrering. Practicus 22 (124), s. 271, 1998.
Olivarius N.d.F., Andreasen A.H.: The UK Prospective Diabetes Study. The Lancet 352, s. 1933, 1998.
Olivarius N.d.F.: Diabetes Care in General Practice. i: Major trials in Type 2 diabetes s. 9-10, Diabetes Metabolism/Excerpta Medica, 1998.
Olivarius N.d.F.: 20 års hjerterum, husrum og arbejdsglæde. Practicus 22 (124), s. 261-262, 1998.
Olivarius N.d.F.: Retinopati, nefropati og neuropati ved NIDDM: Den praktiserende læges rolle. Tidsskrift for Diabetesbehandling 8, s. 35, 1998.
Olivarius N.d.F., Andreasen A.H.: Femårsoverlevelsen for personer på 40 år eller derover med nyopdaget diabetes mellitus. Ugeskrift for Læger 160 (16), s. 2388-2392, 1998.
Olivarius N.d.F.: Finansieringen af almenmedicinsk forskning. Månedsskr. Prakt. B. Lægegern. 76 (juni), s. 855-862, 1998.
Pedersen P.A., Nielsen W.B., Jensen G.B.: Diagnostik og behandling af hypertensionspatienter. Ugeskrift for Læger 160 (16), s. 2365, 1998.
Reventlow S.: Osteoporosis risk and prevention. i: People and their family doctors – Partners in care. Abstracts s. 174, Susanne Reventlow, Irish College of General Practitioners, Wonca 98, Dublin 1998.
Reventlow S.: The interpretation of risk in daily practice. i: People and their family doctors – Partners in care. Abstracts s. 182, Susanne Reventlow, Irish College of General Practitioners, Wonca 98, Dublin 1998.
Reventlow S., Lauritzen T.: Risiko og forebyggelse. Urealistiske forventninger. 99 s. FADL, København 1998.
Reventlow S., Lauritzen T.: Risiko og forebyggelse i et almen medicinsk perspektiv. Ugeskrift for Læger 160/47, s. 6793, 1998.
Thorsen H., Hollnagel H.: The patients' own reason for encounter. i: People and their family doctors – Partners in care. Abstracts s. 59, Hanne Thorsen, IM Lunde, Hanne Hollnagel, Irish College of General Practitioners, Wonca 98, Dublin 1998.
Thorsen H.: Is the Nottingham Health Profile an outcome measure to be used in primary care? i: Functional Health Outcomes in Primary Care

and Family Medicine. Proceedings of a WONCA research group meeting s. 165-174, Hanne Thorsen, Fischer, Lam, Niederstadt, Saltman, Projekt Verlag, Hannover 1998.

Thorsen H., Doward L.C., McKenna S.P., Kohlmann T., Niero M., Patrick D., Spencer B.: The international development of the RGHQoL: a quality of life measure for recurrent genital herpes. Quality of Life Research 7, s. 143-153, 1998.

Thorsen H., Svensson B.H., Gottschalck L.: Adaptation of the Edinburgh Rehabilitation Status Scale into Danish. i: 6th European Congress on Research in Rehabilitation s. 51-52, Hanne Thorsen, Michael F. Schuntermann, Postverlagsort, Frankfurt am Main 1998.

Tulinius C.: Now this is the way we do it in our family. i: People and their family doctors – Partners in care. Abstracts s. 28, Charlotte Tulinius, Irish College of General Practitioners, Wonca 98, Dublin 1998.

Tulinius C.: Risk factors are not equal to everybody. i: People and their family doctors – Partners in care. Abstracts s. 202, Charlotte Tulinius, L Dragsbæk-Madsen, Irish College of General Practitioners, Wonca 98, Dublin 1998.

Østergaard M.S.: Childhood asthma. Reasons for diagnostic delay. i: People and their family doctors – Partners in care. Abstracts s. 192, Marianne Stubbe Østergaard, Irish College of General Practitioners, Wonca 98, Dublin 1998.

Biostatistisk Afdeling

Allard D., Brix A., Chadouf J.: Testing local independence between two point processes. 27 s. Department of Biostatistics, University of Copenhagen 1998.

Altman D.G., Andersen P.K.: Calculating the number needed to treat for trials where the outcome is time to an event. 16 s. Department of Biostatistics, University of Copenhagen 1998.

Andersen L. E., Kayser L., Keiding N., Thomsen J.: A morphometric analysis of nucleoli in cultured carcinoma cells of the human thyroid. Analytical Cellular Pathology 16, s. 131-140, 1998.

Andersen L.B., Vestbo J., Juel K., Bjerg A.M., Keiding N., Jensen G., Hein H-O., Sørensen T.I.A.: The Copenhagen Center for Prospective Population Studies.: A comparison of mortality rates in three prospective studies from Copenhagen with mortality rates in the central part of the city and the entire country. European Journal of Epidemiology 14, s. 579-585, 1998.

Andersen P.K., Horowitz M.M., Klein J.P., Socie G., Stone J.V., Zhang M.-J.: Modeling covariate adjusted mortality relative to a standard population: Does bone marrow transplantation provide a cure? 18 s. Department of Biostatistics, University of Copenhagen 1998.

Andersen P.K.: Censored data. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 1 s. 578-582, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Andersen P.K.: Hazard ratio estimator. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 3 s. 1829-1831, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Andersen P.K.: Proportional hazards, overview. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 5 s. 3555, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Andersen P.K.: Risk set. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 5 s. 3857-3858, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Andersen P.K.: Time-dependent covariate. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 6 s. 4523-4526, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Andersen P.K.: Type-specific covariates in survival analysis. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 6 s. 4641-4642, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Andersen P.K., Keiding N.: Survival analysis, overview. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 6 s. 4452-4461, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Andersen P.K., Keiding N.: Total time on test. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 6 s. 4548-4550, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Andersen P.K., Klein J.P., Knudsen K.M., Palacios R.T.: Estimation of variance in Cox's regression model with shared gamma frailties. Biometrics 53, s. 1475-1484, 1998.

Andersson A-M., Juul A., Petersen J.H., Müller J., Groome N.P., Skakkebæk N.E.: Serum inhibin B in healthy pubertal and adolescent boys: Relation to age, stage of puberty, and follicle-stimulating hormone, luteinizing hormone, testosterone and estradiol levels. Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism 82, s. 3976-3981, 1997.

Andersson A-M., Toppari J., Haavisto A-M., Petersen J.H., Simell T., Simell O., Skakkebæk N.E.: Longitudinal reproductive hormone profiles in infants: Peak of inhibin b levels in infant boys exceeds levels in adult men. Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism 83, s. 675-681, 1998.

Berg H., Viby-Mogensen J., Roed J., Mortensen C.R., Engbæk J., Skovgaard L.T., Krintel J.J.:

Residual neuromuscular block is a risk factor for postoperative pulmonary complications. Acta Anaesthesiol. Scand. 41, s. 1-9, 1998.

Brix A.: Spatial and spatio-temporal models for weed abundance. University of Copenhagen, Copenhagen 1998.

Dirksen A., Friis M., Olesen K.P., Skovgaard L.T., Sørensen K.: Progress of mephysema in severe (α_1)-antitrypsin deficiency as assessed by annual CT. Acta Radiologica 38, s. 1-8, 1998.

Dirksen A., Holstein-Rathlou N.-E., Madsen F., Skovgaard L.T., Ulrik C.S., Heckscher T., Kok-Jensen A.: Long-range correlations of serial FEV_1 measurements in emphysematous patients and normal subjects. J. Appl. Physiol. 85, s. 259-265, 1998.

Esbjerg S., Keiding N., Koch-Henriksen N.: An analysis of the reporting delay for multiple sclerosis. 38 s. Dept. of Biostatistics, University of Copenhagen, 1998.

Frydman H.: Conditioned diffusions. 25 s., Dept. of Biostatistics, University of Copenhagen 1998.

Gill R.D., Keiding N.: Hazard plotting. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 3 s. 1815-1817, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Glasziou P.O., Cole B.F., Gelber R.D., Hilden J., Simes R.J.: Quality adjusted survival analysis with repeated quality of life measures. Statistics in Medicine 17, s. 1215-1229, 1998.

Harboe I., Johansen S., Nielsen B., Rahbek A.: Asymptotic inference on cointegrating rank in partial systems. Journal of Business & Economic Statistics 16, s. 388-399, 1998.

Hilden J.: Anmeldelse af: Mathematics: From the Birth of Numbers af J. Gullberg. Ugeskrift for Læger, s. 6631, 1998.

Hilden J.: Letter to the editor: Re: Neural networks and the roles of cross validation. Medical Decision Making 18, s. 122, 1998.

Høyer A.P., Grandjean P., Jørgensen T., Brock J.W., Hartvig H.B.: Organchlorine exposure and risk of breast cancer. The Lancet 352, s. 1816-1820, 1998.

Jensen T.K., Henriksen T.B., Hjollund N.H.I., Scheike T.H., Kolstad H., Giwercman A., Ernst E., Bonde J.P., Skakkebæk N.E., Olsen J.: Caffeine intake and fecundability: A follow-up study among 430 Danish couples planning their first pregnancy. Reproductive Toxicology 12, s. 289-295, 1998.

Jordan A., Manniche C., Mosdal C., Hindsberger C.: The Copenhagen Neck Functional Disability Scale: A study of reliability and validity. Journal of Manipulative and Physiological Therapeutics 21, s. 520-526, 1998.

Juul A., Møller S., Mosfeldt-Laursen E., Rasmussen M.H., Scheike T.H., Pedersen S.A., Kastrup K.W., Yu H., Mistry J., Rasmussen S., Müller J., Henriksen J., Skakkebæk N.E.: The acid-labile subunit of human ternary insulin-like growth factor binding protein complex in serum: Hepatosplanchnic release, diurnal variation, circulating concentrations in healthy subjects, Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism 83, s. 4408-4415, 1998.

Keiding N.: Event history analysis and infeerence from observational epidemiology. 17 s. Department of Biostatistics, University of Copenhagen 1998.

Keiding N.: Selection effects and nonproportional hazards in survival models and models for repeated events. 12 s. Department of Biostatistics, University of Copenhagen 1998.

Keiding N.: Letter to the editor: Re: The relationship of sperm counts to birth rates: A population based study. J. Urol 159, s. 2103, 1998.

Keiding N.: Counting processes. i: Encyclopedia of Statistical Sciences vol. 2 s. 159-166, S. Kotz, C.B. Read & D.L. Banks, John Wiley & Sons, 1998.

Keiding N.: Delayed entry. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 2 s. 1120-1125, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Keiding N.: Ghosts. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 2 s. 1719-1720, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Keiding N.: Grenander estimators. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 2 s. 1780-1781, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Keiding N.: Historical controls in survival analysis. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 3 s. 1927-1931, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Keiding N.: Incidence-prevalence relationships. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 3 s. 2004-2007, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Keiding N.: Lexis diagram. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 3 s. 2232-2234, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Keiding N.: Logrank test. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 3 s. 2351, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Keiding N.: Time Origin, choice of. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 6 s. 4532-4533, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Keiding N.: Discussion on the paper: Bayesian projection of the acquired immune deficiency

syndrome epidemic by De Angelis, Gilks & Day. Appl. Statist. 47, s. 485, 1998.

Keiding N., Andersen C., Fledelius P.: The Cox regression model for claims data in non-life insurance. Astin Bulletin 28, s. 95-118, 1998.

Kessing L.V., Andersen P.K., Mortensen P.B.: Predictors of recurrence in affective disorder. A case register study. Journal of Affective Disorders 49, s. 101-108, 1998.

Kessing L.V., Andersen P.K., Mortensen P.B., Bolwig T.G.: Recurrence in affective disorder. British Journal of Psychiatry 172, s. 23-28, 1998.

Klein J.P., Andersen P.K., Keiding N.: Exponential distribution. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 2 s. 1447-1448, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Klein J.P., Andersen P.K., Keiding N.: Weibull distribution. i: Encyclopedia of Biostatistics vol. 6 s. 4734-4735, P. Armitage & T. Colton, John Wiley & Sons, 1998.

Lange P., Parner J., Vestbo J., Schnohr P., Jensen G.: A 15-year follow-up study of ventilatory function in adults with asthma. The New England Journal of Medicine 339, s. 1194-1200, 1998.

Larsen K., Petersen J.H., Budtz-Jørgensen E., Endahl L.: Interpreting parameters in the logistic regression model with random effects. 29 s. Department of Biostatistics, University of Copenhagen 1998.

Madsen A.L., Keiding N., Karle A., Esbjerg S., Hemmingsen R.: Neuroleptics in progressive structural brain abnormalities in psychiatric illness. The Lancet 352, s. 784-785, 1998.

Martinussen T., Scheike T.H.: A non-parametric dynamic additive regression model for longitudinal data. 28 s. Department of Biostatistics, University of Copenhagen 1998.

Martinussen T., Scheike T.H.: A semi-parametric additive regression model for longitudinal data. 22 s. Department of Biostatistics, University of Copenhagen 1998.

Martinussen T., Scheike T.H.:Sampling corrected analysis of dynamic additive regression models for longitudinal data. 25 s. Department of Biostatistics, University of Copenhagen 1998.

Martinussen T., Sørensen T.I.A.: Age-Dependent U-shaped risk functions and Aalen's additive risk model. Biometrics 54, s. 989-1001, 1998.

Martinussen T., Scheike T.H.: Estimating the population survival function using additional information recorded over time: A filter based approach. Scandinavian Journal of Statistics 25, s. 621-635, 1998.

Melbye M., Begtrup K., Rosenberg P.S., Biggar R.J., Goedert J.J., Knudsen K., Andersen P.K.: Differences in susceptibility to AIDS development: A cohort study of Danish and American homosexual-bisexual men 1981 to 1995. Journal of Acquired Immune Deficiency Syndromes and Human Retrovirology 18, s. 270-276, 1998.

Michelsen I., Helbo-Hansen H.S., Køhler F., Lorenzen A.-G., Rydlund E., Bentzon M.W.: Prohpylactic ephedrine attenuates the hemodynamic response to propofol in elderly female patients. Anesth. Analg. 86, s. 477-481, 1998.

Milman N., Juul-Jørgensen B., Bentzon M.W.: Calibration of Abbott AxSYM Ferritin Kit Using the WHO Human Liver Ferritin International Standard 80/602. Eur. J. Clin. Chem. Clin. Biochem. 35, s. 631-632, 1998.

Moller J.T., Cluitmans P.J., Rasmussen L.S., Houx P., Rasmussen H., Canet J., Rabbitt P., Jolles J., Larsen K., Hanning C.D., Langeron O., Johnson T.D., Lauven P.M., Kristensen P.A., Biedler A., van Beem H., Fraidakis O., Silverstein J.H., Beneken J.E.W., Gravenstein J.S.: Long-term postoperative cognitive dysfunction in the elderly: ISPOCD1 study. The Lancet 351, s. 857-861, 1998.

Nielsen G.A., Thomsen B.L., Michaelsen K.F.: Influence of breastfeeding and complementary food on growth between 5 and 10 months. Acta Paediatr. 87, s. 911-917, 1998.

Nørredam M., Grønvold M., Petersen J.H., Krasnik A.: Effect of social class on tumour size at diagnosis and surgical treatment in Danish women with breast cancer. Soc. Sci. Med., s. 1659-1663, 1998.

Olsen J., Andersen P.K.: Letter to the editor: Re: Accounting for pregnancy dependence in epidemiologic studies of pregnancy outcomes. Epidemiology 9, s. 363, 1998.

Parner J., Keiding N.: Time-dependent treatment initiation and informative right- censoring. 27 s. Department of Biostatistics, University of Copenhagen 1998.

Petersen J.H.: An additive frailty model for correlated life times. Biometrics 54, s. 646-661, 1998.

Roepstorff A., Nilsson O., Oksanen A., Gjerde B., Richter S.H., Örtenberg E., Christensson D., Martinsson K.B., Bartlett P.C., Nansen P., Eriksen L., Helle O., Nikander S., Larsen K.: Intestinal parasites in swine in the Nordic countries: Prevalence and geographical distribution. Veterinary Parasitology 76, s. 305-319, 1998.

Scheike T.H.: Comparison of non-parametric regression functions through their cumulatives. 17 s. Dept. of Biostatistics University of Copenhagen, 1998.

Scheike T.H., Ekstrøm C.T.: A discrete survival model with random effects and covariate- dependent selection. Applied Stochastic Models and Data Analysis 14, s. 153-163, 1998.

Scheike T.H., Zhang M.-J.: Cumulative regression function tests for regression models for longitudinal data. The Annals of Statistics 26, s. 1328-1355, 1998.

Sejrsen B., Jakobsen J., Skovgaard L.T., Kjær I.: Growth in the external cranial base evaluated on human dry skulls, using nerve canal openings as references. Acta Odontol. Scand. 55, s. 356-364, 1997.

Stockmarr A.: Likelihood ratios for evaluating DNA evidence, when the suspect is found through a database search. 24 s. Dept. of Biostatistics University of Copenhagen, 1998.

Stockmarr A.: Assessing evidence to mixed samples in DNA profiling analysis. 16 s., Dept. of Biostatistics University of Copenhagen 1998.

Steyerberg E.W., Eijkemans M.J.C., Hilden J.: Logistic regression in diagnostic data analysis: Combining adequate modeling with improved layout. i: 20th Anniversary Meeting of The Society for Medical Decision Making Hyatt Regency Cambridge, Massachusetts 1998.

Sørensen P., Andersen P.K.: Competing risks analysis for the case-cohort design. 16 s., Dept. of Biostatistics University of Copenhagen 1998.

Sørensen T.I.A., Holst C., Stunkard A.J.: Adoption study of environmental modifications of the genetic influences on obesity. International Journal of Obesity 22, s. 73-81, 1998.

Toubro S., Sørensen T.I.A., Hindsberger C., Christensen N.J., Astrup A.: Twenty-Four-Hour Respiratory Quotient: The role of diet and familial resemblance. Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism 83, s. 2758-2764, 1998.

Træden U., Holm L., Sandström B., Andersen P.K., Jarden M.: Effectiveness of a dietary intervention strategy in general practice: Effects on blood lipids, health and well-being. Public Health Nutrition 1, s. 273-281, 1998.

Westergaard T., Andersen P.K., Pedersen J.B., Frisch M., Olsen J.H., Melbye M.: Testicular cancer risk and maternal parity: A population-based cohort study. British Journal of Cancer 77, s. 1180-1185, 1998.

de Fine Olivarius N., Andreasen A.H.: Femårsoverlevelsen for personer på 40 år eller derover med nyopdaget diabetes mellitus. Ugeskrift for Læger 160, s. 2388-2392, 1998.

de Fine Olivarius N., Andreasen A.H.: The UK Prospective Diabetes Study. The Lancet 352, s. 1933, 1998.

Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori

Bendstrup K., Ingemann Jensen J., Bengtsson B., Holm S.: Out-patient rehabilitation improves activities of daily living, quality of life and exercise tolerance in chronic obstructive pulmonary disease. The European Respiratory Journal 10, s. 2801-6, 1997.

Gammelgaard A.: Sygdom i et evolutionsbiologisk perspektiv. Bibliotek for Læger 190, s. 415-29, 1998.

Gjersøe P., Andersen S., Mølbak A.G., Wulff H.R., Thomsen O.: Pålideligheden af dødsattester. Reproducerbarheden ved udfyldelse af dødsattestens diagnoser på patienter indlagt på medicinsk afdeling. Ugeskrift for Læger 160, s. 5030-34, 1998.

Graugaard C., Wulff H.R., Thomsen O.Ø.: Lægen og det perverse – træk af sexualbiologiens historie. i: Skandinavisk sexologi Johansen BD, Winther G, Dahlhöf G, Almås E, Bennestad E, Dansk Psykologisk Forlag, 1998.

Gøtzsche P.C., Johansen H.K.: Meta-analysis of short term low dose prednisolone versus placebo and non-steroidal, anti-inflammatory drugs in rheumatoid arthritis. BMJ 316, s. 811-8, 1998.

Gøtzsche P.C.: Hjælp til et evidensbaseret sundhedsvæsen. Social- & Hälsovårdsnytt i Norden 2, s. 12-13, 1998.

Gøtzsche P.C., Hammarquist C., Burr M.: House dust mite control measures in the management of asthma: Meta-analysis. BMJ 317, s. 1105-10, 1998.

Gøtzsche P.C.: Hjælp til selvhjælp: Hvad kan Cochrane-samarbejdet tilbyde sundhedsvæsenet, og hvad kan sundhedsvæsenet tilbyde Cochrane samarbejdet? i: Evidensbaseret sundhedsvæsen. Rapport fra II symposium om evidensbaseret sundhedsvæsen s. 119-25, Institut for Sundhedsvæsen, DSI rapport 98.04, København 1998.

Gøtzsche P.C., Johansen H.K.: Antifungal prophylactic or empiric therapy vs placebo or no treatment in cancer patients with neutropenia (Cochrane Review). i: The Cochrane Library, Issue 2. Update Software, Oxford 1998.

Gøtzsche P.C.: Somatostatin or octreotide vs placebo in bleeding oesophageal varices (Cochrane Review). i: The Cochrane Library, Issue 3

Update Software, Oxford 1998.
Gøtzsche P.C.: Randomisering og blinding i sundhedsvidenskabelig forskning. Bibliotek for Læger 190, s. 369-80, 1998.
Gøtzsche P.C.: Lus i skindpelsen. Ugeskrift for Læger 160, s. 7610-1, 1998.
Hammarquist C., Burr M.L., Gøtzsche P.C.: House dust mites and control measures in the management of asthma (Cochrane Review). i: The Cochrane Library, Issue 3 Update Software, Oxford 1998.
Holm S.: Alt afhænger af øjnene som ser – nye tal for eutanasi i Holland. Ugeskrift for Læger 160(4), s. 442-3, 1998.
Holm S.: Kommunikation med læger. Ugeskrift for Læger 160(22), s. 3274, 1998.
Holm S.: Med ondt skal ondt fordrives? Ugeskrift for Læger 160 (25), s. 3791, 1998.
Holm S.: Kan man overhovedet diskutere etik? Til Tro 30 (3), s. 11-12, 1998.
Holm S.: Information til kræftpatienter i forbindelse med forsøg. FS 13 Nyt 18 (3), s. 14-18, 1998.
Holm S.: Goodbye to the simple solutions: The second phase of priority setting in health care. BMJ 317 (7164), s. 1000-1002, 1998.
Holm S.: A life in the Shadow: One Reason Why We should Not Clone Humans. Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics 7 (2), s. 160-162, 1998.
Holm S.: The Foundations of Bioethics. Medicine, Health Care and Philosophy 1(1), s. 75-77, 1998.
Holm S.: Ethical issues in pre-implantation diagnosis. i: The Future of Human Reproduction s. 176-190, J. Harris, S. Holm, Oxford University Press, Oxford 1998.
Holm S.: Abortmodstand eller modstand mod abort. i: Abort i 25 år s. 152-157, B. Petersson, L.B. Knudsen, K. Helweg-Larsen, L & R Fakta, Copenhagen 1998.
Holm S.: Viden og vidensproduktion. i: Spørgsmålet bestemmer metoden s. 14-31, M. Lorensen, Universitetsforlaget, Oslo 1998.
Holm S.: What does phenomenology offer to medical ethics? i: Advances in Bioethics (vol.4) – Critical Reflection on Medical Ethics s. 229-43, M. Evans, JAI Press Inc., Stanford 1998.
Holm S., Holm C.: Alternativer til organtransplantation. i: Giv mig dit hjerte – organdonationens etiske dilemma s. 111-126, Det Etiske Råd, København 1998.
Holm S., Harris J.: The Future of Human Reproduction. Oxford University Press, Oxford 1998.
Holm S.: Hans-Georg Gadamer on mental illness – A critical review. Medicine, Healthcare and Philosophy 1, s. 275-277, 1998.
Hróbjartsson A., Gøtzsche P.C., Gluud C.: The controlled clinical trial turns 100 years: Fibiger's trial of serum treatment of diphtheria. BMJ 317, s. 1243-5, 1998.
Jørgensen E., Holm S.: The natural course of neurological recovery following cardiopulmonary resuscitation. Resuscitation 36, s. 111-122, 1998.
Norup M.: Limits of neonatal treatment: A survey of attitudes in the Danish population. Journal of Medical Ethics 24, s. 200-206, 1998.
Norup M.: Etiske problemer i forbindelse med abort og behandling af nyfødte. s. 1-240 Eget Forlag, København 1998.
Norup M.: Treatment of extremely premature newborns: A survey of attitudes among Danish physicians. Acta Paediatrica 87, s. 896-902, 1998.
Norup M.: Etiske problemer i forbindelse med abort og behandling af nyfødte. Ugeskrift for Læger 160, s. 5669-70, 1998.
Norup M.: Attitudes towards abortion among physicians working at obstetrical and paediatric departments in Denmark. Prenatal diagnosis 18 (3), s. 273-280, 1998.
Norup M.: Ethical problems in relation to abortion and treatment of newborn infants. Danish Medical Bulletin 45 (5), s. 542, 1998.
Norup M., Folker A.F., Holtug N., Jensen A.B., Kappel K., Kent Nielsen J.: Beslutninger om liv og død. En empirisk undersøgelse af danske lægers holdninger til beslutninger ved livets afslutning. Nordisk Medicin 113, s. 240-244, 1998.
Rossel P.J.H.: En moralsk forpligtelse til at være organdonor og forsøgsperson? i: Giv mig dit hjerte – Organdonationens etiske dilemma s. 13-18, Det Etiske Råd, København 1998.
Rønn A.M., Rønne-Rasmussen J., Gøtzsche P.C., Bygbjerg I.C.: Neuropsychiatric manifestations after mefloquine therapy for Plasmodium falciparum malaria: comparing a retrospective and a prospective study. Trop Med Int Health 3, s. 83-8, 1998.
Skydsgaard M.: Den indre læge. Stud Med 78, s. 29-31, 1998.
Wulff H.R.: Tidehverv i lægevidenskabelig tænkning: menneskesyn og sygdomsbegreb. Bibliotek for Læger 190, s. 105-27, 1998.
Wulff H.R.: Det randomiserede forsøg – et jubilæum (leder). Ugeskrift for Læger 160, s. 7405, 1998.

Wulff H.R.: Contemporary trends in health care bioethics. i: Consensus Formation in Healthcare Ethics Ten Have H van, Sass H.M, Kluwer, Dordrecht 1998.

Afdeling for Sundhedstjensteforskning

Alonso J., Black C., Norregaard J.C., Dunn E., Andersen T.F., Espallargues M., Bernth-Petersen P., Andersen G.F.: Cross-cultural differences in the reporting of global functional capacity: an example in cataract patients. Med Care 36, s. 868-78, 1998.

Bjørner J., Thunedborg K., Kristensen T.S., Modvig J., Bech P.: The Danish SF-36 Health Survey: Translation and Preliminary Validity Studies. J Clin Epidemiol 11, s. 991-999, 1998.

Bjørner J., Kreiner S., Ware J.E. Damsgaard M.T., Bech P.: Differential Item Functioning in the Danish Translation of the SF-36. J Clin Epidemiol 11, s. 1189-1202, 1998.

Bjørner J., Damsgaard M.T., Watt T., Grønvold M.: Tests of Data Quality, Scaling Assumptions, and Reliability of the Danish SF-36. J Clin Epidemiol 11, s. 1001-1011, 1998.

Fayers P.M., Grønvold M., Hand D.J., Bjordal K.: Clinical impact versus factor analysis for quality of life questionnaire construction. Letter to the editor. Jornal of Clinical Epidemiology 51, s. 285-286, 1998.

Gandek B., Ware J.E., Aaronson N.K., Alonso J., Apolone G., Bjørner J., Braizer J., Bullinger M., Fukuhara S., Kaasa S., Leplège A., Sullivan M.: Tests of Data Quality, Scaling Assumptions, and Reliability of the SF-36 in Eleven Countries: Results from the IQOLA Project. J Clin Epidemiol 11, s. 1149-1158, 1998.

Gandek B., Ware J.E., Aaronson N.K., Apolone G., Bjørner J., Brazier J.E., Bullinger M., Kaasa S., Leplège A., Prieto L., Sullivan M.: Cross-Validation of Item Selection and Scoring for the SF-12 Health Survey in Nine Countries: Results from the IQOLA Project. J Clin Epidemiol 11, s. 1171-1178, 1998.

Grønvold M., Fayers P.M.: Testing for differences in multiple quality of life demensions: generating hypotheses from the experience of hospital staff. Quality of Life Research 7, s. 479-86, 1998.

Helm P., Münster K., Schmidt L.: Bestemmelse af menarche og primær amenoré. Ugeskrift for Læger 160, s. 7430-33, 1998.

Ito H.: "Elderly Care in Denmark and Japan: A brief comparative analysis of elderly care system". Research Report on Strategies for Promotion of Longevity in Japan and Scandinava, s. 27-35, 1998.

Ito H.: Towards Better treatment of Senile Dementia. 25 minutters video og 3 1998.

Johansen J.D., Andersen T.F., Kjøller M., Veien N., Avnstrup E., Andersen K.E., Mené T.: Identification of Risk Products for Fragrance Contact Allergy: A case-Referent Study based on Patiens Histories. American Journal of Contact Dermatitis Vol. 9, no. 2, s. 80-87, 1998.

Keller S.D., Ware J.E., Gandek B., Aaronson N.K., Alonso J., Apolone G., Bjørner J., Brazier J.E., Bullinger M., Fukuhara S., Kaasa S., Leplège A., Sanson-Fisher R.W., Sullivan M., Wood-Dauphinee S.: Testing the Equivalence of Translations of Widely Used Response Choice Labels: Results from the IQOLA Project. J Clin Epidemiol 11, s. 933-944, 1998.

Keller S.D., Ware J.E., Bentler P.M., Aaronson N.K., Alonso J., Apolone G., Bjørner J., Braizer J., Bullinger M., Kaasa S., Leplège A., Sullivan M., Gandek B.: Use of Structural Equation Modeling to Test the Construct Validity of the SF-36 Health Survey in Ten Countries: Results from the IQOLA Project. J Clin Epidemiol 11, s. 1179-1188, 1998.

Koch L.: En dansk lov om tvanssterilisation. Handicap og Samfund 10, s. 54-57, 1998.

Koch L.: Sigøjnerne i søgelyset. Arvebiologi og socialpolitik i 1930'ernes og 1940'ernes København. i: Videnskabernes København s. 99-116, Söderquist T og Kragh H, Roskilde Universitetsforlag, København 1998.

Koch L.: Anmeldelse af Gunnar Broberg og Nils Roll-Hansen: Eugenics and the Welfare State. Social History of Medicine 2, s. 334-336, 1998.

Koch L.: IVF in two decades. A critical appraisal. i: *in vitro* fertilisation in the 1990's s. 19-28, E. Hildt og D. Meith, Ashgate Publishing Limited, Oxou 1998.

Nørredam M., Grønvold M., Petersen J.H., Krasnik A.: Effect of Social class on tumour size of diagnosis and surgical treatment in Danish women with breast cancer. Social Science and Medicine vol 47, no 11, s. 1659-63, 1998.

Nørregaard J.C., Bernth-Petersen P., Alonso J., Dunnan E., Black C., Andersen T.F., Espallargues M., Bellan L., Andersen G.F.: Variation in inducations for cataract surgery in the United States, Denmark, Canada, and Spain: results from the International cataract Surgery Outcomes Study. Br J Ophthalmol 82, s. 1107-1111, 1998.

Nørregaard J.C., Hindsberger C., Alonso J., Bellan L., Bernth-Petersen P., Black C., Dunn E., Andersen T.F., Espallargues M., Andersen

G.F.: Visual Outcomes of Cataract Surgery in the United States, Canada, Denmark, and Spain. Report From the International Cataract Surgery Outcomes Study. Arch Ophthalmol 116, s. 1095-1100, 1998.

Nørregaard J.C., Petersen P.B., Andersen T.F.: Indikationer for kataktkirurgi i Danmark i 1980 og 1992. Resultater fra The Danish Cataract Surgery Outcomes Study. Ugeskrift for Læger 160, s. 3924-3928, 1998.

Nørregaard J.C., Andersen T.F., Schein O.D., Andersen G.F., Alonso J., Dunn E., Black C., Petersen P.B., Bellan C., Espallargues M.: Variación internacional en el manejo oftalmológico de los pacientes con cataratas Conclusiones del Estudio International de Resultados de la Cirugia de Catarata. Arch Ophthalmol 115, s. 399-403, 1997.

Raczek A.E., Ware J.E., Bjørner J.B., Gandek B., Haley S.M., Aaronson N.K., Apolone G., Bech P., Brazier J.E., Bullinger M., Sullivan M.: Comparison of Rasch and Summated Rating Scales Constructed from SF-36 Physical Functioning Items in Seven Countries: Results from the IQOLA Projekt. J Clin Epidemiol 11, s. 1203-1214, 1998.

Schmidt L.: Infertile couples' assessment of infertility treatment. Acta Obstetricia et Gynecologica Scandinavica Vol. 77, no 6, s. 649-53, 1998.

Schmidt L.: Psychoscocial aspects of infertility and treatment. i: *in vitro* Fertilisation in the 1990s s. 63-71, Hildt, Elisabeth and Meith, D., Ashgate Publishing Limited, Oxou 1998.

Sprangers M., Cull A., Grønvold M.: EORTC Quality of Life Study Group Guidelines for Developing Questionnaire Modules. 35 s. EORTC, Bruxelles 1998.

Sprangers M., Cull A., Grønvold M., Bjordal K., Blazeby J., Aaronson N.K.: The European Organization for Research and Treatment of Cancer approach to developing questionnaire moduls: An update and overview. Quality of Life Research 7, s. 291-300, 1998.

Stemerding D., Koch L.H., Bourret P.: Cancergenetic services. i: The social management of genetic engineering s. 117-138, Wheale P, Schomberg R og Glasner P, eds, 1998.

Træden U.I., Gunnarsdottir V.: Organisationsanalyse og Sundhedsøkonomisk analyse efter kort vejledning i primær sundhedssekter. 91 s. København 1998.

Træden U.I., Holm L., Sandström B., Andersen P.K., Jarden M.: Effectiveness of a dietary intervention strategy in general practice: effects on blood lipids, health and well-being. Public Health Nutrition 1, s. 273-281, 1998.

Vallgårda S.: For de helbredelige, de unge og de fattige. Siden Saxo nr. 2 årgang 15, s. 20-27, 1998.

Wagner A.K., Gandek B., Aaronson N.K., Acquadro C., Alonso J., Apolone G., Bullinger M., Bjørner J., Fukuhara S., Kaasa S., Leplège A., Sullivan M., Wodd-Dauphinee S., Ware J.E.: Cross-Cultural Comparisons of the Content of SF-36 Translations across 10 Countries: Results from the IQOLA Project. J Clin Epidemiol 11, s. 925-932, 1998.

Afdeling for Social Medicin og Psykosocial Sundhed

Avlund K.: Træthed ved daglig færden. Gerontologi og Samfund 4, s. 76-78, 1998.

Avlund K., Fromholt P.: Instrumental activities of daily living: the relationships to self-rated memory and cognitive performance among 75-year-old men and women. Scandinavian journal of occupational therapy 5, s. 93-100, 1998.

Avlund K., Damsgaard M.T., Holstein B.E.: Social relations and mortality. An eleven year follow-up study of 70-year-old men and women in Denmark. Social science and medicine 47, s. 635-643, 1998.

Avlund K., Schultz-Larsen K., Davidsen M.: Tiredness in daily activities at age 70 as a predictor of mortality during the next 10 years. Journal of Clinical Epidemiology 51, s. 323-333, 1998.

Avlund K., Holstein B.E.: Functional ability among elderly people in three service settings: The discriminatory power of a new functional ability scale. European Journal of Epidemiology 14, s. 783-790, 1998.

Avlund K., Vass M.: Measuring functional ability among elderly people in primary care. i: Functional health outcomes in primary care and family medicine s. 213-214, Fischer GC, Lam C.L.K., Niederstadt C.J., Saltman D.C., Projekt Verlag, Bochum, Deutschland 1998.

Avlund K.: Tidlige tegn på funktionsevnetab hos gamle mennesker. En stærk prædiktor for afhængighed af hjælp. Teori og Terapi 4, s. 8-10, 1998.

Bjerre B.D.: Tilværelsen med Urin afledning. En socialmedicinsk undersøgelse af urologiske patienter efter anlæggelse af urinafledning. 133 s. Eget Forlag, København 1998.

Bjerre B.D., Johansen C., Steven K.: Sexological problems after cystectomy: Bladder substitution compared with ileal conduit diversion.

Scandinavian Journal of Urology and Nephrology 3, s. 187-93, 1998.

Bjørner J., Damsgaard M.T., Watt T., Grønvold M.: Tests of data quality, scaling assumptions, and reliability of the danish SF-36. J clin epidemiol 11, s. 1001-1011, 1998.

Bjørner J., Kreiner S., Ware J., Damsgaard M.T., Bech P.: Differentiel item functioning in the danish translation of SF-36. J clin epidemiol 11, s. 1189-1202, 1998.

Borup I.K.: Pupils' evaluation of contacts with the school health nurse . Vård i Norden 3, s. 26-31, 1998.

Borup I.K.: Pupils' experiences of the annual health dialogue with the school health nurse. Scandinavian J Caring Sci 3, s. 160-169, 1998.

Borup I.K.: Psychosocial and health factors associated with school children's perceived benefits of the health dialogue in Denmark. Health Education Journal 57, s. 339-350, 1998.

Due P., Holstein B.E.: "Sence of coherence", socialgruppe og helbred i en dansk befolkningsundersøgelse. Ugeskrift for Læger 160/50, s. 6, 1998.

Due P., Holstein B.E.: Sociale relationer og sundhed. i: Forebyggende sundhedsarbejde s. 188-97, Finn Kamper-Jørgensen og Gert Almind, Munksgaard, København 1998.

Due P., Holstein B.E.: Sundhedsadfærd. i: Forebyggende sundhedsarbejde s. 160-9, Finn Kamper-Jørgensen og Gert Almind, Munksgaard, København 1998.

Heitmann B., Osler M., Overvad K.: Fedt i en fed tid. Ugeskrift for Læger 52, s. 7601-4, 1998.

Holstein B.E.: Sociologiske aldringsmodeller. i: Viden om aldring – veje til handling s. 66-82, Henning Kirk og Marianne Schroll, Munksgaard, København 1998.

Iversen L.: Forebyggelse og forebyggelsesforskning i sundhedspolitisk perspektiv. Ugeskrift for Læger 48, s. 6795-6799, 1998.

Iversen L.: Levnedsmiddelstyrelsens kostkampagner 1991-1996: Har de været pengene værd? Et forsøg på en samlet vurdering. i: Levnedsmiddelstyrelsens ernæringsoplysning – en ekstern vurdering s. 23-32, Veterinær- og Fødevaredirektoratet, SI – Statens Publikationer, København 1998.

Iversen L.: Forebyggelse på hospitalet. Statusrapport 1994-1997. Bispebjerg Hospital som modelhospital for det forebyggende sundhedsarbejde. 84 s. Plus Print Svendborg Formulartryk A/S, København 1998.

Jepsen E., Lundemark H., Avlund K., Vass M.: Opfølgning efter hospitalsindlæggelse. Gerontologi og Samfund 4, s. 88-89, 1998.

Lissau I., Flodmark C-E., Nuutinen O.: Børnefedme. Forekomst, risikofaktorer, konsekvenser, forebyggelse og behandling. i: Fetma/fedme – en nordisk lærebog s. 347-362, Andersen T., Rissanen A., Rössner S., Studentlitteratur, Lund, Sverige 1998.

Mortensen O.S.: Invasivt behandlet iskæmisk hjertesygdom. Livskvalitetsaspekter. 115 sider s. Notex, København 1998.

Osler M., Heitmann B.: Food patterns, flour fortification, and intakes of calcium and vitamin D: a longitudinal study of Danish adults. J epidemiol community health, s. 161-165, 1998.

Osler M., Klebak S.: Social differences in health in an affluent Danish county. Scand J Social Medicine 4, s. 289-292, 1998.

Osler M., Prescott E., Gollschan A.: Trends in smoking prevalence in Danish adults 1964-1994. Scand J Social Medicine 4, s. 293-8, 1998.

Osler M., Prescott E.: Psychosocial, behavioural, and health determinants of succesful smoking cessation: a longitudinal study of Danish adults. Tobacco Control, s. 262-7, 1998.

Osler M., Milman N., Heitmann B.: Dietary and non-dietary factors associated with iron status in a cohort of Danish adults followed for six years . European Journal of Clinical Nutrition 52, s. 459-463, 1998.

Osler M.: The food intake of smokers and non-smokers: The role of partner's smoking behavior. Preventive Medicine 27, s. 438-443, 1998.

Prescott E., Osler M., Hein H.O.: Gender and smoking – related risk of lung cancer. Epidemiology 9 (1), s. 79-83, 1998.

Prescott E., Osler M., Andersen P.K.: Mortality in women and men in relation to smoking. International J Epidemiology, s. 27-32, 1998.

Prescott E., Osler M.: Importance of detailed adjustment for smoking when comparing hospitalization and mortality in men and women in a Danish population study. European Journal of Public Health 8, s. 166-189, 1998.

Prescott E., Osler M., Hein H.O.: Life expectancy in Danish women and men related to smoking habits: smoking may affect women more. Journal of Epidemiology and Community Health 52, s. 131-132, 1998.

Afdeling for Miljø- og Arbejdsmedicin

Hansen E.S.: The role of occupational health physician: How to deal with "sensitive" workers in Denmark. People and work 21, s. 60-65, 1998.

Loft S., Deng X-S., Tuo J., Wellejus A., Sørensen M., Poulsen H.E.: Experimental study of oxidative DNA damage. Free. Rad. Res. 29, s. 525-539, 1998.

Loft S., Thorling E.B., Poulsen H.E.: High fat diet induced oxidative DNA damage estimated by 8-oxo-7,8-dihydro-2-deoxyguanosine excretion in rats . Free.Rad.Res. 29, s. 595-600, 1998.

Poulsen H.E., Loft S., Prieme H., Vistisen K.K., Lykkesfeldt J., Nyyssonen K., Salonen J.T.: Oxidative DNA damage in vivo: relationship to age, plasma antioxidants, drug metabolism, glutathione-S-transferase activity and urinary creatinine excretion. Free. Rad. Res. 29, s. 565-571, 1998.

Afdeling for Medicinsk Kvinde- og Kønsforskning

Hasle P., Christiansen J.M., El-Salanti N., Nygaard E., Møller N.: Midtvejsevaluering af EGA-handlingsplanen. CASA rapport. s. CASA. København 1998.

Møller N., Nygaard E., Pleman A.: Virksomhedernes mulige motiver for at afskaffe EGA. i: Arbejdet under forandring – forandring af arbejdet – Taylorisme, postfordisme eller det udviklende arbejde red:Niels Finn Christiansen, Annette Eklund Hansen, Møller N., Nordisk Ministerråd, København 1998.

Møller N., Nygaard E., Hansen N.J.: Den gode EGA indsats – erfaringer fra 14 virksomheder. 30 s. Arbejdsmiljøfondet. København 1998.

Nygaard E., Hasle P., Christiansen J.M., El-Salanti N., Møller N.: Evaluation of the action programme against monotonous and repetitive work. s. 121 abstract. København 1998.

Petersson B.: Kvinders forhold til egen krop. i: Kvindelige læger ser på sundhed og sygdom s. 114-121, Red. Aggi Kjær & Else Berenth, Danske kvindelige læger forening, København 1998.

Petersson B., Mirdal G.M., Weeke B., Vibits A.: Asthma and menstruation: The relationship between psychological and bronchial hyperreactivity. British Journal of Medical Psychology 71, s. 47-55, 1998.

Petersson B., Knudsen L.B., Helweg-Larsen K.: Skal vi flage på halv eller hel den 1. oktober 1998? i: Abort i 25 år s. 9-13, Petersson, B. et al, Lindhart & Ringhof fakta, København 1998.

Petersson B.: Abort i 25 år. 197 sider. Lindhardt & Ringhof Fakta, København 1998.

Petersson B.: Psykiske problemer i relation til abort. i: Abort i 25 år s. 92-97, Petersson, B. et al, Lindhardt & Ringhof Fakta, København 1998.

Petersson B.: Aborter efter 12. svangerskabsuge. i: Abort i 25 år s. 112-119, Petersson, B. et al, Lindhardt & Ringhof Fakta, København 1998.

Petersson B.: Aborter er ingen selvfølge – abort som politisk middel. i: Abort i 25 år s. 158-162, Petersson, B. et al, Lindhardt & Ringhof Fakta, København 1998.

Petersson B.: Fedme og overvægt – nye behandlingsstrategier. Diætisten 35. årgang, nr. 6, s. 8-11, 1998.

Petersson B., Kierstein Hansen S.: Medicinsk fremkaldt abort. Lægen 8, s. 18-20, 1998.

Petersson B.: Fedmens årsager. Bona Dea 4. årgang, nr. 1, s. 4-6, 1998.

Petersson B., Helweg-Larsen Knudsen L.B.: Women in Denmark – why do they die so young? Risk factors for premature death. Scand J Soc Welfare 7, s. 266-77, 1998.

Petersson B.: Hvad taler imod mammografiscreening? Kræftens bekæmpelse – mammografiscreening, s. 37-41, 1998.

Petersson B.: KPL 100 år Nielsine Nielsen. Første Kvindelige praktiserende læge. Månedsskrift for Praktiserende Lægegerning Jan. '98, 76. årgang, s. 25-28, 1998.

Petersson B.: Den sårbare normalitet. Ezens 1, s. 45-6, 1998.

Petersson B.: Kønnet har stor betydning i forskning og behandling. Hospital Health Care, European (dansk udgave) 3, s. 4-5, 1998.

Petersson B.: Fri abort i 25 år. Nordisk Medicin 10, s. 35-6, 1998.

Afdeling for International Sundhed og MIH

Bygbjerg I.C.: A bed-net safari. J. Travel Med. 5, s. 100-100, 1998.

Bygbjerg I.C.: Rejsemedicin. Månedskrift for Praktisk Lægegerning 76, s. 1317-1319, 1998.

Jelinek T., Rønn A.M., Curtis J., Duraisingh M.T., Lemnge M.M., Mhina J.I.K., Bygbjerg I.C., Warhurst D.C.: High prevalence of mutations in the dihydrofolate reductase gene of Plasmodium falciparum in isolates from Tanzania without evidence of an association to clinical sulfadoxine/ pyrimethamine resistance. Trop.Med.Int. Health 2, s. 1075-1079, 1997.

Jelinek T., Rønn A.M., Lemnge M.M., Curtis C., Mhina J.I.K., Duraisingh M.T., Bygbjerg I.C., Warhurst D.C.: Polymorphism in the dihydrofolate reductase (DHFR) and dihydropteroate synthetase (DHPS) genes of Plasmodium falciparum and in vivo resistance to sulphadoxine/

pyrimethamine in insolates from Tanzania. Trop. Med. Int. Health 3, s. 605-609, 1998.

Rønn A.M., Rønne-Rasmussen J., Gøtzsche P.C., Bygbjerg I.C.: Neuropsychiatric manifestations after mefloquine theapy for Plasmodium falciparum malaria: comparing a retrospective and a prospective study. Trop Med. Int. Health 2, s. 83-88, 1998.

Afdeling for Sundhedspsykologi

Kjærgår L.L., Kruse A.Y., Krogsgaard K., Gluud C., Mortensen E.L., Gottschau A., Bjerg A.M., INFO trial group g. Outpatients' knowledge about and attitude towards clinical research and randomised clinical trials. Danish Medical Bulletin 45, s. 439-443, 1998.

Knop J., Jensen P., Mortensen E.L.: Comorbidity of Alcoholism and psychopathy. i: Psychopathy: Antisocial, criminal and violent behaviors s. 321-331, Millon, Simonsen, Birket-Smith, Davis, The Guilford Press, New York & London 1998.

Mortensen E.L.: Udenlandske test på dansk grund. Psykolog Nyt 52, 6, s. 19-25, 1998.

Mortensen E.L.: Testdebat-3. Psykolog Nyt 52, 9-10, s. 22-25, 1998.

Mortensen E.L.: Intelligensforskning og intelligensprøver. i: Din store idiot s. 65-69, J. Betak, C.S. Cogez, K.R. Jørgensen, Rhodos, København 1998.

Møhl B.: Fokus på terapeuten – en introduktion. Psyke & Logos Nr. 1, årgang 19, s. 5-7, 1998.

Møhl B.: Sexuel acting-out hos professionelle behandlere – om seksuelle forhold i det terapeutiske rum. Psyke & Logos Nr. 1, årgang 19, s. 9-30, 1998.

Møhl B.: Professional Incest – sexual acting out in the helping profession. Scandinavian Journal of Sexology 4, s. 219-226, 1998.

Møhl B., Pedersen B.L.P.: Psykosomatisk gynækologi. i: Gynækologi s. 246-58, Johannes Bock, Wiggo Fischer-Rasmussen, Jørgen Falck Larsen, Bent Ottesen, Niels Jørgen Secher, Jes G. Westergaard, Munksgaard, København 1998.

Pedersen B.L.P., Møhl B.: Gynækologisk sexologi. i: Gynækologi s. 226-45, Johannes Bock, Wiggo Fischer-Rasmussen, Jørgen Falck Larsen, Bent Ottesen, Niels Jørgen Secher, Jes G. Westergaard, Munksgaard, København 1998.

Afdeling for Epidemiologi

Boffetta P., Sali D., Kolstad H., Coggon D., Olsen J., Andersen A., Spencer A., Spencer A., Pesatori A., Lynge E., Frentzel-Beyme R., Chang-Claude J., Lundberg I., Biocca M., Gennaro V., Teppo L., Partanen T., Welp E., Saracci R., Kongevinas M.: Mortality of short term workers in two international cohorts. J Occup Environ Med 40, s. 1120-6, 1998.

Engholm G., Palmgren F., Lynge E.: Lungekræft, tobaksrygning og miljøfaktorer i Danmark. Ugeskrift for Læger 160, s. 626-31, 1998.

Johansen C., Schou G., Soll-Johanning H., Mellemgaard A., Lynge E.: Civilstand og overlevelse ved kolorektal cancer. Ugeskrift for Læger 160, s. 635-8, 1998.

Lynge E.: Occuapational mortality. i: Encyclopedia of Biostatistics. s. 3151-7, Armitage P., Colton T., John Wiley Ltd., Sutton 1998.

Lynge E.: Cancer incidence in Danish phenoxy herbicide workers 1947- 1993. Environ Health Perspec 106 suppl. 2, s. 638-688, 1998.

Lynge E.: Cervical cancer screening in Denmark. Can cervical cancer screening be cost-effective? i: New Insights in Gynecology and Obstestrics. s. 251-6, Ottesen B., Tabor A., Parthenon Publishing, Lancs 1998.

Lynge E.: Mammograhy screening for breast cancer in Copenhagen April 1991 – March 1997. APMIS 106 suppl. 83, s. 1-44, 1998.

Raffn E., Villadsen E., Engholm G., Lynge E.: Lungekræft hos asbest – cementarbejdere i Danmark. Ugeskrift for Læger 160, s. 1029-33, 1998.

Rix B., Villadsen E., Engholm G., Lynge E.: Hodgkin's disease, pharyngeal cancer, and soft tissue sarcomas in Danish paper mill workers. J Occup Environ Med 40, s. 55-62, 1998.

Vena J., Bofetta P., Becher H., Benn T., Buenode-Mesquita H., Coggon D., Colin D., Flesch-Janys D., Green L., Kauppinen T., Littorin M., Lynge E., Mathews J., Neuberger M., Pearce N., Pesatori A., Saracci R., Steenland K., Kogevinas M.: Exposure to dioxin and non-neoplastic mortality in the expanded IARC International Cohort Study of Phenoxy Herbicide and Chlorophenol Production Workers and Sprayers. Environ Health Perspec 106 suppl. 2, s. 645-53, 1998.

Retsmedicin

Retsmedicinsk Institut

Historie

Der har – bortset fra en pause i 1862-1867 – været forelæst retsmedicin ved Københavns Universitet siden 1819, og faget fik i 1905 selvstændig lærestol. Fra 1910, hvor instituttet havde fået eget hus på Frederik V's Vej, blev statsobducenturfunktionen henlagt til instituttet, og i 1916 blev obduktionsarbejdet delt, således at obduktioner øst for Lillebælt inkl. øer hørte til instituttet i København, mens obduktioner fra Jylland og Samsø hørte til statsobducenturet ved Århus Kommunehospital. I 1937 oprettedes yderligere et statsobducentur i Odense til dækning af Fyn og Sønderjylland.

Denne opdeling er stort set stadig gældende, idet de retsmedicinske institutter ved universiteterne i København, Århus og Odense (Syddansk Universitet) dækker de samme områder, som de tidligere statsobducenturer dækkede.

I 1953 oprettedes på instituttet i København tre afdelinger: en retspatologisk, en retsserologisk og en retskemisk. Senere oprettedes tillige en retsantropologisk afdeling, som var nært knyttet til den retsserologiske.

Siden 1976 har det retsmedicinske institut været placeret i Teilumbygningen, Frederik V's Vej 11.

I perioden 1982-1994 var de tre subspecialer inden for retsmedicinen opdelt i 3 selvstændige institutter, der tilsammen dannede Det retsmedicinske Centralinstitut ved Københavns Universitet.

I 1994 skete overflytning af Antropologisk Laboratorium til Retspatologisk Afdeling, der således omfatter en antropologisk enhed med såvel antropologisk som odontologisk fagkundskab.

Instituttets nuværende struktur er fastsat i Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 21. marts 1994, hvorefter instituttet ledes af en bestyrelse med 7 medlemmer: de tre afdelingsledere, 2 VIP-repræsentanter og 2 TAP-repræsentanter. Bestyrelsen vælger for 3 år ad gangen blandt afdelingslederne en formand (institutleder) og en næstformand.

Institutbestyrelsen for 1997-2000 har følgende sammensætning: professor Jørn Simonsen (institutleder), afdelingsleder Niels Morling (næstformand), afdelingsleder Bent Kæmpe, vicestatsobducent Hans Petter Hougen, lektor Jørgen Dissing, ekspeditionssekretær Irene Rosenbrinck og assistent Lilli Schmidt.

Retsgenetisk Afdeling, Retskemisk Afdeling og Retspatologisk Afdeling arbejder på grund af deres forskellighed meget selvstændigt, men samles bl.a. ved en administrativ enhed, der varetager det omfattende arbejde med regnskab, bogføring, journalisering, postforsendelser og EDB-udvikling for hele instituttet.

Retsmedicinsk Instituts budget for 1998 rummer 138,9 årsværk, hvoraf 33,7 er VIP-årsværk og 105,2 er TAP-årsværk. Af det samlede antal årsværk finansierer universitetet i alt 20,8 (= 12,3 VIP-årsværk og 8,5 TAP-årsværk). De øvrige årsværk finansieres af indtægtsdækket virksomhed.

En betragtelig del af instituttets aktivitet og økonomi er således baseret på indtægtsdækket virksomhed (statsobducenturfunktionen). Dette bevirker, at de videnskabelige medarbejdere anvender en meget stor del af deres tid til at udføre instituttets rutinefunktioner, således at der levnes ret beskedne muligheder for forskningsaktivitet, idet undervisningsforpligtelsen naturligvis bliver opfyldt.

Retsgenetisk Afdeling har i 1998 fuldført et kvalitetssikringsprojekt og er akkrediteret af Dansk Akkreditering – DANAK – efter den internationale laboratorienorm EN/DS 45001. Retskemisk Afdeling og Retspatologisk Afdeling arbejder også med kvalitetssikring med henblik på at blive akkrediteret.

Instituttets vækst og udviklingen af undersøgelsesmetoderne, der til stadighed kræver øget anvendelse af avanceret laboratorieudstyr, har – specielt for Retskemisk Afdelings vedkommende – givet instituttet pladsproblemer, der forhåbentlig afhjælpes i den kommende tid.

Retsmedicinsk Institut var den 19. november 1998 vært for en nordisk konference omkring andre stoffer end alkohol i trafikken. Mødet blev arrangeret af Anni Steentoft som medlem af en nordisk trafikgruppe. På mødet blev der præsenteret juridiske, politimæssige, retsmedicinske og retskemiske aspekter inden for dette område, hovedsagelig baseret på nordiske forhold, men også tiltag fra andre europæiske lande blev fremlagt. Der var ca. 100 indbudte deltagere til konferencen, repræsenterende alle fem nordiske lande, og et bredt udsnit af de faggrupper, der er involveret i denne problematik, nemlig politi, retsvæsen, offentlige myndigheder, der arbejder med forskning og oplysning om trafiksikkerhed, trafikorganisa-

tioner, retsmedicinske/retstoksikologiske institutter samt politikere med speciel interesse for trafiksikkerhed. Konferencen blev finansieret med støtte fra forskellig side, Hewlett Packard A/S, Nordisk Ministerråd, Nordiska Nämnden för Alkohol- og Drogforskning, Norges Automobilforbund (NAF) og Trafikministeriet i Danmark.

Efter meget lange drøftelser mellem Justitsministeriet og Sundhedsministeriet er der truffet principbeslutning om, at samtlige retsmedicinske personundersøgelser i Danmark skal varetages af de retsmedicinske institutter i København, Odense og Århus. Ordningen var tænkt at træde i kraft pr. 1. januar 1999, men er udskudt på grund af økonomiske og praktiske vanskeligheder. Når ordningen træder i kraft skal det herværende institut dække den del af landet, der ligger øst for Storebælt.

Institutleder, Jørn Simonsen

Retsgenetisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Retsgenetisk Afdelings forsknings- og udviklingsprojekter er centreret om undersøgelse af genetisk polymorfi med DNA-teknik med henblik på retsgenetisk anvendelse. Endvidere foretages løbende validering af anvendelsen af undersøgelserne i kriminal-, faderskabs- og familiesammenføringssager.

1.1 Udvikling af forskellige metoder til ekstraktion og oprensning af DNA fra biologiske spor samt fjernelse af hæmmere af PCR-reaktionen
(Sonja E. Andersen m.fl.).

2.1.Udvikling af metode til ekstraktion og oprensning af DNA samt optimering af elektroforetiske metoder til DNA-typestemmelse af VNTR-regioner
(Helle Aurup m.fl.).

3.1 Deltagelse i internationalt samarbejde i European DNA Profiling Group med henblik på udvikling og standardisering af en metode til typebestemmelse af en STR-region på Y-kromosomet i straffesager
(Birthe Eriksen m.fl.).

3.2 Deltagelse i internationalt samarbejde i German DNA Profiling Group med henblik på standardisering og kvalitetssikring af metoder til DNA-profilanalyse i straffesager
(Birthe Eriksen m.fl.).

4.1 Arrangering af Paternity Testing Workshop med henblik på bl.a. kvalitetssikring af retsgenetiske undersøgelser i faderskabssager for The English Speaking Working Group of The International Society for Forensic Haemogenetics
(Charlotte Hallenberg m.fl.).

4.2 Deltagelse i internationalt samarbejde med henblik på udvikling og standardisering af metoder til multiplex-PCR og typebestemmelse af short tandem repeat STR-regioner på Y-kromosomet
(Charlotte Hallenberg m.fl.).

5.1 Undersøgelse af fordelingen af VNTR-egenskaber blandt somaliske indvandrere undersøgt i forbindelse med familiesammenføringssager
(Hanna E. Hansen m.fl.).

6.1. Sammenlignende undersøgelser af metoder til kvantitering af små mængder DNA i biologiske spor
(Solveig N. Ibsen m.fl.).

7.1 Afprøvning af forskellige multiplex PCR kits til typebestemmelse af STR-regioner i straffesager
(Helle Smidt Mogensen m.fl.).

7.2 Undersøgelse af PCR-artefakter og af balancen mellem STR-alleller amplificeret med quadroplex-PCR til DNA-undersøgelser af biologiske spor med blanding af DNA fra flere personer i straffesager
(Helle Smidt Mogensen m.fl.).

7.3 Ekstraktion og STR-typebestemmelse af DNA fra spyt isoleret fra frimærker, som er blevet behandlet med ninhydrin med henblik på på undersøgelse for fingeraftryk
(Helle Smidt Mogensen m.fl.).

8.1 Deltagelse i The DNA Working Group of the European Network of Forensic Science Institutes – herunder deltagelse i projektet Sexual Trafficking of Persons, EU grant 97/STOP/1/018
(Niels Morling m.fl.).

8.2 Deltagelse i The European DNA Profiling Group – heriblandt projektet Standardization of DNA Profiling Techniques in the European Union, EU grant SMT4 CT97-7506
(Niels Morling m.fl.).

8.3 Undersøgelser af HLA-G's betydning ved graviditet
(Thomas Hviid, Niels Morling m.fl.).

9.1. Karakterisering af to nye STR-alleller i HumFES-locus
(Erik Michael Rasmussen m.fl.).

9.2. Udvikling af metode til typebestemmelse af mitokondrie-DNA med SSCP-teknik og semiautomatisk DNA-sekvensanalysator
(Erik Michael Rasmussen m.fl.).

9.3 Deltagelse i internationalt samarbejde – the DNA Working Group of the European Network of Forensic Science Institutes vedrørende standardisering af screningsmetode for mitokondrie-DNA undersøgelser ved minisekventering
(Erik Michael Rasmussen m.fl.).

10.1 Indførelse og validering af multiplex PCR og typebestemmelse af ni STR-regioner med semiautomatisk DNA-sekvensanalysator i faderskabssager
(Bo Simonsen m.fl.).

11.1 Etablering af en statistisk model til beregning af den bevismæssige vægt af match af DNA-resultater ved søgning i en DNA-database
(Anders Stockmarr).

11.2 Etablering og implementering af en række statistiske modeller til retsgenetisk anvendelse
(Anders Stockmarr).

12.1 Deltagelse i skandinavisk samarbejde vedrørende kvalitetssikring af DNA-undersøgelser i faderskabssager
(Mariann Thymann m.fl.).

13.1 Karakterisering af genet for lavmolekylær sur phosphatase (ACP1)
Vi har tidligere fremsat den hypotese, at de to isoformer (fast og slow) af enzymet sur phosphatase er resultatet af alternativ, gensidig ekskluderende RNA-splejsning af to fast og slow specifikke exoner i ACP1 genet.

Denne hypotese er siden blevet bestyrket af egne såvel som andres resultater. Fast og slow isoformerne udtrykkes i forskellig relativ såvel som absolut mængde hos personer med forskellig ACP1-allotype. I forbindelse med et igangværende projekt, som skal belyse styringsmekanismer for disse arvelige forskelle, er det undersøgt hvilke mulige RNA-splejsningsprodukter, der forekommer, i hvilken mængde de syntetiseres, og hvilken rolle allel-specifikke substitutioner i genet spiller i den henseende (Lars Rudbeck og Jørgen Dissing).

13.2 Aldersbestemmelse af lig og arkæologiske fund ved bestemmelse af racemiseringsgraden af L-asparaginsyre i kollagen
Det er kendt, at aminosyrer i kollagen langsomt racemiserer mod en ligevægt af L- og D-formen. Denne reaktion finder sted gennem hele livet, men går væsentligt langsommere efter døden. Racemiseringsgraden af en given aminosyre kan således benyttes som mål for den biologiske alder, men også ved skøn over alderen af arkæologiske fund. Der er påbegyndt et projekt, der skal belyse denne metodiks anvendelighed ved aldersbestemmelse, idet racemiseringsgraden af aparaginsyre i dentalkollagen bestemmes dels ved separation af L- og D-formen på HPLC dels ved kiral-kapilærelektroforese (Marck Wöhler og Jørgen Dissing).

13.3 Påvisning af mutationer i HFE genet og deres betydning for udvikling af hæmokromatose
Der kendes to mutationer i HFE genet hos mennesket, der synes at være af afgørende betydning ved udvikling af arvelig hæmokromatose HH, som formentlig er den hyppigste arvelige sygdom hos danskere. Vi har påbegyndt et projekt, der skal belyse penetransen af de to mutationer for udviklingen af HH. Vi har etableret en hurtig og effektiv screenings metode for disse mutationer og har samtidig påvist en tredje mutation, der findes hos 1,5% af danskere (Kåre Simonsen og Jørgen Dissing).

Undervisning, specialer m.v.

Afdelingens medarbejdere har deltaget i undervisningen i retsmedicin for studerende ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Niels Morling har været bedømmer af lægevidenskabelige ph.d.-afhandlinger ved Københavns Universitet, vejleder for en ph.d-studerende ved SVF, og har undervist i immunologiske metoder ved Sundhedsstyrelsens teoretiske kurser samt ved kurser i DNA-teknik.

Retsgenetisk Afdeling har afholdt kursus vedrørende biologiske spor for Rigspolitiets kriminaltekniske afdelinger. Birthe Eriksen har undervist i retsgenetiske undersøgelser ved drab ved kursus afholdt af Dansk Selskab for Retsmedicin og har undervist i retsgenetik for politifolk og laboranter ved efteruddannelseskurser.

Foredrag m.v.

Charlotte Hallenberg og Niels Morling har arrangeret workshop og præsenteret resultater vedrørende et internationalt samarbejde vedrørende retsgenetiske undersøgelser i faderskabssager for medlemmerne af The English Speaking Working Group (ESWG) of The International Society for Forensic Haemogenetics (ISFH) ved ESWG's årlige møde i London, oktober 1998. Niels Morling har holdt foredrag om retsgenetik og været chairman ved møder i forskellige videnskabelige selskaber.

Studiebesøg

Forskningsstipendiat Antonio Salaz Ellacuriaga, Retsmedicinsk Institut ved Universitetet i Santiago de Compostela, Spanien, var på en måneds studieophold på Retsgenetisk Afdeling med henblik på gennemførsel af projekt vedrørende SSCP-analyse af mitokondrie-DNA ved hjælp af. semiautomatisk DNA-sekvensanalysator.

Erik Michael Rasmussen var på en måneds studieophold ved Retsmedicinsk Institut, Universitetet i Santiago de Compostela, Spanien, med henblik på studie af typebestemmelse af mitokondrie-DNA.

Charlotte Hallenberg var på to ugers studieophold ved Retsmedicinsk Institut, Universitetet i Santiago de Compostela, Spanien, med henblik på studie af DNA-typebestemmelse af STR-regioner på Y-kromosomet.

Erik Michael Rasmussen og Helle Smidt Mogensen var på to ugers studieophold ved Forensic Science Service i London med henblik på studie af metoder til DNA-typebestemmelse af biologiske spor i straffesager.

Andre aktiviteter

Niels Morling er sagkyndig i retsgenetik ved Den rettsmedisinske kommisjon, Norge, medlem af Justitsministeriets Samarbejdsudvalg vedrørende Retsmedicinske Ydelser, medlem af Det Faglige Underudvalg under Justitsministeriets Samarbejdsudvalg vedrørende Retsmedicinske Ydelser, medlem af Justitsministeriets Børnelovsudvalg, formand for The English Speaking Working Group of The International Society for Forensic Haemogenetics og leder af The European DNA Profiling Group (EDNAP), er medlem af advisory board for International Journal of Legal Medicine og Forensic Science International samt af det videnskabelige panel for Ugeskrift for Læger.

Lektor, dr.scient. Hanna E. Hansen er formand for Teilumbygningens sikkerhedsudvalg og medlem af en arbejdsgruppe om arbejdsmiljøuddannelse på Københavns Universitet, Arbejdsmiljøfunktionen.

Retsmedicinske undersøgelser

Retsgenetisk Afdeling foretager retsgenetiske undersøgelser i faderskabs- og familiesammenføringssager samt undersøgelser og typebestemmelser af biologiske spor i straffesager. Undersøgelserne kan rekvireres af retsvæsenet, anklagemyndigheden, politiet i Danmark, Færøerne og Grønland samt Udlændingestyrelsen i Danmark.

I faderskabssager kunne i 1998 rekvireres: 1. Retsgenetisk standardundersøgelse, som omfatter undersøgelse af 4 genetiske systemer og har en kombineret teoretisk udelukkelsesprocent på ca. 95 %. 2. Udvidet retsgenetisk undersøgelse, som omfatter undersøgelser af 5 – 8 genetiske systemer med DNA-teknik og har en kombineret teoretisk udelukkelsesprocent, som overstiger 99,99 %.

I familiesammenføringssager udføres sædvanligvis udvidet retsgenetisk undersøgelse.

I straffesager, hvor der er rekvireret retsgenetiske undersøgelser, foretages de undersøgelser, som måtte være relevante for sagens oplysning.

Retsgenetisk Afdeling indførte pr. 1.1.1998 typebestemmelse i straffesager inden for DNA-systemerne HumTH01, HumF13A1, HumVWA31/A og HumFES/FPS.

Undersøgelsesprogrammet i straffesager omfatter helt overvejende DNA-typebestemmelser af de ovennævnte fire DNA-systemer, VNTR-systemet D1S80 med PCR-teknik og fire VNTR-systemer med RFLP-teknik. DNA-undersøgelsen kaldes ofte populært 'DNA-profilanalyse'. En fuldt gennemført DNA-undersøgelse har en diskriminationsevne, som overstiger 99,999 %.

Retsgenetisk Afdeling har siden 1990 foretaget retsgenetiske undersøgelser med DNA-teknik i faderskabs-, familiesammenførings- og kriminalsager. Der undersøges hypervariable DNA-regioner med repeterede DNA-sekvenser også kaldet VNTR-regioner (Variable Numbers of Tandem Repeats eller minisatellitter) og STR-regioner (Short Tandem Repeat-regioner eller mikrosatellitter). STR/VNTR-regioner kan opfattes som klassiske genetiske systemer med stor polymorfi og høj diskriminationsevne.

Retsgenetisk Afdelings analyser er akkrediteret af Dansk Akkreditering – DANAK – efter den internationale laboratorienorm EN/DS 45001. Kort fortalt betyder dette, at den uafhængige myndighed, DANAK, har vurderet, at Retsgenetisk Afdeling er 1) uafhængig, 2) teknisk kompetent samt, at 3) Retsgenetisk Afdelings kvalitetssystem er velfungerende.

Retsgenetisk Afdeling deltager i kvalitetssikringssamarbejder arrangeret af (i) The European DNA Profiling Group (EDNAP), (ii) American Association of Blood Banks, (iii) Deutsche Gesellschaft für Rechtsmedizin og de skandinaviske laboratorier, som udfører retsgenetiske undersøgelser i (iv) faderskabs- og (v) straffesager.

Retsgenetisk Afdeling deltager i to europæisk samarbejder med henblik på udvikling af nye metoder og standardisering af metoderne til DNA-profilanalyse i kriminalsager: (1) The European DNA Profiling Group og (2) The DNA Working Group of The European Network of Forensic Science Institutes.

Retsgenetiske undersøgelser foretaget i 1998 på Retsgenetisk Afdeling, Retsmedicinsk Institut, Københavns Universitet

Faderskabssager

Retsgenetiske standardundersøgelser	8.187
Antal personer	4.235
Antal registrerede sager	1.099
Antal afsendte sager	1.313
Udvidede retsgenetiske undersøgelser	1.046
Antal personer	1.050
Antal sager	330

Familiesammenføringssager

Retsgenetiske standardundersøgelser	9
Antal personer	13
Antal sager	5
Udvidede retsgenetiske undersøgelser	804
Antal personer	798
Antal sager	196

Straffesager

Antal registrerede sager	556
Antal afsendte erklæringer	616
Antal effekter	2.285
Antal undersøgelser	10.241
Retsgenetisk standardundersøgelse	800
DNA-profilanalyser med RFLP-teknik	674
Antal sager	34

Niels Morling

Retskemisk afdeling

Afdelingen har den dobbeltrolle at varetage sædvanlige universitære funktioner såsom forskning og undervisning samt at foretage de retslig-sociale undersøgelser indenfor sit fagområde.

Forskningsvirksomhed

Retskemisk afdelings forsknings- og udviklingsprojekter er centreret om retskemisektionen samt alkohol, narkotika og nekrokemisektionen.

1.Retskemisektionen

1.1. Retskemisektionen fortsætter med udvikling af isolerings- og analysemetoder til bestemmelse af lægemidler og disses metabolitter i organer ved dødelige forgiftninger. Endvidere søges udviklet metoder af retslig værdi til kvantitativ undersøgelse for lægemidler og narkotika samt disses metabolitter i små blodmængder udtaget fra trafikanter (A. Steentoft, K. Worm og J. Toft).

1.2. Undersøgelse af postoperativ cognitiv dysfunktion og benzodiazepinmetabolitter. Projekt i samarbejde med læger fra anæstesiafdelingen, Rigshospitalet (A. Steentoft).

1.3. Udvikling af analysemetoder til terbutalin og andre sympatomimetika (A. Steentoft).

1.4. Udvikling af screeningsmetode til sure/ neutrale lægemidler ved HPLC med diode array detektor (S. Stybe Johansen og I.Breum Müller).

1.5. Metodeudvikling indenfor GC/MS (J.Toft, A. Steentoft, K. Worm, I. Breum Müller og S. Stybe Johansen).

1.6. Udvikling af analysemetode til bestemmelse af disulfiram (A. Steentoft).

1.7. Betydningen af lægemiddelforbruget for trafiksikkerheden i Danmark søges belyst ud fra undersøgelser udført på blod og organmateriale (A. Steentoft og K. Worm).

1.8. Deltagelse i en nordisk undersøgelse for andre stoffer end alkohol i trafiksager (A. Steentoft, K. Worm, J. Toft, I. Breum Müller).

1.9. Opgørelse over dødsfald, der ud fra instituttets toksikologiske vurderinger, foretaget på grundlag af politirapport og de opnåede analyseresultater, må betragtes som værende forgiftningsdødsfald (K. Worm, A. Steentoft og J. Toft).

1.10. Undersøgelse af administrationsvejens betydning for organkoncentrationer hos døde efter indtagelse af lægemidler i overdosis (A. Steentoft og K. Worm).

1.11. Samarbejde på nordisk plan med henblik på

en sammenlignende retstoksikologisk undersøgelse over narkomandødsfald i de nordiske lande (A. Steentoft).

1.12. Udvikling af analysemetoder til screening af basiske lægemidler i vævsprøver fra levende og døde personer (I. Breum Müller og S. Stybe Johansen).

1.13. Udvikling af immunologisk multimetode til screening for narkotika i prøver fra levende og døde (S. Stybe Johansen).

1.14. Udvikling af screeningsprogram med retention locking på HP-GC (I. Breum Müller).

2.Alkoholsektionen

2.1. Blod og væv fra indebrændte undersøges ved cryo-headspace-gaskromatografi/massespektroskopi for indhold af flygtige stoffer (S. Felby).

2.2. Metoder til analyse af indholdsstoffer i forrådnelsesgasser fra lig er udviklet. Metoderne anvendes til at få viden om sammensætningen af forrådnelsesgasser udtaget fra bughule og hjerte, således at det ved mistanke om dødsårsagen luftemboli bliver muligt i en udtagen gasprøve ved analyse at skelne luftemboli fra forrådnelsesgas (S. Felby).

2.3. Metode til undersøgelse af gamma-hydroxybutyrat i blod og urin ved cryo-headspace-gaskromatografi er under udvikling (S. Stybe Johansen, S. Felby).

3.Narkotikasektionen

3.1. I narkotikasektionen er udviklet en automatisk kapillar gaskromatografisk metode til rutinemæssig sammenligning af heroinprøver/amfetaminprøver. Der foretages en kortlægning af samtlige heroinprøver/amfetaminprøver indsendt til afdelingen i 1989 og fremover (S. Felby og E. Nielsen).

3.2. Der er udviklet en HPLC-metode til rutinemæssig sammenligning af kokainprøver. Der foretages sammenligning af samtlige indsendte kokainprøver fra 1990 (S. Felby og E. Nielsen).

3.3. Samarbejde med de retsmedicinske institutter, Sundhedsstyrelsen og narkotikainformationen vedrørende narkotika på gadeplan for hele landet (E. Nielsen, E. Kaa og K.W. Simonsen).

4.Metal-/nekrokemisektionen

4.1. Bestemmelse af tungmetaller i hår (B. Kæmpe).

4.2. Identifikation af "det røde stof" ved vuggedød (B. Kæmpe og J. Toft).

4.3. Bestemmelse af organiske gifte i enzymoplukket hår og vævsvæsker udtaget fra personer døde af forgiftning (B. Kæmpe, K. Worm, A. Steentoft, J. Toft).

Undervisning m.v.

Afdelingens medarbejdere har deltaget i undervisningen i retsmedicin for studerende ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Derudover varetager afdelingens medarbejdere postgraduat undervisning til læger, paramedicinsk personale og personale indenfor justitsvæsenet. Flere af afdelingens medarbejdere er vejledere ved ph.d.-studier.

Anden virksomhed

En del af afdelingens medarbejdere er medlemmer af nationale og internationale faglige organisationer.

Afdelingen har afholdt flere møder for nationale selskaber.

Søren Felby er medlem af Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende undersøgelse for spirituspåvirkethed i straffesager.

Bent Kæmpe er medlem af Justitsministeriets samarbejdsudvalg vedrørende de retsmedicinske ydelser, medlem af det faglige underudvalg vedrørende retsmedicinske ydelser, medlem af repræsentantskabet for The International Association of Forensic Toxicologists, medlem af bestyrelsen i RISK under Ingeniørforeningen, medlem af en arbejdsgruppe under Det europæiske Vejsikkerhedsforbund (ERSF) og sagkyndig under Retslægerådet i sager vedrørende apotekervæsenet.

Anni Steentoft er medlem af Sundhedsstyrelsens narkotikaudvalg, medlem af en arbejdsgruppe under Rigspolitichefen, narkotikainformationen og medlem af Nordisk Trafikgruppe.

Anni Steentoft er leder af nordisk arbejdsgruppe vedrørende narkomandødsfald.

Afdelingen deltager i kvalitetskontrolanalyser (QA) såvel i nordisk som i EU-regi.

Retslig-sociale funktioner

Retskemisk Afdelings hovedopgave er at udføre toksikologiske undersøgelser, herunder bestemmelse af alkohol, medicin, narkotika og tekniske

gifte på humane biologiske prøver fra levende og døde på begæring af politi og retsvæsen. Effekter indsendt fra politi og retsvæsen undersøges for narkotika og anabole steroider.

Retskemisk Afdeling driver desuden et omfattende udviklings- og metodefornyelsesarbejde, specielt indenfor alkohol-, lægemiddel- og narkotikaområdet, således at afdelingens service overfor rekvirenterne kan være på højde med den videnskabelige og tekniske udvikling.

Såvel intern som ekstern metodekontrol samt kvalitetssikringsarbejde er endvidere strategiske komponenter i afdelingens bidrag til en høj retssikkerhed.

Det samlede antal undersøgelser i 1998 er opgjort til:

Alkoholbestemmelser:	16.678
Retskemiske undersøgelser:	13.876
Narkotika-effektundersøgelser:	713
Ledsagestoffer:	6

Det er ligeledes afdelingens opgave at fortolke sine analyseresultater samt afgive en sagkyndig vurdering til retsvæsenet i retstoksikologiske spørgsmål.

Bent Kæmpe

Retspatologisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsaktivitet er i væsentlig grad baseret på det materiale, som passerer Instituttet i forbindelse med varetagelsen af statsobducenturfunktionen. Det er langt overvejende retspatologiske og pato-anatomiske opgaver, selv om der også foregår en del tværfaglig forskning. En del af forskningsprojekterne skal anføres nedenfor:

1.1. Gennemgang af 60 skeletter fra krigergrav dateret til omkring år 1300 med henblik på læsionsspor og deres placering
(Pia Bennike).

1.2. De første agerbrugere
Tand- og skeletplasticitet i forbindelse med overgangen fra jægersamfund til agerbrug
(Pia Bennike, Verner Alexandersen).

2.1. Hepatitis projekt
I perioden 1969-87 fik 181 patienter stillet diagnosen akut non-A, non-B hepatitis ved et københavnsk hospital. Diagnosen blev stillet ved hjælp af leverbiopsi og serologi, og projektet udgøres af en morfologisk og en klinisk del (Maria-Benedicte Franzmann i samarbejde med læger fra Hvidovre Hospital).

2.2. PCR; In situ og morforlogisk undersøgelse af levervæv fra stofmisbrugerdødsfald i perioden 1975-1996
(Maria-Benedicte Franzmann og Birgitte Kringsholm).

3.1. Retsmedicinens historie i Danmark med særligt henblik på oprindelsen ved Københavns Universitet
(Jørgen Genner).

4.1. Undersøgelse af Tuberculum Carabelli's anvendelighed i retsodontologisk praksis
(Birgitte Sejrsen, D. Schødt).

4.2. Identifikationer – en landsdækkende 10-års opgørelse over anvendte metoder
(Birgitte Sejrsen, S. Jensen, Niels Lynnerup, Peter Thiest).

5.1.Sammenlignende opgørelser over drab i en tiårs periode i to skandinaviske hovedstadsområder, København og Oslo
(Hans Petter Hougen, Sidsel Rodge, Klaus Poulsen).

5.2. Studier af det cellulære immunforsvar ved eksperimentelle Salmonella typhimurium infektioner
(Hans Petter Hougen i samarbejde med Farmaceutisk Højskole og Bartolin Instituttet).

6.1. Undersøgelse af dødsfald blandt stofmisbrugere i Øst-Danmark, herunder forekomsten af HIV-antistof
(Birgitte Kringsholm, Peter Theilade).

6.2. Opgørelse af primært uidentificerede personer fundet døde i farvandene/på kysterne i Danmark
(Birgitte Kringsholm, Jan Jakobsen).

6.3. Undersøgelse af dødelige vejtrafikulykker i Øst-Danmark i 1996
(Birgitte Kringsholm).

7.1. Morfometrisk analyse af knoglevæv med henblik på aldersbestemmelse
(Niels Lynnerup, Bruno Frøhlich, Smithsonian Institution, USA, Jørgen Thomsen).

7.2. Isotopanalyser af knoglevæv med henblik på fastlæggelse af kosten blandt fortidige populationer på Grønland
(Niels Lynnerup, Jette Arneborg, Nationalmuseet, Erle Nelson, Simon Fraser University, Vancouver, Canada, og Jan Heinemeier, Aarhus Universitet).

7.3. 3-D visualisering og stereolitografisk modellering af arkæologisk fundne skeletter og knogler
(Niels Lynnerup).

7.4. Kraniesuturers fraktale dimensioner
(Niels Lynnerup).

7.5. Kranietykkelse i et dansk retsmedicinsk materiale
(Niels Lynnerup).

7.6. Mellemørebetændelse i fortidige populationer
(Niels Lynnerup, Preben Homøe, ENT, Rigshospitalet).

7.7. Undersøgelse af Karmelitterkirkegården i Skælskør
(Niels Lynnerup, Hanne Dahlerup Koch, Roskilde Museum).

8.1. Cancer incidens på Færøerne 1979 – 1993
(Nils Højgaard Nielsen, Jan Dalberg).

8.2. Forekomst af Epstein-Barr virus subtyper ved spytkirtelcancer hos indfødte grønlændere (Inuit)
(Nils Højgaard Nielsen, Kristian Sandvej, Preben Homøe, Marianne Hamilton, Xlao-Ge Zhou, Stephen Hamilton-Dutoit).

9.1. Kortlægning af sekvensvariation i mitokondrie-DNA (mtDNA)
I samarbejde med Statens Øjenklinik er der beskrevet 20 forskellige mtDNA-typer i forbindelse med nedarvet øjensygdom. Referencematerialet skal anvendes til undersøgelse af recente grønlandske eskimoer samt arkæologisk materiale fra såvel Danmark som Grønland (Søren Nørby, Juliette Saillard).

10.1.Proteseinflammation; en række projekter
(Birgit Meinecke i samarbejde med læger ved KAS Gentofte).

11.1. Morfinforgiftninger ved retslægelige dødsfald
Gaskromatografiske undersøgelser af morfinkoncentrationen i 7 forskellige områder i hjernen sammenholdt med blod- og leverkoncentrationen ved dødsfald hos stofmisbrugere
(Klaus Poulsen som ph.d.-projekt).

11.2. Dykkerdødsfald i Danmark 1992-1998
En undersøgelse af alle de omkomne dykkere, der er obducerede ved de 3 retsmedicinske institutter i Danmark
(Klaus Poulsen).

11.3.Det første dokumenterede skudoffer i Danmark (og formentlig hele verden)
En yngre mand fra omkring år 1290 opgravet på en Bennedictnerkirkegård i Randers. Ansigt bortskudt og projektil fra såkaldt skansebøsse fundet inden i kraniet.(Klaus Poulsen)

12.1. Undersøgelse af Leydig- og Sertolieller i testes hos yngre danske mænd
(Jørn Simonsen, Peter Meidahl Petersen, Mikael Rørth, Aleksander Giwercman, Niels Erik Skakkebæk).

13.1. Baggrundsmateriale til vurdering af ketonstofkoncentrationer i det retsmedicinske materiale
(Peter Theilade, Jørgen L. Thomsen, Søren Felby, Erik Nielsen).

13.2. Alkoholistdødsfald indbragt til Retsmedicinsk Institut i København i 1995 og 1996
(Peter Theilade, Birgitte Kringsholm).

13.3. Drabsofre og deres gerningsmænd i en 3-årig periode. Baggrund og relationer
(Peter Theilade, Birgitte Kringsholm).

14.1. Metabolisk Screening ved pludselig uventet død i barnealderen eller mistanke om shaken baby syndrom
(Steen Holger Hansen, H. Simonsen, U.G. Jensen, B. Nørgaard-Petersen, F. Skovby, E. Christensen).

14.2. Undersøgelse af forekomst af hereditær hæmochromatose på et obduktionsmateriale. DNA-undersøgelse og histologisk undersøgelse
(Steen Holger Hansen, Jørgen Dissing, K. Simonsen m.fl.).

Undervisning

Retspatologisk Afdelings medarbejdere varetager størsteparten af den prægraduate undervisning af medicinske studerende i retsmedicin, ligesom afdelingens medarbejdere afholder alle eksaminer. Afdelingen varetager tillige afholdelsen af tentamina for udenlandske læger, som ønsker autorisation i Danmark. De pågældende tentamina omfatter kun medicinallovgivning. Derudover varetager afdelingens medarbejdere postgraduat undervisning til læger, paramedicinsk personale og personale inden for justitsvæsenet. Flere af afdelingens seniormedarbejdere er vejledere ved ph.d.-studier og forskellige specialeafhandlinger.

Afdelingens enhed for retsodontologi og antropologi har en omfattende foredragsvirksomhed, ligesom afdelingen medvirker ved kurser og undervisning af tandlæger og arkæologistuderende. Jan Jakobsen har således undervist ved Det Internationale Kursus i Retsodontologi i Stockholm og holdt foredrag ved et symposium, afholdt af Lunds Universitets Arkæologiske Institut. Antropologisk Laboratorium afholdt d. 29.-31. januar, med støtte fra Clara Lachmanns Fond, det 3. Nordiske Seminar om Biologisk Antropologi (Clara Lachmann Symposium 1998). Symposiet havde ca. 80 deltagere fra de nordiske lande, 37 foredrag, herunder af Birgitte Sejrsen, samt et antal poster-præsentationer med udvidede resuméer publiceret i seminarets abstract-hæfte.

Niels Lynnerup har i perioden februar-august været gæsteforsker ved Dept of Anthropology, Smithsonian Institution, Washington, D.C., USA.

Anden virksomhed

En del af afdelingens medarbejdere er fortsat medlemmer af nationale og internationale tidsskriftredaktioner samt medlemmer af nationale og internationale faglige organisationer. Instituttet stiller medarbejdere – såvel videnskabelige som teknisk-administrative – til rådighed for udenlandske undersøgelser, der rekvireres af internationale organisationer, f.eks. FN, ligesom en del af afdelingens medarbejdere er tilknyttet Rigspolitichefens eftersøgningstjenestes katastrofeberedskab.

Der forhandles om et tættere samarbejde mellem afdelingen og museumsverdenen, bl.a. med henblik på fast tilknytning af en mangeårig fondslønnet medarbejder.

Retslig-sociale funktioner

Retspatologisk Afdeling varetager en del embedslægeopgaver inden for Københavnsområdet, idet afdelingens medarbejdere afholder retslægelige ligsyn og foretager retsmedicinske personundersøgelser for dette område. Derudover foretager afdelingen retslægelige obduktioner m.v. svarende til området øst for Storebælt og på Færøerne. Ud over undersøgelse af flygtninge og asylansøgere med henblik på en konkret aldersbestemmelse, foretager afdelingen tillige undersøgelse af asylansøgere, som angiver at have været udsat for tortur i deres hjemland. Afdelingen har udstyr og ekspertise til at foretage undersøgelse af mindreårige, som formodes at have været udsat for incestovergreb, og dette tilbud gælder for hele det område, hvor afdelingen fungerer som statsobducentur.

Det totale antal undersøgelser var i 1998:

Obduktioner:	809
Personundersøgelser:	307
Findestedsundersøgelser:	17
Retslægelige ligsyn ved instituttet:	1.012
Retslægelige ligsyn ved embedslæger:	618
Retsodontologiske undersøgelser:	104

Heraf 22 aldersbedømmelser i asylsager

Jørn Simonsen

Stab

Årsværk
VIP: 26,24
TAP: 99,59

Afdeling for Retspatologi

VIP, internt finansieret
Franzmann, Maria-Benedicte; adjnkt.
Genner, Jørgen; læge.
Gulmann, Christian; læge.
Hansen, Steen Holger; forskningsass.
Hougen, Hans Petter; Vicestatsobducent.
Kringsholm, Birgitte; lektor.
Lynnerup, Niels; forskningslektor.
Nielsen, Nils Bryde Højgaard; vicestatsobducent.
Nurnberg, Birgit Meinecke; læge.
Nørby, Søren; lektor.
Ottesen, Gyda Lock; lektor.
Poulsen, Klaus; læge.
Simonsen, Jørn Rene West; professor, stabsobducent, institutleder.

Søgaard, Marie; forskningsass.
Theilade, Peter; lektor.

TAP, internt finansieret
Ankerstjerne Aksel, Valdemar; vagtmester.
Bojsen, Bodil; histolaborant.
Bruus, John; betjentformand.
Christensen, Beate; ekspeditionssekretær.
Correll, Henrik; betjent.
Deng, Jack Dach; edb-medarbejder.
Elgaard, Rasmus; laboratoriebetjent.
Espersen, Lis; overassistent.
Giannini, Else; assistent.
Green, Alexander; laboratoriebetjent.
Grønbek, Tove; laborant.
Holm, Claus Michael; edb-medarbejder.
Jørgensen, Sys; histolaborant.
Madsen, Christel Lundal; overassistent.
Madsen, Lise; overassistent.
Møller, Vibeke; assistent.
Nielsen, Per; laboratoriebetjent.
Pedersen, Jan; sanitør.
Schjerning, Vivi; assistent.
Teller, Annette Christine; overassistent.
Thomsen, Lone Harriet; overassistent.
Winding, Ellen Birgitte; bibliotekar.

Afdeling for retsgenetik

VIP, internt finansieret
Dissing, Jørgen; lektor.
Eriksen, Birthe; lektor.
Hallenberg, Charlotte; retsgenetiker.
Hansen, Hanna Elsebeth; lektor.
Larsen, Anja Holm; forskningsass.
Mogensen, Helle Schmidt; retsgenetiker.
Morling, Niels; afdelingsleder.
Thymann, Mariann; lektor.

Stipendiater, internt finansieret
Rudbeck, Lars; ph.d.-studerende.

TAP, internt finansieret
Andersen, Ditte; hospitalslaborant.
Andersen, Sonja Elisabeth; retsgenetiker.
Andreassen, Angelika Rudloff; overassistent.
Aurup, Helle; retsgenetiker.
Berg, Henrik; akademisk arbejder.
Billesbølle, Susanne; laborant.
Brorson, Marianne Møller Madsen.
Bruun, Hanne Qvist; forskningsass.
Byrgesen, Helle; laborant.
Christensen, Gylna Maj; ekspeditionssekretær.
Dahlberg, Helle; laborant.
Fischer, Bente; assistent.
Færch-Jensen, Christina; laboratorietekniker.
Glistrup, Grethe Vibeke; histolaborant.
Graversen, Maria Heitmann; laboratorietekniker.
Hertz, Kirsten Thrane; assistent.
Haagendal, Ole;
Haahr, Anne Margrethe Grønbek; histolaborant.
Ibsen, Solveig Nygaard; retsgenetiker.
Irgens-Møller, Lone; laborant.
Iversen, Marianne; laboratorietekniker.
Jensen, rene Lundstrøm; laborant.
Kempf, June; laborant.
Koch, Rikke Louise; hospitalslaborant.
Kaa, Kristian; laborant.
Larsen, Erna; laborant.
Lauridsen, Jane Hellung; laborant.
Løffler, Steffen Waldersdorff; edb-medarbejder.
Masumba, Grethe; laboratorietekniker.
Memborg, Louisa; hospitalslaborant.
Muller, Jeanie Marienta; laboratorietekniker.
Offerlin, Jesper Lauritzen; hospitalslaborant.
Olsen, Annie Søndervang; laboratorietekniker.
Palvig, Aase Gunhild; laborant.
Porsborg, Pia Antoinette; laborant.
Rasmussen, Erik Michael; retsgenetiker.
Ruben, Winnie; laborant.
Saksvold, Jensen Lene; laborant.
Schmidt, Dennis Jelsbak; laborant.
Schmidt, Lilli; assistent.
Schülle, Doris Nellemann; hospitalslaborant.
Simonsen, Bo Thisted; retsgenetiker.
Skibsbye, Lis Bundgaard; laboratorietekniker.
Solstad, Susanne; hospitalslaborant.
Stockmar, Anders; statistiker.
Sundby-Sørensen, Rikke; laboratorietekniker.
Sørensen, Kirsten Bergstrøm; assistent.
Sørensen, Tenna Mia; laborant.
Sørensen, Ulla Kirsten; laborant.
Tonnesen, Eva; laboratorietekniker.
Troelsen, Dorte; hospitalslaborant.
Tønnesen, Birgit; laborant.
Vilmann, Birte Slot; hospitalslaborant.
Vinther, Margrete Melchior; laborant.
Westermann, Poul Erik; hospitalslaborant.

Afdeling for retskemi

VIP, internt finansieret
Felby, Søren; lektor.
Kæmpe, Arne Bent Pedersen; afdelingsleder.
Nielsen, Erik; lektor.
Steentoft, Anni; lektor.
Toft, Jens Martin; lektor.
Worm, Karen J; lektor.

TAP, internt finansieret
Bordoy, Marianne Dyrlund; laborant.
Borgstrøm, Annelise; overassistent.
Brun, Oline Marie Lund; laborant.
Christiansen, Nobuko; laborant.
Dige, Inga; laborant.
Drehn, Birgitte Malene; laboratorietekniker.
Frederiksen, Ingelise Wulff; overassistent.
Hvenegaard, Hanne; laborant.
Iversen, Bodil; laboratorietekniker.
Johansen, Sys Stybe; videnskabelig medarb.
Jørgensen, Agnete; laborant.
Jørgensen, Iben; laborant.
Kendix, Elsebeth Langholz; laborant.
Kirk, Liselotte Saustrup; laborant.
Knudsen, Torben Jul; kemotekniker.
Larsen, Heidi Tofte; laborant.
Larsen, Inge Elmelund; laborant.
Lieu, Trinh Thoai; laboratorietekniker.
Lundsby, Jensen Anna Jytte; laborant.
Madsen, Steen; programmør.
Müller, Irene Breum; lektor.
Munch, Annemette; laborant.
Mørke, Heidi Bjerregaard; overassistent.
Nielsen, Anne Maria Nogueras; laborant.
Nielsen, Hanne West; laborant.
Nielsen, Ilse Lystlund; laborant.
Nielsen, Lene Stenbakken; laborant.
Nielsen, Suzanne Bente Friis; laborant.
Nordland, Marianne F; overassistent.
Petersen, Henning Willads; retskemiker.
Petersen, Inger; assistent.
Rasmussen, Charlotte; laboratorietekniker.
Rasmussen, Kenn Dahlin Hartman; laborant.
Roggenkamp, Vita; laborant.
Rosenbrinck, Irene; ekspeditionssekretær.
Rusin, Zbigniew Jerzy; laboratoriefuldm.
Schou, Inge; laborant.
Simonsen, Bodil Groth; laborant.
Sørensen, Casper Bjørn; laborant.
Sørensen, Mette Kari; laborant.
Thiesen, Annette; laborant.
Thrane, Linda; assistent.
Taarnberg, Gitte; laborant.
Wellejus, Karin Elisabeth; laborant.

Fondsstøtte

Afdeling for Retsgenetik

EU
Standardization of DNA Profiling Techniques in EU (Niels Morling) kr. 142.052.

Afdeling for Retskemi

Diverse Private Tilskud
Kongres Andre stoffer end alkohol i trafikken (Annie Steentoft) kr. 108.000.

Publikationer

Afdeling for Retspatologi

Franzmann M-B., Buchwald C., Jacobsen G.K., Lindeberg H.: Expression of p53 in normal nasal mucosa and in sinonasal papillomas with and without associated carcinoma and the relation to human papillomavirus (HPV). Cancer Letters 128, s. 161-4, 1998.

Frøhlich B., Falkowski B., Lynnerup N.: The use of computerized tomography in identifying human remains in unexcavated burials: Anthropological and forensic applications. i: Current Topics in Forensic Science, s. 121-32, Shunderson, Canada 1998.

Genner J.: Tid, rum og mennesker. Finsens Medicinske Lysinstitut (FML). Dermatologisk afdeling D. i: Dansk Dermatologisk Selskab 1898-1998. Veien, N.K., Frentz, G., Petersen C.S. og Weismann K, s. 85-115, Dansk Dermatologisk Selskab, Danmark 1998.

Genner J.: Københavns Kommunehospital, 4. afdeling. i: Dansk Dermatologisk Selskab 1898-1998. Veien, N.K., Frentz, G., Petersen, C.S. og Weismann K, s. 116-32, Dansk Dermatologisk Selskab, Dansk Dermatologisk Selskab, Danmark 1998.

Hammelev D., Madden D., Nørby S., Turner J.: DNA-profilanalyse. Tyskland 1998, Internetpublikation.

Hougen H.P., Petersen H.D., Lykke J., Mannstaedt M., Ussing B.: Dokumentation af menneskerettighedskrænkelser i Burma. Nordisk Rettsmedisin 4, s. 45-7, 1998.

Hougen H.P., Munck O.: Karl XII's død – en retsmedicinsk vurdering. Nordisk Rettsmedisin 4, s. 48-51, 1998.

Hougen H.P., Kristensen I.B., Thomsen J.L.: Dokumentaion og forebyggelse af tortur. Ugeskrift for læger 160, s. 4293, 1998.

Kjerulf A., Espersen F., Gutschik E., Majcherczyk P.A., Hougen H.P., Rygaard J., Høiby N.: Serological diagnosis of experimental Enterococcus faecalis endocarditis. AMPIS 106, s. 997-1008, 1998.

Kringsholm B.: Patologiske fund ved narkotikadødsfald. Nordisk Rettsmedisin 3, s. 67-68, 1998.

Lynnerup N., Thomsen J.L., Frøhlich B.: Intra- and inter-observer variation in histological criteria used in age at death determination based on femoral cortical bone. Forensic Science International 91, s. 219-30, 1998.

Lynnerup N., Bennike P., Nørby S.: Antropologiske undersøgelser 1997. Det Arkæologiske Nævn, Danmark 1998.

Lynnerup N., Jakobsen J.: Personidentifikation ud fra kranierøntgen. Nordisk Rettsmedisin 4, s. 76-7, 1998.

Lynnerup N.: De grønlandske mumier. Ugeskrift for læger 160, s. 7596-7600, 1998.

Mackey D., Oostra R-J., Rosenberg T., Nikoskelainen E., Poulton J., Barratt T., Bolhuis P., Nørby S., Savontaus M-L., Chan C., Howell N.: Reply to Hofman et al. The American Journal of Human Genetics 62, s. 492-5, 1998.

Morgen C., Schramm J., Kofoed P., Steensberg J., Theilade P.: Automobile Exhaust as a Means of Suicide: An Experimental Study with a Proposed Model. Journal of Forensic Sciences 4, s. 827-36, 1998.

Munck O., Hougen H.P.: Kongemord? Sandsynligvis. Et retsmedicinsk og historisk studie. Set & Sket i Medicinsk-historisk Museum 8, s. 59-63, 1998.

Nørby S.: Aminosyrer og nomenklatur – igen igen. Ugeskrift for læger 160, s. 4435, 1998.

Nørby S.: Genetisk rådgivning? – Ja tak, men ikke fra Sundhedsstyrelsen. Ugeskrift for læger 160, s. 6539-40, 1998.

Nørby S., Saillard J.: På sporet af danskernes oprindelse: palæolitisk og neolitisk mitokondrie-DNA i den nutidige danske befolkning. i: 3. Nordiske Seminar om Biologisk Antropologi (Clara Lachmann Symposium 1998), s. 40-2, København 1998.

Petersen H.D., Lykke J., Hougen H.P., Mannstaedt M.: Results of medical examination of refugees from Burma. Danish Medical Bulletin 45, s. 313-6, 1998.

Rogde S., Hougen H.P.: Klinisk rettsmedisin i Kentucky. Nordisk Rettsmedisin 4, s. 74-5, 1998.

Rudbeck L., Dissing J.: Rapid, Simple Alkaline Extraction of Human Genomic DNA from Whole Blood, Buccal Epithelial Cells, Semen and Forensic Stains for PCR. BioTechniques 25, s. 588-592, 1998.

Vissing J., Salamon M.B., Arlien-Søborg P., Nørby S., Manta P., DiMauro S., Schmalbruch H.: A new mitochrondrial tRNA(Met) gene mutation in a patient with dystrophic muscle and exercise intolerance. Neurology 50, s. 1875-8, 1998.

Worm A.M., Nielsen N.H.: Seksuelle overgreb bedømt ud fra retslægelig undersøgelser. Ugeskrift for læger 160, s. 41-4, 1998.

Worm K., Dragsholt C., Simonsen K., Kringsholm B.: Citalopram concentrations in samples from autopsies and living persons. Int J Legal Med 1998, s. 188-90, 1998.

Afdeling for Retsgenetik

Bjerre A., Syndercombe C.D., Lincoln P., Morling N.: A report of the 1995 and 1996 Patenity Testing Workshops of the Englisk Speaking Working Group of the International Society for Forensic Haemogenetics. Forensic Sci Int 90, s. 41-55, 1997.

Frederiksen J., Madsen H.O., Ryder L.P., Larsson H.B.W., Morling N., Svejgaard A.: HLA typing in acute optic neuritis. Relation to multiple sclerosis and magnetic resonance imaging findings. Arch Neurol 54, s. 76-80, 1997.

Gill P., d'Aloja E., Dupuy B., Eriksen B., Jangblad M., Johnsson V., Kloosterman A.D., Kratzer A., Lareu M.V., Mevag B., Morling N., Phillips C., Pfitzinger H., Rand S., Sabatier M., Scheithauer R., Schmitter H., Schneider P., Skitsa I., Vide M.: Report of the European DNA profiling group (EDNAP)-an investigation of the hypervariable STR loci ACTBP2, APOAI1 and D11S554 and the compound loci D12S391 and D1S1656 . Forensic Science International 98, s. 193-200, 1998.

Gill P., Brinkmann B., d'Aloja E., Andersen J., Bär W., Carracedo A., Dupuy B., Eriksen B., Jangblad A., Johnsson V., Kloosterman A.D., Lincoln P., Morling N., Rand S., Sabatier M., Sheithauer R., Schneider P., Vide M.C.: Considerations from the European DNA profiling Group (EDNAP) concerning STR nomenclature. Forensic Sci Int 87, s. 185-192, 1997.

Gill P., d'Aloja E., Dupuy B., Eriksen B., Jangblad A., Johnsson V., Kloosterman A.D., Kratzer A., Lareu M.V., Mevag B., Morling N., Philips C., Pfitzinger H., Rand S., Sabatier M., Scheithauer R., Schmitter H., Schneider P., Skitsa I.: Report of the European DNA profiling group (EDNAP) – an investigation of the hypervariable STR loci ACTBP2, APOAI1 and D11S554 and the compound loci D12S391 and D1S1656. Forensic Sci Int 98, s. 193-200, 1998.

Husby S., Holm N.V., Christensen K., Skov R., Morling N., Petersen P.H.: Cord blood immunoglobulin E in like-sexed monozygotic and dizygotic twins. Clin Genet 50, s. 332-338, 1996.

Hviid T.V.F., Meldgaard M., Sørensen S., Morling N.: Polymorphism of exon 3 of the HLA-G gene. J Reproductive Immunol 35, s. 31-42, 1997.

Hviid T.V.F., Møller C., Sørensen S., Morling N.: Co-dominant expression of the HLA-G gene and various forms of alternatively spliced HLA-G mRNA in human first trimester trophoblast. Human Immunol 59, s. 87-98, 1998.

Hviid T.V.F., Morling N.: Survivial of fetuses and viruses. Universal mechanisms of co-existence with an immunological potent host. Amer J Reproduct Immunol,

Johnsen H.E., Morling N.: Enkeltcellesortering af humane hæmopoietiske stamceller – hvorfor, hvordan og med hvilke konsekvenser? Ugeskrift for læger 158, s. 1687-89, 1996.

Lillevang S.T., Morling N.: Xenotransplantation – forskningsmæssige fremskridt og nye problemer. Ugeskrift for læger 159, s. 4276-4277, 1997.

Meldgaard M., Morling N.: Detection and quantitative characterization of artificial extra peaks following polymerase chain reaction amplification of 14 short tandem repeat systems used in forensic investigations. Electrophoresis 18, s. 1928-1935, 1997.

Munch M., Møller-Larsen A., Christensen T., Morling N., Hansen H.J., Jaahr S.: Production of retrovirus and Epstein-Barr virus in cell lines from multiple sclerosis patients. Acta Neurolog Scand 169 (supplement), s. 65-69, 1997.

Taaning E., Simonsen A.C., Hjelms E., Svejgaard A., Morling N.: Platelet Allommunization after transfusion. Vox Sang 72, s. 238-241, 1997.

Vural B., Poda M., Atlioglu E., Kolusayin Ö., Cenani A., Morling N.: Turkish popultation data on the short tandem repeat locus TPOX. Int J Legal Med 111, s. 105-106, 1998.

Afdeling for Retskemi

Johansen S.S., Arvin E., Mosbæk H., Hansen A.B.: Degradation pathways of quinolines in a biofilm system under denitrifying conditions. Environmental Toxicology and Chemistry 9, vol.16, s. 1821-1828, 1997.

Johansen S.S., Licht D., Arvin E., Mosbæk H., Hansen A.B.: Metabolic pathways of quinoline, indole and their methylated analogs by Desulfobacterium indolicum (DSM 3383). Appl Microbiol Biotechnol 47, s. 292-300, 1997.

Johansen S.S., Licht D., Arvin E., Ahring B.K.: Transformation of indole and quinoline by Desulfobacterium indolicum (DSM 3383). Appl Microbiol Biotecnol 47, s. 167-172, 1997.

Johansen S.S., Hansen A.B., Mosbæk H., Arvin E.: Identification of Heteroaromatic and other Organic Compounds in Ground Water at Creosote-Contaminated Sites in Denmark. Ground Water Monitoring and Remediation, s. 106-115, 1997.

Johansen S.S., Arvin E., Mosbæk H., Hansen A.B.: Heteroaromatic compounds and their biodegradation products on creosote-contaminated groundwater. Toxicological and Environmental Chemistry Vol.66, s. 195-228, 1998.

Steentoft A., Christophersen A.S., Ceder G., Kristinsson J., Lillsunde P.: Driving Under the Influence of Drugs in the Nordic Countries. USA 1998, 161 s. Publikationsart diverse.

Worm K., Dragsholt C., Simonsen K.W., Kringsholm B.: Citalopram concentrations in samples from autopsies and living persons. Int J Legal Med 111, s. 188-190, 1998.

Worm K., Steentoft A., Toft J.M.: Lægemidler og narkotika i danske trafikanter. Ugeskrift for læger 160/7, s. 1025-1029, 1998.

Odontologi

Odontologisk Institut

Odontologisk Institut – Tandlægeskolen – har indenfor odontologien til opgave at drive forskning og give videregående uddannelse indtil det højeste videnskabelige niveau, at varetage efter- og videreuddannelse samt at udføre særlige kliniske undersøgelses- og behandlingsopgaver. Navnet Tandlægeskolen refererer bredt til ansvaret for uddannelsen af tandlæger og de dertil knyttede kliniske aktiviteter, mens Odontologisk Institut karakteriserer virksomheden som en forskningsog uddannelsesenhed inden for Københavns Universitet.

I 1998 har institutbestyrelsen konkretiseret instituttets udviklingsplaner. Udviklingsplanerne for den odontologiske kandidatuddannelse omfatter både det biomedicinske grundlag og det opnåelige kliniske niveau i forhold til de tidsmæssige rammer, der er bestemt af den normerede studietid (5 år) efterfulgt af et jus-år. Dertil kommer vurderingen af det sandsynlige fremtidige behov for kandidater. Med det curriculum, der blev indført i 1986 og udbygget videre ved det uddannelsesmæssige samarbejde i Det sundhedsvidenskabelige Fakultet, er kvalitetsmålet at placere den odontologiske kandidatuddannelse som et sundhedsvidenskabeligt speciale på et bredt biomedicinsk grundlag, og således at kandidaterne har basale forudsætninger for ledelse og sundhedsplanlægning. Hensynet til den nødvendige kliniske kompetence hos de odontologiske kandidater har imidlertid medført et så tæt pakket curriculum, at det giver anledning til overvejelser vedrørende studietidsforlængelse og/eller en fastere strukturering af jus-året. Tidsproblemet forstærkes af ønsket om at tilføre kandidatuddannelsen et større forskningsmæssigt islæt. Tandlægeuddannelsen har generelt set fået en positiv ekstern evaluering, og anbefalingerne for yderligere styrkelse af undervisningen vedrørende det videnskabelige grundlag for faget er i tråd med instituttets ønsker. De personalemæssige konsekvenser ved den tilstræbte styrkelse af kandidatuddannelsens kvalitet forudsættes løst ved gunstigere rekrutteringsbetingelser og kliniske uddannelsesmuligheder for de forskningspligtige lærere, satsning på ansættelse af yngre deltidsansatte lærere bl.a. ved at gøre disse stillinger mere attraktive, samt øgning af de specifikke driftsbevillinger til undervisning. Instituttet har systematisk arbejdet frem mod en personalepolitik, som skal sikre rekruttering og fastholdelse af både TAP og kvalificerede yngre forskere.

Baseret på den nyeste interne analyse af forskningsaktiviteterne har instituttet opstillet en forskningsstrategi, der prioriterer forebyggelses- og behandlingsmetodeforskning i relation til de mest belastende tand- og mundhulelidelser, med særligt henblik på odontologisk sundhedstjenesteforskning, vækst og regeneration af mundhulens væv, infektion og vævsnedbrydning, dentalmaterialer samt smerter. Prioriteringen gælder især odontologiske forskningsmiljøer med særlig international position.

Den beskrevne strategi skal understøttes med forbedrede rekrutteringsmuligheder, d.v.s. stipendier, adjunkturer samt særlige uddannelsesstillinger, der kan sikre udvikling af de kliniske kvalifikationer hos instituttets videnskabelige personale. Strategien forudsætter endvidere, at forskningsbevillingerne på driftssiden aflastes for undervisningsrelaterede udgifter til laboratoriedriften, at det betydelige efterslæb i fornyelsen af instituttets basale apparaturpark afbødes, samt at TAP/VIP-ratioen i afdelingernes forskning forbedres.

Klinikdriften og de kliniske servicefunktioner danner basis som "universitetshospital" for tandlægeuddannelsen, og har tillige forskningsmæssig betydning.

Instituttets internationale aktiviteter på det prægraduate niveau med internationalt semester er videreført gennem Sokrates-programmet i 1998/99. De omfattende postgraduate internationale aktiviteter, der finder sted på afdelingsniveau, indgår som en integreret del af instituttets virksomhed. Der foregår et omfattende udviklingsarbejde som led i opfølgningen af de formelle samarbejdsaftaler med de odontologiske fakulteter i Thailand, Hubei Medical and Stomatological College i Wuhan (Kina), Faculty of Stomatology of Bucharest (Rumænien), Faculty of Stomatology (Madagascar), University of Dar-es-Sallam (Tanzania), Tokyo Medical and Dental University samt University College of Dentistry i New York (USA).

På det postgraduate område yder Odontologisk Institut bidrag til realisering af det nationale uddannelsestilbud inden for folkesundhedsvidenskab (MPH) og forskeruddannelsesprogrammer inden for Nord/Syd prioriteringen er etableret i samarbejde med Danida. Endvidere indgår instituttet i realiseringen af en Master of International Health og en forskerskole i international sundhed.

Instituttets arbejde med kvalitetsudvikling omfatter primært tilpasning og implementering af et datamatbaseret system til kvalitetssikring i den odontologiske helsetjeneste. Systemet bygger på fælles europæiske kvalitetsindikatorer og standardiseret informationsteknologi**.**

Kliniksektionen ved Odontologisk Institut

Patientbehandling og -service spiller en vigtig rolle for undervisningen og forskningen ved Odontologisk Institut, der bl.a. af hensyn til patientrelationerne hyppigst betegnes som Tandlægeskolen. Placeringen i et nærtrafikområde med 1,5 million mennesker og adgang for patienter med særlige odontologiske problemer fra alle dele af landet betyder en meget rigelig patienttilgang, omfattende alle sygdomskategorier. Da Kliniksektionen samtidig råder over det nyeste udstyr til undersøgelse og behandling, er der hermed ideelle betingelser for klinisk undervisning og forskning. Kliniksektionen er landets største tandklinik med ca. 225 behandlingsenheder hvoraf ca. 200 indgår i uddannelsen af tandlæger, tandplejere og klinikassistenter, mens de øvrige fortrinsvis indgår i Tandlægeskolens specialklinikfunktioner. Der behandles daglig ca. 1.000 patienter, de fleste som led i studenterundervisningen. Patienterne er indskrevet på eget initiativ eller henvist fra private tandlæger og læger, kommunale klinikker, hospitalsafdelinger og andre specialklinikker. Til klinikkerne er, ud over de tandlæger, tandplejere og klinikassistenter, der forestår undervisningen, knyttet et hjælpepersonale på ca. 65 klinikassistenter og klinikmedhjælpere. Desuden har Kliniksektionen tilknyttet et centralkartotek, 4 lokalreceptioner, et værksted, en materialeafdeling og en betjentstue med i alt ca. 30 ansatte.

Den kliniske undervisning skal give ret til at praktisere som tandlægeassistent efter det afsluttende 10. semester. Dette forudsætter, at de studerende til stadighed bringes i kontakt med patienter, der har et aktuelt og repræsentativt behov for undersøgelse og behandling. Den kliniske forskning skal udvikle og efterprøve nye eller ændrede metoder til forebyggelse, undersøgelse og behandling i hele tandlægens potentielle arbejdsområde. Med tilstedeværelse af højt uddannet kompetence inden for alle fagområder kombineret med adgang til andre medicinske specialer ved Rigshospitalet kan Tandlægeskolens specialklinikker gennemføre undersøgelser og behandlinger, som ikke er mulige andre steder.

Gennem den kliniske undervisnings konventionelle tandlægeopgaver, ved forskning, hvor nye og avancerede metoder er i brug, og gennem specialklinikkernes virke ydes der en landsdækkende service, samt en udstrakt konsulentvirksomhed til praktiserende kolleger og offentlige myndigheder. Hvert år modtages 1.000 patienter til specialbehandling. Det kan dreje sig om trafikofre, patienter med alvorlige infektioner i munden, børn med medfødt læbe- og ganespalte eller patienter med hovedpine og ansigtssmerter. Blandt de mange andre serviceopgaver kan nævnes analyser af vævsprøver fra munden hos ca. 3.000 patienter årligt og en klinik for de mennesker, der er bange for at gå til tandlæge. Siden 1993 har Tandlægeskolen efter samarbejdsaftale med Dansk Røde Kors behandlet et stort antal asylansøgere, hovedsageligt fra det tidligere Jugoslavien. Endelig har Københavns Kommune placeret en af sine klinikker på Tandlægeskolen, således at et undervisningsmæssigt samarbejde om børnene sikrer en fortsat udvikling af det forebyggende og behandlende arbejde.

På grund af det øgede optag til både tandlæge- og tandplejeruddannelsen, bliver det fra september 1999 nødvendigt at udvide Kliniksektionens åbningstid med et tredje klinikbælte**.**

Afdeling for Bidfunktionslære og Oral Fysiologi

Forskningsvirksomhed

Aldersforandringer i human skeletmuskulatur
Histomorfometriske og immunologiske analyser på tyggemuskler og ekstremitetsmuskler fra kvinder > 90 år. Resultaterne viste at muskler med forskellig funktion, udvikling og nerveforsyning ældes på forskellig måde (S. Kirkeby i samarbejde med C. Garbarsch, Medicinsk Anatomisk Institut, KU).

Effekten af muskelarbejde i tyggemusklerne
Vurdering af udholdenhed, ødem, vævssammensætning og kardiovaskulært respons ud fra registreringer af emg aktivitet, bidkraft, smerter og lokal muskelømhed, ultralydskanning samt puls- og blodtryksregistreringer (M. Bakke, T. Darvann, S. Kirkeby, P.K. Nielsen, C.E. Thomsen, i samarbejde med M. Farella, University of Naples, Federico II, B.R. Jensen, Arbejdsmiljøinstituttet, Kurt Jørgensen, Aug. Krogh Instituttet og T. Shinogaya, Tokyo Medical Dental University).

Effekten af perifere opioider på reflektorisk muskelaktivitet udløst ved smertestimulation af kæbeledsregionen (M. Bakke, i samarbejde med J.W. Hu, B. Sessle, Department of Oral Physiology, University of Toronto).

Kraniomandibulær funktion hos patienter med juvenil kronisk artrit – kvantitative funktionsanalyser under sygdomsaktivitet og ved efterundersøgelser
(M. Bakke, B. Leth Jensen, E. Møller, S. Kreiborg, i samarbejde med M. Zak, F. Karup-Pedersen, Rigshospitalet).

Monitorering af cerebral aktivitet hos kulilteforgiftede patienter i trykkammerbehandling
I 1999 starter vi et nyt projekt op i samarbejde med Rigshospitalet. Formålet med projektet er i første omgang at implementere et EEG registreringsudstyr i forbindelse med den nye tryktank, der blev installeret i sommeren 1998. Her behandles bl.a. patienter der har været udsat for kulilteforgiftning. Denne situation har flere lighedstræk med igangværende projekter, hvor EEG'et anvendes til bedømmelse af anæstesidybden. Vi regner derfor med, at nogle af de samme EEG signalbehandlingsmetoder kan finde anvendelse her til at undersøge effekten og forløbet af trykkammerbehandlingen (C.E. Thomsen i samarbejde med Erik Jansen og Christian Risby Mortensen, Rigshospitalet).

Monitorering af patienter intraoperativt og på intensiv afdelinger
I 1997 startede vi et ny treårigt EU-støttet 'shared cost' projekt op (IBIS – 'Improved monitoring for brain dysfunction in intensive care and surgery). Projektet er en del af EU's DG-XII program 'Biomedicine and Health Research' og involverer 12 partnere fra 6 lande. Der er to hovedmål med IBIS projektet:

Projektet vil søge at validere et nyt koncept for samarbejde mellem klinikere, industri og ingeniører. Rent konkret vil vi under IBIS udvikle, validere og evaluere nye signalbehandlings og -fortolkningsmetoder indenfor neuromonitorering, med henblik på at forbedre det generelle behandlingsresultat for patienter indenfor de to hovedområder af intensiv behandling.

Yderligere information kan søges på: http://www.vtt.fi/tte/samba/projects/ibis/index.html (C.E. Thomsen i samarbejde med partnere fra: VTT Information Technology (SF), Kuopio University Hospital (SF), St. Bartholomew's Hospital, (UK), Royal Brompton Hospital og National Heart and Lung Intitute (UK), Aalborg Universitet (DK), City University (UK), Eindhoven University of Technology (NL), Université de Rennes (F), Polytechnic University of Milan (I), Instrumentarium Corp. (SF), Judex Datasystemer (DK) samt Tampere University of Technology (SF)).

On-line monitorering af anæstesidybde baseret på EEG analyse
Elektroencefalografi (EEG) er den mest direkte metode til bedømmelse af anæstesidybden, og dermed den bedste måde at reducere forekomsten af de traumatiske "huskeanæstesier" på. Der arbejdes med udvikling af en klinisk accepterbar metode baseret på avanceret digital signalbehandling og mønstergenkendelse. Der arbejdes p.t. med dataregistrering til udvidelse af referencedatabasen og med udvikling af faciliteter til at checke integriteten af de perifere og centrale nervebaner samt den generelle cerebrale funktion (C.E. Thomsen i samarbejde med R.M. Langford, St. Bartholomew's Hospital, London).

Påvisning af kulhydrater med terminal galactose i muskulatur
Tilstedeværelsen af kulhydrater med terminal Galα1-4Gal på muskelproteiner er sandsynliggjort. En undersøgelse af lektiner og antistoffer med specificitet for den vigtige kulhydratstruktur Galα1-3Gal er under udførelse (S. Kirkeby, D. Moe i samarbejde med en række udenlandske forskere).

Spytkirtler og sekretion
På spytkirtlers acinus- og ductusceller foretages undersøgelser af transportveje og reguleringsmekanismer for elektrolytter, vand og proteiner, som er involveret i spytsekretion under normale fysiologiske og sygelige omstændigheder. Der fokuseres i særdeleshed på de cellulære kommunikationsmekanismer i spytkirtelvævet. Den aktuelle forskningsaktivitet omfatter bl.a. kontrol af spytsekretionen og spyttes sammensætning, herunder basalbiologiske og kliniske aspekter (B. Nauntofte, A. Bardow, A.M. Pedersen, K. Tritsaris, J. Reibel, E. Dabelsteen**,** K. Stoltze, D. Moe i samarbejde med S. Dissing, D. Loom, Medicinsk Fysiologisk Institut, J. Thorn, Afd. for Tand-, Mund- og Kæbesygdomme, Rigshospitalet og B. Nyvad, Århus Tandlægeskole, W. Nittayananta, Prince Songhla University, Thailand, J. Fahrenkrug og J. Hannibal, Bispebjerg Hospital samt L.L. Jensen, Tandlægeskolen, Oslo).

Tyggemusklernes funktion under tygning og sammenbidning relateret til alder, tændernes okklusion og fødens konsistens
(M. Bakke, B. Leth Jensen, E. Møller, K. Stoltze).

Udredning og behandling af orofaciale dystonier
Hæmning af dystonier i de kraniomandibulære muskler med botulinumtoksin efter elektromyografisk kortlægning af hyperaktiviteten (E. Møller, i samarbejde med A. Fuglsang-Frederiksen, Amtssygehuset i Gentofte, S. Prytz, Bispebjerg Hospital og L. Werdelin, Frederiksberg Hospital).

Ømhed i tyggemusklerne
Vurdering af ømhed ved friske og udtrættede tyggemuskler og hos patienter med muskelømhed (A. Vilmann, M. Bakke, C.E. Thomsen i samarbejde med R. Hansdottir, Island og N. Stubbs, M. Taylor, Sheffield School of Dentistry).

Deltagelse i kongresser, symposier, konferencer m.v.
M.Bakke har med bidrag deltaget i 76th General Session of the IADR, Nice, og i Årsmøde i Dansk Selskab for Bidfunktionelære (DSB), Korsør.

A. Bardow har deltaget i 76th General Session of the IADR i Nice.

S. Kirkeby har været til konference på Kings College, London, vedrørende myosin-isoformer og muskelfiber typer.

B. Nauntofte har været inviteret foredragsholder ved 4 internationale videnskabelige konferencer.

A. Vilmann har deltaget i symposiet afholdt af European Academy of Craniomandibular Disorders i Irland samt deltaget med bidrag i Årsmødet i Dansk Selskab for Bidfunktionslære.

Anden virksomhed
Udover undervisnings- og forskningsmæssig virksomhed har afdelingen udført omfattende serviceopgaver med hensyn til udredning og behandling af ansigtssmerter, hovedpine, kæbeledsbesvær, muskellidelser samt spytsekretionsforstyrrelser. Hertil kommer konsulent- og behandlingsvirksomhed for Rehabiliteringscentret for Torturoverlevende.

M. Bakke er vicestudieleder i Odontologi, medlem af Odontologisk Studienævn, Tandlægeskolens kliniksektionsudvalg, journaludvalg, IT-udvalg og videoudvalg samt konsulent for Retslægerådet. Har planlagt Dansk Selskab for Bidfunktionslæres (DSB) årsmøde og stået i spidsen for selskabets kvalitetsudviklingsarbejde. Har afholdt ph.d.-kursus (ÅUC) og efteruddannelseskurser for danske tandlæger og læger (herunder for DTF og TNL), for franske tandlæger i Frankrig (Association Dentaire Francaise) og for italienske specialtandlægestuderende i ortodonti (University of Naples, Federico II) og været vejleder for 2 ph.d.-studerende og 1 gæsteforsker samt referee ved internationale tidsskrifter.

S.Kirkeby er kursusleder i anatomi for 1. semester, medlem af undervisningsudvalget for anatomi ved SVF, medlem af 5.-6. semester udvalget for ny studieplan ved SVF. Har været vejleder for 1 ph.d.-studerende og 1 specialestuderende.

J.S. *L*ykkeaa (laborant) er tillidsrepræsentant for HK-laboranter, næstformand for Odontologisk Instituts Samarbejdsudvalg samt medlem af Fakultetsrådet.

B. Nauntofte har bl.a. været medlem af Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd (SSVF) og af Tandlægeskolens rådgivende forskningsudvalg. Har endvidere afholdt 3 efteruddannelseskurser for tandlæger og læger. Har fungeret som referee for internationale tidsskrifter. Har været vejleder for afdelingens 2 ph.d.-studerende samt 1 forskningsadjunkt.

C.E. Thomsen er tillidsrepræsentant for ingeniørerne ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet og medlem af Odontologisk Studienævns timeplansudvalg.

Gæster
Afdelingen har haft tandlæge T. Shinogaya (Tokyo Medical and Dental University, Japan) på forskningsophold.

Afdeling for Dentalmaterialer

Forskningsvirksomhed

Retrograd rodfyldning med plast og dentinbindingssystem
Udvikling af en teknik til reparation af rodperforationer samt bestemmelse af reparationernes holdbarhed (E.Christian Munksgaard, Jørgen Rud og Vibe Rud).

Dentinbindingssystemer
Måling af pålimede tandfragmenters styrke i forhold til den anvendte type af dentinbindingssystem (E.Christian Munksgaard, Ban Farik, Jens O. Andreasen og Sven Kreiborg).

Anvendelsen af dentinbindingssystemer i den danske tandlægestand kortlægges via en spørgeskemaundersøgelse (Anne Peutzfeldt, Merete Vigild).

Luftfugtighedens samt det indgående opløsningsmiddels indflydelse på effekten af dentinbindingssystemer undersøges ved hjælp af bindingsstyrkemålinger (Anne Peutzfeldt, Erik Asmussen).

Ekspanderende plast
Der forskes i mulighederne for udvikling af et (svagt) ekspanderende plast, der ikke vil give anledning til spaltedannelse (Erik Asmussen, Anne Peutzfeldt).

Alternativer til chloroform og methylenchlorid
Der arbejdes med at finde frem til ugiftige erstatningsstoffer for chloroform og methylenchlorid, der traditionelt anvendes i flere odontologiske sammenhænge (Erik Asmussen, Anne Peutzfeldt).

Deltagelse i kongresser, symposier, konferencer m.v.
E.Christian Munksgaard har afholdt foredrag ved Dansk Tandlægeforenings Årskursus. Anne Peutzfeldt har haft indlæg ved Dansk Tandlægeforenings Årskursus samt ved "76th General Session of the IADR". Erik Asmussen har afholdt foredrag ved Dansk Tandlægeforenings Årskursus samt ved "76th General Session of the IADR".

Anden virksomhed
Anne Peutzfeldt har været tillidsmand for Tandlægeskolens VIP-gruppe samt været medlem af Tandlægeskolens Materialeudvalg og Tandlægeskolens Curriculumudvalg. Erik Asmussen har været medlem af Odontologisk Studienævn samt Odontologisk Forskningsudvalg.

Anne Peutzfeldt har modtaget Dandy Fondens Hæderslegat. Erik Asmussen har modtaget Dannins Legat for Videnskabelig Forskning samt D34's Tandlægepris.

Afdeling for Oral Diagnostik

Forskningsvirksomhed

Sårhelingsstudier
En *in vitro*-model til studiet af sårheling i slimhinde og hud er i det forløbne år blevet anvendt til at studere interaktionen mellem slimhinden og hudens epitel og det underliggende bindevæv. Studierne har især været koncentreret om bindevævets produktion af vækstfaktorer med effekt på epitel "hepatocyte growth factor" og "keratinocyte growth factor". Studier, har vist forskel mellem fibroblaster isoleret fra kroniske og akutte sår. Der er fundet manglende vækststimulering af fibroblaster fra kroniske sår efter påvirkning af udvalgte vækstfaktorer. Endelig er der startet studier, der skal belyse epiteliale antibakterielle peptiders forekomst i overfladeepitel i forbindelse med sårheling. Projekterne er en del af Erhvervsfremmestyrelsen og Det Sundhedsvidenskabelige Forskningsråds projekt "Vækst og Regeneration" er udført i samarbejde med Coloplast A/S og Bartholin Instituttet, Københavns Kommunehospital. E. Dabelsteen har været vejleder for H. Navasarias ph.d.-projekt omhandlende den organotypiske slimhindemodel. Projektet er forsvaret i december 1998. Andre samarbejdspartnere er lektor, dr.odont. Nils-Erik Fiehn, Harry Navasaria, I. Leigh, London Hospital, London, England, I. Mackenzie, University of Wales, Cardiff, England.

In vitro modeller af oral cancer
Studier af oral cancer omfatter *in vitro* studier med organotypiske modeller, hvor cancercellers invasive potentiale studeres i forhold til deres ekspression af specifikke kulhydratstrukturer. Studier er udvidet til også at omfatte cancercellernes vækst og invasive potentiale i blandede organotypiske modeller af normal slimhinde og orale cancerceller. Modellen transplanteres til nude mus. I disse modeller udvikler den orale cancer sig som en tumor omgivet af normalt epitel. Dette forhold tillader studiet af normalt epitels betydning for cancercellernes vækst. Disse studier foretages i samarbejde med adjunkt A. Thorup, Afdeling for Oral Patologi og Medicin, Københavns Tandlægeskole, og I. Mackenzie, University of Wales, Cardif,UK.

Genetik og biosyntese af mucin og dets glykosylering
Genet for det største spytmucin er klonet og karakteriseret (P.A. Nielsen, E.P. Bennett, H. Clausen). Et nyt slimhindemucin er identificeret og et monoklonalt antistof til dette protein fremstillet (P.A. Nielsen, E.P. Bennett, H. Clausen). Monoklonale antistoffer til glykosyltransferaser som glykosylerer muciner er produceret og anvendt til at karakterisere mucin-type glykosylering i oralt epitel og i carcinomer (U. Mandel, H. Hassan, H. Clausen). Et stort antal glykosyltransferasegener er klonet og seks af disse er udtrykt i insektceller og deres kinetiske parametre bestemt (E.P. Bennett, M. Amado, R.M. Almeida, H.H. Wandall, H. Clausen). Forskningsgruppen deltager i 2 EU-

Biotechprojekter og i et samarbejde med T. Hollingsworth, USA, financieret af NIH, USA.

Anden virksomhed

E. Dabelsteen er Det Sundhedsvidenskabelige Forskningsråds repræsentant til tværrådslige udvalg tilknyttet forskningsrådsbevillingen i byøkologi. E. Dabelsteen er endvidere formand i en af Det Sundhedsvidenskabelige Forskningsråds udvalg, der evaluerer forskningscentrene, der blev etableret som et samarbejde mellem: Erhvervsministeriet og Forskningsministeriet. Er dansk repræsentant ved det Nordiske og Europæiske Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, NOSM og EMRC, medlem af EMRCs forretningsudvalg, er med i en international ekstern evalueringsgruppe, samt medlem af evalueringsgruppe for Universitetet i Porto, Portugal. E. Dabelsteen har været Det Sundhedsvidenskabelige Forskningsråds repræsentant i en række tværrådslige udvalg, bl.a. Byøkologi, Kønsbarrierer i universitetssystemet, Udvalget om instrumentcentre og Udvalget vedrørende forskningsinitiativet i bioetik. E. Dabelsteen er medlem af institutbestyrelsen på Tandlægeskolen, medlem af Fakultetsrådet og Forskningsudvalget på SVF og medlem af to dr.med.-udvalg, 1 ph.d.-udvalg og 2 lektorbedømmelsesudvalg.

H. Clausen har været i bedømmelsesudvalget for EU-biotech, Bruxelles. H. Clausen har været medlem af bedømmelsesudvalget ved doktordisputats i Lund og i ph.d.-bedømmelsesudvalg. H. Clausen har undervist på ph.d.-kurser i Paris, Porto og Göteborg. H. Clausen er medlem af "the editorial board" for Glycoconjugate Journal. H Clausen har været arrangør af internationale symposier i København og Zürich og arrangeret et nordisk symposium. H. Clausen og U. Mandel har været vejledere for: ph.d.-studerende H. Hassan og A.M. Torres, specialestuderende S. Pull og skolarstipendiat H.H. Wandall.

Gæster

Ph.d.-studerende C.A. Reis, R.M. Almeida, M. Amado, Med.dr.-studerende Rudi Steffensen, Göteborg.

Afdeling for Oral Mikrobiologi

Forskningsvirksomhed

Orale biofilm

Etablering af anaerobe blandingsbiofilm med parodontale patogener og undersøgelse af resistensmekanismer og -forhold i *P. gingivalis*, *P. aeruginosa* og *S. sanguis* biofilm, samt molekylær biologiske undersøgelser af bakterielle biofilm (T. Larsen, B. Giwercman, N.-E. Fiehn).

Endocarditis-undersøgelse

Den molekylærbiologiske undersøgelse af adhæsion mellem orale streptokokker og humane extracellulære matrixproteiner og plasmaproteiner ved endocarditis (C. Schou, N.-E. Fiehn, T. Larsen, D. Moe, S. Kirkeby i samarbejde med T. Bøg-Hansen, Proteinlaboratoriet og E. Gutschik, Bispebjerg Hospital). Undersøgelse af postantibiotisk effekt på endocarditis- og mundhule streptokokker voksende frit eller i biofilm påbegyndt (B. Giwercman, T. Larsen).

Biokemiske undersøgelser

Undersøgelse og karakterisering af muskelfibertyper, især glykoproteinernes kemiske sammensætning og lokalisation (D. Moe, S. Kirkeby). Karakterisering af de organiske strukturer af emaljeproteiner og deres følsomhed over for bakterielle proteaser (D. Moe, N.-E. Fiehn). Karakterisering af carbohydrater på den normale type I collagen ved hjælp af lektiner i bindevæv, knogle og dentin (D. Moe, S. Kirkeby i samarbejde med C. Garbarsch, Medicinsk Anatomisk Institut og L. Feldskov, specialestuderende i biokemi). Undersøgelse af buffersystemer og bufferkapacitet i saliva (A. Bardow, B. Nauntofte, D. Moe).

Kariesmikrobiologi

En in vivo undersøgelse af en fissurforseglers evne til at modificere okklusale karieslæsioner med histologisk og mikrobiologisk validering er påbegyndt (K. Ekstrand, T. Larsen i samarbejde med E. Kidd, Guy's Hospital, London).

Hygiejneundersøgelser

Undersøgelse af desinfektion af dentale aftryksmaterialer og tandtekniske arbejder ved hjælp af ultra-violet bestråling er afsluttet.(T. Larsen, N.-E. Fiehn, B. Øwall, A. Peutzfeldt). Undersøgelse af risikoen for smitteoverførsel fra aftryk til laboratoriepersonale er påbegyndt (B. Öwall, N.-E. Fiehn i samarbejde med A. Sofou, Grækenland).

Deltagelse i kongresser, symposier, konferencer m.v.

T. Larsen, D. Moe og N.-E. Fiehn har præsenteret forskningsrapporter ved IADR-årsmødet 1998 i Nice. T. Larsen og N.-E. Fiehn har deltaget i ERGOB symposiet 1998 "Oral Biology at the turn of

the century" i Schweiz. T. Larsen har afholdt kursus i klinisk hygiejne for personale i den kommunale tandpleje i Høje Tåstrup kommune.

Anden virksomhed

N.-E. Fiehn har været medlem af Fakultetsrådet (SVF), formand for fakultetets arbejdsgruppe, der planlægger en kandidatuddannelse i sundhedsfag for personer med mellemlang sundhedsuddannelse, referee for APMIS, og vejleder for ph.d.-studerende Christian Schou. B. Giwercman har været vejleder for ph.d.-studerende og referee på Antimicrobial Agents and Chemotherapy og APMIS. T. Larsen har været formand for Tandlægeskolens hygiejneudvalg. D. Moe har fungeret som studievejleder og er formand for Studievejledningsudvalget for tandlægestuderende, formand for fakultetets biblioteksudvalg ved Panum Instituttet, og medlem af institutbestyrelsen ved Odontologisk Institut. Har været formand for disputatsudvalg og vejleder for speciale- og ph.d.-studerende samt censor ved Tandlægeskolen i Århus. Lene Feldskov har afsluttet sit speciale i biokemi. Afdelingen varetager mikrobiologisk diagnostik og resistensbestemmelse på plaqueprøver fra patienter med avanceret marginal parodontitis for praktiserende tandlæger.

Afdeling for Oral Patologi & Medicin

Forskningsvirksomhed

Epiteldifferentiering/tumorbiologi
Integrin- og keratinmønsteret samt basalmembrankomponenten laminin-5 undersøges, specielt i oral cancer og præcancer, bl.a. med henblik på diagnostik (A.K. Thorup, J. Reibel, E. Dabelsteen i samarbejde med M. Schiødt, Glostrup Amtssygehus). Overfladeglykosyleringens betydning for epitelets differentiering og migration undersøges (A.K. Thorup, J. Reibel, E. Dabelsteen, E. Bennett i samarbejde med B. Grøn og A.M. Engel, Bartholin Instituttet).

Basocellulære karcinomer og basaloide proliferationer over dermatofibromer
Det undersøges hvorvidt basaloide proliferationer over dermatofibromer kan anvendes som model for basalcellekarcinomets vækst og udvikling ved hjælp af ekspressionen af forskellige apoptose- og proliferationsmarkører og celleadhæsionsmolekyler.(A.K. Thorup, J. Reibel i samarbejde med speciallæge K. Rossen, Patologisk-anatomisk Afdeling, Bispebjerg Hospital, W.G. Carter, Fred Hutchinson Cancer Research Center, Seattle, og P. Odland, Dermatologic Surgery Service, University of Washington Medical Center, Seattle).

Epitelproliferation/tumorbiologi
Immunhistokemiske undersøgelser (cellecyklusrelaterede antigener) af epitelets vækstfraktion i biopsimateriale fra patienter med oral cancer og præcancer (L.A. Torpet i samarbejde med V. Jensen,Patologisk Institut, Aarhus Amtssygehus).

Spytkirteltumorer/tumorbiologi
Kliniske/patologiske aspekter ved spytkirteltumorer i mundslimhinden (L.A. Torpet og afdelingens øvrige VIP'er).

Markører for spytkirtelfunktion
I forbindelse med kliniske, histopatologiske og fysiologiske undersøgelser af spytkirtelvæv under normale og patologiske omstændigheder (Sjögrens syndrom) søges det på biopsier af læbespytkirtler at karakterisere fordelingen af neurotransmittere og deres receptorer samt nerve- og keratinmønsteret med immunhistokemiske metoder (J. Reibel, A.M. Pedersen, B. Nauntofte i samarbejde med J. Thorn, Rigshospitalet, og J. Fahrenkrug, Klinisk-kemisk Afdeling, Bispebjerg Hospital).

Papillomvirusinfektion i mundslimhinden
Immunhistokemiske undersøgelser og HPV-DNA-hybridisering af væv fra forskellige typer af human papillom-inficerede lidelser i mundslimhinden sammenholdt med histo/cytomorfologiske studier af disse (F. Prætorius i samarbejde med G. Orth, Institut Pasteur, Paris; H. Lindeberg, Odontologisk Institut, Aarhus Universitet; B. Norrild, Proteinlaboratoriet, Københavns Universitet; P.P. Clausen, Patologisk Institut, Næstved Sygehus; H.P. Nielsen, Afd. for Tand-, Mund- og Kæbesygdomme, Hillerød Sygehus).

Odontogene tumorer
Histomorfologisk og immunhistokemisk studie af emaljeproducerende og "ghost cell"-producerende odontogene tumorer med henblik på udredning af patogenetiske mekanismer (F. Prætorius).

Deltagelse i kongresser, symposier, konferencer m.v.

J.Reibel, A.K.Thorup, L.A.Torpet deltog i SFOP-OM's årsmøde i Stockholm. J. Reibel deltog i EAOM's årsmøde i Amsterdam og forelæste ved FDI's årsmøde i Barcelona. Har endvidere afholdt

kurser om oral medicinske emner for tandlæger og læger. F. Prætorius deltog i tyske militærtandlægers "Arbeitstagung" i Damp og har som præsident forestået IAOP's 9. kongres i Cape Town. Har undervist i barodontologi for læger og tandlæger og i oral medicin for læger. L.A. Torpet præsenterede forskningsrapport på IAOP-kongressen i Cape Town og har holdt foredrag og kurser i oral medicin og retsodontologi. A.M.Pedersen har holdt foredrag ved de halvårlige møder i Sjögren's Society of the Sound, Malmö, og ved IADR-kongressen i Nice samt afholdt Salivkursus for lærerne på Odont. Institut, Kbh. Universitet.

Anden virksomhed

J. Reibel er formand for Tandlægeskolens rådgivende forskningsudvalg, medlem af Dansk Tandlægeforenings Forskningsudvalg, suppleant til institutbestyrelsen, Odontologisk Institut, medlem af Panums biblioteksudvalg samt koordinator for EU-arbejdsgruppe om tobakkens skadelige virkninger i mundhulen. J. Reibel og F. Prætorius har været referees for internationale tidsskrifter. F. Prætorius er censor i oral patologi & medicin ved Aarhus Universitet. Har været medlem af udvalg vedrørende vurderinger af ansøgere til stillingen som stabstandlæge i Forsvaret. Er bestyrelsesmedlem af Danish Division of International Academy of Pathology og har i perioden juli 1996 til september 1998 været præsident for International Association for Oral Pathologists. L.A. Torpet har været medlem af kernegruppen i Rigspolitichefens ID beredskab, herunder deltaget i ID-arbejdet ved flykatastrofer i Colombia og Norge, og er formand for Dansk Retsodontologisk Forening. L. A. Torpet, F. Prætorius og J. Reibel har udført oral histopatologisk diagnostisk service, cytologisk diagnostik og immunpatologisk diagnostik. Endvidere omfattende serviceopgaver med hensyn til udredning og behandling af patienter med oral medicinske sygdomme og bistand til tandlæger, læger og dyrlæger (KVL) vedrørende diagnostiske og behandlingsmæssige problemer**.**

A.K.Thorup, L.A.Torpet og J.Reibel har forestået undervisningen i oral anatomi. L.A. Torpet har forestået undervisningen i orale slimhindelidelser for tandplejere/-studerende ved SKT ved Aarhus og Københavns Universitet.

Afdeling for Ortodonti

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning fokuserer på forløb og styringsmekanismer i den humane kraniofaciale udvikling samt dennes relation til kroppens generelle fysiske vækst og modning.

Prænatal udvikling

Det prænatale forskningsområde vedrører den normale og patologiske neuro-osteologi og omfatter en kortlægning af kæbernes neurologiske udviklingsfelter samt udviklingen af kraniebasis, ansigtskranium og kropsakse. Prænatale udviklingsforløb beskrevet for trisomi 18, trisomi 21, trisomi 13, triploidi, hydrocephalus, Turner syndrom, holoprosencephali, Meckel Gruber Syndrom, Fragilt X Syndrom, iniencephali, samt normal og patologisk udvikling af hånden (I. Kjær, A. Bagheri, K.B. Becktor, M.I. Bangstrup, D. Nolting, B. Fischer Hansen, Hvidovre Hospital, J. W. Keeling, Hospital for Sick Children, Edinburgh, T. Kjær, Kennedy Instituttet, H. Hjalgrim, Glostrup Hospital, I. Reintoft, Esbjerg Sygehus, H. Mygind, Slagelse Sygehus, E. Andersen, B. Russell, Københavns Amt, M. Kjær, K.W. Kjær, Hvidovre Hospital).

Postnatal udvikling

Den kraniofaciale udvikling under normale og patologiske forhold er beskrevet i projekter vedrørende ansigtsmorfologien i relation til tonsilforekomst og til temporomandibulær dysfunktion, og projekter vedrørende morfologien af kraniebasis og specielt af sella turcica ved Down Syndrom, ved cri-du-chat syndrom, og hos patienter med spina bifida og med ortodontisk-kirurgisk behandlingsindikation. Malokklusioners forekomst og relation til mulige ætiologiske faktorer og følgetilstande er undersøgt i projekter der beskriver forekomsten af tandagenesi, standset molareruption, og persistens af primære tænder, prævalensen af malokklusioner hos børn visiteret til ortodontisk behandling, samt den kraniocervikale holdning ved forskellige malokkklusionstyper. Ortodontiske og kæbeortopædiske behandlingsmetoder er vurderet i projekter vedrørende kæbeledsforandringer ved behandling af krydsbid, Herbst apparaturets biomekanik og rolle i ortodontisk behandling, bone distraktion og læbetræk ved behandling af læbe-kæbe-ganespalter, samt effekten af protraktions apparatur ved behandling af obstruktiv søvnapnø (B. Solow, I. Kjær, A. Winnberg, P. Svanholt, P. Nerder, J.H. Madsen, S. Einersen, L. Sonnesen, S. Kumar, S. Wistoft, M. Ehdasi, J. Jakobsen, M. Bakke, J. Hilden, J. Daugård Jensen, K. Ith-Hansen, Helsinge kommunale tandpleje, H. Vedtofte, J.O. Andreasen, Rigshospitalet, E. Niebuhr, Genetisk Institut, L. Bondemark, Hässleholm Folktandvård, A.

Redmo, Centralsjukhuset, Kristianstad, D. Elmqvist, MAS, N. Petri, Nykøbing F. Sygehus, G. Wildschiødtz, Rigshospitalet, B. Russell, Tandklinik for multihandicappede, J. Becktor).

Deltagelse i kongresser, symposier, konferencer m.v.

Beni Solow har været inviteret foredragsholder ved kongresser og faglige møder i Helsingfors, Istanbul og Singapore, og har fremlagt forskningsrapport ved kongres i Nice.

Inger Kjær har deltaget med kongresbidrag på syv internationale kongresser, hvoraf som inviteret foredragsholder på de fem. Har været inviteret gæstelærer for præ- og postgraduate studerende i Sundhedsstyrelsen og i en lang række danske kommuner. Desuden har Inger Kjær bidraget ved møder i videnskabelige faglige selskaber i ind- og udland.

Laborant Dorrit Nolting har været på studiebesøg i München med henblik på indlæring af nye teknikker.

Anden virksomhed

Afdelingen for Ortodonti's aktiviteter omfatter foruden studenterundervisning og forskning en treårig heltids postgraduat uddannelse til specialtandlæge i ortodonti. Uddannelsen er nu financieret af Sundhedsministeriet, og den foregår i henhold til Sundhedsstyrelsens bekendtgørelse herom, og afsluttes med en eksamen. Den følges for tiden af tre danske tandlæger. To udenlandske tandlæger følger desuden mod egenbetaling uddannelsen. Tre danske tandlæger, Masoud Ehdasi, Karin Binner Becktor og Merete Ingemann Bangstrup, afsluttede i 1998 deres specialtandlægeuddannelse i ortodonti. Afdelingen har en specialklinik, hvor Jan Hesselberg Madsen og Harry Fjellvang varetager den ortodontiske del af ortodontisk-kirurgiske behandlinger af patienter med ekstrem kæbevækst. Der er til afdelingen knyttet en neuroosteologisk forskningsenhed samt aktiviteter på fælles cephalometrisk laboratorium, og på fælles histomorfologisk laboratorium. Karin Binner Becktor har siden 1-9-98 været tilknyttet afdelingens kliniske forskning.

Beni Solow leder den postgraduate specialtandlægeuddannelse i ortodonti, er formand for styringsgruppen for det cephalometriske laboratorium, medlem af specialtandlægenævnets uddannelsesudvalg, formand for Dansk Ortodontisk Selskab, reviewer og associate editor ved mange internationale tidsskrifter, såvel trykte som elektroniske, og har i 1998 været forskningsvejleder for to M.Sc.-, og tre specialtandlægestuderende.

Inger Kjær er medlem af Sundhedsuddannelsesrådet i Undervisningsministeriet. Er formand for Specialtandlægenævnet og for Specialtandlægenævnets uddannelsesudvalg, Sundhedsstyrelsen. Medlem af Københavns Universitets konsistorium fra 1-2-97 og prodekan på Det sundhedsvidenskabelige Fakultet fra 1-2-98. Er dekanatets kontakt person vedrørende nye uddannelser, biblioteksopgaver og fysisk planlægning. Er formand for fakultetets fysiske udvalg og for gæsteboligudvalg. Er formand for styringsgruppen for Tandlægeskolens fælles histomorfologiske laboratorium. Inger Kjær er bestyrelsesmedlem i Medicinsk Historisk Selskab og i Dansk Selskab for Reproduktion og Fosterudvikling. Inger Kjær er director i The Craniofacial Biology Group, IADR, og DK Councillor i European Orthodontic Society. Inger Kjær er DK's sagkyndige i Brussel i Erasmus-Sokrates programmet samt Tandlægeskolens repræsentant i EU's forskningsprogram COST B8, "Odontogenesis". Inger Kjær er suppleant i "Styrelsen for Nordisk Samarbejde indenfor de Højere Uddannelser" under Nordisk Ministerråd. Referee ved 9 internationale tidsskrifter. Inger Kjær har i forbindelse med konsultativ virksomhed udfærdigede 132 besvarelser til ind- og udland vedrørende patologisk tand- og kæbeudvikling.

Hospitalslaborant Dorrit Nolting er ansvarlig for den daglige drift af den neuro-osteologiske forskningsenhed og er sikkerhedsrepræsentant for fælles histomorfologisk laboratorium. Har skåret og farvet 12.229 histologiske makrosnit.

Afdeling for Parodontologi

Forskningsvirksomhed

Marginal parodontitis, matrix metalloproteinaser og cytokiner

Et projekt vedrørende betydningen af substanser, der syntetiseres ved inflammation i parodontiet er fortsat (A. Havemose Poulsen, P. Holmstrup, K. Stoltze i samarbejde med K. Bendtzen, Rigshospitalet og H. Birkedal-Hansen, Washington).

Gendannelse af tabt støttevæv

Et projekt vedrørende metode til gendannelse af tabt støttevæv ved anvendelse af et protein fra animalske tandkim er afsluttet (A. Havemose Poulsen, L. Bay, K. Stoltze, P. Holmstrup i samarbejde med BIORA, Malmö).

Periimplantitis
De eksperimentelle undersøgelser af støttevævet og dets nedbrydning omkring implantater er fortsat (P. Holmstrup i samarbejde med S. Schou og E. Hjørting-Hansen).

Tanderosioner
En undersøgelse af tanderosioner hos Novo Nordisk er blevet afsluttet (J. Westergaard og P. Holmstrup i samarbejde med I. Birk Larsen og A. Ingemann Larsen, Novo Nordisk A/S og F. Gyntelberg, Arbejdsmedicinsk Klinik, Rigshospitalet.).

Implantatbehandling af patienter med hurtigt progredierende parodontitis
Et projekt om implantatbehandling af patienter med hurtigt progredierende parodontitis er fortsat (P. Holmstrup og K.Stoltze i samarbejde med S. Schou, K. Gotfredsen, B. Holm og S. Palmqvist).

Eksperimentel model for marginal parodontitis
En eksperimentel model for marginal parodontitis i rotter er fortsat under udvikling med henblik på at undersøge inflammationsmediatorers betydning for nedbrydning af tændernes støttevæv (M. Björnsson, P. Holmstrup og A. Havemose Poulsen i samarbejde med J. Reibel og S. Schou samt K. Bendtzen, Rigshospitalet).

Hurtigt progredierende parodontitis
Et projekt vedrørende forbedret diagnostik og behandling af patienter med hurtigt forløbende fæstetab, især ved juvenil parodontitis, hurtigt progredierende adult parodontitis og nekrotiserende parodontitis er fortsat (J. Westergaard, A. Havemose Poulsen).

Deltagelse i kongresser, symposier, konferencer m.v.

Lena Bay har deltaget i Skandinavisk forening for Parodontologis årsmøde i Kolmården i Sverige. Har afholdt efteruddannelseskursus for praktiserende tandlæger samt et kursus ved DTF's Årskursus.

Karsten Ebbesen har afholdt arbejdskursus i parodontalkirurgi for praktiserende tandlæger samt et kombineret teoretisk/praktisk kursus i parodontalkirurgi ved DTF's Årskursus.

Palle Holmstrup har deltaget i Skandinavisk forening for Parodontologis årsmøde i Kolmården i Sverige og i World Workshop in Oral Medicine i Chicago, USA. Har holdt foredrag på årsmødet for Skandinavisk Forening for Endodonti i Ebeltoft, for tyske tandlæger i Bad Hamburg, for schweiziske tandlæger i Bern, for ledere i kommunal tandpleje i Nyborg og ved Dansk Tandlægeforenings Årskursus. Har i øvrigt holdt 12 kurser for danske tandlæger. Endelig er der afholdt to kurser for otologer og dermatologer (A-kurser).

Anne Havemose Poulsen har deltaget i New York Academy of Sciences' kongres i Tampa, Florida.

Kaj Stoltze har i en uge været gæsteforelæser på Tandlægeskolen, Maltas Universitet. Har afholdt efteruddannelseskurser for praktiserende tandlæger i parodontologi og i behandlingsmæssig kvalitetskontrol.

Jytte Westergaard har deltaget i Skandinavisk forening for Parodontologis årsmøde i Kolmården i Sverige og afholdt efteruddannelseskurser for praktiserende tandlæger og børnetandlæger.

Anden virksomhed

Ud over undervisnings- og forskningsvirksomhed har afdelingen haft omfattende serviceopgaver i forbindelse med diagnostik og behandling af sygdomme i de parodontale væv, herunder behandlingsvirksomhed for Rehabiliteringscentret for torturofre. En del af afdelingens medarbejdere er involveret i Tandlægeskolens administration.

Lena Bay er medlem af Odontologisk Studienævn.

Palle Holmstrup er viceinstitutleder, medlem af Tandlægeskolens samarbejdsudvalg og har deltaget i evaluering af tandlægeuddannelsen. Er formand for udvalg vedrørende ressourcetildeling til fakultetets uddannelser. Er censor i parodontologi ved Tandlægeskolen, Aarhus Universitet, og vejleder for 1 ph.d-studerende. Er medlem af bestyrelsen for Scandinavian Society of Periodontology. Endvidere medlem af Editorial Board ved Journal of Oral Pathology and Medicine, Journal of Clinical Periodontology og Critical Reviews on Oral Biology and Medicine, referee ved diverse tidsskrifter, associate editor for Acta Odontologica Scandinavica, samt medlem af Tandlægebladets fagredaktion og af Dansk Tandlægeforenings Efteruddannelsesråd.

Anne Havemose Poulsen er repræsentant for adjunkter i DOF-UNI.

Kaj Stoltze har fungeret som formand i bedømmelsesudvalg vedrørende lektorat.

Jytte Westergaard er formand for Tandlægeskolens Kliniksektionsudvalg. Har været medlem af Tandlægeskolens Forskningsudvalg og af Styregruppen for Fælles Histomorfologisk Laboratorium. Har været medlem af en arbejdsgruppe under

Studienævnet vedrørende åbning af 3. klinikbælte samt siddet i en arbejdsgruppe vedrørende lærerressourcer. Været medlem af dekanatets rådgivende udvalg vedrørende den forskningsrelatrede TAP-bemanding.

Jytte Westergaard har modtaget Zendiumprisen 1998.

Afdeling for Protetik

Forskningsvirksomhed

Tyggefunktion
(B. Öwall i samarbejde med B. Liedberg, Tandvårdshögskolan, Malmö).

Effekt og resultat af forskellige typer af protetiske behandlinger
Store faste broer (B. Öwall, B. Holm og C.S. Petersen). Aftagelige delproteser (B. Öwall i samarbejde med E. Riber, Odontologisk Institut, Århus Universitet).

Komplikationer ved større broer
(B. Öwall og R. Cronström, Ronneby).

Betydningen af implantaters overfladestruktur for forankring i knoglevæv. In vitro- og in vivo- studier
Undersøgelse med henblik på forankringsevnen og beskrive overfladestrukturen af forskellige implantatoverflader (K. Gotfredsen i samarbejde Hans Nørgaard Hansen, Institut for Produktudvikling, Danmarks Tekniske Universitet).

Marginale knogledefekter omkring belastede implantater med forskellig overfladestruktur
Dyreeksperimentelle og histologiske undersøgelser af titanimplantater (K. Gotfredsen i samarbejde Jan Lindhe og Tord Berglundh, Odontologiska fakulteten, Göteborg).

Broer understøttet af implantater og naturlige tænder
Et klinisk forskningsprojekt for at vurdere prognosen og antallet af tekniske komplikationer af implantater forbundet med attachments til naturlige tænder (K. Gotfredsen og E. Hjørting-Hansen i samarbejde med Astra Tech AB).

Prognose og komplikationsforekomst for Astra enkelttandsimplantater
En klinisk undersøgelse der vurderer langtidsprognose, marginalt knogleniveau, diskriminationsevne og tilfredshed med Astra enkelttandsimplantater (K. Gotfredsen i samarbejde med Astra Tech AB).

Ændringer i behov af implantat protetik i den svenske befolkning. Gentagelse af undersøgelse fra 1989-90 i aldersgruppen 45-69 år med ny kohort
(S. Palmqvist i samarbejde med B. Söderfeldt, Odontologiska Fakulteten, Malmö).

Fast bro eller aftagelig protese på 3 implantater
(S. Palmqvist, B. Öwall i samarbejde med S. Schou og E. Hjørting-Hansen).

"Decision making" i protetik blandt svenske alment praktiserende tandlæger
(S. Palmqvist i samarbejde med M. Kronström, Protetikkliniken, Skövde, B. Söderfeldt, Odontologiska fakulteten, Malmö og G.E. Carlsson, Odontologiska fakulteten, Göteborg).

Langtidsresultater med faste broer i underkæben på fire implantater
(S. Palmqvist i samarbejde med A. Eliasson, K. Sondell og B. Swartz, Odontologiska Utbildningsenheten, Örebro).

Resultat af behandling med aftagelige delproteser udført i 1989 i Folktandvården i Örebro län. En epidemiologisk studie
(S. Palmqvist i samarbejde med L. Grundström, Odontologiska Utbildningsenheten, Örebro samt P.-O. Glantz og K. Nilner, Odontologiska fakulteten, Malmö).

Dental Implantatprotetik i Sverige og Danmark. Behov og efterspørgsel
(S. Palmqvist, J. Kihl, M. Vigild i samarbejde med B. Söderfeldt, Odontologiska fakulteten, Malmö).

Deltagelse i kongresser, symposier, konference m.v.

B. Öwall har været foredragsholder ved Odontologisk Rikstämma i Stockholm og deltaget i kongressen Dental Law and Ethics i London, med forskningsrapport. Derudover har Bengt Öwall deltaget i følgende kongresser: European Association for Osseointegration, Berlin og European Prosthodontic Association, Åbo.

K. Gotfredsen har med kongresbidrag deltaget i følgende kongresser: European Association for

Osseointegration, Berlin, 15th International Congres of Oral Biology, Baveno, Scandinavian Society for Prosthetic Dentistry's årsmøde, Oslo og Symposium in Modern Implantology, Malmö.

S. Palmqvist har deltaget i Scandinavian Society for Prosthetic Dentistry's årsmøde og Undervisningskomiteéns, Scandinavian Society for Prosthetic Dentistry, møde i Oslo.

B. Holm har deltaget i The Third International World Congress on Maxillofacial Prosthetics, Torino, og har fulgt et kursus om Restoration of Maxillary Defects, Torino.

Anden virksomhed

B. Öwall er medlem af Redaktionsnævnene for Swedish Dental Journal og Protetyka Stomatologiczna (Polish Prosthodontic Journal). Derudover er B. Öwall medlem af Svenska Socialstyrelsens Vetenskapliga Råd, Forskningsudvalget, Odontologisk Institut, SVF, Undervisningskomiteén Scandinavian Society for Prosthetic Dentistry og DTF's Årskursuskollegium.

K. Gotfredsen er præsident for European Association for Osseointegration. Derudover er Klaus Gotfredsen medlem af: Undervisningskomiteén, Scandinavian Society for Prosthetic Dentistry. Medlem af et ph.d.-bedømmelsesudvalg, Aarhus Universitet.

S. Palmqvist er vejleder for M. Kronströms i hans doktorafhandlingsarbejde "Decision making in prosthodontics among Swedish general practitioners" ved Odontologiska fakulteten, Malmö og 2. vejleder for K. Sondell i hendes doktorafhandlingsarbejde "Betydelsen av kommunikation protetiker-patient för resultatet av omfattande protetisk rehabilitering" ved Odontologiska fakulteten, Malmö. Derudover er S. Palmqvist sektionsredaktør for International Journal of Prosthodontics.

B. Holm er medlem af Sundhedsvæsenets Patientklagenævn, udpeget af Dansk Tandlægeforening.

K. Christensen er tillidsrepræsentant for DVIP, medlem af samarbejdsudvalget ved Tandlægeskolen og SVF, medlem/næstformand Kliniksektionens-, timeplan-, materiale-, international udvalg. Observatør for DVIP i institutbestyrelsen. Medlem af Lærerforeningens bestyrelse.

B. Funder er formand for Lærerforeningen ved Tandlægeskolen.

Gæster

Afroula Sofou, tandlæge fra Tandlægeskolen i Thessaloniki, Grækenland skal være tilknyttet afdelingen i perioden 1. september 1998 til 30. juni 1999.

Afdeling for Pædondonti

Forskningsvirksomhed

Testning af forskellige metoder til behandling af emalje-dentin frakturer
(B. Farik i samarbejde med E.C. Munksgaard og S. Kreiborg samt J.O. Andreasen, Rigshospitalet).

Den psykologiske, sociale og kulturelle forståelse af angst, depression og smerte i befolkning og sundhedsvæsen
Projektet er finansieret fra forskningsrådenes pulje: "Tværvidenskabeligt Sundhedsprogram" og er udarbejdet i samarbejde med Den Medicinske Forskningsenhed i Ringkøbing Amt. Det omfatter 6 delprojekter, hvis hovedformål er: – at få en aktuel og psykologisk, social og kulturel forståelse for angstens, depressionens og smertens udtryk og mestring, og at implementere denne forståelse til sundhedsfremmende aktiviteter i befolkning, sygehusvæsen og den primære sundhedssektor, særligt med henblik på kognitiv adfærdsterapi. Delprojekterne er: Epidemiologi og diagnostik; kommunikation og kultur; somatisering og mestring; implementering og intervention; økonomisk konsekvens og filosofisk konsekvens (ph.d.-studerende: Mette Kold Jensen og Lisbeth Bindslev. Vejledere: Erik Friis-Hasché, Inga Marie Lunde og Thomas Nielsen. Projektmedarbejder: Hanne Jessen Busch).

Odontofobi, smertebeskrivelse og adfærdsterapeutiske principper
Undersøgelsen er en systematisk beskrivelse af patienter med odontofobi og evaluering af forskellige behandlingsprincipper (E. Friis-Hasché, i samarbejde med B. Hutchings, Institut for Klinisk Psykologi, DHF, KU).

Organisation af børnetandpleje
Kvalitetsudvikling af tandpleje for børn og unge i Ringkøbing Amt. Projektet skal afdække, hvad der hæmmer eller fremmer udviklingen i tandsundheden på det individuelle, professionelle, organisatoriske, politiske eller kulturelle niveau (E. Friis-Hasché, i samarbejde med M. Blegvad, Lemvig Kommunale Tandpleje).

Tidlig kraniofacial morfologi og vækst hos børn med henholdsvis inkomplet læbespalte og komplet enkeltsidig læbeganespalte
En sammenlignende undersøgelse (N.V. Herman i samarbejde med B.L. Jensen, E. Dahl og S. Kreiborg).

Cleidocranial dysplasi
Undersøgelser af dental og kraniofacial udvikling. Behandling af dentitionsafvigelser (B.L. Jensen). Undersøgelser af histologi og histokemi af dentalt og peridentalt væv (B.L. Jensen i samarbejde med P-L. Lukinmaa og I. Thesleff, University of Helsinki).

Væksthormonmangel
Undersøgelser af sequelae for dentition og kraniofacial morfologi (B.L. Jensen i samarbejde med Børneafdelingen, Hvidovre Hospital og Glostrup Amtssygehus).

Osteogenesis imperfecta
Undersøgelse af dental og kraniofacial udvikling hos børn og voksne (B.L. Jensen i samarbejde med Afdeling for Klinisk Genetik, Rigshospitalet).

Juvenil kronisk artrit
Efterundersøgelse af ansigtsudviklingen hos voksne patienter, som har lidt af juvenil kronisk artrit i barndommen (B.L. Jensen i samarbejde med M. Bakke og S. Kreiborg samt fra Rigshospitalet M. Zak og F. Karup Pedersen). Samt analyse af kæbeled og tyggemuskler hos børn med kæbeledsartrit ved hjælp af CT- og MR-scanning (N. Kitai i samarbejde med S. Kreiborg, P. Larsen, M. Nielsen, M. Bakke og E. Møller samt T.A. Darvann Rigshospitalet og S. Murakami, Osaka University).

Kraniofaciale anomalier
Undersøgelserne har til formål at kortlægge kranio-facial morfologi og vækst hos børn med medfødte og erhvervede ansigtsmisdannelser såvel før som efter ortodontisk og/eller kirurgisk behandling samt genetiske studier. Den største aktivitet vedrører for nærværende Apert syndrom og Crouzon syndrom (S. Kreiborg, P. Larsen, A.B. Dobrzeniecki og M. Nielsen i samarbejde med F. Skovby og M. Schwarz, Rigshospitalet, P.R. Andresen, DTU, M.M. Cohen Jr., Dalhousie University, Halifax, J.L. Marsh, Washington University, St. Louis samt L. Vermeij-Keers og medarbejdere, Rotterdam University) samt Treacher Collins syndrom (S. Kreiborg i samarbejde med P. Larsen, Rigshospitalet og J.L. Marsh, Washington University, St. Louis).

Diagnostiske metoder
Der udvikles 3-dimensionale metoder til analyse af kraniofacial morfologi og vækst baseret på CT-MR- og laser-scannings data (S. Kreiborg, i samarbejde med P. Larsen, M. Nielsen, A. Dobrzeniecki og N. Kitai og T.A. Darvann, Rigshospitalet, P.R. Andresen, Danmarks Tekniske Universitet, J.L. Marsh, Children's Hospital, St. Louis, M. Vannier, University of Iowa, Iowa City og F.W. Zonneveld, University Hospital, Utrecht).

Den odontologiske status hos børn med cerebral parese
(L.A. Nielsen).

Nye behandlingsmetoder ved ektodermal dysplasi
(L.A. Nielsen).

En 3-dimensional metode til analyse af de permanente tænders dannelse og eruption
(D.T. Schleidt i samarbejde med S. Kreiborg, P. Larsen samt J.O. Andreasen og Karen-Lisbet Dirksen, Rigshospitalet).

Deltagelse i kongresser, symposier, konferencer m.v.

J. Daugaard-Jensen har været kursusgiver for Tandlægernes nye Landsforening i Storstrøms Amt samt ved Dansk Tandlægeforenings efteruddannelse i pædodonti i København.

B. Farik har holdt foredrag ved 4th European Symposium for Oral Surgery i Berlin. B. Farik har desuden holdt to seminarer vedrørende traumatiserede tænder ved Bisro Inc., Itasca, Ill., USA, hvor hun har været på studieophold.

E. Friis-Hasché har med abstract deltaget i "The Fifth International Congress of Behavioral Medicine" i København og i kurser og konferencer om: sundhedstjenesteforskning, livsstilsparametre, angst og depression samt evidensbaseret medicin. Har endvidere afholdt et 2 x 3 dages kursus i forskningsmetoder og litteratursøgning, et heldagsseminar i udarbejdelse af projektbeskrivelse og et kursus i kvalitative forskningsmetoder.

N. Hermann har holdt foredrag ved 76th General Session of the International Association for Dental Research i Nice og har haft en poster ved CAR'98 i Tokyo. N. Hermann har desuden deltaget i American Cleft Palate-Craniofacial Association 55th Annual Meeting i Baltimore. N. Hermann har været på studieophold ved Children's Hospital i St. Louis.

B.L. Jensen har været kursusgiver ved Dansk Tandlægeforenings efteruddannelse i pædodonti i København og ved Svensk Ortodontiselskabs kursus i kraniofaciale syndromer i København.

S. Kreiborg har været inviteret foredragsholder

ved Nordisk Oftalmologisk Kongres i Bergen og ved 7th International Congress of Pediatric Otorhino-laryngology i Helsinki. S. Kreiborg har organiseret kursus i kraniofaciale syndromer for Svensk Ortodontisk Selskab i København og har været kursusgiver ved dette kursus samt ved postgraduate kurser for tandlæger inden for emnerne: Pædiatri, pædodonti, syndromologi og klinisk genetik i København og Odense. S. Kreiborg har endvidere været inviteret foredragsholder ved symposier og møder i Helsinki, København, Okayama, Osaka, Stockholm og Tokyo. S. Kreiborg har været kursusgiver ved videreuddannelseskurset "Pædiatrisk endokrinologi – vækst og udvikling" afholdt på Rigshospitalet for kommende speciallæger i pædiatri. S. Kreiborg har præsenteret en inviteret poster ved NIH-symposiet: "Toward a molecular understanding of craniofacial morphogenesis" i Bethesda. S. Kreiborg har deltaget i European Academy of Pediatric Dentistry's kongres på Sardinien.

L.A. Nielsen har været kursusgiver ved Dansk Tandlægeforenings efteruddannelse i pædodonti i København.

D.T. Schleidt har holdt foredrag ved CAR'98 i Tokyo. D.T. Schleidt har været kursusgiver ved Dansk Tandlægeforenings efteruddannelse i pædodonti i København. D.T. Schleidt har været på studieophold ved The University of Iowa College of Medicine, Department of Radiology, Iowa City.

Anden virksomhed

J. Daugaard-Jensen er tilknyttet "The Al-Adan and Al-Farwaniya Oral Health Program" i Kuwait som konsulent. J. Daugaard-Jensen er desuden medlem af Tandlægernes Nye Landsforenings kursusudvalg.

E. Friis-Hasché er leder af Klinik for Psykologisk Behandling og Forskning ved Tandlægeskolen og kursusfaget: Pædagogik og biblioteksanvendelse. Er tillige lektor i Sundhedspsykologi ved fakultetet. Endvidere forskningschef for den Medicinske Forskningsenhed i Ringkøbing Amtskommune (delvis orlov fra fakultetet). E. Friis-Hasché er vejleder for 2 ph.d.-studerende.

N. Hermann har modtaget prisen: "Norton Ross Fellowship" ved IADR-kongressen i Nice.

B.L. Jensen er vejleder for en ph.d.-studerende. B.L. Jensen er medlem af Det Kraniofaciale Team ved Tandlægeskolen og Rigshospitalet.

S. Kreiborg er medlem af Editorial Board ved Journal of Craniofacial Genetics and Development Biology og har været medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende en finsk doktordisputats og et finsk odontologisk professorat. S. Kreiborg er leder af Tandlægeskolens specialklinik for børn med ansigtsmisdannelser og indgår i ledelsen af det fælles Forsknings – og Udviklingslaboratorie vedrørende anvendelse af 3-dimensionale teknikker inden for Medicin og Odontologi; endvidere medlem af Det Kraniofaciale Team ved Tandlægeskolen og Rigshospitalet samt af fakultetes forskningsudvalg og dettes forretningsudvalg; vejleder for 3 ph.d.-studerende ved Odontologisk Institut og 1 ph.d.-studerende ved DTU. S. Kreiborg har desuden været vejleder ved en afløsningsopgave ved afdelingen.

L.A. Nielsen er medlem af bestyrelsen i Nordisk Forening for Handicaptandpleje. Desuden er L.A. Nielsen studievejleder og medlem af studienævnet, kliniksektionsudvalget samt hygiejneudvalget og selvevalueringsgruppen ved Odontologisk Institut.

Gæster

Afdelingen har haft besøg af forskere på såvel længerevarende som kortere ophold fra Holland, Japan og USA

3D-laboratoriet ved afdeling for Pædodonti

3D-laboratoriet er et fælles Forsknings- og Udviklingslaboratorie vedrørende anvendelse af 3-dimensionale teknikker inden for odontologi og medicin, som er oprettet i 1994 i et samarbejde imellem Tandlægeskolen, KU, Rigshospitalet og Institut for Matematisk Modellering, DTU. De ansatte er, udover professor S. Kreiborg, Afdeling for Pædodonti (se ovenfor), civilingeniør P. Larsen, forskningsadjunkt, ph.d. M. Nielsen, udviklingsingeniør, cand. scient. T.A. Darvann, Rigshospitalet, gæsteprofessor, ph.d. A.B. Dobrzeniecki og gæsteforsker, ph.d. N. Kitai samt civilingeniør P.R. Andresen, Institut for Matematisk Modellering, DTU.

Forskningsvirksomhed

Analyse af multi-modale 3D- og 4D-billeder med henblik på beskrivelse af kraniofacial vækst

(P.R. Andresen i samarbejde med S. Kreiborg, M. Nielsen og A.B. Dobrzeniecki samt Knut Conradsen, DTU).

Metoder til opretning af CT-billeder og geometrisk repræsentation af knoglestrukturer ved hjælp af ekstremal-punkter og -linier i 3D
(P.R. Andresen i samarbejde med S. Kreiborg og M. Nielsen).

Simulering af kæbevækst ved hjælp af en "lattice-gas" model
(A.B. Dobrzeniecki i samarbejde med S. Kreiborg).

Computerbaseret simulering af kirurgi
(A.B. Dobrzeniecki, T.A. Darvann og P. Larsen i samarbejde med M.S. Sørensen og T. Frisch, Rigshospitalet og K. Hansen, Ingeniørskolen, Københavns Teknikum).

Træningssystem for boring i tænder
(A.B. Dobrzenicki og T.A. Darvann i samarbejde med L. Bjørndal).

3D formbaserede modeller af tandudvikling
(A.B. Dobrzeniecki, D.T. Schleidt og S. Kreiborg).

Development of virtual reality systems for cognitive assessment and rehabilitation of stroke patients
(A.B. Dobrzeniecki og P. Larsen i samarbejde med B. Sperling, Rigshospitalet, J. Andersen, DTU og O. Santin, Ecole Superieure de Technologie Electronique, Paris).

Interaktiv multi-skala segmentering
(M. Nielsen i samarbejde med O.F. Olsen, Datalogisk Institut).

Struktur af bevægelse i billedsekvenser
(M. Nielsen i samarbejde med O.F. Olsen, Datalogisk Institut).

Form og bevægelse i billedsekvenser
(M. Nielsen i samarbejde med P. Riber og P. Johansen, Datalogisk Institut samt H. Stenberg, Image House A/S).

3D geometriske invarianter til beskrivelse af anatomi
(M. Nielsen i samarbejde med P.R. Andresen, DTU og M. Sigurd, M. Sig og B. Brandt, Datalogisk Institut).

3D visualisering af prænatal kraniofacial morfologi ved Apert og Crouzon syndrom ved hjælp af micro-CT og micro-MR scanning
(S. Kreiborg, T.A. Darvann og P. Larsen i samarbejde med B. Quistorff og I. Therkelsen samt G. Thuesen, DTU og M.M. Cohen, Jr., Dalhousie University, Halifax).

3D MRI-analyse af kæbeled og tyggemuskler
(N. Kitai, S. Kreiborg, P. Larsen, T.A. Darvann og M. Nielsen i samarbejde med C. Thomsen og K. Brage, Rigshospitalet og S. Murakami og K. Takada, Faculty of Dentistry, Osaka University).

3D-MED: En PC-baseret klinisk arbejdsstation
(T.A. Darvann, M. Nielsen, P. Larsen og S. Kreiborg samt Institut for Informationsteknologi, DTU).

Tandmorfologi og karies i 2D og 3D
(T.A. Darvann og L. Bjørndal i samarbejde med S. Kreiborg og O. Carlsen samt G. Thuesen, DTU).

Se i øvrigt 3D projekterne opført under Afdeling for Pædodonti
(S. Kreiborg og D.T. Schleidt).

Deltagelse i kongresser, symposier, konferencer m.v.

A.B. Dobrzeniecki har holdt to foredrag ved CAR'98 i Tokyo og har holdt foredrag ved "Medicine Meets Virtual Reality – MMVR98" i San Francisco. A.B. Dobrzeniecki har desuden været kursusgiver ved kursus i Interventionel Nonvaskulær Radiologi i København og har deltaget i to internationale workshops i London.

P. Larsen har fremlagt en poster ved CAR'98 i Tokyo og holdt et foredrag ved Nordisk Oftalmologisk Kongres i Bergen. P. Larsen har været kursusgiver ved Svensk Ortodontiselskabs kursus i kraniofaciale syndromer i København.

M. Nielsen har holdt foredrag ved følgende konferencer: "European Conference on Computer Vision", Freiburg "International Conference on Pattern Recognition", Brisbane "International Conference on Image Processing", Chicago "Medical Image Computing and Computer Aided Surgery" Boston.

Anden virksomhed

3D laboratoriets medarbejdere har afholdt ph.d.-kursus "3D image processing and visualization in medical/dental research".

A.B. Dobrzeniecki har været vejleder for 3 afgangsprojekter ved Ingeniørskolen Københavns Teknikum, 1 afgangsprojekt ved DTU og 1 afgangsprojekt ved MIT, USA.

M. Nielsen er vejleder for 2 ph.d.-studerende, 7 specialestuderende og 2 projektstuderende ved Datalogisk Institut. M. Nielsen har organiseret international ph.d.-skole og workshop om "Shape Variation". Han har været chaiman ved "2nd International Conference on Scale-Space Theories in Computer Vision", Corfu. M. Nielsen er sekretær for IEEE Computer Society Denmark.

Gæster
Laboratoriet har haft besøg af forskere på såvel længerevarende som kortere ophold fra USA, England, Frankrig, Holland, Japan og Sverige.

Afdeling for Radiologi

Forskningsvirksomhed

Bifiditet af caput mandibulae
(B. Berthelsen).

Cervikal aterosklerose og panoramaradiografi
(I. Sewerin).

Radioanatomiske variationer på dentomaksillofaciale røntgenoptagelser
(I. Sewerin).

Kæbeledsmorfologi
(I. Sewerin og A.B. Sterler).

Den danske befolknings strålebelastning ved dentomaksillofaciale røntgenundersøgelser
(S.J. Skov).

Deltagelse i kongresser, symposier, konferencer m.v.
I. Sewerin deltog i IADR's årsmøde i Nice. S.J. Skov fremlagde rapport ved 6th European Congress on Dental and Maxillofacial Radiology i Oslo.

Anden virksomhed
I. Sewerin har holdt foredrag og kurser for tandlæger og klinikassistenter om radiologiske emner, for ph.d-studerende i videnskabelig teknik samt for læger under specialistuddannelse i dentomaksillofacial radiologi.

S.J. Skov har holdt kurser for klinikassistenter og tandlæger om radiologiske emner, spec. digital radiologi.

I. Sewerin har været faglig-videnskabelig redaktør af Tandlægebladet, hovedredaktør af "Klinisk ordbog" samt faglig konsulent ved "Den Store Danske Encyklopædi".

I Sewerin har været vejleder for ph.d.-studerende S.J. Skov.

Afdeling for Retsodontologi og Tandmorfologi

Forskningsvirksomhed

Biokemisk undersøgelse af den aldersbetingede racemisering af L-aminosyre til D-aminosyre i tandvæv
(J. Dissing, M. Wøhler, J. Jakobsen, B. Sejrsen).

Undersøgelse af Tuberculum Carabelli's anvendelighed i retsodontologisk praksis
(B. Sejrsen, D. Schødt).

Rodkanalkonfigurationer i permanente molarer
Overtallige kanalers rodstrukturaffinitet i overkæbemolarer (O. Carlsen).

Odontologiske undersøgelser af skeletmateriale fra Västerhus i Jämtland
(V. Alexandersen).

Skeletterne fra Skovgård, yngre romersk jernalder
(V. Alexandersen).

Deltagelse i kongresser, symposier, konferencer m.v.
B. Sejrsen holdt foredrag ved 3. Nordiske Seminar om biologisk antropologi, Panum Instituttet i København.

J. Jakobsen har undervist ved Det internationale Kursus i Retsodontologi i Stockholm og holdt foredrag ved et symposium afholdt af Lunds Universitets Arkæologiske Institut.

V. Alexandersen deltog i 3. Nordiske Seminar om biologisk antropologi, Panum Instituttet, København, og med foredrag i seminaret Tand för Tand på Lunds Universitet. V. Alexandersen er udnævnt til phil.dr. h.c. ved Lunds Universitet.

Anden virksomhed
Direktoratet for Sundhed og Forskning, Nuuk, Grønland tilkaldte J. Jakobsen som sagkyndig i forbindelse med reorganisering af Grønlandstandplejen. Retsodontologisk-Antropologisk En-

hed har behandlet 104 sager, heraf 22 aldersbedømmelser i forbindelse med asylsager.

O. Carlsen er leder af fagområdet Tandmorfologi, administrator af Den tandmorfologiske Studiesamling, koordinator af den tværfaglige undervisning i Klinisk Tandmorfologi, censor i Tandmorfologi ved Aarhus Universitet, medlem af Editorial Board og referee ved Brazilian Dental Journal, Odontologisk Institut's overordnede koordinator ved reservation af undervisningslokaler samt Instituttets repræsentant i to fondsbestyrelser. Har været observatør i Odontologisk Studienævn, holdt foredrag ved et TAP-kursus.

V. Alexandersen har holdt forelæsninger på Aarhus Universitet og Folkeuniversitetet i København samt deltaget i undervisningen af arkæologistuderende i Århus og Lund.

Afdeling for Samfundsodontologi og Videreuddannelse

Forskningsvirksomhed

Evaluering af forsøgstandpleje for bistandsklienter i Albertslund kommune
(P.E. Petersen i samarbejde med B. Alstrup, Albertslund kommunale Tandpleje).

Evaluering af forsøgstandpleje for bistandsklienter og førtidspensionister i Herlev Kommune
(P.E. Petersen i samarbejde med P. Antoft, Herlev Kommunale Tandpleje).

Langtidseffekten af kommunal ældretandpleje for alderspensionister
(P.E.Petersen i samarbejde med B. Nørtov, Ballerup kommunale Tandpleje).

Udvikling af kvalitetssikringssystemer i tandplejen i Europa (ORQUEST)
(P.E. Petersen og L.B. Christensen i samarbejde med World Health Organization/Regional Office for Europe).

Tandforholdene hos mor og barn i et longitudinelt perspektiv
(L.B. Christensen og P.E. Petersen i samarbejde med Center for Epidemiologisk Grundforskning, Seruminstituttet).

Forebyggende tandpleje for børn og unge i Norden
(P.E. Petersen i samarbejde med N. Wang, Universitetet i Oslo, C. Kallastål, Universitetet i Umeå og I.B. Arnadottir, Universitetet i Island).

Evaluering af tandsundhedsfremmende programmer for skolebørn i Rumænien
(P.E. Petersen i samarbejde med R. Vlad og A. Samoila, University of Bucharest samt V. Dorobat, University of Iasi).

Oral sundhedsstatus samt viden – holdning – adfærd hos skolebørn, mødre og skolelærere i Polen, Tjekkiet og Slovakiet
(P.E. Petersen i samarbejde med M. Wierbizcka, University of Warsaw, E. Lekosova, University of Praque, og N. Markovska, University of Kosice).

Trends i oral sygdomsforekomst hos skolebørn i Ungarn
(P.E. Petersen i samarbejde med J. Szöcke, Simmelweis Medical University, Budapest, Ungarn).

Tandsygdomsforekomst og tandplejevaner hos skolebørn og voksne i byen Wuhan, Folkerepublikken Kina, samt organisation og evaluering af sundhedsprogrammer og odontologisk sundhedstjeneste
(P.E. Petersen i samarbejde med Z. Esheng, Wuhan Public Health Station, P. Bin og D. Michuang, Hubei Medical University).

Udvikling og evaluering af forebyggende børnetandpleje på Madagascar, samt kultursociologiske undersøgelser af oral sundhed og adfærd hos børn og voksne i Madagascar
(P.E. Petersen i samarbejde med V. Juul Poulsen, Helsinge Kommunale Tandpleje og Noëline Razanamihaja, Université de Majunga, Madagascar).

Oral sundhed og sundhedsadfærd hos skolebørn og voksne i Zanzibar
(P.E. Petersen i samarbejde med M.O. Mzee, A. Juma og A. Zidikheri, Ministry of Public Health, Zanzibar).

Oral sundhedstilstand hos børn, unge og voksne i Niger
(P.E. Petersen i samarbejde med K. Mamane, Ministry of Public Health, Niger).

Oral sundhed og sundhedsadfærd blandt børn, mødre og skolelærere i Burkina Faso
(P.E. Petersen i samarbejde med AOI Paris og Ministry of Health, Burkina Faso).

Evaluering af dansk tandplejeprogram i Kuwait Effekten af 10 års organiseret tandpleje for skolebørn i Kuwait
(M. Vigild, M.R. Skougaard, F. Al-Zaabi, R. Hadi, Ministry of Public Health, Kuwait).

Forekomsten af oral sygdom hos børn i Syd-Thailand samt egen omsorg og udnyttelsen af tandplejesystemer
(P.E. Petersen i samarbejde med Prince of Songkla University, Thailand).

Oral sundhed og sygdom hos børn og -voksne i Comores Islands
(P.E. Petersen i samarbejde med Université de Majunga, Madagascar, og Ministére de la Santé, Iles Comores).

Tandplejevaner, viden og holdning til tandpleje hos voksne og ældre i Litauen
(P.E. Petersen i samarbejde med J. Aleksejuniene, University of Vilnius, Lithuania, samt H. Eriksen, Universitet i Oslo, Norge).

Tandsygdomsforekomsten hos skolebørn i Estland
(P.E. Petersen i samarbejde med E. Dragheim, Horsens kommunale Tandpleje; og M. Saag, University of Tartu, Estonia).

Tandforholdene hos patienter med Sjøgren's syndrom
(P.E. Petersen, L.B. Christensen i samarbejde med M. Schiødt, Hillerød Sygehus).

Selvevalueret oral sundhed i relation til almen sundhed hos voksne danskere
(B. Hede, M. Vigild).

Viden, holdning, selvevalueret oral sundhed og tandplejevaner hos børn og voksne i Kuwait
(M. Vigild, P.E. Petersen i samarbejde med Ministry of Public Health, Kuwait).

Kvalitetsudvikling ved anvendelse af dentinbindingssystemer
(A. Peutzfeldt, M. Vigild).

Dental implantatprotetik i Sverige og Danmark. Behov og efterspørgsel
(M. Vigild, S. Palmqvist i samarbejde med B. Söderfeldt, Tandlægeskolen i Malmø.

Oral sundhedstilstand og sundhedsadfærd hos voksne i Afrika
(L. Vilstrup).

Oral sundhed hos flygtninge og asylansøgere i Danmark
(Torres).

Psykisk arbejdsmiljø i tandplejen
(P. Pipenbring).

Oral sundhed og sygdom hos børn og voksne i Madagascar
(N. Razanamihaja).

Evaluering af odontologisk sundhedstjeneste for skolebørn i Thailand
(Wirat Eungpoonsawat, Prince of Songkla University, Thailand, i samarbejde med P.E. Petersen).

Deltagelse i kongresser, symposier, konferencer m.v.

P.E. Petersen har arrangeret og afholdt videnskabelige internationale workshops om public health i Kina, Tjekkiet, Madagascar, Rumænien, Polen, Tanzania, Thailand og har desuden bidraget til organisation af flere WHO konferencer/workshops om kvalitet og tandpleje på europæisk plan. Workshop er afholdt i Grønland og foredrag/kurser er holdt om sundhedstjenesteforskning og organisation af tandpleje i Madagascar, Thailand, Tjekkiet, Kina, Tanzania, Ungarn, og Kroatien. Han har deltaget i 1st Meeting of WHO Collaborating Centres, Nice, Frankrig. Endelig har han med paper deltaget i IADR mødet i Nice, Frankrig, og paper er fremlagt ved Annual Meeting of the European Association for Dental Public Health (Barcelona, Spanien). Sammen med KU's Nord-Syd styregruppe har han organiseret KU workshop on "Health systems and Research in Africa" og her bidraget med paper om oral sundhed.

M. Vigild har afholdt workshop for tandlæger i Grønland og Kuwait samt afholdt kursus/foredrag i Nordisk Forening for Handicaptandpleje, ved Karolinska Instituttet i Stockholm, holdt efteruddannelseskurser for danske tandlæger, og deltaget med paper ved WHO-symposium ("Preventive Dentistry") i Prag.

L.B. Christensen har bidraget til samme symposium med paper om forebyggende tandpleje for voksne.

Anden virksomhed

P.E. Petersen har undervist på MPH studiet (SVF), ydet vejledning til 5 MPH studerende på

SVF og 1 MPH studerende på Nordiska Hälsovårds Högskolan. Flere kurser er afholdt for kommunale tandplejer, og han har i samarbejde med Århus Tandlægeskole været ansvarlig for organisation af TNL's projektmageruddannelse og her varetaget postgraduat undervisning og projektvejledning. P.E. Petersen er endvidere permanent advisor for WHO/Europe, ansvarlig for European Oral Health Promoting Schools Project, projektansvarlig for EU/WHO kvalitetsudviklingsprojekt (ORQUEST). P.E. Petersen er medlem af KU's styregruppe for Nord-Syd satsningsområdet for forskning, medlem af uddannelsesudvalget og afhandlingsudvalget for MPH uddannelsen, medlem af uddannelsesudvalget for Master of International Health uddannelsen, udvalg under Sundhedsstyrelsen (Sjögrens Syndrom, SCOR) samt medlem af Forskningsudvalget ved Tandlægernes Nye Landsforening. Han er videnskabelig redaktør for Journal de Santé Publique de Madagascar samt for Tandlægernes Nye Tidsskrift, medlem af editorial boards og referee ved internationale tidsskrifter. P.E. Petersen er desuden adjungeret professor ved Université de Majunga, Madagascar, og ved University of Bucharest, Romania. Han har deltaget i Danida ENRECA Program-administration og Danida's sundhedsnetværk. Han er nyudnævnt æresprofessor ved Hubei Medical University, Wuhan, Kina. P.E. Petersen har været medlem af professorbedømmelsesudvalg i England og Frankrig. Han har desuden været konsulent for Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd og er medlem af WHO Health Research Council.

M.Vigild er formand for Amtstandplejeudvalget under Sundhedsstyrelsen, formand for Sundhedsstyrelsens Bedømmelsesudvalg til Ledere i den Kommunale Tandpleje (BLIKT-udvalget), VIP-repræsentant i ph.d.-studienævnet ved SVF, medlem af Samarbejdsudvalgene ved fakultetet (FSU) og ved Tandlægeskolen samt suppleant i HSU, medlem af Tandlægeskolens evalueringsudvalg, medlem af SVF's evalueringsudvalg, medlem af bestyrelsen af Tandlægefonden af 1992 samt medlem af Centerrådet for forskning og udvikling på ældreområdet. M. Vigild har været formand for bedømmelsesudvalg til en A/L-stillinger, været formand for bedømmelsesudvalg til ph.d-afhandling samt været medlem af bedømmelsesudvalg ved en doktordisputats på Tandlægeskolen i Malmø og er referee ved internationale tidsskrifter. Derudover har M. Vigild koordineret og administreret den tværfaglige undervisning i Gerodonti samt undervist på autorisationskursus for tandplejere og på den postgraduate projektmageruddannelse for tandlæger. Endelig har M. Vigild undervist læger på Forskningsenheden i Ringkøbing Amt samt holdt kurser for tandlæger i den kommunale tandpleje.

L.B. Christensen har forestået undervisning i EDB-baseret data behandling af afdelingens internationale stipendiater, undervist på autorisationskursus for tandplejere og på den postgraduate projektmageruddannelse for tandlæger. Hun har desuden været ansvarlig for afdelingens databank, herunder data indsamlet i forbindelse med afdelingens internationale projekter vedrørende sundhedstjenesteforskning. L.B. Christensen har videre bidraget til opbygning og monitorering af kvalitetsudviklingsprogram i tandplejen Europa (WHO ORQUEST). L.B. Christensen har endelig som tandlægeskolens repræsentant deltaget i udvalgsarbejder under TNL (ungdomstandpleje) samt om fremtidens tandpleje (KT, ÅT, DTF, TNL, SKT-K og SKT-Å)

Afdelingen har haft besøg af forskere og stipendiater på længerevarende eller kortere studieophold fra Madagascar, Niger, Thailand, Tanzania, USA, PR China, Japan, England, Frankrig, Singapore, Rumænien og Sverige. Afdelingen har tilknyttet 6 ph.d.-studerende: Tandlæge L.Vilstrup, psykolog P. Pipenbring, læge P. Leutscher (DBL/Madagascar), tandlæge A. M. Torres, tandlæge N. Razanamihaja (Madagascar) samt tandlæge Wirat Eungpoonsawat (Thailand). Derudover har følgende stipendiater været tilknyttet: B. Varenne (Frankrig), D. Michuang (PR China), K. Mamane (Niger). Afdelingen har formelle universitetssamarbejdsprojekter vedrørende sundhedstjenesteforskning i USA (New York University College of Dentistry), Rumænien (Tempus), Thailand (Danida), Kina (Danida), Tanzania (Danida) og Madagascar (Danida), hvor der også er givet undervisning, vejledning, projektevaluering og eksamensbistand præ- og postgraduat. P.E. Petersen har været institutleder for Odontologisk Institut og er tillige Director of WHO Collaborating Centre for Community Oral Health Programmes and Research.

Afdeling for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi

Forskningsvirksomhed

Knogleregeneration

E. Hjørting-Hansen har afsluttet dyreeksperimentelle undersøgelser over konvertering af et subperiostealt implantat til et endostealt via anvendelse

af membraner og knoglesubstitut. Manuskript er antaget til publikation. Endvidere er analyse af 80 biopsier efter processus alveolaris opbygninger, lokalt og totalt, med anvendelse af autolog mandibel og crista iliaca transplantat næsten afsluttet. Der er indledt samarbejde med Stryker Biotech, USA vedrørende anvendelse af rekombinant BMP i forbindelse med genopbygning af processus alveolaris. Endvidere er et studium i et samarbejde mellem Tokyo Medical and Dental College og Rigshospitalets Tand-, Mund- og Kæbekirurgiske Klinik og forskellige afdelinger ved Tandlægeskolen påbegyndt.

Osteoporose- og knogleforskning
Nina von Wowern har fortsat in vivo undersøgelser af forandringer i kæbernes knoglemineralindhold i relation til køn, alder, race, generelle sygdomme og medicinske behandling, parodontal lidelser, efter tandekstraktion og indsættelse af forskellige typer implantater og efter præprotetiskkirurgiske korrektioner. Endvidere fortsættes klinisk-kirurgiske undersøgelser vedrørende fjernelse af retinerede 8-8 og langtidsundersøgelser af de 6 kendte danske slægter med kerubisme.

Søren Schou er sammen med tandlæge, ph.d. Merete Aaboe og Erik Hjørting-Hansen vejleder for scholarstipendiat Lars Pallesen (projekt: Betydningen af autologt knogletransplantats partikelstørrelse for knogleregeneration).

Anders Nattestad har fortsat sine prospektive undersøgelser af præcisionen af korrektiv kæbekirurgi og analyse af forskellige forhold som påvirker denne præcision. Dette sker ved anvendelse af såvel 2- som 3-dimensionelle billedbehandlingsteknikker. Han har desuden fortsat implementeringen af informationsteknologi i undervisningen.

Øvrige forskningsområder
Simon Storgård Jensen har sammen med Søren Schou, Anders Nattestad, Pernille Egdø og Christian Munksgaard nu afsluttet den kliniske del af en klinisk prospektiv undersøgelse vedrørende forskellige materialers anvendelighed som rodfyldningsmateriale. Scholarstipendiat Lars Pallesen har påbegyndt et dyreeksperimentelt studie over partikulære knogletransplantater.

Anden virksomhed
Erik Hjørting-Hansen er dansk universitetsrepræsentant i Det Rådgivende udvalg for tandlægeuddannelsen i EU. Nina von Wowern har været studieleder for Odontologi i 1998. Nina von Wowern har deltaget i årsmødet for Skandinavisk Forening af Oral og Maxillofaciale Kirurger, Danmark, med en forskningsrapport. Søren Schou er sekretær for Dansk Selskab for Tand-, Mund- og Kæbekirurgi og medlem af Styringsgruppen for Histologisk Laboratorium. Anders Nattestad er medlem af adskillige informationsteknologiske udvalg og arbejdsgrupper, herunder formand for et koordineringsudvalg for implementering af informationsteknologi i undervisningen på hele Københavns Universitet og er formand for Det sundhedsvidenskabelige Fakultets multimedieudvalg.

Formidlende virksomhed
Anders Nattestad har i samarbejde med Rolf Attström i Malmø udarbejdet undervisningsmateriale: Virtual Interactive Periodontology: Internet baseret undervisning om parodontose.

Afdeling for Tandsygdomslære

Forskningsvirksomhed

Caries' epidemiologi, patologi og diagnostik
Odontoblast og subodontoblastiske celle-reaktioner i relation til aktiv og standset emaljelæsioner uden kavitetsdannelse er afsluttet (L. Bjørndal, T. Darvann, Rigshospitalet, København, A. Thylstrup). Histologiske undersøgelser af tertiær dentinogenese på permanente tænder med profund caries er afsluttet (L. Bjørndal, T. Darvann, Rigshospitalet). Undersøgelser af carieslæsionen i 3D er fortsat (L. Bjørndal). Histomorfometrisk analyse af caries' spredningsmønster langs emalje-dentingrænsen er afsluttet (L. Bjørndal, T. Darvann, Rigshospitalet, A. Lussi, Bern, Schweiz). 3D-rekonstruktion af permanente molarer med henblik på noninvasiv visualisering af pulpakammerets anatomi er afsluttet (L. Bjørndal, O. Carlsen, G. Thüesen, Danmarks Tekniske Universitet, T. Darvann, Rigshospitalet, København, S. Kreiborg).

K. Ekstrand har afsluttet undersøgelser af fissuremaljens mineraliseringsgrad. Fortsatte studier af diagnostik og mikrobiologisk vurdering af okklusalcaries (K. Ekstrand og T. Larsen i samarbejde med E. Kidd og D.N.J. Ricketts, Dental School, Guy's Hospital, London, UK).

Fortsatte studier af approksimal caries' naturhistorie og approksimale forhold efter fyldningsterapi (A. Thylstrup).

Fluorids carieshæmmende virkningsmekanismer
C. Bruun gennemfører fortsat undersøgelser vedrørende fluorids carieshæmmende virkningsme-

kanismer i relation til optagelse og afgivelse af fluorid fra forskellige fyldningsmaterialer.

V. Qvist vurderer den kliniske cariostatiske effekt af fluoridafgivelsen fra materialerne i samarbejde med L. Laurberg, A. Poulsen og E. Manscher, de kommunale tandplejer i Værløse, Hillerød og Gladsaxe samt P.T. Teglers, Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere, København.

Operativ cariesterapi

Iværksat 3 års kontrol af effekten af gradvis ekskavering af profund caries på permanente tænder er afsluttet (L. Bjørndal, A. Thylstrup). Artsidentifikation af bakterier i relation til gradvis ekskavering af dybe karieslæsioner er fortsat (L. Bjørndal, T. Larsen). Påbegyndt undersøgelse af det cellulære reaktionsmønster i dybe carieslæsioner på visdomstænder, efter gradvis ekskavering (L. Bjørndal, V. Rud, privat praksis, København, K. Qvortrup, Københavns Universitet). Fortsat kliniske undersøgelser af funktionsbærende plastrestaureringer og keramiske indlæg fremstillet med CAD-CAM teknik (U. Pallesen, V. Qvist). Holdbarheden og den cariostatiske effekt af fyldninger i primære tænder udført i amalgam, konventionel glasionomer, plastmodificeret glasionomer og compomer (V. Qvist i samarbejde med L. Laurberg, A. Poulsen og E. Manscher, de kommunale tandplejer i Værløse, Hillerød og Gladsaxe samt P.T. Teglers, Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere, København).

Kvalitetsudvikling

Sundhedsudbytte i forbindelse med ændrede behandlingsmønstre ved behandling af børn og unge i den kommunale tandpleje (V. Qvist i samarbejde med den kommunale tandpleje i Hillerød).

Deltagelse i kongresser, symposier, konferencer m.v.

L. Bjørndal har deltaget med forskningsrapport på EU forskningsmøde i Paris, har afholdt kurser i caries patologi og behandling i lokale tandlægeselskaber samt i TNL's efterårskursus i Ålborg.

C. Bruun har holdt foredrag om fluorid og caries i Moskva på Moscow Medical Stomatological Institute.

K. Ekstrand har været konsulent på et nationalt cariesprogram, som skal indføres i Colombia. K. Ekstrand har givet forelæsninger på Department of Conservative Dentistry, Guy's Hospital, University of London. K. Ekstrand har afholdt kursus i Moskva i forbindelse med en kongres på Moscow Medical Stomatological Institute om cariesforebyggelse. Har desuden deltaget i ORCA-summer school i Polen.

U. Pallesen har deltaget med forskningsrapport ved IADR-kongres i Nice, har deltaget med forelæsninger ved forskningsseminar, Det Odontologiske Fakultet, Oslo Universitet samt ved kursus i klinisk materialeforskning, Umeå Universitet. Har endvidere deltaget i International ESPE Dental Symposium, München. Har holdt et stort antal efteruddannelseskurser for medlemmer af TNL og DTF samt for norske, svenske og færøske tandlæger inden for emnerne tandfarvede kindtandsrestaureringer i plast og porcelæn, CAD-CAM teknik, blegning af tænder og symptomgivende infraktioner i tænder.

V. Qvist har deltaget med forskningsrapport i IADR-kongres i Nice og deltaget i International ESPE Dental Symposium i München, har holdt foredrag om amalgam og kurser om fyldningsterapi på børn og unge for kommunale tandplejer i Danmark m.m..

A. Thylstrup har afholdt kursus for den kommunale tandpleje. A. Thylstrup har været gæsteprofessor ved Federal University of Rio de Janeiro, Pediatric Dentistry Department, Brasilien.

Anden virksomhed

L. Bjørndal er medlem af Styringsgruppen for Fælles Histomorfologisk Laboratorium.

C. Bruun er medlem af Komiteen for Formidling af Forskningsstøtte fra Colgate-Palmolive A/S.

K. Ekstrand er formand for Det Internationale Udvalg og for Rus-udvalget på Tandlægeskolen. K. Ekstrand er suppleant i Odontologisk Studienævn. K. Ekstrand er bestyrelsesmedlem i Den Internationale organisation for Cariesforskning (ORCA). K. Ekstrand har været forskningsvejleder for ph.d-studerende I. Kuzmina, Moskva og forskningsstuderende Eduardo do Valle, Brasilien.

U. Pallesen har været voterende i 2 sager for Retslægerådet samt været faglig konsulent i flere forsikringssager.

V. Qvist er formand for Materialeudvalget og medlem af Institutbestyrelsen og Kliniksektionsudvalget samt Styringsgruppen for Hårdtvæv-Cellebiologi-Histologi laboratoriet. Vibeke Qvist har været formand/medlem af flere arbejdsgrupper til vurdering af effekten af det øgede studenteroptag og udvidelsen af den kliniske øvelsesundervisningstid på Tandlægeskolen.

A. Thylstrup er medlem af Odontologisk Forenings Legatbestyrelse samt FUT/CALCIN-fonden.

Poul Erik Petersen

Stab

Årsværk
VIP: 53,37
TAP: 150,54

VIP, internt finansieret
Alexandersen, Verner; afd.tandlæge & klinisk lærer.
Andersen, Bent Krogh; afd.tandlæge.
Andersen, Hans Ebbe; klinisk lærer og afd.tandlæge.
Asmussen, Erik; professor.
Bagge, Anette; klinisk lærer.
Bakke, Merete; lektor.
Barsted, Søren; klinisk lærer.
Bay, Lena Margr.; klinisk lærer og afd.tandlæge.
Berthelsen, Bendicte; klinisk lærer.
Bjørndal, Lars; adjunkt og afd.tandlæge.
Bollinger, Gaby; klinisk lærer.
Brittain, Mette; undervisningsassistent.
Bruun, Birgitte; klinisk lærer.
Bruun, Carsten; lektor.
Carlsen, Ole; lektor.
Christensen, Kirsten; afd.tandlæge.
Christensen, Lisa; klinisk lærer.
Clausen, Henrik; docent.
Dabelsteen, Svend Erik; professor.
Daugaard-Jensen, Jette; klinisk lærer.
Dorph, Grethe; Klinisk lærer og afd.tandlæge
Ebbesen, Karsten Munk; afd.tandlæge.
Egdø, Lise Pernille; amanuensis.
Einersen, Sanna; afd.tandlæge.
Ekstrand, Kim; lektor.
Engelbrecht, Mette; ekstern lektor.
Eriksen, John Havn; afd.tandlæge.
Fensholm, Hans-Jørgen; klinisk lærer.
Fiehn, Nils-Erik; lektor.
Fjellvang, Harry; afd.tandlæge (er finaniseret af Fik og IV).
Frederiksen, Flemming Harder; afd.tandlæge.
Frese, Bjarne Skov; klinisk lærer og afd.tandlæge.
Friis-Hasche, Erik; lektor.
Fulling, Hans-Jørgen; klinisk lærer.
Funder, Birgit; afd.tandlæge.
Gejlager, Jens E.; klinisk lærer.
Giwercman, Birgit; lektor.
Gotfredsen, Klaus; lektor.
Hetling, Preben; afd.tandlæge.
Hjorth, Niels; klinisk lærer.
Hjørting-Hansen, Erik; professor.
Holm, Betty; afd.tandlæge.
Holmen, Lisbeth; klinisk lærer.
Holmstrup, Palle; professor.
Holst-Jørgensen, Marie; klinisk lærer.
Honore, Morten; klinisk lærer.
Hvass, Lone; klinisk lærer.
Ith-Hansen, Kirsten; afd.tandlæge.
Jakobsen, Jan; lektor.
Jensen, Birgit Leth; lektor.
Jensen, Simon Storgård; klinisk lærer.
Jeppe-Jensen, Dorte; klinisk lærer.
Johannessen, Laila; afd.tandlæge.
Johansen, Hans Ryberg; klinisk lærer.
Jorsal, Kirsten; klinisk lærer.
Jørgensen, Ebbe Dreyer; klinisk lærer.
Kihl, Jakob; klinisk lærer.
Kirkeby, Svend; docent.
Kjellerup, Tom; klinisk lærer.
Kjær, Inger; lektor.
Kledal, Annette; klinisk lærer.
Kreiborg, Sven; professor.
Langemark, Carsten; klinisk lærer.
Larsen, Tove; videnskabelig medarb./A.-TAP.
Levin, Allan; klinisk lærer.
Lunding, Mogens; anæstesioverlæge.
Lyngstrand, Anne-Maria ; klinisk lærer.
Løwenstein, Kirsten; klinisk lærer.
Madsen, Jan Hesselberg; afd.tandlæge.
Mandel, Ulla; lektor.
Marker, Ole; tandlæge.
Moe, Dennis; lektor.
Mortensen, Christian Risby; anæstesioverlæge.
Munksgaard, Erik Christian; docent.
Nattestad, Anders; lektor.
Nauntofte, Birgitte; lektor.
Neiiendam, Bente Bødker; klinisk lærer.
Nielsen, Lars; klinisk lærer.
Nielsen, Lis Inge Almer; afd.tandlæge.
Nielsen, Mads; forskningsadj.
Nodal, Marianne; afd.tandlæge.
Nygaard, Lars; klinisk lærer.
Olsen, Bente Lundtorp; afd.tandlæge.
Olsen, Kristian Michael; afd.tandlæge og klinisk lærer.
Oram, Vibeke; afd. tandlæge og klinisk lærer.
Pallesen, Ulla; afd.tandlæge.
Palmqvist, Rolf M. Sigvard; lektor.
Pedersen, Anne Lene; klinisk lærer.
Pedersen, Anne Marie; forskningsadj.
Pedersen, Carsten Seest; afd.tandlæge.
Pedersen, Michael Holm; tandlæge.
Petersen, Charlotte Bonde; klinisk lærer.
Petersen, Poul Erik; professor.
Peutzfeldt, Anne; lektor.
Poulsen, Anne Havemose; forskningsadj.
Poulsen, Karin; afd. tandlæge og klinisk lærer
Prætorius, Finn; lektor.
Qvist, Jørgen; klinisk lærer.

Qvist, Vibeke; lektor.
Reibel, Jesper; professor.
Remvig, Peter; klinisk lærer.
Renstrup, Grete; afd.tandlæge og klinisk lærer.
Rossel, Lars Hovmand; klinisk lærer.
Runov, Annette; klinisk lærer.
Runov, John; klinisk lærer.
Sahafi, Alireza; klinisk lærer.
Savery, Ellen Baier; klinisk lærer.
Schou, Søren; lektor.
Sejrsen, Birgitte; forskningsass.
Sewerin, Ib; docent.
Sinding, Mogens; anæstesioverlæge.
Solow, Beni; professor.
Stoltze, Kaj; lektor.
Strøm, Carsten; klinisk lærer.
Svanholt, Palle; afd.tandlæge
Sørensen, Michael; afd. tandlæge og klinisk lærer.
Thomsen, Carsten Eckhart; lektor.
Thorsen, Niels Max; klinisk lærer.
Thorup, Alis Karabulut; forskningsadj.
Thylstrup, Anders; professor.
Torpet, Lis Andersen; lektor.
Vigild, Merete; lektor.
Vilmann, Anders; klinisk lærer.
Westergaard, Jytte; lektor.
Wildt, Susanne; klinisk lærer.
Winnberg, Anders; lektor.
Wowern, Nina von; lektor.
Wæver, Mogens; afd.tandlæge.
Zulber, Felicia; klinisk lærer.
Öwall, Bengt; professor.

Stipendiater, internt finansieret
Hassan, Helle Souleyman; ph.d.-studerende.
Schou, Christian; ph.d.-studerende.
Tritsaris, Katerina; ph.d.-studerende.
Vilstrup, Lene; kand.stip.

TAP, internt finansieret
Agerbæk, Ulla; assistent.
Albertsen, Lizzie; assistent.
Andersen, Cate; kl. overassistent.
Andersen, Elisabeth; assistent.
Andersen, Ellen; klinikmedhjælper.
Andersen, Erik; elektriker.
Andersen, Marianne Wettendorff; overassistent.
Andersen, Vitta; klinikmedhjælper.
Arp, Susanne; klinikassistent .
Asmussen, Tina; praktikant.
Augustine, Linda; overassistent.
Bagger, Helle; kl. medhjælper.
Barslev, Bodil; overassistent.
Bast, Pia; assistent.
Becirovic, Sanela; praktikant.
Bentsen, Anne Drachmann; klinikassistent.
Berg, Anita; klinikassistent.
Bire, Karen; hospitalslaborant.
Bjerre, Else Lykke; klinikassistent.
Bjørk, Ina Fogh; klinikassistent.
Bjørklund, Merete; klinikmedhjælper.
Bringø, Mette Marie Schultz; overassistent.
Bruvo, Djurdica; laboratorieelev.
Buss, Bente Susanne; kl. assistent.
Bärnholdt, Marianne Dencher; praktikant.
Bøttiger, Susanne; klinikassistent.
Christensen, Anette; laborant.
Christensen, Berit; laborant.
Christensen, Eva; kl. medhjælper.
Christensen, Grethe P.; kl.overassistent.
Christensen, Henriette; kl.assistent.
Christensen, Lilli Asta; overassistent.
Christiansen, Maiken; kl.assistent
Christiansen, Tove; kl.assistent.
Dahl, Birthe Merkel; overassistent.
Dalipovska, Sadet; kl.medhjælper.
Dalipovska, Verginije; kl.assistent elev.
Daneholm, Janne; praktikant.
Diaz, Ana Rosa Vilaplana; klinikassistent.
Dorph, Nivi; kl.assistent.
Egesholm, Allan; betjent.
Eriksen, Heidi; laborant.
Fuchsel, Lone Sparvath; sygeplejerske.
Givskov, Helga Weis; laboratorietekniker.
Glæsner, Birgitte; laborant.
Grosen, Erik; vagtmester.
Grosen, Kit; overassistent.
Grut, Rikke; assistent.
Grut, Rikke; assistent.
Hansen, Anette Illum; assistent.
Hansen, Anna Lise; kl.medhjælper.
Hansen, Annette Illum; assistent.
Hansen, Betina Ea; kl.assistent.
Hansen, Betina; kl.assistent.
Hansen, Birgit; kl.medhjælper.
Hansen, Hanne Lykke; hosp.laborant.
Hansen, Kitty Lynge; kl.medhjælper.
Hansen, Lise T.; kl.assistent.
Hansen, Margit Dionna; kl.medhjælper.
Hansen, Mette Bøgely; kl.assistent elev.
Havkrog, Morten; edb-medarbejder.
Hedelain, Lisbeth Helleberg; laboratorietekniker.
Hegelund, Charlotte; 1. kl.assistent.
Heinild, Kirsten; kl.assistent.
Helligsøe, Sara; fotograf.
Helwieg, Birgit; overassistent.
Henriksen, Asta; klinikmedhjælper.
Herrera, Yubitza Del Carmen; praktikant.
Hessel, Anne Marie; klinikmedhjælper.
Hjort, Jeanette M.; tandpl.

Holmeskov, Helle; praktikant.
Holten, Birgit Bærntzen; overassistent.
Hylander, Britta; assistent.
Ingversen, Anne Grethe; overassistent.
Iversen, Allan; værkstedsformand.
Jacobsen, Ulla Lykke; assistent.
Jakobsen, Marianne M.; tandplejer.
Jakobsen, Ruth; assistent.
Janhede, Jytte; klinikmedhjælper.
Janswell, Tina; kl.medhjælper.
Jensen, Birthe: afd.leder.
Jensen, Emerlinda; kl.assistent.
Jensen, Hanne; assistent.
Jensen, Hanne S.; klinikassistent.
Jensen, Kirsten Hornshøj; laboratoriefuldm.
Jensen, Linda B.; kl.assistent.
Jensen, Lone; kl.assistent elev.
Jensen, Lonni; kl.assistent.
Jensen, Merete; klinikassistent.
Jensen, Niels Henrik; edb-medarbejder.
Jensen, Ulla K.; overassistent.
Jensen, Vibeke C.; assistent.
Jepsen; Jeanette M.; kl.assistent elev.
Jørgensen, Edelgard; laborant.
Jørgensen, Hanne; kl.medhjælper.
Jørgensen, Jette S.; kl.medhjælper.
Jørgensen, Marianne; kl.assistent.
Karlsen, Charlotte; tandplejer.
Keller, Marianne B.; kl.assistent.
Kjæruff, Ruth; kl. medhjælper.
Kosloff, Elisabeth; overassistent.
Kristensen, Hanne Riis; assistent.
Kronholm, Jens; mekaniker.
Kaaber, Noel; laborant.
Larsen, Helen L.; kl.overassistent.
Larsen, Inger; kl.medhjælper.
Larsen, Jeanette W.; lab. elev.
Larsen, Joan; kl.assistent elev.
Larsen, Liselotte; laborant.
Larsen, Lissi; kl.assistent.
Larsen, Maj Lis; klinikmedhjælper.
Larsen, Per; civilingeniør.
Larsen, Rita; kl.assistent.
Larsen, Ulla; laborant.
Lemvigh, Trine; laborant.
Lind, Trine; laboratorietekniker.
Lindholst, Anne; assistent.
Lund, Kirsten Wivian; overassistent.
Lydeking, Grethe; kl.medhjælper.
Lykkeaa, Joan Sonne; laborant.
Meile, Helle Kirsten; laborant.
Mentzel, Bettina; kl.assistent elev.
Michelsen, Linda; overassistent.
Mortensen, Lars; laborant.
Mortensen, Lotte; assistent.
Møller, Birgit; kl.medhjælper.
Møller, Majbritt Anfeldt; klinikassistent.
Møller, Maj-Britt; assistent.
Nielsen, Anne Jytte; kl.assistent.
Nielsen, Bente Horsted; assistent.
Nielsen, Bettina D.; kl.assistent.
Nielsen, Birgit Schrøder; laborant.
Nielsen, Dorrit Sønder; assistent.
Nielsen, Susanne; kontorfuldmægtig.
Nobel, Gitte; kl.assistent.
Nolting, Dorrit; hospitalslaborant.
Nue, Anne-Marie; overassistent.
Odeh, Nassim; klinikassistent.
Olesen, Lisbeth; sygeplejerske.
Olsen, Ellen; assistent.
Olsen, Geraldine; kl.medhjælper.
Olsen, Knud Erik T.; assistent.
Olsen, Susanne A.; assistent.
Olsson, Frank; finmekaniker.
Paulsen, Anette; kl.assistent.
Pedersen, Anette Sønderholm; radiograf.
Pedersen, Anja F.; kontorelev.
Pedersen, Birgit Bjergager; klinikassistent.
Pedersen, Elsabeth Kjærsgaard; fotograf.
Pedersen, Karin; klinikassistent.
Pedersen, Lisbeth; kl.overassistent.
Persson, Anne Birthe; overassistent.
Petersen, Gitte Karis; overassistent.
Petersen, Joan Edith Hanne; klinikmedhjælper.
Petersen, Karin Damsgaard; klinikassistent.
Petersen, Mona; laborant.
Poulsen, Lone Irene; kl.medhjælper.
Poulsen, Thomas Bjørn; administrator.
Rasmussen, Charlotte; klinikassistent.
Rasmussen, Lone; kl. assistent elev.
Ravn, Erik; afd. sygeplejerske.
Reitz, Lars; betjent.
Riis, Bodil; kl. chef.
Rimhoff, Pia; overassistent.
Risgaard, Lise Ryding; assistent.
Rønne, Vivi; laborant.
Schnipper, Krystyna; kl.assistent.
Schwartz, Sarah-Ann; praktikant.
Seljmanovska, Sevdije; praktikant.
Shahbaz, Samela; klinikassistent.
Skov, Dorte; kl. overassistent.
Sondo, Donovan V.; praktikant.
Sondrup, Camilla; kl.medhjælper.
Stedenfeldt, Bente P.; overassistent.
Stensballe, Mikkel A.; edb-medarbejder.
Sterler, Anne Bøgelund; tandplejer.
Stoyanoff, Eugenia; kl.overassistent.
Straagaard, Erik; cheftekniker.
Svalling, Jane Foss; kl.assistent.
Svensson, René Brylle; laboratorieelev.

Therp, Anne-Marie Louise; laborant.
Thorbjørnsson, Sylvia; assistent.
Thufason, Ellen; overassistent.
Thaarup, Jette; kl. assistent.
Toft, Anne; kl. assistentelev.
Trangbæk, Bodil S.; hosp. laborant.
Trangeled, Bente, kl.assistent.
Tyson, Peter D; overassistent.
Vakhsh, Fereshteh; kontorassistent.
Vallebo, Heidi; kl.assistentelev.
Willadsen, Lena; 1. kl.assistent.
Withagen, Trine J.; kl.assistentelev.
Aalling, Lulu; assistent.

Eksternt finansieret personale
Bangstrup, Merete; tandlæge u. uddannelse.
Bennett, Eric Paul; forskningsadj.
Berthelsen, Benedicte Charlotte; klinisk lærer.
Bille, Vibeke Bastholm; afd.tandlæge.
Binner, Becktor Karin; tandlæger under uddannelse og afd.tandlæge.
Björnsson, Magnus Jon; kanditatstipendiat.
Bozorg, Mona Rabin; laborant.
Daugaard-Jensen, Jens; afd.tandlæge.
Dobrzeniecki, Andrew Bruno; forskningsadj.
Ehdasi, Masoud; tandlæger under uddannelse.
Farik, Ban; ph.d.-studerende.
Fjellvang, Harry; afd.tandlæge.
Grønnegaard, Jørgen; afd.tandlæge.
Herman, Nuno; ph.d.-studerende.
Jensen, Allan Bardow; kandidatstipendiat.
Jensen, Mads P. Agervig; scolarstipendiat.
Marker, Ole; forskningsass.
Mikkelsen, Tina Friis; laborant.
Mortensen, Lars; laborant.
Mortensen, Lone Malte; hospitalslaborant.
Møller, Eigild; professor emiritus.
Nielsen, Bente Horsted; assistent.
Nielsen, Peter Aagaard; forskningsass.
Ninn, Pernille; laborant.
Nodal, Marianne; afd.tandlæge.
Nolting, Dorrit; hospitalslaborant.
Nourbakhsh, Mohammad Reza ; tandlæger under uddannelse.
Pallesen, Lars; scolarstipendiat.
Pedersen, Anne Marie; forskningsadj.
Petersen, Charlotte Bonde; klinisk lærer.
Petersen, Jeanette H.; klinikassistent.
Poulsen, Vibeke Juul; forskningslektor.
Schleidt, Dorte Trier; ph.d.-studerende.
Schwientek, Tilo; forskningsadj.
Skov, Steen Jørgen; klinisk lærer.
Sneskov, Bodil; histolaborant.
Sonnesen, Ane Liselotte; tandlæger under uddannelse.
Thomsen, Inge; klinikassistent.
Torres, Ana Maria Iberico; ph.d.-studerende.
Tuxen, Anette; tandlæger under uddannelse.

Ph.d.-afhandlinger

Christensen, Claus Bo Vöge: Identifikation af mulig vaccineantigener fra Leismania donovani.
Nielsen, Henrik Poul: Human papillomavirus betydning for malign udviklin i orale præmaligne læsioner.
Pedersen, Anne Marie: Funktionsdefekt i spytkirtler hos patienter med primært Sjögrens Syndrom.
Sonnesen, Ane Liselotte: Ansigtsmorfologi og kæbefunktion.
Özer, Levent: The relationship between gap size, microbial accumulation and the microbial accumulation and structural features of natural caries in extracted teeth with class II amalgan restorations. A stereo and polarized light microscopy study.

Fondsstøtte

Colgate
Lægemiddel inducerede forandringer i spyt (Allan Bardow Jensen) kr. 50.000.

Danida
Health systems development, Kina (Poul Erik Petersen) kr. 75.000.
Ph.d studieprogram 1.fase (Poul Erik Petersen) kr. 523.200

Dansk Tandlægeforening
Dental implantatproteik i Sverige og Danmark (Merete Vigild) kr. 33.500
European Faculty of Oral Health Sceinces (EFOHS) (Poul Erik Petersen) kr. 25.000.
Lægemidlers påvirkninger på spytproduktionen (Allan Bardow Jensen) kr. 17.500.
Sammenlignende analyse af genom DNA fra resistente biofilmdannede og frit voksende Streptokokker (Nils-Erik Fiehn) kr. 50.000.
Studie af parodontale fibroblasters betydning for pocheepitelets udvikling (Sally Dabelsteen) kr. 36.310.

Den Brasilianske Stat
Eduardo Do Valle (Kim Ekstrand) kr. 240.000.

Diverse Tilskud
Computerbaseret intraoperativ overvågning af anæstesidybde og cerebral funktion (Carsten Eckhardt Thomsen) kr. 50.000.

FUT/Calcinfonden
Ca (OH)2 og dentins mekaniske egenskaber (Erik Christian Munksgaard) kr. 17.200.
Epitelcellers overfladeglykosylering (Alis Karabulut Thorup) kr. 24.500.
Undersøgelse af den antimikrobielle effekt af syntetiseret B-defensin (Nils-Erik Fiehn) kr. 50.000.

Grundutbildningsrådet,Sverige
Virtual Periodontology (Anders Nattestad) kr. 41.687.

Ingeborg og Leo Dannins Fond
Dental plastforskning, kliniske undersøgelser (Vibeke Quist) kr. 150.000.
Udvikling af Plastmaterialer (Erik Asmussen) kr. 150.000.

Kræftens Bekæmpelse
Cellemembran muciner involveret i tumor metastasering og immunitetBiosyntese af mucintype O-glykan (Henrik Clausen) kr. 880.000.

Medarbejderfond for V. Kann Rasmussen
Undersøgelse af Kraniebasis på et prænantalt materiale (Karin Becktor) kr. 24.000.

Patienter
Stabilitet af tandimplantater i helingsperioden (Pernille Egdø & Klaus Gotfredsen) kr. 20.000.

Schioldamms Fond m.fl.
3D-studier af alvorlige medfødte ansigts-og øremisdannelser samt simulering af ørekirugi (Sven Kreiborg) kr. 100.000.

Soft-Core Dental Production ApS
Opbygningsplast (Anne Peutzfeldt) kr. 20.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
ProteinglykosyleringSpecificitet af Ga1NAc-O-glykosylering (Henrik Clausen) kr. 600.000.

Stryker Biotech
Dose-related bone induction op-1 (Erik Hjørting-Hansen) kr. 153.973.

Sygekassernes Helsefond
Tandforholdene hos mor og barn i et longitudinelt perspektiv (Lisa Bøge Christensen) kr. 72.600.

The John and Birthe Meyer Foundation
Forskningsudstyr inden for 3-dimensional billedbehandling (Sven Kreiborg) kr. 2.920.604.

Vera og Carl Johan Michaelsens Legat
Indkøb af avanceret lasermikroskop til forskning (Erik Dabelsteen) kr. 275.000.

Publikationer

Aaboe M., Pinholt E.M., Schou S., Hjørting-Hansen E.: Unbiased stereological methods used for the quantitative evaluation of guided bone regeneration. Clin Oral Impl Res 9, s. 163-169, 1998.

Aaboe M., Pinholt E.M., Schou S., Hjørting-Hansen E.: Incomplete bone regeneration of rabbit calvarial defects using different membranes. Clin Oral Impl Res 9, s. 313-320, 1998.

Al-Tamimi S., Petersen P.E.: Oral health situation of schoolchildren, mothers and schoolteachers i Saudi Arabia. Int Dent J 48, s. 180-186, 1998.

Alexandersen V., Carlsen O.: Makromorfologiske populationsforskelle i det temporære tandsæt. Tandlægebladet 102, s. 664-670, 1998.

Alexandersen V., Carlsen O.: Supernumerary roots of mandibular molar teeth. i: Human Dental Development, Morphology, and Pathology s. 201-214, J.R. Lukas, University of Oregon, Anthropological papers, U.S.A. 1998.

Amado M., Almeida R., Carneiro F., Levery S.B., Holmes E.H., Nomoto M., Hollingsworth M.A., Hassan H.S., Schwientek T., Nielsen P.A., Bennett E.P., Clausen H.: A family of human β-Galactosyltransferases. Characterization of four members of a UDP-Galactose: β-N-glucosamine/β-N-acetylgalactosamine β-1,3-galactosyltransferase family. J Biol Chem 273, s. 12770-12778, 1998.

Amado M., Carneiro F., Seixas M., Clausen H., Sobrinho-Simoes M.: Dimeric sialyl-Le(x) expression in gastric carcinoma correlates with venous invasion and poor outcome. Gastroenterology 114, s. 462-470, 1998.

Andresen P.R., Nielsen M., Kreiborg S.: 4D shape-preserving modelling of bone growth. In: W.M. Wells, A. Colchester, S. Delp (eds.). Lecture Notes in Computer Science 1496, s. 710-719, 1998.

Asmussen E., Peutzfeldt A.: The role of maleic anhydride in adhesive resin cements. Eur J Oral Sci 106, s. 882-886, 1998.

Asmussen E., Peutzfeldt A.: Surface energy cha-

racteristics of adhesive monomers. Dent Mater 14, s. 21-28, 1998.

Asmussen E., Peutzfeldt A.: Influence of UEDMA, BISGMA and TEGDMA on selcected mechanical proterties of experimental resin composites. Dent Mater 14, s. 51-56, 1998.

Bakke M.: Temporomandibular disorders and masticatory muscles. Tandlægebladet 102, s. 20-21, 1998.

Bakke M., Hu J.W., Sessle B.J.: Involvement of NK-1 and NK-2 tachykinin receptor mechanisms in jaw muscle activity reflexy evoked by inflammatory irritant application to the rat temporomandibular joint. Pain 75, s. 219-227, 1998.

Bakke M., Hu J.W., Sessle B.J.: Morphine application to peripheral tissues modulates nociceptive jaw reflex. Neuroreport 9, s. 3315-3319, 1998.

Bakke M., Vilmann A., Nyhuus L., Karlsson K.Ø.: Whiplash-læsioner og kæbeleddet. Tandlægebladet 102, s. 378-379, 1998.

Bakke M., Vilmann A., Thorsen N.M.: Behandling af temporomandibulære funktionsforstyrrelser og dertil relateret hovedpine og ansigtssmerter. Tandlægebladet 102, s. 730-738, 1998.

Bakke M., Andersen K., Bernth U., Møller E., Nyhuus L., Nørgaard E.: Klassifikation af temporomandibulære funktionsforstyrrelser og dertil relateret hovedpine og ansigtssmerter. Tandlægebladet 102, s. 678-685, 1998.

Bangstrup M.: Patologisk håndudvikling før fødslen (specialtandlægeafhandling), København 1998.

Bardow A., Nyvad B., Nauntofte B.: Lægemiddelinducerede forandringer i spyttet og sygdom i mundhulen. Månedskrift for praktisk lægegerning 76, s. 509-525, 1998.

Bardow A., Nyvad B., Nauntofte B.: Lægemiddelinducerede forandringer i spyttet og udvikling af sygdom i mundhulen. Tandlægebladet 102, s. 354-366, 1998.

Bardow A., Nyvad B., Nauntofte B.: Parkinsonramtes tandproblemer. Parkinson Nyt 18/1, s. 8-10, 1998.

Becktor J.P., Schou S.: Spontan mandibelfraktur efter kirurgisk fjernelse af 3. molar. Tandlægebladet 5, s. 252-256, 1998.

Bennett E.P., Weghuis D.O., Merkx G., Kessel van A.G., Eiberg H., Clausen H.: Genomic organization and chromosomal localization of three members of the UDP-N-acetylgalactosamine: Polypeptide N- acetylgalactosaminyltransferase family. Glycobiology 8, s. 547-555, 1998.

Binner B.K.: Notochordvæv i den humane prænatale sella turcica region under normale og patologiske forhold (Specialtandlægeafhandling), København 1998.

Bjørndal L., Carlsen O., Thuesen G., Darvann T., Kreiborg S.: 3D reconstruction of the morphology of maxillary molars using computerized x-ray microtomography. Int Endod J 31, s. 190, 1998.

Bjørndal L., Darvann T., Thylstrup A.: A quantitative light microscopic study of the odontoblast and subodontoblastic reactions to active and arrested enamel caries without cavitation. Caries Res 32, s. 59-69, 1998.

Bjørndal L.: Sammenhæng mellem spaltebredde, mikrobiel akkumulering og strukturelle karakteristika af naturlig caries på ekstraherede tænder med klasse II amalgam restaureringer. Tandlægebladet 102, s. 320-321, 1998.

Bjørndal L., Thylstrup A.: A practice-based study on stepwise excavation of deep carious lesions in permanent teeth: A 1-year follow-up study. Community Dent and Oral Epiddemiol 26, s. 122-128, 1998.

Bohn J., Dabelsteen E., Menné T.: Treatment of ocular ciactricial pemphigoid with intravenous gammaglobulin. Acta Derm Venerol 78, s. 316-317, 1998.

Bruun C., Ekstrand K.R., Andreasen K.B.: A new *in vitro* method for testing the interproximal cleaning potential of toothbrushing. J Clin Dent 9, s. 11-15, 1998.

Bruun C.: Tandpasta og caries. Tandlægebladet 6, s. 294-300, 1998.

Christensen L.B., Petersen P.E.: De unge og regelmæssig tandpleje i Danmark – hvad siger litteraturen? Tandlægernes Nye Tidsskrift 13, s. 77-81, 1998.

Cohen M.M., Kreiborg S.: Perspectives on craniofacial syndromes. Acta Odontol Scand 56, s. 315-320, 1998.

Cronström R., Ôwall B., René N.: Treatment injuries in dentistry – cases from one year in the Swedish Patient Insurance Scheme. Int Dent J 48, s. 187-195, 1998.

Dabelsteen E.: Molecular biological aspects of acquired bullous diseases. Crit Rev Oral Biol Med 9, s. 162-178, 1998.

Dabelsteen E., Grøn B., Mandel U., Mackenzie I.C.: Altered expression of epithelial cell surface glycoconjugates and intermediate filaments at the margins of mucosal wounds. J Invest Dermatol 11, s. 592-597, 1998.

Dobrzeniecki A.B., Sølvsten-Sørensen M., Nielsen M., Kreiborg S.: The virtual ear: A compu-

ter based system for simulating otological surgery. Computer Assisted Radiology and Surgery, s. 759-763, 1998.

Ekstrand K.R., Christensen J., Schmidt C.: Implementering af professionelt udført tandrengøring på ældre handicappede. Tandlægebladet 7, s. 368-373, 1998.

Ekstrand K.R., Ricketts D.N.J., Kidd E.A.M.: Do occlusal carious lesions spread laterally at the enamel- dentin junction? – A histolopathological study. Clin Oral Invest 2, s. 15-20, 1998.

Ekstrand K.R., Ricketts D.N.J., Kidd E.A.M., Qvist V., Schou S.: Detection, diagnosing, monitoring and logical treatment of occlusal caries in relation to lesion activity and severity: An *in vivo* examination with histological validation. Caries Res 32, s. 247-254, 1998.

Ekstrand K.R., Bruun B., Bruun M.: Plaque and gingival status as indicators for caries progression on approximal surfaces. Caries Res 32, s. 41-45, 1998.

Engen T., Munksgaard E.C., Hansen E.K.: Arbejdsbetingede hudreaktioner blandt offentligt ansatte og privatpraktiserende tandlæger. Tandlægernes Nye Tidsskrift 13, s. 46-50, 1998.

Farik B., Munksgaard E.C., Kreiborg S., Andreasen J.O.: Adhesive bonding of fragmented anterior teeth. Endod Dent Traumatol 1998, s. 119-123, 1998.

Farik B., Munksgaard E.C., Suh B.I., Andreasen J.O., Kreiborg S.: Adhesive bonding of fractured anterior teeth: Effect of Wet technique and rewetting agent. Am J Dent 14, s. 215-253, 1998.

Fiehn N.E.: The crossroads of dentistry: Ahead and behind. Tandlægebladet 102, s. 24-25, 1998.

Fiehn N.E.: The basic science teaching experience in the nordic countries. Eur J Dent Educ 2, s. 115-123, 1998.

Fiehn N.E., Larsen T.: Oral bakteriologi. i: Basal og klinisk mikrobiologi s. 209-245, Niels Høiby, FADL, Århus 1998.

Finsen L., Christensen H., Bakke M.: Musculoskeletal disorders among dentists and variation in dental work. Appl Ergonomics 29, s. 117-125, 1998.

Florack L., Niessen W., Nielsen M.: The intrinsic structure of optic flow incorporating measurement duality. International Journal of Computer Vision 27/3, s. 263-286, 1998.

Friis-Hasche E., Barner-Rasmussen P., Kjølby M., Christensen V.: Forskningsenheden – et tiårsværk. i: Mod et forskningsbaseret sundhedsvæsen s. 139-148, -, Ringkøbing 1998.

Friis-Hasche E., Barner-Rasmussen P., Kjølby M., Christensen V.: En ny sundhedsdialog. i: Mod et forskningsbaseret sundhedsvæsen s. 132-138, Ringkøbing 1998.

Friis-Hasche E., Barner-Rasmussen P., Kjølby M., Christensen V.: Mod et forskningsbaseret sundhedsvæsen. i: Mod et forskningsbaseret sundhedsvæsen s. 188 sider, Den medicinske forskningsenhed, Ringkøbing 1998.

Friis-Hasche E., Hutchings B., Kjøller M., Rasmussen N.K., Bech P.: Four groups of mental and physical symptoms in the adult Danish population. i: The fifth International Congress of Behavioral Medicine 19-22 August 1998 s. 115, Copenhagen 1998.

Holmstrup P., Westergaard J.: HIV infection and periodontal diseases. Periodontology 2000 18, s. 37-46, 1998.

Holmstrup P.: Gærsvampeinfektion i mundhulen. Tandlægernes Nye Tidsskrift 8, s. 4-8, 1998.

Holmstrup P.: Nyt om profylakse ved erhvervsmæssig hiv-eksposition. Tandlægebladet 102, s. 428-429, 1998.

Holmstrup P., Reibel J.: Mundslimhindens sygdomme. Månedsskrift for Praktisk Lægegerning 76/9, s. 1193-1206, 1998.

Jakobsen J.: Noget er ved at ske i Grønlandstandplejen. Tandlægebladet 102, s. 204-206, 1998.

Jemt T., Bergendal B., Arvidson K., Bergendal T., Karlsson U., Lindén B., Palmqvist R.M.S.: Laser-welded titanium frameworks supported by implants in the edentulous maxilla: A 2-year prospective study. Int J Prosthodont 11, s. 551-557, 1998.

Jensen B.R., Bakke M.: Prolonged work with shoulder muscles and other small muscle groups: use, function and pain. i: Muscle atrophy: disuse and disease, Adv Occupational Med Rehabil s. 149-161, P. Capodaglio, M.V. Narici, Le collane della Fondazione Salvatore Maugeri, Pavia 1998.

Kaka M., Petersen P.E.: Plan d'action nationale de santé publique bucco-dentaire pour le Niger. Copenhague et Niamey, 1998.

Karlsson U., Gotfredsen K., Olsson C.: A two-year report on maxillary and mandibular fixed partial dentures supported by Astra Tech Dental Implants; A comparison of two implants with different surface structure. Clin Oral Impl Res 9, s. 235-242, 1998.

Kinarsky L., Nomoto M., Ikematsu Y., Hassan H.S., Bennett E.P., Cerny R.L., Clausen H., Hollingsworth M.A., Sherman S.: Structural analysis of peptide substrates for mucin-type 0-glycosylation. Biochemistry 37, s. 12811-12817, 1998.

Kirkeby S., Moe D., Cläesson M.: Galα1-4Gal glucans are expressed on myofibrillar associated proteins. Cell Tissue Res 293, s. 285-291, 1998.

Kjaer M., Keeling J.W., Andersen E., Fischer B.H., Kjær I.: Hand development in trisomy 21. Am J Med Genet 79, s. 337-342, 1998.

Kjaer M., Kjær I.: Human fetal hand size and hand maturity in the first half of the prenatal period. Early Human Development 50, s. 193-207, 1998.

Kjær I.: Prenatal traces of aberrant neurofacial growth. Acta Odontol Scand 56, s. 1-5, 1998.

Kjær I.: Cervical ribs in human fetus (Letter to the Editor). Am J Med Genet 78, s. 392, 1998.

Kjær I.: Craniofacial neuroosteology: A future discipline in orthodontics. i: The future of orthodontics s. 35-49, C. Carels, G. Willems, Leuven University Press, Leuven, Belgien 1998.

Kjær I.: Neuro-osteology. Crit Rev Oral Biol Med 9, s. 224-244, 1998.

Kjær I.: Neuroosteologi. Ugeskrift for Læger 160, s. 1923-1926, 1998.

Kjær I., Fischer B.H., Reintoft I., Keeling J.W.: Pituitary gland and axial skeleton in human fetuses with spina bifida. Eur J Pediatr Surg 8, s. 1-5, 1998.

Kjær I., Keeling J.W., Reintoft I., Nolting D., Fischer B.H.: Pituitary gland and sella turcica in human trisomy 21 fetuses related to axial skeletal development. Am J Med Genet 80, s. 494-500, 1998.

Kjær I., Keeling J.W., Reintoft I.M., Hjalgrim H., Nolting D., Fischer B.H.: Pituitary gland and sella turcica in human trisomy 18 fetuses. Am J Med Genet 76, s. 87-92, 1998.

Kjær I., Kjær T.: Pituitary aplasia and dysplasia (Computerized textbook of neurology). San Diego, USA Arbor Publishing Corp. 1998, Internetpublikation.

Kjær I., Wanger A., Madsen P., Blichfeldt S., Rasmussen K., Russel B.: The sella turcica in children with lumbosacral myelomeningocele. Eur J Orthod 20, s. 443-448, 1998.

Kreiborg S., Cohen M.M.: Is the craniofacial development in Apert and Crouzon syndromes the same? Acta Odontol Scand 56, s. 339-341, 1998.

Lambjerg-Hansen H., Asmussen E.: Mechanical properties of endodontic posts. J Oral Rehabil 24, s. 882-887, 1997.

Livesley M.A., Baxter I.A., Giwercman B.: Subspecific differentiation of Burkholderia cepacia isolates in cystic fibrosis. J Med Microbiol 47, s. 999-1006, 1998.

Looms D.K., Tritsaris K., Dissing S., Jørgensen T., Nauntofte B.: Regulation of salivary secretion: Interactions between signalling pathways. i: Oral biology in the turn of the century: Misconceptions, Truths, Challenges and Prospects s. 179-188, B. Guggenheim, S. Shapiro, Karger AG, Basel, Schweiz 1998.

Looms D.K., Nauntofte B., Dissing S.: ADP Ribosyl Cyclase, Activity In Rat Parotid, Acinar Cells. Eur J Morphol 36/suppl, s. 181-185, 1998.

Lund A.M., Jensen B.L., Nielsen L.A., Skovby F.: Dental manifestations of osteogenesis imperfecta and abnormalities of collagen I metabolism. J Craniofac Genet Dev Biol 18, s. 30-37, 1998.

Lynnerup N., Jakobsen J.: Personidentifikation ud fra kranierøntgen. Nordisk Rettsmedisin 4, s. 76-77, 1998.

Molin M., Öwall B.: Kombinationsprotetik (Rapport från Undervisningskommittén, Scandinavian Society for Prosthetic Dentistry), 1998.

Munksgaard E.C., Asmussen E., Peutzfeldt A.: Protesebasismaterialer. Odontologisk Boghandels Forlag, København 1998.

Munksgaard E.C., Knudsen B.B.: Allergiske og irritative reaktioner på plastmaterialer. i: Odontologi '98 s. 165-178, Munksgaard, København 1998.

Murakami S., Kreiborg S., Brage K., Larsen P., Darvann T., Fuchihata H.: Three and four dimensional diagnosis for TMJ. Computer Assisted Radiology and Surgery, s. 88-91, 1998.

Møller I.J., Johansen K.S., Petersen P.E.: The World Health Organizations's Oral Health Programme in Europe. Tandlægebladet 102, s. 784-796, 1998.

Nielsen L.F., Moe D., Kirkeby S., Garbarsch C.: Sirius red and acid fuchsin staining mechanisms. Biotechnic & Histochemistry 2/73, s. 71-77, 1998.

Nielsen M., Fogh Olsen O.: Evaluation by characterization of generic output: Optic flow. i: Schloss Dagsthul on Evaluation in Computer Vision, 1998.

Nielsen M., Andresen P.R.: Feature displacement interpolation. i: IEEE, Computer Society Press, 1998.

Nielsen M., Olsen O.F.: The structure of the optic flow field. Lecture Note in Computer Science, s. 271-287, 1998.

Nolting D., Fischer B.H., Keling J., Kjær I.: Prenatal development of the normal human vertebral corpora in different segments of the spine. SPINE 23, s. 2265-2271, 1998.

Pedersen A.M., Reibel J., Nauntofte B.: Sjögrens

syndrom. Klinik, diagnostik og behandling af orale manifestationer. Månedsskrift for Praktisk Lægegerning, s. 327-338, 1998.

Petersen P.E., Esheng Z.: Dental caries and oral health behaviour situation of children, mothers and schoolteachers in Wuhan, People's Republic of China. Int Dent J 48, s. 210-216, 1998.

Petersen P.E., Torres A.M.: Public dental health services in Denmark in action. J Santé Publ Madagascar 1, s. 15-23, 1998.

Petersen P.E., Mzee M.O.: Oral health profile of schoolchildren, mothers and schoolteachers in Zanzibar. Community Dent Health 15, s. 256-262, 1998.

Pipenbring P.S.: Det psykosociale arbejdsmiljø i kommunal tandlægepraksis. Tandlægebladet 4, s. 198-202, 1998.

Poulsen A.H., Holmstrup P., Stoltze K., Birkedal-Hansen H.: Dissolution of type I collagen fibrils by gingival fibroblasts isolated from patients of varius periodontitis categories. J Periodont Res 33, s. 280-291, 1998.

Qvist V., Laurberg L., Poulsen A., Teglers P.T.: Longevity and cariostatic effects of everyday conventional glass-ionomer and almalgam restorations in primary teeth: Three-year results. i: Amalgam og Hälsa – risker i ny belysning s. 200-213, V. Novakova, Novum Grafiska AB, Göteborg, Sverige 1998.

Razanamihaja N., Petersen P.E.: Planification et réalisation d'un programme d'education sanitaire pour les élèves de classe préparatoire à Madagascar. J Santé Publ Madagascar 1, s. 25-31, 1998.

Reibel J.: Tumorer og tumorlignende forandringer i mundhulen. Månedsskrift for Praktisk Lægegerning, s. 889-898, 1998.

Reibel J., Legarth J.: Meeting Report. EU Working Group on Tobacco and Oral Health. Oral Diseases 4, s. 48-67, 1998.

Reis C.A., Sørensen T., Mandel U., David L., Mirgorodskaya K., Roepstorff P., Kihlberg J., Hansen J-E.S., Clausen H.: Development and characterization of an antibody directed to an α-N-acetyl-D.galactosamine glycosylated MUC2 peptide. Glycoconjugate J 15, s. 51-62, 1998.

Riber E., Öwall B.: Patienters anvendelse af fremstillede delproteser. Tandlægebladet 102, s. 936-940, 1998.

Robertson A., Andreasen F.M., Bergenholtz G., Andreasen J.O., Munksgaard E.C.: Pulp reactions to restoration of experimentally induced crown fractures. J Dent 26, s. 409-416, 1998.

Rossen K., Thorup A.K., Hou-Jensen K., Jacobsen G.K.: Bax protein is not expressed by basal cell carcinomas. Br J Dermatol 139, s. 472-474, 1998.

Rud J., Rud V., Munksgaard E.C.: Retrograde sealing of accidental root perforation with dentinbonded composite resin. J Endod 24, s. 671-677, 1998.

Röttiger S., White J., Wandall H.H., Bennett E.P., Stark A., Olivio J-C., Whitehouse C., Berger E.G., Clausen H., Nilsson T.: Differential localization of three human GalNAc-transferases in HeLa cells suggests initiation of O-linked glycosylation throughout the Golgi apparatus. J Cell Sci 111, s. 45-60, 1998.

Schleidt D.T., Dobrzeniecki A.B., Dirksen K.L., Larsen P., Kreiborg S.: Volume imaging for maxillofacial applications: Estimation and analysis of CT measurements errors. Computer Assisted Radiology and Surgery, s. 773-779, 1998.

Schou S., Hjørting-Hansen E., Holmstrup P., Reibel J.: Periimplantær sygdom. Ætiologi, patogenese og diagnostik. i: Odontologi '98 s. 123-138, Munksgaard, København 1998.

Schou S., Nielsen H., Nattestad A., Hillerup S., Ritzau M., Branebjerg P.E.: Analgesic dose-response relationship of ibuprofen 50, 100, 200, and 400 mg after surgical removal of third molars: A single-dose, randomized, placebocontrolled, and double-blind study of 304 patients. J Clin Pharmacol 9, s. 447-454, 1998.

Schou S.: Hvad er periimplantitis og hvordan behandles denne tilstanden. Tannstikka 1, s. 4-8, 1998.

Schwientek T., Almeida R., Levery S.B., Holmes E.H., Bennett E.P., Clausen H.: Cloning of a novel member of the UDP-galactose: β-N- acetylglucosamine β1, 4-galactosyltransferase family, β4Gal-T4, involved in glycosphingolipid biosynthesis. J Biol Chem 273, s. 29331-29340, 1998.

Sewerin I.P.: Florid cemento-ossøs dysplasi. En oversigt og præsentation af et radiologisk diagnosticeret tilfælde. Tandlægebladet 13, s. 672-676, 1998.

Sewerin I.P., Jensen A.B.: Distorsion af caput mandibulae på røntgenoptagelser af kæbeleddet. Tandlægebladet 18, s. 1012-1016, 1998.

Solow B., Sonnesen A.L.: Head posture and malocclusions. Eur J Orthod 20, s. 685-693, 1998.

Sondell K., Söderfeldt B., Palmqvist R.M.S.: A method for communication analysis in prosthodontics. Acta Odontol Scand 56, s. 48-56, 1998.

Sonnesen A.L., Bakke M., Solow B.: Malocclusion traits and symptoms and signs of temporo-

mandibular disorders in children with severe malocclusion. Eur J Orthod 20, s. 543-559, 1998.
Sporring J., Nielsen M., Weickert J., Fogh Olsen O.: A note on differential corner detectors. ICPR, 1998.
Stoltze K.: Tandpasta og parodontal sundhed. En oversigt. Tandlægebladet 102, s. 302-308, 1998.
Svensson P., Bakke M., Michler L., Arendt-Nielsen L., Møller E.: Trigeminal responses evoked by painful electrical stimulation. J Oral Rehabil 25, s. 128-134, 1998.
Szöke J., Petersen P.E.: Oral health of children in Hungary – National situation based on the recent epidemiological surveys. Hungarian Dent J 91, s. 305-314, 1998.
Söderfeldt B., Palmqvist R.M.S.: A multilevel analysis of factors affecting the longevity of fixed partial dentures, retainers, and abutments. J Oral Rehabil 25, s. 245-252, 1998.
Thomsen C.E., Prior P.F.: Quantitative EEG in assessment of anesthesia depth. Methods of comparison. Ugeskrift for Læger 160, s. 1323-1329, 1998.
Thorup A.K., Reibel J., Schiødt M., Stenersen T.C., Therkildsen M.H., Carter W.G.: Can alterations in integrin and laminin-5 expression be used as markers of malignancy? APMIS 106, s. 1169-1179, 1998.
Thylstrup A.: When Is caries caries, and what should we do about It? Quintessence Int 9, s. 594-598, 1998.
Torpet L.A., Thorup A.K., Reibel J., Prætorius F.: Clinicopathological features of salivary neoplasma of minor glands. J Oral Pathol Med 27, s. 351-352, 1998.
Vigild M., Brinck J.J., Hede B.: A one-year follow-up of an oral health care programme for residents with severe behavioural disorders at special nursing homes in Denmark. Community Dent Health 15, s. 88-92, 1998.
Wang N., Källestål C., Petersen P.E., Arnadottir I.B.: Caries preventive services for children and adolescents in Denmark, Iceland, Norway and Sweden. Community Dent Oral Epidemiol 26, s. 263-71, 1998.
van de Velde V.M., van den Berg-Lenssen B.M.M., van Boxtel G.J., Cluitmans P.J., Kemp B.E., Gade J., Thomsen C.E., Varri A.: Digital archival and exchange of events in a simple format for polygraphic recordings with application in event related potential studies. Electroencephalogr Clin Neurophysiol 106, s. 547-551, 1998.
von Wowern N., Klausen B.: The periodontal and bony bony aspects in the jaws in relation to home parenteral nutrition. Nutrition 14, s. 401-403, 1998.
Ôwall B., Dabelsteen E.: Langsigtet tandplan. HELSE 1, s. 54-55, 1998.
Öwall B.: Garanti på fast protetik? Tandlægebladet 102, s. 422-426, 1998.
Öwall B.: Planowanie leczenia protetycznego. Protetyka Stmatologiczna 48, s. 185-189, 1998.
Öwall B.: Intentionally false diagnoses and record frauds. "Good dental practice – the ethical interface between dentists and the law". Third International Congress on Dental Law & Ethics), s. 52-54, 1998.
Öwall B., Jönsson L.: Precision attachment-retained removable partial dentures. Part 3. General practitioner results up to 2 years. Int J Prosthodont 11, s. 574-579, 1998.
Öwall B., Dabelsteen E.: Langsigtet tandplan. Tandlægebladet 102, s. 54-55, 1998.
Østergaard R.L.: Skeletale, kraniofaciale og dentale forandringer ved to former for skeletdysplasi med forskellig arvegang: Tricho- dento-ossøst syndrom og pycnodysostosis. 1-38, Danmark 1998.

Specialtandlægeafhandlinger

Bangstrup M. I.: Patologisk håndudvikling før fødslen. Afd. for Ortodonti, Odontologisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Binner Becktor K.: Notochordvæv i den humane prænatale sella turcica region under normale og patologiske forhold. Afd. for Ortodonti, Odontologisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Ehdasi M.: Tonsilla palatina: Forekomst og relation til den kraniofacial hårdtvævs- og bløddelsmorfologi. Afd. for Ortodonti, Odontologisk Institut, Københavns Universitet 1998.

De kliniske Institutter

Klinisk Institut for Gynækologi/Obstetrik, Pædiatri samt Vækst og Reproduktion

Historie
I 1994 blev Instituttet oprettet sammen med de 5 andre kliniske institutter under Det sundhedsvidenskabelige Fakultet. Instituttet er et såkaldt murstensløst institut med en institutleder og en institutbestyrelse.

Aktiviteter
Instituttet varetager den overordnede koordinering af undervisningen ved det medicinske studiums 13. semester for fagene gynækologi, obstetrik, pædiatri og klinisk genetik.

Institutleder, overlæge, dr med. klinisk lektor Carsten Lenstrup

Børneafdeling H, H:S Hillerød Sygehus

Hovedforskingsområder
Neonatologi, diabetologi, allergologi.

Internationalt samarbejde
ARI, Acute Respiratory Infection, hos børn i Sydvietnam, Danida, financieret NGO-projekt med Dansk Vietnamesisk Forening og Pediatric Hospital N1, Saigon.

Publikationer
I alt 3 publikationer.

Overlæge,dr.med, klinisk lektor Else Andersen

Børneafdeling L, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Hovedforskningsområder

1. Diabetes
Forskningen ledes af overlæge, dr. med. Henrik B. Mortensen. Det nationale register for børne- og ungdomsdiabetes åbnede 1. januar 1996. Skal kortlægge forekomsten af type 1 diabetes i Danmark, foretage kvalitetskontrol, belyse komplikationer og faktorer, der disponerer eller beskytter mod udvikling af diabetes.

2. Neuropædiatri
Multivariantsanalyse af faktorer med betydning for langtidsprognosen hos børn med feberkramper. Kvalitetssikringsprojekt vedrørende børneepilepsi (reservelæge Inge Auk). Fortsatte undersøgelser om Botulinum Toxin A's og terapeutisk elektrisk stimulations (TES) effekt ved cerebral parese. Kortlægning af stor familie med manglende smertesans (reservelæge Jens-Christian Holm). Forsvaret ph.d-afhandling: Kliniske neurobiologiske og genetiske undersøgelser ved fragilt X-syndrom af læge Helle Hjalgrim, J.F. Kennedy Instituttet og børneafdelingen, Amtssygehuset i Glostrup (vejleder administrerende overlæge, dr.med. Karsten Kaas Ibsen, opponent, overlæge, dr.med. Finn Ursin Knudsen).

3. Børneendokrinologi
Fortsatte undersøgelser om Turner syndrom. Ph.d.-projekt om leptinforholdene hos børn (reservelæge Jens-Christian Holm, vejleder administrerende overlæge, dr.med. Karsten Kaas Ibsen).

4. Neonatologi
Fortsat deltagelse i multicenterundersøgelsen EFTOL, langtids follow-up af ekstremt for tidlig fødte børn samt multicenterundersøgelse af surfactant behandling hos præmature børn. Ioniseret magnesium metabolisme hos nyfødte.

5. Socialpædiatri
Undersøgelse af forekomst af omsorgssvigt i Københavns Amt samt forekomst af shaken baby syndrom i samarbejde med Koordinationsgruppen for Københavns Amt (overlæge, dr.med. Finn Ursin Knudsen). Ph.d.-projekt vedrørende efterundersøgelse af udenlandske børn, adopteret til Danmark i samarbejde med Civilretsdirektoratet (vejleder administrerende overlæge, dr.med. Karsten Kaas Ibsen).

Andre projekter
Vejleder ved 5 OSVAL I og II opgaver (overlæge, dr. med. Finn Ursin Knudsen og overlæge Knud William Kastrup).

Disputatsprojekt: Type 1 diabetes i barne- ungdomsalderen. Incidens, metabolisk kontrol og komplikationer (afdelingslæge Birthe Olsen, vejleder overlæge, dr.med. Henrik B. Mortesen).

Ph.d.-projekt: Statistisk analyse af Hvidøre studierne: Internationale undersøgelser af metabo-

lisk kontrol hos insulinkrævende diabetiske børn og unge (Statistiker Helle Lynggaard, vejleder overlæge, dr. med. Henrik B. Mortensen, pædiatriske del).

Ph.d.-projekt: Determinanter for debutalder ved insulinkrævende diabetes mellitus (læge Janet Svensson, vejleder overlæge, dr.med. Henrik B. Mortensen, pædiatriske del).

Ph.d.-projekt: Kvalitetssikring af behandlingen af diabetes hos børn og unge. Et landsdækkende initiativ baseret på den kliniske kvalitetsdatabase PæDiaBet. Projektet er defineret og vil blive opslået i Ugeskrift for Læger, (vejleder overlæge, dr.med. Henrik B. Mortensen).

Publikationer

I alt 12 publikationer.

Overlæge, dr.med. Finn Ursin Knudsen

Børneafdelingen, H:S Hvidovre Hospital

Hovedforskningsområder

Astma og allergi

Udvikling af metoder til vurdering af lungefunktion hos spædbørn og småbørn. Værdien af måling af NO i exspirationsluften hos mindre børn med astma eller astmatisk bronchitis.

Gastroenterologi

Helicobacter pyloris betydning for børn med gastrointestinale symptomer. Epidemiologi af akut gastroenteritis hos småbørn i daginstitutioner samt blandt indlagte småbørn. Klinisk kontrolleret undersøgelse af probiotikas mulige gunstige effekt ved akut småbarnsdiarré. Undersøgelse af ernæringsstatus hos børn med kronisk inflammatorisk tarmsygdom.

Neonatologi

Billeddiagnostiske undersøgelser af præmature og syge mature børn, særlig med henblik på MR-fund. Ernæring og knoglemineralisering af præmature børn. Deltagelse i multicenterundersøgelser af langtids follow-up af ekstremt for tidligt fødte børn (ETFOL) samt multicenterundersøgelse af brug af Surfactant.

Neurologi

Undersøgelse af Botolinum toxin A's effekt på spasticitet ved cerebral parese. Multicenterundersøgelse af effekten af terapeutisk elektrisk stimulation (TES) af børn med cerebral parese.

Infektionssygdomme

Opgørelse over afdelingens materialer inden for udvalgte infektionssygdomme: Tyfus, tuberkulose, Helicobacter pylori, HIV og AIDS. Opgørelse over kronisk granulomatøs sygdom og forekomst af gastrointestinale symptomer.

Publikationer

I alt 11 publikationer.

Overlæge, dr.med,. klinisk lektor Anders Pærregaard

Center for Prænatal Diagnostik, Forskningsenheden ved Juliane Marie Centret, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

Sammenligning af moderkageprøve med tidlig fostervandsprøve

En randomiseret undersøgelse af de 2 metoder til tidlig udtagning af fosterceller. Projektet er støttet af NIH. Det er en multicenterundersøgelse med deltagelse af amerikanske og canadiske centre og et dansk center.

Projektet er ligeledes støttet af HS (lønning af en dansk læge). Der kan eventuelt blive tale om et ph.d.-studium.

Centeret er netop blevet anmodet om at fortsætte projektet. Det var hensigten at det skulle ophøre i Danmark, når 1500 gravide var rekrutteret. Dette forventes at ske 01.07.99. Da rekrutteringen i de øvrige centre har været langsommere end planlagt, har man ønsket, at centeret fortsætter. Rigshospitalet (Juliane Marie Centret) har accepteret dette under forudsætning af, at omkostningerne dækkes af National Institutes of Health.

Kromosomanalyse af livmoderhalskræft og dens forstadier ved comparativ genomisk hybridisering

Sammen med Claes Lundsteen, støttet af Kræftens Bekæmpelse.Projektet udføres af cand. scient. Maria Kirchhoff.

Undersøgelse af forekomsten af føtale celler i maternelt blod

Projektet består af en række delprojekter vedrørende udvikling af metoder til cellesortering, scanning af celler på faste overflader og identifikation af fosterceller. En række samarbejdspartnere er rekrutteret, og projektet er ved at blive meget målrettet mod anvendelse af formodet fosterspecifikke prober, celleopsøgning med en ny-

udviklet meget hurtig scanner og en mulig opformering af fosterceller ved celledyrkning. Projektet er støttet af Erhvervsfremmestyrelsen.

Publikationer
I alt 8 publikationer. Fuld publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Professor, dr.med. John Philip

Føde- og Gynækologisk Afdeling, Juliane Marie Centret, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder
1. Human papillomavirus' betydning for opståelsen af cervixcancer belyst epidemiologisk og molekylærbiologisk.
2. Multicenterundersøgelse vedrørende ovariecancerens ætiologi og epidemiologi (MALOVA).
3. Screening og langtidsprognose for gestationel diabetes.
4. Rekombinate gondotropiner.
5. Embryomselektion.

Internationalt samarbejde
HPV undersøgelsen i samarbejde med grupper i USA, England og Belgien.

Samarbejde med Diabetic Pregnancy Study Group.

Bestyrelsessamarbejde med European Society for Human Reproduction and Embryology.

Publikationer
4 original publikationer, 2 lærebogskapitler, 1 disputats. Publikationsoversigt kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Professor, dr.med. Johannes Bock

Gynækologisk/Obstetrisk Afdeling G, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Hovedforskningsområder

Graviditetsinduceret hypertension
Afdelingen har ansat en klinisk assistent, som er udstationeret til Department of Internal Medicin/Cardiology på South Western University of Texas, Dallas, USA.

Hovedvægten ligger på det sympatiske nervesystems betydning for blodtryksregulationen samt glutamats og magnesiums betydning for den centrale regulation af den sympatiske nerveaktivitet.

Maternelle komplikationer i tilslutning til kejsersnit, emnet belyses i et ph.d.-projekt

Blodpropssygdom hos gravide
Afdelingen fungerer som center for behandling af gravide med dyb vene-trombose i samarbejde med karkirurgisk afdeling KH og koagulationslaboratoriet.

Urogynækologi

Gynækologisk endokrinologi

Publikationer
En fuld publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Lektor, overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup

Gynækologisk/Obstetrisk Afdeling G, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Hovedforskningsområder
1. Urogynækologi.
2. Endoskopi.
3. Graviditet og diabetes.

Publikationer
I alt 14 publikationer. Fuld publikationsliste rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Professor, dr.med. Gunnar Lose

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Hovedforskningsområder
Studier af det befrugtede menneskeægs indtrængen i livmoderslimhinden (implantation): Undersøgelser in vivo og in vitro med scanning – og transmissions elektronmikroskopi og histokemiske metoder.

Udvikling og gennemprøvning af nye metoder til behandling af barnløshed
Bl.a. udvikles en metode til in vitro modning af oocytter og metoder til at udhente sædceller fra testikler og bitestikler fra mænd med nedsat antal eller ingen sædceller i sæden.

Gynækologisk onkologi
Systematisk gennemgang af metoder og resultater

ved operativ behandling af avanceret livmoderhalskræft samt evaluering af prognostiske faktorer.

Gynækologisk epidemiologi
Undersøgelser af forekomst af medicinske og komplikationer samt cancersygdomme hos kvinder, som har anvendt p-piller eller er blevet behandlet med hormonpræparater.

Udvikling a*f et obstetrisk databaseprogram*
Der udvikles et databaseprogram med henblik på at analysere mulige årsagssammenhæng ved forekomst af komplikationer under graviditeten og under fødslen.

Internationalt samarbejde
EU-samarbejde med henblik på statistiske analyser af mødredødeligheden.

Internationale kontakter vedrørende beskrivelse af risiko ved anvendelse af p-piller og hormoner.

Samarbejde med svensk laboratorium på fertilitetsområdet.

Publikationer
13 originale publikationer, én lærebog i obstetrik & gynækologi, et lærebogskapitel i Medicinsk Kompendium, tre lærebogskapitler i Gynækologi. Tre oversigtsartikler.

Professor, dr.med,. adm.overlæge
Jørgen Falck Larsen

Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, H:S Hvidovre Hospital

Hovedforskningsområder

Regulatoriske peptiders betydning for reproduktion
Indgår som et centralt område i afdelingens forskningsinteresser. Den biosyntetiske processering af en række peptider undersøges i såvel hunlige som hanlige genitalier. Peptidernes biologiske funktion undersøges både in vivo og *in vitro*. Flere peptider deltager i regulationen af flow muskelaktivitet, hormonsyntese og synes at kunne fungere som vækstfaktor.

Forebyggelse af hjertesygdom hos postmenopausale kvinder med hormonsubstitution
Observationelle undersøgelser indikerer en hjerteprotektiv effekt af østrogensubstitution, hvorfor der gennemføres kliniske undersøgelser af kredsløbsparametre hos hjerteraske kvinder i alderen 50 til 65 år, som hormonsubstitueres postmenopausalt. Parametrene som undersøges er minutvolumen, cerebral blood flow og estimat for koronarflow, som evalueres med MRI. Undersøgelser af samme effekter hos postmenopausale kvinder med iskæmisk hjertesygdom er under planlægning.

Klinisk kontrollerede undersøgelser
Afdelingen er initiativtager og organisator af klinisk kontrollerede undersøgelser. Aktuelt undersøgelse i et randomiseret design subtotal hysterektomi overfor total hysterektomi ved godartede lidelser i livmoderen. Endvidere undersøges i et randomiseret design medicinsk versus kirurgisk behandling af ekstrauterin graviditet i de tilfælde, hvor kvinden ønsker at bevare muligheden for fremtidig graviditet.

Forebyggelse af alkoholbetingede skader hos børn
Et ph.d.-projekt, der har til formål at reducere antallet af børn med medfødt alkoholskade og omfanget af skaderne. At få diagnosticeret medfødt alkoholskade ved fødslen eller tidligt i første leveår samt sætte ind med tidlig intervention/behandling, helst allerede i graviditeten, således at barnet sikres optimale vækst- og udviklingsvilkår.

Projekt Røgfri Nyfødt
Et randomiseret interventionsprojekt for 3000 gravide. Formålet er at evaluere effekten af en målrettet rygeafvænningsindsats integreret i jordemødrenes svangreprofylakse. Interventionen er målrettet oplysning om rygning/passivrygning og hjælp til rygeafvænning i gruppe/individuel med brug af nikotinerstatning. Effektmålene evalueres med spørgeskemaer og spytprøver. Effektmålene er: Rygeophør, nedsat forbrug, udsættelse for passiv rygning.

Internationalt samarbejde
Professor Stephen Smith, Department of Obstetrics and Gynaecology, The Rosie Maternity Hospital, Robinson Way, Cambridge CB 2 2SW, United Kingdom. Molekylærbiologiske studier af PACAP-receptorer.

Professor Peter Collins, Department of Cardiac Medicine, Royal Brompton Hospital, Sydney Street, London SW3 6NP, United Kingdom. HRT og kardiovaskulære sygdomme.

Publikationer
I alt 8 publikationer, heraf 5 med review. Fuld publikationsliste kan rekvireres på Gynækologisk-Obstetrisk Afdeling, Hvidovre Hospital.

Professor, dr.med. Bent Ottesen

Gynækologisk-Obstetrisk Klinik, H:S Frederiksberg Hospital

Hovedforskningsområder
Klinisk-biokemisk, molekylærbiologisk og biofysiske forskningsprogrammer over effekt af kønshormoner. Forskningsområderne dækker effekt af hormonel substitutionsbehandling efter klimakteriet og effekten af kønshormoner anvendt som peroral kontraception. Analyserne omfatter nye veldefinerede og validerede markører af klinisk prognostisk betydning for udvikling af hjerte/karsygdomme. Som sekundær variable er udvalgt histologisk og ultralydsmæssig vurdering af endometriet samt kliniske endpoints. Et klinisk professorat er tilknyttet denne forskningsaktivitet.

Forskningsprojekt indenfor intrauterin vækstretardering er etableret i samarbejde med obstetrisk klinik, ultralydlaboratoriet, Juliane Marie Centret, Rigshospitalet. Formålet med undersøgelsen er at finde vaksthæmmede fostre ved skanning samt at påpege metode til at udpege særligt truede fostre. Foruden ultralydmonitorering er inkluderet en række biokemiske variable.

Et projekt vedrørende ultralydscanning af fostre med henblik på tidlig påvisning af misdannelser gennemføres i samarbejde med de øvrige gynækologiske obstetriske H:S afdelinger.

Gynækologisk obstetrisk klinik deltager sammen med Rigshospitalet i NIH Collaborative CVS/Early Amniocentesis Study.

Sammen med Rigshospitalet deltager klinikken også i et forskningsprojekt vedrørende isolation og analyses af føtale celler i den maternelle cirkulation.

Internationalt samarbejde
Sahlgrenska Sjukhuset, Göteborg, gynækologisk afdeling Karolinska Sjukhuset, Stockholm, Gabius Institut, Leiden, University Sart Tiltman, Liege og First Department of Medicine, University of Helsinki, Universitetssygehuset, Lund, Wynn Institute Departement of Metabolic Medicine, Imperial School of Medicine, London, University of Southern California, School of Medicine.

Publikationer
2 originalartikler. 1 oversigtsartikel.

Professor dr.med. Sven O. Skouby

Klinisk Genetisk Afdeling, Juliane Marie Centret, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

Molekylærgenetisk diagnostik og patofysiologi
Udvikling af metoder til hurtig diagnostik af 21-hydroksylase defekt ved hjælp af fastfase minisekventering.

Undersøgelse af gendosis hos patienter med spinal muskelatrofi.

Genotype/fænotype-undersøgelser af glutarsyreuri, propionsyreæmi og x-bunden okulær albinisme.

Kliniske og genetiske undersøgelser af patienter med osteogenesis imperfecta.

Udvikling af metoder til analyse af mitokondriemutationer.

Ekspressionsstudier af mutationer i PMM2 genet.

Biokemisk diagnostik og patofysiologi
Glutarsyreuri.
Carbohydrate-deficient glycoprotein syndrom.
Osteogenesis imperfecta.
Ehlers-Danlos syndrom.
Peroksisomale sygdomme, purin-og pyrimidinstofskiftet.

Prænatal diagnostik
Randomiseret, sammenlignende undersøgelse af tidlig amniocentese og chorion villus biopsi.
Fluorescens-in-situ hybridisering (FISH) til hurtig diagnostik af kromosomabnormiteter hos fostre.
Isolation og diagnostik på føtale celler fra den gravide.

Onkogenetik
Udvikling af metode (comparativ genomisk hybridisering, CGH) til kromosomanalyse uden anvendelse af metafasestudier.

Anvendelse til udforskning af cervixcancers naturhistorie, undersøgelse af mammacancer og testiscancer og akut børneleukæmi samt af konstitutionelle kromosomabnormiteter.

Iontransport i luftvejenes overfladeepithel og kirtler

Internationalt samarbejde

Carbohydrate-deficient glycoprotein syndrom
H. Freeze, The Burnham Institute, La Jolla, Californien, USA.

B. Kristiansson og T. Martinsson, Sahlgrenska Sjukhuset, Göteborgs Universitet, Göteborg, Sverige.

H.Stibler, Karolinska Sjukhuset, Stockholm, Sverige.

G. Matthijs, University of Leuven, Belgien (S. Kjærgaard, M.Schwartz og F. Skovby).

Peroksisomale sygdomme
R. Wanders, Academic Medical Center, Amsterdam, Holland (E. Christensen).

21-hydroksylase mangel
A. Wedell, Karolinska Sjukhuset, Stockholm, Sverige (G. Ohlsson og M. Schwartz).

Purin-og pyrimidinstofskiftet
A. van Gennip, Academic Medical Center, Amsterdam, Holland (E. Christensen).

Osteogenesis imperfecta
B. Steinmann, Kinderspital, Zürich, Schweiz, A. Nicholls, Cambridge University, Cambridge, England.

R. Dalgleish, Leicester University, Leicester, England, og S. Söderhall, Karolinska Sjukhuset, Stockholm, Sverige (A.M. Lund og F. Skovby).

FISH
Genzyme, USA, Applied Imaging, USA/Storbritannien; samarbejde om udvikling af metoder til prænatal diagnostik på føtale celler i maternelt blod og samarbejde om udvikling af software til CGH (C. Lundsteen).

Publikationer
Originalpublikationer: 25. Oversigtsartikler: 2.

Professor, dr.med. Flemming Skovby

Neonatalklinik GN, Juliane Marie Centret, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder
Hjernens lokale blodgennemstrømning målt med SPECT og måling af hjernens iltning og blodvolumen med nær-infrarød spektrometri. Tidlig ophør med nasal-CPAP behandling. Vækst og knoglemineralisering. Mucosa-pH og blodlaktat til bedømmelse af kredsløbsinsufficiens. Behandling med eksogent surfaktant.

Internationalt samarbejde

NIRS&I
Et Biomed II program under EU.

Genoplivning med hypobar ilt efter hypoksi
Pediatrisk forskningsinstitut, Oslo, Pediatrisk klinik, Lund.

Hjernens blodvolumen hos nyfødte grise
University College London og Department of Biochemistry and Biophysics, Philadelphia.

Publikationer
10, heraf 8 originalpublikationer, 2 oversigtsartikler. Fuld publikationsliste kan fås hos Gorm Greisen.

Overlæge, dr.med. Gorm Greisen

Pædiatrisk Klinik II, Juliane Marie Centret, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder
Behandlingsstyring ved maligne sygdomme hos børn.

Minimal residualsygdom under behandling af ALL og ved neuroblastom.

Senfølger hos børn med cancer og med juvenil kronisk arthritis.

Udredning af kromosomforandringer ved cancer hos børn.

Immunrekonstitutionen efter allogen knoglemarvstransplantation.

Internationalt samarbejde
Nordisk og europæisk samarbejde vedrørende behandling af maligne sygdomme.

Forskningssamarbejde med børnehospitaler i Vietnam og Ethiopien vedrørende luftvejsinfektioner hos børn.

Publikationer
23 originalartikler. Fuld publikationsliste kan erhverves hos afdelingens sekretær Kate Oderico (tlf.: 35 45 42 68).

Overlæge, dr.med. Freddy Karup Pedersen

Stab

Klinisk Institut for Gynækologi/ Obstetrik, Pædiatri samt Vækst og Reproduktion

Albertsen, Per; klinisk lektor.
Andersen, Anders Nyboe; klinisk lektor.
Andersen, Else; klinisk lektor.
Bisgaard, Hans; klinisk professor.
Bock, Johannes Ernst; professor.
Erichsen, Gunna; klinisk lektor.
Greisen, Gorm; klinisk professor.
Hansen, Tom; klinisk lektor.
Hornnes, Peter; klinisk lektor.
Jaszczak, Poul P.; klinisk lektor.
Jensen, Vagn Brændholt; klinisk lektor.
Kastrup, Knud Ussing; klinisk lektor.
Knudsen, Finn Ursin; klinisk lektor.
Lange, Peter; klinisk lektor.
Larsen, Jørgen Falck; klinisk professor.
Lenstrup, Carsten; klinisk lektor.
Lose, Gunnar; klinisk lektor.
Marner, Birgitte; klinisk lektor.
Nilas, Lisbeth; klinisk lektor.
Ottesen, Bent Smedegaard; klinisk professor.
Pedersen, Freddy Karup; klinisk lektor.
Pedersen, Mogens; klinisk lektor.
Pedersen, Svend Steenstrup; klinisk lektor.
Philip, John; professor.
Pærresgaard, Anders; klinisk lektor.
Sardemann, Henrik; klinisk lektor.
Skakkebæk, Niels Erik; klinisk professor.
Skovby, Flemming; klinisk professor.
Skovby, Sven O.; klinisk lektor.
Tabor, Ann; klinisk lektor.
Valerius, Niels Henrik; klinisk lektor.

Ph.d.-afhandlinger

Andersen, Lars Franch: Hormonel substitutionsbehandling i klimateriet.
Færk, Jan: Nutrition and bone mineralisation in premature infants.
Jørgensen, Jan Stener: Fetal Pulse Oximetry During Labour- A Methodological study.
Laursen, Eva Mosfeldt: Growth, growth hormone and growth factors in patients with cystic fibrosis.
Ohlsson, Gita: Molecular genetic investigations of 21-hydroxylase deficiency.
Plesner, Anne-Marie: Measles, Mumps and Rubella (MMR) Vaccination Programme.
Povlsen, Karin: Ureaplasma urelyticum. Investigation of genotyping and af applications of PCR for detection and biovar determination in ureaplasmas.

Institutleder, overlæge, dr.med. Carsten Lenstrup

Klinisk Institut for Intern Medicin og Geriatri

Arbejds- og Miljømedicinsk Klinik og Giftinformationen, H:S Bispebjerg Hospital

Hovedforskningsområder

Kardiovaskulære epidemiologi
Til afdelingen er tilknyttet 2 store prospektive epidemiologiske undersøgelser, Østerbrundersøgelsen og Copenhagen Male Study. Ved analyse af data fra disse store undersøgelser undersøges risikofaktorer for iskæmisk hjertesygdom og også andre sygdomme.

Indeklimaforskning
For tiden gennemføres 2 store epidemiologiske indeklimaundersøgelser, den ene "Skoleundersøgelsen i København" og den anden "Skimmelsvampe i bygninger". Undersøgelserne har til hovedformål at finde årsagsfaktorer til indeklimasymptomer.

Golfundersøgelsen
En undersøgelse af udstationerede til området omkring den Persiske Golf efter Golfkrigen 1991.

Internationalt samarbejde

I relation til Golfundersøgelsen har klinikken samarbejde med Boston University, USA. I relation til indeklimaforskningen haves samarbejde med forskere i Sverige og Norge.

Publikationer

1 disputats, 4 ph.d-afhandlinger, 66 originalpublikationer, 3 kapitler til 2 lærebøger. Fuld publikationsliste kan rekvireres fra afdelingsledelsen.

Professor, overlæge, dr.med. Finn Gyntelberg

Endokrinologisk Afsnit, Medicinsk Afdeling E, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Hovedforskningsområder

Katekolaminer, herunder metoder
Mikrodialyse, RT-PCR-HPLC og katekolaminer. 2) Forskellige molekylærbiologiske undersøgelser (dyreeksperimentelle undersøgelser, adrenoceptorer glukokortikoid-receptorer, adipositas m.v.) 3) Microgravity. 4) Regulation af cAMP m.v.

Undersøgelser vedrørende glandula thyreoidea
Effekten af radioaktivt jod ved behandling af toksisk og atoksisk struma: Ændringer i glandula thyreoideas størrelse, stofskiftefunktionsvariable samt immunologiske processer.

Undersøgelser vedrørende hypofysen
Undersøgelser vedrørende ACTH-sekretionen og virkningen af forskellige glukokortikoidbehandlingsregimer hos patienter med Addisons sygdom.

Internationalt samarbejde
Rummedicin i samarbejde med DAMEC Research A/S.

Mikrodialyse i samarbejde med Vanderbilt University.

Publikationer
Antal originalpublikationer, herunder lærebøger og håndbogsartikler: 24. Fuld publikationsliste kan rekvireres via Sygehusdirektoratet, Amtsgården, Stationsparken 27, 2600 Glostrup.

Professor, dr.med. Niels Juel Christensen

Endokrinologisk Klinik, H:S Hvidovre Hospital

Hovedforskningsområder

Insulinsekretionsstudier
Ved hjælp af matematisk modellering estimeres den portale insulinsekretion ud fra repetitive målinger af serumkoncentrationer af insulin og C-peptid i perifert blod.

Diabetisk neuropati
Undersøgelse af perifere somatiske nervers struktur og funktion ved hjælp af MR-scanning.

24-timers Holtermonitorering til vurdering af hjertets autonome innervering.

Undersøgelser af den autonome innervering af pancreas ved tidlig type-1 diabetes mellitus.

Osteoporose og calciummetaboliske sygdomme
Udvikling af ny diagnostiske metoder indenfor osteoporose og calciummetaboliske sygdomme.

Undersøgelser af arktiske forureningsfaktorers indflydelse på knoglemetaboliske forhold hos større pattedyr.

Internationalt samarbejde
I tæt samarbejde med en række udenlandske laboratorier med arbejdsområde indenfor ovennævnte emnekreds.

Publikationer
15 originale publikationer og oversigtsartikler i 1998.

Overlæge, dr.med. Sten Madsbad

Epidemiafdeling M, RHIMA Centret, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

Parasitimmunologisk forskning
Der forskes primært i malaria og Leishmaniasis med hovedvægten lagt på parasitternes samspil med immunsystemet, samt cytokiners indvirken på det kliniske billede. En stor del af forskningen foregår i ulande, og gruppen understøtter en række udenlandske ph.d.-studerende.

HIV og AIDS
En væsentlig del af forskningen er klinisk med afprøvning af en lang række antivirale midler. Monitorering af HIV infektionen ved kvantitering af virus, samt karakterisering med henblik på resistens overfor antivirale midler. Bivirkning ved behandling undersøges, ligesom en række HIV-relaterede immunforstyrrelser søges kortlagt.

Infektionsimmunologisk forskning
Der arbejdes med ekstreme fysiologiske påvirkninger af immunsystemet som modelsystem for stressinduceret immunmodulation. Der undersøges specielt fokuseret på cellulær cytotoksisitet ved en række infektioner, bl.a. mycobacterioser og HIV. Der er etableret en in vivo sepsismodel bl.a. til vurdering af aldersafhængige immunologiske reaktioner.

Immunologisk laboratorium
Påvisning af hypersensitivitet mod en række mikroorganismer, herunder betydningen for inflammatorisk lunge- og ventrikellidelse.

Respirationslaboratoriet
Der gennemføres natlig respiratormonitorering med henblik på vurdering af søvnapnø. Undersøgelser over post poliosyndrom, livskvalitet i forbindelse med hjemmerespiratorbehandling.

Internationalt samarbejde
Specielt indenfor parasitimmunologisk forskning i regi af Center for Medicinsk Parasitologi gennemføres en række feltstudier, specielt i Afrika. Vedrørende HIV-behandling er en række behandlingsstudier multinationale.

Publikationer
I alt 71, heraf originalpublikationer 54. Publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Dorte Schiødt, Epidemiafdeling M, Rigshospitalet, Afsnit 7722, Tagensvej 20, 2200 N. E-mail: Schioedt@rh.dk.

Professor, dr.med. Peter Skinhøj

Gastroenheden – Medicinsk Sektion, H:S Hvidovre Hospital

Hovedforskningsområder
Inflammatoriske mediatorer, og deres patogenetiske betydning ved inflammatorisk tarmsygdom.

Patogenetiske mekanismer til udvikling af fibrose ved kronisk leversygdom.

Pacemakercellens betydning ved funktionelle og inflammatoriske tarmlidelser.

Patofysiologi og hæmodynamik ved portal hypertension.

Internationalt samarbejde
Université Libre de Bruxelles, Belgien vedrørende pacemakerfunktion.

Royal Free Hospital, University of London, hæmodynamiske studier ved portal hypertension.

Publikationer
I alt 14 originale publikationer, 2 lærebogskapitler og 2 oversigtsartikler.

Specialeansvarlig overlæge, dr.med. Flemming Bendtsen

Medicinsk Afdeling C/F, Gastroenterologisk Sektion, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Hovedforskningsområder
1. Calciummetaboliske forstyrrelser ved kronisk pankreatitis.

2. Insulin sekretion og sensitivitet ved kronisk pankreatitis.

3. Non-invasive pankreasfunktionsmålinger.

4. Smertebehandling af patienter med kronisk pankreatitis.

5. Gastrisk lipase og glucagon-like-peptide-1 (GLP-1) sekretionen ved kronisk pankreatitis.

6. Betydningen af tarmepitelets celleadhæsionsmolekyler ved inflammatorisk tarmsygdom.

7. Apoptose i colon ved colitis ulcerosa.

8. Identifikation af sande " respondere" på behandling ved hjælp af " single subject trials" .

9. Klinisk beslutningsteori ved øvre dyspepsi.

10. Ion- og elektrofysiologiske undersøgelser af human gastrointestinal mucosa i mikro-Ussingkamre.

11. Thiopurinmethyltransferase ved azathioprinbehandling.

Internationalt samarbejde
Samarbejde med medicinsk afdeling, Universitetshospitalet i Lund om registrering af kliniske parametre ved kronisk pankreatitis.

Klinisk multicenterundersøgelse af humant rekombinant interleukin-10's mulige steroidbesparende virkning ved behandling af aktiv Crohn's sygdom.

Samarbejde med gastroenterologisk afdeling, Policlinico Santo Orsola, Bologna vedrørende det cellulære inflammationsrespons ved inflammatorisk tarmsygdom.

Guidelines vedrørende dyspepsi-behandling for World Congresses of Gastroenterology.

Samarbejde med gastroenterologisk afdeling, Universitetshospitalet i Lausanne vedrørende endoskopering.

Publikationer
Antal originalpublikationer 13. Antal oversigtsartikler 3. Publikationsliste kan rekvireres via Sygehusdirektoratet, Københavns Amtsgård, Stationsparken 27, 2600 Glostrup.

Lektor, dr.med. Ole Haagen Nielsen

Hjertecentret, Medicinsk Afdeling B, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

Hjertets blodcirkulation, stofskifte og receptorforhold samt samspillet mellem blodets formede elementer, endotelceller og koronarkarrenes glatte muskelceller under normale og patofysiologiske forhold er et af afdelingens forskningsområder. Der fokuseres blandt andet på interaktionen mellem humorale og cellulære mediatorer til regulationen af hjertets blodcirkulation med speciel interesse for betydningen af nitrogenoxid, cytokiner, leukocytter og reaktive oxygene radikaler. Eksperimentelt arbejdes der med dyrkede myocytter, endotelceller, små rottemodeller og det *in vivo* arbejdende grisehjerte.

Molekylær kardiologi

Vi søger med molekylærbiologiske metoder og med hjertecellekulturer som modelsystem dels at identificere og karakterisere de molekylære partnere, celleoverfladereceptorer bruger til at regulere genekspression, differentiering og overlevelse i hjertemuskelceller og dels ved konstruktion af adenovirale vektorer at udforske nye måder at sætte gener ind i disse terminal-differentierede celler på. Projektet har til formål dels 1) at udrede, hvilken rolle intracellulære signaltransduktionskaskader (f.eks. Jak/STAT-systemet) spiller for udvikling af det hypertrofiske respons bl.a. ved brug af en række rapporter-gener, hvis ekspression kan bruges som " fingeraftryk" for hypertrofi, dels 2) at udvikle nye adenovirale vektorer til genoverførsel i hjertemuskelceller og kortlægning af markører for genregulation ved hjertehypertrofi, endvidere 3) ved brug af differential display-metoder at kortlægge, hvilke genekspressionsændringer, der forekommer ved hjertehypertrofi med henblik på at identificere nye " drug targets" og udvikle ny medicin til behandling af hjertesvigt.

Iskæmisk hjertesygdom og dens manifestationer

Er fortsat et væsentligt forskningsfelt ved afdelingen og omfatter bl.a. forskning i nye iskæmimarkører og de nye iskæmiske syndromer. Ved hjælp af Positron Emissions Tomografi studeres myokardiegennemblødning og stofskifte, og det undersøges, bl.a. om myokardieregioner med nedsat kontraktilitet og perfusion er metabolisk aktive og kan bringes til at fungere normalt efter revaskularisering. Den eksperimentelle forskning er tæt knyttet til den kliniske funktion, og her foregår der flere klinisk kontrollerede interventionsundersøgelser med det formål at belyse patofysiologien og forbedre behandlingen af forskellige hjertesygdomme. Afdelingen deltager i en større, klinisk undersøgelse, DANAMI-2, som er en randomiseret, multicenterundersøgelse til sammenligning af trombolysebehandling og primær PTCA-behandling hos patienter med akut myokardieinfarkt.

Internationalt samarbejde

Afdelingen har et betydeligt samarbejde med forskningscentre i Europa og USA.

Afdelingen deltager i et EU-støttet Reinforced Concerted Action-projekt med titlen: New Ischaemic Syndromes – stunning, hibernation, remodelling and præconditioning.

Publikationer

Ph.d.-afhandlinger 6. Disputatser 2. Originalpublikationer 2. Oversigtsartikler 2. Publikationsliste kan rekvireres via sekretær Karen Astrup, Hjertecentret, Medicinsk afdeling B 2142. Tlf. 35452142 eller via Rigshospitalets Publikationsnøgle.

Professor, dr.med. Stig Haunsø

Hæmatologisk Klinik, Finsencentret, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

Den neutrofile granulocyts cellebiologi

Der fokuseres på den funktionelle karakterisering af 3 nyopdagede proteiner, hCAP-18, NGAL og Grancalcin. Regulation af granulas exocytose målt ved patch clamp kapacitansstudier, samt regulation af ekspressionen af granulaproteiner under myeloide cellers differentiering.

Patientrelateret laboratorieforskning vedrørende immunologiske aspekter af allogen knoglemarvstransplantation

Alloreaktive anti-recipient donor T celle forstadiers prædiktive værdi for graft-versus-host sygdom og graft versus leukæmi effekt efter allogen knoglemarvstransplantation. Adoptiv immunoterapi af Epstein-Barr virus relateret lymfoproliferativ sygdom.

Terapi-relateret Akut Myeloid Leukæmi

Akut myeloid leukæmi og forstadiet myelodysplasi er relativt sjældne sygdomme, som i dag hos 15-20% af nydiagnosticerede tilfælde skyldes tidligere cancerkemoterapi, sjældnere be-

stråling.Vi studerer risikofaktorer, leukæmicellernes kromosomforhold og genetiske forandringer for at søge opklaret cellulære mekanismer for opståen af leukæmi. Også forbedrede behandlingsmuligheder vurderes.

Klinisk effekt af højdosisbehandling og autolog stamcelletransplantation ved leukæmi, malignt lymfom og myelomatose
Betydningen af cellecyklusderegulerende mutationer for udfaldet heraf. Betydningen af minimal residual sygdom i patient og stamcelleprodukter for udfaldet heraf.

Ved malign hæmatologisk sygdom kan højdosisbehandling med autolog stamcelletransplantation ofte bringe ellers resistente tumorceller i apoptose. Flere samtidige mutationer kan dog blokere apopotosen, selv ved høj-dosisbehandling.

Flowcytometrisk kvantitering af aktiverede thrombocytter ved kroniske myeloproliferative sygdomme
Flowcytometrisk kvantitering af cirkulerende thrombocyt-leukocytaggregater ved kroniske myeloproliferative sygdomme. Kvantitering af fibrinolyse og koagulationsparametre hos samme patientgruppe.

Internationalt samarbejde
Der samarbejdes med dr. Jero Calafat, Netherlands Cancer Center, Amsterdam om ultrastrukturelle undersøgelser af neutrofile granulocytters struktur. Med dr. Manfred Lindau, Cornell University, USA om kapacitansmålinger på neutrofile granulocytter, med dr. Sergio Grinstein, Hospital for Sick Children, Toronto om lokalisationen af intracellulære signaltransduktionsmolekyler i granulocytter. Dr. Philippe Gros, Dept of Biochemistry McGill University, Montreal Canada.

Deltagelse i randomiseret multicenterundersøgelse af T celle depletering med CD34-selektering af marv og perifere stamceller ved allogen knoglemarvstransplantation.

Klinisk Genetisk afdeling, Universitetshospitalet i Lund, Hæmatologisk Onkologisk afdeling, University of Chicago.

Publikationer
Original publikationer: 20. Lærerbøger: 1. Oversigtsartikler: 1. Proceedings: 1. Fuld publikationsliste kan rekvireres på afdelingen.

Klinikchef, professor, dr.med. Niels Borregaard

Kardiologisk Afdeling, H:S Hvidovre Hospital

Hovedforskningsområder
1. Prognosestudier, især vedrørende iskæmisk hjertesygdom, hypertension og hjerteinsufficiens.

2. Interventionsstudier (kontrollerede kliniske undersøgelser), især vedrørende kongestiv hjerteinsufficiens, hypertension, stabil og ustabil angina pectoris og akut myocardieinfarkt.

3. Fortsatte studier af non-invasive kardiologiske undersøgelsesmetoder, herunder Holtermonitorering, late potentials, heartrate variability, ekkokardiografi og nukleære kardiologiske metoder.

4. Epidemiologiske undersøgelser indenfor det kardiovaskulære område, specielt vedrørende isoleret systolisk hypertension, hjerteinsufficiens, mikroalbuminuri og iskæmisk hjertesygdom.

Internationalt samarbejde
Kardiologisk afdeling har internationalt samarbejde gennem deltagelse i internationale multicenterundersøgelser. Afdelingen har bidraget til internationale epidemiologiske metanalyser. Afdelingens kliniske læger og andre forskere har været gæsteprofessorer ved udenlandske universiteter, og afdelingen har modtaget besøg af udenlandske forskere.

Publikationer
I alt 21 publikationer. Fuld publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse på afdelingen.

Lektor, overlæge, dr.med. Gorm Jensen

Kardiologisk-Endokrinologisk Klinik E, H:S Frederiksberg Hospital

Hovedforskningsområder

Hjerteinsufficiens
Klinikken arbejder med epidemiologi, diagnostik og behandling af hjerteinsufficiens.

Arteriel hypertension
Karforhold, hjertefunktion og behandling undersøges i samarbejde med Klinisk Fysiologisk afdeling, Frederiksberg Hospital.

Diabetisk hjertesygdom
Dette problem undersøges såvel ved akut ischæmisk syndrom som i kroniske tilfælde.

Thyreoidealidelser
Herunder: Kredsløbsundersøgelser hos thyreoideapatienter. Muskelstyrkemåling hos thyreoidea patienter. Patogenesen til vægtøgning ved thyreoideasygdomme (kropssammensætningen).

Internationalt samarbejde
Deltagelse i internationale projekter.

Deltagelse i UEMS og European Board of Cardiology.

Publikationer
8 originale arbejder.

Lektor, dr.med. K. Lyngborg

Medicinsk Afdeling CF, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Hovedforskningsområder
Medicinsk afdeling CF har sammen med Københavns Amts Center for Sygdomsforebyggelse (tidligere Befolkningsundersøgelserne i Glostrup) godt 50 forskere, der arbejder med såvel kliniske som kliniske epidemiologiske data.

1. Præventiv medicin (Center for Sygdomsforebyggelse)
Centret er forskningscenter for klinisk epidemiologi og sygdomsforebyggelse. Hovedvægten er lagt på kardiovaskulær epidemiologi samt eksperimentel forebyggende medicin inden for det kardiologiske område.

Yderligere epidemiologisk forskningsområder
1. Diabetologi, neurologi (hovedpine/migræne), aldringsepidemiologi, cancerepidemiologi og gastroenterologisk epidemiologi.

2. Den kliniske forskning er centreret om hjerte-kredsløbssygdomme, specielt patofysiologi og behandlingsprincipper ved hypertension samt hjertesvigt.

3. I den kliniske forskning lægges der stor vægt på vurdering af nye medikamentelle behandlingsprincipper for hypertension, hyperlipidæmi, akut myokardieinfarkt og hjertesvigt.

Internationalt samarbejde
1. MONICA: WHO initieret kardiovaskulær epidemiologisk forskning, deltagende centre i 26 lande.

2. DIACOMP. Samarbejde med Dpt. Epidemiol. Univ. Pittsburgh. Glostrup og Pittsburgh er koordinerende centre for populationsbaserede studier af komplikationer blandt IDDM-patienter omfattende 28 centre i 25 lande i 6 kontinenter.

3. NORA: Aldringsepidemiologisk undersøgelse i samarbejde med Sverige og Finland, Dpt. of Geriatrics, Göteborg, Dpt. of Health Science, Finland.

4. Store internationale interventionsstudier vedrørende hypertension, hjertesvigt, hyperlipidæmi. Eksempelvis:

a) HOT-study – Hypertension Optimal Treatment Study, foregår i 26 lande. Klinisk lektor Hans Ibsen, medlem af styrekomiteen.

b) LIFE-study – Losartan Intervention for Endpoint Reduction in Hypertension. Internationalt multicenterstudie vedrørende patienter med hypertension og venstre ventrikelhypertrofi. Klinisk lektor Hans Ibsen er medlem af styrekomiteen.

5. NNPC. Nordic Network in Preventive Cardiology. Nyetableret netværksstruktur for nordiske forskningsenheder inden for kardiovaskulær forskning og præventiv medicin. Coordinating Centre: Center for Sygdomsforebyggelse, Amtssygehuset i Glostrup.

Akademiske afhandlinger
Møller L. Nye risikofaktorer for udvikling af iskæmisk hjertesygdom. Thesis – Foreningen af Danske Lægestuderendes Forlag 1998.

Jennum P.J. Epidemiologiske studier over snorken, søvnapnø og risiko for kardio- og cerebrovasklær sygdom. Thesis – Foreningen af Danske Lægestuderendes Forlag 1998.

Elming H. Den prognostiske betydning af QT interval, QTc, QT interval dispersion og QTc dispersion for total mortalitet og kardiovaskulær mortalitet i en normal befolkning. Ph.d.-afhandling 1998.

Høidrup S. Risk factors for hip fracture – the impact of tobacco smoking, alcohol intake, physical activity and hormone replacement therapy on risk of hip fracture. Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet, maj 1998.

Axelsen U, Sørensen LV. Social participation, funktionsevne og urininkontinens fra 75-80-års alderen. MPH-afhandling. Institut for Folkesundhedsvidenskab 1998.

Publikationer
Antal originalpublikationer: Ca. 78, hovedparten fra Center for Sygdomsforebyggelse. Antal oversigtsartikler, ca. 20, hovedparten udgående fra Center for Sygdomsforebyggelse. Fuld publikationsliste kan rekvireres via Sygehusdirektoratet, Amtsgården, Stationsparken 27, 2600 Glostrup.

Overlæge, dr.med., klinisk lektor Hans Ibsen

Medicinsk Afdeling F, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Hovedforskningsområder

Klinisk farmakologi
Lægemiddelmetabolisme i leveren, lægemiddelinteraktioner, hepatotoxicitet.

Klinisk ernæring
Undersøgelser over digestion i tyndtarm og fermentation i colon af diverse kulhydrater som kostfibre, polysakkarider som fruktosaner og stivelse, resistent stivelse og modificeret stivelse, også i kombination med andre fødeemner som protein og fedt. Betydningen heraf for mavetarmkanalens funktion hos såvel rask som patienter med definerbare som udefinerbare mavetarmlidelse.

Gastroenterologi og ernæring
Ernæringsrelaterede sygdomme som laktose- og sukrose-maldigesion, fruktosemaldigestion, bakteriel overvækst i tyndtarm som årsag til diaré og vægttab, langtidskomplikationer ved by-pass-operation for fedme, cøliaki og osteoporose. Især fokuseres på diagnostiske metoder, hyppighed og kliniske betydning.

Diabetesundersøgelser
Incretineeffekten er den ekstra insulinsekretion, der opnås ved at indtage glukose gennem munden, sammenlignet med den insulinfrisætning der sker efter den samme mængde glukose indgivet intravenøst. Der foretages undersøgelser over incretineeffekten hos diabetikere, herunder patienter med sekundær diabetes samt årsager til incretineeffekten, herunder undersøgelser af glukoseomsætning ved tracer-teknik.

Internationalt samarbejde
Deltager i EF-grupper, begge under FLAIR (Food Linked Agricultural Industrial Research).

Cost Action 916 " Bioactive Plant Cell Wall Components in Food and their Nutritional Significance" (E. Gudmand-Høyer).

PROFIBRE, FLAIR action. Deltager i vurdering af undersøgelser over kostfibre og andre svært fordøjelige kulhydrater med fibereffekt (E. Gudmand-Høyer).

Afdelingen i Nantes, Frankrig, af INRA (Institut National de la Recherce Agronomique) vedrørende resistent stivelses fysiologiske og biokemiske betydning for mennesker.

Institutionen för Nutrition, Lund, Sverige, (Professor, dr. med N-G. Asp) vedrørende kostfibre og deres kliniske betydning for mennesker.

Lægerne, Dr. Ingrids Hospital, Nuuk, vedrørende den kliniske betydning af den hyppige forekomst af laktose-, sukrose- og trehalosemalabsorption på Grønland.

Publikationer
I alt 11 publikationer.

Lektor, overlæge, dr.med. Eivind Gudmand-Høyer

Medicinsk Gastroenterologisk Afdeling CA, Abdominalcentret, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

Colons funktion som fordøjelsesorgan
Betydningen af den bakterielle forgæring i colon, herunder virkningen på colons normale fysiologi, optagelse af salt, vand og kortkædede fedtsyrer. Undersøgelser over fedtsyreomsætningen i colons epithelceller og bidraget fra de bakterielt dannede fedtsyrer til den samlede energioptagelse. Undersøgelser i dyremodeller og hos patienter med variabel tarmlængde.

Ernæring hos korttarmspatienter
Forsøg med optimering af ernæring til patienter, som ernæringsmæssigt er truet eller i parenteral ernæring. Undersøgelser af betydningen af kostens sammensætning, især med vægt på intestinal absorption af mellemkædede fedtsyrer og strukturerede lipider hos korttarmspatienter. Målinger af essentielle fedtsyrer i plasma hos samme patientgruppe.

Studier over knoglemineraltab og kropssammensætning hos patienter med kronisk tarmsygdom
Undersøgelser af knoglemetabolisme og knoglemineralindholdet og hos patienter med kronisk tarmsygdom. Studier af effekten af bisfosfonatbehandling på knoglemineraltabet hos patienter med tarminsufficiens. Måling af ændringer i kropssammensætningen med forskellige metoder ved ændringer i kropsvægt ved tarminsufficiens.

Publikationer
7 original publikationer. Publikationsliste hos sekretær Dorte Qvist, afsnit 2121.

Lektor, overlæge, dr.med. Michael Staun

Medicinsk Hepatologisk Afdeling A, Abdominalcentret, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

Gc-globulin ved akut leversygdom
Aktin frigives fra bl.a. hepatocytter og kan obstruere kapillærer og forårsage lokal iskæmi. Vore undersøgelser viser, at serumværdier af den hepatisk syntetiserede aktin-scavenger Gc-globulin er stærkt nedsat hos patienter med akut leversvigt, særligt hos ikke-overlevende patienter. Kritisk lave Gc-globulin værdier er associeret med senere udvikling af multiorgansvigt. Substitutionsbehandling med Gc-globulin til patienter med kritiske Gc-globulin værdier foreslås.

Patofysiologi ved leversvigt
For at øge forståelsen for patofysiologien ved akut leversvigt foretages levervenekaterisation på patienter med hepatisk coma. Der udføres splanknisk flowmåling ved hjælp af Fick's princip. Bedømmelse af leverfunktionen omfatter udover flow, bestemmelse af div. cytokiner, vasoaktive substanser og redoxforhold m.m.

Regulation af hjernens gennemblødning ved leversvigt
Den cerebrale autoregulation går tit tabt hos patienter med akut leversvigt, hvorimod dette ikke synes at være tilfældet ved kronisk leversvigt. For at belyse sammenhængen mellem regulationen af hjernens gennemblødning og udviklingen af hjerneødem og forhøjet intracranielt tryk (ICP) hos patienter med akut leversvigt søges patofysiologien belyst hos patienter med henholdsvis akut og kronisk leversvigt. Hos patienter med akut leversvigt foretages SPECT-skanning, autoregulationsstuder og monitorering af ICT, V_{mean} og den venøse saturation i venae jugalaris interna (retrogradt anlagt). Hos patienter med kronisk leversvigt foretages autoregulationsstudier (transcraniel Doppler og A-V differencer), undersøgelse for autonom neuropati (Frederiksberg Hospital), 24 timers Holter monitorering og hypo/hyperventilationsstudier.

Leverens genekspression af akut fase reaktanter med henblik på virkningen af leverskade og malnutrition hos rotter
Akut fase responset betegner lokale og systemiske ændringer som reaktion på infektion, traumer og stress. En væsentlig del af det systemiske respons er stærkt øget produktion i leveren af akut fase reaktanter, der har vital betydning. Disse forhold er ufuldstændigt undersøgt under omstændigheder hvor leverens reaktionsmulighed er begrænset, enten fordi traumet har ramt leveren, eller dens funktion belastes af abnorme metaboliske forhold. Det er tidligere påvist at der sker en prioritering af genekspressionen efter hepatectomi, antageligt som udtryk for deres betydning for overlevelse. Det er hensigten at måle ekspressionen af mRNA (både total og specifik for at vurdere deres indbyrdes prioritering og betydning for overlevelsen under eksperimentel leverskade.

Endotoxinbetinget cholestase
Icterus er hyppig hos septiske patienter og et alvorligt tegn. Det antages, at denne cholestatiske reaktion initieres af endotoxin. Hvis rotter behandles med endotoxin er leverens evne til at rense blodet reduceret 18 timer efter, selvom endotoxinet på dette tidspunkt er væk. Den reducerede transport skyldes nedregulering af specifikke transportproteiner på dels mRNA niveau, dels posttranskriptorisk niveau. I en rottemodel undersøges disse forhold med indocyaningrønt som modelstof. Hovedvægten ligger på undersøgelser af, hvorledes reaktionen medieres (f.eks. cytokiner) og reguleres (mRNA niveau). Endotoxin-betinget cholestase er formentlig af betydning for en række andre tilstande, herunder postoperativ cholestase, cholestase ved parenteral ernæring og alkoholisk hepatitis.

Behandling af kronisk hepatitis B og C
Kronisk hepatitis B og C medfører udvikling af skrumpelever, som kan medføre død af gastrointestinal blødning, leversvigt eller primær levercellecancer. Tidlig behandling af de kroniske virale hepatiter er vigtig. Afdelingen deltager i en international multicenter undersøgelse af behandling af kronisk hepatitis B med a-Interferon og er primus motor i to projekter vedrørende kombinationsbehandling af kronisk hepatitis C med a-Interferon kombineret med enten granulocyt-makrofag koloni stimulerende faktor eller ribavirin.

Primær levercellecancer
Skrumpelever kan medføre udvikling af primær levercellecancer (hepatocellulært karcinom) som er en sygdom med ringe prognose og meget få terapeutiske behandlingsmuligheder – levertransplantation, -resektion, kemo- eller stråleterapi er sjældent muligt. Afdelingen er primus motor i et multicenter studium, hvor patienter med hepatocellulært karcinom behandles med en D-vitamin analog, idet dette stof både har en differentieringseffekt og en antiproliferativ effekt.

Ernæringsbehandling
Den dårlige ernæringstilstand hos patienter med kroniske leversygdomme skyldes en kombination af nedsat appetit og øget behov for visse essentielle næringsstoffer. Den igangværende forskning koncentreres om proteinbehov og proteinomsætning, med det formål at forbedre leverfunktion, immunfunktion og fysisk præstationsevne.

Internationalt samarbejde
European Concerted Action on Viral Hepatitis.
King's College Hospital, London.
Surgical Hospital, Helsinki.

Publikationer
I alt 18 publikationer. Publikationsliste hos sekretær Dorte Qvist, afsnit 2121.

Lektor, overlæge, dr.med. Helmer Ring-Larsen

Medicinsk Hæmatologisk Afdeling L, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Hovedforskningsområder

Hæmopoietisk stamceller
Flowcytometrisk og molekylærbiologisk identifikation og kvantitering af normale/maligne stamceller og blodcelleforandringer ved hæmatologiske sygdomme, specielt B-celle sygdomme.

UPAR-systemet
Plasminogen-aktivatorsystemets betydning for granulocytfunktioner. Langtidskulturer af knoglemarvsceller med henblik på interaktionen mellem stamceller og stromaceller. Osteoclast-rekruttering i langtidskulturer af knoglemarv fra myelomatosepatienter.

Kliniske studier
Optimering af vækstfaktor-medieret ekspansion af hæmopoiesen inklusiv mobilisering samt opsamling af blodstamceller. Autologe stamcelletransplantationer ved lymfomer, leukæmier og myelomatose. Vurdering af den kliniske værdi af måling af kollagen-type 1 nedbrydningsprodukter i blodprøver fra myelomatosepatienter.

Infektionsmedicin
Bedret diagnostik hos svært granulocytopene patienter med fungæmi og ved pneumoni. Oral mucositis ved stamcelle-transplantationer.

Hæmoglobinopatier samt prævalensundersøgelser af hæmakromatose hos risikopatienter

Internationalt samarbejde

Vedrørende laboratoriestudier
St. Jude Children's Research Hospital, Cell & Gene Therapy, Memphis, USA.
Nordisk Stamcelle Laboratorie Gruppe.
Nordisk Myelomatose Studie Gruppe.
Virchow-Klinikum, Berlin, Tyskland.
University of Alberta, Edmonton, Canada.
Huddinge, Karolinska Instituttet, Stockholm.

Vedrørende kliniske studier
European Bone Marrow Transplantation Group
International Society of Haematotherapy and Graft Engineering.
Nordisk BMT Gruppe.
Nordisk KML-studiegruppe.
Nordic Myeloma Study Group.

Publikationer
Antal original publikationer: 12. Antal oversigtsartikler: 4. Antal håndbogsartikler:1. Fuld publikationsliste kan rekvireres hos lægesekretær Hanne Larsen, stamcellesekretariatet 54B1, hæmatologisk afd., Herlev Sygehus, 2730 Herlev.

Overlæge, dr.med.Olav J. Bergmann

Medicinsk-Gastroenterologisk Afdeling C, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Hovedforskningsområder

Betændelsesprocessens biologi i almindelighed og med særlig vægt på patienter med inflammatoriske tarmsygdomme
Afdelingen har udviklet en model med *in vitro* kultur af colonepitelceller isoleret fra biopsier af colonslimhinden. I forbindelse med studier af de inflammatoriske tarmsygdommes ætiologi arbejdes der i øjeblikket med forskellige cytokiners indvirkning på epitelcellerne, herunder intracellulære signalveje. Ligeledes arbejdes der med metalloproteinaser og adamolysiners betydning ved inflammatoriske tarmsygdomme og leversygdomme, ved hjælp af molekylarbiologiske og proteinkemiske metoder.

Klinisk-epidemiologisk udforskning af de inflammatoriske tarmsygdomme, colitis ulcerosa og morbus Crohn
Denne forskning har i det forløbne år resulteret i en indleveret disputats: Ebbe Langholz, "Ulcerative colitis, an epidemiological, observational study, based on a regional inception cohort with special reference to disease course and prognosis" til vurdering for den medicinske doktorgrad. Disse studier videreføres nu, primært med vægten på undersøgelse af den langsigtede risiko for colorectal cancer, belyst såvel ved epidemiologiske metoder som ved etablering af molekylarbiologiske metoder til tidlig opsporing af mutationer i cancer-relaterede gener.

Afdelingen har i øvrigt deltaget i en større tvillingeundersøgelse på landsbasis og deltager i et europæisk projekt med genetisk undersøgelse af multipleksfamilier med IBD.

Kontrollerede kliniske undersøgelser inden for den medicinske gastroenterologi
En række projekter har været gennemført, både inden for ulcussygddommene og de kronisk-inflammatoriske tarmsygdomme. Herudover pågår der undersøgelser af steroidbehandlings indflydelse på knoglemineralindholdet hos patienter med såvel inflammatoriske tarmsygdomme som primær biliær cirrhose og kronisk aktiv hepatit.

MR-scanningens mulige betydning for diagnostik af sygdom og sygdomsudbredning ved de inflammatoriske tarmsygdomme
En sådan metode uden strålebelastning for patienterne og med en ganske høj opløsningsevne ville være et klinisk betydeligt fremskridt. Undersøgelsen foregår som led i et disputatsarbejde.

Undersøgelser af hepatitis C forekomst, dels ved hjælp af molekylarbiologiske undersøgelser på leverbiopsier fra tidligere patientkohorte, delvist som led i den såkaldte "look back undersøgelse" af patienter, der har fået donorblod, inficeret med hepatitis C.

Sammen med Institut for Videnskabsteori og Etik pågår en undersøgelse af patienters holdning til at deltage i klinisk-kontrollerede undersøgelser.

Internationalt samarbejde
Vibeke Binder har som medlem af IOIBD (International Organisation for the Study of Inflammatory Bowel Disease) og inden for et af EU støttet europæisk projekt angående forekomsten af sygdommene i Europa, EU-IBD, – en bred kontaktflade til andre forskergrupper inden for dette område.

Poul Schlichting har som medlem af IASL (International Association for the Study of the Liver) samt et tidligere medlemskab af et af EU sponsoreret projekt (The Eurohep Executive Team on Antiviral Therapy) kontakt med andre forskergrupper inden for dette område.

Ole Østergaard Thomsen har via OMGE (Organisation Mondiale de Gastroenterologie) og inden for diverse multicenter projekter med behandling af inflammatoriske tarmsygdomme ligeledes bred international kontakt.

Jørn Brynskov har som medlem af en international arbejdsgruppe deltaget i udviklingen af en ny fænotypisk klassifikation af Crohn's sygdom, der blev præsenteret første gang ved Verdenskongressen i Wien, september 1998.

Publikationer
I alt 21 publikationer.

Overlæge, dr.med. Vibeke Binder

Medicinsk – Lungemedicinsk Afdeling Y, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Hovedforskningsområder

Medicinske lungesygdomme
Obstruktive lungesygdomme, rygeafvænning inkl. Nicotin-substitution, påvisning af mediatorer ved infektiøse lungesygdomme og metode studier vedrørende invasive procedurer til diagnostik af lungelidelser har haft afdelingens særlige interesse. Afdelingen arrangerer hvert år et kursus i fiberbronkoskopi for bl.a. Læger i uddannelsesstilling i lungemedicin.

Medicinske sygdomme
Emnerne har bl.a. været beskrivelse af jernomsætning og jerndepoter i forskellige patient grupper. Afdelingen har haft besøg af forskere fra udlandet og har ved enkelte af publikationerne haft et samarbejde med udenlandske forskere.

Publikationer
I alt 16 publikationer. Afdelingens medarbejdere har publiceret 13 originalartikler heraf 12 i udenlandske videnskabelige tidsskrifter. En fuld publikationsliste kan rekvireres via Sygehusdirektoratet, Amtsgården, Stationsparken 27, 2600 Glostrup.

Klinisk lektor, afd. læge dr. med. Lars C. Laursen

Nefro-Endokrinologisk Afdeling P, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

1. Regulation af calcium og parathyreoideahormon med specifik relation til sammenhængen mellem PTH og calcium.

2. Thyreoglobulin og onkogeners relation til thyreoidea.

3. Væksthormonbehandling af voksne samt GH organpåvirkning ved akromegali.

4. Det uræmiske toksin.

5. Non-diabetisk mikroalbuminuri.

Internationalt samarbejde

Professor M. Roderiques, Cordoba, Spanien: Regulation af parathyreoideahormon.

Professor Justin Silver, Hadassah Hospitalet i Jerusalem, Israel: PTH messenger RNA.

Professor Jacques Dumont og Gilbert Vassart, Bruxelles: Biocommunication in thyroid molecular biology, physiology and pathology (et EU-projekt).

Professor David Wynford-Thomas, Cardiff, England: Oncogenes in thyroid carcinoma.

Professor Pierre Carayon, Marseille: Thyroperoxidase antigen ekspression på dyrkede thyreoideaceller.

Publikationer

Originalpublikationer: 25. Oversigtsartikler: 4
Fuld publikationsliste kan rekvireres på Medicinsk afdeling P 2132, Rigshospitalet.

Professor, dr.med. K. Ølgaard

Nefrologisk Afdeling B, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Hovedforskningsområder

Progression af kronisk nefropati

På afdelingen er udført en kontrolleret undersøgelse, der har vist, at behandling med ACE-hæmmer bremser patienternes progredierende tab af nyrefunktion (se A. Kampers disputats nedenfor). For øjeblikket udføres i samarbejde med klinisk farmakologisk afdeling, Københavns Amts Sygehus i Gentofte, et ph.d.-projekt vedrørende betydningen af høj versus lav dosering af ACE-hæmmer for nyrefunktion og progressionshastighed hos patienter med kronisk nefropati.

Polycystisk nyresygdom

I en række projekter undersøges patogenesen til hypertension hos patienter med autosomal dominant polycystisk nyresygdom. I en rottemodel af sygdommen, Han: SPRD:pkd rotter, undersøges patogenesen til hypertension og cysteudvikling. I modstandskar fra rotter og patienter er fundet tegn på hæmmet funktion af det endoteliale NO-system, og under cysteudviklingen hos rotterne findes i nyrevævet aftagende ekspression af NO synthase isoenzymerne iNOS og nNOS.

Cyklosporin A's nefrotoxicitet

Denne bivirkning af cyklosporin A kan skabe problemer ved transplantation af nyrer og andre organer, og vurderes i et igangværende disputatsprojekt med brug af klassiske clearanceteknikker og forskellige interventioner, bl.a. blokade af NO-systemet.

Registerundersøgelser af dialyse- og nyretransplantationspatienter

Afdelingen er hjemsted for Dansk Nefrologisk Selskabs landsregister for dialyse og nyretransplantation og har database over egne patienter.

Internationale relationer

Afdelingen deltager i en international metaanalyse af effekten af ACE-hæmmer på progressionen af kronisk ikke-diabetisk nefropati ledet af professor Andrew S. Levey, Boston.

S. Strandgaard er medlem af executive committee, European Council for Blood Pressure and Cardiovascular Research (ECCR) og medlem af editorial board, tidsskriftet Blood Pressure.

Afdelingen har haft samarbejde med dr. David Woo, UCLA, om oprettelsen af en koloni af Han:SPRD:pkd rotter på Herlev Hospital.

Publikationer

Original publikationer: 5. Lærebogskapitler: 1. Oversigtsartikler: 5.

Overlæge, dr.med. Svend Strandgaard

Reumatologisk Afdeling U, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Hovedforskningsområder

Inflammatoriske reumatiske sygdomme

a) Etablering af en landsdækkende klinisk database.

b) Undersøgelser af effekten af nye behandlingsformer ved kronisk leddegigt.

c) Undersøgelse af metabolismen af azatioprin (i samarbejde med medicinsk afdeling C, Amtssygehuset i Glostrup).

d) MR-scanning ved perifere ledsygdomme (i samarbejde med røntgenafdelingen, amtssygehuset i Herlev og Frederiksberg hospital).

e) Knogledensitometri som aktivitetsmarkør ved tidlig leddegigt (i samarbejde med reumatologisk afdeling, Hvidovre hospital).

Rehabilitering

a) Undersøgelse af forskellige træningsformer ved muskel- og skeletskader.

b) Et kvalitetsprojekt vedrørende behandling af apopleksi.

c) Patofysiologi og effekt af fysioterapi ved eksperimentel muskelskade.

Epidemiologi

a) Vurdering af forekomst og langtidsprognose ved graviditetsrelaterede bækkensmerter.

b) Forekomst, langtidsforløbet og prognostiske markører ved systemisk lupus erythematosus (en national multi- centerundersøgelse).

Internationalt samarbejde

Overlæge, dr.med. Jan Pødenphant er Danmarks repræsentant i den internationale sammenslutning af videnskabelige reumatologiske selskaber (EULAR).

Overlæge, dr.med. Troels Mørk Hansen er repræsentant i den internationale specialistorganisation UEMS.

Publikationer

5 originalarbejder.

Klinisk lektor, overlæge, dr.med. Troels Mørk Hansen

Reumatologisk Klinik, H:S Hvidovre Hospital

Hovedforskningsområder

Klinisk bindevævsforskning

Cirkulerende kollagenmetabolitter og andre matrixkomponenter som markør for inflammatorisk sygdomsaktivitet, fibrogenese og vævsdestruktion hos patienter med inflammatoriske og degenerative reumatiske sygdomme.

Billeddannelse ved reumatiske sygdomme

Billeddannelse ved hjælp af magnetisk resonans og ultralyd hos patienter med reumatiske ledlidelser primært reumatoid artritis, herunder især kvalitativ og kvantitativ vurdering af forandringer i synovialis, ledbrusk og knogle.

Systemiske bindevævssygdomme

Kliniske, epidemiologiske og immunologiske studier af patienter med systemiske bindevævssygdomme, herunder systemisk lupus erythematosus, mixed connective tissue disease og sklerodermi. Studier af sygdomsforløb, prognostiske markører og aktivitets markører.

Reumatoid arthritis

Kliniske, epidemiologiske og parakliniske studier samt interventionsstudier af patienter med reumatoid arthritis, specielt i den tidlige fase.

Projekter indenfor områderne degenerative reumatiske sygdomme

Klassifikations- og interventionsstudier indenfor områderne degenerative reumatiske sygdomme samt akutte og kroniske belastningstilstande, primært patienter med degenerative ryglidelser og patienter med non-artikulær reumatisme.

Internationalt samarbejde

Biokemiske markører for bindevævs- og bruskbeskadigelse: Professor P.A. Price, University of California, San Diego.

Publikationer

Originalpublikationer i tidsskrifter med peer review: 11. Oversigtsartikler: 4. Publikationslisten fremgår af den af Hovedstadens Sygehusfællesskab udgivne fortegnelse over videnskabelige publikationer fra 1998.

Overlæge, klinisk lektor, dr.med. Søren Jacobsen

Stab

Klinisk Institut for Intern Medicin og Geriatri

Aldershvile, Jan; forskningsprofessor.
Bendixen, Gunnar; professor.
Bergmann, Olav J.; klinisk lektor.
Binder, Vibeke; klinisk lektor.
Bjerrum, Ole Weis; klinisk lektor.
Bondesen, Stig; klinisk lektor.
Borregaard, Niels; klinisk professor.
Christensen, Niels Juel; klinisk professor.
Dirksen, Asger; klinisk professor.
Dombernowsky, Per; klinisk lektor.
Feldt-Rasmussen, Ulla; klinisk lektor.
Gerstoff, Jan; klinisk lektor.
Grande, Peer; klinisk lektor.
Gudmand-Høyer, Eivind; klinisk lektor.
Hasselbakh, Hans; klinisk lektor.

Haunsø, Stig; professor.
Herrstedt, Jørn; klinisk lektor.
Hilsted, Jannik; klinisk lektor.
Hippe, Erik; klinisk lektor.
Ibsen, Hans; klinisk lektor.
Jensen, Birgitte; klinisk lektor.
Jensen, Gorm Boje; klinisk lektor.
Jønsson, Viggo; klinisk lektor.
Kjær, Michael; klinisk professor.
Kristensen, Lars Østergaard; klinisk lektor.
Lange, Peter; klinisk lektor.
Larsen, Helmer Ring; klinisk lektor.
Launbjerg, Jeppe; klinisk lektor.
Laursen, Lars; klinisk lektor.
Lyngborg, K; klinisk lektor.
Madsen, Jørgen Rask; klinisk lektor.
Mørk, Troels; klinisk lektor.
Nielsen, Henrik; klinisk lektor.
Nielsen, Jens Ole; klinisk professor.
Nielsen, Ole Haagen; klinisk lektor.
Perrild, Hans; klinisk lektor.
Petersen, Jørgen; klinisk professor.
Pødenphart, Jan; klinisk lektor.
Rygaard, Jørgen; klinisk professor.
Rørth, Mikael Rahbek; klinisk professor.
Schroll, Marianne; klinisk professor.
Sheikh, Søren Paludan; forskningsprofessor.
Sigurd, Bjarne; klinisk lektor.
Skinhøj, Peter; professor.
Snorgaard, Ole; klinisk lektor.
Strandgaard, Svend; klinisk lektor.
Svejgaard, Arne; klinisk professor.
Sørensen, Thorkild I.A.; klinisk professor.
Vejlø, Finn; klinisk lektor.
Ølgaard, Klaus; professor.

Ph.d.-afhandlinger

Bundgaard, Henning: Myocardial and skeletal muscle (Na,K-ATPase) during high K intake in rodents: Regulatory aspects and influence on extrarenal K homeostatis.

Damholt, Mette Brimnes: Undersøgelse af funktionstilstanden i det perifere nervesystem hos patienter med kortvarig diabetes mellitus med henblik på tidlig autonom dysfunktion.

Elming, Hanne: Den prognostiske betydning af QT interval, QTc, QT-interval dispersion og QTc dispersion for total mortalitet og kardiel mortalitet i en normal befolkning.

Engstrøm, Thomas: Myometrial oxytocin and β_2-adrenergic receptors.

Garde, Anne Helene: Biomarkører og Arbejdsmiljø. Etablering af målemetoder til biomarkører og validering i laboratorieforsøg med fysisk og mental belastning.

Hillingsø, Jens Georg: Inflammatoriske mediatorer ved colitis ulcerosa: Studier over eiksanoider og histamin i rektale dialysater og neuropeptider i mucosabiopsier.

Holm, Bente: Pharmacological modulation of toxicity caused by topoisomerase II targeting anticancer drugs. A preclinical feasibility study of high-dose etopside treatment.

Høidrup, Susanne: Risk factors for hip fracture.

Jensen, Lene Bæksgaard: Evaluation of Osteoporosis by Texture Analysis on Conventional Radiographs.

Jensen, Søren Astrup: *In vivo* undersøgelser af leverens genregulation hos rotten under akut fase responset.

Jeppesen, Palle Bekker: Betydningen af lipidernes fedtsyrekædelængde for deres kliniske effekt i den enterale og parenterale ernæring af tarmsyge patienter.

Katzenstein, Terese Lea: Quantification of HIV RNA in the course of the HIV infection and in relation to various interventions.

Kjems, Lise Lund: Validation studies of two mathematical methods for assessment of β-cell secretion in Normal and in NIDDM subjects.

Kjerulf, Anne Vinther: Kliniske og eksperimentelle undersøgelser over den diagnostiske værdi af antistoffer mod bakterier ved endocarditis.

Knudsen, Jens Helmer: The β_2 -adrenergic receptor function in human lymphocytes and its relationship to plasma catecholamines and lymphocyte subsets

Kofoed, Klaus Fuglsang: Cardiac allograft vasculopathy in heart transplant patients.

Lassen, Ulrik Niels: Positron Emission Tomography (PET) in Malignant Tumors.

Lauritzen, Lise: Forekomst og diagnostik af demens og demens ledsaget af depression.

Linstow, Michael Ernst Von: The effect of training on insulin secretion and metabolism in type 2 diabetics.

Mortensen, Ole Steen: Invasivt behandlet iskæmiske hjertesygdom. Livskvalitetsaspekter.

Nielsen, Susanne Elisa Vinther: Infektioner med Streptococcus Pneumoniae. Epidemiologiske og diagnostiske aspekter.

Rohde, Thomas: The impact of exercise on the immune system and the role of glutamine.

Snitker, Søren: Metabolic factors involved in the development of human obesity.

Steffensen, Ida: Kronisk obstruktiv lungelidelse, arv eller miljø?

Ullum, Henrik: Natural immunity mediated by natural cells and lymphkine activated killer cells in individuals infected by the human immunodeficiency virus.

Vedel, Pernille: Prospektive studier af en multifaktoriel intervention overfor patienter med ikke-insulinkrævende diabetes mellitus og mikroalbuminuri: Status efter 2 år.

Østergaard, Keld: Cell adhesion molecules in normal and osteoarthritic cartilage-immunohistochemical studies.

Institutleder, professor, dr.med.
Jørgen Rask Madsen

Institut for Klinisk Biokemi, Klinisk Fysiologi og Nuklearmedicin og Radiologi

Klinisk Biokemisk Afdeling, H:S Bispebjerg Hospital

Hovedforskningsområder

Klarlægning af neuropeptiders rolle i den cellulære kommunikation i nervesystemet og det endokrine system. Der fokuseres primært på peptider i VIP (vasoaktivt intestinalt polypeptid) familien, deres forekomst, regulation og funktion i de døgnrytme-genererende områder i hjernen samt i reproduktionssystemet.

Molekylær karakterisering og klarlæggelse af struktur af receptorerne for peptider i VIP familien med henblik på senere udvikling af peptid og non-peptid ligander som potentielle lægemidler.

Internationalt samarbejde

Professor Frank Sundler, Institut för Medicinsk Cellforskning, Lunds Universitet – VIP peptider i udvikling og nerveregeneration.

Dr. Laurent Journot, CNRS UPR, Montpellier, Frankrig og Professor Tony Harmar, MRC Brain Metabolism Unit, Royal Edinburgh Hospital, Scotland – VIP/PACAP receptor gen knockout og transgene dyr.

Dr. Martha Gillette, Dept. of Cell & Structural Biology, University of Illinois, Urbana, USA – Regulering af hjernens biologiske rytmer.

Publikationer

19 orginalartikler. Fuld publikationsoversigt kan rekvireres ved henvendelse på afdelingen.

Overlæge, dr. med. Jan Fahrenkrug

Klinisk Biokemisk Afdeling, H:S Hvidovre Hospital

Hovedforskningsområder

Reproduktionsmedicin

Celle- og molekylærbiologiske undersøgelser af endometriet af betydning for implantationen.

Identifikation af mRNA/proteiner der specielt udtrykkes ved interaktionen mellem trophoblastvævet og endometriet.

Etablering af en metode til isolering af fosterceller fra gravide kvinders perifere blod med henblik på risikofri prænatal gendiagnostik.

Undersøgelse af betydningen af vekselvirkningen mellem trophoblastceller og maternelle immunkompetente celler, herunder også HLA-vævstypers betydning, for at fostret kan implanteres i uterus og undgå afstødning.

Struktur og funktionsundersøgelse af rekombinant endometrie protein PP14, native PP14 og β-lactoglobulin.

HLA-G ved komplicerede graviditeter.

Calcium-metabolisme

Udvikling af kvalitative og kvantitative metoder til måling af osteopontin hos patienter med tendens til dannelse af urinvejssten.

Atherosclerose, dyslipidæmier og diabetes

Genteknologiske undersøgelser af lipoproteiner, enzymer og receptorer, der har relevans for patofysiologien bag ovennævnte tilstande. Der undersøges for funktionelle mutationer i exons fra apolipoprotein B og E, lipoproteinlipase og LDL-receptoren. Desuden undersøgelser af genregulationen (promotorer og enhancere), samt evt. epigenetisk elementer i denne regulation, dels for de nævnte proteiner, dels for enzymer vedrørende glukose- og fedtmetabolismen.

Termolabil MTHFR mutations genfrekvens samt homocysteins koncentration hos patienter og raske.

Medicinsk informatik

EU-projekterne BABEL og VICO vedrørende kulturelle aspekter ved udvikling og indførelse af informations- og kommunikationsteknologi.

Publikationer

Original publikationer 11, lærebøger 1, håndbogsartikler 0 og oversigtsartikler 1. Fuld publikationsliste kan erhverves ved henvendelse på afdelingen.

Klinisk lektor, dr.med. Steen Sørensen

Klinisk Biokemisk Afdeling, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

1. Hvilke, hvor og hvorledes gener for peptidhormoner, vækstfaktorer og neuropeptider udtrykkes: Transkriptoriske, translatoriske og posttranslatoriske mekanismer. Identifikation og specifik funktion af nye transkriptions- og translationsfaktorer samt nye processeringsenzymer. Peptid producerende tumorer samt ekspression i flere almindelige cancerformer. Regulatoriske sekvenser i peptid-gen promotorer. Udvikling af nye analysetyper fortsættes ligeledes – især baseret på højaffinitets monospecifikke antistoffer.

2. Identifikation af genmutationer ved arvelige hæmostasesygdomme (protein C, protein S og faktor VII-mangel) med henblik på forbedret diagnostik, udvidelse af kendskabet til strukturfunktion og genekspression af hæmostaseproteiner. Forskning vedrørende plasminogenaktivator-plasmin systemet, spec. vedrørende fibrinstruktur relateret til fibrineffektorfunktion, molekylære former af PAI-1 og deres reaktion med vitronectin, mekanismer for regulation af blodplasmas koncentration af plasminogen.

Internationalt samarbejde

Jens F. Rehfeld

Advisory Committee for Ulcer Research, The Swedish Medical Research Council.

The European Molecular Biology Organization (EMBO).

Internation Steering Committee for Gut Peptide Symposia (Chairman 1994).

Publikationer

Originalartikler: 19 Oversigtsartikler: 8 Lærebøger: 1. Andet 6.

Professor, overlæge, dr.med. Jens F. Rehfeld

Klinisk Biokemisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Hovedforskningsområder

Videreudvikling af en DOS version til Windows version af ekspertsystem til evaluering af syrebase-status efter måling af gas tensioner og hæmoglobinpigmenter i en arterieprøve.

Studier over sjældne og hyppige mutationers indflydelse på

a. Hyperlipidæmi.
b. Hypertension.
c. Hæmostase.
d. Obstruktiv lungesygdom.
e. Fedme.

Internationalt samarbejde

Lipoprotein lipase: Professor John Brunzell og Professor Samir Deeb, University of Washington, Washington, USA.

Hepatic lipase: Professor Hans Iversen, Erasmus University Rotterdam, Holland.

Firbinogen m.m.: Professor Steve E. Humphries, University College Medical School, Dept. Of Medicine, Centre for Cardiovascular genetics, London, UK.

Cholesterol ester transfer protein: Professor Allan Tall, Columbia University, New York, USA.

Publikationer

20 publikationer. Fuld publikationsliste erholdes på afdelingen.

Professor, overlæge, dr.med.
O. Siggaard-Andersen

Afdelingen for Klinisk Fysiologi og Nuklearmedicin, Center for Billeddiagnostik, Informatik og Medicoteknik, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

Positron og emissionstomografi (PET)

Forskningsområdet omfatter A) onkologiske PET undersøgelser med 18fluor-deoxyglucose (FDG) og receptor ligander B) kardiovaskulære PET undersøgelser: FDG optagelse og flowmåling til vurdering af myokardiets "viability" og flowregulation C) neuro-PET: Metoder til funktionel kortlægning af hjernen. Hjertemetabolisme og behandlingseffekt.

Isotopproduktion og radiokemi

Udvikling af generelt anvendelige automater til produktion af 11-C og 18-F mærkede radiopharmaca. Fremstilling og anvendelse af ultra-kortlevende flowtracere. Udvikling og afprøvning af androgen- og monoamin-receptor-ligander. Konventionelle isotopundersøgelser af hjertet. Vurdering og prædiktion af kardiotoksicitet ved kemoterapi. Vurdering af normalvariationer og deres indflydelse på myokardieperfusionsscintigrafiens rigtighed.

Helkropstæller

Målinger af kropssammensætning samt bestem-

melse af absorption af sporstoffer fra fødevarer (i samarbejde med Institut for Human Ernæring, Landbohøjskolen).

Internationalt samarbejde

Prof. Lionel Opie (Cape Town, Sydafrika): Kardiologiske PET undersøgelser.

Dr. Heikki Minn og S. Leskinen (Turku, Finland): Onkologiske PET undersøgelser.

Bruce Mackey, Medical Cyclotron Unit, Hammersmith Hospital, London UK: Target-teknologi.

John C. Clark, Wolfson Brian Imaging Center, Cambridge, UK: 11-C synteseteknologi.

R.J. Nickles, Inst. Medical Physics, Madison Wisconsin, USA: Udvikling af 10-C tracer teknik.

E.R. Danielsen, Huntington Medical Research Centre, Californien, USA: Heteronukleært betingede NMR-kontrast metoder til bestemmelse af flow perfusion.

Prof. J. Mitchell, University of Texas, Dallas, USA.

Publikationer

21. Fuld publikationsliste kan rekvireres fra afdelingen.

Overlæge dr.med., klinisk lektor Birger Hesse

Klinisk Fysiologi/Nuklearmedicin, 239, H:S Hvidovre Hospital

Hovedforskningsområder

Patofysiologi og hæmodynamik ved kronisk leversygdom

Forskningsområdet omfatter patofysiologiske mekanismer ved væskeretention og ascitesdannelse samt karakterisering af hæmodynamiske ændringer i det splanchniske og systemiske kredsløb, herunder neuro-endokrinologiske og regulatoriske ændringer, der ligger til grund for de homeostatiske abnormiteter ved kronisk leversygdom. Herudover udføres leverforskning med speciel relation til leptin. Forskningsområdet omfatter også patofysiologiske mekanismer ved ændret nyrefunktion og ventrikelfunktion hos patienter med kronisk leversygdom.

Patofysiologi ved galdevejslidelser, intestinal malabsorption og gastrointestinal dysmotilitet

Forskningsområdet omfatter patofysiologiske mekanismer vedrørende galdeblæretømning og biokemiske galdeanalyser med relation til smertemekanismer ved galdestenssygdom. Desuden patofysiologiske forhold vedrørende intestinal permeabilitet samt intestinal kulhydratabsorption og -metabolisme. Endelig omfatter forskningsområdet den gastrointestinale motilitet inklusive normalfysiologiske forhold og patofysiologiske forhold i relation til portal hypertension, bakteriel overvækst og inflammatorisk tarmsygdom.

Fysiologisk og patofysiologisk kinetik

Forskningsområdet omfatter elimination, omsætning og transport af en række bioaktive stoffer, bindevævskomponenter, vasoaktive peptider og aminer.

I samarbejde med MR-afdelingen er der udviklet metoder til perfusionsbestemmelse i hjertet. Endvidere forskes der i udvikling af metoder til bestemmelse af perfusion i hjernen. Øvrige forskningsområder omfatter funktionel MRI.

Studier over legemssammensætning

Forskningsområdet omfatter studier over legemssammensætning bestemt med helkrops ^{40}K tælling, DXA, bioimpedens, CT-scanning, anthropometri hos adipositas patienter før og efter kontrolleret vægttab, hos diabetespatienter og hos normale. I relation til galdestenspatofysiologi og glukosemetabolisme.

Metabolisme og energistofskifte

Inflammatoriske tarmsygdomme og NO. NO i colon ved colitis ulcerosa – inflammatorisk mediator eller mucosa protektiv faktor.

Internationalt samarbejde

Bioaktive peptider, kredsløbsregulation og peptidkinetik. Ludwig-Maximilians-Universität, Klinikum Grosshadern,

Medizinische Klinik II, München, PD Dr. Alexander L. Gerbes, MD, Angelica Vollmar, ph.d. og Dr. Veit Güllberg.

Hepatorenalt syndrom og kredsløbsregulation. Prof. Gerald DiBona MD, Nephrology Unit, Nephrology Section, University of Iowa. School of Medicine, Iowa, USA.

Galdestenspatofysiologi. Prof. Skip von Sonnenberg, Dept. of Radiology, University of Galvestone, Texas, USA.

NO og colitis ulcerosa. Prof. Per Helström, Karolinsk Sjukhuset, Stockholm.

Hæmodynamisk udvikling. Prof. Petras Zabiela, MD, Dept. of Cardiology, Kaunas University Hospital, Director, Professor Gedeminas Saskalnikas, MD, Kaunas Institute of Cardiology, University of Kaunas, Litauen. Dr. Aivi Koldits, MD,

Tallinn General Hospital, Dept. of Gastroenterology. Dr. Ene Lond, MD, ph d, Tallinn Järve Hospital, Dept. of Ultrasonography, Estland.

Publikationer

33. Afdelingens publikationsliste fås ved henvendelse til afdelingen samt den årlige oversigt over publikationer, der udgives af Hovedstadens Sygehusfællesskab: "Videnskabelige Publikationer. Oversigt over arbejder udgået fra afdelinger i H:S".

Professor, overlæge, dr.med. Jens H. Henriksen

Klinisk Fysiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Hovedforskningområder

Det centrale og perifere kredsløb med hovedvægt på hjertets pumpefunktion, hjertemusklens blodforsyning og perifere vasospastiske lidelser. Der undersøges patofysiologiske mekanismer, afprøves lægemidler og udvikles metoder til klinisk rutine.

Nyrens patofysiologi ved nedsat nyrefunktion og efter transplantation med hovedvægt på vandsalt udskillelse og renale regulationsmekanismer samt det sympatiske nervesystems funktion bl.a. vurderet ved mikroneurografi som led i sygdomsmekanismer.

Diagnostisk udredning af lidelser i bevægeapparatet. Indvirkning af træning/inaktivitet på knoglemetabolisme og øvrig organfunktion.

Undersøgelse af nyre-, lunge- og hjertetoksicitet ved antineoplastiske behandlinger. Positron emissionstomografi med gammakamera til påvisning af cancerspredning.

Indvirkningen af akut hypoxi på organfunktion, herunder nyrefunktion, central hæmodynamik, hormonal regulation og endotelcellefunktion.

Internationalt samarbejde

Association pour la Recherche en Physiologie de l'Environnement. UFR de Médecine, 74 rue Marcel Cachin, 93012 Bobigny cedex, France. Samarbejde omkring akut hypoxi og organfunktion (forskningsområde 5).

Publikationer

Antal originalpublikationer 14. Antal oversigtsartikler: 4.

Klinisk lektor, overlæge, dr.med. Inge-Lis Kanstrup

Radiologisk Afdeling X, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

Yderligere kvalitetssikringsprojekter indenfor mammografi, herunder reorganisering af befolkningsundersøgelsen indenfor H:S området, samt mulighederne for brug af MR-mammografi. Et nyt udviklingsområde er undersøgelser af muligheden for brug af ultralydskontraststoffer hos patienter med brystkræft. Endoluminal ultralydskanning af patienter med anallidelser og sammenligning med MR-skanning med rektalspole. Samarbejdet mellem PET- og CT/MR funktionen og muligheden for anvendelse af MR-spektroskopi i klinikken.

Internationalt samarbejde

Videre udvikling af diffussionsfølsomme pulssekvenser I samarbejde med Radiofysisk Institut ved Lunds Universitet. Professor Freddy Ståhlberg (ansat via Nordisk Råd med funktion både på Rigshospitalet og Radiofysisk Institut) varetager udviklingen af pulssekvenser til evt. senere klinisk brug.

Publikationer

7 publikationer. Fuld publikationsliste kan rekvireres i afdelingen.

Videnskabelige priser

Michael Bachmann Nielsen, Mosekildes Legat fra Dansk Radiologisk Selskab 1998.
Carsten Thomsen, Scherings Legat fra Dansk Selskab for Medicinsk Magnetisk Resonans 1998.

Professor, overlæge, dr.med. Carsten Thomsen

Røntgenafdelingen, H:S Hvidovre Hospital

Hovedforskningsområder

Klinisk radiologisk populationsundersøgelse vedrørende lidelser i bevægeapparatet (Østerbroundersøgelsen) med henblik på sammenligning af generelle helbredsforhold og levevilkår i populationen til belysning af valensen af de påviste radiologiske fund.

Ultralydundersøgelse af thymus i neonatalperioden samt indenfor de første 2 år og relateret til ernæringsmønster, udvikling af immunapparatet og vækstraten hos de longitudinelt fulgte børn.

Ultralydundersøgelse af små børn med kongenit hoftedysplasi/luksation som led i kvalitetssik-

ringsundersøgelse. Det er et 6 årigt materiale som følges op og kontrolleres, inkluderende de skinnebehandlede børn.

Effekt af inhaleret kortiko-steroid i udvikling af lungeemfysem hos rygere vurderet ved CT-skanning. Det er et prospektivt studie omfattende 300 rygere med obstruktiv lungelidelse som følges i ca. 3 år, således at man kan sammenligne et tab af lungevæv i behandlingsgruppen og placebogruppen, og denne måling foretages af lungetætheden i et specielt CT-skanningsprogram.

Ultralydundersøgelser af drænbehandlingens betydning for hæmatomer omkring pertrochantære femurfrakturer.

Publikationer

Lærebogsafsnit: 2.

Professor, overlæge, dr med. Hans Rovsing

Røntgenafdelingen, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Hovedforskningsområder

Afdelingens forskningsaktiviteter har i 1998 i al væsentlighed baseret sig på MR-skanning.

Det muskuloskelettale område

Man har undersøgt om der er forskel på MR-forandringer ved akutte knætraumer i vintersæsonen og sommersæsonen. Yderligere arbejder man med læsioner i håndroden (frakturer, artrit og senelæsioner), som bedre kan ses med MR-skanning end ved andre undersøgelser.

Inflammatorisk tarmsygdom

Arbejdet med at se om MR-skanning kan erstatte konventionel røntgen ved udredning af patienter med inflammatorisk tarmsygdom (colitis ulcerosa og morbus Crohn) fortsætter med gode resultater.

Uroradiologiske områder

Der laves en del opgørelser indenfor de nedre urinvejes radiologi.

Kontraststoffer

Afdelingens traditionelle arbejde omkring kontrast-stoffers nefrotoksisitet fortsætter. Yderligere arbejder man med udvikling af et nyt leverspecifikt kontraststof.

Intervention

Afdelingen planlægger at deltage internationalt samarbejde omkring intervention, herunder MR-vejledt intervention.

Internationalt samarbejde

Afdelingen har fortsat et nært samarbejdet med Lunds Universitets, Londons Universitet og Universitetet i Sheffield omkring forskellige forskningsaktiviteter.

Publikationer

Original publikationer 7. Lærebøger 1. Håndbogsartikler 2. Oversigtsartikler 2.

Klinisk lektor, overlæge, dr.med.
Henrik S. Thomsen

Stab

Klinisk Institut for Biokemi, Klinisk Fysiologi/Nuklearmedicin og Radiologi

Dorph, Sven; klinisk lektor.
Edvinsson, Lars; klinisk professor.
Henriksen, Jens Henrik; klinisk professor.
Hesse, Birger; klinisk lektor.
Jensen, Karl Erik; klinisk lektor.
Kanstrup-Hansen, Inge-Lis; klinisk lektor.
Pedersen, Karen Damgaard; klinisk lektor.
Rehfeld, Jens Frederik; professor.
Rovsing, Hans; klinisk professor.
Siggaard, Andersen Ole; klinisk professor.
Sørensen, Steen; klinisk lektor.
Thomsen, Henrik S.; klinisk lektor.

Ph.d.-afhandlinger

Andersen, Henning Ørbæk: Allograft Vascular Disease. Experimental studies in the aorta-transplanted rabbit and review of the literature.

Bech, Jan: Betydning af tavs iskæmi og behandling heraf for venstre ventrikels pumpefunktion.

Christensen, Thomas Broe: Metode til belysning af hCG omsætning under behandling af patienter med hCG producerende cancer testis.

Espersen, Kurt: Milten som erytrocytresevoir, herunder den rolle i den humane dykkerflex.

Hannibal, Jens: Pituitary adenylate cycase activating polypeptide (PACAP) in the hypothalamo – pituitary – adrenocortical (HPA)axis of the rat.

Larsen, Birgit Agerholm: The ACE Gene Insertion/Deletion Polymorphism and Ischemic Cardiovascular Disease.

Leth, Helle Birgitte: Neonatal encoephalapathy.

Lorentzen, Torben: Radiofrequency tissue ablation under ultrasonographic guidance. Experimental studies in two new methods.

Madsen, Jesper Clausager: Parathyroideahormonsekretionen ved kronisk nyresvigt.
Møller, Peter Horn: Oncogenes and Anti-oncogenes in leukaemia and Malignant Lymphoma.
Schaadt, Bente Krogsgaard: Nuklearkardiologisk vurdering af epirubicins påvirkning af myokardiet. Monitorering – hvem, hvornår, hvordan?
Sigsgaard, Tine Charlotte: Chemotherapy – induced nausea and vomiting.

Institutleder, overlæge, dr.med. Karl Erik Jensen

Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi

Anæstesi- og Intensiv Afdelingerne, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

1. Neuromuskulært blokerende stoffer, herunder specielt monitorering af disse stoffers effekt og genetisk betingede defekter i plasma kolinesterase og disses kliniske betydning.

2. Kredsløbsregulation under hypovolæmisk shock og muskelarbejde med evaluering af centrale og perifere faktorers betydning – ved hjælp af regional anæstesi og partiel neuromuskulær blokade.

3. Kognitive dysfunktioner efter anæstesi og kirurgi.

4. Translokation af endotoxiner fra tarmen hos intensive patienter og i forbindelse med hjerteoperationer

5. Regional blodforsyning i forbindelse med kardiopulmonal bypass og splanknikusperfusionsforhold under forskellige former for hjertekirurgi udført på børn og voksne.

Internationalt samarbejde

Glaxo Wellcome (England): Afprøvning af nye muskelrelaksantia.

Akzo Nobel, Holland: Afprøvning af nye muskelrelaksantia og nyt monitoreringsudstyr.

EU projekt PC 921768: Improving control of patient studies in critical care.

EU projekt BMH1-CT93-1290: Prolonged cognitive dysfunction: A preventable postoperative complication in elderly patients?

Department of Medicine and Physiology, UT Southwestern Medical Center, Dallas, USA: Kredsløbsregulation under arbejde.

Publikationer

I alt 43 publikationer. Fuld publikationsliste fås ved henvendelse til sekretær Gitte Blom, anæstesi- og intensiv afdelingen, HovedOrtoCentret, afsnit 4132, Rigshospitalet, 2100 København Ø.

Klinisk professor, dr.med. Jørgen Viby Mogensen

Anæstesiafdelingen, Abdominalcenteret, H:S Rigshospitalet

Historie

Med centeropdelingen af Rigshospitalet i 1994 er afdelingen blevet udskilt fra den tidligere samlede anæstesiafdeling. Kredsløbslaboratoriet er herunder blevet etableret i egne lokaler på operationsgangen i samarbejde med Muskelcentret på Rigshospitalet.

Afdelingen har fortsat sit forskningsområde inden for kredsløbsregulation på mennesker strækkene sig fra hypovolæmisk shock til idrætsudøvere, der udfører intenst arbejde. Baggrunden har været, at afdelingen står for mange patienter, der gennemgår store operationer. Hvor tidligere generationer har udviklet tilfredsstillende anæstesiologiske metoder og standarder for respirator behandling af patienter, findes der ikke en tilfredsstillende strategi for terapi af kredsløbet ved blødning.

Forskningsområder

Kredsløbsregulation under hypovolæmisk shock

Væskebehandling har det problem, at "normovolæmi" ikke er et defineret begreb. I kliniske og eksperimentelle undersøgelser er det blevet illustreret, at normovolæmi kan defineres som det centrale eller cirkulerende blodvolumen, der ikke begrænser hjertets minutvolumen, og at dette centrale blodvolumen er sikret hos en hvilende rask person.

Regulation af blodvolumenet

En model for regulation af plasmavolumenet er, at volumenet opreguleres under dagen, hvor det centrale blodvolumen er reduceret, men nedreguleres i liggende stilling. Modellen forklarer ekspansionen af plasmavolumenet ved træning, idet blodvolumenet forskydes mod de tidligere arbejdende

muskler i mange timer efter arbejdet, og det centrale blodvolumen er tilsvarende reduceret.

Monitorering af det centrale blodvolumen
Kredsløbsvariable er kun groft korrelerede til et blodtab. Nyudviklet udstyr baseret på elektrisk impedans er i stand til at afspejle et volumen tab med en korrelation på over 0.9, og en værdi på 1.0 er set. Det er også muligt at skelne mellem den ekstra- og intracellulære væskebalance.

Kredsløbsregulation under arbejde
De arterielle baroreceptorers operationsområde ændres monomentant til at opretholde kontrol af det arterielle blodtryk og hjertefrekvens foreksempel omkring de forhøjede værdier under arbejde. I forsøg med partiel kurarisering og regional anæstesi er det vist, at baroreceptorernes operationsområde er under indflydelse af såvel centralnervesystemet som de arbejdende muskler.

Internationalt samarbejde
Vurdering af blodvolumenets regulation: Prof. Elio F. de Palo, Universitet i Padua, Italien.

Undersøgelse af baroreceptorernes betydning for kredsløbets regulation under arbejde: Professor Peter Raven, University of North Texas, Fort Worth, Texas; Professor Glen Davies, University of Sidney, Sidney, Australien.

Publikationer
I alt 14 publikationer. Fuld publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til overlæge, dr.med. Niels H. Secher.

Overlæge, dr.med. Niels H. Secher

Anæstesiklinikken, H:S Frederiksberg Hospital

Hovedforskningsområder
Lokalanæstesi specielt med henblik på postoperativ smertebehandling og ambulant kirurgi.

Overlæge, kliniske lektor, dr.med. Christian Christiansen

Anæstesiologisk Afdeling 532, Københavns Amts Sygehus i Hvidovre

Hovedforskningsområder

Akut præhospitalbehandling
Lægeambulancens hovedforskningsområder har været kvalitetskontrol af dækningsgraden, behandling af narkomaner samt forsøg på at beregne cost benefit af præhospitalbehandling. Lægeambulancen satser fortsat på at beskrive forløbet for multitraumatiserede patienter samt patienter behandlet for hjertestop.

Smerteforskning
Der foregår en fortsat udvikling af metoder til at sikre hurtig og smertefri rekonvalescens. Der sigtes på at angribe smerter på så mange steder som muligt. Målgruppen er alle større operationer. Anæstesiafdelingen er i samarbejde med gastrologisk kirurgiskafdeling af H:S udset til at videreudvikle den perioperative behandling, således at komplikationsfrekvensen efter operationer forhåbentlig kan nedsættes.

Afdelingen samarbejder med Danmarks Farmaceutiske Højskole omkring farmakokinetiske problemstillinger i smertebehandling.

Forskningsprojekter ved Akut Smerteenhed
1. Hvordan påvirker et kraftigt sekundært smertestimulus hyperalgesi induceret ved en varmeskade.

2. Langtidsvirkende lokalanæstesimiddel (EDLA) 1: Et dosis response studie.

3. Indsamling af lokalanæstesimiddel (EDLA) 2: Et dosis response studie.

4. Paravertebrale somatiske nerveblokader ved inguinale herniotomier.

5. Laparoskopisk vs. konventionel "åben" kolonresektion.

6. Effekt af epidural vs. generel anæstesi på rekonvalescensen efter rectopexi A.M. Wells.

Intensiv terapisnit
Der foregår forsøg på at reducere nedbrydningen af patienternes muskulatur ved hjælp af el-stimulation. Afdelingen har i årets løb deltaget i internationalt projekt omkring behandlingen af antitrombin til sepsispatienter og NO-behandling til patienter med svær respirationssvigt.

Internationalt samarbejde
Afprøvning af nyt opioid til anæstesibrug i samarbejde med flere europæiske lande.

Anæstesi: Forskning i at udvikle objektive kriterier til udskrivning af patienter.

Publikationer
I alt 5.

Overlæge, dr.med. Torben Mogensen

Anæstesiologisk Afdeling R, H:S Bispebjerg Hospital

Hovedforskningsområder

1. Operationskomplikationer hos rygere i forbindelse med anæstesi. Afdelingen har iværksat et forebyggelsesprojekt, som beskriver tobaksrygnings betydning for operationsrisiko, udvikling af komplikationer og den forebyggende effekt af rygeophør eller rygereduktion i forbindelse med anæstesi.

2. Perioperativ væske- og blodkomponentterapi. På dette område udføres studier, der beskriver effekten af præoperativ optimering af patienter til større kirurgiske indgreb og metoder til bedst mulig erstatning af peoperativ blod- og væsketab.

3. Hæmodynamisk påvirkning af anæstesi. Igangværende studier beskriver det centrale hæmodynamiske response ved laparoskopisk cholecystektomi, betydning af eksisterende kardiopulmonal sygdom og segmental thorakal epidural blokade.

4. Postoperativ kognitiv dysfunktion. Afdelingen indgår i en undersøgelse omkring lægemidlers omsætning i leveren med henblik på forskellige cytokomenzymer samt i undersøgelser om patienter, der karakteriseres som pure metabolizzers og i relation til forekomst af øget postoperativ kognitiv dysfunktion.

5. Smertebehandling. Afdelingen foretager undersøgelser indenfor viscerale smerter såvel dyreeksperimentelle som humaneksperimentelle studier. Desuden vurderes postoperative smerter med MTV, støttet af Sundhedsstyrelsens MTV-pulje.

Internationalt samarbejde

Afdelingen har taget initiativ til dannelse af en Cochrane Review Group i Anæstesiologi i samarbejde med Det Nordiske Cochrane Center. Desuden deltager afdelingen i den internationale multicenterundersøgelse: International Study of Postoperative Cognitive Dysfunction, som er et studie, der udføres i 12 centre i Europa og USA til beskrivelse af postoperativ kognitiv dysfunktion.

Publikationer

Peer Reviewed: 3. Lærebøger: 4. Sygeplejefaglig litteratur: 1. Andet: 1.

Ledende overlæge, dr.med. Tom Pedersen

Anæstesiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Hovedforskningsområder

Smerteklinisk

Afdelingen foretager en større undersøgelse af sammenhængen mellem morfin, morfinmetabolitter, smerter og bivirkninger hos kroniske smertepatienter i langtidsbehandling med morfin.

Meget tyder på at visse metabolitter er årsag til nogle af de svære bivirkninger og den aftagende effekt, som kan ses under behandling med morfin.

Respiratorisk patofysiologi

Der er forsvaret en ph.d-afhandling, i hvilken forhold af betydning for postoperativ pulmonal dysfunktion er belyst.

Simulatorenhed (Sophus-Sofie-projekt)

I dette projekt anvendes der simulatorer i både anæstesi- og intensivterapi sammenhæng. Hovedvægten ligger på uddannelse af sygeplejersker og læger i uddannelsesstilling. Herudover foregår der en betydelig soft-ware-udvikling, og der ansættes primo 1999 en overlæge i simulatorenheden, som udskilles i en selvstændig funktion.

Intensiv terapi

Flere kliniske undersøgelser, der vedrører iltoptagelse, ilttransport og iltforbrug hos kritisk syge patienter er afsluttet og ph.d.-afhandling er indleveret til bedømmelse i 1998. Afdelingen deltager herudover i epidemiologisk forskningsprojekt vedrørende incidensundersøgelse af akut svær lungesvigt hos kritisk syge patienter i Skandinavien. Herudover indgår afdelingen i en europæisk undersøgelse, der skal belyse forhold vedrørende beslutningsprocesser omkring ophør af intensiv terapi.

Malign hypertermi

Det internationale samarbejde omkring de komplekse genetiske forhold vedrørende malign hypertermi fortsætter.

Anæstesi/opvågningsafdeling

Der udvikles og evalueres evidensbaserede, peroperative anæstesiologiske behandlingsprogrammer med henblik på optimering af patientforløb (dette foregår som et ph.d-studium). Herudover er der påbegyndt et medicinsk teknologi-vurderingsprojekt, som skal vurdere et peroperativt anæstesiologisk program i forbindelse med elektiv hysterektomi.

Der foretages løbende udarbejdelse af systematiske litteraturoversigter, som vedrører kliniske problemstillinger i relation til operationspatienten.

Smertefysiologisk laboratorium
Her foretages der basale smertefysiologiske og farmakologiske undersøgelser på raske forsøgspersoner og patienter. En del af disse undersøgelser foregår som ph.d.-studium.

Internationalt samarbejde
Samarbejdspartnere indenfor malign hypertermi er Institut for Medicinsk Genetik, Oslo Universitet, Norge; Institut of Biochemistry, University of Cork, Ireland; Anæstesiklinikken, Lunds Universitet, Sverige; Department of Pediatric, Münster University Hospital, Tyskland.

Samarbejdspartner i forbindelse med Smertefysiologisk Laboratorium og Anæstesiologisk afdeling, Anæstesiologisk afdeling, Skejby Sygehus; UCSF Pain Clinic and Researchcenter, University of California, San Fransico, USA; Pain Releave Unit, Churchill Hospital, Oxford, England; The Cochrane Collaboration (Cochrane Pain, Palliative Care and Supportive Care Group, Oxford, UK/Cochrane Colorectal Cancer Group, Bispebjerg Hospital, Danmark).

Intensiv afdeling; Umeå, Sverige; Intensiv afdeling, Haukeland Sykehus, Bergen, Norge; Intensiv afdeling, Danderyd, Sverige.

Publikationer
19 publikationer, 1 doktordisputats og 1 ph.d.-afhandling. Fuld publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Overlæge, dr.med. Jan Bonde

Endokrin- og Mammakirurgisk Klinik, HovedOrtoCentret H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

1. Cancer mammae
I samarbejde med Patologiafdelingen og Klinisk Fysiologisk afdeling, begge Rigshospitalet, udvikles identifikation af sentinel node med henblik på at minimere behovet for diagnostisk aksildissektion ved operativ behandling af cancer mammae.

Afdelingen deltager i den kliniske forskning baseret på Danish Breast Cancer Cooperative Group's databaser. Aktuelt centreres indsatsen omkring carcinoma in situ mammae.

2. Hyperparathyreoidisme
Der udføres klinisk forskning omkring årsagen til nyrestensdannelse ved primær hyperparathyreoidisme samt omkring forløbet af stensygdom efter paratyreoidektomi.

I samarbejde med medicinsk endokrinologisk afdeling P, Rigshospitalet, udføres *in vitro* forskning på humane paratyreoideaceller.

3. Benigne strumaformer
I samarbejde med medicinsk endokrinologisk afdeling P udføres *in vitro* forsøg med humane tyreoideaceller.

Internationalt samarbejde
Afdeling er repræsenteret i "Scandinavian Investigation of Primary Hyperparathyreoidism": I et samarbejde mellem de endokrinkirurgiske og medicinskendokrinologiske afdelinger ved Karolinska Sjukhuset i Stockholm, Uppsala Universitetshospital, Rikshospitalet i Oslo, Haukeland Universitetssykehus i Bergen og Århus Amtssygehus samt Rigshospitalet i København udforskes sygdommens epidemiologi og kliniske forløb. EORTC, Oxford: Metaanalyse af resultater fra alle internationale brystcancergrupper, der gennemfører randomiserede behandlingsprojecter. EORTC, DCIS: Afdelingen gennemfører samarbejde med andre internationale grupper behandlingsprojecter vedrørende in situ cancer mammae. ESSO, Brussels: Internationale guidelines for behandling af cancer mammae.

Publikationer
I alt 9 publikationer. Fuld publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Overlæge, professor dr.med. Mogens Blichert-Toft

Overlæge, professor dr.med. Mogens Blichert-Toft

Hjertecentret – Thoraxkirurgisk Klinik RT, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder
1. Lungetransplantation med bronkiel revaskularisering. Dyreeksperimentel og klinisk forskning om revaskulariseringens betydning ved bronkieophelingen, kronisk afstødning og langtidsresultater. Lungevolumenreducerende kirurgi hos patienter med terminal lungesygdom.

2. Klapbevarende kirurgi med klinisk forskning omkring brugen af autolog aortahomograft, stentløse aortaklapper og mitralklapbevarende operationer.

3. Tidlig postoperativ iskæmi efter bypass-kirurgi. kirurgisk revaskularisering uden brug af hjertelungemaskine (MIDCAB) samt total arteriel revaskularisering med brug af a. radialis og a. gastroepiploica.

4. Ekstrakorporal cirkulation. Klinisk forskning omkring dyb hypotermi, højre- og venstresidig assist samt neonatal ECMO-behandling, og etablering af det mekaniske hjerte (teknologivurdering).

5. Hjertetransplantation. Kliniske undersøgelser omkring immunosuppressiv behandling og livskvalitetsopgørelse.

Publikationer

I alt 7. publikationer Fuld publikationsliste kan opnås ved henvendelse til overlæge Henrik Arendrup, Thoraxkirurgisk Klinik RT, lok. 2307.

Overlæge, dr.med. Henrik Arendrup

Karkirurgisk Afdeling B, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Hovedforskningsområder

Cerebrovaskulær sygdom

Prognosen ved carotis stenose set i relation til stenosegrad, ultralydkarakteriseret plaquemorfologi, lipidprofil m.v. eller ændringer heri.

Kritisk iskæmi i underextremiteten

Muligheden for behandling af patienter med kritisk iskæmi og i øvrigt suboptimale forhold: Kompromitteret perifert afløb og ingen anvendelig venegraft.

Venøse lidelser

Ukomplicerede og komplicerede varicer samt dyb venethrombose (DVT). Kan forbedret udredning forbedre resultaterne ved varicebehandling og findes der aktive behandlingsmuligheder ved DVT?

Publikationer

I alt 10 publikationer. Fuld publikationsliste kan fås ved henvendelse til afdelingen.

Overlæge, lektor Niels Bækgaard

Karkirurgisk Afdeling RK, Abdominalcentret, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

Hjernens blodgennemstrømning hos patienter med carotis stenose

Forekomsten af mikroembolier og evnen til at autoregulere undersøges perioperativt ved hjælp af transkraniel ultralyd Doppler.

Ultralydsdiagnostik og karakteristik af aterosklerose i carotis bifurkaturen

Formålet er at kortlægge og udvikle mulighederne for generering af kvantitativt korrekte ultralydsbilleder med henblik på vævskvantitering. Carotis plaque karakteristik opnået med traditionel ekstravaskulær teknik, med intravaskulær og med 3-dimentionel rekonstruktion sammenholdes med plaquekarakteristik med symptomatologi og naturhistorie.

Billeddiagnostik af underekstremitetsiskæmi ved hjælp af angiografi, ultralydskanning og MR-angiografi

Endovaskulær proteseindsættelse

Formålet er at udvide brugen af endovaskulære behandlingsteknikker og at evaluere og udvikle intravaskulær ultralyd i forbindelse med en række endovaskulære procedurer, herunder perkutan transluminal angioplastik (PTA), stentanlæggelse samt endovaskulær proteseindsættelse. Desuden sammenlignes teknikken med konventionelle undersøgelsesmetoder: Ultralyd-duplex-skanning, arteriografi og 3D CT-skanning.

Karkirurgisk kvalitetsudvikling på landsplan – KARBASE

Publikationer

I alt 25 publikationer. Fuld publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse hos professor, dr.med. Torben V. Schroeder.

Professor, dr.med. Torben V. Schroeder

Kirurgisk Afdeling D, Gastroenterologisk og Urologisk Sektion, Københavns Amtss Sygehus i Glostrup

Hovedforskningsområder

Gastrointestinal motilitet

Langtids ambulante målinger af syre og galderefluks til esophagus hos normale forsøgspersoner, patienter med esophagitis og patienter opereret for gastroesophageal refluks.

Langtids ambulante målinger af gastroesophagealrefluks og tryk i esophagus hos patienter med colon irritabile. Langtids trykmålinger i tyndtarmen hos normale og patienter med ileosto-

mi, fastende, efter fødestimulation og efter stimulation med forskellige farmaka.

Ventrikelfunktionsundersøgelser
Ventrikelfunktionundersøgelser med henblik på peptiderne GLP1 og GLP2 indflydelse på den måltidsstimulerede syresekretion og ventrikeltømning. Undersøgelser af den gastriske lipaseaktivitet hos patienter med pankreas sygdomme gennemføres i samarbejde med medicinsk afdeling CF. Undersøgelse af fedtstimulation på ventrikeltømning og gennemblødning af splanchnicus gebetet.

Akut pankreatitis
Systematisk registrering af patienter med akut pankreatitis (Ranson kriterier) gennemføres. Prospektiv undersøgelse af patienter med 1. gangs tilfælde af akut pankreatitis over en 5 års periode i samarbejde med medicinsk afdeling CF. Afdelingen er vært for en årlig Workshop (Ørestadssymposium) om basal og klinisk pankreasforskning.

Enteral ernæring
Postoperativ komplikationsfrekvens hos patienter +/- tidlig postoperativ ernæring.

Endotoksin
Studier over forekomsten af endotoksiner og endotoksinneutraliserende faktorer i forbindelse med ERCP og colonkirurgi gennemføres i samarbejde med mikrobiologisk afdeling i Herlev.

Colorektal cancer
Mikrometastasering fra colorektal cancer i samarbejde med kirurgisk afdeling D i Gentofte og kirurgisk afdeling D i Herlev.

Miniinvasive kirurgi
Afdelingen har indledt et samarbejde med Yale universitet omkring laparoskopisk kirurgi og endoskopi.

Mamma
Prospektiv undersøgelse af Postmastectomy Pain Syndrome over en 3 års periode.

Urologisk forskning
Endokrin behandling af prostatacancer i "Scandinavian Prostate Cancergroup" protokoller nr. 5, 6 og 8.

Undersøgelser af intenderet kurativ behandling af prostata cancer i samarbejde med "Copenhagen Localized prostate Cancer Study Group".

Medikamentel behandling af detrusor overaktivitet i diverse fase II og fase III protokoller.

Medikamentel behandling af infravesikal obstruktion (fase III og IV).

Kliniske undersøgelser
Afdelingen bidrager til en række multicenter undersøgelser indenfor emnerne refluksesophagitis og langtids syrehæmning overfor kirurgisk behandling, TME (total mesorektal resektion) ved rektumcancer, kemoterapi ved coloncancer, alkohols betydning for komplikationsfrekvensen hos colonoperede(retrospektiv opgørelse).

I samarbejde med Københavns Amts Center for Sygdomsforebyggelse gennemføres en større undersøgelse over årsagen til dyspepsi hos personer med karakteristiske symptommønstre.

Publikationer
I alt 2 publikationer. Fuld publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Klinisk lektor, dr.med. Lene Wallin

Kirurgisk Afdeling D, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

Urethras fysiologi og patofysiologi

Forskning aktuelt relateret til specielt pars prostatica urethraes fysiologi og patofysiologi

Mandlig infertilitet

Forskning specielt relateret til epidemiologi, radikal kirurgisk behandling og nye principper i hormonmanipulation

Internationalt samarbejde
Fertility in spinalcord injured men. University of Michigan, Ann Arbor.

Farmakologisk manipulation af pars prostatica urethrae. Klinisk farmakologisk afdeling, Lund.

Prostatacancer epidemiologi. Department of Epidemiology, Mayo Clinic, Rochester.

Publikationer
4 oversigtsartikler, 12 originalartikler, 1 bogkapitel.

Klinisk lektor, overlæge, dr.med. Jørgen Kvist Kristensen

Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling K, H:S Bispebjerg Hospital

Hovedforskningsområder

Alle videnskabelige projekter i afdeling K er, siden 1990, registreret i en database. Projekternes status ajourføres èn gang om året, hvor det vurderes, hvorvidt der er behov for nye medarbejdere, ændrede ressourcer eller at projektet stoppes.

I øjeblikket udføres 24 prospektive og/eller epidemiologiske projekter og 10 retrospektive opgørelser.

Gastroenterologisk epidemiologi

Epidemiologiske undersøgelser giver klinikeren mulighed for at forstå en sygdoms spektrum, hvorved han bedre kan foretage en relevant afgrænsning af behandlingsindikationerne. Desuden giver epidemiologiske resultater grundlag for af vurdere muligheder for primær og sekundære profylakse ved forskellige sygdomsenheder. Arbejdet udføres i samarbejde med Center for Sygdomsforebyggelse i Glostrup.

Klinisk tromboseforskning

Et center for klinisk tromboseforskning blev etableret i 1993 med værtsskab i afdeling K. Der gennemføres undersøgelser af tromboseprofylakse til kirurgiske patienter i samarbejde med røntgenafdelingen. Der er i 1996 startet en undersøgelser til evaluering af indikationen og værdien af tromboseprofylakse efter udskrivelsen af abdominalkirurgiske patienter. Arbejdet udføres af fondslønnet klinisk assistent. En stor del af centrets arbejde udføres i samarbejde med koaugulationslaboratoriet på Amtssygehuset i Gentofte.

Psykosocial forskning vedrørende kræftpatienter

Et registerbaseret studie belyser sammenhængen mellem depression og udvikling af, samt prognosen for brystkræft. Ph.d.-projektet er støttet af Kræftens Bekæmpelse. I samarbejde med Kræftens Bekæmpelse (Sektor for Kræftepidemiologi) og en række kirurgiske afdelinger foretages en prospektiv randomiseret undersøgelse af hjemmebesøg indflydelse på kræftpatienter overlevelse. Projektet er et ph.d.-projekt.

Kolorektal kirurgi

I 1997 startede en undersøgelse af en ny diagnostisk strategi ved mistanke om kolorektal cancer, som endnu foretager dataindsamling. Afdelingen deltager i multicenterundersøgelse af total mesorektal excision ved rektumcancer. Siden 1993 har afdelingen stået for driften af den kliniske database vedrørende stomikonstruktion (TVS). En database omfattende laparoskopisk kolorektal kirurgi har værtsskab i afdelingen. Financieret af MTV-midler udarbejdes der integrerede patientforløb for patienter med kolorektal cancer.

Forebyggelse af komplikationer til operative indgreb

Ved hjælp af kliniske databaser identificeres faktorer, som er af betydning for udvikling af kirurgiske komplikationer. Der fokuseres på alkohol, tobak og kliniske parametre. Der er i 1998 startet en interventionsundersøgelse over for rygning med henblik på reduktion af antallet af komplikationer. Der foretages løbende analyser af databasen med henblik på monitorering og optimering af kirurgiske forløb. Arbejdet udføres i samarbejde med Center for Sygdomsforebyggelse i Københavns Amt.

Internationalt samarbejde

Der er fra afdelingen udgået initiativ til oprettelsen COCHRANE-review gruppe omhandlende kolorektal cancer. Det internationale netværk er blevet etableret og i 1998 blev gruppen officielt registreret i Cochrane Collaboration. Der er ansat to personer på fuld tid til at styre gruppens arbejde. Arbejdet finansieres af en blanding af private og offentlige fondsmidler.

Publikationer

I 1998 udgik der fra afdelingen 3 lærebogskapitler, 4 oversigtsartikler, 24 originale arbejder, 8 andre artikler og 33 foredragsabstracts. En samlet publikationsliste kan findes i afdelingens egen årsberetning, der kan rekvireres på 3531 2853 eller kan ses på internettet på adressen: www.afdkbbh-hosp.dk.

Klinisk lektor, dr. med. Peer Wille-Jørgensen

Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling D, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Hovedforskningsområder

Pancreascancer

Cholecystokinin og gastrin i normalt og neoplastisk pancreasvæv i samarbejde med klinisk biokemisk afdeling, Rigshospitalet. Kontrolleret undersøgelse af gemcitabin ved inoperabel pancreascancer i samarbejde med onkologisk afdeling. Undersøgelser af leversteatose efter pankre-

atikoduodenektomi (Whipples operation) for pancreascancer. Prospektive undersøgelser af patienter opereret for pancreascancer.

Levergaldeveje
Prospektiv undersøgelse af intraoperativ ultralydskanning hos patienter, som opereres for levercancer. Forskningsprojekter om leverregeneration efter større leverresektioner. Galaktoseeliminationstestens værdi i vurdering af leverfunktionen forud for større leverkirurgi. Opgørelse af resultater af leverresektion for primær og sekundær levertumorer. Ultralydvejledt mikrobølgebehandling af inoperable levertumorer. Laparoskopisk ultralydskanning ved operabilitetsvurdering af patienter med cancer i lever, galdeveje og pancreas. Diverse forskningsprojekter om portal hypertension herunder behandling med TIPS (transjugulær transhepatisk portosystemisk shunt).

Cancer coli et recti
Undersøgelse af adjuverende behandling ved kolorektal cancer. Undersøgelse af de funktionelle resultater efter behandling af cancer recti. Laparoskopisk colonkirurgi for benigne colonlidelser.

Anorektale fysiologiske undersøgelser
Undersøgelse af analinkontinens og obstrueret defækation. Analfysiologiske parametre, såvel tryk, volumen, compliance og EMG-målinger, sammenholdt med resultater af kirurgisk behandling. Undersøgelse af ganglie celler hos patienter med obstipation. Epidemiologisk undersøgelse af analinkontinens.

Internationalt samarbejde
Udvikling af specielle metoder til behandling af analinkontinens, herunder dynamisk graciloplastik, neurostimulation og implantation af kunstige lukkemuskler i samarbejde med Universitetssygehuset i Maastricht, Holland, University of Minneapolis i Minnesota, Universitetssygehuset i Erlangen og Universitetssygehuset i Nantes i Frankrig. Forskningsprojekter om leverresektion, leverregeneration og leverkirurgisk teknik i samarbejde med Jichi Medical Shool i Japan. Forskningsprojekter omkring pankreatikoduodenektomi ved cancer pancreatis i samarbejde med Department of Surgery, University of Wroclaw, Polen. Udvikling af international database indenfor leverkirurgi.

Repræsentationer
Afdelingens overlæger beklæder poster som formand i Den Europæiske Sammenslutning, som skal sikre videreuddannelsen og certificering indenfor grenspecialet kolorektalkirurgi (European Board of Coloproctology). Afdelingen er endvidere repræsenteret i American Society of Colon and Rectal Surgeons' internationale komité, The Society for Surgery of the Alimentary Tract, European Board of Surgery og Union Europeénne Des Médicins. Afdelingen er endvidere repræsenteret ved bestyrelsesposter i Dansk Kirurgisk Selskab (generalsekretær), Dansk Gastroenterologisk Selskab (revisor), uddannelsesudvalget under Dansk Kirurgisk Selskab (formandskab) og Nordisk Kirurgisk Forening (nationalsekretær).

Undervisning
Afdelingen varetager den prægraduate uddannelse for medicinske studenter, både på l. og 2. del af studiet. Én af afdelingens overlæger er klinisk lektor i kirurgi, og der er 4 kliniske lærerstillinger tilknyttet afdelingen. Afdelingens læger underviser og tilrettelægger postgraduate kurser (A og E-kurser) i kirurgisk gastroenterologi, endoskopi, kirurgisk teknik m.fl.

Publikationer
Antal originalpublikationer, herunder oversigtsartikler og lærebogsafsnit: 18. Fuld publikationsliste kan rekvireres via Sygehusdirektoratet, Amtsgården, Stationsparken 27, 2600 Glostrup.

Overlæge, dr.med. Niels Erik Bille Brahe

Kirurgisk Gastroenterologisk Afdeling, H:S Hvidovre Hospital

Hovedforskningsområder

Kirurgisk patofysiologi
Forskningen har koncentreret sig om det kirurgiske stress respons's frisætningsmekanismer, smertefysiologi og behandling, hypoksæmi og søvnforstyrrelser, og det inflammatoriske respons's frisætningsmekanismer og modifikation, samt udvikling af operationsforløb med reduceret morbiditet og rekonvalescens, og betydningen af alkoholmisbrug for postoperativ morbiditet.

Colon-neoplasi
Varetagelse af "Polyposeregistret", "HNPCC-registret" (Hereditær Non-Polypøs Colorektal Cancer), samt undersøgelser over kolonneoplasiens genetiske forhold og optimering af kirurgiske behandlingsprincipper.

Laparoskopisk kirurgi
Udviklingscenter for den ekstensive laparoskopiske abdominalkirurgi, herunder øsofagus motilitetslaboratorium med henblik på optimering af diagnostik og operationsindikation af øsofaguslidelser, samt undersøgelser af virkningen af laparoskopisk kirurgi på postoperativ organfunktion og rekonvalescens.

Kirurgisk Immunologi
Forskningen centreres omkring den neoplastiske og posttraumatiske immunpatofysiologi, samt mulige terapeutiske tiltag, herunder immunfunktionens betydning for recidiv-risiko og overlevelse efter cancerkirurgi.

Internationalt samarbejde
Nært samarbejde med internationalt anerkendte grupper indenfor de anførte forskningsprofileringsområder.

Publikationer
I alt 48 publikationer. Antal originalpublikationer: 29. Antal internationale reviews/bogkapitler**:** 10 danskprogede originalartikler. Fuld publikationsliste kan rekvireres hos Professor, overlæge, dr.med. Henrik Kehlet på afdelingen.

Professor, overlæge, dr. med. Henrik Kehlet

Kirurgisk-Gastroenterologisk Afdeling D., Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Hovedforskningsområder

Endoscopisk ultralyd
Afdelingen har siden 1989 deltaget i udvikling og evaluering af endoscoppisk ultralydvejledt finnålsbiopsi. Med denne metode kan man udtage celleprøver fra små tumorer i og omkring gastrointestinalkanalen herunder lymfeknuder i mediastinum, peritoneum og retroperitoneum.

Der foregår en fortsat evaluering af metodens værdi samt en nyudvikling omkring histologiske nåle. Endvidere udvikles forskellige endoskopiske ultralydvejledte terapeutiske procedurer som f.eks. cystogastrostomi. Udviklingen af endoskopiske ultralydundersøgelser har foreløbig medført 1 disputats, der er forsvaret i 1998.

Colo-rectal cancer
Afdelingen indgår i den landsomfattende registrering af colorectal cancer (DCCG.) Desuden er afdelingen med i den gruppe af rectumopererende kirurger, som i protokolleret form, foretager total meso-rectal excision.

Afdelingen har i øjeblikket følgende kliniske projekter løbende
1. Panorex studie med randomisering af 3 alternative behandlinger, inkluderende kemoterapi/ immunologisk behandling hos patienter med Dukes C adenocarcinom.
2. Undersøgelse af graden af knoglemarvscarcinose ved colorectal cancer.
3. Cytokeratins betydning for recidiv og overlevelse ved colorectal cancer.
4. Accelerede regimer ved åben colorectal kirurgi.

Publikationer
I alt 3 publikationer.

Overlæge, dr.med. Finn W. Henriksen

Ortopædkirurgisk Afdeling T, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Hovedforskningsområder

Epidemiologi
Løbende bearbejdelse af registrerede data fra Dansk Amputationsregister, oprettet i 1972, f.eks. udarbejdelse af materiale vedrørende forhold mellem karkirurgi og amputationsfrekvens.

Klinisk forskning
Udvikling af kvantitering af skulderinstabilitet ved hjælp af ultralydsmåling. Undersøgelse af bløddelstumorer vurderet med ultralyd og MR-skanning og måling af plantarfleksionskraft efter Achillesseneruptur.

Kliniske opgørelser
Efterundersøgelse af hofte- og knæalloplastikoperationer.

Udviklingsområder
Undersøgelser af ændringer i knogledensiteten efter hoftefrakturer og efter ucementerede hoftealloplastikker. MR-skanning af knæled ved traumer og knæsygdomme.

Publikationer
I alt 7 publikationer. Fuld publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til Københavns Sygehusvæsens årlige publikationsliste.

Overlæge, dr.med. Gunnar Lausten

Urologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Hovedforskningsområder
Blærecancer og rekonstruktiv kirurgi.
Prostatacancer og hyperplasi.
Urodynamik.
Urinvejssten.
Urologisk ultralyd.

Internationalt samarbejde
University of California, Los Angeles med speciel relation til blærecancer.

Publikationer
8 originalartikler, 7 oversigtsartikler, 1 lærebogskapitel.

Professor, dr.med. Tage Hald

Urologisk Klinik, Elektivt Kirurgisk Center, H:S Frederiksberg Hospital

Hovedforskningsområder
Cancer prostatae.
Urothel cancer.
Urinvejssten.
Erektiv dysfunktion.
Ambulant- og sammedagskirurgi.

Publikationer
I alt 4 publikationer.

Klinisk lektor, dr.med. Hans R. Stimpel

Stab

Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi
Adamsen, Sven; klinisk lektor.
Alsgjørn, Bjarne; klinisk lektor.
Andersen, Jens Thorup; klinisk lektor.
Arendrup, Henrik C.; klinisk lektor.
Bagger, Jens; klinisk lektor.
Blichert-Toft, Mogens; klinisk lektor.
Brahe, Niels E Bille; klinisk lektor.
Bækgaard, Niels; klinisk lektor.
Christensen, Steen Bach; klinisk lektor.
Christiansen, Christian; klinisk lektor.
Gebuhr, Peter; klinisk lektor.
Gøthgen, Ivar Hejde; klinisk lektor.
Hald, Tage; klinisk professor.
Helgstrand, Ulf Johan Vilhelm; klinisk lektor.
Iversen, Peter; klinisk lektor.
Jørgensen, Lisbeth; klinisk lektor.
Kehlet, Henrik; klinisk professor.
Kofoed, Hakon; klinisk lektor.
Krag, Christen; klinisk lektor.
Kristensen, Jørgen Kvist; klinisk lektor.
Krogsgaard, Michael R.; klinisk lektor.
Kvist, Ebbe; klinisk lektor.
Larsen, Claus Falck; klinisk lektor.
Lauritsen, Jes Bruun; klinisk lektor.
Lausten, Gunnar; klinisk lektor.
Lind, Thomas; klinisk lektor.
Lorentzen, Jørgen Ewald; klinisk lektor.
Lund, Bjarne; klinisk professor.
Lyngdorf, Peter; klinisk lektor.
Mogensen, Jørgen Viby; professor.
Mogensen, Torben; klinisk lektor.
Pedersen, Tom; klinisk lektor.
Pettersson, Bengt Gøsta; professor.
Rasmussen, Sten; klinisk lektor.
Schroeder, Torben Veith; professor.
Sonne-Holm, Stig; klinisk lektor.
Stadil, Flemming Walther; professor.
Stage, Jens Georg; klinisk lektor.
Stimpel, Hans; klinisk lektor.
Strøm, Jens Johan; klinisk lektor.
Svendsen, Lars Bo; klinisk lektor.
Tørholm, Carsten; klinisk lektor.
Wille-Jørgensen, Peer; klinisk lektor.
Ørding, Helle; klinisk lektor.

Ph.d.-afhandlinger

Dahl, Benny: Metabolismen i humane osteoblastlignende celler *in vitro* målt med massespektrometri.

Grønholdt, Marie-Louise Moes: Ultrasound B-mode imaging of carotid artery plaques – comparison to histology and trilyceride-rich lipoproteins in plasma.

Hindsø, Klaus: Forebyggelse af hoftebrud med hoftebeskyttere. Risikofaktorer for fald, hoftebrud og mortalitet samt betydning af frygt for fald hos ældre ortopædkirurgiske patienter.

Levi, Niels: Fermoral Atery Aneurysms.

Seibæk, Marie Boel: Nedsat glukosetolerance, ikke-insulinkrævende diabetes mellitus og insulinresistens hos patienter med iskæmisk hjertesygdom.

Wetterslev, Jørn: Sen langvarig postoprativ hypoxæmi og komplikationer efter øvre laparotomi hos kardiopulmonalt raske patienter.

Institutleder, professor, dr.med. Ulf Helgestrand

Klinisk Institut for Neurologi, Neurokirurgi og Psykiatri

Klinisk Neurofysiologisk Afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Hovedforskningsområder

Regulation af hjernens blodgennemstrømning

Nervecellernes regulation af hjernens blodgennemstrømning er et af afdelingens hovedforskningsområder. Forskningen inkluderer udvikling af nye metoder i dyreeksperimentelle studier med anvendelse af laser-optiske teknikker og simple elektrofysiologiske teknikker til målinger af signalstoffer i hjernens extracellulærrum. Forskningen er centreret omkring de basale mekanismer, hvorved nervecellen øger blodgennemstrømningen i hjernen af betydning for forståelsen af fysiologiske aktiveringsstudier hos mennesker ved anvendelse af PET eller MR. I undersøgelserne anvendes såvel stimulation af sensoriske systemer som stimulation af små neuronale kredsløb i hjernen med karakterisering af samtidige elektrofysiologiske svar og neurokemiske ændringer.

Blodgennemstrømningen i perifere nerver

Et andet område er udforskning af regulation af blodgennemstrømningen i de perifere nerver, herunder koblingen mellem aktivitet i nerven og blodgennemstrømningen. Der er anvendt dyreeksperimentelle undersøgelser, hvor man har standardiseret en test til påvisning af endothelcelleafhængig vasodilatation. Metoden forventes appliceret ved medicinske sygdomme med afficeret endothelcellefunktion, herunder diabetes, hvor der ofte ses en samtidig neuropati. Denne del af forskningen er tæt knyttet sammen med den kliniske funktion, og der er planlagt etableret målinger af blodgennemstrømningen af de perifere nerver på mennesker.

Transkraniel magnetisk stimulation

Transkraniel magnetisk stimulation er en metode, ved hvilken man kan kortlægge funktionen i de kortikospinale baner hos normalpersoner og dermed opnå indsigt i regulationen af motorisk kontrol, samt hos patienter med affektion af det centrale eller perifere nervesystem. I afdelingen er udviklet en metode til kortlægning af motorisk cortex hos normalpersoner, som vil blive udbygget med henblik på klinisk anvendelse.

Internationalt samarbejde

Udviklingen af de laser-optiske teknikker er hovedsageligt foregået i København, men i øvrigt i samarbejde med neurologisk afdeling, Humbolt Universitet, Berlin. Afdelingen indgår desuden i et samarbejde med Department of Clinical Neurosciense, University of Calgary, Canada, om patogenismen ved diabetisk neuropati. I forbindelse med transkraniel magnetisk stimulation har afdelingen samarbejde med neurologisk afdeling, Universitetshospitalet i Bern, Schweiz.

Publikationer

4. Fuld publikationsliste kan erhverves ved henvendelse til afdelingen.

Professor, dr.med Martin Lauritzen

Neurokirurgisk Afdeling NK, Neurocentret, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

1. Cerebrospinalvæskens cirkulation og specielt absorption er et af afdelingens vigtigste basale og kliniske forskningsområder og foretages ved afdelingens liquordynamiske laboratorium. Den nyeste metodeudvikling omfatter standarder og teknik til liquordynamisk undersøgelse af børn. Inden for samme område vurderes liquors absorption ved MR-spektroskopi.

2. Hjernens gennemblødning og stofskifte, vurderet ved billeddannende undersøgelser (SPECT og PET) i samarbejde med neurologisk afdeling ved demensgivende sygdomme og ved hydrocephalus.

3. Dyreeksperimentelle undersøgelser af hjernens gennemblødning og tryk ved subaraknoidalblødning og hovedtraumer.

4. Prospektive epidemiologiske undersøgelser over forekomst og prognose for hjerne- og rygmarvssvulster, både hos børn og voksne. Kliniske og rygkirurgiske vurderinger af effekt og prognose ved forskellige implantatformer.

5. Prospektive videnskabelige undersøgelser inden for stereotaktisk radiokirurgi (Linac-baseret) i samarbejde med onkologisk afdeling, både ved acusticusneurinom, ved vaskulære malformationer i hjernen og ved forskellige andre tumorformer. Der lægges især vægt på gennemblødnings- og metaboliske undersøgelser før, under og efter behandling.

Internationalt samarbejde
M. Czosnyka, Institute of Electronic Fundamentals, University of Technology, Warsaw, Polen og Multicentre studies in CSF-dynamics i samarbejde med professor J.D. Pickard, Cambridge, UK. EBIC (European Brain Injury Consortium) samarbejde om internationale videnskabelige protokoller, specielt for patienter med hovedtraumer og/eller subaraknoidalblødning.

Publikationer
Originalpublikationer, herunder lærebøger og håndbogsartikler: 12. Antal oversigtsartikler: 2. Publikationsliste: Professor, dr.med. Flemming Gjerris, Neurokirurgisk afdeling, Rigshospitalet, tlf. 35452390 eller Institut for Neurologi, Neurokirurgi og Psykiatri.

Professor, dr.med. Flemming Gjerris

Neurokirurgisk Afdeling H, Københavns Amts Sygehus i Glostrup

Hovedforskningsområder
En prospektiv undersøgelse af resultatet efter operation for cervikal rodkompression. En klinisk og neuroradiologisk undersøgelse.

En retrospektiv undersøgelse af postoperativ instabilitet i halsrygsøjlen efter laminectomi.

CBF autoregulationen ved subaraknoidalblødning. Undersøgelser af patienter og eksperimentelle dyreundersøgelser.

Et prospektivt studie til afgørelse af effekten af ventriculo-sinuseal shuntning af cerebrospinalvæske med en nyudviklet modstandsreguleret shunt hos patienter med hydrocephalus.

Klassificering af hypofysetumorer og undersøgelse af nitrogen oxid synthase i den humane hypofyse og i hypofyse adenomer.

Internationalt samarbejde
Deltager i: The European Cushing Disease Survey Group.

Publikationer
I alt 5 publikationer.

Lektor, overlæge, dr.med. Leif Henriksen

Neurologisk Afdeling, H:S Bispebjerg Hospital

Neurologisk afdeling, Bispebjerg Hospital blev 1. januar 1998 omstruktureret, idet de neurologiske afdelinger på Hvidovre Hospital og på Frederiksberg Hospital blev nedlagt, og der skete en delvis fusion af de 3 afdelinger. Professoratet i neurologi blev flyttet fra Hvidovre Hospital til Bispebjerg Hospital.

Forskningsområder

Cerebrovaskulære sygdomme
Epidemiologiske undersøgelser af incidens og risikofaktorer for apopleksi i samarbejde med Østerbroundersøgelsen resulterede i flere publikationer, herunder om alkohols relation til apoplexirisiko, hvor indtagelse af vin var associeret med en nedsat risiko for apopleksi i modsætning til indtagelse af øl og spiritus, som ikke påvirkede apopleksirisikoen. To ph.d.-studerende har indleveret deres afhandlinger til bedømmelse. En ph.d.-afhandling omhandlende antitrombotisk behandling af atrieflimren er forsvaret.

Et projekt omhandlende markører for akut cerebral iskæmi, herunder plasmakoncentrationen af glutamat og af flere interleukiner er startet på interventionsafsnittet for akut apopleksi.

Dyreeksperimentelle studier af en cerebral embolimodel hos rotter har omhandlet indflydelsen af Insulinbehandling på infarktstørrelse.

Bevægelsesforstyrrelser
En klinisk assistent er påbegyndt genetiske undersøgelser hos patienter med idiopatisk torsionsdystoni.

Et projekt i samarbejde med MR-afdelingen på Hvidovre Hospital omfatter dels aktiveringsstudier med apomorfin hos Parkinson-patienter og dels spektroskopisk undersøgelse af patienter med Parkinsons sygdom, multisystem atrofi og progressiv supranukleær parese. De samme patienter får også foretaget SPECT-skanning på Rigshospitalet med både en pre- og postsynaptisk bindende ligand.

En dobbeltblind, kontrolleret undersøgelse vedrørende kvantitativ EMG's berettigelse ved behandling med botolinum toxin starter i nær fremtid.

Internationalt samarbejde
WHO: Inplementation of the Helsingborg deklaration on stroke management. The Cochrane Collaboration for Stroke Review Edinburgh. International Stroke Society og flere terapeutiske forsøg i behandling af akut apopleksi udføres i samarbejde med Internationale og europæiske grupper.

Publikationer
Ph.d.-afhandling 1. Originalpublikationer 14. Oversigtsartikler 4. Fuld publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse på afdelingen.

Professor, overlæge, dr.med. Gudrun Boysen

Neurologisk Afdeling, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

Hjernens blodcirkulation, stofskifte og receptorforhold samt transport mellem blodet og hjernevævet
Er et af afdelingens hovedforskningsområder. Forskningen spænder metodologisk fra dyreeksperimentelle studier til kliniske undersøgelser med anvendelse af højteknologiske billeddiagnostiske metoder som enkel fotons computer tomografi (SPECT) og positron emissions tomografi (PET). Forskningsemnerne spænder fra basale regulatoriske mekanismer til kortlæggelse af hjernens receptorforhold og fysiologiske aktivering og videre til undersøgelser af en række sygdomstilstande som cerebrovaskulære sygdomme og demens. Der er etableret et samarbejde med MR-centret på Hvidovre Hospital.

Dissemineret sklerose
Er et væsentligt forskningsfelt ved afdelingen og omfatter PET-undersøgelser som nævnt ovenfor. Dyreeksperimentelle undersøgelser på modellen eksperimentel autoimmun encephalomyelitis, genetiske faktorer ved dissemineret sklerose, immunologiske undersøgelser og kliniske undersøgelser. Forskningen er tæt knyttet sammen med den kliniske funktion, og der er etableret en Sklerose-klinik med henblik på at tilgodese begge disse aktiviteter.

Neuropsykologisk forskning
Dels selvstændigt og dels i relation til flere af de ovennævnte projekter er veletablerede forskningsaktiviteter ved neurologisk afdeling.

Neuromuskulære sygdomme
Forskningen spænder fra molekylære og basalfysiologiske undersøgelser til kliniske studier. De vigtigste forskningsområder omfatter: Diagnostiske undersøgelser og nye behandlingsprincipper ved muskulære sygdomme, immunmodulerende behandling af immun-betingede neuromuskulære sygdomme og basalfysiologiske undersøgelse af metaboliske myopatier.

Epilepsi
I den særlige epilepsienhed er forskningsfunktionen især koncentreret om epidemiologi og klinisk afprøvning af nye antiepileptika, samt udvikling af metoder til diagnostik og evaluering i forbindelse med epilepsikirurgi.

Demens
Der er etableret en demensklinik med systematiseret klinisk udredning og forskningsfunktioner. Forskningen omfatter biologiske markører for demensudvikling, billeddiagnostik, lette kognitive forstyrrelser, normaltryks hydrocephalus og neuropsykologiske vurderingsinstrumenter.

Internationalt samarbejde
Udvikling af nye metoder til billeddiagnostik med positron emissions tomografi (PET) og magnetisk resonans (MR) med brug af principal component analyses og kunstige neurale netværk. Arbejdet udføres i samarbejde med Rigshospitalet, Niels Bohr Institutet, Danmarks Tekniske Universitet, Boston, Tallahassee og Minneapolis i USA samt Akita i Japan.

Undersøgelser af hjernens funktionelle aktivering er planlagt i detaljer i et samarbejde med Rigshospitalet, Hvidovre Hospitals MR-afdeling, Psykologisk Laboratorium på Københavns Universitet, Niels Bohr Instituttet, Bergen i Norge, Birmingham i England og San Diego i USA.

Projekt vedrørende genetiske faktorer ved dissemineret sklerose udføres som et EU-projekt i samarbejde med Vævstypelaboratoriet på Rigshospitalet, Stockholm i Sverige, Oslo og Bergen i Norge og Malaga i Spanien. Flere terapeutiske forsøg vedrørende behandlingen af dissemineret sklerose udføres i samarbejde med flere europæiske lande tilknyttet European Charcot Foundation.

Projekt vedrørende psykiske symptomer ved demens gennemføres i samarbejde med University of Vermont. Projekter vedrørende nye behandlingsformer og validering af kliniske undersøgelsesmetoder gennemføres i samarbejde med flere andre europæiske centre.

Publikationer
Originalpublikationer 13. Oversigtsartikler 6. Andre 7. Fuld publikationsliste kan rekvireres på Neurologisk afdeling, Rigshospitalet, eller via Rigshospitalets publikationsnøgle.

Professor, dr.med. Olaf B. Paulson

Børne- og Ungdomspsykiatrisk Afdeling F, H:S Bispebjerg Hospital

Hovedforskningsområder

Børn og unge med debut af psykoser
a) Neurobiologiske aspekter ved ph.d.-studerende Anne Katrine Pagsberg.

b) Psykosociale aspekter ved afdelingslæge Anne Marie Christensen.

c) Forstærket behandlingsmæssig indsats.

Tilknytningsforstyrrelser
Borderline unge og deres tilknytning til moderen ved cand.psych. Anne Rechenbach og overlæge, dr.med. Tove Aakrog.

Anorexia nervosa
Ved overlæge Søren Nielsen, et EU-projekt.

Aspergers syndrom og autisme
Ved overlæge Ole Sylvester Jørgensen.

Børn af psykisk syge mødre
Ved overlæge lic.med. Lene Lier.

Internationalt samarbejde
Se ovenfor under anorexia nervosa.

Publikationer
1 ph.d., 6 originale publikationer. 5 oversigtsartikler, andre artikler.

Lektor dr.med. Tove Aarkrog og
Lektor, overlæge lic.med. Lene Lier

Psykiatrisk Afdeling A ,Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Hovedforskningsområder
1. Akut psykiatri.
2. Risikofaktorer/socialpsykiatri.
3. Depressionsforståelse og behandling.
4. Det psykiske miljøs betydning for den psykiatriske behandling.

Publikationer
I alt 11 publikationer.

Adm. overlæge dr.med Annette Gjerris

Psykiatrisk Afdeling E, H:S Bispebjerg Hospital

Hovedforskningsområder

Skizofreni og neurobiologi
Psykopatologi, neurobiologi (SPECT, CT,MR) og neuropsykologi hos patienter med skizofreni. Afdelingens forskning er koncentreret om prospektive undersøgelser af førstegangsindlagte skizofrene (såvel voksne som unge under 18 år). Der er påvist dysfunktion af den fronto-striatale akse samt progredierende strukturelle ændringer af cortex. Der pågår studier af dopamin- og GABA-receptor (SPECT), herunder nye antipsykotikas binding til neuro-receptorer.

Dyremodeller for psykose
Der er i samarbejde med psykiatrisk afdeling O, Rigshospitalet, etableret en non-farmakologisk dyremodel for aspekter af skizofren adfærd og disse studier vedrører dopaminerg sensitivering såvel som nye antipsyotikasvirkning på forskellige dele af den cerebrale neurotransmission.

Dyremodeller for alkohol-dependens
Dyremodel for effekten af multiple forgiftnings- og abstinensepisoder med alkohol. Mekanismen bag progression af abstinensreaktioner (krampeanfald) over tid er udforsket. Fænomenet er relateret til abstinensexcitationer. Uddybende regionale undersøgelser af excitatoriske og inhibitoriske neurotransmittorer (receptorer) er afsluttet i 1997.

Neurale netværk og skizofreni
Computerbaserede netværksmodeller for kognition og sprogforstyrrelser ved skizofreni. Der gennemføres manipulationer af netværkets struktur, dynamiske karakteristik og "rumlige" forhold for at identificere de faktorer, der er afgørende for skizofrenilignende fænomener. Der gennemføres netværksanalyser af normalt og skizofrent sprog.

Socialpsykiatri, personlighedforskning og liaisonpsykiatri
Socialpsykiatrisk Forskningsafsnit gennemfører en kohorteundersøgelse vedrørende debuterende skizofreni i Hovedstadens Sygehusfællesskab. Der indgår randomiseret interventionsundersøgelse og undersøgelse af tidlig identifikation. Der er tale om deskriptive og hypotesedannende prospektive undersøgelser med sigte på at bedre behandlingsindsatsen. Afdelingen gennemfører undersøgelse af personlighedsforhold (herunder metodeudvikling) samt af behandling ved delirøse psykoser i somatisk afdeling.

Publikationer
I alt 28 publikationer.
Professor, dr.med. Ralf Hemmingsen

Psykiatrisk Afdeling V, Psykiatrisk Sygehus, H:S Hillerød Hospital

Hovedforskningsområder
1. Quality of Life og psykometri.
2. Health related.
3. Well-being.

Internationalt samarbejde
WHO Europe og Geneva.
MINI gruppens International neuropsychiatric interview.

Publikationer
Originalpublikationer 11. Lærebøger 1
Overlæge, klinisk lektor, dr.med. Flemming Sihm

Stab

Klinisk Institut for Neurologi, Neurokirurgi og Psykiatri
Aarkrog, Tove; klinisk lektor.
Aggernæs, Helle; klinisk lektor.
Andersen, Allan; klinisk lektor.
Andersen, Henrik Steen; klinisk lektor.
Bolwig, Tom Gert; professor.
Boysen, Gudrun; klinisk professor.
Dam, Henrik; klinisk lektor.
Gjerris, Annette; klinisk lektor.
Gjerris, Flemming Ott; professor.
Glenthøj, Birthe Yding; klinisk lektor.
Haastrup, Søren; klinisk lektor.
Hemmingsen, Ralf Peter; klinisk professor.
Henriksen, Leif; klinisk lektor.
Hertz, Marianne; klinisk lektor.
Jensen, Rigmor; klinisk lektor.
Juhler, Marianne; klinisk lektor.
Karlsborg, Merete; klinisk lektor.
Klysner, Rene; klinisk lektor.
Knudsen, Peder; klinisk lektor.
Lauritzen, Martin; klinisk professor.
Lier, Lene; klinisk lektor.
Olesen, Jes; klinisk professor.
Parnas, Josef; klinisk lektor.
Paulson, Olaf; professor.
Rosenørn, Jarl; klinisk lektor.
Sihm, Flemming; klinisk lektor.
Skovgaard, Anne Mette; klinisk lektor.
Sørensen, Per Soelberg; klinisk professor.
Tfelt-Hansen, Peer; klinisk lektor.
Vorstrup, Sissel; klinisk lektor.

Ph.d.-afhandlinger

Hertz, Eva: Psykosocial støtte til ikke-indlagte AIDS-patienter.
Kørner, Alex Ejnar: Forekomst af depression hos 65-årige og derover i Karlebo Kommune.
Lassen, Lisbeth Hjort: Histamine induced headache and migraine. Possible involvement of nitric oxzide.
Madsen, Alice Lodberg: Klinisk og neurobiologisk genundersøgelse af patienter med debuterende psykose.
Poulsen, Per Ulf Maegaard: Tvang i psykiatrien. En undersøgelse af lov nr. 331 af 24. maj 1989 om frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien til belysning af, hvorledes loven har fungeret i praksis.
Schreiber, Karen: Correlations of clinical disability and cognitive findings to brain MRI parameters in multiple sclerosis. A population-based study.
Sellebjerg, Finn Thorup: Cerebrospinal fluid measures of immune activation and disease activity in multiple sclerosis.
Ulrich, Vibeke: The Inheritance of Migraine with Aura Investigated by Analyses of Twins.
Institutleder, professor, dr.med. Olaf B Paulson

Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Ophtalmologi og Dermato-Venerologi

Dermato-Venerologisk Afdeling D, H:S Bispebjerg Hospital

Hovedforskningsområder
Hovedforskningsområderne vedrører hudkræft og effekter af ultraviolet stråling. Der arbejdes med objektivisering af individuelle risikoparametre for hudkræftudvikling og relationen mellem akku-

muleret UV-dosis og intermitterende forbrændinger i relation til kvantificerbare ændringer i hud og øjne. Der foretages undersøgelser over befolkningens UV-eksponering afhængig af alder og udendørs aktivitet. På dette grundlag arbejdes der med fremstilling af ligninger til beregning af individuel hudkræftrisiko.

På det cellulære/kemiske plan arbejdes der med udvikling af stoffer, der kan forsinke solinduceret hudkræftdannelse, reducere DNA-skader, cellulære superoxid-skader og påvirke apoptose. Disse undersøgelser har til formål at ende i egentlige befolkningsbeskyttelsesprogrammer. Der arbejdes med non-invasive diagnostiske metoder til påvisning af hudkræft, og afdelingen har udviklet metoder til profylakse/behandling af multiple aktiniske forandringer og superficiel hudkræft ved hjælp af fotodynamisk terapi.

Andre forskningsområder vedrører bivirkninger til laserbehandling, optimering af UV-behandling af hudsygdomme, udvikling af neuralt netværksanalyse og hudfluorescensundersøgelse til demarkering af hudtumorer in vivo. Andre vigtige forskningsområder er hudlymfomer, hudsvampeundersøgelser, sklerodermi, infektioner og venerologi.

Internationalt samarbejde

Indenlandske samarbejdsrelationer
Omkring hudtumorer i forsøgsdyr samarbejdes med Sønderborg Sygehus. Raman-spektroskopi foretages sammen med H.C. Ørsted Instituttet og neurale netværksundersøgelser sker sammen med DTU.

Udenlandske samarbejdsrelationer
Samarbejde med Dundee University, Skotland, om fotodermatologi, og om urokansyre med University of Edinburgh, Skotland, og University of Bristol, England. Om befolkningens UV-eksponering og resultatet heraf er der et samarbejde med University of Dublin, Irland, Sct. Thomas' Hospital, London og University of Münster, Tyskland. Omkring omgivelses-UV samarbejdes med Dronning Ingrids Hospital i Nuuk, og inden for elektronmikroskopi med Lunds Universitet. Standardisering af erytemdoser med bl.a. universitetet i Turku, Finland, og Temple University i USA. Lasereffekter samarbejdes der om med Harvard University, USA.

Publikationer

Original publikationer: 70. Fuld publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse på afdelingen.

Lektor, dr.med. Kaare Weismann

Dermato-Venerologisk Afdeling K., Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Hovedforskningsområder

Allergisk kontakteksem
Forskningen har til formål at tilvejebringe den lægevidenskabelige baggrund for forebyggelse af kontaktallergi overfor de væsentligste hudallergener som nikkel, parfumestoffer, gummikemikalier og konserveringsmidler. Årsagerne til kontaktallergi kortlægges ved hjælp af epidemiologiske, kemiske og klinisk allergologiske og immunologiske metoder. Der arbejdes på udvikling af experimentelle expositions modeller beregnet til at fastlægge sikre udsættelseskoncentrationer for de almindeligste hudallergener.

Fondsstøtte: EU contract no: BMH4-CT96-0877, ENV4-CT95-0267, Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd: 9601876, Sundshedsstyrelsen: 1400/9-200-1996, Miljøstyrelsen: m7041-0144 og flere private fonde.

Irritativt kontakteksem
Mekanismer bag arbejdsbetinget irritativt eksem. Cytokiners patogenetiske rolle ved irritativt kontakteksem. Hudfysiologiske undersøgelser med henblik på patogenese og behandling af tilstanden. I experimentelle humane modeller evalueres hudens modstandskraft overfor irritative påvirkninger samt effekt af behandlingsmidler. Anvendte metoder er Corneometri, laser Doppler flowmetri, måling af transepidermalt vandtab, samt colorimetri.

Fondsstøtte: EU contract no.: BMH4-95-0872, Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd: 9601893.

Hudkræft
De genetiske og immunologiske forhold, som betinger udvikling af hudkræft, søges klarlagt, specielt med henblik på eventuel identifikation af risikogrupper.

Genetisk epidemiologi
Med udgangspunkt i den danske Tvillingekohorte pågår en undersøgelse af betydningen af arvelige og miljøfaktorer for udvikling af allergisk og irritativt eksem på hænderne.

Fondsstøtte: Private fonde. SSVFR 9601858. Sygekassernes Helsefond 11/207-96 (anvendt/udløbet).

Københavns Amt, Center for Sygdomsforebyggelse
Med udgangspunkt i en kohorte, der tidligere er undersøgt ved Københavns Amts Center for Sygdomsforebyggelse, vurderes risikofaktorer for allergi og ændringer i forekomsten af allergi i voksenbefolkningen ved hjælp af allergi-testning og andre objektive målinger.

Det Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd: 9601817.

Sygekassernes Helsefond: 11/260-96. Sundhedspuljen: 1081996.

Forskning i lægemidlers koncentration og penetration i huden som målorgan
Måling af lægemiddelkoncentrationer i huden efter h.h.v. lokal og systemisk lægemiddeladministration ved brug af mikrodialyseteknik er etableret, ligesom effekten af barrierebeskadigende påvirkning på penetrationen er undersøgt. Der er etableret 2 samarbejsprojekter indenfor Center for Drug Design and Transport (SSVF 9700555): En evaluering af *in vivo* metoder til måling af lægemidelkoncentrationer i huden efter lokal administration, og et projekt omhandlende lokal penetration og effekt af lægemiddelstoffer i normal hud samt i eksperimentelle kløemodeller".

Superantigener
Superantigenernes betydning for udvikling af atopisk dermatitis og psoriasis undersøges.

Fondsstøtte: Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd: 9602307.

Medicinsk Multimedie Center
Afdelingen deltager i Medicinsk Multimedie Center i samarbejde med andre afdelinger i Københavns Amt, Hovedstadens Sygehusfællesskab, Panum Instituttet og Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek. Projektets formål er at udbrede udnyttelsen af den moderne informationsteknologi i undervisningen ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet. Herunder at evaluere og klassificere multimedie produkter til brug i undervisningen. Projektet er støttet af Center for Teknologistøttet Uddannelse.

Publikationer
Antal original publikationer: 23. Antal oversigtsartikler: 3.

Professor, overlæge, dr.med. Torkil Menné

Afdelingen for Øre-Næse-Halssygdomme, Hoved-Halskirurgi, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder

1. Tindingebenspatologi
Lys- og elektronmikroskopi af patologiske lidelser i tindingebenet, især otosclerose, otitis media cholesteatomatosa og Mb. Menière, EM undersøgelser af saccus og ductus endolymphaticus på rotter. Basale knoglefysiologiske undersøgelser af remodelleringsaktiviteten i labyrintkapslen samt undersøgelse for mikrofrakturer.

2. Audiologi
Otoakustiske emissionsmålinger med henblik på vurdering af ydre hårcellers funktion. Tinnitusmasking. Forskning og afprøvning af nye avancerede høreapparater efter aftale med dansk høreapparatindustri. Ototoxisitet hos patienter i cisplatin behandling. Objektiv hjernestammeaudiometri. Respons hos nyfødte og børn med henblik på tidlig diagnostik af hørenedsættelse.

3. Otoneurologi
Forskning i balanceforstyrrelse (svimmelhed) hos ældre og hos patienter med neurologiske lidelser ved elektrookulomotorisk undersøgelse (vestibulær autorotationstest) og vestibulær undersøgelse hos patienter udsat for organiske opløsningsmidler. Klinisk undersøgelse af Menière patienter samt akusticusneurinom patienter.

4. Hoved-hals-cancer
Molkylærbiologiske undersøgelser af specielt epidermal growth factor ved hoved-hals cancer, kliniske undersøgelser af forskellige rekonstruktionstyper i forbindelse med hoved-hals kirurgi. Immunologiske undersøgelser af spytkirtelsvulster og thyreoideacancer.

5. Inflammatoriske/immunologiske lidelser i øvre luftveje
Internationalt samarbejde omkring Wegeners granulomatose, bakteriologisk-immunologiske undersøgelser af mellemøre- og næsesekret ved akut suppurativ og sekretorisk otitis media hos danskere og grønlændere. Undersøgelse af patienter med allergiske næselidelser med udvikling af rhinometri udstyr til objektiv måling af næsens tværsnitsareal.

Internationalt samarbejde
Otoakustiske emissioner fra cochlea, professor

Gerald Propelka, Central Institute of Deaf, St. Louis USA.

Elektronmikroskopiske undersøgelser af saccus og ductus endolymphaticus, professor Helge Rask-Andersen, Uppsala Universitet, Sverige. House Ear Institute, Los Angeles, USA.

Vestibulær autorotationstest, professor Dennis O-Leary, University of South California, L.A. USA.

Wegeners granulomatose, Internationalt samarbejde med en række skandinaviske og europæiske universiteter.

Bakteriologi ved otitis media, professor Karin Prellner, Lund.

Publikationer

Antal originalpublikationer, herunder lærebøger og håndbogsartikler: 21.

Professor, dr.med P. Bretlau

Øjenafdelingen, Københavns Amts Sygehus i Herlev

Hovedforskningsområder

Diabetisk maculaødem

Objektiv bedømmelse, betydningen af forhøjet arterielt blodtryk, nye medicinske behandlingsformer, påvirkninger i forbindelse med kataraktkirurgi. 2 ph.d.-projekter, afsluttede, 1 ph.d.-studium i gang.

Indførelse af nye objektive vurderingsmetoder af glaukom; Del af Glostrupundersøgelsen.

Ny optisk baseret undersøgelses- og behandlingsteknik vedrørende nethindesygdomme samt ikke-invasiv diagnostik af systemiske sygdomme; Oftalmologisk del af Glostrupundersøgelsen.

Egenfluorescens i øjets linse, objektiv bestemmelse og udledning af information vedrørende glukosemetabolisme og disposition for diabetiske senkomplikationer. 1 ph.d.-projekt afsluttet. Studium vedrørende tvillinger i gang.

Objektiv bedømmelse af fotoreceptordisplacering og kirurgisk repositionering ved diverse nethindesygdomme.

Internationalt samarbejde

Udfører sammen med Hershey Medical Center, Penn State University, Pennsylvania en kontrolleret klinisk undersøgelse af antihistaminbehandling hos patienter med diabetisk maculaødem.

Leder af multicenterstudium vedrørende medicinsk behandling af diabetisk maculaødem.

Samarbejder med Leidens Universitet og Coimbra Universitet vedrørende metodologisk udvikling inden for videreudviklingen af metoder til objektiv bestemmelse af blod-nethindebarrierens permeabilitet.

Publikationer

I alt 8 publikationer. Fuld publikationsliste kan rekvireres på afdelingen.

Professor, dr.med. Henrik Lund-Andersen

Øjenklinikken, EKC, H:S Frederiksberg Hospital

Hovedforskningsområder

Behandlingsepidemiologiske undersøgelser vedrørende katatakt.

Generel oftalmologisk kliniske undersøgelser vedrørende effekt og bivirkninger af kataraktoperationer inklusiv medicinsk teknologivurdering.

International komparativ behandlingsudbytte.

Epidemiologi vedrørende kataraktoperationer.

Internationalt samarbejde

Klinikken har forskningssamarbejde med University of Manitoba, Winnipeg, Canada, John Hopkings universitet, Baltimore, USA og Institut Municipal d' Investigacio Medica, Barcelona, Spanien.

Publikationer

I alt 9 publikationer. Fuld publikationsliste kan rekvireres ved henvendelse til afdelingen.

Lektor, klinikchef, overlæge, dr.med.
Peter Bernth Petersen

Øre-, Næse-, Halsafdelingen, Københavns Amts Sygehus i Gentofte

Hovedforskningsområder

Epidemiologiske studier af akustikusneurinomer

Alle diagnosticerede akustikusneurinomer i Danmark igennem de sidste 20 år er blevet analyseret og incidencen pr. år beregnet. Incidencen er steget ret kraftigt, hvilket skyldes bedre diagnostiske muligheder.

Cholesteatomforskning

Ved regelmæssige efterundersøgelser følges pa-

tienter, opereret for cholesteatom i perioden 1964-95 med henblik på langtidsresultaterne af kirurgien, hvor der især lægges vægt på analyse af værdien af de forskellige statistiske follow-up metoder.

Eksperimentelle undersøgelser af pneumococ-otitis
Med henblik på knoglenydannelse i mellemøret som følge af infektionen. Endvidere undersøges histologisk forløb og følger af experimentel akut otitis forårsaget af hemophilus influenzae og Moraxella catarrhalis.

Elektronmikroskopiske undersøgelse af cystiske akustikusneurinomer
Undersøgelserne viser at cystiske tumorer er genuine tumorer og ikke en cystisk degeneration af akustikusneurinomer.

Langtidsundersøgelser af kirurgi af maligne og benigne parotistumorer
Et 10-års materiale af patienter, der fik foretaget parotidektomi undersøges med henblik på recidiver.

Affektion af kranienerverne især hørenerven ved arvelig motorisk og sensorisk neuropati, type <I og II (Charcot-Marie-Tooth sydrom)
Alle patienter med denne sygdom fra Sjælland undersøges med akustiko-vestibuilærundersøgelse og hjernestammeaudiometri.

Emissionsundersøgelse
Med henblik på muligheden for tidlig identifikation af skadelig påvirkning af hørelsen ved Cisplatin-behandling.

Internationalt samarbejde
Øre-, næse-, halsafdelingen samarbejder med øre-, næse-, halsafdelingen i Bochum, Tyskland med henblik på patogenesen af cholesteatomer og med øre-, næse-, halsafdelingen, Universitetssygehuset i Lund, Sverige, omkring forskningen vedrørende eksperimentel otitis.

Publikationer
I alt 30 publikationer. Fuld publikationsliste kan rekvireres via Sygehusdirektoratet, Amtsgården, Stationsparken 27, 2600 Glostrup.

Professor, dr.med. Mirko Tos

Stab

Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngoli, Opthalmologi og Dermato-Venerologi
Baadsgaard, Ole; klinisk lektor.
Balle, Viggo; klinisk lektor.
Bernth, Petersen Peter; klinisk lektor.
Bretlau, Poul Holmer; professor.
Brocks, Kim Mathias; klinisk lektor.
Edmund, Carsten; klinisk lektor.
Fledelius, Hans Callø; klinisk lektor.
Karlsmark, Tonny; klinisk lektor.
Krogh, Erik; klinisk lektor.
Larsen, Michael; klinisk lektor.
Lund-Andersen, Henrik; klinisk professor.
Menne, Torkil; klinisk professor.
Nielsen, Lars Holme; klinisk lektor.
Ninn-Pedersen, Ken; klinisk lektor.
Peitersen, Erik; klinisk lektor.
Petersen, Carsten Sand; klinisk lektor.
Skjødt, Karen; klinisk lektor.
Sørensen, Chr.Hjort; klinisk lektor.
Thomsen, Jens; klinisk lektor.
Tos, Mirko; klinisk professor.
Vesterhauge, Søren; klinisk lektor.
Wulf, Hans Chr.; professor.

Ph.d.-afhandlinger

Moldow Birgitte: En vurdering af blod-nethindebarriernes transportforhold hos raske, ved retinitis pigmentosa og ved aldersrelateret maculopati – et metodologisk og klinisk studium med flourescein som markør.

Institutleder, professor, dr.med. Gunhild Lange Skovgaard

Andre Patologiske Afdelinger

Patologiafdelingen, H:S Rigshospitalet

Hovedforskningsområder
1. Føtal og perinatal patologi.
2. Transplantationspatologi.
3. Onkologisk patologi – med særlig henblik på udvikling af molekylær biologiske metoder.
4. Neuropatologi.

Internationalt samarbejde

EORTC, sarcom(EU-projekt). EORTC, Creutzfeldt-Jakobs sygdom (EU-projekt). Malignt mesotheliom (EU-projekt). Melanom (EU-projekt). Telepatologi (EU-projekt). Vasculitis (EU projekt). International Thorotrast Study (EU-projekt). SIOP (internationalt projekt). Mammacancer (EU+EORTC-projekt).

Publikationer

37 videnskabelige publikationer. Disputatser: 1. Dina Cortes: Cryptorchidism- Aspects of pathogenesis, histology and treatment. Ph.d.-afhandlinger: 1. Bente Holm: (se under Klinisk Institut for Intern Medicin og Geriatri), 2. B.K. Ingvardsen (se under Neuropatologisk Institut).

Professor, dr.med. Jakob Visfeldt

Patologisk-Anatomisk Institut, Københavns Amts Sygehuset i Herlev

Hovedforskningsområder

Lymfomer og leukæmier

Histologiske, immunologiske og genotypiske undersøgelser med specielt henblik på differentieringsantigener og oncogener. I internationalt regi samarbejde med ILSG, EORTC og WHO.

Undersøgelser vedrørende informationsteknologiens anvendelse indenfor patologisk anatomi; udvikling af sundhedsøkonomiske modeller til produktionsopgørelse, systemer til automatisk billedanalyse (aflæsning af immunfarvninger og smear-screening) og studier over computer-hjælp i undervisningen.

Elektronmikroskopisk påvisning af diabetes relaterede antigener i pancreas β-celler og andre organer. Undersøgelserne udgøres af morfologiske og immunelektronmikroskopiske analyser af cytokeratinpåvirkning, antiinflammatorisk terapi og antigenekspression.

Cellebiologi

in vitro undersøgelser vedrørende mulige immunologiske mekanismer bag interstitiel cystitis og renal allograft rejektion. *in vitro* modellerne analyseres ved hjælp af immunologiske og biokemiske teknikker (FACS, ELISA, RIA, enzymassays, HPLC).

Detrusormorfologi med korrelation til urodynamiske parametre – lys- og elektronmikroskopiske analyser.

Dyrkning af endometrieceller og dannelse af en *in vitro*-endometriemucosa med henblik på ultrastrukturelle undersøgelser af den tidlige implantation.

PCR undersøgelser af urotelceller i urin og granulocytter hos patienter med og uden blæretumorer med korrelation af resultater til kliniske parametre.

Internationalt arbejde

Peter Jones, Kenneth Noris Cancer Hospital, USC, LA, USA. Alterations in tumorsupressor genes in bladder cancer with reference to detection of early invasion and progression.

Lymfom og leukæmi

EORTC (European Organization for Research and Treatment of Cancer) cutaneous lymphoma project group; International Lymphoma Study Group; WHO.

Vedr. tidligere diabetes. Samarbejde med Med. afd. Aker, Norge, Nefrologisk afd., Ullevål, Med. afd., RH, Norge, Diabetes Research Institute Århus og Niels Steensen.

Samarbejde med Department of Clinical Neuroscience, Section of Psychiatry and Neurochemistry, University of Göteborg, Mölndals Sjukhus, Mölndal, Sweden.

Samarbejde med professor A. Elbadawi, Department of Pathology, Suny Health Science Center, Syracus, USA.

Samarbejde vedr. detrusormorfologi, Jean de la Rosette, University Hospital Nijmigen, Holland.

Publikationer

Antal orignalpublikationer 19. Afsluttede ph.d. 1. Forsvarede disputatser 1. Fuld publikationsliste kan fås hos lægesekretær Annette Dam, Patologisk-Anatomisk Institut, Amtssygehuset i Herlev.

Professor, dr.med. Svend Larsen

Stab

Andre Patologiske Afdelinger

Bjerregaard, Beth; klinisk lektor.
Christoffersen, Per; kliniske prof..
Hastrup, Nina; klinisk lektor.
Henriksen, Finn Wilkens; klinisk lektor.
Horn, Thomas; klinisk lektor.
Junge, Jette; klinisk lektor.
Larsen, Svend; kliniske prof..
Nielsen, Preben Løvgreen; klinisk lektor.
Pedersen, Mogens; klinisk lektor.
Ralfkiær, Elisabeth Methner; klinisk lektor.
Sehested, Maxwell; klinisk lektor.
Visfeldt, Jakob; professor.

Øvrige sundhedsvidenskabelige områder

Central Forskningsenhed for Almen Praksis

Central forskningsenhed for almen praksis er en selvejende institution, hvis formål er at udføre forskning i almen praksis og sundhedsvæsenet i øvrigt. Desuden rådgivning og praktisk bistand til forskning i almen praksis og tilgrænsende områder.

Forskningsenheden fungerer under vedtægter, som 1. december 1985 er indgået mellem Praktiserende Lægers Organisation og Sygesikringens Forhandlingsudvalg. Forskningsenheden finansieres af den af organisationerne oprettede forskningsfond "Fonden vedrørende finansiering af forskning i almen praksis og sundhedsvæsenet i øvrigt".

Bestyrelse: Læge Jørgen Lassen og læge Jørgen Richard Hansen (Praktiserende Lægers Organisation), amtsborgmester Kristian Ebbensgaard og amtsrådsmedlem Tonny Husted Nielsen (Sygesikringens Forhandlingsudvalg).

Fagligt råd: Gert Almind (formand), Torsten Lauritzen, Bjarne Lühr Hansen, Susanne Reventlow (Dansk selskab for almen medicin), Marianne Schroll (Statens sundhedsvidenskabelige Forskningsråd), Lene Skak-Iversen (Sundhedsstyrelsen), Peter Bak Mortensen (Sundhedsministeriet) og Niels Bentzen (Institutterne for Almen Medicin i København, Århus og Odense).

Forskningsenheden har et bredt forskningsfelt med følgende tyngdepunkter

1. Befolkningens viden, handlinger og motivation i forhold til sundhed og sygdom.
2. Sygdoms- og symptommønstret i almen praksis.
3. Almen praksis aktiviteter, organisation og funktion i samfundsperspektiv.
4. Beslutnings- og adfærdsaspektet af det kliniske arbejde i almen praksis.

Metode- og teoriudvikling ved forskningsenheden

Data fra forskellige registre; kombination af kvalitative og kvantitative metoder; dataindsamling med praktiserende læger som fortolkende led; samarbejdsforhold mellem forskere og praktiserende læger; edb til projektadministration; episode/kontaktforløbsbegrebet; epidemiologiske nøglebegreber i praksisforskning; forløbet af de såkaldte folkesygdomme; almenmedicinerens nuværende og fremtidige identitet; sygdomsbegreber i befolkningen og blandt læger; konsultationen mellem læge og patient, herunder forholdet mellem sygdomsbestemmelse og fastlæggelse af handlingskonsekvenser.

Forskningsvirksomhed/igangværende projekter

Blødningsmønsteret hos 45-54 årige kvinder i Danmark (Karen Astrup).

Tidlig intervention mod alkoholmisbrug i almen praksis. Sædvaner – Holdninger – Roller (Sverre Barfod, Arvid F. Jørgensen, Eli Sørensen, Per Vendsborg, Annelise Zachariassen).

Alment praktiserende lægers engagement i behandling og forebyggelse af alkoholproblemer (Sverre Barfod, Anders Beich, Lars J. Hansen, Arvid F. Jørgensen, Eli Sørensen, Per Vendsborg, Annelise Zachariassen).

Tidlig rådgivning af alkoholstorforbrugere i almen praksis (Anders Beich).

Udvalgte indvandrergruppers kontaktmønstre til almen praksis i Københavns Kommune (Lise Dyhr).

Patientinitieret kontakt til almen lægepraksis. En undersøgelse af ikke-medicinske faktorers betydning (Tina Eriksson).

Udvikling og afprøvning af en Ørejournal til brug i almen praksis og hos praktiserende ørelæge (Ruth Kirk Ertmann, Maj-Britt Glenn Lauritsen).

Formelle og informelle sociale ressourcers betydning for forløbet af sygdom, f.eks. ryglidelser (Dorte Gannik).

Netværk for samfundsvidenskabelig sygdomsforskning (Dorte Gannik, Hysse Forchhammer, Vibeke Klitgaard, Lene Koch, Laila Launsø).

Udbredelse af tidlig rådgivning af alkoholstorforbrugere i almen praksis (Lars J. Hansen).

Type 2 diabetes – den alment praktiserende læges perspektiv (Lars J. Hansen).

Opsporing af asthma bronchiale i 5-års alderen i almen praksis (Christian Hermann).

Positive sundhedsfaktorer – En bedre balance mellem risikotænkning og ressourcetænkning (Hanne Hollnagel, Kirsti Malterud).

Patientens perspektiv på et liv med type 2 diabetes (Anni Nielsen).

Allergiudredning i almen praksis – 750 patientforløb i perioden 1977-1993 (Arvid F. Jørgensen).

Diabetesomsorg i almen praksis (Niels de Fine Olivarius).

Danskernes viden om sukkersyge (Christina Thein, Christina Hundrup, Bettina Gregersen, Niels de Fine Olivarius).

Nogle metodeproblemer ved sygdomsopgørelser i almen praksis (Poul A. Pedersen).

Allergologiske undersøgelser i almen praksis og i speciallægepraksis (Arvid F. Jørgensen, Poul A. Pedersen).

Astma og allergisk rhinitis i almen praksis (Poul A. Pedersen).

Lændesmerter i almen praksis – efter 22 år (Poul A. Pedersen, Hanne Thorsen, Charlotte Skjøtt, Simon Vittov).

Forekomst af resistente bakterier ved akut otitis media hos børn (Jørgen Lous, Århus, Poul A. Pedersen).

Demensudredning i almen praksis (Frans Boch Waldorff).

Fremlæggelse ved kongresser og møder

Andreasen, A.H: "The course of body weight the first 5 years after diabetes diagnosis: The impact of antidiabetic treatment", indlæg og poster ved EDESG, 33rd Annual Meeting, Paris.

Barfod, S: "General practitioners' barriers on talking about alcohol with their patients", 9th Congress of the Association of European Psychiatrists, København; "Alment praktiserende lægers engagement i behandling og forebyggelse af alkoholproblemer", 33. konference om alkohol, Dansk Forening for Oplysning om Alkohol, Helsingør; "Hvordan snakker jeg alkohol med min patient?" Lægedage 98, København, (A. Zachariassen og S. Barfod).

Beich, A: "Alkoholbehandling i almen praksis", temadag i Amternes Hus, København; "Den motiverende samtale", Foldbjergcentret, Vraa, temadag for praktiserende læger; "Hjælp til ændring", Københavns Kommune, temadage for praktiserende læger; "Den motiverende samtale med alkoholstorforbrugeren", Temaaften, Bornholms Lægekredsforening; "Alkoholstorforbrugeren og almen praksis, temadag i Dansk Mentalhygiejne Center, København.

Dyhr, L: "Udfordringen fra etniske minoriteter", medarrangør af konference v/ Den danske Lægeforening, Sundhedskomiteens udvalg vedrørende etniske minoriteter; "Hvad ved vi om de etniske minoriteter, deres sundhedstilstand og møde med sundhedsvæsenet", foredrag på samme; "Etniske minoriteter og demens", staff-meting på Kommunehospitalet, geriatrisk afd.; "Barrierer og problemer, ligheder og forskelle i mødet mellem danske sundhedsprofessionelle og etniske minoriteter", undervisning af tværfagligt personale undervisningsafd. Frederiksberg Hospital; "Den fremmede patient" (med Saida Afzal), to kurser for lægesekretærer; "Indvandrerfamilien som patient", teoretisk kursus i almen medicin i Odense, Århus og København; "Sundhedspsykologi og almen medicin", 30 timer, problembaseret undervisning af medicinstuderende på Københavns Universitet.

Eriksson, T.: "Patientinitieret kontakt til almen lægepraksis" ved lægedage 98 og temadag i Amternes hus.

Gannik, D.: "Det situationelle sygdomsbegreb og samfundsvidenskaberne", landsseminar for historiestuderende, Aalborg Universitet; "Erfaring contra evidens", cafédebat på Lægedage 98.

Hansen, L.J.: "Et lægeliv med diabetikere: Den alment praktiserende læges perspektiv", kursus for alment praktiserende læger, Bagsværd; "Who Volunteers for a National Multipractice Study", 15th World Conference of the World Organisation of Family Doctors (WONCA), Dublin.

Heldgaard, P.E.: "Insulinresistens i almen praksis", kursus for alment praktiserende læger, Bagsværd; "Sundhedsvidenskabelig forskning og kroniske lungelidelser, astma og allergi", temadag på Viborg Sygehus; "Insulinresistens i almen praksis" ved møde i Dansk Farmaceutforening, Viborg, åbent hus på Viborg Sygehus samt Klinisk biokemisk afd., Viborg sygehus.

Hermann C.: "Luftvejslidelser hos børn i almen praksis", undervisning af studenter på Afdeling for Almen Medicin, af praksisreservelæger i Københavns amt og af praktiserende læger på centralt efteruddannelseskursus.

Malterud K.: "Fra analyse til artikel – håndgreb og udfordringer?", Nordisk forskerseminar om kvalitative metoder i almenmedicinsk forskning, Osterøy (oplæg + medarrangør).

Nielsen A.: "One year after diabetes diagnosis: Patients" perception of change versus actual change in way of living and the observed clinical course". 12th Conference of the European Health Psychology Society. Wien.

Olivarius N.de F.: "Diabetes care in general practice. Main results from a national intervention study" ved: EDESG, 33rd Annual Meeting, Paris, ved St. Vincent Declaration Primary Care Diabetes Group. Second Int. Conference, Brussels og ved 15th WONCA World Conference, Dublin; "The Danish study, Diabetes Care in General Practice. A 6 year randomised trial of intensified versus standard physician care". Symposium: "Data, results and consequences of major trials with focus on type 2 diabetes". 34th Annual Meeting of the EASD, Barcelona samt poster; "Hvem modtager almenmedicinsk forskningsvejledning? – og hvem giver den?", seminar for forskervejledere i almen medicin (med Reventlow S, Houmand A), Slagelse; "Introduktion til almenmedicinsk forskning". Specialeuddannelsen i almen medicin, København; "Randomiserede kliniske forsøg i almen praksis", Københavns Universitet, ph.d.-kursus, samt Klinisk Forskningsenhed, H:S; "Hvordan opnår vi "god diabeteskontrol" i almen praksis?" D.a.d.l.-kursus, Middelfart; "Diabetesomsorg i almen praksis" kursus for praktiserende læger, Bagsværd; "Aldersdiabetes eller skæbnens magt", D.a.d.l.-kursus, Skagen.

Pedersen P.A.: "Udviklingen i praksisforskningen gennem 25 år", temadag på Forskningsenheden for almen praksis, Frederiksborg Amt; "Organisationen af forskning i almen praksis", Foreningen af speciallæger; "Nye forskningsprojekter ved forskningsenhederne i København, Århus og Odense", temadag, Amternes Hus; "Evidence and Experience", cafédebat på Lægedage 98.

Frans Boch Waldorff: "Praktiserende læger og demens-perspektivering på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse i almen praksis", Omsorgsorganisationernes Samråds Årsmøde; "Praktiserende lægers henvisning til demensudredning, Forskningsfondens temadag; "Praktiserende læger-demens, hvad er det for en størrelse?", Københavns Amts praksisreservelægeuddannelse. "Hvortil henviser praktiserende læger demensmistænkte patienter til udredning?", (poster) Lægedage 98.

Vigtigste faglige hverv

Anders Beich: Observatør i Dansk Selskab for Almen Medicins (DSAM) bestyrelse.

Dorte Gannik: Leder af Netværk for samfundsvidenskabelig sygdomsforskning. Observatør i Dansk Selskab for Almen Medicins (DSAM) bestyrelse. Vejleder for ph.d.-studerende ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet i København og Århus; Konsulent for Forskningsinsituttet for Human ernærings Forskningsudvalg.

Christian Hermann: Bestyrelsesmedlem i Lyngby-Tårbæk Lægeselskab; læge-kommunalt samarbejdsudvalg i Lyngby-Tårbæk kommune; DSAMs astma-allergigruppe.

Niels de Fine Olivarius: Medlem af DSAMs Forskningsudvalg; Sundhedsstyrelsens følgegruppe vedrørende diabetesbehandlingen i Danmark; DSAMs repræsentant i følgegruppen for projektet "Bedre sundhed for mor og barn" ved Center for Epidemiologisk Grundforskning; medlem af Dansk Selskab for Intern Medicins arbejdsgruppe vedrørende klaringsrapport for Type 2 diabetes; Dansk Endocrinologisk Selskabs arbejdsgruppe vedrørende nye diagnostiske kriterier for diabetes mellitus.

Poul A. Pedersen: Medlem af Forskningsrådet for Københavns Amts Sygehusvæsen; Kvalitetsudviklingsudvalget, Københavns Amt; DSAMs diabetesgruppe og allergigruppe; Det lægelige råd vedrørende Landspatientregisteret; Forskningsudvalget i Københavns Amts lægekredsforening.

Forskningsleder Poul A. Pedersen

Publikationer

Beich A.: Minnesota-missionærer. Dagens Medicin 6, s. 30-31, 1998.

Beich A.: Ædru alkoholikere har ikke diplomatisk immunitet. Dagens Medicin 6, s. 41, 1998.

Beich A.: Forebyggelse for folket. Ugeskr Læger 160(51), s. 7476-7478, 1998.

Beich A.: Farmakologisk behandling af alkoholmisbrug. Månedsskr Prakt Lægegern 76(9), s. 1119-1121, 1998.

Bunch V., Dyhr, L.: Mødet med de fremmede. i: Kvindelige læger ser på sundhed og sygdom, s. 54-64, Kjær Aggi, Berenth E, Danske Kvindelige Lægers Forening, København 1998.

Dyhr L.: Anmeldelse af: Skytte M. Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde. Ugeskr Læger 160, s. 608, 1998.

Hagerup A., Beich, A.: Den svære sandhed om alkohol. Berl. Tid. København 1998.

Hollnagel H., Malterud K.: Patientens stærke sider. i: Kvindelige læger ser på sundhed og sygdom, s. 90-99, Kjær A, Berendth E, Danske Kvindelige Lægers Forening, København 1998.

Jørgensen L.A., Nielsen A.B.S., Hansen L.J.: Diabetes set med lægens og patientens øjne. Læge-Helse 3(12), s. 4-5, 1998.

Lunde I.M., Gannik D.: Kliniske vejledninger –

hvor leder de patienterne hen. Practicus 22(120), s. 108-109, 1998.
Malterud K., Hollnagel H.: Talking with women about personal health resources in general practice – Key questions about salutogenesis. Scand J Prim Health Care 16, s. 66-71, 1998.
Nielsen W.B., Pedersen P.A., Jensen G.B.: Diagnostik og behandling af hypertensionspatienter. Ugeskr Læger 160(16), s. 2365, 1998.
Olivarius N. de F.: Finansieringen af almenmedicinsk forskning. Månedsskr Prakt Lægegern 76(juni), s. 855-862, 1998.
Olivarius N. de F., Andreasen A.H.: Femårsoverlevelsen for personer på 40 år eller derover med nyopdaget diabetes mellitus. Ugeskr Læger 160(16), s. 2388-2392, 1998.
Olivarius N. de F.: Retinopati, nefropati og neuropati ved NIDDM: Den praktiserende læges rolle. Tidsskrift for diabetesbehandling 8, s. 35, 1998.
Olivarius N. de F.: 20 års hjerterum, husrum og arbejdsglæde. Practicus 22(124), s. 261-262,
Olivarius N. de F.: Hvilken publikationsaktivitet? Et alternativt syn på forskningsregistrering. Practicus 22(124), s. 271,
Olivarius N. de F., Andreasen A.H.: The UK Prospective Diabetes Study. The Lancet 352, s. 1933, 1998.
Olivarius N. de F.: Diabetes Care in General Practice. i: Major trials in Type 2 diabetes., s. 9-10, Diabetes Metabolism/Excerpta Medica (special issue), 1998.
Pedersen P.A.: Jørgen Kelstrup in memoriam. Practicus 22(121), s. 136, 1998.
Pedersen P.A.: Praktiserende lægers ordination af antibiotika. Ugeskr Læger 160(15), s. 2263-2264, 1998.
Pedersen P.A., Kjærulff E.: Ny behandlingsstrategi ved ondt i halsen? Ugeskr Læger 160(14), s. 2118-2119, 1998.

Afdelingen for Eksperimentel Medicin

Afdelingen er oprettet i 1. oktober 1976 under navnet Dyreafdelingen i forbindelse med Det Lægevidenskabelige Fakultets indflytning på Panum Instituttet. I takt med overflytningen af institutter, er de lokale dyrehuse blevet nedlagt, og personale samt funktioner overflyttet hertil. 1. september 1995 blev der etableret et samarbejde mellem Rigshospitalet og Det sundhedsvidenskabelige Fakultet om samdrift af de dyreeksperimentelle faciliteter. Afdelingens navn blev ændret fra Dyreafdelingen til Afdelingen for Eksperimentel Medicin. RH's dyrehus med laboratorier i Michealsen bygningen blev nedlagt. Det tidligere dyrehus ved Farmakologisk Institut, Henrik Harpestrengsvej, blev moderniseret samtidig med etablering af 11 dyrelaboratorier i tilknytning hertil (RH afsnit 5703). På Panum Instituttet blev der bygget om, for at kunne indplacere den eksperimental-kirurgiske aktivitet. Personalet fra RH – i alt 8 årsværk – blev overflyttet til fakultetet. Fakultetet og RH råder over tre dyrehuse: Teilumbygningens, der betjener den pato-anatomiske sektor og enkelte brugere på RH, RH-afsnit 5703 på Henrik Harpestrengsvej, der sammen med afsnittet på Panum Instituttet betjener brugere ved de andre præ kliniske sektorer og RH. Der ydes også assistance til andre KU institutter og institutioner uden for KU. Afdelingens samlede areal omfatter ca. 5.800 m^2. Der er muligheder for opstaldning af forsøgsdyr i 75 tidssvarende dyrerum. Afdelingen er sektioneret i flere afsnit, således at der kan udføres forsøg på dyr på forskellige hygiejniske niveauer (konventionelle, "SPF", gnotobioter, kimfri dyr). Afdelingen råder over et moderne kirurgisk afsnit samt en række laboratorier til dyreeksperimentelt arbejde inkl. to mindre isolationsafsnit til infektionsforsøg og karantæne. Afdelingen ledes af en bestyrelse på fire medlemmer. To er udpeget af Dekanatet og to er udpeget af RH's direktion. Afdelingen finansieres for tiden – udover driftsmidlerne – ca. 9 TAP-årsværk og 0.5 VIP-årsværk via interne brugerbetalinger og indtægtsdækket virksomhed.

Faglige opgaver

Service

Dyreafdelingen er en fælles serviceafdeling, der yder assistance vedrørende dyreforsøg. Dyreafdelingen fremskaffer forsøgsdyr ved egen avl og ved indkøb, passer dyrene og yder bistand ved indgreb og prøvetagninger. Afdelingen rådgiver desuden i forsøgsdyrfaglige problemer herunder forsøgsplanlægning og etiske spørgsmål. Afdelingen har siden 1994 haft eget laboratorium for mikrobiologisk kontrol – primært af egne forsøgsdyr. Laboratoriets serviceydelser tilbydes også eksternt, idet der er et stigende behov for sundhedskontrol af forsøgsdyr hos både producenter og brugere. Der tilbydes undersøgelser for ca. 30 forskellige infek-

tionssygdomme hos gnavere og kaniner. I forbindelse med overflytning af RH aktiviteter er mulighederne for eksperimentalkirurgisk service blevet stærkt forbedret. Denne service har også interesse for eksterne brugere. Med henblik på at opnå en bedre sikkerhed omkring indslusningen af transgene dyr er der indrettet en ny enhed. Isolatorafdelingen er af samme grund blevet udvidet og forsynet med nyt supplerende udstyr bl.a. systemer med individuel ventilation af det enkelte bur. En større renovering af afdelingens barriereområder til avl af bl.a. transgene dyr er under planlægning, og forventes færdiggjort ultimo 1999.

Undervisning

Afdelingen afholder kurser i forsøgsdyrskundskab: Et 30 timers grundkursus, der giver de nødvendige forsøgsdyrfaglige kvalifikationer for at kunne opnå selvstændig forsøgsdyrstilladelse. Deltagerne er veterinærstuderende, ph.d.-studerende og eksterne (industrien, videnskabelige institutioner m.v.) (60 deltagere). Der afholdes et 60 timers kursus i forsøgsdyrskundskab for humanbiologistuderende (obligatorisk). Der afholdes endvidere kurser i eksperimental-kirurgisk teknik og i mikrokirurgi (70 deltagere). Disse kurser er godkendt som ph.d.-kurser. Desuden arrangeres flere forskellige kurser i kirurgisk og mikrokirurgisk teknik bl.a. "A-kurser" for læger under specialuddannelse i kirurgi. Afdelingen underviser lejlighedsvis ved andre institutioners/firmaers kursusvirksomhed. Der forelæses hvert semester for de medicinstuderende på 5. semester om anvendelse af forsøgsdyr i biomedicinsk forskning. De studerende tilbydes efterfølgende en rundvisning. På grund af den store interesse og det store behov for korrekt oplysning om anvendelse af forsøgsdyr, har afdelingen ofte besøg af fagligt interesserede og skoleelever, der orienteres om afdelingens arbejde. Afdelingen har udarbejdet et skriftlig materiale om emnet, der udleveres til interesserede.

Forskning

Arbejdet omkring forbedring af metoder til diagnostik af infektioner i forsøgsdyr herunder *Helicobacter hepaticus* hos mus og *Parainfluenzavirus type 3* hos marsvin er fortsat. Der samarbejdes fortsat med Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik vedrørende forsøgsdyrsetik samt Afdelingen for Forsøgsdyrsvidenskab, KVL.

Rejser

H.J. Skovgaard Jensen var sammen med Rektor, repræsentanter for Teknisk Administration KU, de rådgivende teknikere, Det naturvidenskabelige- og Det sundhedsvidenskabelige Fakultet på studierejse til Boston i januar måned. Formålet var at få inspiration og ideer til drift og indretning af det kommende biotekcenter. H.J. Skovgaard Jensen var herefter i Seattle med samme formål. H.J. Skovgaard Jensen og Henrik Bo Hansen deltog i maj 98 i Scand LAS symposium og årsmøde i Lillehammer, Norge.

Udgivelse/redaktion

Hans-J. Skovgaard Jensen er administrativ redaktør af Scandinavian Journal for Laboratory Animal Science.

Kollegialt arbejde

Hans-J. Skovgaard Jensen er medlem af uddannelsesudvalget for landbrugsuddannelserne ved Kolding Tekniske Skole. Han er desuden medlem af sektorledelsen i statssektoren under Ansatte Dyrlægers Organisation og Den Danske Dyrlægeforening. Han er desuden censor i bioteknologi og mikrobiologi ved laborantskolen og censor i veterinær anatomi ved KVL.

H.J. Skovgaard Jensen

Stab

Årsværk
VIP: 1,9.
TAP: 39,7.

VIP, internt finansieret
Hansen, Henrik Bo; dyrlæge.
Jensen, Hans-Jørgen Skovgård; afdelingschef, dyrlæge.
Rasmussen, Helle Juul, dyrlæge.

TAP, internt finansieret
Ahlstrand, Rikke Marie; dyreassistent.
Bang, Klaus; dyrepasser.
Bonnichsen, Michael Engel Oles; dyreassistent.
Bårris, Eva Merete; dyreassistent.
Christensen, Linda; praktikant.
Farlov, Helene; dyreassistent.
Fordsmann, Jan Thorleif; betjent.
Grauenhøj, Sanne; dyreassistent.
Hansen, Kirsten; dyreassistent.
Hansen, Lene; laboratoriemester.

Højkilde, Lisa; dyreassistent.
Ilfeldt, Lisbeth; kontorfuldmægtig.
Ipsen, Rikke Riis; praktikant.
Irmark, Lene Juel; praktikant.
Jagtvig, Finn Tage; medhjælper.
Jensen, Bente Walther; laboratoriemester.
Johansen, Jan Erik; betjent.
Jørgensen, Mette; dyreassistent.
Klarskov, Letty; dyreassistent.
Klausen, Irene; laborant.
Kristensen, Bente Langelund; dyreassistent.
Kristensen, Line Bjørndal; dyreassistent.
Kurland, Lennart; dyrepasser.
Larsen, Anne-Grethe; dyreassistent.
Larsen, Dennis Rømer Lørup; dyreassistent.
Larsen, Ena Raahauge; dyreassistent.
Larsen, Malene Anja; dyreassistent.
Lund, Preben; praktikant.
Lundager, Tina Skov; dyrepasser.
Olesen, Mette Værum; dyreassistent.
Pedersen, Mai Thurø; dyreassistent.
Petersen, Betina Juul; dyreassistent.
Riis, Heidi; dyreassistent.
Ronald-Andersen, Gitte; dyreassistent.
Rygaard, Annette; dyreassistent.
Slangerup, Mona; laboratoriemester.
Stormm, Jørgen Bøgh; dyreassistent.
Svendsen, Maria Mona; praktikant.
Switon, Klaus; dyreassistent.
Sørensen, Gitte Frejlev; dyreassistent.
Sørensen, Marianne; dyreassistent.
Thomsen, Palle; staldmester.
Thomsen, Ulla; dyreassistent.
Thorsen, Anne; dyreassistent.
Trans, Dorte; dyreassistent.
Ørngreen, Anne-Marie; laboratoriemester.

Det humanistiske Fakultet

Dekanatet for Det humanistiske Fakultet

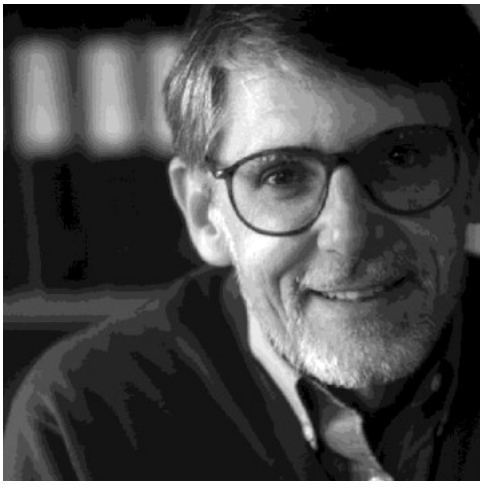

Dekan John Kuhlmann Madsen

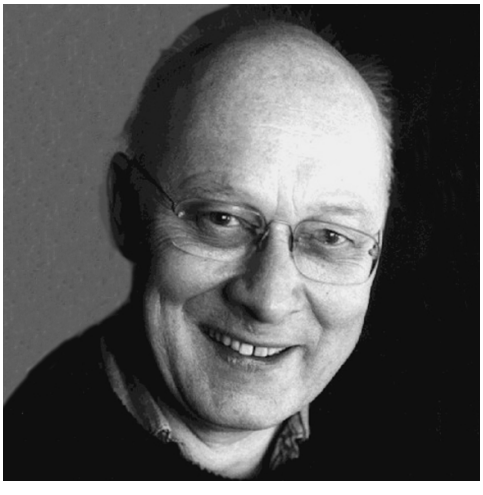

Prodekan Thorkil Damsgaard Olsen

Fotograf: Henrik Saxgren

Dekanens årsberetning

Det humanistiske Fakultet har igen i 1998 budt mange russer velkommen, i alt ca. 2.000. Søgningen har ligeledes været betragtelig, således at der fag for fag har måttet afvises mange, som oftest flere end der blev optaget. Der er i årets løb udfoldet store bestræbelser for at give de nyoptagne de bedst mulige startbetingelser, bl.a. gennem en fortsat udvikling af det generelle studiestartprogram.

Optaget til de fleste fag har nået det acceptable maksimum. Som påpeget i tidligere årsberetninger er det en forudsætning for den stejle stigning i optaget, at kvaliteten ikke forringes. Den eksterne kvalitetsmåling, som foretages af styregrupper nedsat af Evalueringscentret, har udpeget svage punkter i visse fag, mens det almene niveau i fagene er blevet karakteriseret som tilfredsstillende. På et enkelt område har Fakultetsrådet måttet skride ind med beslutning om afvikling af et institut og omlægning af uddannelsen. Et andet fag og institut har fortsat rekonstruktionen med bistand fra et af Fakultetsrådet nedsat udvalg med deltagelse af udenlandske specialister.

De eksterne evalueringer er i et vist omfang tilbageskuende og opfanger derfor ikke nødvendigvis de forhold, der afledes af den stejle stigning i optaget. Det er dog blevet påpeget at forskningsdækningen af uddannelserne er under pres, idet forskningsbevillingerne dels ikke følger med stigningen i uddannelsesvolumenet, dels bliver drænet af de akutte behov for at tilgodese undervisningen. Medens forskningsdækningen af meroptaget indgik i en klar aftale med Universitetet, er den akutte interne omfordeling til fordel for undervisningen et forhold, Fakultetet selv må reparere i de kommende år.

De senere års store optag førte til den hidtil største eksamenstermin, da mere 20.000 prøver blev aflagt i sommeren 1998.

Implementeringen af uddannelserne under humanistbekendtgørelsen fortsatte. Efter godkendelse af de mange BA-ordninger i sidste indberetningsperiode blev der i denne godkendt næsten 200 studieordninger for cand.mag.- og magisterkonferensuddannelser og for BA-tilvalg. I den forbindelse havde Fakultetsrådet nogle principdrøftelser, der mundede ud i en række målsætninger for kvalitetsudvikling af fremtidige studieordninger.

På det studieadministrative område har Fakultetet igangsat en række forberedelser til indførelse af Universitetets nye studieadministrative edb-system med de øgede muligheder for overblik, regelcheck, internationalisering m.v., som dette system tilsigter.

Fakultetet har stadigvæk behov for at rekruttere forskere fra ph.d.-niveauet og har derfor igen i beretningsåret afsat betydelige summer til ph.d.-stipendier (ca. en fordobling af volumenet i forhold til det tildelte). Efterhånden som den reformerede ph.d.-ordning slår igennem, nedbringes studietiden til den forudsatte længde, dog med hyppige forlængelser som følge af barselsorlov o.l. Fakultetet fik tilført en række stipendier fra den tidligere landsdækkende pulje for såkaldte klyngestipendier. Det samlede volumen anses fortsat som værende alt for lille.

Uanset de store bevillinger, der er overført fra Fakultetets andre aktiviteter til ph.d.-rekrutteringsformål, har der igen i år på flere fag vist sig problemer med at få tilstrækkeligt med kvalificerede ansøgere til adjunkturerne. Der har således – i et mindre omfang – været tale om at fagene har konverteret VIP-stillinger til stipendier.

Der blev i årets løb diskuteret forskningsstandarder og forskningens kobling med undervisningen. Det foregik dels i de relevante udvalg og råd, dels gennem en stort anlagt høring af samtlige VIP på Fakultetet. Bestræbelsen har været at opstille operationelle kvalitetsmål, der baserer sig på humanioras egenart.

Efter et langt tilløb er samarbejdet med Det Kongelige Bibliotek nu i fastere økonomiske rammer, idet denne for Fakultetet så vigtige institution ved årsskiftet indgik en resultatkontrakt med Kulturministeriet, hvori den service der skal ydes Universitetet, er indeholdt. I lyset af de nye betingelser blev der etableret en struktur med fællesudvalg på flere niveauer, der lægger samarbejdet i rationelle rammer. Fakultet og bibliotek har i årets løb været i god overensstemmelse, hvad angår de vigtige udviklingslinier. Et tæt samarbejde vedrørende de to institutioners udbygning i Ørestaden har frembragt meget spændende planer for de kommende år.

Den i pressen så ofte og intenst omtalte sag om KUA-byggeriet nåede et lavpunkt i 98, efter at det blev klart at Forskningsministeriets krav om, at der skulle være med- og egenfinansiering, var ufravigeligt. Efter flere forhandlinger blev et krav om medfinansiering af 150 mio. ændret til en betaling af ca. 50 mio. kr. plus genbrug til en værdi af ca. 100 mio. kr. Omfanget af egenfinansering af diverse installationer og inventar er stort. Disse ting tilsammen fører til en generel standard, der bliver lavere end Fakultetet havde håbet.

John Kuhlmann Madsen, Dekan

Besvarelse af universitetets prisspørgsmål i humaniora for 1997

Guldmedalje: Bente Gade, "Pushing at Boundaries…". An Enquiry into Body, Gender and Identity.

Guldmedalje: Søren Kyllingsbæk, "Selektiv opmærksomhed".

Guldmedalje: Jesper Nielsen, "Making the Manmade World, Alive, Dedication Rituals of the Maya, A Survey of the Epigrapfic, Iconographic, Archaological, Ethnohistorical and Ethnographic Sources".

Sølvmedalje: Juliane Engelhardt, "Statspatriotisme og national identitet i den dansk-tyske helstat 1814-1839".

Sølvmedalje: Thomas Hoffmann, "Den fortalte valfart. En religionshistorisk analyse af hadjdj med specielt henblik på ritualernes status og forløbsorganisering via narratologisk analyse af Ahmad Kamâls The Sacred Journey".

Sølvmedalje: Niels Reeh, "… subservient to practical morality, and …contributing to the instruction of Mankind …".

Sølvmedalje: Pia Quist, "Ind i gruppen, ind i sproget. En undersøgelse af identitet og andetsprogstilegnelse".

Historie

Institut for Historie

Institut for Historie oprettedes i 1992, da tre mindre enheder på fakultetsledelsens foranledning blev lagt sammen til een. Undervisningsmæssigt fungerer faget ligesom tidligere som en enhed under eget studienævn, studieleder, eksamensleder m.v., mens alle øvrige økonomiske og administrative opgaver pålagt af fakultetet varetages af institutlederen, institutbestyrelsen og instituttets kontor. Men fagligt set er det en sammensat størrelse.

Som dyrket i flere andre samfunds-, kultur- og naturvidenskaber tjener historiske studier mange forskellige formål. Men historiefaget har uden tvivl sit centrale genstandsområde i den systematiske og generelle indsigt i fortidens menneskelige samfund, som den kan opnås og forstås i vor tids civilisation. Som sådan udgør historisk forskning en helhed kendetegnet af væsentlige tværgående fællestræk både i sit sigte og i en del af de anvendte metoder. Men den karakteriseres også af meget stor bredde i forskernes emnevalg, problemstillinger og arbejdsmåder, fordi der typisk er store forskelle på den basisviden og teoretiske ballast, som behøves til løsningen af opgaverne. Forandringerne i samfundenes struktur og i det aflejrede kildegrundlag betyder, at studiet af oldtidens historie forudsætter brug af andre data og andre forkundskaber end studiet af nutiden, der i høj grad forudsætter inddragelse af de systematiske samfundsvidenskabers teoretiske og empiriske landvindinger.

Den specialisering i udvalget af studieopgaver, der findes i historie som i alle andre videnskaber, medfører da, at historikeren typisk forsker i tæt forbindelse med et begrænset kollegialt fagmiljø, der rækker ud over hans arbejdsplads til andre institutioner i ind- og udland. Lærerne ved Institut for Historie arbejder, mere eller mindre fast, i uformelle sektioner eller "afdelinger", der danner ramme om kollegiale fagseminarer og virker som repræsentationsenhed og som høringsorgan i den interne styrelse og arbejdsdeling på instituttet.

Instituttet omfatter seks sektioner: Antikhistorie, Middelalderen, Nyere tid (ca.1500-1750), Nittende århundrede (ca. 1750-1900/1920), Samtidshistorien (det 20. århundrede, herunder også det meste af den historiografiske forskning) og en særlig afdeling for nyere økonomisk, social og oversøisk historie. Desuden en lille lokalhistorisk afdeling, der har aflagt særskilt årsberetning (se det af Knud Prange fremsendte bidrag).

Mens kontorets seks TAP'er og timelønnede medhjælpere arbejder direkte i instituttets regi, omfattede de syv nævnte underenheder ved udgangen af 1998 i alt 38 fuldtidsansatte lærere/forskere: 6 professorer og een forskningsprofessor, 25 lektorer (hvoraf een på aftrædelse), 2 lektorvikarer (nyligt tiltrådt), 3 adjunkter og een amanuensis. I årets løb ansattes en adjunkt (Ittai Gradel), og to lektorer blev i årets løb overført fra andre af fakultetets institutter: Palle O. Christiansen fra Antropologi og Etnologi, Gunner Lind fra Humanistisk Informatik.

Fast tilknyttet var herudover 25 forsknings- og ph.d.-stipendiater, der hver arbejder med deres eget projekt, mens 41 deltidsansatte, eksterne lektorer (hvoraf 9 på orlov) og to assistenter indgår i fagets undervisningsstab.

De heltidsansatte medarbejderes fordeling på sektionerne fremgår af listen nedenfor.

Forskningsvirksomhed

Nedenstående oversigt over de enkelte medarbejderes forskningsaktiviteter er søgt udformet således, at resultater og ændrede prioriteringer vil fremgå ved sammenligning med tidligere årsberetninger. Enkeltstående og allerede udgivne artikler findes normalt kun i Publikationslisten.

Antikhistorie

En undersøgelse af de lilleasiatiske byers politiske struktur (især i Karien) er forløbig afsluttet med udarbejdelsen af artiklen "The Cities of the Rhodian Subject Peraia" og er under udgivelse (Vincent Gabrielsen).

Studier over krigsførelsens betydning for de græske bystaters økonomiske og sociale udvikling fortsætter. Indtil nu har de resulteret i artiklen "The Economic and Social Impact of Naval Warfare on the Greek Cities" (under udgivelse) (Vincent Gabrielsen).

Som led i forskning af den hellenistiske verdens økonomiske udvikling er udarbejdet en artikel "The Rhodian Associations and Economic Activity" (under udgivelse) (Vincent Gabrielsen).

En tekstrevision af, og historisk kommentar til, to nyfundne indskrifter, der tilhører serien af regnskaber over den athenske flådeforvaltning i det 4. årh. f.Kr. er ved at blive afsluttet. Det samme gælder en undersøgelse af den historiske proces, hvorved tre separate bystater (Ialysos, Kami-

ros og Lindos) ved indgåelse af synoikisme forenede sig til en enkelt bystat, Rhodos, samt en kortlægning af den forenede stats politiske institutioner (Vincent Gabrielsen).

En monografi om romersk kejserkult, "Heavenly Honours", er under udgivelse, mens en bog på dansk om romersk religiøsitet er på det forberedende stadium (Ittai Gradel).

Ph.d.-projekt om Kretas rolle i 3.-2. årh. f.Kr. Kreta var tilsyneladende et paradoks; isoleret og marginaliseret både geografisk, politisk og mentalt – og alligevel en aktiv deltager i krig og diplomati. Gennem brug af historiografi og interstatslige traktater (indskrifter) forsøges forklaret, hvordan og hvorfor Kreta faldt uden for den "hellenistiske norm", og hvilken betydning det fik for kretensernes relationer til omverdenen. Arbejdet forventes afsluttet 2001 (Kirsten Kvist).

En historisk og religionssociologisk undersøgelse af varselsvæsnet i romersk religion under republikken. Formålet er at belyse varselsvæsenets vigtige rolle – socialt, religiøst, politisk og militært – i det antikke romerske samfund. Projektet ventes afsluttet august 2000 (Susanne William Rasmussen).

En kortere fremstilling på dansk af Italiens samling i oldtiden. Perioden ned til 264 f.Kr., d.v.s. ca. halvdelen, er behandlet og foreligger i færdig stand. Desuden er en artikel om hele emnet i trykken på engelsk. Afslutningen af arbejdet er afhængig af andre opgaver (Jens Skydsgaard).

Under udarbejdelse er desuden en cd-rom til belysning af emnet Landskab og Landbrug i Antikkens Grækenland og Italien. Arbejdet udføres sammen med lektor Signe Isager, der for nærværende er direktør for det danske institut i Athen. I forbindelse med dette projekt er scannet ca. 300 billeder, til hvilke der er udarbejdet indledning og beskrivelse. Der står tilbage at scanne ca. 100 billeder, væsentligt vedrørende husdyrbrug, samt at foretage den tekniske redaktion. Til disse arbejder mangler bevilling, idet fakultetet ikke har set sig i stand til at støtte dem p.g.a. den økonomiske situation. Derfor kan afslutningsdato ikke gives på nuværende tidspunkt (Jens Erik Skydsgaard).

Projekt Africa Proconsularis. En undersøgelse af relationerne mellem by og land i det antikke Tunesien. Der foreligger et næsten færdigt manuskript på ca. 400 sider, som vil afslutte projektet i efteråret 1999 (Peter Ørsted).

Middelalderen

Danmarks udenrigspolitik i middelalderen. Arbejdet er led i et projekt om Danmarks udenrigspolitik gennem tiderne. Det har 11 medarbejdere og finansieres af Carlsbergfondet. Der stiles mod en fremstilling i 6 bind. Arbejdet, der skal resultere i bd. 1, første halvbind, er på det forberedende stadium (Esben Albrectsen).

Danmark-Norge 1380-1814. Perioden frem til 1536. På det afsluttende seminar om projektet Danmark-Norge i fællestiden (se nedenfor) fremlagdes præmisserne for udarbejdelse af det første bind. Foredraget udsendes af Fondet for dansk-norsk Samarbejde over internettet (Esben Albrectsen).

Axel Bolvig er forskningsprofessor under Den billedskabte Virkelighed/Institut for Historie. Igangværende forskningsaktiviteter: A. Udsnithelhed. Udvikling af 3-D opbygninger af fire udvalgte kirker med tilknyttede interaktive links indeholdende forskelligartede former for informationer med henblik på produktion af en cd-rom. Formålet er at ophæve de 'tilfældige' begrænsninger og indramninger, som de traditionelle fotografiske optagelser forårsager. Projektet sker i samarbejde med ingeniør Niels R. Jensen, Jesper Borrild, Thomas Schlichting samt en gruppe studerende. Bevilling fra undervisningsministeriet. Cd-romen forventes færdig med udgangen af 1999. B. Kvantitative og kvalitative analyser af de danske kalkmalerier. Ved anvendelse af databasen "Danmarks kalkmalerier i elektronisk database og på internettet" undersøgelser over diakrone og synkrone forhold ved Danmarks kalkmalerier. Færdiggjort artikel "Contrasts in Time and Space" forventes at udkomme 1999 eller 2000. C. Morten Maler. Forsøg på at indkredse en af de største individualister (1400-tallets første halvdel) inden for dansk kunst. Indsamling af materiale er stort set gennemført (Axel Bolvig).

Fortsatte studier over Jordanes' skrifter om romernes og goternes historie. Artikel udkommer primo 1999. Resten forventes færdig ultimo 1999 (Arne Søby Christensen).

Den Sorte Døds virkninger på samfundet i slotslenet Maurienne (Savoyen) i 1300-tallet. Et partielt råmanuskript til en større afhandling (ca. 250 s.) foreligger siden årets begyndelse. Enkelte afgrænsede undersøgelser foretaget i årets løb i forbindelse med kongresdeltagelse. Ventes afsluttet 2001 (Michael H. Gelting).

Coping with the Black Death. Bog om den Sorte Død og dens umiddelbare eftervirkninger (1350-1360'erne). Projektskitse udarbejdet, og forlagskontrakt underskrevet med Edinburgh University Press. Ventes afsluttet ultimo 2000 (Michael H. Gelting).

Det danske samfund i højmiddelalderen i euro-

pæisk komparation (12-13. årh.). To artikler udarbejdet og antaget til publicering. Udkommer 1999 (Michael H. Gelting).

Det kanonisk-retlige incestforbud i middelalderen (6.-13. årh). Udarbejdelse af artikel påbegyndt i fortsættelse af kongresdeltagelse. Ventes afsluttet primo 1999 (Michael H. Gelting).

"Det nordeuropæiske kornmarked 1250-1350". Status på nuværende tidspunkt: En fremstilling af resultaterne af den engelske/baltiske/nordtyske side af kornhandelsprojektet. Kildemæssigt er det den mest omfattende del af projektet. Undersøgelsen vil blive publiceret i en antologi om den nordeuropæiske massevarehandel i middelalderen, redigeret af Nils Hybel. Der er tale om en udgivelse af bidragene til et internationalt seminar afholdt i Lund i 1997. Bogen vil blive udgivet i Toronto af Pontifical Institute of Medieval Studies' forlag. Resten af projektet tænkes realiseret med udarbejdelsen af et foredrag til et seminar på New Foundland i august 1999, der er ved at blive arrangeret, med efterfølgende bearbejdning og publicering (Nils Hybel).

"Danmark i Verden i Middelalderen". En almindelig Danmarks historie omhandlende tiden fra det 8. til det 16. århundrede er under forberedelse. Bogen er i tid nået til ca. år 1100 og anslås at blive på 200-250 sider. Ideen er at fremstille Danmarks middelalderhistorie set udefra, hvorfra de fleste af de tidlige skriftlige kilder stammer, og at lægge vægten på samspillet mellem de danske områder og omverdenen samt på komparation mellem danske og udenlandske forhold. Bogens målgruppe er BA-studerende og alment dannede læsere i øvrigt (Nils Hybel).

Ph.d.-projektet "Kongen og tinget. En undersøgelse af det senmiddelalderlige retsvæsen med særligt henblik på kongemagtens forhold til det kongelige retterting, landstingene og herredstingene 1340-1448" er fortsat og forventes afsluttet primo 1999 (Henrik Lerdam).

Krig og politik i vikingetiden. Hvis V. Clausewitz har ret i, at krig blot er en fortsættelse af politik med andre midler – hvad er da politikken forud for vikingernes togter? Arbejdet med bogen er på et forberedende stadium (Niels Lund).

Nyere tid (ca. 1500-1750)

Ændringer i dansk landbrug i perioden 1500-1800, projektet er i sit indledende stadium (Benedicte Fonnesbech-Wulff).

Et middelalderprojekt om konflikten mellem ærkebisp Jens Grand og Erik Menved, i samarbejde med Bo Fritzbøger, Michael Kræmmer, Kurt V. Jensen og Martin Palsgaard, er i sin afsluttende fase. Det samme gælder projektet Chr. 4. og 30-årskrigen sammen med Karl-Erik Frandsen (Benedicte Fonnesbech-Wulff).

Bidrag til et forskningsprojekt om dansk udenrigspolitiks historie, finansieret af Carlsbergfondet, er under forberedelse (Karl-Erik Frandsen).

En udgivelse på moderne dansk af Esrum Klosters Brevbog er næsten færdiggjort (Karl-Erik Frandsen).

"Fortid og flora" og "Grænser i landskabet", begge dele af forskningsrådsprogrammet "Menneske, landskab og biodiversitet" forventes afsluttet 30/6 2000 (Bo Fritzbøger).

Ph.d.-projektet "Den tidlige humanisme i Danmark i perioden ca. 1510-1540 med særligt hensyn til dens stilling til de reformatoriske og politiske bevægelser" fortsætter og forventes afsluttet 1. oktober 1999 (Johan R.M. Jensen).

Fra dansk til svensk ret i Skåne 1650-1700. Projektet, der er på et forberedende stadium, vil gennem en analyse af skånske retsprotokoller undersøge, hvorledes overgangen fra dansk til svensk ret foregik i praksis. Roskilde-fredens § 9 fastslog i 1658, at dansk ret skulle forblive gældende lov i de til Sverige afståede provinser. Hurtigt blev det fra svensk side gjort klart, at der kun var tale om en overgangsperiode. Svensk ret blev indført i 1683, og projektet vil belyse, hvorledes forsvenskningen foregik ved domstolene (Jens Chr. V. Johansen).

"Civil og militær i Europa". Udviklingen af den kulturelle forskel mellem civile og militære klasser i samfundet. På forberedende stadium, forventes afsluttet 2002 (Gunner Lind).

"Dansk historisk Atlassystem". Udviklingen af en dansk historisk-topografisk database, i samarbejde med medarbejdere ved Kulturhistorisk Centralregister og Statens Arkiver. Forventes publiceret 1999 (Gunner Lind).

"Dansk Udenrigspolitiks Historie 1588-1648". Bidrag til projekt støttet af Carlsbergfondet. I 1998 er der afholdt en række projektmøder og skrevet synopsis til bidraget. Forventes afsluttet 2000 (Gunner Lind).

Ph.d.-projekt: Den engelske Gentleman købmand i funktion – privathandel mellem Madras og City of London 1660-1740. En undersøgelse af kompagniansattes private handel mellem Madras og City of London samt Citys påvirkning på sociale, økonomiske og kulturelle aspekter blandt englænderne i Madras. Projektet afsluttes 31. maj 1999 og er på godt 240 sider (Søren Mentz).

Arbejdet med biografien om Peter Schumacher Griffenfeld fortsætter og forventes afsluttet i foråret 1999 (Sebastian Olden-Jørgensen).

Studier i baggrunden for enevældens indførelse med særligt henblik på forholdet mellem økonomi og politik på Christian 4.s tid er på et forberedende stadium. Forventes muligvis afsluttet med afhandlingsmanus sommeren 2000 (Benito Scocozza).

En bestemmelse af den interkontinentale handels omfang og sammensætning før 1750. Et meget omfattende materiale er indsamlet og under statistisk behandling, råmanuskript foreligger for størstedelen af den europæisk-asiatiske handel og dele af ædelmetalhandelen og den atlantiske handel (Niels Steensgaard).

Ph.d.-projektet "Bolskifte, solskifte og "mange flere" – en studie i landskifteanalyse" fortsætter og forventes afsluttet 1. april 1999 (Gurli Thuneby).

Fortsat forskning i synsmåder og forklaringer på samfundsmæssige og fysisk-kemiske fænomener før det naturvidenskabelige gennembrud og skabelsen af de moderne stater og samfundsteorier (Alex Wittendorff).

19. århundrede (ca. 1750-1900/1920)

Knuthenborg Park – et monument fra kornsalgsperioden. En landbrugs- og mentalitetshistorisk studie, en bog på ca. 180 sider, forventes udsendt 1. maj 1999 (Claus Bjørn).

Kampen om grundloven. En fremstilling af junigrundlovens tilblivelse, bog på 120 sider, udkommer 1. maj 1999 (Claus Bjørn).

En fremstilling af Tysklands betydning for grundloven, 48 sider, udkommer 26. maj 1999 (Claus Bjørn).

Hollændere i dansk landbrug – konverteret til studenterprojekt (Claus Bjørn).

Forskellige omverdens-opfattelser i 1700-tallets manoriale samfund. Forsøg på konstruktion af tre à fire forskellige forestillingsverdener på baggrund af primært materiale. Et foreløbigt udkast på ca. 250 sider er skrevet, men afventer den endelige redigering (Palle O. Christiansen).

Historiografi over den danske kulturhistoriske tradition om dagliglivet ca. 1880-1960 set i lys af på den ene side den klassiske europæiske kulturhistorie og på den anden den historiske antropologi fra 1970'erne og "New Cultural History" fra 1980'erne. Et manuskript på ca. 200 sider er udarbejdet og forventes endeligt færdigt i 1999 (Palle O. Christiansen).

Studier i godsejernes kollektive politiske biografi i det 19. århundrede (finansieret af Carlsbergfondet) fortsætter (Niels Clemmensen).

Studier i den politiske begrebsdannelse i Danmark 1848-1866. Fortsatte studier. Manus, 25 sider, er indleveret til Den jyske Historiker. Publiceres foråret 1999 (Niels Clemmensen).

Studier i Europabilledet i den danske forfatningsdiskussion 1848-1866 i et retorisk og begrebshistorisk perspektiv. Påbegyndte studier. Dele heraf, ca. 20 sider, publiceres i engelsk oversættelse af udenrigsministeriet, foråret 1999 (Niels Clemmensen).

Disputatsprojekt om alkoholspørgsmålet i Danmark og Norden. Manus opstrammes og forkortes til disputats (Sidsel Eriksen).

Johannes Steenstrups historiesyn: Projektet sigter på at analysere Steenstrups værker ud fra nogle åndshistoriske hovedlinier med inddragelse af hans stilling i datidens universitets- og historikerverden, forventes afsluttet i 1999 (Jon A.P. Gissel).

Tidsskriftsartikel om "Den nordiske linie i dansk musik", forventes afsluttet i 1999 (Jon A.P. Gissel).

Engelsksproget tidsskriftsartikel om belejringer i antik historieskrivning forventes at udkomme i begyndelsen af 1999. Antaget af "Analecta" (Jon A.P. Gissel).

Ph.d.-projekt om en tværvidenskabelig undersøgelse af den danske bondekulturs karakteristika og betydning for skabelsen af den moderne danske mentalitet og identitet. Der foreligger ca. 180 færdige manuskriptsider, og projektet ventes afsluttet 1.10.2000 (Peter Henningsen).

Ph.d.-afhandlingen "Og dog så vidt om jorden… Danmark og Brasilien i det 19. årh." er afsluttet og forsvaret (Birgitte Holten).

Projektet "Naturforskeren Peter Wilhelm Lund i videnskabshistorisk belysning" er fortsat i samarbejde med mag. art. Michael Sterll, Botanisk Museum. Hensigten er udarbejdelse af en biografi om Lund. Lund-projektet forventes afsluttet i 2001 (Birgitte Holten).

Osmannerrigets historie med fokus på perioden 1789-1923, et projekt, der nu er drejet hen i retning af at fokusere på området som en case-study i udviklingen af europæisk og mellemøstlig (islamisk) nationalisme med særligt henblik på en afprøvning af moderne nationalismeteorier på et konkret historisk stof. Ca. 100 sider foreligger i foreløbig form (Johny Leisner).

Projektet Døden i barndommen. Spædbørnsdødelighed og moderniseringsprocesser i Danmark 1800-1920 er afsluttet, udgivet og forsvaret for den filosofiske doktorgrad (Anne Løkke).

Ph.d.-projekt om 1800-tallets historieforståelse. En undersøgelse af konflikter i 1800-tallets historievidenskab og deres relevans for nutidens historievidenskabelige problemstillinger. Projektet

forventes afsluttet 1. januar 2001 (Mads Mordhorst).

Studie af udvisningspraksis mellem 1875 og 1920 på grundlag af bestemmelserne vedrørende udlændinge i Straffeloven af 1866 og Fremmedloven af 1875. Arbejdet er afsluttet (Henrik Zip Sane).

Studie af udlændinges kriminalitet i København 1868-1898. Projektet er afsluttet (Henrik Zip Sane).

Punktstudier vedrørende arbejdsindvandringen ca. 1850-1925 og tilhørende forståelsesmodeller vedrørende forhold som "fremmedgørelse" og "nationalisme". Arbejdet er afsluttet (Henrik Zip Sane).

Undersøgelser til grundlag for en fremstilling af arbejdsindvandringens historie ca. 1800-1970. Undersøgelserne pågår stadig og forventes færdige til trykning i oktober-november 1999 (Henrik Zip Sane).

Studier i Wilh. v. Humboldts historiesyn med henblik på udarbejdelse af introduktion til dansk oversættelse af hans "Die Aufgabe des Geschichtschreibers" (1821). Udkast til oversættelse fordelt til teori-interesserede kolleger. Humboldts historiesyn skal drøftes ved teori-seminar. Forventes udgivet år 2000 (Hans Vammen).

Studier i dansk politisk historie 1848-49 med henblik på diverse jubilæumsaktiviteter 1999. En artikel er under udarbejdelse (Hans Vammen).

20. århundrede – samtidshistorie og historiografi

Ph.d.-projektet: "National Identity and Midwestern Politics: Scandinavian-American Involvement in the Progressive Movement of Wisconsin, c. 1890-1914" er afsluttet og forsvaret 5. feb. 1999 (Jørn Brøndal).

Dansk Udenrigspolitiks Historie. I årets løb er forberedelserne til projektet fortsat med seminarer og panelmøder og med foredrag ved Selskabet for Samtidshistorisk Forsknings årsmøde i januar 1998 og ved Dansk Historikermøde 1998 i august. Projektet, der ledes af Carsten Due-Nielsen, Ole Feldbæk og Nikolaj Petersen, er igangsat fra efteråret 1998, med et forberedende år fra efteråret 1997. Projektet forventes afsluttet i 2003 med publicering i perioden 2002-04. Ud over deltagelse i styring og redigering i forbindelse med det samlede projekt påbegyndes arbejdet med afsnittet om perioden 1864-1914 i 1999. Det forventes afsluttet i 2001 (Carsten Due-Nielsen).

Dødsstraffens Historie. En større artikel til Historisk Tidsskrift, der behandler centrale aspekter af dødsstraffens historie i komparativt perspektiv. Artiklen er tænkt som en slags afklarende arbejde og forventes færdiggjort i løbet af sommeren 1999 (Inga Floto).

Japans Historie. Planen er at skrive en bred fremstilling af det moderne Japans historie henvendt til et dansk publikum (Inga Floto).

En artikel om Astrid Friis til Dansk Kvindebiografisk Leksikon er færdiggjort (Inga Floto).

Videnskab som restriktiv praksis – den 9. april 25 og 60 år efter. Undersøgelsen behandler opfattelsen af den 9. april ved forskellige tidspunkter og de forhold, der har påvirket den. Forventes afsluttet 2000 (Carl-Axel Gemzell).

Warszawapagten og Danmark – behandler Warszawapagtens militære overvejelser og planer mod Danmark 1960-1989, forventes afsluttet 2001 (Carl-Axel Gemzell).

Ph.d.-projekt: Studier i dansk radikal konservatisme i mellemkrigstiden med komparativ inddragelse af samtidige europæiske eksempler. Fokus i projektet ligger på den konservative idédebat omkring tidsskriftet "Det nye Danmark" og forsøget på at formulere en "ny" eller "ung" konservatisme. Projektet ventes færdiggjort marts 2001 (Adam Holm).

Fortsatte studier i besættelsestidens historie, bl.a. udarbejdelse af en afhandling vedrørende G.F. Duckwitz' rolle i redningen af de danske jøder okt. 1943 (Hans Kirchhoff).

Materialeindsamling til en afhandling om regeringens perception af den militære trussel 1939/40 (Hans Kirchhoff).

Redigering af en kildepublikation med dokumenter til belysning af modstandsbevægelsens historie sammen med Aage Trommer, Odense. Færdiggørelse af manuskript til første bind af ovennævnte kildepublikation (Hans Kirchhoff).

SPD und Nationalsozialismus 1920-1933. En undersøgelse af det tyske SPD's politik over for nazismen, forventes færdig år 2000 (Karl Christian Lammers).

Europa und die deutsche Frage nach 1945. Arbejder med at færdiggøre manuskript, der forventes at udkomme i 1999, formentlig i Leipzig (Karl Christian Lammers).

En undersøgelse af de dansk-tyske relationer efter 1945. Er endnu på arkivundersøgelsesstadiet. Har arbejdet både i de østtyske arkiver, i det danske udenrigsministeriums arkiv og skal i 1999 arbejde med de vesttyske. Foreløbige teser publiceret i festskrift til Kirchhoff/Nissen (Karl Christian Lammers).

Ph.d.-undersøgelse af Danmarks rolle i den europæiske "Neuordnung" 1940-43 på baggrund af den tyske planlægning og besættelsespolitik er på

et afsluttende stadium og forventes afleveret 30. april 1999 (Joachim Lund).

Konservatismens værdier. I den politisk-kulturelle debat henvises der med jævne mellemrum til et særligt konservativt værdisystem, der dog ikke ekspliciteres. Ved at undersøge sådanne eksplicite og implicite udsagn søges det konservative værdisystem og dets forandringer klarlagt. Periode ca. 1890-1990. Emneafgrænsning: Danmark. Arbejdet er endnu på et forberedende stadium (Henrik S. Nissen).

Militær og Politik. Grækenland i skyggen af den kolde krig, 1945-1967. Projektet er finansieret af Carlsbergfondet og berammet til 3 år. Påbegyndt 1. februar 1998. Arbejdet er på et forberedende stadium. Projektet forventes afsluttet medio 2001 (Mogens Pelt).

Ph.d.-projekt om den danske velfærdsstat efter 1968. Forskningsoversigt samt metodisk afsnit afsluttet. De første empiriske afsnit under udarbejdelse (Klaus Petersen).

Socialforskningsinstituttets forhistorie (sammen med Henning Friis). Arbejdet afsluttet 1. september 1998 (Klaus Petersen).

Fortsættelse af forskningsprojektet (finansieret af Carlsbergfondet) om den tidlige amerikanske antikommunistiske bevægelse 1917-45. Projektets formål er at identificere, hvilke grupper og organisationer der deltog, hvad deres ideologi og motiver var, og hvorfor den antikommunistiske bevægelse var så stærk og aggressiv i USA. Undersøgelsen er opdelt i en analyse af græsrodsbevægelser, dels nationalt og dels i to udvalgte lokalstater (New York og Washington) og i en analyse af de vigtigste nationale organisationer (patriotiske grupper, America Union, de katolske kirker og massebevægelser, arbejdsgiverforeninger og America Foundation of Labor) (Regin Schmidt).

Ph.d.-projekt: Re-konstruktioner. En undersøgelse af den sproglige vending i historieteoretisk perspektiv. Projektet er af teoretisk og historiografisk art. Det undersøger de potentialer og problemstillinger, der knytter sig til den postmoderne historieskrivning i teori og praksis med specielt fokus på forskningsfeltet "New Historicism" (Dorthe Gert Simonsen).

Ph.d.-projekt om elektronisk dokumenthåndtering i europæisk offentlig forvaltning – lovgivningsmæssige rammer, en teoretisk forståelse og case-studies. Projektet forventes afsluttet 30. juni 1999 (Charlotte Steinmark).

Historiografisk og arkivbaseret monografi med titlen "The Cold War, the Atlantic Alliance, and the Soviet Union" (Westview Press). En del af manuskriptet er trykklart. Ventes afsluttet i løbet af 1999 (Poul Villaume).

Manuskript om Hans Hedtofts udenrigspolitiske virke. Projektet er på materiale-indsamlingsstadiet, mens arkivstudierne stort set er gennemført. Synopsis m.v. foreligger. Forventes afsluttet i 2000 (Poul Villaume).

Aspekter af nordisk sikkerhedspolitik under den kolde krig i komparativt perspektiv (nordisk netværk). Projektet er på et forberedende stadium. Forventes afsluttet i 2002 (Poul Villaume).

Dansk Udenrigspolitiks Historie 1945-1973 (medforfatter til bind 5 af planlagt 6-binds-værk om dansk udenrigspolitiks historie). Indledende forfattermøder og seminarer m.v. er afholdt. Materialeindsamling i gang. Afsluttes i 2002-03 (Poul Villaume).

En analyse af vælgeradfærdsmønstre ved Europavalg er under forberedelse (Torben Worre).

Afdelingen for nyere økonomisk og social historie

Dansk Udenrigspolitiks Historie. Bidrag til og projektansvarlig for et projekt om dansk udenrigspolitik gennem tiderne, støttet af Carlsbergfondet (Ole Feldbæk).

I 1998 videreførelse af arbejdet med bogen om "Danmarks økonomiske historie fra 1840 til 1910", der udgør bd. 2 af systimes Danmarks økonomiske historie. Arbejdet er ved at være færdigt og ventes afsluttet i marts 1999 (Ole Hyldtoft).

Påbegyndt et projekt om den teknologiske udvikling på de danske teglværker sammen med Inge Adriansen, Kim J. Paulsen m.fl. Projektet skal føre frem til en bog på omkring 300 sider, der publiceres i foråret 2000 (Ole Hyldtoft).

Udgivelse af "Danske kilder til Ghanas historie – 1658-1754" på engelsk. Manuskriptet er på ca. 1300 sider. Heraf er ca. 1/3 oversat til engelsk, de øvrige sider færdiggjort til oversættelse. Projektet forventes tilendebragt med udgangen af år 2000 (Ole Justesen).

Ph.d.-projektet "Jens Kraft og Vilde Folk – forfatterskabet, værket, manden" fortsætter. Afhandlingen foreligger som manuskript (kladde). Med henblik på publikation sammen med afhandlingen er der samlet et stort billedmateriale på Det kgl. Bibliotek, Rigsarkivet, Nationalmuseet, Herlufholms Bibliotek, Riksarkivet i Norge og Schweizerisches Landesbibliothek (Michael A. Langkjær).

Nordisk industrialisering 1870-1940. Komparativ studie af holdninger til industriel udvikling i Sverige, Danmark og Finland. Eget manus er før-

diggjort, andres bidrag skal redigeres, og der skal udarbejdes en indledning (Hans Kryger Larsen).

Nordiske historiske nationalregnskaber i det 19. og 20. årh. Analyser af anvendte og mulige beregningsteknikker. Arbejdet har bestået i løbende analysearbejde og udarbejdelse af korte interne papers. Arbejdet afsluttes i løbet af 1999 (Hans Kryger Larsen).

Industri, stat og samfund i Danmark 1939-72. En analyse af industriudviklingen i samspillet med stat og organisationer. Et ældre manus, der skal omarbejdes og udvides. Arbejdet er på et forberedende stadium. Ventes afsluttet medio 1999 (Hans Kryger Larsen).

Hjemvendte danske emigranter 1950-95. En undersøgelse af motiverne til beslutning om både udrejse og hjemrejse samt af problemerne ved genintegrering i det danske samfund. De første sider af bogen foreligger i kladde (Jette Mackintosh).

Der arbejdes for tiden med et projekt omhandlende forholdet mellem dansk rigshistorie, dansk regionalhistorie og dansk lokalhistorie, først og fremmest belyst ud fra punktstudier i dansk økonomisk og social historie i det 17.-19. århundrede. Researcharbejdet omkring delprojekt "Svenskekrigene" er påbegyndt, delvis i samarbejde med en række lokalhistoriske foreninger. Senere delprojekter vil være Englandskrigene i begyndelsen af det 19. århundrede og Landhusholdningsselskabets amtsbeskrivelser (Erik Helmer Pedersen).

Et projekt, der tager sigte på en genoptagelse af et ældre projekt om det danske bondelandbrugs økonomiske historie i det 19. århundrede, er under udarbejdelse. Her foreligger første hovedafsnit 1810-40 i manuskript, og materialet til de øvrige hovedafsnit er ved at være indsamlet (Erik Helmer Pedersen).

Et ældre projekt, der drejer sig om færdiggørelsen af et manuskript til bind II om den danske prishistorie 1660-1800: Priser og lønninger i 19 danske godsregnskaber, køres i samarbejde med cand.mag. Dan Andersen (og adjunkt, cand.mag. Mette Ehlers), idet Dan Andersen på basis af en bevilling fra Carlsbergfondet vil lede arbejdet med at overføre samtlige prishistoriske data på EDB. En række ældre manuskriptdele skal revideres i takt med det fondsunderstøttede registreringsarbejde i tiden 1. marts 1999 – 30. september 2000 (Erik Helmer Pedersen).

Arbejdet med et projekt om dansk maskinindustris historie i det 20. århundrede, med hovedvægt på tiden efter 1945, fortsætter. Branchen analyseres under tre hovedsynsvinker: Den teknologiske, den økonomiske og den institutionelle (Jan Pedersen).

I 1998 er der blevet arbejdet med design af en statistisk undersøgelse af dansk maskinindustri, bl.a. byggende på Danmarks Statistiks elektroniske databaser. Udtrækkene herfra finansieres i 1999 af Carlsbergfondet med et beløb på DKK 96.000. Endvidere er en teoretisk/historiografisk analyse af begreber og argumenter med relevans for projektets emne blevet tilendebragt (Jan Pedersen).

Social and Economic Rights in China. En undersøgelse af retten til arbejde, bolig, sundhed og uddannelse i Kina 1980-1998. Bearbejdning af indsamlede data er i gang. Projektet forventes afsluttet 1.1. 2000 (Hatla Thelle).

Danmarks politiske historie efter 1930. Oversigt over samspillet vælgere-organisationer-partier-politikere (på landsplan) belyst ved begivenhedsforløb, alliancer og opinion – projekt Dansk Politik (SHF). Bind 1 (1930-60) er nær afslutning, som vil finde sted i 1999. Bind 2 ventes afsluttet 3 år senere (Niels Thomsen)

Demokratiudvikling i Norden 1800-2000. Fællesprojekt med deltagere fra alle nordiske lande. Projektet endnu på tegnebordsniveau (Niels Thomsen).

Encyklopædien

En række medarbejdere har også i år bidraget til Den Store Danske Encyklopædi, dels som konsulenter og fagreferenter, dels med artikler.

Redaktionelle hverv m.v.

Antikhistorie

Vincent Gabrielsen er medlem af redaktionen for Classica et Mediaevalia, redaktør af kongrespublikationen Hellenistic Rhodes: Politics, Culture and Society og medredaktør af Acts of a Conference on Hellenistic Economies. Han er endvidere medlem af et internationalt panel til organisering af "Workshops on the Economic History of the Hellenistic World". Desuden medlem af bestyrelsen for og kasserer i Den danske historiske Forening (fra 1.6.).

Jens Erik Skydsgaard er formand for Selskabet til Historiske Kilders Oversættelse og redaktør af serien, desuden medlem af bestyrelsen for Det danske Institut for Videnskab og Kunst i Rom og for Dronning Ingrids romerske Fond og endvidere formand for Selskabet Philadelphia.

Middelalderen

Esben Albrectsen er medlem af bestyrelsen for Det danske Sprog- og Litteraturselskab og med-

lem af bestyrelsen for Den danske historiske Forening.

Axel Bolvig er medlem af Editorial Board for tidsskriftet "Medieval Workshop", Brepols Forlag, Belgien, medlem af Scientific Committee for Monitoring and Research on Paintings in Hildesheim, St. Michael, og leder af en workshop for Billedbase for nordisk Middelalder med deltagelse af repræsentanter fra de andre nordiske lande.

Arne Søby Christensen har indtil 1.6. været medlem af og kasserer for Den danske historiske Forening.

Michael H. Gelting er medlem af Historisk Samfunds bestyrelse.

Nils Hybel er medlem af styringsgruppen for netværket "Danmark og Europa i Senmiddelalderen" under SHF, medlem af planlægningskomiteen for Nordisk Historikermøde Århus 2001 og konsulent for Danmarks Nationalleksikon.

Niels Lund er corresponding editor for Early Medieval Europe.

Nyere tid (ca. 1500-1750)

Bo Fritzbøger er medlem af tidsskriftet Bol og By's redaktion og er i bestyrelsen for Skovhistorisk Selskab.

Gunner Lind er medlem af redaktionen af Scandia, medlem af det eksterne forskningsudvalg for Statens Arkiver, medlem af styrelsen for Dansk historisk Fællesråd og formand for Selskabet til udgivelse af kilder til dansk Historie.

Niels Steensgaard er formand for den danske komite for historikernes internationale samarbejde, formand for Kommissionen for Fontes Historiae Africanae, medlem af bestyrelsen for Sasakawa Young Leadership fonden og medlem af advisory editorial board, The International History Review. Desuden er han formand for bestyrelsen for Lilian og Dan Finks fond.

19. århundrede (ca. 1750-1900/1920)

Palle O. Christiansen er dansk redaktør for Ethnologia Scandinavica: A Journal for Nordic Ethnology, medlem af editorial board for Ethnologia Europaea: Journal of European Ethnology, medarbejder ved Encyclopedia of European Social History (Charles Scribner's Sons, USA) og medlem af en tremands baggrundsgruppe for Nationalmuseets udstilling "Drømmen om det 20. århundrede".

Sidsel Eriksen er konsulent ved Den Store Danske Encyclopædi og medlem af UBVA's arbejdsudvalg samt sekretær i Historisk Samfund.

Peter Henningsen er medlem af redaktionen af 1066 Tidsskrift for Historisk Forskning.

Birgitte Holten er medlem af redaktionen af 1066 Tidsskrift for Historisk Forskning.

Mads Mordhorst redigerer "Nyhedsbrev for historieteoretisk netværk" og er med i styregruppen for "Netværk for Historieteori og Historiografi".

20. århundrede – samtidshistorie og historiografi

Carsten Due-Nielsen er redaktør (sammen med Anders Monrad Møller) af Historisk Tidsskrift, medlem af bestyrelsen for Den danske historiske Forening (også sekretær for foreningen) samt medlem af redaktionsudvalget for Økonomi & Politik.

Inga Floto er medlem af bestyrelsen for Den danske historiske Forening og konsulent og medarbejder ved Danmarks Nationalleksikon.

Carl-Axel Gemzell er videnskabelig medarbejder i Nordeuropa Forum: Zeitschrift für Politik, Wirtschaft und Kultur (Berlin).

Adam Holm er medlem af redaktionen for "Krigsaviserne" (siden december).

Karl Christian Lammers er medlem af redaktionen for European Contemporary History, udg. af Cambridge University Press.

Henrik S. Nissen er dansk redaktør af Scandinavian Journal of History og medlem af bestyrelsen for Den danske historiske Forening.

Mogens Pelt er medlem af redaktionen for studier i 20th & 21th Century European History (Museum Tusculanum).

Klaus Petersen er medlem af redaktionen for Arbejderhistorie og for Nyhedsbrev for netværk for nordisk velfærdsstats forskning, desuden medlem af redaktionsrådet for Den jyske historiker og videnskabelig medarbejder ved Nordeuropa Forum (Neue Folge). Han er endvidere medlem af styringsgruppen for netværk for nordisk velfærdsstats historie.

Dorthe Gert Simonsen er medlem af styregruppen for "Netværk for Historieteori og Historiografi".

Poul Villaume er medlem af redaktionspanelet for tidsskriftet "Vandkunsten. Konflikt, politik & historie".

Afdelingen for nyere økonomisk og social historie

Ole Feldbæk er medlem af bestyrelsen for Handels- og Søfartsmuseet, Kronborg, medlem af bestyrelsen og af forretningsudvalget for Orlogsmuseet, København (repræsentant for Institut for Historie) og formand for rådgivende udvalg for Nationalbankens gæstelejligheder samt medlem af folkeuniversitetets forretningsudvalg.

Ole Hyldtoft er medlem af redaktionen for "Fabrik og Bolig" og Polhem. Konsulent for Grafisk Museum i Odense og redaktør for forlaget systimes serie om Teknologihistorie. Han er medlem af bestyrelsen for den internationale bevaringsorganisation, TICCIH, formand for Dansk selskab for økonomisk og social historie og for Selskabet til Bevaring af Industrimiljøer, endvidere medlem af bestyrelsen for Dansk Teknologihistorisk Selskab, HITEK, Forum for Bygningskultur, Arbejdermuseet og Unibanks Museum.

Jette Mackintosh har redigeret 2 anmeldelser i Historisk Tidsskrift og er sekretær i Dansk udvandrerhistorisk Selskab.

Erik Helmer Pedersen er medlem af styrelsen for Dansk Historisk Fællesforening og af formandskabet for Dansk Lokalhistorisk Forening.

Jan Pedersen er redaktør af Fabrik og Bolig, udgivet af Selskabet til Bevaring af Industrimiljøer.

Hatla Thelle er medlem af bestyrelsen for Kvindernes U-landsudvalg.

Niels Thomsen er medlem af redaktionsudvalget for Økonomi og Politik.

Forsknings- og kongresrejser, gæsteforelæsninger efter invitation

Antikhistorie

Vincent Gabrielsen har deltaget i en kongres arrangeret af Videnskabernes Selskab med emnet "War as a Social and Cultural Force", har desuden deltaget i en konference for nordiske antikhistorikere i Göteborg og i en kongres i Liverpool med emnet "Hellenistic Economies". Sammen med Urban Lundberg har Vincent Gabrielsen ved SSHC-konferencen i Amsterdam fremlagt et paper "Social Democracy and the Welfare State since 1968" og ligeledes sammen med Urban Lundberg ved Welfare State at the Crossroads-konferencen i Aronsborg, Sverige, bidraget med et paper med titlen "Framework for a Historical Understanding of the Relation Between Social Democracy and the Welfare State". Vincent Gabrielsen har desuden holdt foredrag i Klassisk Arkæologisk Forening, i Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning, i Historisk-Filologisk Samfund og ved Institut for Klassisk Arkæologi og desuden afholdt kursus ved Vejle Amtsgymnasium.

Ittai Gradel har deltaget i en kongres i Tromsø i juni 1998 med emnet "Myth and Symbol".

Kirsten Kvist har været på rundrejse på Kreta fra 9. juni-14. juli for at stifte bekendtskab med topografi, geografi, bosættelser m.v. relaterende til sit ph.d.-projekt og har desuden deltaget i en arkæologisk udgravning i Grækenland under ledelse af Søren Dietz i tiden 15.-24. juli. Hun har deltaget i Nordisk Antikhistorikerseminar i Kungälv, Göteborg, 21.-23. maj, været gæsteforelæser og deltaget i Nordisk Sommer Universitets Sommerkonference i Kiljava, Helsinki, 25. juli-1. august, ligeledes gæsteforelæst ved Oldtidssektionens seminar ved Institut for Historie 10. november og endvidere deltaget i et ph.d.-seminar om undervisning.

Susanne William Rasmussen har været på to måneders forskningsophold i Bologna i forbindelse med studier af den etruskiske varselsvidenskab – iagttagelse af indvolde fra offerdyr. Hun har desuden deltaget i et symposium på Center for græsk-romerske Studier, o.v. med foredraget "Cicero's stand on Prodigies. A non-existent dilemma?" og endvidere deltaget i Nordisk Antikhistorikerseminar med foredraget "Blod, sved og tårer – varsler i romersk religion".

Jens Erik Skydsgaard har i september og oktober været på forskningsrejse til Grækenland med det formål at indsamle billedmateriale til projektet Landskab og Landbrug i Antikkens Grækenland og Italien og har desuden deltaget i Nationalmuseets symposium vedrørende 150 året for det danske slaveris afskaffelse med et foredrag om den antikke baggrund for det europæiske slaveri. Foredraget er under udgivelse som artikel. Jens Erik Skydsgaard har yderligere holdt følgende foredrag: I Det filologisk-historiske Samfund om et af Appian overleveret proscriptionsdekret, i foreningen Antikkens Venner om Landskab og Landbrug i Antikkens Grækenland og ved SHF's seminar om faget Klassisk Filologi.

Peter Ørsted har været på to forskningsrejser, dels til Friesland/NL med henblik på studier i dansk udenrigshandel i romersk jernalder/romersk kejsertid og dels til Tübingen, med kontakt til universitetet der, i forbindelse med forberedelse af studier i den romerske LIMES. Desuden har Peter Ørsted gæsteforelæst ved Lunds Universitet og holdt foredrag ved kongresser i henholdsvis Regensburg og Göteborg, ligesom han har holdt foredrag i foreningen Antikkens Venner, et i Thisted og tre i Aalborg.

Middelalderen

Esben Albrectsen har deltaget i et seminar på Lysebu, Oslo, 16.-18. oktober ved afslutningen af projektet Danmark-Norge i fællestiden i forbindelse med udgivelsen af bd. 3 og 4 af "Danmark-Norge 1380-1814". Esben Albrectsen har ved fol-

keuniversitetet i København arrangeret fem foredrag, alle holdt af medarbejdere ved Institut for Historie under titlen: "Nyt fra middelalderen", talte selv her om "Danmarks og Norges fælles historie i senmiddelalderen" (1. dec.). Holdt desuden ved folkeuniversitetet i Roskilde et foredrag om "Øresundsregionen i senmiddelalderen" og et foredrag i Helsingør 19. september.

Axel Bolvig har været på forskningsrejse til Paris med henblik på indsamling af materiale til kvantitative og kvalitative analyser af de danske kalkmalerier og har efter invitation gæsteforelæst ved Wiens Universitet og på Moesgård. Han har deltaget i et symposium i Ravenna vedrørende HumanServe (etablering af fælles database for middelalderlige håndskrifter), et symposium i Krems, Østrig, om "Kontraste im Alltag des Mittelalters", et symposium i Hannover vedrørende "Nordeuropæiske kalkmalerier – forsøg på forskningssamarbejde omkring billedbase". Forslag til Raphael projekt. Han har desuden deltaget i en workshop vedrørende "Fællesnordisk Billedbase" ved Københavns Universitet og været til International Medieval Congress i Leeds. Derudover har han deltaget i efteruddannelse af gymnasielærere i Ålborg, Vejle, København og Greve samt holdt diverse foredrag.

Michael H. Gelting har holdt foredrag om den lokale adels slægtsstruktur og -strategier i Maurienne (Savoyen) i 1300-tallet på en workshop om adelens slægtsstrukturer i de vestlige Alpelande i middelalderen, Middelaldercenteret ved universitetet i Nice, maj, og foredrag om pestens indvirkning på jernindustrien i Maurienne (Savoyen) i 1300-tallet på en international konference om jernudvinding og jernindustri i Alperne i middelalder og nyere tid, Saint-Georges-d'Hurtières (Savoie, Frankrig) oktober. Han har været arrangør og oplægsholder (om det komparative perspektiv i dansk højmiddelalderforskning) på en session om dansk højmiddelalderforskning samt respondent på en session vedrørende dansk senmiddelalderforskning ved det danske historikermøde i Odense, august, og har holdt foredrag om odelsret, lovbydelse m.v. på en international workshop om slægt, ægteskab og ejendomsoverførsel i middelalderen, Kungälv, december, har ligeledes holdt foredrag ved universitetet i Helsinki i april om det middelalderlige kanoniskretlige incestforbuds rationale på en international workshop om kanonisk ret i Norden i middelalderen. Desuden folkeuniversitetsforedrag om den Sorte Død (Nykøbing Mors) og om "slægtssamfundet" og Kirken i Danmark i højmiddelalderen (København).

Nils Hybel har foretaget arkivstudier ved Public Record Office, London, december. Han har været arrangør af seminaret "Europæiseringen af de nordiske samfund i middelalderen" den 3. februar på Københavns Universitet og talte her om "De økonomiske og handelsmæssige perspektiver". Han har holdt et foredrag med titlen "Nye syn på middelalderen" på et formidlingsseminar, arrangeret af "Universum" på Københavns Universitet den 30. april og et foredrag om "Den klimatiske faktor i dansk og europæisk middelalder" i Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning, Nationalmuseet den 13. maj, desuden et foredrag "The distribution of land and landownership in Denmark in the Middles Ages" ved Leiden CORN Meeting, Rijks Universiteit Leiden, Holland 26.-27. juni. Han var ordstyrer ved Sixth Anglo-American seminar on the Medieval Economy and Society, Witham, Essex, England 24.-26. juli og arrangør og oplægsholder på sektionsmødet "Senmiddelalderen", Dansk Historikermøde, Odense, 22.-23. august. Han har afholdt kursus ved folkeuniversitetet i Esbjerg 16. februar, 23. februar og 16. marts og ved folkeuniversitetet i København 14. og 21. november samt holdt foredrag sammesteds 15. januar og 17. november.

Henrik Lerdam har deltaget i en konference i Odense 25.-26. maj 1998 "Mentalitetsforandringer i senmiddelalderen".

Niels Lund har i årets løb holdt 12 foredrag ved folkeuniversitetet.

Nyere tid (ca. 1500-1750)

Benedicte Fonnesbech-Wulff har deltaget i Dansk Historikermøde i august og i et symposium med emnet Land og By i oktober. Hun har holdt foredrag i Lokalhistorisk Forening for Nykøbing Sj. i maj om Ulkerup – en nedlagt skovlandsby og i Slagelse i oktober om Chr. 4. og 30-årskrigen.

Karl-Erik Frandsen har afholdt et kursus i Øresundsregionens historie for folkeuniversitetet og et intensivt kursus for historiestuderende fra Lund, RUC og KU vedrørende Nordens Historie 1600-1660.

Bo Fritzbøger har virket som ekstern lektor i skov- og landskabshistorie ved Landbohøjskolen.

Johan J.M. Jensen har 3.-9. august besøgt British Library, London, med henblik på en undersøgelse af forlæg for arbejder af Christiern Pedersen. Han har deltaget i en middelalderkonference i Leeds 12.-16. juli og i et arbejdsseminar i Humanismeprojekt i Bad Homburg, Tyskland, i dagene 2.-3. marts og 3.-4. december. Desuden har han holdt et foredrag ved folkeuniversitetet i Odsherred med titlen 'Det skrevne ord' skriftlighedens historie i middelalderen.

Gunner Lind har holdt oplæg ved seminar ved Copenhagen Polis Centre om statsbegrebet (januar), seminar ved Netværk for dansk Senmiddelalder om kildepublikationernes fremtid (juni), afsluttende seminar i projektet Dansk Folkevisekultur (august), Dansk Historikermøde 1998 i Odense (august), konferencen States around the North Sea i Aberdeen (september), det afsluttende seminar om den dansk-norske historie i Oslo (oktober) og ved seminar om sociale netværk i Växjö (november). Har desuden holdt foredrag for foreningen Norden i Vestsjælland (januar).

Søren Mentz har sammen med B. Holten holdt foredrag ved folkeuniversitetet over emnet Aspekter af den europæiske ekspansion.

Sebastian Olden-Jørgensen har i forskningsøjemed besøgt Griffenfelds grav i Vær Kirke og har været i Kiel til konference og på arkivbesøg (Universitetsbiblioteket). Han har afholdt følgende gæsteforelæsninger: Stænderstat og 30-årskrig (Fælles RUC-KU-LU kursus om 30-årskrigen, afholdt i Roskilde), Die Spiritualität von Niels Stensen (Niels Stensen Gemeinschaft, Bonn, årsmøde i Maria Laach), Christian IV og stænderstaten (Post- og Telemuseet, internt seminar). Han har endvidere deltaget i et afsluttende seminar om adel, viser og kultur (Dansk folkevisekultur 1500-1700) og i Dansk historikermøde i Odense.

Benito Scocozza har deltaget i et seminar om Danmark-Norge i fællestiden i Oslo, Lysebu, oktober.

Niels Steensgaard har deltaget i en kongres i Maisons des Sciences de l'Homme i Paris, 8.-10. oktober, med emnet Les Arméniens dans le commerce asiatique du XVIe au XVIIIe siècle.

Alex Wittendorff har undervist på folkeuniversitetets grundkursus i historie over 2 semestre og har forelæst på Biblioteksskolen over emnet "Middelalder og renæssance". Han har desuden holdt følgende forelæsninger på Niels Bohr-Instituttet: "Tyge Brahe og Niels Bohr som forskere" og "Mennesket i historien – er mennesket blevet klogere?"

19. århundrede (ca. 1750-1900/1920)

Claus Bjørn har været på forskningsrejse til Flensborg-Gottorp-Kiel i maj og ligeledes til Vestjylland i august. Han har gæsteforelæst ved Universitetet i Trondheim 29. november og i årets løb holdt 14 foredrag ved folkeuniversitetet og tilsv.

Palle O. Christiansen har holdt oplæg på Netværk for historieteori's første seminar 7. februar i København om "Historieperspektivets forskningsmæssige relevans i forståelsen af samtiden" og har 21.-22. august deltaget i Dansk Historikermøde i Odense. Han har desuden holdt forskellige oplæg, bl.a. ved kollegers kurser.

Niels Clemmensen har i november gæsteforelæst om sparekasser og lokalsamfund i Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien, Stockholm, og har deltaget i Den danske historiske Forenings kongres i Odense i september og i diverse historieteoretiske seminarer. Endvidere har han holdt foredrag om emner inden for Danmarks forfatningshistorie på Albertslund Ældrehøjskole.

Sidsel Eriksen har gæsteforelæst på Sct. Hans Hospital og på Institut for fremtidsforskning og deltaget i kongresser i Lillehammer i Norge i januar og i Hangö i Finland i august samt holdt foredrag ved folkeuniversitetet.

Jon A.P. Gissel har deltaget i et seminar om historiografi og historieteori 7. februar med et indlæg om "historikeren og det religiøse" og et seminar om Herodot 20.-21. marts, har desuden deltaget i Det danske Historikermøde i Odense i august.

Peter Henningsen har gæsteforelæst ved PLS consult's og Ringkjøbing amts lederkurser over emnet "Jysk kultur og identitet", i alt 2 gange i 1998.

Birgitte Holten har været på forskningsrejse til Brasilien (Rio de Janeiro og Belo Horizonte) i forbindelse med P.W. Lund-projektet. Rejsen blev støttet af professor Ludvig Wimmers og Hustrus Fond. Hun har holdt en gæsteforelæsning med titlen Relações entre dois países distantes – Brasil e Dinamarca no século XIX ved Universidade de Brasilia i oktober 1998 og deltaget i et symposium: "Coffee Production and Economic Development, 1700-1960" ved St. Anthony's College, Oxford, 10.-12. september. Desuden har hun holdt 5 forelæsninger ved folkeuniversitet i København over emnet Brasilien i 500 år – fra slaver til gadebørn og endvidere i samarbejde med cand. mag. Søren Mentz holdt emnekursus: Temaer i den europæisk ekspansion, ligeledes ved folkeuniversitet, København.

Johny Leisner har været på forskningsrejse til Berlin 22.-25. maj og har her besøgt udstillingen "Mythen der Nationen" på Historisches Museum og desuden haft kontakter med 1848-forskere på Technische Universität. Han har deltaget i Historikermødet i Odense 21.-22. august og her fremlagt et paper vedrørende revolutionerne i 1848. Han har endvidere holdt foredrag i radioen og i oplysningsforbundsregi vedrørende revolutionerne i 1848.

Anne Løkke har holdt følgende gæsteforelæsninger: Plenumforelæsning ved Den 4. Nordiske Konference om Humanistisk Sundhedsforskning 23.-25. april, Hotel Hvide Hus, Køge. Fore-

læsning på ph.d.-kursus, Ebeltoft 18.-20. februar og på Center for kulturforskning Aarhus Universitet 20. maj. Forelæsning for The International Committee of Historical Sciences (CISH) under dennes møde til forberedelse af Verdenshistorikerkongressen 2000 i Oslo 20.-21. juni: Demography and new Cultural History. Forelæsninger på Center for kulturstudier, Odense Universitet 26. september og på Medicinsk-Historisk Museum 13. november. Hun har endvidere deltaget i et projektmøde i Netværket "Et velfærdssamfunds fremvækst: Nedgangen i spædbørns- og børnedødeligheden i et nordisk europæisk perspektiv", Umeå 13.-15. februar, deltaget i et seminar om spædbørnsdødelighed på Schæffergården 21.-23. august samt i et arbejdsseminar i forskergruppen i historisk demografi, Senter for høyere studier, Oslo 1.-13. december. I forbindelse med efteruddannelse for sundhedsplejersker har Anne Løkke holdt foredrag på Danmarks sygeplejehøjskole 28. januar og som led i efteruddannelse for jordemødre og sundhedsplejersker har hun holdt et foredrag om fødselsdepressioner den 4. februar. Ligeledes har hun deltaget i en temadag om forskning og formidling arrangeret af Berlingske Tidende og Institut for Historie den 30. april. Hun har holdt foredrag i Historisk Samfund 9. december og deltaget i 5 "kvart i ni" programmer i Danmarks Radio i dagene 7.-11. december.

Mads Mordhorst har deltaget i et symposium i Prag om Hermeneutik og Dekonstruktion, har holdt et foredrag og deltaget i et symposium om erindringsbegrebet, har endvidere deltaget i et sommeruniversitet i Helsinki om dannelsesbegrebet i Romantikken og deltaget i en konference i Göteborg om "Videnskabens Poesi". Desuden deltaget i et ph.d.-seminar i Ebeltoft og i et seminar om "Netværk for historieteori og historiografi". Endvidere har han undervist i "Historisk Grundkursus" og "Orienteringskursus" på folkeuniversitetet.

Hans Vammen har været inviteret som gæsteforelæser ved 150-års jubilæet for det slesvigholstenske oprør 24. marts 1998 på Kieler Schloss, arrangeret af Landeszentrale für politische Bildung og Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte. Han har deltaget i Dansk Historikermøde i Odense i august. Desuden har han holdt ca. 10 foredrag om 1848 rundt om i landet samt deltaget i 2 radioudsendelser om samme emne.

20. århundrede – samtidshistorie og historiografi

Jørn Brøndal har den 14. december efter invitation af cand.mag. Lars Bretlav holdt en forelæsning ved VUC-Holbæk om "The Melting Pot". Han har endvidere deltaget i et metodelærerseminar i Skodsborg i november (weekendkonference).

Carsten Due-Nielsen har sammen med Per Ingesman og Anders Monrad Møller arrangeret Dansk Historikermøde 1998.

Inga Floto har forelæst om historie ved Humanistisk Fælleselement.

Carl-Axel Gemzell har medvirket ved konferencen The Nordic Countries in the Shadow of the Cold War, DUPI 5.-7. marts med et paper om "Warszawapagtens militære planering mod Danmark" og har deltaget i symposium om velfærdsstaten på Schæffergården 22.-24. oktober. Han har desuden holdt forelæsning i Det krigsvidenskabelige Selskab den 9. november om Warszawapagten og Danmark.

Adam Holm har været på forskningsrejse til Firenze i november og deltog her i et to-dages symposium om mellemkrigstiden. Han har i juni deltaget i et ph.d.-seminar – ligeledes i Firenze – om nationale identiteter og konstruktion af myte, arrangeret af EUI, samt deltaget i historikerkonferencen i Odense i august.

Hans Kirchhoff har gæsteforelæst ved RUC om de europæiske modstandsbevægelser i komparativ belysning og forelæst ved folkeuniversitetet i Roskilde og København.

Karl Christian Lammers har været på forskningsrejse til Berlin i januar og august, hvor han arbejdede i det tidligere østtyske udenrigsministeriums arkiv og i SED's arkiv. Han gæsteforelæste ved to universiteter i Tyskland, i juni ved Universität Kassel og i oktober ved Universität Leipzig, og har deltaget og været medarrangør og oplægsholder ved Symposium Die 60er Jahre i København i marts og desuden deltaget i Symposium om nazistisk socialhistorie, PRORA Rügen i juni. Endvidere har han holdt foredrag i FU, Viborg, i marts og foredrag på Akademie Sanckelmark, Tyskland, i september.

Joachim Lund har i september været på en tre ugers arkivrejse til Bundesarchiv, Berlin, og Auswärtiges Amt, Bonn, for at indsamle materiale. Han har været gæsteforelæser i Dansk-etisk selskab 22. april og i årets løb deltaget i følgende seminarer, kurser og konferencer: Seminarer i ph.d.-netværket "Kollaboration, konfrontation og flugt i Europa 1933-1955", 13. januar og 16. maj (med paper), Nationalt ph.d.-kursus i Ebeltoft 18.-20. februar, Institut-ph.d.-seminar 15. april og 13. november, seminar om "Forskning og formidling", Institut for Historie 30. april, Forskningsseminar, Institut for Historie 19. november (med paper) og

10. december og "North by Northwest", konference i Groningen 24.-26. november (med paper).

Henrik S. Nissen har gæsteforelæst ved Historisk Institut, Aarhus Universitet, har deltaget i Hyllestedsymposiet og endvidere holdt foredrag for Hjemmeværnsregion VI, uddannelsescenteret.

Mogens Pelt har foretaget en arkivrejse til Bonn, Tyskland, med henblik på undersøgelser i Det tyske udenrigsministerium, Auswärtiges Amt, vedrørende Vesttysklands relationer til Grækenland og Tyrkiet. Han har holdt følgende gæsteforelæsninger: I marts ved Det danske Institut i Athen, emne: Grækenland og Tyskland i 1930'rne; i maj, Mellemøsten og Tyskland, ved Carsten Niebuhr instituttet, KUA- Orientalsk Forum; i september, Mellemøsten og stormagterne i mellemkrigstiden, Carsten Niebuhr instituttet, KUA; og i november, Fra Fuad til Nasser, Egyptens indre udvikling fra uafhængigheden til de fri officerers kup i 1952, Dansk Egyptologisk Selskab. Han har i marts deltaget i en konference om Cypern ved universitetet i Nancy, Frankrig, og har desuden holdt foredrag på folkeuniversitetet, forår 1998: Balkan i det 20. århundrede, efterår 1998: Mellemøsten i det 20. århundrede og ligeledes efterår 1998: Et weekendkursus i Balkan i det 20. århundrede.

Klaus Petersen har været på følgende forskningsrejser: Stockholm 7.-11. jan.: Forskningsprojekt, i samarbejde med Urban Lundberg; Berlin 22.-24. jan.: Færdiggørelse af bogmanus, besøg på Nordeuropainstitut ved Humboldt Universitet; Stockholm 7.-10. feb. og 18.-20. maj: Forskningsprojekt med Urban Lundberg; Firenze 3.-7. juni: Studietur med instituttets ph.d.-seminar; Stockholm 4.-6. dec.: Forskningssamarbejde med Urban Lundberg. 5.-8. marts har han deltaget i en konference i Amsterdam "Social Science and History" (paper sammen med Urban Lundberg), ligeledes 12.-14. juni deltaget i Welfare State at the Crossroads-konferencen i Aronsborg, Sverige (også her paper sammen med Urban Lundberg) og endelig 21.-23. august deltaget i Historikermødet i Odense.

Regin Schmidt har foretaget arkivstudier ved Hoover Institution, Stanford University, California (november 1998).

Dorthe Gert Simonsen har i efterårssemesteret 1998 opholdt sig ved University of Califormia, Berkeley, og i juni 1998 været på forskningsrejse til Firenze. Hun har i februar 1998 deltaget i et seminar i Netværk for Historiografi og Historieteori og ligeledes i februar deltaget i et nationalt seminar for ph.d.-stipendiater i historie i Ebeltoft. Endvidere har hun i april været til årskonference i Odense i Foreningen for Kvinde og Kønsforskning og i august deltaget i Det nationale Historikermøde, ligeledes i Odense. Endelig har hun i december været i San Francisco i anledning af Modern Language Association of America, 114th Convention. I marts 1998 har hun undervist på folkeuniversitetet i København i "Køn i forandring".

Charlotte Steinmark har deltaget i den årlige konference i Association for History and Computing i Toledo i juli. Fremlagde paper ved konferencen.

Poul Villaume har 14. april gæsteforelæst på Historisk Institut, Roskilde Universitetscenter. Han har deltaget i Selskabet for Samtidshistorisk Forsknings årsmøde 30. januar og i symposiet "The Nordic Countries in the Shadow of the Cold War", Dansk Udenrigspolitisk Institut, København (5.-7. marts). Paper fremlagt: "NATO and Cold War Orthodoxy: A Danish Heretical Perspective". Publicering i 1999 under forberedelse. Ligeledes har han deltaget i konferencen "The Nordic Countries and the Cold War", 1945-1991", Reykjavik, Island (24.-27. juni). Paper fremlagt:"Reluctant Ideological Cold Warrior: Denmark and U.S./NATO Propaganda Warfare, 1948-1954", ventes publiceret som artikel i bog fra "Cold War International History Project", Washington, i 1999. Han har deltaget i Selskabet for Samtidshistorisk Forsknings symposium om efterretningstjenesternes historie efter 1945, Københavns Universitet (16. oktober) og i en konference under projektet "Sverige under den kalla kriget", Södertörns Högskola (Stockholm) (26.-27. november) med foredraget "Den moderne debat om den kolde krig: Nye vin på gamle flasker?", ventes publiceret i revideret version i 1999. Endvidere har han deltaget i en "Kick-off"-konference i nyt nordisk forsker-netværk:"Nordisk Säkerhetspolitisk Forskning: Vetenskap och praktik inför 2000-tallet", Såstaholm, Täby (Stockholm) (12.-13. december). Derudover har han holdt foredrag på Ry Højskole, Ry, om "Europa og den kolde krig" (4. maj) og på Biblioteksskolen, København, om "Danmark og den kolde krig" (12. maj).

Torben Worre har foretaget en arkivrejse til Paris 15.8.-15.9.

Afdelingen for nyere økonomisk og social historie

Ole Feldbæk har afholdt gæsteforelæsning om national identitet på et seminar på Lysebu (Norge) 16.-18. oktober og deltaget i det Danske Historikermøde i Odense 21.-22. august med emnet: To riger – én stat. Danmark-Norges historie.

Ole Hyldtoft forelæste 21. august om "Nyere tendenser i dansk socialhistorie" på Det danske Historikermøde i Odense, holdt den 6. oktober foredrag i HITEK (Ingeniørforeningen, København) om "Etableringen af det danske gassystem i 1800-tallet" og forelæste 7. december om "Industrialiseringen og den københavnske byudvikling fra 1830 til 1910" på Orlogsmuseet i København for deltagerne i det nordiske industrimindekursus. Den 23.-24. februar deltog han i Erhvervsarkivets jubilæumsseminar om virksomhedshistorie (Århus) og den 23.-29. august i den økonomisk historiske verdenskonference i Madrid. Medvirkede 27.-29. september ved seminaret om "Industriledelse i Norden" i Svinkløv og foretog her den resummerende opsamling af de forskellige indlæg.

Ole Justesen har 5.-7. februar deltaget i en UNESCO-konference i København: Slave Route Project. Paper: "Danish documents concerning Ghanian history 1657-1754". Han har ligeledes deltaget i Nationalmuseets symposium 2. og 3. juli: 150 året for slaveriets ophør. Paper: "Slaveri og emancipation i de danske etablissementer på Guldkysten 1830-1850".

Michael A. Langkjær har 14. august holdt et foredrag om "Mathematics and Humanity in Jens Kraft" på The Wessel Symposium, det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, og har derudover deltaget i symposiet fra 11.-15. august. Desuden har han holdt et foredrag om "Ægyptomani" i Dansk egyptologisk Selskab 10. december.

Hans Kryger Larsen har deltaget i Nordiske Nationalregnskaber. Workshop i Bergen 13.-15. november.

Jette Mackintosh har været på forskningsrejse til London 24. oktober-28. november for at arbejde på Roehampton Institute med professor Martin Albrow.

Erik Helmer Pedersen har deltaget i en udvandringshistorisk konference i Umeå, Sverige, 3.- 4. april og holdt her en forelæsning om dansk udvandringshistorisk forskning efter 1972. Har desuden deltaget i Det danske Historikermøde ved Odense Universitet august 1998 og har endelig i årets løb holdt 10 foredrag ved folkeuniversitetet.

Jan Pedersen har holdt to gæsteforelæsninger ved kurser på Danmarks Tekniske Universitet. Han har deltaget i Erhvervsarkivets 50 års jubilæumskonference i Århus i februar og i Twelfth International Economic History Congress i Madrid i august (med bidraget "Rhetorical and theoretical devices in the economic history of technology: A discussion of some central concepts, with particular reference to the history of mechanical engineering").

Hatla Thelle har været på 6 ugers forskningsophold i Beijing og Guangzhou. Hun har gæsteforelæst ved Universities Service Center, Chinese University of Hong Kong og deltaget i en kongres i Beijing, april 1998, "Family and Social Security in China" og ligeledes i en kongres i Shanghai, november 1998, "China's Modernization and Scandinavia: a Comparative Perspective". Desuden har hun holdt foredrag ved Studieskolen i Roskilde, november 1998, over emnet "Kina og menneskerettigheder".

Niels Thomsen har holdt foredrag ved Det danske Historikermøde i Odense i august og ligeledes ved Pressehistorisk symposium i Odense i november. Han har holdt foredrag og deltaget i et seminar om demokratiets krise på Ry Højskole i juli og holdt foredrag i Georg Brandesselskabet i november.

Arbejde inden for kollegiale organer m.v.

Esben Albrectsen er medlem af bestyrelsen for Institut for Historie og indtil 1.8. medlem af forskningsudvalget.

Claus Bjørn er medlem af biblioteksudvalget og af forskningsudvalget.

Axel Bolvig er medlem af rådgivningsgruppen for Den billedskabte Virkelighed.

Arne Søby Christensen er medlem af samarbejdsudvalget og formand for instituttets valgudvalg.

Carsten Due-Nielsen er medlem af Det humanistiske Fakultetsråd og dettes økonomiudvalg, medlem af universitetets bladudvalg og af koordinationsudvalget for Nord/Syd satsningsområdet.

Ole Feldbæk er medlem af Studienævnet for Historie.

Inga Floto er studieleder for ph.d.-uddannelsen ved Det humanistiske Fakultet.

Karl-Erik Frandsen er international koordinator for instituttet med særligt ansvar for udviklingen af ERASMUS/SOCRATES-programmet, medlem af studienævnet og af instituttets EDB-udvalg.

Elisabeth Fürst er medlem af samarbejdsudvalget.

Carl-Axel Gemzell er medlem af instituttets forskningsudvalg.

Birgit Kragh Hansen er næstformand for samarbejdsudvalget.

Nils Hybel er instituttets ph.d.-koordinator.

Ole Hyldtoft er medlem af samarbejdsudvalget, medlem af biblioteksudvalget og biblioteks-

referent for økonomisk historie samt medlem af instituttets forskningsudvalg og EDB-udvalg.

Ole Justesen er medlem af instituttets valgudvalg.

Hans Kirchhoff er medlem af biblioteksudvalget og biblioteksreferent for samtidshistorie.

Johny Leisner er eksamensleder, medlem af STADS-arbejdsgruppen, formand for merit- og dispensationsudvalget, formand for lærerforsamlingen, medlem af samarbejdsudvalget og tillidsrepræsentant.

Gunner Lind er formand for EDB-udvalget.

Annie Lumbye er medlem af samarbejdsudvalget og af STADS-arbejdsgruppen.

Niels Lund er studieleder og medlem af studienævnet, medlem af biblioteksudvalget og af samarbejdsudvalget samt fra 1.8. medlem af forskningsudvalget.

Birthe Nygaard Miller er medlem af biblioteksudvalget.

Tove Nielsen er medlem af bestyrelsen for Institut for Historie og af valgudvalget.

Henrik S. Nissen er medlem af Konsistorium ved Københavns Universitet, Rektors forskningsudvalg, indtil 31.7. medlem af Statens Humanistiske Forskningsråd, desuden medlem af bestyrelsen for Center for Freds- og Konfliktforskning samt medlem af rådgivende forskningsudvalg for Statens Arkiver, for Tøjhusmuseet og for Center for Registerforskning (styringsgruppe).

Jens Erik Skydsgaard er medlem af institutbestyrelsen og formand for biblioteksudvalget.

Niels Thomsen er institutleder på Institut for Historie, formand for samarbejdsudvalget og formand for instituttets forskningsudvalg.

Poul Villaume er medlem af bestyrelsen for Selskabet for Samtidshistorisk Forskning.

Peter Ørsted er medlem af instituttets forskningsudvalg.

Udenlandske gæster

Naama Gaathon, Israel, 1.12. 1998-31.8. 1999.

Arni Daniel Juliusson, ph.d., Island, 1.2. 1996-31.1. 1999.

Alexej A. Komarov, Rusland, 1.3. 1998-31.3. 1998.

Klaus Michelbrink, Tyskland, 1.9. 1998-31.5. 1999.

Piia Pedakmäe, Estland, 1.9. 1998-31.5. 1999.

Klara Petrikova, Tjekkiet, 1.3. 1998-30.4. 1998.

Renata Raab, Ungarn 1.9. 1997-28.2. 1998.

Niels Thomsen

Lokalhistorisk Afdeling

Lokalhistorisk Afdelings hovedformål er at udføre lokalhistorisk forskning, at udarbejde nye arbejdsredskaber og hjælpemidler til forskere, at levere undervisning samt i almindelighed at deltage i lokalhistorisk arbejde og samarbejde.

Der arbejdes til stadighed med principielle, historiografiske og aktuelle lokalhistoriske emner hvad der i årets løb har sat sig spor i bl.a. nogle mindre artikler.

Der har været afholdt undervisning i arkivkundskab.

Afdelingens leder har som suppleant deltaget i studienævnsmøder.

Anden virksomhed

Der er ydet hjælp i form af udførelse af konkrete, mindre undersøgelser og rådgivning vedrørende manuskripter, og der er i øvrigt besvaret mange henvendelser om råd og bistand fra amatører og professionelle. Der er som sædvanlig god kontakt med kolleger i ind- og udland, se nedenfor under Kongresdeltagelse m.v.

Afdelingens lokalhistoriske kollokviekreds, der gennem 16 år har samlet nuværende og tidligere elever, har holdt 3 møder med indbudte foredragsholdere.

Afdelingens leder har (s.m. registrator Finn Andersen) afholdt et 2-dages kursus i slægts- og lokalhistorie (med henholdsvis 3 og 2 foredrag) under Folkeuniversitetet i Nakskov, har holdt yderligere 4 foredrag i foreninger m.v. og har deltaget i en rundbordssamtale om lokalhistorie i Danmarks Radio.

Afdelingens leder er formand for Alfred Good's Fond, næstformand for Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie, fagkonsulent ved Den store danske Encyklopædi og er heraldisk konsulent på Nationalmuseets publikation: Danmarks Kirker.

Udsendelsen af Afdelingens jubilæumsbog "Det STORE i det små", 1997, blev markeret ved en reception i januar 1998.

Udgivervirksomhed m.v.

Afdelingens leder redigerer afdelingens publikationer og er medlem af redaktionsudvalget for Personalhistorisk Tidsskrift.

Kongresdeltagelse m.v.

Afdelingen har stået for arrangementet (herunder tilvejebringelsen af de økonomiske midler) og ledelsen af det 9. nordiske seminar i lokalhistorie som blev afholdt på Magleås Kursuscenter 17.-20.

november. Seminarets emne var: Lokalhistorisk litteratur og forskning i dag – opgaver og problemer, og der var 26 deltagere fra Finland, Norge, Sverige og Danmark. Seminaret bød på 19 rapporter, 7 forberedte kommentarer samt 2 foredrag.

Afdelingens leder var efter indbydelse deltager i og kommentator ved det internationale byhistoriske seminar i Stockholm: Capital Cities and Cultural Identities. Arrangøren var Institut for Stads- och Kommunhistoria, Stockholms Universitet.

Knud Prange

Stab

Årsværk
VIP: 44,6
TAP: 6,9

VIP, internt finansieret
Albrectsen, Esben Fischer; lektor.
Bjørn, Claus Ebbe; lektor.
Bolvig, Axel; Forskningsprof.
Christensen, Arne Søby; lektor.
Christiansen, Palle Ove; lektor.
Due-Nielsen, Carsten; lektor.
Feldbæk, Ole; professor.
Floto, Inga; docent.
Fonnesbech-Wulff, Benedicte; amanuensis.
Frandsen, Karl-Erik; docent.
Gabrielsen, Vincent; lektor.
Gelting, Michael H; lektorvikar.
Gemzell, Carl-Axel Uno; professor.
Gradel, Ittai Dan; adjunkt (fra 1. november).
Hybel, Nils; lektor.
Hyldtoft, Ole; lektor.
Johansen, Jens Chr.; lektorvikar (fra 1. september).
Justesen, Ole Clemmen; lektor.
Kirchhoff, Hans; lektor.
Lammers, Karl Christian; lektor.
Larsen, Hans Kryger; lektor.
Leisner, Johny; lektor.
Lind, Gunner; lektor.
Lund, Niels; professor.
Løkke, Anne; adjunkt.
Malcus, Bengt Stefan Hilding; lektor (fratrådt 31. marts).
Nissen, Henrik Sandø; lektor.
Pedersen, Erik Helmer; lektor.
Pedersen, Jan; adjunkt.
Prange, Knud; lektor.
Scocozza, Benito; lektor.
Skydsgaard, Jens Erik; professor.
Steensgaard, Niels Palle; professor.
Thomsen, Niels Jørgen; professor.
Vammen, Hans; lektor.
Villaume, Poul; lektor.
Wittendorff, Alex; lektor.
Worre, Torben; lektor.
Ørsted, Peter; lektor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Holm, Adam.
Kvist, Kirsten.
Lerdam, Henrik.
Thuneby, Gurli Goldermann.
Brøndal, Jørn.
Hansen, Annette Skovsted.
Henningsen, Peter.
Jensen, Johan Richard Møhlenfeld.
Langkjær, Michael Alexander.
Lund, Peter Joachim.
Mentz, Søren.
Mordhorst, Mads.
Petersen, Karsten Skjold.
Petersen, Klaus.
Seindal, Rene.
Simonsen, Dorthe Gert.
Steinmark, Charlotte.

TAP, internt finansieret
Furst, Elisabeth; overassistent.
Hansen, Birgit Kragh; kontorfuldmægtig.
Hansen, Ole Stig; bibliotekar.
Lumbye, Annie; overassistent.
Miller, Birthe Nygaard; overassistent.
Nielsen, Tove; kontorfuldmægtig.
Ravnsmed, Eva Merete; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Andersen, Dan Henry; forskningsadjunkt.
Clemmensen, Niels Frode; forskningslektor.
Eriksen, Sidsel; forskningslektor.
Fritzbøger, Bo; forskningsadjunkt.
Gissel, Jon A.P.; forskningsadjunkt.
Hansen, Cathrine Gerner; Arkitekt.
Juliusson, Arni D.; forskningsadjunkt.
Mackintosh, Jette; forskningslektor.
Olden-Jørgensen, Sebastian; forskningsadjunkt.
Pelt, Mogens; forskningslektor.
Rasmussen, Susanne William; forskningsadjunkt.
Schmidt, Regin; forskningsadjunkt

Ph.d.-afhandlinger

Boel, Bent: The European Productivity Agency. Politics of Productivity and Transatlantic Relations, 1953-61.

Holten, Birgitte: "… og dog så vidt om jorden …" Danmark og Brasilien i det 19. århundrede.
Mogensen, Margit: Danmark og verdensudstillingerne i det 19. århundrede.
Rasmussen, Anders Holm: Thukydids opfattelse af Perikles og den Peloponnesiske krig.

Fondsstøtte

Ballerup Kommune
Hypermediedokumentet Ballerup Kirke (Axel Bolvig) kr. 10.000.

Carlsbergfondet
Africa Proconsularis (Peter Ørsted) kr. 284.000.
Dansk Udenrigspolitisk Historie (Ole Feldbæk) kr. 295.000.
Den Danske Alkoholkultur (Sidsel Eriksen) kr. 392.698.
En historisk og religionssociologisk behandling af varselsinstitutionens betydning (Romerriget) (Susanne William Rasmussen) kr. 707.286.
Hjemvendte danske emigranter 1950-95. En kvalitativ undersøgelse af motiver til ud- og tilbagevandring og evne til tilpasning (Jette Mackintosh) kr. 387.143.
Indkodning og redigering af pris- og lønningsoplysninger (Erik Helmer Pedersen) kr. 455.713.
Nyttiggørelse af pris- og lønmateriale (Erik Helmer Pedersen) kr. 32.000.
Oparbejdning af statistisk materiale til belysning af dansk maskinindustris historie (Jan Pedersen) kr. 96.600.
Udgivelse af dansk kildemateriale til Ghanas historie 1658-1754 (Ole Justesen) kr. 554.484.
Undersøgelse af militærets rolle i Grækenland (Mogens Pelt) kr. 386.770.
Årsag til fremsæksten af den tidligere amerikanske antikommunisme (Regin Schmidt) kr. 323.086.

Dansk Familelandbrug, Landbrugsmagasinet
Jubilæumsarrangement (Claus Bjørn) kr. 40.000.

Dansk Udenrigspolitisk Institut
Interviewundersøgelse om vælgeradfærden ved folkeafstemningen om Amsterdamtraktaten 28. maj 1998 (Torben Worre) kr. 15.000.

Danske Andelsselskaber.
Danske Andelsselskabers jubilæumsskrift (Claus Bjørn) kr. 50.000.

Det Classenske Fideicommis
(Claus Bjørn) kr. 20.000.

Det Letterstedtske Selskab
(Klaus Petersen) kr. 3.000.

Kong Frederik Den VII's Stiftelse
(Claus Bjørn) kr. 63.400.

NAD Nordiska Nämnden för alkohol- og drogforskning
Egen løn – en artikel om den nordiska alkoholpolitikens historiska bakgrund (Sidsel Eriksen) kr. 75.000.

NOS-H Nordisk Samarb.nemnd for Humanistisk Forsk
Nordisk database for middelalderbilleder (Axel Bolvig) kr. 100.000 (NOK).
Nordiske velfærdsmodels historie (Niels-Finn Christiansen) kr. 76.203.

Professor Ludvig Wimmer og Hustrus Legat
(Klaus Petersen) kr. 20.100.
(Dorthe Gert Simonsen) kr. 10.000.

Rektorkollegiet
Opholdsudgifter til udenlandske studerende kr. 132.150.

Statens Humanistiske Forskningsråd
9. nordiske seminar i lokalhistorie (Knud Prange) kr. 25.000.
Danmark i den tyske besættesespolitik 1940-45 (Joachim Lund) kr. 345.844.
Dansk Historikermøde 1998 (Carsten Due-Nielsen) kr. 33.000.
(Henrik S. Nissen) kr. 25.000.
Johannes Steenstrup som historiker – belyst ud fra tidens almindelige kulturhistorie og historiske og romantiske forudsætninger (Jon A.P. Gissel) kr. 1.243.836.
Peder Schumacher Griffenfeldt (1635-99) – politicus, statsmand, livstidsfange (Sebastian Olden-Jørgensen) kr. 371.722.
Re-konstruktioner. En undersøgelse af "den sproglige vending" i historieteoretisk perspektiv (Dorthe Gert Simonsen) kr. 727.768.

Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd
Demokratiudvikling i Norden (Niels Thomsen) kr. 422.000.

Stiftamtmand Regenburgs Legat
Legatportion (Klaus Petersen) kr. 15.000.

Sønderjyllands Amtskommune
(Claus Bjørn) kr. 2.500.

Undervisningsministeriet
Middelalderlige kalkmalerier i de danske kirker (Axel Bolvig) kr. 200.000.

Unidanmarks Fond
Danmarks kalkmalerier i elektronisk database (Axel Bolvig) kr. 10.000.

Publikationer

Albrectsen E.: Valdemar Atterdag, Margrethe og Erik af Pommern. Danske forudsætninger for Kalmarunionen. i: Konge, adel og oprør. Kalmarunionen 600 år. Rapport fra Clio og Marsseminaret på Forsvarsmuseet 2. til 3. december 1997 s. 8, Knut Arstad, Forsvarsmuseet, Oslo 1998.

Albrectsen E.: Anmeldelse af Niels Lund, lid, leding og landeværn. Historisk Tidsskrift bd. 98, s. 6, 1998.

Albrectsen E.: Schleswig und der Norden 1100-1400. i: Geschichte Schleswigs vom frühen Mittelalter bis 1920. Dänische-deutsche Historikerkonferenz des Instituts für Grenzregionsforschung – vom 28. bis 30. September 1997 in Sankelmark. s. 8, Henrik Becker-Christensen og Ulrich Lange, Institut for grænseregionsforskning, Aabenrå 1998.

Bjørn C.: Den danske stat ved indgangen til 1848. Kampen om den almindelige valgret. i: 1848 – det mærkelige år. Claus Bjørn, Museum Tusculanums Forlag, Københavns Universitet 1998.

Bjørn C.: Vækstår 1753-1850. i: Roskilde bys historie, s. 1-156, Historisk Samf. for Roskilde Amt, Roskilde Museum, Roskilde Museums Forlag, Roskilde 1998.

Bolvig A.: Ars Longa – Vita Brevis. Medium Aeum Quotidianum 39, s. 12, 1998.

Bolvig A.: Images of Late Medival "Daily Life". A History of Mentalities. Medium Aevum Quotidianum 39, s. 18, Krems 1998.

Bolvig A.: Danish Wall-paintings an Introduction. Medium Aevum Quotidianum 39, s. 2, Krems 1998.

Christiansen P.O., Venborg Pedersen M.: Kulturel historie. En selektiv litteratursamling. 22 s. Københavns Universitet, Institut for Historie, København 1998.

Clemmensen N.: "1848 und die dänischen Gutsbesitze. Die Gutsbesitzer zwischen Absolutismus und Demokratisierung". Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte. Bd. 123, s. 181-215, Neumünster 1998.

Due-Nielsen C.: Dansk Historieforskning i 1990'erne. Historisk Tidsskrift för Finland 1, 1998, s. 52-68, 1998.

Eriksen S.: Temperance from below: The birth of a "Counter-Culture". i: The Changing Face of Drink: Substance, Imagery and Behaviour, s. 209-235, Jack S. Blocker and Cheryl Warsh, Université d'Ottawa 1997.

Feldbæk O.: Nærhed og adskillelse. 1720-1814. Bind 4 i Danmark-Norge 1380-1814. 455 s. Universitetsforlaget, Oslo 1998.

Feldbæk O.: Danmark og Øresund under revolutions- og Napoleonskrigene. Eller hvordan Sjælland blev en ø. i: Øresunds strategiske rolle i det historiske perspektiv s. 13, Johan Engström, Ole L. Frantzen, Riksarkivet, Lund 1998.

Feldbæk O., Sætra G.: Kristian Lofthus i en helstatskontekst. i: Kristian Lofthus og hans tid, s. 21, Berit Eide Johnsen, Gustav Sætra, Høgskolen i Agder, Kristiansand 1998.

Floto I.: Japan. Politiske partier. i: Danmarks Nationalleksikon, s. 19-20, Gyldendal, København 1998.

Floto I.: Japans Historie. i: Danmarks Nationalleksikon, s. 31-38, Gyldendal, København 1998.

Floto I.: Historie. i: Danmarks Nationalleksikon, s. 470-472, Gyldendal, København 1997.

Floto I.: (Af)magtens arrogance. Historisk Tidsskrift 97, s. 430-431, 1997.

Frandsen K-E.: Nedgangstider 1536-1753. i: Roskilde Bys Historie, s. 1-156, Historisk Samfund for Roskilde Amt, Roskilde Musem, Roskilde Museums Forlag, Roskilde 1998.

Frandsen K-E.: Centraladministrationen: Jordebøger og matrikler. i: På embeds vegne, s. 75-100, Erik Nørr og Karl Peder Pedersen (red.), Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 1998.

Fritzbøger B.: A Silvicultural Revolution. The Dissolution of Traditional Agro-Forestry in Denmark. AD 1730 – 1820. i: The Agricultural Revolution – Reconsidered, s. 25-34, Claus Bjørn (ed.), Landbohistorisk Selskab, Odense 1998.

Gemzell C-A.U.: "Doorkeeper" – kontinentalmakten och Danmark. i: Fra mellemkrigstid til efterkrigstid, s. 765-808, Henrik Dethlefsen og

Henrik Lundbak, Museum Tusculanum, København 1998.
Holm A.: Radikal konservatisme i Weimarrepublikken. Den "vestlige dekadence": Kritik af liberalismen. Historisk tidsskrift Bind 98, hæfte 1, s. 27, København 1998.
Holm A.: Preussiska Anarkist. Ernst Jünger och hans krets under Weimarrepublikken. Historisk tidsskrift, bind 98, hæfte 2, s. 2, København 1998.
Holm A.: "Asker under okkupasjonen". Holocaust and Genocide Studies vol.12, nr.1, s. 2, 1998.
Holm A.: Politiske transvestitter – træk af mellemkrigstidens radikale konservatisme i Tyskland. i: Konservatismens veje og vildveje, s. 20, Uffe Østergaard, David Gress m.fl., Mikael Jalving, Gunbak Paperbacks, København 1998.
Holm A.: Kulturlære og civilisationskritik – nogle aspekter til belysning af den radikale konservatisme i Weimarrepublikken, 1918-1933. 1066 Tidsskrift for Historisk Forskning 28. årgang, nr. 1, s. 10, København 1998.
Holm A.: Restraining Excesses: Resistance and Counter-Resistance in Nazi-Occupied Denmark 1940-1945. Terrorism and Political Violence vol. 10, nr.1, s. 30, London 1998.
Holm A.: Hitler var ikke specielt ude efter jøderne. Interview med Ian Kershaw, 11 s. København 1998.
Holten B.: Huset Broborg og kaffehandelen med Brasilien. Erhvervshistorisk Årbog 47:1997, s. 36-63, Århus 1998.
Holten B., Sterll M.: Et genfundet brev. Naturforskeren P.W. Lunds afsluttende rapport fra udgravningerne ved Lagoa Santa. Fund og forskning 37:1998, s. 179-218, København 1998.
Hybel N.: Landbrug Middelalder. i: Danmarks Nationalleksikon, bind 11, s. 3, Gyldendal, København 1998.
Hyldtoft O.: Tilgange og teorier i industri- og teknologihistorie. i: Mellem økonomi og historie, s. 59-82, Historie, Aalborg Universitet, Ålborg 1998.
Hyldtoft O.: Det moderne projekt. Historie 1997, nr. 2, s. 332-36, 1997.
Hyldtoft O.: København – fra fæstning til moderne storby. Fabrik og Bolig særnummer 1998, s. 3-25, 1997.
Kirchhoff H.: Oktober 1943 set "från hinsidan". Det svenske Utrikesdepartement og Jødeforfølgelserne i Danmark. En studie i humanitær hjælp og realpolitik. Historisk Tidsskrift 97, s. 80-115 og 313-355, 1997.
Kirchhoff H.: Anm. af Paul A Levine: From indifference to Activism Swedish Diplomacy and the Holocaust. Studia Historica Upsaliensis bd. 178. Uppsala 1996. Historisk Tidsskrift 97, s. 585-588, København 1997.
Kirchhoff H.: Nekrolog; Jørgen Hæstrup 9. august 1909 – 12. april 1998. Historisk Tidsskrift Bind 98, hæfte 2, s. 372-380, København 1998.
Kirchhoff H.: Den store myte om det danske folk i kamp. Om besættelsen, dansk kollektiverindring. i: Fra mellemkrigstid til efterkrigstid, s. 397-423, Henrik Dethlefsen og Henrik Lundbak, Museum Tusculanum, København 1998.
Kirchhoff H.: Anmeldelse af Gerhard Poul: Staatlicher Terror und gesellschaftliche Verrohung: Die Gestapo in Schleswig- Holstein (Hamburg 1996). IWK Hæfte 2, s. 278-280, Berlin 1998.
Lammers K.C.: Die Idee der Volksgemeinschaft im Nationalsozialismus. i: Deutschlands "innere Einheit". Traum oder Alptraum, Ziel oder Zwangsvorstellung? s. 85-100, Ernst-Ulrich Pinkert, München 1998.
Lammers K.C.: Geschichte im Schatten Deutschlands. DAMALS 30.årg. November 1998, s. 36-42, Stuttgart 1998.
Lammers K.C.: Dänemark – "Zusammenarbeit". Widerstand und Westorientierung. i: Kriegsende in Europa. Vom Beginn des deutschen Machtzerfalls bis zur Stabilisierung der Nachkriegsordnung 1944-1948, s. 246-263, Ulrich Herbert/Axel Schildt, Klartext Essen, Essen 1998.
Lammers K.C.: Deutsche Kunst- und Kulturpolitik in Dänemark. i: Kultur. Propaganda. Öffentlichkeit. Intentionen deutscher Besatzungspolitik und Reaktionen auf die Okkupation s. 105-122, Wolfgang Benz, Gerhard Otto, Anabella Weismann, Metropol, Berlin 1998.
Lammers K.C.: Britische Wegweisung zur Befriedung im Grenzland. Die Londoner britisch – dänische Parlamentarier Konferenz in Oktober 1948. Grenzfriedenshefte 4, s. 257-272, 1998.
Lammers K.C.: Efter Goldhagen. Hvad har diskussionen af hans bog om Holocaust ført til? Bogens Verden 6, s. 33-35, 1998.
Lammers K.C.: Historieforskningen som legitimationsvidenskab? Tyske historikere i diskussion om historiefagets etik og forhold til politik. Den Jyske Historiker Julenr. 1998, s. 18-23, 1998.
Leisner J.: De europæiske revolutioner i 1848. Historie & Samfund 1, s. 4-10, 1998.
Leisner J.: 1848. Et europæisk kriseår. i: 1848 – det mærkelige år, s. 9-45, Claus Bjørn (red.), København 1998.

Lerdam H.: Danske Middelalderforskere – en oversigt, 162 s. Museum Tusculanums Forlag, København 1998.

Lind G.: Danmark og Øresund i 1600-tallet. i: Øresunds strategiske rolle i et historisk perspektiv, s. 63-73, Johan Engström, Ole L. Frantzen, Riksarkivet, Lund 1998.

Lund N.: Wikinger: II Geschichte; Wikingerheer. i: Lexikon des Mittelalters, s. 102-106, ed, Ulrich Mattejset, Lexma Verlag, München 1998.

Lund N.: Harald Blaatands død – og hans begravelse i Roskilde. 80 s. Roskilde Museums Forlag, Roskilde 1998.

Lund N.: Bispene ved Fodevig. Skalk 2, s. 12-15, Århus 1998.

Lund N.: Skriver I, Karle ? 44 s. Københavns Universitet, København 1998.

Lund N.: Anmeldelse af Annette Hoff: Lov og landskab (1997). Historisk Tidsskrift (D) 98 (1998), s. 388-95, København 1998.

Løkke A.: Philanthropists, Mothers and Doctors. The Philanthropic Struggle against Infant Mortality in Copenhagen, 1860-1920. i: Charitable Women – Philanthropic Welfare 1780-1930, s. 137-162, Birgitta Jordansson and Tinne Vammen, Odense University Press, Odense 1998.

Løkke A.: Døden i barndommen. Spædbørnsdødelighed og moderniseringsprocesser i Danmark 1800-1920. 568 s. Gyldendal, København 1998.

Løkke A.: Biologi, kultur og viden – eller historien om de gode mødre på Fyn. Tidsskrift for Sygeplejeforskning, nr. 2, 13. årgang, s. 42-56, 1997.

Løkke A.: Dødfødte i 1800-tallets Danmark – et eksempel på social kategorisering ved livets grænser. Historisk Tidsskrift nr. 4:1998, s. 496-509, 1998.

Løkke A.: De gode mødre på Fyn. Humaniora 14 årg., s. 23-27, 1998.

Mentz S.: "William Jearsey". i: New Dictionary of National Biography Oxford University Press, Oxford University, Press, Oxford 1998.

Nissen H.S.: Fra mellemkrigstid til besættelsestid. i: Fra mellemkrigstid til efterkrigstid s. 163-177, Henrik Dethlefsen og Henrik Lundbak, Museum Tusculanums Forlag, København 1998.

Nissen H.S.: Anmeldelse af Søren Hein Rasmussen: Sære Alliancer. Politiske bevægelser i efterkrigstidens Danmark. Historisk tidsskrift Bind 98, hæfte 2, s. 437-442, København 1998.

Olden-Jørgensen S.: Sankt Andreas Kirke. Strejflys over livet i og omkring kirken i 125 år. 71 s. Sankt Andreas Kirke, Ordrup, Ordrup 1998.

Olden-Jørgensen S.: Den ældre danske enevælde 1660-1730. Et historiografisk Essay. Historie 1998, 2, s. 291-319, Århus 1998.

Olden-Jørgensen S.: Anmeldelse af Mara Wabe: Triumphus Nuptialis Danicus. German Court Culture and Denmark. The "Great Wedding" of 1634, Wiesbaden 1996. Historisk Tidsskrift, Bind 98, 2, s. 412-417, København 1998.

Pelt M.: Tobacco, Arms and Politics. Greece and German from World Crises to World War. 342 s. Museum Tusculanum, København 1998.

Petersen J.: Historiens form. En sammenligning af tre versioner af Danmarks økonomiske og sociale historie ca. 1750- 1810. Fortid og Nutid. 3 (oktober 1998), s. 38, København 1998.

Petersen K., Friis H.: Socialforskningsinstituttets forhistorie og første år. 45 s. Socialforskningsinstituttets forlag, København 1998.

Petersen K.: Legitimität und Krise. Die politische Geschichte des dänisches Wohlfahrstaates 1945-1973. 337 s. Berlin Verlag Arno Spitz GmbH, Berlin 1998.

Petersen K.: Velfærdsstatens fuldbyrdelse, krise og genkomst. Socialdemokratiet i Danmark og Sverige fra 1960'erne og frem. Den Jyske Historiker 82, s. 21, Århus 1998.

Petersen K.: Arbejdere i alle lande. Arbejderhistorie 4, 1998, s. 6, København 1998.

Petersen K.: Socialforskningsinstituttets forhistorie. Social Forskning 3, december 1998, s. 2, 1998.

Petersen K.: Sociale reformer i efterkrigstiden. Velfærdsstatens ekspansion og krise. i: Folkets århundrede, s. 8, Peter Ludvigsen og Lone Palm Loss, Arbejdermuseet og ABA, København 1998.

Prange K.: Om at illustrere lokalhistoriske værker. i: Att illustrera lokalhistoriska verk, s. 22-40, Lars Nilsson (red.), Svenska Kommunförbundet genom Stads- och kommunhistoriska institutet, Stockholm 1998.

Prange K.: Formandens beretninger – synspunkter på lokalhistorisk arbejde. Historisk årbog for Roskilde Amt 1998, s. 22-28, Roskilde 1998.

Prange K.: Har vi råd til at lade være. i: AKKA hylder Arne 1928, 1958, 1998. Hilsen til Arne Gammelgaard, s. 6-10, Alex Hilton, Kaj Nielsen, Bodil H. Taaukvist (red), Forlaget AKKA, Hammel 1998.

Prange K.: Nekrolog: Gregers Hansen 1900-1997. Personalhistorisk Tidsskrift 1998:1, s. 122-23, København 1998.

Roslyng-Jensen P.: En demokratisk og folkelig hær. Modstandsbevægelsen og værnevej genopbygning efter maj 1945. i: Fra mellemkrigs-

tid til efterkrigstid, s. 911, Henrik Dethlefsen, Henrik Lundbak, Museum Tusculanums Forlag, København 1998.

Schmidt R.: "America at its best"? Debatten om USA's antikommunistiske tradition i historiografisk perspektiv. Historisk Tidsskrift bind 98, hæfte 1, s. 109-134, København 1998.

Schmidt R.: Den tidlige amerikanske antikommunistiske bevægelse. Carlsbergfondets Årsskrift 1998, s. 35-39, København 1998.

Skovgaard-Petersen I.: Saxo Grammaticus' forhold til biblen. i: Collegium Biblicum – Historiefortællinger, s. 115, Ole Davidsen, Collegium Biblicum, København 1998.

Skovgaard-Petersen I.: Helgonet i Nidaros. Historisk Tidsskrift 98, København 1998.

Skydsgaard J.E.: Pompeji år 79. Guld og smykker fra Pompeji, s. 6-13, Kolding 1998.

Thomsen N.J.: Hovedstrømninger 1870-1914. 192 s. Odense Universitets Forlag, Odense 1998.

Thomsen N.J.: Anmeldelse af dansk mediehistorie 1-3. Historisk tidsskrift, Bind 98, hæfte 1, s. 196-201, 1998.

Tiemroth J.H.: "Jespersen, Knud J.V.", "Jørgensen, A.D.", "Jørgensen, Ellen", "Kjersgaard, Erik", "Krag, Niels", "Langebeck, Jacob". i: Den Store Danske Encyklopædi, bind 10 og 11, Danmarks Nationalleksikon, København 1998.

Vammen H.: Die Casino – "Revolution" in Kopenhagen 1848. Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische geschichte. Bd. 123, 1998, s. 57-90, Neumünster 1998.

Vammen H.: Den Københavnske "Revolution" 1848. Martsdagenes Nationalliberale magtovertagelse. Historie og Samfundsfag nr. 1, Marts 1998, s. 11-17, Fredericia 1998.

Vammen H.: Den Københavnske "Revolution" 1848. Martsdagenes Nationalliberale magtovertagelse. i: 1848 – Det mærkelige år, s. 67-84, Claus Bjørn, Museum Tusculanum, København 1998.

Villaume P.: Fra "Hypnotiseret kanin" til pindsvinestilling: Besættelsen i efterkrigstidens sikkerhedspolitik. i: Fra mellemkrigstid til efterkrigstid, s. 693-712, Henrik Dethlefsen og Henrik Lundbak, Museum Tusculanum, København 1998.

Villaume P.: "Udenrigspolitisk Aktivisme – eller tilpasning?". Dansk sikkerhedspolitik efter den kolde krig" og "Dansk sikkerhedspolitik i historisk lys". Salt 3 og 4, 1998, s. 23-25 og 11-12, 1998.

Ørsted P.: "Salt, fish and the Sea in the Roman Empire". i: Meals in a social Context. s. 13-36, Hanne Sigismund Nielsen og Inge Nielsen, Århus University Press, Århus 1998.

Ørsted P.: "Öffentliche Ökonomie in Römischer Reich". Münsterche Beiträge zur Antiken Handelsgeschichte XVI(1997), s. 35-57, 1998.

Samfunds- og kulturhistorisk orienterede fag

Institut for Folkloristik

Instituttets videnskabelige personale blev alvorligt reduceret i 1998. Med udgangen af april forlod lektor Michèle Simonsen sin stilling, og mindre end en måned senere afgik lektor Birgitte Rørbye pludseligt ved døden. Da de heltidsbeskæftigede forskere ved instituttet herefter kun tæller undertegnede institutleder samt en forskningsadjunkt, har fakultetet truffet beslutning om at lukke instituttet som selvstændig forsknings- og uddannelsesenhed i løbet af 1999. Delvis på samme baggrund er det besluttet ikke indtil videre at tage stilling til et forslag om indlemmelse af faget Folkloristik i et større kulturforskningsinstitut. Dette forslag blev afgivet af et nordisk sammensat udvalg, som i foråret 1998 arbejdede på fakultetets foranledning med spørgsmålet om fagets fremtidige profilering.

Forskningsvirksomhed

1. Folkedigtning
Til den internationale folkloristkongres i Göttingen udarbejdede Chesnutt et indlæg om den principielle afgrænsning af egentlig folkedigtning i forhold til personlige erindringer m.v. Til samme kongres udarbejdede Simonsen et indlæg om moderne narrativitetsteori. Olsen genoptog efter endt orlov sit projekt om græske eventyr, idet hovedvægten i arbejdet blev lagt på lokalsamfundet Kos før og efter 1900 samt på indsamleren Jakovos Zarraftis og dennes korrespondance med den britiske forsker William H. D. Rouse.

2. Skik og brug
Indtil sin fratræden arbejdede Simonsen videre med temaet Polterabend i nutidens Danmark.

3. Andet
Udgivelsen af instituttets internationale nyhedsbrev "Copenhagen Folklore Notes" fortsatte med et enkelt- og et dobbeltnummer (redaktion: Chesnutt).

Olsen forsvarede sin ph.d.-afhandling i februar. Mag.art. Morten Warmind (p.t. Institut for Religionshistorie) forsvarede sin ph.d.-afhandling i marts.

Konsulentarbejde m.v.

Chesnutt var faglig konsulent for The Scottish Text Society vedrørende en planlagt udgivelse af folkevisehåndskrifter fra 1800-tallet. Rørbye var indtil sin død medlem af redaktionen for tidsskriftet Folk og Kultur, af styrelsen for Foreningen Danmarks Folkeminder samt af Dansk Gerontologisk Selskabs fagråd.

Chesnutt deltog i en lektoroprykningsbedømmelse ved University of California-Los Angeles. Han blev sidst på året udnævnt til medlem af Det færøske Videnskabsakademi i Torshavn.

Rejser, forelæsninger

Chesnutt: Deltagelse i seminar ved University of Edinburgh (april); forskningsophold i London og Oxford (maj, september, november); indlæg ved International Society for Folk Narrative Research, 12. kongres i Göttingen, Tyskland (juli); håndskriftstudier m.v. ved National Library of Scotland og School of Scottish Studies, Edinburgh (december).

Olsen: Forskningsophold på Kos, Grækenland, og i Cambridge, England; i Cambridge tillige gæsteforelæsning (efterårssemestret).

Internationale gæster på instituttet

Gæsteforelæsning ved Dr. Hilda R. Ellis Davidson, Cambridge (marts).

Michael Chesnutt

Stab

Årsværk
VIP: 2,4
TAP: 0,8

VIP, internt finansieret
Chesnutt, Michael; lektor.
Rørbye, Birgitte; lektor (afgået ved døden 27. maj).
Simonsen, Michèle; lektor (fratrådt 30. april).

TAP, internt finansieret
Brøste, Kirsten; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Olsen, Birgit; forskningsadjunkt.

Ph.d.-afhandlinger

Warmind, Morten Lund: From Severed Heads to Valkyries.

Publikationer

Chesnutt M.: Folkloristics – A Copenhagen Perspective. Copenhagen Folklore Notes 1/98, s. 4-7, 1998.

Chesnutt M.: Who Took the Folk out of Folk Narrative? Copenhagen Folklore Notes 2-3/98, s. 1-8, 1998.

Rørbye B.: Aktuelle forskningsretninger i folkloristikken – tolkende og historisk folkloristik. Tradisjon 28/1, s. 17-31, 1998.

Rørbye B.: "Syv års ulykke betyder man får ulykke om syv år" – den lille overtro og barnet i det senmoderne samfund. Folk og Kultur 1998, s. 87-108, 1998.

Simonsen M.: Narrativity Theory and Folklore Studies: The Uses and Misuses of a Great Idea. Copenhagen Folklore Notes 2-3/98, s. 8-14, 1998.

Simonsen M.: Culture and Symbols: Some thoughts about Bengt Holbek's Interpretation of Fairy Tales. Estudos de Literatura Oral 4, s. 209-214, 1998.

Institut for Arkæologi og Etnologi

Instituttets fag

Instituttet omfatter tre fag: Forhistorisk arkæologi, Klassisk arkæologi og Etnologi. Under forhistorisk arkæologi kan der på overbygningen vælges mellem cand.mag. og mag.art. ordninger med vægtede specialiseringsmuligheder. På klassisk arkæologi vælges mellem græsk & italisk-romersk på cand.mag.-niveau og klassisk arkæologi på mag.art.-niveau. Etnologi rummer Almen etnologi, der udbyder 1 årsværks tilvalg for hele fakultetet, samt Europæisk etnologi med cand.mag. niveau.

Forskningsvirksomhed

Instituttets fag beskæftiger sig med den teoretiske, metodiske og historiske udforskning af kultur-, samfunds- og statsformer fra de tidligste jægere til nutiden. Instituttets forskere arbejder desuden med udvikling af kulturteori, herunder den materielle dimension.

Den aktuelle forskning kan grupperes inden for følgende hovedtemaer: A) Stenalder (Nordeuropa & Grønland); B) Bronze- & Jernalder (primært i det nordlige Europa); C) Den klassiske Verden; D) Middelalderen (Europa m.v.); E) Maritim arkæologi; F) Kulturelle former, deres sameksistens, modsætninger og forandring fra 1500 til i dag; G) Kulturhistorisk teoriudvikling, metode, samt forskningshistorie.

A. De palæolitiske og mesolitiske jæger-samlerkulturer (inkl. de palæo-eskimoiske kulturer i Arktis), samt de neolitiske agerbrugssamfund i Nordeuropa (projekterne 1-6)

1. Danmark og Holland. Sammensætning og analyser af flinten fra seks senpalæolitiske bopladser ph.d.-projekt (L. Johansen).

2. Danmark. Mesolitiske grave, i samarbejde med Antropologisk Laboratorium, Zoologisk Museum, University of Winnipeg, Canada samt University of Connecticut, USA (E. Brinch Petersen).

3. Nordeuropa. Koloniseringen efter sidste istids maksimum og en revision af Jægerstenalderens kronologi udfra de kalibrerede C-14 dateringer, i samarbejde med Nationalmuseets Naturvidenskabelige Afdeling (E. Brinch Petersen).

4. Grønland. Analyser af palæo-eskimoiske bopladser fra Dorsetkulturen i Diskobugten sammen med museerne i Asiaat og Qasigiannguit, Grønland (J. Fog Jensen og E. Brinch Petersen i samarbejde med Zoologisk Museum og universitetet i Tromsø, Norge).

5. Nordeuropa. Undersøgelser over den neolitiske tragtbægerkultur med henblik på en almen kulturhistorisk skildring af den ældste nordiske bondekultur fra ca. 4000-2800 f. Kr. (K. Ebbesen).

6. Danmark. Yngre neolitisk tid. På grundlag af omfattende kildestudier beskrives og analyseres samfundets struktur og udvikling i perioden 2800-2400 f. Kr. (K. Ebbesen).

B. Kultur- og samfundsudviklingen i bronze- og jernalder, primært i det nordlige Europa (projekterne 7-17)

7. Europa. Bronzealdergrave: Fysisk antropologi, kulturel identitet, socialstruktur (i samarbejde med Antropologisk Laboratorium) (K. Randsborg).

8. Europa og Middelhavet. Oldtidens kamp- og samfundsformer (K. Randsborg).

9. Danmark. Grøntoft og etableringen af det strukturerede landsbysamfund i Vestjylland i 1. årtusinde f. Kr. (P.O. Rindel; delprojekt under Statens humanistiske Forskningsrådsprogram "Bebyggelse og kulturlandskab", Aarhus Universitet).

10. Danmark. "Fortid og Flora". Menneske, Landskab og Biodiversitet. Tværfagligt forskningsprojekt under Forskningsrådene. Delprojekt: Bebyggelsesudvikling og landskabsudnyttelse Sjælland (U. Lund Hansen, P.O. Rindel).

11. Europa. Yngre romersk jernalder i Nord- og Mellemeuropa: Limes og den europæiske elite (U. Lund Hansen).

12. Europa. Sporelementstudier af romerske bronzekar (U. Lund Hansen i samarbejde med H. Bollingberg, Geologisk Institut).

13. Europa. Forbindelserne mellem Sydskandinavien og Sydøsteuropa i tiden ca. 250 til 475 e. Kr. Færdiggjort ph.d.-projekt (B. Storgaard).

14. Norden. De nordiske træguder søges dateret som udgangspunkt for en stillingtagen til den hedenske religion (K. Ebbesen).

15. Danmark. Jernalderbebyggelsen i det østlige Danmark (S. Stummann Hansen).

16. Nordeuropa. Dansk jern – en kulturhistorisk analyse af produktion, distribution og konsumption af jern i Danmark gennem to tusinde år (H. Lyngstrøm).

17. Danmark. Halvmåneformede rageknive af jern. Teknologi og funktion (H. Lyngstrøm).

C. Udviklinger og interaktioner i og omkring de mediterrane samfund og kulturforhold i antikken (projekterne 18-35)

18. Syrien. Fortsat bearbejdelse af det cypriske materiale fundet på Tall Sukas under Carlsbergfondets syriske ekspeditioner (L. Wriedt Sørensen).

19. Cypern. Feltarbejde. Leder af de danske udgravninger af en beboelse fra hellenistisk-romersk tid ved Aradippou med deltagelse af studerende fra instituttet (L. Wriedt Sørensen).

20. Cypern. Færdigbearbejdelse af den 3. præliminære rapport over udgravningerne ved Panayia Ematousa, Cypern (L. Wriedt Sørensen).

21. Middelhavsområdet. Fønikernes ekspansion (L. Wriedt Sørensen).

22. Græsk-romersk skulptur i kontekst. Den græske Athena-statues reception i romersk kejsertid (B. Lundgren).

23. Italien. Sardiske kildehelligdomme i sen bronzealder og tidlig jernalder, ca. 1300-700 f. Kr. Færdiggjort ph.d.-projekt (M.G. Køllund).

24. Italien. Fortsatte studier af latiums arkaiske topografi, kult og boligformer (A. Rathje).

25. Italien. Bearbejdelse af fundmaterialet fra Ficanaudgravningen. Forberedelse af publikation (A. Rathje).

26. Middelhavsområdet. Forholdet mellem fønikisk og græsk handel i Etrurien (A. Rathje).

27. Italien. Bydannelsen og den etruskiske arkitekturs udvikling i den sene orientaliserende og arkaiske periode, 640-480 f. Kr. Ph.d.-projekt (H. Damgaard Andersen).

28. Italien. Publikationsforberedelse af Pontecagnano-udgravningen (I. Strøm).

29. Italien. De oskisktalende folkeslag i Syditalien, etnicitet og kulturmøder i jernalderen, ca. 900-300 f.Kr. Ph.d.-projekt (H. Winge Horsnæs).

30. Italien. Forberedelse af publikationen af udgravningerne af Castor og Polluxtemplet i Rom (B. Poulsen).

31. Tyrkiet. Forberedelse af publikationen af en senromersk villa i Bodrum, det antikke Halikarnassos, i Tyrkiet (B. Poulsen).

32. Tyrkiet. Grave og gravmonumenter i det sydvestlige Karien, specielt Halikarnassos-halvøen.

Kulturmøde, etnicitet og social differentiering ud fra gravmateriale fra sen bronzealder til byzantinsk tid. Ph.d.-projekt (A.M. Carstens).

33. Middelhavsområdet. Huse til fremmede guder. Modtagelse og videreudvikling af de orientalske religioner i Grækenland og Italien i hellenistisk og romersk tid, belyst ud fra kultbygningerne (I. Nielsen).

34. Grækenland. Bebyggelsesudviklingen på Kephallénia. Afsluttende opmålinger, studier over antikke murtyper og planlagte byer. Færdiggørelse af monografi (K. Randsborg).

35. Ukraine. Græske og senantikke bebyggelser og gravfelter på Krim (K. Randsborg).

D. Middelalderen i Europa m.v. (projekterne 36-44)

36. Ukraine. Suvorovo: Steppen fra kobberalderen til kollektivbruget. Udgravninger og surveys indenfor 12x12 km i Bessarabia (herunder russisk fort fra 1790) (K. Randsborg).

37. Alaborg: Vikingetids centralplads, Ladoga (K. Randsborg).

38. Vestafrika. Arkæologi i Benin. Dahomey-riget og de europæiske emporier (K. Randsborg).

39. Norden. Dragt, magt og mennesker i Nordens yngre jernalder (A. Hedeager Krag).

40. Danmark. Bådgraven fra Ladby som vidnesbyrd om sociale og religiøse forhold i yngre vikingetid. Ph.d.-projekt (A.C. Sørensen i samarbejde med Nationalmuseets Marinarkæologiske Forskningscenter).

41. Shetland og Nordatlanten. Den skandinaviske bosættelse på Unst i vikingetid og middelalder. Samarbejdsprojekt med shetlandske myndigheder og britiske universiteter. Generelt: Arkitektur og bebyggelsesmønstre i vikingetid og middelalder i Nordatlanten (S. Stummann Hansen).

42. Nordeuropa. Vikingetiden og middelalder i Nordeuropa med særlig vægt på Nordsø-regionen og Nordatlanten (S. Stummann Hansen).

43. Stavanger. Udgravning af vikingetidstomt ved Oma, nær Stavanger. I samarbejde med Arkeologisk Museum i Stavanger (S. Stummann Hansen).

44. Vikinger i fremmede egne. Kontakterne mellem Norden og kontinentet ca. 700-1100 e. Kr. (I. Skibsted Klæsøe).

E. Maritim arkæologi og etnologi (projekterne 45-51)

45. Sverige. Feudal statsdannelse og middelalderlig transportstruktur. En analyse af det maritime kulturlandskab og transportgeografien i den botniske bugt i relation til samfundsstrukturen (C. Westerdahl).

46. Maritim indlandskultur i forhistorisk og historisk tid. Kulturel tilpasning og transportzoner ved store søer, særligt i Mellemsverige. Vikingetidens transportstruktur og transportredskaber i Rusland og tilgrænsende dele af Centraleuropa (C. Westerdahl).

47. Nordfennoskandia og Nordrusland. Samfunds-, transport- og identitets/etnicitetsproblemer afspejlet i samisk bådebyggeri fra jernalder til nyere tid (C. Westerdahl).

48. Globalt. Det maritime kulturlandskab og de traditionelle transportzoner. Grundtermer og international analyse ifølge Annales-skolens "longue durée" og "les conjonctures" (C. Westerdahl).

49. Europa. Studier af skrogform og bordfacon i klinkbyggede fartøjer med henblik på en udforskning af formbegrebet (T. Højrup).

50. Havgående skibe i Sortehavet i den Osmanniske periode (K. Randsborg).

51. Ship building and seafaring in the Southern Baltic region from AD 400 to AD 1400 (C. Westerdahl i samarbejde med Nationalmuseets Marinarkæologiske forskningscenter (G. Indruszewski)).

F. Kulturelle former, deres sameksistens, modsætninger og forandring ca. 1500 til i dag (projekterne 52-72)

52. Danmark. Bondedagbøger og danskhed (T. Damsholt).

53. Nordatlanten. Kontinuitet og forandring i det nordatlantiske kulturområde. Studier på Shetland af boligudvikling efter 1500 – med den særlige opgave at løse gåden om det såkaldte "stock-stove house" (B. Stoklund).

54. Europa. Kulturens nationalisering: Inden for rammerne af dette projekt er færdigredigeret en

artikelsamling med undertitlen "Etnologiske synspunkter på det nationale". Institutbidrag fra T. Damsholt, E. Mandrup Rønn, M. Venborg Pedersen (B. Stoklund).

55. Danmark. Højaristokratisk kultur. Kulturel manifestation af herskab i fyrstesamfundet Augustenborg 1700-1850. Ph.d.-projekt (M. Venborg Pedersen).

56. Danmark. Livsforløb og livsaldre i det 19. og 20. århundrede. Ph.d.-projekt. Titel: Biografi og Subjektivitet (L. Otto).

57. Danmark. Opdragelse og normalitetsbegreber hos "de stærke jyder". Belyst med udgangspunkt i en erindring og en livshistorie fra Øster Snede sogn (E. Mandrup Rønn).

58. Danmark. Natursyn og naturhistoriens kulturhistorie, 1700-1850 (S. Mellemgaard).

59. Danmark. Iscenesættelse og ritualisering af den patriotiske diskurs o.1800. Særligt dyrkelsen af følsomhed (T. Damsholt).

60. Danmark. Undersøgelser af betydninger af begreberne: Folk, fædreland, historie og landskab i den patriotiske og nationale diskurs og særlig i brydningen mellem disse (T. Damsholt).

61. Danmark. Undersøgelser over en dansk region, Sallingland, i 16-1700-tallet. Bønder, købstadsfolk og statsmagt. Livsbetingelser og livsformer (J. Møllgaard).

62. Frankrig. Kulturanalyse af den store havekunsts betydning og funktion ved hoffet og i det adelige aristokrati i det 17. århundrede (E. Kalsgård Poulsen).

63. Skandinavien. Forberedelse af institutprojekt om velfærdsstatens forsvarsformer og livsformer. (T. Højrup).

64. Danmark. Arbejder- og virksomhedskulturer. Bånd- og brudflader i arbejderkulturen, med særligt henblik på relationer mellem ansatte og ledelse på industrivirksomheder ca. 1850-1950. Ph.d.-projekt (N. Jul Nielsen).

65. Bolivia. Nye kommuner og oprindelige organisationsformer – konflikt eller konsensus? I samarbejde med Center for Udviklingsforskning (V. Andersson).

66. Danmark. En udforskning af muligheder og begrænsninger for somaliske kulturformer i og deres anerkendelse af den danske velfærdsstat. Ph.d.-projekt (T. Kallehave).

67. Danmark. Forberedelse til forskningsprojektet: Husholderen i statens tjeneste (L. Haastrup).

68. Danmark. Forberedelse til forskningsprojektet: Ansatte i statens tjeneste – statens tro og loyale subjekter? En kulturhistorisk og kulturteoretisk diskussion af muligheden for at udvikle en almen embedslivsform (D. Vejen Hansen).

69. Danmark. Moderne liv. Kulturelle former (L. Rahbek Christensen).

70. Danmark. I borgerskabets verden – om dagligliv, verdensbillede og kulturel kompleksitet i 1700-tallet (M. Boritz).

71. Konsumtion som kulturmøde. Analyse af kulturelle brydninger mellem borgerlige stiftere og beboere i mønsterbydelen Lægeforeningens Boliger 1853-1999. Den planlagte by som eksempel på et filantropisk opdragende projekt, der indbefatter såvel sundhed, forbrug og familieliv (L. Pedersen).

72. Peru. Chiefly Practices. Organizing Ashéninka Communities in the Gran Pajonal, the Upper Amazon of Eastern Peru. Moderne lederskab, kulturel identitet og politisk organisering blandt indianske folk i 1980'erne i bjergjunglen i den centrale Perus Amazonas (H. Veber).

G. Kulturhistorisk teori og metode. Herunder fagtradition samt udvikling af teorier og metoder (projekterne 73-83)

73. Danmark. Dansk arkæologis forskningshistorie (S. Stummann Hansen).

74. Europa. Arkæologisk historik m.v. (K. Randsborg).

75. Middelhavsområdet. Fortsatte studier i klassisk historik (A. Rathje).

76. Globalt. Forsknings- og publikationsprojekt omkring statsformer og livsformer (T. Højrup, J. Møllgaard, O. Bernild).

77. Europa. Studier i Machiavellis og Hegels stats- og kulturteorier (O. Bernild).

78. Forberedelse af ny, kommenteret udgave af Troels Lunds "Dagligliv i Norden" (B. Stoklund).

79. Danmark. Videre udvikling af stats- og livsformsteori som alternativt teoretisk grundlag for indvandrer forskning (T. Kallehave).

80. Studier i Hegels kulturteori, herunder forskningsseminar om sædelighedsbegrebet (J. Møllgaard).

81. Evolutionsproblemet i kulturvidenskaberne: Lineære og ikke-lineære modeller (S. Christensen).

82. En etnologisk undersøgelse af koblingen mellem enkelte genstande (deres særlige livshistorie og symbolværdi) og deres udsagnsværdi i udstillingssammenhænge i et museumshistorisk perspektiv (L. Pedersen).

83. Kulturarv og kulturmiljø. Projektet tager udgangspunkt i at problematisere begreberne kulturarv og kulturmiljø, som de kommer til udtryk i lovgivning og forvaltning af kulturlandskaber (L. Pedersen).

Tidsskriftredaktion

1. Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie (B. Storgaard og hovedredaktør U. Lund Hansen).
2. Studien zur Sachsenforschung (U. Lund Hansen).
3. Acta Archaeologica (hovedredaktør K. Randsborg).
4. Acta Archaeologica Supplementum (K. Randsborg).
5. Arkæologiske Studier (K. Randsborg).
6. Arkæologiske Skrifter (K. Randsborg).
7. Archaeological Notes (K. Randsborg).
8. Journal of Danish Archaeology (E. Brinch Petersen).
9. Marinarkeologisk Tidsskrift (MAT), Sverige (C. Westerdahl).
10. Arbejderhistorie – tidsskrift for historie, kultur og politik (N. Jul Nielsen).
11. Ethnologia Europaea. Journal of European Ethnology (B. Stoklund).
12. Folk og Kultur. Årbog for dansk etnologi og folkemindevidenskab (T. Damsholt, L. Pedersen).
13. Tidsskriftet Antropologi (anmelderredaktion: H. Veber).

Redaktion af monografier

1. Kroppens Natur, Etnologiske Studier, Signe Mellemgaard (B. Stoklund).

2. Neolithic Bog Pots from Zealand, Møn, Lolland and Falster. Nordiske Fortidsminder, Eva Koch (U. Lund Hansen, B. Storgaard).

Kollegiale organer

Instituttet er repræsenteret i følgende danske styrelser og råd:

1. Bestyrelsen for det Danske Institut i Athen (A. Rathje).
2. Det humanistiske Fakultet, ph.d.-studienævn, suppleant (E. Brinch Petersen).
3. Det arkæologiske Nævn (E. Brinch Petersen, U. Lund Hansen).
4. Statens humanistiske Forskningsråd (U. Lund Hansen).
5. The International Advisory Council, Nationalmuseets marinarkæologiske forskningscenter (formand U. Lund Hansen).
6. Videnskabelig følgegruppe til "Gårdlösa-projektet", Lunds Universitet (U. Lund Hansen).
7. Nordisk Ministerråd, projektevaluering (U. Lund Hansen).
8. Dansk Kulturhistorisk Museumsforening, koordinator for nyere tid (L. Otto, T. Damsholt, L. Pedersen).
9. Mare-gruppen under Det arkæologiske Nævn (C. Westerdahl).
10. Rådet for Nationalmuseets Marinarkæologiske Forskningscenter (C. Westerdahl).
11. Referencegruppen for nyere tids kulturhistorie under Statens Museumsnævn (B. Stoklund).
12. Bestyrelsen for skibsbevaringsfonden under Kulturministeriet (T. Højrup).
13. Dansk Kulturhistorisk Museumsforening. Koordinator for Forhistorisk Arkæologisk gruppe (S. Stummann Hansen).
14. Kulturmiljørådet, Københavns Amt (L. Pedersen).

Deltagelse i internationale netværk m.v.

1. Arbeitsgemeinschaft für Sachsenforschung (U. Lund Hansen).
2. Korresponderende medlem af Deutsches Archäologisches Institut, Frankfurt (U. Lund Hansen).

3. Forskningsministeriets "Rådgivende gruppe vedrørende miljø og bæredygtig udvikling" under særprogrammet "Energi, miljø og bæredygtig udvikling", EU's 5. rammeprogram (U. Lund Hansen).

4. Association Française pour L'Archéologie du Verre. A.F.A.V. (U. Lund Hansen).

5. ESF Network. Early Medieval Archaeology: Chronological Information Exchange (U. Lund Hansen).

6. EU INTAS. (Archaeology in the Former Soviet Union, coordinator) (K. Randsborg).

7. European Science Foundation (Transformation of the Roman World) (K. Randsborg).

8. Socrates, m.v. (K. Randsborg).

9. Review of Oxford archaeology (formand K. Randsborg).

10. Société International d'Ethnologie et de Folklore (B. Stoklund).

11. Arbeitskreis Volkskunde und Kulturwissenschaften (T. Højrup).

12. Antikprogrammet, Det Norske Forskningsråd (A. Rathje).

13. TEMPUS-programmet (Etnologi og Forhistorisk Arkæologi).

14. North Atlantic Bioarcheological Organization (NABO) (S. Stummann Hansen).

15. Rådgivningsgruppen bag Reykholt-projektet, Island (S. Stummann Hansen).

16. Projektforberedelse til Internordisk projekt Vestnordisk Byggeskik i Vikingetid og Middelalder (S. Stummann Hansen).

17. ANALITIC: Udvikling af computerprogram. Samarbejde mellem Groningen Universitet (D. Stapert), Århus Universitet (H. Juel-Jensen) og KU (E. Brinch Petersen, L. Johansen).

18. Nordplus netværk (L. Otto, C. Westerdahl).

19. Socrates-Erasmus (L. Otto, K. Randsborg).

20. Museologisk Netværk (L. Pedersen, A. Rathje).

21. American Anthropologial Association (H. Veber).

22. Society for Cultural Anthropology (H. Veber).

23. Society for Latin American Anthropology (H. Veber).

24. Istituto nazionale di studi etruschi ed italici Firenze (A. Rathje).

25. Forskningsmæssig samarbejde med Prof. Torsten Capelle, Westfälliche Wilhelms-Universität, Münster. "Vikinger på kontinentet" samt med Helms Museum, Hamburgisches Museum, Tyskland. "Vikingetidssmykker" (I. Skibsted Klæsøe).

Legatbestyrelser

1. Christian og Emma Blinkenbergs Rejselegat (U. Lund Hansen, A. Rathje, L. Wriedt Sørensen).

2. Ingeniør Svend G. Fiedler og hustrus Legat (U. Lund Hansen).

3. Kazimierz Salewiz og hustrus Legat (U. Lund Hansen).

4. Aage Rothenborgs legat (U. Lund Hansen).

5. Japetus Steenstrups Legat (E. Brinch Petersen).

6. E. Munksgaards legat (K. Randsborg).

Ekskursioner og udgravninger

1. Studenterekskursion til Skotland (S. Stummann Hansen, K. Randsborg).

2. Studenterekskursion til Skåne (K. Randsborg).

3. Udgravninger Alaborg, Ladoga, Rusland (K. Randsborg).

4. Udgravninger Suvorovo, Bessarabia, Ukraine (K. Randsborg).

5. Feltarbejde på Kephallénia og Ithaka, Grækenland (K. Randsborg).

6. Udgravninger (Bohicon), feltarbejde Bénin, Vestafrika (K. Randsborg).

7. Sdr. Jylland. Landskaber, fiskeri, særlige bebyggelsesformer m.v. (T. Damsholt, S. Mellemgaard, L. Otto).

8. Hedeborgen og Sydsjælland. Landskabsformer, godsstrukturer m.v. (M. Boritz, T. Damsholt, S. Mellemgaard).

9. Stockholm/Helsingfors (Helsinki). Maritim arkæologi, spec. skibe og orlogsorganisation c. 1500-1800 (C. Westerdahl).

10. Møn, 2. semester projektundervisning (E. Brinch Petersen).

11. Skåne, ældre studerende (E. Brinch Petersen).

12. Lolland og Sydsjælland, 1. års studerende (E. Brinch Petersen).

13. Vedbæk, 1. års studerende (E. Brinch Petersen).

14. Lund m.v., Stenalder og Germansk jernalder og vikingetid i Skåne (I. Skibsted Klæsøe).

15. Seminarudgravning på Cypern (L. Wriedt Sørensen).

Symposier, organisation

1. Europe as a Cultural Construction and Reality: Perspections of European Ethnology. An Ethno-

logia Europea Conference, Europäische Akademic, Berlin 24.9-27.9 (B. Stoklund).

2. Islands tidligste bosættelse, IAE (S. Stummann Hansen).

3. Konference om Humanistisk Sundhedsforskning, Køge, 23.4-25.4 (S. Mellemgaard).

4. Deltagelse i keramikseminar, Københavns Universitet, 27. februar, med foredraget: Græsk keramik i Rom (B. Poulsen).

5. Etnologi og Politik, Idaröd, juni, medarrangør og indlæg (T. Damsholt).

6. Indlæg på Idaröd-symposium: Kulturrelativisme og politik (S. Christensen), Politik og etnologi (T. Højrup).

7. The Egyptian Mummy Portrait. Problems in chronology. IAE, februar (J. Fejfer, A. Rathje).

8. Internationalt seminar: Von der Schönheit weissen Marmors. Zum 2oo. Todestag Bartolomeo Cavaceppis. Wärlitz, Tyskland. 1.5-16.5 (J. Fejfer).

9. Internationalt seminar: Engendering Aphrodite. Caari, Nicosia, Cypern, 19.3-24.3 Foredrag: Cypriot women of the archaic period. Evidence from sculpture. (L. Wriedt Sørensen).

10. Medarrangør af "4. keramik workshop: Keramik og bebyggelse", 27.2. Foredrag: Vroulia på Rhodos. (L. Wriedt Sørensen), Bordservice i arkaiske huse i Latium (A. Rathje).

11. Dansk-svensk symposium "Hus og grav – grav og hus". Foredrag: Døde børn under køkkengulvet? Januar (A. Rathje).

12. Greeks and the others in the early first millenium B.C. Det Danske Institut, Athen, 16.4-18.4 (L. Wriedt Sørensen, A. Rathje).

13. KAF-arrangement. Foredrag: Udgravningerne ved Panayia. Ematousa, Aradippou, Cypern, 7.11 (L. Wriedt Sørensen).

14. XV. International Congress of Classical Archaeology, Amsterdam, juli. Foredrag: Giacomo Boni, a twentieth century excavator. His Theories and Methods (A. Rathje og Iefke van Kampen).

15. Internationalt symposium i Marburg Foredrag: Sarmaterne og Europa (U. Lund Hansen).

16. Internationalt symposium i Kraków Foredrag: Die Kulturzonen im europäischen Barbaricum (U. Lund Hansen).

17. War as a Social and Cultural Force, Videnskabernes Selskab (K. Randsborg).

Specielle arrangementer

1. Vandreudstilling. Sådan går dagen for lille Lise – og lille Oskar. En udstilling om ting til børn i 150 år (S. Mellemgaard).

2. Fakultetsopponent ved H. C. Gulløvs disputats, februar (E. Brinch Petersen).

3. Deltagelse (fundregistrator) ved De dansk-nordiske udgravninger i Nemi (B. Poulsen).

4. Gæstelærer (nordisk udveksling) ved Universitetet i Jyväskylä, Finland, i perioden 21.9-2.10 (B. Poulsen).

5. Løbende forskningsseminarer for lærere, ph.d.- og specialestuderende (L. Wriedt Sørensen, A. Rathje).

6. Ledamöter ved disputation Lund, Märit Gaimster, "Vendel period bracteates on Gotland. On the significance of Germanic art". 3.4 (U. Lund Hansen).

7. Nationalmuseets Marinarkæologiske Forskningscenter, medlem af videnskabeligt personale ved centeret (U. Lund Hansen).

8. Nationalmuseets Naturvidenskabelige undersøgelser, medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende ny stilling i makrofossilbestemmelse (U. Lund Hansen).

9. Forelæsninger i Rom. Abitare in Italia preromana (A. Rathje).

Ph.d.-uddannelsesaktiviteter

1. Løbende seminarer for ph.d.-studerende om Etnicitet (L. Wriedt Sørensen, A. Rathje).

2 Forskningsseminaret Strukturel dialektik har haft Suverænitetsarbejde og Sædelighedsbegrebet som gennemgående temaer (T. Højrup, O. Bernild).

Gæsteforskere og -forelæsere

O. Crumlin-Pedersen, Roskilde.
M. Brohnstein, Moskva.
P. Sutherland, Ottawa, Canada.
P. Renouf, St. John's, New Foundland, Canada.
P. Rowley-Conwy, Durham, GB.
J. Gillis, USA.
Z. Jasiewicz, Polen.
A. Perzanowski, Polen.
I. Szijarto, Ungarn.
V. Vozgrin, St.Petersborg.
L. S. Klejn, St. Petersborg.
I. Hodder, Cambridge.
V. I. Mordvintseva, Volograd.
G. R. Tsetskhladze, London.
N. Smirnova, Moskva.
P. J. Riis.

C. Morgan, London.
B. Borg, Heidelberg.
J. Fleischer.
A. Claridge, Oxford.

Gæstestuderende

Ph.d. Andrea Handsteiner, University of Vienna.
Peter Berki, ELTE University, Budapest.
Meike Wulfers, Humboldt-Universität, Berlin.
Frank Schultz, Humboldt-Universität, Berlin.
Mona Berglund, Socialogiska Institutionen, Lunds Universitet, Sverige.
Anne-Katrin Becker, Institut europäische Ethnologie, Universität Hamburg, Hamburg.
Kjersti Marie Ellewsen, Institut for Antropologi, Universitet i Oslo, Norge.
Agnieszka S. Oleskowicz-Popiel, Institute for History, Adam Mickiewics Universitet, Poznan, Polen.
Rafal Rafalski, Institute for Cultural Antropology/Ethnology, Adam Mickiewics Universitet, Poznan, Polen.
Gölna-Michäla von Vichert, Institute for European Ethnology and Social Anthropology, Universität Hamburg, Hamburg.
Barbara Joanna Witowska, Institute for Ethnology and Anthropology of Culture, Warsaw University, Polen.
Sonja Helena Laina, Helsingfors Universitet.
Daniel Genis, USA.

Thomas Højrup

Stab

Årsværk
VIP: 19,7
TAP: 3,4

VIP, internt finansieret
Christensen, Søren; adjunkt.
Christiansen, Palle Ove; lektor.
Damsholt, Kirstine; adjunkt.
Ebbesen, Klaus Henrik; lektor.
Hansen, Ulla Lund; lektor.
Højrup, Thomas; lektor.
Kristiansen, Mette Boritz; amanuensis.
Mellemgaard, Signe; adjunkt.
Otto, Lene; amanuensis.
Pedersen, Lykke; lektorvikar.
Petersen, Erik Brinch; lektor.
Petersen, Mette Boritz; amanuensis.
Poulsen, Karen Birte; lektorvikar.
Randsborg, Klavs; lektor.
Rathje, Annette; lektor.
Schriewer, Klaus; forskningsadjunkt.
Sørensen, Lone Wriedt; lektor.
Veber, Hanne; lektorvikar.
Westerdahl, Christer L.; lektor.

Stipendiater /ph.d.-studerende), internt finansieret
Bovbjerg, Kirsten Marie.
Horsnæs, Helle Winge.
Indruszewski, George.
Jakobsen, Tove Benedikte.
Johansen, Lykke.
Nielsen, Tina Charlotte Kalleh.
Pedersen, Mikkel Bennedsen.
Sørensen, Anne Christina.
Tang, Birgit.

TAP, internt finansieret
Birch, Ulla; overassistent.
Busch, Hanne Maiken; overassistent.
Hausmann, Annelene; overassistent.
Koester, Una; korrespondent.
Nielsen, Annelise Bjerring; overassistent.
Sobiecki, Sara Maria Kuhr; overassistent.
Storgaard, Birger; biblioteksmedhjælp (A-TAP).

Eksternt finansieret personale
Andersen, Helle Damgaard; forskningsassistent.
Carstens, Anne Marie; ph.d.-studerende.
Hansen, Steffen Stummann; forskningslektor.
Kampen, Iefke Johanna van; forskningsassistent.
Klæsøe, Iben Skibsted; forskningsadjunkt.
Krag, Anne Hedeager; forskningsassistent.
Lund, John; forskningslektor.
Lundgreen, Birte; forskningsadjunkt.
Lyngstrøm, Henriette; forskningsadjunkt.
Nielsen, Inge; forskningslektor.
Nielsen, Niels Jul; ph.d.-studerende.
Poulsen, Erik Kalsgård; forskningsassistent.
Rindel, Per Ole; forskningsadjunkt.
Rønn, Edith Mandrup; forskningsadjunkt.
Trier, Christina; ph.d.-studerende.

Ph.d.-afhandlinger

Andersson, Vibeke: Fortiden i nutiden; en etnologisk analyse af stat, indianere og "Participación Popular" i Bolivia.

Bill, Jan: Small Scale Seafaring in Danish Waters AD 1000-1600.

Ethelberg, Per: Skovgårde: En sjællandsk gravplads med rige kvindegrave fra 3. årh. e.Kr.

Køllund, Magna: Helligdomme på Sardinien i sen bronze- og tidlig jernalder (1300-700 f.Kr.).

Martens, Jes: Lokal udvikling kontra fremmed indflydelse – den yngre førromerske jernalders særlige baggrund og udvikling i Nordjylland.

Rindel, Per Ole: Grøntoft – og etableringen af det strukturerede landsbysamfund i Vestjylland i 1. årtusinde f.Kr.

Storgaard, Birger: Forbindelserne mellem Sydskandianvien og Sydøsteuropa i tiden ca. 250-475 e.Kr.

Fondsstøtte

Carlsbergfondet

Opdragelse og normalitetsbegrebet (Edith Mandrup Rønn) kr. 361.544.

Vikinger i fremmede egne + rejsebevilling (Iben Skibsted Klæsøe) kr. 313.965.

Dampskibsselskabet Hafnia's Fond

Færdigredigering af symposieberetningen "Studier af haver og havekunst" (Erik Kalsgård Poulsen) kr. 22.381.

NOS-H

Vestnordisk byggeskik (Steffen Stummann Hansen) kr. 39.437.

Statens Humanistiske Forskningsråd

Life in a Roman House Block An Architectural and Historical Analysis of Insula I.9 in Pompeii (Christina Trier) kr. 58.320.

Life in a Roman House Block An architectural and Historical Analysis of Insula I.9 in Pompeii (Christina Trier) kr. 1.064.740.

Publikationer

Damsholt T.: "…mit fødelands skæbne og tarv under de nærværende omstændigheder…" Danskhed og bondeoptegnelser omkring år 1800. Folk og kultur. Årbog for dansk etnologi og folkemindevidenskab, s. 18-38, 1998.

Damsholt T.: Kærlighed til fædrelandet. Dansk Kirketidende 14, s. 196-202, 1998.

Damsholt T.: Den "rigtige" fædrelandskærlighed. Information 6. april, s. 8, 1998.

Ebbesen K.: De gode, gamle helte. 1. 1-48 s. Alinea, København 1998.

Ebbesen K.: De gode, gamle helte. 2. 1-48 s. Alinea, København 1998.

Ebbesen K., Permin G., Walgren L.: Fortæl med digitale billeder – teori, teknik og øvelser. 1-168 s. Teknisk Forlag, København 1998.

Fejfer J.: The Ince Blundell Collection of Classical Sculpture. Vol I 2. The Roman Male Portraits. 1-100 s. Liverpool University Press, Liverpool 1998.

Hansen D.V.: De mange liv ved industrien – en sammenlignende undersøgelse af produktion og arbejdsliv ved to industrivirksomheder i Frederiksværk. Arbejderhistorie. Tidsskrift for historie, kultur og politik 2, s. 15-31, 1998.

Hansen D.V.: En by og dens soldater. Et gammelt bånd brydes. Kulturhistorisk Museum Randers, Årbog 97 8, s. 79-87, 1998.

Hansen U.L.: South-Scandinavia – Limes – the Roman provinces. Problems in 3rd century Europe. Acta ad Archaeologiam et Artium Historiam Pertinentia, series altera in 8° 9, s. 185-208, 1997.

Hansen U.L.: South-Scandinavia – Limes – the Roman provinces. Problems in 3rd century Europe. i: 20 lat archeologii w Maslomeczu II. Goscie s. 125-133, J.Ilkjær, A. Kokowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Cürie – Sklodowskief, Lublin 1998.

Hansen U.L.: Gæstebud med romerske glas hos barbarerne. i: Himmelsk vin og jordisk føde, Historiske smagsprøver s. 103-114, A. Rathje, B. Storgaard, L. Wriedt Sørensen, København 1997.

Hansen U.L.: Zur Ausstattung und sozialen Stellung runenführender Gräber der Kaiserzeit in Südskandinavien. i: Runeninschriften als Quellen interdisziplinärer Forschung. Abhandlung des Vierten Internationalen Symposiums über Runen und Inschriften in Göttingen vom 4.-9. August 1995 s. 160-179, K. Düwel, S. Nowak, Walter de Gruyter, Berlin, New York, Berlin 1998.

Hansen U.L.: Glas. i: Reallexikon der Germanischen Altertumskunde. Bd. 12 s. 139-153, R. Müller, H. Beck, H. Steuer, D. Timpe, Walter de Gruyter, Berlin, New York 1998.

Hansen U.L.: Goldring. i: Reallexikon der Germanischen Altertumskunde. Bd. 12 s. 345-361, R. Müller, H. Beck, H. Steuer, D. Timpe, Walter de Gruyter, Berlin, New York 1998.

Højrup T.: Modeli djizni. Problemi gnoseologii, istorii kultur i teorii gosudarstva. 1-330 s. Forlag Lettre Universelle, Sankt Petersburg 1998.

Johansen L., Stapert D.: Dense flint Scatters: Knapping or Dumping? Urgeschichtliche Materialhefte 12, s. 29-41, 1998.
Johansen L.: Refitting analysis of the Mesolithic site at Vænget Nord in Denmark. Urgeschichtliche Materialheft 12, s. 175-188, 1998.
Johansen L., de Graaf O., Stapert D.: Drie jongpaleolithische vindplaatsen in noordelijk Drenthe. Paleo-aktueel 9, s. 14-17, 1998.
Johansen L., Stapert D.: Een gezin met drie vuursteenbewerkers: De refitting-analyse van Oldeholtwolde (Fr.). Paleo-aktueel 9, s. 9-13, 1998.
Johansen L., Niekus M.J.L.T., Stapert D.: Een Federmesser – vindplaats bij Doetinchem (Gld.), met vijf retouchoirs rond een haard. Paleo-aktueel 9, s. 18-22, 1998.
Klæsøe I.S.: Plant Ornament. A key to a New Chronology of the Viking Age. Lund Archaeological Review, s. 73-87, 1998.
Klæsøe I.S.: Man skal dyrke sin have. Politiken, 1998.
Lundgreen B.: Imperial Women as Goddesses. Classical Review New Series vol. XLVIII no. 2, s. 438-440, 1998.
Lyngstrøm H.: Gammelt jern. Dansk jern gennem totusinde år. Humaniora 2, s. 12-16, 1998.
Lyngstrøm H.: In the Borderland of Archaeology – Experimental Forging. i: Early Iron Production – Archaeology, Technology and Experiments s. 27-35, Klim, Århus 1998.
Mellemgaard S.: Kroppens natur. Sundhedsoplysning og naturidealer i 250 år. 1-357 s. Museum Tusculanums Forlag, København 1998.
Møllgaard J.: Sognefogeder under den tidlige enevælde. Fortid og Nutid 3, s. 1-18, 1998.
Nielsen N.J.: Arbejde – menneske og maskine. i: Folkets århundrede s. 39-46, Peter Ludvigsen, Arbejdermuseet/ABA, 1998.
Otto L.: Rask eller lykkelig. Sundhed som diskurs i Danmark i dette århundrede. 1-156 s. Komiteen for Sundhedsoplysning, København 1998.
Otto L., Pedersen L.: Collecting Oneself. Lifestories and Objects of Memory. Ethnologia Scandinavica 28, s. 77-93, 1998.
Otto L.: Livstrappen: Fra kristen allegori til videnskabelig taxonomi. Folk og kultur, s. 39-56, 1998.
Otto L., Pedersen L.: Livshistorie – Livsforløbets historie. Refleksioner over livet som udstillingstema. Nordisk Museologi 2 (1997), s. 1-23, 1998.
Otto L.: Kulturcenter, mods, modkultur, loppetorv, livsaldre, libertiner, kollektiv bevidsthed. i: Den Store Danske Encyklopædi, bind 11, 12 og 13. Jørgen Lund (red.), Gyldendal, København 1998.
Pedersen L., Thesander M., Varnild I.: Legetøjets verden – en verden i Leg. Nationalmuseets arbejdsmark 1998, s. 88-101, 1998.
Pedersen L.: Lys over Land, Det støver stadig, Den sidste lukker og slukker, Til vejrs, Tryk på knappen, Tibirke bakker. i: Drømmen om det 20. århundrede s. 1-100, Bjarne Kildegaard Hansen, Tiderne skifter, København 1998.
Petersen E.B., Meiklejohn C., Alexandersen V.: The Later Mesolithic Population of Sjælland, Denmark, and the Neolithic Transition. i: Harvesting the Sea, Farming the Forest s. 203-212, Zvelebil, M.j L. Domanska, R. Dennel, Sheffield Academic Presss, Sheffield 1998.
Petersen E.B.: The Palaeo-Inuit Cultures of Sydostbugten, Disko Bugt – Dwelling Structures. i: NABO 97. North Atlantic Biocultural Organization. A Summit of the Conference for the Cabot 500 Celebrating, september 4-8, 1997, St. John's, Newfoundland. Conference Proceedings s. 51-51, Renouf, M.A.P and Th.H. McGovern, NABO 97. Archaeology Unit. Memorial University of Newfoundland, St. John's, Newfoundland, Canada 1998.
Poulsen E.K.: Præsentation af havehistoriske problemstillinger og forskningsresultater. Rapport fra det første tværvidenskabelige seminar om studiet af haver og havekunst på Inst. Arkæologi og Etnologi, 11-12/4-96. 1-8 s. Institut for Arkæologi og Etnologi, København 1998.
Poulsen E.K.: Jardin du Luxembourg igennem 900 år. Humaniora 4, s. 1-5, 1998.
Poulsen E.K.: Gardens of France. Bulletin. Forum för trädgårdshistorisk forskning 7, s. 1, 1998.
Poulsen E.K.: The Medieval Garden. Bulletin. Forum för trädgårdhistorisk forskning 7, s. 1, 1998.
Poulsen E.K.: Garden Pavilions and the 18th Century French Court. Bulletin. Forum för trädgårdshistorisk forskning 7, s. 1, 1998.
Randsborg K.: The Migration period: Model History and Treasure. i: The Sixth Century. Production, Distribution and Demand s. 1-61, R. Hodges, W. Bowden, Brill, Leiden 1998.
Randsborg K.: Region, Culture and Society: Understanding Antiquity from the Field. Oxford Journal of Archaeology 17; 3, s. 1-245, 1998.
Randsborg K.: Treasure in History. Notes on the Migration Period. Acta Archaeologica 68, s. 1-195, 1998.
Randsborg K.: On Archaeology og History. Acta Archaeologica 68, s. 1-189, 1998.

Randsborg K.: Contact Period Archaeology in Benin, West Africa. Archaeological Notes 2, s. 2-4, 1998.

Randsborg K.: A Seagoing ship of c1650 in Bessarabia, Ukraine. Archaeological Notes 2, s. 5-6, 1998.

Randsborg K.: Diverse artikler (arkæologi). i: Nationalleksikonet, København 1998.

Rindel P.O.: Ældre jernalders bebyggelsesmønstre i Sønderjylland. Bebyggelseshistorisk tidsskrift 33, 1997, s. 31-52, 1998.

Rønn E.M.: Til Forsvar For Feltdagbogen – eller: Erindringer Fra ekskursioner i "det virkelige liv". Handicap og Samfund 10, s. 1-6, 1998.

Rønn E.M.: Ord på det anderledes. i: Din store idiot s. 1-4, J. Betak, C.S. Coges, K. Rumer Jørgensen, Rhodos, København 1998.

Stoklund B.: Indledning til Ole Lunds manuskript. i: Vestjyske bondegårde i 1800-tallet s. 9-26, Ole Lund, Skjern 1998.

Stoklund B.: Fra Mejborg til Jespersen. Bondegårdsundersøgelser i kulturhistorisk og museologisk perspektiv. i: Bondegård og museum. Frilandsmuseernes teori og praksis s. 7-32, Mette Skovgaard, Jesper H. Nielsen, Landbohistorisk Selskab, København 1998.

Stoklund B.: Det færøske spisekammer. i: Himmelsk vin – jordisk føde. Historiske smagsprøver s. 169-180, A. Rathje, B. Storgaard, L. Wriedt Sørensen, Christian Ejlers', København 1997.

Stoklund B.: Review of: Den norske byggeskikken. Hus og bolig på landsbygda fra middelalder til vår egen tid. Ethnologia Scandinavica 27, s. 161-162, 1998.

Stummann Hansen S.: Scandinavian Settlement in Unst, Shetland: Archaeology and Place-names (Medforfatter er: Doreen Waugh.). i: The Uses of Place-Names s. 120-146, Simon Taylor, Scottish Cultural Press, Edinburg 1998.

Stummann Hansen S.: Steep Hills, Strong Winds and Wealthy Sportsmen. Aage Roussell and his Journey to the Scottish Isles in 1931. Review of Scottish Culture 11, s. 116-134, 1998.

Stummann Hansen S.: Yngre bronzealder, førromersk jernalder og ældre romersk jernalder, 1.000 f.Kr. – 200 e.Kr. i: Marsk, land og bebyggelse. Ribeegnen gennem 10.000 år, bind I s. 115-140, Stig Jensen, Den Antikvariske Samlings Skriftrække, bind 1:A, 1998.

Stummann Hansen S., Nielsen L.C.: Kildekritiske vurderinger af materialet fra yngre bronzealder – vikingetid. i: Marsk, land og bebyggelse. Ribeegnen gennem 10.000 år, bind I s. 59-63, Stig Jensen, Den Antikvariske Samlings Skriftrække, bind 1:A, 1998.

Stummann Hansen S.: The Scandinavian Settlement in Unst, Shetland. Archaeological Notes 1, s. 5-7, 1998.

Stummann Hansen S., Larsen A-C.: Soterberg, Haroldswick, Unst. Discovery and Excavation in Scotland in 1997, s. 70, 1998.

Stummann Hansen S.: A Dane in Shetland. Aage Roussell and his journey to the Scottish Isles in 1931. Part Two. The New Shetlander 203, s. 32-33, 1998.

Stummann Hansen S.: Viking Halls and Windswept Islands. i: Proceedings of "A Summit of the sea Conference. For the Cabot 500 Celebrations." s. 36-37, NABO 97. Archaeology Unit. Memorial University of Newfoundland, St. John's, Newfoundland 1998.

Stummann Hansen S., Edwards K.J., Buckland P.C., Craigie R., Panagiotakopulu E.: Landscapes at landnám: palynological and Palaeoentomological evidence from Toftanes, Faroe Islands. Fróðskaparrit 46, s. 229-244, 1998.

Veber H.: The Salt of the Montaña. Interpreting Indigenous Activism in the Rain Forest. Cultural Anthropology 13 (3), s. 382-413, 1998.

Veber H.: Franz Boas. i: Concise Encyclopedia of Pragmatics Jacob Mey (ed.), Elsevier, Oxford 1998.

Westerdahl C.L.: Hamnar-förenar människor på land och vatten (I). Marinarkeologisk Tidsskrift 2, s. 4-7, 1998.

Westerdahl C.L.: Hamnar-förenar människor på land och vatten (II). Marinarkeologisk Tidsskrift 4, s. 10-15, 1998.

Westerdahl C.L.: Några reflektioner över transportförhållanden i Norden i äldre tid. i: Människor och båtar i Norden. Rapport från seminarium vid Sjöhistoriska museet 29-31/5-1998 s. 29-36, U. Djerw, S. Haasum (red.), Sjöhistoriska museet, Stockholm 1998.

Westerdahl C.L.: Om den egentliga innebörden av det s.k. Östersjöitinerariet i kung Valdemars jordebok. Kartbladet 2, s. 32-44, 1998.

Westerdahl C.L.: "Bottnisk Kontakt" – und ein erweitertes Verständnis der maritim-historischen Volkskunde. Auf See und an Land. Beitrage zur maritimen Kultur in Ostsee- und Nordseeraum. i: Aus See und an Land. Beitrage zur maritimen Kultur im Ostesee – und Nordseeraum s. 29-42, W. Steusloff, P. Danker-Carstensen (red.), Rostock 1998.

Westerdahl C.L.: Båtar och transportzoner i Norden. Sjöhistorisk Årsbok 1998-99, s. 244-255, 1998.

Westerdahl C.L.: Magnus Nilsson och Erik Jedvardsson. Utblickar kring årtalet 1134. Västgötabygden 1, s. 11-17, 1998.
Westerdahl C.L.: Vodno-suchoputnije transportnije sistemi v severnoj Europe: srednekovaja model. Rossijskaja Arkheologia 4, s. 61-78, 1998.
Westerdahl C.L.: Maritime Kulturlandschaften am Beispiel des Ostseeraumes. Einführung in die Tagungsthematik. Siedlungsforschung 15, s. 33-52, 1998.

Institut for Religionshistorie

Instituttets fag

Institut for Religionshistorie omfatter fire fagstudier, religionshistorie, kristendomshistorie, religionssociologi samt indianske sprog og kulturer.

Forskningsvirksomhed

Peter B. Andersen har fortsat sit arbejde med religion, alfabetisering, etnicitet og skriftkultur blandt santalerne i Indien. Desuden har han deltaget i en forskningsgruppe vedrørende lærerstuderendes religion, hvor en rapport er blevet færdiggjort til publikation.

Carsten Breengaard har drevet studier over ægteskab og skilsmisse i urkirken. Herudover har han fortsat sine studier over Paulus' teologi, samt sit arbejde med at udarbejde en fremstilling af den tidligste kristendom med centrum i de kristnes selvforståelse: Fra teologi til antropologi.

Una Canger fortsatte sit arbejde med nahuatl dialektologi, både i form af feltarbejde og ved analyse af det indsamlede materiale. Herudover fortsatte hun med støtte fra Carlsbergfonden sit arbejde med ordbog for 16. århundredes aztekisk på computer, med kombineret rodordbog, ordordbog og tekstcorpus.

Hamid Dadkhah har fortsat sit arbejde med Shahin Shirazis Moses-bog.

Helle Hinge har afsluttet sit ph.d.-projekt om kvindelige livscyklus-riter blandt muslimer i Egypten i november.

Britt Istoft har fortsat sit ph.d.-projekt om kvindelige gudsbilleders betydning for kvinders religiøse praksis og selvforståelse i europæisk middelalder.

Jørgen Skafte Jensen har fortsat sine undersøgelser over motiver og motivkredse på oldkirkelige sarkofager.

Lars Kruse-Blinkenberg har afsluttet sit arbejde med forståelsen af begrebet "næsten"/"medmennesket" under titlen "Faglighed ved religionshistorisk begrebsbestemmelse eksemplificeret ved betydningen af "jødens næste" ifølge kristendommen henholdsvis jødedommen". Endvidere har han beskæftiget sig med synet på mand og kvinde i den ældste jødedom under titlen "Skabelse og Seksualitet i Den jødiske Bibel – en skitse". Endelig har han fortsat sit arbejde med dansk-jødisk skønlitteratur i form af et manuskript om visse centrale jødiske synspunkter i Henri Nathansens forfatterskab.

Finn Madsen har fortsat sit ph.d.-projekt, en religionssociologisk undersøgelse af Hare Krishna bevægelsen som organisation, bl.a. ved feltarbejde i Danmark, Finland, Sverige, Tyskland og England.

Karen Marie Mortensen har som en udvidelse af sin undersøgelse af begrebet "lykke" i europæisk religionsfilosofisk og etisk tradition arbejdet med problemstillingen om det religiøse/det universelle i og efter moderniteten.

Tage Petersen har påbegyndt sit ph.d.-projekt om forholdet mellem monisme og dualisme i hermes-teksterne.

Mikael Rothstein har fortsat sit arbejde med UFO-mytologi og UFO-religioner, samt med det komparative studium af nye religioner i hellenistisk-romersk tid og nutiden. Herudover har han tillige arbejdet med verdensreligionernes etiske systemer.

Erik Reenberg Sand har med henblik på en formidlende publikation arbejdet med oversigter over zarathustrismen og hinduismen.

Oluf Schönbeck har fortsat sit ph.d.-projekt vedrørende asketiske idealer, kendetegnende for de monastiske reformbevægelser i Italien i det 11. århundrede.

Jørgen Podemann Sørensen har arbejdet med billedbegrebet og brugen af billeder i den ægyptiske underverdensbog Amduat.

Tove Tybjerg har fortsat sine studier i religionsvidenskabernes forskningshistorie og især beskæftiget sig med den danske religionshistoriker

Hans Sophus Vodskov. Jens Henrik Vanggaard har fortsat sine studier i forskningshistoriske og metodiske problemer kombineret med kildeanalyser i forbindelse med et emne inden for nordisk religion. Herudover har han arbejdet med undersøgelser af strukturen i Völuspá i dens forskellige overleveringsformer, samt med en undersøgelse

af det postulerede seksuelle indhold af Liberaliefesten i forbindelse med mandlig pubertet i Rom.

Margit Warburg har fortsat sit arbejde med baha'i på baggrund af tidligere indsamlet materiale, og har især arbejdet med problemstillinger omkring religion og globalisering og religion og økonomi.

Morten Warmind har fortsat sine studier af keltisk og nordisk religion. Desuden har han arbejdet med herskerkult i hellenistisk tid og mere generelt med religionssociologisk behandling af historisk materiale. Herudover har han deltaget i en forskningsgruppe vedrørende lærerstuderendes religion, hvor en rapport er blevet færdiggjort til publikation.

Peter K. Westergaard har arbejdet med en undersøgelse af John Wisdoms religionsfilosofi med særlig henblik på dens genbeskrivelse af den kumulative argumentationsform.

Søren Wichmann har forsket i mayaernes hieroglyfskrift og sproget chorti.

Kate Østergaard har fortsat sit ph.d.-projekt om Tahâra, det islamiske renhedskompleks, som det kommer til udtryk i fiqh (islamiske lovbøger), og som det praktiseres i ritualer og fortolkes i en lokal marokkansk kontekst.

Redaktionsvirksomhed

Una Canger er redaktør af Travaux du cercle linguistique de Copenhague.

Finn Madsen er redaktør af NASA newsletter, der er et nyhedsbrev for The Nordic Association for South Asia Studies.

Jørgen Podemann Sørensen og Mikael Rothstein er med i redaktionen af Chaos. Dansk-Norsk tidsskrift for religionshistoriske studier.

Mikael Rothstein og Margit Warburg er medlemmer af redaktionskomitéen for serierne RENNER Studies on New Religions (Aarhus University Press) og Nye religioner (Gyldendal).

Margit Warburg er endvidere medlem af redaktionen af Rambam. Tidsskrift for jødisk kultur og forskning.

Lars Kruse-Blinkenberg og Erik Reenberg Sand er med i redaktionen af serierne Studies in Religion og Religionsvidenskabelige Skrifter (Aarhus Universitetsforlag).

Rejser og studieophold

Konferencerejser

Instituttets medarbejdere har i årets løb deltaget i en lang række danske, nordiske og internationale seminarer og konferencer. Blandt disse kan nævnes følgende:

Peter B. Andersen deltog i "The 15th European Conference on Modern South Asian Studies", Prag, 8.-12. september.

Britt Istoft deltog i The 33rd International Congress on Medieval Studies arrangeret af the Medieval Institute of Western Michigan University, 7.-10. maj 1998 i Kalamazoo, Michigan, USA.

Mikael Rothstein deltog i REMID-konferencen "Debating New Religions in Europe", Marburg Universitet, 27.-29. marts og i CESNUR-konferencen "New Religious and Spiritual Groups" i Torino, 10.-13. september.

Oluf Schönbeck deltog i The 33rd International Congress on Medieval Studies, Western Michigan University, Kalamazoo, USA, 7.-10. maj og i Third International Medieval Latin Congress: The Eleventh Century, University of Cambridge, England, 9.-12. september.

Jørgen Podemann Sørensen deltog i november i konferencen "Religion and Entertainment" arrangeret af North American Association for the Study of Religion, Orlando, Florida. Tove Tybjerg deltog i "100 Years of History of Religions in Norway. An International Symposium at The Norwegian Academy of Science and Letters", Oslo, 17.-20. september.

Margit Warburg deltog i "Irfan Colloquium", Middlesex University, London, 21.-24. august, i CESNUR's 12th International Conference, Torino, 10.-12. september, samt i kongressen "Religious Culture and Ethics", arrangeret af PRIDE, Chinese Association of Religious Studies og Chinese Academy of Social Science, Beijing, 16.-19. november.

Søren Wichmann har deltaget i Congreso de Mayistas, Antigua.

Forskningsrejser

Peter B. Andersen opholdt sig i perioden 8. januar-5. februar i London under et NIAS London Stipend to SOAS og var endvidere på feltarbejde i Vest Bengalen, Indien, i perioden 24. juni-19. august.

Carsten Breengaard var på forskningsrejse til Rom i januar med henblik på at studere katolsk billedbrug i gudstjenesterummet.

Una Canger var på feltarbejde i Mexico i januar og juli måned. Britt Istoft var i foråret på et 3-måneders studieophold på Det Danske Institut i Rom.

Jørgen Skafte Jensen var ligeledes på et forskningsophold ved Det Danske Institut i Rom i februar.

Erik Reenberg Sand var i perioden 18. januar-6.

februar på forskningsrejse til Maharashtra, Indien.

Kate Østergaard var i perioden 9. januar-15. juli på feltarbejde i Casablanca i Marokko.

I denne forbindelse kan det ligeledes nævnes, at Peter B. Andersen 26. januar holdt foredrag ved Centre of South Asian Studies, SOAS, London og ved The Anthropological Survey of India, Calcutta, 3. august, samt at Una Canger bidrog med fem foredrag om nahuatl dialektologi ved "Nahuatl Summer Language Institute" ved Yale University.

Faglige tillidshverv

Peter B. Andersen, Mikael Rothstein, Oluf Schönbeck og Margit Warburg er medlemmer af bestyrelsen for Religionshistorisk Forening. Mikael Rothstein og Oluf Schönbeck er medlemmer af bestyrelsen i DAHR (Danish Association for the History of Religions). Mikael Rothstein og Margit Warburg er med i ledelsen af det SHF-støttede projekt "Globaliseringen og de nye religioner". Peter B. Andersen er sekretær i Nordic Association for South Asian Studies (NASA) samt medlem af The Board of the European Association for South Asian Studies. Una Canger er formand for Lingvistkredsen i København.

Formidlende virksomhed

En række af instituttets medarbejdere har undervist på Folkeuniversitetet og har holdt enkeltstående foredrag uden for de akademiske cirkler, bidraget til Den Store Danske Encyklopædi og andre samleværker, samt fungeret som konsulenter i enkelttilfælde.

Gæstelærere

James E. Brady var gæsteprofessor i perioden oktober-december. Bruce Lincoln, Chicago, var gæsteprofessor i perioden medio september til medio oktober.

Erik Reenberg Sand

Stab

Årsværk
VIP: 13,5
TAP: 3,2

VIP, internt finansieret
Andersen, Peter Birkelund; adjunkt.
Brady, James Edward; gæsteprofessor.
Breengaard, Carsten M Wind; lektor.
Canger, Una; lektor.
Jensen, Jørgen Skafte; lektor.
Kruse-Blinkenberg, Lars Erik; lektor.
Mortensen, Karen Marie; amanuensis.
Rothstein, Mikael; adjunkt.
Sand, Erik Reenberg; lektor.
Sørensen, Jørgen Podemann; lektor.
Tybjerg, Tove; lektor.
Vanggaard, Jens H.; lektorvikar.
Warburg, Margit; lektor.
Warmind, Morten; adjunkt.
Westergaard, Peter Kurt; adjunkt.
Wichmann, Søren; adjunkt.

Stipendiater, internt finansieret
Istoft, Britt.
Madsen, Finn
Petersen, Tage.
Østergaard, Kate.

TAP, internt finansieret
Andersen, Sonja; overassistent.
Mortensen, Jane; bibliotekar.
Rossel, Bente; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Dadkhah, Hamid; forskningsassistent.
Thomsen, Michael; edb-medarbejder

Ph.d.-afhandlinger

Aktor, Michael: Ritualization and Segreation. The Untouchability Complex in the Scholary Indian Literature on Dharma with Special Reference to Parasarasmrti and Parasaramadhaviyda.

Publikationer

Andersen P.B.: Santalerne – en minoritet på 5 millioner mennesker. i: Aktører versus staten – de folkelige sociale og politiske bevægelsers relationer til staten. i: Rapport fra FAU seminariet 1997 s. 80-94, Foreningen af udviklingsforskere i Danmark, København 1998.

Andersen P.B.: Anmeldelse: Dorte Reflund Christensen, Scientology fra terapi til religion, Gyldendal, København, 1997. Religions Videnskabeligt Tidsskrift 32, s. 99-101, 1998.

Andersen P.B., Johannessen S., Lüchau P., Warmind M.L.: Opdragelse og religiøsitet. Nogle empiriske eksempler. CHAOS – Dansk-Norsk Tidsskrift for religionshistoriske studier 29, s. 9-21, 1998.

Andersen P.B., Johannessen S., Lüchau P., Warmind M.L., Ringsmose J.: Nogle foreløbelige resultater fra spørgeskemaundersøgelse vedrørende lærerstuderendes holdninger til religiøs tro og praksis. Religionslæreren 6, s. 8-10, 1997.

Barker E., Warburg M. (eds.): New Religions and New Religiosity. 309 s. Aarhus University Press, Aarhus 1998.

Canger U.: Lingvistikkens data. i: Lingvistisk festival. Lingvistkredsens 60 års fødselsdag 24. sept. 1991 s. 159-171, Frans Gregersen, Institut for almen og anvendt sprogvidenskab, København 1992.

Canger U.: Una nueva construcción en náhuatl: un préstamo o un cambio fundamental bajo la influencia del español. i: Homenaje a Jorge A. Suárez. Lingüística indoamericana e hispánica s. 137-142, Beatriz Garza Curón & Paulette Levy, El Colegio de México, Mexico 1991.

Canger U.: A book in an unwritten language. Acta Lingvistica Hafniensia vol 27 part 1, s. 79-89, 1994.

Canger U.: Is there a passive in nahuatl. i: Content, expression and structure: studies in Danish functional grammar s. 1-15, Engberg-Pedersen, Elisabeth, et al, John Benjamin's Publishing Co., Amsterdam 1996.

Canger U.: Náhuatl en durango-nayarit. i: IV Encuentro Internacional de Lingüística en el Noroeste s. 129-149, Estrada, Fernández, Zarina et al, Editorial Unison, Hermosillo, Sonora, Mexico 1998.

Canger U.: In Tequil de Morrales. Working with maguey. 135 s. C.A. Reitzels Boghandel A/S, København 1993.

Canger U.: In tequil de morrales. El trabajo de morrales. 135 s. C.A. Reitzels Boghandel A/S, København 1993.

Canger U.: Artes pocos conocidos del nahauatl. La "découverte" des langues et des écritures d'Amérique. amerindia 19/20, s. 183-191, 1995.

Canger U.: El arte de Horacio Carochi. i: La descripión de las lenguas amerindias en la época colonial s. 59-74, Klaus Zimmermann, Instituto Ibero-Americano, Berlin 1997.

Kruse-Blinkenberg L.: Debat: Religionshistorikerens arbejdsmark før og nu eller: Jødedommen smalt og bredt fremstillet af henholdsvis Bent Melchior (1977) og Karin Weinholt (1997). CHAOS – Dansk-Norsk Tidsskrift for religionshistoriske studier 30, s. 149-153, 1998.

Kruse-Blinkenberg L.: Faglighed ved religionshistorisk begrebsbestemmelse eksemplificeret ved betydningen af "jødens næste" ifølge kristendommen henholdsvis jødedommen. CHAOS – Dansk-Norsk Tidsskrift for religionshistoriske studier 30, s. 91-109, 1998.

Kruse-Blinkenberg L.: Anmeldelse af Per H. Hansen & Søren Mørch, Den Danske Bank, Centrum, Haslev 1997. CHAOS – Dansk-Norsk Tidskrift for Religionshistoriske studier 29, s. 116-118, 1998.

Kruse-Blinkenberg L.: Jøden Simon Levi i M. Goldschmidts roman Ravnen – en religionshistorisk studie. 96 s. C.A. Reitzel, København 1998.

Kruse-Blinkenberg L.: "…Ligesom et menneske…" – en ukirkelig oversættelse. TABU Institutblad for Institut for Religionshistorie særnummer, s. 69-83, 1997.

Istoft B.: "For hendes ansigt skinnede som solen…: Det kvindeligt guddommelige hos Hildegard af Bingen". Kvinder, køn og forskning 3, s. 31-52, 1997.

Piff D., Warburg M.: Enemies of the Faith: Rumours and Anecdotes as Self- definition and Social Control in the Baha'i Religion. i: New Religions and New Religiosity s. 66-82, Eileen Barker and Margit Warburg (eds.), Aarhus University Press, Aarhus 1998.

Rothstein M., Jensen T.: Etikken og religionerne. 389 s. Aschehoug, København 1998.

Rothstein M.: Begivenhed og beretning. Miraklet som postuleret begivenhed i fortid og nutid. i: Miraklenes tid s. 51-67, Ingvild Gilhus, Norges Forskningsråd, Oslo 1998.

Rothstein M.: Forskningsoversigt: UFO-motivet i den aktuelle religionsvidenskabelige forskning samt introducerende bibliografi. Chaos 29, s. 81-91, 1998.

Rothstein M.: UFO-religion med styr på genene. Skeptiker Nytt nr. 2, s. 8-9, 1998.

Rothstein M.: Anmeldelse af E. Arweck og P. Clarke New Religious Movements in Western Europe. An Annotated Bibliography. Chaos nr. 28, 1997 s. 188-189, s. 381, 1997.

Rothstein M.: Anmeldelse af J. Gordon Melton, Finding Enlightenment. Ramthað's School of Ancient Wisdom, Beyond Words Publishing Inc. Chaos 29, side 122-124, s. 215, 1998.

Rothstein M.: Anmeldelse af Ian Reader, A Poisonous Cocktail? Aum Shinrikyos Path to Violence. Chaos 27, s. 116, 1996.

Rothstein M.: Anmeldelse af Benson Saler, UFO

Crash at Roswell. The Genesis of a Modern Myth. Chaos 29, 1998, s. 198, 1997.

Tybjerg T.: Aarhus spiller ud. Chaos. Dansk-Norsk tidsskrift for religionshistoriske studier 28, s. 167-175, 1997.

Warburg M.: Restrictions and Privileges: Legal and Administrative Practice and Minority Religions in the USA and Denmark. i: New Religions and New Religiosity s. 262-275, Eileen Barker and Margit Warburg (eds.), Aarhus University Press, Aarhus 1998.

Warburg M.: Pluralisme og fornyelse blandt amerikanske jøder. Udsyn. Tidsskrift om jødisk liv, Israel og Mellemøsten 2, s. 3-8, 1998.

Warburg M.: Anmeldelse af Göran Gustafsson: Tro, samfund och samhälle. Sociologisk perspektiv, Örebro 1997. Chaos. Dansk-Norsk tidsskrift for religionshistoriske studier 29, s. 104-106, 1998.

Westergaard P.K., Glenstrup B.: Bibliografi over Jens Glebe-Møllers forfatterskab. i: Teologien i samfundet – Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 521-540, Theodor Jørgensen & Peter K. Westergaard, Anis, Frederiksberg 1998.

Westergaard P.K.: "…det ældste og mest oprindelige person-forhold…"– en optegnelse. i: Teologien i samfundet – Festskrift til Jens Glebe-Møller s. 187-199, Theodor Jørgensen & Peter Westergaard, Anis, Frederiksberg 1998.

Westergaard P.K.: "…predestination in St Paul, is…" – Wittgenstein's religious – philosophical notes of August – December 1937. i: Arbeiten zu Wittgenstein s. 145-160, Wilhelm Krüger & Alois Pichler, University of Bergen, Bergen 1998.

Westergaard P.K.: Anmeldelse af Jens Glebe-Møller: Jürgen Habermas. En protestantisk filosof. Dansk teologisk tidsskrift 2/1998, s. 174-175, 1998.

Wichmann S.: Review of Michael Dürr, Egon Renner & Wolfgang Oleschinski (eds.), Studies in honor of Heinz-Jürgen Pinnow. München & Newcastle: Lincom Europa, 1995. Language 74.1, s. 167-170, 1998.

Kunstfag m.v.

Institut for Film- og Medievidenskab

Forskningsvirksomhed

1. Generelt

Instituttets centrale forskningsområde er de audiovisuelle medier (film, tv, video, computermedier), men der forskes også i radio og i trykte medier (aviser, ugeblade, litteratur). Forskningen beskæftiger sig med de særlige træk ved forskellige massemedier og med mediernes kulturelle og samfundsmæssige rolle. Der arbejdes både teoretisk og analytisk med medierne, og forskningen er kendetegnet ved en høj grad af tværvidenskabelighed, hvor humanvidenskabelige, psykologiske og socialvidenskabelige tilgange kombineres. Både hvad angår emneområde og med hensyn til teori har forskningen et internationalt perspektiv og udvikles ofte i tæt kontakt med udenlandske forskningsmiljøer. Instituttets arbejde med computermedier er i 1998 blevet styrket med oprettelse af et særligt studiemønster i computermedier på overbygningsuddannelsen i medievidenskab.

2. Større, kollektive forskningsprojekter

Center for Ungdomsmedier (CUM) har i perioden 1994 til juni 1998 haft hjemme ved instituttet, og med Kirsten Drotner som leder har CUM gennemført en række projekter, der fokuserer på nye tendenser i billedmedierne, samt musik og reklame, tendenser som ofte udvikles i formater, der retter sig mod børn og unge. I alt 14 videnskabelige medarbejdere har været tilknyttet centeret.

Instituttet er centralt placeret i forskningsprojektet "Den billedskabte virkelighed", som Det humanistiske Fakultet har iværksat som et særligt satsningsområde i perioden september 1995 til august 1999. Projektets formål er at belyse visuelle medier og visuel kognition ud fra humanistiske og psykologiske tilgangsvinkler. Ib Bondebjerg er forskningsprofessor ved projektet, Klaus Bruhn Jensen er projektkoordinator, mens de øvrige medvirkende fra instituttet er Torben Kragh Grodal, Lennard Højbjerg og Anne Jerslev.

Stig Hjarvard har deltaget i det SHF-finansierede forskningsprojekt "Tv's æstetik" under ledelse af Frands Mortensen, Aarhus Universitet, med et delprojekt om nyhedsformidling i tv.

Kirsten Drotner leder den danske del af det internationale projektet "Children and Young People in Front of the Screen", som fokuserer på børn og unges forhold til traditionelle og nye medier. Hun er ligeledes dansk koordinator af en international undersøgelse "Analysing Global Disney Audiences" om receptionen af Disney-koncernens produkter.

Kirsten Drotner, Helle Kannik Haastrup og Anne Jerslev deltager i det norske forskningsprojekt "Kulturel uorden" ledet af Jostein Gripsrud, Universitetet i Bergen.

Klaus Bruhn Jensen leder UNESCO-projektet "News of the World", som er en komparativ analyse af seernes oplevelse og brug af tv-nyheder i 7 lande.

Ib Bondebjerg leder sammen med Peter Golding det tværfaglige europæiske medieprojekt "Changing Europe" under European Science Foundation (ESF). Projektet handler om forholdet mellem medieudviklingen i de europæiske lande.

3. De enkelte medarbejderes forskning

Ib Bondebjerg har som forskningsprofessor under "Den billedskabte Virkelighed" arbejdet på projektet "Filmen og det moderne: Filmgenrer og filmkultur i Danmark 1940-1972". Projektet forventes afsluttet i 1999 med en større publikation.

Christa Lykke Christensen arbejder på projektet "Dansk børne-TV 1968-2000" – et projekt om dansk børne-tv's historie med særlig henblik på barndomsopfattelsen.

Hans C. Christiansen arbejder fortsat på ph.d.-projektet "En analyse og indkredsning af tegneserien som moderne æstetisk udtryk".

Kirsten Drotner har under "Center for Ungdomsmedier" arbejdet på projekt om forholdet mellem medier og erindring, samt mediernes betydning for unges kulturelle identitetsdannelse.

Karsten Fledelius arbejder på projekt om mediebrugen under Kosovo-konflikten med særligt henblik på internettet. Han har tilrettelagt og deltaget i forskningsprojekt vedrørende mediernes forberedelse af vælgerne op til folkeafstemningen om Amsterdam-traktaten. Han forbereder desuden bøgerne "Flygtninge fra Bosnien – repatriering eller integration" og "Det romerske hus – og det europæiske".

Torben Kragh Grodal arbejder på projekterne "Filmsubjektivitet og kognition" og "Videospil og interaktivitet".

Frank Henriksen arbejder på projekterne "Mood Management", "Tidsopfattelse som seg-

menteringsfaktor" og "Publikumsbegreber i nyere medieforskning".

Stig Hjarvard arbejder på projektet "Tv-nyheder i konkurrence". Han har i tilknytning til det SHF-finansierede forskningsprojekt "Tv's Æstetik" forsket i forandringer i tv-nyhedernes form og indhold fra etableringen af TV-Avisen over monopolbrud til 1990'ernes tv-konkurrence og i international nyhedsformidling og forholdet mellem interpersonel og medieformidlet kommunikation.

Lennard Højbjerg arbejder på projekter om musikvideoens stil og fortællemæssige indflydelse på fiktionsfilmen omkring årtusindskiftet, subjektiv-objektiv stil, den nye tv-stil og stilanalyse. Projekterne indgår i en kommende bog "Visuel stil i film og tv".

Helle Kannik Haastrup arbejder på færdiggørelsen af ph.d.-projektet "Intertekstualitet, M.M. Bakhtin & Filmanalyse" der udover sit æstetiske, filmteoretiske og kulturelle fokus koncentrerer sig om film i 1990'erne.

Klaus Bruhn Jensen arbejder under satsningsområdet "Den billedskabte Virkelighed" på projekt om forholdet mellem lyd, især musik, samt billede og skrift (1996-99).

Anne Jerslev arbejder på projektet "Unges videofællesskaber og vold på film" (udkommer som bog i 1999). Desuden forskning i udviklingen i den feministiske filmteori, samt en undersøgelse af begreberne camp og kitsch og en diskussion af deres brugbarhed som analytiske kategorier i relation til en række nutidige film.

Eva Jørholt arbejder på projektet "Afrikanske spillefilm i den globale multikulturalismes æra".

Bent Steeg Larsen arbejder på færdiggørelsen af sit ph.d.-projekt "Mediebrug og hverdagsliv", en empirisk undersøgelse af forskellige mediers brugsværdier i forskellige menneskers daglige liv.

Paul Mayer har færdiggjort ph.d.-afhandlingen "A Social Semiotic Approach to the Analysis of Computer Media".

Johannes Riis arbejder videre med ph.d.-projektet "Undervisning i produktion af den korte audiovisuelle fiktion".

Peter Schepelern forbereder ny, stærkt forøget udgave af "Filmleksikon", desuden redigering af 'Dansk filmhistorie' (på grundlag af Kosmoramanummeret '100 års dansk film').

Rikke Schubart arbejder på færdiggørelsen af sit ph.d.-projekt "Maskulinitet i actionfilmen 1970-1995", et genrehistorisk projekt om den amerikanske actionfilm.

Gitte Stald har i forbindelse med forskningsprojektet "Børn og unge foran skærmen" udført en kvalitativ undersøgelse af 6-16-åriges mediepraksis og mediekulturer.

Henrik Søndergaard arbejder med projekter om TV2 og fornyelsen af public service, om DR's og TV2's public service-regnskaber og "reality television". Desuden har han forsket i public servicemediernes stilling i forbindelse med digitaliseringen af tv og analyseret fjernsynsmediet i kulturteoretisk perspektiv.

Thomas Tufte arbejder på projektet "Gaucho Lives, Global Media, Multiple Identities – A Media Ethnography in the Era of Cable TV" (1996-1999). Endvidere et projekt om "Proximity television in Denmark", hvori regional- og lokal-tv's historie, udvikling og nuværende rolle belyses (1997-1998). Endelig gennemførtes, i samarbejde med Birgitte Tufte, den nationale rapport "Parental Control of Broadcasting, Film, Audiovisual and On-Line Services in Denmark".

Casper Tybjerg arbejder på et projekt om filmhistorieskrivningens teori og metode. Hensigten er at udarbejde en større afhandling med den foreløbige titel "Film Historiography and Film Art". Desuden forskning i kognitionsvidenskabelige og evolutionspsykologiske teoridannelsers relevans for og anvendelighed i filmhistorieskrivningen.

Norbert Wildermuth arbejder på ph.d.-projektet "Be Indian, see Indian? The Cultural Economy of Television in India", en belysning af de senere års forandring af Indiens mediestruktur med særligt henblik på tv.

Udgivelses- og redaktionsvirksomhed

Instituttet forestår udgivelsen af årbogen Sekvens, hvor det redaktionelle arbejde med udgivelsen af 1998-årbogen med titlen "Audiovisual Media in Transition" blev forestået af Stig Hjarvard og Thomas Tufte. Flere af instituttets medarbejdere bidrager til Den Store Danske Encyklopædi.

Kirsten Drotner er anmelder og referee ved Young: Nordic Journal of Youth Research, European Journal of Communication, Theory, Culture & Society; Kvinnovetenskaplig tidskrift, European Journal of Cultural Studies, Acta Sociologica; Nora samt Francis & Taylor. Medlem af editorial board på European Journal of Cultural Studies (1997-) og medlem af editorial board på forlaget Tyler & Francis' serie "Media, Education and Culture" (1995-).

Karsten Fledelius er medredaktør af tidsskriftet Regional Contact.

Klaus Bruhn Jensen er medlem af editorial board for: Journal of Communication, Political Communication, Communications: The European Journal of Communication Research, Social Semiotics, manuskript-referee for de nævnte tidsskrifter samt manuskript-konsulent for Sage og Edward Arnold.

Eva Jørholt og Peter Schepelern er med i redaktionen af tidsskriftet Kosmorama.

Henrik Søndergaard er ansvarshavende redaktør af MedieKultur.

Thomas Tufte er medredaktør af MedieKultur og medlem af rådgivende redaktionsudvalg for de brasilianske tidsskrifter Intercom og Intexto. Endvidere international korrespondent for det mexicanske tidsskrift Estudios de Culturas Contemporaneas.

Tillidshverv

Ib Bondebjerg er formand for bestyrelsen for Det Danske Filminstitut og medlem af Statens Kunstfonds Repræsentantskab, instituttets repræsentant i det danske og nordiske netværk for Medier og Kommunikation og siden 1988 convenor for IAMCR's Working Group on Media and Popular Culture. Instituttets ph.d.-koordinator.

Kirsten Drotner er bestyrelsesmedlem i Kulturministeriets Udviklingsfond, medlem af ekspertgruppe til udarbejdelse af børnekulturpolitisk redegørelse (1998-99) og medlem af referencegruppen ved Avd. för Medie- och Kulturteori, JMK, Stockholms Universitet (1991-). Eksternt medlem af ligestillingsudvalget under konsistoriums hovedsamarbejdsudvalg (1996-98).

Karsten Fledelius er medlem af juryen for filmprisen „Religion Today – the Cinematic View", medlem af juryen for Templeton-prisen for bedste internationale journalistik vedrørende religiøse spørgsmål og medlem af rådet for International Association for Media and History (IAMHIST).

Torben Kragh Grodal er medlem af styringsgruppe for forskeruddannelse i filmvidenskab, finansieret af NorFA og medlem af bestyrelsen for Institute for Cognitive Film Studies, Atlanta, Georgia.

Stig Hjarvard er institutleder, Socrates-koordinator og medlem af fakultetets adjunktpædagogiske styregruppe.

Lennard Højbjerg er instituttets AV-koordinator og praktikkoordinator.

Klaus Bruhn Jensen er medlem af Global Expert Panel under Future Media-programmet, London Business School og Markle Foundation, chair for NEQTAR Working Group under IAMCR, medlem af Præsidiet for COAST (Center of Art, Science, and Technology).

Anne Jerslev har været studieleder indtil 1. april. Hun er medlem af Det humanistiske Uddannelsesråd, af Museumsrådet under Det Danske Filminstitut, rådgivningsgruppen for "Den billedskabte Virkelighed" og styregruppen for "Kulturell uorden".

Eva Jørholt er studieleder fra 1. april.

Bent Steeg Larsen er medlem af SMID's bestyrelse.

Peter Schepelern er medlem af bestyrelsen for Nordisk Film Prisen, Ingmar Bergmans Rejselegat, Carl Th. Dreyers Mindefond og Johan Ankerstjerne Prisen.

Henrik Søndergaard er formand for SMID (indtil 1. december) og koordinator for elektronisk netværk i NORFA.

Thomas Tufte er associate member af ORBICOM, Network of UNESCO chairs in communication og medlem af Det Internationale Råd af lærere og forskere ved Universidad de Colima, Colima, Mexico.

Casper Tybjerg er formand for Museumsrådet under Det Danske Filminstitut.

Konferencedeltagelse og gæsteforelæsninger

Instituttet afholder hvert halve år et internt 2-dages forskningsseminar for alle videnskabelige medarbejdere, dette år i Slagelse 27.-28. maj og Liseleje 17.-18. november. En række medarbejdere har deltaget i medieforskersammenslutningen SMID's årsmøde 26.-27. november på Sandbjerg.

Ib Bondebjerg har holdt oplæg på kursus for ansatte ved KU om "Mediekulturen i 90'erne" 11. marts og gæsteforelæsning ved Moskvas Universitet om "Nyere dansk filmkultur" 17. april. Han har været leder af arbejdsgruppen om Media and Popular Culture ved IAMCR's konference i Glasgow, 26.-29. juni. Han har holdt oplæg på filmhøjskolen i Ebeltoft 7. august.

Christa Lykke Christensen har deltaget i Center for Ungdomsmediers forskningsseminar 7.-11. januar, i centerets seminar "Kvalitet?" 21. april og centerets afslutningskonference 4. juni. Hun har deltaget i seminar i det nordiske forskernetværk "Børn, Unge, Medier" 16.-18. januar i Oslo og 5.-8. november i Lund, samt i forskningsseminar under forskningsprogrammet "Børns vilkår og velfærd" på Danmarks Lærerhøjskole 27. januar. Hun har holdt forelæsning på Institut for Nordisk

Filologi, KU, 12. maj. Hun har desuden holdt en forelæsningsrække ved Grønlands Universitet, 7.-23. september.

Hans C. Christiansen har været medarrangør af den internationale konference "Comics & Culture", afholdt ved Københavns Universitet i september.

Kirsten Drotner har været på forskningsophold til London 7.-11. januar, hvor hun har deltaget i seminar ved Institute of Education. Hun har holdt indlæg ved panelet "Global Disney Audiences", IAMCR Glasgow, 27.-30. juli. Hun har holdt foredrag ved konferencen "Ungdom, køn og medier", Oslo Universitet 12.-15. marts, hovedforedrag ved Nordic Youth Research Symposion, Reykjavik 10.-13. juni og ved IFLA's konference (International Federation of Library Associations), Amsterdam 18. august. Hun har forelæst ved ph.d.-kursus ved Universitetet i Trondheim om "Cultural Theory and Cultural History", 7.-9. oktober.

Karsten Fledelius har været medarrangør og oplægsholder ved 18th Conference Europe of Regions på Christiansborg i august og medarrangør ved seminar om Tyrkiets moderniseringsproces på Gentofte Bibliotek. I november har han været medarrangør og oplægsholder ved høring på Christiansborg om „Etisk eftersyn af medierne før Amsterdamafstemningen" og medarrangør og foredragsholder ved internationalt symposium om „The Greek Enlightenment and the Seeds of National Consciousness in the Balkans" i Carlsbergs Æresbolig. Han har holdt foredrag på Forsvarsakademiet.

Torben Kragh Grodal har været 'invited plenary speaker' ved "III Tuscon Conference on Consciousness" 27. april-2. maj, Tucson, Arizona og konferencen "Only Entertainment" i Hannover 8.-9. maj. Han har holdt gæsteforelæsning ved Lunds Universitet i december.

Stig Hjarvard har deltaget i Magtudredningens åbningskonference 15. april, i tv-kollokviet "Réception de la Télévision" 24.-25. april på Romansk Institut, KU, i Center for Ungdomsmediers afslutningskonference 4. juni, i Nordiske Mediedage i Bergen 5.-6. juni og i seminaret "Journalistik, forskning og uddannelse" 17.-18. september på Danmarks Journalisthøjskole. Han har desuden deltaget i seminar 25. november i Odense om antologi i forbindelse med junigrundlovens jubilæum samt det afsluttende seminar i SHF-projektet "TV's Æstetik" 14.-16. december.

Lennard Højbjerg har holdt foredrag på CJE's (Center for Journalistisk efteruddannelse) diplomkursus om subjektivitet og visuel stil i tv.

Helle Kannik Haastrup har været visiting scholar ved Department of Cinema Studies,Tisch School of the Arts, New York University fra marts til august. Hun har deltaget i Society for Cinema Studies Conference i San Diego 4.-7. april og i IAMCR's konference i Glasgow 26.-30. juli. Hun har været medarrangør af ph.d.-kurset "Stil & Æstetik i Visuelle Medier" 29. september-1. oktober på KU. Hun har deltaget i "Visual Culture into Cinema Studies?" NorFA-workshop, University of Turku/Åbo 17.-20. september og seminaret "Aesthetic Theory, Art, and Popular Culture" i Bergen 27.-29. november. Hun har holdt foredrag i Filmhuset 12. november.

Klaus Bruhn Jensen har deltaget i "Doors of Perception 5", Amsterdam 26.-28. november, "Television News Research: Recent European Approaches and Findings" i Nijmegen, Holland, 22.-24. oktober, "Discourse Analysis and Social Research" i København 24.-26. september, "6th Biannual Conference of the International Association for the Empirical Study of Literature", Utrecht 26.-29. august, "21. Conference for the International Association for Media and Communication Research", Glasgow 26.-30. juli samt i workshopen "The Future of Interactive Communication" ved Scandinavian College of Communications i Helsingborg, 3. juni. Han har holdt forelæsning ved Læreanstalternes Fælles Formidlingskursus, 20. oktober og ved kursus for European Network of Doctoral Studies i Lund, 3. september.

Anne Jerslev har deltaget i tværinstitutionelt forskerseminar på Institute of Education, London i januar, seminar om populærkulturel kvalitet i regi af Center for Ungdomsmedier samt samme centers afslutningskonference i juni, tværæstetisk seminar om æstetisk teori arrangeret af projekt "Kulturell Uorden" i Bergen i november. Hun har holdt forelæsning på Institute of Education, London, 8. januar, Folkeuniversitetet, KVINFO, 2. marts, Center for Kvinde- og Kønsforskning, Oslo Universitet, 12. marts, Center for Kvindeforskning, KU, Danmarks Biblioteksskole, 19. marts og 6. maj, ved Det norske Medieforskerlaugs årsmøde, Bodø, 11. og 12. maj, på Filmhøjskolen i Ebeltoft, 14. juli, Grundtvigs Højskole, Hillerød, 16. juli, ved Universitetet i Bergen, 24. august og Historiska Institutionen, Stockholms Universitet i november.

Eva Jørholt har i februar deltaget i et seminar om afrikansk film ved Nordiska Afrika Instituttet, Uppsala, i en NorFA-finansieret workshop "Cinema Studies into Visual Theory?" i september ved Universitetet i Turku/Åbo og i "Oslo International Colour Conference – Colour between Art and Science". Hun har holdt foredrag om afrikansk

film på Den Europæiske Filmhøjskole i Ebeltoft i juli, afholdt kursus om samme emne på Center for Afrikastudier, KU i oktober og holdt et foredrag om film og farver i Filmens Hus, Oslo i oktober.

Bent Steeg Larsen har deltaget i "Crossroads in Cultural Studies, Second International Conference", i Tampere, Finland 28. juni-2. juli 1998 og "21st IAMCR Conference" i Glasgow, Skotland, 26.-30. juli.

Paul Mayer har deltaget i "Ars Electronica 98", Linz, Østrig samt "Doors of Perception 5", Amsterdam, Holland. Han har holdt foredrag på Kunstskolen i Kolding.

Peter Schepelern har holdt forelæsning på Aarhus Universitet, Lunds Universitet og University of Minnesota, Minneapolis.

Rikke Schubart har deltaget i konferencen "Cultural Crossroads" i Finland, Tampere, 28. juni-1. juli, og IAMCR's konference i Skotland, Glasgow, 26. juli-30. juli. Hun har holdt gæsteforelæsning om horrorfilmen på Institut for Nordisk Filologi, KU.

Gitte Stald har deltaget i Center for Ungdomsmediers fagseminar, London, det nordiske netværk BUM's seminar, Lysebu, Norge, seminar i det europæiske projekt "Children, Young People and the Changing Media Environment", Trento, Italien, Center for Ungdomsmediers slutkonference i København og BUM's metode-seminar, Höör, Sverige. Hun har holdt foredrag om børn og unges mediebrug ved Odense Universitet.

Henrik Søndergaard har deltaget i Magtudredningens åbningskonference i april, i SFMKs årsmøde, Lund i april, "TV-produktion", et seminar i tilknytning til SHF om TV's-æstetik, Ebeltoft i august, slutseminar for "TV's æstetik", Silkeborg i december, forskningsseminar om public serviceregnskaber, Danmarks Radio, København, Norsk Medieforskerlags vårkonference, Bodø i maj og SAMS-seminar om medier og demokrati. Han har holdt foredrag om "Public service-forskningens udvikling og status" og "Digitaliseringens muligheder" ved Institutt for Medier og Kommunikasjon, Oslo i november og ved SAMS-seminar, KU i oktober.

Thomas Tufte har deltaget i konferencen "Cultural Crossroads" i Finland, Tampere, 28. juni-1. juli, og IAMCR's konference i Skotland, Glasgow, 26. juli-30. juli, i TV-kollokviet "Réception de la Télévision", 24.-25. april på Romansk Institut, KU. Han har gæsteforelæst på Institut for Sociologi, KU i april, været oplægsholder ved ph.d.-seminar i Kommunikation, Tampere Universitet 1.-3. juli og gæsteforelæser ved ph.d.-seminar på London School of Economics i december.

Casper Tybjerg var til "Il cinema ritrovato a Bologna", festival for præsentationen af restaurerede film, 4.-11. juli og "Il giornate del cinema muto", stumfilmfestivalen i Pordenone i Norditalien, 10.-17. oktober.

Norbert Wildermuth har deltaget i "Discourse Analysis and Social Research" i Sørup 24.-26. september og TV-kollokviet "Réception de la Télévision" 24.-25. april på Romansk Institut, KU, og i det afsluttende seminar i SHF-projektet "TV's Æstetik" i Silkeborg 14.-16. september.

Udenlandske gæsteforelæsere

Instituttet har i 1998 haft besøg af følgende udenlandske gæsteforelæsere.

Georgina Born: ("Between Aesthetics, Ethics and Audit"); John Caldwell: ("The Visual Style of US Television in the 1960's"); Frank Chorba: ("Radio and Internet") i samarbejde med Institut for Nordisk filologi; Peter Dahlgren: ("Journalistik og offentlighed"); Berys Gaut: ("Cinema as an Art"); Erik Hedling: ("Poesi, ideologi, film: Tennysons ''The Charge of the Light Brigade' på film"); Guillermo Orozco: ("The 'Multiple Mediation' Model in Reception Analysis"); Steven Shaviro: ("Intrusions"); Gunnar Ström: ("Animation").

Ved Center for Ungdomsmedier har der været besøg af følgende udenlandske gæsteforelæsere: Jostein Gripsrud: ("God og dårlig, før og nu: kvalitetshierakier, kulturpolitik og kulturforståelse") Kim Schrøder: "Hvorfor fås kvalitetsbriller kun med grønne glas? Receptionsinspirerede betragtninger om kvalitet og medier"); Thomas Ziehe, Hannover: ("Changing Self-Evidences: Youth in a Period of Second Modernization").

Stig Hjarvard

Stab

Årsværk
VIP: 21,3
TAP: 5,9

VIP, internt finansieret
Bondebjerg, Ib; forskningsprofessor.
Drotner, Kirsten; lektor.
Eskjær, Mikkel; amanuensis.
Fledelius, Karsten; lektor.
Grodal, Torben Kragh; professor.
Hansen, Lennard; lektor.
Hansen, Ole Ertløv; amanuensis.

Hartvigson, Niels Henrik; amanuensis.
Henriksen, Frank; lektor.
Hjarvard, Stig; lektor.
Jensen, Klaus Bruhn; lektor.
Jerslev, Anne; lektor.
Jørholt, Eva; lektor.
Kimergård, Lars; amanuensis.
Langkjær, Birger; amanuensis.
Lauridsen, Palle Schantz; lektorvikar.
Leifer, Anders; amanuensis.
Lindholm, Jonas; amanuensis.
Mayer, Paul; forskningsassistent.
Pedersen, Dan; amanuensis.
Petrovic, Zoran; amanuensis.
Schepelern, Johan Peter; lektor.
Søndergaard, Henrik; lektor.
Tybjerg, Casper; adjunkt.

Stipendiater, internt finansieret
Christiansen, Hans Chr.
Haastrup, Helle Kannik.
Larsen, Bent Steeg.
Magnussen, Anne.
Wildermuth, Norbert.

Stipendiater, eksternt finansieret
Pedersen, Birgit Kleist.
Riis, Johannes.
Schubart, Rikke Christina.
Wilhelmsson, Ulf Jörgen.

TAP, internt finansieret
Ammundsen, Inge; bibliotekar.
Bager, Jens; ingeniørassistent.
Kristensen, Leif; kontorfuldmægtig.
Langkjær, Agnete; overassistent.
Mahler, Inger-Marie; overassistent.
Årseth-Hansen, Grethe; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Christensen, Christa Lykke; forskningsadjunkt.
Stald, Gitte Bang; forskningsassistent.
Stevn, Anne Mette Nedergaard; forskningsassistent.
Thorup, John Villads; projektmedarbejder.
Tufte, Thomas; forskningsadjunkt.

Ph.d.-afhandlinger

Mortensen, Mette: Kvinder der ville det hele og valgte: Nogle unge kvinders identitetsarbejde fra 1980 til 1991 set i lyset af de senmoderne kønsspecifikke ambivalenser og kvindernes kulturelle og sociale arv.

Fondsstøtte

Forskningsrådene
Dansk Børne-TV 1968-2000 (Christa Lykke Christensen) kr. 1.494.474.

Publikationer

Bondebjerg I.: Entre tradition et modernité. Le documentaire au Danemark dans les années 50. i: L'âge d'or du documentaire. Europe: Années cinquante. 1- 2. s. 93-137, Roger Odin, L'Harmattan, Paris 1998.

Christensen C.L.: Mediedannelse – Hvad er det? Kvan. Tidsskrift for læreruddannelsen og folkeskolen 50. 18. årg., s. 21-33, 1998.

Christensen C.L.: Kropslig pinsel som spektakulært skue. Om David Finchers film "Seven". i: Kroppe, billeder, medier s. 100-128, C.L. Christensen, A. Jerslev, J. Thorup, Borgen, København 1998.

Drotner K.: En kulturpolitisk sovepude. i: Kultur med barnet i centrum s. 46-49, Sten Kabel, Kulturministeriet, København 1998.

Drotner K.: Asta Nielsen. A Modern Woman before her Time? i: Is there a Nordic Feminism? Nordic Feminist Thought on Culture and Society s. 294-309, Drude von der Fehr et al., UCL Press, London, England 1998.

Drotner K.: Global Culture in Practice: A look at children and adolescents in Denmark, France and Israel. European Journal of Communication vol 13, nr. 4, s. 539-556, 1998.

Drotner K.: Mediated Memoires: Radio, Film and the Formation of Young Women's Cultural Identities. i: Sekvens -98 s. 145-165, Stig Hjarvard og Thomas Tufte, København 1998.

Drotner K.: Netsurfere og lystlæsere: Tendenser i danske unges mediekultur. Humaniora 2, s. 25-29, 1998.

Drotner K.: Medieminder. i: Ungdom, køn og medier s. 100-124, Wencke Mühleisen, Center for kvinneforskning, Oslo, Norge 1998.

Eskjær M.: Hastighedens visualitet – en note om afstandens nødvendighed. Øjeblikket 36/37, s. 22-25, 1998.

Eskjær M.: Kompilation – komplikation. "Dial History" – fra dokumentarismens gråzone. Øjeblikket 35, s. 14-15, 1998.

Eskjær M.: Film, krig og perception. Introduktion til Paul Virilios filmhistoriske betragtninger. i: Kosmorama nr. 221 s. 116-128, Det danske filminstitut/Filmmuseet, København 1998.

Fledelius K.: Folk og ikoner mellem øst og vest. i:

Hellige billeder på glas. Rumænske ikoner s. 43-50, Bodil Kaalund (red.), Museet for religiøs kunst, Lemvig 1998.
Fledelius K.: Sådan lærte vi at elske krigen. Inquirer 71, nov., s. 25-28, 1998.
Fledelius K.: Makedonien, republik, historie. i: Den Store Danske Encyklopædi, bd. 12 s. 509, Jørn Lund (ansv. red.), Gyldendal, København 1998.
Fledelius K.: Bosnisk valgobservation ved det danske valg i november 1997. Danjus Bilten, 34. årg. 1/1998, s. 3-7, 1998.
Fledelius K.: Fredsproces, valg og medier i Bosnien 1996-97. Danjus Bilten, 34. årg. 1/1998, s. 10-17, 1998.
Fledelius K.: Præsidentvalgene i Jugoslavien i 1997. Danjus Bilten, 34.årg. 1/1998, s. 19-23, 1998.
Fledelius K.: Den aktuelle situation i republikkerne Slovenien, Kroatien og Makedonien. Danjus Bilten (34. årg.) 1/1998, s. 24-26, 1998.
Fledelius K.: Albanien, historie. i: Den Store Danske Encyklopædi, bind 1 s. 214-215, Jørn Lund (ansvar.red.), Gyldendal, København 1995.
Fledelius K.: Bosnien-Hercegovina, historie. i: Den Store Danske Encyklopædi, bind 3 s. 268-270, Jørn Lund (ansvarh. red.), Gyldendal, København 1995.
Fledelius K.: Byzantinske rige. i: Den Store Danske Encyklopædi, bind 3 s. 523-526, Jørn Lund (ansvarh. red.), Gyldendal, København 1995.
Fledelius K.: Grækenland, historie, 395-1821. i: Den Store Danske Encyklopædi, bind 7 s. 619, Jørn Lund (ansvarsh. red.), Gyldendal, København 1997.
Fledelius K.: Jugoslavien, historie. i: Den Store Danske Encyklopædi, bind 10 s. 191-192, Jørn Lund (ansvarh. red.), Gyldendal, København 1998.
Fledelius K.: Kroatien, historie. i: Den Store Danske Encyklopædi, bind 11 s. 299-300, Jørn Lund (ansvarh. red.), Gyldendal, København 1998.
Fledelius K.: Korstogene. i: Den Store Danske Encyklopædi, bind 11 s. 209-210, Jørn Lund (ansvarh. red.), Gyldendal, København 1998.
Fledelius K.: The Contribution of Religion to Peace and Conflict – Religion, Nation and Region. Regional Contact 13, s. 27-29, 1998.
Fledelius K.: København som Metropolis – forekommer den overhovedet i dansk film? i: Filmbyer – Æstetik og Urbanitet s. 45-53, Palle Schantz Lauridsen (red.), Spring, Hellerup, København 1998.
Grodal T.K.: Følelser, tanker og narrative mønstre i film. Kosmorama 221, s. 6-22, 1998.
Grodal T.K.: Triers lagkagefråde. i: Din store idiot s. 268-273, Jeanne Betak, Caroline S. Cogez og Knud Romer Jørn, Rhodos, København 1998.
Haastrup H.K.: Polyfone film. Filmisk intertekstualitet i et Bakthinsk perspektiv. Kosmorama 221, s. 130-137, 1998.
Haastrup H.K.: Amerikansk film idag – fra low-budget til high-concept. Kosmorama 222, s. 102-104, 1998.
Haastrup H.K.: Cinematic Intertextuality in Polyphonic Style. i: Cinema Studies into Visual Theory? s. 108-123, Anu Koivunen and Astrid Söderbergh Widding (red.), Cinema and tv Studies, University of Turku, Turku, Finland 1998.
Hansen L.: The Style of the Television Flow. i: Sekvens -98 s. 185-195, Stig Hjarvard og Thomas Tufte, Institut for Film- & Medievidenskab, København 1998.
Henriksen F.: Consumption Cultures: Media Audiences in Action. Sekvens -98: Audiovisual Media in Transition, s. 101-122, 1998.
Henriksen F.: Hvad er medier? Median 6, s. 1-18, 1998.
Henriksen F.: "Hvor er det kedeligt at blive underholdt". Median 7, s. 1-17, 1998.
Henriksen F.: Metodologisk vademecum for mediesociologer. Median 5, s. 1-42, 1998.
Henriksen F.: Mediesociologi og kulturanalyse: Aktuelle tilgange. Median 3, s. 1-16, 1998.
Henriksen F.: Kedsomhed og konsumtion: Modernitetens agenda. Median 1, s. 1-20, 1998.
Henriksen F.: Om litteratursøgning i mediesociologisk sammenhæng. Median 2, s. 1-25, 1998.
Henriksen F.: Consumer Culture and the Sociology of Culture. Median 4, s. 1-26, 1998.
Hjarvard S.: Farverige samtaler. Udviklingstendenser i tv-journalistik med udgangspunkt i TV2's "Fredag i farver". Samfundsfagsnyt 123, s. 13-19, 1998.
Hjarvard S.: Deregulation Policies and European Media Cooperation. i: Sekvens -98: Audiovisual Media in Transition s. 41-57, Stig Hjarvard og Thomas Tufte, Institut for Film- & Medievidenskab, København 1998.
Hjarvard S.: Media Research in Denmark. i: Sekvens -98: Audiovisual Media in Transition s. 265-274, Stig Hjarvard og Thomas Tufte, Institut for Film- Medievidenskab, København 1998.
Hjarvard S.: Introduktion. 7-11 s. Institut for Film- & Medievidenskab. København 1998.
Hjarvard S.: Tv News Exchange. i: The Globalization of News s. 202-226, Boyd-Barrett, Oliver & Rantanen, Terhi, Sage, London, England 1998.

Jensen K.B.: Local Empiricism, Global Theory: Problems and Potentials of Comparative Research on News Reception. Communications: The European Journal of Communication Research 23(4), s. 427-445, 1998.

Jensen K.B.: Hvad man ikke ved: Dagsorden for forskning i (dansk) mediehistorie. Nordicom-Information 20 (1-2), s. 27-36, 1998.

Jensen K.B.: News of the World: World Cultures Look at Television News. 230 s. Routledge, London og New York 1998.

Jerslev A.: Statuen og voksmannequinen. Den poserende kvindekrop i 1930'ernes publicitystil og 1990'ernes modefotografi. i: Kroppe, billeder, medier s. 76-100, Christa L. Christensen, A. Jerslev og J. Thorup, Borgen, København 1998.

Jerslev A.: Kroppe – billeder – medier. Borgen, København 1998.

Jerslev A.: Når køn gør en filmisk forskel fra feministisk filmteori til teorier om film og køn. Kosmorama 221, s. 62-82, 1998.

Jerslev A.: 'You'll never have me'. Visualität und 'Gendered Meaning' bei David Lynch. i: "A Strange World". Das Universum des David Lynch s. 197-213, Eckhard Pabst, ed., Ludwig, Kiel, Tyskland 1998.

Jørholt E.: Deleuze i farver. Et kulørt nedslag i Gilles Deleuzes filmfilosofi. Kosmorama 221, sommer 1998 (De nye filmteorier), s. 96-115.

Jørholt E.: Filmæstetik og kvantemekanik. Skitse til en samtænkning af film og naturvidenskab på et arkæologisk grundlag. Kosmorama 221, sommer 1998 (De nye filmteorier), s. 138-152.

Jørholt E.: Voksen, følsom og elegant – Dansk film 1940-49. Kosmorama 220, Vinter 1997 (100 års dansk film), s. 82-108.

Jørholt E.: Sol over Danmark – Dansk film 1930-39. Kosmorama 220, vinter 1997 (100 års dansk film), s. 60-80.

Jørholt E.: Filmens farver. En hvid plet på filmvidenskabens landkort. Filmens farver. Kosmorama 222,Vinter 1998 (Farvefilm og Filmmusik), s. 6-33.

Jørholt E.: Colour in Cinema – A White Spot on the Film Scholar's Map. i: Fargen mellom Kunst og Vitenskap/Colour between Art and Science s. 82-103, Knut Blomstrøm, Oslo, Norge 1998.

Kimergård L.: Editing in the Depth of the Surface – Some Basic Principles of Graphic Editing. POV 6, s. 75-91, 1998.

Kimergård L.: Jørgen og hr. Dreyer. i: Jørgen Roos – Et liv som dokumentarist s. 36-45, Hans V. Bang, DDV og Dok. film Akademiet, Haderslev 1998.

Kimergård L.: Fresh Cuts. DOX 12, s. 8-9, 1998.

Larsen B.S.: Media Situations – A Situational View on Media Use in Everyday Life. i: Sekvens -98: Audiovisual Media in Transition s. 167-184, Stig Hjarvard & Thomas Tufte, Institut for Film- & Medievidenskab, KU, København 1998.

Mayer P.: A Social Semiotic Approach to the Analysis of Computer Media. 291 sider København 1998.

Mayer P.: Computer Mediated Interactivity: A Social Semiotic Approach. Convergence vol. 4 nr. 3, s. 40-58, 1998.

Mayer P.: Qualitative Audience Research in the Context of Computer Media: A Generative Survey. i: Sekvens -98: Audiovisual Media in Transition s. 241-263, Stig Hjarvard & Thomas Tufte, Institut for Film- & Medievidenskab, KU, København 1998.

Riis J.: Towards a Poetics of the Short Film. P.O.V. 5, s. 133-150, 1998.

Riis J.: Film, følelser og forståelse. Kosmorama 221, s. 24-41, 1998.

Riis J.: Når kunsten virker i det ubevidste. Den frie lærerskole 1, årg. 45, s. 19-29, 1998.

Schepelern P.: Klangen af billeder. Udviklingslinier i filmmusikkens historie. i: Kosmorama s. 35-50, Eva Jørholt, Dan Nissen og Peter Schepelern, Det danske filminstitut. Filmmuseet, København 1998.

Schepelern P.: Musikdrama eller musik till drama? Stumfilm, musikdrama och vetenskaplig entusiasm. Filmhäftet 104, s. 38-45, 1998.

Schubart R.: Adrenalin-fix. 1-5 s. Politiken. København 1998.

Schubart R.: Bruce Willis – den proletariske joker. 1-5 s. Politiken. København 1998.

Schubart R.: Mareridtsvisioner og mandeidealer. Temaer i gysergenren og actionfilmen. i: Mediernes æstetiske udfordring s. 107-121, Martin Brandt Pedersen, Danmarks lærerhøjskole, København 1998.

Schubart R.: Arnold Schwarzenegger – den konservative stålhelt. 1-5 s. Politiken. København 1998.

Schubart R.: Dragetrin og dødsballet. 1-5 s. Politiken. København 1998.

Schubart R.: Rocky, Rambo og Kristus. 1-5 s. Politiken. København 1998.

Schubart R.: Dirty Harry og skidtet. 1-5 s. Politiken. København 1998.

Schubart R.: Woman with a Gun does not signify Man with a Phallus. Nordicom Review: Special issue vol. 19, nr. 1, s. 205-215, 1998.

Søndergaard H., Poulsen I.: Mediebilleder. 258 s. Borgen, København 1998.

Søndergaard H.: Kommentar til DR og TV2's public service-regnskaber. 16 sider København 1998.
Søndergaard H., Poulsen I.: Indledning. i: Mediebilleder s. 7-16, Ib Poulsen og Henrik Søndergaard, Borgen, København 1998.
Søndergaard H.: Fjernsynskultur. Kvan 50, s. 109-119, 1998.
Søndergaard H.: Kvalitet – er noget man taler om. FDA-orientering 2, s. 6-7, 1998.
Søndergaard H., Poulsen I.: Radio and Television in Denmark. i: Media Dynamics & Regulatory Concerns in the Digetal Age s. 181-197, Leen d'Haenens and Frieda Saeys, Quintessenz Verlag, Berlin, Tyskland 1998.
Søndergaard H.: Public Service Broadcasting towards the Digital Age. Sekvens -98: Audiovisual Media in Transition, s. 15-40, 1998.
Søndergaard H., Hjarvard S.: Media Research in Denmark. Sekvens -98: Audiovisual Media in Tansition, s. 265-274, 1998.
Søndergaard H.: Et spørgsmål om stil. i: Mediebilleder s. 167-202, Ib Poulsen og Henrik Søndergaard, Borgen, København 1998.
Tufte T.: Entrevista con James Lull: En los Estudios culturales, el sur también existe. Causas e Azares, s. 145-153, 1998.
Tufte T., Jacks N.: Televisao, identidade e cotidiano. i: Producao e recepçao dos sentidos mediaticos s. 8, A.A. Rubim, L. Bentz et M.J. Pinto, Editora Vozes, Petropolis, Rio de Janeiro, Brasilien 1998.
Tufte T.: Televisao, modernidade e vida quotidiana – Discussao sobre o trabalho de Roger Silverstone face à diferentes contextos culturas. Intexto 1, s. 15-30, 1998.
Tufte T.: Television, Modernidad y Vida Cotidiana. Comunicacion y Sociedad 31, s. 65-96, 1998.
Tufte T.: Local Lives, Global Media, Multiple Identities – Gaucho lives between Chimarrao and Cable Television. Sekvens -98: Audiovisual Media in Transition, s. 123-145, 1998.
Tybjerg C.: Stunt-Stories: The Sensation Film Genre in Denmark. i: Celebrating 1895: The Centenary of Cinema s. 145-151, John Fullerton, John Libbey, Sydney, Australien 1998.
Tybjerg C.: 1896-1909: Teltholdernes verdensteater. Kosmorama 220 – 100 års dansk film, s. 8-17, 1997.
Tybjerg C.: 1910-19: Spekulanter og Himmelstormere. Kosmorama 220 – 100 års dansk film, s. 18-41, 1997.
Tybjerg C.: 1920-29: Et lille lands vagabonder. Kosmorama 220 – 100 års dansk film, s. 42-59, 1997.
Tybjerg C.: Stil i dybden. Kosmorama 221, s. 154-156, 1998.
Tybjerg C.: Filmvidenskabens fallit? Kosmorama 221, s. 156-159, 1998.
Wildermuth N.: Global going local: Fighting for the Indian TV Audiences. Sekvens -98: Audiovisual Media in Transition, s. 59-97, 1998.
Wildermuth N.: Satellite Television in India. Nord – Süd aktuell 4 (Winter 1997), s. 670-682, 1998.

Institut for Kunsthistorie og Teatervidenskab

Instituttet blev oprettet 1. september 1994. I ét år før dette var fagene sammenlagt med Litteraturvidenskab og tidligere eksisterede der to selvstændige institutter for fagene Kunsthistorie og Teatervidenskab. Institut for Kunsthistorie blev oprettet som selvstændigt institut i 1935 under navnet: Universitetets kunsthistoriske Laboratorium. Ved den ny styrelseslovs ikrafttræden 1973 blev navnet ændret til: Institut for Kunsthistorie. Institut for Teatervidenskab blev oprettet som selvstændigt institut i 1953 under navnet: Institut for Teatrets Æstetik og Historie. Navnet blev ændret 1971 til: Institut for Teatervidenskab.

Bestyrelse: Klaus Neiiendam (institutleder), Hannemarie Ragn Jensen (viceinstitutleder), Søren Kaspersen (VIP-bestyrelsesmedlem), Merete Ørslev (TAP-bestyrelsesmedlem).

Studieleder for Kunsthistorie: Søren Kaspersen.

Studieleder for Teatervidenskab: Jytte Wiingaard.

Eksamensleder for Kunsthistorie: Ann Lumbye Sørensen.

Bibliotek for Kunsthistorie: Tilsynsførende Øystein Hjort. Bibliotekar: Ole Bøgh.

Lysbilledsamlingen: Tilsynsførende Jens Fleischer.

Kunsthistorie

Faget Kunsthistories centrale forskningsområde ligger inden for den vesteuropæiske billedkunst og arkitektur fra oldtiden til i dag. I de senere år har internationaliseringen bevirket, at der også inddrages kunst og kunstbegreber fra andre konti-

nenters kunst i relation til det traditionelle forskningsområde. Endvidere er forskning og undervisning med henblik på visuel kultur, kunstindustri og design samt integration af IT i forskning, undervisning og formidling under opbygning.

Forskning

Antik og middelalder

Øystein Hjort fortsætter studierne af senantik og oldkristen kunst og har påbegyndt studier i forbindelserne mellem senbyzantinsk, palæologisk kunst og italiensk kunst i Dugento med henblik på forskningsseminar i Istanbul. Fortsatte studier i fransk, romansk skulptur 11.-13. århundrede.

Søren Kaspersen har drevet studier inden for middelalderens billedkunst med fokus på andagtsbilleder og på de danske, gyldne altre. Påbegyndt fondsstøttet projekt for publicering af engelsksproget corpusværk om de gyldne altre i samarbejde med enhedsleder Ulla Kjær på Nationalmuseet. Tekniske undersøgelser af altrene iværksat under konservator Karen Stemanns ledelse.

Jens Fleischers primære forskning er fortsat middelalderens stilarter i den ældre kunsthistorieskrivning, specielt den romanske arkitektur som rumskabende bygningskunst og som recipient af en række nærorientalske fænomener, der indgår i den gradvise etablering af den eksteriøre kirkemurs 'ikononiske' træk. Som nye aspekter undersøges figurkapitælets forudsætninger og liturgiens betydning for den allegoriske tolkning af kirkebygningen.

Renæssance til romantik

Hannemarie Ragn Jensens forskning koncentrer sig om a) "Konsulentvirksomhed" for forskningsnetværks-projekt: antikreception med særlig henblik på kunstnerens rolle for antikreceptionen i Europa. Netværket ledes fra Institut for Klassisk Arkæologi. b) Fortsatte studier indenfor italiensk Renæssance med særlig henblik på antikreception og selvportrætter. d) Desuden delprojekt omkring skulptur-ikonografi: Christian IV's valg af antikke forbilleder. e) Udvikling af forskningsprojekt i samarbejde med Lars Berggren, Universitetet i Lund, om den danske monumentalskulptur i det offentlige rum hovedsageligt i det 19. århundrede. f) Forberedelse af afsluttende seminar under Det humanistiske Forskningsråds netværk – Renæssancen modernitetens oprindelse: The transformation of the Medieval Knight in Renaissance and Early Modern Europe. Finder sted 23.-25. september 1999.

Ragni Linnet har fortsat arbejderne med disputatsen "Den brudte helhed. Guldaldermaleriet omkring 1840 og den danske hegelianisme". Afhandlingen søger at karakterisere omfanget af den danske æstetiske hegelianisme både i forhold til æstetiske teoridannelser og i forhold til malerisk praksis. 1840'ernes billedudtryk ses især i sammenhæng med tidens forhold til den problematiske krop, den vanskelige eksistens og det religiøse.

Impressionisme til nutid

Ann Lumbye Sørensens forskning koncentreres om den narrative installation som kunstnerisk praksis på 1980'ernes og 1990'ernes internationale kunstscene med udgangspunkt i den russiske kunstner Ilya Kabakovs poetik og praksis, der perspektiveres og diskuteres i forhjold til vestlig tradition og strategi.

Rolf Læssøe har videreført studier i emnet "den ikoniske versus narrative billedmodus i modernitetens billeder, fra Ingres til Bacon" og i tilknytning hertil en påbegyndt undersøgelse af marionettens rolle som historisk parallel og teoretisk forståelsesmodel i forhold til det stille, men animerede billede.

Teoretiske emner og æstetik

Øystein Hjort har påbegyndt en række fænomenologisk funderede studier i udvalgte temaer i primært moderne kunst med arbejdstitlen: "Blikkets fortællinger" (Giacometti, Cindy Sherman, Geneviè Cadieux m.fl.).

Søren Kaspersen har foretaget studier i metodiske og teoretiske problemstillinger omkring billedfortolkning, herunder refleksioner over ikonografiens status og problematik.

Marianne Marcussen har været fuldtidsforsker med projektet "The Artist's Share". Fra repræsentation til abstraktion. Projektet er en sammenlignende studie over forholdet mellem afbildning, matematisk afbildning og perception. Studiet samler sig om et overordnet historiografisk forløb, hvor hver enkelt periode bliver analyseret for dens billednormers brug, stabilitet og forandring.

Jens Toft arbejder på et historisk-teoretisk projekt, der ud fra et fotografi- og film-teoretisk inspireret rammebegreb og et af Louis Marin og Michel Foucault inspireret repræsentationsbegreb, søger at indkredse en særlig billedlig modernitet i grænseområdet mellem fotografi, film, maleri og skulptur og med historiske nedslag især i fransk og dansk maleri i det 19. århundrede samt i amerikansk, engelsk og fransk fotografi i det 19. århundrede.

Ragni Linnet: En undersøgelse af værkbegreb, billedteori og billedontologi hos Søren Kierkegaard. Formålet er dels at belyse, hvilken rolle billedgestalt, billeddannelse og uanskuelighed spiller i hans tænkning, dels at rekonstruere det billedteoretiske, herunder receptionsæstetiske grundlag for hans billedontologi. Endvidere: Forholdet mellem æstetisk teori og kunstnerisk udtryk. En undersøgelse af spændingsfeltet mellem kunstfilosofi og værkanalyse og de hermed forbundne grundvidenskabelige spørgsmål, bl.a. af tolkningsteoretisk karakter.

Henrik Oxvig undersøger rummets betydning for henholdsvis Frank Lloyd Wright og Le Corbusier. Undersøgelsen af rummet hos disse tidlige modernister i arkitekturen tjener til afsøgning af muligheder ved den kunstvidenskabelige rumanalyse og – i den forlængelse – til pejling af begrænsninger ved applikationen af den traditionelle stilhistories metoder på moderne arkitektur. Da kunsthistoriens stilhistorie har været en aktiv faktor i bestemmelsen af forskellige ismer gennem dette århundrede – og da denne ismebetragtning har været uheldigt skoledannende også for udøvende arkitekter – søger undersøgelsen på én gang at pejle aspekter ved de skoledannende arkitekters værker, som ikke fangedes af skoledannelsen/stilkritikken, og at skærpe det rumanalytiske værktøj. Undersøgelsen er således at betragte som led i det fortsatte arbejde med at udvikle en fænomenologisk, rumorienteret forståelse af arkitekturen, som markerer Henrik Oxvigs overordnede forskningsprojekt.

Ph.d.-forskningsprojekter

Der er en livlig vejlednings og forskningsaktivitet i tilknytning til de forskningsprojekter, som med henblik på erhvervelsen af en ph.d.-grad, enten har til huse i instituttet eller er etableret ved et samarbejder mellem instituttet og Statens Museum for Kunst og Nationalmuseet. Forskerne ved afdeling for Kunsthistorie fremlægger og debatterer en gang om måneden, problemformuleringer, metodeovervejelser eller aspekter af de aktuelle projekter, ordstyrer Hannemarie Ragn Jensen.

Hans Dam Christensen: Om den danske kunsthistoriedisciplins historie med afhandlingen "Forskydningens kunst". Bidrag til en kritisk kunsthistorisk faghistoriografi.

Maria Fjeldborg: Pagtens ark i Germigny-des-Prés. Et karolingisk privatkapel.

Malene Vest Hansen: Identitetsbilleder. Om strategier for kunstnerisk repræsentation og konstruktion af identitet i senmoderniteten. Sophie Calle og Christian Boltanski.

Mette Højsgaard: Dansk-franske kunstforbindelsers betydning for den internationale udvikling af konkret kunst i årene efter anden verdenskrig.

Niels Marup Jensen: Billedernes tid – Billedvidenskaben i mediesamfundet.

Peter Nørgaard Larsen: "Værdisammenbruddet". Figurmaleriet i Danmark ca. 1850-80. Afhandligen færdiggjort og forsvaret den 25.6.1998 og ph.d.-graden tildelt.

Joachim Meyer: Den napolitanske tegnings funktion og æstetik på baggrund af Solimenas Samling i den Kongelige Kobberstiksamling.

Eva de la Fuente Pedersen: "100 års snedkere og billedskærere i Danmark Renæssancens og bruskbarokkens træskæringer ca. 1560-1660".

Dag Petersson arbejder på afhandlingen "Fotografiets estetik och dess förutsetninger återbelyst genom Jacques Derrida".

Lene Bøgh Rønberg: Hollandsk malerkunst fra det 17. århundredes betydning for dansk kunst ca. 1800-1860.

Udvikling af fagets forskningsfelt

Søren Kaspersen har som studieleder fortsat udviklingen af en digitalisering af lysbilledsamlingen til undervisningsbrug i forskellige sammenhænge; har sammen med Lars Dybdahl og forskellige konsulenter udviklet et nyt sidefag i 'Design', som også skal danne grobund for udvikling af designteorier i samarbejde med Danmarks Designskole.

Faget har iværksat udviklingen af forskningsprojekter og undervisningsforløb i 'Visuel kultur' (Jens Toft, Hans Dam Christensen, Niels Marup Jensen).

Jens Fleischer står for fagets diassamling.

Ann Lumbye Sørensen varetager etableringen af en kunst- og installations-videosamling.

Udgivervirksomhed

Instituttet udgiver følgende tidsskrifter: Hafnia, Copenhagen Papers in the History of Art. Bind 12 under udgivelse ved Øystein Hjort og Søren Kaspersen (red. Hannemarie Ragn Jensen); Skrifter udgivet af Institut for Kunsthistorie ved Københavns Universitet (red. Øystein Hjort og Marianne Marcussen); Periskop, Forum for kunsthistorisk debat (red. Jens Toft, Hans Dam Christensen og Niels Marup Jensen, Dag Petersson).

I skriftserien udgiver Øystein Hjort sammen med Hans Dam Christensen og Niels Marup Jensen akterne fra seminaret "Rethinking Art Between the Wars".

Andre redaktionelle hverv

Jens Fleischer: Medlem af redaktionen af TRANS

figuration. "Nordisk tidsskrift for kunst og kristendom" (1. årg., 1. hefte udkommer april 1999). Udgives af Center for Kunst og Kristendom, Det teologiske Fakultet, Københavns Universitet. Endvidere hovedredaktør af "Acta Hyperborea 8. Danish Studies in Classical Archeology". Udgives af Museum Tusculanum.

Hannemarie Ragn Jensen: Fagkonsulent for Den Store Danske Encyclopædi (Hjort og Marcussen). Medredaktør og billedkonsulent til Analecta Romana Instituti Danici, Supplementum 25 "Avignon & Naples. Italy in France – France in Italy in the fourteenth century" og medredaktør til akternes efter seminar om "Rom som de skandinaviske kunstneres mødested i 1800-".

Søren Kaspersen: Konsulent for middelalderen på Weilbachs nye kunstnerleksikon samt medlem af den nordiske redaktionskomité for Enciclopedia dell'arte medievale.

Ragni Linnet: Er ved at færdiggøre antologien "Aesthetic Theory and Artistic Expression", som udkommer på Forlaget Museum Tusculanum. Egne bidrag: indledende oversigtsartikel og artikel om "Kierkegaard's Point of View". Publikationen indgår i serien Skrifter udgivet af Institut for Kunsthistorie. Udgivelsen finansieres af Statens humanistiske Forskningsråd og Novo Nordisk Fonden. Sammen med Jørn Guldberg redaktør af "Argos". Tidsskrift for Kunsthistorie og Æstetik. Odense Universitetsforlag. Sammen med Jørn Guldberg temaredaktør for nr. 9, hvis emne er værkbegrebet (udkommer medio 1999). Eget bidrag om "Selvets rammer". Sammen med Niels Marup Jensen redaktør af og bidragyder til Bulletinen nr. 26, april 1998 (udgivet af Dansk Kunsthistoriker Forening). Tema: kunst og tanke.

Marianne Marcussen: Medlem af redaktionskomitéen for Nordisk Estetisk Tidskrift og redaktør af Skrifter udgivet af Institut for Kunsthistorie og Teatervidenskab ved Københavns Universitet.

Niels Marup Jensen: Redaktør sammen med Mikkel Bogh af Periskop 8, temanummer om fænomenologi og formalisme og sammen med Eva Bræmer-Jensen, Anders Michelsen og Lars Lundby Møller, Periskop 9 om Visuel Kultur. Sammen med Ragni Linnet redaktør af "Bulletinen", Meddelelser fra Dansk Kunsthistoriker Forening nr. 26 med papers fra seminaret Kunst og tanke, Kunstakademiet september 1997.

Henrik Oxvig: Redaktioinsmedlem af tidsskriftet Argos.

Jens Toft: Sammen med Jacob Wamberg redaktør af temaet 'Tradition og historiebegreb' under redaktionen af Periskop.

Bedømmelsesvirksomhed

Jens Fleischer: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg vedrørende afhandling om dansk billedskæreri ca. 1560-1660.

Øystein Hjort: Formand for udvalget til bedømmelse af en doktordisputats (og 2. opponent ved forsvaret af den antagne afhandling). Medlem af udvalget til bedømmelse af doktordisputats. Udpeget som sagkyndig ved bedømmelse af et docentur i Uppsala.

Henrik Oxvig: I kraft af kulturministriel dispensation for adjunktstatus medlemsskab af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved Arkitektskolen i Århus.

Jens Toft: Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved KU vedrørende afhandling om dansk figurmaleri 1850-1880. Medlemsskab af bedømmelsesudvalg vedrørende ph.d.-afhandling ved AU om "fotografiets grå mytlogi" samt ved doktoratsafhandling om fænomenologi, fotografi og fortælling ved Universitetet i Bergen.

Anden virksomhed

Hans Dam Christensen er bestyrelsesmedlem i Dansk Kunsthistoriker Forening.

Jens Fleischer er leder af Linjestudiet i arkitekturhistorie ved Folkeuniversitetet i København og medlem af Styrelsesrådet for HLK – Selskabet for Historie, Litteratur og Kunst.

Øystein Hjort er medlem af bestyrelsen for Dansk Kunsthistoriker Forening, af bestyrelsen for Louisiana, museum for Moderne Kunst, af bestyrelsen for Astrup Fearnly Museet for Moderne Kunst i Oslo, af repræsentantskabet for Center for Kunst og Kristendom, og af biblioteksudvalget, Kunstakademiets bibliotek samt medlem af præsidiet for Midelalder 99.

Annemarie Ragn Jensen er medlem af initiativgruppen Forum for Renæssancestudier, repræsentant for Københavns Universitet i bestyrelsen for Det danske Institut i Rom, medlem af fagkonsulent-udvalg og Samråd for faget billedkunst, Undervisningsministeriet, Gymnasiedirektoratet. Koordinator for Sokrates-netværk mellem universiteterne i Sussex, Amsterdam, Pisa og København. Medkoordinator for Erasmus/Sokrates netværk mellem universiteterne i Rom, Firenze og København. Membre ordinaire i Comité international d'histoire de l'art som repræsentant for danske kunsthistorikere.

Søren Kaspersen er medlem af bestyrelsen for Dansk Kunsthistoriker Forening og medlem af repræsentantskabet for Center for Kunst og Kristendom.

Ragni Linnet er medlem af bestyrelsen for

Dansk Kunsthistoriker Forening, for Nordisk Selskab for Æstetik og for Det danske Selskab for Romantikstudier.

Marianne Marcussen er bestyrelsesmedlem af NORDIK, Nordisk Komité for Kunsthistorie, bestyrelsesmedlem af Nordisk Selskab for Æstetik og medlem af repræsentantskabet i Statens Kunstfond. Medlem af den koordinerende komite for projektet: Cultural Exchange in Europe 14th to 18th centuries, under European Science Foundation samt medlem af rådgivningsgruppen for Den billedskabte Virkelighed, KU.

Anne Lumbye Sørensen er formand for Dansk Kunstkritiker Forening (AICA, Danmark), medlem af bestyrelsen for Den danske Radeerforening, bestyrelsesmedlem i Arthur Köpckes Mindefond og Københavns Universitetets repræsentant i Statens Kunstfonds repræsentantskab.

Seminarer, symposier og anden formidlingsvirksomhed

Hans Dam Christensen var medarrangør af og oplægsholder ved symposiet "Andre optikker på kunsthistorien 3", Kunstakademiets Festsal, 6.6.1998.

Jens Fleischer deltog 20.2. i et symposium om mumieportrætter, som var arrangeret af Institut for Arkæologi og Etnologi, KU, med foredraget "Stil. Betydningsbærende træk i udviklingen fra mumieportræt til tidligt byzantinsk ikonmaleri".

Hannemarie Ragn Jensen deltog 4.-8. marts i seminar og CIHA årsmøde i Napoli. Deltog 3.-8. april i præsentation af publikation: Avignon & Naples Italy in France-France in Italy in the Fourteenth Century og seminar på Det danske Institut i Rom arrangeret af Forum for Renæssancestudier. 23.-25. april medarrangør af seminar "Den nye Aristoteles", Forum for Renæssancestudiers netværk under Det humanistiske Forskningsråd. 21.maj åbnede seminar " Værket. Dets begreb og dets væren" arrangeret af Nordisk Selskab for Æstetik ved Ragni Linnet og Marianne Marcussen. 3.-11. maj eskursion til Padova og Firenze med studerende på overbygningsuddannelse. 27.juli-2.august deltagelse i International Society for the Classical Tradition (ISCT) på Eberhard-Karls-Universität, Tübingen, med "The Origins of the Coffered Barrel Vaults in Renaissance Italy". 18. september arrangør af seminar i tilknytning til Golden Days in Copenhagen-festival. Seminarets titel: Dansk monumentalkunst og det offentlige rum, med deltagelse af Solfrid Söderlind, Institut för Konstvetenskab, Uppsala og Lars Berggren, Institut for Konstvetenskab, Lund. 8. okt. præsentation af Almanak 1999: "Årstidernes skiften omkring Johannes Larsen i Kerteminde" på Johannes Larsens Museum, Kerteminde. 29.-31. okt. medarrangør af seminar: Zilsen-thesen, Forum for Renæssancestudiers netværk under Det humanistiske Forskningsråd: Renæssancen modernitetens oprindelse. 16.-23. maj vært for gæsteforelæser fra Istituto di Storia dell'Arte, La Sapienza, Roma, professoressa Claudia CieriVia. (Erasmus-Sokrates udveksling) Claudia CieriVia holdt mini-ph.d.-seminar og gæsteforelæsning om Ikonografiske studier i den italienske Renæssance. 15.-18. dec. vært for gæsteforelæser fra University of Sussex, Evelyn Welch, som holdt mini-ph.d.-seminar om E.W.'s aktuelle renæssanceforskning og gæsteforelæsning om De kvindelige Mæceners betydning i Norditalien omkring 1500. (Ersamus-Sokrates-udveksling).

Søren Kaspersen: Deltagelse i den årlige middelalderkongres i Kalamazoo med foredrag om Jan van Eycks Rolin-Madonna, i det 16. nordiske ikonografiske symposium i Tromsø med foredrag om ikonografiens status og problematik og i seminar om 'Værket – Dets begreb og dets væren' arrangeret af Nordisk Selskab for Æstetik ved Ragni Linnet og Marianne Marcussen med foredrag.

Ragni Linnet: Hovedarrangør (medarrangør Marianne Marcussen) af Nordisk Selskab for Æstetiks seminar The Work of Art. Concept and Onthology/Værket. Dets begreb og dets væren. Den Kongelige danske Afstøbningssammling 21.5.-24.5.

Rolf Læssøe har deltaget i paneldiskussion arrangeret af Danmarks Radio på Louisiana omkring Francis Bacon i forbindelse med udstillingen af hans værker.

Marianne Marcussen: Medarrangør (sammen med Ragni Linnet) af symposiet "Værket. Dets begreb og dets væren"/The Work of Art. Concept and Ontology. Nordisk Selskab for Æstetik, København 21.-24. maj. Konference i Lissabon ult. januar om European Science Foundations projekt: Cultural Exchange in Europe 1400-1700. M.M. er medlem af styregruppen for projektet samt medlem af "core group" i delaspekt 4, esp. Renaissance Concept of Man. Deltog i konference under Forum for Renæssancestudier: Den ny Aristoteles med foredraget "Aristotle – Perception and Depiction in the Early Florentine Renaissance", 23.4.-25.4. Deltog i 14th International Congress of Aesthetics i Ljbliana med foredraget "Art, Mathematics, Vision and Visualization", 1.-5. sept. Seminar i Groningen: Explanation of art in Philosophy and Art History med foredraget "The Given, Perspective as Mathematics and the Teo-

retical Viewer: the Artist's Eye and the Onlooker's", 21.-23. okt.

Henrik Oxvig arrangerede i samarbejde med Kunstakademiets Arkitektskole et én-dagsseminar i februar på Gl. Dok i København. På seminaret, der omhandlede aspekter af arkitektgruppen Stuio Chiasmos' arbejder, som på det tidspunkt blev udstillet på Gl. Dok, bidrog Henrik Oxvig med indlæg om "Arkitektur i et udvidet felt". Deltog endvidere i arbejdet med to af de fire prjekter, som Studio Chiasmo viste på udstillingen. Deltog i marts i seminaret "Fleksible boliger i Ørestaden", arrangeret af By- og Boligministeriet, med et indledende foredrag om "Forholdet mellem bygning og by". Deltog i maj som opponent i symposiet "Andre optikker på kunsthistorien 3" i Dansk Kunsthistoriker Forenings regi.

Dag Petersson arrangerede seminarrækken "Ljustekster" 10.11.-15.12. ved Institut for Kunsthistorie og teatervidenskab. Holdt oplægget "Ljuskammarens skuggor" ved ugekursus i Æstetisk videnskabsteori den 28.10.

Ann Lumbye Sørensen deltog i seminaret The Work of Art. Concept and Onthology/Værket. Dets begreb og dets væren. Den Kongelige danske Afstøbningssamling 21.5.-24.5. med oplægget "Narration Decides". Deltog i XXXII AICA (Association Internationale des Critiques d'Art) kongres med temaet "Transistion: Art in the Changing Society", Tofkyo og Kyoto, sept. 1998, med oplægget "Redefinitions: from old myths to new mythologies". Deltagelsen blev støttet af Center for Dansk Billedkunst og Institut for Kunsthistorie og Teatervidenskab.

Forelæsninger og studierejser

I rækken På vej hjem-forelæsninger afholdt Jens Fleischer forelæsning den 15.4: "Den talende væg" ('ikoniske' vægge og formsproget i romansk arkitektur. Ved Center for Europæiske Middelalderstudier, Institut for Græsk og Latin, KU, forelæsning den 9.11.: "Liturgi og arkitektur i romansk og byzantinsk tradition". I fortsættelse af forårssemestrets undervisning i Romans Arkitektur I, der behandlede romansk arkitektur i forskningshistorisk perspektiv og den 'prædiafane væg' som spændingsfelt mellem det ydre og det indre, ledede Jens Fleischer en ekskursion med 15 deltagere til Sydfrankrig. I sept.-nov. afholdt Jens Fleischer syv forelæsninger og en ekskursion for afdelingen for Monumental kunst, Konservatorskolen, Det Kongelige Danske Kunstakademi. 8.4.-11.4. rejse til Halberstadt, Quedlingburg og Gernrode for at studere ottonske og tidligt romanske kapitæler. 26.6.-27.6. rejse til Hildesheim for at undersøge ottonske og romanske kapitælformer. 27.8.-3.9. rejse til Grækenland (Boetien) for at studere spolier og figurkapitæler i Korinth og Athen, samt kirken i Orkomenos.

Hannemarie Ragn Jensen: 25.-26. nov. inviteret som gæsteforelæser ved Universitetet i Umeå. Doktorant-seminar om kunstnersammenslutninger i det 19. årh. med emnet "Danske kunstnergrupper 1837-1848".

Ragni Linnet "Den brudte helhed. Om guldaldermaleriet og dets underbelyste sider", På vej hjem forelæsninger, Universitetets hovedbygning april 98. "Betragteren er i billedet", i Søren Kierkegaard Selskabet maj 98. "Billedangst og kvindebillede", i forbindelse med Guldalderen på vrangen, arrangeret af KVINFO og Golden Days in Copenhagen, Bakkehuset september 98. "Kierkegaards billedsyn, Det teologiske Fakultet/Kulturnatten oktober 98. Studietur til Berlin, maj 98 for at gennemgå arkiv og samling af Nürenbergertryk på Museum für Volkskunde Staatliche Museen zu Berlin.

Rolf Læssøe: arrangerede og deltog som lærer studierejse til Paris med 50 studerende ved Modernitetens Billeder. Afholdt På vej hjem-forelæsning med titlen "Pinocchio og Olympias kat" om tidligt moderne maleri og dukketeater. Forelæsning for Course in Danish Culture om "Surrealism in Denmark". Forelæsning om "Les Nabis" på Afdeling for Teatervidenskab. Forelæsning om religiøse aspekter i nyere tids billedkunst ved Folkeuniversitetet. Har færdigbearbejdet artikel om "Det 'Unheimliche' i Modernitetens Kunst" til udgivelse i antologien "I Freuds Spor". Forlaget Klim 1999. Har påbegyndt udarbejdelsen af hjemmesider med undervisningsmateriale til Danmarks Radios programserie om billedkunst. Har foretaget to selvstændige studierejser til museer og udstillinger i London.

Marianne Marcussen har forelæst om Vision and Visual Cognition, april, København, om Julius Lange og hans valgparametre i æstetikken, for Nordisk Selskab for Æstetik, maj, Oslo, om Dansk videnskab i international perspektiv, juni, RUVC. Har deltaget i den internationale kongres for videnskabhistorie, juli, Liège og i en Workshop omkring projektet Cultural Exchange in Europe 1350-1750, september, Como.

Henrik Oxvig ledede i maj en studietur til Berlin på 6 dage med 20 studerende. Han var i november gæsteforelæser ved Tværfag på Aarhus Universitet med foredraget "Om at være i Berlin 1961" og i december afholdt han på Kunstakademiets Arkitetktskole foredraget "Rummene hos Brunelleschi".

Ann Lumbye Sørensen Forelæsning om aktuel russisk kunst som led i Undervisningsministeriets Unesco-Skoleprojekt om "Udviklingen i Rusland siden 1989", Gl. Avernæs, Assens juni 1998. Forelæsning om installation-, kontekst- og intervenerende kunst, Sankt Annæ Gymnasium, Valby, november 1998. Arrangør: Foreningen af Danske Gymnasielærere. Studierejse til New York og Philadelphia Museum of Art, maj 1998 for at researche i samtidens skulptur og installation. Rejsen blev støttet af Ny Carlsberg Fondet samt Institut for Kunst & Teater, Afdeling for Kunsthistorie. Som et særskilt undervisningsforløb arrangerede Ann Lumbye Sørensen i samarbejde med lektor, mag.art. Anders Troelsen, Århus Universitet, Institut for Kunsthistorie to seminarer over temaet "megaudstillingen og kuratoren/Berlin Bienalen" ved Afdeling for Kunsthistorie, København med oplæg af Anders Troelsen, Ann Lumbye Sørensen og cand.mag. Sanne Kofod Olsen og Institut for Kunsthistorie, Århus med oplæg af de studerende. Samarbejdet mellem København og Århus indbefattede desuden en fælles studierejse med studerende fra de to universiteter til Berlin, november 1998. Rejse til Århus og Berlin blev støttet af Det humanistiske Fakultet.

Jens Toft har, sammen med Rolf Læssøe, tilrettelagt og deltaget i studierejse til Paris med undervisningsholdet "Modernitetens billeder". Foretog selvstændig studierejse til Rom i december.

Andre hverv

Øystein Hjort: Medlem af fakultetsrådet.
Hannemarie Ragn Jensen: Ph.d.-koordinator.
Jens Toft: Formand for Koordineringsudvalget, Det humanistiske Fakultet.
Henrik Oxvig: Formand for brugergruppen i forbindelse med planlægningen af Det humanistiske Fakultets nye bygninger.

Teatervidenskab

Teatervidenskabelig forskning fordeler sig især på fire hoveddiscipliner: Teaterhistorie, forestillingsanalyse, dramaturgi og teatersociologi. Teaterhistorie er fagets ældste område. Hovedvægten ligger på kildeforskningen ikke mindst af det ikonografiske materiale. Forestillingsanalyse arbejder med midler og metoder til at beskrive det aktuelle scenekunstværk. Dramaturgi beskæftiger sig med en analyse af teksten i forbindelse med den sceniske realisation af en forestilling. Teatersociologi omfatter de økonomiske, sociale og politiske rammer for teaterproduktion.

Forskning

1. Perioden før 1900
Strindbergs teatersyn og dramaturgi (Kvam). Byzantine Profane Theatre. Consul Anastasius' diptyca from 517 A.D. (Neiiendam). Eckersbergs teatertegninger (Neiiendam). Et erotisk tegn fra romantikken – fru Heibergs favoritkrølle – dets baggrund og betydning (Neiiendam).

2. Perioden efter 1900
"Ismernes parade". En analyse af avantgardeteatret i første halvdel af det 20. århundrede (Kvam). Lorry og Riddersalens historie (Stig Jarl). Teatertilladelser i Danmark. Forbud og privilegier. Fra Västgötalagen til den fri teaterernæring 1849 (Stig Jarl).

3. Teori
Receptionshistoriske undersøgelser af 1900-tallets publikum (Wiingaard). En undersøgelse af 90'ernes medier med henblik på tv-fiktion, performancekunst og radiofonioske fortælleformer (Wiingaard). Systematisk kvalitetsindeksering af Det Kongelige Teaters anmeldelser 1997-98 (fuldendt) og 1998-99 (i samarbejde med Det Kongelige Teater og Trine Bille Hansen, AKF) (Jarl). Teaterudbud og teaterforbrug i Danmark 1997-98 (i samarbejde med ARTE) (Jarl). Metoder til kvalitetsvurdering af teaterforestillingen (Jarl). Vilkår for teraterproduktion i Danmark siden Anden Verdenskrig (Jarl). Riddersalen og Lorry (Jarl). En undersøgelse af begrebet "politisk teater" (ca. 1920 til 1940). Med et dansk udgangspunkt (især Per Knutzons teaterpraksis) vil projektet sætte fokus på begrebet set fra flere synsvinkler og vil inddrage den samtidige russiske, tyske og engelske praksis og teori (Jørgensen). Instruktøren Tadeusz Kantors teaterproduktion og -teori samt hans kreative processer og sigter mod udformningen af forestillingsanalytiske modeller, der ikke bygger på tekstforlæg, men udgør "écriture scénique" (Walczak-Andersen).

Redaktionelle hverv

Kela Kvam er fagkonsulent og medarbejder ved Dansk Kvindebiografisk Leksikon, og er medarbejder ved Den Store Danske Encyklopædi. Jytte Wiingaard er medlem af redaktionskomiteen for Comtemporary Approaches to Ibsen. Klaus Neiiendam er redaktør af det danske teaterhistoriske tidsskrift "Den danske Tilskuer". Lisbet Jørgensen er forfatter til 17 bidrag til Dansk Kvindebiografisk Leksikon. Stig Jarl er medarbejder ved Dansk Kvindebiografisk Leksikon, samt skrevet

en større artikel om "The Danish Theatre System" til H. van Maanen and St. Wilmer (eds.), "Theatre Worlds in Motion. Structures, Politics and Developments in the countries of Western Europe". Amsterdam, Atlanta.

Bedømmelsesvirksomhed

Kela Kvam har været formand for et bedømmelsesudvalg til et lektorat i dramaturgi. Jytte Wiingaard har været medlem af et bedømmelsesudvalg til et adjunktur i Teatervidenskab ved Københavns Universitet samt formand for et bedømmelsesudvalg af en ph.d.-afhandling. Stig Jarl har været medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende seniorforskerstilling på Det Kongelige Bibliotek og medlem af udvalg til bedømmelse af en ph.d.-afhandling ved Institut for Dramaturgi, Aarhus Universitet.

Anden virksomhed

Kela Kvam var studieleder i teatervidenskab og er koordinator for Erasmus-netværk og Nordplus samt ph.d.-koordinator. Klaus Neiiendam var Institutleder og er formand for "Selskabet for Dansk Teaterhistorie". Jytte Winngaard medlem af censorformandskabet ved Institut for Dramaturgi (ÅU) og for faget Teatervidenskab (KUA). Stig Jarl er medlem af kontaktudvalget for Dramatisk Bibliotek, af bestyrelsen for Foreningen af Nordiske Teaterforskere, af bestyrelsen for Nyt Nordisk Forsøgsteater, evaluator af Børneteatersammenslutningens Børnedramatiker-projekt samt underviser ved teaterproduktionsuddannelsen ved Statens Teaterskole.

Kongresser, forelæsninger og studierejser

Kela Kvam arrangerede sammen med Bent Holm et seminar: "Brecht. Læsninger og løsninger" den 12.9. til den 13.9.

Klaus Neiiendam holdt forelæsningen "Johanne Louise Heiberg på scenen belyst gennem Edward Lehmanns tegninger" i På vej hjem-serien "Fra Byzantinistik til Modernisme" den 29.4. i Universitetets hovedbygning. Desuden deltog han i Fédération Internationale Pour la Recherche Théâtrale (FIRT)'s XIII World Congress i Canterbury, University of Kent, fra den 5.7. til den 13.7. Hans bidrag i sektionen for teaterikonografi hed: "Byzantine Profane Theatre. Consul Anastatius' dipthyca from 517 A.D.". Klaus Neiiendam holdt endvidere forelæsningen "Fra Teatervidenskabens forskningsfelt" i Folkeuniversitetets serie "Videnskaben og sandheden – Hvad er videnskab" på Niels Bohr Instituttet den 5.11. Endelig deltog han i studierejsen med særligt henblik på Peking-oeraen til Beijing fra den 20.11. til den 1.12.

Jytte Wiingaard arrangerede en gæsteforelæsning om Jacques Lacan ved Ingolf Gabold.

Stig Jarl ledte sammen med Arlette Scavenius ekskursion til Beijing med 24 studerende, deltog i NOTT 98 (Nordisk Teatertræf for teknik og administration), i Børneteaterfestival og seminar i Horsens samt i Børneteaterfestival i Roskilde.

Lisbet Jørgensen tog initiativ til nedsættelse af forsknings-/arbejdsgruppe om det nye britiske teater: From engagement to Enragement, der holdt sit stiftende møde den 30. okt. Deltog i seminarerne Brecht – læsninger og løsninger 12. til 13. sept., arr. af Teatervidenskab, og i New Words, New Language, New Theatre seminar, arr. af bl.a. The British Council, TerraNova Teatret og KIT. Arrangerede gæsteforelæsninger med fagreferent for Teatervidenskab, Knud Arne Jürgensen, den 23. okt. og med scenograf Louise Beck den 11. dec. Endelig arrangerede Lisbet Jørgensen ekskursioner til Teatermuseet den 13. marts, til London den 15. til den 19. marts med 32 studerende i forbindelse med undervisningen i nyere europæisk teaterhistiorie, til Det Kongelige Teaters Arkiv og Bibliotek den 4. maj og endelig til Stockhold den 14. til den 17. nov. med 14 studerende i forbindelse med premieren på Robert Wilsons iscenesættelse af August Strindbergs "Ett drömspel".

Ewa Walczak-Andersen: 6 måneders ophold i Krakòw, Polen. Forskningsarbejde i CRICOTEKA: dokumentations Center for Tadeus Kantors Kunst. Gæsteforelæsning den 2. juni 1998 på Centrum Scenografii Polskiej (Center for Polsk Scenografi) i Katowice: "Tadeusz Kantor. Avantgardistisk æstetik versus traditionel æstetik" i anledning af en udstilling af Kantors sceneografiske projekter med titlen "Tadeusz Kantors såkaldte dekorationer." Initiativtager til Kantor udstilling i Danmark.

Bibliotek for Teatervidenskab

Tilsynsførende: Klaus Neiiendam. Bibliotekar: Cand.phil. Ole Bøgh.

Jens Toft

Stab

Årsværk
VIP: 15,2
TAP: 4,0

VIP, internt finansieret
Dybdahl, Lars; lektor.
Fleischer, Jens Erik C.; lektorvikar.
Hjort, Øystein; professor.
Jensen, Hannemarie Graff Ragn; lektor.
Jensen, Stig Jarl; lektor.
Jørgensen, Lisbet; adjunkt.
Kaspersen, Søren; lektor.
Kvam, Kela; professor.
Linnet, Ragni; adjunkt.
Læssøe, Rolf Jørgen; lektorvikar.
Marcussen, Marianne Elisabeth; lektor.
Neiiendam, Klaus; lektor.
Oxvig, Henrik; adjunkt.
Skibstrup, Maj; amanuensis.
Sørensen, Ann Lumbye; lektorvikar.
Toft, Jens; lektor.
Wiingaard, Jytte; lektor.

Stipendiater, internt finansieret
Christensen, Hans Dam; ph.d.-studerende.
Jensen, Niels Marup; ph.d.-studerende.
Petersson, Dag Johan; ph.d.-studerende.

TAP, internt finansieret
Bøgh, Ole Peter Seidelin; bibliotekar.
Hvid, Sven-Erik; kontorassistent.
Larsen, Janne Sidse; overassistent.
Otovic, Borislav; projektmedarbejder.
Ploug, Charlotte; overassistent.
Thurøe, Annette Lange; overassistent.
Ørslev, Merete; kontorfuldmægtig.

Eksternt finansieret personale
Fjeldborg, Maria Ellen; ph.d.-studerende.
Hansen, Malene Vest; ph.d.-studerende.
Walczak-Andersen, Ewa J.; ph.d.-studerende

Fondsstøtte

Beckett Fonden
The Artist's Share (Marianne Marcussen) kr. 75.000.

Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond
Trykning af "Medie og æstetik" (Jytte Wiingaard) kr. 20.000.

Novo Nordisk Fonden
Danmarks Gyldne Altre (Søren Kaspersen) kr. 100.000.
Værket. Dets begreb og dets væren (Ragni Linnet) kr. 40.000.

Statens Humanistiske Forskningsråd
Kongres: Værket. Dets begreb og dets væren. The Work of Art, maj 1998 (Ragni Linnet) kr. 40.000.
Pagtens ark i Germigny-des-Pres. Et karolingsk privatkapel (Maria Ellen Fjeldborg) kr. 1.064.740.

Publikationer

Dybdahl L.: Keramisk polyfoni. 3-20 s. Næstved Museum, Keramikmuseet Grimmerhus 1998.
Jensen N.M.: Billedet siger sig selv. Bulletinen 26, 1998.
Jensen S.J.: Som et spil sorteper. Teater Et 91, s. 22-25, 1998.
Jensen S.J.: Review af Per Ringby: Avantgardeteater och Modernitet, Sara Granath: Köket och Moralen samt Inger Buresund og Anne-Britt Gran: Frie gruppen og Black Box Teater. Nordic Theatre Studies vol. 11, s. 122-125, 1998.
Jørgensen L.: Frederik Schwarz – Den tænkende Kunstner. Frederik Schwarz og den anden generation af aktører ved Den danske Skueplads på Kongens Nytorv. 378 s. Selskabet for Dansk Teaterhistorie og Danmarks Universitetsforlag, København 1998.
Kaspersen S.: Gyldne altre og nadverliturgi. i: Ting och Tanke – Ikonografi på liturgiska föremål s. 150-166, Ingalill Pegelow, Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akedemien, Stockholm 1998.
Kvam K.: Strindberg and the french Symbolist Theatre. i: The Moscow Papers s. 7, Michael Robinson, Page Brothers, Norwich 1998.
Marcussen M.E.: Julius Lange og hans valgparametre i æstetikken – et essay. Nordisk Estetisk Tidsskrift 17, s. 21, 1998.
Marcussen M.E.: Julius Lange and his parameters of choice in aesthetics. International Yearbook of aesthetics 2, s. 19-36, 1998.
Oxvig H.: Form og Funktion – Arkitekturens affekter og effekter. Øjeblikket 36/37, s. 4, 1998.
Oxvig H.: En reflektion over arkitekturens repræsentationer. Bulletinen- meddelelser fra Kunsthistorikerforeningen 26, s. 6, 1998.
Oxvig H.: Om arkitektur som filosofi, videnskab og kunst. Slagmark nr. 27, s. 29, 1998.
Oxvig H.: My Blue Garden. i: 13th Floor – Jes Fomsgaard s. 11, Ny Carlsberg Glyptotek, København 1998.
Sørensen A.L.: The Time Machine Adam-Kadmon- a statue by Christian Lemmerz. i: Christian Lemmerz Palimpsest s. 27, Redaktør: Mari-

anne Krogh Jensen, DCA Foundation, København 1998.
Sørensen A.L.: Rosan Bosch. i: Out of the North – Contemporary Art from Denmark and Sweden s. 3, Redaktør: Martin Hentschel, Cantz Verlag, Ostfildern, Tyskland 1998.
Sørensen A.L.: Lone Høyer Hansen. i: Out of the North – Contemporary Art from Denmark and Sweden s. 3, Redaktør: Martin Hentschel, Cantz Verlag, Ostfildern, Tyskland 1998.
Sørensen A.L.: Room View. i: Lone Høyer Hansen – A Four Letter Word s. 2, Redaktør: Lone Høyer Hansen, Lone Høyer Hansen, København 1998.

Institut for Litteraturvidenskab

Forskningsvirksomhed

Instituttets centrale forskningsområder er dels litteraturhistorie, tekstteori og tekstanalyse, dels moderne kultur. Fagets traditionelle dimensioner – kritiske og historiske studier i perioder, genrer, forfatterskaber og enkeltværker – har fortsat høj prioritet, hvortil kommer en udbredt beskæftigelse med en række grundlagsproblemer i litteraturteori og kulturanalyse. Arbejdet indenfor området kulturhistorie og kulturanalyse orienterer sig overvejende mod det moderne kulturunivers og de tværfagligt anlagte teori- og metodeproblemer på feltet. Forskningen er kendetegnet ved et internationalt perspektiv i emneområder og teoretisk orientering.

Til instituttet var indtil 1. august knyttet Center for Urbanitet og Æstetik, ledet af Martin Zerlang.

Forskningsprojekter

Litteratur- og kulturteori
Romanteori, specielt M.M. Bachtins forståelse af det romanagtige, samt Bachtins relation til samtidige tænkere som Lukács og Cassirer (Bruhn). Feministisk Litteraturteori (Busk-Jensen). Udvikling af en kritisk reflektions- og analyseramme for forståelsen af relationerne mellem kulturinstitutioner, æstetik og de relaterede politikker (Duelund). Den urbane livsverden: Byen som tolkningsrum og repræsentationer af byerfaring (Madsen). Kønsforskellens etik (Rösing). "Similarity and generality", om lighedsbegrebet i semiotikken (Stjernfelt). Negationens status i aktuel æstetik (Stjernfelt). Litterær beskrivelse (Svane). Rumfremstilling og rumkonstruktion i moderne litteratur (Tygstrup). Tekstanalyse og fortolkningsteori. Studier i litterær kritikhistorie og tekstteori i det 20. århundrede (Østergaard).

Litteratur- og kritikhistorie
Romantikkens forfatterinder (Busk-Jensen). Proust og Benjamin: Barokkens filosofi og æstetik (Goldbæk). Den genetiske kritiks implikationer for tekstteorien med James Joyces forfatterskab som case (Greve). Litteraturvidenskabens historie og epistemologi (Sestoft). Sandheden er konkret – Brecht, Benjamin og modernitetens paradoks (Schönström). Vision og visualitet i romantisk digtning og billedkunst (Svane). Moderne bylitteratur: Modeller for sansning, anskuelse og repræsentation (Tygstrup). Magisk realisme (Zerlang). Ordene og tingene (Ørum). Samtidslitteraturen – traditionslinjer og knudepunkter i 1980'erne og 90'erne (Østergaard). Kropsbilleder. Studier i litterære repræsentationer af kroppen, fortrinsvis i dansk litteratur 1955-95 – med udblik til europæisk og amerikansk litteratur (Østergaard).

Forfatterskaber og enkeltværker
Maleren Anna Ancher (Bogh). James Fennimore Coopers romaner læst i forhold til dannelsesromanens tradition (Goldbæk). Proust's A la recherche du temps perdu (Prendergast). Sainte-Beuve and the Classic (Prendergast). Paralitterære manifestationsformer hos den unge og sene Beckett (Zangenberg).

Mentalitetshistorie og kulturstudier
Maleriets bearbejdning af en historisk og sansemæssig omverdenserfaring i perioden 1880-1930 (Bogh). Empiriske analyser af kulturpolitik og kulturformidling med særlig vægt på den aktuelle udvikling på nordisk og europæisk plan, herunder de aktuelle problemstillinger i EU og i det nordiske kultursamarbejde (Duelund). Case-studies af den offentlige kulturpolitik i Tjekkiet, Slovakiet, EU og Nordisk Ministerråd (Duelund). Fremstilling af karakteristiske reaktioner på moderniseringsprocessen i litteratur, kunst og filosofi, arbejdstitel: Imagining Modernity (Madsen). Cyberspace – Et moderne kulturterræn (Michelsen). Techno-semiotik, techno-offentlighed, en kultursociologi for den elektroniske dansemusik. Om

betydningsdannelse i forbindelse med en af den populære musiks mest markante scener (Petersen). Fotografi og personlig historiefortælling i samtidskunsten (Sandbye). Byen i byen. Om det spektakulæres æstetik (Zerlang). "De eksperimenterende tressere" i Danmark: En kortlægning af den særlige tresseræstetik (Ørum). Det Moderne. Studier i nordisk, europæisk og amerikansk litteratur, arkitektur, billedkunst 1850-1920 (Østergaard).

Forskningsophold og studierejser

Bogh: Paris (billedsamlinger og arkiver), forskningsophold, jan. London (Pierre Bonnard-udstilling), maj. Duelund: Lysebu, Oslo 2.-6.2., studieophold med stipendium fra Dansk- Norsk Fond. Prag 7.-12.10. og Bratislava 13.-19.10., Interview med repræsentanter fra det tjekkiske og det slovakiske kulturministerium, de kulturelle institutioner, kulturforskning og skabende kunstnerorganisationer samt indsamling af kildemateriale. Goldbæk: Straelen, oversættelse af Proust, juli. Greve: James Joyce Centre, Antwerpen universitet, Studierejse, oct. Sandbye: Moskva, Research, feb. Zerlang: Gettysburg, Charlottesville, New York. Studierejse, 14.4.-22.4. Zangenberg: Visiting scholar v. Columbia University, New York, aug. 97-juli 98. Visiting research-student, Centre for Research in Philosophy and Literature, University of Warwick, England, feb.-mar. Østergaard: New York, Studierejse, 18.-27.7. og 26.9.-5.10.

Kongresdeltagelse og forelæsninger

Bogh: "Formalitet og figurativitet". Forskeruddannelsesseminaret "Tolkning, Analyse, Teori", Bergen 26.-28.8. Kollokviet "Resurgences Baroques", Centre Culturel Canadien, Paris 25.-27.5. "Gestalt Aesthetics" og "Merleau-Ponty og stilbegrebet", Forskeruddannelsesseminar "Applied Phenomenology", Københavns Universitet 19.11.

Busk-Jensen: Foredrag, Litteraturhistorie: tekst og kontekst, Sandbjerg, 20.4. Oplæg i arbejdsgruppe, IASS 22. kongres: Tekst, mentalitet, kultur, Færøerne, 6.8. Foredrag, Golden days-festival, Bakkehuset 13.9. Foredrag, Gymnasielærernes efteruddannelseskursus om Kvindelitteraturhistoriografi, Hillerød 21.10.

Duelund: European Forum beyond the Milleminum, arr. af det engelske EU- formandskab, dansk forskningsrepræsentant, Liverpool 17.-21.3. "Nordisk kulturpolitik under forandring", Den nordiske kontaktgruppe for kulturpolitisk forskning, Statens Kulturråd, Stockholm 6.-7.5. "Museerne og Gerhard Schultzes teori om "oplevelsessamfundet", Horsens Kunstmuseum, 11.5. Conference on Cultural Policy, org. by Centre for Cultural Research/the Research Council of Norway, Bergen 18.5. "Cultural Policy between system and life world", guestlecture, Summerschool of cultural policy-studies for european ph.d. students, University of Jyväskylä, Finland, 26.-31.8. Visiting professor, Summerschool of cultural policy-studies for european ph.d. students, University of Jyväskylä, Finland, 26.-31.8. "Nordisk kulturpolitik under forandring", Den nordiske kontaktgruppe for kulturpolitisk forskning, University of Jyväskylä, Finland, 25.-27.9. "Nordic Network of Comparative Cultural Studies", The Research Council of Norway, Sandefjord, Norge, 18.-20.10. "Music and Sensorship", The Danish Centre for Human Rights, København, 20.-22.11.

Goldbæk: "Baudelaires æstetik i forhold til hans digte", RUC, feb. Om essayet hos Hugo von Hofmannsthal, konference, Århus, feb. "Istanbul i det 20. århundrede", konference om den islamiske by arr. af Carsten Niebuhr Instituttet, Damaskus, maj. "Fontane og Gründertiden", Institut for Litteraturhistorie, Århus, sept. "Orhan Pamuks romaner", foredrag, Carsten Niebuhr Instituttet, dec.

Greve: Paper, International James Joyce Symposium, Rom, juni. Genetic Networks, on Genetic Joyce Criticism, Antwerpen, dec. Joyce and the Nordic Countries, Aarhus Universitet (medarr.), okt.

Madsen: "Litterære kortlægninger af storbyen", konference, Center for Tværvidenskabelige Bystudier, maj. "World Thoughts – Globalization and Universalization", konference "Globalization and the Future of the Humanities", Peking Language and Culture University, aug. "Collage", konference om "Kulturel uorden", Bergen Universitet, nov. "Konstruktionen af 'modernisme' i 60'erne", konference om "Modernisme" arr. af projektet Betydende Former, AUC, okt. "Ibsen's Century And It's Discontents", Modern Language Associations årlige konference, San Francisco, dec.

Michelsen: "Digital kunst: Interface/cyberspace", Art Crash Symposium, Århus 2.4. "Globalisation and cybertechnology", Copyrights and Commercial Legislation in the Information Society, København 3.8. "Ånd i krise: ny teknologi", Studenterkredsens Sommermøde, Grundtvigs Højskole, Fredensborg 17.7. "Interzones: globali-

zation and cybertechnology", Literatura Comparada=Estudos Culturais?, ABRALIC, VI Congresso 19.-22.8. "Vivisystems and history: High Tech and Culture – Remarks on the discourse of cybertechnology", Rio de Janeiro 24.8. "Design og intelligens", Institut for Ledelse, Politik og Filosofi, Handelshøjskolen, København 28.9. "Den artificielle økologi", Typographic Copenhagen, Danmarks Designskole, 29.11.

Petersen: "Diskursanalyse, hvad går det ud på?" og "Tekstanalyse, hvordan gribe det an?", Sociologisk Institut, Københavns Universitet, feb. "Massemedieret offentlighed", Sociologisk Institut, Københavns Universitet, marts. "Kampen for bæredygtighed i en moderne verden", debatoplæg ved seminar om risikosamfund, Institut for Teknologi og samfund, RUC, sept. Ordstyrer v. paneldebat om "Hvad skal vi med medieforskning" ved seminar om Nyhedsmedier og Demokrati, Sammenslutningen af Mediestuderende, KUA, nov.

Rösing: Seminar om litteratur og psykoanalyse, Helsingør juni. IASS konference, Tórshavn, aug. "Moderhud og faderfavn – om Nathalie Sarraute: "Enfance", Lunds Universitet, nov.

Sandbye: Seminaret Art Crash, ordstyrer, Århus Musikhus, 3.-4.4. Seminaret Remarks on Interventive Strategies, arr. af bl.a. Center for Dansk Billedkunst, København. 28.-30.8. "Photographic Anamnesia and the longing for the Real", Transitions, AICA kongres 98, Tokyo, 28.-30.9. "Samtidsfotografiet som symbol, ikon og indeks", Danmarks Designskole. "CD-rommen i en æstetisk sammenhæng", Multimedieuddannelsen, Århus Universitet.

Schönström: Seminar om litteratur og psykoanalyse, Helsingør 29.5-31.5.

Stjernfelt: "Digrambegrebet i billedanalyse", Kunsthistorisk seminar, Kunstindustrimuseet, juni. Kongres "Wholes and their Parts", Bolzano, juni. Kongres "Diagrammatic Reasoning", Wales, aug. Arr. og deltagelse i Nordic Association for Semiotic Studies' kongres "The Self and the Other", Oslo, okt. "Alan Sokals kritik af socialvidenskaberne", Studenterkredsen, dec. "Ernst Jünger", Germansk Instituts seminar om Første Verdenskrig på Goethe-instituttet, dec.

Svane: "Tekstteorien og dansk litteratur", Nordisk Instituts Videnskabsteoretiske seminar, marts. "Forrevne bjerge og billedfloder. J.C. Dahl", Golden Days, Schæffergården, sept. "Paula Modersohn-Beckers pariserbilleder", Brandts Klædefabrik, okt.

Tygstrup: "Adorno's Endgame", Estetisk Seminar, Universitetet i Oslo, marts. "Historicitet og retorik i den litterære tekst", forskeruddannelseskursus (fem forelæsninger med tilhørende seminarer), Universitetet i Trondheim, maj. "Kronotopisk identitet", to forelæsninger, Program for kulturstudier, Norges Forskningsråd, Oslo, okt. og dec.

Zerlang: "Byens torve og pladser" ved uddeling af Vejdirektoratets vejpris, Gl. Dok, 19.1. "Lysrefleksioner", Musikhuset Århus, Art Crash symposium, 2.-4.4. "London as a panorama", University of Virginia, Charlottesville, "Monuments and Dust: The Culture of Vicorian London", 17.-18.4. "Dänischer Orientalismus", Ludwig-Maximilians-Universität, Institut für Nordische Philologie, 26.6. "Ruínas y recuerdos en la obra de Juan Rulfo", seminaret "De olvidos y exclusiones: Marginales, periféricos y emergentes en las literaturas hispánicas", California State University, Stanislaus, 13.-17.7. "Litteraturhistorie og mentalitetshistorie" (in absentia), IASS XXII Study Conference, Fródskaparsetur Føroya, 3.-9.8. "Stort og småt – fra monument til miniature". Københavns Universitet 11.9. "Die Großstadt und das Geistesleben", seminar om århundredskiftet i Skandinavisk litteratur og kultur, Oslo Universitet 17.-20.9. "Det heroiske opbrud fra det 20. århundrede", udstillingen Drømmen om det 20. århundrede, Nationalmuseet 23.9. "Dickens – mellem plot og tableau", Ålborg Universitetscenter 1.10. "Udviklingen i arkitekturen 1789-1848", VUC-Ballerup 5.10. "Berlin som Panorama", Fakultetets Forsknings Fredage 22.10. "Østerlandsk på dansk", Studenterkredsen, Vartov 23.10. "Byens nerve og nerver", Folkeuniversitetet i København, 19.11. "Om by og bevægelseskultur", DGI's Forskningsudvalgs seminar "Idrætten og byen", DGI-byen 1.12.

Ørum: "Køn og æstetik", Det Kgl. Danske Kunstakademi, afd. for Teori og formidling, 5.3. "Perec and the Avantgarde in the Visual Arts", international Pereckonference, Københavns Universitet, 1.5. "Per Kirkeby – en billedkunstner i ord", Aarhus Kunstmuseum 26.9. "De eksperimenterende tressere", "Modernismekonference" v. Aalborg Universitet arr. af Forskningsrådsprojektet "Betydende Former. Modernismens retorik" 29.-30.10.

Østergaard: Nordisk litteratur: Tekst, mentalitet, kultur, IASS, Tórshavn 3.-11.8.

Seminarer og lignende

Seminaret "Schellings æstetik" (Dansk Selskab for Romantikstudier), jan. (Svane). International

konference "Perec et l'histoire", 30.4.-1.5 (Ørum og Sestoft). International konference om "The Novelness of Bakhtin – Perspectives and Possibilities" (Bruhn sm.m. stud.mag. Jan Lundquist). Seminar om "Dansk videokunst", 12.5. (Ørum og Strømfeldt). "Spontaneous Orders. Austrian Philosophy, Economics, and Aesthetics", Carlsberg Akademi, nov. (Stjernfelt i samarbejde m. Institut for ledelse, politik og filosofi ved Handelshøjskolen). Seminar "Østrigsk dag", nov. (Stjernfelt). Seminaret "1798 – et romantisk gennembrudsår" (Dansk Selskab for Romantikstudier), nov. (Svane). Seminar om "Litteraturvidenskab og dagbladskritik", 26.11. (Ørum sm.m. stud.mag. Martin Møller).

Udenlandske gæsteforelæsere

Jacques Bouveresse, Paris. Arnfin Bø-Rygg, Stavanger. Paul Hernardi, Santa Barbara, USA. Michael Holquist, New Haven, USA. Atle Kitlang, Bergen. Derek Littlewood, Birmingham. J. Hillis Miller, Irvine, USA. Toril Moi, Durham, USA. Walter Moser, Montréal, Canada. Günter Oesterle, Gießen. Brian Poole, Berlin. Stephen Prickett, Glasgow. Cecilia Sjöholm, Stockholm. Barry Smith, Buffalo, USA. Eyvind Tjönneland, Bergen.

Redaktionelle hverv og anden forskningsrelateret virksomhed

Bogh: Gæstered. for Periskop, 9, temanummer om fænomenologisk billedanalyse.

Bruhn: Medred. af K&K 86. Medstifter af og kasserer i "Bachtin-selskabet i Danmark".

Busk-Jensen: I red. af K&K. Konsulent v. Den Store Danske Encyklopædi.

Duelund: Member of Scientific Committee, The international conference on cultural policy research, Bergen, Norway, November 10th to 12th 1999. Dansk kontaktperson for "Interarts Observatory of urban and regional cultural policies"(INTERART), Ronda Univertat, Barcelona. Dansk forskningsrepræsentant i de nordiske kulturdepartementers kontaktgruppe for kulturpolitisk forskning. Dansk medlem i Europarådets kulturpolitiske forskernetværk "Cultural Information and Research Centres Liaison in Europe (CIRCLE). Medl. af European Reserach Institute for Comparative Cultural Policy and the Arts (ERICArts), Bonn. Koordinator for det danske netværk for kulturpolitisk forskning "KULTURPOL". Forskningsleder af det komparative nordiske forskningsprojekt "Nordisk Kulturpolitik under Forandring", støttet af Nordisk Kulturfond og de nationale kulturdepartementer i Norden, 1998-2001.

Goldbæk: Medl. af Det humanistiske Fakultets forskningsfredagsudvalg. Konsulent for tyrkisk litteratur ved Det danske Nationalleksikon, Gyldendals etbindsleksikon og Rosinantes forfatterleksikon. Konsulent om tysk litteratur ved Gyldendals et-bindsleksikon.

Madsen: Medl. af International editorial board v. den engelske årbog Comparative Criticism. Formand for Nordisk Forening for Litteraturforskning. Medl. af den internationale Henrik Ibsen komité.

Michelsen: Adv. ed., Atlantica Internacional Revista de Las Artes, CAAM, Gran Canaria.

Sestoft: Medl af red.komiteen for Le Cabinet d'amateur (udgivet af Université de Toulouse-le Mirail).

Stjernfelt: Medred. af tidsskriftet KRITIK. Medred. af bogserierne "Klassiske tænkere" og "Moderne tænkere", Gyldendal. I red. af idehistorieprojektet "Tankens magt", Gyldendal. Medl. af styrelsen af NASS (Nordic Association for Semiotic studies).

Svane: Medred. af tidsskriftet Ny Poetik. Red. (sm.m. Lis Møller, Århus) af Romanticism in Theory (under udgivelse). Red. (sm.m. Klaus P. Mortensen) af serien "Æstetik og teori", Museum Tusculanum. Red. (sm.m. Lis Møller) af Litteraturkritik & Romantikstudiers skriftrække. Formand for "Dansk Selskab for Romantikstudier". Konsulent for museumsinspektør Lene Burkard, Brandts Klædefabrik, Odense, i forbindelse med udstillingen "Farvens krop" om Nina Roos og Paula Modersohn-Becker, aug.

Tygstrup: Medred. af tiddskriftet Ny Poetik. Medred. af bogserien Moderne Tænkere, Gyldendal. Medl. af red.komiteen for Norsk Litteraturvitenskapelig Tidsskrift.

Zangenberg: Medl. af The James Joyce Society of Copenhagen. Medl. af The Samuel Beckett Society. Zerlang: Red. medarbejder v. forskningsprojektet "Monuments and Dust: The Culture of Victorian London". Advisory editor v. Nineteenth Century Contexts. An Interdisciplinary Journal. I styregruppen for "Projekt Velfærdsbyen", Arkitektskolen i Aarhus. Ørum: Medl. af red.komiteen ved tidsskriftet "Øjeblikket". Medl. af Statens Litteraturråd. Medl. af Sonning Pris-udvalget. Østergaard: Medarb. ved Den Store Danske Encyklopædi. Undervisningsministeriets repræsentant i Dansk Sprognævn.

Ph.d.-uddannelsesaktiviteter

Litteraturvidenskabeligt forskerseminar, HF, KU, 16 møder (Tygstrup). Spørgsmålet om stil: Sansning, erkendelse, form. Ugekursus i Æstetisk videnskabsteori, HF, KU, okt. (Bogh og Tygstrup). "Anvendt fænomenologi", HF, KU, nov. (Stjernfelt sm.m. Dan Zahavi, Filosofi).

Eksterne bedømmelsesudvalg

Goldbæk: Medl. af bedømmelsesudvalg af ph.d.-afhandling, Æstetiske Tværfag, Århus Universitet.

Madsen: Medl. af lektoratsudvalg, Idehistorie, Århus Universitet.

Sandbye: Kulturministeriets Fotografiske Bogpris (formand).

Zerlang: Medl. af bedømmelsesudvalg v. ph.d.-forsvar, AUC. Medl. af bedømmelsesudvalg vedr. adjunktansættelse på Inst. for Litteraturhistorie, Aarhus Universitet.

Peter Madsen

Stab

Årsværk
VIP: 21
TAP: 4,8

VIP, internt finansieret
Bogh, Mikkel; adjunkt.
Busk-Jensen, Lise; lektorvikar.
Duelund, Peter; lektorvikar.
Egebak, Jørgen; lektor.
Eysteinsson, Astradur; gæsteprofessor.
Fastrup, Anne; amanuensis.
Goldbæk, Henning Mathias; lektorvikar.
Hansen, Uffe; lektor.
Holm, Isak Winkel; adjunkt.
Højersholt, Karin; amanuensis.
Larsen, Bente; amanuensis.
Larsen, Ide Hejlskov; amanuensis.
Madsen, Peter Aage; professor.
Meyer, Bente Tobiesen; amanuensis.
Petersen, Lars Kjerulf; adjunkt.
Prendergast, Christopher; gæsteprofessor.
Reeh, Henrik; lektor.
Roer, Hanne; amanuensis.
Rösing, Lilian Munk; amanuensis.
Sangild, Torben Groth; amanuensis.
Schönström, Rikard; lektorvikar.
Stjernfelt, Frederik Axel; lektor.
Strømfeldt, Mette; amanuensis.
Svane, Marie-Louise; lektor.
Tygstrup, Frederik; lektor.
Zerlang, Martin; lektor.
Ørum, Tania; lektor.
Østergaard, Anders; lektorvikar.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Bruhn, Jørgen.
Greve, Jacob.
Lund, Henrik Stampe.
Lyngsø, Niels.
Michelsen, Anders Ib.
Sandbye, Mette.
Sestoft, Carsten.
Zangenberg, Mikkel Bruun.

TAP, internt finansieret
Ahler, Yvette; assistentvikar.
Jallberg, Annette; overassistent.
Kastoft, Rhina; overassistent.
Paaske, Linda; overassistent.
Sørensen, Ellen; kontorfuldmægtig.

Eksternt finansieret personale
Barlyng, Marianne; forskningsassistent.

Ph.d.-afhandlinger

Heede, Dag Ole: Det umenneskelige – Forhandlinger med Karen Blixen og seksualitet, køn og identitet.

Holm, Isak Winkel: Tanken i billedet. Søren Kierkegaards poetik.

Larsen, Ide Hejlskov: Splittet subjekt – splittet myte: Sex, vold og guddommelighed i Dickinsons og Whitmans lyrik.

Rösing, Lilian Munk: Barnets århundrede? – om det "det indre barn" i litteratur og psykoanalyse. Læsninger af 5 litterære barndomsskildringer fra det 20. århundrede.

Publikationer

Bogh, Mikkel: At Tænke i farver. Nina Roos og maleriet. i: Farvens krop. Nina Roos og Paula Modersohn-Becker, Marie-Louise Svane, Mikkel Bogh, s. 9-23, Odense 1998.

Bogh, Mikkel: Har monumentet en mening? Et begrebs-historisk forsøg. i: Pladsen og monumentet set i forbifarten. Mikkel Bogh m.fl., s. 9-19, København 1998.

Bogh, Mikkel: History of Light, København/New York 1998.

Bogh, Mikkel: Tre Balkoner af Kirsten Ortwed. i: Carlsbergfondet. Årsskrift 1998, s. 166-171. København 1998.

Busk-Jensen, Lise: Den forrådte læser – Amalie Skram intertekstuelt betragtet. i: Amalie Skram – 150 år, Senter for humanistisk kvinneforskning, Skriftserien nr. 10, s. 24-45, Bergen 1998.

Busk-Jensen, Lise: Fra litteraturhistoriens Bitte-Tid, anmeldelse af Fl. Conrad: Smagen og det nationale. i: Kultur & Klasse 85, s. 137-140. København 1998.

Busk-Jensen, Lise: Genre as sexual and textual experience: The Marriage Novel from Austen to Woolf. i: Arbejdspapir, Institut for Litteraturvidenskab nr. 55, København 1998.

Busk-Jensen, Lise: Selvfremstilling og genrebrud i Amtmandens Døttre. i: Skrift, kropp og selv. Nytt lys på Camilla Collett, Jorunn Hareide, s. 11-35, Oslo 1998.

Busk-Jensen, Lise: Tove Ditlevsen, leksikonartikel. i: Autorinnen Lexicon, s. 135-136, Berlin 1998.

Busk-Jensen, Lise: Tove Ditlevsen – den nye sfinks på det danske parnas, anm. af K. Syberg: Tove Ditlevsen og J. Andersen: Til døden os skiller. i: Nordica 15, s. 341-347, Odense 1998.

Busk-Jensen, Lise: Artikler i Den Store Danske Encyklopædi bd. 10-12: Thit Jensen, Kristeva, Kvindelitteratur, Kvindeforskning, Køn, Kønsforskning, Leffler, Lenngren Levison, Levy, Kvindelitteraturhistorie. København 1998.

Duelund, Peter: Profession Artist. Report og the Social and Fiscal Status of Artists, Part Three Denmark. i: Alain Keseman, DG XXII, Education, Training and Youth, direction A, Unity 3,. Bruxelles 1998.

Duelund, Peter: Are the Authors Still Alive? On copyright in af cultural policy perspective. i: International Journal of Cultural Policy, Vol. 5. no.1, s. 109-128, Warwick1998.

Goldbæk, Henning: En poetisk nihilists bekendelser – om den tyske litterat og kulturkritiker Karl Heinz Bohner. i: Kritik nr. 132, København, 1998.

Goldbæk, Henning: Mellem liv og drøm – om Hofmannthals essayform. i: Passage nr. 28/29, Århus 1998.

Goldbæk, Henning: Oversættelsens modernisme. i: Den blå Port, nr. 45, København 1998.

Hansen, Uffe: Artikler til Den Store Danske Encyklopædi: E.T.A. Hoffmann, Jean Paul, Franz Kafka, Heinrich von Kleist, Conrad Ferdinand Meyer, Gustav Meyrink, Robert Musil, Eduard Mörike, Nyromantik, Wilhelm Raabe. København 1997-98.

Hansen, Uffe: Digternes idiot. i: Din store idiot, Betak, Cogez m.fl. s. 170-76. København 1998.

Hansen, Uffe: Der Schlüssel zum Rätzel der Würzburger Reise Heinrich von Kleists. i: Jahrbuch der deutschen Schillergesellschaft XLI, s. 170-209, Stuttgart 1997.

Madsen, Peter: Modernitate un Melanholija. Efterskrift i: Tumsas Sirds, Dzozefs Konrads, s. 115-37, Riga 1998.

Madsen, Peter: Intelligenz und Kalter Krig – am Beispiel Dänemark. i: Histoire comparée des Intellectuels, M.-C. Granton, N. Racine, L.M. Trebitsch, s. 109-22, Paris 1997.

Madsen, Peter: Den dobbelte by – om Baudelaires Storbydigtning. i: Kritik nr. 132, s. 39-50, København 1998.

Madsen, Peter: J.P. Jacobsens Fin-de-Siècle. i: Spring, nr. 13. s. 117-124. Hellerup 1998.

Madsen, Peter: Kunst, teknik, politik. i: Walter Benjamin: Kulturkritiske Essays, s. 7-18, København 1998.

Michelsen, Anders: Teknologi og smart design: Objekt intelligens og intelligente objekter – en skitse. i: Passepartoút nr. 10, 5 årg., s. 157-168, Århus 1997.

Michelsen, Anders: Trafficking: Sexscape – Some Remarks. i: Transatlantico, Octavio Zaya, s. 123-129, 269-272, Gran Canaria 1998.

Petersen, Lars Kjerulf: Musiksemiotik og Techno. i: Kulturo. Tidsskrift for moderne kultur, nr. 8, 5. årg., s. 27-35, København 1998.

Petersen, Lars Kjerulf: Tekst og Diskursanalyse som sociologisk fremgangsmåde. i: Dansk Sociologi, nr. 2/9. årg., s. 39-59, København 1998.

Prendergast, Christopher: Atlas of the European Novel. i: London Review of Books, London 1998.

Prendergast, Christopher: Gods Secret: Reflections on Realism, Mimesis, Stadien zur Literarischen Repräsentation, Tübingen 1998.

Prendergast, Christopher: Representing Other Cultures: Edward Said. i: Arbejdspapir, Institut for Litteraturvidenskab nr. 48, København 1998.

Prendergast, Christopher: Napoleon and History Painting, Paperback Edition, Oxford 1998.

Reeh, Henrik: Byen ligger i tasken, byen hænger på væggen. Roskilde 1998.

Reeh, Henrik: Erindringens territorier. i: Territorier – arbitibi – témiscaminque, Marianne Bech, Pernille Carneiro, Tine Seligman, s. 2-7. Roskilde 1998.

Reeh, Henrik: Territoires de la mémoire. i: Territorier – arbitibi – témiscaminque, Marianne Bech,

Pernille Carneiro, Tine Seligman, s. 27-30. Roskilde 1998.
Reeh, Henrik: Plads til monumentet? En kritisk læsning af Paul Virilio. i: Pladsen og monumentet set i farten, Morten Stræde, Elisabeth Toubro, s. 41-59. København 1998.
Sandbye, Mette: Udfordringen fra nettet. i: Dansk Kunst 98, Torben Weirup, s. 116-117, København 1998.
Sandbye, Mette: Som om – Fotografiets Hyperrealitet. i: Kunstmagasinet 1%, nr. 4, København 1998.
Schönström, Rikard: Det andra femtiotalet: Några reflexioner över Göran Palms og Göran Printz-Påhlsons Tidiga, Litteraturkritik. i: I Bo-Lövens Sorl, Eva Lilja, Jan Magnusson. Göteborg 1998.
Schönström, Rikard: Anmeldelse af Mikael van Reis' Doktorsdisputats Det slutna rummet, Sex Kapitel om Lars Noréns Författarskap 1963-1983. i: Samlaren, Tidskrift för svensk Litteraturvetenskaplig forskning, årg. 119, s. 124-129, Uppsala 1998.
Sestoft, Carsten: Bourdieu, filosofien og det skolastiske synspunkt. i: Slagmark, nr. 27, s. 141-162, Århus 1998.
Sestoft, Carsten: Nogle historiske noter om kanon. i: Passage 30, s. 59-65, Århus 1998.
Sestoft, Carsten: Ordet fanger: Moderne-begrebernes historie. i: Kritik, nr. 136, s. 2839, København 1998.
Stjernfelt, Frederik: Aalborg som exotisk genstand. i: Barndomsbyer, Frederik Stjernfelt, Martin Zerlang, s. 325-340, København 1998.
Stjernfelt, Frederik: The Diagrammatic Process of Interpretation as Generalized Deduction and Semiotic Epistemology. i: Almen Semiotik, nr. 14, s. 51-76, Århus 1998.
Stjernfelt, Frederik: Emaillens mørke hieroglypher. Emil Aarestrup: Digte. i: Læsninger i Dansk Litteratur, bd. 2, P. Schmidt m.fl., s. 86-101, Odense 1998.
Stjernfelt, Frederik: Gnist og landskab. Fluktuationens grund hos Michel Serres og René Thom. i: Mangfoldighed og syntese – Perspektiver i Michel Serres' filosofi, Niels Lyngsø og Jesper Egholm, s. 13-39, København 1998.
Stjernfelt, Frederik, Martin Zerlang: Har borte taget barndomsbyen? i: Barndomsbyer, Frederik Stjernfelt, Martin Zerlang, s. 7-16, København 1998.
Stjernfelt, Frederik: Højrøvet men god. i: Fantomtidsskrift 1998, Litteraturrådet, s. 6-8, København 1998.
Stjernfelt, Frederik: Lille Fodbold-ABC. i: Hovedstød, Jens Andersen, s. 38-47, København 1998.
Svane, Marie-Louise: Hans Christian Andersen and the Poetics of Travel. i: Erlanger Studien: Salonkultur und Reiselust, Hubert Seelow, Erlangen 1998.
Svane, Marie-Louise: Kroppens farvedyb – The Colour Depth of the Body. i: Farvens Krop, Lene Burkard, Karsten Ohrt. Odense 1998.
Svane, Marie-Louise: Vandringens poetiske syntaks hos Ludwig Tieck. i: Kritik, nr. 130, København 1997.
Tygstrup, Frederik: En usamtidig dannelsesroman: Hans Egede Schacks Phantasterne. i: Læsninger i Dansk Litteratur, bd. 2, P. Schmidt m.fl., s. 184-214, Odense 1998.
Tygstrup, Frederik: Pladsen og monumentet, kroppen og historien. i: Pladsen og Monumentet, set i farten, M. Stræde m.fl., s. 128-133, København 1998.
Zangenberg, Mikkel Bruun: Beckett & Joyce. i: Den foreløbige James Joyce Encyklopædi, Arild Batzer m.fl., Roskilde 1998.
Zangenberg, Mikkel Bruun: H.C.E. i: Den foreløbige James Joyce Encyklopædi, Arild Batzer m.fl., Roskilde 1998.
Zangenberg, Mikkel Bruun: Den inkarnerede filosof. Om digtets indsættelse af filosofiens figur. i: Ny Poetik, nr. 8, s. 79-92, Odense 1998.
Zerlang, Martin: At rejse er at skrive. Om Thomas Boberg og rejsemotivet. i: Spring nr. 12, s. 102-113, København 1998.
Zerlang, Martin: Barndomsbyer, Frederik Stjernfelt, Martin Zerlang, København 1998.
Zerlang, Martin: Farum – en parcel-biografisk note. i: Barndomsbyer, Frederik Stjernfelt, Martin Zerlang, s. 245-56. København 1998.
Zerlang, Martin: Har borte taget barndomsbyen? i: Barndomsbyer, Frederik Stjernfelt, Martin Zerlang, s. 7-16. København 1998.
Zerlang, Martin: Høflige huse. i: Teknikkens huse. Bygningskulturens dag, Jens Kirkegaard, Knud Olsen, Tove Jensen, s. 16-19, København 1998.
Zerlang, Martin: The Mass – From Monster to Meat Cube. i: The Mass Ornament. The Mass Phenomenon at the turn of the Millennium, Andreas Jürgensen, Karsten Ohrt, s. 97-105, Odense 1998.
Zerlang, Martin: Massen – mellem monster og montre. i: Massens ornament. Massefænomenet ved årtusindskiftet, Andreas Jürgensen, Karsten Ohrt, s. 97-105, Odense 1998.
Ørum, Tania: Virginia Woolfs værelse + Andre rum. i: Øjeblikket, nr. 35, s. 26-32, København 1998.

Musikvidenskabeligt Institut

Fysiske rammer

Musikvidenskabeligt Institut er et af de relativt få institutter ved Det humanistiske Fakultet, der er placeret uden for KUA, nemlig i Klerkegade 2 i den indre by ikke langt fra Kgs. Nytorv og Rosenborg Slot. Bygningen blev opført 1868 af frimurerlogen, der brugte bygningen frem til ca. 1930. Herefter har den tjent forskellige formål indtil den blev overtaget af Universitetet og i 1972 indrettet til Musikvidenskabeligt Institut. Det er en præsentabel og atmosfærefyldt bygning, men i høj grad præget af sin høje alder. Den kan heller ikke siges at fungere optimalt i forhold til dens nuværende funktion, som den jo heller ikke er bygget til. Bygningens utilstrækkelighed er blevet accentueret af de seneste års ekspansion i studenterantal og personale, således at det nu er ganske vanskeligt, at få plads til de nødvendige aktiviteter i huset. På Fakultetets opfordring blev der i 1997 af et lokalt brugerudvalg, husets arkitekt og repræsentanter for den tekniske administration udkastet en ambitiøs plan for en gennemgribende renovering og funktionel forbedring af huset. Men denne plan må nok betragtes som – i hvert fald midlertidigt – lagt i mølpose. Til gengæld fik vi i 1998 en bevilling til vedligeholdelse. Den blev brugt bl.a. til en tiltrængt renovering af trappen i midtertårnet og til en deling af værelse 210 i to selvstændige rum. Dette ekstra rum har givet lidt "luft i systemet", således at man må betragte lokaleforholdene som tålelige skønt langt fra optimale. Der er stadig behov for flere studierum, for bedre plads til biblioteket bl.a. med oprettelse af læsepladser, for flere øverum og for et stort velfungerende auditorium for blot at nævne de mest påtrængende behov.

Ændringer i staben

1998 har fulgt 1997's tendens til udskiftning i personalet; i år dog hovedsagelig i form af opbygning af staben. Morten Michelsen tiltrådte 1. januar en stilling som adjunkt, Peter Woetmann Christoffersen 1. marts en stilling som lektor og Heinrich W. Schwab 1. august en stilling som professor. Endvidere vendte lektor Jens Brincker 1. februar tilbage efter afslutningen af hvervet som prorektor. Professor John Bergsagel fyldte 70 år i april måned og fratrådte sin stilling med månedens udgang.

1. august tiltrådte 3 nye ph.d.-studerende, Jens Hesselager, Fabian Holt og Jesper Juellund Jensen, og 31. oktober afsluttede Michael Fjeldsøe sit ph.d.-studium.

TAP-besætningen har været konstant, men i slutningen af året meddelte overassistent Helle Bisgaard Petersen sin opsigelse med årets udgang.

Forskningsvirksomhed

Oversigt over de enkelte ansattes forskningsområder:

Lektor Jens Brincker: Nordisk Kompositionsmusik i sidste halvdel af 1900-tallet.

Lektor Inge Bruland: Kvindeforskning bl.a. som musikkonsulent og forfatter på Dansk Kvindebiografisk Leksikon. Pædagogisk forskning i forbindelse med planlægning af en Hørelærens Historie i Danmark.

Lektor Peter Woetmann Christoffersen: Musik, tekst og udtryk i 1400-tallets musik: G. Dufay; Thott-Chansonnier. Afprøvning af analytiske modeller på homogene repertoirer.

Lektor Carsten Hatting: C.E.F. Weyse; editionsarbejde samt analytisk og biografisk arbejde med henblik på en samlet fremstilling.

Lektor Sten Høgel: Dansk Guldaldermusik. Klassiske sangere og sangteknik.

Adjunkt Lisbeth Ihlemann: Fankulturer i relation til populærmusikken.

Lektor Niels Martin Jensen: Udarbejdelse af en dansk sanghistorie. Den italienske triosonate ca. 1600-1680.

Adjunkt Annemette Kirkegaard: Østafrikansk populærmusik og dens relation til tradition og fornyelse. Musiketnologisk teori og metode. Verdensmusikbegrebet.

Lektor Jens Westergaard Madsen: Jazzharmonik og jazzarrangementsteknik. Improvisation praktisk og teoretisk på forskellige stilgrundlag.

Adjunkt Morten Michelsen: Populærmusik; æstetisk, analytisk og historisk.

Lektor Gunner Rischel: Harmonik, tonalitet og form i 18.-19. århundredes musik.

Lektor Elisabeth Schouenborg: Kunstnerisk perfektion inden for sang.

Professor Heinrich Schwab: Musikkens genre- og socialhistorie. Stadsmusikanter i Europa. Enkelte komponister (bl.a. Kunzen). Regionshistorie: Østersøområdet. Ny Musik i Norden. Receptionshistorie: Jazz og komponeret musik.

Lektor Søren Møller Sørensen: Kompositionsmusik i det 20. århundrede. Musikæstetik og æstetikhistorie. Fagspecifik metode.

Lektor Morten Topp: Barok opførelsespraksis. Direktionsteknik.

Lektor Erik Wiedemann: Duke Ellington som komponist med udarbejdelse af en annoteret værk-kronologi. Dansk jazzhistorie før 1950, dels i forb. med den løbende udbygning af Arkiv for dansk jazzhistorie, dels i forbindelse med udgivelse af ældre danske jazzoptagelser. Jazzens repertoire især i 30'erne og 40'erne.

Ph.d.-studerende Jens Hesselager: Det 20. årh.'s kompositionsmusik.

Ph.d.-studerende Fabian Holt: Musikhistorie, jazz.

Ph.d.-studerende Jesper Juellund Jensen: Historisk-analytisk undersøgelse af Rockmusik.

Ph.d.-studerende Hans Christian Nielsen: Musiketnologi (Latinamerika).

Instituttets medarbejdere har endvidere i stort omfang bidraget som forfattere og konsulenter til en række leksika: Den Store Danske Encyclopædi, Dansk Kvindebiografisk Leksikon, The New Grove, Musik in Geschichte und Gegenwart m.v. Inge Bruland er redaktør på musikstoffet i Dansk Kvindebiografisk Leksikon.

I starten af 90'erne blev det vedtaget at gøre dansk musik og det 20. århundredes musik til særlige satsningsområder. Dette har afspejlet sig i en del af de senere års ansættelser. Der er næppe nogen tvivl om, at disse områder fortsat vil have høj prioritet. Samtidig er der dog også et stærkt ønske om at fastholde den brede dækning af musikhistorien/musikforskningen, der har været praktiseret hidtil. Og da der i de kommende 10 år vil være en aldersbetinget afgang på 10 VIP'er, kan denne bredde vise sig vanskelig at opretholde. Dette aspekt må derfor medtænkes fremover.

Studierejser, kongresdeltagelse og gæsteforelæsninger ved instituttets ansatte

Jens Brincker: Delt. i symposium om Nordisk Musik afholdt på Kungl. Musikaliska Akademien, Nordiske Musikdage sept. 1998. Gæsteforelæsning, "Tid og Rum", på Kunstakademiets arkitektskole.

Peter Woetmann Christoffersen: Delt. i kongressen "Med & Ren '98" i York, 15.-18. juli.

Fabian Holt: Gæsteforelæsning, "The Idea of a "cool tradition" in jazz…" ved seminar afholdt af Center for American Studies, Odense Universitet, november måned. Delt. i "5. Internationale Jazzwissenschaftlicher Kongress: Jazz-Analyse" afholdt i november måned ved jazzforskningsinstituttet i Graz.

Niels Martin Jensen: Delt. med foredraget "Peter Heise som sangkomponist – fra kilde til udgave" ved symposiet "Halfdan Kjerulf og den nordiske romancetradition". Oslo Universitet, 17.-18. april. Delt. i "The Eighth Biennial Conference on Baroque Music". Exeter, 12.-14. juli. Delt. med foredraget "A.P. Berggreen – ein dänischer Liedermann des Volks" i symposiet "Lied und Liedidee im Ostseeraum 1750-1900", Greifswald, 26.-29. nov. Gæsteforelæsning, "Den danske solosang i det 20. årh." ved musikkonservatoriet i Trondheim, 8. okt.

Annemette Kirkegaard: Forskningsrejse til Zanzibar i oktober måned, finansieret af Kronprins Frederiks Fond. Delt. i konferencen om Musik og Censur afholdt af Dansk Center for Menneskerettigheder. Følgende gæsteforelæsninger ved Danmarks Biblioteksskole: "Musikhistorie – stil og genrebegrebet gennem historien" i april måned og "Musikken efter 1945" i maj måned. Forelæsning på KU's kursus for udenlandske studerende, Danish Culture: "Danish Music".

Morten Michelsen: Følgende gæsteforelæsninger: "Rock som legitim kultur? Om rockkritikkens fædre" på Nordisk Institut, Aarhus Universitet; "Det artificielles autenticitet – det autentiskes artificialitet: En diskussion af nogle centrale temaer i 80'ernes rockmusik" på Musikvidsk. Inst., Aarhus Universitet; "Sprog og lyd i analysen af rockmusik" i Dansk Selskab for Musikforskning".

Heinrich W. Schwab: Foredrag ved følgende kongresser, konferencer m.v: C.Ph.E. Bachs geistliche musik. I marts måned ved Internationale C.Ph.E. Bach-Konferenz i Frankfurt/Oder. Halfdan Kjerulf og den Nordiske Romansetradisjon. I april måned i Oslo. 2. Deutscher Edvard-Grieg.Kongress. Juni måned i Arnsberg. Musikkonzepte – Konzepte der Musikwissenschaft. Gesellschaft der Musikforschungs internationale kongres i Halle/Saale i oktober måned. An den Rändern Europas. Symposium i anledning af det internationale festival Wien Modern '98. Wien, november måned. Island-Kolloquium 1998. Köln november måned. Gæsteforelæsning inden for rammerne af kurset Humaniora og europæsisk kultur. Ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, KU november måned.

Erik Wiedemann: Gæsteforelæsning, "American Influences On Danish Jazz, 1930-1950", under konferencen "American Jazz- and Cultural History, 1930-1950" afholdt af Center for American Studies, Odense Universitet, 12 & 13 nov. 1998.

Udgivelser

Instituttets årbog Musik & Forskning udkom i september måned med sin 23. årgang og med Erik Wiedemann som redaktør. Bindet er på 190 sider og indeholder fem artikler, et specialeregister for 1996-97 og specialeresuméer fra samme periode.

Redaktionelle hverv og medlemskab af musikfaglige organisationer

I. Bruland: Redaktør for bladet Kvinder i Musik og redaktør for musikstoffet i Dansk Kvindebiografisk Leksikon.

Peter Woetmann Christoffersen: Formand for Dansk Selskab for Musikforskning. Medlem af bestyrelsen for Fonden til Udgivelse af Niels W. Gades Værker. Medlem af forberedelsesudvalg for Nordisk Musikforskerkongres i Århus år 2000. Redaktør af udgivelsesrækken Dania Sonans. Medlem af Sonning-Fondens bestyrelse (udpeget af konsistorium).

C.E. Hatting: Medlem af bestyrelsen for Fonden til Udgivelse af Niels W. Gades Værker, Medlem af den danske RILM-komite.

L. Ihlemann: Medlem af International Association for the Study of Popular Music.

Niels Martin Jensen: Medlem af bestyrelserne for Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling, for det statslige pladeselskab dacapo og for Magister Jürgen Balzers Fond. Medlem af redaktionskomiteen for Dansk Årbog for Musikforskning. Medlem af programrådet for Folkeuniversitetet i København. Projektleder ved European Science Foundation's musikprojekt "Musical Life in Europe 1600-1900".

A. Kirkegaard: Medlem af Nordisk netværk for Cultural Images in and of Africa, Nordiska Afrika institutet i Uppsala, Medlem af Foreningen for Verdensmusik i Danmark.

Morten Michelsen: Medlem af International Association for the Study of Popular Music. Medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Musikforskning.

Heinrich W. Schwab: Medlem af Deutsche Gesellschaft für Musikforschung, Arbeitsgemeinschaft für Mittelrheinische Musikgeschichte, Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte. I redaktionskomiteen for Dansk Årbog for Musikforskning. Udgiver/medudgiver ved Meisterwerke Nordischer Musik/Masterpieces of Nordic Music og Denkmäler Norddeutscher Musik.

S.M. Sørensen: Medlem af redaktionskomiteen for Dansk Musiktidsskrift, medlem af redaktionsrådet for Svensk Tidskrift för Musikforskning og medlem af redaktionskomiteen for tidsskriftet "Positionen", Berlin.

Arkiver, institutioner og organisationer

Følgende musikinstitutioner, -organisationer og -arkiver har lokaler på instituttet.

Arkiv for Dansk Jazzhistorie under ledelse af Erik Wiedemann er dokumentationscenter for specielt ældre dansk jazzhistorie og indeholder et betydeligt antal musikoptagelser, diskografier, båndinterviews, scrapbøger, fotos samt artikler, bøger og noder vedrørende dansk jazz med hovedvægten på perioden før 1950. Arkivet er tilgængeligt i forskningsøjemed efter aftale med Erik Wiedemann.

Dansk Dansehistorisk Arkiv. Det er informationscenter for alle former for dans og danseforskning i Danmark og indeholder en materialesamling af noder, bøger og andet dokumentarisk materiale til belysning af dansk dansehistorie. Arkivet ledes af civilingeniør, mag.art Henning Urup; telefonisk henvendelse til instituttet tilrådes forud for personlig kontakt til arkivet.

Dansk Selskab for Musikforskning. Selskabet, som er medlem af det internationale musikvidenskabelige selskab, arrangerer møde- og debataftener om musikvidenskabelige emner, symposier samt spiller en aktiv rolle omkring et par større udgiverprojekter med dansk musik. Selskabet har skiftet formand i løbet af året, idet Peter Woetmann Christoffersen har taget over efter Niels Martin Jensen.

I 1997 fik instituttet skænket Poul Borums fonogram-samling. Det drejer sig om båndoptagelser fra forskellige radiofonier og overspilninger fra plader. Materialet er af en meget betydelig bredde med vægt på dette århundredes musik og på etnomusik. Samlingen er katalogiseret og opstillet i vær. 203. Den er tilgængelig for specifikke forskningsformål.

Studentermobilitet

Instituttets engagement i EU-programmet Erasmus/Socrates og i de nordiske udviklingsprogrammer har muliggjort studenterudveksling mellem vort institut og en række udenlandske musikinstitutioner. Instituttet har haft gæstestude-

rende fra Durham (2) og fra USA (uden for programmerne), og vi har udsendt studerende til Bristol (2), London (2), Paris, Wien, Oslo og Bergen.

Gæsteforelæsninger

Der har været 4 gæsteforelæsere og en gæstelærer, der ledede et formiddagsseminar. I marts måned forelæste Paul Hillier om den estiske komponist Arvo Pärt. Forlæsningen var meget aktuel, da Hillier netop i 1997 har udgivet en bog om komponisten. I september var der gæsteforelæsning ved prof. John Irving, Bristol. Emnet var en "New Musicology"-inspireret analyse af en Mozart-kvintet. Den blev fremlagt som skitse og diskussionsoplæg og blev som sådan vel modtaget. I oktober måned gæsteforelæste den svenske komponist Bengt Hambræus med personlige erindringer fra modernismens gennembrud i Sverige efter 2. verdenskrig. Hambræus er nu bosat i Canada, men var i en årrække en meget central skikkelse i svensk musikliv både som komponist, musikskribent, organisationsmand m.v. Hambræus fortalte levende om ikke blot svenske forhold men også om relationer til Danmark. Dr. Manfred Eger forelæste i slutningen af semestret om Wagners forhold til Bach. Dr. Eger er tidligere direktør for Wagner- Stiftung i Bayreuth. Georgina Born har siden hun i 1995 udgav sin bog om IRCAM været et varmt navn, som også tidligere har gæsteforelæst ved instituttet. I september måned holdt hun er formiddagsseminar på basis af et paper, der var fremsendt forud for mødet.

Øvrige institutarrangementer

Den 5. nov. havde studienævnet dekreteret debatdag med emnet "Musikledelse". Der var oplæg fra lærere og studerende samt fra to udefra kommende, nemlig Anne Bro fra Danmarks Radio og Erik Berg Olsen fra gymnasieskolen. Der var en livlig debat, som afslørede mange og meget divergerende synspunkter på faget. I forlængelse af debatdagen nedsatte Studienævnet et udvalg til kulegravning af faget og dets "nabodiscipliner".

Instituttets faste og mere "officielle" ensembler, Musikstuderendes Kor – kaldet MUKO – og instituttets bigbands, MI22 og MIBB har givet flere koncerter i løbet af året. MI22 spillede bl.a. til immatrikulationsfesten og universitetets årsfest. I slutningen af efterårssemestret blev et nyt ensemble benævnt "Tonefilmsorkestret" holdt over dåben ved en koncert i festsalen.

MI-jazz, som er den lokale afdeling af Copenhagen Jazz Festival, fandt sted i juli måned for 6. år i træk. MI-jazz er optaget i det officielle festivalprogram, og man kan høre ensembler, hvor betingelsen er, at mindst et bandmedlem skal være indskrevet ved Musikvidsk. Inst. Der satses altså på det semi-professionelle, men niveauet er ofte forbløffende højt, ligesom hele arrangementet var overordentligt vellykket. Vi har vænnet os til at betragte dette arrangement som en fast årlig begivenhed, men må desværre nok indstille os på, at arrangementet ikke gentages fremover, idet det økonomiske grundlag har vist sig for usikkert.

MI-lodi Grand Prix, der fandt sted i marts, har ligeledes været et fast indslag i de senere år. Det er en kopi af/parodi på det "rigtige" Melodi Grand Prix og forløb i år som sædvanligt humorfyldt og professionelt. Instituttets festsal er ikke stor nok til at huse et arrangement af denne størrelse, så man havde lånt lokaler på Geografisk Institut på Østervold. Det løste pladsproblemet, men til gengæld mistede arrangementet noget af den intime karakter, det har haft ved tidligere lejligheder.

Jens Westergaard Madsen

Stab

Årsværk
VIP: 15,1
TAP: 4,8

VIP, internt finansieret
Bergsagel, John Dagfinn; professor.
Brincker, Jens; lektor.
Bruland, Inge; lektor.
Christoffersen, Peter Woetmann; lektor.
Hatting, Carsten E; lektor.
Høgel, Sten; lektor.
Ihlemann, Lisbeth W.; adjunkt.
Jensen, Niels Martin; lektor.
Kirkegaard, Annemette; adjunkt.
Madsen, Jens Westergaard; lektor.
Michelsen, Morten; adjunkt.
Rischel, Gunner; lektor.
Schwab, Heinrich Wilhelm; professor.
Schouenborg, Elisabeth Therese; lektor.
Sørensen, Søren Møller; lektor.
Topp, Morten; lektor.
Wiedemann, Erik Povl; lektor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Fjeldsøe, Michael.
Hesselager, Jens.

Holt, Fabian.
Jensen, Jesper Juellund.
Nielsen, Hans Christian.

TAP, internt finansieret
Binne, Kirsten M; overassistent.
Nielsen, Lonny Irene; kontorfuldmægtig.
Petersen, Helle Bisgaard; overassistent.
Riis, Jensen Karen Margrethe; overassistent.
Villensteen, Ove; betjent

Ph.d.-afhandlinger

Michelsen, Morten: Sprog og lyd i analysen af rockmusik.

Publikationer

Brincker J.: Findes der en Nordisk Musik? i: Nordisk Musik, finns den? Symposium på Kungl. Musikaliska Akademien den 25. september 1998 i samband med de Nordiska Musikdagarna. s. 21-21, Jens Brincker, Sten Hansen, Mikko Heinio, Henrikls, Kungl. Musikaliska Akademien, Stockholm 1998.

Ihlemann L.W.: "I Will Always Love You". Piger, pop og patos. i: Patos? Æstetikstudier. s. 117-132, Birgit Eriksson og Niels Lemann, Aarhus Universitets forlag, Århus 1998.

Ihlemann L.W.: Michael Jackson – Monster, maskine, myte, menneske? Musik & Forskning 23, s. 110-125, 1998.

Kirkegaard A.: Musiketnologi og musikhistorie. Dansk Årbog for Musikforskning XXV, s. 57-70, 1998.

Kirkegaard A.: Hvad i alverden…? Verdensmusik i vestlig populærmusikkultur. ANGLOfiles 107 (maj 1998), s. 9-13, 1998.

Kirkegaard A.: Om populærmusikkens rolle i de afrikanske byer; med eksempler fra Dar es Salaam og Zanzibar Town. Musik & Forskning 23, s. 126-158, 1998.

Michelsen M.: Diamanthunde og kunstforbrydelser – dystopier med musik af David Bowie. ANGLOfiles 107 (maj 1998), s. 22-26, 1998.

Schwab H.W.: "Einige Produkte meiner kielschen Muse". Anmerkungen zu einem undatierten Brief von F. L. Ae. Kunzen. i: Festskrift til Finn Mathiassen. s. 73-87, Th. Holme Hansen, B. Marschner, C. Chr. Møller, Musikvidenskabeligt Institut, Aarhus Universitet, Aarhus 1998.

Schwab H.W.: Von Hochzeitfeiern auf der Singspielbühne. i: Tisch und Bett. Die Hochzeit im Ostseeraum. s. 275-292, Th. Riis, Peter Lang, Frankfurt a. M. 1998.

Schwab H.W.: Kammer – Salon – Konzertsaal. i: Aspekte der Kammermusik vom 18. Jahrhundert bis zur Gegenwart. s. 9-29, Ch.-H. Mahling, Villa Musica, Mainz 1998.

Schwab H.W.: "…unendlich Genie hat doch der Knabe." Zu F. L. Ae. Kunzens Sinfonie f¨ den Kopenhagener Königsclub (1787). i: Allan Pettersson Jahrbuch 1997. s. 9-28, M. Kube, von Bockel, Hamburg 1998.

Schwab H.W.: Carl Loewes Klaviersonate E-dur op. 16. Gattungstradition und Unikum. i: Carl Loewe (1796-1869). s. 329-349, E. Ochs, L. Winkler, Peter Lang, Frankfurt a. M. 1998.

Sørensen S.M.: Det store skel og drømmen om forening. Om høj/lav-dikotomien i musikken og musikalsk "cross over". Musik & Forskning 23, s. 7-72, 1998.

Sørensen S.M.: Dialektik von Innovation und Tradition. Zum Streichquartettschaffen Per Nørgårds. Positionen 34. Beiträge zur neuen Musik, 1998.

Sørensen S.M.: Ein schwebender Stein… Kompositorische und perzeptive Strukturen – ein Gespräch mit Ivar Frounberg. Positionen 37. Beiträge zur neuen Musik, 1998.

Sprogvidenskab

Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab

Forskningsrapport

Inden for fonetik og fonologi har Nina Grønnum foretaget en akustisk analyse af intonation i deklarative ytringer i europæisk portugisisk – sammen med Maria do Céu Viana i Lissabon. Hun har foretaget en undersøgelse af varighedsforholdene i forbindelse med dansk stød – sammen med Hans Basbøll, Odense Universitet. Hun har foretaget en foreløbig undersøgelse af stavelsegrænsers psykologiske realitet i dansk.

Niels Reinholt Petersen har fortsat arbejdet med en kvantitativ statistisk baseret beskrivelse af sætnings- og fraseintonation i dansk. Undersøgelsen er udvidet med inddragelse af længere, syntaktisk relativt simple, sætninger.

Christian Jensen har arbejdet med sit ph.d.-projekt om prominensrelationer i moderne britisk engelsk. Han udarbejder en fonetisk eksplicit model for tryk og sætningsaccent baseret på akustiske undersøgelser af et datamateriale indsamlet ved University of Edinburgh.

Inden for indoeuropæistik har Jens Elmegård Rasmussen fortsat studierne over det indoeuropæiske verbums morfologiske struktur, foreløbig med resultater vedrørende (1) pluskvamperfektum, der ses at have efterladt overensstemmende spor i keltisk, græsk og indisk, samt (2) en særlig verbal afledningstype, der forener det kausativiske nasalinfiks med det stativ/passiviske morfem og derved vender tilbage til det semantiske udgangspunkt, så typens reflekser ses som almindelige grundverber i hittitisk, tokharisk og indisk.

Indenfor lingvistik har Lise Randrup Jensen og Elisabeth Engberg-Pedersen gennemført en caseundersøgelse af en afatiker med agrammatisme, en lingvistisk analyse af afatikerens spontantale samt udvikling af eksperimentelle tests til belysning af forståelsen af visse grammatiske strukturer.

Elisabeth Engberg-Pedersen har arbejdet med fænomenet kontaktsprog i forholdet mellem dansk tegnsprog og dansk og påvist ved eksempler hvordan forskellige sprogbrugere vælger forskellige strategier i en og samme situation. Hun har videre sammen med Frederikke Blytmann Trondhjem analyseret genfortællinger af en billedbog fortalt af 5-årige, 10-årige og voksne grønlændere, dels med henblik på udviklingen af den færdighed at fortælle en historie med et plot, dels med henblik på udviklingen i grammatiske og leksikalske udtryk for det sted en bevægelseshandling foregår.

Ole Nedergård Thomsen har fortsat sine undersøgelser af syntaksprocessering og ordstilling inden for John A. Hawkins' performansteori med henblik på at udarbejde en (semiotisk, funktionelt-pragmatisk) teori for topologi. Arbejdet bygger på korpusundersøgelser af delemner inden for dansk topologi set i et sprogtypologisk perspektiv. Sideløbende har han arbejdet på sin afhandling om komplekse prædikater og inkorporering i dansk samt sin sprogteori, Funktionel Pragmatik.

Indenfor datalingvistik har Peter Holtse fortsat arbejdet med udnyttelse af Intra/Internet som basis for sproglige applikationer. Han har endvidere færdiggjort en teknisk dokumentation af grænseflader og filformater for instituttets formantsyntesesystem. Han har arbejdet med anvendelse af instituttets computersystem som basis for optagelse og lagring af lyd (tale).

Peter Molbæk Hansen har videreudviklet et morfologisk-syntaktisk parsingsystem for dansk (med oprindelig anvendelse i et dansk tekst-til-talesystem) med preferencestrategier og hurtigleksikon baseret på ordfrekvens. Der er foretaget en opmarkering af hurtigleksikonposternes syntaktiske egenskaber, især de hyppigste funktionsords og adverbiers uhyre vigtige subkategorisering. Han har videreført samarbejdet med forlaget Gyldendal om udarbejdelse af en elektronisk lydordbog. Endelig har han færdiggjort et bidrag til det internordiske "Scarrie-projekt", der har til formål at udvikle stavekontrolprogrammer, hvori indgår fonologisk og morfologisk information.

Bjarne Ørsnes har arbejdet på en omfattende beskrivelse af danske, engelske og græske gruppeadjektiver i Head-Driven Phrase Structure Grammar (HPSG). Derudover har han arbejdet med danske komposita.

Anne Neville har fortsat sit ph.d.-projekt om dansk NP-struktur inden for Head-Driven Phrase Structure Grammar (HPSG). Fokus har især været på opdelingen af nominale kategorier i henholdsvis funktionelle og substantielle underkategorier, NP-interne selektionsrestriktioner, og spørgsmålet om hvad der kendetegner en maksimal nominal konstruktion. Endelig har hun fortsat arbejdet inden for subjekt-orienterede anaforer og binding-teori ligeledes inden for HPSG.

Peter Juel Henrichsen arbejder med en formel beskrivelse af dansk talesprog. Projektet har to dele, for det første en praktisk del med udvikling af en automatisk tagger der annoterer et stort talesprogskorpus med kategorialgrammatiske tags. For det andet en typeteoretisk beskrivelse af talesprogets semantik – ordskifte, diskurspronominer ('det', 'der'), 'ik'/'vel', vidtgående ellipse, og andre talesprogstypiske træk. Han har udarbejdet et sæt www-sider og en søgemaskine for Institut for Dansk Dialektforskning. Netsiderne (http://www.cphling.dk/BySoc) giver offentlig adgang til søgning i det 1,3 mio. ord store talesprogskorpus BySoc.

Inden for fremmedsprogspædagogik har Esther Glahn revideret et tidligere arbejde om elicitering af feed-back signaler i samtaler mellem henholdsvis to danskere og en dansker og en ikke-indfødt dansker.

Inden for sprogpsykologi har Jesper Hermann færdiggjort undersøgelsen af emneskift i læge-patient samtaler. Et mangeårigt samarbejde med lektor Hasse Clausen om at få datalogistuderende til at udtrykke sig forståeligt for ikke-dataloger, når de beskrev edb-systemer, blev i foråret lagt til grund for en forsøgsundervisning i Informations-Teknologi og Formidling.

Inden for audiologopædi har Lise Randrup Jensen opgjort data og beskrevet resultater fra et undervisningsforløb med en afatiker med fokus på de teoretiske implikationer for verbets rolle i sætningsdannelse. Endvidere har hun i samarbejde med Elisabeth Engberg-Pedersen gennemført en case-undersøgelse af en afatiker med agrammatisme, jf. ovenfor.

Birgit Hutters har i samarbejde med logopæderne Kirsten Brøndsted og Anja Bau foretaget en longitudinalundersøgelse af den sproglige og talemæssige udvikling hos børn som er født med ganespalte og er opereret med den kirurgiske metodik der indtil for nylig har været dominerende herhjemme. I samarbejde med logopæd Gunilla Henningsson (Stockholm) har hun udarbejdet en procedure til sammenligning af behandlingseffekten på talen hos ganespalte-patienter med forskellige modersmål. Sammen med Gunilla Henningsson og logopæd Anette Lohmander-Agerskov (Göteborg) udarbejder hun tests til belysning af modersmålets indflydelse på vurderingen af ganespaltepatienters tale. Sammen med logopæd Ulrika Nettelbladt, Lund, laver hun en sammenlignende undersøgelse af danske og svenske børn med grammatiske problemer, SLI-børn.

Lars von der Lieth fortsætter den sammenlignende undersøgelse af døve og hørehæmmedes livsvilkår i Australien, Danmark og Israel. Han har indledt et samarbejde med amtskonsulenterne for bevægelseshandicappede for at udarbejde en redegørelse for erfaringerne med vejledning og hjælp til de sværest bevægelseshandicappede i landet. Handicappedes livsvilkår og professionel hjælp til handicappede er også grundlaget for flere nye initiativer med udgangspunkt i handicaplære. Et samarbejde er etableret internt på Københavns Universitet, og også med den sydsvenske organisation HAREC. Lieth har iværksat et pilotprojekt om adoptivbørn der er kommet til Danmark efter 3-års alderen, og som på forskellig måde har fået vanskeligheder i forbindelse med skolestart.

Forskningsprojekter under Center for Læseforskning

1. Sproglige forudsætninger for læseindlæring
En langtidsundersøgelse af sproglige færdigheder og den tidlige læseudvikling blandt ca. 80 børn af forældre med dysleksi og ca. 100 børn af normallæsende forældre. Børnene er fulgt fra begyndelsen af børnehaveklassen indtil slutningen af 2. klasse. Der fokuseres på sproglig repræsentation og forarbejdning på fonem- og morfemniveau (Ina Borstrøm, Carsten Elbro og Dorte Klint Petersen).

2. Talesyntese som støtte til dyslektikere
I en serie effektundersøgelser vurderes effekten af PC-baserede systemer, der giver dyslektikere mulighed for at høre vanskelige ord læst op og segmenteret i bogstaver, stavelser eller morfemer (Elisabeth Arnbak og Carsten Elbro).

3. Læsebøger og spredning i elevfærdigheder
Projektets formål er at bidrage til forklaringen af den internationalt set store spredning i danske børns læsefærdigheder i 3. klasse. Det har fulgt ca. 200 klasser (ca. 3500 elever) i de første tre skoleår og fokuseret på materialer, metoder og lærerkvalifikationer (Ina Borstrøm, Carsten Elbro og Dorte Klint Petersen).

4. Funktionel læsefærdighed og uddannelse
Et nyt materiale er udviklet til vurdering af voksnes funktionelle læsning af fortællende, informerende tekster og opslagstekster. Der har deltaget ca. 800 unge og voksne fra læsekurser, ordblindeundervisning, AVU, tekniske skoler og gymnasier

i en undersøgelse med materialet. Det viste sig at have betydelig prædiktiv validitet vurderet ved deltagernes succes i igangværende uddannelse (Elisabeth Arnbak og Carsten Elbro).

5. Ortografi og ordblindhed
Dette EU-projekt (COST A8) med deltagelse fra 18 lande har til formål at afdække betydningen af variationer i alfabetiske ortografier for ordblindhedens forekomst, karakter og talesproglige korrelater (Elisabeth Arnbak, Carsten Elbro og Holger Juul).

Forskningsfaciliteter
Instituttet har et veludstyret eksperimentalfonetisk laboratorium og et ligeledes velforsynet (udlåns-)bibliotek. I laboratoriet rådes der over udmærkede computerfaciliteter som muliggør arbejdet med store databaser og tillige er en forudsætning for arbejdet med syntetisk tale.

Gæsteforelæsninger ved universiteter i udlandet

Carsten Elbro har forelæst efter invitation ved Vrije Universitet i Amsterdam. Lars von der Lieth har forelæst på Oslo Universitet.

Længerevarende rejser

Elisabeth Engberg-Pedersen har undervist i børns sprogtilegnelse ved Institut for Grønlandsk, Ilisimatusarfik, Nuuk, 27. februar – 13. april, som led i en udvekslingsaftale mellem IAAS og Institut for Grønlandsk.

Redaktion af tidsskrifter

Jens Elmegård Rasmussen er executive editor på tidsskriftet Tocharian and Indo-European Studies. Nina Grønnum sidder i redaktionskomitéerne ved Acta Linguistica Hafniensia og Phonetica.

Elisabeth Engberg-Pedersen er medredaktør af Acta Linguistica Hafniensia og sidder i redaktionskomitéen af Sign Language & Linguistics.

Peter Juel Henrichsen er medredaktør af Nydanske Studier.

Carsten Elbro er medredaktør af Mål & Mæle og medlem af redaktionskomitéen ved Dyslexia og ved Annals of Dyslexia. Han er fagkonsulent vedrørende sprogvanskeligheder for Den Store Danske Encyklopædi.

Arrangement af kongresser m.v.

Lise Randrup Jensen har i samarbejde med Majbritt Mosegård Hansen (Romansk Institut) arrangeret Symposium on Experimental Psycholinguistics and Functional-Cognitive Approaches to Sentence/discourse processing, 13.-15. februar, med støtte fra Statens Humanistiske Forskningsråd.

Gæsteforskere

Professor Yishai Tobin, Ben Gurion University, gæstede instituttet i februar og logopæd Ulrika Nettelbladt, Lunds Universitet, en måned i marts-april.

Gæsteforelæsere

Nina Grønnum arrangerede i forbindelse med professor Jørgen Rischels fratræden den 6. og 7. februar en forelæsningsrække med professor Michael Krauss, Fairbanks, professor Gérard Diffloth, Cornell, professor John J. Ohala, Berkeley, professor Klaus Kohler, Kiel og professor Hans Basbøll, Odense.

Desuden er holdt følgende gæsteforelæsninger ved instituttet: Læsepædagog Niels Hoffmeyer, København, den 17. april, læsepædagog Line W. Christensen, København, den 28. april, lektor Pieter Bakker, Århus, den 22. april, fil.dr. Kristina Hanson, Lund, den 4. maj, professor Nicholas Evans, Bonn, den 5. maj, og professor Eva Sweetser, Berkeley, den 1. oktober.

Uddannelser

Instituttet rummer fire kandidatuddannelser – lingvistik, indoeuropæistik, datalingvistik og audiologopædi, og to tilvalgsuddannelser – fremmedsprogspædagogik og sprogpsykologi.

Uddannelserne i sprogvidenskab blev evalueret i 1998.

Personaleforhold

Afgang
Professor Jørgen Rischel gik på pension den 31. januar. Adjunkt Bjarne Ørsnes fratrådte sin stilling den 30. november. Forskningsadjunkt Elisabeth Arnbak fratrådte sin stilling ved Center for Læseforskning den 31. juli.

Nyansættelser
Holger Martin Juul blev ansat ved Center for Læseforskning den 1. september.

Nationalt og internationalt samarbejde

Carsten Elbro deltager i SIALS, den anden internationale undersøgelse af voksnes læsefærdighed og i en tilbagevendende OECD undersøgelse af skoleelevers læsefærdigheder (sammen med Elisabeth Arnbak). Nina Grønnum arbejder sammen med kolleger i Lissabon hhv. Odense. Birgit Hutters samarbejder med svenske logopæder. Lars von der Lieth samarbejder med den sydsvenske handicap-forskningsorganisation, HA-REC. Esther Glahn samarbejder med kolleger i Danmark, Norge og Sverige.

Esther Glahn

Stab

Årsværk
VIP: 19,4
TAP: 4,8

VIP, internt finansieret
Arnbark, Lisbeth; forskningsadjunkt (fratrådt 31. juli).
Elbro, Carsten; professor.
Engberg-Pedersen, Elisabeth; lektor.
Glahn, Esther; lektor.
Grønnum, Nina; lektor.
Hansen, Peter Å. Molbæk; lektor.
Hermann, Jesper; lektor.
Holtse, Peter; lektor.
Hutters, Birgit Elisabeth; lektor.
Jensen, Lise Randrup; adjunkt.
Lieth, Lars von der; lektor.
Nettelbladt, Ulrika; gæsteprofessor (15. april-14. maj).
Petersen, Niels Reinholt; lektor.
Rasmussen, Jens Elmegård; lektor.
Rischel, Jørgen; professor (fratrådt 1. februar).
Ørsnes, Bjarne; adjunkt (fratrådt 30. november).

Stipendiater, internt finansieret
Henrichsen, Peter Juel; ph.d.-studerende.
Neville, Anne; ph.d.-studerende.

TAP, internt finansieret
Bertelsen, Otto; civilingeniør.
Dømler, Preben Philip; akademiingeniør.
Frederiksen, Anelise; kontorfuldmægtig.
Larsen, Lisbet Bruzelius; bibliotekar.
Lystlund, Svend-Erik; ingeniørassistent.
Nissen, Kirsten Marie; overassistent.
Pedersen, Bente Grønholt; overassistent.
von Bressendorff, Solveig; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Borstrøm, Ina Beining; forskningsadjunkt.
Carass, Vinnie; studentermedhjælper.
Jensen, Christian; ph.d.-studerende.
Juul, Martin Holger; forskningsassistent.
Petersen, Dorthe Klint; forskningsadjunkt.
Thomsen, Ole Nedergaard; forskningslektor.
Vishnivetz, Berta; forskningsadjunkt.

Ph.d.-afhandlinger

Aagesen, Henrik Vagn: Relationer og roller i grønlandsk, finsk og dansk. En enkel grammatisk model med afprøvning på PC.

Fondsstøtte

Carlsbergfondet
Ordstillingstypologi og processering i dansk (Ole Nedergaard Thomsen) kr. 392.698.

EU
Coordination of Activities with Regard to Develop Europewide standards (Carsten Elbro) kr. 82.136.

NOS-S (Nordisk Samarbeidsnemnd for Samfundsforskning)
Sprogudvikling og læseindlæring (Carsten Elbro) kr. 51.242.

Statens Humanistiske Forskningsråd
Center for læseforskning: Læring og læreprocesser (Nina Grønnum) kr. 1.6000.000.
Alfabetiske ortografier & dysleksi. En tværsproglig sammenligning (Carsten Elbro) kr. 61.457.

Sygekassernes Helsefond
En undersøgelse af mulighederne for forebyggelse af reaktioner forårsaget af stressende faktorer (Berta Vishnivetz) kr. 90.000.

Undervisningsministeriet
Iagttagelsesmateriale til voksnes læsning (Carsten Elbro) kr. 61.457.
Læsebøger (Carsten Elbro) kr. 340.098.

Publikationer

Allerup P., Elbro C.: Comparing differences in accuracy scores across conditions or individuals: An argument for the use of log odds. The Quarterly Journal of Experimental Psychology vol. 51A (2), s. 409-424, 1998.

Borstrøm I.B., Elbro C.: Prevention of dyslexia in kindergarten: Effects of phoneme awareness training with children of dyslexic parents. i: Dyslexia: Biology, cognition and intervention s. 235-253, C. Hulme & M. Snowling, Whuur, London 1997.

Dalby M.A., Elbro C., Stødkilde-Jørgensen H.: Temporal lobe asymmetry and dyslexia: An in-vivo study using MRI. Brain and Language 62, s. 51-69, 1998.

Elbro C.: Læsefærdigheder: Problemer og løsningsforslag. i: Industriens konference om uddannelsespolitik, s. 35-45, København 1997.

Elbro C.: Gå lige til sagen – om sprogpædagogik i læseundervisningen. i: Det vigtigste fag. Modersmål-Selskabets årbog 1997, s. 92-99, G. Leffers, København 1997.

Elbro C.: Om lidt, hvad tror du så der sker? Om betydningen af oplæsning for børn i hjemmet. i: Nu skal I bare høre, s. 5-9, H. Fonsmark, –, København 1997.

Elbro C., Haven D., Jandorf B.D.: Gode og dårlige læsere efter 9. klasse. Første del af en efterundersøgelse. Pædagogisk Psykologisk Rådgivning vol. 34, s. 19-42, 1997.

Elbro C.: Når historien hele tiden går i stå. Samvirke 1998, marts, s. 96-104, 1998.

Elbro C.: When reading is "readn" or somthn. Distinctness of phonological representations of lexical items in normal and disabled readers. Scandinavian Journal of Psychology 39, s. 149-153, 1998.

Elbro C., Borstrøm I.B., Petersen D.K.: Predicting dyslexia from kindergarten. The importance of distinctness of phonological representations of lexical items. Reading Research Quarterly vol. 33 (1), s. 36-60, 1998.

Elbro C.: Early linguistic abilities and reading development. A review and a hypothesis Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal vol. 8, s. 453-485, 1996.

Engberg-Pedersen E.: Kontaktsprog og sproglig variation. i: Samspil mellem døve og hørende, s. 90-100, Britta Hansen, Center for Tegnsprog og Tegnstøttet Kommunikation – KC, København 1998.

Engberg-Pedersen E.: Lærebog i tegnsprogs grammatik, 2. udgave. 170 s. Center for Tegnsprog og Tegnstøttet Kommunikation – KC, København 1998.

Grønnum N.: A critical remark on D.R. Ladd's Intonational Phonology. Journal of Phonetics 26, s. 109-112, 1998.

Grønnum N.: Fonetik og Fonologi – Almen og Dansk. XII + 392 s. Akademisk, København 1998.

Grønnum N.: Intonation in Danish. i: Intonation Systems. A Survey of Twenty Languages, s. 131-151, Daniel Hirst and Albert Di Cristo (eds.), Cambridge University Press, Cambridge UK 1998.

Hermann J.: Dialogiske forståelser og deres grundlag. i: 6. møde om udforskningen af dansk sprog, s. 117-129, Peter Widell og Mette Kunøe, Århus Universitet, Århus 1997.

Hermann J.: Hvorfor savnes søsters næse? Anmeldelse af Hanne Ruus: Danske Kerneord I-II. Ny Danske Studier = Nys 23, s. 107-122, Museum Tusculanum, København 1995.

Hutters B., Henningsson G.: Perceptual assessment of cleft palate speech, with special reference to minimum standards for inter-centre comparisons of speech outcome. Transactions 8th international congress on cleft palate and related anomalies, s. XXXIII-XXXVII, Singapore 1997.

Lieth L.v.d.: Audiologopædisk forskning i nutid og fremtid. i: Forening og fag i 75 år, s. 338-341, Kirsten Brix, Audiologopædisk Forening, København 1998.

Lieth L.v.d.: Perspektiver i verdensmålestokk på situasjonen i dag for døve- og tunghørtundervisningen. Norsk Audiopedagogisk Forening NYTT 1-2, s. 18-34, 1997.

Lieth L.v.d.: Eksistentielle overvejelser over døve og flerhandicappede. Konferencerapport 2. Nordiske konference om psykiatri for døve, s. 10-17, 1998.

Lieth L.v.d.: Living conditions for hearing impaired and deaf people in Australia, Israel and Denmark. Congress Report, 5th International Congress of Hard of Hearing People, s. 105-110, Graz, Østrig 1997.

Rasmussen J.E.: Anmeldelse af: Indogermanica et Caucasica. Festschrift für Karl Horst Schmidt. Kratylos 43, s. 58-70, Wiesbaden 1998.

Nordiske sprog

Institut for Nordisk Filologi

Indledning

Instituttets udvikling de senere år viser: 1) En betydelig vækst i antallet af årligt begyndende danskstuderende. I efteråret 98 var vi på 6 begyndende rushold, 2 tilvalgshold og ca. 2 Åbne Universitetshold. 2) En betydelig tilgang af ph.d.-studerende – i øjeblikket ca. 30 med forskellige finansieringsformer (fakultet, forskningsråd, samfinansieret, friplads, selvfinansieret, "gammel ordning"). 3) En pæn vækst i antallet af ansatte med forskningsdækning, herunder en del adjunkter i rekrutteringsstillinger.

Langt det største antal faste VIP-årsværk er tilknyttet Danskstudiet: De forsker inden for de faglige områder som indgår i faget: Litterær analyse og Litteraturhistorie, Sprog og Medieanalyse. Det samlende fælles projekt er at sørge for at Danskstudiets forskellige discipliner til stadighed er med i den forskningsmæssige front.

De øvrige faglige områder under instituttet er 1) Finsk Afdeling, 2) Afdelingen for Dansens Æstetik og Historie, 3) Center for Arbejderkulturstudier, 4) Center for Kvinde- og Kønsforskning, 5) Center for Minoritetsstudier. Hertil har SHF-projekterne "Dansk folkevisekultur 1550-1700 og Dansk Sprog- og Stilhistorisk Tekstbase" fået husly på instituttet.

Det er karakteristisk for instituttet at så forskelligartede faglige områder tiltrækkes og trives. De bidrager nedenfor med hver deres afsnit til instituttets årsberetning.

Der udføres et omfattende informationsarbejde af instituttet og dets medarbejdere. Der kan løbende hentes ajourførte oplysninger på internetadressen http://www.nordisk.ku.dk. Se også nedenfor: Afsnittet om vores generelle informationsvirksomhed.

Forskningen ved det videnskabelige personale ved instituttet har igennem det seneste år udfoldet sig inden for disse områder (uprioriteret):

Dansk

Fagpædagogik

Frans Gregersen har holdt foredrag om 'Dansk som genrer' i Dansklærerforeningens regie og publiceret en stærkt omarbejdet version af foredraget.

Erik Aschengreen, John Chr. Jørgensen og Thorkil Damsgaard Olsen medvirkede ved fakultetets pædagogikkurser for adjunkter og bidrog med artikler til lærebogen "At undervise i Humaniora".

Litteratur

Forfatterskaber og værkanalyser

Jens Kr. Andersen har publiceret afhandlingen "Ludvig Holberg: L'épigramme V, 41: Analyse structurale du texte et quelques remarques sur son histoire" i tidsskriftet "Orbis Litterarum".

Lars Arild har arbejdet med uskyldsdogmet i dansk litteratur: Teodicé-spørgsmålet som kunstnerproblem hos Johs. Ewald.

Tine Bach arbejdede med M.A. Goldschmidts og Georg Brandes' forfatterskaber med særlig henblik på forfatternes jødiske selvforståelse.

Henrik Blicher skrev "Denne Harpe er din Brud. Schack Staffeldt Digte", "Læsninger i dansk litteratur" bd. 4.

Jørgen Haugan udgav Alt er som bekendt erotik. En bog om Martin Andersen Nexø. 489 s. Gads forlag, 1998.

Annemette Hejlsted har skrevet en artikel om Kerstin Ekmans roman "Händelser vid vatten". Og arbejdede på en artikel om Kerstin Ekmans roman "Gör mig levande igen". Desuden har Annemette Hejlsted arbejdet på et manus om "Amalie Skram og kønsdebatten omkring det moderne gennembrud".

Hans Hertel har – i samarbejde med forlagsdirektør Johs. Riis – redigeret og udgivet Erik Aalbæk Jensens efterladte romanmanuskript "Enkebal" med efterskrift.

Jørgen Bonde Jensen har færdiggjort og udgivet "Forgyldning forgår. Guldalderlæsninger". 192 sider.

John Chr. Jørgensen portrætterede den unge forfatter Mette Thomsen med særlig interesse for samspillet mellem den moderne forfatter og medierne. Ved et arrangement i rækken af instituttets blå tirsdage fortalte John Chr. Jørgensen om relationen mellem Leif Panduro og Klaus Rifbjerg på baggrund af et råbånd til et tv-interview.

Sigurd Kværndrup har arbejdet på bogen "'Tolv Principper' i Saxo Grammaticus Gesta Danorum" (ca. 350 sider), der udkommer på forlaget Multivers i foråret 99 med støtte fra SHF.

Jette Lundbo Levy har arbejdet med Henrik Ibsens forfatterskab med henblik på overbygnings-

emne og som supplement til tidligere arbejder og artikler om Ibsen. Hendes hovedsynspunkt er en beskrivelse af Ibsen som moderne. I det forløbne år har hun koncentreret sig om Ibsen og det tragiske og har i den sammenhæng læst de græske tragikere og tragedieteori fra Aristoteles over Nietzsche og Lukacs og nyere tragedieteori, samt religionshistoriske og mytiske studier af Vernant og Vidal- Naquet. Det tragiske synspunkt kombineres med et andet, nemlig det visuelle i Ibsens dramatiske struktur og betydningsunivers. I den sammenhæng har Jette Lundbo Levy arbejdet med den tyske digter Rilkes bestemmelse af Ibsen som moderne, fordi han synliggør det usynlige, og hun har arbejdet med Rilkes beskrivelser af Rodins skulpturer for at udbygge tidligere synspunkter af dramatikeren Ibsen som skulptør.

Flemming Lundgreen-Nielsen har skrevet artikler om danske digtere og litterater til Nationalencyklopædien, bl.a. Johs. Jørgensen, Kingo og Kaj Munk.

Jan Rosiek har gjort studier i Sophus Claussens, Thorkild Bjørnvigs og Henrik Nordbrandts lyrik og poetik.

Marianne Stidsen præsenterede Pia Juuls forfatterskab, Dansk Litteraturinformationscenter, 1998, og skrev "Håb er et flag over Kundskabens Træ", om Simon Grotrians forfatterskab, Kritik nr. 135/1998.

Gunnar Syréhn arbejder på en bog om Per Olov Enquists dramatik. Den behandler de tre stykker som indgår i hans "Triptyk, nemlig Tribadernas natt. Till Fedra og Från regnormarnas liv". Ved hjælp både af forskellige dramaanalytiske og alment æstetiske metoder, søger Syréhn at blotlægge væsentlige træk i Enquists dramatik. Delene som behandler "Tribadernes natt og Till Fedra" foreligger i manuskript, og det sidste afsnit i koncept. Bogen ventes at være klar ved udgangen af 1999. Et delresultat i form af artiklen "Map Drawing – some Themes in Per Olov Enquist's Drama" venter på publicering. Også en igangværende undersøgelse med arbejdstitlen "Gunnar Wennerbergs Gluntarne som dramatik" planlægger Gunnar Syréhn som bog. Wennerberg-studierne har tidligere som delresultat frembragt et teaterstykke, et syngespil, med titlen "Här er gudagott att vara", hvor Syréhn på grundlag af sin forskning i værket og tiden problematiserer svensk akademisk biedermeier og Wennerbergs forhold till den. Stykket er i løbet af året opført i Sverige af et professionelt dansk teaterselskab, Vaudeville-kompagniet, med forfatteren i rollen som Glunten. To arbejder med forskellige emner foreligger i korrektur, nemlig en artikel med titlen "Vilhelm Moberg – Den evige emigranten", udkommer i Nordica 1999, och "Johan Ludvig Heiberg och den svenska vådevillen" som publiceres i Nordisk Tidskrift för Vetenskap, Konst och Industri samme år. En artikel om "Lars Forssells teater – Mellan Mumle Drumle och Svarte Måns" er antaget i en antologi på ABF Stockholm, mens artiklen "Long, Gloomy and All the Same? Test Drilling in Lars Norén's Drama" venter på sin udgiver.

Lotte Thrane foretog endnu en gennemskrivning og dermed endelig færdiggørelse af "Længselsbilleder. En beretning om forførelse, skrift og passion" om Rilkes og Magda von Hattingbergs brevveksling. Bogen udkommer 1999 med støtte fra SHF og Det humanistiske Fakultet, på Odense Universitetsforlag. Endvidere arbejder Lotte Thrane fortsat på en biografi om maleren og grafikeren Lorenz Frølich og hans relation til den danske og udenlandske romantik. Bogen skal udkomme på Høst og Søn. Arbejdstitel: "Skildpadde mellem Ørne".

Genrer og temaer

Tine Bach arbejder med biografigenren som fiktion og som virkelighed, hvor herkomstens betydning for identitet undersøges. Herunder arbejdes der tillige med den nationale idés betydning for jødisk identitet. Formålet er at skabe en dialog mellem den kunstnerisk stiliserede fortidige formulering af identitetsproblematikken og den nutidige teoretisk-empirisk videnskabelige behandling af samme.

Poul Behrendt arbejder på en afhandling om nutidens danske litteratur med titlen "Dobbeltkontrakten". Det drejer sig om en række romaner fra 1990'erne, hvis forfattere alle ved udgivelsen på samme gang har forsikret offentligheden om, at bogens handling er foregået i virkeligheden – og at hele handlingen er fiktion. Peter Høegs "De måske egnede", Suzanne Brøggers "Jadekatten", Ib Michaels erindringstriologi: "Vanillepigen", "Den tolvte rytter" og "Brev til månen", Jan Stages "De andres krig" og Jens Martin Eriksens "Vinter ved daggry" vil indgå i fremstillingen, hvis hensigt er at udvikle analyserne til en form for moderne romanteori.

Annette Fryd arbejdede fortsat på sin ph.d.- afhandling om forholdet mellem billedkunst og litteratur hos en række nordiske modernister: Gunnar Ekelöf, Ole Sarvig og Per Højholt. Studiet har indtil nu været koncentreret om analyser af ekfraser (billedbeskrivelser) i digte, essays og romaner af Gunnar Ekelöf og Ole Sarvig, om en undersøgelse af billedets og blikkets funktion hos de to,

om nyere teorier om forholdet mellem ord og billede, og om egne udkast til en bestemmelse af ekfrasens og billedets rolle i den litterære modernisme.

Charlotte Jørgensen arbejdede på en afhandling om kvinders selvbiografiske værker fra 1600-tallet og frem til vore dage. Afhandlingens hensigt er at beskrive tilblivelsen af en kvindelig bevidsthed historisk og psykologisk.

I fællesskab med Thorkild Borup Jensen arrangerede John Chr. Jørgensen et 1-dages efteruddannelsesseminar for gymnasiets dansklærere om essayet som genre. I forlængelse heraf skrev John Chr. Jørgensen en artikel om det moderne danske essay til tidsskriftet Spring.

Sigurd Kværndrup har taget ph.d. ved Odense Universitet med afhandlingen "Kamp og latter, kærlighed og død. Om folkeviseforskning, balladesang og -dans" (ca. 300 sider).

Flemming Lundgreen-Nielsen har fortsat arbejdet med Grundtvig og græsk mytologi.

Marianne Stidsen skrev "At skyde kanoner med spurve", om kanondebatten og den nyeste litteratur, Passage nr. 30/1998.

Afledt af arbejdet med sin bog om Lorenz Frølich har Lotte Thrane indledt en større undersøgelse af æstetiske diskussioner, kunstteori og kunstkritik ca. 1750-1820 – med særligt henblik på forholdet mellem billedkunst og litteratur. Andre temaer er problemet repræsentation i såvel billedkunst som ordkunst, og ord-billede relationer generelt. En artikel med titlen "Billedets tid og skriftens rum" offentliggøres i International Association for Scandinavian Studies' 22. kongresrapport.

Hovedemnet for Knud Wentzels projekt er danske, norske og tyske folkeeventyr, hvortil kommer myter og sagn, nordiske såvel som bibelske. Projektet er at beskrive folkeeventyrets virkelighedsopfattelse. Det drejer sig dels om dets menneskebillede, dels om den række miljøer, som den menneskelige udvikling er indfældet i, d.v.s. folkeeventyrets familie, dets samfund, dets nære og begrænsede natur samt den store natur, der strækker sig til "østen for sol…". I forsøget på at præcisere arten af denne virkelighed, arbejder Wentzel med virkelighedsbilledet i genrer, der traditionelt står folkeventyret nær: Myten og sagnet.

Litteraturhistorie

Sune Auken har udgivet bogen Eftermæle – En studie i den danske dødedigtning fra Anders Arrebo til Søren Ulrik Thomsen og arbejdet på sin ph.d.-afhandling Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig.

Henrik Blicher gjorde studier i sonettens form- og litteraturhistorie fra Petrarca til Inger Christensen i forbindelse med kurset "Sonetten. Aktualitet og romantiske forudsætninger"; han gjorde desuden studier i barokken som periode, begreb og kunstgreb i forbindelse med kurset "Dansk barok 1600-1725. Specielt religiøs barok."

Thomas Bredsdorff har arbejdet med "Poesi, religion og oprør. En studie i dansk 1700-tals litteratur: Om pietismens oplysning og oplysningens metafysik".

Pil Dahlerup har færdiggjort Dansk litteratur. Middelalder, bind 1-2, Gyldendal, København 1998, 542 sider + 438 sider.

Annemette Hejlsted arbejdede på et projekt om 90'ernes danske roman.

Hans Hertel har fortsat sine studier i mellemkrigstiden i forordet til sin reviderede oversættelse af F. Scott Fitzgeralds "Historier fra jazztiden", og han har fortsat arbejdet på sit projekt "Den litterære besættelse: Kulturkampen omkring fascisme og nazisme i dansk litteratur, presse og kulturdebat 1920-2000". Et første resultat heraf er afhandlingen "Det belejrede og det besatte åndsliv", publiceret i samleværket Fra mellemkrigstid til efterkrigstid, udgivet som festskrift til historikerne Hans Kirchhoff og Henrik S. Nissen. I 1999 udkommer antologien "Besættelsen i breve 1940-45".

Jette Lundbo Levy har fortsat sit arbejde med den nyeste danske litteratur og har deltaget i konference på Lousiana i februar om 90'ernes danske dramatik. Hendes oplæg er bearbejdet til en artikel om Astrid Saalbachs dramatiske og dystopiske trilogi. Hovedsynspunktet er at det er paradoksalt at bruge den dramatiske form, der som genre beskriver menneskelige relationer, til at beskrive en virkelighed, hvor disse ikke er mulige, og hvilke konsekvenser dette forhold får for udviklingen i Saalbachs dramatiske form.

Torben Mundbjergs projekt består af læsninger i Anders Arreboes "Hexaëmeron" og Anders Bordings digtning i perioden 1645-1670. Med særlig vægt på retoriske dyder og det retoriske begreb decorum understøttes læsningerne med engelsk teori fra slutningen af 1500-tallet og med anden kontinental renæssanceretorik. Projektet involverer en problematisering af forholdet mellem analytisk tekstlæsning, især dekonstruktiv litteraturteori, og retorisk teori.

Vibeke A. Pedersen fortsatte arbejdet med SHF- projektet "Stilistik i teori og praksis i 1600-tallets danske litteratur". Formålet er at undersøge stilen i udvalgte dele af 1600-tallets danske litteratur. Undersøgelsen vil fokusere på komposition

og retoriske figurer, herunder metaforer og give eksempler på deres anvendelse. Tekstanalyserne sammenholdes med tidlige danske stilistikeres overvejelser om hensigtsmæssige fremstillingsformer, med udblik til nyere retorik- og barokteorier. Vibeke A. Pedersen har i 98 læst nyere barokteorier med henblik på at afgøre, hvorvidt de er meningsfulde at overføre på dansk 1600-talsdigtning.

Lotte Thranes Lorenz Frølich-projekt omfatter bl.a. hans relation til dansk og udenlandsk romantik. Her er temaet "Iscenesættelse" centralt – både i biografisk sammenhæng, der afdækkes via studier i hans utrykte breve og papirer, og i forbindelse med læsning af hans billeder, som Lotte Thrane ser som illusionsskabende tekster.

Keld Zeruneith fortsatte sin undersøgelse af bevidsthedens opståen og udvikling i den europæiske bevidsthedsdannelse med hovedvægt lagt på den græske oldtids litteratur: Epos (Homer), lyrik (Hesiod, Sappho), drama (Aiskylos, Sofokles og Euripides) og filosofi (førsokraterne og Platon). Projektet samler sig tematisk omkring Odysseus-figuren og hans rejse, set som en billedliggørelse af det europæiske menneskes stræben efter indsigt og beherskelse af verden. Temaet løber igennem hele vores historie og manifesterer sig i nogle af litteraturens mest epokeskabende værker. I 1998 påbegyndte Keld Zeruneith udfærdigelsen af den endelige version af et råmanuskript på ca. 600 sider. Sideløbende er Keld Zeruneith ved at gennemføre en undersøgelse af den oldnordiske litteratur på baggrund af de resultater, som er indhøstet under arbejdet med bevidsthedsdannelsen hos grækerne. I centrum for denne undersøgelse kan nævnes: Beowulf, eddadigte som Vølvens spådom, samt sagaen om Njal. Spørgsmålet er i hvilken grad, der kan påvises ligheder og forskelle til bevidsthedens udvikling hos grækerne som vidnesbyrd om, at bevidsthedens tilblivelse følger bestemte lovmæssigheder. Der foreligger et råmanuskript på ca. 150 sider. Keld Zeruneith var på en forskningsrejse til de steder i Island, hvor de væsentligste sagaer udspiller sig.

Litteraturhistorieskrivning og kritikhistorie

Flemming Conrad har gjort studier over Julius Paludan som universitetslærer og som dansk litteraturhistoriker.

Hans Hertel har arbejdet med at samle en række afhandlinger, analyser og essays om kritikhistorie og litteratursociologi til en udvidet 2. udgave af bogen "Litteraturens vaneforbrydere: Kritikere, forlæggere og lystlæsere – det litterære liv i Danmark gennem 200 år" til udgivelse januar 1999.

John Chr. Jørgensen satte punktum for et projekt om kritikeren C.E. Jensen med skriftet "Biografien uden punktum" (sammen med Preben Hansen) og bidrog med kritikhistoriske artikler til tidsskrifterne "Hist, Spring og Bogens Verden". Om ældre og nyere balletkritik skrev John Chr. Jørgensen paperet "Bournonvilles dilemma: Balletkritik eller branchehensyn?"

Jan Rosiek fortsatte sine undersøgelser af receptioner og konceptioner af modernismens lyrik.

Litteratursociologi

Efter invitation forelæste John Chr. Jørgensen på Odense Universitet over moderne litteraturreception og lod foredraget trykke som artikel i universitetets årbog "Nordica".

Litterær teori

Pil Dahlerup har afsluttet arbejdet med udgivelsen "Dekonstruktion. Die Literaturtheorie der 1990er", Walter de Gruyter, Berlin, New York 1998, 120 sider. Oversættelse til tysk, med nye analyser, af hendes danske original "Dekonstruktion. 90'ernes litteraturteori", Gyldendal 1991.

Peter Lützen arbejdede på sin ph.d.-afhandling om nyere dansk litteraturteori. Efterkrigstidens litterære metoder læses ud fra en retorisk synsvinkel idet det antages at man ved at aflæse litteraternes retorik kan finde nye svar på en række af tekstanalysens klassiske problemstillinger. Projektet munder blandt andet ud i en retorisk teorihistorie, hvori de seneste 50 års dominerende metaforer om tekst, læsning og metode gennemgås.

Jan Rosiek gjorde overvejelser over det sublime, det geniale og det patetiske, og studier i romantiske og moderne teorier om det figurative sprog.

Kritisk tekstudgivelse

Jens Kr. Andersen har i hovedparten af sin forskningstid arbejdet på en DSL-udgave (serien Danske Klassikere) af 7 dramaer af Johan Ludvig Heiberg: "Dramatik i udvalg. Tekstudgivelse, efterskrift og noter ved Jens Kr. Andersen" (ca. 500 sider) udgives formentlig i løbet af 1999. Udvalget består af stykkerne "Julespøg og Nytaarsløier, Aprilsnarrene, Recensenten og Dyret, Nei!, Emilies Hjertebanken, Ulla skal paa Bal" og "Nøddeknækkerne". Arbejdet har bestået i udvælgelse af tekster og tekstgrundlag, filologisk behandling af teksten, affattelse af efterskrift samt kommentering.

Henrik Blicher etablerede, redegjorde for og kommenterede teksten til dele af Søren Kierkegaards Skrifter bd. 4; desuden afsluttede han ar-

bejdet med kommentering af den nye udgave af Schack Staffeldts samlede digte.

Johnny Kondrup har offentliggjort artiklen "The Editor as Interpreter" i Kierkegaard Studies. Yearbook 1998, Berlin & New York 1998, og arbejder på realkommentarer til Søren Kierkegaards "Stadier paa Livets Vei", som forventes udgivet i 1999.

Flemming Lundgreen-Nielsen er fortsat medarbejder på en tysk gennemkommenteret oversættelse af et udvalg på ca. 1100 sider Grundtvig som forventes afsluttet i 2000.

Sprog

Lise Bostrup har udarbejdet et kompendium: "Basisgrammatik for sprogstuderende", et materiale til de studerende, som ikke besidder det nødvendige kendskab til grammatiske begreber og deres anvendelse.

Lars Brink har leveret omfattende kommentarer til Hansen & Heltofts udkast til "Grammatik over det Danske Sprog".

Dorthe Duncker har fortsat arbejdet på sit ph.d.-projekt, der anskuer sproget som selvorganiserende system og opstiller hypoteser om sproglig regeldannelse ud fra en række dynamiske modeller. Hypoteserne afprøves empirisk på et korpus bestående af strofiske tekster fra ni danske renæssancehåndskrifter.

Erik Hansen har fortsat arbejdet med projektet "Grammatik over det Danske Sprog", som han udfører sammen med professor Lars Heltoft (RUC); færdiggørelsen af manuskriptet er nu i sin sidste fase. Den typografiske tilrettelæggelse er aftalt med forlaget, og bogen ventes at gå i trykken midt i 1999.

Sproghistorie

Jens Kr. Andersen skrev en populær orientering om de skandinaviske sprogs indbyrdes slægtskab med titlen "Aperçu sur la situation linguistique en Scandinavie" (ca. 5-10 sider) i det af organisationen ARLE udsendte tidsskrift L' Europe Plurilingue nov. 1998.

Frans Gregersen har sammen med Inge Lise Pedersen revideret deres fælles engelsksprogede artikel om hovedsætningsordstilling i underordnede sætninger, så den nu er klar til offentliggørelse.

Jakob Povl Holck arbejdede på sit ph.d.-projekt om middelalderens danske lægebøger. Formålet er at kaste lys over de kulturelle tilpasningsprocesser der i Norden fører til en overtagelse af traditionen for lægebøger, som stammer fra oldtidens højkulturer ved Middelhavet. Projektet henter først og fremmest sin metode fra socio- eller kontaktlingvistikken med koncentration om lægebøgernes sprog og genre. Holck har foreløbigt dokumenteret at de ældste danske lægebøger i høj grad er farvet af de samtidige og tidligere europæiske litterære tendenser.

Syntaks

Lars Brink skrev "Kongen af Danmarks bolsjer. Om tilhørspræpositionen "s" som er antaget til Nydanske Studier

Erik Hansen har bidraget med en afhandling om ledsætninger til Ny Forskning i Grammatik nr. 5 (udgivet af SHF 1998).

Eva Skafte Jensen arbejdede med adverbialer i neksusfeltet og deres funktioner i moderne dansk. Arbejdet indbefatter analyser af ordstillingen af disse adverbialer og inddragelse af forskellige andre faglige områder som semantik, pragmatik og tekststrukturering.

Semantik

Lars Brink skrev "Onomatopoietika – når udtalen maler betydningen" i Hansen & Lund (red.) Det er korrekt Gyldendal 1998, og "Om betydningsforskellen mellem tro og synes" som er antaget til Norsk Lingvistisk Tidsskrift.

Carsten Hansen har fortsat ph.d.-projektet Danske metaforer. En diskussion af den kognitive semantiks muligheder i ét- og tosprogsleksikografien – med udgangspunkt i metaforbegrebet og sproglige metaforer i dansk og tysk. Projektet afsluttes i 1999.

Eva Skafte Jensen undersøgte adverbialer og polysemi: En del adverbialer har flere fortolkningsmuligheder afhængigt af et antal faktorer, hvoraf ordstilling er en af de afgørende.

Nina Møller Andersen var under Statens Humanistiske Forskningsråds Satsningsområde Sprog og Kultur med i det 3-årige forskningsprojekt 'Modernismens retorik' med projektnavnet 'Betydende former', leder Anker Gemzøe, Aalborg Universitet. I forbindelse med sin ph.d.-afhandling arbejdede Nina Møller Andersen endvidere med Michail Bachtins sprogteorier.

Sprogbrug

John E. Andersen begyndte på en revision og udvidelse af "Sproghandlinger i praksis" efter en forlagsaftale med Akademisk Forlag. I Retorikmagasinet nr. 28, har han anmeldt Katrin Hjort (red): Diskurs Samfundslitteratur 97 og har her skrevet en kort introduktion til Diskursanalyse.

Eva Skafte Jensen har deltaget i efterbehandlingen af en empirisk undersøgelse om variation i

skrift- og talesprog på italiensk og dansk. Undersøgelsen indgår i det SHF-støttede forskningsprojekt "Italiensk sprogbrug", der indgår i det overordnede SHF- projekt "Grammatik og fremmedsprog".

Marianne Johansen arbejdede på et ph.d.-projekt med titlen "Børnehavebørns samtaler". I projektet undersøges den sproglige socialisering, der finder sted i en daginstitution. Indsamlingen af data indledtes i slutningen af december 1998. Her følges seks børn i alderen 3-5 år, hvis gruppesamtaler optages på video. Optagelserne koncentreres om typiske hverdagsinteraktioner i daginstitutionen. Analysen skal dels vise hvilke kommunikative kompetencer børn i denne aldersgruppe har, dels belyse hvilke diskursive praksisser der etableres og indøves i gruppesamtaler mellem jævnaldrende børn og mellem børn og voksne.

Dansk som fremmed- og andetsprog

Lise Bostrup har færdiggjort Danskere. En lærebog i dansk for udenlandske studerende på mellemtrinnet. (160 sider), og Danskere. 11 lytte- og udtaleøvelser. Kasettebånd til klasseundervisning, sproglaboratorium og selvstudium. Begge på Akademisk forlag (udkommer forår 1999).

Anne Holmen indgår i en række projekter, der vedrører tilegnelsen eller undervisningen i dansk som andetsprog. I det empiriske hovedprojekt, Fra köy til Køge (i samarbejde med Jens Normann Jørgensen og Jørgen Gimbel fra DLH), følges et antal tyrkiske børns tosprogede udvikling gennem folkeskolen. Herindenfor fokuserer Holmen på tilegnelses- og normaspekter i børnenes danske andetsprog, i 1998 med særligt fokus på deres skriftlige dansk, herunder deres karakterer til folkeskolens afgangsprøve. Et mindre empirisk projekt, Nordsekvens, har til formål at efterprøve en internationalt anerkendt teori om sprogtilegnelse på voksnes tilegnelse af de skandinaviske sprog. Ud over norske og svenske kolleger deltager Karen Lund og Esther Glahn, IAAS, i projektet, som støttes af NOS-H. Endelig har Holmen sammen med Jens Normann Jørgensen analyseret såvel sproglige som pædagogiske data fra Københavns Kommunes sproggruppeforsøg.

Jens Normann Jørgensen fortsatte længdeundersøgelsen Fra köy til Køge, som er et samarbejde mellem Danmarks Lærerhøjskoles Institut for humanistiske fag og vores institut; projektet er nu i sit tiende projektår. Der er samlet årlige sprogprøver fra de medvirkende dansk-tyrkisk tosprogede skoleelever, enkeltvis i samtaler med henholdsvis dansktalende voksen og tyrkisktalende voksen, i gruppesamtaler mellem tosprogede elever og samtaler i grupper bestående halvt af tosprogede, halvt af etsprogede dansktalende elever, fra eleverne gik i 1. klasse, til og med de gik i 9. klasse. I det forløbne projektår har Anne Holmen og Normann arbejdet med beskrivelse af tosproget praksis i sprogbrugen og med sammenhængen mellem tosproget udvikling og andetsprogsudvikling på dansk. Desuden har Janus Møller, Rikke Byrjalsen, Marie Maegaard, Pia Quist, Anne Holmen og Normann arbejdet med at beskrive de unges sprogbrug som udtryk for en sammenhæng mellem deres identitet som tosprogede og deres identitet som henholdvis piger og drenge.

Normann har fortsat samarbejdet mellem Anadolu Üniversitesi i Eskiehir, Tyrkiet og vores institut (T. Damsgaard Olsen, K. Kjøller, A. Holmen og Normann) med det formål at beskrive udviklingen af modersmålet tyrkisk hos skoleelever i Eskiehir med henblik på sammenligning med udviklingen af tyrkisk hos de tosprogede elever i Køge. Første runde af data i form af gruppesamtaler er under udskrivning i Eskiehir.

I forbindelse med et samarbejde mellem Københavns kommune, Danmarks Lærerhøjskoles Institut for humanistiske fag og vores institut beskriver Normann og Anne Holmen for det første den tosprogede udvikling hos arabisktalende skolebegyndere, for det andet ændringer i lærerforudsætninger og lærerholdninger til tosprogede skoleelever. I det forløbne år har de dels primærbearbejdet data i de to delundersøgelser, dels indsamlet yderligere kontroldata til belysning af sprogforståelse på arabisk og dansk hos tosprogede skolebegyndere.

Ungdomssprog

Jens Normann Jørgensen arbejder – sammen med Kjeld Kristensen fra Den Danske Ordbog – med "Moderne sjællandsk". Projektet er en længdeundersøgelse af unge (16-19-årige) Næstvedborgeres udvikling af deres talesprog. Undersøgelsen beskriver dels moderne sjællandsk talesprog og er den første beskrivelse af regionalsprog på Sjælland, dels beskriver undersøgelsen den indbyrdes variation mellem forskellige grupper af unge i forskellige typer af samtale.

Et andet Norman-projekt er "Herlovianersproget – en argot", som er en længdeundersøgelse af udviklingen af de lingvistiske, sprogbrugsmæssige og socialpsykologiske træk ved en skole-ungdomsargot (kostskolen Herlufsholm ved Næstved). Normann har samlet materiale i form af spørgeskemaer i 1985 og i 1995. Efter aftale skal han igen samle materiale ind i 2005. Desuden har

ca. 50 unge herlovianere i 1996 skrevet stile til Normann om deres forhold til Herlovianersproget. I 1999 fortsætter Tore Kristiansen fra Institut for dansk dialektforskning og Normann med en undersøgelse af det generelle sproglige miljø på skolen, herunder betydningen af indførelsen af engelsk som undervisningssprog i nogle af skolens klasser. Heri indgår forsøg med undervisning i sprogholdninger i gymnasiesklasser.

Sproglig rådgivning

Erik Hansen har som medlem af Dansk Sprognævns arbejdsudvalg deltaget i sprognævnets forsknings- og formidlingsarbejde. Han har sammen med cand.mag. Kirsten Rask, udgivet et kommakursus, bestående af et hefte med tilhørende interaktiv diskette (Dansk Sprognævns skrifter nr. 26).

Helle Petersen har afsluttet første del af sit ph.d.-projekt Forandringskommunikation. En kommunikations- og organisationsteoretisk analyse af forandringsprocesser. Arbejdet har resulteret i rapporten Linjekommunikationen i Novo Nordisk. Styrker og svagheder samt forslag til forbedring og diverse interne formidlings- og rådgivningsopgaver i virksomheden. Den eksterne formidling består af artikler i håndbogen Human Resource Management på Børsens Forlag i antologien Virksomhedskommunikation, som udkommer på Handelshøjskolens Forlag i april 99.

Skriftlig fremstilling

Klaus Kjøller fortsætter projektet "Offensiv formidling". Målet er at indsamle erfaringer gennem genre- og stileksperimenter med offensiv popularisering af pragmatiske emner – og at bearbejde og formidle resultaterne. Offensiv vil sige: Formidling som hverken forudsætter faglig interesse eller tvang hos læserne. Projektets eksperimenterende, praktiske fase er afsluttet, og analyse og teoretisk reflektion er påbegyndt, bl.a. med indlæg om brug af billeder i 4 af projektets eksperimenter (bøger), på institutseminaret "I billedet er alt muligt".

Kjøller har endvidere offentliggjort de foreløbige frugter af ca. 30 års introspektive, fænomenologiske studier af sin egen skrive- og formidlingsproces i form af hyperteksten "Som det er" på internetadressen www.kjoeller.dk.

Bettina Perregaard holdt foredrag ved Øresundsprojektet om Skriftlighed. Kurset blev tilrettelagt og gennemført af professor Frans Gregersen, professor Klaus P. Mortensen, Danmarks Lærerhøjskole, professor Tor Hultman, Malmö og docent Lars-Göran Malmgren, Lund med det formål at integrere sprog og litteratur i modersmålspædagogikken. Kurset henvendte sig til doktorandstuderende, gymnasielærere og ph.d.-studerende. Perregaards bidrag skal i bearbejdet form indgå i en skriftserie under udviklings- og forskningsprogrammet "Skolefag, læring og dannelse i det 21. århundrede" ved Danmarks Lærerhøjskole.

Bettina Perregaard har forsvaret sin ph.d.-afhandling: Forskning og undervisning i skriftsprog: Kritiske studier i forholdet mellem social interaktion, kognitiv udvikling og skriftsproglig kompetence, og skrevet artiklen "Interaktion og transformation – Om forholdet mellem undervisning og udvikling i skriftlig fremstilling", der skal udkomme i NyS 27; Perregaard arbejder på at få publiceret en artikel i USA: Historical and linguistic implications of a past project: The theoretical framework of L.S. Vygotsky and empirical results of A.R. Luria's expeditions to Uzbekistan.

Massekommunikation

Den billedskabte virkelighed

Bent Fausings projekt har titlen "Bevægende Billeder: Om billeder og affekt/Emotion in Motion: On affect and images". Her analyseres en række nutidige eksempler fra den visuelle kultur (tv, fotografi, film, computerbaserede billeder, 'interface', hypertekst m.v.) for deres affektive implikationer, sekundært etableres en teori og dannes begreber om billeders særegne fascination. Projektet knytter an til traditionel forskning om (billed)sansning (Bergson, Langer m.v.) og nyere studier inden for dette område (Crary, Deleuze, Merleau-Ponty, Williams m.v.). Projektet kombinerer fænomenologi med affekt ud fra grundtanken, at referenten – fænomenet – ikke kun er et objekt, det er også en stemning, en affekt. Denne situation bliver især tydelig, når affekten 'findes' i fænomenet og i betragteren, med andre ord: Objektet (billedet) eksisterer ikke uden subjektet, og subjektet eksisterer ikke uden objektet (billedet). Hermed er også tilkendegivet at billede og krop bliver tæt forbundne enheder, og medieringen foretages af affekten (eller dermed den emotionelle referent).

Vibeke Pedersen arbejdede videre med projektet: "Mennesket som tv-billede. Studieværter i tv: Visualitet, melodrama og køn". Hun har analyseret en række nyere danske nyhedsværter (bl.a. Morten Løkkegaard og Eva Jørgensen), og diskuteret om de nye ekspressive nyhedsværter er tegn på det reelles tilbagekomst, eller om de snarere kan karakteriseres som postmoderne syntetiske personligheder.

Genre- og temaanalyse

John E. Andersen har i forbindelse med sit OB-kursus i diskursanalyse sammen med Helle Lehrmann Madsen søgt at udvikle denne analysemetode for talk-shows i tv med vægt på en tæt analyse af sproglige markeringer af diskurser. Det er blevet til en artikel med titlen "Publikum til pynt" der er udkommet på Borgens Forlag i en medieantologi: Mediebilleder.

Sofie Heller arbejdede fortsat med ph.d.- projektet "Billedteori i reklamens spejl – repræsentation, betydning og blik". Projektet fokuserer på reklamefotografiets stil og æstetik i sen-1900'erne og søger med konkret udgangspunkt heri at nuancere den traditionelle tilgang til det kommercielle fotografis retorik og betydningsdannelse. I 1998 har hun, i lighed med de foregående år, deltaget i aktiviteterne omkring satningsområdet "Den billedskabte virkelighed" og blandt andet arrangeret gæsteforelæsningen "The Relations between the Spectator and the Poster" ved professor Pierre Fresnault-Deruelle (Université de Paris I, Panthéon, Sorbonne).

Palle Schantz Lauridsen har arbejdet med danske tv-serier i 90'erne, bl.a. i forbindelse med et foredrag for gymnasie-dansklærere i januar 1999.

John Mortensen var ansat under Det humanistiske Forskningsråd i et to-årigt forskningsprojekt med titlen "Talkshowet som talende tv". Projektet har bevilling til september 1999. Han har skrevet 3 kapitler: 1) "Livsverden, passive synteser og tv" (61 sider) med afsnittene: Livsverden. Perception, passive og aktive synteser. TV som medium. Genre og læsning. Narrativitet og sekvenstyper. Kapitlet er et forsøg på fænomenologisk beskrivelse af tv, herunder talkshowet, og reception af tv. 2) "Samtale og talkshows" (59 sider) med afsnittene: Kroppen. Ansigtet og interaktionen. Trilog. Talkshowets tale og seerne positioner. Kapitlet er et forsøg på at bestemme de særlige interaktive relationer, der udfolder sig mellem deltagere og vært i et talkshow samt at bestemme de positioner, som seerne placeres i i forhold til samtalen – ud fra et samtaleanalytisk synspunkt. 3) "Talkshowets varianter" (41 sider) med afsnittene: Talkshowets væsenstræk. Debatvarianten. Portrætvarianten. Den berettende/konfrontative variant. Her bestemmes, hvad der karakteriserer talkshowet som genre, og hvordan det adskiller sig fra andre tv-genrer, samt de tre variant, der er inden for denne genre. John Mortensen er i gang med en næranalyse af det (af i alt seks) udvalgte talkshow, "Meyerheim after 8".

Vibeke Pedersen har i forlængelse af sit overbygningsemne "Melodrama i film og køn" publiceret en artikel om den danske tv-serie "Taxa".

Ib Poulsen arbejdede fortsat med projektet "Den Danske Radiomontage".

Projektet omfatter en analyse af radiomontagen fra 30'ernes hørebilleder, den samfundsdebatterende montage fra 40'erne og 50'erne, den litterære og kulturkritiske montage fra 60'erne og 70'erne samt de formeksperimenterende montager fra 80'erne og begyndelsen af 90'erne. Analysen retter sig mod montagens tematiske og radioæstetiske karakteristika og udvikling, men omfatter tillige en kulturhistorisk dimension hvor radiomontagen ses som fortolker og kommentator til periodens kulturelle og samfundsmæssige strømninger og debat.

Ib Poulsen har desuden skrevet artiklerne: "En krog ind i billedet". I Ib Poulsen & Henrik Søndergaard (red): "Mediebilleder. Studier i mediernes udtryksformer", s. 141-166; "Blue Velvet" by David Lynch: A Fairy Tale About the Developmental Conflicts of Growing From Boyhood to Manhood (sm. m. Gudrun Bodin). I Psychoanalytic Inquiry, Vol. 18, No. 2. Hillsdale, New Jersey, s. 238-250.

Perception

Birger Langkjær færdiggjorde ph.d.-afhandlingen "Den lyttende tilskuer: Perception af lyd og musik i den audiovisuelle fiktionsfilm" samt udgav artiklerne "Den lyttende tilskuer. Om musik, perception og følelser i audiovisuel fiktion" i Norsk medietidsskrift, nr. 1/98, og "Hvordan får musikken mening? Om karakter, situation og tilskuer", i Kosmorama nr. 222.

Institutionsanalyse og -historie

Jørgen Bonde Jensen skrev "Efterord" til Pierre Bourdieu: "Om TV- og journalistikkens magt". Oversat af Karen Nicolajsen. 1998. s. 13-119.

Palle Schantz Lauridsen arbejdede på et projekt om "Filmforevisningen i Danmark. Institutioner og publikum". Projektet tager udgangspunkt i at biografen kun i en historisk begrænset periode har været den dominerende filmforevisnings-institution. Det inddeler den danske filmforevisnings historie i fem perioder efter hvilken institution, der har været den dominerende.

Vibeke Pedersen har i forbindelse med sit NOS-H støttede projekt "TV-værter, køn og kommercialisering i Norden" færdigredigeret rapporterne og sammenfatningen, der publiceres på Institut for Nordisk Filologi, og præsenteret dele af projektet ved konferencer på Oslo Universitet og IAMCR konferencen i Glasgow.

Ib Poulsen deltager i forsknings- og formidlingsprojektet "Nordisk Medieforskning" og har her bidraget med artiklen "Radio and Television in Denmark" (sammen med Henrik Søndergaard). I Leen d'Haenens and Frieda Saeys (eds): "Media Dynamics & Regulatory Concern in the digital Age". Communications. The European Journal of Communication Research, Vol. 1. Berlin, s. 181-197.

Anden virksomhed

Redaktion af tidsskrifter, skriftrækker m.v.

Jens Kr. Andersen var medlem af redaktionskomiteen for Nordica – tidsskrift for nordisk teksthistorie og æstetik, Odense Universitet; redaktør (sammen med Annika Salomonsen, KB) af Skrifter udgivet af Selskabet Bellman i Danmark; medarbejder ved Den Store Danske Encyklopædi (Danmarks Nationalleksikon).

John E. Andersen er medlem af redaktionspanelet for Nys.

Sune Auken har arbejdet med udgivelsen af TRANSfiguration – Nordisk tidsskrift for kunst og kristendom, hvis første numre udkommer i 1999.

Erik Hansen har redigeret (sammen med Jørn Lund) og bidraget til bogen Det er korrekt. Dansk retskrivning 1948-98 (Dansk Sprognævns skrifter nr. 27); han har deltaget i redigeringen af tidsskriftet Mål & Mæle og skrevet flere artikler til det; han er desuden ansvarshavende redaktør af tidsskriftet Nyt fra Sprognævnet.

Anne Holmen er medredaktør af NyS, Københavnerstudier i Tosprogethed og Sprogforum. Formand for ADLA (den danske forening for anvendt sprogvidenskab), bestyrelsesmedlem i Selskab for Nordisk Filologi.

Marianne Johansen er medredaktør af tidsskriftet NyS.

Jens Normann Jørgensen er medredaktør af serien Københavnerstudier i tosprogethed og repræsentant i Danmark for den europæiske årbog Sociolinguistica.

Johnny Kondrup er medredaktør af Søren Kierkegaards Skrifter (1977 ff.) og har ført tilsyn på udgaver af Johannes Ewald og Martin Andersen Nexø for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Palle Schantz Lauridsen var redaktør af bøgerne Filmbyer (Spring: 271 sider. 1998) og Byens konkyliesang (Spring: Udkommer 1999).

Flemming Lundgreen-Nielsen var redaktør af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs skriftrækker Danske Studier (medredaktør), Grundtvig-Studier (medredaktør), og af Semester-lektionskataloger og Sommeravis fra Folkeuniversitetet i København (medredaktør); han var konsulent ved Søren Kierkegaard-forskningscenterets Kierkegaard-udgave.

Bettina Perregaard var medlem af redaktionen af NyS.

Ib Poulsen var redaktør af Mediebilleder – studier i mediernes udtryksformer, udkommet på Borgens Forlag (sammen med Henrik Søndergaard).

Rejser og foredrag

Jens Kr. Andersen forelæste på RUC's seminar om tekstlig kompositionsanalyse (arr.: Prof., dr. phil. Peter Brask).

John E. Andersen havde i alt 21 rejsedage for KU i 1998:

1) Nordliks netværksmøde på Universitetet i Bergen.

2) Universitetet i Santiago de Compostella (med prodekanen): Foredrag om IT-baseret sprogundervisning og demonstration af programmet "Danish for Ducklings" som er udviklet på instituttet. 3) Universitetet i Bergen: Testkonference i ALTE (Association of language Testers in Europe).

4) NAFSA konference Washington D.C. (Forlængelse af samarbejdskontrakt med Univ. of California og etablering af nye kontrakter i USA).

5) Stockholms Universitet EAIE konference (European Association of International Education).

John E. Andersen holdt foredrag ved forskellige efteruddannelseskurser: Om diskursanalyse for dansklærere i gymnasiet (Dansklærerforeningen), og "Argumentation og legitimering i organisationer" på fakultetets efteruddannelseskurser for informationsmedarbejdere – under Åben Uddannelse.

Fire gange holdt John E. Andersen oplæg – sammen med Klaus Kjøller – om samarbejde og ledelse for Fakultetets TAP'er ved efteruddannelseskurser.

Nina Møller Andersen holdt foredragene: "Det fremmede ord i billedet. En semantisk billedanalyse" på seminaret "I billedet er alt muligt", Københavns Universitet; "Vær så venlig at rette min opgave. Høflighed på dansk og udenlandsk. En kontrastiv sproghandlingsanalyse" på konferencen "7. møde om udforskningen af dansk sprog", Århus Universitet; "Bachtin og sproget. Sprogteoretikeren Bachtin, det fremmede ord og dets

anvendelighed" i Selskab for Nordisk Filologi, Københavns Universitet. Hun deltog endvidere i en Bachtinkonference ved Institut for Litteraturvidenskab, Københavns Universitet og i konferencen "Modernisme" under forskningsprojektet "Modernismens retorik", Aalborg Universitet. Endelig var hun på forskningsrejse til The Bachtin Centre, University of Sheffield, England.

Sune Auken har deltaget som oplægsholder på "The Thirteenth International Medievalism Conference" i Rochester, New York.

Tine Bach holdt festforelæsningen "Jødisk historie, erindring og identitet" på Schæffergården i forbindelse med det nordiske sommerkursus, der omhandlede "det fremmede i dansk litteratur".

Henrik Blicher holdt foredrag om moderne dansk editionsfilologi på ph.d.-kurset "Nordiske forskningstraditioner, historie og aktuelle perspektiver", og i Selskab for Nordisk Filologi: "Staffeldt på ny. Om arbejdet med en ny udgave af Schack Staffeldts forfatterskab" (under udgivelse).

Thomas Bredsdorff forelæste om salmeretorik på en international kongres om naturdigtning i 1700-tallet, universitetet i Göttingen; om kønsopfattelser i 1700-tallet på årskongressen for Canadas skandinavister i Ottawa; om Holberg, om Nordbrandt og om litteraturteori på Universitetet i Tartu, Estland; om talehandling og saga på sagakongres på Aarhus Universitet; desuden gæsteforelæsninger forskellige steder på Københavns Universitet: Om sproghandling, om metaforteori, om humanistisk videnskabsteori, om sagaformidling, om æstetisk vurdering af folkeviser.

Pil Dahlerup holdt forelæsningerne "Litterære fiktionaliseringsprocesser", oplæg ved litteraturkongres, Umeå Universitet; "En ny dansk litteraturhistorie", Danmarks Biblioteksskole; "Litteraturhistorieskrivning" på kursus for udenlandske lektorer, Hindsgavl, arrangeret af Undervisningsministeriet; "Litterær kvalitet", Dansklærerforeningens efteruddannelseskursus; "Historisk læsning", Amtscentret for undervisning, Frederiksborg Amt; "Historisk læsning", Efteruddannelseskursus, Espergærde gymnasium; "En ny dansk litteraturhistorie", Institut for Nordisk Filologi ("Blå Tirsdag").

Dorthe Duncker har deltaget i "Ninth International Symposium on Lexicography at Copenhagen University" med foredraget (sammen med Hanne Ruus): "Multi Level Text Representation in an LCB", om flerniveaurepræsentation af tekster til leksikografisk brug.Ved "7. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog", Aarhus Universitet bidrog hun med et foredrag om genrebestemmelse i den ældste danske viseoverlevering.

Bent Fausing holdt foredragene "Om mit forskningsprojekt", Medielærerseminar, Gilleleje; "Synet som sans", Danmarks Designskole, Kbh.; "Affekt-billeder", KUA, seminaret 'I billedet er alt muligt"; "Synet som sans", Dansk Magisterforening, Kbh.; "Det nationale, det internationale, det globale", KUA, Videnskabsteoriseminar; "The Essential Image", University of Turku, seminar om "Visuel Culture"; "Syn og synæstesi", Danmarks Designskole, Kbh.; "Sore-Society: The Dissolution of the Image and the Assimilation of the Trauma", Stockholms Universitet, konference om 'Technologies of Moving Images'.

Frans Gregersen holdt foredraget "Fra feltarbejde til rapport. Om sociolingvistikkens metodologi" ved det første kursus for ph.d.-studerende inden for sprogvidenskab på den internationale forskerskole i Odense; foredrag i Kristiansand om humanioras videnskabsteori og videnskabshistorie, og om sprognormer; om teori i humaniora på seminar på Danmarks Lærerhøjskole og i Ålborg – foredraget publiceres i revideret form af DLH; om strukturalisme på efteruddannelseskursus for gymnasiernes filosofilærere. Gregersen deltog sammen med Inge Lise Pedersen i det store norske tværuniversitære samarbejde "Talemålsprojektets" første konference med et foredrag om 'Hvad er en sociolingvistisk teori?'. Foredraget publiceres af Talemålsprojektet.

Frans Gregersen ledede et kursus i danskfagets/svenskämnets didaktik, finansieret af EU-midler og midler fra de deltagende institutioner, nemlig Københavns Universitet, Danmarks Lærerhøjskole, Lunds Universitet og Malmö Lärarhögskola, og bevilget af Øresundskomiteen. Fra Danmark deltog en ph.d.-studerende og 11 gymnasielærere, fra Sverige deltog 12 doktorandstuderende. I løbet af fem kursusgange bevægede deltagerne sig fra faghistorie via sprogpædagogik og nabosprogsdidaktik til svensk og dansk litteraturpædagogik for at slutte med en fælles skriftlig gruppeopgave, som evalueres i begyndelsen af 1999.

Carsten Hansen foredrog "Metaforer i leksikografien" på temadag om metaforer på Institut for Nordisk Filologi arrangeret af Selskab for Nordisk Filologi; "Den danske vrede – en sprog-billedlig brugervejledning for udlændinge" på seminar med titlen "I billedet er alt muligt" på Institut for Nordisk Filologi (bidragene fra seminaret publiceres i 1999 på forlaget Tiderne Skifter); "Humoralpatologiens betydning for metaforiske vredekoncepter – eksemplificeret med Ludvig Holberg" på "7. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog" (MUDS) i Århus.

Erik Hansen deltog i en konference i Mannheim om sproglig rådgivning, arrangeret af Institut für deutsche Sprache, i de nordiske sprognævns årsmøde i Trondheim og i Statens Humanistiske Forskningsråds årlige grammatikseminar. Desuden forelæsninger ved Folkeuniversitetet, ph.d.-kursus o.a.

Jørgen Haugan holdt foredragene "Levnedsskildringens færdselsregler" på Den Litterære Institution uss, Hald Hovedgaard ved Viborg; "Martin Andersen Nexø som klassiker" på Bogmessen i Forum.

Annemette Hejlsted foredrog "Amalie Skram og kønsdebatten omkring det moderne gennembrud" og "Væmmelsens mønstre – en læsning af Amalie Skrams roman Constance Ring" ved Senioruniversitet i Slagelse; "Moderkærlighed og melodrama i Kerstin Ekmans roman Händelser vid vatten"; holdt gruppeforedrag ved IASS XXII Study Conference; "Kønnet og litteraturen på tærsklen til det 20. århundrede" ved Nordjyllands Kunstmuseum.

Anne Holmen holdt foredragene: På Undervisningsministeriets årsmøde for folkeskolens konsulenter for tosprogede elever: "En kritisk læsning af faghæfte 19 om dansk som andetsprog"; på den 4. nordiske konference om Nordens sprog som målsprog på Københavns Universitet: "Tosprogede elevers skriftlige dansk"; på årsmøde for de udenlandske lektorer, Hindsgavl: "Moderne sprogundervisning i dansk"; sammen med Jens Normann Jørgensen på den 8. EUROSLA konference i Paris: "Bilingual development of school-age children"; på MUDS i Århus: "Dansk som andetsprog og tosproget udvikling"; i seminarrække på Oslos Universitet, Institut for Lingvistiske Fag: "Køge-projektet". Desuden har Holmen holdt et oplæg til seminar på Københavns Universitet: "Politisk brug og misbrug af sprogforskning".

Eva Skafte Jensen foredrog "Mr. Bean i tale og skrift" ved 7. MUDS i Århus, og deltog i SHF-seminar om grammatisk beskrivelse.

Charlotte Jørgensen holdt foredraget "Munchs og Ibsens kvinder" på Kunstforeningen i København, og et foredrag om Karen Blixens forfatterskab på Skovlunde Seminarium.

Jens Normann Jørgensen foredrog (sammen med Anne Holmen) "The Interdependence of Second Language and Bilingual Development in Successively Bilingual School Children" på EUROSLA 8, den ottende konference om andetsprogsforskning i Den europæiske andetsprogsassociation, i Paris; sammen med Tore Kristiansen "Dialect Convergence in Denmark and Evaluation Among Adolescents" på European Science Foundations konference om The Convergence and Divergence of Dialects in a Changing Europe ved University of Reading. Rikke Byrjalsen, Janus Møller, Marie Maegaard, Anne Holmen og Normann bidrog til det 7. møde om udforskningen af dansk sprog ved Aarhus Universitet med en foredragsrække om Tosprogethed hos tyrkisk-danske skoleelever. Anne Holmen og Normann organiserede, sammen med Anne Hvenekilde og Lise Iversen Bjørkavåg fra Oslo, et nordisk seminar om politisk brug og misbrug af sprogforskning på Københavns Universitet. Endvidere organiserede Janus Møller, Pia Quist, Anne Holmen og Normann den fjerde konference om de nordiske sprog som andetsprog på Københavns Universitet.

John Chr. Jørgensen forelæste over kritikhistoriske og litteratursociologiske emner på Testrup Højskole og Odense Universitet og deltog i en paneldiskussion om litteraturkritik arrangeret af Litteraturrådet samt i en debat om Bourdieu og tv i rækken af instituttets blå tirsdage. John Chr. Jørgensen har endvidere undervist ved Danmarks Journalisthøjskoles efteruddannelseskursus i "Portrætskrivning" og er i fem halvtimesudsendelser på Danmarks Radios P1 blevet interviewet om kritikhistoriske og kulturjournalistiske emner. På universitetet har John Chr. Jørgensen medvirket i et kursus om empirisk forskning, ligesom han indgår i den lærergruppe, der forestår instituttets løbende ph.d.-kursus i ny litteraturvidenskab på nordisk.

Klaus Kjøller forelæste om sproglig rådgivning på ph.d.-kursus om Nordisk Filologi, og var gennemgående figur på ph.d.-kursus om empirisk forskning, arrangeret af 3 ph.d.-studerende. Han var i panelet i Blå Tirsdags-debat om eksperters brug og misbrug i medierne. Sammen med John E. Andersen forestod han 4 kursusdage om ledelse og samarbejde på fakultetets TAP-kursus med oplæg, gruppearbejde og diskussion. Han forelæste om institutlederrollen på introduktionskursus for nyansatte VIP og TAP ved KU, og om fremtidens institutleder på konference arrangeret af samarbejdsudvalget ved KU.

Johnny Kondrup har opponeret ex auditorio ved forsvaret af Thomas Söderqvists disputats "Hvilken kamp for at undslippe" (om immunologen Niels Kaj Jerne) på RUC. Han har holdt foredrag om Henrich Steffens og Adam Oehlenschläger ved et symposium, afholdt af Fondet for Dansk-Norsk samarbejde på Schæffergården; om valget af grundtekst ved kritiske udgivelser på en konference, arrangeret af Nordisk Netværk for

Editionsfilologer i Stockholm; om hermeneutik (Wilhelm Dilthey og H.-G. Gadamer) på Grundtvigs Højskole, Frederiksborg.

Sigurd Kværndrup har holdt to gæsteforelæsninger ved universiteterne i Firenze og Rom om Islændingesagaen og om Komposition og verdensbillede i Saxos Gesta Danorum; har introduceret forfatteren Svend Åge Madsen ved et Blå Tirsdags-arrangement, og præsenteret Pil Dahlerup: "Dansk litteratur. Middelalder 2" ved et Blå Tirsdags-arrangement, samt holdt foredrag om NFS Grundtvigs "Den danske statskirke upartisk betragtet" ved Vartov-akademiet.

Birger Langkjær deltog i efterårfet i SMIDs (Sammenslutningen af Medieforskere i Danmark) årsmøde på Sandbjerg Gods omkring radioæstetik. Har desuden holdt et par foredrag (om filmmusik) på henholdsvis Danmarks Biblioteksskole samt Film-daghøjskolen, Brøndby.

Palle Schantz Lauridsen holdt foredragene "Omkring filmens billeder" på seminaret "I billedet er alt muligt", KU; "Filmen i 19. århundredes visuelle kultur" på seminaret "Nye medier og nye æstetiske former", RUC. Lauridsen deltog sm. m. Ib Poulsen i opgaveseminar på Kultur & Medier, Lunds Universitet, og var arrangør af undervisningsseminar om TV-nyheder for studerende på studiemønstret Medier og kultur og for svenske studerende fra Kultur & Medier, Lunds Universitet.

Flemming Lundgreen-Nielsen holdt foredragene "Dreimal Werther in der dänischen Romantik", ved kollokviet Goethezeit und Nordische Länder ved Goethe-Museum, Düsseldorf; "Løven i buret – Grundtvig i 1848" som led i rækken "1848. Otte offentlige forelæsninger om året, der satte skel i dansk og europæisk historie", arrangeret af Institut for Historie, Københavns Universitet (trykt i Claus Bjørn (red.): 1848 – Det mærkelige år, november 1998); "Præsentation af Leonora Christinas Jammers Minde" på Det Nationalhistoriske Museum, Frederiksborg, ved lanceringen af tekstbindet til den videnskabelige DSL-udgave ved Poul Lindegård Hjorth og Marita Akhøj Nielsen, på Leonoras 300-års dødsdag (delvis udsendt i DR 1 den 24. april 1998); "N.F.S. Grundtvig, modersmålet og dansk identitet" ved Danske Sprogdage i Moskva; "Henrich Steffens und N.F.S. Grundtvig – Eine lebenslange Wechselwirkung" ved symposiet Henrich Steffens – "Norwegens fortgewehtes Lorbeerblatt", Die Universalität der Wissenschaften, Humboldt-Universität, Berlin; om dansk litteraturs historie ved Scandinavian Seminar, Krogerup Højskole; "Romantikkens galskaber" som led i Det humanistiske Fakultets bidrag til Golden Days in Copenhagen; "Det skjulte universitet?" ved Folkeuniversitetets 100-års jubilæum den 10. september 1998 i Festsalen, Københavns Universitet; "Fænomenet Steffens – en meteor i dansk åndsliv" ved seminaret Henrik Steffens – "Norges bortblæste laurblad", Danmarks "lynildsmand" på Schæffergården.

Vibeke Pedersen holdt foredragene "Invasion of the Body Stocking. Forestillingen om TV som kvindeligt og det gamle public service på tv" på seminaret "Ungdom, kjønn og medier", Oslo Universitet (publiceret i Arbeidsnotat 4/98 Senter for kvinneforskning, Universitetet i Oslo); "Studieværtens melodramatiske krop" på seminaret "I billedet er alt muligt", KUA. Hun deltog i den 21. IAMCR konference (International Association of Media and Communication Researchers) i Glasgow og præsenterede paperet "Invasion of the Body Stockings" (publiceres i Nordicom Reviews i 1999). Vibeke Pedersen arrangerede et to-dages seminar om "Visuality and Gender" (sammen med Bent Fausing og Anne Jerslev) med deltagelse af en række engelske og amerikanske forskere, og et besøg af professor Lynn Spigel fra University of Southern California, Los Angeles, som gæsteprofessor i 2 uger i december.

Vibeke A. Pedersen deltog i den møderække, som "Dansk Sprog- og Stilhistorisk Tekstbase" (se dette projekts rapport) afholder 4-5 gange om året, arrangerede (sammen med Birgitte Hesselaa) og holdt oplæg på "Litteratur og Tid II, arbejdssymposium, Institut for Nordisk Filologi, med titlen "Når tid er mere end tid. Tidsbegreber og balladeformler i et udvalgt adelsvisehåndskrift", deltog i 22. IASS- ráðstevnan med et indlæg med titlen: "Kongerøgelse, død og pønitense. Et mentalitetsskred i 1600-tallets danske digtning fra de åndelige viser i 1640'ernes skillingstryk til 1680'ernes salmebøger, og holdt oplæg på afslutningssymposium afholdt af projektet Dansk Folkevisekultur 1550-1700.

Bettina Perregaard deltog i konferencen Fourth Congress of the International Society for Cultural Research and Activity Theory: Activity Theory and Cultural Historical Approaches to Social Practice ved Aarhus Universitet. Hun skal udnytte materiale herfra til et kommende projekt om narrativers struktur og betydning.

Ib Poulsen var arrangør (sammen med Bent Fausing) af Medieseminar for medielærere og ph.d.- studerende ved INF, Gilleleje, og inviteret som foredragsholder til Broadcast Talk Seminar, Stirling, Skotland. Desuden var han medarrangør af og foredragsholder ved SMID's årsmøde, Sandbjerg Gods.

Jan Rosiek foredrog "Paul de Man – romantik og allegori", på seminaret Allegori arrangeret af NSU & Forum for Patristik.

Hanne Ruus har deltaget i Ninth International Symposium on Lexicography med foredrag (sammen med Dorthe Duncker) med titlen "Multi Level Text Representation in an LCB" om flerniveaurepræsentation af tekster til leksikografisk brug og i 7. møde om udforskningen af dansk sprog med foredraget "Folkevisedansk, Den ældste viseoverlevering på cd-rom". Hun har endvidere holdt foredrag i Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning om "Elektronisk udforskning af ældre tekster".

Marianne Stidsen har holdt flere foredrag i forbindelse med Dansklærerforeningens efteruddannelseskurser; desuden "Modernismens to ansigter", om den danske litterære avantgarde i det 20. årh., Forfatterforeningen, Hald Hovedgård; "Den nye helhedsforståelse i 1990'ernes danske prosa", Center for Nordiske Studier, Odense Universitet.

Gunnar Syréhn forelæste om "Vilhelm Moberg – den evige emigranten" i Hillerød ved et arrangement i Foreningen Norden i anledning af Mobergs 100-årsjubilæum, og ved Stockholm ABF's årlige litteraturseminar om "Lars Forssells teater – Mellem Mumle Drumle och Svarte Måns". Endvidere forelæste han ved Foreningen Nordens "Kursus i Nordisk Samarbejde" i Den gamle Præstegård, Glostrup, om "Bellman og foråret", hvor han tillige optrådte som Bellman-fortolker. Som foredragsholder og sanger optrådte han endvidere med ett program om den svenske, burleske visetradition, også det i Foreningen Nordens regi.

Lotte Thrane deltog i Institut-symposiet "Litteratur og Tid" med oplægget "En diskussion af nogle af synspunkterne i Lessing's Laokoon"; i IASS'22. kongres, med "Billedets tid og skriftens rum"; på Bakkehuset under Golden Days-festival'en med "Kys mig til Døde" om Kamma Rahbeks og Christian Molbechs brevforhold.

Udvalgsarbejde og administrative hverv

Jens Kr. Andersen var næstformand for Selskabet Bellman i Danmark og for Det danske Guldalderselskab; medlem af (be)styrelsen for Bakkehuset – dansk litteraturforening og for Universitetsjubilæets danske Samfund (U.J.D.S.); prisopgavebedømmer for nordisk i Filologisk-historisk Samfund; medlem af Det danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL).

John E. Andersen var medlem af Rektors Internationale Udvalg. Medlem af Instituttets Forskningsudvalg. Næstformand i Instituttets Samarbejdsudvalg, næstformand i Fakultetets samarbejdsudvalg. Medlem af KU's hovedsamarbejdsudvalg og af dets ligestillingsudvalg og udvalg om ny seniorpolitik. Udpeget af rektor som Universitetets repræsentant i bestyrelsen for DIS, udpeget af Rektorkollegiets formand som formand for Prøvekommissionen for Danskprøve 2 (Adgangsgivende prøve for udlændinge der søger optagelse med ikke-dansk optagelsesgrundlag, f.eks. studentereksamen). Medlem af rektorkollegiets følgegruppe for administrationen af kulturaftalestipendierne. Medlem af Undervisningsministeriets baggrundsgruppe for udformning af bekendtgørelse om danskprøver for flygtninge og indvandrere under lov 163 om sprogundervisning af udlændinge i Danmark fremsat d. 21. januar 1998 af Undervisningsministeren.

Formand for Fakultetets bedømmelsesudvalg for ansøgninger om stipendier til studerendes individuelle studierejser.

Kontaktperson til Det Internationalte Kontor, koordinator for sprogundervisning af udenlandske gæstestuderende ved KU ca. 280 studerende i 1998, leder af Sommersprogskolen med en omsætning på 1,2 millioner kr. International koordinator ved Instituttet (indrejsende ca. 50 studerende pr. semester, udrejsende ca. 10). Netværkskoordinator for vores netværk i henholdsvis Nordplus og Sokrates.

Medlem af ækvivaleringsudvalg under Studienævnet for Dansk. Udpeget af studielederen som kontaktperson til efteruddannelseskurser i information og sproglig formidling for ELU midler. Formand for to bedømmelsesudvalg til stillinger som henholdsvis amanuensis/lektorvikar ved instituttet.

Tillidsrepræsentant ved instituttet, anmeldt af Dansk Magisterforening, Fællestillidsrepræsentant for Det humanistiske Fakultet og Det teologiske Fakultet (for ca 600 fastansatte og 400 løstansatte). Fælles AC-tillidsrepræsentant for Københavns Universitet.

Nina Møller Andersen var med til at stifte 'Bachtinselskabet i Danmark' ved stiftende generalforsamling, og blev valgt til formand for selskabet.

Thomas Bredsdorff var instituttets repræsentant i Netværk for forskeruddannelse i litteraturforskning, næstformand i Dansk 1700- tals Selskab, medarrangør af ph.d.-kursus på Sandbjerg Slot.

Flemming Conrad havde tilsyn med udgave af Holger Drachmann: "Forskrevet" (DSL) og med udgave af Herman Bangs litterære journalistik (DSL). Desuden var han medlem af styrelsen for Universitets-Jubilæets Danske Samfund.

Dorthe Duncker var fortsat medlem af STANLEX- gruppen, en arbejdsgruppe under Dansk Standard med henblik på udarbejdelse af en dansk standard for struktur og oplysningstyper i leksikalske data. Første del af standarden (DS 2394-1) udkom i efteråret: "Leksikalske datasamlinger. Indholds- og strukturbeskrivelse. Del 1: Taksonomi til klassifikation af oplysningstyper".

Bent Fausing var medlem af Styringsgruppen for Fakultetets satsningsområde 'Den billedskabte Virkelighed', arrangør af medielærerseminar, Gilleleje, af seminaret 'I billedet er alt muligt', KUA, af seminaret 'Visuality and Gender' KUA. Endvidere redaktør af antologi vedrørende bidrag fra 'I billedet er alt muligt'-seminaret, med udgivelse ca. september 1999. Fausing sad i udvalget vedrørende planlægning af forskerseminar om 'Image, Body, Technology', KUA, oktober 1999, i bestyrelsen for Center for VideoDokumentation (Louisiana, Statens Museum for Kunst, Nikolaj, m.v.) repræsenterende KUA, i bestyrelsen/planlægningsgruppen for oprettelsen af institut om 'Kultur analyse/Visuel kultur' ved Øresundsuniversitetet. Endelig var han censor ved Ålborg, Århus, Odense, Roskilde og Københavns Universitet inden for fagområderne Medier, Kommunikation, Kulturformidling og kulturanalyse, Litteratur og semiologi, Sprog og kultur, Visuel kultur, medlem af ph.d.-udvalget, Nordisk, medlem af Forskningsudvalget (indtil 1.8.98), Nordisk, ph.d.-koordinator for Massekommunikationsområdet for ph.d.-studienævnet, Fakultetet, og konsulent for Statens Humanistiske Forskningsråd.

Frans Gregersen var medlem af SHF, af dettes Publikations- og Oversættelsesudvalg og dets Forskningspolitiske Udvalg, fra september 1998 tillige af Forretningsudvalget. Udpeget af SHF var han medlem af Dansk Sprognævns Forskningsudvalg, af Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser på Grønland, af det tværrådslige Centerkontraktudvalg og af den tværrådslige komité for multimediecentret. Frans Gregersen har endvidere på danskfaget været medlem af udvalget til behandling af studieordningerne for magisterkonferensen i nordisk, ph.d.-koordinator (for sprog) og formand for ph.d.-udvalget. Han var medlem af Undervisningsministeriets styregruppe for forsøg med skriftlig studentereksamen i dansk. Han var endvidere medlem af tre bedømmelsesudvalg og medlem af bestyrelsen for Karen Iversens og Marcus Lorentzens legater og var medlem af Lingvistkredsens komité.

Erik Hansen blev medlem af Det norske Videnskaps-Akademi. Endvidere var han ekstern sprogkonsulent ved dagbladet Politiken.

Jørgen Haugan var arrangør og rejseleder for uge-seminar for danske studenter i emnet "Norsk litteratur og kultur" på Lysebu ved Oslo; medlem af udvalg til bedømmelse af 19 ansøgere til 3 lektorvikarstillinger i dansk litteratur; formand for udvalg ved Københavns Universitet til bedømmelse af indleveret arbejde om Aksel Sandemose med henblik på graden dr. phil. Endelig har han vurderet ansøgere til Ellen Hartmanns rejselegat.

Hans Hertel har siden 1. august 1996 været studieleder for dansk og i 1998 afsluttet den faglige efterbehandling af evalueringen af dansk-nordiskfagene. Han har været formand for bedømmelsesudvalget vedrørende Bo Elbrønd-Beks ph.d.-afhandling "Traume og skæbne. Om Thorkild Hansens og Soyas skæbneforløb". Han deltog i universitet ph.d.-kursus "Litteratur-historie: Tekst og kontekst" på Sandbjerg gods med forelæsningen "Litterært demokrati og multikulturel litteraturhistorie", publiceret i Litteraturens vaneforbrydere 2. udg. 1999.

Anne Holmen var sprogvidenskabelig repræsentant i Fakultetets ForskningsFredage-udvalget; censor ved Danskprøve 2; ekstern vejleder ved Jann Scheuers adjunktpædagogikum; arrangør af den 4. nordiske konference i Nordens sprog som målsprog samt af tilknyttet seminar. Endvidere udførte hun læseplansarbejde og lærebogsarbejde for Undervisningsministeriets Uddannelsesstyrelse.

Marianne Johansen sad i ph.d.-udvalget som repræsentant for de sproglige ph.d.-studerende ved instituttet.

John Chr. Jørgensen har siddet i bedømmelsesudvalg vedrørende en amanuensisstilling i kulturformidling. Han var formand for instituttets Forskningsudvalg for Dansk og kontaktperson til Dansklærerforeningens Efteruddannelse. For studienævnet har han siddet med i et udvalg, der er kommet med forslag til en ny OB-studieordning.

Klaus Kjøller ledede instituttet og var koordinator for studiemønstret Sproglig rådgivning. Han var formand for det udvalg som bedømte Mie Femø Nielsens ph.d.-afhandling "Afdelingsmøder som middel til organisationskulturel socialisering". Desuden var han studieleder ved linjestudiet i Dansk sprog på Folkeuniversitetet i København.

Johnny Kondrup var medlem af styringsgruppen for "Prosjekt Henrik Ibsens Skrifter" under Norges Forskningsråd, medlem af initiativgruppen for Nordisk Netværk for Editionsfilologer, medlem af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Kondrup var i efteråret 1998 medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende ansættelse af en ledende editionsfilolog ved "Prosjekt Henrik Ib-

sens Skrifter", og desuden medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende ansættelse af tre editionsfilologer ved Søren Kierkegaard Forskningscenteret.

Sigurd Kværndrup var medlem af bestyrelsen for Den europæiske Filmhøjskole i Ebeltoft og af Undervisningsministeriets arbejdsgruppe for Almen pædagogik.

Palle Schantz Lauridsen var medlem af forskningsudvalget (fra 1.8.1998), formand for bedømmelsesudvalg til adjunktur i trykte og/eller audiovisuelle medier i Danmark, medlem af bedømmelsesudvalg for eksterne lektorer i mediefag, af ph.d.-bedømmelsesudvalg og af koordinationsgruppen for forsøgsordning i disciplinen medieanalyse på grunduddannelsen.

Flemming Lundgreen-Nielsen var medlem af bedømmelsesudvalg under faget Historie på disputats om den modne Grundtvigs historiesyn (forsvares ca. maj 1999), formand for Programrådet for Folkeuniversitetet i København, medlem af Styrelsen for Folkeuniversitet i København, næstformand for Grundtvig-Selskabet, formand for og medlem af Styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund, medlem af bestyrelsen i Det danske Sprog- og Litteraturselskab, medlem af præsidiet i Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, medlem af Udvalget for udadrettet virksomhed i Danmark under Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, medlem af bestyrelsen for Aksel Tovborg Jensens Legat og sekretær for Lillian og Dan Finks Fond.

Vibeke Pedersen var formand for instituttets bogudvalg og koordinator for det tværhumanistiske tilvalg Medier og kultur. Ved de Nordiske Konferencer for Massekommunikation er hun gruppeleder.

Bettina Perregaard var fra maj 98 instituttets sproglige repræsentant i Dansklærerforeningens efteruddannelsesudvalg.

Helle Petersen har deltaget i planlægningen og gennemførelsen af ph.d.-kurset "Empirisk Forskning" under Fakultetet.

Ib Poulsen var medlem af Styregruppen for adjunktpædagogikum, Det humanistiske Fakultet/KU, medlem af bestyrelsen for INF, formand for Arbejdsplanudvalget/INF, medlem af Byggeudvalget/INF, studievejleder for faget Dansk, koordinator for medielærergruppen/INF, bedømmer af og 1. opponent ved doktordisputats om radio ved Universitetet i Tammerfors, Finland.

Jan Rosiek var formand for et ph.d.-bedømmelsesudvalg ved instituttet og medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende adjunktstillinger, Nordisk, Aarhus Universitet.

Hanne Ruus var fortsat medlem af STANLEX-gruppen under Dansk Standard som arbejder på en dansk standard for leksikografiske oplysninger. Del 1 af standarden (DS2394-1) udkom i november 1997. Hun var medlem af bedømmelsesudvalget til professorat i dansk sprog på Danmarks Lærerhøjskole og af bedømmelsesudvalget til professorat i nordiske sprog ved Odense Universitet. Hanne Ruus er medlem af Det humanistiske Fakultetsråd, af dettes planlægningsudvalg og har været formand for flere udvalg der arbejder med Fakultetets IT-udvikling.

Lotte Thrane var board member at Nominations and Elections Commitee of The American Conference of Romanticism og medlem af Dansk Selskab for Romantikstudier.

Dansk Folkevisekultur 1550-1700

Projektet "Dansk Folkevisekultur 1550-1700" startede i 1993 og sluttede i august 1998. Projektet har været støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd og Københavns Universitet. Projektets medarbejdere har fortsat deres arbejde i delprojekterne med henblik på at færdiggøre bidrag til det planlagte firbindsværk "Svøbt i mår", hvor forskningsresultaterne publiceres. Værket redigeres af Flemming Lundgreen-Nielsen og Hanne Ruus.

Opbygning af tekstbase med komplette visebøger og andre kilder

Alle viser fra adelshåndskrifter før 1600 er gjort tilgængelige på edb. Omkring 550 af de registrerede viser er derudover blevet forsynet med neutral sprogform til brug for søgning af ord og udtryk. På baggrund af de neutraliserede viser er der genereret en udtømmende elektronisk ordbog over visestoffet. Både viser og ordbog vil udkomme på en cd-rom, der følger med "Svøbt i mår".

Dorthe Duncker har tilrettelagt klargørelsen af data til cd-rommen og Birgitte B. Thomasen har udført den omfattende kontrol af de elektroniske viser.

Forskning

Adelshåndskrifter 1550-1700

Vibeke A. Pedersen har færdiggjort fem artikler til bogværket med udgangspunkt i sin ph.d-afhandling om Dronning Sophias visebog og i sine undersøgelser af Vibeke Bilds visebøger, især hendes kvart.

Elisabet Holst har færdiggjort biografien over

Karen Gyldenstierne som desuden rummer en række generelle aspekter af adelskvindens liv og selvforståelse i perioden. EH bidrager med tre artikler til bogværket.

Projektet har samarbejdet med prof. dr. Otto Holzapfel der leder Deutsches Volksliedarchiv. OH bidrager med et indlæg om de tyske viser i Langebeks kvart til bogværket.

Den danske adel i social- og kulturhistorisk perspektiv

Anemette S. Christensen har færdiggjort bogen "Herremandsliv i Danmark 1500-1600" som leverer tre bidrag til "Svøbt i mår" om periodens adelskultur.

Stud.mag. Pernille Arenfeldt bidrager med en artikel om Frederik II's hof.

Stud.mag. Pernille F. Hasselsteen er ved at færdiggøre sit speciale om den adelige uddannelsespolitik i Danmark 1603-1643 med udgangspunkt i de adelige dannelsesrejser og har på baggrund heraf skrevet en artikel til projektets bogværk.

Anders Sørensen Vedel, en renæssancehumanist ml. folkeviser og adel.

Flemming Lundgreen-Nielsen har fortsat arbejdet med Anders Sørensen Vedels folkeviseredaktion og udgivelse af Hundredevisebogen og med Peder Syvs Tohundredevisebog. Resultaterne vil blive trykt i Svøbt i mår. Adelens kultur i forhold til visernes belyst ved kognitivt semantiske undersøgelser.

Hanne Ruus har arbejdet med kategoribeskrivelser og med kortlæggelse af semantiske sammenhænge i udvalgte semantiske felter. HR bidrager med tre artikler til "Svøbt i mår".

Formidling

Dorthe Duncker og Hanne Ruus deltog i "Ninth International Symposium on Lexicography" hvor de fremlagde deres arbejde med den elektroniske flerniveaurepræsentation af viserne og den ordbog, der kan opbygges på basis af disse. Projektet havde i den forbindelse besøg af flere interesserede konferencedeltagere, heriblandt lederen af Oxford English Dictionary.

Derudover har DD og HR demonstreret den elektroniske visebase for direktør Ove Poulsen fra Forskningsministeriet.

Hanne Ruus har holdt foredrag i "Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning" om "Elektronisk udforskning af ældre tekster".

Projektet afsluttedes officielt med et internationalt visesymposium "Adel, viser og kultur i 1550-1700" fra d. 17-21. august, hvor alle projektets medarbejdere, netværkets ind- og udenlandske medlemmer og andre interesserede deltog. Der var oplæg af historisk, folkloristisk, sproglig og litterær karakter og den kommende cd-rom blev præsenteret i en præ-betaversion. Symposiet bød på en ekskursion til adelskulturelle seværdigheder i Skåne og hele arrangementet blev afsluttet med en festmiddag i universitetets Gobelin-sal.

Projektet har fået en aftale i stand med C.A. Reitzels Forlag om publicering af værket "Svøbt i mår". Første bind forventes at udkomme i foråret 1999 og de næste tre bind vil derefter følge med korte mellemrum. Cd-rommen udkommer med bind 3.

Dansk Sprog- og Stilhistorisk Tekstbase

Projektet påbegyndtes 1. februar 1997 og forløber over tre år med støtte fra Statens Humanistiske Forskningsråd. Formålet er at opbygge en elektronisk tekstbase af ældre danske tekster og gøre dem tilgængelige for sprog- og stilhistoriske undersøgelser. Teksterne opmærkes med oplysningstyper på grundlag af en fælles standard, således at samlingen bliver uafhængig af konkrete databærere og også kan appliceres på fremtidige pc'ere.

Projektets forskningsdeltagere er lektor, dr. phil. Hanne Ruus (projektleder), der arbejder på delprojektet: "Udviklingslinjer i det centrale danske ordforråd ca. 1500 til nutiden"; professor Lars Heltoft: "Subjektets grammatikaliseringshistorie i dansk"; professor, dr. phil. Niels Haastrup: "Sproglige hverdagsrutiner i dels modeltekster og instrukser, dels citater, referater og beretninger"; lektor Bente Liebst: "Grammatikalisering af indholdskategorien +/-bekendthed i dansk"; lektor Inge Lise Pedersen: "Bisætningsindledere fra 1500 til 1800-tallet. En dannelseshistorie"; forskningsadjunkt Vibeke A. Pedersen: "Stilistik i teori og praksis i 1600-tallets danske litteratur".

I løbet af det første år indsamledes en mængde tekster, som blev registreret dels manuelt og dels via skanning (rapport om skanningsforsøgene kan rekvireres ved henvendelse til projektsekretær Anne J. Fogt i lok. 17.3.10). Det blev i samråd med forskerne drøftet hvilke krav, der skulle stilles til søgefaciliteterne. Ud fra disse udarbejdedes konventionerne for opmærkning af tekster til basen.

Basen består af tekster, der genremæssigt spænder fra lovtekster til ligprædikener og fra kogebøger til salmebøger. Samlingen indeholder

væsentligst prosaskrifter affattet i perioden ca. 1500 til 1700 såsom "Prædiken over Kansler Friis, Livsens Vej, Hans Tausens Postil" og "Den danske Kirkeordinans" samt udvalgte dele af bl.a. "Sokkelund Herreds Tingbøger, Karl Magnus' Krønike" og "Aandelig Siunge-Lyst".

Projektet samarbejder bl.a. med historikere, som også er interesserede i at få registreret en række ældre tekster. Ph.d.-studerende Dorthe Duncker har deltaget i drøftelser og forsøg som datalingvistisk konsulent. Desuden er relevant programmel udarbejdet af projektet "Dansk Folkevisekultur 1550-1700" tilgængeligt for tekstbasen.

Ved projektmøderne deltager også følgende forskere: Ph.d.-stud. Johan Møhlenfeldt Jensen (Institut for Historie, KU), ph.d.-stud. Inger Schoonderbeek (Institut for Jysk Sprog- og Kulturforskning, AU), forskningslektor Karen Thuesen (Institut for Nordisk Filologi, KU), forskningsassistent Birgitte B. Thomasen (Dansk Folkevisekultur 1550-1700, Institut for Nordisk Filologi, KU). I 1998 er gruppen af samarbejdspartnere udvidet med to personer: Ph.d.-stud. Jakob Povl Holck (Institut for Nordisk Filologi) og lektor Mette Nordentoft.

Finsk Afdeling

Generelt

Til Finsk afdeling var der tilknyttet én videnskabelig medarbejder (lektor og studieleder Arja Koskinen), én ekstern lektor (John Lind) og én undervisningsassistent (Gitte Svanov). Arja Koskinen havde orlov uden løn 1.8.98 til 31.12.98. I denne periode blev Paula Andersson fra Göteborgs Universitet ansat som amanuensis på afdelingen. Faget har sit eget studienævn med følgende medlemmer i 1998: Studieleder Arja Koskinen og studenterrepræsentant Ole Roslev. På efterårssemestret fungerede studieleder i dansk Hans Hertel som studieleder for Finsk.

Afdelingen er med i et netværk, Finnlink, som samler alle finsksektioner og -afdelinger på nordiske universiteter. Desuden opretholder afdelingen specielt nære kontakter i form af fællesseminarer, studieture osv. med Finsk-ugriska institutionen ved Lunds Universitet.

Finsk afdeling har eget bibliotek med selvstændig boganskaffelsesbudget. Biblioteket varetages af Ilda Juhas Hallas-Møller. De ca. 13.000 bind dækker hele det finsk-ugriske område: Finsk, estisk, ungarsk samt de øvrige finsk-ugriske sprog og kulturer. Årlig tilvækst er ca. 500 titler.

Forskning

Arja Koskinen disputerede den 7. november på Åbo Universitet i Finland inden for faget finsk-ugrisk sprogforskning. Temaet for disputatsen var modale udtryk (modality of action) i nordsamisk. Hun har også fortsat sit andet forskningsprojekt om sprogforhold blandt etniske minoriteter i Norge og Nicaragua.

Paula Andersson har fortsat sit ph.d.-arbejde om sverigefinnernes sprog.

Anden videnskabelig/formidlende aktivitet

Arja Koskinen er fagkonsulent i Den Store Danske Encyklopædi for området finsk-ugriske sprog og skriver opslagsartikler til værket. Afdelingen har også ansvaret for Danmarks og Islands bidrag i det s.k. URBIS-projekt (Uralic Bibliographical Survey) som ledes af Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland.

Der er også besvaret en række forespørgsler om Finlands samfund, kultur og litteratur fra enkeltpersoner og institutioner.

Rejser og foredrag

Arja Koskinen deltog i konference for udenlandslektorer i finsk, arrangeret af det finske Undervisningsministerium i Savonlinna, Finland (august).

Afdelingen besøgte Finsk-ugriska institutionen på Lunds Universitet i oktober: Rejsen blev finansieret af Stiftelsen Einar Hansens forskningsfond.

I december arrangerede afdelingen et besøg på Nordisk Ministerråd i København med en generel orientering om det nordiske samarbejde og tolke- og oversættelsesarbejdet som bliver udført i institutionens regi.

Gæsteforelæsere

Afdelingen har afholdt gæsteforelæsning med professor Ago Künnap fra Tartu Universitet, Estland. Tema: "Newest Theories in Uralistics" (maj). Afdelingen havde også to gæsteforelæsere som udvekslingslærere indenfor Finnplus-systemet (netværket for finskfaget under Nordplus): Professor Jyrki Kalliokoski i maj (1 uge) og førsteamanuensis Manja Lehto i september (2 uger).

Udvalgsarbejde og administrative hverv

Arja Koskinen var formand i bedømmelsesudvalget vedrørende 2 stillinger som ekstern lektor i minoriteter i Norden (historisk og aktuelt) på Center for Minoritetsstudier.

Arja Koskinen har repræsenteret finskfaget i

Finnplus/Nordplusnetværket som koordinerer stipendieansøgninger i faget finsk i de nordiske lande.

Dansens Æstetik og Historie

Studiet har status som et halvandetårigt sidefag. Der udbydes fire kurser (ét årsværk) som tilvalg på BA og to kurser på overbygningsniveau. BA-kurserne er Scenedansens historie, Klassisk ballet og moderne danseteknik, Æstetik og analyse samt Kritik og formidling. På overbygningen udbydes Teknik 2 og et frit emne.

Erik Aschengreen fungerer endvidere som vejleder for speciale- og ph.d.-studerende.

Forskning

Erik Aschengreen har færdiggjort sin forskning omkring Den Kongelige Ballet i perioden 1948 – 1998. Værket – "Der Går Dans" blev publiceret i forbindelse med Det Kongelige Teaters 250-års jubilæum i efteråret 1998.

Erik Achengreen arbejder nu med en fremstilling af Den Kongelige Svenske Ballet i romantikkens periode.

Inger Damsholt har fortsat sit arbejde med ph.d.-projektet "Choreomusical Discourse". Hun har i hele 1998 opholdt sig på Center for Dance Research, Roehampton Institut London (University of Surrey), hvor hun sammen med professor Stephanie Jordan har været initiativtager til Choreomusical Research Group.

Anden videnskabelig/formidlende aktivitet

Erik Aschengreen er konsulent for området dans for Den Store Danske Encyclopædi. Han sidder i programudvalget for Folkeuniversitetet og tillige knyttet til the Advisory Board på de videnskabelige Tidsskrifter Dance Research (London) og Dance Chronicle (New York).

Gæsteforelæsninger, kongresser og studierejser

8.-12. Juni 1998 afholdt Kungliga Operan i Stockholm et symposium om Den Kongelige Svenske Ballets historie i anledning af ballettens 225 års jubilæum. Erik Aschengreen var indbudt til at tale om romantikken i svensk ballet.

8.-11. November var Erik Aschengreen og 18 studerende på studierejse til Stockholm for at besøge følgende institutioner: Den Kongelige Svenske Ballet, Dansmuseet, Danshögskolan, Dansens hus, Stockholms Universitet (afdelingen for film og teater) og Drottningsholms Slotsteater.

Inger Damsholt har i årets løb deltaget i følgende konferencer: "Dance in the City" (Institute of Contemporary Art London), "Music and Teatre" (New College, Oxford), "Society of Dance History Schloars-1998 konference" (University of Oregon, Eugene) og "Music and Dance in Unity" (International Guild of Musicians in Dance, Stockholm).

Andet

Studiet har foruden den faste undervisning ved Erik Aschengreen, eksterne lektorer og undervisningsassistenter haft en række gæsteforelæsninger og særarrangementer. Særligt kan fremhæves besøg af danseren og koreografen Nini Theilade, der fortalte om sit samarbejde med Léonide Massine og sin karriere ved Ballet Russe de Monte Carlo, og kritikeren Monna Dithmer, der har forelæst om dramaturgi. I forbindelse med undervisningen i latinamerikansk dans har der været besøg af en række dansespecialister inden for tango, samba, capoeira etc. Endvidere har de studerende overværet en række danseforestillinger samt Golden Days' lecture demonstration på Det Kongelige Teater om August Bournonville og hans balletter.

Center for Arbejderkulturstudier

Center for Arbejderkulturstudier er en tværfaglig forsknings- og formidlingsenhed, der beskæftiger sig med arbejderklassens og arbejderbevægelsens historie og vilkår i fortid og nutid.

Individuelle projekter

Karsten Biering har fortsat arbejdet med videodokumentation af Storebæltsoverfarten, mens den stadig eksisterede og produceret tre videoprogrammer. Projektet har modtaget støtte fra Velux Fonden af 1981, Scandlines A/S, Vognmandsruten og Peer Olav Thomassens Fond og udføres i samarbejde med Danmarks Færgemuseum i Nyborg og AV/ITV-afdelingen, Det humanistiske Fakultet.

Niels Finn Christiansen har fortsat studier og publikationer i den dansk-nordiske velfærdsstat og har i den forbindelse haft et forskningsophold ved Stockholms Universitet, Historiska Institutionen, og har i anledning af 150 året for 1848-revolutionerne og grundloven af 1849 arbejdet med venstrefløjen og det demokratiske gennembrud samt gennemført en undersøgelse af de danske historikeres syn på grundloven og dens betydning for det moderne Danmark.

Anden videnskabelig virksomhed, rejser og formidling

Karsten Biering er medlem af bestyrelsen for Foreningen Danmarks Folkeminder og lydudgivelsesselskabet Kragen, er medlem af bestyrelsen for kulturcentret Kiers Gaard i Højer og har været på et omfattende feltarbejde i forbindelse med videodokumentationen af Storebæltsoverfarten.

Niels Finn Christiansen er medlem af styringsgruppen for Netværk for nordisk velfærdsstatshistorie, er medlem af bestyrelsen for Historisk Samfund og har gæsteforelæst ved Stockholms Universitet.

Center for Kvinde- og Kønsforskning

Centret er en tværfaglig institution, hvis formål er at afdække kønnets betydning inden for det humanistiske forskningsfelt. Hovedvægten i Centrets aktiviteter ligger for øjeblikket på de historiske og litterære dimensioner samt på mere overordnede videnskabsteoretiske og videnskabshistoriske problemstillinger. Centrets forskningsaktiviteter siden 1987 er skildret i Centrets årbøger. Den seneste årbog: Center for Kvinde- og Kønsforskning V, Varia 1, 1997 dækker årene 1994-96. Centret er også beskrevet i "Køn gør en forskel. Kønsforskning på vej mod år 2000". Udgivet af koordinatoren for kvinde- og kønsforskning i 1998. Desuden har Centret oprettet en hjemmeside på adressen: http://www.nordisk.ku.dk/konsforskning.

Fællesprojekter

Kildesamlingen/undervisningsbogen "Indefra", som redigeres af Nanna Damsholt (N.D.) med Bente Rosenbeck (B.R.) som medforfatter udkommer i 1999.

Centret deltager i et Nord-Plus netværksprogram (samarbejde mellem Helsingfors, Stockholm, Oslo, København). B.R. var i maj på 2 ugers lærerudveksling ved Centrum for kvinnoforskning ved Stockholms Universitet. Derudover er Centret medlem af AOIFA, The Association of Institutions of Feminist Education and Research in Europe, som forsøger at etablere et tematisk netværk under Socrates.

Centret deltager i et ph.d.-netværkssamarbejde inden for kvinde- og kønsforskning: Betydninger af køn i tværvidenskabeligt perspektiv. I februar 1998 afholdte netværket et ph.d.-kursus: Køn, videnskabsteori og videnskabshistorie i Århus, hvor B.R. var lærer.

Desuden har Centret deltaget i planlægningsmøde for det 6. Nordiske kvindehistorikermøde, som skal afholdes i Danmark 1999.

Bente Gade har besvaret Centrets prisopgave og fået guld for afhandlingen "Pushing at Boundaries…" An Enquiry into Body, Gender and Identity.

Projekter

N.D. har i egenskab af chairperson haft hovedansvar for planlægning og ledelse af den tredje konference i serien "Women in the Christian Tradition. From Antiquity to the Age of Reform", finansieret af European Science Foundation og afholdt 23.-28. oktober i Seefeld, Østrig. Som dansk repræsentant i det nordiske samarbejde om tværfaglige møder om "Kvinder i middelalderen" har N.D. været ansvarlig for at organisere det danske bidrag (tre forelæsninger) til mødet i Skalholt, september 1998, hvor temaet var "Kvinder som kulturbærere". Forberedelse af biografiseminar til foråret 1999. Medlem af projektgruppen i det nordiske netværk "Family, marriage and principles of property devolution during the Middle Ages". Medlem af projektgruppen angående projektet: "Mening og repræsentation i kunstarterne: Forandringer i vestlige kristne traditioner 1000-2000". Tilknyttet Folkeviseprojektet, herunder deltagelse i seminar 17.-18. oktober.

B.R. har afsluttet deltagelsen i det nordiske projekt: "Kønnenes møde med det moderne", hvorfra der i 1999 udsendes en antologi. B.R. deltager endvidere i et nordisk projekt: "Ægteskab i Norden. Modernisering og kønskonstruktion", som har fået forprojektmidler fra NOS-H og støtte af Nordisk Ministerråds program "Norden och Europa" til at udbygge med et europæisk perspektiv. NOS-H har desuden bevilget projektmidler. Rapporten "Ægteskab i Norden fra Saxo til i dag" fra en konference afholdt i Oslo er under udgivelse. Der har desuden været afholdt arbejdsmøde i Danmark (Tisvildeleje) i august. "Is there a Nordic Feminism? Nordic feminist thought on culture and society" som B.R. har redigeret sammen med Drude von der Fehr og Anna Jonasdottir udkom i september 1998 på LCL Press i London.

Individuelle projekter

Nanna Damsholt har fortsat sit projekt om krop og køn i dansk højmiddelalder.

Annemette Hejlsted arbejder med et projekt om kønnets æstetik i 90'ernes danske roman.

Bente Rosenbeck har fortsat sit projekt om kærlighed og seksualitet i det moderne samfund. Hun arbejder med en analyse af ugifte mødre i det

20. århundrede og professionalisering af det sociale arbejde. I relation til det nordiske projekt om ægteskab i Norden arbejder hun med ægteskabslovgivning i Danmark samt samarbejdet mellem kvindebevægelserne i Norden i relation til modernisering af ægteskabet.

To gæsteforskere har været tilknyttet Centret indtil september 1998:

Den svenske forsker Elisabeth Elgán arbejder på et post-doc projekt: En sammenligning af ligestillingspolitikken i forskellige europæiske lande igennem de sidste 20 år.

Den tyske forskerstuderende Maren Wichmann-Siegfried arbejder med ægteskabslovgivning i Danmark og Tyskland.

To ph.d.-studerende er tilknyttet Centret: Lau Esbensen arbejder på et projekt om legale og illegale aborter. Brit Istoft arbejder på et projekt om kvindelige teologer i Middelalderen.

Redaktion m.v.

N.D. er konsulent/redaktør af de middelalderlige biografier i Dansk kvindebiografisk leksikon. Tilknyttet "Women's History Review" og L'Homme".

B.R. er tilknyttet redaktionen "Kvinde, køn og forskning, Gender and History" og sidder i redaktionen for Scandia. Derudover har hun haft konsulentarbejde for Museum Tusculanum og er konsulent på Danske kvinders Nationalråds jubilæumsskrift. Endvidere er B.R. bidragsyder til Den Danske Encyklopædi og til Kvindebiografisk leksikon.

Rejser og foredrag

N.D. har holdt foredrag i Risbjerg Kirke, på efteruddannelsen for gymnasie- og HF-lærere og på Folkeuniversitetet i København. Hun har endvidere holdt oplæg om kvinder og literacy på Centrets forskningsmøde samt holdt oplæg på Seefeld konferencen.

B.R. har holdt foredrag på fælleselementet, på Folkeuniversitetet i København og på sommerskole for ph.d.-studerende på RUC. Hun har desuden holdt oplæg om den skæve kønsfordeling på Pædagogik. Hun har deltaget med paper på følgende konferencer: European Social Science History Conference i Amsterdam, 4. Nordiske konference om humanistisk sundhedsforskning, Køge, 4. Nordiske Symposium for kvinder i filosofi på RUC. Symposium for lærere i kvinne- og kjønsforskning i Norden i Stockholm, Sex, State and Society. Perspectives on the History of Sexuality i Umeå.

Bedømmelsesudvalg

N.D. sidder i disputatsbedømmelsesudvalg, der ikke har afsluttet sit arbejde.

B.R. har siddet i et bedømmelsesudvalg vedrørende et lektorat og er forkvinde for et ph.d.-bedømmelsesudvalg (Københavns Universitet).

Andet

N.D. er dansk repræsentant i The International Federation for Research in Women's History.

B.R. er suppleant i styrelsen for Nordisk Institut for Kvinde- og Kønsforskning. Hun er næstformand i det landsdækkende censorkorps for kvinde- og kønsstudier, censor på basisuddannelsen på Aalborg Universitet og Roskilde Universitet.

B.R. er medlem af tilgængelighedsudvalget (vurdering af tilgængelighedspraksis m.v. på arkivområdet). Fra august medlem af Statens Humanistiske Forskningsråd. Sidder i styrelsen for Center for registerforskning og Center for freds- og konfliktforskning. Medlem af forskningsudvalgene for Statens arkiver og Tøjhusmuseet. B.R. var indtil december medlem af rektors ligestillingsudvalg.

Gæsteforelæsere og gæster

Centret afholder løbende forskningsmøder og har afholdt gæsteforelæsninger med den amerikanske professor og filosof Eva Kittay, adjunkt Yvonne Mørck og ligestillingskonsulent Vibeke Kold.

Center for Minoritetsstudier

Minoritetsforskning beskæftiger sig med ikke-dominerende grupper i samfundet, som kulturelt, sprogligt etc. adskiller sig fra hoveddelen af befolkningen i samfundet på en måde som har en social signifikans. Fokus er især rettet mod relationen mellem minoritet og majoritet og den måde denne relation og dermed mangfoldighed forvaltes på. Afdelingens formål er uddannelse og forskning.

Centret er en selvstændig enhed under Institut for Nordisk Filologi med egen studieadministration og bibliotek. Der var til afdelingen knyttet lektor Helen Krag, adjunkt Kirsten Thisted, ph.d.-studerende Kirsten Hvenegård-Lassen, bibliotekar Ilda Hallas-Møller og studievejleder, SN-sekretær Anne Bjørkmann (studentermedhjælp) samt de eksterne lektorer Lise Paulsen Galal, Ditte Goldschmidt og Lars Jørgensen (forår 98), Jacob Als Thomsen og Connie Carøe (efterår 98). I efterårssemestret havde Afdelingen tilknyttet

gæsteprofessor Gasan Guseinov fra Universitetet i Bremen og Lise Galal var ansat som forskningsmedarbejder finansieret af Rådet for U-landsforskning. Afdelingen har efter anmodning fra Indenrigsministeriet i samarbejde med Oxford Research A/S udarbejdet tilbud om gennemførelse af evalueringsprojekt vedrørende integration.

Informationsvirksomhed

Afdelingens foredragsforening "Minoritetsstudiers venner" har afholdt en række arrangementer med minoritetsforskere. Afdelingens medarbejdere fungerer desuden som rådgivere for organisationer/institutioner, holder foredrag uden for universitetet og informerer om deres forskningsresultater i medierne. Afdelingen danner også rammen om eksterne projekter (se under medarbejdernes individuelle virksomhed).

Minoritetsstudiers bibliotek er et lille specialiseret bibliotek, som især indeholder centrale fagtidsskrifter, opslagsværker, de nyeste teoretiske grundbøger og specialeafhandlinger om minoriteter/minoritetsforhold som ikke findes andetsteds i landet.

Individuelle aktiviteter

Helen Krag fortsatte sit forskningsprojekt om "minoritet og konflikt i Kaukasus". Hun er formand for Dansk Selskab for Kaukasusforskning og skriver om Kaukasusfolk til Den Store Danske Encyklopædi. Hun medvirker ved internationale forskningsprojekter om regionen: A) UNHCR, Geneva om Situationen i Prigorodny (Republik Nordossetien-Alanien i Sydrusland). B) Austrian Institute for International Affairs, Laxenburg om Sydkaukasus. C) Minority Rights Group om minoriteters vilkår i Kaukasusregionen.

Helen Krag har medvirket i radio- og TV-udsendelser (vedrørende minoritetsrettigheder og vedrørende Kaukasus). Hun har endvidere fungeret som ordstyrer og oplægsholder ved seminarer i ind- og udland (om menneske- og minoritetsrettigheder, om Østeuropa og Kaukasus; om jødiske emner i København, London, Wien og Skt. Petersborg).

I forbindelse med ovennævnte projekter, konferencer og lign. foretog Helen Krag eksternt finansierede rejser til London, Wien, Uppsala og en internt finansieret rejse til Skt. Petersborg.

Helen Krag var medlem af Mitherausgeberkreis Jahrbücher für Geschichte Osteuropas (München) og af ALEF, Dansk tidskrift for Jødisk Kultur.

Krag var medlem af styrelsen för Programmet för Studier kring Förintelsen och Folkmord ved Uppsala Universitet, medlem af repræsentantskabet for Dansk Udenrigspolitisk Institut, medlem af bestyrelsen for "Dansk-Israelsk Studiefond til Minde om Josef og Regine Nachemsohn", medlem af Advisory Council for Foundation for Inter-Ethnic Relations (Den Haag), medlem af Advisory Council for European Center for Minority Issues, Flensborg, af Udenrigsministeriet beskikket som "Dansk ekspert i Fortegnelsen over deltagere i ekspert. Og rapportørmissioner vedrørende minoriteter" og formand for Danish Association for Research on the Caucasus (DARC).

Kirsten Thisted fortsatte et mangeårigt udgivelsesprojekt vedrørende tekster fra den grønlandske fortælletradition, nedskrevet af grønlænderne selv i 1800-tallet, som er ved at nærme sig sin afslutning. Tidligere er to bøger udkommet. I december afleveredes manuskriptet til den sidste, "hovedværket": Alle fortællinger og illustrationer af den allerede internationalt kendte Aron fra Kangeq.

Kirsten Thisted har deltaget i to konferencer: "SASS Annual Meeting 98", afholdt ved Arizona State University, samt et internationalt symposium om "Oral Perspectives on Early European Verbal Culture". Centre for Medieval Studies, Odense University.

Lise Poulsen Galal var dels ansat som amanuensis, dels som forskningsmedarbejder. Hun var medlem af Mellemøstnetværket under Statens Humanistiske Forskningsråd. Hun arbejdede på et projekt om "Construction of Diversity – Discourses of Coptic Identity in Cairo" og opholdt sig et halvt år på etnografisk feltarbejde i Ægypten. Hun arbejdede desuden på et bogprojekt om Tolkning for indvandrere og flygtninge i Danmark.

Kirsten Hvenegård-Lassens ph.d.-projektet drejer sig om etniske minoriteter og diskrimination i Danmark. På baggrund af interview og folketingsdokumenter er det hensigten at gå ind i indholdet af de lighedsforestillinger, som er indlejret i debatten om integration og ligestilling. Udgangspunktet er det tilsyneladende paradoks, at lighed ganske ofte optræder som begrundelse for diskrimination i debatten om etniske minoriteter.

Interviewundersøgelsen er blevet forberedt i 1998 og en række vigtige teoretiske soørgsmål i forhold til undersøgelsens sammenhæng søgt afklaret.

Hvenegård-Lassen har deltaget i Nordisk Sommeruniversitets sommersession med indlæg. Har desuden holdt en række gæsteforelæsninger på Minoritetsstudiers hold i efterårssemestret samt på Danmarks Lærerhøjskole og Denmarks International Studyprogram. Desuden deltog hun i en netværksgruppe (Globalisering af marginalisering

i Danmark) under Nord-Syd-initiativet ved Københavns Universitet.

Instituttets generelle informationsvirksomhed

Mindst én gang om året udkommer "Nordiske mænd & kvinder" som præsenterer instituttets personale med korte portrætter. Den er forsynet med ret detaljeret stikordsregister som bl.a. gør det let for studerende og andre interesserede at finde frem til en vejleder eller ekspert inden for et bestemt emne. Heri findes også en oversigt over den lange række af andre informerende pjecer som instituttet til stadighed ajourfører og udsender. Instituttet har til stadighed ansat en informationsmedarbejder (studentermedhjælp) som bl.a. redigerer instituttets interne månedsblad NORDLYS og løbende ajourfører vores hjemmeside på internettet, http://www.nordisk.ku.dk.

Som medarbejdere bl.a. ved dagbladene Politiken, Ekstra Bladet, Berlingske Tidende, Weekendavisen, som foredragsholdere, fagbogsforfattere og som medvirkende i de elektroniske medier har mange af instituttets medarbejdere gode muligheder for at meddele resultater af deres forskning, ofte på en helt dagsaktuel baggrund.

Flere af instituttets medarbejdere deltager i Folkeuniversitetet som administratorer, foredragsholdere og undervisere. Ligesom mange underviser på efteruddannelseskurser for dansklærere og for lærere i dansk som fremmed- og andetsprog. Et ikke ubetydeligt antal er aktive i diverse faglige udgiverselskaber og bidrager som forfattere og konsulenter til Den Store Danske Encyklopædi.

Instituttets Blå Tirsdags-arrangementer i "Palmehaven" tiltrækker mange interesserede udefra. Her mødes folk fra instituttet med inviterede gæster til debat om et aktuelt emne.

I forbindelse med instituttets danskkurser for udenlandske studerende og studenterudvekslingen med udenlandske universiteter informeres der bl.a. med brochurer og internet.

Lærerne ved Studiemønstret "Dansk som fremmed- og andetsprog" har jævnlig kontakt med medier, fagblade og undervisningsministeriets konsulenter vedrørende dansk som andetsprog og tosprogethed. Anne Holmen er medlem af småbørnstænketank under UC2 (videnscenter for tosprogede børn og unge), medlem af arbejdsgruppe vedrørende NGO-rapport om FNs Børnekonvention under Nævnet for Etnisk Ligestilling, og deltager i arbejdsseminar om lærebøger til dansk som andetsprog i folkeskolen.

Hertil kommer at en væsentlig del af fagets undervisning har formidling og information som emne: Studienævnet for Dansk og Institut for Nordisk Filologi udbyder kurser i Kulturformidling og kulturjournalistik, i Sproglig rådgivning og i Praktik.

Uddannelsen i Kulturformidling og kulturjournalistik kan som tilvalg vælges af alle Fakultetets studerende. Den er grundlagt af professor Hans Hertel og lektor John Chr. Jørgensen. Sidstnævnte fungerer som koordinator for uddannelsen. Til uddannelsen er knyttet amanuenserne Ove Kreisberg og Finn Klysner samt de eksterne lektorer Anne Middelboe Christensen og Rikke Rottensten. Lærererne har et rigt udbygget kontaktnet til kulturinstitutionerne og er selv aktive som kulturformidlere i pressen og medierne.

Uddannelsen i Sproglig rådgivning er delvis BA- tilvalg, delvis dansk overbygningsuddannelse. Uddannelsen er bl.a. udformet af professor Erik Hansen, forhenværende lektor Mogens Løj og lektor Klaus Kjøller, som fungerer som koordinator for uddannelsen. Andre lærere var i 98 amanuensis Lis Hedelund, og de eksterne lektorer Yngve Søndergaard og Kirsten Rask. Søndergaard er kommunikationschef på Statens Information. Kirsten Rask er selvstændig konsulent og kursusudbyder med lang erfaring fra en lang række organisationer. Uddannelsen omfatter kurserne Sprogbeskrivelse (BA- tilvalg), Sprog og norm (BA-tilvalg), Formidling (Dansk OB) og Kommunikationsanalyse og -vejledning (Dansk OB), som bl.a. omfatter praktikophold i en informationsafdeling eller lignende på mindst 6 uger. Formålet er at uddanne sprogkonsulenter og informationsmedarbejdere til virksomheder og organisationer.

På dansk overbygning findes Praktikmodulet. Kurset er udformet af lektor Poul Behrendt, der også fungerer som koordinator for de mange forskellige eksterne lærere der medvirker. Her udsendes deltagerne i 3 måneders praktik efter en kort introduktion til forskellige typiske arbejdsområder bl.a. af folk som selv arbejder med problemerne til daglig. Der afsluttes med en rapport om det udførte informationsarbejde.

Klaus Kjøller

Stab

Årsværk
VIP: 56,0
TAP: 9,3

VIP, internt finansieret
Andersen, Jens K; lektor.
Andersen, John Edelsgaard; lektor.
Andersen, Nina Møller; adjunkt.
Andersson, Paula Hannele; amanuensis.
Arild, Lars; lektor.
Aschengreen, Erik; lektor.
Behrendt, Poul Olaf; lektor.
Bentzen, Ulla-Henriette; amanuensis.
Biering, Karsten Georg; lektor.
Blicher, Henrik; adjunkt.
Bostrup, Lise; amanuensis.
Bredsdorff, Hans Thomas; professor.
Brink, Lars; lektorvikar.
Brorholm, Lars; amanuensis.
Christiansen, Niels Finn; lektor.
Conrad, Flemming Sparre; lektor.
Dahlerup, Nanna Pil H; lektor.
Dalgaard, Niels; lektorvikar.
Damsholt, Nanna; lektor.
Fausing, Bent; lektor.
Gregersen, Frans; professor.
Hagel-Sørensen, Anette; forskningsassistent.
Hansen, Erik; professor.
Hartnack, Annette; amanuensis.
Haugan, Jørgen; lektor.
Hedelund, Lis; amanuensis.
Hejlsted, Annemette; lektorvikar.
Hertel, Hans; professor.
Holm, Lilliane Højgaard; amanuensis.
Holmen, Anne; lektor.
Jensen, Jørgen Bonde; lektor.
Jørgensen, Bo; amanuensis.
Jørgensen, Charlotte; lektorvikar.
Jørgensen, Jens Normann; lektor.
Jørgensen, John Christian; lektor.
Kjøller, Klaus; lektor.
Kondrup, Johansen Johnny; lektor.
Koskinen, Arja; lektor.
Krag, Helen Liesl; lektor.
Kreisberg, Ove; amanuensis.
Kværndrup, Sigurd; lektorvikar.
Langkjær, Birger; adjunkt.
Lauridsen, Palle Schantz; lektor.
Levy, Jette Lundbo; lektor.
Linnet, Marie; forskningsassistent.
Lundgreen-Nielsen, Flemming T; lektor.
Markussen, Kim Byvald; amanuensis.
Olsen, Thorkil Damsgaard; lektor.
Paulsen, Lise; amanuensis.
Pedersen, Vibeke; lektorvikar.
Perregaard, Bettina; adjunkt.
Poulsen, Ib; lektor.
Rasmussen, Rene; amanuensis.
Rosenbeck, Bente; lektor.
Rosiek, Jan; lektor.
Rottensten, Rikke; amanuensis.
Ruus, Hanne; lektor.
Stidsen, Marianne Søgaard; adjunkt.
Syrehn, Gunnar; lektor.
Thing, Morten; lektorvikar.
Thisted, Petersen Kirsten; adjunkt.
Thrane, Lotte; lektorvikar.
Wentzel, Knud Høgsberg; lektor.
Zeruneith, Keld; lektor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Bach, Tine.
Fryd, Annette.
Hansen, Carsten.
Holck, Jakob Povl.
Hvenegård-Lassen, Kirsten.
Jensen, Eva Skafte.
Lützen, Peter.
Mundbjerg, Torben.

TAP, internt finansieret
Andersen, Elise; akademisk medarbejder.
Arndal, Vibeke Karen; akademisk medarbejder.
Bendixen, Jan Torvald Jens; overassistent.
Hallas-Møller, Ilda; overassistent.
Hane, Anne; akademisk medarbejder.
Hind, Helle Højgaard; overassistent.
Johansson, Helle; overassistent.
Jørgensen, Tine; overassistent.
Lachtane, Lis Jytte; kontorfuldmægtig.
Mathiesen, Kirsten Lizzi; kontorfuldmægtig.
Sparrevohn, Kirsti Løken; bibliotekar.
Strand, Helle; akademisk medarbejder.
Sørensen, Randi Johanne; assistent.
Ølholm, Marianne; akademisk medarbejder.
Østergaard-Larsen, Winnie; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Auken, Sune; ph.d.-studerende.
Barlyng, Marianne; forskningsassistent.
Carlsen, Ingeborg Thaanum; videnskabelig assistent.
Christensen, Robert Zola; ph.d.-studerende.
Duncker, Dorthe; forskningsassistent.
Holst, Elisabeth; forskningslektor.
Johansen, Marianne; ph.d.-studerende.
Mortensen, John; forskningsadjunkt.
Nielsen, Erik Aksel; forskningslektor.
Pedersen, Vibeke A; forskningsadjunkt.
Thomasen, Birgitte Brikmann; forskningsassistent.
Thuesen, Karen; forskningsadjunkt.

Ph.d.-afhandlinger

Elbrønd-Bek, Bo: Traume og skæbne. Om Thorkild Hansens og Soyas skæbneforløb.

Jonas, Uffe Kragh: Verdensironikeren. Om helheden og bruddene i Søren Kierkegaards liv og skrift.

Jørgensen, Charlotte: Ernst og Victoria og jeg'et under mistanke.

Korsgaard, Helen: Diskurssammenstød i Arbejdsformidlingen.

Nielsen, Mie Femø: Afdelingsmøder som middel til organisationskulturel socialisering. En kvalitativ undersøgelse af formelle lederes sproglige strategier ud fra konversationsanalytisk og diskursanalytisk perspektiv, med særligt henblik på deres korrektion af medarbejderne, herunder other-correction.

Perregaard, Bettina: Forskning og undervisning i skriftsprog: Kritiske studier i forholdet mellem social interaktion, kognitiv udvikling og skriftsproglig kompetence.

Sørensen, Hanne Flohr: Barnet, digteren og eventyret. William Heinesen – dansksproget færøsk forfatter.

Fondsstøtte

Arbejdsmarkedsstyrelsen

Øresundsregionen – kursus i litteraturpædagogik og sprogpædagogik, herunder nabosprogsdidaktik (Frans Gregersen) kr. 83.618.

Brandt Brandtved Fonden

Projekt om tosprogethed mv. hos tyrkisktalende børn (Normann Jørgensen/Anne Holmen) kr. 30.000.

Carlsbergfondet

Kristendommens ikonografi og retorik (Erik A. Nielsen) kr. 897.242.

Nor-Fa Nordisk Forskerakademi

Workshop: Litteraturvidenskab og psykoanalyse (René Rasmussen) kr. 30.000.

Rådet for Ulandsforskning

The Construction of Diversity in Cairo-Discourses of Coptic Identity (Lise Paulsen Galal) kr. 197.851.

Statens Humanistiske Forskningsråd

Aflastning for medlemskab af Statens Humanistiske Forskningsråd – aflønning af undervisningsvikar (Bente Rosenbech) kr. 15.000.

Aflastning for medlemskab af Statens Humanistiske Forskningsråd – aflønning af undervisningsvikar (Frans Gregersen) kr. 80.000.

I Lyset af Byen. Storbyetik og storbyæstetikkens forvandlinger i moderne kunst fra tiden omkring århundredeskiftet til tiden af idag (Marianne Barlyng) kr. 161.498.

Ph.d-stipendium: Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig (Sune Auken) kr. 1.064.740.

Ph.d.-stipendium: Børnehavebørns samtaler (Marianne Johansen) kr. 1.064.740.

Sprogbrug og sproglig udvikling hos tosprogede børn og unge. En længdeundersøgelse blandt tyrkisk-dansktalende skoleelever (Jens Normann Jørgensen) kr. 576.000.

Publikationer

Andersen J.K.: Johansen, Jørgen Dines. i: Den Store Danske Encyklopædi bd. X s. 128, Jørn Lund et al., Gyldendal, København 1998.

Andersen J.K.: Kellgren, Johan Henric i: Den Store Danske Encyklopædi bd. X. s. 415, Gyldendal, København 1998.

Andersen J.K.: Ludvig Holberg: L'épigramme V, 41: Analyse structurale du texte et quelques remarques sur son histoire. i: Orbis Litterarum bd. 53, s. 171-178, Orbis Litterarum, København 1998.

Andersen N.M.: Kunst og ansvarlighed af M.M. Bachtin. Kultur og Klasse 86, 26. årg. nr. 2, s. 13-14, 1998.

Andersen N.M.: Retorikkens løgnagtighed af M.M. Bachtin + Forord. Kultur og Klasse 86, 26. årg. nr. 2, s. 1-15+26-32, 1998.

Andersen N.M.: Det fremmede ord og dets anvendelighed. Kultur og Klasse, Bachtin nr. 2, 26. årg., s. 95-115, 1998.

Andersen N.M.: Finners svenske misforståelser i dansk. Nys Nydanske Studier og Almen Kommunikationsteori 23, s. 35-47, 1997.

Andersen N.M.: Bachtin, 190 s. Medusa, Holte 1998.

Andersen N.M.: Bachtin. Kultur og klasse 86, 26. årg. nr. 2, s. 1-190, 1998.

Aschengreen E.: Der går dans. Den Kongelige Ballet 1948-1998, 704 s. Gyldendal, København 1998.

Aschengreen E.: Ord om en ordløs kunst – Om at undervise i dans og andre kunstfag. i: At undervise i Humaniora, s. 29-40, Tone Sangstad Gu-

bridsen og Per Fibæk Laursen, Samfundslitteratur, København 1998.
Biering K.: Med Intercity færgerne over Storebælt. Center for Arbejderkulturstudier & AV/ITV-afd. Københavns Universitet. København 1998, Audiovisuel publikation.
Biering K.: Godsfærgen Asa-Thor sejler for sidste gang. Center for Arbejderkulturstudier & AV/ITV-afd. Københavns Universitet. København 1998, Audiovisuel publikation.
Biering K.: Sikkerhed til søs. Den årlige øvelse på M/F Romsø. Center for Arbejderkulturstudier & AV/ITV-afd. Københavns Universitet,
Biering K.: Sikkerhed til søs. Den årlige øvelse på M/F Romsø. Center for Arbejderkulturstudier & AV/ITV-afd. Københavns Universitet. København 1998, Audiovisuel publikation.
Biering K.: Den sidste sejlads – Med M/F Dronning Ingrid fra Nyborg til Korsør. Center for Arbejderkulturstudier & AV/ITV-afd. Københavns Universitet, København 1998.
Biering K.: Videodokumentation af Storebæltsoverfarten. i: Årsskrift Annual Report 1998, s. 59-65, Villum Kann Rasmussen Fonden & Velux Fonden af 1981, København 1998.
Bredsdorff T.: Det gode med det onde. Om Vølvens spådom. i: Læsninger i dansk litteratur 1200-1820, bd. 1. red. I..-L. Hjorth-Vetlesen m.fl., Odense Universitetsforlag, Odense 1998.
Brink L.: Onomatopoietika – når udtalen maler betydningen. i: Det er korrekt. Dansk retskrivning i 50 år. s. 116-140, Jørn Lund og Erik Hansen, Gyldendal, København 1998.
Christiansen N.F.: Den socialistiske internationales konjunkturer. Arbejderhistorie 1998, 4, s. 50-60, 1998.
Christiansen N.F.: Das kommunistische Gespenst – die dänische Linke und 1848. Nordeuropaforum 2-98, s. 49-63, 1998.
Conrad F.: Hans Brøchners rejsedagbøger fra årene 1847 og 1852-53, udg. med indledning, kommentarer og registre af Carl Henrik Koch og Vibeke Koch, Kbh. 1996. Danske Studier 93, s. 184-186, 1998.
Conrad F.: Alvhild Dvergsdal: Adam Oehlenschlägers tragediekunst. Edda 3/1998, 1998.
Dahlerup P.: Dekonstruktion: Die Literaturhistorie der 1990'er, 120 s. De Gruyter, Berlin, New York 1998.
Dahlerup P.: Dansk litteratur. Middelalder, 1-2, 542 s. og 438 s. Gyldendal, København 1998.
Damsholt N.: Anmeldelse af "Se min kjole. De første kvindelige præsters historie". Kvinder, Køn og Forskning 4-1998, s. 100-102, 1998.
Fausing B.: Det særlige billede. i: Gennemstrejf. s. 6-11, Per Bak Jensen red., Stalke Galleri, København 1998.
Fausing B.: The Esential Picture. i: Wandering. s. 12-18, Per Bak Jensen red., Stalke Galleri, Copenhagen 1998.
Fausing B.: The essential image: Motif and motivation, expansion and expression, and the essential image in visual culture. i: Cinema studies into visual theory? s. 129-143, Anu Koivunen & Astrid Söderbergh Widding, D-Vision, Turku 1998.
Fausing B.: Billeddele, kropsdele. i: Kroppe, Billeder, Medier, s. 26-54, København 1998.
Gregersen F.: Lingvistkredsen – en københavnsk kreds af sprogforskere. s. 59-81, Söderqvist m.fl., Videnskabernes København, Roskilde Universitetsforlag, 1998.
Gregersen F.: Sprogpolitik for folket, ikke for profitten. i: Årsberetning 1996-97. s. 22-43, Kristensen, Selskab for Nordisk Filologi, København 1998.
Gregersen F.: Review of Rajendra Singh: Toward a Critical Sociolinguistics. Acta Linguistica Hafniensia 30, s. 241-253, 1998.
Gregersen F.: Dansk som genrer. i: Midt i ræset – en artikelsamling om dansk. s. 107-131, Dalsgaard, Hansen og Ingerslev, Dansklærerforeningen, København 1998.
Gregersen F.: Små lette fjederhop på stedet. Dansk Pædagogisk Tidsskrift, 1998.
Hansen E.: Uløste og uløselige retskrivningsproblemer. i: Det er korrekt. Dansk retskrivning i 50 år. s. 69-78, Erik Hansen og Jørn Lund, Hans Reitzel, København 1998.
Hansen E.: Sætning, komma – kommasætning. 47 s. Hans Reitzel, København 1998.
Hertel H.: Efterskrift til Erik Aalbæk Jensen: Enkebal. s. 1-3, medforfatter: Johs. Riis, Hans Hertel og Johs. Riis, Gyldendal, København 1998.
Hertel H.: Novelisten Scott Fitzgerald, i: F. Scott Fitzgerald: Historier fra jazztiden. Udvalgte noveller 1920-40. i:. s. 1-6, Aschehoug, København 1998.
Hertel H.: "Vi er alle i samme båd" – tolkningen af besættelsen. Politiken 23.08.98, København 1998.
Hertel H.: Skibsdrengens fortælling (Karen Blixen) i: Læsebogen II. i:. s. 1-2, Ole Knudsen, Aschenhoug, København 1998.
Hertel H.: Det belejrede og det besatte åndsliv – Kulturkampen omkring fascisme og nazisme i dansk litteratur, presse og kulturdebat 1920-45. i: Fra mellemkrigstid til efterkrigstid. s. 1-68, Henrik Dethlefsen og Henrik Lundbæk, Museum Tusculanum, København 1998.

Holmen A.: Teaching Majority and Minority Mother Langues in Denmark. i: Teaching the Mother Tongue to Multilingual Europe. s. 153-161, Medforfatter: J. Normann Jørgensen, Nifold Tulasiewicz og Anthony Adams, Cassell, London 1998.

Holmen A.: Ambiguity in Greenlandic language education. i: Perspectives on foreigh and second language pedagogy. s. 269-278, Medforfatter Jørgen Gimbel, Dorte Albrechtsen et al., Odense University Press, Odense 1998.

Holmen A.: Indvandrere og sprog. i: Voksenpædagogisk opslagsbog. 2. rev. udg. s. 98-107, København 1998.

Jensen J.B.: Forgyldning forgår. Guldalderlæsninger. 191 s. Babette, København 1998.

Jensen J.B.: Efterskrift til Om TV – og journalistikkens magt oversat fra fransk af Karen Nicolajsen. s. 113-119, Pierre Bourdien, Tiderne Skifter, København 1998.

Jørgensen J.C.: Lidt om historisk anmelderi – i anmelderihistorisk lys. Hist – Tidsskrift for Historiestuderende Nr. 15/Maj 1998, s. 4-9, 1998.

Jørgensen J.C.: Forfatter versus anmelder – lidt om litterære processer. Spring: Drømmen om en kritiker. Særnummer, s. 3-5, 1998.

Jørgensen J.C.: At undervise i litteratur. i: At undervise i humaniora. s. 9-28, Tove S. Gabrielsen og Per Fibæk Laursen, Samfundslitteratur, København 1998.

Jørgensen J.C.: Mette Thomsen. Portræt af en ung forfatter. 136 s. Lindhardt og Ringhof, København 1998.

Jørgensen J.C.: Preben Hansen og John Chr. Jørgensen: Biografien uden punktum – Efterspil til: C.E.-Kritikeren. C.E. Jensen. Liv og værk. Preben Hansen, Fremad, København 1998.

Jørgensen J.C.: Anmelderi og engagement i: Bogens Verden. Bogens Verden, s. 19-29, 1998.

Jørgensen J.C.: C.E. – Kritikeren C.E. Jensen. Liv og værk, 364 s., Medforfatter Preben Hansen, Fremad, København 1998.

Jørgensen J.C.: C.E. Jensen i Social-Demokraten. En Bibliografi. 341 s. Institut for Nordisk Filologi, KU, København 1998.

Jørgensen J.C.: Knivstikkertale – Ved Litteraturmagasinet Standarts 10-års fødselsdag. Standart Nr 3. Aug.-Okt. 1997, s. 12-13, 1997.

Jørgensen J.C.: Ludvig Holberg – Anmelder mod sin vilje. i: Digternes Paryk. s. 151-160, Marianne Alenius m.fl., Museum Tusculanum, København 1997.

Jørgensen J.C.: Kulturanmeldere i Danmark – En håndbog med portrætter. 127 s. Fremad, København 1991.

Jørgensen J.N.: Et flerkulturelt Danmark. Perspektiver på sociolingvistik, sprogpædagogik, dansk som andetsprog. Festskrift til Jørgen Gimbel. 22.9.95. Københavnerstudier i tosprogethed bind 25 (Sammen med C. Horst), s. 87-105, København 1995.

Jørgensen J.N.: Language Hierarchies, Billingualism, and Minority Education in the Nordic Contries. i: Et flerkulturelt Danmark. Perspektiver på sociolingvistik, sprogpædagogik, dansk som andetsprog. Festskrift til Jørgen Gimbel 22.9.95. Københavnerstudier i tosprogethed bind 25, s. 87-105, 1995.

Jørgensen J.N.: Aspects of the Linguistic Development of Minority Children in a Majority School (sammen med Anne Holmen). i: The Development of Successive Billingualism in School-Age Children. Copenhagen Studies in Billingualism Vol. 27. s. 129-148, Anne Holmen & J.N. Jørgensen, Danmarks Lærerhøjskole, København 1997.

Jørgensen J.N.: Acquisition of Literacy in Multilingual Contexts in Danish Schools (sammen med Bergþóra Kristjánsdóttir. i: Literacy Development in a Multilingual Context – Cross-Cultural Perspectives. s. 185-202, Aydin Yücesan Durgunoglu & Ludo Verhoeven (eds): Literacy Development in a Multilingual Context – Cross-Cultural Perspectives, Lawrence Erlbaum, London 1998.

Jørgensen J.N.: Om sprogets renhed. Tosprogethed og dansk som andetsprog. i: Samspil mellem døve og hørende. s. 83-89, Britta Hansen (red.), Center for tegnsprog og tegnstøttet kommunikation, København 1998.

Jørgensen J.N.: The Teaching of Majority and Minority Mother Tongues in Denmark (sammen med Anne Holmen). i: Teaching the Mother Tongue in a Multilingual Europe. s. 153-162, Anthony Adams & Witold Tulasiewicz, Cassel, New York 1998.

Jørgensen J.N.: Danimarka'daki Türk ilk sinif ögrencilerinin ikinci dil kavrami (sammen med Mediha Can og Anne Holmen). Türk Dili, Ankara 1999: 1, s. 91-102, 1998.

Koskinen A.: Toiminnan Välttämättömyys ja mahdollisuus. Pohjoissaamen modaalisten ihmausten semantiikkaa ja syntaksia. 271 s. Finnd-Ugrian Society, Helsinki 1998.

Koskinen A.: The Baktic-Finnic Minorities of the Barents Area and the Literary Language. Nordlyd, Tromsø University working papers on Language and Linguistics 26 – 1998, s. 1-221, 1998.

Koskinen A.: Revitalization through literary lan-

guage: The case of Nicasaguan indigenous and creolé languages. Nordlyd. Tromsø University working papers on language and lingvistics 26, s. 48-59, 1998.

Krag H.: On the situation in the Prigorodny District. 42 s. + 28 s. Annexes = 70 s. Medforfatter: Lars Funch Hansen, UNHCR, Bureau for Europe, Geneva 1998.

Lauridsen P.S.: Byens biograf – rundt om "City Bio". i: Filmbyer. s. 240-262, Spring, Hellerup 1998.

Lauridsen P.S.: Film og varieté i Danmark. Tværmedialitet omkring århundredeskiftet. i: Filmbyer. s. 203-224, Palle Schantz Lauridsen, Spring, Hellerup 1998.

Lauridsen P.S.: Action Speaks Louder Than Words – Chaplin og lydfilmen. Kosmorama 222, 1998.

Lauridsen P.S.: Filmbyer. Spring. Hellerup 1998, Audiovisuel publikation.

Levy J.L.: Om ting der går i stykker – Gunnar Ekelôf og H.C. Andersen. Edda 3, s. 259-268, 1998.

Lundgreen-Nielsen F.: Løven i buret – Grundtvig i 1848. i: 1848 – Det mærkelige år. s. 127-152, Claus Bjørn, Museum Tusculanums Forlag, København 1998.

Pedersen V.: Karnevalistiske og naivistiske kroppe. Parodiske TV-værter i senhalvfemserne. i: Kroppe. Billeder. Medier. s. 152-171, Christensen, Christa Lykke m.fl., Borgen, København 1998.

Pedersen V.: Køn og genre i TAXA. Kvinder, Køn og Forskning 7. årg. nr. 3, s. 16-30, 1998.

Pedersen V.: TV-værter og køn i Norden. En komparativ kvantitativ undersøgelse med fokus på forholdet mellem public service og reklamekanaler. Nordicom Information 4.98, s. 57-79, 1998.

Pedersen V.: Invasion of the Body Stockings. Forestillingen om TV som kvindeligt og det gamle public service tv. i: Ungdom, Kjønn og Medier. s. 7-19, Wencke Mühleisen, Senter for Kvinneforskning. Universitetet i Oslo, Oslo 1998.

Pedersen V.: Skingrende skør og følsom i miniskørt TV-showet Ally Mc Beal… Forum – Internettidsskrift Løbende opdatering. 16. okt. 98, 1998.

Pedersen V.: Høje hæle – Lavt niveau. Politiken den 25.2.98. København 1998.

Rosenbeck B.: Snart seks professorer i kvindeforskning. Fra et besøg i Stockholm. Kvinder, Køn og Forskning 3/98, 1998.

Rosenbeck B.: Konstruktion af kvindelighed i: Järvinen, M. og Bertilsson, M. (red.) Socialkonstruktivisme. Bidrag til en kritisk diskussion, s. 132-156, Hans Reitzel, København 1998.

Rosenbeck B.: Berlin er nok et besøg værd. Kvinder, Køn og Forskning nr. 3, 1997, s. 72-75, 1997.

Rosenbeck B.: En ørken vandring. Kvinder, Køn og Forskning 2, 1997.

Rosenbeck B.: Sandheden om kønnet i: Åsa Bergenheim og Lena Lennerhed (red.). Seklernas sex. Bidrag til sexualitetens historia. s. 39-53, Carlssons, Stockholm 1997.

Rosenbeck B.: Flere ph.d.'er. højere niveau. Information 3/12-98.

Rosenbeck B.: Det er ganske vist at kvinder er dummere end mænd. i: Din store idiot. Carolina Saschacoyen, Rhodos, København 1998.

Rosenbeck B.: Nordic women's studies and gender research. i: Is there a Nordic Feminism? s. 344-358, Bente Rosenbeck and Anna Jonasdottir, UCL Press, København 1998.

Rosenbeck B.: Tradition eller fornyelse. Avis: Information 24/9-98.

Rosenbeck B.: Dumme piger går til mødrehjælpen. Avis Information 15/6-98, København 1998.

Rosenbeck B.: Is there a Nordic Feminism? Nordic Feminist thought on culture and society. s. 1-358, sammen med Drude von der Fehr og Anna Jonasdottir (eds), London 1998.

Rosenbeck B.: Vi må finde vores spunk. Information 26/10-98,

Rosenbeck B.: Kvindehistoriens historie og teorier. i: Den Store Danske Encyklopædi, bd. 11, 1998.

Rosenbeck B.: Trends and Prospects in Women's studies and Gender Research. The Nordic Countries. i: Trends and Prospects in Women's and Gender Studies. Assessment Reports by International Experts. Forschnungspolitische, udgivet af Schmeischer Wissenchaftsinst., 1998.

Rosiek J.: Litterær pathos. fra Aristoteles til Blom. i: Patos. s. 9-25, Birgit Eriksson & Niels Lehmann, Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 1998.

Rosiek J.: Den skabende fantasis natur – Wordsworth. i: At gå til grunde. Spor i romantikken. s. 183-202, Anne-Marie Mai og Bo K. Walther, Odense Universitetsforlag, Odense 1997.

Rosiek J.: Romantikkens status her og andetsteds. i: Som Runer paa Blad. Arbejdspapier om dansk litterær romantik 1800-1820. s. 1-9, Henrik Blicher, Akademisk Forlag, København 1996.

Rosiek J.: Retorikkens rehabilitering og retorisk læsning. Ny Poetik nr. 6, s. 17-27, 1996.

Ruus H.: Viseord og Kerneord. Konstans og variation i det centrale ordforråd. i: Selskab for Nordisk Filologi, Årsberetning 1996-1997. s. 136-145, Selskab for Nordisk Filologi, København 1998.

Ruus H.: Hardsysseord og Kerneord. i: Møde om Udforskningen af Dansk Sprog til minde om Peter Skautrup 1896-1996. s. 246-255, Peter Widell og Mette Kunøe, Aarhus Universitet, Aarhus 1997.

Ruus H.: Visernes dyreliv. Et semantisk felt i det 16. århundredes visetekster. i: Ord, Sprog og Artige Dict, Festskrift til Poul Lindegaard Hjorth. s. 385-403, Fl. Lundgreen-Nielsen m.fl., C.A. Reitzels Forlag, København 1997.

Syréhn G.: Recension/Anmeldelse af Eva Ekselius' doktordisputats "Andas fram mitt ansikte. Om den mytiska och djupppsykologiska strukturen hos Per Olov Enquist. Samlaren. Tidskrift for svensk litteraturvetenskap årgang 117, 1997, s. 115-119, 1998.

Wentzel K.: Den kongelige familie. Børn og forældre i folkeeventyret. 264 s. Odense Universitetsforlag, Odense 1997.

Wentzel K.: Eventyr-studier. 119 s. Odense Universitetsforlag, Odense 1998.

Zeruneith K.: Lotteriposen. Thorvaldsen som spiller, elsker og kunstner. i: Guldalderens Verden – 20 historier fra nær og fjern. s. 1-10, Bente Scavenius/Gyldendal, Gyldendal, København 1996.

Det arnamagnæanske Institut

Instituttet er oprettet 1956 som ramme om den videnskabelige udnyttelse af Den arnamagnæanske Håndskriftsamling.

Instituttets forskningsområde er ældre islandsk og norsk, samt ældre dansk og svensk sprog og litteratur. En vigtig opgave er således udarbejdelsen af tekstkritiske udgaver af den vestnordiske middelalderlitteratur. Desuden forskes der i ældre dansk og svensk, og i færøsk og islandsk sprog og litteratur. Instituttet udgiver to skriftserier, Editiones Arnamagnæanæ, bestående af tekstkritiske udgaver, og Bibliotheca Arnamagnæana, omfattende afhandlinger og udgaver af kortere tekster, m.v. Udgivelsen finder sted i samarbejde med Den arnamagnæanske Kommission. Kommissionen blev oprettet i 1772 som bestyrelse for Det arnamagnæanske Legat, den samling af håndskrifter og trykte bøger som professor Arne Magnusson, sammen med sin formue, testamenterede til Københavns Universitet ved sin død i 1730. Kommissionen består i dag af fem medlemmer med universitetets rektor som formand.

Forskningsvirksomhed

Udgivelsesprojekter

Til udgivelse i serien Editiones Arnamagnæanæ har der af udgivere og/eller redaktører og konsulenter været arbejdet på følgende projekter: Plácidus saga (udg. John Tucker, redaktør MO, konsulent JLJ) med en udgave af Plácitus drápa (udg. JLJ) er udkommet i 1998; Eyrbyggja saga. The vellum tradition (udg. Forrest Scott, red. JLJ, konsulent MO) er blevet forsinket, men forventes nu at kunne udkomme i 1999; Egils saga Skallagrímssonar. M-teksten (udg. Bjarni Einarsson, red. PS, kons. JLJ); Jóns saga helga (udg. Peter Foote, red. JLJ, kons. PS); Óláfs saga Tryggvasonar en mesta, 3. bind (udg. Ólafur Halldórsson, red. BOF, kons. JLJ); Parcevals saga (udg. Helen McLean, red. MJD); Tómas saga erkibiskups (udg. Margaret Orme, red. MJD, kons. JLJ).

I serien Bibliotheca Arnamagnæana er et bind med afhandlinger og mindre tekstudgaver (Opuscula XI) under redigering; udgivelsen af Bjarne Fidjestøls bog The dating of Eddic poetry (posth. udg. ved Odd Einar Haugen, JLJ og MJD) er blevet forsinket, men den ventes at udkomme i 1999.

En oversættelse af og kommentar til Skånske Lov og Skånske Kirkelov i håndskriftet B 74 er under afslutning. Den skal udkomme hos Det Danske Sprog- og Litteraturselskab sammen med en transskription af teksten ved Finn Delager (BOF); en udgivelse af fire værker tilskrevet præsten Jón Hjaltalín er blevet forsinket, men ventes at udkomme i 1999.

Igangværende specialundersøgelser

Der er foretaget en reviderende gennemlæsning af en større afhandling om den norrøne adverbialsætning (FH); en undersøgelse af fire norrøne håndskrifters historie i Danmark før de kom ind i Arne Magnussons samling; fortsatte studier omkring Jens Rosenkrantz som håndskriftsamler (MO); undersøgelse af brug af kemikalier som

hjælp ved læsning af håndskrifter (PS); der er udarbejdet 11 artikler til Den Store Danske Encyklopædi, en artikel Draugasaga í b er under trykning, en artikel Skotland-Bergen-Færøerne, om det færøske Óluvu kvæði, er under trykning, en artikel om en skjaldestrofe af Eilífr Goðrúnarson er under udarbejdelse (JLJ); i anledning af Stefán Karlssons 70 års dag har instituttets medarbejdere udarbejdet et håndskriftregister til en bibliografi over hans filologiske arbejder 1960-1998 med titlen Stephania (red. JLJ); en bog om Jørgen-Frantz Jacobsens roman Barbara er udkommet på færøsk, mens en dansk udgave er under forberedelse, et udvalg af efterladte, delvis utrykte tekster af William Heinesen er udkommet, derudover arbejdes der på monografier over William Heinesen og Heðin Brú (JI); til 2. bind af værket om det danske 1400-tals håndskrift AM 76 8vo (det udkomne bind 1 rummer tekstudgaven) er et essay On the Clementine text concerning the twelve golden Fridays under trykning, mens en løbende kommentar til teksterne er under udabejdelse i fællesskab med en dansk-svensk forskergruppe, en artikel om interpunktionen i det ældste danske håndskrift, B 74 af Skånske Lov, er under forberedelse, en præsentation af det østnordiske håndskriftmateriale til grundbogen Skandinavische Literatur im Mittelalter (udg. Hartmut Röhn og Julia Zernack, Berlin) er under færdiggørelse, en artikel med titlen Lunds lån – en affære fra ordbogsverdenen, er under trykning, en katalogartikel til Det kgl. Biblioteks udstilling Levende ord og lysende billeder, Dansksprogede bøger fra middelalderen, er under trykning (BOF).

Instituttets VIP udgør redaktionskomiteen for Den arnamagnæanske Kommissions to skriftserier og medvirker som redaktører og konsulenter. BOF er medlem af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og redaktionskomiteen for tidsskriftet Arkiv för nordisk filologi. MJD er medlem af redaktionen for tidsskriftet alvíssmál, Berlin. PS redigerer en serie med faksimileudgaver af islandske håndskrifter og er ved at undersøge mulighederne for at fortsætte serien på cd-rom. JLJ er sekretær i Hið íslenska fræðafélag í Kaupmannahöfn og fagkonsulent ved Den Store Danske Encyklopædi. Desuden er JLJ formand for og JI sekretær for Selskabet til Udgivelse af færøske Kildeskrifter og Studier. JI er leder af de færøske forlag Mentunargrunnur Studentafelagsins og Antonia, censor og ekstern vejleder ved Fróðskapasetur Føroya, samt medlem af det færøske udvalg for Nordisk Råds litteraturpris.

JLJ har været eksternt medlem af bedømmelsesudvalget vedrørende en professor/lektorstilling i konservering ved Universitetet i Oslo, og bedømmelsesudvalget vedrørende stillingen som leder af Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi i Reykjavik.

I marts holdt MO foredrag i Norges Hus om norske håndskrifter i Den arnamagnæanske Samling.

Ved den 33. internationale middelalderkongres i Kalamazoo i maj holdt MJD et foredrag med titlen History of Old Norse Textual Criticism.

Et stort anlagt tre dages seminar 17.-19. april om Formidling af nordisk vikinge- og middelalderlitteratur var arrangeret af BK (i samarbejde med Karl-Gunnar Johansson, Göteborgs Universitet, og Úlfar Bragason, Sigurður Nordal-instituttet i Reykjavik). Det bød på foredrag af en række nordiske forskere og forfattere og afsluttedes med opførelsen af en islandsk dramatisering af Gunnlaug Ormstunges saga. Seminaret var støttet af en række fonde og samlede op mod et par hundrede deltagere fra Danmark og de andre nordiske lande. Fra Det arnamagnæanske Institut medvirkede PS med en åbningstale, BOF med et foredrag om Udgaver af østnordiske værker, mens BK talte om Kwic-konkordans på cd-rom, og MJD om Håndskrifter og edb. I programmet indgik også en modtagelse på den islandske ambassade.

Ved et seminar i november om Nyere tiltag inden for norrøn syntaks, arrangeret af Ordbog over det norrøne prosasprog, holdt FH foredrag om den syntaktiske analyse af et par komplekse subjunktioner: Anaforisk eller determinativ funktion? Ved samme lejlighed holdt dr. Anton Zimmerling, Moskvas Universitet, en gæsteforelæsning.

Det er blevet tradition, at Islandsk kollokvium for historie og samfund ved Lunds Universitet en gang om året henlægger sit møde til Det arnamagnæanske Institut. Ved et møde her i november bidrog fra instituttet ÖÓ med et foredrag om Arkaisk ordforråd i islandsk digtning i 1800- og 1900-tallet, og AMH med en præsentation af den islandske Lucidarius.

Edb og håndskrifter

BOF, MJD og JLJ er medlemmer af et Netværk til elektronisk behandling af nordiske middelalderhåndskrifter (under NorFA), og deltog i august i et møde i Göteborg. MJD har, sammen med Sigurgeir Steingrímsson, Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi, David Cooper og Peter Kidd fra Oxford University, arrangeret og ledet tre møder om forskellige aspekter af digitalisering, elektronisk katalogisering og tekstindkodning. Møderækken var støttet af EU (DG X, Rafael). MJD deltager for

instituttet i et projekt, MASTER (Manuscript Access through Standards for Electronic Records), der med basis i England omfatter en række europæiske biblioteker og som opgave har at etablere en standard for elektronisk katalogisering af middelalderlige håndskrifter. Projektet er finansieret af EU (DG XII). En af projektets såkaldte 'workpackages' angår Den arnamagnæanske Håndskriftsamling og skal udføres på instituttet under ledelse af MJD. Arbejdet ventes at kunne gå i gang i 1999.

Laura Tomassini forsvarede i april sin ph.d.-afhandling An analysis of the three redactions of Maríu saga, with particular reference to their style and relation to their Latin sources.

En række forskere i ind- og udland har tilknytning til instituttets forskningsvirksomhed, og flere gæster har arbejdet på instituttet i årets løb. Statsstipendiet for islandske forskere til studier ved Det arnamagnæanske Institut blev i 1998 tildelt Ármann Jakobsson, Bjarki Bjarnason, Finnur Karlsson, Kristjana Kristinsdóttir, Stefán Karlsson, Svanhildur Óskarsdóttir og Þórður Ingi Guðjónsson, mens Sveinn Yngvi Egilsson modtog Det arnamagnæanske Stipendium.

Instituttet huser Den arnamagnæanske Kommissions kontor med én medarbejder og Kommissionens Ordbog over det norrøne prosasprog med en stab (fondslønnet) på fem redaktører, en sekretær og en række timelønnede assistenter.

Bevaring af håndskrifter

På instituttets konserveringsværksted og fotografiske atelier arbejdes der nu med konservering og affotografering af den tilbageværende del af håndskriftsamlingen efter samme retningslinjer som ved de håndskrifter, der er udleveret til Island. Desuden arbejdes der løbende med et bevaringsmæssigt tilsyn af den eksisterende film- og fotosamling og med en komplettering af instituttets samling af sikkerhedskopier. Det fotografiske atelier udfører også opgaver for andre institutter og for eksterne rekvirenter i ind- og udland.

Instituttet besøges jævnligt af enkeltpersoner og grupper af studerende og andre interesserede både fra Danmark og fra udlandet, der ønsker at se håndskrifter.

Peter Springborg

Stab

Årsværk
VIP: 8,5
TAP: 2,2

VIP, internt finansieret
Battista, Simonetta; forskningsassistent.
Driscoll, Matthew James; lektor.
Frederiksen, Britta Olrik; lektor.
Hansen, Finn; lektor.
Isaksen, Jógvan; lektor.
Kristjánsdóttir, Bergljót S.; udenlandsk lektor.
Louis-Jensen, Jonna; professor.
Overgaard, Mariane; lektor.
Springborg, Peter; lektor.

TAP, internt finansieret
Borring, Niels Jørgen; konserveringstekniker.
Clausen, Hanne; overassistent.
Hansen, Anne Mette; assistent.
Jakobsen, Mette; bogbinder.
Johansen, Karin Bonde; konserveringstekniker.
Larsen, Kaj T.; akademisk medarbejder.
Lyngbæk, Dorte; praktikant.
Pedersen, Elin Lindhardt; overfotograf.
Reitz, Suzanne Liza; overfotograf.

Eksternt finansieret personale
Jónsson, Már; forskningslektor.

Ph.d.-afhandlinger

Tomassini, Laura: An Analysis of the Three Redactions of Maríu Saga, With Particular Reference to Their Style and Relation to Their Latin Sources.

Publikationer

Driscoll M.J.: The virtual reunification of the Arnamagnæan Manuscript Collection. i: The Digital Demotic: A selection of papers from Digital Resources in the Humanities 1997. Lou Burnard, Marilyn Deegan and Harold Short, s. 55-64, Lou Burnard, Marilyn Deegan and Harold Short, Office for Humanities Communication, London 1998.

Frederiksen B.O.: Lidt om dansk sproghistorie og editionspraksis før og nu, med et sideblik til det norrøne. i: Íslensk Málsaga og Textafræði., s. 22-40, Úlfar Bragason, Stofnun Sigurðar Nordals, Reykjavík 1998.

Frederiksen B.O.: Lunds lån – en affære fra ordbogsverdenen. i: Guðrúnarhvöt kveðin Guðrúnu Ásu Grímsdóttur., s. 15-18, Guðvarður Már Gunnlaugsson m.fl, Menningar- og Minningarsjóður Mette Magnussen, Reykjavík 1998.

Isaksen J.: Alt er í nánd. Skaldsøgan "Undir suðurstjørnum" eftir Gunnar Hoydal. Sosialurin 3. januar 1998, s. 10-12, 1998.
Isaksen J.: Á verðin, verðin!. Skaldsøgan "Barbara" eftir Jørgen Frantz Jacobsen. 157 s. Mentunargrunnur Studentafelagsins, Tórshavn 1998.
Isaksen J.: William Heinesen: Ekskursion i underverdenen. Fortællinger fra Færøerne. I udvalg og med efterskrift af Jógvan Isaksen, 95 s. Fisker & Schou, København 1998.
Isaksen J.: Færøsk litteratur – fantasi og realisme. HS-Dansk Dansklærerforeningen/HS 68 april 1998, s. 41-44. 1998.
Isaksen J.: Forfængelighed, forfængelighed – om romanen Barbara. HS-Dansk Dansklærerforeningen/HS 68 april 1998, s. 45-51. 1998.
Isaksen J.: Stríðsmaður og mannavinur. Eitt 100 ára minni um danska stórskaldið Hans Kirk. Fyrri partur. Dimmalætting 24. januar 1998, s. 6-7, 1998.
Isaksen J.: Stríðsmaður og mannavinur. Eitt 100 ára minni um danska stórskaldið Hans Kirk. Seinni partur. Dimmalætting 31. januar 1998, s. 4-5. 1998.
Isaksen J.: Filosofisk rák og "Barbara". Sosialurin 31. januar 1998, s. 16-17, 1998.
Isaksen J.: Ikki ber til at skriva í einum lítlum samfelag. Um endurminningarnar hjá Heðini Brú. Sosialurin 7. februar 1998, s. 12-14, 1998.
Isaksen J.: Ásmundur gár eftir bunkanum fram. Um skaldsøguna "Leikum fagurt" eftir Heðin Brú. Sosialurin 21. februar 1998, s. 16-17, 1998.
Isaksen J.: Mest nívandi lóg gjørd í Føroyum. Um skaldsøguna "Men lívið lær" eftir Heðin Brú. Sosialurin 16. maj 1998, s. 16-17, 1998.
Isaksen J.: "Barbara" og tær sum gingu undan. Sosialurin 17. oktober 1998, s. 18-20, 1998.
Isaksen J.: Vit sigla í ódn og í logn. Anmeldelse af Leif Pedersen: Ólavur Halgi. Sosialurin 28. februar 1998, s. 17, 1998.
Isaksen J.: Hampadrongurin og skuggin. Anmeldelse af Birgit Arge: Sundur og saman. Sosialurin 21. marts 1998, s. 14, 1998.
Isaksen J.: Lív og levnaður á Argjum og í Havn. Anmeldelse af Sólrun Michelsen: Argjafrensar og Útiløgukattur. Sosialurin 21. marts 1998, s. 14, 1998.
Isaksen J.: Í ævintyrheimi. Anmeldelse af Sonja Schneider: Leiðarljós. Sosialurin 6. juni 1998, s. 13, 1998.
Isaksen J.: Illa sperdur skúladrongur. Anmeldelse af Lydia Didriksen: Hvør vil eiga myrkrið. Sosialurin 28. november 1998, s. 18, 1998.
Isaksen J.: Kosmisk eindarkensla. Anmeldelse af Jóanes Nielsen: Pentur. Sosialurin 9. december 1998, s. 10, 1998.
Isaksen J.: Beisk og lívsjáttandi skaldsøga. Anmeldelse af Oddvør Johansen: Í morgin er aftur ein dagur. Sosialurin 19. december 1998, s. 13, 1998.
Isaksen J.: Udgiver af Oddvør Johansen: Í morgin er aftur ein dagur. 224 s. Mentunargrunnur Studentafelagsins, Tórshavn 1998.
Isaksen J.: Udgiver af Jóanes Nielsen: Pentur. 70 s. Mentunargrunnur Studentafelagsins, Tórshavn 1998.
Isaksen J.: "Ein herz für alle zu haben…" Jens Pauli Heinesen als Verfasser. Tjaldur 21 – 1998, s. 29-38, 1998.
Louis-Jensen J.: Plácitus drápa (udgave). i: Plácidus saga, ed. by John Tucker with an Edition of Plácitus drápa by Jonna Louis-Jensen, red. Mariane Overgaard, C.A. Reitzels Forlag, København 1998, s. 89-124.
Louis-Jensen J.: 1) Jomsvikingerne, 2) Jomsvikingesaga, 3) Jónsbók, 4) Jónsson, Finnur. i: Den Store Danske Encyklopædi, bind 10., s. 139, 139, 143, 143, Jørn Lund et al., Danmarks Nationalleksikon A/S, København 1998.
Louis-Jensen J.: 1) Knytlingesaga, 2) kongesagaer, 3) Kongespejlet, 4) Kraka, 5) Landnámabók. i: Den Store Danske Encyklopædi, bind 11., s. 27, 133, 133, 232, 580-81, Jørn Lund et al., Danmarks Nationalleksikon A/S, København 1998.
Louis-Jensen J.: 1) Laxdøla saga, 2) Lodbrogsønnerne. i: Den Store Danske Encyklopædi, bind 12., s. 40, 246, Jørn Lund et al., Danmarks Nationalleksikon A/S, København 1998.
Overgaard J.M.: (red.) Plácidus saga, edited by John Tucker with an Edition of Plácitus drápa by Jonna Louis-Jensen. I-CLVI + 124 s. C.A. Reitzels Forlag, København 1998.
Springborg P.: (et al.) The Arnamagnæan Institute and Dictionary Bulletin 21, 1996-1997. 46 s. Det arnamagnæanske Institut, København 1998.

Institut for Dansk Dialektforskning

Instituttet har siden oprettelsen været center for udforskning af danske talesprog. Optegnelser, plader, bånd, cd'er og disketter udgør et unikt arkiv som dækker mere end hundrede års dansk.

Arbejdet med at beskrive og forklare udviklingen i dansk talesprog og i det danske sprogsamfund indebærer beskæftigelse med spørgsmålet om hvordan og hvorfor sproget bruges forskelligt i sociale grupper og sociale situationer af forskellig art. Der arbejdes med disse spørgsmål på alle lingvistiske niveauer, fra fonologi til tekst.

Forskningsvirksomhed

Leksikografi
Bind 4 af Ømålsordbogen udkom planmæssigt, omfattende "faldbarm – forornet". Redaktionen er fortsat med afsnit i bogstav ha- og he-, f.eks. med ordene havre og hest, der er både sprogligt, landbrugsfagligt og folkloristisk interessante. To spørgelister er udsendt til Fynske Dialekters Venner (Finn Køster og Karen Margrethe Pedersen, i mindre omfang Inger Bévort og Asgerd Gudiksen).

Orddannelse, ordforråd og betydning
Asgerd Gudiksen har undersøgt forholdet mellem -et og -ig i danske dialekter og arbejdet videre med spørgsmålet om hvorvidt orddannelse er forudsigelig, samt begyndt en undersøgelse af s-former i dansk (typerne "han bands og mælken skils").

Karen Margrethe Pedersen har undersøgt, hvor og hvorfor fiskere sejler "op", når de sejler mod syd og "ned", når de sejler mod nord og skrevet om verbet "svenske" ud fra et orddannelsessynspunkt.

Bøjning og syntaks
Lise Horneman Hansen har færdiggjort sin ph.d.-afhandling, en kortlægning af de-bøjningen i jysk. Inge Lise Pedersen har begyndt en undersøgelse af den semantiske specifikation af bisætningsindledere. Karen Margrethe Pedersen har undersøgt dialektal variation i valens ud fra udtryk som "jeg fryser om fingrene", over for andre dialekters "jeg fryser fingrene".

Sociolingvistiske undersøgelser
Tore Kristiansen har indsamlet nye sprogholdningsdata i Næstved, og fortsat udskrivningen af båndmateriale. Som deltager i det nordiske ungdomssprogsprojekt, UNO, har han indsamlet slangmateriale, båndoptaget ungdomssprog og indlagt materiale i database (m. studentermedhjælp).

Tore Kristiansen har sammen med Inge Lise Pedersen og Karen Margrethe Pedersen iværksat indsamling af sprogbrugs- og sprogholdningsdata fra Odense og øvr. Fyn, så sprogsamfundet kan analyseres som det var før Storebæltsbroen. Finn Køster har undersøgt vokalismetræk i fynsk provinsbysprog. Karen Margrethe Pedersen har undersøgt forenklingen fra 3 køn til 2 i københavnsk. Hun argumenterer for at forenklingen skete i perioden 1450-1600 som følge af dialektkontakt. Pia Quist har til en undersøgelse af unges sprogbrug i multikulturelle miljøer indsamlet data i to ungdomsklubber. Undersøgelsen skal belyse om tilstedeværelsen af forskellige modersmål og kulturer indvirker på de unges dansk.

Jann Scheuer har skrevet mindre artikler i forlængelse af sit ph.d.-projekt, og er begyndt at samle data ind til en undersøgelse af medarbejder- og udviklingssamtaler. Sammen med Lilie Chouliaraki har JS modtaget støtte fra SHF til projektet: "Democracy in Language: A Study of Discursive Practices in Contemporary Danish Institutions". Dataindsamling og -udskrivning er i gang.

Forskningsrejser og feltarbejde
Der er optaget bånd på øerne, indsamlet sprogdata og sprogholdningsdata i Næstved, Odense og Vissenbjerg, og ungdomssprog i Århus og København.

Deltagelse i symposier, konferencer m.v.

På nordisk dialektologkonference i Finland holdt Inge Lise Pedersen plenarforedrag, Asgerd Gudiksen, Tore Kristiansen, og Karen Margrethe Pedersen deltog med foredrag. På MUDS-mødet i Århus talte Asgerd Gudiksen og Karen Margrethe Pedersen. På konference om dialektkonvergens og -divergens i Reading holdt Tore Kristiansen og Inge Lise Pedersen foredrag. Tore Kristiansen var indbudt med foredrag til Cardiff Round Table in Sociolinguistics, og holdt foredrag ved seminar for forskningsprogram Norden og Europa i Lund, ved møde om Sprogpolitik og nabosprogsdidaktik, Schæffergården, ved UNO-workshop, Hanaholmen og ved Nordisk språknormeringskonferanse, Kristiansand. Inge Lise Pedersen holdt plenarforedrag på Xth Conference on General and Nordic Linguistics i Reykjavik, og var indbudt med foredrag ved seminar i Bergen for projektet "Talemålsendring i Noreg", og ved seminar i Oslo om nordisk sproghistorie.

Forskeruddannelse og efteruddannelse

Inge Lise Pedersen har undervist på internationalt ph.d.-kursus i Malaga, og sammen med Tore Kristiansen på ph.d.-kursus i København.

Konsulenttjeneste og formidling

Der er besvaret forespørgsler og givet vejledning om dialektale og sprogsociale spørgsmål, holdt folkeuniversitetsforedrag o.lign. Jann Scheuer har formidlet sit ph.d.-projekt i virksomhedssammenhænge, bl.a. for Århus Amt og Ligestillingsrådets høring om positiv særbehandling.

Anden videnskabelig og administrativ virksomhed

Tore Kristiansen, Finn Køster og Karen Margrethe Pedersen redigerer "Danske Folkemål". Jann Scheuer er med i redaktionen af "NyS", og har sammen med Inge Lise Pedersen redigeret rapport fra konference om sprog og køn.

Inge Lise Pedersen er næstformand i Dansk Sprognævn, efor for Kvinderegensen og medlem af komiteen for ESF netværket "The convergence and divergence of dialects in a changing Europe". Hun er professor II i dansk sprog ved Universitetet i Tromsø. Tore Kristiansen er medlem af studienævnet for dansk. Inger Ejskjær deltog i ALE-redaktionsmøde i Firenze for IDD.

Samlinger

Samlingerne er forøget med 5.666 ordsedler, 3 manuskripter og 27 båndoptagelser. Aflæsningen af bånd og indlægning i Wordcruncher tekstbase er fortsat med 50 bånd fra Øerne (Karen Margrethe Pedersen, ved studentermedhjælpere og Karen Nielsen), og Anette Jensen har indscannet og indlagt maskinskrevne dialekttekster i basen. AJ har desuden aflyttet bånd til sagregistrering og efterhørt ord og fraser til Ømålsordbogen og registreret emnesamlingen VÆSEN, med angivelse af betydning og udbredelse (bogstav K). Til en artikel om barndommen i landbosamfundet er et stort antal båndudskrifter blevet gennemsøgt (Karen Margrethe Pedersen, ved studentermedhjælpere og Karen Nielsen). Digitalisering og kopiering af båndsamlingen på cd'er er fortsat.

Informationsvirksomhed

Finn Køster har for projektet "Dansk Lydhistorie" færdiggjort kommentarer til dialektprøver fra ømålene og bornholmsk samt litteraturfortegnelse.

Gæsteforskere

Professor Brit Mæhlum, Trondheim, ph.d.-studerende Anders Nordebring, Uppsala og Ruth Horak, Wien.

Inge Lise Pedersen

Stab

Årsværk
VIP: 7,8
TAP: 2,0

VIP, internt finansieret
Bevort, Inger; lektor.
Gudiksen, Asgerd; adjunkt.
Henrichsen, Peter Juel; forskningsassistent (indtil 28. februar).
Jensen, Pia Quist; forskningsassistent (fra 15. november).
Kristiansen, Tore; lektor.
Køster, Finn Pol; lektor.
Pedersen, Inge Lise; lektor.
Pedersen, Karen Margrethe; lektor.
Scheuer, Jann; adjunkt.

VIP, eksternt finansieret
Lise Horneman Hansen, ph.d.-studerende (indtil 30. juni).

TAP, internt finansieret
Bredahl, Charlotte; overassistent (fra 1. november).
Hagendal, Susanne Westerlind; overassistent (indtil 31. august).
Jensen, Anette; akademisk medarbejder.
Theilgaard, Lise; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Chouliaraki, Syragoula (Lilie) Milner; forskningsadjunkt.

Ph.d.-afhandlinger

Gudiksen, Asgerd: Et-afledninger i dansk med hovedvægt på de danske ømål.

Fondsstøtte

Statens Humanistiske Forskningsråd
Democracy in Language A Study of Discursive Practices in Contemporary Danish Institutions (Jann Scheuer) kr. 1.290.000.

Publikationer

Bévort I.: Afsnittene feber -/fig, forkile -/forlov. i: Ømålsordbogen, bd. 4, s. 74-132, 428-455, Institut for Dansk Dialektforskning, C.A. Reitzel, København 1998.

Gudiksen A.: Possession, lokation og -et-afledninger. i: Selskab for Nordisk Filologi. Årsberetning 1996-1997 s. 193-204, Kjeld Kristensen, Selskab for Nordisk Filologi, København 1998.

Jensen P.Q.: Ind i gruppen – ind i sproget – en undersøgelse af sammenhænge mellem andetsprogstilegnelse og identitet. 181 s. Danmarks Lærerhøjskole, København 1998.

Kristiansen T.: The role of standard ideology in the disappearance of the traditional Danish dialects. Folia Linguistica XXXII/1-2, s. 115-129, 1998.

Køster F.: "Da jokket vi med Fyns Tidende". Om den nye regionale præteritum i fynsk. Danske Folkemål 40, s. 25-49, 1998.

Køster F.: Afsnittene faldbarm -/fale, for I -/forkile. i: Ømålsordbogen, bd. 4, s. 1-17, 332-428, Institut for Dansk Dialektforskning, C.A. Reitzel, København 1998.

Pedersen I.L.: Prædiker kvinder anderledes? i: Sprog, køn – og kommunikation. Rapport fra 3. nordiske konference om sprog og køn København, 11.-13. oktober 1997, s. 183-200, Inge Lise Pedersen, Jann Scheuer, C.A. Reitzel, København 1998.

Pedersen I.L.: Kvindepræk? Om kvindelige præsters prædikener. i: Se min Kjole, s. 32-69, Else Marie Wiberg Pedersen, Samleren, København 1998.

Pedersen I.L.: Tidligere forskning i kontakten mellem nedertysk og dansk. i: Språkkontakt i Norden i middelalderen, særlig i Hansatiden, s. 33-50, Ernst Håkon Jahr, Nordisk Ministerråd, København 1998.

Pedersen I.L.: For sammenhængens skyld. i: O dejlige land. Vartovbogen 1998, s. 118-33, Preben Sørensen, Kirkeligt samfund, København 1998.

Pedersen I.L.: Sprog og Køn. NyS. Nydanske studier og almen kommunikationsteori 24, s. 9-40, 1998.

Pedersen I.L.: Language and Regional Identity. i: A North Sea Region. West Jutland and the World II. Proceedings of the Lemvig Conference April 3-5, 1995. Fiskeri- og Søfartsmuseets studieserie, nr. 11 Ellen Damgaard, Mette Guldberg, Poul Holm, Fiskeri- og Søfartsmuseets Forlag, Esbjerg 1998.

Pedersen I.L.: Anmeldelse af Ann-Marie Ivars: Stad och Bygd. Finlandssvenska stadsmål i ett regionalt och socialt perspektiv. Svenska landsmål och svenskt folkliv 1998, s. 174-178, 1998.

Pedersen I.L., Pedersen K.M.: Afsnittet fandemefaneører. i: Ømålsordbogen, bd.4, s. 23-30, Institut for Dansk Dialektforskning, C.A. Reitzel, København 1998.

Pedersen I.L.: Afsnittene fale-fandango, fang-fastekalv. i: Ømålsordbogen, bd. 4, s. 17-23, 30-56, Institut for Dansk Dialektforskning, C.A. Reitzel, København 1998.

Pedersen K.M., Pedersen I.L.: Afsnittet fandemefaneører. i: Ømålsordbogen, bd. 4, s. 23-30, Institut for Dansk Dialektforskning, C.A. Reitzel, København 1998.

Pedersen K.M.: Afsnittene fastelavn-fastelavnsvægge, fig-finfølende, flo- fontefad, forlov-fornet. i: Ømålsordbogen, bd. 4, s. 56-62,132-49,244-332 Institut for Dansk Dialektforskning, C.A. Reitzel, København 1998.

Pedersen K.M.: Metaforer som identitetsmarkører. Danske Folkemål 40, s. 79-104, 1998.

Pedersen K.M.: Anmeldelse af Norsk Ordbok. Danske Folkemål 40, s. 105-114, 1998.

Pedersen K.M., Jensen A., Hansen S.K.: Registre til Danske Folkemål. Danske Folkemål 40, s. 115-145, 1998.

Scheuer J.: Mænds professionelle følelser. i: Sprog, køn, – og kommunikation. Rapport fra 3. nordiske konference om sprog og køn København, 11.-13. oktober 1997, s. 213-228, Inge Lise Pedersen, Jann Scheuer, C.A. Reitzel, København 1998.

Scheuer J.: Den umulige samtale – sprog, køn og magt i jobsamtaler. 295 s. Akademisk Forlag, København 1998.

Scheuer J.: På cat-walk med 3x3 matrix – køn, sprog og symbolsk kapital i jobsamtaler. NyS. Nydanske studier og almen kommunikationsteori 24, s. 97-122, 1998.

Scheuer J.: En kritisk oversigt over diskursanalyser af interview. Danske Folkemål 40, s. 3-23, 1998.

Scheuer J.: Jobsamtalens faldgruber. Samvirke 3, s. 70-73, 1998.

Institut for Navneforskning

Instituttets primære forskningsopgaver er analyse, beskrivelse og udnyttelse af navnestof både i og udenfor Danmark.

Forskning

Danske stednavne
I serien "Danmarks Stednavne" er anden del af Vestsjællands Amt under udarbejdelse. Slagelse herred og købstæderne er færdigbehandlet, Flakkebjerg herred er i arbejde (Jørgensen). En finpudsning og omredigering af en database over danske "torp"-navne foregår med henblik på udgivelse af en monografi over emnet (Nielsen). Som et led i Roskilde Museums projekt Landskab er der udarbejdet et manuskript om stednavnene i området omkring Køge og Roskilde (Jørgensen).

En undersøgelse af danske stednavne som indeholder ordet "snekke" er færdiggjort, og en lignende undersøgelse over forekomsten af ordet "skib" i danske stednavne er påbegyndt (Holmberg).

To undersøgelser af danske stednavne i et historisk perspektiv er: Stabiliteten af stednavne i gamle danske skelforretninger og Vilkår og vilkårlighed i udnyttelsen af stednavne i historisk sammenhæng (Jørgensen).

I projektet Storbyens stednavne er tre studier under udgivelse: Nyere tendenser i dansk stednavnegivning i urbaniserede områder, Fremmede stednavne i danske gadenavne, og Københavns gadenavne (Jørgensen). Projektet fortsættes med en undersøgelse af stednavne fra københavnske haveforeninger (Jørgensen).

Stednavne i vikingebygderne
Arbejdet med danske navne i Danelagen fortsættes (Fellows-Jensen). En bog om danske bebyggelsesnavne i East Anglia skrider langsomt mod en afslutning. En statusrapport ventes aflagt snarest. Nyt lys er kastet over navnet Scoreby uden for York. En database over gadenavne i de største byer i vikingetidens England er opbygget. Den udnyttes i et projekt, der skal bidrage til at klarlægge dansk indflydelse på byen Yorks udvikling som et vigtigt center for håndværk og handel.

Oversigtsartikler over Nordiske bebyggelsesnavne på de britiske øer og i Normandiet, Danske navne i Skotland og Nordisk maritim toponymi i England og Wales og på øen Man er under udarbejdelse (Fellows-Jensen).

Studier i forekomsten af navneleddet "bólstaðr" i Norden og det nordatlantiske område med særlig henblik på Shetland fortsætter (Gammeltoft).

Teoretiske studier
En undersøgelse af ellipse i stednavne er færdiggjort og arbejdet fortsætter med emnerne Analogisk navnedannelse og navngivning, Onomastisk terminologi og Navnevarianter og navnevariation (Dalberg).

Personnavne
Studier af personnavnene i tingbogsafskrifter fra Fyn fortsættes og en undersøgelse af erhvervsbetegnende tilnavne i tingbøgerne fra Malmø er påbegyndt (Holmberg).

En lille bog om moderne danske personnavne, indeholdende lister over de mest almindelige her og nu-fornavne og fornavne godkendt af Kirkeministeriet, er under udarbejdelse. Det samme er en artikel om tvekønnede fornavne i Danmark, d.v.s. navne, der kan bæres af både drenge og piger (Meldgaard).

En bog om danske efternavne og en artikel om efternavne som "Hallberg" og "Dalberg", en specielt svensk navnetype med konstruerede stednavne, er under forberedelse (Meldgaard).

Andre projekter
Arbejdet med sproglige og onomastiske undersøgelser af adkomstdokumenter til dansk landgods 1513-50 er foreløbig afsluttet, og de tilhørende sted- og personnavneregistre er lagt ud på internettet (Jørgensen og Vogt i samarbejde med Landbohistorisk Selskab).

Susanne Vogt har arbejdet med registrering og seglidentifikation af 46 dokumenter fra Ravnholt Godsarkiv, og hun er i gang med udarbejdelse af en foreløbig registrant for hele pergamentsamlingen fra Ravnholt. Samlingen er nu deponeret på Det arnamagnæanske Institut.

Studier i det moderne danske ordforråd med særligt henblik på fremmedordene fortsættes (Holmberg).

Michael Lerche Nielsen samarbejder med Marie Stoklund fra Nationalmuseet og professor Klaus Düwel fra Göttingen om udgivelsen af runeindskrifter fra Slesvig og Oldenburg, og med Marie Stoklund, Maria Cinthio og Kulturen i Lund om udgivelse af runeindskrifter fra Lund. Desuden forbereder han en artikel om R-runens runenavn og en anden om lydforbindelsen *nnR* i ældre dansk.

Internationalt samarbejde

Vibeke Dalberg er medlem af Executive Committee i International Council of Onomastic Sciences (ICOS) samt af ICOSs Membership Committee.

Gillian Fellows-Jensen var dansk repræsentant i Nordisk Samarbejdskomité for Navneforskning (NORNA) indtil juni 1998, da hun blev afløst af Bente Holmberg, der også blev valgt til formand for NORNA. Ved samme lejlighed blev Michael Lerche Nielsen udpeget som NORNAs sekretær. Gillian Fellows-Jensen er Honorary Vice-President of English Place-Name Society, og Bent Jørgensen er medlem af bestyrelsen for Sydsvenska Ortnamnssällskapet i Lund.

Gillian Fellows-Jensen er konsulent for Manx Placename Survey (Mannheim og Liverpool), Centre for English Name Studies (Nottingham) og Dictionary of Old English (Toronto).

Sammen med lektor Peter Springborg planlægger Gillian Fellows-Jensen det 5. Internationale seminar om Care and Conservation of Manuscripts, som holdes på Københavns Universitet i april 1999. Sammen med professor Niels Lund arrangerer Gillian Fellows-Jensen det 18. tværfaglige vikingesymposium som holdes på KUA i maj 1999. I september 1999 afholder Det kongelige danske Videnskabernes Selskab og Royal Society of Edinburgh et fælles symposium med titlen: Denmark and Scotland: The environmental and cultural resources of small nations, med Gillian Fellows-Jensen som ansvarlig for arrangementet.

Konsultativ virksomhed

Kirkeministeriet og Justitsministeriet har modtaget rådgivning vedrørende personnavne (Meldgaard), Kulturministeriet og Kort- og Matrikelstyrelsen vedrørende stednavne (Jørgensen). Instituttet er sekretariat for Stednavneudvalget. Bente Holmberg er medlem af tilsynsrådet for Den Danske Ordbog og for Supplement til Ordbog over det danske Sprog. Gillian Fellows-Jensen er engelsksproglig konsulent for Ordbog over det norrøne prosasprog.

Formidling

I Instituttets folderserie "Det drejer sig om" har Eva Villarsen Meldgaard skrevet om Efternavnets historie i Danmark. Instituttets medarbejdere har medvirket i en udsendelsesrække i 5 afsnit på DRs P1 om navneforskning som vidensområde. Desuden har de udtalt sig i DR, TV3, diverse lokalradioer og BBC om sted- og personnavnespørgsmål, holdt indlæg om navne rundt omkring i Danmark for lokalhistoriske foreninger o.l. samt besvaret forespørgsler fra private i ind- og udlandet.

Eva Villarsen Meldgaard er dansk medredaktør af "Studia anthroponymica Scandinavica". Sammen med lektor Peter Springborg har Gillian Fellows-Jensen redigeret "Care and Conservation of Manuscripts" 4.

Forelæsnings- og kongresrejser

Instituttets medarbejdere har holdt gæsteforelæsninger eller faglige indlæg ved kongresser o.l. følgende steder: København (Fellows-Jensen, Jørgensen), Roskilde (Holmberg), Århus (Nielsen), Tavastehus, Finland (Dalberg, Fellows-Jensen, Holmberg, Jørgensen, Nielsen, Vogt), Santiago de Compostela (Dalberg), Nottingham (Fellows-Jensen, Nielsen), Edinburgh (Fellows-Jensen).

Hæderspriser

Bente Holmberg er tildelt en hæderspris fra Kungliga Gustav Adolfs Akademien i Uppsala.

Gillian Fellows-Jensen

Stab

Årsværk
VIP: 5,7
TAP: 2,7

VIP, internt finansieret
Dalberg, Vibeke Margrethe; lektor.
Fellows-Jensen, Gillian Myra; lektor.
Holmberg, Bente Legarth; lektor.
Jørgensen, Bent; lektor.
Meldgaard, Eva Villarsen; lektor.
Nielsen, Michael Bjørn Lerche; adjunkt.
Vogt, Susanne Margrethe Rossen; forskningsassistent.

TAP, internt finansieret
Hansen, Lena; akademisk medarbejder.
Thomsen, Karin M.; overassistent.
Warnez, Annette Riege; korrespondent.

Ph.d.-afhandlinger

Nielsen, Michael Bjørn Lerche: Vikingetidens personnavne i Danmark belyst gennem runeindskrifternes personnavne og stednavne på -torp sammensat med personnavneled.

Fondsstøtte

Kulturministeriet

Trykning af Danmarks Stednavne. Stednavneudvalget – sekretariat, løn og drift (Bent Jørgensen) kr. 50.000.

Letterstedtska förening

Instituttets medarbejderes deltagelse i Tolfte nordiska namnforskarkongressen i Tavastehus (Gillian Fellows-Jensen) kr. 8.632.

Stiftelsen Einar Hansens forskningsfond

Afholdelse af det 18. tværfaglige vikingesymposium på KUA den 7. maj 1999. (Gillian Fellows-Jensen) kr. 5.496.

Publikationer

Dalberg V.: Anmeldelse af Eigennamen in der Fachkommunikation. Hrsg. Rosemarie Gläser 1996. Namn och bygd, s. 154-156, 1998.

Dalberg V.: The syntactic-semantic structure of single-element placenames: Some typological distinctions. i: Proceedings of the XIXth International Congress of Onomastic Sciences. Aberdeen, August 4-11, 1996. Vol. 2. Ed. W.F.H. Nicolaisen s. 73-78, University of Aberdeen, Aberdeen 1998.

Dalberg V.: Anmeldelse af Reader zur Namenkunde 3, 1-2. Toponymie. Hrsg. Friedhelm Debus & Wilfried Seibicke. 1996. Studia Anthroponymica Scandinavica 16, s. 128-130, 1998.

Fellows-Jensen G.: The Origin and Development of the Name York. i: Sources for York History to AD 1100 s. 226-37, Ed. David Rollason, York Archaeological Trust, York 1998.

Fellows-Jensen G.: Little thwaite, who made thee? i: Proceedings of the XIXth International Congress of Onomastic Sciences, Aberdeen, August 4-11, 1996. Vol. 2. Ed. W.F.H. Nicholaisen s. 101-06, University of Aberdeen, Aberdeen 1998.

Fellows-Jensen G.: Anmeldelse af Sveriges medeltida personnamn. Förnamn. Häfte 12-13. Haraldus-Holmger. Uppsala 1997-98. Studia Anthroponymica Scandinavica 16, s. 133-36, 1998.

Fellows-Jensen G.: Anmeldelse af L'anthroponymie. Genèse médiévale de l'anthroponymie moderne. Rome, 1996. Studia Anthroponymica Scandinavica 16, s. 117-120, 1998.

Fellows-Jensen G.: The Vikings and their Victims: The Verdict of the Names. The Dorothea Coke Memorial Lecture in Northern Studies delivered at University College London 21 February 1994. Revised edition. 31 s. Viking Society for Northern Research, London 1998.

Fellows-Jensen G.: Litteraturkrönika. Danmark. Namn och Bygd 86, s. 121-25, 1998.

Fellows-Jensen G.: "By-Names", "Personal Names, Scandinavian" and "Place-Names, Scandinavian". i: The Blackwell Encyclopaedia of Anglo-Saxon England s. 77-78, 364-65, 369-7 Ed. Michael Lapidge et al., Blackwells, Oxford 1998.

Gammeltoft P.: Sowing the Wind? Reaping the Crop of Bólstaðr. Northern Studies 33, s. 25-35, 1998.

Gammeltoft P.: Høvuðbryggj Hjá Navnafrøðingi. Føroyar í samanburði víð grannalond viðvíkjandi útbreiðslu av fornnorrøna staðarnavnliðinum bólstaðr. Málting. Tíðarrit um føroyskt mál og málvísindi 24 (nr. 3. árg. 1998), s. 2-8, 1998.

Holmberg B., Holmberg H.: Chatte, simre, surfe – og andre engelske verber i dansk. i: Elefant – se også myg. Festskrift til Jens Axelsen s. 180-85, Anna Garde m.fl., Gyldendal, København 1998.

Holmberg B.: Anmeldelse af Kyrka – samhälle – stat. Från kristnande till etablerad kyrka. Red.: Göran Dahlbäck (1997). Namn och bygd 86, s. 169-70, 1998.

Holmberg B.: Anmeldelse af Burström, Mats, Winberg, Björn & Zachrisson, Torun: Fornlämningar och folkminnen (1996). Red. Bertil Nilsson 1996. Namn och bygd 86, s. 153-54, 1998.

Holmberg B.: Anmeldelse af Kristnandet i Sverige. Gamla källor och nya perspektiv. Red.: Bertil Nilsson (1996). Namn och bygd 86, s. 166-69, 1998.

Holmberg B., Skamby Madsen J.: Der kom en snekke… Havnepladser fra 1000- og 1100-tallet? Kuml 1997-98, s. 197-225, 1998.

Jørgensen B.: Stednavne og personnavne under retskrivningsreformen. i: Det er korrekt s. 57-68, Hans Reitzels Forlag, København 1998.

Jørgensen B.: Nordfrisiske personnavne i middel-

alderen. Studia anthroponymica Scandinavica 16, s. 35-48, 1998.

Meldgaard E.V.: Den store navnebog (3. udg.). 292 s. Aschehoug, København 1998.

Meldgaard E.V.: Det drejer sig om 11: Efternavnets historie. 1-18 s. Institut for Navneforskning. København 1998.

Meldgaard E.V.: Hvorfor Annika og ikke Pippi? Nogle betragtninger over idolnavne og opkaldelsesmodeller. Studia anthroponymica Scandinavica 16, s. 49-59, 1998.

Nielsen M.L.: Anmeldelse af Marit Åhlén: Runristaren Öpir. En monografi. Studia anthroponymica Scandinavica 16, s. 138-44, 1998.

Nielsen M.L.: Glavendrup – §2 Runologisches. Reallexicon der Germanischen Altertumskunde Band 12, s. 196-200, 1998.

Øvrige europæiske sprog

Engelsk Institut

Forskningsvirksomhed

Engelsk Institut beskæftiger sig i sin forskning og undervisning med engelsk sprog og med litteratur, kultur og samfundsforhold i den engelsksprogede verden, samt med dennes forhold til den øvrige verden, i særdeleshed Danmark.

Traditionelt opdeles instituttets virksomhed i tre hovedområder:

1. Det engelske sprog: Der forskes i sprogets historie, i moderne sprog (primært britisk og amerikansk) og i sprogteoretiske emner med engelsk som basis.

2. Den engelsksprogede litteratur og kultur i Storbritannien, USA og andre engelsksprogede lande samt emner inden for den almene litteraturvidenskab.

3. De samfundsforhold, der eksisterer eller har eksisteret i de engelske sprogområder, fortrinsvis Storbritannien og USA.

Instituttets virksomhed overskrider jævnligt den snævre sproggrænse, og en skarp opdeling i de tre hovedområder lader sig ikke praktisere.

Sprogvidenskab

Arne Zettersten fortsætter sammen med Hanne Lauridsen sit leksikografiske arbejde (der foregår i samarbejde med Politikens Forlag og skal munde ud i en stor engelsk-dansk ordbog). Han har holdt workshop-foredrag ved NAES-kongressen (= Nordic Association for English Studies) i Åbo i maj 1998. Hanne Lauridsen har holdt foredrag ved leksikografisymposiet ved Københavns Universitet, april 1998. Arne Zettersten arbejder desuden videre med engelsk sprog og litteratur i middelalderen, herunder med udgivelsen af "Ancrene Riwle" for "The Early English Text Society".

Steen Schousboe har afsluttet arbejdet med et projekt betitlet "Pragmatikkens grænser – et studium i analyser af sprogbrug", og har i forbindelse med dette projekt holdt gæsteforelæsning og fungeret som gæstelærer ved Wiens Universitet, hvortil han har modtaget støtte fra EU via Københavns Universitets internationale kontor. Han har videreført arbejdet med historisk semantik og igangsat et projekt om progressiv i engelsk.

Peter Harder arbejder videre med projektet om struktur og funktion i sprogbeskrivelsen og har i den forbindelse beskæftiget sig særligt med problemstillingens relevans for sprogindlæring. Han har holdt foredrag herom ved det 17. nordiske lingvistmøde i Odense og holdt oplæg ved en konference om psykolingvistik på Sophienberg (Rungsted). Denne konference blev afholdt af kredsen omkring Dansk Funktionel Grammatik, et tværfagligt samarbejde som Peter Harder indgår i. Han har holdt gæsteforelæsning i Lund og er med i komiteen til forberedelse af den sjette internationale konference om kognitiv lingvistik i Stockholm, sommeren 1999.

Birgit Henriksen og Dorte Albrechtsen har afsluttet redaktionsarbejdet med antologien "Perspectives on Foreign and Second Language Pedagogy". Birgit Henriksen viderefører (i samarbejde med professor Kirsten Haastrup, Danmarks Lærerhøjskole) arbejdet med en længdeundersøgelse af ordforrådstilegnelse hos danske folkeskoleelever og har holdt foredrag ved NAES-konferencen i Åbo/Turku, Finland. Birgit Henriksen deltog med oplæg i symposiet om psykolingvistik på Sophienberg, jf. ovenfor under Peter Harder.

Dorte Albrechtsen og Birgit Henriksen har desuden forberedt et projekt om processer i sprogproduktion, -reception og tilegnelse. I dette projekt indgår Kirsten Haastrup og Therese Hauge (Engelsk Institut, Aarhus Universitet).

Jørgen Staun er tæt på at afslutte et projekt om vokalbeskrivelse. Arbejdet tager udgangspunkt i komponentbaserede og trækgeometriske systemer og opstiller et unært system, som kan beskrive vokaler universelt. Han har desuden påbegyndt et arbejde i forlængelse heraf med udgangspunkt i en tese om at fonologien kun indeholder tre grundelementer (k, t og a), en tese der først vil blive appliceret på vokaler og konsonanter og derefter på prosodiske størrelser. Videre har han påbegyndt arbejdet med en ny lærebog i amerikansk engelsk fonetik.

Litteraturforskning og kulturstudier

Dansk-engelsk

Grå Borup-Nielsen fortsætter sine studier af Det danske Selskabs Skole, der åbnede sine døre i 1899, og af Elise Smiths Skole i Århus. Hun har fået en essaysamling antaget til udgivelse på University Press of America.

Karen Jelved er i gang med en engelsk oversættelse af H.C. Ørsteds rejsedagbøger og -breve og forelæste derom i forbindelse med arrangementet "Golden Days" i København.

Inge Kabell og Hanne Lauridsen fortsætter samarbejdet om engelsk i Danmark. De har afsluttet arbejdet med George Borrow, herunder et studium af hans oversættelser af "Kong Kristian" samt en samlet beskrivelse af hans tilknytning til Danmark. Inge Kabell har desuden holdt foredrag herom ved en konference om Borrow. De har fortsat arbejdet med sproglæreren Johan Hasfeldt og har påbegyndt et projekt om brevvekslingen mellem Otto Jespersen og Felix Francke, samt om en pigeskole med undervisning i engelsk i første halvdel af 1800-tallet (Miss Mitchell's Institute). Inge Kabell holdt foredrag ved NAES-konferencen i Åbo/Turku.

Jørgen Erik Nielsen har anmeldt en bog om faget engelsk ved Oslos universitet, skrevet en artikel (oprindelig holdt som foredrag) om Otto Jepersen som leksikograf og færdiggjort en artikel om engelskstudiet i Danmark til et europæisk samleværk.

Viggo Hjørnager Pedersen har skrevet en artikel om danske oversættelser af Beowulf.

Henrik Rosenmeier har afsluttet sin engelske oversættelse af et dansk værk om den europæiske filosofis historie og har skrevet en anmeldelse af Martin Leers oversættelse af Les Murrays digte.

Gorm Schou-Rode har fortsat sit arbejde på udgaven af P.O. Brøndsteds rejsedagbøger og forbereder en artikel om sammes notesbøger.

Britisk litteratur og kultur

Dorrit Einersen har videreført sine studier over Chaucer og Shakespeare. Ved NAES-konferencen i Åbo forelæste hun over D.H. Lawrence og Doris Lessing.

Niels Bugge Hansen har fortsat arbejdet med danske Shakespeareforestillinger og har forelæst om "Hamlet på Kronborg" i Åbo og Stratford.

Robert Jensen-Rix arbejder med den revolutionære retorik hos William Blake og har ved en konference i Californien forelæst om Tom Paine og revolutionær diskurs.

Charles Lock har udsendt eller klargjort til udgivelse arbejder om en række emner såsom forfatterne Dryden, Dickens og Hardy, litteraturforskerne Bakhtin, Roman Jacobson og Paul de Man og emner som metafor og metonymi. Endvidere har han forelæst i en række lande om emner som "Orthodoxy and Russian Difference" og Bakhtin samt de humanistiske studiers fremtid.

Jørgen Erik Nielsen har afsluttet en redegørelse for Dickens' julebøger i Danmark og genoptog sidst på året sit arbejde på en bog om den danske Dickensmodtagelse.

Mette Pors har påbegyndt et arbejde om "Childhood in Arthurian Legend".

Henrik Rosenmeier har videreført sit arbejde med T.S. Eliots tidlige digtning.

Inge Birgitte Siegumfeldt har fortsat sit arbejde med arbejdstitlen "The Judaization of Postmodern Theory", hvorunder hun bl.a. beskæftiger sig med Harold Bloom og Jacques Derrida.

Niels Jørgen Skydsgaard har afsluttet en artikel om litterær analyse og fortsat sit arbejde med den anglikanske opbyggelsesbog The Whole Duty of Man.

Pernille Strande beskæftiger sig under arbejdstitlen "The Notification and Textualisation of Ballads" med engelske og især skotske folkeviser i slutningen af det 18. og begyndelsen af det 19. århundrede.

Lene Østermark-Johansen arbejder med manierisme og "la figura serpentinata" i det 17. og 18. århundredes engelske billedkunst og litteratur. Hun har færdiggjort en artikel om Swinburne, mesmerisme og "la figura serpentinata" og har forelæst over emnet i Lancaster og i København. Endvidere er hun redaktør for og bidragyder til en kommende bog om næsens kulturhistorie.

Amerikansk litteratur og kultur

Forskningen i amerikansk litteratur dækker en række områder med kulturspændinger både med hensyn til etnicitet, urbanisering og kommunikation. Paul Levine færdiggjorde et værk om E.L. Doctorows dramaer og arbejder på en revideret udgave af E. L. Doctorows romaner. Han videreførte studier over temaet "At home in the city" i samarbejde med kolleger fra München og Berlin. Foruden gæsteforelæsninger på Århus Universitet om Mark Twain, Henry James og det internationale tema arrangerede han i samarbejde med Politikens Hus og Louisiana et stort symposium med titlen "Spotlight on the Media". Hertil kom organisering af Athens American Studies Seminar om "Migration: People, Money, Culture". Han interviewede Don DeLilo for Jyllandsposten og publicerede en række litterære og kulturelle essays om amerikansk litteratur og kultur i Weekendavisen.

Thomas Petruso har føjet et nyt kapitel til sin bog "Put It in Writing" og har fortsat sine studier af Gary Snyders værker med henblik på en undersøgelse af buddhismens indflydelse på den amerikanske litteratur.

Lene Schøtt-Kristensen arbejder på et ph.d.-projekt med titlen "Moralsk masochisme i jødisk-amerikansk litteratur: Et psykoanalytisk studium med fokus på Henry Roth".

Postkolonial litteratur

Merete Borch, der først på året fik ph.d.-graden

for sin afhandling om den britiske holdning til den indfødte befolkning i "Colonies of settlement" 1763-1814, viderefører sin undersøgelse, i første omgang med henblik på Canada i perioden 1763-1820.

Line Henriksen har videreført arbejdet på sin ph.d.-afhandling og har i denne sammenhæng været på studieophold i Trinidad og USA.

Tabish Khair har afsluttet to artikler og har forelæst ved tre konferencer i ind- og udland.

Eva Rask Knudsen har fortsat sit projekt om postkoloniale stemmer og det ambivalente i romanen som genre og har færdiggjort to artikler til en kommende bog. Hele projektet forventes afsluttet i 1999. Hun har holdt foredrag på konferencer i Osnabrück og Århus.

Ann Langwadt har igangsat sit ph.d.-projekt om sydafrikansk fiktion og teori; hun har forelæst om Bessie Head ved konferencer i Botswana og Osnabrück og arbejder endvidere med udgivelsen af indlæggene ved EASA-konferencen (European Association for Studies on Australia) i København i 1995.

Martin Leer har udsendt en oversættelse til dansk af digte af Les Murray.

Bruce Clunies Ross har bogen "Grainger on Music" (i samarbejde med professor Malcolm Gillies) under udgivelse. Bruce Clunies Ross har fortsat arbejdet på nogle artikler om Grainger og har sammen med dr. Teresa Balaugh påbegyndt arbejdet på en monografi om "Grainger's Nordic English". Han forelæste om Grainger på en musikfestival og konference i London, og han har desuden arbejdet på redigeringen af bidragene ved EASA-konferencen i 1995.

Historie og samfundsfag

Russell Duncan afsluttede et værk "Where Death and Glory Meet: Colonel Robert Gould Shaw and the 54th Massachusetts Infantry" som er under udgivelse på University of Georgia Press. Han videreførte andre studier over temaer i den Amerikanske Borgerkrig, ligesom han arbejder på lærebogsudgivelser om amerikansk litteratur og historie. Duncan forelæste på Black History Month Seminar, Odense Universitet og deltog i European Association for American Studies, Lissabon, Portugal med et paper om det moderne Syden under de Olympiske Lege i 1996.

Niels Thorsen udgav en oversigtsartikel om den amerikanske forfatningsdebat i de sidste årtier og om humanistisk videnskabs selvforståelse siden 1968. Han arbejder på et skrift om erindringspolitik med særligt henblik på 2. Verdenskrig.

Jørgen Sevaldsen videreførte sine studier om dansk-britiske relationer efter 1945 såvel som om den ideologiske udvikling i Labourpartiet i 1990'erne i et dansk-britisk komparativt perspektiv.

Inger V. Johansen arbejder på sin ph.d.-afhandling med titlen "Den nordirske borgerretsbevægelse 1968-72" med vægt på en undersøgelse af eskaleringen af volden og de nationale modsætninger. I april 1998 arrangede hun gæsteforelæsninger med udenlandsk deltagelse om fredsprocessen, og hun samarbejder med Bill Rolston fra University of Ulster og Mike Tomlinson fra Queens University i Belfast om det irske spørgsmål.

Anden virksomhed

Hjemlige og internationale forbindelser

Adskillige af instituttets forskere har under deres arbejde kontakt eller samarbejde med andre indenlandske institutter og institutioner ved Københavns Universitet eller de øvrige danske universiteter samt ved Danmarks Lærerhøjskole og handelshøjskolerne i København og Århus.

Instituttet har i 1998 fortsat sine studenterudvekslinger under ERASMUS, og mange studerende har derved fået mulighed for et længere studieophold i udlandet. Steen Schousboe er instituttets ERASMUS-koordinator.

Den 21. marts arrangerede Engelsk Institut, ved Gorm Gunnarsen, i samarbejde med RUC, South Africa Contact og Sydafrikas ambassade et seminar om "South Africa's Democratic Culture".

Den 17. april afholdt Engelsk Institut, ved Jørgen Sevaldsen, i samarbejde med Historisk Institut et seminar om de dansk-britiske historiske forbindelser. Efter seminaret diskuterede man et større seminar om emnet i efteråret 1999.

I dagene 23.-25. april var instituttet, repræsenteret af Arne Zettersten og Viggo Hjørnager Pedersen, i samarbejde med Institut for Germansk Filologi arrangør af The Ninth International Symposium on Lexicography. Umiddelbart efter symposiets åbning holdt professor Gabriele Stein, Heidelberg, The Otto Jespersen Memorial Lecture 1998: "John Palsgrave as Precursor of Otto Jespersen".

Paul Levine arrangerede i dagene 4.-7. maj med økonomisk støtte fra Overlærer Th. E. Giese og Hustrus Mindelegat symposiet "Spotlight on the Media". Der blev forelæst af en række både danske og udenlandske foredragsholdere.

Med økonomisk støtte fra Einar Hansens Fond afholdt instituttet den 13.-14. november et symposium "Bad Language" med deltagelse af en gruppe af vore kolleger fra Lund. Indbudt foredragsholder var den engelske leksikograf Tom MacArthur, der talte om "Fractured English as an International Language". Den faglige tilrettelæggelse blev varetaget af Charles Lock, der også ledede symposiets afvikling, og Steen Schousboe.

Peter Harder holdt den 19. marts tiltrædelsesforelæsning som professor om "Sproget, universitetet og andre institutioner".

Med Fulbright-støtte er professor Jules Chametzky, University of Massachusetts, gæsteprofessor ved instituttet fra september 1998 til sommeren 1999.

Professor Jasbir Jain, University of Rajasthan Jaipur, Indien, var gæsteprofessor her i september og første halvdel af oktober.

Flere af instituttets medarbejdere har deltaget i konferencer og kongresser, holdt gæsteforelæsninger ved udenlandske universiteter, været på studieophold eller på efteruddannelseskursus. Det gælder Cay Dollerup, Russell Duncan, Dorrit Einersen, Henrik Gottlieb, Niels Bugge Hansen, Peter Harder, Birgit Irene Henriksen, Line Henriksen, Robert Jensen-Rix, Inger V. Johansen, Inge Kabell, Tabish Khair, Eva Rask Knudsen, Ann Langwadt, Hanne Lauridsen, Paul Levine, Charles Lock, Jørgen Erik Nielsen, Viggo Hjørnager Pedersen, Thomas Petruso, Mette Pors, Bruce Clunies Ross, Gorm Schou-Rode, Steen Schousboe, Lene Schøtt-Kristensen, Jørgen Sevaldsen, Niels Jørgen Skydsgaard, Jørgen Staun, Niels Thorsen, Arne Zettersten og Lene Østermark-Johansen.

Peter Harder har som hædersgave modtaget Einar Hansens legat for humanistisk forskning.

Arne Zettersten er repræsentant for Danmark i ledelsen af The European Society for the Study of English (ESSE) og af The Nordic Association for English Studies (NAES).

Peter Harder har været medbedømmer af en disputats i Lund, og Jørgen Erik Nielsen har igen i år formuleret et prisspørgsmål for Filologisk-historisk Samfund.

"Projektmagerne" har i år med økonomisk støtte fra Augustinus Fonden og Det humanistiske Fakultet opført to teaterforestillinger: "Pride and Prejudice" i april og "The Canterbury Tales" i november.

Formidlende virksomhed

Niels Jørgen Skydsgaard sidder i Folkeuniversitetets programråd.

Peter Harder, Viggo Hjørnager Pedersen, Jørgen Sevaldsen, Niels Jørgen Skydsgaard, Niels Thorsen og Jenny Weatherford er medarbejdere på Danmarks Nationalleksikon.

Instituttet udgav som sædvanligt i 1998 sin egen årsberetning for det foregående år; ud over redegørelser for årets gang indeholder den to artikler: "Lidt om Hawaii" af Jenny Weatherford og "Jagten på det engelske komma" af Karsten Schou.

Instituttets medarbejdere har i det forløbne år besvaret et stort antal forespørgsler om forhold i den engelsksprogede verden og ydet bistand til oversættelse eller revision af oversættelser og lignende.

Instituttet har fortsat sin virksomhed ved Åbent Universitet, ved sprogundervisningen på DTU og ved fakultetets sprogundervisning for studerende fra andre fakulteter og højere læreanstalter.

Niels Bugge Hansen, Inger V. Johansen, Paul Levine og Jørgen Sevaldsen har i årets løb medvirket ved flere fjernsyns- og radioudsendelser. Peter Harder, Birgit Irene Henriksen, Inger V. Johansen, Eva Rask Knudsen, Thomas Petruso og Jørgen Sevaldsen har holdt foredrag for forskellige aftagergrupper, og Peter Harder og Birgit Irene Henriksen er fortsat konsulenter for henholdsvis en ministeriel gruppe og ved et gymnasieprojekt. Line Henriksen har arrangeret en række ph.d.-seminarer ved instituttet. Paul Levine har skrevet anmeldelser i "Weekendavisen". Arne Zettersten er formand for the English-Speaking Union of Denmark.

Gæsteforelæsninger

Professor Glyn Williams: "Gods, Sailors and Anthropologists: Looking Again at the Death of Cook".

Professor Henry Reynolds: "Australia's Problems with the Past: The Political Impact of the Wik and Mabo Cases".

Professor David Scott Kastan: ""The Duke of Milan and his Brave Son": History, New Historicism, and the Tempest".

Dr. Thomas Munch-Petersen: "The British Bombardment of Copenhagen in 1807".

Dr. Mike Tomlinson: ""Settlement" without consensus? The Peace Process and the Northern Ireland Conflict".

Professor Logie Barrow: "The Relevance of the Long Term in English History 1066-1988 – two Traditions of Amateurism: Aristocrats and Autodidacts".

Professor Tony Tanner: "The Portrait of a Lady", "The Aspern Papers" og "James and the Art of Travel Writing" (tre-dages seminar om Henry James).

Den indisk-engelske digter Sujata Bhatt læste op af egne værker.

Professor Stef Slembrouck: "Explorations into the Nature of Direct Quotation, Translation and Recontextualization".

Professor Todd Gitlin: "The Legacy of the Sixties", "The New Media Sensibility" og "The Twilight of Common Dreams".

Professor Stephen Prickett: "Internalizing Reality: The Challenge of Ontological Pluralism".

Professor Jasbir Jain: "Postcoloniality, Literature and Politics".

Professor Elisabeth Bronfen: "Venice: Site of Mutability, Transgression and Imagination".

Professor Michael Collie: "George Gissing and D.H. Lawrence".

Professor Catherine Sandbach-Dahlström: "Reiteration and Citation: Filming Jane Austen".

Digteren Calvin Forbes: "Jazz and American Culture" og den følgende dag oplæsning af egne værker.

Forfatteren Geoff Dyer: "Around "Out of Sheer Rage". In the Shadow of D.H. Lawrence".

Professor Stephen Prickett: "From Hermeneutics to Anti-Semitism: Kingsley, Arnold and the Bible".

Redaktionsvirksomhed

Instituttet udgiver tidsskriftet "Angles on the English Speaking World" (red. Peter Harder, Henrik Rosenmeier og Jørgen Sevaldsen) samt monografiserierne "Publications of the Department of English" (red. Peter Harder, Jørgen Erik Nielsen og Viggo Hjørnager Pedersen) og "POET" (red. Jørgen Erik Nielsen og Viggo Hjørnager Pedersen samt bestyrelsen). Udgivervirksomhedens sekretær er Mia Commerou Nielsen.

Dorte Albrechtsen er medlem af den redaktionelle storgruppe bag "Sprogforum"; Cay Dollerup er medredaktør af "Psychart"; Peter Harder er medredaktør af "Journal of Pragmatics" og "Studies in Language" samt redaktør af "Acta Linguistica Hafniensia"; Birgit Irene Henriksen er medredaktør af "Sprogforum"; Jørgen Sevaldsen er medredaktør af "Scandinavian Journal of History"; Niels Jørgen Skydsgaard er engelsk redaktør for "Orbis Litterarum"; og Arne Zettersten er medredaktør af "Studia Anglica Posnaniensia" og af "REAL, the Yearbook of Research in English and American Literature".

Medlemmer af de styrende organer

Institutleder: Niels Bugge Hansen; øvrige medlemmer af bestyrelsen: VIP-repræsentanter: Jørgen Erik Nielsen og Gorm Schou-Rode; TAP-repræsentant: Lizzi Würtz; studenterobservatør: Lasse Steensgaard Petersen, senere Pernille Munch. Studieleder: Viggo Hjørnager Pedersen; øvrige lærerrepræsentanter i Studienævnet: Dorrit Einersen og Inge Kabell; studenterrepræsentanter: Kasper Munk, senere afløst af Pernille Munch, Lasse Steensgaard Petersen og Stine Svensson. Arne Zettersten er medlem af Fakultetsrådet.

Niels Bugge Hansen

Center for Oversættelsesvidenskab og Leksikografi

Centerets arbejdsområde er oversættelsesvidenskab og leksikografi. Centeret hører administrativt under Engelsk Institut og har ingen selvstændig bemanding.

Bemanding

"Center for Oversættelsesvidenskab og Leksikografi" er et forskningsfællesskab for en række fastansatte medarbejdere ved Engelsk Institut: Cay Dollerup, Henrik Gottlieb, Viggo Hjørnager Pedersen og Peter Florentsen. Centeret har samarbejdet med andre ansatte ved Engelsk Institut, nemlig Lotte Follin, Jørgen Erik Nielsen, Svetlana Klimenko og Arne Zettersten. Der er et vist samarbejde med andre institutter, især germansk (Jens Erik Mogensen). Annette Lindegaard og Kirsten Nauja Andersen leder centerets oversættelsesbureau, en indtægtsdækket virksomhed, som har godt tyve universitetsuddannede freelance oversættere. Centeret, der er startet med midler fra Universitetets Investeringspulje, er begyndt at udvise overskud, der kan finansiere nogle af Centerets forskningsaktiviteter (især publikationsserierne).

En række udenlandske gæsteforskere har været tilknyttet Center for Oversættelsesvidenskab og Leksikografi i 1998: Ding Xinshan (Yantai University, Kina: 6 mdr.), Lu Xiaobing (the Language and Culture University, Peking, Kina: 4 mdr.), Xu Yanhong (Peking University, Kina: 6 mdr.), Alexandra Usacheva (Volgograd, Rusland: 4 mdr.), Natalia Zaloutskaya (Kaliningrad, Rusland: 6 mdr.), og Tatjana Zener (Ljubljana, Slovenien: 4 mdr). Der har været kortere besøg fra bl. a. Polen og Uzbekistan. Der har også været kulturudvekslingsstuderende som har opholdt sig her i 4 mdr.: Nelda Kaleja (Letland), Imbi Lepik og Aet Püssim (Estland), og Umida Umarbekova og Nodir Khudaiberganov (Uzbekistan).

Forskningsvirksomhed

Centerets medarbejdere har individuelle projekter men samarbejder også med andre forskere og institutioner. Nedenstående er et supplement til oplysningerne i Engelsk Instituts beretning:

Den 4. udgave af Vinterberg & Bodelsen: Dansk/engelsk ordbog er blevet udgivet af Viggo Hjørnager Pedersen hen imod årets slutning. Viggo Hjørnager Pedersen har fortsat samarbejdet med H.C. Andersen Centeret, Odense Universitet. Han har udgivet artikler om H.C. Andersen og fortsætter sine studier af oversættelser til engelsk af H.C. Andersen. Han har foretaget studier af oversættelsesmæssige og om leksikografiske emner. Endvidere er han medredaktør af Proceedings fra Leksikografisymposiet i København i 1996 og samlebindet fra den internationale H.C. Andersen-konference i 1996 i Odense er blevet udgivet.

I samarbejde med Engelsk Institut, KU, the School of Translation and Interpreting ved the Jagiellonian University, Kraków, Polen, og Handelshøjskolen i Århus, fortsætter Cay Dollerup transskriptionen af et stort korpus af simultantolkning (dansk, engelsk, fransk samt kildesprog fra fem dages forhandlinger i ekspertgrupper), som blev indsamlet ved EU-kommissionen i Bruxelles i 1991. Transskriptionen af det danske produkt er færdig. Når det er transskriberet, vil det udgøre det største legalt tilgængelige korpus af denne art i verden. Han har færdiggjort mindre studier af oversættelsesteoriers utilstrækkelighed i konkrete situationer, af relæ- og støtteoversættelse samt færdiggjort et studie af oversættelsen af Grimms eventyr til dansk.

Henrik Gottlieb har fortsat sin større samlede undersøgelse af anglicismer på dansk, har færdiggjort mindre studier af fagsprogstekstning og af anglicismer i tekstning og har også anmeldt nogle værker til oversættelsesvidenskabelige tidsskrifter.

Peter Florentsen har indleveret sin ph.d.-afhandling om oversættelsesproblemer i lyset af moderne sprogfilosofi med særligt henblik på danske oversættelser af Shakespeares "Hamlet".

Kontakter til udenlandske forskningsmiljøer

Centeret har i årets løb samarbejdet med forskere og institutioner i Odense, Århus, Cambridge, Surrey, Turku, Duisburg, New York, Monterey, Binghamton (USA), Montevideo, Peking, Hong Kong m.v. Centeret har afsluttet Tempusprogrammet med the Jagiellonian University (Kraków, Polen) hvor det bidrog til oprettelsen af the Postgraduate School for Translators and Interpreters. De langvarige forberedelser i 1997 til det intensive TACIS-program med Uzbekistan med modtagerinstitutionerne Tashkent State University og en skole for videreuddannelse af embedsmænd i Uzbekistan (the Academy for State and Social Construction under the President of the Republic of Uzbekistan) har været meget frugtbart og resulteret i udviklingen af 2 batterier af multimedieundervisningmateriale (hvert omfattende tre bøger, båndoptagere og pc'ere). Projektet har inddraget University of Surrey (Guildford, UK), ligesom Udenrigsministeriets Sprogskole har sendt to eksperter til Tashkent for at give et intensivt kursus i engelsk til forhandlingsbrug. Det blev afsluttet med en tur hvor 27 udvalgte og højtrangerende uzbekere (fra de to institutioner: professorer og embedsmænd) fik lejlighed til at se et velfungerende dansk samfund an fra top til tå. Centeret og "Oversættelsescenteret" er med i det europæiske DELTA-projekt som udarbejder af cdrom-baserede undervisningsprogrammer i interkulturelle forhandlinger. I årets løb er oversættelsesarbejdet stort set blevet færdiggjort, og i forbindelse med koordinationen og indtalingen af den danske lydside har Oversættelsescenterets souschef og koordinatoren været to gange i Duisburg.

Cay Dollerup har holdt foredrag om arbejdet med "DELTA"-projektet i København, og har fungeret som medbedømmer ved en ph.d.-afhandling ved Deakin University (Australien).

Henrik Gottlieb har gæsteforelæst på Handelshøjskolen i Bergen, Finale Ligure (Italien), Language and Culture University (Peking, Kina), og Universität Erlangen i Tyskland, forelæst en uge ved Universitetet i Vilnius, Litauen, ved Kouvola School of Translation og Helsinki Universitet, Finland. Cay Dollerup har holdt en række gæsteforelæsninger ved tre universiteter i Moskva om bl.a. moderne oversættelseteorier og engelsks indflydelse på dansk (Rusland) og Tashkent (Uzbekistan).

Konferencedeltagelse

Centerets medarbejdere har deltaget i konferencer om oversættelse i Granada (Spanien), Vigo (Spanien), Åbo (Finland), Berlin (Tyskland) og Shanghai (Kina).

Andre aktiviteter

Centerets medarbejdere har besvaret henvendelser om oversættelsesproblemer og oversætter- samt tekstningsuddannelsen. Som nævnt driver Centeret også et bureau der tilbyder oversættelse og sproglig revision med særligt henblik på tekster der kræver kulturel kompetence.

"Oversættelseskredsens" forelæsninger arran-

geres af Cay Dollerup. I årets løb har der været syv foredrag spændende fra tekstning i Danmark (Ib Lindberg) til "Den polske oversættelse af Norman Davies "Europe"" (Elzbieta Tabakowska, Krakow, Polen).

Viggo Hjørnager Pedersen er redaktør af "DAO"-serien.

"Perspectives: Studies in Translatology" redigeres af centerets medarbejdere (Cay Dollerup, Henrik Gottlieb, Viggo Hjørnager Pedersen). Cay Dollerup er også redaktør af "Language International" og "Interpreting", han har været inddraget i forberedelserne til to konferencer om oversættelse (i Spanien og i Kina).

Undervisning

Centerets modulopbyggede 1-årige suppleringsuddannelse er fortsat, fortrinsvis i Åbent Universitets regi. Det er blevet suppleret med engelsksprogede kursus i "anglicismer" og "kvalitet i oversættelse" inden for overbygningen på engelsk, og med "billedmedieoversættelse" på Åbent Universitet. De besøgende forskere og gæstestuderende har i stort omfang deltaget i undervisning udbudt af Centerets lærere.

Cay Dollerup

Stab

Årsværk
VIP: 34,6
TAP: 9,0

VIP, internt finansieret
Albrechtsen, Dorte; lektor.
Borch, Merete Falck; adjunkt.
Borup-Nielsen, Graa; lektor.
Chametzky, Jules; gæsteprofessor (fra september).
Dollerup, Erik Cay Krebs; lektor.
Duncan, James Russell; lektor.
Einersen, Dorrit; lektor.
Gottlieb, Henrik; adjunkt.
Gunnarsen, Gorm Anker; amanuensis.
Hansen, Niels Christian Bugge; lektor.
Harder, Anders Peter; professor.
Henriksen, Birgit Irene; lektor.
Jain, Jasbir; gæsteprofessor (september-oktober).
Jelved, Karen; amanuensis.
Kabell, Inge; lektor.
Knudsen, Eva Rask; adjunkt.
Lauridsen, Hanne; lektor.
Leer, Martin Hugo; lektor.
Levine, Paul Robert; professor.
Lock, Charles; professor.
Mentz, Søren; amanuensis.
Nielsen, Jørgen Erik; lektor.
Pedersen, Viggo Hjørnager; lektor.
Petruso, Thomas; lektorvikar.
Pors, Mette; amanuensis.
Rosenmeier, Henrik; lektor.
Ross, Bruce Alex Clunies; lektor.
Roth, Nina; amanuensis.
Schou, Karsten; amanuensis.
Schou-Rode, Gorm; lektor.
Schousboe, Steen; lektor.
Sevaldsen, Jørgen; lektor.
Siegumfeldt, Inge Birgitte; adjunkt.
Skydsgaard, Niels Jørgen; lektor.
Staun, Jørgen; lektorvikar.
Thorsen, Niels Aage; lektor.
Weatherford-Hommeltoft, Jenny; amanuensis.
Zettersen, Sven Arne Paul; professor.
Ørum, Henning; lektor.
Østermark-Johansen, Lene; adjunkt.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Henriksen, Line.
Jensen-Rix, Robert William.
Khair, Tabish.
Langwadt, Ann.
Schøtt-Kristensen, Lene.
Strande-Sørensen, Stine P.

TAP, internt finansieret
Ambrose, Vivie; overassistent.
Appel, Vibeke; akademisk medarbejder.
Jensen, Annemarie; overassistent.
Johnson, Dorthe; kontorfuldmægtig.
Langhorn, Linda; overassistent.
Nielsen, Mia Commerou; overassistent.
Omø, Dennis; assistent.
Piccini, Karin; overassistent.
Rasmussen, Annette; overassistent.
Würtz, Lizzi; kontorfuldmægtig.

Eksternt finansieret personale
Andersen, Kirsten Nauja; videnskabelig medarbejder.
Lindegaard, Annette; centerleder.

Ph.d.-afhandlinger

Borch, Merete Falck: Conciliating Their Affections. The Development of Official British Attitudes and Policy Towards Indigenous Peoples in the Colonies of Settlement, 1763-1814.

Fondsstøtte

Danida

Seminar om "South Africa's Democratic Culture" (Gorm Gunnarsen) kr. 43.043.

Demokratifonden

Danske demokratiske uddannelsesmæssige og miljømæssige modeller (Cay Dollerup) kr. 409.979.

Videre uddannelse i DK – system og ophold (Cay Dollerup) kr. 79.600.

EU

Oversættelse af multimedieprogram (Cay Dollerup) kr. 270.891.

Publikationer

Albrechtsen D., Henriksen B.I., Mees I.M., Poulsen E. (eds): Perspectives on Foreign and second Language Pedagogy. i: Perspectives on Foreign and second Language Pedagogy, 304 s. Odense University Press, Odense 1998.

Borup-Nielsen G.: Mysteriet om Giertrud Birgitte Bodenhoff. Jyllandsposten 18. juli, 1998.

Dollerup C.: Anmeldelse af Martin Sutton: The Sin-Complex: A Critical Study of English Versions of the Grimm's Kinder- und Hausmärchen in the Nineteenth Century. Target 10:2, s. 371-377, 1998.

Dollerup C.: Anmeldelse af Syndergaard, Larry: English translations of Scandinavian Ballads. Target, s. 171-174, 1998.

Dollerup C.: The Delta Concept: An international multimedia challenge for translation. Language International vol. 10 no. 4, s. 36, c1-37, c3, 1998.

Dollerup C.: PMLA Abroad Forum. PMLA (=Publications of the Modern Language Association) Vol. 113, no. 5, s. 1135c1-1136c2, 1998.

Dollerup C.: Oversættelsessituationen i Slovenien. The Chinese Translators Journal nr. 5, 1998.

Dollerup C.: Language and Culture in Transition in Uzbeskistan. Post-Soviet Central Asia, s. 144-156, 1998.

Dollerup C.: Kaostilgang og undervisning i ordbogsbrug. i: Elefant – se også myg. Festskrift til Jens Axelsen s. 78-87, Anna Garde, Pia Jarvad & K.T. Thomsen, Gyldendal, København 1998.

Duncan J.R.: Risen from the Dead: American Indian Mythmakers. American Studies in Scandinavia 30 (2) s. 50-59, 1998.

Duncan J.R.: The Hollywood Indian: Still Savage After All These Years? i: Myter og Humaniora s. 261-270. Haug, Karl Erik & Mæhlum, Brit (red.), Sypress Forlag, Oslo, Norge 1998.

Duncan J.R.: "Dancing Along the Edge of the Roof": Complexions of Indian Identity in the Autobiographies of Wilma Mankiller and Russell Means, s. 150-162. The Dolphin 28, 1998.

Duncan J.R.: Stubborn Indianness: Cultural Persistence, Cultural Change. Journal of American Studies 32 (1998), s. 507-512, 1998.

Gottlieb H: A nose for lexicography. i: Elefant se også myg. Festskrift til Jens Axelsen s. 142-52, Anna Garde, Pia Jarvad & K.T. Thomsen, Gyldendal, København 1998.

Gottlieb H.: Rapport fra "Fagspråkkonferansen '98 – fagoversættelse: Språkkunnskap uten fagkunnskap?". i: Tekstning af fakta-programmer. Termer, talesprog og troværdighed s. 67-86, NHH, Bergen 1998.

Haastrup K., Henriksen B.: Describing Learners' Lexical Competence across tasks and over time: A focus on Research Design. i: Perspectives on Lexical Acquisition in a second Language s. 61-96, red: Kirsten Haastrup & Aake Viberg, Lund University Press, Lund, Sweden 1998.

Hansen N.B.: Be as ourself in Denmark Hamlet in performance at Kronborg castle, Elsinore. Angles nr. 10, s. 5-16, 1998.

Harder A.P.: Extralinguistic. i: Concise Encyclopedia of Pragmatics s. 294-95, Jacob L. Mey, Pergamon (Elsevier), Oxford og Amsterdam 1998.

Harder A.P.: Lidt om "få" og "blive" i dansk. En note om rodet struktur – om forholdet mellem leksikon og grammatik, i: Elefant se også Myg. Festskrift til Jens Axelsen s. 34-42, Anna Garde, Pia Jarvad & K.T. Thomsen, Gyldendal, København, 1998.

Henriksen B., Haastrup K.: Vocabulary Acquisition: From Partial to Precise Understanding. i: Perpectives on Lexical acquisition in a second Language s. 97-124, red: Kirsten Haastrup & Aake Viberg, Lund University Press, Lund, Sweden 1998.

Henriksen B.: Mundtlighed. i: Fælles mål – om samarbejdet mellem sprogskole og Almen voksenuddannelse/VUC s. 39-49, Undervisningsministeriets Forlag, København 1998.

Jelved K., Jackson A.D., Knudsen O.: Selected Scientific Works of Hans Christian Ørsted. 647 s. Princeton University Press, Princeton, New Jersey, USA 1998.

Kabell I., Lauridsen H.: Anmeldelse af Jonathan Culpeper: History of English. The Henry Sweet Bulletin No. 30-May, s. 36, 1998.
Kabell I., Lauridsen H.: George Borrow and Denmark – a note. George Borrow Bulletin No. 15, s. 57, 1998.
Kabell I.: George Borrow and Hasfeld – a note. George Borrow Bulletin no 15, s. 57 spring – 1998.
Kabell I., Lauridsen H.: Sprogmand fuppede historieskrivere (kronik i Berlingske Tidende 27. januar 1998). 1 s. Berlingske Tidende, Univers. København 1998.
Kabell I., Lauridsen H.: Den eene Fod saa tyck som en Tømmerstock (Berlingske Tidende 3. februar 1998). 2 s. Berlingske Tidende, Univers. København 1998.
Kabell I.: Da juleaften holdt flyttedag. Berlingske Tidende 24. april, 1998.
Kabell I., Lauridsen H.: En englænder besøger Danmark. Magasin 13. årgang nr. 1, s. 34-39, 1998.
Klitgård I.: Artikler. i: Den foreløbige James Joyce Encyklopædi s. 97-98, 127-130, 151, Arild Batzer, Jacob Greve m.fl., Roskilde Bogcafé, Roskilde 1998.
Klitgård I.: Irsk universalitet – Desmond Egans poesi. Anglofiles 109, s. 58-63, 1998.
Langwadt A.: I tell an impossible story. Anglofiles 106, s. 57-62, 1998.
Lock C.: Roman Jakobson. i: The Encyclopedia of Semiotics s. 327-30, P. Bouissac, Oxford University Press, New York og Oxford 1998.
Lock C.: Bachtin: Den dialogiske stemme og den dialogiske krop. K&K: Kultur & Klasse, Kritik & Kulturanalyse nr. 86, s. 85-94, 1998.
Lock C.: T.F.Powys: Fables and the Silence of the Person. Powys Journal Vol. 8, s. 74-102, 1998.
Lock C.: Gerard Casey, Night Horizons (review-essay). Powys Journal Vol. 8, s. 204-211, 1998.
Lock C.: A Returning of Shadows (review-essay). Literary Research/Recherche Littéraire no. 29 Spring-Summer, s. 15-26, 1998.
Lock C.: Hardy Promises: The Dynasts and the Epic of Imperialism. in Reading Thomas Hardy ed. C. Pettit, s. 83-116, 1998.
Lock C.: Reflections on and in "a nether sky". Thomas Hardy Journal Vol. 14, no. 2, s. 77-78, 1998.
Lock C.: Porius: A Week without History, a Word without Sense. Powys Notes (Powys Society of North America) Vol. 11, no. 2, s. 22-43, 1998.
Nielsen J.E.: Fra Neva til Øresund. Den danske modtagelse af russisk litteratur 1800-1856. 136 s. Museum Tusculanums Forlag (Studier fra sprog- og oldtidsforskning nr. 331), København 1998.
Pedersen V.H.: Vinterberg & Bodelsen Dansk/Engelsk ordbog. 2610 s. Gyldendahl, København 1998.
Pedersen V.H.: Danish & Norwegian Translation. i: Encyclopedia of Translation Studies s. 384-392, Mona Baker (ed.), Routledge, London 1998.
Pedersen V.H.: Nye ord i 10. udgave af Dansk-Engelsk ordbog sammenlignet med 3. udgave af Vinterberg og Bodelsen. i: Elefant – se også myg – Festskrift til Jens Axelsen s. 43-48, Anna Garde m.fl. (eds.), Gyldendal, København 1998.
Pedersen V.H.: H.C.Andersens ordforråd – en geburtsdagsforæring. i: Alt skal med. Festskrift til Aage Jørgensen s. 8-18, Per Olsen og Martin Salomonsen, Ms-Film og tekst, Horsens 1998.
Sevaldsen J.: Borgere i et måske knapt så forenet kongerige: New labour og forfatningen. Anglofiles 105, s. 18-23, 1998.
Sevaldsen J.: New Labour, New Britain. Anglofiles 105, s. 9-17, 1998.
Stavis H.B.: Of what is past or passing, or to come: Time Symbolism in the poetry of W.B. Yeats. Anglofiles 109, s. 64-68, 1998.
Thomsen A.: Den engelske revolutions politiske forhistorie. III. En historieteoretisk perspektivering af den postrevisionistiske debat. Historisk Tidsskrift 98:2, 1998.
Thorsen N.: Service-humanistens fødsel og opdragelse: Forventning og erfaring. i: At undervise i humaniora s. 111-132, Tove Sangstad Gabrielsen og Per Fibæk Lauersen, Samfundslitteratur, København 1998.
Thorsen N.: Ærbødighed og trods i Amerika: En debat om forudsætningerne for den amerikanske revolution. Den Jyske Historiker særnr. December, s. 24-33, 1998.
Thorsen N.: Kampen om den amerikanske forfatning: Debatten om USA's republikanske oprindelse. Historisk Tidsskrift bd. 98, Hf. 2, s. 329-358, 1998.
Weatherford K.J.: A View from Afar: Some thoughts on American Culture in Europe. i: Breaking Barriers: Literature and Emerging Issues Conference Proceedings s. 157-160, Dept. of English + Modern Languages, University of Maryland Eastern Shore, USA 1997.
Zettertsen S.A.P.: Small Countries and Large Databases. Concord 6, 1998.
Zettertsen S.A.P.: Have you ever kissed the Blarney stone? i: Elefant – se også myg, festskrift til Jens Axelsen Anna Garde, Pia Jarvad og Kit

Thomsen, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A/S, København 1998.
Zettertsen S.A.P.: Bridging the gap: The Danish connection. i: Telri: Trans European Language Resources Infrastructure no. 6 Mannheim, Tyskland 1998.
Østermark-Johansen L.: Sweetness and Strength: The Reception of Michelangelo in Victorian Britain. 320 s. Ashgate, Aldershot 1998.

Institut for Germansk Filologi

Institut for Germansk Filologi er oprettet i 1967 og har fra begyndelsen dækket det tyske og nederlandske sprogområde. Der undervises og forskes inden for hvert af disse områder i såvel a) sprog som b) litteratur og c) historie, kulturhistorie og samfundsforhold. Instituttet og dets undervisning søges i de kommende år udbygget med vægten så vidt muligt ligeligt fordelt på disse tre hovedområder; for indeværende er det vanskeligt at rekruttere medarbejdere i tysk sprog, og afdelingen for historie og kulturhistorie er under opbygning. Instituttet har taget sprog- og kulturformidlingsproblemer samt komparative og kontrastive emner op som særligt satsningsområde.

Nedenfor følger en kortfattet oversigt over instituttets virksomhed. En mere detaljeret redegørelse for medarbejdernes aktiviteter gives i de internt publicerede, men frit tilgængelige "Institutmeddelelser", der udkommer stort set hver måned.

Forskningsoversigt

Tysk sprog, historisk
Vibeke Winge har fortsat sine oversættelser af Danmarks Riges Breve (i 1998 er udkommet 4. række bd. 5 og 6), sit arbejde med Frühneuhochdeutsches Wörterbuch (bd. 8,2 er udarbejdet og forventes udgivet i 1999) og sine studier i tysk indflydelse på de skandinaviske sprog (to artikler til Handbuch Nordische Sprachen, som forventes at udkomme i 1999).

Jens Erik Mogensen fortsætter sine studier i historisk verbalsyntaks; artikler er i trykken eller under udarbejdelse.

Tysk sprog, moderne
Lisbeth Falster Jakobsen har været leder af det SHF-støttede projekt Tysk Grammatik for Universitetsniveau og har især arbejdet med emnerne Almene problemer ved grammatikskrivning og Valens, Realisationsmønstre og Sætningsled. Derudover har hun_været økonomisk leder og arrangør af møder i Functional Grammar-kredsen.

Jens Erik Mogensen fortsætter sine studier i receptionen af den nye tyske ortografi, nu med særligt henblik på fænomenet sproglig normering.

Ole Frimann Olesen fortsætter sin kontrastive undersøgelse af objekter på tysk og dansk.

Leksikografi
Jens Erik Mogensen fortsætter sine studier i forholdet mellem leksikografi og grammatik (2 artikler i 1998, en i arbejde).

Litteratur, almen
Bjørn Ekmann fortsætter sine studier i oplevelsens æstetik ved læste og hørte tekster med særlig vægt på vekselvirkningen mellem indlevelse og fremmedgørelse. Han har publiceret kortere artikler om komik og latterkultur; en længere om fortolkningsteori er i trykken.

Sven-Aage Jørgensen arbejder videre på en historisk baseret indføring i hermeneutikkens grundbegreber.

Litteratur, før 20. århundrede
Bjørn Ekmann har publiceret en kortere afhandling om Clemens Brentano; yderligere en er i trykken.

Birthe Hoffmann har påbegyndt et projekt om forholdet mellem naturvidenskab, etik og æstetik hos Goethe og Adalbert Stifter.

Sven-Aage Jørgensen har afsluttet to artikler om Lessing (en trykt, en udk. 1999) samt artikler om J.G. Hamann og Jeremias Gotthelf. Han fortsætter desuden sit arbejde med en kritisk udgave af C.M. Wieland og med studier i Theodor Fontane.

Børge Kristiansen har afsluttet en artikel om Wilhelm Raabe og Arthur Schopenhauer og fortsætter sine Raabe-studier.

Per Øhrgaard har afsluttet et manuskript om Goethe (udk. 1999).

Litteratur, 20. århundrede
Bjørn Ekmann har færdiggjort en længere artikel om Bertolt Brechts forfatterskab (i trykken).

Mirjam Gebauer fortsætter sin forskning i nyere tysk (østtysk) litteratur; en artikel er udkommet i 1998, og en er under udarbejdelse.

Børge Kristiansen har afsluttet en artikel om Thomas Manns kultursyn og arbejder med h.h.v. Goethes og Wagners påvirkning af Mann.

Birgit S. Nielsen viderefører arbejdet med Karin Michaëlis' efterladte papirer og er ved afslutningen af et større manuskript om Karin Michaëlis' ungdomsroman "Den grønne Ø" og dens skæbne i Tyskland.

Karin Wolgast arbejder på en større videnskabelig afhandling om Hugo von Hofmannsthals samarbejde med Max Reinhardt.

Per Øhrgaard arbejder fortsat med Hans Magnus Enzensbergers forfatterskab (artikel i trykken).

Dansk-tyske kulturforbindelser

Sven-Aage Jørgensen har afsluttet artikler om emnet Baggesen mellem dansk og tysk og om nationale stereotyper hos Holberg og P.A. Heiberg. Han arbejder desuden med Grundtvigs Lessing-reception.

Kultur og samfundsforhold

Birgit S. Nielsen har foretaget en lettere revision af sin bog om en tysk, emigrantskole i Danmark (udk. 1999).

Detlef Siegfried fortsætter sine studier i forholdet mellem utopi og teknik i mellemkrigstiden med henblik på en bogudgivelse, samt sine undersøgelser af tysk ungdomskultur i 60erne (forskellige bidrag afsluttet i 1998, flere på vej).

Nederlandsk

Niels-Erik Larsen har i det store og hele afsluttet sit arbejde om grafemerne i en middelnederlandsk tekst. Han har desuden beskæftiget sig med sandhi-fænomener i tidlig middelnederlandsk og fortsætter sin studier i middelnederlandsk lydhistorie og dialektologi samt planlægger en oversættelse til dansk af et middelnederlandsk versepos.

Konferencer og gæster

Instituttet og/eller enkelte af dets medarbejdere har arrangeret følgende konferencer med dansk og udenlandsk deltagelse: Soziale Kultur und politische Ideen in den beiden deutschen Staaten, 5.-8. marts (København, arr. Detlef Siegfried); Krieg, Gesellschaft, Mentalität. Verarbeitungsformen des Ersten Weltkriegs, 4.-6. december (København, arr. Birthe Hoffmann & Detlef Siegfried); Jahrestagung des Vereins für niederdeutsche Sprachforschung, juni (Lübeck, arr. Vibeke Winge).

Adskillige af instituttets medarbejdere har deltaget med indlæg i en eller flere konferencer i ind- og udland eller i øvrigt holdt gæsteforelæsninger ved inden- og udenlandske universiteter. Flere har været på arkiv- og studierejser.

I foråret var prof. dr. Wilhelm Schmidt-Biggemann, Freie Universität Berlin, gæsteprofessor ved instituttet og holdt forelæsninger dels om den filosofiske idealisme, dels om tysk filosofi 1930-1970.

Der har på instituttet desuden været afholdt en række enkeltstående gæsteforelæsninger af inden- og udenlandske gæster, ofte såkaldte "fredagsforelæsninger", der inddrager andre emner end de skemalagte (og som undertiden også afholdes af instituttets egne lærere). Forskellige kolleger har haft ansvaret for disse forelæsninger.

Gæsteforelæsere på instituttet: Maria Moya-Götsch, Østrigs ambassade; Ole Lauridsen, Handelshøjskolen i Aarhus; Jochen Vogt, Essen; Christa Grimm, Leipzig; Bengt Algot Sørensen, Odense; Brigitte Burmeister, Berlin; Boris Ruge, Forbundsrepublikken Tysklands ambassade; Reinhart Meyer, Halle-Wittenberg; Speranta Stanescu, Bukarest; Karin Donhauser, Berlin; Hans Dietrich Irmscher, Köln; Gotthard Erler, Berlin; Jens Ulf Jørgensen, Kirkeministeriet; Dmitrij Dobrovolskij, Moskva; Hermann Schmid, København; Dieter Nerius, Rostock.

Formidlende virksomhed

Flere medarbejdere har holdt formidlende foredrag om deres egen forskning eller andre emner inden for faget; nogle er skribenter ved Den Store Danske Encyklopædi.

Bjørn Ekmann er medlem af bestyrelsen i Dansk-Tysk Selskab.

Per Øhrgaard har publiceret oversættelser fra tysk.

Redaktionsvirksomhed

Bjørn Ekmann, Birthe Hoffmann og Barbara Sørensen er medlemmer af redaktionen af "Text und Kontext" og dertil knyttede publikationsserier.

Bjørn Ekmann redigerer "Humor und Lachkultur" i "Jahrbuch für internationale Germanistik". Sven-Aage Jørgensen er medlem af Herausgeberbeirat for "Germanistik".

Niels-Erik Larsen, Vibeke Winge og Per Øhrgaard er konsulenter på Den Store Danske Encyklopædi.

Vibeke Winge er redaktør af "Korrespondenz-

blatt des Vereins für niederdeutsche Sprachforschung".

Per Øhrgaard er medlem af redaktionskomiteen for "udenrigs".

Detlef Siegfried er medredaktør af publikationer fra de ovenfor nævnte konferencer.

Anden virksomhed

Instituttet har i 1998 afholdt undervisning i tysk sprog, litteratur og samfundsforhold på Åbent Universitet. Jens Erik Mogensen har beskæftiget sig med studieforhold i Skandinavien og arbejder på en samlet fremstilling heraf.

Medlemskab af kommissioner, udvalg m.v.

Flere af instituttets faste lærere har i årets løb været medlemmer af et eller flere bedømmelsesudvalg, både interne og eksterne, ligesom nogle har undervist ved ph.d.-kurser og/eller været vejledere resp. censorer på adjunktpædagogikum.

Vibeke Winge har været officiel disputatsopponent i Rostock.

Bjørn Ekmann er koordinator af 6 Erasmus-aftaler.

Lisbeth Falster Jakobsen er DMs tillidsrepræsentant på instituttet, fakultetets repræsentant i Studieskolens bestyrelse samt medlem af Lingvistisk Landskoordination og af Lingvistkredsens bestyrelse.

Niels-Erik Larsen er formand for den skandinaviske gruppe i Internationale Vereniging voor Neerlandistiek (IVN) samt medlem af denne forenings bestyrelse.

Vibeke Winge er medlem af bestyrelsen i Verein für niederdeutsche Sprachforschung.

Per Øhrgaard er medlem af Carlsbergfondets direktion og af Dansk Udenrigspolitisk Instituts repræsentantskab.

Medlemskab af styrende organer

Per Øhrgaard har været institutleder. Institutbestyrelsen har derudover bestået af Bjørn Ekmann, Gurli Egelund og Niels-Erik Larsen (institutlederens stedfortræder). Jens Erik Mogensen har været studieleder.

Lisbeth Falster Jakobsen har været medlem af ph.d.-studienævnet.

Per Øhrgaard

Stab

Årsværk
VIP: 13,9
TAP: 1,9

VIP, internt finansieret
Ekmann, Bjørn; lektor.
Elsawah, Karin Wolgast; adjunkt.
Gebauer, Mirjam; amanuensis.
Hoffmann, Birthe; adjunkt.
Jakobsen, Lisbeth Falster; lektor.
Jørgensen, Sven-Aage; professor.
Kristiansen, Børge; lektor.
Larsen, Niels-Erik; lektor.
Mogensen, Jens Erik; lektor.
Nielsen, Birgit Susanne; lektor.
Olesen, Ole Frimann; amanuensis.
Schmidt-Biggemann, Wilhelm; gæsteprofessor.
Siegfried, Detlef; lektorvikar.
Winge, Vibeke; lektor.
Øhrgaard, Per Christian; professor.

Stipendiater (ph.d.-studerende) internt finansieret
Laursen, Hanne Roswall.
Prassé, Katrine.
Skovbjerg, Jette.

TAP, internt finansieret
Hüttmann, Birgit; overassistent (fra 1. juni).
Jensen, Susanne Willaing; bibliotekar (fratrådt 28. februar).
Olsen, Gurli Egelund; kontorfuldmægtig.
Wolff-Jensen, Elke; overassistent (fra 1. september).

Publikationer

Ekmann B.: Groteske Aufklärung. i: Jahrbuch für Internationale Germanistik, Jahrgang 29, Heft 2. s. 162-167, Roloff Hans-Gert (ikke ansat her ved Instituttet), Peter Lang Verlag, Bern/Berlin/Frankfurt a.M./New York/Paris/Wien. 1997.

Ekmann B.: Literatur und Gefühl. Emotionale Aspekte emotionalen Schreibens und Lesens. i: Jahrbuch für Internationale Germanistik, Jahrgang 29, Heft 2. s. 219-223, Roloff, Hans-Gert (ikke ansat her ved instituttet), Peter Lang Verlag, Bern/Berlin/Frankfurt a.M./New York/Paris/Wien. 1997.

Ekmann B.: Semiotik, Rhetorik und Soziologie des Lachens. i: Jahrbuch für Internationale Germanistik, Jahrgang 29, Heft 2. s. 240-245,

Roloff Hans-Gert (ikke ansat her ved Instituttet), Peter Lang Verlag, Bern/Berlin/Frankfurt a.M./New York/Paris/Wien. 1997.

Gebauer M.: Vom "Abenteuer des Berichtens" zum "Bericht eines Abenteuers". Eine poetologische Wende im Schreiben von Birgitte Burmeister. Weimarer Beiträge Heft 4, 1998, s. 538-553, 1998.

Jakobsen L.F.: Funktionel Forståelse af Fundamentfeltet. i: Selskab for Nordisk Filologi, Årsberetning 96-97. s. 45-56, Lisbeth Falster Jakobsen, Kjeld Kristensen, Selskab for Nordisk Filologi, København 1998.

Jakobsen L.F.: Det trinoculære synspunkt i grammatikskrivningen. Fra valensled til sætningsled. i: Ny Forskning i Grammatik. Fællespublikation. Sophienberg Symposiet. s. 245-270, Peter Colliander, Jørn Korzen, Odense Universitetsforlag, Odense 1998.

Jakobsen L.F.: Sætningen som instruktion til opbygningen af en mental model. Anmeldelse af Peter Harder: "Functional Semantics. A Theory of Meaning, Structure and Tense in English". Nydanske studier NYS 23, s. 91-106, 1998.

Jakobsen L.F.: Mentale rum og diskursreferens. i: Ny forskning i grammatik IV. Fællespublikation Skjoldnæsholmkollokviet. s. 233-256, Lisbeth Falster Jakobsen, Gunvor Skytte, Odense Universitetsforlag, Odense 1997.

Jakobsen L.F.: Das grosse Neutrum der Natur – eller – lejlighed gør tyve. i: Avalente verber. Funktionelle Fodnoter. s. 1-7. Peter Harder, Københavns Universitet, København 1997.

Jakobsen L.F.: Funktionales Grammatikschreiben – ein Plädoyer für eine aufgefächerte Beschreibung in mehreren Dimensionen und Ebenen. i: Sprachgermanistik in Skandinavien III. Akten des IV. Nordischen Germanistentreffens auf Schloss Sandbjerg 5.-8. juni 1996. s. 39-56, Harald Pors, Lisbeth Falster Jakobsen, Flemming Talbo Stubkjær, Aarhus 1998.

Jakobsen L.F., Skytte G. (udg.): Ny Forskning i Grammatik IV. Fællespublikation Skjoldnæsholmkollokviet. 260 s. Odense Universitetsforlag, Odense 1997.

Jakobsen L.F., Pors H., Stubkjær F.T.: Sprachgermanistik in Skandinavien III. Akten des IV. Nordischen Germanistentreffens auf Schloss Sandbjerg 5.-8. juni 1996. 356 s. Hermes Skriftserie, Aarhus 1998.

Jakobsen L.F.: Funktionalisme – et sprogvidenskabeligt paradigme. Mål og Mæle 3, s. 21-29, 1998.

Jakobsen L.F.: The function of passive in discourse – a question of paradigmatic and syntagmatic balance and counterbalance within the construction. i: Clause Combining and Test Structure. Copenhagen Studies in Language 22. s. 23-42, Jørn Korsen, Michael Henlund, Samfundslitteratur, København 1998.

Jørgensen S-A.: Fromm. i: Goethe Handbuch 4/1. s. 330-332, B. Witte, Th. Buck, H.D. Dahnke, Regine Otto, P. Schmidt, Metzler, Stuttgart, Weimar 1998.

Jørgensen S-A.: Bibel. i: Goethe Handbuch 4/1. s. 112-114, B. Witte, Th. Buch, H.D. Dahnke, Regine Otto, P. Schmidt, Metzler, Stuttgart, Weimar 1998.

Jørgensen S-A.: Jesus. i: Goethe Handbuch 4/1. s. 571-573, B. Witte, Th. Buck, H.D. Dahnke, Regine Otto, P. Schmidt, Metzler, Stuttgart, Weimar 1998.

Jørgensen S-A.: Joh. G. Hamann: Sokratische Denkwürdigkeiten – Aesthetica In Nuce. i: Reclams Romanlexikon bd.1 vom Mittelalter bis zur Klassik. s. 273-275, Rainer Max/Chrostine Ruhberg, Reclam, Stuttgart 1998.

Jørgensen S-A.: Hamann, Bacon und die Hermeneutik. i: Johann Georg Hamann und England. Hamann und die englisch- sprachige Aufklärung. s. 131-141, Gajer, Bernhard, Peter Lang, Frankfurt am Main, Bern 1998.

Mogensen J.E.: Beim Nachbarn das Eigene mit fremden Augen sehen lernen. i: Studieren in Europa und Übersee – USA, Australien, Asien. s. 59-64, Barthold, Hans-Martin, Societäts-Verlag, Frankfurt am Main 1998.

Mogensen J.E.: Grammatik im zweisprachigen Wörterbuch mit Dänisch und Deutsch: Verteilungsstruktur und Kondensierung. i: Sprachgermanistik in Skandinavien III. Akten des IV. Nordischen Germanistentreffens auf Schloss Sandbjerg 5. bis 8. Juni 1996. Hermes Skrifserie. s. 195-207, Pors, H./L. Falster Jakobsen/F. Talbo Stubkjær, Det erhvervssproglige Fakultet. Handelshøjskolen i Århus, Århus 1998.

Mogensen J.E., Bergenholtz H.: Die Grammatik der Verben in Langenscheidts Grosswörterbuch Deutsch als Fremdsprache. i: Perspektiven der pädagogischen Lexikographie des Deutschen. s. 77-87, Wiegand, Herbert Ernst, Max Niemeyer Verlag, Tübingen 1998.

Mogensen J.E.: Jiddisch. i: Den Store Danske Encyklopædi. s. 110, Gyldendal, København 1998.

Mogensen J.E.: Ballade hos naboen. Den aktuelle retskrivningsdiskussion og -strid i Tyskland. i: Det er korrekt. Dansk retskrivning 1948-98. s. 140-154, Erik Hansen og Jørn Lund, Hans Reitzel, København 1998.

Mogensen J.E., Hjørnager Pedersen V., Zettersten A.: Symposium on Lexicography VIII. Proceedings of the Eighth International Symposium on Lexicography, May 2-4, 1996, at the University of Copenhagen. Lexicographica. Series Maior. Band 90. 324 s., Max Niemeyer Verlag, Tübingen 1998.

Nielsen B.S.: Michaelis Karin. i: Metzler Autorinnen Lexikon. s. 354-56, Ute Fischer, Renate Hof, Inge Stephan, Flora Veit-Wil, Metzler, Stuttgart Weimar 1998.

Siegfried D.: Anmeldelse: Wolfgang Kruse (Hrs), Eine Welt von Feinden. Der Große Krieg 1914-1918, Fischer Taschenbuch/Verlag Frankfurt/M. 1997. Internat. Wissenschaftliche Korrespondenz z. Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung 2/1998, s. 291-292, 1998.

Siegfried D.: Mythos "Einheit". Sammlung und Differenz in den Parteien der frühen schleswig-holsteinischen Nachkriegspolitik. i: Die Anfangsjahre des Landes Schleswig-Holstein. s. 54-70, Landeszentrale für politische Bildung Schleswig-Holstein, Kiel 1998.

Winge V.: K. Mattheier, H. Nitta, M. Ono (Hrsg.): Gesellschaft, Kommunikation und Sprache Deutschlands in der frühen Neuzeit. Anmeldelse. Niederdeutsches Jahrbuch 121, s. 153-54, 1998.

Winge V.: Die deutsche Sprache in Dänemark im 19. Jahrhundert. Mit einem Ausblik auf weitere nordische Staaten. i: Sprache und bürgerliche Nation. Beiträge zur deutschen und europäischen Sprachgeschichte des 19. Jahrhunderts. s. 87-100, D. Cherubim, S. Grosse, K.J. Mattheier, W. de Gruyter, Berlin – New York 1998.

Winge V.: Oversættelse af middelnedertyske breve fra 1395 i Danmarks Riges Breve 1393-1395. i: Danmarks Riges Breve 4. Række, 5. Bind (1393-1395). s. 469, Herluf Nielsen, Det danske Sprog- og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, København 1998.

Winge V.: Oversættelse af nedertyske breve i Danmarks Riges Breve 1396-98. i: Danmarks Riges Breve 1396-98, 4. række 6. bind. s. 578, Aage Andersen, Det danske Sprog og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, København 1998.

Winge V.: Pfingsttagung in Lübeck. Korrespondenzblatt des Vereins für niederdeutsche Sprachforschung 105, s. 37-40, 1998.

Winge V.: Kurt Braumüller. Niederdeutsch und die skandinavischen Sprachen, anmeldelse. Skandinavistik 28,1, s. 63-65, 1998.

Øhrgaard P.: Analogische Feldforschung – Überlegungen zu "Wilhelm Meisters Wanderjahren". Goethe – Jahrbuch 114, s. 49-62, 1998.

Romansk Institut

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved Romansk Institut dækkede i 1998 de franske (1), italienske (2) og portugisiske (3) sprogområder i Europa, samt spanske sprogområder i Europa og Latinamerika (4). Hertil kommer forskning inden for romanistikkens fælles områder (5), såsom sproghistorie og kulturhistorie. Den traditionelle vifte af forskningsområder er de senere år udvidet med eksempelvis kulturstudier, semiotiske undersøgelser og fransk talesprog. Instituttets langtidsplanlægning bygger på Det humanistiske Fakultets bemandingsplan og institutbestyrelsens planer for forskningen, der satser på alle tre hovedområder: Sprog, litteratur, samt kultur/samfund/historie.

Nyansættelser i 1998: Adjunkt Jørn Boisen (fransk), gæstelektor Sandi Michele de Oliveira (portugisisk).

I det følgende nævnes først de projekter, instituttets videnskabelige medarbejdere har arbejdet med i 1998, evt. i samarbejde med andre forskere i ind- og udland. Derefter følger de aktiviteter der har fundet sted i tilknytning til forskningen.

1. Fransk

1.1. Sprog og sproghistorie

Ph.d.-projekt om verbalvalens i fransk med særlig henblik på verbale alternationer (Solvej Ettrup).

Lydforandringsmekanismer: Leksikalsk diffusion eller regelmæssig forandring, ud fra de franske nasalvokalers seneste udvikling (Anita Berit Hansen).

Variation i fransk talesprogssyntaks, del I: Bortfald af NE i nægtelser, i samarbejde med Isabelle Malderez, Paris, og med kontakter i England (Anita Berit Hansen).

Opbygning af samling af franske talesprogskorpora, i samarbejde med Jørgen Sand, RUC, og Hanne Leth Andersen, Aarhus Universitet, Lene Schøsler, samt flere institutioner i Danmark (Anita Berit Hansen).

Modalpartikler i fransk: Funktion og distribution (Maj-Britt Mosegaard Hansen).

Gengivet tale: Syntaks, semantik og pragmatik (Maj-Britt Mosegaard Hansen).

Pragmatik og semiotik (Maj-Britt Mosegaard Hansen).

Liaison i fransk: Undersøgelse af brugen af registerbetingede liaisons i franske TV-aviser hos

nyhedsoplæsere og andre, med kontakt til forskning om emnet i Sverige (Uppsala) (Ole Kongsdal Jensen).

Fransk-dansk EDB ordbog (Karen Landschultz).

Formel semantik, specielt med hensyn til dynamisk interpretation af determination, anafori og ellipse, samt relativsætninger (Henrik Prebensen).

Sprogvidenskab og matematik, delresultater foreligger, bogprojekt under afslutning (Henrik Prebensen).

Valens i synkront og diakront perspektiv, med udnyttelse af korpora fra oldfransk, middelfransk og moderne fransk, herunder talesprog, i samarbejde med kolleger i ind- og udland (Lene Schøsler).

Udforskning i oldfransk morfologi og syntaks (Lene Schøsler).

Udforskning af principper for sprogændring, på initiativ af Henning Andersen, UCLA, Californien (Lene Schøsler).

Forholdet mellem original og manuskriptkopi i middelalderen (Le Charroi de Nîmes), i samarbejde med Pieter van Reenen, Amsterdam, og Kajsa Meyer, København (Lene Schøsler).

Videreudvikling af det elektroniske interaktive syntakstræningsprogram VIA, i samarbejde med bl.a. Sabine Kirchmeier-Andersen, HHK (Lene Schøsler).

Korpuslingvistik, et projekt der inddrager en række yngre forskere ved instituttet; i samarbejde med Laboratoire d'Automatique Documentaire et Linguistique, Paris, efter en forskningsrejse hertil (Lene Schøsler).

1.2 Litteratur og litteraturhistorie

Tendenser i 90'ernes franske litteratur, den generelle situation og nye forfatterskaber (Jørn Boisen).

Det epistemologiske grundlag for Greimas' aktant- og sommerfuglemodeller (Jørn Boisen).

Seksualiteten som filosofisk udforskning, et tema hos Kundera, Houellebecq og Hervé Guibert (Jørn Boisen).

Rejseskildringens litteraturhistorie, faglitteratur og skønlitteratur, projekt nær afslutning (Merete Grevlund).

Ph.d.-projekt om den franskprogede realistiske roman i Belgien med udgangspunkt i Le Groupe du Roman (Lisbeth Hansen).

George Sands "Indiana" og myten om Tristan og Isolde, projekt afsluttet (Jonna Kjær).

Æstetiske spørgsmål hos Chateaubriand og Nerval (Hans Peter Lund).

Analyse af Georges Perec: "Un homme qui dort" med udgangspunkt i begrebet 'histoire', projekt afsluttet (John Pedersen).

Ph.d.-projekt om den impressionistisk inspirerede tidsstrukturering i Marcel Proust: "A la recherche du temps perdu", projekt afsluttet (Connie Selmann).

Narratologisk læsning af Marcel Proust: A la recherche du temps perdu, projekt afsluttet (Nils Soelberg).

1.3 Kultur og kulturhistorie

TV-reception: Analyse af Euronews' No Comment som nyhedsudsendelse, del af projekt om Kommunikation og globalisering af TV-nyheder i samarbejde med Michael Palmer og Thierry Lancien, Paris (Isabelle Durousseau).

Religion og kulturel stil: Den intellektuelle kommunikation og pragmatik og de intellektuelles rolle i det katolske Frankrig og det protestantiske Danmark, delresultat foreligger (Maryse Laffitte).

1.4 Historie og samfundsforhold

Referenceværk om det franske samfund, delprojekt om politi og gendarmeri (Harald Gettrup).

Frankrig og det europæiske projekt, en redegørelse for Frankrigs forhold til EU (Harald Gettrup).

Ph.d.-projekt om den franske opfattelse af nationalstatens rolle i det 20. årh. (Trine Michelsen Kjeldahl).

Algeriets historie, under udarbejdelse med henblik på større fremstilling i bogform (Henrik Prebensen).

Den franske opinion under Vichy 1940-42, med henblik på større fremstilling i bogform, delresultater under publikation (Henrik Prebensen).

2. Italiensk

2.1 Sprog og sproghistorie

Italiensk sprogbrug, under SHF's forskningsprogram Lingvistik og fremmedsprog, i samarbejde med Bente Lihn Jensen og Iørn Korzen, HHK, projekt nær afslutning (Gunver Skytte).

Konnexion og diskursmarkering komparativt italiensk-dansk, større delresultat nær afslutning, projektet fortsætter i sprogtypologisk og diakront perspektiv (Gunver Skytte).

Lingvistikkens historie (Biographical Dictionary of Western Linguistics), delresultat om Benedetto Buommatei (Gunver Skytte).

Verbalperifraser på italiensk i skrift og tale, i synkront og diakront perspektiv (Erling Strudsholm).

2.2 Litteratur og litteraturhistorie
Ph.d.-projekt om subjektets status i 1980-90'ernes italienske litteratur, med særlig henblik på Tabucchis og Celatis forfatterskaber (Pia Schwarz Lausten).

Italiensk litteratur 1980-1998, forløb og tværgående analyser samt sonderinger i 15 forfatterskaber, i samarbejde med Birgitte Grundtvig, projekt afsluttet (Lene Waage Petersen).

Italo Calvinos forfatterskab, delresultater forelagt, forskningsophold maj-juni i Firenze (Lene Waage Petersen).

2.3. Kulturhistorie, historie og samfundsforhold
Ph.d.-projekt om forholdet mellem Franco og Mussolini 1936-43, en historisk og politologisk analyse (Morten Heiberg).

Udgivelse på cd-rom af Francos og Mussolinis korrespondance, under forberedelse i samarbejde med Patrick Sahle, Köln (Morten Heiberg).

Det italienske millennium, større fremstilling i bogform af Italiens historie m.v. under udarbejdelse (Gert Sørensen).

Politikbegrebet fra Brunetto Latini til Machiavelli, delresultater udgivet (Gert Sørensen).

Den nationale stats krise, delresultater udgivet (Gert Sørensen).

3. Portugisisk
Ph.d.-projekt inden for nationalitetsforskning: Den parallelle nationale diskurs i Portugal, dens opståen, udvikling og kulmination hos Renascença-generationen, projekt afsluttet (Inge Merete Larsen).

Tiltaleformer på portugisisk, interviewundersøgelse med henblik på større fremstilling, forskningsophold i Portugal (Sandi Michele de Oliveira).

Betingelser for talehandlinger på portugisisk, under inddragelse af native speakers' korrekthedsvurderinger, forskningsophold i Portugal (Sandi Michele de Oliveira).

4. Spansk

4.1 Sprog og sproghistorie
Spansk talesprog, analyse og formidling, SHF-projekt i revisionsfasen (Eva Dam Jensen og Thora Vinther).

Cd-rom-produktion af interaktivt videoprogram, CTU-støttet projekt i samarbejde med DR-Multimedia, nær afslutning (Eva Dam Jensen og Thora Vinther).

Artikel om autenticitet i input til L2 undervisning (Eva Dam Jensen).

Udarbejdelse af "Refranero", en kommenteret samling spanske ordsprog (Berta Pallares).

Ph.d.-projekt om konnektorers grammatiske egenskaber ud fra den kognitive grammatiks analyseprincipper (Johan Pedersen).

Fortsat undersøgelse af learneres reaktioner på Elicited Imitation testning (Thora Vinther).

4.2 Litteratur m.v. og litteraturhistorie
Det intertekstuelle spil mellem tekster af Julio Cortázar og Lautréamont (Jørn Boisen).

Postmodernismens æstetik, romangenren (Vibeke Grubbe).

Lorca og modernismen, med inddragelse af Salvador Dalís æstetik, projektet afsluttet (Hans Lauge Hansen).

Forholdet mellem litteratur og maleri ud fra Lorca-Dalí og Alberti-Parisergruppen af spanske malere, projektet videreudvikles (Hans Lauge Hansen).

Bakhtins roman- og sprogteori og Peirce's semiotik (Hans Lauge Hansen).

Kritisk udgave af Rafael Albertis digtsamling "Cal y canto", projekt under udarbejdelse (Hans Lauge Hansen).

Ph.d.-projekt om kontinuiteten i Juan Ramón Jiménez' digtning, projektet afsluttet (Julio Hans C. Jensen).

Paul Ricoeurs metaforteori, projektet afsluttet (Julio Hans C. Jensen).

Køn, identitet og historiesyn i Mario Vargas Llosas forfatterskab, projekt under udarbejdelse (Julius Lund).

Ph.d.-projekt om spanske tegneserier 1975-95, en semiotisk analyse (Anne Magnussen).

Kritiske udgaver af tekster af Tirso de Molina, projektet fortsætter med "Autos sacramentales" og "Deleiter aprovechando" i samarbejde med P. Luis Vásquez, Madrid (Berta Pallares).

4.3 Samfundsforhold
Menneskerettigheder og statslig paralegal vold i præsident Menems Argentina, projekt under udarbejdelse (Julius Lund).

5. Romanistik
Tings- og talsymbolik i traktater fra det 12. årh., projektets udgivelsesdel afsluttet, projektet under udvikling med studier af håndskrifter af Odon de Morimond; i samarbejde med flere institutioner i Frankrig og Tyskland (Hanne Lange).

Det romanske samspil kulturelt og idéhistorisk i Oplysningstiden (John Pedersen).

Lærebøger

Afledt af forskningen og afhængig af behovene på grund- og kandidatuddannelserne udarbejder medarbejderne regelmæssigt lærebøger til brug ved universitetsundervisningen, i 1998 bl.a. om fransk litterær tekstanalyse (Jørn Boisen), fransk kultur- og idéhistorie (Maryse Laffitte); desuden et edb-program til indlæring af franske determinativer (Karen Landschultz i samarb. m. Lilian Stage, HHK), samt reviderede udgaver af Gunver Skytte: Lærebog i italiensk fonetik (Erling Strudsholm) og Svend Hendrup og Hans Peter Lund: Oversættelse fransk-dansk (Lilian Reinholt Andersen).

Forskningssamarbejde i øvrigt

Der har året igennem været samarbejdet med andre forskningsmiljøer i Danmark, bl.a. i Lingvistkredsen (hvor Lene Schøsler var sekretær), Funktionel Grammatik-kredsen, Den Sociolingvistiske Studiekreds (Anita Berit Hansen), UDOG (Udforskning af Dansk Ordforråd og Grammatik) (Lene Schøsler), Forum for Renæssancestudier, KU (Lene Waage Petersen, formand), Center for Europa-studier, Aarhus (Gert Sørensen), NETLA (Netværk for Latinamerikaforskning) (Julius Lund). Jonna Kjærs forskningssamarbejde med Brian Patrick McGuire, RUC, findes nu udmøntet i dennes "Jean Gerson. Early Works", Paulist Press, New York, 1998.

Internationalt har der bl.a. været samarbejde med Vrije Universiteit, Amsterdam, i Sokratesregi (Lene Schøsler); med Collate-gruppen, Gent, om sprogsammenligning (Lene Schøsler); med universiteterne i Siena og Firenze (Lene Waage Petersen). Gert Sørensen har samarbejdet med Fondazione Gramsci, Rom, og Sandi Michele de Oliveira har deltaget i Lingua D-projektet Small is beautiful (Haag).

Hans Peter Lund er medlem af Société des Etudes romantiques et dix-neuviémistes og dansk korrespondent for Société d'Histoire littéraire de la France. Gunver Skytte er vicepræsident for Società di Linguistica Italiana og medlem af dens videnskabelige komite for kongressen i år 2000, medlem af The Philological Society (New York), af Società Internazionale di Linguistica e Filologia Italiana, af The International Linguistic Association, udnævnt medlem af Associazione per la Storia della Lingua Italiana, samt udpeget af det italienske forskningsministerium som bedømmer af projekter. Hans Lauge Hansen er medlem af Asociación Internacional de Hispanistas og Asociación Andaluza de Semiótica, Johan Pedersen af Sociedad Española de Lingüística.

Redaktionsvirksomhed

33. årgang af instituttets internationale tidsskrift "Revue Romane" (328 s.) er udkommet med sproglige og litterære artikler og anmeldelser. Årgangen af tidsskriftet, der i øjeblikket hviler økonomisk i sig selv (layout v. Nils Soelberg), er redigeret af Hans Peter Lund (ansv.), Maj-Britt Mosegaard Hansen, Michael Herslund (HHK), Berta Pallares, John Pedersen, Lene Waage Petersen, Gunver Skytte og Nils Soelberg (sekretær: Annick Wever).

Instituttet har endvidere udgivet Anita Berit Hansen: "Les voyelles nasales du français parisien moderne" (373 s.) i monografiserien "Etudes Romanes" (red. Hans Peter Lund).

Instituttet udgiver endelig internt skriftrækken RIDS med publikationer om romanske sproglige, litterære, historiske, samfundsfaglige og kulturelle emner (tre numre i 1998).

Anden redaktionsvirksomhed: John Kuhlmann Madsen, John Pedersen og Gert Sørensen er fortsat konsulenter på Den Store Danske Encyclopædi. De samme redigerer uden for institutregi serien "Romanske Skrifter" (Museum Tusculanums Forlag).

Isabelle Durousseau har redigeret akterne fra kollokviet om "Réception de la Télévision". Maj-Britt Mosegaard Hansen er medlem af redaktionskomiteen på "Acta lingvistica hafniensia". Anita Berit Hansen har haft referee-funktion v. tidsskriftet Linguistics. Jonna Kjær er nordisk redaktør ved Bibliography of the International Courtly Literature Society, medarbejder ved Bulletin Bibliographique de la Société Internationale Arthurienne, og ved Bulletin Bibliographique de la Société RENCESVALS. Lene Schøsler har i sam arb. m. Karen Van Durme redigeret og udgivet "Studies in Valency IV, Valency and Verb Typology", RASK suppl. vol. 8, Odense. Gunver Skytte er medlem af redaktionskomiteen ved "Revue de Sémantique et Pragmatique" og har i 1998 været medredaktør, sammen med Erling Strudsholm o.a. af "Tekststrukturering på italiensk og dansk/Strutturazione testuale in italiano e in danese" (udk. 1999) og af "Linguistica Testuale comparativa" (SLI-kongresakter) (udk. 1999). Erling Strudsholm er redaktør for Danmark på det lingvistiske område, Lene Waage Petersen på det litterære område ved "Bibliografia generale della

lingua et della letteratura italiana" (BIGLLI). Lene Waage Petersen har afsluttet redaktionen af "Blikket og rejsen. Italiensk litteratur 1980-1997". Gert Sørensen er medredaktør af "Piranesi. Italienske studier". Sandi Michele de Oliveira er medredaktør af tidsskriftet "International Journal of Contemporary Iberian Studies". Berta Pallares er redaktionsmedlem ved Grupo de investigación Siglo de Oro (GRISO) og Instituto de Estudios Tirsianos.

Kongresser og kollokvier m.v.

Instituttet v. Hans Peter Lund har afholdt et fagligt kollokvium for ansatte forskere og ph.d.-stipendiater d. 3. oktober på Schæffergården med emner fra den igangværende forskning (foredrag af Maj-Britt Mosegaard Hansen, Anne Magnussen, Hans Lauge Hansen, Anita Berit Hansen, Lene Schøsler, Erling Strudsholm, Pia Lausten, Johan Pedersen, Jørn Boisen).

Isabelle Durousseau har organiseret og deltaget i kollokviet "Réception de la Télévision", Det humanistiske Fakultet.

Anita Berit Hansen har i samarb. m. Hanne Leth Andersen (Aarhus Universitet) arrangeret kollokviet "Le français parlé, corpus et résultats", Det humanistiske Fakultet, og herunder styrket kontakten med forskere inden for empirisk forskning i fransk talesprog i Frankrig, Belgien og Sverige.

Gunver Skytte, Hanne Jansen og Erling Strudsholm har arrangeret og deltaget i årskongressen i Società delle Linguistica Italiana afholdt på Det humanistiske Fakultet; Steen Jansen, Pia Schwarz Lausten, Lene Waage Petersen og Birgitte Grundtvig har arrangeret kollokviet "Il detto e il non detto" (om italiensk litteraturkritik), Romansk Institut, i samarbejde med universitetet i Torino. Anne Magnussen har arrangeret og deltaget i kollokviet Comics and Culture, Det humanistiske Fakultet, og i den forbindelse etableret forskningssamarbejde i ind- og udland.

Maj-Britt Mosegaard Hansen har været medarrangør af internationalt symposium om Funktionel Grammatik og psykolingvistik på Det humanistiske Fakultet.

Øvrig deltagelse med indlæg i kongresser og kollokvier i ind- og udland:

Fransk: Le dialogue entre les cultures, la France et les pays nordiques, Nancy (Jørn Boisen). Construire l'Europe dans les bibliothèques, Grenoble (Jørn Boisen og Filip Regnér). Le français parlé… (Maj-Britt Mosegaard Hansen, Anita Berit Hansen og Lene Schøsler); 27th Conference of the Linguistic Association of the Southwest, Tempe, Arizona (Maj-Britt Mosegaard Hansen). International conference on… the French Verb, Oxford (Maj-Britt Mosegaard Hansen og Lene Schøsler). Chateaubriand mémorialiste, Paris; Assises de la traduction littéraire, Arles (Hans Peter Lund). Colloque Georges Perec, Det humanistiske Fakultet (John Pedersen). Romance Linguistics Seminar, Cambridge; Renæssancesymposium, Det Danske Akademi, Rom; Questions de méthode dans la linguistique sur corpus, Perpignan; Final UDOG-Seminar on Research into danish Vocabulary and Grammar, HHK; XXIIe Congrès International de Linguistique et Philologie Romanes, Bruxelles; Den Russiske Romanistkongres, Skt. Petersborg; Symposium om middelfransk, Montréal (Lene Schøsler).

Italiensk: V Congresso degli Italianisti Scandinavi, Bergen (Steen Jansen, Erling Strudsholm). V Congresso Internazionale della Società Internazionale di Linguistica e Filologia Italiana, Catania (Erling Strudsholm). European Identity and Identity Politics, Det Danske Akademi, Rom; The New Aristotle, Forum for Renæssancestudier, Det humanistiske Fakultet; Det Kommunistiske Manifest. 150 års udfordringer, RUC (Gert Sørensen).

Portugisisk: XIV World Congress of Sociology, Montréal (Sandi Michele de Oliveira).

Spansk: Congreso Internacional Federico García Lorca, Granada; Congreso Internacional de la Asociación Internacional de Hispanistas, Madrid (Hans Lauge Hansen). VIII Congreso Internacional de la Asociación Española de Semiótica (Julio Hans C. Jensen). Symposium om funktionel grammatik og psykolingvistik, Det humanistiske Fakultet (Eva Dam Jensen). Romanistkongres for ph.d.-studerende, Lund; SHF-grammatiknetværkets fællesseminar, København; Simposio de la Sociedad Española de Lingüística, Madrid (Johan Pedersen).

Gæsteforelæsninger og foredrag

Fransk: Maj-Britt Mosegaard Hansen har gæsteforelæst om sproglig høflighed på Aalborg Universitetscenter; Ole Kongsdal Jensen om fransk ortografi på Universitetet i Uppsala; Maryse Laffitte om Marivaux på Arkitektskolen i Aarhus; Lene Schøsler på efteruddannelseskursus for latinlærere på HHK, på universitetet i Ottawa om valensforhold på moderne fransk, og ligeledes på Trinity College, Oxford og Queen's College, Cambridge.

Lene Schøsler har holdt foredrag på efteruddannelseskursus for fransklærere på Helsingør Gymnasium, i Filologisk-Historisk Samfund om Objektet, dets status fra latin til moderne fransk; Jørn Boisen om 90'ernes litteratur for Fransklærerforeningen; Isabelle Durousseau Institut Français om Pierre Bourdieu; Hans Peter Lund om Heinrich Heine i foredragsrækken Frankrig-Tyskland, Det humanistiske Fakultet, hvor også John Pedersen medvirkede. John Pedersen har endvidere holdt foredrag om Romanske Rejser i Alliance Française, Roskilde, og om Georges Perec på Institut Français. Henrik Prebensen har holdt foredrag om matematisk sprogvidenskab på Gladsaxe Gymnasium, i Funktionel Grammatik-kredsen om Verbet være's semantik og om Modelteoretisk semantik, samt gæsteforelæst på HHK om Dynamisk tekstinterpretation.

Italiensk: Lene Waage Petersen har gæsteforelæst om Calvino på universiteterne i Siena, Sevilla og Malaga. Gert Sørensen har forelæst om statsbegrebets udvikling på Institut for arkæologi og etnologi, KU.

Spansk: Hans Lauge Hansen har gæsteforelæst om Peirce og det æstetiske tegn på doktorant-kursus i Granada og om Peirce på universitetet i Jaén. Eva Dam Jensen har holdt foredrag om sprogundervisning med video på HHK; Eva Dam Jensen og Thora Vinther om cd-rom'en Enredos på IT-kursus, Det humanistiske Fakultet; Thora Vinther om Hella Olbertz's bog om spanske verbalperifraser i Funktionel Grammatik-kredsen; Julius Lund om Vargas Llosas historiesyn på seminar i NETLA.

Bedømmelsesudvalg

John Pedersen: Medlem af Forskerakademiets stipendieudvalg vedrørende ph.d.-projekter, medbedømmer af ph.d.-afhandlinger om fransk middelalderlitteratur (Odense) og om franske indvandrere (Danmarks Lærerhøjskole), disputats om portugisisk litteratur (Oslo), samt medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende professorat (Uppsala). Henrik Prebensen: Medbedømmer af ph.d.-afhandling om grønlandsk. Gunver Skytte: Medlem af indstillingsudvalg vedrørende ph.d.-stipendier (Det humanistiske Fakultet), suppleret med Julius Lund, samt bedømmelsesudvalg vedrørende licentiatafhandling (Lund). Sandi Michele de Oliveira: Medbedømmer af to doktorafhandlinger (Évora, Portugal). Berta Pallares: Indstilling vedrørende docentur (Stockholm).

Vejledning

Gunver Skytte har været ph.d.-koordinator ved instituttet og vejleder for ph.d.-stipendiaterne Hanne Jansen og Johan Pedersen; Lene Schøsler har været vejleder for Solvej Ettrup og medvejleder for Marianne Corydon (Odense) og Rikke Larsen (Aarhus), Hans Peter Lund for Lisbeth Hansen og for Tina Magaard (Forskerakademiet), Nils Soelberg for Connie Selmann, Gert Sørensen for Morten Heiberg, John Pedersen medvejleder for Inge Merete Larsen, Henrik Prebensen vejleder for Peter Juel Henrichsen (IAAS), Lene Waage Petersen vejleder for Pia Schwarz Lausten og medvejleder for Lise Grosen Rasmussen (Institut for Græsk og Latin), Vibeke Grubbe medvejleder for Anne Magnussen, og Berta Pallares medvejleder for Julio Hans C. Jensen.

Maryse Laffitte har været pædagogikumvejleder for Jørn Boisen, Gunver Skytte for Erling Strudsholm og Steen Jansen for Hans Lauge Hansen.

Andre aktiviteter

Institutbestyrelsen bestod i 1998 af Hans Peter Lund (institutleder), Lene Waage Petersen (viceinstitutleder), lektor Eva Dam Jensen, kontorfuldmægtig Annick Wewer, Anne Magnussen som observatør for ph.d.-stipendiaterne og Lotte Stattau som observatør for de studerende. Studieledere ved instituttets fag var: John Pedersen, fransk; Steen Jansen, italiensk og rumænsk; Thora Vinther, spansk og portugisisk.

Alle fastansatte forskere, samt amanuenser i tidsbegrænsede stillinger (Lilian Reinholt Andersen, Jeannet Ulrikkeholm, Merete Baudoin, Angel Alzaga, Silvia Becerra Bascuñán og Pilar Palomino) har undervist, vejledt og eksamineret ved BA- og kandidatuddannelsen. Henrik Prebensen har undervist i formel semantik på ph.d.-kursus, Det humanistiske Fakultet. Merete Grevlund har haft reduceret undervisningsbyrde i forbindelse med afgang og Berta Pallares i medfør af universitetets seniorpolitik.

Alberto Manai og María Gonzales har været tilknyttet instituttet som italiensk og spansk udenlandsk lektor.

Udenlandske gæstelærere var i 1998: Luís Cabrera Delgado (Cuba), Paola Polito (Italien) og Mariano Papahagi (Rumænien). Instituttet havde derudover besøg af flere gæsteforelæsere: I fransk: Henri Meschonnic (Paris). I italiensk: Francesco Barbagallo (Napoli), Umberto Santino (Palermo),

Laura Vanelli (Padova), Christina Lavinio (Cagliari). I portugisisk: Salomão Moyana (Mozambique). I spansk: David Ordenes Varas (Santiago, Chile), Ricardo Pinero Moral (Salamanca), Carlos Sánchez (Guatemala), Domingo Yndurain (Madrid), Vladimir Guerrero (Davis, Californien), Thomas Boberg (Lima), Sebastián Bonilla (Barcelona), Estrella Montolío (Barcelona), Juan Padilla (Casilla, Chile). I rumænsk: Zdrenghea Stela (Cluj), Ligia Stela Florea (Cluj), Ion Pop (Cluj).

Studienævnene har organiseret en forelæsningsrække om lingvistik for alle studerende ved Anita Berit Hansen, Maj-Britt Mosegaard Hansen, Lene Schøsler, Erling Strudsholm og Eva Dam Jensen.

Instituttet driver Romansk Bibliotek med over 60.000 bind, tidsskrifter, aviser, læsesal, studierum og adgang til vigtige bibliografiske hjælpemidler (Filip Regnér, Annick Wewer). Driften af instituttets tre dokumentationscentre (franske, italienske og spanske moderne samfundsforhold) er fortsat under ledelse af Harald Gettrup, Gert Sørensen og Vibeke Grubbe.

Maryse Laffitte (fransk), Lene Waage Petersen (italiensk) og Thora Vinther (spansk) har stået for udveksling af studerende inden for EUs programmer. Maj-Britt Mosegaard Hansen har arrangeret gæsteforelæsning v. Elizabeth Bates, San Diego, under Fakultetets Forskningsfredage.

Merete Grevlund, Ole Kongsdal Jensen, Jonna Kjær, Hans Peter Lund, John Pedersen, Henrik Prebensen, Nils Soelberg, Lene Waage Petersen og Gert Sørensen har skrevet artikler til Den Store Danske Encyclopædi.

Lene Waage Petersen er medlem af Udenrigsministeriets lektoratsudvalg, Folkeuniversitetets programråd, samt den internationale jury (Alassio, Italien), der uddeler den litterære pris "Un autore per l'Europa".

Hans Peter Lund har været medlem af Oversætterkomiteen under Kulturministeriet.

John Pedersen, Lene Waage Petersen og Inge Merete Larsen har medvirket ved litterære udsendelser i DR. Pia Schwarz Lausten, Gert Sørensen og Inge Merete Larsen har skrevet i dagspressen om henholdsvis italiensk litteratur, italienske samfundsforhold og portugisisk litteratur.

Gunver Skytte er formand for Viggo Brøndal og hustrus legat; Steen Jansen og Ole Kongsdal Jensen var formand og næstformand for Birthe og Knud Togebys fond. Hans Peter Lund og Lene Waage Petersen er formand for og medlem af Knud Henders fond. John Pedersen er formand for Landsdommer V. Gieses legat.

Hans Peter Lund

Stab

Årsværk
VIP: 33,5
TAP: 7,2

VIP, internt finansieret
Alzaga, Angel; amanuensis.
Andersen, Lilian Reinholt; amanuensis.
Baudoin, Merete; amanuensis.
Becerra Bascuñán, Silvia; amanuensis.
Boisen, Jørn; adjunkt.
Delgado, Luis Cabrera; lektor.
Durousseau, Isabelle; lektor.
Gettrup, Harald; lektor.
Grevlund, Merete; lektor.
Grubbe, Vibeke; lektor.
Hansen, Anita Berit; adjunkt.
Hansen, Hans Lauge; adjunkt.
Hansen, Maj-Britt Mosegaard; adjunkt.
Jansen, Steen; lektor.
Jensen, Eva Dam; lektor.
Jensen, Ole Kongsdal; lektor.
Kjær, Jonna; lektor.
Laffitte, Maryse; lektor.
Landschultz, Karen; lektor.
Lange, Hanne; lektor.
Lund, Hans Peter; lektor.
Lund, Julius; lektor.
Madsen, John Kuhlmann; lektor.
Oliveira, Sandi Michele de; lektor.
Pallares, Berta; lektor.
Palomino, Pilar; amanuensis.
Papahagi, Marian; gæsteprofessor.
Pedersen, John; professor.
Petersen, Lene Waage; lektor.
Prebensen, Henrik; lektor.
Schøsler, Lene; professor.
Skytte, Gunver; lektor.
Soelberg, Nils; lektor.
Strudsholm, Erling; adjunkt.
Sørensen, Gert; lektor.
Ulrikkeholm, Jeannet; amanuensis.
Vinther, Thora; lektor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Ettrup, Solvej.
Heiberg, Morten Rievers.
Jansen, Hanne.
Jensen, Hans Julio Casado.
Hansen, Lisbeth.
Larsen, Inge Merete.
Magnussen, Anne.
Pedersen, Johan.

TAP, internt finansieret
Bolwig, Elsebeth; overassistent.
Laulund, Hanna; kontorfuldmægtig.
Matz, Birgit; overassistent.
Nyberg, Anne; overassistent.
Petersen, Ina; overassistent.
Regnér, Filip; bibliotekar.
Wewer, Annick; kontorfuldmægtig.
Willadsen, Jørgen; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Polito, Paola; lektor.

Fondsstøtte

Den Franske Ambassade
Colloque de linguistique (Lene Schøsler) kr. 10.000.
Reception de la television (Isabelle Durousseau) kr. 10.000.
Seminaire international – Le français parlé corpus et résultats (Anita Berit Hansen) kr. 5.000.

Det Italienske Kulturinstitut
SLI-kongressen Linguistica Testula Comparativa (Steen Jansen) kr. 21.000.

Kirsten Schottlænders Fond
Ekskursioner (Hans Peter Lund) kr. 47.500.

Munksgaard
Tilskud Revue Romane (Romansk Institut) kr. 25.900.

Statens Humanistiske Forskningsråd
Seminar: Forskning i fransk talesprog ud fra korpora (Anita Berit Hansen) kr. 31.000.
International kongres om komparativ tekstlingvistik (Gunver Skytte Schmidt) kr. 30.000.
Internationalt kollokvium om passiv i fransk (Lene Schøsler) kr. 60.000.
Symposium: Funktionel Grammatik og Psykolingvistik (Maj-Britt Mosegaard Hansen) kr. 60.000.

Publikationer

Andersen L.R.: Oversættelse fransk-dansk [af] Svend Hendrup & Hans Peter Lund. 2. rev. og udvidede udg. v. Lilian Reinholt Andersen. 97 s. Romansk Institut. K.U., København 1998.
Andersen L.R.: Eksempler til version og grammatisk kommentar. 146 s. Romansk Institut. K.U., København 1998.
Boisen J.: Fra universalisme til protektionisme – fransk sprogpolitik i et historisk perspektiv. Temanord (ISSN: 0908-6692) 525,1998.
Ditvall L.C.: Sur l'expression du génitif de "tot" roumain en langue ancienne et moderne. Revue Romane (ISSN: 0035-3906) 33.1, s. 7-38, 1998.
Durousseau I. (ed.): Réception de la télévision. Actes du colloque 24-25 Avril 1998. 132 s. Institut français de Copenhague, København 1998.
Durousseau I. (red): Un journal télévisé transnational, TV5, le journal de 18h30. i: Réception de la télévision. Colloque 24-25 Avril 1998. s. 59-79, Isabelle Durousseau, Institut français de Copenhague, København 1998.
Gerlach-Nielsen M.: Un travail stendhalien revisité. H.[enri] B.[eyle] Revue internationale d'études stendhaliennes 1, s. 191-195, 1997.
Gerlach-Nielsen M., Regner F.E.: Esquisse bibliographique – Balzac au Danemark (1830-1997)/Merete Gerlach-Nielsen & Filip Regnér. L'Année balzacienne (ISSN: 0084-6473) 1998, s. 393-421, 1998.
Gerlach-Nielsen M.: Bibliografisk vejviser til studiet af det 17. århundredes franske litteratur. [50 upag. blade], Romansk Institut – KU, København 1998.
Grubbe V.: Trifurcación temática en la novela policíaca actual: Plenilunio (1997) de Antonio Muñoz Molina. i: La novela policíaca en la península ibérica. Actas del Coloquio Internacional de Basilea, 30-31 de enero de 1998.(ARBA 10) ISSN 1022-6176, ISBN 3-907772-08-3 s. 107-117, Beatrice Schmid & Montserrat Ollé, (eds.), ARBA, Basel 1998.
Hansen A.B.: Les voyelles nasales du français parisien moderne (Etudes Romanes; 40) (ISBN: 8772894954). 373 s. København, Museum Tusculaums Forlag 1998.
Hansen A.B.: Fonologi. i: Fire foredrag om de lingvistiske discipliner s. 1-30, Romansk Institut, KU., København 1997.
Hansen A.B.: Strukturalisme. i: Seks foredrag om de lingvistiske skoledannelser s. 23-60, Romansk Institut, KU., København 1998.
Hansen A.B.: Sociolingvistik. i: Seks foredrag om de lingvistiske skoledannelser s. 61-102, Romansk Institut, KU., København 1998.
Hansen A.B.: L'aspiration du [3] à Hull (Québec). Approche sociolinguistique. Revue Romane (ISSN: 0035-3906) 23,2, s. 178-197, 1988.
Hansen H.L.: Diálogos entre meninas. Arte y lite-

ratura como metáforas espacio-temporales en Velázquez y Buero Vallejo. Sociocriticism (ISSN 0985-5939) XII, 1-2, s. 139-158, 1998.

Hansen H.L.: Modernismen i Spanien. Federico García Lorca og Rafael Alberti mellem postsymbolisme og socialt engagement. Kultur & Klasse (ISSN: 0905-6998) 85, s. 113-136, 1998.

Hansen M-B.M.: The function of discourse particles. A study with special reference to spoken standard French (ISBN: 90-272-5066-9). 418, XII s. John Benjamins, Amsterdam 1998.

Hansen M-B.M.: The semantic status of discourse markers. Lingua (ISSN:0024-3841) 104, s. 235-260, 1998.

Hansen M-B.M.: Sproglig høflighed. RIDS (ISSN 0108-5948) 143, s. 31, 1998.

Hansen M-B.M.: Semantik. i: Fire foredrag om de lingvistiske discipliner s. 67-89, Romansk Institut, KU., København 1997.

Hansen M-B.M.: Pragmatik. i: Fire foredrag om de lingvistiske discipliner s. 90-113, Romansk Institut, KU., København 1997.

Hansen M-B.M.: Funktionel og kognitiv lingvistik. i: Seks foredrag om de lingvistiske skoledannelser s. 159-186, Romansk Institut, KU., København 1998.

Hansen M-B.M.: La grammaticalisation de l'interaction, ou, Pour une approche polysémique de l'adverbe 'bien'. Revue de Sémantique et Pragmatique (ISSN: 1285-4093) 4, s. 111-138, 1998.

Jansen S.: L'Influence de l'information sur la théorie de l'interprétation d'Umberto Eco. i: Actes du XIIIe Congrès des Romanistes Scandinaves, Jyväskylä, 12-15 août 1996 (ISBN/ISSN: 951-39-0097-5/0781- 2175) s. 259-269, Outi Meridalo, Teija Natri, Univ. de Jyväskylä, Jyväskylä 1998.

Jansen S.: A propos de Björn Larsson: Le bon sens commun. Remarques sur le rôle de la (re)cognition intersubjective dans l'épistémologie et l'ontologie du sens. Etudes romanes de Lund 15. Lund U.P. 1997, 329 p. Revue Romane (ISSN: 0035-3906) 33.2, s. 289-296, 1998.

Jensen E.D.: Spansk sprogfærdighed på KU. Fortid – forskning – fornyelse. i: At undervise i humaniora s. 41-63, Tone Saugstad Gabrielsen, Per Fibæk Laursen, Samfundslitteratur, Frederiksberg 1998.

Jensen H.J.C.: Introduktion til Paul Ricoeurs metaforteori. RIDS (ISSN: 0108-5948) 141, s. 51, 1998.

Kjær J.: "Saga af Tristram ok Ísodd" (env. 1400). Un témoin islandais de la réception nordique entre "Tristrams Saga ok Ísöndar" (1226) et "Tistrand og Indiana" (XVIIIe siècle). i: Miscellanea mediaevalia. Melanges offerts à Philippe Ménard, t. 1-2, Nouvelle Bibl. du Moyen Age; 46 (ISBN: 2- 85203-826-9) s. 759-767, J. Claude Faucon, Alain Labbé, Danielle Quéruel, Paris, Honoré Champion 1998.

Kjær J.: Karlamagnús saga: La saga de Charlemagne. Revue des langues romanes Tome CII, no. 1, s. 7-23, 1998.

Kjær J.: Philippe Walter: "Le Bel Inconnu" de Renaut de Beaujeu. Rite, mythe et roman. Paris: PUF, 1996. XII + 353 p. (Littératures Modernes). Revue Romane (ISSN: 0035-3906) 33.1, s. 161-164, 1998.

Kjær J.: Nils-Olof Jönsson (éd): "La Vie de saint Germer" et "La Vie de saint Josse" de Pierre de Beauvais. Deux poèmes du XIIIe s…. Lund U.P., 1997. 207 p. (Etud. romanes de Lund; 56) 207 p. – Th. de doc. Revue Romane (ISSN: 0035-3906) 33.1, s. 155-156, 1998.

Laffitte M.: Protestantisme og katolicisme – hvilke kulturelle forskelle frembringer de to religioner. i: LfToR : Laboratorium for Tid og Rum : Kunst, arkitektur og det offentlige rum (ISBN: 87-7766-060-9) s. 97-108, Redaktion: Ingvar Cronhammar… [et al.], Laboratorium for Tid og Rum, Odense 1997.

Laffitte M.: De franske forskelle og de kætterske Sydfrankrig. Religionsvidenskabeligt tidsskrift (ISSN: 0108-1993) 33, s. 19-34, 1998.

Landschultz K., Stage L.: Le Fromage (edb-program med manual) (ISBN: 87-7813-215-0). 10 s. Orfeus, Egå 1998.

Lange H.: Per Nykrog: Chrétien de Troyes. Romancier discutable. Genève: Libr. Droz, 1996. (Publ. romanes et françaises; CCXIII) 231 p. (ISBN: 2600001107). Revue Romane (ISSN: 0035-3906) 33.1, s. 156-161, 1998.

Lange H.: Fransk middelalder: Fra sydfransk troubadourlyrik til nordfransk trouvère-digtning: Den høviske roman (Det romanske Europa). 16, 25 s. Romansk Institut. KU., København 1998.

Lund J.: Tre temaer i Vargas Llosa's roman Maytas Historie. RIDS (ISSN 0108-5948) 142, s. 24, 1998.

Pallares M.B. (ed.): Tirso de Molina: Desde Toledo a Madrid / Edición, introducción y notas de Berta Pallares. Editoriál Castalia, Madrid 1998.

Pallares M.B.: Llamazares, Julio: Mi tio Mario / Introducción y notas de Berta Pallares (ISBN: 87-11-09063-4). 84 s. Aschehoug, København 1998.

Pedersen J.: Le classicisme français. Revue Ro-

mane (ISSN 0035-3906) 33,1, s. 133-137, 1998.

Pedersen J.: The meaning of clause combining. Reconsidering the interclausal relationship. Actes du premier Congrès des Romanistes Scandinaves pour étudiants en doctorat. PERLES Petites études romanes de Lund. Extra Seriem. (ISSN: 1400-1810) 6, s. 171-178, 1998.

Pedersen J.: Orientación conceptual en la oración compuesta. Revista Española de Lingüística (RSEL) ISSN: 2010-1874 28, 1, s. 231, 1998.

Prebensen H.: Nayo Furukawa: Grammaire de la prédication seconde. Forme, sens et contraintes. Paris: Eds Duculot, 1996. 167 p. Revue Romane (ISSN: 0035-3906) 33.2, s. 304-307, 1998.

Prebensen H.: Indholdsform og indholdssubstans – meningens ontologi. i: Funktionelle fodnoter. Sprogligt indhold: Substans og struktur s. 46-55, Dansk Funktionel Grammatik, KU., København 1998.

Prebensen H.: Franske historikere i retssalen. Hvad med sandheden? i: Historie Faget – et udsyn. Ekstranummer (af Den Jyske Historiker ISSN 0109-9280) ISBN 87-7023-767-0 s. 5-17, Den jyske historiker (Aarhus Universitet), Aarhus 1998.

Schøsler L.: Morfologi og syntaks. i: Fire foredrag om de lingvistiske discipliner s. 31-66, Romansk Institut, KU., København 1997.

Schøsler L.: Historisk sprogvidenskab. i: Seks foredrag om de lingvistiske skoledannelser s. 1-21, Romansk Institut, KU., København 1998.

Schøsler L.: Transformationsgrammatik og følgende versioner af Chomskys sprogteori. i: Seks foredrag om de lingvistiske skoledannelser s. 103-132, Romansk Institut, KU., København 1998.

Schøsler L., Kirchmeier-Andersen S.: The Role of the Object in a Syntactico-Semantic Classification of Danish Verbs. Leuvense bijdragen: Tijdschrift voor germanse filologie (ISSN: 0024-1482) 86,4, s. 391-412, 1997.

Schøsler L., Durme K.v. (eds.): Studies in Valency IV: Valency and Verb Typology / Ed. and introd. by Karen van Durme & Lene Schøsler (ISBN:87-7838- 388-9) (RASK Supplement v. 8 – ISSN:1395-7236). 205 s. Odense University Press, Odense 1998.

Schøsler L., Reenen P.v.: La fonction pragmatique des particules AINZ, APRES, DONC, LORS, OR, PUIS, SI en ancien français. i: Actes du XIIIe Congrès des Romanistes Scandinaves, Jyväskylä, 12-15 août 1996 (ISBN: 951-39-0097-5) s. 635-658, Outi Merisalo, Teija Natri, Université de Jyväskylä, Jyväskylä 1998.

Schøsler L.: Om valens og dette begrebs anvendelse i forskellige sammenhænge. 25 s. Romansk Institut, KU., København 1998.

Schøsler L.: Nyrop, Kristoffer (artikel nr. 2601). i: Corpus représentatif des grammaires et des traditions linguistiques (Histoire Epistémologie Langage; Hors-Série no. 2, 1998) s. 233-235, Bernard Colombat, assisté de Elizabeth Lazcano, SHESL, Villeneuve-d'Ascq 1998.

Schøsler L.: Marc Wilmet: Grammaire critique du Français. Paris: Duculot/ Hachette, 1997. 670 p. Revue Romane (ISSN: 0035-3906) 33.2, s. 317-319, 1998.

Schøsler L.: Andreas Blinkenberg og Poul Høybye: Fransk-dansk ordbog 1-2 / Jens Rasmussen (Hovedred.) 3. udg. – Kbh.: NNF, A. Busck, 1997. 2100 s. Nyhedsbrev – LEDA, Leksikografer i Danmark (ISSN: 0908- 3553) 26, s. 6-9, 1998.

Skytte G.: L'apporto delle ricerche cognitive allo studio della testopologia contrastiva. i: Linguaggio e cognizione. Atti del XXVIII Congresso della Società di Linguistica Italiana s. 155-160, Carapezza (M.), Gambarara (D.) & Lo Piparo (F.), Bulzoni, Roma 1997.

Skytte G.: A Linguist's Life. An English Translation of Otto Jespersen's Autobiography with Notes, Photos and a Bibliography. Ed. by Arne Juul […et al] – Odense Univ. Press, 1995 (ISBN:87-7838-132-0). Linguistica (ISSN: 0024-3922) XXXVII, s. 125-128, 1997.

Skytte G.: Alberto Gil: Textadverbiale in den romanischen Sprachen. Eine integrale Studie zu Konnektoren und Modalisatoren im Spanischen, Französischen und Italienischen. Frankfurt a/M.: P. Lang, 1995. X+444 p. Revue Romane (ISSN: 0035-3906) 33.1, s. 139-141, 1998.

Skytte G.: Référence et prédication: Le cas de l'infinitif. Considérations méthodologiques pour une approche interlinguistique. i: Prédication, assertion, information. Actes du colloque d'Uppsala en linguistique française, 6-9 juin 1996 (ISBN: 91-554-4242-0), (Studia Romanica Upsaliensis, 56) (ISSN:056- 3022 s. 531-535, Mats Forsgren, Kerstin Jonasson & Hans Kronning, Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala 1998.

Soelberg N.: Geneviève Henrot: Délits/Délivrance. Thématique de la mémoire proustienne. Padova: CLEUP Editrice, 1991. 291 p. (ISBN: 8871781422). Revue Romane (ISSN: 0035-3906) 33.1, s. 164-167, 1998.

Strudsholm E.: Iørn Korzen: L'articolo italiano fra concetto ed entità… Vol. 1-2. Kbh.: Museum Tusculanum, 1996. (Etudes romanes ; 36) ISBN: 87-7289-398-2. Hermes: Tidsskrift for sprogforskning (ISSN 0904-1699) 20, s. 264-269, 1998.

Strudsholm E.: Pseudorelative ed altri complimenti del verbo di percezione. i: Italica Matritensia. Atti del IV Convegno SILFI (Madrid, 27-29 giugno 1996) s. 481-492, María Teresa Navarro Salazar (a cura di), Franco Cesati Editore, Firenze 1998.

Strudsholm E.B.: Tekstlingvistik. i: Seks foredrag om de lingvistiske skoledannelser s. 133-157, Romansk Institut, KU., København 1998.

Sørensen G.: Togliatti – manden der ville være gartner. Arbejderhistorie: Tidsskrift for historie, kultur og politik (ISSN: 0107-8461) 1, s. 41-52, 1998.

Sørensen G.: C. Jensen: Politik og stat. Evaluering af den britiske neo- gramscianisme. – K.U.: Institut for Statskundskab, 1997. Arbejderhistorie: Tidsskrift for historie, kultur og politik (ISSN: 0107-8461) 1, s. 76-78, 1998.

Sørensen G.: Antonio Gramsci – hermeneutik og politik. i: Staten, det er – : Stat og politik – historisk, politologisk og sociologisk. (ISBN: 87-7867-015-2) 323 s. s. 53-71, Anders Berg-Sørensen & Morten Feilberg Greve (red.), Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 1998.

Sørensen G.: Den dobbelte stat: Krønike om magtens hemmeligheder i Italien (Romanske skrifter; bind 7). 270 s. Museum Tusculanum, København 1998.

Københavns Universitets Østeuropainstitut

Historie

Københavns Universitets Østeuropainstitut blev oprettet 1992 ved en sammenlægning af Institut for Slavistik og Øststatsforskning og Institut for Nygræsk og Balkanistik. Den fysiske sammenlægning fandt sted inden for rammerne af førstnævnte institut, hvis bibliotek i forbindelse med sammenlægningen blev ombygget og udvidet.

Studiet af de slaviske landes sprog, kultur og historie indførtes i Københavns Universitet i 1859, da det første docentur i slaviske sprog blev oprettet. Slavisk Institut blev grundlagt i 1955. Fra 1989 til 1992 bar det navnet Institut for Slavistik og Øststatsforskning. Instituttet lå oprindeligt i universitetets Dyrkøbanneks og har siden haft til huse i Bispetorvannekset (1958-71), i Østervoldkomplekset (1971-78) og på Københavns Universitet Amager i Njalsgade (1978-96). I sommeren 1996 fik instituttet nye og forbedrede lokaleforhold i Snorresgade 17-19 på Islands Brygge.

Institut for Nygræsk og Balkanistik blev oprettet i 1984 efter en forsøgsperiode med centerstatus. Institutdannelsen byggede på Nygræsk Afdeling under Institut for Klassisk Filologi med tilførsel af faget balkanistik. Nygræsk afdeling, der blev oprettet i 1968, havde fra 1969 til huse i Skindergade 13 og flyttede dernæst til Nørregade 7. I 1979 flyttede Nygræsk Afdeling til Københavns Universitet Amager sammen med det øvrige institut.

Forskningsvirksomhed

Østeuropainstituttets forskning dækker geografisk Rusland/SNG, de øvrige øst- og centraleuropæiske lande samt Grækenland. Forskningsvirksomheden falder hovedsagelig inden for de respektive fagområders tre traditionelle hovedgrene: Lingvistik, kulturhistorie/litteratur, historie/samfundsfag.

Medarbejdernes forskning

Hans Bagger er sammen med Peter Ulf Møller ved at udarbejde en større fremstilling om Østeuropas historie og kultur. Sidstnævnte projekt gennemføres under SHF-forskernetværket "Forandring og kontinuitet i Rusland, Baltikum og Østeuropa". I 1998 er affattet kapitlerne højmiddelalderen, senmiddelalderen og oplysningstiden.

Mette Dalsgaard har afsluttet den endelige redaktion af ph.d.-afhandlingen "Litteraturens afsovjetisering i Rusland og Baltikum". Projektet gennemføres under SHF-forskningsnetværket "Forandring og kontinuitet i Rusland, Baltikum og Østeuropa". Vejleder: Peter Ulf Møller.

Sysse Gudrun Engberg har fortsat projektet Ellinika, et elektronisk undervisningsprogram i moderne græsk sprog på propædeutisk niveau under Åbent Universitet, KU. Hun har endvidere fortsat sin forskning indenfor områderne byzantinsk kirkemusik, det gammeltestamentlige lektionar, samt indenfor moderne græsk syntaks med henblik på en ny, revideret udgave af hendes græske grammatik.

Jørgen Harrit har afsluttet manuskriptet til Dansk-Russisk Ordbog, som ventes publiceret i 1999, og har desuden arbejdet med at afklare den teoretiske baggrund for et nyt samlende koncept for en russisk-dansk ordbog: "All Level Dictionary of Contemporary Russian".

Per Jacobsen har som gæst ved Det serbiske videnskabsakademi og ved Ivo Andric-stiftelsen i Beograd indsamlet materiale til brug for en monografi om den serbiske Nobelpristager Ivo Andric. I "Øststatus1998" har han analyseret den aktuelle politisk-økonomiske situation i Ungarn og Eks-Jugoslavien. Han er medlem af SHF-forskernetværket "Forandring og kontinuitet i Rusland, Baltikum og Østeuropa".

Jon Kyst har gjort forstudier til projektet "Brodsky Translating Brodsky". Et arbejde om Mikhail Bulgakovs novelle "Morfij" er fortsat.

Natasha Okhotina Lind har foretaget indsamling i Moskva i de russiske arkiver af Beringiana, registreret det indsamlede og indført det i database. Derudover har hun på grundlag af dette arbejdet været med til at forberede den første udgave af tekster: "Beringiana. Begyndelsen af den Anden Kamtjatka-ekspedition 1730-1733" i samarbejde med lektor Peter Ulf Møller.

For Peter Ulf Møller har 1998 været sidste år af et treårigt projekt om "Bering, Spangberg og de russiske Kamtjatka-ekspeditioner i det 18. årh.", støttet af Carlsbergfondet. Han har i denne forbindelse udført arkivstudier i Skt. Petersborg i oktober 1998. – Han har sammen med lektor Hans Bagger arbejdet videre med det SHF-støttede "Forandring og kontinuitet i Rusland, Baltikum og Østeuropa".

Lars Nørgaard har afsluttet et mindre studie om den græske folkemindeforsker M. Krispis og dennes korrespondance med den danske filolog Jean Pio. Et parallelt arbejde over den græske folkemindesamler G. Kontos og hans forbindelse til Jean Pio forventes afsluttet i 1999. Lars Nørgaard har desuden færdiggjort to artikler på henholdsvis græsk og dansk med titlen "Nikolaos Lunzi og Danmark". Der er endvidere gjort forstudier til et arbejde om danske kilder til to lærde selskabers historie på De joniske Øer, henholdsvis "Det joniske Akademi" (1807-13) og "Det joniske Universitet" (1824-63).

Jens Nørgård-Sørensen har fungeret som leder af projektet "Russisk grammatik" under Statens Humanistiske Forskningsråd (1993-98). Der arbejdes dog fortsat på projektets hovedprodukt, en engelsksproget grammatik, hvor han skal affatte to af de planlagte fire bind, resp. "De nominale ordklasser" og "De polyprædikative strukturer". Manuskriptet til førstnævnte bind forventes afsluttet i 1999, og forarbejdet til det andet bind er fortsat. Årets publikationer, tre artikler om emner inden for russisk morfologi og syntaks, er udarbejdet i forbindelse med projektet.

Jørn I. Qvonje har videreført sine historisk-typologiske studier vedrørende udtryksmåderne for personalpronominal possessor i balkansprogene og i det europæiske sprogareal. Et kapitel om disse udtryksmåder i østersøsprogene er afsluttet, inkl. konklusioner. – Inden for albanologien er et arbejde om den albanske pronominalstruktur fortsat, specielt vedrørende personalpronominet og demonstrativpronominet, medens et afsluttet kapitel om interrogativpronominet er revideret og udvidet. Jørn Qvonje har også fortsat udarbejdelsen af en bulgarsk grammatik: Det fonetiske afsnit (synkront/diakront) afsluttedes i forårssemestret.

Malene Rise Jensen har påbegyndt sit ph.d.-projekt "Gestushandlinger og sproghandlinger i russisk, dansk og engelsk". Vejleder: Jørgen Harrit.

Tine Roesen har videreført sit ph.d.-projekt "Dostoevskijs ungdomsværker (1846-49): En narratologisk analyse" og arbejder på selve afhandlingen. Vejleder: Peter Ulf Møller.

Niels Erik Rosenfeldt har videreført sin undersøgelse af det stalinistiske systems centrale magt- og kommunikationsstrukturer og har i den forbindelse især uddybet analysen af Den Kommunistiske Internationales hemmelige apparat. Undersøgelsen gennemføres under SHF-forskernetværket "Forandring, kontinuitet i Rusland, Baltikum og Østeuropa".

Sophia Scopetea har fortsat sit arbejde med Georg Sarandaris-arkivet på Vikelaia-biblioteket (Heraklion, Kreta) med henblik på en ny udgave af hans værk og har foretaget rejser til bl.a. Venedig og Rom med henblik på den italienske del af Sarandaris' værk og til Heraklion, Kreta, hvor arkivet befinder sig.

Jens Skov-Larsen har fortsat sit arbejde med undervisningsmateriale inden for tjekkisk morfologi og syntaks med henblik på udarbejdelse af en tjekkisk grammatik.

Krzysztof Stala har fortsat sit arbejde med bogen "Inventing the Modern Pole. The Idea of Modernity in the Polish Culture – 20th Century".

Erik Thau-Knudsen har videreført sit ph.d.-projekt om udtryksmåderne for futurum i balkansprogene. Vejleder: Jørn I. Qvonje. Desuden har han beskæftiget sig med forberedelserne til det internationale forskningsprojekt "Balkansprogatlasset" under ledelse af Prof. H. Schaller, Marburg.

Peter Vejleskov indleverede i marts til bedømmelse ph.d.-afhandlingen "Apókopos by Bergadís. A Synoptic Edition with an Introduction, Commentary and Index Verborum". Vejleder: Lars Nørgaard.

To tidligere ph.d.-studerende har opnået ph.d.-graden: Juni Søderberg Arnfast med afhandlingen "Hvem er vi? Hvor skal vi hen?" om polsk newspeak og politisk sprog, og Birgit Olsen med afhandlingen "The Theseid Book III-VI. A critical edition with introduction, commentary, glossary and indices".

Udgivervirksomhed og andre faglige hverv

Instituttet udgiver tre skriftrækker: "Studier", "Materialer" og "Rapporter". Medlemmer af forsknings- og skriftrækkeudvalget er Lars Nørgaard (formand), Jens Nørgård-Sørensen, Jørn I. Qvonje og Niels Erik Rosenfeldt.

Instituttet udgiver desuden årbogen "Øststatus", der behandler den politiske, økonomiske og kulturelle udvikling i Rusland, de andre SNG-stater, de baltiske lande, de øvrige øst- og centraleuropæiske lande samt Grækenland. Redaktør af "Øststatus 1997" (udk. 1998) er Per Jacobsen.

Hans Bagger er medlem af det faglige panel i tilknytning til Carlsbergfondets projekt "Dansk udenrigspolitiks historie".

Peter Ulf Møller er dansk medlem af styringsgruppen i NorFAs nordiske netværk vedrørende forskeruddannelse i slavisk litteratur.

Jens Nørgård-Sørensen er formand for Dansk Slavistforbund, medlem af bestyrelsen for Nordisk Slavistforbund og medlem af Den internationale Slavistkomité.

Niels Erik Rosenfeldt er medlem af bestyrelsen for Dansk Udenrigspolitisk Institut (DUPI).

Sophia Scopetea er medlem af konsulentgruppen i forbindelse med den nye udgave af Søren Kierkegaards værk ("Søren Kierkegaards Skrifter", Gads Forlag, 1997 ff.).

Danmarks Nationalleksikon

Følgende medarbejdere virker som konsulenter ved Danmarks Nationalleksikon: Hans Bagger: Øst- og Centraleuropas historie. Sysse Gudrun Engberg: Byzantinsk og nygræsk litteratur. Per Jacobsen: Litteratur i de østeuropæiske lande bortset fra Eks-USSR. Jørn I. Qvonje: Balkans sprog og kultur.

Følgende medarbejdere er bidragydere: Hans Bagger: Øst- og Centraleuropas historie. Mette Dalsgaaard: Russisk litteratur. Per Jacobsen: Det tidligere Jugoslaviens litteraturer og ungarsk litteratur. Lars Nørgaard: Byzantinsk og moderne græsk historie samt moderne græsk litteratur. Jens Nørgård-Sørensen: Slavisk filologi og almen lingvistik. Jørn I. Qvonje: Albansk og bulgarsk sprog og litteratur samt diverse lingvistiske emner inden for arealtypologi og den balkanske latinitet. Niels Erik Rosenfeldt: Sovjetunionens historie 1917-45. Jens Skov-Larsen: Tjekkisk og slovakisk litteratur.

Forlaget Rosinantes Forfatterleksikon I-II

Mette Dalsgaard og Per Jacobsen har bidraget til Forfatterleksikonnet med artikler henholdsvis om russisk og eks-sovjetisk litteratur og om polske, tjekkiske, slovakiske, ungarske, slovenske, kroatiske, serbiske, makedonske, bulgarske, rumænske og albanske forfattere.

Kongresser og rejser

Sysse Gudrun Engberg var paneldeltager ved konferencen "The Greek Enlightenment and the Seeds of National Consciousness in the Balkans", København 21.11.1998.

Per Jacobsen opholdt sig i aug.-sept. 1998 som Det serbiske Videnskabsakademis og Ivo Andric-Stiftelsens gæst i Beograd i forbindelse med sit arbejde med den serbiske Nobelpristager Ivo Andric.

Juni Søderberg Arnfast, Erik Thau Knudsen og Jon Kyst deltog med foredrag i ph.d.-seminaret "Det slavistiske spektrum" på Sandbjerg, december 1998.

Natasha O. Lind deltog som medarrangør og foredragsholder ved ØI's workshop "Under Vitus Bering's Command" 4.-5. december 1998 med bidraget "The First Pianist in Okhotsk. New information on Anna Christina Bering".

Peter Ulf Møller deltog med foredrag i NorFAs forskerkursus i Tromsø juni 1998. I juli 1998 deltog han i konferencen "Peter the Great and the West: New Perspectives", på National Maritime Museum i London.

Jens Nørgård-Sørensen har deltaget med foredrag i følgende konferencer: Workshop on Clause Combining and Textual Structure, HHK (marts 1998), Comparative Slavic Morphosyntax, Indiana University, Bloomington (juni 1998), Fællesseminar 6: Lingvistik og fremmedsprog, Rung-

sted (november 1998). Han har endvidere arrangeret og deltaget i slavistforbundets ph.d.-seminar "Det slavistiske spektrum" på Sandbjerg, december 1998.

Malene Rise Jensen har deltaget i kurserne "Kognitiv semantik" og "Lingvistisk videnskabsteori".

Tine Roesen har deltaget med foredrag i NorFA-seminarerne "Retoriske traditioner i russisk litteratur og retorisk analyse" i februar i Århus, og "Gender in Russian Literature" i juni i Tromsø.

Niels Erik Rosenfeldt har været på studierejse til Litauen i efteråret 1998 med henblik på belysning af landets forhold til NATO og EU. Han var medarrangør af og bidragyder til den internationale konference "Mechanisms of Power in the Soviet Union", der blev afholdt i foråret 1998 i København (under SHF-forskernetværket "Forandring og kontinuitet i Rusland, Baltikum og Østeuropa"). Hans eget bidrag var foredraget "The Importance of the Secret Apparatus of the Soviet Communist Party during the Stalin Era".

I forbindelse med sit arbejde med udgivelsen af Georg Sarandaris' digte har Sophia Scopetea foretaget studierejser til Italien med henblik på den italienske del af Sarandaris' værk, og til Kreta, hvor hans arkiv befinder sig.

Jens Skov-Larsen var i oktober 1998 på studieophold ved Karlsuniversitetet i Prag.

Krzysztof Stala har deltaget i et Mickiewicz-seminar afholdt af den polske ambassade i København, november 1998. Han deltog i forberedelsen af en international konference i Stockholm om relationerne mellem øst- og vesteuropa inden for kulturområdet: Talking to the Wall, Moderna Museet 12.-13. december 1998.

Erik Thau-Knudsen deltog i marts 1998 med indlæg i 27. Interuniversitære videnskabelige og metodologiske konference for lærere og ph.d.-studerende i Sankt Petersborg. I juli deltog han i "Internationalt Sommerkursus i rumænsk sprog og kultur" i Iasi, Rumænien. I august deltog han i den 23. internationale slavistkongres i Kraków, Polen. I september deltog han i et seminar om dialektologi på Odense Universitet, arrangeret af Forskerakademiet.

Peter Vejleskov holdt i oktober 1998 et indlæg på den første paneuropæiske kongres for nygræske studier i Berlin: "Jean Pios bidrag til beskrivelsen af den moderne græske verbalmorfologi". Desuden deltog han i en to-dages international konference med emnet "Oral perspectives on early European verbal culture" på Center for europæiske middelalderstudier, Odense Universitet, samt i det årlige to-dages svensk-danske nygræskseminar med deltagelse fra universiteterne i Göteborg, Lund og København, som afholdtes på Lunds Universitet.

Informationsvirksomhed m.v.

Som i de forudgående år har instituttets medarbejdere formidlet viden og forskningsresultater til offentligheden, f.eks. i foredragsform, gennem kommentarer i medierne og ved undervisning på Åbent Universitet, på Folkeuniversitetet og på aftenskolerne.

Jens Nørgård-Sørensen

Stab

Årsværk
VIP: 14,1
TAP: 3,0

VIP, internt finansieret
Arnfast, Juni Søderberg; amanuensis.
Bagger, Hans; lektor.
Engberg, Sysse; lektor.
Harrit, Jørgen; lektor.
Jacobsen, Per; lektor.
Kyst, Jon; amanuensis.
Lorentzen, Elena Babouchkina; amanuensis.
Møller, Peter Ulf; lektor.
Nørgaard, Lars; lektor.
Nørgård-Sørensen, Jens; lektor.
Qvonje, Jørn Ivar; lektor.
Rosenfeldt, Niels Erik; lektor.
Skov-Larsen, Jens; lektor.
Stala, Krzysztof; amanuensis.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Jensen, Malene Rise.
Roesen, Tine.
Thau-Knudsen, Erik.

TAP, internt finansieret
Dupont, Dorte Merete; kontorassistent.
Hede-Andersen, Annemarie; overassistent.
Lund, Vivi; overassistent.
Nærvig-Jensen, Rita; overassistent.
Pedersen, Jonny Annalise; kontorassistent (fratrådt 30. september).
Wasehuus, Birgitte; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Lind, Natalia Okhotina; forskningsadjunkt.

Ph.d.-afhandlinger

Andersen, Erik André: Privatiseringens konsekvenser for den russiske befolkning i Estland. Perioden 1987-1995.

Arnfast, Juni Søderberg: Hvem er vi? Hvor skal vi hen? Udviklingstendenser i den polske, politiske diskurs i 1980'erne.

Olsen, Birgit: The Theseid Book III-IV. A Critical Edition with Introduction, Commentary, Glossary and Indices.

Fondsstøtte

Carlsbergfondet

Arkivmateriale til Vitus Berings Kamtjatka-Ekspeditioner (Peter Ulf Møller) kr. 558.617.

Forskerakademiet

2 ugers forsknings-ophold til Alaxendra Jarasova (Jens Nørgård-Sørensen) kr. 18.988.

Nor-Fa Nordisk Forskerakademi

Slavisk litteratur/3 flybilletter til NorFA konferencen "Genre i Russisk Litteratur" (Peter Ulf Møller) kr. 10.317.

Publikationer

Bagger H.: Peter den stores reformer i Ryssland. i: Tsar Peter och kung Karl. Två härskare och deras folk s. 117-151, Sverker Oredsson, Atlantis, Stockholm 1998.

Bagger H.: Die Bedeutung des Osterseeraumes für de russische Aussenpolitik. i: Russland zur Zeit Katharinas II. Absolutismus – Aufklärung – Pragmatismus. s. 361-396, Eckhaaard Hübner, Jan Kusber und Peter Nitsche, Böhlau Verlag, Köln – Weimar – Wien. 1998.

Engberg S.: Digteren K.P. Kavafis 1863-1933. Melina. Dansk-græsk kulturtidsskrift, 4. maj 1998, s. 8-11, 1998.

Engberg S.: Thodoros Angelopoulos. Melina Dansk-græsk kulturtidsskrift. 5. oktober 1998, s. 26-28, 1998.

Jacobsen P.: Ungarn 1997. i: Øststatus 1997, s. 142-144, Per Jacobsen (Edit), C.A. Reitzel, København 1998.

Jacobsen P.: Ex-Jugoslavien. i: Øststatus 1997, s. 145-153, Per Jacobsen (edit), C.A. Reitzel, København 1998.

Møller P.U.: Margareta Attius Sohlman (red.): Stora oredans Ryssland. Petrus Petrejus ögonvittnesskildring från 1608 (Anmeldelse). Nordisk Østforum, 12. årgang, nr. 2, s. 73-74, 1998.

Møller P.U., Lind N.O.: Kommandørfruens ekspedition til Sibirien. Siden Saxo 3, juli kvartal, 1998, s. 2-9, 1998.

Møller P.U.: Om seksualbølgen i russisk litteratur anno 1907. Nordlit 4, høst 1998, s. 99-116, 1998.

Nørgaard L.: Ho nearos Nikolaos Lountzis kai he Dania. Periplous 15, s. 112-120. Athen 1998.

Nørgård-Sørensen J.: Some aspects of pronominal reference in Russian and English. i: Clause combining and text structure (=Copenhagen Studies in Language 22) s. 125-134, Iørn Korzen, Michael Herslund, Samfundslitteratur, København 1998.

Nørgård-Sørensen J.: De eksplikative ledsætninger i russisk. i: Ny forskning i grammatik. Fællespublikation 5. Sophienbergsymposiet 1997 s. 181-210, Peter Colliander, Iørn Korzen, Odense Universitetsforlag, Odense 1998.

Nørgård-Sørensen J.: Pronouns and their reference in Russian. Scando-Slavica Tomus 44, s. 171-186, 1998.

Roesen T.: Makar Devushkin and the Ordeal of Artistic Manhood. Nordlit 4, høst 1998, s. 117-130, 1998.

Rosenfeldt N.E.: Rusland – stilhed før stormen. i: Øststatus 1997, s. 9-28, Per Jacobsen, C.A. Reitzel, København 1998.

Stala K.: Catching up with Witold Gombrowicz – Between modernity and post-modernity. i: Post-modernity East and West: Perspectives on History and Community, ed. N. Witoszek, B. Ströth, Atlanta 1998.

Stala K.: Legendskapare och hånare-Mickiewiczs reception i den polske kulturen. i: Adam Mickiewicz-Polack, Litauer och Europe. s. 40-52, red. B. Törnquist-Plewa., Lund 1998.

Ikke-europæiske sprog

Carsten Niebuhr Instituttet for Nærorientalske Studier

Forskningsvirksomhed

Carsten Niebuhr Instituttet omfatter syv afdelinger, hvis arbejde geografisk dækker området fra Iran til Middelhavet og Nordvestafrika og fra det Indiske Ocean til Sortehavet; tidsmæssigt arbejdes der ved instituttet med et spænd der rækker fra nogle af menneskehedens allertidligste bosættelser over højkulturerne i Ægypten, Mesopotamien og Persien og fra de middelalderlige islamiske stater til nutidens Mellemøsten. Sproglige, historiske og samfundsmæssige emner omfattes af instituttets arbejde. Fakultetet har henlagt den genoptagne undervisning i tyrkisk til CNI.

Afrikansk afdeling

1.1 Karl-G. Prasse, Ghoubeïd Alojaly og Ghabdouane Mohamed: "Dictionnaire touareg-francais" under udarbejdelse. Støttes af Carlsbergfondet. Planlagt til udgivelse år 2000 (Karl-G. Prasse).

1.2 Fortsat redaktion af Ghabdouane Mohamed: "Tuaregiske folkeeventyr" i Ayr-dialekt (Niger) (Karl-G. Prasse).

Assyriologisk afdeling

2.1 Arbejdet med udgivelse af de danske udgravninger af Tell Jurn Kabir og Tell Qadahiye (Syrien) fortsættes (Projektet finansieres af Carlsbergfondet) (Jesper Eidem).

2.2 Afsluttet manuskript til en udgave af de oldbabylonske breve fra Tell Shemshara, "The Shemshara Archives Vol. 1", som ventes udgivet i 1999 (Jesper Eidem).

2.3 En engelsksproget monografisk fremstilling af det assyriske imperiums historie (Mogens Trolle Larsen).

2.4 Gennemførelse af etårigt pilotprojekt finansieret af Carlsbergfondet, der sigter på at forberede en samlet udgivelse af det nu tilgængelige oldassyriske tektsmateriale foruden en ordbog over den oldassyriske handelsterminologi. Arbejdet udføres i samarbejde med professor K.R. Veenhof ved Leidens Universitet (Mogens Trolle Larsen).

Iransk afdeling

3.1 Arbejde med artikler til Encylopaedia Iranica og Danmarks Nationalleksikon (Fereydun Vahman).

3.2 Arbejdet med projektet "A. Tafazzoli's Memorial Volume" (Fereydun Vahman).

3.3 Arbejde med bogen "The dialect of the Zoroastrians of Yazd" (Fereydun Vahman).

3.4 Arbejdet med projektet "Novellen som bærer af den moderne, iranske bevidsthed" (Claus V. Pedersen).

3.5 Arbejde med artikler til Danmarks Nationalleksikon om iransk litteratur, historie m.m (Claus V. Pedersen).

Nærorientalsk afdeling

4.1 Færdigbearbejdning og redigering af bidrag til udgravningsrapporten "Tell Mashnaqa", en Ubaid bebyggelse og gravplads i Syrien (Ingolf Thuesen).

4.2 Påbegyndt arbejde med materiale fra Beidha i det sydlige Jordan, primært flintmaterialet (Charlott Hoffmann Jensen).

4.3 Indleveret afhandlingen "Terracotta figurines and plaques from the Ur III to the Old Babylonian period in Mesopotamia" (Charlott Hoffmann Jensen).

Semitisk afdeling

5.1 Beskrivelse af islamiske astrolabier i Skandinavien (C. Toll).

5.2 Fortsat undersøgelse af al-Hamdânîs astrologiske værk "Sarâ'ir al-Hikma" (C. Toll).

5.3 Bearbejdelse af teknik terminologi i al-Hamdânîs "K. al-Gawharatayn" (med F.H. Forestier, Nantes, og F. Falkenberg, Göteborg) (C. Toll).

5.4 Fortsat undersøgelse af de aramæiske ideogrammer i middelpersisk (med B. Utas, Uppsala) (C. Toll).

5.5 Udgivelse af en beretning om den svenske ministers audiens i Konstantinopel i 1825 med sprogelige noter (C. Toll).

5.6 Artikler om semitiske sprog m.v. i Danmarks Nationalleksikon (C. Toll).

5.7 Fortsat arbejde med bogen om Martin Buber, bestilt af forlaget Anis i serien: "Det 20. århundredes store filosoffer" (Judith Winther).

5.8 Fortsat arbejde med afhandlingen: "The Politics of Avant-Garde, Political Messianism and the Hebrew-Zionist Revolution. Uri Zvi Greenberg the poet of fractured politics and poetics of extremity" (Judith Winther).

5.9 Arbejde med hebraiske religiøse tekster, bestilt af forlaget Spektrum til serien: "Verdensreligionernes hovedværker" (Judith Winther).

5.10 Arbejde med omfattende artikler om hebraiske og jiddische forfattere til Munksgaards/Rosinante. "Forfatterleksikon" (Judith Winther).

5.11 Arbejde med flere indlæg og artikler om hebraisk og jødisk litteratur, religion o.s.v. til Danmarks Nationalleksikon (Judith Winther).

5.12 Forfattet en lang række artikler til Danmarks Nationalleksikon (Jørgen Bæk Simonsen).

5.13 Fortsatte studier i den islamiske traditions definition af begrebet det retfærdige samfund. En monografi herom forventes færdig og udgivet i løbet af 1999 (Jørgen Bæk Simonsen).

5.14 Anmeldt bøger om islamisk lov og teologi til International Journal of Middle East Studies, Islamic Law and Society, Islam and Muslim-Christian Relations, samt Chaos (Jakob Skovgaard-Petersen).

5.15 Har deltaget i arkivarbejde i Damaskus til bestemmelse af Aqqad-husets historie (Jakob Skovgaard-Petersen).

5.16 Forsatte undersøgelse af den moderne islamiske offentligheds historie (Jakob Skovgaard-Petersen).

5.17 Færdiggjort og afleveret manuskript til bindet "Islamisk mystik" i nyudgaven af "Verdensreligionernes hovedværker". Udkommer efterår 1999 (Svend Søndergaard).

5.18 Arbejde med artikler til Danmarks Nationalleksikon (om Gaza) (Michael Irving Jensen).

5.19 Arbejde med artikler til Gyldensdals Etbindsleksikon (Islam & Arabisk Historie) (Michael Irving Jensen).

5.20 Forberedelse af en artikel til det 4. symposium om "Senantik og tidlig Islam" i London/Birmingham om "Princely Umayyad Domains in Syria" (Claus-Peter Haase).

5.21 Forberedelse af en indledende rapport om udgravningerne i den tidlige islamiske Madinat al-Far/Hisn Maslama i Nord-Syrien (Claus-Peter Haase).

5.22 Redaktion af et katalog om Islamiske manuskripter i Universitetsbiblioteket i Kiel, der skal udgives i serien: Verzeichnis der orientalischen Handschriften Deutschlands, Reihe: Islamische Handschriften, Bd.3 (Claus-Peter Haase).

5.23 Udarbejdet en artikel om Islamisk kalligrafi til "Congrés de l'art Fatimide" (Claus-Peter Haase).

5.24 Fortsat arbejde med inskriptionerne på islamiske knive og våben fra Moser-samlingen i Bern (Claus Peter Haase).

5.25 Udarbejdet en artikel om osmannisk kunst i det 16. århundrede (Claus-Peter Haase).

5.26 Udarbejdet en artikel om dekoreringen af et i Bukhara beliggende 1400-tals mausoleum, der trykkes i "Gedenkschrift Michael Meinecke (Claus-Peter Hasse).

5.27 Islamisk kunst og materiel kultur blev etableret og forlæsningerne blev begyndt i oktober. Haase gav en tiltrædelsesforelæsning om sultanen og hans designer: et manuskript fra Sultan Süleymans hofatelier den 6. november (Claus-Peter Haase).

5.28 Udarbejdelse af en bibliografi om Haskalah litteratur i samarbejde med Erlangen Universitetet i Tyskland og Jewish Studies Department ved Potsdam Universitetet i Tyskland (Jutta Strauss).

5.29 Udarbejdelse af et indeks over artikler på tysk i Ha-Meassef, et jødisk oplysningstidsskrift udarbejdet i samarbejde med Jewish Studies Center på University of Central Florida i USA (Jutta Strauss).

Ægyptisk afdeling

6.1 Fortsat undersøgelse af begrebet 'bwt', som betegner alt det der var forbudt, urent o.s.v. i oldtidens Ægypten. Der arbejdes med nogle 'bwt' mod bestemte former for drab på mennesker; med 'bwt', der knytter sig til døden (Paul John Frandsen).

6.2 Begyndt en undersøgelse af de forbud, der i Sentiden blev etableret for indbyrdes at afgrænse hvert enkelt af Ægyptens 44 religiøse og administrative områder (Paul John Frandsen).

6.3 Fortsat arbejde med ægypternes brug af deres billedskrift til at klassificere deres omverden (Paul John Frandsen).

6.4 Oversættelse til dansk af Mark Lehner The Complete Pyramids (Lise Manniche).

6.5 Artikler til Danmarks Nationalleksikon (Lise Manniche).

6.6 Færdiggørelse af bogen "Sacred Luxuries. Fragrance, Aromatherapy and Cosmetics in Ancient Egypt". Vil udkomme i september 1999 (Lise Manniche).

6.7 Artikel "Harps and Harpists in Ancient Egypt. I. Old and Middle Kingdoms", antaget af det schweiziske fagblad Harpa. Vil blive udgivet forår 1999 (Lise Manniche).

6.8 Udarbejdet tekst til en diasserie over en privatgrav Ouserhat (TT no. 58) (Lise Manniche).

6.9 Fortsat bearbejdelse af knap 200 fragmentariske demotiske kontrakter, såkaldte "Self-dedications", fra Soknebtunis tempel-arkiv i Faijum. Projektet foregår i samarbejde med prof. W.J. Tait fra University College i London og British Museum (Kim Ryholt).

6.10 Fortsat bearbejdelse af Papyrus Carlsberg 85. Den demotiske tekst, som daterer sig til det 2. årh. e.Kr. og stammer fra Faijum, indeholder fortællinger om Kong Djoser og viziren Imhotep. Projektet finansieres af Carlsbergfondet og vil blive afsluttet i 1999 (Kim Ryholt).

Tyrkisk afdeling

7.1 Fortsat arbejde med de tyrkiske dialekter på Cypern. En artikel blev publiceret i 1998, en anden er under forberedelse, angående leksikalske problemer i det tidlige stadie af skreven moderne Uyghur (beg. af 20. årh.) (Wolfgang Scharlipp).

7.2 Fortsat arbejde med en artikel om Modern Uyghür (Øst-Tyrkiet). En artikel indholdende tekst/prøver/eksempler fra to landsbyer og en fonologisk og morfologisk analyse blev publiceret i 1998. En artikel vedrørende særlige syntaks problemer er godkendt til publicering (Wolfgang Scarlipp).

Forskningsprojekter

Fondsstipendiater

Jesper Eidem – projekt: Undersøgelse af sociale, politiske og etniske forhold i de mellemste Zagros bjerge i Oldtiden (ca. 3500-500 f.v.t.) og i tilknytning hertil fortsat arbejde med udgivelse af de Oldbabylonske breve fundet i Tell Shemshara.

Claus V. Pedersen – Projekt: Novellen som bærer af den moderne, iranske bevidsthed.

Henrik Kaufmann Sørensen – projekt: Kulturmøde – Mellemøsten Spændingsfeltet mellem fornuft og mystik: Islamisk erkendelseslære i sammenlignende perspektiv.

Ulla Koch Westenholz – projekt: Bearbejdelse og udgivelse af udvalgte babylonske levervarselstekster.

Ph.d.-stipendiater

Tine Bagh – projekt: Levantine Painted Pottery and other Middle Bronze Age pottery types found in Tell el Dab'a in Egypt. Distribution and importance in Egypt and the Levant.

Thomas Illum – projekt: Småindustriel udvikling i Ægypten: Et feltstudie af ægyptiske snedkeres produktionskultur.

Charlott Hoffmann Jensen – projekt: Terracotta figurines and plaques from the Ur III to the Old Babylonian period in Mesopotamia.

Michael Irving Jensen – projekt: Islamiske "neofundamentalisters" politiske strategi – belyst empirisk ud fra en analyse af islamiske sociale institutioner i Gaza-Striben.

Lea Rehhoff Kaliszan – projekt: Arkæometriske studier indenfor bygningsteknologi i Mellemøsten fra slutningen af akeramisk neolitikum, til begyndelsen af kalkolitikum (8.-5. årtusinde).

Heidi Laura – projekt: Ashkenazisk intellektuel kultur i det 14. århundrede: Brydning og nyskabelse i den tyske kabbalist Menahem Ziyyoni's tænkning.

Lene Kofoed Rasmussen – projekt: Kvindedis-

kurser i Mellemøsten: Perspektiver for forandring i kønsrelationerne i den mellemøstlige samfundsdebat.

Ivan Smilianov – projekt: Aspekter af Hasan al-Turâbîs islamistiske diskurs.

Ellen Wulff – projekt: Moderne arabisk sprog. En gengivelse af talesprog i moderne arabisk prosa. En undersøgelse baseret på Emily Nasrallahs forfatterskab.

Anne Grete Öker – projekt: Dansk-tyrkisk sprogkontakt. En undersøgelse af bilinguale tyrkisk-danske børns sprogudvikling på tyrkisk i en dansk kontekst.

Udgravninger

Jesper Eidem har ledet og organiseret arkæologiske undersøgelser i "Tishrin" redningsprojektet i Syrien.

Claus-Peter Haase har ledet en kort studiekampagne i Madinat al-Far/Hisn Maslama for at studere stukkatur og små genstande, finansieret af Gerda Henkel-stiftelsen og Auswärtiges Amt Bonn (august). Han har deltaget i de franske høringer i Hadir Qinnasrin i Syrien, under ledelse af Marianne Barrucand/Sorbonne (september).

Kongresdeltagelse, gæsteforelæsninger, forskningsrejser

Tine Bagh deltog i symposiet "Near Eastern Archaeology into the 21st Century" på Loyola Marymount Universty i Los Angeles i januar. Deltog i maj i symposiet "The Synchronization of Civilizations in the Eastern Mediterranean in the Second Millenium" i Wien. Deltog med et paper i 1st International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East i Rom. Deltog i en østrigsk udgravning i Tell el-Dab'a, Ægypten. Påbegyndte i juli undersøgelsen af keramik på Medelhavsmuseet i Stockholm fra svenske udgravninger i Abu Ghalib i Ægypten. I oktober påbegyndtes desuden arbejdet med at publicere smykkerne fra den såkaldte "Menesgrav" (Naqada, Ægypten), der befinder sig på Cairo Museet.

Jesper Eidem holdt foredrag ved Universitetet i Rom i november.

Kerstin Eksell holdt foredrag ved UEAI-kongressen i Halle i september, har desuden været på forskningsrejse i den syriske ørken for at studere protoarabiske graffiti.

Paul John Frandsen var inviteret til at holde et foredrag på et tredages tysk-israelsk symposium i Göttingen i oktober, samme måned var Paul John Frandsen inviteret til at deltage i et stort international symposium med temaet "Religion in Social Context", arrangeret af Freie Universität og Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften.

Claus-Peter Haase har deltaget i en workshop om udgravningerne i og restaureringen af Damaskus bydel, Syrien 3.-5. september. Han har forelæst om Ahmad Yasavis Mausoleum i Turkestan/Uzbekistan på Universitetet i Tübingen og om udgravningerne i Madinat al-Far/Hisn Maslama på Universitet i Bamberg.

Charlott Hoffmann Jensen deltog med et paper i 1st International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East, i Rom.

Michael Irving Jensen har i november deltaget i en konference om Arabic/Palestinian Narrative and Historiography arrangeret af Københavns Universitet med fremlæggelse af et paper om "Young Islamists and the Current Impasse". Deltog i 2 konferencer i Østjerusalem og Tune i juni og november. Har ligeledes holdt gæsteforelæsninger om "Stereotypes of the East in the West and vica versa" og om "Islamismen og Fredsprocessen" arrangeret af Islamic University of Gaza og Odense Universitet, gæsteforelæsningerne blev afholdt i april og november. Har desuden været på 6 måneders feltarbejde i Gaza-Striben i forbindelse med ph.d.-projekt.

Heidi Laura holdt foredrag i Religionshistorisk Forening i serien Det Hellige Land ved kulturernes korsvej ved Antiksamlingen i Århus i december, ligeledes har Heidi Laura været på forskningsrejse til Jerusalem for at undersøge kabbalistiske manuskripter på Nationalbiblioteket.

Lise Manniche har efter invitation holdt foredrag på et musiketnografisk seminar i Kloster Michaelstein i Tyskland arrangeret af The International Council for Traditional Music om Music at the Court of Akhenaten and Nefertiti.

Claus V. Pedersen deltog i maj i en tredages konference arrangeret af The American Institute of Iranian Studie og The Society for Iranian Studies med et paper om Iransk pionér-litteratur fra starten af dette århundrede med titlen "A re-evaluation of Mohammad Ali Jamalzadehs Yeki bud yeki nabud".

Kim Ryholt har været på forskningsrejse til Ägyptisches Museum, Berlin, har desuden deltaget og holdt foredrag ved Herodot seminar arrangeret af Institut for Græsk og Latin, Københavns Universitet.

Jørgen Bæk Simonsen har i april deltaget i en konference i Amman, Jordan arrangeret af Jordans Universitet med fremlæggelse af et paper om "A Means to Change or Tranform Images of

the Other – Private Arab Schools in Denmark". Deltog i maj i en konference i Damaskus arrangeret af Det Danske Institut i Damaskus om byer i 1800-tallets Osmanniske Rige. Deltog ligeledes i maj i en konference i Cairo arrangeret af Ibn Khaldun Centret med fremlæggelse af et paper om "An outsider's perception of Civil Society in the Arab World". Deltog i juli i en konference i Istanbul, der markerede afslutningen på et projekt organiseret og finansieret af European Science Foundation med fremlæggelse af et paper om "From defensive Silence to creative Participation – Muslim Discourses in Denmark". Deltog i november i en konference på Lunde Landboskole arrangeret af Satsningsrådet Nord/Syd med fremlæggelse af et paper om "Shari'a and the Qur'ân in the writings of Sayyid Qutb".

Wolfgang E. Scharlipp har holdt foredrag ved det 41st Permanent International Altaistic Conference i Helsingfors i juli.

Jakob Skovgaard-Petersen har holdt forelæsning i Damaskus om Muslim Cities, 1890-1950, har ligeledes holdt forelæsning i Alexandria om New Media Realities and EURAMED cooperation, et seminar afholdt af det svenske udenrigsministerium og al-Ahram Center for Strategic Studies. Har desuden afholdt forelæsning i Oslo om Muslim Intellectuals og en forelæsning om "fatwaer" i Religionshistorisk forening i februar. I marts holdt han forlæsning om "Arabiske reaktioner på Rushdie-sagen" på Odense Universitet. I april holdt en forelæsning på historie om "Islamisk fundamentalisme". Deltog i Fakultetets fredagsforelæsning i september med en forelæsning om Den islamiske civilisation i muslimske reformisters udlægning. Har været på forskningsrejse til Damaskus i september-oktober til aktiv-undersøgelser af Aqqad-husets historie.

Ivan Smilianov har været på feltarbejde i Sudan og har desuden deltaget i to internationale konferencer i Tune og København i april og august.

Ingolf Thuesen har deltaget i det afsluttende survey i Nebo-regionen, Jordan, har ligeledes deltaget i 1st International Congress on Near Eastern Archaelogy i Rom, var Gæsteprofessor ved Freie Universität i Berlin i januar.

Fereydun Vahman har holdt foredrag på Tashkent og Samakent Universitet i oktober og ved Academy of Landegg, Schweiz i august.

David Warburton gav oplæg på 1st International Congress on Near Eastern Archaelogy, på den 7. konference om Jordans historie og arkæologi i København og på Der Ständige Konferenz der deutsch-sprachigen Ägyptologen i Hamburg. Han har også ledet et halvdags symposium på Universitet i Leiden med fremlæggelse og diskussion af hans bog "State and Economy in Ancient Egypt".

Judith Winther har holdt foredrag om opfattelsen af død og genopstandelsen i Jødedom: Hvor sender jøderne de døde hen? i forskellige kirkelige sammenhænge.

Udgivervirksomhed

Paul John Frandsen har fortsat arbejdet som redaktør af CNI Publications.

Michael Irving Jensen er redaktør af tidsskriftet Semiranis no. 5 (I samarbejde med Jørgen Bæk Simonsen og Torben Hansen).

Heidi Laura er redaktør af tidsskriftet Udsyn: Tidsskrift om jødisk Liv, Israel og Mellemøsten.

Lise Manniche er redaktør af og bidragyder til tidsskriftet Papyrus, udgivet af Dansk Ægyptologisk Selskab.

Claus V. Pedersen har udgivet sammen med Fereydun Vahman en Persisk-Dansk ordbog (Gyldendal 1998).

Jørgen Bæk Simonsen har virket som faglig redaktør ved Danmarks Nationalleksikon områderne Islam og Den arabiske verden – historie.

Kollegiale organer

Kerstin Eksell har været formand for et bedømmelsesudvalg vedrørende ansættelse af en adjunkt i moderne arabisk sprog og litteratur.

Paul John Frandsen har været medlem af Det humanistiske Fakultets publikationsudvalg.

Claus-Peter Haase har ledet to kandidat eksaminationer på det Orientalske seminar, Universitetet i Kiel.

Mogens Trolle Larsen har været medlem af bestyrelsen for Det Danske Institut i Damaskus.

Jørgen Bæk Simonsen har været formand for et bedømmelsesudvalg til behandling af en ph.d.-afhandling om Diglossi og moderne arabisk prosalitteratur. Replikken i Emily Nasrallahs forfatterskab. Har været formand for et bedømmelsesudvalg til behandling af indkomne ansøgninger til et treårigt og et etårigt lektorvikariat i klassisk hebraisk og moderne jødedom og israelsk historie. Har ligeledes været medlem af et bedømmelsesudvalg til behandling af en ph.d.-afhandling om Den muslimske kvinde genfortalt. Nye narrativer i 1990'ernes kønsdebat i Cairo. Har været med-

lem af et fagkyndigt bedømmelsesudvalg til behandling af indkomne ansøgninger til de af Det humanistiske Fakultets opslåede ph.d.-stipendier, har også været medlem af styringsgruppen for Satsningsområdet Nord/Syd samt været medlem af det udvalg under Satsningsområdet, der behandler ansøgninger fra studerende, der ønsker økonomisk støtte til feltophold i den tredje verden i forbindelse med udarbejdelse af specialer. Har sammen med lektor Kjeld Rasmussen, Institut for Geografi, planlagt en workshop finansieret af Satsningsområdet Nord/Syd om Natural Resources and the Muslim Traditional Culture in the Sahel-Sudan Region.

Ingolf Thuesen har været Studieleder og medlem af Fakultetsrådet og Økonomisk Udvalg (Det humanistiske Fakultet). Formand for Følgegruppen for Psykologi.

Christopher Toll har været censor i semitisk filologi ved Aarhus Universitet. Formand for bedømmelsesudvalg vedrørende bedømmelse af doktorafhandling i iransk ret og ph.d.-afhandling i arabisk filosofi. Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende bedømmelse af ansøgere til Arthur Christensens legat. Efor for Johs. Pedersens legat. Bedømmelse for Volkswagen-Stiftungs regning af et femårigt forskningsprojekt ved Universitetet i Tübingen vedrørende nærorientalske forretningsarkiver.

Judith Winther har været formand for et bedømmelsesudvalg nedsat af Det humanistiske Fakultet til behandling af indkomne ansøgninger til et treårigt lektorvikariat i Moderne jødisk historie.

Anden virksomhed

Tine Bagh har været ansat i 4 måneder til at implementere CNI's første fjernundervisningskursus via Internettet, så kurset om Ægyptens Oldtid kunne gennemføres af de første studerende i efterårssemestret.

Charlott Hoffmann Jensen har udarbejdet undervisningsmateriale til fjernundervisningskursus i Mesopotamiens Oldtid.

Michael Irving Jensen er fortsat ressourceperson for Danida i forbindelse med udsendelse af personale til Palæstina.

Heidi Laura har været medarrangør af NorFA-forskningsseminaret Mysticism: Experience and Expression i august.

Jørgen Bæk Simonsen har deltaget i bestyrelsesarbejdet for Center for Mellemøststudier ved Odense Universitet, har sammen med universitetslektor Hadi Kechrida, Institutionen för orientaliska språk, Stockholms Universitet afsluttet en evaluering af Orientalistprogrammet ved Institutionen för Afro-Asiatiska Språk vid Uppsala Universitet. Afholdt gæsteforelæsning i november ved Lunds Universitet om Declaration of Principles and the Prospect for Peace in the Middle East. Har ligeledes deltaget i planlægningen af en publikation fra Nævnet for Etnisk Ligestilling om grundlovens bestemmelser om religionsfrihed og lighed i anledning af 150-året for Danmarks Riges Grundlov i 1999.

Jakob Skovgaard-Petersen arrangerede symposiet Middle Eastern Cities 1900-1950: Public Spaces and Public Spheres in Transformation i Damaskus i maj. Gennemførte adjunktpædagogikum.

Ingolf Thuesen har deltaget i initiativgruppen til introduktion af fjernundervisning baseret på Internet.

Jørgen Bæk Simonsen

Stab

Årsværk
VIP: 25,4
TAP: 3,4

VIP, internt finansieret
Asmussen, Jes Peter; professor.
Bagh, Tine; forskningsassistent.
Coursey, Cheryl; amanuensis.
Eksell, Kerstin Ingrid; lektor.
Feldmann, Maia Henne Louise; amanuensis.
Frandsen, Paul John; lektor.
Hermansen, Bo Dahl; amanuensis.
Haase, Claus-Peter; professor.
Jensen, Charlott Hoffmann; amanuensis.
Kaliszan, Lea; amanuensis.
Larsen, Mogens Trolle; lektor.
Laura, Heidi; amanuensis.
Lumsden, Stephen; amanuensis.
Moestrup, Elisabeth A.; amanuensis.
Moussali, Ahmad; gæsteprofessor.
Oldenburg, Evelyn; lektor.
Pedersen, Claus Valling; amanuensis.
Rasmussen, Lene Kofoed; amanuensis.
Ryholt, Kim Steven Bardrum; adjunkt.
Scharlipp, Wolfgang Ekkehard; lektorvikar.
Simonsen, Jørgen Bæk; lektor.
Skovgaard-Petersen, Jakob; adjunkt.
Strauss, Jutta; lektorvikar.
Søndergård, Svend Maan; lektor.
Thuesen, Ingolf; lektor.
Toll, Carl Christopher; professor.

Vahman, Fereydun; lektor.
Warburton, David; amanuensis.
Warburton, David; forskningsstip.
Westenholz, Christian Felix; lektor.
Winther, Judith; lektor.
Wulff, Ellen Susanne; forskningsassistent.
Øker, Anne Grete; forskningsassistent.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Bagh, Tine.
Illum, Thomas.
Jensen, Michael Irving.
Smilianov, Ivan.

TAP, internt finansieret
Ditlefsen, Lykke; overassistent.
Dyrvig, Lina; overassistent.
Fosdal, Åse Marie; teknisk tegner.
Skærbo, Lis Takot; overassistent.
Ulvø, Tina; overassistent.
Zeeberg, Anne Veronica; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Eidem, Jesper; forskningslektor.
Mehdi, Rubya; forskningsadjunkt.
Westenholz, Ulla S; forskningsstipendiat.

Fondsstøtte

Arthur Christensen og Hustrus Legat
Iranske dialekter med udgivelse for øje (Fereydun Vahman) kr. 85.000.
Levervarselstekster (Ulla Koch Westenholz) kr. 80.000.

Carlsbergfondet
Afsluttende undersøgelse af sociale, politiske og etniske forhold i de mellemste Zagros-bjerge (Jesper Eidem) kr. 378.266.
Bearbejdelse og publikation af de danske udgravninger ved øvre Eurat i Syrien (Jesper Eidem) kr. 73.000.
Videreførelse af arbejdet med bearbejdelse og udgivelse af de demotiske papyri i CNI's samling af C (Paul John Frandsen) kr. 18.700.

National Geographic Society
Arkæologisk feltskole (Stephen Lumsden) kr. 41.691.

Professor Ludvig Wimmer og Hustrus Legat
Støtte til rejser i forskningsøjemed (Jesper Eidem) kr. 30.000.

Rådet for Ulandsforskning
Women's Right of Property under the Islamic Law and Practise in Pakistan (Rubya Mehdi) kr. 739.645.

Publikationer

Bagh T.: Abu Ghâlib, en svensk udgravning i 30'erne. Papyrus 18. årgang, nr. 1, s. 3-12, 1998.
Bagh T.: 'Ezbet Rushdi and the 12th Dyn. Levantine Connection. Ägypten und Levante VIII, s. 47-49, 1998.
Eidem J.: The Inscriptions. i: The Early Glyptic from Tell Brak. Orbis Biblicus et Orientalis s. 307-311, D. Matthews, University press Freibourg, Freibourg 1997.
Eidem J.: The Inscriptions. i: Excavations at Tell Brak. Vol. 1: The Mitanni and Old Babylonian Periods s. 39-46, David Oates, Joan Oates, Helen McDonald, British School of Archaelogy in Iraq, Cambridge 1997.
Eidem J.: Cuneiform Inscriptions. i: Qala'at al-Bahrain Vol. 2. The Central Monumental Building s. 307-311, Flemming Højlund og H. Hellmuth Andersen, Aarhus University Press, Aarhus 1997.
Eidem J.: Nagar. i: Reallexicon der Assyriologie s. 75-77, D.O. Edward, Walter de Gruyter, Berlin/New York 1998.
Eksell K.I.: Cuvalay-Haak Martine: The verb in literary and colloquial Arabic, Review. Zeitschrift für arabische Lingvistik 36, 1998.
Eksell K.I.: On some verbal modificators in Neo-Aramaic. Acta Orientalia 59, s. 52-74, 1998.
Eksell K.I.: A text in a rural Palestinian dialect. i: Built on solid Rock s. 61-69, Elie Wardini, Novus Forlag, Oslo 1997.
Frandsen P.J.: On the avoidance af certain forms of loud voices and access to the sacred. i: Egyptian religion the last thousand years. Studies dedicated to the memory of Jan Quaegebeur s. 975-1000, W. Clarysse, A. Schoors, H. Willems, Orientalia Lovaniensia Analecta, Bind 85, Leuven (Belgien) 1998.
Gebel H.G.K., Hermansen B.D.: Jordan by the Millennia: Contributions on the Neolithic at the 7th International Conference on the History and Archacology of Jordan, Copenhagen, June 14-19, 1998. Neo-lithics 21 1998, s. 10-12, 1998.
Hermansen B.D.: Art and Ritual Behaviour in Neolithic Basta. i: The Prehistory of Jordan II. Perspectives from 1997 s. 333-343, H.G. Ge-

bel, Z. Kafafi og G.O. Rollefson (eds.), Ex oriente, Berlin 1997.
Hermansen B.D.: Om Nefertite. Papyrus 1/1998, s. 23-25, 1998.
Hermansen B.D.: Patterns of Symbolism in the Neolithic, seen from Basta. Neo-lithics 2/97, s. 6-6, 1997.
Jensen M.I.: Islamister og klubliv i Gazastriben. Tidskriftet Antropologi 37, s. 61-78, 1998.
Jensen M.I.: Islamism and civil society in the Gaza strip. i: Islamic Fundamentalism. Myths and Realities s. 197-220, ed. Ahmad Mousalli, Ithaca Press, Reading, UK 1998.
Lerstrup A.: Vin i Oldtidens Ægypten. SFINX 4/21 1998, s. 2-6, 1998.
Pedersen C.V., Vahman F.: Persisk-Dansk Ordbog. 915 s. Gyldendal, København 1998.
Prasse K-G., Ghoubeïd A., Ghabdouane M.: Lexigue touareg-francais/Asãggãlalaf tãmazeq – tãfrãnsist – deuxième édition revue et augmentée. 467 s. Museum Tusculanums Forlag, København 1998.
Rasmussen L.K.: Islamiseringen af den nye generation. Rapport fra en islamisk skole i Cairo. Tidsskriftet Antropologi 37, s. 95-110, 1998.
Ryholt K.S.B.: Two New Kingdom Oracle Requests on Ostraca. Revue d'Égyptologie 48, s. 34-37, 1997.
Ryholt K.S.B.: King Qareh, a Canaanite King in Egypt during the Second Intermediate Period. Israel Exploration Journal 48, s. 194-200, 1998.
Ryholt K.S.B.: A Statuette of Sobkhotep I from Kerma Tumulus X. Cahier de Recherches de l'institut de Papyrologie et d'Égyptologie de Lille 19, s. 31-33,
Ryholt K.S.B.: Hotepibre – A Supposed Asiatic King in Egypt with Relations to Ebla. Bulletin of the American Schools of Oriental Research 311, s. 1-6, 1998.
Ryholt K.S.B.: A Demotic Version of Nectanebos' Dream (P. Carlsberg 562). Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik 122, s. 197-200, 1998.
Scharlipp W.E.: Three examples of a Turkish Cypriot dialect. Mediterranean Language Review 10 (1998), s. 169-178, 1998.
Scharlipp W.E.: Two Eastern Turki texts about reading and writing. Turkic Languages, Vol. 2, No 1, s. 109-125, 1998.
Scharlipp W.E.: Tevfik Turan: Langenscheidts Praktisches Lehrbuch: Türkisch, Berlin 1997 (Review). Materialia Turcica 19, s. 187-188, 1998.
Scharlipp W.E.: Classification of Greek Loanwords in the Turkish Dialects of Cyprus. i: Bahsi Ögdisi. Festschrift für Professor Klaus Röhrborn s. 311-315, Eds. J.P. Laut, M. lmez, Türk Dilleri Arastirmalari Dizisi 21, Ankara/Freiburg i.B. 1998.
Scharlipp W.E.: Türkisch als Fremdsprache unter sprachwissenschaftlichen Gesichtspunkten. Ed, M. Fittschen und Esin Ileri. Wiesbaden 1994. (Review). Orientalische Literaturzeitung 93 (1998) 2, s. 217-220, 1998.
Scharlipp W.E.: Sárközi, Alice: A Buddhist Terminological Dictionary. The Mongolian Mahavyutpatti. Wiesbaden 1995 (Review). Orientalistische Literaturzeitung 93 (1998) 6, s. 742-744, 1998.
Scharlipp W.E.: Der armenisch – türkische Schriftsteller M. Margosyan und ein Beispiel seiner Schreibkunst. Materialia Turcica, 13 (1998), s. 55-62, 1998.
Simonsen J.B.: Islam og den islamiske verden. i: Politikens bog om religioner & religiøse bevægelser s. 160-209, Politikens Forlag, København 1998.
Simonsen J.B.: Fatwaer og islamisk ret. Retfærd no 81, 1998, s. 61-67, 1998.
Simonsen J.B.: Et nyt flerkulturelt Danmark- Det demokratiske borgeransvar. Uddannelse, no 7, 1998, s. 14-18, 1998.
Simonsen J.B.: A means to change or transform images of the other – Private arab schools in Denmark. i: Arabs and the West: Mutual Images s. 115-129, Jordan University Press, Amman 1998.
Skovgaard-Petersen J.: Review of Brynjar Lia: The society of the muslim Brothers in Egypt. Islam and Christian – Muslim Relations 9:3, s. 393-395, 1998.
Skovgaard-Petersen J.: Taqiya or Civil Religion. i: Alevi Identity s. 127-137, Olsson, Özdalga and Raudvere, Numune Matbaasi/Curzon Press, Istanbul 1998.
Skovgaard-Petersen J.: En minoritet søger identitet drusisk religiøs identitet i den libanesiske offentlighed. Tidsskriftet Antropologi 37, s. 137-156, 1998.
Skovgaard-Petersen J.: The Sunni Religious scene in Beirut. Mediterranean Politics 3:1, s. 69-80, 1998.
Strauss J.: "Ist nach dem jüdischen Gesetze das Übernachten der Todten wirklich verboten ?" – Tod und Begräbnis im Spannungsfeld zwischen Tradition und Moderne. Der Wormsgau, vol 17 1998, s. 158-177, 1998.
Thuesen I.: Tell Mashnaqa. i: Syrian-European Archaeology Exhibition s. 47-54, Institut Fran-

cais D etude Arabes De Damas, Ministry of culture, European union, Damascus 1996.
Thuesen I.: Mount Nebo, the Prehistoric Periods. i: Mount Nebo, new archaeological excavations 1967-97 s. 85-100, Michele Piccirillo & Eugenio Alliata, Studium Biblicum Franciscanum, Jerusalem 1998.
Toll C.: Al-Hamdãni. i: Encyclopedia of the history of science, technology and medicine in nonwestern cultures s. 393-394, H. Selin, Dordrecht 1997.
Toll C.: Relations between the Muslim world and Europe. i: The second conference on Euro-Islam. Relations between the Muslim world and Europe Mafraq 10-13.6.1996 s. 86-88, Stockholm 1996.
Toll C.: The meaning of the Aramaic expression "Son of Man". Journal of North West Semitic languages 23/1997, s. 225-226, 1997.
Toll C.: Islamiske mønter – lige efter bogen. Sfinx 21/1998, s. 134-138, 1998.
Toll C.: Arabic medicine and hospitals in the Middle Ages. i: The military orders. 2: Welfare and warfare s. 27-41, H. Nicholson, Aldershot 1998.
Toll C.: Det generella och det speciella i arabiskan. Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala, Årsbok 1997, s. 65-78, 1997.
Vahman F., Pedersen C.V.: Persisk-Dansk Ordbog. 915 s. Gyldendal, København 1998.
Vahman F.: Three Safavid Documents in the Recond Office of Denmark. i: Iran and Iranian Studies s. 87-101, Kambiz Eslami, Zagross Press, USA 1998.
Vahman F.: Madikán i hazándádastán. Iranshenasi Vol, nr 1, s. 188-191, 1998.
Vahman F.: Jamalzadeh and Arthur Christensen. Iranshenasi I nr. 4, s. 691-703, 1998.
Vahman F.: The Presence of Iran in Islam. Iranshenasi I, nr. 1, s. 97-116, 1998.

Asien-instituttet

Året har været præget af en forholdsvis stor udskiftning blandt de heltidsansatte medarbejdere. Dette har haft indflydelse på såvel undervisning som forskning, men har givet sig klarest udtryk ved at de administrative opgaver har været koncentreret på forholdsvis få medarbejdere.

Lektor Birthe Arendrup og lektor Robert Tung er fratrådt og følgende er ansat: Adjunkt, ph.d. Marie Roesgaard som lektor i japansk, dr.phil. Donald B. Wagner som lektorvikar i kinesisk, ph.d. Mette Thunø som adjunkt i kinesisk, Helle Jørgensen, dr. Anemone Platz, Yuki Andersen og dr. Ian Gladding som amanuenser. Behandlingen af det opslåede professorat i japansk er afsluttet uden ansættelse. Til et lektorat i japansk og et adjunktur i koreansk blev der truffet beslutning om ansættelse, men de valgte har foretrukket ansættelse andetsteds.

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved Asien-instituttet spænder geografisk fra de indiske og tibeto-burmanske sprogområder i vest og sydvest til thai og malajo-polynesisk i syd og sydøst, og til kinesisk, koreansk og japansk mod nord og nordøst. Emnemæssigt omfatter instituttets forskning sprog, kultur, historie og samfundsforhold, og tidsmæssigt rækker emnerne fra forhistorien frem til den moderne tid.

Indisk

Forskningen omfatter klassisk indisk sprog, litteratur og kultur, indisk historie, filosofi og religion samt specielle emner som indisk medicin, alkymi og videnskab og indisk samfunds- og familieliv (K. Zysk).

Japansk

Der arbejdes med feudalherren Uesugi Kenshins liv og levned (herunder specielt med det man kan kalde hans livsfilosofi) og på at belyse hans rolle i tidens (dvs. 1500-tallets) borgerkrige (D. Darling).

Projektet med yoseba (genopdragelseslejre) i slutningen af Edo-perioden har skiftet fokus til hinin (tiggere og deres laug) i Osaka i den tidlige moderne historie, med vægt på midten af 1800-tallet (C.M. Hermansen).

Der arbejdes med Mori Oogais forfatterskab, herunder hans oversættelser af skandinavisk litteratur. Endvidere arbejdes der fortsat med dansk-japanske kulturelle forbindelser med henblik på udgivelse i bogform (Y. Nagashima).

Der arbejdes med analyse og kortlægning af det "uofficielle skolesystem" i Japan, terpeskoler efter skoletid, med henblik på at fastslå deres funktion og indhold på mikro- såvel som makroniveau (M. Roesgaard).

Kinesisk

Studier i moderne og klassisk kinesisk sprog, litteratur og teater (B. Arendrup).

Revideret manuskript om "State Capacity in East Asia". Studier af moderne kinesisk økonomisk udvikling. Fortsatte studier af stat og samfund med særligt henblik på Hainan (K.E. Brødsgaard).

Der forskes i "Changing Rules of Order", den kinesiske studenterbevægelse 1989 (ph.d.-projekt) (C. Dong).

Der forskes i kinesisk socialhistorie fra Republiktiden, med henblik på at udarbejde opfattelser af barnet og barndom ud fra datidige populære håndbøger i børneopdragelse. Derudover fortsat arbejde med tysk mission i Kina i det 19. årh. (H. Jørgensen).

Der arbejdes fortsat med en monografi om den kinesiske verdensopfattelse som den er udtrykt fortrinsvis i den nyeste historieskrivning. Der er færdiggjort en artikel om Ming-dynastiet til "China Handbuch". Der er skrevet et par anmeldelser (L. Littrup).

Fortsat forskning i kommentartraditionen hørende til det kinesiske oldtidsværk og kongfuzianske klassiker "Yi jing", Forvandlingernes Bog, med henblik på udgivelse af en bio-bibliografisk oversigt over ca. 2.500 års "Yi jing" studier i Kina som led i udarbejdelsen af en engelsksproget Yi jing encyklopædi (B. Nielsen).

Studier i tidlig kinesisk historiografi, specielt Zuozhuan og dens kildeproblematik (J.Ø. Petersen).

Fortsat arbejde med kinesisk immigration fra Kina til Europa i historisk og nutidigt perspektiv. Desuden studier af kinesisk officiel deltagelse på verdensudstillingen i USA, 1904. Oversættelse af Lu Xun noveller til dansk (M. Thunø).

Oversættelse af moderne kinesiske noveller af Lao She. Artikel om "Numbers in Chinese Usages". Kinesisk-dansk ordbog under forberedelse (R. Tung).

Arbejdet fortsætter på en studie over jernmetallurgiens historie i Kina fra den tidligste begyndelse til det tyvende århundrede, som skal indgå i Joseph Needhams storværk "Science and civilisation in China". På grund af projektets omfang bliver enkelte kapitler udgivet som artikler eller monografier: Et kapitel blev udgivet som monografi i 1997, et er under udgivelse som artikel, og to er næsten færdige til udgivelse. En serie lærebøger i klassisk kinesisk er under udarbejdelse. Den første er kommet i 1998, med en tekst fra "Han shu" sammen med gloselister og noter. I forskellige stadier af udarbejdelse er lignende lærebøger med tekster fra "Shi ji", "Hou Han shu", og Zhao Qi's kommentar til "Mencius" (D.B. Wagner).

Koreansk
Ingen ansatte.

Sydøstasien
Studier over shamanisme i Thailand (V. Brun).

Der arbejdes med forestillingen om en national identitet i Laos i perioden 1930-1945 (S. Ivarsson).

Tibetansk
Udarbejdelse af katalog over den ældre samling af tibetanske håndskrifter og bloktryk på det Kgl. Bibliotek (H. Buescher).

Studier i tibetanske kommentartraditioner og hermeneutiske strategier anvendt heri. Studier af det indbyrdes forhold mellem mundtlige og skriftlige overleveringstraditioner indenfor tibetansk litteratur. Undersøgelse af fagets undervisningsmetoder på andre universiteter (A. Burchardi).

Studier i Tibets historie og kulturhistorie (F. Faber).

Netværk, konferencer, workshops

Netværket "Stat og samfund i Østasien" omfatter p.t. 36 forskere fra 9 forskellige lande og 22 universiteter og højere læreanstalter. Netværket udgiver en række konferencepublikationer. Netværksleder: K.E. Brødsgaard.

Udgivelser

Asien-instituttet udgiver "The Copenhagen Journal of Asian Studies", "East Asian Institute Occasional Papers" og "Asiatiske Skrifter".

Redaktionsvirksomhed m.v.

B. Arendrup: Medlem af redaktionskomitéen for "The Copenhagen Journal of Asian Studies" (til 10. februar); konsulent og forfatter ved Den Store Danske Encyklopædi.

V. Brun: Redaktør af The Copenhagen Journal of Asian Studies, redaktør af Asiatiske Skrifter; konsulent og forfatter ved "Den Store Danske Encyklopædi".

K.E. Brødsgaard: Medlem af redaktionskomiteen for "The China Quarterly" og "The Copenhagen Journal of Asian Studies". Medlem af Advisory Editorial Panel for "Zhongguo Yanjiu" (China Studies) og redaktionspanelet for "Vindue mod Øst".

C.M. Hermansen: Forfatter ved "Den Store Danske Encyklopædi" af artikler om Japans historie.

H. Jørgensen: Forfatter ved "Den Store Danske Encyklopædi" af artikler om Kinas historie.

L. Littrup: Medlem af redaktionen af "Acta Orientalia". I redaktionskomitéen for "The Copenhagen Journal of Asian Studies". Konsulent for Kinas og Sydøstasiens historie ved "Den Store Danske Encyclopædi". Referee ved "Late Imperial China".

Y. Nagashima: Redaktør af Shueisha's Verdenslitteratur Leksikon, konsulent og forfatter ved "Den Store Danske Encyklopædi".

M. Roesgaard: Medlem af redaktionskomitéen for "The Copenhagen Journal of Asian Studies" og "Asiatiske Skrifter".

D.B. Wagner: Medlem af redaktionen for tidsskriftet "Chinese science".

K. Zysk: Medredaktør af en serie om den indiske medicinske tradition (Motilal Banarasidass Publishers, New Delhi).

Bestyrelsesposter og hverv i kollegiale organer

B. Arendrup: Institutleder (til 10. februar), censor ved Aarhus Universitet og Handelshøjskolen i København. Formand for bedømmelsesudvalg vedrørende lektorvikariat i kinesisk på Asien-instituttet. Medlem af bedømmelsesudvalg til amanuensis stilling i kinesisk.

V. Brun: Viceinstitutleder; bogkoordinator for Sydøstasien; koordinator for ERASMUS/SOCRATES-samarbejde for Sydøstasien. Bestyrelsesmedlem for "Arthur Christensens og hustrus legat for orientalister". Formand for bedømmelsesudvalg vedrørende adjunktur i Sydøstasien.

K.E. Brødsgaard: Vicestudieleder og medlem af institutbestyrelsen (indtil 1. september 1998). Honorary Research Fellow, Peking University. Advisor, Foundation of China Studies, Hong Kong. Medlem af styringsgruppen for EU-China Academic Network (ECAN). Medlem af udvalg vedrørende bedømmelse af stipendieansøgninger for EU-China Research Fellowship Fund. Medlem af censorkorpset for kinesisk. Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende adjunktur i international økonomi og virksomhedsledelse i Østasien og medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende lektorat i international business med særlig henblik på Østasien, Handelshøjskolen i København. Koordinator for SOCRATES-samarbejdet for kinesisk ved Asien-instituttet (til 1. september). Leder af det internationale netværk "State and Society in East Asia".

C.M. Hermansen: Censor ved Universitetet i Oslo.

L. Littrup: Institutleder fra 11 februar. ph.d.-koordinator. Medlem af studienævnet fra august. Formand for bedømmelsesudvalg til adjunktstilling i kinesisk. Medlem af bedømmelsesudvalg til lektorvikar i kinesisk. Formand for bedømmelsesudvalg til amanuensisstilling i kinesisk. Formand for bedømmelsesudvalg til bedømmelse af ph.d.-stipendier. Medlem af censorkorpset for kinesisk. Københavns Universitets repræsentant i repræsentantskabet for Nordic Centre ved Fudan Universitet, Shanghai. Medlem af Folkeuniversitetets Programråd. Efor ved Fjerde Maj Kollegiet på Frederiksberg/Hassagers Kollegium (knyttet til Københavns Universitet). Formand for Orientalsk Samfund.

Y. Nagashima: Studieleder; bogkoordinator for japansk. Koordinator for det europæiske ERASMUS/SOCRATES-programs Japan-netværk. Censor ved Aarhus Universitet, Handelshøjskolen i København og Universitetet i Oslo. Medlem af Screening Committee of Noma Translation Award of Modern Japanese Literature.

B. Nielsen: Suppleant i Nordisk Forening for Kinastudiers bestyrelse.

M. Roesgaard: Medlem af bestyrelsen for Nordic Association of Japanese and Korean Studies. Censor ved Aarhus Universitet og Handelshøjskolen i København.

Mette Thunø: Bestyrelsesmedlem i European Ass. of Chinese Studies (EACS). Bestyrelsesmedlem i International Society for the Study of Chinese Overseas (ISSCO).

R. Tung: Censor ved Handelshøjskolen i København, ved Handelsskolen i Ballerup og ved Aalborg Handelsskole. Medlem af bedømmelsesudvalg af lektorvikar og amanuensis.

Rejser, gæsteforelæsninger og kongresdeltagelse

A. Burchardi: Studiebesøg ved Center of South Asian Studies & Department of Religion, University of Virginia, VA, Department of Religion, Columbia University, NY, Himalayan Inner Asian Resources, NY, august. Studiebesøg ved The Oriental Institute, Prag, oktober.

V. Brun: Leder og arrangør af forberedelseskursus samt studierejse "Religion i Thailand" for 30 gymnasielærere, 10.-25. oktober.

K.E. Brødsgaard: Forskningsophold i Kina (Hainan), april 1998. Deltagelse med paper i konferencen "China's Cutting Edge" University of Hong Kong, 22.-24. april. Deltagelse med paper i International Convention of Asia Scholars (ICAS), Nordwijkerhout, Holland, 18.-21. juni. Chairman of Session EU-China Academic Network (ECAN) Annual Conference, SOAS, London 2.-3. februar. Forelæsning ved Center for Pacific Asia Studies, Stockholms universitet, 24. februar. Visiting Scholar ved The Research Center for Contemporary China, Peking University fra 1. september.

C.M. Hermansen: Arkivstudier ved Burakumondai Kenkyujo i Kyoto, juli-august. Deltagelse i 47. nationale konference om Buraku sagen afholdt i Kyoto i august. Forelæsning for Unge Europæiske Jurister på Det juridiske Fakultet, februar. Deltagelse med oplæg i 5th Nordic Symposium on Japanese and Korean Studies, 2.-4. oktober i Stockholm.

L. Littrup: Forskningsrejse til Kina 2 uger i august. Deltog i XIIth Conference of the European Association of Chinese Studies i Edinburgh, 10.-13. september. Indbudt som discussant til konferencen "The Development of Contemporary Taiwan and Its Implications for Cross-Strait Relations, the Asia-Pacific Region and Europe" ved Institute of National Policy Research, Taipei, 16.-17. december. Forelæsning ved folkeuniversitetet i Roskilde. Indbudt til at give et kortere oplæg til Udenrigsministeriets 'Brainstorming om Asien og Dansk Asiens-politik' den 23. oktober.

Y. Nagashima: 1998 AAS Annual Meeting in Washington, 26.-29. marts. International Convention of Asia Scholars in Noordwijkerhout, Nederlands, 25.-28. juni. Chief-organizer of an international symposium on "Nihon Kaiki – Return to Japan of Nostalgia from Pilgrimage to Fantasized Wests", med paper: "Following the Traces of Ogai's 'Return to Japan of Nostalgia' or the Japanization of the Western Novel and Beyond", 5.-6. september. 5th NAJAKS Symposium, Stockholm, med paper: "Objective Description of the Self – The Literary Theory of Iwano Homei", 2.-4. oktober. 22th International Conference on Japanese Literature in Japan, NIJL, med paper: "Monistic Description" and Iwano Homei, 19.-20. november. Gæsteforelæsning ved Mori Ogai Memorial Hongo Library, Tokyo, "Mori Ogai no Nihon Kaiki – Mo hitotsu no sekai" den 21. november. Gæsteforelæsning ved Nihon University, "Iwano Homei no bungaku", den 25. november.

B. Nielsen: Deltagelse med forelæsning i Third International Conference in Asian and Comparative Philosophy, East-West Center, Honolulu, Hawaii, 5.-9. januar. Deltagelse i 50th Annual Meeting of the Association for Asian Studies, 26.-29. marts, Washington D.C., USA. Deltagelse med forelæsning i The Second International Academic Conference on Taoist Culture, december 1998, Huanglong si, Luofu shan, Guangdong, Folkerepublikken Kina.

M. Roesgaard: Deltagelse i Asia Europe Young Leaders Symposium 24.-29. maj, Baden, Østrig. Deltagelse med præsentation i 5th Nordic Symposium on Japanese and Korean Studies, 2.-4. oktober, Stockholm.

M. Thunø: Gæsteforelæsning på AISEC-konference," Sociale og økonomiske reformer i 90'ernes Kina", København, 6. maj. Gæsteforelæsning ved Åbent Universitet, Minoritetsstudier, Odense Universitet, Center for Mellemøststudier: "Etnicitet anskueliggjort ved eksemplet kinesiske indvandrere i Danmark", 24. maj. Feltarbejde i Fujian, Kina, august. Foredrag for Danmark-Kina Venskabsforbundet, Kbh.: "Hvorfor hænger kineserne i Danmark fast i friturefedtet?", 7. oktober. Forelæsning ved Folkeuniversitetet, Roskilde: "De kinesiske reformers slagside", 28. oktober. Keynote speech ved Emigrations Zentrum, Berlin og EU Comm., "Urban Entrepreneurship" på Sandbjerg Slot, Sønderborg: "Business and Ethnicity: Chinese Restaurants in Europe", 2.-5. juni. International konference med bidrag "International Society for the Study of Chinese Overseas", Manila, Philippinerne, 26.-28. november.

D.B. Wagner: "The Han state monopolies – history and archaeology", Eighth International Conference on the History of Science in China, Berlin, 23.-27. august. "Den traditionelle jernindustri i Kina og dens moderne skæbne", Institut for Teknologi og Samfund, Danmarks Tekniske Universitet, 9. oktober. "Kina i Centralasien under Han-dynastitet", Institut for Historie, Københavns Universitet, 8. december.

K.G. Zysk: J. William Fulbright, Senior Research Fellowship to India, juni-august. Gæsteforelæsning, Göteborg Universitet: "New Age Ayur Veda" og "Mythology in Ancient Indian Medicine", 21.-23. oktober.

Gæsteprofessorer

2 gæsteprofessorer har i årets løb forsket og undervist ved instituttet; deres værtspersoner anføres i parentes:

Professor Wang Bangwei, Peking Universitet, der besøgte instituttet 4 uger i oktober og novem-

ber som gæsteprofessor under den dansk-kinesiske kulturaftale (L. Littrup).

Professor Kinya Tsuruta, Ryukoku University, 4 uger i september (Y. Nagashima).

Gæsteforelæsere fra udlandet

Associate professor Orathai Ard-am, Mahidal University, Local Communities and Participation in Thailand.

Professor Wakita Haruko, The Social System in Pre-modern Japan.

Professor Grant Evans, University of Hong Kong Culture Areas or Nations? Reflections on Laos in the Context of Mainland Southeast Asia.

Henning Høeg Hansen, Storbydød i Hong Kong.

Nancy Hearst, The Fairbank Center for East Asian Research, Library Resources for the Study of Modern China in North America.

Professor Virginia Hooker, Australian National University, Writing a new Society: Social Change and the Novel in Malay.

Lektor Zhuang Lailai, Pudong Educational College, PRC: "Trends in Chinese Literature During the 1990s".

Professor Gunilla Lindberg-Wada, Oversättning av poesi och poetisk prosa.

Professor Shen Mingming, Beijing University, Local State Power and Local Development in China.

Associate professor Susan Napier, University of Texas at Austin USA, Apocalyptic Images in Japanese Animation.

Dr. Suteera Nittayananta, Free University in Berlin, Gender, History and Culture in Thailand.

Associate professor Sharalyn Orbaugh, University of British Columbia Vancouver, Canada, Gender, Performance and the Family Dynamic in Modern Japanese Literature.

Professor Wakita Osamu, The Social System in Pre-modern Japan.

Forfatter John Reynolds, Problems and Perspectives in Translating Bon and Nying ma literature.

Professor Jonathan Rigg, University of Durham, Outside the Mainstream: Exploring "exclusion" in Southeast Asia.

Dir. Simon Tylor, Cambodia's illegal Timber Track.

Dominik Wujastyk, London University, Some changing images of the human body in classical Indian thought.

Senior Research Fellow Xing Hua, China Institute of International Studies, Beijing, Strategies in Chinese Foreign Policy and Diplomacy.

Gaver

Asien-instituttet har i 1998 som støtte til undervisning m.v. inden for koreansk sprog og kultur i lighed med tidligere år modtaget en større pengegave fra the Korea Foundation.

Japansk afdeling har modtaget undervisningsmateriale og bøger fra Japan Foundation, samt en boggave fra forlaget Kodansha.

Leif Littrup

Stab

Årsværk
VIP: 13,9
TAP: 4,1

VIP, internt finansieret
Andersen, Yuki Holst; amanuensis.
Arendrup, Birthe; lektor.
Brun, Viggo; lektor.
Brødsgaard, Kjeld Erik; lektor.
Gladding, Ian Vallis; amanuensis.
Jensen, Maj-Britt; amanuensis.
Jørgensen, Helle; amanuensis.
Littrup, Leif; lektor.
Lunsing, Wim; lektor.
Nagashima, Yoichi; lektor.
Platz, Anemone-Aimee; amanuensis.
Roesgaard, Marie Højlund; lektor.
Thunø, Mette; adjunkt.
Tung, Bai Fong Robert; lektor.
Wagner, Donald B.; lektorvikar.
Zysk, Kenneth Gregory; lektor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Hjorth, Malene.
Saxer, Carl Jørgen.

TAP, internt finansieret
Andersen, Vibeke Bach; assistent.
Dahl, Dorthe; praktikant.
Damm, Lene; assistent.
Nielsen, Ann Vibeke Neumann; overassistent.
Pedersen, Merete; projektmedarbejder.
Ulvø, Tina; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Nielsen, Bent; forskningsadjunkt.
Petersen, Jens Østergaard; forskningslektor.

Ph.d.-afhandlinger

Littrup, Lisbeth: Changing Concepts of Identity in Malay Literature After 1957: An Analysis of the Short Stories of Five Malay Women Writers.

Thunø, Mette: Chinese Migration to Denmark: Catering and Ethnicity.

Fondsstøtte

Carlsbergfondet

An Encyclopedia of the Book of Changes (Bent Nielsen) kr. 278.713.

En undersøgelse af kilderne til det kinesiske historieværk Zuo Zhuan, med udgangspunkt i et tekst- og redaktionshistorisk studie af parallelle til beretninger i dette værk i den tidlige kinesiske litteratur (Jens Østergaard Pedersen) kr. 366.256.

Daloon Fonden

China and Denmark 1732-1994: Political, Economic and Diplomatic Relations (Kjeld Erik Brødsgaard) kr. 30.000.

Japan Foundation

Konference: Return to Japans of Nostalgia from Pilgrimage to Fantasized Wests (Yoichi Nagashima) kr. 119.500.

Publikationer

Brun V.: Anmeldelse af Anne V. Reeler: Money and Friendship. Modes of Empowerment in Thai Health Care. Amsterdam: Het Spinhuis, 1996. NIASnyt 3, s. 7-8, 1998.

Brødsgaard K.E.: Central – Regional Relations in Mainland China: The Case of Hainan. i: Perspectives on Contemporary China in Transition s. 26-57, Robert F. Ash, Richard L. Edmonds, Institute of International Relations, Taipei 1997.

Brødsgaard K.E.: Anmeldelse af Verner Worm, Vikings and Mandarins: Sino – Scandinavian Business Co-operation in Cross-Cultural Settings. The China Quarterly 153 (March 1998), s. 163-164, 1998.

Brødsgaard K.E.: The ROC and the United Nations from a Scandinavian Perspective. i: The Republic of China on Taiwan in International Politics s. 131-146, Marie-Luise Näth, Peter Lang, Frankfurt am Main 1998.

Brødsgaard K.E.: Anmeldelse af Gregor Benton and Alan Hunter, eds., Wild Lily, Prairie Fire: China's Road to Democracy, Yan'an to Tian'anmen. China Review International Vol. 5, No. 1 (spring 1998), s. 64-66, 1998.

Brødsgaard K.E.: Fanger katten stadig mus? – den politiske økonomiske situation i Kina. i: Kina – verdens største udfordring s. 37-44, Hans Peter Slente, Dansk Industri, København 1998.

Brødsgaard K.E., Strand D.: Recontructing Twentieth Century China: State Control, Civil Society and National Identity. 350 s. Clarendon Press, Oxford 1998.

Brødsgaard K.E.: State and Society in Hainan: Liao Xun's Ideas on "Small Government, Big Society". i: Reconstructing Twentieth Century China: State Control, Civil Society and National Identity s. 189-215, Kjeld Erik Brødsgaard, David Strand, Clarendon Press, Oxford 1998.

Brødsgaard K.E.: Introduction. i: Reconstructing Twentieth Century China: State Control, Civil Society and National Identity, s. 1-29, Kjeld Erik Brødsgaard, David Strand, Clarendon Press, Oxford 1998.

Littrup L.: Anmeldelse: Paul Pelliot, Inventaire sommaire des maniscripts et imprimes chinois de la bibliotheque vaticane…. Revised and edited by Takata Tokio, Kyoto 1995. Acta Orientalia 58, s. 293-294, 1997.

Littrup L.: Kinas Historie. i: Den Store Danske Encyklopædi, bind 10, s. 518-524, Danmarks Nationalleksikon, 1998.

Lunsing W.M.: Book Review of: Die Politik der Sexualwissenschaft. Zur Produktion und Popularisierung Sexologisches Wissens in Japan 1908 – 1941 by Sabine Frühstück. Thamyris Mythmaking from part to present, Vol 5 no 1, s. 3-3, 1998.

Roesgaard M.H.: Moving Mountains – Japanese Educational Reform. 264 s. Aarhus University Press, Aarhus 1998.

Thunø M.: Chinese immigrants in Denmark after 1949: Immigration patterns and development. i: The last half century of chinese overseas, s. 141-166, Elisabeth Sinn, Hong Kong Uni. Press, Hong Kong 1998.

Thunø M.: Frihed til at tjene penge, frihed til at flytte: Imigration i Kina siden midten af 1980'erne. Noter. Historielærerforeningen for gymnasier og HF 136, s. 3-8, 1998.

Thunø M.: Kinesiske indvandrere: Forårsruller, grillkyllinger og hvad ellers?. Information om Indvandrere 3, 1998, s. 2-5, 1998.

Thunø M.: Myten om den kinesiske entreprenørånd: Etnicitet og kønsrelationer blandt kine-

siske indvandrere i Danmark. Kvinder, køn og forskning 7, s. 28-39, 1998.
Wagner D.B.: A Classical Chinese reader: The Han shu biography of Huo Guang, with notes and glosses for students. 200 s. Calzon Press, Richmond, Surrey 1998.
Zysk K.G.: Asceticism and healing in ancient India. 200 s. Motilal Banarsidass, Delhi 1998.
Zysk K.G.: Medicine in Veda. 311 s. Motilal Banarsidass, Delhi 1997.

Institut for Eskimologi

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsvirksomhed omfatter sproglige, kulturelle og samfundsvidenskabelige emner. Geografisk er forskningen koncentreret om inuitområderne i Grønland, Canada, Alaska og Sibirien med hovedvægten lagt på Grønland.

Sprogforskning
Forberedende arbejde på anden udgave af den store komparative eskimoiske ordbog (Michael Fortescue).

Nedskrivning af nyere mundtlige grønlandske fortællinger: en undersøgelse af tekstens æstetiske virkemidler og retoriske struktur (Arnaq Grove).

Kultur- og samfundsforskning
"Sisimiut – fra hvalfangstkoloni til industrisamfund: En etnografisk undersøgelse af dynamik og lokal identitet i Grønlands næststørste by" (Søren Thuesen).

Fortsættelse af projektet "Grønlandske myter og sagn som etnohistoriske kilder" (Birgitte Sonne).

"Rules and regulations concerning hunting in a period of transition from a community to a nation-base system" (Jens Dahl).

"Arctic peoples' management of natural and cultural resources" (Jens Dahl).

"Private ownership to renewable resources and management of identity and culture in Greenland" (Hans-Erik Rasmussen).

"Fangst af havpattedyr: Kulturelle aspekter af naturforvaltning i Grønland" (ph.d.-projekt, afsluttet, Frank Sejersen).

"Rights, knowledge and sustainability in Greenland: The case of beluga whaling regulations" (Frank Sejersen).

De fem sidste indgik i et større forskningsprojekt under forskningsrådenes polarprogram "Environmental knowledge, cultural strategies and development in Greenland and the Circumpolar North".

Andre aktiviteter

Michael Fortescue er komitémedlem af Københavns Lingvistkreds, og medlem af redaktionskomitéen for "Acta Linguistica Hafniensia".

Jens Dahl er medlem af bestyrelsen for Nordisk Samisk Institut, Kautokeino, Norge, og Hans-Erik Rasmussen er suppleant.

Jens Dahl er medlem af den internationale rådgivende bestyrelse for Northern Institute for Environmental and Minority Law, Laplands Universitet, Rovaniemi, Finland.

Jens Dahl er medlem af bestyrelsen for International Work Group for Indigenous Affairs, IWGIA.

Birgitte Sonne er medlem af Knud Rasmussens Mindekomité.

Indtil maj 1998 var Institut for Eskimologi sekretariat for International Arctic Social Sciences Association, IASSA. Jens Dahl var formand og Frank Sejersen sekretariatsleder. Sekretariatet arrangerede den tredje internationale kongres for arktiske samfundsforskere (ICASS III), som fandt sted i København i maj. Frank Sejersen og Jens Dahl er medlemmer af IASSA's råd.

Jens Dahl er formand for en arbejdsgruppe under International Arctic Science Committee, som skal udarbejde forslag til et prioriteret forskningsområde.

Arnaq Grove har været sproglig konsulent og billed- og tekstoversætter i forbindelse med udgivelsen af to bøger med gamle grønlandske fortællinger (ved henholdsvis Jens Kreutzmann og Aron fra Kangeq).

Arnaq Grove er med af Det Grønlandske Selskabs bestyrelse.

Gæsteforelæsninger

Forelæsning ved Ole Marquardt, Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet: "Sammenligning mellem USA's indianerpolitik og Rinks forslag til dansk grønlandspolitik" (marts).

Forelæsning ved Jack Hicks, Nunavut Implementation Commission, Iqaluit, Canada: "Imple-

menting Nunavut 20 years after Home Rule in Greenland" (april).

Konferencer, kongresser m.v.

"A cognitive interpretation of the Functional Grammar formalism". Symposium on Functional-Cognitive Approaches to Sentence Processing, Sophienberg Manor, februar (M. Fortescue).

"Beringstrædet: En sproglig og genetisk flaskehals". Fakultets Forsknings Fredage, KUA, februar (M. Fortescue).

"Rapid cultural change in the Arctic". Conference on Development Research, Development Policy and Development Enterprise, Ilulissat, Grønland, marts (J. Dahl).

"Linguistic bottlenecks and early population movements". 2nd International Conference on the Evolution of Language, London, april (M. Fortescue).

"The making of towns in West Greenland: A discussion of nearly 250 years of Greenlandic-Danish community relations in Sisimiut". International Conference on the History of the Arctic and Sub-Arctic Region, University of Iceland, Reykjavik, juni (S. Thuesen).

"Functional Grammar and the demise of the representation". 8th International Conference on Functional Grammar, Amsterdam, Holland, juli (M. Fortescue).

"Bering Strait as a linguistic bottleneck". 11th Inuit Studies Conference, Ilisimatusarfik/Grønlands Universitet, Nuuk, september (M. Fortescue).

"The making of a town in West Greenland: Tracks through two centuries of social transformation in Sisimiut (Holsteinsborg)". 11th Inuit Studies Conference, september (S. Thuesen).

"Sustainable knowledge and knowledge for sustainability, the case of beluga whaling regulations in Greenland". 11th Inuit Studies Conference, Nuuk, september (F. Sejersen).

"Culture and self-determination in circumpolar regions". 11th Inuit Studies Conference, Nuuk, september (J. Dahl).

"Look North! Greenland in an International Perspective". International Day, KUA, september (F. Sejersen).

"The rise and fall of polysynthesis in the Eskimo-Aleut family". Workshop on Polysynthesis, Universität Köln, oktober (M. Fortescue).

"Kronologisk komposition af enkeltmyter". Seminar om komposition ved RUCs kursuscenter, Dragsholm, november (B. Sonne).

Feltarbejde

Arkivstudier ved Gemeentearchief, Amsterdam, Holland, maj (S. Thuesen).

Arkivstudier ved Stadsarkivet i Bergen og Riksarkivet, Oslo, Norge, november (S. Thuesen).

Indsamling af mundtlige fortællinger og optagelse af interviews på bånd i Vestgrønland, maj – juni (A. Grove).

Undervisning

Den nye gymnasieuddannelse i "Grønlandsk sprog, kultur og samfund", udarbejdet af en initiativgruppe under Institut for Eskimologi i 1996, begyndte at udbydes ved det første gymnasium i 1997 og kører nu på andet år.

Michael Fortescue

Stab

Årsværk
VIP: 3,7
TAP: 0,7

VIP, internt finansieret
Fortescue, Michael David; lektor.
Sonne, Birgitte Berg; lektorvikar.

VIP, eksternt finansieret
Grove, Arnaq Julie; ph.d.-studerende.

TAP, internt finansieret
Schack, Adda; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Rasmussen, Hans-Erik; forskningslektor.
Sejersen, Frank; forskningsadjunkt.
Thuesen, Søren Thue; forskningsadjunkt.

Ph.d.-afhandlinger

Forchhammer, Søren: Gathered or Dispersed? Four Decades of Development Policy Debate in Greenland.

Fondsstøtte

Carlsbergfondet
Sisimiut – fra hvalfangerkoloni til industrisamfund (Søren T. Thuesen) kr. 403.617.

Publikationer

Fortescue M.: Language Relations Across Bering Strait. 307 s. Cassell, London and New York 1998.

Fortescue M.: Thinking about thinking. 15-38 s. DFG. København 1998.

Kleivan I., Berthelsen C., Petersen R., Rischel J., Jacobsen B.: Oqaatsinut Tapiliussaq / Oqaatsit Supplementsbind. 184 s. Atuakkiorfik – Ilinniusiorfik, Nuuk 1998.

Kleivan I.: The Greenlandic Photographer John Møller. i: Imaging the Arctic. s. 106-115, J.C.H. King, Henrietta Lidchi, British Museum Press, London 1998.

Kleivan I., Sturtevant W.C.: Two Early Photographs of an Inughuaq (Polar Eskimo). i: Imaging the Arctic. s. 24-28, J.C.H. King, Henrietta Lidchi, British Museum Press, London 1998.

Kleivan I.: Poetry, Politics and Archaeology in Greenland. i: Fifty Years of Arctic Research. Anthropological Studies From Greenland to Siberia. Publications of the National Museum Ethnographical Series, vol. 18. s. 187-194, R. Gilberg, H.C. Gulløv, The National Museum of Denmark, København 1998.

Kleivan I.: En ukendt side af Jakob Danielsens kunst. Tidsskriftet Grønland 1-2, s. 17-39, 1998.

Kleivan I.: Funderinger over grønlandske silhuetter. i: Den hængte kat. s. 83-97, Jan Skamby et al., Gullanders Bogtrykkeri a-s, Skjern 1998.

Sejersen F.: Hunting in Greenland and the Integration of Local Users' Knowledge in Management Stratigies. i: Aboriginal Environmental Knowledge in the North. s. 37-60, Louis-Jacques Dorais, Murielle Nagy, L. Müller-wil, Gétic, Quebec 1998.

Sejersen F.: Sustainable Knowledge and Knowledge for Sustainability. The Case of Beluga Whaling Regulations in Greenland. 29 s. 1998.

Klassiske sprog

Institut for Græsk og Latin

Institut for Græsk og Latin beskæftiger sig med europæisk kultur sådan som den er bevidnet på og formet af de to sprog, der har været bærere af den kulturelle kontinuitet i Europa igennem ca. 2500 år. Den umådelige mængde af tekster omhandler stort set alt, hvad mennesker har interesseret sig for – fra det mest konkrete til det mest åndelige. Nogle af teksterne har været studeret i århundreder, andre er nyopdagede. Nedenfor kan man se, hvilke af de mange mulige forskningsområder instituttets medarbejdere især har dyrket i det forløbne år.

Hovedvægten i undervisningen ligger på læsningen af græske og latinske tekster i originalversionen, men en betragtelig del af indsatsen går også til kurser i oldtids- og middelalderkundskab, hvor der bruges oversatte tekster. Dertil kommer deltagelse i tværfaglige kurser. Instituttet har haft formandsskabet i et nordisk netværk til fremme af ph.d.-uddannelsen inden for græsk-latinske studier. Netværket afholdt i oktober et doktorandseminar i Odense.

Udover sine normale institutopgaver varetager IGL de tværfaglige opgaver, der påhviler Det humanistiske Fakultets Center for Europæiske Middelalderstudier. Centret har i hvert semester arrangeret mindst ét månedligt "frokostmøde" med foredrag.

"Forum for Renæssancestudier," hvori medarbejdere ved IGL har tillidshverv, har ligeledes været arrangør af flere åbne foredrag. Et netværk, "Renæssancen: Modernitetens oprindelse", som er finansieret af Statens Humanistiske Forskningsråd, har en af instituttets medarbejdere (Marianne Pade) som koordinator. I 1998 gennemførte netværket et internationalt seminar om renæssancens måde at læse Aristoteles på.

Docent Mogens Herman Hansen har orlov for at lede Statens Grundforskningsfonds "Copenhagen Polis Center", der er associeret instituttet. Dette centers virksomhed redegøres der for særskilt i denne årbog.

Forskningsvirksomhed

Sprog

Arbejdet på en latinsk fonologi og morfologi ved Sten Ebbesen og prof. em. Johnny Christensen er blevet videreført, og det samme gælder Jørgen Mejers og Christian Gorm Tortzens forarbejder til en ny græsk-dansk ordbog. Sidstnævnte har også medforfattet en latinsk grammatik til gymnasiebrug. Torben Vestergaard har færdiggjort en undersøgelse af morfologien i latinske indskrifter fra Pompeii og Herculaneum.

Filosofi, matematik, astronomi, naturvidenskab

Jørgen Mejer har fortsat sine projekter vedrørende oversættelse af Platon til dansk og vedrørende Eudemos' (sent 300-tal f.K.) rolle i videnskabshistorien. Han har påbegyndt indledning til og udgave af den stoiske filosof Epiktets håndbog (100-tallet e.K). Chr. Gorm Tortzen arbejder videre på en udgave af Otto Regenbogens efterladte manuskript om strukturen i Theophrasts botanik (sent 300-tal f.K). Christian Marinus Taisbak har fortsat sit arbejde med en kommenteret oversættelse af Euklids Data.

I tilknytning til et samarbejde mellem Lauge Nielsen, Institut for Kirkehistorie, og Sten Ebbesen vedrørende filosofi og teologi i 1300-tallet har Russell Friedman arbejdet med logiske og tekstkritiske problemer hos teologen Petrus Aureoli.

Sten Ebbesen har afsluttet en udgave af en 1200-tals kommentar til Aristoteles' Charlatangendrivelser og har s.m. I. Rosier-Catach fra Paris færdiggjort en fælles artikel om to kommentarer fra 1200-tallet til Petrus Hispanus' logik. Han har udgivet et større udvalg af tekster fra ca. 1250-1310 om homonymi og påbegyndt en undersøgelse af frihedsbegrebet hos Radulphus Brito (ca. 1300); herunder skal også forsøges påvist, at en anonymt overleveret kommentar til Aristoteles' Metafysik er Britos værk. Sten Ebbesen har endvidere fortsat sin katalogisering af Aristoteleskommentarer i Norden og sin ledelse af en international udgave af Johannes Buridans håndbog i logik (1300-tal). Han er begyndt at studere forholdet mellem senmiddelalderlig videnskab og nyere tids: En mindre undersøgelse af, hvordan Caspar Bartholins logik fra det tidlige 1600-tal forholder sig til den tidligere tradition, er færdiggjort. Derudover har han været med til at oprette to internationale netværk om de senmiddelalderlige forudsætninger for tidlig nyere tids videnskabelige tænkning (finansieret af h.h.v. NOS-H og European Science Foundation). Han har lagt sidste hånd på udgaven af Thuo fra Viborgs filosofiske værker (fra 1430erne) i Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi. I tilknytning til samme

Corpus har Fritz Saaby Pedersen (Odense) ved instituttet arbejdet med overleveringshistorien for astronomiske tabelværker fra 12. årh.

Antik historie, materiel kultur, m.v.

Adam Bülow-Jacobsen har arbejdet på en udgave af en græsk papyrus i universitetets samling og har deltaget i et internationalt teams udgravninger af anlæg fra romersk kejsertid i Ægypten. I samme forbindelse har han afsluttet en artikel om oldtidsvejen mellem de ægyptiske lokaliteter Koptos og Myos Hormos, dens stationer og dens trafik.

Helle Salskov Roberts har fortsat sit arbejde med publikation af Nationalmuseets etruskiske og italiske statuetter og en undersøgelse af, hvorvidt specielle karformer er knyttet til specifikke kulte i Grækenland, Syditalien og Etrurien. Hun har påbegyndt en artikel om den arkaiske dyrefrisestil på impastokeramik, og en om problemer vedrørende den tidlige produktion af bronzestatuetter i Italien. Hun er blevet hovedansvarlig for klassifikationen af keramik fra de franske udgravninger i den etruskiske bebyggelse Castellina del Marangone.

Chr. Gorm Tortzen har startet en undersøgelse af de delfiske indskrifters historie.

Torben Vestergaard er begyndt på en 3-årig undersøgelse af indskriftsmateriale til belysning af migrationer i det østlige Middelhavsområde i senhellenistisk og romersk tid.

Klassiske tekster og eftertidens brug af dem

Chr. Gorm Tortzen har påbegyndt en analyse af det pseudoaristotelske skrift Oikonomika I og dets forhold til Xenophons Oikonomika og til Aristoteles' Politika (begge 300-tallet f.K.). Birger Munk Olsen har afsluttet en undersøgelse af overlevering og brug af den klassiske litteratur i senantik og tidlig middelalder (led i det internationale projekt "The Transformation of the Roman World"), videreført et projekt vedrørende middelalderens tradition for kommentarer til klassiske tekster og påbegyndt et studium af middelalderlige antologier og resumeer af Senecas værker (1. årh. e.K).

Karsten Friis-Jensen har forsket i middelalderens Horatslæsning, bl.a. med henblik på at udgive Horatskommentarer fra 11./12. årh. og for at se, hvordan Horats har påvirket digtere som Petrarca. Han har også arbejdet på et bidrag om Horats til det internationale mangebinds-værk "Catalogus Translationum et Commentariorum", hvor antik litteraturs skæbne til og med renæssancen belyses ved undersøgelser af gamle kommentarer og oversættelser (oftest fra græsk til latin). Til samme værk har Pernille Harsting arbejdet med Ps.-Dionysios' og Menander Rhetors værker om epideiktisk retorik. Hun har endvidere fortsat sit arbejde med at oversætte Quintilians "Institutio Oratoria" (1. årh. e.K.) til dansk, og med at undersøge de senantikke genrebetegnelser og deres rolle i overleveringen af klassisk poesi.

Marianne Pade har afsluttet en artikel om receptionen af græske historikere i renæssancen og videreført en undersøgelse af renæssancens reception af Plutarchs værker (ca. 100 e.K.).

Middelalderens kirkemusik

Christian Troelsgård har videreført en større undersøgelse af tekststrukturens forhold til den musikalske formelanvendelse i byzantinsk sang, og ligeledes har han fortsat sit arbejde med det musikalske repertoire i Evergetis-klostret i Konstantinopel i 11.-12. årh.; sidstnævnte som led i et internationalt projekt vedrørende dette kloster. Han har endvidere arbejdet på en introduktionsbog til den middelbyzantinske musikalske notation. Annette Jung har forsvaret en ph.d.-afhandling om melismer i byzantinsk musik og afsluttet en artikel om formel-melismen Chairetismos. Siden 1. oktober har Maria Alexandru (Tyskland) været ved instituttet for at fuldføre en ph.d.-afhandling om de såkaldte "store tegn" i byzantinsk musiknotation.

Andre middelalderstudier

Birger Munk Olsen har afsluttet en undersøgelse af skole- og undervisningsreformer i den karolingiske renæssance og påbegyndt studier vedrørende klassikerhåndskrifterne på Det Kongelige Bibliotek og vedrørende bogens status i middelalderen. Sten Ebbesen har forfattet en artikel om videnskabens bøger i perioden.

Karsten Friis-Jensen har fortsat sit arbejde på en tekstkritisk udgave af Saxos Danmarkshistorie med engelsk paralleloversættelse ved Peter Fisher, Cambridge UK. Peter Zeeberg (Det danske Sprog- og Litteraturselskab) har ved instituttet arbejdet med en dansk oversættelse af Saxo.

Kirsten Grubb Jensen har arbejdet videre på en dansk oversættelse af Thomas af Celanos (ca. 1250) værker om Frans af Assisi og, knyttet dertil, på en undersøgelse af den verdslige italienske novelles opståen ud fra latinske prosatyper med åndeligt indhold. Hun har påbegyndt en analyse af kejser Frederik IIs bog om falkejagt.

Christian Gorm Tortzen har sammen med flere andre arbejdet på en dansk oversættelse af Codex Esromensis.

Nylatin
Pernille Harsting har fortsat arbejdet med sin udgave af latinske bryllupsdigte skrevet af danskere fra 1500-tallet, og Chr. Gorm Tortzen på en udgave af Ole Rømers breve og videnskabelige værker. Se også "Filosofi m.m." ovenfor.

Medarbejde ved leksika m.v.

Adskillige af instituttets medarbejdere har fungeret som fagredaktører, bidragsydere og sproglige konsulenter ved såvel Den Store Danske Encyklopædi som udenlandske værker.

Redaktion

IGLs medarbejdere har i året 1998 deltaget i redaktionen af flg. tidsskrifter, skriftserier, acta o.lign.: Acta symposii Hernensis anno 1996 celebrati, L'Année philologique, Archivum Latinitatis Medii Aevi, Bochumer Philosophisches Jahrbuch für Antike und Mittelalter, Byzantinische Zeitschrift, Catalogus Translationum et Commentariorum, Classica et Mediaevalia, Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi, Didascalia, Études germaniques, Johannis Buridani Summulae, Medieval Analyses in Language and Cognition, Medieval Philosophy and Theology, Monumenta Musicae Byzantinae, Novum Glossarium Mediae Latinitatis, Revue d'Histoire des Textes, Société des anciens textes Français, The New Aristotle, samt den elektroniske diskussionsliste PAPY.

IGLs eget tidsskrift, Cahiers de l'Institut du Moyen-Age Grec et Latin, udkom i 1998 med nr. 68 på 308 sider.

Hverv i videnskabelige organisationer m.v.

Sten Ebbesen: Bestyrelsesmedlem i Société Internationale pour l'Étude de la Philosophie Médiévale (formand for selskabets komité for trivium). Sekretær for The Buridan Society. Medlem af Videnskabernes Selskabs forskningspolitiske udvalg og af kommissionen for Novum Glossarium Medii Aevi. Formand for Nordisk Netværk for Forskeruddannelse i Græsk og Latin. Konsulent for Finlands Akademi vedrørende forsknings-professorater og -centre.

Karsten Friis-Jensen: Medlem af bestyrelsen for Det danske Sprog- og Litteraturselskab og formand for Videnskabernes Selskabs kommission for Thesaurus Linguae Latinae.

Jørgen Mejer: Medlem af Undervisningsministeriets fagkonsulentgruppe for latin.

Birger Munk Olsen: Præsident for Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab og vicepræsident for Société Internationale de Bibliographie Classique. Medlem af European Science and Technology Assembly. Bestyrelsesmedlem for Institut de Recherche et d'Histoire des Textes og Einar Hansens Fond. Delegeret til Union Académique Internationale.

Foredrag, gæster og rejser

Indenlandsk foredragsvirksomhed har de fleste videnskabelige medarbejdere udøvet.

Kontakten med udenlandske kolleger har som sædvanlig været livlig. Forskere fra andre europæiske lande har været på kortere eller længere arbejdsophold, sådan Fréderic Goubien og Irène Rosier-Catach fra Paris og Chris Schabel fra Nicosia.

Følgende medarbejdere har deltaget i symposier, været talere ved kongresser, holdt gæsteforelæsninger eller været bedømmere ved disputatser i udlandet: Adam Bülow-Jacobsen i Oxford; Sten Ebbesen i Skt. Petersborg, Köln, Louvain-la-neuve, Uppsala; Karsten Friis-Jensen i Oslo og Cambridge UK; Jørgen Mejer i Maryland; Birger Munk Olsen i Spoleto og Cluny; Marianne Pade i Sassoferrato, Tübingen, Kiel, Sarzana, Genova, Potsdam; Helle Salskov Roberts i Sankt Petersborg; Christian Marinus Taisbak i Provence og Tel Aviv; Christian Troelsgård i Visegrad, Grottaferrata og Tübingen.

Flere af de allerede anførte rejser har også haft andet fagligt ærinde i samme land (møde med projektpartnere, håndskriftsstudier m.v.).

Samarbejde og benyttelse af biblioteker og museer har i øvrigt ført Sten Ebbesen til Uppsala; Karsten Friis-Jensen til Bologna; Pernille Harsting til Stockholm og Rom; Jørgen Mejer til Cambridge UK; Birger Munk Olsen til Bruxelles, London, München, Paris og Uppsala; Marianne Pade til Torino, Rom, Firenze og London; Salskov Roberts til London, Tolfa og Allumiere.

Sten Ebbesen

Stab

Årsværk
VIP: 14,3
TAP: 3,0

VIP, internt finansieret
Bülow-Jacobsen, Adam; lektorvikar.
Ebbesen, Sten; docent.
Friis-Jensen, Karsten; lektor.
Mejer, Jørgen; lektor.
Olsen, Birger Preben Munk; professor.
Rasmussen, Per Methner; akademisk medarbejder.
Roberts, Helle Salskov; lektor.
Stouby, Jytte; adjunkt.
Troelsgård, Christian; adjunkt.
Weber-Nielsen, Carsten; kursusleder.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Rasmussen, Lise Grosen.

TAP, internt finansieret
Hansen, Hannah Jungclaus Krogh; kontorfuldmægtig.
Lund, Vivi; overassistent.
Simonsen, Cathrine; overassistent.
Vie, Ea Dorte Helene; overassistent (fratrådt 30. juni).

Eksternt finansieret personale
Fisher-Hansen, Tobias; forskningslektor.
Flensted-Jensen, Pernille; forskningsadjunkt.
Hansen, Mogens Herman; centerleder.
Harsting, Pernille; forskningslektor.
Nielsen, Thomas Heine; forskningslektor.
Pade, Marianne; forskningslektor.
Vestergaard, Torben; forskningsadjunkt.

Ph.d.-afhandlinger

Jung, Lis Annette: The Long Melisms in the Non-Kalophonic Sticherarion.
Svensson, Carl: En lingvistisk-filologisk gennemgang af FSP-teorien.

Fondsstøtte

Carlsbergfondet
Edb udstyr til udbygning og ajourføring af database over middelalderlige klassiker-håndskrifter m.v. (Birger Munk Olsen) kr. 26.394.

Danmarks Grundforskningsfond
Polis centret (Mogens Herman Hansen) kr. 9.996.000.

Gads Fond
Ekskursion til Jordan og Syrien – studietur for 13 studerende (Jørgen Mejer) kr. 22.800.

Nor-Fa
Forskeruddannelses-netværk for græsk-latinske studier (Sten Ebbesen) kr. 136.500.

Rektorkollegiet
Støtte til udenlandske stipendiaters ophold, kr. 25.000.

Statens Humanistiske Forskningsråd
Undersøgelse af indskriftsmateriale til belysning af migrationer i det østlige Middelhavsområde (Torben Vestergaard) kr. 1.399.048.

Publikationer

Bülow-Jacobsen A.: Traffic on the Roads between Coptos and The Red Sea. i: Life on the Fringe (Proceedings of Colloquium, 9-12 Dec. 1996). s. 63-74, Kaper, Olaf E., CNWS, Research School, Leiden 1998.
Ebbesen S.: The Paris Arts Faculty. i: Marenbon, John (ed.), Medieval Philosophy = Routledge Encyclopedia of Philosophy 3. s. 269-290, Routledge, London – New York 1998.
Ebbesen S.: 'Averroism', 'Boethius of Dacia', 'Radulphus Brito', 'Medieval Theories of Language'. i: Routledge Encyclopedia of Philosophy. s. 1:595-8, 812-6; 2:21-3; 3:389-414, Routledge, London – New York 1998.
Ebbesen S.: Logic – Philosophy of Language and a Whetstone for the Philosopher's Linguistic Tools. Miscellanea Mediaevalia 26, s. 38-47, 1998.
Ebbesen S.: (Review of) M.T. Gibson & L. Smith, Codices Boethiani 1. Speculum 73, s. 179-180, 1998.
Ebbesen S.: (Review of) Aristoteles Latinus XXV 3.1-2, Metaphysica, lib. I-XIV, Recensio et Translatio Guillelmi de Moerbeka. Ed. G. Vuillemin-Diem. Speculum 73, s. 182-184, 1998.
Ebbesen S.: Texts on Equivocation. Part II. Ca. 1250-1310. Cahiers de L'Institut du moyen-âge grec et latin 68, s. 99-307, 1998.
Ebbesen S.: (s.m.Tabarroni, eds.) Thuonis de Vibergia Opera. i: Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi XIII. DSL/Reitzel, København 1998.
Friis-Jensen K.: Paganesimo antico e umanesimo europeo in Saxo Grammaticus. Classiconorroena 11, s. 1-14, 1998.

Mejer J.: A Life in Fragments: The Vita Theophrasti. i: Theophrastus. Reappraising the Sources. s. 1-28, Ophuijsen, J.M. & Raalte, M., Transactions Publishers, New Brunswick 1998.

Mejer J.: Odysseus på rejse. i: Blæs på Odysseus. Thorvaldsens Museum. Program. s. 12-13, Moss, S., Melander, T., & Jensen, H.D., København 1998.

Mejer J.: Who is Who. Racines Fædra – Program. Mammut teatret, s. 10, 1998.

Mejer J.: Værdiernes sammenbrud. Det kgl. Teaters program. Fønikerinderne, s. 5-9, 1998.

Mejer J.: Oldgranskere og forskningsformidlere. i: Folkeuniversitetet – glimt fra tiden 1898-1998. s. 9-12, Vejleskov, H., Olesen, J.E., Mejer, J., Danmarks Pædagogiske Bibliotek, København 1998.

Mejer J.: Euripides Fønikerinderne på dansk ved Jørgen Mejer og Søren Ulrik Thomsen. 94 s. Museum Tusculanum, København 1998.

Mejer J.: K. Popper: The World of Parmenides, 328 s. ed. by Arne F. Petersen with the assistance of Jørgen Mejer, London 1998.

Olsen B.M.: Les listes de 'periochae' dans les 'accessus' médiévaux. Euphrosyne. Revista de filologia clássica N.S. 26, s. 211-218, 1998.

Olsen B.M.: L'élément codicologique. i: Recherches de codicologie comparée. La composition du "codex" au Moyen Age, en Orient et en Occident. s. 105-129, Ph. Hoffmann, Presses de l'Ecole Normale Supérieure, Paris 1998.

Olsen B.M.: L'étude des classiques à Avignon au XIVe siècle. i: Avignon & Naples. Italy in France – France in Italy in the Fourteenth Century. s. 13-25, M. Pade, H. Ragn Jensen & L. Waage Petersen, Breitschneider, Rom 1998.

Olsen B.M.: Chronique des manuscrits classiques latins (IXe – XIIe siècle), III. Revue d'histoire des textes 27, s. 29-85, 1998.

Pade M.: I volgarizzamenti delle vite di Plutarco in Italia nel quattrocento. Actes du XIIIe congrès des romanistes scandinaves, s. 549-559, 1998.

Pade M.: Curzio Rufo e Plutarco nell' Istoria d'Alexandro Magno: Volgarizzamento e compilazione in un testo di Pier Candido Decembrio. Studi Umanistici Piceni 18, s. 101-113, 1998.

Pade M.: A Checklist of the Manuscripts of the Fifteenth-Century Latin Translation of Plutarch's 'Lives'. i: L'eredità Culturale di Plutarco dall' Antichitá al Rinascimento. s. 251-87, Italo Gallo, s.l., Napoli 1998.

Troelsgård C.: Melodic Variation in the 'Marginal' Repertories of Byzantine Musical MSS, Exemplified by Apolytikia/Kontakia and Exaposteilaria Anatasima. i: Cantus Planus, Papers Read at the 7th Meeting, Sopron. s. 601-9, Lászlo Dobszay, s.l., Budapest 1998.

Vestergaard T.: (Ordbogsartikler) Proavus, Probamentum, Probitas, Proboscis, Probus, Probe, Proceres, Procreo, Prodeo. i: Thesaurus linguae Latinae, München. I alt 46 ns, Teubner, Leipzig 1998.

Psykologi

Psykologisk Laboratorium

Historie

Psykologisk Laboratorium er grundlagt under navnet Det psychofysiske Laboratorium af Alfred Lehmann i 1886. Det er således et af de ældste psykologiske laboratorier i verden. Efter en begyndelse under trange kår i Metropolitanskolens kælder blev det i 1903 overtaget af universitetet og kunne i 1916 rykke ind i den nyopførte bygning i Studiegården. Med indførelsen af den psykologiske kandidateksamen i 1944 blev pladsen snart så trang, at en del af forskningen og undervisningen måtte forlægges til flere lokaliteter rundt om i byen. Med støtte fra Rockefeller Foundation oprettedes under laboratoriet i 1950 Universitetets Børnepsykologiske Klinik, som blev begyndelsen til Institut for Klinisk Psykologi, der i 1968 udskiltes fra laboratoriet. I april 1975 blev de spredte "afdelinger" igen forenet i det nye kompleks på Amager. Udover faciliteter til laboratoriets traditionsrige perceptionspsykologi blev der her indrettet nye eksperimentalafsnit til informationspsykologi, komparativ psykologi og neuropsykologi, hvor også en del af den AV- og PC-baserede øvelsesundervisning kom til at foregå. Laboratoriet varetager i fællesskab med Institut for Klinisk Psykologi undervisningen i faget psykologi og den dermed relaterede forskning. Betragtet under ét omfatter forskningen ved de to institutter et stort udsnit af psykologiens basale discipliner og anvendelsesfelter. Psykologisk Laboratorium har en bred kontaktflade til andre psykologiske institutter og praktiserende psykologer. I det forløbne år gæstedes laboratoriet af projektleder G. Aggernæs, København, professorerne U.J. Jensen, Århus, A. Kimmel, Paris, L.J. Kirmayer, Montreal, D. Lecic-Tosevski, Belgrad, A. Marsella, Hawaii, S. Regel, Nottingham og projektleder A. Zobbe, København.

Forskningsvirksomhed

Laboratoriets forskningsaktiviteter falder under følgende 9 områder:

1. Almen psykologi

I et projekt om det psykiskes geografi (Københavns Universitets Årbog 1993, s. 443, og 1997, s. 563) er et delstudium om forholdet mellem intentionalitet og funktionalitet og et delstudium om de almenpsykologiske krav til psykologiens genstandsbestemmelse afsluttet. Et delstudium om mening som en biologisk kategori og grundlæggende for det psykiske som en relation i verden er påbegyndt (Niels Engelsted).

Nogle foreløbige resultater af en prospektiv forløbsundersøgelse af angina pectoris-patienter (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 563) er forelagt ved en sundhedspsykologisk konference (sammen med læge S. Ballegaard, Akupunkturcentret). Udvikling af evalueringsmetoder til familiebehandling (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 563) er fortsat med indsamling af status- og procesdata v.h.a. spørgeskemaer (sammen med fortander L. Karpatschof og viceforstander I. Schmidt). Som medlem af et udvalg under Dansk Psykologforening arbejdes der med retningslinier for psykometrisk dokumentation og afprøvning af erhvervsudvælgelsestests (Benny Karpatschof).

Manuskriptet til en bog om grundproblemer i kognitions-, sprog- og handlevidenskaber (Københavns Universitets Årbog 1994, s. 459) er så godt som færdigskrevet (Nini Prætorius).

I en undersøgelse af psykologiske muligheder og risikomomenter ved multimedier i private hjem og lokalområder er der arbejdet med en elektronisk dagbogsmetode til automatisk trådløs registrering af cigarettænding. Mange års bestræbelser på at udvikle multimediale dokumentationsmetoder for informationshusholdningen i et (eksperimental-)hjem har derimod måttet indstilles som følge af en intern forskningsevaluering, der udelukker teknisk bistand og studentermedhjælp, hvorfor en afvikling nu gennemføres (Kresten Bjerg).

En videnskabsteoretisk analyse af begrebet emergens i natur-, samfunds- og humanvidenskaberne er videreført (sammen med C. Emmeche og F. Stjernfelt), og en videnskabshistorisk analyse af neurosebegrebets opståen og udvikling i 1800 tallet (Københavns Universitets Årbog 1994, s. 459) er fortsat, specielt med henblik på de implicitte modeller af psyken, som kommer til udtryk i klassifikation og behandling af neuroser (Simo Køppe).

I et ph.d.-projekt, "Teoretisk og empirisk udvikling af redskaber til vurdering af personlighedsændring efter hjerneskade" (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 564) er 13 ud af 17 patienter udvalgt til videre undersøgelse, deres personlighedsprofiler bestemt udfra KAPP er sam-

menlignet med andre patientgruppers profiler, og lokalisering og omfang af deres hjerneskader er sammenholdt med data om disses kognitive, emotionelle og sociale følger (sammen med psykiater M. Waadegaard, A. Gade, S. Kyllingsbæk m.fl.). En artikel om en case-studie af mental ændring efter hjerneskade og en artikel om psykologiens genstandsområde er færdiggjorte (Birgit Bork Mathiesen sammen med S. Køppe o.a.).

2. Informationspsykologi – udforskning af kognitive processer.

Ved "Center for visuel kognition" er et omfattende forskningsprojekt, "Synsprocesser og hjerneprocesser: Eksperimentalpsykologiske, neurobiologiske og komputationelle studier af visuel kognition", blevet videreført. Et delprojekt med titlen "Single-letter recognition as a function of exposure duration" (sammen med L. Harms) og et delprojekt med titlen "Visual pattern matching: Effects of size ratio, complexity, and similarity in simultaneous and successive matching" (sammen med A. Larsen og W. McIlhagga) er blevet afsluttet. Et nyt delprojekt, "Parallel encoding into visual short-term memory of colors and shapes from several stimuli", er påbegyndt (Claus Bundesen sammen med S. Kyllingsbæk og A. Larsen).

Evalueringen af "transfer & assay" i AMODE-US-projektet (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 564) er fortsat. Resultaterne af forundersøgelser vedr. brugbarheden af metoder til evaluering af IT-systemer blev forelagt ved to konferencer i USA (sammen med M. Hertzum, Risø, og N.E. Jacobsen). I en indledt undersøgelse af arbejdsbelastning ved IT-arbejde, især betydningen af automatiserede kognitive processer og dokumenterede fysiologiske belastninger ved brug af IT-redskaber som mus, er en serie laboratorieeksperimenter planlagt (Anker Helms Jørgensen sammen med B.R. Jensen, B. Laursen og H. Garde, Arbejdsmiljøinstituttet).

I et ph.d.-projekt, "Menneske-maskine interaktion (MMI): Teoretisk og begrebsmæssig baggrund" (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 564), har en videnskabsteoretisk analyse af MMI-problemer og "Computer Support for Cooperative Work" ført til en afklaring af en række kognitive og socialpsykologiske aspekter ved design af IT-systemer og computer-brug (Annette Aboulafia).

I et andet ph.d.-projekt vedr. kognitive aspekter ved navigatørers arbejde i kritiske situationer (Københavns Universitets Årbog 1996, s. 474) er en rapport indleveret til bedømmelse (Torkil Clemmensen).

I et tredie, internationaliseret ph.d.-projekt om evaluationsproblemer ved design af brugergrænseflader i IT-systemer (Københavns Universitets Årbog 1996, s. 447) er en case-studie database konstrueret, datamaterialet analyseret og en rapport under afslutning. Videre har fire undersøgelser af to teknikker til evaluering af brugerflader – "tænke-højt metoden" og "kognitiv gennemgang" – med det formål at bestemme evaluator-effekten vist, at effekten af evaluators fortolkning af brugerobservationen svarer til effekten af at undersøge forskellige brugere, og at disse teknikker som helhed er upålideligere end først antaget (sammen med B.E. John, Carnegie Mellon Universitet, og M. Hertzum, Risø). Samtidig foretages registrering af den eksisterende viden om denne type evalueringsteknikker (Niels Ebbe Jacobsen sammen med A.H. Jørgensen).

Et fjerde, internationaliseret ph.d.-projekt, "Automatiske skift i opmærksomheden efter træning", er fortsat med analyser af strategier og perceptuel belastning (sammen med C. Bundesen og W.X. Schneider, Ludwig-Maximilians Universitet, München). Der er indledt undersøgelse ved PET-scanning af hjerneområder, som forestår visuelle søgningsprocesser, hvor "gamle" objekter i synsfeltet hæmmes så nye perciperes bedre, og især hvordan frontale og posteriore dele af hjernebarken er involveret (sammen med G.L. Humphreys, Birmingham Universitet; D. Watson, Warwick Universitet; A. Gade og I. Law, Rigshospitalet). Dertil undersøges indkodning af information til visuel korttidshukommelse m.h.p. at afgøre om denne forløber serielt eller parallelt (Søren Kyllingsbæk, sammen med C. Bundesen og A. Larsen).

3. Komparativ psykologi og ethologi

En række eksperimentelle undersøgelser af funktion og posttraumatisk rehabilitering inden for hjernens "associationssystemer" (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 564) er fortsat med analyser af neuroanatomiske præparater og adfærdsresultater fra forsøg med rotter (Jesper Mogensen sammen med A. Moustgaard og K.S. Nielsen)

En tværkulturel undersøgelse af mor-barn dyadens betydning for færdighedsudviklingen hos børn i alderen 18-24 mdr. (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 565) er fortsat med rekruttering og videoregistrering af to grupper af forsøgspersoner af fransk og afrikansk herkomst (sammen med A. Guillain, Montpellier III). Et oplæg om nutidige opdragelsesmønstres og transportmidlers påvirkning af børns motoriske og person-

lighedsmæssige udvikling blev holdt ved et kollokvium i Genéve (sammen med L. Ahlmann). Et andet bidrag om det tidlige emotionelle samspils betydning for spædbørns udvikling, sammenlignet med mor-barn dyadens malfunktion ved autisme, blev givet ved en konference i Sevilla (sammen med M.-F. Livoir, Centre Hospitalier Universitaires, Montpellier). En teori om bevidsthedens fylogenetiske oprindelse, baseret på nyere molekylær- og adfærdsbiologiske fund vedr. lavere organismer, forelagdes ved en konference i Lissabon (Arne Friemuth Petersen).

Et ph.d.-projekt om antioxidant-behandling ved rehabilitering efter hjerneskade (Københavns Universitets Årbog 1996, s. 475) er afsluttet og en rapport indgivet til bedømmelse (Gitta Wörtwein).

I et andet ph.d.-projekt, "Tanke- og sprogforstyrrelser inden for det skizofrene spektrum" (Københavns Universitets Årbog, 1995, s. 445-46), har fortsat databehandling afprøvet hypoteser om tænkning og sprog hos personer med skizofrenidiagnose sammenlignet med beslægtede personer med anden diagnose og uden diagnose (Mette Skovgaard Væver).

I et tredie ph.d.-projekt, "Funktioner og funktionsgenopretning inden for hjernens præfrontale og hippocampale systemer", er eksperimental-aktiviteter og dataanalyse af tidligere eksperimenter med rotter videreført (Anette Moustgaard sammen med J. Mogensen).

I samarbejde med en neurofarmaceutisk virksomhed er indledt et fjerde ph.d.-projekt om udvikling af forbedrede og adækvate dyremodeller for Alzheimers demens og skizofreni. Der arbejdes med forskellige rottemodeller, delvist baseret på konkurrerende hypoteser om det neurale substrat for de nævnte sygdomme, med sigte på, gennem en bredspektret evaluering af modellerne, at opnå indsigt i det neurale grundlag for de patologiske processer, samt for udvikling og evaluering af forbedrede terapimetoder (Karen Sandager Nielsen sammen med J. Mogensen).

4. Neuropsykologi

Undersøgelser af amnestiske patienter er fortsat med korrelation af neuropsykologiske mål for mulige frontallapsaspekter ved hukommelsen med anatomiske MR- og fysiologiske PET-mål for frontallappernes dysfunktion (sammen med H. Mortensen m.fl.). Resultaterne af fortsatte PET-studier af objektgenkendelse er meddelt i en artikel om tidligere faser af genkendelsen, således "objektbestemmelse" (sammen med C. Gerlach). I et EU-støttet projekt om visuel genkendelse er et undersøgelsesprogram sammensat og patientundersøgelser startet (sammen med L. Marstrand og partnere i England og Frankrig). Undersøgelser af eksekutive funktioner og selektive hukommelsesforstyrrelser hos patienter med degenerative sygdomme er under forberedelse på Hukommelses- og Demensklinikken. En undersøgelse af semantiske netværk og andre kognitive funktioner hos unge førstegangsindlagte skizofrene er indledt (Anders Gade sammen med B. Fagerlund og læger ved Bispebjerg Hospital).

I en undersøgelse af forekomst og konsekvenser af pludseligt opstået hjerneskade (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 565) er svar fra en spørgeskemaundersøgelse af 1200 tilfældigt udvalgte, hjerneskadede personer sat i relation til journaloplysninger om sværhedsgrad og lokalisation af skaderne (Tom Teasdale sammen med afdelingslæge Aa. Engberg, Odense Universitetshospital).

Et projekt om neuropsykologiske forstyrrelser efter apopleksi, deres hyppighed, forløb og betydning for den ramtes senere funktionsniveau er fortsat med analyser af apraksi-data (handleforstyrrelser) og af forskellige neuropsykologiske forstyrrelsers betydning for overlevelsen efter apopleksi (sammen med H.S. Jørgensen og T.S. Olsen). I et andet projekt, hvor der udvikles og effekt-afprøves computerprogrammer til rehabilitering af afatiske sprogforstyrrelser efter apopleksi, er en randomiseret, placebokontrolleret effekt-undersøgelse påbegyndt. Der er foretaget single-case studier af effekten ved brug af programmerne i eget hjem hos fire afasiramte, og resultaterne er rapporteret på Nordisk Afasi-kongres. Dertil udføres en undersøgelse af afasi-typer, afasiens sværhedsgrad og forløb hos uselekterede apopleksi-patienter med afasi, akut indlagte på tre Københavnske hospitaler over en to-årig periode (sammen med K. Vinter og T.S. Olsen). Endvidere er afasitesten "Western Aphasia Battery" oversat og standardiseret til udgivelse på Psykologisk Forlag (Palle Møller Pedersen sammen med K. Vinter).

Et ph.d.-projekt om kognitive vanskeligheder hos dyslektikere (Københavns Universitets Årbog 1996, s. 475) er fortsat med testning af 30 dyslektikeres ortografiske færdigheder, fonologiske vanskeligheder, særlige læse- og stavemønstre til sammenligning med 30 normale læsere på 3. klasse-niveau, og den statistiske bearbejdning heraf er påbegyndt (Åse Bundgaard).

Et andet ph.d.-projekt, "Kognitiv dysfunktion hos apopleksipatienter med læsion i hjernens bageste regioner", der undersøger hyppighed, art og

sværhedsgrad af kognitive dysfunktioner hos en konsekutiv patientgruppe og relaterer arten af dysfunktioner (specielt forstyrrelser i formperception) til den kritiske læsions lokalisering, er indledt med udarbejdelse af et neuropsykologisk screenings-batteri, en pilotundersøgelse samt rekruttering af patienter til den egentlige undersøgelse (Lisbet Marstrand).

I forbindelse med en befolkningsundersøgelse i Brønshøj-Husum i 1994-96 gennemførtes 243 neuropsykologiske undersøgelser af henholdsvis ældre med demens og raske ældre. I et tredie ph.d.-projekt, "Klinisk neuropsykologisk undersøgelse af hjemmeboende ældre", er indledt genundersøgelse af disse borgere med henblik på udvikling af kognitive dysfunktioner. 121 + 14 ældre deltog i genundersøgelsen, hvis resultater er i analyse. Desuden medforfatter på Befolkningsundersøgelsen i Brønshøj-Husum og på to artikler om "Mini-Mental-State-Examination" testen (Rikke Kirstine Lomholt).

5. Organisationspsykologi

Et projekt om arbejdsgruppen som arena for læring og kompetenceudvikling (Københavns Universitets Årbog 1996, s. 475) er fortsat med a) et begrebsafklarende studium som ved hjælp af nyere socialpsykologi, etnometodologi, kompleksitetsteori mv. har ført til en forståelse af kompetence som et intersubjektivt fænomen, og b) udvikling af en kompletabel søgemodel som kan give kommende empiriske studier en teoretisk orientering uden selv at implicere specifikke hypoteser der skal testes (sammen med O.E. Rasmussen, J. Döpping m.fl.). I et andet projekt om ledelse af innovation (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 565), der undersøger hvordan systematiske og transparente ledelsesformer kan påvirke arbejdet i tværfaglige grupper, der har udvikling af produktidéer og -strategier som mål, er der foretaget detaljerede observationer af arbejdsprocessen i to virksomheder, og et tredje forløb er påbegyndt (Arne Prahl sammen med H. Herlau, HHK, H. Sjørring, HHK & DI, og K. Stokbro, DI).

I et projekt om planlægning af kompetenceudvikling som ledelsesopgave (Københavns Universitets Årbog 1995, s. 446) er der på empirisk grund udviklet et sæt af metoder til studier af kompetenceudvikling, og det er lykkedes at påvise at det ved hjælp af disse metoder er muligt at afdække kompetencens natur, og at kompetence kan udvikles i en undervisningsmæssig sammenhæng. En undersøgelse i en større virksomhed har vist, at kompetencens betydning for industriel produktion kan beskrives via de udviklede metoder, men undersøgelsen har også vist, at det i en arbejdende virksomhed ikke er praktisk muligt at studere de fundamentale kognitive træk ved kompetenceudvikling. Der er derfor udviklet et koncept (SimCom) ud fra hvilket, der vil blive gennemført simuleringseksperimenter, hvori fundamentale træk ved kompetence og direkte ledelse kan afdækkes (Ole Elstrup Rasmussen sammen med J.Aa. Jensen, B. & I. Bierschenk og H. Helmerson).

Et ph.d.-projekt, "Arbejdsnetværk og kompetenceudvikling", er indledt med det formål at undersøge barrierer og muligheder for kompetenceudvikling i arbejdsnetværk i og omkring virksomheders produktionskerne. Kompetence forstås som aktørers forsøg på at ordne og give mening til flertydige situationer, og disse ordningsprocesser undersøges ved et multipel casestudie og analyseres teoretisk v.h.a. diskursiv psykologi, situeret handling og aktør-netværks teori. Kontakter og hensigtserklæringer om deltagelse er indhentet fra flere virksomheder (Torben Elgaard Jensen).

6. Personlighedspsykologi

Inden for problemkredsen personlig og professionel kompetenceudvikling er der udarbejdet konferenceforedrag og færdiggjort videnskabelige artikler. Arbejdet er foregået i relation til Center for Sundhed, Menneske, Kultur og det dertil knyttede internationale "Forskningsnetværk for ikke-skolastisk læring" ved Århus Universitet, samt i fortsættelse af et mangeårigt forskningssamarbejde med kolleger ved Psykologisk Institut i Berlin, Graduate School of Education i Berkeley og Center for Transcultural Studies i Chicago. Den empiriske del af dette arbejde er af en praksisforsknings type, og den kombinerer studiet af a) konkret professionel praksisudøvelse og kompetenceudvikling med b) studiet af klienters personlige livsførelse, læring osv., og den teoretiske del bidrager til en ny teoretisk tilgang til den enkelte personlighed og dennes livsforløb. Der er planlagt yderligere delpublikationer om denne problemkreds og en afsluttende amerikansk bogudgivelse (Ole Dreier).

En teoretisk behandling af temaerne a) absolutte værdiers mulige eksistens på tværs af kulturernes "store fortællinger" og b) fænomenet tilknytning gennem kritisk vurdering af begrebet "udvalgskategoriel perception" (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 563) er fortsat. Dertil bidrag til en teoretisk afklaring af begreberne "selv" og "bevidsthed" ud fra en kulturelt problematiserende synsvinkel (Erik Schultz sammen med B. Karpatschof, S. Cawashe og T.I. Nielsen).

I et nystartet ph.d.-projekt, "Psykosociale aspekter af livsførelse med Huntingtons Chorea, herunder betydningen af præsymptomatisk undersøgelse blandt personer med risiko for anlæg til sygdommen", er der foretaget kvalitative interviews med 20 personer, hvoraf halvdelen har gennemgået genetisk rådgivning og testning for anlæg til sygdommen, mens den anden halvdel lever med en risiko på 50%. Projektet er tværfagligt og involverer Arvebiologisk Institut, Panum, Psykologisk Laboratorium og netværket Sundhed, Menneske og Kultur, Århus Universitet (Lotte Huniche).

7. Socialpsykologi

I et projekt om den primære sundhedstjeneste i Nepal (Københavns Universitets Årbog 1991, s. 362, og 1996, s. 476) har fortsat integration af en ph.d. forskeruddannelse ved Tribhuvan Universitet, samt opbygning af et tværdisciplinært forskningsprogram til fremme af den lokale sundhedspolitik og praksis, efter fire år ført til færdiguddannelse af de første ph.d.'ere og til rekruttering af nye studerende. Der er ansøgt om støtte hos DANIDA til fortsættelse i tre år (sammen med andre danske og nepalesiske forskere). En undersøgelse af aspekter ved social lagdeling og æresbegreber på Bellona i førkristen tid er indledt til analyse af de materielle og sociale betingelser for opnåelse af "hakahua"-status på øen (sammen med professor T. Monberg). En artikel om bellonesiske sanglege er færdiggjort til et amerikansk musikleksikon (Rolf Kuschel).

I en fællesnordisk undersøgelse af unges brug af egne værelser og disses plads i deres udvikling af "trajectories" (Københavns Universitets Årbog 1996, s. 476) er der udført kvalitative interviews med unge fra Norge, Sverige og Danmark og foretaget registrering af boligformer. Et EU-støttet projekt, "Youth at Risk: Misleading trajectories in European youth education", med ni europæiske forskergrupper tilknyttet (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 566) er fortsat med udarbejdelse af nationale rapporter og afholdelse af to konferencer i Lissabon og Valencia. En undersøgelse af danske og nordeuropæiske "peer-education" metoder, "Ung til ung som pædagogisk arbejdsform", er afsluttet med to bøger og en engelsksproget rapport, ligesom bogen "At lære at være ung" er under oversættelse til engelsk (Sven Mørch).

Et projekt om cerebrale senfølger til cancer og cancerbehandling hos ca. 200 tidligere patienter (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 566) er fortsat med undersøgelse af patienternes forestillinger om sociale og saglige konflikter, sammenlignet med en kontrolgruppe (sammen med læger ved Rigshospitalet). Et tværfagligt projekt, "Psykosociale forholds betydning for sygdoms- og sundhedsadfærd", der sigter på at afdække om og hvordan social status, social støtte h.h.v. handlekompetence har konsekvenser for nævnte adfærd (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 566), har fokuseret på om tidligere anvendte parametre (f.eks. "self-efficacy", og "sense of coherence") kan bidrage til forståelse og ændring af sundheds- og sygdomsadfærden hos forskellige grupper af mennesker, især unge (Helle Andersen).

Resultater fra evalueringen af "Projekt Gadebørn" (Københavns Universitets årbog 1994, s. 461) er under sammenfatning i en rapport; materialet har også været behandlet i fem artikler. Et tværfagligt projekt er indledt om stofmisbrugeres hverdag i tre danske byer – stofscenen, kontrollen og hjælpen – hvor statslige instansers syn på stofmisbrug og behandlersystemets tænkemåde, organiserings- og interventionsformer undersøges (sammen med Center for Rusmiddelforskning, AU). I forbindelse med projektet "Livsformer og velfærdsstat ved en korsvej" (ledet af etnolog T. Højrup) udføres delprojektet, "Velfærdsstatens psykologi", hvor pointen er at finde forbindelser mellem stats- og kulturvidenskabelige analyser af velfærdsstaten og en subjektvidenskabelig bestemmelse af psykologisk refleksion i et lokalkulturelt udviklingsprojekt (Morten Nissen).

Et stipendiat-projekt om unges tobaksrygevaner (Københavns Universitets Årbog, 1996, s. 476) er fortsat med rapportering til Kræftens Bekæmpelse og arbejde på færdiggørelse af en afhandling (Torben Bechmann Jensen).

Et andet ph.d.-projekt, "Forebyggelse af cancer: Motivation for forandring af sundhedsadfærd" (Københavns Universitets Årbog 1993, s. 445, og 1995, s. 447), er afsluttet med indlevering af en afhandling til bedømmelse. Deltagelse i et delprojekt om handlekompetence (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 566) er fortsat med en artikel om dette begreb i sundhedspædagogikken og med undersøgelser af sammenhænge mellem handlekompetence og validering af målinger af beslægtede begreber (Karen Albertsen sammen med H. Andersen og kolleger fra Institut for Folkesundhedsvidenskab).

I et tredje ph.d.-projekt, "Belysning af etniske minoritetsunges psykosociale situation med fokus på ungdom, etnicitet og psykologisk intervention", er den sidste empiriske del gennemført og analysen påbegyndt (Rashmi Singla).

Et fjerde, nystartet ph.d.-projekt, "Den sociale

anerkendelses problematik, belyst gennem en teoretisk og empirisk analyse af nutidige æresopfattelser", undersøger hvad social anerkendelse betyder for personers selvopfattelse, som enkeltpersoner og som medlem af en gruppe. Den empiriske del af undersøgelsen fokuserer på opfattelser af ære blandt grupper af danskere og tyrkiske indvandrere i det danske samfund. Projektet er en kombineret interview- og spørgeskemaundersøgelse, finansieret af SHF (Charlotte Kragh).

8. Uddannelsens og formidlingens psykologi – pædagogisk psykologi

En undersøgelse af familiers reaktioner på traumatisk stress (Københavns Universitets Årbog 1994, s. 461, og 1997, s. 566) er fortsat med en analyse af 40 ægtepars oplysninger om reaktioner på den enes deltagelse i FN-fredsbevarende missioner i det tidligere Jugoslavien. En anden undersøgelse af 213 danske FN-politifolks reaktioner på deltagelse i fredsbevarende arbejde i et konfliktområde (Københavns Universitets Årbog 1996, s. 476) er afsluttet med udgivet rapport (Peter Berliner).

Til en næsten færdigredigeret publikation om muligheder for at inddrage dilemmasituationer i undervisning (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 566) er tilføjet tre afsnit: Postmodernistiske tanker om udvikling af intuitive professionelle kvalifikationer, erfaringsdannelse og modeller ved overskridende pædagogik og induktive og narrative forskningsmetoder i psykologi og pædagogik. Et udviklings- og forskningsprojekt med anvendelse af videooptagelser i familieterapi (efter Marte Meo-metoden) er påbegyndt i samarbejde med Frederiksberg Familierådgivning. Det har til formål at udvikle en terapiform til bestemte klientgrupper, samt at formidle metoden til psykologer og andre faggrupper ved rådgivningscentre gennem videoproduktion og evalueringsrapporter. En database over psykologiske videoprogrammer er oprettet med sigte på udgivelse af en fortegnelse over optagne videoprogrammer, samt videotek med gennemsynsmulighed primært til brug for psykologiformidling (Jens Berthelsen).

Udviklingsarbejder vedrørende pædagogiske og praktiske, "research software & hardware"-problemstillinger i forbindelse med indførelse af IT i universitetsundervisning og -uddannelse samt synkron fjernundervisning (videokonference: Rumvideo, "roll-about", "desktop") såvel som asynkron fjernundervisning (e-mail, internet, intranet, cd-rom) (Svend Børge Andersen).

I et projekt om gymnasielevers læreprocesser i fysik (Københavns Universitets Årbog 1996, s. 477) er den empiriske del afsluttet og rapportering herom igangsat. I den forbindelse afholdt Undervisningsministeriet et midtvejsseminar for andre forskere og potentielle brugere af resultaterne (sammen med K. Beyer og J. Dolin, RUC, samt tre gymnasielærere). Desuden arbejdes der med at udvikle psykologiens teoretiske forståelse af menneskelig tænkning og læreprocesser. Endelig er der indledt samarbejde om tolkning af data fra computersimuleret problemløsning (Jytte Bang sammen med O.E. Rasmussen m.fl.).

Vedrørende en undersøgelse af 6-10 åriges udformning af liv i skole og fritidsinstitution (Københavns Universitets Årbog 1977, s. 566) arbejdes der på en midtvejsrapport til udgivelse ved DPI, omhandlende betydningen af børns indbyrdes sociale fællesskaber i skole- og SFO-liv (Pernille Hviid).

9. Udviklingspsykologi

Der er arbejdet på et bidrag til en bog om leg som læringsmedium med en diskussion af potentialer og risici ved at bruge leg som redskab for læring. Et indledt arbejde med udviklingsbegrebet diskuterer aktuel kritik af udviklingspsykologi (sammen med A. Poulsen). En artikel om kontroversielle lege og deres implikationer, som sigter på at vise, at leg kan have stor indflydelse, fordi dens karakteristika varierer med de legende børn og deres kontekster, og ikke fordi den har en egen specifik gennemslagskraft, er afsluttet (Ivy Schousboe).

Et projekt som sundhedsadfærd og etnisk identitet hos grønlændere bosat i Danmark (Københavns Universitets Årbog 1996, s. 477) er fortsat. Et andet projekt om dagligdagens og arbejdets risikomomenter hos fangere og fiskere sammenlignet med lønarbejdere i Grønland og Danmark (Københavns Universitets Årbog 1997, s. 567) er også fortsat (Arne Poulsen).

Redaktionsvirksomhed m.v.

Peter Berliner, i redaktionen af Psyke & Logos.

Claus Bundesen, medlem af redaktionskomiteer for Psychological Review, Psychological Research og Visual Cognition, Associate Editor for European Journal of Cognitive Psychology og lektør for Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance og Attention and Performance.

Ole Dreier, i redaktionen af Nordiske Udkast og Forum Kritische Psychologie, lektør for Scandinavian Journal of Occupational Therapy og

Psykologisk Laboratoriums repræsentant i Dansk Psykologisk Forlag.

Niels Engelsted, i redaktionen af Copenhagen Yearbook of Psychology og i redaktionskomiteen for Mind, Culture and Activity.

Anker Helms Jørgensen, i redaktionen af Copenhagen Yearbook of Psychology og Reviewer ved konferencerne CHI'99 Human Factors in Computing og HCI'98 UK.

Benny Karpatschof, i redaktionen af Psyke & Logos.

Rolf Kuschel, Consulting Editor ved Asian Journal of Social Psychology.

Simo Køppe, i redaktionen af Copenhagen Yearbook of Psychology.

Sven Mørch, i redaktionskomiteen for International Journal of Identity Research.

Morten Nissen, chefredaktør af Nordiske Udkast.

Palle Møller Pedersen, i redaktionen af Selskabet Danske Neuropsykologers Internet hjemmeside og lektør for Stroke.

Arne Friemuth Petersen, redaktion af Laboratoriets årbogsbidrag og lektør for Philosophy of the Social Sciences.

Arne Poulsen, i redaktionen af Psyke & Logos og lektør for Journal of Pragmatics.

Arne Prahl, medredaktør af en antologi om kompetenceudvikling.

Nini Prætorius, i redaktionen af Psyke & Logos.

Ole Elstrup Rasmusen, i redaktionskomiteen for Cognitive Science Research.

Ivy Schousboe, medredaktør af en antologi om barneperspektivet.

Erik Schultz, lektør for Scandinavian Journal of Educational Research.

Tom Teasdale, dansk redaktør i Scandianvian Journal of Psychology.

Forskningsophold, kongresdeltagelse, gæsteforelæsning m.v.

Helle Andersen gav oplæg ved møde i Belfast, i januar.

Jytte Bang deltog i 4. Congres for International Society for Cultural Historical Research & Activity Theory (ISCHRAT) i Århus, 7.-11. juni, og gæsteforelæste ved Danmarks Lærerhøjskole, i november.

Peter Berliner, forskningsophold ved Bergens Universitet i marts måned, besøg ved Trent University, Nottingham, 25.-28. august, og gæsteforelæsning dér 9. december.

Claus Bundesen, inviteret deltager i symposiet "Attention and Performance XVIII: Control of Cognitive Processes", Windsor, 13.-17. juli og var foredragsholder og Session Chairman ved "The 10th Conference of the European Society for Cognitive Psychology", Jerusalem, 13.-17. september.

Ole Dreier deltog i Socialministeriets konference om forskning i socialt arbejde i Middelfart, 22.-23. januar, i Nordiske Forbund for Offentligt Ansattes møde i Oslo, 11. marts, i seminar med H. & S. Dreyfus i Århus, 13. marts og var foredragsholder og symposieleder ved 4. ISCHRAT-konference i Århus, 7.-16. juni, samt deltagelse i redaktionsmøder i Forum Kritische Psychologie og i forskningsmøder ved Frie Universitet, Berlin, og i Center for Sundhed, Menneske og Kultur, Århus.

Niels Engelsted gæsteforelæste på RUC i februar og september og var symposieleder ved 4. ISCHRAT-konference i Århus, 7.-16. juni.

Anker Helms Jørgensen besøgte Cognitive and Brain Sciences Unit, Cambridge i september, og deltog med poster i Human Factors and Ergonomics Society's 42. årsmøde i Chicago i oktober.

Benny Karpatschof, foredrag i Selskabet for Kreativitetsforskning, København, 2. december.

Rolf Kuschel, metodekursus ved Tribhuvan Universitet, Nepal, 4.-16. januar, feltarbejde på Salomonøerne 17. juni – 21. juli, og vejledning af ph.d. studerende i Nepal, 19.-29. september.

Sven Mørch, inviteret foredragsholder ved Norwegian Social Research Center, ved konferencen "Lifelong Learning in Europe", Lissabon, og konferencen "European Drug Prevention", Odense, samt deltager i en række forskningsseminarer i Lund, Oslo, Montreal og Reykjavik.

Morten Nissen, foredrag ved 4. ISCHRAT-konference, Århus i juni, deltog i Socialministeriets konference om forskning i socialt arbejde, Middelfart i januar, var til konferencen "Network for Non-Scholastic Learning", Beitostoelen i september, og deltog i konferencen "Nordiska Nämnden för Alkohol- & Drogforskning", København i november, samt i seminarer ved Århus Center for Sundhed, Menneske og Kultur.

Palle Møller Pedersen, inviteret forelæser ved Nordisk afasi-kongres, Vingstedcentret, 2. oktober, og ved Audiologopædisk Forenings Årsmøde, Nyborg Strand, 19. august.

Arne Friemuth Petersen, foredragsholder ved konferencen "Science and the Primacy of Consciousness", Lissabon 22.-24. april, ved XVIème Colloque Francophone d'Etude du Développement Psychologique de l'Enfant Jeune, Genève 5.-6. juni, og ved 2ème Congrès de Psychopatho-

logie de l'Enfant et de l'Adolescent, Sevilla 15.-17. oktober.

Arne Poulsen gav foredrag i Psykologilærerforeningen og ved Danmarks Sociale Højskole i november, i Selskabet for Filosofi og Psykologi, december.

Ole Elstrup Rasmussen gæseforelæste ved Danmarks Tekniske Universitet, København i maj, og gav foredrag ved 4. ISCHRAT-konference, Århus i juni, ved MERIP, København i september, samt ved en Virksomhedskonference, Røsnæs i november, og foretog forskningsrejser til Singapore i marts og Utrecht i august.

Karen Albertsen deltog i konferencer i Lyngby 19. -22. august, i Wien 29. august-3. september og i Røsnæs 6.-8. november.

Lotte Huniche, foredragsholder ved 4. ISCHRAT-konference, Århus i juni.

Niels Ebbe Jacobsen, forskningsophold ved Carnegie Mellon University, Pittsburgh 12. januar – 31. maj, holdt foredrag på CHI'98 Conference, Californien 18.-23. april, HFES Conference, Chicago 4.-9. oktober og på Handelshøjskolen, København 4. november, deltog i "Human-Computer Interaction Consortium", Colorado 4.-10. marts.

Charlotte Kragh deltog i konferencen "Lifelong Learning in Europe", Lissabon 13.-17. maj.

Rashmi Singla deltog med indlæg ved Det socialpædagogiske Seminars konference, København i marts, ved konferencen "Psykoterapi med flygtninge", Tromsø i september, og ved kursus på Den Sociale Högskole, Oslo i november.

Formidlende virksomhed, udviklingsarbejde m.v.

Helle Andersen medvirkede ved Rigshospitalets onkologiske efteruddannelse og forelæste ved Folkeuniversitetet.

Peter Berliner arrangerede gæsteforelæsning med professor S. Regel, Nottingham.

Kresten Bjerg, medlem af programkomiteen for "IFIPTC 9 Human Choice and Computers World Conference" i Genève.

Ole Dreier, medarrangør af international konference om ikke-skolastisk læring, Beitostoelen 24.-27. september.

Niels Engelsted, listefører i forskernetværket "Selskabet for Teoretisk Psykologi".

Rolf Kuschel arrangerede gæsteforelæsninger med professorerne A. Kimmel, Paris, A. Marsella, Hawaii, L.J. Kirmayer, Montreal, D. Lecic-Tosevski, Belgrade, og forelæste ved Folkeuniversitetet.

Jesper Mogensen forelæste ved Åbent Universitet.

Sven Mørch medvirkede ved efteruddannelse af skolepsykologer, SSP- og klubmedarbejdere og underviste ved Åbent Universitet.

Morten Nissen, arrangør af workshop ved 4. ISCHRAT-konference i Århus og af gæsteforelæsning med professor U.J. Jensen Århus, samt deltager i diverse baggrundsgrupper for Centrene for Forskning i Socialt Arbejde, for Folkeoplysning og Voksenundervisning og for Rusmiddelforskning.

Arne Poulsen forelæste ved Åbent Universitet.

Ole Elstrup Rasmussen medvirkede i Dansk Managementforum.

Erik Schultz gav orienteringskursus på Folkeuniversitetet.

Niels Ebbe Jacobsen arrangerede gæsteforelæsninger med projektlederne G. Aggernæs og A. Zobbe, begge København.

Birgit Bork Mathiesen præsenterede KAPP-metoden ved workshop i anledning af IKPs 30 års jubilæum, 27. august.

Rashmi Singla deltog i Børnerådets drøftelser af marginaliserede minoriteters unge og bidrog med kronikker i fag- og dagblad.

Kollegiale organer og lignende

Helle Andersen, medlem af studienævnet.

Peter Berliner, studieleder, medlem af laboratoriets samarbejdsudvalg.

Ole Bested, tillidsrepræsentant og medlem af laboratoriets samarbejdsudvalg, laboratorieudvalg og edb-udvalg.

Jens Berthelsen, medlem af laboratorieudvalget.

Kresten Bjerg, formand for IFIP's arbejdsgruppe 9.3 og initiativtager til HOIT-forskernetværk.

Claus Bundesen, medlem af bestyrelsen og viceinstitutleder; medlem af Det humanistiske Fakultetsråd. Medlem af "Advisory Council of the International Association for the Study of Attention and Performance"; bedømmer af projektansøgninger for National Science Foundation, USA. Medlem af laboratoriets samarbejdsudvalg og biblioteksudvalg.

Niels Engelsted, bestyrelsesmedlem af Selskabet for Filosofi og Psykologi, medlem af laboratoriets biblioteksudvalg.

Ole Jørgensen, medlem af laboratorieudvalget.

Benny Karpatschof, medlem af studienævnet, vicestudieleder, medlem af fakultetets ph.d.-studienævn og laboratoriets ph.d.-udvalg.

Simo Køppe, medlem af laboratoriets bestyrel-

se, forsknings-, ph.d.-, biblioteks- lokale- og udbygningsudvalg.

Sven Mørch, medlem af bestyrelsen og Undervisningsministeriets repræsentant for dansk ungdomsforskning.

Morten Nissen, medlem af samarbejdsudvalget.

Palle Møller Pedersen, medlem af Forskningsministeriets "Følgegruppe for handlingsplanen for handicappedes IT-anvendelse" og af "TASC advisory group" – følgegruppe for et EU-støttet projekt om computerbaseret hjerneskaderehabilitering.

Arne Friemuth Petersen, medlem af forskergruppe i udviklingspsykologi ved Université Paul Valéry, Montpellier III.

Arne Poulsen, medlem af udvalget "Fakultetets Forsknings Fredage".

Arne Prahl, institutleder.

Lejf Rasmussen, medlem af bestyrelsen, samarbejds-, laboratorie- og edb-udvalg.

Ivy Schousboe, medlem af bestyrelsen.

Lene Seedorff, medlem af bestyrelsen, samarbejds- og biblioteksudvalg.

Tom Teasdale, kasserer i Selskabet Danske neuropsykologer.

Rashmi Singla, formand for arbejdsgruppen "Interkulturel psykoterapi" tilknyttet Selskabet for Interkulturel Psykologi.

Arne Prahl

Stab

Årsværk
VIP: 36,0
TAP: 10,4

VIP, internt finansieret
Andersen, Helle; lektor.
Andersen, Svend Børge; lektor.
Arenas, Julio; amanuensis (fratrådt 31. august).
Axel, Erik; amanuensis (fratrådt 31. august).
Bang, Jytte Susanne; adjunkt.
Berliner, Peter; lektor.
Berthelsen, Jens; lektor.
Bjerg, Kresten; lektor.
Bundesen, Claus Mogens; professor.
Damgaard-Mørch, Ghita Merete; amanuensis (tiltrådt 1. september).
Dreier, Ole Henning; professor.
Döpping, Jesper; amanuensis (fratrådt 31. august).
Engelsted, Niels; lektor.
Gade, Anders; lektor.
Gjørtler, Neel; amanuensis (fratrådt 31. august).
Grieffelde, Leif Geoff C. Mino; amanuensis (tiltrådt 1. september).
Hahn, Rikke; amanuensis (tiltrådt 1. september).
Juliussen, Kaj Frederick; amanuensis (fratrådt 31. januar).
Jørgensen, Anker Helms; lektor.
Jørgensen, Birgit; amanuensis (fratrådt 30. april).
Karpatschof, Benny; lektor.
Knudsen, Lise; amanuensis (tiltrådt 1. september).
Kragh, Charlotte; amanuensis (fratrådt 31. august).
Krogh, Suzanne Carine; amanuensis (fratrådt 31. januar).
Kuschel, Rolf; professor.
Køppe, Simo; lektor.
Metz, David; amanuensis (tiltrådt 1. september).
Mogensen, Jesper; lektorvikar.
Mørch, Sven; lektor.
Nickelsen, Niels Christian; amanuensis (fratrådt 31. januar).
Nissen, Morten; adjunkt.
Oxvig-Østergaard, Ida; amanuensis (tiltrådt 1. september).
Petersen, Arne Friemuth; lektor.
Poulsen, Arne; lektor
Prahl, Arne; lektor.
Prætorius, Nini; lektor.
Rasmussen, Ole Elstrup; lektor.
Ryhl, Maria Charlotte; amanuensis (tiltrådt 1. september).
Schousboe, Ivy Gunver; lektor.
Schultz, Erik Harald; lektor.
Shibuya, Hitomi; amanuensis (tiltrådt 13. marts).
Sørensen, Jesper Brøsted; amanuensis (tiltrådt 1. september).
Teasdale, Thomas William; lektor.
Theodosiadou, Alkaterini; amanuensis (tiltrådt 1. august).

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Bundgård, Åse.
Gerlach, Christian.
Gjørtler, Neel.
Kyllingsbæk, Søren.
Mathiesen, Birgit Bork.
Moustgaard, Anette Caroline.
Wörtwein, Gitta.

Stipendiater (ph.d.-studerende), eksternt finansieret
Huniche, Lotte (tiltrådt 1. februar).
Hviid, Pernille.

Jacobsen, Niels Ebbe Holm.
Jensen, Suzan Stub (tiltrådt 1. december).
Jensen, Torben Elgaard
Kragh, Charlotte (tiltrådt 1. september).
Lomholt, Rikke Kirstine.
Marstrand, Lisbet.
Mortensen, Henrik.
Nielsen, Karin Sandager.
Subba, Shishir Kumar.

TAP, internt finansieret
Andersen, Mette Berg; overassistent.
Bested, Ole Muller; ingeniørassistent.
Gade, Anne Gitte; overassistent.
Jørgensen, Ole Viggo Laurids; dyreassistent.
Mortensen, Mikael Lindberg; ingeniørassistent.
Rasmussen, Lejf; civilingeniør.
Ravn, Jytte; kontorfuldmægtig.
Sachse, Willy; elektromekaniker (tiltrådt 14. september).
Schmidt, Birgitte; overassistent.
Seedorff, Lene; kontorfuldmægtig.
Sveegaard, Bente; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Albertsen, Karen; forskningsassistent.
Avnshøj, Mette Steen; forskningsassistent.
Bierschenk, Inger; lektor.
Helmersson, Helge; forskningslektor.
Jensen, Torben Bechmann; videnskabelig medarbejder.
Malmborg, Lone; forskningslektor.
Nielsen, Karin Sandager; forskningsassistent.
Pedersen, Leif Flemming; projektmedarbejder.

Ph.d.-afhandlinger

Döpping, Jesper: Læren, viden & løsninger. Socialpsykologiske undersøgelser af konstruktionsprocesser.
Hansen, Kim Rune: Cognitive Dysfunction in a Population-Bases Sample of Multiple Sclerosis Patients.
Klewe, Lars: Voksenuddannelse og samfund – om forholdet mellem voksenuddannelsernes uddannelsestilbud og uddannelsesbehovene.

Fondsstøtte

Danmarks Farmaceutiske Højskole
Enhancement of Research Capacity – Nepal (Psykologisk Laboratorium) kr. 100.000.

EU
Targeted Socio-Economic Research Programme (Sven Mørch) kr. 338.553.

Kræftens Bekæmpelse
Fra viden til handlingsændring (Torben Bechmann Jensen) kr. 121.000.
Forebyggelse af cancer (Karen Albertsen) kr. 23.000.

NOS-S
Nordisk Ungdomsværelse (Sven Mørch) kr. 51.177.

Statens Humanistiske Forskningsråd
Den sociale anerkendelses problematik (supplerende driftsudgifter) (Charlotte Kragh) kr. 124.974.
Den sociale anerkendelses problematik (ph.d-studium) (Charlotte Kragh) kr. 1.064.740.
Planlægning af kompetenceudvikling som ledelsesopgave (Ole Elstrup Rasmussen) kr. 1.832.731.

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd
Funktionelle undersøgelser af det præfrontale/hippocampale system (Jesper Mogensen) kr. 120.000.

Publikationer

Bundesen C.: Visual selective attention: Outlines of a choice model, a race model and a computational theory. Visual Cognition 5, s. 287-309, 1998.
Bundesen C., Larsen A.: Effects of spatial separation in visual pattern matching: Evidence on the role of mental translation. Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance 24, s. 719-731, 1998.
Bundesen C.: A computational theory of visual attention. Philosophical Transactions of the Royal Society of London, Series B 353, s. 1271-1281, 1998.
Dreier O.: Gesundheitspolitik und psychologische Gesundheitsforschung. i: Erkenntnis und Parteilichkeit s. 223-228, S.B. Fried, Ch. Kaindl, M. Markard & G. Wolf (Hrsg.), Argument Verlag, Berlin 1998.
Dreier O.: Podiumsbeitrag. Kritische Psychologie, psychoanalytische, feministische und postmoderne Ansätze als Varianten der Kritik des psychologischen Mainstreamsbruar 1997. i:

Erkenntnis und Parteilichkeit s. 120-123, S.B. Fried, Ch. Kaindl, M. Markard & G. Wolf (Hrsg), Argument Verlag, Berlin 1998.
Dreier O.: Terapeutisk kompetence i en problematisk praksis. Psyke & Logos 2, s. 618-642, 1998.
Dreier O.: Introduktion og oversættelse af Klaus Holzkamp: Daglig livsførelse som subjektvidenskabeligt grundkoncept. Nordiske Udkast 2, s. 3-31, 1998.
Dreier O.: Client perspectives and uses of psychotherapy. European Journal of Psychotherapy, Counseling and Health 2, s. 295-310, 1998.
Dreier O.: Tradition og fornyelse i dansk psykologi. Nordiske Udkast 1, s. 23-38, 1998.
Dreier O.: Subjectivity and Social Practice. 145 s. Center for Health, Humanity, and Culture, University of Aarhus 1997.
Dreier O.: Subjectivity and the Practice of Psychotherapy. i: Problems of Theoretical Psychology s. 55-61, C. Tolman, F. Cherry, R.V. Hezewijk, I. Lubek, Captus Press, York, Canada 1996.
Jacobsen N.E.H.: The evaluator effect in usability studies: Problem detection and severity judgement. i: Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society 42nd Annual Meeting s. 1336-1340, Human Factors and Ergonomics Society, Santa Monica, CA, USA 1998.
Jacobsen N.E.H.: The evaluator effect in usability tests. i: Human Factors in Computing Systems. CHI Summary s. 255-256, Claire-Marie Karat & Arnold Lund, ACM, New York 1998.
Jørgensen A.H., May J.: Evaluation of a Theory-Based Display Guide. i: Advances in Human Factors/Ergonomics, vol. 21B: Design of Computing Systems: Social and Ergonomic Considerations s. 403-406, Smith, H.J., Salvendy, G., and Koubek, R.J., Elsevier, Amsterdam 1997.
Jørgensen A.H., Jacobsen N.E.H.: Taking stock of what we know and don't know about usability evaluation methods. i: Human factors and Ergonomics Society 42nd Annual Meeting, Chicago, Oct. 1998 s. 1638, Santa Monica, California, USA 1998.
Karpatschof B.: The Meeting Place of Cognition and Technology. i: Human Interfaces: Questions of Methods and Practice in Cognitive Technology s. 23, J.P. Marsch, N.B. Gorayska & J.L. Mey, North Holland, Amsterdam 1998.
Karpatschof B.: Kompetence – en introduktion. Psyke & Logos 20, s. 5, 1998.
Kuschel R.: Kommunikation. i: Den Store Danske Encyclopædi s. 2, Gyldendalske Boghandel, København 1998.
Kuschel R.: Kropssprog. i: Den Store Danske Encyclopædi s. 3, Gyldendalske Boghandel, København 1998.
Kuschel R.: Music and Education on Bellona Island. i: Australia and the Pacific Islands. Gerlands Encyclopedia of World Music s. 267-269, Kaeppler and J.L.Love, Gerland Publ., New York 1998.
Kuschel R., Kragh C., Schmidt H.S.: Fra intra- til interkulturel psykologi. Nordisk Psykologi 50, s. 154-158, 1998.
Køppe S.: Videnskabelige modeller. Almen Semiotik 14, s. 33-48, 1998.
Køppe S.: Æstetik og psykologi. Bulletin for antropologisk psykologi 3, s. 93-99, 1998.
Køppe S.: Virkeligheden er narrativ. Kritik 131, s. 27-33, 1997.
Køppe S.: Semiotik. Kritik 130, s. 78-80, 1997.
Mørch S.: Ung til ung som pædagogisk metode. 162 s. Ungdomsringen, København 1998.
Mørch S.: At lære at være ung – Modernitetens pædagogik. 170 s. Ungdomsringen, København 1998.
Mørch S.: Peer group. A pedagogical method. 70 s. Ungdomsringen, København 1998.
Mørch S.: Information Society and Normative Action. i: Youth in the Information Society s. 26, Youth Directorate, Council of Europe, Council of Europe Publishing, Strasbourg 1998.
Mørch S.: Youth and Activity Theory. i: Youth, Citizenship and Social Change in a European Context s. 18, Bynner, J., Chisholm, L. & Furlong, A., Ashgate, Aldershot 1998.
Mørch S.: De anderledes egnede. Dansk Pædagogisk Tidsskrift, s. 17, 1998.
Mørch S.: Lifelong Learning and Social Contexts. Foredrag ved konferencen "Lifelong Learning in Europe". 25 s. Lissabon 1998.
Mørch S.: Positions in Peer Education. Konferencepaper ved "European Seminar on Young Motorcyclists", London, 1998.
Mørch S.: Junge Erwachsene in Europa. Neue Praxis 3/97, s. 22, 1997.
Mørch S.: Unges liv og ungdomsklubbens opgaver. i: Kvalificering s. 10, Ambs-Thomsen, Peter, Udviklings- og formidlingscentret for socialt arbejde med unge, Hillerød 1997.
Mørch S.: Projektarbejdets hovedspørgsmål. i: Projekt og evaluering i ungdomsarbejdet s. 14, Undervisningsministeriet, København 1997.
Mørch S.: Individualisering og deindividualisering. i: Seendets pendel s. 23, Oddner, F. & Isenberg, B., Brutus Östligs Forlag, Stockholm 1997.

Mørch S.: Forskning i kvalitet eller kvalitativ forskning. i: Kvalitative meninger, s. 20, Jørgensen, P. Schultz, Reitzel, København 1997.
Petersen A.F.: Emergent consciousness considered as a solution to the problem of movement. Foredrag ved konferencen "Science and the Primacy of consciousness", Lissabon. 12 s. 1998.
Petersen A.F.: Soutenir au lieu d'imposer: A propos de la relation entre le développement moteur et l'autonomie personnelle dans les premières anneés. Foredrag ved "XVI Colloque Francophone d'Etude du Développement". 14 s. 1998.
Petersen A.F.: L'autisme ou les effets d'une autogestion émotionnelle. Foredrag ved "Deuxième Congrès de Psychopathologie de l'Enfant et de l'Adolescent", Seville. 10 s. 1998.
Rasmussen O.E.: Putting Quality of Life to the Test. i: Quality of Life in Cities, vol. I, s. 97-108, Yuan, Lim Lan et al, National University of Singapore, Singapore 1998.
Rasmussen O.E.: Modellering af forholdet mellem kompetence og lederskab, kvalifikationer og administration – en oversigt. Psyke & Logos 2, s. 527-558, 1998.
Schultz E.H.: Fortolkningens genstand. i: Fortælling og fortolkning – videnskabsteoretisk set, s. 15, Hermansen, M & Tufte, B., Danmarks Universitetsforlag, København 1998.
Schultz E.H.: Frihed og bånd i menneskelivet. 416 s. Dansk Psykologisk Forlag, København 1998.
Schultz E.H.: Udvalgskategorier og tilknytning. Bulletin fra forum for antropologisk psykologi 4, s. 6-43, 1998.
Singla R.: Etnisk minoritetsungdom i Danmark. Om deres psykosociale situation. 99 s. Dansk Psykologisk Forlag, København 1995.
Singla R.: Østen og Vesten i interkulturel psykologi. Dansk Psykolog Nyt 12, s. 6-9, 1998.
Teasdale T.W., Christensen A-L.: Rehabilitation assessment and planning for head trauma. i: Human Brain Function: Assessment and Rehabilitation. Vol. 4: Rehabilitation s. 171-180, Goldstein & Beers, Plenum Press, New York 1998.
Teasdale T.W., Engberg A.: Traumatic brain injury in children in Denmark: A national 15-year study. European journal of epidemiology 14, s. 165-173, 1998.
Teasdale T.W., Voogt R.D.: Reintegration into the family and the community following traumatic brain injury. Neurorehabilitation 11, s. 107-117, 1998.

Institut for Klinisk Psykologi

Historie

Institut for Klinisk Psykologi bygger på Universitets Børnepsykologiske Klinik, der blev oprettet i 1950 med støtte fra Rockefeller Foundation under Psykologisk Laboratorium. Klinisk psykologi blev herved introduceret som fag ved Københavns Universitet. Den første leder var cand. psych. Bodil Farup og klinikken fik til huse i lokalerne hos Studentersamfundets Retshjælp, Gl. Kongevej 10 (på samme sted hvor Planetariet senere blev bygget). Klinikkens oprindelige formål var postgraduat uddannelse og forskning inden for børneområdet. I 1964 blev Universitetets Børneklinik flyttet til Fiolstræde 10.

Med oprettelsen af det første professorat i klinisk psykologi i 1968, der blev varetaget af dr.phil. Lise Østergaard, fik faget klinisk psykologi en selvstændig placering i kandidatuddannelsen. Dette førte i 1968 til etablering af et selvstændigt institut: Institut for Klinisk Psykologi, idet dette udover børneklinikken blev udvidet med en forskningsafdeling i Nørregade 20 og en klinik for unge og voksne, først på Gl. Kongevej 10 og senere på Vodroffsvej 8.

Institut for Klinisk Psykologi med tilhørende klinikvirksomhed flyttede til den nuværende lokalitet på Københavns Universitet Amager, Njalsgade 90, i 1974. Med udflytningen til Amager og i årene derefter blev klinikvirksomheden og den postgraduate uddannelse i stigende grad integreret i studenterundervisningen efter den videnskabeligt-professionelle model. Klinikvirksomheden danner tillige grundlag for udviklingsarbejde og forskning i psykoterapi.

Instituttet varetager i fællesskab med Psykologisk Laboratorium undervisningen i faget psykologi.

Der er i august afholdt en todages konference i forbindelse med instituttets 30 års jubilæum med 180 deltagende psykologer fra ind- og udland.

Følgende har i det forløbne år gæsteforelæst på instituttet: Professor David Finkelhor, University of New Hampshire, professor Anthony Marsella, Hawaii University, professor, dr. Nermin Abadan Unat, Tyrkiet, professor Laurence Kirmayer, McGill University, Canada.

Udnævnelse af æresdoktor: Ved årsfesten udnævntes professor Brendan A. Maher, Harvard University, til æresdoktor.

Forskningsvirksomhed

Instituttets forskningsaktiviteter falder under følgende fem områder:

1. Psykiske lidelser/problemer

1.1 Psykopatologi; skizofreni. Klinisk psykologisk forløbsbeskrivelse af en population, der i 1960 blev diagnosticeret som skizofrene. På baggrund af Lise Østergaards disputatsmateriale vil det blive belyst, hvorledes det er gået skizofrene patienter over en 35-årig periode. Journalmaterialet og de psykologiske testninger vil være udgangspunkt for at dele materialet op i undergrupper, som vil kunne sammenholdes med forskellige sygdomsforløb. Metoden vil være epidemiologiske, kvantitative analyser og evt. kvalitativ orienteret interviewing og analyse. Til projektet vil der blive knyttet associerede projekter, bl.a. vedrørende gruppens sociale udstødning og vedrørende en narratologisk analyse af deres i-talesatte sygdomsforløb (P. Elsass).

1.2 En empirisk undersøgelse af forløbet af adfærdsforstyrrelser i midtbarndommen er afsluttet i form af en monografi (H.B. Larsen).

1.3 Klinikforskningsprojekt: Børns traumer. I samarbejde med en kommune i hovedstadsområdet undersøger og behandler vi en række børn (N=18) i alderen 3-8 år, som har været udsat for seksuelle overgreb uden for familien. Til projektet er knyttet AC TAP cand.psych. Maya Nielsson (extern finansiering). Problemstillinger: 1) Systematisk vurdering af grad og type af traumereaktioner (H.B. Larsen og I. Leth), 2) Psykoedukation af forældre til traumatiserede børn (I. Leth, H.B. Larsen og M. Nielsson).

1.4.1 En klinisk psykologisk undersøgelse af unge kvindelige anoreksipatienter, der indlægges på Rigshospitalets psykiatriske afdeling samt en vurdering af deres udbytte af behandlingen fortsætter (S. Lunn).

1.4.2 En empirisk undersøgelse af de psykosociale implikationer af AIDS og HIV-smitte er færdiggjort og under udarbejdelse til publikation (S. Lunn).

1.5 Migration og stress.

1.5.1 20-års follow-up undersøgelse af herboende tyrkiske kvinder. Der indsamles beretninger om en tilværelse som indvandrerkvinde, om kultursammenstød, om at forene modsatrettede krav, værdier og mål, og om hvordan sådanne modsætninger bliver taklet af den enkelte kvinde (G.M. Mirdal).

1.5.2 Forandringer i etnisk, nationalt og religiøst tilhørsforhold hos indvandrere af islamisk baggrund i Europa (G.M. Mirdal).

2. Teoretiske studier af grundlæggende kliniske problemstillinger

2.1 Fortsatte studier over udviklingen af psykoterapeutiske begreber (narrationsbegrebet) i børnepsykoterapi (O. Almstrup).

2.2 Humanistisk sundhedsforskning; træthedens historie. Ud fra en række humanistiske metoder som kombinerer fagene historie, antropologi og psykologi vil trætheden som symptom blive beskrevet, dels ud fra et litterært materiale, dels ud fra empiri indsamlet på en række revalideringsinstitutioner. Arbejdet vil primært anskueliggøre teoretiske og begrebsmæssige krav til nyere humanistisk sundhedsforskning (P. Elsass).

2.3.1 Den psykoanalytiske proces. Lytningens metafori. Om brug af metaforer i psykoanalysens intersubjektive felt (J. Gammelgaard).

2.3.2 Forskning under overskriften Psykoanalysens Poetik fortsættes (J. Gammelgaard).

2.3.3 Empati som grundelement i den psykoanalytiske proces (J. Gammelgaard).

2.4 Et teoretisk arbejde om muligheder og vanskeligheder i den psykologiske undersøgelse af to-sprogede børn fortsættes (H.B. Larsen).

2.5.1 Fortsat undersøgelse af forholdet mellem psykoanalyse og kognitiv terapi (S. Lunn).

2.5.2 Deltagelse i forskningsprojekt under Statens Humanistiske Forskningsråd under ledelse af dr. phil. Ole Andkjær Olsen: En leksikografisk fremstilling af danske psykoanalytiske og psykodynamiske fagtermer (S. Lunn).

2.6.1 Legeme, sjæl og ånd i Søren Kierkegaards forfatterskab i relation til den seneste forskning inden for psykosomatik (G.M. Mirdal).

2.6.2 Udvikling af modeller for den psykologiske behandling af alvorligt syge patienter med udgangspunkt i Pierre Martys teorier (G.M. Mirdal).

2.7 Fortsat dataindsamling og analyse af gruppeanalytisk supervision som undervisningsmetode til befordring af faglig og personlig udvikling og forståelse. Dataindsamlingen foregår i København og Litauen (V. Maar).

3. Studier af behandlinger og deres processuelle forløb

3.1 Planlægning af undersøgelse af forældres syn på deres og deres børns kontakt med klinikken på Institut for Klinisk Psykologi i forbindelse med den psykologiske behandling. I samarbejde med specialpædagog Randi Gregersen (O. Almstrup).

3.2.1 Aspekter af selvudviklingen i voksenalderen belyst gennem psykoterapi. Undersøgelsens formål er – gennem psykoterapeutiske forløb – at påvise almene muligheder for vækst og udvikling i voksne menneskers selvopfattelse.

Metode: 114 klienter i instituttets psykologiske klinik for voksne er over en 3-årig periode blevet undersøgt med spørgeskemaer og interviews før og efter psykoterapeutiske forløb. Samtlige medarbejdere ved voksenklinikken er indgået i det kliniske arbejde, der ligger til grund for undersøgelsen.

Datamaterialet fra første og anden undrsøgelse er scoret og indtastet med henblik på statistisk bearbejdelse og efterfølgende tolkning.

Der er endvidere foretaget en efterundersøgelse på klientpopulationen et år efter afslutningen af de psykoterapeutiske forløb.

De første samlede resultater blev præsenteret ved Institut for Klinisk Psykologis jubilæumskonference i august 98 af Bent Strandbygaard sammen med et indlæg "Om selvet" af Kirsten Boman. Bent Strandbygaard fratrådte 30.09.98. Kirsten Boman er herefter projektleder. Birgitte Steensballe indgår i projektet som klinisk psykolog (K. Boman).

3.2.2 "Hjælp til psykologbehandling" er en udløber af ovennævnte projekt: En afgrænset gruppe medarbejdere (45) inden for omsorgsarbejde hos hvem der er opstået psykologiske problemer, der kan medføre arbejdsudygtighed, tilbydes dynamisk korttidsterapi. I tilknytning hertil udføres en for- og efterundersøgelse til belysning af den psykoterapeutiske effekt med særlig henblik på personlig udvikling.

Dataindsamlingen og de psykoterapeutiske forløb foregår over en treårig periode, hvorefter databearbejdningen indledes.

De grundlæggende statistiske og kvalitative bearbejdelser af materialet er gennemført i efteråret 98. Der redegøres herfor i en rapport til samarbejdspartneren, som vil foreligge i januar 99. Rapporten omskrives – under hensyntagen til anonymisering af klientpopulationen – til en rapport i IKP-regi i februar 99. Derefter samarbejdes data fra projekt 3.2.1 og 3.2.2 og gøres til genstand for yderligere analyser. Projektleder: Kirsten Boman, Birgitte Steensballe, klinisk psykolog, Uno Hedelund, konsulent fra 1.9.98 (K. Boman).

3.2.3 I tilknytning til de ovennævnte projekter foretages en analyse af selvbegrebet inden for personlighedspsykologiske teorier med særlig henblik på voksenudviklingen. Se under 3.2.1 (K. Boman).

3.3 Voldens symptomdannelse og dens psykosociale behandling: Ud fra en række feltophold i Peru og Colombia vil det blive beskrevet, hvorledes krigstraumer giver forskellige subjektive dannelser i forskellige kulturelle kontekster. Hensigten er at kunne kvalificere PTSD-diagnosen og diverse kriseterapeutiske interventioner i en kulturpsykologisk sammenhæng. Der foreligger et foreløbigt datamateriale (interviews) fra informanter på de to latinamerikanske lokaliteter. Samarbejdspartnere er bl.a. antropologer og psykologer i Peru og Colombia (P. Elsass).

3.4 Der arbejdes på en bog om psykoanalytisk psykoterapi (J. Gammelgaard).

3.5 Supervision af psykoterapi. Individuel supervision af studerendes eget behandlingsarbejde i gruppe. Ud fra korttidsterapeutisk teori og metode afprøves forskellige supervisionsmodeller afhængig af gruppens størrelse, supervisandernes niveau og klientpopulationens art. I supervisionsprocessen vægtes reflektionens betydning for den enkelte studerendes faglige og personlige udvikling (L. Lindgård).

3.6 Langtidsundersøgelse af unges udvikling i forbindelse med gruppeanalytisk psykoterapi med specielt fokus på tilknytning, separation og individuation. Data indsamles med henblik på at undersøge de unges oplevelse af egne problemer, relations- og kommunikationsmønstre i behandlingsforløbet og udvikling gennem afhængighed og frigørelse (V. Maar og Henriette W. Hultén).

3.7 Forsvar & coping – er en integrativ tilgang mulig? Diskussionen foretages med udgangspunkt i et assessment- og interventionsstudie af

500 landbrugselever samt 80 personer med psoriasis (+/- hudcancer). Undersøgelsen er en del af projektet "Individuel følsomhed og arbejdsmiljø", som udføres med støtte fra De Tværfaglige Forskningsråd. Undersøgelsen forventes afsluttet 01.11.99 (A. Poulsen).

4. Forebyggende arbejde

4.1 Miljøarbejdsmodeller for forebyggende arbejde for unge selvmordstruede. Der er etableret et samarbejde med psykologer i PPR Greve Kommune og i PARISAT, Nuuk, Grønland for at udbygge et sammenhængende forebyggelsesprojekt med mulighed for gensidig supervision og med universitetet som metodeudvikler. Hensigten er at beskrive og supervisere i forvejen eksisterende forebyggelsesprojekter med henblik på at finde forskelle og ligheder mellem forskellige forebyggelsestrategier (P.Elsass).

4.2 Center for spædbørn og deres familier ved Institut for Klinisk Psykologi blev oprettet 1989 dels gennem fondsstøtte (SUM-midler, Egmont fonden, Helsefonden) dels ved oprettelse af et ekstraordinært lektorat med henblik på udvikling af klinisk psykologisk behandling og forskning indenfor nyfødt og spædbørnsområdet sigtende mod etablering af en forebyggende og behandlende spædbørnsklinik. Centerets behandlingsteam er tværfagligt med Hanne Munck som leder. Center for Spædbørn og deres familier er et udviklingsprojekt med behandling og to gennemgående forskningsmål:

1. At udforske art og omfang af psykiske problemer i familier i forbindelse med et barns fødsel og første leveår. 2. At udvikle behandlingsmodeller overfor disse problemer i familierne i det terapeutiske regi på Center for Spædbørn.

Projektgruppens medlemmer er (for øjeblikket) udover Hanne Munck, socialrådgiver Inger Poulsen Dutton, specialpædagog Helle Dittmann og Københavns Kommunes Sundhedspleje ved tidl. viceforstander Elisabeth Olson og sundhedsplejerske Karen Nørgård.

Centeret er som projekt i kontinuerlig proces med intermitterende resultatopgørelser.

Centeret har tæt kontakt med spædbarnsvirksomheder i Sverige og Norge og har desuden i år modtaget 18 faglige besøg og henvendelser fra professionelle indenfor spædbarnsområdet i Skandinavien med henblik på udveksling af erfaringer indenfor praksis og forskning. Som en anden centeraktivitet afholdes "Åbent Hus" for spædbørnsfamilier hver 14. dag ved sundhedsplejersker fra Amagerbro med deltagelse af specialpædagog Helle Dittmann.

Centeret har i 97 påbegyndt et større forskningsprogram: Fædres relation til deres spæd- og småbørn. Forskningsprogrammet som omfatter et hovedprojekt samt fem delprojekter ledes af H. Munck og chefpsykolog S.Aa. Madsen, Juliane Marie Centret, Rigshospitalet, med deltagelse af forskellige medarbejdere i de forskellige projekter.

Programmet er femårigt.

Hovedprojekt: Fædres tilknytning til deres spædbørn støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd.

Formål: På grundforskningsniveau at udvikle model til forståelse af fædres tilknytning til deres spædbørn.

Dataindsamlingen er treårig. Undersøgelsen gennemføres som en kvalitativ personlighedspsykologisk og klinisk psykologisk funderet undersøgelse af to grupper fædre: 1) interviewundersøgelse af 50 tilfældigt udvalgte spædbarnsfædre før deres barns fødsel, umiddelbart efter og fem måneder efter barnets fødsel, 2) psykoterapeutiske forløb med 25 fædre med psykiske problemer under graviditet og spædbarnstid.

Delprojekter i Fædreprogrammet:

Fædre og fødsler støttet af Sundhedsplejen.

Formål: 1) klarlæggelse af fædres ønsker til og oplevelser af deltagelse i fødsler og parallelt af det obstetriske personales opfattelse af fædres deltagelse og af deres egne forudsætninger i forbindelse hermed, 2) udvikling og afprøvning af uddannelsesplan for obstetrisk personale, sundhedsplejersker og praktiserende læger i forbindelse med fædres deltagelse i fødsler.

Undersøgelsesdel: En kombineret interview- og spørgeskemaundersøgelse i 3 faser – sidste del af svangerskabet, i barselsperioden og 3 måneder efter barnets fødsel – af fædres behov, oplevelser og efterfølgende refleksion i forbindelse med deltagelse i deres barns fødsel, samt føde- og barselspersonalets oplevelse og opfattelse af fædres deltagelse i fødsler.

Praksis- og afprøvningsdel med henblik på retningslinjer for fædres deltagelse:

Fædre og fødselsforberedelse.

Formål: At udvikle og forbedre fødselsforberedelsen, så den også inddrager et far-spædbarn-relationelt perspektiv. På baggrund af resultaterne fra delprojekt "Fædre og fødsler" foretages såvel interview som spørgeskemaundersøgelse af fædre samt af impliceret personale. Derefter følger en fase med udvikling og afprøvning af konkrete fødselsforberedelsesforløb, som sammenlignes

med den traditionelle fødselsforberedelsesmodel som kontrol.

(H. Munck og I. Poulsen Dutton).

5. Eksperimentel Psykopatologi

5.1 Samarbejdet med Dansk Institut for Klinisk Epidemiologi (DIKE) og Den Medicinske Forskningsenhed i Ringkøbing fortsætter.

En undersøgelse af angst, depression og smerte er nu udvidet til materiale for hele landet og i samarbejde med Per Bech, Hillerød, er der påbegyndt en intensiv del af undersøgelsen i Ringkøbing og Frederiksborg Amter. Resultater fra undersøgelsen har været præsenteret i poster form bl.a. ved Institut for Klinisk Psykologis jubilæum i 1998 (B. Hutchings).

5.2 Visuel kognition.

"Center for visuel kognition" har dannet rammen for et samarbejde mellem Claus Bundesen og Søren Kyllingsbæk fra Psykologisk Laboratorium og Axel Larsen og William McIlhagga fra Institut for Klinisk Psykologi. I centerets regi er der gennemført et forskningsprogram vedrørende indkodning af visuel information til korttidshukommelsen (Bundesen, Kyllingsbæk og Larsen), samt to hjerneaktiveringsstudier over mentale transformationer af forestillingsbilleder og visuelt oplevet bevægelse (Larsen, Bundesen, Kyllingsbæk i samarbejde med Rigshospitalets Neurobiologiske Forskningsenhed). Der er tillige gennemført parallelle studier over synsoplevet bevægelse og mentale transformationer af forestillingsbilleder ved hjælp af funktionel magnetisk billeddannelse (fMRI) af blodgennemstrømningen i hjernen i samarbejde med Videnscenter for Magnetisk Resonnans, Hvidovre Hospital (W. McIlhagga, A. Larsen, C. Bundesen).

Klinikvirksomhed

Klinikvirksomheden danner grundlag for psykoterapeutisk udviklingsarbejde og forskning. Den er grundlaget for instituttets praktiske og teoretiske udforskning af basale områder inden for den kliniske psykologi. Med det formål at knytte forskning og klinik tættere sammen er der etableret forskningsgrupper omkring projekter, der tager deres udgangspunkt i klinikvirksomheden. Projekterne er nærmere beskrevet under de enkelte medarbejderes forskningsredegørelser.

I etableringen af en forskningsbaseret journal er der blevet udarbejdet en såkaldt "basis-journal" med standardiserede rating scales og spørgeskemaer. I samarbejde med andre universitetsklinikker er der således etableret mulighed for at kunne sammenligne og sammenholde klientdata med henblik på systematiseret empirisk forskning. (Peter Elsass i samarbejde med Kirsten Boman, Bjarne Jacobsen, Charlotte Sandros, Stig Poulsen, Susanne Aavang Nielsen).

Herudover integreres det klinisk psykologiske arbejde med børn, unge, familier og voksne såvel i undervisningen af studerende som i den postgraduate uddannelse af psykologiske kandidater efter en videnskabelig-professionel model.

Ved visitationen af klienter til instituttet foretages ikke blot et skøn over hvilken behandlingsform, der i det enkelte tilfælde vil være mest hensigtsmæssig, men også over hvilken grad af terapeutisk erfaring, der synes påkrævet for at gennemføre behandlingen og på hvilken måde, behandlingen vil kunne indgå i et af instituttets forskningsprojekter.

Af undervisningsmæssige grunde anses det for betydningsfuldt at arbejde med et differentieret klientel, som giver mulighed for kontakt med klienter fra forskellige befolkningsgrupper og med forskellige former for psykiske lidelser.

Antallet af klienter/klientfamilier, der har været i behandling i instituttet i 1998 udgør 317.

Andre aktiviteter

Der har i 1998 i lighed med de foregående år været omfattende kontakter til videnskabelige fora i Danmark og i udlandet samt en vidt forgrenet formidlingsvirksomhed.

Ole Almstrup har været medlem af instituttets bestyrelse og af Studienævnet for Psykologi. OA er medlem af Advisory Board for Journal of Child Psychotherapy.

Peter Elsass har deltaget i arbejdsgruppe vedrørende udformning af den nye studieplan for kandidatstuderende og ph.d.-ansatte ved Institut for Folkesundhed, Københavns Universitet. Endvidere har PE deltaget i arbejdsgruppe vedrørende formuleringen af fag- og studieplan for sundhedspsykologi ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet. PE er tilknyttet Center for Sundhed, Menneske og Kultur, Aarhus Universitet, hvor han bl.a. har været med til at iværksætte en suppleringsuddannelse i sundhedsfagenes filosofi og formand for det sagkyndige udvalg i Komitteen for Sundhedsoplysning, medlem af Det psykosociale Forskningsudvalg i Hjerteforeningen og medlem af den såkaldte "Østergaard-gruppe", som fungerer som "tænketank"

for Kræftens Bekæmpelse. I forbindelse med projektet forebyggelse af unges selvmordsadfærd har han været inviteret til Grønland sammen med kolleger fra Universitetets Psykologiske Klinik (Helle Dittmann, Inger Poulsen Dutton) og etableret samarbejdsrelationer med henblik på projekt vedrørende miljøarbejdsmodeller. Projektet vedrørende voldens symptomdannelse har været afleveret som plenumforedrag på Congress of Applied Psychology, San Francisco.

Judy Gammelgaard er medlem af Dansk Psykoanalytisk Selskab og IPA. JG er sekretær i bestyrelsen samme sted og varetager herudover undervisning af kandidater i selskabet. JG underviser tillige i uddannelse af psykiatere og psykologer i den treårige uddannelse i psykoanalytisk psykoterapi (IPP). JG deltager som leder og underviser i en treårig supervisionsuddannelse godkendt som videreuddannelse af Dansk Psykologforening. JG holdt et af hovedforedragene på Den Nordiske Psykoanalytiske Kongres i Bergen under titlen: Metaphors of listening. JG var inviteret som deltager til den første Standing Conference on Psychoanalytical Intercultural and Intracultural Dialogue i Paris. JG er medredaktør på tidsskriftet The Scandinavian Psychoanalytical Review. JG har et løbende samarbejde med Danmarks Radio og har deltaget i flere radioprogrammer.

Knud Hjulmand holdt en forelæsning med titlen "Modoverføring – psykoanalysens Askepot" på tidsskriftet Psyke & Logos' temakonference på KUA om terapeutens rolle i psykoterapi samt et panelindlæg om "Psykodynamiske synspunkter på barndommen" ved Institut for Klinisk Psykologis 30 års jubilæumskonference. KH deltog som Friend of The Squiggle Foundation i international konference i London i november med og om den franske psykoanalytiker André Green. Derudover er KH børnesagkyndig konsulent for Københavns Byret i forældremyndighedssager. KH deltager i et delprojekt under Forskningsprogrammet Fædres relationer til deres spæd- og småbørn, ledet af Svend Aage Madsen, Rigshospitalet, og Hanne Munck, Center for Spædbørn og deres familier.

Eric Friis Jørgensen har holdt en forelæsning med titlen "Terapeuten – psykoterapiens svage led" på Psyke & Logos' konference på Københavns Universitet: Terapeutens vanskeligheder og copingsstrategier, samt forelæsning i Dansk Psykoterapeutisk Selskab for Psykologer med titlen: Danske psykoterapeuters oplevede vanskeligheder og copingstrategier.

Helmer Bøving Larsen gav oplæg på Aalborg symposium om adfærd, kontakt og trivsel, på International Association of Child and Adolescent Psychiatry and Allied Professions, på Behavioral Medicine Congress i Lyngby og på Skolepsykologernes Årsmøde på Nyborg Strand. HBL deltog i Nordic Association of Psychiatric Epidemiologys årsmøde i Lund og var på forskningsrejse i Coventry og London. HBL har holdt fordrag på Danmarks Lærerhøjskoles efteruddannelse af cand. pæd.psych.'er i Esbjerg og Århus.

Ingrid Leth er valgt som medlem af RCT's videnskabelige udvalg.

Susanne Lunn har været inviteret som foredragsholder ved Den Anden Nordiske Kongres om Spiseforstyrrelser i Bergen, og har været medarrangør af og foredragsholder ved Nordic Society of Eating Disorders' faglige årsmøde i København. Sammen med Judy Gammelgaard og Ingrid Leth har SL arrangeret det faglige program for instituttets 30 års jubilæumskonference, hvor hun bidrog med et foredrag om psykoanalyse og kognitiv terapi. SL er fortsat tilknyttet projekt "Slank i Danmark", som forskningsrådene har bevilget støtte til i en 3-årig periode. På baggrund af sin forskning om spiseforstyrrelser har hun deltaget i efter- og videreuddannelse af læger og andet sundhedsfagligt personale i Danmark og Norge. SL repræsenterer klinisk psykologi i Dansk Psykologisk Forlags repræsentantskab, er lektør ved Nordisk Psykologi og medredaktør af Matrix – Nordisk Tidsskrift for Psykoterapi.

Gretty M. Mirdal har været medlem af Statens Humanistiske Forskningsråd og dets næstformand indtil august 1998. Hun er stadig medlem af European Science Foundation (ESF), Standing Committee for the Humanities, og blev i oktober 1998 valgt til komiteens forretningsudvalg. Derudover er hun medlem af bestyrelsen for to tværfaglige og tværnationale programmer under ESF: "Learning in Humans and Machines" og "Individual and Society in the Muslim Mediterranean World". GMM deltog i evalueringen af det førstnævnte program som sluttede i februar 1998. I forbindelse med det andet forskningsprojekt deltog hun i både administrative og faglige møder i henholdsvis Strasbourg og Istanbul. GMM holdt et foredrag ved en Round Table Discussion på National Hellenistic Research Academy, Athen, men titlen "Reframing the past – narrating the present". GMM har holdt foredrag om de nye strømninger i den psykoanalytiske pariser-skoles syn på psykosomatik for medlemmer af Psykoanalytisk Selskab.

Hanne Munck er formand for Nordisk Forening for Spædbørns Udvikling og ansvarlig for

afholdelse af årlige forskningsseminarer. HM samarbejder med Harvard Medical School om udvikling af metoder til observation af spædbørn til brug for forskning og klinisk praksis og er International Faculty Member of Brazelton Center for Infants and Parents, Boston. HM er medlem af International Editorial Board for: Infant Observation. The International Journal of Infant Observation and its Applications, Tavistock Clinic Foundation. HM har ydet konsulentbistand til forskningsprojekterne: Indlagte spædbørn med trivselsproblemer uden somatisk årsag (KAS Gentofte), Undersøgelse af 5-årige børn med ekstrem lav fødselsvægt (RH) og Tidlig hjemsendelse af for tidligt fødte spædbørn (RH). HM har som formand for Nordisk Forening for Spædbørns Udvikling arrangeret 2 dages forskningsseminar med titlen: "Anvendelse af teorier om tilknytning i forskning og praksis" med deltagelse af forskere fra Skandinavien. HM har arrangeret heldagsseminar om Adult Attachment Interview ved docent Anders Broberg, Göteborg Universitet. HM har afholdt heldagskursus for kliniske psykologer, læger og andet sundhedspersonale i emner vedrørende tidlig intervention følgende steder: Københavns Kommunes Social- og Sundhedsforvaltning, Vestsjællands Amt, Roskilde Amt, Danmarks Sygeplejehøjskole, Sønderborg Amt. HM har i Dansk Psykologforenings regi holdt et to dages videreuddannelseskursus i observation af spædbørn og tidlig intervention. HM har afholdt heldagsworkshop ved Socialministeriets 9. Nationale konference om "Børn i krisesituationer". HM har i Dansk Selskab for Psykoanalytisk Børne- og Ungdomspsykoterapi's videreuddannelsesprogram superviseret deltagernes spædbarnsobservationer. HM holdt indlæg om fædreforskning med titlen "Fædre og tidlig intervention" ved instituttets jubilæumskonference. HM har deltaget i Socialministeriets og Kulturministeriets forskerseminar som medlem af forskernetværk ved samme ministerier og i seminar om "Early Relational Assessment" ved Pia Riisholm Mothander, Stockholm.

Vivi Maar er medlem af uddannelsesudvalget i Dansk Selskab for Psykoanalytisk Børne- og Ungdomsterapi og medvirker ved udformningen af den videreuddannelse i psykoterapi, som startede august 1997, har endvidere deltaget som teorilærer på uddannelsen. VM er dansk delegeret i børne- og ungdomssektionen af EFPP (European Federation of Psychoanalytic Psychotherapy in the Public Sector) og er Full Member of Group Analytic Society (London) og i International Association for Group Psychotherapy. VM har ved 5 bloktræningskurser à 4 dage deltaget som teorilærer, supervisor og uddannelsesterapeut i et gruppeanalytisk forsknings- og uddannelsesprojekt i Vilnius for psykologer og psykiatere fra Litauen, Letland og Estland. Projektet forløber i samarbejde med de norske psykiatere Steinar Lorentzen og Tore Sørlie og er muliggjort gennem støtte fra bl. a. Nordisk Råd og Norsk Psykiaterforening. VM afholder sammen med Stig Poulsen et månedligt kollokvium for forskere og gruppeterapeuter fra forskellige behandlingsinstitutioner bl.a. med henblik på at iværksætte en undersøgelse af den gruppeanalytiske behandlingsmetodes appliceringsmuligheder i psykologiske og psykiatriske behandlingssammenhænge.

Vibeke Nathan er bestyrelsesmedlem i European Group Analytic Training Institutes Network, formand for europæisk arbejdsgruppe vedrørende videreuddannelse af gruppeanalytiske lærere, dansk delegeret i gruppesektionen i European Federation for Psychoanalytic Psychotherapy in the Public Sector, medlem af træningskommiteen ved Institut for Gruppeanalyse, København. VN er medlem af Styringsgruppen for Eksistentiel psykologi og Terapi. VN har været på studieophold i London og Stockholm.

Ingrid Leth

Stab

Årsværk
VIP: 26,0
TAP: 12,0

VIP, internt finansieret
Almstrup, Ole; lektor.
Arcel, Eleftheria Tata; lektor.
Boman, Kirsten; lektor.
Elsass, Peter; professor.
Gammelgaard, Judy; lektor.
Grønbeck, Christina; kandidat.
Hansen, Lisbeth Elmann; kandidat.
Helweg-Jørgensen, Maja; amanuensis.
Hjulmand, Knud; amanuensis.
Hultén, Henriette Weitemeyer; kandidat.
Hutchings, Barry; lektor.
Jacobsen, Bjarne; kandidat.
Jørgensen, Birgit Irene; amanuensis.
Jørgensen, Eric Ove Friis; lektor.
Kruse-Blinkenberg, Sten; kandidat.
Larsen, Helmer Bøving; amanuensis.
Larsen, Henning Axel; forskningsprofessor.
Leth, Ingrid; lektor.
Lindgård, Lise; lektor.

Lorentz, Pernille; kandidat.
Lunn, Susanne; lektor.
Mathiasen, Else-Marie; forskningsassistent.
Mirdal, Gretty Mizrahi; docent.
Mogensen, Jesper; lektorvikar.
Munck, Hanne; lektor.
Maar, Vivi Bengta; lektor.
Nielsen, Susanne Aavang; kandidat.
Olsen, Michael; kandidat.
Petersen, Anne Sofie Møller; amanuensis.
Poulsen, Annette; adjunkt.
Poulsen, Stig Bernt; videnskabelig medarb.
Sandros, Charlotte; kandidat.
Steensballe, Birgitte; psykolog.
Strandbygaard, Bent; lektor.
Sørensen, Birgitte Haag; kandidat.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Alvarez, Marissa.
Bodin, Gudrun.
Buchman, Arthur.
Harder, Susanne.
Haaning, Mads Greve.
Jørgensen, Stephan.
Linde, Michael.
Linnet, Jakob.
Nielsen, Birthe.
Væver, Mette Skovgaard.

TAP, internt finansieret
Bech, Signe-Marie Wellner; overassistent.
Byrholdt, Anja; overassistent.
Daun, Gunnel Helena; overassistent.
Dittmann, Helle Anette; specialpædagog.
Dutton, Inger Poulsen; socialrådgiver.
Ellesgaard, Ruth; overassistent.
Engmann, Anne Catrine Rosthof; overassistent.
Gige, Minna; overassistent.
Gregersen, Randi; specialpædagog.
Nathan, Vibeke; socialrådgiver.
Nissen, Lone; overassistent.
Riiber, Heidi; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Duran, Fatma; medhjælp.
Iversen, Bettina Christel; ph.d.-studerende.
Mcilhagga, William Hugh; forskningsadjunkt.
Nielsson, Maya Iben; projektmedarbejder

Ph.d.-afhandlinger

Bang, Karin Siri: Elsk mig – et studie i Leopold von Sacher Masochs masochisme.

Fondsstøtte

Gladsaxe Kommune
Børns Traumer (Ingrid Leth) kr. 354.000.

Statens Humanistiske Forskningsråd
Aflønning af undervisningsassistent til aflasning (Gretty Mirdal) kr. 60.000.
Den narrative struktur i livshistorien og oplevelsen af selvet hos den unge skizofrene (Bettina Christel Iversen) kr. 1.064.740.

Sygekassernes Helsefond
Psykosomatiske klager i tværkulturelt perspektiv (Gretty Mirdal) kr. 294.000.

The University of Birmingham
Honorar til forsøgspersoner (Axel Larsen) kr. 12.372.

Publikationer

Arcel E.T., Folnegovic-Smalc V., Tocilj-Simunnovic G., Kozaric-Kovacic P., Ljubotina D.: Ethnic cleansing and posttraumatic coping. i: War violence, trauma and the coping process, s. 33, Libby T. Arcel (ed.), IRCT/Institut for Klinisk Psykologi, Croatia/Denmk 1998.
Azmitia M., Kamprath N.A., Linnet J.: Intimacy and Conflict: The Dynamics of Boy's and Girl's Friendships During Middle Childhood and Early Adolescence. i: Making Friends, s. 171-188, L.H. Meyer, H.-S. Park, M. Grenut-Scheyer, I.S. Schwatz, B. Hany, Brookes Publishing Co, New York 1998.
Boman K.: Praksis, teori og forskning. Psykolog Nyt 14, s. 8-11, 1998.
Boman K.: Om selvet. Institut for Klinisk Psykologi 1998.
Elsass P.: The existence of a torture syndrome. A quantitative and qualitative study of 20 torture survivors and their therapists. Journal of Torture, s. 58-64, 1998.
Elsass P.: Psykosocialt arbejde med voldens ofre. En udfordring for den traditionelle terapeutrolle. Psyke & Logos 1, s. 233-256, 1998.
Gammelgaard J.: Det psykiske traume. Psykologisk skriftserie Vol. 23, No 2, s. 20, 1998.
Gammelgaard J.: Bevidstheden og det ubevidste. i: Bevidsthedens niveauer s. 24, Ralf Hemmingsen, Munksgaard, København 1998.
Gammelgaard J.: Opposition ved disputats over Bjarne Sode Funchs afhandling "The Psycho-

logy of art appreciation". Psyke & Logos 1, s. 12, 1998.

Gammelgaard J.: Etikken findes i detaljen. i: Tillid og nærvær. Etik og menneskesyn i terapi, s. 14, Jan Andreasen, Frydenlund, København 1998.

Gammelgaard J.: Metaphors of listening. The Scandinavian Psychoanalytical Review 21, s. 151-167, 1998.

Hjulmand K.: Modoverføring – psykoanalysens Askepot. Psyke & Logos 19, s. 106-120, 1998.

Jørgensen E.F.: Psykoterapeuters vanskeligheder og supervisorers kompetence. Psyke & Logos 19, 2, s. 643-671, 1998.

Jørgensen E.F.: Orlinsky, D., Rønnestad, M.H., Gerin, P., Willutzki, U., Dazord, A., Arnbuehl., H., Davis, J., Davis, M., Botermans, J-F., Cierpka, M., and Aapro, N., Bae, S., Friis-Jørgensen, E., Kalmykova, Northcut, T., Sherb, E., Schefler, T., Scott, S., Vasco, A.B., Buchheim, P., Davidson, C., Joo, E., Meyerberg, J. Parks, B., Schröder, T., Stiwne, D., Tarragona, M. Wieseman, H. and the SPR Collaborative Research Network. Development of Pychotherapists; Concepts, questions, and methods of a collaborative international study. Psychotherapy Research, 9, 2 s. 127-153.

Larsen A., Bundesen C., Kyllingsbæk S.: Frontal lobe activation during mental transformation of size. Neuroimage 7, s. 1, 1998.

Larsen A., Bundesen C.: Effects of spatial separation in visual pattern matching. Journal of Experimental Psychology. Human Perception and Performance 24, s. 12, 1998.

Larsen H.B., Hutchings B.: Psychometric properties of a danish translation of the Rutter Scale B in a community sample of seven-year old children. Scandinavian Journal of Psychology Vol. 39, nr. 4, s. 8, 1998.

Leth I.: Anmeldelse af N. Eide-Midtsand et al: Ut av det tause rummet. 56 s. København 1998.

Leth I., Larsen T.G.: Seksuelle overgreb på døve børn og unge i Danmark – en spørgeskemaundersøgelse af professionelle behandleres viden om seksuelle overgreb på døve børn og unge. 1998.

Leth I.: Seksuelle overgreb mod børn – psykiske følgevirkninger i barne- og voksenalder. Psykiatri Information 4, s. 23, 1998.

Lind D., Madsen S.A., Munck H.: Fædreforskning. Fra rolleteori til psykodynamisk tænkning. 11 s. 1998.

Ljubotina D., Arcel E.T.: Suffering of the Body and Mind: Predictors for Psychomatic problems in female refugees. i: War violence, trauma and the coping process, s. 398, Libby T. Arcel (ed.), IRCT/Inst. for Klinisk Psykologi, Croatia/Denmark 1998.

Lunn S.: Psykoanalyse og kognitiv terapi. Psykiatri Information 1, s. 12-14, 1998.

Lunn S.: Anorexia nervosa i psykodynamisk belysning. 10 s. 1998.

Madsen S.A., Munck H., Lind D.: Forskning i fædres tilknytning. 12 s. 1998.

Mednick S.A., Gabrielli W.F., Hutchings B.: Genetic factors in the etiology of criminal behavior. i: Criminological perspectives: A reader s. 530, J. Muncie, E. McLaughlin, M. Langan, Open University Press, Sage Publications, London 1996.

Mirdal G.M.: Le corps est l'organe de l'âme et de l'esprit: La psychosomatique chez Søren Kierkegaard. i: Kierkegaard aujourd'hui. Recherches Kierkegaardiennes au Danemark et en France s. 16, Jacques Caron, Odense University Press, Odense 1998.

Mirdal G.M.: Asthma and menstruation: The relationship between psychological and bronchial hyperreactivity. British Journal of Medical Psychology 71, s. 8, 1998.

Munck H., Lind D., Madsen S.A.: Fædre og tidlig intervention. 10 s. 1998.

Øvrige humanistiske områder

Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik

Historie

1. maj 1992 blev de tre tidligere selvstændige institutter for Filosofi, Pædagogik og Retorik slået sammen til ét institut.

Pr. 1. september 1992 blev Formidlingscentret oprettet under ledelse af Christian Kock (Retorik). Ledes nu af Lotte Rienecker. Formålet med centret er at hjælpe fakultetets studerende til bedre formidlingsfærdigheder. Pr. 1. september 1993 blev Center for Universitetspædagogik etableret med henblik på at styrke denne del af instituttets virksomhed. Arbejdsområderne for universitetspædagogik dækker hele universitetet.

I september 1993 blev Center for Etik og Ret oprettet i tilknytning til Københavns Universitet. Leder er docent Peter Kemp. Centret har til formål at igangsætte forskning og internationalt samarbejde mellem forskere, der arbejder med forholdet mellem etik og jura, og indsamle dokumentation herom.

Humanistisk Informatik

Efter flere års usikkerhed om bemanding, mål og ønskeligheden af at opretholde en selvstændig informatik-uddannelse blev Institut for Humanistisk Informatik nedlagt 30. september 1998 og lektor Simon Heilesen er blevet overflyttet til Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, hvor han indgår i pædagogikgruppen og i øvrigt viderefører Humanistisk Informatik som fag med eget studienævn.

Forskningsvirksomhed

Filosofi

1. Filosofi- og idéhistorie

1.1 Arbejde med udgivelse af disputatsen "Hegels skeptiske vej til den absolutte viden" (Huggler, Jørgen).

1.2 Sandhed og fejltagelse hos Thomas Aquinas, Descartes, Arnauld (Huggler, Jørgen).

1.3 Individuel substans og universalier hos Leibniz (Huggler, Jørgen).

1.4 Panteisme og teisme hos Schelling (Huggler, Jørgen).

1.5 Fortsat bearbejdelse af engelsk udgave af Den europæiske filosofis historie, Antikken (Johansen, Karsten Friis).

1.6 Fortsatte studier over Platons sendialoger og Aristoteles' metafysik (Johansen, Karsten Friis).

1.7 Fortsatte studier i den danske filosofis historie (Koch, C.H.).

1.8 Studier i Descartes' filosofiske forfatterskab med henblik på udarbejdelsen af en monografi (Koch, C.H.).

1.9 Følgende artikler er under udgivelse: "A Semantic Interpretation of Husserl's "Epoché"". "Freedom and Modality". "Paradosso e scandalo in Kierkegaard" (Lübcke, Poul).

1.10 Arbejde med en engelsk version af min doktorafhandling "Alfred Sidgwicks argumentationsteori" (Nielsen, Flemming Steen).

1.11 Fortsat arbejde med Platons politiske filosofi (Olsen, Anne-Marie Eggert).

1.12 Studier i begrebet demokrati i middelalderen (Olsen, Anne-Marie Eggert).

1.13 Udarbejdelse af artiklen "Platon" til Den Store Danske Encyklopædi (Olsen, Anne-Marie Eggert).

2. Praktisk filosofi

2.1 Legitimering af beskyttelsen af den levende natur. Artsbegrebets normativitet (Coff, Christian).

2.2 Personlig identitet, egeninteresse og moralsk værdi (Holtug, Nils).

2.3 Politisk filosofi. Med særlig vægt på lighedsbegrebet (Holtug Nils).

2.4 Værdi, landskab og biodiversitet. Et tværfagligt forskningsprojekt i samarbejde med forskere fra Roskilde Universitetscenter, Kunstakademiets Arkitektskole og Københavns Universitet (jura) (Jensen, Karsten Klint).

2.5 Bioteknologi, kropslighed og bioetik (Johansen, Niels Mattsson).

2.6 Etisk teori, metaetik og politisk filosofi, herunder specielt konsekventialisme, teorier om begrundelser af etiske teorier og overbevisninger, nationalisme (Kappel, Klemens).

2.7 Bioetik og bioret. Analyser af begreberne "bioetik" og "bioret", deres teoretiske og praktiske implikationer og deres indbyrdes forhold, herunder i særdeleshed en analyse af ideerne om autonomi, værdighed, integritet og sårbarhed på etikkens og rettens område (Kemp, Peter).

2.8 Etikkens grundlagsproblemer. Refleksioner over etikken med særligt henblik på kommunikation (Kemp, Peter).

2.9 Grundprincipperne for bioetik og bioret i udvalgte europæiske lande (Lebech, Mette).

2.10 På grund af bemandingssituationen har man måttet pålægge mig at være formand for udvalget til bedømmelse af Jakob Rendtorffs licentiatafhandling inden for feltet bioetik – et område jeg ikke tidligere har beskæftiget mig specielt med. Dette har krævet omfattende læsning (Nielsen, Flemming Steen).

2.11 Moral eller etik? Studier i Adornos moralfilosofi (Olsen, Anne-Marie Eggert).

2.12 Legitimationsproblemet for socialpolitikken i udvalgte europæiske lande (Petersen, Henrik Sonne).

2.13 "Etiske problemstillinger ved assisteret reproduktion" (Petersen, Thomas).

3. Teoretisk filosofi

3.1 Forskning inden for projektet "Teoretiske og empiriske undersøgelser af videnssociologien med særlig henblik på samfundsforskningens kvalitetsspørgsmål". Forskningen vedrører holdbarheden af den radikale videnssociologiske tese, at videnskabelig teoridannelse kan forklares udelukkende ud fra sociale faktorer (Collin, Finn i samarbejde med Jacobsen, Bo).

3.2 Fortsat arbejde med ph.d-afhandling om metaforer (Engstrøm, Anders).

3.3 "Experience and Beyond", fortsatte studier med henblik på udgivelse af en udgivelse om teoretiske entiteters status og videnskabelige teoriers natur (Faye, Jan).

3.4 Studier over tidens metafysik (Faye, Jan).

3.5 Naturalistisk semantik. Undersøgelse af sammenhænge mellem eksternalisme og h.h.v. transparens og epifænomenalisme (Flor, Jan Riis).

3.6 Publiceret artiklen "Eksternalisme, transparens og ansvarlighed" (Flor, Jan Riis).

3.7 Forskning inden for NOS-H-projekt "Interpretation, Literature and Identity – Approaches to the Methodology of Interpretation" (Grund, Cynthia M.).

3.8 Logico-matematiske undersøgelser af erkendelsens metodologiske konvergens udfra et rekursionsteoretisk og topologisk synspunkt (Hendricks, Vincent Fella).

3.9 Erkendelsesteori, specielt teorier om begrundelse, naturalisme i erkendelsesteori, skepticisme (Kappel, Klemens).

3.10 "Argumenter, der forudsætter det, som skal bevises", Filosofiske Studier bd. 18, pp. 124-46 (Lippert-Rasmussen, Kasper).

3.11 Fortsat arbejde inden for argumentationsteori og almen erkendelsesteori, især vedrørende den såkaldte "rogative" approach. Udarbejdelse af manuskript til et foredrag, jeg er blevet inviteret til at holde herom ved kongres i Canada i maj 1999 ("The Ontario Society for the Study of Argumentation) (Nielsen, Flemming Steen).

3.12 "Studier af forholdet mellem intentionalitet og selvbevidsthed". Forskning vedrørende berøringsfladen mellem psykiatri og filosofi (med særlig henblik på skizofreni) (Zahavi, Dan).

Pædagogik

4.1 Rekonstruktion af dansk voksenpædagogiks begrundelse imellem politik og videnskab samt af forskningens placering og betydning (Andersen, Peter Østergaard).

4.2 Hvordan studere den moderne barndom og dens pædagogiske teori? (Andersen, Peter Østergaard).

4.3 Forberedende studier vedrørende undersøgelse af livsformer, studie- og professionskulturer

for udvalgte fag ved videregående uddannelser (Andersen, Peter Østergaard).

4.4 Om praktik i det danske uddannelsessystem. En empirisk undersøgelse af læreprocesser i praktik (Bayer, Martin).

4.5 Professionslæring i pædagogisk praksis. En empirisk undersøgelse af 600 nyuddannede folkeskolelæreres og pædagogers professionslæring (Bayer, Martin).

4.6 Bourdieu-programmet under forskeruddannelsen på Det humanistiske Fakultet (15 deltagere) (Callewaert, Staf).

4.7 Bourdieu-Studier, lige nu koncentreret omkring felt-teorien (Callewaert, Staf).

4.8 Udviklingen i mellemuddannelsernes akademisering og videnskabeliggørelse (Callewaert, Staf).

4.9 Skolen og islamiseringen i det nordlige Mozambique (Callewaert, Staf).

4.10 Bedømmelseskriterier og problemer i forbindelse med mundtlig præsenteret universitetsundervisning (Dohn, Helge).

4.11 Vurdering af et Danced, tværfagligt og tværinstitutionelt undervisningsprojekt med feltstudier inden for området geografi og jordbrugsvidenskab (Dohn, Helge).

4.12 Udarbejdelse af evalueringsrapport over et uddannelsesforløb, som har været et forsøgsprojekt i samarbejde mellem Københavns Kvindedaghøjskole og Hotel- og Restaurationsskolen i København (Gabrielsen, Tone Saugstad).

4.13 Studietur til Berkeley vedrørende universitetspædagogik, med samtaler med den ansvarlige for Berkeleys universitetspædagogik Stephen Tollefson, observation af undervisning ved årets underviser Pedro A. Noguera, samt interview med professor Hubert Dreyfus fra Department of Philosophy, University of California at Berkeley, om universitetsundervisning (Gabrielsen, Tone Saugstad).

4.14 Medlem af Network for Non-Skolastic learning, som er et internationalt sammensat netværk af forskere som beskæftiger sig med læreprocesser udenfor de mere formaliserede skolesammenhænge (Gabrielsen, Tone Saugstad).

4.15 Arbejdet med design, æstetik, formidling og fortælleformer i multimedier og netmedier, computermedieret kommunikation og fjernundervisning, IKT og undervisning og har desuden med udgangspunkt i programmet Knowman undersøgt og beskrevet mulighederne for at bygge erfaringsbaserede ekspertsystemer og indpasse dem i organisation og efteruddannelse. Medlem af vejledningsgruppen for projektet "Den billedskabte Virkelighed" (Heilesen, Simon).

4.16 Læring og undervisning i humanistiske universitetsstudier (Laursen, Per Fibæk).

4.17 Hvad er forskningsbaseret undervisning? (Laursen, Per Fibæk).

4.18 Kognitiv didaktik (Laursen, Per Fibæk).

4.19 Etniske minoritetsgrupper, skolegang og kulturel identitetsdannelse, nationalt og internationalt med særlig henblik på USA (John U. Ogbu) (Moldenhawer, Bolette).

4.20 Pakistanske og tyrkiske/kurdiske minoritetsunge: skolestrategier og uddannelsesvalg (Moldenhawer, Bolette).

4.21 Kombineret interview- og observationsundersøgelse af interaktioner, etnicitet og elever på folkeskolens 9. klassetrin (Moldenhawer, Bolette).

4.22 Professionslæring i praksis. Empirisk undersøgelse af nyuddannede pædagogers og skolelæreres erobring af praktiske arbejdsstrategier og -færdigheder. I samarbejde med Ulf Brinkkjær DPI og Martin Bayer KU – finansieret af Statens Humanistiske Forskningsråd (Muschinsky, Lars Jakob).

4.23 Uddannelsesreformer i Sydafrika. Undersøgelser af samspil mellem politisk forandringer, uddannelsesplanlægning og personlige livsstrategier/-skæbner (Muschinsky, Lars Jakob).

4.24 Barndommen som pædagogisk konstruktion (Muschinsky, Lars Jakob).

4.25 Hvad er pædagogisk filosofi? – en analyse (Nordenbo, Sven Erik).

4.26 Temaer i pædagogisk filosofi – en introduktion til et fagområde (Nordenbo, Sven Erik).

4.27 HF-evaluering (sammen med Skov, Poul,

Klewe, Lars, Sanden, Elsebeth, Heise, Inge, von Essen, Erik og Seeberg, Peter) (Nordenbo, Sven Erik).

4.28 En sammenlignende undersøgelse af børns oplevelse af læring i England, Frankrig og Danmark. Støttet af Humanistisk Forskningsråd (sammen med Birte Ravn)(Winther-Jensen, Thyge).

Retorik

5.1 Bearbejdning af lærebog til 2. reviderede udgave af "Praktisk argumentation". Teknisk Forlag, 1987 (Jørgensen, Charlotte og Onsberg, Merete).

5.2 Forsker inden for retorikkens historie, argumentation, nyhedsformidling, politisk retorik, skrivepædagogik og skriftlig fremstilling (Kock, Christian).

5.3 Leder fra 1. oktober 1998 forskningsprojektet "Gode nyheder", finansieret af Dagspressens Fond, ang. dagblades nyhedsformidling af de "tunge" stofområder politik, økonomi, miljø m.v. (Kock, Christian).

5.4 Fortsat arbejde med ph.d.-projektet om nyhedsmediernes formidling af Christiansborg-stoffet, især med vægt på empiri-indsamling på Christiansborg og på nyhedsredaktioner. Sidste del af året har jeg været frikøbt til at medvirke i et andet forskningsprojekt omhandlende dagblades formidling af stofområderne miljø, politik og økonomi. Af sideløbende aktiviteter kan nævnes kurser og seminarer samt skriftlig formidlingsarbejde (bl.a. tidsskriftartikler og en bog) (Lemée, Pernille Steensbech).

5.5 Fortsat arbejde med ph.d.-afhandlingen "Breve i brug". Fjernkommunikative genrer i retorisk perspektiv samt udarbejdelse af et nyt overbygningsemne i retorik: Retorik i praksis, der udbydes i foråret 1999. Desuden en del formidlingsvirksomhed (bøger og tidsskriftartikler, foredrag og seminarer) (Lund, Anne Katrine).

5.6 Anden del af Actio-projektet: Udgivelsen af en dansk oversættelse af et fransk værk, er under klargøring (Onsberg, Merete).

5.7 En retorisk/metrisk undersøgelse af "Altid frejdig, når du går" er afsluttet og ventes publiceret medio 1999 (Onsberg, Merete).

5.8 Bearbejdning af "Praktisk argumentation" til 2. reviderede udgave (Onsberg, Merete og Jørgensen, Charlotte).

5.9 En metrisk grundbog for gymnasiet planlægges (Onsberg, Merete).

5.10 Arbejder videre med projektet: Hermeneutiske overvejelser over digteres oplæsning af egne digte og påtænker desuden en lille undersøgelse af "trykforvirringen" i nyhedsoplæsningen (Rørbech, Lone).

Redaktionsvirksomhed

Andersen, Peter Østergaard: Deltager i redaktionen af "VERA" – tidsskrift for pædagoger.

Bayer, Martin: Redaktør af "VERA" – tidsskrift for pædagoger.

Collin, Finn: Redaktør af "Danish Yearbook of Philosophy".

Dohn, Helge: Referee Medical Education (tidsskrift).

Faye, Jan: Thomas Söderqvist, Jan Faye, Helge Kragh og Alan Rasmussen, "Videnskabernes København". Med forord og introduktion af Th. Söderqvist, J. Faye, Helge Kragh og Allan Rasmussen.(s. 7-23). Roskilde Universitetsforlag 1998, 276 s.

Flor, Jan Riis: Medlem af redaktionen af Filosofiske Studier.

Gabrielsen, Tone Saugstad: Redaktør på "At undervise i Humaniora", med Per Fibæk Laursen.

Heilesen, Simon: Fagkonsulent og forfatter ved Den Store Danske Encyklopædi (Øst- og Sydøstasiens kunst) og desuden fagkonsulent ved Gyldendals 1-binds leksikon, MEMO.

Hendricks, Vincent Fella: Redaktør (med S.A. Pedersen og K. Frovin) af monografien Proof Theory – History and Philosophical Significance, Kluwer Academic Publishers, 1999. Bidrag fra S. Feferman, W. Sieg, D. van Dalen, L. Corry, D. Rowe, M. Epple og E. Scholz.

Holtug, Nils: Editorial Board, Bioethics.

Jensen, Karsten Klint: Jensen, Karsten Klint og Andersen, Svend, AaU: Redaktion af bog om bioetik.

Johansen, Karsten Friis: Konsulent- og forfattervirksomhed ved Danmarks Nationalleksikon (antik filosofi).

Jørgensen, Charlotte og Onsberg, Merete: Redaktører af Retorik Studier 11, 1998.

Kappel, Klemens: Redaktør for bind af "Theoria", med bidrag om Jonathan Dancys moralfilosofi, samt svar fra Jonathan Dancy. Bidragene

blev første gang præsenteret ved seminar i Lund og København, november 1997.

Kemp, Peter: Afsluttet: Redaktør af danske bibliografier til "Bibliographie de la Philosophie", Bulletin Trimestriel, Institut International de Philosophie, J. Vrin, Paris (overtaget af Jacob Rendtorff fra september). Igangværende: Redaktør og medforfatter (sammen med Jacob Rendtorff) af rapport til Europakommissionen om synet i europæiske lande på de grundlæggende etiske principper i bioetik og bioret (treårigt projekt under BIOMED II-programmet). Redaktør af akterne fra den 1. internationale konference om bioetik og bioret, København 1996. Redaktør af bogserien Philosophical Problems Today, der med et bind om "Monde et mondanéité/World and Worldhood" skal udgives i Paris. Redaktør af artikler på fransk om "Bioethique", der skal udgives i Paris. Redaktør af udgivelse af bidragene på fransk til Det Internationale Instituts årlige "Entretiens", der i september 1997 fandt sted i Danmark om emnet: "La métaphysique dans la culture".

Lippert-Rasmussen, Kasper: Medredaktør ved Filosofiske Studier.

Lübcke, Poul: Redaktør af nye udgaver af "Politikens filosofi leksikon" og "Vor tids filosofi" (begge Politikens Forlag). Medredaktør af "Tankens magt" på Gyldendal. Medredaktør af serien "Klassiske tænkere" på Gyldendal.

Muschinsky, Lars Jakob: Redaktør af Dansk Pædagogisk Tidsskrift.

Nordenbo, Sven Erik: National redaktør af Scandinavian Journal of Educational Research, 4 nr. årligt (Udgiver: Carfax Publishing Company, Oxford England). Medlem af redaktionen af Danish Yearbook of Philosophy, 1 bind årligt (Udgiver: Museum Tusculanums forlag, København). Medlem af Editorial Board i: Studies in Philosophy and Education, 4 nr. årligt (Udgiver: Kluwer Publ.Comp., Holland).

Onsberg, Merete: "Retorik Studier", vol. 11, 1998, sammen med lektor Charlotte Jørgensen.

Zahavi, Dan: I redaktionen af "Filosofisk Studier" og "Alter-revue de phénoménologie". Redigering af: 1. "Alterity and Facticity. New Perspectives on Husserl" (sammen med N. Depraz). 2. "Self-awareness, temporality and alterity. Central topics in phenomenology".

Rejser og gæsteforelæsninger

Andersen, Peter Østergaard: Forelæsning og deltagelse i seminar om "Barndommen i Norden" ved Sätra Bruk ved Karlstad, Sverige (maj).

Bayer, Martin: "Knowledge, Identity and Pedagogy" University of Southampton med paper om "professionslæring" (marts). FOFU konference om voksenuddannelse: Oplæg om nyuddannede pædagogers og læreres professionslæring (oktober).

Broberg, Magareta: Marseille i februar for at indsamle dokumentation til EU-projekt.

Callewaert, Staf: International symposium om Korrespondens-analyse, Institutionen för Lärautbilding, ILU, Uppsala Universitet (1.-2. november 1998). Workshop om Bourdieu's praktikteori og mellemuddannelsernes akademisering og videnskabeliggørelse, Institutionen för Pedagogik, Uppsala Universitet (17.-18. november). International Sociologkongres for de portugisisktalende lande, Maputo, Mozambique (1.-5. september). Faculdade de Psicologia e das Sciencias da Educacao, Universitet i Porto, Portugal, Masterkursus (2.-7. juni). Kollegier för utvecklingsstudier, Uppsala Universitet (12. april). American Educational Research Association's Conference, San Diego (april).

Collin, Finn: Foredrag: "Filosofi og videnskab" Roskilde Universitets Center (31.januar), "Socialkonstruktivisme", Danmarks Lærerhøjskole, Odense (17. februar), "Socialkonstruktivisme", Aalborg Universitet (16. april), "To slags socialkonstruktivisme", Danmarks Lærerhøjskole, København (20. april), "Metaphorical Meaning as Process and Product", International konference om metaforer, Københavns Universitet (29. maj), "Forskningsevaluering inden for humaniora", foredrag på nordisk konference om forskningsevaluering, Stockholm (27. august), "Socialkonstruktivisme og "Science Wars"", Niels Bohr Instituttet (2. oktober), "Social konstruktivisme", Danmarks Lærerhøjskole, København (9. november), "Popper og humanvidenskaberne", Askov Højskole (12. november).

Faye, Jan: "Niels Bohrs opfattelse af den fysiske virkelighed", Niels Bohr Institutet (16. september). "Is Explanation only response to a Why-question?", "New Directions for Studies of Explanation", Lunds University, Sverige (1.-3. oktober). "Den gådefulde Tid", Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab (5. oktober)."The Puzzeling Time", Filosofiska Förening i Lund, Lunds Universitet, Sverige (25. november). "Humaniora og naturvidenskab – ligheder og forskelle", årsmøde i Den danske Nationalkommite for videnskabsfilosofi og videnskabshistorie, Aalborg Universitet (27.-28. november). "Aducting Explanation", Model-Based Reasoning in Scientific Discovery (17.-19. december), Pavias Universitet, Italien.

Gabrielsen, Tone Saugstad: Deltagelse på den amerikanske pædagogkonference i San Diego (april). Deltagelse i konference om "Krop, Miljø og Læring" (marts) i Norge. Seminar i "Network for Non-Skolastic learning", Norge (september).

Grund, Cynthia M.: "Conceptual Emergence and Fictionalism", Helsinki, Finland (26. oktober). "Pragmatist and Fictionalist Perspectives on Logic, Mathematics and Aesthetics", Tampere, Finland (15.-22. oktober). "The Emergence of Music from Sound: The View from a Combined Quasi-Realist and Fictionalist Perspective", Espoo, Finland (7. august). "Metaphor, Music and Food", Ankara, Tyrkiet (25 juni). "Metaphor, Music, and Quasi-Realism", København (29. maj).

Heilesen, Simon: Deltog som kommentator i den internationale workshop "The future of interactive communication" i Helsingborg (3. juni) og holdt gæsteforelæsning på RUC's Interkomm+ uddannelse i Rønne (16. august).

Hendricks, Vincent Fella: 17.-19.december. Modelled-based Reasoning in Scientific Discovery, MBR'99. Pavia, Italien.

Huggler, Jørgen: "Den tyske idealisme: Videnskabsopfattelse". 9. oktober "Hegel/Kant: Samfunds- og retsopfattelser" Institut for Statskundskab, Københavns Universitet (8.-9. oktober). "Natur og kultur i forhold til Hegels sædelighedsbegreb", Institut for Arkæologi og Etnologi, Københavns Universitet (4. november).

Johansen, Niels Mattson: Philadelphia og Washington (januar).

Jørgensen, Charlotte: Foredrag i Vilhelm Grønbech Selskabet 21. februar 1998: Vilhelm Grønbechs debatform i retorisk lys i "En læg mands enfoldige tanker mellem 9. april og 5. maj", Frie Ord 1947. Foredrag i Modersmålselskabet 23. februar 1998: Det politiske sprog. Deltagelse i ISSA's 4. internationale konference om argumentation i Amsterdam 16.-19. juni. Foredrag sammen med Christian Kock: The rhetorical audience in public debate and the strategies of vote gathering and vote shifting.

Kappel, Klemens: Visiting academic på School af Advanced Studies, University of London fra oktober 1997 til juli 1998.

Kemp, Peter: Rom (3.-8. januar) foredrag om "L'intégrité de l'être incarné" på Castellikollokvium om "L'incarnation". Paris (9.-15. februar), bl.a. møder om udgivelser i Paris for Det Internationale Institut for Filosofi. Barcelona, Borja Instituttet for Bioetik (4.-7. april), planlægning af sidste møde for partnerne i EU-projektet under BIOMED II. Reykjavik (1.-3. maj) indledningsforedrag om etik på det 12. Internordiske Filosofimøde. Milano (20.-24. maj), foredrag om sygdom og mening på møde for medlemmerne af Académie Internationale de Philosophie des Sciences. Paris (14. juni) foredrag om "Kirkegaard-Levinas: Entre éthique et religion" på La Fondation Danoise, Cité Internationale de Paris. Boston (den 20. verdenskongres for Filosofi 10.-15. august), valgt til generalsekretær for Fédération Internationale des Sociétes de Philosophie, der har ansvaret for verdenskongresserne i filosofi. Sorø (28. juli) foredrag om ansvarsbegrebet på undervisningsministerens Sorø-møde. Lake Biwa, Kyoto og Osaka (30.oktober til 9. september) Økoetisk seminarer. Barcelona (Borja Instituttet for Bioetik, 21.-24. november) ledelse af de 4. og sidste store møde for partnerne i EU-projektetuner BIOMED II.

Koch, C.H.: Gæsteforelæst på AUC om F.C. Sibberns filosofi (20. marts). Forelæst om eksistentielle krav til videnssøgning på konferencen om Folkeuniversitetet i det 21. århundrede (6. marts). Gæsteforelæst på RUC om forholdet mellem filosofi- og idéhistorie (6. marts). Forelæst om dansk filosofi på Den danske nationalkomité for videnskabshistorie og videnskabsfilosofis årsmøde i Aalborg (27. november).

Kock, Christian: Studierejse London (maj), deltagelse i konference for International Society for the Study of Argumentation, Amsterdam (juni). Gæsteforelæser ved Göteborgs Universitet (marts), Grønlands Universitet (maj).

Laursen, Per Fibæk: Gæsteforelæsning i april på University of Athens om: Teaching games for understanding. Deltagelse med præsentation af paper på International Teacher Education conference, Shanghai, Kina (april).

Lebech, Mette: Visiting Research Fellow på Linacre Centret i London indtil den 1. juni.

Lemée, Pernille Steensbech: Foredrag ved Retorik konferencer i USA og Canada i forsommeren.

Lippert-Rasmussen, Kasper: Præsentation af paper – "Does moral responsibility presuppose alternate possibilities?" – ved International Conference on Moral Responsibility and Ontology, Zeist, Holland (4.-7. juni).

Lund, Anne Katrine: Foredrag ved Retorik konferencer i USA og Canada i forsommeren.

Lübcke, Poul: Lund. Forskellige forskningskontakter og forberedelser af samarbejde mellem universiteterne i København/Lund og Roskilde. Pauda – Sokrates/Erasmus-kontakt (september).

Moldenhawer, Bolette: Konference: Knowledge, Identity, Pedagogy, University of Southamp-

ton, England (marts). Præsentation af paper: "Individual Biography and Social Reproduction" i samarbejde med Lars Jakob Muschinsky (KU) og Ulf Brinkkjær (DPI). Forelæsning på University of California, Berkeley, Department of Anthropology: Cultural Identity and Schooling: The Case of Denmark (oktober). Forskningsophold: University of California, Berkeley, Department of Anthropology (professor John U. Ogbu) (juli 1998 til januar 1999).

Muschinsky, Lars Jakob: Konference: Knowledge, Identity, Pedagogy – University of Southampton, England. Præsentation af paper: "Individual Biography and Social Reproduction", i samarbejde med Bolette Moldenhawer (KU) og Ulf Brinkkjær (DPI). Forskningsrejser til h.h.v. Sydafrika (september/oktober) og Nepal (november/december). Gæsteforelæsning, Danmarks Lærerhøjskole (Skolefag, læring og dannelse i det 21. århundrede): Dannelse som social markør.

Nordenbo, Sven Erik: Gæsteforelæsninger: Joensuu Universitet (5.-9. august), Danmarks Lærerhøjskole (11. november). Rejser: Lahti Universitet marts 1998, Hamburg Universitet (marts), Oxford Universitet (1998), Lillehammer Universitet (april), Tromsø Universitet (juni), Oxford Universitet (august), Joensuu Universitet (oktober).

Olsen, Anne-Marie Eggert: "Platon og Aristoteles om statens begreb" (9. oktober), foredrag på ph.d.-kursus, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Onsberg, Merete: Holdt foredrag på metrikkursus for Dansklærerforeningen (6. marts) på Ærø. Holdt foredrag på kursus for norsklærerforeningen, "Muntlige fremstillingsformer og opplesning" (21. marts) i Tromsø. Deltaget i "Teatralitet och konstarternas interrelationer" arrangeret af Nordisk Selskab for Interart-studier (Norsis), Göteborg (13.-15. november), med foredraget "Taleren og skuespilleren".

Petersen, Thomas: Konference "Second International Conference on Bioethics and Biolaw" (3.-6. juni) i København. Præsenterede en artikel med titlen "David Heyd on the Interests of the Possible Child".

Winther-Jensen, Thyge: Præsident for Comparative Education Society in Europe (CESE). I den forbindelse rejser til Groningen (som vært for konference i Juli) og Bologna (planlægningsmøde for den næste konference i år 2000 i Rom). Ved begge lejligheder præsentation af seminaroplæg. Forelæser og medarrangør ved intensivt Erasmusseminar i Madrid (september). Oplæg på seminar ved Institute of Education, London Universitet (juni). Oplæg på Skærum Mølle (april) over emnet Dansk folkeoplysning.

Zahavi, Dan: "Self-awareness and Egology". Collège International de Philosophie. Paris, Frankrig (21. januar). Kongresbidrag: "Die Reduktion, das Unsichtbare, und die subjektivität". Die Sichtbarkeit des Unsichtbaren: Tagung der Deutschen Gesellschaft für Phänomenologische Forschung. Katholieke Universiteit Leuven. Belgien (24. september). "Michel Henry and the Phenomenology of the Invisible". SPEP's 37. Annual Meeting. University of Colorado, Denver, USA (9. oktober).

Øvrige aktiviteter

Callewaert, Staf: Feltarbejde inden for rammen af Masterkursus (august 1998) i Nampula provinsen for Instituto Nacional para o Desenvolvimento da Educacao, Maputo, Mozambique.

Coff, Christian: Videnskabelig sekretær for "BioTIK-udvalget" under Erhvervsministeriet.

Collin, Finn: Medlem af Statens Humanistiske Forskningsråd siden 1. august 1998. Medlem af bedømmelsesudvalg vedrørende forskningsprofessorat i "Virksomheds- og ledelsesfilosofi", Handelshøjskolen, København i efterårssemesteret.

Dohn, Helge: Pædagogisk konsulent for adjunktpædagogikum ved KVL.

Flor, Jan Riis: Lunch-time foredrag (11. november): Eksternalisme og epifænomenalisme. Studieleder for filosofi.

Heilesen, Simon: Humanistisk Informatik udgiver hæfter med arbejdspapirer under titlen "Data Humana".

Hendricks, Vincent Fella: Medarrangør af konferencen "New Trends in the History and Philosophy of Mathematics, RUC (august).

Huggler, Jørgen: Medlem af selvevalueringsgruppen for filosofi. Adjunktpædagogikum.

Jørgensen, Charlotte: Bestyrelsesmedlem i Retorikforeningen. Censor inden for dansk ved universiteterne i Aarhus, København, Odense samt Aalborg og Roskilde Universitetscenter. Studieleder for retorik.

Kappel, Klemens: Lunchtime foredrag om epistemologisk naturalisme (november). Medlem af Forskningsgruppe for etik og politisk filosofi.

Kemp, Peter: Leder af forskningscentret "Center for Etik og Ret" (8 medarbejdere) herunder ansvarlig for Centrets 2. internationale konference om "Bioetik og bioret" (3.-6. juni) på Christiansborg. Forskningsleder for forskningsrådspro-

jekt om "Bioetik og ret". Coordinator af EU-forskningsprojekt om "Basic Ethical Principles in Bioethics and Biolaw" for 23 partnere fra i alt 13 lande under BIOMED II-programmet. Medlem af bestyrelsen for "Det Internationale Institut for Filosofi", Paris. Generalsekretær for "Fédération Internationale des Sociétes de Philosophie". 2. officielle opponent den 20. februar ved Peter Bornedals forsvar for afhandlingen "Speech and System" (en sprogteoretisk filosofisk afhandling), der var antaget til forsvar af Det humanistiske Fakultet, KU, den 1.september 1992. 1. officielle opponent på Aalborg Universitet ved Jens Christensens forsvar for den naturvidenskabelige doktorgrad (dr.scient.) af afhandlingen "Alternativer – natur og landbrug" (25. september). Ledelse af ph.d.-kursus om grundprincipperne værdighed og integritet i bioetik og bioret (9.-13. marts og 16.-17. april) med deltagelse af Margareta Andersson og Jean-Pierre Baud. En række foredrag i Danmark, hovedsageligt om emnerne (1) læge-patient, (2) ansvaret i læreprocessen.

Koch, C.H.: Medlem af Forskningsforums programkomité vedrørende forskningsfremme. Medlem af arbejdsgruppen for alternativ medicin nedsat af Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd. Medlem af Det kongelige Biblioteks forskningsudvalg og af Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Biblioteks forskningsudvalg. Medlem af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.

Kock, Christian.: Deltager i udviklings- og forsøgsarbejde for Undervisningsministeriet om nye prøve- og undervisningsformer i skriftlig dansk i gymnasiet. Fik "Undervisningsmiddelprisen" 1998 for "Skrivehåndbogen".

Laursen, Per Fibæk: Formand for Dansk Universitetspædagogisk Netværk.

Lebech, Mette: Koordinator for International Association of Bioethics-netværket: Sanctity of Human Life.

Lübcke, Poul: International koordinator (fra 1. august). Formand for udvalg nedsat af studienævnet med henblik på udarbejdelse af nye studieordninger for filosofi.

Nordenbo, Sven Erik: SOCRATES-coordinator i NESA, Strand III. Undervisningsministeriet, Fagligt udvalg for filosofi i Gymnasiet. HF-evaluering, Undervisningsministeriet, Gymnasieafdelingen. Bedømmelse: Officiel opponent ved dr.philos. Poul Opdals disputats, Tromsø Universitet (juni).

Onsberg, Merete: Fakultetets repræsentant i LLF, censor samme sted. Censor på DLH. Studieleder (retorik) på Folkeuniversitetet i København.

Winther-Jensen, Thyge: Censorformand på DLH for det pædagogisk-psykologiske område. Fagkonsulent ved Nationalencyklopædien. Studieleder på pædagogik. Studieleder på Folkeuniversitetet (pædagogik).

Zahavi, Dan: Forberedelse og afholdelse af NorFa-støttet ph.d.-seminar (sammen med F. Stjernfelt): "Applied Phenomenology". Forberedelse af forskningsrådsstøttet tværvidenskabelig konference (sammen med J. Parnas): "Problems of the Self. Philosophical and psychopathological perspectives on self-experience".

Udenlandske gæsteforelæsere

Professor Ruth G. Millikan, USA, professor Fred I. Dretske, USA, research Fellow Rich Grush, USA, director Dan Hutto, England, professor Robert Cowen, England, professor Hubert Dreyfus, USA, professor Larry Temkin, USA, professor John Broome, USA, professor Ray Smidt, USA, Bernard Feltz, Frankrig, professor Hjördis Nerheim, Norge.

Øvrige publikationer

Margareta Broberg: On Cloning. European and International Instruments. National Legislation.

Margareta Broberg og Jeanette Bresson Ladegaard: Dignity, Ethics and Law.

Katrine Kristensen: Women and Health in Europe.

Nikolaj West: Registrant over relevant lovstof på CER.

Per Fibæk Laursen

Stab

Årsværk
VIP: 35,8
TAP: 9,2

VIP, internt finansieret
Andersen, Peter Østergård; lektorvikar.
Callewaert, Staf; professor.
Collin, Finn; professor.
Conrad, Joan; lektor (orlov fra 1. februar).
Dohn, Helge; lektor.
Endressen, Harry Thorleif; amanuensis.
Engstrøm, Anders; amanuensis.
Faye, Jan; lektor.
Flor, Jan Riis; lektor.

Friberg, Carsten; amanuensis.
Gabrielsen, Tone Saugstad; lektor.
Geckler, Per; amanuensis.
Heilesen, Simon; lektor.
Holtug, Nils; adjunkt.
Huggler, Jørgen; adjunkt.
Jensen, Karsten Klint; forskningsadjunkt.
Johansen, Karsten Friis; professor.
Jørgensen, Charlotte; lektor.
Jørgensen, Peter Stray; konsulent.
Kemp, Peter; docent.
Klercke, Kirsten; amanuensis.
Koch, Carl Henrik; docent.
Kock, Christian Erik; professor.
Laursen, Per Fibæk; lektor.
Lippert-Rasmussen, Kasper; lektorvikar.
Lübcke, Poul; lektor.
Moldenhawer, Bolette; adjunkt.
Muschinsky, Lars Jakob; lektor.
Nielsen, Flemming Steen; lektor.
Nielsen, Lis; amanuensis.
Nordenbo, Sven Erik; lektor.
Olsen, Anne-Marie Eggert; adjunkt.
Onsberg, Merete; lektor.
Ryberg, Jesper Alexander; amanuensis.
Rørbech, Lone; lektor.
Scott, Robin May; lektorvikar.
Sørensen, Peter Laurs; amanuensis.
Wagner, Knud Dirch; lektor (til 31. maj).
Winther-Jensen, Thyge; lektor.
Zahavi, Dan; adjunkt.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Franck, Kasper Sebastian.
Johansen, Niels Mattsson.
Lund, Anne Katrine.
Petersen, Thomas.
Schrøder, Vibeke.
Steffensen, Peter Berg.

Stipendiater (ph.d.-studerende), eksternt finansieret
Bayer, Martin.
Coff, Christian Eyde.
Larsen, Kristian.
Lebech, Mette.
Mottelson, Martha.
Petersen, Henrik Sonne.

TAP, internt finansieret
Andersen, Mette Worning; bibliotekar.
Andersen, Pia Karstoft; overassistent.
Bernhoff, Inge Jytte; kontorfuldmægtig.
Bro, Benthe; kontorfuldmægtig.
Christensen, Sanne; overassistent.
Dahl, Lone; overassistent.
Hedelund, Lis; konsulent.
Lindhardtsen, Jytte Dyrlund; overassistent.
Mortensen, Susanne Munk; overassistent.
Nørholm, Morten; akademisk medarbejder.
Pedersen, Per Møller; akademisk medarbejder.
Rienecker, Lotte M.; konsulent.
Schneidermann, Aase; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Andersen, Lars Pynt; forskningsassistent.
Andersen, Mette Minor; forskningsassistent.
Broberg, Margareta, dokumentationschef.
Ellegaard-Jørgensen, Tomas; forskningsassistent.
Engel, Jens; forskningsassistent.
Grund, Cynthia M.; forskningsadjunkt.
Hendricks, Vincent Fella; forskningsadjunkt.
Henriksen, Ann-Helen; forskningsassistent.
Henriksen, Mia (chefsekretær).
Kappel, Klemens; forskningsadjunkt.
Mach-Zagal, Ruth; projektmedarbejder.
Ravn, Birthe; forskningslektor.
Steensbech Lemée, Pernille; forskningsassistent

Ph.d.-afhandlinger

Brinkjær, Ulf Rikard: Hhx-elevers habitus og livsstil – konstruktion af et forskningsprojekt.

Fondsstøtte

Carlsbergfondet
The Convergence of Knowledge (Vincent F. Hendricks) kr. 313.965.

Dagpressens Fond
Forskning i dagbladets nyhedsformidling (Christian Kock) kr. 400.000.

Nor-Fa Nordisk Forskerakademi
Opholdsudgifter til "Applied Phenomenology" (Dan Zahavi) kr. 23.180.

Statens Humanistiske Forskningsråd
Aflastning (Carl Henrik Koch) kr. 50.000.
Elevers oplevelse af læring i skole i England, Frankrig og Danmark (Birte Ravn) kr. 525.999.
Konference Modelling Metaphor (Finn Collin) kr. 30.000.

Ledelsessekretariatet
Konference: "Basic Ethical Principles in Biolaw.

Autonomy, Dignity, Integrity, Vulnerability" (Peter Kemp) kr. 100.000.

Publikationer

Andersen P.Ø.: Forestillinger om og billeder af børn og barndom, I: Bjerg, J. (red.). i: Pædagogik – en grundbog til et fag s. 606, Jens Bjerg, Hans Reitzel, København 1998.

Andersen P.Ø., Bayer S., Kampmann J.: Pædagogisk udviklingsprojekt i Aalborg Kommune med udgangspunkt i erfaringer fra den pædagogiske filosofi i Reggio Emilia, Italien. 60 s. 1998.

Andersen P.Ø., Bayer S., Kampmann J.: Børns livskvalitet i Hobro Kommunes børnehaver. 67 s. 1998.

Callewaert S.: Uddannelsesfilosofi, Frankfurterskolens kritiske Teori og Pierre Bourdieus sociologi. i: Pædagogik – En grundbog til et fag s. 453-479, af Callewaert, Staf. Redigeret af Jens Bjerg, Hans Reitzels Forlag, København 1998.

Callewaert S.: Society, education and curriculum. 224 s. Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, København 1998.

Callewaert S.: Bourdieu-studier II. 185 s. Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, København 1998.

Collin F.: Semantic Holism in Social Science. Philosophical Explorations 1, s. 20, 1998.

Collin F., Järvinen M., Bertilsson M.: Socialkonstruktivisme og den sociale virkelighed. i: Socialkonstruktivisme, Bidrag til en kritisk diskussion s. 41-67, Finn Collin, Hans Reitzels Forlag, København 1998.

Collin F., Guldmann F.: Sprogfilosofi – en introduktion. 311 s. Gyldendal, København 1998.

Engstrøm A.: Juliet er solen – en oversigt over moderne metaforteori. Retorikmagasinet 30, s. 12-14, 1998.

Engstrøm A.: The City as Cultural Metaphor. The City as Cultural Methaphor: Studies in Urban Aesthetics.Applied Aesthetics Series vol. 4, s. 52-61, 1998.

Faye J.: København og den logiske positivisme. i: Videnskabernes København s. 43-58, Th. Söderquist, J. Faye, H. Kragh, F. Rasmussen, Roskilde Universitetsforlag, København 1998.

Faye J.: The Cognitive Limits of Science. i: Not Without Cause s. 20-29, Lars Lindahl, Jan Odelstad, Rysiek Sliwinski, Uppsala Philosophical Studies 48, Uppsala 1998.

Faye J.: Enhedsvidenskab – fugl Føniks? Filosofiske Studier 18, s. 6-31, 1998.

Faye J.: "1,2" kg. Kritik 133, s. 72-75, 1998.

Flor J.R.: Eksternalisme, transparens og ansvarlighed. Filosofiske Studier 18, s. 32-44, 1998.

Friberg C.: Kommentar til Asger Ousager: "Det Gode – Det Sande – Det Skønne". Bulletinen. Meddelelser fra Dansk Kunsthistoriker Forening 26/april 1998, s. 11-12, 1998.

Gabrielsen T.S.: Grønne daghøjskoler og folkeoplysning. 101 s. Foreningen af daghøjskoler, København 1998.

Gabrielsen T.S.: Levnedsmiddelstyrelsens ernæringsoplysning – en ekstern vurdering. i: En pædagogisk vurdering af levnedsmiddelstyrelsens kampagneaktiviteter s. 45-55, Veterinær- og Fødevarerdirektoratet, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, København 1998.

Gabrielsen T.S.: At undervise i Humaniora. i: Kan man undervises i at undervise? s. 133-147, Gabrielsen Saugstad T., Laursen Fibæk P., Samfundslitteratur, København 1998.

Grund C.M.: "From Speech Act to Music Act: Some Thoughts on Intentionality and Music". i: Les Universaux en musique s. 179-189, Costin Miereanu & Xavier Hascher, red., Publications de la Sorbonne, Paris 1998.

Grund C.M.: "The Emergence of Music from Sound: The View from a Combined Quasi-Realist and Fictionalist Perspective". Acta Polytechnica Scandinavica No 91, s. 305-314, 1998.

Hedelund L.: Kommahjælp. 15 s. Udgivet internt (KUA), Københavns Universitet, Amager 1998.

Heilesen S.B.: Klar tale på www. Alt om Data 8/97, s. 4-11, 1997.

Heilesen S.B.: Kundskab er magt. Alt om Data 11/98, s. 32-38, 1998.

Heilesen S.B.: Digital alfabetisme. i: Informationsteknologi i de videregående uddannelser. Pjece nr. 1713 s. 4-7, Stud.Sam.Foreningen, DJØF, DJØF, København 1998.

Holtug N., Norup M., Folker A.: Beslutninger om liv og død. Nordisk Medicin 7, s. 240-244, 1998.

Holtug N.: Egalitarianism and the levelling down objection. Analysis 58(2), s. 166-174, 1998.

Holtug N.: Identity, Integrity and Nuclei Transplantation. Politics and the life sciences 17(1), s. 20-21, 1998.

Holtug N.: Creating and Patenting New Life Forms. i: A companion to bioethics s. 206-214, Peter Singer, Helga Kuhse, Basil Blackwell, Oxford 1998.

Jensen K.K.: Gensler, Harry J. Formal ethics. Ethics 108, No. 4, s. 835-835, 1998.

Jensen K.K.: Afvejning af værdier. Filosofiske Studier 18, s. 75-99, 1998.

Johansen K.F.: A History of Ancient Philosophy. 685 s. Routledge, London 1998.

Jørgensen C., Kock C.E.J., Rørbech L.: Rhetoric That Shifts Votes: An Exploratory Study of Persuasion in Issue-Oriented Public Debates. Political Communication Vol. 15, nr. 3, s. 283-299, 1998.

Jørgensen C.: Lærebog om retorisk tekstanalyse. Rhetorica Scandinavica 8, s. 68-70, 1998.

Jørgensen C.: Public Debate – An Act of Hostility? Argumentation Vol. 12, No. 4, s. 431-443, 1998.

Jørgensen C.: Politisk debat i tv-demokratiet. Språk i Norden. Årsskrift for Nordisk språkråd og språknämndena i Norden 1998, s. 19-30, 1998.

Jørgensen P.S., Rienecker L.M.: Eksemplets magt. i: At undervise i Humaniora s. 149-165, Gabrielsen Saugstad T. og Laursen Fibæk P., Samfundslitteratur, Frederiksberg 1998.

Jørgensen P.S.: Klart sprog i universitetsopgaver. 53 s. Samfundslitteratur, Frederiksberg 1998.

Koch C.H.: Hans Brøchner og Georg Brandes. Nordica Bd. 14, 1997, s. 117-136, 1998.

Koch C.H.: Steno og det 17. århundredes filosofi. Videnskabsforskning 19,1998, s. 2-11, 1998.

Koch C.H.: Opposition 19. juli 1997 ved Flemming Steen Nielsens forsvar af afhandlingen "Alfred Sidgwicks argumentationsteori" for den filosofiske doktorgrad. Filosofiske Studier Bind 18, 1998, s. 195-208, 1998.

Koch C.H.: To generationer i københavns filosofi: Post-spekulationens og positivismens tidsalder 1880-1945. i: Videnskabernes København s. 25-42, Th. Søderqvist, J. Faye, M. Kragh, E.A. Rasmussen, Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg 1998.

Koch C.H.: Review of A. Ziggelar (ed) Chaos, Niels Steensen's Chaos-Manuscript, Copenhagen 1659 (Acta Historica Scientiarum Naturalium et Medicinalium, vol. 44, 1997). Centaurus Vol. 40, no. 3-4, s. 382-384,

Kock C.E.J., Jørgensen C., Rørbech L.: Rhetoric that shifts votes: An exploratory study of persuasion in issue-oriented public debates. Political Communication 15, s. 283-299, 1998.

Kock C.E.J.: At undervise i at skrive. i: At undervise i humaniora s. 64-82, Tone Saugstad Gabrielsen, Per Fibæk Laursen, Samfundslitteratur, København 1998.

Kock C.E.J.: Systemtænktning. Rhetorica Scandinavica 5, s. 73-75, 1998.

Kock C.E.J.: The function of poetry in our lives: Roman Jakobson's Legacy and challenge to poetics. Acta Linguistica Hafniensa 29, s. 305-319, 1997.

Laursen P.F.: Didaktikkens Kognitionsbegreb. Psyke & Logos 2, 98, s. 484-501, 1998.

Laursen P.F.: Hvad lærer eleverne i idræt? Focus Idræt 5, 98, s. 173-174, 1998.

Laursen P.F.: Hvorfor er læringsbegrebet kommet i centrum? i: På sporet af læring s. 15-30, Undervisningsministeriet, København 1998.

Laursen P.F.: Forskningsbaseret Undervisning og Læring. i: At Undervise i Humaniora s. 93-110, Tone S. Gabrielsen og Per Fibæk Laursen, Samfundslitteratur, København 1998.

Laursen P.F.: Mangfoldighed og Frigørelse. i: "En Time Dagligen" – Skoleidræt gennem 200 år s. 207-231, I. Berg Sørensen og P. Jørgensen, Odense Universitetsforlag, Odense 1998.

Laursen P.F., Trangbæk E., Christensen M.K.: PE Teaching Ageing and The Working Environment. 10 s.

Laursen P.F.: Mod Kategorial Dannelse. Tidsskrift for Idræt 3, 1998, s. 83-87, 1998.

Laursen P.F.: Universitetslærere Elsker at Undervise. Dansk Pædagogisk Tidsskrift 1, 98, s. 38-44, 1998.

Laursen P.F., Laursen P.F.: Didactics in Teacher Education Programs. 9 s.

Laursen P.F., Jakobsen A., Rump C.: Bedømmelse af Kvaliteten af Universitetsundervisning. 26 s. Evalueringscentret, København 1998.

Laursen P.F.: Lærerens Autonomi. i: Folkeskolens Potemkinkulisser s. 89-93, Fjorager, Odense 1998.

Laursen P.F.: Refleksion og Refleksivitet. i: Voksenpædagogisk Opslagsbog s. 270-276, Christian Ejler' Forlag, København 1998.

Moldenhawer B.: Minoritetskulturer og deres gennemslag i den danske folkeskole, I: Bjerg, J. (red.). i: Pædagogik – en grundbog til et fag s. 358-383, Bjerg J., Hans Reitzels Forlag, København 1998.

Muschinsky L.J.: Pædagogik som fag – hvad skal man med det? i: Jens Bjerg (red.) Pædagogik – en grundbog til et fag s. 604-629, Jens Bjerg, Hans Reitzel, København 1998.

Nordenbo S.E.: Dänische Bildungs- und Erziehungsphilosophie – von der fünfziger Jahren bis heute. Jahrbuch für Bildungs- und Erziehungsphilosophie 1 (1998), s. 133-167, 1998.

Nordenbo S.E.: Concepts of Freedom in Danish School Legislation. i: Education for the 21st Century – Commonalities and Diversities s. 154-167, Christoph Wulf (Ed.), Waxmann, Münster/New York/München/Berlin 1998.

Onsberg M.: En mand er en mand og et ord et ord – men hvis ord er mandens? Om nogle proble-

mer ved den politiske taleskrivning. Retorik Studier 11, s. 24-61, 1998.
Onsberg M.: En feministisk ny dialektik. Rhetorica Scandinavica 5/1998, s. 71-72, 1998.
Petersen T.: Nogle etiske problemstillinger ved assisteret befrugtning. Biofag 2, 20. årg., s. 1-8, 1998.
Petersen T., Faye J.: Får får får. Studier i Etik og Ret 6, s. 31-38, 1997.
Petersen T., Faye J.: Kloning – Nok engang. Studier i Etik og Ret 6, s. 47-51, 1997.
Reinecker L.: Udvikling af kompetence i opgaveskrivning hos universitetsstuderende. Psyke og Logos 2, 1998, s. 435-449, 1998.
Rienecker L.: Problemformulering på de samfundsvidenskabelige uddannelser. 39 s. Samfundslitteratur, København 1998.
Rienecker L.: Eksemplets magt. i: At undervise i humaniora s. 149-165, Saugstad Gabrielsen T. og Fibæk Laursen P., Samfundslitteratur, København 1998.
Rienecker L.: Scribo for Windows – CD-Rom. Samfundslitteratur. København 1998, Audiovisuel publikation.
Ryberg J.: The Argument from Overpopulation – Logical and Ethical Considerations. Population and Environment Vol. 19 No. 5, s. 15-15, 1998.
Rørbech L.: Lydøvelser til fonetik. 1998, Audiovisuel publikation.
Rørbech L.: Rhetoric That shifts. Votes: An Exploratory Study of Persuasion in Issue-Oriented Public Debates. Political Communication Volume 15, Number 3, 1998, s. 283-299, 1998.
Zahavi D., Depraz N.,.: Alterity and Facticity. New perspectives on Husserl. 1-237 s. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht/Boston/London 1998.
Zahavi D.: Self-Awareness, Temporality, and Alterity. Central Topics in Phenomenology. 248 s. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht/Boston/London 1998.
Zahavi D.: Self-Awareness and Affection. i: Alterity and Facticity. New Perspectives on Husserl s. 205-228, Dan Zahavi, Natalie Depraz, Dan Zahavi, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht/Boston/London 1998.
Zahavi D., Parnas J.: Phenomenal Consciousness and Self-Awareness: A Phenomenological Critique of Representational Theory. Journal of Consciousness Studies 5 5/6, s. 687-705, 1998.
Zahavi D.: The Fracture in Self-Awareness. i: Self-Awareness, Temporality, and Alterity. Central Topics in Phenomenology s. 21-40, Dan Zahavi, Dan Zahavi, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht/Boston/London 1998.
Zahavi D.: Brentano and Husserl on self-awareness. Études Phénoménologiques 41, s. 27-28, 127-168, 1998.

Humanistisk informatik

Service og konsulentfunktionerne under Institut for humanistisk informatik blev den 1. juli skilt ud fra instituttet og lagt over til det nyoprettede edb-center. Se dette centers årbogsbidrag.

Den 1. oktober blev instituttet nedlagt, og de videnskabelige medarbejdere blev tilknyttet andre institutter/centre. Se årbogsbidraget for Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik.

Institutleder Jørgen Olsen, (indtil 30. juni 1998)

Stab

Årsværk
VIP: 3,25
TAP: 13,5

VIP, internt finansieret
Heilesen, Simon B; lektor.
Lind, Gunner; lektor.
Olsen, Jørgen; edb-chef.
Ørum, Henning; lektor.

TAP, internt finansieret
Abdullah, Sabrina; tekniker.
Christoffersen, Bjarne; ingeniørassistent.
Jensen, Jørn Ole Fuursted; programmør.
Jensen, Kirsten Schaumburg; overassistent.
Joensen, Hans Peter; civiløkonom.
Knudsen, René François; tekniker.
Kaaber, Michael; elektroniktekniker.
Lildholt, Nis; elektroniktekniker.
Løje, Suzanne; akademisk medarbejder.
Pedersen, Steffen Mølgaard; tekniker.
Petersen, Steen Schøler; ingeniørassistent.
Stasiak, Kjeld Juul; tekniker.
Søndersted, Mark Ryding; elektroniktekniker.
Troeltzsch, Iris H.; overassistent.

Stipendiat, eksternt finansieret
Steinmark, Charlotte; ph.d.-studerende

Den billedskabte Virkelighed

1. Baggrund

'Den billedskabte Virkelighed' er et særligt satsningsområde under Det humanistiske Fakultet i perioden 1996-1999. Formålet er at gennemføre grundforskning om visuelle medier og visuel kognition i såvel systematisk som historisk perspektiv.

Baggrunden for denne særlige satsning er for det første en erkendelse af de (audio-)visuelle mediers stigende betydning inden for kultur, arbejde, fritid og uddannelse i det 20. århundrede. For det andet påpeger nyere forskning, at visuelle repræsentations- og forståelsesformer har afgørende betydning for det humanistiske område, parallelt med verbalsproget, som traditionelt har stået i centrum for humanioras teorier og metoder.

2. Organisation

'Den billedskabte Virkelighed' har deltagelse fra i alt seks fagområder med hver deres særlige profil og forskningstradition: Film- og medievidenskab, psykologi, historie, humanistisk informatik, nordisk filologi og kunsthistorie. De seks områder er knyttet sammen i et virtuelt center, der står for den løbende udveksling af forskningsresultater gennem forelæsninger, konferencer og kommunikation via Internettet.

Satsningsområdet ledes af en koordinator, der refererer til Dekanen, og som assisteres af en Rådgivningsgruppe med repræsentanter for de seks fagområder. Koordinator er Klaus Bruhn Jensen, Institut for Film- og Medievidenskab. Endvidere serviceres aktiviteterne af et mindre sekretariat. Sekretær er Ole Magnus Mølbak Andersen.

3. Delprojekter

Til satsningsområdet er knyttet projekter, som udføres af tre kategorier af forskere: Forskningsprofessorer, ph.d.-studerende og andre forskere ved Det humanistiske Fakultet, der i en periode – typisk et forskningssemester – gennemfører et projekt under satsningen.

Forskningsprofessorerne (med projektemner) er:

Ib Bondebjerg, Institut for Film- og Medievidenskab (dansk filmhistorie).
Axel Bolvig, Institut for Historie (billeder i og om historien).
Axel Larsen, Psykologisk Laboratorium (visuel kognition).

De ph.d.-studerende er:

Hans Christian Christiansen, Institut for Film- og Medievidenskab (tegneserien som medie).
Anne Sofie Heller Hansen (nyere reklame og reklameteori).

De øvrige deltagende forskere og deres arbejde findes omtalt under de relevante institutter. Her findes også oversigter over publikationer af alle de forskere, som er tilknyttet 'Den billedskabte Virkelighed'. De øvrige deltagende forskere er:

Claus Bundesen, Psykologisk Laboratorium.
Bent Fausing, Institut for Nordisk Filologi.
Torben Kragh Grodal, Institut for Film- og Medievidenskab.
Simon Heilesen, Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik.
Lennard Højbjerg, Institut for Film- og Medievidenskab.
Anne Jerslev, Institut for Film- og Medievidenskab.
Anker Helms Jørgensen, Psykologisk Laboratorium.
Marianne Marcussen, Institut for Kunsthistorie og Teatervidenskab.
Vibeke Pedersen, Institut for Nordisk Filologi.

4. Aktiviteter

'Den billedskabte Virkeligheds' fælles aktiviteter falder i fire kategorier: Konferencer; gæsteforelæsninger og seminarer, herunder gæsteprofessorer; formidling; samt interne seminarer.

Konferencer

Årets konference – 'Visuality and Gender' – fandt sted 23.-24. april. Hertil var inviteret en række fremtrædende internationale forskere på feltet (Steven Cohan, Jane Feuer, Irit Rogoff, Abigail Solomon-Godeau, Martti Olavi Lahti, Phil Powrie, Lynn Spigel og Allucquère Rosanne Stone), og begivenheden var velbesøgt af såvel forskere som studerende fra Danmark og andre lande.

Gæsteforelæsere

I alt tre gæsteprofessorer var i årets løb tilknyttet satningsområdet, hvor de bidrog med bl.a. forelæsninger, seminarer og vejledning af studerende:

Kaja Silverman, University of California at Berkeley, USA; Gerhard Jaritz, Institut für Realienkunde, Krems, Østrig og Central European University, Budapest, Ungarn; og Lynn Spigel, University of Southern California, Los Angeles, USA.

Hertil kom en række andre gæsteforelæsere: Simon Forde, Michael Greenhalgh, Rolf Jürgen Grote og Jürgen Heckes, Pierre Fresnault-Deruelle, John T. Caldwell og Tamas Sajo.

I tillæg hertil deltog Den billedskabte Virkelighed i 1998 i en række andre tværfaglige arrangementer. Således bidrog projektet sammen med Institut for Nordisk Filologi til seminaret 'I billedet er alt muligt', 18.-19. marts; og til konferencen 'Comics and Culture', 24.-26. september, som blev arrangeret i samarbejde med ph.d.-studienævnet ved Det humanistiske Fakultet, Romansk Institut og Institut for Film- og Medievidenskab.

Formidling

Ved siden af de udadvendte videnskabelige arrangementer, publikationer og de interne seminarer, som fremmer den tværfaglige dialog og teoriudvikling, har satsningsområdet lagt vægt på også at formidle problemstillinger og forskningsresultater til en bredere interesseret offentlighed.

I foråret 1998 blev der i denne sammenhæng afholdt et åbent symposium på Nationalmuseet om 'Billedet og historien – Middelalderen og de visuelle kilder'. Oplægsholdere var: Axel Bolvig, Jesper Borrild, Steen Schiødt Christensen, Poul Grinder-Hansen, Ulla Haastrup, Kaare Rübner Jørgensen, Søren Kaspersen, Lennart Karlsson, Ulla Kjær, Eva Louise Lillie, Dorthe Falcon Møller, Rikke Agnete Olsen, Niels M. Saxtorph, Thomas Schlichting, Leif Søndergaard, Kirsten Trampedach og Annedorte Vad. I efteråret 1998 afholdt forskningsprofessor ved Den billedskabte Virkelighed, Axel Larsen, en åben forelæsning med titlen 'Synsprocesser og hjerneprocesser'.

Det bør også nævnes, at de deltagende forskere i en lang række tilfælde har bidraget til formidling af deres egen, deres fagfelts eller satsningsområdets forskning gennem diverse trykte og elektroniske medier samt i foredrag.

Det kan tilføjes, at 'Den billedskabte Virkelighed' i vidt omfang benytter sig af Internettet til formidling og kommunikation, såvel internt som eksternt. Satsningsområdets hjemmesider indeholder – foruden program og praktiske oplysninger – også forskerbiografier, abstracts fra de afholdte konferencer og links til samarbejdspartnere. Adressen er: http://coco.ihi.ku.dk/~visuals/index.html

Klaus Bruhn Jensen

Det naturvidenskabelige Fakultet

Dekanatet for Det naturvidenskabelige Fakultet

Dekan Henrik Jeppesen

Prodekan Flemming M. Nicolaisen

Dekanens årsberetning

Optaget af nye studerende steg med knapt 2 % i 1998 efter et samlet fald på knapt 10% i årene 1995-97. Det betyder, at optaget i 1998 var af samme størrelse som i 1991. Som bekendt skete det største fald i optaget fra 1994 til 1995 på grund af Undervisningsministeriets krav om, at studiestartsbetingelserne og adgangsbetingelserne skulle være identiske.

Antallet af nye kandidater steg fortsat i 1998, så det nåede op på 486 eller 88% flere end i 1991. Tilsvarende nåede antallet af tildelte ph.d.-grader op over 100 i 1998, svarende til en fordobling i forhold til 1989.

I 1998 startede Fakultetet på forsøgsbasis den nye industribachelorordning. Som led i denne ordning udvides studietiden til 3 1/2 år, så der bliver plads til et 1/2 års projektmodul på 3. studieår, hvor den studerende bl.a. skal opholde sig i praktik i en erhvervsvirksomhed. Ordningen skulle give de studerende en tættere kontakt med erhvervslivet og dermed udvide deres overvejelser om den fremtidige karriere. Mange virksomheder sluttede op om forsøget takket være den aktive opbakning og støtte, ordningen har fået fra Dansk Industri. Fakultetet håber, at de kontakter, der opstår mellem vejlederne på universitetet og virksomhederne, også vil øge interessen for forskningssamarbejde mellem fakultetet og erhvervslivet.

I forlængelse af et rent dansk efteruddannelseskursus indenfor miljøområdet har man i efteråret 1998 etableret et efteruddannelsesforløb i samarbejde med Lunds Universitet.

Fakultetet har fortsat behov for gennemførelsen af flere store byggeprojekter. Teknikerne afsluttede projekteringen af et Geocenter på Øster Voldgade 10, hvor universitetets geologiske og geografiske institutter skal samles med sektorforskningsinstitutionen GEUS, og finansieringen faldt på plads, så ombygningen kan påbegyndes straks i 1999. Arbejdet med etablering af et bioteknologisk forskningscenter på Tagensvej, hvor bl.a. Molekylærbiologisk Institut kan få tidssvarende lokalefaciliteter, blev også intensiveret i 1998. Endelig kom Fakultetet et par skridt videre med planerne om etablering af et aquacenter i Helsingør, hvor det er tanken at flytte Ferskvandsbiologisk Laboratorium sammen med Marinbiologisk Laboratorium, gerne sammen med dele af Danmarks Fiskeriundersøgelser.

Fakultetet har endvidere deltaget i det meget forcerede arbejde, der i efteråret blev igangsat med henblik på at opbygge en IT-højskole i København.

Trods stigende optag, stigende STÅ-produktion, stigende kandidatproduktion og stigende antalt tildelte ph.d.-grader, så strammede økonomien til. Det faldende optag siden 1994 havde medført, at Fakultetet i de foregående ikke fik andel i de "Universiteter i Vækst"-midler, som Universitetet fik tildelt. Universiteternes budgetter har været underkastet regeringens generelle besparelser. Hertil kommer de endnu større udhulinger af budgettet som krav om medfinansiering af nye bygninger, vedligeholdelsesudgifter, grønne afgifter, nye krav til arbejdsmiljø m.v. medførte.

Ved udgangen af 1998 stod det herefter klart, at der trods omfattende besparelser manglede 45 millioner kroner på budgettet for 1999. Det stod derfor klart, at personalerammen for 1999 måtte reduceres med 70 VIP-stillinger og 55 TAP-stillinger med virkning fra d. 1. januar 1999.

Henrik Jeppesen, Dekan

Datalogi

Datalogisk Institut

Institutleder: Søren I. Olsen.
Vice-institutleder: Jens Damgaard Andersen.
Bestyrelse: Søren I. Olsen (formand), Jens Damgaard Andersen (VIP),
Fritz Henglein (VIP), Eileen Møller Nielsen (TAP),
Andre Tischer (studenterobservatør).

Forskningsvirksomhed

Forskningen ved Datalogisk Institut er koncentreret om fem større områder: Semantikbaseret programbehandling, Algoritmik og kombinatorisk optimering, Distribuerede systemer, Datamatsyn samt Systemarbejde. Desuden foregår forskning inden for en række mindre forskningsområder.

Semantikbaseret programbehandling

Semantikbaseret programbehandling omhandler programmeringssprog, herunder behandling af programmer som dataobjekter med henblik på analyse, implementering, transformering, syntese og tidsvurdering, samt typebegrebets teori og anvendelse. Emnet er relevant for konstruktion af oversættere og fortolkere samt ved programafprøvning. Der lægges vægt på, at de udviklede teknikker er automatiske og at de er velfunderede i semantikken for det pågældende programmeringssprog. Forskningen ligger på grænsen mellem teori og praksis: teorier afprøves på datamaskinen og praktiske eksperimenter fører ofte til nye teoretiske undersøgelser. I 1998 er nye teoretiske resultater blevet opnået og stærkere systemer til programoptimering og oversættelse er blevet udviklet med støtte fra statens forskningsråd og EU Espritbevillinger.

Typeanalyse er blevet brugt som hjælpemiddel ved løsningen af år-2000 problemet. Dette arbejde har ført til dannelsen af et spin-off firma, Hafnium ApS, og et værktøj, AnnoDomini, som kan bruges til at finde og løse år 2000-problemer i OS/VS COBOL programmer. Kernen er en typeinferensalgoritme, der er baseret på en unifikationsalgoritme for byteformater af kendt størrelse. Det er blevet bevist, at metoden er sund, og at udvidelse fra to til fire cifre i årstal er sikker – resultater, der fremlægges ved et inviteret foredrag til konferencen "Principles of programming languages" (POPL'99).

Typeanalyse er også blevet brugt som værktøj til at formindske lagerforbruget i funktionssproget Standard ML. Version 3 af ML Kittet er blevet offentliggjort på nettet. Den oversætter hele Standard ML 1997, inklusive moduler og "the Standard ML Basis Library", uden brug af anden lageradministration end regioner. Kittet kan oversætte programmer så store som 80.000 linier. Det har en facilitet til separat oversættelse, baseret på en ny måde at oversætte moduler på, som kaldes "static interpretation" og beskrives i ph.d.-afhandling af Martin Elsman.

Teoretiske undersøgelser og praktiske eksperimenter er blevet foretaget med anvendelse af partiel evaluering på praktiske problemer. Der er udført forskning inden for terminationsproblemer i partiel evaluering, stærkere programtransformationer, som "deforestation" og "supercompilering", og inden for specialisering således at beregninger opdeles i flere tidsfaser.

Kompleksitetsproblemer er blevet studeret i.f.m. programmeringssprog. Forskere fra gruppen deltog i og organiserede et 1 uges internationalt møde i Programs: Improvements, Complexity and Meaning, der blev afholdt ved Dagstuhl centret i Tyskland. Foredrag om emnet er blevet afholdt i USA, Tyskland, Japan og Australien.

I 1998 har følgende gæster besøgt forskningsgruppen i tre uger eller længere: Amir Ben-Amram (Tel Aviv, Israel), Bruce Kapron (Victoria, Canada), Valerie King (Victoria, Canada), Jens Ulrik Skakkebæk (Stanford, USA). Desuden har cirka 15 andre gæster besøgt i kortere tid og har afholdt taler ved gruppens ugentlige møder. Forskningsgruppen omfatter: Neil D. Jones, Nils Andersen, Robert Glück, Klaus Grue, Fritz Henglein, Torben Mogensen, Morten Heine Sørensen, Mads Tofte, Martin Elsman, Henning Niss, og Jakob Rehof.

Kompleksitetsteori og partiel evaluering

Inden for partiel evaluering er der forsket i teknikker for "bindingstidsanalyse" til at opnå termination under specialisering.
(Neil D. Jones).

I 1998 er arbejdet med partiel evaluering fortsat, bl.a. med fokus på nedarvede grænser. Der er bidraget til en sommerskole om partiel evaluering. Desuden er der arbejdet med normalisering af Scheme, og med selvfortolkning og "Gödelisering" af lambda-kalkulen. (Torben Mogensen).

Programtransformation og typeteori
Undersøgelser af, hvordan der kan konstrueres et typesystem til effektiv behandling (og herunder specielt destruktiv ændring) af selv-refererende datastrukturer (som for eksempel suffix-træer) inden for et funktionsprogrammeringsparadigme, er fortsat (Nils Andersen).

Der er arbejdet videre med AnnoDomini, et værktøj baseret på typeteori til at støtte år-2000 opdatering af COBOL programmer. Desuden er arbejdet med supercompilering fortsat med udvikling af nye teknikker og eksperimenter med implementationer. En sommerskole om partiel evaluering er organiseret. Endelig er arbejdet med stærk normalisering af lambda-termer og typeteorier fortsat (Morten Heine Sørensen).

En metode til systematisk modificering af programmeringssprogs semantik ved brug af "semantics modifiers" er blevet udviklet (med S. Abramov). Den gør det muligt at designe generelle og genanvendelige semiotiske komponenter. Desuden er "program degeneration", som tillader transformation af "genererating extensions" ved "program composition" blevet undersøgt (med A. Klimov). En udnævnelse til Dozent ved Technische Universität Wien er modtaget (Robert Glück).

Forskningen i typesystemer, subtypning og objektinferens er fortsat i 1998. Forskningen har yderligere været fokuseret på udvikling og udnyttelse af programmeringssprogsteknologi, bl.a. inden for år-2000 sikring af COBOL-applikationer, "region-based object memory management" (RBOMM), og køretids-kodegenerering som innovativ softwareteknologi inden for billedkomprimering. I andet arbejde er operationel fortolkning af første-ordens logik og Java-baserede agentsystemer blevet studeret (Fritz Henglein).

Regionsinferens og år 2000-problemet
Forskningen har omhandlet regionsinferens og år 2000-problemet. "ML Kit Version 3", som er en regionsbaseret implementation af hele Standard ML programmeringssproget, inklusive basisbibliotek og separat oversættelse, er blevet udviklet og gjort tilgængelig for offentligheden. År 2000-problematikken er blevet studeret med særligt hensyn til programmeringssproget COBOL. Et forskningsophold på "University of California at Berkeley" er gennemført (Mads Tofte).

Der er udviklet en teori for implementation af moduler og separat oversættelse for Standard ML. Teorien tillader at beriget typeinformation overføres over modulgrænser under oversættelse. Teorien benyttes i "ML Kit with Regions Version 3" -oversætteren, som implementerer hele Standard ML sproget. Teorien danner basis for en ph.d.-afhandling. Oversætteren blev frigivet sidst på året og en teknisk rapport dokumenterer brugen af systemet. Der er ydermere udviklet en metode til oversættelse af polymorf lighed i Standard ML, som gør det muligt at undgå taggede værdier på køretid (Martin Elsman).

Arbejdet med AnnoDomini, et typebaseret værktøj til håndtering og afhjælpning af år 2000-problemer for COBOL, er fortsat. Desuden er der arbejdet med regionsbaseret lagerallokering for Java. Endelig er polymorf rekursion studeret, og implementation af en prototype for polymorf rekursion baseret på constraint-løsning begyndt (Henning Niss).

Map theory
I 1998 er konsistensen af Map Theory med klassiske funktioner (MTC) omsider blevet bevist. MTC er en ny version af den oprindelige Map Theory fra 1992. MTC kan ligesom Map Theory bruges som fundament for både matematik og datalogi, men er nemmere at lære og at bruge end Map Theory. Som sidegevinst er der udviklet en ny metode til at generere modeller for lambdakalkule. MTC anvendes som grundlag for kurset "Matematik og Beregninger" for førsteårsstuderende (Klaus Grue).

Algoritmik og kombinatorisk optimering
Traditionelt er algoritmik en relativt teoretisk disciplin, men i både nationale og internationale fagkredse ses en voksende erkendelse af eksperimentel algoritmik som et nyt vækstområde inden for design, konstruktion og analyse af algoritmer. Med det SNF-støttede projekt "Experimental Algorithmics" (1998-2000) stiles efter yderligere styrkelse af gruppens forskning i denne retning, hvor samspillet mellem eksperimenter og teori vil spille en langt større rolle end hidtil i udvikling af nye algoritmer, afprøvning af nye algoritmiske principper, forfining af eksisterende algoritmer samt udvikling af ny teori.

I projektets første løbeår har arbejdet med "performance engineering" ført til ny indsigt med hensyn til parallelle algoritmers betydning for udvikling af meget hurtige sekventielle algoritmer. Inden for numerisk analyse er det påvist, hvorledes store systemer af differentialligninger ofte kan opsplittes i løst koblede delsystemer. Derved muliggøres en generelt mere effektiv numerisk løsning samt løsning på paralleldatamat. Et større og hidtil åbent problem om genkendelse af "map

graphs" er løst ved udvikling af en polynomiel algoritme. Desuden er anvist forbedrede approksimationsalgoritmer for "multiway cuts". Blandt andre undersøgte problemstillinger i denne kategori er kompleksiteten af union-find, "dynamic connectivity" og "dynamic string matching".

Den overvejende del af gruppens eksempelmateriale er hentet inden for optimering og specielt inden for kombinatorisk optimering, der ved siden af teoretisk algoritmik er gruppens andet specialiseringsområde. En større empirisk undersøgelse af algoritmer til løsning af det euklidiske og rektilineære Steiner-træproblem i planen er afsluttet. Inden for netværkssyntese er desuden forsket i design af algoritmer til bestemmelse af optimale og suboptimale netværk, der respekterer polygonale forhindringer. En eksakt algoritme, baseret på "Dantzig-Wolfe dekomposition", er blevet udviklet til løsning af budgetteringsproblemer med multiple-choice begrænsninger. Endvidere er der arbejdet med kombinatoriske delproblemer i forbindelse med aritmetisk kodning. Inden for lokalisering arbejdes fortsat med problemer, hvor nærhed til "venlige" faciliteter (såsom skoler, indkøbscentre, offentlig transport, rekreative områder) anses som et gode samtidigt med at der gerne lægges afstand til mere støjende og forurenende anlæg.

Gruppen som helhed er fortsat særdeles aktiv i promovering af det internationale samarbejde inden for fagområdet og således velrepræsenteret i tidsskriftredaktioner, programkomiteer og faglige selskabers styrelser. Blandt de seneste tiltag er medstiftelse af ARCO (Applied Research in Combinatorial Optimization), støttet af Øresundsuniversitetet. Forskningsgruppen omfatter: Jakob Krarup, Stig Skelboe, Jyrki Katajainen, David Pisinger, Mikkel Thorup, Pawel Winter, Martin Zachariasen, Stephen Alstrup.

Ikke-lineær og kombinatorisk optimering

Spørgsmålet om eksistens af endelige projektive planer af en given orden er stadig ubesvaret i det generelle tilfælde. Svaret kan i princippet findes ved løsning af et stærkt struktureret 0-1 programmeringsproblem, dog ikke med nogen kendt algoritme på grund af det store antal af begrænsninger. Beskedne skridt i en ny retning har i årets løb omfattet undersøgelser af relaksation af den grådige algoritme. Tellier og Polanski's trigonometriske resultater (1989) for Fermats lokaliseringsproblem med vilkårlige positive og negative vægte er suppleret med en geometrisk konstruktion og med koordinaterne til løsningspunktet (Jakob Krarup).

En eksakt algoritme baseret på "Dantzig-Wolfe dekomposition" er blevet udviklet til løsning af budgetteringsproblemer med multiple-choice begrænsninger. En optimal løsning for selv store problemer kan findes i løbet af nogle få sekunder, hvilket er adskillige størrelsesordner hurtigere end tidligere metoder kunne præstere. Endvidere er der arbejdet med kombinatoriske underproblemer knyttet til aritmetisk kodning. Her løses en variant af subset-sumproblemet for at minimere sandsynligheden for "bit-stuffing" i et adaptivt skema for aritmetisk kodning (David Pisinger).

Parallelle integrationsalgoritmer

Meget store systemer af sædvanlige differentialligninger kan ofte betragtes som en samling løst koblede delsystemer. Den løse kobling kan udnyttes af specielt udviklede numeriske integrationsmetoder til effektiv løsning på såvel sekventielle som parallelle datamater. Der er udviklet halvautomatiske teknikker til identifikation af delsystemer, og metoderne er implementeret og afprøvet på praktiske eksempler (Stig Skelboe).

Algoritmisk geometri

Der er arbejdet med anvendelser af algoritmisk geometri (eng. computational geometry) til løsning af grundlæggende netværkssyntheseproblemer. Hovedvægten er lagt på design af algoritmer til bestemmelse af optimale og suboptimale netværk med polygonale forhindringer (Pawel Winter).

Arbejdet med en ph.d. afhandling omhandlende eksakte metoder og heuristikker til plane Steiner-træproblemer er blevet afsluttet. De nye algoritmer er undersøgt empirisk i et omfattende studie og arbejdet med at gøre den tilhørende programkode tilgængelig er næsten afsluttet. Desuden er en ny eksakt metode til løsning af det euklidiske Steiner-træproblem med polygonale forhindringer blevet udviklet. Effektive algoritmer til konstruktion af geometriske mindste udspændende træer er blevet udviklet; dette arbejde forventes afsluttet næste år (Martin Zachariasen).

Algoritmik

Et større åbent problem formuleret af Papadimitriou er løst ved en polynomiel algoritme til genkendelse af "map graphs". Sammen med en gruppe amerikanske forskere er forbedrede approximationsalgoritmer for "multiway cuts" udviklet. En næsten optimal algoritme for "fully dynamic connectivity" er fundet (Mikkel Thorup).

I datalogien benyttes to mål for ventetid. Den ene, kaldet amortiseret, er den samlet tid brugeren

må vente under udførelse af en række operationer. Den anden, kaldet worst case, er den længste tid brugeren må vente efter en enkelt operation. Indtil nu har programmer forsøgt at minimere enten den amortiserede eller worst-case ventetiden. I 1998 har forskningen omhandlet hvorvidt det er muligt at minimere begge former for ventetid ved hjælp af det samme program. Dette spørgsmål er undersøgt for en klassisk problemstilling inden for datalogien, kaldet "Union-Find". Undersøgelsen har ført til en total forståelse af problemet for "Union-Find", og svaret blev populært sagt, at det ikke altid er muligt (Stephen Alstrup).

Performance engineering
Der er udført forskning i "performance engineering" som er et forskningsområde mellem "software engineering" og algoritmik. Den vigtigste indsigt har været anvendelsen af parallelle algoritmer i udviklingen af hurtige sekventielle programmer. Ved at bruge parallelle algoritmer er det muligt at udvikle programmer som effektivt udnytter delord parallelisme, instruktions parallelisme og hukommelses parallelisme, som er tilgængeligt i moderne computere. Det er også muligt at øge lagertilgangsordrernes lokalitet, hvilket forbedrer "caching" og "paging" opførsel, ved at ordne de uafhængige parallelle tilgangsordrer i fysisk rækkefølge i hukommelsen (Jyrki Katajainen).

Distribuerede systemer
Gruppen for Distribuerede Systemer beskæftiger sig med distribuerede operativsystemer og netværk herunder både implementationsteknikker og brug af distribuerede systemer og objekt-orienterede systemer. Der arbejdes generelt med optimering af netværk herunder forbedring af netprotokoller. Gruppen råder over flere klynger af kraftige maskiner forbundet med nyere netværk såsom ATM og SCI. Gruppen har i perioden 1996-1998 været støttet af en rammebevilling fra Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd i samarbejde med grupper på Aalborg Universitet, Danmarks Tekniske Universitet og Copenhagen Business School.

Netværksteknologi
Der er arbejdet med en ny netværksteknologi baseret på "Scalable Coherent Interface" (SCI), der tillader direkte adressering af en anden maskines fysiske lager via IO bussen. Teknologien tillader en lav latenstid og høj båndbredde, hvilket er til gavn for distribuerede systemer baseret på klynger af arbejdsstationer. Distribueret cachekonsistens er ikke understøttet af IO systemet. Derfor konstrueres en prototype, kaldet SciOS, der direkte integrerer SCI med et operativsystems virtuelle lagersystem og bl.a. tilbyder lagerkonsistens, automatisk migration og replikering af virtuelle sider (Poul Koch).

Objektorienteret design
I samarbejde med Odense Stålskibsværft og Dansk Maritim Institut er der påbegyndt et projekt „Design på 7 dage" med støtte fra CIT. Der arbejdes med forbedring af dels skibsdesignprocessen, og med indføring af objekt-orienterede værktøjer til understøttelse af skibsdesignerens arbejde. Der arbejdes desuden med integration af databasebegreber i programmeringssproget Emerald (Niels Elgård Larsen, Eric Jul).

Netværksservere
Der arbejdes med design og implementation af et netværkskommunikationslag for klynger af arbejdsstationer, der giver effektiv udnyttelse af heterogene netværk. Herudover analyseres afvikling af server-applikationer på flerprocessormaskiner. Slutteligt er et arbejde med effektiv videresendelse af data på TCP forbindelser afsluttet (Jørgen Sværke Hansen).

Der er arbejdet med distribuerede netværksservere med fokus på robusthed overfor fejl i enkelte dele af serverne. Fokus er også på skalerbarhed, da belastningen af netværk vokser kraftigt og skaber tilsvarende kapacitetsproblemer i serverne. Arbejdet sker i samarbejde med et software firma i Ålborg (Michael Svendsen).

Dokumentcentreret work-flow i kontorarbejde
I samarbejde med CSC Information Systems A/S udføres et erhvervsforskerprojekt med titlen "Document-Centric Collaborative Work Management in an Office Environment" (Czeslaw K. Kazimierczak).

Datamatsyn
Billedgruppen beskæftiger sig med alle aspekter som angår accession, lagring og behandling af digitale billeder. Billeder kan i stadig stigende grad digitaliseres. Digitale kameraer er nu forbrugsvarer, og digitale film er på vej frem. Man kan forudse en integration af fjernsyn og personlige datamater, som vil gøre viden om behandling af digitale billeder endnu nyttigere. Videnskabelige eksperimenter kan måle data som digitale billedsekvenser, og stadig flere industrielle anvendelser bliver mulige.

Ved lagring og transmission af data spiller lagerforbruget og transmissionstiden en stor rolle. Det er vigtigt at kunne minimere begge størrelser ved behændig kodning af data. Kodning kan være tabsfri således at den originale information kan rekonstrueres i sin fulde udstrækning. Det kan dog til mange formål være tilstrækkeligt at en menneskelig iagttager ikke kan skelne de originale data fra rekonstruktionen, dette er for eksempel tilfældet med fotografier. Informationsteori er vel udviklet og danner grundlaget for billedkodning. Dog er det klart at grænsen for kompression af billeder endnu ikke er nået, men det er ikke klart hvilke ny metoder der skal til.

Sikkerhed ved transmission kan opnås, dels ved at anvende redundante koder som tillader rekonstruktion efter inferens af støj, dels ved enkryptering, så information skjules. Et eksempel er vandmærkning af billeder. Vandmærkning anvendes som sikkerhed ved for eksempel trykning af pengesedler. På samme måde vil man gerne kunne mærke digitale billeder med mønstre som ikke er synlige, og som ikke ville kunne fjernes uden at ødelægge billedet. På denne måde kan man senere hævde sin ophavsret til billeder som er blevet ulovligt kopieret.

Bevægelse kan analyseres ud fra en sekvens af billeder. Et forhold som specielt gør det vanskeligt er at genstande i en scene kommer til at skygge for hinanden hvis de bevæger sig. Det er endnu ikke forstået hvorledes man kan beregne den kontur langs hvilken et objekt dækker for et andet. Hvis genstande i en scene bevæger sig, kan et billede forandres pludseligt. Mere generelt kan man undersøge hvilke forandringer som principielt er mulige – eller umulige – i et billede som er en del af en kontinuert varierende familie af billeder. Man kan ligeledes studere hvorledes informationen varierer i en sådan familie. Bevægelsesanalyse har klar relevans for en maskine som kan bevæge sig og som skal navigere ved at udnytte digitale billeder fra et kamera.

Forskningsgruppen har i 1998 arangeret "PhD School on Shape Variation", samt "Den Syvende Danske Konference om Mønstergenkendelse". Forskningsgruppen omfatter: Peter Johansen, Jens Damgaard Andersen, Jens Arnspang, Klaus Hansen, Knud Henriksen, Søren I. Olsen, Joachim Weichert, Jon Sporring, Morten Hanehøj, Kristoffer Jensen, Ole Fogh Olsen og Peter Riber.

Algebraisk geometri

Til anvendelser i digital billedbehandling er arbejdet med metoder fra reel algebraisk geometri for flere variable (med Mads Nielsen og Ole Fogh Olsen). Desuden er der arbejdet med principper for dataanalyse samt med en deterministisk variant af Minimum Description Length-princippet til valg af model (Peter Johansen).

Skalarum og differentialgeometri

En familie af billeder med stadigt lavere opløsning generes udfra det målte med en partiel differential ligning. De generiske strukturændringer i denne familie analyseres med differentialgeometri, singularitetsteori og skalarumsteori. Strukturen (defineret udfra bestemte ækvivalenser) af det optiske flow, strukturændringerne for en klasse af hjørnedetektorer og en geometrisk klassifikation af toppunkter for gradient størrelsen er bestemt med andre i gruppen. De generiske transformationer ved krumningsflow for en kurves skelet er studeret. Et studieophold indenfor skalarumsteori er afsluttet ved University of Minnesota (Ole Fogh Olsen).

Forskningen i 1998 har været fokuseret på anvendelse af ikke-lineære skalarum i teknikker til datamatsyn. Teknikkerne har været anvendt i bestemmelse af optisk flow under bevarelse af diskontinuiteter i flow-feltet, samt i algoritmer til segmentering. Nye relationer mellem disse metoder og metoder til regularisering er fundet (med Otmar Scherzer). Ikke-lineære skalarum, som er isomorfe med lineære skalarum, er desuden blevet analyseret (med Alfons Salden). Endelig er eksperimenter med generaliserede entropier i skalarum afsluttet (med Jon Sporring) (Joachim Weickert).

En række populære hjørnedetektorer er undersøgt (med Mads Nielsen, Joachim Weickert, Ole Fogh Olsen). En metode til at spore spiralbølgers bevægelse i billedsekvenser er udviklet (med Flemming G. Jensen, Preben Graae Sørensen, Mads Nielsen). Et arbejde om informationsmål i skalarum er blevet færdiggjort (med Joachim Weickert). Et arbejde om repræsentation og kompression af konturer er blevet videreført (med IBM, Almaden Research Center) og IBM er i gang med en forundersøgelse til en patentansøgning. Desuden er året brugt til at færdiggøre min phd-afhandling i billedbehandling (Jon Sporring).

Billegsegmentering og Digital vandmærkning

I forbindelse med forskningen i metoder til automatisk segmentering af 2-dimensionale digitale billeder er billedsegmentering baseret på relativentropimetoder undersøgt. Der arbejdes med nye metoder til statistisk billedanalyse, hvor billedinformationen automatisk opdeles i en strukturdel

og en støjdel. Der er udviklet metoder til bestemmelse af billeders steganografiske kapacitet, således at man kan gemme digitale vandmærker i billeder, som f.eks. lægges på Internettet. Det kan bl.a. bruges til copyright-mærkning (Jens D. Andersen, Klaus Hansen).

Der er fortsat arbejdet med estimation af entropi i billeder, med udgangspunkt i C.E. Shannons metoder og i ideer om entropien i data genereret efter en grammatik. Der er udviklet programmel til statistisk analyse af større mængder tekst- og billeddata, samt arbejdet med problemerne omkring estimation ud fra stærkt begrænsede sample-størrelser (Klaus Hansen).

Robotnavigation og musikinformatik
I TMR netværket VIRGO, Vision Based Robot Navigation, har især "sensor fusion" været i fokus, og alternativer til de traditionelle videochips er opstillet. Musiklaboratoriet er i år yderligere konsolideret, idet den første ph.d.-afhandling er afleveret. Et europæisk konsortium i musikinformatik overvejes organiseret. Et nyt laboratorie for smårobotadfærd er i samarbejde med DAIMI og LEGO under opbygning (Jens Arnspang).

Kamerakalibrering
Et af problemerne ved dybdebestemmelse fra stereo er, at der traditionelt kræves kendskab til billedkoordinaterne for udvalgte punkter i de to billeder. Ny indsigt har gjort det muligt at bestemme dybde fra stereo uden brug af koordinater, idet "cross-ratio" er invariant for punkter beliggende på rette linier i de to billeder. Igangværende forskning med alternative typer kameraer tyder på, at det er muligt at beregne dybde fra kun et kamera i modsætning til stereo, som kræver to (Knud Henriksen).

Genkendelse og klassifikation
I foråret 1998 er der arbejdet med genkendelse, klassifikation og tracking af sædceller. Særligt blev der fokuseret på problemer i forbindelse med genkendelse af translaterede og roterede objekter. I efteråret er der arbejdet med en vanskeligere anvendelse: Sporing og optælling af slagtegrise. Metodevalget faldt her på "Condensation-metoden", hvor mulige objekter repræsenteres via sandsynlighedsfordelinger, der løbende opdateres. Metoden er under implementering, og dette vil fortsætte ind i 1999 (Peter Riber).

Automatisk objektmodellering
For at opnå en stabil genkendelse af objekter i billedsekvenser er det centralt at fremskaffe en effektiv repræsentation af objektet i maskinen. Dette har tidligere været forsøgt automatiseret ved en todelt process ("feature tracking" og "structure from motion"), der har vist sig at være ustabil, fordi de to processer er meget afhængige af hinanden. Der er derfor blevet udviklet en samlet process, hvor de to delopgaver løses parallelt. De automatisk genererede objektmodeller har vist sig brugbare til efterfølgende genkendelse af objekterne i nye billeder (Morten Hanehøj).

Digital billedkodning
Metoder til kodning af digitale billeder ved brug af blok trunkering og vektorkvantificering er undersøgt teoretisk og eksperimentelt. En lovende metode er udviklet og implementeret. Metoden giver gode rekonstruktioner selv for relativt høje kompressionsfaktorer og er særdeles hurtig. Metoden er derfor meget velegnet i multimedieanvendelser (Søren I. Olsen).

Musikinformatik – Analyse, syntese og modellering
Arbejde indenfor analyse, syntese og modellering af musikinstrumenters lyd er sammenført og har resulteret i en afleveret phd-afhandling. Et system for analyse, parameterestimation og visualisation er færdiglavet. Klangfarvemodeller er fastlagt og lytteforsøg udført. Forskellige anvendelseområder af klangfarvemodellerne er udforsket. Lydsyntese, klangfarveændringer, klangfarveattributanalyse og klassifikation er tilfredstillende udforsket (Kristoffer Jensen).

Systemarbejde og Interaktive Systemer
Systemarbejde omhandler studiet af udvikling, brug og indførelse af edb-baserede informationssystemer i organisationer. Informationssystemer ses som en helhed, der ud over den edb-tekniske del også omfatter andre tilknyttede maskiner og værktøjer, arbejdsprocesser og ikke mindst mennesker. Studier af interaktionen mellem mennesker og informationssystemer indtager en central plads i forskningen. I de senere år er fokuseret på etablering af en sammenhængende forståelse af menneskelig viden, sprog, og datalogi, i deres relation til logik og regler; informationssøgning og dokumentationsarbejde for fagfolk; store informationssystemer i organisationer; design af IT-systemer; samt design og evaluering af stærkt interaktive datamatbaserede værktøjer til fagfolk. Som et gennemgående træk lægges vægt på empiriske studier til kritisk udforskning af teoretiske antagelser inden for felterne. Det tilstræbes også at

inddrage indsigt fra andre fag end datalogi. Det har især drejet sig om psykologi, sociologi og filosofi.

Videnskabelige medarbejdere i gruppen pr. december 1998: Lektor Hasse Clausen, lektor Erik Frøkjær, ph.d.-studerende Ketil Perstrup, ph.d.-studerende Kristian Bang Pilgaard, ph.d.-studerende Kasper Hornbæk. Professor Peter Naur og adjunkt Morten Hertzum har fratrådt deres stillinger i løbet af 1998.

Menneske-datamaskine interaktion og informationssøgning
Teorier til forståelse af menneske-datamaskine interaktion undersøges med baggrund i studier af Naurs opfattelse af tankevirksomhed. Arbejdet kombineres med empiriske undersøgelser, især indenfor informationssøgning. Der eksperimenteres bl.a. med et internet-baseret fagbibliotek, HCILIB, og nye metoder til automatisk oparbejdning af ordforråd til karakteristik af dokumentsamlinger. En hidtil upåagtet kritik af lovforslaget om behandling af personoplysninger er fremsat (Erik Frøkjær).

Informationshåndtering for grupper af fagfolk
Opbygningen af programmel til et World Wide Web fagbibliotek er færdiggjort (med Erik Frøkjær). Forskeres anvendelse af World Wide Web til at tilgængeliggøre deres publikationer er undersøgt. Forskelle mellem brugerstudier af informationsfremfindingsprocessen er blevet sammenholdt, og visualiseringsværktøjer til støtte for browsing er blevet undersøgt (Ketil Perstrup).

Systemarbejde og design af edb-systemer
Arbejdet har været koncentreret om at afklare, hvorledes de to discipliner relaterer sig til fagområdet datalogi. Gennem dette arbejde er der opstillet en ny model for systemudvikling, der gør det muligt at indplacere de temaer, der vedrører samspillet mellem mennesker og IT-systemer, i forhold til de temaer, der retter sig mod selve IT-systemet. Desuden er det klargjort hvorledes systemudvikleren skal veksle mellem designerrollen og konstruktørrollen og betjene sig af forskellige metoder og teknikker i de to roller. Specielt er der lagt vægt på at begrunde designerens brug af fortælleteknikker i systemudviklingen (Hasse Clausen).

Informationssøgning, fremfinding og visualisering
Den i gruppen udviklede "Term-Spektrum Differensmetode" (TSD) til automatisk oparbejdning af ordforråd er videreudviklet til at kunne håndtere delvist strukturerede dokumentsamlinger bestående af dokumenter med ustruktureret tekst. Den nye version afprøves med dokumenter fra Socialministeriets elektroniske journalarkiv. Arbejdet med TSD-metoden er præsenteret på et kollokvium på Department of Computing Science, Glasgow University, Scotland (Kristian Bang Pilgaard).

En undersøgelse af menneske-datamaskine interaktion i visuelle informationssøgesystemer er påbegyndt. Data fra en eksperimentel sammenligning af et visuelt og et kommandoliniebaseret informationssøgesystem er blevet analyseret (Kasper Hornbæk).

Øvrige forskningsområder

Logikprogrammering og sprogteknologi
Analysemetoder er blevet anvendt til automatiseret konstruktion af såkaldte diskursrepræsentationsstrukturer som en automatiseret realisering af Hans Kamps diskursrepræsentationsteori. Desuden er analysemetoderne blevet anvendt til en omhyggelig aftestning af en problemstilling vedrørende spørgsmålet om den mest hensigtsmæssige typespecifikation for proprier. Det viste sig forbløffende nok at selv ved bittesmå sætninger førte den traditionelle behandling af proprier til fejlagtige resultater ved automatiseret syntese af den logiske repræsentation. Desuden er et studium af metodernes relation til situationssemantik blevet påbegyndt. Endelig er arbejdet med en empirisk analyse af en udvalgt tekst blevet fortsat (Gregers Koch).

Logikprogrammering og videnbaserede systemer
Der arbejdes med metoder til gradvis systemudvikling. Disse omfatter videnstilegnelse, vidensrepræsentation, modellering, samt generelle og specifikke problemløsningsmetoder. Logiske modeller er implementeret i fleksible systemer til at stimulere og støtte menneskelig kreativitet. Symbolske, algoritmiske og heuristiske metoder er kombineret. Logikprogrammering, teori og eksperimenter er brugt til dybere forståelse og avanceret anvendelse af relationelle databaser. Principper for og prototyper til et system til støtte i byplanlægning er udarbejdet og afprøvet. Der eksperimenteres desuden med et system til kontrol og generering af alternative planer for byplanlægning (László Béla Kovács).

Databaser
Der er forsket i "Asymptotisk konsistente databaser", som er en teknik hvor man slækker på kravet om global serialiserbarhed af transaktioner for at opnå større effektivitet og tilgængelighed (med Lars Frank). Der er arbejdet med "Prolog Database Interface", som er en metode til at kommunikere mellem Prolog og databaser, sådan at man kan udnytte styrken i begge systemer (med Laszlo B.Kovacs). I "Flexhouse projektet" (med Lars Bækgaard m.fl.) er der forsket i "Data Warehousing", som er en teknik hvorved man opsamler og komprimerer data med henblik på senere analyse. Endelig er der under emnet "Viden repræsentation" studeret, hvorledes viden repræsenteres og data fortolkes (med Paul Lindgreen, Troels Andreasen, Gert Schmeltz Pedersen og Tom Østerby) (T. U. Zahle).

Høj- og lav-ordens ODE-metoder og visse DAEs
Ved numerisk løsning af høj-indeks differentialalgebraiske ligninger (DAEs) anvendes normalt relativt dyre metoder til differentialligningsdelen (ODEs). Dette skyldes, at de billige ODE-metoders lokale nøjagtighed er utilstrækkelig ved starten af løsningen, og hvis integrationsskridtet ændres undervejs. En metode, som kun afviger fra en af disse billige ODE-metoder i starten eller ved skridtlængdeændring, er nu vist at have høj lokal nøjagtighed. I praksis virker metoden på de højindeks DAEs, som den er testet på (Jørgen Sand).

Eksterne hverv

Jens Arnspang har deltaget i VIRGO-rapportering ved et officielt Bruxelles review møde på Kreta. Jens Arnspang har været medarrangør af visiondag ved Mærsk Instituttets indvielse i Odense, har organiseret "The Visual Animate Engine", en IJCAI pre-event på DIKU, og har været medlem af programkommiteen for CAIP99 konferencen i Slovenien.

Erik Frøkjær er medlem af Københavns Universitets Personaleuddannelsesudvalg.

Fritz Henglein er medlem af Editorial Board for ERCIM (European Research Consortium in Informatics and Mathematics), medlem af ACM SIGPLAN (ACM Special Interest Group on Programming Languages and Systems) Executive Committee, Board of EAPLS (European Association for Programming Languages and Systems), og medlem af IFIP Technical Committee 2.8 on Functional Programming. I 1998 har Fritz Henglein været på programkommitteerne af følgende konferencer: IFL (Implementation of Functional Languages), ICCL (International Conference on Computer Languages), og SAS (Static Analysis Symposium).

Peter Johansen har sammen med Mads Nielsen, Joachim Weickert, og Ole Fogh Olsen været medlemmer af program board for "Second International Conference on Scale-Space Theories in Computer Vision". Peter Johansen er chairman for "11'th Scandinavian Conference on Image analysis".

Neil D. Jones har organiseret et 1 uges internationalt møde i "Programs: Improvements, Complexity and Meaning" ved Dagstuhl centret i Tyskland. Neil D. Jones har efter invitation afholdt forelæsningsrækker om "partiel evaluering" i Tokyo, Kyoto, Sydney og Melbourne, om "beregnelighed og kompleksitetsteori" i Saarbrücken og i Melbourne, samt om "Implicit Complexity" i Baltimore. Neil D. Jones har modtaget titlen som "Fellow of the Association for Computing Machinery". Neil D. Jones har været i programkomiteen for PADL'99 (Practical Aspects of Declarative Languages). Neil D. Jones har været medlem af editorial board for ACM TOPLAS (Transactions on Programming Languages and Systems), Nordic Journal of Computing, Journal of Functional Programming og Journal of Universal Computer Science.

Eric Jul har været Programme Chair for European Conference on Object-Oriented Programming, medlem af programkomiteen for OOPSLA'98, ISORC'98 og TOOLS'98 konferencerne, fakultetsopponent ved et doktorforsvar ved Lunds Universitet, samt External Reviewer på et EU-projekt.

Jyrki Katajainen har været medlem af programkommiteen for "22'nd Australasian Computer Science Conference, Auckland, New Zealand. Jyrki Katajainen er medlem af "Editorial board" for tidsskriftet "The Journal of Universal Computer Science".

Jakob Krarup har deltaget i programråds- og organisationskomiteer ved arrangement af følgende kongresser: Computer Science in Management, DAPS Society 20th Anniversary, ECCO XI, Discrete Optimization 1999, og er programrådsformand for EURO 2000. Jakob Krarup er medlem af editorial board for Discrete Applied Mathematics (DAM), Advances in Management Studies, OR Spektrum, Annals of Operations Research, Belgian Journal of Operations Research, Statistics and Computer Science (JORBEL), International Transactions in Operational Research

(ITOR), Yugoslav Journal of Operations Research (YUJOR), International Journal of Operations and Quantitative Management (IJOQM). Jakob Krarup er dansk repræsentant for EURO (Association of European Operational Research Societies) og for IFORS (International Federation of Operations Research Societies). Jakob Krarup er desuden medlem af fakultetets internationale udvalg og af Videnskabsbutikkens bestyrelse.

Torben Mogensen er medlem af programkomiteen for ESOP'99.

Stig Skelboe er medlem af redaktionen for "BIT Numerical Mathematics".

Mads Tofte har været medlem af programkomiteen for konferencen "Principles of Programming languages" (POPL '99), og medlem af editorial board af "Journal of Functional Programming". Mads Tofte har givet inviterede foredrag ved ISMM '98 (Vancouver), TIC '98 (Kyoto), Cambridge University, Chalmers (Goteborg), APPSEM (Pisa), NYU (New York), og IBM Research (Hawthorne).

Ph.d.-sommerskoler

Instituttet har i 1998 afholdt to ph.d.-sommerskoler. I juli 1998 blev der afholdt en sommerskole, Partial Evaluation: Practice and Theory, der varede to uger og blev støttet af Forskerakademiet. Foredragsholderne kom fra Sverige, Kansas, Danmark, Storbrittanien, Belgien (15 i alt) og studerende kom fra Europa, USA, Brasilien og Japan (33 i alt).

Den anden sommerskole i Shape Variation blev afholdt i august 1998. Sommerskolen varede i en uge og blev støttet af Forskerakademiet og af Center for Informationsteknologi. Foredragsholderne kom fra Frankrig, USA og England. De studerende kom fra Danmark(10), Sverige(9), Tyskland(3), England(2), Frankrig(3) og Irland(3).

Informationsvirksomhed

Instituttet har afholdt en åben ph.d.-dag, hvor instituttets ph.d.-studerende fortalte om deres forskning. Mødet blev fulgt af ansatte, detagere fra ehvervsvirksomheder og andre. Instituttet har for første gang afholdt en meget succesfuld aftagerdag, hvor ca. 30 erhvervsvirksomheder fra Københavnsområdet præsenterede sig for de næsten færdige studerende.

Inden for forskningsgrupperne "Semantikbaseret programbehandling" og "Datamatsyn" har der året igennem været afholdt ugentlige åbne mødeækker med foredrag af gæster og af ansatte og ph.d.-studerende ved instituttet.

Nils Andersen, Torben Mogensen, og Jon Sporring har besvaret en lang række elektroniske spørgsmål fra offentligheden under aktiviteten "Spørg eksperterne" i forbindelse med "Dansk Naturvidenskabsfestival 1998". Nils Andersen har udarbejdet en række artikler om opslagsord inden for programmeringssprog og teoretisk datalogi til leksikonet "edb-lex".

Jens Arnspang har afholdt foredraget "Synsalgoritmer" i Videnskabernes Selskab.

Hasse Clausen har afholdt gæsteforelæsning ved Nordfynsk gymnasium.

Erik Frøkjær har bidraget til Danmarks Nationalleksikon (Informatikkens Biografier) med afsnit om Peter Naur. Erik Frøkjær har fremsat kritik af "Forslag til lov om behandling af personoplysninger" (Registerloven) i Politiken, i Danmarks Radio og i tidsskriftet Socialpædagogen. Erik Frøkjær har bidraget til diskussion af Kommunedata i Radioavisen (Danmarks Radio) og i ComputerWorld.

Klaus Hansen har været faglig hovedredaktør for og bidragyder til "edb-lex".

Fritz Henglein er blevet interviewet af Danmarks Radio ifm. en udsendelse af "Pengemagasinet" om år 2000-problemet. Han deltog i "Pengemagasinet" om lovudkast om fratagelse af forskernes intellektuelle rettigheder til deres forskning. Fritz Henglein har desuden givet inviterede foredrag om år 2000-problematikken samt år 2000-værktøjet AnnoDomini på New York University og på IBM Research.

Eric Jul har holdt tutorial ved OOPSLA'98 konferencen, foredrag for Kommunedata, Datamatikerforeningen og ved et ph.d.-seminar i Brussel.

Jakob Krarup har udarbejdet en oversigtsartikel om "Warehouse location" til "Encyclopedia of Optimization".

David Pisinger har holdt en forelæsningsrække på kurset "Kombinatorisk Optimering – det umuliges kunst" på Folkeuniversitetet.

Morten Heine Sørensen har givet interview til "Hovedområdet", til "Universitetsradioen", til "Harddisken" (P3), samt skrevet en kronik i "ComputerWorld".

Mads Tofte har givet to radiointerviews om år 2000-problemet, et interview til DR's "Pengemagasinet" om ophavsret, samt interview til "Jyllandsposten" og til "Ingeniøren" om år 2000-problemet.

Søren I. Olsen

Stab

Årsværk
VIP: 33,9
TAP: 25,3

VIP, internt finansieret
Andersen, Jens Damgaard; lektor
Andersen, Nils; lektor.
Arnspang, Jens Otto; lektor.
Clausen, Hasse Rehdin; lektor.
Elsman, Martin; forskningsadj.
Frøkjær, Erik; lektor.
Glueck, Robert; lektor.
Grue, Klaus Ebbe; lektor.
Hansen, Klaus; lektor.
Henglein, Friedrich; lektor.
Henriksen, Knud; lektor.
Hertzum, Morten; adjunkt.
Jensen, Karl Kristoffer; forskningsadj.
Johansen, Peter; professor.
Jones, Neil; professor.
Jul, Eric; lektor.
Kapron, Bruce; gæstelektor.
Katajainen, Jyrki; lektor.
King, Valerie; gæstelektor.
Koch, Gregers; lektor.
Koch, Povl Thorsgaard; adjunkt
Kovacs, Laszlo; lektor.
Krarup, Jakob; professor.
Mogensen, Torben Ægidius; lektor.
Naur, Peter; professor.
Nielsen, Leif Sandegaard; amanuensis.
Olsen, Søren Ingvor; lektor.
Pisinger, David; lektor.
Sand, Jørgen; lektor.
Skakkebæk, Jens Ulrik; forskningsadj.
Skelboe, Stig; professor.
Sporring, Jon; forskningsadj.
Sørensen, Morten Heine; adjunkt.
Thorup, Mikkel; lektor.
Tofte, Mads; lektor.
Urzyczyn, Pawel; gæsteprofessor.
Winter, Pawel; lektor.
Zachariasen, Martin; forskningsadj.
Zahle, Torben Ulrik; lektor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Alstrup, Stephen.
Hanehøj, Morten.
Hansen, Jørgen Sværke.
Niss, Henning
Hornbæk, Kasper Anders Søren.
Olsen, Ole Fogh.
Perstrup, Ketil.

TAP, internt finansieret
Achen, Margit; afdelingsleder.
Altenburg, Mari-Louise; assistent.
Axen, Annelise; overassistent.
Billing, Tina Meiborg; overassistent.
Borch, Ilse; overassistent.
Brouer, Jesper Dangaard; programmør.
Gamby, Sune; edb-medarbejder.
Gjandrup, Ole; programmør.
Hansen, Rune Fog; programmør.
Hansen, Sune Ulf; systemprogrammør.
Haq, Ikram Ul; typograf.
Hougaard, Birthe Ilsøe; bibliotekar.
Høglund, Kim; afdelingsleder.
Jensen, Lene; assistent.
Jespersen, Martin; elektronikmekaniker.
Khanam, Naheeda; bogbinder.
Kværndrup, Jeanette; assistent.
Lorensen, Jacob Martin Bohn; systemprogrammør.
Lundager, Janus Bo; elektronikmekaniker.
Nielsen, Eileen Møller; overassistent.
Nielsen, Thomas Haahr; praktikant.
Nielsen, Torben Pillmann; betjent.
Nyboe, Katja; programmør.
Olsen, Lissi Ina; kontorfuldmægtig.
Outzen, Karin; kontorfuldmægtig.
Pedersen, Mai-Britt; assistent.
Rafstedt, Susan; overassistent.
Schlüter, Ruth Elin; overassistent.
Simonsen, Lene; programmør.
Sparrevohn, Thomas; programmør.
Søemosegaard, Berit; programmør.
Sønderholm, Karina; praktikant.
Ziernheld, Erika Elisabeth S.; assistent.

VIP, eksternt finansieret
Fredfeldt, Martin; forskningsass.
Karisch, Stefan Edgar; forskningsadj.
Larsen, Niels Elgaard; forskningsass.
Weickert, Joachim; forskningsadj.
Zilinskas, Antanas; lektor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), eksternt finansieret
Jensen, Karl Kristoffer
Kazimierczak, Czeslaw K.
Pilgaard, Kristian Bang
Rehof, Jakob
Riber, Peter.
Svendsen, Michael Ørsted.

TAP, eksternt finansieret
Christensen, Niels Henning; programmør.
Frank, Morten; programmør.

Glenstrup, Arne John; programmør.
Laursen, Søren; programmør.
Makholm, Henning; programmør.
Martinenghi, Davide; programmør.
Olesen, Tommy Højfeld; programmør.
Secher, Jens Peter; programmør.
Thomsen, Andreas; programmør.

Ph.d.-afhandlinger

Elsman, Martin: Program Modules, Separate Compilation, and Intermodule Optimisation.
Rehof, Niels Jacob: The Complexity of Simple Subtyping Systems.
Sporring, Jon: Measuring and Modelling Image Structure.
Zachariasen, Martin: Algorithms for Plane Steiner Tree Problemer.

Fondsstøtte

Center for IT-Forskning
Design på 7 dage (Eric Jul) kr. 2.508.000.

EU
Working group call APPSEM (Neil D. Jones) kr. 117.396.

Forskerakademiet
International Summer School 1998, forskerakademiet (Neil D. Jones) kr. 70.035.
Summer School on Sharpe Variation (Peter Johansen) kr. 59.904.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
Computational Vision (Peter Johansen) kr. 876.000.
Experimental Algorithmics (Jakob Krarup) kr. 624.000.

Publikationer

Alstrup S., De Litchenberg K., Holm J., Thorup M.: Direct Routing on Trees. 9th ACM-SIAM Symposium on Discrete Algorithms (SODA), s. 342-349, 1998.
Alstrup S., Husfeldt T., Rauhe T.: Marked Ancestor Problems, DIKU-rapport 98/8, 23 s. 1998.
Alstrup S., Holm J., de Lichtenberg K.: Centrality Problems on Dynamic Trees, DIKU-rapport 98/6, 30 sider, Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.
Andersen J.D.: Thresholding Gray-level Images by Maximum Entropy Methods, DIKU-rapport 98/18. i: Proceedings fra Den Syvende Danske Konference i Mønstergenkendelse og Billedanalyse, s. 115-120, Peter Johansen (eds.), Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.
Brandt M., Henglein F.: Coinductive axiomatization of recursive type equality and subtyping. Fundamentae Informaticae Vol. 33, s. 309-338, 1998.
Brodal G.S., Katajainen J.: Worst-case efficient external-memory priority queues, Lecture Notes in Computer Science, Vol.1432. Proceedings og the 6th Scandinavian Workshop on Algorithm Theory, s. 107-118, 1998.
Caprara A., Pisinger D., Toth P.: Exact Solution of the Quadratic Knapsack Problem, DIKU-rapport 98/21, 23 sider, Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.
Caprara A., Kellerer H., Pferschy U., Pisinger D.: Approximation Algorithms for Knapsack Problem with Cardinality Constraints, DIKU-rapport 98/4, 17 sider, Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.
Danvy O., Glück R., Thiemann P.: Symposium on Partial Evaluation, special issue. In ACM Computing Surveys Vol. 3es, 1998.
Eidorff H., Henglein F., Mossin C., Niss H., Sørensen M.H., Tofte M.: AnnoDomini: From Type Theory to Year 2000 Conversion Tool. European Research Consortium for Informatics and Mathematics Vol. 36, s. 12-13, 1998.
Elsman M.: Polymorphic Equality – No Tags Required, Lecture Notes in Computer Science, Vol.1473. Second International Workshop on Types in Compilation, s. 136-155, 1998.
Farach M., Thorup M.: String matching in Lempel-Ziv compressed strings, Algorithmica. Vol. 20, No. 4, s. 388-404, 1998.
Frank L., Zahle T.U.: Semantic ACID Properties in Multidatabases Using Remote Procedure Calls and Update Propagations. Software, practice and Experience. Vol. 28, s. 77-98, 1998.
Glück R., Klimov A.V.: On the degeneration of program generators by program composition. New Generation Computing Vol. 16, No. 1, s. 75-95, 1998.
Glück R., Hatcliff J., Jørgensen J.: Generalization in hierarchies of online program specialization systems. i: Logic Program Synthesis and Transformation. Pre- Proceedings s. 104-113, P. Flener, K.K. Lau (eds.), University of Manchester, Manchester, U.K. 1998.
Glück R., Abramov S.M.: Semantics modifiers:

An approach to non-standard semantics of programming languages. i: Third International Symposium on Functional and Logic Programming s. 247-270, M. Sato, Y. Toyama (eds.), World Scientific 1998, Kyoto, Japan 1998.

Hanehøj M.: Image Perception through Image Prediction, DIKU-rapport 98/ 18. i: Proceedings fra Den Syvende Danske Konference i Mønstergenkendelse og Biledanalyse s. 51-58, P. Johansen (eds.), Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Hansen J.S., Reich T., Andersen B., Jul E.: Dynamic Adaption of Network Connections in Mobile Environments. IEEE Internet Computing Vol. 2 No.1, s. 39-48, 1998.

Henglein F., Rehof J.: Constraint Automata and the Complexity of Recursive Subtype Entailment, Lecture Notes in Computer Science, Vol. 1443. i: Proceedings of the 25th International Coll. on Automata, Languages and Programming (ICALP) s. 616-627, Springer-Verlag, 1998.

Henzinger M.R., Thorup M.: Sampling to provide or to bound: With applications to fully dynamic graph algorithms. Random Structures and Algorithms Vol. 11, No.4, s. 369-379, 1998.

Holm J., de Lichtenberg K., Thorup M.: Poly-logarithmic deterministic fully-dynamic algorithms for connectivity, minimum spanning tree, 2-edge and biconnectivity. i: Proceedings of the 30th ACM Symposium on the Theory of Computing (STOC) s. 79-89, ACM, 1998.

Husfeldt T., Rauhe T., Alstrup S.: Marked Ancestor Problems, 39 Annual Symposium on Foundation of Computer Science, s. 534-543, 1998.

Jensen F.G., Sporring J., Nielsen M., Sørensen P.G.: Analysing the dynamics of target and spiral waves by image processing techniques, DIKU-rapport 98/16, 14 s., Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Jensen K.: Spectral Envelope Modeling, DIKU-rapport 98/18. i: Proceedings fra den Syvende Danske Konference i Mønstergenkendelse og Billedanalyse s. 91-96, Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Johansen P.: Proceedings fra Den Syvende Danske Konference om Mønstergenkendelse og Billedanalyse, DIKU-rapport 98/18, Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Jones N.D., de Moor O., Royer J.: Programs: Improvements, Complexity, and Meanings, Dagstuhl Seminar Report 98231. IBFI: International Begegnungs- und Forschungszentrum für Informatik, Universität des Saarlandes, Saarbrücken 1998.

Jones N.D.: ESSLLI 98 Lecture Notes: Computability and Complexibility from a Programming Perspective. Jones N.D. (red). European Summer Schools on Language, Logic and Information, Lecture Notes, Saarbrücken, Germany. 1998.

Katajainen J.: The Ultimate Heapsort, Australian Computer Science Communications. Proceedings of the Computing: The 4th Australasian Theory Symposium Vol.20, no.3, s. 87-95, 1998.

Katajainen J., Pasanen T.A.: In-place sorting with fewer moves, DIKU-rapport 98/22, 9 sider, Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Koch G.: A rigoristic and automated analysis of texts: Third part. Proceedings of Dialog'98, s. 151-153, 1998.

Koch G.: Et problem i alverdens grammatikker. i: Datalingvistik Forenings Årsmøde 1998, LAMBDA nr.25 s. 1-9, H.E. Thomsen, S. Kirchmeier-Andersen (eds.), 1998.

Koch G.: Situation semantics and semantic induction. Proceedings of Computational Linguistics in the Netherlands (CLIN 98) No.4, s. 44, 1998.

Koch G.: Simple computational intelligence in semantic parsing. As part of the Fourth Joint Conference on the Information Sciences (JCIS'98). Proceedings of Second International Conference on Intelligent Control (IC'98), s. 203-206, 1998.

Koch G.: Semanics analysis of a scientific abstract using a rigoristic approach. i: Text Processing and Cognitive Technologies I s. 7-14, A. Diachko (ed.), 1998.

Koch P.T., de Pina X.R.: SCiOS: Flexible Operating System Support for SCI Clusters, Lecture Notes in Computer Science, Vol.1470., s. 601-609, 1998.

Koch P.T., Cecchet E., de Pina X.R.: Global Management of Coherent Shared Memory on an SCI Clusters. Proceedings of SCI Europe 98, s. 51-57, 1998.

Kontantinovitz M., Konstantinovitz T., Sørensen F.S., Varming J., Perstrup K.: HCILIB – et virtuelt fagbibliotek på internet, DIKU-rapport 98/7, 114 s., Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Kovács L.B., Kotsis I.: Basic Concepts and Prototypes of a Land Usage Design and Decision Support System. i: 4th Design and Decision Support Systems in Architecture and Urbane Planning Conference s. 1-14, Eindhoven University of Technology, Eindhoven, The Netherlands 1998.

Krarup J., Burkard R.E.: A linear algorithm for

the pos/neg-weighted 1-median problem on a cactus, Computing, Vol. 60., s. 193-215, 1998.

Krarup J., Illés T.: 4-block-free matrices and finite projective planes, EMU Tecnical Report. Farmagusta. Eastern Mediterranean University, North Cyprus 1998.

Krarup J., Jalal G.: Single-facility location problems with arbitrary weights. i: New Trends in Mathematical Programming s. 101-114, F. Gianessi et al. (eds.), Kluwer Academic Publishers, Norwell, Massachusetts, USA 1998.

Krarup J.: Steven Vajda, 1901-1995. i: New Trends in Mathematical Programming s. 1-4, F. Giannessi et al. (eds.), Kluwer Academic Publishers, Norwell, Massachusetts, USA 1998.

Mogensen T.Æ.: Normalization for a Subset of Scheme using Type Predicates (Summary). i: Preliminary Proceedings of the 1998 APPSEM Workshop on Normalization by Evaluation s. 35-36, Olivier Danvy, Peter Dybkjær (eds.), BRICS Notes Series NS-98-1, Aarhus 1998.

Mogensen T.Æ.: Inherited Limits. i: Lecture notes for the 1998 DIKU International Summer School on Practical Evaluation: Practice and Theory, vol.2: Theory, systems and applications s. 1-12, Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Mogensen T.Æ.: Partial evaluation Concepts and Applications. i: Lecture Notes for the 1998 DIKU International Summer School on Partial Evaluation: Practice and Theory Volume 1: Practice and Experience using Partial Evaluators s. 1-19, DIKU International Summer School 1998, Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Mogensen T.Æ.: Types for 0, 1 or many uses, Lecture Notes in Computer Science, Vol.1467. i: Proceedings of the 1997 workshop on Implementation of Functional Languages (IFL'98) s. 112-122, Chris Clack, Kevin Hammond, Tony Davie (eds.), Springer-Verlag, Berlin, Tyskland 1998.

Nielsen M., Olsen O.F.: The Structure of the Optic Flow Field, Lecture Notes in Computer Science, Vol.1407. European Conference on Computer Vision, s. 271-287, 1998.

Niessen W.J., Vincken K.L., Weickert J., Viergever M.A.: Three-dimensional MR brain segmentation. i: Proceedings Sixth International Conference on Computer Vision (ICCV'98) s. 53-58, IEEE Press, Bombay 1998.

Olsen O.F., Johansen P.: Classification of toppoints for the gradient squared, DIKU- rapport 98/24, 13 s., Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Pai V.S., Aron M., Banga G., Svendsen M., Druschler P., Zwaenepoel, Nahum W., Nahum E.: Locality-Aware Request Distribution in Cluster-based Network Servers. i: Eight International Conference on Architectural Support for Programming Languages and Operating Systems (ASPLOS-VIII) s. 205-216, Rice University, IBM T.J. Watson Research Center 1998.

Pisinger D.: ECCO-XI, Conference Program and Abstracts, DIKU-rapport 98/12, Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Pisinger D., Toth P.: Knapsack Problems. i: Handbook of Combinatorial Optimization s. 1-89, Ding-Zhu Du, Panos Pardalos (eds.), Kluwer Academic Publishers, 1998.

Pisinger D.: A Fast Algorithm for Strongly Correlated Knapsack Problems. Discrete Applied Mathematics Vol.89, s. 197-212, 1998.

Pisinger D.: Budgeting with Bounded Multiplechoise Constraints, DIKU- rapport 98/3, 13 s., Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Rauhe T., Alstrup S.: Optimal Union-Find. Part 1: Upper Bounds, DIKU-rapport 98/9, Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Salden A.H., Weickert J., ter Haahr Romeny R.B.M.: Bluman and Kumei's nonlinear scale-space theory, Technical Report, AIR Project, INRIA Rocquencourt. 1998.

Sand J., Burrage K.: A Jacobi Waveform Relaxation Method for ODEs. SIAM Journal of Scientific Computing Vol.20, No.2, s. 534-552, 1998.

Scherzer O., Weickert J.: Relations between regularization and diffusion filtering, DIKU-rapport 98/23, 32 s., Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Seidel H., Sørensen M.H.: Constraints to stop Deforestation. Science of Computer Programming Vol.32, s. 73-107, 1998.

Sporring J., Nielsen M., Weickert J.A., Olsen O.F.: A note on differential corner measures, DIKU-rapport 98/ 8 s., Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Sporring J., Nielsen M., Weickert J., Olsen O.F.: A note on differential corner measures. Proceedings of 14th International Conference on Pattern Recognition (ICPR 14) Vol.1, s. 652-654, 1998.

Sporring J.: A Piecewise Polynomial Blob Representation, Technical Report, IBM, Almaden Research Center, USA 1998.

Sørensen M.H.: Properties of Infinite Reduction Paths in Untyped Lambda-Calculus. i: The

Tblisi Symposium on Logic, Language and Computation: Selected Papers s. 353-367, J. Ginzburg, Z. Khasidashvili, E. Vogel, J.J. Levy, E. Vollduri (eds.), CSLI Publications, Stanford, California 1998.

Sørensen M.H.: Convergence of Program Transformers in the Metric Space of Trees, Lecture Notes In Computer Science, Vol.1422. i: Mathematics of Program Construction s. 315-337, J. Jeuring (ed.), Springer-Verlag, 1998.

Sørensen M.H., Urzyczyn P.: Lectures on the Curry-Howard Isormorphism, DIKU-rapport 98/14, 273 s., Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Thorup M.: Faster deterministic sorting and priority queues in linear space. i: Proceedings of the 9th ACM-SIAM Symposium on Discrete Algorithms (SODA) s. 550-555, ACM, 1998.

Thorup M.: Floats, integers, and single source shortest paths, Lecture Notes in Computer Science, Vol.1373. i: Proceedings of the 15th Symposium on Theoretical Aspects of Computer Science (STACS) s. 14-24, Springer-Verlag, 1998.

Thorup M.: Map graphs in polynomial time. i: Proceedings of the 39th IEEE Symposium on Foundation of Computer Science (FOCS) s. 396-405, IEEE, 1998.

Thorup M.: All stuctured programs have small tree width and good register allocation, Information and Computing. Vol.142, No.2, s. 159-181, 1998.

Tofte M.: A Brief Introduction to Regions. i: Proceedings of the 1998 ACM SIGPLAN -International Symposium on Memory Management ISMM '98 s. 186-195, ACM Press, New York 1998.

Tofte M., Birkedal L., Elsman M., Hallenberg N., Olesen T.H., Sestoft P., Bertelsen P.: Programming with Regions in the ML Kit (for version 3), DIKU-rapport 98/25, 215 s., Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Tofte M., Birkedal L.: A Region Inference Algorithm. Transaction on Programming Languages and Systems (TOPLAS) Vol. 20, no.4, s. 734-767, 1998.

Warme D.M., Winter P., Zachariasen M.: Exact Algorithms for Plane Steiner Tree Problems: A Computational Study, DIKU-rapport 98/11, 34 s., Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Weickert J.: Efficient image segmentation using partial differential equations and morphology, DIKU-rapport 98/10, 13 s., Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Weickert J.: Fast segmentation methods based on partial differential equations and the watershed transformation. i: Mustererkennung 1998 s. 93-100, P. Levi, R.-J. Ahlers, F. May, M. Schanz (eds.), Springer-Verlag, 1998.

Weickert J.: Anisotropic diffusion in image processing, Treubner Verlag, Stuttgart, 170 s., 1998.

Weickert J.: On discontinuity-preserving optic flow. i: Proceedings of Computer Vision and Mobile Robotics Workshop (CVMR'98) s. 115-122, S. Orphanoudakis, P. Trahanis, J. Crowly, N. Katevas (eds.), 1998.

Weickert J., ter Haar Romeny R.B.M., Viergever M.A.: Efficient and reliable schemes for nonlinear diffussion filtering. IEEE Transaction Image Processing Vol.7, s. 398-410, 1998.

Zachariasen M.: Algorithms for Plane Steiner Tree Problems, DIKU-rapport 98/15, Datalogisk Institut, Københavns Universitet 1998.

Matematik

Institut for Matematiske Fag

Institut for Matematiske Fag er oprettet 1. januar 1997 ved en sammenlægning af Matematisk Institut og Institut for Matematisk Statistik. Det nye institut er opdelt i 3 afdelinger: Matematisk Afdeling (MA), Afdeling for Operationsanalyse (AFOR) og Afdeling for Teoretisk Statistik (ATS). Institut for Matematiske Fag og Forsikringsmatematisk Laboratorium har til huse i E-bygningen på H.C. Ørsted Institutet. De to institutter har en fælles Edb-afdeling.

Ledelse og bestyrelse

Institutleder: Christian Berg.
Viceinstitutleder: Hans Brøns.
Bestyrelse i øvrigt: Bergfinnur Durhuus, Ursula Hansen, Asmus Schmidt, Lillian Stegger og Jørgen Tind.
Studenterobservatører: Anders Jøndrup, Stefan Mabit og Janne Petersen.

Instituttet har to biblioteker med en stor samling af monografier og tidsskrifter. Desuden har instituttet et arkiv. Udover læsepladser på bibliotekerne er der indrettet særlige læsepladser for specialestuderende. Endvidere råder instituttet over terminalrum med et stort antal arbejdspladser. Yderligere information om instituttet og dets faciliteter kan findes på netadressen http://www.math.ku.dk/imf.
Instituttets virksomhed beskrives i de følgende afdelingsberetninger.

Matematisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning fordeler sig over et bredt spektrum af matematiske discipliner. Disse omfatter foruden centrale områder af ren matematik også anvendelser i andre fag, især datalogi, sandsynlighedsteori og matematisk fysik.

1. Algebra

1a. Talteori og gruppeteori

Der arbejdes med realiseringer af forskellige klasser af grupper som Galoisgrupper under antagelse af "elementary type conjecture", der er blevet verificeret i en række vigtige tilfælde (C.U. Jensen i samarbejde med A. Prestel, Konstanz).

Der arbejdes med kohomologiske modeller for virkningen af Hecke-operatorer i rum af Maass-former, med definitionslegemer for Q-abelske varieter og motiver af GL_2-type. Desuden arbejdes med reduktioner af Artin-formodningen for ulige ikosaedrale Galois-repræsentationer og deformationsteori for Galois-repræsentationer. Endelig foretages eksperimentelle undersøgelser af formodede sammenhænge mellem ikke-holomorfe automorfe former og visse typer af Galoisrepræsentioner (I. Kiming).

Der arbejdes på problemer vedrørende karaktergrader i symmetriske grupper (J.B. Olsson i samarbejde med C. Bessenrodt, Magdeburg). Et arbejde om Mullineux-afbildningen og Schur-moduler er afsluttet (J.B. Olsson i samarbejde med C. Bessenrodt, Magdeburg og M. Xu, Peking).

Arbejdet med diofantiske approksimationer af quaternioner er videreført og i en række tilfælde er opnået en procedure til eksakt bestemmelse af de tilhørende approksimationskonstanter. Arbejdet vedrørende Besicovitch's problem angående den såkaldte "disc packing constant" nærmer sig sin afslutning (A.L. Schmidt).

1b. Ring- og modulteori

Der arbejdes fortsat med teorien for semi-dualiserende komplekser for kommutative Noetherske ringe. Et lokaliseringsproblem vedrørende regulære følger for komplekser er blevet løst. Der arbejdes med en samlet fremstilling af teorien for Gorenstein dimensioner (L.W. Christensen).

Der arbejdes med dimensionsteori for differentielle graduerede moduler (H.-B. Foxby i samarbejde med D. Apassov, Lund, og L.L. Avramov, Purdue University).

Der arbejdes med bestemmelse af grader, centre og relaterede egenskaber dels for den kvantiserede (n x r)-matrix algebra dels for kvantiserede rang r matricer, hvor kvanteparametren q i de vigtigste tilfælde er en primitiv m-te enhedsrod (H.P. Jakobsen og S. Jøndrup).

Der er opnået resultater til bestemmelse af pigraderne af itererede Ore-udvidelser, generaliserende tidligere resultater af De Concini og Procesi (S. Jøndrup).

Arbejdet med snitteori på kvanteflader er fortsat (P. Jørgensen i samarbejde med S.P. Smith, University of Washington).

Nogle sætninger vedrørende Gorenstein-egen-

skaben for visse typer af algebraer er opnået (P. Jørgensen i samarbejde med J.J. Zhang, University of Washington). Endvidere arbejdes med "fantom-afbildninger" i repræsentationsteori, hvor en række resultater af Benson og Gnacadja fra modulær repræsentationsteori er generaliseret til mere almene ringe (P. Jørgensen).

2. Analyse

2a. Reel og kompleks analyse

Studiet af ortogonale polynomier og momentproblemer er fortsat. Det er påvist, hvordan forskellige en-parameter familier af diskrete løsninger til momentproblemer ved integration med hensyn til parameteren leder til løsninger med tætheder (C. Berg).

Der arbejdes med hele funktioner af eksponentiel type og estimater ved logaritmiske summer, hvilket involverer potentialteori i planen (H.L. Pedersen).

2b. Lie-grupper og harmonisk analyse

De matematiske egenskaber ved en familie af kvantiserede matrixalgebraer, kaldet "kvantiserede Heisenberg rum" er blevet afklaret, hvilket har relation til en formodning af De Concini og Procesi (H.P. Jakobsen i samarbejde med H. Zhang, Peking).

Der arbejdes med indeks af Gamma-invariante Toeplitz operatorer for en gruppe Gamma af uendeligt ko-rumfang (R. Nest i samarbejde med F. Radulescu, Iowa).

Der er udarbejdet en artikel vedrørende inversion af Fouriertransformationen på reduktive symmetriske rum, og der arbejdes på en fortsættelse af denne artikel (H. Schlichtkrull i samarbejde med E. van den Ban, Utrecht).

2c. Funktionalanalyse

Der arbejdes med begrænsede derivationer fra en Banach algebra ind i itererede dualrum, opfattet som Banachmoduler over algebraen, specielt spørgsmålet hvorvidt sådanne er indre (N. Grønbæk i samarbejde med F. Ghahramani, Winnipeg, Canada).

Endvidere arbejdes med endelig-dimensionale delstrukturer af kommutative Banachalgebraer med henblik på undersøgelse af samspillet mellem den geometriske struktur og eksistensen af visse polynomiale relationer (N. Grønbæk i samarbejde med G.A. Willis, Newcastle, Australien).

Arbejdet med en omfattende, men introducerende lærebog i lokal spektralteori er videreført og nærmer sig sin afslutning (K. Bagger Laursen i samarbejde med M. Neumann, Mississippi).

2d. Operatoralgebra

Similaritetsproblemet for C*-algebraer er studeret med udgangspunkt i egne resultater og nye resultater af G. Pisier (E. Christensen).

Der er opnået et generelt par af entydigheds- og eksistenssætninger for afbildninger mellem C*-algebraer (S. Eilers i samarbejde med M. Dadarlat, West Lafayette). Det er påvist, at klassen af C*-algebraer, der sædvanligvis betegnes som "bløde tori", har en separerende familie af repræsentationer på endelig-dimensionale Hilbertrum (S. Eilers i samarbejde med R. Exel, Universidade de Santa Catarina). Der er fundet eksempler på ikke-regulære projektioner tilknyttet simple C*-algebraer (S. Eilers i samarbejde med C.A. Akemann, Santa Barbara).

Arbejdet med den forventede K-teoretiske klassifikation af separable amenable C*-algebraer er fortsat (G.A. Elliott).

Der arbejdes med C(X)-ækvivariante virkninger af grupper på C(X)-moduler, klassifikation af disse og strukturen af associerede krydsprodukter (R. Nest i samarbejde med S. Echterhoff, Münster):

En ny funktor på kategorien af C*-algebraer er blevet defineret. Den relaterer til de to kendte funktorer K_0 og K_1 og kan udnyttes til at udvide den klassiske teori for indeks af Fredholm- og semi-Fredholm-operatorer (G.K. Pedersen i samarbejde med L.G. Brown, Purdue University).

Der foretages undersøgelser af ikke-simple "purely infinite" C*-algebraer (M. Rørdam i samarbejde med E. Kirchberg, Berlin). Arbejdet vedrørende strukturen af frie produkter af C*-algebraer er fortsat (M. Rørdam i samarbejde med K. Dykema, Odense Universitet). Arbejdet med perturbationer af normale operatorer i en C*-algebra med konkrete anvendelser på klassiske approksimationsproblemer er videreført (M. Rørdam i samarbejde med P. Friis, Toronto). Desuden arbejdes med et bidrag til "Encyclopedia of Mathematical Sciences" om Elliott's klassifikationsprogram, og der skrives på en lærebog om K-teori (M. Rørdam).

2e. Potentialteori, differentialligninger og matematisk fysik

Der arbejdes fortsat med statistisk mekaniske modeller for kvantegravitation og strengteori samt aspekter af topologisk kvantefeltteori (B. Durhuus).

En større undersøgelse over harmoniske afbildninger mellem visse singulære rum med en Riemannsk metrik er ved at være afsluttet. (B. Fuglede i samarbejde med J. Eells, Cambridge, U.K.).

Det ikke-kommutative residuum res (A) for pseudodifferentielle randoperatorer A er identificeret som koefficienten til det første logaritmiske led i en asymptotisk udvikling af sporet af en vis parameter-afhængig operator knyttet til A med differentiel hjælpeoperator (G. Grubb i samarbejde med E. Schrohe, Potsdam). Der er etableret en generel kalkyle for parameter-afhængige pseudodifferentielle randoperatorer, som har fuldstændige asymptotiske sporudviklinger i polynomiale og logaritmiske led (G. Grubb).

Der arbejdes med kvantisering af symplektiske mangfoldigheder (R. Nest i samarbejde med T. Natsume, Nagoya). Der arbejdes med en indekssætning for symplektiske Lie-algebroider og disses anvendelse på Fourier integraloperatorer (R. Nest i samarbejde med E. Leichtnam, Paris og B. Tsygan, Penn State University).

Der er foretaget vurderinger for Dirac- og Pauli-operatorer på 3-dimensionale mangfoldigheder og konstruktion af komplekse harmoniske spinorer på 3-dimensionale mangfoldigheder (J.P. Solovej i samarbejde med L. Erdös, Georgia Institute of Technology). Der arbejdes med relativistiske korrektioner til atomare energier (J.P. Solovej og T.Ø. Sørensen). Der arbejdes endvidere med estimater på energien per atom af makroskopisk stof (J.P. Solovej i samarbejde med P. Balodis, Madrid) og asymptotisk eksakt estimat på energien af atomer i meget stærke magnetfelter (J.P. Solovej i samarbejde med J. Yngvason, Wien). Endelig arbejdes med udfærdigelsen af et bind inden for matematisk fysik til "Encyclopedia of Mathematical Sciences" (J.P. Solovej).

2g. Sandsynlighedsteori og informationsteori

Der arbejdes fortsat med kontrolmålproblemet i det specielle tilfælde, hvor det givne Maharamsubmål er defineret på sigmalegemet af alle Boreldelmængder af en kompakt metriserbar abelsk gruppe (J.P. Christensen). Der arbejdes endvidere med sandsynligheder invariant under virkningen af et polynomium (J.P. Christensen).

Der er opnået afrundede eller foreløbige resultater inden for flere områder af informationsteorien, specielt forbindelser til spilteori, informationsteoretiske uligheder, algoritmisk kompleksitet samt prediktionsteori og adaptiv kodning (F. Topsøe i samarbejde med B. Ryabko, Novosibirsk og P. Harremoës, Søborg).

3. Geometri

3a. Algebraisk geometri

Det er bevist, at fibrene for den ko-normale varietet har høj dimension (A. Thorup i samarbejde med S. Kleiman, M.I.T.).

3b. Topologi

Der arbejdes med homotopi Lie-grupper samt med repræsentationsteori for klassificerende rum af endelige grupper (Kasper Andersen).

Der arbejdes med klassifikation af p-kompakte grupper (J.M. Møller).

Der arbejdes med Chern-Simons klasser af elliptiske familier af pseudo-differentialoperatorer (R. Nest i samarbejde med B. Tsygan, Penn State University).

4. Diskret matematik

4a. Kombinatorik

Der er udarbejdet et manuskript til en monografi om kombinatoriske summationsidentiteter (E. Sparre Andersen og M. Esrom Larsen).

4b. Kodningsteori og kryptologi

Der arbejdes fortsat med emner fra diskret matematik, især kodningsteori og datakomprimering (G. Forst).

5. Eksakte videnskabers historie og matematikkens didaktik

Studiet af H. Hertz's mekanik fortsættes og godt 1/3 af en bog herom er affattet. Endvidere er Weierstrass', Dedekinds og Petersens arbejder om hyperkomplekse tal undersøgt og en artikel herom er under udarbejdelse (J. Lützen).

Der er foretaget en undersøgelse af besættelsen af de matematiske stillinger ved Københavns Universitet 1909-1917 for specielt at afklare forholdet mellem matematikerne P. Heegaard og H. Bohr. Endvidere er foretaget et studium af Dansk Matematisk Forenings historie gennem dets 125 år ved fremdragelse af udvalgte væsentlige begivenheder (K. Ramskov).

Undervisningsforhold

Indførelsen af 97-studieordningen for de matematiske-datalogisk-fysisk-kemiske fag er fortsat. Specielt er matematiklinien startet i efteråret 1998. Denne linie har optaget ca. 30 studerende og dermed medvirket meget til at forhindre fald i det samlede optag til matematikuddannelserne.

Forventningerne til vækstmulighederne i denne uddannelse er ganske store.

Derimod har lærerbachelorstudiet ikke haft held til at tiltrække studerende, trods en national optagelses-kampagne.

De nye faglige kompetencekrav fra gymnasiets side har ført til formulering af suppleringsstudieplaner, til ikrafttræden i foråret 1999.

Endvidere er påbegyndt arbejde med at afdække koordineringsmulighederne i kombinationsuddannelser til gymnasielærere i naturvidenskabelige og humanistiske fag.

Dansk Center for Naturvidenskabsdidaktik er startet som et netværk af syv danske universiteter, heriblandt Københavns Universitet. Centret har en fireårig bevilling på ca. 30 mio. kr. og har startet et ph.d.-program. Ved Københavns Universitet vil hovedindsatsen blive lagt inden for matematik, kemi, fysik og datalogi.

Afdelingen varetager undervisningen i matematik på erhversøkonomi-matematik uddannelsen (HA(mat.)) på Handelshøjskolen.

Informations- og formidlingsvirksomhed

N. Grønbæk deltog i styregruppen for HCØ-dage.

I. Kiming afholdt 3 foredrag i forbindelse med Dansk Naturvidenskabsfestival 28. september til 4. oktober.

K. Bagger Laursen var workshop-leder under HCØ-dage i oktober.

M.E. Larsen deltog i et møde om Georg Mohr konkurrencens fremtid den 24. oktober og holdt foredrag for gymnasiaster fra Zahles Gymnasium den 6. november. Han er free-lance medarbejder ved "Facts og Fænomener" og "Illustreret Videnskab".

J. Lützen er medlem af fakultetets informationsudvalg og af Instituttets PR- og Rekrutteringsudvalg. Han holdt 7 foredrag ved skoler og biblioteker i forbindelse med Dansk Naturvidenskabsfestival 28. september til 4. oktober, 4 andre foredrag for gymnasieklasser og holdt 9. september foredrag ved Folkeuniversitetet.

F. Topsøe deltog i fakultetets informationsudvalg fra januar til august som vikar for J. Lützen. Han optrådte ved Dansk Naturvidenskabsfestival tre gange med "Stand-up matematik" og blev ved den lejlighed interviewet af Danmarks Radio. Han har publiceret artiklen: "Matematik-den evigt unge videnskab" i SAMVIRKE, september 1998. Han forelæste 11. november i C. Emmeches forelæsningsrække over naturfilosofi, og den 3.12 i Odenses Naturvidenskabelige Selskab.

Redaktion af videnskabelige publikationer

C. Berg er medlem af Editorial Board ved Journal of Theoretical Probability, Expositiones Mathematicae samt Advisory Board for Arab Journal of Mathematical Sciences.

G.A. Elliott er medlem af Editorial Board ved Mathematical Reports of the Academy of Science of the Royal Society of Canada.

B. Fuglede er medlem af Editorial Board ved Expositiones Mathematicae og Potential Analysis.

M. Esrom Larsen er medlem af redaktionen af KVANT og redaktør ved International Mathematical News.

J. Lützen er medlem af redaktionen af Historia Mathematica, Archive for History of Exact Sciences, Revue d'histoire des mathématiques og Centaurus samt redaktør af serien "Studies and Sources in the history of the Mathematical and Physical Sciences".

J.B. Olsson er medlem af redaktionen for det elektroniske tidsskrift "Séminaire Lotharingien de Combinatoire".

G.K. Pedersen er medlem af Consultative Committee for Proceedings of the Royal Irish Academy.

F. Topsøe er Contributing Editor ved Internet Society News.

Arrangement af symposier m.v.

E. Christensen, R. Nest og M. Rørdam var arrangører af Eurokonferencen "Non Commutative Geometry and Operator Algebras" på H.C. Ørsted Instituttet, 4.-8. august.

B. Durhuus og J.P. Solovej var (sammen med Jan Ambjørn, NBI) arrangører af en workshop "Quantum Geometry, Random Matrices, Statistical Models of String Theory and Quantum Geometry" i København, 26.-28. november.

G. Grubb og J.P. Solovej var (sammen med A. Melin, Lund) arrangører af et heldagsmøde ved Matematisk Afdeling 7. maj.

G. Grubb og K. Bagger Laursen var arrangører af "Forskerdag" ved Matematisk Afdeling, 27. april med foredrag af 5 medarbejdere ved afdelingen.

M. Esrom Larsen og J.P. Solovej var (sammen med B. Branner, DTU) arrangører af Dansk Matematisk Forenings 125 års jubilæum i København den 8.-9. oktober.

J. Lützen var arrangør af (og foredragsholder ved) Wessel-Symposiet 11.- 15. august i København og medarrangør af møderne "New Trends in the History and Philosophy of Mathematics",

RUC, 6.-8. august og "Bourbaki", RUC, 28. august.

J.B. Olsson var medarrangør af "ICM98 Satellite Conference on Representations of Finite Groups and Combinatorics", Magdeburg, 10.-14. august.

J. P. Solovej var medarrangør af "European Meeting on PDE and Quantum Mechanics", Regensburg, 30. oktober-2. november.

F. Topsøe var arrangør af "NATO Advanced Networking Workshop on Digital Networking in Middle Volga Region", Samara, 4.-8. maj.

Kollegiale hverv m.v.

C. Berg er institutleder for Institut for matematiske Fag og er medlem af den danske nationalkomité for matematik.

B.J. Durhuus er afdelingsleder ved Matematisk Afdeling.

H.B. Foxby er medlem af Det naturvidenskabelige Fakultetsråd og formand for ph.d.-udvalget i matematiske fag.

G. Grubb er studieleder for fakultetets ph.d.-studienævn. Hun er medlem af Matematik-komiteen for Sveriges Naturvidenskabelige Forskningsråd.

M.E. Larsen er kasserer for Dansk Matematisk Forening og redigerer dennes ugeskrift MAT-NYT.

J. Lützen er dansk repræsentant i International Commission on the History of Mathematics og medlem af den danske nationalkomité for videnskabshistorie og -filosofi. Han er formand for Selskabet for de eksakte Videnskabers Historie. Han er medlem af Sydskandinavisk Konsortium for ph.d.-uddannelser i videnskabsforskning.

G. Kjærgård Pedersen er formand for universitetets stipendiebestyrelse.Han er medlem af "Jury for the Ostrowski Prize". Han er sekretær for den danske nationalkomité for matematik. Han er koordinator for den danske operatoralgebragruppe og for EU-Network "Non-commutative geometry".

J.P. Solovej er sekretær i Dansk Matematisk Forening. Han er den videnskabeligt ansvarlige for den dansk-svenske del af EU-netværket "PDE and Quantum Mechanics", er medlem af bestyrelsen for MaPhySto, er international koordinator ved IMF og bestyrer websiderne for The International Association of Mathematical Physics.

Følgende medarbejdere er fagkonsulenter ved Danmarks Nationalleksikon: C. Berg, C.U. Jensen, M.E. Larsen og J. Lützen.

Følgende medarbejdere har skrevet artikler til Danmarks Nationalleksikon: C. Berg, H.-B. Foxby, C.U. Jensen, M.E. Larsen, J. Lützen, T. Gutmann Madsen, J.B. Olsson og A. Thorup.

Rejser

Kasper Andersen opholdt sig ved Centra de Recerca Matematica, Barcelona i perioden 26. april til 26. juni i forbindelse med det der afholdte "Semester on Algebraic Topology". I tilslutning hertil deltog han i og holdt et foredrag i "Advanced Course on Classifying Spaces and Cohomology af Groups".

C. Berg gæsteforelæste ved King AbdulAziz Centre for Science and Technology i Riyadh den 22. marts og ved universitetet i Jeddah den 25. marts. Han var inviteret foredragsholder ved årsmødet i Saudi Association of Mathematical Sciences i Riyadh den 24. marts. Han holdt gæsteforelæsning ved Lunds Universitet den 21. april, ved Universität München den 28. maj og deltog i AMS-SIAM "Summer Research Conference on q-series , combinatorics and computer algebra", Mount Holyoke College, Massachusetts, 21.-25. juni. Han holdt gæsteforelæsning ved University of South Florida, Tampa, den 30. juni.

E. Christensen deltog i konferencen "Operator Spaces" i Luminy, Marseille, 1.-5. juni.

J.P.R. Christensen var gæsteforelæser ved Technische Universität Dresden, 23.-29. november.

L.W. Christensen opholdt sig ved Purdue University i perioden 26. august – 12. november og holdt her to foredrag. I tilslutning til dette ophold besøgte han University of Missouri 27. oktober – 3. november og holdt også her et foredrag.

S. Eilers opholdt sig ved Purdue University fra 1. februar til 30. juni og ved University of New Mexico fra 1. juli til 15. december. Han var inviteret foredragsholder ved "Wabash Modern Analysis Seminar", Indiana, den 21. april, ved "Great Plains Operator Theory Symposium", Kansas, den 27. maj og ved "West Coast Operator Algebra Seminar", Californien, den 17. oktober. Desuden holdt han gæsteforelæsninger ved Purdue University den 25. marts, ved Washington University at Saint Louis den 26. maj, ved University of Toronto den 8. juli, ved Fields Institute for Research in Mathematical Sciences den 9. 10. 11. og 13. juli samt ved University of Oregon at Eugene den 19. og 20. oktober.

G.A. Elliott opholdt sig fra 1. januar til til 2. august ved University of Toronto og Fields Institute. Han holdt kollokvieforedrag ved Purdue University 27. januar, ved University of Wales, Swansea, 11.februar, ved Humboldt Universität Berlin 17. november og Aarhus Universitet 11.

december. Han var inviteret foredragsholder ved konferencerne "Order in Algebra and Logic with Applications, VIII", Barcelona 29.-31. januar, ved C*-Algebraen, Oberwolfach 1.-7. februar, ved "Meeting of the AMS", Davis, California, 24.-26. april, ved "26-th Canadian Annual Symposium on Operator Algebras", 20.-25. maj, ved "Great Plains Operator Theory Seminar", Manhattan, Kansas, 27.-31. maj, ved "Operator Algebras and Operator Theory" Halifax, 10.-12. juni, ved "Annual Summer Meeting of the Canadian Mathematical Society", Saint John, 12.-15. juni, ved "17-th International Conference on Operator Theory", Timisoara, Rumænien, 22.-29. juni, ved "International Conference on Operator Theory and Its Applications to Scientific and Industrial Problems", Winnipeg, 7.-10. oktober og ved "Annual Winter Meeting of the Canadian Mathematical Society" , Kingston, 12.-15. december. Han deltog endvidere i Eurokonferencen "Non Commutative Geometry and Operator Algebras", København, 4.-8. august og i ICM 1998, Berlin, 17.-28. august.

H.-B. Foxby holdt gæsteforelæsninger ved University of Illinois, Urbana, 17. september, ved Northeastern University, Boston, 25. september og ved Purdue University, 11. og 18. november.

B. Fuglede har under et ophold i Cambridge, U.K., 14.-30. juni videreført sit samarbejde med J. Eells samt holdt en forelæsning i Leeds. Han har gæsteforelæst ved universitetet i Bonn under et besøg 26.-30. oktober.

G. Grubb var inviteret foredragsholder ved "Conference in Partial Differential Operators and Spectral Theory", Kungl. Tekn. Högskolan, Stockholm, 3.-7. januar, ved "Workshop in Partial Differential Equations", Potsdam, 9.-15. august, ved Svensk Matematisk Forenings møde i Lund, 2. oktober. Hun var endvidere inviteret til forskningssamarbejde ved Potsdam Universitet 11.-15. marts og holdt her et institutseminar.

H.P. Jakobsen deltog i "Topology and Geometry of Quantum Fields 1998/99" ved Mittag-Leffler Instituttet i perioden 30. september til 31. oktober og holdt her en række foredrag.

C.U. Jensen var foredragsholder ved "Fields Arithmetic", Oberwolfach, 12.-18. juli.

Søren Jøndrup var foredragsholder ved konferencen "Rings and Representation Theory", Murcia, 12.-17. januar.

Peter Jørgensen var foredragsholder ved konferencen "Rings and Representation Theory", Murcia, 12.-17. januar samt ved konferencen ved TMR-netværket "Algebraic Lie Representations".

I. Kiming var inviteret foredragsholder ved "ICM – 1998 Satellite Conference", Essen, 9.-14. august.

M.E. Larsen var foredragsholder ved mødet "3. Congres of World Federation of National Mathematical Competitions" i Zhong Shan, Kina, 21.-28. juli og deltog i "European Mathematical Society's Council Meeting" i Berlin 28.-29. august og holdt et foredrag Morgantown, USA, 3. oktober i anledning af H.W. Goulds 70-årsdag.

J. Lützen var Resident Fellow ved Dibner Institute for the history of Science and Technology, M.I.T., fra 1. januar til 31. juli, hvor han holdt en gæsteforelæsning 5. marts. Han holdt en gæsteforelæsning ved Tufts University 3. april og var inviteret foredragsholder ved "Modern Mathematical Thought II: Historical and Philosophical Approaches", 1.-4. maj, University of Pittsburgh samt ved "The Seven Pines Symposium: Historical and Philosophical Perspectives on the Interplay of Physics and Mathematics", 13.-17. maj, arrangeret af University of Wisconsin.

J.M. Møller opholdt sig i maj og juni ved Centra Recerca Matematica, Barcelona, hvor han ledede et seminar "Homotopy Lie Groups", deltog i "Advanced Course on Homotopy Theory" og var inviteret foredragsholder konferencen "BCAT 98".

R. Nest deltog i "C*-Algebraen", Oberwolfach, 1.- 5. februar og var foredragsholder ved Potsdam Universitet, 13.-18. marts, ved "Workshop in Cyclic Homology", Münster, 8.-11. juni, ved Cardiff University 12.-15. juni, ved "Non-Commutative Geometry", Oberwolfach, 15.-19. august, i perioden 1.-22. oktober ved Fukuoka University, Tokyo Metropolitan University, Tokai University og RIMS, Kyoto, ved AMS-møde ved Penn State University 23.-28. oktober, ved Université de Paris, Jussieu 11.-15. november.

J.B. Olsson deltog i "ICM98-Satellite Conference on Representations of Finite Groups and Combinatorics, Magdeburg, 10.-14. august.

G.K. Pedersen var inviteret foredragsholder ved "Yamanakako Conference in Honour of S. Sakai", 27.-30. januar og gæsteforelæser ved Kyushu University, 19. januar og ved Osaka Kyoiko University, 23. januar; endvidere deltog han i C*-Algebraen", Oberwolfach, 1.-7. februar. Han var også inviteret foredragsholder ved "Canadian Operator Algebra Symposium", Edmonton, 21.-25. maj og ved "Great Plains Operator Theory Seminar", Manhattan, KS, 26.-31. maj.

K. Ramskov var gæsteforelæser ved Aarhus Universitet 30. august og ved Aalborg Universitet 17. september og inviteret foredragsholder ved

Dansk Matematisk Forenings 125-års jubilæum 9. oktober.

M. Rørdam var inviteret foredragsholder ved "Free Probability and Applications", CIRM, Luminy, 5.-9. januar og ved C*-Algebraen", Oberwolfach, 2.-7. februar. Han holdt gæsteforelæsninger ved Universität Münster 10. juni og ved Humboldt Universität, Berlin, 1. december.

J.P. Solovej var inviteret foredragsholder ved Université Paris Dauphine, 10. februar, Deutsche Physikalische Gesellschafts årsmøde i Regensburg, 23.-27. marts, ved konferencen "Schrödinger Operators with Magnetic Fields", Wien, 2.-12. juni, ved Svensk Matematisk Forenings møde i Lund 2. oktober samt ved University of Sussex, 14. oktober.

A. Thorup deltog i "Quantum Cohomology", Mount Holyoke College, Massachusetts, 28. juni til 2. juli.

F. Topsøe holdt gæsteforelæsninger ved Mathematical Institute of the Czech Academy of Sciences, 15. juni, ved Aalborg Universitet 4. november, ved Odense Universitet 3. december og var inviteret foredragsholder ved "Third Siberian Congress on Industrial and Applied Mathematics, Novosibirsk, 22.-27. juni og deltog i "The 1998 IEEE International Symposium on Information Theory", M.I.T, 16.-21. august samt "CIRM Workshop on Information Theory, Statistical Learning and Pattern Recognition", Luminy, 7.-12. december.

Gæster

Forskningsadjunkt P. Balodis (Madrid), 1. november 1997 til 31. oktober 1998.
Professor L.G. Brown (Purdue), 15. august til 15. december.
Professor C. Farsi (Boulder), 1. marts til 1. april.
Forskningsadjunkt A. Forrest (Trondheim), 1. november til 1. december.
Forskningsadjunkt Igor Fulman (Iowa), 1. januar til 1. august.
Professor S.L. Kleiman (Boston), 6. juli til 31. august.
Professor T. Natsume (Nagoya), 15. juli til 20. august.
Forskningsadjunkt Ingo Peter (Wien), 1. januar til 15. august
Forskningsadjunkt W.L. Spitzer (Wien) fra 1. september.
Professor G.A. Willis, Newcastle, Australien, 6. september til 26. oktober.

Derudover har afdelingen haft kortere besøg af en lang række matematikere.

Afdeling for Operationsanalyse

Forskningsvirksomhed

Arbejdet med en stokastisk optimeringsmodel for unit commitment problemet i energiplanlægning er færdiggjort (med Rüdiger Schultz, Leipzig). Der arbejdes med generelle løsningsmetoder og approximationsalgoritmer for to-trins stokastiske programmeringsproblemer, samt teknikker til løsning af heltalsoptimeringsproblemer ved hjælp af testmængder og Gröbner basismetoder (Claus C. Carøe).

Der arbejdes med fejlestimering i den endelige element metode. A posteriori, punktvis fejlestimering efter ækvilibreringskonceptet, for den endelige element metode (Jens Hugger).

I samarbejde med Martin Blædel er et arbejde om universalporteføljer næsten færdiggjort. Et arbejde om swap-prisfastsættelse i modeller med to-sidet fallitrisiko er færdiggjort og indsendt (Brian Huge og David Lando).

Arbejdet med modellering af finansielle instrumenter med kreditrisiko er fortsat: I samarbejde med Darrell Duffie, Stanford University, er et arbejde færdiggjort (og indsendt) vedrørende kreditspænd i en model med ufuldstændig information om virksomhedens værdi. Et hovedresultat er, at "strukturelle" modeller for fallit bliver til "intensitetsmodeller" under ufuldstændig information. Et arbejde om modellering af korrelation i rating-baserede modeller er udarbejdet og publiceret, og endelig er et arbejde (med Torben Skødeberg) om estimation af rating-processer påbegyndt. Derudover arbejdes der med porteføljeteori: I samarbejde med Søren Johansen, EUI, Firenze, er et arbejde om APT modellen som kointegrationsmodel videreført (David Lando).

Der arbejdes inden for matematisk modellering af finansielle problemstillinger, numeriske metoder til prisfastsættelse af derivater samt stokastisk programmering (Søren Nielsen).

Der arbejdes med matematiske modeller, herunder optimeringsmodeller med flere kriterier, til analyse af pris- og mængdestyring i hierarkiske strukturer. Endvidere arbejdes der med optimeringsproblemer i forbindelse med produktivitetsmålinger (Jørgen Tind).

Anden virksomhed

Claus C. Carøe er redaktør af Dansk Selskab for Operationsanalyses medlemsblad "Dors-nyt" samt National Editor for International Abstracts in Operational Research. Endvidere var C. Carøe medarrangør af ECCO-XI konferencen i København 27.-29. maj.

David Lando var medarrangør af "4th Nordic Symposium on Contingent Claims Analysis in Finance and Insurance" i København 22.-23. maj.

Gæster

Per Agrell, Linköping, har opholdt sig ved afdelingen 1. januar-31. juli.

Rejser

Claus C. Carøe deltog den 14.-16. april i CO'98 konferencen i Bruxelles med foredraget "Lagrangian decomposition for stochastic programs with mixed-integer recourse"; besøgte den 12.-16. maj Universität Leipzig og holdt følgende foredrag: "Testmengen und Dekomposition von stokastische ganzzahlige Optimierungsprobleme"; deltog den 8.-14. august i "International Conference on Stochastic Programming" i Vancouver med foredraget "Implementing the dual decomposition method for stochastic integer programs".

Brian Huge har den 25.-29. maj deltaget i et ph.d.-kursus "Dynamic Asset Pricing" ved professor Darrel Duffie; den 8.-19. juni i endnu et kursus "Financial Econometrics" ved Kenneth Singleton. Begge kurser foregik ved Norges Handelshøjskole i Bergen. Desuden har han deltaget i European Finance Association, 1998-Meeting, med bidraget "Swap pricing with two-sided default in a rating-based model".

David Lando har i april været inviteret foredragsholder ved Université d'Evry, symposium om kreditrisiko med "Term structures of credit spreads with incomplete accounting information" og ved Institut Henri Poincaré med "Some issues in credit risk modeling". I juni deltog David Lando i SimCorp Conference on Credit Risk, København, med "An overview of credit risk analysis" samt ved Western Finance Association med "Term structures of credit spreads with incomplete accounting information". Samme foredrag holdt David Lando i juli ved ESSFM/CEPR, Gerzensee, i september ved Bank of England, Bank of Japan, The Financial Services Authority and CEPR Conference on Credit Risk, London, og Norges Handelshøiskole (BI). I oktober deltog han i Den danske finansanalytikerforenings endages symposium om Credit Derivatives med "An Introduction to Credit Derivatives". Endvidere holdt han to inviterede foredrag ved First International Conference on Risk Management i München: "An overview of Credit Risk Modeling" og "Intensity Models of Default: Some recent results". I december ved Den Danske Banks Symposium on Securities with Embedded Options i Middelfart med "Swap pricing with two-sided default risk in a rating based model".

Søren Nielsen har deltaget i Society for Computational Economics' symposium om Computation in Economics, Finance and Engineering: Economic Systems, Cambridge, UK, 29. juni-1. juli.

Jørgen Tind har besøgt og holdt gæsteforelæsning på Vytautas Magnus University, Kaunas, Litauen, 24.-27. marts; deltaget i ECCO-XI konferencen i København, 27.-29. maj; "2nd Berkeley-KVL Conference on Natural Ressource Management", København, 6.-7. august; INFORMS International Israel 28. juni-1. juli; "Fifth European Workshop on Efficiency and Productivity Analysis", København, 9.-11. oktober.

Afdeling for Teoretisk Statistik

Forskningsvirksomhed

Den matematiske teori for singulære symmetriske normale statistiske modeller (Hans Brøns).

Der arbejdes med kvalitative og kvantitative karakteriseringer af konvergenshastigheder for Markov Chain Monte Carlo algoritmer. Der er opnået nødvendige og tilstrækkelige kriterier for geometrisk ergodicitet af MCMC-algoritmer baseret på en symmetrisk random walk, for subeksponentielle target-tætheder (Ernst Hansen og Søren Fiig Jarner).

Der arbejdes med eksistens af stationære begyndelsesfordelinger for multivariate ARCH-modeller, og med disse begyndelsesfordelingers egenskaber (Anders Rahbek og Ernst Hansen).

"Køn i den Akademiske Organisation" – et forskningsprojekt om mænds og kvinders uddannelsesvalg, studieforløb og forskerkarriere: Der foretages en registerbaseret undersøgelse samt arbejdes med en undersøgelse af forskelle i mænds og kvinders forskningspræferencer (i samarbejde med det sundhedsvidenskabelige område) (Inge Henningsen).

Inferens for stokastiske processer: Et arbejde, der indfører begrebet "small Delta-optimality" til vurdering af kvaliteten af estimatorer ved estimation i diskret observerede diffusionsprocesser, er afsluttet. Teori for stokastiske processer: Der arbejdes fortsat med en fremstilling af sammenhængen mellem teorien for mærkede punktprocesser og teorien for stykkevis deterministiske processer (Martin Jacobsen).

Tidsrækker: Der er opdaget en sammenhæng mellem tidsrækker med lang hukommelse og en transient, oscillerende random walk (Søren Tolver Jensen).

Symmetri og betinget uafhængighed i normale statistiske modeller: Arbejdet med en artikel om estimation i normale statistiske modeller, der kombinerer symmetri givet ved en endelig gruppe og betinget uafhængighed givet ved en acyklisk orienteret graf, er færdiggjort (Jesper Madsen).

Interacting Particle Systems (IPS): Et IPS er en markov springprocess på et konfigurationsrum. Den såkaldt grafiske repræsentation, som er en direkte og punktvis konstruktion af IPS'er, er blevet generaliseret til tilfældet, hvor springintensiteterne ikke har endelig rækkevidde. Den grafiske repræsentation giver en naturlig koblingsteori for IPS'er, via hvilken det velkendte 'M < e' ergodicitets-kriterium er blevet udledt (Bo Markussen).

Ufuldstændige observationer: Arbejdet med estimation i semi-parametriske regressionsmodeller med forgrovede regressorer er afsluttet. Metoder til imputering af manglende data ved hjælp af ikke-parametrisk regression undersøges (Søren Feodor Nielsen).

Kointegration og Unit-root analyse: Arbejdet med stationære regressorers rolle i kointegrations VAR modellen er færdiggjort (med Rocco Mosconi, Politechnico di Milano). Et arbejde om (asymptotisk) similaritet i en generel klasse af kointegrations modeller (I(1) og I(2)) er afsluttet (med Bent Nielsen, Nuffield College, Oxford). Resultater vedrørende small-sample korrektioner i unit-root analysen er opnået ved approksimativt betinget inferens (med Henrik Hansen, KVL). En og flerdimensionelle ARCH processer: Arbejde med disse klasser af processer er påbegyndt. Et manuskript om fuld maksimum likelihood analyse af AR-ARCH modeller med henblik på Unit-root analyse er færdiggjort. Kointegration i kontinuert tid: Sammen med Mathieu Kessler, Cartagena, Spanien, er et arbejde af Stockmarr og Jacobsen (1994) inter alia fortsat med fokus på inferens i kontinuert tids kointegrations diffusionsmodeller (Anders Rahbek).

Arbejdet med approksimation af likelihoodprocessen for diskret observerede diffusionsprocesser er fortsat. Arbejde med en metode til estimation af diffusionskoefficienten er påbegyndt (Helle Sørensen).

Statistisk inferens for diskret observerede stokastiske processer med kontinuert tid: Der arbejdes dels med udvikling af nye estimationsmetoder, dels med undersøgelser af estimatorernes asymptotiske egenskaber. To arbejder er færdiggjort: Det ene vedrører generelle asymptotiske resultater for estimationsfunktioner, det andet (sammen med Bo Bibby, KVL), vedrører estimation for modeller med en højdimensional parameter. Statistiske problemer i matematisk finansiering: Der arbejdes især med problemer i forbindelse med stokastiske volatilitetsmodeller og rentestrukturmodeller. Et arbejde vedrørende estimation for den førstnævnte modeltype er under udarbejdelse. Vindens transport af sand: Stokastiske modeller for vindens transport af sand studeres i samarbejde med K.R. Rasmussen, Geologisk Institut, AU, med hvem et arbejde vedrørende transportforhold ved lave vindhastigheder er færdiggjort (Michael Sørensen).

Stokastiske partielle differentialligninger: En undersøgelse af statistiske problemer for modeller givet ved stokastiske partielle differentialligninger er påbegyndt (Bo Markussen og Michael Sørensen).

Anden virksomhed

Martin Jacobsen er formand for bestyrelsen for Scandinavian Journal of Statistics.

Michael Sørensen er coordinating editor for Journal of Statistical Planning and Inference; associate editor for Scandinavian Journal of Statistics og Brazilian Journal of Probability and Statistics; council member for European Courses in Advanced Statistics; videnskabelig direktør for Center for Analytisk Finansiering ved Aarhus Universitet; medlem af programkomiteen for 17th Nordic Conference in Mathematical Statistics; principal investigator ved Centre for Mathematical Physics and Stochastics samt arrangør af Workshop on Statistical Inference for Stochastic Processes ved Københavns Universitet, august 1998.

Gæster

Mathieu Kessler, Cartagena, Spanien, har besøgt afdelingen 28.9.-20.ll. Derudover har en række udenlandske gæster besøgt afdelingen i kortere perioder.

Rejser

Ernst Hansen deltog i 17. Nordiske Konference i Matematisk Statistik i Helsingør 8.-12. juni med foredraget "Pulse Dimension".

Inge Henningsen deltog 30.4. i det 10. heldagsseminar om fagdidaktik/uddannelsesforskning på IMFUFA, RUC, med foredraget "Hvad måler TIMSS? Repræsentativitet og sammenlignelighed i store kvantitative undersøgelser".

Martin Jacobsen deltog 23.-25.4. i en workshop "Statistical Inference for Stochastic Processes" ved Universität Paderborn med foredraget "Discretely observed diffusion: Some explicit transition dependent estimating functions" og 1.-

2.5. i en workshop i Middelfart arrangeret af MaPhySto med "Vekselvirkende partikelsystemer". 8.-12.6. ved 17. Nordiske Konference i Matematisk Statistik i Helsingør med "Discretely observed diffusions: Choosing good estimating functions". Var inviteret foredragsholder ved Humboldt Universität, Berlin, 7.-14.7. med "Autoregressive Processes and their Gaussian Limits" samt ved en mini-workshop i Århus arrangeret af MaPhySto med "Classes of estimating functions and criteria for choosing good ones".

Søren Feodor Nielsen deltog i 17. Nordiske Konference i Matematisk Statistik i Helsingør 8.-12.6. og holdt foredraget "On simulated EM algorithms".

Anders Rahbek besøgte 27.4.-3.5. Nuffield College, Oxford, og holdt et foredrag med titlen "Cox-Reid Type Approximate Conditional Unit Root Inference", og Aarhus Universitet 19.11. med foredraget "Approximate Conditional Unit Root Inference".

Helle Sørensen deltog 23.-25.4. i en workshop "Statistical Inference for Stochastic Processes" ved Universität Paderborn med foredraget "Inference for discretely observed diffusion processes: An approximation of the continuous-time likelihood function" og i 17. Nordiske Konference i Matematisk Statistik i Helsingør 8.-12.6. med foredraget "Approximation of the continuous-time score function".

Michael Sørensen har den 24.2. holdt et foredrag i DSTS med titlen "Estimationsfunktioner for diffusionsmodeller". Deltog 1.-6.3. i "Mathematische Stochastik"-mødet i Oberwolfach med foredraget "Asymptotics for martingale estimating functions for diffusions"; 13.-18.3. i "International Workshop on Stochastic Methods in Finance" i Mexico med "Hyperbolic diffusion models for stock prices"; gæsteforelæste ved Universidad Nacional Autonoma de Mexico, Mexico City, 19.-20.3; har efter invitation holdt hovedforedrag ved "Münchener Stochastik-Tage 1998" den 24.-27.3; deltog 23.-25.4. i en workshop om "Statistical Inference for Stochastic Processes" ved Universität Paderborn med foredraget "Small dispersion asymptotics for discretely observed diffusions"; en workshop i Middelfart 1.-2.5. arrangeret af MaPhySto med foredraget "Stokastiske partielle differentialligninger"; en workshop den 8.-12. juni i Cortona, Italien, om "The interplay between finance, insurance and statistics" med følgende inviterede foredrag "Estimating functions for diffusion-type processes". Besøgte 18.-26.8. Departamento de Estatistica ved Universidade de Sao Paulo og holdt foredraget "Prediction based estimating functions". Deltog 27.-31.8. i 13th Brazilian Symposium on Probability and Statistics i Caxambu, med to inviterede foredrag; den 12.-16.10. i en workshop med titlen "Econometrics and Financial Time Series" ved Isaac Newton Institute for Mathematical Sciences ved University of Cambridge og holdt et foredrag med titlen "Estimating functions for stochastic volatility models". Besøgte 27.11. Lunds Universitet og holdt følgende foredrag: "Martingale estimating functions for discretely observed diffusions". Holdt gæsteforelæsning ved University of Technology, Sydney, 7.-12.12. Deltog 14.-17.12. i konferencen "Quantitative Methods in Finance 1998" i Manly, Sydney, med et foredrag.

Stab

Årsværk
VIP: 50,3
TAP: 10,2

Matematisk Afdeling

VIP, internt finansieret
Andersen, Kasper Klinkeby Sonne; ph.d.-studerende.
Berg, Christian; professor.
Christensen, Erik; docent.
Christensen, Jens Peter Reus; lektor.
Christensen, Lars Winther; ph.d.-studerende.
Durhuus, Bergfinnur Jøgvan; lektor.
Eilers, Søren; adjunkt.
Elliott, George; lektor.
Forst, Gunnar; lektor.
Foxby, Hans-Bjørn; docent.
Grubb, Gerd; professor.
Grønbæk, Niels; lektor.
Jakobsen, Hans Plesner; lektor.
Jensen, Christian Ulrik; professor.
Jøndrup, Søren; lektor.
Kiming, Ian; forskningslektor.
Larsen, Mogens Esrom; lektor.
Larsen, Nadia Slavila; ph.d.-studerende.
Laursen, Kjeld Bagger; lektor.
Laursen, Kurt Ramskov; adjunkt.
Lützen, Jesper; docent.
Møller, Jesper Michael; lektor.
Mørk, Thomas; forskningsassistent.
Nest, Ryszard; lektor.
Nielsen, Anders; forskningsassistent.
Olsson, Jørn Børling; lektor.
Pedersen, Gert Kjærgård; professor.

Pedersen, Henrik Laurberg; adjunkt.
Rørdam, Mikael; lektor.
Schlichtkrull, Henrik; lektor.
Schmidt, Asmus Lorenzen; lektor.
Solovej, Jan Philip; professor.
Thorup, Anders; lektor.
Topsøe, Flemming; docent.
Aastrup, Johannes; ph.d.-studerende.

TAP, internt finansieret
Andersen, Dita; overassistent.
Baltzersen, Lone; overassistent.
Bødker, Joan; overassistent.
Jørgensen, Yvonne; overassistent.
Kørner, Lene; overassistent.
Stegger, Lillian; kontorfuldmægtig.
Weisse, Nina Mary; overassistent.

Afdeling for Operationsanalyse

VIP, internt finansieret
Carøe, Claus C.; forskningsadjunkt.
Huge, Brian Norsk; ph.d.-studerende.
Hugger, Jens; lektor.
Lando, David; lektor.
Nielsen, Søren Schütt; lektor
Tind, Jørgen; professor.

TAP, internt finansieret
Hutchings, Vibeke; overassistent.

Afdeling for Teoretisk Statistik

VIP, internt finansieret
Brøns, Hans Kristian; professor.
Hansen, Ernst; adjunkt.
Henningsen, Inge Biehl; lektor.
Jacobsen, Martin; docent.
Jensen, Søren Tolver; lektor.
Madsen, Jesper; adjunkt.
Markussen, Bo; ph.d.- studerende.
Nielsen, Søren Feodor; adjunkt.
Rahbek, Anders Christian; adjunkt.
Sørensen, Helle; ph.d.-studerende.
Sørensen, Michael; professor.

TAP, internt finansieret
Arp, Vivi; kontorfuldmægtig.
Hansen, Ursula Düwel; overassistent.
Offersen, Solveig Margit; overassistent.

Edb-Afdelingen
(fælles med Forsikringsmatematisk Laboratorium).
Kokholm, Niels Jørgen; edb-chef.
Hansen, Rasmus Borup; edb-medhjælp.

Ph.d-afhandlinger

Afdeling for Operationsanalyse
Carøe, Claus C.: Decomposition in Stochastic Integer Programming.

Afdeling for Teoretisk Statistik
Nielsen, Søren Feodor: Coarsening at random and simulated EM algorithms.

Christian Berg

Fondsstøtte

Matematisk Afdeling

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
Ole Rømer Stipendium (Ian Kiming) kr. 480.517.
Rammebevilling i algebra (C.U. Jensen) kr. 252.000.
Rammebevilling i operatoralgebra (G.K. Pedersen) kr. 480.000.
Rammebevilling i Lie grupper (H. Schlichtkrull) kr. 211.200.
Rangbegreber i C*-algebraer (Nadia Slavila Larsen) kr. 8.155.
Wessel symposiet (Jesper Lützen) kr. 21.000.

Danmarks Grundforskningsfond
MaPhySto (J.P. Solovej, B. Durhuus) kr. 360.000.

Carlsbergfondet
C*-algebraers struktur ved hjælp af K-teori (Søren Eilers) kr. 173.529.
Wessel Symposiet (Jesper Lützen) kr. 17.973.

Niels Bohr legatet
Wessel Symposiet (Jesper Lützen) kr. 43.764.

Knud Højgårds Fond
Wessel Symposiet (Jesper Lützen) kr. 25.000.

Det Norske Selskab
Wessel Symposiet (Jesper Lützen) kr. 4.511

Nato
(F. Topsøe) kr. 178.100.

EU
Partielle differentialligninger og kvantemekanik (J.P. Solovej) kr. 474.000.
Ikke-kommutativ geometri (G.K. Pedersen) kr. 459.000.
EU-Konference i København, "Non Commutative Geometry and Operator Algebras" (G.K. Pedersen) kr. 213.000.

Ikke-kommutativ geometri i INTAS-regi (G.K. Pedersen) kr. 213.000.

Afdeling for Operationsanalyse

Fælles rammebevilling fra SNF og SSF med andre danske forskningsenheder til projekter i operationsanalyse, 900.000 kr. i to år. Partner i Applied Research in Combinatorial Optimization, Øresunds Universitet, 80.000 DKK og 51.200 SEK om året i to år.

Publikationer

Matematisk Afdeling

Akemann C.A., Eilers S.: Noncommutative end theory. Pacific Journal of Mathematics 185, s. 47-88, 1998.

Andersen E.S., Larsen M.E.: A surprisingly simple summation solution, Problem no. 10424. American Mathematical Monthly 104, s. 466-67, 1997.

Andersen E.S., Larsen M.E.: A polynomial identity, Problem no. 10466. American Mathematical Monthly 104, s. 575-76, 1997.

Avramov L.L., Foxby H-B.: Cohen-Macaulay properties of ring homomorphisms. Advances in Math. 133, s. 54-95, 1998.

Berg C.: On some indeterminate moment problems for measures on a geometric progression. J. Comput. Appl. Math. 99, s. 67-75, 1998.

Dadarlat, M., Eilers S.: Compressing coefficients while preserving ideals in the K- theory for C*-algebras. K-Theory 14, s. 281-304, 1998.

Durhuus B., Jonsson T.: A polymer gas on a Random surface. Modern Physics Letters 13, s. 153-157, 1998.

Eilers S., Loring, T.A., Pedersen G.K.: Quasidiagonal extentions and AF algebras. Mathematische Annalen 311, s. 233-249, 1998.

Eilers S., Exel R., Abadie B.: Morita equivalence for generalized crossed products. Transactions of the American Mathematical Society 350, s. 3043-3054, 1998.

Eilers S., Loring T.A., Pedersen G.K.: Stability of anticommunication relations: An application of noncommutative CW complexes. Journal für die Reine und Angewandte Mathematik 311, s. 101-143, 1998.

Elliott G.A., Bratteli O., Evans D.E., Kishimoto A.: On the classification of C*-algebras of real rank zero, III: The infinite case. i: Operator Algebras and Their Applications II, s. 11-72, P.A. Fillmore and J.A. Mingo, American Mathematical Society, Providence, Rhode Island 1998.

Elliott G.A., Gong G., Su H.: On the classification of C*-algebras of real rank zero, IV: Reduction to local spectrum of dimension two. i: Operator Algebras and Their Applications II, s. 73-95, P.A. Fillmore and J.A. Mingo, American Mathematical Society, Providence, Rhode Island 1998.

Elliott G.A., Evans D.E., Su H.: Classification of inductive limits of matrix algebras over the Toeplitz algebra. i: Operator Algebras and Quantum Field Theory, s. 36-50, S. Doplicher, R. Longo, J.E. Roberts and L. Zsido, International Press, Rome 1998.

Elliott G.A., Fang H.: Simple inductive limits of C*-algebras with building blocks from spheres of odd dimension. i: Operator Algeras and Operator Theory, Contemporary Mathematics 228, s. 79-86, S. Zhang, American Mathematical Society, Providence, R.I. 1998.

Elliott G.A., Gong G., Li: L.: Approximate divisibility of simple inductive limit C*- algebras. i: Operator Algebras and Operators Theory, Contemporary Mathematics 228, s. 87-97, S. Zhang, American Mathematical Society, Providence, R.I. 1998.

Elliott G.A.: A classification of certain simple C*-algebras, II. Journal of the Ramanujan Mathematical Society 12, s. 97-134, 1997.

Elliott G.A., Natsume T., Nest R.: The Atiyah-Singer index theorem as passage to the classical limit in quantum mechanics. Communications in Mathematical Physics 182, s. 505-533, 1997.

Elliott G.A., Lin Z.Q.: Cut-down method in the inductive limit decomposition of non- commutative tori. Journal of the London Mathematical Society 54, s. 121-134, 1997.

Elliott G.A., Lin Z.Q.: Cut-down methods in the inductive limit decomposition of non-commutative tori, II: The degenerate case. i: Operator Algebras and Their Applications, s. 91-124, P.A. Fillmore and J.A. Mingo, American Mathematical Society, Providence, R.I. 1997.

Elliott G.A., Giordano T.: Every approximately transitive amenable action of a locally compact group is a Poisson boundary. Mathematical Reports of the Academy of Science, The Royal Society of Canada 21, s. 9-15, 1998.

Elliott G.A., Bratteli O., Evans D.E., Akitaka K.: Homotopy of a pair of approximately commuting unitaries in a simple C*-algebra. Journal of Functional Analysis 160, s. 466-523, 1998.

Elliott G.A., Evans D.E., Akitaka K.: Outer conjugacy classes of trace scaling automorphisms of stable UHF algebras. Mathematica Scandinavica 83, s. 74-86, 1998.

Foxby H-B.: Kurver & Moduler. 102 s. HCØ Tryk, København 1997.

Grubb G.: Pseudodifferential evolution problems. i: Progress in partial differential equations, Pont-à- Mousson 1997, Volume I. Pitman Research Notes in Mathematics 383, s. 149-166, H. Amann, C. Bandle, M.Chipot, F. Conrad, I. Shafr, Addison-Wesley Longman Ltd., Harlow, U.K. 1998.

Grubb G.: Nonhomogeneous Navier-Stokes problems in Lp Sobolev spaces over exterior and interior domains. i: Theory of the Navier-Stokes equations, s. 46-63, J.G. Heywood, K. Masuda, R. Rautmann, V.A. Solonnikov, World Scientific, Singapore 1998.

Grønbæk N.: An imprimitivity theorem for representations of locally compact groups on arbitrary Banach spaces. Pacific Journal of Mathematics 184, s. 121-148, 1998.

Grønbæk N.: Various notions of amenability, a survey of problems. i: Banach algebras '97. Proceedings of the 13th International Conference on Banach algebras, s. 535-547, Ernest Albrecht, Martin Mathieu, Ernest Albrecht, Martin Mathieu, de Gruyter, Berlin-New York 1998.

Grønbæk N.: Some concepts from group cohomology in the Banach algebra context. i: Banach algebras '97. Proceedings of the 13th International Conference on Banach algebras, s. 205-222, Ernst Albrecht, Martin Mathieu, Ernest Albrecht, Martin Mathieu, de Gruyter, Berlin-New York 1998.

Jakobsen, H.P., Jensen, A., Jøndrup, S., Zhang, H.C.: Quadratic algebras of type AIII.I. Tsinghua Science and Technology 3, s. 1199-1202, 1998.

Jakobsen, H.P., Jensen, A., Jøndrup, S., Zhang, H.C.: Quadratic algebras of type AIII.II. Tsinghua Science and Technology 3, s. 1203-1208, 1998.

Jakobsen, H.P., Jensen, A., Jøndrup, S., Zhang, H.C.: Quadratic algebras of type AIII.III. Tshinghua Science and Technology 3, s. 1209-1212, 1998.

Lützen J.: Heinrich Hertz and the geometrisation of mechanics. Classical Physicist, Modern Philosopher, s. 103-121, 1998.

Møller J.M.: Deterministic p-compact groups. i: Stable and unstable homotopy, Fields Inst. Commun. 19, s. 255-278, 1998.

Møller J.M., Notbohm, D.: Connected finite loop spaces with maximal tori. Trans. Amer. Math. Soc. 350, s. 3483-3504, 1998.

Møller J.M., McGibbon, C.A.: Connected covers and Neisendorfer's localization theorem. Fund. Math. 152, s. 211-230, 1997.

Møller J.M., Dwyer W.G.: Homotopy fixed points for cyclic p-groups actions. Proc. Amer. Math. Soc. 125, s. 3735-3739, 1997.

Olsson J.B., Bessenrodt C.: On residue symbols and the Mullineux conjecture. Journal of Algebraic Combinatorics 7, s. 227-251, 1998.

Olsson J.B., Bessenrodt C.: Residue symbols and Jantzen-Seitz partitions. Journal of Combinatorical Theory, Ser. A 81, s. 201-230, 1998.

Olsson J.B., Bessenrodt C.: Branching of modular representations of the alternating groups. Journal of Algebra 209, s. 143-174, 1998.

Pedersen G.K., Loring T.A.: Projectivity, transitivity and AF-telescopes. Transactions of the American Mathematical Society 350, s. 3413-3439, 1998.

Pedersen G.K.: Factorization in C*-algebras. Expositiones Mathematicae 16, s. 145-156, 1998.

Pedersen G.K., Brown L.: Approximation and convex decomposition by extremals in a C*-algebras. Mathematicia Scandinavica 81, s. 69-85, 1998.

Pedersen H.L.: Entire functions having small logarithmic sums over certain discrete subsets. Arkiv f. Matematik 36, s. 119-130, 1998.

Pedersen H.L.: On Krein's theorem for indeterminacy of the classical moment problem. Journal of Approximation Theory 95, s. 90-100, 1998.

Rørdam M.: AF-algebras. i: Encyclopaedia of Mathematics Supplement I, s. 37-38, Kluwer, 1997.

Rørdam M., Villadsen J.: On the ordered k – groups of universal free product C*- algebras. K-theory 15, s. 307-322, 1998.

Rørdam M., Hjelmborg J.: On stability of C*-algebras. Journal of Functional Analysis 155, s. 153-171, 1998.

Rørdam M., Dykema K.: Projections in free product C*-algebras. Geometric and Functional Analysis 8, s. 1-16, 1998.

Rørdam M., Dykema K.: Purely infinite simple C*-algebras arising from free products. Canadian Journal of Mathematics 50, s. 323-341, 1998.

Rørdam M.: On sums of finite projections. i: Operator Algebras and Operator Theory, Contemporary Mathematics 228, s. 327-340, S. Zhang, American Mathematical Society, Providence, R.I. 1998.

Schlichtkrull, H., van den Ban, E.P.: The most continuous part of the Plancherel decomposition for a reductive symmetric space. Ann. of Math. 145, s. 267-364, 1997.

Schlichtkrull, Il., van den Ban, E.P.: Fourier transform on a semisimple symmetric space. Invent. Math. 130, 517-574, 1997.

Solovej J-P., Lieb E.H., Siedentop H.: Stability and instability of relativistic electrons in classical electromagnetic fields. Journal of Statistical Physics 89, s. 37-59, 1997.

Solovej J-P., Lieb E.H., Siedentop H.: Stability of relativistic matter with magnetic fields. Physical Review Letters 79, s. 1785-1788, 1997.

Solovej J-P.: Mathematical results on the structure of large atoms. i: European Congress of Mathematics, Vol. II (Budapest 1996), s. 211-220, Birkhäuser, Basel 1998.

Solovej J-P., Erdös L.: Semiclassical eigenvalue estimates for the Pauli operator with strong non-homogeneous magnetic fields. II. Leading order asymptotic estimates. Commun. Math. Phys. 188, s. 599-656, 1997.

Thorup A.: Algebra, Noter til Matematik 2AL. 266 s. Matematisk Afdeling, København 1998.

Winsløw C.: Introduction to Effros-Marechal topology. i: Proceedings of 32th functional analysis symposium in Hinuma, Japan, s. 31-38, Hiroyuki Osaka, Univ. of Ryukyu, Ryukyu, Japan 1998.

Winsløw C.: A linguistic approach to the justification problem in mathematics education. For the learning of mathematics 18,1, s. 17-23, 1998.

Afdeling for Teoretisk Statistik

Henningsen I.: Lægevidenskab og køn. i: Køn i den akademiske organisation. Arbejdspapir nr. 2. KU. København 1998.

Henningsen I.: Kønsdifferentierede adgangskrav på overgangen til de lange videregående uddannelser. i: Køn i den akademiske organisation. Arbejdspapir nr. 3. KU. København 1998.

Sørensen M., Küchler U.: On Exponential Families of Markov Processes. J. Statistical Planning and Inference 66, s. 3-19, 1998.

Sørensen M.: On comparison of stopping times in sequential procedures for exponential families of stochastic processes. Scandinavian Journal of Statistics 25, s. 331-343, 1998.

Sørensen M.: Estimating functions for discretely observed diffusions: A review. i: Selected Proceedings of the Symposium on Estimating Functions. IMS Lecture Notes – Monograph Series, Vol. 32, s. 305-325, Basawa, I.V., Godambe, V.P. and Taylor, R.L., Institute of Mathematical Statistics, Hayward, California 1998.

Afdeling for Operationsanalyse

Carøe C.C., Tind J.: L-shaped decomposition of two-stage stochastic programs with integer recourse. Mathematical Programming 83, s. 451-464, 1998.

Hugger J., Babuska I., Strouboulis T., Copps K., Gangaraj S.K.: The asymptotically optimal meshsize function for bi-p degree interpolation over rectangular elements. Journal of Computational and Applied Mathematics 90, s. 185-221, 1998.

Lando D., Christensen P.O., Miltersen K.R.: State Dependent Realignments in Target Zone Currency Regimes. Review of Derivatives Research Vol. 1, no. 4, s. 295-323, 1998.

Lando D.: On Cox processes and credit risky securities. Review of Derivatives Research Vol. 2, no. 2/3, s. 99-120, 1998.

Lando D.: On Rating Transition Analysis and Correlation. i: Credit Derivatives. Applications for Risk Management, Investment and Portfolio Optimisation, s. 147-155, Risk Books, Risk Publications, London 1998.

Forsikringsmatematisk laboratorium

Forskningsvirksomhed

Forsikringsmatematikken omfatter livsforsikringsmatematik, skadeforsikringsmatematik og generel risikoteori, og involverer forsikringsrelevante statistiske metoder og dele af finansmatematik, økonomi, demografi, operationsanalyse og numerisk matematik.

Det undersøges hvilke konklusioner, der kan trækkes om totalerstatningsfordelingen for en forsikringsportefølje på grundlag af kendskab til nogle første (få) momenter i denne fordeling. Ved hjælp af metoder fra asymptotisk statistisk teori opnås approximationer der er betragteligt bedre end f.eks. den meget benyttede 'normal power' approksimation (C. Buchta).

Det forventede antal hjørnepunkter eller, ækvivalent, det forventede volumen af det konvekse hylster for et givet antal tilfældige punkter er af interesse i en række sammenhænge, f.eks. i studier af gennemsnitlig beregningstid for algoritmer i lineær programmering. Et specialtilfælde af problemet, formuleret af Blaschke i 1923, er løst (C. Buchta, M. Reitzner).

En generel metode til udledning af asymptotisk korrekte grænser for ruinsandsynligheder i situationer med store krav er foreslået (V. Kalashnikov).

Nogle første resultater om kontinuitets-estimatorer for ruinsandsynligheder i Markov-modulerede risikoprocesser er opnåede (V. Kalashnikov).

En ny klasse af aldrings-fordelinger er opstået i forbindelse med studier af tilfældig summation (V. Kalashnikov).

Arbejdet med analyse af forsikringsrisisci ved hjælp af teorier for ufuldstændige finansielle markeder er videreført. Eksisterende metoder til risikominimering er modificeret, således at de kan anvendes til delvis kontrol af risikoen i betalingsstrømme fra forsikringsporteføljer (T. Møller).

Matematisk finansiering anvendes som redskab til beskrivelse og prisfastsættelse af risiko i Unit-linked forsikring. Denne forsikringstype formuleres i en så generel ramme, at den også kan anvendes i traditionel forsikring med bonus og således give grundlag for finansieringsteoretisk funderede udsagn om rimelighed og optimatilitet af fordelingen af overskud mellem forsikringstagere og aktionærer (M. Steffensen).

En MINQUE-estimator er udviklet for situationer hvor nogle faste effekter og varianskomponenter er sammenfaldende. Anvendelser på forsikringsdata og studier af estimatorens teoretiske efficiens viser gode resultater (J. Kleffe og R. Norberg).

Vacicek's Ornstein-Uhlenbeck renteproces studeres i alternative modeller hvor den drivende proces er generel Levy. Nyttige formler opnås for obligationspriser og deres dynamik i compound Poisson tilfældet (R. Norberg).

Rentegarantier på lån og på bonustilskrivninger i livsforsikring studeres i modeller med stokastisk rente, specielt hvor 'spot-rate' er en tidskontinuert Markovkæde eller en Poissondreven Ornstein-Uhlenbeck proces (R. Norberg og C. Reffs).

En generel definition af overskuddet på en livsforsikringskontrakt fører til de traditionelle udtryk for policens sikkerhedsbidrag samt generaliseringer. Ved at betragte andenordensgrundlaget som stokastisk, åbnes for modelbaserede bonusprognoser. Numeriske teknikker er udviklet (R. Norberg).

Et arbejde fra 1993 videreføres: I en mærket Poisson kravproces dekomponeres krav i et tælbart antal kategorier, der drives af uafhængige mærkede Poisson-processer. En række anvendelser præsenteres. Prediktion af meldte men ikke afsluttede krav behandles i en model hvor delbetalingerne styres af en Dirchletproces (R. Norberg).

Kontinuitetsestimatorer for ruinsandsynligheder i Sparre-Andersen og Markov-modulerede risikoprocesser (D. Rusaityte)

Informationsvirksomhed i øvrigt

Laboratoriet har i 1998 udgivet 5 Working Papers.

R. Norberg holdt 4 forelæsninger for Gymnasielærerforeningen 5.+12.12.

Anden virksomhed

C. Buchta er medlem af Uddannelseskomitéen under Groupe Consultatif og bestyrelsesmedlem af den Østrigske Aktuarforening. Han er aktuarmatematisk rådgiver for komitéen til udarbejdelse af Østrigs nye socialforsikringssystem.

O. Hesselager var Studieleder for Forsikringsvid. og Stat. til 1.6. Han er medredaktør ved Insurance: Math. et Econ. samt bestyrelsesmedlem af Den Danske ASTIN Forening.

R. Norberg er institutleder og fra 1.8. medlem af Studienævnet for forsikringsvidenskab og statistik samt ph.d.-udv. ved de mat. inst. Han er fagkonsulent ved og har skrevet artikler til Danmarks Nationalleksikon og er formand for Den Videnskabelige Komité for AFIR-kollokviet i Norge år 2000. Formand for lektorbedømmelsesudvalg, Kbh. og medlem af udvalg til vurdering af professorat ved Univ. of Alberta, Edmonton.

Laboratoriet har siden 1993 deltaget i EU's Socrates-Erasmus program for udveksling af studende, og modtog som del heraf 4 gæstestuderende og sendte 6 ud.

Gæster

Prof. A.A. Kudryavtsev og ph.d.-stud. D. Razmakhov opholdt sig ved laboratoriet i efterårssemesteret med støtte fra prof. Rhenman Memorial Foundation.

Gæstestipendiat

Ph.d.-stud., Deimante Rusaityte, Vilnius Univ., var gæstestipendiat ved laboratoriet indtil 15.7.98 med støtte fra Nordic Scholarship Scheme for the Baltic Countries and Northwest Russia.

Rejser

C. Buchta deltog i Groupe Consultatif's møde i Luxembourg, samt i Mathematical Colloquium Erlangen-Nuremberg University.

V. Kalashnikov deltog i 'Conference on long-range dependencies', Lund.

T. Møller: Workshop on the interplay between finance, insurance and statistics, Cortona. Opholdt sig ved Technische Universität Berlin, 1.4.-30.9. og gav der foredrag: "Hedging of insurance payment processes".

R. Norberg: Universität Karlsruhe, gæsteforelæsning: "Crash course in financial mathematics. Universitetet i Oslo, gæsteforelæsning: "Forsikringsmatematikk mot år 2000". Universitetet i Trieste, gæsteforelæsning: "Bonus in life insurance". The Interplay between finance, insurance and statistics, International workshop, Cortona, med invited lecture: "Financial risk in insurance and vice verca". Second International Conference on Insurance: Mathematics and Economics, Lausanne, contributed paper "Optimal parameter estimation in credibility: Minimum norm vs. least squares". 8th AFIR Colloquium, Cambridge. Mathematics-Economics Day 1998, Math.Inst., Univ. of Oslo: Invited key-note lecture "Financial Matematics espresso". Univ. of Melbourne, Centre for Actuarial Studies, GIO Visiting Professor 1.12.-31.1.99: Guest lectures: "Crash course in financial mathematics" and "Interest rates driven by Levy processes". Quantitative Methods in Finance 1998, International conference, Sydney. Invited lecture: "Financial risk in life insurance".

D. Rusaityte deltog i 'Konference on long-range dependencies', Lund.

M. Steffensen: 4. nordic symposium on contingent claims analysis in finance and insurance, Copenhagen Business School. International workshop on The interplay between finance, insurance and statistics, Cortona. 8th International AFIR Colloquium, Cambridge.

Ragnar Norberg

Stab

Årsværk
VIP: 5,5
TAP: 1,8

VIP, internt finansieret
Brox, Knut Håkon; adjunkt.
Buchta, Christian; gæsteprofessor.
Hesselager, Ole; lektor.
Højgaard, Bjarne; forskningsadj.
Haastrup, Svend; adjunkt
Kalashnikov, Vladimir; gæsteprofessor.
Malinovski, Vsevolod; gæsteprofessor.
Melnikov, Alexander; lektor.
Norberg, Ragnar; professor.
Rusaityte, Deimante; forskningsass.
Steffensen, Mogens; forskningsass.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Møller, Thomas.

TAP, internt finansieret
Bertelsen, Vibeke Rønn; kontorfuldmægtig.
Falbe-Hansen, Pernille; bibliotekar.
Spiess-Henriksen, Pia; bibliotekar.

Fondsstøtte

The Professor Eric Rhenman memorial
Opholdsudgifter kudriavtsev/razmakhov (Ragnar Norberg) kr. 60.091.

Publikationer

Buchta C.: Die Ausgestaltung von Normen mit mathematischem Hintergrund im neu zu erlassenden Allgemeinen Sozialversicherungsgesetz. 52 s. Republik Österreich, Bundesministerium für Arbeit, Gesundheit und Soziales, Wien 1998.

Buchta C., Reitzner M.: Zur Gram-Charlier-Approximation in der Risikotheorie. 24 s. Stiftung der Wiener Städtischen Allgemeinen Versicherung zur Förderung der Wissensch und Forschung, Wien 1998.

Dickson D.: On a class of renewal risk processes. North American Actuarial Journal Vol. 2, no. 3, s. 60-73, 1998.

Dickson D., Hipp C.: Ruin probabilities for Erlang(2) risk processes. Insurance Mathematics and Economics Vol. 22, s. 251-262, 1998.

Gjessing H.K., Paulsen J.: Present value distributions with applications to ruin theory and stochastic equations. Stochastic Processes and their Applications Vol. 71, s. 123-144, 1997.

Haastrup S., Perch Nielsen J.: The historical perspective of the Danish actuarial profession. i: Transactions of the 26th international congress of actuaries, s. 193-200, Institute of Actuaries and Faculty of Actuaries, Bell & Bain Limited, Glasgow 1998.

Hesselager O., Wang S., Willmot G.: Exponential and scale mixtures and equilibrium distributions. Scandinavian Actuarial Journal No. 2, s. 125-142, 1998.

Hesselager O.: Closure properties of some partial orderings under mixing. Insurance Mathematics and Economics Vol. 22, s. 163-170, 1998.

Kalashnikov V., Tsitsiashvili G.: Asymptotically correct bounds of geometric convolutions with subexponential components (Working Paper). 16 s. Lab. of Actuarial Math. Univ. of Copenhagen, København 1998.

Kleffe J., Norberg R.: Minimum norm estimation under parameter constraints with an application to insurance. Statistics Vol. 31, s. 215-234, 1998.

Malinovski V.: Probabilities of ruin when the safety loading tends to zero (Working Paper). S. 1-36. Lab. of Actuarial Math. Univ. of Copenhagen, København. 1998.

Malinovski V.: Non-Poissonian claims' arrivals and calculation of the probability of ruin. Insurance Mathematics and Economics Vol. 22, s. 123-138, 1998.

Malinovski V.: Translation to Russian of the book Automobile Insurance: Actuarial Models by Jean Lemaire. Kluwer, Moscow 1998.

Malinovskii V.: Some aspects of rate making and collective risk models with variable safety loadings. i: Transactions of the 26th international congress of actuaries, s. 465-481, Institute of Actuaries and Faculty of Actuaries, Bell & Bain Limited, Glasgow 1998.

Malinovskii V.: Translation to Russian of the book Bonus-malus systems in automobile insurance by Jean Lemaire. Kluwer, Moscow 1998.

Møller T.: Risk-minimizing hedging strategies for insurance payment processes (Working Paper). 22 s. Lab. of Actuarial Math. Univ. of Copenhagen, København 1998.

Møller T.: Risk-minimizing hedging strategies for unit-linked life insurance contracts. ASTIN Bulletin Vol. 28, No.2, s. 17-47, 1998.

Norberg R.: Vasicek beyond the normal (Working Paper). 21 s. Lab. of Actuarial Math. Univ. of Copenhagen, København 1998.

Norberg R.: Stochastic methods in life insurance (in Russsian). Obozrenie Prikladnoj i Promyshlennoj Matematiki Vol. 5, s. 83-115, 1998.

Steffensen M.: A no arbitrage approach to Thiele's differential equation (Working Paper). 20 s. Lab of Actuarial Math. Univ. of Copenhagen, København 1998.

Kemi

Kemisk Institut

Kemisk Institut er inddelt i seks laboratorier, der varetager forskning og undervisning i kemi: Kemisk Laboratorium I (uorganisk kemi), Kemisk Laboratorium II (organisk kemi), Kemisk Laboratorium III (teoretisk kemi), Kemisk Laboratorium IV (fysisk kemi), Kemisk Laboratorium V (molekylspektropskopi), Symbion Afdeling (materialevidenskab).

Ledelse og bestyrelse

Institutleder
Sven E. Harnung.

Bestyrelse
Viceinstitutleder: E. Jonas Pedesen.

Øvrige medlemmer: Thomas Bjørnholm, Ulla Christensen, Søren Toxværd (VIP), Hans Nordlund Hansen, Katrine Petersen (TAP).

Forskningsvirksomhed

Kemisk Laboratorium I

Laboratoriets område er uorganisk kemi. Det omfatter kemien af godt 100 grundstoffer, og laboratoriet beskæftiger sig i princippet med dem alle. Ved de forskellige kurser har vi udvalgt grundstofferne mere eller mindre bredt, men ved hovedfagseksamen står de studerende til regnskab for kemien af dem alle.

Det ville ikke være muligt at varetage denne undervisning forsvarligt uden den parallelt løbende forskning. Det siger sig selv, at ikke alle grundstoffer kan indgå her, og i mange år har den kemiske forskning ved laboratoriet da også sædvanligvis været baseret på systemer, hvori der indgår overgangsmetaller. Det er imidlertid en glædelig udvikling, at stadig flere af disse ca. 60 grundstoffer har kunnet inddrages. Det hænger sammen med laboratoriets indsats inden for områderne flerkernede forbindelser og biouorganisk kemi.

Både dyb og bred indsigt i overgangsmetallernes kemi er en forudsætning for laboratoriets forskningsområder, uanset om disse sigter på metalenzymatiske processer, magnetisk vekselvirkning eller andre emner, hvor dette ikke umiddelbart fremgår af forskningsområdets navn.

Følgende projektoverskrifter giver et summarisk indtryk af den aktuelle virksomhed. En enkelt er beskrevet mere udførligt, og tilsvarende beskrivelser af andre projekter har været givet i tidligere årbøger.

1. Fremstilling af nye forbindelser og karakterisering af deres struktur og reaktivitet
(Peter Andersen, Anders Døssing, Frode Galsbøl, Jørgen Glerup, Anders Hammershøi, Kirsten Michelsen, Ole Mønsted).

2. ESR spektroskopi, magnetisme og optiske egenskaber af to- og flerkernede metalkomplekser set i sammenhæng med deres struktur
(Jørgen Glerup, Kirsten Michelsen, Høgni Weihe).

3. Molekylær elektronisk og geometrisk struktur studeret ved hjælp af naturlig og magnetisk induceret cirkulardichroisme
(Sven E. Harnung).

4. Ligandfeltmodeller og disses anvendelse til rationalisering af elektroniske og strukturelle forhold
(Jørgen Glerup, Claus Schäffer, Høgni Weihe).

5. Koordinationsforbindelsers termiske og fotokemiske reaktioner
(Peter Andersen, Anders Hammershøi, Ole Mønsted).

6. d-d spektre af gasformige ioner
(Claus Schäffer).

7. Biouorganisk Kemi
(Anders Døssing, Anders Hammershøi, Sven E. Harnung, Ole Mønsted, Høgni Weihe).

8. Rhodium- og iridiumkemi
(Frode Galsbøl).

9. Spektroskopiske og magnetiske egenskaber af én- og flerkernede overgangsmetalkomplekser
(Høgni Weihe).

Dette laboratorium har leveret vigtige bidrag til studier af flerkernede overgangsmetalkomplekser spektroskopiske og magnetiske egenskaber.

Fra at have været af mere grundvidenskabelig karakter, er disse studier i dag nært knyttet til følgende meget aktive forskningsområder: Undersøgelser af naturligt forekommende enzymatiske systemer indeholdende flerkernede overgangsmetalenheder samt udviklingen af nye magnetiske materialer.

Forståelsen af de magnetiske konsekvenser af svage vekselvirkninger mellem paramagnetiske metalioner er ikke kun et klassisk mål i moderne uorganisk kemi. Det er en nødvendighed for forståelsen af makroskopiske magnetiske fænomener, s.s. ferro- og antiferromagnetisme, og således også for design af nye magnetiske materialer. I gitre indeholdende paramagnetiske metalioner kan metalionerne i princippet alle vekselvirke med hinanden. Vekselvirkningen mellem nærmeste naboer er dog den vigtigste. To- og flerkernede komplekser indeholdende paramagnetiske metalioner er derfor gode modeller for studier af vekselvirkningen mellem nærmeste naboer. Kooperative fænomener og vekselvirkningen mellem mere fjerne naboer er her ej til stede, og vekselvirkningen kan analyseres ved hjælp af simple molekylære modeller.

Det er også vigtigt at forstå, blandt andet, de magnetiske egenskaber af naturligt forekommende enzymatiske systemer indeholdende en eller flere paramagnetiske metalioner. De magnetiske egenskaber af en flerkernet enhed, naturlig eller ej, kan give information om sammensætning og struktur af den flerkernede enhed samt de enkelte metallers oxidationstrin og elektronkonfiguration. En succesfuld ekstraktion af denne information afhænger i nogen grad af tilgængeligheden af egnede syntetiske modelforbindelser, der tjener som sammenligningsgrundlag.

En vekselvirkning mellem to metalioner observeres, når den studerede egenskab ikke kan fortolkes som en sum af de enkelte metalioners egenskaber. Heraf følger, som en selvfølge, at det er nødvendigt at forstå de enkelte metalioners egenskaber, før man er i stand til at forstå vekselvirkningen mellem dem.

Vi studerer én- og flerkernede metalkomplekser magnetiske og spektroskopiske egenskaber ved anvendelse af en bred vifte af kemiske, fysiske og teoretiske teknikker. Idet det ikke er muligt at foretage undersøgelser, medmindre der forefindes egnede kemiske systemer, indgår kemisk syntese naturligt som en central del. Følgende måleteknikker bliver eller er i den senere tid blevet anvendt til vores undersøgelser: Temperaturafhængige magnetiske susceptibilitets- og magnetiseringsmålinger af pulvere og énkrystaller, absorptions- og emissionsspektroskopi i det synlige spektrale område, standard elektron paramagnetisk resonans (EPR) spektrosopi (frekvenser omkring 10 GHz, magnetfelter op til 1.5 T), høj-frekvens EPR (HF-EPR) spektroskopi (frekvenser op til 1300 GHz, magnetfelter op til 28 T) og uelastisk neutronspredning. De to sidstnævnte teknikker bliver brugt sammen med udenlandske samarbejdspartnere i Grenoble, Frankrig. De følgende for nyligt afsluttede eller stadig igangværende projekter illustrerer vores interesser.

Titan(III)aquaionen, der kun indeholder én d-elektron, var af central betydning for udviklingen af ligandfeltmodeller for halvtreds år siden. Vi har ved hjælp af præcise magnetiseringsmålinger vist, at de noget specielle magnetiske egenskaber af denne simple overgangsmetalion er et resultat af vibronisk kobling og ikke et resultat af rene elektrostatiske vekselvirkninger, som hidtil antaget.

Ved anvendelse af HF-EPR teknikken er det lykkedes at optage de første komplette EPR spektre af vanadium(III) forbindelser. Ved hjælp af denne nye teknik er det også muligt at få EPR spektre af spinsystemer indeholdende et lige antal uparrede elektroner, mens standard EPR teknikker bedst er egnede til spinsystemer med ulige antal uparrede elektroner. HF-EPR spektrene er blevet fortolket inden for rammerne af klassisk ligandfeltteori. HF-EPR teknikken vil i fremtiden blive brugt til at studere andre metalioner, s.s. jern(II), chrom(II) og mangan(III), der kun vanskeligt eller slet ikke lader sig undersøge med standard EPR teknikker.

Absorptions- og emissionsspektroskopi i det synlige spektrale område er blevet anvendt til undersøgelser af en chrom(III) dimer indeholdende tre hydroxo broligander. Det er lykkedes os at tilordne ca. 40 overgange i et spektralt område dækkende 40000 cm^{-1}. Særlig vægt er blevet lagt på det spektrale område indeholdende overgange relevante for de såkaldte dobbeltanslåede tilstande. Disse tilstande, der ej findes i enkernede forbindelser, observeres i to- og flerkernede forbindelser og repræsenterer en anslåethed, hvori to metalioner er anslået. Disse overgange, der altid er til stede i flerkernede forbindelser, er kun sjældent blevet analyseret.

Energetiske konsekvenser af metal-metal vekselvirkninger kan, ad omveje, ekstraheres fra den temperaturafhængige magnetiske susceptibilitet. Uelastisk neutronspredning derimod giver mere direkte indsigt i resultatet af vekselvirkningen, idet energisplitningerne direkte observeres.

Uelastisk neutronspredning vil blive anvendt til undersøgelser af de termisk befolkede energiniveauer i firekernede komplekser indeholdende én nikkel(II)- og tre chrom(III)-ioner. Det relevante energivindue indeholder 192 energiniveauer spredt over 50-100 cm^{-1}. Slige komplicerede systemer kan næppe succesfuldt undersøges ved hjælp af almindelige magnetiske susceptibilitetsmålinger.

Kemisk Laboratorium II

Laboratoriets forskningsområde dækker et bredt udsnit af den organiske kemi: Naturstofkemi (marine organismers kemi), bioorganisk kemi (kulhydratkemi og nucleotidkemi), udvikling af stereoselektive syntesemetoder, organisk phosphor- og selenkemi (præparation og struktur), organisk-kemiske reaktionsmekanismer (kinetiske, syntetiske og teoretiske metoder) samt massespektrometri (kationradikaler i gasfase).

1. Marin Kemi

Hovedemnet er struktur, omsætning og økologi af sekundære metabolitter. Undersøgelserne omfatter såvel højere organismer som mikroorganismer.

Bakterier er ofte de egentlige producenter af naturstoffer fundet i højere organismer. De producerer f.eks. sideroforer, d.v.s. organiske stoffer der kompleksbinder jern og transporterer det ind i cellen. Fra bakterier med stor sideroforaktivitet er det aktive stof strukturopklaret. Der produceres også cykliske depsipeptider som for øjeblikket isoleres, strukturopklares og undersøges økologisk. Disse er beslægtede med de fra biokemien kendte ionoforer, f.eks. valinomycin, der transporterer kationer gennem membraner. Endvidere kan de nedsætte overfladespændingen af det væskelag der dækker en overflade. En bakteriekultur kan på den måde sprede sig, dække overfladen og samtidig forhindre andre bakterier i at bevokse den.

Mikrosvampe er kendt for at producere stoffer med stærk bioaktivitet som f.eks. penicillin og cephalosporiner. I Venezuela indsamlede vi i januar 1997 et stort antal tropiske marine mikrosvampe, hvis indholdsstoffer vi nu er ved at undersøge. Den biologiske funktion af nogle af indholdsstofferne er at begrænse væksten af andre svampe eller bakterier og disse stoffer er naturligvis kandidater som farmaka.

Andre projekter både med grundvidenskabelig og anvendelsesmæssigt sigte spiller også en rolle i gruppens aktiviteter. En populær fremstilling af vores arbejdsområde er sidst givet i "Naturens Verden", Nr 10 (1996) 393-400. I forbindelse med debatten om algeopblomstringerne i de danske farvande undersøgte vi hvordan toxinproduktionen påvirkes af miljøet og hvorledes de bedst isoleres. Forskning med ethnofarmakologisk sigte i samarbejde med mexicanske forskere har resulteret i strukturopklaring og syntese af flere bioaktive stoffer. Danske marine mosdyr indeholder store mængder bioaktive alkaloider hvor stadig nye isoleres. Med fødevareforskere har vi udviklet en ny metode til at isolere antioxidanter fra planter. I samarbejde med dermatologer fandt vi at carnosol fra rosmarin kan give anledning til erhvervsbetinget eksem. Sammen med A/S Hempel er der blevet udtaget et patent på en klasse af naturstoffer, der er aktive i skibsmaling, der forhindrer begroning af skibssider. Ved samarbejde med Novo Nordisk blev strukturen løst for et bioaktivt stof produceret af en streptomycet (Carsten Christophersen, Uffe Anthoni og Per Halfdan Nielsen).

2. Organisk selenkemi

Interessen for grundstoffet selen og dets organiske forbindelser har i de senere år været stigende. Dette skyldes dels opdagelsen af selens rolle som mikronæringsstof og dels dets anvendelse i en lang række kemiske og tekniske processer. Der er dermed et behov for øget information om selenforbindelsers struktur og reaktivitet.

Det igangværende projekt består primært af præparative undersøgelser af organiske selenforbindelsers reaktivitet og reaktionsveje. I tilknytning undersøges strukturparametre for de involverede forbindelser, f.eks. opnået ved[77] Se NMR spektroskopi og Røntgendiffraktion, med henblik på at opstille struktur-reaktivitets korrelationer (Lars Henriksen).

3. Bioorganisk kemi

Biologiske, specielt molekylærbiologiske problemstillinger formuleres og søges løst under anvendelse af organisk-kemiske metoder. Specielt fokuseres på udvikling af syntesemetoder til biomolekyler (kulhydrater, nucleosider og oligonucleotider) og analoger hertil.

3.1 Nucleotidkemi (DNA- og RNA-kemi)

Fremstilling af kemisk modificerede oligonucleotider og undersøgelse af deres biologiske virkninger, herunder udvikling af nye potentielle antisense oligonucleotider. Syntese af oligonucleotider til biokemiske og biofysiske anvendelser. Syntese

af modificerede nucleosider og mononucleotider og undersøgelse af deres biologiske egenskaber. Syntese af funktionaliserbare oligonucleotider og kobling af disse til bioaktive molekyler (O. Dahl, B.M. Dahl, U. Henriksen, J. Wengel).

3.2. Kulhydratkemi
Syntese af nye kulhydratderivater, bl.a. med henblik på biologiske undersøgelser. Anvendelse af enzymer til selektive reaktioner på kulhydrater og nucleosider. Udvikling af stereoselektive syntesemetoder til forgrenede kulhydrater og nucleosider. Udvikling af kombinatorisk-kemiske syntesemetoder til nye kulhydrat- og nucleosidderivater (J. Wengel).

3.3. PNA-kemi
PNA (Peptide Nucleic Acid) er en DNA-analog, hvor kulhydrat-phosphat-rygraden er erstattet af en modificeret peptid-rygrad. PNA bindes stærkt til komplementært enkeltstrenget DNA og RNA, og også til dobbeltstrenget DNA ved strengfortrængning. I samarbejde med P.E. Nielsen, Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik, Panum Instituttet, studeres disse nye forbindelsers muligheder i biologiske anvendelser. Den kemiske forskning involverer bl.a. fremstilling af PNA med modificerede baser, modificeret rygrad, og PNA-konjugater til DNA og andre biologisk aktive molekyler (O. Dahl).

3.4. LNA-kemi
LNA (Locked Nucleic Acid) er en syntetisk DNA-/RNA-analog, hvor ribose delen er erstattet med en bicyklisk og hermed konformationelt frastlåst ribose-analog. LNA udviser en lang række unikke egenskaber, herunder en hidtil uset bindingsevne til komplementært enkeltstrenget DNA og RNA. I den kemiske forskning omkring LNA udvikles nye syntesemetoder, stereoisomere derivater undersøges og nye analoger syntetiseres. I samarbejde med eksterne partnere undersøges strukturen af LNA, ligesom de biologiske anvendelsesmuligheder, f.eks. i medicinen, efterforskes (J. Wengel).

4. Isolerede ioners reaktioner (massespektrometri)
Såvel store som små organiske og uorganiske ioner kan bekvemt undersøges ved hjælp af massespektrometre. Her kan de isolerede ioner studeres ved meget lave tryk, enten med henblik på analyse og identifikation af meget små stofmængder eller med det formål at undersøge de fysiske og kemiske egenskaber. Det igangværende arbejde sigter primært på de grundvidenskabelige aspekter af lavmolekylære ioners kemi.

Kationradikaler – d.v.s. organiske ioner med et ulige antal elektroner – undersøges med henblik på belysning af dels isomeriforhold og dels forløbet af simple spaltningsreaktioner. Det har vist sig, at mange kationradikalers struktur i både gasfase og opløsning afviger betydeligt fra neutrale molekylers, hvilket spiller en stor rolle for forståelsen af deres egenskaber. Dette er af betydning, da kationradikaler spiller en stor rolle i atmosfære- og astrokemi, og ved biologiske og klassisk kemiske oxidationsprocesser. Undersøgelserne af isomeriforhold og spaltningsreaktioner sigter på at bestemme, hvad der afgør den hastighed ionerne dannes og omdannes med. Hertil benyttes fortrinsvis isotopmærkede forbindelser, både ved undersøgelser der drejer sig om ioner dannet ved spaltnings- og omlejringsreaktioner, og ved eksperimenter med ioner dannet ved kollisioner i gasfase.

Flerladede uorganiske ioner undersøges med henblik på at belyse metalkomplexers egenskaber i fravær af opløsningsmidlets maskerede indflydelse. Liganders bindingsenergier kan bestemmes og forløbet af ligandsubstitutionsreaktioner analyseres. Desuden undersøges klyngeioner, bestående af f.eks. to aminer holdt sammen af en proton. Klyngeioners egenskaber ligner både dem, der ses hos isolerede ioner og hos ioner i opløsning. Undersøgelserne har til formål at udvikle en bedre beskrivelse af sådanne klyngers bindingsforhold og udvikle metoder til bestemmelse af polære molekylers syre-base egenskaber i gasfase.

Det eksperimentelle arbejde inde for ionkemi udføres dels på Kemisk Instituts store 4-sektor instrument og dels på forskningsinstrumenter ved Odense Universitet og laboratorier i Tyskland, Frankrig, Norge og England (Gustav Bojesen, Steen Hammerum).

Kemisk Laboratorium III

Laboratoriets forskning ligger inden for fysisk kemi og omfatter først og fremmest projekter med relation til kemisk reaktionskinetik. Som i tidligere år er den i 1998 i udstrakt grad blevet finansieret af externe midler gennem SNF-centre og rammebevillinger, private fonde samt nordiske og europæiske forskningsprogrammer.

Forskningsaktiviteten kan opdeles i fire større afsnit: Molekylær kemisk kinetik i gasfase og på overflader, Molekylær kemisk kinetik i opløsninger, kompleks dynamik i kemiske reaktionssyste-

mer, samt statistiske og deterministiske modeller for fysisk-kemiske systemer.

Studiet af kompleks dynamik i kemiske reaktionsforløb foregår såvel eksperimentelt som teoretisk på laboratoriet, fortsat som en del af SNF-centret for Kaos og Turbulens Studier (CATS). Projekterne er i stigende grad blevet rettet mod biologisk interessante processer, f.eks. Ca bølger, glykolyse og svingninger i gærcelleekstrakter og i suspensioner af levende gærceller. I Årbog 1997 findes en nærmere beskrivelse af biokemiske kontrolsystemers dynamik. Gruppen har i april-maj haft Professor Kenneth Showalter fra University of West Virginia som gæst og hovedforelæser i et ph.d.-semesterkursus.

I de øvrige tre områder er projekterne overvejende af teoretisk og beregningsmæssig karakter, men foregår ofte i nært samarbejde med eksperimentelt arbejdende grupper på andre institutter og i internationale netværk.

Studierne af molekylær kemisk kinetik på laboratoriet har bl.a. omfattet uelastiske kollisioner, energitransport og reaktive kollisioner med såvel semi-klassiske som kvantemekaniske metoder, samt molekylære egenskaber og reaktioner i væskefase. Sidstnævnte får i Årbog 1997 en grundigere omtale. Langt de fleste projekter har været forbundet med SNF-centret for Molekyldynamik og Laserkemi med Gert Due Billing som ansvarlig leder. I anledning af Centrets 5-års beståen afholdtes den 8.-9. oktober et afsluttende internationalt symposium i Videnskabernes Selskab. Ud over Centrets medlemmer deltog en række udenlandske foredragsholdere, R.D. Levine, A. Kuppermann, A.H. Zewail, G.R. Fleming, R.M. Hochstrasser, M. Ratner, A.B. Meyers og M. Baer.

Studiet af fysisk-kemiske systemer med statistiske og deterministiske modeller har været koncentreret om at bestemme generelle lovmæssigheder for faseadskillelse, samt med at analysere strukturen og dynamikken af komplekse molekylære systemer, herunder biokemiske systemer. Gruppen har i år måttet afgive forskningsadjunkt Paz Padilla, nu ansat på UNI-C, og Günther Peters, nu lektor på DTU. En uddybende præsentation af aktiviteten inden for dette område er givet i afsnit 4.1-4-5 i den efterfølgende projektoversigt.

Med udgangen af januar måned fratrådte ingeniørassistent Esben Møller sin stilling for at gå på efterløn efter 34 års ansættelse på laboratoriet. Nyansat blev ingeniørassistent Dieu Vinh Tien (tidligere Aarhus Universitet) med særligt ansvar for HCØ-nettet.

1. Molekylær kemisk kinetik i gasfase og på overflader

1.1 Uelastiske kollisioner og energitransport i hydrogen og deuterium
(Gert Due Billing og V. Zenevich, Minsk, Hviderusland).

1.2 Kvantemekaniske og semi-klassiske beregninger på tre-partikel reaktioner
(Gert Due Billing og N. Markovic, Göteborg, V. Zenevich).

1.3 Udvikling af et DFT (density functional) program til behandling af molekyl-overflade kollisioner
(Gert Due Billing og A. Vijay).

1.4 Den geometriske fase-effekt og dens betydning for kemiske reaktioner
(Gert Due Billing og A. Kuppermann, S. Adhikari og M. Baer).

1.5 Reaktions-rumfangsmetoden for kemiske reaktioner H_2+CN(HCN+H reaktionen
(Gert Due Billing og C. Coletti).

1.6 Vibrationsenergitransport i CO og isotoper
(Gert Due Billing og C. Coletti).

1.7 Udvikling af Hermite korrektion til den semi-klassiske beskrivelse af molekyl-dynamik
(Gert Due Billing).

1.8 Molekyl-overflade kollisioner: Diffraction af He spredt fra Cu(001) og chemisorption af hydrogen på kobber
(Gert Due Billing).

1.9 Laserstudier af atomare kollisioner: Kvasimolekylers form og dynamik
Teori og beregninger for ion-atom kollisioner med elektronisk exciterede tilstande. Projektet omfatter beregninger af totale og differentielle spredningstværsnit for elektronoverførsel og excitation, bl.a. i Li^+-Na(3s,3p) kollisioner, nært koordineret med samtidige eksperimentelle "state-to-state" studier på 3-stråle-apparaturet ved Ørsted Laboratoriet.

(Svend Erik Nielsen med Nils O. Andersen, Sonia Grego og Mike van der Poel, Ørsted Laboratoriet, Niels Bohr Institutet).

1.10 Sammenlignende beregninger af differentielle tværsnit for elektronoverførsel, baseret dels på den kvantemekaniske eikonale coupled-channel metode, dels på klassisk-trajektorie Monte-Carlo metoder (CTMC)
(Svend Erik Nielsen med Jan Petter Hansen, Universitetet i Bergen, og Alain Dubois, Université Pierre et Marie Curie, Paris VI).

1.11 Beregninger og eksperimentelle resultater for tæthedsmatrixelementerne for P-P elektronoverførsel fra orienteret Na(3p,m=1) til orienterede H(2p,m=-1,0,1) tilstande i H^+-Na(3p) kollisioner
(Svend Erik Nielsen med Zvjezdana Roller Lutz, Universität Bielefeld, Tyskland).

1.12 Beregninger af intermolekylære potentialer mellem inerte gasatomer og overflader af ædle metaller ved hjælp af elektrongas-tæthedsfunktionaler
(Carl Nyeland, J. Peter Toennies, Göttingen).

1.13 Overfladediffusion af inerte gasatomer på metaller
(Lasse L. Rasmussen og Carl Nyeland).

1.14 Isotermisk adsorption af tunge inerte gasatomer på en grafitoverflade
(Carl Nyeland og Gustav Uffe Nymand).

2. Molekylær kemisk kinetik i opløsninger

2.1 Videreudvikling af solventdelen i elektronstruktur programmet DALTON QCP samt molekylær reaktionsdynamik programmet RECSOL
(K.V. Mikkelsen, T. Nymand, T.D. Poulsen, K.O. Sylvester-Hvid, P.-O. Åstrand).

2.2 Elektronstruktur modeller og beregninger af elektriske, magnetiske, strukturelle og dynamiske molekylære egenskaber af molekyler i vakuum og i solventer eller polymere
(K.V. Mikkelsen, T. Nymand, K.O. Sylvester-Hvid).

2.3 Molecular dynamics simulationer af strukturelle og dynamiske egenskaber af væske og opløsninger
(K.V. Mikkelsen, P.-O. Åstrand).

2.4 Continuum modeller og deres implementering i moderne molekylære elektroniske og nuclear struktur metoder
(K.V. Mikkelsen, K.O. Sylvester-Hvid).

2.5 Kvantemekaniske modeller til bestemmelse af "equations of motion" metoder for ladningsoverførselsreaktioner i opløsninger
(S. Jørgensen, K.V. Mikkelsen).

2.6 Metoder til beregning af koblingselementer for elektronoverførsel
(K.V. Mikkelsen).

2.7 Metoder til undersøgelse af mulig kontrol af ladningstransport reaktion ved eksterne elektromagnetiske felter
(L. Jensen, K.V. Mikkelsen, K.O. Sylvester-Hvid, P.-O. Åstrand).

2.8 Modeller for molekylær kvanteoptik
(L. Jensen, M. Kmit, K.V. Mikkelsen).

2.9 Modeller for elektrontransport i proteiner
(K.V. Mikkelsen).

2.10 Bindingsbrydning og -dannelse i biokemiske reaktioner
(G.D. Billing, T. Lorenzen, K.V. Mikkelsen).

2.11 S_N2 reaktioner i vakuum og i opløsning
(G.D. Billing, K.V. Mikkelsen, L. Nikolajsen, T. Nymand).

2.12 Modeller til bestemmelse af NMR kemiske skift i proteiner
(K.V. Mikkelsen, P.-O. Åstrand).

2.12 Opløsningseffekter på fotofysikken af molekylær oxygen
(K.V. Mikkelsen, P. Ogilby, T.D. Poulsen).

2.13 Bestemmelse af feltgradienter i opløsninger og i proteiner
(L. Hemmingsen, K.V. Mikkelsen, L. Olsen).

3. Kompleks dynamik i kemiske reaktionssystemer

3.1 Undersøgelse af Smoluchowski's koagulationsligning
(Ole J. Heilmann og Thor A. Bak).

3.2 Udvikling af en systematisk metode baseret på kontrolteori til eksperimentel bestemmelse af de lokale dynamiske egenskaber af en komplex kemisk reaktion (kinetisk spektrometri)
(Henrik Skødt, Preben Graae Sørensen, Finn Hynne og Kenneth Showalter).

3.3 Modeller for transient kaos baseret på en amplitudebeskrivelse af de langsomme koncentrationsvariationer i oscillerende reaktioner
(Preben Graae Sørensen og Finn Hynne).

3.4 Undersøgelse af mønsterdannelse i methylenblåt-glukosereaktionen ved kobling mellem kemisk reaktion og konvektion
(Antonio Pons Riviero og Preben Graae Sørensen).

3.5 Systematisk undersøgelse af torusbifurkationer i en firedimensional model af Belousov-Zhabotinsky reaktionen
(Lykke Hashøj, Preben Graae Sørensen og Finn Hynne).

3.6 Bestemmelse af mekanisme og hastighedskonstanter for permanganat-hydroxylamin reaktionen på basis af quenching eksperimenter
(Finn Hynne, Arpad Nagy og Preben Graae Sørensen).

3.7 Sulfatkoncentrationens indflydelse på komplekse oscillationer i Belousov-Zhabotinsky reaktionen
(Jichang Wang, Finn Hynne, Preben Graae Sørensen).

3.8 Eksperimentel undersøgelse og simulering af glykolysen i ekstrakter af gærceller med henblik på at finde en model, der kan beskrive eksperimenterne kvantitativt
(Mette Hoffmann, Sune Danø, Keld Nielsen, Preben Graae Sørensen og Finn Hynne).

3.9 Eksperimentel undersøgelse af NADH-oscillationer i suspensioner af levende gærceller med henblik på at bestemme mekanismen for cellekommunikationen
(Sune Danø, Preben Graae Sørensen og Finn Hynne).

3.10 Eksperimentel og teoretisk undersøgelse af et periodisk perturberet kemisk system, som udviser kaos såvel som kvasiperiodiske svingninger
(Rikke Breiner, Finn Hynne, Preben Graae Sørensen og Ricardo Chacon).

3.11 Udvikling af en matematisk metode til at finde amplitudeligninger gældende ved generelle bifurkationer
(Mads Ipsen, Finn Hynne og Preben Graae Sørensen).

3.12 Udvikling af en generaliseret Ginzburg-Landau ligning for et reaktions-diffusionssystem med en Hopf-bifurkation og langsomme transienter
(Mads Ipsen, Finn Hynne og Preben Graae Sørensen).

3.13 Sammenligning af kemiske bølger i den ruthenium-bipyridyl katalyserede Belousov-Zhabotinsky reaktion med koncentrationsvingninger i et tilsvarende omrørt system
(Flemming G. Jensen, Preben Graae Sørensen og Finn Hynne) .

3.14 Biokybernetik. Biokemiske kontrolsystemers dynamik, specielt med hensyn til mønsterdannelse i embryoer
(Axel Hunding og David Holloway).

3.15 Selvorganisering og adaptation i netværk af konkurrerende makromolekyler
(Axel Hunding, Robin Engelhardt og Mark Newman, Santa Fé Institute, New Mexico, USA).

3.16 Langsom allosterisk overgang i biokemiske regulationssystemer
(Axel Hunding og Mads Kærn).

3.17 Kinetisk kooperativitet
Den såkaldte Novak-Tyson model for cellecyklus er udvidet med Cdk2-cyclin E, og kontrolsystemets dynamik og bifurkationer er beskrevet (Mads Kærn og Axel Hunding).

3.18 Computersimulering af 3-dimensionale calcium-bølger i sphæriske og prolat sphæroide koordinater
(Mads Ipsen og Axel Hunding).

4. Statistiske og deterministiske modeller for fysisk-kemiske systemer

4.1 Fysisk-kemiske systemer

Med udviklingen af computere, herunder workstationer er det nu muligt at beregne tidsudviklingen i systemer af mange tusinde massepunkter ved at løse Newtons klassiske bevægelsesligninger for systemerne. Sådanne fysisk-kemiske systemer af f.eks. tusindvis af vandmolekyler kan give en detaljeret information om dynamikken i systemet, en information som kun vanskeligt lader sig bestemme direkte eksperimentelt. Et andet eksempel er fragmentering af væsker.

Når en væske udsættes for en voldsom expansion, f.eks. ved en eksplosion, sønderdeles væsken i fragmenter. Denne sønderdeling, der er en "ikke-ligevægt" proces, er underlagt nogle generelle lovmæssigheder, som lader sig bestemme ved at simulere et system af mange masse-punkter. Med generelle lovmæssigheder menes der at fragmenteringen ikke afhænger af, om det f.eks. er et system der består af vandmolekyler eller massepunkter med en anden identitet. Faktisk skal man forvente, at fordelingen af galakser i verdensrummet adlyder samme lovmæssighed.

I indeværende år er fragmenteringen i et åbent system af 40.000 massepunkter blevet bestemt. Undersøgelsen var motiveret af en tidligere og langt simplere undersøgelse, hvor man fandt en overensstemmelse mellem fragmenteringen i et simpelt todimensionalt system og fragmenteringen af universet, givet ved fordelingen af galakser. Indeværende undersøgelse, der er mere omfattende end tidligere og i tre dimensioner, viser at massefordelingen er eksponentielt aftagende med fragmentstørrelsen, og at denne fordeling er etableret kort tid efter eksplosionen. Denne fordeling bevares kun på grund af den voldsomme afkøling systemet udsættes for ved den "adiabatiske" (d.v.s. energibevarende) efterfølgende ekspansion.

Et andet eksempel på generelle lovmæssigheder, som nu kan bestemmes ved at simulere systemer af mange massepunkter, er enzymkinetik. Et enzym er et biokemisk molekyle som katalyserer en specifik biokemisk reaktion. Dette sker typisk ved at reaktanterne diffunderer hen til et katalytisk aktivt sted på enzymets overflade, hvor reaktanterne fastholdes på en sådan måde, at den specifikke biokemiske proces kan foregå. I indeværende år er de generelle lovmæssigheder for "diffusion- driven enzymatic reactions" blevet analyseret. Dette er reaktioner, hvor den hastighedsbestemmende faktor for processen er givet ved den hastighed, hvormed reaktanterne diffunderer hen til enzymets reaktionsaktive område.

Et eksempel på sådanne diffusionsbegrænsede enzymatiske reaktioner er alkohols nedbrydning i organismen. Modelberegningerne viser overraskende, at disse processer er ekstremt følsomme over for tilgangen af reaktanterne ind til det aktive område, således at effektiviteten af enzymet øges meget kraftigt (med potensen fire i radius af den aktive zone).

(Søren Toxværd).

4.2 Molecular Dynamics simulering af fase adskillelse og polymerisering

Statistisk mekaniske modeller for fase separation og kemiske reaktioner kan evalueres ved hjælp af Molecular Dynamics simuleringer af tilsvarende systemer. I indeværende år er bl.a. kinetikken for polymerisering samt "domain formationer" i monolag med molekyler med forskellige dipolmomenter blevet undersøgt.

(Søren Toxværd, R.L. Akkermans, University of Twente, Holland, Kenneth Geisshirt, Enrique Velasco, Universidad Complutence, Madrid, Spanien, Mohamed Laradji, Mc Gill University, Canada).

4.3 Computer simulering: Teknik og algorithmer

Numeriske algorithmer for forskellige ikke-ligevægts-systemer er blevet udviklet, og simulerede resultater for modelsystemer er blevet sammenlignet med tilsvarende eksperimenter. Vi har undersøgt partikelfordelingen af simple partikler, der kolliderer indbyrdes ved uelastiske kollisioner. Desuden er der udviklet algorithmer for systemer af lange kædemolekyler under konstant tryk.

(Paz Padilla, UNI-C, Kenneth Geisshirt, Søren Toxværd, Eigil Præstgaard, RUC, Thomas Mulders RWTH, Aachen, Tyskland).

4.4 Simulering af komplekse biokemiske systemer

Ved hjælp af avanceret (parallel) programmel, bl.a. udviklet på UNI-C, er det muligt at simulere komplekse proteiner i biokemisk miljø. I indeværende år har vi bl.a. udviklet sådant programmel på UNI-C samt undersøgt mekanismen for stabiliseringen af "aktive site loop" i et enzym.

(Günther Peters, DTU, Paz Padilla UNI-C, Mohamed Laradji, Mc Gill University, Canada, Søren Toxværd).

4.5 Struktur og dynamik af interfasers
Struktur og dynamik af grænselag og interfaser spiller en afgørende rolle for mange fænomener. I indeværende år har vi bl.a undersøgt homogen og heterogen kimdannelse ved hjælp af statistisk mekaniske analyser suppleret med computersimuleringer.

(Jan Stecki, Polish Academy of Science, Warsaw, Polen, Enrique Velasco, Universidad Complutence, Madrid, Spanien, Søren Toxværd).

Kemisk Laboratorium IV

Den forskning, der foregår ved laboratoriet, udgør et bredt spektrum af det fysisk kemiske emneområde og omfatter både teoretiske og eksperimentelle projekter.

De teoretiske projekter omfatter grundlæggende kvantekemisk arbejde og kvantekemiske beregninger af molekylære egenskaber. I tilknytning til dette forskningsarbejde foregår der en betydelig udvikling af programmel.

Den eksperimentelle forskning, hvis resultater primært er baseret på en analyse og fortolkning af fysisk kemiske målinger, omfatter enzymkemiske undersøgelser, studiet af faste stoffers overflader, spektroskopiske undersøgelser af elektroniske overgange samt proteinstruktur studier og strukturkemiske undersøgelser baseret på røntgendiffraktions-eksperimenter.

Laboratoriet samarbejder med forskere ved en række udenlandske og danske forskningsinstitutioner samt med danske industrivirksomheder. Ligeledes modtager laboratoriet betydelige økonomiske midler fra eksterne fonde til støtte for den forskningsmæssige aktivitet.

I det følgende er den videnskabelige aktivitet beskrevet ved stikord, og et enkelt af forskningsområderne (proteinstruktur) er behandlet mere udførligt.

Personalemæssigt måtte laboratoriet tage afsked med rengøringsassistent Gunda Hansen, som efter eget ønske fratrådte efter 29 års ansættelse. Som afløser er ansat Bettina Sørensen d. 1. juni.

Med henblik på at forbedre pladsmulighederne for laboratoriets ansatte, de mange studerende og Center for Krystallografiske Undersøgelser er der i løbet af året blevet foretaget betydelige lokaleombygninger.

1. Kvantekemi
(En udførlig omtale findes i årbogen for 1996).

1.1 Mange-elektron Sturmian funktioner som alternativ til SCF-CI metoden.

Dette projekt omhandler udvikling af metoder til at generere mange-elektron Sturmian-funktions basissæt. Man bruger her det faktiske, eksterne potential, som et N-elektron system påvirkes af, d.v.s kernens tiltrækkende potential. Når sådanne basissæt anvendes, behøver man kun meget få basisfunktioner til en temmelig nøjagtig repræsentation af systemet; den kinetiske energiterm forsvinder fra sekularligningen; løsning af sekularligningen giver automatisk et optimalt basissæt; og en løsning til mange-elektron problemet findes direkte, med elektron korrelation og uden self-consistent field approksimation. En del af projektet omhandler videreudvikling af Focks, Shibuyas og Wulfmans impulsrums hypersfæriske harmoniske metoder til molekylberegninger, og disse metoder har vist sig meget effektive til konstruktion af mange-elektron Sturmian basisfunktioner. Endvidere forskes der også i relativistiske mange-elektron Sturmian funktioner og deres anvendelse i atomare beregninger (John S. Avery).

1.2 Udvikling og implementering af ab-initio metoder til beregning og strukturanalyse af molekylære elektromagnetiske responsegenskaber.

Igangværende delprojekter
1. Beregning og fortolkning af skærmningstensoregenskaber med henblik på klassifikation af aromatiske og anti-aromatiske forbindelser.

2. Beregning og fortolkning af molekylære elektroniske spektre og circulær dichroisme specielt med henblik på studiet af rotationsstyrketensorer for elektroniske overgange i orienterede systemer, herunder også for ikke enantiomere molekylstrukturer.

3. Fortsat opdatering og distribution af programpakken "RPAC, Molecular Properties Package, Version 11.0" (Aage E. Hansen).

1.3 Kvantekemiske ab initio-metoder til beregning og beskrivelse af molekylers elektronstruktur.

Specielt er der arbejdet på følgende projekter
1. Anvendelsen af optimerede virtuelle orbitaler i kvantekemiske ab initio beregninger.

2. Udvikling af gruppeteoretiske metoder til beregning af spin-afhængige molekylære egenskaber.

3. Kvantekemiske studier af radikaler fra CH_3NH_2.

4. Udvikling og anvendelse af valensbindings-

metoden i forbindelse med kvantekemiske studier af molekylers elektronstruktur.

5. Spin-fri metoder i studiet af elektronisk korrelation i molekyler.

6. Parallellisering af kvantekemisk programmel under anvendelse af UNI*C's SP2 supercomputer (støttet af EU-bevilling No. FMRX-CT96-0088 under TMR-programmet) (Sten Rettrup, Britt Friis-Jensen, Thorstein Thorsteinsson og Thomas la Cour Jansen).

1.4 Kvantekemiske beregninger af molekylære elektromagnetiske egenskaber

Teoretiske undersøgelser af vekselvirkningen mellem enkelte molekyler i gasfase med eksterne eller interne statiske elektriske og magnetiske felter eller med elektromagnetisk stråling. D.v.s. af molekylære egenskaber som polariserbarhed, hyperpolariserbarhed, magnetiserbarhed, rotations g-faktor, spin-rotations konstant, NMR kemisk skift og indirekte kerne spin-spin koblingskonstant såvel som elektroniske eksitationsenergier og oscillatorstyrken.

Forskningen drejer sig både om udvikling af redskaber i form af teoretiske modeller og tilsvarende computerprogrammer til beregning af ovenfor nævnte egenskaber såvel som beregninger af disse egenskaber til løsning af aktuelle problemstillinger.

Af enkelte forskningsprojekter kan nævnes

1. Udvikling af et atom-integral-direkte SOPPA program.

2. Systematisk sammenligning af forskellige metoder til beregning af frekvensafhængige polariserbarheder, indirekte kerne spin-spin koblingskonstanter og rotations g-faktorer.

3. Undersøgelser af effekten af kernebevægelser på NMR kemisk skift og indirekte kerne spin-spin koblingskonstanter, som giver anledning til bl.a. temperaturafhængighed og isotopeffekter af disse egenskaber (Stephan P.A. Sauer).

2. Spektroskopi på elektroniske overgange

(En udførlig omtale findes i årbogen for 1997).

Luminiscens, absorbans, dikroisme og magnetisk dikrioisme målinger i spektralområdet 160nm til 2600 nm på overgangsmetalkomplekser og sjældne jordarter i transparante værtskrystaller samt organiske molekyler i havvand. Endvidere måles fotoakustiske spektre i spektralområdet 220 nm til 2600 nm på pulver af blandt andet halvledere og apatitjord. Nyt apparatur er under udvikling til måling af fotoakustiske spektre ved lave temperaturer og måling af cirkular dikroisme af stærkt fortyndede opløsninger (Ib Trabjerg).

3. Overfladekemi for faste stoffer

(En udførlig omtale findes i årbogen for 1995).

Hovedforskningsområdet i overfladegruppen er undersøgelser af struktur og reaktivitet af ultratynde klynger og atomare lag af metalpartikler, og småmolekylære aktive gasser samt af co-adsorptionen heraf på metaloxyd krystaloverflader. Vi benytter molekylstråleepitaksi, Auger-, elektronisk og vibrationel energitabs-, totalstrøms- og (i huset såvel som ved synkrotronstrålelagerringe i Danmark og i udlandet) photoemissions-spektroskopi, samt lav-energi elektrondiffraktion, photoelektrondiffraktion og scanning tunnel mikroskopi.

Der har især været arbejdet med ordnede krystaloverflader af titandioxyd, strontiumtitanat, jernoxyder, zinkoxyd, aluminiumoxyd, cobaltoxyd og zirconiumoxyd, som alle er blevet karakteriseret med hensyn til geometrisk og elektronisk struktur, efterfulgt af undersøgelser af reaktiviteten og strukturen af pådampede partikler af h.h.v. natrium, vanadium, barium, magnesium og kobber overfor h.h.v. oxygen, nitrogenoxyd, dihydrogensulphid, carbondioxyd, samt methanol.

Systemerne er af aktuel industriel interesse i forbindelse med kemiske sensorer og heterogen katalyse og er undersøgt med støtte også af danske forskningsråd og af et europæisk (EU) materialeforsknings-program (Preben Juul Møller).

4. Proteinstruktur

Proteinstukturgruppens arbejde er centreret om røntgendiffraktion anvendt som et redskab til at opnå information om biologiske molekyler og om biologiske processer. De områder, vi fokuserer på, falder dels indenfor immunologien og dels indenfor enzymologien. I en årrække har proteinkrystallografi primært leveret basal viden om proteiners opbygning. Udviklingen, specielt den øgede anvendelse af rekombinante ekspressionssystemer og udviklingen af røntgendiffraktionsmetoden, har nu gjort det muligt i langt højere grad også at anvende proteinkrystallografien som redskab til belysning af fundamentale processer i cellestofskiftet og i de inter- og intracellulære kommunikationsprocesser, samt at udnytte den strukturelle viden målrettet inden for sundhedssektoren og i den bioteknologiske produktion.

Proteinstrukturgruppen indgår i et antal samarbejdsprojekter, hvor gruppen bl.a. leverer den røntgenkrystallografiske og strukturkemiske

kompetence, der er nødvendig for at kunne forstå og udnytte struktur/funktionssammenhænge.

Proteinstrukturgruppen består for tiden af tre videnskabelige medarbejdere (forskningsadjunkt Anette Henriksen, forskningslektor Lars Skov og lektor Michael Gajhede), to ph.d -studerende (cand.scient Kåre Meno og cand.scient Jens Holm), to specialestuderende (Osman Mirza og Thomas Blicker) og en laboratorietekniker på halv tid (Lene Jacobsen). Gruppens udgifter til løn og drift er for tiden finansieret af en bevilling fra Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, en fra Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd og tre bevillinger fra den Europæiske Unions bioteknologiske forskningsprogrammer. Fælles for Proteinstrukturgruppens opgaver er, at vi arbejder med afklaring af grundvidenskabelige aspekter af strukturkemien, som det fremgår af nedenstående beskrivelse af de udvalgte projekter.

Allergener

Allergener er proteiner, som er karakteriseret ved, at de kan inducere et patogent IgE svar hos visse modtagelige individer. Dette immunologiske svar manifesterer sig ved de velkendte allergiske reaktioner som eksempelvis astma og høfeber. Selv om allergiforskningen er et yderst aktivt felt, er den strukturelle biologiske viden om disse proteiner begrænset. Det er vores forventning, at grundvidenskabelige resultater i form af strukturbestemmelser af allergener, gerne i vekselvirkning med immunsystemets egne proteiner, fremover vil få meget stor betydning for klinisk forskning.

Vi har for nyligt bestemt strukturen af birkepollenallergenet bet v 1. På baggrund af strukturen var det muligt at vurdere hvilke epitoper, der forårsager krydsreaktivitet til beslægtede allergener, for eksempel fra andre træers pollen eller fra fødevarer som for eksempel æbler. Ved at fremstille komplekser af bet v 1 og Fab fragmenter af murine monoklonale antistoffer har vi kunnet bekræfte identiteten af disse epitoper eksperimentelt. Dette arbejde har umiddelbar klinisk betydning, da det i immunoterapi er essentielt at kunne anvende allergener med lav bindingsaffinitet overfor IgE. Mutanter af rekombinante allergener kan konstrueres på bagrund af den strukturelle viden, som er fremkommet ved røngtendiffraktionsstudier. Et tilsvarende studie af hvepsegift allergenet, antigen 5 er i gang. Her har vi netop bestemt strukturen af allergenet. Vi har tillige krystalliseret græspollenallergenet phl p 5 i kompleks med et antistof og arbejder med strukturbestemmelsen af dette allergen/allergen-antistof kompleks. Projektet foregår i nært samarbejde med virksomheden ALK-Abelló, som leverer protein og krystaller.

Peroxidaser

Studier af peroxidaser har i de senere år vendt sig fra at være centreret om spektroskopisk karakterisering til at dreje sig om at belyse mere fundamentale enzymologiske spørgsmål. “Site-directed mutagenesis” -studier kombineret med røntgenkrystallografisk strukturanalyse har været de afgørende faktorer i denne udvikling. For nyligt har vi bestemt strukturerne af peberrodsperoxidase C, to peroxidaser fra byg og af soyabønneperoxidase. Da specielt peberrodsperoxidase C er et af de mest studerede enzymer overhovedet, har dette arbejde bidraget til afklaring af en lang række spørgsmål relateret til peroxidasers reaktionsmekanisme. For at kunne studere strukturelle aspekter vedrørende peroxidasernes reaktionscyklusintermediater er det afgørende, at de tilgrundliggende data er af en kvalitet svarende til atomar opløsning. Det er lykkedes os at krystallisere og karakterisere Arabidopsis thaliana peroxidasen, ATP A2 til 1.4 opløsning, hvilket er den højeste datakvalitet, der hidtil er opnået for en peroxidase. ATP A2 er derfor et oplagt modelsystem for studiet af reaktionscyklusintermediater. Vi indgår i EU-forskningsprogrammerne “Towards designer peroxidases” og “Peroxidases in agriculture and in the environment” sammen med bl.a. virksomheden Novo Nordisk, og har i dette samarbejde belyst strukturen af adskillige designede peroxidaser, af naturligt forekommende peroxidaser med afvigende egenskaber samt af peroxidase-substrat komplekser.

Glucosyltransferaser

Glycosyltransferaser indgår i biosyntesen af oligosaccharider; de katalyserer additionen af et specifikt monosaccharid til en specifik glycosyl-acceptor. Glucosyltransferasen amylosucrase katalyserer syntesen af glycogenlignende 1-4 linkede glucoseoligosaccharider ud fra sucrose. Strukturen af amylosucrase er ukendt, og afklaringen af denne vil have stor bioteknologisk betydning. Vi har for nyligt fremstillet krystaller af amylosucrase og har indsamlet diffraktionsdata til en opløsningsevne på 1.6 ved det europæiske synchrotroncenter i Grenoble, Frankrig. En anden glucosyltransferase, som kommer fra bakterien Streptococcei downei, har vi lige påbegyndt arbejdet med. Vi deltager I EU-forskningsprorammet “Structure determination and redesign of enzymes active in the synthesis and hydrolysis of alpha-glucans for creation of novel specificities”

med deltagelse af 7 forskningsgrupper fra forskellige universiteter i Europa, Carlsberg og en mindre fransk bioteknologisk virksomhed, og forventer at skulle arbejde med andre glucosyltransferaser i de kommende år (Michael Gajhede).

5. Enzymkemi

(En udførlig omtale findes i årbogen for 1994).

Forskningen i enzymkemigruppen samler sig om reaktionskinetiske og termodynamiske undersøgelser af enzymer og enzymsystemer. Undersøgelserne bidrager sammen med anden kemisk og molekylær biologisk forskning til klarlæggelse af enzymers struktur og funktion.

I 1998 har hovedvægten været lagt på følgende projekter

1. pH-afhængigheden af de enkelte trin i substratbindingsreaktionen for glucoamylase.
2. Plasma carboxypeptidase B og dets protein inhibitorer.
3. Reaktionskinetiske undersøgelser af 1,3-1,4-β-glucanase.
4. Kinetisk analyse af protein-disulfid isomerase.
5. Undersøgelse af Ca^{2+}-binding til ZAC-C2 proteinet (Ulla Christensen, Christine B. Schiødt).

6. Strukturkemi

Professor Sine Larsens forskningsaktiviteter er henlagt til Center for Krystallografiske Undersøgelser og indberettes særskilt.

Kemisk Laboratorium V

Laboratoriets fagområde er molekylspektroskopi – d.v.s studier af molekylers vekselvirkning med elektromagnetisk stråling (lys).

Forskningen på Kemisk Laboratorium V tjener til at udvikle molekylspektroskopien eksperimentelt og teoretisk og dermed dens generelle anvendelighed. De enkelte forskningsprojekter er knyttet til specielle anvendelser med det grundvidenskabelige formål at studere molekylers struktur, deres bevægelsesformer, samt indbyrdes vekselvirkning.

Molekylspektroskopiske metoder har i årtier været et værdsat hjælpemiddel til analytiske formål, men anvendes i stigende omfang inden for en række nye fagområder til detaljerede studier af stoffers egenskaber og af kemiske processer. Det er således karakteristisk, at molekylspektroskopiske metoder vinder indpas indenfor bioteknologiske, medicinske, miljøkemiske og atmosfærekemiske områder.

Som nærmere beskrevet neden for udfører laboratoriet forskning inden for en række af disse forskningsområder. Til gennemførelse heraf råder laboratoriet over det mest moderne apparatur til optagelse af kernemagnetisk resonans-(NMR)-spektre, Raman-spektre, infrarød-(IR)-spektre, synlige spektre, samt af mikrobølge-(MW)-spektre. Takket være en række store eksterne bevillinger de seneste år er størstedelen af laboratoriets apparaturbestand helt moderne og på højde med de bedste laboratorier i udlandet.

Parallelt med de eksperimentelle undersøgelser arbejdes der teoretisk på at videreudvikle matematiske modeller, som kan simulere molekylernes opførsel under de forskellige strålingspåvirkninger, der modsvarer de eksperimentelle betingelser.

Laboratoriet opretholder en bred kontakt til udenlandske forskere samt danske virksomheder og offentlige institutioner, der anvender spektroskopi. Neden for er laboratoriets forskning beskrevet i varierende detaljeringsgrad.

1. NMR-spektroskopi

1.1 NMR-spektroskopiske studier af proteiners struktur og funktion

Små proteiner og polypeptiders struktur og dynamik kan i dag bestemmes ved hjælp af NMR-spektroskopi. På grund af de komplicerede NMR-spektre af sådanne forbindelser må der anvendes specielle metoder, først og fremmest multidimensional NMR-spektroskopi, specifikke isotopmærkninger og avancerede computerbaserede analysemetoder (f.eks. Linear Prediction og Maximum Entropy metoderne). Studierne omfatter dels videreudvikling af disse metoder, dels undersøgelse af konkrete proteiners struktur og dynamik bl.a. med det formål at klarlægge sammenhænge mellem proteiners struktur, dynamik og funktion. Af konkrete proteiner, der studeres, kan nævnes insulin, humant væksthormon, plastocyanin og et SH2-domæne fra 3-kinase PI (J.J. Led, G.O. Sørensen, S. Kristensen, R. Moss, P. Howe, Ma Lixin og Chang Xiaoqing i samarbejde med J. Ulstrup (DTU), Forsknings- og Udviklingsafdelingen ved Novo Nordisk A/S, Department of Pharmaceut. Chem., Univ. of California, San Francisco og P. Driscoll (U. College, London)).

1.2 NMR-spektroskopiske studier af små molekylers bevægelse

Små molekylers bevægelse i væskefasen, kan bestemmes udfra relaksationsmålinger af ^{13}C, ^{14}N og D.

Rotationsdiffusionskonstanternes størrelse og retning kan således bestemmes i små plane molekyler, som f.eks. thiazol og isoxazol. Undersøges bevægelsernes afhængighed af temperatur og koncentration kan man yderligere få oplysninger om molekylernes indbyrdes vekselvirkninger (E. Jonas Pedersen).

1.3 NMR-bestemmelse af diffusion

Ved hjælp af rumligt opløst NMR-spektroskopi, kan man få oplysninger om den translatoriske bevægelse af molekyler i væskefasen. F.eks. undersøges diffusionsbevægelser af stoffer og ioner i svovlsyre i forbindelse med atmosfærekemiske studier (Th. Pedersen, E. Jonas Pedersen).

2. Vibrationsspektroskopi

Et molekyles atomer ligger aldrig helt stille i forhold til hinanden. De vibrerer med frekvenser, der er karakteristiske for molekylet. Vibrationsspektroskopi har derfor lige siden den første halvdel af dette århundrede været anvendt som analysemetode til at bestemme molekylers strukturformler. Molekylets vibrationer afhænger også af, hvordan forskellige molekyler påvirker hinanden. Disse intermolekylære kræfter gør sig naturligvis specielt gældende i kondenseret fase. Ændringer i spektrene afspejler ændringer i intermolekylære bindinger. Derved er det altså muligt at studere, hvorledes et opløsningsmiddel påvirker det opløste stof eller at følge makromolekylers ændringer i rumlig struktur, f.eks. et proteins sekundærstruktur ved overgang fra fast fase til opløsning. De spektrale ændringer er imidlertid små. Det er først inden for de sidste år, at den teknologiske udvikling af computere (fast-Fourier transform teknik) og lasere (mange forskellige eksitationsfrekvenser) har medført at metoden er blevet følsom nok til at studere molekyler af biologisk interesse. Laboratoriet råder over flere instrumenter til optagelse af IR- og Raman-spektre, som bliver opdateret gennem løbende rammebevillinger fra SNF.

Vibrationsepektrene afspejler meget hurtige molekylære bevægelser på en picosekund tidsskala eller hurtigere. De er således et supplement til eksperimenter foretaget med pulsteknikker, og sammenhængen mellem resultater opnået ved forskellige spektroskopiske teknikker studeres på et teoretisk plan. Mere viden om de hurtige intermolekylære bevægelser vil generelt medføre en bedre forståelse af kemisk reaktionsdynamik, vekselvirkning mellem stoffer af biologisk interesse, supramolekylære systemer m.v.

2.1 Struktur og dynamik af hydrogenbundne systemer

Proteiner og modelstoffer for proteiner (simple amider) undersøges med både FT-IR og Raman spektroskopi. Som eksitationsfrekevenser i Raman anvendes lasere i både det synlige og nær-infrarøde spektralområde. Forbindelser med høj viskositet studeres for at finde en sammenhæng mellem spektrale ændringer (korttidseffekt) og ændringer i viskositet (langtidseffekt). De undersøgte forbindelser kan opfattes som supramolekylære hydrogenbundne systemer. Teoretiske modeller søges opstillet for at beskrive den hurtige dynamik i supramolekylære systemer (D.H. Christensen, O. Faurskov Nielsen i samarbejde med J. Vij (Dublin) T. Perova (St. Petersborg) og J. Waluk (Warszawa)).

2.2 Vands struktur og dynamik i systemer af biologisk interesse. Ramanspektroskopi til diagnose af hudsygdomme

Spektroskopiske og termodynamiske målinger af vand/protein-blandinger sammenlignes for bedre at forstå vands generelle betydning i biologiske systemer. Resultaterne søges anvendt til at forstå forskelle i vands strukturelle bindingsforhold i menneskehud, der er rask, og hud med cancer. Forskelle i NIR-FT-Raman spektre relateres til forskellige hudsygdomme for at stille den rette diagnose ud fra spektrene (D.H. Christensen, O. Faurskov Nielsen i samarbejde med P. Westh (RUC), M. Gnidecka og H.C. Wulf (Bispebjerg Hospital)).

2.3 Analytiske avendelser af NIR-FT-Ramanspektroskopi

De første NIR-FT-Ramanspektre blev optaget for godt 10 år siden. Metoden anvendes i dag til et væld af analytiske formål og kræver ingen forberedelse af prøven. Spektrene kan optages genem optiske fibre. P.t. undersøges f.eks.

a. Udbytte ved hver enkelt trin i Merrifields peptidsyntse.

b. Ravs kemiske sammensætning og hvad heraf kan udledes om hvor rav stammer fra, såvel plantemæssigt som geografisk.

c. Hudændringer på mumier afhængig af balsamering, findested m.v.

d. Polymermaterialer.

e. Metaloxider, der kan anvendes til moderne batterier (D.H. Christensen, M. Glerup, L. Lillemark, O. Faurskov Nielsen i samarbejde med R. Berg (DTU), P.W. Jensen (OU), B. Due Larsen (KVL) H.G.M. Edwards (Bradford, England) og F. Rull (Valladolid, Spanien)).

2.4 Anvendelse af synchrotronstråling i forbindelse med FT-IR spektroskopi

Dette er et helt nyt projekt, hvor der endnu ikke er opnået eksperimentelle resultater, men idéen er at anvende synchrotronstrålekilden ved MAX-lab. i Lund til at optage FT-IR spektre gennem et mikroskop. Dette kan anvendes til analyse af inhomogene blandinger, inklusionsforbindelser i geologiske materialer m.v. (M. Johnson og O. Faurskov Nielsen i samarbejde med B. Nelander (Lund)).

3. Højtopløst spektroskopi på gasser

I gasfasen er den gennemsnitlige afstand mellem molekylerne normalt mange gange større end i væsker og faste stoffer. Dette medfører, at molekyler i gasfase giver anledning til meget "skarpe" absorptionslinier, der kan bestemmes med stor præcision, ca. $1{:}10^7$.

3.1 FT-IR spektroskopi

Der arbejdes p.t. med følgende områder:

a. Studier af små molekylers struktur og indre dynamik (samarbejde med Kemisk Institut, ÅU).

b. Studier af trykinduceret linieforbredning og frekvensskift for små molekyler af atmosfærekemisk interesse. Arbejdet har betydning for kvantitative gasfase målinger og for studier af intermolekylær vekselvirkning (F.M. Nicolaisen).

c. Karakterisering af den dobbelte hydrogenbinding i myresyre. Et rotationsopløst spektrum af myresyrens dimer i gasfasen er observeret (M.S. Johnson, B. Mikulskiene (Vilnius), B. Nelander (Lund) og F. Hegelund (ÅU)).

3.2 Mikrobølgespektroskopi

Laboratoriet råder, som det eneste i Danmark, over faciliteter til nøjagtig måling af molekylers absorption af mikrobølgestråling. Der arbejdes med følgende emner:

a. Studier af indre rotation og inversion. Der arbejdes såvel eksperimentelt som med udvikling af teoretiske modeller og computerprogrammer.

b. Bestemmelse af molekylstruktur og konformation i gasfase (T. Pedersen, N. Wessel Larsen, og G.O. Sørensen).

4. Atmosfærekemi

Blandt andet takket være støtte fra Statens naturvidenskabelige Forskningsråd arbejdes med at udnytte laboratoriets ekspertise med gasfasespektroskopi inden for områder af betydning for atmosfærefysik og -kemi.

4.1 Gasfasekinetik af atmosfærekemisk betydning

a. Pulsradiolyse og UV-spektroskopi. I samarbejde med Risø (O. J. Nielsen og J. Sehested) og ved hjælp af udstyr på Risø undersøges kinetikken for atmosfærekemisk relevante reaktioner, f.eks. ozondannelsesreaktionen og reaktionen mellem OH-radikaler og acetaldehyd.

b. Laserspektroskopi og pulsradiolyse. Et SNF-støttet projekt er under opbygning, hvor en elektronaccellerator (Febetron) bruges til at initiere radikalreaktioner i gasfasen. Tidsopløst, tunebar, infrarød diodelaserspektroskopi bruges til at måle koncentrationer af intermediater og produkter (M. S. Johnson, N. Wessel Larsen, F.M. Nicolaisen, T. Pedersen, M. Okumura (Caltec) og S. Sanders (JPL)).

4.2 IR-spektroskopi af atmosfærekemisk interessante molekyler

a. Drivhuseffekt. I samarbejde med Rutherford Appleton laboratoriet i England, og andre europæiske laboratorier i forbindelse med et EU-projekt (SWAGG) under miljø- og klimaprogrammet, samt Kemisk Institut (Oslo) og Kemicentrum (Lund) er atmosfæriske spormolekylers infra-røde spektre blevet studeret med henblik på vurdering af deres drivhuspotentiale (F.M. Nicolaisen og Jon Are Beukes).

b. Remote sensing. Ved hjælp af et IR-spektrometer med synchrotronstråling som kilde (MAX-LAB, Lund) er det lykkedes at opløse rotationsfinstrukturen i IR-spektret af perchlorsyre. Disse målinger benyttes ved Harvard-Smithsonian observatoriet til at søge efter perchlorsyre i stratosfæren (M.S. Johnson, F. Hegelund (ÅU) og B. Nelander (Lund)).

c. Global change. Støttet af SNF arbejdes sammen med medarbejdere ved Geofysisk Institut, Risøs afdeling for Meteorologi, Danmarks Miljøundersøgelser og Danmarks Meteorologiske Institut på et forskningsprojekt under Global Change programmet (1996-2001). Det er projektets overordnede mål at bidrage til forståelsen af optagelse af CO_2 i havet i det nordatlantiske område – et meget vigtigt spørgsmål i drivhusproblematikken. Vort bidrag består dels i, under specielt udvalgte meteorologiske forhold, at opsamle CO_2-prøver (i form af $BaCO_3$) i Danmark, på Færøerne, på Shetlandsøerne og på Island med henblik på ^{14}C-anlyse, dels i at monitere den atmosfæriske lufts indhold af CO_2 (på Stevns) i perioden. Prøverne og CO_2-concentrationerne skal tjene som input til en 3D transportmodel (udviklet på DMU) for den nordlige halvkugle, der forventes

at kunne kvantificere optaget i havet (N. Wessel Larsen og T. Pedersen).

4.4 Studier af svovlsyreblandinger
Studier af svovlsyreblandinger ved lav temperatur med henblik på bestemmelse af diffusionsegenskaber og kemiske egenskaber af den stratosfæriske aerosol. Et EU-støttet samarbejdsprojekt (LAMOCS) (Th. Pedersen, O. Faurskov Nielsen og E. Jonas Pedersen).

4.5 NH_3-deposition
Eksperimentelle og teoretiske studier af deposition af ammoniak og ammonium i skove (Helle Vibeke Andersen, Curie stipendiat).

5. Udvikling af fundamentale spektroskopiske teknikker
Generering af coherent far-IR stråling fra en synchrotron under anvendelse af længdekompression af elektronbundter. De første observationer er gjort. Strålingen er 3-4 størrelsesordener mere intens end sædvanlig synchrotonstråling (M.S. Johnson i samarbejde med Å. Anderson (dep. of acc. phys) og B. Nelander (Lund)).

Symbion Afdeling

Kemisk Instituts afdeling i Forskerbyen Symbion havde i 1998 tilknyttet 8 VIP'er (lektorerne Thomas Bjørnholm, Jørn B. Christensen, Hanne Eggert, Ole Hammerich, Niels Harrit, Merete Folmer Nielsen, Kjeld Schaumburg og Bo Svensmark) og 4 TAP'er (sekretær Annette Frydendahl, laboratorietekniker Niels Vissing Holst, sekretær Hanne Johansen og ingeniørassistent Sven Pantmann (AF i en halvtids fondslønnet stilling og NVH i en kombineret fast og fondslønnet stilling). 3 VIP'er (TB, JBC og KS) er tilknyttet forskningsgruppen CISMI (Centre for Interdisciplinary Studies of Molecular Interactions). Til afdelingen er desuden knyttet 2 gæsteprofessorer inden for området polymervidenskab (Valery Shibaev og Alexei Khokhlov, se nærmere nedenfor) og i 1998 også 3 fondslønnede forskningsassistenter (Fadil Kamounah, Knud Lerstrup og Peter Shibaev) og 1 amanuensis (John Frederiksen). Hertil kommer ca 30 specialestuderende, ph.d.-studerende og udenlandske gæsteforskere.

Hanne Eggert har i 1998 haft uddannelsesorlov og hendes stilling har været vikarbesat med Jens Norrild. Én VIP (Ole Kramer), der tidligere har måttet forlade sin stilling p.g.a. sygdom, har været tilknyttet Symbion Afdeling som konsulent i polymerkemi.

Kemisk Institut har for perioden 1997-2002 indgået en femårig kontrakt med to udenlandske gæsteprofessorer (VS og AK, begge fra Moskvas Universitet) med henblik på at videreudvikle forskning og undervisning i polymervidenskab. I aftalen indgår, at en række medarbejdere fra Moskva medvirker som hjælpelærere i kortere perioder. I alt har engagementet et omfang af ca. 15 VIP-måneder om året.

Afdelingens forskningsaktiviteter omfatter emner inden for analytisk kemi og miljøkemi, fotokemi og fotofysik, NMR-spektroskopi, herunder undersøgelser af faste stoffer og anvendelse af NMR-billeddannelse, organiske materialers elektroniske og optiske egenskaber, polymervidenskab, radikalioners kemi og elektronoverførselsreaktioner samt syntetisk kemi. Det er karakteristisk, at forskningen ofte omfatter medarbejdere fra mere end én af de eksisterende forskningsgrupper. Endvidere udføres mange projekter i internationalt samarbejde, og afdelingens medarbejdere deltager i en række europæiske forskningsprogrammer. Der er ligeledes et betydeligt samarbejde med partnere på Forskningscenter Risø, HS, sektorforskningsinstitutterne og i industrien. Som en følge af afdelingens forskningsprofil er det en naturlig målsætning stadigt at øge kontakten med forskere udenfor universitetsverdenen.

Nedenfor følger en liste over konkrete forskningsprojekter på Symbion Afdeling. Enkelte af disse er udførligt beskrevet. Andre, der kun refereres til i overskriftsform, er beskrevet i årbøgerne for 1995, 1996 og 1997.

Analytisk kemi og miljøkemi
(Se årbogen for 1996).
1. Kapillarelektroforese (Bo Svensmark).

2. Bestemmelse af organiske forbindelsers forekomst i miljøet, f.eks. fastfasemikroekstraktion i forbindelse med GC-MS af pesticider, superkritisk væskeekstraktion af husstøv, analyse af selenspecies ved HPLC-ICP-MS, LAS-analyse med HPLC og flash-pyrolyse GC-MS og purge-and-trap opsamling for GC-måling af chloroform fra skovjord (Bo Svensmark i samarbejde med GEUS, VKI, AMI, VFD og Forskningscenter Risø).

3. Miljøfarlige stoffers skæbne i miljøet, f.eks. nedbrydning af pesticider i jord bestemt v.h.a. C14-metoden, sorption og transport af pesticider i jordkolonner og reduktiv nedbrydning af chlorerede forbindelser i skovjord (Bo Svensmark i

samarbejde med Statens Planteavlsforsøg, GEUS og Forskningscenter Risø).

4. Udvikling af nye sensorer, f.eks. til bestemmelse af NO i fuldblod (Ole Hammerich i samarbejde med Radiometer Medical A/S).

Fotokemi og fotofysik

Fælles for forskningsaktiviteten er interessen for elektronisk exciterede tilstande af organiske molekyler og de oplysninger, man ved hjælp af fotofysiske metoder kan få om forholdene i kondenserede faser. Blandt disse metoder er emissionsspektroskopi den mest fremtrædende. Projekterne samler sig i to grupper. For det første udvikles og undersøges nye molekylære systemer, der har supramolekylære egenskaber og mulige materialeteknologiske anvendelser. For det andet undersøges muligheden for at inddrage emissionspektroskopi, i kombination med kemometriske metoder, i nye anvendelser indenfor analytisk og medicinsk kemi.

Et supermolekyle adskiller sig fra et stort molekyle ved at være sammensat af molekylære enheder med selvstændig eksistens. Komponenterne kan således karakteriseres separat, og deres egenskaber er til en vis grad opretholdt i supermolekylet. Derudover udviser supermolekylet egenskaber, der er karakteristiske for den overordnede struktur.

Et supramolekylært system kan være bundet sammen af forskellige slags kræfter rækkende fra stærke kovalente bindinger til svage dispersionskræfter. I projekterne forekommer mange eksempler på supramolekylære systemer, f.eks. i) molekyler, der kan danne flydende krystaller, ii) aggregater i flydende opløsning, iii) excimere og exciplekser, iv) charge-transfer komplekser, v) proteinkomplekser og vi) multichromophore molekyler. Speciel interessere har lysinduceret elektronoverførsel i supramolekylære systemer, som undersøges v.h.a. stationær og tidsopløst emissionsspektroskopi.

Der er en glidende overgang fra supramolekylær kemi til h.h.v. materialkemi og sensorteknologi. Projekterne har derfor næsten alle et anvendelsesorienteret aspekt. Eksempler er:

1. Selvorganiserende systemer baseret på carbokationer (Jørn B. Christensen og Niels Harrit i samarbejde med Forskningscenter Risø).

2. Molekylære sensorer baseret på calixarensystemet (Niels Harrit i samarbejde med Forskningscenter Risø).

3. Fotofysiske egenskaber af trioxatriangulen og dets vekselvirkning med substituerede oligopeptider og andre supramolekylære systemer (Niels Harrit i samarbejde med Forskningscenter Risø).

4. Makrocycliske forbindelsers fotokemi og fotofysik (Niels Harrit i samarbejde med Forskningscenter Risø).

Med en nedre detektionsgrænse på ét molekyle er fluorescensspektroskopi blandt de mest følsomme metoder. Desuden er det en selektiv metode, og selve målingen er baseret på enkle fysiske principper. Fluorescens er derfor en hyppigt anvendt detektionsmetode i instrumenter til analytisk kemi. I projekterne benyttes fluorescens i kombination med nyere statistiske metoder (kemometri) til at karakterisere komplicerede stofblandinger. Der optages en serie fluorescensspektre under nøje definerede omstændigheder, og de opsamlede datapunkter i disse spektre opstilles i en såkaldt excitations-emissions-matrix (EEM). Forskellige EEMer karakteriseres og sammenlignes ved hjælp af kemometrisk databehandling, f.eks. Principal Component Analyse (PCA). Med denne teknik kan man f.eks. skelne mellem forskellige typer humus. Metoden søges også anvendt indenfor medicinsk diagnostik ved at sammenholde EEMer af urin og blodplasma med forskellige sygdomstilstande og forstadier hertil. Diagnosticering af hudkræft er et andet potentielt anvendelsesområde (Niels Harrit og John Frederiksen).

NMR-spektroskopi

(Se årbogen for 1996).

A. Anvendelse af NMR-spektroskopi til struktur- og konformationsanalyse samt til studier af intermolekylære vekselvirkninger

1. Kompleksdannelse mellem borsyrederivater og kulhydrater (Jørn B. Christensen, Hanne Eggert og Jens Norrild).

2. Stereokemisk afhængighed af $^{1}J_{C\text{-}C}$ (Hanne Eggert).

3. Calixareners kationbindende egenskaber (Hanne Eggert, Kjeld Schaumburg i samarbejde med Radiometer A/S).

4. Termisk nedbrydning af fedtstoffer (Kjeld Schaumburg og Elizabeth Shabanova i samarbejde med C&U Test and Development).

B. Anvendelse af NMR-spektroskopi til undersøgelser af faste stoffer

1. Studier af molekylkrystaller af metallocener og fullerener (Fadil Kamounah, Kjeld Schaumburg og Elizabeth Shabanova).

2. Målinger på enkeltkrystaller af vanadium-

komplekser (Kjeld Schaumburg og Elizabeth Shabanova i samarbejde med DTU og Kungpyouk University, Korea).

C. NMR-billeddannelse

1. Anvendelse af hyperpolariserede gasser til billeddianogstik (Lars Hansson, Kjeld Schaumburg og Elizabeth Shabanova i samarbejde med NBI og Rigshospitalet).

2. Bestemmelse af anisotrop diffusion i hjernen i forbindelse med hjernebløddninger (Lars Hansson, Kjeld Schaumburg og Mette Weigell).

3. Udvikling af selvkompenserende RF-pulssekvenser til kvantitativ funktionel billeddannelse (Simon Topp og Kjeld Schaumburg).

Organiske materialers elektroniske og optiske egenskaber

A. Supermolekyler, nanoskala kemi og organiske materialer (Thomas Bjørnholm m. fl.)

Forskningen omhandler forskellige aspekter af surpamolekylær (nano-skala) kemi. Det overordnede mål er at bidrage til udviklingen af kemisk syntese således at organiske systemer med en bestemt tiltænkt funktion kan fremstilles på en rationel måde ved en kombination af supramolekylær kemi og passende design af molekylernes indre egenskaber.

Et hovedområde fokuserer på design, fremstilling og karakterisering af overfladeaktive konjugerede molekyler og polymerer som ved "self-assembly" danner membranlignende film med bestemte fysiske egenskaber. Ledningsevne bliver bl.a. undersøgt og relateret til filmens struktur på nanoskala ved udvikling af skanning probe teknikker til måling af spændingsfald på nanometer skala. Strukturstudier baseret på anvendelsen af synkrotronstråling indgår ligeledes som et væsentligt element i denne aktivitet.

Et andet hovedområde omhandler in-situnanoskala karakterisering af enzymatisk nedbrydning af lipid membraner med skanning probe teknikker og synkrotronstråling.

Projekterne foregår i et aktivt samarbejde med danske og udenlandske grupper. Yderligere informationer om de løbende aktiviteter (inkl. aktivt samarbejde og løbende bevillinger) kan ses på: http://130.225.205.78/cismimat/tbmain.htm.

B. Molekylære ledninger og nanolitografi

I fremtidens elektroniske systemer vil dimensionerne af de enkelte komponenter blive reduceret til nogle få nanometer. For at forbinde disse komponenter vil ledninger med dimensioner i nanometerskalaen være nødvendige. Fremstillingen af disse ledninger kræver nye metoder f.eks. micro contact printing (MCP), som kan overføre komplekse mønstre af ledninger med nanometeropløsningsevne. Som deltager i et internationalt samarbejde (ESPRIT Nanowires) fremstiller gruppen de molekyler som anvendes i mønsterdannelsen (Thomas Hansen, Fadil Kamounah, Knud Lerstrup og Kjeld Schaumburg).

MCP kan også anvendes til overførsel af mønstre af biologisk aktive forbindelser, der kan anvendes som sensorer. I et internationalt samarbejde koordineret af CISMI overføres know-how om MCP fra halvlederindustrien til anvendelse i et kommercielt medicinsk kemisk måleapparat (Biotechnology BIOPATT). Nanolitografi baseret på MCP kan også anvendes til fremstilling af micro fluidic networks, hvor netværk af mikrometerkanaler kan fremstilles og anvendes til kemiske analyser (Fadil Kamounah, Niels B. Larsen og Kjeld Schaumburg i samarbejde med Forskningscenter Risø).

C. Elektriske egenskaber af molekylære tyndfilm

Ved self assembly eller ved spin coating kan man fremstille mikrometertykke film af organiske materialer på overflader af f.eks. glas og silicium. En række molekyler har i form af disse film været studeret for at måle deres fotoledningsevne og deres fotoelektriske egenskaber (Alexei Komolov, Kjeld Schaumburg).

Polythiophener har været undersøgt iblandet forskellige polymerer. Teoretiske beregninger af fasefordelingen er blevet sammenholdt med de eksperimentelle data opnået ved tunnelmikroskopi, og den elektriske ledningsevne er blevet bestemt i disse systemer (Thomas Bjørnholm, Alexei Komolov, Kjeld Schaumburg og Peter Shibaev).

Polymervidenskab

(Se årbogen for 1997).

Flydende krystal polymerer. I et samarbejde med Moskva Stats Universitet er der fremstillet en række flydende krystallinske polymerer baseret på sidekæde grupper som flydende krystaldanner. Disse faser er tilstræbt at udvise ferroelektriske egenskaber for at kunne anvendes som komponenter i elektroniske displays. Chirale grupper er blevet indført i form af binaphtol-grupper, dels som sidekæder dels som dispergerede enkeltmolekyler, i den flydende krystal-matrix. Udover den kemiske syntese er der foretaget dielektriske

målinger, spektroskopiske studier, diffenrential scanning kalorimetri m.m. Arbejdet indgår i et INTAS-samarbejde (Rumchev Klenin, Peter Shibaev, Valery Shibaev og Kjeld Schaumburg).

I et samarbejde med Moskva Stats Universitet er der fremstillet en række diblokpolymerer af ioniske polymerer. Disse polymerer danner hydrogeler, som er blevet undersøgt som matricer for biologiske sensorer og som komponenter i fremstilling af MCP (Maxim Arjakov, Loudmillan Bronchteine, Alexei Khokhlov og Kjeld Schaumburg).

CISMI har i 1998 fra Erhvervsministeriet fået bevilliget et 4-årigt THOR-program i samarbejde med NKT A/S, Wolff & Kaaber A/S samt Haldor Topsøe A/S. I dette program vil anvendelse af superkritisk kuldioxid til modifikation af polymerer blive udviklet (Alexei Khokhlov, Kjeld Schaumburg og Valery Shibaev i samarbejde med NMT reserach, Haldor Topsøe A/S og Wolff & Kaaber A/S).

Andre projekter

1. Undersøgelser af faseseparation og ledningsevne i polythiophen-blandinger med andre polymerer (Peter Shibaev, Alexei Komolov og Kjeld Schaumburg).

2. Studier af overfladeenergi af micelledannende diblokpolymerer (Alexei Khokhlov og Kjeld Schaumburg i samarbejde med Affinity Sensors LTD i Cambridge og IBM i Rüschlikon. Projektet er financieret gennem EUs Bioteknologiprogram BIOPATT [1998-2000]).

3. Polymermatricer for dental cement (Peter Shibaev og Kjeld Schaumburg i samarbejde med NKT A/S, Wolff & Kaaber og Forskningscenter Risø).

4. Brandhæmmende fyldte polymermaterialer (Peter Shibaev og Kjeld Schaumburg i samarbejde med NKT A/S, Wolff & Kaaber og Forskningscenter Risø).

5. Overførsel af teflonfilm til keramiske og metalliske substrater og studier af deres nanostruktur (Kjeld Schaumburg).

Radikalioners kemi og elektronoverførselsreaktioner

(Se årbogen for 1995).

1. Konkurrencen mellem radikalioners koblingsreaktioner og reaktioner med elektro-phile/nucleophile reagenser (Ole Hammerich, Merete Folmer Nielsen).

2. Radikalanioners termodynamiske og kinetiske basestyrke (Merete Folmer Nielsen).

3. Indirekte bestemmelse af carbonsyrers termodynamiske syrestyrke (Merete Folmer Nielsen).

4. Stereoselektive elektrohydrodimerisationer (Ole Hammerich, Merete Folmer Nielsen).

5. Plasmainducerede kemiske omdannelser (Ole Hammerich).

Syntetisk kemi

(Se årbogen for 1997).

1. Syntese af polypropyleniminbaserede dendrimerer (Jørn B. Christensen i samarbejde med The Technical University of Eindhoven).

2. Syntese og undersøgelse af elektroaktive dendrimerer (Jørn B. Christensen, Søren Eskildsen og Lars Braagaard).

3. Syntese og karakterisering af heterocykliske pyrener (Jørn B. Christensen).

4. Fremstilling af amphiphile polythiophener (Thomas Bjørnholm).

5. Fremstilling af thiophen-ethynyl-polymerer (Fadil Kamounah i samarbejde med Cambridge University).

6. Fremstilling af biokompatible selvorganiserende molekyler (Fadil Kamounah i samarbejde med IBM, Zürich).

7. Fremstilling af molekyler til STM-manipulation (Fadil Kamounah i samarbejde med IBM og CEMES, Toulouse).

8. Molekylkrystaller af C_{60}-metallocener (Fadil Kamounah, Elizabeth Shabanova, Kjeld Schaumburg).

Anden virksomhed

Deltagelse i kongresser og lignende

Andersen, Peter: 30.8.-4.9.: 33. International Conference on Coordination Chemistry, Firenze, Italien.

Avery, John: 19.4.-22.4.: Third European Workshop on Quantum Systems in Chemistry and Physics, Granada, Spanien. 26.7.-27.7.: 3rd Pugwash Workshop on Implementing the Framework Convention on Climate Change (FCCC), Gentofte. 29.9.-4.10.: 48th Pugwash Conference on Science and World Affairs, Queretaro, Mexico. 27.11.-29.11.: Pugwash Workshop on Radical Steps Towards a Nuclear-Weapon-Free World, Tynningö, Sverige.

Billing, Gert Due: 24.1.-31.1.: SASP98, Going, Østrig (inviteret foredrag). 21.2.-28.2.: 1998 Sanibel Symposium, Sanibel, Florida, USA (inviteret foredrag). 23.3.-30.3.: IMS-meeting, Okazaki, Japan (inviteret foredrag). 6.3.: Foredrag på Ørsted Laboratoriet, KU. 24.4.-25.4.: TMR work-

shop, Paris. 28.6.-5.7.: Sommerskole, Solid Films and Surfaces, KolleKolle conference center, 3 forelæsninger. 6.7.-11.7.: Conferences on thin films and surface chemistry, København (inviteret foredrag). 2.8.-7.8.: 13th Canadian Symposium on Theoretical Chemistry, Vancouver, Canada (inviteret foredrag). 8.8.: Foredrag på University of Washington, Seattle. 6.9.-11.9.: Molec XII, Bristol, England (inviteret foredrag). 22.9.: Odense Universitet, Fysisk Institut, foredrag. 29.9.-30.9.: Workshop, Lyon (inviteret foredrag). 12.10.-14.10.: Ophold ved J. Heyrovsky Institute, Prag (inviteret foredrag).

Bjørnholm, Thomas: NATO Advanced Research Workshop, Sitges (Spaine) (inviteret foredrag). EU-TMR-conference on nanoscience, Hindsgavl (inviteret foredrag). Minisymposium on Assembly of nanoscale electronics using organic chemistry, The Niels Bohr Institute, University of Copenhagen (inviteret foredrag). International Conference on Synthetic Metals 1998, Montpellier, Frankrig (foredrag). Europhysics Conference on Electrooptical Properties of Polymers (COST 518), Varenna, Italien (inviteret foredrag). EU-workshop on Lipid structure and lipases Stockholm, Sverige (foredrag). The Niels Bohr Institute, KU (inviteret foredrag). Microelektronikcentret, DTU, Københavns (inviteret foredrag). Max Planck Institute für Polymerforschung, Mainz, Tyskland (inviteret foredrag). Department Colloquium, Århus Universitet, Kemisk Institut, (inviteret foredrag). Department Colloquium, Kemisk Institut, DTU (inviteret foredrag).

Bojesen, Gustav: Juni: American Society for Mass Spectrometry Conference, Orlando, Florida, USA (inviteret foredrag). Juni: Water in the gas phase, Paris, Frankrig (planche).

Christensen, Jørn B.: 14.5.: Foredrag i Kemisk Forening Organisk Sektion ved minisymposium om organisk syntese. 27.5.: Foredrag i Kemisk Forening Organisk Sektion ved minisymposium om materialekemi. 2.8.-7.8.: "The 9'th International Symposium on Novel Aromatic Compounds", Hong Kong (poster). 1.10.-3.10.: Foredrag på Sorø Akademi, Horsens Statsskole og Årsmødet i LMKF-foreningen i Århus (Dansk naturvidenskabsfestival).

Christensen, Ulla: 5.7.-10.7.: 25th FEBS meeting, København.

Dahl, Otto: 6.9.-10.9.: XIII International Round Table, Nucleosides, Nucleotides, and their Biological Applications, Montpellier, Frankrig (poster).

Døssing, Anders: 11.6.: Kemisk Forenings årsmøde, Odense.

Gajhede, Michael: 16.8.-20.8.: European Crystallographic Meeting, Prag, Tjekkiet (foredrag, posters). 19.9.-23.9.: European Respiratory Society annual congress, Geneva (poster).

Galsbøl, Frode: 7.6.-11.6.: Seventeenth Conference on Coordination Chemistry, Smolenice, Slovakiet (inviteret foredrag). 14.8.-21.8.: Synthesis and Characterization of Inorganic Compounds, Sandbjerg (inviteret foredrag).

Hammerich, Ole: 15.4.-19.4.: 10th EUCHEM Conference on Organic Electrochemistry, (ESF Research Conference) Agelonde, Frankrig (foredrag).

Hammershøi, Anders: 11.6.: Kemisk Forenings Årsmøde, Odense. 30.8.-4.9.: 33rd International Conference on Coordination Chemistry, Firenze, Italien.

Hammerum, Steen: Juli: NATO sommerskole, Castelo Branco, Portugal (poster). December: Cacace Symposium, Rom, Italien (inviteret foredrag).

Hansen, Aage E.: 4.3.-7.3.: From Small to Large IV. High performance computing of non-linear and photonic materials, Linköping Universitet, Sverige (inviteret plenarforedragsholder).

Harrit, Niels: 23.8.-27.8.: American Chemical Society, 216th National Meeting, Boston, USA (poster). 28.5.-30.5.: Scientific and Clinical Applications of Magnetic Carriers, Cleveland, Ohio, USA.

Hunding, Axel: 20.9.-24.9.: International Conference on Pattern Formation and Developmental Biology, University of Dundee (inviteret foredrag).

Hynne, Finn: 25.3.: Topical meeting on biophysics – biological physics, Niels Bohr Institute, KU. 7.5.: Miniworkshop on Oscillations and Spatial Structures in Chemical Systems, Danish Ph.D. School in Nonlinear Science, Kemisk Institut, KU. 23.9.-25.9.: Physical Chemistry '98. 4th International Conference on Fundamental and Applied Aspects of Physical Chemistry. Beograd, Jugoslavien (skriftligt bidrag.) 7.12.-12.12.: Nonlinear Science Festival, Thematic Workshop, Niels Bohr Institute, KU.

Johnson, Matthew S.: 11.6.: Kemisk forenings årsmøde, forening for molekylspektroskopi, Odense (inviteret foredrag). 26.8.-28.8.: 6th FECS Conference on Chemistry and the Environment, København (poster). 30.8.-3.9.: The 15th International Conference on High Resolution Molecular Spectroscopy, Prag, Tjekkiet (poster). 24.9.-25.9.: 11th Annual Meeting of the Organization for Users of Synchrotron Radiation at MAX, Lund, Sverige (posters).

Kristensen, Søren M.: 28.5.-29.5.: Det 19. danske NMR møde 1997, Lemvig.

Larsen, Niels Wessel: 30.8.-3.9.: 15th International Conference on High Resolution Spectroscopy, i Prag (poster). 26.8.-28.8.: 6th FECS Conference on Chemistry and the Environment, København (poster).

Larsen, Sine: 8.1.-10.1.: Nordic Structural Meeting-16, Stockholm, Sverige (plenarforedrag, poster). 18.7.-23.7.: ACA Annual Meeting, Arlington, USA (poster). 25.7.-29.7.: Protein Society Meeting, San Diego, USA (poster). 15.8.-20.8.: Eighteen European Crystallographic Meeting, Prag, Tjekkiet (poster). 30.8.-4.9.: Gordon Electron Distribution and Chemical Bonding Conference, Oxford University, England (diskussionsleder, poster) 13.10.-15.10.: AsCA'98 Meeting, Kuala Lumpur, Malaysia (inviteret foredrag). 12.11.-13.11.: Arrangør og deltager i COLUAA 1998, KU. Møde for proteinkrystallografer fra København, Lund og Aarhus. 4.12.: Peder Olesen Larsen Seminar, KVL (inviteret foredrag). 5.-10.7.: 25th Silver Jubilee FEBS Meeting, Copenhagen (poster). 27.2.: Tiltrædelsesforelæsning, Kemisk Institut. 27.-29.5.: Årets Hassel forelæser, University of Oslo (inviteret foredrag). 24.11.: Core A/S' etablering, København inviteret indlæg).

Led, Jens Jørgen: August: "Joint 29th Ampere and 13th ISMAR International Conference", Berlin, Tyskland (inviteret foredrag, poster). Maj: 19. Dansk NMR møde (foredrag, chairman).

Mikkelsen, Kurt V.: From Small to Large, IV, Linköping, Sverige (inviteret foredrag). Properties of Medium-Sized Molecules in Condensed Phases, Pisa, Italien (inviteret foredrag). Solvent Effects in Ab-Initio Theory, Oslo, Norge (inviteret foredrag). Molecular Dynamics and Laser Chemistry, København (inviteret foredrag). Kemisk Forenings Årsmøde (planche). COST-Workshop on Computational Aspects of Ab Initio Calculations of Solvation, Oslo, Norge (inviteret foredrag). Workshop on DALTON 2000, Oslo, Norge (kort præsentation).

Moss, René: 28.5.-29.5.: 19. danske NMR møde, Lemvig.

Møller, Preben Juul: 12.2.-14.2.: "Workshop on Oxide-based Sensors and Catalysts", Tübingen, Tyskland (inviteret foredrag). 19.2.-21.2.: "Workshop on Scanning Probe Microscopy of Oxide Surfaces", 188. WE-Heraeus-Seminar, Lutherstadt Wittenberg, (inviteret foredrag). 28.6.-5.7.: "Chemistry in Copenhagen, Interntional Ph.D Summer School on Solid Films and Surfaces",Værløse (Chairman og organisator). 8.7.: "International Workshop on Oxide-based Sensors and Catalysts", København (ledelse og inviteret foredrag). 9.7.:"International Workshop on Clean and Modified Oxide Surfaces", København (ledelse og foredrag). 6.7.-10.7.: "9th International Conference on Solid Films and Surfaces", H.C. Ørsted Institutet, København (conference Chairman).

Nicolaisen, Flemming M.: 26.8.-28.8.: 6th FECS Conference on Chemistry and the Environment, København (poster). 24.3.-25.3.: Afsluttende møde i forbindelse med SWAGG i Bruxelles, Belgien.

Nielsen, Merete Folmer: 15.4.-19.4.: 10th Euchem Meeting on Organic Electrochemistry (European Research Conference), Agelonde, Frankrig (inviteret plenarforedrag). 2.5.-8.5.: 193rd Meeting of The Electrochemical Society, San Diego, (foredrag). 23.5.-29.5.: 14th International Symposium on Bioelectrochemistry and Bioenergetics, Vejle (foredrag).

Nielsen, Ole Faurskov: April: Halvdagsmødet i Dansk Forening for Molekylspektroskopi, KVL (organisator af og chairman). Juni: Dansk Forening for Molekylspektroskopis sektion ved Kemisk Forenings årsmøde i Odense (chairman). September: "XVIth International Conference on Raman spectroscopy, Cape Town, Sydafrika (inviteret foredrag, posters). Oktober: Møde: *In vivo* spektroskopi, MR-afdelingen, Hvidovre Hospital (inviteret foredrag samt chairman i mødets anden sektion).

Nielsen, Svend Erik: 14.7.-18.7.: 6th EPS Conference on Atomic and Molecular Collisions (ECAMP VI), Siena, Italien, (inviteret foredrag).

Nyeland, Carl: 6.7.-10.7.: Ninth International Conference on Solid Films and Surfaces, København (poster). 26.7.-31.7.: 21st Symposium on Rarified Gas Dynamics, Marseille, Frankrig (foredrag). 6.9.-11.9.: Twelfth European Conference on Dynamics of Molecular Collisions, Bristol, England (poster). 8.10.-9.10.: Symposium "Center for Molecular Dynamics and Laser Chemistry", København (foredrag).

Pedersen, E. Jonas: 11.6.: Kemisk Forenings Årsmøde, Odense.

Pedersen, Thorvald: 26.8.-28.8.: 6th FECS Conference on Chemistry and the Environment, H.C. Ørsted Institutet.

Rettrup, Sten: 18.4.-22.4.: Third European Workshop on Quantum Systems in Chemistry and Physics, Granada, Spanien (poster). 23.4.-26.4.: Mid Term Meeting in TMR Network, Paris Frankrig (poster). 26.8.: Mini-Workshop on Concepts in Chemical Physics, Institut for Kemi, DTU.

Sauer, Stephan P.A.: 19.2.: J. Heyrovsky Institute of Physical Chemistry, Academy of Sciences of the Czech Republic, Prag, Tjekkiet (inviteret foredrag). 4.3.-7.3.: From Small to Large. IV. High performance computing of non-linear and photonic materials, Linköping, Sverige (poster). 5.12.-7.12.: Dalton 2000 Workshop, University of Oslo, Norge.

Schaumburg, Kjeld: Maj: Afholdt TMR conference "Nanoscience for Nanotechnology" på Hindsgavl Slot.

Schäffer, Claus: XXXIII ICCC, Firenze, Italien (poster).

Svensmark, Bo: 19.8.-30.8.: 5. Danske Symposium i Analytisk Kemi, DFH (medarrangør og foredrag).

Sørensen, Preben Graae: 7.5.: Miniworkshop on Oscillations and spatial structures in chemical systems, H.C. Ørsted Institutet (arrangør). 12.7.-20.7.: EU-workshop on Patterns, Non-Linear Dynamics and Stochastic Behavior in Spatially Extended Complex Systems, Lorenz Center, Leyden, Holland. 23.9.-25.9.: 4th International Conference on Fundamental and Applied Aspects of Physical Chemistry, Beograd. 7.12.-12.12.: Nonlinear science festival, Niels Bohr Institutet.

Toxværd, Søren: 24.5.-28.5.: Euroconference on Dynamics of complex systems, Holland (inviteret foredrag). 2.9.-5.9.: Europhysical conference on computational physics, Granada, Spain (inviteret foredrag).

Weihe, Høgni: Kemisk Forenings Årsmøde i Odense (foredrag).

Wengel, Jesper: 21.1.: National Seminar on Perspectives in Interfacial Areas of Chemistry and Biology, Delhi University, Indien (foredrag). 27.3.: Workshop of Young European Bioorganic Chemists, München, Tyskland (foredrag). 20.8. Årsmøde – Center for Medicinal Biotechnology (foredrag). 7.9.: Thirteenth International Round Table – Nucleosides, Nucleotides and their Biological Applications (foredrag). 10.11.: Leo & Novo Nordisk Medicinal Chemistry Meeting (foredrag). 14.5.: Minisymposium, Kemisk Forening, Organisk Kemisk Sektion, H.C. Ørsted Institutet, Københavns Universitet (foredrag).

Rejser

Bjørnholm, Thomas: NATO Advanced Research Workshop, Sitges (Spain). EU-workshop on "Lipid structure and lipases" Barcelona (Spain). EU-TMR-conference on nanoscience, Hindsgavl. International Conference on Synthetic Metals 1998, Montpellier, Frankrig. Europhysics Conference on Electrooptical Properties of Polymers (COST 518), Varenna, Italien. EU-workshop on "Lipid structure and lipases" Stockholm, Sverige. Max Planck Institute für Polymerforschung, Mainz, Tyskland. Målerejse: Desy synchrotronstrålingsfacilitet, Hamburg, Tyskland.

Christensen, Ulla: Møder i RAPFUS-samarbejdet, 2 foredrag, Carlsberg, Odense, (august). Universitat Ramon Llull, Barcelona, samarbejde og inviteret foredrag (juni-juli). Samarbejde, Klinisk Kemisk Afd., Centralsygehuset i Esbjerg, (oktober).

Christophersen, Carsten: Foredrag i Dansk Selskab for Fytoterapi (oktober). Inviteret foredrag ved Universidad Autónoma de Baja California Sur, La Paz, Mexico (november). Inviteret foredrag ved Hospital General Juan María de Salvatierra, La Paz, Mexico (november). Foredrag ved Danmarks Farmaceutiske Højskole (december). Foredrag ved Institut for Farmakognosi (december). Foredrag ved Danmarks Tekniske Universitet (december).

Gajhede, Michael: Deltagelse i European Crystallographic Meeting, Praha, Czech Republic, (august). Målerejser til Maxlab, Lund, Sverige (januar, juli og oktober). Målerejse til ESRF, Grenoble, Frankrig (december). Deltagelse i: Copenhagen-Lund-Aarhus Proteincrystallography meeting, København (november). Deltagelse i netværksmøde i EU-forskningsprorammet "Structure determination and redesign og enzymes active in the synthesis and hydrolysis of alpha-glucans for creation of novel specificities" i Grenoble, Frankrig (november).

Hammerich, Ole: Lunds Universitet, Sverige, i forbindelse med deltagelse i "Minisymposium in honour of Professor Lennart Eberson on the occasion of his 65th birthday and retirement". Universidade do Minho, Braga, Portugal som medlem af The International Advisory Committee for Instituto de Biotechnologia e Quimica Fina. Universität Hamburg, Tyskland (inviteret foredrag). Deltagelse i flere heldagsmøder som ankerperson for Det naturvidenskabelige Fakultet i Dansk Center for Naturvidenskabsdidaktik.

Harnung, Sven E.: 33. ICCC, Firenze (august). Cambridge, Stockholm (flere gange: Omlægning af Acta Chemica Scandinavica). Torun, Polen (1 uge: Tempus møder).

Johnson, Matthew S.: Final meeting of the EU supported LAMOCS (Laboratory and Modelling studies of heterogeneous Chemistry in the Stratosphere) project and preparation of final report, LOskolen Helsingør (april). MAX-Lab in Lund Sweden at least once a week throughout the year to work on the research projects detailed herein. The

Biogeochemistry group at Risø National Laboratory (Roskilde) about ten times during the year, to learn to operate the instrument and to plan the move to HCØ. The Atomic and Molecular Physics group at the University of Lund twice to learn about their frequency modulation infrared diode laser spectroscopy experiments, in order to plan our own experiments in this field.

Larsen, Sine: EU-samarbejdsmøde: STRIPPPP Meeting Nouvain-la-Neuve University (maj). Målerejse til EMBL Hamburg (maj, september og oktober). Besøg i International Union of Crystallography's kontorer i Chester samt med investeringsrådgivere i London, i forbindelse med position som General Secretary and Treasurer (januar og juli).

Led, Jens Jørgen: Tre forelæsninger over emnet "Biokemiske anvendelser af NMR spektroskopi" på Fysisk-kemisk Institut, Danmarks tekniske Højskole (januar). Deltagelse som lærer ved Proteinkemi Skolens internatmøde for ph.d.-studerende i Jørlunde (januar). Medarrangør af og lærer ved "Cross-institutional Ph.D. Course in Molecular Biophysics" afholdt ved KU, DTU, KVL og DFU (september).

Mikkelsen, Kurt V.: Inviterede forelæsninger: Linköping Universitet, Stockholm Universitet og Uppsala Universitet, Sverige. Iowa State University og University of Minnesota, USA. University of Toulouse, Frankrig, Oslo Universitet, Norge, Pisa University, Italien.

Møller, Preben Juul: EU Commission of Science and Technoly, D5 Chemistry at Surfaces and Interfaces, management møde (februar). Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg, Tyskland, samarbejde (februar). Synkrotronstrålelagerringen ASTRID, Århus, målerejser (februar – marts og september). EU Commission of Science and Technology, D5 Chemistry at Surfaces and Interfaces, København, management møde (juli). Synkrotronstrålelagerringen ASTRID, Århus, målerejse (august-september). Universita degli studi di Padova, Italien, samarbejde og inviteret foredrag (oktober).

Nicolaisen, Flemming M.: Deltagelse i 8th EADS møde, Marsielles; "University Science in the Mediterranean" (april).

Nielsen, Merete Folmer: Inviteret institutforedrag, Lunds Universitet (november).

Nielsen, Svend Erik: Fysisk Institutt, Universitetet i Bergen, Norge. Videnskabeligt samarbejde samt censor ved to hovedfagseksaminer (maj og august).

Nyeland, Carl: Max-Planck-Institut, Göttingen, projektsamarbejde (januar og juni).

Pedersen, Thorvald: Deltaget i 1 uges kursus i brug af Softwarepakken "Facsimile" på Harwell (UK) (september).

Rettrup, Sten: Physics Department, Indian Institute of Technology, Bombay, Indien. Forskningssamarbejde og foredrag (januar). Third European Workshop on Quantum Systems in Chemistry and Physics, Granada, Spanien. Poster (april). Mid Term Meeting in TMR Networks: Potential Energy Surfaces for Molecular Spectroscopy and Dynamics, Paris, Frankrig. Poster (april). Department of Chemical Physics and Material Science Centre Rijksuniversiteit, Groningen, Holland. Forskningssamarbejde (juli).

Sauer, Stephan P.A.: J. Heyrovsky Institute of Physical Chemistry, Academy of Sciences of the Czech Republic, Prag, Tjekkiet. Forskningssamarbejde (februar).

Schaumburg, Kjeld: Lille: ESPRIT Melari Conference on Nanoelectronics. Perugia: COST workshop on Supramolecular chemistry. St Petersborg: Intas conference. Amsterdam: Devrese TMR conference preparation. Cambridge: Nanowires "Coordinators meeting". Cambridge: Affinity "preparation of Biotech application". St Petersborg: "International cooperation on remote teaching". Mainz" Demonstration of hyperpolarized gas imaging". Uppsala: "EU Biotechnology conference". Princeton: "demonstration of hyperpolarized gas imaging equipment". Santa Barbara: Foresight Conference. Wien: COST "Ad hoc group on Nanoscience, final repport". Bruxelles: TMR COST Biotech administration meetings.

Schäffer, Claus: Foredragsrejse i Californien (januar). Deltaget i XXXIII ICCC, Firenze (august). Foredrags- og samarbejdsformidlingsrejse i Japan (november).

Svensmark, Bo: Forelæsninger og rådgivning om analytisk kemi, Chongqing University, Kina, inviteret af assoc. professor Zhining Xia (maj).

Sørensen, Preben Graae: Inviteret foredrag: 4th international conference on fundamental and applied aspects of physical chemistry. Inviteret foredrag (september).

Toxværd, Søren: Udsendt af Det naturvidenskabelige Fakultetet, KU, for at deltage i en koordineret opbygning af universitetkemiuddannelsen i Bosnien (maj).

Trabjerg, Ib: Målerejse: Opsamling af vandprøver langs de danske kyster.

Weihe, Høgni: Samarbejde med Department of Chemistry and Biochemistry, Uni-Bern (juli).

Anden akademisk virksomhed

Anthoni, Uffe: Formand for H.C. Ørsted Institutets Sikkerhedsudvalg.

Avery, John: Kontaktperson i Danmark for Pugwash Conferencer: Science and World Affairs. Medlem af bestyrelsen i Kemisk Forenings Teoretiske sektion. Deltager i Center for Videnskabsfilosofi og historie, Niels Bohr Institutet. Midlertidig teknisk rådgiver for World Health Organization, Europæisk afdeling, sektion for strategisk planlægning og evaluation. Inviteret forelæser på Niels Bohr Institutet 11.12. Panelmedlem i paneldiskussion på NBI 18.12. Medlem af International Organizing Committee, 3rd Pugwash Workshop on Methods for Implementing the Framework Convention on Climate Change (Gentofte, juli).

Billing, Gert Due: Medlem af Editorial Board of Chemical Physics, Chemical Physics Letters, og Chemical Society Reviews. Medlem af Physical-Chemical Board of The European Physical Society. Formand for Symposium afholdt 8-9. oktober i Kgl. Videnskabernes Selskab.

Bjørnholm, Thomas: Medlem af organisationskomiteen for MODECS (Molecular Design of Chemical Systems). Arrangør af minisymposium i Kemisk Forening "Nanophase chemistry: Assembly of functional molecular architectures". Referee for: Advanced Materials, Chemistry – A European Journal, Surface Science, Review of Scientific Instrumentation, and the Petroleum Research Fund under the American Chemical Society. Medlem af programkomiteen for "The European Conference on Molecular Electronics, Lindköbing (1999)". Medvirkende i filmen "Nano – en verden I verden" produceret af Kim Ernest film. Underviser ved Folkeuniversitetet i kurset "Nanokemi, supermolekyler og fremtidens materialer" (5 x 2 timers forelæsninger). Bidragyder til ph.d.-kursus om "Physics of nanostructures" ved DTU (MIC) /NBI.

Christensen, Ulla: Referee for Biochemistry og Biochem. J.

Christophersen, Carsten: Dansk medlem af den videnskabelige komité ved "Second Euroconference in Marine Natural Products". Referee ved Acta Chemica Scandinavica, J. Nat. Prod., J. Agric. Food Chem., Journal of Organic Chemistry, Phytochemistry, Tetrahedron.

Døssing, Anders: Referee for Acta Chemica Scandinavica og Inorganic Chemistry.

Gajhede, Michael: Studieleder. Medlem af selvevalueringsudvalget, nedsat af Det naturvidenskabelige Fakultet ved Københavns Universitet i forbindelse med evalueringen af Matematik-Fysik-Kemi-uddannelserne i Danmark.

Galsbøl, Frode: Arrangør af den praktiske del af den danske kemiolympiade. Referee for Inorganic Chemistry og Jounal of Inorganic Chemistry.

Hammerich, Ole: Redaktør (sammen med H. Lund) af Organic Electrochemistry, an introduction and a guide, 4th ed., Marcel Dekker, New York. Udkommer 1999 – 2000. Gæsteredaktør og medlem af den internationale redaktionskomité for tidsskriftet Acta Chemica Scandinavica. Referee for tidsskrifterne: Acta Chemica Scandinavica; Electroanalysis; J. Electroanal. Chem.; J. Chem. Soc., Perkin Trans. 2; J. Chem. Soc. PCCP. Kongresarrangementer: Medlem af organisationskomitéen for The 10th EUCHEM Meeting on Organic Electrochemistry (ESF Research Conference), France (Agelonde), 1998. Medlem af The International Scientific Committee for The 2nd Baltic Conference on Interfacial Electrochemistry, Lithuania (Palanga) 1999. Vice-Chairman for The 11th EUCHEM Meeting on Organic Electrochemistry (ESF Research Conference), Portugal (Albufeira, Algarve) 2000. Medarrangør af symposiet Organic and Supramolecular Electrochemistry i forbindelse med 51st ISE Congress, Poland (Warsaw) 2000. Chairman for The 12th EUCHEM Meeting on Organic Electrochemistry (ESF Research Conference), Denmark 2003. Dansk repræsentant i ESF-programmet "Scientific Programme on Artificial Biosensing Inter faces (ABI)". Nationalsekretær for Danmark i The International Society for Electrochemistry (ISE) og Co-chairperson for Division 4 (Molecular Electrochemistry). Skribent ved Den Store Danske Encyklopædi (Gyldendal). Deltagelse i Dansk Naturvidenskabsfestivals web-tjeneste. Ankerperson for Det naturvidenskabelige Fakultet i Dansk Center for Naturvidenskabsdidatik.

Hammershøi, Anders: Medlem af Det naturvidenskabelige Fakultetsråd. Kemisk Instituts faglige kontakt til gymnasiet. Referee: Inorganic Chemistry.

Harnung, Sven E.: Institutleder. TEMPUS møde (om polske uddannelser) i Torùn, Polen. Medlem af Bestyrelsen for Acta Chemica Scandinavica. Den Danske Nationalkomite for Kemi. Den Danske Nationalkomite for the International Council for Scientific Unions. EUCHEM-konferencernes bestyrelse.

Hammerum, Steen: Medlem af Det naturvidenskabelige Fakultets internationale udvalg. Refereeviksomhed: J. Am. Chem. Soc. (2); J. Phys. Chem. (1); Int. J. Mass Spectrom. (1).

Hansen, Aage E.: Referee for Acta Chemica Scandinavica, Chemical Physics Letters, International Journal of Quantum Chemistry og Journal of Physical Chemistry.

Harrit, Niels: Referee ved Acta Chemica Scandinavica, Journal of Organic Chemistry, Photochemistry and Photobiology og Journal of Magnetism

and Magnetic Materials. Skribent ved det nye Danmarks Nationalleksikon. National repræsentant for European Photochemistry Association. Medlem af Advisory Board for CONMED-projektet.

Henriksen, Lars: Boganmeldelse: Sulfur Reports, 21 (1) 145. Referee ved Sulfur Letters (3).

Kristensen, Søren: Deltagelse i Åbent Hus arrangement i anledning af Naturvidenskabsfestival 1998 med foredrag, rundvisning og fremvisning af NMR-spektrometre. Deltagelse i HCØ-dage med NMR-øvelse. Arrangement og afholdelse af besøg af gymnasieklasse.

Niels Wessel Larsen: Referee ved Acta Chemica Scandinavica.

Larsen, Sine: Medlem af den danske Nationalkomite for Krystallografi. International Union of Crystallography, General Secretary and Treasurer og ex officio medlem af alle unionens kommissioner. Medlem af editorial board for Crystallography Reviews. Referee ved Acta Crystallographica, Journal of Physical Chemistry, Acta Chemica Scandinavica, Journal of Chemical Society, Inorganic Chimica Acta, Protein Science og Structure. Medlem af forskningsforums programkomité for bioteknologi. Formand for Kemisk Forening.

Led, Jens Jørgen: Medlem af Koordinationsudvalget for bioteknologisk forskeruddannelse i hovedstadsområdet. Medlem af Danmarks Naturvidenskabelige Akademi. Formand for komiteen til uddeling af Danmarks Naturvidenskabelige Akademi's årlige ph.d. pris i Danmark. Planlagt og arrangeret det 20. Danske NMR møde, som afholdes 28-29. januar 1999. Medlem af forretningsudvalget for Proteinkemi Skolen ved Det naturvidenskabelige Fakultet, KU. Formand for brugergruppen ved Instrumentcenter for NMR-Spektroskopi af Biologiske Makromolekyler. Referee ved Journal of the American Chemical Society, Journal of Magnetic Resonance, Journal of Biomolecular NMR og Journal of Molecular Biology.

Michelsen, Kirsten: Koordinator for holdtilmeldinger på 1. semesterfag.

Mikkelsen, Kurt V.: Formand for sektionen i Teoretisk Kemisk Forening, Dansk Kemi. Medlem af Management Committee COST Action D9: Advanced Computational Chemistry of Increasingly Complex Systems. Referee for J. Am. Chem. Soc., J. Chem. Phys., J. Phys. Chem., Int. J. Quantum. Chem.

Møller, Preben Juul: Medlem af: European COST-D5 Management Committee for "Chemistry at Surfaces and Interfaces", Advisory Board for International Conferences on Solid Films and Surfaces, Advisory Board for "International Workshop on Oxide Surfaces", European Synchrotron Radiation Council, organisationskomiteen for International Conference on Thermal Analysis and Calorimetry i København år 2000 og European COST-D15 Management Committee for "Interfacial Chemistry and Catalysis"; koordinator af: EU-støttet europæisk netværk om "Adsorption on Clean and Modified Metal-oxide Surfaces" og Brite-EuRam program (EU) om "Oxide-based Sensors and Catalysts". Formand for organisationskomiteen og Chairman for "9th International Conference on Solid films and Surfaces" i København, 1998. Arrangør og formand for 2. ph.d.-sommerskole i serien Chemistry in Copenhagen. Referee for Surface Science, J. Electron Spectroscopy, J. Phys. C: Solid State Phys., Thin Solid Films, J. Physics and Chemistry of Solids og Nan.technology.

Mønsted, Ole: Vicestudieleder. Medlem af centerkomiteen for Center for biouorganisk kemi, ophørt i 1998.

Nicolaisen, Flemming M.: Prodekan i hele perioden. Formand for Rektors Koordineringsgruppe for satsningsområdet miljø. Medlem af Rektors Uddannelsesudvalg.

Nielsen, Merete Folmer: Medlem af organisationskomiteen og International Advisory Committe for 14th International Symposium on Bioelectrochemistry and Bioenergetics, maj 1998. Referee for J. Amer. Chem. Soc., J. Electroanal. Chem., JCS Perkin Trans., Electroanalysis og Acta Chem. Scand.

Nielsen, Ole Faurskov: Formand for Dansk forening for Molekylspektroskopi. Medlem af repræsentantskabet i Kemisk Forening, Editorial Board (Senior Editor) ved Asian Journal of Spectroscopy, Editorial Board ved Asian Chemistry Letters og den internationale styringskomité for European Conferences on the Spectroscopy of Biological Molecules. Deltager i INTAS-projektet: Far-infrared and low-frequency Raman spectroscopic studies of molecular dynamics in liquids and molecular glasses sammen med kolleger i Irland og Rusland. Leder af treårig (1998-2000) projektbevilling fra SNF med titlen: Spektroskopiske og termodynamiske undersøgelser af intermolekylære vekselvirkninger. I projektet deltager kolleger fra Den Kongelige Veterinær og Landbohøjskole samt Roskilde og Odense Universiteter. Medlem af Danmaks Naturvidenskabelige Akademi (fra december). Referee for J. Chem. Phys.; J. Phys. Chem.; Analytica Chimica Acta; The Royal Society Proceidings; Biological Sciences; Biospectroscopy; J. Raman Spectroscopy.

Nielsen, Svend Erik: Referee for J. Phys. B: At. Mol. Opt. Phys. Z. Physik D: Atoms, Molecules

and Clusters. Mentor for adjunktpædagogikum ved Kemisk Institut.

Nyeland, Carl: Referee for Applied Surface Science og 21st Symposium on Rarified Gas Dynamics. Medlem af MOLEC-komiteen (Molecular low Energy Collisions).

Pedersen, E. Jonas: Viceinstitutleder.

Pedersen, Thorvald: Redaktør på dansk kemi.

Rettrup, Sten: Medlem af Advisory Editorial Board of the international Journal of Quantum Chemistry. Referee for Journal of Physics B og International Journal of Quantum Chemistry.

Schaumburg, Kjeld: Bestyrelsesmedlem i Symbion Fonden. Bestyrelsesformand i Københavns Forskerby Initiativ. Direktør CISMI Fonden. Formand Dansk Molekylspektroskopisk Fond. Medlem af redaktionskommiteen Dansk Kemi og redaktionskommiteen Journal of Mangnetic Resonance Analysis. Koordinator af THOR programmet: Funtional Polymers. SNF centerleder for Funktionelle molekylære materialer og Nanostrukturer. SNF/STVF centerleder. Funktionelle molekylære materialer og Nanostrukturer. Medlem af Danmarks Naturvidenskabelige Akademi. KU Repræsentant i det Nationale Polymer-Center udvalg. Medlem af redaktionen af Filmen om Nanoteknologi. Medlem af COST D11 Supramolekylær kemi og nanokemi. Medlem af COST ad hoc kommitte on Nanoteknologi. Coordinator af TMR konferencer: Nanoscience for Nanotechnology. Coordinator af Intas programmet: Molecular design of chiral Polymers. Coordinator af ESF netværk. Field Responsive Polymers. Coordinator af EU Biotechnology programmet BIOPATT. Deltager i ESPRIT Nanowires.

Schäffer, Claus: Redaktionskomité for Comments on Inorganic Chemistry.

Sørensen, Preben Graae: Referee ved Chaos, Physica D og J. Chem. Phys.

Toxværd, Søren: Referee ved: Phys. Rev. Letters, Phys. Rev. E, J. Chem. Phys., J. Phys. Chem., J. Comput. Phys. Mol. Phys. Deltager og "National coordinator" ved ESF program: Challenges in Molecular Simulations: Bridging the length and time-scale gap.

Weihe, Høgni: Referee for Inorg. Chem. Formand for Sektionen for Uorganisk Kemi, Kemisk Forening.

Wengel, Jesper: Sekretær for Organisk Kemisk Sektion, KF.

Deltagelse i bedømmelsesudvalg

Gert Due Billing, Carsten Christophersen, Michael Gajhede, Ole Hammerich, Anders Hammershøi, Aage E. Hansen, Niels Harrit, Niels Wessel Larsen, Sine Larsen, Jens Jørgen Led, René Moss, Preben Juul Møller, Flemming Nicolaisen, Ole Faurskov Nielsen, Thorvald Pedersen, Kjeld Schaumburg, Jesper Wengel.

Gæster

Mireia Abel (Spanien), Niels Højmark Andersen (DTU), Edward N. Baker (New Zealand), Jacques Benen (Belgien), Marc Boutry (Belgien), Philip R. Bunker (Canada), Jozef Caynowa (Polen), Ove Christiansen (Tyskland), Cecilia Coletti (Italien), Colm Durkan (England), Lennart Eberson (Sverige), Niels Christian Hansen (Frankrig), Béla Ivánt (Ungarn), Karsten Dan Joensen, George Jolicard (Frankrig), Judith Kelly (USA), Sheela Kirpekar (Sverige), Jozef Kozisek (Slovakiet), Mads Kærn (Canada), Magnus Malmqvist (Sverige), Nikola Markovic (Sverige), Marida Nasiadko, Mikkel Nissum (Tyskland), Maibritt Brinkmann Nørrevang, Sean O'Donaghue (Tyskland), Peter R. Ogilby (Århus), Tatiana Perova (Rusland), Kenneth Ruud (Norge), Francesco Sagués (Spanien), Mercer Saquah (Ghana), Gregor Schmidt (Tyskland), Igor Schreiber (Tjekkiet), Kenneth Showalter (USA), A. Sobkowiak (Polen), Jan Stecki (Polen), Robert F. Stewart (USA), Andrzej Surdykowski (Polen), Gavin Thomson (England), James H.P. Utley (England), Enrique Velasco (Spanien), Vladana Vukojevic (Jugoslavien), Matthias Wilmanns (Tyskland), S. Adhikari (Indien), M Baer (Israel), H. Jonsson (Canada), A. Rizzo (Italien), T. Sauer (Frankrig), A. Vijau (Indien), V. Zehevich (Hviderusland).

S.E. Harnung

Stab

Antal årsværk
VIP: 80,8
TAP: 63,4

VIP, internt finansieret
Andersen, Knud; lektor.
Andersen, Peter; lektor.
Anthoni, Uffe Andre; lektor.
Avery, John Scales; lektor.
Beukes, Jon Are; forskningsass.
Billing, Gert Due; professor.
Bjørnholm, Thomas; lektor.
Bojesen, Gustav; lektor.
Christensen, Daniel Højgård; lektor.
Christensen, Jørn Bolstad; lektor.
Christensen, Ulla; lektor.
Christophersen, Sven Carsten; lektor.

Dahl, Otto; lektor.
Døssing, Anders Rørbæk; lektor.
Eggert, Hanne; lektor.
Frederiksen, John Myhre; amanuensis.
Gajhede, Michael; lektor.
Galsbøl, Frode Nørregaard; lektor.
Glerup, Jørgen; lektor.
Hammerich, Ole; lektor.
Hammershøi, Anders; lektor.
Hammerum, Steen; lektor.
Hansen, Aage Erik; lektor.
Harnung, Sven Egil; lektor.
Harrit, Niels Holger; lektor.
Heilmann, Ole Jan; lektor.
Henriksen, Lars; lektor.
Henriksen, Ulla; lektor.
Hunding, Axel; lektor.
Hynne, Finn; lektor.
Johnson, Matthew Stanley; adjunkt.
Khokhlov, Alexei R.; gæsteforsker.
Kristensen, Søren Martin; lektor.
Larsen, Niels Ejler Wessel; lektor.
Larsen, Rene Wugt; forskningsass.
Larsen, Sine Ydun; professor.
Led, Jens Jørgen; lektor.
Meldgaard, Michael; forskningsass.
Michelsen, Kirsten Locht lektor.
Mikkelsen, Kurt Valentin; lektor.
Moss, René; lektor.
Møller, Preben Juul; lektor.
Mønsted, Ole Vrå; lektor.
Nicolaisen, Flemming Møller; lektor.
Nielsen, Merete Folmer; lektor.
Nielsen, Ole Faurskov; lektor.
Nielsen, Per Halfdan; lektor.
Nielsen, Svend Erik; lektor.
Norrild, Jens Christian; amanuensis.
Nyeland, Carl; lektor.
Pedersen, Erik Jonas; lektor.
Pedersen, Thorvald; lektor.
Rettrup, Sten; lektor.
Sauer, Stephan Paul Albert; adjunkt.
Schaumburg, Kjeld; lektor.
Schäffer, Claus Erik; professor.
Shibaev, Peter; forskningsadj.
Shibaev, Valery P.; gæsteforsker.
Simonsen, Kim Pilkjær; forskningslektor.
Skov, Lars Kobberøe; forskningslektor.
Svensmark, Bo; lektor.
Sørensen, Georg Ole; lektor.
Sørensen, Preben Graae; lektor.
Toxværd, Søren; lektor.
Trabjerg, Ib; lektor.
Weihe, Høgni; lektor.
Wengel, Jesper Thagaard; professor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Boas, Ulrik.
Flensburg, Claus.
Friis-Jensen, Britt.
Hassenkam, Tue.
Lorenzen, Thomas.
Malmstrøm, Joan.
Meno, Kåre.
Nygaard, Frank.
Petersen, Allan Christian.
Rahbæk, Lisa.
Scheuer-Larsen, Claus.
Sølling, Theis Ivan.
Sørensen, Henning Osholm.

TAP, internt finansieret
Alster, Nina; overassistent.
Andreasen, Ib Johannes C; laboratoriebetjent.
Arfjeld, Marianne G. Wehmeyer; laborant.
Betak, Sven; ingeniørassistent.
Bidstrup, Kirsten Gerd S; laborant.
Blangsted, Ingelise Riedel; laboratorietekniker.
Broberg, Leif Erik; ingeniørassistent.
Christensen, Charlotte Gerd; bibliotekar.
Christensen, Stine Malene; laborant.
Christiansen, Jette Storm; laborant.
Christiansen, Marianne Breyen; assistent.
Cohr, Jette; laboratorietekniker.
Damm, Flemming; glasblæser.
Dayan, Kirsten; laboratoriefuldm.
Elias, Wendolyn Gabriela; rengøringsassistent.
Eriksen, Jette Riis; laborant.
Frydendahl, Annette Elisabeth; overassistent.
Grandal, Helle; rengøringsassistent.
Hansen, Flemming; laborant.
Hansen, Gunda Birgit; rengøringsassistent.
Hansen, Hans Nordlund; laboratoriebetjent.
Hansen, Solveig Kallesøe; laboratoriefuldm.
Hansen, Torben Herløv; igeniørassistent.
Hansen-Stavnsbjerg, Eva; overassistent.
Hautop, Charlotte Sand; overassistent.
Heldrup, Dorte Birgitte; laboratoriefuldm.
Holst, Niels Vissing; laboratorietekniker.
Iversen, Karin Irene; laborant.
Jacobsen, Lene; kemotekniker.
Jensen, Sarah; praktikant.
Johansen, Hanne Annette; overassistent.
Jørgensen, Karen; laboratorietekniker.
Jørgensen, Nick Rosengaard; elektromekaniker.
Karberg, Bente; korrespondent.
Kazmierska, Alicja; rengøringsassistent.
Khosla, Veena; rengøringsassistent.
Kolmos, Mette Fogh; overassistent.
Larsen, Bertil Hammerich; praktikant.

Laursen, Svend Aage; værkfører.
Linthoe, Karin; hospitalslaborant.
Madsen, Jytte; assistent.
Merc, Adam; ingeniørassistent.
Møller, Esben; ingeniørassistent.
Nielsen, Charlotte; rengøringsassistent.
Nielsen, Jytte; rengøringsassistent.
Nielsen, Karen Margrethe; laboratorietekniker.
Nissen, Aage; ingeniørassistent.
Pantmann, Sven Christian; ingeniørassistent.
Pedersen, Johnny Degnbol; laborant.
Petersen, Katrine Maria; laborant.
Petersen, Lone; auerassistent.
Philipp, Else Astrid; laboratoriefuldmægtig.
Poulsen, Birthe Merete; assistent.
Povlsen, Leif Hans; betjent.
Rabe, Michael; laborant.
Ryelund, Lykke; laborant.
Schlüter, Anne Birgitte; laborant.
Selbach, Jette Stangerup; kontorfuldmægtig.
Steffensen, Tine Funch; korrespondent.
Sørensen, Bettina; rengøringsassistent.
Tien, Vinh Dieu; ingeniørassistent.
Torpe, Merete; laboratorietekniker.
Ullidtz, Lise Hedegaard; overassistent.
Vibæk, Henning Eberhardt; ingeniørassistent.
Vincentsen, Carsten; praktikant.
Winther, Bent Danner; finmekaniker.

VIP, eksternt finansieret
Bukrinski, Jens Thostrup; forskningsass.
Chau, Pak-Lee; forskningsadj.
Coletti, Cecilia; forskningsstip.
Dahl, Britta Mynster; forskningslektor.
Doisy, Xavier Gilbert Francois; forskningsadj.
Eldrup, Anne Bettina; videnskabelig medarb.
Eriksen, Tine Astrup; forskningsass.
Flensburg, Claus; forskningsass.
Glad, Sanne Ormholt Schrøder; forskningsstip.
Gumm, Andreas; forskningsadj.
Harris, Pernille Hanne; forskningsadj.
Henriksen, Anette; forskningsadj.
Howe, Peter; forskningsadj.
Jensen, Anette Frost; forskningsadj.
Kadziola, Anders Kent; forskningsadj.
Kamounah, Fadhil S; forskningsass.
Kelly, Judith Ann; gæsteprofessor.
Knudsen, Helle; forskningsass.
Kochkine, Alexei; forskningslektor.
Koppelhus, Uffe; forskningsass.
Larsen, Hans Jakob; forskningsadj.
Lerstrup, Knud Axel; forskningsass.
Nielsen, Jens Nederby; forskningsass.
Nielsen, Peter; forskningsprof.
Nygaard, Frank; forskningsass.
Olsen, Johan Gottardt; forskningsass.
Petersen, Thomas Nordahl; forskningsass.
Pittelkow, Thomas; forskningsass.
Poulsen, Jens-Christian Juhl; videnskabelig medarb.
Risbo, Jens; forskningsadj.
Rowland, Paul; forskningsass.
Shabanova, Elizaveta; forskningsadj.
Showalter, Kenneth Charles; professor.
Singh, Sanjay Kumar; forskningsadj.
Sørensen, Henning Osholm; forskningsass.
Waltenburg, Hanne Neergaard; forskningsadj.
Zuccarello, Guido Guiseppe Car; forskningsadj.

Stipendiater (ph.d.-studerende), eksternt finansieret
Boesen, Thomas.
Chang, Xiaoqing.
Ma, Lixin.
Meldgaard, Michael.
Mølgaard, Anne Birgitte.
Nielsen, Steen Brøndsted.
Ryttersgaard, Carsten.

TAP, eksternt finansieret
Boelskifte, Dorthe; laboratorietekniker.
Christensen, Stine Malene; laborant.
Dynesen, Hans; kontorfuldmægtig.
Frydendahl, Annette Elisabeth; overassistent.
Hansen, Flemming; laborant.
Hansen-Stavnsbjerg, Eva; overassistent.
Holst, Niels Vissing; laboratorietekniker.
Jørgensen, Annette Warting; laborant.
Jørgensen, Margit; laborant.
Karberg, Bente; korrespondent.
Kolmos, Mette Fogh; overassistent.
Louv-Jansen, Neel A; laborant.
Ludvigsen, Jolanta Barbara; laboratorietekniker.
Nielsen, Bettina Eide; hospitalslaborant.
Nielsen, Lisbeth Pii; assistent.
Nørager, Sofie Charlotte; videnskabelig medarb.
Peters, Gunther Herbert; forskningsadj.
Poulsen, Jette Kerstin; laboratorietekniker.
Uhrenfeldt, Else; assistent.
Unold, Lene Bøgh; laborant.

Ph.d.-afhandlinger

Andersen, Birgitte Hyrup: I. PNA/Peptide Libraaries: Design, Synthesis, and Screening for Catalytic Activity & II. Synthesis of Sulfide-, Sulfoxide-, and Sulfone-Analogues of Ribonucleotides and Crystallization of a Sulfone-RNA Dimer.

Andersen, Signe Bech: Measurements of Stratospheric ozone and Nitrogen dioxide at Thule, Greenland by Ultraviolet-Visible Spectroscopy 1990-1998.

Behrens, Carsten: Towards New Minor Groove Binders.

Bendix, Jesper: Aspects of Strong pi-Bonding in Systems with Partly Filled d-Shells (Some Experimental and Ligand-Field Model Related Results).

Christensen, Lene Krogh: Atsmospheric Chemistry of Volatile Organic Compounds, Gasphase oxidations of CF3OCH3, i C4F9OCH2CH3 and CH3C(O)C(O)CH3.

Eldrup, Anne Bettina: Modified Nucleobases in Peptide Nucleic Acids.

Eriksen, Tine Astrup: A structure function study of the phosphoribosylpyrophosphate synthetase from Bacillus subtilis.

Hansen, Henriette Falbe: The Fate of Reduced Organic Sulfur Compounds in the Atmosphere.

Kehler, Jan: Bioisosteric Replacement Using Phosphorus – The Synthetic Organic Approach.

Larsen, Mogens: Synthesis and Structure of calix(4)arenes. A versatile Supramolecular Building Block.

Melander, Nikolaj: Adsorption under near ambient conditions.

Petersen, Thomas Nordahl: Rhamnogalacturonases from Aspergillus aculeatus studied by X-ray chrystallography.

Rahbæk, Lisa: Secondary Metabolites from Terrestrial and Marine-Derived Fungi.

Waltenburg, Hanne Neergaard: The Reactivity of Nitric Oxide on Palladium Surfaces A comparison of Pd(112), Pd(111) and Pd/Zr02(100).

Fondsstøtte

Carlsbergfondet
NMR-spektrometer (Otto Dahl) kr. 800.000.

Direktør Ib Henriksens Fond
NMR spektrometer (Otto Dahl) kr. 100.000

Novo Nordisk Fonden
NMR studier (Jens Jørgen Led) kr. 80.000.

Exiqon A/S
LNA-forskning (Jesper Wengel) kr. 125.000.

Statens Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd
Activity and environmental properties of microbial pesticides control of root pathogenic microfungi (Carsten Christophersen) kr. 1.440.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
Organisk syntese DNA-kemi (Jesper Wengel) kr. 643.200.

Forskerakademiet
Rejse og løn til gæsteprofessor Kenneth Showalter (Preben Graae Sørensen) kr. 135.948.

Carlsbergfondet
Revers View LEED optik med retarderede feltstyring (Preben Juul Møller) kr. 217.500.

Danmarks Grundforskningsfond
Center for Krystallografiske Undersøgelser (Sine Larsen) kr. 30.000.000.

EU
AGADE (Michael Gajhede) kr. 1.396.310.
Oxide-based Sensors and Catalyst (Preben Juul Møller) kr. 6.048.648.
Peroxidases in agriculture, the environment (Michael Gajhede) kr. 376.270.

Energistyrelsen
3rd Pugwash Workshop – Renewable Energy/miljø og energiministeriet (John Avery) kr. 50.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
DANSYNC (Michael Gajhede) kr. 53.000.
Rejseudgifter i forbindelse med målerejser (Sine Larsen) kr. 36.000.

Carlsbergfondet
Vekselvirkning af proteinet DNAK med peptider og andre proteiner (Jens Jørgen Led) kr. 180.902.

Direktør Ib Henriksens Fond
Edb udstyr (Søren Martin Kristensen) kr. 40.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
Spektroskopiske og termodynamiske undersøgelser af intermolekylære vekselvirkninger (Ole Faurskov Nielsen) kr. 600.000.

Alfred Benzon's Fond
Udvikling af medicinsk diagnostik baseret på anvendelse af hyperpolariserede ædelgasser (Kjeld Schaumburg) kr. 360.000.

Publikationer

Adhikari S., Billing G.D.: A Classical Mechanical study of Geometric Phase Effects in Chemical Reactions. Chem. Phys. Lett 284, s. 31-38, 1998.

Adhikari S., Billing G.D.: The Geometric Phase effect on differential cross sections in chemical reactions: A classical mechanical approach. Chem. Phys. Lett. 289, s. 219-223, 1998.

Adhikari S., Billing G.D.: Semiclassical reactive scattering: The Hermite correction in hyperspherical coordinates. Chem. Phys. 238, s. 69-84, 1998.

Akkermans R.L.C., Toxvaerd S., Briels W.J.: Molecular Dynamics of Polymer Growth. J. Chem. Phys. 109, s. 2929-2940, 1998.

Andersen A.C., Jørgensen U.G., Nicolaisen F.M., Sørensen P.G., Glejbøl K.: Spectral features of presolar diamonds in the laboratory and in carbon star atmospheres. Astron. Astrophys. 330, s. 1080-1090, 1998.

Andersen J.E.T., Friis E.P., Karlsson J.J., Olesen K.G., Thuesen M.H., Ulstrup J., Møller L.L., Nielsen M.F.: Proteins at Metallic Surfaces Investigated by Cyclic Voltammetry and in situ Scanning Probe Microscopy, s. 402-414, 1998.

Andersen N., Nielsen S.E.: Electron transfer studies using optically prepared targets. Nucl. Instr. and Methods in Phys. Res. A 402, s. 473-78, 1998.

Andersen P., Bengaard H., Glerup J., Gumm A., Larsen S.: Synthesis and Characterization of a Dinuclear Chromium(III) Complex with Two Amido Bridges and One Hydroxo Bridge. Crystal Structure of ... Acta Chemica Scandinavica 52, s. 1313-1321, 1998.

Andersen S.B.: Measurements of stratospheric ozone and nitrogen dioxide at Thule, Greenland, by ultraviolet-visible spectroscopy 1990-1998. 104 s. HCØ Tryk, København 1998.

Andersen U.N., Bojesen G.: Gas-phase ion/molecule reactions of doubly charged clusters of Fe^{2+} or Mn^{2+} and methanol with ammonia. Int. J. of Mass Spectrom. and Ion Processes 153, s. 1-7, 1996.

Anthoni U., Nielsen P.H., Christoffersen M.W., Sørensen D.: Cyclisations of tryptophans. VI. Cyclisation of L-tryptophan dipeptides by oxygenation with singlet oxygen. Acta Chemica Scandinavica 52, s. 958-960, 1988.

Anthoni U., Encarnacion R., Nielsen P.H., Christophersen C.: Huazhongilexone is not 3',5,5',7-tetrahydroxyflavanone. Preparation of 3',5'-dimethoxy-5,7-dihydroxyflavanone. Acta Chemica Scandinavica 52, s. 1243-1246, 1998.

Anthoni U., Fatum T.M., Flensburg C.: Cyclothreonine at 122 K. Acta Cryst. C54, s. 240-242, 1998.

Balakrishnan N., Dalgarno A., Billing G.D.: Multiquantum vibrational transitions in $O_2(v>25)+O_2$ (v=0) collisions. Chem. Phys. Lett. 288, s. 657-662, 1998.

Baunsgaard D., Harrit N., Balsami M.E., Negri F., Orlandi G., Frederiksen J., Wilbrandt R.: Vibronic Activity in the Phosphorescence Spectra of Disklike Aromatic Molecules: A Combined Experimental and Theoretical Investigation., J. phys.Chem.A s. 10007-10016, 1998.

Bendix J., Bøgevig A.: Synthesis and Characterization of a Stable trans-Dioxi Tungsten(IV) Complex and Series of Mono-Oxo Molybdenum(IV) and Tungsten(IV) Complexes. Structural and ... Inorganic Chemistry Vol. 37, no. 23, s. 5992-6001, 1998.

Bendix J.: Aspects of Strong π-Bonding in Systems with Partly Filled d-Shells. 145 s., HCØ Tryk, 1998.

Bettencourt A-P., Freitas A.M., Montenegro M.I., Nielsen M.F., Utley J.H.P.: Kinetics of Proton transfer from phosphonium ions to electrogenerated bases: Polar, steric and structural influences on kinetic acidity and basicity. J. Chem. Soc. Perkin Trans. 2, s. 515-522, 1998.

Billing G.D.: "Mixed Classical Quantum Methods. i: Encyclopedia of Computational Chemistry". i: s. 1587-1599, Wiley, New York 1998.

Billing G.D., Kuppermann A.: On the Geometric Phase effect on 4-atomic reactions: The OH + H_2 -> H_2O reaction. Chem. Phys. Lett. 294, s. 26-30, 1998.

Billing G.D.: Vibrational relaxation by electron-hole pair excitation. Chem. Phys. Lett. 290, s. 150-154, 1998.

Bjørnholm, T.; Greve, D.R.; McCullough, R.D. Supramolecular engineering of conducting thin films by covalently hinging electroactive molecular surfactants In Supramolecular Engineering of Synthetic Metallic Materials: Conductors and Magnets; (Veciana, J., Rovira, C., Amabilino, D.B., Eds.) NATO ASI Series C, Volume 518, Kluwer: Dordrect, 1998; pp 477-483.

Bjørnholm, T.; Greve, D.R.; Reitzel, N.; Hassenkam, T.; Kjaer, K.; Howes, P.B.; Larsen, N.B.; Bøgelund, J.; Jayaraman, M.; Ewbank, P.C.; McCullough, R.D.: Self-assembly of pi-stacked conjugated amphiphilic polymers into molecular electronic cirquit-structures. J. Am. Chem. Soc. 120, s. 7643-7644, 1998.

Bjørnholm T., Peters G.H., Larsen N.B., Toxvaerd S., Schaumburg K., Kjaer K.: X-ray diffraction and molecular dynamics studies: Structural analysis of phases in diglyseride monolayers. 57, s. 3153-3163, 1998.

Bjørnholm T., Deussen H-J., Boutton C., Thorup N., Geisler T., Hendrickx E., Bechgaard K., Persoons A.: New chiral bis-dipolar 6,6'-disubstituted-binaphtol derivatives for second-order nonlinear optics. Chemistry 4, s. 240-250, 1998.

Bjørnholm T., Peters G.H., Larsen N.B., Toxvaerd S., Schaumburg K., Kjaer K.: X-ray diffraction and molecular dynamics studies: Structural analysis of phases in diglyseride monolayers. Phys. Rev. 57, s. 3153-3163, 1998.

Bjørnholm T., Schougaard S.B., Pittelkow T., Krebs F.C., Larsen S., Sørensen H.O., Greve D.R.: Bis(tetra-n-butylammonium)Bis(4- cyanophenyl)dithiocarbimatoNi(II). Acta Cryst. 54, s. 470-473, 1998.

Bjørnholm T., Greve D.R., Reitzel N., Hassenkam T., Kjaer K., Howes P.B., Larsen N.B., Bøgelund J., Jayaraman M., Ewbank P.C., McCullough R.D.: Self-assembly of pi-stacked conjugated amphiphilic polymers into molecular electronic cirquit-structures. J. Am. Chem. Soc. 120, s. 7643-7644, 1998.

Bjørnholm T., Greve D.R., McCullough R.D.: Supramolecular engineering of conducting thin films by covalently hinging electroactive molecular surfactants. In Supramolecular Engineering of Synthetic Metallic Materials: Conductors and Magnets; (Veciana, J.,Rovira, C., Amabilino, D.B., Eds.). NATO ASI Series C, Kluwer 518, s. 477-483, 1998.

Borowicz P., Nielsen O.F., Christensen D.H., Adamowicz L., Les A., Waluk J.: Vibrational spectroscopy of hydroxy-heterobiaryls I. Low frequency modes. Spectroschimica Acta Part A 54, s. 1291-1305, 1998.

Cacciatore M., Rutigliano M., Billing G.D.: Energy flows, recombination coefficients and dynamics for oxygen recombination on silica surfaces. AIAA paper 98-2843, s. 1-11, 1998.

Chang X., O'Donoghue S.I., Nilges M., Led J.J.: De novo calculation of the NMR solution structure of the R_6 human insulin hexamer. i: Magnetic Resonance and related phenomenoa vol 1, s. 130-131, D. Ziessow, W. Lubitz, F. Lendzian, Technische Universität Berlin, 1998.

Christensen L.: Atmospheric chemistry of volatile organic compounds. Gasphase oxidation of CF_3OCH_3, i-$C_4F_9OCH_2CH_3$, and $CH_3C(O)C(O)CH_3$. 111 s. HCØ Tryk, København 1998.

Christensen N.K., Petersen M.B., Nielsen P., Jacobsen J.P., Olsen C.E., Wengel J: A novel class of oligonucleotide analogues containing 2'- *O*,3'-*C*-linked [3.2.0]bicycloarabinonucleoside monomers: Synthesis, thermal affinity studies, and molecular modeling. J. Amer. Chem. Soc. 120, s. 5458-5463, 1998.

Christoffersen J., Christoffersen M., Hunding A.: Comments on optimization of glycolysis. Biochemical Education 26, s. 290-291, 1998.

Dahl O.: Tervalent phosphorus acid derivatives. ch 3 in: Organophosphorus Chemistry, vol. 28, s. 80-102, The Royal Society of Chemistry, Cambridge 1997.

Deussen, H. -J.; Boutton,C.; Thorup, N.; Geisler, T.; Hendrickx, E.; Bechgaard, K.; Persoons, A.; Bjørnholm, T.: New chiral bis-dipolar 6,6'-disubstituted-binaphtol derivatives for second-order nonlinear optics. Chemistry – A European Journal 4, 240-250, 1998.

Dias M., Gibson M., Grimshaw J., Hill I., Trocha-Grimshaw J., Hammerich O.: Formation of N-Acetyl-2,3-dihydroindoles by the Electrochemical Cleavage of the Carbon-Chlorine Bond in N- Allyl-2-chloroacetanilides. Acta Chemica Scandinavia 52, s. 549-554, 1998.

Driscoll P.C., Kristensen S.M.: NMR and biomacromolecules. i: Specialist Periodical reports: Nuclear Magnetic Resonance, s. 292-336, No 27, G.A. Webb, The Royal Society of Chemistry, Cambridge, England 1997.

Døssing A., Engberg P., Hazell R.G.: Syntheses and structure of dinuclear cobalt(II) complexes of the polypyridine ligand 6,6'-bis[bis(2- pyridylmethyl)aminomethyl]-2,2'-bipyridine. Inorganica Chimica Acta 268, s. 159-162, 1998.

Engelhardt R.: Emergent Percolating Nets in Evolution. Self-organizing networks of molecules and species, and their relation to critical systems s. 1-181, HCØ Tryk, Copenhagen 1998.

Eriksen J., Mønsted O., Mønsted L.: Mechanism of lactic acid formation catalyzed by tetraamine rhodium(III) complexes. Transition Met. Chem. 23, s. 783-787, 1998.

Fatum T.M., Anthoni U., Christophersen C., Nielsen P.H.: Stereochemistry of dimerisation of indole-3-acetic acid and its propyl ester. Acta Chem. Scand. 52, s. 784-789, 1998.

Galsbøl F., Brorson M., Simonsen K., Skov L.K., Søtofte I.: Preparation and Characterization of cis- and trans- $[Ir(tn)_2Cl_2]CF_3SO_3$ and of $[Ir(tn)_3]Cl_3$ (tn=propane-1,3-diamine). Acta Chemica Scandinavica 52, s. 1017-1023, 1998.

Geisshirt K., Padilla P., Praestgaard E., Toxvaerd S.: Controlling the temperature of one-dimen-

sional systems composed of elastic and inelastic particles. Phys. Rev. E 57, s. 1929-1938, 1998.

Glerup J., Michelsen K., Arulsamy N., Hodgson D.J.: Binuclear oxo-bridged iron(III) complexes of chiral tetradentate ligands. Inorganica Chimica Acta 274, s. 155-166, 1998.

Glerup M., Nielsen O.F., Christensen D.H., Jensen P.W.: Broad background bands in Raman spectra of $Pd_{0.15}Mg_{20}A1_2(CO_3)(OH)_{44.3}$·aq. i: Proceedings of the sixteenth International Conference on Raman Spectroscopy, 1998, s. 746-747, John Wiley and Sons, Chichester, England 1998.

Gniadecka M., Nielsen O.F., Christensen D.H., Wulf H.C.: Structure of water, proteins, and lipids in intact human skin, hair, and nail. Journal of Investigative Dermatology 110, No 4, s. 393-398, 1998.

Gniadecka M., Nielsen O.F., Wessel S., Heidenheim M., Christensen D.H., Wulf H.C.: Water and protein structure in photoaged and chronically aged skin. The Journal of Investigative Dermatology Vol. 111, No. 6, s. 1129-1133, 1998.

Gniadecka M., Nielsen O.F., Wessel S., Heidenheim M., Christensen D.H., Wulf H.C.: Alterations in water and protein structure in aged skin. i: Proceedings of the sixteenth International Confrence on Raman Spectroscopy, 1998, s. 766-767, John Wiley & Sons, Chichester, England 1998.

Gniadecka M., Nielsen O.F., Hansen J.P.H., Guillen S.E., Christensen D.H., Wulf H.C., Edwards H.G.M.: NIR-FT Raman spectroscopy of the mummified skin of the alpine ice-man, Qilakitsoq, Greenland mummies and Chrinchorro mummies from Peru. i: Proceedings of the sixteenth International Conference on Raman Spectroscopy, 1998 s. 768-769, John Wiley and Sons, Chichester, England 1998.

Gniadecka M., Wessel S., Nielsen O.F., Christensen D.H., Hercogova J., Rossen K., Wulf H.C.: Potential of Raman spectroscopy for *in vitro* and *in vivo* diagnosis of malignant melanoma. i: Proceedings of the sixteenth International Conference on Raman Spectroscopy, 1998, s. 764-765, John Wiley and Sons, Chichester, England, 1998.

Grego S., Salgado J., Thomsen J.W., Machholm M., Nielsen S.E., Andersen N.: Final state alignment for $Li^+ + Na(3s) \rightarrow Li(2p) + Na^+$ electron transfer. J.Phys.B: At.Mol.Opt.Phys. 31, s. 3419-28, 1998.

Hammerich O., Nielsen M.F.: The Competition between the Dimerization of Radical Anions and their Reactions with Electrophiles. Acta Chemica Scand. 52, ISSN 0904-213X, s. 831-857, 1998.

Hammerum S.: Heats of formation of gas-phase ions calculated by composite ab initio procedures. Int. J. Mass Spectrom. Ion Processes 165, s. 63, 1997.

Hammerum S., Petersen A.C.: Isomerization and unimolecular fragmentation of straight- chain secondary amine radical cations in the gas phase. Acta Chem. Scand. 52, s. 1045, 1998.

Hammerum S., Petersen A.C., Sølling T.I., Vulpius T., Zappey H.: The expulsion of alkyl radicals from the methylammoniomethyl radical cation, $.CH_2NH_2CH_3^+$, and related distonic ions. J. Chem. Soc. Perkin Trans. 2, s. 391, 1997.

Hammerum S., Mohr-Hansen M., Audier H.A.: On the release of translational energy when stable intermediate ion-neutral complexes dissociate. Int. J. Mass Spectrom. Ion Processes 160, s. 183, 1997.

Heathfield A.E., Anastasi C., McCulloch A., Nicolaisen F.M.: Integrated infrared absorption coefficients of several partially fluorinated ether compounds: CF_3OCF_2H, CF_2HOCF_2H, $CH_3OCF_2CF_2H$, CH_3OCF_2CFC1H, $CH_3CH_2OCF_2CF_2H$, $CF_3CH_2OCF_2$. Atmospheric Environment Vol. 32, No. 16, s. 2825-2833, 1998.

Henriksen J., Hammerum S.: The heats of formation of imine and enamine radical cations and the corresponding neutral molecules. Int. J. Mass Spectrom. Ion Processes 179, s. 301, 1998.

Henriksen L., Stuhr-Hansen N.: Electrophilic organoselenium reagents; Approaches to the synthon phenylselenenium ion ($PhSe^+$). Phosphorus Sulphur and Silicon 136, 137 & 138, s. 175-190, 1998.

Henriksen M., Klabunde K.J., Senning A., Sylvester-Hvid K.O., Mikkelsen K.V., Schultz T., Krebs Larsen F., Hazell R.G.: Synthesis of trans-(+-)-1,2,3,3a,4a,5,6,7-Octaphenyl-3aH,4aH-dicyclopenta[b,e][1,4]dithiin by Dimerisation and Further Rearrangement of the Transient 2,3,4,5-Tetraphenyl- 2,4-cyclopentadiene-1-thione. Acta Chem. Scan. 52, s. 950, 1998.

Hjorther A.B., Christophersen C., Hausen B.M., Menne T.: Occupational allergic contact dermatitis from carnosol, a naturally-occurring compound present in rosemary. Contact Dermatitis 37, s. 99-100, 1997.

Holst P., Anthoni U., Christophersen C., Larsen S., Nielsen P.H., Püschl A.: Cyclisations of

tryptophans. IV. Cyclisation of N_b-acyl-L-tryptophanamides. Acta Chem. Scand. 52, s. 683-693, 1998.

Hunding A., Kærn M.: The Effect of Slow Allosteric Transitions in a Simple Biochemical Oscillator Model. J. theoret. Biol. 191, s. 309-322, 1998.

Ipsen M., Hynne F., Sørensen P.G.,: Systematic derivation of amplitude equations and normal forms for dynamical systems. Chaos 8, s. 834-852, 1998.

Johnson M.S., Nelander B.: Beamline 73 experimental facilities. i: MAX-Lab -activity Report 1997, s. 172, J.N. Andersen m.fl., KFS AB Press, Lund 1998.

Johnson M.S., Hegelund F., Nelander B.: Perchloric acid in the stratosphere? i: MAX-Lab Activity Report 1997, s. 170-171, J.N. Andersen m.fl., KFS AB Press, Lund 1998.

Johnson M.S., Hegelund F., Nelander B.: High-resolution infrared spectroscopy using synchrotron radiation. i: The 15th International Conference on High Resolution Molecular Spcetroscopy, s. 293, V. Spirko, P. Jensen, ICT Press, Prag 1998.

Johnson M.S., Nelander B.: High-resolution gas phase spectroscopy with a synchrotron radiation source. Nuovo cimento Vol. 20D, No. 4, s. 449-462, 1998.

Johnson M.S., Hegelund F., Nelander B.: The v_5 band of $HClO_4$. Journal of Molecular Spectroscopy 190, s. 269-273, 1998.

Johnson M.S., Hegelund F., Nelander B.: High resolution infrared spectroscopy of the v_5 mode of perchloric acid. Environmental Science and Pollution Research 5 (3), s. 150, 1998.

Jonson D., Norman P., Ågren H., Luo Y., Sylvester-Hvid K.O., Mikkelsen K.V.: Excited state polarizabilities in solution obtained by cubic response theory: Calculation on para-, ortho- and meta- nitroaniline. J. Chem. Phys. 109, s. 6351, 1998.

Jørgensen P.N., Wengel J: Synthesis of novel 3'-C-hydroxymethyl nucleosides by a convergent strategy. Nucleosides & Nucleotides 16, s. 1063-1066, 1997.

Jørgensen T.J.D.J., Bojesen G., Rahbæk-Nielsen H.: The proton affinities of seven matrix-assisted laser desorption/ionization matrices correlated with the formation of multiply charged ions. European Mass Spectrometry 4, s. 39-45, 1998.

Kehler J., Henriksen U., Vejbjerg H., Dahl O.: Synthesis and hybridization properties of an acyclic achiral phosphonate DNA analogue. Bioorganic and Medicinal Chemistry 6, s. 315-322, 1998.

Kehler J., Ebert B., Dahl O., Krogsgaard-Larsen P.: Syntheses of novel piperidin-4-ylphosphinic acid, and piperidin-4-ylphosphonic acid analogues of the inhibitory neurotransmitter 4-aminobutyric acid (GABA). J. Chem. Soc., Perkin Trans. 1, s. 3241-3243, 1998.

Kehler J., Püschl A., Dahl O.: Synthesis of oligodeoxynucleoside phosphoromonothioates and phosphorodithioates by a phosphortriester method. Nucleosides & Nucleotides 16, s. 1633-1636, 1997.

Kirillov S.A., Nielsen O.F., Christensen D.H., Rasmussen U., Perova T.S.: Low-frequency Raman and far-infrared spectra of highly viscous liquids: Fitting to the boson peak models. i: Proceedings of the sixteenth International Conference on Raman Spectroscopy, 1998 s. 752-753, John Wiley and Sons, Chichester, England 1998.

Koshkin A., Nielsen P., Meldgaard M., Rajwanshi V.K., Singh S.K., Wengel J.: LNA (Locked Nucleic Acid): An RNA mimic forming exceedingly stable LNA:LNA duplexes. J. Amer. Chem. Soc. 120, s. 13252-13253, 1998.

Koshkin A., Rajwanshi V.K., Wengel J.: Novel convenient syntheses of LNA [2.2.1]bicyclo nucleosides. Tetrahedron Lett. 39, s. 4381-4384, 1998.

Koshkin A., Singh S.K., Nielsen P., Rajwanshi V.K., Kumar R., Meldgaard M., Olsen C.E., Wengel J.T.: LNA (Locked Nucleic Acids): Synthesis of the adenine, cytosine, guanine, 4-methylcytosine, thymine and uracil bicyclonucleoside monomers, oligomerisation, and unprecedented nucleic acid recognition. Tetrahedron 54, s. 3607-3630, 1998.

Koshkin A., Wengel J: Synthesis of novel 2',3'-linked bicyclic thymine ribonucleosides. J. Org. Chem. 63, s. 2778-2781, 1998.

Kumar R., Parmar V.S., Errington W., Wengel J, Olsen C.E.: 1-(3,4-Dimethoxy-α,β-dihydrocinnamoyl) pyrrole, a novel amide from Piper branchystachyum. Acta Cryst. C54, s. 363-365, 1998.

Kumar R., Singh S.K., Koshkin A., Rajwanshi V.K., Meldgaard M., Wengel J.: The first analogues of LNA (Locked Nucleic Acids): Phosphorothioate-LNA and 2'-thio-LNA. Bioorg. Med. Chem. Letters 8, s. 2219-2222, 1998.

Kærn M., Hunding A.: Dynamics of the Cell Cycle Engine: Cdk2-kinase and the Transition into Mitosis. J. theoret. Biol 193, s. 47-57, 1998.

Larsen M., Krebs F.C., Jørgensen M., Harrit N.: Synthesis, Structure, and Fluorescence Properties of 5,17- Distyryl-25,26,27,28-tetrapropoxycalix(4)arenes in the Cone Conformation. J. org.chem. Vol. 63, no. 13, s. 4420-4424, 1998.

Larsen N.E.W., Andersen T.S., Pedersen T., Sehested J., Nielsen O.J., Egsgaard H.: Kinetic study of the formation of isotopically substituted ozone in argon. Journal of Geophysical Research Vol. 103, No. D3, s. 3545-3552, 1998.

Larsen R.W., Beukes J.A., Nicolaisen F.M.: Far-infrared resolution spectra of ozone and ^{18}O isotopomers of ozone. i: MAX-Lab Activity Report 1997 s. 178-179, J. N. Andersen, R. Nyholm, M. Olofsson og S. L. Sørensen, KFS AB Press, Lund 1998.

Larsen T.O., Frisvad J.C., Christophersen C.: Arabenoic acid (verrucolone), a major chemical indicator of Penicillium verrucosum. Biochemical Systematics and Ecology 26, s. 463-465, 1998.

Laursen B.W., Krebs F.C., Nielsen M.F., Bechgaard K., Christensen J.B., Harrit N.: 2,6,10-Tris(dialkylamino)-trioxatriangulenium Ions. Synthesis, Structure, and Properties of Exceptionally Stable Carbenium Ions. Journal of the American Chemical Society Volume 120, s. 12255-12263, 1998

Laursen C.M., Christoffersen E., Billing G.D.: On the complexity of molecule surface reactions. Chem.Phys.Lett. 290, s. 275-281, 1998.

Lu J., Hansen J.P., Nielsen S.E., Dubois A.: Orientation effects for $H^+ + Na(3p_{-1})$ collisions at energies beyond the "velocity matching" region. J.Phys.B: At.Mol.Opt.Phys. 31, s. 3665-73, 1998.

Lund K.H., Bojesen G.: Measurements of the kinetic energy released in decompositions of proton-bound dimers of primary amines. International Journal of Mass Spectrometry and Ion Processes 156, s. 203-210, 1996.

Lundsgaard M.V.F., Nielsen S.E., Rudolph H., Hansen J.P.: Multicrossing Landau-Zener and close-coupling calculations of electron transfer in $H^+ + Li(2s,2p)$ collisions. J.Phys.B: At.Mol.Opt.Phys. 31, s. 3215-32, 1998.

Luo Y., Norman P., Ågren H., Mikkelsen K.V.: Dielectric and optical properties of pure liquids by means of ab initio reaction field theory. Phys. Rev. E. 57, s. 4778, 1998.

Luo Y., Jonson D., Norman P., Ruud K., Vahtras O., Minaev B., Ågren H., Rizzo A., Mikkelsen K.V.: Some recent developments of higher-order response theory. Int. J. Quant. Chem. 70, s. 219, 1998.

Ma L., Jespersen L.L., Ulstrup J., Led J.J.: NMR investigation of paramagnetic relaxation in plastocyanin from anabaena variablis. i: Magnetic resonance and related phenomenoa, s. 460-461, D. Ziessow, W. Lubitz, F. Lendzian, Technische Universität Berlin, 1998.

Maruszewskia K., Deren P., Lukowiak E., Nissen-Sobocinska B., Strek W., Trabjerg I.: Spectroscopic behavior of $K_3[Cr(NCS)_6]$ complexes entrapped in sikica glasses obtained by the sol-gel method. Journal of Molecular Structure 404, s. 137-140, 1997.

Mikulskiene B., Sablinskas V., Hegelund F., Johnson M.S., Nelander B.: Intermolecular potential energy surface of the formid acid dimer. i: MAX-Lab Activity Report 1997, s. 174, J.N. Andersen m.fl., KFS AB Press, Lund 1998.

Molina-Svendsen H., Bojesen G., McKenzie C.J.: Gas-phase reactivity of coordinatively unsaturated transition metal complex ions toward molecular oxygen. Inorg. Chem. 37, s. 1981-1983, 1998.

Museth K., Billing G.D.: Reply to Comment on: Generalization of the multiconfigurational time-dependent Hartree method to non- adiabatic systems. J. Chem. Phys. 109, s. 351, 1998.

Mülders T., Toxvaerd S., Kneller G.R.: Efficient stress relaxation in molecular dynamics simulations of semiflexible n-alkanes. Phys. Rev. E 58, s. 6766-6780, 1998.

Newman M.E.J., Engelhardt R.: Effects of Neutral Selection on the Evolution of Molecular Species. Proc. R. Soc. Lond. B 265, s. 1333-1338, 1998.

Nicolaisen F.M., Beukes J.A., Christensen L.: Contributions to SWAGG report. i: Spectroscopy and warmning potentials of atmospheric green house gases. Final report under contract no. ENV4-CT95-0069 s. 129, 1998.

Nielsen K., Sørensen P.G., Hynne F., Busse H.G.: Sustained oscillations in Glycolysis: An experimental and theoretical study of chaotic and complex periodic behavior and of quenching of simple oscillations. Biophysical Chemistry 72, s. 49-62, 1998.

Nielsen O.F.: Collective effects in liquid formamide studied by Raman spectroscopy. Asian Journal of Physics Vol. 7, No. 2, s. 179-188, 1998.

Nielsen O.F.: Fast collective modes in liquid amides and in proteins. Raman spectroscopic studies by use of isotopic substitution. i: Proceeding of the sixteenth International Conference on Raman Spectrocopy, 1998 s. 270-274, John Wiley and Sons, Chichester, England 1998.

Nielsen S.B., Bojesen G.: Ligand and H/D exchange of $Mn(H_2O)_6^{2+}$ and $Cu(OH)(H_2O)_4^+$ in the gas phase. Chem. Commun., s. 613-614, 1998.

Nielsen P., Wengel J.: Synthesis and chemoselective activation of phenyl 3,5-di-0-benzyl-2-*O*,4-C-methylene-1-thio-β-D-ribofuranoside: A key synthon towards α-LNA. Chem. Commun., s. 2645-2646, 1998.

Nyeland C., Toennies J.P.: Electron Gas Density of Functional Calculations of Intermolecular Potentials between Noble Gas Atoms and Noble Metal Surfaces, s. 8, Kluwer, 1998.

Nørbaek R., Christensen L.P., Bojesen G., Brandt K.: Anthocyanins in Chilean species of Alstroemeria. Phytochemistry 42, s. 97-100, 1996.

Parmar V.S., Jain S.C., Bisht K.S., Sharma N.K., Himanshu Gupta S., Prasad A.K., Jha A., Poonam Malhotra S., Sharma S.K., Bracke M.E., Errington W., Olsen C.E., Wengel J.: Synthesis and anti-invasive activity of novel 1,3-diarylpropenones. Indian J. Chem. 37B, s. 628-643, 1998.

Parmar V.S., Jain S.C., Gupta S., Talwar S., Rajwanshi V.K., Kumar R., Azim A., Malhotra S., Kumar N., Jain R., Sharma N.K., Tyagi O.D., Lawrie S.J., Errington W., Howarth O.W., Olsen C.E., Singh S.K., Wengel J.: Polyphenols and alkaloids from Piper species. Phytochemistry 49, s. 1069-1078, 1998.

Pedersen T.: Er ozonproblematikken relevant for landbruget? Tidsskrift for Landøkonomi 4, s. 241-246, 1997.

Perova T.S., Christensen D.H., Rasmussen U., Vij J.K., Nielsen O.F.: Far-infrared spectra of highly viscous liquids: Glycerol and triacetin (glycerol triacetate). Vibr. Spectrosc. 18, s. 149-156, 1998.

Perova T.S., Christensen D.H., Nielsen O.F., Perov P.A.: Low-frequency Raman and far-infrared spectra of molecular mixtures in the liquid state. i: Proceedings of the sixteenth International Conference on Raman Spectroscopy, 1998 s. 240-241, John Wiley and Sons, Chichester, England 1998.

Perova T.S., Perov P., Vij J.K., Rasmussen U., Nielsen O.F., Christensen D.H.: Far-infrared spectra of molecular mixtures in the liquid state: Comparison with the low-frequency Raman spectra. i: Proceedings of the 23rd International Conference on Infrared and Millimeter Waves, s. 309-310, Terence J. Parker, Stephen R.P. Smith, Essex, England 1998.

Perova T.S., Rasmussen U., Vij J.K., Nielsen O.F., Christensen D.H.: Far-infrared spectra of highly viscous liquids: Glycerol, glycerol triacetate, o-terphenyl. i: Proceedings of the 23rd International Conference on Infrared and Millimeter Waves, s. 305-306, Terence J. Parker, Stephen R. P. Smith, Essex, England 1998.

Peters G.H., Svendsen A., Langberg H., Vind J., Patkar S.A., Toxvaerd S., Kinnunen P.K.J.: Active Serine involved in the stabilization of the active site loop in the Humicola lanuginosa lipase. Biochemistry 37, s. 12375-12383, 1998.

Peters, G.H.; Larsen, N.B.; Bjørnholm, T.; Toxvaerd, S.; Schaumburg, K.; Kjaer, K. :X-ray diffraction and molecular dynamics studies: Structural analysis of phases in diglyseride monolayers. :Phys. Rev. E. 57, 3153-3163, (1998).

Pfundheller H.M., Jørgensen P.N., Sørensen U.S., Sharma S.K., Grimstrup M., Ströch C., Nielsen P., Viswanadham G., Olsen C.E., Wengel J.: Synthesis of novel 3'-*C*-branched 2'-deoxynucleosides. Incorporation of 3'-*C*-(3-hydroxypropyl)thymine into oligodeoxynucleotides. J. Chem. Soc., Perkin Trans. 1, s. 1409-1421, 1998.

Poulsen T.D., Ogilby P.R., Mikkelsen K.V.: Solvent effects on the $O_2(a^l\delta g)$ -> $O_2(X^3\epsilon g^-)$-radiative transition: Comments regarding charge-transfer interactions. J.Phys.Chem. A 102, s. 9829, 1998.

Poulsen T.D., Ogilby P.R., Mikkelsen K.V.: Polarizabilities of the first excited ($a^l\delta g$) and ground ($X^3\epsilon g^-$) states of molecular oxygen. J.Phys.Chem. A 102, s. 8970, 1998.

Püschl A., Sforza S., Haaima G., Dahl O., Nielsen P.E.: Peptide nucleic acids (PNAs) with a functional backbone. Tetrahedron Letters 39, s. 4707-4710, 1998.

Rahbæk L., Christophersen C., Frisvad J.C., Bengaard H., Larsen S., Rassing B.: Insulicolide A: A new nitrobenzoyloxy-substituted sesquiterpene form the marine fungus Aspergillus insulicola. J. Nat. Prod. 60, s. 811-813, 1997.

Raj H.G., Gupta K., Rohil V., Bose M., Biswas G., Singh S.K., Jain S.C., Parmar V.S., Olsen C.E., Wengel J.: Aflatoxin B_1-induced micronuclei and cell cycle alterations in lung and bone marrow cells and their modulations by Piper argyrophyllum extract. Tetragenesis, Carcinogenesis and Multagenesis 18, s. 249-261, 1998.

Raj H.G., Sharma R.K., Garg B.S., Parmar V.S., Jain S.C., Goel S., Tyagi Y.K., Singh A., Olsen C.E., Wengel J.: Mechanism of biochemical action of substituted 4-methylbenzopyran-2-ones. Part 3: A novel mechanism for the inhibition of biological membrane lipid peroxidation... Bioorg. Med. Chem. 6, s. 2205-2212, 1998.

Raj H.G., Parmar V.S., Jain S.C., Goel S., Singh A., Gupta K., Rohil V., Tyagi Y.K., Jha H.N., Olsen C.E., Wengel J.: Mechanism of biochemical action of substituted 4-methylbenzopyran-2-ones. Part II. Bioorg. Med. Chem. 6, s. 1895-1904, 1998.

Raj H.G., Parmar V.S., Jain S.C., Goel S., Poonam Himanshu Malhotra S., Singh A., Olsen C.E., Wengel J.: Mechanism of biochemical action of substituted 4-methylbenzopyran-2-ones. Part I. Dioxygenated 4-methyl coumarins as superb antioxidant and radical scavenging agents. Bioorg. Med. Chemistry 6, s. 833-839, 1998.

Romier C., Dominguez R., Lahm A., Dahl O., Suck D.: Recognition of single-stranded DNA by nuclease P1: High resolution crystal structures of complexes with substrate analogs. Proteins: Structure, Function, and Genetics 32, s. 414-424, 1998.

Rutigliano M., Billing G.D., Cacciatore M.: Atom Recombination and Vibrational Distribution in O_2 Molecules formed on Silica Surfaces. 21st International Sympositum on Rarefied Gas Dynamics, s. 89-90, 1998.

Ruud K., Ågren H., Dahle P., Helgaker T., Rizzo A., Coriani S., Koch H., Sylvester-Hvid K.O., Mikkelsen K.V.: The Cotton-Mouton Effect (CME) of liquid water. Part II The semi- continuum model. J. Chem. Phys. 108, s. 599, 1998.

Schaumburg K., Bjørnholm T., Shibaev P.V., Nørgaard K.: Conformation of polythiophene derivatives in solution. Synth. Met. 97, s. 97-104, 1998.

Scheuer-Larsen C., Dahl B.H., Wengel J., Dahl O.: Phosphoramidites derived from tertiary alcohols. Why do they sometimes couple with low efficiency? Tetrahedron Letters 39, s. 8361-8364, 1998.

Schougaard, S.B.; Pittelkow, T.; Krebs, F.C.; Larsen, S.; Sørensen, H.O.; Greve, D.R.; Bjørnholm, T.: Bis(tetra-n-butylammonium)Bis(4-cyanophenyl)dithiocarbimatoNi(II) Acta Cryst. C 54, 470-473, (1998).

Schougaard S.B., Bjørnholm T.: Buckminsterfulleren og Nanorør. Naturens Verden, s. 330-336, 1998.

Schroderus J., Johnson M.S., Nelander B.: High-resolution spectroscopy of the iodine monochloride fundamental and overtone vibrations. i: MAX-Lab Activity Report 1997, s. 176, J.N. Andersen, R. Nyholm, M. Olofsson og S.L.S, KFS AB Press, Lund 1998.

Shabanova E.S., Nissum M., Nielsen O.F.: Raman spectra of C-13 enriched diamond: Easy determination of C13 isotopic concentration and simple description of second order spectra. i: Proceedings of the sixteenth International Conference on Raman Spectroscopy, 1998, s. 502-503, John Wiley and Sons, Chichester, England 1998.

Shabanova E.S., Schaumburg K., Sellschop J.P.F.: 13C NMR Investigations of Spin-Lattice Relaxation in 99% 13C enriched Diamonds. J. Magn. Res. 130, s. 8-17, 1998.

Shabanova E.S., Schaumburg K.: 13C CP MAS NMR investigations of T1 T1 and CP relaxation in C60(ferrocene)2 complex. Canadian J. of Applied Spectroscopy, s. 43-53, 1998.

Shibaev, P. V.; Schaumburg, K.; Bjørnholm, T.; Nørgaard, K.: Conformation of polythiophene derivatives in solution. Synth. Met. 97, 97-104, 1998.

Siegal G., Davis B., Kristensen S.M., Sankar A., Linacre J., Stein R.C., Panayotou G., Waterfield M.D., Driscoll P.C.: Solution structure of the C-terminal SH2 domain of the p85α regulatory subunit of phosphoinositide 3-kinase. Journal of Molecular Biology Vol. 276, s. 461-478, 1998.

Simonsen, K.B.; Geisler, T.; Petersen, J.C.; Arentoft, J.; Sommer-Larsen, P.; Greve, D.R.; Jacobsen, C.; Becher, J.; Malagoli, M.; Brédas, J.L.; Bjørnholm, T. Bis-1,3-dithiole-polymethine dyes for nonlinear optics. Synthesis, electronic structure, nonlinear optical properties, and structure property relations. Eur. J. Org. Chem. 2747-2757, 1998.

Simonsen K.B., Geisler T., Petersen J.C., Arentoft J., Sommer-Larsen P., Greve D.R., Jacobsen C., Becher J., Malagoli M., Brédas J.L., Bjørnholm T.: Bis-1,3-dithiole-polymethine dyes for nonlinear optics. Synthesis, electronic structure, nonlinear optical properties, and structure property relations. Eur. J. Org. Chem., s. 2747-2757, 1998.

Singh S.K., Kumar R., Wengel J.: Synthesis of 2'-amino-LNA: A novel conformationally restricted high-affinity oligonucleotide analogues with a handle. J. Org. Chem. 63, s. 10035-10039, 1998.

Singh S.K., Kumar R., Wengel J.: Synthesis of novel bicyclo[2.2.1] ribonucleosides: 2'-amino- and 2'-thio-LNA monomeric nucleosides. J. Org. Chem. 63, s. 6078-6079, 1998.

Singh S.K., Wengel J.: Universality of LNA-mediated high-affinity nucleic acid recognition. Chem. Commun., s. 1247-1248, 1998.

Singh S.K., Nielsen P., Koshkin A., Olsen C.E., Wengel J.: LNA (Locked Nucleic Acids): Syn-

thesis and high-affinity nucleic acid recognition. Chem. Commun., s. 455-456, 1998.

Skov L.K., Pascher T., Winkler J.R., Gray H.B.: Rates of Intramolecular Electron Transfer in $Ru(bpy)_2(im)$(His83)-Modified Azurin Increase below 220 K. J. Am. Chem. Soc. 120, s. 1102-1103, 1998.

Smrcinova M., Sørensen P.G., Krempasky J., Ballo P.: "Chaotic oscillations in a chloroplast system under constant illumination". International Journal of Bifurcation and Chaos 8, 1998.

Stuhr-Hansen N., Henriksen L.: Synthesis of 9,10-phenanthrenequinone and 9- methoxyphenantrene by oxidation of phenanthrene with dihydroxy phenylselenonium benzenesulfonate. Synth. Commun. 27, s. 89-94, 1997.

Svensmark B., Xia Z.: Labile Speciation of Cadmium by Capillary Electrophoresis. Chemical Research and Application 10, s. 63-66, 1998.

Sylvester-Hvid K.O., Mikkelsen K.V., Jonson D., Norman P., Ågren H.: Application of a Molecular Response Method for Nonlinear Optical Properties of Solvated Molecules in Nonequilibrium and Equilibrium Solvation. J. Chem. Phys. 109, s. 5576, 1998.

Thomsen J.W., Andersen N., Campbell E.E.B., Hertel I.V., Nielsen S.E.: Effects of excitation and orbital alignment on electron transfer in Na^+ – Na collisions. J. Phys. B: At.Mol.Opt. Phys. 31, s. 3429-37, 1998.

Todd M.D., Mikkelsen K.V.: Basis Set and Nuclear Relaxation Effects in Hole and Electron Transfer in a Water-Dimer System. Acta Chem. Scand. 52, s. 864, 1998.

Toxvaerd S.: Molecular Dynamics simulation of domain formation in Langmuir monolayers of molecules with dipole moments. Mol. Phys. 95, s. 539-547, 1998.

Toxvaerd S.: Fragmentation of fluids by Molecular Dynamics. Phys. Rev. E 58, s. 704-712, 1998.

Toxvaerd S.: Molecular Dynamics simulation of diffusion-limited catalytic reactions. J. Chem. Phys. 109, s. 8527-8529, 1998.

Utley J.H.P., Nielsen M.F., Janssen R.G., Salvatella X., Szunerits S., Oguntoye E., Wyatt P.B.: Electro-Organic Reactions Part 48: Pathways for Carbon- Carbon bond formation: The Redox Chemistry of Quinodimethanes and of Alkenyl-Substituted Heteroaromatics. In Novel Trends in Electroorganic Synthesis (Eds. S. Tori) Springer Verlag, s. 259-266, 1998.

Weimann A., Bojesen G., Nielsen P.: Analysis of tetracycline, oxytetracycline and chlortetracycline in plasma extracts by electrospray tandem mass-spectrometry and by liquid chromatography. Analytical Letters 31, s. 2053-2066, 1998.

Weldon B., Wang T.D., Poulsen T.D., Mikkelsen K.V., Ogilby P.R.: Solvent effect of the $O_2(b^l\epsilon g^l)$->$O_2(a^l\delta g)$ emission spectrum. J.Phys.Chem. A. 102, s. 1498, 1998.

Wessel S., Gniadecka M., Nielsen O.F., Jemec G.B.E., Wulf H.C.: Hydration effect on nails. A NIR-FT Raman spectroscopic study. i: Proceedings of the sixteenth International Conference on Raman Spectroscopy, 1998, s. 786-787, John Wiley and Sons, Chichester, England 1998.

Wiegell M.R., Larsen N.E.W., Pedersen T., Egsgaard H.: The Temperature Dependence of the Exchange Reaction Between Oxygen Atoms and Dioxygen Molecules Studied by Means of Isotopes and Spectroscopy. International Journal of Chemical Kinetics Vol. 29, s. 745-753, 1997.

Åstrand P-O., Mikkelsen K.V., Ruud K., Helgaker T.: Atomic charges of the water molecule and the water dimer. J. Phys. Chem. A 102, s. 7686, 1998.

Åstrand P-O., Mikkelsen K.V., Ruud K., Helgaker T., Jørgensen P.: Solvent effects on nuclear shieldings and spin-spin couplings of the H_2Se molecule. J. Chem. Phys. 108, s. 2528, 1998.

Åstrand P-O., Mikkelsen K.V.: Atomic magnetizability tensors of benzene and the flouro- and chlorobenzenes. Magn. Reson. in Chem. 36, s. 92, 1998.

Fysik

Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik

Sidste års fire hovedemner, Institutets styringsmæssige særstatus, fornyelse af den akademiske stab, Tandem Accelerator Laboratoriets indflytningssaga, og biofysikinitiativet har også præget 1998. To af emnerne har fundet fornuftige afslutninger, ét en meget ufornuftig delvis afslutning og det sidste emne lever stadig, trods alt.

Den 10. juli 1998 skrev Forskningsministeriet til Københavns Universitet, at ministeriet godkendte forlængelsen af instituttets særstatus indtil 31. januar 2004. Den nye særstatus er lidt forskellig fra den gamle. Direktøren kan stadig komme udefra, men skal vælges særskilt med 50% VIP- og 50% TAP-indflydelse, medens de fire andre VIPer i bestyrelsen vælges på en liste af VIP-medarbejderne. I den gamle særordning valgtes direktør og VIP-repræsentanter på én liste af VIP vælgerne alene. Endvidere vælges to TAP-repræsentanter og to studenter-repræsentanter af henholdsvis TAP-medarbejderne og studenterne, mod førhen kun én fra hver gruppe. Bestyrelsen vælger som før sin næstformand. En fornuftig afslutning på særstatus problemerne. I november-december 1998 blev der afholdt valg til institutleder og bestyrelse, så fra 1999 vil Nils O. Andersen overtage skrivningen af denne årlige føljeton.

Tandem Accelerator Laboratoriets indflytning har i skrivende stund fundet sted. Denne sag om at flytte afdelingen i Risø ind til Blegdamsvej og koncentrere den eksperimentelle kernefysiske forskning på udenlandske laboratorier begyndte i 1993. Sagen startede formelt med at søge en dispensation for fredningsbestemmelserne i Fælledparken, idet parken ifølge disse bestemmelser begynder ca. 8 meter inde på Niels Bohr Institutets grund. Sagen endte efter mange omveje i 1998 som en hovedistandsættelse (d.v.s. en indre ombygning) af en del af bygningerne på Blegdamsvej. Ombygningen forløb planmæssigt. Niels Bohr Arkivet flyttede, og tandemen flyttede – og det hele var tilendebragt (sådan da) den 15. januar 1999. Ja, der findes stadig flyttekasser på underlige steder i bygningerne på Blegdamsvej, men der er fuld gang i de nyindrettede laboratorier, værksteder og øvelseslokaler. Fredningssagen, der stoppede flytteriet i flere år, løstes også i samme øjeblik, løsningen ikke længere var påkrævet for indflytningen! Den anden fornuftige afslutning.

Instituttets rekrutteringsproblemer er bestemt ikke blevet løst. Behandlingen af stillingsbesættelser nåede i årets løb en sådan grad af kompleksitet, at besættelsen af lektoratet i komplekse systemers fysik, trods en énstemmig indstilling fra bedømmelsesudvalget, aldrig fik en afslutning. Stillingen er blevet lukket, medens en klagesag så vidt vides stadig pågår. To andre stillingsbesættelser er ligeledes trukket i langdrag, og i hvert fald én af stillingerne er blevet offer for fakultetets nedskæringsrunde i januar 1999. Så i stedet for at få nye medarbejdere har Instituttet mistet 13 VIP- og 7 TAP-stillinger. I de 6 år, hvor NBIfAFG har haft en stabilitetsaftale med fakultet og ministerium, er 21 VIP stillinger og 13 TAP stillinger blevet nedlagt. Den rekrutteringsplan, som blev omtalt i årbog 1997, hvor Instituttet ved opsparing på driften ville igangsætte nye tidsbegrænsede rekrutteringstillinger, én hver niende måned, og "lande" disse i faste stillinger, der blev ledige ved naturlig afgang – denne plan er kommet i svære vanskeligheder. Instituttet sparede faktisk som planlagt en million kroner på driften i 1998, og stod rustet til at gå igang. Men nu har fakultetet (måske forståeligt) indefrosset alle overskud fra 1998, for at hjælpe på sin egen gældssituation. Og har yderligere indført ansættelsesstop! Hvis dette er afslutningen på NBIfAFGs rekrutteringplan, så er det en dybt utilfredsstillende afslutning. Man må håbe, at det kun er en midlertidig situation, og at Instituttet kan komme igang igen med at hyre unge folk.

Biofysik initiativet blev startet i 1997 med en samarbejdsaftale mellem NBIfAFG og Forskningscenter Risø. Aftalen omfatter fælles stillinger og fælles brug af laboratorier. Én fælles stilling er startet, medens den anden foreløbig er "gået død" i Universitetets ansættelseslabyrint. Det planlagte forskningsadjunktur er startet. En forskerskole i faget er kommet i stand ved et trekantsamarbejde mellem Forskerakademiet, Forsøgscenter Risø og NBIfAFG, med Henrik Flyvbjerg som leder. En bevilling fra FREJA programmet (Female Researchers in Joint Action, Forskningsministeriet) blev tildelt Kirstine Berg Sørensen (NORDITA) og Lene Oddershede (NBI) til at etablere en optisk pincet og bruge teknikken på biofysiske problemer. Der er etableret samarbejde med August Krogh Institutet og Molekylær Biologisk Institut ved Københavns Universitet inden

for biofysik, samt med den Kongelige Veterinær og Landbohøjskole, således at både bio- og fysikingredienserne til den nye satsning er ved at være på plads. Desværre har fakultets indskrænkningerne gjort det umuligt at fastholde G. Zocchi på NBI, et tab af betydning. Denne satsning på biofysik er simpelt hen for vigtig til at blive stoppet af nedskæringer, det være sig på Universitetet eller i Forskningsrådene.

Foruden FREJA bevillingen i biofysik, har også Dorthe Dahl-Jensen modtaget en FREJA bevilling i glaciologi. Ellers har 1998 været et magert år i forhold til Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd, idet rådets frie midler er reduceret til ca. 30% af tidligere års budgetter, et forhold, der også er gældende i 1999. Altså meget få (og for små) bevillinger til nye tiltag, 20% skat på løbende bevillinger og ofte symbolske beløb til genbevillinger. Det er dog med stor velvilje fra alle sider lykkedes at sikre fortsættelsen af isboringerne på Nord Grip, hvor boret jo gik fast i 1997. En ny boring påbegyndes i 1999!

Bestyrelser og udvalg

1. Bestyrelse for NBIfAFG
Nils O. Andersen, Claus U. Hammer, Steffen Bo Hansen, Ole Hansen (formand), Åke Nordlund, Poul Olesen (næstformand), Christian Wejdemann.

1.1 Afdelingsbestyrelse for AO
Karl Augustesen, Brian Lindgren Jensen, Bjarne Rosenkilde Jørgensen, Henning E. Jørgensen (formand), Jens Knude, Niels Michaelsen, Åke Nordlund, Per Kjærgaard Rasmussen (næstformand).

1.2 Afdelingsbestyrelse for GA
Henrik B. Clausen (næstformand), Aksel Walløe Hansen (formand), Steffen Bo Hansen, Janus Larsen.

1.3 Afdelingsbestyrelse for NBI
Hans Bøggild (næstformand), Hanne N. Christensen, Peter Christiansen, Jette Frigalt, Lise Marie Frohn, John Renner Hansen, Bent Herskind, Ulla Holm, Mogens Høgh Jensen, Mogens Olesen (formand), Jens Lyng Petersen, Mia Schelke.

1.4. Afdelingsbestyrelse for ØL
Jan Brinchmann Christensen, Jens Jensen (næstformand), Susan Blak Nyrup, Leif Sarholt (formand).

2. Forskningsudvalg
Jens Als-Nielsen, Johannes Andersen, Peter Hansen, Mogens Høgh Jensen, Klaus Mosegaard (formand).

2.1 Eksternt rådgivningsudvalg
Ole Krogh Andersen, Max-Planck-Institut, Stuttgart; Leo Kadanoff, University of Chicago, Illinois; David Moncton, Argonne Nat. Lab., Illinois; Ben R. Mottelson, Nordita, København; Laust Børsting Pedersen, Uppsala Universitet; Martin Rees, University of Cambridge; Paul Söding, DESY-Zeuthen; Steven Weinberg, University of Texas at Austin, Texas.

2.2 Kollokvieudvalg
Predrag Cvitanovic, Claus Hammer, Jakob Bondorf (formand), Holger Bech Nielsen, Igor Novikov, Poul Erik Lindelof.

3. Undervisningsudvalg
Mikkel Christensen, Eske Christiansen, Dorthe Dahl-Jensen, Kristoffer Haldrup, John Renner Hansen (formand), Erik Johnson, Jens Knude, Kristian Wichmann.

4. Ph.d.-udvalg
Preben Alstrøm, Dorthe Dahl-Jensen, Bertil F. Dorch, Poul Henrik Damgaard, John Renner Hansen, Per Hedegård (formand), Poul Erik Lindelof, Jørgen Otzen Petersen.

5. Bestyrelse for Nanolaboratoriet
Jens Als-Nielsen, NBIfAFG, Niels Egede Christensen, Aarhus Universitet (formand), François Grey, Mikroelektronik Centret.

6. Samarbejdsudvalget
Bjarne Andresen, Aksel Walløe Hansen, Ole Hansen (formand), Erik Grønbæk Jacobsen, Inger Jensen, Henning E. Jørgensen, Tommy Bomand Larsen, Arne Lindahl (næstformand), Randi Møller, Mogens Olesen, Leif Sarholt.

Astronomisk Observatorium

Forskning

1.1 Teleskoper og instrumentprojekter
En vigtig aktivitet ved Astronomisk Observatorium (AO) er driften af AOs 1.5 m teleskop ved ESO, Chile, samt udvikling af instrumenter til dette og til det Nordiske Optiske Teleskop (NOT), La Palma, Spanien. Planlægning og finansiering

heraf sikres for perioden 1996-1999 af SNFs Instrumentcenter for Jordbaseret Astronomisk Forskning (IJAF); jvf. årbog 1996.

I 1998 blev der gennemført en omfattende istandsætning og ombygning af 1.5 m teleskopets bygning og kuppel, især med henblik på en forbedring af de termiske forhold, der er afgørende for den opnåede billedkvalitet. Baseret på grundige analyser, bl.a. gennemfotografering med infrarødt kamera (se også årbog 1997) omfattede planen en hævning af kuplen samt forbedret ventilation af hovedspejl og observationsrum, hvilket blev gennemført i april 1998 af AOs medarbejdere i samarbejde med Richard Thomsen A/S, Brabrand. Arbejdets sidste fase, isolering af teleskopets bygning, er udført af ESO i den sidste del af året. Den samlede investering i denne foryngelseskur for teleskopet, efter 20 års uafbrudt drift, var ca. 1 mio kr; det var derfor en ubehagelig overraskelse, at IJAF-bevillingen for 1998 umiddelbart før årets start, og efter at alle kontrakter var indgået, blev reduceret med ca. 450.000 kr p.g.a. nedskæringen af SNFs budgetter.

Førsteklasses detektorer er hjertet i moderne astronomisk instrumentering, og detektorudvikling har derfor høj prioritet ved AO. I 1998 skete der fremskridt på en række fronter: I alt 8 nye CCD detektorer i formatet 2048x2048 billedelementer blev modtaget og afprøvet; der er hermed sikret detektorer til et mosaik-kamera til NOT med 4 af disse CCD-er. To sådanne CCDer sattes i drift i Chile og ved NOT. Kamerasystemet er desuden tilpasset til at anvende Kodak CCD-er på 2040x2048 elementer (hver 9x9 μm), CCDer af to typer på 2048x4096 billedelementer (13.5 og 15 μm), leveret af ESO, samt den 1024x1024 elementers nær-infrarøde detektor til kameraet NOTCam til NOT. Systemet er endvidere forbedret til større stabilitet og fleksibilitet, hurtigere udlæsning, og lavere støjniveau; bl.a. er en ny, støjsvag strømforsyning udviklet. Omhyggelige forsøg viser, at systemets følsomhed er stabilt indenfor en relativ fejl på ca. 4×10^{-5}.

Et komplet, nyt kamera med hjemmebygget kryostat med stærkt forbedret holdetid efter påfyldning af flydende kvælstof blev udviklet og taget i brug på NOT. Kameraerne både der og på 1.5 m teleskopet har i øvrigt kørt tilfredsstillende hele året. Et kamera af større format til en 2x2 mosaik af store CCDer er konstrueret og omtrent færdigbygget. Nye, termoelektriskt kølede kameraer til Schmidt-teleskopet i Brorfelde, Carlsberg meridiankredsen på La Palma og Nordlys-Observatoriet i Tromsø blev udviklet og var klar til test ved årets udgang. Et kamera med en 2048x4096 CCD til ESO spektrografen FEROS på La Silla-observatoriet blev leveret i oktober og fungerer til stor tilfredshed.

Som led i det fælles nordiske program af optiske og nær-infrarøde instrumenter til NOT er der udviklet styreenheder til detektor og motorer til det infrarøde instrument NOTCam. De mekaniske og optiske dele til NOTCam blev leveret i juni, men viste store lækager og forurening, der fortsatte selv efter 5 måneders reparation hos den norske leverandør. Ved årets udgang arbejdedes der stadig med at bekæmpe disse problemer, så test af AOs egentlige leverancer kan gå i gang. Parallelt hermed arbejdedes der videre med design af det adaptive optik-system HiRAC II, og forstudier til en næste-generations DFOSC med stærkt øgede anvendelser blev udført. I mellemtiden kan noteres, at instrumenterne bygget på AO nu tegner sig for ca. 3/4 af den samlede nordiske tid på NOT.

Et CCD kamera er blevet monteret på meridiankredsen på La Palma, og der er i den forbindelse udviklet og afprøvet nyt software til drift af kameraet. Det har været i funktion siden juni og har fungeret tilfredsstillende siden da. Systemet til fjernkontrol af teleskopet er i årets løb blevet forbedret og fungerer nu helt tilfredsstillende. Et program til reduktion af observationerne er udviklet og implementeret på meridiankredsen. Med det formål at udjævne natlige systematiske variationer, der skyldes atmosfæren, er der endvidere udviklet og afprøvet en reduktionsmetode, der bygger på overlap af nabo-skanderinger. Driften af meridiankredsen på La palma foregår i et samarbejde med det engelske forskningsråd, PPARC.

50 cm teleskopet på La Silla har kørt upåklageligt i årets løb; nyaluminisering af spejlene bragte systemets følsomhed tilbage til 1985-niveauet, så udstyret er i fin stand.

I værkstedet er endvidere færdiggjort en focalreducer spektrograf til observatoriet i Napoli. Instrumentet blev afleveret i oktober 1998. Arbejde er blevet påbegyndt af lignende spektrografer til IUCAA i Pune og IAA i Bangalore, Indien. Disse sidste to instrumenter ventes færdiggjort i foråret 2000 (J. Andersen, M.I. Andersen, L. Helmer, M.L. Jensen, J. Klougart, T. Knudsen, H.H. Larsen, N. Michaelsen, P. Nørregaard, P.K. Rasmussen, A.N. Sørensen).

1.2 Kosmologi og ekstragalaktisk astronomi

Tidligere årsberetninger redegør for baggrunden og målet for en række af de kosmologiske og ekstragalaktiske projekter, der gennemføres ved Astronomisk Observatorium.

Det skal dog nævnes, at små fluktuationer nødvendigvis må have været til stede i det tidlige Univers. Under gravitationens virkning vokser disse fluktuationer, og galakser, galaksehobe og Universets storskala struktur dannes. Teoretiske undersøgelser har vist, at man kan fastlægge visse kosmologiske parametre ved at bestemme spektret af de små temperaturfluktuationer (anisotropier af størrelsorden 10^{-5} til 10^{-6} i temperaturen) i den kosmiske baggrundsstråling. Der udføres både teoretiske og observationelle undersøgelser af den kosmiske baggrundsstråling ved Astronomisk Observatorium, ligesom resultatet af fluktuationernes vækst (storskalastrukturer, galaksehobe og galakser) er vigtige forskningsområder i forbindelse med kosmologiske studier. Kosmologiske studier udføres i vore dage med jordbaserede såvel som rumbaserede teleskoper, således at det elektromagnetiske spektrum dækkes fra gammaområdet over det optiske område til radioområdet.

I årets løb er bl.a. egenskaberne af anisotropierne blevet undersøgt, herunder den såkaldte polarisation. Singulære punkter i vektorfeltet, der beskriver polarisationen, er fundet og klassificeret, og den statistiske fordeling af singulariteterne er studeret. Ved den videre analyse af statistikken af fluktuationerne benyttes nu Minkowski funktioner, hvilket resulterer i en forholdsvis enkel metode til at eftersøge afvigelser fra en Gaussisk fordeling.

Der er indgået en EU kontrakt vedrørende et INTAS projekt "Sakharov Oscillations" til bestemmelse af fluktuationer i den kosmiske baggrundsstråling under benyttelse af det russiske RATAN-600 radioteleskop. Til trods for en noget usædvanlig antenne følsomhedfunktion viser undersøgelser, at dette teleskop er velegnet til formålet. Observationerne udføres i en meget smal stribe på himlen, som skanderes ca. 1000 gange for at opnå den tilstrækkelige nøjagtighed. Ekstraktionen af information om den 2-dimensionale fordeling af den kosmiske baggrundsstråling fra 1-dimensionale skanderinger er påbegyndt.

Astronomisk Observatorium er, sammen med Dansk Rumforsknings Institut, Teoretisk Astrofysik Center og en række amerikanske universiteter, deltager i et forskningsprojekt, Tophat, som har til formål at bestemme spektret af disse fluktuationer med forholdsvis lille vinkelopløsning (omkring 1/3 grad). De kosmologiske parametre kan bedst bestemmes ved at se på skalaer mellem 0.1 og 2 grader, så Tophat projektet er ideelt i denne henseende. Forløberen for Tophat er ballonekspérimentet MSAM2, der blev opsendt succesfuldt i juni 1997. De komplekse data fra denne flyvning analyseres ved Astronomisk Observatorium i samarbejde med ovennævnte institutter. Udover de videnskabelige resultater, som analysen af data fra MSAM2 kan bidrage med, vil erfaringen fra analysen af disse data lette opgaven, når Tophat projektet begynder at producere data. En lang række statistiske undersøgelser af MSAM2 data er gennemført i årets løb.

Der er endvidere i årets løb fortsat blevet arbejdet med analysen af infrarøde observationer foretaget med spektrofotometret, ISOPHOT, på ESA satellitten Infrared Space Observatory (ISO). Specielt pålidelig detektion og efterfølgende fotometri af meget svage infrarøde kilder i 0.25 kvadratgrader af et område betegnet Selected Area 57 har vist sig at være en særdeles krævende opgave, der nu bærer frugt. De infrarøde observationer vil sammen med optiske data fra Nordisk Optisk Teleskop samt radioobservationer planlagt i 1999 kunne bidrage betydeligt til forståelsen af galakseudvikling på kosmologisk skala. Såvel arbejdet med ISO data som opfølgningsobservationer ved andre bølgelængder er foregået i tæt kontakt med udenlandske forskningscentre med Max Planck Institutet for Astronomi i Heidelberg, der er ansvarlig for ISOPHOT instrumentet, samt Imperial College i London som de vigtigste.

Observationer af rige galaksehobe ved 60μm, 100μm, 135μm, og 200μm er også foretaget med ISO satellitten. Grundet forskellige kalibreringsproblemer er det endnu ikke muligt for "ISO Data Centre" at levere endelige reduktioner af den pågældende type observationer. Derfor er der udviklet egne metoder, som har gjort det muligt at drage foreløbige konklusioner, selv om der stadig er kalibreringsproblemer. I hoben Abell 2670 er fundet sikre infrarøde kilder, hvorimod udstrakt infrarød emission ikke har kunnet påvises. Sammenholdt med observationer fra det danske 1.5 m teleskop på La Silla findes, at kilderne i hoben er galakser med forøget stjernedannelse.

Udviklingen af galaksehobe kan bruges til at indsnævre mængden af mulige kosmologiske modeller for Universet. I sommeren 1997 har ESO i samarbejde med nogle medlemslande startet et survey EIS (ESO Imaging Survey) for at finde objekter til efterfølgende studier med ESOs 16 m teleskopsystem Very Large Telescope (VLT). Astronomisk Observatorium har deltaget meget aktivt i reduktionen af data samt i eftersøgningen af fjerne galaksehobe i datamaterialet. Første runde af dataindsamlingen er afsluttet, men reduktion og analyse af dataene er fortsat igennem 1998, hvor objektkataloger blev frigivet i juli. Deltagel-

sen i udarbejdelsen af objektkatalogerne har givet et indgående kendskab til datamaterialets opbygning. Denne viden benyttes nu til studier af udviklingen af galaksehobe, som bl.a. er blevet videreført på det danske 1.5 m teleskop på La Silla.

Idet ESO som de eneste nu kan tilbyde det mest avancerede nær-infrarøde detektorsystem baseret på 1Kx1K Rockwell detektorer på NTT teleskopet på La Silla, har det åbnet mulighed for en systematisk eftersøgning af galaksehobe med rødforskydninger omkring z = 1 eller større. Disse observationer vil give gode muligheder for at studere dannelsen og udviklingen både af galaksehobe og af galakser ud til disse store rødforskydninger. Et sådant dansk projekt, hvor også ESO medarbejdere er inddraget, har vundet tid på ESOs NTT teleskop. De første observationer blev gennemført i 1998.

Gravitationsfeltet fra en masseansamling virker som en linse, således at der kan dannes flere billeder af det samme baggrundsobjekt, hvis tilsyneladende form samtidig ændres. De forskellige billeder viser baggrundsobjektet til lidt forskellige tidspunkter. Et udbrud i baggrundsobjektet ses derfor til forskellige tidspunkter i de forskellige billeder, når en mellemliggende galakse virker som gravitationel linse. Måling af tidsforsinkelsen mellem lyset modtaget fra forskellige billeder af det samme gravitationelt linsede objekt (en fjern kvasar) er påbegyndt og udføres ved det Nordisk Optiske Teleskop, som har en usædvanlig fin billedopløsning. Tidsforsinkelser i trelinsede objekter er allerede bestemt. Sådanne målinger kan bl.a. benyttes til at bestemme Universets udvidelsesrate samt til at studere fordelingen af mørkt stof i de galakser, der fungerer som linser. Desuden bliver "gravitationel linse metoden" benyttet til betemmelse af massen af galaksehobe, og en velbestemt relation mellem røntgentemperaturen og massen er fundet.

Der er i årets løb endvidere arbejdet med den såkaldte Kormendy relation for elliptiske galakser i en række galaksehobe med rødforskydning mellem z = 0.05 og z = 0.25. Formålet er at udføre den klassiske kosmologiske test af overfladelysstyrkens afhængighed af rødforskydningen. Det afgørende problem her synes at være, at det kosmologiske signal, der eftersøges, udviskes af udviklingseffekter i galakserne selv.

Efter næsten 30 års indsats er det endeligt blevet påvist, at de korte ekstremt kraftige udbrud af gammastråling (gammaglimt) har deres oprindelse i kosmologiske afstande; dette har ført til en rivende aktivitet indenfor området. Observationer med det Nordisk Optiske Teleskop på La Palma førte således til detektionen af optiske genparter af kilderne GRB 980519 og GRB 980613 der viste udbrud i 1998. Værtsgalaksen for en tredie kilde er endvidere studeret med Hubble rumteleskopet.

Der foreligger nu et enestående materiale af optiske spektre og radiodata for en samling af omhyggeligt udvalgte radio-stærke og radio-svage kvasarer. Spektrene er optaget med forskellige teleskoper, og der er fortsat visse kalibreringsproblemer. Der er udviklet analyseprogrammer, men analysen er blevet hæmmet af et uforudset problem: Ved høj spektral opløsning viser det sig nu, at spektret er overlejret af et pseudo-kontinuum af emissionslinier fortrinsvis fra FeII. Et sådant kan endnu ikke beregnes teoretisk, men på grundlag af data fra Hubble Space Telescope er et pseudokontinuum ekstraheret. Dette vil blive skaleret og fratrukket kvasar-spektrene inden analysen.

Den pekuliære elliptiske galakse IC1182 i Herkules hoben er kendt for at have en lang jet og dermed en aktiv kerne (et sort hul). Fra optagelser med det Nordisk Optiske Teleskop under fine atmosfæriske forhold er det påvist, at galaksen har en sekundær svagere jet næsten vinkelret på den første jet. Desuden findes ved fratrækning af en model for den elliptiske galakse, flere klare emissionsområder nær centret af galaksen. Der er bevilget observationstid på ESOs Very Large Telescope til opfølgende observationer.

De teoretisk/numeriske studier af meget tunge sorte huller er blevet fortsat. Sådanne sorte huller med omgivende roterende gasskiver (akkretionsskiver) er energikilden i kvasarerne. Numerisk er supersoniske akkretionsskiver blevet gennemregnet. De globale løsninger er chokfrie og uden rumlig begrænsning. Specielt er hydrodynamikken ved kollision af to tunge sorte huller, hvor det primære sorte hul er omgivet af en akkretionsskive blevet studeret. En analytisk teori for den hydrodynamiske strømning, som induceres i skiven ved sammenstøddet er udarbejdet. todimensionale hydrodynamiske simuleringer er udført for det tilfælde, hvor det indfaldne sorte hul har en hastighed vinkelret på skivens plan. Det er påvist, at en sådan kollision resulterer i supersoniske tosidede udstrømninger af varm, optisk tyk, strålingsdomineret gas. Kollisionen resulterer i en meget kraftig lysudsendelse, af størrelsesorden som den såkaldte Eddington luminositet.

Detaljerede studier af dobbeltstjerner i vore to nærmeste nabogalakser Den Store Magellanske Sky (LMC) og Den lille Magellanske Sky (SMC) kan bidrage med præcise bestemmelser af deres afstande, som spiller en afgørende rolle for etab-

leringen af den kosmiske afstandsskala. Observationerne af dobbeltstjerner i nabogalakserne LMC og SMC er fortsat. Der er bestemt endelige CCD lyskurver for tre dobbeltstjerner, observeret med det danske 1.5 m teleskop, og foretaget omfattende analyser af spektre, observeret med ESOs NTT teleskop, med henblik på radialhastighedsmålinger.

Til yderligere studium af relationerne mellem alder og metallicitet i den Store Magellanske Sky er der optaget farve-lysstyrkediagrammer i Strömgren vby systemet af en række mindre stjernehobe i denne galakse. Observationerne er delvis reduceret og de første resultater diskuteret. Endvidere deltages i det hovedsagelig franske EROS projekt til eftersøgning af gravitationelle mikrolinser i retning af de Magellanske Skyer.

Supernovaovervågningen med Brorfelde observatoriets Schmidt kikkert fortsatte i 1998 med godt 500 optagelser af 334 galakser. I alt er nu samlet næsten 4000 galaksebilleder.

Endelig skal et specielt projekt til bestemmelse af neutrinomasser nævnes. Projektet udføres sammen med medarbejdere fra Teoretisk Astrofysik Center. Neutrinoernes masse er vanskelig at måle i laboratorier på Jorden, så deres masse er næsten ukendt. Da Universet var ca. et sekund gammelt, holdt neutrinoerne stort set op med at vekselvirke med det omgivende stof. Det præcise tidspunkt og dermed den præcise tilstand af Universet afhænger af neutrinomassen. Hvis neutrinoerne havde været tunge, så ville processerne i det tidlige Univers have været lidt anderledes end ved en lille neutrinomasse, og der ville være en anden mængde helium i dag. Neutrinoernes egenskaber bestemte altså, hvor meget helium, lithium osv., der er i dag. Ved at regne hele det tidlige Univers igennem for mange forskellige "mulige" neutrinomasser, finder man, at mængden af helium er afhængig af massen. Ved at sammenligne med faktiske observationer af helium kan man altså bruge det tidlige Univers som et laboratorium til at måle neutrinoernes masse (J. Andersen, J.V. Clausen, L. Hansen, S.H. Hansen, B. Helt, S. Hermit, H.E. Jørgensen, S. Larsen, M. Linden-Vørnle, B. Nordström, I. Novikov, L. Fogh Olsen, H. Pedersen, P.K. Rasmussen, M. Vestergård).

1.3 Mælkevejssystemets struktur og udvikling

Vort Mælkevejssystem er den eneste galakse, hvor resultatet af de fysiske processer ved galaksers dannelse og dynamiske udvikling kan studeres i detalje.

Kemiske analyser af Mælkevejssystemets allerførste stjerner (med jernindhold under 0.1% af Solens) har givet meget spændende resultater om vor galakses dannelse. Et projekt herom er fortsat med spektroskopi af de klareste af denne gruppes stjerner med ESOs NTT og 3.6 m teleskoper og supplerende fotometri af disse med 1.5 m teleskopet. I to af stjernerne er der for første gang påvist meget store forekomster af både kulstof og s- og r-proces grundstoffer, som kan skyldes en kombination af supernovaer og masseoverførsel i tætte dobbeltstjerner. Et stort katalog over interessante objekter blandt de foreløbigt undersøgte stjerner er klar til publikation, og videre observation med ESOs Very Large Telescope (VLT) forberedes.

Solens omegn er udgangspunktet for undersøgelser af galaksens skive. Efter opsamling og efterkontrol af de seneste års supplerende observationer er resultater vedrørende metalindhold, aldre og galaktiske baneparametre for i alt ca. 12.000 stjerner gjort klar til publikation.

I forlængelse af tidligere studier af de enkelte grundstoffers dannelseshistorie i Solens omegn er der udført undersøgelser af nitrogen, hvis dannelse i Mælkevejen og i andre galakser ikke kan beskrives i selv store træk af gængse modeller. En række stjerner i Solens omegn undersøges i den forbindelse ved spektroskopi med høj opløsning med ESOs 3.6 m teleskop.

Åbne stjernehobe spiller en central rolle både ved kortlægningen af Mælkevejens skive, ved fastlæggelsen af en aldersskala og ved forståelsen af feltstjerners oprindelse. En grundig undersøgelse af hoben IC 4651 viser, at denne stjernehob næsten er identisk med den tidligere undersøgte NGC3680 med hensyn til metalindhold, alder og oprindelig størrelse, men at den dynamiske opløsning af IC 4651 er langt mindre fremskreden end for NGC 3680, selv om IC 4651 ligger i en tættere del af skiven. En detaljeret sammenligning af de to hobe med dynamiske modeller vil kunne give betydeligt forbedret indsigt i disse processer.

uvbyβ,V og I data for komplekset CG30 og Lupus, samt for to reference felter, er blevet reduceret næsten færdigt. V og I data for CG30 undersøgelsen er nu komplette, og anvendelsen til bestemmelsen af absorption og afstand til de vigtige kometlignende "globuler" planlægges nu. Bl.a. viser der sig at være en ret skarp relation mellem absorptionen og dennes dispersion.

Der er gennemført en undersøgelse af den absolutte kalibrering af B stjerner på hovedserien. Resultatet heraf er, at den hidtil anvendte afstandsbestemmelse ved hjælp af uvbyβ systemet

er korrekt indenfor Hipparcos' astrometriske nøjagtighed, hvilket ikke var klart på forhånd. Disse undersøgelser er udvidet til nu at omfatte udviklede B stjerner samt superkæmpestjerner af sen spektraltype for at kunne undersøge vor galakses struktur over store afstande.

Med henblik på anvendelse i ESAs GAIA mission undersøges en udvidelse af Strömgrens 4-farve system til et 7-farve uvbyPZS system. En observationel undersøgelse af uvbyPZS systemets anvendelighed til bestemmelse af kemisk sammensætning og galaktisk ekstinktion er derfor påbegyndt. Data for 54 svage stjerner nær den galaktiske sydpol er optaget i november 1998 med det danske 1.5 m teleskop.

Endelig er Hipparcos og Tycho katalogerne blevet anvendt til en nøjagtig bestemmelse af afstanden til de nærmeste fem stjernedannende områder, med uventede resultater. Ligeledes er katalogerne også anvendt til en astrometrisk afstandbestemmelse af gasskyer med høje og intermediære hastigheder. Afstanden til disse gasskyer har været et problem, der har verseret de seneste næsten 30 år (J. Andersen, E. Høg, H. Jønck-Sørensen, J. Knude, A. Nielsen, B. Nordström, E.H. Olsen).

1.4 Stjernernes struktur og udvikling

En præcis forståelse af stjerners udvikling er grundlaget for aldersbestemmelser og for forståelsen af grundstoffernes oprindelse. Modellerne for stjerners udvikling må stedse kontrolleres ved hjælp af de mest nøjagtige observationer af rigtige stjerner. Her spiller studiet af dobbeltstjerner, oscillerende stjerner og stjernehobe en vigtig rolle.

Det har vist sig, at selv de nyeste teoretiske modeller for stjerner ikke kan forklare det sparsomme materiale af masser og radier for stjerner af type omtrent som Solen (0.7-1.0 solmasser). Et større program til eftersøgning og måling af formørkende dobbeltstjerner af soltype er gennemført med den danske 50 cm kikkert på La Silla. Over 20000 enkelte fotometriske målinger er foretaget i årets løb, og i alt er nu 70000 observationer akkumuleret. Ca. 15 nye, lovende dobbeltstjerner er fundet, og der er målt komplette lyskurver for knap 10 dobbeltstjerner.

En model af V907 Sco, som er holdt op med at vise formørkelser, er publiceret. En tredie, usynlig komponent er muligvis en hvid dværg. Tidspunkt for formørkelsernes genkomst er forudsagt. En analyse af systemet V636 Cen har resulteret i de hidtil nøjagtigste masser og radier for soltype stjerner. Der er desuden identificeret solpletter på den ene komponent i dobbeltstjernen. Et grundigt studie, bl.a. med 50 cm teleskopet på La Silla, af den meget unge dobbeltstjerne TY CrA blev publiceret i 1998. Systemet viser en række unikke træk, som ikke umiddelbart kan forklares af gængse modeller.

Det er lykkedes i den forløbne periode at lave de første pulsationsdynamiske modelatmosfærer med realistisk feed-back mellem strålingen og stoffet. I sådanne modeller giver dannelsen af støvkorn anledning til chokfronter i de øvre lag af atmosfæren, og driver derved et massetab fra de røde kæmpestjerner i form af en stjernevind. Effekten af forskellige antagelser om støvets opacitet analyseres, og der er udført laboratoriemålinger af det stellare støvs absorptionskoefficient, som basis for en mere nøjagtig opacitets- og stjernevindsberegning. Samtidig er opacitetsbehandlingen af molekylerne i fotosfæren forbedret for alle hovedtyper af kolde stjerner. Der er ligeledes igangsat laboratorieeksperimenter for at underbygge de teoretiske beregninger, med det formål at kunne fremstille et bredt net af modeller for hele den sene spektraltype ende af HR diagrammet, og beregne farver og syntetiske spektra for disse stjerner. Observationer foretaget med den europæiske infrarøde satellit ISO har bidraget væsentligt til at forbedre modellerne, fordi det fra ISO har været muligt at optage de første spektra af hele det nær-infrarøde område (fra 2 til 45 m), hvor molekylerne og støvet sætter deres primære spektrale aftryk.

Detaljer af stjerne-dannelses-funktionen ("the initial mass function") er blevet analyseret. Denne funktion er et vigtigt grundlag for beregningen af fordeling af forskellige stjernetyper i stjernehobene, i Mælkevejssystemet, og i andre galakser. Studiet er et led i et større projekt til forståelsen af dannelsen og udviklingen af de nærmeste stjernesystemer og galakser. En ny metode til bestemmelse af afstande til kuglehobene er blevet udviklet og testet. Ved hjælp af observationer med det danske 1.5 m teleskop er afstanden til en række kuglehobe i Mælkevejen blevet bestemt med stor nøjagtighed. Med denne metode og observationer fra større teleskoper som f.eks. VLT, vil man formodentligt kunne bestemme afstanden til en række af de nærmeste galakser med god nøjagtighed.

Pulsationsvariable stjerner af Delta Scuti typen er benyttet til at definere en nøjagtig kosmisk afstandsskala. Data baseret på Hipparcos satellittens målinger giver en skala med en usikkerhed på kun ca. 5%. En teoretisk beregnet periode-lysstyrke relation baseret på stjernemodeller giver

næsten samme nøjagtighed. Ved at medtage korrektionsled for stjernernes farve og metalindhold i teoretiske relationer kan usikkerheden formindskes til ca. 2%. Ved præcise observationer i Strömgrens 4-farve system kan denne nøjagtighed opnås, og Delta Scuti stjerner kan give meget nøjagtige afstande f.eks. til de Magellanske Skyer, som er et vigtigt trin på den kosmiske afstandsstige (A. Andersen, J. Andersen, M.I. Andersen, A. Borysow, J.V. Clausen, L. Freyhammer, B.E. Helt, E. Høg, S. Höfner, U.G. Jørgensen, B. Nordstöm, E.H. Olsen, J.O. Petersen).

1.5 Numerisk astrofysik, plasmafysik og magnetohydrodynamik

Gruppens aktiviteter omfatter et antal forskellige områder indenfor astrofysik. Det gælder Solens og stjernernes fysik, akkretionsskiver og jets i forbindelse med sorte huller og nydannede stjerner, det interstellare stofs dynamik, galaktiske magnetfelter, den termiske og dynamiske udvikling af røntgengas i galaksehobe, galaksedannelse, m.v. Fællesnævneren for disse aktiviteter er brugen af en kombination af analytiske og numeriske metoder, computersimuleringer og visualisering, som hjælpemidler til at opnå en bedre forståelse af grundlæggende astrofysiske processer. Computersimulering er i dag en vigtig kilde til "eksperimentel" information om fysiske systemer. Dette gælder især indenfor astrofysik, hvor man stort set er afskåret fra at udføre aktive eksperimenter på virkelige systemer. Et aktuelt eksempel er studiet af astrofysiske dynamoer som beskrevet i en færdiggjort ph.d.-afhandling. Studiet af såkaldte ABC dynamoer har her ført til en forståelse af grundlæggende dynamomekanismer, og delprocesser af betydning for Solens 11-års magnetiske cyklus er blevet klarlagt. Blandt andet er der påvist en "pumpeeffekt", som kan holde stærke magnetfelter (af størrelsesorden 100 kGauss) indespærrede i Solens konvektionszone (V. Arhontis, S.B. Dorch, B. Freytag, H.-G. Ludwig, Å. Nordlund, O. Rögnvaldsson).

1.6 Positionsastronomi

Nøjagtige positioner af objekter på himlen såvel som stjernernes egenbevægelser (de små årlige vinkelbevægelser) og trigonometrisk bestemte afstande (parallakser) er en forudsætning for gennemførelse af en lang række af astrofysiske projekter, som er omtalt i de relevante afsnit. Her omtales kun de direkte astrometriske studier og resultater.

Der er foretaget en ny reduktion af dataene fra Tycho eksperimentet på Hipparcos satellitten; en foreløbig version af dette Tycho-2 katalog indeholder astrometri og fotometri for omkring 2.5 millioner stjerner, det største astrometriske præcisionskatalog nogensinde. Dette er muliggjort ved fuld udnyttelse af gruppens erfaring med de komplicerede originale Tycho observationer og gennem anvendelse af den kraftigere computer, som nu er anskaffet.

Der har været en udstrakt deltagelse i astrofysisk udnyttelse af resultaterne fra Hipparcos, som det fremgår af publikationslisten.

Der har endvidere været en betydelig medvirken i årets løb til ESAs udvikling af en ny satellit mission, GAIA, til astrometri og fotometri med høj nøjagtighed for en milliard stjerner.

Carlsberg Meridian Catalogue Vol. 10 og 11 (CMC10/11) er færdigobserveret og vil udkommet på CD-ROM i begyndelsen af 1999. Det indeholder positioner, egenbevægelser og størrelsesklasser for 176.591 stjerner samt 21.944 positioner og størrelsesklasser for 184 solsystem objekter.

Med det nye CCD kamera, der er sat i drift i 1998 på La Palma er det planen at skandere himlen ned til ca. 16. størrelsesklasse fra ækvator mod polen. Det polnære område, hvor driftskan teknikken ikke er velegnet, vil blive suppleret med observationer foretaget med Schmidtteleskopets nye CCD kamera (C. Fabricius, O.H. Einicke, L. Helmer, E. Høg, V.V. Makarov, T. Knudsen).

1.7 Solsystemet

Primitive meteoritter (kulchondritter) indeholder forholdsvis store mængder af nanodiamanter (500 ppm) og mindre mængder SiC korn (6 ppm), der er dannet uden for solsystemet. Disse korn indeholder nøglen til forståelsen af processer, som fandt sted for mere end 4.5 milliarder år siden. Det faktum, at kornene har overlevet dannelsen af solsystemet, har sat øvre grænser for de tilstande (tryk og temperatur), der kan have været tilstede i den oprindelige solsystemssky og i det tidlige solsystem. Derudover har det også givet mulighed for at studere "stjernestøv" direkte i laboratoriet. Dette "stjernestøv" afspejler nogle af de stjerner, der bidrog med støv til den interstellare sky, som solsystemet senere blev dannet af. Denne mulighed har åbnet op for helt nye perspektiver i astronomi, og en forståelse af, hvor disse korn kommer fra, vil, som et minimum, føre til en øget forståelse af dannelsen af solsystemet, af hvordan det interstellare støv dannes, og af hvilken rolle støvkorn spiller i de øvre atmosfærelag af stjerner (A. Andersen, U.G. Jørgensen).

1.8 Almanak; rekvirede undersøgelser
Der er foretaget beregninger til udgivelse af dansk, færøsk og grønlandsk almanak. Endvidere er udført en række særlige beregningsopgaver for offentlige myndigheder m.v.: Almanak, Skriv- og Rejsekalender for det år efter Kristi fødsel 1999, Færøsk Almanak 1999, Grønlandsk Almanak 1999 og Sunrise/Sunset Tables for Selected Stations in Greenland and on the Faroe Islands 1999, Luftfartsdirektoratet, Luftfartsinformationstjenesten (O.H. Einicke).

2. Geofysisk Afdeling

Forskning

2.1 Den faste jords fysik

2.1.1 Forstudier til en satellit tyngdefeltsmission
Som et bidrag til ESAs forstudier til en mulig tyngdefeltsmission er der udført undersøgelser over hvilke nøjagtighedsforbedringer, der kan forventes. Software til simulering af tyngdefelter bestemt med varierende nøjagtighed er blevet benyttet til at studere nøjagtigheden af forbindelserne af højdedata mellem kontinenterne (C.C. Tscherning, i samarbejde med D. Arabelos, University of Thessaloniki).

2.1.2 Løsning af store ligningssystemer
Undersøgelser af hvordan meget store ligningssystemer skal løses er forsat. En metode er udviklet så dele af ligningssystemet kan sættes lig med nul uden at systemets determinant bliver mindre eller lig med nul (G. Moreaux, C.C. Tscherning og F. Sansó, Politecnico di Milano, som bidrag til det af KMS ledede projekt GEOSONAR).

2.1.3 Ikke-homogene kovariansfunktioner
En metode til repræsentation af ikke-homogene, anisotrope kovariansfunktioner (reproducerende kerner) for funktioner defineret udenfor en kugle (Jorden) er udviklet (C.C. Tscherning).

2.1.4 Etablering af et basalt tyngdenet i de baltiske lande
Videnskabelig kontrol af måleprocedurer og data indsamlet i forbindelse med etablering af et nyt tyngdenet i de baltiske lande er blevet foretaget (C.C. Tscherning og O. Kristensen i samarbejde med Kampsax-Geoplan A/S).

2.1.5 GPS-meteorologi
Undersøgelse af inversion af GPS data til bestemmelse af temperaturen i Troposfæren, samt undersøgelse af muligheden for at eliminere effekten af troposfæren i positionsbestemmelse med GPS er udført (S. Syndergaard, P. Høeg (DMI), C.C. Tscherning, K. Mosegaard og M. Weber).

2.1.6 Inverse problemer
Bestemmelse af hastighedsfeltet for strømninger på Jordens kerneoverflade udfra magnetfeltet og dets sekularvariation er et ikke-lineært og implicit inverst problem. Tidligere er dette problem blevet analyseret ved linearisering, hvor en antagelse om, at magnetfeltet er kendt med uendelig præcision, ser bort fra både ikke-linearitet og det faktum, at problemet er implicit (data kan ikke udtrykkes eksplicit ud fra modelparametrene). En teori og en algoritme til fuld ikke-lineær analyse implicitte inverse problemer er udviklet og anvendt til løsning af det geomagnetiske inversionsproblem. I dette studium er der særligt lagt vægt på, hvorledes afvigelser fra geostrofi influerer på de estimerede modeller for materialestrømmen på kerneoverfladen (C. Rygaard-Hjalsted, K. Mosegaard og N. Olsen).

Jordens skorpefelt er en væsentlig støjkilde ved bestemmelse af modeller for det indre magnetfelt. Skorpefeltet er ikke tilstrækkeligt velkendt til at kunne fratrækkes direkte, så problemet løses traditionelt ved at opbygge en statistisk model for "støjen" fra skorpen. Inddragelse af korrelationer i denne model har hidtil været beregningsmæssigt uoverkommeligt. En ny metode, baseret på "sparse matrix"-metoder, er blevet udviklet (C. Rygaard-Hjalsted).

2.1.7 Ørstedprojektet
Ørsted er en mikrosatellit, der har til formål at opmåle jordens hovedmagnetfelt, energetiske partikler i magnetosfæren og atmosfærisk profilering ved GPS. Ørstedprojektet blev foreslået i 1991 og kunne umiddelbart samle bred støtte til dets gennemførelse nationalt såvel som internationalt. Afdelingen har til opgave at foretage modellering af det geomagnetiske hovedfelt og har en andel i instrumenteringen ved at spille en hovedrolle i kalibreringen af Ørsted magnetometeret samt interkalibreringen med stjernekameraet. Ørsted satellitten fik en vellykket opsendelse af NASA fra Vandenbergbasen, USA, 23. februar 1999, efter 3 års udsættelser i forhold til den oprindelige plan. Forsinkelserne skyldes andre omstændigheder end færdiggørelse af Ørstedsatellitten. Satellitprojektet bliver over for offentligheden fremstillet som

et vellykket samarbejde mellem industri, universiteter og forskningsinstitutioner idet en samlet bevilling på 125 mill. kr er investeret i et avanceret teknisk og videnskabeligt projekt. Indenfor denne ramme er ca. 30 mill. kr anvendt på databehandling og videnskabelig analyse i videste forstand. Til gruppen er tilført 3 mill. kr. fra projektpengene. Gruppen har haft et enestående samarbejde med instrumenteringsgruppen ved specielt IAU-DTU (Institut for Automation) og NASA-JPL (Jet Propulsion Laboratory, USA) med udvikling af avancerede eksperimentelle metoder til afprøvning og kalibrering af magnetometre og stjernekamera. Der er fuldført to ph.d.-projekter og to specialer. På verdensplan er ca. 50 videnskabelige grupper tilmeldt Ørstedsamarbejdet. NASA har opsendt satellitten uden beregning, men med den klausul at data umiddelbart stilles til rådighed for det internationale geofysiske samfund.

Gruppen har deltaget i en række kalibreringsopgaver: Kalibrering af det tyske CHAMP magnetometer ved den magnetiske facilitet ved Braunschweigs Technische Universität i samarbejde med Geozentrum Potsdam; interkalibrering mellem magnetometer og stjernekamera ved JPL Table Mt. Observatory i samarbejde med Jet Propulsion Laboratory og Geozentrum Potsdam; interkalibrering af SAC-Cs magnetiske eksperiment ved Table Mt. Observatory og endelig i payload kalibrering af den tyske satellit CHAMP ved IABG i Munchen. Disse opgaver repræsenterer eksport og anvendelse af ideer og metoder først udviklet i forbindelse med Ørsted, og nu internationalt anerkendt til afprøvning af satellitudstyr og hele satellitter.

Gruppen deltager i samarbejdet vedrørende den svenske satellit Astrid-2, der medfører en dansk instrumentering i form af et magnetometer og stjernekamera. Astrid-2 blev opsendt fra Plesetsk, SRG, i begyndelsen af december og fungerer perfekt. Den blev således rumdåben for det geomagnetiske Ørsted samarbejde (T. Risbo, K. Mosegaard og N. Olsen).

2.1.8 Eftersøgning af den grønlandske meteoride af 9. december 1997

Efter nedfaldet af meteoritten blev en gruppe samlet ved Geofysisk Afdeling og Astronomisk Observatorium for at indsamle observationer og vurdere om en opsamling var mulig ved eftersøgning af rester i faldområdet. En interview-ekspedition blev foretaget i Grønland fra Nuuk til Narsarsuaq i januar. Det indsamlede materiale omfattede en videooptagelse, som er stillet til rådighed af K. Heilmann, Nuuk. Geofysisk Afdeling gik sammen med dr. Vagn Buchwald og Tycho Brahe Planetariet ind i et eftersøgningsarbejde med udsendelse af to ekspeditioner, først i juni og dernæst en større indsats i juli/august til et område i randzonen af den grønlandske indlandis mellem Pamiut og Fiskenæsset for at finde af meteoritrester. Forskningsministeriet har med midler fra det Offentlige Råd for Rumforskning støttet projektet. Trods en storstilet eftersøgning til fods og ved hjælp af helikopter blev intet makroskopisk materiale fundet, og efterfølgende analyse af de hjembragte sneprøver har heller ikke tilvejebragt sikre mikroskopiske spor efter det formodede fald. Feltarbejdet blev fulgt af et TV hold fra Danmarks Radio og havde meget stor mediebevågenhed i ind- og udland. Observationerne er dog af en kvalitet, der tillader en bestemmelse af meteoridens bane i solsystemet (T. Risbo og H. Pedersen, Astronomisk Observatorium).

2.2 Fysisk Oceanografi

Se også under punkt 5.

2.2.1 Havets opvarmning af dagslys

Vi har gjort betydelige fremskridt i studierne af dagslysets nedtrængen og spektrale radiansfordeling for forskellige overfladelysforhold. Der er således lavet analyser på tidligere feltdata i kombination med nye feltundersøgelser af havvands indhold af naturligt forekommende opløst plantestof i Nordsø-Østersøområdet. Disse undersøgelser har vist, at koncentrationerne af plantestofferne varierer fra sted til sted mindst 100 gange på vore breddegrader, mens variationen i global sammenhæng er 10 gange større. Denne kendsgerning implicerer, at UV-B dagslysets nedtrængningsevne varierer med mere end 100 hundrede gange i havet, hvilket påvirker fotosyntesen af havets plankton i betydelig grad. Det er også påvist, at det opløste plantestof absorberer det spektrale dagslys på en ganske tilfældig måde, der ikke følger den samme gennemsnitlige lovmæssighed som tidligere antaget. Vore meget omfattende målinger står i skarp kontrast til, hvad tidligere er accepteret som normen, og de vil føre til ændringer af en lang række satellitalgoritmer, der angiver overfladehavvandets indhold af klorofyl-lignende fytoplanktonpigmenter samt havets opvarmning af dagslyset. Endelig har vi arbejdet med ca. 50.000 dagslysmålinger fra Nordsøen-Østersøen i kombination med egne målinger fra Den Mexicanske Havbugt. Dette arbejde er udført under det såkaldte GEOSONAR projekt for at kunne beskrive den såkaldte steriske effekt

(d.v.s. vandsøjlens udvidelse som følge af opvarmning), der påvirker havoverfladens højde over havbunden. Dette er en alvorlig fejlkilde i forbindelse med altimetrimålinger fra satellit af havets middeltopografi (T. Aarup, UNESCO, E. Aas, University of Oslo, J. Adams, Texas A&M, I. Trabjerg, Kemisk Lab. 4 og N.K. Højerslev).

2.3 Glaciologi

Også i 1998 var glaciologigruppens arbejde stærkt præget af de store dybdeboringsprojekter i Grønland og Antarktis beskrevet nedenfor.

2.3.1 NORTH GRIP

Projektet har i høj grad været præget af, at isboret sidder fast i 1400 meters dybde. I løbet af juni 1998 forsøgtes det at frigøre boret, hvilket ikke lykkedes, og boret må anses for tabt. Projektet har dog fået tilladelse til at fortsætte, hvilket bl.a. medførte, at feltsæsonen 1998 også blev udnyttet til at udgrave og overdække en ny borehal. Konstruktionen af et nyt bor er i fuld gang og skulle blive klar til 1999 feltsæsonen. Det nye bor vil stort set være magen til det tabte bor, men nogle ændringer i borets indre kernerør skulle øge muligheden for at frigøre boret, såfremt det igen skulle sætte sig fast. Ligeledes bliver borevæsken ændret således, at risikoen for, at boret sætter sig fast, bliver mindre. Ved et NORTH GRIP møde i København i august tilsluttede samtlige udenlandske deltagerinstitutioner sig, at projektet burde fortsætte, og var alle villige til at medvirke til en ny boring på NORTH GRIP lokationen. Forskningsrådene har modtaget nye ansøgninger og budgetter og er blevet oplyst om, hvor vigtigt det er, at en ny boring påbegyndes i 1999. Omkostningen ved en ny boring er kun ca. 10 % af totalomkostningen, idet den logistiske infrastruktur på NORTH GRIP kan bruges i endnu 3 år. Forskningsrådene har sikret projektet i 1999, hvilket betyder, at en vellykket gennemførelse af boringen i 1999 vil blive fulgt af en ny ansøgning til Forskningsrådene for 2000 og 2001. Hvis alt går efter planen, skulle Indlandsisens bund kunne nås i løbet af feltsæsonen 2001, hvilket holder sig inden for den tidsramme, som Forskningsrådenes femårige rammebevilling til NORTH GRIP og EPICA projekterne dækker (alle gruppens medlemmer).

2.3.2 EPICA

Denne europæiske dybdeboring i Østantarktis startede i 1997/98, men feltsæsonerne 1995/96 og 1996/97 blev brugt til at opbygge lejrens infrastruktur. De første resultater fra feltsæsonen 1997/98 blev præsenteret ved en projektkonference i Bern, september-oktober 1998. I løbet af feltsæsonen 1998/99 nåede boret ned i en dybde på 786.4 m, svarende til ca. 30.000 år gammel is. Herefter satte boret sig fast og var endnu ikke kommet frit ved feltsæsonens afslutning. To af gruppens medarbejdere, P. Iversen og J.P. Steffensen, deltog i EPICAs feltarbejde i Antarktis, som en del af dette Europæiske samarbejde. J.P. Steffensen var udpeget som Scientific Chief og som EPICAs styrekomites repræsentant under feltarbejdet. I april 1999 vil EPICAs styrekomite beslutte, hvorledes projektet skal fortsætte. Da en stor del af den danske videnskabelige indsats knytter sig til undersøgelser af de sidste 30.000 års islag, vil glaciologigruppen kun i mindre grad blive ramt af, at endnu et dybdebor har sat sig fast i isen. Uheldet viser også, at dybdeboring gennem de store iskapper langt fra er en rutinesag (C.U. Hammer, H.B. Clausen, D. Dahl-Jensen, S.J. Johnsen, J.P. Steffensen, C.S. Hvidberg, N.S. Gundestrup, I.A. Mogensen, M.-L. Siggaard-Andersen, S.B. Hansen, A. Boas, E. Chrillesen, M. Hammer, P. Iversen, K.K. Andersen, A. Svensson).

2.3.3 Hans Tausen Projektet

Projektet blev afsluttet i 1997, men Nordisk Ministerråds Miljøprogram afholdt i september 1998 en nordisk klimakonference i Eigtveds Pakhus for samtlige programmets klimaprojekter, herunder Hans Tausen Projektet. En samlet publicering af Hans Tausen resultaterne er planlagt i tidsskriftet "Meddelelser om Grønland". Konferencen blev arrangeret af Dansk Polarcenter i samarbejde med klimakomiteens formand og sekretær (C.U. Hammer, formand for klimakomiteen).

2.3.4 Bog om Indlandsisens randzone

Planlægning og skrivning af en bog om Indlandsisens randzone er påbegyndt. Formålet er både at fortælle andre om denne spændende iszone og at gøre unge interesseret i naturvidenskab. Arbejdet med bogen fik en god start, da Ludvig Pretzmann-Aggerholm og Hustrus Stiftelse stillede en bolig i Paris til rådighed i september måned. Bogprojektet forventes først færdig i år 2001 (C.U. Hammer og Michel Maurette, Université Sud de Paris).

2.3.5 MilEClim

Dette EU projekt startede relativt sent i 1998. Hovedformålet er at sammenligne klimadata fra caribiske koraller, europæiske træringe og grønlandske iskerner over de sidste tusinde år. Sammenligningen drejer sig bl.a. om at undersøge styrken af

og faseforskelle mellem klimaændringer i de tre regioner. Projektet varer 3 år og har som hoveddeltagere forskere fra Frankrig, Schweiz og Danmark (C.U. Hammer, Henrik B. Clausen og Sigfus Johnsen).

2.3.6 Ice in the Planetary System – The Life of Ice

FREJA programmet med ovennævnte titel blev bevilget i december 1998. Formålet med programmet er at arbejde med flydning af den anisotropiske is, man finder i de store iskapper på Jorden samt modellere isen på Mars og på Jupiters måne Europa (D. Dahl-Jensen, C. Hvidberg, S. Johnsen, A. Svensson, K.K. Andersen).

2.3.7 Simulering af støvtransport i atmosfæren

Simuleringer af atmosfærisk støvtransport i en tre-dimensional model og sammenhold af resultaterne med iskerneanalyser er blevet udført. Mængden af støv i polare iskerner er en meget følsom klimaindikator, og et formål med studiet er at forstå nogle af mekanismerne bag denne indikator. De målte støvkoncentrationer i iskerner og bestemmelsen af støvets oprindelse giver således vigtige begrænsninger for simuleringerne. Følsomheden af den simulerede støvtransport er undersøgt under såvel det simulerede nutidsklima som et simuleret istidsklima (K.K. Andersen).

2.3.8 Kuratorvirksomhed

Selvom den officielle kuratorvirksomhed for GRIP projektet er forbi, fortsættes virksomheden dog indtil videre, idet der stadig er national og international efterspørgsel efter iskerneprøver fra gruppens lager. I 1998 har hold fra Schweiz, Tyskland, Frankrig og Danmark besøgt lageret for at udtage prøver (J.P. Steffensen).

2.3.9 Formidling

Også i 1998 producerede gruppen flere bidrag til populariserende artikler, modtog besøg af gymnasieklasser samt medvirkede i radioudsendelser. Ligeledes har gruppen haft flere filmhold på besøg, både på afdelingen og på Grønlands Indlandsis.

Gruppens medlemmer: C.U. Hammer, H.B. Clausen, D. Dahl-Jensen, S.J. Johnsen, J.P. Steffensen, C.S. Hvidberg, N.S. Gundestrup, I.A. Mogensen, M.-L. Sigaard-Andersen, S.B. Hansen, A. Boas, E. Chrillesen, M. Hammer, P. Iversen, K.K. Andersen, A. Svensson.

Udenlandske stipendiater: Pavel Talalay, Skt. Petersborg; Ming Yan, Shanghai; Fullbright stipendiat Timothy T. Creyts.

2.4 Meteorologi

Se også under pkt. 5

2.4.1 Semi-Lagrangian integration schemes for atmospheric models

The semi-implicit semi-Lagrangian (SISL) integration scheme is widely used in atmospheric models as it gives an accurate treatment of advection and allows the use of long time steps without infringing stability criteria, thus giving improved efficiency of integration. However, a problem of spurious numerical resonance arises when the SISL method is applied in the presence of flow over orography at high Courant number. Two methods of circumventing this problem, one involving a semi-Lagrangian and the other a spatially averaged Eulerian treatment of the orographic forcing, have been proposed. The latter gives better results, but for reasons that have not been well understood. The two methods have been investigated and reasons for the better performance of the latter have been found. The improvement has been shown to be due to the slower growth characteristics of the resonance when the spatially averaged Eulerian treatment of the orographic forcing is used (K. Lindberg, V.A. Alexeev and J.R. Bates).

2.4.2 Studier af CO_2 og partikler over Nordøstatlanten

Formålet er at studere CO_2 koncentrationerne i både luft og hav i Nordøst-atlantregionen samt tilhørende flukse på tværs af overfladen. Målinger langs et transsect fra Sjælland over Shetlandsøerne og Færøerne til Island er igangsat. Målinger til søs i Norskehavet er planlagt. Teoretiske undersøgelser af de vertikale flukse af CO_2 og specielt af betydningen af regn er igangsat (S. Larsen, L.L. Geernaert, Risø, J. Christensen, DMU, S. Kiilsholm, DMI, T. Pedersen, N.W. Larsen, Kemisk Institut, A.W. Hansen, NBIfAFG).

2.4.3 Analyse af temperaturen bag ud i tid i Grønland

Temperaturmålinger fra borehuller på Grønlands iskappe er via en inverteringsmetode omregnet til overfladetemperaturer bag ud i tid (50.000 år på GRIP). De herved opnåede tidsserier supplerer de tilsvarende serier opnået ved fortolkning af ^{18}O-målinger, men har andre karakteristika. Analysen giver de kendte temperaturudslag og antyder en betydelig klimavariabilitet hen over iskappen (D. Dahl-Jensen, K. Mosegaard, N. Gundestrup, S. Johnsen, A.W. Hansen og G.D. Clow, N. Balling, Århus Universitet).

2.4.4 Heavy Rains in the Yangtze Valley
Færdiggørelse af to større artikler baseret på resultaterne af projekterne "Heavy Rains in the Yangtze Valley" og "Heavy Rains and Flood Forecasting in the Yangtze River Valley" er gjort. Begge projekter er udført i et samarbejde med Danmarks Meteorologiske Institut, Beijing Meteorological College, Dansk Hydraulisk Institut samt Yangtze Water Resources Commission i Wuhan (E. Rasmussen).

2.4.5 Mesoscale Weather Systems in the Polar Regions
Arbejdet med bogen Mesoscale Weather Systems in the Polar Regions er fortsat. Bogen redigeres af undertegnede samt John Turner fra British Antarctic Survey, og forventes at udkomme engang i år 2000 på Cambridge University Press (E. Rasmussen).

2.4.6 Dynamisk meteorologi og klimatologi
Hvorvidt atmosfæren opfører sig som en (kvasi-) todimensional væske er afgørende for den tidshorisont, der er for vejrforudsigelser. Dette hænger sammen med hvor meget energi, der er i små bølger og hvirvler i forhold til store hvirvler og bølger. Hvis der er meget energi på lille skala vil uforudsigelige forstyrrelser hurtigt umuliggøre forudsigelser. Dette er tilfældet for tredimensionel turbulens. I to dimensioner udvikler hvirvlerne sig på en anden måde, og bevægelserne er styret af hvirveltætheden (kaldet enstrofien) snarere end energitætheden. Undersøgelser af strukturen af den turbulente energi og af enstrofikaskader i atmosfæren bliver udført.

Atmosfærens middelbalance imellem indstråling i troperne, energitransport med vindene og udstråling ved mellembredder og polerne er bestemmende for jordens middeltemperatur og klima. En afgørende faktor for denne balance er den vertikale temperaturprofil (lapserate) i atmosfæren, fordi den bestemmer den effektive udstrålingstemperatur (som indgår i sortlegemeudstrålingen). Simple principper baseret på energi- og enstrofibevarelse kan bruges til i grove træk at modellere temperaturprofilen (P. Ditlevsen, R. Cabarello og D. Strauss, COLA, Washington D.C.).

3. Niels Bohr Institutet

Forskning

3.1 Teoretisk fysik, almen
Kvantemekanikken blev skabt som en generalisation af den klassiske mekanik, hvorved kvantebetingelserne i den "Gamle" kvantemekanik blev transformeret til ombytningsrelationer, som konjugerede variable blev underlagt. Den resulterende symbolske formalisme, der kræver en interpretation med forskrifter for at uddrage resultater, inkorporerer således ubestemthed gennem ombytningsrelationer, uden at give et rationale for dette højst forbavsende træk ved beskrivelsen.

Den kvantemekaniske ramme, formuleret ved teoriens skabelse i midten af tyverne, og af de fleste fysikere betragtet som et lukket kapitel, opererer i sit udgangspunkt med forestillingen om partikler, der bevæger sig i rummet, men beskrivelsen af denne bevægelse er helt ændret, som følge af den kvantiske ubestemthed. Ingen "bruger" af kvantemekanikken vil imidlertid anfægte den forestilling, at et kvante passerer fra kilden gennem apparatet til detektoren, med det forbehold ganske vist, at et rumtidsbillede af passagen er umulig, idet kvantet og apparatet udgør en uadskillelig helhed, i de kvantiske fænomener.

Som vist i et arbejde (med A. Bohr) for få år siden, har rumtidsinvarians, ud over den konventionelle "hjælpefunktion" at forbinde størrelser i forskellige inertialsystemer, en dybere betydning og et meget videre indhold end sædvanligvis erkendt. I denne primære manifestation af rumtidssymmetri genererer symmetri sin egen fysik, behersket af en matematisk struktur, der er identisk med kvantemekanikkens, og karakteriseret ved at symmetrielementerne, som følge af deres ikke-Abelske sammenknytning, kun kan blive del af erfaringerne, gennem tilfældige begivenheder. Den primære manifestation af rumtidssymmetri tilvejebringer således et rationale for den kvantiske ramme, og giver herved en begrebsmæssig forenkling af kvantemekanikken, hvorved mange af de spørgsmål, der har voldt besvær i fortolkningen af kvantemekanikken, får et nyt indhold. I udviklingen af den primære manifestation indgår således intetsteds forestillingen om partikler (eller felter) som objekter i rummet, og analysen af eksperimentet ovenfor er derfor ikke belemret med forestillingen om at partiklen passerer gennem apparatet. Den dybere betydning af helheden i de kvantiske fænomener kan således ses i, at selve forestillingen om det kvantiske objekt fortoner sig i den primære manifestation af rumtidssymmetrien (Ole Ulfbeck).

3.2 Teoretisk højenergifysik
Vor forståelse af verden på de mindste afstande standser i dag ved "standardmodellen". Man opererer her med tre fundamentale vekselvirkninger: (i) De elektromagnetiske vekselvirkninger, der er

ansvarlige for den struktur, vi finder i atomer og molekyler; (ii) de svage vekselvirkninger, der forklarer visse aspekter af radioaktivt henfald, samt spiller en afgørende rolle i stjernernes energiproduktion og (iii) de stærke vekselvirkninger, der beskriver kernekræfterne, samt den substruktur der findes, når man kigger nærmere på atomkernernes byggestene: Protonen og neutronen. Disse består af kvarker, der holder tæt sammen gennem udveksling af såkaldte gluoner. På trods af den meget imponerende overensstemmelse mellem teori og eksperimenter, som standardmodellen repræsenterer, er der tungtvejende teoretiske grunde til at tro, at standardmodellen kun er en del af en mere omfattende teori. En vigtig indikator i den retning er, at standardmodellen ikke beskæftiger sig med tyngdekraften, som er den fjerde fundamentale vekselvirkning, vi kender i naturen. Problemet er, at standardmodellen er en såkaldt renormerbar teori, d.v.s. en teori, der på konsistent måde forener kvantemekanikken og den specielle relativitetsteori. Når vi kommer til tyngdekraften, skal vi forene kvantemekanikken med Einsteins almene relativitetsteori, og det har indtil nu vist sig særdeles vanskeligt. Men selv indenfor standardmodellen er der en række aspekter, der ikke er tilfredsstillende forstået. Standardmodellen har på naturlig måde forenet de elektromagnetiske og de svage vekselvirkninger. Denne del af teorien kaldes Glashow-Weinberg-Salam (GWS) teorien. De stærke vekselvirkninger, der kaldes "Quantum Chromodynamics" (QCD), lever et delvist uafhængigt liv indenfor standardmodellens rammer. Hvorfor er der disse to uafhængige dele? Ville det ikke være naturligt, at de blev forenet til en teori ved større energi, præcis som det er sket med den elektromagnetiske teori og teorien for de svage vekselvirkninger. En sådan forening ville måske også tillade os at forstå, hvorfor GWS- og QCD teorierne har forskellige symmetrier (U(1) x SU(2), henholdsvis SU(3)). Hvorfor optræder leptoner og kvarker i bestemte "familier", og hvorfor er antallet af familier 3 ? Hvorfor har leptonerne og kvarkerne præcis de masser, vi observerer? Kan disse masser forudsiges? Hvad er massen af den såkaldte Higgs partikel, der er forudsagt af GWS teorien?

Den næste generation af acceleratorer (LHC) vil teste standardmodellen i energiområdet 1-10 TeV. Dette er et særdeles interessant område. Ikke alene kan vi her forvente at observere Higgs partiklen, som er forudsagt af teorien, men det er også et område, hvor man forventer, at de "ikke-perturbative" effekter i standardmodellen vil spille en vigtig rolle. Ved NBI har man i denne sammenhæng især koncentreret sig om studiet af såkaldte sphaleron overgange (der er overgange mellem forskellige ækvivalente grundtilstande i GWS modellen, adskilt af en energibarriere) ved høje temperaturer, samt forsøg på at forstå symmetrien i standardmodellen. Desuden arbejdes der på at forstå teoriens parametre (f.eks. dens koblingskonstanter) ud fra et underliggende princip. Fra topologiske effekter ved ekstremt små afstande – bestemt ved den såkaldte Plancklængde – kan man forvente små ikke-lokale konsekvenser i en teori for kvantegravitation. Der har igennem nogle år foregået et forsøg på at sammenkoble bestemmelsen af parametrene i standardmodellen ud fra disse ikke-lokale effekter (via ideen om mange degenererede tilstande i vacuum).

Forståelsen af disse spørgsmål illustrerer også et gennemgående træk ved teoretisk højenergifysik i dag. Ved at studere de mindste bestanddele føres man oftest til problemstillinger, der er relevante for forholdene i det tidlige univers. Dette skyldes, at de høje energier, der behøves for at splitte stoffet i dets mindste bestanddele, vil være tilstede ved de høje temperaturer, der herskede i det tidlige univers. Der knyttes således yderst betydningsfulde bånd til både moderne kosmologi og visse dele af nyere astrofysik.

Mens GWS teorierne har så små koblingskonstanter ved nuværende eksperimentelt målte energier, at perturbationsteori er uhyre nøjagtig, er situationen mere kompliceret i QCD teorien. En del spørgsmål kan her besvares i perturbationsregning, mens andre kræver massive computerberegninger i ikke-perturbative områder. Sådanne ikke-perturbative beregninger spiller en fremtrædende rolle i gruppens arbejde. I et specielt regime af afstande, kan spektret af egenværdier af den såkaldte Dirac operator for kvarkerne beregnes eksakt ud fra universalitet og en forbindelse til random matrix teori. Gruppen er aktivt involveret i disse nye anvendelser af random matrix teori, der også har tråde tilbage til gruppens banebrydende arbejde omkring forbindelsen mellem random matrix teori og strengteori.

Forsøgene på at se standardmodellen som del af en større teori involverer netop forståelsen af strengteorier (og de dertil knyttede konforme feltteorier), samt studiet af kvantegravitation.

Streng- og superstrengteorierne har i en årrække spillet en stor rolle for højenergigruppens arbejde på NBI, og gruppen har ydet væsentlige bidrag til formuleringen af disse teorier. Af nyere udviklinger kan her nævnes studiet af dualitetssymmetrier. Visse supersymmetriske generalisationer af QCD teorien har overraskende vist sig at

være næsten eksakt løsbare på grund af en såkaldt dualitet. Skønt allerede uhyre interessant i sig selv, har denne opdagelse også virket som katalysator inden for matematik (studiet af topologiske invarianter for 4-dimensionale mangfoldigheder) og strengteori (hvor dualitet har vist sig at forbinde tilsyneladende forskellige teorier). Indenfor de seneste få år har strengteori gennemgået en rivende udvikling, som i udstrakt grad har sit udgangspunkt i netop disse dualitetsegenskaber. Generisk relaterer dualitet stærk kobling med svag kobling, og påstanden om eksakt dualitet er derfor fra begyndelsen et ikke-perturbativt udsagn. Ideen om en "større" forenende teori, kaldet M-teori, der har de kendte perturbative strengteorier indeholdt i sig i særlige grænser, har i denne sammenhæng vist sig at være utroligt frugtbar, og har ført til en næsten eksplosiv aktivitet i feltet. Specielt har en forbløffende ækvivalens mellem M-teori, eller, i en vis grænse, 11-dimensional supergravitation med en helt specifik baggrundsmetrik på den ene side, og en konform invariant, supersymmetrisk sædvanlig kvantefeltteori ført til en hektisk aktivitet i 1998. Baggrundsmetrikken må indeholde en såkaldt anti de Sitter (AdS) del, og kvantefeltteorien fremkommer mirakuløst på overfladen af dette AdS rum. Der arbejdes på flere fronter på at forsøge at udvide denne ækvivalens til det ikke-konforme og supersymmetriske tilfælde. Hvis der kommer et afgørende gennembrud her, har strengteori fået en helt uventet direkte relevans for selve partikelfysikkens standardmodel. Gruppen på NBI har været aktivt involveret i disse seneste udviklinger lige fra starten (J. Ambjørn, H.B. Nielsen, P.H. Damgaard, P. Olesen, J.L. Petersen.

Langtidsgæster og ph.d.-stipendiater (specialestuderende ikke medregnet) i det forløbne år: K. Anagnostopoulos, F. Antonsen, D. Bödeker, D. Cangemi, J. Correia, O. Diego, J. Greensite, T. Harmark, M. Harris, L. Jensen, J. Jurkiewicz, A. Krasnitz, C.F. Kristjansen, Yu. Makeenko, J. Nielsen, J. Nishimura, K. Olsen, P. Orland, T. Prokopec, J. Rolf, A. Sedrakian, R. Szabo).

3.3 Eksperimentel partikelfysik

Hvad er naturen af stoffets mindste bestanddele? Det eksperimentelle svar herpå synes at afhænge af temperaturen. Ved tilstrækkeligt høje temperaturer, som f.eks. i solens indre, opløses atomerne i elektrisk ladede kerne- og elektronbestanddele. Ved endnu højere temperaturer opløses også atomkernerne i de partikler, vi idag holder for at være elementære og uforanderlige.

De mest almene elementære partikler, vi kender i dag, er tre familier med hver to kvarker og to leptoner. Disse synes at være de mindste bestanddele af alt stof. Hertil kommer kraftfelternes kvanter: Fotoner, gluoner, W- og Z-bosonerne. For at løsne de bånd, der binder kvarkerne sammen til f.eks. protoner og neutroner, kræves der ekstremt høje temperaturer, nemlig sådanne som herskede i de første øjeblikke af Universets historie.

Sådanne forhold er bekostelige at etablere i laboratoriet, og derfor er der kun få laboratorier for partikelfysik i verden. I Europa har landene skabt organisationen CERN med laboratoriet ved Geneve til formålet. Danmark er et af de 19 medlemslande i CERN, og medarbejdere ved Niels Bohr Institutet har siden oprettelsen af CERN deltaget i det internationale samarbejde om eksperimenter i partikelfysik.

Gennem sådanne eksperimenter har man fundet, at protonen og de andre såkaldte hadroner har en indre struktur; de består af kvarker og gluoner. Kvarkerne bærer en type ladning, som kaldes farve. Gluonerne kobler til farve og har også selv farve. De formidler de såkaldte stærke kræfter. Til de to kvarker i hver familie knyttes endvidere to partikler uden farve. Det er f.eks. elektronen og neutrinoen, som kun føler elektromagnetiske og svage kræfter. Igennem de sidste to årtier er det blevet fastslået, at disse to slags kræfter er to sider af den samme vekselvirkning. Teorien for de stærke og elektrosvage kræfter er i så god overensstemmelse med eksperimenter, at den går under navnet "standardmodellen" (se foregående afsnit).

Kvarkerne og leptonerne ser på alle måder ud som punktpartikler, uden udstrækning og dermed uden indre struktur. Det er et åbent spørgsmål, om man med standardmodellen er nået til enden af stoffets sønderdeling, eller om fremtidige eksperimenter vil afsløre indre struktur af disse partikler, eller måske helt nye partikler. Sandsynligheden taler for det sidste, da man ganske mangler en forklaring på, hvorfor partiklerne har deres respektive masser, hvorfor der netop er tre familier, og hvorfor alle kræfter synes at konvergere til en fælles styrke ved ultimativt høje temperaturer.

Niels Bohr Institutets deltagelse i disse undersøgelser har i de senere år angået elektron-positron kollisioner ved høje energier, tilvejebragt i LEP acceleratoren ved CERN. Her deltager man i to store eksperimenter, med hver sin vægt på de eksperimentelle muligheder.

I den nuværende fase af LEP kolliderer elektronerne med en energi, som svarer til Z-bosonens masse. De vigtigste fund har været, at der er netop

tre familier af kvarker og leptoner, og at disse med stor nøjagtighed vekselvirker som forudsagt af standardmodellen.

Medarbejdere ved NBI har specielt bidraget til målingen af antallet af familier, samt på forskellige måder til identifikation og måling af hadroner fra Z-bosonens henfald. Indsatsen omfatter både opbygning af apparatur og analyse af indsamlede data.

I 1996 øges energien i LEP maskinen op over tærsklen for produktion af et par af W-bosoner. NBI bidrager her med forberedelse af målinger af W-bosonens egenskaber og af jagt efter nye partikler. Der er teoretiske argumenter for, at allerede denne fase af LEP har en chance for at afsløre helt ny fysik ud over, hvad der forudsiges af standardmodellen. Man håber at finde nye slags partikler, der måske kan forklare det usynlige "mørke stof" i universet.

Der deltages endvidere i forberedelser til den næste generation af eksperimenter ved CERN. Ved at accelerere protoner til meget høje energier i en ny superledende ring, LHC, placeret i LEP tunnelen er der en god chance for at besvare spørgsmålet om oprindelsen af partiklernes masser. Det er her nødvendigt at lade intense protonbundter støde sammen 40 millioner gange i sekundet. Dette giver store udfordringer til den elektroniske behandling af eksperimentets millionvise af enkeltmålinger, og i dette område bidrager NBI til udviklingen af udstyr og metoder.

Endeligt deltages der i et nystartet eksperiment ved DESY, det store partikelfysikanlæg i Hamburg. I eksperimentet vil man søge at isolere store mængder af partikler, der indeholder den næsttungeste kvarktype. Det drejer sig her om at finde forskelle mellem sønderfaldene af partikler og antipartikler, der måske kan forklare, hvorfor der overhovedet findes stof i Universet og ikke kun stråling (J.D. Hansen, J.R. Hansen, P.H. Hansen, B.S. Nilsson, G. Damgaard, P.R. Møller, M. Dam, B. Rensch og ph.d.-stipendiater S. Schmidt, S. Xella, B.Aa. Nielsen og A. Wäänänen).

3.4 Teoretisk kernefysik

Teoretisk kernefysik er et vidt begreb, som dækker mange emner, hvoraf en stor del dyrkes ved Instituttet. Der er en lang tradition for studier af strukturen af stabile og næsten stabile kerner. I de senere år har interessen også samlet sig om studiet af egenskaberne af kernestof i store mængder under kompression og voldsom opvarmning. Disse egenskaber kan studeres i laboratoriet i kollisioner mellem tunge kerner. Forståelsen af sådanne påvirkninger er vigtig for beskrivelsen af det tidlige Univers. Kernestof i stor mængde forekommer i dag i naturen i neutronstjerner.

Den teoretiske gruppe er kraftigt engageret i kernestrukturforskning. En aktuel problemstilling er kobling mellem termisk excitation, superfluiditet og rotationsbevægelse i atomkerner. Blandt andet studeres faseovergangen mellem jævn rotation og diffus rotation. Den eksperimentelle udvikling af acceleratorer for radioaktive projektiler har skabt interesse for kerner med en overflade af neutroner. Gruppen har undersøgt disse halokerner, som kan forstås udfra teorier for systemer af få partikler. Tunge halokerner, der nærmer sig det maksimale neutronoverskud, spiller en vigtig rolle for nukleosyntese i supernovaer. Metoder fra kernefysik bruges også i beskrivelsen af atomare klynger, d.v.s. partikler bestående af op til nogle tusinde atomer, i nært samarbejde med en eksperimentel gruppe på Instituttet. Kerner er også vel egnet som laboratorium for studier af overgangen til meget irregulær bevægelse. I samarbejde med medlemmer af Intituttets gruppe for komplekse systemers fysik arbejder gruppen på beskrivelser af kvantekaos.

Ved mellemtemperaturer udviser kernestof en faseovergang fra en væske til en gas. Ved endnu højere temperatur møder man en hadronfase. Ved meget højt tryk og høj temperatur kan de enkelte nukleoner miste deres identitet i en quark-gluonplasma. I denne fase kan quarkerne bevæge sig frit, og systemet udviser chiralsymmetri. Gruppen arbejder med teoretiske beskrivelser af disse faseovergange og den analytiske fortolkning af numeriske resultater fra gitterfeltteori. Plasmafasen kan opstå kortvarigt i kollisioner af relativistiske tunge ioner. I samarbejde med NORDITA laver gruppen modelbeskrivelser af de dynamiske kollisionsforløb, med tranport i plasma og med studiet af former af hadronisk stof, f.eks. det såkaldte chirale kondensat. Gruppen er knyttet som teorigruppe til det skandinavisk-europæiske CHIC projekt for mellemenergier og til det danske CRAK samarbejde indenfor relativistisk tungionfysik. Samarbejdet omfatter dels CERN projektet, NA44, dels BNL projektet, BRAHMS, ved RHIC acceleratoren i Brookhaven, hvortil den danske eksperimentalgruppe planlægger dele af et detektorsystem (J.M. Bang, J.P. Bondorf, M. Diakonov (Nordita), T. Døssing, A.D. Jackson, I.N. Mishustin, B.R. Mottelson (Nordita), Aa. Winther, langtidsgæsteforskere G. Carter, H. Heiselberg (Nordita), M. Hjort-Jensen (Nordita), R. Mattiello, R. Venugopalan, ph.d.-stipendiater: P. Donati, O. Scavenius, A. Polleri, H.J. Pedersen og specialestuderende A. Andersen, A.-M. Levy, K. Splittorff).

3.5 Eksperimentel kernefysik

3.5.1 Kernestruktur

1998 blev det sidste år for NBIs Tandemlaboratorium ved Risø, efter i 38 år, på Niels Bohrs initiativ i 1961, at have dannet grundlag for Instituttets kernefysiske forskning på internationalt niveau. Den oprindelige 6 Mill. Volt EN tandem accelerator, blev i 1971 udskiftet med en 9.5 millioner Volt FN tandem, som endelig i 1989 blev udbygget med 2100 MHz Resonatorer, svarende til en øgning af accelerationsspændingen på yderligere 2 gange 4 Mill. Volt per ladningsenhed. Den sidste udbygning gav mulighed for at opbygge et slagkraftigt nordisk tung-ion laboratorium med udviklingen af multidetektor systemet NORDBALL, som virkede internationalt attraktivt igennem de sidste 10 år. Mere en 500 forskere har besøgt og arbejdet på Tandemlaboratoriet igennem denne periode.

Med igangsætningen af 2 store internationale projekter, EUROBALL i Europa og GAMMASPHERE i USA, opbygget efter samme principper som NORDBALL, men med 10 gange større effektivitet, vil det i fremtiden være mere formålstjentlig for NBIs forskere, helt at satse på de nye slagkraftige eksperimentelle faciliteter i udlandet, som nu giver rige muligheder, med mindre omkostninger. Instituttets eksperimentelle afdelinger er herefter igen blevet samlet på Blegdamsvej med de fordele, som en samlet infrastruktur skulle give.

De sidste eksperimenter på Tandemen i foråret 1998, var koncentreret om en udnyttelse af et radioaktivt ^{14}C beam til specielle isomerstudier i A=180 området, og til ved hjælp af et ^{51}V beam, at teste en ny 16-fold segmenteret Ge-detektor, som senere indgik i vore studier med radioaktive beams på GANIL acceleratoren i Caen, Frankrig. De sidste forsøg med Tandem acceleratoren blev afsluttet den 30. maj 1998.

På denne baggrund har gruppen til gengæld oplevet en af de mest aktive perioder for rejsefysikken indenfor studier af atomkernernes struktur, og hentet spændende resultater hjem fra både EUROBALL og GASP i Legnaro, Italien, fra GANIL i Frankrig, og fra GAMMASPHERE i Argonne, Chicago, USA.

Man udnytter primært de velkendte Coriolis- og centrifugalkræfter i meget hurtigt roterende compoundkerner. Disse kan dannes ved fusion af accelererede tunge ioner med targetkerner til at påvirke kernepartiklernes bevægelsesmønstre. Efter afgivelse af excitationsenergi ved partikel fordampning, afkøles kernen mod grundtilstanden ved udsendelse af en kaskade af gammastråler, hvis energier er proportionale med rotationsfrekvensen, og som med de nyudviklede detektorsystemer kan måles med 10% effektivitet, og en opløsningsevne på 2-3 keV og næsten uden Dopplerudtværing.

En stor del af eksperimenterne sigter som tidligere imod en detaljeret identificering og kortlægning af atomkernens kvantetilstande, for at belyse samspillet imellem kernens enkelpartikel og kollektive bevægelsesformer, faseovergange og symmetribrud, mens andre sigter på at finde kerner med særlige egenskaber, ofte teoretisk forudsagt, men meget vanskelige at finde. Det gælder f.eks. kerner med en ny form for superdeformation med en triaxial asymmetri, som er forudset i vore cranking beregninger, og som blev opdaget i ^{163}Lu og ^{165}Lu ved forsøg på NORDBALL. Ved hjælp af EUROBALL blev det muligt at påvise 8 noget svagere rotationsbånd i ^{164}Lu af denne type, mens vi med forsøg på GAMMASPHERE nu har fundet 3 nye bånd i ^{168}Hf af denne art, men i dette tilfælde indtil 70 gange svagere befolket end de første observerede i ^{163}Lu. Den høje følsomhed skulle nu give mulighed for at finde tilstande med en karakteristisk "wobbling" bevægelse, som kun kan bygges på triaxiale tilstande, som forudsagt af Bohr og Mottelson i 1975, men endnu aldrig fundet. Forsøg planlagt på EUROBALL i 1999 vil søge efter disse, som kan give et endegyldigt bevis på eksistensen af triaxialitet i nogle kerners symmetrier.

Den nye teknologiske udvikling med brug af radioaktive, ustabile isotoper, som beampartikler og targets, som udvikles på CERN, GANIL og GSI i disse år, muliggør studier af kernestrukturen i helt nye områder, f.eks. tæt på de grænser, hvor nukleonerne bliver ubundne på neutron og proton "drip lines". Ved et forsøg på GANIL i efteråret 1998 lykkedes det at måle quadrupol momentet på beam partikler af den dobbelt magiske ^{68}Ni kerne ved at Coulomb exciterer dem i et bly target.

Gruppen er også engageret i udvikling af en ny type multisegmenteret detektor for gammasporing til nøjagtig positionsbestemmelse, med støtte fra et af EUs TRM netværk programmer. Der sigtes på en videreudvikling af EUROBALL, som i øjeblikket er verdens mest moderne, og på en sideløbende opbygning af nye detektorsystemer som EXOGAM ved laboratorier med radioaktive beams (G.B. Hagemann, B. Herskind, G. Sletten, B. Svane Nielsen, stipendiater: M. Bergström, H.J. Jensen, S. Törmänen, P. Varmette, speciale- og ph.d.-studerende A. Harsmann, K. Austin Schmidt, S. Frattini, N. Hashimoto, T. Saitoh).

3.5.2 Pioner i kernemediet

En gruppe fra Niels Bohr Institutet studerer spinstrukturer i atomkernen for at forstå, hvordan pionerer opfører sig i kernemediet. Pionerne er bærere af vekselvirkningen mellem nukleoner og er samtidig en del af det felt, der holder sammen på kernen. Eksperimenterne blev udført ved Laboratoire National Saturne, Paris, indtil laboratoriet blev lukket ved udgangen af 1997. I 1998 har arbejdet været koncentreret om analyse af de data, der blev indsamlet i 1997, hvor den eksperimentelle indsats var stor på grund af den forestående lukning af laboratoriet. I disse sidste forsøg koncentrerede man sig specielt om studiet af de så kaldte koherente pioner, hvor pionagtige kvanter bevæger sig gennem kernen ved at eksitere en nukleon til en Delta og danne en Delta-hul tilstand. Kvantet propagerer gennem kernen, som skiftevis en pion og en Delta-hul tilstand, for til slut at manifestere sig som en pion, udsendt i retning af det oprindeligt overførte kvant, efterladende kernen i sin grundtilstand. Effekten er nu kortlagt i tre forskellige reaktioner: Ladningsudvekslings-reaktioner med både lette og tunge ioner som projektiler, og i uelastisk alfaspredning.

Gruppen led tidligt på året et smerteligt tab ved at miste sin primus motor og inspirator Docent Carl Gaarde (C. Ellegaard, J.S. Larsen, ph.d.-studerende Rasmus Dahl, specialestuderende Jørn Jensen og Martin Drews).

3.5.3 Højenergi tungion fysik

Kvarker er normalt bundne i "farveløse" partikler, d.v.s. at kvantetallet farve er neutraliseret på samme måde som elektrisk positiv og negativ ladning tilsammen kan give elektrisk neutrale tilstande. De observerede partikler er således protoner, neutroner, andre baryoner og mesoner. Dette er et karakteristisk træk ved stof under de betingelser, der hersker i Universet i dag. Ved meget høje temperaturer og tætheder svarende til de forhold, der fandtes cirka et mikrosekund efter Big Bang, eksisterede disse farveløse partikler ikke, men i stedet kunne kvarkerne og gluonerne (det stærke vekselvirkningskvantum) bevæge sig frit omkring i det unge Univers. Dette er i hvert fald hypotesen. Forsøg med tunge ioner ved ultrarelativistiske energier formodes at kunne genskabe forhold, der ligner tilstandene i dette unge Univers, dog varer en sådan laboratoriefrembragt tilstand kun så lang tid, som det tager lyset at rejse fra den ene ende af atomkernen til den anden. Laboratorie "universet" har således en udstrækning som en kerne.

En forskergruppe på Instituttet, kaldet HEHI, deltager i sådanne tungionsforsøg, dels ved CERN i Geneve og dels i Brookhaven Laboratoriet udenfor New York. Den væsentligste nuværende aktivitet er deltagelse i NA44 eksperimentet ved SPS acceleratoren på CERN. I dette eksperiment måles partikelspektre og multipartikel korrelationer. Det menes, at man ved disse studier kan opnå informationer om rum- og tidsudviklingen i stød mellem tunge ioner ved meget høje energier og således måske studere den førnævnte tilstand, hvor kvarker og gluoner er frie partikler.

I 1998 har gruppen været aktiv i forbindelse med analysen af NA44 data. Data fra Pb + Pb forsøget i efteråret 1995 og 1996, ved hvilket det dansk konstruerede flyvetidshodoskop (H4) blev taget i brug, er blevet analyseret. Resultaterne viser, at H4 fungerede yderst tilfredstillende og er en betydningsfuld detektor især i forbindelse med identifikationen af sjældne sammensatte partikler (deutroner, tritoner og disses antipartikler). De datamængder fra efteråret 1996, hvor en væsentlig del af beamtiden ved NA44 i praksis blev tildelt det NBI relaterede måleprogram for fler baryon systemer, giver meget interessante signaler. Fysikprogrammet sigter mod en indgående analyse af forholdene ved "freeze-out" i relativistiske tungion kollisioner. Et specielt studie af antibaryon produktion i lyset af en simpel geometrisk Glaubermodel er også blevet gennemført.

En anden central aktivitet for gruppen er ved den nye tungions collider RHIC, som er under opbygning i Brookhaven, med start medio 1999. Ved RHIC er energierne 10 gange større end ved SPS og gruppen deltager i BRAHMS eksperimentet. I løbet af året har gruppen meget aktivt deltaget i færdiggørelsen af eksperimentet og i opbygningen af det nødvendige software. Gruppen har bl.a. konstrueret en stor spektrometermagnet, to segmenterede flyvetidshodoskoper og et time projection chamber.

På endnu længere sigt planlægges en deltagelse ved CERNs LHC projekt, som forventes i gang år 2005. Gruppen deltager i ALICE eksperimentet, som også primært vil studere ultrarelativistiske tungions stød ved en meget stor energi (ca. 30 gange energien ved RHIC) (H. Bøggild, J.J. Gaardhøje, O. Hansen, A. Holm, B.S. Nielsen, I. Bearden samt M. Gonin, Palaiseau, ph.d.-studerende A. Hansen, specialestuderende P. Christiansen og K.E. Jørgensen).

3.6 Astrofysik

Forskningen finder sted i tæt samarbejde med Teoretisk Astrofysik Center (TAC), Dansk Rumforsknings Institut (DSRI), Astronomisk Observatorium (AO) og Nordita.

3.6.1 Galakser, dannelse og udvikling

Vi arbejder på at forstå kinematikken, dynamikken og de kemiske egenskaber af den galaktiske halo ud til galaktocentriske afstande på ca. 100 kpc for derved at fastlægge mulige scenarioer for galakse-dannelse.

Vi studerer egenskaberne af LSB (Low Surface Brightness) galakser under den hypotese at sådanne systemer er domineret af dark matter selv i deres indre områder, og at de er karakteriseret ved et usædvanligt stort angulært moment (P.R. Christensen, J. Sommer-Larsen, TAC, C. Flynn, Turku).

3.6.2 Kosmologi

I samarbejde med DSRI og AO deltager vi i to projekter til måling af fluktuationer i den kosmiske mikrobølge stråling, det amerikanske NASA Ballon-projektet TOPHAT og det europæiske ESA satellit projekt Planck.

Det forventes, at den første TOPHAT flyvning, der skal foregå omkring Sydpolen, vil finde sted omkring årsskiftet 1999/2000.

Planck forventes først opsendt i 2007, men konstruktionen af teleskopet, der er det danske bidrag til missionen, er under forberedelse (P.R. Christensen, S. Hermit, H.E. Jørgensen, AO, I. Novikov, TAC, H.U. Nørgaard-Nielsen, DSRI).

3.7 Komplekse systemers fysik

Denne gruppe repræsenterer et bredt spektrum af interesseområder, som har været i stærk udvikling i de sidste år. Med udgangspunkt i hele spektret af traditionelle specialiteter på NBI/NORDITA: Kernefysik, statistisk mekanik, faststoffysik, højenergifysik og astrofysik er der vokset et nyt område frem, hvis fælles tråd er den stærke ulinearitet, som findes i alle realistiske systemer og ofte spiller en helt dominerende rolle. Denne ulinearitet kan fremkalde strukturer med meget kompleks geometri (bl.a. såkaldte fraktaler) og meget irregulær bevægelse (kaos), hvis forløb er uforudsigeligt på trods af, at dynamikken er helt deterministisk. Et andet fællestræk ved dette område er brugen af computereksperimenter; det er i høj grad den intuition, som er opnået gennem vekselvirkningen med computere, som gør det muligt at angribe disse vanskelige "klassiske" problemer.

De metoder, der udvikles i studiet af ulineære systemer kan anvendes på mange forskellige områder, f.eks. turbulens, kvantesystemer med mange frihedsgrader (som atomkerner), kemiske reaktioner, klassisk mekanik og konstruktionen af neurale netværk med evne til at lære og udføre komplicerede beregninger på en fleksibel måde.

Kaotisk bevægelse i små systemer er, i de sidste ti år, blevet et relativt velstuderet område. Man ved noget om, hvordan kaos opstår, og hvordan det karakteriseres. For turbulens er situationen helt anderledes: Vi har en meget ringe teoretisk forståelse og ved ikke meget om, hvordan den bedst kan karakteriseres. Det er et spændende område, og der foregår en bred indsats her: Numeriske eksperimenter med gitre af koblede afbildninger, cellulære automater og hydrodynamisk turbulens. Fremskridt på disse områder er vanskelige, men vil kunne anvendes på mange fænomener, hvor både kaotisk bevægelse og rumlig uorden spiller en rolle.

Man kan specielt fremhæve de undersøgelser af "intermittens" i turbulent bevægelse (d.v.s. afvigelser fra Kolmogorovs teori), baseret på såkaldte skalmodeller, som viser, at dette fænomen kan findes i selv meget simple modeller. Endvidere er der sket fremskridt i forståelsen af turbulens i periodiske kemiske reaktioner. Det er lykkedes at få overblik over de instabiliteter, der forårsager den turbulente dynamik og de bundne hvirvel- (eller spiralbølge-) tilstande, der kan dannes undervejs. Endelig kan man nævne en ny gruppe af dynamiske vækstmodeller, som har skabt stor interesse.

Udviklingen inden for "kvantekaos", som historisk står Instituttet særlig nær, har været meget spændende i de sidste år, da man nu, både eksperimentelt og teoretisk, kan studere højt exciterede og meget righoldige spektrer, f.eks. af Brintatomet i et ydre magnetfelt. Her er gruppen kendt for at have udviklet en meget effektiv og udbredt teknik, hvorved systemets egenskaber kan beskrives ved hjælp af et lille antal periodiske baner fra det tilsvarende klassiske (Newtonske) system.

Indsatsen på dette område er stor og stærkt voksende. Den er styrket betydeligt gennem skabelsen i 1993 af "Center for Chaos and Turbulence Studies" financieret af Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd. Det består af NBI kaosgruppen, af Preben Graae Sørensens gruppe på Kemisk Institut, samt af Erik Mosekildes gruppe fra DTU. Dette center har skabt helt nye muligheder for det eksperimentelle program. Vi har nu mange eksperimenter i hydrodynamik: Rørstrømninger, frie overflader (hydrauliske spring) og Faraday bølger. Endvidere i svampevækst (med forbindelse til andre dynamiske fronter), kuglestrømninger, akustiske resonnancer (med forbindelse til kvantekaos), simple modeller af vekselvirkende neuroner og proteinfoldning. Den oprindelige bevilling til CATS centeret blev i 1998 afløst af en ny rammebevilling fra Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd.

I 1998 blev gruppen medlem af en forskerskole i "Ikke-lineære Systemer" sammen med grupper på Danmarks Tekniske Universitet, Kemisk Institut (KU), Afdelingen for Optik og Fluid Dynamik (Risø), og med samarbejdspartnere i industrien, såsom Novo-Nordisk. Skolen er financieret af Forskerakademiet og gennem denne forskerskole har vi en unik mulighed for at koordinere undervisningen for ph.d.-studerende (og tildels også specialestuderende). Kurserne kan understøttes af gæsteforelæsere betalt af skolen, og udenlandske ph.d.-studenter bliver ligeledes støttet af skolen. Skolen afholder en mængde workshops og symposier og er i gang med at udforme samarbejdsaftaler med andre tilsvarende skoler i verden.

Gruppen har gennem de senere år satset mere og mere aktivt på at studere emner og processer inden for biologiske systemers fysik. Dette er i særdeleshed sket gennem en eksperimentel opbygning af studier af konfigurationsændringer af makromolekyler, såsom proteiner, DNA og polymerer. Gennem et unikt eksperimentelt udstyr, opbygget indenfor gruppen af G. Zocchi, er man i stand til at se på ændringer i konfigurationer på skalaer så små som få Ångstrøm. Teknikken, der bruges, er baseret på et nærfelts-optisk mikroskop, og der er opnået banebrydende resultater med denne teknik. Aktiviteten bliver suppleret af en teoretisk indsats inden for beskrivelser af termodynamiske processer for protein-foldning. Ligeledes studeres motorproteiner teoretisk.

I slutningen af 1998 blev to unge forskere, Kirstine Berg-Sørensen og Lene Oddershede, tildelt en bevilling fra FREJA programmet. Denne aktivitet vil opbygge en såkaldt optisk pincet til at studere, kontrollere og manipulere de mindste biologiske molekyler. Denne form for pincet udgør et særdeles avanceret værktøj til en videre forståelse af fysiske processer i biologien.

Gruppen indenfor biologisk fysik var medinitiativtager til dannelsen af en forskerskole i "Biological Physics" i samarbejde med Risø Laboratoriet, MEMPHYS på Danmarks Tekniske Universitet, Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole og August Krogh Institutet på Københavns Universitet. Denne skole er sponsoreret af Forskerakademiet og danner en "paraply" over alle ph.d.-studerende inden for områder i biologisk fysik i hele Ørestadsområdet. Således er der tæt samarbejde med fysikafdelingen på Lunds Universitet. Skolen tilbyder et stort udbud af kurser inden for feltet, og inviterer gæsteforelæsere til at deltage i kurserne og forelæse i workshops for ph.d.-studerende.

Et andet meget aktivt område indenfor komplekse systemers fysik er studiet af selvorganiserende kritiske fænomener (kaldet "SOC"). Dette felt blev etableret af P. Bak for ca. 10 år siden og har siden da gennemgået en rivende udvikling, og mange grupper i verden arbejder nu inden for dette felt. Hovedideen bag selvorganiserende kritiske fænomener er, at ikke-lineære dynamiske systemer, med både tidslige og rumlige frihedsgrader, af sig selv vil udvikle sig henimod et kritisk punkt, alene givet ved de underliggende dynamiske processer. Idet systemet nærmer sig det kritiske punkt, vil rumlige og tidslige korrelationer bygges op og på det kritiske punkt vil der være potenslovs korrelationer i både tid og rum. Denne slags opførsel er nu eksperimentelt observeret i en mængde systemer, f.eks. sandbunker, superledningsdynamik, væskedynamik, o.s.v. I de seneste år har gruppen udvidet sin aktivitet til at omhandle biologiske systemer, såsom immunsystemet, og endvidere også financielle systemer, som aktiehandel og aktiepriser. Ud fra computersimuleringer af de dynamiske ligninger observeres igen en kritisk opførsel, hvilket kan have afgørende konsekvenser såvel på det medicinske som det finansielle område.

Center for Kunstige Neurale Netværk, CONNECT, er oprettet i 1991 af Det Naturvidenskabelige og Det Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd i forening under informatikprogrammet, PIFT. Det har hjemsted ved Niels Bohr Institutet og ledes af lektor Benny Lautrup. Der består et snævert samarbejde mellem den teoretiske gruppe på NBI og den anvendelsesorienterede gruppe på Elektronisk Institut, Danmarks Tekniske Universitet, ledet af lektor Lars Kai Hansen. I den første planlægningsperiode på tre år var der ydermere deltagelse af Fysisk-Kemisk institut, DTU, og Afdeling for Optik og Fluid Dynamik, Risø.

Centerets forskning spænder over flere aspekter af feltet, neurale netværk: Kapacitetsberegninger på specielle netværk, algoritmeudvikling, teori for generalisation og generiske anvendelser. Desuden deltager centeret i industrielle udviklingsprojekter og medicinsk databehandling, specielt inden for analyse af tredimensionelle scanninger af hjernen. Til dette formål er nye metoder, som tillader optræning af netværk med meget store antal forbindelser, blevet udviklet. CONNECT deltager i to internationale netværk: Et europæisk, som vedrører den statistiske mekanik for komplekse systemer, og et amerikansk, som angår visualisering af hjernens funktionelle konnektivitet.

Gruppen er deltager i tre "Mobility"-netværk indenfor EU: "Extended Dynamical Systems" (koordineret af T. Bohr), "Fractals and Self-orga-

nization" (koordineret af P. Bak) og "Intermittency in Turbulence" (koordineret af M.H. Jensen). I hvert netværk deltager ca. 10 andre fremtrædende grupper i Europa.

Mange fremragende gæster har besøgt grupperne og det har, sammen med den store og aktive studentergruppe, bidraget til at skabe et stimulerende og dynamisk miljø. En stor del af forskningen i disse nye retninger har været muliggjort gennem generøs støtte fra private fonde og industri (P. Alstrøm, P. Bak, T. Bohr, P. Cvitanovic, P. Dimon, C. Ellegaard, J. Hertz (NORDITA), M. Høgh Jensen, B. Lautrup, M. Levinsen, K. Sneppen (NORDITA), G. Zocchi samt ph.d.-studerende B. Freiesleben, A. Johansen, O. Winther, H. Zinkernagel og specialestuderende: A.E. Hansen, R. El Mousti, J. Bundgård Jensen, P. Snoer Jensen, A. Marcussen, K. Lindemann, J. Randløv).

3.8 Institutetts regnemaskineanlæg

Regnemaskineudstyret på Blegdamsvej har kørt meget stabilt i 1998. Der er foretaget udvidelser i form af flere UNIX arbejdsstationer og forbedret netværksudstyr. Central UNIX server er en AlphaServer 2000 5/250. Denne er server for 22 Digital UNIX og ca. 75 Linux arbejdsstationer. Desuden har højenergi afdelingen en regneklynge bestående af 35 Linux maskiner. NBIs VMS klynge er reduceret til 4 maskiner.

Netværket består af et antal ethernetsegmenter koblede sammen til en stjernetopologi i en bro, samt en FDDI ring. Mange af segmenterne kan nu levere 100 Mbit/s (Björn S. Nilsson).

3.9 Internationalt samarbejde

I løbet af kalenderåret 1998 har 44 udenlandske gæsteforskere (heri inkluderet 9 udenlandske studerende) opholdt sig ved Niels Bohr Institutet i mere end 3 måneder.

De er fordelt på følgende lande: Australien 2, Belgien 1, Canada 1, England 2, Finland 1, Frankrig 2, Grækenland 1, Holland 2, Indien 1, Italien 7, Japan 3, Kroatien 1, Polen 1, Portugal 1, Rusland 1, Schweiz 1, Spanien 2, Sverige 1, Tyskland 6, Ungarn 1, USA 6.

Derudover har Instituttet i 1998 haft 146 udenlandske gæster på kortere besøg (max. 3 måneders varighed), og et antal gæster, som har deltaget i symposier og workshops: The Spontaneous Order of Life II, 10/08-19/08, med 77 deltagere, Phase Transitions in Nuclear Collisions, 18/11-21/11, med 67 deltagere, og Quantum Geometry, Random Matrices, Statistical Models of Strings and Quantum Gravity, 26/11-28/11, med 22 deltagere. Endelig kan det nævnes, at Niels Bohr Institutet i samarbejde med UNESCO organiserede konferencen Niels Bohr and the Evolution of Physics in the 20th Century, Unesco Building, Paris, 27/05-29/05, med over 200 deltagere.

4. Ørsted Laboratoriet

Forskning

4.1 Nanofysik

Forskningsgruppen i nanofysik har over en række år opbygget et laboratorium til fremstilling og undersøgelse af strukturer i nanometerområdet, d.v.s. med dimensioner under en tusindedel millimeter. III-V NANOLAB fremstiller og processerer heterostrukturer af materialerne GaAs, AlAs og InAs eller énkrystallinske legeringer af disse. Der er yderligere opbygget væsentlige processfaciliteter, hvoraf de vigtigste er fordampnings- og hulkatodeforstøvningsudstyr til fremstilling af partikler i nanometerområdet af en lang række materialer (Na, Fe, Co, Ta, C, Cu m.fl.). Nanopartikelfremstillingen tillader, at nanopartikler landes på forskellige substrater, og det har været en afgørende mulighed for nanofysikforskningen, at partiklerne kan landes på forud fremstillede III-V heterostrukturkredsløb og anbringes helt præcist ved et nylig etableret AFM (atomic force microscopy) udstyr, der kan flytte nanopartikler rundt på en overflade med nanometer præcision (J. Borggreen, P.E. Lindelof, C. Mortensen, N. Payami, C.B. Sørensen).

4.1.1 Elektroniske bølgeledere

Endimensionale elektronkanaler i GaAlAs heterostrukturer har egenskaber, der på mange måder ligner optiske fibre. For at få maksimal transmission gennem en endimensional elektronkanal er det således i lighed med bølgeledere for elektromagnetisk stråling nødvendigt at koble via et horn eller, som man kalder det, når det drejer sig om elektroner, en adiabatisk ændring af bredden hen imod den smalle endimensionale kanal. I lighed med mikrobølgekomponenter og lysbølgeledere kan der fremstilles en række komponenter, der dog endnu kun fungerer ved lave temperaturer. NBIfAFG er med i et europæisk program Q-Switch, hvis formål det er at udvikle sådanne komponenter, der ultimativt skal kunne anvendes ved frekvenser i gigahertz området. Der arbejdes dels med komponenter af retningskoblertypen, hvor elektronerne ved tunnelering eller almindelig transport flyttes fra en kanal til en anden, dels med ringformede kanaler, der bl.a. udviser Ahar-

onov-Bohm magnetisk fluks kvantisering (A.E. Hansen, A. Kristensen, P.E. Lindelof, S.V.D. Pedersen i samarbejde med Wurzburg, Lund og Helsingfors Universiteter).

4.1.2 Kulstof-nanorør

Kulstof-nanorør er mikrometer lange molekyler med en diameter på kun ca. 1 nanometer. De er rullet op af et monoatomart grafitlag og findes i en lang række forskellige typer af strukturer karakteriseret ved deres diameter og deres grad af chiralitet ("snoning"). Disse forskellige typer har meget forskellige elektriske egenskaber, de findes som isolatorer, halvledere og metaller, men meget lidt vides endnu om f.eks. deres elektriske ledningsevne. Vi er gået ind i et projekt, hvis formål er at måle den elektriske ledningsevne ved lave temperaturer. På et Si substrat dækket af SiO2 udlægges fire 100 nanometer brede guldtråde i en afstand af 200 nanometer. Oven på disse kontakter lægges et nanorør, og modstanden over en sektion på 200 nanometer af nanorøret måles.

Kontaktmodstandene er som regel meget høje, og da et enkelt nanorør har en meget lille kapacitet til omgivelserne, giver overførsel af en enkelt elektron til nanorøret en dramatisk stor potentialændring. Hovedsigtet med vore undersøgelser har indtil videre været at forstå dette fænomen og at udnytte det til at bestemme de enkelte egenenergitilstande i kulstof-nanorørerne (D. Cobden, P.E. Lindelof, J. Nygård).

4.1.3 Kunstige atomer og elektroniske billiardspil

En afgrænsning af en todimensional elektrongas i en GaAlAs heterostruktur med gateelektroder i en submikron ø, der via tynde kontakter er forbunden til den omgivende todimensionale elektrongas. En sådan, såkaldt kvantedot, giver mulighed for to typer af effekter: Dels en klassisk effekt, hvor elektronerne opfører sig som hårde kugler, der rammer kanterne og kastes spejlende tilbage. Under passende betingelser, f.eks. et ydre magnetfelt, vil elektronerne i dette klassiske tilfælde passere ballistisk gennem kvantedotten og modstanden være minimal. Dels en kvantemekanisk effekt, hvis egenenergierne i kvantedotten er så adskilte sammenlignet med den termiske energi, at energierne af de indkommende elektroner transmitteres resonant gennem disse tilstande. Begge situationer er blevet studeret i trekantede kvantedots, og resultaterne er blevet sammenlignet med klassiske og kvantemekaniske simuleringer. Et særlig interessant fænomen er muligheden for, at der er en større transmission af elektroner fra den ene side end fra den anden side. Fænomenet går i litteraturen under navnet en "quantum ratchet" (en kvantemekanisk skralde). At elektronerne kun kan gå én vej gennem kvantedotten synes umiddelbart i strid med sund fornuft. Det er dog således, at symmetrien genoprettes ved de allermindste forskelle i positiv og negativ forspænding. Fænomenet, der er blevet studeret eksperimentelt ved Lunds Universitet, har vakt betydelig international interesse (P. Bøggild, A. Kristensen, P.E. Lindelof i samarbejde med Lund Universitet).

4.1.4 Nanopartikler og klynger

Ved anvendelse af et opbygget hulkatode sputtersystem er det muligt at fremstille 10-100 nm partikler af alle tungt fordamplige metaller. Specielt Fe partikler og deres interessante kubiske form og strukturelle egenskaber er blevet studeret. Fe partiklerne er blevet landet og manipuleret med AFM på et mikrometer Hall kryds (GaAs heterostruktur kredsløb), der derefter har gjort det muligt at undersøge Fe partiklernes magnetiske egenskaber ved lave temperaturer. Fe partiklerne har en "hud" af Fe_2O_3 og udviser en kompliceret opførsel i et ydre homogent magnetfelt. Partiklerne udviser enkeltdomæne opførsel og der er bestræbelser i gang for at fortolke de magnetiske susceptibilitets målinger. Egenskaberne er også blevet undersøgt ved neutrondiffraktion (J. Borggreen, L. Theil Kuhn, P.E. Lindelof, P. Hedegård i samarbejde med Nijmegen Universitet).

4.1.5 Elektroner på superflydende helium

På en overflade af superflydende helium kan der ved hjælp af en underliggende metalelektrode fastholdes et tyndt todimensionalt lag af elektroner. Systemet har stor lighed med den måde, elektroner fastholdes ved en grænseflade mellem GaAlAs og GaAs. Der er startet et samarbejde med London Universitet, hvor den submikrone litografi ved nanofysikgruppen udnyttes til at afgrænse disse elektroner i et meget lille område og dermed give mulighed for at studere mesoskopiske effekter (A. Kristensen i samarbejde med London Universitet).

4.2 Heterostrukturer og III-V halvledere

4.2.1 Optisk spektrometri

Lysudsendelsen fra porøs silicium er undersøgt systematisk med optiske og elektriske metoder. Båndstrukturen bag lysudsendelsen er fastlagt til at bestå af i alt fire bånd, hvoraf to er overflade-

bånd, og to har bulk natur. Etableringen af dette system er bekræftet af fotoakustiske målinger udført i Salvador, Brasilien.

Det optiske båndgab og det reducerede båndgab i n-type AlGaAs:Si er udmålt som funktion af koncentrationen af Si. Målingerne er udført på en serie præparater fremstillet i Belo Horisonte, Brasilien, og vore eksperimentelle resultater er i god overensstemmelse med teoretiske beregninger i hele området fra svag dotering og til den metalliske grænse (E. Veje i samarbejde med A. Ferreira da Silva og medarbejdere).

4.2.2 Magnetotransport i p-type GaAs/AlGaAs kvantebrønde pålagt uniaksialt strain

Grundtilstanden i de undersøgte kvantebrønde er besat med to typer hulladninger, tunge og lette. Den elektriske strøm er derfor en sum af to transportbidrag fra enten de tunge eller de lette hulladninger. De tunge og lette huller bevæger sig ikke lige hurtige, og der er derfor en "gnidning" mellem de to strømme, som giver et bidrag til den elektriske modstand. Fænomenet kan også opfattes som et resultat af hul-hul Coulomb-vekselvirkningen. Dets betydning for magneto-modstanden i GaAs/AlGaAs kvantebrøndene er blevet undersøgt teoretisk og eksperimentelt. Muligheden for at kunne pålægge et uniaksialt strain har været vigtig i denne analyse, idet forskellen mellem de tunge og lette huller har kunnet varieres.

Kvantebrøndenes elektriske og optiske egenskaber er stærkt afhængige af urenhedsniveauer i det Be-dopede lag af AlGaAs. Til identifikation/påvisning af sådanne niveauer er fremstillet lagstrukturer, der er egnede til kapacitansmålinger (Deep Level Transient Spektroscopy). Herved er eksistensen af fem urenhedsniveauer blevet demonstreret. I hvilken udstrækning de kan relateres til beryllium er endnu uafklaret. Eksperimenterne er blevet udvidet til at omfatte undersøgelser af aktive niveauer dannet ved strålingsbeskadigelser efter ionimplatering med 0.5 MeV He i multilag af p-AlGaAs samt af CdMnTe:In og CdMnTe:Al (O.P. Hansen og A. Johansen i samarbejde med Institute of Physics, Wroclaw University of Technology).

4.3 Generel teori

4.3.1 Bose-kondensation

Siden det i 1995 lykkedes for tre forskergrupper i USA at nå så lave temperaturer, at de kunne iagttage Bose-Einstein kondensation i fortyndede atomare gasser, har der været stor interesse for egenskaberne ved sådanne systemer. Gruppens forskning har i det forløbne år omfattet en række projekter vedrørende den kondenserede fase: a) den tidslige udvikling af hvirveltilstande, b) dæmpningen af kollektive dipol-oscillationer og c) dispersionen af overfladebølger. Andre projekter vedrører dæmpningen af kollektive oscillationer i normalfasen, herunder forbindelsen mellem det kollisionsløse og hydrodynamiske område, samt beslægtede relaksationsfænomener (H. Smith, U. Al Khawaja, L. Viverit i samarbejde med G. Kavoulakis, E. Lundh, C.J. Pethick).

4.3.2 Isolator-leder overgange i todimensionale elektronsystemer

Todimensionale elektronlag, som dannes i grænseområdet mellem to lidt forskellige halvledere, har i mange år været et intenst forskningsområde. I de senere år har der blandt andet været to overraskende eksperimentelle opdagelser. I 1990 blev det opdaget, at det kemiske potential for visse elektrontætheder aftager, når elektrontætheden vokser. Dette er det modsatte af, hvad man forventer. Det kaldes negativ kompressibilitet. I 1995 opdagede den samme forskergruppe meget overraskende, at et todimensionalt elektronlag under visse omstændigheder kan være elektrisk ledende, ligegyldigt hvor stort et areal det todimensionale elektronsystem har. Ud fra et generelt argument havde man ellers i mange år ment, at det skulle være en isolator. Man kalder det metal-isolator overgangen. I 1998 er der lavet en fænomenologisk teori, der viser, at der er en simpel sammenhæng mellem den negative kompressibilitet og den overraskende metal-isolator overgang (H. Nielsen).

4.3.3 Hvirvelstruktur i SO(5) modellen

Teorien for høj-T_c superledning er stadig ikke på plads. I gruppen har vi fortsat vort arbejde med den nye lovende teori for fænomenet, den såkaldte SO(5) model. Vi har især studeret de strømhvirvler, der opstår, når en superleder udsættes for et ydre magnetfelt. Disse hvirvler er velegnede objekter, når det drejer sig om en kritisk vurdering af SO(5) modellens forudsigelser. Hvor vi sidste år studerede hvirvelkernernes kollektive eksitationer, der lettest lader sig studere i neutronspredningseksperimenter, har vi i år koncentreret os om disse hvirvelkerners elektroniske egenskaber. Et antal eksperimentelle resultater tyder på, at kernerne for en særlig klasse af superledere er elektriske isolatorer, hvilket, som vi har vist, kan forklares meget naturligt i SO(5) modellen (P. Hedegård, H. Bruus).

4.3.4 Endelig-tids termodynamik og optimering

En destillationskolonne er blevet optimeret ved at tilføre eller udtage varme i passende mængder på hver bund. Beregningerne er foretaget i endeligtids termodynamisk sprog og ved hjælp af termodynamisk hastighed. Denne optimering er blevet sammenlignet dels med den traditionelle styring af en destillationskolonne, dels med et andet optimeringsprincip, konstant termodynamisk kraft. Konstant termodynamisk hastighed giver i alle tilfælde den bedste energiudnyttelse. Endelig er præcise operationelle størrelser (temperaturer, varmeudveksling, flows m.v.) beregnet for en metanol-isopropanol blanding i en 19-bunds kolonne med henblik på eksperimentel afprøvning på DTUs store demonstrationskolonne. På det abstrakte plan optimeres termodynamiske processer i gennemsnitlig forstand med eksempler fra varmemaskiner og kemiske reaktioner. Sandsynlighedsfordelingerne under selve optimeringen sammenlignes med termiske fordelinger (B. Andresen i samarbejde med G. Siragusa, P. Salamon, San Diego State University, S. Bay Jørgensen, DTU, E. Sauar, Norges Tekniske Højskole, A. Tsirlin, Program Systems Institute, Rusland).

4.4 Magnetiske systemer

4.4.1 Kernemagnetisme i faste stoffer

I en krystal af metallet rhodium søges kernespinnene kølet tilstrækkeligt langt ned til, at en forventet antiferromagnetisk fase kan manifestere sig. Eksperimentet foregår ved Helsinki University of Technology (HUT), hvor forberedelserne har stået på i henved 5 år. Vi har studeret NMR spektret ved høj spin-polarisation (op til 86 %) og foreløbig fundet en dobbelt-spin-flip proces. En ordnet fase har ikke kunnet påvises, selvom der er sat en ny lavtemperaturrekord (ca. 200 pK).

I diamanter af Kulstof-13, som er en isolator, er det uhyre vanskeligt at køle kernespinnene videre, når temperaturen først er nogle få Kelvin. Med henblik på at nå lavere temperatur (eller rettere lav entropi) er det forsøgt at polarisere kernerne dynamisk via elektronisk-paramagnetiske centre introduceret ved hjælp af elektronbestråling. Foreløbig er der nået en polarisation på 7 % (omkring 200 gange ligevægtspolarisationen ved det pågældende magnetfelt og temperatur) (F.B. Rasmussen i samarbejde med J. Tuoriniemi, T. Knuutila, HUT, K. Lefmann, Risø, C. Fermon, H. Glattli, CEA).

4.4.2 Magnetiske strukturer og excitationer

Der er bred enighed om, at mekanismen for høj-Tc superledning i kobber-oxiderne er koblet til de magnetiske egenskaber af disse materialer. Første landvinding i forståelsen af den bagvedliggende magnetiske model, den todimensionale Heisenberg antiferromagnet, opnåede Chakravarty, Halperin og Nelson i 1989 ved at afbilde systemet på den kontinuerte ikkelineære sigmamodel. Trods stor succes i beskrivelsen af hidtil opnåede eksperimentelle resultater, er der på baggrund af computer simuleringer for nylig blevet rejst tvivl om holdbarheden af denne fremgangsmåde. Neutronspredningsforsøg paa modelsystemet Cu $(DCOO)_2$,$4D_2O$ foretaget ved DR3, Risø, har udvidet det eksperimentelt undersøgte temperaturinterval betydeligt. Vi konkluderer, at afbildningen mister sin gyldighed ved højere temperaturer.

De magnetiske bidrag til den elektriske ledningsevne af erbium er blevet undersøgt som funktion af hydrostatisk tryk. Den ordnede magnetiske struktur ved lave temperaturer ændrer sig fra en konus til en plan cycloidisk struktur, når det hydrostatiske tryk overstiger ca. 3 kbar. Både denne faseændring og den fordobling af modstanden, som er observeret ved faseændringen, er i overensstemmelse med teoretiske modelberegninger. Temperaturvariationen af den elektriske modstand er konsistent med Elliott-Wedgwood teori, når trykket er større end 3 kbar, men ikke ved lavere tryk. Afvigelsen ved lave tryk er ikke forstået (J. Jensen, H.M. Rønnow i samarbejde med D.F. McMorrow, Risø, K.A. McEwen, M. Ellerby, London).

4.4.3 Mars/Mössbauer-gruppen

Analysen af resultaterne fra Mars Pathfinder finder stadig sted. Over 16.000 billeder fra overfladen af Mars blev returneret til Jorden, herunder over 500 billeder af magnetisk støv tiltrukket af de magneter, landeren medbragte.

For øjeblikket undersøger vi især, hvilke oplysninger om Marsstøvets historie, der kan uddrages ved studiet af lysspredning fra overfladestøvet i almindelighed. To ph.d.-afhandlinger vil omhandle problemstillingen og resultaterne. Der vil udkomme to særskilte bind af "Journal of Geophysical Research", hvori hovedresultaterne fra Mars Pathfinder er beskrevet.

Vi har udført en serie af simuleringseksperimenter med de magneter, der er ombord på Mars Polar Lander. Denne lander medfører adskillige "Magnetic Properties Experiments", herunder et eksperiment, hvor støv, opsamlet fra forskellige dybder under overfladen, bliver bragt til et nyud-

viklet instrument, som indeholder permanente magneter. Disse magneter indgår som en del af et instrument, kaldet "Thermal and Evolved Gas Analyzer" på landerens instrumentdæk. Heri vil faseovergange i det indsamlede materiale blive studeret. Vi er i færd med at udarbejde et katalog over forsøg med Mars Sample Analoger. Kataloget skal bruges til hjælp ved fortolkningen af resultaterne fra Mars. Mars Polar Lander blev opsendt den 3. januar 1999 og skal (efter planen) lande på Mars den 3. december 1999.

Mars Surveyor 2001 Missionen (APEX), der opsendes i 2001, medbringer et Mössbauer spektrometer og et α-proton-X-ray fluorescence spektrometer. Magneter, der er i stand til at opsamle et (næsten) homogent lag af magnetisk støv, er ligeledes inkluderet i nyttelasten for Mars Surveyor 2001 Missionen. Under missionen vil det indfangede støv på magneterne blive undersøgt ved hjælp af Mössbauer- og -proton-X-ray-spektrometrene. Magneterne vil blive udviklet og bygget på Ørsted Laboratoriet (J.M. Knudsen, M.B. Madsen, P. Bertelsen, S. Faurschou Hviid, W. Goetz, M. Olsen i samarbejde med Jet Propulsion Laboratory, Pasadena, Lunar and Planetary Laboratory, University of Arizona, Tucson, Department of Astronomy, Cornell University Ithaca, Department of Geosciences, Princeton University, New Jersey og Institute for Storage Ring Facilities (ISA) og Afdelingen for Geologi, begge Århus Universitet).

4.5 Atom-, molekyl- og optisk fysik

4.5.1 Kollisionsdynamik

En række aspekter af dynamikken for kollisioner mellem energetiske atomer og ioner studeres teoretisk og eksperimentelt. Orbitalenes form og dynamik manipuleres ved hjælp af laserlys. Såkaldte fuldstændige spredningseksperimenter, hvor alle komplekse spredningsamplituders størrelser og faser fastlægges, analyseres teoretisk og eksperimentelt. For nylig er laserkølingsteknikker taget i anvendelse. Tre aspekter har tiltrukket sig særlig interesse i det forløbne år:

a. Fuldstændige sæt af integrale Stokes parametre er blevet studeret for overgange fra P-tilstande til P-tilstande i elektronoverførselsprocesser ved kollisioner mellem energetiske lithium ioner og Na(3p) atomer. En såkaldt propensity regel for integral alignment, udledt teoretisk af E. Sidky og H.-J. Terp Simonsen, er eftervist eksperimentelt.

b. Et eksperiment, der kombinerer den såkaldte COLTRIMS teknik (COLd Target Ricoil Ion Momentum Spectroscopy) med et laserkølet target af natriumatomer er under opbygning. De studerede processer er analoge til Fraunhofer diffraktion for lys, men her for atomare partikler.

c. Et projekt til køling af magniumatomer i en såkaldt MOT (Magneto Optical Trap) efter nedbremsning i en Zeeman slower er under opbygning. Med dette udstyr vil vekselvirkninger mellem meget kolde atomer og lys kunne studeres i stor detalje.

Beregninger i forbindelse med eksperimenterne udføres i samarbejde med teoretikere fra Helsinki og NIST.

Efter tilskyndelse fra AIP er et bogprojekt under forberedelse for Springer-Verlag med titlen "Polarization, Alignment and Orientation in Atomic Collisions" (N.O. Andersen, K.-A. Suominen, (NorFa gæsteprofessor) J.W. Thomsen, S. Grego, M. van der Poel, D.N. Madsen, H-J. Terp Simonsen, C.V. Nielsen, S. Balslev, i samarbejde med S.E. Nielsen, Kemisk Institut; P.S. Julienne, NIST; E. Sidky, Kansas State University; M. Machholm, Singapore; D. Dowek, J.C. Houver, Orsay; K. Bartschat, Des Moines).

4.5.2 Bose-Einstein kondensater, evaporativ køling og optiske gitre

Et Bose-Einstein kondensat i et eksternt periodisk potential er blevet studeret, numerisk så vel som ved analytiske beregninger, gældende for forskellige parameter-regimer. Vi studerer ligeledes fænomener, der minder om Bloch-oscillationer i en perfekt krystal, påtrykt et konstant elektrisk felt. Sådanne fænomener er siden observeret eksperimentelt ved Yale Universitet.

Simple koblede differentialligninger baseret på kinetisk teori er udviklet til beskrivelse af fordampningskøling, som i eksperimenter leder til Bose-Einstein kondensation af alkali gasser. Disse ligninger benyttes til at beskrive fordampningskølingsprocessen ved en række eksperimenter ved forskellige laboratorier i USA.

Eventuelle dynamiske effekter af dipol-dipol vekselvirkningen mellem to atomer i et optisk gitter studeres. Arbejdet er fortrinsvis numerisk, og har i årets løb koncentreret sig om udvikling af computerprogrammer (K. Berg-Sørensen, L.G. Larsen, C.I. Mikkelsen, K.-A. Suominen (NorFa gæsteprofessor), i samarbejde med J. Piilo, Helsinki; K. Mølmer, Aarhus).

4.5.3 Høje overtoner i lyspulser med variabel bølgelængde

I vekselvirkningen mellem frie atomer og et intenst laserfelt kan der dannes ulige harmoniske overtoner af det indkommende lys. Hvis man til det intense felt adderer et svagere felt med variabel bølgelængde, kan man desuden observere sidebånd dannet ved sum- og differensfrekvens blanding. Ved TW laserfaciliteten i Lund studeres disse fænomener såvel eksperimentelt som teoretisk (M.B. Gaarde i samarbejde med A. L'Huillier, C.-G. Wahlström, S. Svanberg, Lund).

4.6 Materialers mikrostruktur og egenskaber

4.6.1 Nanokrystallinske inklusioner i aluminium

I samarbejde med National Center for Electron Microscopy, UC Berkeley, CA, USA har vi gennem de sidste år arbejdet med undersøgelser af de dannede former af blyinklusioner i aluminium fremstillet ved ionimplantering og/eller ultrahurtig størkning. For blyinklusioner i aluminium, er den elastiske deformation minimal, og det betyder, at inklusionerne får samme form som frie krystaller, nemlig som et oktaeder med vinkelret afskårne spidser. Der er to måder, hvorpå afvigelser fra denne form kan dannes. 1: De små deformationer, som skyldes at blyinklusionernes krystalplaner ikke passer helt med aluminiumkrystallens planer, resulterer i forekomsten af såkaldte magiske størrelser, d.v.s. at inklusioner med disse dimensioner findes oftere end andre. 2: Inklusioner i nanometerstørrelsen har ikke blot et energibidrag fra grænsefladerne, men også fra kanterne mellem de enkelte facetter. Jo mindre inklusionerne bliver, jo mindre vil afskæringen af deres hjørner blive, således at formen for de mindst mulige inklusioner vil være tæt på et rent oktaeder.

En blyinklusion i aluminium kan med god tilnærmelse karakteriseres som et legeringsmæssigt lukket system. Når en inklusion smelter bliver formen rundere, uden at der ellers sker nogen ændring i forhold til den omgivende aluminium matriks. Inklusionerne kan derfor betragtes som nanodigler, hvor der i elektronmikroskopet kan laves smelte- og størkningseksperimenter samtidig med, at de enkelte inklusioner iagttages. Mens små inklusioner bliver kuglerunde ved smeltningen, viser det sig, at større inklusioner – dog stadig i nanometerskalaen – bibeholder de store plane oktaederflader ved smeltning, mens de afskårne endeflader bliver runde. Fænomenet er blevet undersøgt ved brug af *in-situ* elektronmikroskopi, og baseret på langtidseksperimenter – op til 8 dage – er det blevet fastslået, at ligevægtsformen for de smeltede inklusioner er kugleformet, og at formændringen for de større inklusioner er kinetisk begrænset. Tilsvarende smeltningsforsøg med nanokrystaller af bly i korngrænser af aluminium har vist, at inklusionerne ved smeltningen får en karakterisk linseform, svarende til, at en kuglekalot af smeltet bly rækker ind i hvert af aluminiumkornene. Formen, der skyldes overfladespænding, er analog til formen af en vanddråbe på en plan flade. Ved måling af kontaktvinklen er det derfor muligt at bestemme overfladespændingen og derved den relative grænsefladeenergi af korngrænsen. Tidligere undersøgelser af bly-cadmium legeringsinklusioner har vist, at inklusionerne som oftest består af to krystaller af henholdsvis rent bly og rent cadmium. De seneste undersøgelser, hvor inklusionerne frembringes ved sekventiel ionimplantering, har været koncentreret om inklusioner med et stort indhold af cadmium og et lille indhold af bly eller omvendt. Elektronmikroskopiske undersøgelser har vist, at i inklusioner med et højt blyindhold er cadmiumkrystallen pladeformet og vedhæftet en af blykrystallens store facetter. I det modsatte tilfælde – i inklusioner med et stort cadmiumindhold – er blykrystallen ofte næsten omkranset af en stor cadmiumkrystal. Disse resultater skyldes forskel i grænsefladeenergi mellem bly/aluminium og cadmium/aluminium (A. Johansen, E. Johnson, L. Sarholt, L. Kjeldgaard i samarbejde med U. Dahmen og H. Gabrisch, UC Berkeley, S. Hagège, CNRS).

4.6.2 Nanokrystallinske inklusioner i silicium

Ionimplantering af bly i silicium enkeltkrystaller, der efterfølgende analyseres med elektronmikroskopi og ionchanneling, har været brugt til forsøg på fremstilling af nanoskala blyinklusioner i silicium. I modsætning til aluminium, hvor indre spændinger omkring blyinklusionerne neutraliseres, virker silicium som en mekanisk stiv og termodynamisk inaktiv matriks. Channeling analyser fra implanteringer udført under omkring 400 C viser, at silicium krystallen under implanteringen bliver amorf og elektronmikroskopi viser, at der samtidig dannes en tæt fordeling af blykrystaller af størrelse på 1-5 nm. Channeling analyser efter udglødning af de implanterede prøver viser, at det amorfe siliciumlag rekrystalliserer; men samtidig diffunderer det implanterede bly ud til overfladen – det bindes til og følger med rekrystallisationsfronten – hvor det fordamper. Implan-

teringer ved højere temperatur, hvor silicium forbliver krystallinsk, fører til dannelse af 5-20 nm store blyinklusioner med samme morfologi som inklusionerne i aluminium, men med mindre veldefinerede former (A. Johansen, E. Johnson, L. Sarholt, U. Dahmen, UC Berkeley).

4.6.3 Nanokrystallinske koboltinklusioner i guld

Ionimplantering er blevet brugt til forsøg med fremstilling af nanokrystallinske inklusioner i tyndfilm bikrystaller af guld. Implanteringer ved 300 C fører til dannelse af 10-20 nm store koboltkrystaller i såvel guldmatriks som i korngrænserne. Konventionel elektronmikroskopi samt mikroskopi ved atomar opløsning, foretaget med 800 keV mikroskopet i Berkeley, viser, at inklusionerne vokser i veldefinerede orienteringer i forhold til matriks; men de første resultater tyder på, at deres struktur ikke umiddelbart kan forklares udfra den forventede fcc eller hcp struktur. Inklusionerne findes med flere forskellige former og orienteringsforhold, der er ens for inklusionerne i matriks og i korngrænserne (A. Johansen, E. Johnson i samarbejde med U. Dahmen og T. Fujii, UC Berkeley).

4.6.4 Beskydning af faste stoffer med klynger af guldatomer

Sputteringudbytter er blevet målt for Ag og Au prøver, beskudt med klynger af guld-atomer med op til 13 atomer pr. klynge. Der måles enorme udbytter (op til 20.000 for 1.4 MeV Au_{11} på sølv). Disse udbytter opnås gennem massive ulineære effekter fremkaldt af den store energitæthed, klyngernes nedbremsning giver anledning til. Resultaterne er i overensstemmelse med en cylindrisk spike model, hvor cylinderdiameteren vokser med energi af projektilerne.

For at undersøge om den atomare kernetoning er den samme for enkelt-atomer som for atomer i klynger ved samme hastighed, er der målt rækkeviddefordelinger for Au_1, Au_2, og Au_3 implanteret i Al, Si og Cu. Der findes ingen signifikante proksimitetseffekter.

Endeligt er der målt vinkelfordelinger at det sputterede materiale for beskydning af guld med $Au_{1, 2, 3}$. Mens fordelingerne under Au1 beskydning er markant udadrettede, giver klyngebeskydninger anledning til fordelinger tæt på cosinus. For en prøve med kraftig tekstur kan de målte vinkelfordelinger forklares ved, at kun den lineære kollisionskaskade giver anledning til krystalstrukturbestemte anisotropier (H.H. Andersen, A. Johansen, M. Olsen og V. Tuboltsev i samarbejde med grupper fra IPN i Orsay og Lyon).

4.7 Synkrotronstråling

Røntgenstråling frembragt i en elektron- (evt. positron-) synkrotron ved energier på omkring 5 GeV, har en langt, langt større brillans end røntgenstrålingen fra et konventionelt røntgenrør. Dansk brug af røntgensynkrotronstråling finder sted ved forskellige beamfaciliteter, først og fremmest HASYLAB i Hamburg og ved ESRF i Grenoble. Danske brugere er organiseret i SNF centeret, DANSYNC, hvis leder er J. Als-Nielsen (se http://www.dansync.dk/dansync/).

4.7.1 Reflektivitet på væskeoverflader

På det fleksible 3-akse spektrometer ved beamline D4 i Hamburg har vi i løbet af 1998 opbygget eksperimentelt udstyr og rutiner til spredning på flydende overflader. Ved at dreje monokromator krystallen (Si eller Ge) om en akse parallel med det indkomne synchrotron beam kan man styre det monokromatiske beam i den lodrette plan, hvilket gør det muligt at måle reflektivitet fra væskeoverflader. Ved fjernstyring kan der skiftes detektor, og dermed kan man måle Grazing Incidence Diffraction (GID) uden at skifte opstilling. Sampleholderen er en lille fleksibel kryo-ovn, der gør det muligt at arbejde i temperaturområdet 0 til 100 grader, og det er blevet udnyttet til at måle på Langmuir lag af Arachidic Acid deponeret på en vandig opløsning indeholdende blynitrat, hvorved der dannes 2d-krystaller i overfladen. Ydermere er den flydende krystal 8OCB undersøgt omkring den nematiske-smektiske faseovergang ved 67 grader både ved D4 og på Troika beamline ved ESRF i Grenoble (P. Gaarde, J. Als-Nielsen).

4.7.2 Meteoritstrukturer

På det vertikale diffraktometer på wiggler beamrøret BW2 i Hamburg, har vi studeret den ordnede fase i forskellige jernmeteoritter. Denne ordnede fase (eller supergitterstruktur) mellem Fe og Ni, forekommer i små krystallitter indlejret i meteoritten. Ved diffraktion med synkrotronstråling har vi bestemt dels at krystallitterne har supergitterstruktur, og bestemt størrelsen af disse krystallitter til ca. 300 Å i Cape York meteoritten og ca. 950 Å i Toluca meteoritten (C. Mammen, J. Als-Nielsen).

4.7.3 Faseskift i perfekt krystaltopografi

Grundet den lave emittans og lille kildestørrelse har røntgenstråling fra tredie generations synkrotroner (som f.eks. ESRF) gode kohærensegenskaber. Dette gør, at man i diffraktions eksperimenter kan se effekter stammende fra fasekontrast billeddannelse. Fasekontrast åbner nye muligheder for

anvendelsen af synkrotronstråling og kan bl.a. udnyttes i udformningen af optiske elementer. Faseskift i en perfekt krystalreflektion påvirker således billeddannelsen, og ved ESRF har vi lavet eksperimenter for at bestemme dette faseskift og dets afhængighed af f.eks. ekstinktionsdybden af strålingen i krystallen. Et detaljeret kendskab til faseskift og ekstinktionsdybde i en perfekt krystal vil være værdifuldt i optimaliseringen af optiske komponenter (Bragg Fresnel linser etc.) til røntgen-beamlinjer (A. Madsen og J. Als-Nielsen).

4.7.4 Materialer ved høje tryk og temperaturer

Af årets arbejde fremhæves studiet af nanokrystaller ved høje tryk og temperaturer. I γ-Fe_2O_3 har fasetransformationen maghemite (γ)-hematite(α) vist sig at afhænge stærkt af partikelstørrelsen. For 9 nm krystaller er transformationstrykket 27 GPa, betydeligt under, hvad man finder for store krystaller (35 GPa). Reduktionen forklares termodynamisk ved, at volumenændringen er større for nanokrystallerne end for store krystaller.

I fasediagrammet for TiO_2 ved høje tryk og temperaturer har vi opdaget en krumning ("næse") ved rutil/α-PbO_2 overgangen for både små og store krystaller. Yderligere er faseovergangen forskudt til et lavere tryk for nanokrystaller (J. Staun Olsen, S. Steenstrup i samarbejde med L. Gerward, J.Z. Jiang, S. Mørup, DTU, S. Åsbrink, Stockholm, J.-E Jørgensen, Århus, A. Waskowska, Polen).

4.8 Biofysik

4.8.1 Hyperpolariserede gasser til biofysisk, medicinsk og faststoffysisk forskning

To systemer til kernepolarisering af ædelgasserne Helium og Xenon er under opbygning. Begge systemer er baseret på spin exchange optisk pumpning (SEOP). $^3He/^{129}Xe$-isotoperne polariseres ved kollisioner med alkali-metaller, henholdsvis Na, K eller Rb, som er polariserede ved hjælp af optisk pumpning med cirkulært polariseret laserlys i et magnetfelt. SEOP af Rb er en velkendt og effektiv metode til at polarisere Xe, men er ikke særlig effektiv for polarisation af He. Na/^{3}He og K/^{3}He systemerne er foreslået som mere effektive systemer. Det første eksperiment, der er bygget, undersøger de fundamentale spin overførelsesprocesser i K/He SEOP. Den hyperpolariserede gas besidder en overordentlig høj kernespin-polarisation (100000 gange højere end normalt) og giver derved anledning til et tilsvarende kraftigere MR signal som mere end kompenserer for den ringe tæthed af gassen, sammenlignet f.eks. med protoner i kroppens væv. MR billeder af indåndet hyperpolariseret xenon gas er væsentligt mere detaljerede end billeder dannet ved traditionelle metoder (indånding af en radioaktiv gas). Desuden har indåndingen af He/Xe ingen kendte bivirkninger (W.E. Svendsen, L. Vejby Søgaard, P.I. Borel, L.W. Jørgensen, N. Andersen, i samarbejde med O. Paulson, Rigshospitalet; B. Quistorff, Panum Instituttet; H. Gesmar, H. Larsson, Dansk Videncenter for Magnetisk Resonans, K. Schaumburg, E. Shabanova, Kemisk Institut; K. Clausen, R. Wilbrandt, Risø; F. Stålberg, Lund).

4.8.2 Skanningsanalyser

Der er indledt et samarbejde med Kardiologisk Laboratorium på Rigshospitalet til at bestemme tidsforløbet af blodets passage fra højre hjertekammer gennem lungerne til venstre hjertekammer. Ved injektion af en passende radioaktiv isotop kan signaler fra de to hjertekamre bestemmes ved en serie målinger med PET-skanneren. Ved at udnytte Maximum Entropi og Bayes metoderne er det lykkedes at opnå en sikker bestemmelse af tidsforløbet ud fra disse to signaler. Betydningen af sådanne målinger for diagnostisering undersøges (S. Steenstrup i samarbejde med J.D. Hove, H. Kelbæk, K. Kofoed).

5. Center for Jordens Klima og Biogeokemiske Kredsløb

Center for Jordens Klima og Biogeokemiske Kredsløb (DCESS) blev oprettet i december 1997 med støtte fra Danmarks Grundforskningsfond og officielt indviet den 30. januar 1998. Centeret er etableret for en femårig periode på Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik ved Københavns Universitet og på Biologisk Institut ved Syddansk Universitet i Odense. G. Shaffer er leder af centeret med J.R. Bates som assisterende leder i København og D. Canfield som assisterende leder i Odense. De tre indledende forskningstemaer er klimasystemets stabilitet, oceanets rolle i klimasystemet og den kemiske og biologiske udvikling af atmosfæren og oceanet.

Forskning

5.1 Modellering af den oceane termohaline cirkulations indflydelse på klimaet

Ændringer i den termohaline cirkulation i oceanerne kan påvirke Jordens klima ved at ændre energitransporten mod polerne. En pludselig æn-

dring til en tilstand med svag termohalin cirkulation i den nordlige del af Atlanterhavet, og dermed til et koldere klima i Europa, er sket i fortiden og kan måske også ske i fremtiden.

Der er udviklet en ny og simpel koblet ocean-atmosfære model for at studere virkningen af vertikale og horisontale udvekslinger (i form af advektive og diffusive transporter) i oceanet på den termohaline cirkulation og på klimaet, som begge har vist sig at være meget følsomme overfor sådanne udvekslinger. Begge typer udvekslinger må forventes at øges under et koldt klima og således forøge den termohaline cirkulation og dermed energitransporten mod polerne. Derfor repræsenterer begge udvekslinger en negativ tilbagekobling, som søger at stabilisere klimaet. Den nye model simulerer observerede asynkrone klimabegivenheder på den nordlige og sydlige halvkugle under den sidste istid og den meget forskellige struktur af disse begivenheder på de to halvkugler (G. Shaffer og S. Olsen).

5.2 Modellering af det oceane kulstofkredsløbs betydning for klimaet

Oceanernes kulstofkredsløb (inklusive den oceane biosfære) kontrollerer det atmosfæriske CO_2 indhold på tidsskalaer fra århundreder til årtusinder og har dermed stor indvirkning på Jordens klima via drivhuseffekten. Vi har påbegyndt den tredie afhandling i en triologi om oceanernes biogeokemiske kredsløb med brug af modellen "HIgh Latitude exchange/Diffusion-Advection" (HILDA). Dette arbejde studerer kulstofkredsløbet i oceanerne og atmosfæren og vil præsentere nye, uafhængige vurderinger af optaget af menneskeskabt CO_2 i oceanerne.

Vi har også fortsat arbejdet med at studere, hvorledes dannelse og remineralisering af opløst organisk materiale i Grønlands-, Islands- og Norskehavet påvirker optaget af kulstof i oceanerne. Dette foregår i samarbejde med Aarhus Universitet, Risø og DMI. Både dannelsen og remineralisering af organisk materiale samt dybvandsdannelsen har en kraftig sæsoncyklus i området, og vekselvirkningen mellem dem kan påvirke det oceane kulstofoptag betragteligt. Et togt til Grønlandshavet blev udført i 1998 og flere togter er planlagt for 1999.

Et samarbejde er påbegyndt med Potsdam Institute for Climate Impact Research, Tyskland, omkring en koblet ocean-land-atmosfære model CLIMBER. Denne model vil blive udvidet med en biogeokemisk komponent, der blandt andet inkluderer næringssalte, ilt og opløst uorganisk kulstof, således at det marine kulstofkredsløb kan studeres i modellen. De parametre, der påvirker modellens biogeokemiske kredsløb, bliver bestemt ved at optimere modellen i forhold til den observerede fordeling af de ovennævnte sporstoffer i oceanet. Til denne optimering af modellen er der udviklet en ny version af de dele af CLIMBER, der beskriver det biogeokemiske kredsløb (J. Bendtsen, J.O.P. Pedersen, S. Olsen, G. Shaffer, P.-I. Sehlstedt).

5.3 Cirkulation, blanding og kulstof kredsløbet i det sydøstlige Stillehav

På et togt med forskningsskibet Sonne blev der i 1995 foretaget hydrografiske målinger langs den 28., 35. og 43. sydlige breddegrad i området mellem den chilenske kyst og den 88. vestlige længdegrad. Disse målinger kan sammenlignes med SCORPIO målinger foretaget i 1967 langs den 28. og 43. sydlige breddegrad og viser betydelige ændringer i temperatur, salinitet og opløst ilt gennem de sidste 28 år. På 43 grader syd har en betydelig opvarmning på 0.2°C fundet sted mellem 300 og 800 db. Dette fortolkes som et resultat af dannelse af varmere og lettere intermediært vand i de seneste årtier. På 28 grader syd er der sket en væsentlig opvarmning på 0.4°C over 1600 db, som er ledsaget af et væsentligt fald i koncentrationen af opløst ilt på 10 μmol . kg^{-1}. Sammen med et betydeligt fald i iltkoncentrationen i intervallet 1700-2800 db tyder disse resultater på at vandmasserne ud for Chile har øget hastigheden i bevægelsen sydpå i de sidste årtier. Dette arbejde blev udført i samarbejde med kolleger ved Program for Physical Oeanography and Climate in the eastern South Pacific Ocean (PROFC) ved Universitet i Concepcion, Chile. PROFC er et "søster"-forskningsinstitut til DCESS.

Seks års observationer (1991-1997) af vind, strøm og temperatur er rapporteret for Chiles kystområde. Observationerne dækker flere El Niño begivenheder, inklusive den meget kraftige begivenhed i 1997. Det blev observeret, at vinde, der er favorable for opstrømning af bundvand, bevægede sig sydover langs kysten og var stærkest i den australske vinter ud for det nordlige Chile, og stærkest i den australske sommer ud for det centrale Chile. En sydgående middelstrøm på 12.8 cm/s blev målt for seksårsperioden i Peru-Chile strømmen på 220 meters dybde ved den 30. sydlige breddegrad. En kraftig og hurtig opvarmning, som blev observeret ved udgangen af 1996, markerede overgangen til El Niño forhold og viste sig flere måneder tidligere end traditionelle El Niño indikatorer. Observationerne er udført sammen med PROFC.

En numerisk havmodel (Princeton Ocean Modellen) er sat op for et kystområde ud for Chile. Der er foretaget studier af de kystnære strømsystemer, bl.a. med analyser af energibudgetterne. Et andet mål med dette arbejde er at studere vekselvirkningen mellem fangede kystbølger og den lokale topografi på ugentlige og månedlige tidsskalaer. Disse bølger dominerer den lavfrekvente variabilitet over Chiles shelf og kontinentalsokkel og har muligvis stor betydning for den ekstremt høje biologiske produktion, der observeres i det kystnære område.

Samhørende ændringer i temperatur og lufttryk ved havoverfladen i Stillehavet er analyseret for en 92 års periode (1903-1994) med nye metoder, der involverer en blanding af spektralanalyse og frekvensopløsning. Resultatet viser, at El Niño tidsskaler på 3-5 år dominerer forholdene i det tropiske og subtropiske Stillehav. I anden halvdel af dette århundrede observeres en øget amplitude af El Niño signalet og en ændring til højere frekvenser. Der arbejdes nu på at opnå indsigt i de underliggende fysiske processer bag de observerede signaler ved at undersøge, hvorledes oceane og atmosfæriske anomalier udvikler sig over en typisk cyklus.

Vi har desuden påbegyndt arbejdet med at udvikle en regional oceanmodel for det sydøstlige Stillehav. Det er planen, at bruge modellen til at undersøge de observerede ændringer i vandmassernes egenskaber i området i perioden fra 1960erne til 1990erne (H. Hundahl, O. Leth, P.-I. Sehlstedt, G. Shaffer, S. Venegas, M. Williams).

5.4 Instrumentudvikling

I juni 1998 deltog vi med TRAMP-1 (Transceiving Registering, Autonomous Multicycling Profiler) i DIAMIX (Dynamics of wind-forced diapycnal mixing in the stratified ocean) projektet sydøst for Gotland i Østersøen og opnåede en serie gode måleresultater.

Desuden har vi iværksat et andet projekt, der omfatter konstruktion af et forankret automatisk observation/telemetri system (Moored Automatic Observation System, MAOS) samt fremstillingen af TRAMP-2 hertil. Den første MAOS vil blive forankret tidligt i 1999 ud for det centrale Chile i samarbejde med PROFC (H. Hundahl, J. Holck, G. Shaffer, P.-I. Sehlstedt, S. Skoglund).

5.5. Lavfrekvent strømvariation i Østersøen

Strøm og temperaturmålinger ud for Gotlands kyst (udført i 1977 af G. Shaffer) er analyseret ved hjælp af en moderne teori for kystindfangede bølger. Analysen viser, at de tidligere observerede, stærke lavfrekvente fluktuationer i strøm og temperatur nær Gotlands kyst kan forklares som en overlejring af de to første sæt af kystindfangede bølger, som dannes af vindbegivenheder ud for Gotlands kyst (G. Shaffer).

5.6 Udstrømningen mellem Færøerne og Shetlandsøerne

Den intense del af udstrømningen fra det nordlige Ishav og til det nordlige Atlanterhav passerer gennem Færø-banke kanalen og strømmer ned gennem det dybe bassin i Islandshavet. Nyligt indsamlede hydrografiske data og strømdata viser en stor variabilitet af strømmen på mesoskala, som udvikles så snart vandet har forladt den egentlige kanal. Friktion med bunden og forskydningsustabilitet i strømmens øvre grænseflade fører til stærk turbulent blanding og til indfangning af det omgivende varme vand i det udstrømmende, kolde vand. Et eksperiment, der skal bestemme størrelsen af denne blanding er forberedt til udførelse i 1999 i samarbejde med B. Hansen, Fiskirannsóknarstovan, Færøerne (D. Quadfasel).

5.7 Variabilitet i Det Arktiske Ocean

Der er arbejdet med at analysere ændringer i den hydrografiske struktur i Det Arktiske Ocean og de nordiske have, som finder sted på tidsskalaer fra adskillige år til adskillige årtier, og som tilsyneladende er forbundet med fluktuationer i det atmosfæriske nordatlantiske oscillationsindex. Det viser sig, at den øverste del af vandsøjlen hovedsagelig er påvirket af den vinddrevne cirkulation og følger kortere tidsskalaer på ca. ti år, mens den dybere del er drevet af den termohaline cirkulation og har langt længere tidsskalaer på adskillige årtier (D. Quadfasel).

5.8 Stabiliteten af klimasystemet

Et fundamentalt problem i klimaforskningen er at forklare, hvorfor Jordens klima forbliver stabilt over meget lange tidsrum. Der kendes således flere eksempler på mekanismer, der giver positiv tilbagekobling som f.eks. is-albedo koblingen og koblingen mellem havoverfladetemperaturen samt varmestrålingen og den nedre troposfæres indhold af vanddamp. Disse mekanismer kan i princippet føre klimasystemet langt væk fra den observerede middeltilstand selv uden eksterne påvirkninger. Vi har foreslået en dymanisk stabiliseringsmekanisme i klimasystemet, som omfatter transport af angulært moment i atmosfæren samt de overfladevinde og den fordampning, denne transport medfører. Mekanismen er fundet ved at analysere en simpel tozone model af klimasy-

stemet og har en styrke, der kan kompensere de ovennævnte positive tilbagekoblingsmekanismer.

Vi har desuden arbejdet på at underbygge den foreslåede mekanisme ved at udføre eksperimenter med en generel atmosfærisk cirkulations model (GCM) på en jordklode, der er helt dækket af vand. Eksperimenterne har omfattet to integrationer over mange år med modellen. I det første eksperiment var klimaet i ligevægt (d.v.s. den globale sum af alle energistrømninger fra overfladen var nul), og i det andet eksperiment blev en konstant pertubation på 2K lagt til ligevægts-havoverfladetemperaturen. Ved at undersøge de ændringer, der opstår i overfladens energistrømninger fra den ene situation til den anden, kan man identificere de mekanismer, som modellen bruger for at nå tilbage til ligevægtssituationen. Resultaterne fra disse GCM eksperimenter er i overensstemmelse med forudsigelserne fra den simple model og understøtter således den foreslåede dynamiske stabiliserings-mekanisme (V.A. Alexeev og J.R. Bates).

Anden virksomhed

1. Astronomisk Observatorium

1.1 TAC center
Teoretisk Astrofysik Center blev oprettet under Danmarks Grundforskningsfond i 1994 og har hjemsted i Rockefeller Komplekset med en afdeling på Institut for Fysik og Astronomi (IFA) ved Aarhus Universitet. En del af forskningen i centeret er omtalt under bidragene fra AO pkt. 1.2 og NBI pkt. 3.6 (I. Novikov, centerleder).

1.2 IJAF center
Instrumentcenter for Jordbaseret Astronomisk Forskning blev oprettet i 1996 for midler fra SNF. Forskningen i centeret er omtalt i bidraget fra AO pkt. 1.1 (J. Andersen, centerleder).

2. Geofysisk Afdeling

2.1 Center for Jordens Klima og Biogeokemiske Kredsløb
Se under forskningsvirksomhed pkt. 5.

3. Niels Bohr Institutet

3.1 Niels Bohr Arkivet
Niels Bohr Arkivet blev oprettet den 7. oktober 1985. Det er en tilskudsberettiget selvejende institution under Forskningsministeriet i tilknytning til Niels Bohr Institutet og Københavns Universitet.

Arkivets mange historiske samlinger omfatter bl.a. Niels Bohrs videnskabelige, private og administrative korrespondance, Bohrs manuskripter, nogle af Bohrs nærmeste medarbejderes breve og manuskripter, video-, film- og lydbåndoptagelser med og om Bohr, og desuden en stor fotosamling. Disse samlinger bliver for tiden ordnet og registreret med støtte fra danske og udenlandske fonde. Bøgerne i den videnskabshistoriske bogsamling er ikke til udlån, men kan læses på Arkivet.

Udgivelsen af Niels Bohr Collected Works på forlaget Elsevier Science Publishers nærmer sig nu sin afslutning. Bind 10, under redaktion af professor David Favrholdt, Odense Universitet, udkommer tidligt i 1999. Derefter mangler kun bind 11, der bliver redigeret af Finn Aaserud.

Arkivet modtager gæsteforskere fra ind- og udland og arrangerer åbne seminarer i videnskabshistorie (Forstander: Finn Aaserud).

3.2 CATS center
Center for Chaos And Turbulence Studies blev oprettet i 1993, støttet af Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd (SNF). Centeret har hjemsted på NBI med afdelinger på Kemisk Intitut og DTU. Centerets forskning er beskrevet under NBIs virksomhed punkt 3.7 (P. Cvitanovic, centerleder).

3.3 CONNECT center
Center for Kunstige Neurale Netværk, oprettet i 1991, er støttet af SNF og STVF under informatikprogrammet PIFT. Centeret har hjemsted på NBI med afdelinger på DTU og Forskningscenter RISØ. Den del af centerets forskning, som foregår på NBI, er beskrevet under punkt 3.7 (B. Lautrup, centerleder).

3.4 Center for Naturfilosofi og Videnskabsstudier
Centeret (CNV) oprettedes i 1994 under Det naturvidenskabelige Fakultet og er lokaliseret på Niels Bohr Institutet, hvorfra centerets undervisning i naturfilosofi og videnskabsteori udbydes til studerende ved fakultetet. Centeret fungerer som et netværk og tæller både forskere ved fakultetets forskellige institutter, der bruger en del af deres forskningstid på videnskabsteoretiske emner, og forskere fra andre fakulteter. Der samarbejdes om kurset "Naturfilosofi – naturvidenskabernes teori, grundlagsproblemer og verdensbilleder", som er et tilbud til de studerende om et naturvidenskabe-

ligt orienteret "filosofikum". Kurset fungerer samtidig som en åben ramme for den filosofiske debat om naturvidenskabelige emner. Fakultetet ønsker med centeret at styrke forskning, undervisning og formidling indenfor fagområdet, naturvidenskabsteori, og gennem centeret bidrage til tværvidenskabeligt samarbejde mellem forskere fra de naturvidenskabelige fag, fagfilosoffer, videnskabshistorikere og andre, der beskæftiger sig med videnskabsforskning. Centeret udsender et elektronisk nyhedsbrev om aktiviteter inden for videnskabshistorie og videnskabsfilosofi, og samarbejder bl.a. med Niels Bohr Arkivet samt tilsvarende centre.

Fra fakultetets institutter er følgende associeret til centeret: Jørgen Gomme, Lis Olesen Larsen (August Krogh Inst.); Jens Damgaard Andersen (Datalogisk Inst.); Niels Bonde (Geologisk Inst.); Frank Hansen (Geografisk Inst.); John Avery (Kemisk Inst.); Jesper Lützen, Flemming Topsøe (Matematisk Inst.); Inge Henningsen (Inst. f. Matematisk Statistik); Jesper Hoffmeyer (Molekylærbiologisk Inst.); Jens Bang, Holger Bech Nielsen, Per Kjærgaard Rasmussen (Niels Bohr Inst.). I styringsgruppen for centeret sidder Benny Lautrup (Niels Bohr Inst.), Erik Bahn (Molekylærbiologisk Inst.) og Finn Collin (Inst. f. Filosofi, Pædagogik og Retorik). (Publikationer fra ovennævnte, se under de respektive institutter). Som leder fungerer Claus Emmeche (NBIfAFG). Desuden er ekstrafakultære forskere associeret til centeret, bl.a. Hans Siggaard Jensen (HHK), Knud J. Jensen (DTU), Cathrine Hasse (Inst. f. Antropologi, KU), Jan Faye (Inst. f. Filosofi, Pædagogik og Retorik), Stig Andur Pedersen (RUC). Til kurset i naturfilosofi er tilknyttet en undervisningsassistent.

I 1998 færdiggjorde Henrik Zinkernagel sit ph.d.-projekt omhandlende grundlagsproblemer i højenergifysikken og fysikkens verdensbillede. Zinkernagel er nu løst associeret centeret og søger post.doc stipendium til fortsatte videnskabsfilosofiske og grundlagsfysiske studier. Et ph.d.-projekt ved Theresa Schilhab påbegyndtes i 1998, en undersøgelse af filosofiske problemer ved naturvidenskabelige, herunder evolutionære, redegørelser for opståen af bevidsthed hos Homo sapiens.

Aktuel information om CNVs forskning, undervisning og formidling kan fås ved henvendelse på vor adresse (Niels Bohr Inst., Blegdamsvej 17, 2100 Kbh. Ø); lignende information findes på centerets websider (hvor der også er links til diverse ressourcer indenfor naturfilosofi og videnskabsstudier): http://www.nbi.dk/ natphil/ (Claus Emmeche, centerleder).

3.5 ICP center
Instrument Center for Partikelfysik er oprettet i 1996 for SNF midler. Centerets forskning er beskrevet under NBIs bidrag punkt 3.3 (J. Dines Hansen, centerleder).

3.6 CRAK center
Center for CERN Relateret Atom- og Kernefysik blev oprettet for SNF midler i 1996 med afdelinger ved Aarhus Universitet og NBI. En del af forskningen i centeret er beskrevet under punkt 3.5.3 i NBIs bidrag (C. Riisager, IFA, Aarhus Universitet, centerleder).

4. Ørsted Laboratoriet

4.1 CNAST center
To af laboratoriets forskningsgrupper, III-V NANOLAB og klyngelaboratoriet medvirker i Center for Nanostructures (CNAST) under ledelse af Prof. J. Hvam, MIC, DTU. Centeret indgår i det andet materialeudviklingsprogram (MUP II), 1994-1998, som finansieres af Erhvervsfremmestyrelsen under Industriministeriet, samt af SNF og Statens Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd (STVF). Den del af centerets forskning, som foregår på NBIfAFG, er beskrevet under punkt 4.1 (J. Borggreen og P.E. Lindelof).

4.2 DANSYNC center
Instrumentcenter for Synkrotronstråle Forskning er oprettet i 1996 af SNF omfattende al synkrotronstråle forskning i Danmark. En del af centerets forskning er beskrevet under ØLs bidrag punkt 4.7 (J. Als-Nielsen, centerleder).

Ole Hansen

Stab

Antal årsværk
VIP: 126
TAP: 88,2

VIP, internt finansieret
Als-Nielsen, Jens; professor.
Ambjørn, Jan; professor.
Anagnostopoulos, Konstantinos; forskningsadj.
Andersen, Hans Henrik; professor.
Andersen, Johannes; lektor.
Andersen, Niels Overgaard; lektor.
Andresen, Bjarne Bøgeskov; lektor.
Bak, Per; professor.
Bang, Jens Mikal; lektor.
Bates, John R.; professor.

Bergstrøm, Mats Henrik; forskningsadj.
Berg-Sørensen, Kirstine; forskningsadj.
Bondorf, Jakob Peter; lektor.
Borggreen, Jørn; lektor.
Bøggild, Hans; lektor.
Cangemi, Daniels M.; forskningsadj.
Carter, Gregory W.; forskningsadj.
Christensen, Per Rex; lektor.
Clausen, Henrik Brink; lektor.
Clausen, Jens Viggo; lektor.
Corral, Alvaro; forskningsadj.
Cvitanovic, Predrag; professor.
Dahl-Jensen, Dorthe; lektor.
Damgaard, Gunnar; lektor.
Damgaard, Poul Henrik; lektor.
Døssing, Thomas; lektor.
Einicke, Ole Henrik; lektor.
Ellegaard, Clive Sigurd; lektor.
Emmeche, Claus; lektor.
Gaarde, Carl C; lektor.
Gaardhøje, Jens Jørgen; lektor.
Hagemann, Gudrun Bertram; lektor.
Hammer, Claus Uffe; professor.
Hansen, Aksel Walløe; lektor.
Hansen, John Renner; lektor.
Hansen, Jørn Dines; professor.
Hansen, Leif; lektor.
Hansen, Ole; professor.
Hansen, Ole Per; lektor.
Hansen, Peter Henrik; lektor.
Hedegård, Per; lektor.
Helmer, Leif Aug Nic; lektor.
Helt, Bodil Elisabeth; lektor.
Herskind, Bent; lektor.
Hjorth, Jens; lektor.
Holm, Anders Løvenskjold; lektor.
Howard, Martin; forskningsadj.
Høg, Erik; lektor.
Højerslev, Niels Kristian; lektor.
Jackson, Andrew D.; professor.
Jensen, Holger Jan; forskningsadj.
Jensen, Jens; lektor.
Jensen, Jesper Bo; forskningsass.
Jensen, Mogens Høgh; forskningsprof.
Johansen, Hans Allan; lektor.
Johansen, Karen Marie Tønder; lektor.
Johnsen, Sigfus Johann; lektor.
Johnson, Erik; lektor.
Jurkiewicz, Jerzy; lektorvikar.
Jørgensen, Henning Elo; professor.
Jørgensen, Uffe Gråe; lektor.
Knude, Jens Kirkeskov; lektor.
Knudsen, Jens Martin; lektor.
Larsen, Jens Syrak; lektor.
Larsen, Ulf; lektor.
Laursen, Rene Sejer; civilingeniør.
Lautrup, Benny Elley; lektor.
Levinsen, Mogens Tweddell; lektor.
Lindelof, Poul Erik; lektor.
Madsen, Morten Bo; lektor.
Michoustine, Igor; forskningslektor.
Mosegaard, Klaus Edvard; lektor.
Nielsen, Hans; lektor.
Nielsen, Holger Frits Bech; professor.
Nilsson, Bjørn Stefan; lektor.
Nordlund, Per Åke; lektor.
Nordstrøm, Ingrid Birgitta; forskningslektor.
Novikov, Igor Dmitrievich; professor.
Oddershede, Lene Broeng; forskningsadj.
Olesen, Mogens; lektor.
Olesen, Poul; professor.
Olsen, Erik Heyn; lektor.
Olsen, Hans Jørn Fogh; lektor.
Olsen, Janus Staun; lektor.
Olsen, Malte; lektor.
Petersen, Jens Lyng; lektor.
Petersen, Jørgen Otzen; lektor.
Prokopec, Tomislav; forskningsadj.
Quadfasel, Detlef Rudolf; gæsteprofessor.
Rasmussen, Erik Alfred; lektor.
Rasmussen, Finn Berg; lektor.
Risbo, Torben; lektor.
Sarholt-Kristensen, Leif; lektor.
Shaffer, Gary; professor.
Skovmand, Carsten; forskningsstip.
Sletten, Geirr; lektor.
Smith, Henrik; professor.
Steenstrup, Stig; lektor.
Szabo, Richard Joseph; forskningsadj.
Tscherning, Carl C.; professor.
Ulfbeck, Ole Carsten; lektor.
Vanderheyden, Benoit José Gast; forskningsadj.
Varmette, Peter; forskningsadj.
Veje, Niels Erling Winsløv; lektor.
Zocchi, Giovanni; forskningsadj.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Andersen, Anja.
Andersen, Ken Haste.
Borel, Peter Ingo.
Hansen, Allan Gert.
Harmark, Troels.
Hermit, Sune.
Hviid, Stubbe Faurschou.
Hørlück, Sune.
Jensen, Lars.
Kjeldgaard, Lisbeth.
Kuhn, Luise Theil.
Larsen, Sørensen Schack.

Leth, Ole Krarup.
Linden-Vørnle, Michael J.D.
Madsen, Anders.
Madsen, Dorte Nørgaard.
Mogensen, Irene.
Moreaux, Guilhem.
Nielsen, Alan Steen.
Nielsen, Jacob Langgaard.
Nygård, Jesper.
Olsen, Kasper.
Pedersen, Henrik Jepsen.
Paaske, Jens.
Randløv, Jette.
Scavenius, Ove.
Schilhab, Theresa.
Schmidt, Søren.
Schaadt, Kristian Engebæk.
Van Der Poel, Mike.
Veje, Christian.
Wäänänen, Anders.

TAP, internt finansieret
Andersen, Marianne; assistent.
Antvorskov, Leif Erik; ingeniørassistent.
Augustesen, Karl Alfred; teknisk tegner.
Barnkob, Charlotte; assistent.
Bechmann, Bjarni; ingeniørassistent.
Bentsen, Marianne; overassistent.
Bernt, Michael Heide; ingeniørassistent.
Bertelsen, Henrik; teknikumingeniør.
Boas, Anita; laborant.
Bork, Henny; programmør.
Bouchikas, Jannis Nikolas; akademiingeniør.
Bærentsen, Inga Anna Ketty; forskningstekniker.
Chrillesen, Ellen Emme; laborant.
Christensen, Hanne Nørgaard; assistent.
Christensen, Jan Brinchmann; teknisk assistent.
Christensen, John Ernst; betjent.
Davidsen, Torgun; overassistent.
Dilling, Lisbeth; biblioteksleder.
Engelhardt, John Richard; forskningstekniker.
Eriksen, Niels Peter; betjent.
Farver, Carit Donal; ingeniørassistent.
Ferrall, Finn; ingeniørassistent.
Fjordstrand, Anne Kate; overassistent.
Friding, Lisa Peinow; kontorfuldmægtig.
Frigalt, Jette; overassistent.
Fuchs, Christina; overassistent.
Gross, Lone Beate; bibliotekar.
Grun, Ditte Steimann; praktikant.
Gundestrup, Niels Steen; civilingeniør.
Hagemann, Kenny; teknikumingeniør.
Hansen, Anne-Dorthe Borchseniu; assistent.
Hansen, Fin; forskningstekniker.
Hansen, Flemming Bo; inspektør.
Hansen, Henriette; kontorfuldmægtig.
Hansen, Henrik John; forskningstekniker.
Hansen, Hugo; teknisk assistent.
Hansen, Jimmy Cali; forskningstekniker.
Hansen, Julie Krogsbæk; praktikant.
Hansen, Mads Erik Liisberg; vagtfunktionær.
Hansen, Ove Løvkvist; betjent.
Hansen, Steffen Bo; ingeniørassistent.
Hansen, Ulla Holm; korrespondent.
Hellsten, Aase Gerda; assistent.
Henriksen, Christer Green; praktikant.
Henriksen, Marianne; overassistent.
Holck, Jørgen; ingeniørassistent.
Holm, Helle Leonhardt; praktikant.
Hundahl, Henning; teknikumingeniør.
Jacobsen, Erik Grønbæk; ingeniørassistent.
Jensen, Alfred; overassistent.
Jensen, Bent Neumann; elektroniktekniker.
Jensen, Birte Munch; assistent.
Jensen, Inger Margrethe; laboratorietekniker.
Jensen, Kjeld; ingeniørassistent.
Jensen, Morten Liborius; ingeniørassistent.
Jensen, Rolf Inunguak; laboratorietekniker.
Job, Helle; overassistent.
Katja S. Marcussen; praktikant.
Knudsen, Torben Juul; teknisk assistent.
Kofoed, Martin; praktikant.
Kristensen, Frank Mølsted; kontorfuldmægtig.
Kristensen, Kim Due; medhjælper.
Kristensen, Ole; ingeniørassistent.
Larsen, Hans Henrik; teknisk assistent.
Larsen, Tommy Bomand; forskningstekniker.
Lindahl, Arne; teknikumingeniør.
Lindegaard, Niels Kristian; forskningstekniker.
Lippert, Evan; praktikant.
Loua, Joan; assistent.
Lund, Anne-Mette; overassistent.
Meissner, Edgar; ingeniørassistent.
Michaelsen, Niels; ingeniørassistent.
Midjord, Jakup; praktikant.
Mortensen, Carsten; forskningstekniker.
Mortensen, Kirsten; kontorfuldmægtig.
Møller, Randi; overassistent.
Nemati, Mohammad; praktikant.
Nielsen, Børge Svane; projektmedarbejder.
Olsen, Erik Kaimer; forskningstekniker.
Pedersen, Christina Schneider; overassistent.
Pedersen, Pernille Martine; overassistent.
Petersen, Ejner; ingeniørassistent.
Pettersson, Bent Hermann; ingeniørassistent.
Pilemann, Kristian; praktikant.
Rasmussen, Henrik; teknikumingeniør.
Rasmussen, Ole Bjørn; forskningstekniker.
Raundorf, Lene; overassistent.
Serges, Ulrik; adjunkt.

Slott, Ole Vilhelm; ingeniørassistent.
Sørensen, Betina Dam; assistent.
Sørensen, Claus Birger; teknikumingeniør.
Sørensen, Jens Erik; forskningstekniker.
Sørensen, Jette Agnete; laborant.
Sørensen, Kirsten Skotte; ekspeditionssekretær.
Vedel, Hanne; overassistent.
Westergaard, Jørn; laboratoriemester.
Willadsen, Finn Ehlers; civilingeniør.

VIP, eksternt finansieret
Alexeev, Vladimir; forskningslektor.
Alstrøm, Preben; forskningsstip.
Andersen, Katrine K; forskningsass.
Andersen, Marie Louise S; videnskabelig medarb.
Archontis, Vasilis; forskningsass.
Bearden, Ian; forskningsadj.
Bees, Martin Alan; forskningsadj.
Bendtsen, Jørgen; forskningsadj.
Bohr, Tomas; forskningslektor.
Bouneau, Sandra Julie; forskningsadj.
Bruus, Henrik; forskningslektor.
Bödeker, Dietrich Ernst Fritz; forskningsadj.
Caballero, Rodrigo Angi; forskningsass.
Cobden, David Henry; forskningsadj.
Coster, Adelle Charina Fauchon; forskningsadj.
Dam, Mogens; forskningslektor.
Dettmann, Carl Philip; forskningsadj.
Dimon, Peter; forskningslektor.
Ditlevsen, Peter; forskningslektor.
Eriksen, Kasper Juel; forskningsadj.
Fabricius, Claus V.; forskningsadj.
Fischer, Torsten; forskningsass.
Freytag, Bernd; forskningsadj.
Greensite, Jeffrey Paul; gæsteprofessor.
Harris, Martin; forskningsadj.
Harris, Pernille Hanne; forskningsadj.
Jensen, Holger Jan; forskningsadj.
Joensen, Karsten Dan; forskningsadj.
Jønch-Sørensen, Helge; forskningsadj.
Kristensen, Anders; forskningslektor.
Lauritsen, Kent Bækgaard; forskningslektor.
Li, Yong; forskningslektor.
Ludwig, Hans Gunter; forskningslektor.
Makarov, Valeri; projektmedarbejder.
Marsh, Nigel Daryl; forskningsass.
Mattiello, Raffaele; forskningsass.
Møller, Povl Rasmus; forskningslektor.
Nielsen, Thomas Kofoed; forskningsass.
Olsen, Nils; forskningsadj.
Olsen, Steffen Malskær; forskningsass.
Olsen, Steffen Malskær; projektmedarbejder.
Paola, Donati; forskningsass.
Pedersen, Jens Olaf Pepke; forskningslektor.
Petersen, Brian Aagaard; forskningsass.
Rasmussen, Per Kjærgaard; lektor.
Rensch, Bertram Edgar; forskningslektor.
Rotvig, Jon; forskningsass.
Shaffer, Gary; professor.
Singh, Mukta; forskningsadj.
Skoglund, Sverker Albert; videnskabelig medarb.
Steffensen, Jørgen Peder; forskningslektor.
Svendsen, Winnie Edith; forskningsadj.
Svensson, Anders; forskningsass.
Thomsen, Jan Westenkær; forskningsadj.
Tørmanen, Sari Susanna; forskningsadj.
Van, Hecke Martin; forskningsadj.
Varmette, Peter; forskningsadj.
Venugopalan, Raju; forskningsadj.
Williams, Michael John Mostyn; forskningsadj.
Aarup, Thorkild; forskningsadj.

Stipendiater (ph.d.-studerende), eksternt finansieret
Bertelsen, Preben.
Dahl, Rasmus.
Ginanneschi.
Hansen, Adam.
Olsen, Lisbeth Fogh.
Saitoh, Takehiko.
Venegas, Silvia Andrea.

TAP, eksternt finansieret
Glass, Dorte; overassistent.
Hammer, Mette; assistent.
Hviid, Charlotte; overassistent.
Klougart, Jens; civilingeniør.
Nielsen, Birgit Wichmann; kontorfuldmægtig.
Novikov, Dmitri; assistent.
Nørregaard, Preben; civilingeniør.
Pedersen, Jens Olaf Pepke; administrator.
Petersen, Lasse Tune; mekaniker.
Sehlstedt, Per Ingvar; teknikumingeniør.
Skov, Mai-Britt Vitrup; assistent.
Solla, Sara; gæsteprofessor.
Svenningsen, Susan; overassistent.

Ph.d.-afhandlinger

Andersen, Katrine K: Simulation of Atmospheric Dust in the Glacial and Interglacial Climate.
Antonsen, Frank Donald: The Wigner-Weyl-Moyal Formalism in Quantum Field Theory in Curved Space-times And Quantum Gravity.
Bendtsen, Jørgen: Ocean processes maintaining the stability of the climate system.
Brandt, Jørgen: Modelling transport and dispersion of passive tracers from accidental releases.

Bøggild, Peter: Electron transport in open quantum dots.
Dorch, Søren: The Solar Dynamo: A Conceptual Jigsaw-puzzle.
Eskildsen, Morten Ring: Small angle neutron scattering studies of the flux line lattices in the borocarbide superconductors.
Jensen, Lars: Intrinsic Fractal Geometry in c= -2,2D Gravity.
Johansen, Jan Anders: Discrete scale invariance and other co-operative phenomena in spatially extended systems with threshold dynamics.
Kjeldgaard, Lisbeth: Investigation of Morphological Changes of Microscopic Liquid Pb Inclusions in an Aluminium Matrix.
Knudsen, Thomas: Busstop, a spatio-temporal information system.
Paola, Donati: Self Energies of Single Particle States in Deformed Nuclei Generated by Dynamical Coupling to the Surface.
Rolf, Juri: Two-dimentional Quantum Gravity.
Rygaard-Hjalsted, Camilla: Models of the Magnetic Field and Fluid Flow at the Core-mantle Boundary.
Schmidt, Klaus Erich Alfred: Vertical secular movements in Denmark from repeated levellings and sea-level observations during the last 100 years.
Sempreviva, Anna Maria: Temperature and Humidity fluctuations in the atmospheric surface layer.
Svensson, Anders: Characterization of continental dust in the Greenland GRIP ice core back to 44 kyr BP.
Sørensen, Steen Aagaard: Neutron scattering studies of modulated magnetic structures.
Thorsen, Peter Anker: The Influence of the Grain Boundary Structure on Diffusional Creep.
Winther, Ole: Bayesian Mean Field Algorithms for Neural Networks and Gaussian Processes.
Zinkernagel, Henrik: High Energy Physics and Reality.

Fondsstøtte

EU
Numerical Simulations of the Convective Envelopes of Red Supergiants (Åke Nordlund) kr. 990.847.

Laurits Nielsen
Ikke oplyst (Henning E. Jørgensen) kr. 100.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
Observationel evidence for udvikling af Universet ved store rødforskydninger samt aktive galaksekerner (Henning E. Jørgensen) kr. 1.050.000.

A.D. Krisch
Knud Hansen Prize (Peter Hansen) kr. 7.000.

Carlsbergfondet
Eksperimentel undersøgelse af sonoluminiscens (Mogens Levinsen) kr. 255.000.
Universalitetsklasser for ikke-ligevægtsystemer (Kent Bækgaard Lauritsen) kr. 331.000.

Carlsbergs Mindelegat for Brygger J.C. Jacobsen
Naturvid. udstilling, Paris maj 1998 (Clive Ellegaard) kr. 90.000.

Centre for Mathem. Physics & Stochastics
MaPhySto – aktiviteter ved NBI (Jan Ambjørn) kr. 1.200.000.

CoBrain I/S
Neurale netværk og deres praktiske anvendelse (Preben Alstrøm) kr. 300.000.

EU
Finite Temperature Phase Transitions in Particle Physics (Poul Henrik Damgaard) kr. 1.241.312.
Fractals Structures and self-organization (Per Bak) kr. 1.316.945.
Intermittency in Turbulent Systems (Mogens Høeg Jensen) kr. 1.219.115.
Non-perturbative Studies of two-and four-dimensional Quantum Gravity and Dynamical Triangulations (Jan Ambjørn) kr. 993.238.
The Building Blocks of Spatiotemporal Chaos (Thomas Bohr) kr. 994.133.

Forskerakademiet
Diverse bev. Forskerakademiet (Niels Bohr Institutet) kr. 29.000.
The Graduate School of Biophysics (Henrik Flyvbjerg) kr. 1.935.297.
Thematic workshop Nonlinear Science Festival 7-12/12 98 (Predrag Cvitanovic) kr. 300.000.

Forskningsministeriet
Niels Bohr udstilling (Clive Ellegaard) kr. 350.000.

INTAS
Matrix Models of Fundamental Interactions (Jan Ambjørn) kr. 14.991.

Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond

Niels Bohr and the Evolution of Physics in the 20th Century (Jens Jørgen Gaardhøje) kr. 179.000.

NATO

Monte carlo simulations of quantum chromodynamics (Poul Henrik Damgaard) kr. 51.000.

Nor-Fa

The Standard Model in Extreme Environments (Poul Henrik Damgaard) kr. 141.000.

Nor-Fa Nordisk Forskerakademi

Cern accelerator school (Jørn Dines Hansen) kr. 67.000.

Kursus "Particle and Physics and Cosmology" (Poul Henrik Damgaard) kr. 206.000.

Nordplus Stipendiater

Nordplus samarbejdsbevilling (Jakob Peter Bondorf) kr. 13.000.

SARC-Fonden

Ph.d-konto for Takehiko Saitoh (Institutlederen) kr. 264.376.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

Aflastning (Peter H. Hansen) kr. 35.000.

CATS, Center for Chaos and Turbulence Studies (Predrag Cvitanovic) kr. 200.000.

CERN relateret atom- og kerne fysik (Jens Jørgen Gaardhøje) kr. 1.229.000.

Dansk bidrag til ATLAS-eksperimentet ved CERN (Jørn Dines Hansen) kr. 1.080.000.

Niels Bohr and the Evolution of Physics in the 20'th Century (Jens Jørgen Gaardhøje) kr. 60.000.

Undervisningsministeriet/UNESCO

Symposie "Niels Bohr and the Evolution of Physics in the 20th Century" (Jens Jørgen Gaardhøje) kr. 300.000.

EU

Development of Gamma-Ray Tracking Detectors (Bent Herskind) kr. 1.346.635.

Interplay between single particle and collective excitations in superdeformed nuclei in 190 region (Gudrun Hagemann) kr. 502.332.

CF/Novo's Fonds Komite/Dir. Ib Henriksens Fond

6 halvlederrestrukturer (Erling Veje) kr. 50.000.

Carlsbergfondet

Apparatur og løn. Fysik med meget kolde toelektron atomer (Jan W. Thomsen) kr. 1.303.466.

Rejse- og opholdsudgifter til A. Savin (Ole Per Hansen) kr. 36.000.

EU

Q-Switch Electron waveguides for Quantum-based Switching (Poul Erik Lindelof) kr. 1.847.606.

Training project Fixed Contribution Contract for training through Research (Poul Erik Lindelof) kr. 995.824.

Forskerakademiet

Rejser og ophold til prof. H. Saka (Erik Johnson) kr. 18.700.

Forskningsrådene

Ph.d.-stip. til Preben Bertelsen (Jens Martin Knudsen) kr. 1.172.739.

Forskningsrådene, ESA følgeforskning

Magnetic Propertoes Experiments and Mössbauer spectroscopy on the Athena Rover (Morten Bo Madsen) kr. 336.000.

Nor-Fa

Teori forlaserkjøling – bose-einstein kondensation og kolde kollisjoner (Nils O. Andersen) kr. 102.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

Dansync SNF (Jens Als Nielsen) kr. 8.600.000.

Fremstilling af hyperpolariseret Xe-129 til biofysik, medicinsk og faststoffysisk forskning (Winnie Edith Svendsen) kr. 376.859.

Laserstudier af atomare vekselvirkninger Fysik med kolde atomer (Nils O. Andersen) kr. 1.230.000.

Magnetic Properties Experiment on Mars pathfinder (Jens Martin Knudsen) kr. 90.000.

Støtte til MBE dyrkning og processering (Poul Erik Lindelof) kr. 150.000.

Statens Teknisk Videnskabelige Forskningsråd

En-dimensional elektronik (Anders Kristensen) kr. 2.988.000.

Carlsbergfondet

Kombination af moderne metoder inden for fysikken, geofysikken og dataanalyse mhp vort klima (Peter Ditlevsen) kr. 404.698.

Dansk Hydraulisk Institut
Heavy rains and flood forecasting (Erik Rasmussen) kr. 51.209.

EU
Mileclim; klimadata fra iskerne og koraller (Claus Uffe Hammer) kr. 677.286.
Isboring antarktis (Claus Uffe Hammer) kr. 2.628.075.

Finlandsmiljøcentral
Grundvandsundersøgelser (Niels Gundestrup) kr. 8.300.

Kampsax Geoplan
Gravity survey (Carl C. Tscherning) kr. 102.000.

Nordisk Flyforsikringsgruppe
Konsulentarbejde for Per Udsen Co (Torben Risbo) kr. 59.904.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
Concentration and fluxes of atmospheric CO2 and particulates in the North East Atlantic region (Aksel Walløe Hansen) kr. 1.269.360.

Publikationer

Aaserud F.: Nogle indtryk fra den 20. internationale videnskabshistoriekongres i Liège 21.-26. juli 1997. Roskilde: Nyhedsbrev. Åbent Netværk for Videnskabshistorie og Videnskabsfilosofi 16, 1997.

Aaserud F.: Videnskabernes København i 1920'erne belyst af amerikansk filantropi. i: Videnskabernes København, Thomas Söderqvist, Jan Faye, Helge Kragh and Frank Allan Rasmussen (eds.) s. 201-221, 1998.

Aaserud F.: "A Project Proposal for Denmark – And a Model for Other European Countries?". i: Archives of Contemporary Science: Proceedings of the Symposium Organised by the Commission on Bibliography and Documentation, Liège 20.-26. July 1997 (International Union of History and Philosophy of St), s. 37-48, 1997.

Akemann G., Damgaard P.H., Magnea U., Nishigaki S.: Universality of Random Matrices in the Microscopic Limit and the Dirac Operator Spectrum. Nucl. Phys. B487, s. 721-738, 1997.

Akemann G., Damgaard P.H., Magnea U., Nishigaki S.M.: Multicritical Microscopic Spectral Correlators of Hermitian and Complex Matrices. Nucl. Phys. B519, s. 682-714, 1998.

Akemann G., Damgaard P.H.: Microscopic Spectra of Dirac Operators and Finite-Volume Partition Functions. Nucl. Phys. B528, s. 411-431, 1998.

Akemann G., Damgaard P.H.: Consistency Conditions for Finite-Volume Partition Functions. Phys. Lett. B432, s. 390-396, 1998.

Alencar S.H.P., Vaz L.P.R., Helt B.E.: Absolute dimensions of eclipsing binaries. XXI – V906 Scorpii: A triple system member of M7. Astronomy and Astrophysics 326, s. 709-721, 1997.

Alfaro J., Bering K., Damgaard P.H.: BRST Formulation of Partition Function Constraints. Mod. Phys. Lett. A12, s. 1119-1126, 1997.

Als-Nielsen J.: Algebraic decay – a subtle but common state of matter. Röntgen Centennial, s. 580-601, 1997.

Als-Nielsen J.: Specular reflection of neutrons and x-rays. Psi proceedings 97-01, s. 129-142, 1997.

Ambjorn J., Kristjansen C., Watabiki Y.: The Two Point Function of c = -2 Matter Coupled to 2-D Quantum Gravity. Nucl. Phys. B504, s. 555-579, 1997.

Ambjorn J., Krasnitz A.: Improved Determination of the Classical Sphaleron Transition Rate. Nucl. Phys. B506, s. 387-403, 1997.

Ambjorn J., Anagnostopoulos K.N., Magnea U.: Singularities of the Partition Function for the Ising Model coupled to 2-D Quantum Gravity. Mod. Phys. Lett. A12, s. 1605-1628, 1997.

Ambjorn J., Hayasaka K., Nakayama R.: Noncritical Open Strings beyond the Semiclassical Approximation. Mod.Phys.Lett. A12, s. 1241-1266, 1997.

Ambjorn J., Anagnostopoulos K.N.: Quantum Geometry of 2-D Gravity Coupled to Unitary Matter. Nucl. Phys. B497, s. 445-478, 1997.

Ambjorn J., Carfora M., Marzuoli A.: The Geometry of Dynamical Triangulations. i: Lecture Notes in Physics: N.s. M, Monographs 50, s. 197, 1997.

Ambjorn J., Anagnostopoulos K.N., Ichihara T., Jensen L., Kawamoto N., Watabiki Y., Yotsuji K.: Quantum Geometry of Topological Gravity. Phys. Lett. B397, s. 177-184, 1997.

Ambjorn J., Anagnostopoulos K.N., Magnea U., Thorleifsson G.: Spin-Spin Correlation Functions of Spin Systems Coupled to 2-D Quantum Gravity for $0 < c < 1$. Nucl. Phys. Proc. Suppl. 53, s. 725-727, 1997.

Ambjorn J., Savvidy G.K., Savvidy K.G.: Alternative Actions for Quantum Gravity and the Intrinsic Rigidity of the Space-Time. Nucl. Phys. B486, s. 390-412, 1997.

Ambjorn J., Watabiki Y.: Noncritical String Field

Theory for Two-D Quantum Gravity coupled to (p, q) Conformal Fields. Int. J. Mod. Phys. A12, s. 4257-4289, 1997.

Ambjorn J., Durhuus B.R., Jonsson T.: Quantum geometry, a statistical field theory approach. i: Monographs in Matematical Physics, s. 371, 1997.

Ambjorn J., Anagnostopoulos K.N., Magnea U.: Singularities of the Partition Function for the Ising Model coupled to 2d Quantum Gravity. Mod. Phys. Lett. A12, s. 1605-1627, 1997.

Ambjorn J., Harris M.G., Weis M.: On the Connection between 2d Topological Gravity and the Reduced Hermitian Matrix Model. Nucl. Phys. B504, s. 482-510, 1997.

Ambjorn J.: The fractal Structure of Space-Time. i: Second International Sakharov Conference on Physics, Moscow, May 18.-25., 1996, s. 235, I. Dremin and A. Semikhatov, Singapore 1997.

Ambjorn J., Anagnostopoulos K.N., Jurkiewicz J., Kristjansen C.F.: The Concept of Time in 2-D Gravity. JHEP 016, s. 9804, 1998.

Ambjorn J., Chekhov L.: The NBI matrix model of IIB Superstrings. JHEP 9812, s. 007, 1998.

Ambjorn J., Loll R.: Non-perturbative Lorentzian Quantum Gravity, Causality and Topology Change. Nucl.Phys. B536, s. 407-434, 1998.

Ambjorn J., Greensite J.: Center Disorder in the 3D Georgi-Glashow Model. JHEP 9805, s. 004, 1998.

Ambjorn J., Anagnostopoulos K.N., Jurkiewicz J., Kristjansen C.: The Concept of Time in 2D Quantum Gravity. JHEP 9804, s. 016, 1998.

Ambjorn J., Boulatov D., Nielsen J.L., Rolf J.J., Watabiki Y.: The Spectral Dimension of 2D Quantum Gravity. JHEP 9802, s. 010, 1998.

Ambjorn J., Anagnostopoulos K.N., Ichihara T., Jensen L., Kawamoto N., Watabiki Y., Yotsuji K.: The quantum space-time of c =-2 gravity. Nucl.Phys. B511, s. 673-710, 1998.

Ambjorn J., Anagnostopoulos K.N., Ichihara T., Jensen L., Kawamoto N., Watabiki Y., Yotsuji K.: Intrinsic geometric structure of c = -2 quantum gravity. Nucl.Phys.B (Proc.Suppl.63), s. 748-750, 1998.

Ambjorn J., Anagnostopoulos K.N., Thorleifsson G.: The quantum space-time of c > 0 2-d gravity. Nucl.Phys.B (Proc.Suppl.63), s. 742-744, 1998.

Ambjorn J., Anagnostopoulos K.N., Magnea U.: Complex zeros of the 2-d ising model on dynamical random lattices. Nucl.Phys.B (Proc.Suppl.63), s. 751-753, 1998.

Ambjørn J., Espriu D., Sasakura N.: U(1) Lattice Gauge Theory and N=2 Supersymmetric Yang-Mills Theory. Mod. Phys. Lett. A12, s. 2665-2682, 1997.

Ambjørn J., Nielsen J.L., Rolf J.J., Savvidy G.: Spikes in Quantum Regge Calculus. Class. Quant. Grav. 14, s. 3225-3241, 1997.

Ambjørn J., Kristjansen C., Watabiki Y.: The Two-point Function of c=-2 Matter Coupled to 2D Quantum Gravity. Nucl. Phys. B 504 [FS], s. 555-578, 1997.

Ambjørn J., Nielsen J.L., Rolf J.J., Savvidy G.: Spikes in Quantum Regge Calculus. Class. Quantum Grav. 14, s. 3225-3241, 1997.

Ambjørn J., Anagnostopoulos K.N., Jurkiewicz J., Kristjansen C.: The Concept of Time in 2D Quantum Gravity. JHEP04 016, s. 1-13, 1998.

Ambjørn J., Anagnostopoulos K.N., Ichihara T., Jensen L., Watabiki Y.: Quantum Geometry and Diffusion. J.High Energy Phys. 11, s. 022, 1998.

Ambjørn J., Anagnostopoulos K.N., Jurkiewicz J., Kristjansen C.: The Concept of Time in 2D Quantum Gravity. J. High Energy Phys. 04, s. 016, 1998.

Ambjørn J., Anagnostopoulos K.N., Ichihara T., Jensen L., Kawamoto N., Watabiki Y., Yotsuji K.: Intrinsic Geometric Structure Of c=-2 Quantum Gravity. Nucl .Phys. B (Proc. Suppl.) 63, s. 748-750, 1998.

Ambjørn J., Anagnostopoulos K.N., Thorleifsson G.: The Quantum Spacetime Of c > 0 2d Gravity. Nucl. Phys. B (Proc. Suppl.) 63, s. 742-744, 1998.

Ambjørn J., Anagnostopoulos K.N., Magnea U.: Complex Zeros Of The 2d Ising Model On Dynamical Random Lattices. Nucl. Phys. B (Proc. Suppl.) 63, s. 751-753, 1998.

Ambjørn J., Anagnostopoulos K.N., Ichihara T., Jensen L., Kawamoto N., Watabiki Y., Yotsuji K.: The Quantum Space-Time Of c =-2 Gravity. Nucl. Phys. B 511, s. 673-712, 1998.

Ambjørn J., Greensite J.: Center Disorder in the 3D Georgi-Glashow Model. JHEP 1998, 9805.

Amelkin S.A., Andresen B., Salamon P., Tsirlin A.M., Yumaguzhina V.N.: Extreme efficiency of thermomechanical systems. Processes with one source. Izvestija of Russian Academy of Sciences. Energetica 2, 1998.

Andersen A.C., Jørgensen U.G., Nicolaisen F.M., Sørensen P.G., Glejbøl K.: Spectral features of presolar diamonds in the laboratory and in carbon star atmospheres. Astronomy & Astrophysics 330, s. 1080-1091, 1998.

Andersen A.C., Jørgensen U.G., Nicolaisen F., Sørensen P.G., Glejbøl K.: Spectral features of

presolar diamonds in the laboratory and in carbon star atmospheres. Astronomy and Astrophysics 330, s. 1080-1090, 1998.

Andersen H.H.: Preface to "small particles and inorganic clusters". Z.Phys.D 40, s. V-VI, 1997.

Andersen H.H.: Small particles and inorganic clusters. isspic 8. Berlin, Heidelberg 1997.

Andersen H.H., Brunelle A., Della-Negra S., Depauw J., Jaquet D., LeBeyec Y., Chaumont J., Bernas H.: Giant metal sputtering yields induced by 20-5000 keV/atom gold clusters. Phys.Rev.Lett. 80, s. 5433-5436, 1998.

Andersen H.H., Armour E.A.G., Humberston J.W., Laricchia G.A.: Low energy positron and positronium physics, Amsterdam 1998.

Andersen H.H., Pivovarov Y.L.: Radiation from relativistic electrons in periodic structures, Amsterdam 1998.

Andersen J.: Precise stellar mass and mass-luminosity data. i: Fundamental stellar properties: The interaction between observation and theory (IAU Symposium 189) s. 99-108, T. Bedding and A. Booth and J. Davis, Dordrecht 1997.

Andersen J.: Introductory Overview. i: Fundamental stellar properties: The interaction between observation and theory (IAU Symposium 189) s. 3-6, T. Bedding and A. Booth and J. Davis, Dordrecht 1997.

Andersen J.: The XXIIIrd IAU General Assembly. Science International No. 66, s. 20-21, 1997.

Andersen J.: Highlights of Astronomy, as Presented at the XXIIIrd General Assembly of the IAU, 1997. 1998.

Andersen J.: The Astronomical CCD Detector Development Program at Copenhagen University. i: Optical Detectors for Astronomy s. 49-54, J. Beletic and P. Amico, 1998.

Andersen K.H., Bohr T., Jensen M.H., Olesen P.: Bursts and Shocks in a Continuum Shell Model. Jour. de Physique IV 8 PR6, s. 121-131, 1998.

Andersen N., Bartschat K.: Collisional excitation of atomic D states. J.Phys.B 30, s. 5071-5097, 1997.

Andersen N., Bartschat K., Broad J.T., Hertel I.V.: Collisional Alignment and Orientation of Atomic Outer Shells III. Spin-resolved Excitation. Physics Reports 279, s. 251-398, 1997.

Andersen N., Broad J.T., Campbell E.E.B., Gallagher J.W., Hertel I.V.: Collisional Alignment and Orientation of Atomic Outer Shells II. Quasi-molecular Excitation, and Beyond. Physics Reports 278, s. 107-290, 1997.

Andresen B.: Global optimization using ensembles. i: Self-organization of complex structures: From individual to collective dynamics s. 143-152, Frank Schweitzer, 1997.

Arbuzov P., Kotok E., Naselsky P., Novikov I.: Cluster analysis and global topology of CMB anisotropy and polarization. International Journal of Modern Physics D Vol. 6, No. 4, s. 409-423, 1997.

Arbuzov P., Kotok E., Naselsky P., Novikov I.: Structure of the polarization field around high peaks of the CMB anisotropy. Intl. Journal of Modern Physics D Vol. 6, No. 5, s. 515-533, 1997.

Aringer B., Jørgensen U.G., Langhof S.R.: SiO rotation-vibration bands in Cool Stars, I. A Grid of Model Spectra for Different Stellar Parameters. Astronomy and Astrophysics 323, s. 202-210, 1997.

Artemova I., Bjornsson G., Novikov I.: Modified Newtonian Potentials for the description of relativistic effectsin Accretion Disks around Black Holes. Astrophys. J. 461, s. 565-571, 1996.

Artemova I.V., Bisnovatyi-Kogan G.S., Björnsson G., Novikov I.D.: Structure of Accretion Disks with Optically Thick-Thin Transitions. Astrophys. J. 456, s. 119-123, 1996.

Ata A., Axelsson A., Bearden I., Bergström M., Herskind B., Nyberg J., Palacz M., Persson J., Piiparinen M., Fahlander C., Hagemann G., Leoni S., Lipoglavek M., Nolan P.J., Paul E., Redon N., Roos L., Sletten G., Tuek K.: Single-Step Linking Transition from Superdeformed to Spherical States in $_{143}$Eu. i: Proc. of Conf. on Nuclear Structure at the Limit, s. 29-34, 1996.

Baas N.A., Emmeche C.: On Emergence and Explanation. New Mexico, U.S.A 1997.

Baas N.A., Emmeche C.: On Emergence and Explanation. Intellectica 2, no. 25, s. 67-83, 1997.

Bang J., Emmeche C.: Tro på viden? Jyllandsposten sønd. d. 1. febr., 1998.

Bark R.A., Espino J.M., Reviol W., Semmes P.B., Carlsson H., Bearden I.G., Hagemann G.B., Jensen H.J., Ragnarsson I., Riedinger L.L., Ryde H., Tjøm P.O.: Signature inversion in semi-decoupled bands: Residual interaction between $h_{9/2}$ protons and $i_{13/2}$ neutrons. Phys. Lett. B406, s. 193-199, 1997.

Bark R.A., Bosetti P., Hagemann G.B., Ryde H., Brockstedt A., Carlsson H., Ekström L.P., Norlund A., Herskind B., Leoni S., Bracco A., Camera F., Frattini S., Mattiuzzi M., Million B., Rossi-Alvarez C., de Angelis G., Bazzacco D.,

Lunardi S., de Poli M.: High-K band structures in $_{164}$Er. Z. Phys. A359, s. 5-6, 1997.

Bark R.A., Carlsson H., Freeman S.J., Hagemann G.B., Ingebretsen F., Jensen H.J., Lönnroth T., Piiparinen M.J., Ragnarsson I., Ryde H., Schnack-Petersen H., Semmes A.B., Tjøm P.O.: Band structures and proton-neutron interactions in ^{174}Ta. Nucl. Phys. A630, s. 603-630, 1998.

Bark R.A., Carlsson H., Freeman S.J., Hagemann G.B., Ingebretsen F., Jensen H.J., Lönnroth T., Mitarai S., Piiparinen M.J., Ryde H., Schnack-Petersen H., Tjøm P.O.: High-spin states in ^{171}Lu. Nucl. Phys. A644, s. 29-53, 1998.

Barz H.W., Bondorf J., Gårdhøje J.J., Heiselberg H.: Freeze-out Time in Ultrarelativistic Heavy-ion Collisions from Coulomb Effects in Transverse Pion Spectra. Phys. Rev. C56, s. 1553, 1997.

Barz H.W., Bondorf J.P., Gaardhøje J.J., Heiselberg H.: Coulomb Effects on Particle Spectra in Relativistic Nuclear Collisions. Phys. Rev. C57, s. 2536, 1998.

Bastian U., Høg E.: Tycho Epoch Photometry Annex. The Hipparcos and Tycho Catalogues, ESA SP-1200 Volume 1, s. Section~2.6, 1997.

Batalin I.A., Bering K., Damgaard P.H.: Second Class Constraints in a Higher-Order Lagrangian Formalism. Phys. Lett. B408, s. 235-240, 1997.

Batalin I.A., Bering K., Damgaard P.H.: Superfield Quantization. Nucl. Phys. B515, s. 455-487, 1998.

Bearden I.G., et al.: Proton and Anti-Proton distributions at midrapidity in Proton Nucleus and Sulphur – Nucleus Collisions. Phys. Rev. C57, s. 837-846, 1998.

Bearden I.G., et al.: High Energy Pb+Pb Collisions viewed by pion interferometry. Phys. Rev. C58, s. 1656-1665, 1998.

Bearden I.G., et al.: One-, Two- and Three-Particle Hadron Spectra – Recent Results from CERN/SPS Experiment NA44. Nucl. Phys. A638, s. 103c-114c, 1998.

Bearden I.G., et al.: Kaon and Proton Ratios from Central Pb+Pb Collisions at the CERN SPS. Nucl.Phys. A638, s. 419c-422c, 1998.

Bearden I.G., et al.: Three Pion Correlations in heavy-Ion Collisions at the CERN SPS(NA44). Nucl. Phys. A638, s. 471c-474c, 1998.

Bell III J.F., McSween Jr. H.Y., Murchie S.L., Johnson J.R., Reid R., Morris R.V., Anderson R.C., Bishop J.L., Bridges N.T., Britt D.T., Crisp J.A., Economou T., Ghosh A., Greenwood J.P., Gunnlaugsson H.P., Hargraves R.B., Hviid S.F., Knudsen J.M., Madsen M.B., Moore H.J., Rieder R., Soderblom L.: Multispectral and Compositional Properties of Martian Soil and Dust: Preliminary Results from Mars Pathfinder. Journal of Geophysical Research 104, s. 00-16, 1998.

Beloborodov A.M., Abramowicz M.A., Novikov I.D.: Inertia of heat in advective accretion disks around kerr black holes. The Astrophysical Journal 491, s. 267-269, 1997.

Beloborodov A.M., Abramowicz M.A., Novikov I.D.: On the equations of advective disk in kerr geometry. Proceedings of the Eight Marcel Grossman Meeting on General Relativity, Jerusalm, s. 1-, 1997.

Bennett D.L., Nielsen H.B.: Prediction of Gauge Couplings from Anti-GUT and Multi- degenerate Vacuum: Finetuning model suggests Non-Locality. i: Proceedings of Beyond the Standard Model V (30. April – 4. May 1997, Balholm, Norway), s. 518-523, P. Osland, G. Eigen and B. Stugu, AIP Conference Proceedings 415, New York 1997.

Bennett D.L., Froggatt C.D., Nielsen H.B.: Standard Model Couplings with $\alpha^{-1}=137 \pm 9$ from Multiple Point Criticality and 3 Generations of Gauge Bosons; No GUT, No SUSY;. i: Proceedings of the 28th International Conference on High Energy Physics (Warsaw, 1996), s. 1646-1649, 1997.

Bennett D.L., Froggatt C.D., Nielsen H.B.: Standard Model Parameters from the Multiple Point Principle and Anti-GUT. i: Proc. APCTP-ICTP Joint International Conference on Recent Developments in Nonperturbative Quantum Field Theory, Seoul, Korea; 26.-30. May, 1997, 1997.

Bennett D.L., Nielsen H.B., Woodard R.P.: The Initial Value Problem for Maximally Non-Local Actions. Phys. Rev. D57, s. 1167-1170, 1998.

Berbenni-Bitsch M.E., Jackson A.D., Meyer S., Schafer A., Verbaarschot J.J.M., Wettig T.: Random-Matrix Universality in the Small-Eigenvalue Spectrum of the Lattice Dirac Operator. Nucl. Phys. Proc. Suppl. 63, s. 820, 1998.

Bercik D.J., Basu S., Georgobiani D., Nordlund Å., Stein R.F.: Solar Magneto-Convection. ASP Conf. Ser. 154: Tenth Cambridge Workshop on Cool Stars, Stellar Systems, ann 10, s. 568, 1998.

Berg-Sørensen K.: Kinetics for evaporative cooling of a trapped gas. Physical Review A 55, s. 1281-1287, 1997.

Berg-Sørensen K., Mølmer K.: Bose-einstein condensates in spatially periodic potentials. Phys. Rev. A 58, s. 1480-1484, 1998.

Berg-Sørensen K.: Sisyfos, laserlys og kolde atomer. Naturligvis, Faculty of Science, University of Copenhagen, 1998

Berghoefer T.W., Bowyer S., Lieu R., Knude J.: The thermal pressure of the hot interstellar medium derived from cloud shadows in the extreme ultraviolet. The Astrophysical Journal 500, s. 838-846, 1998.

Berghoefer T.W., Bowyer S., Lieu R., Knude J.: The Thermal Pressure of the Interstellar Medium Derived from Cloud Shadows in the Extreme Ultraviolet. i: The Local Bubble and Beyond s. 61-64, D. Breischwerdt and M.J. Freyberg and J. Truemper, 1998.

Bering K., Damgaard P.H.: Higher Antibrackets. i: Second International Sakharov Conference on Physics, Moscow, May 18.-25., 1996 s. 360-371, I. Dremin and A. Semikhatov, Singapore 1997.

Bertelsen P., Mogensen C.T., Hviid S.F., Wagner P.A., Knudsen J.M., Madsen M.B.: Magnetic Properties Experiments on Future Missions to Mars. Advances in Space Science 100, s. 00-04, 1998.

Bettoni D., Fasano G., Kjærgaard P., Moles M.: Geometrical profiles of E galaxies: Comparison in different environments. i: Astronomical Society of the Pacific Conference Series s. 71-74, 1997.

Bialas P., Burda Z., Jurkiewicz J.: Correlation Functions and Critical Behaviour on Fluctuating Geometries. Phys. Lett. B421, s. 86-92, 1998.

Billó M., Cangemi D., Di Vecchia P.: Boundary State for Moving D-branes. Phys. Lett. 400B, s. 63-70, 1997.

Bogdanov E.V., Hansen O.P., Kolokolov K.I., Kravchenko V.N., Minina N.Y., Olsen J.S., Savin A.M.: Light and electric field influence on resistivity and long- time relaxations of piezoresistivity in p-GaAs/AlGaAs heterostructures. Proceedings: Materials Science and Material Properties for Infrared Optoelectron 3182, s. 68-72, 1997.

Bohr T., Huber G., Ott E.: The Structure of Spiral Domain Patterns and Shocks in the 2D complex Ginzburg-Landau Equation. Physica D 106, s. 95-112, 1997.

Bohr T., Putkaradze V., Watanabe S.: Averaging Theory for the Structure of Hydraulic Jumps and Separation in Laminar Free Surface Flows. Phys. Rev. Lett. 79, s. 1038-1041, 1997.

Bohr T., Jensen M.H., Paladin G., Vulpiani A.: Dynamical Systems Approach to Turbulence, 1998.

Bondorf J.P.: Formation of Nuclear Clusters in Collisions. AIP Conf. Proc. 416, s. 223-230, 1998.

Bondorf J.P., Friedrichsen O., Idier D., Mishustin I.N.: A Molecular Dynamics Model for Nuclear Clusterization. Nucl. Phys. A324, s. 706-737, 1997.

Bondorf J.P., Botvina A.S., Mishustin I.N.: Isotopic and Microcanonical Temperatures in Nuclear Multifragmentation. Phys. Rev. C58, s. R27, 1998.

Bondorf J.P.: Formation of Nuclear Clusters in Collisions. i: AIP Conf. Proc. 416, 1998, (Tsukuba, July 1997) 223-230 1997.

Borysow A., Jørgensen U.G., Zheng C.: Model Atmospheres of Cool, Low-metallicity Stars: The Importance of Collision-Induced Absorptione of Collision- Induced Absorptione. Astronomy and Astrophysics 324, s. 185-195, 1997.

Bosetti P., Brockstedt A., Hagemann G.B., Ryde H., Carlsson H., Ekström L.P., Nordlund A., Bark R.A., Herskind B., Leoni S., Bracco A., Camera F., Frattini S., Mattiuzzi M., Million B., Rossi-Alvarez C., de Angelis G., Bazzacco D., Lunardi S., de Poli M.: A multitude of rotational bands in $_{163}$Er and their mutual interaction. i: Proc. of Conf. on Nuclear Structure at the Limits, s. 335-340, 1996.

Bracco A., Camera F., Maj A., Herskind B., Atac A., Bosetti P., Bark R.A., Bearden I.G., Gaardhøje J.J., Kmiecik M., Leoni S., Mattuzzi M., Turri G.: The Giant Dipole Resonance in the Superdeformed $_{143}$Eu nucleus. APH N, S. Heavy Ion Physics 5, 1997.

Bracco A., Bosetti P., Leoni S., Frattini S., Døssing T., Herskind B., Hagemann G.B., Matsuo M., Vigezzi E.: Possible Conservation of the K-Quantum Number in Excited Rotating Nuclei. i: Proc. of Conf. on Nuclear Structure at the Limits, s. 347-352, 1996.

Brandenburg A., Enqvist K., Olesen P.: The Effect of Silk Damping on Primordial Magnetic Fields. Phys. Lett. B392, s. 395-402, 1997.

Bravina L.V., Mishustin I.N., Bondorf J.P., Csernai L.P.: Freeze-out in Relativistic Heavy-Ion Collisions at SPS. Proceedings of the International Workshop on Relativistic Hydrodynamics in Heavy 5, s. 455, 1997.

Brewer J., Andersen J.: Improving Image Quality at the 1.54m Danish Telescope. ESO Messenger 92, s. 18-19, 1998.

Bruus H., Flensberg K.: Localized Plasmons in

Point Contacts. Semicond. Sci. Technol. 13, s. A30-A32, 1998.

Bøggild P., Kristensen A., Bruus H., Reimann S.M., Lindelof P.E.: Periodic Magnetoconductance Fluctuations in Triangular Quantum Dots in the Absence of Selective Probing. Phys. Rev. B 57, s. 15408, 1998.

Bøggild P., Kristensen A., Bruus H., Reimann S.M., Lindelof P.E.: Periodic magnetoconductance fluctuations in triangular quantum dots in the abscence of selective probing. Physical Review B 57, s. 15408, 1998.

Camera F., Bracco A., Maj A., Herskind B., Atac A., Bosetti P., Bark R., Bearden I.G., Gaardhøje J.J., Kmiecik M., Leoni S., Mattiuzzi M., Turri G.: The \γ-decay of the GDR built on superdeformed states in ^{143}Eu. Eur. Phys. J. A2, s. 1-2, 1998.

Cangemi D.: Self-dual Yang-Mills Theory and One-Loop Like-Helicity QCD Multi-gluon Amplitudes. Nucl. Phys. B484, s. 521-37, 1997.

Cangemi D., Dunne G.: Low Dimensional Field Theory. Int. J. Mod. Phys. A12, No. 6, 1997.

Cangemi D.: Self-Duality and Maximally Helicity Violating QCD Amplitudes. Int. J. Mod. Phys. 12, s. 1215-1226, 1997.

Caraveo P.A., Lattanzi M.G., Massone G., Mignani R., Makarov V.V., Perryman M.A.C., Bignami G.F.: The importance of positioning isolated neutron stars: The case of Geminga. i: Hipparcos – Venice '97, s. 709-714, 1997.

Caraveo P.A., Lattanzi M.G., Massone G., Mignani R.P., Makarov V.V., Perryman M.A.C., Bignami G.F.: Hipparcos positioning of Geminga: How and why. Astronomy and Astrophysics 329, s. L1-L4, 1998.

Carlini A., Novikov I.D.: Time machines and the Principle of Self-Consistency as a Consequence of the Principle of Stationary Action (II): The Cauchy Problem for a Self-Interacting Relativistic Particle. Intl. Journal of Modern Physics D 5, s. 445-479, 1996.

Carlini A., Novikov I.D.: The principle of self-consistency and the cauchy problem for a self-interacting relativistic particle in the presence of a time machine. Proceedings of Eighth Marcel Grossman Meeting on General Relativity, Jerusalem, s. 1, 1997.

Carter G.W., Diakonov D.: Towards a Theory of Instantons at Non-zero Fermion Density. Nuclear Physics A642, s. 78c-89c, 1998.

Casey B.W., Mathieu R.D., Vaz L.P.R., Andersen J., Suntzeff N.B.: The Pre-Main-Sequence Eclipsing Binary TY Coronae Australis: Precise Stellar Dimensions and Tests of Evolutionary Models. Astronomical Journal 115, s. 1617-1633, 1998.

Cederkäll J., Perez G., Lipoglavek M., Palacz M., Persson J., Ata A., Blomqvist J., Fahlander C., Grawe H., Johnson A., Klamra W., Kownacki J., Likar A., Norlin L-O., Nyberg J., Schubart R., Seweryniak D., de Angelis G., Bednarczyk P., Dombrádi Z., Foltescu D., Jerrestam D., Juutinen S., Mäkelä E., Nyakó B.M., de Poli M., Roth H.A., Shizuma T., Skeppstedt Ö., Sletten G., Törmänen S.: New Spectroscopic Information on $_{98}$Pd. Z. Phys. A359, s. 227-228, 1997.

Cederkäll J., Lipoglsek M., Palacz M., Persson J., Blomqvist J., Atac A., Fahlander C., Grawe H., Johnson A., Klamra W., Kownacki J., Likar A., Norlin L-O., Nyberg J., Schubart R., Seweryniak D., de Angelis G., Bednarczyk P., Dombrádi Z., Foltescu D., Górska M., Jerrestam D., Juutinen S., Mäkelä E., Nyako B.M., Perez G., de Poli M., Roth H.A., Shizuma T., Skeppstedt Ö., Sletten G., Törmänen S.: Maximum spin aligned states in $^{98}_{47}Ag_{51}$. Eur. Phys. J. A1, s. 7-9, 1998.

Chandezon F., Bjørnholm S., Borggreen J., Hansen K.: Electronic shell energies and deformations in large sodium clusters from evaporation spectra. Physical Review 55, s. 5485-5490, 1997.

Chen J., Yan Z., Chen L., Andresen B.: Efficiency bound of a solar-driven Stirling heat engine system. Int. J. Energy Res. 22, s. 805-812, 1998.

Chen J., Andresen B.: New bounds on the performance parameters of a thermoelectric generator. Int. J. Power Energy Sys. 17, s. 23-27, 1997.

Chen J., Andresen B.: Diagram representation of the optimal performance of an endoreversible Carnot engine at maximum power output. Eur. J. Phys. 99, 1998.

Christensson L., Linke H., Omling P., Lindelof P.E., Zozoulenko I.V., Berggren K-F.: Classical and quantum dynamics of electrons in equilateral triangular billiards. Physical Review B 57, s. 12306, 1998.

Ciorga M., Misiewicz J., Tlaczala M., Panek M., Veje E.: Observations of new lines in photoluminescence from MOCVD grown GaAs. spie 3179, S. 133, 1997.

Ciorga M., Misiewicz J., Tlaczala M., Panek M., Veje E.: New lines observed in photoluminescence from GaAs grown by MOCVD. J. Luminesc. 72-74, s. 650, 1997.

Ciorga M., Bruja L., Misiewicz J., Hansen O.P.:

Two dimensional hole gas in AlGaAs/GaAs structures in magnetic field. Vacuum 50, s. 195-197, 1998.

Clausen J.V., Helt B.E., Olsen E.H., Garcia J.M.: A Systematic Search for Low-Mass Eclipsing Binaries. Poster Proceedings of IAU Symposium 189, s. 56-59, 1997.

Courbin F., Magain P., Keeton C.R., Kochanek C.S., Vanderriest C., Jaunsen A.O., Hjorth J.: The geometry of the quadruply imaged quasar PG1115+080; implications for H_0. Astron. Astrophys. Letters 342, s. L1-L4, 1997.

Cowley R.A., Jensen J.: Magnetic Structures of Rare Earth Metals. Mat. Fys. Medd. Dan. Vid. Selsk. 45, s. 35-54, 1997.

Creagh S.C., Dimon P.: Geometrical Orbits in the Power Spectra of Waves. Phys. Rev. E 55, s. 5551-5563, 1997.

Cvitanovic P., Dettmann C.P., Mainieri R., Vattay G.: Trace Formulas for Stochastic Evolution Operators: Weak Noise Perturbation Theory. J. Stat. Phys 93, s. 981, 1998.

Cvitanovic P., Hansen K., Rolf J.J., Vattay G.: Beyond the Periodic Orbit Theory. Nonlinearity 11, s. 1209, 1998.

Cvitanovic P., Hansen K.T.: Bifurcation Structures in Maps of Hénon Type. Nonlinearity 11, s. 1233, 1998.

Dahl P., Andersen N., Andersen T.: Low-energy structure in electron continua from Li+ – Ne and Na+ – Ne collisions. J.Phys.B 30, s. 3491-3497, 1997.

Dahl R., Farhi L., Augustiniak W., Boyard J.L., Drews M., Ellegaard C., Gaarde C., Hennino T., Jensen J., Jourdain J.C., Kunne R., Larsen J., Radvanyi P., Ramstein B., Roy-Stephan M., Skousen M., Zupranski P.: Evidence of coherent π_+ production in (^{3}He,t) reactions. Acta Physica Polonica B29, s. 3009-13, 1998.

Dahmen U., Johnson E., Xiao S.Q., Johansen A.: High-Resolution-Electron-Microscopy Investigation of Nanosize Inclusions. MRS Bulletin 22-8, s. 49-52, 1997.

Dahmen U., Johnson E., Xiao S.Q., Johansen A.: TEM Analysis of Nanosize Pb Inclusions in Al. Journal of Surface Analysis 3, s. 185-190, 1997.

Dahmen U., Gabrisch H., Johnson E.: TEM Characterization of Shape. Size and Melting Behavior of Pb Inclusions in Al Grain Boundaries. Electron Microscopy 1998, Proceedings oI, s. 3-4, 1998.

Dam M., et al.: Higher Level Trigger Systems for the HERA-B experiment. i: RT97 conference, Beaune 1997 in Transactions on Nuclear Science, 1997.

Damgaard P.H., Haagensen P.E.: Constraints on Beta Functions from Duality. J. Phys. A30, s. 4681-4686, 1997.

Damgaard P.H., Heller U.M., Krasnitz A., Olesen P.: On Lattice QCD with Many Flavors. Phys. Lett. B400, s. 169-175, 1997.

Damgaard P.H., Nishigaki S.M.: Universal Spectral Correlators and Massive Dirac Operators. Nucl. Phys. B518, s. 495-512, 1998.

Damgaard P.H.: Massive Spectral Sum Rules for the Dirac Operator. Phys. Lett. B425, s. 151-157, 1998.

Damgaard P.H., Nishigaki S.M.: Universal Massive Spectral Correlators and QCD_3. Phys. Rev. D57, s. 5299-5302, 1998.

Damgaard P.H.: Dirac Operator Spectra from Finite-Volume Partition Functions. Phys. Lett. B424, s. 322-327, 1998.

Damgaard P.H., Heller U.M., Krasnitz A., Madsen T.: A Quark-Antiquark Condensate in Three-Dimensional QCD. Phys. Lett. B440, s. 129-135, 1998.

Dankowski S.U., Kiesel P., Ruff M., Streb D., Tautz S., Keil U.D., Soerensen C.B., Knüpfer B., Kneissl M., Döhler G.H.: Optical and electro-optical investigation of low-temperature grown GaAs. Mat. sci. Eng. B 44, s. 316-319, 1997.

De Filippo G., Romstad D.P., Guldberg-Kjær S., Milosevic S., Pedersen J.O.P.: Depopulation cross sections for low lying states of barium. Z.Phys.D 39, s. 21-28, 1997.

Dettmann C.P., Cvitanovic P.: Cycle Expansions for Intermittent Diffusion. Phys. Rev. E 56, s. 6687, 1997.

Diener P., Frolov V.P., Khokhlov A.M., Novikov I.D., Pethick C.J.: Relativistic Tidal Interaction of Stars With a Rotating Black Hole. ApJ 479, s. 164-178, 1997.

Dimon P., Pietrzak J.D., Svensmark H.: Correlations in Sea-level Elevations. Phys. Rev. E 56, s. 2605-2614, 1997.

Dorch S.B.F., Nordlund Å.: Numerical 3D simulations of buoyant magnetic flux tubes. Astronomy and Astrophysics 338, s. 329-339, 1998.

Doroshkevich A.G., Gottloeber S., Madsen S.: The accuracy of parameters determined with the core-sampling method: Application to Voronoi tessellations. Astronomy & Astrophysics Supplement Series 123, s. 495-506, 1997.

Dravins D., Lindegren L., Madsen S., Holmberg J.: Astrometric Radial Velocities from Hipparcos. i: HIPPARCOS Venice' 97 s. 733-738, ESA 1997.

Durhuus B.r., Kristjansen C.: Phase Structure of the O(n) Model on a Random Lattice for n>2. Nucl. Phys. B 483 [FS], s. 535-551, 1997.

Egret D., Fabricius C.: The Tycho Catalogue: Stellar Content. i: Hipparcos – Venice '97 s. 31-34, 1997.

Egret D., Fabricius C.: Verification of the Tycho Catalogue: Stellar Content. i: Construction of the Tycho Catalogue s. 243-252, 1997.

Ellegaard C., Hansen A.E., Haaning A., Hansen K., Marcussen A., Bohr T., Lundbek Hansen J., Watanabe S.: Creating Corners in Kitchen Sinks. Nature 392, s. 767-768, 1998.

Ellerby M., McEwen K.A., Jensen J.: Magnetoresistance and magnetization study of thulium. Phys. Rev. B 57, s. 8416-23, 1998.

Elmfors P., Lautrup B., Skagerstam B-S.: Atomic Beam Correlations and the Quantum State of the Micromaser. Physica Scripta 55, s. 724-727, 1997.

Emmeche C.: Mine Molekyler vil Frikende Mig. i: LfToR (Laboratorium for Tid og Rum) s. 15-52, I. Cronhammer, J. Havshøj, P. Ingemann and A. Jørn, Kunsthallen Brandts Klædefabrik, Odense 1997.

Emmeche C.: Den Biosemiotiske Tanke. i: Anvendt Semiotik, s. 62-94, 1997.

Emmeche C.: Information. i: Den Store Danske Encyklopædi. Bind 9. Danmarks Nationalleksikon, København 1997.

Emmeche C.: Autopoietic Systems, Replicators, and the Search for a Meaningful Biologic Definition of Life. Ultimate Reality and Meaning 20 (4), s. 244-264, 1997.

Emmeche C.: Aspects of Complexity in Life and Science. Philosophica 60, s. 901-929, 1998.

Emmeche C.: Defining life as a semiotic phenomenon. Cybernetics & Human Knowing 5 (1), s. 3-17, 1998.

Emmeche C.: The Agents of Biomass,. i: A. Jürgensen and C. Ohrt (eds.): The Mass Ornament. The mass phenomenon at the turn of the millennium. s. 64-79, 1998.

Emmeche C.: Kognitionsforskning, Komplekse systemer, Kunstig intelligens, Kunstigt liv, Kybernetik. i: Den Store Danske Encyklopædi. Bind 11. Danmarks Nationalleksikon, 1998.

Emmeche C.: Liv. i: Den Store Danske Encyklopædi. Bind 12. Danmarks Nationalleksikon, 1998.

Emmeche C.: Vida Simulada en el Ordenador. La ciencia naciente de la vida artificial, 1998.

Emmeche C.: Naturfilosofi og naturerkendelse i dag. KvaN 18. årg., nr. 52, s. 7-18, 1998.

Emmeche C.: Mysteriernes mysterium. i: Teorien om alting. En film af Lars Becker-Larsen, s. 1-3, 1998.

Espino J.M., Hagemann G.B., Bearden I.G., Bark R.A., Bergström M., Bracco A., Herskind B., Jensen H.J., Leoni S., Martnez-Torre C., Million B., Tjøm P.O.: Structure of excited bands in ^{162}Tm and residual interactions. Nucl. Phys. A640, s. 163-195, 1998.

Eynard B., Kristjansen C.: An Iterative Solution of the Three-colour Problem on a Random Lattice. Nucl. Phys. B 516, s. 529-542, 1998.

Eynard B., Guitter E., Kristjansen C.: Hamiltonian Cycles on Random Three-coordinate Lattices. Nucl. Phys. B 528, s. 523-532, 1998.

Fabricius C.: A Photometric Calibration Of The Guide Star Catalog. i: Hipparcos – Venice '97 s. 131-134, 1997.

Fabricius C., Großmann V.: Contents of the Tycho Catalogue. i: Construction of the Tycho Catalogue, s. 219-242, 1997.

Fabricius C., Makarov V.V.: Verification of the Tycho Catalogue: Astrometry. i: Construction of the Tycho Catalogue, s. 253-265, 1997.

Fasano G., Bettoni D., Kjærgaard P., Moles M.: The Kormendy Relation for 3 Abell Clusters. i: Galaxy Scaling Relations: Origins, Evolution and Applications, s. 344-346, L.N. da Costa and A. Renzini, 1997.

Fayyazuddin A., Makeenko Y., Olesen P., Smith D.J., Zarembo K.: Towards a Nonperturbative Formulation of IIB Superstrings by Matrix Models. Nucl. Phys. B499, s. 159-182, 1997.

Flyvbjerg H., Hertz J., Jensen M.H., Mouritsen O., Sneppen K.: Physics of Biological Systems: From Molecules to Species, Berlin 1997.

Fogh Olsen H.J.: The presence of multimedia in astronomy teaching. i: New trends in astronomy teaching, s. 106-108, L. Gouguenheim, D. Mcnally and J.R. Percy, 1998.

Frattini S., Bracco A., Leoni S., Bosetti P., Herskind B., Døssing T., Bergström M., Hagemann G.B., Ryde H., Vivien J.P., Bagshaw A., Smalley D., Smith A.G.: The Rotational Quadropole Moment of Thermally Exited High Spin States in ^{164}Yb Phys. Rev. Lett. 81, s. 2659-2662, 1998.

Frello T., Veje E.: Time-varying phenomena in the photoelectric properties of porous silicon. J. Appl. Phys. 81, s. 6978, 1997.

Freyhammer L.M., Larsen S.S., Petersen J.O.: Oscillations of bt cancri in the presepe cluster. Astronomy and Astrophysics 325, s. 559-562, 1997.

Froggatt C.D., Gibson M.I., Nielsen H.B.: A Na-

tural Solution to the Neutrino Mixing Problem. Phys. Lett. B409, s. 405-412, 1997.

Fröjdh P., Howard M., Lauritsen K.B.: Directed Percolation with a Wall or Edge. J. Phys. A 31, s. 2311-2320, 1998.

Gaardhøje J.J., Barz H.W., Bondorf J.P., Heiselberg H., Sinha B.C., Srivastava D.K., Viyogi Y.P.: Coulomb Effects in Transverse Pion Spectra as a Tool to Study Expansion Dynamics and Freeze-out Times in Ultrarelativistic Heavy Ion Collisions. i: Physics and Astrophysics of Quark Gluon Plasma s. 479, 1998.

Galsgaard K., Nordlund Å.: The Heating and Activity of the Solar Corona: {II}. Kink Instability in a Flux Tube. Journal of Geophysical Research 102, s. 219-230, 1997.

Galsgaard K., Nordlund Å.: The Heating and Activity of the Solar Corona: {III}. Dynamics of a Low Beta Plasma with 3D Null Points. Journal of Geophysical Research 102, s. 231-248, 1997.

Gatt R., Staun Olsen J., Gerward L., Bryntse I., Kareiwa A., Panas I., Johansson L.G.: The pressure effect in Hg-based superconductors: A structural study. Phys. Rev.B 57, s. 13922-13928, 1998.

Geim A.K., Dubonos S.V., Lok J.G.S., Grigorieva I.V., Maan J.C., Theil Hansen L., Lindelof P.E.: Ballistic Hall Micromagnetometry. Appl. Phys. Lett. 71, s. 2379-2381, 1997.

Gerward L., Staun Olsen J.: Post-rutile high-pressure phases in TiO_2. J.Appl.Cryst. 30, s. 259-264, 1997.

Gilmore G., Perryman M., Lindegren L., Favata F., Høg E.: GAIA, origin and evolution of the Milky Way. i: Proceedings of the Conference of SPIE, Hawaii April 1998.

Golombek M.P., Anderson R.C., Barnes J.R., Bell III J.F., Bridges N.T., Britt D.T., Brückner J., Cook R.A., Crisp D., Crisp J., Economou T., Folkner W.M., Greeley R., Haberle R.M., Hargraves R.B., Harris J.A., Haldemann A.F.C., Hviid S.F., Jaumann R., Johnson J.R., Herkenhoff K.E., Kallemeyn P.H.r.W., Keller H.U., Kirk R.L., Knudsen J.M., Larsen S., Lemmon M., Madsen M.B., Magelhäes J.A., Manning R.M., Maki J.N., Malin M.C., Matijevic J., McSween Jr. H.Y., Moore H.J., Murchie S.L., Murphy J.R., Parker T.J., Rieder R., Schofield J.T., Seiff A., Singer R.B., Smith P.H., Soderblom L.A., Spencer D.A., Stoker C., Sullivan R.P., Thomas N., Thurman S.W., Tomasko M.G., Vaughan R.M., Wänke H., Ward W., Wilson G.: Overview of the Mars Pathfinder Mission: Launch Through Landing, Surface Operations, Data Sets, and Science Results. Journal of Geophysical Research – Planets 104, s. 00-14, 1998.

Grawe H., Gorska M., Lipoglavek M., Schubart R., Ata A., Axelsson A., Blomqvist J., Cederkäll J., de Angelis G., de Poli M., Fahlander C., Johnson A., Maier K.H., Nor-lin L-O., Nyberg J., Foltescu D., Palacz M., Persson J., Rejmund M., Roth H.A., Shizuma T., Skeppstedt Ö., Sletten G., Weiszflog M., et al.: Present status and future aspects of nuclear structure close to $_{100}$Sn. Z. Phys. A358, s. 185-190, 1997.

Greensite J., Olesen P.: Remarks on the Heavy Quark potential in the Supergravity Approach. JHEP 9808, s. 009, 1998.

Greve T.R., Pontoppidan K.M., Olsen H.J.F.: Composite lightcurve of asteroid moskva (787), Astronomisches Nachrichten 318, s. 387-390, 1997.

Grossmann V., Wicenec A., Makarov V.V., Halbwachs J-L.: Verification of the Tycho Catalogue: Photometry. The Hipparcos and Tycho Catalogues, ESA SP-1200 4, s. 253-266, 1997.

Guldberg-Kjær S., De Filippo G., Milosevic S., Magnier S., Pedersen J.O.P., Allegrini M.: Reverse energy pooling collisions: K(5D)+ Na (3S) -> K(4P) + Na(3P). 55, s. R2515, 1997.

Górska M., Lipoglavek M., Grawe H., Nyberg J., Ata A., Axelsson A., Bark R., Blomqvist J., Cederkäll J., Cederwall B., de Angelis G., Fahlander C., Johnson A., Leoni S., Likar A., Mattiuzzi M., Mitarai S., Norlin L-O., Palacz M., Persson J., Roth H.A., Schubart R., Seweryniak D., Shizuma T., Skeppstedt Ö., Sohler D., Sletten G., Walters W.B., Weiszflog M.: Spectroscopy of the Tuz = 1 nuclei close to $_{100}$Sn (Proc. of the XXXI Zakopane School of Nucl. Physics, Zakopane, Poland, Sept. 1996). Acta Phys. Pol. B28, s. 303-307, 1997.

Górska M., Lipoglavek M., Grawe H., Ata A., Axelsson A., Bark R., Blomqvist J., Cederkäll J., Cederwall B., de Angelis G., Fahlander C., Johnson A., Leoni S., Likar A., Mattiuzzi M., Mitarai S., Norlin L-O., Palacz M., Persson J., Roth H.A., Schubart R., Seweryniak D., Shizuma T., Skeppstedt Ö., Sletten G., Walters W.B., Weisz-flog M.: $^{98}_{48}Cd_{50}$ – The Two-Proton Hole Spectrum in $^{100}_{50}Sn_{50}$. Phys. Rev. Lett. 79, s. 2415-2418, 1997.

Göckeler M., Berbenni-Bitsch M.E., Guhr T., Jackson A.D., Ma J-Z., Meyer S., Schäfer A., Weidenmüller H.A., Wettig T., Wilke T.: Crossover to Nonuniversal Microscopic Spectral Fluctuations in Lattice Gauge Theory. Phys. Lett. B438, s. 14, 1998.

Hackman G., Khoo T.L., Carpenter M.P., Laurit-

sen T., Lopez-Martens A., Calderin I.J., Janssens R.V.F., Ackermann D., Ahmad I., Agrawala S., Blumenthal D.J., Fischer S.M., Nisius D., Reiter P.C.C., Young J., Amro H., More E.F., Hannachi F., Korichi A., Lee I.Y., Macchiavelli A.O., Døssing T., Nakatsukasa T.: Spins, parity, excitation energies and octupole structure of an excited superdeformed band in $_{194}$Hg and the implications for identical bands. Phys. Rev. Lett. 79, s. 4100, 1997.

Hackman G., Krücken R., Janssens R.V.F., Deleplanque M.A., Carpenter M.P., Ackermann D., Ahmad I., Amro H., Astalos S., Blumenthal D.J., Clark R.M., Diamond R.M., Fallon P., Fisher S.M., Herskind B., Khoo T.L., Lauritsen T., Lee I-Y., Macleod R.W., Macchiavelli A.O., Nisius D., Schmid G.J., Stephens F.S., Vetter K., Wyss R.: Structure of Superdeformed Bands of $_{195}$Hg. Phys. Rev. C55, s. 148-154, 1997.

Hackman G., Khoo T.L., Carpenter M.P., Laurtisen T., Lopez-Martens A.P., Calderin I.J., Janssens R.V.F., Ackermann D., Ahmad I., Agrawala S., Blumentha D.J., Fisher S.M., Nisius D., Reiter P.C.C., Young J., Amro H., Moore E.F., Hannachi F., Korichi A., Lee I.Y., Macchiavelli A.O., Døssing T., Nakatsukasa T.: Spins, Parity, Excitation Energies and Octupole Structure of an Excited Superdeformed Band in 194 Hg and Implications for Identical Bands – Reply. Phys. Rev. Lett. 80, s. 4611, 1998.

Hagemann G.B., Ryde H., Bosetti P., Brockstedt A., Carlsson H., Ekström L.P., Norlund A., Bark R.A., Herskind B., Leoni S., Bracco A., Camera F., Frattini S., Mattiuzzi M., Million B., Rossi-Avarez C., de Angelis G., Bazzacco D., Lunardi S., de Poli M.: Interactions between a multitude of rotational bands in well deformed odd nuclei: A new methode for spin and parity assignment. Nucl. Phys. A618, s. 199-237, 1997.

Halasz M.A., Jackson A.D., Verbaarschot J.J.M.: Fermion Determinants in Matrix Models of QCD at Non-zero Chemical Potential. Phys. Rev. D56, s. 5140, 1997.

Halasz M.A., Jackson A.D., Verbaarschot J.J.M.: Yang-Lee Zeros of a Random Matrix Model for QCD at Finite Density. Phys. Lett. B395, s. 293, 1997.

Halasz M.A., Jackson A.D., Shrock R.E., Stephanov M.A., Verbaarschot J.J.M.: On the Phase Diagram of QCD. Phys. Rev. D58, s. 96007, 1998.

Halbwachs J-L., Makarov V.V., Wagner K.: Special treatment of double and multiple systems. The Hipparcos and Tycho Catalogues, ESA SP-1200 4, s. 191-204, 1997.

Halbwachs J-L., Di Meo T., Grenon M., Grossmann V., Høg E., Wicenec A.: The de-censoring of the faint stars in Tycho photometry. Astronomy and Astrophysics 325, s. 360-366, 1997.

Hansen A., Jensen M.H., Sneppen K., Zocchi G.: Hierarchical Self Assembly and "Mirror Effect" in Protein Dynamics. Physica A 250, s. 355-361, 1998.

Hansen A., Jensen M.H., Sneppen K., Zocchi G.: Statistical Mechanics of Warm and Cold Unfodling in Proteins. Eur. Phys. Journ. B 6, s. 157-161, 1998.

Hansen A., Jensen M.H., Sneppen K., Zocchi G.: Hierarchical Self Assembly and ``Mirror Effect" in Protein Dynamics. Physica A, 250, s. 355-361, 1998.

Hansen A., Jensen M.H., Sneppen K., Zocchi G.: Statistical Mechanics of Warm and Cold Unfolding in Proteins. Eur. Phys. Journ. B, 6, s. 157-161, 1998.

Hansen A.E., Schröder E., Alstrøm P., Sparre Andersen J., Levinsen M.T.: Fractal Particle Trajectories in Capillary Waves, Imprint of Wavelength. Phys. Rev. Lett. 79, s. 1845, 1997.

Hansen L., Jørgensen H.E., Nørgaard-Nielsen H.U.: IUE observations of star formation in a cooling flow. Astrophysics and Space Science 257, s. 311-318, 1998.

Hansen L., Jørgensen H.E., Nørgaard-Nielsen H.U.: IUE Observations of Star Formation in a Cooling Flow. Astrophysics and Space Science 257, s. 311-318, 1998.

Hansen O.P., Pedersen K.V., Savin A.M., Minina N.Y.: Details of valence band structure of p-GaAs/AlGaAs symmetric quantum wells unraveled by uniaxial compression. Proceedings 6th International Symposium Nanostructures: Physics and Technology8, s. 20-23, 1998.

Hansen P.H.: Polarization of Λ and Λ_b from Z decay. i: Contribution to Workshop on spin physics, Crakow 10/1/97- 14/1/97, 1997.

Hansen P.H.: Physics at LEPII. i: Lecture at the CERN Scool of Physics, Menstrup, Denmark 1997, CERN Report 98-03, 1997.

Hansen P.H.: Polarization measurements with Aleph. i: Contribution to SPIN-98, Protvino 10/9/98-14/9/98, 1997.

Hansen S.H., Hørlück S., Zauner D., Dimon P., Ellegaard C., Creagh S.C.: Geometric Orbits of Surface Waves from a Circular Hydraulic Jump. Phys. Rev. E 55, s. 7048-7061, 1997.

Harder A., Jungclaus A., Kabadiyski M.K., Kast

D., Lieb K.P., Rudolph D., Weisz-flog M., Johnson T.D., Winther G., Gross C.J., Cunningham R.A., Gelletly W., Simpson J., Warner D.D., Bearden I.G., Shizuma T., Sletten G., Foltescu D., Roth H.A., Skeppstedt Ö., Varley B.J.: Rotational bands in $_{77}$Rb: Spectroscopy near the Z = 38 deformed shell gap. Phys. Rev. C55, s. 1680-1696, 1997.

Hashimoto N., Saitoh T.R., Sletten G., Bark R.A., Bergström M., Furuno K., Komatsubara T., Shizuma T., Törmänen S., Varmette P.G.: T-band phenomena in ^{183}Re. Eur. Phys. J. A2, s. 327-330, 1998.

Heiselberg H., Jackson A.D.: Signals of QCD Matter at RHIC. i: Proc. of Advances in QCD, Minnesota, may 98, 1998.

Helmer L., Einicke O.H., Morrison L.V., Muinos L.H.: Carlsberg Meridian Catalogue, 1997.

Hermit S., Santiago B.X., Lahav O., Strauss M.A., Davis M., Dressler A., Huchra J.P.: The Two-point Correlation Function and Morphological Segregation in the Optical Redshift Survey. i: HST and The High Redshift Universe: Procedings from the 37th Herstmonceux Conference, 1997.

Hermit S.: The tophat and msam cmb experiments: Status. i: Large Scale Structure: Tracks and Traces s. 365-367, V. Muller, S. Gottlober, L.P. Mucket and J. Wambs, 1998.

Hermit S.: Sammenhobning af galakser i det lokale univers. Astronomisk Tidsskrift 2, s. 8-13, 1997.

Hermit S.: Det dynamiske univers. Astronomisk Tidsskrift 1, s. 11-18, 1998.

Hertz J., Krogh A., Lautrup B., Lehmann T.: Nonlinear Backpropagation: Doing Backpropagation without Derivatives of the Activation Function. IEEE Trans Neural Networks 8, s. 1321-1327, 1997.

Hestroffer D., Morando M., Høg E., Kovalevsky J., Lindegren L., Mignard F.: The Hipparcos solar system objects catalogues. Astron. Astrophys. 334, s. 325-336, 1998.

Hjorth J., Tanvir N.R.: Calibration of the fundamental plane zero-point in the Leo-I group and an estimate of the Hubble constant. Astrophys. J. 482, s. 68-74, 1997.

Hjorth J., Tanvir N.R.: The Fundamental Plane in the Leo-I group and an estimate of H_0. i: Galaxy Scaling Relations: Origins, Evolution and Applications, 3rd ESO/VLT workshop, s. 350-352, L.N. da Costa and A. Renzini, 1997.

Howard M., Täuber U.: "Real" versus "Imaginary" Noise in Diffusion-Limited Reactions. J. Phys. A 30, s. 7721, 1997.

Hviid S.F., Madsen M.B., Gunnlaugsson H.P., Goetz W., Knudsen J.M., Hargraves R.B., Olsen M., Pedersen C.T., Vistisen L.: Magnetic Properties Experiments on the Mars Pathfinder Lander: Preliminary Results. Science 278, s. 1768-1770, 1997.

Hviid S.F., Madsen M.B., Knudsen J.M., Gunnlaugsson H.P., Goetz W., Dinesen A.R., Mogensen C.T.: Results of the Magnetic Properties Experiment on the Mars Pathfinder Lander. LPSC XXIX, s. 1605-1606, 1998.

Härtlein T., Bauer H., Grund C.t.M., Palafox L., Pansegrau D., Schwalm D., Gerl J., Grawe H., Hagemann G., Jungclaus A., Thirolf P.: Investigation of the Backbending Region of Heavy Dy Isotopes Via Incomplete Fusion. Prog. Part. Nucl. Phys. Vol. 38, s. 309-311, 1997.

Härtlein T., Bauer H., Binder B., Dietrich A., Gund C., Pansegrau D., Schwalm D., Jungclaus A., Hagemann G.B., de Angelis G., Farnea E., Gadea A., Napoli D.R., Bazzacco D., Rossi Alvarez C., Lurnardi S., Ur C.: New insights in the first backbending region of heavy Dy- isotopes. Il Nuovo Cimento 111A, s. 645-650, 1998.

Høg E.: From the Hipparcos Mission Definition to Tycho. Proceedings of the Symposium Hipparcos Venice '97 ESA SP-402, s. XXVII, 1997.

Høg E.: The Tycho Catalogue: Astrometry and Photometry. Proceedings of the Symposium Hipparcos Venice '97 ESA SP-402, s. 25, 1997.

Høg E.: Testing the White Dwarf Mass-Radius Relation with Hipparcos. Proceedings of the Symposium Hipparcos Venice '97 ESA SP-402, s. 375, 1997.

Høg E., Bastian U., Seifert W.E.: Optical Design for GAIA. Proceedings of the Symposium Hipparcos Venice '97 ESA SP-402, s. 783, 1997.

Høg E., Fabricius C., Makarov V.V.: Astrometry from space: New design of the GAIA mission. Experimental Astronomy 7, s. 101-115, 1997.

Høg E., Bässgen G., Bastian U., Egret D., Fabricius C., Grossmann V., Halbwachs J.L., Makarov V.V., Perryman M.C., Schwekendiek P., Wagner K., Wicenec A.: The Tycho Catalogue. Astronomy and Astrophysics 323, s. L57-L60, 1997.

Høg E., Petersen J.O.: Hipparcos parallaxes and the nature of δ Scuti stars. Astronomy and Astrophysics 323, s. 827-830, 1997.

Høg E., Bastian U.: Contents of the Tycho Catalogue. The Hipparcos and Tycho Catalogues, ESA SP-1200 Volume~1, s. Section~2.2, 1997.

Høg E.: Construction of the Tycho Catalogue, 1997.

Høg E.: Introduction. The Hipparcos and Tycho Catalogues, ESA SP-1200 4, Chapter 1, 1997.

Høg E.: Overview of the Tycho Da ta Processing. The Hipparcos and Tycho Catalogues, ESA SP-1200 Volume 4, s. Chapter, 1997.

Høg E., Flynn C.: Hipparcos absolute magnitudes for metal-rich K giants and the calibration of DDO photometry. Mon. Not. R. Astron. Soc. 294, s. 28-34, 1998.

Høg E.: The Tycho Reference Catalogue. Astron. Astrophys. 335, s. L65-L68, 1998.

Høg E.: Tycho: Extension of optical reference frame. i: Proceedings of Joint Discussion No. 7, "The new International Celestial Reference Frame" at the IAU Congress at Kyoto, August 1997, 1998.

Høg E.: Tycho Catalogue: Astrometric and Photometric Results. i: Proceedings of Joint Discussion No. 14, "The first results of Hipparcos and Tycho" at the IAU Congress at Kyoto, August 1997, 1998.

Høg E., Fabricius C., Knude J., Makarov V.V.: Sky survey and photometry by the GAIA satellite. i: Proceedings of the International Spring Meeting of the Astronomische Gesellschaft in Gotha, May 11.-15., 1998, 1998.

Høg E.: Progress on the Tycho2 Catalogue from the Hipparcos Mission. i: Proceedings of the international colloquium Modern Astrometry and Astrodynamics honouring Heinrich Eichhorn, Vienna, May 25.-26., 1998, 1998.

Isz S., Weissbuch I., Kjaer K., Bouwman W.G., Als-Nielsen J., Palacin S., Ruaude-Teixer A., Leiserowitz L., Lahav M.: Crystalline mono- and multilayer self assemblies of oligothiophenes at the air-water interface. Chem. Eur. J. 3, s. 930-939, 1997.

Jackson A.D., Sener M.K., Verbaarschot J.J.M.: Finite Volume Partition Functions and Itzykson-Zuber Integrals. Phys. Lett. B387, s. 355, 1996.

Jackson A.D., Sener M.K., Verbaarschot J.J.M.: Universality of Correlation Functions in Random Matrix Models of QCD. Nucl. Phys. B506, s. 612, 1997.

Jackson A.D., Kavoulakis G.M., Pethick C.J.: Solitary Waves in Bose-Einstein Condensed Atoms. Phys. Rev. A58, s. 2417, 1998.

Jackson A.D.: QCD and Random Matrix Theory, An invited talk given at Quark Matter '97, Tsukuba, Japan. Nucl. Phys. A638, s. 329c, 1998.

Jackson A.D., Kavoulakis G.M., Pethick C.J.: Matter waves – solitary waves in clouds of Bose-Einstein condensed atoms. Phys. Rev. A58, s. 2417, 1998.

Jakobsson B., Bondorf J.P., Mishustin I.N.: Gross and Fine Structure of Pion Production Excitation Functions in p-Nucleus and Nucleus-Nucleus Reactions. Phy. Rev. Lett. 78, s. 3828-3831, 1998.

Jakobsson B., Murin Y., Bondorf J.P., et al.: Excitation Function Experiments at Storage Rings with the Ultimate Goal to Probe the Liquid-gas Phase Transition. Nucl. Phys. A630, s. 184c-191c, 1998.

Jaunsen A.O., Hjorth J.: Detection of a spiral lens galaxy and optical variability in the gravitational lens system B1600+434''. Astron. Astrophys. Letters 317, s. L39-L42, 1997.

Jelved K., Jackson A.D., Knudsen O.: Hans Christian \O rsted Selected Scientific Works, 1998.

Jensen H.J., Bark R.A., Bengtsson R., Hagemann G.B., Tjøm P.O., Araddad S.Y., Beausang C.W., Chapman R., Copnell J., Fitzpatrick A., Freeman S.J., Leoni S., Lisle J.C., Simpson J., Smith A.G., Tompson D.M., Warburton S.J., Wrzesinski J.: Loss of alignment gain in the $^{\pi}h_{9/2}[541\ 1/2]^{-\times}$ $(\nu\ i_{13/2})^2$ band in ^{167}Tm and neighbouring odd-Z N = 98 nuclei. Z. Phys. A359, s. 127-132, 1997.

Jensen J.: Threefold Symmetric Magnetic Two-Ion Coupling in hcp Rare- Earth Metals. Acta Phys. Pol. A 91, s. 89-103, 1997.

Jensen M.H.: Simulating Models of Turbulence and Interfaces. Mathematics and Computers in Simulation 40, s. 193-206, 1996.

Jensen M.H., Olesen P.: Turbulent Binary Fluids: A Shell Model Study. Physica D 111, s. 243-264, 1998.

Jensenius H.n.C., Zocchi G.: Measuring the Spring Constant of a Single Polymer Chain. Phys. Rev. Lett. 79, s. 5030-5033, 1997.

Jessen K., Bergström M., von Brentano P., Devald A., Herskind B., Meise H., Schumacker C., Sletten G., Stuch O., Weisshaar G., Wrzesinski J.: A new high-spin isomer in $_{145}$Eu. Z. Phys. A357, s. 245-246, 1997.

Jessen K., Bergström M., von Brentano P., Dewald A., Herskind B., Meise H., Schumacher C., Sletten G., Stuck O., Weisshaar D., Wiedenhöver I., Wrzesinski J.: Systematics of related high-spin isomers in ^{144}Sm and other N = 82 nuclei. Eur. Phys. J. A2, s. 113-114, 1998.

Jhans H., Gerward L., Staun Olsen J., Steenstrup S.: Characterisation of prbcno and pr 1.2 scno. Rev. High Pressure Sci.Technol. 7, s. 665-667, 1998.

Joergensen I., Joench-Soerensen H.: The Poor

Cluster of Galaxies S639. Monthly Notices of the Royal Astronomical Society 297, s. 968, 1998.

Johansen K.T., Helt B.E., Clausen J.V.: AC Vel, A Triple System. A Call for Observations of Minima and Spectra. IBVS 5420, s. 1-4, 1997.

Johansen K.T., Soerensen H.: Times of minimum for AR and beta Aurigae. IBVS 4533, s. 1-4, 1997.

Johansen K.T., Helt B.E., Clausen J.V.: AC Vel, a Triple System. A Call for Observations of Minima and Spectra. IBVS 5420, s. 1-4, 1997.

Johnson E., Touboltsev V.S., Johansen A., Dahmen U., Hagège S.: TEM and RBS/channelling of nanosized bicrystalline (Pb,Cd) inclusions in Al made by sequential ion implantation. Nucl. Instrum. Meth.B. B127/128, s. 727-733, 1997.

Johnson E., Dahmen U.: In-situ Transmission Electron Microscopy Observations of Alloying of Nanoscale Pb Inclusions by Implantation with Cd Ions. Microscopy and Microanalysis 3, s. 409-416, 1997.

Johnson E.: Transmission Electron Microscopy and Diffraction. i: Surface Characterization: A User's Sourcebook s. 445-464, D. Brune and R. Hellborg and H.J. Whitlow and O. i, 1997.

Jorgensen U.G., Andersen A.C.: The influence of presolar diamonds on the spectra of carbon stars. Bulletin of the American Astronomical Society 27, s. 1087, 1997.

Jurkiewicz J., Krzywicki A.: Branched Polymers with Loops. Phys.Lett. B392, s. 291-297, 1997.

Juutinen S., Mäkelä E., Julin R., Piiparinen M., Törmänen S., Virtanen A., Adamides E., Ata A., Blomqvist J., Cederwall B., Fahlander C., Ideguchi E., Johnson A., Karczmarczyk W., Kownacki J., Mitarai S., Norlin L-O., Nyberg J., Schubart R., Seweryniak D., Sletten G.: Coexistence of collective and quasiparticle structures in $_{106}$Sn and $_{108}$Sn. Nucl. Phys. A617, s. 74-90, 1997.

Jørgensen H.E., Kotok E.V., Naselsky P.D., Novikov D., Novikov I.: The Nature of Dark Matter and Some New Methods in Observational Cosmology. Proceedings of the Third Paris Cosmology Colloquium, s. 33-56, 1996.

Jørgensen H.E., Lipunov V.M., Panchenko I.E., Postnov K.A., Prokhorov M.E.: Evolution of Supernova Explosion Rates in the Universe. Astrophysical Journal 486, s. 110-116, 1997.

Jørgensen H.E.: From Tycho Brahe's Supernova SN1572 to Modern Supernova Studies. Centre of Excellence. University of Copenhagen, s. 68-77, 1997.

Jørgensen H.E.: The IAU program: Exchange of astronomers. IAU Highlights of Astronomy 11A, s. 902, 1998.

Jørgensen I., Hjorth J.: The Fundamental Plane at z = 0.18. i: Galaxy Scaling Relations: Origins, Evolution and Applications, 3rd ESO/VLT workshop, s. 175-184, L.N. da Costa and A. Renzini, 1997.

Jørgensen I., Hjorth J., Franx M., van Dokkum P.: The evolution of cluster E and S0 galaxies measured from the Fundamental Plane. Bull. Am. Astr. Soc. 190, s. 03.02, 1997.

Jørgensen U.G., Jimenez R.: Globular Clusters 1 and 3 in the Fornax Dwarf Galaxy. Astronomy and Astrophysics 317, s. 54-64, 1997.

Jørgensen U.G.: Cool Star Models. i: Molecules in Astrophysics: Probes and Processes, s. 185-195, E.F. vanDishoeck, IAU 1997.

Kaltcheva N., Knude J.: A test of B-type star Hbeta photometric distances with the Hipparcos parallaxes. Astronomy and Astrophysics 337, s. 178-182, 1998.

Kast D., Jungclaus A., Harder A., Lieb K.P., Rudolph D., Schubart R., Grawe H., Foltescu D., Roth H.A., Skeppstedt Ö., Bearden I., Shizuma T.: First identification and shell model structure of $_{92}$Rh. Z. Phys. A356, s. 363-365, 1997.

Kaufer A., Wolf B., Andersen J., Pasquini L.: FEROS, the Fiber-fed Extended Range Optical Spectrograph for the ESO 1.52m Telescope. ESO Messenger 89, s. 1-4, 1997.

Kavoulakis G.M., Pethick C.J., Smith H.: Damping of hydrodynamic modes in a trapped Bose gas above the Bose-Einstein condensation temperature. Physical Review A 57, s. 2938-2941, 1998.

Kavoulakis G.M., Pethick C.J., Smith H.: Relaxation processes in clouds of trapped bosons above the Bose-Einstein condensation temperature. Physical Review Letters 81, s. 4036-4039, 1998.

Kmiecik M., Maj A., Herskind B., Bracco A., Bark R.A., Bergström M., Camera F., Hageamnn G., Hashimoto N., Holm A., Leoni S., Saitoh T., Tveter T.S.: Possible evidence for the entrance channel effect in reations leading to ^{170}W*. Eur. Phys. J. A1, s. 11-13, 1998.

Knude J.: Stellar uvby-beta photometry in three EUV shadow directions. Astronomy and Astrophysics Supplement Series 130, s. 477-484, 1998.

Knude J., Hoeg E.: Interstellar reddening from the Hipparcos and Tycho catalogues. Distances to nearby molecular clouds and star forming regi-

ons. Astronomy and Astrophysics 338, s. 897-904, 1998.

Knude J., Høg E.: Interstellar reddening from the Hipparcos and Tycho Catalogues. II. Nearby dust features at the NGP associated with approaching HI gas. Astron. Astrophys. in preparation, 1998.

Kockelkoren J., Okkels F., Jensen M.H.: Chaotic behavior in Shell Models and Shell Maps. J. Stat. Phys., 93, s. 833-842, 1998.

Kogan I.I., Momen A., Szabo R.J.: Induced Dilaton in Topologically Massive Quantum Field Theory. J. High Energy Phys. 9812, s. 013, 1998.

Kownacki J., Lipoglavek M., Norlin L-O., Nyberg J., Seweryniak D., Cederkäll J., Palacz M., Persson J., Ata A., Cederwall B., Fahlander C., Grawe H., Johnson A., Kerek A., Klamra W., Karny M., Lidén F., Likar A., Schubart R., Wyss R., Adamides E., de Angelis G., Bednarczyk P., Dombrádi Z., Foltescu D., Górska M., Ideguchi E., Jerrestam D., Julin R., Juutinen S., Mitarai S., Mäkelä E., Perez G., Piiparinen M., de Poli M., Roth H.A., Shizuma T., Skeppstedt Ö., Sletten G., Törmänen S., Vass T., Virtanen A.: High-spin studies of the neutron deficient nuclei $_{103}$In, $_{105}$In, $_{107}$In, and $_{109}$In. Nucl. Phys. A627, s. 239-258, 1997.

Kristensen A., Lindelof P.E., Jensen J.B., Zaffalon M., Hollingbery J., Pedersen S.W., Nygård J., Bruus H., Reimann S.M., Sørensen C.B., Michel M.C., Forchel A.: Temperature Dependence of the "0.7'' $2e^2/h$ Quasi Plateau in Strongly Confined Quantum Point Contacts. Semicond. Sci. Technol. 13, s. A30-A32, 1998.

Kristensen A., Soerensen C.B., Lindelof P.E., Bo Jensen J., Nygård J., Zaffalon M., Beuscher F., Michel M.C., Forchel A.: Quantum point contacts formed in GaAs/GaAlAs heterostructures by shallow etching and overgrowth. Solid State Electronics 42, s. 1103, 1998.

Kristensen A., Lindelof P.E., Bo Jensen J., Zaffalon M., Hollingbery J., Pedersen S.W., Nygård J., Bruus H., Reimann S.M., Soerensen C.B., Michel M.C., Forchel A.: Temperature dependence of the "0.7" $2e^2/h$ quasi-plateau in strongly confined quantum point contacts. Physica B 249-251, s. 180, 1998.

Kristensen A., Bo Jensen J., Zaffalon M., Sørensen C.B., Reimann S.M., Lindelof P.E.: Conductance Quantization above 30K in GaAlAs shallow-etched quantum point contacts smoothly joined to the background 2DEG. 83, s. 607-609, 1998.

Kristensen A., Lindelof P.E., Sørensen C.B., Wacker A.: Resonant tunneling in superlattices with a basis. Semiconductor Science and Technology 13, s. 910-914, 1998.

Kristjansen C.F., Olesen P.: A Possible IIB Superstring Matrix Model with Euler Characteristic and a Double Scaling Limit. Phys. Lett. B405, s. 45-48, 1997.

Krücken R., Hackman G., Deleplanque M.A., Janssens R.V.F., Lee I.Y., Ackermann D., Ahmad I., Amro H., Asztalos S., Blumenthal D.J., Carpenter M.P., Clark R.M., Diamond R.M., Fallon P., Fischer S.M., Herskind B., Khoo T.L., Lauritsen T., Macchiavelli A.O., MacLeod R.W., Nisius D., Schmid G.J., Stephens F.S., Vetter K.: Test of δ I = 2 Staggering in the superdeformed bands of $_{194}$Hg. i: Proc. of Conf. on Nuclear Structure at the Limits s. 130-135, 1996.

Kutchinsky J., Taboryski R., Clausen T., Soerensen C.B., Kristensen A., Lindelof P.E., Bindslev Hansen J., Schelde Jacobsen C., Skov J.L.: Decay Lengths for Diffusive Transport Activated by Andreev Reflections in Al/n-GaAs/Al Superconductor-Semiconductor- Superconductor Junctions. Phys.Rev.Lett. 78, s. 931, 1997.

Kuzmin A., Bastian U., Høg E., Kuimov K., Röser S.: Tycho Reference Catalogue: Pilot Project Results. Proceedings of the Symposium Hipparcos Venice '97 ESA SP-402, s. 125, 1997.

Køppe S., Stjernfelt F., Emmeche C.: Explaining emergence: Towards an ontology of levels. Journal for General Philosophy of Science 28, s. 83-119, 1997.

Lafont S., Rapaport H., Sömjen G.J., Renault A., Kjaer K., Als-Nielsen J., Leiserowitz L., Lahav M.: Structural study of cholesterol films at the air/water interface. J. Phys. Chem, 1997.

Lafont S., Rapaport H., Somjen G.J., Renault A., Howes P.B., Kjær K., Als-Nielsen J., Leiserowitz L., Lahav M.: Monitoring the nucleation of crystalline films of cholesterol on water and in the presence of phospholipid. J. Phys. Chem. B v.102, s. p. 761-765, 1998.

Lauritsen K.B., Sneppen K., Markosova M., Jensen M.H.: Directed Percolation with an Absorping Boundary. Physica A 247, s. 1-9, 1997.

Lauritsen K.B., Fröjdh P., Howard M.: Surface critical behavior in Systems with Absorbing States. Phys. Rev. Lett. 81, s. 2104-2107, 1998.

Lautrup B.: Grænser for videnskab. i: Prometeus vender tilbage, Aksel Wiin-Nielsen, s. 165-184, 1997.

Lautrup B., Zinkernagel H.: Gränser för Vetenskap. Archimedes, journal for the Physics Society of Finland, 1997.

Leoni S., Herskind B., Døssing T., Ata A., Bearden I.G., Bergström M., Fahlander C., Hagemann G.B., Holm A., Joss D.T., Lipoglavek M., Maj A., Nolan P.J., Nyberg J., Palacz M., Paul E.S., Persson J., Piiparinen M.J., Redon N., Semple A.T., Sletten G., Vivien J.P.: Four independent decay properties in the super-deformed well of $_{143}$Eu. Phys. Lett. B 409, s. 71-76, 1997.

Leoni S., Bosetti P., Bracco A., Døssing T., Herskind B., Vigezzi E.: The rotational Quasi-Continuum in specific Configurations: high-K states and superdeformation. Z. Phys. A358, s. 157-160, 1997.

Lindelof P.E., Hedegård P.: Nobelprisen i fysik 1998: Den fraktionelle kvante Hall effekt. Kvant 9,4, s. 26, 1998.

Linden-Voernle M.J.D., Noergaard-Nielsen H.U.: Determination of the optimal set of frequency bands for the PLANCK CMBR satellite mission. 128, s. 377-387, 1998.

Linden-Voernle M.J.D., Noergaard-Nielsen H.U.: Determination of the Optimal Set of Frequency Bands for the COBRAS/SAMBA CMBR Satellite Mission. i: Microwave Background Anisotropies F.R. Bouchet and R. Gispert and B. Guiderdoni ann, s. 377-387, 1997.

Lipoglavek M., Górska M., Nyberg J., Ata A., Axelsson A., Bark R.A., Blomqvist J., Cederkäll J., Cederwall B., de Angelis G., Fahlander C., Grawe H., Johnson A., Leoni S., Likar A., Mattiuzzi M., Mitarai S., Norlin L-O., Palacz M., Persson J., Roth H.A., Schubart R., Seweryniak D., Shizuma T., Sohler D., Sletten G., Walters W.B., Weiszflog M.: In-Beam Studies of $_{98}$Cd and $_{102}$Sn. i: Proc. of Conf. on Nuclear Structure at the Limits, s. 243-246, 1996.

Lopez-Martens A., Hannachi F., Schück C., Collatz R., Gueorguieva E., Vieu C., Døssing T., Leoni S., Herskind B., Ahmad I., Blumenthal D., Carpenter M., Gass-mann D., Janssens R.V.F., Khoo T.L., Lauritsen T., Nusius D., Korichi A., Bourgeois C., Astier A., Ducroux L., Le Coz Y., Meyer M., Rdon N., Sharpey-Schafer J.F., Wilson A.N., Korten W., Bracco A., Lucas R.: First Measurement of the Degree of Fragmentation of the Decay Out Cascade from the Superdeformed Yrast Band in $_{192}$Hg. i: Proc. of Conf. on Nuclear Structure at the Limits s. 41-46, 1996.

Lundbek Hansen J., Bohr T.: Fractal Tracer Distributions in Turbulent Field Theories. Physica D 118, s. 40-48, 1998.

Lundh E., Pethick C.J., Smith H.: Zero-temperature Properties Of A Trapped Bose-Condensed Gas: Beyond The Thomas-Fermi Approximation. Physical Review A55, s. 2126, 1997.

Lundh E., Pethick C.J., Smith H.: Vortices in Bose-Einstein-condensed Atomic Clouds. Physical Review A 58, s. 4816, 1998.

Lurie Y.A., Shirokov A.M., Bang J.M.: Exactly-solvable Model for Multi-neutron Halo Nuclei. Izvestiya Akademii Nauk Seriya Fizicheskaya 61 1, s. 87-96, 1997.

Lyngs Hansen P., Alstrøm P.: Perturbation Theory of Parametrically Driven Capillary Waves at Low Viscosity. J. Fluid Mech. 351, s. 301, 1997.

Madsen M.B., Hviid S.F., Gunnlaugsson H.P., Goetz W., Pedersen C.T., Dinesen A.R., Olsen M., Vistisen L., Hargraves R.B., Knudsen J.M.: The Magnetic Properties Experiments on Mars Pathfinder. Journal of Geophysical Research – Planets 104, s. 00-12, 1998.

Madsen S., Doroshkevich A.G., Gottloeber S., Mueller V.: The Cross Correlation between the Gravitational Potential and the Large Scale Matter Distribution. Astronomy and Astrophysics 329, s. 1-13, 1998.

Majewski J., Kuhl T.L., Kjær K., Gerstenberg M.C., Als-Nielsen J., Israelachvili J.N., Smith G.S.: x-ray synchrotron study of packing and protrusions of polymer-lipid monolayers at the air-water interface. J. Am. Chem. Soc. V.120, s. 1469-1473, 1998.

Majewski J., Popovitz-Biro R., Edgar R., Arbel-Haddad M., Kjær K., Bouwman W., Als-Nielsen J., Lahav M., Leiserowitz L.: An insight into the ice nucleation process via design of crystalline ice nucleators of variable size. J. Phys. Chem. B v.101, s. 8874-8877, 1997.

Makarov V.V.: Candidates to the Gliese catalogue of nearby stars from Tycho astrometry and photometry. i: Hipparcos – Venice '97 s. 541-544, 1997.

Makarov V.V.: Large-scale distortions of Hipparcos-like coordinat e systems. i: Hipparcos – Venice '97 s. 823-826, 1997.

Makarov V.V., Grossmann V.: Production of the Tycho Catalogue. The Hipparcos and Tycho Catalogues, ESA SP-1200 4, s. 159-180, 1997.

Markosova M., Jensen M.H., Lauritsen K.B., Sneppen K.: Onset of Criticality in a Driven Diffusive System. Phys. Rev. E 55, s. 2085R-2088R, 1997.

Markosová M., Jensen M.H., Lauritsen K.B., Sneppen K.: Onset of Criticality and Transport in a Driven Diffusive System. Phys. Rev. E 55, s. R2085-R2088, 1997.

Matsuo M., Døssing T., Vigezzi E., Broglia R.A.,

Yoshida K.: Shell model for warm rotating nuclei. Nucl. Phys A517, s. 1, 1997.

Matsuo M., Døssing T., Vigezzi E., Åberg S.: Level statistics of near-yeast states in rapidly rotating nuclei. Nucl. Phys. A520, s. 296, 1997.

Mattiello R., Sorge H., Stoecker H., Greiner W.: Nuclear Clusters as a Probe for Expansion Flow in Heavy Ion Reactions at 10-15AGeV. Phys. Rev. C55, s. 1443-1454, 1997.

Mattiello R., Bondorf J.P.: High Density Matter in AGS, SPS and RHIC Collisions. i: Proc. of the RIKEN Workshop on Brookhaven National Laboratory, July 11, 1998.

Mayor M., Meylan G., Udry S., Duquennoy A., Andersen J., Nordström B., Imbert M., Maurice E., Prévot L., Ardeberg A., Lindgren H.: Radial velocities of southern stars obtained with the photoelectric scanner CORAVEL. VIII. Observations of 471 giant stars in Omega Cen. Astronomical Journal 114, s. 1087-1097, 1997.

Meibom P., Østergård M., Borggreen J., Bjørnholm S., Rasmussen H.D.: Plasmon profiles and deformations of sodium clusters in the 1g-shell. Z.Phys.D 40, s. 258-261, 1997.

Mensky M., Novikov I.D.: Three-Dimensional Billiards with Time Machine. Intl. Journal of-Modern Physics DD 5, s. 179, 1996.

Mermilliod J-C., Andersen J., Mayor M.: Red giants in open clusters. VI. Orbits of ten spectroscopic binaries. Astronomy and Astrophysics 319, s. 481-486, 1997.

Mermilliod J-C., Claria J.J., Andersen J., Mayor M.: Red giants in open clusters. VII. Mel 71. Astronomy and Astrophysics 324, s. 91-96, 1997.

Million B., Leoni S., Bracco A., Moretti J., Frattini S., Bosetti P., Camara F., Mattiuzzi M., Herskind B., Bark R.A., Bearden I., Hagemann G.B., Jensen H.J.: Lifetime measurements of the rotational quasi-continuum transistions in $_{163}$Tm. Phys. Lett. B415, s. 321-327, 1997.

Milvang-Jensen B., Jørgensen I.: The Fundamental Plane for HydraI and Coma. i: Galaxy Scaling Relations: Origins, Evolution and Applications, s. 375-377, L. N. da Costa and A. Renzini, 1997.

Mishustin I.N., Scavenius O.: Dynamical Generation of the Constituent Mass in Expanding Plasma. Phys. Lett. B396, s. 33-38, 1997.

Mishustin I.N., Pedersen J., Scavenius O.: Fluid Dynamical Description of the Chiral Transition. Proceedings of the International Workshop on Relativistic Hydrodynamics in Heavy. 5, s. 377, 1997.

Mishustin I.N., Scavenius O.: Real-time Simulation of the Chiral Transition. i: Proceedings of the 13th International Conference on Ultra-relativistic Nucleus-Nucleus Collisions, Quark Matter 97 (Tsukuba, December 1-5, 1997) 1997.

Moles M., Campos A., Kjærgaard P., Fasano G., Bettoni D.: On the Use of Scaling Relations for the Tolman Test. Astrophysical Journal 495, s. L31-L34, 1998.

Mørch N., Hansen L.K., Strother S.C., Svarer C., Rottenberg D.A., Lautrup B., Savoy R., Paulson O.B.: Nonlinear versus Linear Models in Functional Neuroimaging: Learning Curves and Generalization Crossover. (eds.) J. Duncan, G. Gig. In Information Processing in Medical Imaging, vol. 15, 259-70, s. 1230, 1997.

Natarajan P., Hjorth J., van Kampen E.: Distribution functions for clusters of galaxies from N-body simulations. MNRAS 286, s. 329-344, 1997.

Nielsen H., Alstrøm P., Jørgensen P.: Electron-Electron Interaction and Percolation Metal- Insulator Transition in the Quantum-Hall Regime. i: International Conference on the Application of High Magnetic Fields in Semiconductor Physics, s. 34-39, G. Landwehr and W. Ossau, 1997.

Nielsen H., Alstrøm P., Jørgensen P.: Electron-electron interaction and percolation metal- insulator transitoin in the quantum hall regime. i: High magnetic fields in the physics of semiconductors II s. 35-39, G. Landwehr and W. Ossau, 1997.

Nielsen H.: On the extended states in the quantum hall regime and in zero magnetic field. Physica B Condensed matter 256-258, s. 604, 1998.

Nishigaki S.M., Damgaard P.H., Wettig T.: Smallest Dirac Eigenvalue Distribution from Random Matrix Theory. Phys. Rev. D58, s. 087704-087708, 1998.

Nissen P.E., Høg E., Schuster W.J.: Surface Gravities of Metal-Poor Stars Derived from Hipparcos Parallaxes. Proceedings of the Symposium Hipparcos Venice '97 ESA SP-402, s. 225, 1997.

Noergaard-Nielsen H.U., Linden-Voernle M.J.D., Rasmussen I.L., Schnopper H.W., Joergensen H.E., Hansen L., Klaas U.: ISOPHOT Deep Observations of Selected Area 57. i: Taking ISO to the Limits: Exploring the Faintest Sources in the Infrared, R.J. Laureijs and D. Levine, 1997.

Nordlund Å., Galsgaard K.: Topologically Forced Reconnection. i: Proc. 8th European Solar Physics Meeting s. 179-200, G. Simnett and C.E. Alissandrakis and L. Vlahos, Heidelberg 1997.

Nordlund Å., Spruit H.C., Ludwig H-G., Trampedach R.: Is stellar granulation turbulence? Astronomy and Astrophysics 328, s. 229, 1997.

Nordlund Å., Stein R.F.: Stellar Convection: General Properties. i: Solar Convection, Oscillations and their Relationship; SCORe'96 s. 79-103, F.P. Pijpers, J. Christensen-Dalsgaard (eds.), Dordrecht 1997.

Nordström B., Andersen J., Andersen M.I.: Critical tests of stellar evolution in open clusters. II. Membership, duplicity, and stellar and dynamical evolution in NGC 3680. 322, s. 460-476, 1997.

Nordström B., Andersen J., Andersen M.I.: Fundamental stellar properties in NGC 3680. i: Fundamental stellar properties: The interaction between observation and theory, s. 146-149, T.R. Bedding, 1997.

Nordström B., Stefanik R.P., Latham D.W., Andersen J.: Radial Velocities, Rotations, and Duplicity of a Sample of Early F-type Dwarfs. Astronomy and Astrophysics Supplement Series 126, s. 21-30, 1997.

Nourani Y., Andresen B.: A comparison of simulated annealing cooling strategies. J. Phys. A: Math. Gen. 31, s. 1-13, 1998.

Novikov I.: Black Holes. Stellar Remnants, 25th Saas-Fee Advanced Course, Eds. G. Meynet, D. Schaerer, Springer Vg, s. 237-334, 1996.

Novikov I.: Life after death in the Universe. Gravity's Fatal Attraction, Mitchell Begelman and Martin Rees, s. 246, 1996.

Novikov I.: Black Hole Astrophysics. Proceedings of the 1994 Snowmass Summer Study: Particle and Nuclear Astrophysicm, s. 185-191, 1995.

Novikov I.: Cosmology, Dark Matter and Sakharov Oscillations. Collected papers in occasion of Prof. C. Castagnoli's last lecture: Topics in Cs, s. 121-129, 1995.

Novikov I.D., Mensky M.: Decoherence Caused by Topology in a Time-Machine Spacetime. Intl. Journal of Modern Physics D 5, s. 1, 1996.

Novikov I.D.: Black Holes, Wormholes, and Time Machines. Proceedings of the International Workhsop in Rome, May 1994: Birth of the Unives, s. 373-378, 1995.

Novikov I.D.: Big Bang Scenario and Nature of Dark Matter, Collected Papers in occasion of Prof. C. Castagnoli last teaching lecture. M. Kafatos and Y. Kondo (Eds.) Examing, s. 289, 1996.

Novikov I.D.: Wormholes and time machines. i: Proceedings of the Second International A.D. Sakharov Conference on Physics, Moc, s. 298-301, 1997.

Novikov I.D.: The physics and astrophysics of black holes. The University at large, key issues in astronomy and cosmology, Cambridge Unives, s. 269-310, 1997.

Novikov I.D.: Black holes in the universe. Highlights in Astronomy, J. Andersen (ed.) Vol 11A, s. 28-42, 1998.

Nowikow I.: Czarne dziury i wszechswiat. Book, Proszynski i S-ka, Warsaw Forth print, s. 1-, 1997.

Nummila K.K., Tuoriniemi J.T., Vuorinen R.T., Lefmann K., Metz A., Rasmussen F.B.: Neutron diffraction studies of nuclear magnetic ordering in silver. J. Low Temp. Phys. 112, s. 73-116, 1998.

Nunes Amaral L.A., Lauritsen K.B.: Universality Classes for Rice-Pile Models. Phys. Rev. E 56, s. 231-234, 1997.

Nøgaard-Nielsen H.U., Jørgensen H.E., Hansen L., Christensen P.R.: A Deep X-ray Spectroscopic Survey of the ESO Imaging Survey Fields. Physica Scripta T77, s. 49-53, 1998.

Okkels F., Jensen M.H.: Dynamical Organization around Turbulent Bursts. Phys.Rev. E 57, s. 6643-6646, 1998.

Olesen P.: On Inverse Cascades and Primordial Magnetic Fields. Phys. Lett. B398, s. 321-325, 1997.

Paaske J., Khveshchenko D.V.: Intrinsic temperature dependences of transport coefficients within the hot-spot model for normal-state. $Ba_2Cu_3O_7$. Physical Review B 57, s. 8127-8130, 1998.

Padoan P., Jones B., Nordlund Å.: Supersonic Turbulence in the ISM: Stellar extinction determinations as probes of the structure and dynamics of dark clouds. Astrophys. J. 474, s. 730, 1997.

Padoan P., Nordlund Å., Jones B.: The Universality of the Stellar Initial Mass Function. Monthly Notices Roy. Astron. Soc. 288, s. 145, 1997.

Padoan P., Nordlund Å., Jones B.J.T.: A New Physical Model for the Stellar IMF. i: Proceedings of the Conference, "Star Formation Near and Far'', s. 101, Holt, S.S. and Mundy, L.G., Maryland, October 1996, 1997.

Padoan P., Nordlund Å., Jones B.J.T.: Universality of the Stellar Initial Mass Function. i: Proceeding of the conference "The Interaction of Stars with their Environment'', s. 341-362, Visegrad, May 1996, 1997.

Padoan P., Jones B.J.T., Nordlund Å.: The Structure and Dynamics of Dark Clouds from Stellar Extinction Determinations. i: Proceedings of the Conference "Star Formation Near and

Far'', s. 97, Holt, S.S. and Mundy, L.G., Maryland, – October 1996, 1997.
Padoan P., Juvena M., Bally J., Nordlund Å.: Synthetic Molecular Clouds from Supersonic {MHD} and Non- {LTE} Radiative Transfer Calculations. Astrophys. J. 504, s. 300-331, 1998.
Palacz M., Cederkäll J., Lipoglavek M., Persson J., Ata A., Blomqvist J., Grawe H., Fahlander C., Iwanicki J., Johnson A., Kerek A., Kownacki J., Likar A., Norlin L-O., Nyberg J., Schubart R., Seweryniak D., Sujkowski Z., Wyss R., de Angelis G., Bednarczyk P., Dombrádi Z., Foltescu D., Jerrestam D., Juutinen S., Mäkelä E., Perez G., de Poli M., Roth H.A., Shizuma T., Skeppstedt Ö., Sletten G., Törmänen S., Vass T.: In-beam γ-ray spectroscopy of $_{103}$Cd. Nucl. Phys. A624, s. 210-224, 1997.
Palacz M., Seweryniak D., Ata A., Blomqvist J., Cederwall B., Fahlander C., Johnson A., Kerek A., Kownacki J., Norlin L.-O., Nyberg J., Wyss R., Ideguchi E., Julin R., Juutinen S., Mitarai S., Piiparinen M., Sletten G., Törmänen S., Virtanen A.: In-beam γ-ray spectroscopy of $_{56}$Co. Nucl. Phys. A627, s. 162-174, 1997.
Palanque-Delabrouille N., Afonso C., Aubourg E., Andersen J., et al.: Microlensing Towards the Small Magellanic Cloud – EROS2 First Year Survey. Astronomy and Astrophysics 332, s. 1-9, 1998.
Pasquinucci A., Roland K.: String Theory and the CPT Theorem on the World-sheet. Nucl.Phys. B485, s. 241-271, 1997.
Pchenichnov I.A., Mishustin I.N., Bondorf J.P., Botvina A.S., Iljinov A.S.: Nuclear Multifragmentation Induced by Electromagnetic Fields of Ultrarelativistic Heavy Ions. Phys. Rev. C57, s. 1920, 1998.
Pearson C.J., Walker P.M., Purry C.S., Dracoulis G.D., Bayer S., Byrne A.P., Kibédi T., Kondev F.G., Shizuma T., Bark R.A., Sletten G., Frauendorf S.: Tilted Rotation and Backbending in an Odd-Proton Nucleus. Phys. Rev. Lett. 79, s. 605-608, 1997.
Pedersen C.T., Dinesen A.R., Hviid S.F., Madsen M.B., Knudsen J.M., Gunnlaugsson H.P., Goetz W., Hargraves R.B.: Laboratory experiments simulating the results of the magnetic properties experiments on mars pathfinder. LPSC XXIX, s. 1607-1608, 1998.
Pedersen H., Jaunsen A.O., Grav T., Østensen R., Andersen M.I., Wold M., Kristen H., Broeils A., Näslund M., Fransson C., Lacy M., Castro-Tirado A.J., Gorosabel J., Rodriguez Espinosa J.M., Perez A.M., Wolf C., Fockenbrock R., Hjorth J., Muhli P., Hakala P., Piro L., Feroci M., Nicastro E.C.L., Palazzi E., Frontera F., Monaldi L., Heise J.: Evidence for Diverse Optical Emission from Gamma-Ray Burst Sources. Astrophysical Journal 496, s. 311-315, 1998.
Pedersen H., Jaunsen A.O., Østensen R., Grav T., Wold M., Lacy M., Kristen H., Broeils A., Castro-Tirado A.J., Gorosabel J., Rodriguez Espinosa J.M., Perez A.M., Naeslund M., Fransson C., Andersen M.I., Wolf C., Fockenbrock R., Piro L., Feroci M., Costa E., Nicastro L., Palazzi E., Frontera F., Monaldi L., Heise J., Hjorth J.: On the Light-curve of OT/GRB 970508. i: Gamma-Ray Bursts, s. 530-534, Charles A. Meegan and Robert D. Preece, 1997.
Pedersen K.V., Savin A., Hansen O.P., Minina N.Y.: Influence of uniaxial compression on the valence band of gaas quantum wells with symmetric barriers of AlGaAs observed in magnetotransport. Phys. Low-Dim. Struct. 1/2, s. 1-8, 1998.
Perryman M.C., Lindegren L., Kovalevsky J., Høg E., et al.: The Hipparcos Catalogue. Astronomy and Astrophysics 323, s. L49-L52, 1997.
Persson J., Cederkäll J., Lipoglavek M., Palacz M., Ata A., Blomqvist J., Fahlan-der C., Grawe H., Johnson A., Kerek A., Klamra W., Kownacki J., Likar A., Norlin L-O., Nyberg J., Schubart R., Seweryniak D., de Angelis G., Bednarczyk P., Dombrádi Z., Foltescu D., Jerrestam D., Juutinen S., Mäkelä E., Perez G., de Poli M., Roth H.A., Shizuma T., Skeppstedt Ö., Sletten G., Törmänen S., Vass T.: In-beam γ-ray spectroscopy of $_{102}$Cd. Nucl. Phys. A627, s. 101-118, 1997.
Petersen J.L., Rasmussen J., Yu M.: Free Field Realizations of 2D Current Algebras, Screening Currents and Primary Fields. Nucl. Phys. B502, s. 649-670, 1997.
Petersen J.O., Høg E.: Hipparcos parallaxes and period-luminosity relations of high-amplitude δ Scuti stars. Astron. Astrophys. 331, s. 989-994, 1998.
Petersen J.O., Høg E.: Hipparcos Parallaxes and Distances of High-Amplitude δ Scuti Stars. i: Views on Distance Indicators, s. 827-830, 1998.
Petersen N.K., Alstrøm P.: Phase Transitions in an Elementary Probabilistic Cellular Automaton. Physica A 235, s. 473, 1997.
Pethick C.J., Smith H.: Bose-Einstein Condensation In Dilute Gases, 1997.
Polleri A., Bondorf J.P., Mishustin I.N.: Effects of Collective Expansion on Light Cluster Spectra in Relativistic Heavy Ion Collisions. Phys. Lett. B419, s. 19, 1998.

Popowitz-Biro R., Edgar R., Weissbuch I., Lavie R., Cohen S., Kjær K., Als-Nielsen J., Wassermann E., Leiserowitz L., Lahav M.: Structural studies on langmuir films of C_5OH_{102}, nylon 6,6 polymer and its oligomeric analogue. Acta Polym. v. 49, s. p.626-635, 1998.

Pryds N.H., Johnson E., Linderoth S., Pedersen A.S.: Microstructural Investigation of a Rapidly Solidified 12Cr- Mo-V Steel. Met. Mater. Trans. A 29A, s. 367-376, 1998.

Putkaradze V., Bohr T., Krug J.: Global estimates and shocks for the Noiseless Conserved Kardar-Parisi-Zhang Equation. Nonlinearity 10, s. 823-847, 1997.

Randløv J., Alstrøm P.: Learning to Drive a Bycycle using Reinforcement Learning and Shaping. i: ICML-98, 1998.

Rapaport H., Kuzmenko I., Kjaer K., Bouwman W.G., Howes P.B., Als-Nielsen J., Lahav M.: Two-dimensional crystallites of valinomycin and non-actin at the air-solution interface. J.Am.Chem.Soc 119, s. 1121-11, 1997.

Rapaport H., Kuzmenko I., Kjær K., Howes P.B., Bouwman W.G., Als-Nielsen J., Leiserowitz L., Lahav M.: Structural characterization of valinomycin and nonactin at the air-solution interface by grazing incidence x-ray diffraction. J. Am. Chem. Soc. v. 119, s. 11211-11216, 1997.

Ravn I., Køppe S., Stjernfelt F., Teuber J., Emmeche C.: Uusien Tieteiden Sanakirja. 200 tieteen termiä 2000-luvulle, Helsinki 1997.

Recio J.M., Blanco M.A., Luana V., Pandey R., Gerward L., Staun Olsen J.: On the compressibility of the high-pressure rock-salt phase of zno. Phys.Rev:B 58 nr.14, s. 8949-8954, 1998.

Requieme Y., le Campien J.F., Montignac G., Høg E., Makarov V.V., et al. CCD Meridian Circle Reduction Using Tycho Positions as Reference. Proceedings of the Symposium Hipparcos Venice '97 ESA SP-402, s. 135, 1997.

Reviol W., Riedinger L.L., Wang X.Z., Zhang J-Y., Jensen H.J., Hagemann G.B., Bark R.A., Tjøm P.O., Leoni S., Lönnroth T., Schnack-Petersen H., Shizuma T., Wrzesinski J.: Tilted Axis Rotation in odd-odd $_{164}$Tm. i: Proc. of Conf. on Nuclear Structure at the Limits, s. 165-170, 1996.

Roland K., Sato H-T.: Multiloop Φ_3 Amplitudes from Bosonic String Theory. Nucl. Phys. B515, s. 488-508, 1998.

Rolf J.J., Bohr T., Jensen M.H.: Directed Percolation Universality in Asynchronous Evolution of Spatio-Temporal Intermittency. Phys.Rev. E 57, s. R2503-R2506, 1998.

Romstad F.P., Veje E.: Experimental determination of the electrical band-gap energy of porous silicon and the band offsets at the porous silicon/crystalline silicon heterojunction. Phys. Rev. B 55, s. 5220, 1997.

Rubinin P., Gaponov Y., Aaserud F.: New insight on the visit of Ya P. Terletsky to N. Bohr in 1945 (In Russian). i: Proceedings of International Scientific Symposium on Science and Society: History of the Soviet Atomic Project (40s and 50s), Dubna, Russia, 14.-18. May 1996, Moscow 1997.

Röser S., Bastian U., de Boer K.S., Høg E., et al.: DIVA – Towards Microarcsecond Global Astrometry. Proceedings of the Symposium Hipparcos Venice '97 ESA SP-402, s. 777, 1997.

Saitoh T.R., Hashimoto N., Sletten G., Bark R.A., Törmänen S., Bergström M., Furuno K., Furutaka K., Hagemann G.B., Hayakawa T., Komatsubara T., Maj A., Mitarai S., Oshima M., Sampson J.S., Shizuma T., Varmette P.G.: Rotational Bands in ^{181}Ta. Eur. Phys. J. A3, s. 197-199, 1998.

Salgado J., Dowek D., Houver J.C., Reiser I., Svensson A., Thomsen J.W., Andersen N., Nielsen S.E., Dubois A.: State propensities in electron transfer processes from optically prepared states: H+ – Na(3s,3p) → H(n = 2,3) – Na+. J.Phys.B 30, s. 3059-3075, 1997.

Sams T., Jensen M.H., Sneppen K., Christensen B., Thrane U.: Morphological Instabilities in a growing Yeast Colony: Experiment and Theory. Phys. Rev. Lett. 79, s. 313-316, 1997.

Schaffner J., Bondorf J.P., Mishustin I.N.: In-medium Kaon Production at the Mean Field Level. Nucl. Phys. A625, s. 325-346, 1997.

Schechter P.L., Hjorth J., et al. The quadruple gravitational lens PG1115+080: Time delays and models. Astrophys. J. Letters 475, s. L85-L88, 1997.

Schilhab T.S.S.: Why Did Subjective Experiences Develop? Evolution and Cognition 4(1), s. 63-69, 1998.

Schilhab T.S.S.: Comments on "Cortical Activity and the Explanatory Gap". Consciousness and Cognition Vol.7, s. 212-213, 1998.

Schmidt A., Schneider I., Meise H., Wiedenhöver I., Stuck O., Jessen K., Weisshaar D., Schumacher C., von Brentano B., Sletten G., Herskind B., Bergström M., Wrzesinski J.: High Spin Structure in ^{123}Xe. Eur. Phys. J. A2, s. 21-23, 1998.

Schröder E., Levinsen M.T., Alstrøm P.: Fractional Brownian Motion of Particles in Capillary Waves. Physica A 239, s. 314-321, 1997.

Schröder E., Alstrøm P.: Velocity Correlations in Weakly Turbulent Surface Waves. Phys. Rev. E 57, s. 7329, 1998.

Shaoyong N., Goetz W., Andersen N.: Collisional redistribution of light. Wuli (Physics) v. 26, s. 463-469, 1997.

Shizuma T., Sletten G., Bark R.A., Bearden I.G., Leoni S., Mattiuzzi M., Mitarai S., Ødegård S.W., Skoda S., Strähle K., Wrzesinski J., Shimizu Y.R.: Multi-quasiparticle states and K-forbiddennes in $_{177}$W. Nucl. Phys. A626, s. 760-798, 1997.

Shizuma T., Sletten G., Bark R.A., Gjørup N.L., Jensen H.J., Mitarai S., Piiparinen M., Wrzesinski J.: New isomeric states in the stable nucleus $_{185}$Re. Z. Phys. A359, s. 229-230, 1997.

Shulgina N.B., Grigorenko L.V., Zhukov M.V., Bang J.M.: He-8 Beta-decay to the Li-6+n+n Channel. Nucl. Phys. A619 1-2, s. 143-150, 1997.

Sibani P., Brandt M., Alstrøm P.: Evolution and Extinction Dynamics in Rugged Fitness Landscapes. Int. J. Mod. Phys. B 12, s. 361, 1998.

Siemensmeyer K., Clausen K.N., Lefmann K., Lounasmaa O.V., Metz A., Nummila K.K., Rasmussen F.B., Steiner M., Tuoriniemi J.T., Vuorinen R.T.: Neutron studies of nuclear magnetism at ultralow temperature. Physica B 241-243, s. 506-510, 1998.

Sitarek P., Misiewicz J., Hansen O.P.: 2D hole gas in GaAs/AlGaAs heterostructures investigated by photoreflectance spectroscopy. Proceedings: Solid State Crystals in Optoelectronics and Semiconductor Technolo) 3179, s. 129-132, 1997.

Sletten G.: Nuclear Structure Studies with PIAFE. i: Int. Workshop on Research with Fission Fragments, Germany, Oct. 1996 s. 367-383, 1997.

Sletten G.: High Spin Experimental Physics. i: Trends in Nuclear Physics 100 years later. Les Houches Session LXVI (ed. H. Nifenecker, J.-P. Blaizot, G.F. Bertsch, W. Weise and F. David), s. 175-202, 1998.

Smith G.S., Majewski J., Kuhl T.L., Israelachvili J.N., Kjær K., Gerstenberg M.C., Als-Nielsen J.: X-ray synchrotron and neutron reflectivity studies of polymer-modified lipid monolayers on water (paper C21-3). Bull. Am. Phys. Soc. v.42, no. 1, s. 143, 1997.

Smith H.: Transport Phenomena. i: Encyclopedia of Applied Physics s. 263-282, 1998.

Smith P.H., Tomasko M.G., Britt D.T., Crowe D.G., Reid R., Keller H.U., Thomas N., Gliem F., Rueffer P., Sullivan R.P., Greeley R., Knudsen J.M., Madsen M.B., Gunnlaugsson H.P., Hviid S.F., Goetz W., Soderblom L.A., Gaddis L., Kirk R.: The Imager for Mars Pathfinder (IMP) Experiment. J. Geophys. Res. Planets, s. 001-039, 1997.

Smith P.H., Britt D.T., Tomasko M.G., Singer R.B., Doose L.R., Chinohara C., Reynolds R., Crowe D.G., Reid R., Hoppa G., Chabot N., Keller H.U., Thomas N., Koschny D., Kramm R., Gliem F., Rabe F., Rueffer P., Sullivan R.P., Greeley R., Wilson G., Knudsen J.M., Madsen M.B., Hviid S.F., Goetz W., Gunnlaugsson H.P., Soderblom L., Gaddis L., Kirk R., Ward W., Herkenhoff K.: The imager for mars pathfinder (IMP) experiment. Journal of Geophysical Research 102, E2, s. 4003-4025, 1997.

Soerensen C.B., Gislason H., Hvam J.M.: MBE growth of two-dimensional electron gases on (110) GaAs. J. Crystal Growth 175/176, s. 1097-1101, 1997.

Sohler D., Dombradi Z., Brant S., Cederkäll J., Lipoglavek M., Palacz M., Paar V., Persson J., Ata A., Fahlander C., Grawe H., Johnson A., Kerek A., Klamra W., Kownacki J., Likar A., Norlin L.-O., Nyberg J., Schubart R., Seweryniak D., de Angelis G., Bednarzyk P., Foltescu D., Fayez-Hassan M., Jerrestam D., Juutinen S., Mäkelä E., Nyakó B.M., de Poli M., Roth H.A., Shizuma T., Skeppstedt Ö., Sletten G., Törmänen S.: Spectroscopy of neutron deficient $_{65}$Ge. Z. Phys. A357, s. 239-240, 1997.

Sohler D., Dombrádi Z., Brant S., Cederkäll J., Lipoglavsek M., Palacz M., Paar V., Persson J., Ataç A., Fahlander C., Grawe H., Johnson A., Kerek A., Klamra W., Kownacki J., Likar A., Norlin L.-O., Nyberg J., Schubart R., Seweryniak D., de Angelis G., Bednarczyk P., Foltescu D., Jerrestam D., Juutinen S., Mäkelä E., Nyakó B.M., de Poli M., Roth H.A., Shizuma T., Skeppstedt Ö., Sletten G., Tömänen S.: Structure of ^{68}As studied via the ^{12}C(^{58}Ni,pn) reaction. Nucl. Phys. A644, s. 141-161, 1998.

Staun Olsen J., Steenstrup S., Gerward L., Olesen P.T., Stenberg T.: X-ray Diffraction Study of $Zn_3(PO_4)_24H_2O$ and Zn/ Ca Phosphates at High Pressure and Temperature. Rev. High Pressure Sci. Technol. 7, s. 275-277, 1998.

Staun Olsen J., Gerward L., Jiang J.Z.: on the rutile/alfa-PbO_2 type phase boundary of TiO_2. J. Phys. Chem. Solids 60, s. 229-233, 1998.

Stein R.F., Carlsson M., Nordlund Å.: Numerical Simulations Can Lead to New Insights. i: Computational Astrophysics, Procedings 12th Kingston Meeting on Theoretical Astrophysics, s. 72-77, D.A. Clarke and M.J. West, 1997.

Stein R.F., Nordlund Å.: Simulations of Solar Granulation: I. General Properties. Astrophys. J. 499, s. 914-933, 1998.

Straizys V., Høg E., Davis P.A.G.: The Str\omvil Seven-Colour Photometric System for GAIA. Proceedings of the Symposium Hipparcos Venice '97 ESA SP-402, s. 761, 1997.

Svanborg C., Steenstrup S., Bourdelle K.K.: Simulation of Migration and Coalescence of Metal Inclusions in Homogeneous and Isotrpoic Media. Nucl. Instrum. Meth. B. 142, s. 89-87, 1998.

Szatkowski J., Placzek-Popko E., Sieranski K., Hansen O.P.: Deep hole traps in Be-DOPED AlGaAs MBE layers. Materials Science Forum 258-263, s. 1653-1658, 1997.

Szatkowski J., Placzek-Popko E., Sieranski K., Hansen O.P.: Deep hole traps in Be-DOPED AlGaAs MBE layers. Inst. Phys. Conf. Ser. No 152, Section E: Surfaces and Interfa7, s. 789-792, 1998.

Szatkowski J., Placzek-Popko E., Sieranski K., Hansen O.P.: DLTS study of Be-DOPED p-type AlGaAs/GaAs MBE layers. Proc. of the XXVII Intern. School on Physics of Semiconducting Compounds, JaszoA 94, s. 565-569, 1998.

Sørensen A.H., Johnson E., Bourdelle K.K., Johansen A., Andersen H.H., Sarholt-Kristensen L.: Sizes, structures and phase transformations of nanosized thallium inclusions in aluminium. Philosophical Magazine A 75, s. 1533-1552, 1997.

Sørensen A.H., Johnson E., Bourdelle K.K., Johansen A., Andersen H.H., Sarholt-Kristensen L.: Sizes, Structures and Phase Transformations of Nano-sized Thallium Inclusions in Aluminium. Philosophical Magazine A 75, s. 1533-1552, 1997.

Sørensen A.H., Johnson E., Bourdelle K.K., Johansen A., Andersen H.H., Sarholt-Kristensen L.: Sizes, Structures and Phase Transformations of Nano-sized Thallium Inclusions in Aluminium. Philosophical Magazine A 75, s. 1533-1552, 1997.

Taboryski R., Kutchinsky J., Kuhn O., Erik Lindelof P., Soerensen C.B., Kristensen A., Schelde Jacobsen C., Bindslev Hansen J., Skov J.L.: A new singularity in the coherent coupling in Al/GaAs/Al SNS junctions at the bias voltage corresponding to the superconducting energy gap. Physica B 249-251, s. 480, 1998.

The ALEPH Collaboration: Studies of QCD in e^+e^- -> Hadrons at E_{cm} = 130 and 136 GeV. Zeitschrift für Physik C 73, s. 409-420, 1997.

The ALEPH Collaboration: Transverse momentum correlations in hadronic Z decays. Zeitschrift für Physik C 73, s. 421-432, 1997.

The ALEPH Collaboration: Production of orbitally excited charm mesons in semileptonic B decays. Zeitschrift für Physik C 73, s. 601-612, 1997.

The ALEPH Collaboration: Improved measurement of the $B_d^0 - \bar{B}_d^0$ oscillation frequency. Zeitschrift für Physik C 75, s. 397-407, 1997.

The ALEPH Collaboration: A study of τ decays involving η and o mesons. Zeitschrift für Physik C 74, s. 263-273, 1997.

The ALEPH Collaboration: Measurements of $|V_{cb}|$, form factors and branching fractions in the decays $\bar{B}^0 \rightarrow D^{*+}l^- \bar{\nu}_l$ and $\bar{B}^0 \rightarrow D^{*+}l^- \bar{\nu}_l$. Physics Letters B 395, s. 373-387, 1997.

The ALEPH Collaboration: Inclusive Production of Neutral pions in Hadronic Z Decays. Zeitschrift für Physik C 74, s. 451-461, 1997.

The ALEPH Collaboration: A Measurement of the QCD Colour Factors and a Limit on the Light Gluino. Zeitschrift für Physik C 76, s. 1-14, 1997.

The ALEPH Collaboration: The Topology Dependence of charged Particle multiplicities in Three-Jet Events. Zeitschrift für Physik C 76, s. 191-199, 1997.

The ALEPH Collaboration: Measurement of the Spectral Functions of Vector current Hadronic Tau Decays. Zeitschrift für Physik C 76, s. 15-33, 1997.

The ALEPH Collaboration: Measurement of the τ Lepton lifetime with the three- dimensional impact parameter method. Zeitschrift für Physik C 74, s. 387-398, 1997.

The ALEPH Collaboration: Study of muon-pair production at centre-of-mass energies from 20 to 136 GeV with the ALEPH detector. Physics Letters B 399, s. 329-341, 1997.

The ALEPH Collaboration: A Measurement of R_b using a lifetime-Mass Tag. Physics Letters B 401, s. 150-162, 1997.

The ALEPH Collaboration: A Measurement of R_b using mutually Exclusive Tags. Physics Letters B 401, s. 163-175, 1997.

The ALEPH Collaboration: Measurement of the W mass in e^+e^- collisions at production threshold. Physics Letters B 401, s. 347-362, 1997.

The ALEPH Collaboration: Search for the B_c meson in hadronic Z decays. Physics Letters B 402, s. 213-226, 1997.

The ALEPH Collaboration: Search for pair-production of long-lived heavy charged particles in e^{+-} annihilation. Physics Letters B 405, s. 379-388, 1997.

The ALEPH Collaboration: Measurement of transverse spin correlations in the decay Z – > $\tau^+\tau^-$. Physics Letters B 405, s. 1991-201, 1997.
The ALEPH Collaboration: Search for sleptons in e^+e^- collisions at centre-of- mass energies of 161 GeV and 172 GeV. Physics Letters B 407, s. 377-388, 1997.
The ALEPH Collaboration: Three-prong τ decays with charged kaons. Zeitschrift für Physik C 74, s. 387-398, 1997.
The ALEPH Collaboration: Search for the Standard Model Higgs Boson in e^+e^- Collisions at $\sqrt{s}$ = 161, 170 and 172 GeV. Physics Letters B 412, s. 155-172, 1997.
The ALEPH Collaboration: Search for the neutral Higgs Bosons of the MSSM in e^+e^- Collisions at $\sqrt{s}$ from 130 to 172 GeV. Physics Letters B 412, s. 173-188, 1997.
The ALEPH Collaboration: Searches for Scalar Top and Scalar bottom Quarks at LEP2. Physics Letters B 413, s. 431-446, 1997.
The ALEPH Collaboration: Updated measurement of the τ lepton lifetime. Physics Letters B 414, s. 362-372, 1997.
The ALEPH Collaboration: Measurement of the W-pair cross section in e^+e^- collisions at 172 GeV. Physics Letters B 415, s. 435-444, 1997.
The ALEPH Collaboration: Studies of Quantum Chromodynamics with the ALEPH Detector. Physics Reports 294, s. 2-165, 1998.
The ALEPH Collaboration: Three-prong \tau decays with charged kaons. Eur. Phys J. C 1, s. 65-79, 1998.
The ALEPH Collaboration: Measurement of the b baryon lifetime and branching fractions in Z decays. Eur. Phys. J. C 2, s. 197-211, 1998.
The ALEPH Collaboration: An upper limit on the τ neutrino mass from three- and five-prong tau decays. Eur. Phys. J. C 2, s. 395-406, 1998.
The ALEPH Collaboration: Searches for Charginos and Neutralinos in e^+e^- Collisions at $\sqrt{s}$ = 161 GeV and 172 GeV. Eur. Phys. J. C 2, s. 417-439, 1998.
The ALEPH Collaboration: Searches for charged higgs bosons in e^+e^- collisions at centre-of-mass energies from 130 to 172 GeV. Physics Letters B 418, s. 419-429, 1998.
The ALEPH Collaboration: Searches for Supersymmetry in the photon(s) plus missing energy channels at $\sqrt{s}$ = 161 GeV and 172 GeV. Physics Letters B 420, s. 127-139, 1998.
The ALEPH Collaboration: Searches for Supersymmetry in the photon(s) plus missing energy channels at $\sqrt{s}$ = 161 GeV and 172 GeV. Eur. Phys. J. C 2, s. 417-439, 1998.
The ALEPH Collaboration: K^0s production in τ decays. Eur. Phys. J. C 4, s. 29-45, 1998.
The ALEPH Collaboration: Study of B^0s oscillations and lifetime using fully reconstructed D^-s decays. Eur. Phys. J. C 4, s. 367-385, 1998.
The ALEPH Collaboration: Search for Supersymmetry with a dominant R-Parity violating LL\bar{E} Coupling in e^+e^- collisions at centre-of-mass energies of 130 GeV to 172 GeV. Eur. Phys. J. C 4, s. 433-451, 1998.
The ALEPH Collaboration: A measurement of the semileptonic branching ratio BR(b- baryon $\rightarrow$ p $l\bar{\nu}X$) and a study of inclusive $\pi^\pm$, $K^\pm$, (p, $\bar{p}$) production in Z decays. European Physical Journal C 5, s. 205-227, 1998.
The ALEPH Collaboration: Measurement of the W mass by direct reconstruction in e^+e^- collisions at 172 GeV. Physics Letters B 422, s. 384-398, 1998.
The ALEPH Collaboration: Four-jet final state production in e^+e^- collisions at centre-of-mass energies ranging from 130 to 184 GeV. Physics Letters B 420, s. 196-204, 1998.
The ALEPH Collaboration: Measurement of Triple Gauge-Boson Couplings at 172 GeV. Physics Letters B 422, s. 369-383, 1998.
The ALEPH Collaboration: Resonant structure and flavour tagging in the B$\pi^\pm$ system using fully reconstructed B decays. Physics Letters B 425, s. 215-226, 1998.
The ALEPH Collaboration: Measurement of the spectral functions of axial-vector hadronic τ decays and determination of $\alpha_s(M_\tau^2)$. European Physics Journal C 4, s. 409-431, 1998.
The ALEPH Collaboration: Search for evidence of compositeness at LEP I. European Physics Journal C 4, s. 571-590, 1998.
The ALEPH Collaboration: Measurement of the Fraction of Hadronic Z Decays into Charm Quark Pairs. European Physics Journal C 4, s. 557-570, 1998.
The ALEPH Collaboration: Observation of doubly-charmed B decays at LEP. European Physics Journal C 4, s. 387-407, 1998.
The ALEPH Collaboration: Determination of A^b using Jet Charge Measurement in Z Decays. Physics Letters B 426, s. 217-230, 1998.
The ALEPH Collaboration: A measurement of the inclusive b $\rightarrow$ sγ branching ratio. Physics Letters B 429, s. 169-187, 1998.
The ALEPH Collaboration: Single- and multiple-photon production in e^+e^- collision at a centre-of-mass energy of 183 GeV. Physics Letters B 429, s. 201-214, 1998.
The ALEPH Collaboration: Search for sleptons

in e^+e^-- collision at centre-of-mass energies up to 184 GeV. Physics Letters B 434, s. 126, 1998.

The ALEPH Collaboration: Scalar quark searches in e^+e^-- collisions at $\sqrt{s}$ = 181 – 184 GeV. Physics Letters B 434, s. 189-199, 1998.

The ALEPH Collaboration: The Forward-Backward Asymmetry for Charm Quarks at the Z. Physics Letters B 434, s. 415-425, 1998.

The ALEPH Collaboration: A Measurement of the Gluon Splitting Rate into $\bar{b}$ Pairs in Hadronic Z Decays. Physics Letters B 434, s. 437-450, 1998.

The ALEPH Collaboration: Study of D^0-$\bar{D}^0$ mixing and D^0 doubly Cabbibo- suppressed decays. Physics Letters B 436, s. 211-221, 1998.

The ALEPH Collaboration: Search for the standard model Higgs Boson at the LEP2 collider near $\sqrt{s}$ = 183 GeV. Physics Letters B 440, s. 403-418, 1998.

The ALEPH Collaboration: Searches for the Neutral Higgs Bosons of the MSSM in e^+e^- Collisions at Centre-of-mass Energies 181-184 GeV. Physics Letters B 440, s. 419-434, 1998.

The DELPHI Collaboration: Search for New Phenomena Using Single Photon Events at LEP1. Zeit. Phys. C74, s. 577, 1997.

The DELPHI Collaboration: Search for Lepton Flavour Number violating Z^0-Decays. Zeit. Phys. C73, s. 243, 1997.

The DELPHI Collaboration: Measurement of Event Shape and Inclusive Distributions at $\sqrt{s}$ = 130 and 136 GeV. Zeit. Phys. C73, s. 229, 1997.

The DELPHI Collaboration: An Upper Limit for Br(Z^0 -> ggg) from Symmetric 3-jet Z^0 Hadronic Decays. Phys. Lett. B389, s. 405, 1996.

The DELPHI Collaboration: A precise measurement of the B^0_d meson lifetime using a new technique. Zeit. Phys. C74, s. 19, 1997.

The DELPHI Collaboration: Search for excited leptons in e^+e^- collisions at $\sqrt{s}$ = 161 GeV. Phys. Lett. B393, s. 245, 1997.

The DELPHI Collaboration: A Measurement of α_s from the Scaling Violation in e^+e^- Annihilation. Phys. Lett. B398, s. 194, 1997.

The DELPHI Collaboration: Search for stable heavy charged particles in e^+e^- collisions at $\sqrt{s}$ = 130-136, 161 and 172 GeV. Phys. Lett. B396, s. 315, 1997.

The DELPHI Collaboration: Identified Particles in Quark and Gluon Jets. Phys. Lett. B 401, s. 118, 1997.

The DELPHI Collaboration: Search for the B_c Meson. Phys. Lett. B 398, s. 207, 1997.

The DELPHI Collaboration: Search for Neutral Heavy Leptons Produced in Z Decays. Zeit. Phys. C 74, s. 57, 1997.

The DELPHI Collaboration: Measurement and interpretation of the W-pair cross-section in e^+e^- interactions at 161 GeV. Phys. Lett. B 397, s. 158, 1997.

The DELPHI Collaboration: Measurement of Correlations between Pions from Different W's in $e^+e^- \rightarrow W^+W^-$ Events. Phys. Lett. B 401, s. 181, 1997.

The DELPHI Collaboration: Measurement of the transverse spin correlation in $Z \rightarrow \tau^+\tau^-$ decays. Phys. Lett. B 404, s. 194, 1997.

The DELPHI Collaboration: Measurement of the Multiplicity of Gluons Splitting to Bottom Quark Pairs in Hadronic Z Decays. Phys. Lett. B 405, s. 202, 1997.

The DELPHI Collaboration: A study of the reaction $e^+e^- \rightarrow \mu^+ \mu^-{}_{ISR}$ at LEP and search for new physics at annihilation energies near 80 GeV. Zeit. Phys. C75, s. 581, 1997.

The DELPHI Collaboration: Measurement of the Spin Density Matrix for the ρ^0, $K^{*0}(892)$ and phi Produced in Z Decays. Phys. Lett. B 406, s. 271, 1997.

The DELPHI Collaboration: Observation of Charge-Ordering in Particle Production in Hadronic Z^0 Decay. Phys. Lett. B 407, s. 174, 1997.

The DELPHI Collaboration: Rapidity Correlations in Lambda Baryon and Proton Production in Hadronic Z Decays. Phys.Lett. B416, s. 247, 1998.

The DELPHI Collaboration: Search for charginos, neutralinos and gravitinos at LEP. E. Phys. J. C1, s. 1, 1998.

The DELPHI Collaboration: Investigation of the Splitting of Quark and Gluon Jets. E. Phys. J. C4, s. 1, 1998.

The DELPHI Collaboration: Search for neutral and charged Higgs bosons in e^+e^- collisions at $\sqrt{s}$ = 161 GeV and 172 GeV. E. Phys. J. C2, s. 1, 1998.

The DELPHI Collaboration: A study of the hadronic resonance structure in the decay $\tau \rightarrow 3\pi\nu_\tau$. Phys. Lett. B426, s. 411, 1998.

The DELPHI Collaboration: Charged Particle Multiplicity in $e^+e^- \rightarrow \bar{q}\,q$ events at 161 and 172 GeV and from the Decay of the W Boson. Phys. Lett. B416, s. 233, 1998.

The DELPHI Collaboration: Measurement of the inclusive charmless and double-charm B branching ratios. Phys. Lett. B426, s. 193, 1998.

The DELPHI Collaboration: m_b at M_Z. Phys. Lett. B418, s. 430, 1998.

The DELPHI Collaboration: Measurement of the W-pair cross-section and of the W mass in e^+e^- interactions at 172 GeV. E. Phys. J. C2, s. 581, 1998.

The DELPHI Collaboration: Search for charged Higgs bosons in e+e- collisions at sqrt(s) = 172 GeV. Phys. Lett. B420, s. 140, 1998.

The DELPHI Collaboration: $\pi^{\pm}$, $K^{\pm}$, p and $\bar{p}$ production in $q\,\bar{q}$, $b\,\bar{b}$ and udsūdš. E. Phys. J. C5, s. 585, 1998.

The DELPHI Collaboration: Measurement of $|V_{cs}|$ using W decays at LEP2. Phys. Lett. B439, s. 209, 1998.

The DELPHI Collaboration: Measurement of Trilinear Gauge Couplings in e^+e^- Collisions at 161 GeV and 172 GeV. Phys. Lett. B423, s. 194, 1998.

The DELPHI Collaboration: A Search for η_c' Production in Photon-Photon Fusion at LEP. Phys. Lett. B441, s. 479, 1998.

The DELPHI Collaboration: Measurement of the charged particle multiplicity of weakly decaying B hadrons. Phys. Lett. B425, s. 399, 1998.

The DELPHI Collaboration: First Evidence for a Charm Radial Excitation, D'. Phys. Lett. B426, s. 231, 1998.

The DELPHI Collaboration: Measurement of the $e^+e^- \rightarrow \gamma\,\gamma\,(\gamma)$ cross section at LEP energies. Phys. Lett. B433, s. 429, 1998.

The DELPHI Collaboration: Two-Particle Angular Correlations in e^+e^- Interactions compared with QCD Predictions. Phys. Lett. B440, s. 203, 1998.

Theil Hansen L., Kühle A., Sørensen A.H., Bohr J., Lindelof P.E.: A technique for positioning nano-particles using an atomic force microscope. Nanotechnology 9, s. 337, 1998.

Timofeev V.B., Filin A.I., Larionov A.V., Zeman J., Martinez G., Hvam J.M., Birkedal D., Soerensen C.B.: Influence of random potential fluctuations on the interwell radiative recombination in biased double quantum well. Europhysics Letters 41, s. 535, 1998.

Torkelsson U., Brandenburg A., Nordlund Å., Stein R.F.: Magnetohydrodynamic turbulence in accretion disks: Towards more realistic models. i: IAU Coll. 163: Accretion Phenomena and Related Outflows, s. 210-214, D. Wickramasinghe and G.V. Bicknell and L. Ferrao, 1997.

Torkelsson U., Ogilvie G.I., Brandenburg A., Nordlund Å., Stein R.F.: The nonlinear evolution of a single mode of the magnetic shearing instability. i: Accretion disks – New aspects, s. 135-153, H. Spruit and E. Meyer-Hofmeister, 1997.

Torkelsson U., Ogilvie G.I., Brandenburg A., Nordlund Å., Stein R.F.: Exploring magnetohydrodynamic turbulence on the computer. i: Accretion processes in astrophysical systems: Some like it hot, s. 69-72, S.S. Holt and T. Kallman, 1998.

Torres G., Stefanik R.P., Andersen J., Nordström B., Latham D.W., Clausen J.V.: Absolute Dimensions of Eclipsing Binaries. XXII. The Unevolved F-type System HS Hydrae. Astronomical Journal 114, s. 2764-2777, 1997.

Touboltsev V.S., Dybkjær G., Johansen A., Johnson E., Sarholt L., Andersen H.H., Olsen M.: High-fluence ion implantation of In into Al crystals: Formation and evolution of buried layers. Philosophical Magazine A vol 77, no 2, s. 341-354, 1998.

Touboltsev V.S., Johnson E., Dahmen U., Johansen A., Sarholt L., Xiao S.Q.: Formation of Pb Inclusions in Si by Ion Implantation. i: Mechanically Alloyed, Metastable and Nanocrystalline Materials, s. 345-350, M.D. Baro and S. Surinach, 1998.

Touboltsev V.S., Johnson E., Dahmen U., Johansen A., Sarholt L., Xiao S.Q.: Formation of Pb Inclusions in Si by Ion Implantation. i: Atomistic Mechanisms in Beam Synthesis and Irradiation of Materials J.C. Barbour and S. Roorda and D. Illa, s. 345-350, 1998.

Touboltsev V.S., Dybkjær G., Johansen A., Johnson E., Sarholt L., Andersen H.H., Olsen M.: High-fluence ion implantation of In into Al crystals: Formation and evolution of buried layers. Philosophical Magazine A vol 77, no 2, s. 341-354, 1998.

Trampedach R., Christensen-Dalsgaard J., Nordlund Å., Stein R.F.: Near-surface constraints on the structure of stellar convection zones. i: Solar Convection, Oscillations and their Relationship; SCORe'96, s. 73-76, F.P. Pijpers and J. Christensen-Dalsgaard and C.l, Dordrecht 1997.

Trampedach R., Christensen-Dalsgaard J., Nordlund A., Stein R.F.: Stellar background power spectra from hydrodynamical simulations of stellar atmospheres. i: The First MONS Workshop: Science with a Small Space Telescope, s. 59-, H. Kjeldsen and T.R. Bedding, 1998.

Törmänen S., Juutinen S., Julin R., Lampinen A., Mäkelä E., Piiparinen M., Savelius A., Virtanen A., Hagemann G.B., Droste C., Karczmarczyk W., Morek T., Srebrny J., Starosta K.: Coexisting Structures in $_{119}$I. Nucl. Phys. A613, s. 282-310, 1997.

Törmänen S., Hagemann G.B., Harsmann A., Bergström M., Bark R.A., Herskind B., Sletten G., Ødegård S.W., Tjøm P.O., Górgen A., Hübel H., Aengenvoort B., van Severen U.J., Ryde H., Fahlander C., Napoli D., Lenzi S., Petrache C., Ur C., Jensen H.J., Bracco A., Frattini S., Chapman R., Cullen D.M., King S.L.: High Spin Studies of ^{164}Lu Using EUROBALL. Il Nuovo Cimento 111A, s. 685-690, 1998.

Udry S., Mayor M., Andersen J., Crifo F., Grenon M., Imbert M., Lindgren H., Maurice E., Nordström B., Pernier B., Prévot L., Traversa G., Turon C.: CORAVEL radial velocity surveys of late-type stars of the HIPPARCOS mission. i: HIPPARCOS-Venice'97, s. 693-698, B. Battrick, 1997.

Ulla A., Thejll P., Kipper T., Jørgensen U.G.: Infrared Photometry of Peculiar Carbon Stars. Astronomy and Astrophysics 319, s. 244-249, 1997.

Vaagen J.S., Danilin B.V., Ershov S.N., Rodge T.d., Ridikas D., Andersen H.H., Bang J.M., Zhukov M.V., Thompson I.J.: Theoretical Studies of Light Halo Nuclei; Bound States and Continuum. Nucl. Phys. A616 1-2, s. 426-437, 1997.

van Ballegooijen A.A., Nisenson P., Stein R.F., Nordlund Å., Krishnakumar V.: Dynamics of Magnetic Flux Elements in the Solar Photosphere. Astrophys. J. 509, s. 435-447, 1998.

van Paradijs J., Groot P.J., Galama T., Kouveliotou C., Strom R.G., Telting J., Rutten R.G.M., Fishman G.J., Meegan C.A., Pettini M., Tanvir N., Bloom J., Pedersen H., Nørgaard-Nielsen H.U., Linden-Vørnle M., Melnick J., van der Steene S.G., Bremer M.h., Naber R., Heise J., in Zand Z.J., Costa E., Feroci M., Piro L., Frontera F., Zavattini G., Nicastro L., Palazzi E., Bennet K., Hanlon L., Parmar A.S.: Transient Optical Emission from the Error Box of the γ-Ray Burst of February 28, 1997. Nature 386, s. 686-689, 1997.

Vaz L.P.R., Andersen J., Clausen J.V., Helt B.E., Garcia J.M., Giménez A., Alencar S.H.P.: Four-colour photometry of eclipsing binaries. XXXVIII. Light curves of the triple system V906 Scorpii. Astronomy and Astrophysics Supplement Series 125, s. 471-475, 1997.

Vaz L.P.R., Andersen J., Casey B.W., Clausen J.V., Mathieu R.D., Heyer I.: Four-colour Photometry of Eclipsing Binaries. XXXIXA. Light Curves of TY Coronae Australis. Astronomy and Astrophysics Supplement Series 130, s. 245-250, 1998.

Veje C., Dimon P.: Power Spectra of Flow in an Hourglass. Phys. Rev. E 56, s. 4376-4380, 1997.

Veje E., da Silva A.F., Berggren K.-F., Pepe I., da Silva A.V.B.: The energy-band structure of porous silicon studied with photoacoustic spectroscopy. J. Electrochem. Soc. 234, s. 21, 1997.

Vigezzi E., Døssing T., Matsuo M., Yoshida K., Bosetti P., Bracco A., Frattini S., Herskind B., Leoni S.: From discrete rotational bands to damped rotational motion. Z. Phys. A358, s. 207-211, 1997.

Vos A.D., Chen J., Andresen B.: Analysis of combined systems of two endorversible engines. Open Sys. & Info. Dyn. 4, s. 3-13, 1997.

Wagner Corradi J.B., Franco G.A.P., Knude J.: Physical Association Between the Southern Coalsack and Chameleon-Musca Dark Clouds. i: The Local Bubble and Beyond, s. 265-268, D. Breitschwerdt and M.J. Freyberg and J. Truempr, 1998.

Weissbuch I., Popovitz-Biro R., Lahav M., Leiserowitz L., Kjaer K., Als-Nielsen J.: Molecular sel-assembly into crystals at air-liquid interfaces. Adv. Chem. Phys 102, s. 39-121, 1997.

Weissbuch I., Bouwman W.G., Kjaer K., Als-Nielsen J., Lahav M., Leiserowitz L.: Two-dimensional structures and photochemical behaviour of cinnamate monolayers on water surfaces. Chirality in press, 1997.

Weissbuch I., Berfeld M., Bouwman W.G., Kjaer K., Als-Nielsen J., Lahav M., Leiserowitz L.: Separation of enantiomers and racemate formation in two- dimensional crystals at the water surface from racemic alpha-amino acid amphiphiles: design and structure. J. Am. Chem. Soc 119, s. 1, 1997.

Weissbuch I., Lahav M., Leiserowtiz L., Lederer K., Godt A., Wegner G., Howes P.B., Kjær K., Als-Nielsen J.: Molecules adopting an inverted u-shape on the water surface by self-assembling into crystalline monolayers. J. Phys. Chem. B. v. 102, s. 6313-6317, 1998.

Weissbuch I., Baxter P.W., Cohen S., Cohen H., Kjær K., Howes P.B., Als-Nielsen J., Hanan G.S., Schubert U.S., Lehn J.M., Leiserowitz L., Lahav M.: Self-assembly at the air-water interface. In-situ preparation of thin films of metal ion grid architectures. J. Am. Chem. Soc. v. 120, s. 4850-4860, 1998.

Weissbuch I., Bouwman W., Kjær K., Als-Nielsen J., Lahav M., Leiserowitz L.: Two-dimensional crystalline structures and photochemial behavior of cinnamate monolayers on water surfaces. Chirality v.10, s. 60-65, 1998.

Weissbuch I., Guo S., Edgar R., Cohen S., Howes P., Kjær K., Als-Nielsen J., Lahav M., Leiserowitz L.: Oriented crystalline thin films of tectracosanedioic acid and its metal salts at the air-arqueous solution interface. Adv.Mater. v.10, s. 117, 1998.

Weissbuch I., Berfeld M., Bouwman W., Kjær K., Als-Nielsen J., Lahav M., Leiserowitz L.: Separation of enantiomers and racemate formation in two- dimensional crystals at the water surface from racemic alpha-amino acid amphuphiles: design and structure. J. Am. Chem. Soc. v.119, s. 933-942, 1997.

Winther O., Lautrup B., Zhang J-B.: Optimal Learning in Multilayer Neural Networks. Phys. Rev. E55, s. 836, 1997.

Wolk J.A., Yu K.M., Bourret-Courchesne E.D., Johnson E.: Synthesis of GaN Nanocrystals by Sequential Ion Implantation. Appl.Phys.Lett. 70, s. 2268-2270, 1997.

Zacharias N., Høg E., Urban S.E., Corbin T.E.: Comparing the Tycho Catalogue with CCD Astrograph Observations. Proceedings of the Symposium Hipparcos Venice '97 ESA SP-402, s. 121, 1997.

Zel'dovich Y.B., Novikov I.D.: Stars and relativity. Book, Dover Publications, Inc., New York new print, s. 1-, 1997.

Zinkernagel H.: Referential realism and appropriate technology. EASST Review 16, s. 3-5, 1997.

Zocchi G.: Proteins Unfold in Steps. Proc. Natl. Acad. Sci. USA 94, s. 10647-10651, 1997.

Åsbrink S., Waskowska A., Staun Olsen J., Gerward L.: High-pressure phase of the cubic spinel $NiMn_2O_4$. Phys.Rev.B 57, s. 4972-4974, 1998.

Østensen R., Hjorth J., et al.: ESO and NOT photometric monitoring of the Cloverleaf quasar. Astron. Astrophys. Suppl. 126, s. 393-400, 1997.

Geofysisk afdeling

Aldahan A., Possnert G., Johnsen S.J., Clausen H.B., Isaksson E., Karlén W., Hansson M.: Sixty yearO1O0 Be record from Greenland and Antarctica. Proc. Indian Acad. Sci. (Earth Planet. Sci) vol 107, nr. 2, s. 139-147, 1998.

Andersen K.K., Armengaud A., Genthon C.: Atmospheric dust under glacial and interglacial conditions. Geophysical Research Letters vol 25, nr. 13, s. 2281-2284, 1998.

Andersen K.K., Ditlevsen P.: Glacial/Interglacial variations of meridional transport and washout of dust: A one-dimensional model. Journal of Geophysical Reseach vol 103, nr. D8, s. 8955-8962, 1998.

Arabelos D., Tscherning C.C.: Calibration of satellite gradiometer data aided by ground gravity data. Journal of Geodesy vol 72, s. 617-625, 1998.

Björk S., Walker M.J.C., Cwynar L.C., Johnsen S.J., Knudsen K.-L., Lowe J.J., Wohlfarth B.: An event stratigraph for the last termination in the North Atlantic region based on the Greenland ice-core record: A proposal by the INTIMATE group. Journal of Quaternary Science vol. 13, nr. 4, s. 283-292, 1998.

Blunier T., Chappellaz J., Schwander J., Dällenbach A., Stauffer B., Stocker T.F., Raynaud D., Jouzel J., Clausen H.B., Hammer C.U., Johnsen S.J.: Asynchrony of Antarctic and Greenland climate change during the last glacial period. Nature vol. 394, s. 739-743, 1998.

Dahl-Jensen D., Mosegaard K.E., Gundestrup N.S., Clow G.D., Johnsen S.J., Hansen A.W., Balling N.: Past temperatures directly from the Greenland ice sheet. Science vol 282, s. 268-271, 1998.

Dahl-Jensen D., Mosegaard K.E., Gundestrup N.S., Clow G.D., Hansen A.W., Balling N.: Past temperatures directly from the Greenland ice sheet. Science vol 282, nr. 5387, s. 268-271, 1998.

Ditlevsen P.: Modern dynamical meteorology. Symposium in honor of Professor Aksel Wiin-Nielsen. 221 s. Københavns Unviersitet, Geofysisk Afdeling, København 1995.

Ditlevsen P., Marsh N.D.: New method for identification of sources for chemical time series, and its application to the GISP ice-core record. Journal of Geophysical Research vol 103, no D5, s. 5649-5659, 1998.

Ditlevsen P.: Shell models of turbulence. i: Proceedings: Modern dynamical meteorology, Symposium in honor of Professor Aksel Wiin-Nielsen, s. 163-167, Peter Ditlevsen, Københavns Unviersitet, Geofysisk Afdeling, København 1995.

Ditlevsen P.: Very long time scale signature of intermittency in the atmospheric flow. i: Advances in Turbulence, s. 449-452, u.f, U. Frisch, Klüwer Academic Publishers, Holland 1998.

Ditlevsen P., Ditlevsen O.: Systems driven by alpa-stable noises. Engeneering Mechanics Division. Californien, USA. CD-ROM, 1998.

Ditlevsen P., Christensen O.B., Stoltze P., Nielsen O.H., Jacobsen K.W., Norskov J.: H-H interactions in Pd. Phys. Rev no B40, s. 1993-1996, 1989.

Ditlevsen P., Christensen O.B., Nielsen O.H., Jacobsen K.W., Norskov J.K.: Hydrogen interactions in Palladium. i: Characterizing Complex Systems u.f., H. Bohr, World Scientific, USA 1990.

Ditlevsen P., Norksov J.K.: The surface phonons of Cu(111). i: Proceedings of Vibrations at Surfaces VI, j. Elec. Spectroscopy and related phenomena, s. 237-240, u.f., Elsevier, Elsevier, Holland 1990.

Ditlevsen P., Norskov J.K.: Vibrational properties of aluminum, nickel and copper surfaces. Surface Science no 254, s. 261-274, 1991.

Ditlevsen P., Stoltze P., Norskov J.K.: Anharmonicity and disorder on the Cu(110) Surface. Phys. Rev no B 44, s. 13002-13009, 1992.

Ditlevsen P., Van Hove M.A., Somorjai G.A.: Molecular modeling of ethylene decomposition on platinum surfaces. Surface Science no 292, s. 267-275, 1993.

Ditlevsen P., Gardin D.E., Van Hove M.A., Somorjai G.A.: Molecular modeling of amine dehydrogenation on Ni(111). LANGMUIR no 9, s. 1500-1503, 1993.

Ditlevsen P.: Astrologien som glarmesterkunst. Information. s. 6, København 1987.

Ditlevsen P.: Vejrudsigten bliver aldrig vandtæt. Weekendavisen. s. 10-11, København 1994.

Ditlevsen P.: Drivhus-troen står på tynd is. Weekendavisen. s. 20, København 1994.

Ditlevsen P., Nielsen A.C.W.: Grundlæggende problemer i forståelsen af klimaet. s 35-41, Carlsbergfondet. København 1995.

Ditlevsen P.: Verdens første billede af en kvantemekanisk bølge. Weekendavisen. København 1996.

Ditlevsen P.: Bose-Einstein kondensatet, en ny tilstandsform for gas. Naturens Verden no 7, s. 254-260, 1996.

Ditlevsen P.: Hvirvlerne kører stadig rundt med forskerne. Illustreret Videnskab no 5, s. 72-77, 1998.

Ditlevsen P.: Klimaets fysik. Kvant, s. 9-12, 1998.

Grafenstein U.V., Erienkeuser H., Müller J., Jouzel J., Johnsen S.J.: The cold event 8200 years ago documented in oxygen isotope records of precipitation in Europe and Greenland. Climate Dynamics vol. 14, s. 73-81, 1998.

Gundestrup N.S., Melvold K., Hagen J.O., Pinglot J.F.: Large spatial variation in accomulation rate in Jutulstraumen ice stream, Dronning Maud Land, Antarctica. Amnals of Glaciology vol 27, s. 231-238, 1998.

Gundestrup N.S., Stenberg m., Hansson M., Karlén W., Mayewski P.A., Twickler M.S., Whitlow S.I.: Spatial variability of snow chemistry in western Dronning Maud Land, Antarctica. Annals of Glaciology Vol 27, s. 378-384, 1998.

Hammer C.U.: Iskerner fortæller klimahistorie. Fysisk Tidsskrift vol 3, s. 26-30, 1998.

Hammer C.U., Thomsen H.H.: Fælles nordisk indsats – tæt på verdens top. Geologi, Nyt fra GEUS vol 2, s. 2-14, 1998.

Hammer C.U., Fisher D.A., Koerner R.M., Bourgeois J.C., Zielinski G., Wake C., Clausen H.B., Gundestrup N.S., Johnsen S.J., Goto-Azuma K., Hondoh T., Blake E., Gerasimoff M.: Penny Ice Cap Cores, Baffin Island, Canada, and the Wisconsian Foxe Dome Connection: Two States of Hudson Bay Ice Cover. Science vol 279, s. 692-695, 1998.

Hvidberg C.S.: Steady-state thermomechanical modelling of ice flow near the centre of large ice sheets with the finite-element technique. Annals of Glaciology vol 23, s. 116-123, 1996.

Højerslev N.K.: Kattegats vandkvalitet. Kvant årgang 9, nr. 2, s. 16-22, 1998.

Højerslev N.K., Aas E.: Spectral irradiance, radiance and polarization in blue Western Mediterranean waters. Ocean Optics XIII vol. 2963, s. 138-147, 1997.

Højerslev N.K., Aas E.: Spectral light absorption by gelbstoff in coastal waters displaying highly different concentrations. 8 s., SPIE. hawaii 1998.

Johnsen S.J., Hoffmann G., Stievenaard M., Jouzel J., White J.W.C.: Deuterium excess record from Central Greenland. Modelling and observations. IAEA-SM vol. 349 nr. 54, s. 591-602, 1998.

Keller K., Gundestrup N.S., Dahl-Jensen D., Tscherning C.C., Forsberg R., Ekholm S.: The ice deformation and mass balance at the Summit of Greenland as determined by GPS and gravity measurements. i: Mass Balance and related topics of the Greenland ice sheet, s. 15-18, F. Obleitner, O.B. Olesen, Grønlands Geologiske Undersøgelser, Danmark 1995.

Klitgaard-Kristensen D., Sejrup H.P., Haflidason H., Johnsen S.J., Spurk M.: A regional 8200 cal.yr BP cooling event in northwest Europe, induced by final stages of the Laurentide ice-sheet deglaciation? Journal of Quaternary Science vol 13, nr. 2, s. 165-169, 1998.

Mosegaard K.E., Jacobsen B.H., Sibani P.: Interdisciplinary elements of methodlogy, computation and applications. Lecture notes in Earth sciences. i: Interdisciplinary elements of methodlogy, computation and applications. Lectu-

re notes in Earth sciences, s. 284-294, Springer Verlag, Berlin/Heidelberg, Germany 1996.

Mosegaard K.E.: Resolution analysis of general inverse problems through inverse Monte Carlo sampling. Inverse Problems vol 14, no 1, s. 405-426, 1998.

Mosegaard K.E., Snyder D.: Monte Carlo analysis of Moho and W reflector structure. Journal of conference proceedings vol 1, no 1, s. 29-36, 1998.

Nielsen A.C.W.: On the zonally-symmetric circulation in two-level quasi- geostrophic models. Atmosfera vol. 11, s. 157-171, 1998.

Nielsen A.C.W.: On the stable part of the Lorenz attractor. Atmosfera vol. 11, nr. 2, s. 61-73, 1998.

Souchez R., Bouzette A., Clausen H.B., Johnsen S.J., Jouzel J.: A stacked mixing sequence at the base of the Dye 3 core, Greenland. Geophysical Research Letters vol 25, nr. 11, s. 1943-1946, 1998.

Stampe A.M.: Hans Tausen iskerne boreprojektet – specielt om datering af kernen. Kvant. – fysisk tidsskrift vol 3, s. 31-35, 1998.

Stauffer B., Blunier T., Dällenbach A., Indermühle A., Schwander J., Stocker T.F., Tschumi J., Chappellaz J., Raynaud D., Hammer C.U., Clausen H.B.: Atmospheric COU2 concentration and millennial-scale climate change during the last glacial period. Nature vol. 392, s. 59-62, 1998.

Svensson A., Andersen K.K.: Kontinentalt støv i den Grønlandske indlandsis. Fysisk Tidsskrift vol 3, s. 3-7, 1998.

Tscherning C.C., Arabelos D.: Calibration of satellite gradiometer data aided by ground gravity data. Journal of Geodesy vol 72, s. 617-625, 1998.

Tscherning C.C., Nielsen J., Arabelos D., Haagmands R., Knudsen P., Sansò F., Sünkel H.: Computer supported cooreration – The future of the IAG information service and of cooperation within IAG. i: Science Services – Proceedings to the IAG scientific assembly in Rio de Janeiro 1997, s. 47-50, IAG, USA 1998.

Tscherning C.C.: Evaluation of the EGM96, the EGG97 and the GEONZ97 (gravimetric) geoids in the North Sea Area. International Geoid Service årgang 1998, nr. 7, s. 24-29, 1998.

Tscherning C.C., Woodworth P.L., Johannessen J., Grand P.L., Provost C.L., Balmino G., Rummel R., Sabadini R., Sünkel H., Visser P.: Towards the definitive space gravity mission. International WOCE Newsletter no 33, s. 37-40, 1998.

Tscherning C.C., Arabelos D.: Gravity field recovery from airborne gradiometer data using colloction and taking into account correlated errors. Phys.Chem.Earth vol 24, no 1, s. 19-25, 1998.

Tscherning C.C., Gundestrup N.S., Haardeng-Pedersen G., Keller K.: Modeling the signature of a transponder in altimeter return data and determination of the reflection surface of the ice cap near the GRIP camp, Greenland. Journal of Glaciology vol 44, no 148, s. 625-633, 1998.

Dansk Center for Jordens Klima og Biogeokemiske Kredsløb

Li Y., Menard R., Riishøjgaard L.P., Cohn S.E., Rood R.B.: The use of spline interpolatation in semi-Lagrangian transport models. Monthly Weather Review Volume 126, s. 2008-2016, 1998.

Li Y., Riishøjgaard L.P., Menard R., Cohn S.E., Rood R.B.: A study on assimilating potential vorticity data. Tellus 50A, s. 490-506, 1998.

Pedersen J.O.P., Filippo G.d., Guldberg-Kjær S., Milosevic S., Allegrini M.: Reverse energy pooling in a K-Na mixture. Physical Review A Vol. 57, No. 1, s. 255-266, 1998.

Quadfasel D.R., Grotefendt K., Logemann K., Ronski S.: Is the Arctic Ocean Warming? Journal of Geophysical Research Vol. 103, No. C11, s. 27, 679-27, 687, 1998.

Shaffer G., Pizarro O.: Wind-Driven, Coastal-Trapped Waves off the Island of Gotland, Baltic Sea. Journal of Physical Oceanography Volume 28, s. 2117-2129, 1998.

Venegas S.A., Mysak L.A., Straub D.N.: An interdecadal climate cycle in the South Atlantic and its links to other ocean basins. Journal of Geophysical Research Vol 103, No. C.11, s. 24, 723-24, 736, 1998.

Venegas S.A., Mysak L.A.: Decadal climate oscillations in the Arctic: A new feedback loop for atmosphere-ice-ocean interactions. Geophysical Reserach Letters Vol 25, No. 19, s. 3607-3610, 1998.

Zoologi

Zoologisk Institut

Zoologisk Institut består af Afdeling for Populationsbiologi, Cellebiologisk-Anatomisk Laboratorium, Ferskvandsbiologisk Laboratorium og Marinbiologisk Laboratorium. Instituttets virksomhed beskrives i de følgende afsnit.

Bestyrelse

Institutleder: Leif Lau Jeppesen.

Øvrige medlemmer: Georg Nørgaard Hansen, Peter Holter, Morten Søndergaard, Tom Fenchel, Hanne Heegaard, Karen Meilvang, Erling Mouritzen og Trine V. Hansen.

Observatør: Visti Skou Wegde.

Afdeling for Populationsbiologi

Forskningsvirksomhed

Ved Afdeling for Populationsbiologi er der i 1998 blevet forsket i et bredt spektrum af økologiske, evolutionære og adfærdsbiologiske problemstillinger inden for fire arbejdsgrupper: Økologi, Parasitologi, Evolutionsbiologi og Adfærdsbiologi.

Økologi

1.1 Jordbundsbiologi

Der er først og fremmest arbejdet med forskellige aspekter af økologien hos jordbundens mikrofauna (protozoer og nematoder) samt hos gødningsbiller.

Med hensyn til mikrofaunaen er der arbejdet med (1) effekterne af forhøjet CO_2, både i laboratoriet (H. Frederiksen, R. Rønn, F. Ekelund, S. Christensen, J. Mølgaard, K. Larsen) og i felten i forbindelse med naturlige, vulkanske CO_2-kilder i Italien (H. Frederiksen, R. Rønn, S. Christensen). (2) Jordbundsprotozoers iltkrav i forskellige jordbundstyper er undersøgt ved sammenligning af protozoer fra en naturligt iltfattig jord (ellesump) og fra en velluftet landbrugsjord (S. Christensen, F. Ekelund). Protozoerne fra ellesumpen kunne vokse ved en betydeligt lavere O2-koncentration end dem fra landbrugsjorden. Undersøgelserne fortsættes. (3) Mikrofaunaen i organisk dyrket jord, med særligt henblik på samspillet med kvælstofmineraliseringen og afhængigheden af hvilke planter der vokser i jorden (S. Georgieva, S. Christensen samt medarbejdere ved Afd. f. Planteernæring, KVL). (4) Betydningen af jordbundsprotozoers diversitet for deres funktion som bakteriegræssere og deres rolle i kulstofmineraliseringen (F. Ekelund, S. Christensen). (5) Anvendelse af traditionelle og molekylære metoder til studiet af jordens heterotrofe flagellater, med særligt henblik på *Cercomonas* og nærtstående slægter (F. Ekelund). (6) Endelig undersøges effekten af brande i tropiske savanner (Ghana) på nedbryderorganismer i jorden, især mikroflora og mikrofauna (A. Pedersen).

For gødningsbillernes vedkommende er undersøgt (1) respiratoriske tilpasninger til de undertiden meget lave iltkoncentrationer i gødningen (S. Chown, P. Holter). (2) Størrelsesmåling af de meget små partikler som passerer de stærkt specialiserede munddele, og som udgør billernes egentlige føde. (3) Den – i visse tilfælde meget stærke – toksiske virkning af antiparasitmidler til får på reproduktion og overlevelse af biller i fåregødningen (K. Wardhaugh, P. Holter).

1.2 Populations- og adfærdsøkologi

En simuleringsmodel for et økologisk system bestående af granskov, grannålevikleren (*Epinotia tedella*), parasitoider (snyltehvepse), rovdyr og naturlige insektsygdomme udvides til at omfatte pseudoparasitering hos grannålevikleren. Ved pseudoparasitering, som synes at kunne optræde med stor hyppighed, har en parasitoid påbegyndt parasitering af en vært, men får ikke lagt et æg i værten. Alligevel bliver værten steril, og fænomenet kan derfor have stor betydning for dens populationsdynamik (M. Münster-Swendsen, A. Berryman, N. Stenseth). Af andre populationsdynamiske studier af mere matematisk karakter kan nævnes: (1) Populationsdynamiske effekter af kort- og langdistance-spredning hos spindemider og rovmider (G. Nachman, R. Zemek). (2) Simulering af en metapopulation af løgfrøer (T. Hels, G. Nachman) . (3) Fremstilling af en populationsmodel for miden *Lepidoglyphus destructor* i relation til temperatur og relativ fugtighed (C. Danielsen, G. Nachman).

Andre populationsøkologiske projekter omhandler udbredelse og hyppighed af humlebier, solitære bier og dagsommerfugle i det danske agerlandskab (I. Calabuig, M. Münster-Swendsen, L.B. Petersen). Projektet med bier skal især klarlægge redebygnings- og fourageringsmuligheder i agerlandskabets småbiotoper. Endvidere undersøges Grønlandske Blisgæs og Canadagæs

på ynglepladserne i Vestgrønland samt forårsrastende Grønlandske Blisgæs på Island. I begge tilfælde ønskes især interaktionerne mellem gæssene og deres fødeplanter (herunder konkurrence om føde mellem gåsearterne på Grønland) belyst (J.N. Kristiansen). Ved hjælp af telemetri på radiomærkede ugler i Strødamreservatet (Gribskov) studeres overlevelse af territoriehævdende og territorieløse natugler, i relation til bl.a. fødeudbud og klima. Der samarbejdes med en tilsvarende undersøgelse i Norge (P. Sunde).

Desuden er der udført en række adfærdsøkologiske studier. Fourageringsadfærden hos humlebier og myrer er undersøgt for at påvise og forklare forskellige strategier der skal maximere dyrenes udbytte. Bl. a. er myrers fouragering på honningdug fra bladlus og på planter med ekstraflorale nektarier blevet studeret. Desuden er myrernes forsvar af ressourcen og deres inddeling i arbejdshold undersøgt (H. Dreisig). Studier af en gravehveps, Biulven, på Læsø fokuserer på betydningen af fødeudbud og vejrforhold for bl. a. den relative hyppighed af hunner og hanner og for individstørrelsen (M. Münster-Swendsen, E. Strohm). Endelig arbejdes der med orienteringsmekanismer hos trækfugle, bl.a. til belysning af individuelle forskelle (inden for samme art) m.h.t. det natlige retningsvalg, samt samspillet mellem stjerne- og magnetkompasset (J. Rabøl).

Parasitologi

Arbejdsgruppen forsker især i populationsregulering og resistensmekanismer i forbindelse med parasitinfektioner, og især med tarmparasitter hos pattedyr.

Opdagelsen af galdegangsbændelormen, Hymenolepis microstoma's direkte livscyklus hos immundeficiente, thymusfrie (nøgne) mus har ført til et udvidet forskningssamarbejde om denne spændende opdagelse, bl.a. med infektioner på SCID-mus (Severe Compromized Immuno-Deficient mice) (J. Andreassen, A. Ito) og elektronmikroskopiske undersøgelser af larvestadiet (cysticercoidet) i tarmmucosa hos nøgne mus (J. Andreassen, D. Hoole). Undersøgelser over tarmhelminthers interaktioner med reproducerende pattedyr og deres afkom er startet med infektioner med *H. microstoma* hos NMRI mus og deres afkom (H.B. Hansen, M. Holm og J. Andreassen).

Desuden arbejder gruppen inden for rammerne af Grundforskningsfondens Center for Eksperimentel Parasitologi med populationsdynamikken hos endoparasitter fra grise og høns. Her undersøges især populationsregulering hos blodikten, *Schistosoma japonicum*, i grise (P. Nansen, N. Ørnbjerg, L. Willingham, H. Bøgh, M.V. Johansen, J. Andreassen m.fl.).

Der er fundet en meget udbredt infektion med ciliaten Balantidium coli hos grise. Undersøgelsesmetoden har hidtil været tidskrævende, og cysternes flotation i forskellige saltopløsninger i McMaster kamre er derfor undersøgt (O. Hindsbo m.fl.). Der er bearbejdet materiale over hyppigheden af malaria og helminther hos høns i Afrika (A. Permin, O. Hindsbo) og over betydningen af adfærd og næsering hos frilandsgrise for spredning af rundormene *Ascaris suum*, *Trichuris suis* og *Oesophagostomum dentatum* (A. Roepstorff, O. Hindsbo m.fl.). Der er indledt samarbejde med WHO om udbredelse af malaria i Europa (O. Hindsbo m.fl.). Der er desuden fortsat bearbejdning af data vedrørende den tidsrelaterede kinetik ved klumpfordeling af ikten *Echinostoma caproni* og mucosastripning i rotters tyndtarm, specielt placering over tarmens antigenoptagende Peyer Pletter (O. Hindsbo).

Anthelmintisk aktive stoffer fra naturmedicinplanter fra Zimbabwe mod bændelormen, *Hymenolepis diminuta* og blodikten, *Schistosoma mansoni* er undersøgt *in vitro* i samarbejde med Danmarks Farmaceutiske Højskole (P. Mølgaard, J. Andreassen m.fl.). Sammen med Dansk Bilharzioselaboratorium er undersøgelser over epidemiologi og kontrol af lymfatisk filariasis og onchocerciasis i Tanzania (E.M. Pedersen) og betydningen af jern for humane infektioner med hageorm i Kenya afsluttet (A. Olsen, P. Magnussen og Division of Vector Borne Diseases (Kenya) (J. Andreassen)).

Evolutionsbiologi

Inden for studiet af biodiversitetsprocesser fokuseres på generelle problemer som større dyregruppers fylogeni, evolution af regionale faunaer, samt evolutionen af specielt artsrige faunaer og faunaer med et extraordinært biodiversitetsmønster. Desuden er der startet forskning i genomers evolution, idet den eksponentielle stigning i tilgængelige DNA-data giver mulighed for at studere generelle og basale mekanismer for genomevolution, bl.a. som baggrund for forståelsen af evolutionen af organismers komplexitet. Studierne koncentrerer sig for øjeblikket om ikke-kodende DNAs betydning og evolution.

I fylogenistudierne anvendes DNA-sekvenser fra et bredt spektrum af forskellige gener, både nukleare og mitochondrielle. Bredt anlagte undersøgelser over afrikanske boviders fylogeni (M.A. Coutellec, P. Arctander, J. Birungi, Louise Grau) og artsdannelsesmønstret hos forskellige fugle-

grupper i Andesbjergene og i Østafrikanske bjergskove (M. Roy, G. Garcia-Moreno, P. Arctander) er under sammenfatning. Udredning af fylogenien hos slangegruppen Colubridae (P. Gravlund) er afsluttet. Disse undersøgelser indgår i det SNF-finansierede Center for Tropisk Biodiversitet.

Undersøgelserne over den nybeskrevne Vu Quang okse's tilhørsforhold er fortsat med inddragelse af seks forskellige gensekvenser, desuden er der foretaget DNA-undersøgelser af flere nye Muntjak arter fra Sydøstasien (P. Arctander).

Undersøgelser over de europæiske humlebiers fylogeni viser, at den traditionelle inddeling bør revideres, og at der er en betydelig variation hos arter med en disjunkt boreo-alpin udbredelse (B. Vest Pedersen). Endvidere studeres DNA variation hos den brune honningbi (B. Vest Pedersen). Grupper af skøjteløberes slægtskab (J. Damgaard) og parasitismes opståen hos en gruppe krebs analyseres (H. Glenner) ved hjælp af DNA information. Annelidernes fylogeni – specielt hos oligochaeter og igler – belyses på forskellige niveauer ved anvendelse af gensekvenser. Resultaterne udfordrer på flere punkter den traditionelle, morfologisk baserede opfattelse af slægtskabet (B. Christensen). I øvrigt analyseres den arktiske enchytræ-fauna (B. Christensen i samarbejde med K. Dozsa-Farkas).

I studier over intraspecifik variation anvendes forskellige hurtigt ændrende DNA sekvenser som mikrosatelitter og mitochondriets kontrolregion. I et enkelt tilfælde indgår også kromosomanalyser. Ved hjælp af nukleare mikrosatelitter og mitochondriets kontrolregion er populationsstruktur og fylogeografi belyst hos 13 afrikanske bovidarter samt zebra og den afrikanske elefant (P. Arctander, M.A. Coutellec, S. Nyakaana, J. Birungi, C. Johansen, H. Siegismund, Bjarke Feenstra). Variationen hos polaræven undersøges ved hjælp af microsatelliter (P. Meincke).

Studiet af genomevolution er intensiveret med et projekt om splisosomale introns betydning og evolution (S. Schandorff), di-nucleotid præferancer hos vertebrater og deres indflydelse på kodende DNAs evolution (T. Mourier) og pseudogene kopier af mitochondrielle gener i kernen hos en gruppe af sydamerikanske fugle (K. Nielsen). Endelig er en pilotundersøgelse af gammelt DNA i den grønlandske indlandsis succesrigt afsluttet (E. Willerslev, A. Hansen, P. Arctander, B. Christensen).

Adfærdsbiologi

Adfærdsbiologerne arbejder med forskellige aspekter af socialadfærd. For tiden fokuseres på adfærdstilpasninger i forbindelse med stress hos pattedyr og på kommunikationsadfærd hos diverse dyregrupper.

Sammenhæng mellem stress og stereotyp adfærd undersøges hos mink, og hos mink, sølv- og blåræv studeres adfærd, reproduktion og stressfysiologi under forskellige indhusningsformer. For mink fokuseres på effekter af påførte belastninger over for adfærd, urincortisol, puls og temperatur, mens ræveundersøgelserne sigter mod udvikling af anvendelige biologiske velfærdsparametre (L.L. Jeppesen, V. Pedersen, C.P. Bjælke Hansen og A. Lund). Undersøgelserne af pelsdyr sker i samarbejde med KVL, Statens Husdyrbrugsforsøg samt flere nordiske institutioner/universiteter. Individuelle stressreaktioner undersøges hos rødmus. Der fokuseres på udviklingen af indhusningsbetingede adfærdsanomalier og deres fysiologiske korrelater, ligesom observerede adfærdsvarianter sættes i relation til rangtilhørsforhold m.v. Virkningen af kendte antidepressiver og neuroleptika på unormal adfærd hos rødmus undersøges i samarbejde med Lundbeck A/S.

Undersøgelserne af dyrs kommunikationsadfærd inddrager både akustiske og visuelle signaler og tager udgangspunkt i den omstændighed, at dyr oftest befinder sig inden for signaleringsafstand af adskillige individer og derfor kan siges at være medlem af et kommunikationsnetværk. Netværk giver både muligheder og udfordringer. For tiden udføres der undersøgelser over, hvordan signaler kan bruges til at vurdere afstand til afsendere og til at specificere modtagere i netværket. Der forskes i evnen til at aflure aggressive og sexuelle interaktioner imellem andre individer, samt til at imødegå afluring. Og der ses på betydningen af at skifte mellem visuelle og akustiske signaler og mellem kraftige og svage signaler. Det hunlige perspektiv og hunners betydning for hanlige interaktioner ofres særlig opmærksomhed, ligesom der fokuseres på dynamiske aspekter og omgivelsernes indflydelse herpå. Der inddrages i stigende grad evolutionære spørgsmål, ses på mikro- og makrogeografisk variation, og lokale tilpasninger, samt arbejdes med interspecifikke relationer og conservation aspekter. Undersøgelserne, som både omfatter laboratorie- og feltforsøg i en række forskellige biotoptyper, udføres på musvit, solsort, gærdesmutte, broget fluesnapper, bomlærke, tornsanger, rørspurv, engsnarre, blishøne, rørdrum, natugle, skarv, duer, kampfisk, svævefluer og vinkekrabber (T. Balsby, M. Bilsøe, F. Burford, T. Dabelsteen, J. Holland, C. Latruffe, R.G. Matos, P.K. McGregor, K. Otter, T.M. Peake, S.B. Pedersen, J.P. Tavares, og A.M.R. Terry, KU).

Kommunikationsgruppen samarbejder med O.N. Larsen (OU) samt med en lang række kolleger ved universiteter/forskningsinstitutioner i Canada, Frankrig, Italien, Portugal, Spanien, Tyskland, UK, USA og Østrig.

Stab

Årsværk
VIP: 19,0
TAP: 13,9

VIP, internt finansieret
Andreassen, Jørn; lektor.
Arctander, Peter; lektor.
Bildsøe, Mogens; seniorstipendiat.
Calabuig; Isabel; ph.d.-studerende.
Christensen, Bent; professor.
Christensen, Søren; lektor.
Dabelsteen, Torben; lektor.
Dreisig Jensen, Hans; lektor.
Dyck, Jan; lektor.
Ekelund, Flemming; forskningsadjunkt.
Frederiksen, Helle; ph.d.-studerende.
Frederiksen, Morten; ph.d.-studerende.
Georgieva, Slavka; forskningsassistent.
Glenner, Henrik; post.doc.
Heller, Knud Erik; lektor.
Hindsbo, Ole; lektor.
Holland, Joanna; ph.d.-studerende.
Holm, Christine; ph.d.-studerende.
Holter, Peter, lektor.
Jeppesen, Leif Lau; lektor, institutleder.
Lund, Anders; seniorforsker.
McGregor, Peter K.; professor.
Münster-Swendsen, Mikael; lektor.
Nachman, Gösta; lektor.
Peake, Thomas M.; post.doc.
Pedersen, Bo Vest; lektor.
Petersen, Simon Boel; seniorforsker.
Rabøl, Jørgen; lektor.
Rønn, Regin; post.doc.
Theisen, Bent; lektor.

TAP, internt finansieret
Andersen, Jette; laborant.
Andersen, John; ingeniørassistent.
Andreasen, Ole; laboratoriebetjent.
Brand, Tina B.; laborant.
Friis, Pia; laboratoriefuldmægtig.
Hansen, Anne Marie W.; dyrepasser.
Jønsson, Lone; overassistent, afdelingssekretær.
Jørgensen, Tina; sekretær.
Kiel, Viktor; laboratoriebetjent.
Madsen, Henning Bang; jordbrugstekniker.
Mathiasen, Sylvia; laborant.
Mortensen, Tove; laboratorie assistent.
Olsen, Pernille Selmer; ledende laborant.
Poulsen, Durita; laborant.
Simonsen, Tine; laborant.
Spangenberg, Annette; laborant.
Tvermoes, Dana C.; laborant.

Ph.d.-afhandlinger
Danielsen, Charlotte: Population dynamics of *Lepidoglyphus destructor* (Schrank) (Accrina: Glycyphagidae) and its production of allergens in stores grain.

Frederiksen, Morten: Population dynamics of a Colonial Seabird. Analysis of a long term study of Survival, Recriutment and Dispersal in a Black Guillemot *Cepphus grylle* Population.

Geissler, P. Wenzel: Geophagy among primary schoolchildren in western Kenya. Parasitological, nutritional and anthropological aspects of soil-eating.

Konradsen, Flemming: Malaria Transmission and Control in a Irrigated Area of Sri Lanka.

Blom, Rasmus: Fourageringsadfærd hos familien delphinidae.

Cellebiologisk-Anatomisk Laboratorium

Laboratoriets forskning er defineret inden for tre områder: Cellebiologi, vævsbiologi og zoomorfologi og foregår på alle organisationstrin – fra molekyle til organisme. Forskningens overordnede mål er at studere samspillet mellem struktur, funktion og evolution for at opnå viden om hvorledes biologiske systemer er opbygget og fungerer. Inden for de nævnte forskningsområder studeres en række afgrænsede specialer, der bl.a. dækkes af overskrifterne: Cytotoksikologi, molekylær neurobiologi, molekylær endokrinologi, hvirvelløse dyrs reproduktion, livscykler hos parasitiske hvirvelløse dyr samt organers og vævs struktur og histofysiologi.

Forskningsvirksomhed

1. Cellebiologiske og cytotoksikologiske undersøgelser med ciliaten Tetrahymena som modelsystem
Dosis- og tidsafhængige virkninger af forskellige xenobiotika (antimetabolitter, farmaka og tungmetaller) undersøges på cellernes vækst- og endo-

cytosehastighed. I udvalgte koncentrationer fikseres cellerne til elektronmikroskopi og undersøges for ændringer i deres finstruktur, der ville kunne afsløre stoffets intracellulære angrebssted. Undersøgelsen over virkningen af vanadat er delvis afsluttet. Stoffet forstyrrer den normale funktion af mikrotubuli således, at celledelingen medfører, at hele G_2-kernen bliver i den ene dattercelle mens den anden dattercelle bliver kerneløs og dør. En afhandling om emnet er i tryk og udkommer i januar 1999 (J.R. Nilsson).

2. Molekylær endokrinologi (vævsbiologi)

I beretningsperioden er de i Årbog 1997 anførte immunkemiske, immunhistokemiske og histokemiske undersøgelser af det cellulære indhold af hormoner i hypofysen hos lungefisk fortsat. Fra studierne i 1998 kan fremhæves at undersøgelsen af thyrotropin-lignende materiale hos den australske lungefisk er afsluttet og publiceret. I fortsættelse heraf er der i 1998 blevet fokuseret på identifikation og karakterisering af det follikelstimulerende hormon hos nævnte art (G.N. Hansen i samarbejde med B.L. Hansen, IMMI, KU).

3. Regulering af ægmodning hos sociale insekter

Undersøgelserne af sociale faktorers indvirkning på forplantning hos myrer er fortsat med en funktionel karakterisering af fedtlegemet på basis af histokemi og immuncytokemisk lokalisering af blommeproteiner. Resultaterne er under sammenskrivning (P.V. Jensen i samarbejde med L. Børgesen, Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek).

4. Hormoner hos cnidarier

Vi har tidligere berettet om kloning af 4 forskellige neuropeptidgener hos *Hydra* (generne A, B og C, der alle koder for forskellige preprohormoner, som bliver processeret til forskellige peptider med den C-terminale sekvens Arg-Phe-NH_2 (RFamid); og LWamid-genet, der koder for et preprohormon, som giver flere peptider med den C-terminale sekvens Leu-Trp-NH_2 (LWamid)). Ved hjælp af en nyudviklet dobbelt og tredobbelt *in situ* hybridiseringsteknik har vi fundet, at disse 4 gener bliver eksprimerede i 4 forskellige nervecelle populationer hos *Hydra*. Gen C ekspression er specifik for tentaklerne, mens gen B ekspression er specifik for hypostomet (mundområdet) i *Hydra*. Da begge gener bliver tidligt eksprimerede i *Hydra*'s udvikling, kan de bruges som specifikke "early markers". På den måde har vi fundet ud af, at vævet først udvikler sig til tentakellignende væv og senere bliver omprogrammeret til hypostom i *Hydra*'s hovedudvikling.

Vi har også opklaret den genomiske organisation af en glykoproteinhormon receptor fra søanemoner. Den er identisk med de tilsvarende gener hos pattedyr. Endvidere har vi klonet 2 gener fra søanemoner, der koder for enzymer, som katalyserer den C-terminale amidering af neuropeptider. Denne amidering bliver katalyseret af 2 enzymer, peptidylglycine α-hydroxylating monooxygenase (PHM) og peptidyl-α-hydroxyglycine α-amidating lyase (PAL). Gen-1 koder for PHM (2 splicing varianter PHM-1 A, PHM-1 B). Gen-2 koder for en anden PHM (PHM-2) og samtidig for mindst en PAL kopi (PAL-1). Det er første gang at disse processings-enzymer er blevet klonet fra lavere invertebrater (C.J.P. Grimmelikhuijzen og F. Hauser, Lundbeck A/S).

5. Hormonreceptorer hos insekter

Vi er interesserede i det molekylære, endokrinologiske grundlag som kontrollerer reproduktion og udvikling hos insekter. I *Drosophila* har vi tidligere klonet 2 receptorer, som er nært beslægtede med pattedyrenes glykoproteinhormon (TSH, FSH, LH/CG) receptorer og en receptor, som er nært beslægtet med pattedyrenes GnRH receptor (hos pattedyr styrer disse receptorer reproduktion). I samarbejde med L. Søndergaard (Molekylærbiologisk Institut, KU) har vi produceret "knock-out" (P-element insertion) mutanter af den anden *Drosophila* glykoproteinhormon receptor, og via krydsninger vil vi snart få homozygote mutanter. Lignende mutanter bliver produceret for de to øvrige *Drosophila* receptorer, ligesom transgene *Drosophila* bliver dyrket, som producerer antisenser mRNA for de 3 receptorer. Alle disse forsøg vil afsløre receptorernes funktioner. Desuden har vi udviklet cellelinier i cellekultur, som permanent eksprimerer de 3 *Drosophila* receptorer samt et promiskuøst G protein (G-16) og et Ca^{2+}-kaskade system. Disse cellelinier kan bruges som et bioassay til at isolere receptorernes ligander (F. Hauser, F. Staubli, P. Svane, C.J.P. Grimmelikhuijzen og G.N. Hansen).

6. Vaskularisation af hypofysen hos lungefisk (morfologi)

I forlængelse af tidligere studier af hypofysen hos den australske lungefisk (se Årbog 1997) er disse studier genoptaget i slutningen af beretningsperioden, idet der særligt er fokuseret på undersøgelse af hjernens vaskularisation (G.N. Hansen).

7. Morfologi af krebsdyrgrupperne Cirripedia og Facetotecta
Jens Høeg har fortsat sin forskning i larveudvikling hos krebsdyr og koncentreret indsatsen omkring samarbejde med gæsteforskere. Med Dr. B. Hosfeld (Tyskland) blev det vist at de såkaldte "lattice organer" på ryggen af cirripedielarver er kemiske sanseorganer. Med R. Kado (Japan) gennemførtes en scanningelektronmikroskopisk undersøgelse af langhalsen Capitulum mitella, men der mangler endnu et stort arbejde med analysen af billedmaterialet. Med G. Kolbasov (Rusland) gennemførtes lignende undersøgelser på larver af de besynderlige Facetotecta, nære slægtninge til cirripedier, men hvis voksenstadier er ukendte (J. Høeg).

8. Biologi og morfologi af rodkrebs (Rhizocephaler)
På grundlag af anatomiske, statistiske og molekylærbiologiske metoder undersøges det hvorvidt multiple parasiter er cloner eller resultat af multiple infektioner (J. Lützen sammen med T. Takahashi, Fukuoka University, Japan og Hung-Chang Liu, Tsing Hua University, Taiwan). Spermiernes ultrastruktur, spermiogenesen og receptakelstrukturen hos Sacculinider studeres for at belyse cirripediernes fylogeni og skaffe et bedre grundlag for taxonomien indenfor familien (J. Lützen og Å. Jespersen).

9. Reproduktionsbiologi m.v. hos kommensale muslinger
Forplantning, dværghanner og dimorfe spermier studeres hos *Peregrinamor*, en kommensal musling på det gravende krebsdyr *Upogebia* fra Japan (J. Lützen i samarbejde med T. Takahashi, Japan).

10. Imposex hos rodkonk, Neptunea antiqua
Histologien af kønsapparatet studeres hos hunner af denne art, der udviser imposex, d.v.s. erhverver hanlige kønskarakterer under indflydelse af tributyltin, som stammer fra skibsmaling (J. Lützen sammen med Jacob Strand, DMU).

11. Paddenyrernes udvikling og funktion
studeres i samarbejde med August Krogh Institutet. Nephronets ontogenese, især dets distale segmenter, kortlægges. De strukturelle analyser kombineres med mikroperfusion af intakte tubuli, hvorved epithelets cellulære og paracellulære permeabilitet undersøges. Interkalære cellers fænotype og ionpumper studeres for at forklare urinens fortynding (Åse Jespersen i samarbejde med E. Hviid Larsen og Nadja Møbjerg, AKI).

12. Testikelmorfologi hos fisk
Sertolicellernes cytologi og spermiogenesen studeres hos fisk under indflydelse af non-biologiske faktorer (østrogenlignende stoffer) (Åse Jespersen sammen med Bodil Korsgård, Odense Universitet).

Redaktionelt arbejde
Laboratoriets medarbejdere sidder i redaktionen for Acta Zoologica (Å. Jespersen) og Editorial boards for Acta Protozoologica (J.R. Nilsson), Zoologischer Anzeiger og Acta Zoologica (Jens Høeg). Laboratoriets medarbejdere har fungeret som referees ved følgende tidsskrifter: Acta Zoologica, Crustaceana, European Journal of Protistology, Journal of Crustacean Biology, Journal of Eukaryotic Microbiology, Acta Protozoologica, FEBS-letters, Cell and Tissue Research, Biological Bulletin, Comparative Biochemistry and Physiology, Invertebrate Neuroscience og Insect Biochemistry and Molecular Biology.

Medlem af råd, udvalg m.v.
J.R. Nilsson sekretær for Den skandinaviske Sektion af Society of Protozoologists og medlem af Den Internationale Kommission for Protozoologi samt af bestyrelsen for Emil Herborgs legat. G.N. Hansen laboratoriebestyrer for Cellebiologisk-Anatomisk Laboratorium, medlem af ZI's bestyrelse, TR-repræsentant og medlem af Grundforskningsfondens center for genregulation og plasticitet i det neuroendocrine netværk (Afdeling for Molekylær Cellebiologi, SSI). C.J.P. Grimmelikhuijzen referee for Human Frontier Science Program Organization, Strasbourg, Deutsche Forschungsgemeinschaft, Bonn og Research Grants Council, Hongkong; desuden sekretær for Biologisk Selskab og eksternt medlem af bedømmelsesudvalg ved University of California, Irvine, USA og ved Universität Kaiserslautern, Tyskland. P.V. Jensen formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg ved KU. Jens Høeg er sekretær i Dansk naturhistorisk Forening. Åse Jespersen er Zoologisk Instituts og Museums medlem af fakultetets mentorgruppe og censor ved ÅU, OU og KVL.

Kongresser og forskningsrejser
Laboratoriets medarbejdere har i 1998 deltaget i og leveret bidrag til internationale kongresser samt været på udenlandske studie- og indsamlingsrejser.

C.J.P. Grimmelikhuijzen deltog i IV European Congress of Endocrinology i Sevilla, Spanien som chairman og 18th Hamburg-Blankenese Conference i Hamburg, Tyskland. Jens Høeg del-

tog i 4th International Crustacean Congress i Amsterdam og gennemførte sammen med B. Hosfeld kursus i "Immunology in Electron Microscopy" ved Royal Medical School, London. Desuden besøgte han kolleger i Sheffield og Amsterdam. Åse Jespersen besøgte Medicinsk-Anatomisk Institut, Århus Universitet, Lunds Universitet og sammen med J. Lützen Aitsu Marinbiologiske Station, Japan. J. Lützen har foretaget kontakt- og indsamlingsrejser til Afdelingen for Zoomorfologi, Lunds Universitet, den tyske Nordsøkyst, Institut Océanographigue, Nha Trang, Vietnam, samt til Singapore og Taiwan.

Forelæsninger efter invitation

C.J.P. Grimmelikhuijzen: IV European Congress of Endocrinology, Sevilla, Spanien; 18th Hamburg-Blankenese Conference, Hamburg, Tyskland. J. Høeg: Biologisk Selskab.

Gæsteforskere

En række udenlandske kolleger har besøgt laboratoriet kortvarigt:

Prof. Benjamin Kaupp (Jüllich, Tyskland), Prof. Arnold de Loof og Dr. P. Verhaert (Leuven, Belgien), Dr. Cornelis Tensen (Amsterdam, Holland), Prof. Michael Berridge (Cambridge, England), Prof. Matthias Mann (Odense), Dr. G. Kolbasov (Moskva, Rusland), Prof. D. Walossek (Ulm, Tyskland), Prof. A. Kuris (Santa Barbara, USA), Prof. J. Pearse (Santa Cruz, USA), Prof. R. Hessler (La Jolla, USA), Dr. R. Huys (London, England), Dr. T. Yamaguchi (Kumamoto, Japan), Dr. N.A. Locket (Adelaide, Australien). Desuden har følgende udenlandske forskere haft ophold af længere varighed: Christian Mitgutsch fra Universität Jena (Tyskland, 5 måneder), Dr. Ryusuke Kado fra Kitasato University (Japan, 8 måneder) og B. Hosfeld fra Universität Oldenburg (Tyskland, 10 måneder).

Priser

C.J.P. Grimmelikhuijzen modtog Undervisningsprisen i Biologi 1998 fra Det naturvidenskabelige Fakultet, KU.

Stab

Årsværk
VIP: 9,5
TAP: 7,1

VIP, internt finansieret
Hansen, Georg Nørgaard; laboratoriebestyrer, lektor.
Brorson, Marianne M.V.; ph.d.-studerende.
Eriksen, Jens Ole; ph.d.-studerende.
Grimmelikhuijzen, Cornelis; professor.
Hansen, Henrik; ph.d.-studerende.
Hauser, Frank; adjunkt (orlov).
Hosfeld, Barbara; Danvis, gæsteforsker.
Høeg, Jens; lektor.
Jensen, Poul Vagn; lektor.
Jespersen, Åse; lektor.
Mortensen, Kirsten; ph.d.-studerende.
Munk, Ole; lektor-emeritus.
Nilsson, Jytte R.; lektor.
Lützen, Jørgen; lektor.
Staubli, Frank; forskningsadjunkt.
Svane, Pernille; ph.d.-studerende.

TAP, internt finansieret
Beyerholm, Beth; tegner.
Brodersen, Charlotte; glasvask-assistent.
Fjordvang, Helle; laboratorietekniker.
Hansen, Flemming Møller; ingeniørassistent
Kristiansen, Alice; laboratorietekniker.
Meilvang, Karen; kontorfuldmægtig.
Nielsen, Anna-Marie Ravnkilde; laborant.
Vest, Pia; histolaborant.
Williamson, Michael; laboratorietekniker.

Ph.d.-afhandlinger

Hansen, Henrik: Studies of expression of the prohormone converting enzyme peptidylglycine-amidating monooxygenase by in situ hybridization immunohistochemistry.

Ferskvandsbiologisk Laboratorium

Året måtte blive præget af de økonomiske problemer ved fakultetet, hvor FBL også er blevet pålagt mandskabsmæssige reduktioner. En faglig fornyelse inden for området akvatisk mikrobiel økologi er således udskudt på ubestemt tid. Året blev desværre ikke det år, hvor vi skulle se vore udflytningsplaner til Helsingør realiseret ved at være optaget på næste års finanslov. Derimod kan vi glæde os over at have fået gennemført den faglige planlægning vedrørende vandløbsøkologi, hvor der nu er ansat en professor samt yderligere én videnskabelig medarbejder. Den akvatiske økologi i Danmark står stærkt, hvilket bl.a. er kommet til udtryk ved tildeling af ASLOs (American Society of Limnology and Oceanograpy) første møde udenfor Nordamerika: ASLO 2000 Aquatic Sciences: Research Across Boundaries, der finder sted i København 5.-9. juni 2000. De

videnskabelige medarbejdere ved FBL har en betydelig aktie i denne succes.

Den udadvendte og høje aktivitet inden for forskning og undervisning skal også fremhæves. Medarbejderne har med stor dygtighed konkurreret om bevillinger fra eksterne kilder (forskningsråd, EU, Nordisk Ministerråd, Carlsbergfondet m.fl.) og bidrager aktivt til efteruddannelsen af biologer og ingeniører samt i opbygningen af Øresundsuniversitetet. Det høje aktivitetsniveau og den gode kvalitet fremgår af nedenstående beskrivelse af de enkelte forskningsområder og laboratoriets publikationsliste.

Forskningsvirksomhed

Effekter af naturlige og menneskeskabte forstyrrelser i tropiske vandløb

Vores viden om økologien i tropiske vandløb er stadig temmelig begrænset. Vores interesse i sydamerikanske vandløb drejer sig primært om diversitet, struktur og funktion af smådyrssamfund i relation til biotiske interaktioner, tilgængelige fødekilder, fysiske habitatforhold og humane påvirkninger. Tropiske vandløb er under et stadigt stigende miljømæssigt pres, og studier af effekterne af humane aktiviteter er højst relevante. Vi har fokuseret på effekterne af organisk forurening ved forskellig temperatur, ilttryk og vandføringsstabilitet, samt på effekten af den omfangsrige afskovning. De ovenfor nævnte aktiviteter vil blive fortsat og styrket i fremtiden. Derudover vil fremtidige studier fokusere på fiskenes tilsyneladende meget store strukturerende rolle i tropiske vandløb og skovfældningens konsekvenser på fiskefauanen. De kraftige tropiske regnskyl gør, at den fysiske ustabilitet som følge af den varierende vandføring er en af de væsentligste faktorer i struktureringen af disse vandløb. Komparative langtidsstudier af ecuadorianske og danske vandløb skal afdække vandløbenes resiliens og resistens ved forstyrrelser under forskellige klimatiske forhold. Desuden studeres diversitet og sammensætning af vandløbsfloraen i ecuadorianske højlandsvandløb sammenlignet med danske vandløb. Arbejdet i Sydamerika peger på, at komparative studier i tropiske og tempererede vandløb byder på mange nye og spændende opdagelser. Projektet, der inkluderer studerende fra Københavns Universitet og Universidad Católica del Ecuador financieres af Rådet for Ulandsforskning (Danida), og udføres i samarbejde med Universidad Católica i Quito. Der er desuden etableret faglige kontakter med andre universiteter i Ecuador, Venezuela, Colombia og USA (D. Jacobsen).

Respirationsfysiologi (Makroinvertebrater)

Der blev i 1994 indledt undersøgelse af respirationstilpasninger til iltstress hos 15 arter af børsteorme og dansemyggelarver. Målingerne udføres på individer fra ferskvandsmiljøer (vandløb og søer) uden og med periodisk, naturligt forekommende iltmangel. Endvidere undersøges arternes reaktion på anaerobi ved overlevelses-forsøg kombineret med målinger af glykogenmetabolismen. I 1998 er der fokuseret på orme fra forurenede vandløb (*Tubifex tubifex, Limnodrilus hofmeisteri*)samt orme (*Potamothrix hammoniensis*) og muslinger (*Pisidium*) fra profundalzonen i Esrum Sø (K. Hamburger, C. Lindegaard, P.C. Dall).

Ændringer i lavvandede danske søers næringsstofstatus i de sidste 150 år og disses betydning for søernes biologiske struktur.

Samarbejdet med Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser og Danmarks Miljøundersøgelser er fortsat med henblik på at undersøge, hvorledes de biologiske forhold har ændret sig i søerne i den periode, hvor de på grund af et kulturelt betinget øget tilskud af næringssalte er gået fra at være klarvandede til en fase med stor fytoplankton biomasse og uklart vand. Disse ændringer vil søges klarlagt ud fra undersøgelser af søsedimenternes fossiler af kiselalger, højere planter, dafnier og dansemyg gennem de sidste 150 år. Ændringer af disse samfunds struktur vil blive relateret til ændringer i næringssaltniveauet i perioden. På denne måde vil det være muligt, at forudsige hvilken effekt en reduceret næringssaltbelastning vil have på de lavvandede søers biotiske struktur. Chironomidernes vertikale fordeling i sedimentsøjler i tre søer er bearbjdet. Materialet omfatter overfladesediment-prøver fra ca. 100 danske og 25 tyske søer med varierende fosforindhold, hvoraf ca. halvdelen er bearbejdet (K. Brodersen, C. Lindegaard).

Populationsdynamik hos bunddyrene i Stigsholm Sø

De i 1995 – 1996 indsamlede kvantitative prøver i Stigsholm Sø med henblik på en undersøgelse af bunddyrenes abundans, populationsdynamik og produktion er bearbejdet. Heri indgår en analyse af flyveperioderne hos vandinsekter fanget i flyvefælder ved søen (C. Lindegaard, K. Brodersen).

Forekomst og udbredelse af dansemyg i Danmark

I 1998 startedes en omfattende indsamling af dan-

semyg (Chironomidae) fra alle typer af ferskvand i Danmark med henblik på dels en opgørelse over danske arter og dels en omfattende kortlægning af deres udbredelse i Danmark. Indsamlingen baseres primært på fangst af puppe huder, men larver og voksne inddrages i det omfang det er nødvendigt. Den database der med tiden opbygges vil udover de faunistiske oplysninger også kunne bruges til fastlæggelse af store dele af de enkelte arters økologi (C. Lindegaard).

Energiomsætning i Esrum Sø
Profundalfaunaen på 15-22 m dybde i Esrum sø overvåges fortsat med henblik på bestemmelse af arternes populationsdynamik og tilpasninger til temperatur-, føde- og iltforhold. Undersøgelserne indledtes i 1991. Undersøgelserne i 1998 har fokuseret på børsteormen Potamothrix sp. og muslingen Pisidium sp. Resultaterne indgår i en igangværende økosystemanalyse i Esrum Sø (C. Lindegaard, K. Hamburger, P.M. Jónasson, P.C. Dall).

Respirationsfysiologi (Makroinvertebrater)
Måling af invertebraters tilpasninger til iltstress er fortsat i 1998. Målingerne udføres på arter af igler, børsteorme, døgnfluer og vårfluer fra både vandløb og søer (P.C. Dall, K. Hamburger, B. Pohle).

Effekter af vandløbsrestaurering
I 1998 videreførtes projekter til belysning af makroinvertebraternes reaktion på vandløbsrestaureringer og effekten af nye indskudte søer i et vandløbssystem. De kvantitative analyser af invertebratsamfundene sammenholdes med resultaterne af almindeligt brugte metoder til forureningsbedømmelse. I analyserne indgår anvendelse af randomniseret resampling og ordinationsanalyser (O. Eigaard, P. Myler, P.C. Dall, K.P. Brodersen).

Søers Littoralfauna
Der er i 1998 indledt undersøgelse af faunaens indvandring i nyetablerede søer. Desuden gennemføres undersøgelse af invertebratfaunaens fordelingsmønster på mesohabitat i brændingzonen i Esrom Sø (V. Pedersen, L. Rauning, P.C. Dall, K.P. Brodersen, C. Lindegaard).

Forekomsten af deformiteter hos Chironomus riparius i danske vandløb
Sublethale koncentrationer af toxiske stoffer (f.eks. tungmetaller og pesticider) inducerer deformiteter hos en række invertebrater heriblandt i munddelene hos dansemyggelarver. En analyse af deformitetstype og deformitetsfrekvens hos *Chironomus riparius* i ca. 50 danske vandløb skal kortlægge, hvor udbredt fænomenet er i Danmark. En korrelation til vandløbstype og forureningstype foretages (H. If, K. Brodersen og C. Lindegaard).

Funktionel diversitet i planktoniske mikrobielle samfund
SNF finansieret forskningsprojekt i samarbejde med DMU, KVL og VKI. Det er projektets hovedformål at beskrive og forstå diversiteten i biologiske funktioner hos mikroalger og bakterier og hvilke forhold, der kontrollere diversiteten. To emner har især optaget os det seneste år: 1. 'Cross-feeding' hos bakterier og 2. forekomsten af levende og døde bakterier i naturlige systemer. Ad. 1. Ved at fremstille en mutant uden ekstracellulær proteinaseaktivitet og ved at anvende 'reporter-bacteria', der lyser, ved mangel på kvælstof, er det lykkedes at påvise, at bakterier kan sameksistere i syntrofi i pelagiske miljøer. Det betyder, at forskellige enzymfunktioner kan være fordelt mellem en række forskellige organismer og at de kan drage fordel af hinandens funktion. De gennemførte forsøg har primært fundet sted i kulturer, men forsøges i fremtiden gennemført under naturlige betingelser, hvor vi karakteriserer forskellige samfunds enzymudrustning og vækstmønstre. Ad. 2. For et par år siden blev det klart, at ikke alle de bakterier vi tæller i en vandprøve er levende eller aktive. Ved brug af specifikke farvereagenser og enzymreaktioner har vi kunne påvise, at kun fra 5 til 25% af søers totale bakterieantal er aktive (levende). Det er således blevet muligt at beregne de naturlige vækstrater, der viser sig at være i god overensstemmelse med de vækstrater, der opnås i laboratorie-kulturer. Mange tidligere publicerede vækstrater har været alt for lave (M. Søndergaard, M. Danielsen, J. Worm, O. Nybroe, B. Riemann, K. Gustavson).

CLIMFRESH (The effect of climate change on freshwater ecosystems)
EU projekt med samarbejdspartnere i Finland, England, Holland og Århus. Atmosfærens stigende indhold af kuldioxid påvirker planters vækst og deres indhold af næring. Selv om vand buffer effekten af kuldioxid i atmosfæren er det dog yderst tænkeligt, at vandplanter og især bredplanter påvirkes. Den principielle påvirkning er gennem et øget indhold af kulstof i forhold til nitrogen (C:N forholdet) i plantevævet. Da den mikrobielle omsætning af plantemateriale bl.a. styres af C:N forholdet, gennemfører vi i dette projekt en

undersøgelse af potentielle effekter af klima forandringer på nedbrydning og omsætning af organisk stof dannet under forskellige vækstbetingelser og af forskellige plantegrupper. Det materiale der anvendes til nedbrydningsforsøgene indsamles fra en kunstig sø i Finland, hvor vi i vækstsæsonen hæver atmosfærens indhold af kuldioxid til 700 ppm. Materialet sammenlignes med planter vokset under almindelige betingelser. Dette kan lade sig gøre, da vi har et stort drivhus med fire 'søer', hvor vi kan styre temperaturen og atmosfærens sammensætning. I disse søer har vi endvidere mulighed for at undersøge hele systemers omsætning. De første resultater tyder på, at der er forskelle i nedbrydningsrater for plantemateriale, der vokser under forskellige kuldioxid forhold (M. Søndergaard, N.H. Borck, A. Jacobsen).

Omsætning af opløst organisk kulstof

Støttet af Carlsbergfondet. Den største pulje af organisk kulstof i vand findes i en opløst form (DOC). Projektet har til formål at beskrive den tidslige dynamik i bionedbrydeligheden af DOC og finde de faktorer, der kontrollerer nedbrydningen. Gennem hele 1998 er der regelmæssigt taget prøver i Esrum sø. I langtidsforsøg med bionedbrydelighed er der påvist en klar sæsonvariation i puljen af nedbrydeligt DOC. Om vinteren er puljen ca. 50 (M mod ca. 150 (M forår og sommer. Den største del af puljen nedbrydes ganske langsomt (høj biokemisk modstand) og fungerer dermed som et energi-reservoir for søens bakterier, der kan fortsætte deres vækst i perioder, hvor tilførslen af letomsætteligt stof fra fytoplanktonet er lav. Den langsomt omsættelige pulje stammer hovedsagelig fra fytoplanktonet. Resultaterne er netop præsenteret ved en international kongres. Disse forsøg fortsættes med fokus på en kemisk karakterisering af de nedbrydelige forbindelser (M. Søndergaard, N.H. Borck, F. Thingstad, P. Williams, B. Riemann, G. Cauwet, C. Duarte, A. Dydensborg).

Brugen af flow cytometri inden for den akvatiske mikrobielle økologi

Karakterisering og kvantificering af de forskellige organismegrupper i vandfasen har været en tidskrævende og omstændelig proces, men udviklingen af moderne flow cytometre har dels nedsat tidsforbruget til tællinger og dels muliggjort analyser på enkeltcelleniveau. Metoderne inden for flow cytometrien er stadig under udvikling, og en væsentlig del af arbejdet med laboratoriets nyindkøbte flow cytometer har været at optimere og gennemteste metoderne til tælling af bakterier og alger i vandfasen. Ud over udnyttelsen af flow cytometrien til disse rent kvantitative analyser er der også arbejdet på at bestemme algers vækstrater ud fra cellernes DNA-indhold samt at undersøge sammenhængen mellem klorofyl indholdet i vandfasen og algernes specifikke fluorescens. Endvidere arbejdes der fortsat på at oparbejde et bibliotek over forskellige algearters optiske egenskaber (baseret på kulturer), hvilket vil hjælpe i den direkte identifikation af de forskellige arter i naturlige vandprøver uden brug af mikroskopi (N.H. Borch).

Effekt af siltation på havgræsser og mangrover i Sydøstasien

Afskovning, opdyrkning af jord og etablering af veje medfører, at silt skylles ud i tropiske kystområder, der rummer nogle af jordklodens mest produktive biologiske samfund i form af havgræsbede, koralrev og mangrover. I et tidligere, EU-finansieret projekt, fandt vi, at siltationen har en stærkt negativ indflydelse på havgræsbedes artssammensætning, tæthed og dybdeudbredelse. Effekten kan tilskrives såvel den nedsatte lysnedtrængning i vandsøjlen som ændringer i sedimentets indhold af silt og organisk stof. Formålet med et nystartet EU-projekt der skal løbe i perioden 1998-2001 er, mere detaljeret at undersøge interaktioner mellem sediment og marine planter. Det er endvidere et mål at vurdere tidshorisonter for ændringer i sedimentforhold og planternes rekolonisering efter ophør af siltation fra land (J. Borum, L. Kamp Nielsen, O. Petersen samt forskere fra Spanien, Portugal, Holland, Wales, Filippinerne og Vietnam).

Changes in Arctic Marine Production (CAMP)

De globale klimaforandringer forventes at komme særligt til udtryk i arktiske områder, hvor selv mindre temperaturstigninger vil have stor indflydelse på islægning og dermed lystilgængeligheden for primærproducenterne. CAMP-projektet har til formål at tilvejebringe detaljeret viden om regulering af produktionen hos fytoplankton, isalger, bentiske mikroalger og makroalger samt af den videre omsætning af organisk stof i Young Sund, Nordøstgrønland for herigennem at kunne forudsige virkningerne af klimaforandringer. Laboratoriets arbejde fokuserer på makroalgernes økofysiologi og vækstdyamik med særligt henblik på lysets og temperaturens betydning for planterne. Trods 9-10 måneders årligt isdække og vandtemperaturer, der konstant er under 0°C, forekommer store brunalger i tætte bestande ud til

20 meters dybde. Arbejdet har i 1998 bestået af et forberedende feltarbejde i august med kontrol af metoder til vækstmåling og indledende mærkning af et større antal planter (J. Borum i samarbejde med forskere fra Danmarks Miljøundersøgelser, Roskilde Universitetscenter, Århus Universitet, Marinbiologisk Laboratorium Københavns Universitet samt deltagere fra Tyskland og USA).

Eutrofierings indflydelse på alger og dyr på klippekyster

Dette EU-finansierede projekt har til formål at vurdere effekterne af næringsstoftilledninger på klippekysters alge- og dyresamfund. Undersøgelserne udføres i en række ensformede cementbassiner (mesocosmos), der initielt er blevet ensartet koloniseret med planter og dyr over en to-årig periode og efterfølgende tilføres varierende mængder af kvælstof og fosfor. Ændringer i plante- og dyresamfud følges løbende. Arbejdet har i 1998 desuden bestået i periodevise målinger af forskellige algetypers vækst under forhold med yderligere tilsætning af næring samt måling af græsning fra invertebrater (J. Borum i samarbejde med forskere fra Roskilde Universitetscenter, Norge, Sverige, Finland, Holland, Tyskland og Spanien).

Stofomsætning og planters nøglerolle i vandløb

Dette indsatsområde, støttet af Det naturvidenskabelige Forskningsråd, har til formål at vurdere stofomsætningen i vandløb og vand- og sumpplanternes økologi. Fra studier i 1998 af vand- og sumpplanternes udbredelse og hyppighed på i alt 208 vandløbsstrækninger fordelt over hele landet kan vi fremhæve tre hovedresultater. De danske vandløb har små indbyrdes forskelle i vegetationen, fordi de alle er næringsrige og præget af store fysiske ændringer og hyppig forstyrrelse som følge af kanalisering, bundopgravning og grødeskæring. Vegetation er derfor gennemgående ensformig og domineret af arter med et eller flere af følgende økologiske træk: Hurtig vækst, høj spredningsevne, præference for næringsrigdom og tolerance over for grødeskæring og uklart vand. Vegetationen domineres især af undervandsarter, som spredes med afrevne skud, og sumpplanter, som breder sig over den åbne vandløbsbund fra permanente bestande ved bredden. De små forskelle i vandløbsarternes dominans mellem lokaliteter kan forklares med variationer i temperatur, hydrologi og alkalinitet mellem vest- og østdanske vandløb og variationer i vandløbsvedligeholdelsen. Til sammenligning varierer søvegetationen mere i overensstemmelse med store forskelle i søernes kalkindhold og eutrofieringsgrad, mens den fysiske forstyrrelse og generelle næringsrigdom i vandløbene skaber en mere ensartet vegetation. Det er med få undtagelser ikke muligt at definere egentlige vandløbs- og søarter, men deres relative hyppighed varierer med deres ressourceudnyttelse af kulstof, lys og næring og tålsomheden mod forstyrrelse.

Den nutidige vandløbsvegetation er meget anderledes end vegetationen for 100 år siden. Ved at gennemgå gamle afhandlinger og ekskursionsberetninger har vi fundet, at artsrigdommen var meget højere i vandløbene for 100 år siden sammenlignet med i dag i overensstemmelse med, at vækstmiljøet siden er blevet mere barskt, ugunstigt og stereotypt. Især indenfor Vandaksgruppen var mange arter talrige og vidt udbredte, mens de fleste i dag er sjældne eller helt forsvundne. De få vandaksarter, som fortsat er almindelige, har høj spredningsevne, tåler næringsrige forhold og har derfor monopoliseret miljøet sammen med tilsvarende robuste vand- og sumpplanter. For de fleste vandaksarter er der således sket en voldsom historisk indskrænkning i både den lokale hyppighed og den generelle udbredelse i vandløbene ved fjernelse eller nedsættelse af kvaliteten af voksestederne. Spredte observationer i udlandet viser, at denne udvikling er foregået i alle lavlandsområder i Europa, så mange vandplanter dels er meget sjældne dels står i fare for helt at forsvinde. Denne marginalisering af tidligere vidt udbredte arter af vandplanter (og smådyr) betyder, at reetablering af gunstige fysiske og kemiske betingelser i restaurerede eller rensede vandløb ikke kan forventes at føre til en reversibel tilbagevenden til de biologiske forhold 'i gamle dage'. (K. Sand-Jensen, T. Riis, O. Vestergaard og T.V. Madsen, AaU).

Ultimative grænser og overordnede mønstre i naturen

De komplekse forhold i naturen skaber på samme tid vide rammer for arternes tilstedeværelse og samspil, men også ultimative grænser. Sædvanligvis angives arternes middelrespons langs miljøgradienter, men heri indgår ofte varierende situationer fra intet til et maksimalt respons; og alle tilstande mellem yderpunkterne. Vi har derfor analyseret, om arternes miljøkrav og reaktioner fremtræder anderledes, hvis vi fastlægger de ultimative grænser for arternes tilstedeværelse og udvikling frem for de sædvanlige gennemsnitlige reaktioner. En analyse af 1500 målinger af skudtæthed og biomasse af Ålegræs langs dybdegradienter i Øresund viser, at grænserne for især den

maksimale skudtæthed ændrer sig mere præcist og signifikant med dybden end middelværdierne. Faldet i den maksimale skudtæthed er snævert koblet til faldende lysintensitet med dybden med den samme hældningskoefficient for skudtæthed og lys i en logaritmisk afbildning. De ultimative grænser for artens forekomst og opførsel giver således en mere præcis information om, hvilke overordnede faktorer, som styrer arten. Analysen viser også, at artens variation i biomasse og skudtæthed indsnævres ved større dybde samtidig med at bølgeeksponeringen mindskes og skuddenes levetid øges. En tilsvarende ide ligger bag studiet af sammenhængene mellem den lokale hyppighed og den regionale udbredelse af arter. Her tilbyder hyppige og sjældne miljøer forskellige muligheder og forskellige respons kan forventes hos arter af forskellig økologisk strategi (D. Krause-Jensen, DMU, T. Riis og K. Sand-Jensen). Datatunge komparative studier af udbredelsen, hyppigheden og aktiviteten af arterne i naturen søges udnyttet til at fastlægge de generelle mønstre og teste de biologiske mekanismer, som ligger bag. Ideen er at fastlægge makroøkologiske mønstre, som inddrager så mange økosystemer og organismetyper som muligt. En større analyse af makroøkologi som emne og metode er under udarbejdelse (K. Sand Jensen).

Biodiversitet i makroalgesamfund

Studier af dette emne er støttet af midler fra EU (MAST-programmet). Projektet har til formål at afklare, hvad der regulerer artsantal, dominansforhold, strukturel- og taksonomisk diversitet i samfund af makroalger i kystfarvandene. Hovedvægten er lagt på gradientområder i saltholdighed og fysisk forstyrrelse i Kattegat-Østersøen og danske fjorde. Et nu afsluttet projekt har vurderet ændringerne i den kvantitative sammensætning af havalgevegetationen i Isefjord-Roskilde Fjord komplekset fra 1941-1942 og frem til 1990'erne, hvorunder området har oplevet en forøget tilledning af næringssalte og nedsat gennemsigtighed i vandet. Studiet viser, at de lavsaline og mere næringsrige afsnit af komplekset er blevet fattigere på arter og præget af dominans af små, hurtigtvoksende alger og lav strukturel og funktionel diversitet i samfundene sammenlignet med de højsaline og mere næringsfattige afsnit. Det var allerede situationen i Roskilde Fjord i 1940'erne. Derimod har vi konstateret en signifikant udvikling i Isefjordens ydre og indre bredninger i løbet af de 50 år mod en lavere strukturel diversitet i samfundene især som følge af tilbagegang af de store brunalger. Undersøgelsen viser, at selv markante ændringer i samfundene kun kan påvises ved kvantitative studier, mens kvalitative opgørelser af arternes tilstedeværelse kun giver et svagt grundlag for at vurdere ændringer i samfundene, fordi der skal foregå meget voldsomme ændringer i marine områder før arter helt forsvinder og nye kommer til. Et igangværende projekt tester den hypotese, at faldet i artsantal ved øget næringsberigning og øget forstyrrelse dels ændrer hyppighedsmønstrene i havalgesamfundene dels forøger graden af dominans mellem arterne. Da de fasthæftede alger direkte konkurrerer om plads og lys på voksestedet, mens fritlevende mikroalger i vandet ikke gør det, tester vi også den hypotese, at dominansen er mere udpræget i havalgesamfundene, hvor konkurrencen kan spille en større rolle for artsfordelingen end forskelle i ressourceudnyttelsen. Et andet mere generelt projekt tester den hypotese, at forøget stejlhed af miljøgradienter (f.eks.. i form af horisontale salinitetsgradienter og vertikale lysgradienter) nedsætter artsrigdommen og muligheden for zonering ved at mindske plads og tidsmæssig stabilitet. Det fører til den forudsigelse, at de ultimative grænser for arternes tilstedeværelse indskrænkes p.g.a. mindre stabilitet af miljøforholdene i tid og rum. Hypotesen er generel for dyrs, planters og algers udbredelse langs miljøgradienter i havet, i ferskvand og på land (A.L. Middelboe, K. Sand-Jensen, O. Vestergaard og P. Møller Pedersen, Botanisk Institut, KU).

Udvikling af sensor til måling af strømningshastigheder i vand

På afdelingen for mikrobiel økologi på Århus Universitet har vi udviklet en mikrosensor til måling af strømningshastigheder i væsker. Sensoren har en spidsdiameter på under 50 µm og kan måle strømhastigheder fra 10 µm per sekund til 6 cm per sekund. Det ligger 2 størrelsesordner over, hvad man før har kunnet måle med en og samme sensor. Vi arbejder for øjeblikket med biologiske anvendelser af sensoren på biofilm og epifytlag hos vandplanter. Projektet blev udført på Århus Universitet (O. Pedersen, N.P. Revsbech og J. Gundersen fra Unisense med støtte fra MicroFlow projektet, EU).

Tilpasninger i vandplanters ledningsvæv til livet i vand

Planter, der lever helt neddykkede i vand, har ingen transpirationsstrøm. De genererer i stedet, ved hjælp af osmose i rødderne, en opadrettet vandstrøm, som formodentlig sikrer forsyningen af næringssalte og hormoner til skuddet. Da det er

energikrævende at drive denne vandstrøm, har undervandsplanterne tilpasset deres ledningsvæv, således at modstanden mod vandtransport er mindst mulig og udgifterne til vedligeholdelse dermed minimale. Modstanden er mindsket væsentligt, da vandplanterne har udviklet nogle store centrale xylem-elementer – blot en mindre øgning af kar-dimensionerne er særdeles betydningsfuld for den hydrauliske ledningsevne i kapillærrørssystemer. En ligeså væsentlig tilpasning i ledningsvævet er videreførelsen af de Caspariske striber til skud og blade. De Caspariske striber fungerer som et vandtæt bånd imellem ledningsvævet og det omgivende væv, og denne isolation sikrer, at vandet ikke siver ud af stængelen på vej op igennem skuddet (O. Pedersen).

Kulstofoptagelse hos tropiske rosetplanter

Denne undersøgelse skulle gerne afgøre, hvorvidt der findes tropiske akvatiske rosetplanter med udnyttelse af sediment-CO_2 og dermed fastslå, om denne tilpasningstype er universel eller især tilknyttet tempererede og subarktiske områder. Undersøgelsen skulle også gerne forbedre grundlaget for at vurdere, om tilpasningen især er tilknyttet arter med amfibisk levevis, eller om den også udstrækkes til permanente undervandsplanter. Et andet hovedpunkt er, at vi kan teste sammenhængene imellem vækshastighed, levetid og næringsindhold hos planter og vurdere, i hvilket omfang relationerne modificeres af temperaturen i forskellige klimatiske regioner. Undersøgelse er sket i samarbejde med Institute of Tropical Biology, HCMC, Vietnam og har desuden modtaget støtte af Verdensnaturfonden (O. Pedersen).

Forekomst, toksinproduktion og skæbne af cyanobakterier i ferskvand

I forbindelse med afslutning af dette SNF-finansierede rammeprojekt, som har haft til formål at kortlægge hyppighed og intensitet af opblomstringer af toksiske cyanobakterier i danske søer, er der gennemført laboratorieeksperimenter til belysning af hepatotoksiners allelopatiske effekter på autotrofe organismer, persistens af toksinerne i vandige opløsninger samt arbejdet med at optimere metoder (HPLC og ELISA) til at bestemme toksinkoncentrationer. Der er desuden gennemført vækstekseperimenter med en toksisk stamme i kemostatopsætninger i laboratoriet med henblik på at dokumentere en postuleret sammenhæng mellem toksinproduktion og forskellige stressfaktorer. Endelig er der blevet udformet en slutrapport til Forskningsrådet samt indsendt manuskripter til internationale tidsskrifter. Projektets aktiviteter videreføres i de kommende år gennem bl.a. deltagelse i et tværfagligt, internationalt projekt finansieret af EU (K. Christoffersen, S. Lyck).

Struktur og funktion af mikrobielle samfund i arktiske limniske systemer

Fysisk-kemiske og biologiske undersøger af ca. 50 søer i Øst- og Vestgrønland danner grundlaget for tværgående analyser af planktonstruktur og fødekædeinteraktioner. Der er gennemført analyser i både lavvandede og dybere søer af de væsentlige planktoniske komponenter (bakterier, protozoer, fytoplankton, zooplankton og fisk) som spotmålinger i sommerperioden. I 6 af søerne er der desuden gennemført en undersøgelse af sæsonvariationen i alle parametre samt bestemt primærproduktion. Sideløbende er der udført eksperimenter i mindre in situ indhegninger og kamre i laboratoriet, for at undersøge betydningen af damrokken *Lepidurus articus* som prædator på dafnier samt de direkte og indirekte effekter af dette på det mikrobielle samfund. Disse studier viser blandt andet, at fødekæden i de arktiske søer er simpelt opbygget med kun få arter, og at produktionen i høj grad er begrænset af næringsstoffer. Dog spiller topprædatorerne (fjeldørred og damrokke) en langt større rolle for fødekædestrukturen og for stofomsætningen i pelagialet end i tempererede søer, hvilket bl.a. er forårsaget af den lave diversitet i planktonet samt prædatorernes brede fødespektrum. Projektet er led i en større indsats omkring studier af arktiske akvatiske systemer og udføres i samarbejde med Danmarks Miljøundersøgelser og Grønlands Geologiske Undersøgelser med finansiering af bl.a. SNF og Kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland (K. Christoffersen, S. Baretto, E. Jeppesen, (DMU), J. Anderson, (GEUS)).

Vækst og regulering af heterotroforganismer i danske søer

I fortsættelse af tidligere studier er der gennemført undersøgelser af zooplanktonsamfunds græsningstryk på fytoplankton, protozoer og bakterier under indflydelse af fisk. I store *in situ* indhegninger er der manipuleret med tætheden af vandplanter, der virker som refugier for zooplanktonet, samt mængden og sammensætningen af fisk. Hypotesen der testes forudsiger, at en øget plantetæthed kan modificere prædationstrykket fra fisk og dermed øge den kvantitative og kvalitative betydning af zooplankton for stofomsætningen samt at fiskearters indbyrdes relationer ændres i systemer med vandplanter. De hidtidige resultater understøtter hypotesen om vandplanters

strukturerede rolle for både autotrofe og heterotrofe planktonorganismer. Projektet finansieres af interne midler samt gennem et SNF-rammeprojekt og udføres i samarbejde med Danmarks Miljøundersøgelser. Sideløbende udføres laboratorie- og felteksperimenter til belysning af pesticiders effekter på planktonsamfund. Ved at udføre forsøg over en relativ stor pesticidgradient i mindre indhegninger (50-150 liter) har det været muligt at fastlægge LC_{50} og EC_{50} niveauer under naturlige betingelser på arts- slægts- og samfundsniveau. Eksperimenterne har bl.a. vist, at protozoer er langt mere følsomme overfor visse insekticider end antaget ud fra traditionelle laboratorietest samt at omfanget af de indirekte effekter af pesticider på f.eks. reproduktion og diversitet kan være betydelige. Disse studier udføres i samarbejde med Vandkvalitetsinstituttet (K. Christoffersen, E. Jørgensen, E. Jeppesen (DMU), M. Søndergard (DMU)).

Betydningen af forskellige kulstoffraktioner for næringssaltdynamikken i vådområder

Det er velkendt, at det vandopløselige kulstof bestemmer vådområders øjeblikkelige denitrifikationskapacitet, men det er ukendt, hvorledes kapaciteten ændrer sig ved langvarig, høj nitratbelastning. Accelererede forsøg ved høj temperatur kan simulere den høje belastning som forventes når flere vådområder reetableres i forbindelse med Vandmiljøplan II. Omsætning af det letnedbrydelige kulstof vil reducere denitrifikationskapaciteten med tiden og samtidigt vil jordstukturen ændres og terrænændringer og ændrede infiltrationskapaciteter kan forventes. Disse ændringer studeres ved laboratorieforsøg på jordprofiler fra Gjern Å-dalen i samarbejde med Danmarks Miljøundersøgelser og Lunds Universitet (L.K. Nielsen, T. Davidsson, C.C. Hoffmann).

Anden virksomhed

Kongresser og rejser

Laboratoriets medarbejdere har i 1998 deltaget i internationale kongresser og foretaget følgende rejser:

27th Societas International Limnologias (SIL) Congress, Dublin, Irland; AGU/ASLO Ocean Sciences, San Diego; Water Workshop, Bruxelles; 4th International Conference on Toxic Cyanobacteria, N.C., USA; Aquatic Flow Cytometry: Achievements and Prospects, Büsum, Tyskland; Besøg på Smithsonian Institute, Entomologisk Afdeling, USA; Feltarbejde i Daneborg, Young Sund, NØ-Grønland samt projektforberedelse i Vietnam; Marine Science Institute, The Philippines, Institute of Tropical Biology, Vietnam; The Society of Expeimental Biology, University of York, England; ISBW-3 møde i Quezon City, Philippinerne; WET-møde i Lund, Sverige; WET-møde i Kiel, Tyskland.

Gæster

Lic. Esteban Terneus, Universidad Católica del Ecuador; Richard K. Johnson, Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala; Ian Walker, Okanagan University, B.C., Canada; ph.d.-stud. Sara Baretto, Eötvös Loránd University, Ungarn; Prof. Geoff A. Codd, Biological Sciences, University of Dundee, Scotland; Prof. Hans Utkilen, National Inst. for Public Health, Oslo; Prof. Gertrud Cronberg, Avd. for Limnologi, Lunds Universitet, Sverige; Ass. prof. Kaarina Sivonen, Dept. of Chemistry, University of Helsinki, Finland; Miguel Pardal, University of Coimbra, Portugal; Kathrin Kiehl, University of Kiel, Tyskland; Thorbjørn Davidson, Lunds Universitet, Sverige.

Redaktionelt arbejde

European Journal of Phycology, Scientias Marinas og Ophelia.

Ph.d.-forskerkurser

Forskning, kortlægning og moniteringsprogrammer i terrestriske og akvatiske miljøer i Grønland: Drivhusgasser, vegetation, pattedyr, fugle, fisk og plankton.

Ecological implications of freshwater toxic cyanobacteria, Ferskvandsbiologisk Laboratorium, Hillerød.

Referee arbejde, medlemskab af råd m.v.

Laboratoriets medarbejdere fungerer som referees ved følgende tidsskrifter: Actualidades Biològicas, Aquatic Ecology, Aquatic Microbial Ecology, Aquatic Botany, Aquatic Sciences, Archiv für Hydrobiologie, Australian Journal of Plant Physiology, Freshwater Biology, Ecosystems, Hydrobiologia, Internationale Revue der gesamten Hydrobiologie, Journal of Ecology, Journal of Experimental Botany, Journal of Phycology, Journal of Plankton Research, Limnology and Oceanography, Marine Ecology Progress Series, New Zealand Foundation for Research, Science and Technology, NSF program on Biological Oceanography, Oikos, Ophelia, The New Phytologist, Verhandlungen Internationale Vereinigung für theoretische und angewandte Limnologie, Water Research, Verhandlungen (SIL), Water Research

samt de naturvidenskabelige forskningsråd i USA, UK og Australien.

M. Søndergaard: Laboratorieleder, medlem af Zoologisk Inst. bestyrelse, medlem af KUs miljøudvalg, formand for bedømmelsesudvalg ved professorat ved KU, medlem af bedømmelsesudvalg til professorat ved AAU, medlem af ph.d.-bedømmelsesudvalg ved AAU og i Finland og Norge, bedømmer for Norges Forskningsråd, konsulent for Trafikministeriet, formand for organisationskomiteen ASLO 2000, medlem af ASLOs mødekomite, medlem af organisationskomiteen for Lake99, paneldeltager ved Høringen om Tangeværket, opponent ex auditorio, censor ved Aarhus universitet, Roskilde Universitetscenter, Kgl. Vet. Landbohøjskole.

C. Lindegaard: Laboratoriets repræsentant i Naturfagligt udvalg under Danmarks Naturfredningsforening. Medlem af rådgivende ekspertgruppe for Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP).

P.C. Dall: Medlem af Editorial Board for 'Acta Biologica Slovenica'. Medlem af Programkommiteen for Fiskepleje, Strukturdirektoratet.

D. Jacobsen: Censor på Aarhus Universitet.

J. Borum: Censor ved Roskilde Universitetscenter og Aarhus Universitet.

O. Pedersen: Censor ved Roskilde Universitetscenter og Aarhus Universitet.

K. Christoffersen: Medlem af 2 bedømmelsesudvalg ved ansættelse af h.h.v. forskningsassistent ved DMU, Silkeborg og ph.d.-studerende (Århus Universitet). Formand for ph.d.-bedømmelsesudvalg for Kristine Garde, Ferskvandsbiologisk Laboratorium, KU. Gæseforsker på Dept. de Zoologia e Antropologia, Faculada de Ciensias Porto, Portugal.

L. Kamp Nielsen: Censor ved Odense Universitet, næstformand i Miljøfagligt Udvalg, Danmarks Naturfredningsforening, Medlem af Scientific Committee for Lake 99-konferencen.

Stab

Årsværk
VIP: 10,7
TAP: 10,4

VIP, internt finansieret
Borum, Jens; lektor.
Christoffersen, Kirsten; lektor.
Dall, Peter C; lektor.
Jacobsen, Dean; adjunkt.
Jónasson, Petúr; Emeritus; professor.
Lindegaard, Claus; lektor.
Nielsen, Lars Kamp; lektor.
Nygaard, Gunnar; æresdoktor.
Pedersen, Ole; adjunkt.
Sand-Jensen, Kaj; professor.
Søndergaard, Morten; professor (laboratorieleder).

VIP, eksternt finansieret
Borch, Niels Henrik; ph.d.
Brodersen, Claus Peter; ph.d.
Davidson, Thorbjørn; ph.d.
Flindt, -Mogens; ph.d.
Jørgensen, Erik; cand.scient.
Kiehl, Kathrin; post.doc.
Pardal, Miguel; post.doc.
Thostrup, Lykke; cand.scient.
Vestergaard, Ole; cand.scient.

Ph.d.-studerede
Bradshaw, Emily G.; ph.d.-studerende.
Brodersen, klaus; ph.d.-studerende.
Garde, Kristine; ph.d.-studerende.
Gustavson, Kim; ph.d.-studerende.
Hansen, Anja Skjoldborg; ph.d.-studerende.
Hofmann, Carl Chr.; ph.d.-studerende.
Lyck, Susanne; ph.d.-studerende.
Middelboe, Anne; ph.d.-studerende.
Nielsen, Jon Theil; ph.d.-studerende.
Petersen, Søren; ph.d.-studerende.
Riis, Tenna.; ph.d.-studerende.

TAP, internt finansieret
Andersen, Charlotte; laborant.
Brundam, Flemming; ingeniørassistent.
Brænder, Henrik; elev.
Eplov, Lis; laboratorietekniker.
Heegaard, Hanne; laborant.
Holding, Inge; regnskabsassistent.
Jacobsen, Anne; laboratorietekniker.
Kjøller, Birgit; laborietefundmægtig.
Møller, Hanne; sekretær.
Pedersen, Finn; ingeniørassistent.
Poulsen, Ena; laborant.
Willumsen, Nils; laborant.
Henriksen, Maj; elev.

Ph.d.-afhandlinger
Klaus Peter Brodersen: Macroinvertebrate communities in Danish lakes. Classification and trophic reconstruction.

Kristine Garde: Effects of ultraviolet-B radiation on marine organisms, and the impact on the structure and function of pelagic ecosystems.

Carl Christian Hoffmann: Nutrient retention in wet meadows and fens.

Laboratorieleder Morten Søndergaard

Marinbiologisk Laboratorium

Marinbiologisk Laboratorium, Helsingør blev oprettet i 1958. I dag er det udbygget som et moderne biologisk laboratorium, der som noget specielt besidder forskningsfartøjer og et stort akvarieanlæg til at holde marine organismer i live. Laboratoriet har også et omfattende bibliotek. Til laboratoriet hører også et offentligt akvarium, der viser biotoper og dyrelivet i Øresund og Kattegat.

Laboratoriets overordnede opgave er at studere livet i havet og herunder marine organismers biologi, udbredelse og fysiologi og samspillet mellem organismerne indbyrdes og med det abiotiske miljø. Inden for denne ramme dyrkes mere afgrænsede områder. I dag er de vigtigste forskningsområder biologisk oceanografi (specielt regulering af primærproduktion og omsætning i vandsøjlen, koblingen mellem vandsøjlen og havbunden og mikrobielle processer i havbunden), generel mikrobiel økologi og fysiologi, adaptationsfysiologi hos invertebrater og fisk og (som noget nyt) fiskeribiologi. Laboratoriets arbejde er overvejende baseret på lokale farvande, men også på deltagelse i udenlandske forskningstogter og ophold på marine laboratorier i udlandet.

Forskningsvirksomhed

Biologisk oceanografi

I forbindelse med en større EU-finansieret undersøgelse af Østersøen har laboratoriets indsats specielt været studiet af de spektakulære masseforekomster af filamentøse cyanobakterier, der er et tilbagevendende fænomen i Østersøen i eftersommeren. Selvom disse organismer (p.g.a. af deres opdrift) udgør ca 80% af biomassen i overfladelaget, tegner de sig kun for 10-20% af primærproduktionen. Fortsatte studier over cyanobakteriernes omsætning og mineralisering er planlagt (M. Olesen, C. Lundsgaard). Et 5-årigt projekt over studiet af Riga Bugten er formelt afsluttet, men undersøgelserne er – i samarbejde med kolleger fra Letland og Stockholm – blevet fortsat med henblik på at belyse zooplanktons og pelagiske fisks strukturerende rolle for den planktoniske omsætning i henholdsvis Riga Bugten og i Kattegat, og et større prøvetagningsprogram er planlagt for de kommende to år (M. Olesen).

Det anses sædvanligvis, at pH-ændringer og tilgængeligheden af uorganisk kulstof ikke er af betydning for fototrofe planktonorganismer i havet. En gennemgang af publicerede data viser imidlertid, at pH kan stige til 9-10 i lavvandede, højproduktive områder. Det undersøges nu, om denne effekt har betydning for successionsmønstre i fytoplanktonsamfund. I den anledning er der gennemført systematiske undersøgelser af effekten af pH på en lang række monokulturer af fytoplanktonarter; det har vist sig, at der er en betydelig variation arter imellem (P.J. Hansen).

Studiet af omsætningen af "marin sne"-partikler (d.v.s. aggregater af dødt organisk materiale, der dannes i vandsøjlen, og som gennem udsynkning er basis for livet på havbunden under den fotiske zone) har været koncentreret om partiklernes omsætning i vandsøjlen. Det er (ved hjælp af mikro-iltelektroder og radioaktive tracerforsøg) vist, at vandbevægelsen omkring partiklerne under deres udsynkning væsentligt øger den mikrobielle omsætning (H. Ploug).

Den bentiske mineralisering af organisk kulstof er blevet studeret i forskellige havområder (Barentshavet, NØ Grønland og det sydøstlige Stillehav). I arktiske sedimenter synes den bentiske omsætning at være af samme størrelsesorden som på lavere breddegrader og i alle tilfælde begrænset af tilførslen af organisk stof snarere end af temperatur. Selv på store havdybder spiller bentiske processer en stor rolle for den samlede mineralisering (således omsættes omkring 20% af den ny produktion i sedimentet på vanddybder på 4000 m (R.N. Glud)).

Den bentiske primærproduktion er blevet studeret på forskellige lavvandsedimenter (omkring Helsingør og ud for Nelson, New Zealand) med *in situ* udstyr, der er blevet udviklet til formålet. En videreudvikling af "planar optoder" til registering af den 2-dimensionale mikrofordeling af O_2 i sedimenter har også fundet sted og blandt andet blevet brugt til dokumentation af den tætte kobling mellem O_2- produktion og respiration i mikrobielle måtter (R.N. Glud, M. Kühl). Der arbejdes endvidere på udviklingen af et microfluorimeter, der kan registrere *in situ* klorofyl og accessoriske fotosyntetiske cyanobakterie-pigmenter (R. Thar, M. Kühl).

Endelig har laboratoriet bidraget til studiet af "polynier" (d.v.s. isfrie områder i polarhavet, der skyldes lokal upwelling af varmere bundvand) i den nordlige Baffin Bay gennem et canadisk finansieret projekt. Laboratoriets bidrag var studiet af den mikrobielle omsætning og specielt produktionen af bakterier, virus og heterotrofe protozoer (M. Middelboe i samarbejde med P.K. Bjørnsen og T. Gissel Nielsen, DMU).

Planktonmikroorganismers biologi

Den hypotese, at bakterievira (som er værtsspeci-

fikke) bidrager til at opretholde bakteriel artsdiversitet i vandsøjlen, blev efterprøvet i kemostatforsøg med 4 forskellige bakterie-virus par. Gennem DNA-hybridisering og kolonitællinger kunne udviklingen af de enkelte bakteriestammer følges i blandede kulturer. Den forventede effekt viste sig at være kortvarig, da der udvikledes resistente bakteriestammer. Over adskillige generationer er det således substratkonkurrence, snarere end virus, der bestemmer artssammensætningen af bakterie-populationerne. Det viste sig også, at den specifikke vækstrate konstant er lavere for virus-resistente stammer, således at der – under tilstedeværelse af virus – opnås stabil sameksistens mellem resistente og ikke-resistente bakterier (M. Middelboe i samarbejde med Å. Hagström, Kalmar Universitet). Det er endvidere lykkedes at vise, at der er en sammenhæng mellem viral lysis og bakteriel vækstrate; resultaterne skal ses som et skridt mod at kunne modellere reguleringen af virus-bakterie dynamik i naturlige systemer (M. Middelboe).

Studiet af "mixotrofe" (d.v.s. arter der samtidig er foto- og fagotrofe) dinoflagellater (*Fragilidium subglobosum* og *Gyrodinium* cf. *resplendens*) er fortsat med en undersøgelse af vækst, fotosyntese, respiration og klorofylsyntese under forskellige kombinationer af fødetilgængelighed og lysforhold (A. Skovgaard, P.J. Hansen).

Generel mikrobiel økologi og fysiologi

En undersøgelse af, hvorvidt mikroorganismers motilitet i sedimenter kan påvirke den vertikale transport af opløste stoffer (ilt, sulfid, etc.), blev gennemført. Det har vist sig, at dette under nogle omstændigheder kan spille en væsentlig rolle. Specielt interessant er svovlbakterien *Thiovulum:* Bakteriernes generering af advektiv vandbevægelse kombineret med deres kemosensoriske adfærd over for ilt-tension resulterer i dannelse af selvorganiserede horisontelle udbredelsesmønstre på havbunden, der maksimerer udvekslingen af O_2-holdigt og HS-holdigt vand (T. Fenchel, R.N. Glud).

Det er lykkedes at konstruere et computerprogram, der kan analysere videooptagelser af svømmende mikroorganismer med hensyn til hastigheder og ændringer i svømmeretning (N. Blackburn). På basis af dette udstyr er det blevet muligt at skaffe store datamængder over mikroorganismers kemosensoriske adfærd. Dette er foreløbig blevet udnyttet til at studere bakteriers akkumulering i lokale mikroområder med opløst organisk stof såvel som fagotrofe protozoers evne til at finde en akkumulation af bakterier. Projektets perspektiv er dels at kunne analysere mikrorganismers motile adfærd i kemiske gradienter og dels at studere betydningen af mikroheterogenitet for omsætningen i naturen (T. Fenchel, N. Blackburn). Studierne udvides nu også til fototrofe mikroorganismers fotosensoriske adfærd; hidtil er egnede forsøgsopstillinger blevet udviklede (R. Thar, T. Fenchel, M. Kühl).

Et flerårigt studium af energistofskiftet af den filamentøse, fototrofe bakterie *Chloroflexus* er blevet fortsat (M. Kühl i samarbejde med D.M. Ward, Montana State University). Under et forskningsophold på Heron Island Research Station, Australien gennemførtes endvidere et studium af den fotosyntetiske bakterie *Prochloron*, der lever i kappen af bestemte arter af ascidier med specielt henblik på det kemiske og lysmæssige mikromiljø. Endvidere studeredes fotosyntetiske sedimenter og mikrobielle biofilm i koralrev (M. Kühl i samarbejde med A.W.D. Larkum, Sydney).

I løbet af beretningsåret er der også blevet gjort en stor indsats med hensyn til at udbygge og optimere forskellige typer af elektrokemiske og fiberoptiske mikrosensorer til kortlægning af mikrobielle processer i sedimenter og andre miljøer (M. Kühl).

Adaptationsfysiologi

Studiet af tolerance overfor hypoxi, anoxi og eksponering med svovlbrinte hos forskellige krebsdyr er fortsat ud fra flere, tildels nye, problemstillinger. Det er tidligere blevet vist, at kun 20-50% af iltgælden efter eksponering over for hypoxi og svovlbrinte (målt som den forhøjede respirationsrate efter eksponeringen) kan forklares gennem reoxidation af anaerobe stofskifteprodukter og af reducerede svovlforbindelser. Det er i beretningsperioden blevet påvist, at når effekten af membran-depolarisering og genopbygning af ATP-reserver medtages, kan der redegøres for ca 80% af den målte iltgæld. Det undersøges nu, om aktivitetsbetinget adfærd (øget motilitet) under recovery-perioden kan forklare resten (L. Hagerman, B. Vismann). Hos isopoden *Saduria* udgør thiosulfat et væsentligt slutprodukt ved detoxificering af sulfid. Det er blevet vist at thiosulfat virker som en modulerende faktor på hæmocyanins iltaffinitet; en tilsvarende effekt ses ikke hos mere sulfidfølsomme krebsdyr-arter (B. Vismann, L. Hagermann). Det er endvidere vist, at tilpasning til hypoxi bl.a. medfører ændringer i konfigurationen af hexa- og dodecamerer i hæmocyaninmolekylet hos *Saduria* og hos den sedimentlevende amphipod *Monoporeia* (L. Hagerman i samarbejde med E. Sandberg, Tvärminne og J. Spicer, Sheffield).

Et mindre studium over detoxifikation og effekten på energistofskiftet af fluoranthen hos søskendearter af børsteormen *Capitella* er påbegyndt i beretningsperioden. Forsøgene har imidlertid ikke givet entydige resultater og er derfor endnu uafsluttet (B. Vismann i samarbejde med Inez Gamenick, RUC).

Med hensyn til respirations- og kredsløbsfysiologi hos fisk er adskillige projekter blevet gennemført og afsluttet i løbet af beretningsperioden. Det har i mange år været postuleret, at fisk, der svømmer i stime, har en energetisk fordel heraf. Det er lykkedes at påvise dette eksperimentelt for havbars, idet stimens forreste fisk har et signifikant højere energiforbrug end fisk der svømmer længere nede i stimen (J.F. Steffensen, J. Herskin). Ved hjælp af svømmerespirometre har det været muligt at undersøge funktionen af musklerne hos fisk under konstant svømning. Dette er gennemført (på makrel) ved at indoperere guldkugler i muskulaturen eller ved at påsy en siliconeslange med kviksølv langs midtlinjen af fiskene kombineret med røntgen-videooptagelser samt ved indoperering ad EMG-elektroder. Studiet har på flere måder revideret tidligere opfattelser af fisks muskelaktivitet under svømning (J.F. Steffensen i samarbejde med R.G. Shadwick, Scripps, University of California). Betydningen af den coronare blodforsyning i forbindelse med svømning under hypoxi hos ørreder er også blevet afsluttet under beretningsperioden (J.F. Steffensen i samarbejde med A.P. Farell, Simon Fraser University, British Columbia).

Undersøgelserne af det sekundære karsystem og dets funktionelle betydning er blevet fortsat gennem sammenligninger af dets volumen hos henholdsvis fisk med et højt og et lavt normalt blodtryk (tun og torsk). Det var overraskende, at tunfisk (i modsætning til f.eks. ørreder) kun har et insignifikant volumen af det sekundære karsystem (J.F. Steffensen).

Marin parasitologi

Livscyklus af torske-rundormene *Cucullanus cirratus* og *Capillaria gracilis* er blevet opklarede og obligatoriske mellemværter er blevet påvist. Studiet af myxosporidier (en gruppe af encellede fiskeparasitter) i marine fisk er blevet påbegyndt i beretningsperioden. Fra ferskvandsarter er det kendt, at oligochaeter fungerer som mellemværter, men ingen livscyklus for marine arter er hidtil blevet udredt. En undersøgelse af marine oligochaeter og polychaeter for sporer er blevet påbegyndt med henblik på afklaring af marine myxosporidiers livscyklus (M. Køie).

Endvidere er i beretningsperioden en monografi over fiskeparasitter i færøske farvande blevet afsluttet (monogene og digene ikter, bændelorm, igler, kradsere og krebsdyr; rundormene er tidligere publiceret) (M. Køie).

Fiskeribiologi

Siden 1997 har et professorat i fiskeribiologi formelt været tilknyttet Marinbiologisk Laboratorium, men med arbejdsplads på Danmarks Fiskeriundersøgelser, Charlottenlund. I beretningsperioden er en flerartsmodel (som inkluderer sild, brisling og torsk) blevet udvidet med en model af torsks vækst og modenhed som funktion af fødetilgængelighed; modellen giver en beskrivelse af de observerede vækstændringer hos Østersøtorsk inden for de sidste ca 25 år. Modellen er blevet brugt til at undersøge, hvordan forskellige biologiske referencepunkter for Østersøfiskeriet blev påvirket af artsinteraktioner og vækstændringer. Mens enkelt- og flerartsmodeller giver stort set samme historiske gydebiomasser af torsk, sild og brisling, når modellerne bruges til at bestemme bestandsstørrelserne ud fra fangst- og togtdata, er der stor forskel på modellernes forudsigelser af, hvordan fremtidige ændringer i fiskeriet vil påvirke bestande og fangster. Resultatet understreger vigtigheden af at medtage usikkerheden om systemets struktur i fiskerirådgivning (H. Gislason).

En sammenligning af fødevalg og -tilgængelighed hos nordsøtorsk og -hvilling har vist, at disse fisk er mere kræsne end tidligere antaget. Således ændrer arternes fødevalg sig mindre som funktion af ændringer i fødeudbudet end forventet. Fænomenet kaldes "negative switching" og er interessant, fordi det virker destabiliserende på byttedyrspopulationer (H. Gislason).

Anden virksomhed

Undervisning (udover rekvireret undervisning)

Laboratoriet afholdt et kursus for speciale- og ph.d.-studerende i forårssemestret ("Instrumenters fysiske baggrund"), et ph.d.-kursus i fiskeribiologi, og så er der blevet afholdt et ugentligt kollokvium. Michael Olesen var lærer på et marinbiologisk kursus ved Letlands Universitet, Riga, T. Fenchel underviste på et ph.d.-kursus ved Aarhus Universitet, og T. Fenchel og N. Blackburn bidrog til et EU-sponsoreret kursus i modeller af mikrobielle processer. Laboratoriets medarbejdere har derudover givet 15 inviterede forelæsninger på danske universiteter og andre in-

stitutioner og møder. Lars Hagerman har været eksaminator på ph.d.-afslutninger ved universiteterne i Göteborg og Hull.

Marianne Køie har færdiggjort en bog over danske farvandes fauna med beskrivelse og illustration af over 500 arter af invertebrater, fisk og marine pattedyr. Tom Fenchel (sammen med G.M. King og T.H. Blackburn) har udgivet en lærebog i mikrobiel biogeokemi.

Kultursamlingen af alger, m.v.

Laboratoriet opretholder en samling af encellede alger, cyanobakterier og vandlopper. De anvendes til laboratoriets egen forskning, men leverer også kulturer til en længere række af eksterne brugere i ind- og udland (P.J. Hansen).

Øresundsakvariet

Akvariets formelle status er i beretningsperioden blevet ændret, så at det nu er en helt integreret del af Marinbiologisk Laboratorium og med en nyansat akademisk leder. Dette har også givet anledning til en renovering af akvariet og til en del fornyelser (deriblandt et stort akvarium, der viser en ålegræs-biotop) og en øget markedsføring. Der har i 1998 (indtil november) været ca 33.000 besøgende (en øgning på ca 8% i forhold til året før) og på trods af mange investeringer, har akvariet givet et økonomisk overskud. Opbygningen af en skoletjeneste på Øresundsakvariet er også begyndt i beretningsperioden. Akvariet er blevet medlem af "European Union of Aquarium Curators" og deltog i dets 16. møde. Akvariet var endelig en af værterne for OCEAN98 konferencen i forbindelse med UNESCO's udnævnelse af 1998 som "havets år" (J.P. Jeppesen).

Se desuden Øresundsarkvariet under Informationsvirksomhed i årbogen.

Anden udadvendt virksomhed

Laboratoriet har holdt forskellige rundvisninger og foredrag for bl.a. skoleklasser fra Danmark og Sverige og andre grupper af gæster og for studentergrupper fra henholdsvis Kina og Universitetet i Hamborg. Mathias Middelboe deltog i et fagligt panel for "Spørg naturvidenskaben" i forbindelse med Dansk Naturvidenskabsfestival. Laboratoriet har været vært for marinbiologiske kurser arrangeret af DIS og for University of Hull. Laboratoriet var vært for Scandinavian Section of the Society of Protozoologists 20. årsmøde.

Tidsskriftet Ophelia

Den selvejende institution "Ophelia Publications" har en bestyrelse valgt af laboratoriets faste videnskabelige medarbejdere. Dens funktion er at udgive marinbiologisk litteratur såsom monografier og symposieberetninger, men først og fremmest det internationale tidsskrift "Ophelia" (med K. Muus som redaktør og en internationalt sammensat Editorial Board). I beretningsperioden udkom to bind med ialt 30 afhandlinger (overvejende med udenlandske forfattere) (K. Muus).

Anden redaktionel virksomhed

Lars Hagerman er regional redaktør af tidsskriftet "Marine Biology" og J.F. Steffensen er medredaktør af "J. Experimental Biology On-Line". Tom Fenchel er medredaktør af "Marine Ecology Progress Series" og af "Aquatic Microbial Ecology" og i redaktionskomiteen af yderligere 7 internationale tidsskrifter. Marianne Køie er i redaktionskommiteen af "Diseases of Aquatic Organisms". Tom Fenchel har redigeret en serie inviterede review artikler i anledning af tidsskriftet Oikos 50-års jubilæum. Alle laboratoriets senior videnskabelige medarbejdere har været referees på manuskripter fra internationale tidsskrifter (såvel som for udenlandske forskningsråd o.lign.).

Medlemsskab af råd, udvalg, m.v.

Tom Fenchel er næstformand i bestyrelsen for Danmarks Fiskeriundersøgelser, vicepræsident for Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab og præsident for Scandinavian Section of the Society of Protozoologists og har været medlem af stillingsbesættelsesudvalg og af planlægningskommiteen for to internationale kongresser. Michael Olesen er medlem af Østersøfonden og J.F. Steffensen er medlem af ICES/GLOBEC Working Group on Cod and Climate Change. Bent Vismann har været medlem af det biologiske studienævn.

Rejser, kongress-deltagelse, m.v.

Tom Fenchel deltog i to symposier i henholdsvis London og Neustadt og var i Tallinn i forbindelse med et møde om baltisk-skandinavisk akademisamarbejde. Marianne Køie deltog i et togt i Østersøen. John F. Steffensen har opholdt sig i Milano i forbindelse med et EU-projekt og på Norsk Polarinstitutt, Spitzbergen i forbindelse med planlægning af forskningssamarbejde og har deltaget i symposier afholdt i Berlin, Baltimore, Umeå og York. Per J. Hansen og A. Skovgaard deltog i en protozo-kongress i Arizona og PJH endvidere i et møde i Kalmar. Michael Kühl var på et forskningsophold på Heron Island Research Station (Great Barrier Reef, Australien) og har deltaget i symposier i Bremen og været på flere kortere ophold på Max-Planck-Instutut für marine

Mikrobiologie, Bremen. Ronnie N. Glud var på et forskningsophold ved The Cawthron Institute (New Zealand) og har deltaget i kongresser i Paris (sammen med H. Ploug) og i Bremen. Lars Hagerman har været på et forskningsophold på Tvärminne Biologiske Station (Finland) og deltaget i et symposium i Plymouth. Mathias Middelboe har deltaget i et togt til den nordlige del af Baffins Bay. Michael Olesen deltog i havforskningstogter i Østersøen og i et symposium i Riga.

Gæster

En lang række inden- og udenlandske kolleger har besøgt laboratoriet med én eller et par dages ophold i forbindelse med foredrag eller forskningssamarbejde. Følgende har opholdt sig længere tid på laboratoriet i forbindelse med forskningssamarbejde: Frank Wenzhöfer og Susan Boehme, MPI-Bremen; Silvia Goméz-Jimenez, Mexico; Minna Tallquist, Åbo Akademi; Augustu Abe, Brasilien; E.W. Taylor, Birmingham og T. Wang, Odense Universitet.

Tom Fenchel

Stab

Årsværk
VIP: 9,1
TAP: 13,3

VIP
Blackburn, Nicholas; post.doc.stipendiat.
Fenchel, Tom; professor.
Gislason, Henrik; professor.
Glud, Ronnie N.; lektor.
Hagerman, Lars; lektor.
Hansen, Per Juel; lektor.
Hüssy, Karin; ph.d.-studerende.
Jakobsen, Hans H.; ph.d.-studerende.
Koed, Anders; ph.d.-studerende.
Kühl, Michael; Ole Rømer stipendiat.
Køie, Marianne; lektor.
Lundsgaard, Claus O.; post.doc.stipendiat (til 14.09.98).
Middelboe, Mathias; adjunkt.
Muus, Kirsten; lektor.
Neuenfeldt, Stefan; ph.d.-studerende.
Ockelmann, Kurt W.; lektor emeritus.
Olesen, Michael; lektor.
Pedersen, Benedikte H.; forskningsadjunkt.
Ploug, Helle; post.doc.stipendiat.
Satapomin, Suree; ph.d.-studerende.
Skovgaard, Alf; ph.d.-studerende.
Steffensen, John Fleng; lektor.
Thar, Roland; ph.d.-studerende.
Thorsen, Marianne S.; post.doc.stipendiat.
Vismann, Bent; lektor.

TAP
Brander, Birgit L.; laborant.
Christensen, Hanne R.; sekretær (til 30.09.98).
Ernsted, Marianne; bibliotekar.
Eskildsen, Michael; laborantelev.
Glud, Anni; laborant.
Green, Brian; bedstemand.
Holm, Anne B.; korrespondent.
Jeppesen, Jens P.; biolog, leder af Øresundsakvariet.
Johansen, Jeanne; laborantfuldmægtig.
Knudsen, Leif; ingeniørassistent.
Knudsen, Monna; rengøringsassistent.
Pedersen, Ingelise; rengøringsassistent.
Poulsen, Åse; rengøringsassistent.
Seider, Barbara; laborant (til 31.10.98).
Skarsø, Marianne G.; laborantelev.
Thrue, Benly; skipper.
Vergo, Rose Marie; kontorfuldmægtig.
Aagaard, Ib; laboratoriebetjent.

Ph.d.-afhandlinger

Nielsen, Michael Engelbrecht: En parasitisk nematod hos ål. Et eksperimentalt studie af humorale reaktioner i *Anguilla japonica* og *Anguilla anguilla* mod udvalgte parasitantigener.

Højgaard, Dánjal Petur: Aspects of the life cycle of the whaleworm *Anisakis simplex* (Nematoda: Ascaridoidea), and its infection of saithe, *Pollachius virens* (L).

Thorsen, Marianne Seneca: Stofomsætning, mikrobielle processer og forekomst af mikrobiota i fordøjelseskanalen hos det irregulære søpindsvin.

Fondsstøtte

Zoologisk Institut

Jarlfonden
Fugletælling (Torben Dabelsteen) kr. 21.000.

Skov- og Naturstyrelsen
Skarvafværgeforanstaltninger (Mogens Bildsøe) kr. 362.000.

Cellebiologisk-Anatomisk Laboratorium

Carlsbergfondet
Fotometer/Carlsberg (Cornelis J.P. Grimmelikhuijzen) kr. 209.340.

Ferskvandsbiologisk Laboratorium

Danmarks Miljøundersøgelser
Geografisk udbredelse af danske ferskvandsinvertebrater (Claus Lindegaard) kr. 30.000.

EU
EULIT-projekt (Jens Borum) kr. 282.223.
Feed-back mekanismer mellem planter og hydraulik (Morten Søndergaard) kr. 1.462.188.
Forskningsprojekt i SØ-Asien (Jens Borum) kr. 605.254.
Impact of climate change (CLIMFRESH) (Morten Søndergaard) kr. 7.076.240.
TOPIC Toxin Production in Cyanobacteria (Kirsten Christoffersen) kr. 1.581.363.

Europ.Soc.Udvikl.fond/arb.markedsstyr
Efteruddannelse i Øresund (Mogens Flindt) kr. 700.000.

Nor-Fa Nordisk Forskerakademi
Nordisk ph.d-kursus (Kirsten Christoffersen) kr. 234.014.

Rådet for Ulandsforskning
Hovedkonto – natural and human disturbances on the ecology of tropical streams (Dean Jacobsen) kr. 1.711.724.

Marinbiologisk Laboratorium

Carlsbergfondet
Apparatur/Carlsberg (Mathias Middelboe) kr. 387.000.
Dannelse og mikrobiel nedbrydning af marine aggregater (Helle Ploug) kr. 335.000.
Kredsløb & hudåndedræt hos fisk (John Fleng Steffensen) kr. 178.000.

Danida Fellowship Centre
Ph.d Suree Satapoomin (Per Juel Hansen) kr. 508.800.

Direktør Ib Henriksens Fond
Østersøtogt (Michael Olesen) kr. 40.000.

EU
Behaviour of marine photosynthetic microorganisms (Tom Fenchel) kr. 823.644.

Elisabeth og Knud Petersens Fond
Arbejdsbåd til fiskeriforskningsprojekter (Michael Olesen/Jens Peter Jeppesen) kr. 66.000.
Fordøjelse hos ålelarver (Benedikte Hedegaard Pedersen) kr. 52.300.
Udstyr til projekt om åls vækst (John Fleng Steffensen) kr. 74.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
In situ og laboratorie undersøgelser (Ronnie Nöhr Glud) kr. 278.400.
Microenvironmental controls of carbon cycling (Michael Kühl) kr. 7.500.000.
Partikel dynamik og tropisk dynamik i marint plankton (Mathias Middelboe) kr. 72.000.

Publikationer

Zoologisk Institut

Andreassen J.: Interactions between intestinal tapeworms and their hosts: Present knowledge and problems. Parassitologia 39, s. 259-267, 1997.
Boyd H., Fox A.D., Kristiansen J.N., Stroud D.A., Walsh A.J., Warren S.M.: Changes in abdominal profiles of Greenland White-fronted geese during spring staging in Iceland. Wildfowl 49, s. 57-71, 1998.
Fox A.D., Kahlert J., Walsh A.J., Stroud D.A., Mitchell C., Kristiansen J.N., Hansen E.B.: Patterns of body mass change during moult in three different goose populations. Wildfowl 49, s. 45-56, 1998.
Lund A., Wallgren P., Rundgren M.: Performance Behaviour and Immune Capacity of Domestic Pigs Recured for Slaughter as Sibbings or Transported and Recured as Mixed Groups. Acta Agricultura Scandinavica 48, s. 103-112, 1998.
Skovgaard K., Pedersen V., Jeppesen L.L.: The Preference for Differents types of floor in Silver Foxes (Vulpes vulpes) and Blue Foxes (Alopex lagupus). Scientifur Vol. 22, no. 2, s. 99-106, 1998.

Afdeling for Populationsbiologi

Andreassen J.: Intestinal Tapeworm. i: Topley & Wilson's Microbiology and Microbial Infections. 9. udg. Vol. 5: Parasitology, s. 521-537, Cox, FEG, Kreier, JP & Wakelin, D., Arnold, London, UK 1998.
Birungi J., Roy M.S., Arctander P.: DMSO-preserved samples as a source of mRNA for RT-PCR. Molecular Ecology 7, s. 1429-1430, 1998.
Bøgh C.: Permethrin-impregnated bednet effects on resting and feeding behaviour of lymphatic

filariasis vector mosquitoes in Kenya. Medical and Veterinary Entomology 12, s. 52-59, 1998.

Fox A.D., Kristiansen J.N., Stroud D.A., Boyd H.: The effects of simulated spring goose grazing on the growth rate and protein content of Phleum pratense leaves. Oecologia 116, s. 154-159, 1998.

Garcia-Moreno J., Arctander P.: Pre-Pleistocene differentiation among chat-tyrants. The Condor 100, s. 629-640, 1998.

Giao P.M., Tuoc D., Dung V.V., Wikramanayake E.D., Amato G., Arctander P., MacKinnon J.R.: Description of Muntiacus truongsonensis, a new species of muntjac (Artiodactyla: Muntiacidae) from Central Vietnam, and implications for conservation. Animal Conservation 1, s. 61-68, 1998.

Gravlund P., Meldgaard M., Pääbo S., Arctander P.: Polyphyletic Origin of the Small-Bodied, High-Arctic Subspecies of Tundra Reindeer (Rangifer tarandus). Molecular Phylogenetics and Evolution Vol. 10, no. 2, s. 151-159, 1998.

Kristiansen J.N.: Nest site preference by Greylag Geese Anser anser in reedbeds of different harvest age. Bird Study 45, s. 337-343, 1998.

Kristiansen J.N., Fox A.D., Stroud D.A., Boyd H.: Dietary and microtopographical selectivity of Greenland white-fronted geese feeding on Icelandic hayfields. Ecography 21, s. 480-483, 1998.

Kristiansen J.N.: Grågæssenes redesteder. i: Vejlernes Natur – Status 1998, s. 156-162, Poul Hald-Mortensen/Aage Jensens Fonde, Wadmann Bogtryk, Thisted, Danmark 1998.

Larsen L.E., Uttenthal Å., Arctander P., Tjørnehøj K., Viuff B., Røntved C., Rønsholt L., Alexandersen S., Blixenkrone-Møller M.: Serological and genetic characterisation of bovine respiratory syncytial virus (BRSV) indicates that Danish isolates belong to the intermediate subgroup: No evidence of a selective effect on the ... Veterinary Microbiology 62, s. 265-279, 1998.

Munster-Swendsen M.: Københavns Universitets Læsø-laboratorier. Dansk Naturhistorisk Forening 8, s. 52-58, 1998.

Munster-Swendsen M.: Feltfangster af honningbier på Læsø i 1998. Tidsskrift for biavl 12, s. 377-379, 1998.

Nyakaana S., Arctander P.: Isolation and characterization of microsatellite loci in the African elephant, Loxodonta africana. Molecular Ecology 7, s. 1436-1437, 1998.

Olsen A., Magnussen P., Ouma J.H., Andreassen J., Friis H.: The contribution of hookworm and other parasitic infections to haemoglobin and iron status among children and adults in western Kenya. Transactions of the royal society of tropical medicine and hygiene 92, s. 643-649, 1998.

Pedersen B.V.: Kvægmyg. i: Den Store Danske Encyclopædi, bind 11, s. 416, Danmark 1998.

Pedersen B.V.: DNA-analyser av Bin. Nordbi 2, s. 24-32, 1998.

Roy M.S., Arctander P., Fjeldså J.: Speciation and taxonomy of montane greenbuls of the genus Andropadus (Aves: Pycnonotidae). Steenstrupia 24, s. 51-66, 1998.

Simonsen B.T., Siegismund H.R., Arctander P.: Population structure of African buffalo inferred from mtDNA sequences and microsatellite loci: High variation but low differentiation. Molecular Ecology 7, s. 225-237, 1998.

Sunde P., Stener S.Ø., Kvam T.: Tolerance to humans of resting lynxes lynx lynx in a hunted population. Wildlife Biology 4, s. 177-183, 1998.

Sunde P., Overskaug K., Kvam T.: Culling of lynxes lynx lynx related to livestock predation in a heterogeneous landscape. Wildlife Biology 4, s. 169-175, 1998.

Vibe-Petersen S.: Laboratory rearing of the urine fly, Scatella (Teichomyza) fusca and observations on feeding and oviposition on pig farms. Entomologia Experimentalis et Applicata 87, s. 325-327, 1998.

Vibe-Petersen S.: Development, survival and fecundity of the urine fly, Scatella (Teichomyza) fusca and predation by the black dumpfly, Hydrotaea aenescens. Entomologia Experimentalis et Applicata 87, s. 157-169, 1998.

Cellebiologisk-Anatomisk Laboratorium

Darmer D., Hauser F., Grimmelikhuijzen C.: Three different prohormones yield a variety of Hydra-RFamide (Arg-Phe-NH_2) neuropeptides in Hydra magnapapillata. Biochemical Journal 332, s. 403-412, 1998.

Galil B.S., Lützen J.: Jeopardy: Host and parasite lessepsian migrants from the Mediterranean coast of Israel. Journal of Natural History 32, s. 1549-1551, 1998.

Hansen G.N., Hansen B.L.: Immunocytochemical localization and characterization of mammalian thyrotopin-like material in the pituitary of the Australian lungfish, Neoceratodus forsteri. Cell Tissue Res 294, s. 515-523, 1998.

Hauser F., Søndergaard L., Grimmelikhuijzen C.: Asexual reproduction as part of the life cycle in pmental Regulation of a Novel Receptor from

Drosophila Melanogaster Structurally Related to Gonadotropin-Releasing Hormone Receptors from Vertebrates. Biochemical and Biophysical Research Communications 249, s. 822-828, 1998.

Hauser F., Søndergaard L., Grimmelikhuijzen C.: Molecular Cloning, Genomic Organization and Developmental Regulation of a Novel Receptor from Drosophila Melanogaster Structurally Related to Gonadotropin-Releasing Hormone Receptors from Vertebrates. Biochemical and Biophysical Research Communications 249, s. 822-828, 1998.

Huang J.F., Lützen J.: Rhizocephalans (Crustacea: Cirripedia) from Taiwan. Journal of Natural History 32, s. 1319-1337, 1998.

Lützen J., Kazuya N.: Two akentrogonid rhizocephalans (Crustacea, Cirripedia) parasitic on shrimps, Thylacoplethus edwardsi Coutiere from Japan and T. minutus sp. nov. from Australia. Bulletin of the National Museum, Tokyo, Ser. A 24, s. 177-184, 1998.

Munk O.: Light guides of the escal light organs in some deep-sea anglerfishes (Pisces: Ceratioidei). Acta Zoologica, Stockholm 79, s. 175-186, 1998.

Munk O., Hansen K., Herring P.J.: On the development and structure of the escal light organ of some melanocetid deep sea anglerfishes (Pisces: Ceratioidei). Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom 78, s. 1321-1335, 1998.

Møbjerg N., Larsen E.H., Jespersen Å.: Morphology of the neuron in the mesonephros of Bufo Bufo (Amphibia, Anura, Bufonidai). Acta Zoologica (Stockholm) 79, s. 31-50, 1979.

Takahashi T., Lützen J.: Asexual reproduction as part of the life cycle in Sacculina polygenea (Cirripedia: Rhizocephala: Sacculinidae). Journal of Crustacean Biology 18, s. 321-331, 1998.

Vibede N., Hauser F., Williamson M.: Genomic Organization of a Receptor from Sea Anemones, Structurally and Evolutionarily Related to Glycoprotein Hormone Receptors from Mammals. Biochemical Biophysical Research Communications 252, s. 497-501, 1998.

Østergaard P.: Anatomy and development of an endoparasitic codepod Parachordeumium amphiurae (Herouard) (Cyclopoida, Chrodeumiiddae) living in the brittlestar Amphipholis squamata (Delle Chiaje). Zoologischer Anzeiger 236, s. 189-202, 1998.

Østergaard P.: Anatomy and development of an endoparasitic codepod Parachordeumium amphiurea (Herouard) (Cyclopoida, Chrodeumiidae) living in the brittlestar Amphipholis squamata (Delle Chiaje). Zoologischer Anzeiger 236, s. 189-202, 1998.

Ferskvandsbiologisk Laboratorium

Bach S.S., Borum J., Fortes M.D., Duarte C.M.: Species composition and plant performance of mixed seagrass beds along a siltation gradient at Cape Boliano, the Phillippines. Mar.Ecol. Prog.Ser. 174, s. 247-256, 1998.

Brodersen K.P., Whiteside M.C., Lindegård P.C.: Reconstruction of trophic state in Danish lakes using subfossil chydorid (Cladocera) assemblages. Can. J. Fish. Aquat. Sci. 55, s. 1093-1103, 1998.

Brodersen K.P., Dall P.C., Lindegård P.C.: The fauna in the upper stony littoral of Danish lakes: Macroinvertebratesas trophic indivators. Freshwater Biology 39, s. 101-116, 1998.

Christensen P.B., Lund-Hansen L.C., Borum J., Christiansen C., Larsen S.E., Hansen M.E., Andersen J., Kirkegaard J.: Havforskning fra Miljøstyrelsen, Rapport nr. 61. The Danish marine environment: Has action improved its state? 120 s. Ministry of Environment and Energy, København 1998.

Christoffersen K., Riemann B., Jensen H.J., Bosselmann S.: Frederiksborg Sslotssø. i: Sørestaurering i Danmark, Miljønyt nr. 28, s. 159-173, Søndergaard et al., Miljøstyrelsen, Miljøstyrelsen, København 1998.

Christoffersen K.: Abundance, size, and growth of heterotrophic nanoflagellates in eutrophic lakes with contrasting Daphnia and macrophyte densities. i: The Structuring Role of Subnerged Macrophytes in Lakes, s. 274-281, E. Jeppesen, M. Søndergaard, M. Søndergaard, K. Christoffersen, Springer Verlag, New York 1998.

Christoffersen K., Nielsen M.S.: Mikrobielle samfund og biologisk kaskade. Vand & Jord 6, s. 258-261, 1998.

Duarte C.M., Geertz-Hansen O., Thampanya U., Terrados J., Fortes M.D., Kamp-Nielsen L., Borum J., Boromthanatath S.: Relationship between sediment conditions and mangrove Rhizophora apiculata seedling growth and nutrient status. Mar. Ecol. Prog. Ser. 175, s. 277-283, 1998.

Flindt M.R., Kamp-Nielsen L.: The influence of sediment resuspension on nutrient metabolism in the eutrophic Roskilde Fjord, Danmark. Verh. Internat. Verein. Limnol. 26, s. 1457-1461, 1998.

Flindt M.R., Christensen S.: Øvelseskursus i Økologi B for miljøkemikere. 50 s., København 1998.

Hamburger K., Lindegård P.C., Dall P.C.: Strategies of respiration and glycogen metabolism in oligochaetes and chironomids from habitats exposed to different oxygen deficits. Verh. Internat. Verein. Limnol. 26, s. 2070-2075, 1998.

Hein M.: Inorganic carbon limitation of photosynthesis in lake phytoplankton. Freshwater Biology 37, s. 545-552, 1998.

Jacobsen D.: The effect of organic pollution on the macroinvertebrate fauna of Ecuadorian highland streams. Arch. Hydrobiol. 143.2, s. 179-195, 1998.

Jacobsen D.: Vandløbenes smådyr over store højdeforskelle i Ecoadors Andesbjerge. Naturens Verden 416, s. 416-424, 1998.

Jacobsen D., Encalada A.: The macroinvertebrate fauna of Ecuadorian highland streams in the wet and dry season. Archiv für Hydrobiologie 142, s. 53-70, 1998.

Jeppesen E., Christoffersen K.: Lake studies. i: Zackenborg Ecological Research Operations, 3rd Annual Report, 1997, H. Meltofte & M. Rasch, Danish Polar Center, Ministry of Research and Inf., Dansk Polar Center, København 1997.

Jonasson P.M.: Sigurd Olsen (1908-1980) and Macrophyte Studies at Mid- Century. Limnologica 27, s. 145-148, 1997.

Jonasson P.M., Jónsson B., Sandlund O.T.: Continental rifting and habitat formation. Arena for ressource polymorphism in Arctic Charr. Ambio 27, s. 162-169, 1998.

Krause-Jensen D., Sand-Jensen K.: Light attenuation and photosynthesis of aquatic plant communities. Limnol. Oceanogr. 43 (3), s. 396-407, 1998.

Lindegård P.C., Brodersen K.P., Wiberg-Larsen P., Skriver J.: Analysis of macrofaunal communities in Danish springs and springbrooks. i: Studies in Crenobiology, s. 201-219, L. Botosaneanu (ed.), Backhuys Publishers, Leiden 1998.

Markager S.: Dark uptake of inorganic 14C in oligotrophic oceanic waters. Journal of Plankton Research 20.9, s. 1813-1836, 1998.

Middelboe A.L., Sand-Jensen K., Krause-Jensen D.: Patterns of macroalgal species diversity in Danich estuaries. Journal of Phycology 34, s. 457-466, 1998.

Nielsen M.S.: Center for Strategisk Miljøforskning i Ferskvand. Vand og Jord 6, s. 222, 1997.

Nielsen M.S., Theil-Nielsen J., Christoffersen K., Schlüter L., Jeppesen E., Søndergaard M.: Bacterioplankton and Carbon Turnover in a Dense Macrophyte Canopy. i: Ecological Studies 131: The Structuring Role of Submerged Macrophytes in Lakes, s. 250-261, Erik Jeppesen, Martin Søndergaard, Morten Søndergaard, Kirsten Christoffersen, Springer Verlag, New York 1998.

Nielsen M.S., Theil-Nielsen J.: Bakterier på vandplanter. Vand & Jord 6, s. 262-264, 1997.

Odgaard B., Anderson J., Jeppesen E., Brodersen K.P., Rasmussen P.: Lavvandede søers miljøhistorie. Vand & Jord 6, s. 244-249, 1998.

Pedersen M.F., Borum J.: Nutrient control of estuarine macroalgae: Growth stategy and the balance between nitrogen requirements and uptake. MAr. Ecol. Prog. Ser. 161, s. 155-163, 1998.

Pedersen O.: Water and gas transport in aquatic plants – the adaptation of higher plants to a life submerged in water. The Aquatic Gardener 10, s. 151-158, 1998.

Pedersen O.: Die Lebensgeschichte der Mummel (Nuphar lutea L.) enthüllt. Aqua-Planta 23, s. 151-158, 1998.

Pedersen O., Borum J.: Oxygen dynamics in the rhizosphere of Cymodocea rotundata. Mar. Ecol. Prog. Ser. 169, s. 283-288, 1998.

Revsbech N.P., Pedersen O., Gundersen J.K.: Process for measurement of flow velocity or diffesivity microsensor for the process, and use of a microsensor of this kind. i: International PCT Reguest, 9601142285, 1997.

Riis T., Sand-Jensen K.: Development of vegetation and environmental conditions in an oligotrophic Danish lake over 40 years. Freshwater Biology 40, s. 123-134, 1998.

Risgaard-Petersen N., Dalsgaard T., Rysgaard S., Christensen P.B., Borum J., McGlathery K.J., Nielsen L.P.: Nitrogen balance of a temmperate eelgrass Zostera marina bed. Mar. Ecol. Prog. Ser. 174, s. 281-291, 1998.

Rysgaard S., Borum J., Carl J.D., Elander M.: Nutrient dynamics in Northeast Greenland waters and sediments. 48-57 s. Danish Polar Center, København 1998.

Sand-Jensen K., Frost-Christensen H.: Photosynthesis of amphibious and obligately submerged plants in CO2-rich lowland streams. Oecologia 117, s. 31-39, 1998.

Sand-Jensen K.: Planter i strøm og vind. Urt 22, s. 83-92, 1998.

Sand-Jensen K.: Næringssalte i vandmiljøet: Kilder, omsætning og biologiske effekter. 20 s., Hillerød 1998.

Sand-Jensen K.: Influence of subnerged macrophytes on sediment composition and near-bed flow in lowland streams. Freshwater Biology 39, s. 663-679, 1998.

Sand-Jensen K., Madsen T.V.: Planter i vandløb. Smukke, men værdifulde og efterstræbte. Vand & Jord 6, s. 232-243, 1997.

Terrados J., Duarte C.M., Borum J., Agawin N.S.R., Bach S.S., Thampanya U., Kamp-Nielsen L., Kenworthy W.J., Geertz-Hansen O., Vermaat J.: Changes in community structure and biomass of seagrass communities along gradients of siltation in SE Asia. Estuarine, Coastal and Shelf Science 46, s. 757-768, 1998.

Theil-Nielsen J., Nielsen M.S.: Bacterial carbon biomass calculated from biovolumes. Arch. Hydrobiol. 141.2, s. 195-207, 1998.

Toman M.J., Dall P.C.: Respiratory levels and adaption in four freshwater species of Gammaarus (Crustacea Amphipoda). Internat. Rev. Hydrobiol. 83, s. 251-263, 1998.

Vermeulen A.C., Dall P.C., Lindegård P.C., Ollevier F., Goddeeris B.: Improving the methodology of chironomid deformation analysis for sediment toxicity assessment: A case study in three Danish lowland streams. Arch. Hydrobiol. 144.1, s. 103-125, 1998.

Vähätalo A., Nielsen M.S., Schlüter L., Markager S.: Impact of solar rediation on the decomposition of detrital leaves of eelgrass Zostera marina. Mar. Ecol. Prog. Ser. 170, s. 107-117, 1998.

Wetzel R.G., Nielsen M.S.: Role of submerged macrophytes for the microbial community and dynamics of dissolved organic carbon in aquatic ecosystems. i: Ecological Sutdies 131: The Structuring Role of Submerged Macrophytes in Lakes, s. 133-148, Erik Jeppesen, Martin Søndergaard, Morten Søndergaard, Kirsten Christoffersen, Springer Verlag, New York 1998.

Worm J., Nielsen M.S.: Dynamics of heterotrophic bacteria attached to Microcystis spp. (Cyanobacteria). Aquatic Microbial Ecology 14, s. 19-28, 1998.

Worm J., Nielsen M.S.: Alcian blue-stained particles in a eutrophic lake. Journal of Plankton Research 20, No. 2, s. 179-186, 1998.

Marinbiologisk Laboratorium

Blackburn N., Fenchel T., Mitchell J.: Microscale Nutrient Patches in Planktonic Habitats Shown by Chemotactic Bacteria. Science 282, s. 2254-2256, 1998.

Blackburn N., Hagström Å., Wikner J., Cuadros-Hansson R., Koefoed Bjørnsen P.: Rapid Deterination of Bacterial Abundance, Biovolume, Morphology, and Growth by Neural Netword-Based Image Analysis. Appl. & Envir. Microbiol. 64, (9) s. 3246-3255, 1998.

Fenchel T.: Artificial cyanobacterial mats; cycling of C,O and S. Aquat. Microb. Ecol. 14, s. 253-259, 1998.

Fenchel T.: Artificial cyanobacterial mats: Structure and composition of the biota. Aquat. Microb. Ecol. 14, s. 241-251, 1998.

Fenchel T.: Formation of laminated cyanobacterial mats in the absence of benthic fauna. Aquat. Microb. Ecol. 14, s. 235-240, 1998.

Fenchel T.: Fra økologi til det boblende rev. Dansk Naturhistorisk Forenings årsskrift 1996-97, s. 64-68, 1998.

Fenchel T., Glud R.N.: Veil architecture in a sulphide-oxidizing bacterium enhances countercurrent flux. Nature 394, s. 367-369, 1998.

Fenchel T.: anmeldelse af "Free-living Protozoa, a colour guide", 230 pp., London 1996, by D.J. Patterson, i: Quart. Rev. Biol. vol. 73 s. 230.

Fenchel T., Blackburn N., Mitchell J.: Microscale Nutrient Patches in Planktonic Habitats Shown by Chemotactic Bacteria. Science 282, s. 2254-2256, 1998.

Fenchel T., King G.M., Blackburn T.H.: Bacterial Biogeochemistry. The Ecophysiology of Mineral Cycling. Academic Press San Diego, 1998. (Mon. pp. 307, 2nd ed.)

Finlay B.J., Esteban G.F., Fenchel T.: Protozoan Diversity: Converging Estimates of the Global Number of Free-Living Ciliate Species. Protist 149, s. 29-37, 1998.

Gislason, H.&J. Rice: Modelling size and diversity spectra of exploited fish assemblages. ICES J. mar. Sci. 55: 362-370, 1998.

Gislason H., Rice J.: Mini-Symposium on Ecosystem Effects of Fishing. Introd. 11. ICES J. mar. Sci. 55, s. 329, 1998.

Gislason, H.&E. Kirkegaard: Is the industrial fishery in the North Sea sustainable? – In D. Symes (ed.): Northern Waters: Management Issues and Practice. Fishing News Books. Blackwell Science., 1998. (Mon. pp. 320).

Gislason H., Rindorf G., Lewy P.: Does the diet of cod and whiting reflect the species composition estimated from trawl surveys. ICES C.M. CC, s. 5, 1998.

Glud R.N., Holby O., Hoffmann F., Canfield D.E.: Benthic mineralization and exchange in Artic sediments (Svalbard, Norway). Mar. Ecol. Prog. Ser. 173, s. 237-251, 1998.

Glud R.N., Greeff O., Gundersen J.K., Holby O., Jørgensen B.B.: A benthic lander for tracer studies in the sea bed: In situ measurements of

sulfate reduction. Continental Shelf Research 18, s. 1581-1594, 1998.
Glud R.N., Gundersen J.K., Ramsing N.B.: Predicting the signal of oxygen microsensors from physical dimensions, temperature, salinity, and oxygen concentrations. Oceanogr. 43 (8), s. 1932-1937, 1998.
Glud R.N., Santegoeds C.M., Beer D.D., Kohls O., Ramsing N.B.: Oxygen dynamics at the base of a biofilm studied with planar optodes. Aquat. Micro.Biol. 14, s. 223-233, 1998.
Hagerman L.: Physiogical flexibility, a necessity for life in anoxid and sulphidic habitats. Hydrobiol. 375/376, s. 241-254, 1998.
Hagerman L., Nielsen A.H.: Effects of short-term hypoxia on metabolism and haemocyanin oxygen transport in the prawns Palaemon adspersus and Palaemonetes varians. Mar. Ecol. Prog. Ser. 167, s. 177-183, 1998.
Hansen P.J.: Phagotropic Mechanisms and Prey Selection in Mixotropic Phytoflagellates. NATO ASI Series G 41, s. 527-537, 1998.
Hansen P.J., Tester P.A., Turner J.T.: Interactions Between Toxic Marine Phytoplankton and Metazoan and Protistan Grazers. NATO ASI Ser. G 41 s. 453-473, 1998.
Herskin J., Steffensen J.F.: Energy savings in sea bass swimming in a school: Measurements of tail beat frequency and oxygen consumption at different swimming speeds. J. Fish Biol. 53, s. 366-376, 1998.
Kiørboe T., Tiselius P., Mitchell-Innes B., Hansen J.L.S., Visser A.W., Mari X.: Intensive aggregate formation with low vertical flux during an upwelling-induced diatom bloom. Limnol. Oceanogr. 43, (1) s. 104-116, 1998.
Middelboe M., Kroer N., Jørgensen N.O.G., Pakulski D.: Influence of sediment on pelagic carbon and nitrogen turnover in a shallow Danish estuary. Aquat. Microb.Ecol. 14, s. 81-90, 1998.
Ockelmann K.W., Warén A.: Taxonomy of and Biological Notes on the Bivalve Genus Microgloma, with Comments on Protobranch Nomenclature. Ophelia 48(1), s. 1-24, 1998.
Skovgaard A.: Role of chloroplast retention in a marine dinoflagellate. Aquat. Microb. Ecol. 15, s. 293-301, 1998.
Steffensen J.F., Brill R.W., Cousins K.L., Jones D.R., Bushnell P.G.: Blood Volume, Plasma Volume and Circulation Time in a High- Energy-Demand Teleost, the Yellowfin Tuna (Thunnus Albacares). J. Exp. Biol. 201, s. 647-654, 1998.
Steffensen J.F., Farrell A.P.: Swimming Performance, Venous Oxygen Tension and Cardiac Performance of Coronary-Ligated Rainbow Trout, Oncorhynhus mykiss, Exposed to Progressive Hypoxia. Comp. Biochem. Physiol 119A, s. 585-592, 1998.
Steffensen J.F., Shadwick R.E., Katz S.L., Knower T.: Muscle Dynamics in Fish During Steady Swimming. 38, s. 755-770, 1998.
Thorsen M.S.: Microbial activity, oxygen status and fermentation in the gut of the irregular sea urchin Echinocardium cordatum (Spatangioda: Echinodermata). Mar. Biol. 132, s. 423-435, 1998.
Vismann B., Gamenick I., Grishaber M.K., Giere O.: Ecophysiological differentiation of Capitella capitata (polychaeta). Sibling species from different sulfidic habitats. Mar. Ecol. Prog. Ser. Vol. 175, s. 155-166, 1998.

Zoologisk Museum

Bestyrelse: Henrik Enghoff (museumsbestyrer), Hans J. Baagøe, Jytte Fredskov, Niels P. Kristensen, Kay W. Petersen, Tom Schiøtte, Ole S. Tendal.

Zoologisk Museum er, udover at være et universitetsinstitut, Danmarks nationale museum for zoologi. Museet består af fire afdelinger: Hvirveldyrafdelingen, Invertebratafdelingen, Den Entomologiske Afdeling og Udstillingsafdelingen. Herudover er der fælles sektioner for værksteder og administration.

Museets universitets-funktioner er forskning og undervisning. Forskningen beskrives i detaljer nedenfor; undervisningen beslaglægger 5% af de fastansatte VIP'ers tid og ytrer sig først og fremmest som vejledning af speciale- og ph.d.-studerende, men også som en beskeden medvirken i fakultetets kursusundervisning.

Zoologisk Museums historie rækker langt tilbage i tiden og beskrives i en afhandling af afdelingsleder emeritus Torben Wolff (Steenstrupia vol. 24(2), 1999).

De videnskabelige samlinger

Lige som den offentlige udstillingsvirksomhed der beskrives under udstillingsafdelingen, er kurateringen af de videnskabelige samlinger en central del af Zoologisk Museums museale arbejdsfelt. I 1998 blev samlingerne forøget med ca.

125.000 eksemplarer/prøver af konserverede dyr. Mange dyr, især hvirveldyr, er fredede og bør ikke indsamles i større mængder hvorfor visse sektioner kun i begrænset omfang indsamler egentlige museumseksemplarer (med tilhørende DNA-prøver), men tillige opbygger samlinger af data (fugleringmærkningsdata, data vedrørende pattedyrforekomster i Danmark, biogeografiske databaser). Eksempelvis indgik der i 1998 3.834 genmeldinger af ringmærkede fugle til museet.

Samlingerne benyttes af museets egne forskere, men i meget høj grad også af det internationale forskersamfund. Således besøgte 21 fremmede forskere samlingerne i 1998 i mindst én uge, der var hundreder af korttidsgæster til samlingerne og der blev ekspederet 317 udlån af samlingsmateriale. Af museets egne publikationer i 1998 er 86 helt eller delvis baseret på museets samlinger, og det samme gælder 159 afhandlinger af forfattere uden for museet.

Forskningsvirksomhed

Zoologisk systematik og zoogeografi er museets centrale forskningsområder. Det er naturligt at denne type forskning drives på et institut der har store videnskabelige samlinger. På baggrund af taxonomiske og fylogenetiske studier af udvalgte dyregrupper opstilles og testes hypoteser om deres biologiske evolution og zoogeografi. Desuden arbejdes der med udvalgte regioners artsrigdom, zoogeografi og faunistik, herunder den danske faunas sammensætning og historiske udvikling, samt med teoretiske emner inden for fylogeni og biogeografi.

1. Hvirveldyrafdelingen

Afdelingens forskning tager sit udgangspunkt i studier af fisk, padder, krybdyr, fugle og pattedyr. Fuglene og pattedyrene er taxonomisk så godt kendte at forskningen her især koncentrer sig om fylogeni, zoogeografi, faunistisk økologi, conservation biology og artsbiologi. I modsætning hertil står krybdyr, padder og fisk hvor slægtsrevisioner med tilhørende nybeskrivelser stadig udgør en væsentlig del af forskningen. Som noget særligt har afdelingen en kvartærzoologisk sektion der forsker i hvirveldyrenes udvikling og udbredelse gennem kvartærtiden, især i Danmark og Grønland, herunder de domesticerede dyrs tidligste historie. Afdelingens ringmærkningssektion står for fugleringmærkningen i Danmark, Grønland og på Færøerne og finansieres delvis af midler fra Miljøministeriet.

Afdelingens professor (Jon Fjeldså) er stærkt involveret i forskning inden for tropisk biodiversitet og er medlem af styringsgruppen for "Centre for Tropical Biodiversity" finansieret af SNF, og for "Centre for Research on the Cultural and Biological Diversity of Andean Rainforests" finansieret af Det Strategiske Miljøforskningsprogram.

Meget af afdelingens forskning, hvad enten den udføres af fastansatte eller leveres af de mange eksternt lønnede og ulønnede medarbejdere, kendetegnes ved at den har stor betydning for andre instansers arbejde med naturbevarelse og fredningsplanlægning både i indland og udland.

På utallige måder er der overordentlig stor offentlig interesse for hvirveldyrene (radio, TV, presse, amatørzoologer, kunstnere, forfattere, oversættere og mere alment videbegærlige borgere). På afdelingen anser man det for en vigtig formidlingsopgave at der er et sted hvor befolkningen kan få det bedst mulige hjælp vedrørende seriøse spørgsmål angående hvirveldyr. Derfor bruger især visse af afdelingens ansatte megen tid på besvarelse af lødige henvendelser, og forskerne sidder i utallige eksterne råd, styregrupper m.v. på fagets vegne.

1.1 Fisks systematik og fylogeni

En revision af de atlantiske arter af dybhavsslægten Neobythites og et "FAO species catalogue: Ophidiiformes" i samarbejde med 3 amerikanske kolleger er i trykken. – Afsnittet om ordenen Ophidiiformes er afleveret til et større FAO-værk om den marine fauna i West Central Pacific. – En revision af dybhavsslægten *Bassozetus* (m. N. Merrett, The Natural History Museum, London) forventes afsluttet i 1999. – Revision af de Indo-Pacifiske arter (ca. 25 heraf mange ubeskrevne) af slægten *Neobythites* fortsættes (J.G. Nielsen).

En undersøgelse af ålebrosme-slægten *Lycodes'* fylogeni er fortsat. – Alfa-taxonomiske studier af *Lycodes* pallidus-komplekset er påbegyndt. – En undersøgelse af bitterlingen i Danmark er afsluttet (P.R. Møller).

1.2 Krybdyrs systematik, fylogeni og zoogeografi

Et arbejde over den sjældne hugorm, *Adenorhinos barbouri*, (m. K.M. Howell, University of Dar es Salaam) er afsluttet. – Undersøgelser af tarmindholdet gav den overraskende konklusion at denne hugorm især lever af regnorme. – Et arbejde over slangers analkirtler blev initieret af en artikel fra 1998 og er afsluttet. Arbejdet viser at analkirtlerne bliver relativt mindre med tiltagende størrelse. – Studier over den panafrikanske slangeslægt

Crotaphopeltis er fortsat, herunder samarbejdet med I. Ineich (Muséum National d'Histoire Naturelle, Paris) om slægtens repræsentanter i Centralafrika og samarbejdet med T. Ziegler (Museum A. Koenig, Bonn) om penisstrukturen hos slægten. – Studier over slanger fra Uzungwebjergene fortsættes, ligesom arbejdet med kortlægning af afrikanske slangers udbredelsesmønstre. – Endelig fortsættes publiceringen af dansksprogede artikler om afrikanske slanger. Heraf er to afsluttede (J.B. Rasmussen).

Projekt vedrørende en monografi over havslanger i samarbejde med forskere fra England, Indien, Thailand, Indonesien og Philippinerne er afsluttet. – En fylogeni over de akvatiske og terrestiske giftsnoge ved hjælp af ydre og indre morfologiske karakterer er påbegyndt. – En ukendt havslange fra Borneo er beskrevet (m. M.B. Riquier og W. Böhme, Museum A. Koenig, Bonn) (A.R. Rasmussen).

Ph.d.-projektet "Phylogenetic analysis of African colubrids (Colubridae, Serpentes) based on mitochondrial sequence data" er afsluttet (P. Gravlund).

1.3 Fugles systematik og zoogeografi

Arbejdet med et fugleatlas for Ecuadors Andesregion (baseret på GIS-modellering) (m. F. Skov, Danmarks Miljøundersøgelser og J. Fjeldså) er afsluttet. – Et arbejde (m. medforfattere) med beskrivelse af fire nyopdagede fuglearter er afsluttet. – Kapitlerne om tapaculoer og myredrosler, to af de mest komplicerede sydamerikanske fuglefamilier, skrives for Handbook of the Birds of the World (N. Krabbe).

Studier over udbredelser og af endemiske fugle i Nordøstbrasilien, med særlig vægt på konsekvenserne for naturfredning ved anvendelse af det fylogenetiske artsbegreb, er fortsat (F. Brammer, specialeprojekt).

En analyse af datamateriale fra komparative studier over struktur i fuglesamfund i skove i Danmark, Polen, Tanzania, Sydafrika, Malaysia og Thailand er påbegyndt (M.C. Rahner, specialeprojekt).

Bearbejdelse af materiale vedrørende den grønlandske blisgås' habitatudnyttelse er afsluttet (C. Glahder, ph.d.-projekt).

En analyse af biogeografisk opdeling af Afrikas fuglefauna er afsluttet, baseret på de fælles databaser ved Zoologisk Museum og Percy Fitz Patrick Institute, Cape Town (H. de Klerk).

1.4 Fugles populationsbiologi og træk

En analyse af 20 års ringmærkningsmateriale fra Christiansø med henblik på populationssvingninger og tæthedsregulering hos 21 arter af baltiske spurvefugle er afsluttet (m. J. Rabøl, Zoologisk Institut). – Diverse ringmærkningsbaserede projekter er under planlægning: F.eks. evolution af trækstrategier hos spurvefugle; kortlægning af trækruter og overvintringskvarterer for danske spurvefugle ved hjælp af isotop-analyser; evolution ("arv eller miljø") af trækrute hos racer af sildemåger v.h.a. satellitsendere og krydsningseksperimenter (m. A. Hellbig og J. Kube, Vogelwarte Hiddensee, Univ. Greifswald) (C. Rahbek).

En målrettet national indsamling af ringmærkningsdata på den danske fuglefauna med henblik på analyse af arternes faunistik og bevægelsesmønstre ("Projekt Baggrundsmærkning") er påbegyndt. – Projektet "Dødelighed blandt fugle i forbindelse med fangst med henblik på ringmærkning" er påbegyndt. – Zoologisk Museums deltagelse i "EURING Swallow Project", et stort europæisk forsknings- og ringmærkningsprojekt med fokus på landsvalens europæiske ynglebiologi og trækforhold, er påbegyndt. – Projektet "Massive Invasion of White-winged Black Terns into Northwest Europe, 1996 and 1997" er fortsat (m. forskere i Tyskland og Polen) (J.J. Madsen).

1.5. Pattedyrs faunistik, morfologi og biologi

Bearbejdelse og sammenskrivning af et større manuskript: "Danish bats: Atlas and analysis of distribution, occurrence and abundance" er gennemført. – Studier af vingemorfologiske parametre på et stort antal andalusiske flagermus i.f.m. projektet "Species Diversity concerning free flight in the field and adaptive wing morphology of bat communities in southern Spain" er fortsat. Studier af danske flagermus og af europæiske flagermus' flugtadfærd er fortsat. – Den tyske oversættelse af 3 monografilignende kapitler til flagermusbindet af "Handbuch der Säugetiere Europas" er blevet endeligt revideret (H.J. Baagøe).

Publikation over hvalfund for perioden 1992-97 er afsluttet (C.C. Kinze, H.J. Baagøe). – Studier af hvalfund fra perioden før 1991 er fortsat (C.C. Kinze).

Et specialeprojekt om effekten af jagtlige forstyrrelser og skovfældning på pattedyr i Udzungwa-bjergene i Tanzania er påbegyndt (U.B. Pedersen og J.E. Topp-Jørgensen).

Et specialeprojekt om forekomsten af pattedyr, især gnavere, i relation til menneskeskabt habitatforstyrrelse ved Saila Pata i Cochabamba i Bolivia er påbegyndt. Projektet indgår i tværfagligt arbejde, idet der også har foregået botaniske og or-

nitologiske undersøgelser og indgående undersøgelser af human udnyttelse af miljøet (J. Rasmussen).

Et specialeprojekt: "Reintroduktion af bæveren *(Castor fiber)* og vildsvinet *(Sus scrofa)* til Danmark? – en konsekvensanalyse" er afsluttet (I.B. Fischer Andersen).

1.6 Kvartærzoologi

Studier af danske senpleistocæne og holocæne pattedyrs geografiske og kronologiske udbredelse og evolution er fortsat, herunder er et manuskript om "The Holocene history of the Scandinavian aurochs *(Bos primigenius* Bojanus)" afsluttet. – Et tværfagligt projekt om danske senpleistocæne og holocæne fund af storhvaler (m. Kulstof-14 Dateringslaboratoriet, København & GEUS) er påbegyndt. – En palæøkologisk rekonstruktion af senglacial pattedyrfauna i lyset af nyerhvervede AMS-C14 dateringer er fortsat – et manuskript om de skandinaviske kæmpehjorte *(Megaloceros giganteus)* er under udarbejdelse (K. Aaris-Sørensen).

Undersøgelser over neolitisk kvæg i Danmark er afsluttet. Undersøgelser af fund af forhistoriske hunde og får i Danmark er fortsat (T. Hatting).

Arbejdet med en palæøkologisk beskrivelse af overgangen mellem sen- og postglacial tid i Danmark, baseret på pollenanalyser og C-14 dateringer af pattedyrfund, er fortsat. – Pollenserien fra Strødam Enge, Nordsjælland er færdigbearbejdet, og udarbejdelsen af pollendiagrammer fra tidlig Præboreal fra Prejlerup (Odsherred) og Vedelshave (Fyn) er fortsat (I. Sørensen).

Ph.d.-studiet med titlen: "Fauna og Kulturlandskab i Thy på Overgangen Subboreal-Subatlantikum. En palæozoologisk regionalanalyse af fauna, husdyrbrug og landskabsudvikling baseret på knoglemateriale fra bronze- og jernalderbosættelser" er fortsat (T. Nord Andreasen).

Analyser af fiske-, fugle- og pattedyrknogler fra Ribes jernalder, vikingetid og middelalder til belysning af fiskeri, øvrige økonomi og sæson for denne handelsplads er påbegyndt, for fiskeriets vedkommende afsluttet (I. Bødker Enghoff).

Studiet af den danske bæver *(Castor fiber)*, dens udbredelse i tid og rum, dens skeletmorfologi, samt menneskets og klimaændringernes mulige betydning for dens uddøen, er fortsat (S. Vebæk Gelskov, specialeprojekt).

Analysen af subfossilt sælmateriale fra det norrøne Sydgrønland med særlig vægt på grønlandssælens udnyttelse samt geografiske og tidsmæssige udbredelse op til vor tid er fortsat (P. Mølgaard Hansen, specialeprojekt).

Studiet af sen-Dorset-periodens ressourceudnyttelse i Nordgrønland, med fokus på udgravninger i Hatherton Bay, forsat. – Den kvartærzoologiske analyse af palæoeskimoisk materiale udgravet i Nordgrønland af NEWland 96 ekspeditionen er afsluttet (B. Bendix Christensen, specialeprojekt).

Et studium af rensdyrets senglaciale historie i Sydskandinavien er påbegyndt (R. Mühldorff, specialeprojekt).

Et studium af vildkattens holocæne historie i Norden er påbegyndt (J.G. Damm, specialeprojekt).

1.7 Biodiversitet/artsrigdom

Bearbejdelsen af biodiversitets-databaser (WORLDMAP-programmet) for Afrika og Sydamerika fortsætter (m. C. Rahbek, N. Burgess, L. Hansen og H. de Klerk, Percy FitzPatrick Institute, Cape Town). – Flere analyser og manuskripter er afsluttet over regional variation af artsrigdom og endemisme og conservation-prioriteter. – Flere DNA-baserede fylogenetiske studier er gennemført over afrikanske, malegasiske og sydamerikanske fugle og primater (m. J. García Moreno, University of Michigan; M. Roy, University of Otago, New Zealand; M. Bayes, London University og B. Slikas, National Museum of Natural History, Washington D.C.). Arbejdet har ført til en erkendelse af at artsdannelse i Pleistocentiden især sker i bjergområder, ved hurtig neutral drift i reliktbestande på steder som kan karakteriseres ved stor økoklimatisk stabilitet. De forudsigelige økologiske forhold har også betinget et stort befolkningspres på de samme steder, og opdagelsen af denne sammenhæng synes derfor at være af fundamental strategisk betydning for bestræbelserne for at begrænse global artsuddøen. – Flere studier over lokal udnyttelse og forvaltning af biodiversitet i Andesregionen er afsluttet i forbindelse med DIVA-projektet, i samarbejde med flere samarbejdspartnere i Danmark, Bolivia, Ecuador, Peru, Tyskland og USA. – Bidrag er leveret til to håndbøger (J. Fjeldså).

Flere afhandlinger omhandlende mønstre af artsrigdom af sydamerikanske fugle er færdiggjort (m. J. Fjeldså), og tilsvarende for afrikanske fugle (m. N. Burgess), samt analyser af disse med henblik på "biodiversitets-prioriteringer" – sidstnævnte arbejde fortsættes (m. N. Burgess, A. Balmford, Cambridge University og P. Williams, the Natural History Museum, London. – Projektet vedrørende skalaafhængighed og autokorrelation i biogeografiske mønstre af artsrigdom forstsætter (m. G. Graves, National Museum of Natural History, Washington D.C.) (C. Rahbek).

1.8. Teoretisk fylogenetik
En undersøgelse indflydelsen af "missing entries" i datasæt på topologien af de producerede kladogrammer er afsluttet (A.R. Rasmussen).

2. Invertebratafdelingen
Afdelingens arbejdsfelt er de hvirvelløse dyr med undtagelse af insekter o.l. Forskningen er primært rettet mod faunasammensætning, systematik, zoogeografi, fylogeni og faunahistorie. Der forskes desuden i generel morfologi, ultrastruktur, embryologi og, i mindre omfang, områder grænsende til økologi og palæontologi.

De fleste af afdelingens ansatte beskæftiger sig med marine dyregrupper, idet dog en enkelt gæsteforsker har specialiseret sig i regnorme, og en emeritus studerer udvalgte dele af fagets historie. De studerende som for kortere eller længere tid er knyttet til afdelingen, har marine specialer over emner af meget forskellig karakter.

2.1 Svampe og koraller: Systematik, zoogeografi og biologi
Undersøgelse af borekerner fra Færø Banke og Reykjanæsryggen (Island) med ca 100.000 år gamle lag af svampespikler er påbegyndt (m. A. Kuijper, GEUS og M. Moros, Institut für Ostseeforschung, Rostock). – Aldersbestemmelse af kolonier af oktokoraller fra dele af Nordatlanten er påbegyndt (m. C. Israelson, Geologisk Institut). – Mindre arbejder over ferskvandssvampe fra Danmark, Færøerne, Grønland og Maine er under udarbejdelse. – En analyse af hydrokorallers udbredelse ved Færøerne er under udarbejdelse (m. M.S. Thorsen, Zoologisk Institut). – Revision af *Geodia*-arterne (Demospongiae) i NØ Atlanten er fortsat (m. A.B. Klitgaard). – Revision af *Polymastia*-arterne (Demospongiae) ved Nordamerikas NØ-kyst samt analyse af områdets samlede svampefauna er fortsat (m. D. Barthel, Bruxelles). – Undersøgelser over den boreale og arktiske svampefaunas sammensætning, systematik og udbredelsesmønstre (Norge, Færøerne, Island og Grønland) er fortsat. – Studier over færøske oktokoraller er fortsat (O.S. Tendal).

2.2 Bjørnedyr og aschelminther: Systematik, zoogeografi og biologi
En ultrastrukturel undersøgelse over spermiogenese og spermie-omdannelse efter kopulation hos bjørnedyret *Actinarctus doryphorus* er afsluttet (m. A. Jørgensen og N. Møbjerg, August Krogh Institutet). – En ultrastrukturel undersøgelse af lokalisering af kitin i marine bjørnedyrs kutikula og over otte marine bjørnedyrs tegument er afsluttet. I undersøgelsen er både SEM, TEM og moderne biokemiske essays-teknikker blevet brugt (m. B. Neuhaus, Zoologisches Museum, Berlin). – Undersøgelser over hjuldyr fra Ikka-søjler og fra sediment i Ikka-fjorden (Sydvestgrønland) er næsten afsluttet. En ny art af slægten *Notholca* synes kun at leve i det sjældne mineral ikait (m. M.V. Sørensen). – Undersøgelserne over en ny dyregruppe fra en kold kilde på Disko er fortsat. Ultrastrukturen af dette lille dyrs kæber er blevet sammenlignet med kæberne hos Gnathostomulida (kæbemunde) og mastax hos hjuldyr. Sammenholdt med andre morfologiske data ser det ud til at den nye dyregruppe er nærmest beslægtet med hjuldyr og ikke med kæbemunde som ellers først blev postuleret da dyret blev fundet i 1994 (m. P. Funch, Århus Universitet). – Undersøgelsen over en ny familie af Cycliophora (Ringbærere) er fortsat (m. R. Huys, The Natural History Museum, London). Det nye dyr lever på en ny art af vandloppeslægten *Tisbe* som så igen lever på gællerne af Alaskan King Crab. Den nye ringbærer er kun 0,1 m.v. lang, alligevel er den mere kompliceret end typearten for ringbærerne (R.M. Kristensen).

Specialeprojektet "Aspekter af hjuldyrenes fylogeni, taksonomi og trophi-morfologi – med vægten på de grønlandske hjuldyr" er afsluttet. – Ph.d.-projektet "Et sammenlignende studium af hjuldyr-trophi og kæberne hos Gnathostomulida og et ubeskrevet hjuldyr-lignende dyr fra Grønland" er påbegyndt. – Afhandlingerne "Marine Rotifera from a sandy beach at Disko Island, West Greenland, with the description of *Encentrum porsildi* n.sp. and *Notholca angakkoq* n.sp." og "A cladistic study on the phylogenetic positions of Cycliophora and an undescribed rotifer-like animal from Greenland based on morphological characters." er afsluttede. – Projekterne "Marine meiofauna and nutrient mineralization in sand and soft-sediments in Disko Bay, West Greenland" og "Description of *Notholca ikaitophila* n.sp. (Rotifera Monogononta), a new marine rotifer from the rare mineral ikaite in Ikka Fjord, SW Greenland" er fortsat (M.V. Sørensen).

Projektet "Svælget hos bjørnedyr (Tardigrada), ultrastrukturelle og kemiske undersøgelser samt fylogenetisk analyse af rækken Tardigrada" er påbegyndt. Projektet søger at bidrage med nye oplysninger om bjørnedyrenes placering i dyreriget. Variationen i svælgets bygning indenfor gruppen undersøges med henblik på fastlæggelse af tardigradsvælgets grundtype. Det søges fast-

slået om de kutikulære støttestrukturer hos de to klasser Eutardigrada og Heterotardigrada er homologe. De kemiske bestanddele i svælgapparatets elementer analyseres (J. Eibye-Jacobsen).

En revision af bjørnedyr-underfamilien Tanarctinae med beskrivelse af nye arter og slægter er påbegyndt. – En undersøgelse af interstitielle polychaeter og mollusker på Færø Banke er påbegyndt (A. Jørgensen)

Undersøgelser af meiofauna i de færøske grotter: Sammenlignings-materiale er indsamlet i newzealandske og australske grotter (T. Boesgaard, specialeprojekt).

2.3 Ledorme: Systematik, zoogeografi og biologi

En taxonomisk behandling af en række polychætfamilier i forbindelse med det thai-danske BIOSHELF projekt er fortsat. – En global revision af polychaetslægten *Scolelepis* er fortsat. – En taxonomisk undersøgelse af spionidefaunaen omkring Madagascar samt en analyse af de enkelte arters fordeling på forskellige strandzoner er afsluttet (m. A. Soares, Zoology Department, Port Elizabeth, Sydafrika). – Fylogenetiske studier over polychætfamiliernes indbyrdes slægtskabsforhold er fortsat. – Taxonomiske undersøgelser over BIOFAR og BIOICE materialet af polychætfamilierne Phyllodocidae, Lacydoniidae, Tomopteridae og Pisionidae er fortsat. – Studiet af store mængder af polychæter indsamlet i Thailand i 1994 og 1995 er fortsat. – Arbejdet med publikationen af et faunistisk værk om Canadas arktiske polychæter er fortsat (D. Eibye-Jacobsen).

En undersøgelse af udbredelsen af polychaetfamilien Flabelligeridae i Nordatlanten er fortsat. Der beskrives en ny art af slægten *Ilyphagus*, det første fund af denne slægt i Nordatlanten (T. Kristensen).

En gennemgang af forplantning og udvikling hos polychætfamilien Cirratulidae, baseret på litteraturen og egne observationer, er afsluttet. Forplantningstræk hos en ny slægt og alle de kendte 10 slægter, i alt over 100 arter sammenlignes i tabeller. Nogle træk (f.eks. epitoki, ukønnet forplantning, larveudvikling, og yngelpleje) illustreres, i flere tilfælde for første gang for arten eller slægten. Spermier er af mindst to typer: Med korte og lange hoveder; den sidste type er kun kendt fra få arter af hvilke én er ny. Kromosomerne er blevet undersøgt hos 3 arter. – Globale revisioner af polychætfamilierne Pholoidae (især slægten *Pholoe*), Cirratulidae, Chaetopteridae (især slægten *Chaetopterus*) og Fauveliopsidae er fortsat, delvis i samarbejde med kollegaer i udlandet (M.E. Petersen).

Bearbejdelse af polychætfamilierne Goniadidae, Glyceridae og Nereidae fra BIOICE projektet er fortsat. – Undersøgelser over familierne Glyceridae og Nereidae ved St. Helena i Sydatlanten er afsluttet (J.B. Kirkegaard).

Bearbejdelse af regnorme fra Tanzania og Cameroun (m. A.G. Moreno, Universidad Complutense, Madrid) samt Ghana er fortsat. – Revision af slægterne *Iridodrilus* og *Heliodrilus* er fortsat (M.W. Clausen).

2.4 Krebsdyr: Systematik, zoogeografi og biologi

Et studium af embryologi og larveudvikling hos *Cyclestheria hislopi* (Branchiopoda) er afsluttet. – Beskrivelse af en ny art af *Nebalia* (Leptostraca) og en analyse af slægtskabsforholdene inden for Leptostraca er afsluttet. – Beskrivelse af en ny art af *Booralana* (Isopoda) er fortsat (m. N.L. Bruce). – Beskrivelse af hovedporer/dorsalorganer hos dafnie-familien Macrothricidae er fortsat (m. A. Kotov, A.N. Severtsov Institute of Ecology and Evolution, Moskva). – Undersøgelse af larveudvikling og embryologi hos en *Nebalia*-art er fortsat (m. D. Walossek, Universität Ulm). – Beskrivelse af larveudvikling hos *Derocheilocaris remanei* (Mystacocarida) er fortsat. – Studier af embryologi hos en række dafnier er fortsat. – Undersøgelse af ultrastrukturen og funktionen af dorsalorganet hos *Lynceus brachyurus* (Branchiopoda) er påbegyndt (m. B. Hosfeld og J. Høeg, Zoologisk Institut). – Beskrivelse af en række nye arter af Cirolanidae (Isopoda) fra Andamaner-havet, Thailand, er påbegyndt (m. N.L. Bruce). – Undersøgelse af ekspression af genet distal-less hos de rovlevende dafnier (Haplopoda og Onychopoda) er påbegyndt (m. G. Scholtz og S. Richter, Humboldt-Universität, Berlin) (J. Olesen, ph.d.-projekt m.m.).

Med krebsdyrene som udgangspunkt er påbegyndt en fuldstændig oversigt over den marine bundfaunas artssammensætning og geografiske og bathymetriske udbredelse omkring Grønland (m. andre fra afdelingen) (A.B. Klitgaard).

En revision af slægten *Westwoodilla* (Amphipoda) er afsluttet (T. Jansen, specialeprojekt).

Et manuskript om caribiske isopoder er færdiggjort (m. A. Brandt, Zoologisches Museum, Hamburg). – Et manuskript om museets omfattende krebsdyrsamling er udarbejdet. De over 8200 identificerede arter og 2218 typeeksemplarer udgør henholdsvis 18% og knapt 5% af samtlige arter (T. Wolff).

2.5 Bløddyr: Systematik, zoogeografi og biologi

Indsatsen har været koncentreret om at afslutte de kvantitative bundundersøgelser fra Ikka fjorden, Sydvestgrønland. Muslinger og pighude er talt, målt og vejet. Identifikationsarbejdet afdækkede adskillige taxonomiske problemer, og store, gamle samlinger har måttet gennemgås for opsporing af typemateriale til arter af muslingeslægterne *Mya, Montacuta* og *Astarte.* – Prøveplader for effekten af giftig bundmaling har været udsat i Københavns Havn og afventer nærmere analyse (G. Høpner Petersen).

En scanning-elektronmikroskopisk undersøgelse af larveudviklingen hos søtænder er påbegyndt (C. Nielsen).

Et manuskript om BIOFAR-projektets tectibranche baggællesnegle er påbegyndt. – Det faunistiske arbejde med BIOICE-projektets tectibrancher er fortsat. Bearbejdelsen af bløddyr fra Independence Fjord indsamlet i 1995 er fortsat og udvides nu under inddragelse af andet nordøstgrønlandsk materiale. – Arbejdet med en revision af slægten Diaphana er afsluttet og publiceret (T. Schiøtte).

Bearbejdelse af materiale indsamlet under workshop i Hong Kong i april er påbegyndt. – Beskrivelse af forplantning og kønsorganer hos Oxynoe olivacea fra Middelhavet er påbegyndt (m. P. Gianguzza, Department of Zoology, University of Palermo.) – En bestemmelsesnøgle til familier af baggællesnegle i Det Sydkinesiske Hav er påbegyndt. – Anatomiske beskrivelser af indo-pacifiske baggællesnegle er fortsat (m. K. Padmakumar, Department of Aquatic Biology & Fisheries, Kerala, Indien). – Manuskript vedrørende biologisk kontrol af indslæbt alge (*Caulerpa taxifolia)* i Middelhavet (m. K.B. Clark, A. Meinesz, J. Norris og R. Pemberton, Florida Institute of Technology, Melbourne, og Laboratoire Environment Marine Littoral, Nice) er udarbejdet. – Et manuskript om parringsadfærd hos sacoglosse baggællesnegle er i trykken. – Fortsat undersøgelse af mikrosneglen *Tjaernoeia exquisita* fra Frederikshavn (K. Jensen).

En undersøgelse af kammuslinger i Rødehavet er afsluttet (m. H.H. Dijkstra, Zoölogisch Museum, Amsterdam). -Bløddyr fra den arkæologiske udgravning på Kongens Nytorv er gennemgået og afrapporteret. Gennemgangen af udbredelse og økologi af Nordsøens snegle er fortsat. En undersøgelse af forplantningsbiologien hos marine forgællesnegle fra Hong Kong er fortsat (J. Knudsen).

Ottearmede blæksprutter af slægterne *Bathypolypus* og *Benthoctopus* er karakterdyr på den øvre del af fastlandsskrænterne (200-1500 m). En revision af slægterne har dels afsløret eksistensen af oversete "kryptiske" arter i Nordatlanten, dels ført til en udredning af de yderst indviklede og plagsomme synonymier der har udviklet sig gennem 150 år (B. Muus).

2.6 Mosdyr og entoprocter: Systematik, struktur og funktion

En afhandling om struktur og funktion af mosdyret *Crisia's* ciliebånd er trykt. – Tekst og figurer til kapitlerne Bryozoa og Entoprocta til "Encyclopedia of Life Sciences" er færdiggjort. – Manuskriptet til kongresbindet fra Bryozoologmøde i Panama er færdiggjort. – En undersøgelse af struktur og funktion af ciliebåndene hos voksne entoprocter og kalkrørsorme er påbegyndt (m. H.U. Riisgård, Odense Univ.); det viser sig at de sammensatte lateralcilier bevæger sig mere end dobbelt så hurtigt som vandet lige ud for ciliernes spids, og at partiklerne derfor accelereres kraftigt ved kontakten med cilierne (C. Nielsen).

Bearbejdelsen af islandske mosdyr er fortsat, et manuskript er under udarbejdelse (K. Bille Hansen).

2.7 Pighude: Systematik og morfologi

Arbejdet på manuskriptet "Echinoid body and organ systems (Echinoidea: Echinodermata). – A lightmicroscopical study of the morphology and histology of the nervous-, haemal- and water vascular systems, and the digestive system of echinoids, with an evaluation of the morphologic and histologic structures of the organ systems as systematic characters" er fortsat (M. Jensen).

2.8 De flercellede dyr: Fylogeni, embrologi og ultrastruktur

Arbejdet med en revision af bogen "Animal Evolution: Interrelationships of the Living Phyla", er påbegyndt. – Et manuskript om en ny teori som forklarer chordatnervesystemets udvikling ved sammensmeltning af siderne af et postoralt ciliebånd, svarende til et bånd hos pighudelarver, er antaget til trykning (C. Nielsen).

2.9 Andre projekter ved invertebratafdelingen

Udarbejdelsen af en oversigt over den benthiske makrofauna i en arktisk fjord (Independence Fjord, Nordgrønland) er fortsat (A.B. Klitgaard).

Et manuskript om museets historie er færdiggjort. – Arbejdet på en oversigtsartikel om nye opdagelser vedrørende faunaen i dybhavets hydrotermiske væld er fortsat (T. Wolff).

Udarbejdelsen af en lærebog i tropiske revdannende koralsamfunds biodiversitet og økologi er påbegyndt (L. Haumann).

3. Den entomologiske afdeling

Afdelingens arbejdsområde omfatter de landlevende leddyr: Insekter, tusindben, edderkopper, mider, skønsmæssigt nær tre fjerdedele af de levende organismer. Som nærmere omtalt i foregående årbøger drives der systematisk forskning på alle niveauer i det taxonomiske hierarki, med inddragelse af et bredt spektrum af karakterer og med vægt på anvendelse af den indvundne indsigt i fylogenetiske slægtskabsforhold til opstilling af begrundede evolutionsbiologiske og biogegrafiske scenarier.

I nogle af afdelingens sektioner investeres der betydelige resourcer i et gensidigt udbytterigt samarbejde med kyndige amatørentomologer, både danske og udenlandske.

Afdelingen har i 1998 haft den store glæde for første gang at deltage i samarbejdet i den eksklusive "Major Systematic Entomology Facilities Group" (iøvrigt omfattende de entomologiske samlinger ved museer/institutioner i Washington DC, New York, Honolulu, Ottawa, Canberra, London, Paris, Berlin), hvortil den var blevet indvalgt på grund af sit udviste videnskabelige "leadership".

3.1 Edderkoppers fylogeni, systematik og faunistik

Et studie over kønsdimorfi hos hjulspindere (m. J. Coddington og G. Hormiga, National Museum of Natural History, Washington D.C.) er afsluttet. Det påvises bl.a. hvordan man kan bruge information om slægtskab til at forklare forskelle i størrelsen på hanner og hunner af edderkopper. Det viser sig således, at et af de klassiske eksempel på dværghanner indenfor dyreriget, nemlig dværghanner af edderkoppeslægten *Nephila*, slet ikke drejer sig om dværghanner, men derimod om kæmpehunner (N. Scharff).

Udarbejdelsen af et katalog over de danske edderkopper er påbegyndt (N. Scharff, S. Langemark).

Projektet "Biogeography of East African erigonines" (Linyphiidae) er fortsat (P.P. Bjørn, ph.d.-projekt).

3.2 Tusindbens systematik og zoogeografi

Oversigter over tusindbenfaunaerne på De Kanariske Øer og De Baleariske Øer (m. M.C. Vicente, Universitat Autónoma, Barcelona) er afsluttet. – En revision af afrotropiske Pachybolidae er påbegyndt. Selv om nogle af de allerstørste tusindben hører til denne gruppe, er der mange ubeskrevne arter. – Beskrivelse af en ny hulelevende *Acipes*-art fra Spanien er påbegyndt (med J.-P. Mauriès, Muséum National d'Histoire Naturelle, Paris) (H. Enghoff).

3.3 Insektanatomi og -fylogeni på højt taxonomisk niveau

Et arbejde om munddelene hos repræsentanter for de lavere neoptere insekter med specielt henblik på homologien af de basale muskel-skelet-elementer i maxillerne og lingua-labium er påbegyndt. Specielt enkendelsen af at labialpalpen som udgangspunkt består af hele fire muskelbefæstede led, bidrager til en helt ny forståelse af de såkaldte ventrale salivarialmuskler. – Et sammenlignende arbejde om hovedets skelet-muskel anatomi hos snelopper og skorpionfluer er fortsat. Formålet er at teste den interessante hypotese at lopperne er stærkt modificerede skorpionfluer snarere end en selvstændig insektorden (V. Michelsen).

En oversigtsartikel om de endopterygote insekters fylogeni er afsluttet (N.P. Kristensen).

3.4 Semiakvatiske tægers fylogeni, systematik, faunistik/biogeografi og evolutionsbiologi

Semiakvatiske tæger (skøjteløbertæger m.m.) er meget anvendt som model-organismer i økologiske, adfærds- og evolutionsbiologiske studier. Igangværende projekter har som hovedformål at tilvejebringe et solidt taxonomisk og fylogenetisk grundlag for denne type forskning. Hvor det er muligt, integreres fylogenier med resultater af molekylærsystematiske og økologiske undersøgelser og kalibreres ved hjælp af fossiler. – Arbejdet med Australiens semiakvatiske tæger er fortsat med revisioner af underfamilierne Rhagadotarsinae, Trepobatinae (Gerridae), Haloveliinae og Microveliinae (Veliidae) samt familien Hermatobatidae; resultaterne foreligger som en publikation og to manuskripter i trykken (m. T.A. Weir, CSIRO, Canberra). – En global oversigt over artsdiversitetsmønstre indenfor de ca. 180 marine arter af semiakatiske tæger er afsluttet. – En biogeografisk oversigt over de indo-pacifiske arter af marine semiakvatiske tæger er publiceret i et samleværk om Sydøstasiens biogeografi og geologiske udvikling (N.M. Andersen).

Undersøgelser over fylogenien hos udvalgte grupper af skøjteløbertæger belyst ved sekventering af generne COI og EF1-alfa er fortsat. Foreløbige analyser af sekvensdata for slægterne *Ger-*

ris, Aquarius og *Limnoporus* viser rimelig overensstemmelse med fylogenier baseret på morfologiske data. Således er *Limnoporus* og *Gerris* formentlig monofyletiske hvorimod *Aquarius* muligvis er polyfyletisk. Analyserne for de halobatine skøjteløbertæger tyder på to uafhængige udvandringer fra det kystnære til det oceaniske miljø; en sammenskrivning af resultaterne vedrørende populationsstrukturen for de oceaniske arter er påbegyndt. – I samarbejde med A. Cognato (University of California, Berkeley) fortsættes sekventering af EF1-alfa samt 18SrRNA med henblik på at belyse fylogenien i familien Gerridae (J. Damgaard, ph.d.-projekt).

Indsamling af danske vandtæger, samt arbejde med udredning af deres udbredelse og status er fortsat; der fokuseres på truede arter fra vandløb samt fra sure og oligotrofe vande (J. Damgaard).

3.5 Billers systematik og faunistik

En revision af nye slægter af familien Hydrophilidae er afsluttet. Arbejdet er baseret på et stort ubestemt materiale tilvejebragt over en årrække, primært ved lån fra udenlandske museer. Arbejdet, der er en fortsættelse af en i 1991 publiceret slægtsrevision af gruppen, behandler 15 nye slægter og ca. 40 nye arter fra de neotropiske, afrotropiske, orientalske og australske regioner. – Desuden er et verdenskatalog over familien Hydraenidae (ca. 1150 arter) færdiggjort (det i øvrigt seneste verdenskatalog er 75 år gammelt og omfattede kun ca. 300 arter). – Revisioner af flere Hydrophiloid-grupper er fortsat (primært vedrørende slægter inden for Megasternini) (M. Hansen).

En status over den danske billefauna er påbegyndt som et fællesprojekt med en række danske amatørentomologer; projektet vil udmunde i en udførlig faunistisk-biologisk orienteret oversigt over alle danske billearter (M. Hansen, O. Martin).

En faunistisk kortlægning af smældere er videreført i Danmark med særlig henblik på arter knyttet til urørt skov. – En revision af trælevende arter, særlig slægten *Ampedus* i Europa er fortsat (m. C. Wurst, Staatliches Museum für Naturkunde, Karlsruhe; G. Platia, Soc. Studi Naturalistici Romagne, Cesena; J. Chassin, Museum National d'Histoire Naturelle, Paris; R. Baranowski, Lunds Universitet; R. Schimmel, Vinningen) (O. Martin).

3.6 Årevingede insekters morfologi, fylogeni og systematik

Studiet af ovipositorapparatet, hals-forbryst-regionen og bagbryst-bagkrop-overgangen hos basale årevingede og et mindre oversigtsarbejde over disse dyrs bageste hovedkapsel-"lukke" er afsluttet. – En fylogenetisk analyse af de basale årevingede, baseret på et revideret, stort morfologisk datasæt er påbegyndt (L. Vilhelmsen, ph.d.-projekt).

3.7 Tovingede insekters morfologi, fylogeni og systematik

En oversigtsartikel om viviparitet og ovoviviparitet hos Diptera er afsluttet (m. M. Kotrba, Museum für Naturkunde, Berlin og P. Ferrar, Australian Centre for International Agricultural Research, Canberra). – Et arbejde om æg-morfologi og fylogenetiske relationer hos fluefamilien Diopsidae er næsten afsluttet (m. S. Hilger, Freie Universität, Berlin). – Systematiske studier over fluefamilien Sepsidae er fortsat med udarbejdelsen (m. A.C. Pont, Oxford) af kapitlet om gruppen til "Contributions to a Manual of Palaearctic Diptera"; kun illustrationsmaterialet er endnu uafsluttet. – En molekylær-fylogenetisk (Elongation Factor 1 alpha) undersøgelse af familien fortsættes. – Rektalkirtlers forekomst, histologi samt sekretkemi (m. K. Dettner, Universität Bayreuth) er studeret hos familierne Sepsidae og Coelopidae. Sekretets sammensætning hos fire sepsideslægter har kunnet undersøges efter succesrige klækninger af arter fra Thailand og England. Rektalkirtlen hos Coelopidae var tidligere ukendt. – Arbejdet med, gennem klækninger, at skaffe materiale til studier af fylogenetisk informative karakterer hos æg og larver af sciomyzoide fluer er fortsat. Materiale er tilvejebragt for *Sciadocera* (Sciadoceridae); *Dicranosepsis, Toxopoda, Palaeosepsis, Archisepsis, Themira* (Sepsidae), *Malacomyia, Coelopa* (Coelopidae) (R.Meier).

Et arbejde om de af Fabricius beskrevne arter af vinduesmyg (Anisopodidae) er næsten afsluttet (V. Michelsen).

Systematiske/fylogenetiske studier af snylteflue-underfamilien Tachininae er fortsat (S. Andersen).

3.8 Sommerfugles og vårfluers morfologi, fylogeni, systematik og faunistik

Undersøgelser af funktionelle og fylogenetiske aspekter af vingemorfologien hos vårfluer (Trichoptera) med særligt henblik på vingekoblingen er afsluttet (G. Jacobsen, specialeprojekt).

Redaktionen af de to sommerfuglebind til "Handbook of Zoology", og udarbejdelsen af kapitlerne hertil om skelet- & muskel-anatomi er fortsat. – En sammenlignende SEM undersøgelse

af snablens ydre morfologi hos de basale glossate sommerfugle er afsluttet; flere karaktersæt findes at støtte et søstergruppeforhold mellem overfamilien Nepticuloidea ("dværgminermøllene" og deres nærmeste slægtninge) og alle andre heteroneure sommerfugle (m. H.W. Krenn, Universität Wien). – Beskrivelsen af en ny art i den basale sommerfuglefamilie Heterobathmiidae er afsluttet; arten er enestående blandt sommerfugle ved at hunnens bagkropsspids bærer prominente parrede vedhæng der ligner elementer af den oprindelige insekt-ovipositor (m. E.S. Nielsen, CSIRO, Canberra) (N.P. Kristensen).

Bearbejdelsen af Madeiras sommerfugle er fortsat og en revision (m. S. Sinev, Zooligal Institute, St. Petersborg) af øens artssværm af Coleophoridae-Blastobasinae nærmer sig afslutning. – Manuskriptet til en bestemmelseshåndbog over de europæiske Gelechiidae-Teleiodini og -Gelechiini (151 arter) er afsluttet (m. P. Huemer, Tiroler Landesmuseum, Innsbruck). – Medarbejdet ved et flereforfatter-bogprojekt om Nordvesteuropas gelechiider er fortsat. – En revideret udgave af det danske sommerfugle-katalog (m. P.S. Nielsen, Kbh.) er afsluttet og publiceret. – Medarbejdet ved den årlige publikation om faunistisk interessante fund af danske småsommerfugle er fortsat, og påvisningen (m. P. Falck, Holstebro) af en hidtil overset forekomst i Europa af den fra Østasien beskrevede vikler *Lobesia virulenta* er publiceret særskilt (O. Karsholt).

3.9 Insektpalæontologi

Et arbejde med bestemmelse og registrering af ravinsekter for Naturvidenskabeligt Center for International Ravforskning, Skagen, er afsluttet. – En bearbejdelse af silkeflorvingerne (Neuroptera: Psychopsidae) fra moleret er påbegyndt (S. Andersen).

En bearbejdelse af en flue fra baltisk rav – ældste fossile fund af en calyptrat flue! – er næsten afsluttet (V. Michelsen).

En undersøgelse af insektrester fra de senglaciale aflejringer i Nørre Lyngby-klinten, Vendsyssel, er afsluttet (J. Böcher, m. G.R. Coope, University of London).

3.10 Regionale biodiversitetsmønstre

Data fra et biodiversitetsprojekt i Hestehaven, Jylland, er fortsat analyseret. Formålet med projektet er at afprøve en nyudviklet indsamlingsprotokol og metode til at estimere antallet af edderkoppearter i et område; hidtil har metoden kun været anvendt i troperne. Ved at udføre projektet i en dansk skov er det muligt at sammenligne det estimerede artsantal af edderkopper med en artsliste fra området. Resultaterne viser at metoden fungerer tilfredsstillende (N. Scharff).

Projektet: "Diversity in Space: A three dimensional comparison of spider faunas in East African Mountain forests" er fortsat. Databasen er færdiggjort og materialet ved at blive analyseret og sammenskrevet (L.L. Sørensen, ph.d.-projekt, N. Scharff).

3.11 Geografisk parthenogenese

Undersøgelsen af kønsfordelingen hos frøtægen *Nysius groenlandicus* i Grønland er fortsat. Der er næppe tvivl om at arten her kan betegnes som fakultativt parthenogenetisk (J. Böcher).

Studier af evolutionen af den parthenogeneiske form af tusindbenet *Nemasoma varicorne* ved hjælp af DNA-analyse er fortsat (H. Enghoff, med D. Parker, Århus Universitet).

3.12 Arktisk entomologi

En undersøgelse af temperaturens og luftfugtighedens betydning for forekomst og aktivitet hos den grønlandske frøtæge *Nysius groenlandicus* er genoptaget (J. Böcher, m. G. Nachman, Zoologisk Institut).

3.13 Generel og teoretisk biogeografi

Analyser af biogeografiske relationer i det sydtempererede område er fortsat (H.Enghoff).

Formidlingsvirksomhed

Udstillingsafdelingen

Udstillingerne besøgtes i 1998 af 104.417 gæster, hvoraf 22.979 var skoleelever som udnyttede Skoletjenestens undervisningstilbud.

Fornyelsen og renoveringen af de permanente udstillinger udmøntedes i årets løb med en fortsat udskiftning af mange af fuglene og pattedyrene i Systematisk Samling (B. Bindel og O. Høegh Post). Nichen ved rådyrdioramaet blev nyindrettet, nye fotostater og præparater opsat ved engdioramaet og en stor model af en læderskildpadde opsat i Oceanhallen (B. Bindel). I afsnittet "Fra Pol til Pol" er ørkendioramaet blevet totalt fornyet med nyt baggrundsmaleri og ny bund (B. Bindel, D. Goldenberg). Arbejdet med nyindretningen af "Byens Dyreliv" nærmer sig sin afslutning (M. Meinhold, E. Bering, B. Ekstrand, V. Lemke). Det omfattende arbejde med restaurering af de store, afrikanske pattedyr indsamlet af Dr. Bøje Benzon 1935–47 blev fuldført (B. Bindel, J. Engel, M. Meinhold, O. Høegh Post). Størstede-

len af lydeffekterne i udstillingerne er nu udskiftet (H.L. Pedersen). Skadedyrsbekæmpelse i magasiner og udstilling har også i år været en væsentlig opgave, som vanskeliggøres af mangelen på klimastyring i magasinerne (B. Bindel, M. Meinhold, O. Høegh Post).

Afdelingens konservatorer har vejledt studerende fra Kunstakademiets Konservatorskole i forbindelse med deres afgangsopgaver og ydet bistand til andre museer i konserveringsspørgsmål.

Særudstillingen "Fabeldyr" sluttede 1. marts, og 27. marts åbnede "Zoofolie", en udstilling af store stentøjsskulpturer skabt af den franske billedhugger Jean Fontaine (K.W. Petersen, E. Bering). Skulpturerne er en original kunstners fabuleren over dyrenes udvikling, fabeldyrs opståen og forsvinden, genteknologi og vore dages tingsliggørelse af levende væsener, præsenteret med både humor og bid. Udstillingen blev til i samarbejde med det naturhistoriske kantonmuseum i Lausanne hvor den blev vist i vinteren 1996, og siden har den vandret i Schweiz, Luxembourg og Frankrig hvor den er blevet vist på museer i Strasbourg, Lille og Nantes. Udstillingens store, smukke katalog med tekst på fransk blev med velvillig hjælp fra den franske ambassades kulturafdeling forsynet med en dansk oversættelse. I forbindelse med denne udstilling blev der holdt et Fredag Aften arrangement hvor operasangeren Elisabeth Meyer-Topsøe sang akkompagneret af Friedrich Gürtler. Udstillingen vistes frem til 1. oktober hvor arealet efter nedpakningen skulle bruges til aktiviteter i forbindelse med skolernes efterårsferie. 1. december åbnede "En Storvildtjæger og hans Tid" (K.W. Petersen, E. Bering, B. Ekstrand, konservatorerne) som fortæller om storvildtjagt i Østafrika fra 1880-erne til i dag, med fokus på Dr. Bøje Benzons tre safarier i 1935-36, 1937 og 1947 og de næsten 500 pattedyr og over 1000 fugle Bøje Benzon skænkede museet.

Miniudstillingerne i forhallen var "Nogle forsvandt – andre kom til" som berettede om de fugle som i det sidste halve århundrede er forsvundet fra landet, og om de som i samme periode var kommet til, og "Nye og forsvundne dyr i danske farvande" som tog samme tema op for havdyrenes vedkommende. Som optakt til "Havnens Dag" vistes "Dyrelivet i Københavns Havn".

Forberedelserne til det dansk-svenske udstillingsprojekt omkring Øresund er accelereret og en række publikationer skrevet og redigeret (O.E. Meyer).

Se også under afsnittet Informationsvirksomhed sidst i årbogen.

Skoletjenesten

Med virkning fra 1. januar indgik Det naturvidenskabelige Fakultet en samarbejdsaftale med Skoletjenesten som omfatter skoletjeneste på Zoologisk Museum, Botanisk Museum, Botanisk Have samt Geologisk Museum. Aftalen indebærer at den skoletjenestemedarbejder som tidligere kun havde Zoologisk Museum som arbejdsområde, nu skal varetage arbejdet på alle fire undervisningssteder. Samtidig blev bevillingen til studenterkustoderne kraftigt beskåret hvilket bl.a. nødvendiggjorde en reduktion i den periode skoletjenestens bestillingstelefon kan holdes åben. Det har medført meget mærkbare problemer for skolerne som har vanskeligt ved at komme igennem for at bestille besøg og undervisning. Disse faktorer er utvivlsomt kraftigt medvirkende til nedgangen på 20% i antallet af skolebesøg fra 1997 til 1998.

Efter ønske fra Skoletjenesten blev museets kustodestab med virkning fra 1. februar opdelt i en gruppe undervisere som varetager undervisningen af skoleklasser om formiddagen, og en gruppe museumskustoder/formidlere som varetager vagtfunktionen og formidlingen til publikum om eftermiddagen og i weekends. Frem til skolernes sommerferie fungerede cand. scient. Jes Aagaard som vikar i stillingen som skoletjenestemedarbejder. Pr. 1. 8. besattes stillingen med cand.scient. Bente Garbers som i efteråret gennemførte en række pædagogiske formidlingskurser for de undervisende studenter.

Forsknings- og studierejser

Hvirveldyrafdelingen

K. Aaris-Sørensen: EuroMam (INQUA) ekskursion til Plio-Pleistocæne pattedyrlokaliteter i Guadix-Baza Bassinet, Andalucía, Spanien. T.N. Andreasen: 1 måneds ophold ved Universidad Autónoma, Madrid. H.J. Baagøe: University of Bilbao, Pais Vasco, Spanien, ekstern ph.d.-vejledning samt feltarbejde; sommer: Feltarbejde i Danmark vedrørende flagermus. Bødker Enghoff: udgravning på middelalder-lokaliteten Viborg Søndersø. J. Fjeldså: De mange kongresrejser i årets løb har i begrænset omfang givet anledning til feltstudier eller undersøgelse af materiale i samlinger. L. Hansen: Survey af "Udzungwa Scarp", Tanzania med henblik på identifikation og udbredelse af nyopdaget frøart. C.C. Kinze: Hvalstudier i Thailand og Vietnam. P.R. Møller: Zoologiske Museer i St. Petersburg, Moskva og Oslo; National Museum of Natural History, Washington D.C.

J.G. Nielsen: Australian Museum, Sydney; Zoologisk Museum, Moskva. C. Rahbek: National Museum of Natural History, Washington D.C., ; Dept. of Zoology, University of Cambridge. J.B. Rasmussen: Museum National d'Histoire Naturelle, Paris.

Invertebratafdelingen

C. Nielsen: Studier af udviklingsstadier af søtænder, Station Biologique, Roscoff, Frankrig; studier af ciliebåndenes funktion hos entoprocter og kalkrørsorme, Kristineberg marine Forskningsstation, Sverige. J. Olesen: Humboldt-Universität, Berlin, Tyskland. G. Høpner Petersen: Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm. Martin Vinther Sørensen: Zoologisk Afdeling, Århus Universitet. O.S. Tendal: Kaldbak Laboratoriet, Tórshavn.

Den entomologiske Afdeling

N.M. Andersen: Scripps Instiution of Oceanography, San Diego, USA; University of California at Berkeley, USA. P.P. Bjørn: Zoologiska Institutionen, Uppsala Universitet; Naturhistoriske Riksmuseet, Stockholm. J. Damgaard: University of California, Berkeley; L. Sørensen: National Museum of Natural History, Washington DC.

Indsamlingsrejser

Hvirveldyrafdelingen

P. Rask Møller: Togt i Danmarks Strædet. P. Gravlund og M. Andersen: Indsamling af slanger i Minziro Forest Reserve, Tanzania. N. Krabbe (udstationeret i Ecuador): Hyppige indsamlingsture i Andesregionen. K. Rosenlund, P. Mølgaard Hansen: Udgravninger af knoglemateriale på nordbolokalitet i Sydvestgrønland.

Invertebratafdelingen

J. Eibye-Jacobsen: Indsamling af arthrotardigrader ved Universitetets Feltlaboratorium i Frederikshavn. R.M. Kristensen: GPS lokalisering af homoterme kilder på Disko, Grønland, og indsamling af Tardigrada og en ny dyregruppe i disse; indsamling af Meiofauna i Mellemfjord, Grønland; indsamling af interstitiel eiofauna på Færø Banke, Færøerne; indsamling af Rotifera og Tardigrada i varme kilder i Namibia. C. Nielsen: Indsamling af Entoprocter, Station Biologique, Roscoff, Frankrig. M.E. Petersen: Indsamling af polychaeter ved Pontal do Sul, Paraná, Brasilien. O.S. Tendal: Indsamling af svampe samt foto- og videoptagelser med ubåden "Clelia" i Gulf of Maine, USA.

Den entomologiske Afdeling

S. Andersen: Indsamling af dipterer i Tyskland, Frankrig og italienske Alper. J. Damgaard: Indsamling af vandtæger i Danmark. H. Enghoff: Indsamling af levende *Nemasoma varicorne* til DNA-analyse, S. England og S.Langemark: Indsamling af edderkopper i Jylland. O..Martin: Indsamling af trælevende biller og tusindben i Grækenland (Peloponnes) og danske skove (bl.a. Bornholm og Æbelø). R. Meier: Indsamlinger af dipterer i Australien og Thailand.

Deltagelse i kongresser, symposier, workshops

Hvirveldyrafdelingen

K. Aaris-Sørensen: Nordisk Faunahistorisk Workshop, Seili, Finland; Symposiet "Status og perspektiver inden for dansk mesolitikum" i Vordingborg.

T. Nord Andreasen: Nordisk Faunahistorisk Workshop, Seili, Finland.

I. Bødker Enghoff: Nordisk Faunahistorisk Workshop, Seili, Finland; møde om Gården under Sandet, en Nordbo-gård på Grønland, Nationalmuseet.

J. Fjeldså: NORDECO-2000, Sønder Ho; symposiet "Rainforests – Past and Future", Cairns, Australien; møde om status og fremtidsstrategi for dansk tropebiologisk forskning, Rønbjerg-laboratoriet; XXII International Ornithological Congress, Durban, Sydafrika; symposiet "Biodiversity and Decision Making", University of Turku; BioAndes Inception Workshop, Cochabamba, Bolivia; symposiet "Biodiversitet og Udvikling", Udenrigsministeriet; symposiet "Tropical Forest Canopies", Oxford; symposiet "Desarollo sustentable de montañas",Quito.

E. Fritze: 1st International Mediterranean Gullmeeting, Le Porte, Frankrig; 3. europæiske mågemøde, Rotterdam.

S. Vebæk Gelskov: Nordisk Faunahistorisk Workshop, Seili, Finland.

N. Krabbe: IV International Parrot Convention, Puerto de la Cruz.

J. Møhl: Hvalmøde, Strahlsund; Workshop on sperm whale strandings in the North Sea. Nordisk Faunahistorisk Workshop, Seili, Finland; Danske naturhistoriske museers møde, Fuglsø.

P. Mølgaard Hansen og T. Hatting: Nordisk faunahistorisk Workshop, Seili, Finland.

C.C. Kinze: World Conference on Marine Mammals, Monaco; workshop om kaskelotstrandinger i Nordsøen (medarrangør).

J.G. Nielsen: Census of fishes, Southhampton.

K.T. Pedersen: 3. europæiske mågemøde, Rotterdam.

C. Rahbek: XXII International Ornithological Congress, Durban, South Africa.

A.R. Rasmussen: Havslange-workshop, Phuket, Thailand (arrangør).

K. Rosenlund: Nordisk Faunahistorisk Workshop, Seili, Finland.

I. Sørensen: Nordisk Geologmøde, Aarhus.

Invertebratafdelingen

D. Eibye-Jacobsen: Taxonomisk Workshop, Neu Brodersdorf, Tyskland; 6th International Polychaete Conference, Curitiba, Brasilien.

K. Jensen: 10th International Marine Biological Workshop, The Marine Flora and Fauna of Hong Kong and Southern China, Hong Kong; Marine Conservation Biology Institute Workshop on Controlling Established Populations of Alien Marine Species, Seattle; 9th International Congress/Workshop of the Tropical Marine Mollusc Programme, Lombok, Indonesien.

T. Jansen: Crustacean Biodiversity Workshop, Phuket, Thailand.

A. Jørgensen: Arktisk Biologisk Forskermøde VII, HCØ Instituttet.

A.B. Klitgaard: 10. Danske Havforskermøde, Hirtshals; Arktisk Biologisk Forskermøde VII, HCØ Instituttet.

J. Knudsen: 10th International Marine Biological Workshop, The Marine Flora and Fauna of Hong Kong and Southern China, Hong Kong. Ninth International Congress/Workshop of the Tropical Marine Mollusc Programme, Lombok, Indonesien.

R.M. Kristensen: 10. Danske Havforskermøde, Hirtshals. Arktisk Biologisk Forskermøde VII, HCØ Instituttet. Neue Konzepte und Ergebnisse in der Meeresbiologie, Universität Wien. Danish-German Workshop, Brorfelde (medarrangør).

C. Nielsen: Annual meeting, Society for Integrative and Comparative Biology, "Symposium on Evolutionary relationships of metazoan phyla: Advances, problems and approaches", Boston, USA; 11th International Bryozoolgy Conference, Balboa, Panama; Colloquium on developmental biology and evolution, Var, Frankrig; Deutsche Forschungsgemeinschaft Schwerpunkt-Treffen "Evolution entwicklungsbiologischer Prozesse", Tutzing.

J. Olesen: 4th International Crustacean Congress, Amsterdam; Crustacean Biodiversity Workshop, Phuket, Thailand.

G. Høpner Petersen: 10. Danske Havforskermøde, Hirtshals.

M.E. Petersen: 6th International Polychaete Conference, Curitiba, Brasilien.

O.S. Tendal: 10. Danske Havforskermøde, Hirtshals; Arktisk Biologisk Forskermøde VII, HCØ Instituttet.

T. Wolff: 10. Danske Havforskermøde, Hirtshals; 2. Internationale Isopod konference og 4. Internationale Krebsdyr Kongres, Amsterdam.

K. Worsaae: 10. Danske Havforskermøde, Hirtshals.

Den entomologiske Afdeling

N.M. Andersen: European Science Foundation workshop on Palaeoentomology, Universität Göttingen.

P.P. Bjørn: XIV International Congress of Arachnology, Chicago, USA.

H. Enghoff: 17th meeting of the Willi Hennig Society, São Paulo, Brasilien.

O. Karsholt: XIth European Congress of Lepidopterology, Malle, Belgien.

N.P. Kristensen: XIth European Congress of Lepidopterology, Malle, Belgien; VIth European Congress of Entomology, Ceske Budejovice, Tjekkiet; European Science Foundation workshop on Palaeoentomology, Universität Göttingen.

S. Langemark: XIV International Congress of Arachnology, Chicago, USA.

R. Meier: Meeting of Curators at German Entomological Collections, Bonn; 4th International Congress of Dipterology, Oxford; Phylogenetic Symposium on Ontogeny and Palaeontology, Berlin.

N. Scharff: XIV International Congress of Arachnology, Chicago, USA.

L. Sørensen: "The importance of Managing Forest Genetic Resources and Reproductive Material for Sustainable Forest Management", Fredensborg; heldagsmøde om dansk ulandsforskning, København; XIV International Congress of Arachnology, Chicago, USA; "Nord/Syd Satsningsområdet", København; "Biodiversity and Development", København; "Forest Canopies 1998: Global Perspectives", Sarasota, Florida; "Hvad skal vi gøre for de truede arter?" Skov- og Naturstyrelsen; "Tropical Forest Canopies", Oxford.

Redaktionel virksomhed

Zoologisk Museums videnskabelige "hus-tidsskrift" er "Steenstrupia", som bringer afhandlinger af museets medarbejdere samt andre forfatteres afhandlinger hvis de er baseret på museets samlinger. Derudover publicerer museet "Atlantide Report" og "Galathea Report" samt de populære "Dyr i Natur og Museum" og "Deep-Sea Newsletter".

Følgende af museets medarbejdere er redaktører eller redaktionsmedlemmer for egne og fremmede tidsskrifter:

Redaktører

N.M. Andersen (Entomologica Scandinavica).
D. Eibye-Jacobsen (Danmarks Fauna, Steenstrupia).
H. Enghoff (Journal of Zoological Systematics and Evolutionary Research).
O. Karsholt (Microlepidoptera of Europe).
N.P. Kristensen (Fauna Entomologica Scandinavica, Handbook of Zoology: Insecta).
R.M. Kristensen (Zoologischer Anzeiger).
L. Lyneborg (Entomologiske Meddelelser).
V. Michelsen (Entomologica Scandinavica, Fauna Entomologica Scandinavica).
C. Nielsen (Acta Zoologica).
G. Høpner Petersen (Meddelelser om Grønland Bioscience, Meddelelser om Grønland Geoscience).
M.E. Petersen (Steenstrupia).
T. Wolff (Atlantide Report, Deep-Sea Newsletter, Dyr i natur og museum, Galathea Report).

Redaktionsmedlemmer

K. Aaris-Sørensen (Archaeofauna, Madrid).
D. Eibye-Jacobsen (Zoologischer Anzeiger).
H. Enghoff (Biogeographica, Entomologiske Meddelelser).
J. Fjeldså (Dansk ornitologisk Forenings Tidsskrift, Ornitologia Neotropical, Proceedings of conference "Biodiversity of the Eastern Arc Mountains, Tanzania").
M. Hansen (Aquatic Insects, Dyr i Natur og Museum, Entomologiske Meddelelser).
T. Hatting (Dyr i Natur og Museum).
K.R. Jensen (Ophelia).
O. Karsholt (Entomologiske Meddelelser, Nota Lepidopterologica).
N.P. Kristensen (Acta Zoologica, Journal of Zoological Systematics and Evolutionary Research).
R.M. Kristensen (Zoologica Scripta).
O.E. Meyer (Danske Museer, Dyr i Natur og Museum).
B.J. Muus (Ophelia).
C. Nielsen (Bulletin de la Societé zoologique de France, Evolution and Development, Invertebrate Biology, Mitteilungen aus dem Museum für Naturkunde in Berlin [Zoologische Reihe], Phuket Marine Biological Center Research Bulletin, Zoological Journal of the Linnean Society of London).
J.G. Nielsen (Ichthyological Research).
G. Høpner Petersen (Polar Biology).
K.W. Petersen (Danske Museer).
O. Høegh Post (Dyr i Natur og Museum)
J.B. Rasmussen (Steenstrupia),
B. Ree (Meddelelser til Ringmærkerne).
O.S. Tendal (Steenstrupia).
T. Wolff (Contributions to Zoology, Naturens Verden).

Henrik Enghoff

Stab

Årsværk
VIP: 25,4
TAP: 42,6

VIP, internt finansieret
Andersen, Niels O. Møller; lektor.
Bruce, Neil L.; lektor.
Baagøe, Hans Jørgen; lektor.
Eibye-Jacobsen, Danny; lektor.
Enghoff, Henrik; professor.
Fjeldså, Jon; professor.
Hansen, Ole Michael; lektor.
Hatting, Tove; lektor.
Ibsen, Karina; forskningsass.
Jensen, Kathe; forskningslektor.
Klitgaard, Anne Birgitte; forskningsadj.
Kristensen, Niels Peder; professor.
Kristensen, Reinhardt Møbjerg; professor.
Meier, Rudolf; lektor.
Meyer, Ole Erik; lektor.
Michelsen, Verner; forskningslektor.
Nielsen, Claus; lektor.
Nielsen, Jørgen; lektor.
Petersen, Gotfred Høpner; lektor.
Petersen, Kay Werner; lektor.
Rahbek, Carsten; lektor.
Rasmussen, Jens Bødtker; lektor.
Scharff, Nikolaj; lektor.
Sørensen, Ingrid; lektor.
Tendal, Ole Secher; lektor.

Aagaard, Jes; forskningsass.
Aaris-Sørensen, Kim Torkil; lektor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Møller, Peter Rask.
Nielsen, Peter Gravlund.
Olesen, Jorgen.
Sørensen, Martin Vinther.
Vilhelmsen, Lars.

TAP, internt finansieret
Andersen, Else Bering; maler.
Andersen, Mogens; laborant.
Bang, Søren; edb-medarbejder.
Bindel, Eilif Bo; konservator.
Bisballe, Bjarne; laborant.
Boye, Vibeke Toft; kontorfuldmægtig.
Brovad, Geert Møller; fotograf.
Buch, William; konservator.
Christensen, Kaj Hammer; laboratoriebetjent.
Ekstrand, Bent Anker Staal; maler.
Espersen, Hanne; bibliotekar.
Frederiksen, Jens Arne; betjent.
Fredskov, Jytte; overassistent.
Friis, Ursula; assistent.
Fritze, Eddie; assistent.
Gjørup, Ingelise; afdelingsleder.
Goldenberg, Daniel; assistent.
Hansen, Birgitte Rubæk; tegner.
Højgaard, Else Kirsten; overassistent.
Haack, Jens; laboratoriebetjent.
Jensen, Preben Villy; typograf.
Jeppesen, Poul Christian; laborant.
Johansen, Kurt; snedker.
Jørgensen, Per Thimm; betjent.
Karsholt, Ole; laboratorietekniker.
Kjær, Suzanne Elise; overassistent.
Kristensen, Jan Bolding; laborant.
Langemark, Søren Ole; konservator.
Larsen, Kathe Rinda; overassistent.
Larsen, Niels Brandt; assistent.
Madsen, Hans Peter; værkstedsleder.
Martin, Ole Regnar Odderskov; laborant.
Meinhold, Monika Beate; konservator.
Menne, Normann Tammes; laborant.
Mielow, Aase Grønberg; assistent.
Mogensen, Jens Stampe; kontorfuldmægtig.
Møhl, Jeppe; konservator.
Nielsen, Lene K.A.; assistent.
Nordly, Helle; kontormedhjælper.
Nymark, Christensen Erik; laborant.
Pedersen, Hans Leonardo; håndværker.
Petersen, Claes Georg; systemadministrator.
Petersen, Mary Elizabeth; assistent.
Post, Ole Høegh; konservator.
Ree, Berit Lena; overassistent.
Rosenlund, Knud; laborant.
Schiøtte, Tom; overassistent.
Sørensen, Flemming; elektriker.
Tews, Kai; materialforvalter.
Tvermoes, Anne-Marie; assistent.
Vedelsby, Annie Lone; konservator.
Warfield, Anna Marie; overassistent.

VIP, eksternt finansieret
Burgess, Neil David; forskningsadj.
Dinesen, Grete Elisabeth; forskningsass.
Eibye-Jacobsen, Jette; forskningsadj.
Enghoff, Inge Bødker; forskningsadj.
Kinze, Carl Chr.; forskningslektor.
Ostrovsky, Andrei N.; forskningsadj.
Rasmussen, Arne Redsted; forskningslektor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), eksternt finansieret
Andreasen, Tine Nord.
Bjørn, Per De Place.
Damgaard, Jakob.

TAP, eksternt finansieret
Elle, Stine; tegner.
Madsen, Jesper Johannes; projektmedarbejder.
Pedersen, Kjeld Tommy; laborant.

P.h.d.-afhandlinger

Gravlund, Peter: Polygenetic analyses of African colubrids (Colubridae, Serpentes) based on mitochondrial sequence data.
Olsen, Jørgen: Larveudvikling og slægtskab af mindre, "primitive" krebsdyrgrupper – Branchiopoda, Leptostraca og Mystacocarida.

Fondsstøtte

Benzon/Carlsberg/Nor-Fa
Køb af mikroskop (Claus Nielsen) kr. 239.636.

Carlsbergfondet
En fylogeni over giftsnoge, beskrivelse af biogeografien ud fra slægtskabsanalysen (Arne Redsted Rasmussen) kr. 370.656.
Fylogenetisk analyse af Tardigrada (Jette Eibye-Jacobsen)) kr. 368.158
Løn til tegning af Tardigrada m.v. (Reinhardt Møbjerg Kristensen) kr. 189.500.

Den Antikvariske Samling i Ribe
Analyse af dyreknogler fra vikingetidens Ribe (Inge Bødker Enghoff) kr. 129.800

Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond
Støtte til kommende ekspedition (Anne Birgitte Klitgaard) kr. 50.000.

EU
Monitoring & modeling the impact of changing goverment policy on biodiversity conservation in the Andes (Jon Fjeldså) kr. 1.061.641.

J L Fondet/Danmarks Miljøundersøgelser
Betaling for kursus på Zoo-museum (Gotfred Høpner Petersen) kr. 16.000.

Jarl-Arctic/Dansk Polarcenter
Samarbejdsaftale Redigering af "Meddelelser om Grønland" (Gotfred Høpner Petersen) kr. 13.000.

Kungliga Vetenskabsakademi
PC til Acta Zoologica kr. 24.970

Miljøministeriet
Kursus for Belarus bird ringing center (Carsten Rahbek) kr. 90.000.

Nordisk Publiseringsnævn for Naturvidenskab
Redaktion af Entomologica Scandinavia (Nils Møller Andersen) kr. 214.019.

RAS Forhistorisk Museum
RAS via forhistorisk museum (Liv Ljungar) & Inge Bødker Enghoff kr. 138.000.

Skov- og Naturstyrelsen
Nødbudget for Ringmærkningen 1998 – 2001 (Carsten Rahbek) kr. 1.925.725.

Statens Humanistiske Forskningsråd
Analyse af Fiskeknogler (Inge Bødker Enghoff) kr. 139.998.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
Evolutionær zoomorfologi (Claus Nielsen) kr. 900.000.

World Wildlife Fund
Behandling af data, udarbejdelse af rapport (Jon Fjeldså) kr. 47.261.

Publikationer

Aaris-Sørensen K.: Danmarks Forhistoriske Dyreverden, s. 1-232, Gyldendal, Danmark 1998.

Aaris-Sørensen K.: Möte med polarvarg i arktiske Kanada. Våra Rovdjur 1, s. 26-30, 1998.

Aaris-Sørensen K.: Om græssende og browsende hovdyrs indflydelse på landskabsudviklingen. i: Overdrev – en beskyttet naturtype, s. 50-55, Hans Henrik Bruun & Rasmus Ejrnæs, Milkø- og Enerministeriet, Skov- og Naturstyrelsen, Danmark 1998.

Alderweireldt M., Enghoff H.: A review of the genus Morocus Hoffman, 1990, with two new species from the Ivory Coast (Diplopoda, Polydesmida: Oxydesmidae). Entomologica Scandinavica, s. 233-239, 1998.

Andersen I.B.F.: Reintroduktion af bæveren (Castor fiber) til Danmark? En konsekvensanalyse, s. 1-60, Zoologisk Museum og WWF, Danmark 1998.

Andersen I.B.F.: Reintroduktion af vildsvinet (Sus scrofa) til Danmark? En konsekvensanalyse, s. 1-86, Zoologisk Museum og WWF, Danmark 1998.

Andersen N.M.: Water striders from the Paleogene of Denmark with a review of the fossil record and evolution of semiaquatic bugs (Hemiptera: Gerromorpha). Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Biologiske Skrifter 50, s. 1-152, 1998.

Andersen N.M., Poinar G.O.J.: A marine water strider (Hemiptera, Veliidae) from Dominican amber. Entomologica Scandinavica 29, s. 1-9, 1998.

Andersen N.M.: Marine water striders (Hemiptera, Gerromorpha) of the Indo- Pacific: Cladistic biogeography and Cenozoic palaeogeography. i: Biogeography and Geological Evolution of SE Asia, s. 341-354, Hall R., Holloway J.D., Backhyus Publishers, Backhuys Publishers, Leiden 1998.

Andersen N.M., Weir T.A.: Australian water striders belonging to the subfamilies Rhagadotarsinae and Trepobatinae (Hemiptera, Gerridae). Invertebrate Taxonomy 12, s. 509-544, 1998.

Andersen N.M.: Notes on the genus Eotrechus Kirkaldy (Hemiptera: Gerridae), with a cladistic analysis and a new species from China. Steenstrupia, s. 1-9, 1998.

Andersen S.: Hilltopping observed at low altitude of the otherwise high- alpine species Ancistrophora mikii Schiner. The Tachinid Times 11, s. 8, 1998.

Andersen S.: "Newsletter". Paleoentomological Newsletter and Workshop 28, s. 13, 1998.

Andreasen T.N.: Nivertussannguarq – a survey of the faunal remains from a Saqqaq Settlement in the Disko Bay area of western Greenland. Acta Borealia 2, s. 129-138, 1998.

Appelt M., Gulløv H.C., Hanna D., Kapel H., LeMoine G., Møhl J.: Archaeology (Appendix 1). Man, Culture and Environment in Ancient Greenland. Report on a research programe, s. 154-187, 1998.

Asferg T., Madsen A.B., Baagøe H.J.: Pattedyr. i: Rødliste 1997 over planter og dyr i Danmark, s. 187-190, Stoltze, M. og Pihl, S. (red), Miljø- og Energiministeriet, Danmark 1998.

Baagøe H.J.: Flagermus i huset. Dyrenes Beskyttelse, Zoologisk Museum, Skov- og Naturstyrelsen, s. 1-15, 1998.

Berg S., Krog C., Muus B., Nielsen J.G., Fricke R., Berghahn R., Neudecker T., Wolff W.J.: IX Redlist of lampreys and marine fishes of the Wadden Sea. s. 101-105, Redlist, 1998.

Borgtoft H., Skov F., Fjeldså J., Schjellerup I., Øllgaard B.: People and Biodiversity. Two casestudies from the Andean foothills of Ecuador. Centre for research on cultural and biological diversity of Andean rainforests (DIVA). DIVA Technical Report 3, s. 1-190, 1998.

Buhl O., Falck P.V., Karsholt O., Larsen K., Vilhelmsen F.: Fund af småsommerfugle fra Danmark i 1997 (Lepidoptera). Entomologiske Meddelelser 66, s. 105-115, 1998.

Burchardt B., Kristensen R.M.: Ikka Ekspeditionen 1997. Rapport vedrørende den tværfaglige geologiske-biologiske ekspedition til Ikkafjorden i Sydvestgrønland i sommeren 1997, s. 1-24, Geologisk Institut 1998.

Burgess N., Fjeldså J., Rahbek C.: Mapping the distributions of Afrotropical vertebrate groups. Species 30, s. 16-17, 1998.

Burgess N.D., Klerk H.d., Fjeldså J., Crowe T.M., Rahbek C.: Mapping Afrotropical birds: Links between atlas studies and conservation priority analysis. African Bird Club 4, s. 93-98, 1997.

Burgess N.D., Clarke G.P., Rodgers W.A.: Coastal forests of eastern Africa: Status, endemism patterns and their potential causes. Biological Journal of the Linnean Society 64, s. 337-367, 1998.

Böcher J.: Insect remains from Asummiut. i: Man, Cultre and Environment in Ancient Greenland, s. 133-134, Danish National Museum and Danish Polar Center, Danish Polar Center Publication no 4, Danmark 1998.

Carter D.J., Kristensen N.P.: Classification and keys to higher taxa. Lepidoptera: Moths and Butterflies 1. Handbuch der Zoologie/Handbook of Zoology IV 35, s. 27-40, 1998.

Chepstow-Lusty A.J., Bennett K.D., Fjeldså J., Kendall A., Galiano W., Tupayachi H.: When two worlds collide: Comparing human impact on fragile ecosystems before and after the Inca. Tawantinsuyo 3, s. 127-134, 1998.

Chepstow-Lusty A.J., Bennett K.D., Fjeldså J., Kendall A., Galiano W., Tupayachi H.: Tracing 4000 years of environmental history in the Cuzco area, Peru, from the pollen record. Mountain Research and Development 18, s. 159-172, 1998.

Damgaard J., Olesen J.: Distribution, phenology and status for the larger Branchiopoda (Crustacea: Anostraca, Notostraca, Spinicaudata and Laevicaudata) in Denmark. Hydrobiologia 377, s. 9-13, 1998.

Dugdale J.S., Kristensen N.P., Robinson G.S., Scoble M.J.: The smaller microlepidopteragrade superfamilies. Lepidoptera: Moths and butterflies 1. Handbook der Zoologie/Handbook of Zoology IV 35, s. 217-232, 1998.

Dugdale J.S., Kristensen N.P., Robinson G.S., Scoble M.J.: The Yponomeutoidea. Lepidoptera: Moth and butterflies 1. Handbook der Zoologie/Handbook of Zoology IV 35, s. 119-130, 1998.

Enghoff H.: Widespread taxa and COMPONENT 2.0. Cladistics 14, s. 383-386, 1998.

Enghoff I.B.: Freshwater fishing at Ringkloster, with a supplement of marine fishes. Journal of Danish Archaeology 12, s. 99-106, 1998.

Falck P., Karsholt O.: Lobesia virulenta Bae & Komai, 1991 recorded for the first time in Europe, with description of a new subspecies (Lepidoptera, Tortricidae). Entomologiske Meddelelser 66, s. 117-126, 1998.

Fibiger M., Karsholt O.: First records of Nola harouni from Europe and comments on the taxonomic status of N. centonalis holsatica (Nolidae). Nota lepidopterologica 21, s. 194-205, 1998.

Fjeldså J.: The impact of human forest disturbance on the endemic avifauna of the Udzungawa mountains, Tanzania. Bird Conserv. Internat. 9, s. 47-62, 1998.

Fjeldså J.: Endemic bird areas – et centralt koncept i arbejdet for at bevare biodiversitet. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift, 1998.

Fjeldså J., Goodman S.M., Schulenberg T.S., Slikas B.: Molecular evidence for relationships of malagasy birds. Proc. 22 Int. Ornithol. Congr., Durban, 1998.

Fjeldså J., Burgess N.D., Klerk H.d., Hansen L., Rahbek C.: Are endemic bird areas the best targets for conservations? An assessment using all landbird distributions of two continents. s. 11. Proc. Int. Ornithol. Congr., Durban 22, 1998.

Fjeldså J., Burgess N.D.: Eastern Arc-bjergene – Zoologisk Museums Forskningsfelt i Afrika. Dyr i: Natur og Museum 1, s. 2-5, 1998.

Fjeldså J., Rahbek C.: Priorities for conservation in Bolivia, illustrated by a continent-wide analysis of bird distribution. i: Biodiversity – a challenge for development research and policy, s. 313-327, W. Barthlott & M. Winiger (eds), Springer Verlag, Berlin-Heidelberg 1998.

Fjeldså J., Rahbek C.: Continent-wide conservation priorities and diversification processes. Conservation in a changing world, s. 139-160, 1998.

García-Moreno J., Arctander P., Fjeldså J.: Pre-Pleistocene differentiation among chat-tyrants. Condor 3, s. 629-640, 1998.

Gentili P., Horak M., Kristensen N.P., Nielsen E.S.: The Cossoidea and Sesioidea. Moths and buterflies 1. Handbuch der Zoologie/Handbook of Zoology IV 35, s. 181-197, 1998.

Gotfredsen A.B.: The faunal material of the Saqqaq site Nipisat 1, Sisimiut district, West Greenland. Man, Culture and Environment in Ancient Greenland. Report on a research programe, s. 124-132, 1998.

Griswold C.E., Coddington J., Hormiga G., Scharff N.: Phylogeny of the orb-web building spiders (Araneae, Orbiculariae: Deinopoidea, Araneoidea). Zool.J.Linn.Soc. 123, s. 1-99, 1998.

Hansen M., Richardson B.A.: A new species of Omicrus Sharp (Coleoptera, Hydrophilidae) from Puerto Rico and its larva, the first known larva of Omicrini. Systematic Entomology 23, s. 1-8, 1998.

Hansen M.: Agonum duftschmidi Schmidt and A. hypocrita (Apfelbeck) – to nye danske løbebiller af Agonum viduum-gruppen (Coleopter: Carabidae). Entomologiske Meddelelser 66, s. 21-30, 1998.

Hansen M., Palm E., Pedersen, J., Runge, J.: Fund af biller i Danmark, 1997 (Coleoptera). Entomologiske Meddelelser 66, s. 65-93, 1998.

Hansen M.: The systematic status of Kiransus Makhan, 1994 with the description of three new species of Hydrochus Leach, 1817(Coleoptera,: Hydrochidae). Entomologica Scandinavica 29, s. 223-232, 1998.

Hansen M.: World Catalogue of Insects, vol 1: Hydraenidae (Coleoptera), s. 1-168, Apollo Books, Danmark 1998.

Hatting T.A.: Dyreknogler i Viborg Søndersø 1000-1300, Byarkæologiske undersøgelser. Jydsk Arkæologisk Selskabs Skrifter XXXIV, s. 301-308, 1998.

Hatting T.A.: Morten Thrane Brünnich – grundlægger af Danmarks første blivende, naturvidenskabelige universitetsmuseum. Dyr i Natur og Museum 2, s. 5-8, 1998.

Hjarsen T., Fjeldså J., Rahbek C.: At frede rigtigt: Truede arter og natur i Bolivia. Udvikling (Udenrigsministeriet) 2, s. 30-33, 1998.

Huemer P., Karsholt O.: A review of palaearctic Scrobipalpula with special reference to Central and northern Europe (Lepidoptera, Gelechiidae). Nota lepidopterologica 21, s. 37-65, 1998.

Hufthammer A.K., Aaris-Sørensen K.: Late- and postglacial European roe deer. i: The European Roe Deer. The biology of success, s. 47-70, R. Andersen, P. Duncan, J.D.C. Linnell (eds), Scandinavian University Press, 1998.

Jensen K.R.: Cannibalism in an opisthobranch mollusc, Pleurobranchaea brockii Bergh, 1897 from Hong Kong waters. Phuket Marine Biological Center, Special Publication 17, s. 41-46, 1998.

Jensen K.R.: Zoogeographic affinities of Hong Kong Opisthobranchia (Mollusca, Gastropoda) In: The Marine Biology of the South China Sea III (Ed. B. Morton). Proceedings of the Third International Conference on the Marine Biology of the,6, s. 43-55, 1998.

Jensen K.R.: Anatomy of some opisthobranch molluscs from Phuket, Thailand, with a list of Opisthobranchia recorded from Thai waters. Phuket Marine Biological Center Special Publication 18, s. 243-262, 1998.

Jong R.d., Karsholt O.: Comment on the proposed conservation of the specific name Papilio sylvanus Esper, 1777 (current Ochlodes venata or Augiades sylvanus; Insecta, Lepidoptera). Bulletin of Zoological Nomenclature 55, s. 169-171, 1998.

Jørgensen A.: Gekkoslægten Hoplodactylus Fitzinger, 1843: En beretning om endeisme og gigantisme fra New Zealand. Nordisk Herpetologisk Forening 1, s. 22-24, 1998.

Jørgensen A.: Er grubesneglen Lacuna parva i virkeligheden to arter? Dansk Naturhistorisk Forenings Årskrift, s. 22-25, 1998.

Karsholt O.: En oversigt over ældre angivelser af Iphiclides podalirius L. fra Danmark. Lepidoptera, N.S.7, s. 184-187, 1998.

Karsholt O., Nielsen, P. Stadel.: Revideret katalog over de danske sommerfugle, s. 1-144, Ento-

mologisk Forening og lepidopterologisk Forening, 1998.

Karsholt O., Sattler K.: A new brachypterous Ephysteris Meyrick from the island of Madeira (Lepidoptera: Gelechiidae). Entomologist's Gazette 49, s. 35-47, 1998.

Kinze C.C., Addink M., Smeenk C., Hartmann M.G., Richards H.W., Sonntag R.P., Benke H.: The White-Beaked Dolphin (Lagenorhynchus albirostris) and the Whie-Sided Dolphin (Lagenorhynchus acutus) in the North and Baltic Seas: Review of available information. Rep. Int. Whal. Commn. 47, s. 675-681, 1998.

Kinze C.C., Tougaard S., Baagøe H.J.: Danske hvalfund i perioden 1992-1997. Flora og Fauna 104 (3+4), s. 41-53, 1998.

Kinze C.C.: Lad dem dø i fred. Dyrevennen 5, s. 18-19, 1998.

Kinze C.C.: Den lokalhistoriske sensation: En hval! Journalen 4, s. 25, 1998.

Kinze C.C.: Kaskelotfælden. Berlingske Tidende, 11. november 1998, 1998.

Kirkegaard J.B.: Polychaetes of the families Glyceridae, Goniadidae and Nereididae from the North Atlantic around the Faroes, together with a description of a new species of Rullierinereis (Nereididae). Sarsia 83, s. 317-328, 1998.

Klitgaard A.B.: The distribution and habitats in the North Atlantic of two gnathiid species (Crustacea, Isopoda) and their reproductive biology in the Denmark Strait and north of Iceland. Meddelelser om Grønland, Bioscience 47, s. 1-32, 1998.

Klitgaard A.B., Tendal O.S., Westerberg H.: Mass occurrences of large sponges (Porifera) in Faroe Island (NE Atlantic) shelf and slope areas: Characteristics, distribution and possible causes. Proceedings of the 30th European Marine Biological Symposium, Southampton, UK, 1995, s. 129-142, 1997.

Klitgaard A.B., Schiøtte T.: "The last frontier" besejres: Bundfaunaen i Independence Fjord, Nordgrønland. Årsskrift 1996/1997, s. 8-11, 1998.

Klitgaard A.B., Schiøtte T.: "The last frontier" besejres: Bundfaunaen i Independence Fjord, Nordgrønland. 10. Danske Havforskermøde. Program og Abstracts. Hirtshals, s. 125-126, 1998.

Knudsen J.: Mollusker fra den arkæologiske udgravning på Kongens Nytorv. Rapport, s. 1-6, 1998.

Krabbe N.: Status and conservation of the yellow-eared conure Ognorhynchus icterotis. IV Int. Parrot Convention, Puerto de la Cruz, Tenerife, s. 139-141, 1998.

Krabbe N., Renjifo L.M., Salaman P., Toyne W.B.: Yellow-eared Conure (Ognorhynchus icerotis). i: Global Parrot Action Plan W McGowan, J. Giraldi, C. Perrin, A. Grajal (eds), IUCN, Gland (Switzerland), 1998.

Krabbe N., Skov F., Fjeldså J., Petersen I.K.: Avian diversity in the Ecuadorian Andes. DIVA Technical Report 4, s. 1-143, 1998.

Krabbe N., Sornoza M.: The last yellow-eared parrots Ocnorhynchus icterotis in Ecuador? Cotinga 6, s. 25-26, 1998.

Kristensen N.P.: The homoneurous Glossata. Moths and butterflies 1. Handbuch der Zoologie/Handbook of Zoology IV 35, s. 51-63, 1998.

Kristensen N.P., Skalski A.W.: Palaeontology and phylogeny. Lepidoptera: Moths and butterflies 1. Handbuch der Zoologie/Handbook of Zoology IV 35, s. 7-25, 1998.

Kristensen N.P.: The non-glossatan moths. Lepidoptera: Moths and butterflies 1. Handbuch der Zoologie/Handbook of Zoology IV 35, s. 41-49, 1998.

Kristensen N.P.: Historical Account. Lepidoptera: Moths and butterflies 1. Handbuch der Zoologie/Handbook of Zoology IV 35, s. 1-5, 1998.

Kristensen N.P., Nielsen E.S.: Heterobathmia valvifer n.sp.: A moth with large apparent "ovipositor valves" (Lepidoptera, Heterobathmiidae). Steenstrupia 24, s. 141-156, 1998.

Kristensen R.M.: Et nyt økosystem i forbindelse med Ikait søjlehaven, Ikkafjorden, Sydvestgrønland. 10. Danske Havforskermøde, Program and Abstracts, Hirtshals, s. 56-57, 1998.

Kristensen R.M.: Comparison between Ikka springs and homothermic springs at Disko. Arktisk forskermøde, s. 9, 1998.

Langemark S.O.: Projekt danske edderkopper. Dyr i Natur og Museum 2, s. 26-27, 1998.

Lauersen K., Holm E., Sørensen I.: Pollen as a marker in migratory warblers, Sylviidae. Ardea 85 (2), s. 223-231, 1998.

Madsen J.J., .: De "danske" svalers træk. Fugle og Natur 18, s. 9, 1998.

Madsen J.J.: Først de gode nyheder..... Fugle og Natur 18, s. 27, 1998.

Madsen J.J., Rahbek C.: Strategiplan for Ringmærkningscentralen, Zoologisk Museum, 1998-2001. 32 s. Zoologisk Museum, Danmark 1998.

Madsen J.J., Ravn K.: Dobler Danmarks havørne op? Fugle og Natur 18, s. 26, 1998.

Madsen J.J.: Feltornitologiske projekter og undersøgelser i 1998. DOF Nyt 1, s. 31, 1998.

Maijer S., Fjeldså J.: Description of a new Cranioleuca Spinetail from Bolivia and a "leapfrog pattern" of geographical variation in the genus. Ibis 139, s. 606-616, 1997.

Meier R.: Maddiker. Dyr i Natur og Museum 1, s. 22-26, 1998.

Meyer O.E.: Bøje Benzons dyr udstilles. Dyr i Natur og Museum 2, s. 2-4, 1998.

Meyer O.E.: Øresund – naturligtvis – et dansk/svensk udstillingsprojekt. Hur en region nybildas. Öresundssymposium 98, s. 243-244, 1998.

Meyer O.E.: Museumssamarbejdet på tværs af Øresund – om plante- og dyrelivet i regionen. Nyhedsbrev Sund & Bro 32, s. 7-8, 1998.

Michelsen V., Merz B.: Anthomyiidae. Fauna Helvetica. Diptera Checklist, s. 314-317.

Michelsen V.: The sceletomusculature of the mosquito head (Culicidae): A critical assessment of previous observations and interpretations. Fourth International Congress of Dipterology, Oxford. Abstract volume, s. 150-151, 1998.

Muus B.: Europas Ferskvandsfisk, 224 s., Gad, København 1998.

Muus B., Nielsen J.G.: Poissons de Mer et Pêche. 335 s. Delachaux et Niestlé, Paris, Frankrig 1998.

Muus B., Nielsen J.G.: Havfisk og fiskeri i Nordvesteuropa. 338 s. Gad, Danmark 1998.

Møhl J.: Faunal remains from Illorpaat. Meddelelser om Grønland. Man and Society 23, s. 495-501, 1997.

Møhl J.: A quaternary Zoological view. Ethnographical Series, National Museum 18, s. 237-242, 1998.

Møller P.R.: Identity of the Atlantic eelpouts Lycodes terraenovae Collett, 1896, L. atlanticus Jensen, 1902 and L. agulhensis Andriashev, 1959. Steenstrupia 22, s. 45-58, 1997.

Møller P.R.: New data on the genus Lycodes (Zoarcidae). Actual problems of fish taxonomy (Conference abstract). Conference St Petersburg 17.-19. nov 1998, s. 39-40, 1998.

Møller P.R., Petersen Æ.: New data on the rare eelpout Lycodes luetkeni Collett, 1880 (Pisces, Zoarcidae) from Greenlandic and Icelandic waters. Cybium 21 (3), s. 289-296. 1997.

Møller P.R., Menne N.T.: Bitterling Rhodeus sericeus (Pallas, 1776) – Første fund i Danmark. Flora og Fauna 104 (2), s. 29-34, 1998.

Nielsen C.: News and views: Sequences lead to trees of worms. Nature 392, s. 25-26, 1998.

Nielsen C.: Origin and evolution of animal life cycles. Biological Reviews 73, s. 125-155, 1998.

Nielsen C.: Morphological approaches to phylogeny. American Zoologist 38, s. 942-952, 1998.

Nielsen J.G.: Kæmpeålen fra Tølløse. Dyr i Natur og Museum 2, s. 11, 1997.

Nielsen J.G., Møller P.R.: Bitterling – en ny dansk ynglefisk. Dyr i Natur og Museum 1, s. 27, 1998.

Nielsen J.G.: Danske del af "Multilingual illustrated dictionary of aquatic animals and plants" udg af EU Kommisionen. European Commission, 548 pp. 1998.

Noe-Nygaard N., Abildtrup C.H., Albrechtsen T., Gotfredsen A.B., Richter J.: Palæobiologiske, sedimentologiske og geokemiske undersøgelser af Sen Weichcsel og Holocæne aflejringer i Store Åmose, Danmark. i: Geologisk Tidsskrift, s. 128, Dansk Geologisk Forening, Dansk Geologisk Forening, København 1998.

Nuss M., Karsholt O., Meyer M.: A taxonomic revision of the Scopariinae from the Macaronesian Region (Lepidoptera: Pyraloidea: Crambidae). Entomologica Scandinavica 28, s. 509-551, 1998.

Olesen J.: A phylogenetic analysis of the Conchostraca and Clasocera (Crustacea, Branchiopoda, Diplostraca). Zoological Journal of the Linnean Society 122, s. 491-536, 1998.

Orrhage L., Eibye-Jacobsen D.: On the anatomy of the central nervous system of Phylldocodiae (Polychaeta) and the phylogeny of phyllodocid genera: A new alternative. Acta Zoologica (Stockholm) 79, s. 215-234, 1998.

Pedersen K.T.: De københavnske hættemåger – en del af havn og by i over 100 år. 2, s. 29-31, 1998.

Petersen G.H., Kristensen R.M., Thorbjørn L.: Ikkasøjlerne – de undersøiske kalkrev i Sydvest-Grønland. Dyr i natur og museum 1, s. 11-14, 1998.

Petersen M.E.: Pholoe (Polychaeta: Pholoidae) from northern Europe: A key and notes on the nearshore species. Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom 78, s. 1373-1376, 1998.

Petersen M.E., Britayev T.A.: A new genus of polynoid scaleworm commensal with Chaetopterus appendiculatus Grube from the Banda Sea (Annelida: Polychaeta), with a review of of commensals of Chaetopteridae. Bulletin of marine Science 60, s. 261-276, 1997.

Rahbek C.: I anledning af nordvestjydsk 25 års jubilæum – en "lille" hyldest til de frivillige ringmærkere fra Zoologisk Museum. Naturnyt 1, s. 149-150, 1998.

Rahbek C., Madsen J.J.: Retningslinier for ringmærkning under licens fra Zoologisk Museum – Mærknings- og strategiplan for Ringmærkningscentralen på Zoologisk Museum til ZM's ringmærkere, December 1998. 43 s. Zoologisk Museum, Danmark 1998.

Rasmussen J.B.: Tanzanian records for vine snakes of genus Thelotornis, with special reference to the Udzungwa Mountains. African Journal of Herpetology 46, s. 137-142, 1997.

Rasmussen J.B., Nielsen P.G.: Afrikanske slanger (13) – Dipsadoboa shrevei kageleri. Nordisk Herpetologisk Forening 41, s. 18-21, 1998.

Rasmussen J.B.: Afrikanske slanger (14) – Buhoma procterae. Nordisk Herpetologisk Forening 41, s. 60-64, 1998.

Reeves R.R., Smeenk C., Kinze C.C., Brownell R.L., Lien J.: White-beaked dolphin – Lagerorhynchus albirostris Gray, 1846. i: Handbook of Marine Mammals 6, s. 1-30, Ridgeway, S.H & Harrison, R. (eds), 1998.

Reeves R.R., Smeenk C., Brownell R.L., Kinze C.C.: White-sided dolphin – Lagenorhynchus acatus (Gray 1828). i: Handbook of Marine Mammals 6, s. 31-56, Ridgeway, S.H. & Harrison, R. (eds), 1998.

Rutten T., Karsholt O.: Bryotropha mundella (Douglas): A new synonym of Bryotropha umbrosella (Zeller)(Lepidoptera, Gelechiidae). Tijdschrift voor Entomologie 141, s. 109-114, 1998.

Salinas L., Franke I., Samamé M., Fjeldså J.: Primer regiestro de Amaurospiza concolor (Emberizidae, Passeriformes) para el Peru. ICBAR VII Reunion Cientifica, s. 1-107, 1998.

Scharff N.: Dværghanner eller kæmpehunner? Dyr i Natur og Museum 1, s. 6-10, 1998.

Schiøtte T.: A taxonomic revision of the genus Diaphana Brown, 1827, including a discussion of the phylogeny and zoogeography of the genus (Mollusca: Opisthobranchia). Steenstrupia 24, s. 97-140, 1998.

Skov F., Borgtoft H., Fjeldså J.: Tropisk Biodiversitet. Danmarks Miljøundersøgelser Tema-rapport, 1998.

Sørensen L.L.: A new species of the previous monotypic genus Allocotoproctus from the Uluguru Mountains, Tanzania (Diplopoda, Poludesmida: Oxydesmida). Entomologica Scandinavica Suppl. 15, s. 149-153, 1997.

Tendal O.S.: Mysteriet om den snavsede is i Antarktis. Dyr i Natur og Museum 1, s. 18-21, 1998.

Tendal O.S.: Ferskvandssvampen der lever i træerne. Dyr i Natur og Museum 2, s. 28, 1998.

Tendal O.S.: Truslerne mod de nordiske koralbanker – er de indbildte, opblæste eller reelle? 10. Danske havforskermøde. Program & Abstracts. Hirtshals, s. 154-155, 1998.

Tendal O.S.: What became of Lemche's lophenteropneust? Deep-Sea-Newsletter 27, s. 21-24, 1998.

Tendal O.S.: "....og om sommeren fiskede de under Island". Hovedområdet 1, s. 6-7, 1998.

Tendal O.S.: The Viking Sea revisited. New investigations into benthic fauna around the Faroe Islands and Iceland. Ocean Challenge 8, s. 32-36, 1998.

Todaro M.A., Kristensen R.M.: A new species and first report of the genus Nanaloricus (Loricifera, Nanaloricida, Nanaloricidae) from the Mediterranean Sea. Italian Journal of Zoology 65, s. 219-226, 1998.

Ujvári M., Baagøe H.J., Madsen A.: Effectiveness of wildlife warning reflectors in reducing deer-vehicle collissions: A behavioral study. Journal of wildlife management 62 (3), s. 1094-1099, 1998.

Ujvári M.: Kan vildtspejle og støjstsriber sikre hjortedyr i trafikken?, s. 1-15, Dyrenes Beskyttelse i Danmark, Danmark 1998.

Wetterer J.K., Schultz T.R., Meier R.: Phylogeny of fungus-growing ants (Tribe Attini) based on mtDNA sequence and morphology. Molecular Phylogenetics and Evolution 9, s. 42-47, 1998.

Winnepenninckx B.M.H., Bakeljau T., Kristensen R.M.: Relations of the new phylum Cycliophora. Nature 393, s. 636-638, 1998.

Wolff T.: Runde begivenheder i glimt. Naturkalenderen 1999, s. 259-266, 1998.

Wolff T.: Heyerdahl sejlede – men beviste intet. Univers, Berlingske Tidende, 1998.

Wolff T.: Seneste nyt om dybhavets hydrotermiske væld. Program and Abstracts, s. 105-106, Danske Havforskermøde, Hirtshals 1998.

Wolff T.: Vanskabninger blandt krebsdyr – og andre. Dyr i Natur og Museum 2, s. 21-25, 1998.

Botanik

Botanisk Institut

Botanisk Institut består af tre afdelinger: Afdeling for Alger og Svampe, Botanisk Laboratorium og Økologisk Afdeling.

Instituttets virksomhed er beskrevet i de respektive afdelingers beretninger.

Afdelingen for Alger og Svampe

Forskningsvirksomhed

Afdelingen forsker i alger og svampe og visse heterotrofe flagellater. Forskningsprojekterne dækker taksonomi, evolution, biogeografi, fysiologi, populationsbiologi, økologi og økotoksikologi. Efter etableringen af DNA-laboratoriet er der lagt forøget vægt på molekylære teknikker.

Algelaboratoriet

Laboratoriets forskning kan grupperes i to hovedtemaer:

1. Planktonalger.
2. Benthiske alger.
3. Skandinavisk Kulturcenter for Alger og Protozoer.
4. IOC-DANIDA Centre on Harmful Algae.

Forskning

1. Planktonalger

1.1. Nanoplankton i polare havområder

I forbindelse med projektet Polare Økosystemers Biodiversitet er bearbejdelsen fortsat af nanoplanktonmateriale indsamlet i forbindelse med tidligere gennemførte arktisk og antarktiske ekspeditioner (H.A. Thomsen).

J.B. Østergaard og H.A. Thomsen deltog henholdsvis i marts, april og i maj i det internationale NOW-projekt, der sigter mod at tilvejebringe en tilbundsgående analyse af Nordvandspolyniets økosystem fra de mindste organismer i de pelagiske fødekæder til topprædatorerne. Projektets arbejdsmæssige platform var den canadiske isbryder Pierre Radisson.

N. Daugbjerg og to specialestuderende deltog i et 2 måneder langt togt til Ross Havet ombord på det amerikanske forskningsskib/isbryder Nathaniel B. Palmer. Formålet var at beskrive og dokumentere diversiteten af nanoflagellater, som er knyttet til isen. Der anvendes lys- og elektronmikroskopi på konserverede prøver og levende kulturer, og der er ligeledes foretaget indsamlinger i vandfasen for sammenligninger med isbiotaen.

1.2. Nanoplankton i tropiske havområder

Et KU-finansieret ph.d.-projekt, der gennemføres som en integreret del af det DANIDA-finansierede multidisciplinære projekt Pelagic Andaman Sea Community Structure, Function and Productivity with Special Emphasis on an Assessment of Potential Fisheries Resources, er fortsat. Projektet har til formål at redegøre for den kvalitative og kvantitative sammensætning af marint nanoplankton i Andamanerhavet med særligt henblik på haptophyceer og coccolithophoraceer (J.B. Østergaard og H.A. Thomsen).

1.3. Nanoplankton i danske havområder

Studiet af marine choanoflagellater (kraveflagellater) er fortsat med populationsundersøgelser af materiale indsamlet i Isefjorden i perioderne 1979-1980 og 1983-1985 suppleret med HAV-90 materiale fra 1988-1989. Undersøgelserne omfatter intensiv databehandling ved hjælp af programmet PRIMER (H.A. Thomsen).

1.4. Ultrastruktur, fylogeni og taksonomi

Algegruppernes opståen og fylogeni er fortsat et væsentligt forskningsområde på afdelingen. Indsatsen har i særlig grad været koncentreret om ultrastrukturen af flagelapparatet hos en række protister, og dens anvendelse som fylogenetisk indikator. Der er undersøgt flere arter af dinoflagellater, haptophyter og grønalger foruden *Bigelowiella saltans* (Chlorarachnophyceae) samt en ny parasit, *Parvilucifera infestans.* Denne sidste tilhører gruppen perkinsider, som er intermediær mellem de to store grupper af protister, apicomplexerne (tidligere kendt som sporozoerne) og dinoflagellaterne, og gruppen opstilles som et nyt phylum (Ø. Moestrup).

Mange års undersøgelser af flagelapparatets struktur hos protister har endvidere nået en foreløbig syntese ved fremlæggelsen af en ny terminologi for den del af cytoskelettet, som omfatter mikrotubulære flagelrødder. Den meget simple terminologi foreslås at erstatte de mange forskellige og ofte yderst komplekse terminologier, som anvendes indenfor de forskellige protistgrupper, og vil forhåbentlig kunne bidrage til identifikati-

on af homologe strukturer i de forskellige taxonomiske grupper (Ø. Moestrup).

Projektet om vægskulptur hos *Pediastrum boryanum* og dens varieteter er afsluttet (H. Nielsen). Studiet af vægskulptur og morfologisk variation af grønlandske *Pediastrum*-arter i kultur, bl.a. *P. orientale,* er påbegyndt, og der vil blive sammenlignet med eksisterende kloner af *P. kawraiskyi* (H. Nielsen).

1.5. Furealger

Undersøgelser af thecate ferskvandsfurealgers fødeoptagelse er afsluttet og delvist publiceret (A. Calado sammen med Ø. Moestrup).

De finstrukturelle undersøgelser af typearterne for slægterne *Gymnodinium* og *Gyrodinium* er bragt til ende (G. Hansen).

Undersøgelsen af afgrænsningen mellem *Gyrodinium aureolum* og *Gymnodinium mikimotoi* er afsluttet. Resultatet vil blive suppleret med 28S rDNA sekvenser og pigmentanalyser (G. Hansen sammen med N. Daugbjerg og P. Henriksen, DMU).

Der er foretaget undersøgelser af korrelationen mellem salinitetsændringer og ændringer i floraen af dinoflagellatcyster, samt undersøgelser af miljøfaktorers indflydelse på cystedannelsen, specielt temperaturens effekt på encystering og excystering hos den nybeskrevne art *Gymnodinium nolleri.* Der er desuden foretaget sammenligninger mellem forskellige stammer af *Gymnodinium catenatum* og *G. nolleri* ved hjælp af toxinanalyse (HPLC), rRNA sekvenser og isozymer for at teste teorier om spredning af giftige arter via cystestadiet (M. Ellegaard sammen med Y. Oshima, Sendai, Japan). Finstrukturen af flagelapparatet hos *Gymnodinium nolleri* er blevet undersøgt (M. Ellegaard sammen med Ø. Moestrup).

1.6. Gulalger

Undersøgelserne over gulalgernes biogeografi er videreført, og der kan nu skønnes mønstre i deres globale udbredelse. Følgende emner har været i fokus: Gulalgebindet i Flora Criptogamica de Tierra del Fuego (J. Kristiansen sammen med S. Vigna, Buenos Aires) er næsten færdiggjort. Studiet af Islands gulalgeflora (J. Kristiansen sammen med H. Malmquist og S. Steinarsdottir) er fortsat, ligeledes undersøgelser over Kamchatkas gulalgeflora. Undersøgelserne over Brasiliens gulalgeflora (J. Kristiansen sammen med M. Menezes, Rio de Janeiro og I. Francheschini, Paris) er intensiverede. Bidraget om gulalger til den engelske ferskvandsflora er næsten færdigt. Det taxonomiske arbejde med *Uroglena* og dens slægtninge er videreført (J. Kristiansen sammen med S. Watson, Calgary). De biogeografiske studier over gulalger og andre skælbærende protister på Azorerne nærmer sig afslutningen (P. Hansen).

1.7. Rekylalger

Undersøgelser af ultrastrukturen hos en ny *Chroomonas*-art fra ikaitsøjlerne i Ikkafjorden i SV Grønland er afsluttede (J. Kristiansen & Aa. Kristiansen). Studier af ikaitsøjlernes struktur som mikrohabitat fortsættes (Aa. Kristiansen og J. Kristiansen i samarbejde med B. Buchardt, Geologisk Institut og O. Lyshede, KVL).

1.8. Fylogeni og evolution hos heterokonte planktonalger

Hovedaktiviteten ligger fortsat på studiet af evolution og fylogeni af heterokonte alger, haptophyter og furealger baseret på sekvensdata fra to kernekodede gener (SSU og LSU) samt kloroplastgenet rbcL. Der arbejdes både på arts- og populationsniveau, og de genetiske data etableres ved hjælp af PCR efterfulgt af automatisk sekvensering (N. Daugbjerg).

1.9. Toksiske planktonalger

Studierne af den potentielt toksiske marine slægt *Chrysochromulina* er afsluttede, og resultaterne er under publikation (M.Ø. Jensen og Ø. Moestrup).

Et projekt vedrørende masseforekomst af den potentielt giftige marine planktonalgeslægt *Pseudo-nitzschia* fortsætter. Projektet omfatter en populationsgenetisk undersøgelse af en opblomstring af en art af *Pseudo-nitzschia* i Limfjorden og en mindre fylogenetisk undersøgelse af slægten baseret på sekvensdata samt toksikologiske og morfologiske studier (N. Lundholm og Ø. Moestrup).

Der er påbegyndt et toårigt projekt The Distribution and Toxicity of the Diatom Genus *Pseudo-nitzschia* in Vietnam. Projektet finansieres af Rådet for Ulandsforskning og er en del af et større program om toksiske alger generelt i Vietnam i samarbejde med IOC-Danida Science and Communication Centre on Harmful Algae. Under projektet undersøges den geografiske udbredelse af *Pseudo-nitzschia*-arter. Disse dyrkes og identificeres ved hjælp af elektronmikroskop, og deres toksicitet vil blive undersøgt ved hjælp af HPLC. Resultaterne vil blive formidlet på træningskurser i Vietnam, således at de enkelte arter kan identificeres og overvåges lokalt. Desuden vil en tosproget guide til identifikation blive udarbejdet i samarbejde med IOC-centret (J. Skov).

2. Benthiske alger

2.1. Autøkologi og økotyper

De autøkologiske studier af varmt- og koldttempererede brunalger er fortsat. Arbejdet med *Coelocladia arctica*, som har sit hovedudbredelsesområde i Davis Strædet, er afsluttet (P.M. Pedersen sammen med B. Siemer og R.T. Wilce, Amherst, Massachusetts, USA). Studiet af *Hincksia michelliae* og *Ectocarpus virescens* er afsluttet. Disse arter anses for at være taxonomiske synonymer, og det har vist sig, at der er udviklet distinkte temperaturøkotyper indenfor udbredelsesområdet af denne vidt udbredte art (J. Reker, M. Maar og P.M. Pedersen).

Temperaturgradientforsøg med *Giraudia sphacelarioides* fra Danmark er afsluttede og er suppleret med salinitetsgradientforsøg (P.M. Pedersen og Aa. Kristiansen).

2.2. Arktiske havalger

Undersøgelser af algemateriale fra Ikkafjorden, SV Grønland, er fortsat (Aa. Kristiansen).

Studiet af en række enalgekulturer fra Baffin Island og Grønland er fortsat, og det har vist sig, at nogle højarktiske arter har en for brunalger særpræget form for reproduktion (P.M. Pedersen i samarbejde med R.T. Wilce, Amherst, Massachusetts, USA).

2.3. Østersøens benthiske alger

Det 3-årige forskningsprojekt, Long-term Changes in Baltic Algal Species and Ecosystems, er påbegyndt den 1. april og finansieres af EU-MAST III programmidler. Der er foretaget intensive indsamlinger langs salinitetsgradienten i danske farvande samt ved Kiel og i Polen til etablering af omfattende algekultursamling, som skal fungere som fremtidig reference. De autøkologiske studier er påbegyndt, og de kobles sammen med studier af udbredelsesmønstre og basesekvensanalyser på arts- og populationsniveau. Projektet koordineres fra København (P.M. Pedersen) og foregår i samarbejde med Aa. Kristiansen og L. Düvel, Afdeling for Alger og Svampe, K. Sand-Jensen og Ole Vestergaard, Ferskvandsbiologisk Laboratorium, Hillerød, J. Olsen og W. Stam, Universitetet i Groningen, A. Peters, Universitetet i Kiel, E. Leskinen, Uppsala Universitet samt J. Rueness, Oslo Universitet.

2.4. Brunalgers fylogeni og taksonomi

Arbejdet med studiet af de fylogenetiske relationer mellem en række slægter indenfor brunalgeordnerne Ectocarpales, Scytosiphonales og Tilopteridales ved hjælp af rbcL og Rubisco spacer sekvenser er afsluttet og delvist publiceret (B.L. Siemer sammen med P.M. Pedersen og J. Olsen og W. Stam, Groningen).

2.5. Kalkinkrusterede rødalger

Der gennemføres en undersøgelse af de kalkinkrusterede rødalger i danske farvande med det formål at foretage en taksonomisk revision baseret på moderne metoder. Der anvendes lysmikroskopi af snit fra fryse- og ultramikrotom samt ultrastrukturelle studier ved hjælp af elektronmikroskop. Ligeledes undersøges arternes udbredelse i forhold til den aftagende saltholdighed ind i de danske farvande (S. Wegeberg).

3. Skandinavisk Algekultursamling

Udover omfattende levering af kulturer til undervisnings- og forskningsmæssige formål til danske kollegainstitutioner er der leveret kulturer til bl.a. Universitetet i Oslo, Göteborgs Universitet, Universiteterne i Kiel og Köln, Bigelow Laboratory of Ocean Sciences, Maine, North Dakota State University og University of Cape Town.

Årets vigtigste opgave har været at revidere samlingen med henblik på et nyt katalog til erstatning af det nu udgåede katalog, som blev publiceret i 1994. Det nye katalog vil kun blive publiceret i elektronisk form. Hjemmesiden udarbejdes med N. Daugbjerg som primus motor og er tilgængelig på internetadressen: www.sccap.bot.ku.dk.

Såvel hjemmeside som katalog er under stadig udarbejdelse, men forventes færdiggjort i løbet af 1999.

4. IOC-DANIDA Science and Communication Centre on Harmful Algae

Centret åbnede i maj 1995 som et 5 årigt samarbejde mellem UNESCOs Internationale Oceanografiske Kommission (IOC) og DANIDA, Botanisk Institut, Danmarks Fiskeriundersøgelser og Danmarks Miljøundersøgelser. Centret indgår som et dansk bidrag sammen med en lang række aktiviteter i andre lande i et internationalt IOC program vedrørende skadelige alger. Hvert år afholder centret internationale kurser på kandidatniveau i skadelige algers taksonomi, udarbejder undervisningsmateriale og yder assistance i forskningsprojekter og ved akutte behov for identifikation af giftige alger. I 1998 afholdt centret tre kurser i henholdsvis København, Estland og Vietnam. Godt 50 forskere fra hele verden modtog gennem disse kurser træning i identifikation af skadelige alger, algekulturteknik, kvantitativ og kvalitativ teknik, plan-

lægning af overvågningsprogrammer samt i forvaltning af forekomst af skadelige alger.

Forskningssamarbejdet er koncentreret omkring et DANIDA/ENRECA projekt med en række universiteter og sektorforskningsinstitutter i Vietnam samt et svensk finansieret projekt i Østafrika. Begge projekterne har som mål at publicere identifikationsguider til skadelige mikroalger til brug i overvågningsprogrammer i relation til udnyttelse af fisk og skaldyr.

Centret afsætter årligt betydelige resourcer til boglegater til forskere og forskningsbiblioteker i udviklingslandene samt til opbyggelse af litteraturdatabase i samarbejde med Aquatic Science and Fisheries Abstracts (ASFA).

Svampelaboratoriet

Laboratoriets forskning kan grupperes i fire hovedpunkter:
1. Taksonomi og fylogeni hos Ascomyceter og Basidiomyceter.
2. Molekylær økologi og fylogeni.
3. Kompostering.
4. Computerbaseret bestemmelsessystem.

Forskning

1. Taksonomi og fylogeni hos Ascomyceter og Basidiomyceter

1.1. Discomyceters taksonomi og diversitet
Der er foretaget indsamlinger af arktisk-alpine discomyceter i Nordland, Norge sammen med S. Sivertsen, Tronheim, i august-september (H. Dissing).

1.2. Fylogeni indenfor bægersvampe
De fylogenetiske studier af slægten *Phillipsia* er afsluttede og under publicering. De fylogenetiske forhold hos slægten *Peziza* undersøges yderligere ved brug af 28S rDNA sekvenser kombineret med morfologiske karakterer i samarbejde med mykologer på Harvard University, Boston, USA (K. Hansen).

1.3. Kernesvampe
En afhandling om *Xylaria comosa* komplekset er under færdiggørelse, og kernesvampene fra Usuri-ekspeditionen er blevet bestemt. Desuden er der blevet udarbejdet omfattende nøgler til nordiske kerne- og kødkernesvampe, som publiceres i bind 1 af Nordic Macromycetes (T. Læssøe).

Der arbejdes med økologi indenfor slægten *Fusarium.* Indfaldsvinklen er karakterisering af 108 isolater af *F. culmorum* og 58 isolater af *F. equiseti* fra 12 nordeuropæiske markjorde. Begge arter kan danne flere alvorlige mykotoksiner, bl.a. af trichothecen-typen. Produktionen af disse relateres til isolaternes patogenitet og vækststrategi (diametermål ved kolonivækst i petriskåle, spektrofotometrisk mål for konidieproduktion). Desuden anvendes billedanalyse til morfologisk karakteristik af konidier (H. Hestbjerg og H. Dissing).

1.4. Laver
1.4.1. Teloschistales
Undersøgelsen af taksonomi og fylogeni på grundlag af molekylære karakterer indenfor Teloschistales er fortsat, og de foreløbige resultater er blevet præsenteret på en workshop i Graz, Østrig. Arbejdet færdiggøres medio 1999 i samarbejde med F. Lutzoni, Chicago (U. Søchting).

Der er indledt studier af molekylære markører hos *Xanthoria parietina* og *X. elegans* for populationsbiologiske og biogeografiske undersøgelser ved hjælp af SSCP. Dette sker i samarbejde med S. Rosendahl og A. Gargas og S. LaGreca, Boston, USA (U. Søchting).

1.4.2. Caloplaca
Den taksonomiske bearbejdelse af lavslægten *Caloplaca* fra antarktiske egne er fortsat, idet der er foretaget indsamlinger på Livingston Island, South Shetland Islands (U. Søchting).

1.4.3. Subantarktiske laver
Der er startet et projekt til undersøgelse af diversitet og biogeografisk affinitet af laver på de subantarktiske franske øer Kerguélen og Crozet. Arbejdet foregår i samarbejde med Y. Frenot, Paimpont, Frankrig (U. Søchting).

1.4.4. Biodiversitet i Bhutan
Der er foretaget indsamlinger af laver fra subtropiske, tempererede og submontane områder i Himalaya i samarbejde med landbrugsministeriet i Bhutan. Formålet med projektet er at etablere en mere langsigtet undersøgelse af lav-biodiversiteten i Bhutan, som rummer de mest uberørte områder i Himalaya. Projektet er finansieret af biodiversitetslegat fra Novo Nordisk og Verdensnaturfonden (U. Søchting).

1.4.5. Anthraquinoner i lichener
Arbejdet med analyse af anthraquinoners forekomst indenfor Teloschistales ved hjælp af HPLC er fortsat med analyser af et stort antal arter fra

Antarktis og fra herbariet i Karl-Franzens Universität, Graz, Østrig (R. Poulsen og U. Søchting).

1.4.6. DNA-sekvenser
Der er foretaget sekvensering af SSU rDNA hos cyanolichener (A. Gargas).

1.5. Beskrivelsen af en ny art
Beskrivelsen af en ny art af slægten *Squamanita* fra Ecuador er færdiggjort i samarbejde med C. Bas, Leiden, Holland (T. Læssøe).

2. Molekylær økologi og fylogeni

2.1. Molekylær økologi og populationsgenetik
Der udvikles PCR-baserede metoder til identifikation af polymorfe loci som genetiske markører på populationsniveau (SSCP og AFPL). Arbejdet er delvist finansieret af Erhvervsfremmestyrelsen indenfor Center for Identifikation og Karakterisering af Skimmelsvampe (S. Banke og S. Rosendahl).

Der udføres laboratorie- og markforsøg med *Aphanomyces euteiches* til studier af interaktioner mellem arbuskulære mykorrhizasvampe og rodpatogene svampe. Arbejdet finansieres af den tværministerielle forskningsindsats vedrørende pesticider (R. Kjøller og S. Rosendahl i samarbejde med L. Bødker, Dansk Jordbrugs Forskning).

Der foretages populationsgenetiske undersøgelser af plantepatogene *Fusarium*-arter isoleret fra ærtemarker. Ud fra polymorfier i nukleotidsekvenser i kodende gener karakteriseres patogene og ikke-patogene isolater (K. Skovgaard og S. Rosendahl). Ligeledes foretages der populationsundersøgelser af arbuskulære mykorrhizasvampe ved hjælp af nested PCR til karakterisering af naturligt forekommende populationer (R. Kjøller og S. Rosendahl).

I forbindelse med et Curie-stipendium studeres mykorrhizasvampene fra planterødder i lyngfamilien. Disse svampes taksonomi, diversitet og populationsstruktur undersøges ved hjælp af morfologiske og molekylære data (M. Johansson).

2.2. Molekylær fylogeni
Studiet af den molekylære fylogeni hos Oomycetes ved hjælp af ribosomale og kodende gener er fortsat (A.-B. Petersen og S. Rosendahl).

Der er foretaget fylogenetiske analyser af sekundære strukturer i ITS rDNA samt maximum likelihood- og parsimoni-analyser af SSU rDNA sekvenser (A. Gargas).

3. Kompostering
Et forskningsrådsfinansieret kompostprojekt videreføres i samarbejde med Forskningscenter Årslev, Afd. for Prydplanter, Forskningscenter Foulum, Afd. for Plantevækstfaktorer, Statens Husdyrbrugsforsøg, Forskningscenter Bygholm og Biokemisk Institut, Odense Universitet. Svampenes succession og funktion under kompostering af elefantgræs undersøges (M. Klamer og U. Søchting).

Den mikrobielle biomasse i kompost bestemmes ved hjælp af phospholipid fatty acid (PLFA) i samarbejde med E. Bååth, Lunds Universitet (U. Søchting og M. Klamer).

Desuden bestemmes svampebiomasse ved hjælp af ergosterolmålinger dels i komposten og dels i isolater af de fundne svampearter. Desuden undersøges indflydelsen af temperatur, næringsmediets sammensætning og myceliets alder på sammensætningen af PFLA og indhold af ergosterol i de enkelte svampearter (C. Jacobsen, M. Klamer og U. Søchting).

Hæmning af jordbårne plantepatogene svampe ved hjælp af kompost undersøges i samarbejde med L.K. Christinsen (Kaj Lambertsens Gartneri) (M. Klamer).

4. Computerbaseret bestemmelsessystem
Et stort anlagt computerbaseret bestemmelsessystem til nordeuropæiske svampeslægter, flere end 1200 slægter, er fra maj sponsoreret af Tuborgfondet. Projektet udføres de næste tre år i samarbejde med J.H. Petersen, Århus Universitet (T. Læssøe).

Redaktion af tidsskrifter m.v.
H. Dissing er fagkonsulent (svampe) ved Den Store Danske Encyclopædi.

J. Kristiansen er sektionsredaktør for fykologi ved Nordic Journal of Botany og medlem af editorial board for Algological Studies; er desuden medredaktør ved Encyclopedia of Algal Genera.

T. Læssøe er medlem af editorial board for Mycological Research; er ligeledes medredaktør for Fungi of Northern Europe.

Ø. Moestrup er medlem af editorial board for European Journal of Phycology og European Journal of Protistology samt medredaktør af Encyclopedia of Algal Genera.

H. Nielsen er fagkonsulent (alger) ved Den Store Danske Encyclopædi.

S. Rosendahl er medredaktør på Mycorrhiza.

U. Søchting er medlem af the Nordic Lichen Flora Executive Committee, der redigerer Nordic Lichen Flora.

Afdelingens medarbejdere er "referees" for en række internationale tidsskrifter.

Formidlende virksomhed

N. Daugbjerg har holdt foredrag om algernes evolution i Dansk Naturhistorisk Forening.

H. Dissing arrangerede offentlig svampeudstilling (300 besøgende) på Kristiansminde, Sorø, sammen med T. Læssøe og U. Søchting.

H. Hestbjerg har været koordinator ved seminarrække ved Afdeling for Plantevækst og Jord, Danmarks Jordbrugsforskning.

Aa. Kristiansen har udarbejdet algeafsnittet i en populær bog om havets dyr og planter, som udkommer på Gads Forlag i 1999, i samarbejde med M. Køie, Marinbiologisk Laboratorium og tegneren S. Weitemeyer.

T. Læssøe har deltaget God Morgen Danmark (TV2) om svampe i naturen netop nu og har besvaret mykologiske spørgsmål i et direkte P3-program (DR). Har beskrevet MycoKey-projektet i Tuborgfondets årsberetning 97/98. Har desuden udgivet en dansksproget version af bogen Mushrooms (Dorling Kinderley) under titlen Politikens Store Svampebog.

Ø. Moestrup har undervist i de internationale kurser vedrørende toksiske, marine planktonalger, arrangeret af IOC Science and Communication Centre i Brasilien, Finland og Danmark. Har desuden undervist ved et kursus til opgradering af amtsbiologers viden om toksiske planktonalger.

P.M. Pedersen har holdt foredrag i Dansk Selskab for Marinbiologi om Østersøens alger.

En række medarbejdere er forfattere til Den Store Danske Encyclopædi: H. Dissing, Aa. Kristiansen, J. Kristiansen, Ø. Moestrup, H. Nielsen, P.M. Pedersen, U. Søchting og H.A. Thomsen.

Kongresdeltagelse, gæsteforelæsninger, ekspeditionsdeltagelse m.v.

N. Daugbjerg deltog i ekspedition til Ross Havet, Antarktis, december 1998 til februar 1999.

A. Gargas deltog i symposiet Molecular Systematics of Lichen, Graz, Østrig, som inviteret foredragsholder. Har desuden holdt gæsteforelæsninger ved universitetet i Wisconsin, Madison, og ved universitetet i Essen.

G. Hansen deltog i 6th International Conference on Modern and Fossil Dinoflagellates, Trondheim, Norge, 6.6.-12.6.

H. Hestbjerg deltog i Sixth International Mycological Congress, Jerusalem, Israel, 23.8.-28.8.

M. Johansson deltog i Second International Conference on Mycorrhiza (ICOM 2), Uppsala, Sverige, 5.7.-10.7.

M. Klamer deltog i Sixth International Mycological Congress, Jerusalem, Israel, 23.8.-28.8.

Aa. Kristiansen deltog i 10. Danske Havforskermøde, Hirtshals, 22.1.-24.1. samt i EU-MAST-III-møder i Kiel, Tyskland, 29.4.-1.5. og i Uppsala, Sverige, 9.10.-11.10.

J. Kristiansen deltog i 27th International Limnological Congress, Dublin, 8.8.-15.8., og i International Association of Phytoplankton Taxonomy and Ecology, 11th Workshop, Preston-Montford, England, 15.8.-23.8. Har holdt forelæsninger over gulalgernes taksonomi, ultrastruktur, økologi og biogeografi ved Departamento de Botanica, Universidad do Rio de Janeiro, Brasilien, 23.1.-6.2.

N. Lundholm deltog i kurset Systematik und Molekyläre Phylogenie i Köln, Tyskland, 7.12.-11.12.

T. Læssøe var medarrangør af Nordic Mycological Congress, Tranum Klit, september, og var fagleder på Svensk Mykologisk Forenings Svampvecka, Øland, september/oktober. Har desuden deltaget i Skov- og Naturstyrelsens årsmøde: Hvad skal vi gøre for de truede plante- og dyrearter. Gæsteforelæsning ved Århus Universitet. Deltog i den nordisk/russiske svampe- og frøindsamlingsekspedition til Usurien, august.

Ø. Moestrup deltog i Sixth International Conference on Modern and Fossil Dinoflagellates, Trondheim, Norge, 6.6.-12.6. Deltog desuden i International Society of Evolutionary Protistology, 12th Meeting, Flagstaff, USA, august (presidential address) og i The Flagellates, an International Symposium, Birmingham, England, september. Gæsteforelæste og underviste ved Universidad National Autónoma de Mexico, Mexico City, februar.

H. Nielsen fortog indsamlinger i Grønland (Disko, Jakobshavn og Sdr. Strømfjord) i forbindelse med deltagelse i studierejse arrangeret af Folkeuniversitetet.

P.M. Pedersen deltog i 10. danske Havforskermøde, Hirtshals, 22.1.-24.1. Deltog desuden i symposium arrangeret af den algologiske sektion af Polish Botanical Association, Lukecin, Polen, 7.5.-10.5., samt i Third Marine Science and Biotechnology Conference, Lissabon, Portugal, 23.5.-27.5. Deltog i EU-MAST-III partnermøder i Kiel, Tyskland, 29.4.-1.5., og i Uppsala, Sverige, 9.10.-11.10.

S. Rosendahl deltog i BEG Net Meeting, London, England, 16.1.-18.1., samt i COST 8.21 møde i Dijon, Frankrig, 26.3.-28.3. Deltog desuden i British Mycological Society, International Symposium: The Future of Fungi in the Control of Pests, Weeds and Diseases, Southampton, England, 5.4-9.4, samt i TMR møde om Molecular

Basis of Plant Microbe Interactions, Marburg, Tyskland, 10.5.-12.5. Deltog herudover i Second International Conference on Mycorrhiza (ICOM 2), Uppsala, Sverige, 5.7.-11.7., i EU-kommissionens arbejdsgruppemøde Microbial Plant Protection Products. Scientific Basis for Risk Assessment, Stockholm, Sverige, 26.10.-28.10., samt i Workshop: Molecular Phylogeny in Fungal Ecology and Evolution, Lund, Sverige, 16.11.-17.11.

Berit Siemer har deltaget i Hanse-møde i Bremerhaven, marts.

K. Skovgaard var på uddannelsesophold på Institut für Mikrobiologie, Berlin, Tyskland, november 1997-januar 1998. Deltog desuden i 7th International Congress on Plant Pathology, Edinburgh, Skotland, 9.8.-16.8., og i 8th *Fusarium* Workshop, International Mycological Institute, Egham, England, 17.8.-20.8.

U. Søchting var på feltarbejde på Livingston Island, South Shetland Islands, som gæst på den spanske base Juan Carlos, 9.1.-3.3., samt på de franske øer Crozet, Kerguélen, Amsterdam og St. Paul i Det Indiske Ocean, 3.12.-30.12., som en del af programmet Evaluation de la Biodiversité et Transformation des Écosystèmes Terrestres dans les Îles Subantarctiques. Undervisning og feltarbejde i Bhutan efter indbydelse fra det bhutanesiske landbrugsministerium, 2.4.-10.5. Har desuden arrangeret en lavekskursion for Association Francaise pour la Lichénologie i Nordjylland, 13.7.-19.7., deltaget i workshoppen Progress in Molecular Studies of Lichens, Graz, Østrig, 11.8.-15.8., samt foretaget herbariestudier ved Karl-Franzens-Universität, Graz, Østrig, 16.8.-24.8.

H.A. Thomsen deltog i workshop og i projektarbejde ved Phuket Marine Biological Center, Phuket, Thailand, januar, og i feltarbejde samme sted i november. Deltog desuden i NOW-ekspedition til området mellem Thule og Ellesmere Island, maj, og fungerede som videnskabelig leder ved Arktisk Station, Godhavn, Disko, i juli måned.

S. Wegeberg deltog i 10. Danske Havforskermøde i Hirtshals, 22.1.-24.1.

J.B. Østergaard deltog i workshop ved Phuket Marine Biological Center i januar samt i NOW-ekspeditionen i marts, april til området mellem Thule og Ellesmere Island. Har desuden deltaget i Advanced Phytoplankton Course i Napoli, maj, og i symposiet, The Flagellates, Birmingham, England, september.

Længerevarende gæsteophold ved afdelingen

Iara Franceschini, Florianopolis, Brasilien, 9.3-31.3.

Sara Barreto, Budapest, Ungarn, fra 1.9.

Kerstin Hoef-Emden, Køln, fra 15.3.

Scott LaGreca, 11.5-3.7.

Kollegiale og internationale hverv

Aa. Kristiansen er formand for ekskursionsudvalget ved Botanisk Institut og ansvarlig for feltstationens botanikhus i Frederikshavn.

J. Kristiansen er medlem af bestyrelsen for Japetus Steenstrup Legat og arrangerer algeafdelingens kollokvier.

T. Læssøe er medlem af sikkerheds- og undervisningsudvalget ved Botanisk Institut og medlem af afdelingens bestyrelse som suppleant for U. Søchting.

Ø. Moestrup var præsident for International Society of Evolutionary Protistology 1996-1998. Er desuden medlem af organisationskomiteerne for 2nd European Phycological Congress, Italien, 1999 og 9th International Phycological Congress, Thessaloniki, Grækenland, 2001.

H. Nielsen er tillidsrepræsentant for AC-ansatte ved Botanik Institut. Er desuden medlem af Botanisk Instituts samarbejdsudvalg samt formand for instituttets undervisningsudvalg.

P.M. Pedersen er afdelingsleder ved Afdeling for Alger og Svampe og medlem af Botanisk Instituts bestyrelse. Er medlem af Det naturvidenskabelige Fakultets internationale udvalg og mentor ved Botanisk Institut. Er desuden formand for Dansk Botanisk Forening og medlem af naturfagligt udvalg under Danmarks Naturfredningsforening. Er dansk repræsentant i styringsgruppen for COST 49. Koordinator for MAST-III projekt.

S. Rosendahl er dansk repræsentant i COST 8.21 samt koordinator for arbejdsgruppen vedrørende arbuskulære mykorrhizasvampes diversitet og fylogeni. Er desuden medlem af kultursamlingen BEG (Bank of European Glomales) herunder ansvarlig for BEG Expert System. Medlem af Botanisk Instituts ph.d.-udvalg. Medlem af Executive Board under International Mycological Association. Er desuden faglig koordinator for industribacheloruddannelsen på Det naturvidenskabelige Fakultet.

U. Søchting er medlem af afdelingsbestyrelsen for Afdeling for Alger og Svampe. Er desuden vicepræsident i Nordisk Lichenologisk Forening samt medlem af Strødamudvalget.

H.A. Thomsen er botanisk medlem af bestyrelsen ved Arktisk Station samt 1. suppleant for biologiske fakultetsrådsmedlemmer og medlem af EDB-udvalget under Botanisk Institut.

S. Wegeberg er medlem af ph.d.-studienævnet og det centrale ph.d.-udvalg.

Botanisk Laboratorium

Forskningsaktiviteter

Laboratoriets forskning omfatter taksonomi, struktur, evolution og udbredelse af de højere planter (inkl. mosserne). Emnerne kan grupperes i 3 hovedgrupper:

1. Klassisk taksonomi, floristisk og plantegeografi.
2. Evolution og fylogeni.
3. Struktur og funktion.

Forskning

1. Indenfor den klassiske taksonomi arbejdes både med skandinaviske og mediterrane planter

1.1 Den danske flora

Ledelsen af Atlas Flora Danica projektet og dets sekretariat er fortsat, og der er foretaget kontrolbestemmelse af mere end 5000 belæg med vanskelige grupper. Et nummer af Meddelelser Atlas Flora Danica med bestemmelsesnøgler er udsendt (P. Hartvig).

1.2 Den nordiske flora

For Flora Nordica er manuskripter til en række plantefamilier til bd. 1 af denne fællesnordiske kritiske flora gennemlæst og sammen med udbredelseskortene opdateret i overensstemmelse med resultater fra Atlas Flora Danica (P. Hartvig).

1.3 Fennoskandiske levermosser og hornkapsler

Manuskript til en ny udgave af Illustrated Flora of Nordic Liver- and Hornworts er i sin slutfase. Der er arbejdet på manuskript til Marchantiales og Anthoceropsida i dette år, og arbejde med index og glossary er i gang (K. Damsholt).

I forbindelse med et internordisk samarbejde om udgivelse af foreløbige udbredelseskort over Bryofytter i NW-Europa er bidrag til 3. Bind udarbejdet (K. Damsholt).

En beskrivelse af en ny art i slægten *Lophozia* samt udbredelseskort over forekomst i Fennoskandien er færdiggjort i samarbejde med L. Söderström (Trondheim) og H. Weibull (Uppsala) (K. Damsholt).

Nyfund af *Kurzia sylvatica* i Norge og Sverige, samt revision af ældre dansk indsamling fra Sverige har resulteret i, at et manuskript om artens ændrede forekomst i norden er under udarbejdelse (K. Damsholt).

1.4 Den mediterrane flora

Arbejdet med græsk flora er fortsat på flere fronter, og gruppen har mange medarbejdere i ind- og udland.

I den seneste 10-års periode er der publiceret mere end 3.500 tryksider. Flora Hellenica planlægges udgivet i 9 bind med ca. 2 års mellemrum (bind 1 publiceret i september 1997).

Gruppen har bidraget med ca. 70.000 numre til Botanisk Museum, ligesom store samlinger af levende planter er tilført Botanisk Have. Flora Hellenica Database indeholder nu ca. 470.000 poster. De samlede eksterne bevillinger i perioden 1994-98 er ca. 8 mio. kr. (A. Strid).

Som gæsteprofessor ved universitetet i Patras (1.3.-31.8.) har A. Strid udført et omfattende feltarbejde, og undersøgelse af forskellige taxonomiske grupper til bind 2 og 3 af Flora Hellenica er fortsat. Ligeledes arbejdes der med projektet Græske løg- og knoldplanter og med plantegeografiske problemstillinger (A. Strid). Forskellige tilknyttede projekter er beskrevet i Årbog 1997. Bl.a. i forbindelse med Flora Hellenica projektet er en række bidrag til vol. 2 blevet færdiggjort (P. Hartvig).

Arbejdet med forskellige taxonomiske grupper til bind 2 af Flora Hellenica (Brassicaceae, Capparidaceae) er blevet fortsat, og mange poster er registreret for Flora Hellenica Database (K. Tan).

Arbejdet med en bog over endemiske plantearter på Peloponnes er ligeledes fortsat (K. Tan i samarbejde med Bent Johnsen).

I forbindelse med forskningsophold i Patras 1.4.-15.10. har K. Tan været videnskabelig medarbejder i projekterne Nature and Environment Biodiversity og EU Natura 2000 (samarbejde med G. Iatrou, T. Georgiadis m.fl.) og indsamlet plantemateriale er blevet sorteret og identificeret.

Der er sammenstillet og redigeret en rapport (c. 120 sider) fra en ekskursion med studerende i NØ Grækenland (inkl. Thasos og Samothraki) i maj 1997 (A. Strid og K. Tan).

1.5 Biogeografi

Baseret på sekvensering af rbcL fra *Primula* er arbejdet med at belyse det klassiske problem angående bipolære udbredelsesmønstre fortsat (O. Seberg).

Der arbejdes fortsat på en fylogenetisk analyse af den overvejende sydhemisfæriske slægt *Lilaeopsis* (ca. 14 arter). Beskrivelse af en ny art fra Mauritius er under udgivelse (G. Petersen).

Analyse af udbredelsesmønstre på den sydlige halvkugle er fortsat i samarbejde med H. Enghoff, Zoologisk Museum (O. Seberg).

Studier af slægten *Saintpaulia* er afsluttet og et manuskript indsendt. Studierne har omfattet materiale indsamlet i Kenya og Tanzania, og der er fremsat en fylogenetisk hypotese baseret på DNA-sekvensdata fra det nukleære genom. Sammen med andre fylogenier over dyregrupper fra det samme område vil en biogeografisk analyse blive foretaget for The Eastern Arc Mountains (C. Lindqvist).

Studier af 3 endemiske slægter fra Lamiaceae (*Stenogyne, Haplostachys, Phyllostegia*) fra Hawaii er indledt. Disse vil blive baseret på både morfologiske og molekylære data fra såvel kernesom plastidgenomet (C. Lindqvist med V.A. Albert, New York Botanical Garden).

2. Evolution og fylogeni

2.1 Monocotyledonernes fylogeni, evolution og diversitet

Projektet fokuserer på strukturelle, taksonomiske og molekylære studier af: Poaceae (græsfamilien): (S. Frederiksen (SF), G. Petersen (GP), O. Seberg (OS)), Orchidaceae (orkidéfamilien): (B. Johansen (BJ), F. Rasmussen (FR)), Alismatanae (sumpurterne): (SF, BJ, FR), Alstroemeriaceae (L. Aagesen, LAa), Zingiberales (ingefærordenen: (L. Pedersen (LP)) og Arecaceae (palmefamilien): (C. Asmussen, (CA)), men vil blive udvidet til at omfatte hele Monocotyledones. Således er arbejdet med indsamling af DNA-sekvensdata fra alle familier indledt.

Inden for græsserne arbejdes med studier af de vilde slægtninge til rug, hvede og byg, og en revision af sydamerikanske *Elymus*-arter (OS, GP) er under publikation.

Biosystematiske undersøgelser, herunder meioseanalyse, fortsættes i *Elymus* (OS med I. Linde-Laursen). Et review af de teoretiske og praktiske problemer ved genomanalyse, en kontroversiel, men ofte anvendt metode til at opnå indsigt i slægtskabsforhold, er under udgivelse (GP, OS).

Cytogenetiske studier, bl.a. baseret på Giemsa C-båndfarvning, fortsættes i *Secale* (SF, GP) og *Eremopyrum* (SF). En række *Elymus*-arter, hvis taksonomiske placering er omdiskuteret, undersøges ved hjælp af såvel C- og N-båndfarvning som *in situ* hybridisering (OS med I. Linde-Laursen).

Med henblik på sammenlignende studier af slægtskabshypoteser arbejdes der med forskellige typer data: En kladistisk analyse baseret på morfologi hos Triticeae er færdig (SF, OS), ligesom arbejdet med indsamling af molekylære data omfattende sekvensdata fra såvel kerne som organeller er afsluttet (GP, OS). En række manuskripter er under udarbejdelse. Et morfologisk datasæt fra *Psathyrostachys* er frembragt og flere gener er sekvenseret (OS, GP). Med henblik på at opstille slægtskabshypoteser sekvenseres både plastid- og kernegener fra de sydamerikanske Elymus-arter og alle arter af Hordeum (GP, OS) samt et kernegen fra arter af Secale (GP, SF). Arbejdet inden for Secale og Hordeum er næsten afsluttet og manuskripter under udarbejdelse.

Undersøgelser over pollen-stigma interaktioner hos byg er fortsat og et manuskript er under udarbejdelse (BJ med R. von Bothmer, Sveriges Lantbruksuniversitetet, og G. Karlsson, Lunds Universitet).

Ved hjælp af in situ PCR undersøges genekspression hos *Erysiphe* under spiring på bygblade (BJ med Lene Bindslev, Carlsberg Research Laboratory).

Ved hjælp af molekylære undersøgelser af plastid-gener forsøges den nyeste klassifikation af palmeunderfamilien Arecoideae verificeret (CA). Også slægtskabsforholdene inden for palmefamilien og mellem palmer og øvrige monokotyledoner undersøges ved hjælp af molekylære data (CA med N. Uhl (Cornell University), J. Dransfield (Kew) og W. Baker (University of Reading)).

En fylogenetisk analyse baseret på rbcL sekvenser fra 2538 arter er afsluttet og under udgivelse (GP, OS med forskere fra Stockholms Universitet, Kew og British Museum).

En fylogenetisk undersøgelse af orkidéfamilien, baseret på morfologiske og anatomiske karakterer er afsluttet og manuskript under publikation (FR med J. Freudenstein, Kent State University). Arbejdet med orkidéanatomi er fortsat med inddragelse af nye karakterer (FR). Studier af kimsæk og suspensor i udvalgte orkidé-slægter er videreført (FR, BJ). Studier af endofytiske rodsvampes udbredelse og formvariation i petaloide monokotyledoner er indledt (FR, BJ, med H. Rasmussen, Statens Planteavlsforsøg og specialestuderende).

Inden for Zingiberales er en fylogenetisk analyse over en del af Heliconiaceae afsluttet og manuskripter under udarbejdelse (LP). Bestøvningsbiologiske studier af én art er ligeledes afsluttet, og en artikel er under udgivelse (LP). Baseret på molekylære data er studier af fylogenien inden for større dele af Zingiberaceae indledt (LP).

For at belyse slægtskabsforholdene i Alstroemeriaceae er der foretaget omfattende studier af familiens morfologiske variation, og et stort materiale er indsamlet bl.a. i Argentina, Chile og Bolivia. Der arbejdes tillige med indsamling af

DNA-sekvensdata fra det nukleære genom (LAa).

I Alismatanae er den systematisk-anatomiske undersøgelse af intravaginalskæl, der tillægges væsentlig betydning i klassisk monokotyledon-systematik, fortsat (SF, BJ, FR).

Baseret på bl.a. *in situ* PCR undersøges transkriptionen af MADS-box genet OM1 i blomster af orkidéen Cleisostoma racemiferum (BJ, SF med Anita Pepper NY Bot. Gard.).

3. Struktur og funktion

3.1 Vegetative strukturer

3.1.1 Vedanatomi

Undersøgelser af veddets opbygning set i relation til de enkelte cellers funktion er fortsat. Der fokuseres især på parenkymcellers indhold af sucrose/stivelse og kontaktcellernes poremembraner (J. Dahl Møller).

Vedanatomisk respons på elmesyge (forårsaget af *Ceratocystis ulmi*) med henblik på at vise tilsvarende respons i vedprøver fra stenalderen. Samarbejde med Nationalmuseet og Danmarks Geologiske undersøgelse (J. Dahl Møller).

3.1.2. Rodanatomi

Undersøgelsen af struktur/vandoptagelses relationer i orkidérødder er afsluttet (Samarbejde med F. Floto, Plantefysiologisk Afdeling). Manuskript under udarbejdelse (J. Dahl Møller).

3.1.3 Glucosinolatholdige planters struktur og fylogeni

Fylogenetisk betydningsfulde cytologiske karakterer undersøges fortsat hos arter, som er kemisk defineret ved forekomst af sennepsolie-glucosider (glucosinolater) og myrosinase. Arbejdet har særlig omfattet familierne Putranjivaceae og Salvadoraceae (L. Bolt Jørgensen).

Forekomsten af beklædte porer (vestured pits) i resedafamilien og kapersfamilien er kortlagt ved undersøgelse af flere arter. Der er udført forsøg med optimal forbehandling før EM-analyse (L. Bolt Jørgensen og J. Dahl Møller).

3.2 Florale strukturer

3.2.1 Frø- og kimudviklinger

Undersøgelsen af Ranunculaceers kimudvikling er fortsat og omfatter kimens differentieringsgrad på frøafkastningstidspunktet og dens videreudvikling i det spirende frø. De strukturelle undersøgelser viser, at ydre kår som lys og fugtighed influerer stærkt på kimens modningshastighed. (K. Engell).

3.2.2. Frugt og frø

3.2.2.1. Udvikling af skalfrugtvæggen

En anatomisk, cytologisk undersøgelse af frugt- og frøskals udvikling og differentiering hos *Sorghum*, (hirse), er påbegyndt såvel på lysmikroskopisk- som på elektronmikroskopisk niveau. Der har været arbejdet med udviklingsstadier af både kim og skal fra blomstringstidspunktet og de følgende 9 dage, men på længere sigt skal perioden fra før befrugtningstidspunktet og videre frem til moden frugt med færdigtdifferentieret kim og fuldt udviklet skal analyseres. I denne periode gennemløber skallen en stor forandring både strukturelt og histokemisk, og især undersøgelse af differentiering og nedbrydning af cellevæggene i de mange forskellige grænsevævslag vil danne grundlag for analyser, der skal sammenholdes med undersøgelser af vævenes modstandsevne mod plantepatogeners indtrængning og spredning (K. Engell, L. Bolt Jørgensen, J. Dahl Møller i samarbejde med E. de Neergård, KVL).

3.2.2.2. Frøbårne patogener

Undersøgelse af de morfologiske og anatomiske strukturer hos frugt og frø af *Brassica*-arter, med henblik på disse strukturers betydning for kolonisering og udbredelse af patogene *Alternaria*-arter. Flere *Alternaria*-arter er kendt som vigtige frøbårne patogener, der inficerer frugt og frø direkte (lokal smitte), og det er derfor af betydning at fastslå svampens indfaldsveje samt faktorer, der påvirker infektionen. Manuscript under udarbejdelse (E. Wester).

Anden virksomhed

K. Damsholt: Præsident for Nordisk Bryologisk Forening. Censor ved Århus Universitet.

K. Engell: Censor ved Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole og ved Thorshavns Universitet.

S. Frederiksen: Medlem af fødevareministeriets plantenavnsudvalg.

P. Hartvig: Medlem af Naturbeskyttelsesrådet (indtil nedlæggelse i foråret 1998). Medlem af Dansk Botanisk Forenings bestyrelse, formand for DBFs fredningsudvalg, medlem af Det Grønne kontaktudvalg (en paraplyorganisation for naturbeskyttelsesorganisationer). Medlem af nationalkommiteen og kortgransker for Flora Nordica.

L. Bolt Jørgensen: Censor ved Thorshavns Universitet.

J. Dahl Møller: Censor ved Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Vedbestemmelser for flere offentlige og halvoffentlige institutioner

(Politi, Teknologisk Institut). Medlem af bestyrelsen for Dansk Dendrologisk Forening og af forretningsudvalget for Fonden for Træer og Miljø.

F. Rasmussen: Medlem af Orchid Specialist Group, Species Survival Commission, IUCN,

O. Seberg: President of the Willi Hennig Society, fakultetsopponent ved dissertation, Botanical Institute, Göteborgs Universitet,

K. Tan: Medlem af kommitéen for floristiske undersøgelser i Middelhavsområdet under OPTIMA, research associate of Royal Botanic Garden, Edinburgh and National Arboretum, Washington, D.C.

K. Thingsgaard: Kontaktperson i Danmark for European Committee for Conservation of Bryophytes (ECCB).

Formidlende virksomhed

K. Damsholt, K. Engell, P. Hartvig, L. Bolt Jørgensen, J. Dahl Møller, F. Rasmussen: Arktikler til Den Store Danske Encyclopædi.

J. Dahl Møller og A. Strid: Fagkonsulenter ved Den Store Danske Encyclopædi.

P. Hartvig: 4-dages kursus i vegetativ plantebestemmelse og vegetationsanalyse, arrangeret af ALMA (Amternes landskabsmedarbejdere).

J. Dahl Møller: Foredrag og omvisninger ved diverse arrangementer i Botanisk Have, KU.

G. Petersen: Foredrag i Dansk Botanisk Forening.

A. Strid: Foredrag ved Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund, Sverige.

Kollegiale organer

K. Engell: Medlem af Botanisk Instituts (BI) bestyrelse. Afdelingsleder på Botanisk Laboratorium (BL). Medlem af BIs samarbejdsudvalg, af BI's rejsefondudvalg og af Herboms legatudvalg.

B. Johansen: Medlem af BI's undervisningsudvalg, af BI's edb-udvalg og af Kristiansminde bestyrelsen.

L. Bolt Jørgensen: Medlem af BI's sikkerhedsudvalg.

J. Dahl Møller: Medlem af BI's ph.d.-udvalg.

G. Petersen: Medlem af BI's DNA-styregruppe.

F. Rasmussen: Formand for BI's edb-udvalg, medlem af BI's ph.d.-udvalg og af BL's afdelingsbestyrelse.

O. Seberg: BI's institutleder, formand for BI's samarbejdsudvalg og BI's sikkerhedsudvalg.

Gæsteforelæsninger

B. Johansen: Foredrag (april) hos Perkin Elmer, Stockholm, Sverige.

Rejser og kongresser

C.B. Asmussen, L. Aagesen, S. Frederiksen, B. Johansen, L.B. Pedersen, G. Petersen, F. Rasmussen og O. Seberg: Second International Conference on the Comparative Biology of the Monocotyledones and Third International Symposium on Grass Systematics and Evolution, Sydney, Australien 27.9.-2.10.

L. Aagesen, B. Johansen, F. Rasmussen: Indsamlingsrejse til Queensland, Australien 20.9-27.9.

C. Asmussen, S. Frederiksen, L. B. Pedersen, G. Petersen, O. Seberg: Indsamlingsrejse til New South Wales, Australien 3.10.-13.10.

L. Aagesen: Indsamlig af Alstroemeriaceae, Argentina 3.-25.1., af Luzuriaga, Philesia etc. Argentina, Chile 14.12.-22.12.

K. Damsholt: Nordisk Bryologisk Forenings årsmøde og ekskursion, Pite Lapmark, 1.8.-6.8. Indsamlingsrejser til Saltfjeldet og Junkerdalen, Norge, august.

Ch. Lindquist: AIBS-årlige konference, Baltimore, Maryland 2.8.-6.8., Bioscience Days Symposium, University of Helsinki, Finland 17.9.-19.9., The Arabidopsis Genome: A model for Crop Plants. Cold Spring Harbor Laboratory, New York 3.12-6.12. Feltarbejde og indsamling: Puerto Rico 12.3.-23.3., Hawaii 5.4.-14.4., 23.5.-9.6. Arbejdsadresse hele året: New York Botanical Garden.

L.B. Pedersen: Fourth International Flora Malaysiana Symposium, Kuala Lumpur, Malaysia 20.7.-24.7., feltarbejde i Malaysia og Thailand 25.7.-18.8.

G. Petersen, O. Seberg: Annual Meeting of the Society for Experimental Biology. York 23.3.-27.3.

Ole Seberg: Official representative for the EU in Beijing, China, 14.6.-17.6. Representative for the Botanical Institutions at University of Copenhagen in the workshop between DANCED and The Queen Sirikit Botanical Garden, Cheng Mai, Thailand, 18.6.-23.6. EU-projektkoordineringsmøder: Zürich 4.2.-5.2., Rom 4.6.-7.6., Göttingen 27.11.-30.11.

A. Strid: Gæsteprofessor ved Universitetet i Patras, Grækenland, 1.3.-1.9. Feltarbejde i Grækenland. Herbariearbejde i Wien ved Botanisk Institut og Naturhistorisk Museum 1.3.-10.3. IX OPTIMA meeting i Paris 10.5.-18.5.

K. Tan: Møde med Society for Protection of Nature i Athen 12.3.-15.3., IX OPTIMA meeting i Paris 10.5.-18.5. og VII Scientific Congress i Alexandroupolis 1.10.-4.10. Feltarbejde på Peloponnes samt i Central- og Nord-Grækenland

15.3.-2.5., 22.5.-31.8. og 18.9.-15.10. Arbejde ved herbarium og bibliotek i Edinburgh 1.2.-8.2., i Wien 1.3.-10.3. samt under forskellige perioder i Athen, Patras og Lund.

K. Thingsgaard: Studieophold og feltarbejde på Vitenskabsmuseet, Trondheim, 28.8.-30.8., 5.10.-6.10. og Hordaland 13.11.-15.11. NTNU-Trondheim-symposium 28.8.-4.9.

Redaktionsvirksomhed

K. Damsholt: Redaktør for tidsskriftet Lindbergia.

P. Hartvig: Redaktør af Meddelser Atlas Flora Danica.

J. Dahl Møller: Redaktør for Dansk Dendrologisk Årsskrift.

F. Rasmussen: Redaktør af Orchidaceae for Families and Genera of Flowering plants. Medlem af redaktionskommitéen for tidsskriftet Rheedea.

A. Strid: Hovedredaktør for Flora Hellenica, medlem af redaktionskommitéerne for tidsskrifterne Webbia, Flora Mediterranea, Nordic Journal of Botany og Fragtmenta Floristica et Geobotanica.

K. Tan: Redaktør for Flora Hellenica, medlem af redaktionskomitéerne for Fragmenta Floristica et Geobotanica og Turkish Journal of Botany. Reviewer for tidsskrifterne Annales Botanici Fennici, Acta Botanica Fennica, Willdenowia, Bocconea, Candollea, Turkish Journal of Botany, Turkish Journal of Biology, Magazine of Karaca Arboretum og Flora Mediterranea.

Projektkoordination

O. Seberg: Medkoordinator af EU-projektet: Development, Optimisation and Validation of Molecular Techniques for the Measurements, Characterisation, Evaluation and Accessing og Biodiversity.

A. Strid: koordinator for projektet Flora Hellenica.

Gæster

Dr. Ulla Rasmussen, Stockholms Universitet, opholdt sig ved afdelingen hele maj.

Anita Pepper, New York Botanical Garden opholdt sig ved afdelingen i perioden 1.6-31.9.

Økologisk Afdeling

Forskningsvirksomhed

Afdelingens forskning omfatter undersøgelser af terrestriske økosystemers struktur, funktion og dynamik i relation til omverdensfaktorerne, herunder menneskets påvirkning og udnyttelse. Kendskab til plantedækkets produktion, vandhusholdning og stofoptagelse samt plantepopulationernes dynamik, og de faktorer, der virker herpå, er nødvendig for forståelsen af andre økologiske problemstillinger, såsom plantearternes udbredelse og spredning, ændringer i vegetationens sammensætning i tid og rum af forskellig art, herunder luftforurening og klimaændringer.

Undersøgelser indenfor de nævnte områder udgør den grundvidenskabelige baggrund for løsningen af praktiske problemer i forbindelse med luft- og jordbundsforurening, samt naturforvaltning og -pleje. I det forløbne år har afdelingens forskning indenfor de nævnte områder omfattet følgende emnekredse:

1. Landskabsøkologien

1.1 Landskabsøkologi

Som en del af forskningsprojektet Fortid og Flora under forskningsrådenes indsatsområde Menneske, Landskab og Biodiversitet er et materiale med floralister fra 50 himmerlandske (B.J. Graae og P.M. Petersen) og 38 sjællandske skove (B.J. Graae) indsamlet og bearbejdet. Desuden er 31 sjællandske skove genbesøgt i 1998 for mere detaljeret analyse og 31 nye bevoksninger i et større skovkompleks analyseret. Databehandling er påbegyndt og fællespublikationer planlagt med P.B. Christensen. Et eksperiment til belysning af førnens betydning for fremspiring og etablering er igangsat både i væksthus og på 10 lokaliteter. Et andet eksperiment med udsåning af forskellige arter er ligeledes i gang. Disse eksperimenter færdiggøres i 1999 (B. J. Graae og P.B. Christensen). Et eksperiment om dyrespredning af frø er startet og vil fortsætte i 1999 (B.J. Graae). Et stort materiale med floralister og miljøvariable indsamlet af tidligere professor M. Køie er indtastet og klar til videre bearbejdning (B.J. Graae). Undersøgelse af økotypisk differentiering hos Nikkende Limurt, *Silene nutans*, er udført på Lunds Universitet (H.H. Bruun).

1.2. Behandlingen af datamaterialet fra projektet Fortid og Flora er videreført. Et udkast til indledningskapitel i den bog, der skal afrunde projektet, er færdigskrevet (H. Adsersen).

1.3. Indsamlingen af materiale til en undersøgelse af flora og vegetation (vegetationsanalyser og jordprøver) i skove og krat i det skovfattige NV-Sjælland er fortsat. Der er udlagt 95 prøveflader på 50 lokliteter, og feltarbejdet påregnes afsluttet

i foråret 1999. Bearbejdelse af de indsamlede data er påbegyndt (P.M. Petersen).

1.4. Arbejdet med biodiversitetsaspekter af floraen på Mascarenerne og Galápagosøerne er fortsat. En sammenfatning og sammenligning mellem de to øgruppers biodiversitet er nær afslutning. En afrapportering er sket på et symposium på Azorerne i september (H. Adsersen).

1.5. Det etnobotaniske samarbejde med A. Adsersen, Danmarks Farmaceutiske Højskole, om planter fra Réunion er videreført. Nyt materiale er indsamlet i juli (H. Adsersen).

1.6. Et samarbejde om hedesuccession med H. J. Degn fra Ringkøbing Amt er nær publikationsstadiet. En afrapportering er sket på et symposium i Uppsala i juli-august (H. Adsersen).

1.7. En naturtype-monografi om Strandenge – en Beskyttet Naturtype er under udarbejdelse i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen. Monografien forventes publiceret i løbet af foråret 1999 (P. Vestergaard).

2. Vegetationsøkologi og -dynamik

2.1. Vegetations- og jordbundsudvikling på brændte klit- og klithedearealer. I august 1992 brændte et 175 ha stort areal i Hansted-Reservatet. Vegetationen på et stort antal permanente prøveflader i og udenfor det brændte areal er blevet analyseret hvert år i perioden 1992-1997, og et frøbank- og jordprøvemateriale er blevet indsamlet og analyseret. Desuden er det brændte areal i sin helhed blevet inventeret hvert af årene 1992-1997. Indtil nu har undersøgelserne resulteret i tre publikationer, deraf én international, samt en præsentation på et europæisk seminar. En afhandling om vegetationsudviklingen efter branden på udvalgte prøveflader langs en topografisk gradient er under udarbejdelse (P. Vestergaard).

2.2. Successionen på kunstigt anlagte klit- og græslandsarealer i Køge Bugt Strandpark. Vegetationsudviklingen på et antal permanente prøveflader, der blev etableret 1978-79, følges. Prøvefladerne blev senest analyseret i 1997 og et antal jordprøver til beskrivelse af jordbundsudviklingen er blevet indsamlet og analyseret. Projektet har indtil nu resulteret i to internationale publikationer. En tredie er under forberedelse (P. Vestergaard).

2.3. Successionen på vaden og forlandet foran det fremskudte dige ved Højer. Undersøgelsen, der blev påbegyndt 1979-80, blev foreløbigt afsluttet sommeren 1995 og en danskproget afhandling blev publiceret. I løbet af sommeren 1998 er forlandet igen blevet inspiceret, specielt med henblik på at følge etableringen af Strand-Annelgræs, Puccinellia maritima, i den indre del af slikgårdene (P. Vestergaard).

2.4. Et datamateriale til belysning af vegetationsgradienter fra strandeng til strandvoldshede er i august 1998 blevet indsamlet på et strandengsareal tilhørende Københavns Universitets Læsø-laboratorium (Lyngholt). Materialet omfatter vegetationsanalyser, jordprøver, prøver til bestemmelse af frøbanken i jorden samt nivellementsdata. Frøbankprøverne er under spiring og artsbestemmelse i Botanisk Haves væksthus (P. Vestergaard).

2.5. Arbejdet med danske heders økologi og følsomhed over for driftsændringer og luftforurening fortsatte i 1998.

Samarbejdet med Aarhus Amt vedrørende Vegetationsdynamik i Ørkenen på Anholt videreførtes i 1998 ligesom det tilsvarende projekt med Nordjyllands Amt: Vegetationsdynamik i Hulsig Hede (I. Johnsen).

2.6. I 1998 fortsatte 5-års projektet omhandlende effekter på agerlandets flora og fauna af reduceret pesticidanvendelse. Samarbejdspartnere er KVL og Ornis Consult, og bevillingsgiver er Miljøstyrelsen (A.-M. Jensen og I. Johnsen).

3. Populationsbiologi

Populationsgenetik

Genetisk variation og populationstruktur hos planter og dyr belyses ved hjælp af isozymer, mikrosatelliter og DNA-sekvensering. I undersøgelserne sættes den genetiske variation i populationen i forhold til forskellige aspekter så som reproduktionssystemet (selvbestøvningsrater, effektiv populationsstørrelse), demografi (alders- og størrelsesfordeling og overlevelse), geografisk afstand og placering samt habitatens historie. Der fokuseres særligt på evolutionære processer som genetisk drift, genspredning, hybridisering og introgression. Der arbejdes for tiden med følgende problemer og arter:

3.1. Den genetiske variation i forhold til geografisk placering undersøges dels hos Rypelyng, *Dryas integrifolia* og *D. octopetala*, i Grønland, Skandinavien, Island og på Svalbard og dels hos

Tue-Limurt, *Silene acaulis*, i Grønland, Skandinavien og Island, (M. Philipp og H.R. Siegismund). Den sidstnævnte art har et trimorft parringssystem og dens "outcrossing rate" undersøges (M. Philipp).

3.2. Genetisk differentiering i danske populationer af Stilkeg, *Quercus robur*, og Vintereg, *Quercus petrae*, udforskes (H.R. Siegismund) og introgressionen mellem de to arter undersøges (H.R. Siegismund sammen med J. Svejgaard Jensen, Forskningscenter for Skov og Landskab).

3.3. I tilknytning til forskningsprojektet Fortid og Flora undersøges mængden og fordelingen af den genetiske variation i udvalgte skov- og overdrevsarter: Nikkende Limurt, *Silene nutans*, Almindelig Mjødurt, *Filipendula vulgaris*, Stor Fladstjerne, *Stellaria holostea*, Smal- og Bredbladet Timian, *Thymus pulegioides* og *T. serpyllum*, og Gærde-Vikke, *Vicia sepium*. Bestøvningsforhold, kønsfordeling og genetisk struktur i populationerne sammenholdes med isolationsgrad og populationernes størrelse (L. Magnussen, I.R. Weidema og M. Philipp).

3.4. Indavls- og udavlsdepression i Nikkende Limurt, *Silene nutans*: – Krydsninger er foretaget mellem en stor og en lille population, hvor to generationer af frø frembringes og anvendes til markforsøg 99-2000. Indavlsdepression og heterosis/udkrydsningsdepression vil blive estimeret, samt genetisk variation. 2. generation af krydsninger sker vinter 98/99.

Krydsninger er foretaget med pollenblandinger af plantens eget og fremmed pollen, og af pollen fra egen- og fremmed population. Analyse af frøudvikling og paternitet muliggør estimering af pollen fitness og frøoverlevelse efter selvbestøvninger og fremmedbestøvninger. Et manuskript under udarbejdelse (T. Hauser).

Hybridisering mellem dyrket og vild gulerod, *Daucus carotus*: Der er foretaget indsamlinger af frø fra vilde populationer, samt hybridiseringer mellem dyrkede og vilde. Hybridfrøene er udsået i forsøgsfelter, hvor overlevelse og reproduktion følges. Resultaterne benyttes til vurdering af miljømæssige risici ved anvendelse af transgene gulerødder (T. Hauser).

3.5. Inden for projektet: Genetisk diversitet i naturligt små populationer, er materiale til undersøgelse af genetisk struktur i naturligt små populationer af slægterne *Scalesia, Lecocarpus og Acalypha* indsamlet på Galápagosøerne i januar. Over 1000 enkeltprøver indsamledes fordelt på 44 indsamlingsnumre. Bearbejdningen i væksthus, elektroforese- og DNA-laboratorium er i fuld gang (H. Adsersen, H. Siegismund, O. Seberg, M. Philipp).

Populationsøkologi

3.6. Et langsigtet feltforsøg til belysning af 35 arter af skovplanters etablering og spredning i en plantet bøgeskov, påbegyndt i 1990, er fortsat (P.M. Petersen og M. Philipp).

3.7. Den demografiske undersøgelse af Brændeskærm, *Cnidium dubium*, er videreført på de permanente prøveflader på Kalvebod Fælled (H. Tybjerg).

4. Fysiologisk Økologi

4.1. Det undersøges hvordan økosystemfunktion i arktisk og subarktisk tundra vil påvirkes af forventede globale klimaændringer, den såkaldte drivhuseffekt. Effekter af forhøjet temperatur, nedbør og næringsstoftilgængelighed på samspillet mellem jord, planter, mikroorganismer og atmosfære i arktiske økosystemer belyses. Undersøgelserne foregår ved manipulering af miljøet i realistiske feltforsøg med efterfølgende analyse af ændringer i primærproduktion, mikrobiel aktivitet, mykorrhizafunktion og nærings- og kulstofomsætning. En stor del af aktiviteten foregår inden for projektet Det Arktiske Landskab: Interaktioner og Feedback-Mekanismer mellem Fysiologiske, Geografiske og Biologiske Processer finansieret af Polarforskningsprogrammet, Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd, og med S. Jonasson som hovedansvarlig. Her undersøges i et samarbejde med Geografisk Institut og partnere i USA, UK, Finland, Spanien, Tyskland og Sverige problemstillinger vedrørende geovidenskabelige og biologiske processer i Arktis, særligt i relation til drivhuseffekten.

Blandt igangværende undersøgelser, der foretages i Nordsverige, Nordøstgrønland, Sibirien og Alaska kan nævnes (med hovedanvarlige i parentes): Kulstofbalancen i arktiske heder sommer og vinter i relation til drivhuseffekten (L. Illeris, P. Grogan). Planters optagelse af organisk kvælstof analyseret ved hjælp af stabile isotoper, ^{15}N og ^{13}C (A. Michelsen). Næringsstoffers, labile kulhydraters og biociders påvirkning af mikrobiel biomasse C, N, P og phospholipider samt nematoders diversitet og populationsstørrelse (A. Michelsen, I.K. Schmidt). Mikrobiel biomasse og nematodedensitet i relation til drivhuseffekten (A. Michelsen, S. Jonasson, I.K. Schmidt). Interspecifik konkurrence hos arktiske dværgbuske samt deres

næringsstofudnyttelse og produktion af sekundære metabolitter i relation til drivhuseffekten (E. Graglia). Mikrobiel immobiliserings konsekvenser for arktiske planters næringsstofoptagelse (A. Michelsen). Analyse af koblingen mellem kulstof- og næringsstofkredsløbet i arktiske økosystemer (S. Jonasson).

4.2. Undersøgelser af fænotypiske variationer i relation til årligt kulstof- og vandudnyttelse i mediterran sclerofylvegetation; med forskere fra La Universitat de las Iles Baleares (S. Jonasson).

4.3. Undersøgelse af Hedelyngs, *Calluna vulgaris*, symbiose med lyngmykorrhizasvampe, betydning for næringsstofoptagelsen og følsomhed for temperaturændringer (A. Michelsen, med M. Johansson fra AAS).

4.4. Undersøgelser af betydningen af savannebrand for plantediversitet, stofkredsløb, emission af drivhusgasser samt næringsstofpuljer i planter, jord og mikroorganismer i troperne. Udføres i samarbejde med forskere fra Botanisk Museum, Geografisk Institut, Afdeling for Generel Mikrobiologi samt Zoologisk Institut (A. Michelsen og M. Jensen).

5. Planterne og luftmiljøet

5.1. De økofysiologiske målinger i Ulborg Statsskovdistrikt fortsættes med kontinuerte målinger af kulstof- og vandbalancen for den undersøgte nåletræsbevoksning. Også trækronernes optagelse af ozon er målt, således at denne kan relateres til fysiologien. Undersøgelserne foretages i samarbejde med og finansieres af Risø, Danmarks Miljøundersøgelser, Forskningscenter for Skov og Landskab og Skov- og Naturstyrelsen som et led i den europæiske skovsundhedsovervågning.

Under 2. del af Det Strategiske Miljøforskningsprogram deltages i et tilsvarende skovøkosystemprojekt i en bøgebevoksning ved Sorø, hvor Instituttets rolle er undersøgelse af kronelagsfysiologien i relation til fluxmålinger af kuldioxid, vand og kvælstofforbindelser. Projektet løber til og med år 2000 med Risø og KVL som de primære samarbejdspartnere.

Langtidsksponeringen af bøg til forskellige UV-B doser fortsætter i Forsøgsmarken i Tåstrup (H. Ro-Poulsen, J. Zeuthen).

5.2. Tre års forsøgsarbejde med exponering af bøg og eg til forskellige UV-B-niveauer på Forsøgsmarken i Tåstrup er afsluttet. Der er foretaget fysiologiske og fænologiske undersøgelser samt målinger af pigmenter m.v. Projektet har nydt godt af samarbejde med Lunds Universitet og GSF, München (J. Zeuthen).

5.3. Ved EUs Joint Research Centre, Ispra i Norditalien, er en lang række mediterrane egearter screenet for afgivelse af flygtige kulbrinter, VOC-er (terpener og isoprener) i relation til deres slægtskabsforhold. Det fortsatte arbejde består i undersøgelser af koblingen mellem VOC-afgivelse og fysiologi (O. Csiky).

5.4. Tæthed og fordeling af stomata (spalteåbninger) på fossile blade fra Lille Gribsø er undersøgt med henblik på at få indblik i atmosfærens indhold af CO_2 siden istiden (B. Aaby i samarbejde med Utrecht Universitet).

6. Botanikkens historie

6.1. Det afsluttede manuskript om Purpurensian, *Gentiana purpurea*, i Norge er indsendt til en videnskabelig skriftrække (H. Tybjerg).

6.2. Undersøgelsen af den historiske baggrund for oprettelsen af en Hortus Medicus, den senere Botaniske Have ved Københavns Universitet er fortsat (H. Tybjerg).

Redaktion af tidsskrifter

Medlem af Editorial Board for tidsskriftet: Annales Botanica Finnica, Acta Botanica Finnica og Ecography (B. Aaby), Ecology of Industrial Regions (I. Johnsen), Oecologia (S. Jonasson), Journal of Coastal Conservation (P. Vestergaard).

Formidling

Bidrag til bog fra Dansk Skovhistorisk Forening. Redaktør Bo Fritzbøger. Bogen endnu ikke udkommet (B.J. Graae og P.M. Petersen).

Interviewet af Margrethe Eli til 1 times DR-radioprogram sendt 7. november 1998. Om egen forskning i Hvalsøskovene (B.J. Graae).

Kort artikel til Dansk Botanisk Forenings medlemsblad URT om kollokvium på Økologisk Afdeling i marts 1998 (B.J. Graae).

Kort artikel til Nationalmuseets blad om egne forskningsresultater (B.J. Graae).

Danmarks Radio-interviews om brede økologiske og botaniske emner (især Studie 2000, P1) (I. Johnsen, M. Philipp).

Debatartikler & radiointerviews om miljø- og naturfredningsspørgsmål (I. Johnsen).

Foredragsvirksomhed bl.a. i Folkeuniversitetsregi og ekskursioner af naturformidlende karakter (B.J. Graae), I. Johnsen, P. Vestergaard).

Foredrag i Dansk Botanisk Forening om Strandeng og Mangrove (P. Vestergaard).

Kollegiale organer

Medlem af bestyrelsen ved Botanisk Institut (M. Philipp, P. Vestergaard, L. Magnussen).

Medlem af samarbejdsudvalget ved BI (P.M. Petersen, P. Vestergaard, M. Philipp).

Medlem af undervisningsudvalget ved Botanisk Institut (H. Tybjerg).

Studieleder for Biologisk Studienævn (P.M. Petersen).

Andre aktiviteter

Medlem af det rådgivende udvalg under Det naturvidenskabelige Forskningsråd (B. Aaby).

Medlem af Kulturhistorisk Råd (B. Aaby).

Medlem af Miljøministeriets Naturforvaltningsudvalg (B. Aaby).

Suppleant i Miljøministeriets Skovråd (B. Aaby).

Medlem af Naturrådets repræsentantskab (B. Aaby).

Formand for Universitetets Strødamudvalg (H. Adsersen).

Medlem af Udvalget for Suseruplaboratoriet (H. Adsersen).

Dansk repræsentant i Den Nordiska Föreningen OIKOS (H. Adsersen).

Medlem af følgegruppen for projektet Fortid og Flora indenfor forskningsrådsinitiativet Mennesker, Landskab og Biodiversitet (S. Jonasson).

Medlem af Miljøankenævnet (I. Johnsen).

Udpeget af Miljøministeren som medlem af Miljøministeriets Forskningsråd (I. Johnsen).

Medlem af den danske IGBP (International Geological and Biological Programme) komité under Det Kgl. Danske Videnskabernes selskab (I. Johnsen).

Formand for Danmarks Naturfredningsforenings (DN) naturfaglige udvalg og medlem af DNs forretningsudvalg (I. Johnsen).

Medlem af Naturklagenævnet (I. Johnsen, M. Philipp).

Medlem af bestyrelsen i Ornis Consult A/S (I. Johnsen).

Medlem af Miljø- og Energiministerens udvalg til bedømmelse af Miljø- og Sundhedsaspekter ved anvendelsen af pesticider i landbruget (I. Johnsen).

Regnskabsfører i Forskningsrådsprojektet Fortid og Flora (P.M. Petersen).

Medlem af bestyrelsen for Københavns Universitets laboratorium på Læsø (P. Vestergaard).

Medlem af følgegruppen for projektet Foranderlige Landsskaber – Center for Strategiske Studier i Kulturmiljø, Natur og Lamdskabshistorie under Det Strategiske Miljøprogram, delprogrammet Bæredygtig arealanvendelse (P. Vestergaard).

Kongresser og rejser

41st IAVS symposium: Vegetation Science in Retrospect and Perspective, Uppsala (H. Adsersen og H.H. Bruun).

III Simpósio Fauna e Flora das Ilhas Atlânticas, Ponta Delgada, Azorerne, (H. Adsersen).

Menneske, Landskab og Biodiversitet, Risø, (som arrangør: B. Aaby, H. Adsersen, B.J. Graae, P.M. Petersen, som deltagere: H.H. Bruun, L. Magnussen, M. Philipp, I. Weidema).

Indsamlingsrejse til Galapagosøerne (H. Adsersen, M. Philipp). I den forbindelse en forelæsning: La biodiversidad de islas, på Charles Darwin Research Station (H. Adsersen).

Indsamlingsrejse til Réunion (H. Adsersen).

Science's symposium i Uppsala i juli (B.J. Graae).

Fremlæggelse af resultater på Forskningsprojektets midtvejsevaluering for Forskningsrådene i september (B.J. Graae, L. Magnussen).

European Science Foundation workshop on Plant Adaptation to Pathogens and Herbivores, Scotland (T. Hauser).

Scandinavian Association of Pollination Ecology, Danmark (T. Hauser, L. Magnussen, M. Philipp, I. Weidema).

The AMAP/CAFF Workshop on Climate Change i Rovaniemi, Finland (I. Johnsen).

6th European Heathland Workshop i Bergen, Norge (I. Johnsen).

The Earth's Changing Land: GCTE-LUCC Open Science Conference on Global Change. Barcelona, Spain (S. Jonasson, A. Michelsen).

VII International Congress of Ecology – INTECOL. Florence, Italy (S. Jonasson).

Workshop on Global Biogeochemical Cycles, Max-Planck-Institut für Biogeochemie, Jena, Germany (S. Jonasson).

Forelæser på ph.d.-kursus ved Universitat de les Illes Balears, Spanien (S. Jonasson).

IV meeting of ph.d.-students in Evolutionary Biology. Heraklion, Crete (L. Magnussen).

2.nd International Conference on Mycorrhizae, Uppsala (A. Michelsen).

Feltarbejde Abisko, N. Sverige (A. Michelsen, H. Ro-Poulsen).

The Arctic species concept, workshop, Olso (M. Philipp).

30th Annual Air Pollution Workshop, Appala-

cian State University, North Carolina, USA (I. Johnsen, H. Ro-Poulsen).

6th FECS Conference on Chemistry and the Environment: Atmospheric Chemistry and Air Pollution. København (H. Ro-Poulsen).

IUFRO 18th International Meeting for Specialists in Air Pollution Effects on Forest Eco-systems: Forest Growth Responses to the Pollution Climate of the 21st Century. Heriot-Watt University, Edinburgh (H. Ro-Poulsen).

Skånsk-dansk naturforvaltningsekskursion i Skåne (P. Vestergard).

Bedømmelsesudvalg, censur m.v.

Censur på projektarbejder, kandidateksaminer, og skemalagte fag på KVL, DLH og AU (B. Aaby, H. Adsersen, M. Philipp, P. Vestergaard).

Førsteopponent ved disputats ved Universitetet i Bergen af Kari Loe Hjelle (B. Aaby).

Opponent ved disputats ved University of Utrecht af Friederike Wagner (B. Aaby).

Opponent ved disputats ved Landbrugshøgskolan i Alnarp, Sverige, af Anders Lindblad (B. Aaby).

Ekstern ph.d.-vejleder for Karl Emmerton, University of Sheffield, UK (A. Michelsen), for Magnus Olssen, Lunds Universitet, Sverige (A. Michelsen), for Rob Brooker, University of Sheffield, U.K (S. Jonasson), for Jørgen G. Nielsen, Biologisk Institut, Århus Universitet: Indavlsdepression, heterosiseffekter og populationstruktur på Ranunculus scleratus (T. Hauser).

Medlem af bedømmelsesudvalg ved ph.d. i Lund (M. Philipp), DTU (I. Johnsen) og KVL (H. Ro-Poulsen).

Medlem af bestyrelse samt formand for PR-udvalg i Dansk Botanisk Forening (B.J. Graae).

Medlem af Rektors ph.d.-udvalg ved KU (B.J. Graae).

Medlem af ARTERI (Arctic-Alpine Terrestrial Ecosystems Research Initiative) task force (S. Jonasson).

Medlem af bedømmelsesudvalg for forskerstilling i biogeokemi, RISØ (S. Jonasson).

Medlem af en projektgruppe under Nordisk Ministerråd vedrørende Hotade och representativa kustbiotoper i Norden (P. Vestergaard).

Medlem af den danske landskomite i forbindelse med det internordiske floraprojekt Flora Nordica (P. Vestergaard).

Medlem af bestyrelsen for Dansk Landskabsøkologisk Forening (P. Vestergaard).

Gæster

Karl Emmerton fra Dept. of Animal and Plant Sciences, Sheffield University, UK, 11/2 måned.

Gæsteforsker fra Finland, Bruce Forbes, flere perioder.

Menassie Gashew fra Dept. of Biology, Addis Ababa University, Etiopien, 3 måneder.

EU-finansieret postdoc Paul Grogan, 1.10.-21.12.

Professor Martin Zobel, Tartu University, Estland, har været gæsteprofessor med sæde på ØA fra medio september til medio december. Under opholdet har Zobel givet en række kollokvier og forelæsninger, vejledt speciale- og ph.d.-studerende samt diskuteret igangværende projekter med afdelingens stab.

Stab

Årsværk
VIP: 44,7
TAP: 31,0

VIP, internt finansieret
Adsersen, Henning Emil; lektor.
Damsholt, Kell; lektor.
Daugbjerg, Niels; forskningsadj.
Dissing, Haenry; lektor.
Engell, Kirsten; lektor.
Frederiksen, Signe Elisabeth; lektor.
Gargas, Andrea; lektor.
Graglia, Enrico; forskningsass.
Hartvig, Per; lektor.
Heide-Jørgensen, Henning; forskningslektor.
Jensen, Marianne Østergaard; forskningsass.
Johansen, Bo; lektor.
Johnsen, Ib; lektor.
Jonasson, Sven Evert; professor.
Jørgensen, Lise Bolt; lektor.
Kjøller, Rasmus; forskningsadj.
Kristiansen, Jørgen; lektor.
Kristiansen, Aase; lektor.
Læssøe, Thomas; forskningsadj.
Michelsen, Anders; lektor.
Moestrup, Øjvind; professor.
Nielsen, Helle; lektor.
Pedersen, Poul Møller; lektor.
Petersen, Gitte; lektor.
Petersen, Peter Milan; lektor.
Philipp, Marianne; lektor.
Poulsen, Mette Risager; forskningsass.
Rasmussen, Finn Preben Nygaard; lektor.
Ro-Poulsen, Helge; lektor.
Rosendahl, Søren; lektor.
Seberg, Ole; lektor.

Siegismund, Hans Redlef; lektor.
Strid, Per Arne Kr; professor.
Søchting, Ulrik; lektor.
Thomsen, Helge Abildhauge; lektor.
Tybjerg, Hans; lektor.
Vestergaard, Hans Peter S; lektor.
Zobel, Martin; gæsteprofessor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Bruun, Hans Henrik.
Ellegaard, Marianne.
Graae, Bente Jessen.
Hansen, Karen.
Hansen, Peer K.
Lindqvist, Charlotte.
Lundholm, Nina.
Magnussen, Line Strandholm.
Pedersen, Louise Buchholt.
Siemer, Berit Lumbye.
Skovgaard, Isabel Kerstin.
Wegeberg, Susse.
Willumsen, Louise Engberg.
Østergaard, Jette Buch.
Aagesen, Lone.

TAP, internt finansieret
Abrahamsen, John; betjent.
Andersen, Else Meier; overassistent.
Assenholt, Anne-Dorthe; overassistent.
Bangshof, Lene Kirsten; kontorfuldmægtig.
Christiansen, Lene; laboratorietekniker.
Danbæk, Svend; EDB-medarbejder.
Frederiksen, Lis Munk; laboratorietekniker.
Fremming, Mary B Nørgreen; laborant.
Gersel, Lone Birgitte; rengøringsassistent.
Grøne, Søren; EDB-medarbejder.
Hansen, Charlotte; laboratoriefuldm.
Hansen, Finn Mørck; betjent.
Haukrogh, Lisbeth; instruktionslaborant.
Heinsen, Karna J.; laboratorietekniker.
Jakobsen, Ruth Bruus; kemotekniker.
Jensen, Kate; laboratorietekniker.
Knudsen, Lisbeth; laboratorietekniker.
Kristiansen, Kenn; laborant.
Larsen, Karin; laboratorietekniker.
Larsen, Niels Henry; laborant.
Mathorne, Lis; laboratorietekniker.
Møller, Astrid Gjønnes; rengøringsassistent.
Nielsen, Allan; betjent.
Nielsen, Esben; miljøtekniker.
Pedersen, Annette; edb-medarbejder.
Persson, Anne Charlotte; assistent.
Sarup, Flemming; teknisk assistent.
Sylvester, Malgorzata; laborant.
Sødahl, Jette Kirsten Wagner; ekspeditionssekretær.
Wester, Irma Elisebeth; akademisk arbejder.

Eksternt finansieret personale
Asmussen, Conny Bruun; forskningsadj.
Banke, Søren; kand.stip.
Binding, Trine; forskningsass.
Bruun, Niels; laborant.
Christensen, Pernille Bødtker; forskningsass.
Duhn, Kåre; forskningsass.
Düwel, Lene; ph.d.-studerende.
Gedde, Anne Dorte; forskningsass.
Grogan, Paul; forskningsadj.
Hansen, Gert; projektmedarbejder.
Hansen, Ole Schou; forskningsass.
Hauser, Thure Pavlo; forskningsadj.
Illeris, Lotte; forskningsass.
Jensen, Anne-Mette; forskningsass.
Klamer, Morten; forskningsass.
Knipschildt, Frode; forskningsass.
Larsen, Jacob; forskningslektor.
Pedersen, Kim Blanksø; forskningsass.
Schmidt, Inger Kappel; forskningsadj.
Singh, Subeg; sanitør.
Skov, Jette; forskningsass.
Tan, Kit; forskningslektor.
Vestergaard, Ole Skafte; forskningsass.
Weidema, Inger; forskningsadj.
Zeuthen, Jakob; forskningsadj.
Østergaard, Pia; forskningsass.

Ph.d.-afhandlinger

Calado, Antonio: Behavioural and ultrastructural aspects of food uptake in freshwater dinoflagellates – with an ultrastructural approach to the question of mixotrophy in selected species.
Ejrnæs, Rasmus: Structure and processes in temperate grassland vegetation.
Ellegaard, Marianne: Dinoflagellate cysts from Danish marine sediments – with emphasis on Gymnodinium catenatum-like cysts.
Jensen, Marianne Østergaard: The genus Chrysochromulina (Prymnesiophyceae) in Scandinavian waters – diversity, abundance and ecology.
Kjøller, Rasmus: Detection and activity of arbuscular mycorrhizal fungi and their interaction with the pea root pathogen Aphanomyces euteiches.

Zeuthen, Jakob: Effects of UV-B radiation on photosynthesis and growth of oak (Quercus robur) and beech (Fagus sylvatica).

Fondsstøtte

Carlsbergfondet

Indkøb af mikroskop (Niels Daugbjerg) kr. 240.000.

Opgradering af digitalt videoudstyr (Helge A. Thomsen) kr. 185.025.

Danida

A baseline study of toxic microalgae for safe guarding of marine living resources in Vietnam (Henrik Enevoldsen) kr. 2.640.000.

Det Strategiske Miljøforskningsprogram

Bæredygtig arealanvendelse (Thure Pavlo Hauser) kr. 1.086.000.

EU

Ecosystem carbon and nitrogen balances in the Arctic. The importance of winter processes (Sven Jonasson) kr. 989.693.

Long-term changes in Baltic algal species and ecosystems (BIOBASE) (Poul Møller Pedersen) kr. 2.665.497.

Molecular markers for genebanks (Ole Seberg) kr. 1.356.462.

Forskningsrådene

The arctic landscape, interactions and feedbacks among physical, geographical and biological processes (Sven Jonasson) kr. 2.000.000.

Nor-Fa Nordisk Forskerakademi

Taxonomy and biology of harmful microalgae (Øjvind Moestrup) kr. 122.606.

Rådet for Ulandsforskning

The distribution and toxicity of the diatom genus Pseudo-nitzschia in Vietnam (Jette Skov) kr. 733.661.

Skov- og Naturstyrelsen

Konsulentbistand/genteknologi (Marianne Philipp) kr. 80.000.

Statens Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd

Græske løg- og knoldplanter (Arne Strid) kr. 1.476.214.

Publikationer

Alstrup V., Vestergaard P.: Three years of vegetation recovery after a fire in dune and dune heath in the Hansted Reserve, NW Jutland (Poster abstract). i: Coastal dunes – management, protection and research. Report from an European seminar. Skagen, Denmark, August 1997 s. 49-51, C.H., Ovesen, Ministry of Environment and Energy, København 1998.

Alvarez-Cobelas M., Reynolds C.S., Sanchez-Castillo P., Kristiansen J., (Editors).: Phytoplankton and trophic gradients. Developments in Hydrobiology 129. 372 s. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Holland 1998.

Calado A., Craveiro S., Moestrup Ø.: Taxonomy and ultrastructure of a freshwater, heterotrophic Amphidinium (Dinophyceae) that feeds on unicellular protists. J. Phycol. 34, s. 536-554, 1998.

Christensen T.R., Jonasson S.E., Michelsen A., Callaghan T.V., Havström M.: Environmental controls on soil respiration in the Eurasian and Greenlandic Arctic. Journal of Geophysical Research 103, D22, s. 29015-29021, 1998.

Croome R., Kristiansen J., Tyler P.: A description of Mallomonas marsupialis nov.sp. (Synurophyceae), a new chrysophyte from Australia, with comments on the endemicity of Australian freshwater algae. Nordic Journal of Botany 18, s. 633-639, 1998.

Damsholt K., Thingsgaard K.: Preliminary distribution maps of bryophytes in Denmark, vol. 1: Hepaticae and Anthocerotae in: Söderström, L. (ed.) Preliminary distribution maps of bryophytes in Norden, vol. 1. 51 s. Mossornas Vänner, Trondheim, Norge 1995.

Eikrem W., Moestrup Ø.: Structural analysis of the flagellar apparatus and the scaly periplast in Chrysochromulina scutellum sp.nov. (Prymnesiophyceae, Haptophyta) from the Skagerrak and The Baltic. Phycologia 37, s. 132-153, 1998.

Ellegaard M., Moestrup Ø.: Fine structure and flagellar apparatus of Gymnodinium catenatum (?) from Denmark. NTNU Vitensk. mus. Rapp. bot. Ser. 1, s. 38-39, 1998.

Engell K.: Embryo morphology of the Ranunculaceae. Pl. Syst. Evol. (Suppl.) 9, s. 207-216, 1995.

Frederiksen S.E., Petersen G.: A taxonomic revision of Secale (Triticeae, Poaceae). Nordic Journal of Botany 18, s. 399-420, 1998.

Hansen G., Moestrup Ø.: Light and electron mi-

croscopical observations on Peridiniella catenata (Dinophyceae). Eur. J. Phycol. 33, s. 393-305, 1998.
Hansen G., Moestrup Ø.: Fine-structural characterization of Alexandrium catenella (Dinophyceae) with special emphasis on the flagellar apparatus. Eur. J. Phycol. 33, s. 281-291, 1998.
Hansen S.F.: Skagens Gren. i: Coastal dunes – management, protection and research. Report from an European seminar. Skagen, Denmark, August 1997 s. 18-21, C.H. Ovesen, Ministry of Environment and Energy, København 1998.
Hartvig P.: Florakarteringsnyt 3: Prøveinventering 1991. Urt 1, s. 17-21, 1992.
Hartvig P.: Atlas Flora Danica – Dansk Botanisk Forenings nye florakortlægningsprojekt. Urt 2, s. 57-60, 1992.
Hartvig P.: Figenbladet Gåsefod (Chenopodium ficifolium) – tilfældig adventiv eller arkæofyt. Urt 19 (4), s. 120-123, 1995.
Hartvig P.: Atlas Flora Danica – status efter anden feltsæson. URT 18 (1), 1994.
Hartvig P.: Atlas Flora Danica – status efter 1994. URT 19 (1), s. 11-14, 1995
Hartvig P.: Bestemmelsesnøgler, o.a. Medd. Atlas Flora Danica 1, s. 1-40, 1995.
Hartvig P.: Noter og bestemmelsesnøgler til danske planter 2., o.a. Medd. Atlas Flora Danica 2, s. 12-40, 1996.
Hartvig P.: Atlas Flora Danica – status efter 1995. URT 20 (1) s. 19-22, 1996.
Hartvig P.: Hybridisering og introgression. Biologi V. Evolutionslære. Kompendium. s. 63-79, Københavns Universitet 1993.
Hartvig P.: Sådan får du bedre belæg, o.a. Medd. Atlas Flora Danica 3, s. 38-40, 1997.
Hartvig P.: Om udbredelseskortene i Atlas Flora Danica. Urt 21 (4), s. 121-123, 1997.
Hartvig P.: Atlas Flora Danica – status efter 1996. Urt 21 (1), s. 10-12, 1997.
Hartvig P.: Herniaria. i: Flora Hellenica vol. 1 s. 228-232, maps 445-45 A. Strid, Kit Tan (eds.), Koeltz, Tyskland 1997.
Hartvig P.: Illecebrum. i: Flora Hellenica vol. 1 s. 232, map 455, A. Strid, Kit Tan (eds.), Koeltz, Tyskland 1997.
Hartvig P.: Polycarpon. i: Flora Hellenica vol. 1 s. 232-234, 456, A. Strid, Kit Tan (eds.), Koeltz, Tyskland 1997.
Hartvig P.: Telephium. i: Flora Hellenica vol. 1 s. 237-238, 464-466, A. Strid, Kit Tan (eds.), Koeltz, Tyskland 1997.
Hartvig P.: Vegetative karakterer hos græsserne (Poaceae), o.a. Medd. Atlas Flora Danica 4, s. 12-40, 1998.
Hartvig P.: Atlas Flora Danica – status 1997. Urt 22 (1), s. 16-18, 1998.
Hartvig P.: Campanula pangea, a new species of C.sect Involucratae from Mt. Pangeon, NE Greece. Willdenowia 28, s. 65-68, 1998.
Hauser T.P., Jørgensen R.B., Østergård H.: Preferential exclusion of hybrids in mixed pollinations between oilseed rape (Brassica napus) and weedy B. campestris (Brassicaceae). American Journal of Botany 84, s. 756-762, 1997.
Hauser T.P., Shaw R.G., Østergård H.: Fitness of F1 hybrids between weedy Brassica rapa and oilseed rape (B. napus). Heredity 81, s. 429-435, 1998.
Hauser T.P., Jørgensen R.B., Østergård H.: Fitness of backcross and F2 hybrids between weedy Brassica rapa and oilseed rape (B. napus). Heredity 81, s. 436-443, 1998.
Jensen K.G., Moestrup Ø.: The genus Chaetoceros (Bacillariophyceae) in inner Danish coastal waters. Opera Botanica 133, s. 1-68, 1998.
Jørgensen C.: A system of sandy beach ridges in northwest Zealand, Denmark. i: Coastal dunes – management, protection and research. Report from an European seminar. Skagen, Denmark, August 1997, s. 52-55, C.H. Ovesen, Ministry of Environment and Energy, København 1998.
Jørgensen R.B., Andersen B., Hauser T.P., Landbo L., Mikkelsen T., Østergård H.: Introgression of crop genes from oilseed rape (Brassica napus) to related wild species – an avenue for the escape of engineered genes. Acta Horticulturae 459, s. 211-217, 1998.
Kristensen L., Vestergaard P., Fredshavn J., Andersen U.V. (redaktører): Naturkvalitet og Landskab. Rapport fra det 7. Landskabsøkologiske seminar, afholdt af Dansk Landskabsøkologisk Forening i samarbejde med Center for Økologi og Miljø, KVL 20/11.-1997. Landskabsøkologiske Skrifter 12, s. 1-77, 1998.
Kristiansen A., Düwel L., Kristiansen J.: Algevegetationen på Ikaitsøjlerne i en fjord i SV-Grønland. i: 10. Danske Havforskermøde. Program & Abstracts s. 140, Dansk Nationalråd for Oceanologi i samarbejde med Nordsøcentret og Danmarks Fiskeriundersøgelser, Hirtshals 1998.
Kristiansen J.: Endemicity in silica-scaled planctonic chrysophytes. i: XXVII SIL Congress, Dublin, Ireland, Book of Abstracts s. 274, Dublin 1998.
Kristiansen J., Menezes M.: Silica-scaled Chrysophytes from an Amazonian flood-plain lake, Mussurá Lake, northern Brazil. Algological Studies 90, s. 97-118, 1998.
Kristiansen J.: Chrysophyta. i: A coded list of

freshwater algae of the British Isles s. 36-43, B. Whitton & al (udg.), The Natural History Museum, London 1998.

Kristiansen J., Stoyneva M.: Silica-scaled chrysophytes in Bulgaria. Cryptogamie, Algologie 19, s. 19-28, 1998.

Källersjö M., Farris J.S., Chase M.W., Bremer B., Fay M.F., Humphries C.J., Petersen G., Seberg O., Bremer K.: Simultaneous parsimony jackknife analysis of 2538 rbcL DNA sequences reveals support for major clades of green plants, land plants, seed plants and flowering plants. Plants Systematics and Evolution 213, s. 259-287, 1998.

Michelsen A., Quarmby C., Sleep D., Jonasson S.E.: Vascular plant *015N natural abundance in heath and forest tundra ecosystems is closely correlated with presence and type of mycorrhizal fungi in roots. Oecologia 115, s. 406-418, 1998.

Mikkelsen T.N., Ro-Poulsen H.: Long term in situ measurements of gas exchange in a Norway spruce canopy at ambient and elevated ozone levels using a light weight chamber system – chamber design and preliminary results. Water, Air and Soil Pollution 85 (3), s. 1413-1418, 1995.

Mikkelsen T.N., Ro-Poulsen H., Hovmand M.F., Hummelshøj P., Jensen N.O.: Carbon and water balance for a mixed forest stand in relation to ozone uptake. i: Critical levels for Ozone-Experiments with crops, wild plants and forest tree species in the Nordic countries, s. 80-85, L. Skärby, H. Pleijel, Nordic Council of Ministers, København 1996.

Mikkelsen T.N., Ro-Poulsen H.: Ozone effects on primary productivity in current year shoots of 35 years old Norway spruce. i: Critical levels for Ozone-Experiments with crops, wild plants and forest tree species in the Nordic countries, s. 73-79, L. Skärby, H. Pleijel, Nordic Council of Ministers, København 1996.

Mikkelsen T.N., Ro-Poulsen H., Hummelshøj P., Jensen N.O.: Carbon dioxide fluxes above a coniferous/hardwood stand in relation to climate – consecutive measurements from 17 months. i: Impacts of global change on tree physiology and forest ecosystems, Forestry Sciences, vol. 52, s. 331-336, G.M.J. Mohren, K. Kramer, S. Sabaté, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Holland 1997.

Mikkelsen T.R., Hauser T.P., Jørgensen R.B.: Les gènes prennent la clé des champs. La Recherche 295, s. 37-39, 1997.

Moestrup Ø., Calado A., Daugbjerg N., Hansen G., Larsen J., Rees T.: Taxonomy of naked dinoflagellates, using mainly a combination of flagellar apparatus reconstruction, toxicity, pigment analysis and 285 rRNA sequencing. NTNU Vitensk. mus. Rapp. bot.ser. 1, s. 111, 1998.

Mortensen L., Bastrup-Birk A., Ro-Poulsen H.: Critical levels of ozone for wood production of European beech (Fagus sylvatica L.). Water, Air and Soil Pollution 85, s. 1349-1354, 1996.

Nielsen H., Thingsgaard K.: Vilde og forvildede arter af røn (Sorbus) i Danmark. Meddelelser fra Atlas Flora Danica 3, s. 31-37, 1997.

Padisák J., Krienitz L., Scheffer W., Koschel R., Kristiansen J., Grigorszky I.: Phytoplankton succession in the oligotrophic Lake Stechlin (Germany) in 1994 and 1995. Hydrobiologia 369/370, s. 179-197, 1998.

Pedersen P.M.: Streblonema Derbés et Solier 1851. Feldmannia Hamel 1931- 1939. i: NEAS keys to benthic marine algae of the northeastern coast of North America from Long Island Sound to the Strait of Belle Isle, s. 1-163, J.R. Sears, Northeasern Algal Society (NEAS), Dartmouth, Mass., U.S.A. 1998.

Pedersen P.M., Olsen J., Stam W., Peters A., Rueness J., Leskinen E., Kristiansen A., Sand-Jensen K.: Long-term Changes in Baltic Algal Species and Ecosystems (Biobase). i: Third European Marine Science and Technology Conference, Vol. II, Strategic Marine Research, Lisbon 23-27 May 1998, s. 877-880, K.G. Barthel et al, European Commission, Bruxelles, Belgien 1998.

Pedersen P.M., Kristiansen A.: Økotyper hos marine alger i Østersøområdet. i: 10. Danske Havforskermøde, Program & Abstracts, s. 60, Nordsøcentret og Danmarks Fiskeriundersøgelser, Dansk Nationalråd for Oceanologi i samarbejde med Nordsøcentret og Danmarks Fiskeriundersøgelser, Hirtshals 1998.

Pedersen P.M.: Presentaton of MAST programme on Baltic Sea algae – and evolution of algal ecotypes in the Baltic Sea. i: XVIIth Symposium of the Algological Section, Polish Botanical Association, 7-10 May, 1998, Lukecin, s. 22, Polen 1998.

Petersen G., Seberg O.: Molecular characterization and sequence polymorphism of the alcohol dehydrogenase 1 gene in Hordeum vulgare L. Euphytica 102, s. 57-63, 1998.

Petersen G.: Reading DNA sequences. i: Molecular Tools for Screening Biodiversity. Plants and Animal , s. 332-333, A. Karp, P.G. Issac, D.S. Ingram, Chapman & Hall, London 1998.

Petersen G., Seberg O.: Molecules vs morpholo-

gy. i: Molecular Tools for Screening Biodiversity. Plants and Animals, s. 357-364, A. Karp, P.G. Issac, D.S. Ingram, Chapman & Hall, London 1998.

Petersen G., Seberg O.: Gene trees vs species trees. i: Molecular Tools for Screening Biodiversity. Plants and Animals, s. 365, A. Karp, P.G. Issac, D.S. Ingram, Chapman & Hall, London 1998.

Petersen G., Seberg O.: Screening germplasm collections. i: Molecular Tools for Screening Biodiversity. Plants and Animals, s. 398-400, A. Karp, P.G. Isaac, D.S. Ingram, Chapman & Hall, London 1998.

Petersen G., Seberg O.: Molecular studies on the phylogeny of the genus barley (Hordeum; Poaceae). i: Molecular Tools for Screening Biodiversity. Plants and Animals, s. 437-440, A. Karp, P.G. Isaac, D.S. Ingram, Chapman & Hall, London 1998.

Petersen P.M.: Occurrence of woodland herbs in an area in woodland: NW Zealand, Denmark. i: The ecological history of European forests, s. 293-300, K.J. Kirby, C. Watkins, CAB International, Wallingford, U.K. 1998.

Petersen P.M., Vestergaard P.: Basisbog i Vegetationsøkologi, 2. udgave. 164 s. Gads Forlag, København 1998.

Philipp M.: Genetic variation in four species of Pedicularis (Scrophulariaceae) within a limited area in West Greenland. Arctic and Alpine Research Vol. 30, No. 4, s. 396-399, 1998.

Rasmussen F.N.: The ins and outs of Orchidaceae. i: Monocots II – Abstracts, s. 46, K. Wilson (ed.), University of New South Wales, Sydney 1998.

Raus T., Tan K., Strid A.: Notes on Bombycilaena erecta. In Greuter, W. & Raus, Th. (eds): Med – Checklist Notulae 17. Willdenowia 28 (1-2), s. 163-174, 1998.

Ro-Poulsen H., Mikkelsen T.N., Hovmand M.F., Hummelshøj P., Jensen N.O.: Ozone deposition in relation to canopy physiology in a mixed conifer forest in Denmark. Chemosphere 36, s. 669-674, 1998.

Ruess L., Michelsen A., Schmidt I.K., Jonasson S.E., Dighton J.: Soil nematode fauna of a subarctic heath: Potential nematicidal action of plant leaf extracts. Applied Soil Ecology 7, s. 111-124, 1998.

Seberg O., Petersen G.: Biologisk systematik – en videnskab i voldsom forandring. Urt 22, s. 121-127, 1998.

Seberg O., Petersen G.: Constructing phylogenies from discrete data – maximum likelihood. i: Molecular Tools for Screening Biodiversity. Plants and Animals, s. 353-355, A. Karp, P.G. Isaac, D.S. Ingram, Chapmann & Hall, London 1998.

Seberg O., Petersen G.: Constructing phylogenies from discrete data – parsimony methods. i: Molecular Tools for Screening Biodiversity. Plants and Animals, s. 344-352, A. Karp, P.G. Isaac, D.S Ingram, Chapman & Hall, London 1998.

Seberg O., Petersen G.: Selected software packages for personal computers. i: Molecular Tools for Screening Biodiversity. Plants and Animals, s. 341-343, A. Karp, P.G. Issac, D.S. Ingram, Chapman & Hall, London 1998.

Seberg O., Petersen G.: A Critical Review of Concepts and Methods Used in Classical Genome Analysis. Botanical Review 64, s. 372-417, 1998.

Seberg O., Petersen G.: A taxonomic revision of the genus Elymus L. s. 1 (Poaceae, Triticeae) in South America. Bot. Jahrb. Syst. 120, s. 503-543, 1998.

Siemer B.L., Stam W.T., Olsen J., Pedersen P.M.: Phylogenetic relationships of the brown algal orders Ectocarpales, Chordariales, Dictyosiphonales and Tilopteridales (Phaeophyceae) based on Rubisco large subunit and spacer sequences. Journal of Phycology 34, s. 1038-1048, 1998.

Skärby L., Ro-Poulsen H., Wellburn F.A.M., Sheppard L.J.: Impacts of ozone on forests: A European perspective. New Phytologist 139, s. 109-122, 1998.

Strid A., Tan K.: Flora and Vegetation of North East Greece including Thasos and Samothraki. 120 s. Botanical Inst., University of Copenhagen, Copenhagen 1998.

Strid A.: Notes on Lomelosia calocephala and Pseudofumaria alba. In Greuter, W. & Raus, Th. (eds): Med – Checklist Notulae 17. Willdenowia 28 (1-2), s. 163-174, 1998.

Strid A., Tan K.: Notes on Galinsoga parviflora and Agrimonia procera. In Greuter, W. & Raus, Th. (eds): Med – Checklist Notulae 17. Willdenowia 28 (1-2), s. 163-174, 1998.

Tan K., Sfikas G., Vold G.: Juniperus drupacea (Cupressaceae) in the southern Peloponnese. Acta Bot. Fennica 16 (2), s. 133-135, 1998.

Tan K., Iatrou G.: The endemic plants of Greece: Volume one. i: Abstracts from the Seventh Scientific Congress held in Alexandroupolis, Greece 1.-4. October 1998, s. 1-2, Aristotle University of Thessaloniki, Studio Press, Thessaloniki, Greece 1998.

Tan K., Vladimirov V.: Swertia punctata Baumg. in Bulgaria. i: Abstracts from the Ninth Optima Meeting in Paris, France, 10.-18. May 1998, s. 6:19, Organization for the Phytotaxonomic Investigation of the Mediterranean area, Muséum National d'Historie Naturelle, Muséum National d'Histoire Naturelle, Paris, Frankrig 1998.

Tan K., Stevanovic V., Iatrou G.: The endemic serpentine flora of the Balkan Peninsula. i: Abstracts from the IX OPTIMA Meeting in Paris, France, 10.-18. May 1998, s. 55, Muséum National d'Histoire Naturelle: OPTIMA Board, Paris, France 1998.

Tan K.: George Sfikas, a fine naturalist. 6 s. Euonymous Society and Ecological Bibliothétique, Athens, Greece 1998.

Tan K., Iatrou G.: Two rare taxa in the southern Peloponnese. i: Proceedings of the First Balkan Botanical Congress, 19.-22. September 1997. Progress in Botanical Research, s. 153-156, I. Tsekos; M. Moustakas (eds.), Dordrecht, Germany 1998.

Tan K., Strid A.: Notes on Amsinckia micrantha, Cynoglottis barrelieri and Valerianella lasiocarpa. In Greuter, W. & Raus, Th. (eds): Med – Checklist Notulae 17. Willdenowia 28 (1-2), s. 163-174, 1998.

Tan K., Authier P., Vold G.: Notes on Ranunculus garganicus. In Greuter, W. & Raus, Th. (eds): Med – Checklist Notulae 17. Willdenowia 28 (1-2), s. 163-174, 1998.

Tan K., Freitag H., Jahn R.: Notes on Suaeda palaestina. In Greuter, W. & Raus, Th. (eds): Med – Checklist Notulae 17. Willdenowia 28 (1-2), s. 163-174, 1998.

Tan K., Sfikas G., Stevanovic V.: Notes on Phelypaea boissieri. In Greuter, W. & Raus, Th. (eds): Med – Checklist Notulae 17. Willdenowia 28 (1-2), s. 163-174, 1998.

Tan K., Stevanovic V., Vold G.: Notes on Viola kosaninii. In Greuter, W. & Raus, Th. (eds): Med – Checklist Notulae 17. Willdenowia 28 (1-2), s. 163-174, 1998.

Temponeras M., Kristiansen J., Moustaka-Gouni M.: Dinoflagellate dominance in a holomictic and eutrophic Balkan Lake. i: IAPXI International Association of Phytoplankton Taxonomy and Ecology, 11th Workshop, Preston Montford. Programme and Abstracts, s. 11, 1998.

Thingsgaard K., Damsholt K.: Preliminary distribution maps of bryophytes in Denmark, vol. 3 (musci j-z) in: Söderström, L. Preliminary distribution maps of bryophytes in northwestern Europe vol. 3 (musci j- z). 69 s. Mossornas Vänner, Trondheim, Norge 1998.

Vestergaard P.: Brand som økologisk faktor. 10 s. København 1998.

Vestergaard P.: Vegetation ecology of coastal meadows in Southeastern Denmark. Opera Botanica 134, s. 1-69, 1998.

Vestergaard P.: Threatened and representative coastal biotopes in the Nordic countries – an outline of an internordic project. i: Coastal dunes – management, protection and research. Report from an European seminar. Skagen, Denmark, August 1997, s. 56-59, C.H. Ovesen, Ministry of Environment and Energy, København 1998.

Vestergaard P.: Naturlig dynamik som naturkvalitet. Landskabsøkologiske Skrifter 12, s. 27-39, 1998.

Wei Y-X., Kristiansen J.: Studies on silica-scaled chrysophytes from Fujian Province, China. Chinese Journal of Oceanology and Limnology 16, s. 256-266, 1998.

Zeuthen J., Mikkelsen T.N., Ro-Poulsen H., Paludan-Müller G.: Effects of increased UV-B radiation and elevated levels of tropospheric ozone on physiological processes in European Beech (Fagus sylvatica). Physiologia Plantarum 100, s. 281-290, 1997.

Botanisk Museum og Centralbibliotek

Botanisk Museum og Centralbibliotek er underlagt "Bekendtgørelse om Københavns Universitets Naturhistoriske Museer m.v. og Botanisk Have" nr. 586 af 24. juli 1994, hvori formål og regler for instituttets aktiviteter og ledelse fastlægges. De vigtigste opgaver er kuratering (pasning) af Museets og Bibliotekets samlinger, accession (tilgang af nyt materiale) til samlingerne, katalogisering og udlån, udstillingsvirksomhed, samt forskning, formidling og undervisning.

Botanisk Centralbibliotek

Biblioteksvirksomhed

Botanisk Centralbibliotek betjener primært forskere og studerende, men har desuden pligt til offentligt udlån og faste udlånstider, idet Biblioteket også er landets hovedfagbibliotek for faget botanik. Biblioteket har åbent mandag-torsdag kl.

9.00-16.00, fredag kl. 9.00-14.00. Faglig vejledning og direkte ekspedition daglig kl. 12.00-15.00 (fredag kl. 12.00-14.00). Bibliotekets tilbud om hjælp til affattelse af latinske diagnoser har vore brugere taget godt imod og benyttet sig flittigt af.

I kalenderåret 1998 har der været udlånt 13.790 bind, idet der er ekspederet 7.452 bind til hjemlån og yderligere 6.338 bind til brug på læsesalene og til fotokopiering. Som interurbanlån har Biblioteket ekspederet 4.600 fotokopier og ca. 775 bøger. I samme periode har Biblioteket haft 3.966 besøgende.

Aktivitetsniveauet er noget ændret fra de foregående år; mens antallet af besøgende har været stigende og brugen af tidsskrifter konstant, er udlånet af bøger faldet. Den registrerede tilvækst har været på 636 bøger, 182 særtryk og 972 årgange af tidsskrifter, således at bogbestanden nu er på ca. 140.000 bibliografiske enheder. Årets tilvækst er inddateret til DANBIB-basen via biblioteksystemet FELIX. Til Bibliotekets 220 faste bytteforbindelser er i årets løb udsendt 4 hefter af tidsskriftet "Lindbergia" (vol 22(3) og 23(1.2.3.)). Årets 4 hefter af URT er desuden udsendt til vore skandinaviske bytteforbindelser. Udover hvad Biblioteket har erhvervet ved køb og bytte, har det som de foregående år forøget sine samlinger med gaver fra private såvel som fra offentlige institutioner, bl.a. fra Videnskabernes Selskab.

I 1996 påbegyndtes registreringen af den testamenterede gave fra lektor Tyge Christensens dødsbo. Interkalationen af bøger og brevsamling er afsluttet.

For en forsøgsperiode på 3 år blev Botanisk Centralbibliotek i 1998 af International Association for Plant Taxonomy (= IAPT) udpeget som nationalt dansk registreringskontor (RO) for nye, videnskabelige plantenavne. Hovedregistreringskontorerne ligger i England (svampe) og i Berlin (øvrige plantegrupper). I kalenderåret tilsluttede Botanisk Centralbibliotek sig "Projekt Linnaeus", som startede i 1995. Et internationalt hold af selskaber og biblioteker skal medvirke til og være ansvarlige for en elektronisk udgivelse af Linné's samlede korrespondance. Tomas Anfält, Universitetsbiblioteket i Uppsala, er hovedredaktør. Projektet støttes økonomisk af den Svenske Nationalbank og løber indtil 2006. Projekt "Handbuch der deutschen, historischen Buchbestände" blev afsluttet i 1998. Projektet blev påbegyndt i 1991 af den tyske professor Fabian og med Det Kgl. Bibliotek som hovedaktør i Danmark.

På læsesalen er der i dette år indrettet 2 pc-arbejdspladser til vore brugere. Herfra kan søges i alle de store bibliotekers CD-ROM-databaser, såvel som i forskningsbibliotekernes fælles katalog, DANBIB. Herfra kan man også, som noget nyt, prøve de første elektroniske tidsskrifter i fuldtekst ved hjælp af midler fra Biblioteksstyrelsen. Ved Dansk Biblioteks Centers mellemkomst har Botanisk Centralbibliotek dette år fået inddateret endnu 5 års bogtilvækst, så DANBIB nu indeholder Bibliotekets bogbestand fra 1980 og op til i dag. Af bygningsmæssige forbedringer kan nævnes, at Biblioteksfløjen i dette år har fået opsat tidssvarende brandmeldere.

Forskningsvirksomhed

Arbejdet med det til Flora Danica-projektet knyttede Naturaliekabinet på Charlottenborg er fortsat og afsluttet i 1998. I forbindelse med åbningen af Georg-Marcgrav-instituttet i Recife, Brasilien, blev et arbejde om Marcgrav's bogherbarium på Botanisk Museum præsenteret. Endelig er der udarbejdet en oversigt over anvendelsen af Aristoteles' værker i renæssancen og disses betydning for botanikkens udvikling (P. Wagner).

Revisionen af Bibliotekets samlede tidsskriftbeholdninger med bestandsangivelse er fortsat, accessionslister for året 1998 er udarbejdet og "Fortegnelse over løbende periodica ved Botanisk Centralbibliotek" 5. udg. er revideret (A. Hartmann).

Redaktionelle og andre hverv

A. Hartmann: Fagreferent for "Excerpta Botanica", medlem af Konsistoriums Biblioteksudvalg og leder af Botanisk Centralbibliotek.

P. Wagner: Medlem af bestyrelsen for Dansk Medicinsk-Historisk Selskab og medlem af repræsentantskabet i Fonden for Træer og Miljø.

Møder og rejser

A. Hartmann: Deltog i biblioteksleder-mødet på Nyborg Strand i november og flere tema-møder arrangeret af Danske Forskningsbiblioteker og/eller Biblioteksstyrelsen. Deltog desuden i European Botanical and Horticultural Libraries' 5. møde 28.-30. maj afholdt i Royal Botanic Garden, Edinburgh.

P. Wagner: En uge i London i British Library for at undersøge Ascanius' og Mendes da Costa's brevveksling vedrørende Naturaliekabinettet på Charlottenborg.

Gæsteforelæsninger

Ved Workshoppen "Die naturgeschichtliche Sammlung und ihre Funktion im 18. Jahrhundert" i Potsdam 26. febr. – 1. marts 1998 om "The natural cabinet at Charlottenborg". Ved seminaret

"The new Aristotle: Renaissance readings of the Corpus Aristotelicum" ved Københavns Universitet, Amager 23.–25. april 1998 om "Renaissance readings of the Corpus Aristelicum – not among the Botanists. A digression." Ved Symposiet "Georg Marcgrav. Pioneiro das Ciências naturais no Brasil" Recife 26. – 29.10.1998 om "The Marcgrave Herbarium".

Botanisk Museum

Museumsvirksomhed

Museets samlinger omfatter nu 2.488.665 specimens. Disse blev anvendt i 1998 under 426 besøg af gæster, heraf en del udenlandske forskere.

I løbet af 1998 indgik 19.681 nye specimens til museet (6.631 blomsterplanter og bregner, 1.677 mosser, 8.708 laver, 1.410 svampe, 1.255 alger), af hvilke 12.739 var registreret som gaver, 3.376 som bytte, 840 som køb, og 2.726 som egne indsamlinger. Til brug for videnskabelige studier formidledes til danske forskere 94 indlån (6.151 specimens) fra udenlandske institutioner. 143 lån (6.370 specimens) blev udtaget fra museets magasiner og sendt til brug for forskere ved udenlandske institutioner.

Museets type-database er udbygget, så den nu indeholder typerne af ca. 12.400 blomsterplanter, hvilket skønnes at være omkring 70% af samtlige i dag erkendte typer inden for denne plantegruppe. I algeherbariet er typerne i den generelle del (rød-, brun-, grøn og gulgrønalger) registreret, i alt ca. 1300 typer, og gjort tilgængelige på internettet. Fra specielle samlinger (Forsskål's algeherbarium, Østrups samling af kiselalger) er registreret ca. 290 typer. Endnu mangler registrering af Lyngbye's herbarium og Foged's samlinger af kiselalger med mange typer, samt registrering af en række specialsamlinger. Internet-adressen for den WWW-baserede søgefunktion ved Museets type-database er:
http://www.nathimus.ku.dk/bot/b_search.htm

Skoletjeneste, udstillinger og formidling

Se under afsnittet Informationsvirksomhed sidst i årbogen.

Forskningsvirksomhed

1. Karplanter

1.1. Overordnede fylogenetiske studier

Anatomien hos familierne Verbenaceae og Lamiaceae er studeret med henblik på ny information, der kan indgå i fylogenetiske studier. To artikler om slægtskabsforholdene og klassifikationen indenfor tribus Ocimeae (Lamiaceae), den ene skrevet sammen med Alan Paton (Kew, England), er publiceret (O. Ryding).

1.2. Revisioner og andre taksonomiske projekter

Arbejdet med en global revision af *Pouzolzia* og *Boehmeria* (Urticaceae) er fortsat. En afhandling om de to slægters frugt- og frøanatomiske karakterer og deres taksonomiske betydning er indsendt (I. Friis med Melanie Thomas, Kew, og Tatjana Kravtsova, St. Petersborg).

En revision af slægten *Sapria* (Rafflesiaceae) i Thailand er trykt og en revision af slægten *Rhizanthes* (Rafflesiaceae) er under udarbejdelse med Hans Bänziger, Chiangmai University. En afhandling udarbejdet sammen med P. Wagner om planter i Botanisk Museums samlinger indsamlede på Cook's 1. og 2. verdensomsejling er trykt. En artikel om nye arter for Thailand af *Aristolochia* er udarbejdet og sendt til trykning (sammen med Forest officer Leena Phuphathanaphong, Bangkok Forest Herbarium). En oversigt over nye navne i *Balanophora* (Balanophoraceae) publiceret siden 1972 er afsluttet (B. Hansen).

Biosystematiske undersøgelser af slægten *Dactylorhiza* (Orchidaceae) er fortsat. En artikel om allozym-variation hos *D. incarnata* og en artikel om arts-, underarts- og varietetsbegreber inden for slægten er trykt. Populationsstudier af overvejende tetraploide taksa er gennemført. Undersøgelser af taksonomi og enzymvariation i slægten *Epipactis* (Orchidaceae) er fortsat. En artikel om evolution og genetisk variation hos *E. helleborine*, *E. phyllanthes* og *E. purpurata* (med B. Ehlers, Århus) er indsendt. Populationsstudier af auto- og allogame klitformer af *E. helleborine* er gennemført (H.Æ. Pedersen).

En artikel om slægten *Teucrium* i Etiopien og Somalia er publiceret. Tre artikler om nye arter og navne af *Plectranthus* i Etiopien og Somalia er indsendt, og to af disse er antaget. Arbejdet med at udarbejde beskrivelser af slægter af Lamiaceae underfamilie Lamioideae for Kubitzki's "Families and Genera of Vascular Plants" er fortsat (O. Ryding).

1.3 Florahåndbøger

Flora of Ethiopia and Eritrea og Flora of Somalia: Arbejdet med Solanaceae og Asteraceae er fortsat (I. Friis med en række andre). Arbejdet med Lamiaceae er fortsat (O. Ryding). Revisioner af de

sydøstasiatiske slægter af Acanthaceae er fortsat for projekterne "Flora of Thailand", "Flore du Cambodge, du Laos et du Vietnam" og Flora Malesiana", revisioner af Balanophoraceae til "Flora of Colombia" og "Flora of Greater Antilles" er fortsat, revision af Balanophoraceae for "Flora Mesoamericana" er påbegyndt (B. Hansen).

1.4 Floristik, økologi og økonomisk botanik
Studiet af flora og vegetation i Etiopien er fortsat med feltarbejde i provinserne Gonder, Wollo, Wellega og Gamu-Gofa. Materiale fra 1997 er delvis identificeret (I. Friis sammen med S. Bidgood, Kew).

Studiet af den danske flora er fortsat. En lokalflora for Århusskovene (med A.M. Hansen, Grenå) og to artikler om danske orkidéer (den ene med N. Faurholdt, Køge & S.G. Christiansen, Roskilde) er trykt. En artikel om Øresundsregionens terrestriske flora (til bogen "Øresund–Naturligvis") er indsendt. Yderligere fire artikler er under udarbejdelse (H.Æ. Pedersen).

I forbindelse med projektet "Circumpolar Arctic Vegetation Mapping" (CAVM) er et indlæg fremlagt ved "3rd CAVM conference". Samarbejdet med Grønlands Naturinstitut omkring Ren-veg projektet er videreført med to rapport-bidrag. Til projektet "Herbivore influences on reproductive strategies of Arctic willow" er en rapport skrevet og en artikel under udarbejdelse (C. Bay).

1.5 Plantegeografi
Bind 1 af en monografi over flora, vegetation og plantegeografiske forhold i og omkring bjergene langs grænsen mellem Sudan og Uganda er udkommet; bind 2 er under udarbejdelse (I. Friis, sammen med K. Vollesen, Kew).

Arbejdet med en sammenfattende plantegeografisk undersøgelse af Grønlands karplanteflora som element til en ny florahåndbog over Grønlands karplanter er videreført (C. Bay).

2. Mosser

2.1 Floristik
To manuskripter om bladmosser, ét om fire arter, der er nye for Grønland (*Barbula amplexifolia, Didymodon brachyphyllus, Didymodon michiganensis og Gyroweisia tenuis*), og ét om en art (*Hilpertia velenovskyi*), der er ny for Arktis, er under udgivelse. Et manuskript om fundet af bladmosset *Aloina brevirostris* i Grønland er indsendt (G.S. Mogensen, begge sammen med R. Zander, New York State Museum, Buffalo, NY).

2.2. Florahåndbøger
Et manuskript til behandling for Illustrated Moss Flora of Arctic North America and Greenland af underfamilierne Trichostomoideae og Merceyoideae under Pottiaceae er indsendt (G.S. Mogensen sammen med R. Zander).

Et manuskript om Seligeriaceae, omfattende 15 arter i 3 slægter, heraf en ny, er under udarbejdelse til Illustrated Moss Flora of Arctic North America and Greenland (G.S. Mogensen).

Der foregår løbende opdatering af listen med danske navne for tørvemosser, sortmosser og bladmosser (G.S. Mogensen sammen med G.R. Hansen, H.E. Jensen, og M.S. Dalsgaard).

2.3. Generelt
Cyrtomnium hymenophyllum dyrkes i Botanisk Have; fysisk svage kønsmodne hanner er udviklet. Formålet med projektet er i kultur at frembringe sporehuse, der fra hele verden kun er kendt i få eksemplarer (G.S. Mogensen).

3. Alger

3.1. Taksonomi
En revision af en checkliste over benthisk marine alger i Nordatlanten er under udarbejdelse (i samarbejde med I. Tittley, British Museum). Bidrag vedrørende små grønalger til en bestemmelsesnøgle over benthiske marine alger på nordøstkysten af Nordamerika er afsluttet med en publikation. Eftersøgning af originalmateriale af *Caulerpa cupressoides* og *C. taxifolia* har fundet sted i samarbejde med I. Price, Australien, et manuskript er under forberedelse. Kulturstudier af små grønalger er fortsat med rendyrkning af indsamlinger fra Azorerne, Færøerne og Vestnorge samt vedligeholdelse af den øvrige samling – i alt ca. 1000 stammer (R. Nielsen).

3.2. Florahåndbøger
Deltagelse i floraprojektet "Flora of the Greater Antilles" er fortsat med bidrag om små grønalger (R. Nielsen med mange andre).

3.3. Floristik, økologi og plantegeografi
Arbejdet med det tidligere indsamlede materiale af alger på danske stenrev er fortsat; delresultater blev præsenteret som foredrag ved en konference; manuskriptet "Changes in the macroalgal flora on reefs in Danish waters" er antaget til publikation.

Floristiske undersøgelser af algevegetationen omkring Færøerne er præsenteret med delresultater på et symposium på Azorerne. Floristiske undersøgelser af algevegetation i Sogn og Fjordane er afsluttet med en rapport og et manuskript, der er antaget til trykning (R. Nielsen i samarbejde med G. Bruntse, K. Gunnarssen, Reykjavik, og T.E. Lein, Bergen, med flere).

4 Laver

4.1. Taksonomi

Undersøgelsen af de grønlandske repræsentanter af slægten *Arthrorhaphis* og deres lavparasiter er færdiggjort (E.S. Hansen sammen med Walter Obermayer, Graz).

4.2. Floristik

Undersøgelsen af lavfloraen ved Sisimiut, Kangaamiut og Maniitsoq, Vestgrønland, er publiceret. Nogle for Grønland nye laver og lavparasiter samlet af Mogens Skytte Christiansen er publiceret (E.S Hansen).

4.3. Generelt

Et manuskript om biologiske jordskorper og deres organismer (primært laverne) i det arktiske område er færdiggjort. Et antal grønlandske laver og lavparasiter er nye for videnskaben (Eric Steen Hansen, undersøgelser med scanningelektronmikroskop og foto-makroskop sammen med Lise Bolt Jørgensen og Finn Rasmussen, Botanisk Inst.). Materialet til "Lichenes Groenlandici Exsiccati" fascikel XVI, XVII og XVIII er klargjort til udsendelse til museets bytteforbindelser (E.S. Hansen).

5. Svampe

Basidiesvampene, der økologisk er knyttet til el (*Alnus*) i subalpine områder i Alperne, er sammenlignet med tilsvarende svampe i subarktiske områder i Sibirien; en artikel er færdiggjort til symposieberetningen fra den femte arktisk-alpine kongres (H. Knudsen & V. Mukhin).

Bogen "Danske svampelokaliteter" på Politikens Forlag er fortsat og næsten færdiggjort (H. Knudsen & J. Vesterholt).

Anden virksomhed

Forsknings- og kongresrejser

C. Bay: Deltog med foredrag i "3rd CAVM conference" i Anchorage, Alaska. Feltarbejde i Syd- og Vestgrønland.

I. Friis: Forskningsophold ved Royal Botanic Gardens, Kew, England, i april og august. Møde i redaktionskomitéen for "Flora of Ethiopia and Eritrea" i oktober i Addis Ababa. Feltarbejde i Etiopien i november-december.

E.S. Hansen: I juli og august på feltarbejde i Syd- og Vestgrønland. Fra sidst i juni på Bornholm for at samle laver til "Lichenes Danici Exsiccati" fascikel VI.

H. Knudsen: I august indsamling af svampe i russisk Fjernøsten med Per Corfixen, en kollega fra Botanisk Institut, to danske biologistuderende, tre kolleger fra Botanisk Have og kolleger fra Rusland og Finland.

G.S. Mogensen: Feltarbejde i Midtjylland (forår), Fåborg (efterår), Jämtland, Dovre (august).

R. Nielsen: Deltagelse i konferencen "Changes in the marine flora of the North Sea" i Scarborough, England 10.-16. juli; deltagelse i III symposium "Fauna and flora of the Atlantic Islands" på Azorerne 19. september-3. oktober, kombineret med indsamling af havalger, særlig epifytiske grønalger til kulturstudier; deltagelse i workshop, "Status of Charophyceae in the Baltic Sea" i Vilm, Tyskland, 4.-6. december.

H.Æ. Pedersen: To ugers feltarbejde i Grækenland i juni samt på to gange én uges feltarbejde i Jylland i juni-august.

O. Ryding: Herbariebesøg i Kew og Natural History Museum, London, i februar og november. Herbariebesøg i april i Firenze og Torino, Italien. Herbariebesøg i Wageningen, Holland, i oktober.

Redaktionelle og andre tillidshverv

C. Bay: Medlem af Circumpolar Arctic Vegetation Mapping Executive Committee, national bidragyder til Conservation of Arctic Flora and Fauna og repræsentant i ITEX's "Site classification group".

I. Friis: Medlem af styregrupperne for "Fire in tropical Ecosystems", "The Species Plantarum/ Flora of the World-project" og "Nordic Publications in Botany", af redaktionskomitéen for "Flora of Ethiopia and Eritrea", af komitéen for frøplanter under den Internationale Nomenklaturkomité og formand for den danske nationalkomité for International Union for Biological Sciences (IUBS).

B. Hansen: Medlem af redaktionskomiteen for "Flora of Thailand".

G.S. Mogensen: Medlem af styregruppen for forskningen ved Zackenberg forskningsstation, Nordøstgrønland, under Dansk Polarcenter (repræsentant for Botanisk Museum og Botanisk Institut, KU), konsulent for bestyrelsen for Danmarks Naturhistoriske Museer, botanisk redaktør

for Meddelelser om Grønland, Bioscience, og medlem af den faglige referencegruppe for AMAP (Arctic Monitoring and Accessment Program, Dansk Polarcenter).

R. Nielsen: Medlem af rådgivningsgruppen for BIOFAR, Færøerne, og medlem af Skov og Naturstyrelsens arbejdsgruppe vedrørende danske stenrev.

H.Æ. Pedersen: Redaktør af "Flora og Fauna". Medlem af "The Committee for Mapping the Flora of Europe", medlem af styregruppen for projektet "Overvågning af danske orkidéer" og rådgiver vedrørende udbredelseskort og -beskrivelser til "Flora Nordica".

Gæster

Dr. Ensermu Kelbessa, National Herbarium, Addis Ababa University, taksonomiske studier af *Asystasia* (Acanthaceae), 5 måneder. Irina Goldberg, Russiske Akademi, Jekaterinburg, arbejde med ph.d.-afhandling om epilithitiske mosser i det mellemste Ural, ca. 1 måned.

Gerald Eilu og David Hafashimana, Makerere University, Kampala, Uganda, arbejde med ph.d.-afhandling om floraen i skovene i det vestlige Uganda, ca. 2 måneder.

Ib Friis

Stab

Årsværk
VIP: 9,9
TAP: 14,8

VIP, internt finansieret
Friis, Ib; professor.
Hansen, Bertel; lektor.
Hansen, Eric Steen; lektor.
Hartmann, Annelise; lektor.
Knudsen, Henning Jørgen; lektor.
Mogensen, Gert Steen; lektor.
Nielsen, Ruth; lektor.
Pedersen, Henrik Ærenlund; lektor.
Ryding, Per Olof; lektor.
Wagner, Peter Henrik; lektor.

VIP, eksternt finansieret
Bay, Christian; forskningsadj.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Wegeberg, Susse.

Stipendiater (ph.d.-studerende), eksternt finansieret
Jensen, Michael.

TAP, internt finansieret
Andersen, Jørgen Emil; laboratoriemester.
Bach, Karen Gitte; assistent.
Barham, Frank E.; kontorassistent.
Clasen, Helle Rosenkilde; kontorfuldmægtig.
Corfixen, Peer Steen; overassistent.
Hansen, Gunner Rylander; projektmedarbejder.
Hansen, Ib Reinhardt; medhjælper.
Hansen, Kim; laboratoriebetjent.
Jensen, Lena; assistent.
Johansen, Viviane; assistent.
Knudsen, John; laboratoriebetjent.
Nielsen, Ingeborg; assistent.
Nissen, Mona Lisbet; overassistent.
Oelkers, Jean Berith Heighes; assistent.
Pedersen, Tina; assistent.
Reinholtz, Inger Marie R.; overassistent.
Vang, Diana Bibi; assistent.
Vernsted, Birgit; assistent.

Fondsstøtte

Carlsbergfondet
Alger på Kattegats stenrev (Ruth Nielsen) kr. 63.869.
Fortsatte skovstudier i Ethiopien (Ib Friis) kr. 83.650.

Danida
Fires in Tropical Ecosystems (Ib Friis) kr. 594.994.

Grønlands Naturinstitut
Vegetationsprojekt – Vestgrønland (Christian Bay) kr. 121.584.

Publikationer

Bay C.: Vegetation mapping of Zackenberg valley, Northeast Greenland. 75 s. København 1998.
Bay C.: Vegetationsundersøgelser i Godthåbsfjordsområdet. 23 s. København 1998.
Bidgood S., Friis I.: Sesbania melanocaulis, sp.nov. (Leguminosae subfam. Papilionaceae) from SW Ethiopia. Nordic Journal of Botany. 18, s. 209-213, 1998.
Christensen S.: Silver moss – ornamental lichens from Brazil. British Lichen Society Bulletin 82, s. 11-13, 1998.

Christensen S.: Turistslitage og naturplejebehov i relation til lavrige klitheder på Rømø. 98 s. Sønderjyllands Amt, 1998.

Czeczuga B., Christensen S.: Carotenoids in thalli of Cladonia portentosa from the Danish Wadden Sea island of Fanø. J. Hattory Bot. Lab. 84, s. 297-308, 1998.

Faurholdt N., Pedersen H.Æ., Christiansen S.G.: Nikkende Hullæbe (Epipactis phyllanthes) – en miskendt dansk orkidé. Urt 22(2), s. 52-59, 1998.

Fredskild B.: En sjælden Rhododendron fra Grønland. Naturens Verden 3, s. 107-109, 1998.

Fredskild B.: The vegetation types of Northeast Greenland. A phytosociological study based mainly on material left by Th. Sørensen from the 1931-35 expeditions. Meddelelser om Grønland. Bioscience. 49, s. 1-84, 1998.

Friis I., Vollesen K.: Flora of the Sudan-Uganda border area east of the Nile, I. Catalogue of vascular plants, 1st part. Biologiske Skrifter fra Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab 51:1, s. 1-389, 1998.

Friis I., Bidgood S.: Dombeya kefaensis, sp.nov. (Sterculiaceae) from SW Ethiopia. Nordic Journal of Botany. 18, s. 215-220, 1998.

Friis I.: Frank White and the Development of African Chorology. i: Chorology, Taxonomy and Ecology of the Floras of Africa and Madagascar, s. 25-51, Huxley,C.R., J.M. Lock and D.F. Cutler (Eds.), Royal Botanic Gardens, Kew, England, UK 1998.

Hansen B.: Thailands orkidéflora og dens udforskning. Orkidéer 1, s. 22-24, 1998.

Hansen B., Wagner P.H.: A catalogue of the Herbarium Specimens from Captain Cook's First and Second Expeditions Housed in the Copenhagen Herbarium (C). Allertonia 7(5), s. 307-361, 1998.

Hansen B., Bänziger H.: Unmasking the real identity of Sapria poilanei Gagnepain emend., and description of Sapria ram sp.n. (Rafflesiaceae). Nat.Hist.Bull.Siam Soc. 45, s. 149-170, 1997.

Hansen B.: Thailands Orchideenflora und ihre Erforschung. Die Orchidee, s. 278-280, 1998.

Hansen E.S.: Lichenes Danici Exsiccati Fasc. V (Nos. 101-125). 16 s., København 1998.

Hansen E.S.: The lichen flora near Sisimiut, Kangaamiut and Maniitroq in Central West Greenland. Herzogia 13, s. 199-206, 1998.

Hansen E.S.: Notes on some new and interesting lichens and lichenicolous fungi from Greenland. Graphis Scripta 9(1), s. 7-9, 1998.

Hansen E.S.: Lichenes Groenlandici Exsiccati, Fasc. XV (Nos. 651-675). 15 s., København 1998.

Jones M.H., Bay C., Nordenhäll U.: Effects of experimental warming on arctic willows (Salix ssp.): A comparison of responses from the Canadian High Arctic, Alaskan Arctic, and Swedish Subarctic. Global Change Biology 3 (Suppl. 1), s. 55-60, 1997.

Knudsen H., Mukhin V.: The arctic-alpine agaric element in the polar Urals and Yamal, Western siberia. i: Arctic and alpine mycology 5, s. 152-162, Mukhin, V.A. & Knudsen H., Yekaterinburg Publishers, Jekaterinburg, Rusland 1998.

Knudsen H., Mukhin V.A.: The evolution of high latitudinal and altitudinal biotas of xylotrophic basidiomycetes. i: Arctic and Alpine Mycology 5, s. 141-151, Mukhin V.A. & Knudsen H., Yekaterinburg Publishers, Jekaterinburg, Rusland 1998.

Mogensen G.S., Miller N.G.: Cyrtomnium hymenophylloides (Bryophyta, Mniaceae) in North America and Greenland: Male Plants, Sex-differential Geographical Distribution, and Reproductive Characteristics. The Bryologist 100, s. 499-506, 1997.

Mogensen G.S., Jensen H.E., Dalsgaard M.S., Hansen G.R.: Danske navne for Tørvemosser, Sortmosser og Bladmosser, der forekommer i Danmark. København 1998, Internetpublikation.

Møller Lund P., Bay C.: Vegetationsundersøgelser i indlandet ved Kangerlussuaq og nær kysten ved Sisimiut. 40 s. Grønlands Naturinstitut, Nuuk 1998.

Nielsen R., Wegeberg S.: Nye registreringer av benthiske makroalger i Sogn og Fjordane. IFM Rapport, s. 1-24 + Appendix, 1998.

Pedersen H.Æ., Hansen A.M.: Århusskovenes flora: En undersøgelse af karplantefloraens diversitet, autenticitet og beskyttelsesbehov, Gejrfuglen 34(1), s. 2-79, 1998.

Pedersen H.Æ.: A critical approach to Ophrys calypus (Orchidaceae) and to the records of O. holoserica subsp. apulica from Greece. Flora Mediterranea 7, s. 153-162, 1997.

Pedersen H.Æ.: Species concept and guidelines for infraspecific taxonomic ranking in Dactylorhiza (Orchidaceae). Nordic Journal of Botany 18(3), s. 289-310, 1998.

Pedersen H.Æ.: Allozyme variation and genetic integrity of Dactylorhiza incarnata (Orchidaceae). Nordic Journal of Botany 18(1), s. 15-21, 1998.

Pedersen H.Æ.: Rød Hullæbe (Epipactis atroru-

bens) og Rød Skovlilje (Cephalanthere rubra) i det dansk-tyske grænseland. Flora og Fauna 104(1), s. 17-21, 1998.
Ryding P.O.: Phylogeny of the Leucas Group (Lamiaceae). Systematic Botany 23, s. 235-247, 1998.
Ryding P.O.: Hanceola, Siphocranion and Isodon and their position in the Ocimeae (Labiatae). Kew Bulletin 53, s. 723-731, 1998.
Ryding P.O.: Teucrium (Lamiaceae) in NE tropical Africa. Edinburgh Journal of Botany 55(2), s. 209-220, 1998.
Sears J.R., Bird C.J., Garrbary D.J., Hare J., Hehre E., Hoek C.v.d., Hooper R.G., Mathieson A.C., Nielsen R., Pedersen P.M., Schneider C.W., Steneck R.S., Vadas R.L., Villalard-Bohnsack M.L., Wilce R.T.: Part of general key and Acrochaete-key. i: NEAS Key to the Benthic Marine Algae of the Northeastern Coast of North America from Long Island Sount to the Strait of Belle Isle, s. 29-30, 39-42, 15 pers., J.R. Sears, Northeast Algal Society (NEAS), Massachusetts, U.S.A. 1998.
Wilmot-Dear C.M., Friis I.: Cypholophus decipiens (Urticaceae) – taxonomy and range of a species often misplaced in Boehmeria. Kew Bulletin 53 (4), s. 919-927, 1998.

Botanisk Have

Botanisk Have var i juni vært for the European Botanic Gardens Consortium, et samarbejdsorgan for botaniske haver i EU etableret af Botanic Gardens Conservation International (BGCI) og the International Association of Botanic Gardens (IABG). Tolv lande var repræsenteret, og deltagerne fortsatte arbejdet med udformning af en fælles europæisk handlingsplan for botaniske haver. Et færdigt udkast forventes at foreligge i 1999.

Samlinger, anlægsarbejder m.v.

Mange af Botanisk Haves træer har nået en alder, hvor de udgør en stor sikkerhedsrisiko. Derfor er arbejdet med beskæring, fældning og nyplantning blevet fortsat. Flere store og markante træer, som f.eks. en balsampoppel *(Populus balsamifera)* fra 1895, er således blevet fældet. I området ved kontorbygningen, hvor repræsentanter for elmeslægten (*Ulmus*) tidligere groede, blev der tidligt på året plantet tjørn *(Crataegus)*, alle podninger fra havens historiske samling af denne slægt. Til gengæld blev området, hvor tjørnene havde stået, sidst på året gjort klar til et nyt, stort *Rhododendron*-bed.

Planlægningen af en omfattende omlægning af Dansk Kvarter er fortsat, men selve arbejdet er udsat til en financiering er sikret. I staudekvarteret er den omlægning, som har været i gang i flere år, blevet færdiggjort, og der er foretaget forskellige omflytninger, bl.a. af krydderplanter.

På stenhøjene blev en del af kalkstenhøjen totaludgravet og som et forsøg fyldt op med groft grus, for at give bedre betingelser for roddannelse. I første omgang er der blevet beplantet med en stor del af de arter, som stammer fra havens egne indsamlinger i Pyrenæerne i 1997.

I Palmehuset er Marantacé-familien blevet omplantet og flyttet, ligesom hele cycadé-bedet er blevet gennemgået og fornyet. I begoniacéhuset er ca 40 % af de planter, som er udplantet i kurve, blevet fornyet, og *Welwitschia mirabilis* trives fremragende med de nye dyrkningsfaciliteter, som blev etableret sidste år. I bromeliacéhuset er forbordet blevet omplantet, og mange træstammer til de epifytiske bromeliacéer er udskiftet.

I årets løb fortsatte fakultetets driftsservice og Teknisk Administration renoveringen af skyggegardinerne i Palmehuskomplekset og udskiftningen af varmerørene i flere væksthuse. Under Palmehuset har havens egne medarbejdere etableret et overvintringsrum for *Dahlia* og andre knoldplanter, samt et tågerum til formering af sukkulente planter.

Vævslaboratoriet har formeret en lang række specielle, sjældne eller udryddelsestruede arter, især til Væksthusafd. 2. Laboratoriet har initieret vævskulturer af adskillige insektædende arter, orkidéer og sukkulenter, og har leveret 550 *in vitro* planter til havens butik. Desuden har laboratoriet foretaget en række frøspiringer og spiringstests for forskellige afdelinger og forskningsprojekter.

Havens frøkatalog, Index Seminum, indeholdt 2.846 numre. Ved årets udgang havde 299 byttеforbindelser ønsket 10.114 portioner frø, hvoraf det var muligt at levere 6.521 portioner. Derudover blev der leveret 2.933 portioner frø til 137 medlemmer af the Alpine Garden Society.

Havens frøbank rummede ved årets udgang 2.162 prøver på køl og i fryser, repræsenterende 135 familier, 789 slægter og 1.668 arter. Tilgangen til frøbanken er øget, bl.a. med 300 numre af vilde danske arter. I alt rummer banken ca. 1.330 accessioner af planter dyrket i haven, mens den danske samling rummer ca. 5.500 numre fordelt

på over 850 arter. Desuden opbevares en del forskningsrelevante frø. I *in vitro* genbanken vedligeholdes kulturer af ca. 50 arter.

I 1998 modtog haven 345 planter og 982 portioner frø; størstedelen udgjordes af havens egne indsamlinger på en ekspedition i august til Ussuriområdet i det fjernøstlige Rusland. Gartnerne K. Busse, B. Christensen og H. Kirkegaard deltog i ekspeditionen, som blev ledet af lektor H. Knudsen, Botanisk Museum. Ekspeditionen var særdeles vellykket og gav et godt udbytte med 109 planter og 610 portioner frø.

Årets danske indsamlingstur gik i august til Syd-Fyn med deltagelse af F. Arnklit, J. Andersen, B. Knudsen og C. Madsen, og gav et godt udbytte.

Også i 1998 blev haven udsat for tyverier og hærværk. I årets løb blev en højtryksrenser, en jordblander og flere ladcykler stjålet, og en af de nyplantede tjørnepodninger blev ødelagt ved hærværk. Der er blevet etableret nye aflåste opbevaringsrum for materiel, men en langt bedre sikring af haven er tvingende nødvendigt, ikke mindst af hensyn til plantesamlingen.

Plantebestemmelser, revisioner og registrering

For at Botanisk Have kan opfylde sine formål med hensyn til forskning, undervisning og formidling er det af fundamental betydning, at planterne i samlingen bestemmes korrekt og tildeles det korrekte videnskabelige navn. Botanisk Have har en lang tradition for, at en af de videnskabelige medarbejdere har plantebestemmelse som sin væsentligste, museale opgave. I 1998 gik havens plantebestemmer gennem 38 år, dr. phil. K. Rahn, på pension. En opgørelse over foretagne bestemmelser viser, at K. Rahn har foretaget bestemmelser svarende til ca. 1/3 af alle bestemmelser, der er foretaget i haven siden 1820, d.v.s. i den tid der foreligger oplysninger fra. Det er i høj grad takket være K. Rahns indsats, at bestemmelser og navne i Botanisk Haves plantesamling i dag er pålidelige og opdaterede.

For at sikre videreførelse af funktionen, der er af basal vigtighed for samlingens videnskabelige kvalitet, blev lic. scient. K.I. Christensen ansat som ny plantebestemmer.

Planteregistret rummede ved årets udgang 20.911 levende planter, fordelt på 29.375 steder (inkl. Tåstrup og Sorø). De levende planter er fordelt på 359 familier, 2.970 slægter og 12.494 arter. Gennem de senere år er antallet af taxa gået ned, hvilket skyldes en planmæssig, mindre reduktion af samlingen, den løbende navnerevision, og at registreringen er blevet mere nøjagtig.

I sæsonen 1997/98 blev der skrevet 6.263 planteetiketter. Arbejdet med registrering af danske plantenavne skrider fremad, og nye etiketter udskrives nu med det accepterede danske navn, hvis et sådant eksisterer, foruden det latinske.

Formidlende virksomhed

Botanisk Haves primære informationsvirksomhed sker gennem den permanente samling af levende planter, hvoraf størstedelen er tilgængelig for publikum. Palmehuset og udstillingsbygningen blev også i 1998 stillet til rådighed for en række særudstillinger og andre arrangementer.

K.I. Christensen, H.V. Hansen og J.D. Møller har leveret artikler til Danmarks Nationalleksikon. H.V. Hansen har bidraget med en artikel om "vegetationen ved søer og vandløb" til Naturlommekalenderen og med en artikel om havens frøbank til IPPS Info (medlemsblad for International Plant Propagators Society, IPPS Scandinavia).

K.I. Christensen har fortsat det ved KVL indledte arbejde med DENDRIS – et informationssystem til plantesamlinger i arboreter og botaniske haver. Projektet omfatter udarbejdelsen af en ny database, som vil blive offentliggjort på internettet til brug for dataregistrering og -behandling i botaniske haver og arboreter. Projektet forventes afsluttet i 1999.

J.D. Møller repræsenterede haven med foredrag og rundvisning ved fakultetets Internationale Dag, ved Kbhs. Kommunes arrangement om voldene, og ved Dansk Naturvidenskabsfestival.

Derudover har havens medarbejdere som sædvanlig afholdt en række særrundvisninger for interessegrupper, firmaer, foreninger og haveselskaber.

Se endvidere under afsnittet Informationsvirksomhed sidst i årbogen.

Forskning

De få årsværk, som haven har til forskning, koncentreres omkring to større felter:

1. Taxonomi, fylogeni, plantegeografi og økologi

K.I. Christensen (tiltrådt d. 1.11.98) er involveret i en række projekter omkring de højere planters taxonomi og fylogeni, morfologi og anatomi, og floristik og plantegeografi, herunder flg.: 1) Mor-

fologisk og anatomisk variation i klitfyr *(Pinus contorta)* og sitkagran *(Picea sitchensis).* 2) Højere planter i Tyskland ("Farn- und Blütenpflanzen Deutschlands"). Samarbejdsprojekt med især tyske botanikere om publicering af en standardliste. 3) Studier i Rosaceae subfam. Maloideae, som fra 1999 vil indgå i et 3-årigt rammeprojekt "Biodiversitet, endemisme og hybridisering". Samarbejdsprojekt med Botanisk Museum og Botanisk Institut, KU. 4) *Juniperus* (Enebær), *Ephedra* (Ledris) og andre gymnospermer i det vestlige Himalaya. Samarbejdsprojekt med University of Kashmir, Indien. 5) Genetisk variation i Eg (*Quercus*) og Lind (*Tilia*) i Danmark. Samarbejdsprojekt med flere danske institutioner. 6) Fylogeni og plantegeografi hos slægten Kongelys (*Verbascum*) i Grækenland,

O. Hamann fortsatte undersøgelserne over Galápagosøernes flora og vegetationsøkologi, med specielt henblik på vegetationsdynamik.

H.V. Hansen har fortsat undersøgelserne over taxonomi og fylogeni hos Asteraceae og nærtstående familier, herunder Campanulaceae. Flere undersøgelser omkring slægten *Dahlia* (georgine) er i gang; et manuskript om oprindelsen af dyrkede Dahlia er under fortsat bearbejdelse. Manuskriptet om *Gerberas* kulturhistorie er antaget til trykning. H.V. Hansen har endvidere fortsat frøforskningen med spireforsøg, og resultaterne blev publiceret i havens frøkatalog 1997.

2. Celle- og vævsbiologi

P. Krogstrup, J.V. Nørgaard og J.I. Find har fortsat arbejdet med vævskulturer af danske skovtræer og af udryddelsestruede planter, samt med kryopræservering af celler og væv. Projekterne sigter mod anvendelse indenfor skovtræforædling og bevarelse af plantegenetiske resourcer. Desuden arbejdes med vævskultur til fornyelse af havens samling af levende planter og fremstilling af planter til salg i havens butik.

I august afsluttede J.I. Find et års forskningsophold på Forest Research Institute, Roturoa, New Zealand. Han hjembragte genmodificerede somatisk embryogene kulturer af Nordmannsgran (*Abies nordmanniana*), hvilket nødvendiggjorde en klassifikation af laboratoriet til arbejde med genetisk modificerede organismer (klasse 1).

I årets løb har vævslaboratoriet arbejdet med flg. projekter:

1) Udvikling af metoder til fremstilling af *in vitro* klonede planter af Nordmannsgran (J.V. Nørgaard, J.I. Find, P. Krogstrup, L. Jacobsen). Projektet afsluttedes d. 1.9., da J.V. Nørgaard fratrådte.

2) Sammenlignende analyse af zygotiske og somatiske kim af Nordmannsgran i relation til spiring og planteregeneration (J.I. Find, J.V. Nørgaard, P. Krogstrup).

3) Udvikling af teknikker til *in vitro* formering af udryddelsestruede planter (P. Krogstrup, J.V. Nørgaard, J.I. Find, D. Gurskov, C. Nielsen). Der arbejdes bl.a. med *Badula balfouriana* fra Rodrigues og *Dorstenia gigas,* en endemisk art fra Socotra, Yemen.

4) Udvikling af vævskulturmetoder for plantearter med indholdsstoffer af farmakologisk interesse (P. Krogstrup, J.V. Nørgaard, J.I. Find, D. Andersen, H. Christophersen, D. Gurskov, C. Nielsen). Kontraktforskning for Phytera Inc., Worcester, MA, USA; kontrakten udløb den 1.9., men det igangværende arbejde fortsættes til forventet afslutning om et års tid.

Service til andre institutter og undervisning

I 1998 har forsøgsafdelingen i Tåstrup varetaget 23 projekter for forskere fra Københavns Universitet (Botanisk Institut, Botanisk Have og Molekylærbiologisk Institut), DTU, Danmarks Farmaceutiske Højskole og KVL. Derudover dyrkes der både i Tåstrup og i Kbh. et stort antal planter i forbindelse med undervisningsforsøg ved Botanisk Institut.

Til undervisningsbrug har haven leveret 15.887 stk. levende materiale af 728 arter til Botanisk Institut, RUC, Farmaceutisk højskole, KVL, Folkeuniversitetet og til plantetegning. Størstedelen af materialet blev leveret til Botanisk Institut.

Botanisk Have modtog i årets løb besøg af kolleger fra botaniske haver og institutioner fra en række lande, som f.eks. Ecuador, Holland, Peru, Taiwan, Thailand (i.f.m. Danced-project), Tyskland (i.f.m. *Dahlia*-projektet) og Sverige.

I årets løb havde 2 elever fra folkeskolen og gartnerskolerne praktikophold i haven.

Rejser, gæsteforelæsninger & kongresdeltagelse

K.I. Christensen: Der henvises til årsberetning for Arboretet, KVL.

J.I. Find: Deltog i symposium "Advances on Somatic Embryogenesis in Forest Trees", Orleans, Frankrig.

O. Hamann: Gæsteforelæsninger i Bern og Wien; forskningsrejse i november til Galápagos,

Ecuador; bestyrelsesmøder i the Galápagos Darwin Trust (Luxembourg) og i BGCI (Cape Town); dommer ved Journées de Plantes de Courson, Frankrig; deltog i "the 5th International Botanic Gardens Conservation Congress", Cape Town, og i Danida/Danceds "International Workshop on Danish Assistance to Capacity Development in Environment", Snekkersten.

P. Krogstrup: Besøgte (s.m. J. Damgaard) "Exotica" i Erkelenz, Tyskland, og indgik aftaler omkring plantebytte og opformering i havens vævslaboratorium og Væksthusafd. 2.

J.V. Nørgaard: Deltog i møde i "Conifer Biotechnology Working Group", Rutgers University, New Jersey, USA.

Internationale hverv

K.I. Christensen: Reviewer for Acta Botanica Fennica, Bocconea, Canadian Journal of Botany, Sida og Taxon.

J.I. Find: Medl. af Cost Action 882: Development of Integrated system for large scale propagation of elite plants using *in vitro* techniques. Reviewer for Physiologia Plantarum og Plant Physiology and Biochemistry.

O. Hamann: Medl. af best. for the Galápagos Darwin Trust og Botanic Gardens Conservation International; medl. af IUCNs World Commission on Protected Areas, af the Charles Darwin Foundation for the Galápagos Isles, af red.-kommitéerne for Biodiversity and Conservation og Candollea og af den internationale dommerkomité ved Journées de Plantes de Courson, Frankrig; reviewer for flere tidskrifter.

H.V. Hansen: Reviewer for New Zealand Journal of Botany og NOVON.

P. Krogstrup: Reviewer for Plant, Cell, Tissue & Organ Culture (Kluwer Acad. Publ.).

J.V. Nørgaard: Repræsentant (s.m. J.I. Find) i COST 822: Physiology and Control of Plant regeneration in Suspension Culture Systems.

Andre hverv

F. Arnklit: Censor i havebrugsbotanik ved KVL; beskikket medlem i Plantenavneudvalget under Fødevareministeriet.

K.I: Christensen: Censor ved Aarhus Univ. (cand. scient.-eksamen).

O. Hamann: Medl. af bedømmelsesudvalg ved Aarhus Univ. (ph.d.) og KU (formand for ansættelsesudvalg); censor ved Aarhus Univ. og KVL; medlem af naturrådet ("naturvismand"); næstformand i WWF-Danmark.

P. Krogstrup: Fagkonsulent for Gyldendals Nationalleksikon (s.m. J. Damgaard). Deltog sammen med J.I. Find og J.V. Nørgaard i møder omkring etablering af bioteknologisk center for skovtræer.

J.D. Møller: Redaktør af Dansk Dendrologisk Årsskrift; medlem af bestyrelsen for Dansk Dendrologisk Forening, af forretningsudvalget for Fonden for Træer og Miljø, og af Botanisk Instituts ph.d.- udvalg; censor ved KVL; fagkonsulent for Gyldendals Nationalleksikon og for Gyldendals et-bindsleksikon.

J.V. Nørgaard: Projektleder for "Nordmannsgran – udvikling af metoder til fremstilling af *in vitro* klonede planter", Skov- og Naturstyrelsen m. fl.

Ole Hamann

Stab

Årsværk
VIP: 8,1
TAP: 51,0

VIP, internt finansieret
Arnklit, Folmer; lektor.
Christensen, Knud Ib; lektor.
Hamann, Ole Jørgen; professor.
Hansen, Hans Vilhelm; lektor.
Krogstrup, Peter; lektor.
Møller, Jette Dahl; lektor.
Rahn, Knud; lektor.

TAP, internt finansieret
Andersen, Jens; gartnerformand.
Andersen, Lisbeth Inge; gartneriarbejder.
Auvinen, Keijo Einari; gartnerformand.
Bate, Keith; gartnerformand.
Borch, Arne Franz; gartner.
Brekling, Eva; overassistent.
Braarup, Evy; praktikant.
Busse, Karin Borup; gartner.
Byrgesen, Henry Emil; gartner.
Christensen, Budde; gartner.
Christensen, Jens Gerner; gartner.
Christophersen, Helle Martha; laborant.
Clemmensen, Eva Ingeborg; gartneriarbejder.
De, Krak Jan Bernhard; gartner.
Dideriksen, Lasse P. I.; praktikant.
Fischer, Helle; gartner.
Gurskov, Dorte; laborant.
Hansen, Lisbeth Weedfall; gartner.
Hesseldahl, Søren; praktikant.

Hinding, Torben; gartner.
Holst, Rainer Pfannkuche; gartner.
Ishøy, Sven; gartner.
Jensen, Else; gartner.
Jensen, Jens Holger G.; gartner.
Jensen, Jette Lehmann; gartneriarbejder.
Jensen, Kaj Erik; gartner.
Jensen, Leif; gartnerformand.
Jørgensen, Preben Claudi; betjent.
Kaspersen, Bernhard Lindgreen; gartner.
Knudsen, Birgit; gartner.
Knudsen, Erik; gartner.
Koch, Gregers Baadsgaard; gartner.
Kristensen, Søren Brogård; gartner.
Larsen, Jan Robin; betjent.
Larsen, Lene Birgitte Kjøller; praktikant.
Larsen, Poul Arne Krog; gartner.
Madsen, Christian; gartner.
Mathiasen, Charlotte Yvonne; overassistent.
Nielsen, Cheryl; laboratorietekniker.
Nielsen, Nina Lynge; praktikant.
Olsen, Jimmy Oluf; gartner.
Pedersen, Jørgen Smidstrup; gartnerformand.
Pedersen, Torben Baltzer; betjentformand.
Pedersen, Torkild; gartnerformand.
Pedersen-Nyskov, Lene Bønløkke; assistent.
Petersen, Hans Kirkegård; gartner.
Petersen, John Funch; betjent.
Petersen, Kirsten Hartmann; gartner.
Petersen, Villy; gartner.
Rasmussen, Sussie Lynge; praktikant.
Rasmussen, Svend Palle; gartner.
Rosin, Mette Saaby; praktikant.
Rønkel, Per; betjent.
Schrøder, Janne Birgit; overassistent.
Schrøder, Nanna; praktikant.
Schwab, Gottfried; gartner.
Snæbjørn, Pia Kristiansen; praktikant.
Stahlschmidt, Birgit Lis; akademisk arbejder.
Stark, Marianne; praktikant.
Thingvad, Finn Laurits Lohman; gartner.
Van, Moorselaar Katja; praktikant.
Velbak, Palle; gartner.
Vold, Gert; gartnerformand.
Wang, Bjarne Grønbak; håndværkerformand.
Willumsen, Karin; assistent.

Eksternt finansieret personale
Find, Jens; forskningsadj.
Ghavghani-Mosavi, Parvin; laboratorietekniker.
Nørgaard, Jens Viktor; forskningslektor.
Jacobsen, Linda; laborant.

Ph.d.-afhandlinger

Theilade, Ida: The genus Zingiber in Thailand and Malaysia; taxonomy, biology and uses.

Publikationer

Arnklit F.: Index Seminum, Hortus Universitatis Hauniensis Anno 1997, s. 1-67. Det samfundsvidenskabelige Fakultets Reprocenter, København 1998.

Christensen K.I: Crataegus L. (Rosaceae). i: Standardliste der Farn-und Blütenpflanzen Deutschlands, s. 158-161, Weisskirchen R., Haeupler, H., Ulmer, Stuttgart (Hohenheim) 1998.

Christensen K.I., Hansen H.V.: Sem-studies of epidermal patterns of petals in the angiosperms. Opera Botanica 135, s. 1-91, 1998.

Christensen K.I.: Update of "K.I. Christensen 1998: A peanalysis of Crataegus eremitagensis C. raavadensis and schumacheri (Rosaceae)". 2 s. København 1998.

Christensen K.I: A supplement to"K.I.Christensen & Gh.Dar 1997: A morphometric analysis of spontaneous and artificial hybrids of Pinus mugo x sylvestris (Pinaceae)". 2 s. København 1998.

Christensen K.I: Bestemmelsesnøgle til Taks (Taxus) i Danmark. Meddelelser fra Atlas Flora Danica 4, s. 1-2, 1998.

Find J., Krogstrup P., Nørgaard J.: Growth Parameters, Nutrient Uptake and Maturation Capacity of two Cell-Lines of Norway Spruce (Picea abies) in Suspension Culture. Journal of Plant Physiology 152, s. 510-517, 1998.

Hamann O.: Den thailandske orkidésamling i Botanisk Have. Orkideer 1, Januar 1998, s. 14-16, 1998.

Hamann O.: Forsvundet i 200 år. Naturens Verden 2, s. 57-60, 1998.

Hansen H.V.: Observations on germination of seeds. Hortus Universitatis Hauniensis Index Seminum 1997, s. 63-66, 1998.

Hansen H.V.: Vegetationen ved søer og vandløb. i: Naturlommekalenderen 1999, s. 198-209, Blædel, N., Jørgensen, B. & Larsen, L. (red.), Rhodos, Københavnn 1998.

Hansen H.V.: Frøbanken i Botanisk Have. IPPS Info 3, s. 118-124, 1998.

Find J., Kristensen M.H., Nørgaard J., Krogstrup

P.: Effect of culture period and cell density on regrowth following cryopreservation of embryogenic suspension cultures of Norway and Sitka spruce. Plant Cell Tissue and Organ Culture 53, s. 27-33, 1998.

Rahn K.: Alliaceae. The Families and Genera of Vascular Plants, III Flowering Plants, Monocotyledons III, s. 70-78, 1998.

Rahn K.: Themidaceae. The Families and Genera of Vascular Plants, III Flowering Plants, Monotyledons, III, s. 436-441, 1998.

Sørensen, M., Hamann, O. & Rios, R.S.A. (eds.): Proceedings of the Second International Symposium on Tuberous Legumes 5.-8. August 1996, Celaya, Guanajuato, Mexico, s. 1-566., macKenzie, København 1998.

Theilade I.: The genus Zingiber in Thailand and Malaysia; taxonomy, biology and uses, s. 1-38 + appendix Botanisk Have. København 1998.

Vold G., Tan K., Sfikas G.: Juniperus drupacea (Cupressaceae)in the southern Peloponnese. Acta Bot. Fennica 16 (2), s. 133-135, 1998.

Vold G., Tan K., Steranovic V.: Viola kosaninii (Degen) Hayek In: Med-Checklist Notulae 17 (eds.) Greuter, W. & Raus, Th. Willdenowia 28, s. 170-170, 1998.

Vold G., Tan K., Authier P.: Ranunculus garganicus Ten. In: Med-Checklist Notulae 17 (eds) Greuter, W. & Raus, Th. Willdenowia 28, s. 169-169, 1998.

Molekylærbiologi

Molekylærbiologisk Institut

Instituttet består af 6 enheder: Afdeling for Biologisk Kemi, Afdeling for Generel Mikrobiologi, Afdeling for Molekylær Cellebiologi, Afdeling for Proteinkemi, Genetisk Afdeling og Plantefysiologisk Afdeling. Herudover er instituttet vært for Center for Enzymforskning (Danmarks Grundforskningsfond).

Bestyrelse

Institutleder: Jørgen Olsen.
Stedfortræder og formand for instituttets ph.d.-udvalg: Torsten Nilsson-Tillgren.

Øvrige medlemmer: Jenny S. Christensen (TAP), Karen Skriver (VIP), Marit T. Warrer (TAP), Peter Westermann (VIP), Berthe M. Willumsen (VIP).

Observatører: Stud.scient: Lars Gredsted, cand.scient. ph.d.-stud. Malene Hansen.

Advisory Board

Professor A.P.J. Trinci, Dean of School of Biological Sciences, University of Manchester; Professor D. Gallwitz, Director of the Max-Planck Institut für Biophysikalische Chemie, Abteilung Molekulare Genetik, Göttingen; and Professor J.D. Friesen, Banting and Best Department of Medical Research, University of Toronto.

Instituttet på internettet

Instituttet har oprettet en www server med adresse: http://www.molbio.ku.dk/ hvor oplysninger om vores forskning, kurser, seminarer og andre aktiviteter er tilgængelige for en større kreds.

Forskningsvirksomhed

Den overordnede fællesnævner for instituttets forskning er genregulering og vækstfysiologi, d.v.s. undersøgelser af de mekanismer, der er ansvarlige for, at celler vokser og deler sig. Til disse undersøgelser anvender vi biokemiske, genetiske og molekylærbiologiske metoder. Hovedvægten lægges på eksperimentelt arbejde med mikroorganismer og cellekulturer. En betragtelig del af instituttets forskning er finansieret over eksterne bevillinger fra offentlige og private fonde eller ved samarbejdsprojekter. Forskningen er primært grundvidenskabelig, men resultaterne har vist sig at kunne anvendes inden for medicin, industri og miljø. De anvendelsesmæssige aspekter af vor forskning er tydeliggjort i en række af de projekter, som er helt eller delvist finansieret over eksterne midler fra f.eks. nationale eller internationale bioteknologiske programmer.

Afdeling for Biologisk Kemi

Afdelingens forskning falder indenfor følgende områder: (1) Nukleotidstofskifte, (2) Nukleosidnedbrydning; (3) RNA struktur og funktion; (4) Genomkarakterisering og (5) Biosemiotik. Nogle af afdelingens medarbejdere er endvidere tilknyttet Center for Enzymforskning under Danmarks Grundforskningsfond (se dette).

Forskning

1. Nukleotidstofskifte

Nukleotider er vigtige elementer i den cellulære fysiologi, bl.a. som byggesten i syntesen af nukleinsyrerne, RNA og DNA, samt for et betydeligt antal coenzymer. Nukleotider dannes enten ved nysyntese (de novo) fra mellemprodukter i det centrale stofskifte eller ved genbrug af nukleosider og baser. Nysyntesereaktionerne er ens i alle organismer, mens evnen til genbrugssyntese varierer fra organisme til organisme. Nukleosid- og baseanaloger kan omdannes til potente cellegifte ved hjælp af genbrugssyntesen, hvilket har været anvendt i den kemoterapeutiske behandling af forskellige mikrobielle og virale infektioner, samt ved behandling af visse cancertilstande. Hensigten med studierne af nukleotidstofskiftet er at opnå en fuldstændig karakterisering af de involverede gener og deres genprodukter, samt at opnå en detaljeret indsigt i de molekylære mekanismer, der er ansvarlige for såvel den enzymatiske som den genetiske regulering af denne del af stofskiftet. Både purin- og pyrimidinsyntesen studeres. De to reaktionsveje adskiller sig væsentligst ved den måde, hvorpå den aromatiske ring opbygges. I pyrimidinsyntesen dannes først den

aromatiske ring, som derefter påhæftes fosforibosyldelen, hvorved nukleotidet dannes. I purinsyntesen begyndes der med fosforibosyldelen, hvorpå den aromatiske ring dannes, atom på atom.

Igangværende projekter

Oprensning af dihydroorotate dehydrogenase, der kodes af pyrD genet, fra *S. solfataricus* (P.G. Sørensen, G. Dandanell).

Karakterisering af yexA genet, hvis produkt er involveret i formylglycinamid ribonukleotid syntase aktiviteten (P. Nygaard i samarbejde med H.H. Saxild, Lyngby).

2. Katabolisme af nukleosider og baser

Bakterier er i stand til at anvende mange forskellige forbindelser som kulstof- og energi- eller nitrogenkilde. Således kan *E. coli* effektivt udnytte ribonukleosider som kulstof- og energikilde. Det sker ved at ribonukleosiderne spaltes fosforolytisk til de tilsvarende baser og ribose 1-fosfat. Ribose 1-fosfat kan derefter omdannes til ribose 5-fosfat, som kataboliseres via hexose monofosfat shunten. Deoxyribonukleosider spaltes på lignende vis til deoxyribose 1-fosfat, hvis videre nedbrydning dog foregår ad andre veje end ovenfor. Før nedbrydning må (deoxy)ribonukleosiderne tages op af cellen. Dette sker ved hjælp af specifikke transportsystemer lokaliseret i den indre membran. Der er hidtil identificeret fem sådanne (deoxy)ribonukleosid transportsystemer, der adskiller sig ved deres specificitet for de forskellige nukleosider, samt på den måde deres syntese reguleres.

Andre kulstofkilder er pentoser, der kataboliseres via omdannelse til pentose-fosfater, f.eks. omdannes ribose til ribose 5-fosfat, og hexoser. Hexoser omdannes ligeledes til fosforylerede derivater, som evt. omdannes videre for at indgå i glykolysen.

Igangværende projekter

Karakterisering af nukleosidtransportsystemerne, der kodes for af generne nupI, nupC og nupU (B. Mygind).

Funktion af generne yeiJ og yeiM, der udviser stor aminosyrehomologi med nupC genproduktet (B. Mygind).

Karakterisering af xanthosin fosforylase operon, xapABR og dennes induktionskinetik (G. Dandanell).

Funktion af xapB genets produkt (M. Nørholm, G. Dandanell).

Mutationsanalyse af xapR (C. Jørgensen, G. Dandanell).

Interaktion af XapR med RNA polymerase og med DNA (L. Ravn, G. Dandanell).

Karakterisering af et tavst gen for adenin deaminase i *E. coli* (C. Petersen).

Karakterisering af tre gener, der koder for cytidin hydrolaser (C. Petersen).

Karakterisering af enzymer der nedbryder puriner til ammoniak og vand, samt generne der koder for disse enzymer (C. Shultz, P. Nygaard i samarbejde med H.H. Saxild, Lyngby).

Karakterisering af proteiner, der er involveret i transport af urinsyre og allantoin (C. Shultz, P. Nygaard i samarbejde med H.H. Saxild, Lyngby).

Karakterisering af allose operonen i *E. coli* (T. Poulsen, B. Hove-Jensen).

3. RNA struktur og funktion

RNA molekyler er særdeles vigtige biomolekyler. Enhver celle indeholder et betydeligt antal strukturelt forskellige RNA molekyler, hver med deres specifikke funktion. Ved transkriptionsprocessen oversættes DNA-nukleotidsekvensen af et gen til en analog RNA sekvens. Nogle af disse RNA molekyler, rRNA, har vigtige funktioner som komponenter i ribosomer, mens andre, mRNA, oversættes (translateres) af ribosomerne til specikke polypeptider. Det har vist sig, at mange antibiotikas funktion består i binding til forskellige positioner på ribosomet, som derved helt eller delvis mister evnen til at syntetisere proteiner med fatale følger for cellen. En gruppe af disse antibiotika, macrolid-lincosamid-streptogramin B (MLS) gruppen, angriber selve det sted på ribosomet, peptidyltransferasecentret, hvor peptiddannelsen finder sted. Bakterier udvikler imidlertid MLS-resistens, som består i, at en specifik adeninrest i 23S RNA methyleres, hvorved disse antibiotika ikke kan bindes. Methyleringen katalyseres af et specifikt enzym, hvis gen oftest findes på et plasmid, som kan udveksles mellem forskellige bakteriearter. MLS-resistensen kan derfor spredes til patogene bakterier og forårsage resistens til disse antibiotika.

Igangværende projekter

Footprinting af MLS antibiotika på polysomer, ribosomer og 50S subunits og ribosomer indeholdende muteret 23S RNA (S. Hansen, B. Vester).

Undersøgelser over MLS antibiotikas virkningsmekanisme (S. Hansen, S. Kirillov, R. Garrett, B. Vester).

Bakteriel resistens til antibiotika der anvendes til vækstfremmere eller i klinikken (B. Vester i samarbejde med F.M. Aarestrup og L.B. Jensen, København).

Modificerede nukleotider i domæne V af 23S RNA fra *Halobacterium halobium* ribosomer (B. Vester, i samarbejde med F. Kirpekar, Odense).

RNA bindende proteiner, der associerer med en vækstfaktor mRNA i fostertilværelsen (J. Nielsen, J. Lykke-Andersen, J. Christiansen).

Struktur og funktion af H19 RNA (S. Runge, J. Christiansen).

Metalioners betydning for den katalytiske aktivitet af T7 RNA polymerase (J. Lykke-Andersen, J. Christiansen).

Karakterisering af proteiner som binder til et utanslateret og "imprinted" H19 RNA molekyle (J. Christiansen).

4. Genomsekventering og -karakterisering

Genomsekventering, d.v.s. opklaring af en organismes hele nukleotidsekvens er blevet stadig mere betydningsfuld i den moderne molekylærbiologi, idet meget præcise genkort kan etableres. Funktionen af det store antal genprodukter kendes ikke i alle tilfælde. Der er derfor iværksat projekter, som har til formål at finde ud af funktionen af disse genprodukter ved hjælp af fysiologiske, genetiske og molekylærbiologiske metoder. Disse forskningsområder udføres på internationalt plan i samarbejde med canadiske, japanske og andre europæiske laboratorier.

Igangværende projekter

Opklaring af ukendte geners funktion i *B. subtilis* (P. Nyggard i samarbejde med H.H. Saxild, Lyngby).

Genomsekventering af den extremt thermofile archaeon *Sulfolobus sofataricus* (Q. She, H. Phan, R. Garrett).

Udvikling af vektor-, transformations- og conjugationssystemer, der kan anvendes til undersøgelser af extremt thermofile archaea (R. Aravalli, Q. She, R. Garrett).

5. Biosemiotik

Biosemiotik (d.v.s. studiet af biologiske systemer fra et tegn-teoretisk perspektiv) kaster et nyt lys både på menneskets indre natur og på den omgivende natur. I dette lys kan intentionalitetens problem placeres i sin evolutionsmæssige sammenhæng uden at krænke det menneskelige artsvæsens særkende. Oprindelsen af intentionale systemer og dermed af liv kan beskrives gennem en femtrins model, hvor et afgørende element er etableringen af membranen som en interface, der faciliterer en selektiv semiotisk interaktion mellem membranens to ydersider, den indre yderside (svarende til cellen) og den ydre yderside (svarende til miljøet). Disse sammenhænge er søgt tolket i lyset af den amerikanske filosof Charles S. Peirces tanker om naturens vaghed (J. Hoffmeyer).

Afdeling for Generel Mikrobiologi

Den mikrobiologiske forskning foregår inden for tre hovedområder: (1) Mikrobielle processer i naturen med vægt på Global Change og drivhusgasser; (2) molekylær mikrobiel økologi med brug af molekylære metoder; (3) fysiologi og biokemi hos skimmelsvampe. Omsætningsstudierne støttes af SMP (Det strategiske miljøforskningsprogram), EU og DANIDA, mens miljø- og fødevareministerierne har støttet flere projekter om antibiotika resistens. Svampefysiologien støttes af Center for Bioteknologisk Procesforskning på DTU.

Forskning

1. Mikrobielle processer i naturen

Mikrobiel nedbrydning undersøges med det formål at relatere nedbrydningsaktiviteten til jordbundsforhold og geografisk beliggenhed langs et transect gennem Europa fra Italien til Danmark. Udlagte bladprøver fra 4 europæiske bøgeskove er blevet indsamlet gennem mere end et år for at følge nedbrydningen. Bladene er analyseret for enzymaktivitet under brug af fluorescerende substrater i en udviklet minitest og successionen af mikrosvampe bestemt.

Denitrifikation/ N_2O emission: Formålet med projekterne er at kvantificere N_2O emissionen i terrestriske økosystemer, herunder bøgeskove og tropiske savanner. I januar har der været gennemført en større kampagne i det nordlige Ghana, og i det europæiske projekt er der blevet etableret et program til prøvetagning gennem det meste af året. Der er på denne måde samlet et større datasæt. Der er igangsat eksperimenter i laboratoriet til måling af N_2O emissionen fra forskellige jorde under standardbetingelser med henblik på at udvikle en test metode (A. Kjøller, S. Struwe, M. Miller, M. Andersson og A. Priemé).

Populationsundersøgelser af anaerobe mikroorganismer

Formålet med dette projekt er at undersøge forekomsten og aktiviteten af Archaea i tempererede aerobe og temporært og permanent anaerobe jorde. Mikrobielt DNA er ekstraheret fra fire for-

skellige jorde og ^{16}S rDNA er amplificeret med Archaea specifikke primere og der er herefter foretaget genetisk fingerprintning ved hjælp af DGGE og RFLP. Sideløbende hermed er der foretaget karakterisering af funktionelle grupper af methanogene Archaea i de fire jorde. Undersøgelserne har vist, at der er repræsentanter for de to undergrupper Crenarchaeoter og Euryarchaeoter i alle de undersøgte jorde. Foreløbige sekvensanalyser viser, at især Crenarchaeoter hyppigt forekommer i jordene (P. Westermann).

Hydrogenkinetik

I samarbejde med B.K. Ahrings gruppe på DTU er der foretaget kinetiske undersøgelser over sulfat og hydrogenoptag hos to termofil sulfatreducerende bakterier. Mod forventning viste det sig, at de termofile bakteriers affinitet for hydrogen ikke adskilte sig fra mesofile stammer af sulfatreducerende bakterier. Resultaterne kunne underbygges ved termodynamiske beregninger af hydrogens opløselighed som funktion af temperaturen (P. Westermann).

2. Molekylær mikrobiel økologi

Bakteriers tilpasning til deres miljø.

Det overordnede formål er at undersøge betydningen af ydre stress-faktorer for struktur og funktion af naturlige mikrobielle samfund i jord. Studierne foregår på flere niveauer, fra undersøgelser af de molekylære mekanismer bag adaptationsprocessen til studier af ændringer i den mikrobielle samfundsstruktur (S.J. Sørensen, A.H. Sørensen, L. Rasmussen, G. Sengeløv og L. Hansen).

Et af de nye forskningsområder for gruppen er udvikling af biosensor-bakterier til kvantificering af specifikke stoffers tilstedeværelse i naturlige miljøer. Disse biosensor-bakterier er meget sensitive og da reportergenerne udtrykkes proportionalt med koncentrationen af h.h.v. tetracyklin og kviksølv kan de også benyttes til at kvantificere mængden af disse stoffer i prøver fra bl.a. gylle, jord og mælk og i jord fra forurenede grunde.

I et nyt projekt benyttes biosensor-bakterier til at påvise naturligt forekommende jordbakteriers produktion af antibiotika og dennes betydning for opretholdelse af resistens blandt de øvrige jordbakterier. Der arbejdes i disse forsøg med en oxytetracyklin-producerende stamme af *Streptomyces rimosus*.

Fra svinegylle er der isoleret en stamme af *Escherichia coli*, som indeholder et konjugativt plasmid kodende for resistens mod vækstfremmeren olaquindox. Plasmidet er under karakterisering m.h.t. værtsspektrum, restriktionssites og overførselsmekanismer.

Arbejdet med biosensor-bakterier og antibiotikaresistens indgår i 2 projekter under det Veterinære Miljøforskningsprogram.

I et samarbejdsprojekt med Niels Kroer, DMU, finansieret af miljøstyrelsen, er der i 1998 udført en række eksperimenter til belysning af forskellige miljøfaktorers betydning for horisontal genoverførsel ved konjugation, transduktion og transformation i terrestriske mikrokosmer.

Ændringer i biodiversiteten af bakterier i jord med og uden forurening af f.eks. kviksølv eller antibiotika er et andet væsentligt forskningsområde i gruppen. Gruppen forsøger i dette arbejde at belyse den mikrobielle diversitet ud fra tre forskellige angrebsvinkler. i) Analyser af total DNA oprenset fra jord ved hjælp af DGGE (denatureret gradient gel elektroforese) af PCR forstærkede ^{16}S rDNA fragmenter. ii) Funktionel diversitet estimeret ved Biolog-metoden og iii) Diversitet af kultiverbare heterotrofe bakterier bl.a. ved grupperinger på baggrund af kolonimorfologi.

3. Fysiologiske og biokemiske undersøgelser af skimmelsvampe

Amylaseproduktionen hos en termofil skimmelsvamp: Betydningen af C/N forholdet i mediet for udskillelse af amylase og for væksten af *Thermomyces lanuginosus* undersøges. Når den termofile skimmelsvamp, *T. lanuginosus* dyrkes i medier med stigende mængder af gærekstrakt sker der en forøgelse af både alpha-amylase og glukoamylase i dyrkningsmediet. Samtidig nedsættes dannelsen af konidier, og ved høje koncentrationer af gærekstrakt udebliver konidiering helt. Om dette skyldes særlige forhold ved at anvende gærekstrakt som kvælstofkilde blev undersøgt ved at erstatte denne med ammonium. I medier med ammonium sker der kun nedsættelse af konidiedannelsen og ikke helt ophør af denne, hvorimod amylase aktiviteterne stiger ved højere ammonium tilsætning, dog ikke til helt samme niveau som hvis gærekstrat var anvendt. Oprensning af glukoamylase fra *T. lanuginosus* besværliggøres ved, at svampen i standard YPS-medium udskiller andre proteiner, der gør oprensningen vanskelig. Ved at øge kvælstof koncentrationen i dyrkningsmediet kan der opnås en selektiv udskillelse af glukoamylasen, således at de influerende stoffer ikke længere udskilles (B. Jensen, S.H. Eriksen, J. Olsen).

I et flerårigt samarbejde med Center for Bioteknologisk Procesforskning DTU, (Biotek III programmet) indgår to projekter: Undersøgelse af proteinudskillelsen hos skimmelsvampe og un-

dersøgelse af phenyleddikesyres omsætning i *Penicillium chrysogenum* stammer (S.H. Eriksen, J. Olsen, B. Jensen).

I det første projekt arbejdes med extracellulær alpha-amylase fra *Aspergillus oryzae* og glukoamylase fra *Aspergillus niger* som modelenzymer. Undersøgelserne omfatter studier af glycosyleringens betydning for udskillelse og stabilitet af enzymerne, samt dyrkningsbetingelsernes betydning for enzymernes glycosylering. *A. niger's* glucoamylase forekommer extracellulært som flere (>3) isoenzymer, sandsynligvis på grund af extracellulær proteolyse. Mediesammensætningens (C/N-forholdets) betydning for udskillelse og extracellulær 1processering af glucoamylase undersøges i kemostat.

Phenyleddikesyre optages af *P. chrysogenum* og indbygges i penicillinmolekylet, men hos en lavtydende stamme metaboliseres phenyleddikesyre fremfor at blive inkorporeret i penicillin. Nedbrydning af phenyleddikesyre hos denne stamme undersøges med henblik på at identificere de enzymer, der er involveret i nedbrydning af stoffet.

Afdeling for Molekylær Cellebiologi

Forskning

1. Ca^{2+} bindende proteiner i eukaryot signal transduction

Rollen af det multifunktionelle signal protein calmodulin for celle cyklus regulering og apoptosis er undersøgt. To relaterede Ca^{2+} bindende proteiner, parvalbumin og oncomodulin bliver brugt som model system for at undersøge affiniteten og selektiviteten overfor metalionen. ALG-2, et Ca^{2+} bindende protein der er involveret i apoptosis undersøges på det strukturelle og funktionelle niveau (M. Berchtold).

2. Studier af translationsprocessen in vivo

Bakterien *E. coli* anvendes som modelsystem for at undersøge generelle aspekter af translationsprocessen, herunder hvad modifikation af tRNA betyder for translationsprocessen og for genkendelse af tRNAsynthethasen. Desuden undersøges niveauet af aminoacyleret tRNA under forskellige fysiologiske forhold for at klarlægge basale regulationsmekanismer for cellens vækshastighed. Endvidere undersøges hvordan heat shock proteinet ClpB influerer cellens evne til at gro ved høje temperaturer (S. Pedersen, M. Sørensen, M. Krüger, C. Olsen).

3. Genetisk analyse af proteinbinding til overflader

Måden hvorpå proteiner genkender overflader er et meget komplekst problem af stor generel interesse. For at kunne finde regler for denne binding er det forsøgt at simplificere problemet ved at undersøge hvordan en simpel klasse af proteiner, nemlig de som er dannet af polypeptid repeats, genkender en simpel overflade bestående af et metal.

I 1998 er det i projektet blevet undersøgt, om proteinerne interagerer med uorganiske materialer efter de samme regler, som kendes, når proteinerne interagerer med biologiske materialer, og det er undersøgt, hvor subtile forskelle mellem metaloverflader proteinerne kan diskriminere imellem.

I samarbejde med M. Sarikaya fra University of Washington er der isoleret repeterende polypeptider, som kontrollerer krystal morfologien af guld, når dette reduceres fra en opløsning. De hidtidige resultater tyder på, at polypeptid repeats har to funktioner for at kunne modulere guld krystal morfologien: At binde til det metalliske guld og at have et aktivt site som tilsyneladende virker ved syre katalyse. Disse to egenskaber er typiske for enzymatiske reaktioner. Ligeledes viser resultaterne, at polypeptid repeats kan skelne mellem forskellige krystalformer af metallerne, og at der derfor er regler for proteinbinding til overflader bestående af uorganiske stoffer (S. Brown).

4. Stabiliteten af lambda profagen

Lysis/lysogeni switch af lambda bacteriofagen er den første, der vil blive decifreret på det molekylære niveau. En matematisk analyse af denne proces har identificeret uklare aspekter af dette skift, idet stabiliteten af profagen er større end beregnet ud fra bindingskonstanter mellem repressor og operator. I samarbejde med K. Sneppen Nordita er stabiliteten af lambda lysogene bakterier blevet målt. De opnåede resultater bekræfter den Hyp-model, der er foreslået af Eisen et al. (S. Brown).

5. Det transformerende gen fra Harvey Sarcom virus

Varianter af normale gener, der kan inducere kræft, kaldes onkogener. *ras*H er et onkogen som er en muteret variant af et gen, der normalt udtrykkes i alle celler; det koder for et protein kaldet p21 eller Ras. I normale celler optræder Ras-proteinet enten i en aktiv form, der udsender delingssignal til cellen, eller i en "slukket" og inaktiv form, og dette styres af andre proteiner i cellen. I visse kræftceller er proteinet ændret på en sådan

måde, at det ikke kan slukkes, og bidrager til, at cellen fortsat deler sig.

Gruppens analyse af de områder, der ikke har betydning for transformation, viser, at visse af disse er nødvendige for den normale funktion af proteinet. Denne funktion af proteinet er relateret til dets evne til at blive aktiveret af exchange faktorene GRF, GRP, og Sos. H. gruppen undersøger kravene for exchange, ved at analysere *ras* aktiviteter i mammale celler, samt ved at overføre generne til gær. Herved er et antal forskellige Ras proteiner samt individuelle ras mutanter, blevet undersøgt. De proteiner, der aktiveres af aktiveret Ras, er involveret i regulationen af cellecyclus, H gruppen søger at analysere sammenhængen mellem udtryk af aktiveret Ras og cellecyclus regulatorer. Endvidere undersøges aktiviteterne af Ras-relaterede proteiner; Ras gen-familien består af mange medlemmer, og visse af disse har transformerende aktiviteter analogt med Ras', visse er involverede i mediering af Ras' aktivitet.

Forskergruppen analyserer de fysiologiske ændringer i den transformerede celle i et system, hvor syntesen af det onkogene Ras protein kan induceres, og relaterer det til de ændringer, der foregår efter vækst-faktor stimulation eller transformation med andre onkogener.

Denne forskning udføres i samarbejde med flere udenlandske forskergrupper, med henblik på at få større indsigt i, hvorledes proteinet udfører sin normale vækst-regulerende funktion, samt hvorledes væksten af en celle, der er transformeret med den onkogene variant, styres (B. Willumsen, T. Ramirez, K. Jakobsen, B. Soni, K. Nielsen, M. Hansen, L. Gredsted, A. Groth).

6. Undersøgelse af cellecyklus- and apoptose-regulatorer

Kroppen kontrollerer normalt præcis, hvor meget dens celler får lov til at vokse og dele sig. Det er når disse kontroller bliver sat ud af spil, kræft kan opstå. Gruppen vil prøve at fjerne en kontrol i celledelingen hos mus.

Transkriptionsfaktoren E2F's aktivitet opreguleres af proteiner, der dannes i den første del af cellecyklus. Frigjort E2F aktivitet tillader så dannelse af proteiner, der er nødvendige for DNA syntesen. I forsøgene forhøjes kunstigt E2F aktiviteten i celler hos levende mus ved at tillade dannelse af E2F fra et transgen. Transgenet er konstrueret sådan, at det kan aktiveres ved at tilføre musene en inducerende substans. I fravær af denne er transgenet inaktivt. Følgerne af for meget E2F vil blive undersøgt. Vil der dannes tumorer i det lange løb? Hvad er den tidlige virkning i cellerne? Vil organismen reagere anderledes?

Kroppen har måder at befri sig fra celler, der går amok ved ikke at respektere kontrollerne. Dette forsvar udøves ved at celler har en indbygget og meget velkontrolleret måde at dræbe sig selv på, når noget er fundementalt galt ved delingskontrollen. Denne mekanisme kaldes apoptose. Apoptose, kontrolleret selvmord, er ofte cellens svar på utidig DNA replikation. Gruppen prøver at forhindre apotose, bl.a. ved at krydse musene med mus, der mangler genet p53, som er involveret i induktion af apoptose

Ved at ændre disse to kontroller søges en bedre forståelse for, hvordan kræft kan opstå. På længere sigt er det håbet, at resultaterne vil bidrage til udvikling af mere præcise metoder til at gribe ind mod kræft (O. Karlström).

7. Proteasers betydning for tumor metastasering

I samarbejde med Finsenlaboratoriet er undersøgt tumormodeller, primært en model, der anvender en transgen mus, der udtrykker polyoma middle T onkogenet under kontrol af MMTV LTR, hvilket giver mammatumorer med 100% penetrans. Denne model er importeret, og krydsningsarbejde er startet, hvor den krydses med mus, der er deficiente i komponenter af plasminogen aktivering systemet. Endvidere er der blevet klonet et cDNA fragment af den såkaldte TACE (TNF-Alpha Converting Enzyme) fra mus, et enzym hvor kun det humane cDNA var kendt tidligere. Efter denne kloning er det undersøgt, om TACE mRNA var opreguleret i forskellige væv eller tumorer. Resultaterne viste, at mRNAet er tilstede i meget højt niveau i den transplanterede Lewis Lung tumor. Herefter blev det påvist, at TNF-alpha også er signifikant forøget i denne tumor. Disse forsøg fortsættes for at klargøre, om TNF-alpha er højt udtrykt i andre tumorer, og om dette cytokin kan have betydning for den signalering mellem cancerceller og det omgivende stroma, der er observeret i mange tumorer (M. Johnsen).

Afdeling for Proteinkemi

Forskning

1. Zink-finger proteiner og kitinaser

Gruppen arbejder med struktural og funktionel karakterisering af zink-fingerdomæner og -protei-

ner. Ved hjælp af bioinformatik er en række nye planteproteinfamilier med et RING-H_2 zinkfinger motiv blevet identificeret og de tilsvarende strukturer forudsagt. Co^{2+} er blevet benyttet som probe til undersøgelse af den strukturelle integritet af Cys2His2-finger proteinet AtZN7 og til definition af et nyt Cys4His2-finger motiv i AtZN3A, som repræsenterer en række eukaryote proteiner involveret i membrantrafikering og signaltransduktion. Funktionel karakterisering af AtZN7 tyder på, at dette proteins to zink-fingerdomæner binder DNA, men højst sandsynligt uspecifikt. Alternative funktioner, eksempelvis i protein-protein interaktioner, undersøges i to-hybrid gærsystemer. Det er vist, at AtZN3A er associeret med membraner, især plasma- og Golgimembraner. Proteinets *in vitro* binding til phospholipider er undersøgt. Resultaterne tyder på, at proteinet binder uspecifikt til negativt ladede phospholipider, også phosphatidylinositol(poly)phosphat, hovedsageligt ved hjælp af elektrostatiske interaktioner.

Plantekitinasers reaktionsmekanisme undersøges ved hjælp af protein-engineering. Der er således etableret heterolog ekspression af en kitinase, som er specielt velegnet til at undersøge graden af substrat-assisteret og nukleofil-medieret katalyse for klasse 18 glykosidaser (K. Skriver).

2. Peroxidaser

Studiet af struktur-funktions sammenhænge for plante- og svampeperoxidaser har været den centrale forskningsaktivitet. Spektroskopiske og kinetiske undersøgelser af site-directede mutanter i *Coprinus cinereus* peroxidasen (CIP) er skrevet sammen og publiceret. Ligeledes er det videre analysearbejde af de mange peroxidasegener fra modelplanten *Arabidopsis* fortsat med heterolog ekspression i udvalgte *E. coli* stammer, optimering af foldningsbetingelser og oprensning. Den tredimensionale struktur af tre nye rekombinante plante peroxidaser er blevet løst med røntgenkrystallografi af lektor Michael Gajhedes gruppe ved Kemisk Institut (Inger Kjærsgård, Katrine Abelskov, Hans Jespersen, Kaare Teilum, Kåre Meno, Mette Madsen, Yvonne B. Larsen, Karen G. Welinder).

Genetisk Afdeling

Afdelingens forskning omhandler genetisk styrede reguleringsprocesser i fortrinsvis eukaryotiske modelorganismer. Emnerne spænder vidt fra enkelte trin i det biokemiske stofskifte til specifikke celle/celle-interaktioner, signaltransduktion og differentiering.

Forskning

1. Reguleringsprocesser i spaltegær

1.1. Kønsdifferentiering og cellecyklus

De molekylære mekanismer, der styrer kønsprocesserne i spaltegæren *Schizosaccharomyces pombe*, udforskes med genetiske og cellebiologiske metoder. Selv om organismen er encellet, råder den over et nøje reguleret differentieringssystem. De egentlige kønsprocesser består af konjugation (zygotedannelse) og meiose (reduktionsdeling), hvorefter der dannes hvilesporer. Disse processer er underlagt en vækstfaseregulering, således at de først går i gang efter sult. I den indledende induktion medvirker komplementære peptidhormonlignende kønsferomoner og dertil passende receptorer, mens den efterfølgende signalprocesseringskaskade omfatter adskillige proteinkinaser og transskriptionsfaktorer. Inden for denne problemkreds arbejdes med feromon-påvirket genekspression og de pågældende genprodukters intracellulære lokalisering. Især analyseres mekanismerne bag den feromon-afhængige genaktivering og den karakteristiske midlertidige standsning af cellernes delingscyklus i G1-fasen, samt initieringen af meioseprogrammet, når dannelsen af en zygote er lykkedes. Tillige studeres de ledsagende cellemorfologiske processer både før og under zygotedannelsen. Yderligere udforskes den særlige nedregulering, der sætter feromonpåvirkede celler i stand til at genoptage den vegetative delingscyklus, når de ikke har kunnet danne par med en passende partnercelle.

Blandt årets nye resultater fremtræder følgende: Ste11-proteinet, som er den vigtigste af de differentierings-fremmende transskriptionsfaktorer, udtrykkes kun i G1-fasen, hvorefter det hurtigt elimineres gennem det ubiquitinerings-afhængige proteolysesystem. Det af os klonede formin-protein Fus1 bliver lokaliseret til fusionspunktet under zygotedannelsen igennem sit funktionelt nødvendige FH3-domæne. Meioseprogrammet er nøje forbeholdt de diploide zygoter, idet de to vigtigste transskripter til opstart af dette syntetiseres separat i hver sin partnercelle under påvirkning af det modsatte feromon. Derudover har vi nu observeret, at mRNA-stabiliteten også spiller ind, idet det ene af dem, *mat1-Pm* transskriptet, bliver betydeligt stabiliseret i nærvær af det andet,

mat1-Mm (O. Nielsen, R. Egel, I. Lautrup-Larsen, J. Petersen, P.W. Andersen, B. Søndergaard, N. Fridorf, M. Krause).

1.2. Kromatin-'silencing' og parrings-typeskift

Med 'silencing' betegnes det fænomen, at visse områder i genomet under aktiv medvirken af særlige proteiner bliver gjort utilgængelige for cellens normale genekspressionssystemer. Sådanne områder findes i spaltegær nær centromererne og telomererne, samt omkring de såkaldte tavse parringstypekassetter, der fungerer som backup-information til muliggørelse af den hyppigt og regelmæssigt forekommende udskiftning af den genetisk aktive parringstypekassette for det ene køn med en ny kopi for det modsatte. En høj grad af funktionel overlapning iagttages mellem silencingsmekanismerne for henholdsvis centromererne og de tavse parringstypekassetter. Vi har tidligere karakteriseret adskillige af de heri involverede genprodukter, og vi finder fortsat nye komponenter, dels ved målrettede screeningsmetoder og dels ved at granske det næsten fuldstændige genomsekventeringsprogram (G. Thon, R. Egel, P.K. Bjerling, I.S. Nielsen).

1.3. DNA-reparation og 'checkpoint'-kontrol

Endvidere undersøges det ene af to særlige kontrolsystemer, som overvåger DNA'et for skadevirkning og sinker celledelingsprogrammet, indtil eventuelle skader er blevet udbedret (O. Nielsen, P.U. Christensen; i samarbejde med A.M. Carr, Brighton, UK).

2. Gærgenetik (Saccharomyces)

2.1. Homolog og homoeolog rekombination

De molekylære mekanismer bag DNA-rekombination undersøges i et modelsystem, der bygger på artsfremmede kromosomer fra bryggerigær (*S. carlsbergensis*) indført i almindelig laboratoriegær (*S. cerevisiae*). Opstrøms for bryggerigærens ILV1 promotor er fundet et lokalt virkende 'hotspot' for meiotisk rekombination, hvis udstrækning og substruktur er blevet undersøgt. Endvidere har gruppen fundet og kortlagt en mutation, der tillader udveksling af genetisk information mellem de artsfremmede kromosomer med divergerende DNA-sekvens ('homoeolog' rekombination). Den er stærkt pleiotrop i sin fænotype og påvirker også stabiliteten af specifikke kromosomer i mitosen (T. Nilsson-Tillgren, J.V. Hansen).

2.2. Genomstruktur

Den her benyttede 'single chromosome transfer' teknik er tidligere blevet udviklet mellem den åbenbart allopolyploide *S. carlsbergensis* og *S. cerevisiae*, og denne metode bruges nu tilsvarende for *S. monacensis* og *S. bayanus*. Ved efterfølgende mosaikstrukturanalyse og DNA-sekventering i visse sammensatte kromosomer søges de faktorer belyst, der har haft betydning for den genetiske isolation mellem de involverede arter. Under dette arbejde har gruppen opdaget en minisatellit, hvad der ikke tidligere er beskrevet i gær, og nu kortlægges alle mini- og mikrosatelliter i den publicerede *S. cerevisiae* sekvens (T.H. Andersen og T. Nilsson-Tillgren; i samarbejde med Carlsberg Forskningscenter).

2.3. Transskriptionel regulering

Hvordan fastsættes det basale ekspressionsniveau af et givet gen, og hvordan styrer signaltransduktionen aktivitetsgraden af transskriptionelle aktivatorer? – Gruppen har karakteriseret de serin-afhængige DNA-respons-elementer (UASCHA) foran CHA1 genet samt det dertil bindende Cha4p protein. Da denne transskriptionsfaktor af Cys6-Zn-fingertypen både har aktiverende og represserende egenskaber, og oven i købet er bundet til UASCHA under alle vækstforhold, er dette et yderst interessant modelsystem, hvor alle de regulatorisk relevante intramolekylære omlagringer betinget af en høj serinkoncentration må foregå *in situ*, inden for et permanent DNA-Cha4p kompleks i selve promotorområdet.

Blandt årets vigtigste resultater kan nævnes følgende: Karakteriseringen af Cha4p proteinets adskillige subdomæner er blevet yderligere forfinet ved hjælp af deletionsscanning, og værktøjer til deres biokemiske analyse er ved at være færdigudviklet. Tæt ved nævnte DNACha4p kompleks er der blevet konstateret betydelige aktiverings-afhængige ændringer i kromatinstrukturen, idet det nærmest beliggende nukleosom deplaceres, hvorved der gives adgang til det TATA-bindende protein, hvis binding til promotoren generelt anses for den udløsende faktor til at sætte RNA-polymerasen i gang. Lokaliserede ændringer i kromatinstrukturen er ligeledes observeret i ILV1 promotoren (S. Holmberg, J. Moreira, C. Samuelsen, M. Torpdahl).

3. Genregulering i Drosophila

3.1. Embryonaludvikling

Signaltransduktion under differentieringen af

Drosophila melanogaster embryonet undersøges ved hjælp af en række gener og deres funktioner i forbindelse med etableringen af cellernes forskellige identitet langs den dorso-ventrale akse. Heri deltager mindst tre proteaser i en ensrettet kløvnings-kaskade, et hormon-lignende ligand-peptid og en receptor for dette. De pågældende gener er Gastrulation-defective, Snake og Easter (proteaser), samt Spaetzle (ligand) og Toll (receptor af non-RTK type). Gruppens undersøgelser koncentreres på Spaetzle, som er substrat for Easter og således kun danner virksomme ligandpeptider dér, hvor nævnte proteasekaskade er blevet aktiveret i forvejen. Denne signaltransduktionsvej er for nylig påvist i vertebrater, og den minder meget om immun-respons og cancerbiologiske processer i pattedyr. Lokalt varierende mønstre af specifikt regulerede proteaseaktiviteter synes også at spille en rolle andre steder under embryonaludviklingen. Således er gruppen på sporet af et sådant system i de nydannede polceller, som studeres videre (R. DeLotto, M. Dissing, A.K. Jørgensen, B. Voldborg, R.K. Jakobsen, K. Dahlgaard).

3.2. 7TM-receptorer

Der studeres tre forskellige 7TM-receptorer i transgene fluer for at klarlægge deres fysiologiske rolle. De pågældende gener blev fundet ved PCR-screening p.g.a. deres homologi til vertebrate hormonreceptorer (L. Søndergaard, D. Wehde, K.M. Pedersen; C.J.P. Grimmelikhuijzen, Zoologisk Institut).

3.3. Deoxynukleotid-stofskifte

To gener for henholdsvis en nukleosid- og en nukleotid-fosfokinase er blevet klonet og sekventeret. Undersøgelserne fortsættes på cDNA og proteinniveau (L. Søndergaard; B. Munch-Petersen, RUC; J. Piskur, DTU).

3.4. Pyrimidin-metabolisme

En mutant, som i samvirke med en mutation i carbamylfosfat syntetase II (suppressor af black) forårsager letalitet, er blevet lokaliseret til spidsen af X-kromosomet. Mutationen medfører selektiv sterilitet i hunnerne, men ikke i hannerne (E. Bahn; Z. Gojkovic, J. Piskur, DTU).

3.5. Heterolog ekspression

Adskillige gener for humane MHC II molekyler er transfekteret ind i *Drosophila* celler (permanente linier). Dette ekspressionssystem har vist sig at være langt mere effektivt end tilsvarende mammale cellekulturer, da MHC molekylerne fra det heterologe system ikke er 'loadede' med endogene peptider (L. Søndergaard; i samarbejde med forskere på Rigshospitalet).

4. Planternes molekylære genetik

Biosyntesen af fedtsyrer og lignende hydrofobe stoffer, såsom polyketid-antibiotika, kræver ret så specielt opbyggede kondenserende enzym-komplekser med dybe lommer, da det hele omgives af det vandrige cytoplasma. De pågældende produkters strukturelle mangfoldighed grundlægges af de forskellige, substrat-specifikke ketoacyl syntaser (KAS), når der dannes nye kulstofbindinger i en 3-trins reaktion. Gruppens mål er at bestemme, hvordan enkelte aminosyrer i KAS-sekvensen dikterer både reaktionsmekanismen og substratspecificiteten. Denne information kan udnyttes til fremstilling af nye enzymer, som kan indføje industrielt relevante funktionelle grupper i planteolier eller nye antibiotika. I projektet er identificeret enkelte aminosyrer, som deltager i katalysen, og i en nyligt bestemt krystalstruktur af KAS I enzymet er disse aminosyrer lokaliseret i den katalytiske lomme. I muteret KAS I, som er aktivt og binder fedtsyrer mere stabilt end vildtypen, har gruppen kunnet binde fedtsyresubstrater i krystallerne. Således forventes det at lære mere om, hvordan KAS-strukturen bestemmer ikke kun længden af de færdige fedtsyrer eller polyketider, men også andre kemiske varianter (P. v.Wettstein-Knowles, M. Siggaard-Andersen; J.G. Olsen, Kem. Inst.).

Plantefysiologisk Afdeling

Afdelingens forskning er centreret om plantemolekylærbiologi, og -fysiologi på individ- og celleniveau.

Forskning

1. Molekylærgenetik på Arabidopsis

En forskergruppe anvender modelplanten *Arabidopsis* (gåsemad) til molekylære og genetiske undersøgelser. Disse omfatter fusionsgenetiske screenings-analyser af mutageniserede planter, der udtrykker reportergenerne GUS fra *E. coli* og LUC fra ildfluen under kontrol af hormon-påvirkelige promotorer. Målet for dette arbejde er at identificere, kortlægge og klone nye regulatoriske gener, der virker in trans og formidler de hormonale reaktioner. Som eksempel kan nævnes, at dele af dette arbejde sigter mod identificering af

komponenter, som indgår i den negativt tilbagekoblede regulering af ga4- og ga5-generne. Disse koder for 3b-hydroxylasen og GA20-oxidasen, der katalyserer de sidste trin i syntesen af aktiv gibberellinsyre. Til det formål har gruppen isoleret 5' opstrøms-sekvenser af ga5 og transkriptionelt splejset dem til både GUS- og LUC-reportergenet. Disse konstruktioner er overført til planter, og ekspressionen analyseret i homozygotisk afkom. Tilsætning af hormonet gibberellinsyre nedregulerer deres ekspression, hvilket bekræfter, at der foregår en negativt tilbagekoblet regulering af ga5 på det transkriptionelle niveau. Endvidere er ekspressionen af reportergenerne meget forstærket ved tilsætning af hæmmere ("strå-forkortere") af enzymer, der virker tidligere i gibberellinets syntesevej. 5'-opstrøms-sekvenserne fra ga4 er også isoleret og anvendt til at frembringe en serie af 5'-deletioner fra ga4-promoteren, og disse er splejset til både GUS- og LUC-reportergenet (udført i samarbejde med Howard Goodman og medarbejdere fra Harvard University, Boston). 'Transient expression analysis' afslører, at ga4-promoteren er reguleret på samme måde som promoteren fra ga5. Analyse af konstruktioner, der bærer forskellige ga4-fragmenter, har ført til, at sekvenser der kontrollerer gibberellins tilbagekoblede regulering, kan lokaliseres til et område på 200 bp, som har basesekvenser svarende til ga5-promoteren.

Tilsvarende arbejde omfatter karakterisering af nye gener, der udviser hormonalt respons. Dele af dette arbejde, der udføres i samarbejde med John Rogers (Pulman, WA), omfatter karakterisering af en ny zink-finger transkriptionel repressor fra planter (Raventos et al., 1998). Denne repressor (HOTR) blev identificeret ved "southwestern screening" ved hjælp af fragmenter fra en gibberellinreguleret promotor, der rummer et hormonpåvirkeligt element (GARE). Mutagenisering *in vitro* og analyser for zink- og DNA-binding viste, at HOTR omfatter 3 nye zink-finger-motiver. HOTR bliver lokaliseret i kernen, og tilsvarende gener kommer til udtryk i flere forskellige planter. Funktionelle test in vivo på planteceller og gær tyder på, at HOTR kræver DNA-binding for at undertrykke transkriptionen fra adskillige promotorer. I planteceller undertrykker HOTR gibberellin-induktion af transkriptionen fra promotorer med GARE-elementet, men ikke abscisinsyre-induktion fra promotorer, hvor GARE er erstattet af et abscisinsyre-reguleret element (ABRE). Afkortede former af HOTR med DNA-bindende domæner aktiverer, eller afkobler en hæmning af, transkriptionen fra promotorer med GARE-elementet i fravær af gibberellin. Denne dominerende, positive aktivitet skyldes måske konkurrence med en eller flere endogene repressorer. "Northern hybridizations" indikerer, at HOTR mRNA er tilstede i væv, hvor gibberellin-aktiverede gener ikke kommer til udtryk, hvilket er i tråd med, at HOTR kan spille en rolle for ekspression af udviklings- eller plantehormon-styrede gener.

Andet arbejde med plantehormoner består i isolering af gener, der er involverede i abscisinsyre-biosyntesen. Aldehyd-oxidaser og xanthin-dehydrogeneaser/oxidaser hører til den molybdænafhængige hydroxylase-klasse af enzymer. Zymogrammer viser, at *Arabidopsis* har mindst 3 forskellige aldehyd-oxidaser og én xanthin-oxidase. Tre forskellige cDNA'er er isoleret fra cDNA-biblioteker fra rødder, og ud fra sammenligning af basesekvenser formodes de at kode for aldehyd-oxidase (AtAO1, 2 & 3). Både zymogrammer og "northern blot"- analyser viser et forskelligt ekspressionsmønster for de 3 aldehyd-oxidaser. En aldehyd-oxidase er det sidste trin i abscisinsyre-biosyntesen. AtAO1 kommer hovedsagelig til udtryk i frø og rødder, hvilket kan afspejle, at genet er involveret i abscisinsyre-biosyntesen.

Gruppen anvender også et "transposon-tagging" system til studiet af gener, der indgår i fysiologiske eller udviklingsrelaterede processer i *Arabidopsis*. I det forløbne år har gruppen frembragt 1600 transposon-linier. Ved en fænotypisk screening af 100 af disse blev bl.a. to recessive mutanter identificeret, og de pågældende mærkede gener og cDNA'er klonet. Det ene gen koder for en MAP-kinase (MAPK). Tabet af genet resulterer i celle-specifik dværgvækst. Gruppen har samarbejdet med Joe Kieber (U. Illinois) for at få bestemt, i hvilken signal-transduktionsvej denne MAPK indgår. Det andet gen koder for et nyt protein med leucin-rige områder (LRRP), som er domæner med protein/protein-interaktioner, og som optræder i proteiner med signalerende eller regulerende funktioner. Tab af LRRP-genet medfører uafvendelig celledød. Eftersom mange LRRP-gener fra planter er "forsvars"-gener, der formidler den hypersensitive reaktion på patogene angreb, kunne den recessive natur af LRRP-mutationen antyde, at det manglende protein er en negativ regulator af celledød. Der samarbejdes med Jeff Dangl (U.N. Carolina) i undersøgelserne af dette LRRP.

Andre projekter omfatter dannelsen af planteantistoffer mod RhD-antigen fra mennesker, og brugen af en bakteriel dehalogenase som en negativ, selektivbar markør i planter. Desuden har

gruppen næsten afsluttet et arbejde vedrørende membranbundne, calcium-bindende EFA27 proteiner fra *Arabidopsis*. (J. Mundy, O. Mattsson, A. Bøgh Jensen, D. Raventos, T. Hoff, D.T. Bouquin, L. Østergård, M. Petersen, H. Næsted, og G. Frandsen).

2. Optagelse af kuldioxid (CO_2) hos vandplanter

CO2-koncentrationen er påvist som den vigtigste hastighedsbegrænsende faktor for fotosyntesen hos undervandsplanter. CO_2-optagelsen sker ved diffusion gennem 1) et grænselag omkring bladet, 2) bladets kutikula og ydre cellevæg og 3) de indre vægge, intercellulærrummet og cytoplasmaet til kloro plasterne. Amfibiske planter kan vokse både med bladene under og over vandet. Luftbladene udviser en 3-5 gange større modstand mod CO_2-optagelse end vandbladene, målt i vand. Det er undersøgt om dette skyldes forskellig kutikulamodstand, men denne kan kun delvis gøre rede for forskellen. Tykkelsen af den ydre cellevæg kan spille en rolle, men bidrager aldrig til en fuldstændig forklaring (H. Frost-Christensen).

3. Måling af vandpotentiale

Der er udarbejdet og patentanmeldt en metode til måling af vandpotentiale i udskårne prøver og til måling på intakte planter. Ved dette princip vil det være muligt at opnå større nøjagtighed end man hidtil har opnået. Metoden benyttes til at følge planternes vandpotentiale (F. Floto)

Center for Enzymforskning

Center for Enzymforskning blev oprettet i 1994 på basis af en 5-årig bevilling fra Danmarks Grundforskningsfond og lukkes med udgangen af januar 1999, da bevillingen ikke er blevet fornyet. Hovedinteressen har været studier af enzymfamilier i nukleotidstofskiftet ofte i samarbejde med Center for Krystallografiske Undersøgelser (CKU), Kemisk Institut.

Individuelle projekter

1. PRPP syntase

PRPP syntase danner 5'-phosphoribosyl-1-pyrophosphat (PRPP) og AMP ud fra ribose-5-phosphat og ATP. Reaktionsproduktet, PRPP, bruges til syntese af alle purin og pyrimidin nukleotider, NAD og NADP, samt histidin og tryptophan. Vi undersøger PRPP syntase fra planter, gær og bakterier.

Organellokaliseringen af de fire spinat PRPP syntaser blev undersøgt. Isozym 2 blev transporteret til ærtekloroplaster *in vitro* under fraspaltning af et signalpeptid på ca. 40 aminosyrer. Isozym 3 transporteres sandsynligvis til mitokondrier, mens isozym 4 formentlig er lokaliseret i cytoplasma.

Genomet fra *Saccharomyces cerevisiae* indeholder fem PRS gener. Det viste sig, at kun parvis kombination af generne, PRS1 og PRS3, PRS2 og PRS5, eller PRS4 og PRS5, kunne komplementere det defekte prs-4 gen i *E. coli*. Dette tyder på, at der er to eller tre aktive PRPP syntaser i gæren (B.N. Krath, B. Hove-Jensen).

PRPP syntase fra *B. caldolyticus* blev oprenset til homogenitet og reaktionskinetikken undersøgt. Magnesiumion og fosfat var nødvendige for aktivitet. ADP og GDP inhiberede enzymet. Analytisk ultracentrifugering viste, at PRPP syntase eksisterer i flere oligomere former i opløsning, og at ligevægten mellem disse påvirkes af fosfat, magnesium, og substrater. Mutationer af aminosyrerne 199-208, blev konstrueret og analyseret for at belyse funktionen en løkke-struktur i proteinet. Kloning af PRPP syntase genet fra archaeaen *M. janaschii* muliggjorde produktion af store mængder enzym. En oprensningsprocedure er under udvikling (A.-K. Bentsen, J. McGuire, B. Hove-Jensen).

2. Phosphoribosyltransferaser

Phosphoribosyltransferaser (PRTaser) danner nukleotider under forbrug af PRPP, og kaldes ofte nukleotid syntaser.

Reaktionsmekanismen for OMP syntase fra *E. coli* blev klarlagt i samarbejde med Dr. C. Grubmeyer (Temple University, Philadelphia). Alle hastighedskonstanter for binding og dissociation af substrater og produkter, samt for de kemiske trin i katalysen, blev bestemt ved kombination af mange målemetoder. Det viste sig, at selve den kemiske reaktion imellem de to substrater (orotat og PRPP) bundet til enzymet, sker umådelig hurtigt, men frigørelsen af produkter er langsom og begrænser enzymets reaktionshastighed (C. Lundegaard, K.F. Jensen).

Et fælles træk ved alle strukturbestemte PRTaser er eksistensen af en fleksibel løkke, som menes at udelukke vand fra det aktive site under katalysen. I projektet er hele løkke-strukturen i uracil phosphoribosyltransferase (UPRTase) fra *B. subtilis* blevet fjernet. Da dette ikke ændrede Vmax for enzymet og kun medførte en begrænset stigning i Km for substraterne, må det konkluderes, at den fleksible løkke ikke har samme centra-

le rolle i UPRTasens katalytiske mekanisme, som for andre PRTaser. UPRTaserne viser en meget høj grad af konservering i den carboxyterminale del af proteinet. Strukturen, såvel som mutationsanalyser, tyder på, at dette område er involveret i bindingen af substratet uracil (J. Neuhard).

En anden meget konserveret sekvens i PRTaserne er en strækning på 13 aminosyrer, som er involveret i binding af PRPP. Mutationer i denne sekvens tyder dog på, at PRPP bindingsstedet i UPRTase også har betydning for katalysehastigheden og for binding af uracil til enzym-PRPP komplekset (C. Lundegaard, K.F. Jensen, J. Neuhard).

3. Nukleosidkinaser fra Bacillus subtilis

Uridine/cytidine kinase katalyserer dannelsen af UMP og CMP med GTP som fosfat donor. Genet blev klonet og proteinet oprenset til homogenitet. Krystallisering med henblik på strukturbestemmelse udføres af A.F. Jensen (CKU). Gelfiltrering og krydsbindingsforsøg tyder på, at enzymet hovedsageligt forekommer som en trimer. Det kræver Mg2+, evt.Mn2+ eller Fe2+, for at være aktivt. CTP er en potent hæmmer. Enzymet udviser hyperbolsk mætningskinetik for substratet MgGTP ved overskud af fri GTP og reaktionen følger en sekventiel mekanisme (K.A. McGuire, J. Neuhard).

Deoxyguanosin kinasen blev oprenset til homogenitet og delvist karakteriseret. Enzymet katalyserer fosforylering af deoxyguanosin og deoxyinosin med UTP som den foretrukne fosfat donor. dGTP er en meget stærk hæmmer af reaktionen (R.B. Andersen, J. Neuhard).

4. Dihydroorotat dehydrogenase (DHOD)

Krystalstrukturerne af to meget forskellige DHODer, som begge er opløselige proteiner, er tidligere blevet bestemt og vores funktionelle undersøgelser af disse er blevet fortsat i samarbejde med Dr. B.A. Palfey (Ann Arbor, Michigan). Imidlertid har meget af arbejdet i 1998 været koncentreret om DHOD fra *E. coli,* som repræsentant for de membranbundne DHODer, som findes i de fleste eukaryote organismer og mange Gram-negative bakterier. Da det ikke har været muligt at opnå gode krystaller, egnet til strukturbestemmelse, er det i projektet forsøgt at få indsigt i proteinets funktion ved brug af biokemiske og genetiske metoder. Trypsin spalter enzymet meget specifikt ved Arg-182, men de to dele forbliver associeret med hinanden. Det spaltede enzym binder både substrat og produkt med stor affinitet, men kan kun meget langsomt katalysere den kemiske reaktion. Dette antyder eksistensen af en fleksibel løkke over det aktive site. Al aktivitet ophører, hvis Ser-175 ændres til alanin, og da binding af substrat og produkt er upåvirket, antyder dette, at Ser-175 udelukkende har en katalytisk funktion.

Kinetiske undersøgelser viste, at *E. coli* enzymet må have adskilte bindingssteder for dihydroorotat/orotat og for de respiratoriske quinoner, der fungerer som elektron acceptorer. Ved at fjerne dele af proteinet har vi opnået evidens for, at de N-terminale sekvenser er involveret i kontakten til membranen og de respiratoriske quinoner (O. Björnberg, M. Ottosen, K.F. Jensen).

5. Cytidin deaminase (CDA) fra Bacillus

Cytidine deaminase fra *B. subtilis* indeholder ét katalytisk Zn og seks cysteinrester per subunit. Mutation i hver af tre cysteiner (C53, C86 og C89) medfører totalt bortfald af aktivitet. Disse er sandsynlige Zn-ligander. pH-afhængigheden for den katalytiske effektivitet (Vmax/Km) blev bestemt i samarbejde med professor R. Wolfenden, University of North Carolina. pKa-værdien var 4.7 for *E. coli* CDA, hvor en histidin og to cysteiner koordinerer Zn, og 5.4 for *B. subtilis* enzymet. Denne mindre forskel kan muligvis tilskrives forskellen i kordinationen af zink i de to enzymer (N.M. Jensen, J. Neuhard).

I samarbejde med professor A. Vita, Universitá di Camerino, Italien, er der påbegyndt en karakterisering af CDA fra *B. caldolyticus* og *B. psychrophilus*, som har optimale vækstemperaturer på henholdsvis 70 og 16 grader celcius (A. Cambi, J. Neuhard).

6. OMP decarboxylase

I projektet er der præpareret et derivat af OMP decarboxylase, hvor alle methionin rester er udskiftet med Se-methionin til hjælp for fase bestemmelse og strukturopklaring. Desuden er bindingen af et barbitursyre nukleotid undersøgt, som er en meget stærk hæmmer af aktiviteten og skulle tillade en éntydig identifikation af det aktive site (K.F. Jensen).

7. RNase PH

RNase PH medvirker ved modning af tRNA, idet det spalter nukleotidrester fra 3'-enderne af tRNA forstadier under brug af phosphat. Domænestrukturen af det hexamere enzym undersøges ved brug krydsbinding og spaltning med proteaser (L.S. Harlow, K.F. Jensen).

Gæsteforskere

Barkey, Tamar, University of West Florida, USA.
Bruni, Luis, Carracas Universitet.
Cazzamali, G., Italien.
Durand, Natalie, CNRS, Paris, Frankrig.
Milano, A., Italien.
Moyon, D. Frankrig.
Mustata, Tibiriu, New Europe College, Bukarest.
Petersen, G., USA.

Længerevarende rejser og studieophold

Christensen, P.U. ved Brighton Univ., England.
Petersen, J. ved Manchester Univ., England.
Frandsen, Gitte: Washington State University, USA.
Jensen, Nina Mejlhede Jensen: Studieophold ved Department of Biochemistry, University of North Carolina, Chapel Hill, USA.
Johnsen, M. har haft undervisningsfri hele året for at kunne deltage i forskningsprojekt på Finsen Laboratoriet.

Anden akademisk virksomhed

Bahn, E.: Formand f. fakultetets internationale udvalg; koordinator f. Socrates/Erasmus ICP Program.

Dandadell, Gert: Medlem af Fakultetets IT udvalg.

Egel, R.: Ekstern fagekspert for Norges Forskningsråd; arrangeret 25th Silver Jubilee FEBS Meeting og Kræftens Bekæmpelses Årsmøde i København.

Hoffmeyer, Jesper: Medlem af H-NEXA Policy and publications Board (H-NEXA is the H-Net discussion list affiliated with the NEXA Program at San Francisco State University. The NEXA Project works on the borderlands between the natural sciences and other disciplines, including the Humanities, on issues of mutual concern). Medlem af The international Committee of Jakob von Uexküll Centre, Tartu, University, Estland. Medlem af "Editorial Board" ved tidsskriftet, Cyernetics & Human Knowing. Leder af det internatiol Semiotic Selskabs, IASS's, Special Interest Group in Biosemiotics.

Hove-Jensen, Bjarne: Medlem af Editorial Board af det britiske tidsskrift Microbiology

Kjøller, A.: Medlem af styregruppen for Danidas projekt om Fires in tropical ecosystem.

Neuhard, Jan: Medlem af internationalt udvalg til evaluering af Department of Microbiology ved Flanders Interuniversity Institute for Biotechnology (VIB), Belgium.

Nilsson-Tillgren, T.: Formand f. MBI's ph.d.-udvalg; formand for koordineringsudvalg vedrørende biotekn. forskeruddan. i Hovedstadsområdet.

Nygaard, Per: Formand for valgbestyrelsen ved Københavns Universitet. Medlem af og næstformand for Københavns Universitets bladudvalg.

Olsen, J.: Medlem af koordineringsgruppen for Københavns Universitets satsningsområde Bioteknologi. Medlem af arbejdsgruppen vedrørende patentering og licensformidling. Medlem af Programmeringsudvalget for Bioteknologisk Forskningscenter. Medlem af bestyrelsen for Center for Bioteknologisk Procesforskning, DTU.

Struwe, Sten.: Koordinator for EUs Terrestrial Ecosystems Research Initiative.

Søndergaard, L.: formand f. DM's Sektion 2; formand i DM's universitetslærerafd.; fællestillidsmand ved Naturvidenskab, KU.; næstformand f. censorerne ved jordbrugsvidenskab.

Welinder, Karen G.: Editorial adviser to Biochemical Journal. Redaktionskomiteen for BioZoom.

Et stort antal af instituttets forskere har været inviteret som foredragsholdere ved nationale og internationale møder og kongresser.

Uddannelser

Instituttet underviser på studierne i biokemi, biologi og miljøkemi. Instituttets lærere afholder eller deltager i afholdelsen af 25 forskellige fag- eller kursusmoduler på bachelor- og kandidatuddannelserne.

En overordnet målsætning for undervisningen på instituttet er at træne de studerende i eksperimentel forskning såvel på kandidat- som på ph.d.-niveau. Instituttet har tradition for uddannelse af mange ph.d.'er og havde 69 indskrevne ph.d.-studerende ved udgangen af året. Af disse ph.d.-studerende var 15 på universitetsstipendium, 9 på ATV-ordning, 8 under Forskerakademiet, 5 på stipendium fra forskningsrådene og 32 på midler fra andre offentlige og private fonde eller i firmaansættelse.

Personaleforhold

Nyansættelser

Jørgensen, Hanne, laborant (1.2.98).
Møller, Anne Læssøe, laborant (1.4.98).
Vongvisuttiku, Suksawad, laborant (1.11.98).

Orlov

Floto, Franz, (4 mdr.).
Welinder, Karen G. (1 år).

Afgange
Julsgart, Juanitta, laborant (31.3.98).
Kewin, Bettina, overass. (31.12.98).
Pedersen, Mette Nordahl, laborant (31.12.98).
Sørensen, Michael A., adjunkt (31.10.98).
Thon, Geneviéve, adjunkt (31.12.98).
Wolff-Jensen, Elke, laborant (31.8.98).

Prismodtagere

Lektor Penny von Wettstein-Knowles har modtaget Direktør Ib Henriksens Forskerpris 1998 for sin forskning i plantebiokemi og genetik.

Lektor Karen Skriver blev tildelt fakultetets undervisningspris i biologi for 1998.

Lektor Allan Randrup Thomsen blev tildelt fakultetets undervisningspris i biokemi for 1998.

Internationalt og nationalt samarbejde

Instituttets forskere udfører i vid udstrækning forskning i såvel internationalt som nationalt samarbejde med forskere fra andre universiteter, offentlige forskningsinstitutioner, private forskningsinstitutioner og virksomheder. Inden for den EU-finansierede forskning deltager instituttet i 11 kontrakter, herunder 3 som Koordionator.

Langtidsplanlægning

Instituttet har i 1998 fortsat været stærkt involveret i planerne for oprettelse af det bioteknologiske forskningscenter ved Københavns Universitet. Et nedsat Biotek-Programmeringsudvalg med deltagelse fra Forskningsministeriets Byggedirektorat, Københavns Universitet og Hovedstadens Sygehusfællesskab har udarbejdet et forslag "Bioteknologisk Forskningscenter ved Tagensvej/Jagtvej Programarbejder, 28.04.1998" til udbygningsmodel i forbindelse med planlægning og opførelse at det Bioteknologiske Forskningscenter i området Tagensvej/Jagtvej. En implementering af denne plan vil medføre en stærk faglig styrkelse af den bioteknologiske og molekylærbiologiske forskning og undervisning ved Københavns Universitet. De planlagte fysiske rammer for Molekylærbiologisk Institut i centret vil betyde en løsning på instituttets problem gennem mange år med utilstrækkelige og umoderne lokaleforhold.

Institutleder Jørgen Olsen

Stab

Årsværk
VIP: 65,9
TAP: 60,5

VIP, internt finansieret
Andersen, Pernille Winding; forskningsass.
Andersen, Thomas Hvid; forskningsass.
Bahn, Erik; lektor.
Barkay, Tamar; gæsteprofessor.
Berchtold, Martin Werner; professor.
Bjerling, Pernille Kajsa; forskningsass.
Brown, Stanley; lektor.
Christiansen, Jan; lektor.
Dandanell, Gert; lektor.
Delotto, Robert; udenl. lektor.
Egel, Richard; professor.
Fischer, Roland; gæstelektor.
Floto, Franz; lektor.
Frost-Christensen, Henning; lektor.
Garrett, Roger Antony; professor.
Hoffmeyer, Jesper; lektor.
Holmberg, Steen; lektor.
Hove-Jensen, Bjarne; lektor.
Jacobsen, Kivin Dahl; forskningsadj.
Jensen, Anders Bøgh; adjunkt
Jensen, Bo; lektor.
Jespersen, Hans; forskningsadj.
Johnsen, Morten; lektor.
Kajsa, Pernilla Bjerling; forskningsass.
Karlstrøm, Olle; lektor.
Kjøller, Annelise Helene; lektor.
Mattsson, Jens Ole; lektor.
Mundy, John; professor.
Mygind, Bente Vibeke; lektor.
Neuhard, Jan Mikael; lektor.
Nielsen, Inga Sig; forskningsass.
Nielsen, Olaf Henning; lektor.
Nilsson-Tillgren, Nils Torsten; lektor.
Nygaard, Per; lektor.
Olsen, Jørgen; lektor.
Pedersen, Steen; lektor.
Petersen, Carsten; lektor.vikar.
Petersen, Randi Føns; forskningsass.
Samuelsen, Camilla Ottendahl; forskningsass.
Schultz, Anna Charlotte; forskningsass.
Siggaard-Andersen, Mads; lektor. vikar.
Skriver, Karen; lektor.
Struwe, Sten; lektor.
Søndergaard, Leif; lektor.
Sørensen, Michael Askvad; lektor. vikar.
Sørensen, Søren Johannes; lektor.
Tarabykina, Svetlana; forskningsadj.
Thomsen, Allan; lektor.
Thon, Genevieve; adjunkt.
Vester, Birte; lektor.
Voldborg, Bjørn Gunnar Rude; forskningsass.
Welinder, Karen Gjesing; lektor.
Westermann, Carl Peter; lektor.
Wettstein-Knowles, Penny Von; lektor.

Willumsen, Berthe Marie; lektor.
Ødum, Niels; lektor.
Aamund, Susanne Havn; forskn.adj.

Stipendiater (ph.d.-studerende)
Abelskov, Anne Katrine.
Almholt, Kasper.
Amstrup, Jan.
Andersen, Thomas Hvid.
Andersson, Michael.
Anthonsen, Vibeke Lillie.
Bentsen, Ann-Kristin Kofod.
Bjerling, Pernilla Kajsa.
Braunstein, Thomas Hartig.
Busch, Morten.
Christensen, Dorthe Lennert.
Christensen, Per Uhrskov.
Dagø, Lone.
Davy, Anne.
Dichmann, Darwin Sorento.
Dissing, Marianne Charlotte.
Einer-Jensen, Katja.
Ejrnæs, Anne Mette.
Engelholm, Lars Henning.
Foghsgaard, Lasse Jørgen.
Frandsen, Gitte Inselmann.
Gavnholt, Britta.
Georg, Birgitte.
Geshi, Naomi.
Gojkovic, Zoran.
Gram, Vivian Christine.
Grauslund, Morten.
Grell, Morten Nedergård.
Hansen, Johnny Arnsdorf.
Hansen, Lars Hestbjerg.
Hansen, Lone Hoedt.
Hansen, Malene.
Hansen, Susan Medom.
Harlow, Lene Schantz.
Hartvig, Line.
Hjortø, Gertrud Malene.
Hoffmann, Lise Camilla.
Holmberg, Christian Henrik.
Holst, Patricia Ann.
Jacobsen, Kivin Dahl.
Jensen, Charlotte Green.
Jensen, Jan.
Jensen, Jan Eric.
Jensen, Lene Bindslev.
Jensen, Nina Mejlhede.
Jensen, Rikke Louise Bolding.
Jensen, Simon Skjøde.
Johannesen, Helle.
Johannesen, Pia Francke.
Johansen, Teit Eliot.
Johnsen, Anders Risbjerg.
Jørgensen, Marianne Ulrich.
Jørgensen, Mette Christine.
Kaltoft, Mai-Britt.
Kjærsgård, Inger V.H.
Krath, Britta Naimi.
Krüger, Malene Kappen.
Larsen, Flemming.
Larsen, Lise.
Lautrup-Larsen, Inger.
Lindberg, Karen.
Lipthay, Julia Radnoti de.
Lundegaard, Claus.
Madsen, Birgitte.
Miller, Morten.
Moreira, José.
Nielsen, Inga Sig.
Nielsen, Jacob.
Nielsen, Klaus Hvid.
Nielsen, Ulrik Bjerl.
Næsted, Henrik.
Nørgaard, Lars.
Nørgaard, Per.
Olsen, Grith Skytte.
Olsen, Vicki.
Pedersen, Anette Amstrup.
Peng, Xu.
Petersen, Janni.
Petersen, Klaus.
Petersen, Morten.
Petersen, Randi Føns.
Plesner, Annette.
Porse, Bo Torben.
Rasmussen, Lasse Dam.
Ravnskov, Sabine Birgitte.
Schlein, Morten.
Sengeløv, Gitte.
Skak, Kresten.
Storgaard, Morten.
Sørensen, Palle Gravgaard.
Terp, Nina.
Thirup, Laila.
Ursø, Birgitte.
Westphal, Vibeke.
Wolff, Anne Mette.

TAP, internt finansieret
Alimi, Murtezan; praktikant.
Andersen, Bodil; laborant.
Andersen, Brit; hospitalslaborant.
Andreasen, Morten; praktikant.
Bach, Dorte; rengøringsassistent.
Bahn, Lis Lillian; overassistent.
Barr, Claus; Teknikumingeniør.
Berger, Yvonne; laborant.

Bonde, Rikke; praktikant.
Brink, Monica; praktikant.
Christensen, Jenny Steno; laboratorietekniker.
Christensen, Lis Møller; kontorfuldmægtig.
Christoffersen, Henrik; elektriker.
Frølich, Anna Lisa; rengøringsassistent.
Greve, Bo Bjørn; akademisk arbejder.
Hansen, Birgit Kirsten; rengøringsassistent.
Hansen, Janne Verhein; laborant.
Hansen, Lis Agnes; rengøringsassistent.
Hansen, Lis B.H. Dalgaard; fuldmægtig.
Hansen, Tonny Dedenroth; laboratorietekniker.
Jensen, Arne Lindhardt; laboratorietekniker.
Jensen, Kirsten; laborant.
Jensen, Kirsten Norma; rengøringsassistent.
Jensen, Lilly; rengøringsassistent.
Jensen, Nina; laborant.
Johansson, Lena Bjørn; laboratorietekniker.
Julsgart, Juanitta Vibeke; laboratorietekniker.
Jørgensen, Hanne; laborant.
Kewin, Bettina; overassistent.
Kjær, Berit; overassistent.
Knudsen, Marianne; laboratorietekniker.
Kolding, Birgith; laborant.
Krasilnikoff, Irmelin; bibliotekar.
Kringelum, Pia Windel; laborant.
Kaaring, Ying; laborant.
Lansø, Ole Verner Bjørn; overassistent.
Larsen, Karin; laboratorietekniker.
Lefeldt, Lis Arenholdt; kontorfuldmægtig.
Madsen, Mette Ulla; praktikant.
Mogensen, Jane Susie; rengøringsassistent.
Mortensen, Lone Malte; hospitalslaborant.
Mortensen, Marianne; overassistent.
Mortensen, Ulla; assistent.
Møller, Svend; betjent
Møller, Anne Læssøe; laborant.
Nielsen, Fritz Buster; laborant.
Nielsen, Lise Lotte; laborant.
Nielsen, Lissie Dahlgren; laborant.
Nielsen, Mogens E.; finmekaniker.
Nordskov, Mette; laboratorietekniker.
Olsen, Torben Flemming; ingeniørassistent.
Pedersen, Mette Nordahl; laboratorietekniker.
Phan, Thi Ngoc Hien; laborant.
Poulsen, Durita; laborant.
Rasmussen, Annett Skindbjerg; kontorfuldmægtig.
Schack, Lise Ellen; laborant.
Seidenfaden, Heidi Linda; praktikant
Stauning, Elisabeth; hospitalslaborant.
Stenzel, Rikke Frølund Bredvig; overassistent.
Thielsen, Ulla; rengøringsassistent.
Thomsen, Hanne Møller; laboratorietekniker.
Trajcevska, Silvija; praktikant.
Vestberg, Karin Pinholt; laboratoriekoordinator.
Vongvisuttikun, Suksawad; laborant.
Warrer, Marit Tanja; laborant.
Werge, Lene; laborant.
Wolff-Jensen, Elke; laboratorietekniker.
Ørsøe, Vibeke Søe; rengøringsassistent.

VIP, eksternt finansieret

Andersen, Birgitte; forskningsadj.
Andersson, Michael; forskningsass.
Aravalli, Rajagopal; forsker.
Bentsen, Ann-Kristin Kofod; forskningsass.
Bjørnberg, Olof; forskningsadj.
Bouquin, Thomas; forskningsadj.
Cirera, I Salicio Susanna; forskningsadj.
Greve, Bo Bjørn; forskningsass.
Hansen, Lars H.; forskningsass.
Hoff, Tine; forskningsadj.
Jensen, Kaj Frank; lektor, centerleder.
Jespersen, Hans; forskningsadj.
Jørgensen, Casper; forskningsass.
Kirillov, Stanislav; gæsteprofessor.
Lundegaard, Claus; forskningsass.
Lykke-Andersen, Jens; forskningsadj.
Mcguire, James Norton; forskningsadj.
Mcguire, Kirsten; forskningsadj.
Miller, Morten; forskningsadj.
Nielsen, Henrik; forskningsass.
Pedersen, Annette; forskningsass.
Porse, Bo Torben; forskningsadj.
Prieme, Anders; forskningsadj.
Ramirez, Martha Theresa; forskningsadj.
Rasmussen, Lasse Dam; forskningsass.
Rempulska Bujas, Grazyna; forskningsadj.
Schmalzigaug, Robert; forskningsass.
Segura, Dora Raventos; forskningsadj.
She, Qunxin; forskningsadj.
Siggaard-Andersen, Mads; forskningsadj.
Sørensen, Anders Morten Hay; forskningsadj.
Sørensen, Palle Gravgaard.
Teilum, Kaare; forskningsass.
Østergaard, Lars; forskningsadj.

TAP, eksternt finansieret

Andresen, Jørgen Gerhardt; laborant.
Awayez, Mariana; laborant.
Borneland, Pia; laborant.
Daniel, Eva; medhjælper.
Ingvorsen, Rikke Margrete; laborant.
Kahni, Mamoud N.; laborant.
Larsen, Nette M. Bak; laboratorietekniker.
Lundin, Jeanette De Sparra; laborant.
Nielsen, Michael; laborant.
Meier, Carsten; stud.medhjælp.
Puig, Eulalia Abril; stud.medhjælp.

Phan, Thi Ngoc Hoa; laborant.
Ragnars, Katrin; medhjælper.
Seidenfaden, Heidi Linda; laborant.

Ph.d-afhandlinger

Georg, Birgitte: Retinoic Acid Mediated Regulation of Vasosctive Intestinal Polypeptide Gene Expression.
Geshi, Naomi: Characterization of myrosinase-binding proteins during early stages of germination in Brassica napus.
Hansen, Lone Hoedt: Growth Hormone Induced Signal Transduction and Preadipocyte Differentiation.
Hartvig, Line: RNA Editing of the GluR2 Q/R Site.
Jacobsen, Kivin Dahl: Conditional Transformation in NIH Cells with the viral Hras-gene.
Jensen, Charlotte Green: Studies of the function of the Escherichia coli 4.5S RNA.
Jensen, Jan: Developmental Biology of the Pancreas: Specification of the Insulin-producing B-cel.
Johansen, Teit Eliot: Molecular Interactions of Cellular Proteins Studied by Expression and Mutagenesis.
Jørgensen, Marianne Ulrich: Characterization of the vacuolar protein sorting receptor Vps10p from Saccharomyces cerevisiae.
Kajsa, Pernilla Bjerling: Positional Silencing in the Mating-type Region of Schizosaccharomyces pombe: Analysis of Clr2 as a transacting factor, and exploring the range of cis-mediated effects beyond mat3-M.
Lautrup-Larsen, Inger: Characterization of the Byr1, Byr2 and Spk1 protein kinases involved in pheromone signal transduction in Schizosaccharomyces pombe.
Lundegaard, Claus: Kinetic Properties of Pyrimidine Phosphoribosyltransferases and Sequence Analysis of Type I Phosphoribosyltransferases.
Miller, Morten: An enzymatic approach in soil microbial ecology; with special emphaisis on fungal presence and activity.
Moreira, José M.A: Yeast REB 1 Protein Controls Basal Level Transcription by Nucleosome Positioning.
Petersen, Janni: A study of polarized growth and cell fusion during mating in Schizosaccharomyces pombe.
Petersen, Randi Føns: Genome Dynamics and Evolution of the Mitochondrial and Nuclear Genomes in Saccharomyces sensu lato Species.
Porse, Bo Torben: Substrate and Antibiotic interactions at the Ribosomal Peptidyl Transferase and GTPase Centers.
Ravnskov, Sabine: Interactions between arbuscular mycorrhizal fungi and saprotrophic microorganisms in soil.
Stricker, Karin de: Transcriptional Control of the Human Cholecystokinin Gene
Westphal, Vibeke: Protein Disulfide Isomerase. An enzyme involved in protein folding in the endoplasmic reticulum.
Wolff, Anne Mette: Secretion and activation of proteinase A in Saccharomyces cerevisiae.

Fondsstøtte

Danmarks Grundforskningsfond
Ph.d-afslutning Lene Schantz Harlow (Kaj Frank Jensen) kr. 713.823.

Novo Nordisk Fonden
Genom Sekventering af hypertermofile Archaea Pyrococcus furiosus og Sulfolobus solfactaricus (Roger A. Garrett) kr. 50.000.
Interaktion ml. ribosomale peptidyl transferase center og antibiotika studeret v.h.a. UV-crosslinking (Bo Torben Porse) kr. 40.000.

Danida
Fires in Tropical Ecosystems (Annelise Kjøller/Sten Struwe) kr. 463.097.

Det Strategiske Miljøforskningsprogram
Bæredygtig arealanvendelse (Annelise Kjøller) kr. 500.000.
Miljø- og sundhedsfarlige stoffer (Søren Sørensen) kr. 1.422.000.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Forekomst, spredning og persistens af resistensgerner i miljøet (Søren Sørensen) kr. 420.000.
Påvirkninger af den naturlige mikrobielle jordbundsflora som følge af unedbrudt antibiotika (Søren Sørensen) kr. 618.000.

Statens Byggeforskningsinstitut
Hurtigmetoder til måling af skimmelsvampe i bygninger (Sten Struwe) kr. 347.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
Mikrobiel økologi i terrestriske systemer (Sten Struwe) kr. 720.000.

EU
Control and optimisation of cellular bottlenecks in recombinant protein production (Steen Pedersen) kr. 1.204.064.

Kræftens Bekæmpelse
Inducible transgener til at undersøge regulatorer af cellecyklus og celledød (Olle Karlstrøm) kr. 357.750.

EU
Molecular Genetics of Gibberellin Feedback regulation (John Mundy) kr. 994.080.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Development of high quality ryegrass (John Mundy) kr. 389.000.
Udvikling af fremtidens kulturplanter (John Mundy) kr. 144.000.

Novo Nordisk Fonden
Microtiter spectrophoto, flour- and lumino-meter for molecular biology (John Mundy) kr. 70.000.

Statens Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige For
Feedback control of hormone biosynthesis (John Mundy) kr. 474.701.

Center for Biologisk Sekvensanalyse
Løn Henrik Nielsen (Olaf Nielsen) kr. 372.486.

Dansk Kræftforsknings Fond
Extracellular 'growth factor' regulation of a signal transduction pathway leaninf to tumor formation (Robert Delotto) kr. 50.000.

Direktør Ib Henriksens Fond
Anskaffelse af elektroforeseudstyr (Penny von Wettstein-Knowles) kr. 35.000.
Regulering af genekspression i gæren Saccharomyces cerevisiae (Steen Holmberg) kr. 30.000.

Kræftens Bekæmpelse
Spaltegær som modelsystem for studier af funktionen af Xeroderma pigmentosum gruppe E DNA-bindende p (Olaf Nielsen) kr. 436.000.

Lundbeckfonden
Anskaffelse af et modelsystem til undersøgelse af kromatin-strukturens betydning for genekspressen (Steen Holmberg) kr. 49.435.

Løvens Kemiske Fabrik
Kromatinstrukturens betydning for genekspression (Steen Holmberg) kr. 50.000.

Nor-Fa Nordisk Forskerakademi
Workshop juni 98 (Olaf Nielsen) kr. 51.000

Novo Nordisk Fonden
Chromatin structure and transcriptional activation (Steen Holmberg) kr. 50.000.
Control of recombination between homoeologous chromosomes (Torsten Nilsson-Tillgren) kr. 40.000.
Identification of transacting factors involved in directionality of mating-type switching ect. (Genevieve Thon) kr. 50.000.
Structural and functional relationships of beta-ketoacyl synthases (Penny von Wettstein-Knowles) kr. 50.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
Cloning and characterization of the key gene in sythesis of beta-diketones, a novel plant polyketide (Penny von Wettstein-Knowles) kr. 540.000.
Identifikation af genet, der koder for en unik deoxyribonukleosid kinase i Drosophila melangaster (Leif Søndergaard) kr. 540.000.
Mechanisms of molecular communication controlling gene expression and genome dynamics i yeast (Steen Holmberg) kr. 540.000.

Publikationer

Aravalli R.N., She Q., Garrett R.A.: Archaea and the new age of microorganisms. Trends Ecol Evol 13, s. 190-194, 1998.
Armstrong N.J., Steinbeisser H., Prothmann C., Delotto R., Rupp R.A.W.: Conserved Spätzle/Toll signaling in dorsoventral patterning of Xenopus embryos. Mechanisms of Development 71, s. 99-105, 1998.
Arnesen S., Eriksen S.H., Olsen J., Jensen B.: Increased production of α-amylase from Thermomyces lanuginosus by the addition of Tween 80. Enzyme and Microbial Technology 23, s. 249-252, 1998.
Bahn E.: Om vor biologiske virkelighed. i: Odontologi 98, s. 77-84, E. Hjørting-Hansen, Munksgaard, København 1998.
Baldellon C., Strub M-P., Berchtold M.W., Pauls T., Cave A., Padilla A.: ^{15}N NMR Relaxation studies of calcium-loaded parvalbumin show tight dynamics compared to those of other EF-

hand proteins. Biochemistry 37, s. 9964-9975, 1998.

Barkay T., Turner R.R., Rasmussen L.D., Kelly C.A., Rudd J.W.M.: Luminescence facilitated detection of bioavailable mercury in natural waters. i: Methods in Molecular Biology, Vol. 102: Bioluminescence Methods and Protocols, s. 231-246, R.A. LaRossa, Humana Press, USA 1998.

Bergner A., Muta T., Iwanaga S., Beisel H-G., Delotto R., Bode W.: Horseshoe crab coagulogen is an invertebrate protein with a nerve growth factor-like domain. Biological Chemistry 378, s. 283-287, 1997.

Cambi A., Vincenzetti S., Neuhard J., Costanzi S., Natalini P., Vita A.: Identification of four amino acids residues essential for catalysis in human cytidine deaminase by site-directed mutagenesis and chemical modifications. Protein Engineering Vol. 11, no. 1, s. 59-63, 1998.

Charlebois R.L., She Q., Sprott D.P., Sensen C.W., Garret R.A.: Sulfolobus genome: From genomics to biology. Curr. Opin. Microbiol. 1, s. 581-584, 1998.

Christensen J.H., Bauw G., Welinder K.G., Montagu M.V., Boerjan W.: Purification and Characterization of Peroxidases Correlated with Lignification in Poplar Xylem. Plant Physiol 118, s. 125-135, 1998.

Davey J., Christensen P.U., Nielsen O.: Identification of the transporter for the M-factor mating pheromone in fission yeast. Biochemical Society Transactions 25 (2), s. 224S, 1997.

DeLotto Y., Delotto R.: Proteolytic processing of the Drosophila Spätzle protein by Easter generates a dimeric NGF-like molecule with ventralising activity. Mechanisms of Development 72, s. 141-148, 1998.

Eriksen S.H., Jensen B., Olsen J.: Effect of N-linked glycosylation on secretion, activity, and stability of α-amylase from Aspergillus oryzae. Current Microbiology 37, s. 117-122, 1998.

Eriksen S.H., Søderblom T.B., Jensen B., Olsen J.: Uptake of phenylacetic acid by two strains of Penicillium chrysogenum. Biotechnology and Bioengineering 60, s. 310-316, 1998.

Fischer R., Julsgart J.V., Berchtold M.W.: High affinity calmodulin dynamics target sequence in the signalling molecule P13 kinase . FEBS Lett 425, s. 175-177, 1998.

Foltmann B., Szecsi P.B.: Pepsin B. i: Handbook of Proteolytic Enzymes, s. 814-815 (Chapt. 273) A.J. Barret, N.D. Rawlings, F.J. Woesner, Academic Press, 1998.

Foltmann B., Szecsi P.B.: Chymosin. i: Handbook of Proteolytic Enzymes, s. 815-819 (Chapt. 274) A.J. Barret, N.D. Rawlings, F.J. Woesner, Academic Press, 1998.

Gejlsbjerg B., Frette L., Westermann C.P.: Dynamics of N_2O production from activated sludge. Water Research 32, s. 2113-2121, 1998.

Gjørup O., Lukas J., Bartek J., Willumsen B.M.: Rac and Cdc42 are potent stimulators of E2F-dependent transcription capable of promoting retinoblastoma susceptibility gene product hyperphosphorylation. J Biol Chem 273, s. 18812-18818, 1998.

Gojkovic Z., Paracchini S., Piskur J.: A new model organism for studying the catabolism of pyrimidines and purines (Chapt. 94). i: Advances in Experimental Medicine and Biology, Volume 431: "Purine and Pyrimidine Metabolism in Man IX" s. 475-479, A. Griesmacher, P. Chiba, M.M. Müller, Plenum Press, New York, USA 1998.

Hansen B.E., Andersson E.C., Madsen L.S., Engberg J., Søndergaard L., Svejgaard A., Flugger L.: Functional characterization of HLA-DRA1*0101/ DRB1*0401 molecules expressed in Drosophila melanogaster cells. Tissue Antigens 51, s. 119-128, 1998.

Hansen L.H., Knudsen S., Sørensen S.J.: The effect of the lacY gene on the induction of IPTG inducible promoters, studied in Escherichia coli and Pseudomonas fluorescens. Current Microbiology 36, s. 341-347, 1998.

Hauser F., Søndergaard L., Grimmelikhuijzen C.: Molecular Cloning, Genomic Organization and Developmental Regulation of a Novel Receptor from Drosophila melanogaster Structurally related to Gonadotropin-Releasing Hormone Receptors from Vertebrates. Biochemical and Biophysical Research Communications 249, s. 822-828, 1998.

Henriksen A., Welinder K.G., Gajhede M.: Structure of Barley Grain Peroxidase Refined at 1.9 A Resolution. A plant Peroxidase Reversibly Inactived at Neutral pH. J Biol Chem 273, s. 2241-2248, 1998.

Henriksen A., Schuller D.J., Meno K., Welinder K.G., Smith A.T., Gajhede M.: Structural interactions between horseradish peroxidase C and the substrate benzhydroxamic acid determined by X-ray crystallography. Biochemistry 37, s. 8054-8060, 1998.

Hoff T., Frandsen G.I., Rocher A., Mundy J.: Biochemical and genetic characterization of three molybdenum cofactor hydroxylases in Arabidopsis thaliana. Biochim Biophys Acta 1398, s. 397-402, 1998.

Hoffmeyer J.N.: Surfaces Inside Surfaces. Cybernetics & Human Knowing Vol. 5, no. 1, s. 33-42, 1998.

Hoffmeyer J.N.: Life: The Invention of Externalism. i: Emergency, Coplexity, Hierarchy, Organization. Selected and Edited Papers from the ECHO III Conference. Acta Polytechnica Scandinavica No. 91, s. 187-196, Farre, G. and Oksala, T., Espoo, 1998.

Hoffmeyer J.N.: Semiosis and Biohistory: A Reply. Semiotics in the Biosphere: Reviews and a Rejoinder. Semiotica (Special Issue) Vol. 120, no. 3/4, s. 455-482, 1998.

Hoffmeyer J.N.: The Unfolding Semiosphere. i: Evolutionary Systems. Biological and Epistemological Perspectives on Selection and Self-Organization, s. 281-293, G. van de Vijver, S. Salthe and M. Delpos, Dordrecht: Kluwer, 1998.

Hoffmeyer J.N.: On the Origin of Intentional Systems. i: Interdigitations. Essays for Irmengard Rauch G.F. Carr, W. Harbert, & L. Zhang, Peter Lang Publishing Inc., New York 1998.

Hoffmeyer J.N.: Biosemiotics. i: Encyclopedia of Semiotics, s. 82-84, Paul Bouissac, Oxford University Press, New York/Oxford 1998.

Hoffmeyer J.N.: Receptors. i: Encyclopedia of Semiotics, s. 536-537, Paul Bouissac, Oxford University Press, New York/Oxford 1998.

Hoffmeyer J.N.: Umwelt. i: Encyclopedia of Semiotics, s. 623-624, Paul Bouissac, Oxford University Press, New York/Oxford 1998.

Holmberg C.H., Helin K., Sehested M., Karlström O.: E2F-1-Induced p53-independent apoptosis in transgenic mice. Oncogene 17, s. 143-155, 1998.

Horsted M.W., Dey E.S., Holmberg S., Kiellandt-Brandt M.C.: A novel esterase from Saccharomyces carlsbergensis, a possible function for the yeast TIP1 gene. Yeast 14, s. 793-803, 1998.

Jensen A.B., Goday A., Figueras M., Jessop A.C., Pages M.: Phosphorylation mediates the nuclear targeting of the maize Rab17 protein. Plant J 13, s. 691-698, 1998.

Jensen K.F., Bjørnberg O.: Evolutionary and functional families of dihydroorotate dehydrogenases. Paths To Pyrimidines 6, s. 20-28, 1998.

Jensen R.B., Jensen K.L., Jespersen H.M., Skriver K.: Widespread occurrence of a highly conserved RING-H2 zinc finger motif in the model plant Arabidopsis thaliana. FEBS lett. 436(2), s. 277-282, 1998.

Johnsen M., Lund L.R., Rømer J., Almholt K., Danø K.: Cancer invasion and tissue remodeling: Common themes in proteolytic matrix degradation. Curr Opin Cell Biol 10, s. 667-71, 1998.

Justesen A.F., Jespersen H.M., Welinder K.G.: Analysis of two incompletely spliced Arabidopsis cDNAs encoding novel types of peroxidase. Biochim Biophys Acta 1443, s. 149-154, 1998.

Kewei Y., Guanxiong C., Struwe S., Kjøller A.H.: Dynamics of denitrification potential in a Danish forest soil. Chinese Journal of Applied Ecology 9(2), s. 163-167, 1998.

Kjems J., Egebjerg J., Christiansen J.: Analysis of RNA-Protein Complexes *in vitro*. 252 s. Elsevier Science, Amsterdam 1998.

Kroer N., Barkay T., Sørensen S.J., Weber D.: Effect of root exudates and bacterial metabolic activity on conjugal gene transfer in the rhizosphere of a marsch plant. FEMS Microbiology Ecology 25, s. 375-384, 1998.

Krogan N.J., Zaharik M.L., Neuhard J., Kelln R.A.: A combination of three mutations, dcd, pyrH, and cdd, establishes thymidine (deoxyuridine) auxotrophy in thyA$^+$ strains of Salmonella typhimurium. J. Bacteriol. Vol. 180, no. 22, s. 5891-5895, 1998.

Krogh N., Olsen J., Jensen B., Reeslev M.: Uptake of Zn^{2+} by yeast and mycelial growth form of Aureobasidium pullulans grown in chemostat culture. FEMS Microbiology Letters 163, s. 249-253, 1998.

Krüger M.K., Pedersen S., Hagervall T.G., Sørensen M.A.: The modification of the wobble base of $tRNA^{Glu}$ modulates the translation rate of glutamic acid codons in vivo. J Mol Biol 284, s. 609-620, 1998.

Krüger M.K., Sørensen M.A.: Aminoacylation of hypomodified $tRNA^{Glu}$ in vivo. Journal of Molecular Biology 284, s. 621-631, 1998.

Lawton J.H., Moreno J.M., Struwe S.: Ecosystems research and the European Union environmental policy needs. Report of a Terrestrial Ecosystems Research Initiative (TERI) Concerted Action Workshop. 41 s. Universidad de Castilla – La Mancha, Spanien 1998.

Lykke-Andersen J., Christiansen J.: The C-terminal carboxy group of T7 RNA polymerase ensures efficient magnesium ion-dependent catalysis. Nucleic Acids Research Vol. 26, no. 24, s. 5630-5635, 1998.

Miller M., Palojärvi A., Rangger A., Reeslev M., Kjøller A.H.: The use of fluorogenic substrates to measure fungal presence and activity in soil. Applied and Environmental Microbiology 64, s. 613-617, 1998.

Moreira J.M.A., Holmberg S.: Nucleosome structure of the yeast CHA1 promoter: Analysis of activation-dependent chromatin remodeling of an RNA- polymerase-II-transcribed gene in TBP and RNA pol II mutants ..., The EMBO Journal 17 (20), s. 6028-6038, 1998.

Moreira J.M.A., Remacle J.E., Kielland-Brandt M.C., Holmberg S.: Datin, a yeast poly (dA:dT)-binding protein, behaves as an activator of the wild-type ILV1 promoter and interacts synergistically with Reb1p. Molecular and General Genetics 258, s. 95-103, 1998.

Munch-Petersen B., Piskur J., Søndergaard L.: Four Deoxynucleoside Kinase Activities from Drosophila melanogaster Are Contained within a Single Monomeric Enzyme, a New Multifunctional Deoxynucleoside Kinase. The Journal of Biological Chemistry 273 (7), s. 3926-3931, 1998.

Munch-Petersen B., Piskur J., Søndergaard L.: The single deoxynucleoside kinase in Drosophila melanogaster, Dm-dNK, is multifunctional and differs from the mammalian deoxynucleoside kinases (Chapt. 92). i: Advances in Experimental Medicine and Biology, Volume 431: "Purine and Pyrimidine Metabolism in Man IX", s. 465-469, A. Griesmacher, P. Chiba, M.M. Müller, Plenum Press, New York, USA 1998.

Neri F., Indiani C., Welinder K.G., Smulevich G.: Mutation of the distal arginine in Coprinus cinereus peroxidase: Structural implications. Eur J Biochem 251, s. 830-838, 1998.

Petersen J., Nielsen O., Egel R., Hagan I.M.: FH3, a domain found in formins, targets the fission yeast formin Fus1 to the projection tip during conjugation. The Journal of Cell Biology 141 (5), s. 1217-1228, 1998.

Petersen J., Heitz M.J., Hagan I.M.: Conjugation in S. pombe: Identification of a microtubule-organising centre, a requirement for microtubules and a role for Mad2. Current Biology 8 (Brief Communication), s. 963-966, 1998.

Petersen J., Nielsen O., Egel R., Hagan I.M.: F-actin distribution and function during sexual differentiation in Schizosaccharomyces pombe. Journal of Cell Science 111 (7), s. 867-876, 1998.

Porse B.T., Leviev I., Mankin A.S., Garrett R.A.: The antibiotic thiostrepton inhibits a functional transition within protein L11 at the ribosomal GTPase centre. J Mol Biol 276, s. 391-404, 1998.

Rasmussen C.B., Hiner A.N.P., Smith A.T., Welinder K.G.: Effect of Calcium, Other Ions, and pH on the Reactions of Barley Peroxidase with Hydrogen Peroxide and Fluoride. Control of Activity Through Conformational Change. J Biol Chem 273(4), s. 2232-2240, 1998.

Rasmussen L.D., Sørensen S.J.: The effect of longterm exposure to mercury on the bacterial community in marine sediment. Current Microbiology 36, s. 291-297, 1998.

Regenberg B., Holmberg S., Olsen L.D., Kielland-Brandt M.C.: Dip5p mediates high-affinity and high-capacity transport of L-glutamate and L-aspartate in Saccharomyces cerevisiae. Current Genetics 33, s. 171-177, 1998.

Rodriguez-Fonseca C., Garrett R.A.: Chemical and enzymatic probing of antibiotic-ribosome complexes. i: Protein Synthesis s. 311-324, R. Martin, Humana Press, N.J., USA 1998.

Rowland P., Bjørnberg O., Nielsen F.S., Jensen K.F., Larsen S.: The crystal structure of Lactococcus lactis dihydroorotate dehydrogenase A complexed with the enzyme reaction product throws light on its enzymatic function. Protein Science 7, s. 1269-1279, 1998.

Sand-Jensen K., Frost-Christensen H.: Photosynthesis of amphibious and obligately submerged plants in CO_2-rich lowland streams. Oecologia 117, s. 31-39, 1998.

Segura D.R., Skriver K., Schlein M., Karnahl K., Rogers S., Rogers J.C., Mundy J.: HRT, a novel transcriptional repressor from plants. J Biol Chem 273, s. 23313-20, 1998.

Sengeløv G., Sørensen S.J.: Methods for detection of conjugative plasmid transfer in aquatic environments. Current Microbiology 37, s. 274-280, 1998.

Sensen C.W., Charlebois R.L., Chow C., Clausen I.G., Curtis B., Doolittle W.F., Duguet M., Erauso G., Gaasterland T., Garrett R.A., Gordon P., Heikamp de Jong J.J.I., Jeffries A.C., Kozera C., Medina N., De Moors A., van der Oost O.O.J., Phan T.N.H., Ragan M., Schenk S., She Q., Singh R.K., Tolstrup N.: Completing the sequence of the Sulfolobus solfataricus P2 genome. Extremophiles 2, s. 305-312, 1998.

She Q., Phan H., Garrett R.A., Albers S-V., Stedman K.M., Zillig W.: Genetic profile of pNOB8 from Sulfolobus: The first conjugative plasmid from an archaeon. Extremophiles 2, s. 417-425, 1998.

Siggaard-Andersen M., Bangera G., Olsen J.G., Wettstein-Knowles P.v.: Defining the functions of highly conserved residues in β- ketoacyl-ACP synthases. i: Advances in Plant Lipid Research, s. 67-70, J. Sánchez, E. Cerdá-Olmedo, E. Martínez-Force, Universidad de Sevilla, Spain 1998.

Stuer-Lauridsen B., Nygaard P.: Purine Salvage in Two Halophilic Archaea: Characterization of Salvage Pathways and Isolation of Mutants Resistant to Purine Analogs. J. Bacteriol. Vol. 180, no. 3, s. 457-463, 1998.

Swift M.J., Andrén O., Brussard L., Briones M., Couteaux M-M., Ekschmitt K., Kjøller A.H., Loiseau P., Smith P.: Global change, soil biodiversity, and nitrogen cycling in terrestrial ecosystems: Three case studies. Global Change Biology 4, s. 729-743, 1998.

Sørensen M.A., Pedersen S.: Determination of the Peptide Elongation Rate in vivo. i: Protein Synthesis: Methods and protocols, s. 129-142, Ed. R. Martin, The Humana Press, Totowa, N.J., U.S.A. 1998.

Sørensen M.A., Fricke J., Pedersen S.: Ribosomal Protein S1 required for translation of most, if not all, natural mRNAs in Escherichia coli in vivo. J Mol Bio 280, s. 561-569, 1998.

Sørensen S.J., Schyberg T., Rønn R.: Predation by protozoa on Escherichia coli K12 in soil and transfer of resistance plasmid RP4 to indigenous bacteria in soil. Applied Soil Ecology 11, s. 79-90, 1998.

Sørensen S.J., Jensen L.: Transfer of plasmid RP4 in the spermosphere and rhizosphere of barley seedling. Antonie van Leeuwenhoek 73, s. 69-77, 1998.

Tams J.W., Welinder K.G.: Glycosylation and thermodynamic versus kinetic stability of horseradish peroxidase. FEBS Letters 421, s. 234-236, 1998.

Vester B., Nielsen A.K., Hansen L.H., Douthwaite S.: ErmE methyltransferase recognition elements in RNA substrates. J Mol Biol 282, s. 255-264, 1998.

Vincenzetti S., Cambi A., Neuhard J., Vita A.: Studies on cysteine residues involved in the active site of human cytidine deaminase. i: Purine and Pyrimidine Metabolism in Man IX, s. 305-308, Griesmacher et al., Plenum Press, New York 1998.

Vincenzetti S., Cambi A., Neuhard J., Garattini E., Vita A.: Recombinant human cytidine deaminase: Expression, purification, and characterization. Protein Expression and Purification 8, s. 247-254, 1996.

Wang J., Neuhard J., Eriksson S.: An Escherichia coli system expressing human deoxyribonucleoside salvage enzymes for evaluation of potential antiproliferative nucleoside analogs. Antimicrob Agents Chemother 42, s. 2620-2625, 1998.

Welinder K.G., Østergaard L., Teilum K.: Pattent Application PA 1998 01154. 1998.

Woodbury R., Wendin C., Clendenning J., Melendez J., Elkind J., Bartholomew D., Brown S., Furlong C.E.: Construction of biosensors using a gold-binding polypeptide and a miniature integrated surface plasmon resonance sensor. Biosensors and Bioelectronics 13, s. 1117-1126, 1998.

Zillig W., Arnold H.P., Holz I., Prangishvili D., Schweier A., Stedman K., She Q., Phan T.N.H., Garrett R.A., Kristjansson J.K.: Genetic elements in the extremely thermophillic archaeon Sulfolobus. Extremophiles 2, s. 131-140, 1998.

Østergaard L., Pedersen A.G., Jespersen H.M., Brunak S., Welinder K.G.: Computational analyses and annotations of the Arabidopsis peroxidase gene family. FEBS Lett 433, s. 98-102, 1998.

Østergaard P., Phan H., Johansen L.B., Egebjerg J., Østergaard L., Porse B.T., Garrett R.A.: Assembly of proteins and 5S rRNA to transcripts of the major structural domains of 23S rRNA. J Mol Biol 284, s. 227-240, 1998.

Zoofysiologi

August Krogh Institutet, (Institut for Fysiologi og Biokemi)

August Krogh Institutet består af følgende afdelinger: Zoofysiologisk Laboratorium (ZL), Laboratorium for Cellulær og Molekylær Fysiologi (LCMF) og Biokemisk afdeling (BKA). Desuden findes en administrationsafdeling fælles for hele instituttet. Instituttets forskning og undervisning rækker fra studier på biokemisk og molekylært niveau til integration af processer i det hele dyrs og menneskes fysiologi. AKI's ph.d.-skole udbyder kurser inden for de fleste af instituttets forskningsområder. I 1998 var der tilknyttet et personale på 29,8 VIP årsværk, samt 5,5 fondslønnede VIP-årsværk. Desuden 1 extern lektor. Det tekniske personale omfattede 33,1 årsværk samt 3,27 fondslønnede TAP årsværk. Til instituttet var knyttet 21 ph.d.-studerende.

Instituttet ledes (til og med 1998) af en bestyrelse bestående af institutlederen samt af 3 VIP'er og 2 TAP'er repræsenterende alle afdelinger. VIP: Institutleder Per Rosenkilde (ZL), Poul Kristensen (BKA), Ivana Novak (ZL), Lars Ole Simonsen (LCMF). TAP: Peter Korsgaard (BKA), Anne-Marie Lauridsen (BKA).

Afdelingsbestyrere er: P. Budtz (ZL), G. Christoffersen (LCMF), U. Rasmussen (BKA).

Administrationen

Lise Riis (administrator) er sekretær for ledelsen og varetager den praktiske administration af instituttet.

Pia Bilton (receptionist) administrerer undervisningslokaler og eksamenstilmeldinger, salg af undervisningsmateriale samt telefon- og postservice.

Helle Kovaltsenko (bogholder) er regnskabsfører for hele instituttets annuum.

Lis H. Christensen (bibliotekar) varetager biblioteket og skrivestuen (PUF, årbog og vejviser).

Th. Bernth (netværksmedarbejder) tager sig af EDB-netværket, dets installation og udvikling, hjulpet af Kirsten Abel (EDB assistent).

Instituttets virksomhed i øvrigt er beskrevet i de respektive afdelinger/laboratoriers forskningsberetninger.

Zoofysiologisk Laboratorium (ZL)

Zoofysiologien omhandler dyrs funktion og vekselvirkning med deres omgivelser. Vi belyser organfunktioner og deres regulering molekylært, i celle- og individfysiologisk, økologisk og evolutionært perspektiv (integrativ fysiologi). Vores hovedområder i forskning og den derpå baserede undervisning er [1)]Transport af elektrolytter og organiske molekyler. [2)]Salt- syre/base- og vandbalance. [3)]Vækst, udvikling og forplantning.

Terrestriske padders ionbalance og mekanismer for iontransport i paddenyre og hud

Samlerør har vigtig funktion i dannelse af fortyndet urin hos skrubtudser. Mikroperfusion og elektrofysiologiske teknikker anvendes til studier af iontransport i dette heterocellulære nyreafsnit (N. Møbjerg, I. Novak, E.H. Larsen). Projektet udvides med ultrastrukturelle studier af udviklingen af nyren hos grønbroget tudse i samarbejde med Å. Jespersen (ZI), måling af fluxe med $^{36}Cl^-$ (L.J. Jensen), og undersøgelse af ion- og vandbalance i den intakte organisme (U.A. Pedersen).

Padders drikning ved vandoptagelse gennem huden

Padder drikker ved at gøre et område af huden på dyrets underside mere permeabelt for vand. Denne mekanisme forudsætter, at der samtidig kommer en kraftig strøm af blod gennem dette hudområde, så det optagne vand bliver ført hurtigt bort. Med Laser-Doppler teknik kan lokale kredsløbsændringer følges præcist, og vi kan vise at en tørstig skrubtudse kan starte vandoptagelse og åbne for blodstrømmen på mindre end et minut. Vi undersøger nu de faktorer, der kan afstedkomme denne hurtige og præcise regulering (Arne Viborg og Per Rosenkilde).

Purinerg regulering af iontransport i pankreas

Pankreasgange har vist sig at have en betydelig funktion i forbindelse med udskillelse af bikarbonat. Vi har tidligere vist, at både nukleotider, såsom ATP og UTP, og Ca^{2+} er involverede i regulationen af bikarbonattransport i pankreasgange, og at der er en stor koordineret H^+ og HCO_3^- transport over både den basolaterale og luminale membran. Ved brug af fluorescens-optiske målinger, confocal laser scanning mikroskopi, patch-clamp og molekylærbiologiske metoder, har vi undersøgt, hvilke purinerge receptorer, der er involverede i bikarbonat sekretionen. I pankreas-

gange kunne to typer af purinerge receptorer påvises. UTP og ATP producerede store intracellulære Ca^{2+} koncentrationer, et fald i intracellulær pH og en depolarisering af cellemembranen. Disse effekter kunne skyldes aktivering af P2Y og P2X purinerge receptorer. Ved hjælp af RT-PCR kunne mRNA for to forskellige P2Y receptorer, og to forskellige P2X receptorer påvises.

Ca^{2+}-signalerings-vejene i pankreasgange er blevet undersøgt ved hjælp af såvel immunhistokemiske som fluorescens-optiske metoder, der har vist tilstedeværelse af en Na^+/Ca^{2+}-exchanger og Ca^{2+} transporterende proteiner. Hvorvidt disse er involverede i purinerg Ca signalering bliver for øjeblikket undersøgt (Ivana Novak, Jan Amstrup, Ieva Ankorina-Stark, S.E. Hede, C. Neumann).

Mekanismer for iontransport i paddehud og rotte bitestikel

Paddehud: Undersøgelserne af actin membrancytoskelettets rolle for regulering af ionkanalers aktivitet i paddehudens celler fortsættes. I patch-clamp studier undersøges effekten af mekanisk stræk på cellemembranernes ionkanalaktivitet, og cytoskelettet lokaliseres og kvantiseres med konfokal-mikroskopi på tyndsnit farvet med rhodamin-konjugeret phalloidin (Niels J. Willumsen, J.W. Mills og H.K. Andersen).

Bitestikel hos rotte: I samarbejde med Dennis Brown og Sylvie Breton under et studieophold ved Massachusett General Hospital, USA, er der med immunofluorescens mikroskopiske teknikker lokaliseret natrium-bikarbonat kotransportør (NBC) og AE2 anion exchanger i rottens bitestikel (Lars J. Jensen).

Isoton transport i vandtransporterende epiteler

Vi har opstillet en teori vedrørende mekanismen for isoton transport i lække epiteler, der postulerer dannelse af hyperton væske i epitelets laterale rum med efterfølgende recirculation af NaCl gennem cellerne. Vores eksperimentelle undersøgelser af tudsens tyndtarm bekræfter recirculation af Na^+ og paracellulær transport af vand. Vi studerer "anormal solvent drag" i den lække tudsehud, for at undersøge om dette komplekse – hidtil ikke forståede – fænomen kan analyseres inden for recirculationsteoriens begrebsramme. Til undersøgelse af sekretions-mekanismen i frøhudkirtler er anvendt whole-cell patch-clamp undersøgelser. Disse har medført cellulær karakterisering af sekretion via alpha- og beta-adrenerg stimulering og stimulering med prostaglandin E_2. Det er endvidere blevet fundet at cellerne i de sekretoriske acini er elektrisk koblede via gap junctions (Jakob B. Sørensen). I samarbejde med Jens Nørkær Sørensen (DTU) har vi opbygget en matematisk model af et epitel med recirculation af det aktivt transporterede molekyle. Modellen forudsiger mange egenskaber ved lække epiteler, og foruden isoton transport kan modellen gøre rede for "aktiv vandtransport" og "anormal solvent drag" (S. Nedergaard, H.H. Ussing, E. Hviid Larsen, Jeppe Frøslev, Jakob B. Sørensen).

Struktur-funktions forhold i ionkanaler

I samarbejde med Balaz Sarkadi (Budapest) studeres funktion af CFTR efter ekspression i Sf9-insektceller. Med genteknologiske metoder ændres aminosyresammensætningen i udvalgte områder af molekylet, og med patch clamp teknik studeres de ledsagende ændringer i ionkanalens ATP-afhængige regulering (Jens Peter Mejlvang, Erik Hviid Larsen). Under et ophold på UCLA er der i samarbejde med F. Bezanilla foretaget studier af struktur-funktions forhold i *Shaker* kalium kanaler. Dette har medført indlæring af teknikker (cut-open vaseline gap oocyte, site-directed fluorescent labelling), der muliggør samtidig monitering af struktur og funktion i ionkanaler (Jakob B. Sørensen).

Karakterisering af endogene ionkanaler i en insektcellelinie

Med henblik på expression af klonede ionkanaler fra vertebrater undersøges muligheden for at benytte en *Drosophila* cellelinie (S2). Det er derfor vigtigt at have et indgående kendskab til disse cellers endogene ionkanaler for at hindre forveksling med den ionkanal som ønskes udtrykt i S2 cellemembranen. Studiet foregår med patch-clamp teknik (Niels J. Willumsen, S. Reeh og E.H. Larsen).

Til karakterisering af proteinbindende domæner i membranproteiner er opsat et genetisk system i *Escherichia coli* med det N-terminale DNA-bindende domæne af bakteriofag-lambda-repressor som reporter for proteinbinding (J.C. Hu et al., Science 250, 1400, 1989). Her udnyttes, at lambda repressorens DNA-bindende domæne kræver et proteinbindende domæne for at repressere dannelse af lambda. Fire *E. coli* stammer er isoleret med plasmidkonstruktioner, der koder for varierende dele af lambda-repressorens DNA-bindende domæne. Vi har vist, at ingen af disse kan repressere lambda-udvikling, og at to fungerer som reporter for lacI repressorens dimerisationsdomæne. Dette assay er effektivt til selektion

af mutanter i proteinbindende domæner af membranproteiner, der er nødvendige for funktionen af disse (Solvejg Reeh).

Regulering af vækst og differentiering
Paddehuden: Vi har tidligere vist, at apoptose er en vigtig parameter i opretholdelse af epidermal homeostase hos skrubtudse. Ved hjælp af hormonal manipulation kan den epidermale apoptoserate indstilles over et bredt område. Dette udnyttes ved immunhistokemiske undersøgelser af apoptose i skrubtudseepidermis. Forsøg er påbegyndt med den fluorescerende membranpotentiale-sensitive probe DiBAC med henblik på at undersøge denne probes egnethed til identifikation og funktionelle studier af paddehudens mitokondrierige celler. I samarbejde med J. Bresciani (Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole) og cand.scient. Mette Westergaard er foretaget en lys- og elektronmikroskopisk undersøgelse af huden af *Hyperolius kihangae sp.n*. Materialet er under sammenskrivning (Povl E. Budtz).

Brystkræftceller: Undersøgelsen af den relative betydning af proliferation og apoptose for nettotilvæksten af den humane brystkræftcellelinie MCF-7, under indvirkning af østradiol og/eller tamoxifen, er afsluttet og materialet indsendt til publikation. En immunhistokemisk undersøgelse af ekspressionen af proteiner involverede i apoptotiske signaltransduktionsveje under indvirkning af østradiol og/eller tamoxifen er påbegyndt. Under indvirkning af østradiol secernerer MCF-7 bl.a. procathepsin-D. Resultaterne fra en første forsøgsserie er inkonklusive m.h.t. dette proteins mulige betydning som parakrin/autokrin vækstregulererende faktor, hvorfor undersøgelserne fortsættes (Povl E. Budtz).

Epitel-stroma interaktion: I lighed med sidste år arbejdes der fortsat med at afdække den molekylære baggrund for vækst og differentiering i det dynamiske samspil mellem epitel og bindevæv, med mammakirtlen som model. Specielt fokuseres der på bindevævscellers og epitelcellers molekylære differentieringsmønster som respons på reaktive tilstande bl.a. ved hjælp af 3-dimensionale dyrkningsmodeller, RT-PCR, "differential display", cDNA sekventering, PCR-kloning og regulerbar ekspression i eukaryote celler (Lone Rønnov-Jessen i samarbejde med Ole W. Petersen, Panum Instituttet og Mina J. Bissell, Berkeley).

Regulering af udvikling og metamorfose
Ålelarvers udvikling: Når glasål ankommer til danske og andre europæiske kystområder, er de midt i et metamorfoseforløb, reguleret af thyreoideahormon. Under metamorfosen indtager de ikke føde. Tarmen udvikles til sin funktion i de følgende vækststadier, men fuld sekretion af fordøjelsesenzymer finder først sted et godt stykke tid efter at den strukturelle udvikling synes afsluttet (Inger Marie Jegstrup og Per Rosenkilde).

Reproduktionsforstyrrende stoffer
Fremmedstoffer med østrogenvirkning kan påvises ved, at de inducerer syntese af æggeblommemateriale, vitellogenin, i f.eks. hanfisk, der normalt ikke producerer dette stof. I et samarbejde med Avedøre Spildevands-center I/S er denne metode brugt til at påvise, at renset spildevand før fortynding i recipienten har en svag østrogen aktivitet. Et hold vildfangede ål havde en påviselig vitellogeninaktivitet, der blev svagere under et ophold i spildevandet, hvad der tyder på tilstedeværelse af fremmedøstrogener i (nogle?) naturlige vandområder (Bo Neergaard Jacobsen, Ulla Rasmussen og Per Rosenkilde).

Eksperimentelt induceret autoimmunitet
Der arbejdes med voksne, ikke-bestrålede mus af begge køn, som efter miltcelletransplantation udvikler en exokrinopati, der kan sammenlignes med primært Sjögren's syndrom: En autoimmunsygdom, som hovedsagelig rammer postmenopausale kvinder. Der er udført semiallogene ("søskende") og isogene ("enæggede tvillinger") transplantationer. Et manuskript er antaget til publikation (Anne Ussing).

Ekstraordinært organisatorisk arbejde og forskningsbaserede aktiviteter

Povl Budtz, referee for Acta Zool., Cell Tissue Res.

Jørgen Gomme ansvarlig for EDB-netværket ved August Krogh Institutet, Zoologisk Institut og Museum. I studienævn for humanbiologi. I bestyrelsen for isotopkurser for læger. Medlem af bestyrelsen, Dansk Naturhistorisk Forening.

Erik Hviid Larsen i bestyrelsen for Europ. Soc. Comp. Physiol. Biochem., af Internat. Comm. Comp. Physiol., formand for Nationalkomitéen for Fysiologi, i redaktionskomitéen for J.Exp. Physiol. og J. Gen. Physiol., Referee for Am. J. Physiol., Eur. J. Physiol., J. Gen. Physiol., J. Physiol., J. Membr. Physiol., Europhysics Letters, medarrangør af "Epithelial water transport in health and disease" (Sandbjerg Gods).

Lis Olesen Larsen i redaktionskomité for J. Herpetol., og referee for Europ. J. Appl & Occup. Physiol.

Ivana Novak referee for Pflügers Archiv, Am.

J. Physiol., J. General Physiol., Trends Pharmacological Sci. Physiol.

Per Rosenkilde i redaktionskomité for Gen. Comp. Endocrinol. og referee for J. Fish Biol., Environm. Toxicol. Chem., Amer. Zool., Acta Zool.; i Internat. Comm. Amphibian Endocrinol.; Evalueret biologiundervisningen ved universiteterne i Tartu og Tallinn, Estland; i styringsgruppen for et projekt under Miljøstyrelsen: Effekter af pesticider på padder; i styringsgruppen for et projekt under Fødevareministeriet: Bekæmpelse af sygdomme i akvakultur; i Undervisningsministeriets tværgående fagkonsulentgruppe for biologi; Censorformand, DLH og Institutleder for AKI.

Lone Rønnov-Jessen referee for Cancer Research og *in vitro* Cell Dev. Biol.

Niels J. Willumsen er i Biologisk Studienævn (vicestudieleder) og Fakultetets Internationale udv., referee for Pflügers Archiv og Am. J. Physiol.

Dansk Naturvidenskabsfestival: Foredrag holdt af Jørgen Gomme, Lis Olesen Larsen, Per Rosenkilde og Niels J. Willumsen.

Ph.d.-kurser

'Ion Channel Patch Clamp Electrophysiology'.

Forskningsophold, Studieophold og Gæsteforelæsninger

Lars J. Jensen har været på studieophold (6 mdr.) ved Massachusetts General Hospital, Harvard Univ., Boston, USA.

Ivana Novak: KAS Glostrup; Woods Hole, USA.

Jacob B. Sørensen har været på studieophold (6 mdr.) ved UCLA, California, USA.

Niels J. Willumsen: University of North Carolina at Chapel Hill, USA.

Deltagelse i kongres m.v.

Lis Olesen Larsen: 8. Int. Congr. Obesity, Paris (poster).

Erik Hviid Larsen: Joint Congress of the German and Scandinavian Physiological Societies, Hamburg.

Ivana Novak: Joint Congress of the German and Scandinavian Physiological Societies, Hamburg.

Per Rosenkilde: 8th Ann. Meeting SETAC Europe, Bordeaux og VIII Int. Symp. Fish Physiol., Uppsala.

Lone Rønnov-Jessen: Joint Congress of the German and Scandinavian Physiological Societies, Hamburg.

Anne Ussing: "XXVIIIth Annual Meeting and XIIIth Summer School of the Scandinavian Society for Immunology", København (poster).

Niels J. Willumsen: Joint Congress of the German and Scandinavian Physiological Societies, Hamburg, Experimental Biology 98, San Francisco.

Abstracts

Bjørnsbo, K.S., Lammert, O., Grunnet, N., Dich, J., Faber, P., Hellerstein, M.K., Larsen, L.O. & Quistorff, B.: "Isocaloric overfeeding with carbohydrate or fat in male volunteers. Methodological problems related to experimental overfeeding". Europ. J. Clin. Nutr. 52, Suppl. 2.

Bjørnsbo, K.S., Faber, P., Lammert, O., Grunnet, N., Dich, J., Quistorff, B. & Larsen, L.O.: "Overconsumption of carbohydrate or fat in young men. I: Effect on body weight and fat mass". Int. J. Obesity 22, Suppl. 3, S184.

Faber, P., Bjørnsbo, K.S., Dich, J., Grunnet, N., Lammert, O., Larsen, L.O., Quistorff, B. & Pedersen, O.B.: "Overconsumption of carbohydrate or fat in young men. IV: Relationship between body weight, body fat, insulin and leptin". Int. J. Obesity 22, Suppl. 3, S184.

Grunnet, N., Lammert, O., Dich, J., Faber, P., Hellerstein, M.K., Bjørnsbo, K.S., Larsen, L.O. & Quistorff, B: "Isocaloric overfeeding with carbohydrate or fat in male volunteers. Effects on weight, fat mass, resting energy expenditure and hepatic de novo lipogenesis". Acta Physiol. Scand. 163, A15.

Gudjonsson, T., Rønnov-Jessen, L., Bissell, M.J. & Petersen, O.W.: Human myoepithelial cells correct luminal inside-out alveoli in a three-dimensional collagen gel culture. American Association for Cancer Research, New Orleans, LA, USA, March 28.-April 1.

Jegstrup, I.M, & Rosenkilde, P.: Patterns of thyroid hormone in larval stages of European eel, Anguilla anguilla, VIII Int. Symp. Fish Physiol., Uppsala.

Jørgensen, S.F., Reeh, S., Sørensen, J.B., Willumsen, N.J., & Larsen, E.H.: Features of *h*CFTR Cl^- channels in *Sf*9 cells. Pflügers Arch. 435 (6): P 6-2, R 102.

Lammert, O., Grunnet, N., Faber, P., Bjørnsbo, K.S., Dich, J., Larsen, L.O. & Quistorff, B.: "Overconsumption of carbohydrate or fat in young men. II: Effects on energy expenditure during sleep and faecal energy loss". Int. J. Obesity 22, Suppl. 3, S184.

Larsen, L.O., Hellerstein, M.K., Grunnet, N., Lammert, O., Dich, J., Faber, P., Bjørnsbo, K.S. &

Quistorff, B.: "Overconsumption of carbohydrate or fat in young men. III: Total and hepatic de novo lipogenesis". Int. J. Obesity 22, Suppl. 3, S184.

Rosenkilde, P.: Deformed toadlets in the Copenhagen area. 8th Annual Meeting SETAC Europe, Bordeaux.

Rosenkilde, P., & Jegstrup, I.M.: Feeding and growth in farmed eel larvae. VIII Int. Symp. Fish Physiol., Uppsala.

Rønnov-Jessen, L., Gudjonsson, T., Bissell, M.J. & Petersen, O.W.: Reconstitution of epithelial-stromal interactions in physiologically relevant extracellular matrices. Joint Congress of the German and Scandinavian Physiological Societies, Hamburg, Germany, March 7.-11.

Sander, L., Rønnov-Jessen, L. & Petersen, O.W.: Differentially expressed genes in breast cancer. Danish Cancer Society Annual Meeting, Vilvorde, Denmark, May 2nd.

Sørensen, J.B., & Larsen, E.H.: Co-existence of Cl^- – and Na^+-channels in the apical membrane of exocrine gland acini from frog skin (*Rana esculenta*) J. Physiol 507.P: 2P.

Sørensen, J.B., & Larsen, E.H. Single-channel properties of Cl^- channels from the luminal membrane of frog skin glands (*Rana esculenta*). Pflügers Arch. 435 (6): O 1-3, R 53.

Ussing, A.P., Naeser, P., Sørensen, I. & Prause, J.U.: Isogeneic spleen cell transfer does not produce Sjögren's syndrome-like autoimmune exocrinopathy in murine F1 hybrids. Scand. J. Immunol. 47: 638.

Willumsen, N.J., Reeh, S., & Larsen, E.H. Endogenous chloride channels in the plasma membrane of a *Drosophila* foetal (S2) cell line. Pflügers Arch. 435 (6): P 6-3, R 102.

Kandidateksaminer
Biologi: 5 stk.

Laboratoriet for Cellulær og Molekylær Fysiologi (LCMF)

Laboratoriets forskningsaktivitet ligger inden for områderne almen, cellulær og molekylær fysiologi. De fleste projekter omhandler processer, der er knyttet til cellemembranen: Na^+/K^+-pumpens molekylære struktur og funktionsmekanisme, studier af konduktive iontransporter i humane erythrocyter og patch-clamp studier af receptor-styrede kationkanaler fra erythrocyter, studier af laktat/proton-transport i muskler og af iontransport og volumenregulering i Ehrlich celler. Endvidere undersøges ilttransport og Na^+/H^+-udveksling i kerneholdige erythrocyter, calciumbindende proteiner (annexiner) fra eukaryote celler, den intracellulære omsætning af pattedyrcellens proteiner og proteasomets struktur og funktion. Inden for neurobiologien arbejdes der med hukommelsesfremmende stoffer og med hukommelses-relaterede synaptiske processer samt med EEG-analyser.

Regulering af anionkonduktans og den Ca^{2+}- aktiverede K^+-kanal i erythrocytmembranen med særligt henblik på rodox-regulering og cytoplasmatiske co-faktorer samt individuelle annexiners bindingsspecificitet til lipid-headgroups og modulering af membran-komponenters funktion via annexin/Ca^{2+}-associering med gramicidin som model-system

A. onduktive membranfluxe med særligt henblik på volumenkontrol af seglceller, hvor vi ved anvendelse af en ny type reversibel anion-transport inhibitor har vist, at blokering af anion strømmen nedsætter volumentab under deoxygenering. Dette indikerer at den konduktive efflux er baseret på maksimal eller tæt på maksimal åbning af de Ca^{2+}-aktiverede K^+-kanaler. (samarbejde med Palle Christophersen, Neurosearch).

B. Proteinkemisk og anden funktionel karakterisering af calpromotin med henblik på erythrocyttens redox-homeostase. Det er vist at Ca^{2+}-bindingssitet på den Ca^{2+}-aktiverede K^+-kanal udgøres af calmodulin i fast association til kanalproteinet. Da calpromotin indgår i thiol-specifikke redox-reaktioner og associeringen af proteinet i seglceller er øget, undersøges samspillet mellem disse stoffer og reguleringen af transport-processer, specielt i det røde blodlegeme.

C. Bindingsspecificiteten af annexiner til forskellige "head-groups" og den mulige funktionelle indflydelse af den Ca^{2+}-afhængige binding til cellemembranen undersøges ved brug af et gramicidin-modelsystem, hvor kinetikken som funktion af annexin-binding til kunstige lipid-membraner bestemmes. Vi har fundet, at association af annexiner har en dybtgående indflydelse på denne kinetik. Yderligere tyder målingerne på at der er forskel på de enkelte annexiners effekt (P. Bennekou, B.I. Kristensen, P. Kristensen, A.J. Jørgensen, K. Eskesen, D.E. Rasmussen, G. Bengtson, E.S. Hansen og S. Johansen).

Na,K-pumpens struktur og funktion
Na,K-pumpen genererer og vedligeholder transmembrane Na/K iongradienter, der er baggrund for impulsledning, kontrol af cellevolumen og transport af vigtige stoffer i tarm og nyre. Opklaring af struktur og funktion af Na,K-tranport proteiner i cellemembraner er derfor central for forståelse af vigtige biologiske og medicinske problemer. Na,K-pumpen er reguleret i et afstemt samspil med kanaler for Na^+ og K^+ og cotransportsystemer for ioner og næringsstoffer og den regulerede aktive transport af Na^+ og K^+ er nøgleproces for kontrol af organismens væske og saltbalance og regulation af blodtrykket. I projektet arbejder vi med to hovedlinier. Den ene er at krystallisere Na,K-pumpens protein for at løse den 3-dimensionale struktur med høj opløsning. Den anden er heterolog ekspression af rekombinante mutanter af pumpens proteiner i mængder, der tillader analyse af de enkelte aminosyre sidekæders bidrag til binding af specifikke ligander, Na^+, K^+, ATP, således at vi kan opklare struktur-funktions sammenhænge og få basale oplysninger om det molekylære grundlag for kation binding og transport.

I kationprojektet samarbejder vi med prof. dr. S. Karlish, Biochemistry dept., Weizman Institutet, Israel. Undersøgelse af Na,K-pumpens fysiologiske funktioner i nyren gennemføres i samarbejde med Astrid Heide og Steen Christensen, Farmakologisk Institut, Panuminstitutet. I studier over regulering af isoformer af Na,K-pumpen i hjertet samarbejder vi med Susie Mihailidou og Helge H. Rasmussen, Department of Cardiology, Royal North Shore Hospital, Sydney, New South Wales, Australia (Peter Leth Jørgensen, Per Amstrup Pedersen, Jesper Morten Nielsen, Jakob Helding Rasmussen, Karl Lücking, Jesper Roland Jørgensen, Bo Kristensen, David Sørensen, Lilian Beenfeldt Holgersen, Dorthe Meinertz, Lotte Friis Jørgensen, Rikke Louise Koch, Kasper Hvilsom Jørgensen).

Udvikling af ekspressionssystemer til produktion af membranproteiner
Manglen på højtydende ekspressionssystemer for membranproteiner er det første begrænsende trin i forsøg på strukturbestemmelse. Vi har derfor udviklet sådanne systemer for VPAC1 receptoren fra rotte og en human Ca^{2+}-aktiveret K^+ kanal. VIP receptoren er medlem af familien af TM7 receptorer (receptorer med syv transmembrane segmenter). Der findes i dag ingen karakterisering af den tredimensionelle struktur af disse farmakologisk interessante TM7 receptorer. Det er lykkedes at finde omstændigheder, hvor den heterologt fremstillede VIP receptor kan solubiliseres i detergent i en aktiv form, der skal tjene som udgangspunkt for krystallisations forsøg. I VIP receptor projektet samarbejdes der med seniorforsker lic. scient Jeppe H. Tams (Bispebjerg Hospital) og i K^+ kanal projektet med Adjunkt Dan Klærke (Panum Instituttet, KU) (Per Amstrup Pedersen, Marianne K. Hansen).

Neurobiologi A: Klasse I metabotrofe glutamat-receptorers betydning for indlæring hos rotter
Den klasse I selektive antagonist, "AIDA", har vist en dobbelt effekt på rotters indlæring i en spatial test 1) hæmning af dannelsen af langtids-hukommelse, 2) fremning af episodisk korttidshukommelse. Resultater fra mus trænet i en anden type spatial test har bekræftet virkningen på korttids-hukommelse (Gert R.J. Christoffersen).

Neurobiologi B: Potentiering af feltpotentialer i rottens hippocampo-præfrontale bane
Der registreres feltpotentialer i det prælimbiske område efter stimulation i hippocampal Ca1-region hos rotter. Hidtil ubeskrevne komponenter i feltpotentialerne er blevet karakteriseret. Det er konstateret at hver enkelt komponent udviser "long-term potentiation" i forskellig grad. Der er etableret en teknik til samtidig lokal "push-pull" infusion og potential-måling (Gert R.J. Christoffersen).

Neurobiologi C: Topografisk analyse af humane elektro-encephalografiske potentialer under voluntær perceptions-kontrol
Med en forsøgsteknik udviklet her på laboratoriet måles EEG-potentialer relateret til mental koncentration om en umiddelbart forestående og forventet lydstimulus. Analyse af den topografiske fordeling over hjernebarken af de perceptoriske "forberedelses-potentialer" har vist et fronto-polart maximum. Da det er første gang, disse frontopolare potentialer registreres er en række forskellige typer kontrolmålinger foretaget med henblik på at belyse tænkelige fejlkilders indflydelse. Resultater fra mere end 50 forsøgspersoner bekræfter forberedelsespotentialernes lokale udbredelse (Lis Engdahl Nielsen, Gert R.J. Christoffersen).

pH regulering i muskler
Der arbejdes med at udforske de transportsystemer, som er af betydning for pH reguleringen i muskler. I øjeblikket studeres laktat/H^+ co-transportøren og Na^+/H^+ exchange systemet (Carsten Juel).

Flow regulering i muskler
Der arbejdes med at beskrive de ionændringer i muskel interstitiet, som har betydning for reguleringen af den lokale blodgennemstrømning under arbejde (Carsten Juel, Henriette Pilegaard, Vigdis Christie).

Na^+/H^+ – udveksling i humane røde blodlegemer og respiratorisk ilttransport
Det tidligere eksperimentelle arbejde begrunder den antagelse, at Na^+/H^+ – udveksling over cellemembranen i humane røde blodlegemer understøtter den respiratoriske ilttransport ved lavt, men fysiologisk CO_2/HCO_3^{-} indhold i blodet. Det eksperimentelle arbejde i 1998 har hovedsageligt drejet sig om direkte påvisning af Na^+/H^+ – exchange over cellemembranen i humane røde blodlegemer under disse cellers iltoptagelse og iltafgivelse. Forsøgene indicerer, at der ved lavt, men fysiologisk CO_2/HCO_3^{-} indhold i mediet under iltoptagelse foregår en transport af brintioner ud af cellerne og under iltafgivelse en transport af brintioner ind i cellerne, begge veje tilsyneladende ved en Na^+/H^+-exchange mekanisme. Transporten hæmmes således af amilorid og er følsom for ændringer i Na^+-koncentrationsgradienten over cellemembranen. Der arbejdes nu på at vise, om der også foregår en modsat rettet transport af Na^+ over cellemembranen under cellernes iltoptagelse og iltafgivelse ved denne Na^+/H^+-exchange mekanisme. Ved dette års eksperimentelle arbejde har det vist sig nødvendigt nærmere at undersøge Na^+/H^+-exchange mekanismens funktion i humane røde blodlegemer og især, under hvilke forhold Na^+/H^+-exchange er aktiveret i denne celletype (Niels-Chr. Jørgensen).

'Set point' for koordineret regulering af volumen-regulatoriske iontransport systemer i Ehrlich celler
I anisotone medier svulmer h.h.v. skrumper Ehrlich celler initialt som næsten perfekte osmometre, men regulerer herefter i lighed med andre pattedyrceller deres volumen tilbage mod isotont cellevolumen ved et RVD h.h.v. RVI respons. Cellernes volumenregulering er imidlertid inkomplet, og cellevolumen er således tydeligt forhøjet henholdsvis nedsat efter afsluttet RVD henholdsvis RVI respons. Vi har kunnet vise, at cellevolumen er præcist reguleret også i anisotone medier, men at der sker et skift af cellernes volumen 'set point', som afhænger af ionstyrken, eller snarere af koncentrationen i cytoplasma af organiske osmolytter eller uorganiske ioner, hvoraf Cl^- synes en oplagt kandidat. 'Set point' er fælles for RVD og RVI transport systemerne, og der sker en koordineret regulering af disse, formentlig via protein kinaser/fosfataser (Henrik Harbak, Inga Somer og Lars Ole Simonsen).

Efter *in vivo* mærkning af Ehrlich celler med [2-^{3}H]*myo*-inositol ses en aberrant ^{3}H mærkning af ATP og GTP, som let giver anledning til interferens ved kromatografi af de samtidigt mærkede inositolfosfater. Denne aberrante mærkning er påvist både i ribose- og i purindelen af nukleotiderne (Søren Christensen i samarbejde med Hans Klenow og Kay Overgaard-Hansen, Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik, Panum Instituttet).

Inviterede foredrag
Peter Leth Jørgensen: Chairman for Symposium on Transport ATPases, 25th FEBS Silver Jubilee Meeting, Copenhagen, July 1998. Symposium on Transport ATPases, European Bioenergetics Conference, Göteborg, July 1998. Guest lectures at Department of Physiology, University of Cornell, New York, Department of Physiology, Yale University, New Haven; Department of Chemistry, University of Virginia, USA.

Per Amstrup Pedersen: Holdt foredrag på 25th FEBS Meeting i København 1998.

Kongresser og møder
G.R.J. Christoffersen: International Neuropsychological Society. Årsmøde, Honolulu. European Neuroscience Forum, Berlin. Society for Neuroscience. Årsmøde, Los Angeles.

L.E. Nielsen: First International Workshop on MMN and its clinical applications, Helsinki.

L.O. Simonsen har deltaget i 31. Fællesmøde om Membrantransport, Sandbjerg Gods ved Sønderborg (maj).

Medlemskaber
G.R.J. Christoffersen: American Society for Neuro Science og European Neroscience Assosiation.

Peter Leth Jørgensen: Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Danmarks Naturvidenskabelige Akademi, American Society of Biochemistry and Molecular Biology, Editorial Board for Journal of Membrane Biology, Member of the Advisory Committees for: 2nd FASEB Conference on Transport ATPases, Snowmass, Colorado, July 1999; 1st International Conference on Control and Diseases of Sodium Dependent Transport Proteins and Ion Channels, Shizuoka, Japan August 1999; IXth International Conference on the Na,K-pump, Sapporo, Japan, August 1999.

L.O. Simonsen er medlem af Physiological Society, U.K.

Organisatorisk arbejde

G.R.J. Christoffersen: Leder af Neurovidenskabeligt Center for Kognition og Hukommelse. Laboratoriebestyrer, LCMF. Formand for Biblioteksudvalget, AKI.

Peter Leth Jørgensen: Formand for ph.d.-udvalget for AKI. Medansøger for KU. om Bioteknologisk Instrumentcenter december 1998.

Per Amstrup Pedersen: Kasserer i Biologisk Selskab. Medlem af bestyrelsen for August Krogh Institutet. Medlem af American Society for Genetics.

L.O. Simonsen er medarrangør af Fællesmøder om Membrantransport, Sandbjerg Gods ved Sønderborg (i samarbejde med Steen Dissing, Medicinsk Fysiologisk Institut, Panum Instituttet, og Torben Clausen, Fysiologisk Institut, Aarhus Universitet).

Abstracts

Christensen, L.H. & Christoffersen, G.R.J. The metabotropic glutamate receptor antagonist, aida, enchance short-term memory in a watermace for mice and delayed match-to-position performance in rats. Europe. J. Neurosci. 1998, 10, suppl. 10, 149.

Christensen, L.H. & Christoffersen, G.R.J.: Procedural within-session learning is facilitated by the metabotropic glutamate receptor antagonist, aidam in a spatial task for rats. Europe. J. Neurosci. 1998, 10, suppl. 10, 141.

Christoffersen, G.R.J., Nielsen, L.E., Pallesen, J., & Andersen, T.: Frontal event-related potentials associated with readiness for auditory perception. Soc. Neurosci. Abstr. 1998-24 part (2). p 1676.

Christoffersen, G.R.J., Groth, A.V., Marstrand, L., Nielsen, J.B. & Nielsen, L.E.: Analysis of frontal event related potentials associated with anticipation of auditory perceptian. Journ. Int. Neuropsychol. Soc. 1998 4(1), 66.

DaCosta, N.M., Kemp, A. & Christoffersen, G.R.J.: Long-term potentiation in multiple components of field potentials in the hippocampo-prefrontal pathway of rats. Portuguese Soc. Neurosci. Abstr. 1998.

Nielsen, J.M., Pedersen, P.A., Karlish, S.J.D, & Jørgensen, P.L.: Cation occlusion in recombinant pig kidney & alfa1 & beta1 Na,K-ATPase: Consequences of mutations to intramembane carboxylic acids. Acta Physiol. Scand. 1998, 163: Suppl 643, 313.

Rasmussen, J.H., Pedersen, P.A., Nielsen, J.M., Lanfermeijer, F.C., & Jørgensen, P.L.: Importance of Glu327 of & alfa-subunit of Na,K-ATPase for binding and occlusion of Na^+ and K^+. Acta Physiol. Scand. 1998, 163: Suppl 643, 315.

Pedersen, P.A., Rasmussen, J.H., Lanfermeijer, F.C., & P.L.Jørgensen, P.L.: Consequences of mutations to transiently phosphorylated aspartate in &alfa-subunit of pig kidney Na,K-ATPase for nucleotide interactions and E_1-E_2 conformational equilibrium. Acta Physiol. Scand. 163: 1998 Suppl 643, 317.

Jørgensen, J.R., Jacobsen, M.D., Houghton-Larsen, J., Røske Nielsen, A., Jørgensen, P.L., & Pedersen P.A.: Expression in Saccharomyces cerevisiae of mutations to the putative ATP binding site in Na,K-ATPase from pig kidney. Proc. 25th FEBS Meeting 1998, P31.20.

Rasmussen, J.H., Pedersen, P.A., & Jørgensen. P.L.: Importance of intramembrane carboxylate, asparagine, and threonine residues for coordination of Na^+ in the Na,K-pump. Proc. 25th FEBS Meeting 1998, P39.15.

Pedersen, P.A., Nielsen, J.M., Rasmussen, J.H., & Jørgensen. P.L.: Identification of cation coordinating amino acid residues in pig kidney Na,K-ATPase. Proc. 25th FEBS Meeting 1998, P39.20.

Hansen, M.K., Tams, J., Pedersen, P.A., & Fahrenkrug, J.: Expression of rat vasointestinal polypeptide receptor 1 (rVIPR1) in yeast saccharomyces cerevisiae 25th FEBS Meeting 1998, P35.13.

Kandidateksaminer

Biologi: 6 stk
Biokemi: 6 stk.

Biokemisk afdeling (BKA)

Forskningen grupperer sig inden for emnerne: Proteinkemi og termodynamik, membrantransport-systemers mekanisme og regulation samt mitochondriestofskifte og stofskifteregulation. Klavs Hendil fra LCMF er blevet overflyttet til gruppen på BKA.

Biokemiske undersøgelser af leddyrs hudskelet (kutikula)

Projektets formål er at opnå en detaljeret forståelse af sammenhængen mellem biologiske kompositmaterialers egenskaber og deres molekylære opbygning. Hovedindsatsen i 1998 har været sammenligning af aminosyresekvenserne for en række proteiner isoleret fra kutikula fra forskelli-

ge udvalgte leddyrgrupper (insekter, mider, ederkopper, krebsdyr). På grundlag af de gennem årene opnåede resultater har vi foreslået en model for kutikulaens molekylære struktur. Undersøgelserne er udført i nært samarbejde med professor Peter Roepstorffs forskningsgruppe ved Odense Univ. (Svend O. Andersen, Dorthe Nielsen).

Protein nedbrydning i eukaryote celler
Proteiner i vore celler nedbrydes hurtigt efter deres syntese, hvilket er vigtigt for bl.a. regulering af stofskifte, af cellernes deling, og for cellulær immunitet. Enzymet, der er ansvarligt for nedbrydningen, kaldes 26 S proteasomet og er næsten på størrelse med et ribosom. Vi fremstiller fortsat monoklonale antistoffer mod enkelte komponenter i proteasen. Antistofferne anvendes til at bestemme 26S proteinasens struktur, dels ved kemisk krydsbinding af nabostillede proteiner fulgt af elektroforese og immun-blotting, dels ved elektronmikroskopi af komplekser mellem proteasomer og antistoffer (K.B. Hendil, Anne-Marie Lauridsen i samarbejde med Burkhardt Dahlmann & Friedrich Kopp, Düsseldorf). 26 S proteasomets proteolytiske midterdel, 20 S proteasomet, er blevet immobiliseret på Sepharose. Preparationen anvendes til oprensning af proteiner med affinitet for proteasomet. Foreløbigt er PA28, en aktivator af proteasomet, isoleret på denne måde. Samtidigt har vi detekteret en ukendt peptidase aktivitet i fraktionerede cellehomogenater. Vi er ved at identificere dette protein (Karen Dissing, Wolfgang Uerkvitz).

Proteinstabilitet og molekylær genkendelse
Projektets formål er at tilvejebringe fysiske-kemiske beskrivelser af proteiners strukturelle stabilitet, proteiners specifikke genkendelse af andre molekyler og at kortlægge sammenhængene mellem disse fænomener. Blandt de undersøgte proteiner indgår stivelseshydrolyserende enzymer fra svampe og planter, acyl-Coenzym A bindende protein fra gær, lysozym fra hønseæggehvide, folat-bindende protein fra komælk, fedtsyresyntese-repressor fra *E. coli* samt plasminogen kringle 4 og tetranectin fra human plasma.

Metodikker
Standard proteinkemiske metoder, differentiel skanning kalorimetri, isotermisk titreringskalorimetri og overfladeplasmonresonansabsorption.

Samarbejde med grupper ledet af henholdsvis Birte Svensson, Carlsberg Laboratorium; Ulla Christensen, Kemisk Institut, KU; Peter Roepstorff, OU; Henrik Dalbøge, Novo Nordisk; Jens Knudsen, OU; Steen Ingemann Hansen, Hillerød Sygehus; Jan Holm, Herning Sygehus og Michael Etzerodt, ÅU (Bent W. Sigurskjold og Trine Christensen).

Intracellulær Signalering
Biofysisk og biokemisk karakterisering af mekanismer og signalstoffer, som indgår i reguleringen af de transportsystemer, der er ansvarlige for opretholdelsen af cellens vand- og ionindhold samt af cellulært pH.

Delprojekter
1. Volumenfølsomme ionkanalers elektrofysiologiske og biokemiske egenskaber samt karakterisering af deres aktiveringsmekanismer: Vi undersøger Ca^{2+}, leukotrien D_4 (LTD_4) og lysophosphatidylsyre (LPA)s mulige rolle som signalstoffer i forbindelse med aktivering af de svulmningsaktiverede K^+-, Cl– og organisk osmolyt kanaler. LTD_4 kan i lave koncentrationer (< 5nM) aktivere K^+- og organisk osmolyt kanaler uden at inducere en stigning i frit intracellulært Ca^{2+}, $[Ca^{2+}]_i$. Den LTD_4-aktiverede K^+strøm (målt i whole cell patch clamp forsøg) er som den svulmningsaktiverede K^+ strøm, ufølsom for charybdotoxin (ChTX), og udviser samme rektifikations egenskaber mens både den Ca^{2+}- og LPA-aktiverede K^+ efflux er ChTX følsom. Det volumenregulatoriske respons kan ligeledes forløbe uden en målelig stigning i $[Ca^{2+}]_i$. Om cellesvulmning og LTD_4 aktiverer de samme K^+ kanaler i Ehrlich celler undersøges i øjeblikket. LTD_4 receptoren er ved at blive karakteriseret med hensyn til affinitetskonstanter og ionfølsomhed. Vi har klonet en leukotriene B_4 (LTB_4) receptor og forsøger nu at klone LTD_4 receptoren.

2. Cytoskelettets rolle under regulering af iontransport: Et intakt F-aktin cytoskelet kræves for aktivering af ionkanaler efter cellesvulmning, mens Na,K,2Cl cotransportsystemet aktiveres ved depolymerisering af F-actin filamenter. På celler hvor F-aktin er mærket med rhodaminphalloidin har vi ved hjælp af confocalmikroskopi vist, at cellesvulmning fører til depolymerisering af F-aktin mens celleskrumpning fører til forøget F-aktin polymerisering.

3. Fosfolipase A_2 stimulering ved cellesvulmning og ved stigning i $[Ca^{2+}]_i$: Stimulering af fosfolipase A_2 er det initielle trin i volumen reguleringen i Ehrlich celler og i hjerneceller og G-proteiner er involveret i aktiveringsprocessen. I Ehrlich celler bliver den af fosfolipase A_2 frigivne arachidonsyre omdannet til LTD_4 af enzymet 5-lipoxygenase (5-LO). Både fosfolipase A_2 og 5-LO findes normalt frit i cellen, men ved en Ca^{2+}-af-

hængig aktivering af disse enzymer translokerer de til cellekernens membran. Ved mærkning af disse enzymer med fluorescerende antistoffer i Ehrlich celler, er vi i gang med at vise, at der under det volumenregulatoriske respons ligeledes forekommer en translokation af enzymerne til kernens membran på trods af processens tilsyneladende uafhængighed af Ca^{2+}.

4. Struktur, funktion og regulering af Na,K,2Cl cotransportsystemet: Vi har vist, hvordan cotransportsystemet under transport af ioner occluderer K^+ i molekylet. Celleskrumpning og tilsætning af vækstfaktorer inducerer en korttids aktivering af cotransporteren, som involverer "myosin light chain kinase", mens længere tids inkubering i hypertone medier fører til en øget ekspression af Na,K,2Cl cotransportproteiner. Ved hjælp af immunfældninger, todimensional gel elektroforese og Western blotting undersøges disse reguleringer nærmere.

5. Regulering af cellulært pH: Vi arbejder med pH regulering i kortikale neuroner og i Ehrlich ascites tumor celler. Cellerne har et Na-afhængigt Cl/HCO_3 udvekslingssystem, som er det vigtigste pH-regulerende system ved fysiologisk pH. Desuden er der beskrevet et volumenfølsomt Na/H udvekslings system (NHE), der i Ehrlich celler aktiveres af protein kinase C. Ved hjælp af monoklonale antistoffer mod de forskellige NHE former undersøger vi desuden forekomsten og lokaliseringen af disse.

6. Kinasers og fosfatasers rolle i regulering af 2Na,Cl,taurin cotransportsystemet i Ehrlich celler og i HeLa celler. Med polyklonale antistoffer mod taurintransportsystemet undersøger vi ved Western blotting taurintransportsystemets fosforyleringsgrad efter akut og efter langtidsexponering for høj osmolaritet.

7. Karakterisering af den svulmningsinducerede taurintransport i HeLa celler: Der fokuseres på nucleotiders, calcium og phospholipiders rolle i aktivering/regulering af den volumen følsomme taurin kanal.

Iscaemi i hjerneceller: Vi har beskrevet sammenhængen mellem pH-ændringer og Ca^{2+} ændringer i corticale neuroner udsat for milde iscaemiske tilstande.

Metodikker

Analytisk kromatografi (HPLC) og radioimmunoassay til kvantitativ bestemmelse af signalstoffer. Affinitetskromatografi til oprensning af transportproteiner. Confocal mikroskopi primært til lokalisering af cellulære komponenter (cytoskelet, enzymer) samt til måling af cellulær Ca^{2+}. Fluorescens mikroskopi med digital billedbehandling til samtidig bestemmelse af cellulær Ca^{2+} koncentration og pH samt til visualisering af cytoskeletelementer. pH-stat teknik til måling af cellulær pH-regulering. Måling af membranpotentiale med fluorescerende prober. Måling af kinase og fosfolipase aktivitet. Funktionel rekonstituering af transportproteiner. Ekspression af G-protein koblede receptorer. Patch-clamp teknik til undersøgelse af ionkanaler. Affinitetsoprensning og mikroinjektion af RNA i Xenopus oocyter. Immunfældninger, todimensional elektroforese og Western blotting. Der arbejdes med Ehrlich ascites tumor celler, HeLa celler, T-lymfocyter, Jurkat celler, neuroner fra Hippocampus og fra cortex, protozoen Tetrahymena samt oocyter fra Xenopus laevis.

Samarbejde med L.O. Simonsen, LCMF; B.Skaaning Jensen, Panum Institutet; A. Schousbo, Danmarks Farmaceutiske Højskole; F. Jessen, DTU; F. Jørgensen, OU; P.B. Dunham, Syracuse, USA; K. Kirk, Canberra, Australien; J.A. Hall, Oxford, UK; J. Mills, Clarkson, New York; J. Zadunaisky, University of Miami, USA; F.V. Sepúlveda, Santiago, Chile (Else K. Hoffmann, Ian H. Lambert, Nanna K. Jørgensen, ph.d.-stud.: Jens Mollerup, Susanne Pedersen, Charlotte Hougaard, Speciale stud.: Charlotte Varming, Søren Wilhjelm og Birgitte Falktoft, laboranter: Birgit Jørgensen, Birthe Juul Hansen og Karen Dissing).

Transport af vand og ioner gennem epiteler

1. Formålet er at opklare mekanismen for isotonisk vandtransport. Forsøgene udføres på tudsetarm, så vidt muligt uden at ændre det levende system. Måling af vandtransport igennem det isolerede epitel med identisk Ringer opløsning på de to sider er hidtil udført ved at måle fluxen af ^{134}Cs, først i den ene retning og efter udvaskning i den modsatte retning. For at sikre sig mod den indvending, at fluxene kunne ændre sig med tiden, undersøges nu muligheden for at måle fluxene i begge retninger samtidigt. I samarbejde med Risø, som har apparatur dertil, måles med to Cs isotoper. Virkning på vandtransporten af forøget osmotisk koncentration i tarmlumen undersøges (Signe Nedergaard, Hans H. Ussing, Fritze Lind).

2. Forsøg på opklaring af mekanismen for natrium optagelse gennem tarmepitel fra larven af Hyalophora cecropia og Manduca sexta, som optager natrium fra lave koncentrationer i føden. Det ser ud til at en del af optagelsen er aktiv (Signe Nedergaard).

Samarbejde med: Erik Hvid Larsen, ZL; Heinz Hansen, Risø; F. Sacchi og B. Giordana, Milano.

Transport af salte og vand gennem epitelvæv

I gruppen undersøger vi såvel basal som hormonstimuleret transport af salte og vand gennem epiteler.

(1) Regulering af salt-absorption i tætte epiteler. Projektets formål er at karakterisere calcium og pH rolle i regulering af tætte epitelers ionpermeabiliteter. Vi har udviklet en metode med hvilken ændringer i intracellulær Ca^{2+} og pH kan måles samtidig med, at den transepiteliale Na^+-transport måles, dette gør det muligt at analysere den tidsmæssige sammenhæng mellem disse parametre. For tiden undersøges effekten af extracellulær ATP på den cellulære fri Ca^{2+} koncentration $[Ca^{2+}]_i$. Det isolerede epitel vi anvender består af 5 cellelag. Det har været et problem, at det kun var det nederste af cellelagene, der optog den probe (FURA2 eller Ca-green), der anvendes ved målingen af $[Ca^{2+}]_i$. Ved at anvende en styret gradueret fordøjelse af cellerne i forbindelse med confocal laser mikroskopi, er det lykkedes at få alle cellelagene til at optage proben. Forsøgene har vist at alle cellelag svarer med en øgning i $[Ca^{2+}]_i$, når ATP anvendes som agonist. Forsøgene antyder at alle cellerne i epitelet har en P2Y-receptor (Birger Brodin & Robert Nielsen).

(2) Stimulus-sekretionskobling i frøskindskirtler. a) Effekt af prostaglandin E_2 (PGE_2)og carbachol. Vi har tidligere vist, at PGE_2 og carbachol kan aktivere sekretionen fra kirtlerne. Denne sekretion udgøres af en aktiv transport af både K^+ og Cl^-. Vi har videreført dette arbejde ved at undersøge, hvilke signaltransduktionsveje der er involveret. Dette er blevet udført ved hjælp af radioimmun- og epifluorescens-teknikker. Undersøgelserne har vist, at aktivering af prostaglandinreceptorerne bevirker en aktivering af syntesen af cAMP, mens dette ikke har nogen effekt på cellens fri Ca^{2+} koncentration$[Ca^{2+}]_i$. Disse forsøg viser at kirtelcellerne har en EP2 eller en EP4 receptor, mens de ikke har nogen EP1 receptor. Aktiveringen af sekretionen ved at tilsætte carbachol bevirker en øgning i kirtelcellernes $[Ca^{2+}]_i$, denne øgning samt Cl^-sekretionen kan hæmmes ved at tilsætte atropin. Disse observationer viser at kirtelcellerne har receptorer af M1 eller M3 typen (Morten S. Nielsen & Robert Nielsen, Birgit Hasman).

b) Stimulering via alpha 1-adrenerge receptorer. I denne undersøgelse er det vist, at kirtlerne har alpha 1-adrenerge receptorer. Aktivering af disse receptorer bevirker en bifasisk stigning i cellens fri Ca^{2+} koncentraton $[Ca^{2+}]_i$ samt en bifasisk aktivering af Cl^-sekretionen. Ændringerne $[Ca^{2+}]_i$ skyldes initielt en frigivelse af Ca^{2+} fra de intracellulære lagre. Tømningen af Ca^{2+}-lagrene aktiverer efterfølgende en influx af Ca^{2+}, hvilket fører til den længerevarende plateau-fase. Den agonist-inducerede stigning i $[Ca^{2+}]_i$ involverer tilsyneladende ikke frigivelse af Ca^{2+}fra ryanodin-sensitive Ca^{2+} lagre, men resulterer i en aktivering af syntesen af $Ins(1,4,5)P_3$. Disse observationer er i overensstemmelse med at den alpha l-adrenerge receptor via et G-protein er koblet til phospholipase C (Charlotte Nini Gudme, Morten S. Nielsen & Robert Nielsen).

(3) Koblingen mellem ion- og vandtransport. I dette projekt undersøges det, om forholdet mellem den elektriske ledningsevne for ioner i kirtlers udførselsgange samt ledningsevnen af junctions mellem kirtelcellerne har en betydning for sammensætningen af det færdige sekret. De fundne data indikerer, at dette måske er tilfældet (Robert Nielsen).

Metodikker

Udover konventionelle voltage-clamp og mikroelektrodeopstillinger råder laboratoriet over en patch-clamp opstilling til bestemmelse af ionkanalaktivitet, epifluorescensmikroskop samt laserconfocal-mikroskop til bestemmelse af $[Ca^{2+}]_i$ og $[pH]_i$, samt specialbygget apparatur til bestemmelse af transepitelial-vandtransport.

Mitochondriestofskifte og stofskifteregulation

De udviklede micrometoder til undersøgelse af muskelmitochondrier i nålebiopsier er i 1998 blevet anvendt til yderligere undersøgelser af det humane energistofskifte i følgende projekter:

1. Personer med genetisk disposition for malign hyperthermi er sammenlignet med en kontrolgruppe.

2. Effekten af træning på mængde og funktion af mitochondrier er undersøgt efter et-bens træning med forsøgspersonernes andet ben som kontrol.

3. Effekten af udmatning af musklen er undersøgt under forhold, hvor store laktatkoncentrationer var ophobet i musklerne.

4. Teknikken til lavtemperaturs spektroskopi af cytochromer i vævsmængder på 2-5 mg er anvendt ved et modelstudium af vævsprøver fra rottehjerte.

5. Der er desuden arbejdet med diverse metodeudviklinger.

Metodikker
Præparativ metodik for mitochondrier fra 25-100 mg væv. Iltelektrodeteknik. HPLC-kromatografi. Elektrokemisk membranpotentiale-måling. Fluorimetri, luminometri og avanceret spektrofotometri. Diverse mikroanalyser. Elektronisk og edb-baseret måleteknik.

Samarbejde med: (1) H. Ørding, KAS Herlev; AJ. Fritzen og B. Quistorff, Panum Inst.; (2) og (3) J. Bangsbo, B. Saltin og P. Krustrup, CMRC.; (4) FN Gellerich og S. Ziers, Halle, Tyskland (Ulla Rasmussen og Hans Rasmussen).

Gæster
H.H. Ussing (prof.emer.), Geir Falck, NTNU, Trondheim; Olushola Adeyeye, Univ. Pittsburgh.

Arbejde i kollegiale organer, formidlende virksomhed m.v.
H.H. Ussing er udenlandsk medlem af the Nat. Acad. of Sci., samt af Royal Soc., UK og medredaktør af J. Membrane Biol.

S.O. Andersen er medlem af redaktionskomitéen for Insect Biochemistry and Molecular Biology.

K.B. Hendil er ansvarlig for dyrestalden og er referent for Norges Forskningsråd og for Deutsch-Israelische Projektkooperation i Bonn.

E.K. Hoffmann er i redaktionskomitéen for Cell. Physiol. Biochem. og har været på evalueringsbesøg på Facultad de Medicina, Universidad de Chile. Hun har holdt gæsteforelæsninger i Chile, Freiburg og Tübingen.

P. Kristensen er fakultetsrådsmedlem og medlem af AKI's bestyrelse.

R. Nielsen er medlem af fakultetets ph.d.-studienævn.

B. Sigurdskjold har været medlem af studienævnet for biokemi og udvalget for fakultetets ph.d.-skole i proteinkemi.

S. Nedergaard varetager kontakten med Sokrates/Erasmus studerende.

U. Rasmussen har været afdelingsbestyrer på Biokemisk Afdeling indtil 1. maj og herefter overtog G. Wybrandt hvervet.

Studieophold, kongresser m.v.
S.O. Andersen: 3rd Intern.Symp. on Molecular Insect Science i Utah, USA (foredrag) og i workshop om 'Cuticular Structure' ved 6th Europ. Congress of Entomology i Tjekkiet (medarrangør).

K.B. Hendil (KBH): 13th Rinshoken Intern. Conference i Tokyo (foredrag).

E.K. Hoffmann (EKH): Mount Desert Island (6 uger), Clarkson University og Tübingen Universität. På Joint Congress of the German and Scandinavian Societies i Hamburg deltog EKH (foredrag), IHL (poster og foredrag), SP (foredrag) og RN.

Charlotte Hougaard (CH): 3 mdr's ophold i Santiago, Chile (prof. F.V. Sepulvada).

I.H. Lambert (IHL) og Susanne Pedersen (SP): Keystone Symposia, New Mexico (posters). IHL er gæsteforsker ved Oxford Univ.

SP: EMBO workshop i Strasbourg og Socrates program om Termodynamik i Cork.

S. Nedergaard: EITG kongres i Norge.

R. Nielsen (RN), JM, IHL og SP: 57. møde i Scand.Physiol.Soc i Lund. På Sandbjergmødet om membrantransport deltog SN, SP, CH og RN.

H. Rasmussen og U. Rasmussen: 34. biokemikongres i Polen (foredrag).

B. Sigurdskjold (BWS) og T. Christensen (TC): 12th Protein society Symp. i San Diego (posters).

G. Wybrandt, KBH, BWS, TC (poster), SP og CH: 25th FEBS Meeting, København. KBH var sub-chairman.

Jens Mollerup: 6 ugers ophold i Tübingen (prof. F. Lang).

Abstracts
Brodin, B., & Nielsen, R.: Effect of ATP on Ca and sodium transport in a tight epithelium. Pflügers Archiv 435:R57.

Christensen, T., Svensson, B. & Sigurskjold, B.W.: Calorimetric studies on the irreversible unfolding of glucoamylase from Aspergillus niger. 12th Symposium of the Protein Society, July 1998, San Diego.

Graversen, J.H., Lorentzen, R.H., Jacobsen, C., Sigurskjold, B.W., Thøgersen, H.C. & Etzerodt, M.: Identification of individual amino acid residues in human tetranectin important for the interaction with human plasminogen kringle. 25th FEBS Meeting, July 1998, Copenhagen.

Gudme, C.N., Nielsen, M.S., & Nielsen, R.: Characterization of the alpha1-adrenergic signal transduction pathway in exocrine glands. Pflügers Archiv 435: R118.

Gudme, C.N., Nielsen, M.S., & Nielsen, R.: Identification of the second messengers involved in alpha1-adrenergic receptor stimulation in exocrine glands. Acta Physiol. Scand: Submitted.

Hendil, K.B., Khan, S., Jørgensen, Line, Dahlmann, B., Kopp, F. & Tanaka, K.: Structure of the 26S proteinase probed with antibodies. The 13th Rinshoken International Conference, L20.

Lambert, I.H., Pedersen, S., & Hall, J.W.: On the role of the 5-lipoxygenase in swelling-indu-

ced activation of taurine efflux in HeLa cells. Acta Physiol. Scand. Submittted.

Mollerup, J., Lambert, I.H., Hoffmann, E.K. & Jensen, B.S.: Functional expression of a murine leukotriene B_4 receptor in Xenopus laevis oocytes. Acta Physiol. Scand. Submitted.

Mollerup, J., & Lambert, I.H.: Acute hypertonicity reduces the initial taurine influx in Ehrlich ascites tumour cells. Acta Physiol. Scand. 163: P14.

Nielsen, C.K., & Lambert, I.H.: Characterization of the leukotriene D4 receptor in the Ehrlich ascites tumour cells. Acta Physiol. Scand. 163: P15.

Nielsen, M.S., & Nielsen, R.: Effect of carbachol on the exocrine gland of the frog skin (Rana esculenta). Pflügers Archiv: 435.R118.

Nielsen, R., & Nielsen, M.S.: Estimation of ductal and junctional resistance of frog skin glands (Rana esculenta). Pflügers Archiv 435: R118.

Pedersen, S., Hoffmann, E.K., & Lambert, I.H.: Intracellular signaling by lipid second messengers in Ehrlich ascites tumor cells. Acta Physiol. Scand. Submitted.

Pedersen, S., Pedersen, S.F., Nilius, B., Droogmans, G., Lambert, I.H. & Hoffmann, E.K.: Characterization of purinergic receptors in Ehrlich ascites tumor cells. Pflügers Archiv 435 suppl. R61.

Rasmussen, U. & Rasmussen, H.: Skeletal muscle mitochondria from normal subjects and from persons genetically predisposed to malignant hyperthermia. Proceedings Polske XXXIV kongres for biokemi. P.121.

Rytved, K.A., & Nielsen, R.: PGE_2 inhibits antidiuretic hormone dependent sodium transport by decreasing cAMP. Pflügers Archiv 435:R219.

Solovicová, A., Christensen, T., Hostinová, E., Gasperik, J. & Svensson, B.: Structure-Function Relationships in Glucoamylases Encoded by Variant Saccharomysopsis fibuligera Genes. 25th FEBS Meeting, July 1998, Copenhagen.

Svensson, B., Gottschalk, T.E., Jensen, M.T., Bak-Jensen, K.S., Kramhøft, B., Rodenburg, K.W., Juge N, Berland, C.R. & Sigurskjold, B.W.: Barley alpha-amylase isozymes and alpha-amylase/subtilisin inhibitor. Mutational analysis of structure-function relationships and protein engineering of specificity and stability. Plant Polysaccharide Symposium, August 1998, Davis.

Sørensen, J.B., Nielsen, M.S., Nielsen, R., & Larsen, E.H.: Luminal ion channels involved in isotonic secretion by Na^+-recirculation in exocrine glands-acini. Biol. Skr. Dan. Vid. Selsk. 48: 179-191.

Kandidateksaminer
Biologi: 3 stk.
Biokemi: 7 stk.

Stab

Årsværk
VIP: 35,3
TAP: 36,4

VIP, internt finansieret
Andersen, Svend Olav; professor.
Bennekou, Poul; lektor.
Bernth, Thomas; akademisk arbejder.
Budtz, Poul Egede; lektor.
Christoffersen, Gert Rene Juul; lektor.
Gomme, Jørgen; lektor.
Hendil, Klaus Aksel Bjørner; lektor.
Hoffmann, Else Kay; lektor.
Juel, Carsten; lektor.
Jørgensen, Niels-Chr; lektor.
Kristensen, Berit Inge; lektor.
Kristensen, Poul; lektor.
Lambert, Ian Henry; lektor.
Larsen, Erik Hviid; professor.
Larsen, Lis Olesen; lektor.
Leth-Jørgensen, Peter; professor.
Lycking, Karl; forskningsass.
Nedergaard, Signe Nielsen; lektor.
Nielsen, Jesper Morten; forskningsadj.
Nielsen, Lis Engdahl; lektor.
Nielsen, Robert; lektor.
Novak, Ivana; lektor.
Pedersen, Per Amstrup; lektor.
Rasmussen, Hans; lektor.
Rasmussen, Ulla Fugmann; lektor.
Rechsteiner, Martin Carl; professor.
Rosenkilde, Per; lektor.
Sigurskjold, Bent Walther; lektor.
Simonsen, Lars Ole; lektor.
Spies, Ingrid B.M.; lektor.
Uerkvitz, Wolfgang; lektor.
Willumsen, Niels; lektor.
Wybrandt, Grith Bacher; lektor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Christensen, Trine.
Harbak, Henrik.
Hougaard, Charlotte.
Jensen, Lars Jørn.
Jørgensen, Jesper Roland.
Jørgensen, Nadja Møbjerg.
Kristensen, Bo.

Lycking, Karl.
Mollerup, Jens.
Nielsen, Morten Schak.
Pedersen, Stine Helene Falsig.
Pedersen, Susanne.
Pilegaard, Henriette (Curie stip.).
Rasmussen, Jakob Helding.
Sørensen, Jakob Balslev.
Viborg, Arne Lykke.

TAP, internt finansieret
Abel, Kirsten; edb-medarbejder.
Ademovska, Zubus; rengøringsassistent.
Bengtson, Gurli Margrethe; overassistent.
Berthelsen, Annette; overassistent.
Bie, Anne; praktikant.
Bilton, Pia Elizabeth; assistent.
Binzer, Susanne; laboratorietekniker.
Bredahl, Lotte; laborant.
Brøndum, Erik Sakstrup; betjent.
Christensen, Jette Lyby; laborant.
Christensen, Lis H.; overassistent.
Christie, Vigdis Hoel; laboratorietekniker.
Dissing, Karen; laboratoriefuldm.
Frogne, Heidi; hospitalslaborant.
Føhns, Inge-Lise; laborant.
Grønlund, Marianne; korrespondent.
Hansen, Birthe Juul; laborant.
Hansen, Ellen Margrethe T.S.; laboratorietekniker.
Hasman, Birgit; afdelingslaborant.
Holgersen, Lilian Beenfeldt; laboratorietekniker.
Holm, Susan; rengøringsassistent.
Holmblad, Carin; korrespondent.
Honig, Annelise Seiling; laboratorietekniker.
Jensen, Karen Marie; rengøringsassistent.
Jepsen, Peter; ingeniørassistent.
Johansen, Søren; laboratorietekniker.
Jørgensen, Birgit R. Blytmann; laborant.
Jørgensen, Ellen Margrete; praktikant.
Jørgensen, Lotte Friis; laborant.
Korsgaard, Peter; laboratoriemester.
Kovaltsenko, Helle Susanne; overassistent.
Lauridsen, Anne-Marie Bonde; laborant.
Lauritzen, Hanne Elise; laboratorietekniker.
Lukic, Mirko; håndværker.
Løwe, Anni; rengøringsassistent.
Meinertz, Dorthe; laboratorietekniker.
Menne, Kirsten Bente; assistent.
Myhlendorff, Rikke; praktikant.
Nielsen, Arne Emil; ingeniørassistent.
Nielsen, Dorthe; laborant.
Olsen, Anni Vennick; laboratoriefuldmægtig.
Petersen, Birthe; laborant.
Riis-Jacobsen, Lise Cecilie; ekspeditionssekretær.
Schaltz, Hanne-Margrethe; laboratorietekniker.
Scheuer, Alice; dyrepasser.
Somer, Inga; laboratorietekniker.
Svitzer, Maj Vally; rengøringsassistent.
Sørensen, David; laboratorietekniker.
Sørensen, Thomas; laborant.
Valeria, Julio Alberto Belmar; betjent.

VIP, eksternt finansieret
Amstrup, Jan; forskningsadj.
Ankorina-Stark, Ieva; forskningsadj.
Jensen, Lars Jørn; forskningsass.
Jørgensen, Nanna Koschmieder; forskningsadj.
Larsen, Birger Brodin; forskningsadj.
Mogensen, Jesper; forskningslektor.
Nielsen, Jesper Morten; forskningsadj.
Pedersen, Stine Helene Falsig; forskningsadj.
Reeh, Solveig Vibeke; forskningslektor.
Rønnov-Jessen; forskningslektor.
Sørensen, Inger; forskningsass.

Stipendiater (ph.d.-studerende), eksternt finansieret
Damholdt, Anders.
Frandsen, Ulrik.
Hansen, Bo Falck.
Hansen, Lars hallander.
Jakobsen, Søren Nyboe.
Jegstrup, Inger Marie.

TAP, eksternt finansieret
Hansen, Winnie; hospitalslaborant.
Jørgensen, Kasper Hvilsom; hospitalslaborant.
Jørgensen, Lotte Friis; laborant.
Koch, Rikke Louise; hospitalslaborant.
Lind, Fritze; laborant.
Pedersen, Rikke Lütchen; laborant.
Schultz, Pia; laboratorietekniker.

Ph.d.-afhandlinger

Andersen, Frank Gellert: Regulation of hormone genes in the islets of Langerhans. Pax6 modulates somatostatin glucagon and insulin gene activity through cooperation with distinct factors.

Damholt, Anders B: Function of the Canine L-Cell with Respect to Release of Gluca-gon-Like-Peptide-1.

Koskolou, Maria D.: Differential effects of low

arterial owygen tension and haemoglobin on skeletal muscle oxygen delivery and utilisation during exercise in humans.

Pedersen, Stine Helene Falsig: Mechanisms of control of cellular volume and pHi in vertebrate cells.

Fondsstøtte

Carlsbergfondet

Calcium transport (Ivana Novak) kr. 359.103.

Fru Astrid Thaysens Legat

Tumorcelle fibroblast interaction (Lone Rønnow-Jessen) kr. 86.000.

Novo Nordisk Fonden

Eksokrin pankreas- Integration af funktion fra celle til organniveau (Ivana Novak) kr. 60.000.

Novo Nordisk Fonden

Identifikation af de aminosyrer der koordinerer Na+ og K+ ioner i NaK-pumpen (Jakob Helding Rasmussen) kr. 39.000.

Carlsbergfondet

Isolering, karakterisering og sekvensbestemmelse af kutikulaproteiner fra leddyr (Svend Olav Andersen) kr. 50.000.

Måle ionkanaler på kernemembranen/Carlsberg (Else K. Hoffmann) kr. 124.600.

Undersøgelse af sammenhængen mellem ændringer i den frie infra cellulære calciumkoncentration (Nanna Koschmieder Jørgensen) kr. 330.000.

Novo Nordisk Fonden

Karakterisering af proteiner fra kutikulaen hos insekter og andre leddyr m.h.p. struktur og interaktion (Svend Olav Andersen) kr. 50.000.

Molecular analysis of 265 Proteasome Subunils (Martin Rechsteiner) kr. 500.000.

Taurin Transport (Ian Lambert) kr. 20.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

Arthropod cuticular proteins (Svend Olav Andersen) kr. 780.000.

Intracellulær proteinnedbrydning Karakterisering af 26S protienasen (Klavs B. Hendil) kr. 540.000.

Molecular Analysis of 26 S Proteasome Subunits (Martin Rechsteiner) kr. 600.000.

Publikationer

Andersen S.O.: Amino acid sequence studies on endocuticular proteins from the desert locust, Schistiocerca gregaria. Insect Biochem. Molec. Biol. 28, s. 421-434, 1998.

Andersen S.O.: Characterization of proteins from arthrodial membranes of the lobster, Homarus americanus. Comp. Biochem. Physiol. 121A, s. 375-383, 1998.

Basavappa S., Pedersen S.F., Jørgensen N.K., Ellory J.C., Hoffmann E.K.: Swelling-induced arachidonic acid release via the 85-kDa $cPLA_2$ in human neuroblastoma cells. J. Neurophysiol. 79, s. 1441-1449, 1998.

Bærnholdt D., Andersen S.O.: Sequence studies on post-ecdysial cuticular proteins from pupae of the yellow mealworm, Tenebrio molitor. Insect Biochem. Molec. Biol. 28, s. 517-526, 1998.

Christoffersen B.C., Hug M.J., Novak I.: Different purinergic receptors lead to intracellular calcium increases in pancreatic ducts. Pflügers Arch. – Eur. J. Physiol. 436, s. 33-39, 1998.

Christoffersen G.R.J., Kemp A., Örlygsdotti G.: Piracetam inhibits Pavlovian extinction and reversal learning in a spatial task for rats. Neuropharmacology 37, s. 815-825, 1998.

Christoffersen G.R.J., Roloff E.V.L., Nielsen K.S.: Effects of piracetam on the performance of rats in a delayed match-to-position task. Prog. Neuro. Psychopharmacol. & Biol. Psychiat 22, s. 211-228, 1998.

Christoffersen G.R.J.: Nervecellen. i: Fysiologi – Kroppens funktioner, s. 167-188, G. Christoffersen, B.N. Johannsen, L. Olesen Larsen, J.P. Lomholt, P. Rosenkilde, A.P. Ussing, Finn Bendixen, Nucleus, Århus, Danmark 1998.

Christoffersen G.R.J.: Nervenetværk og adfærd. i: Fysiologi – Kroppens funktioner, s. 189-230, G. Christoffersen, B.N. Johannsen, L. Olesen Larsen, J.P. Lomholt, P. Rosenkilde, A.P. Ussing, Finn Bendixen, Nucleus, Århus, Danmark 1998.

Gottschalk T.E., Fierobe H.-P., Mirgorodskaya E., Clarke A.J., Tull D., Sigurskjold B.W., Christensen T., Payre N., Frandsen T.P., Juge N., McGuire K.A., Cottaz S., Roepstorff P., Driguez H., Williamson G., Svensson B.: Structure, function and protein engineering of starch- degrading enzymes. Biochemical Society Transactions 26, s. 198-204, 1998.

Graversen J.H., Lorentsen R.H., Jacobsen C., Moestrup S.K., Sigurskjold B.W., Thøgersen H.C., Etzerodt M.: The plasminogen binding site of the C-type lectin tetranectin is located in the carbohydrate recognition domain, and binding is sen-

sitive to both calcium and lysine. The Journal of Biological Chemistry 273 nr. 44, s. 29241-29246, 1998.

Hendil K.A.B., Khan S., Tanaka K.: Siimultaneous binding of PA28 and PA700 activators to 20 S proteasomes. Biochem. J. 332, s. 749-754, 1998.

Hoffmann E.K., Pedersen S.F.: Sensors and signal transduction in the activation of cell volume regulatory ion transport systems. Contrib. Nephrol. 123, s. 50-78, 1998.

Hoffmann E.K., Hoffmann E., Waldegger S., Zadunaisky J., Lang F.: Long time acclimation to high and low salinity of chloride cells from the opercular epithelium of Fundulus heteroclitus. The Bulletin 37, s. 67-69, 1998.

Hoffmann E.K., Hoffmann E., Colón E., Einhorn J., Zadunaisky J.: Role of protein kinases and phosphatases in chloride transport modulation in Fundulus heteroclitus. The Bulletin 37, s. 70-72, 1998.

Jensen C., Andersen S.O., Roepstorff P.: Primary structure of two major cuticular proteins from the migratory locust, Locustra migratoria, and their identification in polyacrylamide gels by mass spectrometry. Biochim. Biophys. Acta 1429, s. 151-162, 1998.

Juel C.: Muscle pH regulation: Role of training. Acta Physiol. Scand. 162, s. 359-366, 1998.

Juel C., Pilegaard H.: Lactat/H^+ transport kinetics in rat skeletal muscle related to fibre type and changes in transport capacity. Pflügers Arch – Eur. J. Physiol. 436, s. 560-564, 1998.

Juel C.: Skeletal muscle Na^+/H^+ exchange in rats: pH dependency and the effect of training. Acta Physiol. Scand. 164, s. 135-140, 1998.

Juel C., Pilegaard H.: Lactate exchange and pH regulation in skeletal muscle. i: Biochemistry of Exercise, s. 185-200, Mark Hargreaves, Martin Thompson, Human Kinetics, 1998.

Jørgensen C.B.: Role of urinary and cloacal bladders in chelonian water economy: Historical and comparative perspectives. Biol. Rev. 73, s. 347-366, 1998.

Krarup T., Jakobsen L.D., Jensen B.S., Hoffmann E.K.: Na^+-K^+-$2Cl^-$ cotransport in Ehrlich cells: Regulation by protein phosphatases and kinases. American Journal of Physiology 275, s. C239-C250, 1998.

Lambert I.H.: Regulation of the taurine content in Ehrlich ascites tumour cells. i: Taurine 3, s. 269-276, Schaffer et al., Plenum Press, New York, USA 1998.

Larsen L.O.: Udvikling af sundhedstruende fedme og raffineret sukkers rolle. Biofag 4, s. 1-6, 1998.

Larsen L.O.: Ernæring og stofomsætning. i: Fysiologi – Kroppens funktioner, s. 35-48, G. Christoffersen, B.N. Johannsen, L. Olesen Larsen, J.P. Lomholt, P. Rosenkilde, A.P. Ussing, Finn Bendixen, Nucleus, Århus, Danmark 1998.

Larsen L.O.: Forplantning og livsforløb. i: Fysiologi – Kroppens funktioner, s. 49-64, G. Christoffersen, B.N. Johannsen, L. Olesen Larsen, J.P. Lomholt, P. Rosenkilde, A.P. Ussing, Finn Bendixen, Nucleus, Århus, Danmark 1998.

Larsen L.O.: Sukkerprocenter – suk. Biofag 5, s. 29, 1998.

Leth-Jørgensen P., Nielsen J.M., Rasmussen J.H., Pedersen P.A.: Structure function relationships of E_1-E_2 transitions and cation binding in Na,K-pump protein. Biochimica et Biophysica Acta, Bioenergetics 1365, s. 65-70, 1998.

Leth-Jørgensen P., Nielsen J.M., Rasmussen J.H., Pedersen P.A.: Structure-function relationships based on ATP binding and cation occlusion at equilibrium in Na, K-ATPase. Acta Physiol. Scand. 163, Suppl., s. 79-87, 1998.

Litman T., Pedersen S.F., Kramhøft B., Skovsgaard T., Hoffmann E.K.: pH regulation in sensitive and multidrug resistant Ehrlich ascites tumor cells. Cell Physiol. Biochem. 8, s. 138-150, 1998.

Mollerup J., Lambert I.H.: Calyculin A modulates the kinetic constants for the Na^+- coupled taurine transport in Ehrlich ascites tumour cells. Biochimica et Biophysica Acta 1371, s. 335-344, 1998.

Møbjerg N., Larsen E.H., Jespersen Å.: Morphology of the nephron in the mesonephros of Bufo Bufo (Amphibia, Anura, Bujanidae). Acta Zoologica 79 nr. 1, s. 31-50, 1998.

Nielsen J.M., Pedersen P.A., Karlish S.J.D., Leth-Jørgensen P.: Importance of intramembrane carboxylic acids for occlusion of K^+ ions at equilibrium in renal Na,K-ATPase. Biochemistry 37, s. 1961-1968, 1998.

Nielsen M.S., Warth R., Bleich M., Weyand B., Greger R.: The basolateral Ca^{2+}-dependent K^+ channel in rat colonic crypt cells. Pflügers Arch. – Eur. J. Physiol 435, s. 267-272, 1998.

Nousiainen M., Rafn K., Skou L., Roepstorff P., Andersen S.O.: Characterization of exoskeletal proteins from the american lobster, Homarus americanus. Comp. Biochem. Physiol. 119, s. 189-199, 1994.

Novak I.: β-Adrenergic regulation of ion transport in pancreatic ducts: Patch-clamp study of isolated rat pancreatic ducts. Gastroenterology 115, s. 714-721, 1998.

Pedersen P.A., Nielsen J.M., Rasmussen J.H., Leth-Jørgensen P.: Contribution to Tl^+, K^+, and

Na^+ binding of Asn^{776}, Ser^{775}, Thr^{774}, Thr^{772} and Tyr^{771} in cytoplasmic part of fifth transmembrane segment in α-subunit of renal Nae. Biochemistry 37, s. 17818-17827, 1998.

Pedersen S.F., Jørgensen N.K., Damgaard I., Schousboe A., Hoffmann E.K.: Mechanisms of pH_i regulation studied in individual neurons cultured from mouse cerebral cortex. Journal of Neuroscience Research 51, s. 431-441, 1998.

Pedersen S.F., Jørgensen N.K., Hoffmann E.K.: Dynamics of Ca^{2+}_i and pH_i in Ehrlich ascites tumor cells after Ca^{2+}-mobilizing agonists or exposure to hypertonic solution. Pflügers Arch. – Eur. J. Physiol. 436, s. 199-210, 1998.

Pedersen S.F., Prenen J., Droogmans G., Hoffmann E.K., Nilius B.: Separate swelling- og Ca^{2+}-activated anion currents in Ehrlich ascites tumor cells. J. Membrane Biol. 163, s. 97-110, 1998.

Pedersen S.F., Pedersen S., Lambert I.H., Hoffmann E.K.: P2 receptor-mediated signal transduction in Ehrlich ascites tumor cells. Biochimica et Biophysica Acta 1374, s. 94-106, 1998.

Pilegaard H., Mohr T., Kjær M., Juel C.: Lac^+ transport in skeletal muscle from spinal-cord-injured patients. Scand. J. Med. Sci. Sports. 8, s. 98-101, 1998.

Pilegaard H., Asp S.: Effect of prior eccentric contractions on lactate/H^+ transport in rat skeletal muscle. Am. J. Physiol. 274, s. E554-E559, 1998.

Riquelme G., Sepúlveda F.V., Jørgensen F., Pedersen S., Hoffmann E.K.: Swelling-activated potassium currents of Ehrlich ascites tumour cells. Biochimica et Biophysica Acta 1371, s. 101-106, 1998.

Rosenkilde P.: Cellerne – organismernes grundenheder. i: Fysiologi – Kroppens funktioner, s. 7-26, G. Christoffersen, B.N. Johannsen, L. Olesen Larsen, J.P. Lomholt, P. Rosenkilde, A.P. Ussing, Finn Bendixen, Nucleus, Århus, Danmark 1998.

Rosenkilde P.: Organismens vand og ioner. i: Fysiologi – Kroppens funktioner, s. 27-34, G. Christoffersen, B.N. Johannsen, L.

Olesen Larsen, J.P. Lomholt, P. Rosenkilde, A.P. Ussing, Finn Bendixen, Nucleus, Århus, Danmark 1998.

Rosenkilde P.: Nyrerne. i: Fysiologi – Kroppens funktioner s. 135-146, G. Christoffersen, B.N. Johannsen, L. Olesen Larsen, J.P. Lomholt, P. Rosenkilde, A.P. Ussing, Finn Bendixen, Nucleus, Århus, Danmark 1998.

Rosenkilde P.: Kemisk kommunikation. i: Fysiologi – Kroppens funktioner s. 147-166, G. Christoffersen, B.N. Johannsen, L. Olesen Larsen, J.P. Lomholt, P. Rosenkilde, A.P. Ussing, Finn Bendixen, Nucleus, Århus, Danmark 1998.

Sigurskjold B.W., Christensen T., Payre N., Cottaz S., Driguez H., Svensson B.: Thermodynamics of binding of heterobidentate ligands consisting of spacer-connected acarbose and β-cyclodextrin to the catalytic and starch-binding domains of glucoamylase from Aspergillus niger. Biochemistry 37 nr. 29, s. 10446-10452, 1998.

Tipler C.P., Hutchon S.P., Hendil K.A.B., Tanaka K., Fishel S., Mayer R.J.: Purification and characterization of 26S proteasomes from human and mouse spermatozoa. Molecular Human Reproduction Vol. 3 nr. 12, s. 1053-1060, 1998.

Ussing A.P.: The information specialist in a changing world. i: Animal health information: Structuring and sharing, global and local s. 94-100, Carlsson, J.M. & Eslau, A.G., Danish Veterinary and Agricultural Library, Frederiksberg, Danmark 1998.

Ussing A.P.: Immunforsvaret. i: Fysiologi – Kroppens funktioner, s. 231-270, G. Christoffersen, B.N. Johannsen, L. Olesen Larsen, J.P. Lomholt, P. Rosenkilde, A.P. Ussing, Finn Bendixen, Nucleus, Århus, Danmark 1998.

Ussing A.P.: Transplantation. i: Fysiologi – Kroppens funktioner, s. 271-276, G. Christoffersen, B.N. Johannsen, L. Olesen Larsen, J.P. Lomholt, P. Rosenkilde, A.P. Ussing, Finn Bendixen, Nucleus, Århus, Danmark 1998.

Watanabe T.K., Saito A., Suzuki M., Fujiwara T., Takahashi E-i., Slaughter C.A., DeMartino G.N., Hendil K.A.B., Chung C.H., Tanahashi N., Tanaka K.: cDNA cloning and characterization of a human proteasomal modulator subunit, p27 (PSMD9). Genomics 50, s. 241-250, 1998.

Wilson M.C., Jackson V.N., Heddle C., Price N.T., Pilegaard H., Juel C., Bonen A., Montgommery I., Hutter O.F., Halestrap A.P.: Lactic acid efflux from white skeletal muscle is catalyzed by the monocarboxylate transporter isoform MCT3. Journal of Biological Chemistry 273 (26), s. 15920-15926, 1998.

Zadunaisky J., Hoffmann E.K., Colón E., Hoffmann E., Einhorn J.: Volume activated chloride secretion in opercular epithelium of Fundulus heteroclitus. The Bulletin 37, s. 74-75, 1998.

Idræt

Institut for Idræt

Institut for Idræt blev oprettet l. september 1997 ved sammenlægning af Laboratoriet for Human Fysiologi, August Krogh Institutet (se årbog 1996), Center for Idrætsforskning (se årbog 1996) og Danmarks Højskole for Legemsøvelser, tidligere en selvstændig højere læreanstalt. Målet med sammenlægningen var at samle idrætsuddannelserne under eet Institut i universitetsregi for at kunne formidle forskningsbaseret undervisning på alle fag. Instituttets forskning og undervisning er flerfaglig, dækkende fra menneskets biologi og tilpasning til omgivelser og træning, organsystemers og cellers funktioner, epidemiologiske, historiske og sociologiske synsvinkler på motion og idræt, pædagogik og psykologi i relation til alle former for fysisk aktivitet og til praktisk indlæring af idrætslige færdigheder. Udover undervisningen af universitetsstuderende udbyder instituttet efter-/videreuddannelse under Åben Uddannelse til bl.a. lærere inden for forskellige skoleformer, pædagoger, ergo-/fysioterapeuter m.v. samt til den frivillige idræt. Institut for Idræt er opdelt i følgende afdelinger: Afdeling for Human Fysiologi (AHF), Afdeling for Historie og Samfundsvidenskab (AHS) og Afdeling for Praktik, Pædagogik og Psykologi (APPP). I løbet af 1998 blev tre universitetslektorstillinger og to adjunkturer besat med tidligere lektorer, uden forskningsret og -pligt, fra Danmarks Højskole for Legemsøvelser. Der var i alt i 1998 10,8 VIP årsværk med forskningsret og -pligt, 21,9 A/L uden forskningsret og -pligt med udviklingsarbejde, 1,3 amanuenser, 4,6 A-TAP og 23,8 TAP. Desuden 29 eksterne undervisere (4 lektorer, 20 undervisningsassistenter og 5 kombinationsansatte undervisere) +2 fondslønnede forskere. Til instituttet var knyttet 9 ph.d.-studerende.

Instituttet ledes af en bestyrelse bestående af institutleder Bodil Johannsen, 4 VIP: Kurt Jørgensen (AHF), Jens Bangsbo (AHF), Else Trangbæk (AHS), Per Jørgensen (AHS), 2 TAP: Preben Jørgensen (bademester) og Marianne Hemmingsen (tegner).

De 3 afdelingers bestyrere er Erik A. Richter (AHF), Bjarne Ibsen (AHS), Maj-Britt Nørgaard (APPP).

Administrationen

Administrator Enno Hofeldt er sekretær for ledelsen og leder af fællessekretariatet og bogholderiet.

Sekretariat: Jytte Berger (journalen og eksterne kurser) Birgit Hansen (studieadministrationen). Allis Jepsen (udgivelser, layout, homepage og fælles sekretæropgaver).

Receptionen: Gerd Jacobsen (telefonomstilling og postservice, nøgler, kopikort).

Bogholderiet: Karen Bonne (bogholder) Lene Bay (kasse og fakturaer) Nikolaj Hadberg (fakturering, udlejning).

Biblioteket: Preben Rasmussen og Henriette Arnoldus (udlån, PUF-registrering).

Edb-netværket: Systemadministrator Niels Nordberg, (supporter, i samarbejde med netgruppen på August Krogh Institutet, ansvarlig for udvikling og vedligeholdelse af AKI-ZCI nettet).

Svømmehallen: Tre bademestre: Bente Jørgensen, Preben Jørgensen og Bjarke Christensen.

Den øvrige virksomhed er beskrevet under de 3 afdelinger.

Afdeling for Human Fysiologi

Afdelingens forskning omhandler menneskets biologi. Forskningen omfatter studiet af organsystemer og processer, der er led i ilttransporten (respiration, kredsløb) muskelstofskifte og ernæring. Undersøgelser udføres både i laboratoriet og i felten og kan være grundvidenskabelige eller rettet mod idrætten og erhvervslivet. En del af laboratoriets ansatte indgår i Center for Muskelforskning, støttet af Danmarks Grundforskningsfond.

Muskelstofskifte og ernæring
(Bente Kiens, Erik A. Richter, Søren Kristiansen, Jørn W. Helge, Sven Asp, Jørgen Wojtaszewski).

Når en udholdenhedstrænet og en utrænet person udfører det samme arbejde, vil den trænede forbruge mindre sukker fra blodbanen end den utrænede. Imidlertid medfører udholdenhedstræning, at musklernes indhold af glukosetransportørprotein øges, hvorfor man umiddelbart kunne forvente at den trænede havde en større glukoseoptagelse end den utrænede. Vi opstillede den hypotese, at trænede personer under meget hårdt muskelarbejde kunne drage fordel af deres store indhold af glukosetransportører, og således under disse forhold ville have en højere glukoseoptagelse end utrænede.

Utrænede forsøgspersoner trænede det ene ben

i 3 uger og udførte derefter to-bens arbejde med stigende intensitet. Under maximalt arbejde havde de trænede muskler en klart højere glukoseoptagelse end de utrænede muskler, i overensstemmelse med det højere GLUT4 indhold i trænede muskler.

Interaktionen mellem muskelglykogen og glukoseoptagelse i skeletmuskulatur er undersøgt i rottemuskler med forskellig glykogenkoncentration. Det blev i hurtige muskelfibre fundet, at såvel insulinstimuleret som kontraktionsstimuleret glukosetransport er omvendt proportional med musklernes glykogenindhold, mens glykogenkoncentrationen i langsomme fibre er uden betydning for glukosetransporten. I hurtige muskelfibre fandtes glykogen at påvirke insulins signaltransduktionsmekanisme, således at høj glykogenkoncentration medfører formindsket stigning i aktiviteten af akt/PKB, men ikke "upstream" herfor.

Den molekylære mekanisme for insulins evne til at mobilisere og formere intracellulære vesikler indeholdende glukosetransportproteiner er blevet undersøget i rotteskeletmuskulatur. Det er blevet påvist, at phospholipase D og små GTP-bindende proteiner indgår i feed-foreward system med flere phosphatidylinositol (PI) kinaser, der hurtigt og lokalt øger fosforyleringsgraden på phosphatidylinositol. Den hurtige fosforylering af inositoler øger membranens evne til at danne og formere vesikler. Det er lykkedes at rekonstituere det intracellære miljø i et reagensglas (celle-frit assay) ved at isolere de nødvendige membranstrukturer fra basal rotteskeletmuskulatur, og rekonstitutere insulins evne til at formere vesikler indeholdende glukosetransportproteiner *in vitro* ved tilsætning af rekombinante signalproteiner.

Vi har fortsat arbejdet med en større forsøgsserie, der tilsigter at belyse stofskiftet under arbejde hos kvinder med forskellig fysisk arbejdskapacitet og sammenlignet den med stofskiftet hos mænd med tilsvarende fysisk træningsgrad. Stofskiftet karakteriseres ved en kombination af invasive teknikker og infusion af stabile isotoper. Endvidere undersøges fedtfrigørelsen (lipolysen) fra fedtvæv og muskelvæv ved brug af mikrodialyseteknikken (samarbejde med Bente Stallknecht, Panum Instituttet). Bestemmelse af fedtfri legemsvægt udgør et af de væsentligste elementer i matchningen af mænd og kvinder. Den fedtfri legemsvægt bestemmes ud fra 4-kompartmentsmodellen, hvori indgår metoderne: Hydrostatisk vejning, DEXA-scanning samt deuterium-fortyndingsmetoden.

Musklernes valg af energisubstrat under arbejde af varierende intensitet undersøges ved brug af stabile isotoper kombineret med invasive metodikker og mikrodialyse. Herved kan man nøje redegøre for i hvor høj grad, de forskellige mulige energikilder forbrændes under forskellige arbejdsintensiteter (samarbejde med Henrik Galbo og Bente Stallknecht, Panum Instituttet).

Fedtsyresammensætningen i muskelcellemembraner er af stor betydning for cellens integritet. Det undersøges, hvorvidt muskelkontraktioner i sig selv kan påvirke/ændre fedtsyresammensætningen i muskelmembraner eller hvorvidt substratflux er af større betydning.

Holdningsmusklernes fysiologi og arbejdsfysiologisk ergonomi

(Kurt Jørgensen, Pernille Kofoed).

Undersøgelser af den paraspinale muskulaturs intramuskulære tryk, blodgennemstrømning, ilttension og EMG under isometriske muskelkontraktioner på forskellige belastningsniveauer og forskellig varighed pågår i samarbejde med NASA Ames Research Center og Arbejdsmiljøinstituttet. Endvidere studeres fortsat aktiveringsstrategier og træthedsudvikling i rygmuskelsynergier ved submaximale kontraktioner.

Vi har tillige fuldført og afrapporteret undersøgelser af de fysiologiske effekter af træning i rygmusklerne på plejepersonale i Roskilde Amt.

Endelig gennemføres der interventions studier vedrørende skulder og rygbelastning under champignonplukning i samarbejde med post.doc. Junay Ohashi, Kyushu Institute of Design, Japan. Elektromyografiske studier af rygbelastning er gennemført ved forskellige typer af underlag.

I samarbejde med Arbejdsmiljøinstituttet og Odontologisk Institut, Panum Instituttet, KU studeres vævskompositionen og akut fysiologisk respons i skulder og armmuskler hos personer med og uden arbejdsbetinget bevægeapparatbesvær.

Biomekanik

(Klaus Klausen).

Undersøgelse af lænderygbelastningen under træk- og skubarbejde fortsætter. Den er baseret på EMG, dynamometri, kraftplatform samt bevægelsesanalyser. Et ph.d.-projekt, der omhandler uforudsete hændelser og arbejdsrelaterede ryglidelser blandt kvinder i plejesektoren er startet i maj 98 (samarbejde med B. Schibye, Arbejdsmiljøinstituttet).

Undersøgelsen af årsager til den store forskel i løbeøkonomi hos eliteløbere fortsætter (samarbej-

de med M. Voigt, Aalborg Universitet). Desuden er der i årets løb startet forskellige idrætsrelaterede, biomekaniske undersøgelser i samarbejde med Medicinsk-Anatomisk Institut, Panum Instituttet.

Elitetræning af børn
(Klaus Klausen, Kurt Jørgensen, Jens Bangsbo, Lone Hansen, Jesper Bencke).

Studierne er en del af et interdisciplinært forskningsprogram initieret af Center for Idrætsforskning ved KU. Programmet har til formål at belyse børns reaktioner på at være udtaget til tidlig specialisering i idræt. AHF's bidrag er at foretage prospektive undersøgelser vedrørende udviklingen af den fysiske præstationsevne hos 10 – 15 årige børn, der dyrker idræt på elite- såvel som på motionsniveau indenfor fem forskellige idrætsgrene. Undersøgelsen omfatter antropometriske målinger, pubertetsudvikling, vækstfaktorer i blodet, dynamometri, måling af energistofskifte og forskellige respirations- og kredsløbsparametre under løb, samt målinger af koordination og balanceevne. Undersøgelsen omfatter ca. 1.500 børn, og skal fortsætte over en årrække, for at klargøre indflydelsen af træningsmængde og specialisering på børns vækst, pubertetsudvikling og fysiologiske ydeevne. Resultater fra en spørgeskemaundersøgelse rettet imod samtlige børn og deres forældre er bearbejdet. Den anden og tredje af i alt 4 undersøgelser af forskellige elementer, der beskriver den fysiske præstationsevne er gennemført på en undergruppe af ca. 200 børn. Videre er resultaterne fra en longitudinel undersøgelse af ca. 100 elitefodbold drenge fremlagt i Lone Hansens ph.d.-afhandling.

Energiomsætning og metabolisme under og efter arbejde
(Jens Bangsbo og Ylva Hellsten).

Samspillet mellem og regulationen af muskulaturens forskellige energisystemer under og efter arbejde er blevet belyst. Både energiomsætningen og ATP forbruget øges ved et arbejde med konstant intensitet, d.v.s. nyttevirkningen falder. En af årsagerne er sandsynligvis, at de forskellige energisystemer har forskellig nyttevirkning, hvor kreatinkinase har den højeste og oxidativ fosforylering den laveste nyttevirkning. Det større og større ATP forbrug kan skyldes en effekt af pH og forandringer i rekruttering af fiber type.

I samarbejde med Ulla og Hans Rasmussen (BKA, August Krogh Institutet) fokuseres også på forandringer i musklers mitochondrielle aktivitet som følge af enkelte intense arbejdsperioder og desuden regelmæssig fysisk aktivitet (træning). Det er fundet, at både akut arbejde og træning har en betydelige effekt på den mitochondriele respiratoriske kapacitet.

I humane forsøg er nukleotid og purinmetabolismen undersøgt med særligt henblik på regulation af AMP deaminase. Det er vist, at denne reaktion er følsom for pH, og endvidere at purine frigørelse til blodbanen efter arbejde leder til et betydeligt tab af ATP fra de tidligere arbejdende muskler.

Regulation af musklernes blodgennemstrømning
(Ylva Hellsten og Jens Bangsbo).

Med en mikrodialysemetode har det været muligt at bestemme koncentrationer af substanser i væsken omkring muskelfibrene (interstitiet), som formodes at spille en vigtig rolle i regulation af musklernes blodgennemstrømning under arbejde. I samarbejde med Henriette Pilegaard og Carsten Juel (LCMF, August Krogh Institutet) er kalium koncentrationer i interstitiet blevet bestemt, og det er vist at kalium stiger proportionalt med blodgennemstrømning. Det er endvidere blevet observeret, at mængden af stoffet nitrogenoxid (NO), som er en meget potent karudvider, øges under arbejde. Tilsvarende er det fundet at adenosin i interstitiet stiger med arbejde og at koncentration kan øges mange gange ved infusion af substratet AMP i mikrodialyseprober. Disse fund taler for en betydelig rolle for kalium, NO og adenosin i lokal kredsløbsregulering.

Det er desuden fundet, at muskelkontraktion øger muskelmembranaktiviteten af det adenosindannende enzym 5'nukleotidase. Der er også fundet indikationer på, at denne øgede aktivitet skyldes translokation af enzymet fra en intracellulær pool samt en ukendt effektor. Vi har endvidere identificeret skeletmusklernes adenosinreceptorer og bl.a. fundet, at der findes mindst tre forskellige receptor subtyper i humane skeletmuskler.

For at undersøge den fysiologiske betydning af nitrogenoxid (NO) for regulering af musklernes blodgennemstrømning, har vi gennemført et træningsstudie, hvor vi har analyseret det NO dannende enzym NO synthases tilstedeværelse i musklerne før og efter træning. Samtidig har vi undersøgt den fysiologiske effekt af NO ved infusion af hæmmere af NO synthase. Disse undersøgelser har vist, at træning ikke forandrer tilstedeværelsen af NO synthase i muskelcellerne, men at NO har stor betydning for regulation af blodtryk og hjertefrekvens.

Omgivelsernes indflydelse på præstationsevnen
(Bodil Nielsen Johannsen og José González-Alonso).

Dehydrering, kredsløb og metabolisme under arbejde: Ved dehydrering og deraf følgende høj legemstemperatur i varme reduceres hjertes minutvolumen og kredsløbet til de arbejdende muskler. Men p.g.a. øget arteriovenøs O_2 differens kan VO_2 og metabolismen i musklerne opretholdes på normalt niveau. Under maximalt arbejde kan en sådan tilpasning til det reducerede kredsløb næppe finde sted. Det undersøges hvorledes dehydrering, alene og kombineret med forhøjet legemstemperatur influerer på den maximale iltoptagelseshastighed, $VO_{2\ max.}$ Forsøgene viser, at der sker en significant reduktion i arbejdstiden (ca. 50%) og i $VO_{2\ max}$, der falder 16%. Det er primært den høje legemstemperatur der bevirker reduktionen. Hvis temperaturstigningen hindres trods dehydreringen, genvindes halvdelen af den tabte arbejdstid og 2/3 af reduktionen i $VO_{2max,}$ formodentlig som følge af forbedring af blodforsyningen til de arbejdende muskler (BJ, JG-A, 2 specialestuderende).

Stofskifteændringer ved gentagne, maximale apnøeperioder. Det er fundet for trænede dykkere, at tiden de kan holde vejret i, apnø-tiden, overskrider den teoretisk ventede. De mulige årsager til dette undersøges, idet O_2 optagelse CO_2 udskillelse i lungerne, puls, blodtryk, perifert kredsløb i finger, venøs PO_2 og CO_2, O_2 saturation og hæmatokrit måles; de sidstnævnte for at belyse om milt-kontraktioner, og derfor øget ilttransportevne udløses af apneø. Vi finder at O_2 optagelsen i en 30 min. restitutionsperiode reduceres med 10% i forhold til hvile forud (samarbejde med Erika Schagatay & Johan Andersson, Lunds Universitet).

Specielle hverv

BNJ er institutleder for Institut for Idræt, medlem af Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd, medlem af Forskningforum, samt KU's medlem i Team Danmarks repræsentantskab. EAR er medlem af Team Danmarks forskningsudvalg, i bestyrelsen for Dansk Endokrinologisk Selskab og er afdelingsbestyrer for afdeling for Human Fysiologi samt formand for Forsknings- og ph.d.-udvalget ved Institut for Idræt. KJ er formand for det landsdækkende censorkorps i idræt, repræsenterer universiteterne i det undervisningsministerielle udvalg "Idrætsundervisningen i det danske uddannelsessystem", og er formand for Rådet for de højeste Idrætsuddannelser i Norden (RHIN). BK er studieleder og formand for Studienævnet for Idræt, medlem af Det naturvidenskabelige Fakultets udvalg for kvindeforskerrekrutering, mentor for faget Idræt og medlem af Idrættens Forskningsråd. JB er medlem af styringsgruppen "Science and Football" inden for "World Commission of Sports Biomechanics".

Redaktionelle hverv m.m.

KK: Tidsskrift for Idræt. KJ: International Journal of Industrial Ergonomics og Scandinavian Journal of Work, Environment and Health. EAR: Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports. JB: Science and Football. BK: "Insider"

Stabens medlemmer er for alles vedkommende "referees" for internationale tidsskrifter.

Rejser og inviterede foredrag

BK har været inviteret foredragsholder i London, England. EAR har været inviteret foredragsholder i Hamburg, Tyskland og Oxford, England. BNJ har været inviteret foredragsholder i København. KJ har JB har været inviteret foredragsholder ved møder i Paris, Frankrig; Manchester og Liverpool, England; Miami og Orlando, USA; Amsterdam, Holland og Las Palmas, Spanien. YH har været inviteret foredragsholder i Lathi, Finland.

Stab

Årsværk for hele instituttet
VIP: 38,8
TAP: 36,8

VIP, internt finansieret
Andersen, T. Bull; undervisningsassistent.
Bangsbo, J.; lektor.
Hasselstrøm, H.; undervisningsassistent.
Johannsen Nielsen; B. forskningsprofessor.
Jørgensen, K.; lektor.
Hansen, L.; annanuensis.
Hellsten, Y.; lektor.
Helge, J. W.; (adjunktvikar).
Jensen, C. Bryld; undervisningsassistent.
Jensen, H. Sander; undervisningsassistent.
Jensen, N. Hjortskov; undervisningsassistent.
Kiens, B.; lektor.
Kjær, M.; ekstern lektor.
Klausen, K.; lektor.
Kristiansen, S.; forskningsadjunkter.
Løwenstein, P.; undervisningsassistent.
Michalsik, L.; undervisningsassistent.
Mogensen, H.; undervisningsassistent.
Næsborg, H.; undervisningsassistent.

Petersen, E. Skytte; undervisningsassistent.
Rasmussen, B.; ekstern lektor.
Richter, E.A.; professor.

TAP, internt finansieret
Bolmgren, B.; laborant.
Haarbye, P.; elektrotekniker.
Hemmingsen, M.; laboratorietegner.
Hynne, D.; sekretær.
Kring, I.; laborant.
Nielsen, B.; rengøringsassistent.
Hynne, D.; sekretær.
Nielsen, I.B.; laborant.
Olsen, K.; fondsansatte laboranter.
Pfluzek., N.; fondsansatte laboranter fra 1.9.98.
Skipper, S.; fondsansatte laboranter.
Taagerup, W.; laborant.
Vannby. M.; laborant.

Ph.d.-studerende
Bencke, J.; ph.d.-studerende.
Daugaard, J.; ph.d.-studerende.
Derave, W.; (Belgien); ph.d.-studerende.
Ferguson, R.; Gæsteforsker (England).
Frandsen, U.; ph.d.-studerende.
González-Alonso, J.; Post.doc.
Hansen, Bo Falck; ph.d.-studerende.
Hansen, L.; ph.d.-studerende.
Tanaka, M.; gæsteforsker (Japan).
Wojtaszewski, J.; ph.d.-studerende.
Zacho, M.; ph.d.-studerende.

Afdeling for Historie og Samfundsvidenskab

Ved Institut for Idræts etablering i 1997 blev Afdeling for Historie og Samfundsvidenskab (AHS) oprettet som den ene af instituttets tre afdelinger. AHS kom til at bestå af tidligere medarbejdere fra Danmarks Højskole for Legemsøvelser og Center for Idrætsforskning.

Afdelingen beskæftiger sig med forskning og undervisning i historie, samfundsvidenskab og epidemiologi i relation til idræt. Forskningen omfatter såvel teoretiske analyser som større empiriske undersøgelser af idrætten og kropskulturen.

Afdelingens forskning koncentrerer sig om 5 overordnede temaer:

Kvindeidrættens udvikling
(Else Trangbæk, Ole Skjerk, Anne Lykke Poulsen).

Forskningen er koncentreret om to projekter:

1. En historisk analyse af kvindeidrættens udvikling og betydning i perioden fra 1850 til 1920, hvor der især fokuseres på lærerindernes betydning for udviklingen. Projektet gennemføres delvis som et komparativt studie af udviklingen i Danmark, England og USA. Projektet "Kvindehåndbolden i Danmark 1905 – 1970" og projektet "Gymnastiklærerindernes betydning for kvindeidrættens udvikling ca. 1900 – 1940" knytter an hertil.

2. Idrætsundervisning, livsalder og arbejdsmiljø omfatter bl.a. en analyse af idrætsfagets udvikling fra ca. 1960 og fremefter.

Idræt og socialisering i historisk belysning
(Per Jørgensen).

Forskningen koncentrerer sig om historiske analyser af idrættens socialisations- og dannelsesmæssige betydning. Dette belyses bl.a. ved analyser af skoleidrættens udvikling, sportens historie og sundhedens og hygiejnens historie. Forskningen omfatter endvidere den olympiske bevægelses historie set i en traditionel kontekst om selvforståelse contra virkelighed.

Idrætten mellem stat, marked og fællesskab
(Bjarne Ibsen, Laila Ottesen, Winnie Brandt Madsen og Morten Mortensen).

Under denne fælles teoretiske ramme gennemføres flere projekter, der helt eller delvis benytter sig af fælles empiri, der består af såvel historiske kilder som kvantitative undersøgelser fra to bydele i København, Ballerup Kommune og Salling-Fjends regionen i Viborg Amt. Forskningsprojektet indgår samtidig i et nordisk komparativt projekt og et europæisk projekt om "sport and welfare society".

1. Forandringer i idrættens organisering
Projektet skal: a) afdække mikset af forskellige organisationsformer på idrætsområdet, b) belyse forskelle og ligheder mellem de forskellige organisationsformer, c) undersøge divergente og konvergente processer mellem de forskellige organisationsformer, og d) belyse samspillet mellem idrætsforeningerne og den offentlige sektor (Bjarne Ibsen).

2. Idræt, motion og hverdagsliv
Med udgangspunkt i den strukturelle livsformsteori undersøges sammenhængen mellem hverdagsliv og idræt. I 1998 er der gennemført en kvantitativ undersøgelse af den voksne befolknings idrætsdeltagelse (ca. 3.000 respondenter i

de udvalgte områder af Danmark) og i 1999 gennemføres en tilsvarende undersøgelse af 5. og 9. klasses børn i de samme områder (Laila Ottesen).

3. Udformningen af den kommunale idrætspolitik
Projektet skal give indsigt i idrættens historiske rolle i udviklingen af det moderne velfærdssamfund. Der fokuseres især på samspillet mellem den offentlige sektor (kommunen) og den frivillige sektor (idrætsforeningerne) og derunder idrættens og det offentliges selvforståelse belyst ved hjælp af mentalitetshistorisk metode (Morten Mortensen).

4. Kvindeløbenes magi
Forskellige former for rene kvindemotionsløb har op gennem 1990'erne haft en stadig stigende tilslutning. Projektet forsøger at afdække årsagerne til løbenes succes, rekrutteringsmekanismer og deltagersammensætning, herunder deltagernes idrætslige baggrund (Winnie Brandt Madsen).

Kropssociologi og bevægelsessociologi
(Søren Damkjær).

Forskningen omfatter flere temaer: Kropssociologi og kropsfilosofi; Ortega y Gassets kropssociologi; Kropssociologi og sundhedsteori; Sociologisk bevægelsesteori (idræt, dans, leg); Kropsbilleder og overvægt: Sidstnævnte omfatter en PAN-EU empirisk undersøgelse (18.500 respondenter) af fysisk aktivitet, holdninger til fysisk aktivitet, aktuelle og ønskede kropsbilleder, m.v. (i samarbejde med Knud Larsen, Idrætsforsk, Gerlev Idrætshøjskole).

Epidemiologiske undersøgelser af fysisk aktivitets betydning for sundhed og levealder
(Lars Bo Andersen).

Flere større undersøgelser over fysisk aktivitets betydning for befolkningens sundhed: Prospektive befolkningsstudier af fysisk aktivitets betydning for efterfølgende sygdom hos 32.000 københavnere fulgt i 500.000 personår (med P. Schnohr og H.O. Hein fra Bispebjerg Hospital og M. Schroll fra Kommunehospitalet).

European Youth Heart Study: Fysisk aktivitet, ernæring og kardiovaskulære risikofaktorer hos 9 og 15-årige børn i en række europæiske lande (med K. Froberg, H.S. Hansen og N. Wedderkopp på Odense Universitet).

Tvillingestudierne. Arvelige faktorers betydning for CHD risikofaktorer hos 2.000 personer med forskellig familiær tilknytning (med T.I.A. Sørensen, Kommune Hospitalet, og K.O. Kyvik, Odense Universitets Hospital).

Motion som sekundær prævention hos 1.000 patienter med akut myokardieinfarkt. Et randomiseret, kontrolleret trial (med A-D. Olsen og B. Sigurd, Bispebjerg Hospital, samt L. Iversen, Institut for Folkesundhedsvidenskab).

Informationsvirksomhed o.l.

Else Trangbæk, Søren Damkjær, Per Jørgensen, Laila Ottesen og Christina Christensen (sekretær) var arrangør af European Committee for the History of Sports seminar i København.

Bjarne Ibsen var ansvarlig for forskningsseminaret "Det nordiske forskernetværk om den frivillige sektor", i Reykjavik.

Per Jørgensen var medansvarlig for den nordiske idrætskonference "Idræt – børn og unge", i København i anledning af 100 året for idrætsuddannelserne i Danmark.

Udenlandske gæsteforelæsere

Professor Allan Guttmann, Amherst College, USA; Professor Joseph Maguire, Loughborough University, UK; Professor Patricia Vertinsky, University of British Columbia, Vancouver; Professor Robin Mconnel, Massey University, Albany, New Zealand; Associate Professor, Horst Giesler, Giessen University, Germany.

Kollegiale organer og offentlige hverv

Per Jørgensen er medlem af bestyrelsen for Institut for Idræt og af bestyrelsen for Dansk Idrætshistorisk Forening.

Else Trangbæk er formand for Idrættens Forskningsråd og medlem af bestyrelsen for Institut for Idræt.

Bjarne Ibsen er medlem af Idrættens Forskningsråd, medlem af Programstyret for forskningsprogrammet "Idrett, samfunn og frivillig organisering" under Norges Forskningsråd og i bestyrelsen for den selvejende institution "Idrætsforsk" ved Gerlev Idrætshøjskole.

Stab

VIP, internt finansieret
Andersen, L.B.; lektor.
Christensen, M. Krogh; ph.d.-studerende.
Damkjær, S.; lektor.
Ibsen, B.; lektor.
Jørgensen, P.; idrætslektor.
Madsen, V. Brandt; ph.d.-studerende.
Mortensen, M.; ph.d.-studerende.
Ottesen, L.; forskningsstipendiat (fondslønnet).

Pedersen, I. Kryger; post.doc.
Skjerk, O.; ph.d.-studerende.
Trangbæk, E.; lektor.

TAP, intermt finansieret

Antal årsværk :1.7
Christensen, C.; sekretær.
Holm, J.; sekretær.

Afdeling for Praktik, Pædagogik og Psykologi

Afdelingens medarbejdere bedriver forskning og udviklingsarbejde inden for idrætspraksis, pædagogik og psykologi samt tværvidenskabelig idrætsforskning.

Afdelingens forsknings- og udviklingsarbejde kan samles under 3 temaer:

a) Krop, læring og identitetsprocesser. b) Curriculumudvikling med særlig fokus på praksis. c) Biologisk, tværvidenskabelig og anvendt forskning og udviklingsarbejde.

Forskning

Idræt, krop og bevægelse i børns hverdagsliv – lære- og identitetsprocesser i det senmoderne samfund
(Reinhard Stelter, Helle Rønholt, Mia Herskind).

Vort senmoderne samfund stiller store udfordringer til den enkelte. Traditionelle normer, værdier og livsmønstre mister deres værdi som handlingsramme: Vi er "kulturelt frisat" (Ziehe/Stubenrauch 1983). Konsekvensen er: Den enkelte er i meget højere grad end tidligere udfordret til at finde sin egen vej gennem livet og udvikle "selvidentitet" (Giddens 1991).

Børns lære- og identitetsprocesser former sig bl.a. ved, at de bevæger sig i forskellige sociale kontekster, som kræver store omstillings- og tilpasningsevner hos det enkelte barn. Børns hverdagsliv udfoldes i hjemmet, i institutionerne herunder børnehave, skole, forskellige pasningsordninger eller i fritidssektoren. Idræt og bevægelse er et aktivitetsfelt, som dyrkes i disse forskellige sociale og organisatoriske kontekster. Idræt som kulturelt felt indeholder æstetiske udtryksmuligheder med både kropslige og sanselige oplevelseskvaliteter, og er dermed medvirkende til børns kompetence- og identitetsudvikling. Samtidig har idræt stor opmærksomhed i massemedierne og er det mest frekventerede område i børns fritidsliv. Idræt er desuden et skolefag, som er i samspil med den eksisterende idrætskultur i samfundet.

Projektets formål er at undersøge børns lære- og identitetsprocesser i forskellige sociale kontekster (hjem, institution, skole og fritid), specielt i relation til kropslige og idrætslige aktiviteter. Projektets målgruppe er børn i 4. klasse. Projektet baseres på flg. problemstillinger:

1) Hvordan oplever og involverer børn sig i idræt i deres skole-, hjemme- og fritidsliv?

2) Hvordan manifesteres lære- og identitetsprocesser i forskellige sociale kontekster?

3) Hvilken betydning har idræt, krop og bevægelse for børns lære- og identitetsprocesser?

Kropssociologi, forskellige bevægelsesformers bevidsthedsmæssige og kulturelle karakter og betydning
(Lis Engel).

Kroppens og bevægelsens betydning i det moderne oplevelsessamfund. Projektets genstandsfelt er moderne bevægelseskulturer for unge og voksne i hverdags- og dansemiljøer.

Formål med projektet er en fænomenologisk og kulturanalytisk undersøgelse af hvilke bevægelsesmønstre og temaer, der er karakteristiske for forskellige moderne krops- og dansemiljøer og at belyse sammenhængen mellem forskellige bevægelsesdynamikker, og de dertil knyttede kulturelle værdier og normer.

Bevægelse og Kommunikation med specielt fokus og rodfæste i det rytmiske og ekspressive fagfelt
(Helle Winther).

Udviklingsarbejde over temaet balancerer mellem det fænomenologiske, filosofiske & psykologiske og det håndfast pædagogiske. Der arbejdes specielt imod en dybdegående fænomenologisk og (gruppe)psykologisk forståelse for emner som bevægelseskommunikation og kropslig ekspressivitet, gruppedynamik og underviserpersonlighed.

Bevægelseslæring i vand – et udviklingsprojekt
(Lillan Madsen).

Det er projektets mål, at beskrive og vurdere grundlaget for undervisningspraksis vedrørende generel og basal bevægelseslæring i vand.

Idræt i gymnasiet
(Maj-Britt Nørgaard).

Pædagogiske problemfelter indenfor det

rytmiske bevægelsesområde studeres i forskellige læringsmiljøer. Projekt om de unges læreprocesser i faget idræt i gymnasiet.

Voksenuddannelsernes pædagogik
(Tom Kristiansen).

Et forsøg til indkredsning af den voksenpædagogik, der gennem projektorganiseret og problemsøgende tilgange udvikles og produceres i feltet friluftsliv ved 1-årig EVU. Der undersøges: Et-årige friluftskursisters (EVU) uddannelseskapital inden de søger et-årige efter-/videreuddannelseskursus. Uddannelseskapitalen som den udvikles gennem et år i efter-/videreuddannelsen. Uddannelseskapitalens eventuelle tranformation til symbolsk kapital.

Kvalitetsudvikling og evalueringsformer i idræt
(Flemming Knudsen).

Med "Folkeskolen år 2000" er der sat fokus på en række af folkeskolens områder, for hermed at medvirke til at styrke og synliggøre kvalitetsudviklingen i folkeskolen. Udviklingsarbejdet tager udgangspunkt i:

1) Hvilke kompetencer faget idræt kan give eleverne?

2) Udvikling af kvalitative evalueringsformer.

3) Redskaber til udvikling af idrætsundervisningen.

Spillereglernes indflydelse på den taktiske spiludvikling i fodbold og i håndbold, set i historisk perspektiv
(Birger Peitersen og Erik Brisling).

Udviklingstendenser i damehåndbold og i herrehåndbold i perioden ca. 1960 – 2000
(Erik Brisling).

Gennem strukturerede analyser af film/TV fra periodens internationale mesterskaber, litteraturstudier, samt gennem interviews af nøglepersoner undersøges for de to køn udvikling og årsagssammenhæng mellem de taktiske spilstrukturer, den tekniske udvikling og spillets fysiske udtryk.

Analyse af arbejdskravene i håndbold og den fysiske kapacitet hos elitehåndboldspillere på forskellige positioner
(Lars Bojsen Michalsik).

Gennem videooptagelser, pulsmålinger og blodlactatmålinger undersøges på forskellige spillerpositioner elitehåndboldspilleres aktivitetsmønster og belastning under kamp. Spillernes fysiske kapacitet måles i laboratoriet og det undersøges om/hvordan denne er relateret til præstationsevnen og spillernes position på banen.

Udvikling og afprøvning af tests til analyse af intervalarbejdsevnen i boldspil
(Lars Bojsen Michalsik).

Resultaterne i en for boldspil "ideel" langtidsintervaltest i laboratoriet sammenholdes med resultaterne i en række andre tests, med det formål at udvikle enkle, praktiske, reproducerbare og tilstrækkeligt følsomme tests til vurdering af langtidspræstationsevnen i boldspil.

Styrke-, spring- og timingsspecifik springtrænings betydning for slaghøjde i volleyball
(Stig Eiberg Hansen).

Tre grupper (både mænd og kvinder) har trænet styrketræning med vægte, springtræning efterspringgalge eller springtræning efter tilkastet bold med henblik på at undersøge effekten på de forskellige træningsformers betydning for træningseffekten i relation til den funktionelle spilhandling. Resultaterne antyder at alle tre grupper forbedrer deres springhøjde ved spring efter galge, men at kun gruppen, der har springtrænet efter bold har forbedret deres funktionelle springkapacitet. De kvindelige forsøgspersoner opnår ikke synlig effekt af træningen. En fjerde gruppe (kontrolgruppen) udviste ingen ændringer i før- og eftertesten.

Hormonale forstyrrelser hos idrætskvinder – årsager og konsekvenser
(Eva Wulff Helge).

Hos kvindelige idrætsudøvere er en lav kropsvægt en fordel. Men der opstår ofte problemer i forbindelse hermed, såsom menstruationsforstyrrelser, spiseforstyrrelser og knogleskørhed. Der sigtes på en opklaring af årsagssammenhængen mellem disse problemer, som findes hos mange idrætskvinder.

Handicapidræt
(Karen Inge Halkier).

Med udgangspunkt i eksisterende forskning indenfor autisme, det neuropædagogiske område og ADHD (Attention Deficit Hyperactive Disorder), Hyperkinetiske forstyrrelser og DAMP (Dysfunktion in Attention, Motorcontrol and Perception) beskrives og afprøves forskellige pædagogiske modeller i idrætsarbejdet med mennesker med autisme eller andre syndromer der indebærer en tidligt iagttaget forstyrrelse i sociale relationer.

Psykomotorisk træning i behandlingen af indlagte psykiske patienter
(Jan Svensson). Et ph.d.-projekt.

Specielle hverv
NORDPLUS-projekt vedrørende etablering af en nordisk bachelorgrad i idræt afvikledes på instituttet (Birger Peitersen).

Redaktionelle hverv m.v.
Lis Engel er redaktør på Focus Idræt om krop, bevægelse og kultur.

Kongresdeltagelse og inviterede foredrag
Lis Engel har deltaget i: "Toward a science of consciousness" Tucson (Abstract: Effects of body awareness training and meditative stretching on persons with secondary brain damage).

Stab

VIP, internt finansieret
Brisling, E.; idrætsadjunkt/lektor.
Bundgaard, A.; idrætsadjunkt/lektor.
Engel, L.; idrætsadjunkt/lektor.
Knudsen, F.; idrætsadjunkt/lektor.
Kristiansen, T.; idrætsadjunkt/lektor.
Halkier, K.I.; idrætsadjunkt/lektor.
Hansen, S. Eiberg; amanuensis.
Holst, P.; kombinationsansat.
Hansen, A. Rosendal; kombinationsansat.
Helge, e. Wulff; idrætsadjunkt/lektor.
Herskind, M.; idrætsadjunkt/lektor.
Madsen, L.; idrætsadjunkt/lektor.
Melchiorsen, E.; idrætsadjunkt/lektor.
Michalsik, L.B.; amanuensis.
Mygind, E.; idrætsadjunkt/lektor.
Nørgaard, M.-B.; idrætsadjunkt/lektor.
Pedersen, M. Theisen; idrætsadjunkt/lektor.
Peitersen, B.; idrætsadjunkt/lektor.
Rønholt, H.; adjunkt.
Stelter, R.; adjunkt.
Sørensen, M.; idrætsadjunkt/lektor.
Trolle, M.; idrætsadjunkt/lektor.
Winther, H.; idrætsadjunkt/lektor.
Zachariassen, A.; idrætsadjunkt/lektor.
Zachariassen, P.; idrætsadjunkt/lektor.

TAP, internt finansieret

Antal årsværk 1.0
Jytte Berger; sekretær.
Maj-Britt Boystrup; korrespondent (fondslønnet).

Ph.d.-studerende
Helge, E.W.; ph.d.-studerende.
Nørgaard, M.-B.; ph.d.-studerende.
Svensson, J.; ph.d-studerende.

Bodil Nielsen Johannsen

Ph.d.-afhandlinger

Hansen, Lone: Elitetraining and physical development of boys – with special reference to soccer players.

Publikationer

Aagaard P., Jørgensen S.P.G., Madsen L., Tøtrup C.: Instruktionsbog i Livredning (3.udg.), s. 1-128, ROAS, Roskilde 1998.

Andersen L.B., Vestbo J., Juel K., Bjerg A.M., Keiding N., Jensen G., Hein H-O., Sørensen T.I.A.: A comparison of mortality rates in three prospective studies from Copenhagen with mortality rates in the central part of the city, and the entire country. European Journal of Epidemiology Vol. 14, s. 579-585, 1998.

Aronson D., Wojtaszewski J., Thorell A., Nygren J., Zangen D., Richter E.A., Ljungqvist O., Fielding R.A., Goodyear L.J.: Extracellular-regulated protein kinase cascades are activated in response to injury in human skeletal muscle. American Journal of Physiology (Cell Physiology) Vol. 275 (44), s. C555-C561, 1998.

Asp S., Daugaard J.R., Kristiansen S., Kiens B., Richter E.A.: Exercise metabolism in human skeletal muscle exposed to prior eccentric exercise. Journal of Physiology Vol. 509, No. 1, s. 305-313, 1998.

Bangsbo J.: Optimal preparation for the World Cup in soccer. Clinics in Sports Medicine Vol. 17, No. 4, s. 697-709, 1998.

Bangsbo J., Peitersen B.: Vi forsvarer. Fodboldspillets taktik 3, s. 1-212, Institut for Idræt/KU, København 1998.

Bangsbo J.: Quantification of anaerobic energy production during intense exercise. Medicine and Science in Sports and Exercise Vol. 30, No. 1, s. 47-52, 1998.

Bangsbo J., Hellsten Y.: Muscle blood flow and oxygen uptake in recovery from exercise. Acta Physiologica Scandinavica Vol. 162, s. 305-312, 1998.

Bangsbo J., Krustrup P., Gonzáles-Alonso J., Saltin B.: Energetics and Efficiency of Human Skeletal Muscle. i: Motor Efficiency from

Muscle to Man. Proceedings of the Third Symposium of the Institute for Fundamental and Clinical Human Movements Sciences, s. 35-40, F. Abbate, H.L. Gerrits, H. Houdijk, C. Jansen, Vrije Universiteit, Amsterdam 1998.

Berg-Sørensen I.: Een Time dagligen. Skoleidræt gennem 200 år, Berg Sørensen I., Jørgensen P. (red). s. 1-304, Odense Universitetsforlag, Odense 1998.

Berg-Sørensen I.: Uddannelsesmæssige forestillinger om det 21. århundrede. i: Een Time dagligen. Skoleidræt gennem 200 år, s. 265-275, I. Berg-Sørensen, P. Jørgensen, Odense Universitetsforlag, Odense 1998.

Bonen A., Luiken J.J.F.P., Liu S., Dyck D.J., Kiens B., Kristiansen S., Turcotte L.P., Van der Vusse V.G.J., Glatz J.F.C.: Palmitate transport and fatty acid transporters in red and white muscles. American Journal of Physiology (Endocrinol. Metab.) Vol. 275 (38), s. E471-E478, 1998.

Christoffersen G.R.J., Johannsen B.Nielsen, Larsen L.O., Lomholt J.P., Rosenkilde P., Ussing A.P.: Fysiologi – kroppens funktioner s. 1-288, Nucleus, Århus 1998.

Cushman S.W., Goodyear L.J., Pilch P.F., Ralston E., Ploug T., Kristiansen S., Klip A., Galbo H.: Molecular mechanisms involved in GLUT4 translocation in muscle during insulin and contraction stimulation. i: Skeletal muscle metabolism in exercise and diabetes. Proceedings of the Copenhagen Muscle Research Centre Symposium on Regulation of Skeletal Muscle Metabolism, October 23-26, 1997, Copenhagen, s. 63-71, E.A. Richter, B. Kiens, H. Galbo, B. Saltin, Plenum Press, New York 1998.

Daugaard J.R., Laustsen J.L., Hansen B.S., Richter E.A.: Growth hormone induces muscle fibre type transformation in growth hormone-deficient rats. Acta Physiologica Scandinavica Vol. 164, s. 119-126, 1998.

Eldrup E., Richter E.A., Hetland M.L., Andreasen J., Hilsted J., Møller S.E., Christensen N.J.: Origin and Significance of Plasma Dihydroxyphenylalanine. Advances in Pharmacology Vol. 42, s. 851-854, 1998.

Engel L.: FLOW – en måde at kommunikere med verden på. Focus Idræt Nr. 1, s. 28-29, 1998.

Engel L.: Om bevægelseskvalitet: Hvad er god bevægelse for dig? Focus Idræt Nr. 3, s. 94-96, 1998.

Engel L.: Legende kampdans. Styrketræning på en anden måde. Focus Idræt Nr. 4, s. 123-124, 1998.

Engel L.: Sansedialog og kommunikation. Focus Idræt Nr. 6, s. 217-220, 1998.

Engel L.: Meditativt stræk. Danske Fysioterapeuter Nr. 12, s. 16-17, 1998.

Gonzáles-Alonso J., Calbet J.A.L., Nielsen B.: Muscle blood flow is reduced with dehydration during prolonged exercise in humans. Journal of Physiology 513 (3), s. 895-905, 1998.

Halkier K.I., Thomsen T.: Idræt – en lukket eller åben verden for børn, unge og voksne med autisme? i: 10 år med autisme. Jubilæumskonference i Odense, 27.-28. april 1998, s. 160-163, O. Plougmand, P. Frederiksen, SIKON, København 1998.

Hansen J., Jørgensen P.: Skolen, idrætten og samfundet. Ca. 1800-1998. i: Een Time dagligen. Skoleidræt gennem 200 år, s. 11-24, I. Berg-Sørensen, P. Jørgensen, Odense Universitetsforlag, Odense 1998.

Hansen L., Winkel J., Jørgensen K.: Significance of mat and shoe softness during prolonged work in upright position: Based on measurements of low back muscle EMG, foot volume changes, discomfort and ground force reactions. Applied Ergonomics Vol. 29, No. 3, s. 217-224, 1998.

Helge E.W., Helge J.W.: Idrættens Mentale Træningslære (oversat værk). i: Idrættens Mentale Træningslære, s. 1-195, A.M. Pensgård, E. Hollingen, Gads Forlag, København 1998.

Helge J.W., Wulff B., Kiens B.: Impact of a fat-rich diet on endurance in man: Role of the dietary period. Medicine & Science in Sports & Exercise Vol. 30, No. 3, s. 456-461, 1998.

Helge J.W., Storlien L.H.: Muscle Membranes, Diet, and Exercise. i: Biochemistry of exercise X. The 10th International Biochemistry of Exercise Conference, July 15-19, 1997, Sydney, Australia, s. 57-67, M. Hargreaves, Human Kinetics, Champaign, IL 1998.

Helge J.W., Kriketos A.D., Storlien L.H.: Insulin sensitivity, muscle fibre types, and membrane lipids. i: Skeletal muscle metabolism in exercise and diabetes. Proceedings of the Copenhagen Muscle Research Centre Symposium on Regulation of Skeletal Muscle Metabolism, October 23-26, 1997, Copenhagen, s. 129-138, E.A. Richter, B. Kiens, H. Galbo, B. Saltin, Plenum Press, New York 1998.

Helge J.W., Ayre K., Chaunchaiyakul S., Hulbert A.J., Kiens B., Storlien L.H.: Endurance in high-fat-fed rats: Effects of carbohydrate content and fatty acid profile. Journal of Applied Physiology Vol. 85, No. 4, s. 1342-1348, 1998.

Hellsten Y., Sjödin B., Richter E.A., Bangsbo J.: Urate uptake and lowered ATP levels in human muscle after high-intensity intermittent exercise. American Journal of Physiology (Endocrinol. Metab.) Vol. 274 (37), s. E600-E606, 1998.

Herskind M.: Kroppen og idrætten i børns samvær. Idræt. Tidsskrift for Idræt Nr. 5, s. 154-157, 1998.

Hespel P., Richter E.A.: Role of adenosine in regulation of carbohydrate metabolism in contracting muscle. i: Skeletal muscle metabolism in exercise and diabetes. Proceedings of the Copenhagen Muscle Research Centre Symposium on Regulation of Skeletal Muscle Metabolism, October 23-26, 1997, Copenhagen, s. 97-106, E.A. Richter, B. Kiens, H. Galbo, B. Saltin, Plenum Press, New York 1998.

Hundal H.S., Darakhshan F., Kristiansen S., Blakemore S.J., Richter E.A.: GLUT5 expression and fructose transport in human skeletal muscle. i: Skeletal muscle metabolism in exercise and diabetes. Proceedings of the Copenhagen Muscle Research Centre Symposium on Regulation of Skeletal Muscle Metabolism, October 23-26, 1997, Copenhagen, s. 35-45, E.A. Richter, B. Kiens, H. Galbo, B. Saltin, Plenum Press, New York 1998.

Ibsen B.: På denne måde dansk. Tre særlige kendetegn ved dansk foreningsliv. i: Samfundets vagthund – eller tam entertainer? Inspiration til fremtidens sportsjournalistik, s. 175-182, J. Møller, J. Sejer Andersen, Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger / DGI, Vejle 1998.

Ibsen B.: Daily life in Danish Associations. Not so altruistic after all. i: Society's Watchdog – Or Showbiz' Pets?, s. 175-182, J. Møller, J. Sejer Andersen, Danish Gymnastics and Sports Associations / DGI, Vejle 1998.

Ibsen B.: Et spil om penge. Kulturkontakten Nr. 1, s. 8-11, 1998.

Jensen B., Hjort Andersen B., Jørgensen K.: Introduktion. i: Børn og eliteidræt – i tal, s. 11-17, B. Jensen, B. Hjort Andersen, Institut for Idræt / KU, København 1998.

Jørgensen K., Trangbæk E.: Idræt & Etik, K. Jørgensen, E. Trangbæk (red.), s. 1-61, Institut for Idræt / KU, København 1998.

Jørgensen K., Jensen B.: Om eliteidræt, børn og forskning. Idræt. Tidsskrift for idræt Nr. 2, s. 35-37, 1998.

Jørgensen K., Bencke J., Klausen K.J.: Idræts- og motionsvaner. i: Børn og eliteidræt – i tal, s. 31-34, B. Jensen, B. Hjort Andersen, Institut for Idræt/KU, København 1998.

Jørgensen P.: Ikke at more, men at opdrage. Ca. 1898-1940. i: Een Time dagligen. Skoleidræt gennem 200 år, s. 85-150, I. Berg-Sørensen, P. Jørgensen, Odense Universitetsforlag, Odense 1998.

Jørgensen P.: Som Gramatikken til Conversationen. – Gymnastik og sport i skolen ca. 1900-1960. Idræt. Tidsskrift for Idræt Nr. 3, s. 72-76, 1998.

Jørgensen P.: From Balck to Nurmi: The Olympic Movement and the Nordic Nations. International Journal of the History of Sport Vol. 14, No. 3, s. 69-99, 1997.

Kiens B., Helge J.W.: Effect of high-fat diets on exercise performance. Proceedings of the Nutrition Society Vol. 57, s. 73-75, 1998.

Kiens B.: Training and fatty acid metabolism. i: Skeletal muscle metabolism in exercise and diabetes. Proceedings of the Copenhagen Muscle Research Centre Symposium on Regulation of Skeletal Muscle Metabolism, October 23-26, 1997, Copenhagen, s. 229-238, E.A. Richter, B. Kiens, H. Galbo, B. Saltin, Plenum Press, New York 1998.

Kiens B., Richter E.A.: Utilization of skeletal muscle triacylglycerol during postexercise recovery in humans. American Journal of Physiology (Endocrinol. Metab.) Vol. 275 (38), s. E332-E337, 1998.

Kristiansen S., Ramlal T., Klip A.: Phosphatidylinositol 4-kinase, but not phosphatidylinositol 3-kinase, is present in GLUT4-containing vesicles isolated from rat skeletal muscle. Biochem Journal Vol. 335, s. 351-356, 1998.

Madsen W.B.: Women who exercise on a keep-fit level take over the city's open spaces. i: "Sport in the City". Conference Proceedings, 2nd – 4th July 1998, Sheffield. Vol. 2, s. 340-352, Sheffield 1998.

Nielsen B.: Thermoregulation in Severe Exercise. i: Physiology, Stress, and Malnutrition: Functional Correlates, Nutritional Intervention, s. 519-530, J.M. Kinney, H.N. Tucker, Lippincott-Raven Publishers, Philadelphia 1997.

Nielsen B.: Heat Acclimation – Mechanisms of Adaptation to Exercise in the Heat. International Journal of Sports Medicine Vol. 19, Suppl. No. 2, s. S154-S156, 1998.

Nielsen B., Kaciuba-Uscilko H.: Temperature regulation in exercise. i: Physiology and pathophysiology of temperature regulation, s. 128-143, C.M. Blatteis, World Scientific, Singapore 1998.

Nielsen B.: Den arbejdende organisme. i: Fysio-

logi – kroppens funktioner, s. 105-134, G. Christoffersen, B. Nielsen Johannsen, L. Olesen Larsen, J.P. Lomholt, P. Rosenkilde, A. Phaff Ussing, Nucleus, Århus 1998.

Nielsen B., Lomholt J.P.: Energi og stofskifte. i: Fysiologi – kroppens funktioner, s. 65-104, G. Christoffersen, B. Nielsen Johannsen, L. Olesen Larsen, J.P. Lomholt, P. Rosenkilde, A. Phaff Ussing, Nucleus, Århus 1998.

Nielsen P.K., Andersen L., Jørgensen K.: The muscular load on the lower back and shoulders due to lifting at different lifting heights and frequencies. Applied Ergonomics Vol. 29, No. 6, s. 445-450, 1998.

Ottesen L.: Kvinders idrætsvaner og hverdagsliv. i: Kvindeliv – Idrætsliv. Kvindeidræt i Danmark 1850 til 2000, s. 41-58, A.L. Poulsen, Institut for Idræt/KU, København 1998.

Peitersen B.: Den umulige opgave – at skabe en progressiv idrætsuddannelse. Focus Idræt Nr. 6, s. 169-170, 1998.

Poulsen A.L. A.L. Poulsen (red.): Kvindeliv – Idrætsliv. Kvindeidræt i Danmark 1850 til 2000, s. 1-126, Institut for Idræt/KU, København 1998.

Poulsen A.L., Skjerk O.: Gymnastikkens mangfoldighed. i: Kvindeliv – Idrætsliv. Kvindeidræt i Danmark 1850 til 2000, s. 61-81, A.L. Poulsen, Institut for Idræt/KU, København 1998.

Poulsen A.L., Skjerk O.: Håndbold – fra skolespil til medaljestrømme. i: Kvindeliv – Idrætsliv. Kvindeidræt i Danmark 1850 til 2000, s. 83-101, A.L. Poulsen, Institut for Idræt/KU, København 1998.

Poulsen A.L., Skjerk O.: Kvindeatletik – fra alsidighed til specialisering. i: Kvindeliv – Idrætsliv. Kvindeidræt i Danmark 1850 til 2000, s. 103-125, A.L. Poulsen, Institut for Idræt/KU, København 1998.

Richter E.A., Jensen P.T., Kiens B., Kristiansen S.: Sarcolemmal glucose transport and GLUT-4 translocation during exercise are diminished by endurance training. American Journal of Physiology (Endocrinol. Metab.) Vol. 274 (37), s. E89-E95, 1998.

Richter E.A., Kristiansen S., Wojtaszewski J., Hundal H.S.: Glucose Transport and Transporters in Skeletal Muscle. i: Biochemistry of exercise X. The 10th International Biochemistry of Exercise Conference, July 15-19, 1997, Sydney, Australia s. 169-183, M. Hargreaves, Human Kinetics, Champaign, IL 1998.

Richter E.A., Kiens B., Galbo H., Saltin B.: Skeletal muscle metabolism in exercise and diabetes. Proceedings of the Copenhagen Muscle Research Centre Symposium on Regulation of Skeletal Muscle Metabolism, October 23-26, 1997, Copenhagen, s. 1-328, Plenum Press, New York 1998.

Richter E.A., Kristiansen S., Wojtaszewski J., Daugaard J.R., Asp S., Hespel P., Kiens B.: Training effects on muscle glucose transport during exercise. i: Skeletal muscle metabolism in exercise and diabetes. Proceedings of the Copenhagen Muscle Research Centre Symposium on Regulation of Skeletal Muscle Metabolism, October 23-26, 1997, Copenhagen, s. 107-116, E.A. Richter, B. Kiens, H. Galbo, B. Saltin, Plenum Press, New York 1998.

Rådegran G., Pilegaard H., Nielsen J.J., Bangsbo J.: Microdialysis ethanol removal reflects probe recovery rather than local blood flow in skeletal muscle. Journal of Applied Physiology Vol. 85, No. 2, s. 751-757, 1998.

Rønholt H.: Fra sundhedsopdragelse til udvikling og læring. Ca. 1975- 1998. i: Een Time dagligen. Skoleidræt gennem 200 år, s. 233-264, I. Berg-Sørensen, P. Jørgensen, Odense Universitetsforlag, Odense 1998.

Rønholt H.: Udviklingslinier og centrale indholdstemaer i idrætsfaget – set gennem Tidsskrift for Idræt 1975 – 1998. Idræt. Tidsskrift for Idræt Nr. 3, s. 88-91, 1998.

Stelter R.: The Body, Self and Identity. Personal and Social Constructions of the Self Through Sport and Movement. i: European Yearbook of Sport Psychology. A publication of FEPSAC, s. 1-32, R. Seiler, Academia Verlag, Sankt Augustin, Tyskland 1998.

Stelter R.: Idræt og behandling. Sport & Psyke Nr. 15-16, s. 8-9, 1998.

Stelter R.: Idrættens indflydelse på børns selvopfattelse. Idræt. Tidsskrift for Idræt Nr. 5, s. 148-153, 1998.

Stelter R.: Er eliteidræt for tryghedsnarkomaner? Idræt. Tidsskrift for Idræt Nr. 2, s. 55-58, 1998.

Stelter R.: Psykologiske strategier til angstbekæmpelse. Sport og psyke Nr. 18-19, s. 8-11, 1998.

Trangbæk E.: I med- og modvind. i: Kvindeliv – Idrætsliv. Kvindeidræt i Danmark 1850 til 2000, s. 13-39, A.L. Poulsen, Institut for Idræt/KU, København 1998.

Trangbæk E.: Gymnastik bliver skolefag. Ca. 1800-1880. i: Een Time dagligen. Skoleidræt

gennem 200 år, s. 25-60, I. Berg-Sørensen, P. Jørgensen, Odense Universitetsforlag, Odense 1998.

Wojtaszewski J., Jakobsen A.B., Ploug T., Richter E.A.: Perfused rat hindlimb is suitable for skeletal muscle glucose transport measurements. American Journal of Physiology (Endocrinol. Metab.) Vol. 274 (37), s. E184-E191, 1998.

Wojtaszewski J., Laustsen J.L., Derave W., Richter E.A.: Hypoxia and contractions do not utilize the same signaling mechanism in stimulating skeletal muscle glucose transport. Biochimica et Biophysica Acta Vol. 1380, s. 396-404, 1998.

Wojtaszewski J., Richter E.A.: Glucose utilization during exercise: Influence of endurance training. Acta Physiologica Scandinavica Vol. 162, s. 351-358, 1998.

Geologi

Geologisk Institut

Forskningsvirksomhed

1. Palæontologi: Palæontologi og bio-events

Palæontologi

Palæontologien omfatter taxonomi af fossile dyr og planter samt de spor de efterlader. Palæontologien er baggrunden for studier af evolution, palæøkologi, biostratigrafi m.v.

Forskningsprojekter

1. Rhodosprojektet. Aflejringerne ved Lindos synes at være en fossil pendant til koralbankerne i Nordatlanten. Lindos-aflejringerne er betydeligt bedre bevaret end tilsvarende forekomster på Sicilien. Den meget rige brachiopod-forekomst i forbindelse med korallerne kan forklares ud fra de hydrografiske forhold kendt fra Nordatlanten, idet brachiopoderne er koncentreret, hvor det tungere bundvand har sin øvre grænse (U. Asgaard og R. Bromley samt A. Freiwald, Bremen).

2. Hos Archaeopteryx (øglefuglen) er der påvist hulheder til luftsække i hvirvlerne (N. Bonde med P. Makovicky og udenlandske kolleger). Studiet af fisk fra moleret er fortsat (N. Bonde og J. Tyler, USA). Den tidlige historiske udvikling af den fylogenetiske systematik (kladistik) er behandlet i et mindeskrift for fiskepalæontolog C. Patterson (N. Bonde).

3. En række mindre projekter indenfor ichnologi er påbegyndt. Ætsnings- , gnave- og borespor på overflader af skaller (bioerosion) giver muligheder for at forfine tolkninger af aflejringsmiljøer. Nogle bryozoer, som efterlader ætsningsspor i form af en svag fordybning under hvert individ i kolonien, er blevet studeret. Mens selve bryozoens skelet kan forsvinde, kan sporfossilet bevares og røbe skelettets tidligere eksistens. Disse sporfossiler er almindelige og er nu navngivet (R. Bromley, P.D. Taylor, London og M.A. Wilson, USA).

Saddelmuslinger er meget almindelige i dag; det er imidlertid ikke kendt, at de ætser deres underlag og efterlader et karakteristisk ar. Disse ar er nu fundet for første gang i forbindelse med skaller i livsstilling af østers og kammuslinger fra Rhodos' Pliocæn og Pleistocæn. En ny teknik er blevet udviklet til illustrering af fossiler og andet geologisk materiale (R. Bromley).

4. Arbejdet med de fritlevende bryozoers fylogeni og biogeografi er fortsat og foreløbige resultater fra dette projekt har været præsenteret. Beskrivelse af det tidligere indsamlede materiale fra de "klassiske" fritlevende bryozofaunaer pågår. Der er etableret et nærmere samarbejde med mange udenlandske kolleger bl.a. om beskrivelse af en meget rig Eocæn fauna fra Gulf Coastal Plains, USA og en artsfattig Maastrichtien fauna fra Madagascar (E. Håkansson og udenlandske kolleger). Arbejdet i forbindelse med revision af Treatise on Invertebrate Paleontology, Part G Bryozoa, Cheilostomata er fortsat (E. Håkansson).

5. Taxonomiske problemer i forbindelse med plantebiostratigrafien af den tidligt kretassiske Ikorfat og Ravn Kløft flora er bearbejdet. Tafonomien af plio- pleistocæne plantefossiler fra Rhodos bliver studeret med henblik på en bedre forståelse af planteresters skæbne i en oceanisk sammenhæng og dermed kaste lys over de palæoklimatiske forhold i det østlige Middelhav i det relevante tidsinterval (A. Boyd).

6. Projektet vedrørende rovdinosaurers funktionelle anatomi er afsluttet (P. Christiansen).

7. Palæobiogeografien i det sydatlantiske og antarktiske område i kænozoisk tid belyses ved fordelingen af ostracoder fra Sydafrika, Argentina, Antarktika samt dybhavsborekerner (R. Dingle).

Bio-events

Forskningsprojekter

1. Indsamling af perm/trias samt kridt/tertiær profiler er afsluttet med indsamling i Indien, Tunesien, Mexico, USA, Canada samt Slovenien. Rammeprojektet: "Masseuddøen og de bagvedliggende fysiske og kemiske faktorer" er hermed afsluttet. Indsamling af terrestriske perme serier i Sibirien måtte opgives p.g.a. omfattende oversvømmelser i regionen. Blandt de mere opsigtsvækkende opdagelser er påvisningen af den nordamerikanske Kridt-Tertiær grænsebentonit i marine aflejringer i Mexico. Tidsmæssigt befinder bentonithorisonten sig i nedre del af P1a planktonisk foraminiferzone. Den er dermed yngre end Kridt-

Tertiær grænsen, som defineret i El Kef. Derudover er den første sydamerikanske terrestriske Kridt-Tertiær grænse påvist i Argentina (H.J. Hansen).

2. Kvartærgeologi: Klimaudvikling og miljøhistorie

Kvartærgeologien tolker aflejringer dannet gennem den sidste million år i relation til miljøhistorie og klimaudvikling.

Forskningsprojekter

1. Senkvartær miljø- og klimahistorie i det Nordatlantiske område (CATLINA). En væsentlig del af den kvartærgeologiske forskning har været koncentreret inden for dette projekt, der hidtil har fokuseret på de stærke og ofte hurtige klimaændringer som synes at være et kendetegn for denne periode. Det er målsætningen at rekonstruere, i tid og rum, regionale/globale klimaændringer og deres indflydelse på forskellige dele af det nordatlantiske miljø. På denne måde øges kendskabet til klimasystemet og de "feed-back" relaterede processer (S. Björck, M. Houmark-Nielsen, N. Noe-Nygaard i samarbejde med danske og udenlandske kolleger).

2. Hurtige klimavariationer i Holocæn. Ved meget detaljerede analyser, der især lægger vægt på det kronologiske aspekt, er det hensigten at fastlægge årsager bagved og virkningen af de mere subtile holocæne klimavariationer. Der studeres marine og lakustrine sedimenter samt iskerner og anvendes dendrokronologi for at finde "leads" og "lags" i klimasystemet i forskellige perioder i Holocæn. Herved kan det blive muligt at finde ud af om klimasystemets respons er afhængigt af hvor meget indlandsis, der findes tilbage og hvilken type af klimaændringer man kan regne med i fremtiden (S. Björck samt danske og udenlandske kolleger).

3. Eem og Weichsel i det nordlige Rusland. Projektet har til formål at afsløre eventuel synkronisitet mellem den østlige og vestlige del af det skandinaviske isskjolds vækst og afsmeltning, samt at kortlægge udbredelsen og alderen af isstrømme fra Barentshavet og Ural (M. Houmark i samarbejde med danske og udenlandske kolleger).

4. Studier af sedimenter fra Midt Weichsel, der giver oplysninger om klimatiske og palæoøkologiske forandringer ved overgangen til hovednedisningen i Sen Weichsel, er fortsat. Endvidere er der opstillet en litostratigrafisk model for Weichsel istidens tills og mellemliggende interstadiale dannelser. Modellen skal danne rammen for absolut aldersbestemmelse af isstrømmene over Danmark i sidste istid (M. Houmark-Nielsen).

5. Færøerne. For at kunne fastlægge nedisningsforløbet under den sidste istid på den nordøstlige del af Færøerne, undersøges stratigrafien i en udvalgt kystklint ved Klaksvik. Her overlejres interglaciale ferskvandsaflejringer af tills og andre diamikte aflejringer (M. Houmark-Nielsen og S. Björck).

6. Pleistocæn stratigrafi i Kongsfjorden. Sammenskrivning af felt- og laboratorieanalyser er afsluttet. Datering af sidste istids gletscherfremstød og afsmeltningsdynamik er et af hovedpunkterne i dette arbejde (M. Houmark-Nielsen og S. Funder, Geologisk Museum).

7. Åmosen. Dateringer af laminerede Præboreale søsedimenter. Ved anvendelse af U/Th metoden er der etableret en tidsopløselighed, der er bedre end 20 år, ved datering på kronhjortetænder. De opnåede resultater anvendes nu på dådyrsmateriale fra Eem, hvor absolutte dateringer af lakustrine aflejringer hidtil har været umulige (N. Noe-Nygaard og C. Israelson).

8. Undersøgelser af tidspunktet for introduktion af det første kvæg til Danmark, Skåne og Nordtyskland. En række knogleprøver fra Sverige og Tyskland skal give informationer om vandringsvejen for det tidlige kvæg i Skandinavien. Undersøgelserne ved Saltbækvig er fortsat (N. Noe-Nygaard i samarbejde med udenlandske kolleger).

9. U-Th metoden: Videreudvikling af U-Th metoden til datering af søsedimenter er fortsat. Metoden er nu blevet etableret og et projekt vedrørende datering af koraller fra Seychellerne i det Indiske Ocean er afsluttet (C. Israelson og B. Wohlfarth i Lund). Der er i årets løb eksperimenteret med datering af søsedimenter blandt andet ved selektiv oplukning af prøver (C. Israelson).

10. Det senglaciale Kattegat. En sedimentologisk og stratigrafisk undersøgelse af sammenhængen mellem havniveau-udvikling, isafsmeltning og sedimentært miljø er afsluttet med indlevering af ph.d.-afhandling. Formålet med projektet har været at undersøge, hvordan afsmeltningen af den sidste is i Kattegatområdet foregik i samspil med ændringer i det relative havniveau (N. Richardt).

11. Genesen af diamikte aflejringer. Recente diamikte sedimenter undersøges for at kunne tolke

aflejringsprocesser og landskabsformer for lignende sedimenter fra områder, der tidligere har været isoverskredet. Der er udført feltarbejde på Island og i det nord-vestlige Rusland. På Island demonstreres nye sammenhænge mellem typen af underlaget og de fysiske forhold ved bunden af gletscheren. De foreløbige resultater fra Rusland antyder, at mindst to isfremstød har overskredet dette område i sidste istid. Diamikte prøver er endvidere beskrevet i tyndslib. Denne nye og meget lovende metode er anvendt i forbindelse med studiebesøg i udlandet (K. Kjær).

3. Hydrogeologi og miljøgeologi

Hydraulik, geokemi og geofysik

Forskningsprojekter

1. Projekterne ved Flakkebjerg og Havdrup er en del af det strategiske miljøprogram og udføres i samarbejde med DTU, GEUS, VKI, Statens Planteavlsforsøg, Geoteknisk Institut, University of Waterloo, Canada og University of Tennessee, USA.

Flakkebjerg: Ved geoelektriske feltundersøgelser og laboratorieeksperimenter undersøges sammenhængen mellem strukturelle, hydrauliske og geokemiske egenskaber, som grundlag for vurdering af potentialet for transport af pesticider gennem moræneler til grundvandet. Der er foretaget sprække- og makroporeopmåling og udført *in situ* farvetracerforsøg til belysning af effekter af årstidsvariationer. I forbindelse med nedsivningsforsøg med pesticider, er der opstillet en sprækkemodel for lokaliteten (K.E. Klint). Der er injiceret en KBr- opløsning i det opsprækkede moræneler. Nedtrængningen måles ved hjælp af multielektrodeprofilering af ledningsevnen i jordprofilet (O. Larsen). På tre intakte blokke, der er udtaget i forskellig dybde langs med de fremherskende sprækkeretninger, er der udført hydrauliske forsøg og transportforsøg med konservative tracere og tungmetaller (P.R. Jørgensen). "High resolution techniques" er anvendt til at undersøge jern-oxiders betydning for at tungmetaller og organiske forbindelser tilbageholdes i moræneprøver (S.L.S. Stipp).

Havdrup: Strømning og præferentiel transport af tracere og pesticider i moræneler. Der er udført laboratorieforsøg med 4 intakte blokke. Forsøgsresultaterne fra blokkene skal sammenlignes med de afsluttede feltforsøg for at klarlægge i hvilket omfang laboratorieforsøgene er repræsentative for feltforsøgene (P.R. Jørgensen). Der er indledt et feltforsøg for at undersøge naturlig infiltration og 3-dimensional transport af opløst stof. Undersøgelsen er baseret på et netværk af ca. 80 moniteringsboringer (P.R. Jørgensen, O. Larsen, L. Skjernaa, N.O. Jørgensen samt B. Hasholt, Geografisk Institut).

2. DANIDA projektet "Enhancement of Research and Teaching Capacity in Hydrogeology, Ghana" er fortsat med følgende delprojekter. Anvendelse af remote sensing og GIS i analyse af lineamenter og spor efter sprækker. I forbindelse med grundvandsindvindingen i "the Upper West Region, Ghana" er flere tusinde lineamenter, som er registreret på satellitbilleder over Upper West Regions i Nordghana, blevet systematiseret og karakteriseret i forhold til de geologiske formationer, hvori de optræder. Et revideret geologisk kort over området er udarbejdet (L. Skjernaa og B. Banoeng-Yakubo, Ghana). Karakterisering af klorid-belastede grundvandstyper i Keta Bassinet, Sydøstghana. Projektet er fortsat (N.O. Jørgensen og B. Banoeng-Yakubo, Ghana).

I 1998 er følgende projekter startet. En miljøgeologisk undersøgelse af guldminedriftens miljømæssige indflydelse på grundvandet omkring minerne ved Tarkwa. En undersøgelse af "Groundwater Salinity" i Central Regionen i Ghana. De indledende geofysiske studier og dataindsamling er udført. Der er etableret klimastation og stationer til vandstandsmåling i Densu River Basin (L. Skjernaa og N.O. Jørgensen samt ghanesiske kolleger).

3. Sri Lanka. I Polonnaruwa området, et område med unormalt høje koncentrationer af fluorid i grundvandet, er undersøgelser af de hydrogeologiske og grundvandskemiske forhold med henblik på at klarlægge årsagerne til vandets høje fluorindhold ved at være afsluttet (H.A. Dharmagunawardena).

4. Der er blevet udført hydro- og isotopgeokemiske undersøgelser til belysning af grundvandsforholdene omkring Lakolk Sø på Rømø samt saltvandsindtrængning i et grundvandsreservoir i Nexø Sandsten (N.O. Jørgensen).

5. Geofysiske undersøgelser. Ved Holeby på Lolland er påbegyndt en vurdering af forskellige metoder til udførelse af multielektrodeprofilering og tolkning af data (O. Larsen).

6. Sprækker i diamikte sedimenter. På basis af opmålte sprækkesystemer er der opstillet en over-

ordnet konceptuel sprækkemodel for en lokalitet ved Ringe. Der er foretaget SEM-analyser af imprægnerede slib af moræneler med sprækker fra lokaliteten. Ved anvendelse af digital billedanalyse er der opstillet en matematisk model til simulering af transport og nedbrydning af tjærestoffer i opsprækket moræneler (K.E. Klint).

Grænseflade geokemi

Overflade analyseteknikker, bl.a. Scanning Force Microscopy, SFM, anvendes til studiet af geologiske materialers, f.eks. calcit og jern-oxider, reaktion med gasser og opløsninger. En del forskning er relateret til kontaminaters transport i det hydrogeologiske system.

Forskningsprojekter

1. Calcit. Der arbejdes med udvikling af en generel model til beskrivelse af sporelementers optagelse i calcit. Teoretiske modeller for hydrering af calcit overflader, der er i kontakt med luft og vandige opløsninger, er bekræftet ved eksperimentelle forsøg. Studiet af sporelementers diffusion fra fluid-indeslutninger i calcit mod krystallens overflade er afsluttet (S. Stipp i samarbejde med danske og udenlandske kolleger).

2. Transport af Cr(VI) i grundvand samt dets transformation til Cr(III)- oxider undersøges (S. Stipp og T. Christiansen, DTU).

3. En teknik til fastholdelse af tungmetaller ved reaktion med Fe^{2+}- faser er blevet forbedret (S. Stipp samt danske og udenlandske kolleger).

4. Bassinsyntese: Tolkning af sedimentære aflejringsbassiner

Forskningsfeltet fokuserer på den geologiske udvikling af sedimentære aflejringsbassiner og omfatter såvel syntetiserende bassinstudier som de detaljerede undersøgelser, der indgår i synteserne. I tolkningen af sedimentære aflejringsbassiner indgår sedimentologiske og stratigrafiske undersøgelser fra km-skala ned til m-skala, sammenligninger med nutidige aflejringsmiljøer samt tektoniske modeller for bassindannelse. Bassinsyntese omfatter såvel tolkning af aflejringsbassiner baseret på sedimentologisk- , stratigrafisk- eller geofysisk feltarbejde, som teoretiske modelleringer af bassinparametre. Forskningsfeltet bassinsyntese er ved Geologisk Institut i væsentlig grad funderet på feltarbejde. De undersøgte bassiner spænder i tid fra yngre Palæozoikum til Kvartær, og litologisk fra karbonater til sandsten.

Sedimentologi, bassinanalyse, dynamisk stratigrafi og oliegeologi

Forskningsprojekter

1. Projekt Vestkyst. Projektet har til hovedformål at beskrive kystklitaflejringernes dannelse set i relation til havniveau, kystmorfologi, klimaforhold og kulturpåvirkning. På flere lokaliteter er der udført feltarbejde, boringer og indsamlet prøver til datering (L. Clemmensen i samarbejde med danske og udenlandske kolleger).

2. Klitaflejringers sedimentologi. Relationerne mellem interne strukturer, morfologi og dannelsesforhold analyseres i udvalgte klitaflejringer, og de faktorer, der styrer de æoliske aflejringers bevaringspotentiale, studeres. Der er udført feltstudier af klitsystemer på Mallorca samt indledt en feltundersøgelse af klitdannelsen på Råbjerg Mile under forskellige vindforhold (L. Clemmensen i samarbejde med danske og udenlandske kolleger).

3. Biogene strukturer i æoliske aflejringer. Projektet, der har til hovedformål at beskrive pattedyrfodspor og relaterede deformationstrukturer i æoliske aflejringer, er fortsat med indsamling af data på Mallorca og i Danmark (L. Clemmensen i samarbejde med R. Bromley og spanske kolleger).

4. De palæozoisks-mesozoiske riftbassiner i Østgrønland. Arbejdet inden for projekt Tupolar er videreført. Formålet er at gennemføre fuldstændige analyser af udvalgte grønlandske bassiners "petroleum systems". Der lægges speciel vægt på de forskellige faktorers tidsmæssige rækkefølge (F. Surlyk og danske kolleger).

5. Wordie Creek Formationen i det centrale Østgrønland. På baggrund af feltarbejde er der identificeret 4 halvgrav sub-bassiner. Sedimentationen i disse var hovedsageligt styret af forkastningsbevægelser. Grundet de store topografiske variationer, var der i tidlig Trias stor variation i vanddybder og dermed i aflejringsmiljøer inden for korte afstande, resulterende i aflejring af mange forskellige sedimenttyper. Som analog til kystnære aflejringer foretages en sammenlignende analyse af 20-Mile Sandstone i Colorado (L. Seidler).

6. Lakustrine aflejringer fra Trias i Østgrønland. Et delprojekt om søaflejringernes sedimentologi og cyklostratigrafi er afsluttet (L. Clemmensen og amerikanske kolleger).

7. Diagenetiske studier af jurassiske sandsten, der er analoger til Nordsøens og Vestnorges oliereservoirer, foretages som led i et ph.d.-studium (J. Therkelsen).

8. Termal modenhed i vulkansk påvirkede sedimentbassiner, centrale Østgrønland. Indsamlede sandstensprøver bliver undersøgt for at klarlægge de mineralogiske ændringer samt identificere cementeringsfaser i områdets potentielle reservoirbjergarter (T. Preuss).

9. De sedimentologisk-stratigrafiske studier af Kridt lagserien på Traill Ø og Øvre Jura lagene i det sydlige Jameson Land samt tolkningsarbejde af Hareelv og Raukelv Formationerne fra Øvre Jura i Jameson Land er videreført (F. Surlyk og N. Noe- Nygaard).

10. En sedimentologisk og stratigrafisk analyse af Andrée Land Gruppen er fortsat (K.S. Frederiksen).

11. Numeriske modelleringsstudier af Nedre Jura palæoceanografiske data er fortsat. Resultaterne viser bla. at isotopændringer, der hidtil har været accepteret som globale, nu kan forklares ved regionale ændringer i havstrædestrømme. Modellen understøttes af palæobiogeografiske data (C. Bjerrum).

12. Som led i et ph.d.-studium, er arbejdet med Sortehat Formationen M. Jura fortsat (C.F. Hansen).

13. En beskrivelse af offshore områderne ud for Nordøst Grønland er indledt (F. Surlyk og N.E. Hamann, Nunaoil).

14. Dybvandssandsten fra Øvre Kridt og Nedre Tertiær på den norske sokkel. Sandstensenhederne er fundet i forbindelse med olieefterforskninger. Et forskningsprojekt er igangsat med studier af borekerner for at fastlægge sandets transport og aflejringsmekanismer. Flere af sandstenslagene synes at have kildeområde i Østgrønland og er aflejret inden det nordlige Atlanterhavs dannelse begyndte i tidlig Eocæn (F. Surlyk i samarbejde med Mobil Norge AS).

15. Wandel Sea Bassin, Nordøstgrønland. Den mangeårige indsats er fortsat. En ny facet af arbejdet har været rettet mod mulige spor efter det kraftige Mjølnir "impact" tæt ved Jura-Kridt grænsen; den relevante del af lagsøjlen har været genstand for en fornyet, intens feltundersøgelse (E. Håkansson samt danske og udenlandske kolleger).

16. Kretassiske aflejringer i Nuussuaq Bassinet. Projektet videreførtes med feltarbejde i 1998. Undersøgelsens mål er en beskrivelse af faciesarkitekturen, en dokumentation af aflejringssekvenserne, samt en tolkning af deltaets udvikling. En ny litostratigrafi for Nuussuaq Bassinet er under udarbejdelse (G.K. Pedersen og G. Dam, GEUS).

17. Tertiære søsedimenter i Nuussuaq Bassinet. Mindst 3 synvulkanske søaflejringer undersøges. Der er opmålt logs på Hareøen og indsamlet supplerende prøver til palæontologisk undersøgelse. Spore-pollen floraen dokumenterer tilstedeværelsen af sedimenter fra henholdsvis Eocæn og Miocæn og kan korreleres med aflejringer i arktisk Canada og til boringer i Labrador havet (G.K. Pedersen og B.F. Hjortkjær i samarbejde med kolleger ved Geologisk Museum og GEUS).

18. Korrelation mellem spore-pollen selskaber fra boringer i Færø-Shetland Bassinet og blotninger på Færøerne tager sit udgangspunkt i de biostratigrafiske zoner, der er opstillet på baggrund af indholdet af dinoflagellat cyster i boringerne (B.F. Hjortkær).

19. Jura i det danske bassin. En omfattende syntese af de jurassiske bassiner indenfor det danske rige er under udarbejdelse (F. Surlyk og kolleger fra GEUS og udenlandske institutioner).

20. Øvre Kridt og Danien koldtvandskarbonater. Nordvesteuropæiske kalksten fra Øvre Kridt og Danien udgør en af jordens største forekomster af koldtvandskarbonater. Studier af disse bjergarter med speciel vægt på bryozobankerne er videreført (F. Surlyk).

21. Cykliske porøsitetsvariationer i kridt fra Maastrichtien og Danien i Nordsøen studeres ved kerneundersøgelser, geokemiske analyser samt spektralanalyse. Formålet er at undersøge cyklernes dannelse og korrelationspotentiale (T. Damholt i samarbejde med Mærsk Olie og Gas AS).

22. Den strukturelle opbygning og udvikling af Det danske Bassin igennem de sidste 65 millioner år. Analysen er baseret på geologiske kort over Danmarks undergrund og viser, at det danske område har været udsat for foldning og efterfølgende hævning og erosion i flere perioder. Deformatio-

nen af Det danske Bassin er styret af pladetektoniske bevægelser i forbindelse med opfoldningen af Alperne og åbningen af Atlanterhavet. Det er således skiftende retning og styrke af de pladetektoniske kræfter, der har styret ændringer i sedimentationen og i fordelingen af land og hav i Danmark og tilgrænsende dele af Nordsøen (O. Graversen).

23. Rhodosprojektet. Der er påbegyndt et detaljeret studium af dybhavs koralkrat af sen pliocæn alder. Korallerne forekommer i et høj-diverst samfund og er usædvanligt velvoksne. Dette, sammen med den intense lithificering af den omgivende kalksten samt facies forløbet, giver lovende udsigter for det palæoceanografiske og palæogeografiske projekt (R. Bromley i samarbejde med U. Asgaard og udenlandske kolleger).

24. Plio-Pleistocæne aflejringer er kortlagt. Der er flere adskilte mikrobassiner, der hver viser stor variation i aflejringstype og mønster. Et overordnet mønster af sekvenser og systemtrakte kan genkendes, hvorved de forskellige faciesgrupper kan korreleres fra basin til basin (K.S. Hansen).

25. Ocean Drilling Program – The Great Australian Bight. Togtet med boreskibet Joides Resolution havde som formål at klarlægge udviklingen af den sydlige australske kontinentalmargin gennem en række boringer fra randen af kontinentalsoklen til foden af kontinentalskrænten. Særlig vægt blev der lagt på at opnå en forståelse af koldtvandskarbonat-aflejringer, der dominerer marginen (F. Surlyk i samarbejde med kolleger fra Leg 182).

Sedimentær geokemi

Studiet af stabile og radiogene isotopers geokemi i sedimenter, skalrester og organisk materiale kan bidrage til forståelse af bl.a. palæotemperaturforhold, diagenese, det organiske materiales oprindelse samt kulbrintedannelse.

Forskningsprojekter

1. Ikait-projektet: Der er udført en lang række kemiske og isotopgeokemiske analyser af materiale indsamlet i Grønland. En afhandling er under udarbejdelse (B. Buchardt). I forbindelse med projektet er den første kendte marineforekomst af karbonatmineralet monohydrocalcit ($CaCO_3 H_2O$) identificeret i nedfaldsfragmenter fra tufasøjlerne i Ikkafjorden (B. Buchardt og K. Dahl).

2. I forbindelse med studiet af senglaciale og holocæne søaflejringer i Skandinavien er arbejdet med Igelsjö i Västergötland fortsat. Søens aflejringer repræsenterer en ubrudt aflejringsserie fra slutningen af Senglacial til i dag. Det er bl.a. formålet at vurdere porevandskemi og sedimentgeokemi i relation til kortvarige klimaændringer i området (B. Buchardt, C. Israelson og S. Björck).

3. Andre arbejder vedrørende søaflejringer i Skandinavien er afsluttet (B. Buchardt og D. Hammerslund, Sverige).

5. Mineralers og syntetiske fasers krystalkemi og stabilitet

Krystalkemi

Forskningsprojekter

1. Arbejdet med videreudvikling af deformationsparametre til karakterisering af koordinationspolyedre i uorganiske krystalstrukturer er fortsat med udvikling af matematiske relationer mellem polyedrets centroid og barycenter. Deformationsparametrene er anvendt på feldspater og udvalgte sulfosaltes strukturer. I feldspater har man fundet og karakteriseret to koordinationstrends, der afhænger af kationens størrelse. I sartorit- gruppen (Pb-Tl-As-Sb sulfosalte) kan man forklare de indviklede koordinationsforhold for atomer med ikke bindende elektronpar (T. Balic-Zunic, P. Berlepsch og E. Makovicky).

2. Modular beskrivelse af komplekse sulfosaltstrukturer er udvidet til sartorit-gruppen samt hutchinsonit-gerstleyit gruppen, begge er Tl-Pb-As-Sb sulfider. Order-disorder karakteren i gillulyits krystalstruktur er analyseret og beskrevet (E. Makovicky, T. Balic-Zunic og P. Berlepsch).

3. Med det nye CCD monokrystal diffraktometer har man bestemt Cd-sulfosaltet quadratits krystalstruktur og opsamlet data for Pb-Bi sulfosaltet neyit (T. Balic-Zunic, E. Makovicky og P. Berlepsch).

Paragenetisk mineralogi

Forskningsprojekter

1. Undersøgelser af mineralparageneser fra den makedonske As-Sb-Tl forekomst Allchar fortsætter med undersøgelse af antimonoxider (T. Balic-Zunic og E. Makovicky).

2. Alkaline mineralers mineralogi. De mineralkemiske studier af götzenit, rinkit og nacareniobsit er fortsat (J. Rønsbo, H. Sørensen og udenlandske kolleger).

3. Guldplatin-gruppe- mineraler og sulfider i Skærgårdsintrusionen, Østgrønland er fortsat (H. Rasmussen, E. Makovicky, J. Rønsbo og kolleger fra GEUS).

Eksperimentel mineralogi og petrologi

Forskningsprojekter

1. Studiet af kalciumfosfaters biokemiske og medicinske betydning er fortsat med krystallisationsforsøg (T. Balic-Zunic og kolleger fra Panum Instituttet).

2. Undersøgelser af Se substitution i tetrahedrit er afsluttet, mens undersøgelserne af Hg og Te substitution fortsætter med nye synteser (E. Makovicky med S. Karup-Møller, DTU).

3. Undersøgelsen af fasesystemer med platingruppens metaller er fortsat med publikation og sammenskrivning af resultater fra Fe- Re- S, Fe- Ir- Pt- S og Fe- Os- S systemerne. Systemerne undersøges med hensyn til platinmetallers forekomster samt som bidrag til forståelsen af Os/Re geokemi med henblik på deres anvendelse i geologisk datering (E. Makovicky, S. Karup-Møller, DTU, M. Makovicky, J. Rose-Hansen, S.- J.Barnes, Canada).

6. Kontinentalskorpens geologi: Dannelse og udvikling gennem jordens historie

Dette forskningsfelt omfatter studier af den kontinentale skorpes dannelse og udvikling i Grønland, Skandinavien, Centraleuropa, Middelhavsområdet og Kurilerne. I en pladetektonisk ramme omfatter feltet studier af geologiske processer under kompression eller ekstension, subduktions- og kontinentkollisionsrelaterede processer og kappediapirisme.

Prækambrisk geologi

Studier af grundfjeldsområder i Skandinavien og Grønland giver oplysninger om jordskorpens udvikling gennem Jordens ældste periode, Prækambrium, d.v.s. tiden fra 3800 til 600 millioner år siden.

Forskningsprojekter

1. Rekrystalliseret magnetit i båndede jernmalme fra Isua, Vestgrønland, er aldersbestemt ved PbSL metoden, stepvis frigørelse af bly, til 3,69 ± 0,02 milliarder år. Detaljerede studier af Pb og Nd isotoper har vist, at området har været gennemstrømmet af store mængder fluider i både tidlig og sen Arkæikum. Datering af turmalin i kvartsårer har vist stor tektonisk aktivitet for 3,7 milliarder år siden og minimumalder for pudelava på 3,7 milliarder år (R. Frei).

2. Sydnorge og Sydvestsverige repræsenterer den yngste jordskorpetilvækst til det Baltiske Skjold. Tilvæksten indbefatter en gotisk bjergkædedannelse for 1650-1500 millioner år siden og en sveconorvegisk for 1100-950 millioner år siden. Undersøgelser af Østfold-Marstand bæltet i den SØ-norske og V-svenske del af det Baltiske Skjold, antyder, at områdets kontinentskorpe hovedsageligt blev udviklet indenfor en kort tidsperiode i forbindelse med pladetektoniske ændringer. Udviklingen omfatter afsætning af en gråvakke formation i et bassin beliggende langs en kontinentrand/vulkansk øbue, subduktionsrelateret magmatisk aktivitet og dannelsen af en gothisk bjergkæde for 1580-1550 mill. år siden. I et forsøg på at opnå præcise aldre på skorpeudviklingen foretages aldersbestemmelser på zirkoner fra intrusive bjergarter i SØ Norge og på Kosterøerne (B. Hageskov, O. Graversen, S. Pedersen i samarbejde med norske kolleger).

3. Undersøgelserne af skorpeudviklingen og identifikation af skorpesegmenter i den sydvestlige del af den Sveconorvegiske Provins i Sydskandinavien er fortsat med henblik på etablering af den metamorfe/magmatiske udviklingshistorie. U-Pb dateringer på zirkon har vist tilstedeværelsen af en mere end 1300 millioner år gammel bjergkædedannelse i Sydskandinavien samt en mellemliggende peneplanisering af området inden den sveconorvegiske bjergkædedannelse for ca. 1150 millioner år siden (J. Konnerup-Madsen og S. Pedersen).

4. En undersøgelse af Lu-Hf's anvendelse til datering af fosfater er påbegyndt (G.B. Hofmann).

Seismisk-tektoniske litosfærestudier

Seismisk-tektoniske litosfærestudier har til formål at uddybe kendskabet til litosfærens opbygning og udvikling gennem geologisk tid. Der benyttes seismiske og komplementære geofysiske metoder samt tektonisk analyse med integreret tolkning af geofysiske og geologiske data.

Forskningsprojekter

1. Projektet Tektonofysiske studier af den Trans-

Europæiske Sutur Zone (TESZ) er gennemført som en del af det europæiske EUROPROBE program. Der er gennemført sammenstillende tolkninger af de danske og tilgrænsende områders tektoniske udvikling. Seismiske data fra POLONAISE 97 projektet viser, at skorpen er fortykket omkring Tornquist-Teisseyre Zonen i det nordvestlige Polen, at skorpen SV for zonen sandsynligvis er af prævariskisk alder, samt at proterozoiske kollisionszoner kan kortlægges med seismiske data i den Østeuropæiske Platform. En ny model for Tornquist Zonens tektoniske udvikling (mellem Skagerrak og NV- Polen) er blevet publiceret. Det foreslås, at et østhældende detachment har spillet en afgørende rolle for områdets udvikling siden Karbon. Det hidtil eneste gravimetriske kort over Europa er blevet publiceret, baseret på en database der vedligeholdes ved instituttet. Der er gennemført refleksionsseismiske tolkninger af kaledoniske og sveconorvegiske kollisionsstrukturer i den sydvestlige Østersø baseret på kommercielle seismiske data. Projektet videreføres i et EFP støttet forskningsprojekt. Indenfor EUROBRIDGE projektet er der i årets løb blevet tolket proterozoiske kollisionsstrukturer i Østeuropa samt gennemført modellering og tomografisk inversion af seismiske data fra 96 og 97. Dybseismiske refleksions- og integrerede vidvinkelprofiler fra MONA LISA, PACE, Baltic'96 og VARNET projekterne er blevet videretolket med henblik på strukturer omkring den Kaledoniske Deformationsfront. Et lag med meget høj hastighed tolkes som en shearzone i øvre kappe; der gennemføres reprocessering af refleksionsseismiske data under anvendelse af prestack migration for at opnå bedre opløsning af strukturer i intervallet under Zechstein; der er gennemført sammenstillende tolkninger af kaledoniske kollisionszoner i Irland og det danske område; palæozoiske sedimenters mægtigheder tolkes under brug af seismisk tomografi; og endelig er der gennemført komparative studier af den variskiske deformationsfront fra Atlanten til Polen (H. Thybo, M. Laigle, S.L. Jensen, T. Abramovitz, G.F. Viejo, S. Zhou , A. Berthelsen og A. Lassen i samarbejde med danske og udenlandske kolleger).

2. Muligheder for forbedring af geofysiske metoder til gennemtrængning af basalter undersøges, hovedsageligt gennem tolkning af geofysiske logs på arbejdsstation fra en dyb boring i basalt. Neogen uplift i det nordatlantiske område studeres, bl.a. gennem undersøgelser af hvordan kompressionsstrukturer påvirker basaltlag og postbasalt lagfølgen samt dybhavsstrømmenes forløb omkring Færøerne (L.O. Boldreel og danske kolleger).

3. Projektet Seismisk-Tektonofysiske Studier af Jordens Tektosfære er blevet indledt med detaljerede tolkninger af russiske data fra nukleare sprængninger langs tre profillinier i Sibirien (3500 km længde) samt fra FENNOLORA projektet i Skandinavien og data fra Nordamerika. Der gennemføres analyser af P- og S-bølgers hastigheder med henblik på at kunne fastslå opsmeltningsgraden under 8-grader diskontinuiteten, tomografisk analyse af data fra Sibirien, samt analyser af refleksionsmønstret i seismiske sektioner. Tomografisk inversion af seismiske løbetider bekræfter tilstedeværelsen af 8-graders diskontinuiteten i Sibirien. Tolkninger af dybseismiske data fra Nordamerika viser sammenfald mellem en dyb overgangszone i kappen og jordskælv i skorpen. En hypotese om, at dette skyldes overgangen mellem de tektonisk stabile og aktive dele af Nordamerika, er blevet testet med rheologisk modellering. Højopløselige studier af overgangszonen viser en hidtil ukendt graduering af zonen og stor variation i dybden til 400 km diskontinuiteten samt kraftig "nedre Øvre-Kappe reflektivitet" (H. Thybo, T. Abramovitz, L. Nielsen samt samarbejdspartnere fra Rusland og Polen).

4. Nedre Skorpe – Moho – Øvre Kappe systemet studeres med seismiske og gravimetriske tolkninger. Seismiske data fra KRISP-EAGLE projektet viser abrupte ændringer i nedre skorpes karakter på tværs af Kenya Riften. Analyser af seismiske data viser betydelige ændringer i refleksionsmønstret, som tolkes til at hidrøre fra mafiske lag, der er intruderet omkring den oprindelige Moho. Projektet planlægges videreført med indsamling af integrerede refleksions- og refraktionsseismiske data til studier af sammenhæng mellem overfladenære og dybe strukturer og mellem tidlige orogene strukturer og riften, samt på betydning af en mulig kappe plume under Nyanza kratonet. I det danske område er der påvist klare sammenhænge mellem nedre skorpe – Moho reflektivitet og forekomsten af bassiner i området; denne type analyser videreføres omkring det polske trug under anvendelse af data fra POLONAISE og tidligere projekter i området (H. Thybo og S.L. Jensen i samarbejde med engelske og polske kolleger).

5. Der er gennemført tolkninger af P- og S-bølge hastigheders variation langs en linie i San Francisco området for at undersøge om der findes et intraskorpe detachment plan, som kan relateres til San Andreas Forkastningen (T. Abramovitz i samarbejde med kolleger fra US Geological Survey).

6. Der er gennemført tolkninger af Etna vulkanen, herunder er der påvist et muligt magmakammer nær overfladen, og dets volumen er blevet undersøgt under anvendelse af seismisk tomografi. Med refleksions- og refraktionsseismiske metoder er strukturer omkring bassiner i det Ægæiske Hav blevet undersøgt, bl.a. gennem reprocessering af data med anvendelse af præstack migrationsmetoder. En klar refleksion kan korrelleres fra en randforkastning af et bassin gennem hele skorpen (M. Laigle i samarbejde med europæiske kolleger).

Tertiær til recent vulkanisme og alpin geodynamik

I geologisk unge bjergkæder, af f.eks. alpin alder, kan man studere oprindelige relationer mellem magmatiske og metamorfe bjergarter, som ikke umiddelbart kan observeres i ældre bjergartskomplekser på grund af senere hændelser.

Forskningsprojekter

1. Et projekt, der har til formål at fremstille en tryk- temperatur- tidsmodel for udviklingen af det vestlige Middelhavsområde, er fortsat. Specielt sammenlignes den neogene Alborán vulkan-provins med dens kildebjergarter (H.P. Zeck).

2. Detaljerede geokemiske studier af øbue vulkanske bjergarter fra Kurilerne og Kamchatcka baseret på grundstoffer og Sr-Nd-Pb isotoper er fortsat (J. Bailey og kolleger fra Det russiske videnskabelige Akademi og Chicago Universitet).

3. Den islandske kappediapirs rolle i Nordatlanten er studeret med henblik på fastlæggelse af dens sammensætning og udbredelse, sammenhængen mellem dybde og smeltefraktionens størrelse samt dens indflydelse på genesen af basaltiske smelter, der er indtruderet i Østgrønland under den tidligste del af den kontinentale opsprækning i Nordatlanten (K.B. Dupont).

Malm og prospekteringsgeologi

Forskningsprojekter

1. De mineralogisk-petrologiske studier af Donging Au-Te forekomsten i Kina, har i år har været koncentreret om "mustard guld" (E. Makovicky, J. Rose-Hansen, S.B. Petersen, J. Konnerup-Madsen samt kinesiske kolleger).

2. Undersøgelser af den fluide fases betydning for kontaktmetamorfose omkring granit og larvikit i Oslo området er påbegyndt (J. Konnerup-Madsen og R. Abert, Østrig).

3. Undersøgelser af guldmineraliseringer i Kangerluluk i Sydgrønland baseret på kemiske analyser og studier af Pb-isotoper har vist, at mineraliseringerne har været aktiv i mindst 40 millioner år (H. Stendal og R. Frei).

4. Mineraliseringspotentialet undersøgt i det centrale og nordøstlige Østgrønland har vist, at bl.a. sølvrige mineraliseringer overvejende er knyttet til store N-S gående strukturer (H. Stendal).

5. Geofysiske AEM anomalier i det nordlige Jameson land, Grønland, har afsløret nye mineraliseringer af bl.a. jernsulfider og jernoxider i kontaktzonen til sill-intrusioner (H. Stendal).

6. Studier af dannelsesbetingelser for de sedimentære bly-zink mineraliseringer i Citronenfjord, Nordgrønland baseret på bjergartsanalyser, mineralogiske studier og svovlisotoper er afsluttet (H. Fought).

7. Studier af pyritdannelse i Kavnefjelds-formationen er fortsat (J.K. Nielsen).

7. Oceanbundsgeologi og kontinentopbrydning

Forskningsfeltet omfatter undersøgelser af udviklingen af kontinentale rande frem til dannelsen af oceanbundsskorpe. Denne udvikling strækker sig fra den initiale opsprækning af kontinenter og dannelse af riftdale til dannelsen af oceanbundsskorpe.

Forskningsprojekter

1. Studier af Kap Verde øernes hot spot foregår med henblik på at forstå dannelsen af magma i eller over en kappediapir. De er baseret på geologiske og palæomagnetiske feltundersøgelser. Kilden til magmadannelsen forsøges fastlagt ved geokemiske og isotopgeologiske metoder. Der er tale om en usædvanlig relation mellem meget tyk oceanisk lithosfære som er næsten stationær og en kun svag temperaturanomali i kappediapiren. Dette giver sig bl.a. udslag i usædvanlig store forekomster af nefeliniter dannet ved den begyndende opsmeltning af kappen. Desuden medvirker karbonatsmelter ved magmadannelsen, hvilket er uhyre sjældent for oceanøer (P.M. Holm og B. Højsten i samarbejde med danske og udenlandske kolleger).

2. Projektet omhandlende karbonatitisk magmas rolle i udviklingen af det Kap Verdiske hot spot, er påbegyndt (J.Ø. Jørgensen).

3. Den recente og subrecente vulkanisme i Italien studeres med henblik på koblingen mellem de centralitalienske og de aktive vulkaner på de Æoliske Øer (P.M. Holm og udenlandske kolleger).

4. Den tertiære magmaprovins i Østgrønland. Undersøgelser af den magmatiske og tektoniske udvikling af en passiv kontinentmargin er fortsat. Studierne omfatter bl.a. undersøgelser af kappens beskaffenhed, alderen af magmatisk aktivitet, kilderegioner for de vigtigste magmatyper ved hjælp af radiogene isotoper samt den kontinentale margins struktur. Det er bl.a. vist, at kappen under Øst- og Vestgrønland er meget forarmet, at magmatismen i Østgrønland strakte sig over et længere tidsrum end tidligere antaget samt at magmaet, hvorfra Skærgårdsintrusionen er dannet, har en chondritisk sammensætning som Island (K. Brooks og danske og udenlandske kolleger).

5. Ilímaussaq komplekset, Sydgrønland. En revurdering af kompleksets geokemi baseret på analyser af 200 bjergarter og 250 mineraler for indhold af ca. 65 grundstoffer er fortsat (J. Bailey, R. Gwozdz, J. Rose-Hansen, H. Sørensen). Studier af syenitiske dykes og sills og deres relation til de agpaitiske bjergarter og de magmaer, der har dannet dem, er fortsat (J. Rose-Hansen og H. Sørensen).

6. Studiet af reaktionerne mellem agpaitiske smelter og sedimentære carbonatbjergarter i Tamazeght komplekset, Marokko samt udviklingen af phonolitisk magmatisme i Mont-Dore vulkanen Auvergne og senmagmatiske processer i Oslo-provinsen, Sydnorge er nær afslutning (H. Sørensen, U. Bernth og udenlandske kolleger).

7. Studier af den dybe oceanskorpe i Det Indiske Ocean baseret på materiale indsamlet med boreskibet Joides Resolution i 1998 er fortsat med kemiske og isotopanalyser (P.M. Holm i samarbejde med udenlandske forskere).

8. En undersøgelse af variationen af Os isotoper i magmatiske bjergarter før, under og efter opsprækningen af nordatlanten med henblik på belysning af indflydelsen af den protoislandske plume er påbegyndt (A.C. Skovgaard).

9. Et studium af pikritiske bjergarter fra det nordatlantiske område baseret på smelteinklusioner er påbegyndt (C.K. Brooks samt danske og udenlandske forskere).

10. Under et ODP-togt i Stillehavet ved Australien blev der opsamlet et større antal prøver af magmabjergarter, der studeres med henblik på at afklare de processer, der ligger til grund for opbrydning af kontinenterne (C.K. Brooks).

8. Andet

1. Projektet "Produktionssteder og handelsveje i Barbaricum og de romerske provinser" er fortsat og sporelement studierne er foretaget ved hjælp af optisk emissions spektrograf på kobberlegeringer fra romersk jernalder og tidlig folkevandringstid (H.J. Bollingberg).

J. Rønsbo

Stab

Årsværk
VIP: 36,3
TAP: 30,0

VIP, internt finansieret
Abildtrup, Christian Hans; amanuensis.
Asgaard, Ulla; lektor.
Balic-Zunic, Tonci; lektor.
Bailey, John C.; lektor.
Bjerrum, Christian; forskningsass.
Bjørck, Svante Carl Gunnar; professor.
Boldreel, Lars Ole; lektor.
Bonde, Niels Christensøn; lektor.
Bromley, Granville Richard; lektor.
Brooks, Charles Kent; lektor.
Clemmensen, Lars B.; lektor.
Dahl, Karsten; akademisk medarbejder.
Dingle, Richard Vernon; professor.
Graversen, Ole; lektor.
Hageskov, Bjørn Peter; lektor.
Hansen, Hans Jørgen Steen; lektor.
Holm, Paul Martin; lektor.
Houmark-Nielsen, Michael; lektor.
Håkansson, Eckart Leif; lektor.
Jørgensen, Niels Oluf; lektor.
Jørgensen, Peter Rene; forskningslektor.
Konnerup-Madsen, Jens; lektor.
Larsen, Bjørn Buchardt; lektor.
Larsen, Niels Ole; lektor.
Lassen, Niels Alexander; forskningsass.
Makovicky, Emil; professor.
Noe-Nygaard, Nanna; lektor.
Pedersen, Gunver Krarup; lektor.

Pedersen, Svend; lektor.
Rasmussen, Mogens Haurum; akademisk medarbejder.
Rose-Hansen, John; lektor.
Rønsbo, Jørn Grummesgaard; lektor.
Skjernaa, Inge Lilian; lektor.
Stendal, Henrik; lektor.
Stipp, Susan Louise Svane; lektor.
Surlyk, Finn Christian; professor.
Thybo, Hans; lektor.
Zeck, Hubert Peter; lektor.
Zhou, Shaohua; forskningslektor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Bjerrum, Christian.
Christiansen, Per.
Hansen, Kim Steen.
Jørgensen, Jesper.
Kjær, Kurt H.
Nielsen, Jesper Kresten.
Seidler, Lars.

TAP, internt finansieret
Andersen, Niels Møller; laboratorietekniker.
Andersen, Poul Hedegaard; betjent.
Assenholt, Anne-Dorthe; assistent.
Berthelsen, Ole Bang; fotograf.
Brask, Annette; overassistent.
Bredberg, Ole Preben; maskinarbejder.
Brogaard, Olav; EDB-medarbejder.
Christensen, Jørgen Anker; laborant.
Damgaard, Birgit Vibeke; laborant.
Dombrowski, Tina Nygaard; praktikant.
Due-Boje, Christoffer; praktikant.
Egelund, Henrik; teknisk tegner.
Fløng, John; laborant.
Frei, Robert; laboratorieleder.
Hastrup, Lone Aasted; overassistent.
Johansen, Merete Lykke; ekspeditionssekretær.
Juul, Inge; laboratorietekniker.
Jørgensen, Peer Torben; ingeniørassistent.
Kristensen, Mia; assistent.
Krogshave, Poul Erik; ingeniørassistent.
Larsen, Toni; laborant.
Lee, Fidela; laboratorietekniker.
Madsen, Rene Otto; litograf.
Moser, Vagn Roland; laborant.
Munch, Britta; tegner.
Møller, Birthe Elinor; laborant.
Nielsen, Jørgen Fuglsang; laboratorietekniker.
Olsen, Anni Margrete; korrespondent.
Sarantaris, Camilla Harm; overassistent.
Simonsen, Mikkel Bom; teknisk assistent.
Thomsen, Susie Lynge; overassistent.
Venslev, Peter; faglært betjent.
Vesterager, Merete; overassistent.
Warming, Birte; laborant.
Wenzell, Berit; laborant.
Aagaard, Jan Mønster; litograf; overassistent.

Eksternt finansieret personale
Abramovitz, Tanni; forskningsadj.
Bollingberg, Haldis J.; forskningslektor.
Boyd, Austin; forskningsadj.
Damholt, Tove; ph.d.-studerende.
Heiberg, Erik Otto; forskningsass.
Israelson, Carsten; forskningsadj.
Jensen, Susanne Lund.
Laigle, Mireille Joëlle Michèl; forskningsadj.
Liebetrau, Volker; forskningsadj.
Nielsen, Lars; forskningsadj.
Rasmussen, Tine Lander; forskningsadj.
Viejo, Gabriela Fernandez; forskningsadj.

Ph.d.-afhandlinger

Christiansen, Per: Biomechanical and biometric aspects of the appendicular skeleton of nonaian theropods (Dinosauria: Theropoda) in comparison with extant Mammalia.
Kokfelt, Thomas Find: A Geochemical and Isotopic study of the Island of Fogo, The Cape Verde Islands.
Sørensen, Karen Hanghøj: Magmatic Evolution During Continental Rifting in the North Atlantic: Constraints from Geochemistry of the East Greenland Coastal Dyke Swarm.
Vosgerau, Henrik Johannes: Depositional environments and sequence stratigraphy of a Middle-Upper Jurassic synrift succession deposited in a low-gradient epeiric seaway, the Wollaston Forland basin, Northeast Greenland.

Fondsstøtte

Carlsbergfondet
Deep Water Variability in the Atlantic Ocean (Tine Lander Rasmussen) kr. 390.266.
Kvartære Sø-sedimenter (Carsten Israelson) kr. 5.061.
Characterization of naturally occurring Fe-compounds using Surface Analytical Techniques (Susan Stipp) kr. 61.900.
Fastlæggelse af månebanens radius (Hans Jørgen Hansen) kr. 100.000.
Feltarbejde, boringer og dateringer (Lars Clemmensen) kr. 181.000.

Seismisk tektonofysisk undersøgelse af jordens tektosfære (Hans Thybo) kr. 2.780.000.

EU

A Lithosperic study in the North Sea (Hans Thybo) kr. 991.744.

Palaeozoic Amalgamation of Central Europe (PACE) (Hans Thybo) kr. 1.258.615.

Norsk Hydro og Saga

Meteornedslaget på en D-K grænse (Eckart Håkansson) kr. 360.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd

Aflastning (Finn Surlyk) kr. 35.000.

Driftsudg. i forbindelse med deltagelse i Leg 176 i Ocean Drilling Program (Paul Martin Holm) kr. 60.000.

Krystalstrukturanalyse af mineraler (Emil Makovicky) kr. 2.100.000.

Publikationer

Aarseth E.S., Bourgine B., Castaing C., Chilès J.P., Christensen N.P., Eeles M., Fillion E., Genter A., Gillespie P.A., Håkansson E., Jørgensen K.Z., Lindgaard H.F., Madsen L., Odling N.E., Olsen C., Reffstrup J., Trice R., Walsh J.J., Watterson J.: Interim guide to fracture interpretation and flow modelling in fractured reservoirs. European Commision EUR 17116 EN, s. 1-203, 1997.

Abramovitz T., Thybo H., MONA LISA Working Group: Seismic structure across the Caledonian Deformation Front along MONA LISA profile 1 in the southeastern North Sea. Tectonophysics 288, s. 153-176, 1998.

Abramovitz T., Thybo H., MONA LISA Working Group: The Baltica-Avalonia Suture in the SE North Sea. Annales Geophysicae 16, suppl., s. C104, 1998.

Abramovitz T., Landes M., Thybo H., Jacob A.W.B., Prodehl C.: The Tornquist and Iapetus Suture Zones – A comparison of the velocity models between MONA LISA and VARNET. EOS, Transaction of American Geophysical Union, Supplement v. 79, no. 45, s. F653, S41E-02, 1998.

Abramovitz T., Brocher T.M., Mooney W.D.: P- and S-wave Velocity Structure of the San Andreas Fault System in the San Francisco Bay Area. European Geophysical Society XXII General Assembly, 20.-24. April 1998, s. SE22, 1998.

Abramovitz T., Brocher T.M., Catchings R., Mooney W.D.: Geological Implications of P and S-wave Velocity Structure Across the San Andreas Fault in the San Francisco Bay Area (abstract). EOS Vol. 78, No. 46, s. S12B-01, F435, 1997.

Andersen J.C.Ø., Rasmussen H., Nielsen T.F.D., Rønsbo J.G.: The Triple Group and the Platinova Gold and Palladium Reefs in the Skaergaard Intrusion: Stratigraphic and Petrographic Relations. Economic Geology 93, s. 488-509, 1998.

Andersen N.M., Enghoff H., Håkansson E., Nielsen C., Seberg O., Stouge S.: Palæogeografi, Biogeografi og Fylogeni. Symposium på Geologisk Museum 26. og 27. april 1996: s. 1-105, 1996.

Andriessen P.A.M., Zeck H.P.: Fission-track constraints on timing of Alpine nappe emplacement and rates of cooling and exhumation, Torrox area, Betic Cordilleras, S Spain. Chem.Geol., Isotope Geosci.Sect. 131, s. 199-206, 1996.

Asgaard U., Bromley R.G., Hanken N-M.: Recent firmground burrows produced by a upogebiid crustacean: Palaeontological implications. Courier Forschungsinstitut Senckenberg 201, s. 23-28, 1997.

BABEL Working Group, Berthelsen A.: Deep seismic reflection/refraction interpretation of crustal structure along BABEL profiles A and B in the southern Baltic Sea. Geophysical Journal International 112, s. 325-343, 1993.

Bailey J.C.: Kryolitforekomsten i Ivittuut (Ivigtut) – opbygning og dannelse. Varv 1, s. 17-39, 1998.

Balic-Zunic T., Bente K., Edenharter A.: Crystal Structure of Thallium Lead Antimony Sulfide, $Tl_{0.333}Pb_{0.333}Sb_{0.333}S$. Z. Kristallogr. 202, s. 145-146, 1992.

Balic-Zunic T., Bente K.: The Two Polymorphs of $TlPbSbS_3$ and the Structural Relations of Phases in the System $TlSbS_2$-PbS. Mineralogy and Petrology 53, s. 265-276, 1995.

Balic-Zunic T.: Addition Method in the Quantitative Analysis: Dependence of Error on the Quantity of Additive. Materials Science Forum 228-231, s. 43-48, 1996.

Balic-Zunic T., Vickovic I.: IVTON – Program for the Calculation of Geometrical Aspects of Crystal Structures and Some Crystal Chemical Applications. J. Appl. Cryst. 29, s. 305-306, 1996.

Balic-Zunic T., Steffensen G., Villadsen J.: In situ X-ray diffraction analyses of catalytic reactions and moderate-pressure geological processes.

Materials Science Forum Vols. 278-281, s. 270-277, 1998.
Balic-Zunic T., Makovicky E.: Changing structural archetypes: On interesting homeotypic relationships among complex Pb-Tl-As-Sb sulphides. 25. Danske Krystallografmøde, Kemisk Institut, Københavns Universitet, s. 20, 1992.
Balic-Zunic T., Makovicky E., Vickovic I.: IVTON – The program for crystal chemical calculations. 26. Danske Kristallografmøde, Gl. Avernæs, Fyn, s. 7, 1994.
Balic-Zunic T., Makovicky E., Moëlo Y.: The experimental study of the As/Sb solid solution behaviour in Tl sulphosalts. International Mineralogical Association, 16th General Meeting, Pisa, Abstracts, s. 26, 1994.
Balic-Zunic T., Makovicky E.: New measure of polyhedral distortion. 16th European Crystallographic Meeting, Lund, s. 95, 1995.
Balic-Zunic T., Makovicky E.: Crystal chemical relations of rebulite and jankovicite and the As/Sb solid solution behaviour in sulphosalts. 29. Meeting of Danish Crystallographers and 1. DANSYNC Annual Meeting, 29.-30. May, s. 1, 1997.
Balic-Zunic T., Makovicky E.: Role of the large cations in the feldspar structure. 17th General Meeting, International Mineralogical Association, 9.-14. August 98, 1 s., 1998.
Berthelsen A.: Mobile Europe. i: A Continent Revealed, The European Geotraverse, s. 11-32, D. Blundell, R. Freeman, St. Mueller (Eds.), Cambridge University Press, Cambridge 1992.
Berthelsen A.: From Precambrian to Variscan Europe. i: A Continent Revealed, The European Geotraverse, s. 153-163, D. Blundell, R. Freeman, St. Mueller (Eds.), Cambridge University Press, Cambridge 1992.
Berthelsen A.: Atlas Map 1: Tectonics. i: A Continent Revealed, The European Geotraverse: Atlas of Compiled Data, s. 3-5 + two sheets, R. Freeman, St. Mueller (Eds.), Cambridge University Press, Cambridge 1992.
Berthelsen A.: Review of "Proterozoic Crustal Evolution", by K.C. Condie (Editor), issued by Elsevier 1992. Precambrian Research 70, s. 166-167, 1994.
Berthelsen A., Olerud S., Sigmund E.M.O.: Berggrunnskart OSLO 1:250.000; beskrivelse ved A. Berthelsen og B. Sundvoll. Geologisk kart over Norge (Serie), 1996.
Berthelsen A.: The Tornquist Zone northwest of the Carpathians: An intraplate pseudosuture. GFF Vol. 120 (2), s. 223-230, 1998.
Berthelsen A., Abramovitz T., Hansen L., Lassen A., Thybo H.: Litosfæretektonik under og omkring Danmark; resultater fra EGT, BABEL og EUROPROBE projekterne (1983-93). DGF's 100 års jubilæumssymposium: Geologi på tværs af det Danske Rige, s. 27-33, 1993.
Berthelsen A.: EUROPROBE's 2nd Trans-European Suture Zone Workshop (Liblice, Czeck Republic, Oct. 17-22nd 1983). EUROPROBE NEWS Issue No. 5, April 1994, s. 2-3, 1994.
Berthelsen A.: Europe's tectonic accretion and the intraplate origin of the Tornquist Zone. Abstract Vol. 11th Conf. on Basement Tectonics, GeoForschungsZentrum Potsdam, s. 15-18, 1994.
Berthelsen A.: Avalonian Caledonides and the Tornquist Zone. GFF Volume 118 Jubilee Issue, Short Papers and Abstracts, Stockholm, Oct. 1996, s. A30-A31, 1996.
Berthelsen A.: Aktuelt: Kan det undgås? VARV 1994-2, s. 46-47, 1994.
Berthelsen A.: Et "tomografi" af Tornquist. VARV 1993-3, s. 67-75, 1993.
Berthelsen A.: Jordskælv – plader, der forskydes og forsvinder. VARV 1995-1, s. 3-12, 1995.
Berthelsen A.: Rejsen til Den Blå Sø, s. 1-224. Gads forlag, København 1998.
Berthelsen A.: Arne Noe-Nygaard 30. juli 1908-3. juni 1991 (nekrolog). Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Oversigt over Selskabets Virksomhed 1991-92, s. 156-168, 1992.
Bird J.M., Meibom A., Frei R., Nägler T.F.: Osmium and lead isotopes of rare OsIrRu minerals: A core-mantle boundary derivation? EOS v.79/45, s. F966, 1998.
Bjerrum C., Surlyk F.: Numerical ocean model investigations of Jurassic meridional seastrait palaeoceanography. Palaeoceanography. Palæontologisk Klub, Danish Geol. Society, Copenhagen, May 18, s. 10-11, 1998.
Bjørck S.C.G., Hammarlund D., Israelson C., Buchardt B.: The 8.200 year B.P. event in lake sediments from southern Sweden. AGU 1998 Fall Meeting, s. F-478, 1998.
Blenkinsop T.G., Frei R.: Archean and Proterozoic mineralization and tectonics at Renco Mine (Northern Marginal Zone, Limpopo Belt, Zimbabwe) – a reply. Economic Geology v.92, s. 747-748, 1997.
Boldreel L.O., Andersen M.S., Kuijpers A.: Neogene seismic facies and deep water gateways in the Faroe Bank Area, NE Atlantic. Marine Geology 152, s. 129-140, 1998.
Boldreel L.O., Andersen M.S.: Vertical movement on the northern part of the Faroe-Rockall Plateau during the Cenozoic as illustrated from

reflection seismic data. Geological Society of Denmark. Special Meeting-Danish Geological Price 3.12.1998, 1 s., 1998.

Boldreel L.O., Andersen M.S.: Vertical tectonic movement on the northern part of the Faroe-Rockall Plateau during Cenozoic – illustrated from reflection seismic data. DGF Meeting 3.12.1998, 1 s., 1998.

Boldreel L.O., Andersen M.S.: Paleogene and Neogene vertical tectonic movement on the Faroe-Rockall Plateau. Neogene Uplift and Tectonics around the North Atlantic. International Workshop Copenhagen May 18.-19., 1998, Abstract Volume, 1 s, 1998.

Boldreel L.O., Andersen M.S.: Tertiary compressional structures on the Faroe-Rockall Plateau in relation to northeast Atlantic ridge-push and Alpine foreland stresses. Tectonophysics 300, s. 13-28, 1998.

Bonde N.: Osteoglossids (Teleostei: Osteoglossomorpha) of the Mesozoic. Comments on their interrelationships. i: Mesozoic Fishes – systematics and Palaeoecology, s. 273-284, G. Arratia, G. Viohl (eds.), Pfeil, München 1996.

Bonde N.: The systematics and classificatory status of Archaeopteryx. i: The Continental Jurassic. Museum of Northern Arizona, Bull. 60, s. 193-200, M. Morales, 1996.

Bonde N.: A distinctive fish fauna in the basal Ash-Series of the Fur/ Ølst Formation (U. Paleocene, Denmark). Aarhus Geoscience 6, s. 33-48, 1997.

Bonde N.: Introduktion om fossilet og om mosasaurer. Geologisk Tidsskrift 1996 (2), s. 48, 1996.

Bonde N.: The art of classifying ancestors – examples of famous vertebrates. Congres Européen de Paléontologie des Vertebrès (Dinosauria, Esperaza), 1 s., 1997.

Bonde N.: Tiny acanthomorph fishes of the marine mo-clay (Palaeocene/ Eocene, Denmark), and the problems of using phylogenetic relationships for estimating palaeoecology. Third European Workshop on Vertebrate Palaeontology, Maastricht, s. 14, 1998.

Bonde N.: A coastal upwelling system at the Paleocene-Eocene boundary: Models and tests. Geologisk Tidsskrift 1998 (3), s. 28-29, 1998.

Bonde N.: Dinosaurernes år i Danmark. VARV 1997/3, s. 90-96, 1997.

Bonde N.: Dunede dinoer og fjerede fugle i Kinas Kridt. VARV 1997/4, s. 110-122, 1997.

Bonde N.: Dinosaurer i Experimentariet. Geologisk Tidsskrift 1997/4, s. 35-36, 1997.

Britt B., Makovicky P., Gauthier J., Bonde N.: Postcranial pneumatization in Archaeopteryx. Nature Vol. 395, s. 374-376, 1998.

Bromley R.G., Ekdale A.A.: Ophiomorpha irregulaire (trace fossil): Redescription from the Cretaceous of the Book Cliffs and Wasatch Plateau, Utah. Journal of Paleontology 72, s. 773-778, 1998.

Bromley R.G., Hansen H.J.: The Upper Cretaceous of Stevns Klint, Fakse and Møn (Denmark). i: Key Localities of the Northwest European Cretaceous. Bochumer geologische und geotechnische Arbeiten 48, s. 1-19, J. Mutterlose, A. Bornemann, S. Rauer, C.J. Wood (eds.), 1998.

Buchardt B., Nielsen A.T., Schovsbo N.H.: Lower Palaeozoic source rocks in southern Baltoscandia. i: Perspectives of petroleum exploration in the Baltic Region, s. 53-57, P. Suveizdis, O. Zdanaviciute (eds.), Lithuanian Institute of Geology, Vilnius 1998.

Buchardt B., Seaman P., Lindal E., Stockmann G., Vous M., Wilken U.: Ikaite from the type locality in south Greenland: Formation of an unstable, low-temperature carbonate. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, Abstract Volume, s. 43, 1998.

Buchardt B.: Ikaitsøjler ved Grønland. Geologisk Nyt 98, s. 20-22, 1998.

Christiansen F.G., Boesen A., Bojesen-Koefoed J.A., Dalhoff F., Dam G., Neuhoff P.S., Pedersen A.K., Pedersen G.K., Stannius L.S., Zinck-Jørgensen K.: Petroleum geological activities onshore West Greenland in 1997. Geology of Greenland Survey Bulletin 180, s. 10-17, 1998.

Clemmensen L.B., Andersen C.: Late Holocene deflation of beach deposits, Skagen Odde, Denmark. Bulletin of the Geological Society of Denmark 44, s. 187-188, 1998.

Clemmensen L.B., Kent D.V., Jenkins F.A.: A Late Triassic lake system in East Greenland: Facies, depositional cycles and palaeoclimate. Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology 140, s. 135-159, 1998.

Clemmensen L.B., Pye K.: Holocene aeolian sand-sheet deposits, Lodbjerg coastal dune system, Denmark: Sedimentary characteristics and origin. 15th International Sedimentological Congress, Alicante, s. 264-265, 1998.

Clemmensen L.B., Pye K.: Sequential architecture in coastal dune successions: Two examples from the Holocene of Northern Jutland, Denmark. International Conference on Aeolian Research, Oxford, s. 25-26, 1998.

Cloetingh S., Boldreel L.O., Larsen B.T., Heinesen M., Mortensen L.: Tectonics of sedimenta-

ry basin formation: Models and constraints. Tectonophysics 300 (1-4), s. 1-11, 1998.

Dahl-Jensen T., Thybo H., Hopper J.R., Rosing M.: Crustal structure at the SE Greenland margin from coincident wide-angle and normal incidence seismic data. Tectonophysics 288, s. 191-198, 1998.

Dam G., Surlyk F.: Stratigraphy of the Neill Klinter Group; a Lower-lower Middle Jurassic tidal embayment succession, Jameson Land, East Greenland. Geology of Greenland Survey Bulletin 175, s. 1-80, 1998.

Damholt T., Surlyk F.: Multi-model photogrammetric mapping of the Cretaceous-Tertirary boundary section at Stevns Klint, Denmark. Abstract Volume. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, Århus 13-16 January 1998 (ed. J.R. Wilson), s. 57, 1998.

DEKORP-BASIN Research Group, Thybo H.: Survey provides seismic insights into an old suture zone. EOS 79 (12), s. 151-159, 1998.

EUROBRIDGE Seismic Working Group, Thybo H.: EUROBRIDGE '96: Deep seismic profiling of the junction zone between Fennoscandia and Sarmatia. Geophysischeski Journal 4, s. 74-76, 1998.

EUROBRIDGE Seismic Working Group, Thybo H.: EUROBRIDGE '97: Deep seismic sounding of the Ukrainian Shield. Geophysischeski Journal 4, s. 77-78, 1998.

EUROBRIDGE Seismic Working Group, Thybo H.: EUROBRIDGE-95: Deep seismic profiling within the East European craton. Annales Geophysicae 16, suppl., s. C105, 1998.

Frederiksen K.S., Clemmensen L.B., Lawætz H.S.: Sequential architecture and cyclicity in Lower Permian desert deposits, Brodick Beds, Arran, Scotland. Journal of the Geological Society, London 155, s. 677-683, 1998.

Frei R., Rosing M.T., Krogstad E.J., Storey M., Ulfbeck D., Albarède F.: A pre-3.74 Ga old tectono-metamorphic event in the outer Isua (Western Greenland) supracrustal belt: Evidence from Pb stepwise leaching of sulfide-bearing quartz-tourmaline veins. EOS v.79/45, s. F932, 1998.

Frei R., Bridgwater D., Rosing M.: Apparent controversies of Pb-Pb and Sm-Nd isotope systematics in the Archean Isua (West Greenland) BIF's; preservation of primary signatures vs. secondary disturbances. EOS v.78/46, s. F830, 1997.

Funder S., Demidov I., Houmark-Nielsen M., Kjær K., Larsen E., Lysså A.: The Baltic in the Eemian – molluscs and oceanography. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, Århus, Abstract Volume, s. 81, 1998.

Funder S.V., Demidov I., Houmark-Nielsen M., Kjær K., Larsen E., Lysså A.: The Boreal Transgression. i: Quaternary Environment of the Eurasian North, s. 15, 2nd Workshop, Sct. Petersborg, s. 15, 1998.

Funder S.V., Demidov I., Houmark-Nielsen M., Kjær K., Larsen E., Lysså A.: Energy transfer through the Mikhulinian/Eemian White Sea-Baltic connection?, s. 14, QUEEN, 2nd Workshop, Sct. Petersborg, s. 14, 1998.

Giester G., Ni Y., Jarosch D., Hughes J.M., Rønsbo J.G., Yang Z., Zemann J.: Cordylite-(Ce): A crystal chemical investigation of material from four localities, including type material. American Mineralogist Volume 83, s. 178-184, 1998.

Grad M., Guterch A., Thybo H., Keller R.: POLONAISE '97 – seismic penetration into lithosphere of the Polish Basin. 8th Int. Symp. on Seismic Reflect. Probing of the Continents, Platja d'Aro, Spain, September 1998, 1 s., 1998.

Grzetic I., Balic-Zunic T.: The Photoelectron Spectra of Some Tl-Sb Sulphosalts. Phys. Chem. Minerals 20, s. 285-296, 1993.

Guterch A., Grad M., Thybo H., Miller K., Keller G.R.: POLONAISE seismic experiment spreads across Poland. EOS 79 (26), s. 302-305, 1998.

Guterch A., Grad M., Thybo H., Keller R.: Sejsmiczne Badania Struktury Litosfery Basenu Polskiego POLONAISE '97. Science-Technical Conference on new Methods in World Petroleum Geology, s. 1-4, 1998.

Guterch A., Grad M., Thybo H., Keller R.: Sejsmiczne Modele Skorpupy Ziemskiej Platformy Prekambryjskiej i Platformy Paleozoicznej na Obazarze Polski Wzdluz Profili P1, P3 – POLONAISE '97. Science-Technical Conference on new Methods in World Petroleum Geology, s. 5-8, 1998.

Guterch A., Grad M., Thybo H., Keller R.: New international seismic experiment in the Polish Basin POLONAISE '97. Oil and Gas News 7, s. 87-93, 1997.

Guterch A., Grad M., Keller G.R., Thybo H.: New international seismic project in the EUROPROBE TESZ/ Pancardi programme. Annales Geophysicae 16, suppl., s. C106, 1998.

Guterch A., Grad M., Thybo H., Miller K., Keller G.R.: POLONAISE seismic experiment spreads across Poland. EOS 78(46), s. 498, 1998.

Guterch A., Grad M., Thybo H., Keller G.R.: POLONAISE '97 – An International Seismic Ex-

periment Crossing the Boundary Between Precambrian and Variscan Europe in Poland. EOS 79(45), suppl., s. F653, 1998.

Hageskov B.: The southern frontal area of the Nagssugtoqidian orogen. Asger Berthelsen symposium, Geologisk Institut, s. 36-37, 1998.

Hageskov B.: Sveconorwegian tectonics in the Skagerak Oslofjorden region. Geologiska Föreningens årsmöte, Göteborg, 1998.

Hansen H.J., Mohabey D.M.: New data on Indian K/T boundaries. Recent advances in the study of Cretaceous Sections, Chennai (Madras), India (International Seminar), s. 2, 1998.

Hansen H.J., Toft P.: Magnetic susceptibility, organic carbon isotopes and magnetostratigraphy at El Kef, Gubbio and North Horn. Internat. Workshop on Cretaceous-Tertiary Transition, s. 25-27, 1998.

Hansen P.L., Steffensen G., Balic-Zunic T., Clausen B.S.: XANES Study of alloying in Pt/Pd bimetallic catalysts. HASYLAB Jahresbericht 1994, s. 677-678, 1994.

Henriksen R.B., Nissen C., Eggleston C.M., Stipp S.L.S., Makovicky E.: Determining Modulation Structure with Scanning Tunneling Microscopy. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, 12.-16. January, 1998, Århus, Denmark, s. 1, 1998.

Henriksen R.B., Nissen C., Makovicky E., Stipp S.L.S., Eggleston C.M.: Nanometer-scale modulation structure on Franckeite, a complex sulfide. International Association of Mineralogy (IMA), 9.-14. August, 1998, Toronto, Can., s. 1, 1998.

Hjort C., Bjørck S., Ingólfsson Ó., Möller P.: Holocene deglaciation and climate history of the northern Antarctic Peninsula region: A discussion of correlations between the Southern and Northern Hemispheres. Annals of Glaciology 27, s. 110-112, 1998.

Hoffmann U., Stipp S.L.S.: Geochemical Interaction between Calcite and an aqueous solution containing Nickel. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, 12 to 16 January, 1998, 1 s., 1998.

Hoffmann U., Stipp S.L.S.: Preliminary results on the behaviour of Ni(II) in the calcite-water system. Mineralogical Magazine 62A, s. 642-643, 1998.

Houmark-Nielsen M.: An up-dated Danish Weichselian glaciation chronology. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, Århus, 13.-16. January, s. 147, 1998.

Houmark-Nielsen M.: A modern Danish chronology of glaciations during the Weichselian. Asger Berthelsen symposium, 2 Oct. 1998, s. 3-5, 1998.

Houmark-Nielsen M.: Hvad Gribskov gemmer. Naturguide. Hovedområdet 3, s. 19-20, 1998.

Houmark-Nielsen M., Kjær K., Richardt N.: Ja, det er istektonik. Geologisk Nyt 2, s. 38, 1998.

Håkansson E., Kjaer C.R., Thomsen E.: Benthic recovery subsequent to the Cretaceous-Tertiary boundary – the European example. Sixth North American Paleontological convention, Smithsonian Institution, Washington D.C., June 1996. Pal. Soc., Spec. Publ. 8, s. 156, 1996.

Håkansson E., Voigt E.: New free-living bryozoans from the northwest European chalk. Bull. geol. Soc. Denmark 42, s. 187-207, 1996.

Håkansson E.: Det Arktiske Oceans dannelse: Den nordlige halvkugle igennem de sidste 200 millioner år. i: Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse Rapport 1996/29, s. 2, N.M. Andersen et al. (Eds.), Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse, København 1996.

Håkansson E., Bromley R.G., Willumsen M.: Koralkalken i Faxe – lavt vand eller dybt? Geosymposium 18. April 1997, 1 s., 1997.

Håkansson E., Thomsen E.: Clonal propagation in cheilostome bryozoans II; long term patterns. GSA Annual Meeting, Salt Lake City, Oct. 1997, 1 s., 1997.

Håkansson E.: Australasian lunulite biogeography – the European connection? Palaeobiogeography of Australian Flora and Fauna, Wollongong, Australia, Dec. 1997, 1 s., 1997.

Håkansson E.: Free-living bryozoans from the Paleocene of Western Australia. Int. Bryozoology Association, 11th Int. Conf., Panama City, Jan. 1998, 1 s., 1998.

Håkansson E., Thomsen E.: Cheilostomes and "The Great Dying" (poster). Int. Bryozoology Association, 11th Int. Conf., Panama City, Jan. 1998, 1 s., 1998.

Israelson C., Bjørck S.C.G., Hawkesworth C.J., Noe-Nygaard N.: Uranium-series isotopes from Eemian lake deposits, Hellerup, Denmark. Bulletin Geological Society of Denmark Vol. 44, s. 173-179, 1998.

Israelson C., Spezzaferri S.: Sr isotope stratigraphy from ODP Sites 918 and 9191. i: ODP, Sci. Results, 152, s. 233-242, H.C. Lars, A.D. Saunders, P.D. Clift et al. (eds.), College Station, TX 1998.

Israelson C., Bjørck S., Possnert G.: U-Th dating of lake sediments from Scandinavia. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, Århus 1998, s. 130, 1998.

Israelson C., Wohlfarth B.: Timing of Last Interglacial high sea-level on The Seychelles Islands, Indian Ocean. EOS Trans. AGU 79(45) Fall Meeting, s. F55, 1998.

Jakobsen S.L., Bonde N.: Erfaringer med danekræ. Geologisk Tidsskrift 1998 (2), s. 126, 1998.

Japsen P., Boldreel L.O., Chalmers J.A.: Neogene uplift and tectonics around the North Atlantic: Overview. Neogene Uplift and Tectonics around the North Atlantic. International Workshop Copenhagen May 18.-19., 1998, Abstract Volume, 1 s., 1998.

Japsen P., Boldreel L.O., Chalmers J.A., Mathisen A.: Looking for a unifying explanation for Neogene uplift and tectonics as evidence from data sets from the North Sea, the Faroe Islands and Greenland. Danish Geological Society Meeting, Neogene Tectonics of the North Atlantic Area 19. maj 1998, 1 s., 1998.

Jensen S.L., Janik T., Thybo H., Keller G.R., Grad M.: Seismic Structure of the Paleozoic Platform Along POLONAISE '97 P1 in Northwestern Poland. EOS 79(45), suppl., s. F653, 1998.

Jørgensen J., Holm P.M.: Progressive alkali ion exchange with stratigraphic position in a pyroclastic cooling unit; Mt. Torro, Sabatini, Central Italy. Journal of Volcanology and Geothermal Research Vol. 86, s. 1-4, 179-185, 1998.

Karup-Møller S., Makovicky E.: The phase system Fe-Ni-S at 900°C. N.Jb.Miner.Mh. Jg. (8), s. 373-384, 1998.

Keller G.R., Maguire P., Khan A., Mechie J., Prodehl C., Thybo H., Jacob B., Simiyu S.: Lithospheric Structure and Evolution of the Eastern Arm of the East African Rift. EOS 79(45), suppl., s. F574, 1998.

Kjær K., Demidov I., Funder S., Houmark-Nielsen M., Larsen E., Lyså A., Murray A.: Glacial history of the Arkhangelsk region, NW Russia. QUEEN 2nd Workshop, Sct. Petersburg, 5.-8. February, s. 26, 1998.

Konnerup-Madsen J., Pedersen S.: Early Sveconorwegian tholeiitic to calc-alcaline volcanic arc activity in the Setesdal region, Central South Norway: The Iveland-Gautestad and Evjeite metagabbroic complexes. Abstract. Proterozoic evolution in the North Atlantic Realm. Labrador, Aug. 1996, s. 98-100, 1996.

Kristensen R., Stipp S.L.S., Larsen O., Postma D.: *In situ* Observations of Reductive Dissolution of Lepidocrocite (υ-FeOOH) in Ascorbic Acid using AFM. Nordic-Baltic SPM Workshop 3.-5. June, 1998, Nyborg Strand, Denmark, 1 s., 1998.

Kvachko V., Håkansson E.: Danian Lunulites from Denmark, Ukraine and Kazakhstan. "Bryozoa of the World", St. Petersburg, 30. June-8. July 1997, s. 15, 1997.

Landes M., Jacob A.W.B., Masson F., Prodehl C., Thybo H., VARNET Research Group: VARNET: A geophysical study of the Variscides and Caledonides in SW Ireland. Annales Geophysicae 16, suppl., s. C107, 1998.

Larsen E., Lyså A., Demidov I., Funder S., Houmark-Nielsen M., Kjær K.: The last glacial maximum in the Arkhangelsk Area, NW Russia. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, Århus, Abstract Volume, s. 174, 1998.

Larsen L.M., Fitton J.G., Bailey J.C., Kystol J.: XRF analyses of volcanic rocks from Leg 152 by laboratories in Edinburgh and Copenhagen: Implications for the mobility of yttrium and other elements during alteration. Proceedings of the Ocean Drilling Project. Scientific results 152, s. 425-429, 1998.

Larsen N., Håkansson E.: Latest Maastrichtian bryozoan mounds from Stevns Klint, Denmark. Int. Bryozoological Association, 11th Int. Conf., Panama City, Jan. 1998, 1 s., 1998.

Larsen O.: Mapping of the Maastrichtian-Danian boundary in the coastal area of Køge Bugt by gamma- and resistivity logging. Bulletin of the Geological Society of Denmark Vol. 44, s. 101-113, 1998.

Lefmann A.K.B., Thybo H.: Seismic evidence for underplating during formation of Rapakivi granite around the Aaland islands. Geophysischeski Journal 4, s. 93-95, 1998.

Liebetrau V., Stipp S.L.S.: Diffusion of Lead in Calcite: A Surface Analytical Approach. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, 12.-16. January, 1998, Århus, Denmark, 1 s., 1998.

Liebetrau V., Frei R., Buchardt B., Israelson C.: U-Pb and Pb-Pb dating of diagenetic processes in black shales: True and false Pb-Pb isochrons. EOS v.78/46, s. F381, 1997.

Lyså A., Larsen E., Demidov I., Funder S.V., Houmark-Nielsen M., Kjær K.: The Late Pleistocene glacial history of the Scandinavian Ice Sheet in the Arkhangelse Area, NW Russia. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, Århus, Abstract Volume, s. 188, 1998.

Maguire P., Thybo H., Birt C., Perchuc E.: Wide-angle Seismic Imaging of Lower Crustal Intrusions Below the Kenya Rift. EOS 79(45), suppl., s. F580, 1998.

Maguire P.K.H., Birt C.S., Denton P., Thybo H., Khan M.A.: Experiment design to study crustal and upper mantle processes ocurring during

active continental extension – a seismic survey in the Kenya Rift. Journal of Conference Proceedings, 1, CCSS Workshop 1996, s. 83-96, 1997.

Maguire P.K.H., Thybo H., Birt C., Khan M.A.: Wide-angle reflection study of lower crustal magmatic processes in the Kenya Rift. Annales Geophysicae 16, suppl., s. C83, 1998.

Mahoney J.J., Frei R., Tejada M.L.G., Mo X.X., Leat P.T., Nägler T.F.: Tracing the Indian Ocean Mantle Domain Through Time: Isotopic Results from Old West Indian, East Tethyan, and South Pacific Seafloor. Journal of Petrology v.39/7, s. 1285-1306, 1998.

Makovicky E., Balic-Zunic T.: New measure of distortion for coordination polyhedra. Acta Cryst B54, s. 766-773, 1998.

Makovicky E., Balic-Zunic T.: Contributions to the crystal chemistry of thallium sulfosalts. IV. Modular description of Tl-As-Sb sulfosalts rebulite and jankovicite. N. Jb. Miner. Abh. 174, s. 181-210, 1998.

Makovicky E., Balic-Zunic T.: Ordering schemes for Cu atoms in the polymorphs of Cu_3SbS_3 and Cu_3BiS_3. 26. Danske Kristallografmøde, Gl. Avernæs, Fyn, s. 12, 1994.

Makovicky E., Fenoll Hach-Alí P.: Brick – and – marble ornamental patterns from the Great Mosque and the Madinat al-Zahra palace in Cordoba, Spain. II. Symmetry and classification of one-dimensional patterns. Boletín de la Sociedad Española de Mineralogía 20, s. 115-134, 1997.

Makovicky E., Karup-Møller S.: The crystal structure of $Cu_{9.1(1)}TeSb_3$, a stuffed derivative of Cr_3Si. Z. Kristallogr. 213, s. 382-385, 1998.

Mechie J., Thybo H., 16 others: Controlled source seismic experiments in Kenya. Proc. IGCP400 Meeting in Dublin 1997, s. 38-41, 1997.

Meissner R., Thybo H., DEKORP Research Group: Caledonian and older terrane accretion in the south-west Baltic Sea (invited presentation). Annales Geophysicae 16, suppl., s. C108, 1998.

Moëlo Y., Meerschaut A., Makovicky E.: Refinement of the crystal structure of nuffieldite, $Pb_2Cu_{1.4}(Pb_{0.4}Bi_{0.4}Sb_{0.2})Bi_2S_7$: Structural relationships and genesis of complex lead sulfosalt structures. The Canadian Mineralogist Vol. 35, s. 1497-1508, 1997.

MONA LISA Working Group, Thybo H.: Closure of the Tornquist Sea: Constraints from MONA LISA deep seismic reflection data. Geology 25, s. 1071-1074, 1997.

Mueller W.V., Garde A.A., Stendal H.: The 1.8 Ga Ketilidian rocks, Kangeluluk, Southeast Greenland: Pyroclastic deposits in a subaerial – subaqueous transition zone. i: Abstract Volume: Carrefour in Earth Sciences, Quebec, Canada s. A130, Quebec

Nielsen J.K., Buchardt B., Stendal H.: Pyrite in the Alum Shale Formation. i: 23. Nordiske Geologiske Vintermøde. Abstract Volume, s. 216, R. Wilson (ed.), University of Aarhus, Aarhus 1998.

Nielsen L.H., Thybo H., Klinkby L., Abramovitz T., Balling N.: Fault detection from back-scattered seismic energy in MONA LISA wide-angle sections from the south-eastern North Sea. First Break 16, s. 119-126, 1998.

Nissen C., Henriksen R.B., Eggleston C.M., Stipp S.L.S., Makovicky E.: Scanning Tunneling Microscopy (STM) Applied to a Complex Sulfide Surface. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, 12.-16. January, 1998, Århus, Denmark, s. 1, 1998.

Nissen C., Henriksen R.B., Stipp S.L.S., Makovicky E., Eggleston C.M.: Atomic-scale surface features of Franckeite investigated by scanning tunneling microscopy (STM). International Association of Mineralogy (IMA), 9.-14. August, 1998, Toronto, Can., s. 1, 1998.

Noe-Nygaard N.: Future lines of lake research. Research and methods in ancient and modern lacustrine basins. Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology Vol. 140, s. 1-7, 1998.

Noe-Nygaard N., Albrechtsen T., Abildtrup C.H., Gotfredsen G., Richter J.: Palæobiologiske sedimentologiske og geokemiske undersøgelser af Sen Weichsel og Holocæne aflejringer i Store Åmose. Geologisk Tidsskrift 2, s. 1-65, 1998.

Noe-Nygaard N.: Storebælt gennem 10.000 år. VARV, s. 2, 1998.

Noe-Nygaard N., Heiberg E.O.: En multidisciplinær højopløseligheds analyse af en ny Geosite for Sen Bølling og Allerød i Danmark: Tøvelde, Møn. Danske Geosites, s. 3, 1998.

Noe-Nygaard N.: Lake level changes in Tøvelde Lake, Møn, Sjælland, Denmark – Late Weichselian climatic or base level forcing. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, Århus, 1 s., 1998.

Pedersen G.K., Hjortkjær B.F., Pedersen A.K., Larsen L.M.: The syn-volcanic Assoq lake complex, the Paleocene of West Greenland. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, Århus 1998, s. 231, 1998.

Pedersen G.K., Larsen L.M., Pedersen A.K., Hjortkjær B.F.: The syn-volcanic Naajaat lake,

Paleocene of West Greenland. i: Limno-geology – Research and methods in ancient and modern lacustrine basins. Special Issue: Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology, s. 1-4, 140, 271-287, N. Noe-Nygaard (ed.), 1998.

Pedersen S., Konnerup-Madsen J.: Setesdalområdet, Sydnorge: En vigtig brik i det sveconorvegiske puslespil. Asger Berthelsen symposium 2.10.1998, Geologisk Institut, Københavns Universitet, 1998.

Pedersen S.A.S., Håkansson E.: The geotectonic significance of the Wandel Hav Strike-Slip Mobile Belt in eastern North Greenland. International Conference on Arctic Margins III, Celle, October 1998, 1 s., 1998.

Pedersen S.A.S., Lindgreen H.B., Pedersen G.K.: Amorphous silica and hydrous aluminosilicates for production of construction materials. INCO – Copernicus project No. ERBIC15CT 960712. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse Rapport 1998/23, s. 1-47, 1998.

Perchuc E., Thybo H., Pavlenkova N.: Variation in depth and character of the 400 km discontinuity. Annales Geophysicae 16, suppl., s. C122, 1998.

Perchuc E., Thybo H.: Variation in Depth and Sharpness of the 400 km Discontinuity. EOS 79(45), suppl., s. F644, 1998.

Petersen H.I., Bojesen-Kofoed J.A., Nytoft H.P., Surlyk F., Therkelsen J., Vosgerau H.: Relative sea-level changes recorded by paralic liptinite-enriched coal facies cycles, Middle Jurassic Muslingebjerg Formation, Hochstetter Forland, Northeast Greenland. Journal of Coal Geology 36, s. 1-30, 1998.

POLONAISE Working Group, Thybo H.: POLONAISE '97 – International seismic experiment between Precambrian and Variscan Europe in Poland. Annales Geophysicae 16, suppl., s. C106, 1998.

POLONAISE Working Group, Thybo H.: A detailed seismic velocity model of the Palaeozoic platform in NW Poland. Annales Geophysicae 16, suppl, s. C107, 1998.

POLONAISE '97 Working Group, Thybo H.: POLONAISE '97 – Seismic structure of the Precambrian crust of eastern Europe along P3 profile. Annales Geophysicae 16, suppl, s. C109, 1998.

Rasmussen J.A., Håkansson E.: First Permo-Carboniferous conodonts from North Greenland. Geol. Mag. 133, s. 553-564, 1996.

Rasmussen M.H.: Udnyttelsen af kryolit. VARV 1, s. 49-52, 1998.

Shotyk W., Weiss D., Appleby P.G., Cheburkin A.K., Frei R., Gloor M., Kramers J.D., Reese S., Van der Kaap K.W.O.: History of Athmospheric Lead Deposition Since 12'370 ^{14}C yr BP from a Peat Bog, Jura Mountains, Switzerland. Science 281, s. 1635-1640, 1998.

Skjernaa L., Pedersen S.: Deformerede monzonitgange i udeformeret sidesten. Asger Berthelsen symposium 2.10.1998, Geologisk Institut, Københavns Universitet, 1998.

Stemmerik L., Håkansson E., Madsen L., Nilsson I., Piasecki S., Pinard S., Rasmussen J.A.: Stratigraphy and depositional evolution of the Upper Palaeozoic succession in eastern Peary Land, North Greenland. Bull. Grønlands geol. Unders. 171, s. 45-71, 1996.

Stemmerik L., Dam G., Noe-Nygaard N., Piasecki S., Surlyk F.: Sequence stratigraphy of source and reservoir rocks in the Upper Permian and Jurassic of Jameson Land, East Greenland. Geology of Greenland Survey Bulletin 180, s. 43-55, 1998.

Stendal H.: Formation and metamorphism of massive sulphides. Minerals Industry International. Bulletin of the Inst. of Mining and Metallurgy 1037, s. 28-30, 1997.

Stendal H.: Greenland Exploration Activities – an overview. i: Convention Proceedings. Northwest Mining Association. 102nd Annual Meeting, dec. 1996, s. 1-8, Northwest Mining Association, Spokane, Washington 1996.

Stendal H.: The Kangerluluk gold prospect. Shear zone hosted gold mineralization in the Kangerluluk area, South-East Greenland. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse Rapport 1997/25, s. 1-25, GEUS, København 1997.

Stendal H., Mueller W., Birkedal N., Hansen E.I., Østergaard C.: Mafic igneous rocks and mineralisation in the Palaeoproterozoic Ketilidian orogen, South-East Greenland: Project SUPRASYD 1996. Geology of Greenland Survey Bulletin 176, s. 66-74, 1997.

Stendal H., Schönwandt H.K.: Project SUPRASYD, South Greenland. Resource Review. Minerals Industry International, Bulletin of the Inst. of Mining and Metallurgy 1038, s. 32-37, 1997.

Stendal H.: Contrasting Pb isotopes af Archaean and Palaeoproterozoic sulphide mineralisation, Disko Bugt, central West Greenland. Mineralium Deposits 33, s. 255-265, 1998.

Stendal H., Wendorff M.B.: Mineral resource investigations in the Caledonian crystalline complexes between Andrée Land and Lyell Land, East Greenland. i: Caledonian Geology of East

Greenland 72°-74°N: Preliminary reports from the 1997 expedition. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse Rapport 1998/28, s. 95-105, Higgins, A.K. & Frederiksen, K.S. (eds.), GEUS, København, København 1998.

Stipp S.L.S.: Application of Surface Analytical Techniques to Geological Questions. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, 12 to 16 January, 1998, 1 s., 1998.

Stipp S.L.S., Konnerup-Madsen J.: Movement of Monovalent Ions through Calcite at Room Temperature and Pressure. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, 12.-16. January, 1998, Århus, Denmark, 1 s., 1998.

Stipp S.L.S.: The dynamic nature of the calcite/fluid interface: Molecular-scale observations using Surface Analytical Techniques. Joint Collaboration Meeting, Geology and Physics, 20. February, 1998, Oslo, Norway, 1 s., 1998.

Stipp S.L.S.: The Application of Surface Analytical Techniques to Low- Temperature Solution/Solid Interactions. European Research Conference on the Geochemistry of Crustal Fluids 22.-27. May, 1998, Crete, Greece, 1 s., 1998.

Stipp S.L.S.: The spontaneous movement of ions in calcite at room temperature and pressure: Are there implications for fluid inclusion composition, isotope ratios and relative trace metal distribution? International Association of Mineralogy (IMA), 9.-14. Aug. 1998, Toronto, Canada, 1 s., 1998.

Stipp S.L.S.: Observations of the Surface Reactivity of Minerals Using Surface Analytical Techniques. A Mineralogical and Geochemical Approach to Environm. Protection, 25.-31. Oct.1998, s. 20, 1998.

Stipp S.L.S.: Surface analysis as a geochemical tool for the investigation of solid/water interfaces: Trace element movement in calcite. Palaeogeography, Palaeoclimatology and Palaeoecology 140, s. 441-457, 1998.

Stipp S.L.S.: Observations of hydration, hydrolysis and recrystallization on calcite surfaces exposed only to air. Mineralogical Magazine 62A, s. 1460-1461, 1998.

Stipp S.L.S., Konnerup-Madsen J., Franzreb K., Kulik A.J., Mathieu H.J.: Spontaneous movement of ions through calcite at standard temperature and pressure. Nature 396, s. 356-359, 1998.

Stockmann G., Buchardt B., Stipp S.L.S.: Ikaite Formation in Ikka Fjord, Greenland. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, 12.-16. January, 1998, Århus, Denmark, 1 s., 1998.

Stockmann G., Stipp S.L.S., Buchardt B.: Growth experiments of synthetic ikaite. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, Abstract Volume, s. 284, 1998.

Surlyk F., Noe-Nygaard N.: Palaeoceanography, sediment dispersal, facies architecture and genetic stratigraphy of rifted seaways: Examples from East Greenland and North West Europe. Palaeoceanography. Palæontologisk Klub, Danish Geol. Society, Copenhagen, May 18., s. 5, 1998.

Surlyk F., Noe-Nygaard N.: Marine reworked shelf-edge deltas formed during the end- Jurassic sea-level lowstand in East Greenland. Abstract Volume. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, Århus 13.-16. January, 1998 (ed. J.R. Wilson), s. 287, 1998.

Surlyk F., Noe-Nygaard N.: Massive intrusive sandstones. Geoscience 98. Keele University 14.-18. April, 1998, s. 7, 1998.

Surlyk F., Noe-Nygaard N.: Massive intrusive sandstones, Upper Jurassic Hareelv Formation, East Greenland. Sediment transport and deposition by particulate gravity currents. Programme & Abstract Volume, University of Leeds 7.-9. September 1998, s. 52, 1998.

Sørensen H.: Demands on and expectations from Research Evaluation from the macro to the micro level. i: Science Evaluation and its Management. NATO Science Series 4: Science and Technology Policy vol. 28, s. 51-59, V. Paces, L. Pivec, A.H. Teich (eds.), IOS Press, Amsterdam 1998.

Sørensen H., Allah R.K., Fontan F., Kadar M., Monchoux P.: Reactions between agpaitic nepheline syenitic melts and sedimentary carbonate rocks – exemplified by the Tamazeght complex, Morocco. Geochimija 1998, 7, s. 643-655, 1998.

Sørensen H., Roda Robles E., Fontan F., Monchoux P.: Estudio y caracterizacion preliminar de dos silicatos asociados a las rocas aqpaiticas del complejo peralcalino de Ilímaussaq (sur de Groenlandia). Boletin de la Sociedad Espanola de Mineralogia 21A, s. 180-181, 1998.

Thomsen E., Håkansson E., Kjaer C.: Benthic extinction and recovery at the Cretaceous-Tertiary boundary. 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, Århus 1998, Abstract Volume, s. 300, 1998.

Thybo H., Perchuc E., Gregersen S.: Interpretation in Statu Nascendi of seismic wide-angle reflections based on EUGENO-S data. Tectonophysics 289, s. 281-294, 1998.

Thybo H., Zhou S., Perchuc E.: The transition from “cold” to “hot” areas of North America and the location of high seismicity zones. Annales Geophysicae 16, suppl., s. C83, 1998.

Thybo H.: Deep Structure of the Swiss Alps: Results of NRP 20. i: Surveys in Geophysics, s. 207-209, Birkhäuser, Basel, 1998.

Thybo H., Zhou S., Perchuc E.: The transition from "cold" to "hot" areas of North America and the location of high seismicity zones – reinterpretation of Early Rise seismic data. 8th Int. Symp. on Seismic Reflect. Probing of the Continents, Platja d'Aro, Spain, September 1998, 1 s., 1998.

Thybo H., Abramovitz T., Laigle M.: A tectonic mantle shear zone in the southeastern North Sea interpreted from MONA LISA deep seismic data. 8th Int. Symp. on Seismic Reflect. Probing of the Continents, Platja d'Aro, Spain, September 1998, 1 s., 1998.

TOR Working Group, Thybo H.: Baltic shield edge teleseismic tomography, project TOR. Annales Geophysicae 16, suppl., s. C106, 1998.

Uchman A., Bromley R.G., Leszczynski S.: Ichnogenus Treptichnus in Eocene flysch, Carpathians, Poland: Taxonomy and preservation. Ichnos 5, s. 269-275, 1998.

Wetzel A., Kamelger A., Bromley R.G.: Taxonomic review of the ichnogenus Helminthopsis Heer 1877 with a statistical analysis of selected ichnospecies – a discussion. Ichnos 5, s. 309-312, 1998.

Wohlfart B., Bjørck S., Possnert G., Holmquist B.: An 800-year long, radiocarbon dated varve chronology from south-eastern Sweden. Boreas 27, s. 243-258, 1998.

Wybranic S., Zhou S., Forsberg R., Lee M., Demianov G., Wonik T., Perchuc E., Thybo H., Williamson J.P.: European potential field data and their tectonic implications. Annales Geophysicae 16, suppl., s. C109, 1998.

Wybranic S., Zhou S., Thybo H., Forsberg R., Perchuc E., Lee M., Demianov G.D., Strakhov V.N.: New map compiled of Europe's gravity field. EOS 79(37), s. 437-442, 1998.

Zeck H.P.: Betic-Rif orogeny: Subduction of Mesozoic Tethys lithosphere under eastward drifting Iberia, slab detachment shortly before 22 Ma, and subsequent uplift and extensional tectonics. Tectonoph. 254, s. 1-16, 1996.

Zeck H.P.: Alpine kinematic evolution in the W Mediterranean – mosaic of local extensional tectonic regimes following upon regional W-ward directed subduction of Betic-Ligurian lithosphere. The Mediterranean basins: Tertiary extension within the Alpine orogen. Workshop 11-13.12.1996, Cergy-Pontoise, Paris, s. 34, 1996.

Zeck H.P.: Sinking slab model for the Alpine Betic-Rif orogenic belt. 9th meeting Europ. Union Geosci., Terra Nova vol. 9, s. 85, 1997.

Zeck H.P., Kristensen A.B.: Sinking slab model for the post-Alpine Alborán volcanic province, S Spain – N Africa. 9th meeting Europ. Union Geosci., Terra Nova vol. 9, s. 507, 1997.

Zeck H.P.: Discussion of "Structural petrology of the Ronda peridotite, SW Spain: Deformation history" by Van der Wal, D. & Vissers, R.L.M. J.Petrol. 38, s. 529-531, 1997.

Zeck H.P.: Mantle peridotites outlining the Gibraltar Arc – centrifugal extensional allochthons derived from the earlier Alpine, W- ward subducted nappe pile. Tectonoph. 281, s. 195-207, 1997.

Zeck H.P., Kristensen A.B., Williams I.S.: Post-collisional volcanism in a sinking slab setting – crustal anatectic origin of pyroxene-andesitic magma, Caldear Volcanic Group, Neogene Alborán volcanic province, western Mediterranean. Lithos 45, s. 499-522, 1998.

Zhou S., Thybo H.: Power spectral analyses of aeromagnetic data and KTB susceptibility logs, and their implications for fractal behaviour of crustal magnetization. Pure and Applied Geophysics 1, s. 147-159, 1998.

Zhou S., Wybranic S., Thybo H., Forsberg R., Perchuc E., Lee M.: A new look at the gravity field of Europe. First PACE Workshop, Keele University, UK, 31.3-1.4.98, 1998.

Geologisk Museum

Geologisk Museum er Danmarks nationale museum for geologi.

Geologisk Museum har et nært forskningsmæssigt samarbejde med Geologisk Institut (GI), hvilket blandt andet giver sig udtryk i en fælles forskningsplanlægning. Museet er tillige medlem af det nyetablerede Geocenter København med Geologisk Institut, Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse (GEUS), Dansk Lithosfærecenter (DLC) og Geografisk Institut som de øvrige parter.

Geologisk Museum har yderligere en aktiv plads i det danske museumsmiljø, hvor museet har repræsentanter i Universitetets Naturhistoriske Museumsråd og Museumsrådet for København og Frederiksberg, er medlem af Foreningen af

Danske Naturhistoriske Museer og er repræsenteret i Statens Museumsnævn. I 1993 underskrev museet en samarbejdsaftale med Grønlands Nationalmuseum og Arkiv i Nuuk. Hertil kommer et praktisk samarbejde med en lang række museer.

Museet omfatter den mineralogiske samling, den petrografiske samling, meteoritsamlingen, den kvartærgeologisk-phytopalæontologiske samling, den invertebratpalæontologiske samling, den vertebratpalæontologiske samling samt bibliotek, arkiv og skolesamlingstjeneste.

Samlingsarbejde

Som nævnt i museumsbekendtgørelsen af 24. juni 1994 er en af museets hovedopgaver "at modtage ... materiale af videnskabelig eller udstillingsmæssig værdi og selv at udbygge samlingerne ved indsamlinger i naturen, køb, bytte og modtagelse af gaver ... samlingerne skal arkiveres, registreres ...." Meget af dette arbejde er ikke umiddelbart synligt, men det kræver store ressourcer både arbejdsmæssigt og økonomisk. Dette gælder således præparation og konservering af fossiler, hvor ansættelsen af en ny professor i palæontologi og et øget antal palæontologiske speciale- og ph.d.-studerende har krævet bedre arbejdsfaciliteter. Som en konsekvens heraf er et nyt præparationslaboratorium – fortrinsvis beregnet på "selvbetjening" – blevet etableret i 1998 med økonomisk støtte fra Det naturvidenskabelige Fakultet. Laboratoriet kan også benyttes af medarbejdere og studerende ved Geologisk Institut. 4 danekræ alle fossiler er i 1998 blevet indregistreret på museet.

Udstillinger m.v.

Der henvises til afsnittet Informationsvirksomhed sidst i årbogen.

Forskningsvirksomhed

Den mineralogiske samling

Undersøgelser af enkeltmineraler og mineralparageneser fra alkaline pegmatiter og hydrotermale årer, specielt i Sydgrønland, men tillige fra alkaline komplekser i Canada og Malawi. I forbindelse hermed har der været gennemført undersøgelse på bl.a. a) fersmit fra Ilímaussaq, Grønland, b) polycras – (Y) fra Zomba – Malosa, Malawi, c) nafertisit fra Nanna Pegmatiten, Narsaarsuup Qaava, Grønland, d) turkestanit fra Ilímaussaq, Grønland, e) natrophosphat fra Ilímaussaq, Grønland, f) leucophan fra Ilímaussaq, Grønland, og g) et nyt Ca-Y-Al-PO_4-CO_3-OH-H_2O mineral fra Nanna Pegmatiten, Narsaarsuup Qaava, Grønland, og Mont Saint-Hilaire, Canada; endvidere er der udarbejdet en komplet liste over samtlige mineraler for hvilke Ilímaussaq, Grønland, er typelokalitet (O.V. Petersen i samarbejde med H. Bohse, C.C. Christensen, O. Johnsen, H.I. Micheelsen, K. Ståhl, H. Sørensen, P.C. Toft, alle København; R.A. Gault, Ottawa; A. McDonnald, Sudbury; A.P. Khomyakov, Moskva,; O. Medenbach, Bochum; G.W. Robinson, Houghton, og G. Niedermayr, Wien).

2. Deltagelsen i INTAS (International association for the promotion of cooperation with scientists from the independant states of the former Soviet Union) projektet "The Mineralogy of the Agpaitic Nepheline Syenites" (H. Sørensen, J.G. Rønsbo, G.I., og O.V. Petersen samt franske og russiske kolleger) fandt sin foreløbige afslutning primo 1998. SNF (Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd) projektet "Pegmatiter og hydrothermale årer og disses genetiske relationer til de omgivende bjergarter på Narssârssuk og udvalgte områder af Ilímaussaq, Grønland", med O.V. Petersen som bevillingshaver, løb i hele 1998. Petrografisk/mineralogisk og analytisk arbejde i Wien (med F. Koller og G. Niedermayr) samt mineralogisk arbejde i København sigter efter en beskrivelse af Nanna Pegmatiten, Narsaarsuup Qaava, Grønland.

3. Eudialytgruppens krystalkemi. På grundlag af 22 sæt af énkrystalstruktur data med supplerende spektroskopiske analyser er krystalkemiske undersøgelser af eudialyt og beslægtede mineraler gennemført. Arbejdet, som blev afsluttet sidst på året, behandler tidligere dokumenterede kemiske variationer i strukturel sammenhæng og beskriver en række koblede substitutioner og deres indflydelse på krystalgitterets symmetriforhold. Dele af dette arbejde blev efter invitation præsenteret ved et møde i International Mineralogical Association (IMA) i Toronto (O. Johnsen i samarbejde med J.D. Grice, Ottawa, Canada). I forbindelse hermed har IMA's kommission for nye mineraler og mineralnavne godkendt to nye medlemmer af eudialytgruppen, og et forslag til endnu et medlem af gruppen er indleveret til godkendelse (O. Johnsen i samarbejde med J.D. Grice og R.A. Gault, Ottawa, Canada).

4. Homologi, polytypi, plesiotypi og merotypi i heterophyllosilikater. Med udgangspunkt i astrophyllitgruppens mineraler er de strukturelle relationer indenfor heterophyllosilikater revideret, primært ved formulering af et nyt princip for modulær opdeling (C.C. Christiansen i samarbejde med E. Makovicky og O. Johnsen).

5. Interferometrisk refraktometri. Udvikling af ny metode til lysbrydningsbestemmelse af mineraler, hvis refraktive indices er for høje til traditionel måling. Metoden er hidtil anvendt på Nb-holdige oxider som polykras-(Y) og fersmit (H. I. Micheelsen).

Den petrografiske samling

Kontinentopbrydning og dannelse af oceanisk skorpe

Forskningsfeltet fokuserer på den dynamiske udvikling fra den initiale opsprækning af kontinenter og dannelsen af riftdale med sedimentære bassiner over den begyndende drift af de opsplittede skorpedele og frem til dannelsen af oceanskorpen. De senere dele af denne udvikling kan ledsages af omfattende vulkansk aktivitet.

1. Der gennemføres et studium af sammenhængen mellem plateaubasaltvulkanisme og udviklingen af marine og lakustrine bassiner langs den kontinentale margin ved Disko og Nuussuaq i Vestgrønland. Ved at kombinere fotogrammetri, kemisk stratigrafi af vulkanske bjergarter og sedimentologi spores den laterale faciesudvikling, og sammenhængen mellem vulkanske bjergarter og klastiske sedimenter etableres. I tilknytning hertil kompileres to geologiske kortblade (A.K. Pedersen og G.K. Pedersen, GI, i samarbejde med forskere ved GEUS og DTU).

2. I forbindelse med fundet af flere typer af råolie i de vulkanske bjergarter fra Disko til Svartenhuk i Vestgrønland udforskes udbredelsen af olien, de vulkanske bjergarters metamorfe historie og Nuussuaq Bassinets strukturelle udvikling. Samtidig foregår seismiske tolkninger af vulkanske bjergarter under havbunden vest for Disko og Nuussuaq (A. Boesen, N. Skaarup, A.K. Pedersen i samarbejde med forskere fra GEUS og Stanford Univ.).

3. Der gennemføres geokemiske, herunder isotopkemiske studier af vulkanske bjergarter fra Disko og Nuussuaq i Vestgrønland med henblik på at belyse kildeegenskaberne for den palæogene vulkanisme, herunder om den nordatlantiske kappediapir var påvirket af reaktioner med Jordens kerne (A.K. Pedersen og L.M. Larsen, GEUS, i samarbejde med forskere fra DLC, Oregon State Univ., Univ. of Durham og Carnegie Institution, Washington).

4. Der gennemføres en geokemisk og isotopkemisk undersøgelse af eocæne lavaer på Vestnuussuaq med henblik på at fastslå kappekilderne (N. Hald og P.M. Holm, GI).

5. I forbindelse med undersøgelser af det palæogene lavaplateau mellem Kangerlussuaq og Scoresby Sund i Østgrønland er det for første gang lykkedes at gennemføre en transatlantisk korrelation mellem lavaplateauerne i Østgrønland og på Færøerne (A.K. Pedersen og L.M. Larsen, GEUS, i samarbejde med forskere ved GEUS og DLC).

6. En undersøgelse af de basaltiske dyke- og sillkomplekser i Jameson Land og Liverpool Land, Østgrønland, gennemføres med henblik på at fastslå disse intrusivers relation til de østgrønlandske plateaubasalter og til de store dybtliggende sillkomplekser i Jameson Land bassinet (N. Hald og C. Tegner, Århus Univ.).

7. En geokemisk undersøgelse af palæogene basaltiske gange på Færøerne er gennemført for at kunne identificere kappekilder samt vurdere lithosfærens påvirkninger af magmaerne på deres vej mod den øverste del af skorpen (N. Hald, P.M. Holm, GI, samt R. Waagstein, GEUS).

Udviklingen af den kontinentale jordskorpe i det nordatlantiske og baltiske område

1. Geokemiske, strukturelle og metamorfe studier af de processer, som førte til dannelse og stabilisering af det prækambriske nordatlantiske kraton, samt korrelation af kratonets tektonostratigrafiske enheder mellem Labrador, Grønland og Det Baltiske Skjold (D. Bridgwater, M.T. Rosing, B. Lassen). Studierne indgår i Dansk Lithosfærecenters (DLC) forskningsplan. Samarbejdspartnere: DLC, GEUS, Geol. Surv. Canada, Russ. Vidensk. Selsk., Univ. of California, Univ. of Colorado, Australian National Univ., École Normale Supérieure de Lyon.

2. Udredning af de 3.800 mio. år gamle Isua suprakrustalers metamorfe udvikling gennem Pb-Pb aldersbestemmelse af metamorfe indikatormineraler. Studiet belyser de tidligste stadier i opbyg-

ningen og stabiliseringen af den kontinentale jordskorpe (D. Bridgwater, M.T. Rosing). Samarbejdspartnere R. Frei, GI, og O. Stecher, DLC.

3. Studier af sedimentære miljøer i Jordens oceaner for 3.700 millioner år siden. Geokemiske analyser af kulstofforbindelser fundet i gamle havbundsaflejringer i Isua suprakrustalerne viser, at kulstofkredsløbet, som bl.a. kontrollerer Jordens klima, var etableret for 3.700 millioner år siden, og at livet sandsynligvis indbefattede plankton, som havde koloniseret oceanerne (M.T. Rosing). Samarbejdspartnere S. Mojzsis, Univ. of California, og G. Arrhenius, Scripps Institution of Oceanography.

4. Sen-arkæisk alkalin magmatisme i Skjoldungen området, SØ Grønland. Studierne omfatter geokemiske, høj T – høj P eksperimentel og petrologiske metoder og belyser de processer, som kontrollerer magmaudviklingen i et øbuemiljø (M.T. Rosing, H.S. Thomsen). Samarbejdspartner: C.E. Lesher, Univ. of California.

5. Den termale udvikling under erosion og hævning af Det Nagssugtoqidiske Orogen i Vestgrønland belyst ved Ar-Ar datering af mafiske gange (D. Bridgwater, M.T. Rosing og B. Willigers). Samarbejdspartner: J. Vijbrans, Vrije Univ., Amsterdam.

Lithosfærens geologi belyst ved kappexenolitstudier

Studier af indeslutninger af højtryksbjergarter fra Jordens kappe bragt op mod jordoverfladen i intrusioner af magmabjergarten kimberlit giver viden om lithosfærens opbygning og sammensætning.

1. Studier af kappexenolitter fra kimberlitter i tre udvalgte områder i Vestgrønland undersøges med henblik på at rekonstruere de stratigrafiske lagsøjler ned til 200 km's dybde. Undersøgelsen er også relevant i forbindelse med efterforskningen af kimberlitternes diamantpotentiale (D. Garrit i samarbejde med L.M. Larsen, GEUS, og forskere ved Macquarie Univ., Australien, og Univ. of London).

Meteoritsamlingen

Gennem studiet af meteoritter og meteoritfald belyses den tidlige udvikling af solsystemet og det senere samspil mellem solsystemets talrige seggregerede faste legemer, herunder deres kollisionshistorier.

En stor bolide over Vestgrønland

En stor bolide blev observeret over Vestgrønland d. 9. december 1997. I håbet om at finde rester af en mulig nedfaldet meteorit har en række institutioner og enkeltpersoner samarbejdet om lokalisering og indsamling af materiale, støttet af en særbevilling fra Forskningsministeriet. En ekspedition til et nunatakområde nær Paamiut i Sydvestgrønland har hjembragt 130 støvprøver udsmeltet fra vinterens snelag. Prøverne er nu gennemset. De består helt overvejende af terrestrisk støv, indblæst fra kystzonen og fra nunatakker. Der er på nuværende tidspunkt ikke fundet materiale, som med sikkerhed kan siges at stamme fra boliden, men enkelte korn skal dog analyseres nærmere, for at deres oprindelse kan fastslås (H. Haack, V.F. Buchwald og A.K. Pedersen i samarbejde med B. Franck Jørgensen og L. Lindberg Christensen, Tycho Brahe Planetarium; H. Pedersen og T. Risbo, Niels Bohr Institutet, KU, og S. Nørvang Madsen, DTU).

Den kvartærgeologisk-phytopalæontologiske samling

Forskningen er koncentreret om kvartærtidens klima- og miljøændringer belyst ved biostratigrafiske og sedimentologiske metoder.

Den kvartærgeologiske forskning fordeler sig på de nedenfor nævnte områder, for en stor del indenfor de større forskningsprojekter QUEEN og CATLINA ("Quaternary of the Eurasian North" og "Climate transitions of the last interglacial-glacial-interglacial cycle in the North Atlantic").

1. Sidste mellem-istids oceanografi og marine dyreliv, nordlige Eurasien og Danmark. Den sidste mellem-istid anvendes ofte som parallel til vor egen, men uden menneskets indflydelse og med lidt varmere temperaturer, der får den til at ligne drivhusverdenen. En havarm strakte sig dengang fra Nordsøen til Det Hvide Hav, og dens oceanografi og indflydelse på klimaet undersøges ved arbejde i det nordlige Rusland og i det sydlige Danmark. Der har i år været feltarbejde på Taymyr i Sibirien, på Mezen floden i Arkhangelsk området og i to perioder på klinterne på Broagerland, Ærø og Langeland (S. Funder, J.K. Nielsen i samarbejde forskere fra Århus Univ., samt nordiske og russiske kolleger).

2. Sedimentær udvikling og klima- og havniveau ændringer i Sen Kvartær på Jameson Land, Østgrønland. Projektet er primært baseret på feltarbejde og flyfotostudier. Den ene del af studiet koncentrerer sig om Jameson Lands yngste aflej-

ringer, hvilket er et vigtigt led i forståelsen af områdets kvartærgeologiske opbygning og sedimentære dynamik. Dette indgår i den anden del af studiet ved tolkning af ældre kvartære lagserier i området (L. Hansen).

3. Stratigrafiske og palæoklimatiske undersøgelser af lakustrine aflejringer i Danmark indenfor den sidste interglaciale/glaciale/interglaciale cyklus. Projektet fokuserer på klimatiske overgange indenfor den sidste interglaciale/glaciale/interglaciale cyklus (110.000-10.000 år før nu). Undersøgelsen er baseret på højopløselig pollenanalyse af lakustrine miljøer og kombineres med geokemiske analysemetoder. På grund af barselsorlov beløber årets arbejde sig kun til 1 1/2 måned. Resultaterne fra den sjællandske Åmose er i skrivefasen, og der er udført sonderende analyser på prøver fra Eem mellem-istiden på materiale fra Apholm, Nordjylland (U.W. Christensen).

4. Naturlige ændringer og antropogen indflydelse på det naturlige miljø i Sen Postglacial Tid i lakustrine aflejringer fra Østdanmark: En sammenligning mellem vegetationsudviklingen omkring to mindre nordsjællandske søer skal belyse forskellen mellem miljøer under forskellig kulturpåvirkning. I årets løb er ca. 8 m sediment fra Birkerød Sø næsten færdiganalyseret. ^{14}C-dateringer af udvalgte niveauer er under udførelse, og mineralmagnetiske og geokemiske analyser kan snart afsluttes. Den statistiske behandling af analyseresultaterne er startet med anvendelse af forskellige multivariate analysemetoder til belysning af mønstre og sammenhænge i datasættet (T. Løvberg i samarbejde med forskere fra GEUS).

Den invertebratpalæontologiske samling

Forskningen omfatter taxonomi, evolution, biodiversitet, biostratigrafi, palæøkologi, palæobiogeografi, billedanalyse og numerisk analyse af fossile hvirvelløse dyr, hovedsagelig fra Nedre Palæozoikum, Øvre Kridt og Kænozoikum. Desuden undersøges iltbegrænsede sedimenters geokemi og palæøkologi.

Palæozoikum

1. Ordoviciske og silure brachiopoders taxonomi, palæøkologi og udbredelse. – Fire afhandlinger er under trykning. 1) Nye data vedrørende den inartikulate brachiopod *Acrotretella* fra Polen (med G. Biernat, Palæobiologisk Institut, Warszawa); 2) En beskrivelse af faunaen fra øvre ordoviciske og nedre silure basiner i det vestlige New Foundland (med L. Quinn, Brandon Univ., Canada; H. Williams, Memorial Univ., New Foundland, og E. Clarkson, Univ. Edinburgh); 3) Fordelingen af dybvands *Foliomena* faunaen fra Mellem og Øvre Ordovicium (med Rong Jia-yu og Zhan Ren-bin, Chinese Acad. Sci.); 4) Faunistisk overleven og reetablering af brachiopod faunaen efter den ordoviciske masseuddøen (med Rong Jia-yu). Fem afsnit til det reviderede Brachiopod Bind H af Treatise on Invertebrate Palaeontology er under trykning: 1) Underorden Dalmanellidae, 2) Orden Protorthida, Underordnerne Orthidina og Superfamilien Billingselloidea (med A. Williams, Univ. Glasgow), 3) Underorden Lyttoniidina (med A. Williams samt R. Grant, Smithsonian Inst., Washington, D.C.) (D.A.T. Harper).

2. Undersøgelsen af alunskifermiljøet (Kambrium-Ordovicium) i Skandinavien er videreført. I to sammenfattende artikler skitseres en ny aflejringsmodel for alunskiferen, en havniveaukurve er rekonstrueret og ændringer i bio- og kemofacies diskuteres (A.T. Nielsen i samarbejde med B. Buchart, GI, og N.H. Schovsbo).

Stud.scient. Bodil Kiær og stud.scient. Dan Christensen arbejder under vejledning af A.T. Nielsen med alunskiferdelen i to lave kerneboringer fra Skåne med henblik på etablering af en biostratigrafi i pågældende interval. Endvidere analyseres den fossile fauna i detalje i udvalgte afsnit af kernerne (med S. Stouge, GEUS, B. Buchardt, GI, og N. Schovsbo).

3. Integrering af geokemi og palæoøkologi i undersøgelsen af iltbegrænsede fossile sedimentære miljøer. Fordelingen af uran er foruden vanadium og nikkel inddraget i karakterisering af aflejringsmiljøet og rekonstruktionen af havniveausvingninger i den mellem kambriske til nedre ordoviciske alunskifer. Uran indholdet er højest i den øvre kambriske del af formationen, men udviser i de enkelte biozoner en relativ berigelse i kystnære områder (N.H. Schovsbo).

4. Et projekt om evolution og taxonomi for ældre silure monograptider (enkeltradede former tilhørende den uddøde dyregruppe graptolitter) er fortsat (M. Bjerreskov).

Øvre Kridt-Kænozoikum

1. Øvre Kridt belemnitter fra den nordlige hemisfære: Taxonomi, stratigrafi, palæobiogeografi og fylogeni. – To arbejder er blevet publiceret: 1) To arter af slægten *Belemnitella* fra Øvre Campanien

i Østrig er blevet beskrevet. Østrig lå i den nordlige del af Tethys området i Øvre Kridt, hvor belemnitellider er uhyre sjældne. Den ene art er endemisk og er formentlig opstået ved allopatrisk speciation fra en oprindelig indvandrer, som invaderede Tethys området i forbindelse med en transgression i Øvre Campanien. Den anden art forekommer også i Den Nordeuropæiske Provins. 2) To arter af *Belemnitella*, hvoraf en er ny, fra det nederste Maastrichtian i Skåne, er blevet beskrevet. En monografi om Øvre Campanien og Nedre Maastrichtien belemnitter fra Mons Bassinet i Belgien er afsluttet og under trykning. Et arbejde om nordamerikanske havforbindelser i Øvre Maastrichtien er under trykning (med W.J. Kennedy, Univ. of Oxford; N.H. Landman, Amer. Mus. Nat. Hist., New York; W.A. Cobban, Colorado, USA, og J.M. Hancock, Imperial College, London). Et manuskript om en ny art af *Belemnitella* fra det øverste Campanien i Nordtyskland og det nederste Maastrichtien i Danmark er afsluttet. Et arbejde om Nedre Maastrichtien arter af *Belemnitella* fra Europa er videreført og et arbejde om udviklingen af *Belemnitella* fra det øverste Nedre Campanien og nedre Øvre Campanien, en periode på ca. 5-6 millioner år, er påbegyndt (W.K. Christensen).

2. Brachiopoder og andre fossiler fra det caribiske område. – Fire afhandlinger er under trykning. 1) Påvisning og signifikans af sporfossilet *Zoophycos* fra den caribiske ø Carricacou; 2) Sammenligning af den pleistocæne echinod fauna fra Barbados og Jamaica; 3) Sammenligning af den pleistocæne brachiopod fauna fra Barbados og Jamaica; og 4) Oversigt over diversiteten af sen kretasiske til pleistocæne brachiopoder fra det caribiske basin. En monografi over den miocæne brachiopod fauna fra Carricacou er under forberedelse (D.A.T. Harper).

3. Øvre Kridt søpindsvin. – To meget velbevarede eksemplarer af søpindsvinet *Gauthieria alterna* fra det øverste Maastrichtien på Stevns er blevet beskrevet. Denne art kendtes ikke tidligere fra Danmark (S.L. Jakobsen med J.W.M. Jagt, Natuurhistorisch Museum, Maastricht, og S.B. Andersen, Århus Univ.).

Andet

Lærebogen Numerical Palaeobiology, editeret af D.A.T. Harper, er under trykning og indeholder to afhandlinger af redaktøren: 1) Quantitative and Morphological Methods (med A. Owen, Univ. Glasgow) og 2) A New Method for Seriation (med P. og M. Ryan, Nat. Univ. Ireland, Galway). To arbejder om den første professor i geologi ved universitetet i Galway, Irland, er under trykning, ligesom en kort oversigt over computerbaserede metoder i palæontologi til Encyclopedia of Paleontology (D.A.T. Harper).

Den vertebratpalæontologiske samling

Forskningen ved samlingen tager udgangspunkt i erkendelsen af, at organismerne ændrer sig igennem tiden i vekselvirkning med Jordens udvikling. Undersøgelser af fossile rester af hvirveldyr (morfologi, anatomi, histologi – herunder studier af vævenes ultrastruktur – samt histokemi) under sammenligning med kendte uddøde og med nulevende dyr er grundlag for en øget indsigt i fossilernes slægtskabsmæssiger relationer. Sammen med studier af de geologiske lag, hvori de fossile arter er bevaret, giver de viden om arternes økologiske tilpasninger (form og funktion) og palæomiljøernes egenskaber.

1. Biostratigrafiske undersøgelser af fiske- og tetrapodfaunaen fra Østgrønlands kontinentale Øvre Devon er fortsat, og et manuskript, hvori dele af disse data behandles i kombination med palynologiske og geokronologiske data (ved L. Stemmerik, GEUS), foreligger publiceret (S.E. Bendix-Almgreen).

2. Studierne af de palæozoiske og mesozoiske fiskeformer: Elasmobrancher, actinopterygier og coelacanthider fra Østgrønlands Øvre Perm og Nedre Trias er fortsat, og resultaterne er blevet sammenlignet med data fra tids- og slægtskabsmæssigt korresponderende fiskefaunaer fra Nordamerika og Europa. Undersøgelserne har uddybet den allerede eksisterende forståelse af de klimamæssige og økologiske ændringer omkring Perm/Trias-grænsen i Østgrønland (S.E. Bendix-Almgreen).

3. I forbindelse med undersøgelser vedrørende typelokaliteten for Østgrønlands Øvre Perm og dens geologiske lagfølge er der i samarbejde med E. Thomsen, Tromsø, og P.S. Mikkelsen, Rønde, publiceret en artikel om disse geologiske dannelsers opdagelseshistorie (S.E. Bendix-Almgreen).

4. Studier af fossile og recente bioapatiter samt organokemiske residualelementers bevaring er videreført (S.E. Bendix-Almgreen og B.S. Bang).

5. Museologiske studier af Geologisk Museums ældste fossilsamlinger med proveniens i 1700-tal-

lets naturaliekabinetter er fortsat (S.E. Bendix-Almgreen).

6. Sideløbende med præparationen af et antal små tandhvalskranier fra det sent oligocæne glimmerler i Jylland studeres kranialanatomien hos Cetacea (Hvaler) midtvejs i deres udviklingshistorie, for 25 millioner år siden. De fossile kraniedele er tredimensionalt bevaret. Squalodonterne repræsenterer det relativt primitive udviklingsstadium med et luftsæk-system på kraniets underside, der er begrænset til hovedets bageste del. Luftsækkene associeres med ekko-lokaliseringsevnen. To eksemplarer studeres og sammenlignes med en mere avanceret tandhval fra de samme aflejringer og med nutidige tandhvaler. De fortsatte studier vil fokusere på variationen i luftsæk-øre-næse-udviklingen på dette tidlige stadium i de moderne hvalers tilblivelse (E. Hoch).

7. Studier af o. 55 millioner år gamle fugle fra Fur Formationen i det vestlige Limfjords-område fortsættes. Fossilerne, der foreligger som dele af skeletter og som aftryk af knogler, fjer, kløer m.m., sammenlignes med fossile fuglerester dels fra det lidt yngre, danske plastiske ler, dels fra tidligt tertiære, udenlandske aflejringer, samt med nulevende fugle. Formålet er at belyse den anatomiske, funktionelle og taxonomiske diversitet af molerets fugle, der hører til tertiærtidens ældste, kendte fugle. Samlingen synes domineret af mindre skovfugle, mens fuglene fra det plastiske ler hovedsageligt er vadefugle-lignende. Fælles for de to aflejringer er fund af palæognathe fugle (A.V. Kristoffersen).

8. Studier af en fossil bardehval af Sen Miocæn alder (o. 6 millioner år) fra Gram Formationen i Sønderjylland er påbegyndt. De omfatter morfologiske sammenligninger med andre fossile samt med nutidige bardehvaler med henblik på funktionel tolkning, rekonstruktion og systematisk bestemmelse (M.E. Rasmussen).

Redaktionsvirksomhed

B.S. Bang er geologisk regionalredaktør for Danmark og Sverige af Art and Archaeology Technical Abstracts (AATA). D. Bridgwater er i redaktionskomiteen af Precambrian Research. W.K. Christensen er redaktør af Bulletin of the Geological Society of Denmark. S. Funder er fagredaktør af Meddelelser om Grønland, Geoscience. Han er desuden medlem af redaktionskomitéerne for bøger om PONAM-projektets samlede resultater (Polar North Atlantic margins, Cenozoic evolution) og QUEEN projektets foreløbige resultater. D.A.T. Harper er redaktør af Palaeontology, London, og associeret redaktør af Geological Journal, London. E. Hoch er medlem af redaktionskomitéen for Oryctos. A.K. Pedersen er medlem af redaktionskomitéen for Bulletin of the Geological Society of Denmark. O.V. Petersen er Fachliche Berater for Mineralien Welt og Emser Heft, begge Bode Verlag, Tyskland.

Rejser og gæsteforelæsninger

W.K. Christensen deltog med foredrag i "23. Nordiske Geologiske Vintermøde" i Århus.

S. Funder har deltaget i følgende kongresser, symposier, workshopper, felt-ekskursioner og rejser: "23. Nordiske Geologiske Vintermøde", Århus, "Second Queen Workshop", Skt. Petersborg, "The Eemian, local sequences, global perspectives", Kerkrade, Holland, "Marine periglacial and glaciation of the Barents-Kara Seas shelf in Pleistocene", Murmansk, og "QUEEN steering committee meeting", Potsdam. Desuden har han deltaget i redaktionsmøder i Trondheim og Nordsjælland. Endelig har han i juli og august udført feltarbejde på Taymyr Halvøen, Sibirien.

D.A.T. Harper deltog med to foredrag i "15th Caribbean Geological Conference" i Kingston, Jamaica, holdt et inviteret foredrag ved "Annual Meeting of the Geological Society of America", Toronto, Canada, og deltog med foredrag ved "42th Annual Meeting of the Palaeontological Society", Portsmouth.

E. Hoch deltog i "23. Nordiske Geologiske Vintermøde" i Århus med foredrag. Hun beså kort sit tidligere studieområde (Umm an-Nar) i Abu Dhabi, United Arab Emirates, og deltog i feltekskursioner i Qatar. Endvidere deltog hun med foredrag i "Third European Workshop on Vertebrate Palaeontology", Maastricht, og besøgte Laboratoire de Paléontologie, Muséum National d'Histoire Naturelle, Paris.

O. Johnsen deltog i den 17. Generalforsamling i IMA (International Mineralogical Association) med tilhørende videnskabelig program. Til mødet, som foregik i Toronto, bidrog han med et inviteret foredrag. Desuden deltog han som national repræsentant i selve generalforsamlingen og som dansk medlem i møder i kommissionen for nye mineraler og mineralnavne.

A.T. Nielsen har foretaget tilsynsrejser til hen-

holdsvis Västergötland og Skåne i forbindelse med vejledning af studenter.

A.K. Pedersen har gennemført 2 ugers geologisk feltarbejde på Disko og Nuussuaq i Vestgrønland.

O.V. Petersen har deltaget i "25. Rochester Mineralogical Symposium", Rochester, New York, USA, hvor han efter invitation holdt to foredrag. I forbindelse med SNF projektet "Pegmatiter og hydrothermale årer og disses genetiske relationer til de omgivende bjergarter på Narssârssuk og udvalgte områder af Ilímaussaq, Grønland" opholdt han sig en uge ved Naturhistorisches Museum og ved universitetet i Wien for at drøfte hidtil opnåede resultater og planlægge projektets videre forløb. Han holdt efter invitation foredrag på Svenska Mineralogiska Sällskapets temamøde "Alkalin mineralogi" og deltog i den efterfølgende ekskursion til Almungenmassivet. Endvidere har han besøgt 35. Münchner Mineralientage og 21. Hamburg Mineralienmesse. På begge messer foretog han indkøb til såvel museets samlinger som Geologisk Museums Støttefond's Kiosk; på Hamburg messen viste Geologisk Museum efter invitation nogle af sine bedste stykker af sølv og sølvholdige mineraler.

M.T. Rosing har deltaget med et foredrag i "8. Goldschmidt Conference" i Toulouse, Frankrig. Han har endvidere organiseret et feltprojekt i Isua, Vestgrønland, som led i Dansk Lithosfærecenters forskning i den kontinentale lithosfæres udvikling. Sammen med D. Bridgwater har han deltaget i styrelsesmøder for den fællesnordiske ionmikrosonde NORDSIM i Stockholm. Endelig har han organiseret en workshop ved Brorfelde Observatoriet: "Understanding the early Earth: How do we proceed?", med 30 danske og udenlandske deltagere og har redigeret det tilhørende abstract-bind.

Videnskabelige organer m.v.

D. Bridgwater, N. Hald, A.K. Pedersen og M. Rosing er Research Fellows ved DLC.

W.K. Christensen er Voting Member, Subcommission on Cretaceous Stratigraphy, dansk repræsentant i International Palaeontological Association og medlem af den videnskabelige komité for Société Géologique du Nord, Frankrig.

S. Funder er medlem af styrekomitéen for Forskningsrådets AMS-følgegruppe (acceleratormassespektrometer) og af den danske Nationalkomité for INQUA (International Quaternary Association). Desuden er han medlem af styringskomitéerne for forskningsprojekterne QUEEN og CATLINA.

D.A.T. Harper er Council Member, Palaeontological Association, London, Corresponding Member, Ordovician Subcommission, medlem af Geological Society Working Group on the type Ordovician System, regional koordinator af IGCP Project 410, "The Great Ordovician biodiversification", og medlem af et ekspertpanel om Irish Geological Heritage.

O. Johnsen er dansk repræsentant og Voting Delegate i IMA. Han er tillige medlem af IMA's kommission for nye mineraler og mineralnavne.

A.T. Nielsen er Corresponding Member, Subcommission on Ordovician Stratigraphy.

A.K. Pedersen er dansk repræsentant i IAVCEI (International Association of Volcanology and Chemistry of the Earth's Interior) og er medlem af den danske nationalkomité under IUGG (Den internationale Union for Geodæsi og Geofysik).

Ole V. Petersen er dansk medlem af IMA's Commission on Museums.

M.T. Rosing er næstformand i bestyrelsen for Arktisk Institut. Han sidder i følgegruppen for Kangerlussuaq International Science Support.

Kollegiale organer

W.K. Christensen er medlem af bestyrelsen for Dansk Geologisk Forening.

S. Funder er medlem af Geologisk Museums bestyrelse og vicebestyrer.

N. Hald er bestyrer for Geologisk Museum. Han er formand for Geologisk Museums Støttefond og museets repræsentant i museumsrådet for København og Frederiksberg. Indtil 1. juli var han desuden medlem af Statens Museumsnævn som repræsentant for de naturvidenskabelige centralmuseer og formand for nævnets naturhistoriske referencegruppe. Som bestyrer er N. Hald tilforordnet chefkollegiet ved Geocenter København. Han er i den forbindelse formand for det udvalg, der planlægger sammenlægningen af bibliotekerne ved Geologisk Museum og GEUS i bogtårnet, Øster Voldgade 10.

E.S. Jensen er geologisk medlem af fakultetets informationsudvalg. Han er valgt som fakultetets repræsentant i Studieskolen's styrelse, i Universitetsbogladens repræsentantskab og i Videnskabsbutikkens bestyrelse, hvor han er valgt til formand.

A.T. Nielsen er medlem af Geologisk Instituts og Geologisk Museums fælles forsknings- og ph.d.-udvalg.

A.K. Pedersen er medlem af Geologisk Instituts og Geologisk Museums fælles forsknings- og ph.d.-udvalg. Han er medlem af bestyrelsen for Dansk Islandsk Fond, udpeget af konsistorium.

M.T. Rosing er medlem af Geologisk Museums bestyrelse.

Niels Hald

Stab

Årsværk
VIP:15,6
TAP: 13,4

VIP, internt finansieret
Bendix-Almgreen, Svend Erik; lektor.
Bjerreskov, Inge Merete; lektor.
Bridgwater, David; professor.
Christensen, Walter Kegel; docent.
Funder, Svend Visby; lektor.
Hald, Niels; lektor.
Harper, David Alexander Taylor; professor.
Hoch, Ella; lektor.
Haack, Henning; lektor.
Jensen, Erik Schou; lektor.
Johnsen, Ole; lektor.
Kristiansen, Erik; lektor.
Nielsen, Arne Thorshøj; lektor.
Pedersen, Asger Ken; docent.
Petersen, Ole Valdemar; lektor.
Rosing, Minik Thorleif; lektor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Christensen, Ulla Wiese.
Kristoffersen, Anette Vedding.
Løvberg, Tina.
Nielsen, Jan Kresten.
Rasmussen, Mette Elstrup.
Schovsbo, Niels Hemmingsen

Stipendiater (ph.d.-studerende), eksternt finansieret
Willigers, Bartholomeus J.A.

TAP, internt finansieret
Bang, Bente Soltau; konservator.
Belhage, Lisa Engel; tegner.
Brantsen, Annemarie Kongslev; korrespondent.
Christensen, Jens Christian; laboratoriebetjent.
Elmgaard, Mona; konservator.
Fromberg, Sanne Lis; akademisk arbejder.
Garrit, Dorte; akademisk arbejder.
Gottlieb, Inge; overassistent.
Hansen, Heidi; tegner.
Hansen, Irene; assistent.
Haarup, Vibeke; konservator.
Jakobsen, Sten Lennart; konservator.
Jankowski, Maria; laborant.
Knudsen, Bent; teknisk tegner.
Knudsen, Kirsten; overassistent.
Nicolaisen, Ann-Lis; rengøringsassistent.
Olsen, Gunnar Svend; museumsassistent.
Skytte, Steen; konservator.
Topp, Nina Katharina; ekspeditionssekretær.

Fondsstøtte

Carlsbergfondet
Støtte til afholdelse af symposium (M.T. Rosing) kr. 48.600.

Diverse Fonde
Udstilling- Danmark i dybet (A.T. Nielsen) kr. 410.000.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
Isotopisk og geokemisk karakterisering af fluidmigration langs terræn grænser i Prækambriske skorpe (D. Bridgwater) kr. 360.000.

Publikationer

Brenchley P.J., Harper D.A.T.: Palaeoecology: Ecosystems, environments and evolution. 402 s. Chapman and Hall, London 1998.

Buchardt B., Nielsen A.T., Schovsbo N.H.: Lower Palaeozoic source rocks in southern Baltoscandia. i: Perspectives of petroleum exploration in the Baltic Region, s. 53-57, P. Suveizdis, O. Zdanaviciute (eds), Proceedings of the International Scientific Conference, 21.-24. October, 1998, Vilnius, Lithuania, Vilnius 1998.

Buchwald V.F.: Myremalm. Geologisk Tidsskrift 1998, 1, s. 1-26, 1998.

Chalmers J.A., Pulvertaft T.C.R., Marcussen C., Pedersen A.K.: New structure maps over the Nuussuaq Basin, central West Greenland. Geology of Greenland Survey Bulletin 180, s. 18-27, 1998.

Christensen U.W.: En pollenanalytisk og sedimentologisk undersøgelse af Sen Weichsel til Holocæne lakustrine aflejringer i St. Åmosebassinet, Østdanmark. Geologisk Tidsskrift 1998, 2, s. 105-116, 1998.

Christensen W.K.: Palaeobiogeography and migration in the Upper Cretaceous belemnite

family Belemnitellidae. i: 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, 13.-16. January, 1998, Abstract Volume, s. 49, University of Aarhus, Århus 1998.

Christensen W.K.: Editor's Column: "Tertiary", an informal term. Bulletin of the Geological Society of Denmark 44, s. 150, 1998.

Christensen W.K.: Belemnitella from the lowermost Maastrichtian of Scania, southern Sweden. Bulletin of the Geological Society of Denmark 45, s. 11-21, 1998.

Christensen W.K.: Review of Rawson, P., Dhondt, A.V., Hancock, J.M. & Kennedy, W.J. (eds.) 1996: Proceedings of the Second International Symposium on Cretaceous Stage Boundaries. Bulletin of the Geological Society of Denmark 44, s. 128, 1998.

Christensen W.K.: Upper Campanian Belemnitella from Austria. Beiträge zur Paläontologie 22, s. 13-21, 1998.

Christiansen C.C., Johnsen O., Ståhl K.: Crystal structure of kupletskite from the Kangerdlugssuaq intrusion, East Greenland. Neues Jahrbuch für Mineralogie, Monatshefte 6, s. 253-264, 1998.

Christiansen F.G., Boesen A., Bojesen-Kofoed J.A., Dalhoff F., Dam G., Neuhoff P.S., Pedersen A.K., Pedersen G.K., Stannius L.S., Zinck-Jørgensen K.: Petroleum geological activities onshore West Greenland in 1997. Geology of Greenland Survey Bulletin 180, s. 10-17, 1998.

Clarkson E.N.K., Harper D.A.T., Hoey A.N.: Basal Wenlock biofacies from the Girvan district, SW Scotland. Scottish Journal of Geology 34, s. 61-71, 1998.

Dahl-Jensen T., Thybo H., Hopper J., Rosing M.T.: Crustal structure at the SE Greenland margin from wide-angle and normal incidence seismic data. Tectonophysics 288, s. 191-198, 1998.

Dierking W.D., Haack H.: L-band polarimetric SAR signatures of lava flows in the Northern Volcanic Zone, Iceland. i: Proceedings of the International Geoscience and Remote Sensing Conference IGARSC 1998, vol. 3, s. 1339-1341, Seattle 1998.

Donovan S.K., Harper D.A.T.: Diving deep on a Pleistocene reef in eastern Jamaica. Geology Today 14, s. 26-30, 1998.

Donovan S.K., Harper D.A.T.: Fossils, palaeodepth and tectonics: Miocene evolution of Carriacou, the Grenadines, Lesser Antilles. i: 42nd Annual Meeting of the Palaeontological Association, Abstracts, s. 7, Portsmouth 1998.

Elverhøi A., Dowdeswell J., Funder S., Mangerud J., Stein R. (eds.): Glacial and oceanic history of the polar North Atlantic margins. Quaternary Science Reviews 17, 302 s. 1998.

Elverhøj A., Dowdeswell J., Funder S., Mangerud J., Stein R.: Glacial and oceanic history of the polar North Atlantic margins: An overview. Quaternary Science Reviews 17, s. 1-10, 1998.

Frei R., Rosing M.T., Krogstad E.J., Storey M., Ulfbeck D., Albarede F.: A pre-3.74 Ga old tectono-metamorphic event in the outer Isua (Western Greenland) supracrustal belt: Evidence from Pb stepwise leaching of sulfide-bearing quartz-tourmaline veins. Abstract, EOS, Trans. American Geophysical Union 1998 Fall Meeting 79, 45 Suppl., s. 932, 1998.

Funder S., Demidov I., Houmark-Nielsen M., Kjær K., Larsen E.: The Baltic in the Eemian – molluscs and oceanography. i: 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, 13.-16. January, 1998, Abstract Volume, s. 81, University of Aarhus, Århus 1998.

Funder S., Demidov I., Houmark-Nielsen M., Kjær M., Larsen E.: Energy transfer through the Mikhulinian/Eemian White Sea- Baltic connection. i: Quaternary Environment of the Eurasian North (QUEEN), Abstracts, 2nd Workshop, St. Petersburg, 5.-8. February, 1998, s. 14, St. Petersborg 1998.

Funder S., Demidov I., Houmark-Nielsen M., Kjær K., Larsen E., Lyså A.: The boreal transgression. i: Quaternary Environment of the Eurasion North (QUEEN), Abstracts, 2nd Workshop, St. Petersburg, 5.-8. February, 1998, s. 15, St. Petersborg 1998.

Funder S., Demidov I., Houmark-Nielsen M., Kjær K., Larsen E., Lyså A.: The southern Barents Sea in the Late Moscowian and Mikhulinian, development of the mollusc faunas and sediments on an epicontinental marine margin through an interglacial period. i: Marine periglacial and glaciation of the Barents-Kara Seas shelf in Pleistocene, Abstracts of Presentations: Apatity, s. 105, Apatity 1998.

Funder S., Demidov I., Larsen E., Lyså A.: The North Sea-Barents Sea seaway and the northwest European climate in the Eemian – molluscs and environmental implications. i: INQUA-SEQS Symposium, Volume of Abstracts, s. 24, Geological Survey of the Netherlands, Haarlem 1998.

Funder S., Hjort C., Landvik J.Y., Nam S.I., Reeh N., Stein R.: History of a stable ice margin – East Greenland during the Middle and Upper Pleistocene. Quaternery Science Reviews 17, s. 77-125, 1998.

Graham D.W., Larsen L.M., Hanan B.B., Storey M., Pedersen A.K., Lupton J.E.: Helium isotope composition of the early Iceland mantle plume inferred from the Tertiary picrites of West Greenland. Earth and Planetary Science Letters 160, s. 241-255, 1998.

Hansen H., Pedersen A.K., Bird D.K., Day P.O., Lesher C.E.: High-Ti magnesian basalts from the Paleogene Central East Greenland flood basalt province: Tholeiitic near-primary magmas formed by high-pressure garnet lherzolite melting and melts from a unique mantle. Abstract, EOS, Trans. American Geophysical Union, 1998 Fall Meeting 79, 45 Suppl., s. 1006-1007, 1998.

Harper D.A.T.: Fossil Brachiopoda of the Caribbean region. i: 15th Caribbean Geological Conference, Abstracts, s. 81, Kingston, Jamaica 1998.

Harper D.A.T.: Reconstructing the Iapetus Ocean: Implications for terrane migration and changing biodiversity. Geologisk Tidsskrift 1998, 3, s. 31, 1998.

Harper D.A.T.: Classification and distributional trends within the punctate orthide brachiopods. i: 42nd Annual Meeting of the Palaeontological Association. Abstracts, s. 12, Portsmouth 1998.

Harper D.A.T.: Interpreting orogenic belts: Principles and examples. i: Unlocking the stratigraphical record: Advances in modern stratigraphy, s. 491-524, Doyle, P. & Bennet, M.R. (eds), John Wiley and Sons, Chichester 1998.

Harper D.A.T.: Reconstructing the geography and history of the early Ordovician Iapetus ocean and its margins. i: Annual Meeting of the Geological Society of America, Abstracts, s. A-118, Toronto 1998.

Harper D.A.T., Donovan S.K.: Pleistocene brachiopods from disrupted carbonate cover sequences in the Caribbean region. i: 15th Caribbean Geological Conference, Abstracts, s. 82, Kingston, Jamaica 1998.

Hoch E.: Early whales in the North Sea. Geological evidence and anatomical specialization. i: 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, 13.-16. January, 1998, Abstract Volume, s. 121, University of Aarhus, Århus 1998.

Hoch E.: A contribution to the evolutionary history of whales (order Cetacea). i: Third European Workshop on Vertebrate Palaeontology, Maastricht, 6.-9. May, 1998, Programme, Abstracts & Field Guide, s. 30-31, Natuurhistorisch Museum, Maastricht 1998.

Jagt J.W.M., Andersen S.B., Jakobsen S.L.: The echinoid Gauthieria alterna from the uppermost Maastrichtian of Denmark. Bulletin of the Geological Society of Denmark 45, s. 23-26, 1998.

Jensen E.S.: Vandrende kontinenter – Middelhavets geologiske historie. i: Sfinx Jubilæumsskrift. Hvad Middelhavet gemmer, s. 9-26, Sfinx, Århus 1997.

Jensen E.S.: Geologiens store serie. i: Øresundsområdet – Verdensklasse: Eksempler & Perspektiver, s. 25-40, Matthiessen, C.W. (ed), IK Foundation & Company, Øresund 1998.

Johnsen O., Grice J.D.: Crystal chemical characteristics of the eudialyte group. Abstract. i: 17th General Meeting. International Mineralogical Association, August 9.-14., 1998, s. A108, Toronto 1998.

Johnsen O., Grice J.D., Gault R.A.: Kentbrooksite from the Kangerdlugssuaq intrusion, East Greenland, a new Mn-REE-Nb-F end-member in a series within the eudialyte group: Description and crystal structure. European Journal of Mineralogy 2, s. 207-219, 1998.

Kennedy W.J., Landman N.H., Christensen W.K., Cobban W.A., Hancock J.M.: Marine connections in North America during the late Maastrichtian: Palaeogeographic and palaeobiogeographic significance of Jeletzkytes nebrascensis Zone cephalopod fauna from the Elk Butte Member of the Pierre Shale, SE South Dacota and NE Nebrasca. Cretaceous Research 19, s. 745-775, 1998.

Kjær K., Demidov I., Funder S., Houmark-Nielsen M., Larsen E., Lysså A.: Glacial history of the Arkhangelsk region. i: Quaternary Environments of the Eurasian North (QUEEN), Abstracts, 2nd workshop, St. Petersburg, 5.-8. February, 1998, s. 26, St. Petersborg 1998.

Koren T., Bjerreskov I.M.: Early Llandovery monograptids from Bornholm and southern Urals. Bulletin of the Geological Society of Denmark 44, s. 1-43, 1997.

Krogstad E.J., Frei R., Rosing M.T., Storey M., Albarede F.: Initial Sr and Nd isotope ratios of Early Archean mafic rocks, SW Greenland. Abstract, EOS, Trans. American Geophysical Union, 1998 Fall Meeting 79, 45 Suppl., s. 932-933, 1998.

Larsen E., Lysså A., Demidov I., Funder S., Houmark-Nielsen M., Kjær K.: The last glacial maximum in the Arkhangelsk area, NW Russia. i: 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, 13.-16. January, 1998, Abstract Volume, s. 174, University of Aarhus, Århus 1998.

Larsen L.M., Christiansen F.G., Pedersen A.K., Høier C.: Rock properties of hyaloclastic

rocks. Evaluation of results and recommendation for further work. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser. Rapport 1998/94, s. 1-9, 1998.

Lesher C.E., Blichert-Toft J., Stecher O., Pedersen A.K.: Hafnium isotope studies of Early Tertiary basalts from the North Atlantic large igneous province. Abstract, EOS, Trans. American Geophysical Union, 1998 Fall Meeting 79, 45 Suppl., s. 944, 1998.

Lysså A., Larsen E., Demidov I., Funder S., Houmark-Nielsen M., Kjær K.: The late Pleistocene glacial history of the Scandinavian ice sheet in the Arkhangelsk area, NW Russia. i: 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, 13.-16. January, 1998, Abstract Volume, s. 188, University of Aarhus, Århus 1998.

Løvberg T.: Sen Weichsel til Holocæn sedimentologi og pollenanalyse. Geologisk Tidsskrift 1998, 2, s. 116-126, 1998.

Nielsen A.T.: Sauerstoffmangel, Faulschlamm und Trilobiten: Ein kambrischer Cocktail. Fossilien 1998, 1, s. 54-60, 1998.

Nielsen A.T.: Leben unter Sauerstoffmangel. Kambrischer Cocktail, 2. Teil. Fossilien 1998, 6, s. 363-368, 1998.

Pedersen G.K., Hjortkjær B.F., Pedersen A.K., Larsen L.M.: The syn-volcanic Assoq lake complex, the Paleocene of West Greenland. i: 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, 13.-16. January, 1998, Abstract Volume, s. 231, University of Aarhus, Århus 1998.

Pedersen G.K., Larsen L.M., Pedersen A.K., Hjortkjær B.F.: The syn-volcanic Naajaat lake, Paleocene of West Greenland. Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology 140, s. 271-287, 1998.

Petersen K.S., Hoch E.: Geology in the Sisimiut Area. i: Man, culture and environment in ancient Greenland. Report on a research programme, s. 119-123, Arneborg, J., Gulløv, H.C. (eds), The Danish National Museum & Danish Polar Centre, København 1998.

Petersen O.V., Micheelsen H.I., Toft P.C., Johnsen O., Medenbach O.: Fersmite from the Ilímaussaq alkaline complex, South Greenland. Neues Jahrbuch für Mineralogie, Monatshefte 7, s. 328-336, 1998.

Petersen O.V.: The mineral collection of the Geological Museum, Copenhagen, Denmark and its historical specimens associated with nearly 200 years of mineral collecting in Greenland. Extended abstract. i: Rochester Mineralogical Symposium – 25th Anniversary, s. 26-31, Rochester 1998.

Petersen O.V.: Two famous alkaline mineral occurrences in South Greenland – Ilímaussaq and Narssârssuk – the history of their exploration, their geology and mineralogy. Extended abstract. i: Rochester Mineralogical Symposium – 25th Anniversary, s. 39-46, Rochester 1998.

Rasmussen M.E.: Phylogenetic relationships of hadrosaurs and related ornithopods – based on forelimb morphology. i: Third European Workshop on Vertebrate Palaeontology, 6.-9. May, 1998, Programme, Abstracts & Field Guide, s. 59, Natuurhistorisch Museum, Maastricht 1998.

Rasmussen M.E.: Notes on the morphology and the orientation of the forelimb of Ouranosaurus nigeriensis. Oryctos 1, s. 127-130, 1998.

Rosing M.T., Albarede F., Frey R., Krogstad E.J., Meyers J., Storey M., Ulfbeck D.: Ages and origins of volcanic sequences in the 3700 Ma Isua supracrustal belt, West Greenland. Abstract, EOS, Trans. American Geophysical Union, 1998 Fall Meeting 79, 45 Suppl., s. 932, 1998.

Rosing M.T.: 13C depleted carbon microparticles in > 3700 Ma sea floor sediments from the Isua supracrustal belt, West Greenland. Implications for Earth's earliest habitats. Mineralogical Magazine 62A, s. 1293-1294, 1998.

Seidenkrantz M-S., Funder S., Larsen E., Lysså A., Ulvedal P., Mangerud J.: Foraminifera and molluscs from the Eemian of western Arctic Russia. i: INQUA – SEQS Symposium, Volume of Abstracts, s. 267, Geological Survey of the Netherlands, Haarlem 1998.

Seidenkrantz M-S., Funder S., Tveranger J., Ulvedal P., Mangerud J., Svendsen J.I.: Eemian and Weichselian marine transgressions in the Pechora basin, northern Russia. i: 23. Nordiske Geologiske Vintermøde, 13.-16. January, 1998, Abstract Volume, s. 267, University of Aarhus, Århus 1998.

Seidenkrantz M-S., Funder S., Tveranger J., Ulvedal P., Mangerud J., Svendsen J.I.: Foraminifera and molluscs from the Mikhulinian and Mid-Valdaian of the Pechora region, northern Russia. i: Quaternary Environment of the Eurasian North (QUEEN), Abstracts, 2nd Workshop, St. Petersburg, 5.-8. February, 1998, s. 43, St. Petersborg 1998.

Símonarson L., Petersen K.S., Funder S.: Molluscan palaeontology of the Pliocene-Pleistocene Kap København Formation, North Greenland. Meddelelser om Grønland. Geoscience 36, s. 1-104, 1998.

Simpson G.A., Donovan S.K., Harper D.A.T., Blackman I.M.: Pleistocene echinoids from

Barbados and eastern Jamaica: A comparison. i: 15th Caribbean Geological Conference. Abstracts, s. 94, Kingston, Jamaica 1998.

Stemmerik L., Bendix-Almgreen S.E.: Carboniferous age for the East Greenland "Devonian" basin: Paleomagnetic and isotopic constraints on age, stratigraphy, and plate reconstructions: Comment. Geology 26, s. 284-285, 1998.

Storey M., Krogstad E.J., Frei R., Albarede F., Rosing M.T.: ~3.9 Ga pillow basalts from Isua, Greenland: Pb isotopic evidence. Abstract, EOS, Trans. American Geophysical Union, 1998 Fall Meeting 79, 45 Suppl., s. 932, 1998.

Storey M., Duncan R.A., Larsen H.C., Pedersen A.K., Larsen L.M., Waagstein R.: Tracking the opening of the North Atlantic through the Faeroes-Greenland conjugate continental margins. Abstract. i: IAVCEI International Volcanological Congress, Cape Town, July 1998, s. 59, Cape Town 1998.

Storey M., Duncan R.A., Pedersen A.K., Larsen L.M., Larsen H.C.: 40Ar/39Ar geochronology of the West Greenland Tertiary volcanic province. Earth and Planetary Science Letters 160, s. 569-586, 1998.

Thomsen E., Bendix-Almgreen S.E.: Om Tromsø Museums forsvunnede flyveøgle eller 15 geologiske prøver og en mann. Oscar Meyer Olsen in memoriam. Årbok for Malangen og Balsfjord, s. 4-12, 1998.

Geografi

Geografisk Institut

På Geografisk Institut forskes og undervises der inden for følgende discipliner: Geomorfologi, hydrografi, hydrologi, klimatologi, jordbundsgeografi og sedimenttransport. Desuden omfatter instituttets profil kulturlandskabets geografi, landbrugsgeografi, Danmarks regionale geografi med tematisk kartografi, bygeografi med socialgeografi og fysisk planlægning, og økonomisk geografi i regionalt såvel som internationalt perspektiv. Der arbejdes interdisciplinært med regionale eksempler især fra Europa, Afrika og Østasien. Endelig er der en række tekniske discipliner som kartografi, måleteknik og -teori, laboratorieteknik, database-design og -anvendelse, remote sensing, billedbehandling og geografiske informationssystemer.

Dele af faget hviler på et rent naturvidenskabeligt, andre på et samfundsvidenskabeligt grundlag, og dets særlige kvaliteter og samfundsmæssige betydning er ikke mindst knyttet til kombinationen og integrationen af samfunds- og naturvidenskabelig teori og metode til beskrivelse af menneskets økologiske vilkår. Dette er blevet specielt tydeligt gennem geografi's rolle som "miljøfag".

En stor del af instituttets forskning beskæftiger sig med danske, U-lands- og globale miljøproblemer, og mange kandidater og ph.d.'er er uddannet ved instituttet og finder beskæftigelse på dette område. Kombinationen af de forskellige fagdiscipliner har sit udspring og sit videnskabelige udbytte i et lokalt og regionalt kendskab, både på nationalt og internationalt niveau. Det moderne fag er også karakteriseret ved at lægge stor vægt på kvantitative feltobservationer, -målinger og -kortlægninger.

I 1997 blev det besluttet at etablere Geocenter København i Øster Voldgade 10-komplekset. Det samler to universitetsinstitutter, Geologisk Institut og Geografisk Institut med grundforskningsinstituttet Dansk Lithosfærecenter og sektorforskningsinstitutionen Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser i det 27.000 m^2 store bygningskompleks, Øster Voldgade 10, hvor Geografisk Institut kommer til at råde over ca. 6000 m^2. Geocenteret er planlagt som et bofællesskab mellem selvstændige enheder med hver deres baggrund i dansk lovgivning. Alligevel vil etableringen have konsekvenser for instituttet, såvel når det gælder driftsmæssige forhold som faglige strategier.

For instituttet er der fire områder, hvor Geocenterplanerne vil få stor betydning. For det første bygges nyt og større bibliotek, der opfylder nutidens standardkrav. I forbindelse hermed samler instituttet en række skrankefunktioner i en fælles hovedindgang/reception, hvor bibliotekspersonale kommer til at samarbejde med receptions- og internt servicepersonale. Den anden markante forandring sker i forbindelse med kantinedriften. Geografisk Instituts populære kantine er blevet et offer for Geocenterbetænkningens integrationshensigter. Kantinen nedlægges, og funktionen indrettes i en ny fælles kantine for hele Geocenteret. I et tredje område er der allerede sket ændringer, idet EDB/GIS/billedbehandling/geoinformatik funktionerne er blevet samlet i et fællesområde, som under Geografisk Instituts ledelse skal medvirke som fælles udviklingsenhed for hele Geocenteret. Endelig er der for det fjerde store planer for laboratoriet. Der etableres et helt nyt laboratorium til kornstørrelsesanalyser samtidig med, at det eksisterende laboratorium moderniseres.

Faciliteter

Geografisk Institut har til huse i den 4-etages, trefløjede bygning, der kaldes Område V, Øster Voldgade 10 (1350, K). Under instituttet bestyres Skalling-Laboratoriet med afdelinger i Esbjerg (hvor motorbåden "Skallingen" har station), Ho og Tønder samt Sermilik Stationen ved Ammassalik, Grønland. Arktisk Station på Disko, Grønland, bestyres i fællesskab med botanikere, zoologer og geologer. Og i Zackenberg Naturpark er der 1998 etableret forskningsfaciliteter for blandt andet geografer. Feltstationerne er åbne for andre forskere efter aftale. Instituttet råder over et stort antal PC'ere, som er tilsluttet et lokalnet med eksterne forbindelser. Dertil kommer forskelligt udstyr til billedbehandling og kartografi. Instituttets faciliteter omfatter laboratorier for jordbunds- og sedimentanalyse. Biblioteket har status som nationalt centralbibliotek for faget og fungerer desuden som informationscenter for offentlighed, institutioner og erhvervsliv. Det omfatter ca. 3.300 hyldemeter, rummer ca. 32.000 bibliografiske enheder og har ca. 1.150 tidsskrifter i løbende abonnement. Dertil kommer kortsamling dækkende Danmark, Europa og udvalgte oversøiske lokaliteter. Den indeholder ca. 2 mio. kortblade. Sam-

lingens udlånsafdeling rummer ca. 70.000 kortblade, 25.000 flyfotos og 40.000 lysbilleder. Katalogoplysninger for alle bøger er tilgængelige online – også på Internettet.

Udgivervirksomhed

Større arbejder og artikler, der sigter direkte på et internationalt publikum, udgives af Det Kongelige Danske Geografiske Selskab i dettes skriftrækker: "Danish Journal of Geography" (udkommer årligt), "Occasional Papers, Denmark" (udkommer i forbindelse med Den Internationale Geografiske Unions kongres hvert 4. år), "Folia Geographica Danica", "Kulturgeografiske Skrifter" og "Atlas over Danmark" (de tre sidstnævnte udkommer lejlighedsvis).

Serien "Meddelelser fra Skalling-Laboratoriet" udgives lejlighedsvis af instituttet. Instituttet udgiver desuden serien "Geographica Hafniensia" med afhandlinger, forskningsrapporter og undervisningsmateriale. I 1998 er udgivet: Kim Spiegelberg Larsen & John Nousiainen: Governing Functional Urban Regions – An inquiry into the needs for and difficulties in implementing new administrative structures, a Rotterdam experience. C9, pp. 119 + Appendix A-C.

Forskerudveksling og symposier

Geografisk Institut har i 1998 haft følgende gæsteforskere tilknyttet i over 1 måned: Trine Christiansen, Olga Regina, Jane Straskrabova, Barbara Verlic Christensen, Lin Ping, Jean Dusart og Denis Troufleau. Instituttets medarbejdere har deltaget med præsentation af papers ved mere end 50 symposier og kongresser og har desuden været inviteret som gæsteforelæsere ved mange andre universiteter.

Rådgivning

Instituttets forskere deltager som videnskabelige rådgivere i en lang række kommissioner og udvalg, herunder som ministerudpeget repræsentant i f.eks. Naturbeskyttelsesrådet, Naturforvaltningsudvalget, Rådet for Ulandsforskning, Bestyrelsen for ICRAF (International Centre for Research in Agroforestry), MIKA/DANCED-udvalget (udvalget til Miljø- og Katastrofe-bistand), Miljøklagenævnet samt Det rådgivende Udvalg for miljøbistand til udviklingslande.

Ph.d.-skolen

Ph.d.-skolen ved Geografisk Institut har 25 studerende og tildelte 6 ph.d.-grader i 1998. Ph.d.-udvalget ved Geografisk Institut har det faglige ansvar for studieprogrammer og forskeruddannelsen. Udvalget koordinerer igangværende og planlagt undervisning. Desuden formidles information om kursusudbud ved andre ph.d.-skoler. I 1998 er der afholdt tre kurser, "Sediment transport monitoring and sediment transport routes" på Skallinglaboratoriet (B. Hasholt), "Glacialsedimentologi med hovedvægt på klast fabric" på Geografisk Institut (J. Krüger) og "Globalization, Regionalization and Social Change: Theoretical and Methodological Perspectives" i Skagen (N. Fold).

Undervisningen

Undervisningen på Geografisk Institut hviler på 1994 studieplanen, der senest, for såvidt kandidatuddannelsen, er revideret i 1996. Uddannelsen bygger på den såkaldte 3+2+3 model, hvor de tre første år koncentrerer sig om en af de tre bacheloruddannelser i henholdsvis naturgeografi, kulturgeografi og geoinformatik. De tre første semestre omfatter en fælles basisdel, hvor de geografiske hovedområder præsenteres. Endvidere omfatter fællesdelen en række redskabsfag, herunder edb, statistik, kartografi og tematisk kartografi samt et kursus i geologi. I 4. – 5. Semester foretages en specialisering indenfor de ovennævnte fagområder ligesom der yderligere er mulighed for at supplere med forskellige tilvalgskurser: Botanik, økonomi, fysik, remote sensing, digital billedbehandling og geografiske informationssystemer. Endelig afsluttes bacheloruddannelsen med udarbejdelse af en større selvstændig opgave. Kandidatuddannelsen omfatter en to årig tilvalgsuddannelse, hvor den studerende inden for visse rammer selv kan vælge at tilrettelægge og målrette sin uddannelse. Undervisningen samler sig om 13 forskellige fagområder. Disse er pedologi- og jordbundsgeografi, hydrologi/fluvialmorfologi, klimatologi/mikroklimatologi, kyst- og æolisk geomorfologi, dynamiske processer i fluviale og tidale miljøer, glacial- og periglacialmorfologi, udviklingsgeografi, erhvervenes og arbejdskraftens geografi, socialgeografi, politisk geografi, ressourceforvaltning i landbrugssystemer, landskabsanalyse og arealforvaltning og miljøgeografi. I hele uddannelsesforløbet veksles mellem forskellige undervisningsformer, hvor ikke mindst feltkurser og ekskursioner indtager en meget væsentlig og højt

prioriteret rolle. Det er de kulturgeografiske områder, der tiltrækker flest studenter. Udviklingsgeografi og by- og regionalgeografi producerer over halvdelen af kandidaterne og produktiviteten pr. fast medarbejder er markant meget højere end den er for resten af instituttet. Stof- og energiomsætning i landskabet og GIS/billedbehandling producerer på et nogenlunde niveau, mens de geomorfologiske områder er lavproduktive.

Formidling

Geografisk Instituts stab medvirker bredt til at formidle forskningsresultater og ekspertise til samfundet. Kvantitativt kan det gøres op, at instituttets 38 faste VIP-medarbejdere i 1998 har publiceret ca. 25 artikler i ikke-videnskabelige tidsskrifter, skrevet ca. 4 kronikker i dagspressen, produceret 3 skolebøger og 4 notater. Dertil kommer, at ca. 40% af medarbejderne bidrager i større eller mindre omfang til fagencyklopædien og i et noget mindre omfang til andre lignende samleværker. Der er desuden registreret foredragsvirksomhed i et omfang på omkring 80 bidrag. Når det gælder presse, radio og fjernsyn har man bidraget med interviews og andre indlæg.

Udviklingen 1993-98

Langtidsplanen fra 1994 er i betydeligt omfang fulgt. I forbindelse med Advisory Boards anvisninger fra 1995 er planen blevet konkretiseret og detailler er ændret. To faste lektorer er gået på pension i 1995 og 1997, der er sket ansættelse i 8 adjunkt/lektor stillinger, og professoratet i geomorfologi er i overensstemmelse med Advisory Boards rådgivning blevet besat med en kystmorfolog 1997. Tilførslen af nye ressourcer har været noget langsommere end behovet for udvidelse af staben, som demonstreret af udviklingen i antallet af studietrinstilvækster, etableringen af en helt ny uddannelse (geoinformatik) og et betydeligt antal ekstraordinært optagne studerende. Derfor er udvidelse af den faste stab delvist sket på bekostning af løslærerbestanden. Der er 1998 sket ansættelse af adjunkt i udviklingsgeografi, i arktisk geomorfologi/geoinformatik, og i økonomisk geografi.

Besparelsesrunder 1997 og 1998

November 1996 blev Geografisk Institut, ligesom de fleste af fakultetets andre institutter pålagt dramatiske besparelser på årsværksrammen og annuum. Instituttet havde på daværende tidspunkt udsigt til en 10%'s vækst i antallet af faste lærere og tilsvarende vækst i TAP-rammen og annuum tildelt som følge af etablering af den nye geoinformatikuddannelse kombineret med tildelinger i forbindelse med ekstraordinære og store optag. Med besparelserne udmeldt i november 1996 fjernede fakultetet nødvendige ressourcer. Det naturvidenskabelige Fakultet aktiverede imidlertid selv en handlingsplan for at begrænse konsekvensen af besparelserne og anmodede derfor med succes undervisningsministeren om midler. Fakultetets aktion har betydet, at der igen blev tilført nye ressourcer i form af VIP-stillinger, nemlig 1,5 i 1997 og 1 i 1998 og i form af TAP-stillinger, 0,4 i 1997 og 0,8 i 1998. Dermed var årsværksrammen udvidet til 39 faste VIP-stillinger og 20 faste TAP-stillinger. November 1998 blev instituttet igen inddraget i en besparelsesrunde foranlediget af at andre fag ved Det naturvidenskabelige Fakultet ikke leverede studietrinstilvækster svarende til de årsværk, man havde. Selv om Geografisk Institut indtjener langt over fakultetsgennemsnittet, blev man alligevel pålagt en besparelse, så årsværksrammen nu er 38 VIP-stillinger og 19 TAP-stillinger.

Uviklingsplan frem til år 2000

I Geografisk Instituts Langtidsplan 1994-2000 blev en række indsatsområder præciseret. Langtidsplanen udpegede konkrete områder, der på den ene eller anden måde skulle have tilført ressourcer eller som burde nedprioriteres. Planen var baseret på en lang række kriterier, der i hovedsagen relaterer sig til to hensyn. Sikring af forskning og sikring af undervisning. Endvidere har prioriteringen til hensigt at styrke sammenhængen og muligheden for tværgående samarbejder inden for geografien. I planen sondres mellem hovedindsats- og indsatsområder. Man pegede på tre hovedindsatsområder: Dynamisk geomorfologi, stof- og energiomsætning i landskabet, samt by- og regionalgeografi. Desuden udpegede man to indsatsområder: Arktisk naturgeografi og udviklingsgeografi. På tværs af kategoriseringen pegede man på det mere tekniske felt, nemlig geografiske informationssystemer, billedbehandling og EDB.

Hovedindsatsområder og indsatsområder er med forskellige overskrifter en tilbagevendende del af fagbeskrivelsen og sigter på at samle kræfterne om styrkepositioner. I 1997 har instituttet

revideret den gamle udviklingsplan fra 1993 og herunder inddraget den rådgivning, vi i 1995 har modtaget fra Advisory Board. Planen er fulgt i 1998. Det er hensigten at fastholde hovedindsatsområder og indsatsområder som grundlag for allokering af nye ressourcer, samtidig med at bredden og samarbejdet sikres. Dertil kommer effektueringen af en professorplan, der sigter på besættelse af tre professorater. Dels er professoratet i landbrugsgeografi, landbrugssystemer, økologisk geografi og kulturlandskabsanalyse blevet genbesat med Anette Reenberg. Dels bliver yderligere to (nye) professorater, nemlig et femårigt under rubrikken Global Change med specialisering inden for et eller flere af de naturvidenskabeligt/økologiske baserede hovedindsats- og/eller indsatsområder, og et varigt professorat med betegnelsen økonomisk geografi besat 1999. Når det gælder adjunkt/lektor stillinger sigter man på områderne 1) Danmarks kulturlandskabsanalyse og 2) klimatologi/hydrologi/miljø. På lidt længere sigt er der planer om at styrke vadehavsforskning og politisk geografi ved genbesættelse eller nybesættelse. Når det gælder TAP-personale er der besat en A-TAP stilling, hvor man skal medvirke ved udviklingen af geoinformatikuddannelsen, integration af denne i geografiuddannelsen og påtage sig opgaver inden for den elementære undervisning. Udviklingsplanen peger yderligere på en udvidelse af laboratoriepersonalet.

Forskningsområder

I den efterstående oversigt er der udført en kategorisering efter indsatsområder. Det er dermed tilstræbt at give en oversigt over forskningen, der er ligeså fyldestgørende som den traditionelle disciplinopdelte beskrivelse.

Dynamisk geomorfologi

Fagområdet omfatter sediment-/stoftransport og landskabsudvikling i litorale, estuarine, fluviale og æoliske miljøer. Der forskes i transportprocesser og kvantitativ beskrivelse af sedimentfluxe og deres morfodynamiske respons. I litoralzonen og i det fluviale miljø er indsatsen koncentreret om morfodynamiske undersøgelser, medens der primært fokuseres på undersøgelser af transport og aflejring af kohæsive sedimenter i det estuarine miljø. Der lægges vægt på studier af landskabsudvikling, blandt andet dens relation til klima- og havspejlsændringer. Forskningen inden for fagområdet er i vid udstrækning relateret til miljøspørgsmål, f.eks. transporten og aflejringen af N og P samt forekomsten af iltsvind. Endvidere bør nævnes en betydelig indsats vedrørende studier af estuarine og kystnære miljøer set i relation til betydningen af samfundsmæssige indgreb i de naturlige processer – "coastal zone management". Regionalt arbejdes med Danmark, Østersøen, Europa og Grønland. I Vadehavet er forskningsindsatsen fortsat betydelig, og den vil blive intensiveret i de kommende år med fortsat deltagelse i såvel nationale som internationale forskningsprogrammer.

Økologisk orienterede studier af stof- og energiomsætningen i landskabet

Feltet omfatter specielt forskning i klimatologi, hydrologi og jordbundsgeografi med direkte relation til landbrugspotentiale og -produktion, i selve landbrugssystemernes indretning, og i de landbrugsrelaterede miljøproblemer. P.t. fokuserer forskningsindsatsen især på Danmark og Afrika, og emner som næringsstofcirkulation, vandbalance, arealanvendelse og samfundsmæssige strategier i styringen af disse spiller en central rolle. Det samme gør forskning i sammenhængen mellem landbrugssystemet og landskabets struktur. I forbindelse med feltstudier i Afrika har man anvendt og bidraget til udvikling af telemålingsteknik til kortlægning og monitering af landbrugs- og miljøforhold, og i forbindelse med forskning i såvel Danmark som i Afrika organiseres og analyseres data hyppigt i geografiske informationssystemer (GIS).

By- og regionalgeografi (med planlægning, økonomisk-, politisk- og bebyggelsesgeografi)

Fagområdet analyserer kulturlandskabets udvikling (ofte med GIS-metodik), særligt for de bebyggede områders vedkommende. Der arbejdes med urbanisering, med bysystemteori, som omfatter bebyggelsesmønsteret, byernes rumlige fordeling og funktionelle sammenhæng, og med bystrukturanalyse, som omfatter emnerne arealbenyttelse i byer, befolkningsfordeling, arbejdspladsfordeling og infrastruktur, bymodeller samt bystrukturteori. En stor del af forskningen relaterer sig til de ændrede forudsætninger for lokal- og regionaludvikling i form af internationalisering, globalisering, europæisk integration, erhvervsmæssig omstrukturering og teknologisk udvikling. En række projekter analyserer baggrunden for og virkningerne af investeringer i områder som infrastruktur, kultur, turisme og erhvervsfremme. Hertil kommer det parallelt voksende behov for socioøkonomiske konsekvensanalyser

af den strategiske planlægnings effekter suppleret med studier af bypolitik – især om nye former for organisation, regulering og styring. Det gælder især miljø- og storbyproblemer, der analyseres i en rumlig sammenhæng. Der arbejdes primært med eksempler fra Europa, men også fra Østasien, USA og Vestafrika og forskergruppen samarbejder med en række institutioner i ind- og udland.

Arktisk naturgeografi

Studiet af koblingen mellem klima og landskabsprocesser i tid og rum er et nøgleområde indenfor moderne geoforskning. Med udgangspunkt i den løbende diskussion om "global climatic change" er landskabsforskning i de klimatisk følsomme polnære landområder omkring Nordatlanten af særlig stor interesse. Forskningen i arktisk naturgeografi lægger hovedvægten på kvantitativ analyse (monitering af processer og måling af procesrater). Dertil kommer numerisk modellering af sammenhæng og vekselvirkning mellem de fysiske/kemiske/biologiske processer, der er styrende for landskabsdannelsen i koldt-klimatiske områder. Forskningen er multidisciplinær og omfatter studiet af glaciale, periglaciale, fluviale, lacustrine, litorale og marine bio- og geokemiske processer, sedimenter og terrænformer i udvalgte nedbørsområder indenfor den klimatisk følsomme nordatlantiske region (med eksempler fra Disko, Angmagssalik, Zackenberg, Island og Færøerne) og omfatter tillige studiet af fossile former i tidligere koldt-klimatiske områder (Danmark og Sverige). Landskabet opfattes som et palaeoklimatisk arkiv, hvor datering af fossile terrænformer er et vigtigt emne. Forskningen er i stigende grad relateret til miljøspørgsmål og rådgivning i forbindelse med vandkraft samt energi-, råstof- og arealbenyttelse. Til de løbende forskningsprojekter er koblet en række danske og internationale samarbejdspartnere.

Udviklingsgeografi (socio-økonomisk udvikling i den tredje verden)

Forskningen er baseret på økonomisk- og socialgeografiske teorier i kombination med teorier om udviklingsprocessen i den tredje verden. Studierne gennemføres på forskellige geografiske niveauer, fra studier af lokalsamfund (f. eks. landsby-niveau) over studier af sektorudvikling på nationalt niveau til studier af ulandenes position i den internationale arbejdsdeling. Tematisk arbejdes der med migrations- og urbaniseringsprocesser, kobling mellem industri og landbrug og udviklingen i den internationale arbejdsdeling. I regionalgeografisk sammenhæng fokuserer forskningen hovedsageligt på Vestafrika (Ghana), det sydlige Afrika (Zimbabwe), Sydasien (Nepal), Sydøstasien (Malaysia) samt Colombia i Latinamerika. Der arbejdes også med kombinationer af økologiske og socioøkonomiske tilgange til studier af bæredygtig udvikling i ulandene.

Geografiske informationssystemer (GIS) og jordobservation (remote sensing/digital billedbehandling)

Den basale forskning i GIS er koncentreret omkring lokaliseringsstudier og udvikling af metoder til kortlægning og analyse af arealressourcer. Centrale emner for en fortsat udvikling af disse er håndtering af de store danske databaser med geografisk relaterede informationer samt dataformidling via Internet. Rumlig modelering og interpolation benyttes ved studier af jordbundsforhold, nedbør og det aktive lag i forbindelse med permafrost. Remote sensing forskningen har fokuseret på miljøaspekter samt bestemmelsen af biofysiske parametre. Forskningen omfatter metodeudvikling til bestemmelse af arealanvendelse og kortlægning af specifikke vegetations- og jordbundstyper. Videre bestemmes parametre som biomasse, vegetationsdække, CO_2-fluxe, fordampning, aktive brande, koncentrationer af klorofyl og sediment i vand, snedække samt karakterisering af jordoverflader som input til hydrologiske modeller. Forskningen er tilknyttet instituttets andre forskningsområder, og man deltager i en række større projekter. Aktiviteterne er primært knyttet til Danmark, Grønland, Vestafrika og Asien.

De fakultære satsningsområder (miljøet, nord-syd)

Geografien er involveret i temaer om det dynamiske økosystem og samfund/befolkning samt interaktionen herimellem. Tilbagekoblinger mellem antropogen global change og naturlige og intensivt udnyttede marine og terrestriske økosystemer er det centrale udgangspunkt for erkendelsen af miljøproblemer både i lokal og global skala. Indsatsen tager afsæt i en tværfaglig struktur og omfatter problemstillinger af både lokalt, regionalt og globalt perspektiv. Geografisk Institut deltager aktivt i initiativer med henblik på at etablere en Miljø/Global Change forskerskole (COGCI), hvor en række institutioner samarbejder om forskning og uddannelse i miljørelaterede spørgsmål. Instituttets arktiske forskergruppe koordinerer således via fakultetets Arktiske Netværk arktiske forskningsog uddannelsesinitiativer med miljøsatsningen og

lederen af Zackenbergstationen er ansat ved Geografisk Institut. Institutet huser desuden det tropiske forskningscenter, SEREIN, hvor det er miljøforhold i Afrika, især i Sahel-regionen, der er i fokus. Fakultetets satsning på Nord-Syd forskning matcher en betydelig del af Geografisk Instituts forskning, især om emner som landbrugssystemer, ørkenspredning, jordbundsgeografi, arealbenyttelse, international arbejdsdeling og byudvikling. Dertil kommer, at Geografisk Institut samarbejder aktivt med University of Ghana over en bred vifte af aktiviteter, som spænder fra projekter til udveksling af ph.d.-studerende og personale. Instituttet spiller en hovedrolle for udviklingen af GIS og billedbehandling i Accra.

Christian Wichmann Matthiessen

Stab

Årsværk
VIP: 38
TAP: 19

VIP, internt finansieret
Anderberg, Bjørn Stefan; adjunkt.
Andersen, Hans Thor; lektor.
Balstrøm, Thomas; lektor.
Bartholdy, Jesper; lektor.
Birch, Torben Thomsen
Bolwig, Simon; amanuensis.
Breuning-Madsen, Henrik; professor.
Bæcklund, Ann-Katrin; lektor.
Bøgh, Eva; amanuensis.
Christiansen, Christian; professor.
Christiansen, Sofus Emil; professor.
Elberling, Bo; forskningsadj.
Engelstoft, Sten; lektor.
Fold, Niels; lektor.
Gough, Katherine; adjunkt.
Guttesen, Rolf Flemming; lektor.
Hansen, Birger; lektor.
Hansen, Frank; lektor.
Hasholt, Bent; lektor.
Humlum, Ole; lektor.
Jacobsen, Thomas Friborg; forskningsadj.
Jakobsen, Bjarne Holm; lektor.
Jeppesen, Henrik; lektor.
Jørgensen, John; lektor.
Krogh, Lars; adjunkt.
Kryger, Johannes; lektor.
Larsen, Jytte Agergaard; forskningsadj.
Matthiessen, Chr. Wichmann; professor.
Møller, Annette Lutzen; amanuensis.
Møller-Jensen, Lasse; lektor.
Mørch, Henning F. Christian; lektor.
Nielsen, Jørgen; lektor.
Nielsen, Niels; lektor.
Pejrup, Morten; lektor.
Rasmussen, Erik; lektor.
Rasmussen, Kjeld; lektor.
Rasmussen, Michael Schultz; adjunkt.
Reenberg, Anette; professor.
Søgaard, Henrik; lektor.
Winther, Lars; adjunkt.
Aagaard, Troels; lektor.

Stipendiater (ph.d.-studerende), internt finansieret
Adriansen, Hanne K.O.
Dybkjær, Gorm Ibsen.
Jensen, Lene Møller.
Kristensen, Søren Pilgaard.
Larsen, Henrik Gutzon.
Lund, Mads Erik Rossing.
Nielsen, Thomas Theis.
Nordstrøm, Claus.
Nørgaard, Helle.
Olsson, Thomas Leen.
Stöber, Birgit.
Saarnak, Christopher F.

TAP, internt finansieret
Al Jazair Li, Iman; praktikant.
Andersen, Mette Lise; laborant.
Andersen, Tove Wennevaldt; assistent.
Bech, Jeanette; typograf.
Christiansen, Anette; assistent.
Christiansen, Hanne; overassistent.
Christiansen, Paul; laboratoriebetjent.
Dollas, Anne Käthe; overassistent.
Grundtmann, Jens Carl; civilingeniør.
Hansen, Ebba Ceoerberg; praktikant.
Jespersen, Charlotte; korrespondent.
Johansen, Jim; praktikant.
Jørgensen, Preben Sonne; biblioteksleder.
Levring, Vibeke D. Jerrebo; kontorfuldmægtig.
Maul, Jørn; kontorfuldmægtig.
Moltke, Hanne; typograf.
Nielsen, Karin Bloch; ekspeditionssekretær.
Nielsen, Ole; edb-medarbejder.
Pedersen, Grethe; kantinemedhjælper.
Pedersen, Inger; kantineleder.
Pørksen, Kent; typograf.
Rasmussen, Jonna Else; assistent.
Rydicher, Bo; praktikant.
Simonsen, Kirsten Løvbjerg; laboratoriefuldm.
Tarby, Michael; praktikant.
Thomas, Ulf Pierre; laboratoriebetjent.
von Branitz, Simone Schipp; bibliotekar.

Eksternt finansieret personale
Andersen, Thorbjørn Joest; forskningsass.
Drewes, Niels; forskningsass.
Dusart, Jean; forskningsass.
Fensholt, Rasmus; forskningsass.
Fog, Bjarne; akademisk arbejder.
Gausset, Quentin; forskningsadj.
Hansen, Lars; projektmedarbejder.
Hansen, Trine Lagerberg; videnskabelig medarb.
Hjertholm, Peter; forskningsadj.
Hvidberg, Martin; projektmedarbejder.
Jacobsen, Anne; forskningsass.
Keur, Peter Van Der; forskningsadj.
Lillie, Sune Daniel; videnskabelig medarb.
Lind, Morten; forskningsass.
Mertz, Ole; forskningsadj.
Nielsen, Bo Vilberg; forskningsass.
Nielsen, Flemming; forskningsstip.
Nielsen, Niels Christian; videnskabelig ass.
Sandholt, Inge; forskningsadj.
Speirs, Michael; forskningslektor.
Troufleau, Denis; forskningsadj.
Mikkelsen, Ole Aarup; ph.d.-studerende.

Ph.d. afhandlinger

Bøgh, Eva: Evaluating plant production efficiency for remote sensing application.
Keur, Peter Van: Der Measuring and Modeling Spatially Distributed Surface Soil Moisture in Relation to Remotely Sensed Data.
Larsen, Jytte Agergaard: Unsettled Settlement: A Study of the Process of Migration from Lamjung District and Settlement in Chitwan District of Nepal.
Nielsen, Flemming: Issues in the Utilisation of Indigenous Knowledge on Agroforestry Research.
Skop, Eli: Application of GIS for Environmental Land Use Planning in Agricultural Watersheds.

Fondsstøtte

Arbejdsmarkedsstyrelsen
Bistand i forbindelse med vurdering af projektansøgninger (Frank Hansen) kr. 150.000.

Danida
Fires in Tropical Ecosystems (Kjeld Rasmussen) kr. 559.212.

Dronning Margrethe II's Arkæologisk Fond
Kortlægning af anaerobe kerner i gravhøje (Henrik Breuning-Madsen) kr. 20.000.

EU
Biospheric controls on trace gas fluxes in northern wetlands (Henrik Søgaard) kr. 1.466.100.
Preparation and intergration of analysis tools towards operational forecast (European Rivers) (Morten Pejrup) kr. 2.165.401.

Miljøministeriet – Danced
SLUSE Sustainable Land use and National Ressource Mangament (Torben Birch Thomsen) kr. 4.303.000.

Nordeco
REPSI – CA River Basin (Michael Schultz Rasmussen) kr. 413.504.

Rådet for Ulandsforskning
Spatial Variation of Indigenous Knowledge (Flemming Nielsen) kr. 1.158.136.

SMP II
Landskabsressource vending (Lars Krogh) kr. 302.400.

Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd
Aflastning, rådsmedlem (Morten Pejrup) kr. 32.000.
Sediment transport and morphological development in a barrier/lagoon system (Christian Christiansen) kr. 2.340.000.

Publikationer

Aagaard T., Nielsen J., Nielsen N.: Suspended sediment transport and morphological evolution on an intertidal beach. Proceedings Coastal dynamics '97 Plymouth, England, s. 824-833, 1998.
Aagaard T., Nielsen J., Davidson-Arnott R., Greenwood B.: Coatsal morphology at Skallingen, SW Denmark: High energy conditions. Danish Journal of Geography 98, s. 20-30, 1998.
Aagaard T., Nielsen J., Greenwood B.: Suspended sediment transport and nearshore bar formation on a shallow intermediate-state beach. Marine Geology 148, s. 203-225, 1998.
Aagaard T., Greenwood B., Nielsen J.: Cross-shore transport of suspended sediment: A field test

of the Bailard energetics model. Abstracts 26th International Coastal engineering conference, ASCE.s. 86-87, ASCE. 1998.

Agergaard J.: Unsettled settlement: A study of the process of migration from Lamjung district and settlement in Chitwan district of Nepal, 200 s. Geografisk Institut, 1998.

Agergaard J.: Settlement and changing land use in the Chitwan district of Nepal. Geografisk Tidsskrift/Danish Journal of Geography. Special Issue 1, s. 8, 1998.

Andersen H.T., Andersen H.S., Ærø T.: Social polarisation in a segmented housing market. social segregation in greater Copenhagen. i: Housing in transition – Conference proceedings, s. 452-475, Barbara Cernic Mali, Bengt Turrer and K. Andrews, Urban Planning Institute, Lubljana 1998.

Andersen H.T.: Das Bebaute Land. i: Dänemark, s. 387-390, Udenrigsministeriet, København 1998.

Austen I., Fanger H-U., Kappenberg J., Müller A., Pejrup M.: Schwebstofftransport im Sylt-Rømø Tidebecken: Messungen und modellierung. i: Ökosystem Wattenmeer. Austausch-, Transport und stoffumwandlungsprozesse, s. 185-215, Gätje Christiane und Reise Karsten, Springer Verlag, Berlin 1998.

Brandt S.A.: Reservoir desiltation by means of hydraulic flushing: Sedimentological and geomorphological effects in reservoirs and downstream reaches as illustrated by the Cachí reservoir and the Reventazon River. 231 s. Geografisk Institut. 1998.

Breuning-Madsen H., Jones R.A., Balstrøm T.: The compilation of an european soil analytical database connected to the european soil map at scale 1:1.000.000. i: 16th world congress of soil science, Montpellier, France 20.-26. august 1998. s. 9, isss-aiss-ibg-sics, cirad (cd-rom), Montpellier 1998.

Breuning-Madsen H., Jones R.: Towards a European soil profile, Analytical database. i: Land information systems – Developments for planning the sustainable use of land resources, s. 546, H.J. Heinke, W. Eckelmann, A.J. Thomasson, et.al, European soil bureau research property, Ispra, Italy 1998.

Breuning-Madsen H., Holst M.: Recent studies on the formation of Iron pans around the oaken log coffins of the bronze burial mounds of Denmark. Journal of archaeological science 25, s. 1003-1010, 1998.

Bui E.N., Krogh L., Lavado R.S., Nachtergaele F.O., Toth T., Fitzpatrick R.W.: Sodic Soils. Distribution, Properties, Management and environmental Consequences. i: Sodic Soils, The World Scene, s. 19-34, M.E. Sumner and R. Naidu, Oxford University Press, Oxford 1998.

Bäcklund A-K.: S-Märkt – Företagens etniska vägval. 171 s. SNS, Stockholm 1998.

Christensen P.B., Møhlenberg F., Lund-Hansen L.C., Borum J., Christiansen C., Larsen S., Hansen M., Andersen J.L., Kirkegaard J.B.: The Danish marine environment: Has action improved its state? Havforskning fra Miljøstyrelsen 62, s. 1-120, 1998.

Christiansen C., Lund-Hansen L-C., Matthiesen H., Laima M.: "Fluffy" sedimenter er svære at sample. 1 s., 1998.

Christiansen H.H.: Periglacial sediments in an Eemian-Weichselian succession at Emmerlev Klev, Southwestern Jutland, Denmark. Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology 138, s. 245-258, 1998.

Christiansen H.H.: 'Little Ice Age' nivation activity in Northeast Greenland. The Holocene 8, s. 719-728, 1998.

Christiansen H.H., Svensson H.: Windpolished Boulders as indicators of a Late Weichselian wind regime in Denmark in relation to neighbouring areas. Permafrost and Periglacial Processes 9, s. 1-21, 1998.

Christiansen H.H.: North Atlantic Periglacial monitoring and research. i: Abstract book, International Scantran Meeting, an IGBP terrestrial transect for scandinavia/Northern Europe, s. 52-53, ARTERI, Arctic Centre, University of Lapland, Rovaniemi, Finland 1998.

Christiansen H.H.: Nivation forms and processes in unconsolidated sediments, NE Greenland. Earth Surface Processes and Landforms 23, s. 751-760, 1998.

Christiansen H.H.: The Influence of wind activity on snow cover dynamics, ground temperatures and active layer thaw progression in NE Greenland. i: Seventh International conference on Permafrost Program, Yellowknife, s. 123-124, International Permafrost Association, Canadian nc., Canada 1998.

Elberling B., Larsen F., Christensen S.V., Postma D.: Oxidation af pyrit i Beder magasinet 2: Transport af ilt. Jord & Vand 5, s. 58-61, 1998.

Elberling B.: Miljø. Permafrost og mineaffald – om følgerne af minedrift i Arktis. Geologisk Nyt 6, s. 3-5, 1998.

Elberling B.: Grundvandskemi. i: Vandforsyning, s. 83-102, Henning Karlby & Inga Sørensen, Teknisk Forlag, Danmark 1998.

Elberling B., Jakobsen B.H.: Soil solution and

acidification of Arctic brown soils. i: 3rd. Annual Report for ZERO, Zackenberg Ecological Research Operation, s. 44, ZERO, Danmark 1998.

Elberling B., Jakobsen B.H., Dalsgaard K.: Carbon 14 dating of a buried podzol. i: 3rd. Annual Report for ZERO, Zackenberg Ecological Research Operation, s. 44-45, Polar Centret, Danmark 1998.

Elberling B., Jakobsen B.H.: Processes controlling soil water chemistry in the high Arctic Greenland. Earth Cryosphere Vol 2, no. 1, s. 79-85, 1998.

Elberling B., Larsen F., Christensen S., Postma D.: Gas transport in a confined unsaturated zone during atmospheric pressure cycles. Water Resources Research Vol. 34 no. 11, s. 2855-2862, 1998.

Elberling B., Langdahl B.R.: Natural heavy metal release from sulphide oxidation in the high arctic. Canadian Geotechnical Journal 35, s. 1-7, 1998.

Elberling B.: Processes controlling oxygen uptake rates in frozen mine tailings in the Arctic. i: Ice in surface waters, s. 183-188, Hung Tao Shen, A.A. Balkema, Rotterdam, Holland 1998.

Emeis K., Neumann T., Endler R., Struck U., Kunzendorf H., Christiansen C.: Geochemical records of sediments in the Gotland basin – Products of sediment dynamics in a not-so-stagnant anoxic basin. Applied Geochemistry 13, s. 349-358, 1998.

Emeis K., Christiansen C.: Preliminary results on coastal to basin transport processes in the southern Baltic Sea. 1 s., 1998.

Fold N.: State regulation of agro-industries in developing countries. Governance system in the vegetable oil industry of Malaysia and Zimbabwe. Geoforum 29 (3), 1998.

Fold N., Wangel A.: Sustained growth but non-sustainable urbanization in Penang, Malaysia. Third World Planning Review 20 (2), s. 165-177, 1998.

Fold N.: Glider globaliseringen i planteolie? Den ny verden 3, s. 53-72, 1998.

Fold N.: Fødevareregimer, produktionskæder og nationalstatslig regulering af landbrugsproduktionen i ulande. i: Utviklingsgeografi, s. 101-117, Jan Hesselberg og Arne Magnus, Tano Aschehoug, Oslo 1998.

Frandsen E.L., Breuning-Madsen H.: Second Generation Soil Map of Denmark. i: Land Information systems- Developments for planning the sustainable use of land resources, s. 115-124, H.J. Heinke, W. Eckelmann, A.J. Thomasson, R.J.A. Jones, L. Montanarella & B. Buckley, European Soil bureau research report 4, ISPRA, Italy 1998.

Gilbert R., Nielsen N., Desloges J.: Contrasting glacimarine sedimentary environments of two arctic fiords on Disko, West Greenland. Marine Geology 147 (1-4), s. 21, 1998.

Gough K.: House for sale? The self-help housing market in Pereira, Columbia. Housing Studies 13 (2), s. 149-160, 1998.

Gough K.: Bæredygtig urbanisering i den tredie verden. i: Utviklingsgeografi, s. 266-279, Hesselberg, Aschehoug, Oslo 1998.

Gough K.: Kontinuitet og forandring i Accras byperiferi. Naturligvis, s. 26-29, 1998.

Guttesen R.: Leirvík, Midvägur, Mikladalur, Mykines, Nes, Nordoyar, Oyndarfordur. i: Danmarks Nationalleksikon, s. 700, Jørgen Lund, Gyldendal, København 1998.

Guttesen R.: Búmerkini Hjá Mikkjali í Lamba Heinasyni á Tinganesi. FRØDI 1, 4. årg., s. 4, 1998.

Guttesen R.: Die Färöer. i: Dänemark, s. 550, Udenrigsministeriet, København 1998.

Guttesen R.: Om Geografiens Objekt og subjekt. 17s., Københavns Universitet 1998.

Guttesen R.: Kulturlandskab og stednavne. 47 s. Geografisk Institut, København 1998.

Hansen B.U., Humlum O., Nielsen N.: Meteorological observations in 1996 at the arctic station, Qeqertarsuaq (Godhavn), West Greenland. Geografisk Tidsskrift (Danish Journal of Geography) Vol. 97, s. 2, 1998.

Hasholt B., Thomas U.P., Simonsen K.: A new climate and water balance station on the peninsula of Skallingen, South West Jutland. Geografisk tidsskrift 98, s. 84-87, 1998.

Hasholt B., Madeisky M.: Suspended sediment yield from the Ansager å basin. Geografisk tidsskrift 98, s. 38-45, 1998.

Hasholt B.: Assessment of erosion and some implications for model validation. IAHS publication no. 249, s. 249-260, 1998.

Holst M., Breuning-Madsen H., Olssen M.: Soil Forming processes in and below a bronze age burial mound at Lejrskov, southern Jutland. Danish Journal of Geography 98, s. 46-55, 1998.

Humlum O., Hjort c., Bjørck S., Ingolfsson O., Lirio J.M., Möller P.: Terceras Jornados de Comonicationes sobre Investigaciones Antarcticas. i: Terceras Jornados de Cominicaciones sobre Investigaciones Antarcticas, s. 105-109, Instituto Antarctico Argentino, Instituto Antarctico Argentino, Buenos Aries 1998.

Humlum O.: Active Layer Thermal Regime of three rock glaciers in Greenland. Permafrost and Periglacial Processes 8, s. 383-408, 1998.

Humlum O.: Rock Glaciers on the Faroe Islands, The North Atlantic. Journal of Quarternary Science 13, s. 293-307, 1998.

Humlum O.: The Climatic Significance of Rock Glaciers. Permafrost and periglacial processes 9, s. 1-23, 1998.

Humlum O.: Active layer thermal regime 1991-1996 of Qeqertasuaq, Disko Island, Central West Greenland. Arctic and Alpine Research 30 (3), s. 295-305, 1998.

Humlum O., Christiansen H.H.: Mountain Climate and Periglacial Phenomena in the Faroe Islands, SE North Atlantic Ocean. Permafrost and Periglacial Processes 9, s. 189-211, 1998.

Humlum O., Christiansen H.H.: Late Holocene climatic forcing of geomorphic activity in the Faroe Islands, North Atlantic Ocean. Fródskaparrit 46-2, s. 119-140, 1998.

Humlum O.: Climatic and Paleoclimatic significance of glacial and periglacial landforms in the Faroe Islands. i: Environmantal change in North Atlantic Islands, Thorshavn s. 1, Faroese Museum of Natural History, Quaternery research association, Thórshavn Færøerne 1998.

Humlum O.: The geomorphic significance og rock glaciers. i: 7th. international conference on permafrost, Yellowknife, N.W.T., Canada, s. 77-78, International Permafrost Association, Canada 1998.

Humlum O., Christiansen H.H.: Climate change and periglacial landforms on the Faroe Islands. i: Proceedings of IGU eriglacial symposium, Portugal 29. august 1998, s. 8-10, IGU commission on climate change and periglacial.., Lissabon, Portugal 1998.

Humlum O., Christiansen H.H.: Geomorphological field guide, The Faroe Islands. 10 s. Faroese Museum of natural history, Thorshavn, Færøerne 1998.

Humlum O.: Die Entstehung der Landschaft. s. 369-372, Det Danske Udenrigsministerium, 1998.

Jensen L.M., Hobitz P., Reenberg A., Lawesson J.: A quantitative method for analysing landscape structure. Geografisk Tidsskrift vol. 98, s. 88-93, 1998.

Jensen L.M.: Forest afforestation and landscape structure. Landscape ecological papers 11, s. 219-225, 1998.

Jensen L.M., Hay J.: Policies to create woodland on agricultural land across Europe, The case of Denmark and England. 2 s. Preston, UK. 1998.

Jensen N.H., Balstrøm T., Breuning-Madsen H.: Root Zone capacity maps for Denmark based on the EU soil profile analytical database. i: Land Information systems- Developments for planning the sustainable use of land resources, s. 421-434, H.J. Heinke, W. Eckelmann, A.J. Thomasson, R.J.A. Jones, L.Montanarella & B. Buckley, European Soil bureau research report 4, ISPRA, Italy 1998.

Kjær K.H., Krüger J.: Does Clast Size influence fabric strength? Journal of Sedimentary Research 68, 5, s. 746-749, 1998.

Krüger J.: Moraine ridges formed from subglacial frozen-on sediment slabs and their differentiation from push moraines. Boreas 25, s. 57-63, 1995.

Krüger J.: Origin, chronology and climatological significance of annual-morainr ridges at Myrdallsjökull, Iceland. The Holocene 5, 4, s. 420-427, 1998.

Kunzendorf H., Christiansen C.: Estimation of recent sedimentation histories in the Gotland basin using cores from the Gobex study. Sveriges Geologiska Undersökning, serie ca 86, s. 111-116, 1998.

Kunzendorf H., Emeis K., Christiansen C.: Sedimentation in the central Baltic Sea as viewed by non-destructive Pb-210 dating. Geografisk Tidsskrift 98, s. 1-9, 1998.

Laima M., Matthiesen H., Lund-Hansen L.C., Christiansen C.: Resuspension studies in cylindrical microcosms: Effects of stirring velocity on the dynamics of redox sensitive elements in a coastal sediment. Biogeochemistry 43, s. 293-309, 1998.

Laima M., Matthiesen H., Lund-Hansen L-C., Christiansen C.: Aspects of phosporus geochemistry in baltic sea sediments: Methods, Fluxes, Formation of Fe/P particles and resuspension studies. i: Proceedings of first interdisciplinary symposium on Estuarine processes, s. 117-121, Universidado Do Algarve, Algarve 1998.

Laima M., Lund-hansen L-C., Christiansen C., Matthiesen H.: Fluff layer studies: Sampling resuspension and formation of Fe/P particles. 1 s. 1998.

Laima M., Lund-Hansen L.C., Christiansen C., Pazdro K., Loeffler A., Emeis K.: The exceptional Oder flood in summer 1997. 1 s. 1998.

Langdahl B.R., Jensen S.M., Kragh K., Elberling B.: "Naturlig forurening" ved Citronen Fjord i Nordgrønland. Naturens Verden 2, s. 61-69, 1998.

Lawesson J., de Bust G., Grashof C., Firbank L., Honnay O., Hermy M., Hobitz P., Jensen L.M.:

Species diversity and area – relationships in danish nemorale forests. Forest Ecology and management. vol. 106, s. 235-245, 1998.
Lund-Hansen L-C., Christiansen C.: Resuspension, sediment fluxes, and suspended diffusion coefficients under Wave and current forcing in two coastal environments. Geografisk Tidsskrift 98, s. 10-19, 1998.
Matthiessen C.W.: European city system. Helsinki Quarterly 2/98, s. 5-12, 1998.
Matthiessen C.W.: N.U.R.E.C. Agglomerations in Denmark. N.U.R.E.C. working papers 5, s. 33-34, 1998.
Matthiessen C.W., Andersson Å.E., Schwarz A.W.: Universitetens Roll i Europas Storstäder. s. 165-172 i: Hall, T. Frescati, Huvedstadsuniversitets och arkitekturpark. Stockholms Universitet, Stockholm 1998.
Matthiessen C.W.: Øresundsområdet. Verdensklasse: Eksempler og perspektiver. 240 s. IK Foundation & Company, Malmö 1998.
Matthiessen C.W.: The institutional mechanisms available for coordinating transport and national and regional development: The situation in Denmark. i: Transport and Land use policies, Resistance and hopes for coordination, s. 81-85, European Commission, Directorate f. transport, European Cummunities, Bruxelles 1998.
Matthiessen C.W.: The cross-border region of South Scandinavia (Denmark/ Sweden): An european perspective. i: Transport and Land use policies, Resistance and hopes for coordination, s. 127-139, European Commission, Directorate f. transport, European Cummunities, Bruxelles 1998.
Matthiessen C.W.: National urban policies in the European Union. Denmark. i: National urban policies in the European Union. Responses to urban issues in the fifteen member states, s. 55-73, Leo van den Berg, Erik Braun, Jan van der Meer., Ashgate, Aldershot 1998.
Mikkelsen O.A., Pejrup M.: Comperison of flocculated and dispersed suspended sediment in the dollard Estuary. i: Sedimentary processes in the intertidal zone, s. 199-209, Black, K.S., Paterson, D.M., and Cramp, A., Geological society, Geological society, London 1998.
Møller-Jensen L.: Assessing spatial aspects of school location-allocation in Copenhagen. Danish Journal of Geography 98, s. 71-80, 1998.
Nielsen N., Humlum O., Hansen B.U.: Meteorological observations 1997 at the arctic station Qeqertarsuaq (69° 15'N) Central West Greenland. Danish Journal of Geography 98, s. 81-83, 1998.
Rasmussen M.S.: Developing simple, operational, consistent NDVI-vegetation models by applying environmental and climatic information: Part II crop yield/assessment. International Journal of remote sensing vol 19, Nr. 1., s. 119-139, 1998.
Rasmussen M.S.: Developing simple, operational, consistent NDVI-vegetation models by applying environmental and climatic information: Part I assessment of net primary production. International Journal of remote sensing vol 19, Nr. 1., s. 97-117, 1998.
Reenberg A., Lund C.: Land use and land rights dynamics. -Determinants for resource management options in eastern Burkina Faso. Human Ecology 26, 4, s. 599-620, 1998.
Reenberg A., Marcussen H.S., Nielsen I.: The Sahel – Sahelian Perspectives – Myths and realities – Proceedings from the 10th danish Sahel Workshop. Serein Occasional Papers 6, s. 212, 1998.
Reenberg A., Paarup-Laursen B.: Les Strategies d'utilisations des terres dans un agroecosysteme sahelien, aspects anthropologiques et geographiques. serein Occasional Papers 7, s. 85-106, 1998.
Reenberg A., Pedersen E-M.: Introduction-. The case of the Oncho-freed zone in Western Africa. Serein Occasional Paper 9, s. 1-4, 1998.
Reenberg A., Nielsen I., Marcussen H.S.: Gestion des ressources naturelles au sahel – Quelque examples de l'initiative de recherche SEREIN 1995-97. SEREIN Occasional Papers 7, s. 163, 1998.
Reenberg A., Hansen T.S.: Vers des limites locales a' l'expansion des champs. Une analyse des modéles dynamiques de la terre ningare. SEREIN Occasional Papers 7, s. 2-23, 1998.
Reenberg A., Lund C.: Les Dynamiques D'utilisation du terre et du droit foncler face á la pression humaine. SEREIN Occasional Papers 7, s. 41-70, 1998.
Reenberg A., Nielsen T.L., Rasmussen K.: Field expansion and reallocation in The Sahel – Land use pattern dynamics in a fluctuating biophysical and socio- economic environment. Global environmental change. vol. 8 nr. 4, s. 309-327, 1998.
Reenberg A., Pedersen E.M.: Environment, health and sustainable development – The case of the oncho-freed zone in Western Africa. 147 s. København 1998.
Risckefs K., Ross J., Witte G., Bayerl K., Karsten I., Köster R., Pejrup M., Witte G.: Dynamik der Sedimente im Lister Tidebecken. i: Ökosystem

Wattenmeer. Austausch-, Transport und Stoffumwandlungsprozesse, s. 127-159, Gätje Christiane und Reise Karsten, Springer Verlag, Berlin 1998.

Søgaard H., Thorgeisson H.: Carbon Dioxide exchange at leaf and canopy. Scale for agricultural crops in the boreal environment. Journal of Hydrology vol. 212-213, s. 51-61, 1998.

Troufleau D., Søgaard H.: Deriving Surface water states in the Sahel from the Pathfinder AVHRR Landsat data set. Phys. Chem. Earth Vol. 23 No 4., s. 421-425, 1998.

Valeur J., Pejrup M.: Sedimentological impact of artificial islands and pits measured with traps. Journal of coastal research Vol. 14 no. 4, s. 1334-1342, 1998.

Øvrige naturvidenskabelige områder

Arktisk Station

Arktisk Station er Københavns Universitets nordligste feltstation. Den ligger i Grønland på øen Disko ved byen Qeqertarsuaq (Godhavn). Stationen danner ramme for arktisk naturvidenskabelig forskning og undervisning, og er bemandet med en videnskabelig leder, en teknisk leder og en skipper. Den bestyres af repræsentanter fra de 4 naturhistoriske fag: Zoologi, botanik, geologi og geografi med en fast tilknyttet 1/2-tidssekretær samt en repræsentant fra Det naturvidenskabelige Fakultets administration.

I 1998 blev Arktisk Station atter fuldtalligt bemandet, idet geologen Stefan Bernstein blev ansat som videnskabelig leder pr. 15/9. Geografisk Instituts bibliotekar, Preben Sonne Jørgensen har opholdt sig 14 dage på Arktisk Station og fortsatte reorganiseringen af stationens bibliotek. I 1995 blev periodika- og særtryksamlingen gennemgået, og i år var turen kommet til en grundlæggende klassifikation af bogsamlingen. Endnu resterer en gennemgang af halvdelen af samlingens ca. 3.000 bind. Bibliotekaren fandt flere særdeles værdifulde bind, og der anskaffes nu et brandsikkert skab til disse.

Fra 26/10 til 4/11 blev AS' klimastationer, såvel den ved den videnskabelige leders bolig som den i Mellemfjord, serviceret af tekniker Ulf Thomas fra Geografisk Institut. Stationerne blev initieret i henholdsvis 1990 og 1993 og har kontinuerligt leveret data fra i alt 12 klimaparametre. Klimadata lægges nu på Arktisk Stations hjemmeside.

AS' forskningsskib "Porsild" har i 1998 været på opgaver i 88 dage. Til egentlige forskningsmæssige undersøgelser har skibet været i funktion i 62 dage. Hertil kommer ture i forbindelse med værftsbesøg og til udlejninger bl.a. til politiets eftersøgningsopgaver. – Overnatningsfrekvensen på Arktisk Station i 1998 har været 1.419, og dette antal skal ses i lyset af, at forskere som overnatter på Porsild ikke optræder som overnattende gæster på Arktisk Station.

Arktisk Station har i 1998 fået sin egen hjemmeside (www.geogr.ku.dk/as), som fysisk er placeret på en server ved Geografisk Institut. Hjemmesiden redegør i mange detaljer om stationens beliggenhed, administration, logistik, naturomgivelser, historie etc. Alle delafsnittene er rigt illustreret og skulle således kunne bibringe den potentielle gæst ved stationen en klar opfattelse af de forskningsmæssige muligheder på stedet. Hjemmesiden eksisterer i en dansksproget og en engelsksproget version, som er stort set identiske i indhold. Der planlægges i øjeblikket en delvis oversættelse af hjemmesiden til grønlandsk.

Forskningsvirksomhed

1. Stefan Bernstein har udarbejdet forslag og materiale til afholdelse af kursus i almen geologi og Grønlands geologi for gymnasielærere og turistguider. Kursus for gymnasierne i Aasiaat og Nuuk bliver afholdt i august 1999. SB fortsatte studier af kappexenolither fra Øst- og Vestgrønland, alkaline pikriter i Nordøstgrønland, samt mafiske intrusiver i Sydøstgrønland. Gæsteforelæsning vedrørende disse studier blev afholdt i december på Utrecht Universitet, Holland, og der blev kørt en fem-dages analyseperiode med elektronmikrosonden ved Geologisk Institut i København.

2. Reinhardt Møbjerg Kristensen opholdt sig på stationen fra 6/4 til 9/5. Der blev foretaget en slædetur 9/4 til Bielven for at lokalisere de kolde homoterme kilder i Blæsedalen langs med Røde Elv. Positionerne blev bestemt med stationens GPS. Den 10/4 blev alle de radioaktive kilder i Engelskmandens Havn affotograferet, tegnet og de abiotiske faktorer blev målt. Den 23/4 sejlede Porsild til Kuanit, og der blev taget mos- og algeprøver inde bag ved den største iskatedral. 5/5 – 6/5 blev kilderne ved Sinigfik, Isunngua (Mudderbugten) og i Kvandalen besøgt ved hjælp af Porsild. Alle kilderne blev positionsbestemt og målt for abiotiske faktorer. Der blev taget prøver i Isunngua-kilden efter en ny dyregruppe, som er under beskrivelse. Kilden var dækket af 2 meter sne og bundfrossen.

3. I forbindelse med SNF's 3-års projekt "Pelagic ecology and carbon flow through the lower trophic levels in West Greenland" gennemførtes studier af isbiota og pelagiske processer i Disko bugt i perioden 13/4 – 1/5-1998 med Arktisk Station som base. Deltagere: Lektor Benni W. Hansen, Institut for Biologi og Kemi, RUC; Associate prof. Diane Stoecker, Horn Point Environmental Lab., Maryland, USA; Seniorforsker Torkel Gissel Nielsen og dykker Jan Damgård og laborant

Birgit Søborg, DMU, Afd. for Havmiljø og Mikrobiologi.

Feltarbejdet foregik på isen ca. en kilometer ud for Arktisk Station, hvor en dykker hentede uforstyrret materiale under isen. Da havisen gik, fortsatte undersøgelserne ved iskanten ved hjælp af R/V Porsild, og en gennemgående dataserie af biomasser samt produktioner af primærproducenter, bakterier, protozooplankton og mesozooplankton blev indsamlet. Samtidig udførtes eksperimenter med græsning samt reproduktion af copepoder. Processorienterede data er oparbejdede og er særdeles lovende. Biomassebestemmelser af protozooplankton samt mesozooplankton er stadig under oparbejdning. Der sigtes mod en beskrivelse af den rumlige variabilitet af organismerne samt deres interaktioner.

4. Dr. Ole Humlum, Geografisk Institut, KU, og dr. Lis Mortensen, Færøernes Naturhistoriske Museum gennemførte geomorfologiske undersøgelser ved Godhavn og i Disko Fjord/Mellemfjord 10/8 –21/8. Det primære undersøgelsesobjekt var blokgleschere, der repræsenterer et grænsefænomen mellem periglaciale og glaciale terrænformer. Der blev indsamlet isprøver til iltisotopanalyser, og der blev etableret 37 stationer med temp. dataloggere. På Pjettursons Moræne blev tilset et permafrostobservationsfelt (under CALM-programmet, Circumpolar Active Layer Monitoring).

5. I forbindelse med sit ph.d.-studium opholdt Jørg Nickel, Hamburgs Universitet, sig på AS i perioden 29/6 til 14/8. Projekttitlen er: Benthopelagic coupling and ecological investigation of Peracarida (Crustacea, Malacostraca) in the range of Disko Island, West Greenland. Der blev indsamlet havbundsprøver med forskelligt samplingsudstyr fra Porsild og fra gummibåd. J. Nickel var integreret i et dansk-tysk joint venture i forbindelse med det biologiske hovedfagskursus.

6. In August and September Dr. Antony Long and Dr. David Roberts Department of Geography, University of Durham, Science Site, South Road, Durham collected sediment from above the local marine limit to 5m below present sea-level. Together with the data from Arveprinsen Ejland in 1996, the results contributed to an improved understanding of the relative sea-level change and ice sheet dynamics in Disko Bugt. Both projects have benefited from support provided by colleagues in the University of Copenhagen, Dr Morten Rasch, Professor Niels Nielsen and GEUS, Dr. Ole Bennike. The preliminary results of this work have formed the basis for a successful NERC ARCICE grant (shared between the University of Durham, the Danish Geocenter and the University of Toronto), to fund two further field seasons in the region (1999 and 2000) and a ph.d.-student. The logistical and scientific support provided by the Arctic Station was a major contributing factor to the success of this research grant.

7. Den 3/6 til 25/7 gennemførte Dr. David Gremillet (team leder), Miriam Krause (ph.d.-student), Rickmer Dey og Nicole Pekruhl (studenter) samt Jakob Mads Jensen (kunstner), alle Institut für Meereskunde, Kiels Universitet, undersøgelser af skarven (Phalacrocorax carbo), dens tilpasning til de ekstreme klimabetingelser og furageringsradier. Trods flere logistiske vanskeligheder blev der indsamlet vigtige data vedrørende skarvens fødeekologi og energiforbrug såvel som over fuglenes sensitivitet over for stress og stimulerende stoffer. Der blev benyttet moderne metoder til disse undersøgelser, således blev der påmonteret VHF-transmitter på 12 fugle, og 6 fugle slugte mave-temperatur datalogger, så man automatiske kunne følge på hvilken tidspunkt skarven slugte "kolde fisk" eller lignende.

8. Laurent Geoffroy fra Institut Francais de Recherche et de Technologie Polaire, arbejdede sammen med tre kolleger på Nuussuaq og Svartenhuk med Porsild som basis i perioden 18/8-11/9. Formålet var undersøgelser af tektonik og magnetisme med fokus på relationen mellem fissur-vulkanisme og den oceanrettede fleksur i forhold til den pågående oceanbundsspredning i Baffin Bugt. Dette var det tredie togt siden 1995 med AS som udgangspunkt, og der er nu samlet en tilstrækkelig datamængde til fremstilling af en model for den tektoniske udvikling af Davis Strædet i den Paleogene og Neogene periode.

9. Geologistuderende Inger Nielsen og Maria Jensen blev støttet af "Porsild" i forbindelse med lejrskift under deres feltarbejde på sydkysten af Nuussuaq i perioden 26/6 – 15/7. Arbejdstitlerne på deres specialeprojekter er: "En sedimentologisk undersøgelse af Atane Formationen omkring Aternikerluk, SØ Nuussuaq, med særlig henblik på de fluviale aflejringssystemer" (Maria Jensen) og "En sedimentologisk undersøgelse af Atane Formationen omkring Aternikerluk, SØ Nuussuaq, med særlig henblik på dokumentationen af laterale faciesvariationer" (Inger Nielsen). Arbejdet blev finansieret af Mærsk Olie og Gas A/S.

10. Gunver Krarup Pedersen opholdt sig på Arktisk Station i perioden 15/6 – 29/6. GKP sejlede med "Porsild" til Disko fjord for at undersøge om der findes sedimenter bevaret mellem gnejser og vulkanske bjergarter ved Qivitut. De seneste års kortlægning af de vulkanske enheders udbredelse viser, at Disko-gnejsryggen var et topografisk element som kontrollerede de ældste lavaer i Maligat Formationen. Endvidere blev lokaliteten Skansen besøgt med henblik på supplerende sedimentologiske opmålinger i Atane Formationen. På denne tur hentedes finkornet sand til iblanding af malingen på "Porsild"s fordæk, således at dette blev skridsikkert.

11. Siden 1996 har seniorforsker Peter Munk, Danmarks Fiskeriundersøgelser sammen med lektor Benni W. Hansen, Institut for Biologi og Kemi, RUC; associate prof. Diane Stoecker, Horn Point Environmental Lab., Maryland, USA; seniorforsker Torkel Gissel Nielsen, dykker Jan Damgård og laborant Birgit Søborg, DMU, Afd. for Havmiljø og Mikrobiologi, gennemført et forskningsprogram indenfor planktonøkologi ved Vestgrønland, bl.a. i Disko Bugt og ved Disko Banke (se pkt. 2.). Den 20/8 – 25/8 1998 gennemførte vi det sidste feltstudie indenfor programmet, hvor vi med base fra Arktisk Station stævnede ud med havundersøgelsesskibet "Adolf Jensen". Over de 5 dage udførte vi hydrografiske målinger (med AS' CTD), samt indsamlede en lang række prøver (fra phytoplankton til fiskelarver) over Kronprinsens Ejland, ind over Disko Banke og videre ud for Disko Fjord. Prøverne er under oparbejdning, men de foreløbige observationer tyder på markante (og interessante) ændringer i biologien siden forårsperioden, som vi har fået indblik i under et togt i juni 1997.

Undervisning

1. Feltkursus i Arktisk Biologi (Københavns Universitet, Det naturvidenskabelige Fakultet).

Der afholdtes i sommeren 1998 (15/7-8/8) kursus for 12 studerende fra Københavns Universitet. Kursus blev ledet af Helge Abildhauge Thomsen (Bot. Inst.), Reinhardt Møbjerg Kristensen (Zool. Mus.) og Henning Heide-Jørgensen (Bot. Inst.). Feltaktiviteterne var lokaliseret til området omkring Arktisk Station og Mellemfjord på Vestdisko, som i løbet af kursusperioden blev besøgt 4 gange. Projekterne havde stor faglig spændvidde og omfattede følgende temaer: Plantesamfund og plantefordelende faktorer på polygonflydejord; Mykorrhizasymbioser i forskellige plantesamfund i relation til jordbundsfaktorer; Edderkoppers biodiversitet i arktiske økosystemer; Makrofauna og makroalger i tidevandszonen; Pelagisk hydrografi og økologi i Mellemfjorden; Polychaeter fra Mellemfjorden; Et morfologisk studie af polychaetslægten Spio. Korte beskrivelser af de foreløbige projektresultater kan ses på Arktisk Stations hjemmeside: (http://www.geogr.ku.dk/as/intro1.htm). Kurset blev afviklet i samarbejde med 10 studerende og 3 lærere fra Hamburg Universitet.

2. Studietur til Godhavn, Jakobshavn og Søndre Strømfjord, juli 1998. Med udgangspunkt i et kursus om arktiske og alpine planter på Folkeuniversitetet i København i efteråret 1997 gennemførtes i perioden 3/7 – 18/7 1998 en studietur til Vestgrønland under ledelse af Jon Feilberg. Under opholdet i Godhavn blev der foretaget ekskursioner til Mudderbugten og Fortunebay med stationens rejsebåd Porsild.

3. International Danish-German Excursion. Feltkurset i Arktisk Biologi, 1998 var udvidet til at være et internationalt kursus med deltagelse af 10 tyske studerende og to lærere fra Hamburgs Universitet, Tyskland. De to tyske lærere var Professor Angelika Brandt og Docent Hilke Ruhberg. Feltarbejdet blev udført i Mellemfjord, Engelskmandens Havn, Blæsedalen på Lyngmarksfjeldet. Den marine del af kurset arbejdede udelukkende med transekter i Mellemfjord, hvor meiofauna og makrofauna blev indsamlet med tre forskellige typer indsamlingsgrej: Mini van Veen grab, trekantskraber og epibenthisk slæde. Desuden blev Diskos varmeste kilde Puillasoq (18,1ϒC) i bunden af Mellemfjord besøgt. Kilden blev målt for abiotiske faktorer, der blev foretaget vegetationsanalyse og jordprøveindsamling til bestemmelse af bjørnedyr (Tardigrada) og Oligochaeta. To hold tyske studenter arbejdede med terrestriske tardigrader indsamlet fra højdetransekter i Mellemfjord og på Lyngmarksfjeldet. Desuden blev der indsamlet jordtardigrader i Blæsedalen og ved Kuanit.

Andet

Alle Arktisk Stations bestyrelsesmedlemmer har besøgt stationen i 1998.

Endvidere besøgte og boede landstyreformand Jonathan Motzfeldt og frue på AS i forbindelse med Godhavns 225 års jubilæum.

Den 13/8 havde stationen officielt besøg af forskningsminister Jan Trøjborg og hjemmestyremedlem Marianne Jensen med følge.

Bestyrelse

Lektor Niels Nielsen (formand), Geografisk Institut.
Professor Reinhardt Møbjerg Kristensen, Zoologisk Museum.
Lektor Gunver Krarup Petersen, Geologisk Institut.
Lektor Helge Abildhauge Thomsen, Botanisk Institut.
Souschef Elisabeth Bruun er repræsentant for Det naturvidenskabelige Fakultet.
Kontorfuldmægtig Ida Pedersen tiltrådte som sekretær den 1. december (0.5 årsværk).

Stab

Årsværk
VIP: 0,9
TAP: 2,2

VIP
Stefan Bernstein tiltrådt som vid. leder 15/9 1998.

TAP
Jørgen Broberg; bådfører.
Franz Nielsen; Stationsleder (pr. 1.dec).

Niels Nielsen

Publikationer

Buck, K.R., Nielsen, T.G., Hansen, B.W., Grastrup-Hansen, D., & Thomsen, H.A.: Infiltration phyto- and protozooplankton assemblages in the annual sea ice of Disko Island, Greenland, spring 1996. Polar Biol. 20, s. 377-381, 1998.

Boertmann, D., Mosbech, A., Frimer, O., Autumn.: Migration of Light-Bellied Brent Geese Branta bernicla hrota through north-west Greenland.Wildfowl 48, s. 98-107, 1997.

Danish Meteorological Institute, Data Report, Magnetic Results 1997, Bind 1. Brorfelde, Qeqertarsuag, Qaanaaq and Narsarsuaq Observatories, 1998.

Gilbert, R., Nielsen, N., Desloges, J. & Rasch, M.: Constrasting glacimarine sedimentary environments in two fiords on Disko, West Greenland. Marine Geology vol. 147(14), s. 6383, 1998.

Humlum, O.: Active Layer Therma Regime 1991-1998 at Qeqertarsuaq, Disko Island Central West Greenland. Arctic and Alpine Research, Vol. 30, No. 3, s. 295-305, 1998.

Humlum, O.: The Climatic significance of Rock Glaciers. Permafrost and periglacial processes, 9. s. 375-395, 1998

Mikkelsen, A., Engelsen, S.B., Hansen, H.C.B., Larsen, O., Skibsted, L.H., Calcium Carbonate crystallization in the a-chitin matrix of the shell of pink shrimp, pandalus borealis, during frozen storage. Journal of crystal growth 177, s. 125-134, 1998.

Mikkelsen, A., Rønn, B., Skibsted, L.H.: Formation of White Spots in the Shell of Raw Shrimps During Frozen Storage. Seasonal variation and Effects of Some Production Factors. J. Sci. Food Agric., 75, 433-441, 1997.

Mølgaard, P. & Christensen, K.: Response to experimental warming in a population of Papaver radicatum in Greenland. Global Change Biology 3 (Suppl.1), s. 116-124, 1997.

Marion, G. M., Henry, G.H.R, Freckman, D.W., Johnstone, J., Jones, G., Jones, M.H., Levesque, E., Molau, U., Mølgaard, P., Parsons, A.N., Svoboda, J., Virginia R.A.: Open-top designs for manipulating field temperature in high-latitude ecosystems. Global Change Biologi 3 (Suppl 1), s. 20-32, 1997.

Nielsen, N., Humlum, O., Ulf Hansen, B.: Meterological Observations 1997 at the Arctic Station, Qeqertarsuaq (6915'N), Central West Greenland. Danish Journal of Geography, 98, s. 81-83, 1998.

Nielsen, N., Rasch, M., Christiansen, C.: Notes on bathymetry, drainage basins, hydrography, hydrology and climate in Kangerluk, Disko Fjord), Akulliit (Mellemfjord) and Kangersooq (Nordfjord), central West Greenland. Data Report, Institute of Geography, University of Copenhagen, Denmark. 13 s. (+ appendix 68 s.), 1998.

NorFa-Course: Arctic Fish physiology Report from a NorFa-Course at the Arctic Station, University of Copenhagen in Qeqertarsuag, Greenland in August 1997, University of Copenhagen, Institute of Geology, 1997.

Pedersen, G.P, Larsen, L.M., Pedersen, A.K., Hjortkjær, B.F.: The syn-volcanic Naajaat lake, Paleocene of West Greenland. Palaeogeography, Palaeoecology and Palaeoclimatology. PALAEO 140, s. 271-287, 1998.

Pilato, G.: Microhypsibiidae, new family of eu-

tardigrades, and description of the new genus Fractonotus (Tardigrada). Spixiana 21(2), s. 129-134, 1998.

Rasch, M. and Jensen, J.F.: Ancient Eskimo dwelling sites and Holocene relative sea-level changes in southern Disko Bugt, central West Greenland. Polar Research 16(2), s. 101-115, 1997.

Strandberg, M.: Distribution of 137 Cs in a Low Arctic Ecosystem in West Greenland. Arctic Vol. 50, No 3, s. 216- 223, 1997.

Wind, O., Christensen, S.B. & Mølgaard, P.: Colouring agents in yellow and white flowered Papaver radicatum in Northern Greenland. Biochemical Systematics and Ecology 26 s. 771-779, 1998.

Centre og enheder uden for fakulteterne

Centre ved Københavns Universitet

Center for Afrikastudier

Som led i bestræbelserne på at fremme internationaliseringen af undervisning og forskning ved danske universiteter blev Center for Afrikastudier oprettet i 1984 som den studiemæssige og organisatoriske ramme for et to-årigt, tværfagligt områdestudium vedr. Afrika beregnet for studerende såvel under kandidatuddannelse som under Åben Uddannelse.

Center for Afrikastudier har tre overordnede formål:

1. Gennem et – efter engelsk mønster opbygget – Afrika-områdestudium at inddrage udviklingslandene i almindelighed og Afrika i særdeleshed i internationaliseringen af forskning og undervisning ved Københavns Universitet.

2. At virke som et tværfagligt og tværfakultært forum for aktiviteter vedr. Afrika på Københavns Universitet for derved at fremme interessen for i undervisning og forskning at beskæftige sig med Afrika-relaterede emner.

3. Parallelt med udbygningen af den danske udviklingsbistand, og øvrige danske kontakter med Afrika, at medvirke til at styrke de studerendes interesse for og kompetence til at deltage i det voksende danske samarbejde med afrikanske lande.

Organisation og styrelse

Center for Afrikastudier (CAS) er placeret under Det teologiske Fakultet og refererer til Dekan og Fakultetsråd med hensyn til budget og studieordning. De studiemæssige forhold varetages af et studienævn bestående af 2 lærere og 2 studerende. Der er til CAS allokeret en professor, der fungerer som centerleder og studieleder (professor Holger Bernt Hansen).

Til CAS er knyttet en kontaktgruppe, der består af repræsentanter fra de institutter på Københavns Universitet, der udgør det faglige grundlag for CAS' aktiviteter, som har deres tyngdepunkt i humanistiske og samfundsvidenskabelige discipliner. I 1998 har kontaktgruppen haft følgende medlemmer: Fra Institut for Kirkehistorie: Lektor Niels Kastfelt; fra Institut for Antropologi: Lektor Michael Whyte; fra Økonomisk Institut: Lektor Jørgen Peter Christensen og lektor Finn Tarp; fra Institut for Statskundskab: Ekst. lektor Gorm Rye Olsen; fra Institut for Historie: Lektor Ole Justesen; og fra Geografisk Institut: Lektor Torben Birch-Thomsen.

Medlemmer af kontaktgruppen inddrages især i forbindelse med planlægning af undervisningsudbud og rekruttering af lærere.

Rekruttering til Afrikastudiet

Afrikastudiet udbydes både som et et-årigt heltidsstudium, der afsluttes med et diplom, og som et to-årigt heltidsstudium, der kvalificerer til titlen Master of African Studies. Nye studerende optages hvert år med studiestart pr. 1. september.

Antallet af ansøgere var atter i 1998 betydeligt. På trods af, at 60 studerende blev optaget, måtte adskillige afvises. Optagelsen forestås af studienævnet, der ved udvælgelsen prioriterede ansøgere, der var fuldt kvalificeret på bachelor-niveau. I lighed med 1997 var der i 1998 en klar forskydning mod studerende under kandidatuddannelse (interne studerende), der udgjorde 3/4 af ansøgerne. Stramninger i orlovsordningerne og den bedre beskæftigelsessituation forklarer det reducerede antal af studerende under Åben Uddannelse (eksterne studerende). Til gengæld betyder den ændrede studentersammensætning, at en større del af en årgang går direkte videre til studiets andet år (i 1998 ca. 3/4).

Ud over de heltidsstuderende optages på dele af studiet, specielt på de udbudte emneseminarer, dels tilvalgsstuderende fra især Det humanistiske Fakultet, dels et stigende antal studerende fra forskellige fag på Københavns Universitet, der benytter sig af meritoverførsel til deres hovedstudium.

Hovedparten af de optagne studerende kommer fra Københavns Universitet, hvor der er studerende fra alle 6 fakulteter. Hertil kommer et voksende antal studerende dels fra nærliggende universiteter, dels fra Århus og Aalborg og også fra Lund og Malmö.

Sammenlagt udgjorde antallet af aktive studerende på Afrikastudiet i 1998 ca. 125 pr. semester. Dette har bevirket, at et større antal studerende end tidligere har indstillet sig til og bestået eksaminerne.

Undervisning

Undervisningsudbuddene svarer til de i studieordningen hjemlede fagområder, idet der dog til sta-

dighed foregår en faglig udvikling såvel med hensyn til emner som pensum. For 1998 kan der være grund til at fremhæve:

1) At antallet af emneseminarer, der behandler aktuelle emner fra forskningen og udviklingen i Afrika, har været større end tidligere og især tiltrukket et stort antal meritstuderende.

2) At miljø- og naturressourceproblematikken har haft en fremtrædende plads i undervisningen, ikke mindst foranlediget af SLUSE-samarbejdet (se nedenfor).

3) At interessen for at arbejde med religion i Afrika fortsat har været meget stor, således at der har været basis for at udbyde et seminar hvert semester.

4) At søgningen til kurserne i de to sprog: Swahili og portugisisk, forsat har været stor.

Lærere rekvireres hovedsageligt gennem de involverede institutter suppleret med gæstelærere fra nabouniversiteter og forskningsinstitutioner. I 1998 har følgende faste lærere, eksterne lektorer og undervisningsassistenter varetaget undervisningen:

Muthoni Mugo Andersen, Emmanuel Kwesi Aning, Torben Birch-Thomsen, Poul Buch-Hansen, Keld Buciek, Sven Engelbrecht, Quentin Gausset, Joakim Gundel, Holger Bernt Hansen, Peter Hjertholm, Ole Justesen, Eva Jørholt, Niels Kastfelt, Birgitte Krogh, Jytte Laursen, Gorm Rye Olsen, Maria Paiva, Mohamed Salih, Hans Erik Stolten, Katarina Tomasevski. Hertil kommer et antal gæsteforelæsere og vejledere ved specialeskrivning.

Censorer

I forbindelse med gen- og nybeskikkelse af censorer blev der fra Undervisningsministeriets side udtrykt ønske om et fælles censorkorps for landets to områdestudier: Asienstudiet ved Aarhus Universitet og Afrikastudiet ved Københavns Universitet. Med virkning fra 1998 er et sådant censorkorps blevet oprettet, hvilket har medvirket til en udbygning af de allerede eksisterende kontakter mellem landets to områdestudier. Ikke mindst er der ved censorkorpsets sammensætning lagt vægt på at inddrage mulige aftagere af de nyuddannede kandidater.

Afrika-seminarer

I såvel forårs- som efterårsemesteret har der mindst hver anden uge været arrangeret Afrikaseminarer over aktuelle emner med udefrakommende, hovedsagelig internationale gæsteforelæsere. Det har været meget tilfredsstillende at konstatere, at i takt med udbygningen af CAS' internationale kontakter udtrykker forskere i stigende grad selv interesse for under gennemrejse at give en forelæsning på CAS.

Tilslutningen til forelæsningerne har været meget tilfredsstillende med deltagere såvel fra Københavns Universitet som udefra. Det er karakteristisk, at de internationale gæster kommer til at udgøre en del af det faglige miljø såvel for forskere som for studerende, der benytter dem både som ressourcepersoner og som kontaktpersoner ved planlægning af studieophold i udlandet.

Det mest succesrige arrangement i 1998 tegner udviklingsminister Poul Nielson sig for med forelæsningen om nye udfordringer for dansk ulandsbistand i Afrika.

I 1998 har der været afholdt følgende Afrikaseminarer:

Dr. Ole Therkildsen, Center for Udviklingsforskning: "Civil Service Reform in Tanzania".

Dr. Osten Chulu, Dep. Director, Agricultural Policy Analysis Unit, Bunda College, University of Malawi: "Democratization and the Prospects for Development in Malawi".

Professor Robert Chambers, Institute of Development Studies, University of Sussex: Heldagsworkshop om Participatory Rural Appraisal.

Dr. Evelyn S. Pangeti, University of Zimbabwe, Harare: "Poverty in Africa: The plight of the urban poor in Zimbabwe".

Dr. Arne Tostensen, Seniorforsker, Chr. Michelsen Instituttet, Bergen: "Kenya's Hobbled Democracy Revisited: The 1997 General Elections and Beyond".

Dr. Murray Last, Department of Anthropology, University College, London: "Healing the Social Wounds of War".

Dr. Florence Dolphyne, University of Ghana, Legon: "The Emanicipation of Women in Ghana".

Dr. Achille Mbembe, Executive Secretary, CODESRIA, Senegal: "Contemporary Discourses on Identity in Africa".

Udviklingsminister Poul Nielson, Danida: "Fokus på Afrika: Hvor går Afrika hen? Hvad kan Danmark gøre?".

Dr. Sidgi A. Kaballo, Lecturer, University of Leeds, UK. President Alternate of Sudan Human Rights Organization: "Uneven Development and Conflict: the Case of Sudan".

Professor Kenneth King, Center of African Studies, University of Edinburgh: "Education in Africa: between poverty and growth".

Professor Mohamed Salih, Institute of Social Studies, Haag. Gæsteprofessor ved Center for Afrikastudier: "The Eritrean – Ethiopian Crisis".

Professor Jan Gorus, Faculty of Law, Vrije Universiteit, Bruxelles, Belgien: "Civil War or Ethnic Conflict? Recent Developments in Congo".

Professor John Lonsdale, Department of History, Cambridge University, UK: "Post-World War II Kenyan African Thoughts on Ethnicity and Nationalism".

Dr. Rijk van Dijk, Senior Researcher, African Studies Centre, Leiden, Holland: "Christian Fundamentalism in Sub-Saharan Africa: The Case of Pentecostalism".

Professor Mohamed Salih, Institute of Social Studies, Haag. Gæsteprofessor ved Center for Afrikastudier: "Ethnicity and the State in Africa".

Professor Peter Uvin, Brown University, USA: "Aiding Violence – The Development Enterprise in Rwanda"

Internationale kontakter og samarbejde

CAS har til sine aktiviteter stor nytte af en række bilaterale kontakter med afrikanske universiteter og med Afrika-centre i Europa og USA. – Specielt skal nævnes samarbejdet inden for AEGIS (Africa-Europe Group of International Studies), der er et netværk af universitetscentre for Afrikastudier inden for EU med det særlige formål at fremme, relationerne mellem afrikanske og europæiske universiteter. Der er herigennem gode muligheder for udveksling af gæsteforelæsere.

Inden for Sokrates-programmet har CAS etableret et samarbejde med Centre of African Studies ved Edinburgh University omfattende såvel lærer- som studenterudveksling.

Med henblik på at styrke de studerendes mulighed for studieophold, feltarbejde eller praktik i forbindelse med udarbejdelse af deres speciale har CAS opbygget en række kontakter med afrikanske universiteter, med danske bistandsprojekter og med afrikanske NGO'er og danske NGO'er, der arbejder i Afrika.

CAS administrerer et Danida-finansieret forskningsbistandsprojekt mellem Københavns Universitet og Makerere Institute of Social Research, Uganda. Projektet har løbet i 5 år, og haft sit tyngdepunkt i uddannelsen af ugandiske ph.d.-studerende. Fire har opnået ph.d.-graden fra Københavns Universitet, og en femte er på vej med tilknytning til Institut for Antropologi. En anden fase af projektet er under overvejelse.

Deltagelse i Nord/Syd satsningsområdet

Nord/Syd satsningsområdet udgør et af de tre satsningsområder, som Københavns Universitet med start i 1997 har iværksat over en fem års periode. CAS' leder, professor Holger Bernt Hansen, er formand for den tværfakultære styringsgruppe. CAS har fået tillagt forskellige koordinerende funktioner, hvorfor der ved CAS er oprettet en stilling som Nord/Syd koordinator. Denne var indtil 1. april besat med cand.scient. Jessie Tvillinggaard og derefter med cand.scient. Maj-Britt Johannsen. Desuden har seniorforsker, dr.scient. pol. Gorm Rye Olsen forestået et forskeruddannelsesseminar for ph.d.-studerende under Nord/Syd området.

I årets løb har CAS haft stor nytte af såvel rejsepuljen for specialestuderende som af gæsteforskerordningen, der muliggjorde ansættelsen af professor Mohamed Salih, Institute of Social Studies, Haag, til i efterårsemesteret at starte undervisning i miljø og naturressourceforvaltning i Afrika.

Andre aktiviteter, eksempelvis fokusområdet omkring religion og politik, som lektor Niels Kastfelt er formand for, har bidraget til at styrke CAS' forskningsmæssige profil, og Nord/Syd satsningsområdet har i almindelighed bidraget til at fremme såvel det tværfakultære som det tværfaglige samarbejde inden for Københavns Universitet.

Deltagelse i SLUSE samarbejdet

Medio 1998 startede på basis af en bevilling fra Miljøministeriets bistandsafdeling Danced et større, tværfagligt undervisningsprogram om miljø og naturresourceforvaltning i udviklingslande benævnt SLUSE (Sustainable Land Use). Programmet sigter mod at kvalificere kommende kandidater inden for området og gennemføres som et samarbejde mellem Roskilde Universitets Center, Landbohøjskolen og Københavns Universitet, hvorfra medvirker Geografisk Institut, Økonomisk Institut, Institut for Antropologi og CAS. I et samarbejde med Institut for Antropologi har CAS opprioriteret undervisningsudbud om miljøproblematikken i Afrika, og som nævnt har professor Mohamed Salih som gæsteprofessor på en bevilling fra SLUSE og Nord/Syd satsningsområdet, medvirket til at opbygge det nye fagområde.

Bibliotek og publikationer

CAS' bibliotek er under fortsat udbygning og omfatter efterhånden ca. 7000 bind. Hovedvægten ligger fortsat på anskaffelse af de nyeste værker inden for samfundsvidenskaberne og humaniora, men der er i årets løb gjort en særlig indsats for at anskaffe værker inden for miljø og ressourceproblematikken i Afrika. Deltagelse i den amerikanske African Studies Association's årlige konference muliggør, at biblioteket meget tidligt kan erhverve de senest udgivne bøger og således afspejle den aktuelle faglige udvikling.

I 1998 omfattede udlånet 2400 bind, hvilket afspejler en stærkt stigende brug af biblioteket. Udover CAS' egne studerende har især studerende fra Københavns Universitet, der skal starte specialeskrivning, været flittige brugere, hvilket peger på den servicefunktion, som CAS varetager over for det øvrige universitet.

Professor Holger Bernt Hansen har sammen med professor Michael Twaddle, University of London, udgivet bogen "Developing Uganda" (Oxford 1998). Professor Mohamed Salih har under sit gæsteprofessor-ophold færdiggjort bogen "Environmental Politics and Liberation in Contemporary Africa" (Dordrecht, Holland), der udkommer i 1999.

Holger Bernt Hansen

Stab

Årsværk
VIP, 1,5
TAP: 1.9

VIP, internt finansieret
Hansen, Holger Bernt; professor og centerleder.
Olsen, Gorm Rye; ekstern lektor.
Gausset, Quintin; forskningsadjunkt
Salih, Mohamed; gæsteprofessor.
Stolten, Hans Erik J.; forskningsmedarbejder.

TAP, internt finansieret
Halding, Mette Dræby; administrativ leder og studievejleder.
Ihle, Annette Haaber; faglig vejleder/bibliotekar.
Johannsen, Maj-Britt; Nord/Syd koordinator (fra 1.4).
Tvillinggaard, Jessie; Nord/Syd koordinator (til 31.3).
Holm, Jacob; studentermedhjælp.

VIP, ekstern finansieret
Salih, Muhammed; gæsteprofessor.

Grundforskningscentre ved Københavns Universitet

Polis Centeret

Oprettelse og formål

Polis Centeret (The Copenhagen Polis Centre) er et forskningscenter under Danmarks Grundforskningsfond, oprettet for en femårig periode (sept. 1993-sept. 98) med en bevilling på 8 millioner kr. og forlænget med virkning fra sept. 1998 frem til sept. 2003 med en bevilling på 10,6 millioner kr. Centeret ledes af Docent dr.phil. Mogens Herman Hansen og er placeret på KUA under Det humanistiske Fakultetet.

Centerets formål er at beskrive den typiske oldgræske stats- og bosættelsesform: Polis (bystaten). På centeret skal der (for første gang nogen sinde) udarbejdes en registrant over alle kendte græske bystater i perioden ca. 600-300 f.Kr., og med udgangspunkt i denne registrant skal de accepterede teorier om den græske polis' fremvækst og karakter nyvurderes og revideres. Inklusive alle de græske kolonier i Middelhavs- og Sortehavsområdet var der i den nævnte periode nok henved 1500 græske bystater, men først når registranten er udarbejdet, vil man have et kvalificeret bud på, hvor mange bystater der var, hvor de lå, og hvor mange karakteristiska, de havde fælles.

For at sætte undersøgelsen af de oldgræske bystater ind i et større perspektiv vil de opnåede forskningsresultater blive sammenlignet med, hvad man ved om alle andre bystatskulturer, der har været i historien fra oldtiden til vore dage. Heller ikke her har man tidligere forsøgt at skabe sig et overblik over, hvor mange og hvilke bystatskulturer, der har været i verdenshistorien.

Undersøgelserne skal tjene til at belyse: (a) sammenhængen mellem statsdannelse og urbanisering, (b) principper og problemer i forbindelse med sammenslutningen af stater i statsforbund og sammenlægningen af stater i forbundsstater, (c) modsætningen mellem en historisk analyse baseret på den selvopfattelse, der findes i kilderne (grækernes egen opfattelse af polis) og en historisk analyse baseret på moderne begreber (antikhistorikernes opfattelse af bystatsbegrebet).

Arbejdet med registranten over samtlige bystater er opdelt i regioner (Arkadien, Attika, Boiotien o.s.v.) og 34 udenlandske forskere er tilknyttet Polis Centeret som medarbejdere på dette projekt.

Hvert år afholdes et eller flere symposier om de problemer, der behandles af Centeret. I disse symposier deltager alle Centerets indenlandske og de fleste af de udenlandske medarbejdere. Der har allerede været afholdt 6 symposier, hvis akter er udgivet af centeret i serien Historisk-Filosofiske Meddelelser fra Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. Centerets anden publikationsrække er samlinger af artikler udarbejdet af Centerets medarbejdere samt andre tilknyttet projektet. Artiklerne samles i bindene Papers from the Copenhagen Polis Centre og publiceres af tidsskriftet Historia (Stuttgart) i serien Einzelschriften; fire bind er publiceret. Centerets hovedpublikation, selve registranten og analysen af det indsamlede materiale, vil blive publiceret af Oxford University Press, formentlig i år 2002.

Aktiviteter i 1998

Arbejdet med registranten over samtlige bystater er nu fordelt på i alt 38 personer, heraf 34 udenlandske forskere, der er tilknyttet Polis Centeret som medarbejdere på projektet. Staben har i løbet af 1998 undergået følgende ændringer: Dr. Nigel Spencer har på grund af arbejdsløshed måttet forlade universitetsverdenen og Polis Centerets projekt. Dr. Richard Catling har overtaget Messenien, og til gengæld overdraget Lakedaimon til Dr. Graham Shipley, Leicester University. Prof. Stephen Mitchell, Swansea University, har overtaget Troas, og Prof. Hector Williams, Vancouver University, har overtaget Lesbos. Også Dr. Antony Keen har været nødt til at forlade professionen på grund af manglende ansættelse. Han har afleveret Lykien og Lilleasiens sydkyst, og hans arbejde med Karien er nu overtaget af Pernille Flensted-Jensen.

Samarbejdet med The Atlas of the Greek and Roman World, Chapel Hill NC, USA, forløber fortsat frugtbringende for begge parter, men Classical Atlas er (som venteligt) forsinket, og Polis Centeret kan først i løbet af sommeren og efteråret 1999 få de opdaterede korrekturtryk, som er forudsætningen for, at vi kan komme videre med den del af arbejdet.

Den 8. januar holdt Polis Centeret et symposium i Videnskabernes Selskab, hvor 9 specialister i folkeret, statsret, retshistorie, historie, sociologi, antropologi, renaissancefilologi og politologi diskuterede M.H. Hansens redegørelse for statsbe-

grebets historie og dets forhold til polisbegrebet. I forlængelse af symposiediskussionen færdiggjordes M.H. Hansen, Polis and City-State. An Ancient Concept and its Modern Equivalent, der i juni blev udgivet som Acts of The Copenhagen Polis Centre 5. På anbefaling af Prof. Pierre Vidal-Naquet, Centre Louis Gernet, Paris, vil denne monografi blive oversat til fransk og udgivet af forlaget Les belles Lettres, Paris, i år 2000.

Den 1.-4. april afholdt Centeret et symposium om den peloponnesiske region Arkadien. Symposiet var organiseret og ledet af Th. Heine Nielsen i samarbejde med Dr. James Roy, University of Nottingham. Emnet var økonomi, infra-struktur, tempelbyggeri og etnicitet i Arkadien, og regionen blev undersøgt som led i den udforskning af den hellenske regional-struktur, som også er et kernepunkt i Centerets arbejde. I samarbejde med James Roy, Nottingham, har Thomas Heine Nielsen afsluttet udgiverarbejdet på Defining Arkadia, Acts of the Copenhagen Polis Centre 6. Bindet udkommer sommeren 1999.

I løbet af året har P. Flensted-Jensen, Th. Heine Nielsen og M.H. Hansen skrevet og modtaget fra udenlandske forskere i alt 12 artikler til bind 5 i Papers serien: Further Studies in the Ancient Greek Polis, som vil blive udgivet af Flensted-Jensen og udkomme i løbet af efteråret 1999.

Pernille Flensted-Jensen, Mogens Herman Hansen og Thomas Heine Nielsen har udarbejdet en registrant over samtlige attestationer af polis i græske indskrifter fra arkaisk og klassisk tid (i alt over 1000 forekomster). Registranten benyttes i to af de artikler, der publiceres i CPCPapers 5.

Den 15.12 forsvarede Pernille Flensted-Jensen sin ph.d.-afhandling: The Poleis of the Chalkidic Pensinsula until the Macedonian Conquest. Hun har i februar 1999 fået tildelt graden.

M.H. Hansen har skrevet to bidrag til, samt arbejdet på, organisationen af Polis Centerets næste store symposium, der vil blive afholdt i Carlsberg Akademi i dagene 5.-9.1.1999. Dels (a) en generel introduktion til hele bindet med behandling af begreberne by, stat, bystat og bystatskultur; og dels (b) en beskrivelse af de hellenske bystater fra ca. 750 f.Kr. til ca. 550 e.Kr. Symposiets emne er en komparativ undersøgelse af 28 forskellige bystatskulturer, som spænder fra Malaj bystaterne i Sydøstasien til aztekerne og mayaerne i Mesoamerika, og fra sumererne i 4-3 årtusind f.Kr til Swahili bystaterne i Kenya og Tanzania, der eksisterede frem til midten af det 19. århundrede.

Tobias Fischer-Hansen fuldførte arbejdet med den arkæologiske og urbanistiske side af registranten over poleis i Syditalien og på Sicilien. I foråret 1999 sammenskrives teksten til dette kapitel af OUP publikationen og samarbejdes med Carmine Ampolo's behandling af de litterære og epigrafiske kilder til samme regioner.

Tre studerende skriver fortsat speciale i tilknytning til Polis Centeret: Helle Gjellerup (om Aristoteles' samling af 158 forfatningsbeskrivelser sammenlignet med hans almene analyse af polis i Statslæren), Bjørn Paarmann (om toponymer versus ethnika i Det Deliske Søforbunds tributlister) og Adam Schwartz (om den idealpolis, som Aristoteles skitserer i Politikken Bog 7 og 8).

Med henblik på magisterkonferens arbejder Rune Frederiksen med to større studier i det græske teater: (a) et studie af det hellenistiske teaters arkitektur (b) en sammenligning af en registrant over samtlige græske teaterbygninger med alle de teatre der er belagt i litterære og epigrafiske kilder.

Mogens Herman Hansen

Stab

I København

Fischer-Hansen, Tobias; mag.art. (forskningslektor, juni-august).

Flensted-Jensen, Pernille; cand.mag. (ph.d-studerende, fra 15.6 forskningsadjunkt).

Frederiksen, Rune; cand.phil. (sekretær).

Hansen, Mogens Herman; docent dr.phil. (centerleder).

Nielsen, Thomas Heine; ph.d. (forskningslektor).

Ved UCL, London University

Hornblower, Simon; prof. (medforfatter og medudgiver af publikationen til OUP).

Søren Kierkegaard Forskningscenteret

Generelt

Søren Kierkegaard Forskningscenteret (SKC) blev oprettet ved kontrakt i december 1993 ved Københavns Universitet, finansieret af Danmarks Grundforskningsfond med en femårig bevilling. Ifølge kontrakten er SKC organisatorisk knyttet

til Institut for Systematisk Teologi ved Det teologiske Fakultet. SKCs leder er Niels Jørgen Cappelørn.

SKC, der påbegyndte sin virksomhed den 1. januar 1998, har indtil december 1998 til huse på 4. sal i Købmagergade 46, hvor det råder over 20 arbejdspladser.

Forskningsvirksomhed

SKCs tværfaglige forskningsvirksomhed består af to hovedfelter og kan beskrives som en elipse med to brændpunkter. Det ene udgøres af Kierkegaardforskning, det andet af editionsfilologisk forskning.

Kierkegaardforskningen

Til – sammen med SKCs leder – at udfærdige en samlet forskningsplan og pege på de forskere, der skal knyttes til den, er der nedsat en internationalt sammensat, videnskabelig komité med professor i teologi ved Joh. W. Goethe Universitetet i Frankfurt, Hermann Deuser som formand. De øvrige medlemmer er professor i filosofi ved Calvin College, Michigan, C. Stephen Evans; professor emeritus i filosofi ved universitetet i Oslo, Alastair Hannay og professor i historie ved Connecticut College, New London, Connecticut, Bruce Kirmmse.

I henhold til denne forskningsplan koncentrerer SKC især sin forskning om filosofisk og teologisk antropologi, etik og hermeneutik; men det vil også fremme forskning inden for metafysik, æstetik, litteraturteori, sociale, politiske og historiske studier.

I 1998 har følgende forskere opholdt sig ved Centeret

Stacey E. Ake, USA (f. 1965). Ph.d. (biologi) ved The Pennsylvania State University: Ph.d. (filosofi) fra The Pennsylvania State University på afhandlingen "Against the Monolith(s): The Quest for Individuality within the Evolutionary Matrix", der udkommer i 1999. Gæsteforsker ved SKC, projekt: "An analysis of Kierkegaard's unpublished text The Book on Adler using the insights of Jonathan Edwards as found in Edwards' 1746 treatise The Religious Affections".

Jacob Bøggild, Danmark (f. 1963). Cand.mag. Ph.d. (litteratur) fra RUC på afhandlingen "Tænkningens Ironi. Kierkegaard læst retorisk", maj 1998. Tilknyttet SKC indtil maj 1998.

Niels Nymann Eriksen, Danmark (f. 1966). M.Phil., Cambridge University, 1994, cand.theol., University of Copenhagen, 1995. Ph.d. studerende ved Cambridge Universitet, 1995-96. Fra januar 1997 til december 1998, ph.d.-studerende ved SKC. Ph.d. (teologi) fra Cambridge University på afhandlingen "Kierkegaard's Category of Repetition. A Reconstruction", december 1998.

Darío González, Argentina (f. 1962). Ph.d. (filosofi) fra Det teologiske Fakultet ved Københavns Universitet på afhandlingen "Idéalité et détermination. Étude sur Kierkegaard", december 1997. Tilknyttet SKC fra januar 1996. Siden september 1998 ved SKC på et post.doc. stipendium fra C.O.N.I.C.E.T. (Argentina). Projekt: "Seeing/ Being Seen. The Order of Vision and the Idea of a Phenomenology of Subjectivity in Kierkegaard".

Zachary Price, USA (f. 1977). B.A., Stanford University, 1998. Fulbright stipendium til studier ved SKC, 1998-99. Projekt: "On Young Lukács on Kierkegaard: Hermeneutic Utopianism and the Problem of Alienation".

Ettore Rocca, Italien (f. 1966). Ph.d. (filosofi), Universitetet i Bologna. Post.doc. Fellow ved Universitetet i Bologna. Tilknyttet SKC i januar og fra maj – juli 1998. Projekt: "An essay on Kierkegaard's concept of silence, from the demonic to divine silence. In addition a study on the role of the image and the ritual in Kierkegaard's late discourses". Italiensk oversættelse og udgivelse af "Sygdommen til Døden".

Oversættelse og udgivelse af Kierkegaards opbyggelige taler til italiensk "Il giglio nel campo e l'uccello nel cielo. Discorsi 1849-1851" (1998).

Pia Søltoft, Danmark (f. 1963). Cand.theol., Københavns Universitet. Ansat ved SKC som ph.d.-studerende 1995-97. Ph.d. (teologi) fra Det teologiske Fakultet, ved Københavns Universitet, på afhandlingen "Svimmelhedens Etik. Om forholdet mellem subjektivitet og intersubjektivitet i Kierkegaards forfatterskab belyst udfra en dialogfilosofisk indfaldsvinkel", der udkommer i 1999.

Bronislaw Swiderski, Polen (f. 1946). Tilknyttet SKC siden 1. februar 1998. Projekt: Oversættelse af Søren Kierkegaard tekster til polsk.

Brian Söderquist, USA (f. 1966). M.A.R. (religionsfilosofi), Yale University, 1994. Ph.d.-studerende ved University of Minnesota, Scandinavian Department. Ph.d.-studerende ved SKC fra november 1998. Stipendium til studier ved SKC: Aurelia Hooker Fellowship at Yale, Rebild Society Scholarship (1998-99). Projekt: "The Aesthetic and the Eternal in Kierkegaard's Early Works".

Begonya Sàez Tajafuerce, Spanien (f. 1967). Ph.d. (filosofi) fra Universitat Autònoma de Barcelona. Fra april 1997 tilknyttet SKC finansieret af et spansk statsstipendium med henblik på oversættelse af Kierkegaard til spansk og udarbejdelse af en afhandling om "Kierkegaard and Language: Philosophy between Narration and System".

Oleg N. Terleev, Rusland, (f.1971). Ph.d.-studerende ved Moskva Statsuniversitet. Tilknyttet SKC fra 1. september 1997. Projekt: "Søren Kierkegaard and the West European aesthetical Tradition".

Den editionsfilologiske forskning

Denne forskning har til formål at tilvejebringe en ny, kritisk udgave af alt, hvad Kierkegaard har skrevet, kaldt "Søren Kierkegaards Skrifter", i bogform og i databaseversion.

Der er tale om en kommenteret udgave, hvor kommentarerne bliver trykt i separate bind. Kommentarerne skal være egentlige realkommentarer og ikke tolkende noter. Der er til udgaven knyttet en gruppe realkommentatorer og en gruppe konsulenter repræsenterende alle relevante fagområder.

"Søren Kierkegaards Skrifter" i bogform vil indeholde alle de trykte og utrykte skrifter, herunder artikler, journaler, notesbøger, løse papirer, breve og biografiske dokumenter samt Kierkegaards annotationer i egne og andres bøger. Som grundtekst for de trykte skrifter vælges Kierkegaards førstetryk.

"Søren Kierkegaards Skrifter" i databaseversion vil indeholde det samme som bogformen, men tillige forarbejderne til de trykte og utrykte skrifter samt en række "support files" og "resource files".

Edb har vist sig at være særdeles velegnet til at løse en række af de komplicerede tekstforhold, som ikke har kunnet løses tilfredsstillende i de tidligere udgaver af Kierkegaards værker og papirer. Den databaserede organisering af teksterne gør det muligt at visualisere både de almene og de specifikke problemer i det kierkegaardske tekst- og manuskriptmateriale; det gælder ikke mindst forarbejderne til de trykte og utrykte skrifter.

"Søren Kierkegaards Skrifter", der udkommer på G.E.C. Gads Forlag i København, består af flere sektioner: De trykte skrifter, inkl. artikler; de utrykte skrifter, inkl. artikler; journaler og notesbøger; løse papirer; breve og biografiske dokumenter; annotationer i Kierkegaards egne og andres bøger.

Udgavens redaktion består af Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Jette Knudsen, Johnny Kondrup, Alastair McKinnon og Finn Hauberg Mortensen. Til udgaven er endvidere knyttet de editionsfilologiske medarbejdere: Søren Bruun, Niels W. Bruun (fra 1. august) og Kim Ravn samt som kommentator Tonny Aagaard Olesen og som redaktionssekretær Christian Tolstrup. Herudover medvirker studenterhjælperne: Andreas Brigelsgaard, Christine Rørdam Thanning og Thomas Olander. Johnny Kondrup var ansat ved SKC indtil 30. juni; hvervet som ledende filolog blev herefter overtaget af Jette Knudsen.

Der har til dette udgivelsesprojekt været knyttet en konsulentgruppe bestående af: Direktør Iver Kjær, DSL, lektor Flemming Lundgreen-Nielsen og forskningsbibliotekar Erik Petersen.

Anden virksomhed

Niels Jørgen Cappelørn og Johnny Kondrup er medlemmer af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab; Johnny Kondrup er herudover tilsynsførende for udgaver af Johannes Ewald, Schack Staffeldt, Henrik Pontoppidan og Ernesto Dalgas i selskabet samt medlem af arbejdsgruppen i Nordisk Netværk for Editionsfilologer.

Joakim Garff er formand for, og Pia Søltoft, Søren Bruun og Tonny Aagaard Olesen er medlemmer af Søren Kierkegaard Selskabets bestyrelse.

Finn Hauberg Mortensen er formand for Det humanistiske Forskningsråd og for Lektoratudvalget.

Karsten Kynde forestår den elektroniske tilrettelæggelse af Henrik Pontoppidans romaner for DSL; er derudover medlem af arbejdsgruppen i Nordisk Netværk for Editionsfilologi.

Medarbejdere ved "Den Store Danske Encyclopædi": Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Johnny Kondrup og Finn Hauberg Mortensen.

Pia Søltoft: Underviser på Folkeuniversitetet, Københavns Universitet, i henholdsvis Systematisk Teologi og Søren Kierkegaards Forfatterskab.

Begonya Sàez Tajafuerce: Medredaktør og oversætter ved projektet: Kierkegaards værker på spansk i 14 bind, efter "Søren Kierkegaards Skrifter", ed. Trotta, Madrid.

Joakim Garff: Medvirket ved bedømmelsen af og opponeret den 20. maj ved Jacob Bøggilds ph.d.-afhandling "Tænkningens Ironi – Ironiens tænker. Kierkegaard læst retorisk", (RUC).

Joakim Garff: Medvirket ved bedømmelsen af

og opponeret den 25. november ved Uffe K. Jonas' ph.d.-afhandling "Verdensironikeren", (KUA).

Joakim Garff: Foråret 1998: Det teologiske Fakultet: Søren Kierkegaards forfatterskab.

Jon Stewart: Foråret 1998: Det teologiske Fakultet: Søren Kierkegaards forfatterskab.

Redaktion af tidsskrifter

Niels Jørgen Cappelørn er sammen med Hermann Deuser redaktør af "Kierkegaard Studies"; Joakim Garff er medredaktør af "Kierkegaardiana". Søren Bruun og Pia Søltoft er redaktionssekretærer ved tidsskriftet "Kierkegaardiana".

Begonya Sàez Tajafuerce er medlem af redaktionen af Søren Kierkegaard-monografi ved tidsskriftet "Enrahonar. Quaderns de Filosofia", Universitat Autònoma de Barcelona.

Interne Seminarer

Niels Nymann Eriksen: "Climacus' Notion of the Other", 16. marts 1998.

Jan Holmgaard: "Den ahistoriska historien. Till frågan om begynnelsen med utgångspunkt i den kierkegaardska ironin", 27. april 1998.

Begonya Sàez Tajafuerce: "NN: en litterær kritiker?", 6. april 1998.

Begonya Sàez Tajafuerce: "Myndighed i Kierkegaards etiske diskurs", 9. december 1998.

Oleg Terleev: "Kierkegaard og den vest-europæiske tradition", 9. marts 1998.

Konferencer

Stacey E. Ake: A Kierkegaardian View of the Evolution of Consciousness in a Psychiatric Context. Kierkegaard Psykiatriske Studiekreds, København, 26. januar 1998.

Stacey E. Ake: NorFa/Niels Bohr Institute Fellowship to attend The Spontaneous Order of Life, Second Copenhagen International Interdisciplinary School in the Biological Sciences at the Niels Bohr Institute, København, 10.-19. august 1998.

Niels Jørgen Cappelørn: The American Academy of Religion, Florida, USA, 21.-24. november 1998. Herunder foredraget: "Through Despair and Offence to Faith or The Religious and the Christian Stages according to Climacus and Anti-Climacus" i The Søren Kierkegaard Society USA, 20. november 1998.

Joakim Garff: Seminar i Reykjavik: "At sætte sit liv i værk. En biografisk introduktion til Kierkegaard", 18.-21. april 1998.

Joakim Garff: Seminar i Firenze og Rom: "Kierkegaard: A Man of Letters", 27.-31. marts 1998.

Joakim Garff: Konference i Wien: "Bio-graphie: Ein ästheticher Essay", 6.-9. juni 1998.

Joakim Garff: Internationalt forskerseminar ved SKC, København: "They await a Tyrant, whereas I await a Martyr", 6.-8. august 1998.

Jette Knudsen: "Genèses", Deuxième congrès international de critique génétique. Organisé par l'Institut des Textes et Manuscrits moderne (ITEM-CNRS), Paris, 9.-12. sept. 1998.

Jette Knudsen: "Vid Texternas vägskäl. Om valet av grundtext". Konference arrangeret af Nordisk Netværk for Editionsfilologer, Stockholm, 16.-18. okt. 1998.

Karsten Kynde: ALLC/ACH'98, Lajos Kossuth Universitetet i Debrechen, Ungarn, 5.-10. juli 1998.

Karsten Kynde: "Vid Texternas vägskäl. Om valet av grundtext". Konference arrangeret af Nordisk Netværk for Editionsfilologer, Stockholm, 16.-18. okt. 1998.

Jon Stewart: "Heiberg's Perseus and Kierkegaard's From the Papers of One Still Living", Søren Kierkegaard Seminar: "Og dog kan jeg ikke sige 'jeg'", Warszawa, 20.-21. maj 1998.

Jon Stewart: "A Case Study in Modern Philology: The New Edition of Kierkegaard's Writings", Centre for Hermeneutical Research (Budapest) and the Institut für Hermeneutik (Zürich), Conference: "Interpretation of Texts, Sacred and Secular, History and Theory", Piliscaba, Ungarn, 3.-5. september 1998.

Bronislaw Swiderski: Søren Kierkegaard Seminar: "Og dog kan jeg ikke sige 'jeg'", Warszawa, 20.-21. maj 1998.

Pia Søltoft: Kierkegaard-konference i Cambridge, med indlægget "Authority and Freedom", 3.-6. juni 1998.

Pia Søltoft: Nordisk Sommeruniversitets sommersession i Finland med indlægget: "Dannelse er, at leve poetisk ved at lade sig digte: Kierkegaards kritik af den romantiske ironi", 25. juli-1. august 1998.

Pia Søltoft: "A literary Review: The Social and the Ethical", 5.-7. august 1998.

Pia Søltoft: Konference i Neuensteddelsau, Tyskland over emnet Trinität, 13.-15. november 1998.

Begonya Sàez Tajafuerce: I Congreso Iberoamericano de Filosofía i Caceres og Madrid, Spa-

nien, med indlægget: "Autoridad y determinación en/del discurso ético", 22.-29. september 1998.

Begonya Sàez Tajafuerce: XX World Congress of Philosophy, Boston, USA, med indlægget: "Being educated (challenged) by Practical Philosophy: 'We want to see action!'", 9.-16. august 1998.

Begonya Sàez Tajafuerce: Internationalt forskerseminar ved SKC, København, med indlægget: "A Literary Review: A Rhetorical Experiment or 'Watchman, Hallo!'", 6.-8. august 1998.

Begonya Sàez Tajafuerce: Internationelt Konference "Kierkegaard and Freedom", Cambridge, UK, med indlægget: "Seduce me and set me free?", 3.-5. juli 1998.

Christian Tolstrup: Kierkegaard-konference i Cambridge, filosofi, 3.-5. juli 1998.

Christian Tolstrup: "Vid Texternas vägskäl. Om valet av grundtext". Konference arrangeret af Nordisk Netværk for Editionsfilologer, Stockholm, 16.-18. okt. 1998.

Formidling

Stacey E. Ake: Undervisning af amerikanske studerende på DIS om Søren Kierkegaard.

Niels Jørgen Cappelørn: 7 populærvidenskabelige foredrag om Kierkegaard.

Joakim Garff: 13 populærvidenskabelige foredrag om Kierkegaard fortrinsvis i Danmark.

Jon Stewart: "Kierkegaard and 19th Century Continental Philosophy", Faculty of Philosophy, József Attila University, Szeged, Ungarn, 7. november 1998.

Jon Stewart: "Kierkegaard and 19th Century Continental Philosophy", Faculty of Philosophy, University of Bucharest, Rumænien, 10. november 1998.

Jon Stewart: "Kierkegaard's Authorship", Academy of Economic Studies, University of Bucharest, Rumænien, 11. november 1998.

Pia Søltoft: Forårssemester: Undervisning på Åbent Universitet, "Det etiske i Kierkegaards forfatterskab".

Pia Søltoft: Forårssemester: Undervisning ved Folkeuniversitetet, "Indføring i Søren Kierkegaards Forfatterskab".

Pia Søltoft: Efterårssemesteret: Undervisning på Åbent Universitet, "Indføring i Søren Kierkegaards pseudonyme forfatterskab".

Pia Søltoft: Efterårssemester: Undervisning på Åbent Universitet, "Teologisk Etik".

Pia Søltoft: Efterårssemester: Undervisning på Folkeuniversitetet, "Kan kærlighed være pligt? Gennemgang af Kierkegaards 'Kjerlighedens Gjerninger'".

Pia Søltoft: Foredrag ved Handelshøjskolen i København, "Kierkegaards etik", 30. november 1998.

Pia Søltoft: 5 populærvidenskabelige foredrag om Kierkegaard.

Begonya Sàez Tajafuerce: "Søren Kierkegaard og den erotiske retorik", foredrag i Søren Kierkegaard Selskabet, 26. marts 1998.

"Søren Kierkegaards Skrifter"

Redaktionen: Niels Jørgen Cappelørn, Jette Knudsen, Joakim Garff, Johnny Kondrup, Alastair McKinnon og Finn Hauberg Mortensen.

Bd. 4 Gjentagelsen, Frygt og Bæven, Philosophiske Smuler, Begrebet Angest, Forord (april 1998).

Bd. K4 Kommentarer til Gjentagelsen, Frygt og Bæven, Philosophiske Smuler, Begrebet Angest, Forord (april 1998).

Bd. 5 Opbyggelige Taler 1843, Opbyggelige Taler 1844, Tre Taler ved tænkte Leiligheder (november 1998).

Bd. K5 Kommentarer til Opbyggelige Taler 1843, Opbyggelige Taler 1844, Tre Taler ved tænkte Leiligheder (november 1998).

Niels Jørgen Cappelørn

Stab

Årsværk
VIP: 7,8
TAP: 2,4

VIP, internt finansieret
Niels Jørgen Cappelørn; forskningsleder.
Finn Hauberg Mortensen; forskningsprofessor.
Johnny Kondrup; forskningslektor.
Joakim Garff; forskningslektor.
Jon Stewart; forskningslektor.
Jette Knudsen; ledende filolog.
Kim Ravn; editionsfilologisk medarbejder.
Søren K. Bruun; editionsfilologisk medarbejder.
Niels W. Bruun; editionsfilologisk medarbejder.
Karsten Kynde; datalogisk medarbejder.
Tonny Aagaard Olesen; realkommentator.
Christian Tolstrup; redaktionssekretær.

TAP, internt finansieret
Vivian Bentsen; administrativ medarbejder.

Publikationer

Ake S.E.: "Of Love and the Soul: Hints of Apuleius. in: The Sickness Unto Death" i Kierkegaardiana 19, København 1998.

Ake S.E.: "Kierkegaard the Teacher: 'The Wise Contradict Themselves'" in: Enrahonar. Revista de Filosofia de la Universitat Autònoma de Barcelona 1998.

Ake S.E.: "As we are, So we make": Life as Composition in Søren Kierkegaard and Dietrich Bonhoeffer. in: The Proceedings of "Søren Kierkegaard and His Role in the European Intellectual Life": International Seminar in Memory of Gregor Malantschuk, "Litopys" Publishing House, Lviv, Ukraine, 1998.

Ake S.E.: "And yet a braver then doth spring": The Heuristic Values of Works of Love in: Kierkegaard Studies. Yearbook 1998, Walter de Gruyter, s. 93-112, Berlin/New York, 1998.

Ake S.E.: "A Literary Paradigm for Healing through Collective Memory in Isabel Allende's The House of the Spirits." in: Memory, History and Critique: European Identity at the Millenium. Proceedings of the Fifth Conference of the International Society for the Study of European Ideas, University for Humanist Studies, Utrecht, Holland, August 19-24 1996 [CDROM], ISSEI/University for Humanist Studies & MIT Press, Cambridge, USA.

Ake S.E.: "Works of Love: A Look at Some of the Recent English-Language Secondary Literature" in Kierkegaard Studies. Yearbook 1998, Walter de Gruyter, s. 179-198, Berlin/New York, 1998.

Bruun S.: "Tekstredegørelse til Begrebet Angest" i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K4, s. 307-339, København 1998.

Bruun S.: "Tekstredegørelse til To opbyggelige Taler 1843" (sammen med Niels Jørgen Cappelørn) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 9-31, København 1998.

Bruun S.: "Tekstredegørelse til Tre opbyggelige Taler 1843" (sammen med Jette Knudsen) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 67-81, København 1998.

Bruun S.: "Tekstredegørelse til Fire opbyggelige Taler 1843" (sammen med Kim Ravn) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 123-133, København 1998.

Bruun S.: "Tekstredegørelse til To opbyggelige Taler 1844" (sammen med Niels Jørgen Cappelørn) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 181-191, København 1998.

Bruun S.: "Kommentarer til To opbyggelige Taler 1843" (sammen med Niels Jørgen Cappelørn) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 33-58, København 1998.

Bruun S.: "Kommentarer til Tre opbyggelige Taler 1843" (sammen med Niels Jørgen Cappelørn) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 81-119, København 1998.

Bruun S.: "Kommentarer til Fire opbyggelige Taler 1843" (sammen med Niels Jørgen Cappelørn) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 135-176, København 1998.

Bruun S.: "Kommentarer til To opbyggelige Taler 1844" (sammen med Niels Jørgen Cappelørn) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 193-224, København 1998.

Bruun S.: "Mennesket mellem oprindelighed og bestemmelse. Om viljens problem i Søren Kierkegaards opbyggelige Taler". i: Studier i Stadier, s. 153-164, red. af Joakim Garff, Tonny Aagaard Olesen, og Pia Søltoft, København 1998.

Bøggild J.: "The Fine Art of Writing Posthumous Papers – on the Dubious Role of the Romantic Fragment in the First Part of Either/Or" i Kierkegaardiana 19, København 1998.

Bøggild J.: "Redundansens Danser – Nogle Strøtanker om det Overflødige ved Kierkegaard". i: Studier i Stadier, s. 59-74, red. af Joakim Garff, Tonny Aagaard Olesen, og Pia Søltoft, København 1998.

Bøggild J.: "Playing Stranger; Works of Love Caught in the Act" i Kierkegaard Studies. Yearbook 1998, Walter de Gruyter, Berlin/New York 1998.

Bøggild J.: "Skyggen og den suveræne Fortæller" i BUM, 1-2/98, København 1998.

Bøggild J.: "The Sexton of Copenhagen – a Couple of Reflections on Kierkegaard's Conception of Language" i Enrahonar Revista de Filosofia, Spanien, 1998.

Cappelørn N.J.: "Gennem fortvivlelse og forargelse til troen eller Det religiøse og kristelige stadium ifølge Climacus og Anti-Climacus". i: Studier i Stadier, s. 136-152, red. af Joakim Garff, Tonny Aagaard Olesen, og Pia Søltoft, København 1998.

Cappelørn N.J.: "Kommentarer til Begrebet Angest" (sammen med andre) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K4, s. 341-530, København 1998.

Cappelørn N.J.: "Kommentarer til To opbyggelige Taler 1843" (sammen med Søren Bruun) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 33-58, København 1998.

Cappelørn N.J.: "Tekstredegørelse til To opbyg-

gelige Taler 1843" (sammen med Søren Bruun) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 9-31, København 1998.
Cappelørn N.J.: "Kommentarer til Tre opbyggelige Taler 1843" (sammen med Søren Bruun) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 81-119, København 1998.
Cappelørn N.J.: "Kommentarer til Fire opbyggelige Taler 1843" (sammen med Søren Bruun) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 135-176, København 1998.
Cappelørn N.J.: "Kommentarer til To opbyggelige Taler 1844" (sammen med Søren Bruun) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 193-224, København 1998.
Cappelørn N.J.: "Tekstredegørelse til To opbyggelige Taler 1844" (sammen med Søren Bruun) i Søren Kierkegaards Skrifter vol. K5, s. 181-191, s. 181-191, København 1998.
Cappelørn N.J.: "Kommentarer til Tre opbyggelige Taler 1844" i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, København 1998.
Cappelørn N.J.: "Kommentarer til Fire opbyggelige Taler 1844" i Søren Kierkegaars Skrifter bd. K5, s. 313-378, København 1998.
Cappelørn N.J.: "Tekstredegørelse til Fire opbyggelige Taler 1844" (sammen med Jette Knudsen) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 287-312, København 1998.
Cappelørn N.J.: "Kommentarer til Tre Taler ved tænkte Leiligheder" i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 405-465, København 1998.
Cappelørn N.J.: "Tekstredegørelse til Tre Taler ved tænkte Leiligheder" (sammen med Jette Knudsen) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 381-403, København 1998.
Cappelørn N.J.: "Fra Fraktur til Palatino. Om udgivelse og tilrettelæggelse af Søren Kierkegaards Skrifter" (sammen med Bent Rohde) i Grafiana. Årbog for Danmarks Grafiske Museum og Dansk Pressemuseum, s. 76-89, Odense 1998.
Garff J.: "Kommentarer til Frygt og Bæven" (sammen med Henrik Blicher) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K4, s. 101-167, København 1998.
Garff J: "The Eyes of Argus: The Point of View and Points of View on Kierkegaard's Work as an Author" i Kierkegaard: A Critical Reader, Oxford. s. 75-102, Blackwell Publishers 1998.
Garff J.: "'At skapa var mitt liv'. Problem och perspektiv i den kierkegaardska biografin" i Aiolos. Tidsskrift för litteratur, teori och estetik, nr. 6-7, s. 151-167, 1997-98.
Garff J: "'Produire fut ma vie' – problèmes et perspectives de la biographie de Kierkegaard", i Kierkegaard aujourd'hui. Recherches kierkegaardiennes au Danemark et en France. Actes du Colloque de la Sorbonne, 26 Octobre 1996, Odense 1998, s. 17-33.
Garff J.: "'My dear reader!' Kierkegaard Read with Restrained Affection" (japansk oversættelse) i Religion and Ethics – The Problem of Language by Kierkegaard's Existence, s. 86-107, red. af Kinya Masugata, Japan 1998.
Garff J.: "'Grinets Martyr'. Litterær rivalisering og symbolsk vold i Kierkegaards sammenstød med Corsaren" i Teologien i samfundet. Festskrift til Jens Glebe-Møller, København 1998.
Garff J.: "Bagved Øiet ligger Sjælen som et Mørke" og "Episoder af Søren Kierkegaard Selskabets historie" (sammen med Tonny Aagaard Olesen), i Studier i Stadier, s. 12-28, s. 195-255, red. af Joakim Garff, Tonny Aagaard Olesen, og Pia Søltoft, København 1998.
González D.: "La voix transfigurée" i Kierkegaard aujourd'hui, s. 125-141, red. af Jacques Caron, Odense 1998.
González D.: "Poetics and the Being of Love" i Kierkegaard Studies. Yearbook 1998, s. 129-146, Walter de Gruyter, Berlin/New York 1998.
González D.: "Borges et l'économie des idées" i Variaciones Borges, 7, Aarhus 1998, s. 28-49.
González D.: Essai sur l'ontologie kierkegaardienne. Idéalité et détermination, Editions L'Harmattan, Paris 1998. Forord af Jacques Colette.
Knudsen J.: "Tekstredegørelse til Frygt og Bæven" (sammen med Henrik Blicher) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K4, København 1998.
Knudsen J.: "Tekstredegørelse til Philosophiske Smuler" (sammen med Johnny Kondrup) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K4, København 1998.
Knudsen J.: "Tekstredegørelse til Tre opbyggelige Taler 1843" (sammen med Søren Bruun) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, København 1998.
Knudsen J.: "Tekstredegørelse til Tre opbyggelige Taler 1844" (sammen med Kim Ravn) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, København 1998.
Knudsen J.: "Tekstredegørelse til Fire opbyggelige Taler 1844" (sammen med Niels Jørgen Cappelørn) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, København 1998.
Knudsen J.: "Tekstredegørelse til Tre Taler ved tænkte Leiligheder" (sammen med Niels Jørgen Cappelørn) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 381-403, København 1998.

Kondrup J.: "Tekstredegørelse til Philosophiske Smuler" (sammen med Jette Knudsen) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K4, s. 171-196, København 1998.

Kondrup J.: "Tekstredegørelse til Forord" (sammen med Kim Ravn) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K4, s. 533-563, København 1998.

Kondrup J.: "Kommentarer til Forord" i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K4, s. 565-627, København 1998.

Kondrup J.: "The Editor as Interpreter" i Kierkegaard Studies. Yearbook 1998, Walter de Gruyter, s. 369-378, Berlin/New York 1998.

Kynde K.: "Interconnecting Textual Layers" i Kierkegaard Studies. Yearbook 1998, Walter de Gruyter, s. 379-335, Berlin/New York 1998, også i ALLC/ACH '98. Conference Abstracts, Lajos Kossuth University, Debrechen, Hungary, 1998, s. 105-108, http: //www.arts.klte.hu/allcach98/abst/abs27.htm.

Olesen T. Aa.: "Kommentarer til Philosophiske Smuler" (med andre) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K4, s. 169-304, København 1998.

Olesen T. Aa.: "Episoder af Søren Kierkegaard Selskabets historie", (sammen med Joakim Garff) og "Et halvt århundrede med tryk på. Søren Kierkegaard Selskabets publikationer". i: Studier i Stadier, s. 195-255, s. 256-299, red. af Joakim Garff, Tonny Aagaard Olesen, og Pia Søltoft, København 1998.

Ravn K.: "Tekstredegørelse til Forord" (sammen med Johnny Kondrup) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K4, s. 533-563, København 1998.

Ravn K.: "Tekstredegørelse til Fire opbyggelige Taler 1843" (sammen med Søren Bruun) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s, 123-133, København 1998.

Ravn K.: "Tekstredegørelse til Tre opbyggelige Taler 1844" (sammen med Jette Knudsen) i Søren Kierkegaards Skrifter bd. K5, s. 227-236, København 1998.

Stewart J.: "Hegel als Quelle für Kierkegaards Wiederholungsbegriff" i Kierkegaard Studies. Yearbook 1998, s. 302-317, Walter de Gruyter, Berlin/New York 1998.

Stewart J.: (ed.): The Debate Between Sartre and Merleau-Ponty, Evanston, IL: Northwestern University Press 1998.

Stewart J.: "Philosophy and Political Engagement: Letters from the Quarrel Between Sartre and Merleau-Ponty". i: The Debate Between Sartre and Merleau-Ponty, Evanston, IL.: s. 327-354,Northwestern University Press 1998.

Stewart J.: (ed.). The Phenomenology of Spirit Reader: Critical and Interpretative Essays, Albany, New York: SUNY Press 1998.

Stewart J.: "Hegel's View of Moral Conscience and Kierkegaard's Interpretation of Abraham" in Kierkegaardiana 19, s. 58-80, København 1998.

Stewart J.: "Kierkegaard as Hegelian" i Enrahonar. Revista de Filosofia, Spanien 1998.

Swiderski B.: "Przedmowa do Wstepu" i ResPublica Nowa, 5/116, s. 86-87, Warszawa 1998.

Swiderski B.: "Przedmowa – i nic wiecej" i Literatura na Swiecie, 7-8, s. 220-227, Warszawa 1998.

Swiderski B.: (overs. fra dansk til polsk:) S. Kierkegaard, Afsluttende Uvidenskabelig Efterskrift: Indledning, ResPublica Nowa No 5/116, s. 87-91,Warszawa 1998.

Swiderski B.: Replika Kierkegaarda (Kierkegaards Replik), foredrag holdt på S. Kierkegaard Seminar, Warszawa, 20-21 mai 1998.

Swiderski B.: (overs. fra dansk til polsk:) S. Kierkegaard, Afsluttende Uvidenskabelig Efterskrift; Teksty Drugie, IBL PAN, No 4 (52), s. 215-220, Warszawa 1998.

Swiderski B.: (overs. fra dansk til polsk:) S. Kierkegaard, Forord, (Forord, samt I og II), Literatura na Swiecie, No 7-8 (324-325), s. 4-219, Warszawa 1998.

Swiderski B., Alex B.,: Søren Kierkegaard, Zycie Prawdziwe (Søren Kierkegaard, An Authentic Life), s. 74-75, Forlaget Vocatio, Warszawa 1998.

Søltoft P.: "Det etiske hos Kierkegaard" i Præsteforeningens Blad, s. 185-194, København 1998.

Søltoft P.: "Svimmelhedens etik" i Filosofi & Samfunn, red. af Finn Jor, Kristianssand: s. 175-183, Norwegian Academic Press 1998.

Søltoft P.: "The Presence of the Absent Neighbor i Works of Love" i Kierkegaard Studies. Yearbook 1998, s. 113-128, Walter de Gruyter, Berlin/New York 1998.

Søltoft P.: "Den enkelte og den anden". in: Studier i Stadier, s. 117-136, red. af Joakim Garff, Tonny Aagaard Olesen og Pia Søltoft, København 1998.

Tajafuerce B.S.: "Kierkegaard: Den etiske forførelse". i: Studier i Stadier, red. af Joakim Garff, Tonny Aagaard Olesen, og Pia Søltoft, København 1998.

Tajafuerce B.S.: "Works of Love: Modernity or Antiquity?" i Kierkegaard Studies. Yearbook 1998, s. 60-76. Walter de Gruyter, Berlin/New York 1998.

Tajafuerce B.S.: "Recent Spanish and Italian Lite-

rature on Works of Love" i Kierkegaard Studies. Yearbook 1998, s. 199-212, Walter de Gruyter, Berlin/New York 1998.

Tajafuerce B.S.: "Søren Kierkegaard and the ethical seduction: 'Yours I am, yours, yours, your curse'". i: The Proceedings of "Søren Kierkegaard and His Role in the European Intellectual Life": International Seminar in Memory of Gregor Malantschuk, "Litopys" Publishing House, Lviv, Ukraine, 1998.

Tajafuerce B.S.: "Lectures de Kierkegaard" i Enrahonar. Revista de Filosofia, No. 29, Spanien 1998.

Tajafuerce B.S.: "Realidad y racionalidad kierkegaardianas: La curvatura ética de la subjetividad" i Revista de Filosofía, No. 16, 1998.

Tajafuerce B.S.: "Edition of a Kierkegaard Monography" i Enrahonar. Revista de Filosofia, Spanien 1998.

Tajafuerce B.S.: Anmeldelse af "Angoisse et communication chez Kierkegaard", af Jacques Caron i Kierkegaardiana 19, s. 153-154. København 1998.

Tajafuerce B.S.: Anmeldelse af "Kierkegaard frente al hegelianismo", af Jaime Franco Barrio i Enrahonar, Nr. 28, s. 200-201, 1998.

Tolstrup C.: "The Collapse of Dialogue". i: Contrast and Solutions in the Caucasus, s. 236-244, red. af Ole Høiris og Sefa Martin Yürükel, Århus 1998.

Tolstrup C.: "Væren og tro – at kende og at være kendt". i: Tillid og nærvær. Etik og menneskesyn i terapi, s. 48-65, red. af Jan Andreasen, København 1998.

Særlige administrative enheder

Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere (SKT)

Skolen for Klinikassistenter og Tandplejere (SKT), blev oprettet i 1972 og hører nu til Københavns Universitet.

SKT er knyttet til rektor som en særlig administrativ enhed og styres efter et af Undervisningsministeriet godkendt styrelsesregulativ (1996).

Skolens formål er at uddanne klinikassistenter og tandplejere i overensstemmelse med de til enhver tid gældende bestemmelser herom og i så snæver koordination med tandlægeuddannelsen som muligt.

Skolen ledes af en skolechef under ansvar overfor rektor i samarbejde med et skoleråd, et undervisningudvalg for tandplejeruddannelsen og et uddannelsesudvalg for klinikassistentuddannelsen.

Koordinationen mellem de forskellige odontologiske uddannelser sker på grundlag af samarbejdsaftale mellem SKT og SVF.

SKT betjenes i administrative anliggender af universitetets fællesområde.

Tandplejeruddannelsen

Uddannelsen, der er en mellemlang videregående uddannelse er fra 1996 normeret til 21/2 år og består af teoretisk, praktisk og klinisk undervisning på skolen, og giver ret til autorisation til selvstændig virksomhed som tandplejer (Lov om tandplejere, 1996).

Formålet med tandplejeruddannelsen er, at de studerende opnår teoretiske kundskaber, fagetisk og -kritisk holdning, samt praktiske og kliniske færdigheder, som kvalificerer dem til selvstændigt at varetage tandplejerens sundhedsfremmende, sygdomsforebyggende og terapeutiske opgaver i overensstemmelse med skiftende samfundsbehov. (Bekendtgørelse nr. 773 af 22.aug. 1996 § 1 stk.1).

Uddannelses- og erhvervsvejleder: Undervisningsassistent, aut. tandplejer (A) Lisbeth Vinterby.

Åben uddannelse

Under lov om åben uddannelse udbyder SKT: Suppleringskursus i teoretisk og klinisk odontologi samt et kursus i lokal analgesi til tandplejere med den 2-årige uddannelse.

I 1998 var 85 studerende tilmeldt suppleringskursus i teoretisk og klinisk odontologi, heraf har 81 afsluttet. 61 var tilmeldt og har bestået lokalanalgesi.

Klinikassistentuddannelsen

Med henvisning til Lov om erhvervsuddannelser, m.v. har Undervisningsministeriet under visse betingelser godkendt, at SKT meddeler den obligatoriske undervisning i Erhvervsuddannelsen til tandklinikassistent (EUKA).

Efter samarbejdsaftale med tekniske skoler, der udbyder uddannelsens TEK 2 var SKT alene om at udbyde de 3 obligatoriske skoleperioder (TEK 2, TEK 3 og TEK 4) øst for Storebælt.

SKT har ligeledes indgået samarbejdsaftale med Fællessekretariatet for Hovedstadens Tekniske Skoler.

Erhvervsuddannelsen til tandklinikassistent er normeret til 3 år vekslende mellem skole og praktik på et godkendt praktiksted.

Uddannelsens formål er, at eleven gennem skoleundervisning og praktikuddannelse opnår kompetence som tandklinikassistent. (Bekendtgørelse nr.: 601 af 27. juni 1996).

Til elever, der gennemfører en skoleperiode på tilfredsstillende måde udstedes et bevis, mens elever, der ikke kan opnå bevis, tildeles en vejledning.

Når eleven har gennemført alle tre skoleophold udstedes et Skolebevis.

Sammen med det Faglige Udvalg for Tandklinikassistentuddannelsen (FUTKA) udsteder skolen et Uddannelsesbevis til elever, der har gennemført den samlede skole- og praktikuddannelse.

Der blev i 1998 indgået 273 uddannelsesaftaler uden skolepraktikordning og 75 med, i alt 348 aftaler og udstedt 171 uddannelsesbeviser.

Skolen har tilforordnet ledende tandlæge P.T. Teglers og faglærer Marianne Jungstedt til Det lokale Uddannelsesudvalg, hvis medlemmer, udpeget af organisationerne er: Marianne Juul (HK), Henrik Lytsen (DTF), Else Manscher (KL) og Britt Sørensen (HK).

Uddannelses- og erhvervsvejledere: Faglærer, autoriseret tandplejer (A) Sanne Christensen og faglærer, klinikassistent Jenny Meyer.

Skolepraktik (SKP)

Skolen udbyder Skolepraktik (SKP) for elever, der ikke har kunnet opnå en ordinær praktikaftale på arbejdsmarkedet, og som i øvrigt opfylder bestemmelserne herom.

Skolen modtog i 1998 67 elever til SKP, hvis praktiske del finder sted på Panum Instituttets tandklinikker og ved virksomhedsforlagt undervisning.

Heraf har 11 fået uddannelsesaftale i 1998, og 4 har meldt sig ud.

Anden virksomhed

Nordplus: Udvekslingsaftalen med tandhygienistutbildningen (Vårdhögskolan) i Stockholm er fortsat, idet SKT har udvekslet en studerende herfra med 3 studerende fra Stockholm.

Monrad A., MPH-uddannelsen ved Det sundhedsvidenskabelige Fakultet, Masterafhandling: Lighed i sundhed og adgang til sundhedsvæsnet. København juni 1998.

Monrad A., Studiebesøg på Tandlægeskolen og Tandplejerskolen. Lissabon, Portugal marts 1998.

Monrad A. og Nørmark S., Kursus: Personalepolitik i strategisk perspektiv. Finansministeriet oktober 1998.

Nørmark S., Eksamen i International pædagogik og udviklingsstudier (11/2 årsværk) ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, Københavns Universitet. Hovedopgaver: Tandsundhedsuddannelser og undervisning i Tanzania. En analyse med særlig fokus på undervisningen i tandsundhedsfremme, samt Tandsundhedsadfærd blandt sierra leonske børn, lærere og sundhedsarbejdere i kulturelt perspektiv. En analyse af tandsundhedsrelaterede kundskabers, holdningers, vaners og færdigheders sammenhæng med socialisation, opdragelse og undervisning, eksemplificeret ud fra en prospektiv undersøgelse.

Nørmark S., Deltog i Dansk Tandlægeforenings 125-års jubilæumskonference, Århus 6.-7. november 1998.

Nørmark S., Rådgiver for DANIDA/The Joint Venture, Royal Dental College, University of Aarhus and DanEduc a/s, i relation til The Rural Oral Health Centre of Southern Thailand.

Nørmark S., Er tilknyttet "WHO Collaborating Centre for Community Oral Health Programmes and Research", Tandlægeskolen, Københavns Universitet.

Nørmark S., Er rådgiver vedrørende uddannelsen til kigutigissaasoq (grønlandsk tandplejer) for Direktoratet for Sundhed, Miljø og Forskning i Grønland.

Schou L., Videnskabelig konsulent ved Department of Community Dental Health, University of Toronto, Canada.

Schou L., Referee for Community Dentistry and Oral Epidemiology, Munksgaard, København.

Schou L., Videnskabelig konsulent for: I) Oxford University Press, Oxford, England., II) Munksgaard, København, III) Tandlægebladet, Dansk Tandlægeforening.

Schou L., Editorial Board member og referee for Community Dental Health, FDI Press, London, England.

Schou L., Associate Editor for European Journal of Dental Education.

Schou L., Referee for: Health Education Research, IRL Press, Oxford, Washington D.C.

Schou L., Referee for: Journal of the Institute of Health Education. Manchester, UK.

Schou L., Har deltaget i Organisatorisk Forum – Ubevidste processer i Organisationen. Dansk Industri. København, jan. – dec.

Schou L., Deltog i TP-lærerbesøg i Lissabon. April 1998

Schou L, Qvist, V og Nordvig, M var inviteret til og deltog i Europæisk Workshop i Mechanic plaque control. Münchenwiler, Schweitz. Maj 1998.

Schou L., Deltog i International Dental Hygieine Conference i Florence, Italy. Juli 1998.

Teglers P.T., Kursussekretær og underviser ved 2 AMU-kurser i: Assistance ved kirurgisk behandling for klinikassistenter afholdt på Kirurgisk afdeling, Tandlægeskolen, SVF, KU.

Teglers P.T., Kursussekretær og underviser ved AMU-kursus i Røntgenteknik for klinikassistenter afholdt på Radiologisk afdeling, Tandlægeskolen, SVF, KU.

Teglers P.T., Kursusgiver, – sekretær og underviser på 2 opskolingskurser for statsansatte tandklinikassistenter afholdt på SKT og Tandlægeskolen, SVF, KU. (Forsvaret samt ansatte på SKT/ Tandlægeskolen).

Teglers P.T. og Hørsted M., Konsulenter for Dansk Tandlægeforening (DTF), kursusnævnet vedrørende lærebøger for tandklinikassistentelever.

Teglers P.T., Konsulent for uddannelsesnævnet for Handels- og Kontorområdet vedrørende udvikling af undervisningsprogram for opskoling i aftrykstagning & ortodonti for tandklinikassistenter.

Teglers P.T., Konsulent for det faglige udvalg ved Erhvervsuddannelser til Tandklinikassistent (FUTKA) vedrørende udarbejdelse af forslag til eksamen for tandklinikassistenteleverne fra 1997.

Skolechef, tandlæge, A.C. Løgstrup

Stab

Årsværk
VIP: 34,95
TAP: 19,50

VIP

Skolechef
Løgstrup, Anders Christian: tandlæge.

Ledende tandlæger
Nørmark, Sten; ph.d., exam. int.pæd. (orlov til 30.6.98).
Schou, Lone; ph.d., Ph.D (EDIN) (1/2 orlov).
Thorpen, Poul Teglers.

Tandlæger
Forsberg, Lone (fratrådt31.3.98).
Junggren, Lotte (fratrådt 31.3.98).
Lilja, Brit Maj (fratrådt 31.5.98).
Qvist, Vibeke.

Psykologer
Madsen, Lene; cand.psych.
Monrad, Anette; cand.psych., MPH.

Undervisningsassistenter, tandplejere
Døi, Jørn P. (fratrådt 1.6.98.).
Hein-Hansen, Liselotte.
Jacobsen, Anette (ansat 1.9.98).
Larsen, Anette (ansat 1.9.98).
Lee, Kristian (ansat 1.9.98).
Lipski, Aniceta.
Nordvig, Marianne.
Pedersen, Eva Lis.
Steensen, Dorthe.
Vinterby, Lisbeth.

Faglærere
Abildgaard, Vicki.
Bendsen, Gitte Lis.
Bjørling, Sharon.
Brincker, Jane.
Christensen, Sanne.
Fürstnow, Marianne C.
Graversen, Kurt Graves.
Greve, Kirsten Hildebrandt.
Hall, Lone.
Hansen, Ulla Eilsø.
Helin, Charlotte (ansat 1.4.-31.10.98).
Jensen, Inge-Lise.
Jungstedt, Marianne Grete.
Linneballe, Susanne.
Lorenzen, Lena S.
Lukowski-Nielsen, Doris.
Madsen, Inger.
Meyer, Jenny.
Møllnitz, Susanne.
Nielsen, Bodil Hoier.
Nyholm, Kirsten.
Ottesen, Susanne.
Parsner, Conni.
Rasmussen, Jytte.
Rasmussen, Susan M.
Struve, Nina.
Torstensen, Leila Stilund.
Wallin, Lise.
Ziska, Maud.

TAP

Udviklingskoordinator
Pipenbring, Pia (fratrådt 31.8.98).

Ekspeditionssekretær
Jørgensen, Finn.

Fuldmægtig
Godiksen, Susse (orlov fra 12.11.98).

Overassistenter
Eyben von ,Vibeke (vikar 1.11.98-30.6.99).
Fuglevig, Marianne.
Madsen, Mette.
Skovgaard, Pia.
Svenningsen, Pia.
Wetterstein, Pia.

Assistenter
Andersen, Elisabeth Jahn.
Berthelsen, Grete (fratrådt 31.6.98).
Birch, Kristina K. (ansat 1.11.98).
Iversen, Inge Karin.
Jacobsen, Mona.
Jensen, Poul H. (fratrådt 31.8.98).

IT-medarbejder
Andersen, Henrik Debel (ansat 1.10.98).

Kontorbetjent
Kaas, Bettina.

Finmekanikere
Drewes, Paul (fratrådt 31.1.98).
Maagensen, Kim (ansat 1.5.98).

Klinikassistenter
Augustine, Linda (ansat 1.9.98).
Berger, Hanne.
Buss, Susanne.
Debus , Mette (ansat 1.9.98).
Dorph, Nevi (fratrådt 31.5.98).
Geertsen, Karina (fratrådt 31.8.98).
Hansen, Betina Berg Holm.
Henriksen, Asta.
Jensen, Ermelinda.
Jørgensen, Marianne B.
Larsen, Lissi.
Nobel, Gitte.
Pedersen, Birgit Bjergager.
Petersen, Joná (ansat 1.9.98).

Klinikmedhjælpere
Andersen, Ellen.
Bagger, Helle (fratrådt 31.1.98).
Bjørklund, Merete (ansat 1.5.98).
Janswell, Tina.
Jørgensen, Hanne (fratrådt 30.4.98).
Jørgensen, Jette (ansat 1.9.98).
Lydeking, Grethe.
Olsen, Geraldine.
Poulsen, Lone.

SKP:Klinikassistenter
Fuchs, Elisabeth.
Grønbech Kure, Esther.

Publikationer

Schou L.: Preventive dental care for elderly people. i: Textbook of Geriatric Dentistry., Holm-Pedersen P., Löe H., Munksgaard, København 1996.

Schou L., Locker D.: Principles of Oral Health Promotion. i: Community Oral Health., Pine C., Butterworth and Heinemann, London 1996.

Schou L.: Behavioral aspects of dental plaque control measuring: An oral health promotion perspective. i: Proceedings of the European Workshop on Mechanical Plaque Control., Lang N.P., Attström R., Löe H., Quintessenz Verlag, Berlin 1998.

Universitetets forskning

Æresdoktorer

Jon Bing

Doctor juris honoris causa

Juridisk æresdoktor, født 1944, professor ved universitetet i Oslo.

Jon Bing har siden 1971 været ansat ved Det juridiske Fakultet ved universitetet i Oslo, fra 1988 som professor. Jon Bings forskningsfelt er edb og jura, hvor han har været pioner i Norden, og hvor han frem for nogen har skabt og udviklet disciplinen Ret og informationsteknologi. Han har med sikkert blik identificeret og analyseret betydelige dele af de juridiske problemer, som informationsteknologien til stadighed giver anledning til og har ikke blot selv skabt megen forskning og udviklingsarbejde, men tillige inspireret mange andre ikke blot i sit hjemland, men i hele Norden, til forskning i dette væsentlige samfundsmæssige område.

Han må karakteriseres som en af få nordiske jurister, der er verdensberømt indenfor sit felt. Ved siden af en meget omfattende international videnskabelig produktion har han et betydeligt skønlitterært forfatterskab bag sig.

Professor Peter Blume foretager promotionen.

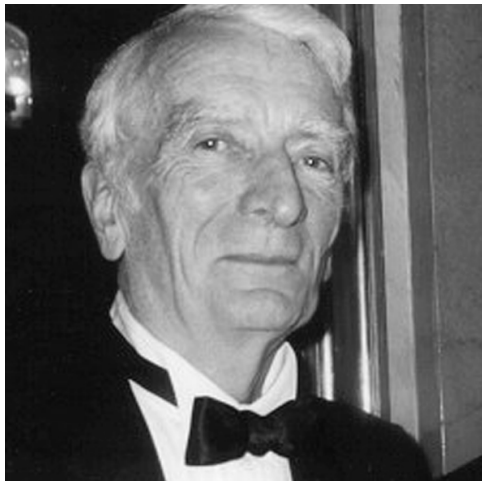

Foto: Helmer Bøving Larsen

Brendan A. Maher

Doctor philosophiae honoris causa

Filosofisk æresdoktor, født 1924 i England, professor ved Harvard University, USA.

Brendan A. Maher er psykolog med særlig interesse for udforskning af psykopatologi på et eksperimentelt empirisk grundlag. Han har siden 1955 boet i USA og har været ansat ved forskellige universiteter, for første gang knyttet til Harvard fra 1966. Hans store indsats har ligget i udviklingen af den kliniske psykologi på et eksperimentelt, empiriske grundlag, hvor hans psykopatologiske interesse særligt har udmøntet sig i publikationer indenfor skizofreniområdet.

Brendan A. Maher har i 32 år haft tilknytning til Københavns Universitet, idet han i 1966 på afdøde professor Lise Østergaards initiativ tilbragte et år her som gæsteprofessor og dermed lagde grunden til et stadigt frugtbart samarbejde, der senest har udmøntet sig i ophold her i 1996 og 1997 og et fortsat nært videnskabeligt samarbejde med københavnske forskere. Brendan A. Maher har lært sig dansk og har oversat Franz Froms doktordisputats "Om oplevelse af andres adfærd" til engelsk. Hans tilknytning til psykologi i København har muliggjort en fagligt værdifuld samarbejdsaftale med Harvard. Som underviser og kollega har hans internationalt anerkendte videnskabelige indsats været til stor inspiration for dansk psykologi.

Lektor Ingrid Leth foretager promotionen.

Robert T. Wilce

Doctor scientiarum honoris causa

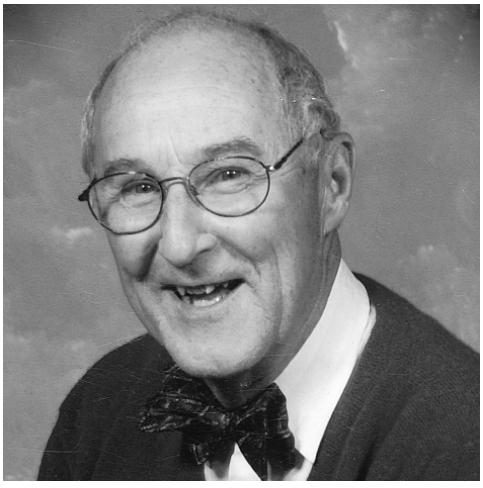

Fotograf: GSI-Foto, Darmstadt

Naturvidenskabelig æresdoktor, født 1924, professor (emeritus) ved University of Massachusetts.

Robert T. Wilce er botaniker og har i en menneskealder studeret marine, fastsiddende alger i arktiske egne. I 1950'erne undersøgtes især de canadiske kystområder, men fra 1960'erne arbejdede Wilce tillige sammen med danske forskere fra Københavns Universitets Arktiske Station i Disko Bugt området og i Thule området. Dette samarbejde er fortsat til i dag, indtil for nylig med Robert Wilce som aktiv dykker og algeindsamler i det iskolde arktiske havvand. Wilce formulerede i 1990 betydningsfulde hypoteser om Polhavets rolle som bro mellem Stillehavet og Nordatlanten og om oprindelsen af den nordatlantiske flora. Hypoteser, der med vægt indgår i kommende års undersøgelser. Robert T. Wilces forskningsindsats ligger i forlængelse af en lang dansk tradition for udforskning af de arktiske egnes botanik, hvilket gør tildelingen af den dansk æresdoktorgrad naturlig.

Professor Øjvind Moestrup foretager promotionen.

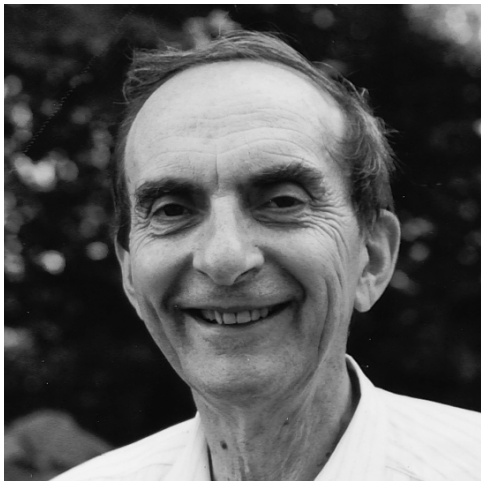

Gerald E. Brown

Doctor scientiarum honoris causa

Naturvidenskabelig æresdoktor, født 1926, professor ved State University of New York, Stony Brook.

Gerald E. Brown er teoretisk atomfysiker og har gennem en 40-årig videnskabelig karriere ydet afgørende bidrag til så at sige alle kernefysikkens og kerne-astrofysikkens områder.

Af ganske særlig betydning har været hans indsats ved – så at sige indefra – på mikroskopisk vis at karakterisere og beskrive tunge atomkerner.

Gerald Brown er almindeligt anerkendt som en af vor tids mest betydningsfulde kernefysiske teoretikere, hvis arbejder har haft stor betydning som inspirationskilde for yngre generationer af forskere.

Gerald E. Brown har haft en ganske særlig betydning for Københavns Universitet ved i 30 år at have været knyttet til NORDITA, Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik, hvor hans mikroskopiske tilgang til beskrivelsen af nukleare fænomener overfor Bohr og Mottelsons mere makroskopiske betragtningsmåde har skabt et usædvanligt frugtbart og inspirerende spændingsfelt af blivende betydning for yngre skandinaviske fysikere.

Professor Andrew D. Jackson foretager promotionen.

Doktorer

Doktorgrader konfereret i 1998	
Det teologiske Fakultet	1
Det juridiske Fakultet	1
Det samfundsvidenskabelige Fakultet	1
Det sundhedsvidenskabelige Fakultet	43
Det humanistiske Fakultet	7
Det naturvidenskabelige Fakultet	3
Doktorer	56

I afsnittet om doktorer indgår desuden tre biografier vedr. doktorgrader, der blev konfereret i 1997, men som ikke er medtaget i 1997-årbogen.

Doctor theologiae

Lic.theol. Bent Christensen

forsvarede den 4. september 1998 sin afhandling "Omkring Grundtvigs vidskab".

Officielle opponenter var: Anders Pontoppidan-Thyssen, Århus Universitet og Theodor Jørgensen, Københavns Universitet.

Graden blev konfereret den 5. oktober 1998.

Selvbiografi

Født 15. maj 1943 i Oreby, Sakskøbing landsogn, Sakskøbing kommune. Cand.mag. dansk/russisk ved Københavns Universitet 1968. § 2-tilladelse til præsteembede 1971. Lic.theol. ved Københavns Universitet 1985. Nuværende stilling og ansættelsessted: Sognepræst i Folkekirken, Lolland-Falsters Stift, Døllefjelde-Musse-Herritslev Pastorat.

Disputatsarbejdet

Mit Grundtvig-studium begyndte med Kaj Thanings bog "For menneskelivets skyld" (1971). Senere blev selve hans disputats fra 1963 en grundbog for mig: "Menneske først – Grundtvigs opgør med sig selv". Idet mit discipelforhold til Kaj Thaning dog efterhånden også – især på grundlag af forskellen i kirkesynet – fik en kritisk side. I 1978 besluttede jeg at gå i gang med et egentligt forskningsprojekt, og i 1985 fik jeg den teologiske licentiatgrad for afhandlingen "Fra drøm til program. Menneskelivets og dets verdens plads og betydning i N.F.S. Grundtvigs kristendomsforståelse fra Dagningen i 1824 over Opdagelsen i 1825 til Indledningen i 1832" (udg. 1987).

Allerede midt under arbejdet med den første afhandling besluttede jeg at følge den op med en undersøgelse, der specielt handlede om "N.F.S. Grundtvigs forhold til den erkendelsesmæssige side af det kristeligt nødvendige livsengagement". "Erkendelse", nærmere betegnet det at kende Gud gennem denne tilværelse, var jo kernen i licentiatstudiets resultat ("livsengagementets kristelige nødvendighed" eller "det kristeligt nødvendige livsengagement").

I disputatsen påvises det på den ene side, at en absolut topvidenskabelighed (af humanistisk-livstydende karakter) er det øverste lag i den altomfattende kultursammenhæng, Grundtvig drømte om og arbejdede for. Men på den anden side gøres der rede for, hvordan Grundtvig fra omkring 1835 mere og mere koncentrerer sig om det danske folkelivs bevarelse, opvækkelse, "levelse" og oplysning – med Grundtvig selv i centrum som den store kirkelige og folkelige "totaldigter".

Doctor juris

Lic.jur. Britta Kyvsgaard

forsvarede den 24. april 1998 sin afhandling "Kriminaliteten og dens udvikling i 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne".

Officielle opponenter var: Prof., fil.dr. Ulla Bondesen og prof., fil.dr. Jerzy Sarnecki.

Graden blev konfereret 16. juni 1998.

Selvbiografi

Født 29. januar 1947 i Tylstrup, Ajstrup sogn. Mag.art. (psykologi) og lic.jur. henholdsvis 1978 og 1984, begge ved Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Forskningsog dokumentationskonsulent i Justitsministeriet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omfatter tre værker:

1. "…og fængslet ta'r de sidste. Om kriminalitet, straf og levevilkår". Udgivet af Jurist- og Økonomforbundets Forlag i 1989. 192 sider.

2. "Ny ungdom? Om familie, skole, fritid, lovlydighed og kriminalitet". Udgivet af Jurist- og Økonomforbundets Forlag i 1992. 238 sider.

3. "Den kriminelle karriere". Under udgivelse af Jurist- og Økonomforbundets Forlag 1998. 254 sider.

Carlsbergfondet har ydet midlerne til den undersøgelse, førstnævnte bog omhandler, mens den anden bog er baseret på et stipendium fra Fonden af 1982. Den sidste bog er baseret på en undersøgelse, som Københavns Universitet har bevilget et seniorstipendium til, men også Statens

Samfundsvidenskabelige Forskningsråd har støttet denne undersøgelse.

Både undersøgelsen fra 1989 og den fra 1998 er baseret på oplysninger om registrerede lovovertrædere, mens den mellemliggende vedrører selvrapporteret kriminalitet blandt unge.

Samlet behandler de tre undersøgelser kriminaliteten og dens udvikling i 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne. I alle tre undersøgelser analyseres kriminalitetsfordelingen i forhold til lovovertrædernes køn, alder og sociale forhold, ligesom demografiske og sociale forskelle mellem dem, der begår lovovertrædelser, og den øvrige befolkning belyses. I alle tre undersøgelser påvises en tendens til øget social polarisering, idet forskellen mellem befolkningen og lovovertræderne tiltager i den undersøgte periode.

Doctores scientiarum socialium

Mag.art. Carsten Strøby Jensen
forsvarede den 6. november 1998 sin afhandling: "Arbejdsmarked og europæisk integration II – en sociologisk analyse af den europæiske models etablering i EU".

Officielle opponenter var: Prof. Peter Gundelach (Sociologisk Institut) og prof. Bernt Schiller (Historiska Institutionen, Göteborg Universitet).

Graden blev konfereret den 19. november 1998.

Selvbiografi
Født den 3. januar 1961 på Frederiksberg. Eksamen: Mag.art. ved Institut for Kultursociologi, Københavns Universitet, 1987. Nuværende stilling og ansættelsessted: Forskningslektor ved FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Disputatsarbejdet
"Arbejdsmarked og europæisk integration II – en sociologisk analyse af den europæiske models etablering i EU" (s. 5-550). Afhandlingen tager fat på spørgsmålet om etableringen af en europæisk social- og arbejdsmarkedsmodel. Dens problemstilling er at lokalisere årsagssammenhænge, der kan medvirke til at forklare den europæiske arbejdsmarkedsmodels historie og udvikling med udgangspunkt i sociologisk teoridannelse.

I afhandlingen analyseres den europæiske arbejdsmarkedsmodel som en institutionel orden, der er under etablering. Fokus er rettet mod at tilvejebringe forklaringer på den institutionelle ordens opståen, form og indhold.

Teoretisk knyttes der især an til tre typer af samfundsvidenskabelig teoridannelse. Dels sociologisk orienterede teorier om organisationers funktioner og udvikling; dels politisk/sociologiske teorier om karakteren af den europæiske integration i EU og endeligt teorier om de industrielle relationers karakter.

Empirisk baserer afhandlingens resultater sig på en række kvalitative interview med repræsentanter for de aktører, der er involverede i den institutionelle orden.

Arbejdet med afhandlingen er foretaget i regi af FAOS ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Doctores medicinae

Cand.scient. brygmester Henrik Aggerbeck
forsvarede den 30. oktober 1998 sin afhandling "Vaccination against Diphteria and Tetanus. Assays, Antigens, Adjuvants and Application".

Handlingen blev ledet af: Lektor, dr.med. Ole Marker.

Officielle opponenter var: Overlæge, dr.med. Keld Kjeldsen og prof., dr.med. Niels Høiby.

Graden blev konfereret den 4. november 1998.

Selvbiografi
Født i Slagelse. Eksamen: Cand.scient. med speciale i mikrobiologi under hovedfaget biokemi i 1980, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Sektorforsker, Statens Serum Institut.

Disputatsarbejdet
Disputatsen er baseret på syv tidligere publicerede arbejder og en sammenfattende oversigt udført på Statens Serum Institut i perioden 1989 – 1996. Formålet med studiet var at:

1. Udvikle metoder til at bestemme immuniteten mod difteri og tetanus.
2. Måle immuniteten 20 år efter primær vaccination.
3. Sammenligne revaccinationsresponset i mennesker med potencybestemmelser i dyremodeller.
4 Undersøge betydningen af vaccinesammensætning, dosis og administrationsmåde for effekt og bivirkningsgrad.

Baggrund: Difteri og tetanus forårsages af toksiner udskilt ved bakterielle infektioner med *Corynebacterium diphtheriae* eller *Clostridium teta-*

ni. Begge sygdomme kan helt forhindres ved vaccination med formalinafgiftet toksin (toxoid). På grund af ringe vaccinationsdækning og brug af lavpotente vacciner udbrød der i 1990'erne en difteriepidemi i Rusland, som i de efterfølgende år bredte sig til en række nabolande.

Metodeudvikling: Serologiske undersøgelser blev bl.a. foretaget ved en dobbelt-antigen fluorescensmetode til samtidig bestemmelse af difteri- og tetanusantistoffer. Princippet er, at specifikke IgG-molekyler skal binde til immobiliseret toxoid med den ene arm. Den anden arm skal binde difteri- eller tetanustoxoid mærket med forskellige lantanider for at få typespecifikke fluorescenssignaler, proportionale med de respektive antistofniveauer. Metoden har siden 1995 erstattet en biologisk neutralisationstest og herved årligt sparet 2.500-3.000 mus livet på Statens Serum Institut. Arbejdet med udvikling af alternative metoder blev i 1996 belønnet med Forsøgsdyrsprisen.

Immunitet: En sammenligning af antistofniveauet mod difteri blandt danske rekrutter i 1970 og 1992 viste et fald i beskyttelsesgraden fra 84% til 72%. Faldet kan tilskrives en ændring i børnevaccinations-programmet, hvor fire doser difteri-tetanus-kighostevaccine blev erstattet af tre doser difteri-tetanus-poliovaccine. For at opnå befolkningsimmunitet er det anslået, at 75% af den voksne befolkningsgruppe og 90% af børnene skal have et IgG-antistofniveau over 0,01 IU/ml. Som en konsekvens af den ringe immunitet blev børnevaccinationsprogrammet i 1996 udvidet med en difteri-tetanusboosterdosis givet i 5-års alderen, og tetanusvaccinen anbefalet ved ulykkestilfælde blev erstattet af en kombineret difteri-tetanusvaccine.

Kvalitetskontrol: Ét-trinsinjektionsmetoder til potencybestemmelse af vacciner i dyr, som krævet af den europæiske farmakopé, adskilte sig så meget fra et fuldt vaccinationsprogram, at resultatet ikke afspejlede kliniske forsøg med forskellige difteri-tetanusvacciner.

Vaccinefremstilling: For at begrænse bivirkningsrisikoen ved vaccinationer er det bedst at oprense et toksin inden formalinafgiftning for herved at undgå binding af uønskede proteiner fra kultursupernatanten til toxoidet.

Klinisk afprøvning: Intranasal revaccination af voksne gav trods højere antigendoser et lavere systemisk antistofrespons end en traditionel, parenteral, difteri-tetanusvaccine adsorberet til aluminiumhydroxid, og en vis risiko for immunopatologiske reaktioner kunne ikke udelukkes. En parenteral vaccine uden adjuvant og uden konserveringsmiddel gav det største antistofsvar og den laveste bivirkningsfrekvens. En calciumfosfatadsorberet vaccine viste samme effektivitet som en traditionel vaccine og tilsvarende få bivirkninger som en vaccine uden adjuvant, forudsat den anvendtes i en passende lav dosis.

Læge Inge Nordgaard Andersen

forsvarede den 20. februar 1998 sin afhandling "Colon as a digestive organ the importance of colonic support for energy absorption as small bowel failure proceeds".

Handlingen blev ledet af: Lektor, overlæge, dr.med. Vibeke Binder.

Officielle opponenter var: Overlæge, dr.med. Ib Hessov og lektor, overlæge, dr.med. Jørgen Rask Madsen.

Graden blev konfereret den 2. marts 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 923.

Overlæge Morten Birket-Smith

forsvarede den 13. marts 1998 sin afhandling "Somatoforme tilstande. En deskriptiv og sammenlignende undersøgelse af patienter med somatiske symptomer uden organisk grundlag".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Ralf Hemmingsen.

Officielle opponenter var: Prof., dr.med. Raben Rosenberg og prof., dr.med. Mogens Mellergård.

Graden blev konfereret den 18. marts 1998.

Af tilhørerne opponerede: Dr.phil. Gretty Milda.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 910.

Overlæge Jan Blaakær

forsvarede den 23. januar 1998 sin afhandling "The pituitary-gonadal function in postmenopausal women with epithelial ovarian tumors".

Handlingen blev ledet af: Overlæge, dr.med. Wiggo Fischer-Rasmussen.

Officielle opponenter var: Overlæge, dr.med. Anders Nyboe Andersen og prof., med.dr. Per Olof Janson.

Graden blev konfereret den 29. januar 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 909.

Læge Thue Bryndorf

forsvarede den 4. juni 1998 sin afhandling "Development and clinical studies of in situ hybridization techniques in prenatal diagnosis".

Handlingen blev ledet af: Lektor, dr.med. Erik Niebuhr.

Officielle opponenter var: Prof., dr.med. Karen

Brøndum-Nielsen og prof., dr.med. Steen Kølvraa.

Graden blev konfereret den 10. juni 1998.

Selvbiografi

Født i Helsingør. Eksamen: Cand.med. i 1986, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Kursusreservelæge, Gynækologisk-obstetrisk afdeling Y, Juliane Marie Centret, H:S Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af en oversigtsartikel og otte tidligere publicerede originalartikler. Arbejdet udgår fra Kromosomlaboratoriet, Afsnit for Klinisk Genetik, Juliane Marie Centret på Rigshospitalet. Arbejdet blev udført i perioden 1989-1996 på dette laboratorium samt på Lawrence Livermore National Laboratory, Livermore, Californien, USA samt Becton Dickinson Immunocytometry Systems, San José, Californien, USA.

En molekylærbiologisk teknik kaldet *in situ* hybridisering blev videreudviklet således, at den kan anvendes til hurtig fosterkromosomundersøgelse af udyrkede fostervands- og moderkageprøver. Hurtig diagnostik af Down's syndrom (mongolisme) og andre kromosomsygdomme blev hermed muliggjort. Den udviklede teknik blev afprøvet i to kliniske studier, hvor der blev foretaget såvel *in situ* hybridisering samt almindelig kromosomanalyse på henholdsvis 2.709 moderkageprøver og 2.000 fostervandsprøver. Derved blev det muligt at sammenligne resultaterne af *in situ* hybridiserings teknikken med almindelig foster-kromosomanalyse. Med visse undtagelser blev in *situ* hybridiseringsteknikken fundet diagnostisk anvendelig. Udviklingsarbejdet har medført, at det nu er muligt at tilbyde diagnostik af udvalgte kromosomfejl på 1 døgn i stedet for de $1^1/_2$-3 uger, som i de fleste tilfælde skal anvendes på almindelig foster-kromosomanalyse.

En teknik kaldet comparativ genomisk hybridisering, som er en videreudvikling af *in situ* hybridiseringsmetoden, blev anvendt til at forbedre præcisionen ved diagnostik af komplicerede fosterkromosomfejl. Arbejdet medførte, at det i visse tilfælde er blevet lettere at fastslå, om et barn vil blive kromosomsygt eller ej.

Læge Maria Elisabeth Christensen

forsvarede den 30. januar 1998 sin afhandling "The EGF receptor system in head and neck carcinomas and normal tissues: Immunohistochemical and quantitative studies".

Handlingen blev ledet af: Prof, dr.med. Mirko Tos.

Officielle opponenter var: Prof., dr.odont. Erik Dabelsteen og prof., dr.med. Karsten E. Jørgensen.

Graden blev konfereret den 9. februar 1998.

Selvbiografi

Født i København. Eksamen: Cand.med. i 1984, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Afdelingslæge, Øre-næse-halsafdeling F, HovedOrtoCentret, Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Disputatsen beskriver epidermal growth factor receptor (EGF receptor) og to af denne receptors ligander, transforming growth factor alpha (TGF-alpha) og epidermal growth factor (EGF) i relation til hoved-halscarcinomer samt korresponderende normalvæv. EGF og TGF-alpha er polypeptider med velkarakteriseret mitogen effekt i epitelialt væv. Den mitogene effekt udøves via binding til EGE receptoren. Da hoved-haiscarcinomer er epitelialt deriverede tumorer, har disputatsens formål været, at fokusere på EGF receptor systemet både immunhistokemisk og kvantitativt i forsøg på, at beskrive et biologisk system i disse tumorer og undersøge for kliniske og patologiske korrelater. De immunhistokemiske studier omfattede biopsier fra 55 pt., og demonstrerede receptorer og ligander i størstedelen af materialet i samme mønster som det væv, de er deriveret fra. Herefter udvikledes et enzyme-linked iminunosorbent assay (ELISA) til kvantitering af EGF receptoren i carcinomvæv og korresponderende normalvæv. I denne undersøgelse indgik 60 patienter. Der fandtes overekspression i tumorerne, men ingen kliniske eller patologiske korrelater, men øgede middelværdier med stigende tumorstørrelse og advanceret klinisk stadie. Der redegøres for begrænsninger i brugen af kvantitative assay bl.a. receptor heterogenisitet samt varierende stromal komponent. Endvidere viste gennemgang af øvrige kvantitative arbejder indenfor hoved-halscarci- nomer at definition af normalvæv samt receptorekstraktions procedure, havde afgørende indflydelse på graden og antallet af tumorer med receptoroverekspression, hvilket belyser nødvendigheden af standardisering.

Endnu et studie om EGF indholdet i spyt hos patienter strålebehandlet for oral cancer blev gennemført. EGF indholdet fandt signifikant efter endt strålebehandling. Fund, der kan bidrage til forståelsen af stråleinduceret mucositis.

Det sidste arbejde omfatter kortlægning af

TGF-alpha i normalvæv. Der blev anvendt immunhistokemi med såvel mono- klonale som polyklonale antistoffer. Resultatet fra denne undersøgelse er, at TGF-alpha er vidt udbredt i normalvæv, og ikke som tidligere antaget langt overvejende relateret til tumorvæv.

Læge Dina Cortes

forsvarede den 13. marts 1998 sin afhandling "Cryptorchidism – Aspects of pathogenesis, histology and treatment".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Flemming Skovby.

Officielle opponenter var: Prof., dr.med. Per Christoffersen og lektor, dr.med. Erik Niebuhr.

Graden blev konfereret den 19. marts 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 911.

Afdelingslæge Peter Damm

forsvarede den 25. september 1998 sin afhandling "Gestational diabetes mellitus and subsequent development of overt diabetes mellitus. A clinical, metabolic and epidemiological study".

Handlingen blev ledet af: Prodekan, prof., dr.med. Niels Juel Christensen.

Officielle opponenter var: Docent, med.dr. Ulf Hanson og overlæge, dr.med. Christian Binder.

Graden blev konfereret den 30. september 1998.

Selvbiografi

Født i København. Eksamen: Cand.med. i 1983, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Afdelingslæge, Obstetrisk Klinik, Juliane Marie Centret, Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

GDM udvikles hos 1-3% af alle gravide og karakteriseres ved en relativt nedsat insulinsekretion samt en graviditetsinduceret insulinresistens. Den cellulære årsag til insulinresistensen kendes ikke. Et afgørende trin for insulins cellulære effekt er bindingen af insulin til insulinreceptoren og den følgende aktivering af insulinreceptor tyrosinkinasen. Patogenesen til insulinresistensen ved GDM blev derfor undersøgt ved bestemmelse af insulinreceptorbinding samt receptor tyrosinkinaseaktivitet i skeletmuskelbiopsier fra raske gravide og kvinder med GDM. Der blev ikke påvist væsentlige defekter i receptorfunktionen ved GDM. Den cellulære årsag til insulinresistensen må derfor søges på et niveau efter aktiveringen af tyrosinkinasen. Efter fødslen normaliseres glukosetoleransen hos de fleste kvinder med GDM.

Tidligere studier, overvejende udført i populationer meget forskellige fra en dansk population, har dog vist, at disse kvinder har en betydelig risiko for senere udvikling af manifest diabetes. Vi ønskede derfor, at undersøge prognosen for kvinder med tidligere GDM med hensyn til udvikling af diabetes samt at identificere prædiktive faktorer for senere udvikling af diabetes hos disse kvinder. Kvinder, der i perioden 1978 til 1985 på Rigshospitalet, København havde diætbehandlet GDM, blev undersøgt ved en follow-up undersøgelse. Glukosetoleransen blev undersøgt hos i alt 241 kvinder (81% af GDM populationen) 2-11 år efter graviditeten. Abnorm glukosetolerans blev fundet hos 34.4% (3.7% IDDM, 13.7% NIDDM og 17% nedsat glukosetolerans (IGT)). I en kontrolgruppe havde ingen diabetes, men 5.3% IGT. Ved anvendelse af logistisk regressionsanalyse blev 3 forskellige prædiktive modeller for udvikling af manifest diabetes konstrueret. Følgende variable blev identificeret som uafhængige risikofaktorer for senere diabetesudvikling: Højt fasteglukose niveau ved diagnosen af GDM, fødsel mere end 3 uger før terminen, samt en abnorm glukosebelastning (OGTT) 2 måneder efter fødslen. Lav insulinsekretion på diagnosetidspunktet var ligeledes en uafhængig risikofaktor. Endelig var tilstedeværelsen af antistof mod betacellerne i de Langerhanske øer i pankreas (ICA) associeret til senere udvikling af IDDM. I et andet studie blev følgende teknikker; hyperinsulinæmisk euglykæmisk clamp, indirekte kalorimetri og infusion af tritieret glukose anvendt til at undersøge insulinfølsomheden hos glukosetolerante normalvægtige kvinder med tidligere GDM samt en kontrolgruppe. Kvinder med tidligere GDM havde nedsat insulinfølsomhed forårsaget af en nedsat insulinstimuleret non-oxidativ glukosemetabolisme i skeletmuskulatur. Aktiviteten af 3 nøgleenzymer i den intracellulære glukosemetabolisme (glykogensyntase, hexokinase og fosfofruktokinase) blev derfor undersøgt i skeletmuskel biopsier udtaget både basalt samt efter 3 timers hyperinsulinæmi, med det formål at lokalisere intracellulære defekter, der kunne forklare insulinresistensen. Ingen defekter i enzymaktiveringen blev påvist. Kvinder med tidligere GDM, havde også en relativt nedsat insulinsekretion, vurderet med en intravenøs glukosebelastning. En longitudinel undersøgelse af 91 kvinder med GDM viste en relativt nedsat insulin sekretion under OGTT i både graviditeten, barselsperioden samt 5-11 år herefter.

Denne oversigt har således vist, at selv normalvægtige glukosetolerante kvinder med tidligere

GDM er karakteriseret ved nedsat insulinfølsomhed samt relativt nedsat insulinsekretion – d.v.s. en NIDDM-lignende metabolisk profil. Dette sammenholdt med den øgede risiko for diabetesudvikling senere i livet indicerer, at alle kvinder med tidligere GDM bør have deres glukosetolerans vurderet med regelmæssige intervaller. Den første OGTT bør udføres ca. 2 måneder efter fødslen, idet man dels vil diagnostisere kvinder, der allerede på dette tidspunkt har manifest diabetes, dels identificere de kvinder, der har størst risiko for senere diabetesudvikling. Kvinder med tidligere GDM udgør en målgruppe for fremtidige interventionsstudier med det formål, at forebygge eller forsinke udvikling af NIDDM og IDDM.

Læge Anders Dejgaard

forsvarede den 24. april 1998 sin afhandling "Pathophysiology and treatment of Diabetic Neuropathy".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Oluf Borbye Pedersen.

Officielle opponenter var: Overlæge, dr.med. Steen Levin Nielsen og overlæge, dr.med. Sten Madsbad.

Graden blev konfereret den 4. maj 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 912.

Lektor, lic.scient. Erland J.F. Demant

forsvarede den 23. oktober 1998 sin afhandling "Anthracycline-protein molecular interactions An overview".

Handlingen blev ledet af: Lektor, dr.phil. Sune Frederiksen.

Officielle opponenter var: Prof. Wilfred D. Stein, prof., dr.med. Mikael Rørth og lektor, dr.phil. Niels Grunnet.

Graden blev konfereret den 28. oktober 1998.

Selvbiografi

Født i Sønderborg. Eksamen: Cand.scient. i 1977, Københavns Universitet. Lic.scient. i 1982. Nuværende stilling og ansættelsessted: Lektor, Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik, Biokemisk afdeling C, Panum Instituttet, Københavns Universitet.

Disputatsarbejdet

Arbejdet består af en sammenfattende oversigt og 8 publicerede originalarbejder. Det eksperimentelle arbejde er udført på Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik, Biokemisk afdeling C, Panum instituttet.

Anthracycliner anvendes med held til behandling af en række forskellige cancerformer. Karakteristisk for disse stoffer er, at de udover en generel toxicitet har en speciel hjertetoxisk effekt, der begrænser deres muligheder i cancer-kemoterapien. Udgangspunktet for første del af disputatsarbejdet er en formodning om, at der er en sammenhæng mellem udvikling af hjertetoxicitet og oxidativ beskadigelse af hjertecellernes mitochondrier. I en række forsøg undersøges, hvordan anthracyclinet doxorubicin (adriamycin) ved oxidationsprocesser kan medvirke ved dannelse af reaktive frie radikaler i isolerede mitochondriemembraner fra svinehjerte. Det påvises, at disse processer kun under ganske særlige forhold og ved tilstedeværelse af katalytiske mængder af Fe^{3+} ioner kan føre til oxidativ beskadigelse af mitochondriets respirationsenzymer. På basis af resultaterne konkluderes det, at anthracycliners hjertetoxicitet næppe er betinget alene af en oxidativ proces. I forlængelse af disse undersøgelser påbegyndtes disputatsarbejdets anden del. Formålet har været at opnå strukturel information om, hvorledes anthracyclin og protein molekyler kan indgå i indbyrdes bindinger. Der er udarbejdet en række nye metoder baseret på kemisk reaktive derivater af doxorubicin. Resultater fra forsøg med to modelproteiner (serum transferrin og albumin) har givet en forståelse af, hvordan anthracycliners binding til forskellige proteinstrukturer afhænger af molekylernes hydrofile og lipofile egenskaber. En matematisk model danner grundlag for computersimulering af anthracycliners interaktion med transportproteiner i den levende celle. Specielt analyseres problemstillingen omkring P-glycoprotein. Dette membranprotein findes i multidrug-resistente (MDR) tumorceller med nedsat optagelse af anthracyclin og antages at have en pumpefunktion. Et detaljeret kendskab til hvorledes anthracycliner bindes og transporteres af P-glycoprotein, er af central betydning, ikke mindst fordi det åbner mulighed for på et teoretisk og biokemisk grundlag at forudsige egenskaberne for nye typer af aktive anthracycliner.

Afdelingslæge, dr.med. Peter Gimsing

forsvarede den 11. september 1998 sin afhandling "Cobalamin metabolism in chronic myelogenous leukemia".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Niels Borregaard.

Officielle opponenter var: Docent, med.dr. Birgitta Swolin og prof., dr.med. Jørgen Ellegaard.

Graden blev konfereret den 17. september 1998.

Selvbiografi
Født i København. Eksamen: Cand.med. i 1975, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Afdelingslæge, Hæmatologisk afd., Finsen Center, Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet
Den grundlæggende målsætning for disputatsarbejdet var at afklare betydningen af den forøgede koncentration af det cobalamin (vitamin B_{12})-bindende protein, haptocorrin, i plasma hos patienter med kronisk myeloid leukæmi (CML). Gennem kritisk gennemgang og optimering af metoder til bestemmelse af de cobalaminbindende proteiner, cobalamin-former og karakterisering af den cobalaminafhængige metabolisme ved hjælp af deoxyuridinsuppressions test, dokumenteres en forøget koncentration af haptocorrin i blodet- tæt korreleret til leukocyttal. Den forhøjede plasmakoncentration af haptocorrin er betinget af en forøget frigørelse af den umættede form af proteinet, som efterfølgende binder cobalamin i plasma. Derimod er metabolismen af haptocorrin uændret ved CML. Plasma cobalaminerne er ligeledes forøget ved CML, men den relative mængde af det ene cobalamin-coenzym, methylcobalamin, er nedsat og korreleret til en dårlig prognose. DNA syntesen er abnorm bedømt ved deoxyuridinsuppressions test, men ikke på grund af cobalamin eller folinsyremangel. Resultaterne er tidligere publiceret i 8 tidsskriftsartikler i internationale engelsksprogede tidsskrifter. Det er første gang der dokumenteres relativ methylcobalamin mangel og abnorm DNA syntese ved CML og den mulige relation til den klonale evolution af CML diskuteres i disputatsoversigten.

Arbejdet har været støttet af Kræften's Bekæmpelse, P. Carl Petersens Fond og Anders Hasselbalchs Fond til Leukæmiens Bekæmpelse. Et Fogarthy International Fellowship muliggjorde et videre arbejde ved Massachusetts General Hospital og Harvard Medical School. Færdiggørelsen af disputatsoversigt og trykning har været støttet af cand.pharm. K. Bruun 's legat og en bevilling fra Statens Lægevidenskabelige Forskningsråd.

Læge Alastair Bierre Hansen
forsvarede den 3. april 1998 sin afhandling "Intercellular adhesion molecule-1 (1CAM-1) antigen expression and function in a human renal carcinoma cell line".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Per Christoffersen.

Officielle opponenter var: Overlæge, dr.med. Grete Krag Jacobsen og prof., dr.med. Elisabeth Bock.

Graden blev konfereret den 15. april 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 915.

Læge Jørn Herrstedt
forsvarede den 28. august 1998 sin afhandling "Chemotherapy-induced nausea and vomiting with special emphasis on metopimazine".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Steffen Loft.

Officielle opponenter var: Prof., dr.med. Mikael Rørth og prof., dr.med. Henrik Enghusen Poulsen.

Graden blev konfereret den 3. september 1998.

Selvbiografi
Født i Gladsaxe. Eksamen: Cand.med. i 1983, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Afdelingslæge, Onkologisk afdeling R, Amtssygehuset i Herlev.

Disputatsarbejdet
Kvalme og opkastning anses af patienterne for de værste bivirkninger til kemoterapi. En ny stofgruppe – 5-hydroxytryptamin$_3$ (5-HT$_3$)-antagonisterne – betød en markant forbedring af den antiemetiske behandling, men fjernede ikke disse bivirkninger totalt, idet ca. 50-60% af patienter i kemoterapi kaster op til trods for behandling med et af disse stoffer.

Hypotese: Ved at kombinere en 5-HT$_3$- antagonist med en dopamin$_2$ (D_2)-antagonist øges den antiemetiske effekt hos patienter i kemoterapi.

Problemer: 5-HT$_3$-antagonisterne er ikke kun attraktive på grund af effekten, men også på grund af bivirkningsprofilen med hovedpine og obstipation som de eneste klinisk relevante bivirkninger. Den optimale dosis af D_2-antagonisterne var ukendt og bivirkningerne, – specielt de ekstrapyramidale, kunne være et problem for en del patienter.

Undersøgelser: En randomiseret dobbeltblind undersøgelse viste at høje doser af D_2-antagonisten (metoklopramid), var mere effektive end små doser, men bivirkninger og resultaterne fra samtidige undersøgelser, der sandsynliggjorde at effekten af høje doser metoklopramid foregår via antagonisme af 5-HT$_3$-receptorer, gjorde dette stof mindre attraktivt i kombination med en 5-HT$_3$-antagonist.

Metopimazin er en D_2-antagonist uden, eller med meget lille risiko for at give ekstrapyramidale bivirkninger. Med anvendelse af radioligand-

bindingsteknik påvistes, at metopimazin er uden affinitet til 5-HT_3-receptorer, hvorfor effekten antages at foregå via D_2-receptorer og måske α_1-adrenerge receptorer, hvortil affiniteten af metopimazin var høj.

En HPLC metode til måling af metopimazin og dennes sure metabolit blev udviklet. I to undersøgelser påvistes, at samtidig fødeindtagelse nedsætter absorptionen af peroral metopimazin samt, at biotilgængeligheden af rectalt administreret metopimazin er yderst begrænset, når metopimazin gives som suppositorier, hvorimod biotilgængelighederne af klysma og af den perorale formulering er sammenlignelige. Den højeste tolerable perorale dosis af metopimazin blev fastlagt og anvendt i to randomiserede dobbeltblinde undersøgelser. Metopimazin øgede effekten af 5-HT_3-antagonisten, ondansetron, såvel hos patienter der fik moderat emetogen kemoterapi, som hos de, der fik svær emetogen (cisplatinholdig) kemoterapi.

Konklusion: En D_2-antagonist (metopimazin) øger den antiemetiske effekt af 5-HT_3-antagonisten, ondansetron. Resultatet er efterfølgende bekræftet af to udenlandske forskergrupper.

Undersøgelserne blev støttet af E. Danielsen og hustrus Fond, Fonden af 1870, Anne og Jacob Jacobsens Fond og Kaptajn Harald Jensen og hustrus Fond.

Overlæge Gregor B.E. Jemec

forsvarede den 1. juli 1998 sin afhandling "Hidradentis Suppurativa. Investigations into the clinical aspects of inverse, recurrent suppuration and its nosology".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Hans Chr. Wulf.

Officielle opponenter var: Prof., dr.med. Torkil Menné og overlæge, dr.med. Henrik Klem Thomsen.

Graden blev konfereret den 7. juli 1998.

Selvbiografi

Født i København. Eksamen: Cand.med. i 1984, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Overlæge, Dermatologisk afsnit, medicinsk afdeling, Roskilde Amtssygehus, Roskilde.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen tager udgangspunkt i klinisk dermatologi. Faget er kendetegnet ved et meget stort antal diagnoser, som overvejende blot er klinisk deskriptive. Der er derfor et behov for diagnostisk revision til præcisering af de enkelte sygdomsenheder, og ofte en patogenetisk beskrivelse, som sandsynliggør, at de foreslåede sygdomsenheder er klinisk betydende, d.v.s., at nosologien tilpasses både ætiologi, patogenese og mulig terapi. Sygdommen hidradenitis er valgt på grund af den åbenlyse morbiditet den påfører den enkelte patient, og de meget begrænsede tidligere undersøgelser. Arbejdet omfatter systematiske studier af såvel epidemiologiske, kliniske, fysiologiske og terapeutiske aspekter af sygdommen hidradenitis suppurativa. Disputatsen giver en praktisk definition af sygdommen, som muliggør videre arbejde med problemstillingen, og afgrænser sygdommen som en klinisk enhed. Med baggrund i denne definition beskrives derefter sygdommens epidemiologiske og kliniske aspekter. Betydningen af tidligere foreslåede patogenetiske mekanismer vurderes specifikt i lyset af den kliniske definition, og de nuværende behandlingsmuligheder beskrives. Det samlede arbejde danner derfor et bedre og mere eksakt grundlag for videre undersøgelser af både ætiologi, patogenese og terapi af hidradenitis. Samtidigt er disputatsarbejdet også et eksempel på en sammenhængende serie undersøgelser, som kan danne eksempel for en diagnostisk revision og en præcision af nosologien i store dele af den kliniske dermatologi. En klinisk relevant nosologi udgør fundamentet for fortsat systematisk indsamling af såvel patogenetisk som klinisk viden, og sygdommenes klassifikation bør derfor med mellemrum revideres i takt med de muligheder vor teknologiske udvikling tilbyder.

Læge Poul Jørgen Jennum

forsvarede den 12. juni 1998 sin afhandling "Epidemiologiske studier over snorken, søvnapnø og risiko for kardio- og cerebrovaskulær sygdom".

Handlingen blev ledet af: Lektor, overlæge, dr.med. Troels Mørk Hansen.

Officielle opponenter var: Prof., dr.med. Troels Staehelin Jensen og docent, med.dr. Jan Hedner.

Graden blev konfereret den 18. juni 1998.

Selvbiografi

Født i Gladsaxe. Eksamen: Cand.med. i 1983, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Overlæge, klinisk neurofysiologisk afdeling, KAS Glostrup.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen sammenfatter 8 peer review engelsksprogede publikationer resultaterne fra tre danske epidemiologiske undersøgelser, udført ved Befolkningsundersøgelserne i Glostrup i pe-

rioden 1984-1987, og fulgt i Landspatientregisteret og Dødsårsagsregisteret efter 6 år. Disse vedrørte snorkens og obstruktiv søvnapnøs epidemiologi og inkluderede i alt 5.695 personer i alderen 30-75 år. Heraf blev 748 undersøgt med natundersøgelse.

Undersøgelserne dokumenterer, at vurdering af forekomsten af snorken og søvnapnø ved hjælp af spørgeskema er forbundet med usikkerhed. Snorkens prævalens stiger indtil cirka 60 års alderen, hvorefter prævalensen falder. Snorken er hyppigere hos mænd og er relateret til familiær disposition, Body Mass Index (BMI), alkohol og tobaksforbrug. En tidligere rapporteret sammenhæng mellem snorken, hypertension, angina pectoris, iskæmiske EKG-forandringer, senere udvikling af iskæmisk hjertesygdom (Isehemic Heart Disease (IHD)), apopleksi og total dødelighed kunne forklares alene ved relationen til konfoundere.

Der fandtes en prævalens af obstruktiv søvnapnø på 3-18% hos mænd og 5-8% hos kvinder i alderen 30-60 år. Prævalensen af obstruktiv søvnapnø syndrom (OSAS) var 1,9% hos mændene og 0,9% hos kvinderne. Symptomer som snorken og hypersomni er associeret til obstruktiv søvnapnø (OSA), men en stor andel af personer med OSA har ikke symptomer. OSA er hyppigere hos mænd, stiger med alderen og er relateret til familiær disposition, BMI, alkohol og tobaksforbrug. En positiv sammenhæng mellem OSA og hypertension kunne forklares gennem disse potentielle konfoundere.

Undersøgelserne dokumenterer, at snorken uden apnø er forbundet med kardiovaskulære risikofaktorer, men ikke med øget risiko for hypertension, IHD eller apopleksi. OSA og OSAS har en meget høj prævalens i befolkningen og er formentlig, i de sværeste former, forbundet med øget morbiditet og mortalitet.

Det anbefales, at fremtidige epidemiologiske undersøgelser af OSA og OSAS bør udføres på repræsentativt udvalgte populationer med standardiserede og validerede objektive målinger af respirationen og søvnmønsteret. Sammenhængen mellem sværhedsgraden af OSA/OSAS og morbiditet/mortalitet under hensyntagen til konfoundere bør beskrives. Der er behov for prospektive kontrollerede undersøgelser med henblik på at vurdere effekten af behandling af OSAS.

Læge Anne-Lise Kamper

forsvarede den 6. marts 1998 sin afhandling "Progressive Chronic Nephropathy. With special emphasis on the influence of angiotensin converting enzyme inhibition".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Jens Juul Holst.

Officielle opponenter var: Overlæge, dr.med. Hans Dieperink og prof., dr.med Klaus Ølgaard.

Graden blev konfereret den 11. marts 1998.

Overlæge Susanne Krüger Kjær

forsvarede den 28. august 1998 sin afhandling "Risk factors for cervical neoplasia in Denmark".

Handlingen blev ledet af: Dekan, prof., dr.med. Niels Borregaard.

Officielle opponenter var: Prof., odont.dr. Stina Syrjänen og prof. Jørn Olsen, ph.d.

Graden blev konfereret den 7. september 1998.

Selvbiografi

Født i København. Eksamen: Cand.med. i 1982, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Overlæge, afdelingsleder., Institut for Epidemiologisk Kræftforskning, Kræftens Bekæmpelse.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er udarbejdet på Institut for Epidemiologisk Kræftforskning, Kræftens Bekæmpelse. Arbejdet har været finansieret af National Cancer Institute, USA, og af Kræftens Bekæmpelse.

For at belyse risikofaktorer for cervixneoplasi gennemførtes 2 case-control undersøgelser og en prospektiv kohorteundersøgelse. Den første undersøgelse var fokuseret på kvindelige risikofaktorer, relateret til livsstil. Materialet omfattede alle kvinder mellem 20 og 49 år fra Storkøbenhavn med cervixcancer eller carcinoma in situ (CIS) i perioden 1.1.1985-31.12.1986. En kontrolgruppe blev udtrukket tilfældigt via det Centrale Person Register. Undersøgelsen inkluderede 586 kvinder med CIS, 59 kvinder med cervixcancer og 614 kontrolkvinder. Information om potentielle risikofaktorer blev indsamlet ved hjælp af et postbesørget spørgeskema.

Der var et stort sammenfald af risikofaktorer for CIS og cervixcancer. Begge sygdomsgrupper var stærkt associeret med seksuelle og veneriske faktorer. Det gjaldt især antallet af seksualpartnere og alder ved første episode med kondylomer (proxy-mål for human papillomavirus (HPV)-infektion). Dette kunne betyde, at en HPV-infektion i en ung alder medfører en højere risiko for cervixneoplasi sammenlignet med en HPV-infektion, som forekommer senere i livet.

I den anden undersøgelse identificerede vi kvinder med 1 seksualpartner, udfra de spørgeskemaoplysninger, som vi havde indsamlet i den

første case-control undersøgelse. Med det formål at undersøge betydningen af "the male factor", blev disse kvinder inviteret til at deltage sammen med deres respektive mænd. I alt deltog 41 casepar og 90 kontrol-par. Fra alle deltagere blev der indsamlet oplysninger om risikofaktorer (personligt interview) samt blodprøve. Endvidere blev der på mændene lavet et penisskrab til undersøgelse for HPV.

De vigtigste risikodeterminanter for cervixneoplasi hos kvinder var, om den mandlige partner havde haft kondylomer samt ikke-brug af kondom. Kondylomer er oftest associeret med lav-risiko HPV-typer som f.eks. HPV 6 og HPV 11. Imidlertid kan vores fund sandsynligvis forklares ved, at personer med kondylomer i højere grad tillige har infektion med høj-risiko HPV-typer.

Fra vores prospektive kohorteundersøgelse af 11.088 kvinder, udvalgte vi de prævalente cases (199 kvinder med LSIL/HSIL (Low-grade/High-grade squamous intraepithelial neoplasla), 131 kvinder med ASCUS (atypical cells of undetermined significance)) og 1.000 kontroller, som blev tilfældigt udvalgt fra kohorten. Alle blev personligt interviewet og fik lavet en gynækologisk undersøgelse med celleprøve til HPV testning og en Pap smear. HPV DNA diagnostik blev udført ved hjælp af PCR.

For alle grader af neoplasia (stærkest for HSIL) var HPV-infektion (især med høj-risiko HPV-typer) den mest fremtrædende risikofaktor. Kvinder med høj-risiko HPV-infektion havde en næsten 33 gange større risiko for HSIL end HPV-negative kvinder. Hvis den statistiske analyse begrænsedes udelukkende til histologisk versificerede tilfælde af cervixneoplasi, kunne ca. 80 % af cases tilskrives HPV-infektion.

Det er vigtigt, at vi nu igangsætter undersøgelser, der inkluderer HPV diagnostik i tillæg til den ordinære cervixcytologi, for på denne måde at kunne beskrive brugbarheden af denne modalitet (HPV diagnostik) i relation til cervixcancerscreening eller behandling af cervixneoplasi, herunder især ASCUS og LSIL.

Læge Tom Klausen

forsvarede den 12. juni 1998 sin afhandling "The feed-back regulation of erythropoietin production in healthy humans".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Ib Lorenzen.

Officielle opponenter var: Lektor, overlæge, dr.med. Inge-Lis Kanstrup og prof., dr.med. Mikael Rørth.

Graden blev konfereret den 18. juni 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 918.

Læge Fin Stolze Larsen

forsvarede den 23. januar 1998 sin afhandling "Cerebral circulation in liver failure: Ohms law in force".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Olaf B. Paulson.

Officielle opponenter var: Prof., dr.med. Lars Heslet og lektor, dr.med. Per Sejrsen.

Graden blev konfereret den 29. januar 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 918.

Dr.psych. & lic.med. Peter Laursen

forsvarede den 6. marts 1998 sin afhandling "The impact of aging on cognitive functions. An 11 year follow-up study of four age cohorts".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Gudrun Boysen.

Officielle opponenter var: Prof., dr.phil. Pekka Niemi og prof., dr.med. Marianne Schroll.

Graden blev konfereret den 11. marts 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 919.

Overlæge Henrik Lublin

forsvarede den 20. marts 1998 sin afhandling "On acute oral dyskinesia. Behavioural Effects of Dopamine Receptor Agonists and Antagonists in Humans and Primates".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Ralf Hemmingsen.

Officielle opponenter var: Prof. Daniel E. Casey og prof., dr.med. Tom G. Bolwig.

Graden blev konfereret den 30. marts 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 920.

Læge Bente Kühn Madsen

forsvarede den 27. februar 1998 sin afhandling "Prognosen ved kronisk hjerteinsufficiens".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Stig Haunsø.

Officielle opponenter var: Consultant Cardiologist, dr.med. Jens Peder Bagger og lektor, overlæge, dr.med. Birger Hesse.

Graden blev konfereret den 4. marts 1998.

Selvbiografi

Født i Højer. Eksamen: Cand.med. i 1982, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: 1. reservelæge, medicinsk afdeling B, Hjertecentret, Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet
Baggrunden for disputatsarbejdet er, at hjerteinsufficiens er en hyppig lidelse, der forekommer hos ca. 1-2% af befolkningen, og at forekomsten af sygdommen er stigende. Ydermere har man indenfor det seneste årti, opnået forbedrede behandlingsmuligheder, både med medicinsk behandling og med hjertetransplantation, hvilket har resulteret i en forbedret overlevelse.

Det overordnede formål med disputatsarbejdet var, at vurdere prognosen med hensyn til død for en konsekutiv serie af patienter med kronisk hjerteinsufficiens, der var klinisk stabile på moderne medicinsk behandling. Mere specifikt var der en række spørgsmål, arbejdet skulle belyse: Dødsmåden ved hjerteinsufficiens, sammenhængen mellem prognosen og en række non-invasive undersøgelser; identifikation af optimale kombinationer af undersøgelser med henblik på prognosen, bestemmelse af en model til identifikation af højrisikopatienter og bestemmelse af en enkel algoritme til beregning af den enkelts patients risiko for død.

Materialet består af 190 patienter, som i en 21 måneders periode, fra oktober 1988 og frem, blev indlagt på kardiologisk afdeling på Hvidovre Hospital med hjerteinsufficiens. Patienterne havde ved indlæggelsen og/eller tidligere, både symptomer og objektive tegn på hjerteinsufficiens. Efter udskrivning blev patienterne, forudsat klinisk stabil tilstand, undersøgt klinisk, med EKG, arbejdstest, ekkokardiografi, isotop ventrikulografi, 24-timers ekg optagelse og en række blodprøver. Patienterne blev fulgt i 14 til 35 måneder.

Mortaliteten efter et år var 21%, efter 2 år 32%. Dødsmåden var progredierende pumpesvigt hos cirka halvdelen og pludselig død hos cirka en trediedel. Undersøgelsen viser, at NYHA funktionsklasse (d.v.s. symptomernes sværhedsgrad) og venstre ventrikels uddrivningsfraktion har den stærkeste prognostiske værdi, men også resultaterne fra arbejdstesten, bestemmelse af plasma noradrenalin og rutine-blodprøverne: Serum natrium, serum kreatinin og serum karbamid har betydelig prognostisk information. Prædiktorerne for pludselig død og for død som følge af progredierende pumpesvigt var forskellige. Dette resultat kan især have betydning for udvælgelse af patienter i fremtidige interventionsundersøgelser med henblik på mortalitetsreduktion.

Ved analyse af mange forskellige kombinationer af de non-invasive undersøgelser blev tre modeller udvalgt. De tre modeller, som repræsenterer tre forskellige daglige kliniske situationer, indeholder lav, middel og høj prognostisk information.

Undersøgelsen viste, at den bedste model kunne identificere 2/3 af alle højrisiko patienter (>50% risiko for død indenfor 2 år) med kun få fejlklassificerede. Denne kombination af undersøgelser er derfor egnet til at vurdere patienter med svær hjerteinsufficens med henblik på eventuel hjertetransplantation.

Kendskab til den enkelte patients prognose er væsentlig. For hver af de tre kliniske situationer er fremstillet et enkelt scoringssystem, hvormed 2-års mortaliteten for den enkelte patient kan beregnes, blot man har kendskab til de enkelte variable.

B.Sc. Stig Peter Magnusson
forsvarede den 6. februar 1998 sin afhandling "A biomechanical evaluation of human skeletal muscle during stretch. With reference to sports and rehabilitation".

Handlingen blev ledet af: Lektor, dr.med. Jørgen Hedemark Poulsen.

Officielle opponenter var: Overlæge, dr.med. Erik Martin Jensen og afdelingsleder, dr.med. Finn Bojsen-Møller.

Graden blev konfereret den 11. marts 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 921.

Afdelingslæge Jann Mortensen
forsvarede den 27. marts 1998 sin afhandling "Bronchoscintigraphy and Pulmonary Clearance of ^{99m} Tc-Albumin Colloid in the Study of Mucociliary Clearance".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Jens H. Henriksen.

Officielle opponenter var: Prof., med.dr. Per Cramner og prof., dr.med. Asger Dirksen.

Graden blev konfereret den 6. april 1998.

Selvbiografi
Født i Thorshavn, Færøerne. Eksamen: Cand. med. i 1985, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Afdelingslæge, Klinisk Fysiologisk og Nuklearmedicinsk afdeling, Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet
Dette arbejde omfatter udviklingen af en ikke-invasiv metode til at måle slim-transporten i luftvejene såkaldt mukociliær clearance. Metoden er baseret på inhalation af radioaktivt mærkede partikler på en sådan måde, at de fortrinsvist lander på overfladen af de cilie-dækkede luftveje. Ved ekstern detektion med gamma-kamera måles forsvindingshastigheden af radioaktivitet.

Formålet med undersøgelserne har været, at studere metodologiske, fysiologiske og kliniske aspekter af metoden i to versioner: En modificeret semi-kvantitativ vurdering ud fra visuel bedømmelse af radioaktivitetsforsvinding fra de større luftveje (bronkoskintigrafi), og en simpel kvantitativ vurdering af retention per tid i hele lungen eller dele heraf. Fordele og ulemper ved de to versioner blev vurderet ved at applicere disse på raske personer og patienter med forskellige lungesygdomme. Et referencemateriale blev opstillet under hensyntagen til personens rygestatus, køn og initiale aerosoldeponeringsmønster i lungerne. Der kunne ikke påvises relation mellem slimtransport og alder eller ventilationskapacitet. Effekten af lægemidlet Bricanyl, tobak og fysioterapi blev vurderet på slimtransporten.

Begge versioner er simple, og kan især anvendes til at studere effekten af farmakologisk og ikke-farmakologisk intervention på slimtransporten både hos raske og lungesyge patienter. Bricanyl inhaleret i en større dosis end almindeligvis anvendt til at opnå bronkodilatation, øger mukociliær transport hos raske ikke-rygere, raske rygere, patienter med astma og bronkiektasi, men kun hos få patienter med cystisk fibrose. To alment anerkendte lungefysioterapiteknikker kunne begge øge slim-transporten i lungerne.

Undersøgelsen har modtaget økonomisk støtte fra Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd og fra Nationalforeningen til Bekæmpelse af lungesygdomme (Lungeforeningen).

Afdelingslæge Lars Møller

forsvarede den 31. juli 1998 sin afhandling "Nye risikofaktorer for udvikling af iskæmisk hjertesygdom".

Handlingen blev ledet af: Lektor, overlæge, dr.med. Gorm Jensen.

Officielle opponenter var: Overlæge, dr.med. Poul Ebbe Nielsen og prof., dr.med. Finn Gyntelberg.

Graden blev konfereret den 14. august 1998.

Selvbiografi

Født i Roskilde. Eksamen: Cand.med. i 1982, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Afdelingslæge, Sundhedsstyrelsen.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen udgår fra Institut for Folkesundhedsvidenskab og Københavns Amts Center for Sygdomsforebyggelse, og omfatter 7 publicerede originale arbejder i engelsksprogede tidsskrifter.

Undersøgelsens formål har været at beskrive udbredelsen af og sammenhængen mellem etablerede og mulige risikofaktorer for iskæmisk hjertesygdom (IHS) i den undersøgte befolkning, at medvirke til udvikling af et årsagsnet for IHS vedrørende de undersøgte risikofaktorer, samt at medvirke til at udvikle den videnskabelige baggrund for fortsat forebyggelse af IHS. Resultaterne bygger på tre helbredsundersøgelser foretaget i 1976, 1981 og 1987 af de samme mænd og kvinder boende 4 kommuner omkring Amtssygehuset i Glostrup. Artiklerne fokuserer på seks mulige risikofaktorer for IHS. Det drejer sig om to sociale og miljømæssige faktorer: Social status og bly (målt som bly i blod), to individuelle faktorer: Fysisk inaktivitet og selvvurderet helbred samt to fysiologiske faktorer: Faste insulin og plasma fibrinogen. Af disse seks faktorer er fysisk inaktivitet en risikofaktor, som er anerkendt af de fleste, mens selvvurderet helbred og bly anerkendes af meget få og må betragtes som "kontroversielle". De øvrige tre faktorer befinder sig i mellemrådet. For nemheds skyld er disse seks non-konventionelle risikofaktorer kaldt for "nye risikofaktorer". I sammenfatningen er det forsøgt at kæde de enkelte risikofaktorer sammen i et årsagsnet, hvor sociale/miljømæssige faktorer er placeret yderst til venstre efterfulgt adfærdsmæssige faktorer og via fysiologiske faktorer til IHS, som er placeret til højre i årsagsnettet. Dette er fortrinsvist gjort ud fra sammenhænge fundet i de enkelte artikler, men konventionel viden er også anvendt. I den preventive kardiologi, hvad enten det drejer sig om primær eller sekundær forebyggelse kan forebyggelsen ske på forskellige steder i årsagskæden. I klinikken sker på nuværende tidspunkt den største del af forebyggelsen til højre i årsagskæden, således at der fokuseres på de fysiologiske faktorer som kolesterol, blodtryk og insulin. Denne forebyggelse hører traditionelt til en højrisikostrategi. Det væsentligste problem med en højrisikostrategi er, at der til stadighed vil komme tilgang af personer, som er en syge eller latent syge. En massestrategi prøver at ændre hele befolkningens eller store gruppers adfærd.

Artiklerne og sammenfatningen påpeger en række punkter, hvor vores viden er mangelfuld, og hvor der er behov for yderligere forskning. Først og fremmest er der behov for en række interventionsundersøgelser til bl.a. at afprøve de mange hypoteser, som denne og anden forskning har påvist.

Prof., ph.d. Jens Bo Nielsen

forsvarede den 2. september 1998 sin afhandling "Co-contraction of antagonistic muscles in man".

Handlingen blev ledet af: Dekan, prof., med.dr. Hans Hultborn.

Officielle opponenter var: Prof. Eberhard Fetz og prof. John Rothwell.

Graden blev konfereret den 8. september 1998.

Selvbiografi

Født i Glostrup. Eksamen: Cand.med. i 1990, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Professor, Physiologisches Institut, Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, Tyskland og forskningsprofessor, Medicinsk-Fysiologisk Institut, Det sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet.

Disputatsarbejdet

Doktorbiografi: Det arbejde, der er beskrevet i doktordisputatsen, er en del af den forskningsindsats jeg har udført i tilslutning til min ansættelse som scholar- (1986-1987), kandidat- og seniorstipendiat (1990-1995) ved Neurofysiologisk Institut (nu neurofysiologisk afsnit, Medicinsk-Fysiologisk Institut) ved Københavns Universitet, og som jeg har fortsat efter min ansættelse som professor ved Fysiologisk Institut, Kiels universitet siden 1995. Formålet med min forskningsindsats er – ved hjælp af en række forskellige elektrofysiologiske teknikker, der er blevet udviklet inden for de sidste 10-15 år – at undersøge, hvordan menneskets hjerne kontrollerer bevægelser, hvordan denne kontrol bliver optimeret gennem træning/indlæring, hvad der er baggrunden for en mangelfuld kontrol hos patienter med beskadigelse af hjernens motoriske baner og endelig, hvordan denne kontrol kan reetableres. I doktorafhandlingen har jeg valgt at fokusere på, hvordan hjernen styrer muskler, der virker i modsat retning af hinanden på et led (d.v.s. antagonistiske muskler) i situationer, hvor en samtidig aktivering (ko-kontraktion) af disse muskler er hensigtsmæssig for at sikre ledets stabilitet (f.eks. ankelledets stabilitet ved balancering på et usikkert underlag). Forsøgene demonstrerede, at denne kontrol fungerer meget præcist hos raske mennesker og sikres ved, at hjernen i vid udstrækning undertrykker rygmarvens reflexmekanismer til fordel for en mere direkte styring af muskulaturen. En fejlagtig funktion af denne styring er sandsynligvis årsag til den uhensigtsmæssige ko-kontraktion af antagonistiske muskler, der ses f.eks. under gang hos nogle patienter med læsion af de centrale motoriske baner (f.eks. efter hjerneblødning eller ved dissemineret sclerose).

Læge Kurt Krøyer Nielsen

forsvarede den 20. februar 1998 sin afhandling "Changes in morphology, function and blood flow in mini-pig urinary bladder after chronic outflow obstruction and recovery from obstruction".

Handlingen blev ledet af: Lektor, overlæge, dr.med. Cai Frimodt-Møller.

Officielle opponenter var: Prof., dr.med. Jens Chr. Djurhuus og overlæge, dr.med. Henrik Winther Nielsen.

Graden blev konfereret den 26. februar 1998.

Selvbiografi

Født i Brønderslev. Eksamen: Cand.med. i 1979, Århus Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Overlæge, Urologisk klinik, Frederiksberg Hospital.

Disputatsarbejdet

Hovedformålet med studiet var 1) at finde en metode til måling af urinblærens blodgennemstrømning i longitudinelle undersøgelser, 2) at undersøge skrumpningen af paraffin-indstøbt blærevæv ved sammenligning mellem paraffin- og plastindstøbt væv fra de samme urinblærer, 3) i en eksperimentel blærehalsobstruktion i mini-grise at undersøge ændringer i urinblærens morfologi, funktion og blodgennemstrømning efter obstruktion og graden af reversibilitet efter ophævelse af obstruktion. Urinblærens blodgennemstrømning undersøgtes ved udvaskning af lokalt injiceret ^{99m}Tc og ^{133}Xe i blærevæggen samtidig med radioaktiv microsfære teknik. Resultaterne efter ^{99m}Tc udvaskning var kun 30-62% af resultaterne ved microsfæremetoden. Resultaterne efter ^{133}Xe udvaskning opnået ved analyse af den korrigerede initiale hældning var sammenlignelige med microsfæreresultaterne. Der fandtes ingen forskel i resultaterne ved traumatisk og atraumatisk applikation af Xe. Vævs/blod partition koefficienten (λ) for ^{133}Xe for urinblæren bestemtes ved kemisk analyse for fedt, vand og protein indhold og ved måling af hæmatokrit. Udvaskning af lokalt injiceret ^{133}Xe i blærevæggen og analyse af udvaskningskurven ved den korrigerede initiale hældning kan anvendes til måling af blærens blodgennemstrømning. λ-værdien kan bestemmes ved at anvende den mediane blærekomposition, fundet i dette studie og ved måling af den aktuelle hæmatokrit.

En nyligt udviklet stereologisk metode – den optiske disector – anvendtes til at bestemme den relative skrumpning af paraffin-indstøbt blærevæv i forhold til plastindstøbt væv. Paraffinind-

støbning forårsagede en relativ skrumpning fra 33-45% i forhold til plast proceduren. Der var ingen forskel hos mini-grise i den relative skrumpning mellem normale blærer, blærer efter obstruktion og blærer efter ophævelse af obstruktion, og skrumpningen kunne derfor ignoreres. Hvis evalueringen af størrelsen af muskelcellerne var sket i paraffinindstøbt væv, ville beregningerne have givet resultater omkring 30% lavere end i plastindstøbt væv. Ligeledes ville estimationen af antallet af muskelceller have været forkert.

I 9 mini-grise indopereredes en partielt obstruerende ring omkring blærehalsen. 2 grise blev shamopereret. Efter mediant 63 dage blev ringen fjernet og efter yderligere mediant 60 dage blev dyrene aflivet. Efter obstruktion fandtes en 6 gange øgning af blærens vægt, en udtalt hypertrofi og hyperplasi af de glatte muskelceller, uændret hydroxyprolin koncentration, øget ratio type I/III collagen og en udtalt øgning af total collagen og total type I/III collagen. Alle forandringer var markant reversible efter ophævelse af obstruktion, undtagen muskelcelle hyperplasi og ratio type I/III collagen. Residualurinvolumen øgedes signifikant efter obstruktion og reduceredes igen signifikant efter ophævelse af obstruktion. Fraktioneret cystometri viste ikke detrusorinstabilitet. Totallængden af acetylcholinesterase positive nerver fandtes efter obstruktion at være reduceret med mediant 80%. Efter obstruktion viste elektrisk stimulation af muskelstrips en øget følsomhed og kontraktilitet hos 3 grise og betydelig nedsat følsomhed og kontraktilitet hos de resterende dyr. Stimulation med carbacholin viste uændret følsomhed, men en signifikant nedsat kontraktilitet og betydelig nedsat kontraktionshastighed af muskelstrips. Hos mini-grise var urinblærens blodgennemstrømning (ml/100g/min) uændret i normale blærer, efter obstruktion og efter ophævelse af obstruktion. Total blodforsyning (ml/min) og total længde af blodkar (m) øgedes begge med en faktor 7-8 efter obstruktion. Distension af den normale blære ændrede ikke blodgennemstrømningen, hvorimod distension af den obstruerede blære reducerede blodgennemstrømningen med mediant 47%. Blodgennemstrømningen målt per længde blodkar per min viste ingen forskel på de tre tidspunkter.

Læge & ph.d. Michael Bachmann Nielsen

forsvarede den 12. juni 1998 sin afhandling "Endosonography of the anal sphincter muscles in healthy volunteers and in patients with defecation disorders".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Hans Rovsing.

Officielle opponenter var: Dr. Clive Bartram, FRCP, FRCR og prof., dr.med. Flemming Stadil.

Graden blev konfereret den 18. juni 1998.

Selvbiografi

Født i Kastrup. Eksamen: Cand.med. i januar 1985, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Overlæge, Radiologisk afdeling X, Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen omfatter otte publicerede artikler og en sammenfattende redegørelse. Undersøgelserne er udført i perioden 1990 til 1994 på røntgen- og ultralydafdelingen og kirurgisk afdeling D, Amtssygehuset i Glostrup.

Disputatsen omhandler endoluminal anal ultralydskanning, som er en ny billeddiagnostisk metode, hvorved man kan opnå detaljerede billeder af anal sphincter muskulaturen. Disputatsundersøgelserne behandler først fastlæggelse af den normale ultralydmæssige fremtræden af analkanalen, beskrivelse af den normale størrelse af anal sphincter samt hvorledes den ultralydmæssige fremtræden ændres med alderen. Anal ultralydskanning, som kun forårsager minimalt ubehag, anvendes nu til at påvise defekter i eksterne sphincter, hvilket tidligere er foregået ved nåle-EMG, som er en smertefuld undersøgelse. Desuden kan anal ultralydskanning påvise defekter i interne sphincter, hvilket ikke har været muligt tidligere.

Hos patienter med anal inkontinens påviste ultralydskanning sphincter defekter hos 73%, oftest hos patienter med en tidligere fødselsskade eller kirurgisk indgreb i området. Dette fund er vigtigt, da efterfølgende kirurgisk rekonstruktion af sphincter i så fald ofte vil kunne hjælpe disse patienter. Ultralyd har også påvist sphincterskade hos patienter med idiopatisk inkontinens, formentlig er skaden sket i forbindelse med fødsel, oftest mange år tidligere. Hos patienter hvor kirurgisk sphincter rekonstruktion ikke helbredte den anale inkontinens, har ultralydvurdering af sphincterapparatet påvist fortsatte sphincter defekter.

Hos kvinder, der havde haft sphincter ruptur i forbindelse med fødsel, har ultralydskanning påvist sphincter defekter ved follow-up undersøgelse. Hos patienter, der havde fået foretaget anal dilatation som behandling for anal fissur påviste ultralyd ligeledes sphincter defekter ved follow-up. I begge grupper kunne den ultralyd-

mæssige påviste sphincterskade forklare, hvorfor nogle havde udviklet anal inkontinens. Ultralyd påviste i begge grupper også sphincterskade hos patienter, der havde normal kontrol over afføringen. Hos patienter med obstrueret defækation har ultralyd vist et nyt sygdomsbillede med hypertrofi af interne sphincter.

Anal ultralydskanning har tilført ny viden om årsagerne til forskellige afføringsforstyrrelser. Metoden har udviklet sig til at blive en integreret del af vurderingen af patienter med afføringsforstyrrelser og andre sygdomme i det ano-rektale område.

Læge Jesper Nørregaard

forsvarede den 3. april 1998 sin afhandling "Muscle function, psychometric scoring and prognosis in patients with widespread pain and tenderness (fibromyalgia)".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Ib Lorenzen.

Officielle opponenter var: Docent, med.dr. K.G. Henriksson og forskningsprof., dr.med. Henning Bliddal.

Graden blev konfereret den 14. april 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 924.

Læge Niels Vidiendal Olsen

forsvarede den 1. maj 1998 sin afhandling "Effects of dopamine on renal haemodynamics tubular function and sodium excretion in normal humans".

Handlingen blev ledet af: Lektor, dr.pharm. Sten Christensen.

Officielle opponenter var: Afdelingslæge, dr.med. Niels Eske Bruun og forskningsprof., dr.med. N.-H. Holstein-Rathlou.

Graden blev konfereret den 6. maj 1998.

Læge Peter Ott

forsvarede den 21. august 1998 sin afhandling "Hepatic Elimination of Indocyanine Green with Special Reference to Distribution Kinetics and the Influence of Plasma Protein Binding".

Handlingen blev ledet af: Lektor, overlæge, dr.med. Birger Hesse.

Officielle opponenter var: Overlæge, dr.med. Jens Bülow og lektor, dr.med. Per Sejrsen.

Graden blev konfereret den 26. august 1998.

Selvbiografi

Født i Kolding. Eksamen: Cand.med. i 1979, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Afdelingslæge, Hepatologisk Klinik A, 2122 Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen, der udgår fra Hepatologisk Klinik A, Rigshospitalet, havde til formål at belyse betydningen af binding til plasma protein for leverens evne til at fjerne et stof fra blodbanen. Indocyaningrønt (ICG) blev valgt som modelstof. Indledningsvis vistes, at kommercielt tilgængelige ICG præparationer indeholdt et ICG-lignende stof, der kaldtes lCGdp, formentlig en irreversibel dimer dannelse af ICG. Den konventionelle målemetode, spektrofotometri, sambestemmer ICG og ICGdp, og da deres eliminationkinetik er forskellig, har det givet anledning til misforståelser. I forsøg på grise vistes, at leverens elimination af ICG var irreversibel, og at der skete en forbigående redistribution af ICG udenfor karbanen. Denne viden udnyttedes ved den videre vurdering af plasmaproteinets betydning. Fire modeller forelå: Den traditionelle model (TRAD) antager, at intrinsic hepatisk elearance (K) er proportional med ligevægts koncentrationen af fri ligand. Reduceres K ikke i samme omfang som fri ligand, tales om "enhancement". Dette fænomen kan teoretisk dels forklares ved faciliteret optagelse direkte fra poolen af bunden ligand (FACIL), ved udvikling af plasmaprotein-ligand bindingsuligevægt langs sinusoidestrømretningen (SBD), eller ved codiffusion og bindingsuligevægt i et tyndt 'unstirred water layer" tæt ved hepatocytmembranen (USWL). I den med griseblod perfunderede isolerede rottelever og senere i forsøg på bedøvede grise undersøgtes ICG optagelsen under trinvis ændring af protein koncentrationen eller hæmatokrit. Forsøgene fortolkedes ved at se på de relative ændringer af K forhold til relative ændringer af bindingprotein eller hæmatokrit (parameterfri testning). Herved forkastedes TRAD og sandsynliggjordes SBD, idet en yderligere USWL effekt ikke kunne udelukkes. Sephadex G-200 søjlekromotografi og ultracentrifugering viste, at ICG i plasma fortrinsvis bindes til lipoproteiner, især HDL_3, og ved en filter metode estimeredes en hastighedskonstant for dissociationen til 0.42 s^{-1} (034. 0.53 s^{-1}) Ved anvendelse af dette estimat vistes, at observationerne i begge dyrearter ikke var i uoverensstemmelse med forudsigelser af "extended sinusoidal perfusion model". Denne model, der sammenfatter SBD og USWL, må således antages at være fysiologisk relevant for hepatisk optagelse af ICG.

Læge Lise Pedersen

forsvarede den 8. januar 1998 sin afhandling "Medullary Carcinoma of the Breast".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Mogens Blichert-Toft.

Officielle opponenter var: Overlæge, dr.med. Birgitte Bruun Rasmussen og lektor, overlæge, dr.med. Per Dombernowsky.

Graden blev konfereret den 14. januar 1998.

Selvbiografi

Født på Frederiksberg. Eksamen: Januar 1979, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Overlæge, Palliativ Medicinsk afd., Bispebjerg Hospital.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen, der er baseret på 6 tidligere publicerede artikler, er hovedsageligt udført i forbindelse med min ansættelse som klinisk assistent ved onkologisk afd. ONA, Finsen Instituttet, under Kræftens Bekæmpelse.

Brystkræft er den hyppigste kræfttype blandt kvinder i Danmark og på verdensplan. Det medullære mammakarcinom (MK) er en speciel type brystkræft, der menes at have en bedre prognose end øvrige brystkræftformer, til trods for, at de enkelte histopatologiske karakteristika peger mod en dårlig prognose.

Formålet med aktuelle arbejde har været at karakterisere MK med hensyn til histopatologiske, biokemiske og kliniske data, samt at korrelere disse karakteristika til prognosen for hermed at kunne opstille nogle retningslinier for behandlingen af denne specielle type brystkræft. Det histologiske materiale til undersøgelsen består af 235 tumorer registreret i DBCG (Danish Breast Cancer Cooperative Group) som MK fra 1977-1987. Overlevelsesdata stammer fra DBCG's registre.

I den første del af projektet, der omfatter tumorer registreret som MK i DBCG fra 1977-1982, undersøges den i dag anvendte histopatologiske definition af MK, baseret på Ridolfi (1977) og Fisher (1975), med hensyn til diagnostisk reproducerbarhed (inter- og intraobservatør variation). Der påvises en betydelig diagnostisk variation med markant prognostisk betydning og klinisk relevans. Hvis en histopatologisk diagnose skal have klinisk betydning og kunne influere på valget af behandling, er det en forudsætning, at den er reproducerbar og har en konsistent prognostisk betydning.

I anden del af projektet har vi undersøgt det medullære mammakarcinoms enkelte histopatologiske karakteristika (12 forskellige) med hensyn til inter- og intraobservatør reproducerbarhed og prognostisk betydning. Størstedelen af tumorerne er endvidere undersøgt for DNA-ploidy og S-fase-fraktion og prognostisk betydning heraf. Ved at selektere histologiske karakteristika med konsistent prognostisk betydning og rimelig reproducerbarhed har vi udarbejdet et nyt sæt af diagnostiske kriterier for MK. Den prognostiske betydning af denne definition af MK er derefter bekræftet i en kontrolpopulation (DBCG 82-87). Imidlertid var den prognostiske betydning af de enkelte histologiske kriterier noget anderledes, selv om prognostiske tendenser var ens i begge undersøgelser. For at styrke validiteten af den nye definition af MK gennemførtes på den samlede tumorpopulation (DBCG 77-87) en Cox multivariat regressionsanalyse, og på basis af denne blev de histologiske kriterier revideret. De foreslåede diagnostiske kriterier for MK er herefter: 1) syncytielt vækstmønster (> 75%) og ingen tubulær komponent, 2) diffus stromal infiltration med mononukleære celler, og 3) sparsom nekrose (< 25%). Ved anvendelse af disse kriterier findes en biologisk unik tumor "MK-nydef", der i øvrigt er karakteriseret ved høj histologisk anaplasigrad (96% grad III og 4% grad II) og overvejende steroid receptor negativitet (67% ERneg). Til trods herfor udmærker MK-nydef sig ved at have en signifikant bedre prognose (både RFS og OS) end gruppen af infiltrerende duktogene mammakarcinomer (IDC) registreret i DBCG i samme periode. Fordelingen af klassiske risikofaktorer for MK-nydef er signifikant forskellig fra IDC, og den prognostiske betydning af de enkelte risikofaktorer er også markant forskellig sammenlignet med IDC.

Den kliniske konsekvens af de beskrevne resultater bør være udarbejdelse af specielle prognostiske kriterier for denne biologisk unikke brystkræfttype med henblik på selektion af patienter til adjuverende behandling. Aktuelle resultater bør dog først eftervises i en prospektiv undersøgelse.

Læge Lars Jelstrup Petersen

forsvarede den 7. august 1998 sin afhandling "Measurement of histamine release in intact human skin by microdialysis technique. Clinical and experimental findings".

Handlingen blev ledet af: Lektor., dr.med. Per Sejrsen.

Officielle opponenter var: 1. reservelæge, lektor, dr.med. Carsten Bindslev-Jensen, overlæge, dr.med. Niels Mygind og docent, dr.pharm. Svend Norn.

Graden blev konfereret den 13. august 1998.

Selvbiografi

Født i Glostrup. Eksamen: Cand.med. i 1989, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Kursusreservelæge, Klinisk fysi-

ologisk og nuklearmedicinsk afdeling, Bispebjerg Hospital.

Disputatsarbejdet

Formålet med disputatsarbejdet har været at validere mikrodialyseteknik til at måle frisætning af histamin i intakt hud hos mennesker med kendte mastcelledegranulatorer, undersøge histamins rolle ved forskellige former for neurogen inflammation, og vurdere mulige histaminliberatorer.

Hjemmelavede dialysefibres dialyseegenskaber blev undersøgt in vitro såvel som in vivo, de implantationsudløste hudreaktioner blev vurderet, fibrenes lokalisation i huden blev bestemt, og den hyppigst anvendte histaminanalyse i undersøgelserne, blev valideret til måling af histamin på dialysat. Måling af histamin i uprovokeret normal hud blev foretaget med semikvantitativ måling og kvantitative kalibreringsmetoder, og faktorer af betydning for tolkning af kvantitative målinger under pågående allergiske reaktioner blev undersøgt.

Histaminfrigørelse i huden blev beskrevet efter intrakutan injektion af allergen, kodein og substans P. Parametre som dosis-respons, kinetik for histaminfrisætning, reproducerbarhed og relation til kliniske hudreaktioner blev bestemt og forskellige administrationsveje for mastcelleaktivatorer blev sammenlignet.

En række studier udført i gnavere har indiceret et funktionelt samspil mellem hudens mastceller og sensoriske nerver med histamin som hel eller delvis effektorsubstans. I flere undersøgelser kunne der ej påvises histaminfrisætning i kliniske eller eksperimentelle neurogene inflammatoriske reaktioner i huden. CC-kemokiner, der er potente histamin-liberatorer i humane basofile leukocytter, frisatte hverken histamin direkte eller modulerede anti-IgE induceret histaminfrigørelse i en kutan ex vivo mikrodialysemodel.

Arbejdet blev udført fra 1992 til 1996 under ansættelse som kandidatstipendiat fra Det lægevidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet og som seniorstipendiat fra Weimanns Fond. Arbejdet modtog økonomisk støtte fra Novo's Forskningsfonde, Aage Bang's fond, SSVF, Katrine & Vigo Skovgaards fond, Lægeforeningens forskningsfond, Kong Christian X fond og Allergifonden af 1983.

Arbejdet er påskønnet ved tildeling af Generalkonsul Valdemar Joseph Glückstads legat (1995), Pharmacia Research Fellowship (1995), The UCB Institute of Allergy (1995), Schering-Plough's ærespris for yngre allergologer (1996), samt rejselegater fra Eur Acad Allergy Clin Immunol (1994 & 1995) og Yamanouchi Pharma's rejselegat (1994 & 1995).

Lektor, cand.odont., ph.d. Anne Peutzfeldt

forsvarede den 27. maj 1998 sin afhandling "Resin composites in dentistry: the monomer systems".

Handlingen blev ledet af: Prodekan, lektor, dr.odont. Inger Kjær.

Officielle opponenter var: Seniorforsker, dr.phil & rer.nat. I. Eystein Ruyter og prof., dr.habil. Werner J. Finger.

Graden blev konfereret den 3. juni 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 925.

Læge Jesper I. Reimers

forsvarede den 20. februar 1998 sin afhandling "Interleukin-1ß Induced Transient Diabetes Mellitus in rats. A model of the initial events in the pathogenesis of insulin-dependent diabetes mellitus?".

Handlingen blev ledet af: Overlæge, dr.med. Jannik Hilsted.

Officielle opponenter var: Prof., med.dr. Claes Hellerström og prof., dr.med. Niels Juel Christensen.

Graden blev konfereret den 25. februar 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 926.

Læge Peter Rossing

forsvarede den 12. juni 1998 sin afhandling "Promotion, prediction, and prevention of progression in diabetic nephropathy".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Niels Juel Christensen.

Officielle opponenter var: Prof., dr.med. Carl Erik Mogensen og prof., dr.med. Klaus Ølgaard.

Graden blev konfereret den 24. juni 1998.

Selvbiografi

Født i Glostrup. Eksamen: Cand.med. i 1991, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Reservelæge Medicinsk afdeling F, Københavns Amtssygehus Gentofte.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af 9 artikler, der er publiceret i perioden 1992-1997 og udført på Steno Diabetes Center. Formålet har været at undersøge faktorer af betydning for tabet af nyrefunktion, samt muligheder for at bremse tabet af nyrefunktion hos patienter med insulin-krævende diabetes mellitus (IDDM) og diabetisk nefropati.

Diabetisk nefropati er den alvorligste senkomplikation hos patienter med IDDM, og er forbundet med generaliseret mikro- og makrovaskulær skade, og øget kardiovaskulær og total dødelighed. En nylig svensk undersøgelse har fundet et dramatisk fald i forekomsten af diabetisk nefropati fra 28% til kun 6% efter 20 års diabetes varighed. I et lignende studie på Steno Diabetes Center kunne vi ikke påvise et sådant fald i forekomsten af nefropati. Forhåbentlig vil mere intensiv behandling med god metabolisk kontrol og anvendelse af ACE-hæmmere kunne reducere forekomsten af nefropati.

Når en patient har udviklet diabetisk nefropati, er der stor individuel variation i tab af nyrefunktion. Denne variabilitet kan delvis forklares ved forskelle i blodtryk, albuminuri, glykæmisk kontrol, dyslipidæmi og muligvis kostens proteinindhold. Tidlig og intensiv antihypertensiv behandling er den vigtigste behandling udover insulin, til patienter med diabetisk nefropati. Det gennemsnitlige tab i nyrefunktion reduceres ved antihypertensiv behandling, men der er stor individuel forskel på effekten. Vi har fundet at et fald i albuminurien efter start af antihypertensiva, er en god prædiktor for reduceret tab af nyrefunktion.

Antihypertensiv behandling kan som anført, reducere tabet i nyrefunktion hos IDDM patienter med diabetisk nefropati. I et studie med 10 års opfølgning under ACE hæmmer behandling har vi vist, at effekten er vedvarende. En sammenligning af effekten på nyrefunktion af en ACE hæmmer og en calcium antagonist er i gang. Efter det første år er ACE hæmmeren bedre til at reducere albuminurien, men foreløbig er også nyrefunktionen faldet mest i gruppen behandlet med ACE hæmmer. Vi har også forsøgt dels 12 ugers behandling med det kolesterol sænkende stof simvastitin, en HMG CoA reductase hæmmer, og dels 12 måneders behandling med fiskeolie, begge interventioner var uden effekt på albuminuri og nyrefunktion. På grund af den øgede risiko for hjerte- karsygdom, er det dog alligevel vigtigt at være opmærksom på dyslipidæmi i denne patientgruppe. Kommende studier bør undersøge langtidseffekten på tabet i nyrefunktion af lipid sænkende behandling, proteinfattig kost, forbedret metabolisk kontrol, såvel som af nye antihypertensive stoffer. Muligheden for at blokere glykosylering af proteiner med f.eks. aminoguanidin eller for at påvirke vækstfaktorer med betydning for udviklingen af nefropati bør også undersøges, specielt i de tidlige stadier af nefropati.

Vi har påvist en forbedret prognose med hensyn til overlevelse hos patienter med diabetisk nefropati, efter antihypertensiv behandling er blevet standard, idet den gennemsnitlige overlevelse fra udvikling af nefropati er øget fra 5-7 år til 14-17 år. Samtidig er kronisk nyresvigt blevet et mindre problem, hvorimod sygelighed og død på grund af hjerte- karsygdom er blevet et mere dominerende problem. Identifikation og behandling af risikofaktorer for hjerte- karsygdom er derfor af stigende vigtighed. Omend prognosen for patienter med diabetisk nefropati er forbedret betydeligt, skal det primære mål naturligvis være at undgå udviklingen af denne senkomplikation, da den øgede risiko for sygelighed og død forbundet med nefopati næppe kan elimineres.

Overlæge Søren Schifter

forsvarede den 26. juni 1998 sin afhandling "Expression of the Calcitonin Gene Family in Medullary Thyroid Carcinoma".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Jens H. Henriksen.

Officielle opponenter var: Prof., dr.med. Jan Fahrenkrug og overlæge, dr.med. Mogens Hansen.

Graden blev konfereret den 2. juli 1998.

Selvbiografi

Født i Ø. Kondrup. Eksamen: Cand.med. i 1977, Aarhus Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Overlæge, Klinisk fysiologisk/nuklearmedicinsk afdeling, Københavns Amts Sygehus i Glostrup.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er baseret på 7 tidligere publicerede arbejder og en sammenfattende oversigtsartikel. Arbejdet er udført under mine ansættelser på Afdelingen for klinisk fysiologi og nuklearmedicin, Århus Kommunehospital og Afdelingen for klinisk fysiologi og nuklearmedicin, Rigshospitalet.

Undersøgelserne har sigtet imod at bidrage til kortlægning af calcitonin gen familiens ekspression i medullær thyreoidea carcinom (MTC) celler og at belyse anvendeligheden som tumormarkør af forskellige peptidprodukter fra calcitonin gen familien.

De tilgrundliggende undersøgelser beskriver nyudviklede radioimmunoassays for calcitonin og CGRP. I tre artikler sammenlignes den kliniske anvendelighed af calcitonin, CGRP og calcitonins C-terminale kløvningspeptid CCP1 som markør for sporadisk og arvelig MTC og endelige udføres i to særskilte artikler karakterisering af CGRP ekspressionsprodukter i MTC-tumorer samt i en MTC cellelinie.

Oversigtsartiklen opsummerer den aktuelle viden om genstruktur, regulation af gen ekspression og ekspresion af peptider tilhørende calcitonin gen familien ved MTC og i MTC cellelinier. Desuden beskrives i et særskilt afsnit de metoder, der anvendes til påvisning af gen ekspression, samt til måling og karakterisering af peptidprodukter. Endelig diskuteres værdien af biokemiske tumormarkører i relation til nye diagnostiske metoder for MTC, baseret på molekylærbiologiske teknikker.

Afdelingslæge Kjeld Schmiegelow
forsvarede den 2. oktober 1998 sin afhandling "Maintenance chemotherapy of acute lymphoblastic leukemia in children. Clinical and pharmacological aspects of the monitoring and adjustment of oral methotrexate and 6-mercaptopurine dosage".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Henrik Enghusen Poulsen.

Officielle opponenter var: Prof., dr.med. Jarle Aarbakke og prof., dr.med. Jørgen Ellegaard.

Graden blev konfereret den 9. oktober 1998.

Selvbiografi
Født i Gentofte. Eksamen: Cand.med. i 1981, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Overlæge, Pædiatrisk Klinik II, Juliane Marie Centret, Rigshospitalet, Blegdamsvej 9, 2100 København Ø.

Disputatsarbejdet
Afhandlingen, der omfatter 12 tidligere publicerede arbejder og en sammenfattende redegørelse, hviler på studier, der i samarbejde med de børneonkologiske afdelinger i Norden er udført i årene 1986-1996 under ansættelser ved Pædiatrisk Klinik, Juliane Marie Centret, Rigshospitalet.

Den individuelle omsætning af cytostatika kan spille en rolle for chancerne for helbredelse ved kemoterapifølsomme, maligne sygdomme i barnealderen herunder ved akut lymfoblastær leukæmi (ALL). Behandlingen af ALL omfatter almindeligvis a) 4 ugers induktionsbehandling, hvor > 95% af patienterne opnår remission, b) konsolideringsbehandling, c) CNS-profylakse i form af systemisk, højdosis henholdsvis intraspinal kemoterapi og eventuelt kraniel strålebehandling, samt d) vedligeholdelsesbehandling med peroral ugentlig methotrexate og daglig 6-mercaptopurin. Methotrexate/6-mercaptopurin vedligeholdelsesbehandling gives indtil 2-3 år fra diagnosetidspunktet. Begge stoffer er profarmaka, der omsættes til de cytotoksiske methotrexate-polyglutamater, der har øget affinitet for de methotrexate-sensitive enzymer, og 6-thioguanin nukleotider (6TGN), der inkorporeres i DNA. Både methotrexate-polyglutamater og 6TGN retineres intracellulært under behandlingen. Methotrexate og 6-mercaptopurin har en synergistisk, cytotoksisk effekt, idet methotrexate blokerer purin de-novo syntesen, hvorved inkorporeringen af 6TGN i DNA øges. Under methotrexate/6-mercaptopurin behandling akkumulerer methotrexate (inklusive polyglutamater) og 6TGN i erythrocytter (E-MTX/6TGN) og E-MTX/6TGN niveauerne afspejler formentlig farmakologiske begivenheder i leukæmiske blaster. Det aktuelle studie, der omfatter mere end 400 børn med ALL diagnosticeret i Norden siden 1981, har haft til formål at analysere den individuelle variation i graden af myelo- og hepatotoksicitet under vedligeholdelsesbehandling og i niveauerne af E-MTX og E-6TGN samt disse parametres prognostiske betydning. Studiet har vist:

a) at dosering af methotrexate og 6-mercaptopurin baseret på legemsoverflade er utilstrækkelig til at sikre ensartet behandlingsintensitet; b) at graden af leukopeni henholdsvis levertoksicitet (gennemsnitligt leukocyttal og aminotransfereaseniveau under behandlingen) er signifikant korreleret til chancerne for helbredelse; c) at E-MTX og E-6TGN når et steady state niveau under vedligeholdelsesbehandlingen med betydelig interindividuel variation; d) at E-MTX og E-6TGN niveauerne under behandlingen er korreleret til graden af leukopeni; e) at produktet af den enkelte patients gennemsnitlige E-MTX og E-6TGN niveau under vedligeholdelsesbehandling (mE-MTX*6TGN) er den parameter, der er stærkest korreleret til stigningen i leukocyttal efter behandlingsophør (som udtryk for graden af knoglemarvssuppression); og endelig f) at mE-MTX*6TGN er den parameter, der er stærkest korreleret til sandsynligheden for recidivfri overlevelse. Patienter med et mE-MTX*6TGN over medianværdien for patienter i remission har en signifikant bedre chance for recidivfri overlevelse sammenlignet med patienter med lavere mE-MTX*6TGN (86% mod 70%).

Afhandlingens resultater har sandsynliggjort, at individualiseret cytostatikadosering baseret på den enkelte patients medicinomsætning vil kunne bidrage til at sikre ens behandlingsintensitet og forbedre prognosen for børn med ALL. Afhandlingens resultater har dannet grundlag for et fællesnordisk, randomiseret studie, der skal belyse værdien af individuel dosisjustering af methotrexate og 6-mercaptopurin på grundlag af E-MTX og E-6TGN.

Professor, ph.d. Thomas Sinkær
forsvarede den 16. januar 1998 sin afhandling "Muscle, reflex and central components in the control of the ankle joint in healthy and spastic man".

Handlingen blev ledet af: Prof., med.dr. Hans Hultborn.

Officielle opponenter var: Dr. T. Richard Nichols, ph.d. og prof., dr.med. Volker Dietz.

Graden blev konfereret den 21. januar 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 927.

Læge Steen Smidt-Jensen
forsvarede den 21. august 1998 sin afhandling "Transabdominal Chorionic Villus Sampling Method, Safety and Accuracy".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Johannes Bock.

Officielle opponenter var: Prof., dr.med. Karen Brøndum-Nielsen og lektor, overlæge, dr.med. Ann Tabor.

Graden blev konfereret den 26. august 1998.

Læge Charlotte Suppli Ulrik
forsvarede den 11. september 1998 sin afhandling "Prognosis and risk factors for bronchial asthma".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Gunnar Bendixen.

Officielle opponenter var: 1. reservelæge, dr.med. Jørgen Vestbo, prof., dr.med. Ronald Dahl og lektor, afdelingslæge, dr.med. Lars Christian Laursen.

Graden blev konfereret den 17. september 1998.

Selvbiografi
Født i Haslev. Eksamen: Cand.med. i 1990, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: 1. reservelæge, Lungemedicinsk Klinik, ML7721, Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet
Doktorafhandlingen består af otte arbejder og en sammenfattende redegørelse. Arbejdet er udført under mine ansættelser ved Respirationsfysiologisk Laboratorium, Medicinsk afd. B, Rigshospitalet, Lungemedicinsk afd. P, Bispebjerg Hospital, og Klinisk Fysiologisk/Nuklearmedicinsk afd., Rigshospitalet.

Formålet har været at belyse udvalgte aspekter vedrørende sygdommen asthma bronchiale: 1) at beskrive forløbet af sygdommen hos børn og voksne med astma, 2) at identificere risikofaktorer for udvikling af astma hos børn og unge, 3) at beskrive markører for abnormiteter i luftvejene hos symptomatiske og asymptomatiske personer, specielt med hensyn til betydningen af luftvejskaliber, hyperreaktivitet og eosinofile, og 4) at identificere markører for et ugunstigt forløb af astma med hensyn til ændringer i lungefunktion og mortalitet. Data blev primært indhentet ved efterundersøgelser af selekterede grupper af børn og voksne med kendt astma samt uselekterede grupper af børn og voksne fra Københavnsområdet, bl.a. omfattende data fra Østerbroundersøgelsen.

Den kumulerede prævalens af astma blandt børn og unge fandtes til tæt på 15%, mens den selv-rapporterede hyppighed af astma blandt voksne var 5%. Hvorvidt dette, som rapporteret fra andre lande, er et udtryk for stigende hyppighed af asthma, kan ikke besvares ud fra aktuelle undersøgelse.

Aktuelle undersøgelse viste, at asymptomatisk bronkial hyperreaktivitet, positiv priktest for husstøvmide, astmatisk bronkitis i tidlig barnealder, og symptomer på rinitis og/eller eksem er markører for en forøget risiko for senere udvikling af astma.

I overensstemmelse med tidligere undersøgelser påvistes, at markører for svær og/eller ikke-velbehandlet astma, såsom perifer eosinofili, høj grad af FEV_1 reversibilitet, og nedsat FEV_1, indikerer en dårlig prognose hos voksne astmatikere. Stigende eosinofiltal var direkte korreleret til stigende sværhedsgrad af symptomerne og inverst til faldende FEV_1 hos børn og unge voksne med astma. Højere eosinofiltal var desuden associeret med stigende grad af bronkial følsomhed hos unge, uafhængigt af eventuelle luftvejssymptomer. Det perifere eosinofiltal må derfor antages at være en vigtig markør for sværhedsgraden af astma.

Graden af bronkial reaktivitet er relateret til FEV_1-niveauet før provokationstesten både hos personer med og uden astma; og i forlængelse heraf havde justering for basal FEV_1 indflydelse på andre faktorer af potentiel betydning for graden af histaminfølsomhed, f.eks. køn og eosinofiltal. En nedsat FEV_1 er derfor ikke alene en markør for abnormiteter i luftvejene, men bør også betragtes som en potentiel confounder i fortolkningen af andre mulige risikofaktorer for symptomatisk obstruktiv lungesygdom.

Forekomsten af nedsat FEV_1 er høj hos voksne astmatikere, også hos aldrig rygere; og desuden synes det årlige tab af lungefunktion generelt at være forøget hos voksne astmatikere sammenlignet med ikke-astmatikere. Både børn og voksne med ikke-allergisk astma synes at have større risiko for ugunstige ændringer i lungefunktion over tid end patienter med allergisk astma. De faktorer, der influerer på lungefunktionsprognosen hos

både børn og voksne med astma, er til dels forskellige hos patienter med henholdsvis allergisk og ikke-allergisk astma, hvilket kunne tyde på forskelle i de tilgrundliggende patogenetiske mekanismer. Det forøgede tab af lungefunktion hos voksne astmatikere steg med stigende alder, hvilket tyder på, at også astmatikere med let til moderat sygdom, er i risiko for, at udvikle invaliderende lungefunktionsnedsættelse.

Sammenlignet med den danske befolkning påvistes en overdødelighed blandt voksne med astma, primært betinget af død af akut og kronisk astma. Patienter, der dør i status asthmaticus, er yngre og har bedre lungefunktion end patienter, der dør af kronisk astma. Fatale astmaanfald kan derfor også ses hos yngre tilsyneladende velbehandlede patienter. Markører for svær og/eller ikke-velbehandlet astma, såsom eosinofili og mere end 50% reversibilitet i FEV_1, predikterede en betydeligt forøget risiko for senere død af astma.

Sammenfattende har undersøgelsen vist, at sygdommen asthma bronchiale er forbundet med betydelig, muligvis stigende, morbididtet og mortalitet samt påvist en række risikofaktorer herfor, som er eller formentlig vil blive tilgængelige for intervention.

Overlæge Peter Vilmann

forsvarede den 6. februar 1998 sin afhandling "Endoscopic Ultrasonography with curved array transducer in diagnosis of cancer in and adjacent to the upper gastrointestinal tract. Scanning and guided fine needle aspiration biopsy".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Mogens Blichert-Toft.

Officielle opponenter var: Prof., dr.med. Svein Ødegaard og overlæge, dr.med. Claus Hovendal.

Graden blev konfereret den 23. februar 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 929.

Læge Alice Walsted

forsvarede den 8. april 1998 sin afhandling "Effects of cerebrospinal fluid loss on the auditory system. Clinical and experimental investigations".

Handlingen blev ledet af: Prof., dr.med. Poul Bretlau.

Officielle opponenter var: Prof., dr.med. Christian Brahe Pedersen og prof., dr.med Agnete Parving.

Graden blev konfereret den 21. april 1998.

Selvbiografi

Født i Horsens. Eksamen: Cand.med. i 1979, Københavns Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Afdelingslæge, speciallæge i oto-rhino-laryngologi. Øre-, næse- og halsafdelingen. Amtssygehuset i Glostrup.

Disputatsarbejdet

Formålet med studierne, som ligger til grund for afhandlingen, var systematisk at undersøge, om et tab af cerebrospinalvæske (CSV) kan påvirke hørelsen og dernæst at beskrive eventuelle fysiologiske og morfologiske ændringer i det akustiske system. Der forelå i litteraturen kun få meddelelser om hørenedsættelse efter lumbalpunktur, der involverer et CSV tab, men de fleste var baseret på enkelte tilfælde. Derfor ønskede jeg i prospektive kliniske studier at undersøge flere patientgrupper audiologisk før og efter et CSV tab. Patienter, der fik foretaget operationer i spinalanæstesi eller fik foretaget neurokirurgiske operationer samt en kontrolgruppe uden et CSV tab indgik i undersøgelserne. Der blev registreret et postoperativt statistisk signifikant høretab i de patientgrupper, der var udsat for et CSV tab, men ikke i kontrolgruppen. Tærskeløgningen var mest udtalt, omfattede flest frekvenser og ramte flest patienter, når CSV tabet var stort og var i alle tilfældene fuldt reversibel. Den audiologiske analyse tydede på cokleære sensorineurale høretab induceret af CSV tabet.

Der blev opstillet en dyremodel, hvor forsøgsdyr i generel anæstesi blev påført et CSV tab, hvorefter coklea blev udtaget og undersøgt histologisk. Der blev demonstreret en stærk øget væskeudveksling gennem den coklære akvædukt mellem CSV og coklea umiddelbart efter CSV tabet, idet blod fra punkturstedet blev påvist i perilymfen lige indenfor det runde vindue allerede efter en time, mens der efter 24 timer var blod i perilymfen i såvel skala tympani som skala vestibuli. Da der ikke kunne påvises en ændring af de intracokleære membraners stilling, kunne der akut være opstået en endolymfatisk kompensatorisk ekspansion, som på undersøgelsestidspunkterne, havde restitueret sig gennem den øgede indstrømning af CSV til perilymfen.

Der blev herefter etableret et nyt laboratorium for eksperimentel elektrofysiologi. Forsøgsdyr fik i generel anæstesi udtømt CSV. Ved elektrocokleografi umiddelbart efter kunne der påvises en tærskeløgning for aktionspotentialet, hvilket bekræftede teorien om en cokleære ætiologi til høretabene. Ifølge den fremsatte hypotese, vil der i forbindelsen med et CSV tab kunne ske et tab af perilymfe via den cokleære akvædukt resulterende i en kompensatorisk udvidelse af det endolym-

fatiske volumen kaldet endolymfatisk hydrops, som er en tilstand, der især kendes ved indreøresygdommen Ménière's syge, hvis årsag er ukendt.

Således viste såvel de eksperimentelle studier og de kliniske fund, at et CSV tab kan påvirke hørefysiologien i det indre øre.

Doctores philosophiae

Mag.art. Erik Baark

forsvarede den 19. maj 1998 sin afhandling "Lightning Wires: The Telegraph and China's Technological Modernization, 1860-1890".

Handlingen blev ledet af: Prodekan, cand.mag. Thorkil Damsgaard Olsen.

Officielle opponenter var: Dr.phil. Donald B. Wagner og lektor, dr.phil. Ole Hyldtoft (KUA).

Af tilhørerne opponerede: Lektor, dr.phil. Kurt Jacobsen og lektor, dr.phil. Ole Lange.

Graden blev konfereret den 9. juni. 1998.

Mag.art. Peter Bornedal

forsvarede den 20. februar 1998 sin afhandling "Speech and System".

Handlingen blev ledet af: Dekan, cand.phil. John Kuhlmann Madsen.

Officielle opponenter var: Direktør, dr.phil. Lars-Henrik Schmidt (Danmarks Pædagogiske Institut) og Docent, dr.theol. & phil. Peter Kemp (Center for Etik og Ret).

Graden blev konfereret den 25. marts 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 909.

Bjarne Sode Funch

forsvarede den 17. december 1997 sin afhandling "The Psychology of Art Appreciation".

Handlingen blev ledet af: Dekan, cand.phil. John kuhlmann Madsen.

Officielle opponenter var: Dr.phil. Thorsten Ingemann Nielsen og lektor, dr.phil. Judy Gammelgaard.

Af tilhørerne opponerede: Prof. Alice Theilgaard og lektor Brita Koefoed-Jespersen (Kunstakademiet).

Graden blev konfereret den 20. januar 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 912.

Museumsinspektør mag.art. Hans Chr. Gulløv

forsvarede den 13. februar 1998 sin afhandling "From Middle Ages to Colonial Times. Archaeological and ethohistorical studies of the Thule culture in South West Greenland 1300-1800 AD".

Handlingen blev ledet af: Prodekan, cand.mag. Thorkil Damsgaard Olsen.

Officielle opponenter var: Prof., emeritus Robert Petersen (Odense) og lektor, mag.art. Erik Brich Petersen.

Graden blev konfereret den 25. marts 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 913.

Forskningsbibliotekar cand.mag. Erik Petersen

forsvarede den 12. juni 1998 sin afhandling "Intellectum Liberare. Johan Albert Fabricius – en humanist i Europa".

Handlingen blev ledet af: Prodekan, lektor Thorkil Damsgaard Olsen.

Officielle opponenter var: Prof., dr. Klaus Alpers (Hamburg Universität) og Docent, dr.phil. Sten Ebbesen (KUA).

Af tilhørerne opponerede: Prof., dr.theol. Leif Grane, cand.mag. Ivan Boserup og prof., dr.phil. Minna Skafte Jensen.

Graden blev konfereret den 30. juni 1998.

Mag.art. Jacob Skovgaard-Petersen

forsvarede den 12. december 1997 sin afhandling "Defining Islam for the Egyptian State".

Handlingen blev ledet af: Dekan John Kuhlmann Madsen.

Officielle opponenter var: Prof., dr. R. Peters (Amsterdam) og prof., fil.dr. Christopher Toll (KUA).

Af tilhørerne opponerede: Prof. Reinhard Schultze (Bamberg).

Graden blev konfereret den 20. januar 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 925.

Lektor fil.kand. Ulf Timmermann

forsvarede den 27. februar 1998 sin afhandling "Der nordfriesische Rufnamenschatz in seiner Zusammensetzung vom späten Mittelalter bis ins 17. Jahrhundert".

Handlingen blev ledet af: Prodekan, cand.mag. Thorkil Damsgaard Olsen.

Officielle opponenter var: Prof. Nils Århammar (NordFriesisches Institut, Bredstedt) og lektor, dr.phil. Bent Jørgensen (KUA).

Af tilhørerne opponerede: Dr.phil. Gillian Fellows-Jensen (Inst. for Navneforskning).

Graden blev konfereret den 25. marts 1998.

Selvbiografi og disputatsarbejdet i årbog 97 side 928.

Doctores scientiarum

Følgende doktorgrader blev konfereret i 1997, men er ikke medtaget i 1997-årbogen

Ph.d. Kathe Rose Jensen

forsvarede den 5. december 1997 sin afhandling: "Sacoglossernes systematik, fylogeni og evolution (Mollusca, Opisthobranchia)".

Handlingen blev ledet af: Vice-institutleder, lektor Hans Baagøe.

Officielle opponenter var: Prof. Henrik Enghoff og dr. Terrence M. Gosliner.

Graden blev konfereret den 5. december 1997.

Selvbiografi

Født i Værløse. Uddannelse: Nysproglig student: Gladsaxe Gymnasium, 1968. Cand.scient.: Ku/Marinbiologisk Laboratorium, Zoologi/marinbiologi, januar 1974. Pædagogikum: Stenhus Kostskole, 1974. Bifagseksamen: Engelsk, KU, januar 1976. Ph.d.: Department of Biological Sciences, Florida Institute of Technology. Melbourne, Florida, USA. Marine Ecology, juni 1980. Nuværende stilling og ansættelsessted: Gæsteforsker ved Zoologisk Museum.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen er en sammenfatning af 10 tidligere publicerede afhandlinger, samt en oversigt over slægts- og suprageneriske taxa af baggællesnegle af ordnen Sacoglossa. Sacoglossernes morfologi med særlig henblik på fødeoptagelsesorganerne gennemgås. De karakterer, der har haft betydning for evolutionen inden for gruppen er identificeret. Det drejer sig især om ændringer i svælgets muskulatur og radulatændernes form og funktion. En fylogenetisk analyse viser, at de skalbærende arter udgør en monofyletisk underorden, Oxynoacea, og de skalløse former udgør en anden monofyletisk underorden, Plakobranchacea. Sidstnævnte kan yderligere opdeles i to monofyletiske overfamilier, Plakobranchoidea og Limapontioidea, svarende til henholdsvis de parapodiebærende arter og de ceratabærende arter.

Seniorforsker Anne Elisabeth Lykkesfeldt

forsvarede den 21. november 1997 sin afhandling "Growth regulation of human breast cancer cells by estrogens and antiestrogens".

Handlingen blev ledet af: Institutleder, lektor Per Rosenkilde.

Officielle opponenter var: Dr. Åke Borg og dr. Bar van der Burg.

Graden blev konfereret den 21. november 1997.

Selvbiografi

Uddannelse: Cand.scient. i biokemi fra Københavns Universitet, 1973. Lic.scient. 1976. Nuværende stilling og ansættelsessted: Seniorforsker, Afdeling for Brystkræft, Institut for Biologisk Kræftforskning, Kræftens Bekæmpelse.

Disputatsarbejdet

Afhandlingen består af 11 artikler publiceret i internationale tidsskrifter og en sammenfattende redegørelse.

Brystkræft er den hyppigste kræftsygdom hos kvinder i den vestlige verden. Trods både tidligere diagnose og forbedrede behandlingsmuligheder er der dog stadig mange kvinder, der dør af sygdommen. Det er derfor vigtigt, at vort kendskab til sygdommens biologi udvides, således at der åbnes nye muligheder for behandling af brystkræftpatienterne.

Brystkræft er 100 gange så hyppig hos kvinder som hos mænd. Det skyldes bl.a., at det kvindelige kønshormon østrogen er involveret i udviklingen af brystets kirtelceller til ondartede kræftceller, og østrogen stimulerer væksten af både den primære brystkræftsvulst og døtresvulster (metastaser) udgået fra den primære svulst.

Det er derfor vigtigt at have et detaljeret kendskab til de processer i kræftcellerne, som styres af østrogen. Herved kan man effektivt gå ind og forhindre østrogen i at fremme kræftcellernes vækst. I denne doktorafhandling er mekanismerne for den østrogenstimulerede vækst af brystkræftceller gennemgået i detaljer. I modsætning til, at man oprindeligt troede, at østrogen styrer et meget begrænset antal processer i cellerne, har det vist sig, at østrogen styrer utrolig mange processer i cellerne. Det forholder sig formodentlig tillige således, at hvis man forsøger at blokere en enkelt eller nogle få af de østrogenstimulerede processer, så vil cellerne hurtigt kunne opregulere andre østrogenstimulerede processer og dermed opretholde den øgede vækstevne. Hvis en behandling skal forhindre virkningen af østrogen, skal den derfor bestå i en blokering af det første trin i de processer, som styres af østrogen. Dette trin er reaktionen mellem østrogen og det protein, østrogenreceptoren, der formidler østrogenvirkningen.

Siden midten af 1970'erne har man kendt til denne vigtige reaktion, og behandling af brystkræftpatienterne har netop været rettet mod at for-

hindre østrogenvirkningen ved at blokere for kroppens dannelse af østrogen og ved at konkurrere med kroppens østrogen ved at behandle med stoffer, der kaldes anti-østrogener. Anti-østrogener virker ved at konkurrere med østrogen om at binde sig til østrogenreceptor proteinet. Et østrogenreceptor protein, der har bundet anti-østrogen, kan ikke stimulere væksten af brystkræftcellerne, tværtimod hæmmer det væksten af kræftcellerne. Mange medicinalfirmaer har udviklet nye stoffer, der mere effektivt forhindrer kroppens østrogenproduktion, og disse stoffer er i øjeblikket under afprøvning på brystkræftpatienter. Der arbejdes også intenst på fremstilling af mere effektive anti-østrogener, der både kan forhindre østrogen stimulationen og også hæmme kræftvæksten. Det endelige mål må være anti-østrogener, der kan slå kræftcellerne ihjel.

Et af de meget store problemer ved behandling af især spredt kræftsygdom, er udvikling af modstandsdygtighed over for behandlingen. Sidste del af disputatsen beskriver vort nuværende kendskab til udvikling af modstandsdygtighed mod anti-østrogenbehandling. Forskningsgruppen i Afdeling for Brystkræft, Kræftens Bekæmpelse, vil fremover intensivere sin indsats på netop dette vigtige felt. I laboratoriet har gruppen udviklet brystkræftceller, der er modstandsdygtige over for den nuværende anti-østrogenbehandling med stoffet tamoxifen. Der er også udviklet brystkræftceller, der er modstandsdygtige over for et af de nye anti-østrogener, som har vist sig at kunne hæmme væksten af brystkræftceller, der er modstandsdygtige over for behandling med tamoxifen. Afklaring af de molekylære ændringer, der forårsager modstandsdygtighed mod de to typer af anti-østrogenbehandling, er undervejs. Disse resultater vil kunne vejlede lægerne med hensyn til, hvilke patienter, der vil have gavn af de forskellige typer af behandling, og også i hvilken rækkefølge en eventuel behandling bør foregå.

Geolog Adam Garde

forsvarede den 18. december 1997 sin afhandling: "Accretion and Evolution of an Archaean high-grade Grey Gneiss-Amphibolite Complex: The Fiskefjord Area in southern West Greenland".

Handlingen blev ledet af: Institutleder, lektor Niels Hald.

Officielle opponenter var: Prof. Hervé Martin (Université Blaise Pascal) og prof. Euan Nisbet (London University.

Af tilhørerne opponerede: Prof. David Bridgwater (Geologisk Museum, KU) og prof., emer. Asger Berthelsen (Geologisk Institut, KU).

Graden blev konfereret den 18. december 1997.

Selvbiografi

Nuværende stilling og ansættelsesforhold: Geolog ved Geologisk Museum.

Doktorgrader konfereret i 1998

Lektorstip. Thomas Bohr

forsvarede den 2. juni 1998 sin afhandling "Studies in Turbulent Dynamical Systems".

Handlingen blev ledet af: Prof. Henrik Smith.

Officielle opponenter var: Prof. Yves Pomeau (Ecolé Normale Supérieure, Paris) og prof. Per Bak (Niels Bohr Instituttet).

Graden blev konfereret den 2. juni. 1998.

Selvbiografi

Født 1953. 1980, cand.scient. fra Københavns Universitet. 1983, lic.scient. fra Københavns Universitet efter ophold ved Landau, Institutet, Moskva. 1983-1985, "Postdoctoral associate" ved Cornell University, Ithaca, New York, USA. 1985-1987, Adjunkt ved Fysisk Laboratorium I, H.C. Ørsted Institutet. 1987-1998, Forskningslektor ved Niels Bohr Institutet 1990-1995, Novo "Hallas-Møller" stipendiat 1993, Medstifter af Center for Chaos and Turbulence Studies (CATS) ved Niels Bohr Institutet, Kemisk Institut (KU) samt Fysisk Institut (DTU). 1998, Dr.scient. fra Københavns Universitet. 1998, professor i fysik på Danmarks Tekniske Universitet. Nuværende stilling og ansættelsessted: Lektorstip. ved Institut for Fysik, Danmarks Tekniske Universitet i Lyngby.

Disputatsarbejdet

Når titlen ikke blot indeholder ordet "turbulens", men "turbulente dynamiske systemer" skyldes det to forhold, dels at begrebet turbulens i denne afhandling betragtes fra et meget bredt perspektiv, idet det ikke blot indeholder de traditionelle turbulente strømninger, men også turbulente tilstande i f.eks. kemiske reaktioner eller dynamiske fronter, dels at disse tilstande, i hvert fald delvis, beskrives ved metoder taget fra teorien for dynamiske systemer.

Efter et introduktionskapitel, hvori "turbulente dynamiske systemer" defineres, introduceres i kapitel 2 en af hovedmodellerne: Gitre af koblede kaotiske afbildninger. I kapitel 3 diskuteres en anden hovedmodel: Den komplekse, tidsafhængige

"Ginzburg-Landau ligning" og i kapitel 4 den tredje hovedmodel, "Kuramoto-Sivashinsky ligningen". For alle tre modeller er hovedformålet at beskrive overgange til turbulens samt at forstå, hvilke elementære frihedsgrader, der producerer turbulensen, og hvilke andre tilstande disse excitationer (spiralbølger i kapitel 3 og celler i kapitel 4) evt. kan danne.

De vigtigste resultater er samlet i 9 "Theses" sidst i afhandlingen. De første 7 vedrører arbejder, som er medtaget i afhandlingen. Disse er i korthed: 1. Et kaotiske system med kortrækkende kræfter vil altid være turbulent, d.v.s. rumligt uordnet, hvis det er stort nok og er udsat for blot den mindste ydre støj. 2. Bevarelsesove fører til singulariteter i Lyapunov spektra. 3. Formen af "turbulente pletter" (som f.eks. i grænselag) kan (ofte) findes ved lineær analyse, og dette fører til en simpel forståelse af deres morphologi. 4. Man kan give simple eksempler på systemer med kun kortrækkende korrelation mellem de kaotiske fluktuationer, som viser en scaling opførsel i analogi med Kolmogorov's scaling for fuldt udviklet hydrodynamisk turbulens. 5. Ginzburg-Landau ligningen har turbulente tilstande selv i områder, hvor den homogent oscillerende tilstand er stabil. Overgangen til turbulens gennem ændring af parametrene går via en transient turbulent tilstand, som ender i et "vortex glass", hvori spiralbølgerne fryser fast i tilfældige positioner. 6. Denne "vortex glass" fase er ret præcist beskrevet som en samling Arkimedesspiraller, der mødes i tynde shok-linier. Disse er stykker af hyperbolae, med spiralcentrene i brændpunkterne. 7. Partikler advekteret af lineære overfladebølger (havbølger), kan bevæge sig kaotisk, når bølgen blot indeholder mindst to harmoniske komponenter. Partikler advekteret med Kuramoto-Sivashinsky ligningen, spredes ved anormal (hyper) diffusion.

Cand.scient. Erik Jeppesen

forsvarede den 11. december 1998 sin afhandling "Lavvandede søers økologi – Biologiske samspil i de frie vandmasser".

Handlingen blev ledet af: Institutleder Leif Lau Jeppesen (Zoologisk Institut).

Officielle opponenter var: Prof. Jürgen Benndorf (Germany) og prof. Dag O. Hessen (Norway).

Af tilhørerne opponerede: Prof. Morten Søndergaard (Ferskvandsbiologisk Lab., KU).

Graden blev konfereret den 11. december 1998.

Selvbiografi

Cand.scient. fra Ferskvandsbiologisk Laboratorium, Københavns Universitet i 1978. Han forskede i en årrække indenfor vandløbsøkologiske emner samme sted. I 1984 blev han ansat på det daværende Miljøstyrelsens Ferskvandslaboratorium (siden 1989 – Danmarks Miljøundersøgelser) med søer som forskningsområde. Han har skrevet mere end 80 afhandlinger i internationale videnskabelige tidsskrifter og over 100 artikler og rapporter på dansk. Han har holdt et stort antal indbudte foredrag på konferencer og universiteter verden over. Nuværende stilling og ansættelsessted: Seniorforsker ved Danmarks Miljøundersøgelser (DMU).

Disputatsarbejdet

I afhandlingen beskrives hvordan de biologiske samfund og samspil ændres, når lavvandede søer tilføres næringstoffer fra bysamfund, landbrug og industri. Søer, som ikke er forurenede, er klarvandede med mange bundplanter og en fiskebestand, som i høj grad er domineret af rovfisk som aborre og gedde, der kan holde fredfisk i skak. Det muliggør, at dyreplanktonet kan kontrollere algerne. Søen er i balance. Denne søtype har ofte et rigt fugleliv. Den forurenende sø derimod har få eller ingen undervandsplanter og en fiskebestand, som helt er domineret af skalle og brasen. Disse arter æder dyreplankton, som så får vanskeligere ved at kontrollere de mikroskopiske alger i vandet, hvilket ofte fører til masseforekomst af alger om sommeren og dermed uklart vand. Fuglebestanden er artsfattig og ofte domineret af fiskeædende arter, som Toppet lappedykker. I afhandlingen vises det, at ændringerne ofte sker brat, når givne tærskler nås. Når næringstoftilførslen igen reduceres, sker der ikke forbedringer umiddelbart. Der er en betydelig træghed, der både kan være kemisk og biologisk betinget. Afhandlingen søger at belyse disse træghedsfænomener og peger på muligheder for at fremme tilstandsforbedringen ved sørestaurering. Specielt vurderes mulighederne for restaurering ved indgreb i det biologiske system – også kaldet biomanipulation. Biomanipulation kan omfatte opfiskning af fredfisk, udsætning af rovfisk – typisk gedde og aborre – eller beskyttelse af vandplanter mod græsning fra vandfugle.

Forskningsstrategien har omfattet a) tværgående analyser af data fra mange søer indsamlet af amtskommunerne som led i overvågningen af miljøtilstanden og af DMU, b) eksperimenter i hele søer og i større indhegninger samt c) analyser af biologiske rester i søbunden til fastlæggelse af den historiske udvikling i miljøtilstanden og søernes baggrundstilstand.

Biokemiker Anders H. Johnsen
forsvarede den 30. oktober 1998 sin afhandling "Phylogeny of the cholecystokinin/gastrin family".

Handlingen blev ledet af: Institutleder Per Rosenkilde.

Officielle opponenter var: Prof. Hans Jörnvall (Karolinska Institution, Stockholm) og prof. Svend Olav Andersen (August Krogh Instituttet).

Af tilhørerne opponerede: Joel W. Adelson, Ph.D. (Brown University, Rhode Island, USA).

Graden blev konfereret den 30. oktober 1998.

Selvbiografi
Cand.scient. i biokemi, Københavns Universitet 1978. Lic.scient. 1982. Nuværende stilling og ansættelsessted: Ledende biokemiker, Klinisk biokemisk afdeling, Rigshospitalet.

Disputatsarbejdet
Beskrivelse af disputats-projektet: Cholecystokinin/gastrin familiens fylogenese.

Peptider er små proteiner, d.v.s. kæder af aminosyrer. Regulatoriske peptider fungerer som budbringere mellem forskellige dele af kroppen. De dannes i specielle celler et sted og transporteres over kortere eller længere afstande før de bindes til målceller et andet sted i kroppen, hvor de udøver deres funktion(er) ved at reagere med specifikke receptorer. Regulatoriske peptider kan fungere som signalstoffer mellem tætliggende nerveceller, som vækstfaktorer og som hormoner, der kan transporteres langt gennem blodbanen, før de når deres målceller. Fra menneske og andre pattedyr kendes i dag mere end 50 forskellige regulatoriske peptider. Flere af disse har så tydelige indbyrdes ligheder i deres sammensætning og struktur, at de må være udviklet fra en fælles stamform i løbet af arternes udvikling. I løbet af denne udvikling er der opstået parallelle eller helt nye funktioner. Derfor kan det give væsentlig forståelse af de regulatoriske peptiders funktion og betydning at undersøge, hvordan de har udviklet sig gennem tiderne, d.v.s. at kortlægge deres "familieskab".

De to regulatoriske peptider, cholecystokinin (CCK) og gastrin, som oprindeligt blev beskrevet og identificeret i pattedyr, er hormoner, der blandt andet regulerer væsentlige fordøjelsesfunktioner. Selv om de har separate funktioner indeholder de et fælles element bestående af 4 aminosyrer, der samtidig udgør en minimal struktur, som er helt afgørende for biologisk aktivitet af begge. Det har derfor været anset for sandsynligt, at CCK og gastrin er medlemmer af en familie af regulatoriske peptider, og at de er dannet fra en fælles stamform. Formålet med nærværende projekt har været at kortlægge CCK/gastrin familiens udvikling (fylogenese) i relation til arternes udvikling. De væsentligste konklusioner er: 1) CCK/gastrin familien kan nu dateres mere end 500 millioner år tilbage til før hvirveldyrenes dannelse. 2) I modsætning til den tidligere opfattelse af at kun pattedyr indeholder to medlemmer af CCK/gastrinfamilien, er det nu vist, at dette gælder for de fleste, hvis ikke alle, hvirveldyr, så udspaltningen i to familiemedlemmer er sket meget tidligt i hvirveldyrenes udvikling. 3) De to medlemmer er vist også at have separate funktioner i frøer (padder), og har det formentlig også i bruskfiskene. 4) CCK er velbevaret i alle hvirveldyr, og gastrin i de "lavere" hvirveldyr har klare ligheder med CCK, som det jo formentlig er udviklet fra, mens det har undergået en væsentlig strukturændring ved udviklingen til pattedyr.

Ph.d.-grader

Skemaet nedenfor omfatter alle de ph.d.-grader, der er blevet tildelt i kalenderåret 1998 efter såvel ny som gammel ordning. Graden er tildelt efter ph.d.-bekendtgørelsens § 5, stk. 2, det vil sige på grundlag af en indleveret afhandling uden indskrivning er ligeledes inkluderet.

En statistik over ph.d.-studiet med bestand, til- og afgang findes under afsnittet Universitetets uddannelser, forskeruddannelse: Ph.d.-studerende.

Titlerne på afhandlingerne findes under de enkelte institutters bidrag i årbogen.

Institut	Antal
Det teologiske Fakultet	
Institut for Bibelsk Eksegese	2
Institut for Systematisk Teologi	3
I alt	*5*
Det samfundsvidenskabelige Fakultet	
Økonomisk Institut	8
Institut for Statskundskab	3
Institut for Antropologi	4
Sociologisk Institut	4
I alt	*19*
Det sundhedsvidenskabelige Fakultet	
Institut for Medicinsk Mikrobiologi og Immunologi	7
Neuropatologisk Institut	1
Farmakologisk Institut	4
Medicinsk-Fysiologisk Institut	12
Proteinlaboratoriet	2
Institut for Folkesundhedsvidenskab	2
Afdeling for Almen Medicin	1
Biostatistisk afdeling	3
Afdeling for Medicinsk Videnskabsteori	2
Afdeling for Social Medicin og Psykosocial Sundhed	2
Medicinsk-Anatomisk Institut	4
Institut for Medicinsk Biokemi og Genetik	7
Klinisk Institut for Oto-Rhino-Laryngologi, Ophtalmologi og Dermato-Venerologi	1
Klinisk Institut for Kirurgi og Anæstesiologi	6
Klinisk Institut for Intern Medicin og Geriatri	29
Klinisk Institut for Gynækologi/Obstetrik, Pædiatri samt Vækst og Reproduktion	7
Institut for Klinisk Biokemi, Klinisk Fysiologi og Nuklearmedicin og Radiologi	12
Klinisk Institut for Neurologi, Neurokirurgi og Psykiatri	8
Odontologisk Institut	4
Afdeling for Parodontologi	1
Andre	4
I alt	*119*
Det humanistiske Fakultet	
Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab	1
Institut for Dansk Dialektforskning	1
Institut for Nordisk Filologi	8
Engelsk Institut	2
Institut for Græsk og Latin	2
Østeuropainstituttet	3
Asien Instituttet	2
Det arnamagnæanske Institut	1
Institut for Folkloristik	1
Institut for Arkæologi og Etnologi	6
Institut for Navneforskning	1
Institut for Historie	4
Institut for Eskimologi	1
Institut for Religionshistorie	1
Musikvidenskabeligt Institut	1
Institut for Film- og Medievidenkab	1
Institut for Kunsthistorie og Teatervidenskab	1
Institut for Litteraturvidenskab	3
Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik	1
Institut for Psykologi	2
Psykologisk Klinik	1
I alt	*44*
Det naturvidenskabelige Fakultet	
Matematisk Afdeling	1
Afdeling for Operationsanalyse	1
Kemisk Institut	14
Niels Bohr Institutet for Astronomi, Fysik og Geofysik	21
Zoologisk Institut	5
Afdeling for Populationsbiologi	4
Cellebiologisk-Anatomisk Laboratorium	1
Ferskvandsbiologisk Laboratorium	4
Marinbiologisk Laboratorium	3
Botanisk Institut	7
Molekylærbiologisk Institut	17
Afdeling for Molekylær Cellebiologi	1
August Krogh Institutet	4

Geologisk Institut	5
Geografisk Institut	6
Datalogisk Institut	4
Botanisk Have	1
Institut for Idræt	1
Andre	1
I alt	*101*

Det juridiske Fakultet	
Det retsvidenskabelige Institut A	4
Det retsvidenskabelige Institut B	2
Det retsvidenskabelige Institut C	1
I alt	*7*
Universitetet i alt	*295*

Undervisningsprisen

Henning Bech

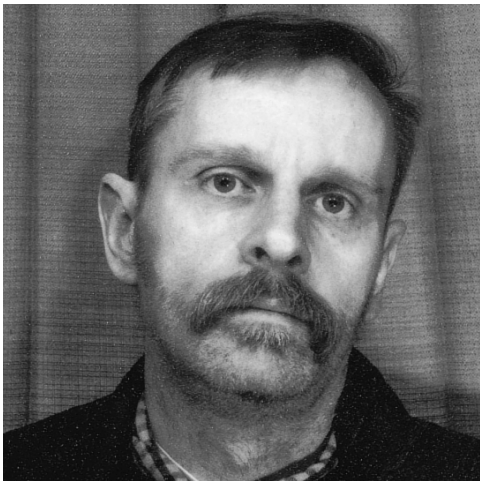

Henning Bech er cand.mag. i idéhistorie og dansk, ph.d. i kultursociologi. Han er lektor ved Sociologisk Institut på Københavns Universitet, hvor han underviser og forsker i bl.a. kultursociologi, klassisk sociolgisk teori og emner om byliv og seksualitet.

Rektors tale

Som begrundelse for at vælge Henning Bech som modtager af årets undervisningspris, også kaldet "Årets Harald", sagde Rektor Kjeld Møllgård ved Årsfesten i november 1998:

Årets undervisningspris, der er opkaldt efter matematikeren Harald Bohr tildeles en af universitetets fastansatte lærere for god og inspirerende undervisning.

I år er det 11. gang, at Årets Harald skal findes. Det er som sædvanlig ikke nogen nem opgave, men den er spændende og glædelig.

I år er valget faldet på Henning Bech, der er lektor på Sociologisk Institut ved Det samfundsvidenskabelige Fakultet.

Henning Bech er blevet indstillet som årets underviser af Sociologisk Fagråd – de sociologistuderendes officielle organ – hvilket indicerer, at der står en stor og repræsentativ studentergruppe bag begrundelsen.

Henning Bech blev ansat som lektor i 1996 i forbindelse med reorganiseringen og udbygningen af Sociologisk Institut, men han har 20 års erfaring som universitetslærer bag sig, hvor hans tidligere erfaringer fra kultursociologi og en humanistisk uddannelsesbaggrund bidrager til den både faglige og undervisningsmæssige alsidighed, som også fremgår af de studerendes indstilling:

"Henning Bech befinder sig som oftest på et højt teoretisk niveau, så man som studerende altid er sikker på, at hans forelæsninger uddyber og perspektiverer, de læste tekster. Han gør sig stor umage for at gøre sin undervisning levende og vedkommende, og er meget omhyggelig med at bruge et levende sprog, ligesom han har en formidabel evne til at give de studerende overblik over pensum og de sammenhænge og spændinger, der findes i det."

De studerende fremhæver desuden, at Henning Beck – udover den faglige indsats – gennem sin personlige form og et sjældent svigtende engagement, fremmer en frugtbar dialog og de studerendes aktive deltagelse i undervisningen. De skriver endelig, at Henning Beck's medmenneskelige respekt og åbenhed og hans evne til at få sagt lige det, der er rigtigt at sige til hver enkelt studerende, "får os til at vende vor usikkerhed til lyst og nysgerrighed til at vide mere".

Og det er vel netop kernen i den så vanskeligt definerbare forskningsbaserede undervisning, som Henning Beck også gennem sit eget fremragende videnskabelige arbejde står som en fornem repræsentant for.

Årets Harald får tildelt et beløb på 25.000 kr. (fra KU's almene fond) samt en særligt dekoreret porcelænsugle, skænket af Royal Copenhagen. I år er den dekoreret af maleren Maja Lisa Engelhardt.

Til lykke!

Københavns Universitets Prisspørgsmål for 1999

Den 19. november 1998 blev følgende prisopgaver udskrevet

Det teologiske Fakultet

Gammel Testamente

A "Guds bjerg" som litterært og religiøst motiv i Det Gamle Testamente.
B Den vestsemitiske guddom Jahve og gudsnavnet i Det Gamle Testamente.

Ny Testamente

A Betydningen af den narrative metode for evangelieforskningen.
B Dateringen af Lukasevangeliet og Apostlenes Gerninger.
C En kritisk stillingtagen til nyere amerikansk Jesus-forskning.
D Apokalyptikkens betydning i Paulus' breve.
E En kritisk stillingtagen til forskningen i Romerbrevets kap. 9 –11 siden W.G. Kümmels *Forschungsbericht* fra 1977.

Kirkehistorie

A Teologi og metode i kateketiske skrifter i Danmark fra reformationen til og med pietismen.
B En sammenligning af Miltons "De doctrina christiana" med hans epos "Paradise Lost".

Systematisk Teologi

A Etikkens grundlag hos K.E. Løgstrup og Emmanuel Lévinas.
B Trinitetslæren hos G.W.F. Hegel.
C Søren Kierkegaard og A.P. Adler med særligt henblik på deres opfattelse af forholdet mellem åbenbaring og autoritet.
D Den protestantiske, systematisk-teologiske refleksion over billedkunst.
E En kritisk analyse af nyere tolkninger af eskatologi med særligt henblik på tusindårsproblematikken.
F Inkarnationens systematisk-teologiske betydning for forholdet mellem kristendommen og de andre religioner.
G Den teologiske debat om diakonatet i de nordiske folkekirker.

Det samfundsvidenskabelige Fakultet

Statskundskab

A Ud fra empiriske eksempler ønskes en analyse af demokratiets stabilitet i lande, hvor det nyligt er indført.
B Der ønskes en teoretisk baseret analyse af centrale problemer i europæisk sikkerhed i 1990'erne.
C Den historiske udvikling i forholdet mellem centralmagt og lokalmagt i Danmark.

Antropologi

A Læreprocesser i antropologisk perspektiv. Der ønskes en antropologisk analyse af læreprocesser i eller udenfor undervisningsinstitutioner. Besvarelsen skal tage udgangspunkt i eget feltarbejdsmateriale.
B Kommunikation og konflikt. Der ønskes en antropologisk analyse af en eller flere former for kommunikation i konfliktsituationer.

Økonomi / statsvidenskab

A En redegørelse for nyere teori om udviklingen i indkomstfordelingen med egne teoretiske og empiriske bidrag.
B Euroen som international reservevaluta.
C Der ønskes en vurdering af produktivitetsudviklingen i den offentlige sektor, suppleret med egne undersøgelser inden for ét eller flere områder.
D I begyndelsen af 1980'erne blev udviklingsøkonomien erklæret død. Femten år senere synes området i fuld vigør. Hvad skete?

Det juridiske Fakultet

Retsvidenskab I

EU-retten og EU-retssystemets retlige karakter mellem folkeret og statsret. Emnet ønskes belyst under hensyntagen til Maastricht- og Amsterdamtraktaterne og med inddragelse af bl.a. praksis ved Højesteret i Danmark og den føderale Forfatningsdomstol i Tyskland.

Retsvidenskab II

Lovforberedelse i retssociologisk belysning.

Retsvidenskab III
IT-kriminalitet.

Retsvidenskab IV
Hensigtserklæringer i aftale- og erstatningsretlig belysning.

Det humanistiske Fakultet

Nordisk Filologi
A Johannes Ewald-forskningen i det 20. århundrede. Problemstillinger og perspektiver.
B Der ønskes en redegørelse for en eller flere diskursteorier og på baggrund heraf en analyse af en samling af danske tekster.
C Der ønskes en diskussion af kodeskriftbegrebet, såvel sprogholdningsaspektet som sprogbrugsaspektet, i forhold til varieteter af dansk med udgangspunkt i empirisk materiale.

Kvindeforskning
Kvindeligt og mandligt i den romantiske kærlighedsopfattelse. I besvarelsen kan vægten lægges såvel på det historiske som det litterære perspektiv.

Engelsk
A Fortid og nutid i A.S. Byatts forfatterskab.
B Med udgangspunkt i oversættelsesteori og/eller en eller flere konkrete oversættelser mellem engelsk og dansk af samme litterære eller filmiske værk, ønskes der en redegørelse for den rolle som sociale, kulturelle og historiske faktorer spiller i produktionen eller receptionen af oversættelser.
C Der ønskes en empirisk psykolingvistisk undersøgelse af et emne i moderne engelsk grammatik. I undersøgelsen skal indgå en sammenligning med dansk.

Germansk filologi
A En redegørelse for betydningen af USA's politik og kultur for den vesttyske studenterbevægelse i 1960'erne med særligt henblik på forholdet mellem "amerikanisering" og "antiamerikanisme".
B En kritisk redegørelse for den nyere forskningslitteratur om Wilhelm Raabes forfatterskab.

Romansk
A Der ønskes en diskussion af kategorien "støtteverber" (som f.eks.'avoir (besoin de)', 'ho (voglio di)', 'tengo (necesidad de)'), gerne i et historisk perspektiv, i et eller flere af de romanske sprog.
B Museernes plads i kulturpolitikken i et af de romanskprogede lande.
C EU og opinionen i et af de romanskprogede lande, påvirkningsstrategier og argumentation.
D Mødet mellem forskellige kulturer som tema i et aktuelt litterært forfatterskab fra et af de romanskprogede lande.
E Der ønskes en analyse af Leonardo Sciascias dokumentarfortællinger med særlig henblik på genreproblematikken.

Litteraturvidenskab
A Litteraturhistoriens status i moderne litteraturvidenskab.
B Følsomhed og kropslighed i det attende århundredes roman, belyst ud fra udvalgte eksempler.

Moderne kultur og kulturformidling
A Tingen. Der ønskes en redegørelse for tingskategoriens betydning i analysen af moderne kunst og kultur.
B Automatmennesket som kunstnerisk motiv og kulturelt fænomen.

Historie
A Danmarks udenrigspolitik 1657-1720 med særligt henblik på det gottorpske spørgsmål.
B Englandsbilledet i den danske opinion 1830-64.

Økonomisk historie
Foretagerrollen i dansk industri 1945-1972.

Samtidshistorie
Per Hækkerups og Jens Otto Krags udenrigspolitik i 1960'erne. Ideer, udførelse og resultater. Der kan lægges særlig vægt på enkelte aspekter som afspændingsinitiativer, markedspolitik eller 3.-verdenspolitik.

Arkæologi og Etnologi

Forhistorisk arkæologi
Arkæologiske fund & monumenter: Etnicitet & national historie.

Europæisk etnologi
A Studiet af materiel kultur. Nye perspektiver i studiet af materiel kultur sat i relation til den europæiske etnologis genstandsstudier. Besvarelsen må gerne tage sit udgangspunkt i et konkret empirisk genstandsstudie.

B Troels F. Troels-Lund. Intention og praksis i Troels-Lunds virke og værker.
C Etnologisk perspektiv på kulturel forandring i velfærdsstatens århundrede.

Musikvidenskab
A Claus Schall. En undersøgelse af hans virksomhed som musiker i København i slutningen af det 18. og begyndelsen af det 19. århundrede og en vurdering af hans kompositioner og deres betydning dengang og senere.
B Cage-receptionen i Danmark.

Medievidenskab
Der ønskes en receptionsanalyse af en selvvalgt tv-genre, -program eller -kanal med anvendelse af kvantitative seerdata, herunder data fra tv-meteret. Besvarelsen kan også rumme en metodologisk diskussion af anvendeligheden af kvantitative seerdata.

Filmvidenskab
Der ønskes en institutionsanalytisk behandling af aktuelle udviklingstendenser i filmindustrien, hvad angår finansiering, produktion, distribution eller forevisning. Analysen kan eventuelt være komparativt anlagt med inddragelse af forskellige landes filmindustri eller forskellige filmproduktioner.

Computermedier
Der ønskes en teoretisk og/eller analytisk behandling af interaktive karakteristika ved computermedier. Behandlingen kan fokusere på udvalgte genrer, computerens generelle kendetegn eller mediesociologiske aspekter ved brugen af computermedier.

Den billedskabte Virkelighed
A Der ønskes en behandling af nyere forskning vedrørende visuelle medier med henblik på en vurdering af dens anvendelighed på en afgrænset faglig problemstilling. Besvarelsen kan have enten et teoretisk eller et empirisk fokus.
B Der ønskes en behandling af nyere forskning vedrørende synsprocesser med henblik på en vurdering af dens anvendelighed på en afgrænset faglig problemstilling. Besvarelsen kan have enten et teoretisk eller et empirisk fokus.

Religionssociologi
En religionssociologisk analyse af en eller flere utopiske bevægelser. Besvarelsen skal bygge på selvstændigt indsamlet materiale.

Filosofi
A En kritisk redegørelse for Th.W. Adornos negative dialektik med særligt henblik på hans tanker om erkendelse.
B Otte Neuraths erkendelsesteori.

Pædagogik
A Der ønskes en kritisk analyse af globaliseringens og regionaliseringens mulige konsekvenser for nationalstaternes uddannelsessystemer i henseende til struktur og indhold.
B Der ønskes en redegørelse for og kritisk diskussion af teorier og empiri i forbindelse med "teacher thinking".

Asiatiske studier
Der ønskes en redegørelse for et forfatterskab, en genre eller en periode inden for japansk, kinesisk eller thai litteratur.

Eskimologi
Der skal redegøres for dialektsituationen i Sydvestgrønland i dag med henblik på, hvordan dialekten har ændret sig, leksikalsk og fonologisk, i forhold til standardvestgrønlandsk. Herunder specielt hvorvidt påvirkning fra standardsproget har ført til øget eller formindsket fonologisk/morfofonologisk kompleksitet.

Humanistisk Informatik
Der tales i disse år meget om at skabe "emotional experiences" ved hjælp af interaktive medier. Diskutér begrebet, og gør rede for nogle væsentlige teoretiske og praktiske indfaldsvinkler.

Østeuropa studier
A Relativsætninger i to eller flere balkansprog, betragtet ud fra norm, talesprog og dialektalt sprog.
B Sovjetunionens udenrigspolitik og udviklingen af Den kolde Krig 1945-1953.
C Tyrkiets politiske rolle på Balkan i 1990'erne.

Psykologi
Psykisk energi. Der ønskes en kritisk sammenlignende diskussion af et udvalg af forskellige psykologiske forskeres brug af begrebet psykisk energi med henblik på at afklare i hvor høj grad og på hvilken måde begrebsanvendelsen refererer til ét eller flere forskelligartede fænomener.

Fonetik/fonologi
Stavelsen i dansk, fonetisk, fonologisk og kognitivt.

Det naturvidenskabelige Fakultet

Kemi

Metoder til karakterisering af ustabile/intermediære produkter fra reaktioner mellem ozon og terpener.

Geografi

Der ønskes en behandling af naturligt forekommende kemiske og fysiske processers kontrol af vekselvirkningen mellem "global change" eller anden mere direkte miljøpåvirkning og stoftransport i landskabet.

Geologi

(Alle 4 forslag er 2 års-opgaver)

A Der ønskes en dynamisk sedimentologisk-sekvensstratigrafisk tolkning af en sedimentær lagserie. Besvarelsen skal være baseret på eget feltarbejde.

B Der ønskes en biostratigrafisk-palæontologisk undersøgelse af en sedimentær lagserie baseret på egne fossilindsamlinger.

C En palæoceanografisk analyse af et bestemt tidsafsnit eller et fortidigt havområde. Studiet kan være baseret primært på modellering eller på tolkning af feltdata.

D Sporelement-indholdet i calcit og deres geologiske betydning.

Universitetets uddannelser

Uddannelser og eksaminer

I universitetets formålsparagraf hedder det bl.a., at universitetet har til formål at meddele undervisning indtil det højeste videnskabelige niveau. Universitetets undervisning er derfor baseret på forskning, og den væsentligste del af undervisningen varetages af videnskabelige medarbejdere, der har forskningsforpligtelse.

Universitetets uddannelser er såkaldt lange videregående uddannelser, dvs. de ligger øverst i uddannelsessystemets hierarki. Allerøverst ligger forskeruddannelserne, se afsnittet om ph.d.-graderne.

Uddannelsernes struktur

I overensstemmelse med Undervisningsministeriets bekendtgørelse fra 1993 om studiestrukturen ved universiteter m.fl. er uddannelserne opbygget med en treårig bacheloruddannelse og en toårig kandidatuddannelse, således at den normerede studietid for uddannelserne generelt er fem år.

Studietiden er dog forlænget med et halvt til et helt år på de fag, hvor der kræves propædeutiske kurser, typisk sådanne som ligger fjernt fra gymnasieskolens fagområder.

Alternativt til kandidatuddannelsen kan man på visse fag under Det humanistiske Fakultet efter bachelorgraden vælge magisterkonferensuddannelsen. Undervisningsministeriet har ved skrivelse af 9. september 1996 godkendt, hvilke fag der kan udbydes som magisterkonferens, jf. listen nedenfor.

En anden undtagelse fra den generelle struktur udgøres af de såkaldte professionsuddannelser i medicin, odontologi og teologi, som er opbygget som kandidatuddannelser i ét forløb uden indlagt bachelorgrad.

Kandidatuddannelserne er i forskellig grad sammensat af elementer fra flere fag, således at uddannelserne går på tværs af institutstrukturen, der i hovedsagen repræsenterer den faglige eller forskningsmæssige inddeling.

Især ved Det humanistiske og Det naturvidenskabelige Fakultet er det almindeligt, at kandidatuddannelsen sammensættes af to fag, et hovedfag og et bi- eller sidefag, som begge er kompetencegivende, f.eks. til undervisning i gymnasieskolen. Her kan også kombineres på tværs af fakulteterne.

På mange fag udbydes der også mindre moduler, f.eks. et-årige suppleringsuddannelser eller studiemønstre, som kan bruges som tilvalg til andre uddannelser, de såkaldte BA-tilvalg, eller som cand.phil.'er efter den gamle ordning kan supplere sig med til en cand.mag.-grad.

Fagene

Det faglige spektrum spænder over teologi, samfundsvidenskab, sundhedsvidenskab, humaniora og naturvidenskab.

Det samfundsvidenskabelige område henregnes jura, økonomi, statskundskab, sociologi og antropologi.

Det sundhedsvidenskabelige område henregnes læge- og tandlægevidenskab, humanbiologi og folkesundhedsvidenskab.

Det humanistiske fagspektrum omfatter en lang række fag, som kan grupperes i dansk/nordisk, moderne europæiske og ikke europæiske sprogfag, oldtids- og middelalderstudier, musisk-æstetiske fag, historie og kulturhistoriske studier, filosofi samt psykologi og pædagogik.

Det naturvidenskabelige område er delt i den matematisk-fysiske faggruppe og den naturhistorisk-geografiske. Den matematisk-fysiske faggruppe omfatter matematik, datalogi, fysik, kemi og biokemi m.m. Den naturhistorisk-geografiske omfatter biologi, geologi, geografi og idræt.

I skemaet nedenfor er vist samtlige fag, der kan tages eksaminer i til hhv. bachelorgrad, kandidatgrad, magisterkonferens, og hvilke der udbydes som bi- eller sidefag og suppleringsfag.

Parentes (x) betyder, at faget ikke længere udbydes til det pågældende niveau.

De enkelte uddannelsers opbygning og indhold er nærmere beskrevet i "Studier ved Københavns Universitet", som udgives én gang årligt, og i fakulteternes studiehåndbøger.

Studiefag	*Propæd*	*Bac*	*Kand*	*Mag*	*Side*	*Sup*
Teologi m.m.						
Teologi	x		x			
Afrikaområdestudier					x	
Samfundsvidenskab						
Jura		x	x			
Økonomi		x	x			x
Sociologi		x	x	(x)	(x)	
Kultursociologi				(x)	(x)	
Statskundskab/Samfundsfag		x	x		x	x
Antropologi		x	x			
Sundhedsvidenskab						
Humanbiologi			x			
Lægevidenskab			x			
Folkesundhedsvidenskab		x				
Tandlægeuddannelsen			x			
Humaniora						
Dansk m.v.						
Dansk/Nordisk		x	x		x	x
Nordisk Filologi				x		
Nordisk Litteratur				x		
Dansk som fremmed og andet sprog						x
Sproglig rådgivning						x
Dansens æstetik og historie						x
Kvindestudier						x
Minoritetsstudier						x
Retorik/Praktisk formidling		x	x			x
Moderne europæiske sprog						
Engelsk		x	x	(x)	x	x
Amerikanske samfundsstudier			x			
Tysk		x	x		x	x
Nederlandsk		x	x			x
Romansk filologi				x		
Fransk		x	x		x	x
Rumænsk	x	x	x			x
Italiensk	x	x	x		x	x
Portugisisk	x	x	x			x
Spansk/Spanskamerikansk		x	x		x	x
Slavisk filologi				(x)		
Bulgarsk	x	x	x			
Polsk	x	x	x			
Russisk	x	x	x		x	
Serbokroatisk	x	x	x			
Tjekkisk	x	x	x			
Øststatskundskab	x		x			x
Balkanistisk	x		x			
Moderne græsk	x	x	x			
Finsk	x	x	x			x

Studiefag	*Propæd*	*Bac*	*Kand*	*Mag*	*Side*	*Sup*
Ikke europæiske sprog						
Hebraisk	x	x	x			
Arabisk	x	x	x			x
Semitisk Filologi				x		
Eskimologi	x	x	x	(x)		
Japansk	x	x	x			
Kinesisk	x	x	x			
Koreansk	x	x	x			
Thai	x	x	x			
Tibetansk	x	x	x			
Indologi	x	x	x			
Østasienkundskab	x					x
Iransk/Persisk	x	x	x	(x)		
Indiansk	x	x	x	(x)		
Musisk-æstetiske fag						
Litteraturvidenskab		x	x	x		
Moderne Kultur og Kulturformidling			x			
Moderne Litteratur og Litt. Formidling			x			
Kunsthistorie		x	x	x	x	x
Musikvidenskab		x	x	x	x	
Teatervidenskab		x	x	(x)	x	x
Film- og Medievidenskab		x	x	(x)	x	x
Oldtidsstudier						
Græsk, klassisk	x	x	x		x	x
Latin	x	x	x		x	x
Klassisk Filologi				(x)		
Oldtidskundskab	x				x	x
Middelalderkundskab/Byzantinistik	x					x
Klassisk Arkæologi	x	x	x	x		
Assyriologi		x	x	(x)		
Ægyptologi		x	x	(x)		
Nærorientalsk arkæologi		x	x	(x)		
Nærorientalske studier						x
Forhistorisk arkæologi		x	x	x		
Historie og kulturhistoriske studier						
Historie		x	x	x	x	x
Europæisk Etnologi		x	x	(x)		x
Religionsvidenskab		x		x	x	
Folkloristik			x			
Kristendomskundskab			x			
Religionssociologi			x	(x)		
Religionshistorie			x	(x)		x
Filosofi og sprogvidenskab						
Filosofi		x	x	x	x	x
Pædagogik/Voksenpædagogik		x	x	(x)		x
Lingvistik		x				
Fonetik			x			
Almen lingvistik			x	(x)		x
Datalingvistik			x			x

Studiefag	*Propæd*	*Bac*	*Kand*	*Mag*	*Side*	*Sup*
Indoeuropæisk lingvistik		x	x	x		x
Sprogpsykologi			x			x
Psykologi m.m.						
Audiologopædi		x	x			
Psykologi		x	x	(x)	x	
Informationspsyk. for dataloger					x	
Naturvidenskab						
Matematisk-Fysisk faggruppe						
Matematik (+bifag)		x	x		x	
Statistik (Matematik-Statistik)		x	x			
Forsikringsvidenskab		x	x			
Matematik-Økonomi		x	x			
Datalogi (+bifag)		x	x		x	
Fysik (+bifag)		x	x		x	
Astronomi/Fysik		x	x			
Geofysik/Fysik		x	x			
Biofysik		x	x			
Meteorologi		x				
Kemi		x	x		x	
Miljøkemi		x	x			
Kemi (+bifag)		x	x			
Biokemi		x	x			
Bio-geo-faggruppen						
Biologi		x	x		x	
Geografi		x	x		x	
Geoinformatik		x				
Geologi		x	x			
Geologi/Geofysik		x	x			
Idræt (+bifag)		x	x			
Idræt		x	x		x	

Åben uddannelse og gæstestuderende

Der er fire typer studerende indskrevet ved universitetet. De ordinært indskrevne på bachelor-, kandidat- eller magisteruddannelserne, ph.d.-studerende, åben uddannelse-studerende og gæstestuderende.

Efter loven om åben uddannelse kan alle de ordinære uddannelser også udbydes på deltid som åben uddannelse. Det kan ske på to måder, på særligt oprettede hold, hvis undervisning ligger uden for normal arbejdstid, eller integreret i de ordinære hold, hvor der måtte være ledig kapacitet. Begge former er forbundet med deltagerbetaling.

Det humanistiske Fakultet udbyder under betegnelsen Åbent Universitet en lang række af bacheloruddannelserne som åben uddannelse, om end ikke alle med start hvert år. Der udgives hvert år et program for Åbent Universitet. Endvidere udbyder fakultetet efteruddannelse for erfarne kandidater i henholdsvis voksenunderviseruddannelsen og som underviser i dansk som andetsprog for voksne.

Det sundhedsvidenskabelige Fakultet udbyder et enkelt kursus i Klinisk Beslutningstagning og Forskningsmetodologi og en uddannelse som Master of Public Health

Ved Det teologiske Fakultet udbydes kurser i en række teologiske fag samt kurser under afrikaområdestudiet. Fra efteråret 1999 udbydes hele den teologiske grunduddannelse.

Øvrige fag og uddannelser er kun åbne for del-

tagelse, hvis der er ledige pladser på de ordinære hold.

For studerende ved andre uddannelser og uddannelsesinstitutioner, herunder udlændinge, er det muligt at blive indskrevet som gæstestuderende med henblik på at få de erhvervede kvalifikationer meritoverført til deres uddannelse.

I modsætning til åben uddannelse er indskrivningen som gæste- eller meritstuderende gratis, idet undervisningen finansieres gennem det almindelige taxametersystem. I 1998 blev der gennemført i alt 222 studieårsværk (STÅ) af denne type studerende.

Studiestatistik

1. Optagelsesstatistik 1998

Af tabel 1 fremgår antallet af optagelsespladser, antal optagne den 28. juli 1998 og det antal, der anses for reelt startende, optalt pr. 1. oktober 1998. Forskellen på de to sæt optagelsestal beror på, at et vist antal afstår fra den tilbudte studieplads, og andre optages i et vist omfang fra venteliste.

Tabel 1. Kapacitetstal og antal optagne 1998

Optagelsesområde	*Kapacitet*	*Overbooking*	*Pladser i alt*	*Optagne pr. 28.7.98*	*Optagne pr. 1.10.98*	*Kvotient Kvote 1*
Teologi	***170***	***20***	***190***	***186***	***164***	***alle opt.***
Jura	***625***	***50***	***675***	***668***	***612***	***8,8***
Statskundskab	195	20	215	212	192	9,8
Økonomi	380	15	395	329	350	alle opt., ledige pl.
Økonomi start 1.feb.99	125	15	140		72	alle opt., ledige pl.
Sociologi	70	7	77	74	70	9,7
Antropologi	60	6	66	66	59	10,1
Samfundsvidenskab i alt	***830***	***63***	***793***	***681***	***743***	
Lægevidenskab	455	40	495	491	462	9,3
Tandlægeuddannelsen	90	5	95	100	88	9
Folkesundhedsvidenskab	58	5	63	63	58	8,9
Sundhedsvidenskab i alt	***603***	***50***	***653***	***654***	***608***	
Arabisk	25	6	31	29	27	9,1
Audiologopædi	30	3	33	32	28	9,4
Dansk	180	23	203	202	189	9,3
Engelsk	180	22	202	201	176	8,9
Eskimologi	10	2	12	8	7	alle opt.
Europæisk etnologi	30	6	36	35	31	9,5
Film- og Medievidenskab	90	11	101	101	88	9,8
Filosofi	90	9	99	99	91	9,2
Finsk	5	3	8	8	7	alle opt.
Forhistorisk arkæologi	30	5	35	35	32	9,2
Fransk	90	12	102	102	90	8,6
Græsk, klassisk	15	3	18	18	16	8,7
Græsk, moderne	10	2	12	11	10	8,1
Hebraisk	15	4	19	19	14	8,7
Historie	180	18	198	197	179	9,1
Indianske sprog	10	2	12	12	10	8,9
Indisk/Sydasienstudiet	5	1	6	6	5	8,7
Indoeuropæisk	5	2	7	7	6	8,7

Italiensk	30	4	34	35	29	8,5
Japansk/Østas.	20	4	24	23	18	8,7
Kinesisk/Østas.	20	3	23	23	19	8,9
Klassisk arkæologi	15	1	16	16	14	9
Koreansk/Østas.	5	1	6	6	5	8,5
Kunsthistorie	60	6	66	65	59	9,5
Latin	15	3	18	19	18	8,7
Litteraturvid.	90	10	100	100	89	9,6
Musikvidenskab	90	60	150	150	91	8,7
Nederlandsk	5	1	6	6	5	7,4
Nærorientalsk	35	8	43	43	36	8,5
Persisk/Iransk	5	2	7	7	4	8,6
Polsk/Østeuropastudier	10	2	12	12	11	7,6
Portugisisk	10	2	12	13	10	8,3
Psykologi	120	14	134	132	122	10
Pædagogik	45	5	50	50	45	9,1
Religionsvid.	60	3	63	63	59	9,2
Retorik	30	3	33	33	30	9,3
Russisk/Østeuro.	25	6	31	31	25	alle opt.
Spansk	60	7	67	67	57	8,7
Sprogvidenskab	25	5	30	30	25	8,9
Teatervidenskab	30	5	35	35	35	9,4
Thai/Sydøstasien	5	1	6	6	4	8,3
Tibetansk/Sydas.	5	1	6	6	5	8,6
Tjekkisk/Østeuropastudie	10	2	12	10	8	alle opt.
Tysk	60	9	69	69	61	8,4
Humaniora i alt	***1885***	***302***	***2187***	***2172***	***1890***	
Mat-Fys-Kemi-gruppen	500	150	650	431	414	alle opt., ledige pl.
Datalogi	200	24	224	226	202	7
Forsikringsvidenskab	22	3	25	19	20	alle opt., ledige pl.
Biologi	208	25	233	230	205	9,1
Geologi	72	10	82	80	66	alle opt.
Geologi-Geofysik	18	3	21	10	9	alle opt., ledige pl.
Geografi og Geoinformatik	120	18	138	143	114	alle opt.
Idræt	75	10	85	86	82	9,3
Naturvidenskab i alt	***1215***	***243***	***1458***	***1225***	***1112***	
Hele Universitetet	***5328***	***728***	***6056***	***5586***	***5129***	

1. Bestandsstatistik

Universitetet har i alt indskrevet ca. 33.000 ordinære studerende.

Tabel 2. Studenterbestand pr. 1.10.1998

Faggruppe	***Kvinder***	***Mænd***	***I alt***
Det teologiske Fakultet	***603***	***410***	***1013***
Teologi	583	400	983
Afrikaområdestudier	20	10	30
Det juridisk Fakultet	***2097***	***1959***	***4056***
Jura	2097	1959	4056

Det samfundsvidenskabelige Fakultet	***1752***	***2645***	***4397***
Økonomi	571	1551	2122
Sociologi	197	96	293
Antropologi	352	104	456
Statskundskab	623	871	1494
Forvaltning/Datalogi	9	23	32
Det sundhedsvidenskabelige Fakultet	***1856***	***1336***	***3192***
Lægevidenskab	1542	1166	2708
Odontologi	266	137	403
Humanbiologi	48	33	81
Det humanistiske Fakultet	***8818***	***4791***	***13609***
Dansk m.v.	*1282*	*539*	*1821*
Dansk	1091	476	1567
Minoritetsstudier	31	2	33
Retorik	134	57	191
Dansens æstetik/Hist.	20	4	24
Kvindestudier	6	0	6
Moderne europæiske sprog	*2130*	*710*	*2840*
Finsk	15	9	24
Slavisk	154	111	265
Engelsk	738	271	1009
Germansk filologi	241	95	336
Fransk	436	90	526
Italiensk og Rumænsk	157	38	195
Portugisisk	32	17	49
Spansk	299	66	365
Moderne græsk	58	13	71
Ikke europæiske sprog	*391*	*246*	*637*
Østasiatisk	197	156	353
Eskimologi	28	19	47
Semitisk filologi	127	58	185
Iransk	13	10	23
Indiansk	26	3	29
Musisk-Æstetiske fag	*1835*	*1128*	*2963*
Film- og Medievidenskab	319	333	652
Kunsthistorie	442	107	549
Musik	421	398	819
Teatervidenskab	194	38	232
Litteraturvidenskab	459	252	711
Oldtidsstudier	*366*	*227*	*593*
Forhistorisk arkæologi	137	89	226
Klassisk arkæologi	58	18	76
Assyriologi	6	10	16
Ægyptologi/Berberisk	24	18	42
Nærorientalsk arkæ.	66	35	101
Klassisk filologi	75	57	132
Historie og Kulturhistorie	*942*	*912*	*1854*
Europæisk etnologi	169	34	203

Folkloristik	40	8	48
Historie	463	734	1197
Religion	270	136	406
Filosofi og Sprogvidenskab	*494*	*522*	*1016*
Lingvistik	71	53	124
Sprogpsykologi	8	3	11
Filosofi	146	371	517
Pædagogik	269	95	364
Psykologi m.v.	*1297*	*472*	*1769*
Psykologi	1122	464	1586
Audiologopædi	175	8	183
Øvrig humaniora	*81*	*35*	*116*
Humanistisk datamatik	5	5	10
Humaniora diverse	76	30	106
Det naturvidenskabelige Fakultet	***2511***	***4588***	***7099***
Mat.-Fys. faggruppe	*1004*	*3042*	*4046*
Matematik-Økonomi	81	131	212
Matematik m.v.	128	396	524
Forsikring/Statistik	69	127	196
Biokemi	299	272	571
Datalogi	124	1266	1390
Kemi m.v.	153	265	418
Fysik m.v.	142	557	699
Matem-Fys-Kemi m.v.	8	28	36
Bio-geo faggruppe	*1507*	*1546*	*3053*
Biologi	820	620	1440
Geografi	306	400	706
Geologi	187	251	438
Idræt	194	275	469
Tandplejeruddannelsen	***123***	***19***	***142***
Hele Universitetet	***17760***	***15748***	***33508***

Kilde: MATRAP. 23 og 78 dato 30.6.98

1. Kandidatstatistik

I alt 1982 afsluttede deres kandidateksamen i 1997/98. For Det humanistiske Fakultets vedkommende viser tallene i tabel 3, hvor mange, der har afsluttet deres hovedfagseksamen. Nogle af disse har derved erhvervet cand.phil.-graden efter den gamle ordning, andre har samtidig eller tidligere også afsluttet en sidefags- eller suppleringsuddannelse, således at de har erhvervet cand.mag.-graden. Inkluderet i tallene er altså de, der mangler at afslutte side- eller suppleringsfag. Til gengæld er ikke medregnet de, der har afsluttet side- og suppleringsfaget i 1997/98 og tidligere har afsluttet hovedfaget.

Tabel 3. Kandidateksaminer i perioden 1.10.1997 til 30.9.1998

Faggruppe	***Kvinder***	***Mænd***	***I alt***
Det teologiske Fakultet			
Cand.teol.	18	11	29
I alt	***18***	***11***	***29***

Det juridiske Fakultet			
Cand.jur.	231	135	366
I alt	***231***	***135***	***366***
Det samfundsvidenskabelige Fakultet			
Cand.polit	46	141	187
Cand.scient.soc	0	1	1
Cand.scient.anth.	14	10	24
Cand.scient.pol	56	68	124
Mag.art.etnografi	2	0	2
I alt	***118***	***220***	***33***
Det sundhedsvidenskabelige Fakultet			
Cand.med.	107	90	197
Cand.scient.humanbiologi	9	7	16
Cand.odont.	27	26	53
I alt	***143***	***123***	***266***
Det humanistiske Fakultet			
Cand.mag./phil.			
– Arabisk	0	1	1
– Audiologopædi	4	0	4
– Dansk	42	22	64
– Datalingvistik	1	0	1
– Engelsk	33	3	36
– Europæisk etnologi	10	1	11
– Film- og Medievidenskab	21	2	23
– Filosofi	3	3	6
– Finsk	1	0	1
– Forhistorisk arkæologi	4	4	8
– Fransk	15	1	16
– Græsk	0	1	1
– Historie	18	33	51
– Indiansk sprog & kultur	0	1	1
– Italiensk	3	0	3
– Japansk	6	1	7
– Kinesisk	1	1	2
– Klassisk arkæologi	1	0	1
– Koreansk	0	1	1
– Kristendomshist.	3	2	5
– Kunsthistorie	7	1	8
– Latin	1	0	1
– Lingvistik	1	2	3
– Litteraturvidenskab	9	2	11
– Moderne græsk	1	0	1
– Moderne kulturformidling	8	4	12
– Musikvidenskab	12	6	18
– Nederlandsk	1	0	1
– Polsk	0	1	1
– Portugisisk	1	0	1
– Pædagogik	4	6	10
– Religionshistorie	2	0	2
– Religionssociologi	5	1	6
– Retorik	10	1	11
– Russisk	1	0	1
– Spansk	9	4	13

– Teatervidenskab	3	1	4
– Tibetansk	0	1	1
– Tysk	9	3	12
– Ægyptologi	1	1	2
– Øststatskundskab	2	3	5
Cand.psyk.	89	28	117
Mag.art.			
– Filmvidenskab	0	1	1
– Filosofi	1	1	2
– Historie	0	1	1
– Kunsthistorie	0	1	1
– Litteraturvidenskab	1	0	1
– Nordisk litteratur	1	1	2
– Psykologi	0	1	1
I alt	***345***	***148***	***493***
Det naturvidenskabelige Fakultet			
Cand.scient.			
– Astronomi	3	1	4
– Biokemi	35	22	57
– Biologi	59	51	110
– Datalogi	9	33	42
– Forsikringsvidenskab (cand.act.)	4	12	16
– Fysik	7	32	39
– Fysik-Biofysik	0	1	1
– Geofysik	1	1	2
– Geologi	18	22	40
– Idræt	15	13	28
– Kemi	12	17	29
– Kulturgeografi	18	19	37
– Matematik	4	11	15
– Matematik-Økonomi (cand.scient.oecon.)	13	22	35
– Miljøkemi	2	4	6
– Naturgeografi	5	12	17
– Statistik	4	8	12
I alt	***209***	***281***	***490***
Hele Universitetet	***1064***	***918***	***1982***

Forskeruddannelse: Ph.d.-studerende

Tabel 4. Bevægelserne i antallet af ph.d.-studerende fordelt på fakulteter i perioden 1.10.1997 til 30.9.1998

Fakultet	***Bestand 1.10.97***	***Tilgang***	***Afsluttet med graden***	***Afbrudt***	***Bestand 30.9.98***
Teologi	30	3	4	0	29
Jura	32	9	4	2	35
Samfundsvidenskab	115	19	9	14	111
Sundhedsvidenskab	515	127	115	16	511
Humaniora	281	41	35	21	266
Naturvidenskab	450	109	101	45	413
Total	***1423***	***308***	***268***	***98***	***1365***

De enkelte afhandlinger er beskrevet i institutternes bidrag til årbogen.

Den centrale Studie- og Erhvervs-vejledning

Den centrale Studie- og Erhvervsvejledning tilbyder nuværende og kommende studerende information om uddannelsesmuligheder på Københavns Universitet samt om studieforhold, adgangskrav, optagelsesbetingelser og erhvervsmuligheder efter endt uddannelse. Universitetet afholder hvert år Åbent Hus umiddelbart før ansøgningsfristen til kvote 2. I 1998 afholdtes arrangementet den 25. februar.

Åbent Hus retter sig fortrinsvis mod afgangselever fra gymnasier og HF-kurser, som benytter lejligheden til at få mere viden om udvalgte studiemuligheder.

I marts 1998 afholdt Den centrale Studie- og Erhvervsvejledning to orienteringsmøder for studievejledere fra de gymnasiale uddannelser og arbejdsformidlingernes erhvervsvejledninger. Begge møder handlede om optagelse til de videregående uddannelser i almindelighed og om uddannelsesmuligheder på Københavns Universitet i særdeleshed. I alt deltog ca. 300 vejledere i møderne.

Den centrale Studie- og Erhvervsvejledning koordinerer vejledningsindsatsen på universitetet. De faglige vejledere, som for de flestes vedkommende er studerende, der er ansat på deltid, kan altid trække på den centrale vejlednings personale og ekspertise. Endvidere afholdes der regelmæssigt møder.

Den generelle studieorientering over for potentielle studerende foregår bl.a. ved møder på gymnasier i hele landet. Informationscenter om videregående uddannelser, ivu*C, koordinerer et stort antal møder i regionen øst for Storebælt. På disse møder, hvor studievejledere møder fremtidige studerende, er interessen for Københavns Universitet markant.

Reglerne om optagelse til universitetet gennem kvote 2 opleves ofte som indviklede og vanskelige af potentielle studerende og vejledere i det underliggende uddannelsessystem. Mange henvendelser til Den centrale Studie- og Erhvervsvejledning drejer sig derfor om, hvordan universitetet vil vurdere konkrete kvalifikationer med henblik på optagelse gennem kvote 2.

I august måned var Den centrale Studie- og Erhvervsvejledning i kontakt med omkring 3.600 afviste ansøgere. Ansøgere, som er afvist fra Københavns Universitet, kan ved personlig henvendelse blive informeret om, hvordan ansøgningen er blevet vurderet. Studievejledningen har mulighed for at give et bud på det realistiske i, at ansøgeren fortsætter med at kvalificere sig i endnu et år.

Et stort antal studerende henvender sig til Den centrale Studie- og Erhvervsvejledning med studiemæssige problemer.

Der kan være tale om meget konkrete problemer i forbindelse med studieaktivitetskravet for fortsat at modtage SU. Men der kan også være tale om mere diffuse problemer som f.eks. tvivl om studievalg, eller en følelse af utilstrækkelighed, særlig op til eksamen. Sådanne personlige og sociale problemer henvises til studenterrådgivningen, som har særlig ekspertise inden for det område.

Den centrale Studie- og Erhvervsvejledning deltager i kandidatmøder som Dansk Magisterforening og Dansk Jurist- og Økonomforbund i fællesskab afholder. Den centrale Studie- og Erhvervsvejledning står for den generelle orientering om overgangen fra studium til arbejdsmarked, hvorefter DM og DJØF separat informerer deres respektive medlemmer eller potentielle medlemmer om organisationsspecifikke forhold. Den centrale Studie- og Erhvervsvejledning kommer på den måde i kontakt med en meget stor andel af en kandidatårgang.

Den centrale Studie- og Erhvervsvejledning udarbejder informationsmateriale om studier og studieforhold ved Københavns Universitet.

- Studiehåndbogen "Studier ved Københavns Universitet 1998". Håndbogen beskriver alle fag ved Københavns Universitet og giver råd med hensyn til overvejelser, når man vil søge ind på universitetet.
- Faginformationer, i form af en informationspjece om hvert af universitetets studiefag.
- Optagelse på Københavns Universitet 1998. Information om optagelsesregler og -procedure.
- Optagelse ved særlig tilladelse, dispensation. Information for ansøgere, som ikke har en normalt adgangsgivende eksamen.
- Rules of Admission for Foreign Students, engelsksproget information om optagelsesmuligheder for ansøgere med en udenlandsk eksamen.
- Kollegieoversigt. Information om boliger for studerende.
- Nyuddannet. Regler og rettigheder for bachelorer og kandidater. Informationspjece for nyuddannede.
- Åbent Hus på Københavns Universitet. Folder med invitation og praktiske oplysninger.

Den centrale Studie- og Erhvervs-vejledning
Fiolstræde 22
1171 København K
Tlf.: 33 14 15 36
Fax: 35 32 28 92
Åben mandag til fredag 10-15, torsdag 10-17.30.
http://www.ku.dk/sa/uddannelserogvejledning/

Stipendieforhold

Stipendieudvalget har forestået uddelingen af universitetets legater (den generelle uddeling) til 184 studerende i portioner af ca. 5.000 – 15.000 i alt ca. 1.100.000 kr. samt forestået uddelingen af 17 specielle legater til de studerende ved de enkelte fakulteter (de specielle uddelinger).

Statens Uddannelsesstøtte

SU-kontoret har i 1998 tildelt stipendium til 13.601 personer, stipendium og studielån til 10.565 personer samt slutlån til 1.023 personer.

Stipendiemodtagerne, som samlet udgør 24.055 personer, modtog 788, 8 mio.kr. i stipendium, medens der er tildelt 193, 2 mio. kr. i studielån/slutlån.

Tildelingen af slutlån udgør 25,6 mio.kr. 547 personer fik kun slutlån.

Støttemodtagerne udgør samlet 24.602 personer.

Åbent Universitet

Åbent Universitet på Københavns Universitet, Det humanistiske Fakultet, er et tilbud om deltidsstudier uden for normal arbejdstid. Med hensyn til undervisningens indhold, lærerkræfter og eksaminer er deltidsstudierne identiske med tilbuddet til de heltidsstuderende. Undervisningen følges som enkeltfag, som deltagerne eventuelt over en årrække kan stykke sammen til en afrundet uddannelsesseddel (et studium) på enten bachelorniveau (grundfagsstudium og tilvalgsstudium) eller på sidefagsniveau. De udbudte kurser præsenteres i et fællesprogram, som udsendes af alle landets universiteter i marts måned, hvorefter nye ansøgere optages til det efterfølgende efterårs- og forårssemester. Programmet 1997-98 rummede et tilbud fra Det humanistiske Fakultet ved Københavns Universitet på 86 kurser af et eller to semestres varighed, hvortil må lægges studieforløb, som var startet tidligere og som ikke stod åbne for nyoptag. I alt 72 hold begyndte i foråret 1997 med 1.983 deltagere, og 70 hold begyndte i efteråret 1998 med 1.936 deltagere.

Åbent Universitet ligger under Det humanistiske Fakultet og fungerer under Lov om åben uddannelse (lov nr. 508 af 30. juni 1993, bekendtgørelse nr. 1015 af 1. december 1996). Hver deltager betalte i 1997 1.200 kr. pr. semester for at følge undervisningen og gå til eksamen. Dette beløb dækkede ca. 20% af de reelle udgifter. Resten dækkedes af staten. Studieelementerne udbydes af fagstudienævnene som enkeltfag svarende til de ordinære grundfags-, tilvalgs- og sidefagsmoduler på en sådan måde, at der er mulighed for at ændre rækkefølgen af de studieelementer, som danner et studieforløb. Undervisningen placeres uden for normal arbejdstid, sen eftermiddag og om aftenen samt på lørdage.

Navnet Åbent Universitet udtrykker ønsket om at skabe adgang til kompetencegivende universitetsundervisning for alle, som ønsker at opkvalificere sig, på deltidsbasis, i forhold til den først valgte karriere eller i forhold til en anden karriere. Adgangskravene er i princippet de samme som ved tilsvarende heltidsstudier, idet der dog er mulighed for optagelse ved et enkeltfag uden adgangsgivende eksamen på gymnasialt niveau, hvis det kan dokumenteres, at ansøgere på anden vis har erhvervet reelle faglige forudsætninger for at gennemføre enkeltfaget.

Åbent Universitet fungerer i et samarbejde, DAUS – Dansk Åbent Universitetssamarbejde – mellem universiteterne i Aalborg, Århus, København, Odense og Roskilde. Der udgives her bl.a. i fællesskab det årlige undervisningsprogram og foretages fælles annonceringer i dagspressen.

Tilslutningen til Københavns Universitets Åbent Universitet har været i stigning siden starten af 1985, og har nu stabiliseret sig med omkring 2.000 deltagere.

Det er Fakultetsrådet, der gennem vedtagelser udstikker de politiske rammer for Åbent Universitet.

Udbuddet af undervisning, rekvisition af undervisere og administration af f.eks. eksamen foretages decentralt ved de enkeltefagstudienævn, mens den daglige administration vedrørende f.eks. tilmeldinger, lokaler og deltagerbetaling samt udarbejdelse af program og trykte vejledninger varetages af et sekretariat under Det humanistiske Fakultet.

Internationalt samarbejde og udveksling

I det følgende gives en oversigt over aktiviteten inden for de formaliserede samarbejdsaftaler og programmer især på uddannelsesområdet og med hovedvægt på studentermobiliteten.

En stor del af Københavns Universitets internationale samarbejde både inden for forskning og uddannelse er imidlertid ikke formaliseret og foregår decentralt mellem institutter, forskningsgrupper og enkeltpersoner. I institutternes beretning gives oplysninger om en del af denne aktivitet:

- Besøg af udenlandske gæsteprofessorer og gæsteforskere.
- Ansattes gæsteforelæsninger.
- Ophold ved udenlandske universiteter.
- Deltagelse i internationale forskningsprojekter m.v.

Københavns Universitets samarbejdsaftaler

Ved udgangen af 1998 havde Københavns Universitet etableret samarbejdsaftaler med 66 udenlandske universiteter. Disse aftaler – partnere og aftaleindhold – er tiltrådt af Københavns Universitets Internationaliseringsudvalg.

Hovedparten af de indgåede aftaler er generelle samarbejdsaftaler, omfattende både studenter- og lærerudveksling m.m. inden for alle fag.

Der er indgået aftaler med følgende

Argentina
- Universidad Nacional de Rosario

Australien
- Flinders University of South Australia Adelaide
- Monash University
- University of Adelaide
- University of New South Wales
- University of Newcastle

Brasilien
- Pontificia Universidade Católica de Sao Paulo
- Universidade Estadual de Campinas
- Universidade Federal do Rio de Janeiro

Burkina Faso
- Université de Ouagadougou

Canada
- McGill University Montreal
- McMaster University
- University of British Columbia Vancouver
- University of Victoria British Columbia
- University of Western Ontario
- York University Toronto

Colombia
- Universidad de Los Andes Bogota

Finland
- Helsingfors Universitet

Frankrig
- Université Charles de Gaulle Lille III
- Université de Caen
- Université de Paris VII Denis Diderot

Ghana
- University of Ghana Legon

Island
- Háskóli Islands

Israel
- Tel Aviv University

Japan
- Daido Institute of Technology Nagoya University
- Osaka University
- Tokyo Medical and Dental University
- Waseda University Tokyo

Jordan
- Yarmouk University Irbid

Kina
- Beijing University
- Fudan University
- Nankai University

Korea
- Yonsei University Seoul

Mexico
- Universidad de Guanajuato

New Zealand
- University of Canterbury Christchurch
- University of Otago Dunedin

Norge
- Universitetet i Bergen
- Universitetet i Oslo

Peru
- Pontificia Universidade Catolica del Peru Lima

Polen
- Uniwersytet Warszawski
- Uniwersytet Gdanski
- Uniwersytet im Adama Mickiewicza Poznan
- Uniwersytet Jagiellónsky Kraków

Rusland
- Moscow State University SMV Lomonosov

Schweiz
- Universität Zürich

Spanien
- Universidad Complutense de Madrid
- Universidad de Granada
- Universidad de Santiago de Compostela
- Universidad de Zaragoza

Storbritannien
- University College London, University of London

Sverige
- Lunds Universitet

Tyskland
- Christian-Albrechts-Universität zu Kiel
- Eberhard-Karls-Universität Tübingen
- Humboldt-Universität zu Berlin
- Universität Rostock
- Universität zu Köln

USA
- Arizona State University
- Boston College
- Duke University
- New York University
- University of Alaska Fairbanks
- University of California
- UC Berkeley
- UC Davis
- UC Irvine
- UC Los Angeles
- UC Riverside
- UC San Diego
- UC Santa Barbara
- UC Santa Cruz
- University of the Virgin Islands St. Thomas
- University of Washington Seattle
- University of Wisconsin Madison
- Vanderbilt University
- Washington College Maryland
- Washington State University Pullman.

Aftalerne har den fordel, at et antal studerende, almindeligvis 3-5, er sikret optagelse, såfremt de faglige ønsker og forudsætninger er i orden. Enkelte af de indgåede aftaler sikrer imidlertid flere studerende optagelse, bl.a. udveksles der mellem 15 og 20 studerende hvert år med henholdsvis University of California og University of British Columbia, Canada.

Aftalerne sikrer desuden, at værtsuniversitetet yder bistand f.eks. med bolig og ikke mindst, at de studerende har den information, som er nødvendig, når de skal vælge studiested og kurser. Der er ikke i aftalerne tale om direkte økonomisk støtte til de studerende. Man bytter studiepladser, hvilket dog er ensbetydende med, at studerende fra Københavns Universitet ikke skal betale studieafgift, tuition fee, i de lande, hvor det findes.

I lande, hvor der betales studieafgifter, tuition fees, og hvor der er tale om nedskæringer på universitetsområdet, kan forhandlingerne om fornyelse af samarbejdsaftalerne eller indgåelse af nye samarbejdsaftaler blive vanskelige. Beklageligvis forekommer disse problemer ofte i forbindelse med universiteter i engelsksprogede lande, hvor et stort antal af vore studerende ønsker at tilbringe en studieperiode. Med baggrund i de studerendes ønsker, har Det internationale Udvalg på trods af vanskelighederne prioriteret samarbejdet med disse universiteter. For at sikre en balance i udvekslingen af studenter universiteterne imellem og dermed også et velfungerende samarbejde indenfor de indgåede aftaler, fokuseres der meget på, at gøre det attraktivt for udenlandske studerende at studere på Københavns Universitet. Dette er ligeledes vigtigt i forhold til at indgå flere aftaler med universiteter i disse lande.

Med den stigende interesse inden for fagene og blandt de studerende for studieophold i udlandet er der i 1998 indgået aftaler med nye universiteter. Forhandlinger om nye samarbejdsaftaler er således indgået med universiteter i Spanien, Canada, Taiwan og Japan.

Danske programmer

Internationaliseringspuljen er nu en del af rammen i internationaliseringsarbejdet og uddeles som stipendier til studerende til studie- og prak-

Internationaliseringspuljen
Ansøgninger og bevillinger
Værtslande

		1995	*1996*	*1997*	*1998*	*I alt*
Afrika	Ansøgninger	14	9	17	18	58
	Bevillinger	8	7	11	5	29
Asien	Ansøgninger	27	11	20	30	88
	Bevillinger	18	7	14	16	53
Australien	Ansøgninger	12	12	21	23	68
	Bevillinger	5	8	12	11	36
Europa	Ansøgninger	100	121	140	167	528
	Bevillinger	43	63	50	57	210
Mellemamerika	Ansøgninger	0	0	1	0	1
	Bevillinger	0	0	1	0	1
Nordamerika	Ansøgninger	81	96	121	114	412
	Bevillinger	52	58	58	56	214
Sydamerika	Ansøgninger	14	7	7	11	39
	Bevillinger	12	4	4	5	23
I alt	***Ansøgninger***	***248***	***256***	***326***	***365***	***1.195***
	Bevillinger	***138***	***147***	***150***	***50***	***568***

tikophold i udlandet som led i den danske kandidatuddannelse. I 1998 rådede Københavns Universitet over 2 mill.kr. til stipendier.

Internationaliseringspuljen muliggjorde, at 150 studerende ud af 365 ansøgere i 1998 kunne komme på et længerevarende studieophold i udlandet.

Af andre danske programmer, der også støtter udveksling af studerende, kandidatstuderende og forskerstuderende, kan nævnes Kulturaftalerne. Inden for de bilaterale kulturaftaler, som er indgået mellem Danmark og andre lande, modtog Københavns Universitet i 1998-99 i alt 68 kandidat- og forskerstuderende, mens 55 studerende fra Københavns Universitet i 1998-99 gennemførte et studieophold i udlandet med støtte inden for kulturaftalerne.

Nordiske programmer

"Nordplus-programmet", Nordisk Program for Lærere, Uddannelsessøgende og Studerende, blev igangsat i 1989. Programmet var i 1992 genstand for en international evaluering, og fortsætter foreløbig indtil år 2000. Programmet omfatter mobilitetsstipendier til studerende og lærere inden for netværk, der etableres mellem to eller flere institutter/fag.

De forskellige institutter/fag på Københavns Universitet deltager i en lang række af disse netværk. Alle fakulteterne er repræsenteret i de forskellige netværk, og eksempelvis deltager Det humanistiske Fakultet i 9 forskellige netværk, hvor hvert netværk har fokus på et specielt fagområde.

Nordplus programmet
Studentermobilitet 1995-99
Antal ind- og udrejse studerende

År	*Fra KU*	*Til KU*
1995-96	69	147
1996-97	77	188
1997-98	81	147
1998-99	65	129

Studentermobilitet 1995-99 Antal ind- og udrejse studerende				
Erasmus: ICP og Free Mover				
År	***Fra KU***	***Måneder***	***Til KU***	***Måneder***
1995-96	261	1.683	195	1.102
1996-97	219	1.438	209	1.139
Socrates-Erasmus				
1997-98	233	1.465	203	1.357
1998-99	258	1.703	266	1.712

Derudover deltager Københavns Universitet i det tværfakultære netværk, Nordlys, der nu omfatter 32 nordiske universiteter. Netværket bliver løbende udbygget og styrket, således at de studerende stadig får flere valgmuligheder.

Studenterudvekslingen mellem Københavns Universitet og universiteter i de øvrige nordiske lande balancerer ikke, idet Københavns Universitet modtager langt flere, end antallet af de danske studerende, der herfra tager på studieophold til et nordisk land inden for Nordplus-programmet. I løbet af de senere år har der imidlertid været stigende interesse for Nordplus blandt de studerende på Københavns Universitet, men det ser ud til at interessen i 1998 er faldende igen.

Inden for det nordiske program "The Nordic-Baltic Scholarship Scheme" har Københavns Universitet i 1998-99 modtaget 9 studerende til studieophold af kortere eller længere varighed.

EU-programmer

Tempus

Tempus-programmet er en tværeuropæisk samarbejdsordning inden for de videregående uddannelser. Programmet blev vedtaget af Det Europæiske Unions Ministerråd i 1990 og var rettet mod landende i Øst- og Centraleuropa. (Tempus-Phare). Programmet er siden forlænget, og de nye uafhængige stater samt Mongoliet blev i 1993 inddraget (Tempus-Tacis). Tempus-Phare og Tempus-Tacis er to parallelle, men administrativt separate programmer. De skal bidrage til udviklingen af de menneskelige ressourcer inden for de videregående uddannelsessystemer med sigte på at styrke denne sektors kapacitet til at opfylde nationale undervisnings- og erhvervsuddannelsesbehov.

Datalogisk Institut deltager som partner i et Tempus Phare Joint European Project med Technische Universität München som koordinerende institution. Projektet blev godkendt i efteråret 1997 og løber fra 15. december 1997 for en periode på 3 år.

Socrates-Erasmus

Erasmus-, Lingua- og ECTS-programmerne blev i 1997 afløst af nye programmer under navnet Socrates-Erasmus.
Ud over bevilling til studentermobilitet, fik Københavns Universitet også støtte til lærerudveksling og deltagelse i to curriculum-udviklingsopgaver.

Socratesansøgningen for 1998-99 omfattede blandt andet 19 lærer- og 581 studenterudvekslinger samt deltagelse i forskellige curriculum-udviklingsprojekter, såvel som intensiveprogrammer.

Bilaterale aftaler

Københavns Universitet skal for hvert akademisk år, 1. juli – 30. juni, indsende en ansøgning til EU-Kommissionen om forlængelse af den Institutionelle Kontrakt, som omfatter studentermobilitet med universitetets partnerinstitutioner inden for EU. I ansøgningen indgår de bilaterale aftaler, som Københavns Universitet har indgået med universiteter inden for EU.

Københavns Universitet indgik for det akademiske år 1998-99 340 bilaterale aftaler om studentermobilitet inden for Socrates-Erasmus programmet, der fordelte sig med 129 aftaler på Det humanistiske Fakultet, 50 på Det juridiske Fakultet, 47 på Det naturvidenskabelige Fakultet, 59 på Det samfundsvidenskabelige Fakultet, 32 på Det

sundhedsvidenskabelige Fakultet og 1 på Det teologiske Fakultet, samt 22 tværfakultære aftaler. Aftalerne omfatter 158 undervisningsinstitutioner i 19 europæiske lande.

Studentermobilitet

Studentermobiliteten fordelte sig inden for de her omtalte programmer og støtteordninger således.

Studentermobilitet 1995-99					
Programmer og stipendier Antal studerende og måneder					
	År	***Fra KU***	***Mdr.***	***Til KU***	***Mdr.***
Internationaliseringspuljen	1995	138	1.009		
incl. udvekslingsaftaler	1996	147	1.151		
	1997	150	1.022		
	1998	150	1.171		
Udvekslingsaftaler	1995-96			37	301
	1996-97	53		76	448
	1997-98	55		80	
	1998-99	58		89	524
Erasmus/Lingua	1995-96	261	1.683	195	1.102
	1996-97	219	1.438	209	1.139
Socrates-Erasmus	1997-98	233	1.466	202	
	1998-99	258	1.703	266	1.712
Nordplus	1995-96	69		145	786
	1996-97	77		192	898
	1997-98	81		147	
	1998-99	65		129	783
Kulturaftaler	1995-96			81	431
	1996-97			90	445
	1997-98	59		75	
	1998-99	55		68	362
Baltikumstipendiater	1995-96			9	54
	1996-97			20	102
	1997-98			12	
	1998-99			9	52
Tempus	1995-96			16	66
	1996-97			14	76
	1997-98			19	
	1998-99			6	28
Gæstestuderende	1995-96			97	696
	1996-97			140	775
	1997-98			119	
	1998-99			125	928

Værtslande Antal studerende					
	År	***1995***	***1996***	***1997***	***1998***
Afrika	Fra KU	8	7	11	5
	Til KU	3	3	13	13
Asien	Fra KU	18	7	14	16
	Til KU	11	15	18	18
Australien	Fra KU	5	8	12	11
	Til KU	4	6	7	17
Europa	Fra KU	323	298	301	328
	Til KU	425	493	551	565
Mellemamerika	Fra KU	0	0	1	0
	Til KU	0	1	0	0
Nordamerika	Fra KU	52	58	58	56
	Til KU	29	49	66	78
Sydamerika	Fra KU	12	4	3	5
	Til KU	2	0	1	5
I alt	***Udrejse***	***418***	***382***	***400***	***421***
	Indrejse	***474***	***562***	***656***	***696***

Det skal understreges, at der ud over disse studerende både modtages og udsendes et betydeligt antal studerende. Især må antallet af studerende fra Københavns Universitet, som gennemfører et studieophold i udlandet, antages at være en del større end de ovennævnte studerende. For det første vil et antal studerende modtage støtte og rejse inden for andre programmer end de her omtalte, og for det andet vil en del studerende på egen hånd organisere et studieophold og få støtte fra midler administreret af fakulteterne eller private fonde. De anførte tal for indkommende og udgående studerende kan således ikke tages som et præcist udtryk for omfanget af mobiliteten, hverken den mere organiserede eller den individuelt tilrettelagte.

Andre aktiviteter

Internationaliseringsudvalget

Internationaliseringsudvalget er nedsat af Rektor og mødes 3-4 gange pr. semester. Det består af repræsentanter fra fakulteterne og Det internationale Kontor, samt studenterorganisationerne. Udvalget har til opgave at diskutere policyspørgsmål og andre anliggender af mere generel natur. Det er således Det internationale Udvalg, som har fastsat principperne for tildeling af internationaliseringsstipendier og studiepladser ved udenlandske institutioner, med hvilke der er indgået samarbejdsaftaler. Disse principper er udmeldt til fakulteterne i form af vejledende retningslinier for behandling af ansøgninger om støtte.

Blandt de andre anliggender, som udvalget har drøftet i løbet af 1998, kan nævnes den besværlige situation med hensyn til at skaffe et tilstrækkeligt antal boliger til udvekslingsstuderende. Universitetet har en forpligtelse, ifølge de indgåede aftaler, til at skaffe passende boliger til udenlandske studerende. Praktisk talt samtlige KU-studerende, som bliver sendt på studieophold i udlandet, får tilsvarende anvist en bolig af det udenlandske universitet.

I foråret 1998 har Internationaliseringsudvalget beskæftiget sig med revision af langtidsplanens afsnit om internationale anliggender, samt den strategiske planlægning af arbejdet.

Internationaliseringsudvalget har i efteråret 1998 især beskæftiget sig med forberedelsen af Udviklingskontrakten. Udvalget har i den forbindelse drøftet internationaliseringarbejdets fremtidige retning og form på grundlag af Langtidsplanen, samt udarbejdet udkast til universitetets ledelse vedrørende Udviklingskontraktens afsnit om Internationaliserigspolitikken.

Forskningssamarbejde

Hvad angår forskningssamarbejde, har Det internationale Kontor fortsat koncentreret sig om at indhente og videresende oplysninger om de centrale forskningsprogrammer. Praktisk sker dette gennem formidling af opslag om støttemuligheder og om informationsmøder arrangeret af danske resortmyndigheder med den opgave at fremme dansk deltagelse i f.eks. fælleseuropæiske programmer. I denne forbindelse er præsentationen af Det Femte rammeprogram blevet fulgt.

Nyhedsbrev

Som et led i de mangeartede og forstærkede informationssatsninger, er der også i 1998 udgivet et internationalt nyhedsbrev: "Nyt fra Det internationale Kontor" med nyt om aktuel udvikling på internationaliseringsområdet, støttemuligheder, nye publikationer m.v.

Informationsmateriale

Det internationale Kontor har i 1998 udbygget Københavns Universitets informationspakke til partneruniversiteterne og udenlandske studerende med en "Study Abroad Guide". Guiden giver en almen introduktion til universitetet samt de enkelte fakulteter, og da guiden retter sig primært mod udenlandske studerende, indeholder den derfor også oplysninger om akademiske såvel som praktiske forhold. Københavns Universitets informationspakke består desuden af en guide til "Courses Offered in English", som giver de studerende et overblik over de kurser, der udbydes på engelsk det pågældende semester samt indhold, ECTS-credits og eksamensformen for de enkelte kurser.

Købehavns Universitet har i den Institutionelle Kontrakt, som Københavns Universitet har indgået med den Europæiske Kommission under Socrates-Erasmus programmet, forpligtiget sig til at ville arbejde på at udbrede brugen af ECTS på hele universitetet. ECTS er et instrument, der kan skabe gennemsigtighed, bygge bro mellem institutioner og øge de studerendes valgmuligheder, herunder bl.a. udgivelse af informationspakker.

Udviklingen på "IT-området" er fortsat. Det er naturligvis af overordentlig stor betydning, at universitetet kan præsentere sig udadtil med en veludviklet hjemmeside rettet mod udenlandske samarbejdsuniversiteter og deres studerende. Ligeså vigtigt er det, at danske studerende får netbaseret mulighed for at søge oplysninger om f.eks. de institutioner i udlandet, hvor der er mulighed for at komme på udvekslingsophold. IT-udviklingen har hurtigt vist sig at kunne skabe et vigtigt komplement til dels det papirbaserede informationsmateriale som Det internationale Kontor råder over, og dels den mundtlige vejledning kontoret giver.

Til informationsaktiviteterne skal også medregnes deltagelse i "internationale konferencer," blandt andet de årlige generalforsamlinger i European Association for International Education, EAIE, samt National Association of International Educators, NAFSA, USA. På begge de nævnte konferencer har universitetet været repræsenteret på de udstillinger, som har fundet sted med henblik på at præsentere danske højere læreanstalter for et udenlandsk publikum.

Hvert år modtager universitet desuden en lang række gæster fra udenlandske universiteter. Besøgenes formål varierer fra at være introduktions- og præsentationsbesøg til besøg, hvor der drøftes eventuelle samarbejdsmuligheder.

Den internationale Forening

Den internationale Forening – The International Association – består af en kreds af danske studerende, hvoraf mange har været på studieophold i udlandet. Den har ved fortsat frivillig indsats bistået Det internationale Kontor med integrationen af de udenlandske studerende ved Københavns Universitet. Ved hjælp af økonomisk støtte fra Rektors internationale Udvalg har Den internationale Forening i forårssemesteret 1998 afholdt en række arrangementer for de udenlandske studerende, ligesom de en gang ugentlig i semesteret har afholdt International Café i Studenterhuset. Desværre blev foreningen sat i bero i august 1998, da der ikke kunne vælges en ny bestyrelse. Den Internationale Café drives imidlertid videre med stor succes af Studenterhuset, og de udenlandske studerende har derfor stadig et samlingssted.

Værelsesformidlingen

Det internationale Kontor fik også i 1998 fremskaffet de boliger, som skulle bruges til indkommende udvekslings- og programstuderende samt til gæsteforskere i det omfang, det var muligt. Inden semesterstart i efteråret måtte der sættes ekstra personale ind for at finde de sidste værelser til de udenlandske studerende. Langt størstedelen af de over 500 værelser blev skaffet på det private boligmarked, idet kun et begrænset antal blev stillet til rådighed på kollegierne og af studerende, der drog på studieophold i udlandet. Efterhånden som antallet af udenlandske studerende er vokset, er behovet for egnede boliger for de udenlandske studerende blevet yderligere accentueret.

Introduktionsaktiviteter

Udenlandske studerendes behov for introduktion til det universitet de gæster, og til landets sprog og kultur, kan organiseres på flere måder. Ved nogle universiteter sker denne introduktion inden for rammerne af ét kursus, som ud over at være et sprogkursus også rummer samfunds- og kulturforhold. Ved Københavns Universitet har man valgt at opdele i 3 aktiviteter:

- Orientering.
- Danskkurser.
- Dansk kultur og Samfund.

Herved skulle det blive lettere for de udenlandske studerende at vælge efter behov og tid.

Ved begyndelsen af hvert semester afholdes således orienteringsmøder for nye udenlandske studerende omfattende en introduktion til Københavns Universitet og studieforholdene, oplysninger om praktiske forhold m.v. Derudover arrangeres sociale aktiviteter, såsom kanalrundfart i København, fælles middagsmåltider m.m.

For fjerde gang blev der kort efter semesterstart i september 1998 afholdt International Dag for alle udenlandske gæster, herunder udenlandske forskere, lærere, ph.d.'er, studerende og deres danske værter. Den internationale Dag starter med velkomst-/faglige arrangementer på fakulteterne og slutter med en tværfakultær fest på Frue Plads om aftenen. Arrangementet var en stor succes og planlægges gentaget i september 1999.

Ud over ovennævnte aktiviteter, søger Det internationale Kontor i samarbejde med nogle af studenterorganisationerne på fakulteterne for, at de udenlandske studerende for tildelt en mentor, hvis de ønsker det. Mentorens opgave starter oftest med at hente den studerende i lufthavnen eller på banegården. Derudover er det bl.a. en mentors opgave at hjælpe den udenlandske studerende med alle de praktiske ting i forbindelse med studieopholdet, herunder anskaffelse af en eventuel opholdstilladelse og et cpr-nr. Mentor-ordningen har været en stor succes, idet mange danske studerende har fundet det interessant at få kontakt med en eller flere udenlandske studerende, og de udenlandske studerende har haft stor glæde af den hjælp, som mentorerne yder.

Danskkurser

Danskkurser for udenlandske studerende gennemføres efter en fast plan og med 2 typer af kurser:

- 3 ugers kursus.
- 2 måneders kursus.

Det intensive 3-ugers kursus gennemføres før semestersstart d.v.s. i januar og i august, og sommerkurset på 8 uger afholdes fra slutningen af juni til slutningen af august for næste års studerende. Udvekslings- og programstuderende får tilbud om fortsat danskundervisning hvert semester.

I 1998 deltog 283 i danskkurserne. Kurserne er åbne for andre institutioners gæstestuderende mod betaling. Kurserne er fagligt meget tilfredsstillende, resultaterne er gode, og de udenlandske deltagere er særdeles tilfredse med danskundervisningen.

Kursusudbud på engelsk

Ikke alle udenlandske studerende kan deltage i universitetets undervisning på dansk. Det er derfor af stor betydning for universitets muligheder for at modtage udenlandske studerende, at der efterhånden er et rimeligt udbud af regulære universitetskurser, som afholdes på engelsk. Hvert semester afholdes således 120-130 kurser på engelsk inden for et bredt udsnit af fagene. Nogle er enkeltstående kurser, mens andre indgår i et fuldt studieprogram for 1 eller 2 semestre, f.eks. inden for teologi, jura, statskundskab, odontologi og elektrofysik. Før hvert semester udgives en guide – "Courses Offered in English" (se også afsnittet om informationsmateriale).

Særlige sprogkurser

Som sproglig forberedelse for danske studerende, der skal på studieophold i udlandet, gennemføres i august måned 3-ugers intensive kurser i 5 sprog:

- Kursus i akademisk engelsk på højt niveau.
- Kursus i fransk, italiensk, spansk og tysk på begynderniveau.

Disse sprogkurser kan med fordel kombineres med intensive kurser ved det fremmede universitet umiddelbart før semestrets start.

I august 1998 deltog i alt 103 studerende i kurserne, af i alt 110 ansøgere, idet holdet i italiensk ikke oprettedes på grund af for få tilmeldinger. Disse kurser er mod betaling også åbne for studerende fra andre institutioner i Hovedstadsområdet.